ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ပ-ဝဂ်

အတွဲ-၁၅

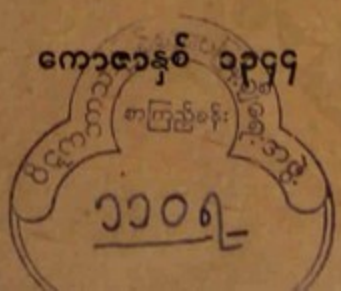
(ဖ - ဘောဝါဒီ)

(အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်ပေါင်း ၉၅၉၁ ပါဝင်သည်)

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာတော်နှစ် ၂၅၂၆ ကောဇာနှစ် ခုဒ္ဒဂ ဇူလိုင်လ ၁၉၈၂

တိပိဋကပါဠိတော် - မြန်မာ အဘိဓာန်

အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး ဦးသူရိယာဘိဝံသ
(မဟာနာယက ဆရာတော်ကြီး)

၁၉၂၇

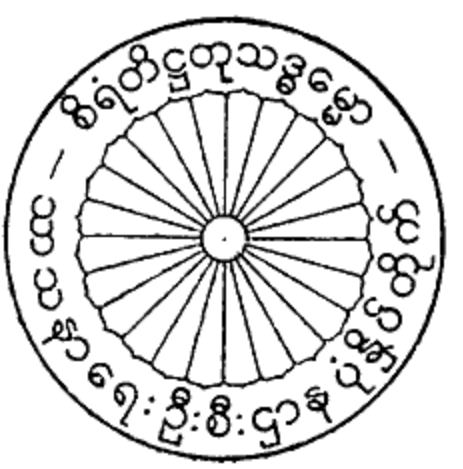
ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ပ-ဝဂ်

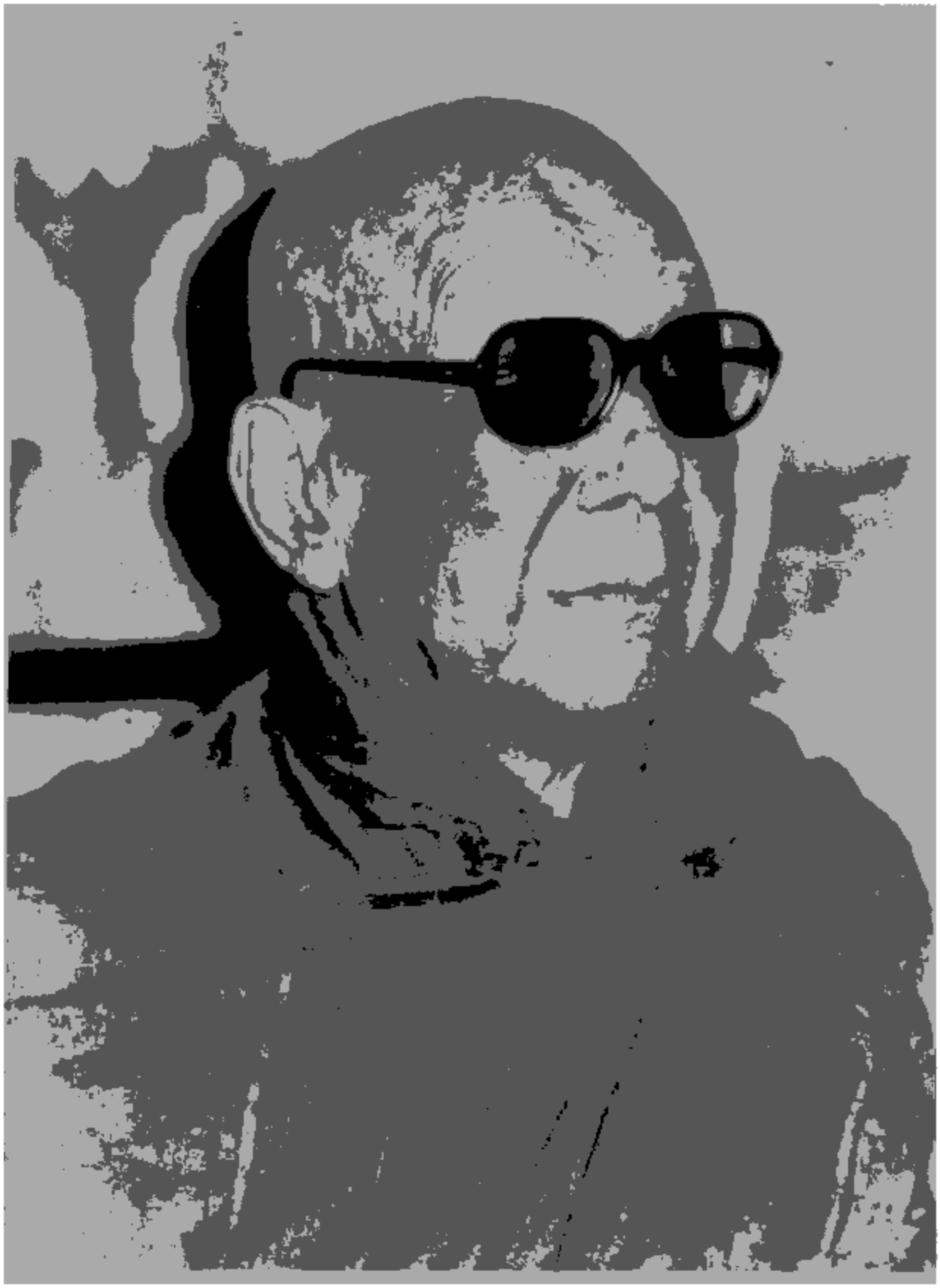
အတွဲ-၁၅
(ပ - ဘောဝါဒီ)
(အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်ပေါင်း ၉၅၇၁ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့
အဘိဓမ္မဟာရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ် ဆရာတော်ဘုရားကြီးကို အမှူးထား၍
မစိုးရိမ် နာယက စာချုပ်အဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာတော်နှစ် ၂၅၂၆ ကောဇာခရ် ဆဉ္ဇဂု ဒုလိုင်လ ၁၉၈၂

အဘိဓမ္မာဝတ္ထုဂုဏ ပဋ္ဌာန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး ဦးဝိသုဒ္ဓါဘိဝံသ
(မဟာနာယက ဆရာတော်ကြီး)

ရှေ့မှ ဘုန်းတော်ကြီးများ။ ဒုတိယတန်းမှ ဦးကျော်ဇံ၊ ဦးဘသောင်း၊ ဦးမြသိန်း၊ ဦးသာဓုခေါ်၊ ဦးဘုန်းမြင့်၊ ဦးဘိုးကြီး၊ ဦးမောင်ဘ၊ ဦးမောင်ဖိုး၊ ဦးမောင်ဘိုး၊ ဦးမောင်ဘ

ကယ်ရီဘောလ်ဝေးလင်ဆိုက်ကယ်ကုမ္ပဏီလိုင်စင်အမှတ် (၁၂၅)

မဒိုးရိမ် အာဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များ

အာဘိဓမ္မဟာရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး အကြီးအမှူး ဦးစီးနာယကပြု၍–

(၁) ဦးစန္ဒောဘာသ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ, ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ ပရိယတ္တိ နယူပဒေသကျောင်း။

(၂) ဦးနာရဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာအကျော်၊ မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း။

(၃) ဦးကုသလ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ သဒ္ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

(၄) ဦးပညာသာမိ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သကျသီဟ)ဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ဝိနယနယူပဒေသကျောင်း။

(၅) ဦးတေဇောသာရ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ နိကာယနယူပဒေသကျောင်း။

(၆) ဦးသုမန၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရဓမ္မာဧရိယ၊ ဂန္ထဓုရနယူပဒေသကျောင်း။

(၇) ဦးကောဝိဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏ ဓမ္မာစရိယ၊ ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း။

(၈) ဦးသာဂရ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အာဘိဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

(၉) ဦးပဒုမ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ ဝဋ္ဋသကာ၊ အစိုးရဓမ္မာဧရိယ၊ အစိုးရပဌမကျော်၊ သုတ္တန္တနယူပဒေသကျောင်း။

(၁၀) ဦးဇယဒိသ၊ ပရိယတ္တိ သာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိပါရဂူ၊ သာသန နယူပဒေသကျောင်း။

(၁၁) ဦးကဝိန္ဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

(၁၂) ဦးဝိစိတ္တ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဝိနယပါဠိပါရဂူ၊ မဇ္ဈိမနိကာယပါဠိပါရဂူ၊ ဒီဃဘာဏက၊ ပါဠိနယူပဒေသကျောင်း။

(၁၃) ဦးဥေယျ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အာဂမနယူပဒေသကျောင်း။

(၁၄) ဦးကောဝိဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာဧရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပရိယတ္တိနယူပဒေသကျောင်း။

(၁၅) ဦးသီရိန္ဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဝိနယရုံသိကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်။

(၁၆) ဦးနာယက၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဒီပကျောင်း။

(၁၇) ဦးရာဇဓမ္မ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရဓမ္မာဧရိယ၊ ဓမ္မဒါယာဒကျောင်း။

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ပ-ဝဂ် တတိယပိုင်း

ကျမ်းဦးမှတ်ဖွယ်

မစိုးရိမ်နာယက စာချုပ်အဖွဲ့၏ ကြိုးပမ်းချက်ဖြင့် တိပိဋက ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်(ပ-ဝဂ် တတိယပိုင်း) သည် သုတေသီပညာရှင်များ၏ အကျိုးအတွက် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပြန်ပေပြီ။ သုတေသီ ပညာရှင်များအဖို့ မည်သို့မှတ်ချက်ချမည် မသိသော်လည်း ကျမ်းပြုအဖွဲ့အနေဖြင့်ကား ပါဠိဝေါဟာရများကို မြန်မာလို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာ၌ ခေတ်နှင့် လျော်ညီသည့် အကောင်းဆုံးအဘိဓာန်တို့တွင် တကျမ်းတဆု အဖြစ် ပါဝင်နိုင်အောင် မြန်မာစာ ပီပီသသ ဖတ်တတ်ခါစ ပုဂ္ဂိုလ်များပင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း နားလည်နိုင်အောင် ဖ,ဗ,ဘ,မ, ပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရပုဒ်များ စုံလင်နိုင်သမျှ စုံလင်အောင် အစွမ်းကုန်ကြိုးစား၍ ရှာဖွေရေးသားထားကြောင်း ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြလိုပါသည်။

ခွင့်ပန်ချက်။ ။အစွမ်းကုန်ကြိုးစား၍ ရှာဖွေရေးသားထားသည်ဟု ဆိုသဖြင့် ဤအဘိဓာန်သည် ဖ,ဗ,ဘ,မ, ပိုင်းဆိုင်ရာ ပါဠိဝေါဟာရများ တပုဒ်မကျန် လုံးဝပြည့်စုံနေသော အဘိဓာန်ဖြစ်သည်ဟူ၍ကား မယူဆစေလိုပါ။ တကြိမ်တည်းဖြင့် ဝေါဟာရရှိသမျှ ဖ,ဗ,ဘ,မ, ပုဒ်အားလုံးမကျန် ရအောင် စုံလင်သောအဘိဓာန်ဟူသည်မှာ မြန်မာပြည်၌မဆိုထားဘိ ကမ္ဘာ၌ပင် မရှိသလောက် ရှားပါးလှပါသည်။ ခေတ်မီ၍ တိုးတက်ပါသည်ဆိုသော ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအများ၌ပင် မိမိတို့သက်ဆိုင်ရာ အဘိဓာန်များကို ပြုစုရာ၌ ဝေါဟာရများ စုံလင်နိုင်သမျှ စုံလင်အောင် နှစ်ပေါင်းများစွာ ရှာဖွေစုဆောင်း၍ အကြိမ်ကြိမ်ပြင်ဆင်ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေနေရပါသည်။

လိုကွက်ကို ဖြည့်စွက်ခြင်း။ ။သို့ရာတွင် ပါဠိဘာသာသည် ဝေါဟာရအသစ် မတိုးသော ဘာသာသေ ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ သက်ဆိုင်ရာ ပါဠိကျမ်းစာများမှ ရှိသမျှ ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်စုကို ထုတ်နုတ်၍ ရေးသားထားသဖြင့် ကမ္ဘာ့အဘိဓာန်များ တကြိမ်ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေခြင်းထက် ဤပါဠိအဘိဓာန် တကြိမ်ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေခြင်းက ပို၍ ဝေါဟာရပုဒ် စုံလင်နိုင်မည်ကိုကား ယုံမှားစရာမရှိပါ။ ဘက်စုံတိုးတက်နေပါသည်ဆိုသော ကမ္ဘာ၌ ပါဠိဘာသာပေါ် ပေါက်ခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်းရာထောင်မက ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များ အားလုံးပါဝင်သော ပြည့်စုံသည့် ပါဠိအဘိဓာန် မရှိသေးပဲ ဖြစ်နေခြင်းမှာ ကမ္ဘာ၏လိုကွက်တရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကမ္ဘာ၏လိုကွက်ကို တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်များ ရေးသားပြုစု ထုတ်ဝေခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဖြည့်စွက်လိုက်ရပေသည်။

နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ စာပေယဉ်ကျေးမှု တိုးတက်ရေးအမှုတ်အသားကို အဘိဓာန်များ "စံ"ထား၍ တိုင်းတာဆုံးဖြတ်ကြသည်ဟုဆိုလျှင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ပါဠိဘာသာ စာပေယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့ထိပ်ဆုံးနေရာသို့ ရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်း ဤတိပိဋက ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်များပြင့် ရဲရဲတင်းတင်း ဝင့်ကြွားနိုင်ပါသည်။

အဘိဓာန် ၂-မျိုး

ကမ္ဘာ၌ ထွက်ပေါ်တည်ရှိသည့် အဘိဓာန်များကို အမျိုးအစား ခွဲခြားကြည့်မည်ဆိုလျှင် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ၂-မျိုး ၂-စားသာ တွေ့ရပါသည်။ ယင်းတို့မှာ–

(၁) ဘာသာရပ်တခုခုကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ ယင်းဘာသာရပ်ဖြင့်ပင် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော အဘိဓာန်။ ဥပမာ—အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော (OXFORD) စသောအဘိဓာန်၊ ဟိန္ဒီဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ ဟိန္ဒီဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဟိန္ဒီသဒ္ဒတ္ထပါရိဇာတစသော အဘိဓာန်၊ သင်္ကတဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ သင်္ကတဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ထောမနိဓိစသော အဘိဓာန်၊ ပါဠိဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ် ထား၍ ပါဠိဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော အဘိဓာနပပ္ပဒီပိကာသူစီ အဘိဓာန်၊ သဒ္ဒတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိအဘိဓာန်စသည်။

(၂) ဘာသာရပ်တခုကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အခြားဘာသာရပ်တခုဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဘာသာပြန်အဘိဓာန်။ ဥပမာ—အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ် ထား၍ မြန်မာဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဦးထွန်းငြိမ်း အဘိဓာန်၊ တက်တိုး အဘိဓာန်၊ မြန်မာဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဂျပ်ဆင်အဘိဓာန်၊ သင်္ကတဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဝီလျံအဘိဓာန်၊ ပါဠိဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်၍သော P.T S. (Pali Text Society) အဘိဓာန်၊ပါဠိဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်အဖြစ်ထားပြီး မြန်မာဘာသာဖြင့် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋကအဘိဓာန်၊ ဦးမောင်ကြီး ပါဠိအဘိဓာန်စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ထို ၂-မျိုးအနက် ဤပိတိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်သည် ဒုတိယအမျိုးအစားတွင် ပါဝင်သည့် ဘာသာပြန် အဘိဓာန်ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာပြန်မှု အခက်အခဲ

သက်ဆိုင်ရာဘာသာကို ပြောဆိုရေးသားနေကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး တိတိကျကျ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း နားလည်အောင် ဘာသာရပ်တခုကို အခြားဘာသာရပ်တခုသို့ ပြန်ဆိုရေးသားရသော ဘာသာပြန်လုပ်ငန်းဟူသည်မှာ လွယ်ကူသည်မဟုတ်ပါ။ ကမ္ဘာပေါ်၌ လက်ရှိသုံးစွဲနေကြသည့် ဘာသာအသီးသီးသည် သူ့ဘာသာနှင့်သူ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်စုံနေပြီ, ဝေါဟာရ ကြွယ်ဝလှပြီဟု ထင်စရာရှိသော်လည်း ဘာသာပြန်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သောအခါ၌ကား ပြန်ဆိုမည့်ဘာသာနှင့် အဓိပ္ပါယ်တူညီဘည့် ထိမိတိကျသော ဝေါဟာရရှာဖွေမတွေ့သဖြင့် မျှားစွာအခက်အခဲနှင့် ရင်ဆိုင်ရတတ်ကြောင်း ဘာသာပြန်လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ဖူးသူတိုင်းပင် သိကြမည်ဖြစ်ပေသည်။

အထူးသဖြင့် ပါဠိဘာသာကို အခြားဘာသာရပ်တခုသို့ ပြန်ဆိုရာ၌ ပို၍ခက်ခဲသည်ဟု ဆိုချင်ပါသည် အဘယ်ကြောင့်နည်း။

သီတံ ဥဏှံ ပဋိဟန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၁။ မ၊၁၄၊၃၀။ သံ၊၁၄၊၃၊၉၃။

သီတန္တိ အဇ္ဈတ္တဓာတုကွောဘဝသေန ဝါ ဗဟိဒ္ဓဥတုဝိပရိဏာမဝသေန ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇနကသီတံ။ သာ-ရတ္ထ၊ ၃။၃၉၃။ မ၊၌၊၃။၁၃။

သီတန္တိ အဇ္ဈတ္တံ ဓာတုကွောဘဝသေန ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုဝိပရိဏာမဝသေန ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇနကသီတံ။ သံ၊၌၊၂။၃၃၀။

ဤအဘိဓာန်၌ ဗဟိဒ္ဓဥတုဝိပရိဏာမပုဒ်ကို သမာသ်ဟု ယူဆသဖြင့် တည်ပုဒ်တွင် ထည့်သွင်းထား ပါသည်၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုဝိပရိဏာမပုဒ်ကိုကား ဝါကျဟုယူဆသဖြင့် တည်ပုဒ်အဖြစ် မထားပါ။

တည်ပုဒ်အဖြစ် မထားစေကာမူ အဘိဓာန်ကို အားကိုးတခုပြုပြီး စာရှုသူများအဖို့ ဗဟိဒ္ဓဥတု-ဝိပရိဏာမပုဒ်၏ အနက်မြန်မာပြန်ကို ကြည့်ရှုလျှင် ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုဝိပရိဏာမပုဒ်ကိုလည်း အနက်မြန်မာပြန် နိုင်လောက်ပါသည်၊ သမာသ်ဝါကျ ဒွိဟဖြစ်စရာ အခြားပုဒ်များလည်း များစွာပါရှိပါလိမ့်မည်။

အမှားမှရသော သင်ခန်းစာ

လူတွင် တရားမှရသော အသိထက် အမှားမှရသော အသိသည် ပို၍ တန်ဖိုးရှိသကဲ့သို့ ဗဟုသုတမှ ရသော သင်ခန်းစာထက် အမှားမှရသော သင်ခန်းစာသည် ပို၍တန်ဖိုးရှိလေသည်၊ ကျမ်းပြုအဖွဲဝင် ဆရာတော်များသည် ပုထုဇဉ်များသာ ဖြစ်ကြ၏၊ ပုထုဇဉ်သည် အမှားမကင်းနိုင်ချေ၊ ထို့ကြောင့် က-ဝဂ် ပထမပိုင်း အတွဲ (၅)ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် နိဒါန်း၌ အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားခဲ့၏။

"ကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပုထုဇဉ်များသာ ဖြစ်ကြပေသည်၊ ပုထုဇဉ်ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ ကျမ်းစာပြုစုရာ၌ သတိလွတ်ကင်းသဖြင့် ချွတ်ယွင်းမှုကင်းနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ၊ တခါတရံတွင် ကျမ်းပြု သူများ၏ ဉာဏ်အမြင် မနှံ့စပ်မှုကြောင့် အမှားကို အမှန်ထင်ကာ ရေးသားမိသော ပုဒ်များလည်း ပါဝင်နိုင်ပေသည်၊ ယင်းသို့ ချွတ်ချော်မှားယွင်းသော ပုဒ်များပါဝင်ခဲ့သော် အခြားသော အဘိဓာန် ကျမ်းပြုအဖွဲ့များ၏ တာဝန်မဖြစ်စေလိုပေ၊ မစိုးရိမ်နာယကစာချအဖွဲ့၏ တာဝန်သာဖြစ်စေလိုပေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၄-၌ စာအုပ်ထုတ်ဝေသောအခါ စာအုပ်မျက်နှာဖုံး၌ မစိုးရိမ်နာယက စာချအဖွဲ့က ဦးစီးရေးသားသည်" ဟု ရိုက်နှိပ်ပေးရန်ဟု ထည့်ခဲ့ရပေသည်၊ (အတွဲ ၅-နိဒါန်း ကု-ရှ)

အဘိဓာန်လုပ်ငန်းသည် စာစု စာပြု စာတည်း သုံးဆင့်စလုံး သေချာစေ့စပ်ဖို့ အလွန်လိုသော လုပ်-ငန်းဖြစ်၏၊ စာစုလုပ်ငန်း(အဘိဓာန်ပုဒ် ထုတ်လုပ်ငန်း)ကို အရေးမကြီးဟုထင်ကာ အရည်အချင်းမပြည့်-သူများနှင့် လွဲအပ်ထားလျှင် စာပြု(ကျမ်းပြု)ရာ၌ အနှောင့်အယှက်အခက်အခဲ အကြိုးအကျယ် တွေ့ရ-တတ်လေသည်၊ ဥပမာ– စာစုသူက အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်အဖြစ် မထားသင့်သောပုဒ်ကို ပုဒ်ထုတ်ပေးခဲ့-လျှင် စာပြုကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်သည် စာစုသူ ထုတ်ပေးခဲ့သည့် ကျမ်းညွှန်း ဂဏန်းများ ကုန်စင်အောင် ကြည့်-ရှုရပေလိမ့်မည်၊ အချို့ပုဒ်၌ ကျမ်းညွှန်းဂဏန်းသည် နည်းလှသည်မဟုတ်၊ သုံးလေးငါးရာအထိ ရှိတတ်-လေသည်၊ ကျမ်းညွှန်းဂဏန်းပေါင်း လေးငါးရာ၊ စာအုပ်ပေါင်း လေးငါးခြောက်ဆယ်ကို ဂဏန်းကခုစီ ကြည့်ရှုနေရခြင်းသည် မည်မျှ အချိန်ကုန်မည်ကို စာရှုသူများသိနိုင်လောက်ပါသည်၊ ဤသို့ အချိန်ကုန်-အပင်ပန်းခံ ကြည့်ရှုပြီးသော်လည်း အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်အဖြစ် ထားသင့်သောပုဒ်မဟုတ်သဖြင့် ပယ်-ဖျက်ခဲ့ရသော ပုဒ်ပေါင်းလည်း များစွာရှိပါသည်။

အဘ်ဓေန် (ပ-ဝဂ်) ဥ-(ခ) ပ-မ-ဗ-သ-စ

သမာသ်နှင့် ဝါကျသည် အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် ဝိဘတ်ကျေ မကျေမျှသာ ကွာခြား၏၊ အနက်မြန်မာပြန်ရာ၌ ကွာခြားသည်မဟုတ်၊ ဝိဘက်မကျေသော အလုတ္တသမာသ်ဟူ၍ ရှိနေပြန်သဖြင့် ပို၍ အခဲ့ခက်လှပေသည်။

ဥပမာ–ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗာ (အဘိ၊ဓ၊၂။)

ဤပုဒ်ကို အချို့ဆရာတော်များက ဝိဘတ်မကျေသော အလုတ္တသမာသ်ဟု ယူဆကြသည်၌၊ ထို့ကြောင့် "ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗာ" သော်တာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်ကုန်သောဟု တဆက်တည်း အနက် မြန်မာပြန်ဆိုကြ၏။ အချို့ဆရာတော်များက ဒဿနေနတပုဒ် ပဟာတဗ္ဗတပုဒ်ဖြစ်၍ ဝါကျဟု ယူဆကြသည်။

ထို့ကြောင့် ဒဿနေန၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည်။ ပဟာတဗ္ဗာ၊ ပယ်အပ်ကုန်သောဟု ၂-ပုဒ်ခဲ့၍ အနက် မြန်မာပြန်ကြ၏။ သမာသ်ပုဒ်ဟုယူသည် ဖြစ်စေ၊ဝါကျဟုယူသည် ဖြစ်စေ အနက် မြန်မာပြန်ဆိုရာ၌ကား သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်ကုန်သော ဟူ၍သာ ပြန်ဆိုရပေသည်။

ရူပသိဒ္ဓိဆရာကမူ (ရူ၊နှာ၊၁၉၄။) ယင်း ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗာပုဒ်ကို ဝါကျဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့၏။

ရှေ့ပုဒ်၌ ဝိဘတ်တင်းလင်းရှိနေသည့် ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗာ ပုဒ်မျိုး၌ပင် သမာသ်-ဝါကျ အငြင်းပွားနေသေးလျှင်, သမာသ်-ဝါကျ အခဲ့ခက်နေသေးလျှင် ရှေ့ပုဒ်၌ ဝိဘတ်၏အရိပ်အရောင် မမြင်ရသည့် ပုဒ်များ၌ ပို၍ သမာသ်-ဝါကျ အငြင်းပွားစရာ ရှိပါလိမ့်မည်၊ ပို၍သမာသ်-ဝါကျ အခဲ့ခက်ပါလိမ့်မည်၊ သဒ္ဒါစည်းကမ်းအရ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်များနောင် သက်သည့် ဝိဘတ်အားလုံးကို ချေပစ်ရ၏။ ဥပသာရပုဒ် နိပါတ်ပုဒ်များ၌ ဝိဘတ်၏ အရိပ်အရောင် လုံးဝမတွေ့ရ။

ထို့ကြောင့် ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်များနှင့် နောက်ပုဒ်တဲ့နေလျှင် သမာသ်လော ဝါကျလော ဟု မဝေခဲ့နိုင်အောင် ဖြစ်ကြရသည်။ နိဿယများကို ကြည့်ပြန်လျှင်လည်း အချို့နိဿယများက တပုဒ်စီခဲ့၍ ဝါကျပေးပြီးလျှင် အချို့နိဿယများက ပုဒ်တဲ့၍ သမာသ်ပေးကြလိမ့်မည်ဟုထင်သည်။

ပုံစံ ၁။ ဗဟိဒ္ဓဥတုဝိပရိဏာမ

ပုံစံ ၂။ ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုဝိပရိဏာမ

ဗဟိဒ္ဓါသည် အာကာရန္တ သတ္တမျန္တ နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ (ရူ၊နှာ၊၁၃၄။) ပုံစံတစ်၌ အာအကွာရာ ပျောက်နေသဖြင့် သမာသ်ဟု သဒ္ဒါလေ့လာသူတိုင်းက ပြောကြလိမ့်မည်။ ပုံစံ နှစ်၌ ဗဟိဒ္ဓါဟု အာကာရန္တ တင်းလင်းရှိနေခြင်း သက်ဆိုင်ရာ ကျမ်းစာအုပ်၌ ဗဟိဒ္ဓါနှင့် ဥတုဝိပရိဏာမကို တပုဒ်စီ ခဲ့ခြားထားခြင်းကြောင့် ဝါကျဟု ပြောကြမည်ထင်သည်။ သမာသ်ယူသည်ဖြစ်စေ ဝါကျယူသည်ဖြစ်စေ အနက်မြန်မာပြန်ဆိုရာ၌မူ ဗဟိဒ္ဓဥတုဝိပရိဏာမ= ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုဝိပရိဏာမ= ပြင်ပဥတု ဖောက်ပြန်ခြင်းဟူ၍သာ ပြန်ဆိုရပေမည်။

ခက်သည်မှာ အထက်ပါပုံစံနှစ်ခုသည် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗတပုဒ်တည်းကို ဖွင့်ပြနေခြင်းဖြစ်၏၊ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗနှင့် သံဝဏ္ဏနာများကို တိုက်ဆိုင်လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်ရန် အပြည့်အစုံ ထုတ်ပြပါမည်။

သီတံ ဥဏှံ ပဋိဟန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၂၉၁။ မ၊၁၄၊၃၀။ သံ၊၁၄၊၃၉။

သီတန္တိ အဇ္ဈတ္တဓာတုကွောဘဝသေန ဝါ ဗဟိဒ္ဓဥတုဝိပရိဏာမဝသေန ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇနကသီတံ။ သာ-ရတ္ထ၊ ၃။၃၉၃။ မ၊၌၊၃။၁၃။

သီတန္တိ အဇ္ဈတ္တံ ဓာတုကွောဘဝသေန ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုဝိပရိဏာမဝသေန ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇနကသီတံ။ သံ၊၌၊ ၂။၃၃၀။

ဤအဘိဓာန်၌ ဗဟိဒ္ဓဥတုဝိပရိဏာမပုဒ်ကို သမာသ်ဟု ယူဆသဖြင့် တည်ပုဒ်တွင် ထည့်သွင်းထား ပါသည်၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုဝိပရိဏာမပုဒ်ကိုကား ဝါကျဟုယူဆသဖြင့် တည်ပုဒ်အဖြစ် မထားပါ။

တည်ပုဒ်အဖြစ် မထားစေကာမူ အဘိဓာန်ကို အားကိုးတခုပြုပြီး စာရှုသူများအဖို့ ဗဟိဒ္ဓဥတု-ဝိပရိဏာမပုဒ်၏ အနက်မြန်မာပြန်ကို ကြည့်ရှုလျှင် ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုဝိပရိဏာမပုဒ်ကိုလည်း အနက်မြန်မာပြန် နိုင်လောက်ပါသည်၊ သမာသ်ဝါကျ ဒွိဟဖြစ်စရာ အခြားပုဒ်များလည်း များစွာပါရှိပါလိမ့်မည်။

အမှားမှရသော သင်ခန်းစာ

လူတွင် တရားမှရသော အသိထက် အမှားမှရသော အသိသည် ပို၍ တန်ဖိုးရှိသကဲ့သို့ ဗဟုသုတမှ ရသော သင်ခန်းစာထက် အမှားမှရသော သင်ခန်းစာသည် ပို၍တန်ဖိုးရှိလေသည်၊ ကျမ်းပြုအဖွဲဝင် ဆရာတော်များသည် ပုထုဇဉ်များသာ ဖြစ်ကြ၏၊ ပုထုဇဉ်သည် အမှားမကင်းနိုင်ချေ၊ ထို့ကြောင့် က-ဝဂ် ပထမပိုင်း အတွဲ (၅)ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် နိဒါန်း၌ အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားခဲ့၏။

"ကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပုထုဇဉ်များသာ ဖြစ်ကြပေသည်၊ ပုထုဇဉ်ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ ကျမ်းစာပြုစုရာ၌ သတိလွတ်ကင်းသဖြင့် ချွတ်ယွင်းမှုကင်းနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ၊ တခါတရံတွင် ကျမ်းပြု သူများ၏ ဉာဏ်အမြင် မနှံ့စပ်မှုကြောင့် အမှားကို အမှန်ထင်ကာ ရေးသားမိသော ပုဒ်များလည်း ပါဝင်နိုင်ပေသည်၊ ယင်းသို့ ချွတ်ချော်မှားယွင်းသော ပုဒ်များပါဝင်ခဲ့သော် အခြားသော အဘိဓာန် ကျမ်းပြုအဖွဲ့များ၏ တာဝန်မဖြစ်စေလိုပေ၊ မစိုးရိမ်နာယကစာချအဖွဲ့၏ တာဝန်သာဖြစ်စေလိုပေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၄-၌ စာအုပ်ထုတ်ဝေသောအခါ စာအုပ်မျက်နှာဖုံး၌ မစိုးရိမ်နာယက စာချအဖွဲ့က ဦးစီးရေးသားသည်" ဟု ရိုက်နှိပ်ပေးရန်ဟု ထည့်ခဲ့ရပေသည်၊ (အတွဲ ၅-နိဒါန်း ကု-ရှ)

အဘိဓာန်လုပ်ငန်းသည် စာစု စာပြု စာတည်း သုံးဆင့်စလုံး သေချာစေ့စပ်ဖို့ အလွန်လိုသော လုပ်-ငန်းဖြစ်၏၊ စာစုလုပ်ငန်း(အဘိဓာန်ပုဒ် ထုတ်လုပ်ငန်း)ကို အရေးမကြီးဟုထင်ကာ အရည်အချင်းမပြည့်-သူများနှင့် လွဲအပ်ထားလျှင် စာပြု(ကျမ်းပြု)ရာ၌ အနှောင့်အယှက်အခက်အခဲ အကြီးအကျယ် တွေ့ရ-တတ်လေသည်၊ ဥပမာ– စာစုသူက အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်အဖြစ် မထားသင့်သောပုဒ်ကို ပုဒ်ထုတ်ပေးခဲ့-လျှင် စာပြုကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်သည် စာစုသူ ထုတ်ပေးခဲ့သည့် ကျမ်းညွှန်း ဂဏန်းများ ကုန်စင်အောင် ကြည့်-ရှုရပေလိမ့်မည်၊ အချို့ပုဒ်၌ ကျမ်းညွှန်းဂဏန်းသည် နည်းလှသည်မဟုတ်၊ သုံးလေးငါးရာအထိ ရှိတတ်-လေသည်၊ ကျမ်းညွှန်းဂဏန်းပေါင်း လေးငါးရာ၊ စာအုပ်ပေါင်း လေးငါးဆြောက်ဆယ်ကို ဂဏန်းတခုစီ ကြည့်ရှုနေရခြင်းသည် မည်မျှ အချိန်ကုန်မည်ကို စာရှုသူများသိနိုင်လောက်ပါသည်၊ ဤသို့ အချိန်ကုန်-အပင်ပန်းခံ ကြည့်ရှုပြီးသော်လည်း အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်အဖြစ် ထားသင့်သောပုဒ်မဟုတ်သဖြင့် ပယ်-ဖျက်ခဲ့ရသော ပုဒ်ပေါင်းလည်း များစွာရှိပါသည်။

စီမူအဆင့်၌ သတိမပြုခဲ့မိသဖြင့် ဂယ်လီပရူဇောက်မှ ပယ်ဖျက်ခဲ့ရသောပုဒ်များလည်းရှိ၏၊ စီမူဂယ်လီပရူအဆင့်တို့၌ သတိမမူမိသဖြင့် ဖောင်ကြမ်းအဆင့်ရောက်မှ ပယ်ဖျက်ခဲ့ရသောပုဒ်များလည်း ရှိခဲ့ပါသည်။

ဤသို့ဆိုသဖြင့် မစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့မှ ရေးသားသည့် အဘိဓာန်ကျမ်းများ၌ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ် မထားသင့်သောပုဒ်များ တပုဒ်တလေမျှ ပါဝင်မည်မဟုတ်ဟု မထင်ပါလေနှင့်၊ အတွဲ ၅-နိဒါန်း၌ ဝန်ခံခဲ့သည့်အတိုင်း ကျမ်းပြုသူများ၏ဉာဏ်အမြင် မနှံ့စပ်မှုကြောင့်အမှားကို အမှန်ထင်ကာ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ် မထားသင့်သောပုဒ်ကို တည်ပုဒ်အဖြစ် ထားသင်သည်ဟု ယူဆသဖြင့် မှားယွင်းရေးသားမိသော တည်ပုဒ်များလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့ မှားယွင်း ထည့်သွင်းမိရာ၌ စာရှုသူ ပညာရှင်များက အမှန်ထောက်ပြ၍ အသိဉာဏ်ဖွင့်ပေးလျှင် ဝမ်းမြောက်စွာ လက်ခံမည်ဖြစ် ပါသည်။

သူခိုးသေဖော် မည့်လိုပါ

ပုထုဇဉ်သည် အတော်ခက်၏၊ မိမိ၏အမှားကို ဝန်မခံချင်တတ်၊ မိမိ၏ချို့ယွင်းချက်ကို ဖော့တွက်တတ်သည်၊ ဂုဏ်ယူရမည့်ကိစ္စမျိုး၌ကား မသိမသာ့သိသိသာသာ ဂုဏ်ယူတတ်သည်၊ ကျမ်းစာပြုစုရာ၌ တဦးတည်းပြုစုသည်ဖြစ်စေ စုပေါင်းပြုစုသည်ဖြစ်စေ သိသိသာသာမှားနေ၍ မှားကွက်ကိုထောက်ပြလျှင် ရိုးရိုးရှင်းရှင်း ဝန်မခံချင်တတ်ကြ၊ ဇာတ်ကထာဆရာများပင် ပမာဒလေခ ရှိသေးတာပဲ ရှေးဆရာတော်များလဲ မှားတာပါပဲဟု သူခိုးသေဖော်ညှိ၍ အတုန့်အတက် ကလေးမျှားဖြင့် မိမိ၏ချို့ယွင်းချက်ကို ဖော့တွက်တတ်ကြသည်။ မစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့ကမူ သိသိသာသာ မှားနေသည့်အချက်ကို ထောက်ပြလျှင် အတုန့်တက်၍ သူခိုးသေဖော်ညှိနေမည် မဟုတ်ပါ၊ မိမိ၏ချို့ယွင်းချက်ကို ဖော့တွက်မည်လည်း မဟုတ်ပါ၊ မှားသည့်အချက်အလက်ကို မှားပါသည်ဟု ရိုးရိုးရှင်းရှင်း ဝန်ခံမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

နိဿယဂဏ္ဌိတို့နှင့် အယူအဆကွဲလွဲပုံ

အချို့ပုဒ်များ၌ နိဿယ ဂဏ္ဌိစသည်တို့နှင့် အနက်မြန်မာပြန်ဆိုပုံ လုံးဝကွဲပြားနေသည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်၊ ယင်းသို့ ကွဲပြားသည့်နေရာ၌ နိဿယဆရာခတော် ဂဏ္ဌိဆရာတော်များ၏ အယူအဆကို မှားယွင်းသည်ဟု ဆိုလိုရင်းမဟုတ်ပါ၊ နိဿယဆရာတော် ဂဏ္ဌိဆရာတော်များသည် သမာဓိလည်း အားကောင်းကြပါသည်၊ ဉာဏ်ပညာလည်း ကြီးကျယ်ကြပါသည်။ ထိုဆရာတော်များရေးသားစဉ်က မှားယွင်းမည်မဟုတ်ပါ၊ အဆင့်ဆင့်ရေးကူးလာသဖြင့် မှားယွင်းခြင်းသာဖြစ်ပါလိမ့်မည်၊ (တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ(၆) နိဒါန်းစာ၊ ၎ကြည့်။)ထိုနေရာမျိုး၌ နိဿယ ဂဏ္ဌိတို့နောက်မလိုက်ပဲ တမျိုးတဖုံကွဲလွဲစွာ အနက်မြန်မာပြန်ထားသည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်၊ သိသာရန်ပုံစံတခုထုတ်ပြပါမည်။

အနီယသဒ္ဒါ ဗဟုလာ ကတ္တုအဘိဓာ ဃကော။ (မူလဋီ၊၁။၅၅။)

အထက်ပါပုံစံဝယ်ရှေးနိဿယ ရှေးဂဏ္ဌိကျမ်းများ၌ အနီယသဒ္ဒါ၊အနီယသဒ္ဒါသည်။ ဗဟုလာကတ္တု-အဘိဓာယကော၊ များသောအားဖြင့် ကတ္တားအနက်ကိုဟော၏ဟု အနက်မြန်မာပြန်ဆိုကြ၏။ ဤအဘိဓာန်၌ ရှေးနိဿယဂဏ္ဌိတို့နှင့် မည်သို့အနက်မြန်မာပြန်ဆိုပုံကွဲပြားသည်ကို ဗဟုလပုဒ်၌ ကြည့်ပါ။ (ဘယပရိတဿနာ, ဘီရုမုခ စသည်လည်း ကြည့်)

ပါဠိနှင့်အဋ္ဌကထာ ကွဲလွဲသောပုဒ်များ

အချို့ပုဒ်များ၌ ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာ ကွဲပြားနေသည်ကိုတွေ့ရ၏၊ ယင်းသို့ကွဲပြားနေရာ၌ ပါဠိတော်ရှိပါဠိက ကျမ်းစာအများနှင့်ညီညွတ်သည်ဆိုလျှင်ပါဠိတော်ရှိပါဠိကိုမူတည်၍ရေးသည်၊အဋ္ဌကထာရှိ

ပါဠိကိုကား လက်သည်းကွင်းဖြင့်ပြ၍ မြန်မာပြန်သည်၊ အဋ္ဌကထာရှိပါဠိက ကျမ်းစာအများနှင့်ညီညွတ်သည် ဆိုလျှင် အဋ္ဌကထာရှိပါဠိကိုမူတည်၍ ပါဠိတော်ရှိပါဠိကိုကား လက်သည်းကွင်းဖြင့် မြန်မာပြန်ပြသည်။

ဥပမာ – ဖုဿဝေဠုဝလဋ္ဌိ

ဤပုဒ်ကို မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ (မဟာနိ၊၁၄။၁၇)၌ ဖုဿနက္ခတ္တေန ဥပုန်္နံ တးချဏေဗေဠုဝလဋ္ဌိံ ဟုဖွင့်ပြသည်၊ ဝေဠုဝသည် ဝါးပင်ဟောဖြစ်၍ ဗေဠုဝသည် ဥသျစ်ပင်ဟော ဖြစ်သည်။ ဤပုဒ်သည် အမြင်မင်္ဂလာ(ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာ)နှင့် ပတ်သက်၍ဆိုထားသောပုဒ်ဖြစ်သည်၊ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာနှင့်ပတ်သက်၍ ကျမ်းစာအများနှင့်ညီနိုင်းကြည့်ရှုရာတွင် ဗေလုဝလဋ္ဌိ= ဗေဠုဝလဋ္ဌိပုဒ်သာ အတွေ့များသည်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဖွင့်ကို ပင်ရင်းအနက်အဖြစ်ပြန်ဆို၍ ပါဠိတော်ရှိပါဠိကို လက်သည်းကွင်းဖြင့် ပြန်ဆိုထားပါသည်(မဟာနိ၊၆၇။ ခုဒ္ဒက၊၁။၁၀၀။ သုတ္တနိ၊၁။၂၁။တို့ကို တိုက်ဆိုင်ကြည့်)

တွင်ကျယ်နေသည့် အမှား

မြန်မာဇာတ်သဘင်များ၌ မင်းလောင်းရှာသည့်အခါ ဖုဿရထ လှတ်၍ ရှာဖွေကြ၏၊ ဖုဿရထကို ဇာတ်သဘင်များက ဖုတ်သွင်းရထားဟုသုံးနှုန်းကြသည် မည်သည့်ခေတ်ကစ၍ ဖုတ်သွင်းရထားဟူသော ဝေါဟာရသုံးနှုန်းလာသည် မသိရ၊ မျက်မှောက်ခေတ် တိုင်အောင်လည်း ယင်းဝေါဟာရ တွင်ကျယ်နေသည်သာ၊ ဖုဿရထကို သိန္နောမြင်း လေးကောင်ကစ၍ လှတ်လိုက်သည့်အခါ ဖုဿရထသည် မင်းလောင်းရှိရာသို့ ဦးတည်သွား၏၊ မင်းလောင်းတွေ့လျှင် မင်းလောင်းကိုရထားက လက်ျာရစ်လှည့်နေသည်၊ မြန်မာဇာတ်သဘင်များ၏ မင်းလောင်းရှာဖွေပုံ အစီအစဉ်သည် အဋ္ဌကထာနှင့် ညီညွတ်ပါသည်၊ ဖုဿရထကို ဖုတ်သွင်းရထားဟု သုံးနှုန်းခြင်းကား မှားယွင်းနေခြင်းဖြစ်၏။ ဇာတ်သဘင်ကြည့် ကလေးများတိုင်အောင် တွင်ကျယ်နေသည့်အမှား ဖြစ်၍ ပြင်ဆင်ရန်ကား လွယ်ကူမည်မဟုတ်၊ ဤအဘိဓာန်၌ ဖုဿရထကို တွင်ကျယ်နေသည့် အမှားနောက်သို့ လိုက်၍မပြန်ပါ၊ ဖုတ်သွင်းရထားဟု ပြန်ဆိုခြင်းသည် မှားယွင်းကြောင်းအမှာအဆားနှင့်တကွ ရှင်းပြထား၏။

အချို့သောပုဒ်များတွင် ဆဋ္ဌမ္ပရှိသော ပါဠိကတမျိုး ရှေ့နိဿယတို့၌ရှိသော ပါဠိကတမျိုး ဤသို့နှစ်မျိုးတွေ့ရ၏၊ ဤအဘိဓာန်၌ ဆဋ္ဌမ္ပရှိသောပါဠိကို မူတည်ရေးသား၍ နိဿယတို့၌ရှိသောပါဠိကို လက်သည်းကွင်းဖြင့် ပြဆိုထားသည်၊ ဗဒ္ဓမခုဖာဏိတ-ကြည့်။

ပါဠိပုဒ်တခုကို အနက်မြန်မာမပြန်တတ်လျှင် တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်များ၌ ရှာဖွေကြည့်ရှုကြပေလိမ့်မည်၊ ယင်းသို့ကြည့်ရှုကြရာ၌ အနက်မြန်မာပြန်ကိုသာ သိလိုသူအဖို့ အလွယ်တကူသိနိုင်ကြမည့်အပြင် သက်ဆိုင်ရာကျမ်းစာ၌ ယင်းပုဒ်နှင့်ဆက်နွယ်ရာ ရှေ့နောက်စကားရပ်များကို တမျက်နှာခန့် ဆက်လက်ကြည့်ရှုလျှင် ဗဟုသုတ တထမ်းတပိုးကြီး ရရှိနိုင်၏။ ဥပမာ-ဗဟုထမ္ဘ

ဤဗဟုထမ္ဘပုဒ်နှင့် ဆက်နွယ်ရာ ရှေ့နောက်စကားရပ်များကို သက်ဆိုင်ရာကျမ်းစာ၌ ဆက်လက်ကြည့်ရှုလျှင် ရှေးမင်းများ နန်းတော်အပြင်ကဆိုင် ဆောက်လုပ်ကြပုံ၊ သစ်ကိုးဝါးကြီးများကို ခုတ်လှဲရာ၌ လိုက်နာရမည့် လောကစည်းကမ်းစသည်တို့ကို တထမ်းတပိုးကြီး သိရှိနိုင်၏။

အချို့ပုဒ်များ၌ မာဂဓ အဘိဓာန်အလို အနက်တမျိုး၊ အဋ္ဌကထာဖွင့်အလို အနက်တမျိုး၊ ဤသို့ နှစ်မျိုးအနက် မြန်မာပြန်ဆိုနိုင်သည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုပုဒ်များ၌ နှစ်နက်ရေးသင့်သော်လည်း ဤအဘိဓာန်၌ နှစ်နက်မရေးတော့ပဲ တင်ကျယ်နေသည့် အများသုံးအနက်တခုကိုသာ ဖော်ပြထားသည်။ အဋ္ဌကထာဖွင့်အနက်ကို ဝါဒကွဲအဖြစ် လက်သည်းကွင်းဖြင့် ပြဆိုထား၏။ ဗီဇပူရ, ဗီဇပူရလတာတို့ကြည့်။

ဘုရားပိုင်ပစ္စည်း (ဗုဒ္ဓသန္တက)ဖြင့် တရားတော်ကို ပူဇော်သင့် မပူဇော်သင့် တရားပိုင်ပစ္စည်း (ဓမ္မသန္တက)ဖြင့် ဘုရားကို ပူဇော်သင့် မပူဇော်သင့် ရှေးက အငြင်းပွားခဲ့ဘူး၏၊ ယခုလည်းအငြင်းပွားနေဆဲဖြစ်၏၊ ဤအဘိဓာန် ဗုဒ္ဓသန္တကပုဒ်နှင့် သက်ဆိုင်ရာကျမ်းစာကို ဆက်လက်လေ့လာလျှင် အထက်ပါ အငြင်းပွားမှုသည် ပြေရှင်းသွားပေလိမ့်မည်။

ဤသာသနာရေးဦးစီးဌာနမှ ပါဠိမြန်မာပြန်လုပ်ငန်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိ၏၊ တိပိဋကပါဠိ မြန်မာ အဘိဓာန်ဟူသည်လည်းပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ, ဂန္ထန္တရတို့လာ ပါဠိပုဒ်များကို မြန်မာပြန်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်၊ ယင်းသို့ မြန်မာပြန်ရာ၌ ဤဦးစီးဌာနမှ ရိုက်ထုတ်သည့် ပါဠိတော်မြန်မာပြန်နှင့် ဤအဘိဓာန်ကျမ်းမှ မြန်မာပြန်ပုံသည် အချို့ပုဒ်များ၌ ကွဲလွဲနေသည်ကို တွေ့ရမည်။ ထိုသို့ကွဲလွဲနေရာ၌ ပါဠိတော်မြန်မာပြန်ဝါဒကို လက်သည်းကွင်းဖြင့် ပြဆိုထားသည်၊ဗုဒ္ဓါနုဇော-ကြည့်။

ပါဠိမှား ပြင်ရပုံ

ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင်စဉ်က ဝိသောကေအဖွဲ့ အမျိုးမျိုးဖွဲ့၍ ပါဠို, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ, ဂန္ထန္တရတို့လာ ပါဠိများ သန့်စင်အောင် ပြင်ဆင်ခဲ့ကြ၏၊ မူလဝိသောဓက ပဋိဝိသောဓက, သြသာနဝိသောဓက စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးဖွဲ့၍ ပြင်ဆင်ခဲ့သော်လည်း မစင်ကြယ်သော မှားမြဲ မှားနေသော ပုဒ်အချို့ကား ကျန်နေသေးသည်သာ၊ပြင်ဆင်ရာ၌ သံဃဏ္ဌေတဗ္ဗ, သံဝဏ္ဏနာ ညှိနှိုင်းမပြင်ဆင်ကြသဖြင့်၊သို့မဟုတ် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ(ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာစသည်) ကျမ်းစာကိုပြင်ဆင်သောအဖွဲ့က တမျိုး၊ သံဝဏ္ဏနာ (အဋ္ဌကထာ ဋီကာစသည်) ကျမ်းစာကို ပြင်ဆင်သောအဖွဲ့ကတမျိုးဖြစ်သဖြင့် သံဃဏ္ဌေတဗ္ဗ-သံဝဏ္ဏနာ ပါဠိတမျိုးစီဖြစ်နေသောပုဒ်များ ပျားစွာပင်တွေ့နေရသေး၏။ ယင်းသို့တွေ့ရာ၌ သံဃဏ္ဌေတဗ္ဗ သံဝဏ္ဏနာ ကျမ်းစာနှစ်ခု ညှိနှိုင်း၍ ပြင်ဆင်ထားပါသည်။ (ဘဋ္ဌက စသည်)

မင်းမသီ ဖြဟ္မဒတ် ပြည်မသီ ဗာရာဏသီ

မင်းမသီ ဖြဟ္မဒတ် ပြည်မသီ ဗာရာဏသီဟု မြန်မာစကားပုံတခုရှိ၏၊ ပါဠိစာပေ၌ ဗာရာဏသီနှင့် ဖြဟ္မဒတ်ပုဒ်တို့ အသုံးများသောကြောင့် ယင်းစကားပုံ ဖြစ်ပေါ်လာဟန်တူသည်၊ အသုံးများသည့် ဗာရာဏသီနှင့်ပတ်သက်၍ သိလိုသည့်အချက်အလက်အားလုံးကို ဗာရာဏသီပုဒ်၌ တွေ့ရပေမည်။ ထို့ပြင် ဗိမ္မိသာရပုဒ်ကို လေ့လာလျှင် ဗိမ္မိသာရမင်းကြီးနှင့် ဘုရားရှင် မည်သူက အသက်ကြီးသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဗိမ္မိသာရမင်းကြီးလက်ထက်က အသုံးပြုခဲ့သည့် နိုင်ငံတော်အလံကိုလည်းကောင်း၊ မဟာဝဂ်, ဒီဃဝံတို့နှင့် ပါ, ဋ္ဌ, ဋီတို့ အဆိုအမိန့် ကွဲပြားသည်ကိုသည်းကောင်း၊ ရှင်ဘုရင်တခါထက် ပဲကြီးတလုံးချက်ဟူဆိုရိုးရှိသော်လည်း ဗိမ္မိသာရမင်းကြီးတို့ခေတ်ကမူ ပဲကြီးတလုံးချက်ကြာအောင် ဟန်ကြီးပန်ကြီး ပြင်ဆင်နေသည် မဟုတ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း တွေ့ရပေမည်။

ခြေသုတ်ပုဆိုး မြေစွယ်ကျိုးသို့ ချို (ဂျို)ကျိုးနွဲ့သင် မာန်လျှော့ချင်

ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့နှင့်ဆက်နွယ်နေသော မြန်မာစကားပုံ တော်တော်များများရှိ၏၊ ဥပမာ ပိုးသာကုန် မောင်ပုံ စောင်းမတတ်၊မျက်နှာကြီးရာ ဟင်းဖတ်ပါ၊သမင်မွေးဘိ ကျားစားဘိ၊ ခြေသုတ်ပုဆိုး မြေစွယ်ကျိုးသို့ ချိုကျိုးနွဲ့သင် မာန်လျှော့ချင်စသည်တို့တွင် အချို့စကားပုံများသည် ဇာတ်နိပါတ်တခုလုံးကို ခြုံငုံ၍ စကားပုံဖြစ်လာခြင်းတည်း၊ အချို့စကားပုံများကား ဇာတ်နိပါတ်လာ အကြောင်းအရာ တစိတ်တဒေသကို အခြေခံ၍ စကားပုံ ဖြစ်လာသည်၊ အချို့စကားပုံများကမူ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာလာပုဒ်တခုကို တိုက်ရိုက်ဘာသာပြန်ထားသဖြင့် စကားပုံအဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသုံးမျိုးအနက် ခြေသုတ်ပုဆိုး မြေစွယ်ကျိုးသို့ ချိုကျိုးနွဲ့သင် မာန်လျှော့ချင်ဟူသောစကားပုံကား "ပါဒပုဉ္ဆန စောဋ္ဌကသမော ဥဒ္ဓတဒါဋ္ဌသပ္ပသမော ဘိန္နဝိသာဏသဘသမော နိဟတမာနော" (ကခ်ဂါ၊ ဋီ၊သစ်၊၁၂၃။)ပုဒ်တို့ကို ဘာသာပြန်ထားသဖြင့် စကားပုံအဖြစ် ရပ်တည်နေခြင်းဖြစ်သည်။

နေမင်းတဆူ ထွက်ပြူလာပြီ

ကမ္ဘာတည်စ ခါသမယ၌ ကမ္ဘာဦးသူ လူအများတို့သည် အမှောင်ထုကြီးအတွင်းဝယ် ကြောက်ရွံ့စိုးထိတ်အားငယ်စိတ်တို့ဖြင့် နေထိုင်ကြစဉ် အရှေ့လေကမခတ်မှ ရောင်ခြည်တထောင် အလင်းဆောင်သော နေမင်းကြီးသည် ထွက်ပေါ်လာခဲ့၏။ ထိုအခါ လူအများသည် "အမှောင်ကင်း၍ အလင်းရပေပြီ" ဟု ဝမ်းသာအားရ ရဲရင့်တက်ကြွစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာရကား နေမင်းကြီးကို သူရိယ (ရဲရင့်ခြင်းကို ဖြစ်စေသူ)ဟု သမုတ်ဝေါဟာ အမည်သညာ ပြုခဲ့ကြ၏။ ထို့အတူ အနက်မထင် ပုဒ်မမြင်၍ ပင်ပန်းနွမ်းဟိုက် အမှောင်တိုက်ဝယ် စမ်းတဝါးဝါး စခန်းသွားနေကြရသည့် ပါဠိသုတေသီပညာရှင်များအဖို့ ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည် အတ္ထပဒအလင်းပြ၍ အားရရွှင်လန်း ရဲစွမ်းသတ္တိရှုန်းပြည့်ဖြစ်စေလျက် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ရကား 'နေမင်းတဆူ ထွက်ပြူလာပြီ'ဟူ၍ပင် ဆိုသင့် ဆိုထိုက်လှပေ၏။ ကမ္ဘာ့ပါဠိစာပေပညာရှင်များသည် ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် ကျမ်းတည်းဟူသော နေမင်းကြီးကို အားကိုးအားထားပြု၍ ပိဋကသုံးသွယ် ကျမ်းပင်လယ်ကို အလွယ်တကူ ကူးမြောက်နိုင်ကြပါစေဟု ဆန္ဒပြုလိုက်ရပေသတည်း။

ကျမ်းစဉ်ပုံ, အကွာရာစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတများ

ဤ တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုရသော ပါ-ဠ-ဋီ ကျမ်းစဉ်ပုံ, အကွာရာစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတ ပြပုံတို့ကို သိရှိရန် ဖော်ပြပါအံ့။

ကျမ်းစဉ်ပုံ။ ။ဤအဘိဓာန်တွင် ပုဒ်တခုအတွက် ပါ-ဠ-ဋီ ကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုရာ၌ မူရင်း ပဓာနကျသော ကျမ်းစာအလိုက် ကိုးကားထားသည်၊ တနည်းအားဖြင့် ကျမ်းစာအနု အရင့် အဆင့်အတန်း ၃-မျိုးခွဲ၍ ကိုးကားထားသည်။

ဥပမာ—ပါဠိတော်ပြီးမှ အဋ္ဌကထာကိုလည်းကောင်း, ထိုဒုနာဂ်မှ ဋီကာကျမ်းများကို လည်းကောင်း အကိုးအကားပြုသည်။

ယင်း ပါဠိတော်တို့တွင်လည်း နိကာယ ၅-ရပ် ပိဋကတ ၃-ပုံတွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းကို ဦးစွာ ကိုးကား၍ ပြီးမှ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်နှင့် ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ကျမ်းများကို အစဉ်အလိုက် ကိုးကားသည်။

ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ကျမ်းများတွင်လည်း (ပူးတွဲပါ ကျမ်းစဉ်ပုံဇယားအရ) အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ဦးစွာ ကိုးကား၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်-စသော ပါဠိတော်များကို ကိုးကားသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် ဝိနယဝေါဟာရ-ပုဒ် ဖြစ်ပါမူ ဝိနည်းကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍ လည်းကောင်း၊ အခြားအဘိဓမ္မဝေါဟာရ, သုတ္တန္တဝေါဟာရ-ပုဒ် ဖြစ်ပါမူ အဘိဓမ္မာကျမ်း, သုတ္တန်ကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍လည်းကောင်း ကိုးကားသည်လည်း ရှိသည်။

ကျမ်းမည်သင်္ကေတ။ ။ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ ကျမ်းစာအမည်များကို ဖော်ပြရာ၌ အပြည့်အစုံ မဖော်ပြပဲ အတိုကောက် သင်္ကေတနည်းဖြင့်သာ ပြဆို၍ နိကာယ်ကျမ်းစာ အရေအတွက်အလိုက် ၁-၂-၃-၄-၈ဏန်းများဖြင့်လည်း ပူးတွဲပြဆိုထားသည်။

ဥပမာ—ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်းတွင် နံပါတ် ၁-ဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော်ကျမ်းကို '၀ိ, ၁'-ဟု သင်္ကေတပြု၍ သုံးစွဲထားသည်။

ဤနည်းဖြင့် ပူးတွဲပါကျမ်းစဉ်နှင့် သင်္ကေတဇယားများကို အသုံးပြု၍ ကိုးကားထားပါသည်။ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်များကို အကွာရာစဉ်ရာ၌လည်း ပူးတွဲပါဇယားကို မူထား၍ အကွာရာစဉ်ထား ပါသည်။ (ဇယား ကြည့်။)

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

ပါဠိတော်များ

ဥ.ရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယပိဋက	
၎	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊၁။
၂	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၄။
၅	ပရိဝါရပါဠိ	ဝိ၊၅။
	ဒီဃနိကာယ	
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယ	
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၃။
	သံယုတ္တနိကာယ	
၁၂	သဂါထာဝဂ္ဂနှင့်နိဒါန	
	ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၁။
၁၃	ခန္ဓဝဂ္ဂနှင့် သဠာယ-	
	တနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၂။
၁၄	မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယ	
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊၁။
၁၆	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ဒု)	အံ၊၂။
၁၇	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (တ)	အံ၊၃။

ဥ.ရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မပိဋက	
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏိပါဠိ	အဘိ၊၁။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊၂။
၂၀	(က) ဓာတုကထာပါဠိ	အဘိ၊၃။
	(ခ) ပုဂ္ဂလပညတ္တိပါဠိ	အဘိ၊ပု။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊က။
၂၂	ယမကပါဠိ (ပ)	ယမက၊၁။
၂၃	ယမကပါဠိ (ဒု)	ယမက၊၂။
၂၄	ယမကပါဠိ (တ)	ယမက၊၃။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊၁။
၂၆	″ (ဒု)	ပဋ္ဌာန၊၂။
၂၇	″ (တ)	ပဋ္ဌာန၊၃။
၂၈	″ (စ)	ပဋ္ဌာန၊၄။
၂၉	″ (မ)	ပဋ္ဌာန၊၅။
	ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ	
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။
၃၁	(ဃ) ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ	ခုဒ္ဒက။
	(ခ) ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ။
	(ဂ) ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။
	(ဃ) ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်။
	(င) သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။
၃၂	(က) ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။
	(ခ) ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။
	(ဂ) ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။
	(ဃ) ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။

ကျမ်းစဉ်နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ ပါဠိတော်များ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ	ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ကျွန်ခုဒ္ဒကနိကာယ (အဆက်)		၃၇	ဇာတကပါဠိ (ပ)	ဇာ၊၁။
၃၃	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊၁။	၃၈	ဇာတကပါဠိ (ဒု)	ဇာ၊၂။
၃၄	(က)အပဒါနပါဠိ(ဒု)	အပ၊၂။	၃၉	(က) နေတ္တိပါဠိ	နေတ္တိ။
	(ခ)ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ	ဗုဒ္ဓဝံ။		(ခ) ပေဋကောပဒေသ ပါဠိ	ပေဋကော။
	(ဂ)စရိယာပိဋကပါဠိ	စရိယာ။			
၃၅	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	မဟာနိ။			
၃၆	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ	စူဠနိ။	၄၀	မိလိန္ဒပဉ္ဟပါဠိ	မိလိန္ဒ။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့်ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

အဋ္ဌကထာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယအဋ္ဌကထာ	
၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊
၂	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ဒု)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊
၃	ပါစိတ္တိယအဋ္ဌကထာ	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ	ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၆	ကင်္ခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ	ကင်္ခါ။
	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌအထာ	
၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈	မဟာဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉	ပါထိကဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၀	မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (ပ)	မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁	မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (ဒု)	မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ	မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ	မ၊ဋ္ဌ၊၄။
	သံယုတ္တနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၄	သံယုတ္တ အဋ္ဌကထာ (ပ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅	။ (ဒု)	သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆	။ (တ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၇	အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာ (ပ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈	။ (ဒု)	အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၉	။ (တ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၃။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မပိဋက အဋ္ဌကထာ	
၂၀	အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂	ပဉ္စပကရဏအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃	ပဋ္ဌာနမူဒိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ)	ပဋ္ဌာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄	။ (ဒု)	ပဋ္ဌာ၊ဋ္ဌ၊၂။
	ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာ	
၂၅	ခုဒ္ဒကပါဋ အဋ္ဌကထာ	ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။
၂၆	ဓမ္မပဒ ။ (၁)	ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇	ဓမ္မပဒ ။ (ဒု)	ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၈	ဥဒါန ။	ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊
၂၉	လ္ကတိဝုတ္တက ။	လ္ကတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၃၀	သုတ္တနိပါတ ။ (ပ)	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁	။ ။ (ဒု)	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂	ဝိမာနဝတ္ထု ။	ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၃၃	ပေတဝတ္ထု ။	ပေတ၊ဋ္ဌ။
၃၄	ထေရဂါထာ ။ (ပ)	ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၅	။ ။ (ဒု)	ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၆	ထေရီဂါထာ ။	ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၃၇	အပဒါန ။ (ပ)	အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၈	။ ။ (ဒု)	အပ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၉	ဗုဒ္ဓဝံသ ။	ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၄၀	စရိယာပိဋက ။	စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၄၁	မဟာနိဒ္ဒေသ ။	မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၄၂	စူဠနိဒ္ဒေသ ။	စူဠနိ၊ဋ္ဌ။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

အဋ္ဌကထာမျာား

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ	ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာ			ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာ	
၄၃	ဇာတကအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဇာဋ္ဌ၊၁။	၄၈	ဇာတက အဋ္ဌကထာ (ဆ)	ဇာဋ္ဌ၊၆။
၄၄	″ ″ (ဒု)	ဇာဋ္ဌ၊၂။	၄၉	″ ″ (သ)	ဇာဋ္ဌ၊၇။
၄၅	″ ″ (တ)	ဇာဋ္ဌ၊၃။	၅၀	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ	နေတ္တိ၊၁။
၄၆	″ ″ (စ)	ဇာဋ္ဌ၊၄။	၅၁	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၄၇	″ ″ (မ)	ဇာဋ္ဌ၊၅။	၅၂	″ ″ (ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ ဋီကာများ

စဉ်ရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယဋီကာ	
၁	ဝင်္ဂရဟုဒ္ဒိဋီကာ	ဝင်္ဂရ။
၂	ဘာရတ္ထဒီပနိဋီကာ (ပ)	သာရတ္ထ၊၁။
၃	။ (ဒု)	သာရတ္ထ၊၂။
၄	။ (တ)	သာရတ္ထ၊၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနိဋီကာ (ပ)	ဝိမတိ၊၁။
၆	။ (ဒု)	ဝိမတိ၊၂။
၇	ကင်္ခါဝိတရဏီပုရာဏဋီကာ နှင့် အဘိနဝဋီကာ	ကင်္ခါဋီ။
	ဒီဃနိကာယဋီကာ	
၈	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ဋီ၊၁။
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ (ပ)	သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။
၁၀	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ (ဒု)	သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။
၁၁	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ဋီ၊၂။
၁၂	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ဋီ၊၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယဋီကာ	
၁၃	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ)	မ၊ဋီ၊၁။
၁၄	။ (ဒု)	မ၊ဋီ၊၂။
၁၅	မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋီကာ	မ၊ဋီ၊၃။
၁၆	သံယုတ္တနိကာယဋီကာ သံယုတ္တဋီကာ (ပ)	သံ၊ဋီ၊၁။
၁၇	။ (ဒု)	သံ၊ဋီ၊၂။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋီကာ	
၁၈	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ (ပ)	အံ၊ဋီ၊၁။
၁၉	။ (ဒု)	အံ၊ဋီ၊၂။
၂၀	။ (တ)	အံ၊ဋီ၊၃။
	အဘိဓမ္မပိဋကဋီကာ	
၂၁	(က) မူလဋီကာ (ပ)	မူလဋီ၊၁။
	(ခ) အနုဋီကာ (ပ)	အနုဋီ၊၁။
၂၂	(က) မူလဋီကာ (ဒု)	မူလဋီ၊၂။
	(ခ) အနုဋီကာ (ဒု)	အနုဋီ၊၂။
၂၃	(က) မူလဋီကာ (တ)	မူလဋီ၊၃။
	(ခ) အနုဋီကာ (တ)	အနုဋီ၊၃။
	ကျန်သောဋီကာ	
၂၄	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာ (ပ)	
၂၅	။ (ဒု)	
၂၆	(က) နေတ္တိဋီကာ	
	(ခ) နေတ္တိဝိဘာဝိနီ	

နိဒါန်း

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

၁။ အံ၊၁။	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)
၂။ အံ၊၂။	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ဒု)
၃။ အံ၊၃။	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (တ)
၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။	အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ (ပ)
၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။	အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ (ဒု)
၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။	အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ (တ)
၇။ အံ၊ဋ၊၁။	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (ပ)
၈။ အံ၊ဋ၊၂။	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (ဒု)
၉။ အံ၊ဋ၊၃။	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (တ)
၁၀။ အနု၊ဋ္ဌ၊၁။	ဓမ္မသင်္ဂဏီ အနုဋ္ဌကထာ
၁၁။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။	ဝိဘင်္ဂအနုဋ္ဌကထာ
၁၂။ အနု၊ဋ္ဌ၊၃။	ပဋ္ဌာနအနုဋ္ဌကထာ
၁၃။ အပ၊၁။	အပဒါနပါဠိ (ပ)
၁၄။ အပ၊၂။	အပဒါနပါဠိ (ဒု)
၁၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။	အပဒါန အဋ္ဌကထာ (ပ)
၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။	အပဒါန အဋ္ဌကထာ (ဒု)
၁၇။ အပ၊သီ။	အပဒါနပါဠိတော်နိဿ
၁၈။ အဘိ၊က။	အဘိဓမ္မာပိဋကဿ ကထာဂတ္ထုပါဠိ
၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။	အဘိဓမ္မာပိဋကဿ အဋ္ဌကထာ ၁။ အဋ္ဌသာလိနီ
၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။	အဘိဓမ္မာပိဋကဿ အဋ္ဌကထာ ၂။ သမ္မောဟဝိနောဒနီ
၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။	အဘိဓမ္မာပိဋကဿ အဋ္ဌကထာ ၃။ ပဋ္ဌာနကရဏ
၂၂။ အဘိ၊ဓ။	အဘိဓမ္မာပိဋကဿ၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ
၂၃။ အဘိ၊ဓဝ။	အဘိဓမ္မာပိဋကဿ၊ ဓာတုကထာပါဠိ
၂၄။ အဘိ၊ပု။	အဘိဓမ္မာပိဋကဿ၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိပါဠိ
၂၅။ အဘိ၊ဝိ။	အဘိဓမ္မာပိဋကဿ၊ ဝိဘင်္ဂပါဠိ
၂၆။ အမရ။	အမရကောသ သင်္ကတအဘိဓာန်
၂၇။ အမရ၊သဂ္ဂ။	အမရကောသနိဿ အာဘယာရာမ ဆရာတော် လက်ရေး စာကူးစက်မူ
၂၈။ ဣတိဝု၊တ်။	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ဣတိဝုတ္တကအဋ္ဌကထာ
၃၀။ ဥဒါန။ ဥဒါနပါဠိ
၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ဥဒါနအဋ္ဌကထာ
၃၂။ ကခ်ီ။ ကင်္ခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ
၃၃။ ကခ်ီ၊ဋီ။ ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာ
(ပုရာဏဋီကာနှင့် အဘိနဝဋီကာ)
၃၄။ ကခ်ီ၊ယော။ ကင်္ခါယောဇနာမဟာဋီကာ
၃၅။ ကစ္စည်း။ ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး (သုတ်နှံပါတ်)
၃၆။ ခုဒ္ဒက။ ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ
၃၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ
၃၈။ စရိယာ။ စရိယာပိဋကပါဠိ
၃၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ စရိယာပိဋကအဋ္ဌကထာ
၄၀။ စူဠနိ။ စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ
၄၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ စူဠနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ
၄၂။ ဇာ၊၁။ ဇာတကပါဠိ (၁)
၄၃။ ဇာ၊၂။ ဇာတကပါဠိ (၂)
၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဇာတကအဋ္ဌကထာ (၁)
၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ဇာတကအဋ္ဌကထာ (၂)
၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ဇာတကအဋ္ဌကထာ (၃)
၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ဇာတကအဋ္ဌကထာ (၄)
၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ဇာတကအဋ္ဌကထာ (၅)
၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ဇာတကအဋ္ဌကထာ (၆)
၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ဇာတကအဋ္ဌကထာ(၇)
၅၁။ ဏ္ဍာဒီ။ မောဂ္ဂလ္လာနဏ္ဍာဒီဝုတ္တိ
၅၂။ တောင်ပေါက်၊ ခ၁န်။သျ။ တောင်ပေါက်ဆရာတော် ပြုစုသော အဘိဓာန်နိဿျသစ်။
၅၃။ ထေရ။ ထေရဂါထာပါဠိ
၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ။ ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ
၅၅။ ထေရီ။ ထေရီဂါထာပါဠိ
၅၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ထေရီဂါထာ အဋ္ဌကထာ
၅၇။ ဒီ၊၁။ ဒီဃနိကာယပါဠိ
၁။ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ
၅၈။ ဒီ၊၂။ ဒီဃနိကာယပါဠိ
၂။ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ
၅၉။ ဒီ၊၃။ ဒီဃနိကာယပါဠိ
၃။ ပါတိကဝဂ္ဂပါဠိ

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

ဒီ၀ဝ။ ဒီဃ။	ဒီဃနိကာယ အဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဋီကာ
	၁။ သီလက္ခန္ဓ၀ဂ္ဂဋီကာ
ဒီ၁။ ဒီဃဋီ၂။	၂။ မဟာ၀ဂ္ဂဋီကာ
ဒီ၂။ ဒီဃဋီ၃။	၃။ ပါထိက၀ဂ္ဂဋီကာ
ဒီ၃။ ဒီဃဋ၁။	ဒီဃနိကာယ အဋ္ဌကထာ
	၁။ သီလက္ခန္ဓ၀ဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ
ဒီ၄။ ဒီဃဋ၂။	၂။ မဟာ၀ဂ္ဂအဋ္ဌကထာ
ဒီ၅။ ဒီဃဋ၃။	၃။ ပါထိက၀ဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ
ဒီဋ။ ဒီပ၀ံ	ဒီပ၀ံသ
ဒီမူ။ ဓမ္မ	ဓမ္မပဒပါဠိ
ဒီဋ။ ဓမ္မပဒ၁။	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ပ)
ဒီဋ။ ဓမ္မပဒ၂။	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ဒု)
ဒ၀။ ဓာန်။	အဘိဓာန် (အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာဂါထာ နုံပါတ်)
ဒ၁။ ဓာန်ဋီ။	အဘိဓာန်ဋီကာ ဂါထာနုံပါတ်
ဒ၂။ ဓာန် သဂ္ဂ၊သစ်။	အဘိဓာန် နိသ္သသစ် (အဘယဟာထုမ ဆရာတော် ပြုစုသည်)
ဒဉ။ နိတိ၊ဓ၁။	သဒ္ဒနီတိ ဓာတုမာလာ
ဒင။ နိတိ၊ဓ၁၊သဂ္ဂ။	သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာနိသ္သ
ဒဈ။ နိတိ၊ပဒ။	သဒ္ဒနီတိပဒမာလာ
ဒ၆။ နိတိ၊ပဒ၊သဂ္ဂ။	သဒ္ဒနီတိပဒမာလာနိသ္သ
ဒဋ။ နိတိ၊သုတ္တ	သဒ္ဒနီတိ သုတ္တမာလာ
ဒဂ။ နိတိ၊သုတ္တ၊သဂ္ဂ။	သဒ္ဒနီတိ သုတ္တမာလာနိသ္သ
ဒဍ။ နေတ္တိ။	နေတ္တိပါဠိ
ဂ၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။	နေတ္တိဋီကာ
ဂ၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ
ဂ၂။ နေတ္တိ၊ဝိ။	နေတ္တိဝိဘာဝိနီ
ဂဉ။ ပဋိသံ။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ပါဠိ
ဂင။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၁။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ(ပ)
ဂဈ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၂။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ (ဒု)
ဂ၆။ ပဋ္ဌာန။	ပဋ္ဌာနပါဠိ
ဂဋ။ ပါစိတ်ယော။	ပါစိတ္တိယဝဏ္ဏနာ
ဂဂ။ ပေဋကော။	ပေဋကောပဒေသပါဠိ
ဂဍ။ ပေတ။	ပေတ၀တ္ထုပါဠိ
ဍ၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။	ပေတ၀တ္ထုအဋ္ဌကထာ
ဍ၁။ ဗုဒ္ဓ၀ံ။	ဗုဒ္ဓ၀ံသပါဠိ
ဍ၂။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဋ္ဌ။	ဗုဒ္ဓ၀ံသအဋ္ဌကထာ

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

၉၃။ မဟာ။ .... မဇ္ဈိမနိကာယပါဠိ
၁။ မူလမဏ္ဍာသပါဠိ
၉၄။ မ၂။ .... ၂။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ
၉၅။ မာ၃။ .... ၃။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ
၉၆။ မဋီ၁။ .... မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ၏ဋီကာ
၁။ မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌီကာ (ပ)
၉၇။ မဋီ၂။ .... ၂။ မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌီကာ (ဒု)
၉၈။ မဋီ၃။ .... ၃။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋ္ဌီကာ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသဋ္ဌီကာ
၉၉။ မဋ္ဌ၁။ .... မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ (ပ)
၁၀၀။ မဋ္ဌ၂။ .... မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ (ဒု)
၁၀၁။ မဋ္ဌ၃။ .... မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ (တ)
၁၀၂။ မဋ္ဌ၄။ .... မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ (စ)
၁၀၃။ မဏိမ၅။၁။ .... မဏိသာရမ၅။သာဋီကာ (ပ)
၁၀၄။ မဏိမ၅။၂။ .... မဏိသာရမ၅။သာဋီကာ (ဒု)
၁၀၅။ မဟာနိ။ .... မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ
၁၀၆။ မဟာနိ၁ဋ္ဌ။ .... မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ
၁၀၇။ မဟာဝံ။ .... မဟာဝံသ
၁၀၈။ မိလိန္ဒ။ .... မိလိန္ဒပဉ္ဉာပါဠိ
၁၀၉။ မူလဋီ၁။ .... အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၏အဖွင့်မူလဋီကာ
၁။ ဓမ္မသင်္ဂဏိမူလဋီကာ
၁၁၀။ မူလဋီ၂။ .... ၂။ ဝိဘင်္ဂမူလဋီကာ
၁၁ ။ မူလဋီ၃။ .... ၃။ ပဋ္ဌပကရဏမူလဋီကာ
၁၁၂။ မောဂ်။ .... မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏ
၁၁၃။ မောဂ်၊ ပဋိကာ။ .... မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏအဖွင့်ဝုတ္တိဝိဝရဏပဋိကာ
၁၁၄။ ယမက၁။ .... ယမကပါဠိ (ပ)
၁၁၅။ ယမက၂။ .... ယမကပါဠိ (ဒု)
၁၁၆။ ယမက၃။ .... ယမကပါဠိ (တ)
၁၁၇။ ရူ။ .... ပဒရူပသိဒ္ဓိ
၁၁၈။ ရူဋီ။ .... ပဒရူပသိဒ္ဓိဋီကာ
၁၁၉။ ဝဇီရ .... ဝဇီရဗုဒ္ဓိရာဋီကာ
၁၂၀။ ဝါစပတိ .... ဝါစပတိသင်္ကတအဘိဓာန်
၁၂၁။ ဝိ၁။ .... ဝိနယပိဋကပါဠိ
၁။ ပါရာဇိကကဏ္ဍ

နိဒါန်း

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

	ဝိ၊ ၂။	၂။ ပါစိတ္တိယ
၁၂၃။	ဝိ၊ ၃။	၃။ မဟာဝဂ္ဂ
၁၂၄။	ဝိ၊ ၄။	၄။ စူဠဝဂ္ဂ
၁၂၅။	ဝိ၊ ၅။	၅။ ပရိဝါရပါဠိ
၁၂၆။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။	ဝိနယပိဋကအဋ္ဌကထာ
		၁။ ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ပ)
၁၂၇။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။	၂။ ။ (ဒု)
၁၂၈။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။	ပါစိတ္တိယဒိအဋ္ဌကထာ
၁၂၉။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။	စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ
၁၃၀။	ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။	ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ (ပ)
၁၃၁။	ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။	ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ(ဒု)
၁၃၂။	ဝိ၊နိ စ္ဆယ။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာနံပါတ်
၁၃၃။	ဝိ၊နိ စ္ဆယ၊ဋီ။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ ဂါထာနံပါတ်
၁၃၄။	ဝိ၊ပိ၊ခေါန်။	ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအာဘိဓာန်
၁၃၅။	ဝိဘာဝိနီ။	အာဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီဋီကာ(ဋီကာကျော်)
၁၃၆။	ဝိမတိ၊ ၁။	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ(ပ)
၁၃၇။	ဝိမတိ၊ ၂။	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ(ဒု)
၁၃၈။	ဝိမာန။	ဝိမာန ဝတ္ထုပါဠိ
၁၃၉။	ဝိမာန၊ဋ္ဌ။	ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ
၁၄၀။	ဝိ၊သင်္ဂဟ။	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ
၁၄၁။	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ(ပ)
၁၄၂။	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ(ဒု)
၁၄၃။	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ(ပ)
၁၄၄။	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ဒု)
၁၄၅။	ဝီလျမ်။	ဆာမိုနိယာဝီလျမ်၏သင်္ကတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။
၁၄၆။	သံ၊ ၁။	သံယုတ္တပါဠိ(ပ)
၁၄၇။	သံ၊ ၂။	သံယုတ္တပါဠိ(ဒု)
၁၄၈။	သံ၊ ၃။	သံယုတ္တပါဠိ(၃)
၁၄၉။	သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။	သံယုတ္တဋီကာ(ပ)
၁၅၀။	သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။	သံယုတ္တဋီကာ(ဒု)
၁၅၁။	သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ(ပ)

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

၁၅၂။	သံ၊ဋ္ဌ၊၂။	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ(ဒု)
၁၅၃။	သံ၊ဋ္ဌ၊၃။	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ(တ)
၁၅၄။	သဂံဟ။	အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်)
၁၅၅။	သာရတ္ထ၊ဋ။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ(ပ)
၁၅၆။	သာရတ္ထ၊၂။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ(ဒု)
၁၅၇။	သာရတ္ထ၊၃။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ(တ)
၁၅၈။	သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဋ။	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ(ပ)
၁၅၉။	သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ၊အဘိနဝဋီကာ(ဒု)
၁၆၀။	သုတ္တနိ။	သုတ္တနိပါတပါဠိ
၁၆၁။	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ဋ။	သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ(ပ)
၁၆၂။	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။	သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ(ဒု)
၁၆၃။	သ္မစိ။	အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသ္မစိ။
၁၆၄။	C.P.D.	A Critical Pali Dictionary
၁၆၅။	D.P.PN.	Dictionary Of Pali Propernames.
၁၆၆။	P.T.S.	The Pali Text Societys Pali-English Dictionary.

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဖ[၁] ဗျည်း ဥဉ-လုံးတို့တွင် ၂၂-လုံးမြောက် ဖ-အက္ခရာ၊ သြဋ္ဌ – ဓနိတ – ဖဗျည်း။

ဖ[၂] (ပု) (၁) ယဇ်ပူဇော်မှုကို ပြီးစေခြင်း။ (၂) လေ။ (၃) ကြမ်းတမ်း – ထက်မြက် – သော စကား။ (၄) ဖုတ်ဖုတ် – ဝုတ်ဝုတ် – ဟူသော အသံ (ခွေးဟောင်သံ)။ (၅) အကျိုးမဲ့၊ အကျိုးမရှိ။ (၆) ဗာဟိရဇနသမ္မတ်၊ သုဖံ လာဘဿ ကာရဏံ။ သုဖံ သုန္ဒရကာရေန ဖံ ယညသာဓနံ လာဘဿ ကာရဏန္တိ ဗာဟိရဇနေဟိ သမ္မတ်။ ကေ၊ ဋီ၊ ဂါထာ။ ၇၇။ (၂) မာလုတော ဖောတိသခ်ါတော။ မာလုတော ဝါတော ဖောတိ ဖဿတိသခ်ါတော။ ကေ၊ ဋီ၊ ဂါထာ။၇၇။ ဖဂ္ဂဝ-လည်း ကြည့်။ (၃) ကောဓနော ဖဿ ဝါစကော။ ကောဓနော ကောဓာဘိဘူဇနော ဖဿ ဝါစကော။ ကေ၊ ဋီ၊ ဂါထာ။၇၇။ (၄) သာ ဖော။ သာ သုနခေါ ဖော ဖုက္ကဿတိသဒ္ဒကရော။ ကေ၊ ဋီ၊ ဂါထာ။၇၇။ (၅) ဗာလော တု ဖဝစော။ ဗာလော တု ဗာလော ပန ဖဝစော နိပ္ပလဝစနော ဟောတီတိ အတ္ထော။ ကေ၊ ဋီ၊ ဂါထာ။၇၇။

ဖ[၃] (၁) ပ၏ ကာရိယ ဖ။ (၂) ဖာခာတ်၏ ကာရိယ ဖ။ (၁) ဖော ပဿ ယထာ နိပ္ပတ္တိတိ-အာဒီသု ပဿ ကာရိယေ ဟောတိ။ (၂) ဖကာရော ပန ဖာ ဖာလနေတိအာဒီသု ဖာ-ခာတုယံ ပဝတ္တော။ ဖာခာတု ပန သမ္ဗပ္ပလာ-ပေါတိအာဒီသု ဖာလနေ ပဝတ္တော။ ကေ၊ ဋီ၊ ဂါထာ။၇၇။

ဖကာရ (ပု) [ဖ+ကာရ] ဖအက္ခရာ။ ဖာသုကာ-ကြည့်။

ဖဂ္ဂဝ (ပု) [ဖ+ဂဟ+ဒ။ ဖံ ဝါတံ ဂဏှာတီတိ ဖဂ္ဂဝေါ၊ ဟဿ ဝေါ။ ခာန်၊ ဋီ။၅၉၈။] ခွေး တောက်။ (ခာန်၊ ဋီ-၌ ပိတ်သင်းခတ်ဟူ၏။) ဖဂ္ဂဝန္တိ လတာဇာတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃၊ ၃၇၂။ ဖဂ္ဂဝ ဟက်ဋိ။ ဝဇီ၊ ၃၂၀။

ဖဂ္ဂဝကဿဝ (ပုံနှ) [ဖဂ္ဂဝ+ကဿ+ဝ] ခွေး တောက်ဖန်။ ပဒ္ဓောလကဿဝံ ဖဂ္ဂဝက-ဿဝံ နတ္ထမာလကဿဝံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၂။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၀၁။ ဝိ၊သင်္ဂ်ဟ။၉၆။

ဖဂ္ဂဝပဏ္ဏ (န) [ဖဂ္ဂဝ+ပဏ္ဏ] ခွေးတောက်ရွက်။ ဖဂ္ဂဝပဏ္ဏံ အင္ဒုကပဏ္ဏံ ဖဏိဇ္ဇကပဏ္ဏံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၁၀၂။ ဝိ၊သင်္ဃ။၉၇။

ဖဂ္ဂဝဝလ္လိ (ထီ) [ဖဂ္ဂဝ+ဝလ္လိ] ခွေးတောက်နွယ်။ နိဗ္ဗေ စ ဖဂ္ဂဝဝလ္လိယော စ ရောပေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။၉၅။ (–၉၆။)

ဖဂ္ဂု (ပုံ၊န) [ဖလ+ဂဟ+ဏု] ဖဂ္ဂုနီနက္ခတ်။ သုဒ္ဓဿ ဝေ သဒ္ဓါ ဖဂ္ဂု။ မ၊၁။၄၈။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁၂၇။ မ၊ဌ၊၄။၅၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၉၇။ သဒ္ဓါ ဖဂ္ဂုတိ နိစ္ဆမိ ဖဂ္ဂုနီနက္ခတ္တမေဝ။မ၊ဌ၊၁။ ၁၈၃။ သဒ္ဓါ ဖဂ္ဂုတိ နိစ္ဆကားလမိ ဖဂ္ဂုဏနက္ခတ္တမေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။ နိစ္ဆံ ဖဂ္ဂုနီနက္ခတ္တန္တိ သုဒ္ဓသီလာဒိကဿ သဗ္ဗကာလံ မင်္ဂလဒိဝသော ဧဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၈၂။

ဖဂ္ဂုဏနက္ခတ္တ (န) [ဖဂ္ဂုဏ+နက္ခတ္တ] ဖဂ္ဂုနီနက္ခတ်။ ဖဂ္ဂု-ကြည့်။

ဖဂ္ဂုဏပုဏ္ဏမဒိဝသ (ပုံ)[ဖဂ္ဂုဏပုဏ္ဏမာ+ဒိဝသ] တပေါင်းလပြည့်နေ့။ တေ စ ခေါ အပုဗ္ဗ အစရိမံ ဖဂ္ဂုဏပုဏ္ဏမဒိဝသေယေဝ ပါတုဘဝန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၈။

ဖဂ္ဂုဏမာသပုဏ္ဏမာ (ထီ) [ဖဂ္ဂုဏမာသ+ပုဏ္ဏမာ] တပေါင်းလပြည့်နေ့။ ထေရော ဖဂ္ဂုဏမာသပုဏ္ဏမာယံ စိန္တေသိ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၀၂။

ဖဂ္ဂုန၊ ဖဂ္ဂုဏီ (ပုံ) [ဖလ+ယု။ဓ–နီ၊ဋီ။၇၆။ ဖဂ္ဂုနီ+ဏ] ဖဂ္ဂုနီနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သောလ၊ တပေါင်းလ။ ဂိမှဥတု နာမ ဖဂ္ဂုနဿ ကာဠပက္ခပါဋိပဒတော ပဋ္ဌာယ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သခ်။ ၁၃၃။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။) မာဃဿ စ ဖဂ္ဂုဏဿ စ အန္တရာ အဋ္ဌသု။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၉။ (–အံ၊ဌ၊၂၊၁၁၆။)

ဖဂ္ဂုန၂ (ပုံ) (မောဋ္ဌိယ) ဖဂ္ဂုနမထေရ်။ (ထို မထေရ်၏ မူလအမည်မှာ ဖဂ္ဂုနဖြစ်၍ လူ့ဘဝက ဦးစွန်းရှိဘူးသောကြောင့် မောဋ္ဌိယ ဖဂ္ဂုန-ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်(မ၊ဌ၊၂။၁)။ ထို မထေရ်သည် ဘိက္ခုနီများနှင့် အလွန်အကျွမ်းဝင်၍ ဘိက္ခုနီမျာ.၏ အပြစ်ကို သူ့ရှေ့ပြောလျှင် စိတ်ဆိုးသည်၊ ထိုဘိက္ခုနီများကလည်း ဖဂ္ဂုနအပြစ်ပြောလျှင် စိတ်ဆိုးကြသည်၊ ထို အခါ ဘုရားရှင်က ဖဂ္ဂုနကို ခေါ်စေ၍ "ဘိက္ခုနီတို့ကို, သို့မဟုတ်, သင့်ကို မကောင်းပြောသည်ပင်ဖြစ်စေ, ခဲ တုတ် ထားတို့ဖြင့် ပစ်ခတ် ရိုက်နှက် ထိုးခုတ်သည်ပင်ဖြစ်စေ, ဒေါသမထွက်ပဲ မေတ္တာစိတ် ထားရမည်" ဧသည်ဖြင့် ကကစူပမ-သုတ်ကို ဟောတော်မူသည် (မ၊၁။ ၁၇၃–၁၈၁)။ သာဝတ္ထိပြည်၌ ဘုရားရှင်သည် အာဟာရလေးပါးကို ဟောတော်မူရာ "အဘယ်သူသည် ဝိညာဏာဟာရကို ဆောင်ပါသနည်း" ဟု မေးမြန်းလျှောက်ထားသော မထေရ်ဖြစ်သည် (သံ၊၁။၂၅၄)။ ထိုမထေရ်သည် အခါတပါး၌ ဘုရားရှင်အား "ပရိနိဗ္ဗာန် စံကုန်ပြီးသော ဘုရားရှင်တို့ကို ပညတ်ကြောင်းဖြစ်ကုန်သော စက္ခု သောတ စသည် ရှိပါသလော" ဟု လျှောက်ထားရာ ဘုရားရှင်က မရှိဟု ဖြေတော်မူသည် (သံ၊၂။၂၇၈။ သံ၊ဌ၊၃။၁၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၅)။ အရှင်ဖဂ္ဂုန ဖျားနာသောအခါ အရှင် အာနန္ဒာ၏ လျှောက်ထားချက်အရ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်ကြွ၍ ရောဂါအခြေအနေ မေးမြန်းပြီးလျှင် တရားဟောတော်မူသည်။ ဘုရားဌင်ပြန်ကြွတော်မူ၍ မကြာမီပင် အရှင်ဖဂ္ဂုန ကွယ်လွန်သည်။ အရှင်အာနန္ဒာက "ကွယ်လွန်ခါနီး၌ အရှင်ဖဂ္ဂုန၏ ဣန္ဒြေတို့ အထူးကြည် လင်ကြောင်း" ကို ဘုရားရှင် အား လျှောက်ထားရာ ရဟန္တာအဖြစ်ရောက်ပြီးမှ ကွယ်လွန်ကြောင်း မိန့်တော်မူ၍ လျှောက်ပတ်သောအခါ တရားနာခြင်း၏ အကျိုး ၆-ပါးကို ဆက်လက် ဟောကြားတော်မူသည် (အံ၊၂။၃၃၃–၆)။သစ္စံ ကိရ တံ့ ဖဂ္ဂုန ဘိက္ခု-

နီဟိ သဒ္ဒိ ံ အတိဝေလံ သံသဒ္ဒေါ ဝိဟရသိ။ မ၊၁။၁၇၄။ (–သံ၊၁။၂၅၅။ သံ၊၂။ ၂၇၀။ အံ၊၂။၃၃၃။ အဘိ၊က။၁၁၃။ မ၊၆၊၂။၃။ မ၊၌၊၂။၇၀။)

ဖဂ္ဂုန်မာသ၊ဖဂ္ဂုဏ်မာသ(ပု)[ဖဂ္ဂုန+မာသ]ဖဂ္ဂုန်နက္ခတ်နှင့် စန်းယှဉ်သောလ၊ တပေါင်းလ။ ဖဂ္ဂုန်မာသေ ကိရ ဥတ္တရဖဂ္ဂုနီဝဝေ ယော နှာယတိ။ မ၊၆၊၁။၁၀၃။ (–ထေရ၊၆၊၂။၁၅၊ ၁၇။ မ၊၌၊၁။၄၄။) မာဃမာသဿ အဝသာနေ စတဿော, ဖဂ္ဂုဏ်မာသဿ အာဒိမှိ စတဿော။ မ၊၆၊၁။၃၅၃။ (–ဥဒါန်း၊၆။၆၇။ ဇာ၊၆၊၅။၃၄၃။)

ဖဂ္ဂုန်၁ (ထီ) [ဖလ+ဂဟ+ယု+ဏ္ဍ်။ ဓာန်း၊ဠီ။ ၅၉။] ဖဂ္ဂုန်နက္ခတ်။ (ဎင်း နက္ခတ်သည် ပုဗ္ဗ-ဖဂ္ဂုန် ဥတ္တရဖဂ္ဂုနီဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဓာန်း၊ဠီ။ ၅၉။) မာဃာ စ ဖဂ္ဂုနီ ဒ္ဝေ စ။ ဓာန်။၅၉။

ဖဂ္ဂုန်၂ (ထီ) ဖဂ္ဂုန်ထေရီမ။ (ဎင်းထေရီမသည် နာဂရဒ ဘုရားရှင်၏ လက်ဝဲရံ အဂ္ဂသာဝိကာမ ဖြစ်သည်။) ဥတ္တရာ ဖဂ္ဂုနီ စေဝ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။ ၂၂၄။

ဖဂ္ဂုန်နက္ခတ္တ (န) [ဖဂ္ဂုနီ+နက္ခတ္တ] ဖဂ္ဂုနီနက္ခတ်။ ဖဂ္ဂု-ကြည့်။

ဖဂ္ဂုနီ(ဖဂ္ဂုဏီ)ပုဏ္ဏမာသီ (ထီ) [ဖဂ္ဂုနီ+ပုဏ္ဏ-မာသီ] ဖဂ္ဂုနီနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော ပြည့်သော လရှိသောနေ့၊ တပေါင်းလပြည့်နေ့။ သော ပန ဖဂ္ဂုနီပုဏ္ဏမာသိယံ စိန္တေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၅။ (–၂၀။ ဇာ၊၆၊၁။၁၀၀။)

ဖဏ (တိ) [ဖဏ+အ။ နီတိ၊ဓာ။ဖ၁-၌ နှ။ သံ၊၁၊၁၀၇-၌ ပု။ဓာန်း၊ဠီ၊ဖ၅၄-၌ ထီ။ထေ၁မ-၌ ပု၊ထီ။] (၁)ပါးပျဉ်း။ (၂) ဘီး။ (၃) ဥပရိ မူဒ္ဓနိ မဟန္တံ ဖဏံ ကရိတ္ဝာ အဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊၁။၂၂၀။ ဝိ၊၃။၃။ (–သံ၊၁။၁၀၇။ ဥဒါန်။ ၈၇။ဇာ၊၁။၁၄၉၊၁၆၁။) (၂)ဖဏကိစ္စ-ကြည့်။

ဖဏက (ပု) [ဖဏ+ဏ္ဍ။ ဖဏ+အက] ဘီး။ ဖဏကေန ကေသေ ဩသဏ္ဍေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။ (–ဝိ၊သင်္ဃ။၄၃၇။ ဥဒါန်း၊ဋ္ဌ။၁၅၃။) ဖဏ-ကေနာ့တိ ဒန္တမယာဒီသု ယေန ကေနစိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။

ဖဏကတ (တိ) [ဖဏ+ကတ] ပြုအပ်–ထောင်အပ်–သော ပါးပျဉ်းရှိသော၊ ပါးပျဉ်းထောင်သော(မြွေ)။ အယံ ဒါယပါလော ဖဏကတံ အာသီဝိသံ ဂီဝါယ ဂဟေတ္ဝံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။

ဖဏကတအာသီဝိသ (ပု) [ဖဏကတ+အာသီ-ဝိသ] ပါးပျဉ်းထောင်သော မြွေ။ ဖဏကတ-အာသီဝိသော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ (–သာ-ရတ္ထ၊၃။၃၅၅။) ဓာန်း၊ဠီ။၆၅၃-လည်း ကြည့်။

ဖဏကတသပ္ပ (ပု) [ဖဏကတ+သပ္ပ] ပါးပျဉ်း ထောင်သော မြွေ။ ဖဏကတသပ္ပသီဟဗျဂ္ဃ-မတ္တဝရဝါရဏာဒယော ဝိယ စ ဒုရာသဒါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။

ဖဏကတ္ထဝိကသဏ္ဌာန (တိ) [ဖဏက + ထဝိက + သဏ္ဌာန] ဘီးအိပ်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (ဖနိက်ထားသဏ္ဌာန်ရှိသော။ သ၇။) ဖဏကတ္ထဝိက-သဏ္ဌာနော ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၃၅။

ဖဏကိစ္စ (န) [ဖဏ + ကိစ္စ] ဘီး၏ အမှုကိစ္စ။ ဖြီးခြင်း အမှုကိစ္စ(သ၇)။ ဟတ္ထေနေဝ ဖဏ-ကိစ္စံ ကရောန္တော အဂုံလိဟိ သြသဏ္ဌေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။

ဖဏဂဿ (ပု) [ဖဏ + ဂဿ] ပါးပျဉ်းတိုက်။ နာဂရာဇဿ ဖဏဂဿေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၅။)

ဖဏပုဋ္ဌက (ပု) [ဖဏ + ပုဋ္ဌက] ပါးပျဉ်းအဖု။ နာဂရာဇဿ ဖဏေ အက္ကန္တမတ္တေ သြဂလိတ္ဝာ ဒဗ္ဗိမတ္တာ ဖဏပုဋ္ဌကာ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၉။

ဖဏမတ္ထက (ပု) [ဖဏ + မတ္ထက] ပါးပျဉ်း၏ အထက်၊ ပါးပျဉ်းပေါ်။ တဿ ဖဏမတ္ထကေ အတ္ထနော ဖဏံ ဒဿေတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀။ အပၤဒ္ဓ၊၁။ ၂၇၉။

ဖဏသတ (န) [ဖဏ + သတ] ပါးပျဉ်းတရာ။ ဖဏသတံ ဖဏသဟဿမ္ပိ ကရောတိယေဝ။ ဇာ၊ဒ္ဓ၊၄။၄၆၀။

ဖဏသဟဿ (န) [ဖဏ + သဟဿ] ပါးပျဉ်း တထောင်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖဏဟတ္ထက (တိ) [ဖဏ+ဟတ္ထ+က] ပါးပျဉ်း နှင့်တူသော လက်ရှိသော (သဒ္ဒတ္ထ)၊ အချင်း ချင်းစပ်သော လက်ချောင်းရှိသော (အဓိပ္ပါ-ယတ္ထ)၊လက်ချောင်းပူးကပ်သော၊သူ။ (လက် ပျစ်သောသူ။သျှ။) န ဘိက္ခဝေ ဖဏဟတ္ထ-ကော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁၂၆။ (– အဘိ၊က။၃၂။ ဒီ၊ဒ္ဓ၊၃။၁၀၀။) ဖဏဟတ္ထ-ကောတိ ယဿ ဝဂ္ဂုလိပက္ခကာ ဝိယ အင်္ဂုလိ-ယော သမ္ဗန္ဓာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဒ္ဓ၊၃။၃၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၄၁။ ဖဏဟတ္ထကောတိ အညမည် သံသဋ္ဌင်္ဂုလိဟတ္ထာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

ဖဏိဇ္ဇက (ပု၊န) [ဖဏီ+ဇ်+အ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၅၇၉။] ပင်စိမ်းရိုင်း၊ တောပင်စိမ်း။ (ဓာန်၊ဋ္ဌီ၊သျှ။ ဓာန်၊သျှ၊သစ်-၌ ရုံးရိုင်း။ ပင်စိမ်းရိုင်း။ ဓာန်၊ သျှ-၌ ရှုံး၊ တောင်ပေါက်ဓာန်သျှ၌ တောရှုံး ပဒတ္ထ-ဟု ပြန်ဆို၏။ ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊နိကျော၊ နိဝမ်းလည်းကြည့်။) အဂ္ဂဗိဇံ နာမ အဇ္ဇုကံ ဖဏိဇ္ဇကံ ဟိရိဝေရံ။ ဝိ၊၂။၅၂။ (– ဇာ၊၂။ ၃၄၅။ ဒီ၊ဒ္ဓ၊၁။၇၉။ သံ၊ဒ္ဓ၊၂။၂၅၁။) ဖဏိဇ္ဇ-ကောတိ ဘူတနကော။ ဇာ၊ဒ္ဓ၊၇။၃၁၃။ ဖဏိဇ္ဇကန္တိ သမီရဏံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၅၆။ ဖဏိဇ္ဇကံ တုလသိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၃။

ဖဏိဇ္ဇကပဏ္ဏ (န) [ဖဏိဇ္ဇက + ပဏ္ဏ] ပင်စိမ်း ရိုင်းရွက်၊ တောပင်စိမ်းရွက်။ဖဏ္ဍဝပဏ္ဏ-ကြည့်။

ဖဏီ (ပု) [ဖဏ+ဣ] မြွေ။ (ဓာန်၊ဋ္ဌီ၊သျှ၊၅၇၉-၌ ဖဏီကို "အစာသစ်"ဟု ပြန်ဆိုသေး၏။) ဘောဂေါ တု ဖဏိနော တနု။ ဓာန်။၆၅၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၁၁။

ဖန္ဒတိ (ကြို) [ဖဒိ+အ+တိ] တုန့်လှုပ်၏။ တေန ပက္ခီ နု ဖန္ဒတိ။ ဇာ၊၁။၆၅။ (– သံ၊၁။၁၇၆။ သံ၊၂။၁၁၅။ ထေရ။၂၃၀။ ဇာ၊၂။၃၅၆။) တေန ပက္ခီ နု ဖန္ဒတီတိ တေနာယံ သကု-ဏော နု ဖန္ဒတိ နု စလတီတိ။ ဇာ၊ဒ္ဓ၊၂။ ၂၁၄-၅။ ဖန္ဒန္တိ—မဟာနိ။၃၂၀။ ဇာ၊၂။၁၉၃။ ဝိ၊ဒ္ဓ၊၁။ ၂၉၁။ သံ၊ဒ္ဓ၊၁။၇၉။ သံ၊ဒ္ဓ၊၃။ ၂၉၅။ ဖန္ဒံ—ခုဒ္ဒက၊ဒ္ဓ။၂၀၀။ သုတ္တနိ၊ဒ္ဓ၊၁။၁၇၆။ ဖန္ဒိတ္ထ—ဒီ၊ဒ္ဓ၊၂။၃၀၄။

ဖန္ဒန[1] (ပု) [ဖဒိ+ယု။ (သ္မန္ဒန–သံ)] ကြို့ပင်။ (ကြို့ပင်သည် နူးညံ့သောကြောင့်၎င်း အလုပ် လုပ်၍ လွယ်ကူသောကြောင့်၎င်း သစ်မျိုး တို့တွင် အကောင်းဆုံး ဆိုသည်။ အံ၊၁။၈။ အံ၊ဒ္ဓ၊၁။၄၄။) ယာနိ ကာနိစိ ရုက္ခဇာတာနိ၊ ဖန္ဒနော တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ။ အံ၊၁။၈။ (– ဇာ၊၁။ ၂၅၉။ ဇာ၊၂။၃၃၉၊၃၄၃။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၃။ ဇာ၊ဒ္ဓ၊၄။၂၀၉။)

ဖန္ဒန[2] (ထီ၊န) [ဖဒိ+ယု] (၁) တုန့်လှုပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) တုန့်လှုပ်သော၊သူ။ (၁) ဣဇ္ဈနာ ဖန္ဒနာ စလနာ။ ပဋိသံ။၁၈၃။ ဝိ၊ဒ္ဓ၊၂။၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၆၈။ ဖန္ဒနာတိ ဣသက် စလနာ။ ပဋိသံ၊ဒ္ဓ၊၂။၁၁၃။ (တိ) (၂) ဖန္ဒနံ စပလံ စိတ္တံ။ ဓမ္မ။၁၈။ မဟာနိ၊ဒ္ဓ။၃၉၃။ ဇာ၊ဒ္ဓ၊ ၁။၄၂၄။ ဖန္ဒနန္တိ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု ဝိပ္ပန္ဒမာနံ။ ဓမ္မ၊ဒ္ဓ၊၁။၁၈၂။

ဖန္ဒနကာလ (ပု) [ဖန္ဒန+ကာလ] တုန့်လှုပ်သော အခါ။ ဖန္ဒန္တ-ကြည့်။

ဖန္ဒနဇာတက (န) [ဖန္ဒန + ဇာတက] ဖန္ဒန ဇာတ်၊ ကြို့ပင်စောင့်နတ်နှင့် ဝံနက်တို့၏ ခိုက်ရန်ဖြစ်သော ဇာတ်။ တေရသကနိပါတ်၊

၂-ခုမြောက်ဇာတ်။ ဇာ၊၁။ ၂၅၉–၂၆၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၈–၂၁၁။ (ထိုဇာတ်သည် ကောလိယ နှင့် သာကီဝင်မင်းတို့ ရေကိုအကြောင်းပြု၍ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွါးသောအခါ ရန်ပွဲအေးငြိမ်းစေရန် ဘုရားရှင် ဦးစွာဟောတော်မူသောဇာတ် ဖြစ်သည်။) ဖန္ဒနဇာတကံ ကထေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၆။

ဖန္ဒနဒေဝတာ (ထိ) [ဖန္ဒန+ဒေဝတာ] ကြိုပင် စောင့်နတ်။ ပလာသဒေဝတာ ပုစိမန္ဒဒေဝတာ ဖန္ဒနဒေဝတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၇။

ဖန္ဒနရုက္ခ (ပု) [ဖန္ဒန + ရုက္ခ] ကြိုပင်။ ဣတိ ဖန္ဒနရုက္ခောပိ၊ တာဝဒေ အဏ္ဍဘာသထ။ ဇာ၊၁။ ၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၀။

ဖန္ဒနသမီပ (န) [ဖန္ဒန+သမီပ] ကြိုပင်အနီး။ ရုက္ခေ ဥပဓာရေန္တော ဖန္ဒနသမီပံ အဂမာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၈။ (–၂၀၉။)

ဖန္ဒနာကာရပတ္တ (တိ) [ဖန္ဒန+အာကာရ+ပတ္တ] တုန်လှုပ်သော အခြင်းအရာသို့ ရောက်သော။ ဖန္ဒတိတိ ဖန္ဒနာကာရပတ္တော ဝိယ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၀။

ဖန္ဒန္တ (တိ) [ဖဒိ+အန္တ] တုန်လှုပ်သော၊သူ။ ဖန္ဒတော ဖန္ဒာပယတော။ ဒီ၊၁။၄၉။ မ၊၂။ ၆၆၊၁၈၃။ သံ၊၂။၁၇၁၊၅၂၆။ ဖန္ဒတော ဖန္ဒာပယတောတိ ပရံ ဖန္ဒန္တံ ဖန္ဒနကာလေ သယမ္ပိ ဖန္ဒတော ပရမ္ပိ ဖန္ဒာပယတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။

ဖန္ဒန္တိ (ကြိ) [ဖဒိ+အ+အန္တိ] ဘုန်လှုပ်ကုန်၏။ ဖန္ဒတိ-ကြည့်။

ဖန္ဒမာန (တိ) [ဖဒိ+အ+မာန] တုန်လှုပ်သော၊သူ။ ဖန္ဒမာနံ ပဇံ ဒိသွာ။ သုတ္တနိ။၄၂၄။ ဖန္ဒမာနန္တိ တဏှာဒီဟိ ကမ္ပမာနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၂။

ဖန္ဒမာနဝဏ္ဏ (ပု) [ဖန္ဒမာန+ဝဏ္ဏ] လှုပ်ရှားသော–အဆင်း–ရှုပါ၍။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖန္ဒမာနဝဏ္ဏဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဖန္ဒမာနဝဏ္ဏ+ဝိနိမုတ္တ] လှုပ်ရှားသော–အဆင်း–ရှုပါရုံ–မှ လွှတ်သော။ ဖန္ဒမာနဝဏ္ဏဝိနိမုတ္တော ကောစိ ဝိကာရော အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၀။

ဖန္ဒာပန (ထိ၊န) [ဖန္ဒ+ဏာပေ+ယု] တုန်လှုပ်စေခြင်း။ အာမသနေ ဗဟုကာနိပိ ဖန္ဒာပနံ ပတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၃။

ဖန္ဒာပယန္တ (တိ) [ဖန္ဒ+ဏာပယ+အန္တ] တုန်လှုပ်စေသော၊သူ။ ဖန္ဒန္တ-ကြည့်။

ဖန္ဒာပယမာန (တိ) [ဖန္ဒ+ဏာပယ+မာန] တုန်လှုပ်စေသော၊သူ။ ဝါတဂ္ဂဟဏတ္ထံ ပက္ခေ ဖန္ဒာပယမာနဿ ဂမနံ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၀။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၀။

ဖန္ဒာပေတိ (ကာ·ကြိ) [ဖဒိ+ဏာပေ+တိ] တုန်လှုပ်စေ၏။ဖန္ဒာပေတိ၊အာပတ္တိ ထုလ္လစ္စယဿ။ ဝိ၊၁။၅၀၊၆၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။) ဖန္ဒာပေတီတိ အာကာမုနဝိကာမုနံ ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။

ဖန္ဒာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဖဒိ + ဏာပေ + တွာ] တုန်လှုပ်စေ၍။ ဖန္ဒာပေတွာပိ စ လဇ္ဇီမ္မဲ့ ဩက္ကန္တော ဆုလ္လစ္စယံ ဒေသေတွာ မုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၃။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၃၁။)

ဖန္ဒာပေန္တ (တိ) [ဖဒိ+ဏာပေ+အန္တ] တုန်လှုပ်စေသော၊သူ။ ဖန္ဒာပေန္တဿ စ ပယောဂေ ပယောဂေ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။)

ဖန္ဒိ (ကြိ) [ဖဒိ+ဣ] တုန်လှုပ်ပြီ။ ဖန္ဒတိ-ကြည့်။

ဖန္ဒိတ (တိ) [ဖဒိ+တ] တုန်လှုပ်သော၊ "အသို့"-တိ ဘိက္ခဝေ ဖန္ဒိတမေတံ။ သံ၊၂။၄၀၅။ (–သံ၊၃။၂၇၅။ ပဋိသံ။၁၆၅။ အပ၊၁။၉။)

ဖန်ဒိုထွ (ကြို) [ဖဒိ+ထွ] တုန်လှုပ်ကုန်ပြီ။ ဖန္ဒတိ-ကြည့်။

ဖန္ဒေတိ (ကာ၊ကြို) [ဖဒိ+ဏော+တိ] တုန်လှုပ်စေ၏။ ဤသကမ္မိ ကာယံ စာလေတိ ဖန္ဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။

ဖရဏ (ထိ၊န) [ဖရ+ယု။ ဖရ ဖရဏော။ ဖရဏံ နာမ ဗျာပနံ ဂမနံ ဝါ။ နိတိ၊ ဓာ။၁၅၆။ ၎င်း သျဉ်ဗျာပနံ၊ နှံ့ခြင်း-ဟု ပြန်၏။] (၁) ပြန့်နှံ့ခြင်း၊ တွေ့ထိခြင်း၊ ရွေရှားခြင်း။ (၂) ဖြန့်ခြင်း၊ ပြန့်နှံ့စေခြင်း။ (တိ) (၃) ပြန့်နှံ့သော၊ တွေ့ထိသော။ (၄) ပြီးစေသော။ (၁) ဖရဏဋ္ဌ၊ ဖရဏလက္ခဏ-တို့ကြည့်။ (၂) တတ္ထ ပဋ္ဌဝိဓံ ဖရဏံ .... သရီရဖရဏန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၀၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။) သရီရဖရဏံ သရီရဘာဝယ ပတ္ထရဏံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၁၉။ (တိ) (၃) အတ္ထိ အနောဓိသော ဖရဏာ မေတ္တာ-စေတောဝိမုတ္တိ။ ပဋ္ဌိသံ။၃၁၄။ အနောဓိ-သော ဖရဏာတိ ...နိပ္ပဒေသတော ဖုသနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ (၄) အာဟာရတ္ထသ္မာ စ ဖရဏတော “ယာဝကာ-လိကမေဝ တ”န္တိ ဝဒန္တော ပဋ္ဌိက္ခိပတိ။ ဝိဇိရ။ ၈၈။ အာဟာရဝသေန မနုဿာနံ ခါဒနီ-ယတ္ထဥ္စေဝ ဘောဇနီယတ္ထဥ္စ ဖရဏံ ဖလန္တိ ဝုတ္တံ။ ကခ်ါ၊ယော၊ မဟာဋီ၊၄။၁၀၉။

ဖရဏအပ္ပမာဏ (တိ) [ဖရဏ+အပ္ပမာဏ] ပြန့်နှံ့ခြင်းအားဖြင့် အတိုင်းအရှည်မရှိသော။ တတြ ဗြဟ္မဝိဟာရာ ဖရဏအပ္ပမာဏတာယ အပ္ပမာ-ဏာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၁။) ဖရဏအပ္ပမာဏ-တာယာတိ ဖရဏဝသေန အပ္ပမာဏဂေါစရ-တာယ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၇၇။ (–သမ္မော၊ယော။ ၂၁၂။)

ဖရဏက (တိ) [ဖရဏ+က။] ပြီးစေတတ်သော။ ခါဒနီယတ္ထံ ဘောဇနီယတ္ထဥ္စ ဖရဏကော ဝုက္ခ-ဝလ္လိအာဒီနံ မတ္ထကော ယာဝကာလိကော။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၆။

ဖရဏကကန္ဒ (ပု) [ဖရဏက+ကန္ဒ] (အာဟာရ-ကိစ္စကို) ပြီးစေတတ်သော – အမြစ် – အဖု – အဥ။ မနုဿာနံ ခါဒနီယတ္ထဥ္စ ဘောဇနီ-ယတ္ထဥ္စ ဖရဏကကန္ဒာ ယာဝကာလိကာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၅။

ဖရဏကမ္မ (န) [ဖရဏ+ကမ္မ] ပြန့်နှံ့ခြင်းအမှု။ ဖရဏကမ္မဝသေန ကမ္မဂုဏဝသေန စ။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၀။

ဖရဏကပုပ္ဖ (န) [ဖရဏက+ပုပ္ဖ] (အာဟာရ-ကိစ္စကို) ပြီးစေတတ်သော အပွင့်။ မနုဿာနံ ခါဒနီယတ္ထံ ဘောဇနီယတ္ထဥ္စ ဖရဏကပုပ္ဖံ ယာဝကာလိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။

ဖရဏကိစ္စ (တိ) [ဖရဏ+ကိစ္စ] ပြန့်နှံ့ခြင်းကိစ္စ ရှိသော။ တထာ ပီတိ ဖရဏကိစ္စာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇။

ဖရဏဋ္ဌ (ပု) [ဖရဏ+အတ္ထ] ပြန့်နှံ့ခြင်းသဘော၊ ရွေရှားခြင်းသဘော။ ပီတိယာ ဖရဏဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋ္ဌိသံ။၁၇။ (–၂၁၊၁၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။) ဖရဏဋ္ဌောတိ ဝိသရဏ-ဋ္ဌော။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

ဖရဏဋ္ဌာန (န) [ဖရဏ+ဋ္ဌာန] ပြန့်နှံ့ရာအရပ်။ ဣမဿ ရုက္ခဿ ပရိမဏ္ဍလဿ ဃာယ ဖရဏ-ဋ္ဌာနေ နိမိကုမ္ဘိယော တုယ့် ဒမ္မိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅။ (–မူလဋီ၊၂။၄၄။)

ဖရဏဒဿန (န) [ဖရဏ+ဒဿန] ပြန့်နှံ့သည်ကို ပြခြင်း။ ဥဏ္ဏဥတုနော ဖရဏဒဿနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၆၄။

ဖရဏန္တရ (န) [ဖရဏ+အန္တရ] ပြန့်နှံ့ခြင်းမှ တပါး။ ဖရဏန္တရာဒိဋ္ဌာန (မူလဋီ၊၂။၁၈၈)နှင့် ဖရဏတော အညံ ဖရဏန္တရံ။ အနုဋီ၊၂။၁၈၈။

ဖရဏ(ဏာ)ပီတိ (ထီ) [ဖရဏ+ပီတိ] (တကိုယ်လုံး) ပြန့်နှံ့သောပီတိ၊ ဖရဏာပီတိ။ ဖရဏာပီတိယာ ပန ဥပ္ပန္နာယ သကလသရီရံ.... အနုပရိဖုဋ္ဌံ ဟောတိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ ဖရဏာပီတိတိ ပဥ္စဝိဓာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။

ဖရဏပုပ္ဖ (န) [ဖရဏ+ပုပ္ဖ] (အာဟာရကိစ္စကို) ပြီးစေတတ်သောအပင့်။ မနုဿာနံ ခါဒနီယတ္ထံ ဘောဇနီယတ္ထဉ္စ ဖရဏပုပ္ဖံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၇။

ဖရဏပွကာရ (ပု) [ဖရဏ+ပကာရ]ပြန့်နှံ့သောအခြင်းအရာ။ ဧဝန္တိ အတ္တာနဉ္စ ဖလူပစာရသိဒ္ဓေန ဖရဏ်ပွကာရေန။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၅၄။

ဖရဏပွတ္တ (တိ) [ဖရဏ+ပတ္တ] ပြန့်နှံ့ခြင်းသို့ရောက်သော။ ဗလဝပီတိ ဥဗ္ဗေဂါဖရဏပွတ္တာ စ ပီတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၃။

ဖရဏပွမာဏ[၁] (တိ) [ဖရဏ+အပွမာဏ] ပြန့်နှံ့ခြင်းအားဖြင့် အတိုင်းအရှည်မရှိသော။ တံ ဣမိနာ ပရိယာယေန ဖရဏပွမာဏဝသေန "အပွမာဏကတ" န္တိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၄၀၅။

ဖရဏပွမာဏ[၂] (န) [ဖရဏ+ပမာဏ]ပြန့်နှံ့ခြင်းအတိုင်းအရှည်။ အနဝသေသေန ဖရဏပွမာဏာဿ အဂ္ဂဟဏတော ဖရဏံ အပွမာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၉။

ဖရဏပွမာဏဝိရဟိတ (တိ) [ဖရဏပွမာဏ[၂]+ဝိရဟိတ]ပြန့်နှံ့ခြင်း အတိုင်းအရှည်မှ ကင်းလွတ်သော။ မေတ္တာဒီနံ ဖရဏပွမာဏဝိရဟိတာနံ စတုန္နံ ဗြဟ္မဝိဟာရာနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၂။

ဖရဏမဂ္ဂ (ပု) [ဖရဏ+မဂ္ဂ]ပြန့်နှံ့သော–မဂ်–အကျင့်။(တကိုယ်လုံး)ပြန့်နှံ့သော (နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း) အကျင့်တရား။ ဖရဏမဂ္ဂေါ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ပဋိသံ။ ၂၇၆။ မဂ္ဂ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀) လည်းကြည့်။

ဖရဏမဏ္ဍ (ပု) [ဖရဏ + မဏ္ဍ] ပြန့်နှံ့သော အကြည်၊ (တကိုယ်လုံး) ပြန့်နှံ့သော ကြည်လင်သောတရား။ ဖရဏမဏ္ဍော ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ပဋိသံ။ ၂၇၉။

ဖရဏရသ (တိ) [ဖရဏ+ရသ] (က) (ကိုယ်၌) ပြန့်နှံ့ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ (ခ) (ကိုယ်ကို) ပြန့်နှံ့စေခြင်းကိစ္စရှိသော။ (က)(ခ) ဖရဏရသာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။ မဟာနိ ဋ္ဌ။၁၀။ ဖရဏရသာတိ ပဏီတရူပေဟိ ကာယေ ဗျာပနရသာ။ ဝိမတိ၊၁။၇၂။ ဖရဏရသာတိ ပဏီတရူပေဟိ ကာယဿ ဗျာပနရသာ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၈။

ဖရဏလက္ခဏ (န) [ဖရဏ + လက္ခဏ] (၁) (က) ပြန့်နှံ့ခြင်း လက္ခဏာ။ (ခ)ပြန့်နှံ့စေခြင်း လက္ခဏာ။ (တိ) (၂)(က) ပြန့်နှံ့ခြင်းလက္ခဏာရှိသော၊ (ခ)ပြန့်နှံ့စေခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော (ပီတိ)။ (၁) (က) (ခ) ပီတိယာ ဖရဏလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဖရဏံ သဝိပ္ဖါရိကတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၁။ (တိ) (၂) (က) (ခ) ဖရဏလက္ခဏော ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။)ဖရဏံ ဝိပ္ဖါရိကတာ လက္ခဏံ တေဿာတိ ဖရဏလက္ခဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၉။ ဖရဏံ ပဏီဘရူပေဟိ ကာယဿ ဗျာပနံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၅။

ဖရဏဝိရာဂ(ပု)[ဖရဏ+ဝိရာဂ]ပြန့်နှံ့သောရာဂကင်းသော တရား။ ဖရဏဝိရာဂေါ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ပဋိသံ။၃၂၇။

ဖရဏသဘာဝဝိရဟ (တိ) [ဖရဏ + သဘာဝ+ဝိရဟ]ပြန့်နှံ့ခြင်းသဘောမှကင်းလွတ်သော။

အဒုက္ခမသုခါ ဖရဏသဘာဝဝိရဟတောဿ.... သန္တာ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၂-၁၃။

ဖရဏသမတ္ထ (တိ) [ဖရဏ+သမတ္ထ] ပြန့်နှံ့ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ ဇုတိန္တိ ဒွါဒသယောဇနာနိ ဖရဏသမတ္ထံ ပကာသိတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၄၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅။) ဖရတီတိ ဖုသတိ။ ဖုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။) (၃) ဖရတိ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂)တိ ဂစ္ဆတိ ပါပုဏာတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၃။ (၄) (က) ဗြဟ္မာ....အာလောကံ ဖရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။) (ခ) ဣတိ သော ပိတိယာ ကာယံ၊ သဗ္ဗံ ဖရတိ အတ္ထနော။ ဝိမာန။၁၀၇။ ဖရတိ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌံ ကရောတီတိ ယောဇနာ။ အတိတတ္ထေ စေတံ ဝတ္တမာန-ဝစနံ။ ဖရီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၀၈။ (၅) နေဝ ဂါမေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရတိ။ သံ၊ ၂။၇၇။ အံ၊၁။၄၀၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၆။ နေဝ ဂါမေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရတီဘိ....န ကဋ္ဌတ္ထံ သာဓေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၅။ (–ဝဇိရ။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၆။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊၄။၁၀၉။) **ဖရန္တိ**—ဝိ၊၃။ ၂၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ **ဖရာဏ**—ဇ၁၊ ၂။၁၁။ **ဖရဏ**။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဇ၁၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၉။ **ဖရတေ**—ဖုဒ္ဓဝံ။၃၄၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။ **ဖရာမိ**—အပ၊ ၂။၄၉။ **ဖရာမ**—ဇ၁၊ ၂။၁၁။ **ဖရတု**—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၉။ **ဖရေယျ**—ဝိ၊၃။ ၂၉၀။ ဝိ၊၄။ ၂၄၅။ မ၊ ၂။ ၂၂၄။ အံ၊၁။ ၂၂၉၊ ၃၀၄။ **ဖရေယျုံ**—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၊ဋ္ဌ။ ဇ၁၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ **ဖရီ**—ဝိ၊၄။ ၂၄၅။ အံ၊၁။ ၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ **ဖရီ**—အပ၊၁။၄၁ ၂။ **ဖရိ ံသု**—အပ၊၁။ ၂၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဇ၁၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ **ဖရိဿတိ**—ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။ ၁၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။ **ဖရိဿန္တိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ဂ၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၁၄။

ပြန့်နှံ့စေ၏၊ ဖြန့်၏။ (ခ) ပြန့်နှံ့စေပြီ။ (၅) ပြီးစေ၏။ (၆) တံ ဆာယာ ဖရတိ။ မ၊၃။ ၂၄။ (–ဝိ၊၁။၃၀၂။ ပဋိသံ။၁၅၀။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၁။)

ဖရတိတိ ပတ္ထရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၀၅။ (၂) သမံ ဖရတိ သီတေန။ ဖုဒ္ဓဝံ။၃၁ဂ။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅။) ဖရတိတိ ဖုသတိ။ ဖုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၉၉။) (၃) ဖရတိ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂)တိ ဂစ္ဆတိ ပါပုဏာတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၃။ (၄) (က) ဗြဟ္မာ....အာလောကံ ဖရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။) (ခ) ဣတိ သော ပိတိယာ ကာယံ၊ သဗ္ဗံ ဖရတိ အတ္ထနော။ ဝိမာန။၁၀၇။ ဖရတိ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌံ ကရောတီတိ ယောဇနာ။ အတိတတ္ထေ စေတံ ဝတ္တမာန-ဝစနံ။ ဖရီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၀၈။ (၅) နေဝ ဂါမေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရတိ။ သံ၊ ၂။၇၇။ အံ၊၁။၄၀၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၆။ နေဝ ဂါမေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရတီဘိ....န ကဋ္ဌတ္ထံ သာဓေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၅။ (–ဝဇိရ။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၆။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊၄။၁၀၉။) **ဖရန္တိ**—ဝိ၊၃။ ၂၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ **ဖရာဏ**—ဇ၁၊ ၂။၁၁။ **ဖရဏ**။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဇ၁၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၉။ **ဖရတေ**—ဖုဒ္ဓဝံ။၃၄၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။ **ဖရာမိ**—အပ၊ ၂။၄၉။ **ဖရာမ**—ဇ၁၊ ၂။၁၁။ **ဖရတု**—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၉။ **ဖရေယျ**—ဝိ၊၃။ ၂၉၀။ ဝိ၊၄။ ၂၄၅။ မ၊ ၂။ ၂၂၄။ အံ၊၁။ ၂၂၉၊ ၃၀၄။ **ဖရေယျုံ**—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၊ဋ္ဌ။ ဇ၁၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ **ဖရီ**—ဝိ၊၄။ ၂၄၅။ အံ၊၁။ ၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ **ဖရီ**—အပ၊၁။၄၁ ၂။ **ဖရိ ံသု**—အပ၊၁။ ၂၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဇ၁၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ **ဖရိဿတိ**—ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။ ၁၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။ **ဖရိဿန္တိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ဂ၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၁၄။

ဖရဏသမတ္ထ (တိ) [ဖရဏ+သမတ္ထ] ပြန့်နှံ့ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ ဇုတိန္တိ ဒွါဒသယောဇနာနိ ဖရဏသမတ္ထံ ပကာသိတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅။)

ဖရဏသမတ္ထဝိသ (တိ) [ဖရဏသမတ္ထ + ဝိသ] ပြန့်နှံ့ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော အဆိပ်ရှိသော (မြွေ)။ အာသီဝိသန္တိ သီဃမေဝ သကလ-သရီရေ ဖရဏသမတ္ထဝိသံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၆၉။

ဖရဏာကာရ (ပု) [ဖရဏ+အာကာရ] ပြန့်နှံ့သော အခြင်းအရာ။ ပဌမာဝုပ္ပဝိညာဏံ အတ္တနော ဖရဏာကာရေနေဝ အနန္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၉။

ဖရဏာကာရသဟိတ (တိ) [ဖရဏာကာရ + သဟိတ] ပြန့်နှံ့သော အခြင်းအရာနှင့် တကွ ဖြစ်သော။ တံ ဖရဏာကာရသဟိတ (မူလဋီ၊ ၂။၁၀၅)နှင့် တသ္မိံ အာကာသေ ဖရဏာကာ-ရသဟိတံ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀၆။

ဖရဏာဘိသမယ (ပု) [ဖရဏ + အဘိသမယ] ပြန့်နှံ့သော ထိုးထွင်း သိတတ်သောတရား။ ဖရဏာဘိသမယော ပိတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၉၃။

ဖရဏာရဟ (တိ) [ဖရဏ+အရဟ] ပြန့်နှံ့ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ အနန္တသတ္တေသု ဖရဏာ-ရဟံ မေတ္တံ ဇကသ္မိံ ယေဝ နာဋာဂိရိမ္ဟိ ဖရိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

ဖရဏာသမ္ဘဝ (ပု) [ဖရဏ+အသမ္ဘဝ] ပြန့်နှံ့မှု မဖြစ်ခြင်း။ ကာယဿ ဖရဏာသမ္ဘဝတော .... တံ နိဿိတဝတ္ထုံ ဂဟေတ္တုမ္ဘံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၄၁။

ဖရတိ (ကြိ) [ဖရ+အ + တိ] (၁) ပြန့်နှံ့၏။ (၂) တွေ့ထိ၏။ (၃) ဆောက်၏။ (၄) (က)

ဖရတေ (ကြိ) [ဖရ+အ+တေ] ပြန့်နှံ့၏။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရတု (ကြိ) [ဖရ+အ+တု]ပြန့်နှံ့စေသတည်း။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရထ (ကြိ) [ဖရ+အ+ထ]ပြန့်နှံ့စေကုန်လော့၊ ပြန့်ကုန်လော့။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရန္တ (တိ) [ဖရ+အန္တ။ ထိ-၌ ဖရန္တိ] (၁) ပြန့်နှံ့သော။ (၂) ပြန့်နှံ့စေသော၊ ဖြန့်သော၊ သူ။ (၃) ပြီးစေသော။ (၁) သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဖရန္တေန မဟတာ ဥဋ္ဌာရေန ပီတိသဟိတေန သုခေန ဖုဋ္ဌော။ ထေရဂါ၁။ ၂၆၆။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၁။ ၂၀၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၁။ ၂၅၇။) ပရိတော ဖရန္တီ သူရိယာဘာ တိခိဏာ ဥဏ္ဍာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၉၉။ (၂) အာရမ္မဏံ ထောကံ ဖရန္တသယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၁။) စေတသာ ဖရန္တော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၁)တိ ဘာဝနာစိတ္တေန အာရမ္မဏံ ကရောန္တော။ ဘာဝနာစိတ္တဥ္စိ ကသိဏံ ပရိတ္တံ ဝါ ဝိပုလံ ဝါ သကလမေဝ မနသိ ကရောတိ၊ နော ကေဒေသံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၆၇။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၉။) (၃) ပဋိစ္စတ္ထံ ဖရန္တာ (မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၉၈) ဟေတုအာဒိ ပစ္စယဋ္ဌံ သာမေန္တာ ကုသလာဒိပစ္စယာ စေဝါတိ အတ္ထော။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၂၆၇။

ဖရန္တီ(ကြိ)[ဖရ+အ+အန္တီ](၁) ပြန့်နှံ့ကုန်၏။ (၂) ပြန့်နှံ့စေကုန်၏၊ ဖြန့်ကုန်၏။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရမာန (တိ) [ဖရ+အ+မာန](၁) ပြန့်နှံ့သော။ (၂) ပြန့်နှံ့စေသော၊ ဖြန့်သော။ (၁) ဟိတေန အနုကမ္ပမာနော ဟိတေန ဖရမာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၉။) (၂) ပီတိသုခေန ဝိပုလေန၊ ဖရမာနော သမုဿယံ။ ထေရ။ ၂၇၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၃။) ဖရမာနော သမုဿယန္တီ ယထာဝုတ္တပီတိသုခသမုဋ္ဌိတေဟိ ပဏီတေဟိ ရူပေဟိ သကလံ ကာယံ ဖရုပေန္တော နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌံ ကရောန္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၆၀။

ဖရသု (ပု) [ပရ+သသ+ဥ။ ပရံ သသတိ ဟိံသတီတိ ဖရသု၊ ဥ၊ ပဿ ဖော, သလောပေါ စ။ ပရသုပိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၉၃။] ပုဆိန်။ (တစည်း။ ဓာန်၊သျ၊သစ်။) ယဒိ တေ မံ တတ္ထ ကောဋ္ဌေယျုံ၊ ဖရသူဟိ တောမရေဟိ စ။ စရိယာ။၃၉၉။ (–ဇာ၊၁။၃၀၁။ ဇာ၊ ၂။၃၂၀။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၃။)

ဖရသုဆေဒ္ဍ (တိ) [ဖရသု+ဆေဒ္ဍ] ပုဆိန်ဖြင့် ဖြတ်အပ်သော။ အဿ အင်္ဂေါ ကိလေသာ ဖရသုဆေဒ္ဍာ ဝိယ မဟန္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၄။

ဖရသုဆေဒ (ပု) [ဖရသု + ဆေဒ] ပုဆိန်ဖြင့် ဖြတ်ခြင်း။ နတ္ထိ ဥပဒ္ဒဝေါ ဖရသုဆေဒါဒိအန္တရာယော အဿ မူလဿာတိ အနုပဒ္ဒဝေါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၂။

ဖရသုဓာရ (ထိ) [ဖရသု+ဓာရ] ပုဆိန်သွား။ ခဏေ ခဏေ ဖရသုဓာရံ ဩလောကေန္တဿ ဆေဒ္ဒကိစ္စံ နာ နိပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။)

ဖရသုပဿာတ (ပု) [ဖရသု+ဥပဿာတ] ပုဆိန်ဖြင့် ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဥပဿာတောတိ စိတ္တပ္ပဿာတော ဖရသုပဿာတော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၃၉။

ဖရသုပ္ပဟာရ (ပု) [ဖရသု+ပဟာရ] ပုဆိန်ဖြင့် ပေါက်ခြင်း။ အသိပ္ပဟာရာနံ ဥသုပ္ပဟာရာနံ ဖရသုပ္ပဟာရာနံ။ သံ၊၃။၃၀၅။ အံ၊၁။၄၃၂။ အံ၊ ၂။၁၄၃။

ဖရသုဖဏသဏ္ဌာန(တိ)[ဖရသု+ဖဏ+သဏ္ဌာန] ပုဆိန်သွား – ပုဆိန်ပါးပျဉ်း – သဏ္ဌာန် ရှိ

သော။ ပိဋ္ဌိဗာဟဋ္ဌိနိ ဖရသုဖဏသဏ္ဌာနာနိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၃၉။

ဖရသုဟတ္ထ (တိ) [ဖရသု+ဟတ္ထ] လက်၌ ပုဆိန်ရှိသော၊ ပုဆိန်လက်စွဲသော၊သူ။ ဖရသုဟတ္ထာ အတ္တနော ဝိဓာနေန ဂစ္ဆန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၅၀။

ဖရာထ (ကြိ) [ဖရ+အ+ထ။ဆန်းကြောင့်ဒီဃ။] ပြန့်နှံ့.စေကုန်လော့၊ ဖြန့်ကုန်လော့။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဖရ + ဏာပေ + တွာ] ပြန့်နှံ့.စေ၍။ အတ္တနော ဩဘာသံ ဖရာပေတွာ တေနဿ သတိ် ဇနေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၁၇။)

ဖရာပေန္တ (တိ) [ဖရ+ ဏာပေ+အ နွ္တ]ပြန့်နှံ့.စေသော။ ဖရမာန(၂)-ကြည့်။

ဖရာမ (ကြိ) [ဖရ+ အ+ မ]ပြန့်နှံ့.စေကုန်၏၊ ဖြန့်ကုန်၏။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရာမိ (ကြိ) [ဖရ+အ+မိ] ပြန့်နှံ့.စေ၏၊ ဖြန့်၏။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရိ ံသု (ကြိ) [ဖရ+ဥံ] ပြန့်နှံ့.စေကုန်ပြီ၊ ဖြန့်ကုန်ပြီ။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရိ (ကြိ) [ဖရ + ဣ] (၁) ပြန့်နှံ့.ပြီ။ (၂) ပြန့်နှံ့.စေပြီ၊ ဖြန့်ပြီ။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရိတ (တိ) [ဖရ+တ] (၁)ပြန့်နှံ့.စေအပ်–ဖြန့်အပ်–သော။ (၂) ပြန့်နှံ့.ရာဖြစ်သော။ (၁) ဖုဋ္ဌ (၃) ကြည့်။ (၂) ဖရိတပုဗ္ဗေသ-ကြည့်။

ဖရိတဋ္ဌာန (န) [ဖရိတ+ဋ္ဌာန]ပြန့်နှံ့.ရာအရပ်။ ယတ္ထကံ သုခေန ဖရိတဋ္ဌာနံ၊ တတ္ထကံ ဒုက္ခံ ဖရတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၄၂၉။)

ဖရိတပုဗ္ဗေသ (ပု) [ဖရိတ+ပဗေသ] ပြန့်နှံ့.ရာအရပ်။ တေနေဝ အာလောကေန ဖရိတပုဗ္ဗေသေ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၄။

ဖရိတဗ္ဗ (တိ) [ဖရ+တဗ္ဗ]ပြန့်နှံ့.စေအပ်–ဖြန့်အပ်–သော။ သကံ ပရေသမ္ပိ....မေတ္တစိတ္တေန ဖရိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၇၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅)

ဖရိတုံ (ဗျ) [ဖရ+တုံ] (၁)ပြန့်နှံ့.ခြင်းငှါ။ (၂) ပြန့်နှံ့.စေခြင်းငှါ၊ ဖြန့်ခြင်းငှါ။ (၃) ပြီးစေခြင်းငှါ။ (၁) အနဝသေသံ ဖရိတုံ သမတ္ထဿ ဩဘာသဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၄။ (၂) အဟိဏဇကုလာနိ မေတ္တေန စိတ္တေန ဖရိတုံ။ ဝိ၊၄။ ၂၄၅။ အံ၊၁။၃၀၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။) (၃)အာဟာရတ္ထံ ဖရိတုံ သမတ္ထာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၁၀၆။ (–ဝဇိရ။၂၇၁။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၃။)

ဖရိဿတိ (ကြိ) [ဖရ + ဿတိ] ပြန့်နှံ့.လတ္တံ့။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရိဿန္တိ (ကြိ)[ဖရ+ဿန္တိ]ပြန့်နှံ့.စေကုန်လတ္တံ့။ ဖြန့်ကုန်လတ္တံ့။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရီ (ကြိ) [ဖရ + ဤ] ပြန့်နှံ့.စေပြီ၊ ဖြန့်ပြီ။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဖရ+တွာ] (၁) ပြန့်နှံ့.၍။ (၂) ပြန့်နှံ့.စေ၍၊ ဖြန့်၍၊ တွေ့ထိ၍။ (၃) ပြီးစေ၍။ (၁) သမန္တာ ယောဇနသတံ၊ ဖရိတွာ တိဋ္ဌတိ သဗ္ဗဒါ။ မ၊၃။၂၀၅။ အံ၊၁။ ၁၄၀။ ပေတ။၂၀၄။ (–မဟာနိ။၁၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။) ဖရိတွာ တိဋ္ဌတိတိ ဗျာပေတွာ တိဋ္ဌတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၉။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၉။) (၂) မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ကေ၀ိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၁။၂၃၄။ အဘိ၊ဝိ။၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၁။ (–မ၊၁။၄၆။ သံ၊၂။၄၀၅။ အံ၊၁။၁၉၇။

ထေရီ။ခုဇ၈။) ဖရိတ္ဆာတိ ဖုသိတ္ဆာ အာရမ္မ-ဏံ ကရိတ္ဆာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။ခုဝ၁။ (၃) အနုသ-ယတ္တံ ဖရိတ္ဆာ ပဝတ္တမာနော ပါပဓမ္မော။ မ၊ဋီ၊ခု။ဖ၇။

ဖရိတ္ဆာန (ကြိ၊ဝိ) [ဖရ+တ္ဆာန]ပြန့်နံ့ ၍။ ပီတိ-သုခေန ဝိပုလေန၊ ဖရိတ္ဆာန သမုဿယံ။ ထေရ။၂၈၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။

ဖရူသ (တိ) [ဖရ+ဥသ+အ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၂၅။ ဖရူသ + ဏ။ ဖရူသ + အ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။ (ပရူဖ–သံ)]ကြမ်းကြုတ်–ကြမ်းတမ်း–ခက်ထန်–သော၊သူ။ (ဓာန်။၉၆၂-၌–ဖရူသသည် ကြမ်းတမ်းသော၀တ္ထု၊ ကြမ်းကြုတ်သော စကား၊တို့ကို ဟော၊သည်၊ အဘိဓေယျလိင်သို့ လိုက်ကြောင်းပြဆို၏။ ဝိသေသနဂုဏ်ပုဒ်မျိုး ဖြစ်၍ သက်ရှိသက်မဲ့ အား၊လုံး၊သက်ဆိုင်၏။ အထူး၊သဖြင့် စကား၊နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်အရာတို့၌ သုံး၊စွဲသည်။) ဖရူသာ ခေါ ပုဏ္ဏ သုနာပရန္တ-ကာ မနုဿာ။ မ၊၃။၃၁၂။ သံ၊၂။၂၀၅။ (–ဝိ၊၄။၃၉၂။ အံ၊၂။၄၆၀။ အဘိ၊ခ။၁၇၀။ အဘိ၊ပု။၁၃၇။ ပေတ။၁၄၄။ ဇာ၊၁။၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။)ဖရူသာတိ ကက္ခဋာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဖ၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ဂ၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၄၃။) ဖရူသာတိ ဤသကမ္မိ ပသာဒ-သိနေဟာဘာဝေန လုဒ္ဒါ။ ဖရူသ၀စနတာယ ၀ါ ဖရူသာ၊ တထာဘူတာ ပန လုဒ္ဒါ နာမ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ "ကက္ခဋာ"တိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၄၂၃။

ဖရူသက (တိ) [ဖရူသ+က] ကြမ်းတမ်းသော။ လော၌ကေဟိ သကဏ္ဋကံ ဖရူသကံ သြဋ္ဌာရိ-ကန္တိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၁။

ဖရူသကထာ (ထီ) [ဖရူသာ+ကထာ] ကြမ်းတမ်းသော စကား။ အယံ သမဏော မယာ သဒ္ဓိံ ပါတော၁ ဖရူသကထံ ကထေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။

ဖရူသကမ္မ (န) [ဖရူသ+ကမ္မ] ကြမ်းတမ်းသော အမှု။ ဧ၀ရူပေန ဖရူသကမ္မေန မတ္ထကံ ပါ-ပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃။ (–မ၊ဋီ၊၂။၄၀။)

ဖရူသကာယ၀စီကမ္မန္တ (တိ) [ဖရူသ+ကာယ-၀စီကမ္မန္တ] ကြမ်းတမ်းသော ကိုယ်မှု နှုတ်မှုရှိ သော၊သူ။ ခရာတိ ကက္ခဋာ၊ ဖရူသကာယ-၀စီကမ္မန္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၂။

ဖရူသကာယ၀စီပယောဂသမုဋ္ဌာပက (တိ) [ဖရူ-သကာယ၀စီပယောဂ+သမုဋ္ဌာပက။ ထီ-၌–သမုဋ္ဌာပိကာ] ကြမ်းတမ်းသော ကာယပ-ယောဂ ၀စီပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဖရူသ၀ါစာ-ကြည့်။

ဖရူသကာယ၀စီမနောသမာစာရ (တိ) [ဖရူ-သ + ကာယ၀စီမနောသမာစာရ] ကြမ်း-တမ်းသော ကိုယ်နှုတ်နှလုံး အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ဖရူသသမာစာရ (၂)-ကြည့်။

ဖရူသကာရက (တိ) [ဖရူသ+ကာရက] ကြမ်း-တမ်းသည်ကို ပြုတတ်သော၊သူ။ ဧ၀ံ ဖရူ-သကာရကာ ဧတေ ပုန ဣမံ ဌာနံ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ မညန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။

ဖရူသစိတ္တ (တိ) [ဖရူသ+စိတ္တ] ကြမ်းတမ်း သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဣတော ပန ပဋ္ဌာယ မာ ဖရူသစိတ္တာ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။

ဖရူသစေတနာ (ထီ) [ဖရူသာ+စေတနာ]ကြမ်း-တမ်းသော စေတနာ။ ဖရူသ၀ါစာ-ကြည့်။

ဖရူသဋ္ဌ (ပု) [ဖရူသ+အတ္ထ] ကြမ်းတမ်းသော အနက်သဘော။ ဖရူသဋ္ဌေန ခရာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

ဖရူသဒဏ္ဍ (ပု) [ဖရူသ+ဒဏ္ဍ] ကြမ်းတမ်းသောဒဏ်။ ခရဒဏ္ဍ (၂)-ကြည့်။

ဖရူသစာတုက (တိ) [ဖရူသ+စာတု+က] ကြမ်းတမ်းသော သဘောရှိသော။ ဝဏ္ဏဝန္တံ ပန နှ ဟောတိ၊ ဖရူသစာတုကံ ခါယတိ။ မ၊၆၊ ၄။၁၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၁၄။

ဖရူသဘူမိဘာဂ (ပု) [ဖရူသ+ဘူမိဘာဂ] ကြမ်းတမ်းသော မြေအဖို့ရှိသော။ ဝါတရောဂဿ သပ္ပါယာနံ သပ္ပိအာဒိဘေသဇ္ဇာနံ အဘာဝေန ဖရူသဘူမိဘာဂတာယ စ လူဧခေ လူဧခဋ္ဌာနေ။ ထေရ၊၆၊ ၂။၅၉။

ဖရူသယတိ (ကြိ) [ဖရူသ+ဏယ+တိ] ကြမ်းတမ်းသည်ကို ပြု၏။ ဖရူသသဒ္ဒပ္ပဝတ္တိ-ကြည့်။

ဖရူသလောမ (ပု၊နှ) [ဖရူသ+လောမ] ကြမ်းတမ်းသော အမွေး။ တေဿ သရီရေ ဖရူသလောမံ။ ဇာ၊၆၊ ၂။၂၇၂။

ဖရူသဝစန (နှ) [ဖရူသ+ဝစန] (၁) ကြမ်းတမ်းသော စကား။ (တိ) (၂) ကြမ်းတမ်းသော စကားရှိသော၊ ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ဆိုသော၊သူ။ (၁) ဖရူသဝစနေဟိ ထေရံ သန္တဇ္ဇေသိ။ ဝိ၊၆၊ ၁။၄၀။ (–သံ၊၆၊ ၁။၂၅၁။ အံ၊၆၊ ၂။ ၂၄၁။ ဥဒါန၊၆။ ၁၇၄။ ဇာ၊၆၊ ၁။ ၂၄၂။) (တိ) (၂) ဘဂဝါ အရိယာ နှာမ ဖရူသဝစနာ နှ ဟောန္တိ။ အံ၊၆၊ ၁။ ၂၁၆။ (–သုတ္တနိ၊၆၊ ၂။၄၅။ ပေတ၊၆။၁၄။)

ဖရူသဝစနပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဖရူသဝစန+ပဋိသံယုတ္တ] ကြမ်းတမ်းသောစကားနှင့် ယှဉ်သော။ ဖရူသဝစနပဋိသံယုတ္တံ ဝိနယပရိယတ္တိ ံ နိဿာယ။ ဝဇိရ။၃၇။

ဖရူသဝစနလက္ခဏ (တိ) [ဖရူသဝစန+လက္ခဏ] ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ဆိုခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဖရူသဝစနလက္ခဏံ ကက္ကသံ။ သုတ္တနိ၊၆၊ ၂။၆၀။

ဖရူသဝစနသံယမ (ပု) [ဖရူသဝစန+သံယမ] ကြမ်းတမ်းသောစကားမှ–ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ဆိုခြင်းမှ–စောင့်စည်းခြင်း။ ဖရူသဝစနသံယမော ပနေတ္ထ သဗ္ဗပေနေဝ ဝုတ္တော။ သံ၊၄၊ ၁။၁၀၅။

ဖရူသဝစနသမုဒါစာရ (ပု) [ဖရူသဝစန+သမုဒါစာရ] ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ပြောဆိုခြင်း။ တေဿ ဧဝံ ဖရူသဝစနသမုဒါစာရေ ကာရဏံ ကိမည် အတ္ထိ။ သီ၊၄၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၁။

ဖရူသဝဏ္ဏ (တိ) [ဖရူသ+ဝဏ္ဏ] ကြမ်းတမ်းသော အဆင်းရှိသော။ ဥဒကပပ္ပဋိကော နှာမ ဥပရိ ထဒ္ဒေါ ဖရူသဝဏ္ဏော။ ဝိ၊၆၊ ၃။ ၂၀။

ဖရူသဝါစာ (ထီ) [ဖရူသာ+ဝါစာ] (၁) ကြမ်းကြုတ် – ကြမ်းတမ်း – ခက်ထန် – သောစကား။ (တိ) (၂) ကြမ်းတမ်းသောစကားရှိသော၊သူ။ (၁) အတ္ထိ ကဋ္ဌိကာလံ ကောဓော ဖရူသဝါစံ နိစ္ဆာရဏမတ္တော ဟောတိ။ စူဠနိ။၆၀။ (–မဟာနိ။၁၁၃။ ဒီ၊၆၊ ၃။၁ ၂၁။ မ၊၆၊၁။၁၁၀။ အံ၊၆၊၁။ ၂၁၆။ အဘိ၊၆၊၁။ ၁၄၂။) ယာယ ပန အတ္တာနမ်ိ ပရမ်ိ ဖရူသံ ကရောတိ၊ ယာ ဝါစာ သယမ်ိ ဖရူသာ နေဝ ကဏ္ဏသုခါ နှ ဟဒယင်္ဂမာ၊ အယံ ဖရူသဝါစာ။ သံ၊၆၊ ၂။၁၃၆။ အဘိ၊၆၊၁။၁၄ ၂။ မဟာနိ၊၆။ ၁၀၀-၁။ ဒုဋ္ဌစိတ္တဿ အမရဏာဓိပ္ပါယဿ ဖရူသကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ ဖရူသစေတနာ ဖရူသဝါစာ။ အနုဋီ၊၁။၀၉။ (တိ) (၂) ပရေ ဖရူသဝါစာ ဘဝိဿန္တိ။ မ၊၁။၅၁။ (–မ၊၃။ ၂၅၂။ သံ၊၁။၃၇၇။ အံ၊၁။၁၇၄။ အဘိ၊ ပု။ ၁၄၄။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၆။) ပရေသံ မမ္မစ္ဆေဒိကာ ဖရူသာ ဝါစာ ဧတေသန္တိ ဖရူသဝါစာ။ မ၊၆၊၁။၁၉၂။

ဖရူသဝါစာကမ္မ (နှ) [ဖရူသဝါစာ+ကမ္မ] ကြမ်းတမ်းသောစကား (ကိုပြောဆိုခြင်း) အမှု၊

ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ပြောဆိုကြောင်း
ကံ။ ဖရုသဝါစာကမ္မဿ ဟေတု။ အဘိ၊က။
၂၉၄။

ဖရုသဝါစာနိဿာရဏ (န) [ဖရုသဝါစာ+နိဿာ-
ရဏ] ကြမ်းတမ်းသောစကားကိုမြွက်ဆိုခြင်း။
တဒါ အနိဂ္ဂဟိတော ဖရုသဝါစာနိဿာရဏံ
ပါပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၆။)

ဖရုသဝါစာနိဝတ္တိ (ထီ) [ဖရုသဝါစာ+နိဝတ္တိ]
ကြမ်းတမ်းသောစကား (ကိုဆိုခြင်း)မှ ဆုတ်
နစ်ခြင်း၊ ကြမ်းတမ်းသော စကားမှ ရှောင်
ကြဉ်ခြင်း။ ဖရုသဝါစာနိဝတ္တိယာ သတ္တာနံ
ပိယော ဟောတိ မနာပေါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၃၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၇၉။

ဖရုသဝါစာဟေတု (ပု) [ဖရုသဝါစာ+ဟေတု]
ကြမ်းတမ်းသောစကား (ကိုဆိုခြင်း)ဟူသော
အကြောင်း။ တတော နိမိတ္တန္တိ ဖရုသဝါစာ-
ဟေတု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၈။

ဖရုသဝါဒီ (တီ) [ဖရုသ+ဝဒ+ဏီ။ ဖရုသဝါစာ+
ဣ] ကြမ်းတမ်းသော စကားကိုဆိုသော၊
ကြမ်းတမ်းသော စကားရှိသော၊ သူ။ ဖရုသ-
ဝါဒိနောပိ ဖရုသာယ ဝါစာယ ပဋိဝိရတာပိ။
ဒီ၊၁။၁၃၁။

ဖရုသဝါဒီ (တီ) [ဖရုသ+ဝဒ+ဏီ] ကြမ်းတမ်း
သော စကားကိုဆိုသော၊ သူ။ ဖရုသဝါဒိ-
နောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။
၄၀။

ဖရုသဝိပ္ပကိဏ္ဏကေသ (တိ) [ဖရုသ+ဝိပ္ပကိဏ္ဏ+
ကေသ] ကြမ်းတမ်းသော ဖရိဖရဲကြဲသော
ဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ ဖရုသဝိပ္ပကိဏ္ဏကေသော
ဟုတ္ဝာ ဂါမေန ဂါမံ ဝိစရန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၁၈၉။

ဖရုသသဒ္ဒ (ပု) [ဖရုသ+သဒ္ဒ] ကြမ်းတမ်းသော
အသံ။ ခရဿရ-ကြည့်။

ဖရုသသဒ္ဒပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဖရုသသဒ္ဒ+ပဝတ္တိ] ဖရုသ
သဒ္ဒါ၏ဖြစ်ခြင်း။ ဖရုသယတိတိ ဝါ ဝါစာယ
ဖရုသသဒ္ဒပ္ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၉။

ဖရုသသဘာဝ (တိ) [ဖရုသ+သဘာဝ] ကြမ်း
တမ်းသော သဘောရှိသော။ ဖရုသသဘာ-
ဝတော နေဝ ကဏ္ဏသုခါ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။
၃၃၈။

ဖရုသသမာစာရ (ပု) [ဖရုသ+သမာစာရ](၁)
ကြမ်းတမ်းသောအကျင့်။ (တိ) (၂) ကြမ်း
တမ်းသော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဖရု-
သေနာတိ ဖရုသသမာစာရေန။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။
၃၄၃။ (တိ) (၂) ယထာ ဟိ အသံယတံ ဖရု-
သ ကာယဝစီ မနောသမာစာရံ ကဋ္ဌိ သဗ္ဗဒိ-
သမ္ပတိ ဆာဒေန်"ဖရုသသမာစာရော အယ"-
န္တိ ဧဝံ ဒိဋ္ဌဒေါသမိဝိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃၃၄။

ဖရုသာကာရ (ပု) [ဖရုသ+အာကာရ] ကြမ်း
တမ်းသော အခြင်းအရာ။ ဖရုသာကာရေန
ဥပဋ္ဌာနဒေတာ ဖရုသာကာရံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊
၂။၁၆၆။

ဖရုသာလိကရဟိတ (တိ) [ဖရုသ+အလိက+
ရဟိတ] ကြမ်းတမ်း ချွတ်ယွင်းခြင်းမှ ကင်း
သော။ ဣတရော ဒွိဟိ ဖရုသာလိကရဟိ-
တာနိ ပိယသစ္စဝစနာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။

ဖရုသူပက္ကမ (တိ) [ဖရုသ+ဥပက္ကမ] ကြမ်း
ကြုတ်–ကြမ်းတမ်း–သောအမှုကို အားထုတ်
သော၊ ကြမ်းကြုတ်မှုရှိသော၊ သူ။ မနုဿေ
ဥပရုန္ဓန္တိ၊ ဖရုသူပက္ကမာ ဇနာ။ ထေရ။ ၂၅၀။
(–ဇာ၊ ၂။၆၁။) ဖရုသူပက္ကမာတိ ဒါရုဏ-
ပယောဂါ၊ ကုရုရကမ္မန္တာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။

ဖရေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဖရ+ဏေ+တိ] ပြန့်နှံ့.
စေ၏။ သမ္မဿတာ သဗ္ဗဂတ္တံ ဖရေတိ။ ဇာ၊
၁။၃၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈၇။

ဖရေယျ (ကြိ) [ဖရ+အ+ယျ] (၁) ပြန့်နှံ့ရာ၏။ (၂) ပြန့်နှံ့စေရာ၏၊ ဖြန့်ရာ၏။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖရေယျုံ (ကြိ) [ဖရ + ယျုံ] ဖြန့်ကုန်ရာ၏၊ ပြန့်နှံ့စေကုန်ရာ၏။ ဖရတိ-ကြည့်။

ဖလ (န) [ဖလ + အ] (၁) အကျိုး။ (က) မူလအကျိုး၊အကျိုးရင်း။ (ခ) အကျိုးဆက်၊ အကျိုးအာနိသင်။ (၂) ဖိုလ်၊ ဖိုလ်စိတ်။ (ဖလသဒ္ဒါသည် သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော အင်္ဂါရှစ်ပါး၌ဌင်း,ဖိုလ်စိတ်စေတသိက်အစုဌင်း, ဖိုလ်စိတ်ဌင်း ဖြစ်၏ ဟု မဏိမဉ္ဇူ။၁။၂၀၀-ဌ ဆို၏။ ဓာန်။၉၅၂-ဌ်မူ ဖိုလ်စိတ်အနက်ကိုသာ ပြဆို၏။ ပဓာနနည်းအားဖြင့် ဆိုခြင်းဖြစ်၍ အသင့်ပင်ဖြစ်သည်။) (၃)(က) အသီး။ (ခ) အသီးအရသာ။ (၄) (ဆောက်စသည်တို့၏) အသွား။ (၅) ချိန်သီး။ (၆) အင်္ဂါဇာတ်။ (၇) ဝေးစေ့။ (၈) ပျဉ်ချပ်။ (တိ) (၉) အသီးရှိသော၊ အသီးသီးသော။

(၁) အကျိုး။ နိဿရဏမွိ စ ဖလံ ဥပါ-ယော စ။ နေတ္တိ။၃။ (–ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၂၂၊ ၂၂၃။) ဖလန္တိ ဒေသနာဖလံ....ဧကေန နယေ-န ဒေဝေသု စ မာနုသေသု စ.... သဗ္ဗာပိ သမ္မတ္တိယော ပုညသမ္ဘာရဟေတုကာ ဘဂဝ-တော ဒေသနာယ သာဓေတဗ္ဗတာယ ဖလန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၁။ (–ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၂၂၂၊ ၂၂၄။) (က) မူလအကျိုး၊အကျိုးရင်း။ ဝိနယပိဋကသ္မာ ဝိတက္ကယာစနကာလကာလ-ညူ ကာရဏဖလပယောဇနေဟိ သတ္တဟိ အင်္ဂေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတံ နိဒါနံ။ ဝဇိရ။၆၁။ အာ-သဝဌာနိယဓမ္မပဋိသာတော ဖလံ နာမ။ .... သာသနပြဟ္မစရိယာသ္မာ စိရဋ္ဌိတိပယောဇနံ။ ဝဇိရ။၆၂။ (ခ)အကျိုးဆက်၊ အကျိုးအာနိ-သင်။ နတ္ထိ သုကတဒုက္ကဋာနံ ကမ္မာနံ ဖလံ ဝိပါကော။ ဒီ၁။၂၆။ မ၁။၃၅၅။ မ၂။၆၄။ သံ၂။၂။၁၆၉၊၅၂၆။ အံ၁။၁။၁၉၃။ အံ၁။၃။၄၇၄။ အဃံ ဖလ (ဇာ၁။၁၄၉)န္တိ ဣဒံ ဖလံ၊ ဂုဏ်အာနိသံသန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၁ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဖလန္တိ အာနိသံသဖလံ, နိဿန္ဒဖလဥ္စ။ ဝိပါ-ကောတိ သဒိသဖလံ။ ဒီ၁ဋ္ဌ၁။၂၂၅။ သီ၊ ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၅။ မ၁ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀-၁။ သံ၁ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၁ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။) (ဝိပါက-(ဣတိဝုတ်။၂၀၇)န္တိ ဖလံ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၃။ ဝိပါကန္တိ စ အာနိသံသနိဿန္ဒသဒိသဖလဝ-သေန တိဝိဓမ္မိ ဝိပါကံ။ သီ၁ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၇-တို့၌ ဆိုသောကြောင့် ဝိပါကန္ဒင့်ဖလ အနက်တူ သောဌာနများစွာရှိသည်ကိုလည်းသတိပြု။)

(၂) ဖိုလ်၊ ဖိုလ်စိတ်။ ဖလေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၁။ (–ဝိ၁။၁၃၅။ ဒီ၊၂။၂၅၁။ မ၊၂။ ၁၄၆။ သံ၁။၁၅၀။ အံ၊၂။၇၂။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။၃၁၃။)ဖလတိ ဝိပစ္စတီတိ ဖလံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၁။၂၇။ (–အဘိ၁ဌ၊၃။၆၀၃။)

(၃)(က)အသီး။ ပုပ္ဖေန ဝါ ဖလေန ဝါ။ စုဏ္ဏေန ဝါ။ ဝိ၁။၂၀၁။ (–ဒီ၊၂။၁၄၉။ မ၊၂။၂၉။ သံ၁။၆၃၃၆။ အံ၊၂။၃၂၄။) (ခ) အသီးအရသာ။ ဖလေနာ (ဇာ၁။၃၃၄)တိ ဖလရသေန။ ဇာ၁ဌ၁။၅၁၃။ (ဝတ္ထုကြောင်း ထောက်ဆလျှင် ပလာသေန (သီးကြ) မူကွဲ ပါဌ်သည် သင့်မြတ်၏။ ဖလေနာတိ 'ဖလဝ-သေနာတိ-ဟူသော။ ဇာ၁ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ထဲကျော ကိုထောက်၍ ဇာ၁ဌ၁။၅၁၃-ဌ် ထိုစဉ်က ဖလဝသေန-ဟု ရှိပုံရသည်။ ကြံကြပါကုန်။)

(၄) (ဆောက်စသည်တို့၏) အသွား။ သမ္မဒ္ဓနိဒဏ္ဍာဓာနကံ ပန အဒဏ္ဍကံ ဖလ-မတ္တမေဝ။ ဝိ၁ဌ၁။၀၀။ ကခ်ီ။၂၆၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၀၆။ (–ကခ်ီ၁ဋ္ဌီ၊သစ်။၄၂၅။)

(၅) ချိန်သီး။ ဖလဂဏ္ဍ-ကြည့်။

(၆) အင်္ဂါဇာတ်။ အင်္ဂဇာတံ ရဟဿင်္ဂံ .... ဗီဇဉ္စ ဖလမေဝ စ။ ဓာန်။၂၇၃။

(၇) ဝေးစေ့။ ဧတေသု ဗီဇဖလသဒ္ဒါ အဏ္ဍေပိ ဝတ္ထန္တိ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၃။

(၈) ပျဉ်ချပ်။ ဖလေဟီ (ဝိမာန။၉၀)တိ ရထူပတ္ထမ္ဘဿ ဒက္ခိဏဝါမဘောဒေဟိ ဒ္ဝီဟိ ဖလေဟိ၊ ပရိယန္တာဝေတ္ထ ဖလာတိ ဝုတ္တာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ (တိ) (၉) အသီးရှိသော အသီးသီးသော။ ဖလရုက္ခ-ကြည့်။

ဖလက (န) [ဖလ+ကွ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၉၂။] (၁) ဒိုင်း၊ လွှား၊ ကာ။ (၂) ပျဉ်၊ ပျဉ်ချပ်။ (၃) (ရက်ကန်း)လိပ်။ (၁) ဖလကံ ဒဏ္ဍလေဠု-လဂုဋ္ဌသရ သတ္တိပဋိဗာဟနာယ။မိလိန္ဒ။၃၃၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။) ခေဠက-လည်း ကြည့်။ (၂) သေယျထာပိ သာရိပုတ္တ နာ-နာ ပုပ္ဖါနိ ဖလကေ နိက္ခိတ္တာနိ။ ဝိ၊၁။၉။ (–ဝိ၊၄။၂၉၄။ ဒီ၊၂။၁၄၈။ မ၊၃။၁၇၃။) (၃) မဟာပစ္စရိယံ ပန “ယာဝပရိယော-သာနံ ဝါယာမေန္တဿ ဖလကေ ဖလကေ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယ” န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ (–ကခ်ိ၊ယော၊ မဟာဋီ၊၃။၂၄၁။)

ဖလကကောဋ္ဌိ (ထိ) [ဖလက+ကောဋ္ဌိ] ပျဉ်စွန်း၊ ပျဉ်ချပ်စွန်း။ နိဗ္ဗာပနတ္ထာယ ဖလကကောဋ္ဌိ-ယံ ဌပေတ္ဝာ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၇၇။ (–၂၁၂။)

ဖလကကောဋ္ဌက (ပု) [ဖလက+ကောဋ္ဌက] ပျဉ်ချပ်တိုဖြင့် ဆောက်လုပ်သော (အပန်းဖြေ)တဲ၊ ပျဉ်ချပ်တဲ။ ယထာ ယောဓဿ ဖလက-ကောဋ္ဌကော နာမ ဗဟူပကာရော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ မ၊ဋီ၊၃။၆၀။) ပရိဿမဝိနောဒနတ္ထံ ဖလကေဟိ ကာတဗ္ဗံ ဝိဿမဋ္ဌာနံ ဖလကကောဋ္ဌကော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၇၁။

ဖလကခဏ္ဍ၊ ဖလကက္ခဏ္ဍ (ပု၊န) [ဖလက+ခဏ္ဍ] ပျဉ်ချပ်ပိုင်း။ တထာရူပေ အပိ ဖလကခဏ္ဍေ အနုပသမ္ပန္နေနာပိ သဒ္ဓိံ နိသိဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ ဝိ၊သင်္ခ၊၄၂၆။ ဖလကက္ခဏ္ဍ-ဇ္ဈာဒိနံ ဂဟဏံ။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၁။

ဖလကစီရ (န) [ဖလက+စီရ] ပျဉ်ချပ်သင်္ကန်း။ ဖလကစီရံ နိဝါသေတ္ဝာ။ ဝိ၊၁။၄၃။ ဝိ၊၃။ ၄၂၁။ (–ဒီ၊၃။၃၄။ အံ၊၁။ ၂၄၂။) ဖလကစီရံ နာမ ဖလကသဏ္ဌာနာနိ ဖလကာနိ သိဗ္ဗိတ္ဝာ ကတစီရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆-၇။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၄။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၇။)

ဖလကတ္ထရ (န) [ဖလက+အတ္ထရ] ပျဉ်ချပ်အခင်း။ အဂ္ဂိံ ဇာလေတ္ဝာ ဝိသိဗ္ဗန္တော ဖလကတ္ထရေ နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။

ဖလကတ္ထရဏ (န) [ဖလက+အတ္ထရဏ] ပျဉ်ချပ်အခင်း။ သတ္ထဒိဝသာနိ ဖလကတ္ထရဏေ နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

ဖလကတ္ထရဏသယန (န) [ဖလကတ္ထရဏ+သယန] ပျဉ်ချပ်ခင်းသောအိပ်ရာ။ ပဏ္ဏ-သာလံ ပဝိသိတ္ဝာ ဖလကတ္ထရဏသယနဿ ဟေဋ္ဌာ အာဟာရံ ဌပေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

ဖလကတ္ထဝိကသဏ္ဌာန (တိ) [ဖလက+ထဝိက+သဏ္ဌာန] ကာအိတ်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ပိဋ္ဌိ-ဟတ္ထတ္တစော ခုရကောသကသဏ္ဌာနော ဖလ-ကတ္ထဝိကသဏ္ဌာနော ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

ဖလကထာ (ထီ) [ဖလ+ကထာ] ဖိုလ် (၄-ပါး)နှင့် စပ်သောစကား။ မဂ္ဂကထံ။ ဖလကထံ။ နိဗ္ဗာန-ကထံ ကထေတိ။ မဟာနိ။၁၆၉။

ဖလကဒါယက (တိ) [ဖလက+ဒါ+ကွ] ပျဉ်ချပ်ကိုလှူသော၊သူ။ အာယသ္မာ ဖလက-ဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၉၂။

ဖလကဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ဖလကဒါယက+ထေရ] ပျဉ်ချပ်လှူသောမထေရ်။ အာယသ္မ-

တော ဖလကဒါယကတ္တောရဿ အပဒါနံ။ အပဒါန၊ ၂။၁၅၉။

ဖလကပါဏိ (ပု) [ဖလက+ပါဏိ] သစ်သားလက်။ (ပန်းရံသုံး ကိရိယာဖြစ်သည်။) သာရကဋ္ဌေန ဖလကပါဏိယော (ပါဏယော?) ကတ္တာ တာဟိ ပါဏိဟိ (တေဟိ ပါဏိဟိ?) မဋ္ဌကမ္မံ အကာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။

ဖလကပိဋ္ဌ (န) [ဖလက+ပိဋ္ဌ] ပျဉ်ချပ် ဖြင့်ပြီးသော အင်းပျဉ်။ ပါဒပုဉ္ဆနီ၊ ဝါ ဖလကပိဋ္ဌံ ဝါ အတ္ထောကာသေ သန္ထရိတ္ဝာ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၅၉။ (–ကခ်ီ။၂၀၂။) ဖလကပိဋ္ဌံ နာမ ဖလကမယံ ပီဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။ ၃၆၄။

ဖလကပိဋ္ဌက (န) [ဖလကပိဋ္ဌ+က] ပျဉ်ချပ်ဖြင့်ပြီးသော အင်းပျဉ်။ ကေစ္စေ ဖလကပိဋ္ဌကေသု နိသီဒိ၊သု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ (– ၂၅၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။)

ဖလကမယ (တိ) [ဖလက+မယ] ပျဉ်ချပ်ဖြင့်ပြီးသော။ ဖလကပိဋ္ဌ-ကြည့်။

ဖလကမယပီဋ္ဌ (န) [ဖလကမယ+ပီဋ္ဌ] ပျဉ်ချပ်ဖြင့် ပြီးသော အင်းပျဉ်။ ဒါရုမယပီဋ္ဌ(ဝိမတိ၊ ၂။၁၆)-ကြည့်။

ဖလကသဏ္ဌာန (တိ) [ဖလက+သဏ္ဌာန] ကာသဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဖလကစီရ-ကြည့်။

ဖလကသတ (န) [ဖလက+သတ] ပျဉ်ချပ်တရာ။ ယန္တေ ဗဒ္ဓံ ဖလကသတံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ (– ၂၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။)

ဖလကသန္ထရဏ (န) [ဖလက+သန္ထရဏ] ပျဉ်ချပ်အခင်း။ သောပါနပါဒမူလေ ဖလကသန္ထရဏံ ဥဋ္ဌါပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၀၂။

ဖလကသန္ထာရ (န) [ဖလက+သန္ထာရ] ပျဉ်ချပ်အခင်း၊ ပျဉ်မျက်နှာကြက်။ တတ္ထ ပံသုနော အပတနတ္ထာယ ဖလကသန္ထာရံ ကာရေတွာ ယထာ သောပါနံ နာသြသက္ကတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၇၆။

ဖလကသတနိဗ္ဗိဇ္ဈန (န) [ဖလကသတ+နိဗ္ဗိဇ္ဈန] ပျဉ်ချပ်တရာကို ဖောက်ထွင်းခြင်း။ ဣဿာသဿ ဒဏ္ဍကသည် အမုဉ္ဆိတ္ဝာဝ ဖလကသတနိဗ္ဗိဇ္ဈနံ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁၄။

ဖလကသမ (တိ) [ဖလက+သမ] ဒိုင်း–လှား–ကာ–နှင့်တူသော။ ဖလကသမံ မဟာရာဇ ဓုတဂုဏံ။ မိလိန္ဒ။၃၃၆။

ဖလကသတဝိနိဝိဇ္ဈန (န) [ဖလကသတ+ဝိနိဝိဇ္ဈန] ပျဉ်ချပ်တရာကို ဖောက်ထွင်းခြင်း။ ဖလကသတဝိနိဝိဇ္ဈနဿ ပစ္စယဘူတာ ဒဏ္ဍကသညာ ဝိယ ဂေါတြဘုဉာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၇၅။

ဖလကသာမိက (ပု) [ဖလက+သာမိက] ပျဉ်ချပ်ပိုင်ရှင်။ ဖလကသာမိကဿ ဂေဟံ နေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။

ဖလကသေယျ (န) [ဖလက+သေယျ] ပျဉ်ချပ်၌အိပ်ခြင်း။ ဖလကသေယျမ္ပိ ကပ္ပေတိ။ ဒီ၊၁။ ၁၅၈။ မဟာနိ။၃၂၈။ ဖလကသေယျန္တိ ရုက္ခ-ဖလကေ သေယျံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၈၁။

ဖလကဟတ္ထ (တိ) [ဖလက+ဟတ္ထ] ဒိုင်း–လှား–ကာ – လက်စွဲသော၊သူ။ ပဉ္စာဝုဓသန္နဒ္ဓါ ဖလကဟတ္ထာ ဟတ္ထိအဿရထေ အာရုယှ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။

ဖလကာမ (တိ) [ဖလ+ကမု+ဏ] အသီးကို အလိုရှိသော၊သူ။ ဟညမာနံ မနုဿေဟိ၊ ဖလကာမေဟိ ဇန္တုဘိ။ ဇာ၊၂။၁၇၁။ (– မိလိန္ဒ။၁၈၇။)

ဖလကာရဏပရမ္မုခဒဿန (န) [ဖလကာရဏပရမ္မုခ+ဒဿန] ကျိုးကြောင်းအဆက်ဆက်ကို ပြခြင်း။ ပစ္စက္ခံ ပန ဖလံ ဒဿေတွာ

တန္ဒိဒါနဒဿနဝသေန ဖလကာရဏပရမ္မရာဒဿနံ ယုဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၅။

ဖလကာရဏပရမ္မရာ (ထီ) [ဖလကာရဏ+ပရမ္မရာ] ကျိုးကြောင်းအဆက်ဆက်။ တံနိဒါနဒဿနဝသေန ဖလကာရဏပရမ္မရာယ ဒဿနံ ယုဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၂။၈၆။

ဖလကာရဏဝိသေသနိစ္ဆယ (ပု) [ဖလကာရဏဝိသေသ+နိစ္ဆယ] ကျိုးကြောင်းအထူးကိုဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ကာရဏဖလဝိသေသေန ဝါ ဖလကာရဏဝိသေသနိစ္ဆယော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။

ဖလကာလ (ပု) [ဖလ+ကာလ] (၁) အကျိုးပေးသောအခါ၊ အကျိုးဖြစ်သောအခါ။ (၂) အသီးသီးသော အခါ။ (၁) တဏှာ ဧဝ ပဝတ္တိကာလေ ဖလကာလေ စ လောကံ သန္တာပေတီတိ သန္တာပေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၉၆။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၅။) (၂) ဖလကာလေ ဖလံ၊ တမေဝ ခါဒန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂။)

ဖလကာလနိယမ (ပု) [ဖလကာလ + နိယမ] အကျိုးပေးရာကာလ၏မြဲခြင်း။ နအညောတိ ဖလကာလနိယမေန နိယတတာ နိစ္စိတာ, နဖလဒါနနိယမေန။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၉၅။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၄-၅။ မူလဋီ၊၁။၄၅။)

ဖလကာဝုဓ (န) [ဖလက+အာဝုဓ] ဒိုင်း–လှံး–ကာ–လက်နက်။ ဧတေသံ ဟတ္ထိနော စ အဿာ စ ဖလကာဝုဓာနိ စ အမှာကံ ကိံ ကရိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။

ဖလကာဝုဓဟတ္ထ (တိ) [ဖလကာဝုဓ + ဟတ္ထ] ကာ လက်နက်စွဲသော၊သူ။ အဟံ ဖလကာဝုဓဟတ္ထော....ဂမိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၇။

ဖလကိစ္စ (န) [ဖလ+ကိစ္စ] ဖိုလ်ကိစ္စ။ မဂ္ဂကိစ္စေန သဒိသံ ဖလကိစ္စမိ နိဒ္ဒါရေတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၉၅။ (–သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၁။)

ဖလကိရိယ (ထီ၊န) [ဖလ+ကိရိယ] အကျိုးကြိယာ။ သမာနကာလတ္တေပိ....ဖလကိရိယာ စ အပရကာလာ ဝိယ။ မူလဋီ၊၁။၇၇။(–၁၄၅။ အနုဋီ၊၁။၁၅၅။ အနုဋီ၊၃။၄၇။)

ဖလကိရိယာဂဗ္ဘ (တိ) [ဖလကိရိယာ + ဂဗ္ဘ] အတွင်းငုပ်သော–အတွင်းဝင်သော–အကျိုးကြိယ ရှိသော၊ အကျိုးကြိယာ အတွင်းငုပ်သော။ ဖလကိရိယာဂဗ္ဘာ ဣဒိသီ ဟေတုကိရိယာ။ အနုဋီ၊၂။၇၁။

ဖလကုသလ (န) [ဖလ+ကုသလ] (၁) ဖိုလ်ကုသိုလ်။ (တိ) (၂) ဖိုလ်၌လိမ်မာသော၊သူ။ (၃) အသီးသီး၌ လိမ်မာသော၊သူ။ (၁) မဂ္ဂကုသလဿ ဧဝံ ဖလကုသလဿ စ အဓိဂမတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ (တိ) (၂) မဂ္ဂကုသလာ ဖလကုသလာ နိဗ္ဗာနကုသလာ။ မဟာနိ။၅၂၊၂၅၃။ စူဠနိ။၁၁၄။ ဖလကုသလာတိ စတ္တာသု ဖလေသု။ နိဗ္ဗာနကုသလာတိ ဒုဝိဓေ နိဗ္ဗာနေ ဆေကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၈။ (၃) ကော် ဖလကုသလံ ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။

ဖလကူပပန္န (တိ) [ဖလက+ဥပပန္န] ပျဉ်ချပ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ သာ ဟောတု နာဝါ ဖလကူပပန္နာ။ ဇာ၊၁။၂၀၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၃။ ဖလကူပပန္နာတိ မဟာနာဝတာယ ဗဟူဟိ ဖလကေဟိ ဥပေတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁။)

ဖလကောနဒ္ဓစမ္မသဏ္ဌာန (တိ) [ဖလကောနဒ္ဓစမ္မ+သဏ္ဌာန] ပျဉ်ချပ်ကို ကြက်သောသားရေနှင့်တူသော၊ ပျဉ်ချပ်၌ ကြက်အပ်သော သားရေသဏ္ဌာန်ရှိသော(သူ)။ ပိဋ္ဌိတ္တစော ဖလကောနဒ္ဓစမ္မသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။

၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၄၄။ ခုဒ္ဒကာဒ္ဌ။၃၅။ ဖလက် သြနဟတိတိ ဖလကောနဒ္ဓံ။ ဖလကောနဒ္ဓံ ဧဝ စမ္မံ ဖလကောနဒ္ဓစမ္မံ။ တေန သဏ္ဌာနေ၁။ သမ္မော၊ ယော။၁၅၆-၇။

ဖလက္ခဏ (ပု) [ဖလ+ခဏ] (၁) ဖိုလ်ခဏ။ (၂) အကျိုးဖြစ်သော ခဏ၊ အကျိုးပေးရာ ခဏ။ (၃) ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပဟာနဋ္ဌ ဖလက္ခဏော။ ပဋိသံ၊ ၂၆။ (–ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၇။ မ၊ဌ၊ ၂။၂၄၆။ သံ၊ဌ၊ ၂။၄၄။) ဖလက္ခဏေတိ အနန္တရေ ကာလန္တရေ စာတိ ဒုဝိဓေ ဖလက္ခဏော။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၈။ (၂) အာယတိ ဖလက္ခဏော စ ဇိဂုစ္ဆနီယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၅။

ဖလခဇ္ဇက (န) [ဖလ+ခဇ္ဇက] အသီးခဲဘွယ်။ ဖလခဇ္ဇက (မဟာနိ။ ၂၉၀)န္တိ ပနသလဗုဇ.... မဓုကာဒီနံ ဖလာနံ ခဇ္ဇကံ။ မဟာနိ၊ဌ။၃၄၉။

ဖလခါဒက (တိ) [ဖလ+ခါဒက] အသီးကို စားသော၊သူ။ ဖလခါဒကမနုဿေဟိ နိစ္စံ ပရိဝုတော၁ အဿ။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၂၀၉။

ဖလခါဒနီယ (န) [ဖလ+ခါဒနီယ] အသီးခဲဘွယ်။ ဗဟူဠ ဖလခါဒနီယံ အဟောသိ။ဝိ၊၃။ ၃၀၆။ (–ဝိ၊ဌ၊၃။၉၉။ ဝိ၊သင်္ဃ။၉၇။)

ဖလဂ (တိ) [ဖလ+ဂမု+ကို] (အရဟတ္တ) ဖိုလ်သို့ ကပ်ရောက်သော၊ (အရဟတ္တ) ဖိုလ်နှင့် တကွဖြစ်သော။ ဖလဂ (ထေရ။ ၂၅၅)န္တိ ဖလံ ဂတံ ဥပဂတံ၊ အဂ္ဂဖလဉာဏသဟိတန္တိ အမိပ္ပါယော။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၀၂။

ဖလဂဏ္ဍ (ပု) [ဖလ+ဂဏ္ဍဟာရ] လက်သမား။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဖလဂဏ္ဍဿ ဝါ ဖလဂဏ္ဍန္တေဝါသိကဿ ဝါ ဒိဿန္တေဝ ဝါသိဇဋ္ဌေ အင်္ဂုလိပဒါနိ။ အံ၊ ၂။၄၉၄။ ဖလဂဏ္ဍဿာတိ ဝဒုကိဿ။ သော ဟိ သြလမ္ဗကသခ်ိတံ ဖလံ စာရေတွာ ဒါရုနံ ဂဏ္ဍံ ဟရတိတိ ဖလဂဏ္ဍောတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀၀။ ပလဂဏ္ဍလည်း ကြည့်။

ဖလဂဏ္ဍန္တေဝါသိက (ပု) [ဖလဂဏ္ဍ+အန္တေဝါသိက] လက်သမားဆရာ၏ တပည့်၊ တပည့် လက်သမား။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဖလဂန္ဓ (ပု) [ဖလ+ဂန္ဓ] အသီးနံ့၊ သစ်သီးနံ့။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဖလဂန္ဓေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝါ။ သံ၊ ၂။ ၂၁၀။ (–အပ၊၁။ ၂၁။ မ၊ဌ၊၃။ ၂၅။)

ဖလဂဝေသီ (တိ) [ဖလ+ဂဝေသ+ဏီ] အသီးကိုရှာမှီးသော၊ သူ။ ဖလတ္ထိက-ကြည့်။

ဖလဂ္ဂဟဏ (န) [ဖလ+ဂဟဏ] (၁) ဖလသဒ္ဒါ။ (၂) အသီးကိုယူခြင်း၊ အသီးသီးခြင်း။ (၁) ဖလဂ္ဂဟဏေန ရုက္ခဝလ္လိဖလံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၃၀၁။ (၂) ဖလဒါယကတ္တေပိ သတိ ဖလဂ္ဂဟဏတော ပုရေကာလဂ္ဂဟဏံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၃၀၅။

ဖလင်္ဂ (ပု၊ န) [ဖလ+အင်္ဂ] ဖိုလ်၏ အစိတ်အပိုင်း၊ဖိုလ်အင်္ဂါ။ ဌပေတွာ ပန အဋ္ဌ ဖလင်္ဂါနိ သေသာ ဓမ္မာ ဝိမုတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဌ၊ ၃။၁၁၄။ (–မ၊ဌ၊၄။၉၅။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၉။)

ဖလစိတ္တ (န) [ဖလ+စိတ္တ] ဖိုလ်စိတ်။ ယာယ ပညာယ ဌပေတွာ မဂ္ဂစိတ္တံ ဖလစိတ္တံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၂၇။

ဖလစ္ဆယ (ပု) [ဖလ+အစ္ဆယ] အသီးတို့၏ လွန်ခြင်း၊ အသီးကုန်ခြင်း။ ခီဏာသ္ဝေ ဥ ဝဲတွာန ဒုမံ ဖလစ္ဆယေ။ ဇာ၊၁။၁၀၉။ ဖလာနံ အစ္ဆယေန တတော ရုက္ခတော ဒိသောဒိသံ ဝိဟင်္ဂမာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၆၈။

ဖလဇနက (တိ) [ဖလ+ဇန+ဏွု] အသီးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဖလဟေတုက-ကြည့်။

ဖလဇာတ (တိ) [ဖလ+ဇာတ] ဖြစ်–သီး–သော အသီး၊ အသီးမျိုး။ (ဇာတ်ဝတ္ထု)။ ဗဟူနိ ဖလဇာတာနိ၊ အာဝဟန္တိ အဘိဏှသော။ ဇာ၊၁။၃၅၉။ (–ဇာ၊ ၂။၃၅၃။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။)

ဖလစျာ(ဇျာ)နဖလတိ (နာ) [ဖလ+စျာန] (၁) ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော စျာန်၊ ဖိုလ်စျာန်။ (၂) ဖိုလ်နှင့်စျာန်။ (၃) ရူပါဝစရဿ မဂ္ဂစျာနဿ ဖလစျာနဿ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၁။ ဖလဇျာနေန စျာယာမိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၁။ (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဖလစျာနင်္ဂ (ပု၊နာ) [ဖလစျာန+အင်္ဂ] ဖိုလ်အင်္ဂါ, စျာန်အင်္ဂါ။ ဖလစျာနင်္ဂါနံ ဥပသန္တ-တာယ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၁။

ဖလဉာဏ (နာ) [ဖလ+ဉာဏ] ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်။ စတုန္နံ ဖလဉာဏာနံ.... လာဘော ပဋိလာဘော။ ပဋိသံ။၃၇၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။)

ဖလဋ္ဌ[1] (တိ) [ဖလ+ဋ္ဌ+အ] ဖိုလ်ဋ္ဌဘည်သော၊ သူ။ (ဖလဋ္ဌာန်ပဂ္ဂိုလ်)။ ပဋိပန္နာ ဖလဋ္ဌာ စ။ အပ၊၁။ ၂၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။) ဖလဋ္ဌာ အရဟတ္တဖလေ ဋ္ဌိတာ စ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၉။

ဖလဋ္ဌ[2] (ပု) [ဖလ+အတ္ထ] (၁) အကျိုးဟူသော အနက်။ (တိ) (၂) အကျိုးဟူသော အနက်ရှိသော။ (၁),(တိ) (၂) ဖလဋ္ဌေန ပန ပစ္စု-ပဋ္ဌာနေနေသ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ (–မူလဋီ၊၁။ ၆၄၊၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၉။)

ဖလဋ္ဌက (တိ) [ဖလဋ္ဌ+က] ဖိုလ်ဋ္ဌတည်သော၊ သူ။ စတ္တာရော မဂ္ဂဋ္ဌကာ, စတ္တာရော ဖလဋ္ဌ-ကာတိ ဣဒံ သံယုတ္တနံ အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။

ဖလဋ္ဌကသမဏ (ပု) [ဖလဋ္ဌက+သမဏ] ဖိုလ်ဋ္ဌတည်သောရဟန်း၊ ဖလဋ္ဌာန်ရဟန်း။ တေ သဗ္ဗေပိ ဣမေဟိ စတူဟိ ဖလဋ္ဌကသမဏေဟိ သုညာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂။

ဖလဋ္ဌပုဂ္ဂလ (ပု) [ဖလဋ္ဌ+ပုဂ္ဂလ] ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ စတ္တာရောပိ ဖလဋ္ဌ-ပုဂ္ဂလာ ဝိသုဒ္ဓဋ္ဌေန ဒေဝါ နာမ ဇာတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။

ဖလဋ္ဌာန (နာ) [ဖလ+ဋ္ဌာန] အသီး၏ အရာဋ္ဌာန။ နစတာနိ ဗီဇာနိ တေ အာဘိသခ်ိရာဝါ ဖလဋ္ဌာနံ ပါပုဏန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၈။

ဖလဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဖလဋ္ဌာန+ဣယ] ဖိုလ်အရာဋ္ဌတည်သော၊ ဖိုလ်နှင့်တူသော။ (အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော "အတ္ထသာဓက" စေတနာသည် မင်္ဂ၏အခြားမဲ့ဋ္ဌဖြစ်သော ဖိုလ်နှင့်တူ၏ဟု အဋ္ဌကထာဋ္ဌ ဆိုခြင်းကြောင့် စေတနာသည် ဖိုလ်အရာဋ္ဌ တည်သည်, ဖိုလ်နှင့်တူသည်-ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်၊ ဝဇီရဆရာအလို မှာမူ – မချတ်ခိုးယူအံ့သောသူကို စေခိုင်းရာဋ္ဌ စေခိုင်းသူအား စေခိုင်းဆဲခဏဋ္ဌပင် ပါရာဇိက ကျသည်ဟု ဆိုသော အဋ္ဌကထာကိုထောက်၍ "စေတနာသည် (မဂ္ဂဋ္ဌာနိယ) မင်္ဂအရာဋ္ဌတည်၏၊ မင်္ဂနှင့်တူ၏။ ပါရာဇိကကျခြင်းသည် (ဖလဋ္ဌာနိယ) ဖိုလ်အရာဋ္ဌ တည်၏၊ ဖိုလ်နှင့်တူ၏"ဟု ဥပမာန ဥပမေယျ နှီးနှောပြသည်။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၀-ဋ္ဌ မင်္ဂအခြားမဲ့ဋ္ဌဖြစ်သော ဖိုလ်ကဲ့သို့ အကျိုးကိုပြီးစေတတ်သော စေခိုင်း မှု စေတနာဝဏဋ္ဌပင် ပါရာဇိကကျ၏ဟု ဆိုရကား ဝဇီရဆရာ အယူအဆနှင့် နီးစပ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဝဇီရ။၁၃၅-တို့ကို တိုက်ဆိုင်ကြည့်။) တဿာ ပါရာဇိကာပတ္တိဘာဝေါ ဖလဋ္ဌာနိယော။ ဝဇီရ။၁၃၅။

ဖလတိ (ကြိ) [ဖလ+အ+တိ။ ဖလ ဝိသရဏေ။ ဖလ နိဗ္ဗတ္တိယံ။ ဖလ ဘေဒေ။ ဖလ အဗျတ္တ-သဒ္ဒေ။ နီတိ၊၁၁။၁၆၂-၄။] (၁) ကဲ့၏၊ ပျက်စီး၏။ (က) ကဲ့ရာ၏၊ ပျက်စီးရာ၏။ (၂) ကျ၏၊ ကြေကျ၏။ (၃) (က) သီး၏။

(ခ) ပြီးစေ၏၊ ဖြစ်စေ၏။ (၄) ထစ်ချုန်း၏။ (၅) ဖောက်ခဲ့၏၊ ဖျက်ဆီး၏။

(၁) ကဲ့၏၊ ပျက်စီး၏။ အထ မမ ဟဒယံ နှ ဖလတိ။ ဇာ၊၂။ ၂၅၄။ နှ ဖလတိတိ နှ ဘိဇ္ဇ-တိ။ ဇာ၊၄၊၇။၁၀၀။ (က) ကဲ့ရာ၏၊ ပျက်စီးရာ၏။ ဖလတိ (အံ၊၃။ ၁၀၄)တိ....ဖလေ-ယျ။ အံ၊၄၊၃။ ၂၆၄။ ဖလန္တိ—ပေတ။၁၇၁။ မိလိန္ဒ။၁၂၀။ ပေတ၊၄။၁၇၁။ ဖလတု—သုတ္တ-နိ။၄၂၉။ စူဠနိ။ ၂။ ဖလေယျ—သံ၊၁။၁၀၀၊ ၁၂၆။ ဇာ၊၁။၃၄၀။ ဖလိ—ဓမ္မ၊၄၊၁။ ၂၀။ ဇာ၊ ၄၊၁။၁၂၀။ အဖာလိ—ဇာ၊၁။၃၇၆။ ဖလိဿ-တိ—မ ၁။၃၀၀။ ဒီ၊၄၊ ၂။၁၉၀။

(၂) ကျ၏၊ ကြေကျ၏။ အသနိယော ဖလန္တိ (ဝိ၊၄၊၁။၄၀)တိ ဂဇန္တာ ပတန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃။ သိပါဋိကာ ဖလတိ ကေမေ-ကာ။ ဝိမာန။၁၂၁။ ပေတ။၁၉၀။ ဖလတိတိ ပစ္စိတ္ဘာ ဝဏ္ဏတော မုစ္စတိ။ ဝိမာန'ဋ္ဌ။၃၂၃။

(၃) (က) သီး၏။ သော ပညာသာယ ဝဿေဟိ ဖလတိ။ ဒီ၊၄၊ ၂။၄၀၃။ ဖလ္လတိ—ဓမ္မ။၃၀။ ဓမ္မ၊၄၊ ၂။၁၀၀။ ဖလန္တိ—အပါဒ၊ ၁။၃၄။ ဇာ၊၄၊၁။၃၃။ ဝဇိရ။၃၇၉။ ဖလေ-ယျ—မူလဋီ၊၁။၁၃၇။ (ခ) ပြီးစေ၏၊ ဖြစ်စေ၏။ ပသဝတိတိ ဖလတိ၊ နိပ္ဖါဒေတိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၇၁။ (–ခုဒ္ဒကာ၄။ ၁၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၇။ မူလဋီ၊၁။ ၂၀။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၁။)

(၄) ထစ်ချုန်း၏။ ဒေဝဒုန္ဒုဘိယော စ ဖလိ ံသူ (ဥဒါန။၁၅၅)တိ ဒေဝဘေရိယော နဒိ ံသု။ ဥဒါန၊၄။ ၂၉၀။ ဖလိ ံသု—ဒီ၊ ၂။ ၉၀။ သံ၊၃။ ၂၃၀။

(၅) ဖောက်ခဲ့၏၊ ဖျက်ဆီး၏။ သုခံ ဟိတဋ္ဌ ဖလတိ ဝိဒၶတိ ဝိနာသေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၂၀။ (–ဝိဘာဝိနီ။၁၇၃။)

ဖလတိသမ္မုတိ (ထီ) [ဖလတိ+သမ္မုတိ] သီး၏ ဟု–သမုတ်ခြင်း–ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဖလုပ္ပါဒေန ရက္ခဿ၊ ယထာ ဖလတိသမ္မုတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၈။ ဖလတိတိ သမ္မု-တိ ဖလတိသမ္မုတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၁၅။

ဖလတုမ္မ (ပုံ၊န) [ဖလ+တုမ္မ] အသီးဗူး၊ အသီး ကျည် (သျှ)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တိဏိ တုမ္မာနိ လောဟတုမ္မံ ကဋ္ဌတုမ္မံ ဖလတုမ္မန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၇။ ဖလတုမ္မော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅)တိ လာဗုအာဒိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၄။ (–ဝိမတိ၊ ၂။၁၉၂။)

ဖလတ္ထယ (နှ) [ဖလ+တယ] ဖိုလ်သုံးပါး။ တ-တော ဝိပဿနံ ဝဏ္ဏေတ္ဝာ ဖလတ္ထယံ သစ္ဆာ-ကာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။

ဖလတ္ထ (ပုံ) [ဖလ+အတ္ထ] (၁) အကျိုး။ (၂) ဖိုလ်(ဟူသော) အကျိုး။ (၃) အသီး (ဟူ သော)အကျိုး။ (တိ) (၄) အသီးဖြင့် အလို ရှိသော၊ အသီးကို လိုသော၊သူ။ (၅) ဖိုလ် အကျိုးရှိသော။ (၆) အကျိုး (ဟူသော) အနက်ရှိသော (သဒ္ဒ၊)။

(၁) အကျိုး။ အတ္ထနော ဖလတ္ထာယ ဟိ-နောတိ ပဝတ္တတိ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀။ ဖလတ္ထာယ ဟိနောတီတိ ယထာ ဖလံ တတော နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဇဝံ ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၉၆။

(၂) ဖိုလ် (ဟူသော) အကျိုး။ တေ ဟိ ဖလတ္ထာယ ပဋိပန္နတ္တာ ပဋိပန္နကာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

(၃) အသီး (ဟူသော) အကျိုး။ အနေ-ကေဟိ ဖလတ္ထာယ ဥပ္ပန္နပုပ္ဖေဟိ စေဝ ပိဋ္ဌန္ဓနမာလျေဟိ စ ဝိတတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၄၇။

(တိ) (၄) အသီးဖြင့် အလိုရှိသော၊ အသီးကိုလိုသော၊သူ။ ဆာယံ ဆာယတ္ထိကာ ယန္တိ၊ဖလတ္ထာ ဖလဘောဇိနော။ အံ၊၂။၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၆။

(၅) ဖိုလ်အကျိုးရှိသော။ ဝိပဿနာ မဂ္ဂင်္ဂ၊ မဂ္ဂင်္ဂါ ဖလတ္တော။ မ၊၌။၂။၀၇။

(၆) အကျိုး (ဟူသော) အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ)။ ပစ္ဆိမေန ဖလတ္တေန သုခဝိပါကပစ္စုပ္ပဒ္ဓာနတံ။ မူလဋီ၊ ၁။၃၂။

ဖလတ္ထိက (တိ) [ဖလ+အတ္ထိက] အသီး-ဖြင့်-ကို-အလိုရှိသော၊သူ။ အထ ဒုတိယော ပုရိသော အာဂန္တွယျ ဖလတ္ထိကော ဖလဂဝေသီ ဖလာရိယေသနံ စရမာနော။ မ၊၂။ ၂၉။ မဟာနီ၊၌။၂၉။

ဖလဒ (တိ) [ဖလ+ဒါ+အ] အကျိုးကိုပေးတတ်သော၊ ဖိုလ်ကိုပေးတတ်သော။ အတ္တနော ပန ပဝတ္တိသမနန္တရမေဝ ဖလဒေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ....ဣဒံ မဂ္ဂမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၉။ (-ဝိ၊၌။၂။၃၀။အာဘိ၊ ၌။၂။၁၅၆။)

ဖလဒသ (တိ) [ဖလ + ဒသ] အသီးကဲ့သို့ အမြိတ်အဆာရှိသော။ ဖလဒသာနိ စီဝရာနိ ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၅၉။ (-ဝိ၊သင်္ဃ။၄၅၀။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။၅၉၉။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၅၇။) ဖလဒသေတိ ဖလသဒိသဂန္ထိတာ ဒသာ ယဿ၊ တသ္မိံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊၌။၁။၅၉၉။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ။၅၇။) (ဝိ၊၃။၄၂၂-၌ ဖဏဒသာနိ စီဝရာနိ ဓာရေန္တိ-ဟု ရှိ၍၊ ဖဏဒသ-ဆောက်ပြား အဆာကျစ်သော,ဟု သျှင် ပြန်ဆို၏။)

ဖလဒဿန (န) [ဖလ+ဒဿန] အကျိုးကိုပြခြင်း။ အရိယသာဝကဿ စ ဖလဒဿနတ္ထံ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၁။

ဖလဒဿနာနုပုဗ္ဗီ (ထီ) [ဖလဒဿန+အနုပုဗ္ဗီ] အကျိုးကိုပြခြင်းအစဉ်။ ဖလဒဿနာနုပုဗ္ဗီယာ ဟေတုဒဿနက္ကမေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၆။

ဖလဒဿာဝီ (တိ) [ဖလ+ဒိသ+အာဝီ] အကျိုးကို-ရှုလေ့-မြင်လေ့-ရှိသော၊သူ။ ဗဟိဒ္ဓါ ဖလဒဿာဝီ၊ သေးပိ ဃောသေန ဝုယ္ဘတိ။ အံ၊၁။၃၀၃။ (-နေတ္တိ။၂၉။) ဗဟိဒ္ဓါ ဖလဒဿာဝီတိ တဿ ပရေဟိ ကတံ ဗဟိဒ္ဓါ သက္ကာရဖလံ ပဿန္တော။ အံ၊၌၊၂။၃၁၅။

ဖလဒါန (န) [ဖလ+ဒါန] (၁) သစ်သီးပေးခြင်း၊ သစ်သီးလှူခြင်း။ (၂) အကျိုးပေးခြင်း။ (၁) ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဖလဒါနဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၁၄၄၊၁၀၇။(-မဟာနိ။၂၉၀။ စူဠနိ။၂၅၀။) (၂) ဖလဒါနဝသေန ဥဒ္ဒမဂ္ဂမဿာတိ ဥဒ္ဒဂ္ဂိကာ။ ဒီ၊၌၊၃။၃၆။ သံ၊၌၊၁။ ၁၄၆။ အံ၊၌၊၂။၃၁၄။

ဖလဒါနနိယမ (ပု) [ဖလဒါန+နိယမ] အကျိုးပေးခြင်း၏ မြဲခြင်း၊ အကျိုးပေးမြဲခြင်း။ ဖလကာလနိယမ-ကြည့်။

ဖလဒါနနိဝါရဏ (န) [ဖလဒါန + နိဝါရဏ] အကျိုးပေးခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ တန္နိဝါရဏတ္ထန္တိ ဖလဒါနနိဝါရဏတ္ထံ။ အနုဋီ၊၃။၁၁၇။

ဖလဒါနသမတ္ထ (တိ) [ဖလဒါန+သမတ္ထ] အကျိုးပေးခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဖလဒါနသမတ္ထတာယ အဘာဝတော ကိရိယမတ္တာဝ ဟောတိ။ ဥဒါန၊၌။၁၄၉။ (-ထေရ၊၌၊၁။၃၃၇။)

ဖလဒါနာနိသံသ (ပု) [ဖလဒါန+အာနိသံသ] သစ်သီးလှူခြင်း၏ - အကျိုး - အာနိသင်။ အာကာသေ ဌိတော ဖလဒါနာနိသံသံ ကထေတွာ ပက္ကာမိ။ အပ၊၌၊၂။၁၄၂။

ဖလဒါနာသမတ္ထ (တိ) [ဖလဒါန+အသမတ္ထ] အကျိုးပေးခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော၊ အကျိုးမပေးနိုင်သော။ အာယတိံ ဖလဒါနာသမတ္ထတာယ ယေသံ နတ္ထိ သမ္ဘဝံ။ ခုဒ္ဒက၊၌။ ၁၆၃။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၂၉၁။

ဖလဒါယက(တိ)[ဖလ+ဒါ+ကွ။ ထီ-၌—ဒါယိကာ] (၁) အသီးကို-ပေး-လှူ-သော၊ သူ။(၂) အကျိုးပေးတတ်သော။ (၁) အာ-

ယသ္မာ ဖလဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါ-ထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၄၄၊၁၇၇၊ ၁၉၂၊၂၇၁၊၂၈၄။ (၂) အတ္ထနော ဝါ အနန္တရံ ဖလဒါယကတ္တာ အာနန္တရိကော စေတော-သမာဓိတိ အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၄၁။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။) သမ္ဗလဟုံ ဖလဒါယိကာ-(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆)တိ တေန ဖလုပ္ပါဒနသမတ္ထ-တာယောဂေန ကမ္မဿ ပရိပက္ကဝေဒနီယာတိ ဒဿေတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၁၄။

ဖလဒါယကဘာဝဒီပန (ထီ၊န) [ဖလဒါယက-ဘာဝ+ဒီပန] အသီး–ပေး–သီး–သည်၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ တရုဏရုက္ခောတိ ဖလဒါယ-ကဘာဝဒီပနတ္ထံ တရုဏဂ္ဂဟဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၅။

ဖလဒါယီ (တိ) [ဖလ+ဒါ+ဏီ။ ထီ-၌—ဒါယိနီ] (၁) အသီးကို–ပေး–လှူ–တတ်သော၊သူ။ (၂) အကျိုးပေးသော(စေတနာ)။ (၁) ဖလဒါယီ ဖလံ ဝိပုလံ လဘတိ။ ဝိမာန။၉၇။ ဖလဒါယီတိ အတ္တနာ အမ္မဖလဿ ဒိန္နတ္တာ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၇၀။ (၂) တသ္မိ ံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဖလဒါယိနီ ဒိဋ္ဌမ္မဝေဒနီယာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၇။ (– အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၁။)

ဖလဒီပန (ထီ၊န) [ဖလ + ဒီပန] အကျိုးကို ပြခြင်း။ အရိယသာဝကဿ ဖလဒီပနတ္ထဉ္ဆေဝံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၇။

ဖလဒ္ဌယ (န) [ဖလ + ဒ္ဌယ] ဖိုလ်နှစ်ပါးစုံ။ ဟေဋ္ဌိမံ မဂ္ဂဒ္ဌယဉ္ဆေဝ ဖလဒ္ဌယဉ္ဆ ကထိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။

ဖလဓန (န) [ဖလ + ဓန] ဖိုလ်ဟူသောဥစ္စာ။ မဂ္ဂဓနံ ဖလဓနံ နိဗ္ဗာနဓနံ။ စူဠနိ။၁၃၂၊၁၇၂။

ဖလဓမ္မ (ပု) [ဖလ+ဓမ္မ] (၁) အကျိုးတရား။ (၂) ဖိုလ်တရား။ (၁) သဟဇာတဓမ္မေ စေဝ သမ္မဏ္ဍယေ ဖလဓမ္မေ စ သခ်ဏ္ဍေန္တိ ဏသီ ကဏ္ဍေန္တိတိ သခ်ါဏ္ဍာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ (–ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။) (၂) ပဋိလာဘဝသေန ဖလ-ဓမ္မော ပဋိဝေဓဝသေန နိဗ္ဗာနဓမ္မော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။)

ဖလဓရ (တိ) [ဖလ + ဓရ + အ] အသီးကို ဆောင်သော၊ အသီးသီးသော။ သဗ္ဗေ ဖလူ-ပဂါ ရုက္ခာ ဖလဓရာ သမ္ပဇ္ဇိ ံသု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၀။

ဖလဓရရုက္ခ (ပု) [ဖလဓရ+ရုက္ခ] အသီးကို ဆောင်သော–အသီးသီးသော – သစ်ပင်။ ဝိဿကမ္မေန နိမ်္မိတေသု ဖလဓရရုက္ခေသု .... ဖလာနိ ဂဟေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၆။

ဖလဓာရီ (တိ) [ဖလ + ဓရ + ဏီ] အသီးကို ဆောင်သော၊ အသီးသီးသော။ ဘိက္ခူနံ ရုက္ခာ ဖလဓာရိနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၃၀၃။

ဖလဓိရ (တိ) [ဖလ+ဓိရ] ဖိုလ်ကို သိသော ပညာရှိသော၊ ဖိုလ်၌လိမ်မာသော၊သူ။ မဂ္ဂ-ဓိရာ ဖလဓိရာ နိဗ္ဗာနဓိရာ။ မဟာနိ။၃၄။

ဖလနာက (တိ) [ဖလ+ဏ္ဍ။ ဖလ+အက။ နိရုတ္တိ။ ၉၇၁။] သီးရာဖြစ်သော။ ဖလာဆုမ-ကြည့်။

ဖလနာနတ္တ (န) [ဖလ+နာနတ္တ] (၁) အကျိုး ထူးခြင်း။ (၂) ဖိုလ်ထူးခြင်း။ (၁) ကေဝလံ ပုညနာနတ္တံ ဖလနာနတ္တဉ္စ ဝိသေသော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ (၂) ဖလနာနတ္တေန ပဂ္ဂလနာ-နတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။

ဖလနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဖလ+နိဒ္ဒေသ] အကျိုးကို ညွှန်ပြခြင်း။ ပစ္ဆာ ဖလနိဒ္ဒေသတောတိ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၇၄။

ဖလနိန္နတာ (ထီ) [ဖလ + နိန္နတာ] ဖိုလ်၌ ညွတ်သည်၏အဖြစ်၊ ဖိုလ်သို့ညွတ်ခြင်း၊ ဖိုလ်ကို အာရုံပြုခြင်း။ ယဒဂ္ဂေန ဟိ နိဗ္ဗာနနိန္နတာ၊ တဒဂ္ဂေန ဖလနိန္နတာပိ သိယာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၇၈။ (– သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၁။)

ဖလနိုပ္ဖတ္တိ (ထိ) [ဖလ+နိုပ္ဖတ္တိ] အကျိုးပြီးခြင်း။ ဖလူပပတ္တိ-ကြည့်။

ဖလနိုပ္ဖတ္တိဂတ (တိ) [ဖလနိုပ္ဖတ္တိ+ဂတ] အကျိုးပြီးခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ (ဘုရား)။ ဗုဒ္ဓါဘဂဝါ ဖလနိုပ္ဖတ္တိဂတော ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၆။

ဖလနိုပ္ဖတ္တိနိမိတ္တ(န)[ဖလနိုပ္ဖတ္တိ+နိမိတ္တ] အကျိုးပြီးခြင်း၏ အကြောင်း။ ကသိဏ်ဝိတဝုတ္တိယာ မူလကာရဏံ ဖလနိုပ္ဖတ္တိနိမိတ္တတ္တာ တဿ။ သံဒ္ဓိ၊ဝ။ဝဂ္ဂ၁။

ဖလနိုပ္ပါဒန (န) [ဖလ+နိုပ္ပါဒန] အကျိုးကိုပြီးစေခြင်း။ အတ္တနော ဖလနိုပ္ပါဒနတ္ထံ ဟိနော်တိ ပဝတ္တတီတိ ဟေတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၉။ (– ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၆၄။)

ဖလနိုပ္ပါဒနသမတ္ထ (တိ) [ဖလနိုပ္ပါဒန+သမတ္ထ] အကျိုးကိုပြီးစေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဖလနိုပ္ပါဒနသမတ္ထတံ ဂစ္ဆတိ ပုရာ အဓိဂစ္ဆယျ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။

ဖလနိုပ္ပါဒက (တိ) [ဖလ+နိ+ပဒ+ဏွ+ဏ္ဍု။ ထီ-၌—နိုပ္ပါဒိကာ] အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော။ ယဒိပိ ဒေသနာ ဖလနိုပ္ပါဒိကာ နဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၀။

ဖလနိုပ္ဖတ္တက (တိ)[ဖလ+နိ+ဝတု+ဏွ+ဏ္ဍု။ ထီ-၌—နိုပ္ဖတ္တိကာ] အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ယော ကောစိ ဖလနိုပ္ဖတ္တကော ဟေတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၀။ တိဟိ အင်္ဂေဟိ ဒက္ခိဏာ တစ်ဏာညော ဖလနိုပ္ဖတ္တိကာ ဟော်တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅။ (– ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၆။)

ဖလနိုပ္ဖတ္တန (န) [ဖလ+နိုပ္ဖတ္တန] အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်း။ အနန္တရေ ဘဝေ ဖလနိုပ္ဖတ္တနေ နိယုတ္တာ စေတနာဒိမဓွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၄၀။

ဖလနိုပ္ဖတ္တနာရဟ (တိ) [ဖလနိုပ္ဖတ္တန+အရဟ] အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ကာရဏာသမုဋ္ဌါတ ကြည့်။

ဖလနိုပ္ဖတ္တာပက (တိ) [ဖလ+နိ+ဝတု+ဏာပေ+ဏွ] အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ သမ္ဘရာယေ ဖလနိုပ္ဖတ္တာပကံ ကလျာဏံ နိစယံ နိစယန္တော ဟုတ္ဝာ ကရေယျ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၃၀။

ဖလနိုပ္ဖတ္တိ (ထီ) [ဖလ+နိုပ္ဖတ္တိ] အကျိုးဖြစ်ခြင်း။ အတ္တနော ဖလနိုပ္ဖတ္တိယာ သဟာယံ ဂစ္ဆတိ။ ဝင်ရ။၅၇။

ဖလနိမိတ္တ (န) [ဖလ+နိမိတ္တ] ဖိုလ်၏–အကြောင်း–အာရုံ–နိမိတ်။ မဂ္ဂနိမိတ္တံ ဖလနိမိတ္တဉ္စ ဂဏှာတိ၊ နိပ္ဖတ္တေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀၂။

ဖလနိယမ (ပု) [ဖလ+နိယမ] အကျိုးပေးမြဲခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဖလနိယမုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဖလနိယမ+ဥပ္ပတ္တိ] အကျိုးပေးမြဲခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ကေန္တသစ္စမေဝါတိ ဖလနိယမုပ္ပတ္တိတော ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၄။

ဖလနိယမသိဒ္ဓ (တိ) [ဖလနိယမ+သိဒ္ဓ] အကျိုးပေးမြဲမှု ပြီးသော။ ကမ္မတော ဖလနိယမသိဒ္ဓတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၆၅။

ဖလနိယျာဒန (တိ) [ဖလ+နိ+အာ+ဒါ+ယု] ဖိုလ်ကို ဆောင်နှင်းတတ်သော။ ပရိယတ္တိသာသနမှိ ဖလနိယျာဒနတော မဂ္ဂနိယျာနဟေတုဘာဝတော စ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၀။

ဖလနိရောဓ (ပု) [ဖလ+နိရောဓ] အကျိုး၏ချုပ်ခြင်း။ ဟေတုနိရောဓာ ဖလနိရောဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၀၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၊၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၀။

ဖလနိရောဓဿန (န) [ဖလနိရောဓ+ဿန] အကျိုးချုပ်ခြင်းကိုပြခြင်း။ ဟေတုနိရောဓာ

ဖလနိရောဓဒဿနတော သဿတဒိဋ္ဌိ နိဝတ္တေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၁၇။

ဖလနိရောဓသာဓနတ္ထ (တိ) [ဖလနိရောဓ + သာဓန + အတ္ထ] အကျိုးချုပ်ခြင်းကို ပြီးစေခြင်း အကျိုးရှိသော။ တထာ နိဗ္ဗာနပစ္စဝေက္ခဏာဃ အနုလောမမနသိကရဏံ ကာရဏနိရောဓော ဖလနိရောဓသာဓနတ္ထံ။ ဝင်ရ။ ၃၉၄။

ဖလနိဝတ္တက (တိ) [ဖလ + နိ + ဝတ္တ + ဏွ + ကဲ] အကျိုးကို – နှစ်စေတတ် – မဖြစ်စေတတ် – သော။ အသမာနဇာတိကံ ဖလနိဝတ္တကံ အတ္ထိ သဗ္ဗာနန္တရိယာနံ အဝိစိဖလတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၆။

ဖလနိဿန္ဒ (ပု) [ဖလ + နိဿန္ဒ] အကျိုးဆက်။ သော တဿ ကမ္မဿ ဖလနိဿန္ဒေန ....ဝုစ္စမာနမေဝတ္ထံ ဇော်တေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၃၅၈။

ဖလနိဿိတ (တိ) [ဖလ + နိဿိတ] ဖိုလ် – ၌ – ကို – မှီသော။ အယံ မဂ္ဂနိဿိတော အယံ ဖလနိဿိတော။ အံ၊၄၊ ၂။၃၃။

ဖလန္တ (တိ) [ဖလ + အန္တ။ ထိ-၌ ဖလန္တိ] (၁) ကဲ့သော။ (၂) ထစ်ချုန်းသော။ (၁) ပတန္တေ-ပိ သေလသိခရေ ဖလန္တပိ အာကာသေ။ မိလိန္ဒ။၁၂၉။ တတ္ထ တတ္ထ ဖလန္တိယာ ဘူမိယာ သယမေဝ နိဗ္ဗတ္တာ မဟာဒရီ။ ဝိ၊ ၄။၄၂။ ကင်္ခါ ဋီ၊သစ်။ ၂၁၆။ (– အပ၊၄။ ၂။ ၁၁၅။) (၂) အသနိယာ ဖလန္တိယာ နေဝ ပဿေယျ။ ဒီ၊ ၂။၁၀၉။ (– အံ၊၁။ ၇၆။ အပ၊ ၁။၁၁၇။ အပ၊ ၂။ ၅၇။) အသနိယာ ဖလန္တိ-ယာတိ နဝဝိဓဃ အသနိယာ ဘိဇ္ဇမာနာယ ဝိယ မဟာရဝံ ရဝန္တိယာ။ ဒီ၊၄၊ ၂။၁၆၀။

ဖလန္တရ (နာ) [ဖလ + အန္တရ] (၁) အကျိုးတပါး၊ အခြားတပါးသောအကျိုး။ (၂) ဖိုလ်အထူး။ (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (၂) မဂ္ဂန္တရံ ဖလန္တရဥ္စ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ။ အံ၊၄၊၁။၃၀၈။

ဖလန္တရာသမ်ိဿ (တိ) [ဖလန္တရ + အသမ်ိဿ] အကျိုးတပါးနှင့် မရောနှောသော။ ဖလန္တရာ-သမ်ိဿတာ စ ကာရဏဿ ဒဿိတာ။ အနု၌။ ၂။၁၀၉။

ဖလန္တိ (ကြိ) [ဖလ + အ + အန္တိ] (၁) ကဲ့ကုန်၏။ (၂) ထစ်ချုန်းကုန်၏။ (၃) သီးကုန်၏။ ဖလတိ-ကြည့်။

ဖလပစ္ဆယ (ပု) [ဖလ + ပစ္စယ] အကျိုး၏ အကြောင်း။ တေသံ နိရုဒ္ဓတ္တာ ဖလပစ္စယဿ စ ကမ္မဿ....တံ ဖလံ သိယာ။ အဘိ၊၄၊ ၂။ ၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၀။ မဟာနိ၊၄။၁၉၆။

ဖလပစ္စဝေက္ခဏ (ထိ၊နာ) [ဖလ + ပစ္စဝေက္ခဏ] ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ ဖလသမ္မာသမာဓိမ်ဳ ဌိတဿ ဖလပစ္စဝေက္ခဏံ သမ္မာညာဏံ ပဟော-တိ။ မ၊၄၊၄။၉၅။ (– ပဋိသံ၊၄၊ ၂။ ၂၄၀။)

ဖလပစ္စဝေက္ခဏညာဏ (နာ) [ဖလပစ္စဝေက္ခဏ + ညာဏ] ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သောဉာဏ်။ ဧဝံ ဖလ-သမာပတ္တိယံ ဖလပစ္စဝေက္ခဏညာဏန္တိ အာဟ "ပစ္ဆာ ပစ္စဝေက္ခဏညာဏ" န္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၂။ (– သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၁၅၀။)

ဖလပစ္စဝေက္ခဏညာဏဂဏနာ (ထီ) [ဖလပစ္စ-ဝေက္ခဏညာဏ + ဂဏနာ] ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်ကိုရေတွက်ခြင်း။ ပဟီနကိလေသ-ပစ္စဝေက္ခဏဂဏနာ့ဃ ဖလပစ္စဝေက္ခဏညာဏ-ဂဏနာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၄၊ ၂။၁၂၃။

ဖလပစ္စဝေက္ခဏသမ္မာညာဏ (နာ) [ဖလပစ္စ ဝေက္ခ-ဏ + သမ္မာညာဏ] ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်တတ်သော မှန်သောဉာဏ်။ ဖလသမ္မာဝိမုတ္တိ-ကြည့်။

ဖလပစ္ဆိ (ထီ) [ဖလ + ပစ္ဆိ] သစ်သီးခြင်းတောင်း။ ဖလပစ္ဆိံ သီသတော ဩတာရေတွာ အဋ္ဌလိံ ပဂ္ဂယှ နမဿမာနာ ဧဝံ'မာဟ။ ဇာ၊၄၊၇။ ၃၄၀။

ဖလပဋ္ဌက (တိ) [ဖလ + ပဋ္ဌက] အကျိုးငါးပါး။ (ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒ-

နာ, ဤငါးပါးသည် ဖလပဋ္ဌက-မည်၏။) အတီတေ ဟေတဝေါ ပဋ္ဌ, ဣဒါနိ ဖလပဋ္ဌ-ကံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၄။

ဖလပညတ္တိ — ဤ (မ၊ဋီ၊၁။၁၃၃) ပုဒ်သည် ဗလပညတ္တိမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်ဟန် ရှိသည်။ ကိလေသာနံ ပန္ထနဗလမူဟနဗလာနံ ပညာပနတော ဗလပညတ္တိ နာမ။ (နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၉၅) ဟူသောစကားကို ထောက်ဆလျှင် ဗလပညတ္တိ ရှိသင့်သည်။

ဖလပညာ (ထီ) [ဖလ+ပညာ] ဖိုလ်ပညာ၊ ဖိုလ်-နှင့်ယှဉ်-၌ရှိ-သောပညာ။ ယမို့ သမာဓိ-မို့ ဌတွာ မဂ္ဂပညံ ဖလပညံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ - သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။)

ဖလပညာဝေပုလ္လ (တိ) [ဖလပညာ+ဝေပုလ္လ] ဖိုလ်ပညာပြန့်ပြောခြင်းရှိသော၊ ပြန့်ပြောတိုး-ပွါးသော ဖိုလ်ပညာရှိသော၊သူ။ ဝေပုလ္ล-တ္တဥာတိ ဖလပညာဝေပုလ္လတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။

ဖလပဋိလာဘ (ပု) [ဖလ+ပဋိလာဘ] ဖိုလ်ကို ရခြင်း။ သောတာပန္နာ စ နာမ နံ ကိလိဋ္ဌတ္တ-ဘာဝေ တိဋ္ဌန္တိတိ သဟ ဖလပဋိလာဘေနဿ သရိရေ သေတကဏ္ဏုပီဋကသုစိယော သဗ္ဗာ ပတိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇။)

ဖလပဋိလာဘသမင်္ဂီ (တိ) [ဖလပဋိလာဘ+သမင်္ဂီ] ဖိုလ်ကိုရခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဖလသမင်္ဂီနောတိ ဖလပဋိလာဘသမင်္ဂိတာယ ဖလသမင်္ဂိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

ဖလပဋိသေဓနမုခ (န) [ဖလပဋိသေဓန+မုခ] အကျိုးကို တားမြစ်ခြင်းကို - အဦးမူခြင်း - ပဓာနထားခြင်း။ မဓာသိ မုခသာ ပါပန္တိ ဖလပဋိသေဓနမုခေနပိ ဟေတုမေဝ ပဋိသေ-ဓေတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁။

ဖလပ(ပ္ပ)တ္တ (ပု) [ဖလ+ပတ္တ] ဖိုလ်သို့ရောက်သော၊သူ။ ဖလပတ္တာ ပန တေ နိရောဓိတာ နာမ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။) မဂ္ဂပတ္တော စ ဖလပတ္တော စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

ဖလပဗန္ဓ (ပု) [ဖလ+ပဗန္ဓ] အကျိုး အစဉ် အဆက်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဖလပဗန္ဓီ (တိ) [ဖလပဗန္ဓ+ဤ။ ဃီ-၌—ပဗန္ဓီနီ] အကျိုးအစဉ်အဆက်ရှိသော။ ကဿစိ ကတ္တု-နော အဘာဝါ န ကာစိ ကိရိယာ ဖလပဗန္ဓီ-နီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၈။

ဖလပရမ္မရာ (ထီ) [ဖလ+ပရမ္မရာ] အကျိုး အဆက်ဆက်။ ဟေတုပရမ္မရာဝသေန ဖလ-ပရမ္မရာယ ဝုစ္စမာနာယ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၄၉-၅၀။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၇။ အနုဋီ၊ ၂။၉၃။)

ဖလပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဖလ+ပရိစ္ဆေဒ] သစ်သီးကို ပိုင်းခြားခြင်း။ သံဃာရာမေပိ ဖလပရိစ္ဆေ-ဒေန ဝါ ရုက္ခပရိစ္ဆေဒေန ဝါ ကတိကာ ကာ-တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၁။ ဝိ၊သင်္ခ။၂၃။ ဖလ-ပရိစ္ဆေဒေန ဝါတိ "တ္ထောနိ ဖလာနိ ဒါတဗ္ဗာနီ"တိ ဧဝံ ဖလပရိစ္ဆေဒေန ဝါ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၇။

ဖလပရိဘောဂ (ပု) [ဖလ+ပရိဘောဂ] သစ်သီးကို သုံးဆောင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဖလပရိဘောဂတ္ထ (ပု) [ဖလပရိဘောဂ+အတ္ထ] သစ်သီးကို သုံးဆောင်ခြင်းအကျိုး။ ယေ ဖလပရိဘောဂတ္ထာယ ဒိန္နာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ဝိ၊သင်္ခ။၄၃၂။

ဖလပရိယတ္တိဓမ္မ (ပု) [ဖလ+ပရိယတ္တိ+ဓမ္မ] ဖိုလ်တရားပရိယတ္တိတရား။ ဖလပရိယတ္တိဓမ္မာ ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနာဒီသု သရဏီယဘာ-ဝေန ဂဟိတာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉။

ဖလပရိယာပန္န (တိ) [ဖလ+ပရိယာပန္န] ဖိုလ်၌ အကျုံးဝင်သော။ "ဖလင်္ ဖလပရိယာ-ပန္န"န္တိ ဝတ္တုမိ ဝဋ္ဋတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။

ဖလပရိယာယ (ပု) [ဖလ+ပရိယာယ] (၁) ဖလသဒ္ဒါ၏ – ပရိယာယ် – စကားလုယ် – ဝေဝုစ်။ (၂) မုချမဟုတ် – တင်စား – ပရိယာယ်ဖြစ် – သောအကျိုး။ (၃) မုချမဟုတ် – တင်စား – ပရိယာယ်ဖြစ် – သောဖိုလ်။ (၁) အာနိသံသသဒ္ဒါ ဖလပရိယာယောပိ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၆၊၃၄၄။ (၂) အဓိဂန္ဆဗ္ဗတောပိ သမွာပကဟေတုဝသေန ဖလပရိယာယော လဗ္ဘတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၈။ မဂ္ဂံ ပတိ နိဗ္ဗာနဿ ဖလဘာဝေါ ဥပစာရသိဒ္ဓေါ်တိ အာဟ "ဖလပရိယာယော လဗ္ဘတိ"တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၃၉။ (၃) "အာသဝါနံ ခယာ"တိ ဣမဿ ဖလပရိယာယတာ ဝုတ္တာ၊ နိပ္ပရိယာယေန ပန အာသဝက္ခယော မဂ္ဂေါ်။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၈။

ဖလပရိယာယဝစန (နာ) [ဖလပရိယာယ+ဝစန] ဖလသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်ဖြစ်သောသဒ္ဒါ။ ယဒိ ပန ဝိပါကသဒ္ဒေါ် ဖလပရိယာယဝစနံ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၁။၃၃။

ဖလပရိယေသန (ထီ၊နာ) [ဖလ+ပရိယေသန] အသီးကို ရှာမှီးခြင်း။ ဖလတ္ထိက-ကြည့်။

ဖလပရိယေသာသန (နာ) [ဖလ+ပရိယေသာသန] (၁) ဖိုလ်၏အဆုံး။ (တိ) (၂) ဖိုလ်လျှင် အဆုံးရှိသော။(၃) အသီးလျှင်အဆုံးရှိသော၊ အသီးသီးပြီးနောက် သေဆုံးသော။ (၁) ဖလပရိယေသာသနေ ပနဿ စိတ္တံ ဘဝင်္ဂံ ဩတရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၅။ (–စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၁။) (တိ) (၂) ဖလပရိယေသာသနော ဟိ နိရောဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၅၅။ (၃) ဖလပရိယေသာသနတ္တာ ဩသဓီနံ ဖလံ ဝေဋ္ဌံ ဖလံ နဋ္ဌန္တိ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။

ဖလပရောပရိယတ္တ (နာ) [ဖလ+ပရောပရိယတ္တ] ဖိုလ်၏မြတ်ခြင်းယုတ်ခြင်း၊ဖိုလ်၏တိုးပွါးခြင်း, ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ ဖလပရောပရိယတ္တံ (မူလဋ္ဌီ၊ ၃။၈၂) ဖလဿ ဥစ္စာဝစတာ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၁၁၆။ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၄)-လည်း ကြည့်။

ဖလပရောပရိယတ္တိ (ထီ) [ဖလ+ပရောပရိယတ္တိ] ဖိုလ်၌ အမြတ်အယုတ်ကို သိခြင်း၊ ဖိုလ်တို့၏ တိုးပွါးမှု ဆုတ်ယုတ်မှုကို သိခြင်း။ အတ္ထိ သာဝကဿ ဖလပရောပရိယတ္တိ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိ။ အဘိ၊က။၂၃၇။ ဗုဒ္ဓါနံ "ဣဒံ ဖလံ ပရံ၊ ဣဒံ ဩပရ"န္တိ ဧဝံ ဖလာနံ ဥစ္စာဝစဘာဝဇာနနသဒိ်တာ ဖလေ ပရောပရိယတ္တိ နာမ အတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။

ဖလပါက (ပု) [ဖလ+ပါက] (၁) အသီး – မှည့်ခြင်း – ရင့်ခြင်း။ (တိ) (၂) အသီးကို ချက်အပ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဖလပါကောဒက-ကြည့်။

ဖလပါကန္တ (တိ) [ဖလပါက+အန္တ] အသီးမှည့်ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော၊ အသီးမှည့်လျှင် သေဆုံးခြင်းသို့ရောက်သော။ ယထာ ဖလပါကန္တာ ကဒလီ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၃၁။

ဖလပါကပရိယောသာန (တိ) [ဖလပါက+ပရိယောသာန] အသီးမှည့်ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော၊ အသီးမှည့်လျှင် သေဆုံးခြင်းသို့ရောက်သော။ တထာ ဖလပါကပရိယောသာနတ္တာ ဩသဓီနံ "ဖလံ ဝေဋ္ဌံ နဋ္ဌ"န္တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၂။

ဖလပါကောဒက (နာ) [ဖလပါက+ဥဒက](ရှိန်းခိုပင်၏) အသီးကိုချက်အပ်သော – အသီးကို ချက်၍ ပြုအပ်သော – အရည်။ တကပဏ္ဏိ-ကြည့်။

ဖလပါဋိကံ်ဓီ (တိ) [ဖလ+ပါဋိကံ်ဓီ] အကျိုးကို – တောင့်တ – အလိုရှိ – သော၊သူ။ အာယတိ ဖလပါဋိကံ်ဓီ ဟောတိ။ မဟာနိ။၅၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၅။) အာယတိ ဖလပါဋိကံ်ဓီ ဟောတိတိ အနာဂတေ

ဝိပါကဖလံ ပတ္ထယာနော ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၌။ ၂၀၈။

ဖလပါန (န) [ဖလ + ပါန] အသီးဖျော်ရည်။ ၌ပေတ္တာ ဟိ သာနုလောမံ ဓညဖလရသံ အညံ ဖလပါနံ နာမ အကပ္ပိယံ နတ္ထိ။ ဝိ၊၌၊ ၃။၃၀၅။ ဝိ၊သင်္ဃ။၄၆၃။

ဖလပိဏ္ဍိဘာရသဟိတ (တိ) [ဖလပိဏ္ဍိ+ဘာရသဟိတ] သစ်သီးခိုင်ဝန်နှင့် တကွဖြစ်သော။ ဖလူပဂ-ကြည့်။

ဖလပိဏ္ဍိ (ထီ) [ဖလ+ပိဏ္ဍိ] သစ်သီး – အခိုင် – အပြွတ်။ အမ္ဗရုက္ခမတ္ထကေ ဖလပိဏ္ဍိ ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ။၂၅၅။ (– ဝိ၊၌၊၃။၁၁၅။ ဝိ၊သင်္ဃ။၁၁၉။)

ဖလပိဏ္ဍိဘာရဘရိတ (တိ) [ဖလပိဏ္ဍိ+ဘာရဘရိတ] သစ်သီးခိုင်ဝန်ဖြင့် ပြည့်သော။ ဖလူပဂရုက္ခာ ဖလပိဏ္ဍိဘာရဘရိတာ အဟေသုံ။ ဇာ၊၌၊၁။၈၈။

ဖလပီဠ (န) [ဖလ+ပီဠ] ပျဉ်ခင်းသော အင်းပျဉ်။ အရဏီ ဖလပီဠေ စ။ အပ၊၁။၃၅၃။

ဖလပုစ္ဆာ (ထီ) [ဖလ+ပုစ္ဆာ] ဖိုလ်ကိုမေးခြင်း။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ မဂ္ဂပုစ္ဆာ ဖလပုစ္ဆာ နိဗ္ဗာနပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။၂၆၄။ စူဠနိ။ ၅၁။

ဖလပွကာသန (တိ) [ဖလ+ပကာသန] အကျိုးကို ပြတတ်သော။ ကာရဏပညာသဒိသီ ဖလပွကာသနဘူတာ ဖလသမွယုတ္တာ ပညာ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၇။ (– အနုဋီ၊၂။၁၉၈။)

ဖလပွတ္တနိဒ္ဓသန (န) [ဖလပတ္တ + နိဒ္ဓသန] အသီးအရွက်ကို ညှစ်ပြခြင်း။ ဖလပွတ္တနိဒ္ဓသနေန စ ရူပါရူပါနံ အသမာနကာလတံ နိဒ္ဓသောတိ။ မူလဋီ၊၂။၂၀။

ဖလပွတ္တိ (ထီ) [ဖလ+ပတ္တိ] ဖိုလ်သို့ရောက်ခြင်း။ ဖလပွတ္တိယာ နိရောဓေ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။၂၂၀။ (– သံ၊ဋီ၊၁။၈၀။)

ဖလပွ(ပ)ဒါန (န) [ဖလ+ပဒါန] (၁) အသီးကိုပေးခြင်း၊ အသီးသီးခြင်း။ (၂) အကျိုးပေးခြင်း။ (၁) အနုဂ္ဂဟိတဿ ရုက္ခဿ ခိပွမေဝ ဝဏ္ဏံတ္ဝာ ဖလပွဒါနံ ဝိယ။ အံ၊၌၊၃။ ၇။ (၂) ဖလပွဒါနတော အာနန္တရိကောတိ လဒ္ဓနာမော မဂ္ဂသမာဓိ။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၃၅။ နိယမေနေဝ ဖလပဒါနတော။ ခုဒ္ဒက၊၌။၁၅၁။

ဖလပွဝတ္ထိ (ထီ) [ဖလ+ပဝတ္ထိ] အကျိုး၏ဖြစ်ခြင်း။ မိစ္ဆာပဿန္တော ပစ္စယာနုရူပံ ဖလပွဝတ္ထိံ အဂ္ဂဟေတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၀။ (– မ၊ဋီ၊၃။၂၆၇။ မူလဋီ၊၁။၆၂။)

ဖလဗိဇ (န) [ဖလ+ဗိဇ] အသီးအစေ့။ ရုက္ခဖလဗိဇမယောတိ တိန္တိဏိကာဒိရုက္ခာနံ ဖလဗိဇေန ကတော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၇။

ဖလဗောဒ္ဓင် (ပုဒ်) [ဖလ+ဗောဒ္ဓင်] ဖလသမာပတ်၌ အကျုံးဝင်သော ဗောဇ္ဈင်။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ထေရဿ ဖလဗောဒ္ဓင်္ဂါ ကထိတာ။ သံ၊၌၊၃။၁၀၂။ (– ပဋိသံ၊၌၊၁။ ၉၄။ ပဋိသံ၊၌၊၂။၂၀၅။) ဖလဗောဒ္ဓင်္ဂါတိ ဖလသမာပတ္တိပရိယာပန္နာ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၂၂။

ဖလဘက္ခ (တိ) [ဖလ+ဘက္ခ+အ] အသီးကို စားသော၊သူ။ ဖလဘက္ခော အယံ ဒိဇော။ ဇာ၊၁။၁၇၀။ ဇာ၊၌၊၃။၃၇၇။

ဖလဘရိတ (တိ) [ဖလ+ဘရိတ] အသီးဖြင့် ပြည့်သော။ ယဒိ ပန ဖလဘရိတာဝ ရုက္ခာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၌၊၄။၂၅၆။ ဝိ၊သင်္ဃ။၄၀၇။ (– ဇာ၊၌၊၃။၂၀၀၊ ၂၀၄။)

ဖလဘာဂ (ပု) [ဖလ+ဘာဂ] ဖိုလ်၏အဖို့။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဖလဘာဂိယ (တိ) [ဖလဘာဂ+ဣယ] ဖိုလ်၏အဖို့၌ဖြစ်သော (အကျင့်)။ ဒ္ဝေ ပဋိပဒါ ပုညဘာဂိယာ စ ဖလဘာဂိယာ စ။ နေတ္တိ။

၄၂။ ဖလဘာဂေ ဘဝါ ပဋိပဒါတိ ဖလဘာ-ဂိယာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၈။

ဖလဘာဇက (တိ) [ဖလ+ဘဇ+ဏ္ဍု] သစ်သီး ကို – ဝေဘန် – ခဲ့ဝေ – တတ်သော၊ သူ။ ယာဂုဘာဇကံ ဝါ ဖလဘာဇကံ ဝါ ခဇ္ဇ-ဘာဇကံ ဝါ။ ဝိ၂။၅၇။ (–ဝိ၊၄။၃၃၀။ အံ၊၂။၂၄၂။)

ဖလဘာဇန (နံ) [ဖလ+ဘာဇန] (၁) သစ်သီး တောင်း။ (တိ) (၂) သစ်သီးကိုဝေဘန်သော။ (၁) ပိဋကာနိ ဂဟေတ္ဝာ အာဂစ္ဆန္တိတိ ဖလ-ဘာဇနာနိ ဂဟေတ္ဝာ အာသာမိကာယ အာ-ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ (တိ) (၂) အောက် ပုဒ်-ကြည့်။

ဖလဘာဇနကာလ (ပုံ) [ဖလဘာဇန+ကာလ] သစ်သီးကို ဝေဘန်သောအခါ။ ဖလဘာဇ-ကေနာပိ သမ္မတေန သံဃဿ ဖလဘာဇန-ကာလေ သမ္မတ္တမနုဿာနံ ဥပနာဘာဂံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ ဝိ၊သင်္ခ။၂၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၆။)

ဖလဘာရ[၁] (တိ) [ဖလ+ဘရ+အ] အသီးကို ဆောင်သော၊ အသီးသီးသော။ ဖလဘာရ-(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃)တိ ဖလဓရော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။

ဖလဘာရ[၂] (ပုံ) [ဖလ+ဘာရ] သစ်သီးဝန်။ ဖလဘာရေန သြနမိတသာခဂ္ဂါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၀။

ဖလဘာရနမိတ (တိ) [ဖလဘာရ+နမိတ] သစ် သီးဝန်ဖြင့် ညွတ်သော။ ဧတေ ဥဒုမ္ဗရာဒ-ယော ဖလဘာရနမိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၃။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။)

ဖလဘာဝပရိကပ္ပနာ (ထီ) [ဖလဘာဝ+ပရိကပ္ပ-နာ] အကျိုး၏အဖြစ်ကို ကြံဆခြင်း။ ကေန္တ-ကာရဏေ ပဟောန္တေ ကိမတ္ထိယာ အနေ-ကန္တကာရဏံ ပတိ ဖလဘာဝပရိကပ္ပနာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၅၈။

ဖလဘာဝသာဓန (နံ) [ဖလဘာဝ + သာဓန] အကျိုး၏အဖြစ်ကို ပြီးစေကြောင်းစကား။ "အတ္တာနုဒိဋ္ဌံ ဥိဟစ္စ၊ ဧဝံ မစ္စုတရော သိ-ယာ"တိ ဣဒံ အရိယမဂ္ဂဿ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ-ယ ဖလဘာဝသာဓနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၂၇။

ဖလဘေသဇ္ဇ (နံ) [ဖလ + ဘေသဇ္ဇ] သစ်သီး ဆေး။ တေသံ ပါဋိယံ ဖလဘေသဇ္ဇေနေဝ သင်္ဂဟော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။

ဖလဘောဇီ (တိ) [ဖလ+ဘုဇ+ဏီ] သစ်သီး စားသော၊သူ။ ဖလတ္ထ-ကြည့်။

ဖလမဟတ္တ (နံ) [ဖလမဟန္တ+တ္တ] အကျိုးကြီး မြတ်သည်၏အဖြစ်၊ အကျိုးကြီးမြတ်ခြင်း။ သစေ အဘိသခ်ါရစေတနာ ဥဋ္ဌာဏာ၊ ဖလ-မဟတ္တသခ်ါတာယ ဝုစ္စိယာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၀၀။

ဖလမဟတ္တကရ (တိ) [ဖလမဟတ္တ+ကရ+အ] အကျိုး ကြီးမြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ် သော။ ပုဗ္ဗဘာဂီနံ အနုဿရဏစေတနာယ ဖလမဟတ္တကရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။

ဖလမဟန္တ (တိ) [ဖလ+မဟန္တ] အကျိုးအား ဖြင့် ကြီးမြတ်သော၊ ကြီးမြတ်သောအကျိုး ရှိသော။ ခေတ္တမဟန္တဘာယ ပန ဖလမဟန္တ-တာယ စ အတိဝိယ မဟန္တမေဝ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၉၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၁။)

ဖလမာန (တိ) [ဖလ + အ+မာန] ကဲသော။ သော ပထဝိ ဖလမာနံ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၅။

ဖလမူလာဟာရ (တိ) [ဖလမူလ + အာဟာရ] အသီးအမြစ်လျှင် အစာအာဟာရရှိသော၊ သူ။ ဟိမဝန္တေ ဖလမူလာဟာရတာယ ကိလန္တသရီရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၄။

ဖလရဇန (နံ) [ဖလ+ရဇန] အသီးဆိုးရည်။ ပတ္တရဇနံ ပုပ္ဖရဇနံ ဖလရဇနန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၉၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂ။၅။)

ဖလရသ (ပု) [ဖလ+ရသ] (၁) အသီးအရသာ။ (၂) အသီးရည်။ (၁) ပတ္တရသော, ပုပ္ပရသော, ဖလရသော။ အဘိ၊က။ ၂၀၀။ မဟာနိ။ ၁၀၄။ စူဠနိ။ ၂၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ (၂) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗံ ဖလရသံ ဋ္ဌပေတ္ဝာ ဓညဖလရသံ။ ဝိ၊၃။၃၄၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။) ဖလရသန္တီ ဖလဿ ရသံ၊ ဖလံ ပီဠေတ္ဝာ တာပေတ္ဝာ ဂဟေတဗ္ဗရသန္တီ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၂၂။

ဖလရသပမုဒိတဟဒယ (တိ) [ဖလရသ+ပမုဒိတဟဒယ] အသီးရည်ဖြင့် ဝမ်းမြောက်သော စိတ်နှလုံးရှိသော။ ဖလရသပမုဒိတဟဒယာဟိ ကာကလိသဒိသမဓုရဝိရူတာဟိ ကောကိလဝဓူဟိ ဥပဂီယမာနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။

ဖလရုက္ခ (ပု) [ဖလ+ရုက္ခ] အသီးရှိသော သစ်ပင်၊ အသီးသီးသောသစ်ပင်။ ဥပေတာ ပုပ္ဖရုက္ခေဟိ၊ ဖလရုက္ခေဟိ စူဘယံ။ ဝိမာန။ ၁၁၀။ (–ဇာ၊၂။၃၃၃၊၃၇၁။ မိလိန္ဒ။၂၉၀။)

ဖလရုက္ခမူလ (န) [ဖလရုက္ခ+မူလ] အသီးရှိသောသစ်ပင်၏ အနီး။ အထေကော ဂါမဝါသီ အန္ဓကလုဒ္ဒကော ဖလရုက္ခမူလေသု မိဂါနံ ပဒါနိ ဥပဓာရေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။

ဖလလာဘီ (တိ) [ဖလ+လာဘ+ဏီ] အကျိုးကို–ရသော–လိုလားသော၊ သူ။ သြသဓံ ဖလလာဘိနံ၊ ပုညခေတ္တံ ဂဝေသိနံ။ အပ၊ ၁။၅၁။ ဖလလာဘိနံ ဖလံ လဘိတ္ဝာ ဌိတာနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။

ဖလလောဘ (ပု) [ဖလ+လောဘ] အသီး၌ တပ်မက်ခြင်း၊ အသီးကိုလိုချင်ခြင်း။ အပ္ပေဝ နာမ ဣမံ ဖလံ ဒိသွာ ဖလလောဘေန ကောစိဒေဝ ပုရိသော ဣဓာဂစ္ဆေယျ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၄၁၊၁၄၂။

ဖလဝန္တု (တိ) [ဖလ+ဝန္တု။ ထိ-၌ ဖလဝတီ] (၁) အသီးရှိ – အသီးသီး – သော။ (၂) အကျိုးရှိ – အကျိုးကိုရ – သော။ (၁) ဖလိန-ကြည့်။ (၂) အာသာ ဖလဝတီ သုခါ။ ဇာ၊ ၁။၁၀၀၊၁၄၀။ ဖလဝတီတိ ယဿာ အာသာယ ဖလံ လဒ္ဓံ ဟောတိ၊ သာ တဿ ဖလဿ သုခတာယ သုခါ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။

ဖလဝါရ (ပု) [ဖလ+ဝါရ] အသီးအကြိမ်၊ သီးသောအကြိမ်။ ဂေါပေတ္ဝာ ဖလဝါရေန ဘာဇေတ္ဝာ ခါဒန္တီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၅၅။ ဝိ၊သင်္ဃ။၅၁။)

ဖလဝိပစ္စနုပကတိ (ထီ) [ဖလ+ဝိပစ္စန+ပကတိ] အကျိုး၏ရင့်ကျက်ခြင်းသဘော။ ဖလဝိပစ္စနုပကတိယာ နိဒ္ဒေသာ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၅၃။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃။) ဖလဝိပစ္စနုပကတိယာတိ ဖလဝိပစ္စနသဘာဝေန။ အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၁၆၆။

ဖလဝိပစ္စနသဘာဝ (ပု) [ဖလဝိပစ္စန+သဘာဝ] အကျိုး၏ ရင့်ကျက်ခြင်းသဘော၊ အထက် ပုဒ်-ကြည့်။

ဖလဝိဘူတိ (ထီ) [ဖလ+ဝိဘူတိ] (၁) အသီးဖြင့်တင့်တယ်ခြင်း။ (၂) အကျိုး၏ တင့်တယ်ခြင်း။ (၁) ဖလဝိဘူတိ ပနေတ္ထ အမ္ဗေ ဝုတ္တနယာဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ (၂) ဓိတရာ ကတာနံ သုစရိတာနံ ဖလဝိဘူတိံ လောကဿ ပါကဋံ ကတ္ဝာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၀၊ ၁၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။)

ဖလဝိမုတ္တစိတ္တသမ္မန္န (တိ) [ဖလဝိမုတ္တ+စိတ္တ+သမ္မန္န] (ကိလေသာမှ) လွတ်မြောက်ပြီးသော ဖိုလ်စိတ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အဟံ ဝိမုတ္တလတာသခီတိတဏှာ.... ဖလဝိမုတ္တစိတ္တသမ္မန္နာ အမှိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၅။

ဖလဝိမုတ္တိ (ထီ) [ဖလ+ဝိမုတ္တိ] ဖိုလ်ဖြင့် (ကိလေသာမှ) လွတ်မြောက်ခြင်း၊ ဖိုလ်ဟူသော (ကိလေသာမှ)လွတ်မြောက်ခြင်း၊ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်ပြီးသော ဖိုလ်၊ ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်

သော (ကိလေသာမှ) လွတ်ခြင်း (သျှ)။ ဖလသမ္မာညာဏော ဌိတဿ ဖလဝိမုတ္တိ ပဟော-တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၇။) မဂ္ဂဝိမုတ္တိတိ မဂ္ဂေန ကိလေသာနံ ဝိမုစ္စနံ သမုစ္ဆေဒပဟာနံ ဇော။....ဖလဝိမုတ္တိ ပန ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပဟာနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၆၇။ ဝိမုစ္စတိ ဝိမုစ္စိတ္ထာတိ ဝိမုတ္တိ၊ ယထာရဟံ မဂ္ဂေါ ဖလဉ္စ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၈၅။ ဝိမုတ္တိသာရ (ကုတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၃)-လည်း ကြည့်။

ဖလဝိမုတ္တိသမ္မယုတ္တကၠန္ဓ (ပု) [ဖလဝိမုတ္တိ+သမ္မ-ယုတ္တကၠန္ဓ] (ကိလေသာမှ) လွတ်မြောက်ပြီး သော ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောတရား အစု။ ဝိမုတ္တိ-ကၠန္ဓေနာတိ ဖလဝိမုတ္တိသမ္မယုတ္တကၠန္ဓေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၇။

ဖလဝိမုတ္တိသုခ (န) [ဖလဝိမုတ္တိ+သုခ] (ကိလေ-သာမှ) လွတ်မြောက်ပြီးသော ဖိုလ်ချမ်းသာ။ ဝိမုတ္တိသုခေ ဉာဏန္တိ ဖလဝိမုတ္တိသုခသမ္မယုတ္ထ-ဉာဏဉ္စ ဖလဝိမုတ္တိသုခါရမ္မဏပစ္စဝေက္ခဏဉာ-ဏဉ္စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

ဖလဝိမောက္ခ (တိ) [ဖလ+ဝိမောက္ခ] ဖိုလ်ဖြင့် (ကိလေသာမှ) လွတ်မြောက်သော၊သူ။ မဂ္ဂါ-နန္တရံ အနုပ္ပတ္တာ ဟိ ဖလဝိမောက္ခာ ဖလ-သမာပတ္တိကာလေ ပဝတ္တမာနာပိ....အနန္တ-ရဝိမောက္ခာ နာမ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။

ဖလဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဖလ+ဝိသုဒ္ဓိ] ဖိုလ်၏ အထူး သဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း။ စတဿော ဖလဝိသုဒ္ဓိ-ယော။ ပဋိသံ။၂၀၀။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၂။)

ဖလဝိသေသ (ပု) [ဖလ+ဝိသေသ] အကျိုးထူး။ အပိ စ ဝေလာမသုတ္တာဒိဝသေနာပိ သရဏ-ဂမနဿ ဖလဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀။

ဖလဝိသေသဒဿန (န) [ဖလဝိသေသ+ဒဿန] အကျိုးထူးကိုပြခြင်း။ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇ-မာနာနံ ဖလဝိသေသဒဿနေန တဿာ ပဋိ-ပတ္တိယာ အမောဃဘာဝံ ပကာသေန္တော။ ကုတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

ဖလဝိသေသယောဂ (ပု) [ဖလဝိသေသ+ယောဂ] အကျိုး ထူးနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဓမ္မေ ပသာဒဿ ဖလဝိသေသယောဂေါ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ကုတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ (–၂၇၅။ အနုဋီ၊၁။၁၃၅။)

ဖလဝိသေသနိပ္ပါဒနသမတ္ထ (တိ) [ဖလဝိသေသ+နိပ္ပါဒန+သမတ္ထ] အကျိုးထူးကို ပြီးစေခြင်း ဂုဏ်စွမ်းနိုင်သော။ သတ္ထုနော မဟာကရုဏာ-ဒိဂုဏာနံယေဝ စ ဖလဝိသေသနိပ္ပါဒနသမတ္ထ-တာယ ပသာဒါဝဟတံ အာဟ။ အနုဋီ၊၁။၂။

ဖလဝိသေသာကာရ (ထီ) [ဖလဝိသေသ+အာ-ကာရ] အကျိုးထူးကို–လိုချင်ခြင်း၊ အလိုရှိ ခြင်း။ ဖလဝိသေသာကာရိယ ပူဇေတဗ္ဗာတိ ပူဇနီယာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၆။

ဖလဝိသေသာဝဟ (တိ) [ဖလဝိသေသ+အာ-ဝဟ] အကျိုးထူးကိုဆောင်သော။ ဒဿနာ-နုတ္တရိယံ နာမ ဖလဝိသေသာဝဟတ္တာ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၈၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၆။)

ဖလဝေပုလ္လဟေတု (ပု) [ဖလ+ဝေပုလ္လ+ဟေတု] အကျိုးပြန့်ပြောခြင်း၏ အကြောင်း။ အတ္တနိ ကတာနံ ကာရာနံ ဖလဝေပုလ္လဟေတုတာယ ဝိပုလော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

ဖလဝေမတ္တ (န) [ဖလ+ဝေမတ္တ] ဖိုလ်အထူး။ ကုတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ကုန္နြံယဝေမတ္တတာ ဖလ-ဝေမတ္တတာ ဟောတိ။ သံ၊၃။၁၇၆။(–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၉၁။)

ဖလဝေါဟာရ (ပု) [ဖလ+ဝေါဟာရ] အကျိုး၏–အမည်–ဝေါဟာရ။ တံ ဟိ တတ္ထ ဥပပတ္တိ-ဘဝဿ ကာရဏတ္တာ.... ဖလဝေါဟာရေန ဘဝေါတိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၂။)

ဖလဝေါဒါန (န) [ဖလ+ဝေါဒါန] ဖိုလ်၏ စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သောတရား (ဖိုလ်ဉာဏ်)။ ဖလဝေါဒါနံ သန္ဓာယ မဂ္ဂဝေါဒါနသခ်္ဂါတဿ သမဿ အတ္ထောတိ သမတ္ထော။ ပဋိသံ၊၁၄၊၂။ ၁၁၁။

ဖလသခ်ေပ (ပု) [ဖလ+သခ်ေပ] အကျိုး အဖို့အစု၊ အကျိုးလွှာ။ ပစ္စုပ္ပန္နေ ပဥ္စ ဖလဓမ္မာ ဧကော ဖလသခ်ေပေါ....အနာဂတေ ပဥ္စ ဖလဓမ္မာ ဧကော ဖလသခ်ေပေါ။ ပဋိသံ၊၁၄၊ ၁။၂၂၅။ (–၃၁၆။ မ ဋီ၊၁။၁၁၂။)

ဖလသစ္ဆိကိရိယာ (ထီ) [ဖလ+သစ္ဆိကိရိယာ] ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ ဖိုလ်ကိုရခြင်း။ မဂ္ဂဘာဝနာ ဖလသစ္ဆိကိရိယာ ကိလေသပ္ပဟာနံ။ ဝိ၊၁။၁၁၇။ ဝိ၊၂။၃၇။ (–ပဋိသံ။ ၃၉၅။ မဟာနိ။၂၅၁။ ဒီ၊၁၊။၃၁၁။) ဖလသစ္ဆိကိရိယာတိ.... အရဟတ္တဿ သစ္ဆိကိရိယာ။ ဝိ၊၁။၁၁၉။ ဖလသစ္ဆိကိရိယာတိ ဖလဿာဓိဂမဝသေန ပစ္စက္ခကရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၉၀။

ဖလသဏ္ဌာန (တ) [ဖလ+သဏ္ဌာန] အသီး–အသွင်–ပုံစံ – သဏ္ဌာန် – ရှိသော။ ဖလသဏ္ဌာနံ နိယျာသပိဏ္ဍံ ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

ဖလသတိပဋ္ဌာန (န) [ဖလ+သတိပဋ္ဌာန] ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်–ဖိုလ်၌ရှိ–သော သတိပဋ္ဌာန်။ ဖလသတိပဋ္ဌာနံ ပန ဣဒ အနဓိပ္ပေတံ။ ဒီ၊၁၊၃။ ၆၇။

ဖလသဒ္ဓါ (ထီ) [ဖလ+သဒ္ဓါ] အကျိုး၌ယုံကြည်ခြင်း။ တောဃ ဖလသဒ္ဓါယ အာဂတာဂတာနံ သဗ္ဗေသံယေဝ ဒါနံ ဒေတိ။ ဇာ၊၁၊၄။ ၃၀၁။

ဖလသဘာဝ (ပု) [ဖလ+သဘာဝ] အကျိုးဖြစ်သော သဘော။ အာယုသံဟာနာဒိနာ ဖလသဘာဝေန ဇရာနိဒ္ဒေသော။ အနုဋီ၊၁။ ၁၆၆။ (–အနုဋီ၊၃။၁၀၅။)

ဖလသမဂီ (တိ) [ဖလ+သမဂီ] ဖိုလ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ပဋိပန္နာ ဖလဋ္ဌာ စ၊ သေခါ ဖလသမဂီနော။ အပ၊၁။ ၂၉။(–အဘိ၊ပု။၁၁၃။) သေခါ ဖလသမဂီနော ဟေဋ္ဌိမေဟိ တီဟိ ဖလေဟိ သမန္နာဂတာ စ။ အပ၊၁၊၁။ ၂၅၉။ (–အဘိ၊၁၊၃။၃၇။)

ဖလသမဝါယပစ္စယ (ပု) [ဖလသမဝါယ+ပစ္စယ] အကျိုးညီညွတ်ခြင်း – အကျိုးပြည့်စုံခြင်း – အကျိုးဖြစ်ပေါ်ခြင်း – ၏အကြောင်း။ ပစ္စယဓမ္မာ အတ္တနော ဖလသမဝါယပစ္စယေ ဟောန္တေ တဿ ဥပရိ ဌိတော ဝိယ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။

ဖလသမတ္ထ (တိ) [ဖလ+သမတ္ထ] ဖိုလ်ဖြစ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ သခါရာနံ မဂ္ဂဉာဏေန သမထာ၊ ဥပဟတတာယ ဖလသမတ္ထတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၁၊၂။၂၂၂။

ဖလသမာဓိ (ပု) [ဖလ+သမာဓိ] ဖိုလ်သမာဓိ၊ ဖိုလ်–နှင့်ယှဉ်–၌ ရှိ–သော သမာဓိ။ ယသ္မိံ သိလေ ဌတွာဝ မဂ္ဂသမာဓိံ ဖလသမာဓိံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ ဒီ၊၁၊၂။၁၂၇။ (–ဒီ၊၁၊၃။၁၀၆။ အံ၊၁၊၁။၃၇၉။)

ဖလသမာပတ္တိ (ထီ) [ဖလ+သမာပတ္တိ] ဖိုလ်သို့ကောင်းစွာ ရောက်ခြင်း၊ ဖိုလ်ဝင်စားခြင်း၊ ဖလသမာပတ်။ (အရိယာဖိုလ်စိတ်၏ နိဗ္ဗာန်၌ အပ္ပနာ အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် ဖလသမာပတ်မည်၏။ ဖိုလ်ဝင်စားခြင်းဟု သုံးစွဲသည်၊ မဂ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော (မဂ္ဂဝီထိ၌ ပါဝင်သော) ဖိုလ်ကိုမူ သီးခြားပရိကံမရှိ၍ ဖလသမာပတ်မဆိုရချေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၅၁၇)။

ထိုဖလသမာပတ်ကို အရိယာတို့သည် ဝင်စားနိုင်၏၊ သို့သော် အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်အထက်ဖိုလ်ကို (မရသေးသော ကြောင့်)မဝင်စားနိုင်ကြ၊ အထက် ဖလဋ္ဌာန်

ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း အောက် အောက်ဖိုလ်ကို (ပုဂ္ဂိုလ်တပါးအဖြစ်သို့ ရောက်သွားခြင်းကြောင့်) မဝင်စားနိုင်ကြ၊ ကိုယ့်ဖိုလ်ကိုသာ ဝင်စားနိုင်ကြ၏။ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ကိလေသာ အပူငြိမ်း၍ ချမ်းချမ်းသာသာနေရန် ဖလသမာပတ်ကို ပိုင်းခြားကန့်သတ်၍ အလို ရှိသောအခါ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဝင်စားကြကုန်၏။ နိဗ္ဗာန်မှ တပါးသော သင်္ခါရတို့ကို နှလုံး မသွင်းခြင်း, နိဗ္ဗာန်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း – ဤ-၂ ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖလသမာပတ်ဝင်စားသည်။ (ထိုအင်္ဂါ ၂-ပါးသည် အဓိပ္ပါယ်တူလျက် ခွဲခြားပြခြင်း၏ အကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၇-ကြည့်။) အထက်ပါ အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် သမာပတ်မဝင်စားမီ "မည်သည့်အချိန် ထအံ့"ဟု ကာလ ပိုင်းခြားခြင်း၊ ဤ ၃-ပါးသည် သမာပတ်၏ တည်ခြင်းမည်၏။ နိဗ္ဗာန်အာရုံကို နှလုံးမသွင်းပဲ သင်္ခါရနိမိတ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း (ဘဝင်စိတ်၏ အာရုံကိုယူခြင်း) သည် ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်းမည်၏။ ဖလသမာပတ်၏ အကြောင်းစုံ အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၆-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၀-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၃-၂၀-တို့၌ ကြည့်။) ဓမ္မသင်္ဂဏီတတ္တာ ကုသလမူလရောပနာယ စ ဖလသမာပတ္တိယာ စ သာဓာရဏံ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ။ ၄၃။ (–ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၃၈။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၇။) ကာ ဖလသမာပတ္တိ တိ? ယာ အရိယဖလဿ နိဏ္ဍောဓေ အပ္ပနာ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၁။

ဖလသမာပတ္တိစိတ္တ (န) [ဖလသမာပတ္တိ+စိတ္တ] ဖလသမာပတ်စိတ်။ နိဏ္ဍောဓ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ ဖလသမာပတ္တိစိတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၈။ (–အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၁၂။)

ဖလသမာပတ္တိဝိဟာရ (ပု) [ဖလသမာပတ္တိ+ဝိဟာရ] ဖလသမာပတ်ဟူသော နေခြင်း၊ ဖိုလ်ဝင်စားနေခြင်း။ ဣမိနာ ဖလသမာပတ္တိ-ဝိဟာရေန ဖာသု ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၃၈။ (–ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၆၅။)

ဖလသမာပတ္တိဝိထိ (ထီ) [ဖလသမာပတ္တိ+ဝီထိ] ဖလသမာပတ်ဝီထိ။ မဂ္ဂဝီထိယမ္ပိ ဖလသမာပတ္တိဝီထိယမ္ပိ အရိယမဂ္ဂဿ ဝိပါကစိတ္တံ သာမညဖလံ နာမ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၇။ သမာပတ္တိ-လည်း ကြည့်။

ဖလသမာပတ္တိဝီရိယ (န) [ဖလသမာပတ္တိ+ဝီရိယ] ဖလသမာပတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောလုံလ။ ဖလသမာပတ္တိဝီရိယေနာ (ဒီ ဋ၊ ၂။ ၁၃၇) တိ ဖလသမာပတ်တိသမ္ပယုတ္တဝီရိယေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၅။

ဖလသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇန (န) [ဖလသမာပတ္တိ+သမာပဇ္ဇန] ဖလသမာပတ် ဝင်စားခြင်း။ ဒေဝသိကံ ဖလသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနံ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၁၄။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၆၆။

ဖလသမာပတ္တိသမ္ပယုတ္တဝီရိယ (န) [ဖလသမာပတ္တိသမ္ပယုတ္တ+ဝီရိယ] ဖလသမာပတ်နှင့် ယှဉ်သောလုံလ။ ဖလသမာပတ္တိဝီရိယ-ကြည့်။

ဖလသမာပတ္တိသုခ (န) [ဖလသမာပတ္တိ+သုခ] ဖလသမာပတ်ချမ်းသာ။ ဝိမုတ္တိသုခံ ဖလသမာပတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒယမာနော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၃၄။

ဖလသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဖလ+သမ္ပတ္တိ] အကျိုး၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိမုတ္တိရသဿာတိ ဖလသမ္ပတ္တိ-သင်္ခါတဿ ဝိမုတ္တိရသဿ။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၂၃၁။ (–မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃။)

ဖလသမ္ပတ္တိပဝတ္တိ (ထီ) [ဖလသမ္ပတ္တိ+ပဝတ္တိ] အကျိုးပြည့်စုံခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ "ဒေဝ-မနုဿာနံ စတုစက္ကံ ဝတ္တတီ"တိ သုတ္တသေသေန သပ္ပုရိသူပဿယာဒီနံ ဖလသမ္ပတ္တိ-ပဝတ္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀။

ဖလသမ္ဘတ္တိဝိပတ္တိ (ထီ) [ဖလ+သမ္ဘတ္တိဝိပတ္တိ] အကျိုး၏ပြည့်စုံခြင်း, ပျက်စီးခြင်း။ ဉာပေန်္တ ပကာသေန်္တ ဖလသမ္ဘတ္တိဝိပတ္တိဟိ ကာရဏ-သမ္ဘတ္တိဝိပတ္တိအဝေါဓတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၀၆။

ဖလသမ္ဘဒါ (ထီ) [ဖလ+သမ္ဘဒါ] အကျိုးဟူသော ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်စုံသောအကျိုး။ ဖလသမ္ဘဒါ ပန ဉာဏပဟာနအာနုဘာဝရူပ-ကာယသမ္ဘဒါဝသေန စတုဗ္ဗိဓာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၇၂။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၉၄။) ဖလဓမ္မ သမ္ဘဒါ ဖလသမ္ဘဒါ၊ ဉာဏာဒယော။ မဏိမ၌။၊၁။ ၉၅။

ဖလသမ္ဘန္န (တိ) [ဖလ+သမ္ဘန္န] အသီးနှင့်ပြည့်စုံသော။ မူလဝါ ဖလသမ္ဘန္နော၊ ပတိဋ္ဌာဟောတိ ပက္ခိနံ။ အံ၊၂။၃၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။)

ဖလသမ္ဘယုတ္တ (တိ) [ဖလ+သမ္ဘယုတ္တ] (၁) ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော။ (၂) ဖိုလ်ဖြစ်သောသမ္ဘယုတ်။ (၁) ဖလသမ္ဘယုတ္တာနိ ပန သမ္ဘာဒိဋ္ဌိအာဒီနိ အဋ္ဌင်္ဂါနိ ဌပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖလသမ္ဘယုတ္တဓမ္မ (ပု) [ဖလ+သမ္ဘယုတ္တဓမ္မ] ဖိုလ်ဖြစ်သော သမ္ဘယုတ်တရား။ အသေက္ခာ-သမ္ဘာဒိဋ္ဌိတိအာဒယော သဗ္ဗေပိ ဖလသမ္ဘ-ယုတ္တဓမ္မာ ဧဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၉။ ဖလဋ္ဌ တေ သမ္ဘယုတ္တဓမ္မာ စာတိ ဖလသမ္ဘယုတ္တဓမ္မာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၃။

ဖလသမ္ဘန္ဓ (တိ) [ဖလ+သမ္ဘန္ဓ] အကျိုးနှင့်စပ်သော။ ဒုရန္နယောတိ ဖလသမ္ဘန္ဓဝသေန ဒုဇ္ဇာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။

ဖလသမ္ဘဝ (ပု) [ဖလ+သမ္ဘဝ] အကျိုး၏ဖြစ်ခြင်း။ မာတာပိတူသု သမ္ဘာပဋိပတ္တိမိစ္ဆာပဋိ-ပတ္တိအာဒီနံ ဖလသမ္ဘဝေါ ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၆၂။

ဖလသမ္ဘာရ (ပု) [ဖလ+သမ္ဘာရ] ဖိုလ်၏–အကြောင်း–အဆောက်အဦ။ ဖလသမ္ဘာ-ရော စျာနနိဗ္ဗတ္တိတာယ စျာနသမုဒါဂမော။ ပေဋကော။၂၆၆။

ဖလသမ္ဘာဉာဏ (န) [ဖလ+သမ္ဘာဉာဏ] ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောကောင်းသောဉာဏ်။ ဖလဝိမုတ္တိ-ကြည့်။

ဖလသမ္ဘာဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဖလ+သမ္ဘာဒိဋ္ဌိ] ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ကောင်းသောဉာဏ်အမြင်။ တထာ ဖလသမ္ဘာဒိဋ္ဌိယံ ဌိတဿ ဖလသမ္ဘာသက်ပွေါ ပဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။)

ဖလသမ္ဘာဝိမုတ္တိ (ထီ) [ဖလ+သမ္ဘာဝိမုတ္တိ] ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ကောင်းစွာ (ကိလေသာမှ) လွတ်ခြင်း။ ဖလပစ္စဝေက္ခဏသမ္ဘာဉာဏော ဌိတဿ ဖလသမ္ဘာဝိမုတ္တိ ပဒဟာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၉၅။

ဖလသမ္ဘာသက်ပွ (ပု) [ဖလ+သမ္ဘာသက်ပွ] ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောကောင်းသောအကြံအစည်။ ဖလသမ္ဘာဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။

ဖလသလာကာ (ထီ) [ဖလ+သလာကာ] သစ်သီးစာရေးတံ။ ဖလသလာကပူဝသလာက-ဘေသဇ္ဇဂန္ဓမာလသလာကာယောပိ ဝိသုံ ဌိတိကာယ ဂါဟေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။

ဖလသာခါ (ထီ) [ဖလ+သာခါ] အသီးရှိသော သစ်–ခက်–ကိုင်း။ ဖလသာခါပိ အတ္တနာ ခါဒိတုကာမေန န သြနာမေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁။

ဖလသာခာရဏ (တိ) [ဖလ+သာခာရဏ] အကျိုးနှင့်ဆက်ဆံသော။ နိဒ္ဒဿနေန ပဋိ-ပတ္တိသာခာရဏေန ဖလသာခာရဏတံ ဒဿေ-နွော။ ဝင်ရ။၅၁။

ဖလသာမည (နာ) [ဖလ+သာမည] (၁) ဖိုလ်တူသည်၏ အဖြစ်။ (၂) အကျိုးတူသည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဖလသာမညေန တိဏ္ဍမို့ ဖလာနံ့ အတ္ထိ။ ဝဇီရ။၁၁။ (၂) အဝိဇ္ဇာဒယော ဟေတုသာမညေန ဖလသာမညေန ဝါ။ ဝိမတိ၊၁။၄၈။

ဖလသာမိက (ပု) [ဖလ+သာမိက] အသီးပိုင်ရှင်။ ဖလသာမိကာနံ ဘာယမာနာနံ ဝိယ။ မဟာနိ၊၆။ ၂၁၆။

ဖလသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဖလ+သိဒ္ဓိ] အကျိုး၏ပြီးခြင်း။ ဟေတုဝစနေန ပန ဖလသိဒ္ဓိတော တေသံ ဖလာနိ။ မ၊၆၊၃။ ၂၇၆။

ဖလသိပါဋိကာ (ထီ) [ဖလ+သိပါဋိကာ] အသီးတောင့်။ ဖလတော ဘဋ္ဌန္တိ ဖလသိပါဋိကတော ဘဋ္ဌံ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၂။

ဖလသီလ (နာ) [ဖလ+သီလ] ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလ။ မဟာသီလံ မဂ္ဂသီလံ ဖလသီလံ။ မိလိန္ဒ။၃၂၀။ (–ဒီ၊၆၊ ၂။၁၉။ သံ၊၆၊၃။ ၂၄၂။)

ဖလသီသ (တိ) [ဖလ+သီသ] အသီးနှင့်တူသော ဥက္ခောင်းရှိသော၊ သူ။ ကေစိ ဖလသီသာ။ ဒီ၊၆၊ ၂။၄၃။ မ၊၆၊၃။ ၂၆၄။ ဖလသီသာတိ ဖလိတသီသာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၄၂။ ဖလသီသာတိ ဖလသဒိသသီသာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၆။

ဖလသုခ (နာ) [ဖလ+သုခ] ဖိုလ်ချမ်းသာ။ စျာနသုခဿ မဂ္ဂသုခဿ ဖလသုခဿ စ အဓိဂမာယ။ ဒီ၊၆၊ ၂။ ၂၃၆။ (–မ၊၆၊၃။၁၅၂။)

ဖလသုည ([တိ) [ဖလ+သုည] အကျိုး (သစ္စာ)မှ ဆိတ်သုဉ်းသော (တရား)။ ဖလသုညော ဝါ ဟေတ္ထ ဟေတု သမုဒယေ ဒုက္ခဿာဘာဝတော မဂ္ဂေ စ နိရောဓဿ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၀၄။ ပဋိသံ၊၆၊၁၀။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၄၄။

ဖလဟတ္ထ (တိ) [ဖလ+ဟတ္ထ] သစ်သီးလက်၌ရှိသော၊ သစ်သီးလက်စွဲသော၊ သူ။ ဖုဿဒီနဝံ ဒိသွာ၊ ဖလဟတ္ထော ဖလံ အဒါ။ အပ၊၁။၁၄၄။ (–အပ၊၂။၄၁။)

ဖလဟာရက (တိ) [ဖလ+ဟရ+ကွ] သစ်သီးကိုဆောင်သော၊ သူ။ (သစ်သီးကုန်သည်။) ပုပ္ပိကာ မာလိကာ စေဝ၊ ပဏ္ဏိကာ ဖလဟာရကာ။ အပ၊၁။၃၇၁။ ထေရ၊၆၊ ၂။၃၁၃။

ဖလဟေတု (ပု) [ဖလ+ဟေတု] (၁) အကျိုးအကြောင်း။ (တိ) (၂) အသီးဟူသော အကြောင်းရှိသော။ (၁) ဖလဟေတုသန္ဓိကြည့်။ (တိ) (၂) တမဒ္ဒသံ ဖလဟေတု ဝိဘဂ္ဂံ။ ဇာ၊၁။၁၆၆။ (–ဇာ၊၆၊၃။၃၅၉။)

ဖလဟေတုက (တိ) [ဖလ+ဟေတု+က] အသီးလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဖလဟေတုကော ဖလဇနကော ရုက္ခော ဖလရုက္ခောတိ ဝိယ။ ဝဇီရ။၃၉၃။

ဖလဟေတုသန္ဓိ (ပု) [ဖလဟေတု+သန္ဓိ] အကျိုး (နှင့်) အကြောင်းစပ်ခြင်း။ ဝေဒနာယ စ တဏှာယ စ အန္တရာ ဧကော ဖလဟေတုသန္ဓိ နာမ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၁၄။

ဖလာဂမ (ပု) [ဖလ+အာဂမ။အာဂမအနက်မဲ့။] (စပါး) အသီး။ နာ ကိဉ္စိ ဝိန္ဒန္တိ တတော ဖလာဂမံ။ ဇာ၊ ၂။၁၀၆။ တတောတတိ တတော သဿတော တေ ကိဉ္စိ ဖလံ နာ ဝိန္ဒန္တိ။ ဇာ၊ ၆၊၅။၄၂၀။

ဖလာဓိဂမ (ပု) [ဖလ+အဓိဂမ] ဖိုလ်ကိုရခြင်း။ သဟ ဝိပဿနာယ အရိယမဂ္ဂေါ စ ဘဂဝတော အာဏာတ္တိ စ ဒေသနာယ ဖလာဓိဂမဿ ဥပါယဘာဝတော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၆။

ဖလာဓိဂမဌာန (နာ) [ဖလာဓိဂမ + ဌာန] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရရာအရပ်။ ပူရိတာနံ ပါရမီနံ ဖလာဓိဂမဌာနံ ပလ္လင်္ကော ဗောဓိရုက္ခဉ္စ။ မ၊၆၊ ၂။၀၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၁၀။ ဇာ၊၆၊၁။၉၀။ ဝဇီရ။၃၉၅။

ဖလာခံဂမာပဒါန (န) [ဖလာခံဂမ+အပဒါန] ဖိုလ်ကိုရခြင်းအကြောင်း။ မဂ္ဂံ ဖလာခံဂမာပဒါန္ဉ ပါဌာနုသာရေန သုဝိညေယျမေဝ။ အပ၊၃၊ ၂။ ၂၀၅။

ဖလာနန္တရံ (ဗျ) [ဖလ+အနန္တရံ] ဖိုလ်၏အခြားမဲ့၌။ မဂ္ဂါနန္တရံ ဖလံ ဖလာနန္တရံ မဂ္ဂံ တတော ဝုဋ္ဌာယ ပစ္စဝေက္ခန္တော။မ၊၃၊၄။ ၂၅၀။ (–သံ၊ ၃။၁၆၉။ ပဋိသံ၊၃၊၁။ ၂၄၈။) ဖလာနန္တရံ မဂ္ဂန္တိ တသ္မိ အနာဂါမိမဂ္ဂေ ဌိတော ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ အဂ္ဂမဂ္ဂတ္ထာယ ဝိပဿနံ အာရဘိတ္ဝာ တသ္မိ ယေဝ အာသနေ ဖလာနန္တရံ မဂ္ဂပ္ပတ္တော နာမ ဟောတီတိ ကတ္ဝာ။ မ၊၌၊၃။၄၃၀။

ဖလာနန္တရ (တိ) [ဖလ+အနန္တရ] (၁) ဖိုလ်၏အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော။ (၂) (မိမိ၏) အခြားမဲ့၌ ဖိုလ်ရှိသော။ (၁) မဂ္ဂဝီထိယံ ဖလာနန္တရာယ ဘဝင်္ဂသ အတိက္ကမဝသေန ဝုဋ္ဌဟိတ္ဝာ။ အဘိ၊၃၊၃။၄၃၆။ (၂) ဖလာနန္တရံ မဂ္ဂ-(မ၊၃၊၄။ ၂၅၀) နန္တိ ဇာတ္ထ ဖလံ အနန္တရံ ဧတဿာတိ ဖလာနန္တရံ။ မ၊၌၊၃။၄၃၀။

ဖလာနိသံသ (ပု) [ဖလ+အာနိသံသ] (၁) အာကျိုးရင်း, အကျိုးဆက်၊ အကျိုး, အာနိသင်။ (တိ) (၂) အကျိုး, အာနိသင်ကိုမြင်သော၊ အကျိုးကိုအလိုရှိသော။ (၁) သရဏဂမနဿ သီလသမာဒါနဿ စ ဖလာနိသံသံ ဝိဘာဝေတ္ဝာ။ ဝိမာန၊၃၊၁။ ၂၁၃။ (–ဣတိဝုတ်၊ ၃။၀၅။) (တိ) (၂) ဖလာနိသံသော ဘာဝေတိ။ သုတ္တနိ။၃၁၀။ ဇာ၊၁။၁၂၉။ တသ္မာ ဧတံ ဖလဉ္စ အာနိသံသဉ္စ သမ္မဿမာနော ဖလာနိသံသော ကုလပုတ္တော....သုခံ ဘာဝေတိ ဝေဒေတိ။ ဇာ၊၃၊၃။၁၀၃။ ဖလံ ပဋိကခ်-မာနော ဖလာနိသံသော။ သုတ္တနိ၊၃၊၁။၃၁၃။

ဖလာနုပရမ (ပု) [ဖလ+အနုပရမ] အကျိုး၏မပြတ်စဲခြင်း။ ပစ္စယာနုပရမေ ဖလာနုပရမ-တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၀။ အနုပရမ-လည်းကြည့်။

ဖလာနုပရမဒဿန (န) [ဖလာနုပရမ+ဒဿန] အကျိုး၏ မပြတ်စဲမှုကိုရှုခြင်း။ ပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မာနံ ပစ္စယသာမဂ္ဂိယံ အာယတ္တဝုတ္တိတ္တာ ပစ္စယာနုပရမဒဿနေန ဖလာနုပရမဒဿန-တော။ ပဋိသံ၊၃၊၂။၆။

ဖလာနုဗန္ဓပညတ္တိ (ထီ) [ဖလ+အနုဗန္ဓ+ပညတ္တိ] အကျိုး၏အစဉ်လိုက်ခြင်းကို အပြားအားဖြင့် သိစေသောပညတ်။ (ပေ၊သျ)။ တတော နံ သုခမန္ဒေတိတိ ကမ္မဿ ဖလာနုဗန္ဓပညတ္တိ။ နေတ္တိ၊၃။၁၀၅။

ဖလာနုမာနဒဿန (န) [ဖလ+အနုမာန+ဒဿန] အကျိုးကိုမှန်းဆ၍ ပြခြင်း။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဆဒနာဘာဝေနာတိ ဟေတုနာ ဖလာနုမာနဒဿနံ။ ဒီ၊၌၊၁။ ၂၉၅။ မ၊၌၊၃။ ၁၆၉။

ဖလာနုရူပ (တိ) [ဖလ+အနုရူပ] အကျိုးအားလျော်သော။ ဖလာနုရူပေါ ဟေတု။ ဝဇိရ။၉။

ဖလာပဏ (န) [ဖလ+အာပဏ] သစ်သီးဈေး။ ပုပ္ဖါပဏံ ဂန္ဓာပဏံ ဖလာပဏံ။ မိလိန္ဒ။၃၁၆။

ဖလာပဏိက (ပု) [ဖလာပဏ+ဏ္ဍက] သစ်သီးဈေးသည်။ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ဓမ္မနဂရေ "ဖလာပဏိကာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ မိလိန္ဒ။၃၂၆။

ဖလာပဒေသ (တိ) [ဖလ+အပဒေသ] အကျိုးဟု ညွှန်းပြအပ်သော။ ပဌမတတိယာနိ စာပိ သဘာဂါနိ ဖလာပဒေသတော။ အဘိ၊၄။ ၇၇။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၇။ နိဗ္ဗာနမ္မိ မဂ္ဂေန အဓိဂန္တဗ္ဗတ္တာ တဿ ဖလန္တိ အပဒိဿတိတိ အာဟ "ဖလာပဒေသတော"-တိ။ မူလဋီ၊၂။၅၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။)

ဖလာပေက္ခ (တိ) [ဖလ+အပေက္ခ] အကျိုးကိုငဲ့သော။ ကာရဏဘာဝေါ စ ဖလာပေက္ခာ-ယ။ နေတ္တိ၊၄။၁၃၇။ (–ဝဇိရ။၁၅၇။)

ဖလာဘာဝ (ပု) [ဖလ+အဘာဝ] အကျိုးမရှိခြင်း။ တမ်မွ ဥဘယံ ဖလာဘာဝမေဝ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၄၉။ အံ၊၆၊၂။၂၃၄။

ဖလာဘိကခ်ါ (ထီ) [ဖလ+အဘိကခ်ါ] အကျိုးကိုအလိုရှိခြင်း။ န ဖလာဘိကခ်ါယ....ဒေတိ။ စရိယာ၊၆။ ၂၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ဂဖ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၇ဖ။

ဖလာရဟ (တိ) [ဖလ+အရဟ] အကျိုးပေးခြင်းငှါထိုက်သော။ အပိ စ စိရကတမ်မိ ကမ္မံ ....ဖလာရဟံ သန္တံ ဧဝ နာမ ဟောတိ။ ဥဒါန၊၆။၃၇။

ဖလာရာမ (ပု) [ဖလ+အာရာမ] သစ်သီးအရာမ်၊ သစ်သီးခြံ၊ သစ်သီးဥယျာဉ်။ အာရာမော နာမ ပုပ္ဖါရာမော ဖလာရာမော။ ဝိ၊၁။ဖဝ။ (–ဝိ၊၆၊၇။၇ဖ။ ဝိ၊သင်္ဃ။၃၀၁။)

ဖလာဝတ္ထာ (ထီ) [ဖလ+အဝတ္ထာ] အကျိုးအခိုက်အတန့်။ ဟေတုအဝတ္ထာယ ဖလာဝတ္ထာယ သတ္တာနံ ဥပကာရာဝတ္ထာယ စာတိတီသုပိ အဝတ္ထာသု။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၇။

ဖလာဝဗောဓ (ပု) [ဖလ+အဝဗောဓ] အကျိုးကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ ယံ သမ္မာ ပဿန္တော ပစ္စယာနုရူပတော ဖလာဝဗောဓတော အဟေတုကဒိဋ္ဌိ အာကိရိယဒိဋ္ဌိ ပဇဟတိ။ အဘိ၊၆၊၁။၁၈၈-၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၀။)

ဖလာဝဟ (တိ) [ဖလ+အာဝဟ] အကျိုးကိုဆောင်သော၊ အကျိုးပေးသော။ ကတတ္တာ ပစ္စယာ ဧတေ၊ နု စ နိစ္စံ ဖလာဝဟာ။ အဘိ၊၆၊၂။၁၅ဖ။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၈၉။

ဖလာသဝ (ပု) [ဖလ+အာသဝ] သစ်သီးအရက်။ မေရယော နာမ ပုပ္ဖါသဝေါ ဖလာသဝေါ။ ဝိ၊၂။၁၄ဖ။ (–ဒီ၊၆၊၃။၁၂၇။ သံ၊၆၊၃။ ၃၃၄။) ဖလာသဝေါ နာမ မုဒ္ဒိကဖလာဒီနိ မဒ္ဒိတ္ဝာ တေသံ ရသေန ကတော။ ဝိ၊၆၊၃။ ၁၂၇။ (–သာရတ္ထ၊၃။၇၉၊၂၅၂။ ဝိမတိ၊၂။ ၄၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄ဖ။)

ဖလာသာ (ထီ) [ဖလ+အာသာ] (၁) အကျိုးဌ် တပ်မက်မောခြင်း၊ အကျိုးကိုအလိုရှိခြင်း။ (၂) တောင့်တအပ်သောအကျိုး။ (၁)(၂) အပိ အတရမာနာနံ၊ ဖလာသာဝ သမိဇ္ဈတိ။ ဇာ၊၁။၃။ ဇာ၊၂။၁၅၁၊၁၅၂။ မ၊၆၊၁။၃၄၈။ ဖလာသာဝ သမိဇ္ဈတီတိ ယထာပတ္ထိတေ ဖလေ အာသာ တဿ ဖလဿ နိပ္ဖတ္တိယာ သမိဇ္ဈတိယေဝ။ အထ ဝါ ဖလာသာတိ အာသာဖလံ၊ ယထာပတ္ထိတံ ဖလံ သမိဇ္ဈတိယေဝါတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၆၊၁။၁၅၃။ (–ဇာ၊၆၊ ဖ။၁၉။ မ၊ဋီ၊၂။၃၄။)

ဖလိ ်သု (ကြိ) [ဖလ+ဥ] ထစ်ချုံးကုန်ပြီ။ ဖလတိ-ကြည့်။

ဖလိ (ကြိ) [ဖလ+ဏျိ] (၁) ကွဲပြီ။ (၂) ထစ်ချုံးပြီ။ ဖလတိ-ကြည့်။

ဖလိက ် (တိ) [ဖလ+ဏ္ဍက] သစ်သီးရောင်းသော၊ သူ။ (သစ်သီးသည်။) ပဏ္ဏိကာ ဖလိကာ မူလိကာ။ မိလိန္ဒ။၃၁၅။

ဖလိက ၂ (ထီ၊ပု) [ဖလ+ဏ္ဍက။ ထောမ။ (သွဋ္ဌိက-သံ)] (၁) ဖန်၊ ဖန်ကျောက်။ (၂) ဖန်နံရံ။ (၁)ဝေဠုရိယသုဝဏ္ဏဿ၊ ဖလိကာ ရူပိယဿ စ။ ဝိမာန။၁၀၅၊၁၀၉။ (–အပ၊၂။ ၁၈၁။) စီဝရစေတာပန်ံ နာမ....ပဝါဠော ဝါ ဖလိကော ဝါ ပဋ္ဌကော ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၁၉။ ဖလိကာတိ ဖလိကမဏိနာ။ ဝိမာန၊၆။၂၉၆။ (၂) ဖလိကာသူ (ဇာ၊၂။၁၉ဖ) တိ ဖလိကဘိတ္တိသု။ ဇာ၊၆၊ဖ။၁၄၉။

ဖလိက ၃ (တိ) [ဖလိက ၂+ဏ] ဖန်ကျောက်ဖြင့်ပြီးသော၊ ဖန်ဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော (အရာဝတ္ထုစသည်)။ နု နံ ဗဟူနေကသတာ၊ ဖလိကာ ရဇတာမယာ။ အပ၊၁။၂။ (–၃၀၃

မိလိန္ဒ။ ၂၅၉။) ဖလိကာ ဖလိကမဏိမယာ ဖလိကာဟိ ကတာ။ အပ၊၁၉၊၁၁၀။

ဖလိကကရုဏ္ဍ (ပုံ) [ဖလိက၂+ကရုဏ္ဍ] ဖန်ကြွေတံ။ အဋ္ဌဖလိကကရဏ္ဍော အဋ္ဌသု ဖလိကမယထူပေသု ပက္ခိပိ။ ဒီ၊၁၉၊ ၂။ ၂၀၄။

ဖလိကဂုဟာ (ထီ) [ဖလိကာ၂+ဂုဟာ] ဖန်ဂူ။ ဗိဋ္ဌာရော ဖလိကဂုဟာယ နိပန္နဘာဝံ အဇာနန္တော။ ဇာ၊၁၉၊၁။ ၅၀၅။ (–ဇာ၊၁၉၊ ၂။ ၆၊ ၇။)

ဖလိကစေတိယ (န) [ဖလိက၂+စေတိယ] ဖန်စေတီ။ သဗ္ဗေသံ ဥပရိမံ ဖလိကစေတိယံ ထူပါရာမစေတိယပွမာဏံ အဟောသိ။ ဒီ၊၁၉၊ ၂။ ၂၀၄။

ဖလိကဏ္ဍမ္ဘ (ပုံ) [ဖလိက၂+ထမ္ဘ] ဖန်တိုင်။ ရတနမဏ္ဍပေ ကရောန္တိ ဖလိကထ္ထမ္ဘေ ရတနဒါမပဋိမဏ္ဍိတေ။ ဝိ၊၁၉၊ ၂။ ၁၃၁။ ဝိ၊သင်္ဃာ။ ၃၀။

ဖလိကပဒ္မတ (ပုံ) [ဖလိက၂+ပဒ္မတ] ဖန်တောင်။ သာနုပဒ္မတံ ဖလိကပဒ္မတန္တိ နာနာဝိဓေ ပဒ္မတေ။ ဇာ၊၁၉၊၅။ ၄၄၄။

ဖလိကပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဖလိက၂+ပရိက္ခိတ္တ] ဖန်ဖြင့်ခြံရံအပ်သော။ သူရိယော အန္တော ကနကဝိမာနေ ဝသတိ။ တံ ဗာဟိရံ ဖလိကပရိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊၁၉၊၃၀။

ဖလိကပါသာဒ (ပုံ) [ဖလိက၂+ပါသာဒ] ဖန်ပြာသာဒ်။ ဖလိကပါသာဒဋ္ဌ အတိက္ကန္တော သိတိ ဒိပေတိ။ ဇာ၊၁၉၊၁။ ၃၊ ၃၀၅။ (–ဇာ၊၁၉၊ ၃။ ၁၉၃။)

ဖလိကဘိတ္တိ (ထီ) [ဖလိကာ၂+ဘိတ္တိ] ဖန်နံရံ။ ဖလိက၂ (၂) ကြည့်။

ဖလိကမဏိ (ပုံ) [ဖလိက၂+မဏိ] ဖန်ကျောက်။ ဖလိက၂ (၁) ကြည့်။

ဖလိကမဏိက (ပုံ) [ဖလိကမဏိ+က] ဖန်ကျောက်။ ယောနိဝေသေသံ ပါပေတိ ဝဏ္ဏဝိသေသော ဝိယ ဖလိကမဏိကံ။ သံ၊၄၊ ၂။ ၂၅၃။

ဖလိက(ကာ)မယ (တိ) [ဖလိက၂+မယ] ဖန်ဖြင့်ပြီးသော၊ ဖန်ဖြင့်ပြုလုပ်သော။ ဧကော ဖလိကမယော ဧကော လောဟိတက်မယော။ ဒီ၊၁၉၊ ၂။ ၁၄၀။ (–၁၄၆။ ဝိ၊၁၉၊ ၄။ ၄၇။ ဒီ၊၁၉၊ ၃။ ၁၄၆။) စတုတ္ထီ ဖလိကာမယာ။ အပ၊၁။ ၇၀။ အပ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဖလိကမယထူပ (ပုံ) [ဖလိကမယ+ထူပ] ဖန်ဖြင့်ပြီးသော – ပုထိုး – စေတီ။ ဖလိကကရုဏ္ဍကြည့်။

ဖလိကမယဒဏ္ဍ (တိ) [ဖလိကမယ+ဒဏ္ဍ]ဖန်ဖြင့်ပြီးသော အရိုးရှိသော၊ ဖန်လက်ကိုင်ရိုးတပ်သော။ ဖလိကမယဒဏ္ဍာယ သေတစမရဝါလဗီဇနိယာ။ သံ ၁၊၃၊၁၅၆။

ဖလိကမိဿက (တိ) [ဖလိက၂+မိဿက] ဖန်ဖြင့်ရောနှောသော။ ဖလိကမိဿကေ ရဇတပဗ္ဗတေ ဝသန္တော။ ဇာ၊၁၉၊ ၂။ ၈။

ဖလိကဝဋ္ဋသက (ပုံ) [ဖလိက၂+ဝဋ္ဋသက] ဖန်ဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ဦးဆောက်ပန်း၊ ဖန်ဦးဆောက်ပန်း။ (သျှ-၌ အသီးရှိသော ဦးဆောက်ပန်း–ဟု ပြန်ဆို၏။) ဥဒကဝဋ္ဋိ ဖလိကဝဋ္ဋသကသဒိသာ ဥဂ္ဂန္တ္ဝာ စိတကမေဝ ဂဏ္ဍန္တိ။ ဒီ၊၁၉၊ ၂။ ၁၉၆။

ဖလိကဝဏ္ဏ (ပုံ) [ဖလိက၂+ဝဏ္ဏ] (၁) ဖန်အဆင်း။ (တိ) (၂) ဖန်အဆင်းရှိသော၊ ဖန်အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ (၁) ဖလိကဝဏ္ဏသဒိသံ ဥဒကံ နိက္ခမိတ္ဝာ ပထဝိဂဏ္ဍိ။ အံ၊၁၉၊၃။ ၂၇၀။ (တိ) (၂) မဋ္ဌဉ္စ ပီတကာ ဖလိကာဏ္ဍာယော .... အစ္ဆီယော ဟောန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၃၄။ အပ၊၁၉၊ ၂။ ၂၇၇။

ဖလိကဝါတပါန (န) [ဖလိက၂+ဝါတပါန] ဖန်လေသာပြူတင်းပေါက်၊ ဖန်ပြတင်းပေါက်။

အာသက်ာ ကုမာရိကာ တံဒိဝသံ ဖလိကဝါ-
တပါနံ ဝိဝရိတ္တာ အတ္တာနံ ဒဿေန္တီ အဋ္ဌာသိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၅။

ဖလိကဝိမာန (ပု၊ န) [ဖလိက၂+ဝိမာန] ဖန်
ဗိမာန်။ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ကေသ္မိ ဖလိကဝိမာနေ
စတဿော ဒေဝဓီတရော ပဋိလဘိတ္တာ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇။

ဖလိကဝိမာနဒ္ဒါရ (န) [ဖလိကဝိမာန + ဒ္ဒါရ]
ဖန်ဗိမာန်တံခါး။ သော မဟာသတ္တံ ဝန္ဒိတ္တာ
ဖလိကဝိမာနဒ္ဒါရံ အာဂန္ဆာ အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။ ၂၃၉။

ဖလိကသုဝဏ္ဏရသ္မိ (ထီ) [ဖလိက၂+သုဝဏ္ဏ+
ရသ္မိ] ဖန်ရောင်ရွှေရောင်။ ပစ္ဆိမုတ္တရပဿေဟိ
နိက္ခန္တာ ဖလိကသုဝဏ္ဏရသ္မိယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၆။

ဖလိတ၁ (တိ) [ဖလ+တ] ကဲ့သော။ ဂိလာန-
သမယော နာမ အန္တမသော ပါဒါပိ ဖလိတာ
ဟောန္တိ။ ဝိ၊၂။၁၀၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၉၂။) ဖလိတာယာတိ အာတပေန သု-
ဿိတ္တာ ဘိန္နာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၈၀။)

ဖလိတ၂ (တိ) [ဖလ+က္တ။ နိရုတ္တိ။၅၄၇။] (၁)
အသီးသီးသော။ (၂) အသီးနှင့်တူသော။
(၁) ပိလက္ခ၊ ဖလိတော အဟု။ အပ၊၁။၁၈၁။
(–ဇာ၊၁။၁၆၆။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉။)
(၂) ဖလသီသ-ကြည့်။

ဖလိတကဒ္ဒမ (ပု) [ဖလိတ၁+ကဒ္ဒမ] ကဲ့သော
ညွန်။ အာတပေန သုဿိတ္တာ ဖလိတကဒ္ဒမံ
ဝါ ဂေါကဏ္ဍကံ ဝါ။ ကခ်ါ။၁၉၇။

ဖလိတကာလ (ပု) [ဖလိတ၂+ကာလ] အသီး
သီးရာအခါ၊ သီးချိန်။ ဖလိတကာလသ္မိံ ဟိ
ကိံ သုကော ဩလမ္ဗမာနစိရကော ဝိယ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၈။)

ဖလိတဋ္ဌာန (န) [ဖလိတ၁+ဋ္ဌာန] ကဲ့သော
အရပ်၊ ကဲ့ရာဋ္ဌာန။ ဘူမိယာ ဖလိတဋ္ဌာန-
သင်္ခါတံ နရကံ ဝါ ပူတိပါဒံ ဝါ ပတေယျ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၀။)

ဖလိတန္တရ (န) [ဖလိတ၁+အန္တရ] ကဲ့သော
အကြား၊ အကဲ့ကြား။ စေတိယေ ဖလိတန္တ-
ရေ။ သုခပိဿော မယာ ဒိန္နော။ အပ၊၁။
၁၄၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၀။) ဖလိတန္တရေတိ....
သုခကမ္မေ ကရိယမာနေ ပရိစ္ဆေဒါနံ ဥဘိန္န-
မန္တရေ ဝေမဇ္ဈေ၊ အထ ဝါ ပုပ္ဖဒါနဋ္ဌာနာနံ
အန္တရေ ဖလန္တိယာ မယာ သုခပိဿော
ဒိန္နော မက္ခိတော။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။(–ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၃၉၄။)

ဖလိတပဋိကမ္မလ (န) [ဖလိတ၂+အပဋိကမ္မ+
မူလ] အသီးသီးသောသရက်ပင် – ရင်း –
အနီး။ ဇကော ကိရ ပုရိသော ဖလိတပဋိကမ္မ-
မူလေ သသိသံ ပါရုပိတ္တာ နိပန္နော နိဒ္ဒါယတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။

ဖလိတဘူမိ (ထီ) [ဖလိတာ၁+ဘူမိ] ကဲ့သောမြေ။
အဿဿ ပါဒေါ ဖလိတဘူမိယာ အန္တရံ
ပဝိသိတ္တာ ဘင်္ဂီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၀။

ဖလိတရုက္ခ (ပု) [ဖလိတ၂+ရုက္ခ] အသီးသီး
သောသစ်ပင်။ ဣဒံ အဂါရမဇ္ဈေ ဖလိတရုက္ခ-
သဒိသံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၆။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၃၄၆။)

ဖလိတဝိဝရ (န) [ဖလိတ၁+ဝိဝရ] ကဲ့သော
အပေါက်အကြား။ နရကေဟိ ဘူမိယာ
ဖလိတဝိဝရေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။

ဖလိတသီသ (တိ) [ဖလိတ၂+သီသ] အသီးနှင့်
တူသော ဦးခေါင်းရှိသော၊ သူ။ ဖလသီသ-
ကြည့်။

ဖလိတဟဒယ (တိ) [ဖလိတ၁+ဟဒယ] ကဲ့သော
နှလုံးရှိသော၊ နှလုံးကဲ့သော၊ သူ။ ဖလိတ

ဟဒယော ကာလက်တော သော ဧဝ ဒဟ-ရော စ နိဒဿန်။ အပ၊၄၆။၁၇၃။

ဖလိတောကာသ (ပု) [ဖလိတ + သြကာသ] ကွဲရာအရပ်၊ ကွဲသောနေရာ။ ဖုလ္လန္တိ ဖလိ-တောကာသော။ ဝိ၊၄၊၆၃။

ဖလိတွာ (ကြို၊ ဝိ) [ဖလ+တွာ] ကွဲ၍။ တသ္မိ စက္ခုပထံ ဝိဇဟန္တေ ဟဒယံ ဖလိတွာ မတော၊ ခမ္မ၊၄၊၁၁၀။ (–သုတ္တနိ၊၄၊၁၊၁၇၃။)

ဖလိန (တိ) [ဖလ+လ္ဟန။ ဓာန်ဒ်။၅၄၁။ ထိ-၌ ဖလိနီ] အသီးရှိသော (သစ်ပင်)။ (ဓာန်။ ၅၄၁-၌ အသီးသီးသောသစ်ပင် ပရိယာယ် ၃-ပုဒ်တို့တွင် ဖလိန-ကို ပြဆို၍ ပုလ္လိင်ဟုညွှန်ပြ၏။) ဒါရကာ ဖလိနေ ဒုမေ။ စရိယာ။ ၃၉၄။ (–ဇာ၊၄၊၇။၃၄၆။) ဘိက္ခု ဖလိနိ-သာခံ ဆာယတ္ထာယ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၄၊၃။၁၁၆။ ဖလိနေတိ ဖလဝန္တေ။ စရိယာ၊ ၄။၈၈။

ဖလိနိသာခါ (ထိ) [ဖလိနီ+သာခါ] အသီးရှိသောသစ်ဧက်။ ဆာယတ္ထာယ ဝါ ဖလိနိသာခံ ဥက္ခိပိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ကခ်ါ။၂၃၁။ (–ကခ်ါ၊၌၊ သစ်။၃၄၉။)

ဖလိဘဥ္ဇနဋ္ဌ (ပု) [ဖလိ+ဘဥ္ဇန+အတ္ထ] အသီးရှိသောသစ်ပင်၏ ကျိုးပျက်ခြင်းသဘော။ အင်္ဂါပစ္စင်္ဂါနံ ဖလိဘဥ္ဇနဋ္ဌေန။ ထေရီ၊၄။၂၉၂။

ဖလိမ (တိ) [ဖလ+လ္ဟမ] အသီးရှိသော၊ အသီးနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဖလိမာ (ဇာ၊၁။၁၉၀) တိ ဖလေန ဥပေတော။ ဇာ၊၄၊၃။၄၆၉။

ဖလိရုက္ခ (ပု) [ဖလိ+ရုက္ခ] အသီးရှိသော သစ်ပင်၊ အသီးသီးသောသစ်ပင်။ ဖလိရုက္ခံ ပန အဟဿိယိတုံ ဝါ အာလမ္မိတုံ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ကခ်ါ။၂၃၀။

ဖလိဿတိ (ကြို) [ဖလ+ဿတ်] ကွဲလတ္တံ့။ ဖလတိ-ကြည့်။

ဖလိ² (တိ) [ဖလ+ဣ] အသီးသီးသော၊ အသီးရှိသော။ ဖလိ· အမ္ဗံ တိရောစ္ဆဒ်။ ဇာ၊၂။ ၁၇၁။ (–၁၇၂။ ဝိ၊၄။၂၄၄။ အပ၊၁။၂၁။) ဖလိ· အမ္ဗန္တိ ဖလိတံ အမ္ဗရုက္ခန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊၄၊၆။၇၅။ (–၇၆။)

ဖလိ³ (ကြို) [ဖလ+ဣ] ထစ်ချန်းပြီ။ ဖလတိ-ကြည့်။

ဖလုဂ္ဂတ (တိ) ဖလုဂ္ဂတမည်သော၊သူ။ ဣတော တေရသကပ္ပမ္ပိ၊ ဒ္ဝါဒသာသုံ ဖလုဂ္ဂတာ။ အပ၊ ၁။၁၀၁။ ထေရ၊၄၊၁။၂၂၀။

ဖလုဋ္ဌာန (န) [ဖလ+ဥဋ္ဌာန] အသီးဖြစ်ရာ။ ဖလုဋ္ဌာနံ ရုက္ခော အတ္ထိ။ မိလိန္ဒ။၃၁၂။

ဖလုတ္တမ (န) [ဖလ + ဥတ္တမ] မြတ်သော – ကောင်းသော – ချို့မြိန်သော – သစ်သီး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖလုတ္တမဒါယက (တိ) [ဖလုတ္တမ + ဒါ + ကွ။ ထိ-၌ – ဒါယိကာ] မြတ်သော သစ်သီးကိုလှူသော၊ သူ။ ဖလုတ္တမဒါယိကာ နာရီ။ ဝိမာန။ ၄၁။ ဖလုတ္တမံ ပနသဖလာဒိ။ ဝိမာန၊၄၄။ ၁၃၃။

ဖလုပစ္ဆေဒ (ပု) [ဖလ+ဥပစ္ဆေဒ] အကျိုးပြတ်စဲခြင်း။ ကာရဏူပစ္ဆေဒေန ဟိ ဖလုပစ္ဆေဒေါ သိယာ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၂၁၀။

ဖလုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဖလ+ဥပ္ပတ္တိ] (၁) ဖိုလ်ဖြစ်ခြင်း။ (၂) အကျိုးဖြစ်ခြင်း။ (၃) အသီးဖြစ်ခြင်း၊ အသီးသီးခြင်း။ (၁) လ္ဟတော စုတဿ တတ္ထ ဥပပန္နဿ ကုဟိံ· ဖလုပ္ပတ္တိတိ။ အဘိ၊က။ ၀၄။ (–မူလဋ္ဌိ၊၃။၄၄။) ကုဟိံ· ဖလုပ္ပတ္တိတိ တဿ အနာဂါမိနော အရဟတ္တဖလုပ္ပတ္တိ ကုဟိန္တိ ပုစ္ဆာ သကဝါဒိဿ။ အဘိ၊၄၊၃။ ၁၄၇။ (၂)ဖလုပ္ပတ္တိ· က-ရဃတီတိ က-ရဏံ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၁၉၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၃။ ပေတ၊ ၄။၂၀။) (၃) ဖလုပ္ပတ္တိ ကဒလိယာ ပဏ္ဍာ-

ဝါယ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဌ။ ၂၂၄။ အံ၊ဌီ၊၂။ ၃၁၂။

ဖလုပ္ပတ္တိအဘိမုခ (တိ) [ဖလုပ္ပတ္တိ+အဘိမုခ] အကျိုးဖြစ်ခြင်းသို့ ရှေးရှုသော(အကြောင်း)။ ပဂေဝ ဝိဇ္ဇမာနဿ ယာ ဖလုပ္ပတ္တိအဘိမုခ-တာ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၇။

ဖလုပ္ပတ္တိဌာန (နာ) [ဖလုပ္ပတ္တိ+ဌာန] အကျိုးဖြစ်ရာဌာန။ တတ္ထာတိ ဖလုပ္ပတ္တိဌာနေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၃၁၄။

ဖလုပ္ပတ္တိနိသေဓက (တိ) [ဖလုပ္ပတ္တိ+နိသေဓက] ဖိုလ်ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော။ န ဟိ မဂ္ဂသမာဓိမှိ ဥပ္ပန္နေ တဿ ဖလုပ္ပတ္တိနိသေဓ-ကော ကောစိ အန္တရာယော အတ္ထိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၅။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၅၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၀၀။

ဖလုပ္ပတ္တိပစ္စယ (ပု) [ဖလုပ္ပတ္တိ+ပစ္စယ] အကျိုးဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဖလုပ္ပတ္တိပစ္စယာနံ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာဒီနံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဖလာ-ရဟဘာဝေါ အနိရောဓော။ ဥဒါန၊ဌ။၃၇။

ဖလုပ္ပါဒ (ပု) [ဖလ+ဥပ္ပါဒ] (၁) အသီးဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၁) ဖလတိသမ္မုတိ-ကြည့်။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖလုပ္ပါဒပစ္စယ (ပု) [ဖလုပ္ပါဒ+ပစ္စယ] အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်း။ တဿ သန္တာနေ ဖလုပ္ပါဒပစ္စယဘာဝေန ဥပ္ပတ္တိ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၃၈။

ဖလုပ္ပါဒန (နာ) [ဖလ+ဥပ္ပါဒန] (၁) ဖိုလ်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ (၂) အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်း။ (၁) မဂ္ဂစိတ္တဿ အနန္တရံ ဖလုပ္ပါဒနေ သမတ္ထ-ဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၉၂။ (၂) ယသ္မိံ ခဏေ ပစ္စယော အတ္တနော ဖလုပ္ပါဒနံ ပတိ-ဗျာဝဋော နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဌီ၊၂။၅၁။ (–နေတ္တိ၊ဌီ။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၂၃၀။)

ဖလုပ္ပါဒနသမတ္ထ (တိ) [ဖလုပ္ပါဒန+သမတ္ထ] အကျိုး ဖြစ်စေ ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ သဥ္ဇာဟန္တိ ဖလုပ္ပါဒနသမတ္ထတာဝသေန သဗ္ဗာပါရံ။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၆၃။ (–မ၊ဌီ၊၃။၂၁၆။)

ဖလုဗီဇ (နာ) [ဖလု+ဗီဇ] အဆစ်မျိုးစေ့။ မူလ-ဗီဇံ ခန္ဓဗီဇံ ဖလုဗီဇံ အဂ္ဂဗီဇံ ဗီဇဗီဇမေဝ ပဉ္စမံ။ ဒီ၊၃။၃၆။ (–သံ၊၂။၄၄။) ဖဋ္ဋ-လည်းကြည့်။

ဖလူပဂ (တိ) [ဖလ+ဥပ+ဂမု+ကို] အသီးကို ဆောင်သော၊ အသီးသီးသော။ ဖလူပဂါ ရုက္ခာ ဖလပိဏ္ဍိဘာရသဟိတာ အဟေသုံ။ အပ၊ဌ၊၁။၉၀။ (–ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆၆။ ဥဒါန၊ဌ။ ၁၃၂။)

ဖလူပဂရုက္ခ (ပု) [ဖလူပဂ+ရုက္ခ] အသီးသီးသော သစ်ပင်။ ဖလူပဂရုက္ခာ ဖလေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတာ အဟေသုံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၉။ (–ဇာ၊ဌ၊၁။၈၈။)

ဖလူ(လော)ပစာရ (ပု) [ဖလ+ဥပစာရ] အကျိုး၏ အနီးဌ် ဖြစ်ခြင်း၊ အကျိုး၏ အမည်ကို အကြောင်းဌ်တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ ဖလူ-ပစာ။ တသ္မာ ဇရာ “အာယုနော သံဟာနီ”-တိ ဖလူပစာရေန ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၇။ မ၊ ဌ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဌ၊၂။၁၁။ ဖလူပစာရေနာတိ ဖလဝေါဟာရေန။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၃၃၇။ ဖလော-ပစာရေန သင်္ခါရာ “သတ္တာ”တိ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၆၂။ (–၂၀၆။ မူလဋီ၊၂။၅၁။)

ဖလူပစာရတ္ထ (တိ) [ဖလူပစာရ+အတ္ထ] ဖလူ-ပစာအနက်ရှိသော။ နာမပညတ္တိယာ ကရဏ-သတ္တိသင်္ခါတာ ဥပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိ ဖလူ-ပစာရတ္ထာ။ နေတ္တိ၊ဝ။၈။

ဖလူပစာရသိဒ္ဓ (တိ) [ဖလူပစာရ+သိဒ္ဓ] ဖလူ-ပစာအားဖြင့် – ပြီးသော – ထင်ရှားသော။ ဖရဏပွကာရ-ကြည့်။

ဖလူပဇီဝိ (တိ) [ဖလ+ဥပ+ဇီ+ဏိ] အကျိုးကို မှီ၍ အသက်မွေးသော၊ သူ။ နာနာဂကမ္မာနံ ဖလူပဇီဝိနော သတ္တာ။ ဇာ၁၊၄၈၁၆၂။

ဖလူပပတ္တိ (ထီ) [ဖလ+ဥပပတ္တိ] အကျိုးဖြစ်ခြင်း၊ အကျိုးပြီးခြင်း။ သကမ္မုနာ ဟောတိ ဖလူပပတ္တိ။ ဇာ၁၁၃၇၀။ (–ဇာ၁၂။၃၀၄။) သကမ္မုနာတိ အတ္တနာ ကတကမ္မေနေဝ သတ္တာနံ ဖလူပပတ္တိ ဖလနိပ္ဖတ္တိ ဟောတိ။ ဇာ၁၄၈၄။

ဖလူပပန္န (တိ) [ဖလ+ဥပပန္န] အသီးနှင့်ပြည့်စုံသော၊ အသီးများသော။ ဖလူပပန္နံ ဗဟုဖလံ။ မ၁၄၃။ (–ဇာ၁၁။၁၀၉။ ဇာ၁၄၃။ ၄၆၈။) ဖလူပပန္နန္တိ ဖလေဟိ ဥပေတံ။ မ၁၄၃။ ၂၄။

ဖလူပဘောဂ (ပု) [ဖလ+ဥပဘောဂ] (၁) အကျိုးကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်း။ (တိ) (၂) အသီးကို – သုံးဆောင် – စား – သော၊ သူ။ (၁) သတိ ပန တသ္မိံ သိယာ ဖလူပဘောဂေါ။ ဒီ၁၄၊၁။၁၀၀။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖလူပဘောဂမက္ကဋ္ဌ (ပု) [ဖလူပဘောဂ+မက္ကဋ္ဌ] အသီး – သုံးဆောင် – စား – သောမျောက်။ တတ္ထ ရုက္ခံ စာလေန္တော ဖလူပဘောဂမက္ကဋ္ဌော ဝိယ။ ထေရ၁၄။၃၁၄။

ဖလူပဘောဂါဘာဝ (ပု) [ဖလူပဘောဂ+အဘာဝ] အကျိုးကိုသုံးဆောင်ခံစားမှုမရှိခြင်း။ ပုဗ္ဗေ ကတာနမ္မိ ဝါ အာယတိံ ဖလူပဘောဂါဘာဝေန။ သုတ္တနိ၁၄၂။၁၅၉။

ဖလေယျ (ကြိ) [ဖလ+ဧယျ] (၁) ကဲ့ရာ၏။ (၂) သီးရာ၏။ ဖလတိ-ကြည့်။

ဖလေသီ (တိ) [ဖလ+သေ+ဏီ] သစ်သီးကို ရှာမှီးသော၊ သူ။ ဖလေသိနော ဆဒနံ ဝိပ္ပဟာယ။ ထေရ။၃၀၀။ (–၃၅၀။) ဖလာနိ သေန္တိတိ ဖလေသိနော။ ထေရ၁၄၂။၁၆၉။

ဖလောဒယ (ပု) [ဖလ+ဥဒယ] ဖိုလ်၏ဖြစ်ခြင်း။ မဂ္ဂပယောဂါနံ ဖလောဒယေန ပဋိပဿဒ္ဓဘာဝေါ ဝါ။ ပဋိသံ၁၄၁။၉၁။ (–မဟာနိ၊ ၄။၃၉၄။)

ဖလ္လတိ (ကြိ) [ဖလ+အ+တိ] သီး၏။ အတ္တဃာတာယ ဖလ္လတိ (ဓမ္မ။၃၀) အတ္တနော ဃာတတ္ထမေဝ ဖလတိ။ ဓမ္မ၁၄၂။၁၀၀။

ဖလ္လိယ (ပု) နှောပင်။ (ဇာတ်ဝတ္ထု)။ ဖလ္လိယာ-(ဇာ၂။၃။၃၄၀) တိ ဖလ္လိယရုက္ခာ နာမ။ ဇာ၁၄၇။၃၀၅။ ဖလ္လိယရုက္ခာ နာမာတိ သောမဝဏ္ဏသာရာ ရုက္ခာ။ ယေသံ ဟိ ကတာ ဖလကာဒယော ဝဿောဒကေန သမ္မုဋ္ဌာ အစိရေနေဝ ဇီဏ္ဏာ ဟောန္တိ။ ဇာ၁၌၊သစ်၁၃-နဝမ်း။

ဖဿ ၁ (ပု) [ဖုသ+ဏ။ ဖုသတီတိ ဖဿော။ အာရမ္မဏံ ဖုသန္တီ ဧတေန, သယံ ဝါ ဖုသတိ, ဖုသနမတ္တမေဝ ဝါ ဧတန္တိ ဖဿော။ အဘိ၁၄၊၁။၁၅၁။ ပဋိသံ၁၄၁။၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၁၌၁။၄၀၃။ ရူ၁နှ၁။၃၅၇။ နိတိ၁ခ၁။၁၀၉။ ဖုသိယတေတိ ဖဿော။ နိရုတ္တိ၁နှ၁။၅၃၄။] (၁) အာရုံကို တွေ့ထိတတ်သောသဘော။ တွေ့ထိကြောင်းသဘော။ တွေ့ထိခြင်း။ တွေ့ထိမှု၊ ဖဿစေတသိက်။

ဖဿ၏ ဓမ္မဝဝတ္ထာန် ၄-ပါး—ဖုသနလက္ခဏော၊ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ သံဃဋ္ဋနရသော၊ ဝိညာဏ်နှင့်အာရုံကို ပေါင်းဆုံ စပ်ဟပ်ပေးခြင်း ကိစ္စရှိ၏။ ဝါ၊ ဝတ္ထု၊အာရုံတို့ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း အကျိုးရှိ၏။ သန္ဓိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဝတ္ထု၊အာရုံ, ဝိညာဏ်တို့ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောတရားဟု ယောဂီ၏ဉာဏ်တွင် ထင်မြင်ခြင်း ပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိ၏။ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ခံစားမှု ဝေဒနာ ဟူသောအကျိုး ပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိ၏။ အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနော၊ဒွါရခြောက်ပါးသို့ ရွေ့ရှူကျရောက်

ဖဿ၏ ကိစ္စရသ—ဖဿ၏ လုပ်ငန်း ကိစ္စမှာ စိတ်နှင့်အာရုံကို ဆက်စပ်ပေးခြင်း(သဃ်ဥနရသ)ဖြစ်၏။ စိတ်သည် ဖဿနှင့်ကင်း၍ မိမိအလိုလို အာရုံကို မယူနိုင်ချေ။ ဖဿ-က မိတ်ဆက် ပေးမှုကြောင့်သာလျှင် စိတ်သည် အာရုံကိုယူနိုင်၏။ မြင်သိစိတ်(စက္ခုဝိညာဏ်)ကို အဆင်း(ရူပါရုံ)နှင့်ဆက်စပ်ပေး၏။ ကြားသိစိတ်(သောတဝိညာဏ်)ကို အသံ(သဒ္ဒါရုံ)နှင့် ဆက်စပ်ပေး၏။ နံသိစိတ်(ဃာနဝိညာဏ်)ကို အနံ့(ဂန္ဓာရုံ)နှင့် ဆက်စပ်ပေး၏။ လျှာသိစိတ်(ဇိဝှါဝိညာဏ်)ကို အရသာ(ရသာရုံ)နှင့် ဆက်စပ်ပေး၏။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်)ကို အတွေ့အထိ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)နှင့် ဆက်စပ်ပေး၏။ ကြံသိစိတ်(မနောဝိညာဏ်)ကို သဘောတရားအာရုံ(ဓမ္မာရုံ)နှင့် ဆက်စပ်ပေး၏။ ဤသို့လျှင် ဖဿသည် ဝိညာဏ် ခြောက်ပါးကို အာရုံခြောက်ပါးနှင့် စပ်ဟပ်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်လေသည်။

ဖဿ၏ သမ္ပတ္တိရသ—အာရုံနှင့် ဝတ္ထုရုပ်တို့ ထိခိုက်ခြင်း (သဃ်ဋ္ဌန)ကြောင့် ဖဿဟူသော အာကျိုးတရား ပေါ်ထွက်လာသည်။

မိလိန္ဒပဉ္ဉာပါဠိတော် (နှာ-၆၁)၌ ဖဿဖြစ်ပုံကိုဆိတ်နှစ်ကောင်ဝေ့ခတ်သောဥပမာ, လင်းကွင်းနှစ်ခု တီးခတ်သော ဥပမာ, လက်ဝါးနှစ်ဖက် တီးခတ်သော ဥပမာတို့ဖြင့် ရှင်းလင်း ဟောကြားထားလေသည်။ ဆိတ်နှစ်ကောင်ခတ်သော ဥပမာ၌ 'ဆိတ်တကောင်သည် ရူပါရုံစသော အာရုံတရားနှင့် တူ၏။ အခြား ဆိတ်တကောင်သည် စက္ခုပသာဒစသော ဝတ္ထုရုပ်နှင့်တူ၏။ ထိုဆိတ်နှစ်ကောင် တွေ့ဆုံ ဝေ့ခတ်မိခြင်းသည် ဖဿဖြစ်ပုံနှင့် တူ၏။ လင်းကွင်းတီးသော ဥပမာ၌ လင်းကွင်းတခုသည် ရူပါရုံစသော အာရုံတရားနှင့်တူ၏။ အခြား လင်းကွင်း တခုသည် စက္ခုပသာဒစသော ဝတ္ထုရုပ်နှင့် တူ၏။ လင်းကွင်းနှစ်ခုတို့ ပေါင်းဆုံထိခိုက်ခြင်းသည် ဖဿဖြစ်ပေါ်ထင်လာသော အာရုံခြောက်ပါးလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရင်းရှိ၏။

ဖဿ၏ လက္ခဏာ—ဖဿသည် အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ထိတွေ့မှု(သပ္ပဋိဃ)သဘောသည် ရုပ်တရားများမှာသာ ရှိ၏။ ဖဿသည် နာမ်တရားဖြစ်ပါလျက် အဘယ်သို့လျှင် အာရုံကို တွေ့ထိနိုင်ပါသနည်းဟုမေးဖွယ်ရှိ၏။ အမှန်မှာ ဖဿသည် အာရုံကိုတွေ့ထိရာ၌ ရုပ်ဝတ္ထုနှစ်ခုတို့ ထိတွေ့သကဲ့သို့ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ထိတွေ့ခြင်းမျိုးမဟုတ်၊ တိုက်ရိုက်မတွေ့ထိသော်လည်း တွေ့ထိသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သည်ကို ဖုသနလက္ခဏာဟု ဆိုရသည်။ စိတ်ကဲ့သို့ အာရုံကို သိကာမတ္တမျှ မဟုတ်။ အာရုံ၏အကောင်းအဆိုး အရသာကိုဝေဒနာဖြင့် ထိထိမိမိ ခံစားနိုင်အောင် ထိခိုက်တတ်သောသဘောကို ဖုသနလက္ခဏာဟု ခေါ်သည်။

ဥပမာအားဖြင့် ပြရပါမူ ချဉ်သီးစားနေသူကိုမြင်ရသောသူအား မိမိကိုယ်တိုင် မစားရသော်လည်း စားရဘိသကဲ့သို့ တံတွေးလျှာရည်ယိုခြင်း, ပါးရွဲ့ခြင်း, သစ်ပင်ခေါင်ဖျားသို့ တက်နေသူကို မြင်ရသောသူသည် မြေပေါ်မှာရပ်နေပါလျက် မိမိကိုယ်တိုင် သစ်ကိုင်းဖျား လျှောက်နေရဘိသကဲ့သို့ ကြောက်ဒူးတုန်ခြင်း, သနားကြင်နာတတ်သူသည် သူတပါး သတ်ဖြတ်ညှဉ်းဆဲ ခံနေရသည်ကို မြင်ရသောအခါ မိမိကိုယ်တိုင် ခံနေရဘိသကဲ့သို့ တကိုယ်လုံး တုန်လှုပ်ခြင်း, (အနုဋ္ဌီ၊၁။၉၃။) ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဘီလူး သဘက် စသည်ကို မြင်တွေ့သောအခါ ခြေလက်မသယ်နိုင်မှင်သက်မိ ငိုင်နေခြင်း(အဘိ၊၀တာရ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၉၁။) ကျားမြင်လျှင် ခွေးဖင်သိခြင်း၊ လုံဖျား ပုစင်းနား ကျီးကန်း ကြောက်ချေးပါခြင်း စသည်တို့သည် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ မတွေ့ထိရပါဘဲလျက် ဖဿဓာတ် ထိခိုက်မှု အရှိန်ပြင်းထန်လွန်းသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

မှုနှင့် တူ၏။ လက်ဝါးနှစ်ဖက် တီးခတ်သော ဥပမာ၌ လက်ဝါးတဖက်သည် ရှုပါရုံစသော အာရုံတရားနှင့် တူ၏။ အခြားလက်ဝါးတဖက်သည် စက္ခုပသာဒစသော ဝတ္ထုရုပ်နှင့် တူ၏။ လက်ဝါးနှစ်ဖက် တွေ့ဆုံ တီးခတ်မှုခြင်းသည် ဖဿဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့် တူ၏။

ပဋ္ဌဒ္ဓါရိက ဖဿနှင့် မနောဒ္ဓါရိက ဖဿ အထူး—စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ ဟူသော ပဋ္ဌဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သော ဖဿသည် တွေ့ထိခြင်း (ဖုသန) လက္ခဏာရှိ၏။ စက္ခုပသာဒ စသော ဝတ္ထုနှင့် ရှုပါရုံစသော အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်း (သံဃဋ္ဋန)ကိစ္စရှိ၏။ မနောဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သော ဖဿသည် အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း(ဖုသန)လက္ခဏာသာရှိ၍ ဝတ္ထုနှင့် အာရုံတို့ ထိခိုက်ခြင်း(သံဃဋ္ဋန)ကိစ္စမရှိ။ ဤသို့ ဖဿနှစ်မျိုး ထူးခြားကြောင်းကို မဟာအဋ္ဌကထာ၌ ဆို၏။(အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁)။

ထိုမဟာအဋ္ဌကထာဆရာ၏ ဝါဒကို အနုဋ္ဌီကာ ဆရာက ကေစိဝါဒဟုပြု၍ ပယ်ခဲ့သည်။ ထိခိုက်မှု(သံဃဋ္ဋန)ဟူသည် ဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံတို့သည် တိုက်ရိုက် ထိခိုက်သည် မဟုတ်။ တိုက်ရိုက် ထိခိုက်ပုံနှင့် တူညီသောကြောင့် သဒိသူပစာအားဖြင့် တင်စား၍ ဝတ္ထုအာရုံ ထိခိုက်သည်ဟု ဆိုရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌဒ္ဓါရ၌ ဝတ္ထုနှင့်အာရုံ ထိခိုက်မှု ရှိသကဲ့သို့ မနောဒ္ဓါရ၌လည်း အာရုံနှင့် နာမ်တရားတို့ ထိခိုက်မှု(သံဃဋ္ဋန)ကိစ္စ ရှိသည်သာ ဖြစ်၏။ ပဋ္ဌဒ္ဓါရိကဖဿနှင့် မနောဒ္ဓါရိကဖဿ နှစ်မျိုးလုံး၌ ထိခိုက်မှု(သံဃဋ္ဋန)ကိစ္စရှိသောကြောင့် တစုံတရာ ထူးခြားမှု မရှိ။ တူညီကြလေသည် (အနုဋ္ဌီ၊၁။၉၃)။

ကာရကပစ္စုပဋ္ဌာန်— ဖဿသည် ဝတ္ထု အာရုံ ဝိညာဏ် ဤတရား သုံးပါးတို့ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောတရားဟု ဝိပဿနာရှုသော ယောဂီ၏ ဉာဏ်တွင် ထင်မြင်ခြင်း (သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်)ရှိ၏။ "စက္ခုဥ္စ ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ၊ တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော"။ စက္ခုဝတ္ထုနှင့် ရှုပါရုံတို့ကို အစဲပြု၍ စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုစက္ခုဝတ္ထု ရှုပါရုံ၊ စက္ခုဝိညာဏ် သုံးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံမိခြင်းသည် ဖဿဖြစ်၏(သံ၊၁။၃၀၀)ဟူသော ပါဠိတော်စကားရပ်၌ ပေါင်းဆုံခြင်းမျက်ိုသာ ဖဿဟု ခေါ်သည်မဟုတ်။ ထိုဟူးသုံးပါး ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖဿဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု မှတ်ရမည်။

ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်— တွေ့ထိမှု ဖဿသည် ခံစားမှု ဝေဒနာဟူသော အာ္ဂါ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိ၏။ ဥပမာ—ချိပ်တောင့်တခုကို မီးကျီးခဲအနီး၌ ထားသောအခါ ချိပ်တောင့်, ချိပ်သား အတွင်း၌ အပူဓာတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့အပူဓာတ်သည် မိမိမှီရာ ချိပ်တောင့်ကို ပျော့ပျောင်းနူးညံ့စေ၏။ မူလ အကြောင်းတရား ဖြစ်သော မီးကျီးခဲကို ပျော့ပျောင်းအောင် ပြုလုပ်ခြင်းမရှိ။ ထို့အတူ ရှေးရှုထင်လာသော အာရုံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖဿသည် မိမိမှီရာ စိတ်၌သာလျှင် သုခဒုက္ခ ဝေဒနာတို့ကို ဖြစ်စေ၏။ မူလအကြောင်းရင်းဖြစ်သော အာရုံ၌ ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်စေခြင်းမရှိ။

အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာန်— ဒွါရခြောက်ပါး၌ ရှေးရှုကျရောက် ထင်လာသော အာရုံခြောက်ပါးလျှင်နီးစွာသောအကြောင်းရင်း ပဒဋ္ဌာန်ရှိ၏။ ဖဿ၏ လုပ်ငန်း တာဝန်မှာ ဝိညာဏ်နှင့်အာရုံကို ထိခိုက်စပ်ဟပ်ပေးရမည်ဖြစ်၏။ ထိုတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အာရုံတခုခုသည် ဒွါရတခုခု၌ ရှေးရှုကျရောက်ထင်လာရမည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးရှုထင်လာသောအာရုံသည် ဖဿဖြစ်ရန် အနီးဆုံးအကြောင်း(ပဒဋ္ဌာန်)ဖြစ်သည်(အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၅၁-၂။ အဘိ၊ဝတာရ။၂၁။ မူလဋ္ဌီ၊၁။

ဂဖ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၉၃။ အဘိ၊၀တာရ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။ ၂၉၀။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၅)။

သဋ္ဌာယတနပဒဋ္ဌာန်— သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ(နှာ-၁၂၉)၌ သဋ္ဌာယတနပဒဋ္ဌာနော၊အာယတန ခြောက်ပါးလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရင်းပဒဋ္ဌာန်ရှိ၏ဟု ပြဆိုထားသည်။

ဤကား "သဋ္ဌာယတနပစ္စယာ ဖဿော" ဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်အရ ပဒဋ္ဌာန်ကို ပြခြင်းဖြစ်၏။ ဤ၌ "သဋ္ဌာယတန" အရကို နှစ်မျိုးခဲ့ခြားယူကြ၏။ အကြောင်းနှင့် အကျိုးသည် ဖြစ်စဉ် တခုတည်းအတွင်း (ကေသန္တတိ)၌သာ အကျုံးဝင်ရမည်ဟု ယူဆသော ဆရာတို့က အရူပဘုံအတွက် မနာယတန (ဆဋ္ဌာယတန)နှင့် ပဥ္စဝေါကာရဘုံအတွက် စက္ခုစသော အာယတနခြောက်ပါး (သဋ္ဌာယတန)ဟူ၍ အတွင်း အာယတနခြောက်ပါးကို ယူကြသည်။ အကြောင်းတရားသည် အတွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်နှင့် ပြင်ပဗဟိဒ္ဓသန္တာန် နှစ်ပါးလုံး (ဘိန္နသန္တတိ)၌ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ယူဆသော ဆရာတို့က အတွင်းအာယတန ခြောက်ပါးကိုသာမက ရူပါရုံစသော ပြင်ပ အာယတန ခြောက်ပါးတို့လည်း သဋ္ဌာယတနပုဒ်အရ အလိုရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် သဋ္ဌာယတနပဒဋ္ဌာနောအရ ဖဿ၏နီးစွာသော အကြောင်းတရားများကား စက္ခုစသော အတွင်း အာယတနခြောက်ပါး၊ တနည်း၊ အာယတန ဆဲ့နှစ်ပါးလုံးဖြစ်သည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၉၊၁၆၈)။

နာမရူပပဒဋ္ဌာန်— သုတ်မဟာဝါပါဠိတော်မဟာနိဒါနသုတ်(နှာ-၄၈)၌ "နာမရူပပစ္စယာ ဖဿော" ဟူ၍ ဟောတော်မူရာ နာမ်ရုပ်သည် ဖဿ၏နီးစွာသော အကြောင်းရင်းပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သည်။ "သဋ္ဌာယတနပစ္စယာ ဖဿော"၌ ဖဿအရ လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါးကိုသာ ယူရသည်။ "နာမရူပပစ္စယာ ဖဿော"၌ ဖဿအရ စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၌ ယှဉ်သော ဖဿအားလုံးကို ယူရမည်။ ထိုဖဿ၏ အကြောင်းတရားသည်လည်း စိတ် စေတသိက် ဟူသော နာမ်တရားနှင့် ရုပ်တရားအားလုံးပင် ဖြစ်သည်ဟု ပြတော်မူလိုသောကြောင့် "နာမရူပပစ္စယာ ဖဿော" ဟု ဟောတော်မူသည် (ဒီ၊၂။၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇)။

ပဒဋ္ဌာန်သုံးမျိုးညှိနှိုင်းခြင်း— ဤသို့ ပဒဋ္ဌာန် သုံးမျိုးခဲ့ခြားပြခြင်းသည် တခုနှင့်တခု ဆန့်ကျင်သည်ဟု ထင်ရသော်လည်း အကယ်စင်စစ် ဆန့်ကျင်မှုမရှိပေ။ အကြောင်းမူဖဿသည် ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဏ်သုံးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာရကား ထိုသုံးပါးလုံးသည် ဖဿ၏ နီးကပ်သော အကြောင်းတရားများ (ပဒဋ္ဌာန်) သာလျှင် ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် အာရုံကိုသာ ပဒဋ္ဌာန်အဖြစ်ဖြင့် "အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနော" ဟု ထုတ်ပြခြင်းသည် အထက်ပါ အကြောင်းတရား သုံးပါးအနက် တစိတ်တဒေသကို ထုတ်ပြခြင်းဖြစ်၏။ အာယတန ခြောက်ပါးကိုသာ ပဒဋ္ဌာန်အဖြစ်ဖြင့် "သဋ္ဌာယတနပဒဋ္ဌာနော" ဟု ထုတ်ပြခြင်းသည် အထက်ပါ အကြောင်းတရားသုံးပါးအနက် ဝတ္ထု၊ ဝိညာဏ်ဟူသော အကြောင်းနှစ်ပါးကိုသာ ထုတ်ပြခြင်းဖြစ်၏။ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးကို ပဒဋ္ဌာန်အဖြစ်ဖြင့် "နာမရူပပဒဋ္ဌာနော" ဟု ထုတ်ပြခြင်းသည် အထက်ပါ အကြောင်းတရားသုံးပါးလုံးကို စုပေါင်း၍ အကြင်းမဲ့ထုတ်ပြခြင်း ဖြစ်လေသည်။

အနန္တလေးပါးနှင့် ဖဿအပြားအနန္တ— အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ဖဿစေတသိက်သည် တပါးသာ ဖြစ်သော်လည်း ဒွါရခြောက်ပါး၌ ဖြစ်သောအားဖြင့် စက္ခုသမ္ဖဿ၊ သောတသမ္ဖဿ၊ ဃာနသမ္ဖဿ၊ ဇိဝှါသမ္ဖဿ၊ ကာယသမ္ဖဿ၊ မနော-

သမ္မဿဟူ၍ ဖဿခြောက်ပါး ပြားလေသည် (မ၊၁။၆၄-စသည်)။ သင်္ခါယတနပစ္စယာ-ဖဿော၌ ဖဿယှဉ်သော လောကီဝိပါက် စိတ် ၃၂-ပါးရှိရာ ဖဿစေတသိက်သည်လည်း မိမိယှဉ်ရာ စိတ်နှင့် အညီအမျှဖြစ်၍ ဖဿ ပေါင်း ၃၂-ပါး ပြား၏ (အဘိ၊၁၄၊ ၂။၁၆၈။ မ၊၃၊၁။ ၂၂၆)။ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၌ ဖဿ ယှဉ်ရာစိတ် ၈၉-ပါးရှိရာ ဖဿလည်း ၈၉-ပါး ပြားလေသည်၊ (အဘိ၊၁၄၊ ၂။၁၆၉)။ ဝိဘင်း ကျမ်း၌ ဖဿ အပါအဝင်ဖြစ်သော သခါ-ရက္ခန္ဓာကို တိက်ဒုက်တို့ဖြင့် စက်လှည့်မြွေက် ပွါး ဟောကြားတော်မူရာ သခါရက္ခန္ဓာ ပေါင်း ၁၉၂၂၆၄-ဖြစ်၍ ဖဿလည်း ၁၉၂၂၆၄ ဖြစ်လေသည်၊ (အဘိ၊ဝိ၊မြန်၊၁၀၂)။ ဆုံးစ မထင်သော အနန္တ ကောင်းကင်ကြီးထဲတွင် စကြဝဠာ အနန္တဖြစ်သော စကြဝဠာ များစွာတို့တွင် စကြဝဠာ တခုစီ တခုစီ၌ သတ္တဝါ အနန္တရှိ၏။ ထိုသတ္တဝါ အနန္တတွင် သတ္တဝါတဦးစီ၌ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း မရပ် မနား တဖွားဖွားဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ္တ-ပွါဒ်များမှာ မရေမတွက်နိုင်။ အနန္တဖြစ်၏။ ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ်များ ဖြစ်လေတိုင်း၌ ဖဿစေ-တသိက်ပါဝင်နေရကား ဖဿပေါင်း အနန္တ ဖြစ်လေတော့သည် (အဘိ၊၄၊၁။ ၂၀၅)။

ဖဿစေတသိက်ကို ရှေးဦးစွာ ဟောရပုံ မဟာသံသိကဂိဏ်းဝါဒ။ သို့မဟုတ် မဟာ-အင်္ဂကဏ္ဍဝါဒ — ဤအခန်းတွင် စိတ်၏ ပထမဆုံး ကျရောက်ခြင်းသဘောကို ဖဿဟု ခေါ်သည်၊ ဆိုပြင် "ဖုဋ္ဌော ဘိက္ခဝေ ဝေဒေတိ၊ ဖုဋ္ဌော စေတေတိ၊ ဖုဋ္ဌော သဉ္ဇာနာတိ"။ ဖဿဖြင့် တွေ့ထိပြီးသော အာရုံကိုခံစား၏။ လှုံ့ဆော် ၏။ မှတ်သား၏။ (သံ၊ ၂။ ၂၉၁)ဟူသော ပါဠိတော်ကိုကိုးကား၍ အာရုံတခု ရွေရွေထင် လာရာ၌ ဖဿသည် ရှေးဦးစွာဖြစ်၏။ ဖဿ ဖြစ်ပြီးမှ ဝေဒနာသညာစသော သမ္မယုတ် တရားများဖြစ်ကြသည်။ဤသို့လျှင် ဖဿသည် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်တို့ထက် အလျင်စော၍ ပထမဖြစ်သောကြောင့် "တသ္မိံ သမယေ ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ ဟောတိ" စသည် ဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆို ကြလေသည်။

ထို့ပြင် နန်းပြာသာဒ်ကြီးတခု၌ တိုင်သာ လျှင် ပခနဖြစ်၍ ထုပ်, လျှာက်, ဒိုင်း, မြား တန်းတို့သည် တိုင်ကို မှီကြရ၍ တိုင်သည် အားကြီးသော အကြောင်းဖြစ်၏။ ထိုနည်း အတူ ဖဿနှင့်ယှဉ်ဘက် စိတ်စေတသိက်တရား များသည် ဖဿက အာရုံကို တွေ့ထိပေးမှသာ လျှင် မိမိတို့လုပ်ငန်းအသီးသီးကို လုပ်ဆောင် နိုင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် သမ္မယုတ်တရား အပေါင်းသည် ဖဿကိုယှဉ်ကြရ၍ ဖဿသည် ယှဉ်ဘက် စိတ်စေတသိက်တရားတို့၏ အား ကြီးသော အကြောင်း (ဗလဝပစ္စယ)ဖြစ် သည်။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိတော်၌ ဖဿကို ရှေးဦးပထမဟောခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။ကျွဲဝါဒနှစ်ခုကို အဘိဓမ္မာ-ဝတာရဋ္ဌကာသစ် (၁၊၂၀၉)၌ မဟာသံဃိက ဝါဒဟုဆို၍ အနုဒီပနီ (နှာ-၀၂)၌ မဟာ-အင်္ဂကထာဝါဒဟု ဆိုသည်။

အင်္ဂကထာဝါဒ — ကျွဲဝါဒကို အင်္ဂကထာ ဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသနှင့် အရှင်ဗုဒ္ဓ-ဒတ္တတို့က မနှစ်သက်သဖြင့် ပယ်ခဲ့သည်။ စိတ် တခုဖြစ်ပေါ်ရာ၌ ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် စိတ်စေ-တသိက်တရားအားလုံးသည် တပြိုင်နက် ဖြစ် ပေါ် ချုပ်ပျက်ကြ၏။ ဖဿကား ရှေ့ဦးဖြစ်၍ ဝေဒနာကား နောက်မှဖြစ်သည် စသည်ဖြင့် ရှေ့နောက်ခွဲခြား၍ မရနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် "သမ္မယုတ်တရားတို့ထက် ရှေးဦးစွာဖြစ်သော ကြောင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူ သည်"ဟု ဆိုခြင်းမှာ ယုတ္တိမရှိဟု ပယ်ခဲ့သည်။

ထို့ပြင် ဖဿသည် ဝေဒနာစသော တရား တို့၏ အားကြီးသော အကြောင်းတရား

ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရန် အထောက်အထား အကြောင်းပြချက် မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် "သမ္မယုတ်တရားအပေါင်း၏ အားကြီးသော အကြောင်းတရား (ဗလဝပစ္စယ)ဖြစ်သော ကြောင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူသည်"ဟု ဆိုခြင်းမှာလည်း ယုတ္တိမရှိဟု ပယ်ချခဲ့သည်။

ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောရခြင်း၏ အကြောင်းပြချက်တစုံတရာ ရှာရန်မလိုချေ။ ဟောရိုးဟောစဉ်မျှ (ဒေသနာကျမ)သာ ဖြစ်သည်။ "တသ္မိ သမယေ ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ ဟောတိ၊သညာဟောတိ"ပါဠိတော်၌ "ဝေဒနာ ဟောတိ၊ ဖဿော ဟောတိ" ဟူ၍ ဝေဒနာကို ရှေးဦးထား၍ ဆိုလိုကဆိုနိုင်သည်။ "သညာ ဟောတိ၊ဖဿော ဟောတိ" ဟူ၍ သညာကို ရှေးဦးထား၍ ဆိုလိုက ဆိုနိုင်သည်။ ဒေသနာအစဉ်အားဖြင့်သာ ဖဿကို ရှေးဦးဟောတော်မူခြင်းဖြစ်၍ ရှေနောက် အစီအစဉ်ကို မရှာကြံသင့်ဟု ပယ်မြစ်ခဲ့လေသည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀-၁။ အဘိ၊ဝတာရ။ ၂၁)။

ဋီကာဒါဒ—အထက်ပါ အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသနှင့် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ အဋ္ဌကထာဆရာကြီးများ၏ အယူအဆကို မနှစ်သက်သဖြင့် ဖဿသည် ဝေဒနာ၏ ထူးခြားသော အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်ဟူသော မဟာ အဋ္ဌကထာဝါဒကို ဋီကာဆရာကြီးများက ထပ်ဆင့်ထောက်ခံဖွင့်ပြကြပြန်သည်။

ဖဿအပါအဝင်ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်တရားစုသည် အာရုံနှင့် တွေ့ထိသောအခါ တပြိုင်နက်တည်း ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်ကြသည်။ ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည်လည်း တပြိုင်နက်တည်း ဖြစ်ကြပျောက်ကြသည်။ သို့ရာတွင် အလင်းရောင်နှင့် ဆီမီးသည် တပြိုင်နက်ဖြစ်ပေါ်ကြသော်လည်း ဆီမီးသည် အလင်းရောင်၏ အကြောင်းထူးတခု ဖြစ်သကဲ့သို့ ဖဿသည်လည်း ဝေဒနာ၏ အကြောင်းတခု ဖြစ်သောကြောင့် ဖဿသည် ဝေဒနာထက် ရှေးဦးဖြစ်သကဲ့သို့ ပြဆိုရခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဝေဒနာသည် စက္ခုစသော ဝတ္ထုရုပ်တို့နှင့်လည်း ရံခါကင်း၍ ဖြစ်နိုင်၏။ ဝိတက်လောဘစသော အချို့သော ယုဉ်ဘက် စေတသိက်များနှင့် ရံခါကင်း၍လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဖဿနှင့်ကင်း၍မူကား ဝေဒနာသည် တကြိမ်တခါမျှ မဖြစ်နိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဖဿသည် ဝေဒနာ၏ အားကြီးသောအကြောင်း (ဗလဝပစ္စယ)ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဖဿသည် ဝေဒနာအတွက်သာ အားကြီးသော အကြောင်းတရားမဟုတ် ယုဉ်ဘက် စိတ်စေတသိက်တရား အားလုံးအတွက် အားကြီးသော အကြောင်းထူးတခု ဖြစ်ပေသည်။ စိတ်စေတသိက်တရားတို့မှာ တွေ့ထိသော အခြင်းအရာ (ဖဿ)သာ မရှိပါက အာရုံသည် ထိုစိတ်စေတသိက်တို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်မည်မဟုတ်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဖဿသည် ယုဉ်ဖော်ယုဉ်ဖက် နာမ်တရားတို့အတွက် အားကြီးသောအကြောင်းထူးတခု ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ဝေဘန်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် "ဖဿော ဟောတိ"ဟူ၍ ဖဿကို ပထမဦးဆုံး ထုတ်ဖော် ဟောကြားတော်မူသည်၊ (မူလဋီ၊၁။၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၆၀)။

အနုဒီပနီဝါဒ—လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးသည်လည်း အနုဒီပနီကျမ်း (နှာ၊၈၂)၌ မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒကို ထောက်ခံ ရေးသားခဲ့သည်။ အာရုံ၌ စိတ်၏ ပထမဦးဆုံးကျရောက်သော အခြင်းအရာသည် ဖဿစေတသိက်က အာရုံကို တွေ့ထိသည်မည်၏ဟု မဟာအဋ္ဌကထာဆရာ ပြဆိုခြင်းမှာ ဖဿက အခြားသော စေတသိက်တို့ထက်စော၍ ပထမဦးစွာ

ပါးကို အမည်နာမ ထုတ်ဖော်ပညတ်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းမှာ ဖဿပင် ဖြစ်လေသည်၊ (မ၊၃၊၆၇)။ ဖဿထူးခြားမှုကို အစွဲပြု၍ ဝေဒနာထူးခြားမှု ဖြစ်ရသည်၊ (ဒီ၊၃။၂၅၄။ သံ၊၁။၃၅၈-၉။ ပဋိသံ။၈၄)။ မူလပဏ္ဏာသ ပါဠိတော် သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ်(နှာ-၆၅)တွင် နာမရူပဓုဒ်ကို ဟောကြားရာ၌ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဖဿ၊ မနသိကာရတို့သည် နာမ်မည်၏ဟု ဟောတော်မူ၏။ သခါရက္ခန္ဓာကို ပြရာ၌ စေတနာ၊ ဖဿ၊ မနသိကာရသုံးပါးကိုသာ ပြဆိုခြင်းမှာ ထိုစေတသိက် သုံးပါးတို့သည် အားအနည်းဆုံးသော စိတ်မှာပင် ယှဉ်တွဲပါဝင်နေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ (မ၊၃၊၁။ ၂၂၇)။ သတ္တဝါတို့ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနိုင်ရန် အရေးကြီးသော အကြောင်းတရားဖြစ်သောကြောင့် ဖဿကို အာဟာရ လေးပါးတွင် ထည့်သွင်း၍ ဖဿာဟာရဟု ဟောတော်မူ၏။ (မ၊၁။၅၉။ မ၊၃၊၁။၂၁၃)။ ခပ်သိမ်းသော သခါရတရားမှန်သမျှသည် ဖဿကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရလေသည်၊ (အံ၊၃။၁၅၃၊ ၂၄၁)။

ဖဿနှင့်အာဟာရ—သတ္တဝါတို့ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနိုင်ရန်အတွက် အဋ္ဌတ္တိကသန္တာန်၏ ထူးခြားသောအကြောင်းတရားကို အာဟာရဟု ခေါ်သည်။ အာဟာရလေးပါးကို ဟောကြားရာ၌ ဖဿကို ဒုတိယမြောက် အာဟာရအဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်။ (မ၊၁။၅၉)။ ဖဿာဟာရသည် အာရုံခံမရှိသော နွားမကြီးနှင့် တူသည်။ အာရုံခံမရှိသော နွားမသည် နံရံကိုမှီ၍ တည်ငြားအံ့။ နံရံကို မှီနေကုန်သော ပိုးမွှားတို့သည် ထိုနွားမကို ကိုက်ခဲကုန်ရာ၏။ အကယ်၍ သစ်ပင်ကို မှီငြားအံ့။ သစ်ပင်ကို မှီ၍နေကုန်သော ပိုးမွှားတို့သည် ထိုနွားမကို ကိုက်ခဲကုန်ရာ၏။ အကယ်၍ လဟာပြင်ကို အမှီပြု၍နေငြားအံ့။ လဟာပြင်ကို မှီနေကုန်သော ပိုးမွှားတို့သည် ထိုနွားမကို ကိုက်ခဲကုန်ရာ၏။ မည်သည့်အရပ်မဆို တခုခုသောအရာ၌

ဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ ဖဿစေတသိက်၏ အာရုံကိုတွေ့ထိမှုကိစ္စက ပဓာနဖြစ်သောကြောင့် ပထမဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဥပမာ "မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ"ဟုဆိုရာ၌ စိတ်သည် စေတသိက်တရားတို့၏ ဦးစီးခေါင်းဆောင် ပဓာနဖြစ်မှုကို ရှေ့သွား (ပုဗ္ဗင်္ဂမ)ဟု ဆိုလိုသည်။ စိတ်သည် စေတသိက်တရားတို့ထက် အချိန်ကာလစောခြင်း ရှေးဦးစွာ ဖြစ်သည်ကို ရှေ့သွား (ပုဗ္ဗင်္ဂမ)ဟု ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ ဤနည်းအတူ ဝေဒနာ၏ အာရုံအရသာ ခံစားမှု၊ သညာ၏ မှတ်သားမှု ကိစ္စတို့ထက် ဖဿ၏ အာရုံကို တွေ့ထိမှုက ပဓာနကျသောကြောင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ဖဿ၏အားကြီးသောအကြောင်း (ဗလဝပစ္စယ)ဖြစ်ပုံကို ဥပနိဝဏ္ဏသပါဠိတော် မဟာပုဏ္ဏမသုတ်(နှာ-၆၇)၌ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သခါရက္ခန္ဓာ၊ ဟူသော နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို အမည်သညာ ထုတ်ဖော်ပညတ်ရန် အကြောင်းတရားကား ဖဿသာလျှင် ဖြစ်၏ဟု ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ဖဿ၏ အားကြီးသောအကြောင်းဖြစ်ပုံမှာ သိသာလှပေသည်။ စိတ်သည် အာရုံကိုသိခြင်းသဘောအားဖြင့် အလုံးစုံသော စေတသိက်တို့၏ ရှေ့သွားဦးစီး ခေါင်းဆောင် ဖြစ်သကဲ့သို့ ဖဿသည် အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘောအားဖြင့် ကြွင်းသော စေတသိက်တရားတို့၏ ရှေ့သွား ဦးစီးခေါင်းဆောင် ဖြစ်သည် စသည်ဖြင့် ဖဿ၏ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပုံ အားကြီးသော အကြောင်း ဖြစ်ပုံများကို ထောက်ခံထားပေသည်။

ဖဿအရေးကြီးပုံ — ဖဿသည် နာမ်တရားများဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် အရေးအကြီးဆုံးသော အကြောင်းတရပ်ဖြစ်၏။ ဝေဒနာသုံးပါးသည် ဖဿလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိကုန်၏၊ (သံ၊၂။၄၁၆)။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သခါရက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ခန္ဓာ သုံး

၏။ အကယ်၍ ဖဿမဖြစ်ခဲ့လျှင် အာရုံ၏အရ သာကို မယူနိုင်, မရနိုင်သောကြောင့် ဝေဒနာဟု ဆိုအပ်သော သုံးဆောင်ခံစားမှုမှ ကင်းသဖြင့် တဏှာဖြစ်ခွင့် မရှိတော့ရကား ဝဋ်သုံးပါးလည်း ဖြစ်နိုင်တော့မည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဝဋ်သုံးပါး၏ စည်ကားကြီးကျယ်၍ နေသော အချက်၊ ဝဋ်သုံးပါးတည်းဟူသော နှောင်အိမ်ကြီးထဲ၌ သတ္တဝါတို့ မပျင်းမရိ မငြီးမငွေ့ မမုန်းနိုင်သော အချက်များသည် ဖဿ၏ လက်ချက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဘေးဒုက္ခအပေါင်း၏ အကြောင်းရင်း

ဖဿ—သတ္တဝါတို့သည် ချမ်းသာ ခံစားမှုကို အလွန်စုံမက်ကြ၏။ ချမ်းသာခံစားမှုဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက် ချမ်းသာမှုပေးနိုင်မည့် အာရုံကို တွေ့ထိရန် အမြဲကြိုးပမ်းနေကြ၏။ လှုပသော အဆင်းကို မြင်ရလျှင် ချမ်းသာမှုဖြစ်ပေါ်၏။ ထို့ကြောင့် လှုပသောအဆင်းကို မြင်တွေ့မှု (စက္ခုသမ္ဖဿ)အတွက် ထိုအဆင်းရုပါရုံရှာသို့ သွားရ၏။ ထိုအဆင်းရုပါရုံ ရရှိရေး အတွက် ဒုက္ခခံကြရ၏။ သာယာသောအသံကို ကြားတွေ့မှု (သောတသမ္ဖဿ), မွှေးကြိုင်သောရနံ့ကို နံတွေ့မှု(ဃာနသမ္ဖဿ), လျာပေါ်၌ မျက်မျက်ကလေးတွေ့မှု(ဇိဝှါသမ္ဖဿ), နူးညံ့သော အိပ်ရာ နေရာ အဝတ် အဆင်ယောကျ်ားမိန်းမ အတွေ့အထိ(ကာယသမ္ဖဿ), စိတ်ကူးယဉ်ကြည်နူးမှု(မနောသမ္ဖဿ), ဤဖဿများ ဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းနေစဉ် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ဒုက္ခများကို ခံစားနေကြရ၏။ မြင်တွေ့မှု, ကြားတွေ့မှု, နံတွေ့မှု, လျက်တွေ့မှု, ထိတွေ့မှု, စိတ်ကူးအတွေ့များ ဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက် ထိုထို အာရုံများ နောက်သို့ တကောက်ကောက် လိုက်နေကြ၏။ ထိုထိုအာရုံများနှင့် ထိတွေ့နိုင်ရေးအတွက် တရားသဖြင့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်၍ မရနိုင်သောအခါ ဖြတ်လမ်းမှလိုက်၍ ခိုးဝှက်လုယက်၏။ သူတပါးမယား ပြစ်မှား

ကို မှီ၍ တည်ငြားအံ့။ ထိုအရပ်ကို မှီနေကုန်သော ပိုးမွှားတို့သည် ကိုက်ခဲကုန်ရာ၏။ ဤအတူသာလျှင် ဖဿာဟာရကို မှတ်အပ်၏။ ဖဿာဟာရကို ပိုင်းခြား၍ သိသည်ရှိသော် ဝေဒနာသုံးပါးတို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိနိုင်၏။ ဝေဒနာသုံးပါးတို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိသည်ရှိသော် အရိယာသာဝကအား ထို့ထက်အလွန် တစုံတရာပြုဖွယ်ကိစ္စမရှိတော့ပြီဟု ငါဘုရား ဟောတော်မူ၏ (သံ၊၁။၃၂၃)။ ဖဿာဟာရသည် ဝေဒနာသုံးပါးတို့ကို ဆောင်၏။ ကြိုက်နှစ်သက်ဖွယ် အာရုံနှင့် တွေ့ထိမှု(ဖဿ)ဖြစ်လတ်သော် သုခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်၏။ မနှစ်သက်ဖွယ် အာရုံနှင့် တွေ့ထိမှု (ဖဿ)ဖြစ်လတ်သော် ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပေါ်၏။ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော အာရုံနှင့် တွေ့ထိမှု (ဖဿ)ဖြစ်လတ်သော် ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဖဿသည် အာရုံနှင့်တွေ့ထိခြင်းဖြင့် သာလျှင် ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်းအသော်အပံ့ကိုပြု၍အာဟာရကိစ္စကိုပြီး၁၀၏။

ခဲ့ဦးအံ့—ငှက်သတ္တဝါတို့သည်ငင်း, ခြင်မှက်စသော သတ္တဝါတို့သည်ငင်း နှုတ်သီးဖြင့် အစာအာဟာရကိုယူ၍ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းကို မွေးမြူကြရကုန်၏။ နှုတ်သီးမရှိသော် အစာအာဟာရကို မသုံးဆောင်ကြရကုန်သဖြင့် သေကြကုန်ကြသော် ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ဤသတ္တဝါတို့သည် ဖဿဉာဏ်းဟူသော နှုတ်သီးဖြင့် အာရုံတို့၌ပါရှိသော အရသာကို ထုတ်ယူကြကုန်ပြီးလျှင် ဝေဒနာဟုဆိုအပ်သော ခံစားမှု အမျိုးမျိုးကို ပြည့်စုံစေကုန်လျက် တဏှာ၏ စည်ပင် ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ဆိုက်ရောက်ကြလေကုန်၏။ ယင်းသို့ ဆိုက်ရောက်သဖြင့် ဝဋ်သုံးပါး စည်ကား ပြည့်စုံလာပြန်ရကား ယခုနေ့ ယခုအခါနှိပ်တိုင်အောင် သူသူငါငါ သတ္တဝါဟူသမျှသည် ဝဋ်သုံးပါးဟူသော နှောင်အိမ်ကြီးထဲ၌ မပျင်းရိ မငြီးငွေ့ မမုန်းနိုင်ကြပဲ တထွေးလုံးလုံး တအုံးအုံးဖြစ်၍ နေကြရကုန်

ဝေဒနာစသောအကျိုး အဆက်ဆက် မဖြစ်တော့၍ ခန္ဓာချုပ်ငြိမ်း ဘဝဇာတ် သိမ်းလေ ပြီဖြစ်၍ ပြုဖွယ်ကိစ္စ မရှိတော့ပြီ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၂-၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၇။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၄၉။ ပရမတ္ထသံခိပ်ဋီကာ၊ဒုတိယ။၃၀၅-၆)။

ဖဿကြောင့် စစ်ပွဲကြီးမျာ: ဖြစ်ရခြင်း— ကောင်းမြတ်သော အဆင်းရှုပါရုံစသည်နှင့် တွေ့ထိမှု ဖဿဖြစ်သောအခါ သာယာသော ခံစားမှု သုခဝေဒနာဖြစ်၏။ မကောင်းသော အဆင်းရှုပါရုံစသည်နှင့် တွေ့ထိမှုဖဿ ဖြစ်သောအခါ မသာယာသောခံစားမှု ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ရ၏။ ထို သာယာသော ခံစားမှု သုခဝေဒနာကို ပြင်းစွာတပ်မက် စွဲလမ်းခြင်း တဏှာဖြစ်၏။ မသာယာသော ခံစားမှု ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ် ချိန်၌ ထိုဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်လိုမှုနှင့် သုခဝေဒနာကို ပြင်းစွာ လိုလားတောင့်တမှု တဏှာဖြစ်၏။ ထိုတပ်မက် စွဲလမ်းမှု တဏှာကြောင့် မိမိနှစ်သက်သော ရှုပါရုံစသော အာရုံပစ္စည်း ဝတ္ထုတို့ ရရှိရန် ရှာဖွေမှု(ပရိယေသန)ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ရှာဖွေမှုကြောင့် ထိုအာရုံ ပစ္စည်း ဝတ္ထုများကို ရခြင်း(ပဋိလာဘ)ဖြစ်၏။ ထို ရရှိလာသော အာရုံ ပစ္စည်းဝတ္ထု အစုစုတို့ကို ဤပစ္စည်းစုကား အဆင်းရှုပါရုံ လှပမှု သာယာမှုအတွက် ဖြစ်လတ္တံ့။ ဤပစ္စည်းစုကား အသံသဒ္ဒါရုံကို သာယာမှု ခံစားမှုအတွက် ဖြစ်လတ္တံ့။ ဤပစ္စည်းစုကား ဤအတွက်၊ ဤပစ္စည်းစုကား သူတပါးအတွက်ဖြစ်လတ္တံ့။ဤမျှသော ပစ္စည်းကို သုံးဆောင်အံ့၊ ဤမျှသောပစ္စည်းကို သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားအံ့ စသည်ဖြင့် ကြံစည်ဆုံးဖြတ်မှု (ဝိနိစ္ဆယ)ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးသောအခါ မိမိသုံးဆောင် ခံစားမည့် ပစ္စည်းဝတ္ထုများ၊ သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားမည့် ပစ္စည်းဝတ္ထုများအပေါ်၌ တွယ်တာတပ်မက်မှု(ဆန္ဒရာဂ)ဖြစ်၏။ ထိုသို့ တွယ်တာ တပ်မက်အပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို ဤပစ္စည်း

၏။ ထိုအခါ ခိုးသူကို ပိုင်ရှင်တို့က ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်ကုန်၏။ အစိုးရမင်းတို့က အပြစ်ဒဏ်ခတ် နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းကုန်၏။ သေလွန်သောအခါ၌လည်း အပါယ်ဘုံသို့ လားရ၏။ ထို့ကြောင့် မျက်မှောက်ပစ္စုပ္ပန်နှင့် တမလွန်၌ ဖြစ်သော ဘေးဒုက္ခအပေါင်းသည် ဖဿသာလျှင် အကြောင်းရင်းမူလရှိ၏။

ဖဿချုပ်လျှင် ဒုက္ခအားလုံး ငြိမ်းမည်— ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ဖဿာဟာရကို အရေခွံခွါထားသော နွားမကြီးနှင့် ဥပမာနှိုင်းခိုင်းတော်မူ၏။ ခြသေ့ သစ် ကျားဆင်စသော သတ္တဝါတို့တွင် နွားမသည် သည်းခံနိုင်မှု အနည်းဆုံးဖြစ်၏။ မူလက သည်းခံနိုင်မှု နည်းပါးသော နွားမသည် အရေခွံခွါထားပြီးနောက် ရောက်လေရာတိုင်း ထိလေရာတိုင်း၌ ပိုးမွှားများ ဝိုင်းအုံကိုက်ခဲမှု ခံနေရသကဲ့သို့ ဖဿသည် လောကီအာရုံနှင့် တွေ့ထိလေတိုင်း ဒုက္ခသာဖြစ်ရ၏။မကောင်းသော အာရုံ, ကြမ်းတမ်းသောအာရုံများနှင့် တွေ့ထိမှု ဖဿဖြစ်လျှင် အမျက်ထွက်မှု, စိတ်မချမ်းသာမှု, စိုးရိမ်ကြောက်လန့်မှုစသော ဆင်းရဲခြင်းဖြစ်၏။ ကောင်းသောအာရုံနှင့် တွေ့ထိမှု ဖဿဖြစ်လျှင် ထိုအာရုံကို ရယူပိုင်ဆိုင်ရန် ကြိုးပမ်းမှု, ထိုအာရုံကို မတွေ့ရသောအခါ, ထိုအာရုံ ပျောက်ကွယ်ဆုံးရှုံးသွားသောအခါ ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ဆင်းရဲကြရ၏။ မသိမမြင်ကြသော ပုထုဇဉ်တို့သည် ထိုထိုအာရုံနှင့် တွေ့ထိမှုဖဿများ ဖြစ်ပေါ် စေရန် လှုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ် နေကြသော်လည်း အမြင်မှန်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည်ကား ဖဿကို ဘေးအန္တရာယ်ကြီးတခုဟု မြင်တော်မူကြ၏။ ထို ဖဿာဟာရ၏အကြောင်းတရားကား တဏှာသာလျှင်ဖြစ်၏။ အောက်ထစ်ဆုံး ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၌ ယှဉ်သော ဖဿသည်ပင်လျှင် အတိတ်ဘဝ တဏှာ အကြောင်းရင်းခံ၏။ ထို တဏှာချုပ်လျှင် ဖဿချုပ်၏။ ဖဿချုပ်လျှင်

ဝါဒ)။ အရာရာကို ထာဝရဘုရား ဖန်ဆင်းသည် (ကြဿရနိမ္မာနဝါဒ)။ ခန္ဓာကိုယ် ပျက်စီးသေဆုံးသော်လည်းအသက်ဝိညာဉ်ကောင်သည် သေဆုံးခြင်းမရှိ။ ဤဘဝမှ ထိုဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့နေသည်(သဿတဝါဒ)။ လူ့ဘဝဆိုသည်မှာ မိခင်ဝမ်းပိုက်မှ သခ်ျိုင်းအထိသာ ဖြစ်၍ သေလျှင် ပြတ်၏။ နောက်ဘဝမရှိ (ဥစ္ဆေဒဝါဒ) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၇-၈)။ ဤသို့ အစရှိသော ခံယူချက် ဒိဋ္ဌိဝါဒများသည် ဖဿကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ သတ္တဝါတို့သည် ကြဋ္ဌာရုံ အနိဋ္ဌာရုံတို့နှင့် တွေ့ထိမှု (ဖဿ)ဖြစ်သော အခါ ချမ်းသာမှု (သုခဝေဒနာ)၊ ဆင်းရဲမှု (ဒုက္ခဝေဒနာ)ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ချမ်းသာမှုကို တပ်မက်စွဲလမ်းမှု၊ ဆင်းရဲခြင်းမှ လွတ်မြောက်လိုမှု တဏှာဖြစ်၏။ ထိုတဏှာအရင်းခံ၍ မိမိ ချမ်းသာ တည်မြဲရေး လက်မလွတ်ရေးကို အကူအညီ အကာအကွယ်ပေးမည့် အယူအဆ ဝါဒတခုကို တွေးခေါ် ကြံစည်လေတော့၏။

ကုသိုလ်ကောင်းမှု မျှားစွာပြုလုပ်ထားသူသည် မိမိ ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်ချက် များကို ပျောက်ပျက် မသွားစေလိုပေ။ ဤကောင်းမှုအကြောင်းကြောင့် အနာဂတ်တွင် ကောင်းကျိုးခံစားလိုသေး၏။ ထို့ကြောင့် အနာဂတ်ဘဝရှိခြင်းကိုနှစ်သက်၏။ အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်မှုရှိခြင်းကို နှစ်သက်၏။ မကောင်းဆိုးဝါး ယုတ်မာမှုကိုသာပြုသူသည် မကောင်းကျိုးကို မခံစားလိုပေ။ ထို့ကြောင့်မကောင်းကျိုးခံစားရမည့်နောက်ဘဝကို မလိုလားပေ။ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်မှုကို မလိုလားချေ။ ထို့ကြောင့် မိမိ ကိုယ်ကျိုးရှိခဲ့ဘူးသော အရသာခံစားခဲ့ရဘူးသော အယူဝါဒ, ကိုယ်ကျိုး ရှိလိမ့်မည် အရသာ ခံရလိမ့်မည်ထင်သော အယူဝါဒများကို တီထွင်ကြံဆကြ၏။ လက်ခံ ယုံကြည်ကြ၏။ အယူဝါဒ မှန်သမျှ

ငါပိုင်ဟု အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်မှု (ပရိဂ္ဂဟ) ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ငါပိုင် သိမ်းပိုက်ပြီးသော ပစ္စည်းတို့ကို အခြားသူတို့နှင့် ဆက်ဆံမည်ကို သည်းမခံနိုင်မှု၊ ဤမျှ ထူးခြား ကောင်းမွန်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို မည်သူနှင့်မျှ ဝေခွဲ၍ မသုံးဆောင်လိုမှု၊ ငါတယောက်တည်း သုံးဆောင်မည် စသည်ဖြင့် နှမြောတွန့်တိုမှု၊ ဝန်တိုမှု (မစ္ဆရိယ) ဖြစ်၏။ ထိုသို့ နှမြောတွန့်တိုမှုကြောင့် ကျီကြ ဘဏ္ဍာတိုက် သေတွာ စသည်တို့တွင် ထည့်သွင်း ပိတ်ဆို့၍ စောင့်ရှောက်မှု (အာရက္ခ) ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ငါပိုင် သိမ်းဆည်း စောင့်ရှောက်ရာတွင် ခိုးသားမှားပြရန် ကာကွယ်ရန် ဒုတ် ဓား သေနတ်စသော လက်နက်စွဲကိုင်မှု၊ မိုက်ရိုင်းစော်ကားသော စကားများပြောဆိုမှု၊ လိမ်လည်မှု၊ ကုန်းတိုက်မှု၊ သူပိုင် ငါပိုင် ငြင်းခုန်မှု၊ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူးလွန်မှုများ၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွါးမှုများ၊ စစ်ပွဲကြီးငယ်များ ဖြစ်ရလေသည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုကို ချီးဖောက် လုယက်သူနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုကို ခုခံ ကာကွယ်သူတို့၏ ရန်ပွဲ၊ နယ်မြေကျူးကျော်ရေး စစ်ပွဲများ၊ နယ်မြေ ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် ခုခံရေး စစ်ပွဲများ၊ ဝါဒစစ်ပွဲများစသည်ဖြင့် အာရုံကို တွေ့ထိမှု ဖဿတခုကို အရင်းခံပြု၍ အတိုင်းမသိသော ယုတ်မာမှု အကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ပေါ် လာလေတော့သည် (ဒီ၊၂။၅၀။ သုတ္တနိ။၄၁၃-၅။ ဒီ၊၃၊၂။၉၀။ မဟာနိ။၁၉၆-၂၂၀)။

ဖဿကြောင့် ဒိဋ္ဌိဖြစ်ပုံ— အတွေးအခေါ် အယူအဆ ခံယူချက်များကို ဒိဋ္ဌိဟု ခေါ်ရလေသည်။ ထိုဒိဋ္ဌိဝါဒများကား အကြောင်းနှင့် အကျိုးသည် နှစ်ခုမပြား တခုတည်းသာဖြစ်၏(ကေတ္တဝါဒ)။ အကြောင်းနှင့် အကျိုးသည် တစုံတရာ ဆက်စပ်မှုမရှိ၊ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်မှု သဘောမရှိ၊ တသီးတခြားစီ အဆက်အစပ်မရှိ ဖြစ်နေကြသည် (နာနာတ္တ-

သည် မိမိတွေ့ကြုံခဲ့ဘူးဝမျှ (ဖဿ)အပေါ် ၌ အမှီပြုရ၏။

ဤသို့လျှင် အာရုံနှင့် ထိတွေ့မှု (ဖဿ) ကြောင့် ခံစားမှု ဝေဒနာဖြစ်၏။ ထိုဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်၏။ ထိုတဏှာနှင့် တွဲဖက်၍ ဒိဋ္ဌိဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သုံးသပ်သောအခါ ဒိဋ္ဌိအယူဝါဒများ ပေါ်ပေါက် လာလေသည်။ ဖဿအရင်းခံသော ဝေဒနာကို ငမ်းငမ်းတက် စုံမက်သော တဏှာ၏ ပြင်းစွာမှတ်သိပ် ဆာလောင်မှုကြောင့် ဒိဋ္ဌိလိုင်းဂယက်ထ၍ တုန်လှုပ်ခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဖဿသည် ဒိဋ္ဌိဖြစ်ခြင်း၏ မူလအကြောင်းရင်း ဖြစ်လေသည် (ဒီ၊၁။၃၀၊၄၁။ ပဋ္ဌိ၊သံ။၁၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈.၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၆၀-၃)။

ဖဿနှင့်ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် — ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်း၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကြောင်းကျိုးဆက်နည်းကို သုတ္တန်နည်း, အဘိဓမ္မာနည်း နှစ်ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူ၏။

သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူရာ၌ "သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော" စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ, မန ဟူသော အာယတနခြောက်ပါးကြောင့် စက္ခုသမ္ဖဿ, သောတသမ္ဖဿ, ဃာနသမ္ဖဿ, ဇိဝှါသမ္ဖဿ, ကာယသမ္ဖဿ, မနောသမ္ဖဿ ဟူသော ဖဿခြောက်ပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။

"ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ"ထို ဖဿခြောက်ပါးကြောင့် ဒုက္ခရခြောက်ပါး၌ ဝေဒနာခြောက်ပါးတို့ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ဤသို့လျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ရဟတ်ကြီး လည်ပတ်စေရန် ဖဿသည် အရေးကြီးသော ကွင်းဆက်တခု ဖြစ်လေသည် (အဘိ၊ဝိ။၁၄၃)။ ဤသို့ ကြောင်းကျိုးဆက်ပုံကို ထင်ရှားစေခြင်းငှါ အဋ္ဌကထာ၌ မီးပုတ်ကျည်ဥပမာဖြင့် ရှင်းပြထား၏။ မီးပုတ်ဆုံ၌ ကျည်ပွေတပ်၍ ပြင်းစွာဖိနှိပ်မှုကြောင့် မီးပုံ့မီးပွါးပေါ်လာသကဲ့သို့ ဝတ္ထုအာရုံတို့ ထိခိုက်မှုကြောင့် ဖဿဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုမီးပုံ့မီးပွါးကြောင့် ပူလောင်မှုဖြစ်ရသကဲ့သို့ ဖဿကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာဖြစ်ပေါ်လာ၏ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆)။

အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် ဝေဘန် ဟောကြားရာ၌ "နာမပစ္စယာ ဖဿော" မနော-ဝိညာဏဓာတ်ဟူသော နာမ်တရားကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။ "ဆဋ္ဌာယတနပစ္စယာ ဖဿော" မနာယတနကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။ "ဝေဒနာ-ပစ္စယာ ဖဿော" ဝေဒနာကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။ "ဖဿပစ္စယာ နာမံ" ဖဿကြောင့် မနောဝိညာဏဓာတ် ဖြစ်ပေါ်၏။ "ဖဿပစ္စယာ ဆဋ္ဌာယတနံ" ဖဿကြောင့် မနာယတန ဖြစ်ပေါ်၏။ "ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ" ဖဿကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့ အပြန်အလှန် အကျိုးဆက်စပ်ဟောကြားတော်မူ၏၊ (အဘိ၊ဝိ။၁၄၇) ဤသို့ သုတ္တန်နည်းနှင့် အဘိ-ဓမ္မာနည်း ကွဲပြားရခြင်းမှာ သုတ္တန်နည်းသည် စိတ္တက္ခဏအားဖြင့် ရှေ့နောက်ကာလ ကွဲပြားသော တရားများကို အကြောင်းအကျိုး ဆက်ပြခြင်းဖြစ်၍ အဘိဓမ္မာနည်းသည် စိတ္တ-က္ခဏတခုအတွင်း၌ တကွဖြစ်ဖော် ဖြစ်ဖက် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက်တရားများကို အနုစိတ်အား ဖြင့် အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်ပြခြင်း ကြောင့် နည်းနှစ်ပါး မတူကွဲပြားရခြင်း ဖြစ်လေသည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ မူလဋီ၊၂။ ၁၃၃)။

အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် အနုစိတ်ကာ အကြောင်းအကျိုးဆက်ပုံကို ပို၍ရှင်းလင်းစေရန် ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းကျေးဇူးပြုပုံကို ပြဦးအံ့။

ဖဿနှင့်ပဋ္ဌာန်း — သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော၌ ပဋ္ဌာန်းနည်း ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်ဟန်ကား မဇ္ဈိမာယုကဖြစ်၍ အတိတ်ဘဝင်

တသိက်) ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ကျန်ဖဿများ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို နည်းမှီး၍ သိပါ။

ယင်းသို့ ဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ ပဋ္ဌာန်းနည်းအရ အကြောင်းအကျိုးဆက်သွယ်ပုံမှာ— စက္ခာယတန, ရူပါယတနတို့က စက္ခုသမ္ဖဿအား ကျေးဇူးပြုပုံကို အထက်၌ ပြဆိုခဲ့ပြီး ဖြစ်ပေသည်။ စက္ခုဝိညာဉ်ဟူသော မနာယတနက စက္ခုသမ္ဖဿအား သဟဇာတ, အညမည, နိဿယ, ဝိပါက, အာဟာရ, ဣန္ဒြိယ, သမ္မယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိ ကိုးပါးဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ သမ္မယုတ်ဓမ္မာယတနက စက္ခုသမ္ဖဿအား အထက်ပါ ကိုးပစ္စည်းနှင့် ကမ္မ ဤ ဆယ်ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ယထာရဟ ကျေးဇူးပြုသည်။

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုဟန်ကား— စက္ခုသမ္ဖဿစသော ဖဿ ငါးပါးသည် မိမိ ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော ဝေဒနာငါးပါးအား သဟဇာတ, အညမည, နိဿယ, ဝိပါက, အာဟာရ, သမ္မယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိရှစ်ပါးဖြင့် အသီးသီး ကျေးဇူးပြု၏။ စက္ခုသမ္ဖဿစသော ဖဿငါးပါးသည် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာအား အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပနိဿယ, နတ္ထိ, ဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိငါးပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ စက္ခုသမ္ဖဿ စသော ဖဿငါးပါးသည် သန္တီရဏ, တဒါရုံ၌ယှဉ်သော ဝေဒနာအား ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြု၏။ မနောဒ္ဓါရဝီထိ၌ တဒါရုံ၌ယှဉ်သော မနောသမ္ဖဿသည် ထိုတဒါရုံ၌ယှဉ်သော ဝေဒနာအား သဟဇာတ, အညမည, နိဿယ, ဝိပါက, အာဟာရ, သမ္မယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတဟူသော ပစ္စယသတ္တိရှစ်ပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော မနောသမ္ဖဿသည် မိမိယှဉ်ဖက် ဝေဒနာအား ထိုနည်းအတူ ရှစ်ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ မနောဒ္ဓါဏဝဇ္ဇန်း၌ ယှဉ်သော နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်သော (စက္ခုဝတ္ထု) စက္ခုပသာဒ ရုပ်သည် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿအား နိဿယ, ပုရေဇာတ, ဣန္ဒြိယ, ဝိပ္ပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိ ခြောက်ပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယပသာဒတို့၌လည်း ဤနည်းတူ သိအပ်၏။ မနာယတနဖြစ်သော လောကီဝိပါက်စိတ်သည် သမ္မယုတ်ဖြစ်သော မနောသမ္ဖဿအား သဟဇာတ, အညမည, နိဿယ, ဝိပါက, အာဟာရ, ဣန္ဒြိယ, သမ္မယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိ ကိုးပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံသည် စက္ခုသမ္ဖဿအား အာရမ္မဏ, ပုရေဇာတ, အတ္ထိ, အဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိလေးပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ သဒ္ဒါရုံစသည်၌လည်း ဤနည်းအတူပင် သိအပ်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ နိပ္ပန္နရူပ် ဓမ္မာရုံတို့သည် မနောသမ္ဖဿအား အာရမ္မဏ, ပုရေဇာတ, အတ္ထိ, အဝိဂတဟူသော ပစ္စယသတ္တိလေးပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ အတိတ်, အနာဂတ်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အာရုံခြောက်ပါးသည် မနောသမ္ဖဿအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ သဋ္ဌာယတနကြောင့် ဖဿဖြစ်သည်ဟုဆိုရာ၌ အာယတနအားလုံးကြောင့် ဖဿတခုဖြစ်ပေါ်လာသည်လည်း မဟုတ်၊ အာယတနတပါးတည်းကြောင့် ဖဿခြောက်ပါးလုံးဖြစ်ပေါ် နိုင်သည်လည်း မဟုတ်၊ အာယတနအများကြောင့် ဖဿတပါးပါး ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသာတည်း။ ဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ— စက္ခာယတန, ရူပါယတန, စက္ခုဝိညာဉ်ဟု ဆိုအပ်သော မနာယတန, စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်၌ ယှဉ်နေသော ဖဿကြင့် ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာ, ဇောဂတာ, ဇီဝိတိန္ဒြေ, မနသိကာရဟူသော သမ္မယုတ်ဓမ္မာယတနကြောင့် စက္ခုသမ္ဖဿ (စက္ခုဝိညာဉ်၌ယှဉ်သော ဖဿစေ-

မနောသမ္မဿသည် တဒါရုံဒ္ဌယှဉ်သော ဝေဒနာအား ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ဤကား နည်းရုံမျှ သဲလွန်စ ပြခြင်းဖြစ်၏ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈-၁၇၀။ မူလဋီ၊၂။ ၁၁၉-၁၂၀။ အနုဋီ၊၂။၁၃၁-၂)။

ဖဿကြောင့်သံသရာရှည်ပုံ — ဝတ္ထုအာရုံ ဝိညာဏ်သုံးပါးတို့ ပေါင်းဆုံထိခိုက်မှု ဖဿဖြစ်လတ်သော် ခံစားမှု (ဝေဒနာ)ဖြစ်၏။ ဝေဒနာဖြစ်လတ်သော် သာယာတပ်မက်မှု (တဏှာ)ဖြစ်၏။ ထိုတပ်မက်မှုတဏှာကြောင့် ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ဖြစ်၏။ ထိုဥပါဒါန်ကြောင့် အာရုံမျှားကို တွေ့ထိခံစားနိုင်ရေး အတွက် ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး ကံအမျိုးမျိုးကို ပြု၏။ ထိုကံကြောင့် ဘဝသစ်၌ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ရပြန်၏။ ထိုကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့၏ အကြောင်းရင်းကား ဖဿပင်တည်း။ ဖဿချုပ်လျှင် ကံလည်းချုပ်၍ သံသရာပြတ်တော့၏ (အံ၊၂။၃၆၃)။ ထိုထို အာရုံဝတ္ထုနှင့် ထိုထိုဘုံဘဝကို ရရန်အတွက် စေ့ဆော်အားထုတ်မှုစေတနာကံသည် တဏှာအရင်းခံ၍ဖြစ်၏။ ထိုတဏှာခေါ် ကာမရာဂသည် အလိုရှိအပ် နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါးကို စွဲလမ်းတပ်မက်၏။ ထိုသို့ စွဲလမ်းတပ်မက်မှု တဏှာရာဂသည် ဖဿလျှင် အကြောင်းရင်းရှိ၏။ လောကီအာရုံနှင့်တွေ့မှု ဖဿဖြစ်လတ်သော် တဏှာရာဂဖြစ်၏။ ဖဿချုပ်သော် တဏှာရာဂချုပ်၏(အံ၊၂။၃၅၉)။

တဏှာဖြင့် တပ်မက်စွဲလမ်းစေရန် သညာက အမျိုးအမည်ခွဲခြားကာ နာမည်အသီးသီး တပ်ပေး၏။ ဤကား ယောကျ်ား, ဤကား မိန်းမ, ဤကား သား, ဤကား မယားဟု အမည်တပ်ကာ အမျိုးအစားခွဲပေး၏။ ထို သညာဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်းရင်းကား ဖဿပင်တည်း။ ဖဿချုပ်သော် သညာချုပ်၏။ သညာချုပ်သော် တဏှာချုပ်၍ ဘဝဇာတ်သိမ်းလေပြီ (အံ၊၂။၃၆၁)။ တဏှာဖြင့် စွဲလမ်းတပ်မက်ခြင်း, သညာဖြင့် မှတ်သား၍ အမည်အမျိုးမျိုး တပ်ခြင်းသည် ခံစားမှု ဝေဒနာကြောင့် ဖြစ်၏။ ထိုဝေဒနာ၏ အကြောင်းကား ဖဿတည်း။ ဖဿချုပ်လျှင် ဝေဒနာချုပ်၏။ ဝေဒနာချုပ်လျှင် တဏှာဥပါဒါန်ဘဝစသည်တို့ ချုပ်ငြိမ်း၍ ဝဋ်ဆင်းရဲကုန်ဆုံးလေပြီ (အံ၊၂။၃၆၀)။

အာရုံကို တွေ့ထိမှု ဖဿအရင်းခံ၍ သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ ဖြစ်ရ၏။ သုခဝေဒနာကို သာယာစွဲလမ်းသော သူအား ရာဂါနုသယဖြစ်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာ ခံစားရသောအခါ စိုးရိမ်ပင်ပန်းရ၏။ ရင်ဘတ်စည်တီး ငိုကြွေး၏။ တွေဝေ၏။ ထိုသူအား ပဋိဃာနုသယဖြစ်၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ခံစားရသောအခါ၌ ထိုဥပေက္ခာဝေဒနာ၏ ဖြစ်ကြောင်းကိုငင်း၊ ချုပ်ကြောင်းကိုငင်း၊ သာယာဖွယ်ကိုငင်း၊ အပြစ်ကိုငင်း၊ ထွက်မြောက်ရာကိုငင်း၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာမသိ၊ ထိုသူအား အဝိဇ္ဇာနုသယဖြစ်၏။ ဤရာဂါနုသယ, ပဋိဃာနုသယ, အဝိဇ္ဇာနုသယတို့ကို နုတ်ပယ်ခြင်းမပြုနိုင်လျှင် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ရှည်ကြာဦးမည်သာဖြစ်၏ (မ၊၃။၃၃၃။)။ ဖဿ၌ တပ်မက်မှု တဏှာရာဂရှိငြားအံ့။ ဝိညာဏ်သည် ထိုဖဿ၌ ထောက်တည်ရာရ၍ စည်ပင်ကြီးပွါး၏။ ထိုအခါ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါး ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုနာမ်ရုပ်နှစ်ပါး၌ စေတနာကံသခါရတို့ တိုးပွါးလာ၏။ ကံသခါရတို့ တိုးပွါးလျှင် နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေနေမှု အိုမှုနာမှု သေမှု စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်၏။

ဥပမာကား ပန်းချီဆရာသည် အရုပ်ရေးရန် နံရံပျဉ်ချပ် အဝတ်စသော အောက်ခံကားချပ် ရှိပါမှ ဆေးရောင်စုံဖြင့် ယောကျ်ားရုပ်, မိန်းမရုပ်စသည်တို့ကို ဖန်ဆင်းရေးချယ်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ ဤနည်းအတူ ဖဿရှိပါမှ တဏှာဖြစ်မည်။ တဏှာဖြစ်မှ ဝိညာဏ်နာမ်ရုပ်စသော တရားများ ဆက်လက်ဖြစ်၍

သံသရာစက်ကြီး လည်နိုင်ပေမည် (သံ၊၁။ ၃၂၅)။

ဖဿကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိသော ကြောင့် ဖဿ၌ တပ်မက်၏။ တပ်မက်မှုနှင့် ယှဉ်၍ တွေဝေလျက် သာယာမှုကို ရှုမြင်နေသောသူအား နောင်အခါ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ဆည်းပူးစုဆောင်းမိ၏။ ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော တပ်မက်မှုတဏှာရာဂသည် တိုးပွါးလာ၏။ ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ပူပန်ဆင်းရဲခြင်းတို့သည် တိုးပွါးကုန်၏(မ၊၃။ ၃၃၅)။

ဖဿက အာရုံကိုတွေ့ထိမှုမပြုလျှင် ခံစားမှု (ဝေဒနာ), မှတ်သားမှု (သညာ), စေ့ဆော်မှု (စေတနာ-ကံ), သာယာ တပ်မက်မှု (တဏှာ)အစရှိသော သံသရာရှည်ကြောင်း နာမ်တရားအပေါင်းသည် ဖြစ်ပေါ်နိုင်မည် မဟုတ်ချေ။ ထို့ကြောင့် "ဖဿသမုဒယာ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ" ဟုဟောတော်မူ၏(အံ၊၃။၁၅၃၊ ၂၄၁)။

ဖဿချုပ်က သံသရာပြုတ်ပုံ — ဖဿချုပ်က ဝေဒနာချုပ်၏။ ဝေဒနာချုပ်က တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝချုပ်ငြိမ်း၍ သံသရာဇာတ်သိမ်းလေပြီ (ဒဃ၊၀။၁၀၉)။

ဖဿ၌ တပ်မက်စွဲလမ်းမှု တဏှာရာဂ မရှိသောအခါ ဝိညာဏ်သည် ထောက်ရာတည်ရာ မရှိတော့ချေ။ ထိုအခါ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါး ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိနိုင်။ စေတနာက် သခ်ါရတို့သည် တိုးပွါးခြင်းမရှိ။ ထိုသို့ က်သခ်ါရတို့ တိုးပွါးခြင်းမရှိလျှင် ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ခြင်း နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း အိုရခြင်း, သေရခြင်း, စသည်တို့ မဖြစ်တော့ချေ။ ဥပမာကား စုလစ်မွန်းချွန် အထွတ်တပ်ထားသော အိမ်၏အရှေ့ဘက် လေသာပြူတင်းပေါက်ကို ဖွင့်ထား၏။ အရှေ့မှ နေထွက်သောအခါ ပြူတင်းပေါက်မှ ဝင်လာသော နေရောင်ခြည်သည် အနောက်ဖက်နံရံ၌တည်၏။ အကယ်၍ ထိုနံရံမရှိမူ ထိုနေရောင်သည် မဟာပထဝီမြေကြီး၌တည်၏။ အကယ်၍ မြေကြီးမရှိမူ ရေ၌တည်၏။ အကယ်၍ ရေမရှိမူ ထိုနေရောင်သည် တည်ရာမရှိတော့ချေ။ ထို့အတူ ဖဿမဖြစ်လျှင် တပ်မက်မှုရာဂမရှိ။ တပ်မက်မှု မရှိလျှင် ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သခ်ါရ, ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ပေါ်မှုများ မရှိတော့ချေ (သံ၊၁။ ၃၂၅)။

ထိုသို့ မူလအကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဖဿချုပ်ငြိမ်းလျှင် အကျိုးဆက်ဖြစ်သော ဝေဒနာတဏှာ စသည်တို့ ချုပ်ငြိမ်းပုံကို ဤဥပမာဖြင့် သိအပ်၏။ ထင်းနှစ်ချောင်း ပွတ်တိုက်လျှင် အပူဓာတ် မီးဓာတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုထင်းနှစ်ချောင်းကို တခြားစီထားလျှင် အပူဓာတ် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏။ ဤနည်းအလား ဖဿမဖြစ်လျှင် ဝေဒနာ စသည်တို့လည်း မဖြစ်တော့ချေ (သံ၊၂။၄၁၆)။

အင်္ဂုတ္တိရဝါဋိတော် မဇ္ဈေသုတ်၌–ဖဿ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောသည် တခုသောအဖို့ (အန္တ) မည်၏။ ဖဿလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော အနာဂတ် အတ္တဘောသည် နှစ်ခုမြောက်သောအဖို့ (အန္တ) မည်၏။ ဖဿ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကား ထိုနှစ်ခုသော အဖို့၏ အလယ်တည်း။ ဤသို့သိခြင်းသာ သစ္စာလေးပါးကို သိသည်မည်၏။ သစ္စာလေးပါးကို ပိုင်းခြားသိသူသည် ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ပင်လျှင် ဝဋ်ဆင်းရဲကုန်ဆုံးမှုကို ပြုသူဖြစ်၏ (အံ၊၂။၃၅၁။ အံ၊၃၊၃။ ၁၃၂)။

ဝေဒနာသည် ဖဿကို စွဲ၍ဖြစ်၏။ ထိုဖဿသည်လည်း သဠာယတန စသော အကြောင်းတရားကို စွဲ၍ ဖြစ်သော တရားတည်း။ အကြောင်းတရားတို့သည် ပြုပြင် စီရင်အပ်သော (သခ်ါတ) တရားတည်း။ ထို့ကြောင့် ဖဿသည် မမြဲသောတရား အနိစ္စဖြစ်၏။

အကျဉ်းအားဖြင့် နာမ်ရုပ်မည်၏။ ထိုနာမ်ရုပ်၏ သဘောလက္ခဏာကို ပိုင်းခြား မှတ်သား၍ ထိုနာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်မှု (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)ကို ရှုမြင်၏။ ဤသို့ ဖဿနှင့် ဆက်နွယ်၍ အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အကြောင်းနှင့်တကွ သိမြင်ခြင်းသည် ဉာတပရိညာ မည်၏။ ထိုနာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးပါးသို့တင်၍ အနိစ္စာနုပဿနာ, ဒုက္ခာနုပဿနာ, အနတ္တာနုပဿနာ, နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ, ဝိရာဂါနုပဿနာ, နိရောဓာနုပဿနာ, ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဟူ၍ အနုပဿနာ (၇)ပါးတို့ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သော ဉာဏ်သည် တီရဏပရိညာမည်၏။ ထိုရုပ်နာမ်၌ တွယ်တာငြိကပ်သော ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ခွါသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သည် ပဟာနပရိညာ မည်၏ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃)။ (၂) အတွေ့အထိ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ၌။ (၁) သဋ္ဌာယတနပစ္စယာ ဖဿော။ ဝိ၊၃။၁။ ဒီ၊၂။၂၇။ မ၊၃။၁၀၉။ သံ၊၁။၂၄၃၊ ၃၃၅။ အံ၊၁။၁၇၇။(၂)ဝေံ ရူပါ ရသာ သဒ္ဒါ၊ ဂန္ဓာ ဖဿာ စ ကေဝလာ။ ဝိ၊၃။၂၇၂။

ဖဿ၂ (တိ) [ဖဿ+ဏ] ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော (အတ္တဘော)။ ဖဿော ဧခါ ဘိက္ခဝေ ကော အန္တော။ အံ၊၂။၃၅၁။ ဖဿောတိ ဖဿဝေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ အယံ အတ္တဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။

ဖဿကာယ (ပု) [ဖဿ+ကာယ] ဖဿအပေါင်း၊ ဖဿအစုအဝေး။ ဆ ဖဿကာယာ။ ဒီ၊၃။ ၂၀၂။ မ၊၃။၂၅၈။ "ဆ ဖဿကာယာ" တိအာဒီသု ဖဿာဒိသမူဟာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၆။ တဏှာကာယ-လည်း ကြည့်။

ဖဿကာရဏ (န) [ဖဿ+ကာရဏ] (၁) ဖဿ၏ အကြောင်း။ (၂) ဖဿဟူသောအကြောင်း။ (၁) သဋ္ဌေဝ ဖဿာယတနာနိ ဖဿကာရဏာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၀။) (၂) ဖဿပစ္စယ-ကြည့်။

အကြောင်းဖြစ်သောဖဿ မမြဲလျှင် အကျိုးဖြစ်သော ဝေဒနာသည် အဘယ်မှာ မြဲအံ့နည်း။ ဤသို့လျှင် ဖဿဝေဒနာတို့၏ မမြဲခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ တပ်မက်ဖွယ်မရှိခြင်း၊ စွန့်ပစ်စရာမျှဖြစ်ခြင်းကို ရှုဆင်ခြင်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဖဿဝေဒနာတို့၌ တပ်မက်မှု (ရာဂါနုသယ), မကျေနပ်မှု (ပဋိဃာနုသယ), တွေဝေမှု (အဝိဇ္ဇာနုသယ) တို့ကို ပယ်နိုင်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤခန္ဓာကိုယ် ပျက်စီးသေဆုံးသောအခါ ဤဘဝ၌ပင် လျှင် အလုံးစုံသော ဝေဒနာတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းလေပြီ (သံ၊၂။၁၄၅)။

ဤသို့လျှင် ဖဿချုပ်ငြိမ်းက ဝဋ်ဒုက္ခကုန်ဆုံး၍ သံသရာ ဆိတ်သုဉ်းလေတော့၏။

ဖဿနှင့် ပရိညာသုံးပါး—ဤသို့ သံသရာကုန်ဆုံးစေလိုလျှင် ဖဿချုပ်ငြိမ်း အောင် အားထုတ်ရမည်။ ဖဿချုပ်ငြိမ်းစေလိုလျှင် ထိုဖဿကို ဉာတပရိညာ, တီရဏပရိညာ, ပဟာနပရိညာ သုံးပါးတို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိရမည်။ အလုံးစုံသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန် အားဖြင့်ငင်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အနုလောမ ပဋိလောမ နည်းအားဖြင့်ငင်း၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ခြင်းသည် ဉာတပရိညာ မည်၏။ ထိုနာမ်တရား ရုပ်တရားတို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်သုံးသပ်သော ဉာဏ်သည် တီရဏပရိညာမည်၏။ ထိုနာမ်တရား ရုပ်တရား၌ တွယ်တာသော ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ခွါသော မဂ်ဉာဏ်သည် ပဟာနပရိညာမည်၏။

ဖဿ၌ ပရိညာသုံးပါးဖြစ်ဟန်ကား–ဖဿသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာဖြစ်၏။ ထိုဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာဖြစ်၏။ သညာသည် သညာက္ခန္ဓာဖြစ်၏။ စိတ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာဖြစ်၏။ ထိုဖဿ ဝေဒနာစသည်တို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်တရားတို့သည် ရူပက္ခန္ဓာမည်၏။ ဤခန္ဓာငါးပါး သည်

ဖဿဂတိက (တိ) [ဖဿ+ဂတိက] ဖဿလျှင် အလားရှိသော၊ ဖဿနှင့်တူသော။ ဖဿဂတိကာနိ ကတ္တာ ဖဿူပစာရံ အာရောပေတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၃။

ဖဿဇ (တိ) [ဖဿ+ဇန+ကို] တွေ့ထိမှု–ဖဿ–ကြောင့် ဖြစ်သော။ တိဿော ဣမာ ဘိက္ခဝေ ဝေဒနာ ဖဿဇာ ဖဿမူလကာ ဖဿနိဒါနာ ဖဿပစ္စယာ။ သံ၊၂။၄၁၆။

ဖဿဇာတိက (တိ) [ဖဿ+ဇာတိ+က] တွေ့ထိမှု–ဖဿ–လျှင်–ဖြစ်ကြောင်း–ဇာစ်မြစ်–ရှိသော။ ဝေဒနာ ဖဿနိဒါနာ ဖဿသမုဒယာ ဖဿဇာတိကာ ဖဿပဘဝါ။ မ၊၁။၉၆။ သံ၊၁။၂၅၃။ (–မဟာနိ။ ၂၁၁။)

ဖဿဒ္ဒါန (နာ) [ဖဿ+ဒ္ဒါန] ဖဿအရာ။ ဖဿဒ္ဒါနေ သညာသမုဒယာ သညာနိရောဓာတိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊၁၊ ၂။၁၀၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၇။ စူဠနိ၊၁။၉၆။)

ဖဿတိ (ကြိ) [ဖုသ+အ+တိ။ ရူ၊နှာ။၃၅၇။] တွေ့ထိ၏၊ ရ၏၊ မျက်မှောက်ပြု၏။ ဖဿိတာ ဝါ ဖဿန္တိ ဝါ ဖဿိဿန္တိ ဝါ။ ပဋိသံ။၂၅၁။ ဖဿေ (မဟာနိ။၃၀၉)တိ ဖုသေယျ။ မဟာနိ၊၁။၄၀၄။ ဖဿန္တိ—ပဋိသံ။၂၅၁။ ဖဿေယျ—မဟာနိ။၃၉၀။ ဖဿေ—မဟာနိ။၃၀၉။ မဟာနိ၊၁။ ၄၀၄။ ဖဿေယ်ျ—စူဠနိ။ ၉၆၊ ၁၄၄။ ဖဿိဿန္တိ—ပဋိသံ။၂၅၁။ ဖဿိဿသိ—စူဠနိ။၂၂၃။ ဖဿေတိ·လည်း ကြည့်။

ဖဿဒ္ဓယ (နာ) [ဖဿ+ဒ္ဓယ] (ချမ်းသာ, ဆင်းရဲ ဖြစ်သော) အတွေ့နှစ်မျိုး။ ဖဿဒ္ဓယံ သုခဒုက္ခေ ဥပေက္ခေ(သံ၊၂။၂၉၄)တိ သုခဖဿဒ္ဓ ဒုက္ခဖဿဒ္ဓာတိ ဣဒံ ဖဿဒ္ဓယံ ဥပေက္ခေ။ သံ၊၄၊၃။၂၇။

ဖဿဒ္ဓါရ (နာ) [ဖဿ+ဒ္ဓါရ] ဖဿ၏ဖြစ်ပေါ်ရာ အရပ်။ ဝိညာဏာဒီနံ ဥပဒ္ဓနဒ္ဓာနာနိ ဝိညာဏဒ္ဓါရံ ဖဿဒ္ဓါရံ....နာမံ လဘန္တိ။ အဘိ၊၄၊ ၁။၁၂၇။ (–မူလဋီ၊၁။၈၂။)

ဖဿန (ထီ၊နာ) [ဖုသ+ယု] (၁) တွေ့ထိခြင်း။ (၂) ပေးကမ်းခြင်း။ (တိ) (၃) တွေ့ထိအပ်သော။ (၁) ဖဿနာ (ပဋိသံ။၃၇၁)တိ အဓိဂမဝသေန ဖုသနာ။ ပဋိသံ၊၄၊ ၂။ ၂၅၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၈။) (၂) ဖဿနံ ပတိပါဒနံ·ပျံတြ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၂၀။ (တိ) (၃) အောက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

ဖဿနဒ္ဓ (ပု) [ဖဿန+အတ္ထ] (၁) (အာရုံကို) တွေ့ထိခြင်း–ရခြင်း–သဘော။ (၂) တွေ့ထိအပ်သောသဘော။ (၁) ဖဿနဒ္ဓော (ပဋိသံ။၁၈)တိ ဖုသနဒ္ဓေ ဝိန္ဒနဒ္ဓေ။ ပဋိသံ၊၄၊ ၁။၉၂။ (၂) ဖဿနဒ္ဓော (ပဋိသံ။၂၀)တိ ဥာဏေန ဖုသိတမ္ပဒ္ဓေ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၉၆။

ဖဿနာနတ္တ (နာ) [ဖဿ+နာနတ္တ] ဖဿအထူး။ ဓာတုနာနတ္တံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဖဿနာနတ္တံ။ ဒီ၊၃။ ၂၅၄။ သံ၊၁။၃၅၁။ ပဋိသံ။၁၄။

ဖဿနိဒါန (တိ) [ဖဿ+နိဒါန]တွေ့ထိမှု–ဖဿ–လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဖဿဇာတိကကြည့်။

ဖဿနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဖဿ+နိဒ္ဒေသ] ဖဿကို အကျယ်ပြရာ (အပိုင်း၊ အခန်း)။ ဖဿနိဒ္ဒေသေ စက္ခုသမ္ဖဿောတိ စက္ခုမှိ သမ္ဖဿော။ သံ၊၄၊ ၂။၁၅။ (–အဘိ၊၄၊ ၂။၁၆၁။)

ဖဿနိရောဓ (ပု) [ဖဿ+နိရောဓ] ဖဿ၏ချုပ်ခြင်း။ သဠာယတနနိရောဓာ ဖဿနိရောဓော။ ဝိ၊၃။၁။ ဒီ၊ ၂။၃၀။

ဖဿနိဿိတ (တိ) [ဖဿ+နိဿိတ] ဖဿ–၌–ကို–မှီသော။ ဖဿိတ·ကြည့်။

ဖဿန္တရိက (တိ) [ဖဿန္တရ+ကဿက] ဖဿ၏အကြားခံ ဖြစ်သော။ အတ္ထိ ဖဿန္တရိကာ။ အဘိ၊က။၄၁ ၂။ (–အဘိ၊၄၊၃။ ၂၆၄။)

ဖဿန္တိ (ကြိ) [ဖုသ+အ+အန္တိ] တွေ့ထိကုန်၏။ ဖဿတိ·ကြည့်။

ဖဿပစ္စယ (ပု) [ဖဿ+ပစ္စယ] ဖဿဟူသော အကြောင်း။ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ။ ဝိ၊၃။၁။ ဒီ၊၂။၂၇။ မ၊၃။၁၀၉။ မ၊၄၊၁။၃၈၁။ ဖဿပစ္စယာ ဖဿကာရဏာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊၄၊၂။၆၄။

ဖဿပဉ္စက (န) [ဖဿ+ပဉ္စက] ဖဿဖြင့် မှတ်အပ်သော ငါးပါး အတိုင်းအရှည် ရှိသော တရား၊ ဖဿဦးဆောင်သော တရား ၅-ပါး။ (ဖဿ, ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာ, စိတ်-ဤ ၅-ပါးကို ဖဿပဉ္စက ဆိုသည်။) ဝေဒနာ ပန ဖဿပဉ္စကံ။ အဘိ၊၄၊၁။၁၇၈။

ဖဿပဉ္စမ (တိ) [ဖဿ+ပဉ္စမ] ဖဿလျှင် ငါးခု မြောက်ရှိသော။ ဖဿပဉ္စမာ (ထေရ။၃၃၇)-တိ ဖဿပဉ္စမကာနံ ဓမ္မာနံ ပါကဋဘာဝတော ဝုတ္တံ။ ထေရ၊၄၊၂။၃၄၅။

ဖဿပဉ္စမက (တိ) [ဖဿ+ပဉ္စမက] ဖဿလျှင် ငါးခုမြောက်ရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖဿပညတ္တိ (ထီ) [ဖဿ+ပညတ္တိ] ဖဿဟူသော အမည်၊ ဖဿဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ စက္ခုသ္မိံ သတိ ရူပေ သတိ စက္ခုဝိညာဏေ သတိ ဖဿပညတ္တိ ပညာပေဿတိ။ မ၊၁။၁၅၈။ (–မ၊၄၊၁။၃၈၁။)

ဖဿပဋိလာဘ (ပု) [ဖဿ+ပဋိလာဘ] အတွေ့အထိကိုရခြင်း။ မာတုသရီရဿ ဖဿပဋိ-လာဘတ္ထံ ဥပရိ ဥဒကံ သိဉ္စိ။ ဇ၊၄၊၄။၉၅။

ဖဿပဋ္ဌာန (န) [ဖဿ+ပဋ္ဌာန] ဖဿပဋ္ဌာန်း။ (ဖဿပစ္စည်းတရားက ဖဿပစ္စယုပ္ပန်တရား အား ကျေးဇူးပြုသည်ကို ဖဿပဋ္ဌာန်းဟု ကေစိဆရာ ဆိုသည်။) အပရမ္ပိ ဖဿာဒီနံ ဝသေနပိ ဖဿပဋ္ဌာနံ နာမ ဥဒ္ဒရိတ္ဗာ ဒဿေန္တိ။ အဘိ၊၄၊၃။၄၉၇။

ဖဿပတိရူပက (တိ) [ဖဿ+ပတိရူပက] ဖဿနှင့် တူသော (တရား)၊ ဖဿအတု။ အတ္ထိ နု ဖဿော ဖဿပတိရူပကော။ အဘိ၊က။၄၅၂။

ဖဿပဒဋ္ဌာန (တိ) [ဖဿ+ပဒဋ္ဌာန] ဖဿလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ အနုဘဝန-လက္ခဏာ ဝေဒနာ....ဖဿပဒဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊၄၊၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။

ဖဿပဒနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဖဿပဒ+နိဒ္ဒေသ] ဖဿပုဒ်ကို အကျယ်ပြရာ (အပိုင်း၊ အခန်း)။ တေသု ဖဿပဒနိဒ္ဒေသေ တာဝ ဣမာ တိဿောပိ ဝိဘတ္တိယော လဘန္တိ။ အဘိ၊၄၊၁။၁၀၁။

ဖဿပဓာန (တိ) [ဖဿ+ပဓာန] ဖဿပြဓာန်း ခြင်းရှိသော။ ဖဿပဓာနေဟိ အတ္တနော ပစ္စယေဟိ နိပ္ဖါဒေတဗ္ဗေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၀။

ဖဿပဘဝ (တိ) [ဖဿ+ပဘဝ] တွေ့ထိမှု–ဖဿ–လျှင် အမွန်အစရှိသော။ ဖဿဇာတိ-က-ကြည့်။

ဖဿပရိဇာနန (န) [ဖဿ+ပရိဇာနန] ဖဿကို ပိုင်းခြားသိခြင်း။ အာဟာရပရိဇာနနေ ဝုတ္တ-နယေန ဖဿပရိဇာနနံ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။

ဖဿပရိညာ (ထီ) [ဖဿ+ပရိညာ] ဖဿကို ပိုင်းခြားသိခြင်း။ ဝေဒနာဟေတုပရိညာ-ယာတိ ဖဿပရိညာယ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၅။

ဖဿပရိယောသာန (တိ) [ဖဿ+ပရိယောသာ-န] ဖဿအဆုံးရှိသော။ သဒ္ဒိန္ဒြိယာဒီသု ဖဿပရိယောသာနေသု ရူပဝေဒနာသညာ-ကွန္ဓေဟိ။ အဘိ၊၄၊၃။၁၁။

ဖဿပရေတ (တိ) [ဖဿ+ပရေတ](၁) (ဆင်းရဲသော) အတွေ့အထိသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ (၂) ဖဿသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ (၁) (၂) အယံ လောကော သန္တာပဇာတော၊ ဖဿ-ပရေတော ရောဂံ ဝဒတိ အတ္တတော။ ဥဒါန။ ၁၁၅။ နေတ္တိ။၁၃၅။ (–သုတ္တနိ။၃၉၃။) ဖဿပရေတောတိ တတော ဧဝ အနေကေဟိ

ဒုက္ခသမ္ဖဿောဘိ ပရိဟတော ဥပဒ္ဒုတော။ အထ ဝါ ဖဿပရေတောတိ သုခါဒိသခါဒိတာနံ တိဿန္နံ ဒုက္ခတာနံ ပစ္စယဘူတေဟိ ဆဟိ ဖဿေဟိ အဘိဘူတော။ ဥဒါန၊၄။ ၁၀၈။ (–နေတ္တိ၊၄။ ၂၄၆။)

ဖဿပါတုဘာဝ (ပု) [ဖဿ+ပါတုဘာဝ] ဖဿ၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ သဋ္ဌာယတနေ သတိ ဖဿ-ပါတုဘာဝေါ။ အံ၊၄။ ၂။၁၆၂။

ဖဿပဥ္စဒ္ဓိဝေါနနာ (ထီ) [ဖဿ+ပဥ္စဒ္ဓိဝေါနနာ] (ကိုယ်ဖြင့်နှိုးနှောခြင်း၌) အတွေ့အထိကို သိခြင်း။ ဖဿပဥ္စဒ္ဓိဝေါနနာတိ ကာယသံသဂ္ဂ-ဖဿဇာနနာ။ ဝိ၊၄။ ၂။၁၂၅။

ဖဿပဗုဓ (တိ) [ဖဿ+ပဗုဓ] ဖဿအမှူးရှိသော။ သဗ္ဗေပိ ဖဿပဗုဓါ ဓမ္မာ တတ္ထ ဥပဗ္ဗန္တိ။ မိလိန္ဒ။၆၁။

ဖဿပုဋ္ဌ (တိ) [ဖဿ+ဖုဋ္ဌ] (သေခြင်း, ဆင်းရဲခြင်း) အတွေ့အထိသည်–တွေ့ထိ–နှိပ်စက်–အပ်သော။ ဓိရော စ နံ ဝေဓတိ ဖဿဖုဋ္ဌော။ မ၊၄။ ၂။၂၆၁။ (–ထေရ။၃၂၆။) ဓီရောပိ တထေဝ မရဏဖဿေန ဖုဋ္ဌော။ မ၊၄။၃။ ၂၁၂။ ပဏ္ဍိတော ဒုက္ခသမ္ဖဿေန သံဖုဋ္ဌော နံ ဝေ-ဓတိ။ ထေရ၊၄။ ၂။ ၂၉၇။

ဖဿမုခ (န) [ဖဿ+မုခ] ဖဿကိုအဦးပြုခြင်း၊ ဖဿကိုအစထားခြင်း။ ဖဿမုခေန သေသာ-ပိ အရူပဓမ္မာ တဒနုသာရေန စ ရူပဓမ္မာ ပရိ-ညာယန္တိ။ ပဋိသံ၊၄။၁၀။ ၁၀၂။

ဖဿမူလက (တိ) [ဖဿ + မူလ + က] ဖဿလျှင်–အရင်း–မူလ–ရှိသော။ ဖဿဇ-ကြည့်။

ဖဿယန္တ (တိ) [ဖဿ+ဏယ+မာန။ မာနကို အနုပြန်။] တွေ့ထိအပ်သော။ ဓမ္မကာယေန ဖဿယံ။ ဇာ၊ ၂။၅၃။ ဖဿယန္တိ ဖဿယန္တော ယေန အရိယမဂ္ဂဓမ္မော နာမကာယေန ဖဿိတော။ ဇာ၊၄။၅။ ၂၆၆။

ဖဿယိ (ကြို) [ဖဿ+ဏယ+က္ခံ] တွေ့ထိပြီ၊ မျက်မှောက်ပြုပြီ။ ဖဿေတိ-ကြည့်။

ဖဿယိ (ကြို) [ဖဿ+ဏယ+ဣ] တွေ့ထိပြီ။ ဖဿေတိ-ကြည့်။

ဖဿယိတ္ဝာ (ကြို၊ ဝိ) [ဖဿ+ဏယ+တ္ဝာ] တွေ့ထိ၍၊ ရောက်၍။ ဖဿယိတ္ဝာ ဝိဟရာမိ၊ ဖလဒါနသိဒံ ဖလံ။ အပ၊ ၂။၉၉။

ဖဿယိဿထ (ကြို) [ဖဿ+ဏယ+ဿထ] တွေ့ထိကုန်လတ္တံ့။ ဖဿေတိ-ကြည့်။

ဖဿယေ (ကြို) [ဖဿ+ဏယ+ယေျ] တွေ့ထိရာ၏၊ ရရာ၏။ ဖဿေတိ-ကြည့်။

ဖဿယေယျ (ကြို) [ဖဿ+ဏယ+ဧယျ] တွေ့ထိရာ၏။ ဖဿေတိ-ကြည့်။

ဖဿရာဂ (ပု) [ဖဿ+ရာဂ] အတွေ့၌တပ်မက်ခြင်း။ ဖဿရာဂဝသေန အမုဉ္ဆိတ္ဝာ ဌိတော။ မဟာနိ၊၄။ ဂ၁။

ဖဿရာဂရတ္တ (တိ) [ဖဿရာဂ+ရတ္တ] အတွေ့၌တပ်မက်ခြင်းဖြင့် တပ်မက်မောသော၊ သူ။ သော ဖဿရာဂရတ္တော တထာ ဝိရူပမ္ပိ တံ ဟတ္ထေ ဂဟေတ္ဝာ။ ဇာ၊၄။၅။ ၄၇၆။

ဖဿဝင္ဇ (တိ) [ဖဿ+ဝင္ဇ] ဖဿသည်ကြောင့်အပ်သော။ အတ္တဝင္ဇ-ကြည့်။

ဖဿဝင္ဇိတ (တိ) [ဖဿ+ဝင္ဇိတ] ဖဿသည်ကြောင့်အပ်သော။ ဖဿဝင္ဇိတာ တံသမ္ပယုတ္တ-စေတသိကာ ဓမ္မာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။ ၂။၃၂၄။

ဖဿဝန္တ၊ (တိ) [ဖဿ+ဝန္တ၊] အတွေ့အထိနှင့်ပြည့်စုံသော၊ အတွေ့အထိကောင်းသော။ မုဒုဘောဇနံ ဖဿဝန္တန္တိ အဿာဒယတော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရာဂေါ။ သံ၊၄။ ၂။၁၀၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၅၀။)

ဖဿဝဝတ္ထာန (န) [ဖဿ+ဝဝတ္ထာန] ဖဿကို ပိုင်းခြားခြင်း။ ဝေဒနာ စ ဖဿဿ ပဓာန-ဖလံ ယထာဝေဒနံ ဖဿဝဝတ္ထာနတော။ အဘိ၊၄။ ၂။၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၇၄။

(တိ) (၂) ဖဿသမုဒယော ဒုတိယော အန္တော။ အံ၊ ၂။၃၅၁။ မဟာနိ။၃၉၊၈၄။ ဖဿော သမုဒယော အဿာတိ ဖဿသမုဒယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၃၂။ ဖဿသမုဒယောတိ ဝတ္ထာရမ္မဏော။ ယတော သမုဒေတိ ဥပပဇ္ဇတိ၊ သော သမုဒယော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။

ဖဿသမုဒိတ (တိ) [ဖဿ+သမုဒိတ] ဖဿနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော။ ဖဿသမုဒိတေသု ဓမ္မေသု အတ္တာနံ နုပဿတိ။ နေတ္တိ။၅၇။ ဖဿေန သဒ္ဓိံ ဖဿေန ကာရဏဘူတေန စ သမုဒိတေသု သမ္ဘူတေသု ဝိညာဏဝေဒနာသညာစေတနာဝိတက္ကဝိစာရဒိဓမ္မေသု။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။

ဖဿသမောဓာန (န) [ဖဿ+သမောဓာန](၁) ဖဿ၏ (ဝတ္ထုအာရုံတို့နှင့်) ပေါင်းဆုံခြင်း။ (တိ)(၂)ဖဿလျှင် ပေါင်းဆုံရာရှိသော။(၁) ဖဿသံဃဋ္ဋန-ကြည့်။ (တိ)(၂)တေ ပန ဓမ္မာ ဆန္နသမုဒါနိတာ ..... ဖဿသမောဓာနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။ တဇ္ဇာ မနောဝိညာဏဓာတု-သမ္ဖဿေန သဟာဓိဋ္ဌာနတော ဖဿသမော-ဓာနာ။ နေတ္တိ၊ဍီ။၁၀၀။

ဖဿသမ္ဖန္ဒန (တိ) [ဖဿ+သမ္ဖန္ဒန] အတွေ့နှင့်ပြည့်စုံသော၊ အတွေ့ကောင်းသော၊ သူ။ တဿာ မတ္တိကာ ပိဏ္ဍဖလေန သရီရံ ဖဿသမ္ဖန္ဒံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၆။)

ဖဿသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဖဿ+သမ္ပယုတ္တ] ဖဿနှင့် ယှဉ်သော။ သာ ဖဿသမ္ပယုတ္တာ အဝိဇ္ဇာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။

ဖဿသမ္ဘဝ (တိ) [ဖဿ+သမ္ဘဝ] ဖဿကြောင့် ဖြစ်သော။ တဿ ဝစနံ္တ ဝေဒနာ၊ အနေကာ ဖဿသမ္ဘဝါ။ သံ၊၂။၂၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

ဖဿသဟဇာတ (တိ) [ဖဿ+သဟဇာတ] ဖဿနှင့်တကွဖြစ်သော။ အာရမ္မဏေန ဖုဋ္ဌော

ဖဿဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [ဖဿ+ဝိပ္ပယုတ္တ] ဖဿနှင့် မယှဉ်သော။ ရူပါယတနံ ဖဿဝိပ္ပယုတ္တံ အဗျာကတန္တိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၂၀၄။

ဖဿဝိပ္ပါရ (ပု) [ဖဿ+ဝိပ္ပါရ] ဖဿ၏ပျံ့နှံ့ခြင်း။ သဗ္ဗသော ဖုသယတော ဖဿဝိပ္ပါရော သဒ္ဒါ။ အဘိ၊က။၃၀၄။

ဖဿသံဃဋ္ဋန (ထီ၊ နံ) [ဖဿ+သံဃဋ္ဋန] ဖဿ၏ (ဝတ္ထုအာရုံတို့နှင့်) – ထိခိုက်ခြင်း – ပေါင်းဆုံခြင်း။ ဖဿသံဃဋ္ဋန (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅) နှင့် ဖဿသမောဓာနံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၀။ သံဃဋ္ဋော ဝိယ ဖဿသံဃဋ္ဋနံ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃) အရဏီ-ဒုယသံဃဋ္ဋနာ ဝိယ ဖဿသော ဝတ္ထာရမ္မ-ဏော သံဃဋ္ဋနာကာရေန ပဝတ္တိတော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၉၇။

ဖဿသတ္တက (နံ) [ဖဿ+သတ္တက] ဖဿဖြင့် မှတ်အပ်သော ၇-ပါး အတိုင်းအရှည်ရှိသော တရား၊ ဖဿဦးဆောင်သော တရား ၇-ပါး။ တယော ပဋိစ္စ အထ ဖဿသတ္တကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၀။

ဖဿသမဂ်ီ (တိ) [ဖဿ+သမဂ်ီ] ဖဿနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဖဿသမဂ်ီပဂ္ဂလ (ပု) [ဖဿသမဂ်ီ+ပဂ္ဂလ] ဖဿနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဖုဋ္ဌောတိ ဝါ ဖဿသမဂ်ီပဂ္ဂလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။

ဖဿသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဖဿ+သမုဋ္ဌာန] ဖဿလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော။ ဖဿသမုဋ္ဌာနတ္တာ ဣမဿ ကာယဿ ဖဿ-ဝသေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာတိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဍီ၊၃။၁၃၄။

ဖဿသမုဒယ (ပု) [ဖဿ+သမုဒယ] (၁) ဖဿ၏ ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဖဿဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော။ (၁)သင်္ခါယတနသမုဒယာ ဖဿသမုဒယော။ မ၊၁။၆၄။ (–သံ၊၂။၄၉။ သံ၊၃။၁၆၁။) အဝိဇ္ဇာသမုဒယ (ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၃) လည်းကြည့်။

ဖဿသဟဇာတာယ ဝေဒနာယ။ မ၊၌၊၁။ ၃၆၉။ မူလ၌၊၁။၈၆။

ဖဿသာဒိယန (နာ) [ဖဿ+သာဒိယန] အတွေ့-၌-ကို-သာယာခြင်း။ မုတ္တကရဏေ ပဟာရဒါနံ, ဖဿသာဒိယနံ။ က၌။၃၁၄။ က၌၊ ၌၊သစ်။၄၆၉-၌ ဖဿဿာဒိယနရှိ၏။

ဖဿသာမညာ (နာ) [ဖဿ+သာမညာ] အတွေ့နှင့် တူခြင်း။ တေသံ ဖဿသာမညာတော သုခါ ဝါ သမ္မဿော တထာ၊....တေသံ ဖဿေန သမာနတာယ။ သီ၊၌၊သစ်၊၁။၁၁၇။

ဖဿသီသ (ပု) [ဖဿ+သီသ] ဖဿကို အဦးမူခြင်း။ ဖဿသီသေနေဝ ဒေသနံ အာရောပေတွာ။ ဒီ၊၌၊၁။၁၁၅။

ဖဿသုခ (နာ) [ဖဿ+သုခ] အတွေ့၌ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ ကာမကိစ္စ-ကြည့်။

ဖဿသုခသေဝနာဓိပ္ပါယ (တိ) [ဖဿသုခ+သေဝနာဓိပ္ပါယ] အတွေ့၌ဖြစ်သော ချမ်းသာကိုမှီဝဲလိုသော၊ သူ။ သေဝနာဓိပ္ပါယ (သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁၀)-ကြည့်။

ဖဿဿာဒ (ပု) [ဖဿ+အဿာဒ] အတွေ့-၌-ကို-သာယာခြင်း (ရာဂ)။ ဖဿေ အဿာဒေါ ဖဿဿာဒေါ။ ဝိ၊၌၊ ၂။၁၁၄။

ဖဿဿာဒမူလက (တိ) [ဖဿဿာဒ+မူလ+က] အတွေ့-၌-ကို-သာယာခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဣတိ ဖဿဿာဒ-မူလကံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကမ္ပိ သမ္ပရာယိကမ္ပိ သယံ သမ္ဗမာဂတမေဝ ဟောတိ။ မ၊၌၊၁။ ၂၁၅။ သံ၊၌၊ ၂။ ၂၆။

ဖဿဿာဒီ (တိ) [ဖဿ+အာ+သဒ+ဏီ] (၁) အတွေ့အထိကို သာယာသော၊ သူ။ (၂) ဖဿာဟာရကို သာယာသော၊ သူ။ (၁)(၂) ဖဿံ ဥပဂစ္ဆန္တာပိ ဖဿဿာဒိနော ပဇရသံ.... အပရဇ္ဈန္တိ။ မ၊၌၊၁။ ၂၁၅။ သံ၊၌၊ ၂။ ၂၆။

ဖဿဿာဒိနောတိ ကာယသမ္မဿဝသေန ဖောဋ္ဌဗ္ဗသခ်ါတဿ ဖဿဿ အဿာဒနသီလာ။....ဖဿဿာဒိနောတိ ဝါ ဖဿာဟာရ-ဿာဒိနောတိ အတ္ထော။ သတိ ဟိ ဖဿာ-ဟာရေ သတ္တာနံ ဖဿာရမ္မဏော အဿာဒေါ, နာသတီတိ။ မ၊၌၊၁။၃၁၂။ သံ၊၌၊ ၂။၃၀။

ဖဿဟေတုက (တိ) [ဖဿ+ဟေတု+က] ဖဿလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဖဿဟေတုကံ သုခဒုက္ခံ ဥပေက္ခေါ။ သံ၊၌၊၃။ ၂၇။ (-ဥဒါန၊၌၊၁၇၂။)

ဖဿာကရ (တိ) [ဖဿ+အာကရ] ဖဿ၏ တည်ရာ။ ဖဿာယတန (၁) (က)-ကြည့်။

ဖဿာနုဘဝန (ထီ၊ နာ) [ဖဿ+အနုဘဝန] အတွေ့အထိကို ခံစားခြင်း။ မာတာဒယော ဟိ နံ အတ္တနာ ဖဿာနုဘဝနတ္ထံ တာ ရက္ခန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၂၀။

ဖဿာနုသာရ (တိ) [ဖဿ+အနုသာရ] ဖဿသို့ အစဉ်လိုက်သော။ဖဿာနုသာရေန ဝါ တံ-သမ္မယုတ္တေ သမ္ဗေပိ အရူပဓမ္မေ။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။၂၃၄။ မဟာနိ၊၌။၁၄၁။

ဖဿာဘိသမယ (ပု) [ဖဿ+အဘိသမယ] ဖဿ ချုပ်ခြင်း။ ဖဿာဘိသမယာ (သုတ္တနိ။ ၃၉၃) တိ ဖဿနိရောဓာ။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။၂၃၃။

ဖဿာယတန၁ (နာ) [ဖဿ+အာယတန] (၁) (က) ဖဿ၏-တည်ရာ-ဖြစ်ပေါ်ရာ-အရပ်၊ ဖဿာယတန။ (စက္ခုပသာဒစသည်။) (ခ) ဖဿ၏အကြောင်း။ (ဂ) ဖဿ၏ စုဝေးရာအရပ်။ (တိ) (၂) ဖဿလျှင် အကြောင်းရှိသော (ဝေဒနာ)။ (၁) (က) ဆန္နံ အာဝုသော ဖဿာယတနာနံ အသေသဝိရာဂ-နိရောဓာ။ အံ၊၁။၄၀၀။ (-သံ၊ ၂။ ၂၆၉။ အံ၊ ၁။၁၇၇။) ဖဿာယတနာနန္တိ ဖဿာကရာနံ၊ ဖဿဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနာနန္တိ အတ္ထော။ အံ၊၌၊ ၂။၃၅၁။ (-သံ၊၌၊၃။၁၅။ အံ၊၌၊ ၂။၁၅၉၊

၁၆၀။ အံ၊ဌိ၊၂။၁၄၆။) (ခ) ဆန္နံ ဖဿာယတနာနံ သမုဒယဥ္စ... နပ္ပဇာနာတိ။ အံ၊၁။ ၃၁၇။ (–မ၊၃။ ၂၆၊ ၄၇။ ဥဒါန။ ၁၀၈။) ဖဿာယတနာနန္တိ စက္ခာဒီနံ စက္ခုသမ္ဖဿာဒိကာရဏာနံ။ အံ၊၆။ ၂။ ၂၇၇။ (–ဥဒါန၊၆။ ၁၇၂။) (က) (ခ) (ဂ) စက္ခု ဖဿာယတနံ။ အံ၊၁။၁၇၇။ ဒီ၊၆။၁။၁၁၄။ သုဘယမိဓ သဥ္ဇာတိအာဒိအတ္ထတ္တယေပိ ယုဇ္ဇတိ။ စက္ခာဒီသု ဟိ ဖဿပဉ္ဇမကာ ဓမ္မာ သဥ္ဇာယန္တိ သမောသရန္တိ။ တာနိ စ တေသံ ကာရဏန္တိ အာယတနာနိ။ ဒီ၊၆။၁။၁၁၅။ (တိ) (၂) ဆသု ဖဿာယတနေသု သံဝုတော (ဥဒါန။၁၀၈) တိ ဖသော အာယတနံ ကာရဏံ တေသန္တိ ဖဿာယတနာနိ။ ဥဒါန၊၆။၁၇၂။

ဖဿာယတန၂ (တိ) [ဖဿာယတန+ဏ] ဖဿာယတနကြောင့် ဖြစ်သော (ဖဿ)။ သဗ္ဗေ တေ ဆဟိ ဖဿာယတနေဟိ ဖုဿ ဖုဿ ပဋိသံဝေဒေန္တိ။ ဒီ၊၁။၄၁။ သဗ္ဗေ တေ ဆ ဖဿာယတနသမ္ဘဝေန ဖဿေန ရူပါဒီနိ အာရမ္မဏာနိ ဖုသိတ္ဝာ တံ ဒိဋ္ဌဝေဒနံ ပဋိသံဝေဒယန္တိတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊၆။၁။၁၁၅။

ဖဿာယတနကမ္မဋ္ဌာနိက (တိ) [ဖဿာယတနကမ္မဋ္ဌာန+ဣက] ဖဿာယတနကမ္မဋ္ဌာန်း–ရှိ–စီးဖြန်း–သော၊ သူ။ သော ဖဿာယတနကမ္မဋ္ဌာနိကော .... အရဟတ္တံ ပတ္တော။ သံ၊၆။၃။၉၇။ ဖဿာယတနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဿ အတ္ထီတိ ဖဿာယတနကမ္မဋ္ဌာနိကော။ သံ၊ဌိ၊ ၂။၃၄၂။ ဖဿ-လည်းကြည့်။

ဖဿာရမ္မဏ (န) [ဖဿ+အာရမ္မဏ] ဖဿဟူသောအာရုံ။ ဖဿာရမ္မဏေ (အဘိ၊က။ ၂၃၅)တိ ဖဿသခ်ါတေ အာရမ္မဏေ။ အဘိ၊ ၆။၃။၁၀၇။

ဖဿာရဟ (တိ) [ဖဿ+အရဟ] တွေ့ထိခြင်းငှါ ထိုက်သော။ အညမညံ ဖဿာရဟံ ပဒေသဝိသေသံ ဝိဘာဇိတ္ဝာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၀၂။

ဖဿာဟာရ (ပု) [ဖဿ+အာဟာရ] ဖဿဟူသော (ဝေဒနာကို) ဆောင်တတ်သော တရား၊ဖဿာဟာရ။ ဖဿာဟာရော တိဿော ဝေဒနာ အာဟရတိ။ မ၊၆။၁။၂၁၃။ သံ၊၆။ ၂။၂၄။ (–အဘိ၊၆။၁။၁၉၇။ ပဋိသံ၊၆။၁။ ၁၀၂။)

ဖဿာဟာရပရိညာ (ထီ) [ဖဿာဟာရ+ပရိညာ] ဖဿာဟာရကို ပိုင်းခြားရှုသိခြင်း။ ဖဿာဟာရပရိညာယ ပရိဗန္ဓကိလေသဘဝူပါဒါနုပ္ပဟာနာဒယောပိ သမာရောပယိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၆။

ဖဿာဟာရသေဝနာ (ထီ) [ဖဿာဟာရ+သေဝနာ] ဖဿာဟာရကို မှီဝဲခြင်း။ ရူပဓာတုယာ သတ္တာ အညတြ အညေဟိ ဝေဒနုပဂါဖဿာဟာရသေဝနတော။ သုတ္တနိ၊၆။ ၂။ ၂၂၄။

ဖဿာဟာရဿာဒီ (တိ) [ဖဿာဟာရ+အာ+သဒ+ဏီ] ဖဿာဟာရကိုသာယာသော၊ သူ။ ဖဿဿာဒီ-ကြည့်။

ဖဿိက (တိ) [ဖဿ+ဏိက] ဖဿ၌မှီသော။ ဖဿိကာတိ တာဒိသံ ဝေါဟာရံ....ယထာစိတ္တနိဿိတကောတိ စေတသိကော၊ ဧဝံ သောပိ ဖဿနိဿိတတ္တာ ဖဿိကောတိ ဝုတ္တော။ အဘိ၊ ၆။၃။၁၉၆။ (–အဘိ၊က-၆ ဖဿယိကရှိသည်။)

ဖဿိတ (တိ) [ဖုသ+တ] (၁) တွေ့ထိအပ်သော။ (၂) တွေ့ထိပြီးသော၊ သူ။ တေ တေ ဓမ္မာ ဖဿိတာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ။၃၄။ (–၁၂၀။ မ၊၂။၁၄၀။ မဟာနိ။၁၄။) (၁) တေ တေ ဓမ္မာ ဖဿိတာ ဟောန္တိတိ ..အာရမ္မဏသစ္ဆိကိရိယာယ သစ္ဆိကတာ အာရမ္မဏဖဿေန ဖုဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊၆။၁။၁၂၉။ (–ပဋိသံ၊

ဌ၊ ၂။၄၀။မဟာနီ၊၄။၆၈။) (၂) ဖဆိတာဝါ-(ပဋိသံ။ ၂၅၁) တိ ဉာဏဖုသနာယ ဖုသိ˙သုဝါ။ ပဋိသံ၊၄။ ၂။၁၆၄။

ဖဆိတတလ (တိ) [ဖဆိတ+တလ] တွေ့ထိအပ်သော (မျက်နှာ) အပြင်ရှိသော။ ဥတုသပ္ပါယာနံ နိဝါတာနံ ဖဆိတတလာနံ ပိဟိတဒွါရကဝါဋဝါတပါနာဒီနမ်ပိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၁။

ဖဆိတဗ္ဗ (တိ) [ဖုသ+တဗ္ဗ] တွေ့ထိအပ်သော။ အထ ဝါ ယံ ကိဉ္စိ....ဖဆိတဗ္ဗံ သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ။ မဟာနိ။၃၆၃။ စူဋဋီ။ ၂၁၂။

ဖဆိတမဂ္ဂ (ပု) [ဖဆိတ+မဂ္ဂ] တွေ့ထိအပ်သော မဂ်။ အဓိဂတမဂ္ဂေါ ဖဆိတမဂ္ဂေါ သစ္ဆိကတမဂ္ဂေါ။ စူဋဋီ။ ၂၇၁။

ဖဆိတုကာမ (တိ) [ဖဆိတုံ+ကမု+ဏ] တွေ့ထိခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ ဖဆိတုကာမဿာ-(မဟာနီ။၃၀၄) တိ ဉာဏဖုသနာယ ဖုသိတုကာမဿ။ မဟာနီ၊၄။၄၀၃။

ဖဆိဿန္တိ (ကြိ) [ဖုသ+ဿန္တိ] တွေ့ထိကုန်လတ္တံ့။ ဖဿတိ-ကြည့်။

ဖဆိဿသိ (ကြိ) [ဖုသ+ဿသိ] တွေ့ထိလတ္တံ့။ ဖဿတိ-ကြည့်။

ဖဿပ္ပတ္တိနိမိတ္တ (န) [ဖဿ+ဥပ္ပတ္တိ+နိမိတ္တ] ဖဿဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဆဖဿာယတနဂ္ဂဟဏေန ခန္ဓိန္ဒြိယဓာတာဒီနံ သင်္ဂဟော ဖဿုပ္ပတ္တိနိမိတ္တတာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၉၄။

ဖဿူပစယ (ပု) [ဖဿ+ဥပစယ] ဖဿကိုဆည်းပူးခြင်း။ အညော ဖဿော အညော ဖဿူပစယော။ အဘိ၊က။ ၃၇၇။ (–အဘိ၊၄၊ ၃။ ၂၄၀။)

ဖဿူပစာရ (ပု) [ဖဿ+ဥပစာရ] ဖဿ၌ တင်စားခြင်း၊ ဖဿဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဖဿဂတိက-ကြည့်။

ဖဿူပနိဿ (တိ) [ဖဿ+ဥပနိဿ] ဖဿလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ ဖဿဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဖဿူပနိဿာ ဝေဒနာ။ သံ၊၁။ ၂၆၉။ ဥပနိဿဒတိ ဖလံ ထွောတိ ကာရဏံ ဥပနိဿာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၆၅။

ဖဿေ (ကြိ) [ဖုသ+အ+ဿေ] တွေ့ထိရာ၏။ ဖဿတိ-ကြည့်။

ဖဿေတိ၊ ဖဿယတိ (ကြိ) [ဖဿ+ဏော+တိ။ ဖဿ+ဏယ+တိ။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၌ ဖဿဓာတ် စုရာဒိဂိဏ်း ယှဉ်ကပ်ခြင်း အနက်ဟော ဆိုသည်။ ရူ။ နီတိ၊ ဓာ- တို့၌ ဖုသဓာတ်ဘူဝါဒိဟုဆိုသည်။] တွေ့ထိ၏၊ ရ၏၊ မျက်မှောက်ပြု၏။ ခိပ်ပံ ဖဿေတိ အမတံ။ မိလိန္ဒ။၃၂၁။ ဖဿယေ (သုတ္တနိ။ ၂၀၇။ အပ၊၁။၁၂) တိ အဓိဂစ္ဆေ။ သုတ္တနိ၊၄။၁။၉၄။ အပ၊၄၊၁။ ၂၀၂။ ဖဿယိ˙ (အပ၊၁။၄၄) ပစ္စက္ခမကာသိ˙။ အပ၊၄၊ ၁။ ၃၁၄။ ဖဿယိဿာမိ-(မဟာနိ။၅၁) တိ ဖုသိဿာမိ မဂ္ဂေန။ မဟာနိ၊၄။ ၁၇၁။ ဖဿယေဃျ— မိလိန္ဒ။ ၃၂၃။ ဖဿယေ—ကတိဝုတ်။ ၂၇၂။ သုတ္တနိ။ ၂၀၇။ အပ၊၁။၁၂။ ကတိဝုတ်၊၄။ ၃၃၃။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။ ၉၄။ အပ၊၄၊၁။ ၂၀၂။ အဖဿယိ၊ ဖဿယိ—မ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၂၄။ ဖဿေသိ—မဟာနိ။ ၃၆၃။ စူဋဋီ။ ၂၁၂။ မဟာနိ၊၄။ ၃၀၉။ ဖဿယိ˙—အပ၊၁။၄၄။ အပ၊ ၂။ ၁၉၆။ အပ၊၄၊၁။ ၃၁၄။ ဖယိဿဿထ—အပ၊၁။ ၃၇၂။ ဖဿယိဿာမိ—အပ၊ ၂။ ၃၅။ မဟာ-နိ။ ၅၁၊ ၃၀၀။ စူဋဋီ။ ၂၉၇။ မဟာနိ၊၄။ ၁၇၁။

ဖဿေတုံ (ဗျ) [ဖဿ+ဏော+တုံ] တွေ့ထိခြင်းငှါ၊ ရခြင်းငှါ။ ဖဿေတုံ ယော ကေဝလော ဘိက္ခုဓမ္မော။ သုတ္တနိ။ ၃၃၇။ ဖဿေတုံ နသက္ကာ အဓိဂန္တုံ။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။ ၁၀၆။

ဖဿေယျ (ကြိ) [ဖုသ+အ+ဿေယျ] တွေ့ထိရာ၏။ ဖဿတိ-ကြည့်။

ဖသေယျ (တိ) [ဖုသ+အ+ယျ] တွေ့ထိရာ၏။ ဖဿတိ-ကြည့်။

ဖသေသိ (ကြိ) [ဖဿ+ဏေ+ဏ္ဍိ] တွေ့ထိပြီ။ ဖသေတိ-ကြည့်။

ဖဋ္ဌ (ပု) [ဖလ+ဋ္ဌ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၆၀၀။] အဆစ်။ ပဗ္ဗံ တု ဖဋ္ဌ ဂဏ္ဌိ သော။ ဓာန်။၆၀၀။

ဖဋ္ဌဗိဇ (နာ) [ဖဋ္ဌ+ဗိဇ] အဆစ်မျိုးစေ့။ ဖဋ္ဌ-ဗိဇံ နာမ ဥစ္ဆု ဝေဋ္ဌ နဋ္ဌော။ ဝိ၊၂။၅၂။ (-ဝိ၊၅။၂၃၅။ ဒီ၊၁။၆၊၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။) ဖဋ္ဌဗိဇန္တိ ပဗ္ဗဗိဇံ။ သဒ္ဒတ္ထ၊ ၃။၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၆။

ဖဘဏိတ (နာ) [ဖဘဏ+တ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၄၆၂။] တင်လဲ။ ဖဘဏိတံ နာမ ဥစ္ဆုမှာ နိဗ္ဗတ္တံ။ ဝိ၊၁။၃၆၃။ (-ဝိ၊၅။၃၇၅။ ဝိမာန။၄၅၊၅၇။) ဖဘဏိတံ နာမ ဥစ္ဆုမှာ နိဗ္ဗတ္တန္တိ ဥစ္ဆုရသံ ဥပါဒါယ အပက္ကာ ဝါ အဝဏ္ဏုကပက္ကာ ဝါ သဗ္ဗာပိ အဝဏ္ဏုကာ ဥစ္ဆုဝိကတိ"ဖဘဏိတ"-န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

ဖဘဏိတခဏ္ဍ (ပု၊ နာ) [ဖဘဏိတ+ခဏ္ဍ] တင်လဲအပိုင်းအစ၊ တင်လဲခဲ။ ထောကထောကံ ဖဘဏိတခဏ္ဍံ ဒတ္ဝာ ဥဋ္ဌကော်နာ ပါနီယံ အဒါ-သိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၇။

ဖဘဏိတဂတိက (တိ) [ဖဘဏိတ+ဂတိက] တင်လဲအလားရှိသော၊ တင်လဲနှင့်တူသော။ ဖဘဏိတဂတိကမေ ဝါ (ကခ်ါ။၁၀၂) တိ ဣမိနာ သတ္တာဟကာလိကန္တိ ဒဿေတိ၊ နာ ပန နိဿဂ္ဂိယဝတ္ထုန္တိ။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၃၁။

ဖဘဏိတဃဋ္ဌ (ထီ၊ ပု) [ဖဘဏိတ+ဃဋ္ဌ] တင်လဲအိုး။ တေလဃဋ္ဌံ ဝါ ဖဘဏိတဃဋ္ဌံ ဝါ နဝနီ-တဃဋ္ဌံ ဝါ လဂ္ဂေန္တိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၁၁၀။

ဖဘဏိတပရိယန္တ (တိ) [ဖဘဏိတ+ပရိယန္တ] တင်လဲအဆုံးရှိသော။ ဩဒနာဒီနိ ဟိ ဖဘ-ဏိတပရိယန္တာနိ ဒုဒါဒသ ဣဓာဓိပ္ပေတာဿ အာဟာရဿ ဝတ္ထူနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။

ဖဘဏိတပါစက (တိ) [ဖဘဏိတ+ပါစက] တင်လဲချက်တတ်သော၊ သူ။ တေ အတ္တနော အတ္တ-နော ကိစ္စာနိ ကတ္ဝာ ဖဘဏိတပါစကေန ဥစ္ဆုရသေ ပက္ကေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။

ဖဘဏိတပဋ္ဌ (ပု) [ဖဘဏိတ+ပဋ္ဌ] တင်လဲထုပ်။ ဥစ္ဆုပဋ္ဌန္တိ ဥစ္ဆုံ စေဝ ဖဘဏိတပဋ္ဌဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၆၇။

ဖဘဏိတဗိန္ဒု (နာ) [ဖဘဏိတ+ဗိန္ဒု] တင်လဲစက်၊ တင်လဲပေါက်။ မဓုဗိန္ဒု စ ဖဘဏိတဗိန္ဒု စ ပူဝခဏ္ဍဉ္စ ဘူမိယံ ပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၂။)

ဖဘဏိတဘာဝသိဒ္ဓိ (တီ) [ဖဘဏိတ+ဘာဝ+သိဒ္ဓိ] တင်လဲအဖြစ်၏ပြီးခြင်း။ တေသံ အတ္တ-နော မတိယာ ဖဘဏိတဘာဝသိဒ္ဓိတော စ ပဏ္ဍတော။ ဝဇိရ။၂၇၁။

ဖဘဏိတဝါရက(တိ) [ဖဘဏိတ+ဝါရက] တင်လဲအိုး။ နာဂဒန္တေ ဖဘဏိတဝါရကော ဝိယ လဂ္ဂိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၀။

ဖဘဏိတဝိရဟိတ (တိ) [ဖဘဏိတ+ဝိရဟိတ] တင်လဲမှကင်းသော၊ တင်လဲမရှိသော။ အ-လောဏိကာဃာတိ ဖဘဏိတဝိရဟိတာဃ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။

ဖဘဏိတသကဋ္ဌ (ပု၊နာ) [ဖဘဏိတ+သကဋ္ဌ] တင်လဲလှည်း။ ဖဘဏိတသကဋ္ဌံ ပူဝသကဋ္ဌံ နိက္ကဍ္ဎိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။

ဖဘဏိတသဏ္ဍာ (ထီ)[ဖဘဏိတ+သဏ္ဍာ] တင်လဲဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ တင်လဲအရေအတွက်။ အ-ဝုတ္တေ ပန ဂုဋ္ဌံ ဝိယ သော ဖဘဏိတသဏ္ဍံ နဂစ္ဆတိ။ ဝဇိရ။၄၀၀။

ဖဘဏိတာနုမတိ (ထီ) [ဖဘဏိတ+အနုမတိ] တင်လဲကိုခွင့်ပြုခြင်း။ ဖဘဏိတာနုမတိယာယော ဥစ္ဆုရသာနုမတိယာ သိဒ္ဓိတော။ ဝဇိရ။၂၇၁။

ဖာဏီတောဒက (န) [ဖာဏီတ+ဥဒက] တင်လဲရည်။ ဂင်္ဂါဒကေန နှာပေတ္တာ ဖာဏီတောဒက် ပါယေတ္တာ။ ဇာ၊၌၊၃။၃၅၁။

ဖာတိ (ထိ) [ဖာ+တိ။ ဖာယ+တိ။ခာန်၊ဋ္ဌိ။ ၇၆၀။] တိုးပွါးခြင်း၊ ကြီးပွါးခြင်း။ အဓိကတံ ဝါ ဘောဂံ ဖာတိ ကရေယျ။ အံ၊၁။၁၂၆။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၄။ (–ဝိ၊၃။၁၂၀။ အံ၊၃။၅၄၆။ ဇာ၊၁။၁၅၅။ နေတ္တိ။ ၁၇။) ဖာတိ ကရေယျာတိ ဖီတံ ဝစိုတံ ကရေယျ။ အံ၊၌၊၂၊၉၆။ အဘိ၊၌၊၃။၆၃။ (–ဝိ၊၌။၂၉၀။ အံ၊၃။၂၉၀။ ၃၄၆။ ဇာ၊၌၊၃။၃၀၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၀။)

ဖာတိကမ္မ (န) [ဖာတိ+ကမ္မ] (၁) တိုးပွါးခြင်း ကိုပြုခြင်း၊တိုးပွါးအောင်ပြုခြင်း၊ အကြိမ်များစွာပြုခြင်း၊ (၂) တိုးပွါးခြင်းအမှု။ (၁) စီတ္တဿ ဘာဝနာ ဝစုနာ ဖာတိကမ္မံ။ ဝိ၊ ၌၊၂။ သံ၊၌၊၃။၂၉၇။ ဖာတိကမ္မန္တိ ဗဟုလီကာရော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၁၉။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၀၇။) (၂) သမက် ဝါ အတိရေက် ဝါ ဖာတိကမ္မံ ကတ္တာ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ကခ်ံ။၂၆၄။ (—ဝိ၊၌၊၃။၄၀၆။ အဘိ၊၌၊၂။ ၃၂၀။)ဖာတိကမ္မံကတ္တာတိ....ထာဝရံ ဝစုကမ္မံ ကတ္တာ။ ကခ်ံ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၄၂၇။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။၃၃၉–၄၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၈။ မူလဋ္ဌိ၊၂။ ၁၇၉။)

ဖာတိကမ္မတ္ထ (ပု) [ဖာတိကမ္မ+အတ္ထ] တိုးပွါးအောင်ပြုခြင်းအကျိုး။ ဖာတိကမ္မတ္ထာယာ-(ဝိ၊၄။၃၂၈)တိ ဝစိုကမ္မတ္ထာယ။ ဝိ၊၌၊၄။၈၇။

ဖာတိကမ္မလောဘ (ပု) [ဖာတိကမ္မ+လောဘ] တိုးပွါးမှုကို – လိုချင်ခြင်း – တပ်မက်ခြင်း။ အဒ္ဓါ ဖာတိကမ္မလောဘေန အာဟရိတ္ထာ ဒဿန္တိ။ ဝိ၊၌၊၄။၂၅၅။ (–ဝိ၊သင်္ဃ။၄၀၆။)

ဖာတိဂတ (တိ) [ဖာတိ+ဂတ] တိုးပွါးခြင်းသို့ ရောက်သော။ နှ ဟိ ယဿ ဖာတိဂတေဟိ သီလာဒိဓမ္မေဟိ ပရိဟာနိ အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၉၆။

ဖာတိပ္ပတ္တ (တိ) [ဖာတိ+ပတ္တ] ကြီးပွါးခြင်းသို့ ရောက်သော။ ပဥ္စ ရောဂါ ဥဿန္နာ ဝုစ္စိပ္ပတ္တာ ဖာတိပ္ပတ္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၌၊၃။၂၇၇။ (–ဗုဒ္ဓ-ဝံ၊၌။၂၀၇။)

ဖာရူသ (န) ဖက်သက်သီး၊ ဖက်သက်တရော်သီး။ ဖာရုသံ နဂ္ဂိသန္တိတ္တံ၊ ပါနကံ ယာမကာလိကံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၈၆။

ဖာရူသက[၁] (န) (၁) ဖက်သက်တရော်ပင်။ (ခေးတရော်ပင်။ စလင်းမဟာဝါဂဏ္ဌိ။ ၂၉၃။ နုရွဲပင်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။) (၂) လွန်ပင်။ (၃) ဖက်သက်သီး။ ဖက်သက်တရော်သီး။ (မဟာဝါဘာသာဋ္ဌီကာ၌ ဖက်သက်သီးကို မြရာသီးဟူသောအမည်ဖြင့် ရခိုင်ပြည်၌တွေ့ရသတတ်ဟုမှာ၏။ စလင်း ဂဏ္ဌိ၌ ထိုအသီးသည် မိုးနဲသီးခန့်ရှိ၏၊ ချိုမြိန်သော အရသာရှိ၏ဟု ဆို၏။) (၁) "ဖာရူသကန္တိ ဂေါဋ္ဌဝိသယေ ကောရုက္ခော"တိ စ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၄၀၇။ (၂) ပိယာလော ဖာရူသကံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၆။ (အဋ္ဌကထာရှိ ပါဠိနှင့်မတူ။) (၃) ဖာရူသကံ အဟမဒါသိံ။ ဝိမာန။၄၅။ (–ဓမ္မ၊၌၊၂။၂၀၃။)

ဖာရူသက[၂] (န) [ဖာရူသက+ဏ] ဖာရူသက ဥယျာဉ်။ (သိင်္ဂြားမင်း၏ ဥယျာဉ် ၄-ခု အနက် တခုဖြစ်၏။ ဓာန်။၂၃။) ဖာရူသကံ စိတ္တလတံ၊ မိဿကံ နန္ဒနံ ဝနံ။ ဇာ၊၂။၂၀၄။ (–ဓာန်။၂၃။) ဖာရုသကာနိ ယတ္ထ သန္တိ၊ တံ ဖာရူသကံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၂၃။

ဖာရူသကသက္ခရမိဿက — (ဝိမာန၊၌။၂၆၀) ဟူသော ပါဠိသည် "ဖရူသကသဋ္ဌမိဿက"မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ပေ၊ သျှ။ ကြည့်။

ဖာရူသကပါန (န) [ဖာရူသက+ပါန] ဖက်သက်တရော်သီးအဖျော်၊ ဖက်သက်ဖျော်ရည်။ သာလူကပါနံ ဖာရူသကပါနံ။ ဝိ၊၃။၃၄၄။

မဟာနိ။ ၂၉၀။ ကခ်ိ။၃၂၀။ ဖာရုသကပါနန္တိ ဖာရုသကဖလေဟိ အမ္မပါနံ ဝိယ ကတပါနံ။ ဝိ၊၄၊၃၊၃၀၃။ ဝိ၊သင်္ဃ။၉၉။ (–မဟာနိ၊၄။ ၃၄၉။ ကခ်ိ၊၎၊သစ်။၃၉၅။)

ဖာရုသကဖလ (န) [ဖာရုသက+ဖလ] ဖက်သက်တရော်သီး။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖာရုသကဝန (န) [ဖာရုသက+ဝန] ဖာရုသကဥယျာဉ်။ စိတ္တလတာဝနံ၊ ဖာရုသကဝနံ၊ မိဿကဝနံ။ ဒီ၊၄။၂။၇၂။ မ၊၄၊၁။၂၃၁။

ဖာရုသိယ (န) [ဖရုသ+ဣယ] ကြမ်းတမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်၊ ကြမ်းတမ်းခြင်း။ ကက္ခဋိယံ ဖာရုသိယံ ဥဇုစိတ္တတာ အမုဒုတာ။ အဘိ၊၀။၃၆၃၊၃၇၄။ ဖရုသဿ ပုဂ္ဂလဿ ဘာဝေါ ဖာရုသိယံ။ အဘိ၊၄၊၂။၄၅၁။ (–၄၇၅။)

ဖာလ[၁] (ပု၊ န) [ဖာလ+ဏ။ ဖာလယတိ ပါဠ-ယတိ ဘူမိ ယေန ဖာလော။ ဖာလ ဝိလေ-ခနေ၊ ဏော။ ဖာလတိ ဘူမိ ဝိလေခတိ ဘိန္ဒတီတိ ဖာလော။ ခန်၊၌။၄၄၀။ သူစိ။ နီတိ၊ခ၁။၁၆၇။ ဖာလေတိ-လည်း ကြည့်။] ထွန်သွား။ သတိ မေ ဖာလပါစနံ။ သံ၊၁။ ၁၇၅။ သုတ္တနိ။၂၉၁။ (–မဟာနိ။၆၀။ ဇာ၊ ၁။၃၉၀။) ဖာလေတီတိ ဖာလော။ သံ၊၄၊ ၁။၂၃၂။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၃၂။

ဖာလ[၂] (တိ) [ဖလ+ဏ] ဝါချည် အဝတ် အထည်။ ဖာလံ ကပ္ပါသိကံ တီသု။ ကပ္ပါ-သိကံ ဝတ္ထံ ဖာလံ နာမ ဖလဝိကာရတ္တာ၊ ဝိကာရေ ဏော၊ တီသု။ ယထာ....ဖာလော ပဋော၊ ဖာလာ စေလီ၊ ဖာလံ ဝတ္ထံ။ ခန်။ ခန်၊၌။၂၉၇။

ဖာလစ္ဆေဒတိဓဏသိခရ (တိ) [ဖာလစ္ဆေဒ+တိဓဏသိခရ] ထွန်သွားဖြင့် ဖြတ်အပ်သော ထက်သောအစွန်းရှိသော (မြေစိုင်ခဲ)။ ဖာ-လစ္ဆေဒတိဓဏသိခရေ သုက္ခလေဋ္ဌုသ္မိံ ဘိဇ္ဇိ-တ္ထ။ သံ၊၌၊၂။၄၇၀။

ဖာလန (န) [ဖာလ+ယု] (၁) (က) ခွဲခြင်း။ (ခ) ဖြတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဖောက်ခွဲတတ်သော။ (၁) (က) ဆိန္နနံ ဝါ ဖာလနံ ဝါ ဝိဇ္ဈနံ ဝါ လေခနံ ဝါ နကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄၊၃၊ ၃၇၅။ ဝိ၊သင်္ဃ။၄၆၁။ (–သံ၊၄၊၂။၇၀။ သံ၊၄၊၃။၁၀၀။) (ခ) ကကစေန နဖာလ-နတ္ထံ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၇၀။ (တိ) (၂) ဖာလန-ဝါတ-ကြည့်။

ဖာလနကာလ (ပု) [ဖာလန+ကာလ] ဖြတ်သော အခါ၊ ဖြတ်ရာအခါ။ ဝါသိယာ တစ္ဆိတ္တာ ရုက္ခော ဖာလနကာလေ နိစ္စလဘာဝတ္ထံ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၇၀။ (–အံ၊၄၊၂။၁၉၃၊၃၇၀။)

ဖာလနဝါတ (ပု) [ဖာလန+ဝါတ] ဖောက်ခွဲတတ်သော လေ။ ခုရကဝါတ-ကြည့်။

ဖာလပွမာဏ (တိ) [ဖာလ+ပမာဏ] ထွန်သွားအတိုင်းအရှည် ရှိသော။ ဖာလပွမာဏာဟိ သုဝဏ္ဏယဋ္ဌိဟိ။ ဒီ၊၌၊၂။၁၅။

ဖာလယမာန (တိ) [ဖလ+ဏယ+မာန] ဖောက်ခွဲသော၊ သူ။ သာ တံ ဂဟေတ္တာ ဖာလယ-မာနာ....ဒါရကံ ဒိသ္ဝာ။ အပ၊၄၊၂။၂၀၃-၄။

ဖာလယာမိ (ကြိ) [ဖလ+ဏယ+မိ] ခွဲ၏။ ဖာလေတိ-ကြည့်။

ဖာလယုတ္တ (တိ) [ဖာလ+ယုတ္တ] ထွန်သွားနှင့် ယှဉ်သော၊ ထွန်သွားတပ်သော။ နင်္ဂလံ ဖာ-လယုတ္တံ ကဿကာလေ ပထဝိဃနံ ဘိန္ဒတိ။ သံ၊၄၊၁။၂၃၁။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၃၂။

ဖာလယေ (ကြိ) [ဖလ+ဏယ+ဧယျ] ခွဲရာ၏။ ဖာလေတိ-ကြည့်။

ဖာလာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဖလ+ဏာပေ+တိ] ဖောက်ခွဲစေ၏။ ဇာလံ ဖာလာပေတိ။ သီ၊ ၌၊သစ်၊၁။၂၇၇။

ဖာလာပေတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဖလ+ဏာပေ+တ္တာ] ဖောက်ခွဲစေ၍။ သုဝဏ္ဏသတ္ထကေန ဗာဟုံ ဖာလာပေတ္တာ သုဝဏ္ဏသရကေန လောဟိတံ

ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဌ္ဌ၊၁။၁့၊၃။ (–ဒီ၊ဌ္ဌီ၊၁။၂၀၉။ သီ၊ဌ္ဌီ၊သစ်၊၂။၆။)

ဖာလိက (တိ) [ဖာလ+ဏိက] ထွန်သွားဖြင့် ဝယ်အပ်သော (ဘဏ္ဍာ)။ ဧဝံ ကုမ္ဘိကံ ဖာ-လိကံ။ ဖာလေန ကိတံ ဖာလိကံ။ ရူ။ ရူ၊ဌ္ဌီ။ ၃၇၅။

ဖာလိတ (တိ) [ဖလ+တ] (၁) ကဲ့သော။ (၂) (က) ခွဲအပ်သော။ (ခ) ဖြတ်အပ်သော။ (၁) ပါဒါပိ ဖာလိတာ(ဝိ၊၂။၁၀၁။ သီ၊သျှ၁။ မူကွဲ) တိ ယထာ မဟာစမ္မဿပရတော မံသံ ဒိဿတိ၊ ဧဝံ ဖာလိတာ။ ဝိ၊ဌ္ဌ၊၃။ဂဝ။ (–ဝိ၊သင်္ဃ။၂၄၁၊၄၁၆။ မဟာနိ၊ဌ္ဌ။၂၁၅။ သီ၊ဌ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၄၁။) (၂) (က) ကေသေ အဋ္ဌမာ ဖာလိတေ တတော ကေကောဋ္ဌာ-သပ္ပမာဏော။ အဘိ၊ဌ္ဌ၊၂။၂၀။ (–မ၊ဌ္ဌ၊၁။ ၃၅၀။ အဘိ၊ဌ္ဌ၊၃။ဂ၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၀။) (ခ) ယမ္ဟိ သတ္ထကေန ဥစ္ဆုအာဒီသု ဖာလိတေသု မလံ ပညာယတိ။ ဝိ၊ဌ္ဌ၊၃။၁၁၃။

ဖာလိတက (တိ) [ဖာလိတ+က] ခွဲအပ်သော။ အဇိနက္ခိပန္တိ တဒေဝ မဇ္ဈေ ဖာလိတကံ။ ဒီ၊ ဌ္ဌ၊၁။၂၉၃။

ဖာလိတကဌ္ဌ (န) [ဖာလိတ+ကဌ္ဌ] ကဲ့သော ကနုတံ။ ဖာလိတကဌ္ဌေန ဝါ ခရေန ဝါ.... န အဝလေခိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ္ဌ၊၄။၁၂၂။

ဖာလိတကာလ (ပု) [ဖာလိတ+ကာလ] ခွဲသော အခါ။ သေဋ္ဌိ မဟာဒုဂ္ဂတဿ ဒါရူနံ ဖာလိ-တကာလေ။ ဓမ္မ၊ဌ္ဌ၊၁။၃ဖ၁-၂။

ဖာလိတဌ္ဌာန (န) [ဖာလိတ+ဌ္ဌာန] ကဲ့သော အရပ်၊ ကဲ့ရာအရပ်။ ဂါမဒါရကာ ထေရဿ ပါဒေသု ဖာလိတဌ္ဌာနာနိ ကဏ္ဍကေဟိ သိဗ္ဗန္တိ။ ဒီ၊ဌ္ဌ၊၂။၃၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၉၆။

ဖာလိတပါဒ (ပု) [ဖာလိတ+ပါဒ] ကဲ့သောခြေ။ ယေန ဖာလိတပါဒါ ပါကတိကာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ္ဌ၊၃။၃၇၄။

ဖာလိတဟလိဒ္ဒိဝဏ္ဏ (တိ) [ဖာလိတ+ဟလိဒ္ဒိ+ဝဏ္ဏ] ခွဲအပ်သော နွေးသားအဆင်းရှိသော။ သော ဝဏ္ဏတော ဖာလိတဟလိဒ္ဒိဝဏ္ဏော။ အဘိ၊ဌ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၄။

ဖာလိယတိ (ကြိ) [ဖလ+ယ+တေ] (က) ခွဲအပ်၏။ (ခ) ကဲ့၏။ (က) ခုရဓာရာဟိ ဖာလိ-ယတိ။ မ၊ဌ္ဌ၊၄။၁၆၈။ (ခ) ဖာလိယန္တု ကဿပ ကဋ္ဌာနိံ။ ဝိ၊၃။၄၀။ အပ၊ဌ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဖာလိယိတ္ထာ (သံ၊ဌ္ဌ၊၃။၂၃၅) တိ .... ဘိဇ္ဇိတ္ထ။ သံ၊ဌ္ဌီ၊၂။၄၇၀။ ဖာလိယိ ံသု—ဝိ၊၃။၄၀။ အပ၊ဌ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဖာလိယိတ္ထ၊ ဖာလိယိတ္ထ—သံ၊ဌ္ဌ၊၃။၂၃၅။ သံ၊ဌ္ဌီ၊၂။၄၇၀။ ဖာလိယိ-ဿန္တိ—ဝိ၊၃။၄၀။ အပ၊ဌ္ဌ၊၂။၂၀၃။

ဖာလိယန္တု (ကြိ) [ဖလ+ယ+အန္တု] ကဲ့စေကုန်သတည်း။ ဖာလိယတိ-ကြည့်။

ဖာလိယမာန (တိ) [ဖာလ+ယ+မာန] ခွဲအပ်သော။ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိဘရိယာယ ဝိက္ကိဏ်-တွာ ဂဟိတေ ဖာလိယမာနေပိ ပုညဗလေန အရောဂေါ ဟုတွာ။ ထေရ၊ဌ္ဌ၊၁။၄၄၀။ (–ထေရီ၊ဌ္ဌ။၃၁။)

ဖာလိယိဿန္တိ (ကြိ) [ဖလ+ယ+ဿန္တိ] ကဲ့ကုန်လတ္တံ့။ ဖာလိယတိ-ကြည့်။

ဖာလိယိ ံသု (ကြိ) [ဖလ+ယ+ဥံ] ကဲ့ကုန်ပြီ။ ဖာလိယတိ-ကြည့်။

ဖာလိယိတ္ထ၊ ဖာလိယိတ္ထ (ကြိ) [ဖလ+ယ+အာ] ကဲ့ပြီ။ ဖာလိယတိ-ကြည့်။

ဖာလေတိ (ကြိ) [ဖာလ+ဏော+တိ။ ဖလ+ဏော+တိ။ ဖာလ ဝိလေခနေ။ ဖာလတိ ဘူမိံ ဝိလေခတိ ဘိန္ဒတိတိ ဖာလော-ဟု နိတိ၊ခ၁။ ၁၆၇-၌ ဖာလခာတ် ဘူဝါဒိ ဂိုဏ်းရျပ် ပြ၏။ သူစိဉ်လည်း ဖာလခာတ်ဆို၏။ ဖာလခာတ် ဖြင့်ပင် ပြီးတော့သည်။ ကျမ်းရင်း၌လည်း မရှိ ဟု ခာတ္ထတ္ထသင်္ဂဟက ဖာလခာတ်ကို ပယ်၍ “ဘူမိ ဖလတိ ဘိဇ္ဇတိ အနေန ဘူမိံ ဝါ

ဖလတိ ဘိန္နတိတိ ဖာလော'' ဟု ဖလဓာတ် ဘူဝါဒိဂိုဏ်းရုပ် ပြ၏။ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ တို့၌ စုရာဒိဂိုဏ်းရုပ်သာ တွေ့ရ၍ ဓာတ် ၂-မျိုးလုံး စုရာဒိဂိုဏ်းဖြင့် ထားသည်။] (က) ခဲ့၏။ (ခ) ကွဲ၏။ (က) ဖာလေတိတိ ဖာလော။ သံဒ္ဓါဝ။ ၂၃၂။ သုတ္တန်ဒ္ဓါဝ။၁၃၂။ (– ဒီဒ္ဓါ၃။ ၂၃၉။ မာဒ္ဓါဝ။၈၃။ ဓမ္မဒ္ဓါဝ။ ၃၆ဝ။) ဖာလေတိတိ ပဒါလေတိ။ သံဒ္ဓီါဝ။ ၂၇၂။ ကဋ္ဌံ ဖာလေန္တိ မာဏဝါ (ပေတ။ ၁၅၉)တိ .... ကဋ္ဌာနိ ဖာလေန္တိ ဝိဒါလေန္တိ။ ပေတာဋ္ဌ။၁၂၆။ (ခ) ဟဒယမိုဿာ ဖာလေ-ယျ။ မာဒ္ဓါ၃။ ၂၀၇။ ဖာလေန္တိ—ပေတ။၁၅၉။ ဝိဒ္ဓါ၃။၁၁၂။ မာဒ္ဓါ၄။၁၃၆။ ပေတာဋ္ဌ။၁၂၆။ ဖာလယာမိ—ဇာ၊၁။၁၁၇။ ဖာလေဟိ—ဝိဒ္ဓါ၃။ ၂၁၈။ ကခ်ိ။ ၃၄၁။ ဓမ္မဒ္ဓါ၁။ ၃၆၁။ ဖာလေယျ—သံ၁။ ၂၀၉၊ ၂၁၆။ သုတ္တန်။၃၀၆။ မာဒ္ဓါ၃။ ၂၀၇။ သံဒ္ဓါ၃။၁၀၈။ ဖာလယေ—အပ၁။ ၂၆။ အပါဒ္ဓါ၁။ ၂၅၅။ ဖာလေသိ—ဇာ၊ ၂။ ၂၅၃။ မာဒ္ဓါ၄။၁၃၆။ အံဒ္ဓါ၁။ ၂၃၈။ ဇာဒ္ဓါ၃။၄၅၇။ ဇာဒ္ဓါ၇။၉၈။ ဖာလေဿာမိ—သံ၁။ ၂၀၉၊ ၂၁၆။ သုတ္တန်၊၃၀၆။ ဓမ္မဒ္ဓါ၂။ ၃၉၀။ စရိယာဒ္ဓါ၆၁။

ဖာလေကုံ (ဗျ) [ဖလ+ဏေ+တုံ] ခဲ့ခြင်းငှါ။ မယံ နော သက္ကောမ ကဋ္ဌာနိ ဖာလေတုံ။ ဝိ၊ ၃။၄၀။ (– အပါဒ္ဓါ၂။ ၂၈၃။ မာဋ္ဌိ၁။၁၇၀။)

ဖာလေတုကာမ (တိ) [ဖာလေတုံ + ကာမ] ခဲ့ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ခဲ့လိုသော၊သူ။ နာ မုဒ္ဒံ ဖာလေတုကာမော။ မာဋ္ဌိ၂။ ၂၀၆။

ဖာလေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဖာလ + ဏေ + တွာ] (က) ခဲ့၍။ (ခ) ဆုတ်ဖြတ်၍။ (ဂ) ကွဲ၍။ (က) သတ္ထေန ဗာဟုသိသံ ဖာလေတွာ ဝဏ္ဏ-မုခေန နိက္ခန္တံ သမ္ဘဝံ ဒဿေသိ။ ဝိဒ္ဓါ၂။၁၀၇။ (– ဒီဒ္ဓါ၂။၁၈၀။ မာဒ္ဓါ၂။၉၃။) (ခ) ပန္နုဏ္ဏပတ္တပဒ္ဓေ စ ဖာလေတွာ ဖာလေ-တွာ....ပဋိသာဝနာဒီနံ အတ္ထာယ အဒါသိ။ ဝိဒ္ဓါ၁။၁၆၇။ (– ဝိဒ္ဓါ၃။၁၅၅။ ပဋိသံဒ္ဓါ၂။ ၃၀၀။ ဓမ္မဒ္ဓါ၁။၁၁၆။) (ဂ) ဟဒယံ ဖာလေ-တွာ မရေယျ။ သုတ္တန်ဒ္ဓါ၂။ ၂၄၆။ (– စူဠနိဒ္ဓါ၁။၁၀၂။ အံဒ္ဓီါ၁။၁၉၅။)

ဖာလေန္တ (တိ) [ဖာလ + ဏေ+အန္တ။ ထိ-ဥ်ဖာလေန္တိ] ခဲ့သော၊သူ။ ဒါဠုနိ ဖာလေန္တာနမ္မိ ဧသေဝ နယော။ ဝိဒ္ဓါ၃။၃၂။ (–ဥဒါန၊ဒ္ဓ။ ၆၀။ အပါဒ္ဓါ၁။၁၃၀။ မဟာန်၊ဒ္ဓ။၅၁၁။) သာ ပန ပိဋ္ဌိတော ဖာလေန္တိ မစ္ဆကုစ္ဆိယံ သုဝ-ဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဒါရကံ ဒိသွာ။ မာဒ္ဓါ၄။၁၃၆။

ဖာလေန္တိ (ကြိ) [ဖလ+ဏေ+အန္တိ] ခဲ့ကုန်၏။ ဖာလေတိ-ကြည့်။

ဖာလေယျ (ကြိ) [ဖလ + ဏေ + ယျ] (က) ခဲ့ရာ၏။ (ခ) ကွဲရာ၏။ ဖာလေတိ-ကြည့်။

ဖာလေသိ (ကြိ) [ဖလ + ဏေ + သ္မိ] ခဲ့ပြီ။ ဖာလေတိ-ကြည့်။

ဖာလေဿာမိ (ကြိ) [ဖလ + ဏေ + ဿာမိ] ခဲ့အံ့။ ဖာလေတိ-ကြည့်။

ဖာလေဟိ (ကြိ) [ဖလ + ဏေ + ဟိ] ခဲ့လော့။ ဖာလေတိ-ကြည့်။

ဖာသု၁ (န) [ဖုသ+ဏု။ ဖဿတိ သိနေဟတီတိ ဖာသု၊ ဖုသတိ ဝါ ဗာဓတိ ဒုက္ခန္တိ ဖာသု။ ဓာန်၊ဋီ။၈၈။(ပြာဂု-သံ)](ခ)ချမ်းသာခြင်း။ (ကြိ၊ဝိ) ချမ်းသာစွာ။ (တိ) (၂) ချမ်းသာသော။ (ခ) အတီဝ ဖာသု ဘဝတိ။ ထေရ။ ၃၀၁။ သံဒ္ဓါ၁။၃၄။ ဖာသု ဝိဟရတိ။ ဝိ၁။ ၂၆၅။ (–ဝိ၊၃။၁၄၁။အံ၁။၅၆။အံ၊၃။၁ ၂၂။) ဖာသု စိတ္တသုခံ ဘဝတိ။ ထေရဒ္ဓ၊ ၂။၁၇၅။ (– သံဒ္ဓီ၁။၇၉။) ဖာသု ဝိဟရတိတိ သုခံ ဝိဟရတိ။ ဝိဒ္ဓ၊ ၂။၁၉၃။ (–ကခ်ိ။၁၀၃။ အံဒ္ဓ၊ ၂။၁၁။ အံဒ္ဓါ၃။ ၂၄၂။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၆၄။) (တိ) (၂) ဖာသုဘာဝဇာနနကာ-လ-ကြည့်။

ဖာသု၂ (ထိ) [ပါ+သု။ ဖုသ + ဥ] နံရိုး။ ဖာသု-ကာ – ထောင့်ကွင်း ကြည့်။

ဖာသုက (န) [ဖာသု+က] (၁) ချမ်းသာခြင်း၊ (ကြိ၊ဝိ) ချမ်းသာစွာ။ (တိ) (၂) ချမ်းသာသော။ (၁) ကစ္စိ သမဂ္ဂါ....ဖာသုကံ ဝဿံ ဝသိတ္ထ။ ဝိ၊၃။၃၅၁။ (–အံ၊၁။၃၇၀။ အဘိ၊၆။၁။၃၅၂။) (တိ) (၂) ဖာသုကော ဟောတိ။ ဝိ၊၆၊၃၃၀။ (–မ၊၆၊၁။၁၃၃။ ဇာ၊၆၊၅။ ၅၁၁။ ဇာ၊၆၊၆။၁၃။)

ဖာသုကကာလ (ပု) [ဖာသုက+ကာလ] ချမ်းသာသောအခါ၊ အနာမရှိသောအခါ။ သော သတ္ထု ဖာသုကကာလေ ဂန္ဆာ ဧဝမာဟ။ အံ၊၆၊၁။၂၃၇။ (–ဓမ္မ၊၆၊၂။၁၇၅။ အပ၊၆၊၁။ ၂၂၂။) ဖာသုကကာလေတိ အရောဂကာလေ။ အံ၊၎၊၁။၁၀၄။

ဖာသုကဌာန (န) [ဖာသုက+ဌာန] ချမ်းသာရာအရပ်။ အတ္တနော ဖာသုကဌာနေ .... ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊၆၊၁။၃၄၄။

ဖာသုကဒြိ (န) [ဖာသုကာ+အဒြိ] နံရိုး။ စတုဝိသတိ ဖာသုကဒြိနိ။အဘိ၊၆၊၂။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၅။ လူဒြိ နံရိုး ၂၄-ချောင်းရှိသည်။

ဖာသုကဒြိက (န) [ဖာသုကဒြိ+က] နံရိုး။ ဖာသုကဒြိကံ အညေန ပိဋ္ဌိကဏ္ဏကဒြိကံ အညေန။ အံ၊၂။၂၀၆။

ဖာသုကဋ္ဌ (ပု) [ဖာသုက+အဋ္ဌ] ချမ်းသာခြင်း အကျိုး။ တေန တေ ပါတောဝေ ဥဋ္ဌာယ....ဖာသုကဋ္ဌာယ သန္နိပတိတာ။ မ၊၆၊၃။ ၁၅၅။ (–ဒီ၊၌၊၁။၂၀၇။)

ဖာသုကဒ္ဓယ (န) [ဖာသုကာ+ဒ္ဓယ] နံရိုးနှစ်ဘက်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဖာသုကဒ္ဓယမံသ (န) [ဖာသုကဒ္ဓယ+မံသ] နံရိုးနှစ်ဘက်အသား၊ နံပါးနှစ်ဘက်သား။ ဖာသုကဒ္ဓယမံသံ ပေါတ္ထလိကာယ ကုစ္ဆိယံ။ အဘိ၊၆၊၂။၂၂၅။ (–ခုဒ္ဒက၊၆။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။)

ဖာသုကသညီ (တိ) [ဖာသုကသညာ+ဣ] ချမ်းသာ၏ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ သော ဖာသုကသညီ ဟုတ္ဝာ သိနိဒ္ဓါဟာရံ ဘုဉ်။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၀၉။ အပ၊၆၊၁။၁၀၉။

ဖာသုကသေနာသန (န) [ဖာသုက+သေနာသန] ချမ်းသာစွာ နေရာကျောင်း၊ ချမ်းသာသောကျောင်း။ ဖာသုကသေနာသနေ ကာယဝိဝေကံ လဒ္ဓုံ။ မ၊၆၊၂။၅၉။

ဖာသုကာ (ထီ) [ပါ+သု+က+အာ။ ဖုသ+ဥ+က+အာ။ ပါတဗ္ဗာ ရက္ခိတဗ္ဗာတိ ဖာသု၊ ပ-ကာရဿ ဖ-ကာရံ ကတ္ဝာ။ ဖုသိတဗ္ဗာတိ ဝါ ဖာသု၊ သာယေဝ ဖာသုကာ။ သီ၊၌၊သစ်၊၁။၀၆။ ဓာန်၊၌။၂၇၀။] (၁) နံရိုး။ (၂) (ကိလေသာတည်းဟူသော) အခြင်ရနယ်။ (၁) တေဟေဝ ဖာသုကာ နာမေန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၄၅၇။ (– ဝိ၊၆၊၄။၁၂၉။ မ၊၆၊၁။၃၀၆။) (၂) သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ။ ဓမ္မ။၃၆။ ထေရ။၂၅၆။ ဝိ၊၆၊၁။၁၄။ သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါတိ တဝ သဗ္ဗာ အဝသေသာ ကိလေသဖာသုကာ မယာ ဘဂ္ဂါ။ ဓမ္မ၊၆၊၂။ ဂ၁။ ထေရ၊၆၊၁။၃၉၃။ ဝဇိရ။၂၃။

ဖာသုကာမ (တိ) [ဖာသု + ကာမ] ချမ်းသာစွာ နေခြင်းကို အလိုရှိသော၊သူ။ ဖာသုကာမာ (မဟာနိ။၁၀၃)တိ သုခဝိဟာရကာမာ။ မဟာနိ၊၆။၂၂၃။

ဖာသုကာလ (ပု) [ဖာသု+ကာလ] ချမ်းသာသောအခါ။ အာသေဝိတံ ဖာသုကာလေ ဝါ။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၁၁၆။ စူဠနိ၊၆။၁၃၇။

ဖာသုဘာဝဇာနနကာလ (ပု) [ဖာသု+ဘာဝ+ဇာနနကာလ] ချမ်းသာသည်၏အဖြစ်ကို သိသောအခါ။ အပရဘာဂေ ဖာသုဘာဝဇာနနကာလော ဝိယ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ....သိယာ။ မ၊၆၊၄။၂။

ဖာသုဘူတကာလ (ပု) [ဖာသု+ဘူတ+ကာလ] ချမ်းသာစွာ ဖြစ်သောအခါ။ ဖာသုဘူတကာလေ ဥဋ္ဌာယ ဂစ္ဆတိ။ မ၊၆၊၃။၁၁၇။

ဖာသုဝါသ (ပု) [ဖာသု + ဝါသ] ချမ်းသာစွာ နေခြင်း၊ ချမ်းချမ်းသာသာ နေခြင်း။ ရမ္မာ စိမာ ဂိရီနဇ္ဇော၊ ဖာသုဝါသော ဘဝိဿတိ။ ဇ၊၁။ ၂၉၆။ ဇ၊၌၊၄။၃၄။

ဖာသုဝိဟာရ (ပု) [ဖာသု + ဝိဟာ၍] ချမ်းသာစွာ နေခြင်း။ အဟံ ဘိက္ခဝေ ဘူဇမာနော အပ္ပါဗာဓဉ္ဆ....ဗလဉ္ဆ ဖာသုဝိဟာရဉ္ဆ။ မ၊၁။ ၁၇၅။ (–မ၊ ၂။၁၃၀။ အံ၊ ၂။၁၀၅။ ဥဒါန။ ၉၄။)ဖာသုဝိဟာရန္တိ ကာယဿ သုခဝိဟာရံ။ မ၊၌၊ ၂။၃။ (–အံ၊၌၊၃။၄၀။ ဥဒါန၊၌။၁၁၁။ မ၊၌၊၃။၈၃။)

ဖာသုဝိဟာရကာလ (ပု) [ဖာသုဝိဟာရ+ ကာလ] ချမ်းသာစွာနေသော အခါ။ ဝေရိမှိ စိတ္တုပ္ပါဒံ နိဗ္ဗာပေတွာ ဖာသုဝိဟာရကာလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အံ၊၌၊၃။၅၇။

ဖာသုဝိဟာရတ္ထ (ပု) [ဖာသုဝိဟာရ + အတ္ထ] ချမ်းသာစွာနေခြင်း အကျိုး။ ဘိက္ခူနံ ဖာသုဝိဟာရတ္ထာယ။ ဝိ၊၌၊၁။၁၀၉။ (–ဓမ္မ၊၌၊ ၁။၃၇။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၂၄။)

ဖာသုဝိဟာရနိကန္တိ (ထီ) [ဖာသုဝိဟာရ + နိကန္တိ] ချမ်းသာစွာနေခြင်း၌ တပ်နှစ်သက်ခြင်း။ ဖာသုဝိဟာရသညာ-ကြည့်။

ဖာသုဝိဟာရနိကန္တိရာယ (ပု) [ဖာသုဝိဟာရ+အနိကန္တိ-ရာယ] ချမ်းသာစွာနေခြင်း၏ အနိကန္တိရာယ်။ တေသံ သုတ္တန္တိကာဒီနံ ဖာသုဝိဟာရနိကန္တိရာယံ ....ပရိဝဇ္ဇေန္တော။ ဝဇီရ။၁၉၅။

ဖာသုဝိဟာရပစ္စယ (တိ) [ဖာသုဝိဟာရ+ ပစ္စယ] ချမ်းသာစွာနေရခြင်း၏ အကြောင်း။ အနိကန္တိရာယာဘာဝါနုပဂမနေန ဖာသုဝိဟာရ-ပစ္စယတ္တာ။ ဝဇီရ။၄၄၉။

ဖာသုဝိဟာရသညာ (ထီ) [ဖာသုဝိဟာရ+ သညာ] ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းဟူသော အမှတ်သညာ။ တသ္မိံ ဥပေက္ခာဝိဟာရေ ဖာသုဝိဟာရသညံ ပဋိလဘိတွာ ဖာသုဝိဟာ-ရနိကန္တိယာ သခ်ါရုပေက္ခာဘိမုခေါ ဟုတွာ နန္ဒတိ။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၂၄၆။

ဖာသုဝိဟာရသဇ္ဇာဝ (ပု) [ဖာသုဝိဟာရ+ သဇ္ဇာဝ] ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းသဘော။ ဣဒါနိ ဖာသုဝိဟာရသဇ္ဇာဝံ ပုစ္ဆတိ။ ဒီ၊၌၊ ၁။၃၇၅။

ဖာသုဝိဟာရိက (တိ) [ဖာသုဝိဟာရ+ဣက] ချမ်းသာစွာ နေခြင်းရှိသော၊ ချမ်းသာစွာ နေလိုသော၊ သူ။ ပုန ဒိသံ ဂမိယဝသေန စ ဖာသုဝိဟာရိကဝသေန စ ....ကထိနဒ္ဓါရာ ဒဿိတာ။ ဝိ၊၌၊၃။၃၉၅။

ဖာသုဥန္တရ (န) [ဖာသု+အန္တရ] နံရိုးကြား။ မံသေ မိလာတေ ဖာသုဥန္တရေဟိ စမ္မာနိ ဟေဋ္ဌာ သြတိဏ္ဏာနိ။ မ၊၌၊၁။၃၅၅။

ဖာသုဥန္တရိကာ (ထီ) [ဖာသု+အန္တရိကာ] နံရိုးကြား။ တမေနံ ဂိဏ္ဍာပိ ကာကာပိ ကုလလာပိ အနုပတိတ္ဝာ အနုပတိတ္ဝာ ဖာသု-ဥန္တရိကာဟိ ဝိတုဒ္ဓေန္တိ။ ဝိ၊၁။၁၄၄။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၈။)

ဖာသုဠိ (ထီ) [ပါ+သု။ ဠိ-ကား အာဂုမ်] နံရိုး။ နဇေံ ဖာသုဠိယော (မ၊၌၊၁။၃၅၅) တိ.... နဇေံ ဗောဓိသတ္တဿ ဖာသုကာပိ ပပတာဠိတာ။ မ၊၌၊၂။၃၆။

ဖာသုဠိကာ (ထီ) [ပါ+သု+က+အာ။ ပါရက္ခဏေ၊သု၊ ဠိကာရဝဏ္ဏာဂမော၊ သကတ္ထေ ကော၊ ပဿ ဖေါ။ ဒေန်၊၌။၂၇၈။] နံရိုး။ ဖာသုဠိကာ တု ဖာသုကာ။ ဓာန်။၂၇၈။

ဖိယ (ပု) [ဖာ+ဣယ။ ဖိ+အ။ ဓာန်၊၌။၆၆၈။ သူစိ။] တက်။ (လှော်တက်၊ ခပ်တက်၊ တက်မ။) ဖိယေန ရိတ္တေန သမ်ဂီဘူတော။ သုတ္တ-နိ။၃၂၆။ (–ဝိ၊၌၊၁။၂၉၀။ အံ၊၌၊၂။၃၇၁။) ဖိယေနာတိ ဒဗ္ဗိပဒရေန။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၆၄။

ဖိယာရိတ္တ (န) [ဖိယ + အရိတ္တ] တက်မ, ထိုးဝါး။ ဖိယာရိတ္တံ ဗန္ဓေယျာ (အံ၊၁။၅၂၂) တိ ဖိယဉ္ဆ အရိတ္တဉ္ဆ ယောဇေယျ။ အံ၊၌၊၂။၃၇၁။

ဖိယာရိတ္တဗန္ဓ (တိ) [ဖိယာရိတ္တ+ဗန္ဓ] တက်မ, ထိုးဝါးတို့ဖြင့် – ဖွဲ့အပ် – ယှဉ်အပ် – သော၊ တက်မ, ထိုးဝါးတပ်ဆင်သော (လှေ)။ အန္တော သုဝိသုဒ္ဓါ နာဝါ ကတာ ဖိယာရိတ္တ-ဗန္ဓါ။ အံ၊၁။၅၂၂။

ဖိယာရိတ္တဗန္ဓန (န) [ဖိယာရိတ္တ+ဗန္ဓန] တက်မ, ထိုးဝါးကို–ဖွဲ့ခြင်း–ယှဉ်ခြင်း–တပ်ဆင်ခြင်း။ ဖိယာရိတ္တဗန္ဓနံ ဝိယ ကာယိကစေတသိက-ဝိရိယကရဏံ။ အံ၊၄၊၂။၃၇၁။ အဏက်ပုဒ် လည်း-ကြည့်။

ဖိယာရိတ္တသမ္မုန္န (တိ) [ဖိယာရိတ္တ+သမ္မုန္န] တက်မ, ထိုးဝါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ကေနစိ အတ္ထကာမေန ဥပနီတံ ဖိယာရိတ္တသမ္မုန္နံ ဒဠှနာဝံ လဘိတ္ထာ။ ထေရ၊၄၁။၂၃၆။

ဖီတ၊ဖိတ (တိ) [ဖာယိ+တ။ ဖာ+တ။ ဖာယိ ပါယိ ဝုဒ္ဓိယံ။ ဖာယတိ၊ ဖိတော။ ဖာ ဝုဒ္ဓိယံ၊ ဖိတော ပဘာတာ ရတ္တိ။ နီတိ၊၈၁။၁၄၄။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၁၀။ (သဒ္ဒ်တ-သံ)] ကြီးပွါး–ပွင့်လန်း–စည်ပင်–ပြည့်စုံ–ပြည့်–ဝပြော–သော။ ဘဂဝတော ဇေဟ္ဌဘ္ဂိဝေ ဖီတဉ္စ။ ဒီ၊ ၂။၀၉။ သံ၊၃။ ၂၂၉။ အံ၊၃။၁၃၁။ (–ဒီ၊၁။၂၀၅။ ဒီ၊၃။၁၃၉။ မ၊၂။၄၀။ သံ၊ ၃။၃၂။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၆။ စရိယာ။၄၁၉။ ဇာ၊၁။ ၁၆၅၊၁၇၃၊၂၀၊၃၂၊၃၉၇။ ဇာ၊၂။၃၁၊ ၁၆၁။) ဝေသာလီ ဣဒ္ဓါ စေဝ ဖိတာ စ။ ဝိ၊၃။၃၇၇။ (သုတ္တနိ၊၄၁။၂၆၅ – လာ အလားတူ ပါဠိဉ် ဖီတာ စ-ဟု ဒီဃနှင့် ရှိ၏။) ဖီတန်တိ ဝုဒ္ဓိပတ္တံ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လံ ဝိယ အဘိညာယ သမ္မတ္တိဝသေန။ ဒီ၊၄။၂။၁၄၆။ ဖီတာတိ အတိသမိဒ္ဓါ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လာ ဝိယ။ မ၊၄၊၅။၅၁။ ဖီတန်တိ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိဟိ ပုပ္ဖိတံ။ သံ၊၄၊၃။၁၀၈။ ဖီတာနီတိ ပူရာနိ။ ဇာ၊၄၊ ၃။၃၄၆။ ဖီတန်တိ ကစ္စိ တေ ဣဒံ ရဋ္ဌံ ဖီတံ သုဘိက္ခံ။ ဇာ၊၄၊၆။၆၂၉။ (–ဒီ၊၄၊၁။၃၂၁။ ဒီ၊၄၊၃။၁၀၆။ သံ၊၄၊၃။ ၂၀၆၊၃၁၇။ အံ၊၄၊၃။ ၂၄၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၀၇။ စရိယာ၊၄။၂၅၇။ ဇာ၊၄၊၃။၃၉၀။ ဇာ၊၄၊၆။၁၃၀။ ဇာ၊၄၊၅။ ၁၀၅။ ဇာ၊၄၊၆။၆။၆၆။)

ဖုဋ္ဌ[1] (တိ) [ဖုသ+တ။ ဖရ+တ။ ဖရိတ္ထ ဖရိ-ယိတ္ထာတိ ဝါ ဖုဋ္ဌော။ ဖအစိတ် အ-ကို ဥ-ပြု၊ တ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၆၀၁။] (၁) တွေ့ထိသော၊သူ။ (၂) ပျံ့နှံ့သော။ (၃) ပျံ့နှံ့စေအပ် – ဖြန့်အပ် – တွေ့ထိအပ် – သော။ (၁) မနသာ စ ဖုဋ္ဌာ သိယာ။ ထေရီ။၃၇၉။ (–မ၊၄၊၃။၆၁။) မနသာ စ ဖုဋ္ဌာ သိယာတိ ဟေဋ္ဌိမေဟိ တီဟိ မဂ္ဂစိတ္တေဟိ နိဗ္ဗာနံ ဖုဋ္ဌာ ဖုသိတာ ဘဝေယျ။ ထေရီ၊၄။ ၂၀။ (–မ၊၆၊၃။ ၃၁။) (၂) အတိပဏီတေန ရူပေန ရူပကာ-ယော ဖုဋ္ဌော၊ ယဿ ဖုဋ္ဌတ္တာ စျာနာ ဝုဋ္ဌ-တောပိ သုခံ ပဋိသံဝေဒေယျ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၂၁-၂။ အဘိ၊၄၊၁။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၀။ (–ဝိ၊၃။ ၂၆၀။ ဒီ၊၁။၇၀။ ဒီ၊၂။၂၀၅။ မ၊၂။ ၂၀၇။ အံ၊၂။၂၁။) ဖုဋ္ဌတ္တာတိ ဗျာပိတတ္တာ-တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၌။ ၁။၁၀၀။ (– ဝိ၊၄၊၁။၃၆၅။ ဒီ၊၄၊၂။၂၇၀။ မူလဋီ၊၁။၁၀၃။) အာကာသေ ဖုဋ္ဌေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၂၂)တိ အာကာသံ ဖရိတ္ဝာ ပဝတ္တေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၌။၄၀၂။ (၃) ယဿ ကဿစိ ဘိက္ခဝေ မဟာသမုဒ္ဒေါ စေတသာ ဖုဋ္ဌော။ အံ၊၁။၄၄။ စေတသာ ဖုဋ္ဌောတိ စိတ္တေန ဖရိတော။ အံ၊၌။၂၇၅။

ဖုဋ္ဌ[2] (ပု) [ဖုဋ္ဌ+အ။ ဓာန်၊၌။၅၄၂။] (၁) ပွင့်သော သစ်ပင်။ (တိ) (၂) ထင်ရှားသော။ (၁) ဒလာနံ အညမညံ ဝိသိလေသတော သမုဒါဒယာ "ဝိကသိတော" တျုစ္စတေ။ ဖုဋ္ဌော‌ပျတြ။ ဓာန်၊၌။၅၄၂။(တိ) (၂) ဗျတ္တံ ဖုဋ္ဌဋ္ဌ မုဒု တု။ ဓာန်။၃၁၆။ (ဆဋ္ဌမ္ဗုဓာန်၌ ပုဋ္ဌဋ္ဌဟု ရှိ၏။ သူစိဉ် ဖုဋ္ဌံ ကိုပင် ဖွင့်ပြသည်။)

ဖုဋ္ဌစိတ္တ (တိ) [ဖုဋ္ဌ + စိတ္တ] ပျံ့နှံ့သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ပီတိပါမောဇ္ဇသောမနဿေဟိ ဖုဋ္ဌစိတ္တော။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၄၉။

ဖုဋ္ဌတိ (ကြိ) [ဖုဋ္ဌ+အ+တိ] ကဲ့၏။ ဖုဋ္ဌတိ (သံ၊ ဋ၊၂။၁၉၂)တိ ဖလတိ ဘိဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၇၅။

ဖုဋ္ဌန (န) [ဖုဋ္ဌ+ယု] ခွဲခြင်း၊ စိပ်ခြင်း။ ဘေဒေါ ဝိဒါရော ဖုဋ္ဌနံ။ ဓာန်။၇၅၉။

ဖုဋ္ဌသရီရ (တိ) [ဖုဋ္ဌ+သရီရ] တွေ့ထိအပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ပိတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရော ဟောဟိသိ သတတမုဒဂ္ဂေါ။ ထေရ။၂၀၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။) ဖုဋ္ဌသရီရော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃)တိ စ ဖုသိတသရီ-ရောတိ အတ္ထော၊ န ဗျာပိတသရီရောတိ သဗ္ဗာယ ပိတိယာ အဗျာပိတတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၆၅။

ဖုဋ္ဌသုမနာ (ထီ)[ဖုဋ္ဌ+သုမနာ] ပွင့်သော မြတ်လေးပန်း၊ မြတ်လေးပန်းပွင့်။ ဒေဝလော-ကေပိ ဖုဋ္ဌသုမနာ နာမ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။

ဖုဋ္ဌိတ (တိ) [ဖုဋ္ဌ+က္တ။ ဖုဋ္ဌ+တ] ကဲ့သော (ခြေ)။ တေ ဇရာယ ဖုဋ္ဌိတာ ဝလိမတာ။ ထေရီ။၄၁၀။ တေ မမ ပါဒါ ဣဒါနိ ဖုဋ္ဌိတာ ဖလိတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂၀။

ဖုဋ္ဌ (တိ) [ဖုသ+တ] (၁) တွေ့ထိအပ်သော။ (က) တွေ့ထိ–ရောက်–အာရုံပြု–အပ်သော။ (ခ) တွေ့ထိ–လှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–ထိပါး–အပ်သော၊ သူ။ (၂) တွေ့ထိတတ်သော။ (၃)တွေ့ထိခြင်း။ (နှုတ်ခမ်းတို့၏ထိခြင်းသည် "ဖုဋ္ဌ"မည်၏။ ဖုဋ္ဌသည် ဝဂ်အက္ခရာ ၂၅-လုံး တို့၏ "ပယတန"မည်၏။ ပုဒ်စစ်။ ၃-၄။ ရူ၊ နှာ-၃။နိရုတ္တိ၊နှာ-၅။)(၁)တေသံ လောမေဟိ ဖုဋ္ဌံ အင်္ဂဇာတံ ကဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ထဒ္ဓံ ဟော-တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၁။) (က) ဖုဋ္ဌော ဝိမောက္ခေါ မနသာ၊ သန္တိပဒမနုတ္တရံ။ ဣတိဝုတ်။၂၃၂။ (–မ၊၂။ ၃၀၈။ သံ၊၂။၂၉၁။ အံ၊၁။၃၃၂။ မဟာနိ။ ၁၁၆။) ဖုဋ္ဌော ဝိမောက္ခေါ .... မနုတ္တရန္တိ .... နိဗ္ဗာနမဓိမ္မော ဖုဋ္ဌော ဖုသိတော ပတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။) (ခ) အညတရညတရေန ဒုက္ခမ္မေန ဖုဋ္ဌသသောကော။ ဒီ၊၂။၂၄၄။ မ၊၁။၈၃။ အဘိ၊ ဝိ။၁၄၄။ မဟာနိ။၃၂၅။ (–ဝိ၊၃။၁၀၃။ ဒီ၊ ၃။၄၇။ မ၊၂။ ၂၆။ သံ၊၂။၂၉၄၊၄၀၈။ အံ၊၁။ ၄၉၃။ မဟာနိ။၃၂၆။ ဇာ၊၁။ ၂၁၂။) ဖုဋ္ဌ-ဿာတိ အဇ္ဈောတ္ထဋ္ဌဿ အဘိဘူတဿ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။ ဖုဋ္ဌောတိ ဃဋ္ဋိတော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၇၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။) (၂)ဖုဋ္ဌော ဖဿော။ ပဋိသံ။၅၀။ (–သံ၊၂။ ၂၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။) ဖုဋ္ဌော ဖဿော-တိ ယော အာရမ္မဏံ ဖုဋ္ဌော ဖုသန္တော ဥပ္ပ-န္နော၊ အယံ ဖဿော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၂။) (၃) ဆုပန် နာမ ဖုဋ္ဌမတ္တံ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။)

ဖုဋ္ဌဥဒက (န) [ဖုဋ္ဌ+ဥဒက] ထိသောရေ။ ပုပ္ဖ-နာဠေဟိ စ ပတ္တနာဠေဟိ စ ဖုဋ္ဌဥဒကဝသေ-န ဥဒ္ဓဠ္ဠော တိရိယဉ္စ ဌာနပရိစ္ဆေဒေါ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။

ဖုဋ္ဌကကစဒန္တ (ပု) [ဖုဋ္ဌကကစ+ဒန္တ] ထိတိုင်း ထိတိုင်းသော လှသွား။ ဖုဋ္ဌကကစဒန္တာနံ(ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆)နှိ ဖုဋ္ဌဖုဋ္ဌကကစဒန္တာနံ ဝသေန။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၄။

ဖုဋ္ဌကာလ (ပု) [ဖုဋ္ဌ + ကာလ] တွေ့ထိသော အခါ။ ဟတ္ထေန ဖုံဋ္ဌကာလေယေဝ စလတု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၎၂၉။)

ဖုဋ္ဌဂတ္တ (တိ) [ဖုဋ္ဌ + ဂတ္တ] တွေ့ထိအပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ အတ္တနော ဥယျာနေ ပတိ-ဋ္ဌိတော ဝါတာတပေန ဖုဋ္ဌဂတ္တော ကာလမ-ကာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။

ဖုဥ်ဌာန (နာ) [ဖုဥ်+ဌာန] ထိရာအရပ်။ ဖုသန-ကြည့်။

ဖုဥ်ဌာနာတိက္ကမ (ပု) [ဖုဥ်ဌာန+အတိက္ကမ] တွေ့ထိရာအရပ်ကို လွန်ခြင်း။ စတူသု ဒိသာသု ဥဒ္ဒဥ် ဖုဥ်ဌာနာတိက္ကမဝသေန ပါရာဇိကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၉၂။

ဖုဥ်ဆ်ာ (ပု) [ဖုဥ်+အာ်] တွေ့ထိအပ်သော ဈာန်တို့၏ အဆုံး။ ဖုဥ်ဆ်ံ သစ္ဆိကရောတိတိ ကာယသက္ခီ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၃။ အံ၊ဌ၊၃။၁၄၂။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၂။ ဖုဥ်ဆ်ံ သစ္ဆိကရောတိတိ ဖုဥ်ဘုံ အန္တော ဖုဥ်ဆ်ော၊ ဖုဥ်ဘုံ အရူပဇ္ဈာနာနံ အနန္တရော ကာလော်တိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဥ်၊ဒု။၇၃။ အံ၊ဥ်၊၃။၁၅၁။ မူလဥ်၊၃။၃၆။

ဖုဥ်ပဗဒေသ (ပု) [ဖုဥ်+ပဒေသ] ထိရာအရပ်။ စီဝရေန ဝံသဿ ဖုဥ်ပဗဒေသံ.... ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၀၃။ (–ဒီ၊ဥ်၊ ၂။၁၀၀။)

ဖုဥ်ဖုဥ် (တိ) [ဖုဥ်+ဖုဥ်] ထိတိုင်းထိတိုင်းသော၊ ထိအပ်ထိအပ်သော။ ခါရုဒကေန ဖုဥ်ဖုဥ်ာ ပထဝီပဗ္ဗတာဒယော ဝိလီယန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၅၀။

ဖုဥ်ဖုဥ်ကကစဒန္တ (ပု) [ဖုဥ်ဖုဥ်+ကကစ+ဒန္တ] ထိတိုင်း ထိတိုင်းသောလှံသွား။ ဖုဥ်ကကစဒန္တ-ကြည့်။

ဖုဥ်ဖုဥ်ဌာန (နာ) [ဖုဥ်ဖုဥ်+ဌာန] ထိတိုင်းထိတိုင်းသောအရပ်။ ဖုဥ်ဖုဥ်ဌာနေယေဝ ပန ဂဏ္ဌေန္တော ဂဏ္ဌနာယ စ ဖုသနာယ စ မနသိ ကရောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၅။ (–စရိယာ၊ဌ။၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၆၀။)

ဖုဥ်ဖုဥ်ဌောကာသ (ပု) [ဖုဥ်ဖုဥ်+ဩကာသ] ထိတိုင်း ထိတိုင်းသောအရပ်။ ဖုဥ်ဖုဥ်ဌောကာသေ ပန သတိ ဌပေတွာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၁။

ဖုဥ်ဝတ္ထ (နာ) [ဖုဥ်+ဝတ္ထ] တွေ့ထိသောအဝတ်။ ယထာ ဥတုနာ ဖုဥ်ဝတ္ထသဒိသော။ မ၊ဥ်၊၂။ ၂၃၀။

ဖုဥ်ဝန်ဆု (တိ) [ဖုဥ်+ဝန်ဆု] ငတ္တထိခြင်းရှိသော၊ သူ။ ပဂေဝ ဖုဥ်ဝန်ဆော။ ထေရီ၊ဌ။ ၂၀၉။

ဖုဥ်ဝိသ (တိ) [ဖုဥ်+ဝိသ] ထိခြင်းဖြင့် သင့်စေသော အဆိပ်ရှိသော၊ ထိရုံဖြင့် အဆိပ်သင့်စေတတ်သော (မြွေ)။ (အဆိပ်တက်ပုံစံရှိ မြွေလေးမျိုး အမည်ရပုံကို – သံ၊ဌ၊၃။၅၃-၌ ကြည့်။) သော စ ဖုဥ်ဝိသော ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၄။ (–၅၃။ သံ၊ဥ်၊၁။ ၂၃၂။) ဖုဥ်ဝိသောတိ စတူသု အာသီဝိသေသု သော ဖုဥ်ဝိသော။ သံ၊ဥ်၊ ၂။ ၂၉၃။

ဖုဥ်သကလပဒေသ (ပု) [ဖုဥ်+သကလ+ပဒေသ] ထိအပ်သော အလုံးစုံသောအရပ်၊ အလုံးစုံထိအပ်သောအရပ်။ အာကာသာဒိသု ဖုဥ်သကလပဒေသတော မောစနံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၀၇။

ဖုဥ်သမ္မဿ (ပု) [ဖုဥ်+သမ္မဿ] ထိပါးသောအတွေ့။ တေသံ ဒဋ္ဌသမ္မဿော ဖုဋ္ဌသမ္မဿော စာတိ ဒုဝိဓော သမ္မဿော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀။ မဟာနိ၊ဌ။၄၁၀။

ဖုဥ်သရီရ (တိ) [ဖုဥ်+သရီရ] တွေ့ထိသော – ပုံ့နုံ့သော – ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဥဋ္ဌာရေန ပိတိပါမောဒ္ဓေန နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌသရီရော ဟုတ္ဝာ စိန္တေသိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၀။ (–ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၅၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၅၉။ ဝိမာန၊ဌ။ ၆။ အပ၊ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။)

ဖုဥ်ဌာနန္တရကာလ (ပု) [ဖုဥ်+အနန္တရ+ကာလ] တွေ့ထိသည်၏အခြားမဲ့ဖြစ်သောအခါ။ ဖုဥ်ဌာနန္တရကာလမေဝ သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဥ်၊၃။ ၇၃။ (–မ၊ဥ်၊၃။၈၆။ အံ၊ဥ်၊၃။၁၅၁။)

ဖုဥ်ဌာရမ္မဏ (နာ) [ဖုဥ်+အာရမ္မဏ] တွေ့ထိအပ်သောအာရုံ။ ဖဿေန ဖုဥ်ဌာရမ္မဏမေဝ ဝေဒနာဒိဟိ ဝေဒေတိ။ သံ၊ဌ၊၃။ ၂၆။

ဖုဥ်ဒုံ (ဗျ) [ဖုသ+တုံ] တွေ့ထိခြင်း – ရောက်ခြင်း – ရခြင်း – ငှါ။ အဘဗ္ဗော တာဒိသော

ဘိက္ခူ၊ ဖုဋ္ဌံ သမ္မောဓိမုတ္တမံ။ အံ၊၁။၃၂၁။ ဣတိဝုတ်။၂၇၃။ ဖုဋ္ဌန္တိ ဖုသိတုံ ပတ္တုံ။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၃၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၀။)

ဖုဒ္ဒေါကာသ (ပု) [ဖုဋ္ဌ+သြကာသ] တွေ့ထိရာအရပ်။ ဣမိနာ အန္တေန ဖုဒ္ဒေါကာသံ ကေ-သဉ္စိမတ္တမ္မိပါရိမန္တေန အာတိက္ကာမေတိ၊ ပါရာ-ဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။)

ဖုဒ္ဒေါကာသဂတ (တိ) [ဖုဒ္ဒေါကာသ + ဂတ] တွေ့ထိရာအရပ်သို့ ရောက်သော။ ဒဏ္ဍေန ဖုဒ္ဒေါကာသဂတံ သကလမုဒကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၉။

ဖုဒ္ဒေါကာသဘဉ္ဇနရဂတ (တိ) [ဖုဒ္ဒေါကာသ + အဘဉ္ဇနရ+ဂတ] တွေ့ထိအပ်သော အရပ်၏ အတွင်းသို့ရောက်သော။ ဧဝံ အဓိဂတာဘိ-ညော....ဖုဒ္ဒေါကာသဘဉ္ဇနရဂတေ သဒ္ဒေ ပုန ပါဒကဇ္ဈာနံ အသမာပဇ္ဇိတ္ဝာပိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၃။

ဖုဏာတိ၊ဖုနတိ (ကြိ) [ဖုဏ+အ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။၆၂။] (၁) ခါတုက်၏။ (၂) ဖရိုဖရဲကြဲ၏။ (၁)(၂)ဖုဏတိ။ နိတိ၊ဓာ။၆၂။ ယေ'မေ ဇနာ အင်္ဂါရကာသုံ ဖုဏန္တိ။ ဇာ၊၂။၁၀၉။ အင်္ဂါရကာသုံ ဖုနန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ အထ နေ အင်္ဂါရေ.... ဖုဏန္တိ ဝိဓုနန္တိ။ ကမ္မဗလေန ဝါ....ဖုဏန္တိ သြကိရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၅။ ဖုဏန္တီတိ....ပဋိဝါတံ သြဖုနန္တိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂။ ဖုနန္တိ— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၄၊၁၃၅။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၃။ ဖုနန္တိ—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂။

ဖုဏန္တိ၊ဖုနန္တိ (ကြိ) [ဖုဏ + အ + အန္တိ] (၁) ခါတုက်ကုန်၏။ (၂) ဖရိုဖရဲကြဲကုန်၏။ ဖုဏ-တိ-ကြည့်။

ဖုလိင် (န) [ဖုလ္လ+ဂမု+ကို။ ဖုလိ+ဂမု+ကို။ ဖုရ+ဂက်။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၃၅။ မောဂ်၊၇။၃၃။]
မီးပေါက်မီးပွါး။ တဿ ဖုလိင်္ဂါနိ ပတန္တိ ကာယေ။ ဇာ၊၂။၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ ဖုလိင်္ဂါနိ-တိ ဝိတစ္ဆိတင်္ဂါရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၂။ ဖုလိင်္ဂါ-နိတိ အင်္ဂိကဏာနိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၂။

ဖုလ္လ (န) [ဖုလ္လ + အ။ နိတိ၊ဓာ။၁၆၅။] (၁) ပွင့်ခြင်း။ (တိ) (၂) ကဲ့သော၊ ကျိုးပျက်သော။ (၃) ပွင့်သော။ (၁) ဝိဝိဓာသု ဒိသာ-သု ဖုလ္လံ ဂစ္ဆတိတိ ဝိပ္ဖုလိင်္ဂံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၃၅။ (တိ) (၂) ခဏ္ဍံ ဖုလ္လံ ပဋိသန်ဓိဿတိ။ ဝိ၊၄။ ၃၀၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၊၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။) ဖုလ္လန္တိ ဖလိတောကာသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ (–သာ-ရတ္ထ၊၁။၅၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၅။) ဖုလ္လန္တိ ဘိန္နံ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၇၁။ (၃) ဖုလ္လံ ဒါလိမလဋ္ဌံ ဝါ အန္တောဒီပေဝ ပါဋလိံ။ ထေရီ။၄၁၃။ ဖုလ္လံ ဒါလိမလဋ္ဌံ ဝါတိ ပုပ္ဖိတံ ဗီဇပူရလတံ ဝိယ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။)

ဖုလ္လကုမုဒ (တိ) [ဖုလ္လ + ကုမုဒ] ပွင့်သော ကုမုဒြာကြာရှိသော။ ကောမုဒိယာတိ ဖုလ္ล-ကုမုဒါယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၇။

ဖုလ္လတိ (ကြိ) [ဖုလ္လ+အ+တိ] ပွင့်၏။ သမ္ဗေန ပကာရေန ပရိတော သမန္တတော ဖုလ္လတိ ဝိကသတိတိ သမ္ဗပါလိဖုလ္လံ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။ ၁၉၃။

ဖုလ္လပဒုမဝဏ္ဏ (တိ) [ဖုလ္လ + ပဒုမ + ဝဏ္ဏ] ပွင့်သော ပဒုမာကြာ အဆင်းရှိသော။ ပဟာ-သတ္တာဿ ဖုလ္လပဒုမဝဏ္ဏော ပါဒပိဋ္ဌေ ပတန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၇။ (–၃၅၆။)

ဖုလ္လပဒုမသဏ္ဌိရိက (တိ) [ဖုလ္လပဒုမ+သဏ္ဌိရိက] ပွင့်သော ပဒုမာကြာနှင့်တူသော အသရေရှိသော၊ ပွင့်သော ပဒုမာကြာ၏ အသရေနှင့်တူသော(ခြေ)။ ဖုလ္လပဒုမသဏ္ဌိရိကေသု ပါ-ဒေသု ဝန္ဒိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။

ဖုလ္လပဒုမသဏ္ဌိရိကမုခ (တိ) [ဖုလ္လပဒုမ+သဏ္ဌိ-ရိက+မုခ] ပွင့်သော ပဒုမာကြာ၏ အသရေ

နှင့်တူသော မျက်နှာရှိသော၊သူ။ ဖုလ္လပဒုမ-သဿိရိကမုခတ္တာ ပနဿ "ပဒုမကုမာရော"-တွေဝ နာမံ ကရိ သု။ ဇာ၊၆၊၄။၁၉၀။

ဖုလ္လဝိပိန (တိ) [ဖုလ္လ+ဝိပိန] ပွင့်သော တော ရှိသော၊ ပွင့်သောသစ်ပင်ရှိသော(ဥယျာဉ်)။ တဒါ တံ ဖုလ္လဝိပိနံ၊ နာနာဘာမရကူဇိတံ။ အပ၊၂။၂၂၅။

ဖုလ္လသာလ (ပု) [ဖုလ္လ + သာလ] ပွင့်သော အင်ကြင်းပင်။ တံ န စိရံ ဖုလ္လသာလံ ဝိယ။ ဒီ၊၆၊၂။၂၉၆။

ဖုလ္လာရဝိန္ဒသံကာသ (တိ) [ဖုလ္လ+အရဝိန္ဒ+သံ-ကာသ] ပွင့်သောကြာနှင့်တူသော။ ဖုလ္လာရ-ဝိန္ဒသံကာသေ၊ တရုဏာဒိစ္စသပ္ပဘေ။ အပ၊၂။၂၁၀။

ဖုလ္လာပေန္တ (တိ) [ဖုလ္ल+ ဏာပေ+ အန္တ] ပွင့်စေသော။ ဇာတဿရေ ပဋ္ဌ ဝဏ္ဏာနိ ကုသု-မာနိ ဖုလ္လာပေန္တော ဝိယ.... ကထေသိ။ မ၊၆၊၂။၂၃၆။

ဖုလ္လိတ (တိ) [ဖုလ္လ+တ] (၁) ပွင့်သော။ (၂) ကျိုးပျက်သော။ (၁) သာလရုဇာဝ ဖုလ္လိ-တော။ အပ၊၂။၁၆၅။ ဖုလ္လိတံ ဝိကသိတံ အာနနံ မုခံ။ အပ၊၆၊၂။၂၃၆။ (၂) ဖုလ္လိ-တပုဒေသ-ကြည့်။

ဖုလ္လိတကောကနဒ (န) [ဖုလ္လိတ+ကောကနဒ] ပွင့်သောကြာ။ ပါတောဝ ဖုလ္လိတကောကနဒ-(သံ၊၆၊၁။၂၅၀)နှင့် ပါတောဝ သံဖုလ္လပဒုမံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၇။

ဖုလ္လိတပုပ္ပ(ပ)ဒေသ (ပု) [ဖုလ္လိတ + ပဒေသ] ကျိုးပျက်သောအရပ်။ ပါကာရဿ ဖုလ္လိတပုပ္ပ-ဒေသော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၅၀။ ပါ-ကာရဿ ဖုလ္လိတပဒေသော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၇၇။

ဖုလ္လိတမဏ္ဍိတ (တိ) [ဖုလ္လိတ+မဏ္ဍိတ] ပွင့်သော ပန်းဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ တံ ပရိဝါ-ရေတွာ.... ဖုလ္လိတမဏ္ဍိတံ ဝိယ သောဘတိ။ မ၊၆၊၂။၃၃။

ဖုသ (ကြိ) [ဖုသ+အ+ဟိ] တွေ့ထိလော့၊ရောက်လော့။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသတိ (ကြိ) [ဖုသ+အ+တိ] တွေ့ထိ၏။(က) ရ၏။ (ခ) ဆိုက်ရောက်၏။ (ဂ) ကျရောက်၏။ (ဃ) ပျံ့နှံ့၏။ နာဖုသန္တိ ဖုသတိ စ။ သံ၊၁။၁၂။ (–၂၅၄။ သံ၊၂။၃၄၆။ အံ၊၁။ ၁၉၉။) (က) သော နိရောဓံ ဖုသတိ(ဒီ၊၁။ ၁၇၁)တိ.... ဖုသတိ ဝိန္ဒတိ ပဋိလဘတိ။ ဒီ၊၆၊ ၁။၃၀၈။ (ခ) အနုပုဗ္ဗေန သညဂ္ဂံ ဖုသတိ။ ဒီ၊၁။၁၇၁။(–သုတ္တနိ။၃၈၇။သံ၊၆၊၃။ ၂၇၆။) သညဂ္ဂန္တိ အာကိဉ္စညာယတနံ ဝုစ္စတိ....တံ ဖုသတိ ပါပုဏာတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊၆၊၁။ ၃၀၇။ (–သုတ္တနိ၊၆၊၂။၂၀၈။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၄၉၉။) (ဂ) ပဋိဒဏ္ဍာ ဖုသေယျ တ(ဓမ္မ။ ၃၃။ အံ၊၆၊၁။၂၀၆)န္တိ.... တဝ မတ္ထကေ ပတေယျ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၆။ (ဃ) ဖုသတိ-(ပဋိသံ။၁၀၃)တိ ဝိပဿနာဉာဏဖုသနေန ဖုသတိ ဖရတိ။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၂၉၈။ ဖုသေတိ—သံ၊၆၊၁။၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၂။ ဖုသေ—ဝိ၊၅။ ၃၇၆။ သံ၊၁။၁၂။ သံ၊၆၊၁။၄၇။ ဝိမတိ၊၂။ ၃၁၃။ ဖုသန္တိ—မ၊၁။၁၇၇။ မ၊၂။၅၂၊၂၆၁။ အံ၊၁။၁၂၀။ အံ၊၃။၄၉၅။ ဓမ္မ။၁၆။ သုတ္တနိ။ ၄၁၄။ ပေတ။ ၂၁၅။ ဇာ၊၁။၁၃၉။ မ၊၆၊၂။၅။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၁၄၇။ ဖုသယန္တိ— အပ၊၂။၂၅၆။ ဖုသာမိ—ဓမ္မ။၅၂။ ဝိ၊၆၊၂။၁၂၀။ ဓမ္မ၊၆၊၂။ ၂၅၂။ ဇာ၊၆၊၅။၇၆။ ဖုသတု—ဝိ၊၆။၂။၁၀၀။ သံ၊၆၊၃။ ၂၇၆။ အံ၊၆၊၂။၁၂၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၉၉။ ဖုသေဟိ—ထေရီ။၃၇၀။ ထေရီ၊၆။၁၃။ဖုသ—ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၁၄၃။ ဖုသဿု—အဘိ၊ ၆၊၂။၁၅၁။ အပ၊၆၊၁။၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၁၄၂။ ဖုသေယျ— ဝိ၊၁။၂၆၃။ ဝိ၅။၃၇၉။ မ၊၃။ ၁၆၉။ အံ၊၃။၅၀၄။ ထေရ။၃၄၀။ မဟာနိ။ ၁၆။ဝိ၊၆၊၄။ ၄၂။ ထေရ၊၆၊၂။၃၅၇။ ဖုသေ—ကတိဝုတ်။၂၁၄။ ကတိဝုတ်၊၆။ ၁၀၂။ဖုသေယျုံ

—ခမ္မ။ဥဥ။ဥဒါန်။၉၀။အပ၊၁။ဥဂဝ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၀၆။ ခမ္မ၊ဌ၊ ၂။ဥ၇။ ဥဒါန်၊ဌ။၁၀၁။ အံ၊ဌီ၊ ၁။၁၇၆။ ဖုသိ—သံ၊၁။၁၂၁။ သံ၊ ၂။၄၀၀။ ဇ၁၊၁။ဥဂဥ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၆၁။ မ၊ဌ၊၁။၄၀။ အပ၊ ဌ၊ ၂။၁၇၄။ ဖုသိ့ သု—ထေရ။ဥ၂၁။ အပ၊ ၂။ ၂၁၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁၆၄။ ဖုသိ့—အပ၊ ၂။ ၂၁၆။ မဟာနိ၊ဌ။၂၆၅။ ဖုသယိ့—ထေရိ။ ဥ၉၆။ ထေရီ၊ဌ။၁၄၂။ ဖုသိဿတိ— အံ၊၁။ ၅၀၄။ သုတ္တန်။ဥဂ၇။ အပ၊ ၂။၆၀။ သုတ္တန်၊ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဖုသိဿန္တိ—မ၊ဥ။၆၉။ အပ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁။ မ၊ဌ၊၄။၅၁။ ဖုသိဿာမိ—အံ၊ ၁။၅၆၆။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၂၀။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ဥ၄၀။ဖုသိဿံ —ဝိမာန။၁၁၁။ ထေရ။ ၂၀ဥ။ဝိမာန၊ဌ။ ၂၉၀။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၀၀။

ဖုသတိ၂ (ကြိ) [ဖုသ ၊-ယ+တေ]တွေ့ထိ–ထိခိုက်–အပ်၏။ ဥပါဒိန္နကေန ဖုသတိတိ ဥပါဒိန္နကေန ဖုသိယတိ ဃန်္ဓိယတိတိ ဧဝံ ကမ္မနိ ယကာရလောပေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၉၂။ (–ဝိမတိ၊၁။၁၄၆။)

ဖုသတု (ကြိ) [ဖုသ+အ+တု] (၁) တွေ့ထိစေသတည်း။ (၂) ရောက်စေသတည်း။ ဖုသတိ၁-ကြည့်။

ဖုသန (ထိ၊န) [ဖုသ+ယု](၁)တွေ့ထိခြင်း။(က) ရခြင်း။ (ခ) တွေ့ထိရာအရပ်။ (၁) ဖဿော ဖုသနာ သမ္မုသနာ။ အဘိ၊ဓ။၁၀။ မဟာနိ။ ၄၀။ ဖုသနာတိ ဖုသနာကာရော။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၁၀၁။ မဟာနိ၊ဌ။၁၄၅။ (က) ဖုသန် နာမ ဝိန္ဒန် ပဋိလဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဌီ၊၁။ဥ၇၀။ သီ၊ဌီ၊သဒ်၊ ၂။ ဥ၁ ၂။ (ခ) ဖုသနာ ဌပနာ သလ္လက္ခဏာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။၂ ၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။ ဖုသနာတိ ဖုဋ္ဌဋ္ဌာန်။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဥ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၀။ ဖုဋ္ဌဖုဋ္ဌဋ္ဌာနေယော ဂဏနာယိ ကာတဗ္ဗန္တိ ဒဿေတုံ ဣဓ ဖုသနာဂဟဏန္တိ ဒီပေန္တော "ဖုသနာတိ ဖုဋ္ဌဋ္ဌာန"န္တိ အာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။ဥ၂၇။

ဖုသနက (န) [ဖုသန+က] တွေ့ထိခြင်း။ တသ္မိံ သမယေ ဖုသနကဝေသေန ဥပ္ပန္နော ဖဿော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀၁။

ဖုသနကဋ္ဌာန (န) [ဖုသနက+ဌာန] တွေ့ထိရာအရပ်။ ဒေသတောတိ ဖုသနကဋ္ဌာနတော။ ဝဇိရ။၁၅၂။

ဖုသနကရဏ (န) [ဖုသန+ကရဏ] တွေ့ထိမှုကို ပြုခြင်း။ တေံ ယထာဝုတ္တံ ဝိမေ၊ကံ့ ဖုသန-ကရဏဝသေန ဇာနာတိ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၅၀၄။

ဖုသနကိစ္စ (န) [ဖုသန+ကိစ္စ] (၁) တွေ့ထိခြင်း ကိစ္စ။ (တိ) (၂) တွေ့ထိခြင်း ကိစ္စရှိသော။ ဖုသန္တော်ယေဝါတိ ဖုသနကိစ္စံ ကရောန္တော ဝေ။ မ၊ဌီ၊၁။ဥ၁၁။ သံ၊ဌီ၊ ၂။ ၂၉။ (တိ) (၂) ဖဿော ဖုသနကိစ္စော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀ ။ (–ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁၅။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၁၀ဥ။)

ဖုသနကိရိယ (ထိ၊န) [ဖုသန+ကိရိယ] (၁) တွေ့ထိခြင်း ကိရိယာ။ (၂) တွေ့ထိခြင်း အမူအရာ။ (၁) ဖုသနကိရိယာယေဝေတ္ထ ဥပပန္နော။ သီ၊ဌီ၊သဒ်၊ ၂။ ၁ဥ၆။ (၂) ဖုသနာကာရ-ကြည့်။

ဖုသနဋ္ဌ (ပု) [ဖုသန+အတ္ထ] တွေ့ထိခြင်း သဘော။ ဖုသနဋ္ဌေန ဖဿော နာမ။ သံ၊ဌ၊ ၂။ဥ၇။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၀၉။

ဖုသနဋ္ဌာန (န) [ဖုသန+ဌာန] တွေ့ထိရာအရပ်။ ဖုသနဋ္ဌာနံ အပဂတော....ဝိဒိတော ဧဝ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၇၉။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၇။)

ဖုသနတ္ထ (တိ) [ဖုသန+အတ္ထ] တွေ့ထိခြင်း သဘောရှိသော။ ကာယော ဖုသနတ္ထော။ အဘိ၊ဌ၊၁။ဥ၂၃။

ဖုသနပစ္စယ (ပု) [ဖုသန+ပစ္စယ] တွေ့ထိခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ဂေဟသိတပေ၊မန ပန ဖုသနပစ္စယာ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၁၆။

ဖုသနဗျာပါရ (ပု) [ဖုသန+ဗျာပါရ] တွေ့ထိခြင်း – အမူအရာ – အခြင်းအရာ။ ဖုသနာ-ကာရ-ကြည့်။

ဖုသနဘယ (န) [ဖုသန+ဘယ] တွေ့ထိခြင်းမှကြောက်ခြင်း။ အာဂတဝါတာသာ အတ္တာနော သရီရေ ဖုသနဘယေန....ဥပရိ ဝါတံ အဂ-မာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၂၁၀။

ဖုသနမုခ (န) [ဖုသန+မုခ] တွေ့ထိမှုကို အဦးမူခြင်း။ တထာ ဟိ သဏ္ဌာနံ ဖုသနမုခေနပိ ဂယ့်တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၉၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၄၁၀။

ဖုသနလက္ခဏ (န) [ဖုသန+လက္ခဏ] (၁) တွေ့ထိခြင်းလက္ခဏာ။ (တိ) (၂) တွေ့ထိခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ (၁) ဖဿသ ဖုသန-လက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (တိ) (၂) သွာယံ ဖုသနလက္ခဏော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၃။

ဖုသနသဘာဝ (တိ) [ဖုသန+သဘာဝ] တွေ့ထိခြင်းသဘောရှိသော။ဖုသန္တော်ယေဝါတိ ဣဒံ ဖဿသ ဖုသနသဘာဝတ္တာ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၁၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၉။

ဖုသနဟေတု (ပု) [ဖုသန+ဟေတု] တွေ့ထိခြင်းဟူသောအကြောင်း။ တတောတိ ဖုသနဟေ-တု။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၁။

ဖုသနာကာရ (ပု) [ဖုသန + အာကာရ] တွေ့ထိခြင်း – အမူအရာ – အခြင်းအရာ၊ တွေ့ထိပုံ – အမူအရာ – အခြင်းအရာ။ ဖုသနာတိ ဖုသ-နာကာရော်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဖုသန္တသာ ဟိ စိတ္တသာ ဖုသနကိရိယာ ဖုသနာကာရော။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၉၄။ အာရမ္မဏံ ဖုသန္တသာ စိတ္တသာ ပဝတ္တိအာကာရော ဖုသနဗျာပါရော ဟောတိ-တိ "ဖုသနကိရိယာ ဖုသနာကာရော"တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၂။

ဖုသနာကာရပဝတ္တိ (ထိ) [ဖုသနာကာရ+ပဝတ္တိ] တွေ့ထိပုံအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ သာ စ တဿ ဖုသနာကာရပဝတ္တိ.... ပရိဗျတ္တာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၄၀။

ဖုသနာကာရရဟိတ(တိ)[ဖုသနာကာရ+ရဟိတ] တွေ့ထိပုံအခြင်းအရာမှကင်းသော။ သန္နိဟိ-တောပိ ဟိ ဝိသယော သစေ ဖုသနာကာရ-ရဟိတော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၂။

ဖုသနာဂဟဏ (န) [ဖုသန+အဂဟဏ] တွေ့ထိမှုကိုမယူခြင်း။ ဖုသန (၁)-ကြည့်။

ဖုသနာပရိယာယ (ပု) [ဖုသနာ + ပရိယာယ] တွေ့ထိခြင်း – ရခြင်း – ၏ အကြောင်း။ ဖုသ-တိ ဖလံ အဓိဂစ္ဆတိ ဧတာယာတိ ကာရဏ-ဘာဝဿ ဖုသနာပရိယာယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၃။၄၃။

ဖုသနာရဟ (တိ) [ဖုသန+အရဟ] တွေ့ထိ – ရောက် – ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ တဋ္ဌ ဣဒံ ပါရံ ကေဝါရံယေဝ ဖုသနာရဟံ န ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။

ဖုသန္တ (တိ) [ဖုသ+အန္တ။ ထီ-၌ ဖုသန္တီ] တွေ့ထိသော၊သူ။ ဂူထဖဿံ ဖုသန္တော ဒုက္ခမနုဘဝိ-တုံ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၉။ သဗ္ဗပွဒေ-သေဟိ ဖုသန္တီယော ဧတေသံ ပါဒတလာနံ သန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၄။

ဖုသန္တီ (ကြိ) [ဖုသ+အ+အန္တီ] တွေ့ထိကုန်၏။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသမာန (တိ) [ဖုသ+အ+မာန]၊ တွေ့ထိသော။ ဖဿော အာရမ္မဏံ ဖုသမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၃။)

ဖုသယန္တီ (ကြိ) [ဖုသ+ဏယ+အန္တီ။ စုရာဒိဂိဏ်း ရုပ် မည်သည့်သဒ္ဒါကျမ်း၌မျှ မတွေ့ရသော ကြောင့် ဘူဝါဒိဂိဏ်း ရုပ်စဉ်၌သွင်းပြခဲ့သည်။] တွေ့ထိကုန်၏။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသယိ (ကြိ) [ဖုသ + ဏယ + တ္ထိ] တွေ့ထိပြီ။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသယိတ္စာ (ကြိ၊ဝိ) [ဖုသ + ဏယ+တ္စာ] တွေ့ထိ၍၊ ရောက်၍။ ကာယေန အမတံ ဓာတုံ၊ ဖုသယိတ္စာ နိရွုပဓိံ ။ ဣတိဝုတ်။၂၂၆။ ဖုသ-ယိတ္စာတိ ပတ္စာ။ ဣတိဝုတ်၊၎။၁၇၅။

ဖုသဿု (ကြိ) [ဖုသ+အ+ဟိ] တွေ့ထိလော့။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသာပိတ (တိ) [ဖုသ+ဏာပေ+တ] တွေ့ထိစေအပ်သော။ မုခဝဋ္ဋိ ဥက္ခိပိတ္စာ ဟတ္ထေ ဖုသာပိတေ ဂဏှိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၁။

ဖုသာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဖုသ +ဏာပေ +တိ] တွေ့ထိစေ၏။ ဟတ္ထံ ဖုသာပေတိ။ ဝိမတိ၊၂။ ၃၇။ ဖုသာပေန်—အံ၊၎၊၁၉၂။ ထေရ၊၎၊ ၁။၁၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၄။ ဖုသာပေသုံ—ဝိ၊၎၊၂။၁၁၀။

ဖုသာပေတ္စာ (ကြိ၊ဝိ) [ဖုသ + ဏာပေ+ တ္စာ] တွေ့ထိစေ၍။ ပါဒေန အက္ကမိတ္စာ ဘူမိယံ ဖုသာပေတ္စာ။ ဝိ၊၎၊၁။၂၉၂။ (–ဥဒါန၊၎။ ၃၁၁။)

ဖုသာပေန္တ (တိ) [ဖုသ + ဏာပေ + အန္တ] တွေ့ထိစေသော၊ သူ။ မုခဝဋ္ဋိယာ မုခဝဋ္ဋိ ဖုသာပေန္တော စေတိယံ ပရိက္ခိပါပေတ္စာ။ အံ၊၎၊၁၄၅။ (–ထေရ၊၎၊၂။၃၃၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၂။)

ဖုသာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဖုသ+ဏာပေ+ အန္တိ] တွေ့ထိစေကုန်၏။ ဖုသာပေတိ-ကြည့်။

ဖုသာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဖုသ + ဏာပေ + ဥံ] တွေ့ထိစေကုန်ပြီ။ ဖုသာပေတိ-ကြည့်။

ဖုသာမိ (ကြိ) [ဖုသ + အ + မိ] တွေ့ထိ၏။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသာယတိ (ကြိ) [ဖုသာ+ အာယ+ တိ] ဆုတ်ဖြန်း၏၊ ကျစေ၏၊ ရွာစေ၏။ ဒေဝေါ စ ကေမေကံ ဖုသာယတိ။ ဥဒါန။၈၂။ (–ဝိ၊ ၂။၁၅၆။) ဒေဝေါတိ မေဃော ကေမေကံ ဖုသိတကံ ဥဒကဗိန္ဒုံ ပါတေတိ။ ဥဒါန၊၎။၆၀။ ဖုသာယတု ဇာလဝိနဒ္ဓံ ဝိယ ဝဿတု။ သံ၊၎၊ ၂။၃၇၂။ ဖုသာယတု—သံ၊၎၊၃။၁၃၁။ သံ၊၎၊ ၂။၃၇၂။

ဖုသာယတု (ကြိ) [ဖုသ+အာယ+တု] ကျစေသတည်း၊ ရွာစေသတည်း။ ဖုသာယတိ-ကြည့်။

ဖုသာယန္တ (တိ) [ဖုသ+အာယ+အန္တ] တွေ့ထိစေသော၊ ရွာသော။ ဒေဝေ ဖုသာယန္တေ အလ္လီယတိ။ ဝိ၊၎၊၃။၂၂။ (–ထေရ၊၎၊ ၁၆၁။)

ဖုသိ (ကြိ) [ဖုသ+ဣ] တွေ့ထိပြီ။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသိသု (ကြိ) [ဖုသ+ဥံ] တွေ့ထိကုန်ပြီ။ ဖုသ-တိ-ကြည့်။

ဖုသိ (ကြိ) [ဖုသ+ဤ] တွေ့ထိပြီ။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသိတ (န) [ဖုသ+တ။ ဓာန်၊ ဋီ။၆၆၀။] (၁) (က) ရောက် ရောပေါက်။ (ခ) အစက် အပြောက်။ (တိ) (၂) ထိစပ်သော။ (၃) တွေ့ထိသော၊ သူ။ (၄) တွေ့ထိအပ်–ရအပ်–သော။ (၁) (က) ဖုသိတံဝ ပဝဿတိ။ အပ၊၎။၃၀၉။ (–အပ၊ ၂။၂၃၀။) (ခ) ဖုသိ-တာနိ ဒါတု (ဝိ၊၎၊၄။၆၁) နှစ်ဆ သညာကရဏတ္ထံ ဗိန္ဒုံ။နိ ဒါတုံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၅။ (တိ) (၂) ယထာ ဒ္ဝိန္နံ သမုဂ္ဂပဋ္ဌလာနံ သမ္မာ ဖုသိတာနံ။ ပဋိသံ။ ၃၇၆။ (၃) ဖုဋ္ဌ (၁)-ကြည့်။ (၄) တထာတထာဿ တေ ဓမ္မာ ဝိမုတ္တိယာ ဖုသိ-တာ ဟောန္တိ။ အံ၊၎။၅၆၆။ (–ထေရ။ ၃၄၀။)

ဖုသိတက (န) [ဖုသိတ+က] ရောက် ရောပေါက်။ ဖုသာယတိ-ကြည့်။

ဖုသိတကမ္မိယ (ပု) [ဖုသိတ+ကမ္မိယ] ဖုသိတ-ကမ္မိယမထေရ်။ အာယသ္မာ ဖုသိတကမ္မိယော

ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၀၉။

ဖုသိတကဝါဠ (တိ) [ဖုသိတ+ကဝါဠ] တွေ့ထိအပ် – ထိစပ်အပ် – သော တံခါးရွက်ရှိသော။ ဖုသိတဂ္ဂဠ-ကြည့်။

ဖုသိတဂတ္တ (တိ) [ဖုသိတ+ဂတ္တ] တွေ့ထိအပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ မနုဿလောကေ ဥတုကမ္မဇတာယ ဝါတာတပေန ဖုသိတဂတ္တော ကာလမကာသိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။

ဖုသိတဂ္ဂ(လ)ဠ (တိ) [ဖုသိတ+အဂ္ဂဠ] တွေ့ထိအပ် – ထိစပ်အပ် – သော တံခါးရွက်ရှိသော။ ကူဠာဂါရာနိပိ .... နိဝါတာနိ ဖုသိတဂ္ဂဠာနိ ပိဟိတဝါတပါနာနိ။ အံ၊၁။၉၉။ (–မ၊၁။ ၁၀၉။ ထေရ။ ၂၀၃။) ဖုသိတဂ္ဂဠာနီတိ ဆေကေဟိ ဝစ္ဆကီဟိ ကတတ္တာ ပိဒ္ဓသံဃာဋမိ သဋ္ဌု ဖုသိတကဝါဠာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉-၇၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၀၀။) နိဝါတေ ဖုသိတဂ္ဂလေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၀။

ဖုသိတပုပ္ဖ (တိ) [ဖုသိတ+ပုပ္ဖ] ရွေးခွဲတွေ့ထိသော၊ တွေ့ထိဘူးသော။ သမ္မဋ္ဌပုပ္ဖတိ စိတ္တေန ဖုသိတပုပ္ဖာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။

ဖုသိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဖုသိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးခွဲတွေ့ထိသော၊ တွေ့ထိဘူးသော။ သမ္မဋ္ဌပုပ္ဖတိ စိတ္တေန ဖုသိတပုပ္ဖာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။

ဖုသိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဖုသ+တပုဗ္ဗ] တွေ့ထိအပ်သော။ ဂန္ဓေ ရသေ ဖုသိတပုဗ္ဗေ စ ဓမ္မေ။ ထေရ။ ၃၅၅။

ဖုသိတပုဗ္ဗဋ္ဌ (တိ) [ဖုသိတပုဗ္ဗ+အတ္ထ] တွေ့ထိအပ်သော အနက်သဘောရှိသော။ ဖဿနဋ္ဌေတိ ဉာဏေန ဖုသိတပုဗ္ဗဋ္ဌေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။

ဖုသိတသရီရ (တိ) [ဖုသိတ+သရီရ] တွေ့ထိအပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဖုဋ္ဌသရီရ-ကြည့်။

ဖုသိတုံ (ဗျ) [ဖုသ+တုံ] (၁) တွေ့ထိခြင်းငှါ။ (၂) ရခြင်း ရောက်ခြင်းငှါ။ (၁) ကာယေန ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ ဖုသိတုံ။ ဥဒါန။၁၁၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။) (၂) အဖုသိတံ ဝါ ဖုသိတုံ။ ထေရ။၃၄၀။ စျာန-ဝိပဿနံ ဖုသိတုံ အဓိဂန္တုံ....ဝိသေသဘာဂိယံ ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။ ဖုဋ္ဌုံ-လည်း ကြည့်။

ဖုသိတုကာမ (တိ) [ဖုသိတုံ+ကာမ] တွေ့ထိခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ နက္ခတ္တပထံ ဖုသိတုကာမတာယ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။

ဖုသိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဖုသ + တ္ဝာ] (က) တွေ့ထိ၍။ (ခ) ရောက်၍၊ ရ၍။ (က) ကာယေန ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ ဖုသိတ္ဝာ။ ဒီ၊၁။၆၆။ မ၊၁။၂၀၂။ သံ၊၂။၃၀၄။ အံ၊၁။၁၁၁။ (ခ) တေ ကာယေန ဖုသိတ္ဝာ ဝိဟရေယျု။ မ၊၁။၄၀။ (–သံ၊၁။၃၄၇။ အဘိ၊ပု။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။) ကာယေန ဖုသိတ္ဝာတိ နာမကာယေန ဖုသိတ္ဝာ ပါပုဏိတ္ဝာ။ အဓိဂန္ဆာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။)

ဖုသိယတိ၊ ဖုသီယတိ (ကြိ) [ဖုသ+ယ+တေ] တွေ့ထိအပ်၏။ ဖုသိယတီတိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ (–သာရတ္ထ၊၂။၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၂၁။) ဖုသိယန္တီ—စုဋ္ဌန်၊ဋ္ဌ။၆၆။ ဖုသီယန္တီ—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။

ဖုသိ(သီ)ယန္တီ (ကြိ) [ဖုသ + ယ + အန္တေ] တွေ့ထိအပ်ကုန်၏။ ဖုသိယတိ-ကြည့်။

ဖုသိယမာန (တိ) [ဖုသ + ယ + မာန] တွေ့ထိအပ်သော၊သူ။ ဣတ္ထိယာ ဖုသိယမာနဿ.... ဖဿံ ပဋိစ္စာနန္တဿ။ ကခ်ိ။၁၂၉။ (–ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၂။)

ဖုသိဿံ (ကြိ) [ဖုသ+ဿံ] တွေ့ထိလတ္တံ့၊ တွေ့ထိအံ့။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသိဿတိ (ကြိ) [ဖုသ + ဿတိ] (၁) တွေ့ထိလတ္တံ့။ (၂) ရောက်လတ္တံ့။ ဖုသတိ-ကြည့်။

ဖုသိဿန္တိ (ကြိ) [ဖုသ + ဿန္တိ] တွေ့ထိကုန်လတ္တံ့။ ဖုသတိ၁-ကြည့်။

ဖုသိဿာမိ (ကြိ) [ဖုသ+ဿာမိ] တွေ့ထိလတ္တံ့။ တွေ့ထိအံ့။ ဖုသတိ၁-ကြည့်။

ဖုသေ (ကြိ) [(၁) ဖုသ+အ+တိ။ (၂) ဖုသ+ယျ] (၁) တွေ့ထိ၏။ (၂) တွေ့ထိရာ၏။ ဖုသတိ၁-ကြည့်။

ဖုသေတိ (ကြိ) [ဖုသ+အ+တိ] တွေ့ထိ၏။ ဖုသတိ၁-ကြည့်။

ဖုဿယျ (ကြိ) [ဖုသ+အ+ယျ] တွေ့ထိရာ၏။ ဖုသတိ၁-ကြည့်။

ဖုသေယျုံ (ကြိ) [ဖုသ+အ+ယျုံ] (၁) တွေ့ထိကုန်ရာ၏။ (၂) ကျရောက်ကုန်ရာ၏။ ဖုသတိ၁-ကြည့်။

ဖုသေဟိ (ကြိ) [ဖုသ+အ+ဟိ] တွေ့ထိလေ့။ ဖုသတိ၁-ကြည့်။

ဖုဿ၁ (ပု) [ဖုသ+သက်] ဖုသျှနက္ခတ်။ ဖုသော=နက္ခတ်။ မောဂ်၊၇။၂၁၅။

ဖုဿ၂ (ပု) [ဖုဿ+ဏ။ ဖုသ+ဏ။ ဖုဿနက္ခတ္တ-ယောဂေန ဇာတတ္တာ မာတာပိတူဟိ ကတ-နာမဓေယ္ယေန ဖုဿော။ အထ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ဖုသိ ပဿိ သစ္ဆိ အကာသိတိ ဖုဿော။ အထ ဝါ သမတိံသပါရမိတာသတ္တတိံသ-ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ သကာလေ စ တေ-ပိဋ္ဌကေ ပရိယတ္တိမဓမ္မေ ဖုသိ ပဿိ အညာ-သိတိ ဖုဿော။ အဗၤ၂။၂။၁၇၄။] (၁) ပြာသိုလ။ (၂) ဖုဿဘုရား။ (ထိုဘုရားရှင်သည် ဤကမ္ဘာမှပြန်၍ ရေတွက်သော် ၉၂-ကမ္ဘာထက်၌ ဘုရား ၂-ဆူ ပွင့်တော်မူသည့် အနက် ဒုတိယပွင့်သော ဘုရားရှင်ဖြစ်သည်။ (ပဌမပွင့်သော ဘုရားကား တိဿဘုရားရှင် ဖြစ်၏။) ကာသိကမြို့ ခမည်းတော် ဇယသေန-မင်း, မယ်တော်သီရိမာ မိဖုရားတို့မှ ဖွား-မြင်၍ အနှစ် ၉၀၀၀-တိုင်တိုင် ဂျွင့်, ပက္ခဟံသ, သုဝဏ္ဏဘာရမည်သော ပြာသာဒ်သုံးဆောင်၌ ကြင်ယာတော် ကိသာဂေါတမီ အမှူးရှိသော မောင်းမပေါင်း သုံးသောင်းခြံရံလျက် မင်း-စည်းစိမ်ကို ခံစားတော်မူသည်။ ထိုနောက် နိမိတ်ကြီး လေးပါးတို့ကိုမြင်၍ သားတော် အနုပမ-ဖွားမြင်ပြီးနောက် ဆင်စီးလျက်တော-ထွက် ရဟန်းပြုရာ အတူလိုက်၍ ရဟန်းပြုသူ တို့ကား ဟကုဋ္ဌေရှိသည်။ ၆-လ ဒုက္ကရစရိယာ ကျင့်၍ ကဆုန်လပြည့်နေ့၌ သီရိဝစ္ဆသူဌေး သမီး လှူဒါန်းသော နို့ဆန်ဆွမ်းကို သုံး-ဆောင်ရှိ ယင်းတိုက်တော၌ နေခိုတော်မူ-သည်။ ညချမ်းအခါ သီရိဝစ္ဆ ဥပါသကာ (ရသေ့။သီးကျေးမူကဲ့) လှူသော မြက်ရှစ်ဆုပ်ကို ယူ၍ ရှစ်ရှားပင်သို့ ချဉ်းကပ်လျက် မြက်-ရှစ်ဆုပ်ကို ကြဲဖြန့်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာ-သော ပလ္လင်ထက်၌ နေတော်မူပြီးလျှင် မာရ်-စစ်သည်တို့ကို ချေမှုန်း အောင်မြင်တော်မူ၍ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အဂ္ဂ-သာဝကတို့ကား အရှင်သုရက္ခိတ, အရှင်ဓမ္မ-သေန, အလုပ်အကျေးကား သဘိယထေရ်, အဂ္ဂသာဝိကာမတို့ကား စာလာထေရီ, ဥပ-စာလာထေရီ, အလုပ်အကျေး ဒါယကာတို့-ကား ဓနဉ္ဇယနှင့်ဝိသာခ, ဒါယိကာမတို့ကား ပဒုမာ ဥပါသိကာမ, နာဂါ ဥပါသိကာမတို့-တည်း။ ဗောဓိပင်ကား ရှစ်ရှားပင်တည်း။ အရပ်တော် ၅၀-တောင်ရှိ၍ အသက် ကိုး-သောင်းတမ်း၌ ပွင့်တော်မူသည်။ ကျွတ်တမ်း-ဝင်ပွဲကြီးများ—မိမိနှင့်အတူ ရဟန်းပြုသော ရဟန်း တကုဋ္ဌေတို့အား သက်ဿမြို့အနီး မိဂဒါဝုန်၌ ဓမ္မစကြာတရား ဟောတော်မူရာ-နတ်လူ ကုဋ္ဌေတသိန်း သစ္စာလေးအင်သိမြင်၍ ပဌမအကြိမ် ကျွတ်တမ်းဝင်ပွဲကြီး ဖြစ်သည်။ ဗာရာဏသီမင်းအဖြစ်ကို စွန့်လွှတ်၍ ရသေ့-ပြုသော သီရိဝစ္ဆအမှူးရှိသော ရသေ့ ၉-သန်း-တို့အား တရားဟောတော်မူသောအခါ သစ္စာ

သည် ရှေး ဘုရားရှင်တို့လက်ထက် ပါရမီ ဖြည့်ကျင့်ခဲ့၍ ဤ ဂေါတမဘုရားလက်ထက်၌ တိုင်းခရိုင်တခုကို စိုးအုပ်သော မင်းတပါး၏ သားဖြစ်၍ ဖုဿ အမည်တွင်သည်၊ အရွယ်ရောက်သော် မဟာထေရ်တပါး၏ တရားကို ကြားနာရ၍ ရဟန်းပြုပြီးလျှင် ဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းအားထုတ်ရာ မကြာမြင့်မီ ဈာန်အဘိညာဉ်၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သည်၊ တနေ့သောအခါ ပဏ္ဏရန္ဓယ်ဝင်ဖြစ်သောကြောင့် ပဏ္ဏရဂေါတ္တမည်သော ရဿဲသည် မထေရ်ထံတရားနာပြီးနောက် အကျင့်သီလပြည့်စုံ၍ လုံခြုံ စောင့်ရှောက်အပ်သော ဣန္ဒြေရှိကုန်သော ရဟန်းတို့ကိုမြင်သောအခါ ကြည်ညိုစိတ် ဖြစ်ပွါး၍ "ဤသို့သော အကျင့်မြတ်သည် လောကဌ် အရှည်တည်တံ့ပါမူ ကောင်းလေစ" ဟု အကြံဖြစ်ပေါ်လာရကား ဖုဿမထေရ်ကို "နောင်သောအခါ သာသနာဝယ် ရဟန်းတို့၏အကျင့်သည် မည်သို့မည်ပုံ ဖြစ်မည်နည်း" ဟု လျှောက်ထားသည်။ မထေရ်သည် အနာဂတံသဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြော်လျက် "သုဏောဟိ ဝစနံ မယှံ" စသော ဂါထာ၃၀-တို့ဖြင့် သာသနာနောင်ရေးကို ဖြေကြားတော်မူရာ လွန်စွာမှတ်သားဖွယ် ကောင်းလေသည်၊ သင်္ဂါယနာတင် အရှင်မြတ်တို့ ထည့်သွင်းသော အကြောင်းပြ တဂါထာ, ရသေ့၏ အမေး တဂါထာ, မထေရ်၏ အဖြေဂါထာ ၃၀၊ပေါင်း ၃၂-ဂါထာတို့သည် "ဖုဿတ္ထေရဂါထာများ" ဟု သာသနာ၌ထင်ရှားသည်။ အဖြေဂါထာတို့တွင် အစ တဂါထာသည် ပဋိညာဉ်ပြဥယျောဇဉ်ဂါထာ, အဆုံး သုံးဂါထာသည် သာသနာနောင်ရေးကို မြော်တွေးလျက် သြဝါဒပေးဂါထာများဖြစ်၍ ၂၆-ဂါထာသည် သာ ဖြေကြားချက်စစ်စစ် ဖြစ်သည်၊ (မှတ်ချက်—ထို အမေးအဖြေတို့သည် ဘုရားရှင် လက်ထက်၌ ဟောလေသလော? ဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ပြီးမှ ဟောလေသလော?ဟု တိတိ

လေးအင်သိမြင်၍ ဒုတိယအကြိမ် ကျွတ်တမ်းဝင်ပွဲကြီးဖြစ်သည်။

သားတော် အနုပမမင်းသားအား တရားဟောတော်မူသောအခါ နှတ် လူ ဂ-သန်း သစ္စာလေးအင် သိမြင်၍ တတိယအကြိမ် ကျွတ်တမ်းဝင်ပွဲကြီး ဖြစ်သည်။ သာဝက အစည်းအဝေးပွဲကြီးများ— (၁) အရှင်သုရကို့ဘ အရှင်ဓမ္မသေန အမှူးရှိသော ရဟန္တာ ဖ-သန်း အစည်းအဝေး။ (၂) ဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်ကိုကြားနာရ၍ ဟိဘိကွ အဖြစ်ဖြင့် ရဟန်းပြုကြသော ရဟန္တာ ၅-သန်း အစည်းအဝေး။ (၃) မဟာမင်္ဂလာသဘင်၌ မင်္ဂလာတရား ကြားနာရ၍ ရဟန်းပြုကြသော ရဟန္တာ ၄-သန်း အစည်းအဝေး။ ဤအစည်းအဝေးကြီး ၃-ရပ်တို့၌ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ပါတိမောက် ပြတော်မူသည်။ ထိုဖုဿဘုရားလက်ထက် ဂေါတမဘုရားလောင်းသည် ဝိဇိတာဝီမင်းဖြစ်၍ ဖုဿဘုရားထံ ရဟန်းပြုကာ ပိဋကသုံးပုံဆောင်လျက် လူအပေါင်းအား တရားဟောတော်မူသည်၊ သီလပါရမီကိုလည်း ဖြည့်ကျင့်၍ "ဘုရားဖြစ်လတ္တံ့" ဟူသော ဗျာဒိတ်ကိုလည်း ခံယူရရှိသည်။ ဖုဿဘုရားရှင်သည် ကုသိနာရုံပြည် သေနအရာမ်၌ ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုတော်မူသည် (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၈၁-၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၌။ ၂၇၃-၆)။ အဆိုကွဲပြားချက်များ— အာဒိတ္တသုတ်အဋ္ဌကထာ (သံ၊ ၌၊၃-၇)၌ "ဖုဿဘုရားရှင်သည် မဟိန္ဒမင်း၏ သားကြီးဖြစ်၍ သားငယ်သည် အဂ္ဂသာဝက ဖြစ်သည်၊ ပုရောဟိတ်သားသည် ဒုတိယသာဝက ဖြစ်သည်"ဟု ပြဆိုသည်။ ဗုဒ္ဓဝံ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၌။ ၂၇၄)၌ "ကဏ္ဏကုဇ္ဇမြို့နေ သုရကို့တမင်းသားနှင့် ဓမ္မသေနမည်သော ပုရောဟိတ်သားတို့သည် ရဟန်းပြု၍ အဂ္ဂသာဝကတို့ဖြစ်ကြောင်း" ပြဆိုရာ များစွာခြားနားနေသည်၊ နှစ်သက်ရာ မှတ်ယူကြပါကုန်။) (၃) ဖုဿမထေရ်။ (ထိုမထေရ်

သုတ် အဋ္ဌကထာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈)၌ ပြဆိုသည်။ ထိုအချက်တို့ကို ထောက်ဆက တိဿဖုဿအမည်များကို ရွေးအခါက တင်ကျယ်စွာ သုံးစွဲလေ့ရှိကြောင်း ထင်ရှားသည်။) (တိ) (၆) မင်္ဂလာရှိသော၊ မင်္ဂလာနှင့်ယှဉ်သော။ (၁) ဧဝံ မာဂသိရော ဖုဿော မာဃော။ ကစ္စည်း။၃၅၂။ (၂) အနုပမော အသမ-သမော၊ ဖုဿော လောကဂ္ဂနာယကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၁။ (-အပ၊၁။၁၄၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။) (၃) ဖုဿတ္ထေရ-ကြည့်။ (၄) တိဿဧဋ္ဌပုတ္တော ဖုဿော နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။) (ဆီ)(၅) ဖုဿစေဝ သုဒတ္တော စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၁။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။) (တိ)(၆) ဖုဿတိလ၊ ဖုဿရထ-တို့ကြည့်။

ဖုဿ[၇] (ကြိ၊ဝိ) [ဖုသ+တ္ဝာ] တွေ့ထိ၍။ ဖုဿာ-(သံ၊၂။၂၉၇)တိ ဖုသိတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

ဖုဿကောကိလ (ပု) [ဖုဿ+ကောကိလ] ဖုဿမည်သော ဥဩ။ နန္ဒာရာမဝနေ တဿ၊ အ-ဟောသိ ဖုဿကောကိလော။ အပ၊၂။၁၄၃။ (-ဇာ၊၂။၁၁၅၊၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။)

ဖုဿတိလ (နာ) [ဖုဿ + တိလ] မင်္ဂလာနှင့်စပ်ယှဉ်သော နှမ်း။ ဖုဿတိလံ ခါဒန္တိ(မဟာနိ။ ၆၈)တိ မင်္ဂလပဋိသံယုတ္တံ တိလံ ခါဒန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၉။

ဖုဿတေလ (နာ) [ဖုဿ + တေလ] မင်္ဂလာနှင့်စပ်ယှဉ်သော ဆီ။ ဖုဿတေလံ မက္ခေန္တိ-(မဟာနိ။၆၉)တိ တထာရူပံ တိလတေလံ သရီရဗ္ဘဉ္ဇနံ ကရောန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၉။

ဖုဿတ္ထေရ (ပု) [ဖုဿ+ထေရ] ဖုဿမထေရ်။ အာယသ္မတော ဖုဿတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။

ကျကျ မသိရချေ။) ဖုဿမထေရ်၏ အဖြေဂါထာတို့၌ နောင်သော အခါ ရဟန်းယုတ်ရဟန်းဆိုးတို့ လွှမ်းမိုးမာန်ထောင် အချောင်ကျင့်ကြံနေကြဟန်တို့ကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားရာ နောင်သောအခါ အရ(ပစ္ဆိမကာလ အရ) ကောက်ယူပုံ ၃-မျိုး ကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ တတိယသင်္ဂါယနာ တင်ပြီးသည်မှ နောင်ကာလကို ယူရမည်ဟု ကေစိဆရာတို့က ဆိုသည် (ယင်း ဝါဒကို အချို့ဆရာတို့က ခွင့်မပြုကြချေ)။ သာသနာတော်၌ ဝိမုတ္တိယုဂ်, သမာဓိယုဂ်, သီလယုဂ်, သုတယုဂ်, ဒါနယုဂ်, ဟု ၅-မျိုးရှိသည့်အနက် သုတယုဂ်မှ နောင်ကာလကို ယူရမည်ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုသည်။ သီလယုဂ်မှ နောင်ကာလကို ယူရမည်ဟု အပရေဆရာတို့ ဆိုကြသည်၊ မျက်မြင်ကို ထောက်ဆနှိုင်းချိန်၍ သင့်မြတ်သော အဆိုကို ယူရန်ဖြစ်သည် (ထေရ။၃၄၁-၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈၊၃၆၉)။ ဤဖုဿတ္ထေရ ဂါ-ထာပါဠိနိဿယကို အမှာအထားစုံလင်စွာဖြင့် မာန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ၁၂၄၆-ခု နယုန်လဆုတ် ၄-ရက်နေ့၌ စီရင်ရေးသားထားရာ (အခြားစာမူများနှင့် တဲ့ဖက်ရိုက်နှိပ်ထားသော) ငါးစောင်တဲ့စာအုပ်၌ ကြည့်ရှုနိုင်သည်။) (၄) ဖုဿမင်းသား။ (မဟိန္ဒမင်း၏သားဖြစ်သော ဖုဿဘုရားလောင်း ဖုဿမင်းသား။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ မဏ္ဍလိကမင်း (တိုင်းခရိုင်တခုကို အုပ်စိုးသောမင်း)၏ သားဖြစ်သော ဖုဿမထေရ်အလောင်းအလျာ ဖုဿမင်းသား။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈-ဟု ဖုဿမင်းသား ၂-ယောက် တွေ့ရသည်။) (ဆီ) (၅) ဖုဿထေရီမ။ (အမည်ကိုပြဆိုရာ၌ "ဤသူသည် တိဿမည်စေ, ဤသူသည် ဖုဿမည်စေ"ဟု သားအား အမည်ပေးကြောင်းကို သဒ္ဒိတိ သုတ် အဋ္ဌကထာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉)၌ ပြဆိုထားသည်။ တိဿသေသည်, ဖုဿသေသည်ဟု လောကဆိုရိုးရှိကြောင်းကိုလည်း သတိပဋ္ဌာန

ဖုဿဒန္တကဋ္ဌ (နာ) [ဖုဿ+ဒန္တကဋ္ဌ] မင်္ကလာနှင့် ယှဉ်သော တံပူ။ ဖုဿဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒန္တိ။ မဟာနိ။၆၉။

ဖုဿဒေဝ (ပု) [ဖုဿ+ဒေဝ] ဖုဿဒေဝမထေရ်။ ဖုဿဒေဝေါ မဟာကထီ။ ဝိ၅။၃၊၇၊၁၃။ (–အပ၊၂။၃၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။)

ဖုဿဒေဝကုမာရ (ပု) [ဖုဿဒေဝ + ကုမာရ] ဖုဿဒေဝသတ္ထိသား။ ပဒုမကုမာရံ ဖုဿဒေဝကုမာရဉ္စ သပရိဝါရေ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။

ဖုဿဒေဝတ္ထေရ (ပု) [ဖုဿဒေဝ+ထေရ] ဖုဿဒေဝမထေရ်။ တမ္မပဏ္ဏိဒီပေ....အဟေသုံ ဥပတိဿ၀တ္ထရော စ ဖုဿဒေဝတ္ထေရော စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၀။၂၂၀။

ဖုဿဒေဝတ္ထေရဝါဒ (ပု) [ဖုဿဒေဝတ္ထေရ+ဝါဒ] ဖုဿဒေဝမထေရ်၏ အယူဝါဒ။ တသ္မာ ဖုဿဒေဝတ္ထေရဝါဒေ ဇဝ ဌတွာ ဝတ္ထုဝိဇာနနစိတ္တေနေဝ သဗ္ဗသေခိယာနိ သစိတ္တကာနိ။ ဝိမတိ၊၂။၆၀။

ဖုဿနက္ခတ္တ (နာ) [ဖုဿ+နက္ခတ္တ] ဖုသ္သနက္ခတ်။ ဖုဿဝေဋ္ဌဝလဉ္ဇိ-ကြည့်။

ဖုဿနက္ခတ္တယောဂ (ပု) [ဖုဿနက္ခတ္တ+ယောဂ] ဖုသ္သနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဖုဿထောင့်ကွင်း ကြည့်။

ဖုဿမတ္တိကာ (ထီ) [ဖုဿာ+မတ္တိကာ] မင်္ကလာမြေညက်။ဖုဿမတ္တိကာယ နှာယန္တိ။ မဟာနိ။၆၉။

ဖုဿမာသ (ပု) [ဖုဿ + မာသ] ပြာသိုလ။ ဖုဿမာသဿ ပဌမဒိဝသေ မဟာဘိက္ခု-သံဃပရိဝါရာ နိက္ခမိတ္ထ၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

ဖုဿမာသပုဏ္ဏမာ (ထီ) [ဖုဿမာသ+ပုဏ္ဏမာ] ပြာသိုလပြည့်။ ဘိက္ခုသဟဿပရိဝါရော ဖုဿ-မာသပုဏ္ဏမာယံ ရာဇဂဟံ ဂန္ဒွာ ဒ္ဝေ မာသေ ဝသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၅)

ဖုဿမိတ္တ (ပု) [ဖုဿ+မိတ္တ] ဖုဿမိတ္တပြိတ္တာ။ ဖုဿမိတ္တာ ဓမ္မဂုတ္တာတိ ဧဝမာဒိကာ အညေ စ ဝေမာနိကာ ပေတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။

ဖုဿမိတ္တတ္ထေရ (ပု) [ဖုဿမိတ္တ+ထေရ] ဖုဿ-မိတ္တမထေရ်။ ကုရုန္ဒကဝါသီ ဖုဿမိတ္တတ္ထေ-ရော ပနာဟ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၊၄၅။

ဖုဿရထ (ပု) [ဖုဿ + ရထ] မင်္ကလာရထား။ (ဓာန်၊ဓာန်ဋီ။၃၇၂ - တို့ဋ္ဌ ပုဿရထ ဟု ရှိသည်၊ စစ်ရထားမဟုတ်၊ အပျော်အပါးသွား-ရန် စသည်အတွက် ပြုလုပ်ထားသော ရထား-တည်း၊ ပုသမည်သော သခွါး ငပြုတ်သီးနှင့် ယှဉ်သော ရထား၊ တနည်း ဖုဿနက္ခတ်ဖြင့် စီရင်အပ်သော ရထားသည် ပုဿရထမည်၏ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။ ဓာန်၊ ဋီအလို ပုသဓာတ်-ထား၍ ပုဿ-ဟု ပဌမကွဏ္ဍနှင့် ဆိုသည်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်အလို နက္ခတ်ဟော ဖုဿ-၌ ဒုတိ-ယကွဏ္ဍ ဖ နှင့် ရှိသည်။ ဇာတ်နိပါတ်နိဿယ များ၌ဖုတ်သင်းရထားဟု မြန်မာပြန်ကြသည်-ကား မသင့်ဟု ဓာန်၊ဋီသျ၌ မှာသည်။ ပုဿရထ-လည်းကြည့်။)ဖုဿရထံ ဝိဿဇ္ဇေမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဖုဿရထန္တိ မင်္ကလရထံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။

ဖုဿရာဂ (ပု) [ဘာသ+ရန္ဒ+ဏ။ သူစိ။၃၇၁။ (ပုဗ္ဗရာဂ-သံ)] ဥဿဖယား၊ ဖုဿရာဂမည်သော ကျောက်။ ဖုဿရာဂေါ လောဟိတ-ကော် မသာရဂလ္လောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၃။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၅။)

ဖုဿဝေဌန (နာ) [ဖုဿ+ဝေဌန] မင်္ကလာရှိသော –ဦးရစ်–ခေါင်းပေါင်း။ ဖုဿဝေဋ္ဌနံ ဝေ-ဌေန္တိ။ မဟာနိ။၆၉။ (– ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။)

ဖုံးဝေဋ္ဌဝလဋ္ဌိ (ထီ) [ဖုံး + ဝေဋ္ဌဝလဋ္ဌိ] ဖုံးသျှနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်၍ပေါက်သော ဥသျစ်ပင်ပျို။ (ဝါးပင်ပျို။ ပါဠိတော်အလို။) ဖုံးဝေဋ္ဌဝလဋ္ဌိ (မဟာနီ။၆၇) နှစ်ဟ ဖုံးသနက္ခတ္တောန ဥပပ္ပန္နံ တရုဏံ ဗေဋ္ဌဝလဋ္ဌိ ။ မဟာနိ။ဋ္ဌ။၁၇၇။

ဖုံးသဒ္ဒ (ပု) [ဖုံး + သဒ္ဒ] ဖုံး-သဒ္ဒါ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဖုံးသဝုယ (တိ) [ဖုံး + အဝုယ] ဖုံးသဒ္ဒါ ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော၊ ဖုံးမည်သော၊ သူ။ ဖုံးသဝုယ (ထေရ။၃၄၁)နှစ်ဟ ဖုံးသဒ္ဒေန အဝုါတဗ္ဗံ၊ ဖုံးနာမကန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။

ဖုံးသာဋ္ဌက (ပု) [ဖုံး + သာဋ္ဌက] မင်္ဂလာပုဆိုး။ ဖုံးသာဋ္ဌကံ နိဝါသေန္တိ။ မဟာနိ။ ၆၉။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။) သာဋ္ဌကံ နိဝါသေန္တီတိ မင်္ဂလပဋိသံယုတ္တံ ဝတ္ထံ ပရိဒဟန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၉။

ဖုံးသိတ (တိ) [ဖုံသ+က] (၁) ပွင့်သော။ (၂) ထိအပ်သော၊ ကိုက်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (၂) သူစိမုခပါဏေဟိ ဖုံးသိတော ဒဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၄။

ဖုံးသိတဂ္ဂ (တိ) [ဖုံးသိတ+အဂ္ဂ] (ပင်လုံးကျွတ်) ပွင့်သော အဖျားရှိသော။ ဝနပုဂ္ဂမွေ ယထာ ဖုံးသိတဂ္ဂေ။ ခုဒ္ဒက။၇။ သုတ္တနိ။၃၁၄။ ဖုံးသိတာနိ အဂ္ဂါနိ အဿာတိ ဖုံးသိတဂ္ဂေါ၊ သမ္ဗသာခါ၁သာခါသု သဉ္ဇာတပုပ္ဖေါတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။

ဖေဂ္ဂု (ထီ၊န) [ဖလ+ဂု။ ဖလ နိပ္ဖတ္တိယံ၊ ဂု၊ လဿ ဂေါ။ အသော။ ဖေဂ္ဂု။ ဖ+ဂ္လဥ္ဇ+ဏု။ ဖေန ဝါတေန ဂ္လဥ္ဇတီတိ ဝါ ဖေဂ္ဂု၊ ဖသဒ္ဒ္ဂုပ-ပဒဂ္လဥ္ဇ ကမ္မနေ။ ဇဿ ဂေါ ဒ္ဝေဘာဝေါ ဏှ။ သူစိ။၃၇၂။] (၁) ထအောင်း၊ ခအောင်း။ (၂) ကာကောဒုမ္မရိကာ ဖေဂ္ဂု။ ဓာန်။၅၇၂။ (၂) သာရံ အတိဂ္ဂမ္မ ဖေဂ္ဂုံ အတိဂ္ဂမ္မ။ မ၊၁။၂၅၀။ (–သံ၊၂။ ၁၁၅။ အံ၊၁။၄၂၄။ အဘိ၊ပု။၁၆၁။)

ဖေဂ္ဂုဂန္ဓ (ပု) [ဖေဂ္ဂု+ဂန္ဓ] အကာနံ့သာ။ သန္တီ ဘိက္ခဝေ ဖေဂ္ဂုဂန္ဓေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝါ။ သံ၊ ၂။၂၁၀။ (–မိလိန္ဒ။၂၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။)

ဖေဂ္ဂုစ္ဆဒ (ပု) [ဖေဂ္ဂု+ဆဒ] အကာကိုဖြတ်ခြင်း။ ဖေဂ္ဂုစ္ဆဒေါ ဝိယ ဝိပဿနာ။ သာရစ္ဆဒေါ ဝိယ မဂ္ဂေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၆၈။

ဖေဂ္ဂုဒဏ္ဍ (ပု) [ဖေဂ္ဂု+ဒဏ္ဍ] အကာရိုး။ အညတရံ အယောဗန္ဓနံ ဖေဂ္ဂုဒဏ္ဍံ ဝိယ သုခေနေဝ ဆိန္ဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၄၀။

ဖေဂ္ဂုပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ဖေဂ္ဂု+ပဋိစ္ဆန္န] အကာဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဘသ္မာဆန္နော အဂ္ဂိ ဝိယ ဖေဂ္ဂုပဋိစ္ဆန္နော စန္ဒနသာရော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၆။

ဖေဂ္ဂုပတ္တ (တိ) [ဖေဂ္ဂု + ပတ္တ] အကာသို့ရောက်သော၊ အကာနှင့် တူသော။ ဖေဂ္ဂုပတ္တာ(ဒီ၊ ၃။၄၂)တိ တစတောဒ အဒ္ဓန္တရံ ဖေဂ္ဂုံ ပတ္တာ၊ ဖေဂ္ဂုသဒိသာ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄။

ဖေဂ္ဂုပဝဋ္ဋိကာ (ထီ) [ဖေဂ္ဂု+ပဝဋ္ဋိကာ] အကာလွှာ။ ပူတိဘူတေ စုဏ္ဏေ စေဝ ဖေဂ္ဂုပဝဋ္ဋိကာသု စ အမနုညဝဏ္ဏာ အသုဘဓာတု။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

ဖေဂ္ဂုပရိဝါရ (တိ) [ဖေဂ္ဂု+ပရိဝါရ] အကာပင်အခြံအရံရှိသော (သစ်ပင်)။ ဖေဂ္ဂုပရိဝါရော-(အံ၊၁။၄၂၄)တိ နိဿာရော ဖေဂ္ဂုရုက္ခော ဖေဂ္ဂုရုက္ခေဟေဝ ပရိဝုတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။

ဖေဂ္ဂုရဟိတ (တိ) [ဖေဂ္ဂု+ရဟိတ] အကာမှကင်းသော။ ဖေဂ္ဂုရဟိတံ သာရံ ဝိယ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၇၃။

ဖေဂ္ဂုရဟိတသာရ (ပု) [ဖေဂ္ဂုရဟိတ+သာရ] အကာမှကင်းသော အနှစ်။ ဖေဂ္ဂုရဟိတသာရံ ဝိယ ကသဋ္ဌဝိနိမုတ္တံ ပသန္နဘူတံ ဝိယ စ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၇။

ဖေဂ္ဂုရုက္ခ (ပု) [ဖေဂ္ဂု+ရုက္ခ] အကာပင်၊ အနှစ်မရှိသော သစ်ပင်။ ဖေဂ္ဂုပရိဝါရ-ကြည့်။

ဖေဏ (န) [ဖိ+ယု။ ဖိ ဥန္နတေတိ ဓာတုတော ယုပစ္စယော။ ဖိယတိ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ ဥန္နမတီတိ ဖေဏံ။ သူစီ။၃၇၂။] အမြှုပ်၊ ရေမြှုပ်။ ဥဂ္ဂတံ ဖေဏံ ဆိန္ဒိတ္ဝာ ဟရတိ။ ဝိ၊၄၊၃။ ၁၁၇။ (–မ၊၄၊၄။၂၇။)

ဖေဏပဋ္ဋလ (န) [ဖေဏ+ပဋ္ဋလ] အမြှုပ်လွှာ။ နာပိ ဖေဏပဋ္ဋလံ ဇာနာတိ "အဟံ စန္ဒနိကာယ ဌိတ"န္တိ။ အဘိ၊၄၊၂။၆၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၅။ ခုဒ္ဒက၊၄။၄၉။)

ဖေဏပိဏ္ဍ (ပု) [ဖေဏ+ပိဏ္ဍ] ရေမြှုပ် အစိုင်အခဲ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အယံ ဂင်္ဂါနဒီ မဟန္တံ ဖေဏပိဏ္ဍံ အာဝဟေယျ။ သံ၊၂။ ၁၁၄။ (–မဟာနိ။၃၂၁။ စူဠနိ။၁၀၃။)

ဖေဏပိဏ္ဍသရိက္ခက (တိ) [ဖေဏပိဏ္ဍ+သရိက္ခက] ရေမြှုပ် အစိုင်အခဲနှင့်တူသော။ ဖေဏူပမ-ကြည့်။

ဖေဏပိဏ္ဍူပမ (တိ) [ဖေဏပိဏ္ဍ+ဥပမာ] ရေမြှုပ် အစိုင်အခဲနှင့် တူသော။ ဖေဏပိဏ္ဍူပမံ ရူပံ၊ ဝေဒနာ ပုဗ္ဗုဋ္ဌူပမာ။ သံ၊၂။၁၁၆။

ဖေဏပိဏ္ဍောပမ (တိ) [ဖေဏပိဏ္ဍ+ဥပမာ] ရေမြှုပ် အစိုင်အခဲနှင့် တူသော။ ဖေဏပိဏ္ဍောပမဿာ (ထေရီ။၄၃၃) တိ ဝိမဒ္ဒါသဟနတော ဖေဏပိဏ္ဍသဒိသဿ။ ထေရီ၊၄။၂၉၅။

ဖေဏပုဋ္ဌဝဏ္ဏ (တိ) [ဖေဏ+ပုဋ္ဌ+ဝဏ္ဏ] ရေမြှုပ် အစုအပုံ အဆင်းရှိသော။ ဝတ္ထာနိပိ သေတာနိ ဖေဏပုဋ္ဌဝဏ္ဏာနိ။ သံ၊၄။၃။၁၅၆။

ဖေဏပုဗ္ဗုဋ္ဌကာစိတ (တိ) [ဖေဏ+ပုဗ္ဗုဋ္ဌက+အာစိတ] ရေမြှုပ် ရေပြွက် စီစီတက်သော။ သူရိယာတပေန သန္တတ္တာနိ ဖေဏပုဗ္ဗုဋ္ဌ-ကာစိတာနိ တိဋ္ဌန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၀။

ဖေဏပုဗ္ဗုဋ္ဌကမိဿ (တိ) [ဖေဏပုဗ္ဗုဋ္ဌက+မိဿ] ရေမြှုပ် ရေပြွက်နှင့် ရောနှောသော။ သစေ ဖေဏပုဗ္ဗုဋ္ဌကမိဿံ ဥဒကံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၅။

ဖေဏမာလာ (ထီ) [ဖေဏ+မာလာ] ရေမြှုပ်ပန်း။ ဖေဏမာလာ ဘဝန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၂။

ဖေဏမာလီ (တိ) [ဖေဏမာလာ+ဣ] ရေမြှုပ်ပန်းရှိသော။ ဥတ္တရတိ ပတရတိ ဖေဏမာလီ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၂၅၂။

ဖေဏမိဿ (တိ) [ဖေဏ+မိဿ] အမြှုပ်နှင့် ရောနှောသော။ ခဇ္ဇောတိ အန္တောမုခေ ဖေဏမိဿာ အာပေါဓာတု။ အဘိ၊၄၊၂။ ၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၅။

ဖေဏဝဏ္ဏ (တိ) [ဖေဏ+ဝဏ္ဏ] ရေမြှုပ်အဆင်းရှိသော။ သော ဝဏ္ဏတော သေတော ဖေဏ-ဝဏ္ဏော။ အဘိ၊၄၊၂။ ၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၅။

ဖေဏသဏ္ဌာန (တိ) [ဖေဏ+သဏ္ဌာန] ရေမြှုပ်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဖေဏသဏ္ဌာနောတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ အဘိ၊၄၊၂။ ၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၅။

ဖေဏိလ (ပု) [ဖေဏ+ဏ္ဍလ။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၅၅။] (၁) ပုတီးနက်။ (ကင်ပွန်းတော်။ ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။) (၂) အိမ်ဆီးသီး။ (၁) အရိဋ္ဌော ဖေဏိလော ဘဝေ။ ဓာန်။၅၅၅။ ဒုယံ ပုတီး-တိချာတေ။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၅၅။ (၂) ကုဝလံ ဖေဏိလံ သောဝီရမ္မိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၅၉။

ဖေဏ္ဍုဒ္ဓာန (န) [ဖေဏ+ဥဋ္ဌာန] အမြှုပ်ထခြင်း၊ အမြှုပ်ထမှု။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဖေဏ္ဍုဒ္ဓာနဘာဝ (ပု) [ဖေဏ္ဍုဒ္ဓာန+အဘာဝ] အမြှုပ်ထမှု မရှိခြင်း။ ကေဝလံ ဥဒကတော ဖေဏ္ဍုဒ္ဓာနာဘာဝါ န ဥတ္တရတိ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၉၈။

ဖေဏုဒ္ဒေဟက (တိ) [ဖေဏ + ဥဒ္ဒေဟက] အမြွေပ်ထစေသော။ သော တတ္ထ ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ ပစ္စမာနော သကိမ္မိ ဥဒ္ဒံ ဂစ္ဆေယျ။ အံ၊ ၂။၎၉၉။ (–မ၊၃။၂၀၅။ အဘိ၊က။၎၃၁။ မဟာနိ။၃၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။) ဖေဏုဒ္ဒေဟကန္တိ ဖေဏံ ဥဒ္ဒေဟိတ္ထာ၊ ဥဿာဒေတ္ထာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ ဖေဏုဒ္ဒေဟကန္တိ ဖေဏံ ဥဒ္ဒေဟေတ္ထာ ဥဒ္ဒေဟေတ္ထာ၊ အနေကဝါရံ ဖေဏံ ဥဋ္ဌာပေတ္ထာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၉၆။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၉။)

ဖေဏူပမ (တိ) [ဖေဏ+ဥပမာ] ရေမြွေပ်ံ (စိုင်) နှင့်တူသော။ ဖေဏူပမ (ဓမ္မ။ ၂၀)နှင့်....ဖေဏပိဏ္ဍသရိက္ခကောတိ ဝိဒိတ္ထာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။

ဖေလ္လိတမ္မ (တိ) [ဖေလ+တမ္မ] တွန်းအပ် နှိပ်စက်အပ်သော။ တဂ္ဂတိကတာ စ သမာနဂတိနာမ ဝါတမဏ္ဍလေန ဝိမာနဿ ဖေလ္လိတမ္မတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၂။

ဖေလ္လိယမာန (တိ) [ဖေလ+ဏ္ဍယ+မာန] တွန်းအပ် နှိပ်စက်အပ်သော။ ဝိသမံ ဝါယန္တေန ဝါယုနာ ဖေလ္လိယမာနာ ....ပရိဝတ္တန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၂။

ဖောဒ္ဓ (ပု၊ နှ) [ဖုဋ္ဌ+ဏ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၂၄။] (၁) အဖု၊ အဖုထသောအနာ။ (ဖောနာ၊ ထုတ်အိုင်းနာ၊ သွေးစုနာ၊ ဖုံးရရှုံးနာ-ဟု ဓာန်၊ သျှ၊ ဟောင်းသစ်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ၊သျှ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊သျှတို့၌ အမျိုးမျိုးပြန်ကြ၏။) (၂) စစ်ထိုးခြင်း၊ စစ်တိုက်ခြင်း။ (၁) ကဋိနဘတ္တာဃ ပထဝိယာ ဂစ္ဆန္တဿ ပါဒတလေသု ဖောဋ္ဌာ ဥဋ္ဌဟိတ္ထာ ဘိဇ္ဇန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။) (၂) ကလိသံ, ဖောဋ္ဌော, အဘျာမဒ္ဒေါ ဣစ္စာဒယောပိ ယုဒ္ဓေ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ ၃၉၉ – ၄၀၀။ (ဓာန်၊ဋ္ဌီ၊ သျှ-ဥ် မောဋ္ဌော-ဟု ရှိ၍ မုဋ္ဌဓာတ်ဖြင့် ဝိဂြိဟ်ပြုထားသည်။)

ဖောဒ္ဓန (နှ) [ဖုဋ္ဌ+ယု] ခါခြင်း။ ပံသုရဇဝါလိကာနံ ဖောဒ္ဓနတ္ထံ ဂဟိတမောရပိဉ္ဆမတ္တတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

ဖောဒ္ဓပဒ္ဓလ (နှ) [ဖောဒ္ဓ+ပဒ္ဓလ] အဖုထပ်၊ အဖုလှာ။ သမန္တတော ဖောဒ္ဓပဒ္ဓလဘဒိဟိ ပရိယောနဒ္ဓတ္တာ အပရိသုဒ္ဓါ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၅။

ဖောဒ္ဓယတိ (ကြိ) [ဖုဋ္ဌ+ဏ္ဍယ+တိ] ခါ၏။ အဂ်ုလိ ဝါ ဖောဒ္ဓယန္တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁။

ဖောဒ္ဓယန္တိ (ကြိ) [ဖုဋ္ဌ+ဏ္ဍယ+အန္တိ] ခါကုန်၏။ ဖောဒ္ဓယတိ၊ ဖောဒ္ဓေတိ-တို့ကြည့်။

ဖောဒ္ဓယိတ္ထာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဖုဋ္ဌ+ဏ္ဍယ+တ္ထာ] ခါ၍။ ဖောဒ္ဓယိတ္ထာတိ ပပ္ပေါဋ္ဌေတ္ထာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၆။

ဖောဒ္ဓိတ (တိ) [ဖုဋ္ဌ+တ] ခါအပ်–ဖတ်အပ်–သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဖောဒ္ဓိတတ္ထလပိစု (ပု၊ နှ) [ဖောဒ္ဓိတ+တ္ထလ+ပိစု] ခါအပ်–ဖတ်အပ်–သော လဲ, ပါဂုမ်း။ သတဓာ ဖောဒ္ဓိတတ္ထလပိစုနော ဝိယ သမ္မုဿော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။

ဖောဒ္ဓေတိ (ကြိ) [ဖုဋ္ဌ+ဏော+တိ။ နီတိ၊ဓာ။ ၂၉၇။] (၁) (က) တီး၏။ (ခ) ခတ်၏။ လက်ပမ်းပေါက်ခတ်၏၊ လက်ခမောင်းခတ်၏။ (၂) လှုပ်၏၊ ခါ၏။ (၁) (က) အစ္ဆရိကံ ဝါ ဖောဒ္ဓေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ ဝိ၊သင်္ဃာ။၄၃၉။ (ခ) ဘုဇာနိ ဖောဒ္ဓေန္တိ။ သုတ္တနိ။၃၀၅။ဖောဒ္ဓေန္တိတိ အပ္ပေါဋ္ဌေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။ (၂) အဂ်ုလိ ဖောဒ္ဓေသု (ဝိ၊၃။၃၂၈။ ဒီ၊ ၂။ ၈၂) နှိ အဂ်ုလိ စာလေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဖောဒ္ဓယန္တိ—မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁။ ဖောဒ္ဓေန္တိ—သုတ္တနိ။ ၃၀၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။ ဖောဒ္ဓေသိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဖောဒ္ဓေသုံ—ဝိ၊၃။၃၂၈။ ဒီ၊ ၂။၈၂။

ဖောင်္ဒေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဖုင်္ဒ+ကော+တွာ] ခါ၍။ ဖောင်္ဒေတွာ ရဇဂတေ ဂတ္တော (စရိယာ။ ၃၉၇) တိ သစေ လောမန္တရေသု....တိက္ခတ္တုံ ဝိမုနိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။

ဖောင်္ဒေန္တ (တိ) [ဖုင်္ဒ+ကော+အန္တ] (၁) ခါသော၊ သူ။ (၂) ခတ်သော၊ လက်ပမ်းပေါက်ခတ်သော၊ သူ။ (၃) ဖောင်္ဒေန္တာ'ဇိနစမ္မကံ။ အပ၊၁။၄၀၈။ (၂) ဖောင်္ဒေန္တံ ဒိဂုဏံ ဘုဇံ။ ဇာ၊၂။၇၂။ (–၂၈၃။)

ဖောင်္ဒေန္တီ (ကြိ) [ဖုင်္ဒ+ကော+အန္တီ] ခတ်ကုန်၏၊ လက်ပမ်းပေါက် ခတ်ကုန်၏။ ဖောင်္ဒေတိ-ကြည့်။

ဖောင်္ဒေသိ (ကြိ) [ဖုင်္ဒ+ကော+ဣ] ခါပြီ။ ဖောင်္ဒေတိ-ကြည့်။

ဖောင်္ဒေသုံ (ကြိ) [ဖုင်္ဒ+ကော+ဥံ] လှုပ်ကုန်ပြီ။ ဖောင်္ဒေတိ-ကြည့်။

ဖောင်္ဒဗ္ဗ (ပု၊ န) [ဖုသ+တဗ္ဗ] အတွေ့အထိ၊ ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံ။ ဖောင်္ဒဗ္ဗာ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ အနတ္တာ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ။ အဘိ၊ဝိ။၆၉။ (–ပဋိသံ။၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။) ဖုသိယတိတိ ဖောင်္ဒဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇၈။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၄။)

ဖောင်္ဒဗ္ဗဂဟဏ (န) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+ဂဟဏ] ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံကိုယူခြင်း။ သဗ္ဗဒါ ဖောင်္ဒဗ္ဗဂဟဏဿ ဥပနိဿယော။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၅၀။

ဖောင်္ဒဗ္ဗဇာနန (န) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+ဇာနန] ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံကို သိခြင်း။ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာ ပထဝီဇော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။

ဖောင်္ဒဗ္ဗတဏှာ (ထီ) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+တဏှာ] အတွေ့အထိ၌ တပ်မက်မှု၊ ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံ၌တပ်မက်မှု။ ရူပတဏှာ သဒ္ဒတဏှာ....ဖောင်္ဒဗ္ဗတဏှာ ဓမ္မတဏှာ။ ဒီ၊၂။၄၉။ မ၊၁။၆၃။ အံ၊၂။၅၁။

ဖောင်္ဒဗ္ဗဒါန (န) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+ဒါန] အတွေ့အထိအလှူ။ ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံအလှူ။ ဖောင်္ဒဗ္ဗဝတ္ထုံလဘိတွာ ဖောင်္ဒဗ္ဗဝသေန အာဘုဇိတွာ ဖောင်္ဒဗ္ဗဒါနံ မဟှန်တိ ဒေတိ ပရိစ္စဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၁။)

ဖောင်္ဒဗ္ဗဓာတု (ထီ) [ဖောင်္ဒဗ္ဗာ+ဓာတု] တွေ့ထိခြင်းသဘော၊ ဖောင်္ဒဗ္ဗဓာတ်။ ကာယဓာတု ဖောင်္ဒဗ္ဗဓာတု။ သံ၊၁။၃၅၈။ အဘိ၊ပု။၁၀၁။

ဖောင်္ဒဗ္ဗဓာတုပရိယာပန္န (တိ) [ဖောင်္ဒဗ္ဗဓာတု+ပရိယာပန္န] ဖောင်္ဒဗ္ဗဓာတ်၌ အကျုံးဝင်သော (တရား)။ ဖောင်္ဒဗ္ဗရာဂ-ကြည့်။

ဖောင်္ဒဗ္ဗပဋိလာဘ (ပု) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+ပဋိလာဘ] အတွေ့အထိ – ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံ – ကို ရခြင်း။ ဖောင်္ဒဗ္ဗပဋိလာဘံ အာသီသန္တိ။ စူဋ္ဌန်။၅၅။

ဖောင်္ဒဗ္ဗဘောဂ (ပု) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+ဘောဂ] အတွေ့အထိ – ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံ – ကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်း။ ယေ တေ ဗြာဟ္မဏ ရူပဘောဂါ.... ဖောင်္ဒဗ္ဗဘောဂါ။ ဝိ၊၁။၂။ အံ၊၃။၁၉။

ဖောင်္ဒဗ္ဗရသ (ပု) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+ရသ] ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံ–၌–ကို–သာယာခြင်း။ ယေ တေ ဗြာဟ္မဏ ရူပရသာ....ဖောင်္ဒဗ္ဗရသာ။ ဝိ၊၁။၂။ အံ၊၃။ ၁၉။

ဖောင်္ဒဗ္ဗရာဂ (ပု) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+ရာဂ] အတွေ့အထိ – ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံ – ၌ – ကို – တပ်မက်မှု။ ဖောင်္ဒဗ္ဗ-ရာဂေါ ဖောင်္ဒဗ္ဗဓာတုံ အနုသေတိ နဝတ္ထုံ ဖောင်္ဒဗ္ဗဓာတု ပရိယာပန္နောတိ။ အဘိ၊က။ ၃၆၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။)

ဖောင်္ဒဗ္ဗဝတ္ထု (န) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+ဝတ္ထု] ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံ၏ တည်ရာဝတ္ထု။ ဖောင်္ဒဗ္ဗဒါန-ကြည့်။

ဖောင်္ဒဗ္ဗဝိစာရ (ပု) [ဖောင်္ဒဗ္ဗ+ဝိစာရ] ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံ – ၌ – ကို – ဆင်ခြင်သုံးသပ်တတ်သော တရား၊ ဖောင်္ဒဗ္ဗာရုံကို သုံးသပ်ခြင်း။ ဖောင်္ဒဗ္ဗဝိစာရော လောကေ။ ဒီ၊၂။၂၄၇။ မ၊၁။ ၈၆။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗဝိတက္က (ပု)[ဖောဋ္ဌဗ္ဗ+ဝိတက္က]ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ-ရုံ-၌-ကို-ကြံစည်တတ်သော တရား။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ကြံစည်ခြင်း။ ဖေ ဋ္ဌဗ္ဗ-ဝိတက္ကော လောကေ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။ မ၊၁။၈၆။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗဝိသေသ (ပု) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ + ဝိသေသ] ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံအထူး။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဝိသေသော ဝိယ ကာယဝိညာဏာဿ အာရမ္မဏဘာဝေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌၊ ၂။၉၄။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ (ထီ) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ+သညာ] ဖော-ဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ မှတ်တတ်သော တရား၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို မှတ်သားခြင်း။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ လောကေ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။ မ၊၁။၈၅။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗသဉ္စေတနာ (ထီ) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ + သဉ္စေ-တနာ] ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ စေ့ဆော်ဘတ်သော တရား၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌-စေ့ဆော်ခြင်း-တိုက်တွန်းနှိုး ဆော်ခြင်း။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသဉ္စေတနာ လောကေ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။ မ၊၁။၈၆။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗသဘာဝ (တိ) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ + သဘာဝ] ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ သဘောရှိသော။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသဘာ-ဝေသုယေဝ အနေကေသုပိ အာရမ္မဏေသု အာပါထဂတေသု။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၆၇။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗသမာယောဂ (ပု) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ + သမာ-ယောဂ] ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ-သမာယောဂေ ပဌမံ ကာယဒွါရာဝဇ္ဇနပုဗ္ဗက-ယုတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၁၁၄။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗသုခ (န) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ + သုခ] ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ချမ်းသာ။ တေန ဟိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသုခံ အဿာ-ဒေန္တော သတ္တော မေထုနမ္မို သေဝန္တီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၌၊ ၂။၁၇၁။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာဓိမုတ္တ (တိ) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ + အဓိမုတ္တ] ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ-၌-ညွတ်သော-အလေးပြု သော၊သူ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာဓိမုတ္တော ကုလာဓိ-မုတ္တော။ စူဠနိ။၁၇၀။ (-နေတ္တိ။၄၆၊၈၁။)

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာဘိဘူ (တိ) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ+အဘိဘူ] ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို-လွှမ်းမိုး-နှိပ်နင်း-အောင်နိုင်-သော၊ သူ။ ဂန္ဓာဘိဘူ ရသာဘိဘူ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာဘိဘူ။ မဟာနိ။၃၁၄။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန (န) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ+အာယတန] (တွေ့ထိသိစိတ်၏) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့အထိ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ။ ကတမံ တံ ရူပံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ။ အဘိ၊ဓ။၁၇၀။ (-မ၊၃။ ၂၅၉။) ဖောဋ္ဌဗ္ဗဉ္စ တံ အာယတနဉ္စာတိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏ (န) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ+အာရမ္မဏ] (၁) အတွေ့အထိအာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ။ (တိ) (၂) အတွေ့အထိလျှင် အာရုံရှိသော။ (၁) စတု-သမုဋ္ဌာန် အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်နှံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ-မေဝ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။) (တိ) (၂) ရသာရမ္မဏံ ဝါ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ ဝါ ဓမ္မာ-ရမ္မဏံ ဝါ။ အဘိ၊ဓ။၁၇။ အဘိ၊ဝိ။၁၅၀။ ဂန္ဓာရမ္မဏလည်း-ကြည့်။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာသာ (ထီ) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ + အာသာ] ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ တောင့်တခြင်း။ ဂန္ဓာသာ ရသာသာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာသာ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၁၅။ မဟာနိ။၆။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗူပဟာရ (ပု) [ဖောဋ္ဌဗ္ဗ+ဥပဟာရ] ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ရွေးချယ်ဆောင်ခြင်း။ ရသူပ-ဟာရော၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗူပဟာရော။ ဝိ၊၁။၉၄။

ဖောသိတုံ (ဗျ) [ဖုသ+တုံ] (ဆိုးရည်ဖြင့်) တွေ့ထိ-ဖျန်း-ခြင်းငှါ၊ အစက်အပြောက် ပြုခြင်းငှါ။ ဖောသိတုံ (ဝိ၊၄။ ၂၉၆) နှိ့ ရဇ-နေန ဝါ ဟလိဒ္ဒိယာ ဝါ ဥပရိ ဖုသိတာနိ ဒါတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။ ဖောသိတုန္တိ စောရေဟိ ဟရိတဿ ပစ္ဆာ ဟရိတသညာဏဖုသိတ-ဗိန္နူနိ ဒါတုံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၀။

၈၁ ၈-ဗျည်း၊ ၎၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင် ၃၁-လုံးမြောက်, ဗျည်း ၃၃-လုံးတွင် ၂၃-လုံး မြောက်, ဝဂ် ၅-ဝဂ်တို့တွင် (နှုတ်ခမ်းအရပ်၌ ဖြစ်သော - သြဋ္ဌ) ၅-ခုမြောက် ပ-ဝဂ်,

သိထိလ-တတိယက္ခရာ ဗဗျည်း။ (ယင်း ဗ အက္ခရာသည် ပစ္စည်း ဗအက္ခရာ, ကာရိယ ဗအက္ခရာဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ဂမြော သမြော(မောဂ်၊၇။၁၂၁) ၌ ပစ္စည်း ဗအက္ခရာ။ ကုဗ္ဗတော(ကော။ကောင်္ခီ။၇၉။ သူစိ။)လဗ္ဘတေ (ရှု၊နှာ။၊ ၂၀၆။ ကော။ကောင်္ခီ။၇၉။ သူစိ) တို့၌ ကာရိယ ဗအက္ခရာ။)

ဗ၂ (ပု) [ဗလ+ဇ (ကို)။ ထောမ။] (၁) (နဂါးမင်း၏) လက်နက်အစုံ။ (၂) အိုး။ (၁) နာဂဗော ဇနဘုသံ ကရောတိ။ ကော။ ကောင်္ခီ။၇၉။ သူစိ။ (၂) ဥဒဗောတိအာဒီသု ဃဋ္ဌေ၊ ဥဒဗောတိ ဥဒကဃဋ္ဌော။ ကော။ ကောင်္ခီ။၇၉။ သူစိ။ (ထောမ။ P.S.E.D, S.E.D – တို့၌ ဝရုဏအမည်၊ ရေ၊ သမုဒ္ဒြာ၊ ရေအိုး၊ စသည်လာသေး၏။)

ဗက (ပု) [ဝက+အ။ ဝကတိ ဂေါစရံ အာဒဒါတိတီတိ ဗကော။ သူစိ။] (၁) ဗျိုင်း၊ ဥဗျိုင်း၊ ဗျိုင်းဖြူ။ (၂) ဗကမင်း။ (၃) ဗကဗြဟ္မာ။ (၁) ဗကော ကက္ကဋကာမိဝ။ ဇာ၊၁။၉။ ဇာ၊၌၊၁။၂၄၀။ ဗကေ သေတပတ္တေ။ ဓာန်၊ ၌။၁၀၄၂။ (၂) ဗကဿ စ ဗာဝရိကဿ ရညော။ ဇာ၊၂။၁၂၃။ (၃) ဗကဿ ဗြဟ္မုနော ဝေရွိပ် ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ မ၊၁။၄၀၁။ (–၄၀၃။ သံ၊၁။၁၄၊၁၄၅။)

ဗကဂလ (ပု) [ဗက+ဂလ] ဗျိုင်း–လည်ပင်း–လည်တန်။ ဒီဃဂလော ဝါ ဗကဂလသဒိသေန ဂလေန သမန္နာဂတော။ ဝိ၊၌၊၃။၃၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဃ။၁၄၃။

ဗကဇာတက (နှ) [ဗက+ဇာတက] ဗကဇာတ်။ ယင်း ဇာတ်သည် (၁) ကေနိပါတ၊ ၄-ဂဂ်၊ ဂ-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၉။ ဇာ၊၌၊၁။၂၃၇-၂၄၀။ (၂) ဒုကနိပါတ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။ ၆၅။ ဇာ၊၌၊ ၂။၂၁၄-၅။ (၃) သတ္တကနိပါတ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၆၃-၄။ ဇာ၊၌၊၃။ ၃၃၇-၃၄၃-ဟု ၃-ဇာတ်ရှိ၏။

ဗကပတ္တ (နှ) [ဗက+ပတ္တ] ဗျိုင်းတောင်။ သဗ္ဗာနိ ဗကပတ္တသဒိသာနိ အဟေသုံ။ ဇာ၊၌၊၁။ ၅၀၂။

ဗကဗြဟ္မ (ပု) [ဗက + ဗြဟ္မ] ဗကဗြဟ္မာ။ ဗကဗြဟ္မာကြီးကား "ဗြဟ္မဘဝ ဗြဟ္မလောကသည် မြဲမြံခိုင်ခဲ့ တည်တံ့၏၊ ဗြဟ္မလောက၌ ပဋိသန္ဓေနေသူ အိုသူ သေသူမရှိ၊ ဗြဟ္မလောကမှ တပါး လွတ်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်မရှိ" ဟု သဿတ ဝါဒကို တရားသေ စွဲကိုင်ထားသူ အတ္တသမားဖြစ်သည်။ စကြဝဠာတထောင် အတွင်း တန်ခိုးအာဏာ ပြန့်နှံ့သူ (သဟဿီ ဗြဟ္မာ)လည်းဖြစ်၏။ သူ့ထက် တန်ခိုးအာဏာ ကြီးမားသူ (ဒွိသဟဿီ တိသဟဿီ စသည်) ဗြဟ္မာများရှိနေသည်ကို မသိသဖြင့် ၄-တောင် လုံကွင်းဖြင့် တောင်ရှည်ပုဆိုးကို တုန့်ခိုင်းဖက် ပြိုင်သကဲ့သို့ သူသာလျှင် တန်ခိုးအာဏာကြီး မားသူဟု မာနတက်နေသူတည်း။

ရှေးရသေ့ ဖြစ်စဉ်အခါက သူ၏ဈာန်-အဘိညာဏ်တန်ခိုးဖြင့် သဲကန္တာရအတွင်း မျက်စိလည် လမ်းမှားကာ ရေတော်ဘေးဆိုက်၍ သေကြေပျက်စီးလုဆဲဆဲ လူအများကိုငဲ့, တောရွာတရွာ၌ ခိုးသားဓားပြ နှိပ်စက်ခံနေရသည့် လူအများကိုငဲ့, ဂင်္ဂါမြစ်အတွင်း ရေနတ်နဂါး ဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်နေသော လူအများကိုငဲ့ ကယ်တင်စောင့် ရှောက်ခဲ့ဘူးသည်၊ နောက်တချိန် တခုသော ဘဝဝယ် ဗကဗြဟ္မာအလောင်းသည် ကေသဝမည်သော ရသေ့ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်သည် သူတပည့် ကပ္ပမည်သော ရသေ့ဖြစ်ဘူး၏။ ထိုစဉ်တွင် စတုတ္ထဈာန် သမာပတ်ကို မပြတ် လေ့လာသဖြင့် ခန္ဓာကြွေသော် ဝေဟပ္ဖိုလ်-စတုတ္ထဈာန်ဘုံ၌ဖြစ်၏၊ ထိုဘုံ၌ မဟာကပ် ငါးရာပတ်လုံး ဗြဟ္မာ့ချမ်းသာကို ခံစားပြီး စုတေခဲ့သော် မဟာကပ် ဖြင့်-ကပ် အသက် ရှည်သည့် သုဘကိဏ္ဏ တတိယဈာန်ဘုံ၌ ဖြစ်၏၊ ထိုမှ စုတေပြန်သော် မဟာကပ် ဂ-

ဖုံးကွယ်လိုသဖြင့် တန်ခိုးပြိုင်စစ်ပွဲ လမ်းကြောင်းသို့ ရွှေပြောင်း ဦးတည်လာပြန်သည်၊ ကိုယ်ရောင်ဖျောက် (တူတူပုန်း)တန်ခိုးပြိုင်ရန် အဆိုပြုလာသည်။ ပြဟ္မာတို့မှာ ပဋိသန္ဓေ တည်နေစဉ်က ပကတိ အတ္တဘော (ခန္ဓာကိုယ်)သည် အလွန်သိမ်မွေ့၏၊ တပါးသူတို့ မမြင်နိုင်၊ ပြုပြင်ဖန်ဆင်းထားမှသာ မြင်နိုင်သည်။ ဗကပြဟ္မာကြီးသည် ပြဟ္မာပရိသတ်နှင့် ဘုရားသခင်၏ မျက်မှောက်မှ ဖန်ဆင်းထားသည့် ခန္ဓာကိုယ်ကို ကွယ်စေ၍ ပကတိအတ္တဘောသို့ ရောက်အောင် (ကိုယ်ရောင်ဖျောက်ရန်) ကြိုးစား၏၊ သို့သော် ဘုရားသခင်၏ အဓိဋ္ဌာန် တန်ခိုးတော်ကြောင့် မကွယ်ပျောက်ပဲ ရှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် ပကတိအတ္တဘောကို ဖုံးလွှမ်းနိုင်မည့်အမှောင်ထုကြီးကို ဖန်ဆင်းပြန်လေသည်။ ယင်းအမှောင်ထုကြီးကိုလည်း ဘုရားသခင်၏ တန်ခိုးတော်ဖြင့် ပယ်ဖျောက်လိုက်ပြန်ရာ ပုန်းကွယ်စရာ နေရာမရ ဒုက္ခလှလှကြီး တွေ့လေတော့သည်၊ ကိုယ်ရောင်လည်း မဖျောက်နိုင်၊ အမှောင်ထုကိုလည်း မဖန်ဆင်းနိုင်သဖြင့် ပုန်းကွယ်ဖို့ရန် မစွမ်းနိုင်တော့ပဲ ပြုမိပြုရာ ယောင်ရမ်းပြုမိသောအားဖြင့် ဘုံဗိမာန်အတွင်းသို့ဝင်၍ ပုန်းပြန်၏၊ ပဒေသာပင်၌ ပုန်းပြန်၏၊ ဆောင့်ကြောင့်ကုပ်ကုပ် ငုတ်တုတ်ကလေးထိုင်နေပြန်၏။ ထိုအခါ ပြဟ္မာ-ပရိသတ်အပေါင်းသည် ဗကပြဟ္မာကြီး ဘုံဗိမာန်၌ ပုန်းအောင်းနေ၏၊ ပဒေသာပင်၌ ပုန်းအောင်းနေ၏၊ ဆောင့်ကြောင့်ကုပ်ကုပ် ငုတ်တုတ်ကလေးထိုင်နေ၏ ဟု သိကြသဖြင့် ပြက်ရယ်ပြောင်လှောင်မှုကို ပြုကုန်၏။

ဤကဲ့သို့ ဗကပြဟ္မာကြီး မပုန်းကွယ်နိုင်သောအခါ ဘုရားသခင်သည် ဗကပြဟ္မာကြီးကို "ဗကပြဟ္မာ သင်မပုန်းကွယ်နိုင်လျှင် ငါဘုရားသည် သင်၏မျက်မှောက်မှ ယခုပင် ပုန်းကွယ်လိုက်မည် (သင် ငါ့ကို မမြင်နိုင်

ကပ် အသက်ရှည်သည့် အာဘာဿရ ဒုတိယစျာန်ဘုံ၌ ဖြစ်၏၊ ထိုမှ စုတေပြန်သော် အန္တရကပ် ၆၄-ကပ် (=အသင်္ခ်ေယျကပ် ၁-ကပ်) အသက်ရှည်သည့် မဟာပြဟ္မာ ပထမစျာန်ဘုံ၌ဖြစ်၏၊ ဤသို့ စတုတ္ထစျာန်ဘုံမှ ပထမစျာန်ဘုံအထိ တဆင့်တဆင့် လျှောကာ ဖြစ်လာခဲ့ရသော်လည်း အထက်အထက် ဘုံမှ စုတေရသော နာမ်ရုပ်အစဉ်ကိုလည်း မမှတ်မိ၊ ပဋိသန္ဓေအစဉ်လည်း မထင်၊ မူလဘဝအတိုင်းပင် တည်သည်ဟု မှတ်ထင်သောကြောင့် သဿတ အယူကို စွဲယူမိလေသည်။

ဘုရားသခင်သည် ဥက္ကင်္ဌမြို့ သုဘဂ တောအုပ် အင်ကြင်းပင်မင်းအနီးမှ (ဇေတဝန်ကျောင်းတော်မှ သံ၊၁။၁၄၄။) ဗကပြဟ္မာကို နှိပ်နင်းဆုံးမတော်မူရန် (ပထမစျာန်) ပြဟ္မာ့ပြည်သို့ကြွသွားတော်မူသည်။ ဘုရားသခင်က တေဘူမက ဘဝဟူသမျှ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တချည်းသာဟု သစ္စကထာကို မိန့်ကြားတော်မူ၏၊ ဗကပြဟ္မာကြီးကား တရားသော စွဲကိုင်ထားသည့် သဿတဝါဒလက်နက်ဖြင့် ဖက်ပြိုင်တိုက်ခိုက်ကာ ဝါဒစစ်ပွဲ ဆင်နွှဲလေတော့သည်။ ဝါဒစစ်ပွဲ ဆင်နွှဲရာသို့ ဗကပြဟ္မာကြီးနှင့် ဝါဒတူသူ ပြဟ္မာ ၇၂-ယောက် အပါအဝင် ပြဟ္မာပေါင်း တသောင်း တက်ရောက် ကြသည်။ ဘုရားသခင်၏ လှုပ်ရှားမှုမှန်သမျှ မျက်ခြေမပြတ် လေ့လာကြည့်ရှုကာ နှောက်ယှက်လေ့ရှိသော မာရ်နတ်သားသည် အလုပ်အကျွေး (ပြဟ္မပါရိသဇ္ဇ) ပြဟ္မာငယ်တဦး၏ ကိုယ်သို့ ပူးဝင်ပြီး ဗကပြဟ္မာကြီးဘက်က ဝင်ရောက် ကူညီလေသည်။ (မဟာပြဟ္မာနှင့် ပြဟ္မပုရောဟိတ ပြဟ္မာတို့ကိုယ်သို့ မာရ်နတ်မပူးဝင်နိုင်။)

ဘုရားသခင်သည် ဗကပြဟ္မာကြီး၏ သဿတဝါဒကို အပြစ်အမျိုးမျိုးပြကာ ပယ်ချစွန့်ပစ်စေသည်။ ဝါဒစစ်ပြိုင်ရှိ နိုင်ပုံမပေါ်သော ဗကပြဟ္မာကြီးသည် မိမိ၏ အချုံးကို

အောင် တန်ခိုးပြာဋိဟာ ငါပြလိုက်မည်) ဟု မိန့်တော်မူ၍ စည်းဝေးဆောက်လာကြသည့် ဗြဟ္မာများ ငါဘုရာ၏အသံကိုသာ ကြားစေ၊ ငါဘုရားကိုကား မမြင်ကြစေကုန်သတည်းဟု အဓိဋ္ဌာန်တော်မူသည်။ ဘုရားရှင်သည် ဟော်ကာက်ယ်တော်မူသည့် နေရာ၌ပင် ရှိနေသည်ကို သိစေတော်မူလိုသဖြင့် 'ဘဝေါဟံ ဘယံ ဒိသွာ' အစချီသော ဂါထာကို ရွတ်ဆို ဟောကြားတော်မူသည်။

ယင်းဂါထာ၏ အဓိပ္ပါယ်ကား—အို-ဗြဟ္မာတို့....ငါဘုရားသည် ဘဝသုံးပါး ဝဋ်-တရား၌ ပဋိသန္ဓေ အိုနာသေရေး ကြောက်ဖွယ်ဘေးကိုငင်း, ဘဝကင်းရာ နိဗ္ဗုတာသို့ ဖေရွာလမ်းမှား ဗကဗြဟ္မာကဲ့သို့သော သတ္တ-ဝါများ၏ ဘဝသုံးထပ် ဘုံသုံးရပ်ဝယ် မရပ်မနား ဖြစ်ပျက်နေခြင်းကိုငင်း ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် တိတိကျကျ တွေ့မြင်ရသောကြောင့်ပင်လျှင် တစုံတခုသော ဘဝကိုမျှ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အစွမ်းဖြင့် နိစ္စ ဓုဝ သဿတ က စသည် ဖောက်ပြား အထင်မမှားတော့ပြီ၊ ဘဝ၌ တပ်မက်မှု တဏှာကိုလည်း လေးမင်္ဂလာရှိန် ဉာဏ်ပုဆိန်ဖြင့် လေးကြိမ်ဖြတ်တောက် အမြစ်ပါပျောက်သဖြင့် မကပ်ရောက် မစဲယူတော့ပြီ။

ဤတရား ဒေသနာတော်၏ အဆုံး၌ ဝါဒ စစ်ပွဲ တန်ခိုးပြိုင်စစ်ပွဲလာ ဗြဟ္မာပရိသတ် အပေါင်း တသောင်းတို့ သောတာပန်စသည့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ချည်း ဖြစ်ကြလေကုန်၏။

ဗကဗြဟ္မာကြီးကား သရဏဂုံ တည်သည်ဟုပင် ပါဠိ,ဋ္ဌ,ဋီ တို့၌ မပါရှိပေ။ နောင် အခါ ကျတ်တမ်းဝင်ကြောင်း အားကောင်း သော အထုံဝါသနာအတွက်ဟု ဆိုသော (မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀) မှတ်ချက်ကိုပင် အလေးအနက် ထား၍ မှတ်သားရပေမည်။ ဇိနတ္ထပကာသနီ ၌ ဗကဗြဟ္မာကြီး ဒီဋ္ဌိအယူစွန့်ကြောင်း ရေး သား ဖော်ပြထားသည်၊ စဉ်းစားစရာပင်။

တယူသန် ဗကဗြဟ္မာကြီးကို နှိမ်နင်းရန် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ဟောကြားအပ်သော သုတ္တန်ကို မာရ်နတ်အား စကားမဆိုနိုင်စေခြင်း (နှုတ်-ပိတ်ပစ်ခြင်း)၊ ဗြဟ္မာအား အထူးသိစေခြင်း ဤအကြောင်း ၂-မျိုးကြောင့် "ဗြဟ္မနိမန္တ-နိက" သုတ္တန် ဟု ခေါ်သည်။ (မ၊၁။၄၀၃-၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂-၃၁၂။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၁-၃၁၉။ သံ၊၁။ ၁၄၄-၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀-၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၁-၃။ ဇာ၊၁။၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ စတုတ္ထတွဲ။ ၄၄၁-၄၄၇။ ဇိနတ္ထပကာသနီ။ ၅၃၁-၈-တို့၌ အကျယ်ကြည့်။) သော ကိုရ ဗကဗြဟ္မာ ကေသို့ ကပ္ပေ တာပသော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၂။)

ဗကဗြဟ္မသုတ္တ (န) [ဗကဗြဟ္မ + သုတ္တ] ဗက-ဗြဟ္မာအား ဟောသော သုတ်၊ ဗကဗြဟ္မ-သုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၆-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊၁။၁၄၄-၆။ အယံ ပနတ္ထော ဗကဗြဟ္မသုတ္တေန ဒီပေတဗ္ဗော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

ဗကရာဇ (ပု) [ဗက+ရာဇ] ဗျိုင်းမင်း။ အာဝါ-သော ဗကရာဇဿ၊ ပေတ္တိကံ ဘဝနံ မမ။ ဇာ၊၁။၁၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။

ဗကသကုဏိကာ (ထီ) [ဗက + သကုဏိကာ] ဗျိုင်းမ။ အယံ မမ ဝစနံ အကတ္တာ ဂိရိကန္ဒ-ရာယ ဗကသကုဏိကာ ဟုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၈။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။)

ဗကာရ (ပု) [ဗ+ကာရ] ဗ-အက္ခရာ။ ဝ-ကာ-ရဿ ဗ-ကာရံ ယကာရသံယောဂဋ္ဌ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၇။)

ဗကုလ (ပု) [ဝက+ဥလ။ ဝကိတဗ္ဗော ဂဏ္ဍိ-တဗ္ဗောတိ ဝကုလော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊ဇား၊ ကျော။ (ဝကုလ-သံ)] ချယားပင်၊ ခရေပင်။ အသောကဗကုလကုယျကပုန္နာဂစမ္ပကဇာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ (–ဇာ၊၂။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၉။) ဗကုလ မုထုဝလ။ ဝဇီရ။

၃၂၀။ ဝကုလောတိ မဓုရသပုပ္ပေါ ကောရကွဝိသေသော။ ဇာ၊ဦး၊သစ်၊ဇား၊ကျော။

ဗကုလာ (ထီ) [ဗကုလ+အာ] ဗကုလာထေရိမ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ ယဒိဒံ ဗကုလာ။ အံ၊ဝ။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ ဝ။၂၀၃။

ဗဋ္ဋ (ကြိ၊ဝိ) [ဗဓ+တ္ဝာ] ဖွဲ့၍၊ ချည်တုပ်–နှောင်ဖွဲ့–၍။ ရဇ္ဇုယာ ဗဋ္ဋ မိယန္တိ။ အံ၊၂။၎၇၂။ (–ဇာ၊၂။ ၂၁၁၊၃၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၉၀။)ရဇ္ဇု-ယာ ဗဋ္ဋ မိယန္တိတိ ရဇ္ဇုယာ ဗန္ဓိတ္ဝာ မရန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၆၎။)

ဗဋ္ဋတိ[၁] (ကြိ) [ဗဓ+ယ+တိ] (က) ဖွဲ့၏၊ ချည်တုပ်–နှောင်ဖွဲ့–ဖွဲ့ယှက်–ငြိကပ်–စပ်–၏။ (ခ) ကပ်ငြိ၏။ (က) တတြ တတြ ဗဋ္ဋတိ။ မဟာနိ။၃၀၂။ (–သံ၊ဝ။၎၀၂။ သုတ္တနိ။၃၅၅။ စူဠနိ။ ၂၎၃။) ဗဋ္ဋတိတိ တေဟိ တေဟိ အာ-ရမ္မဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဗဋ္ဋတိ ကေဟိ ဘဝတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၆၉။ (ခ) သော တံ လေပံ ဥပသင်္ကမိ-တ္ဝာ ဟတ္ထေန ဂဏှာတိ၊ သော တတ္ထ ဗဋ္ဋတိ။ သံ၊၃။ဝ ၂၉။ **ဗဋ္ဋန်**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၎။ ဝ၂၉။ ဒီ ဦ၊၂။၂၇။ မ၊ဦ၊၃။၃၃၇။ **ဗဋ္ဋန္တေ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၎။ **ဗဋ္ဋရေ**—ဇာ၊၂။၃၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၆၀။ **အဗဋ္ဋရေ**—ဇာ၊ဝ။၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ ၎၅၃။ **ဗဋ္ဋသိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၎။ ၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝ၀၅။ **ဗဋ္ဋေယျ**—သံ၊ဝ။၎၂၆။ အံ၊ဝ။၎၀၎။ မဟာနိ။ ၃၀၂။ **ဗဋ္ဌီ**—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၊။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၎။၎၁၅။ အဗဋ္ဌီ—ဇာ၊ဝ။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၎။ ၎၁၅။ **ဗဋ္ဌီ ံသု**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၎။ ၎၉၀။ **ဗဋ္ဌီဿတံ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၎၇၁။

ဗဋ္ဋတိ[၂] (ကြိ) [ဗဓ+ယ+တေ။ ကဒမ္မ ဗာဓိယ-တိ ဗာဓိယန္တိ ဗဋ္ဋတိ ဗဋ္ဋန္တိ။နိရုတ္တိ၊နှာ။၎၆၅။] ဖွဲ့အပ်၏၊ ချည်တုပ် – နှောင်ဖွဲ့ – ဖွဲ့ယှက် – ငြိကပ် – စပ် – အပ်၏။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ သျ-တို့ဋ္ဌ ကတ္တုရူပ်အနက် ပြန်ဆိုသည်။) အယံ ကိရိယာသမုဋ္ဌာပိကစေတနာဝဿေ-ယေဝ မုသာဝါဒကမ္မုနာ ဗဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ ၇၁ဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၄၂။ (–အံ၊၂။၃၁၀။ ဇာ၊ဝ။၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၎၃၀) နဗဋ္ဋန္တိ (ပဋိသံ။၃၅၀)-တိ နဗာဓိယန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၇။ မုသာ-ဝါဒကမ္မုနာ ဗဋ္ဋတိတိ ဝိသံဝါဒနစေတနာ-သင်္ခါတေန မုသာဝါဒကမ္မုနာ သမ္ဗန္ဓိယတိ၊ အလ္လိယတိတိ ဝါ အတ္ထော။ သီ၊ဦ၊သစ်၊ဝ။ ၃၃၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝဂ၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၀။ ဝိမတိ၊ဝ။၂၂၅။ သံ၊ဦ၊ဝ။၃၃၂။) **ဗဋ္ဋတေ**—နေတ္တိ။၂၉၊ဝ၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၄၇။ **ဗဋ္ဋန်**—ဇာ၊ဝ။၂၀။ ပဋိသံ။၃၅၀။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၎၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ **ဗဋ္ဋရေ**—ထေရ။၂၄၉။ ဇာ၊ဝ။ ၂၀၇။ ဇာ၊၂။၎၇၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၂၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၎၊၃၁ ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ **ဗဋ္ဋတု**—ဇာ၊ဝ။ ၂၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဝ၂၀။ သံ၊ဦ၊ဝ။၃၃၂။ **ဗဋ္ဋန္တု**—သံ၊၂။၎၉၆။ အံ၊၃။၎၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၎၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ **ဗဋ္ဋေ-ယျ**—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၀။ **ဗဋ္ဋေထ**—ဇာ၊ဝ။၂၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၎။ ၂၇၀။ **အဗဋ္ဋထ**—ဇာ၊၂။ ဂ၆။ **ဗဋ္ဌီ ံသု**—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝ၎၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၎။ဝ၀၀။ **ဗဋ္ဌီဿာမိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၆။

ဗဋ္ဋတု (ကြိ) [ဗဓ+ယ+တံ] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–ချည်တုပ်–အပ်ပါစေသတည်း၊ ဖွဲ့–ချည်–ခံရပါစေသတည်း။ ဗဋ္ဋတိ၂-ကြည့်။

ဗဋ္ဋတေ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+တေ] နှောင်ဖွဲ့အပ်၏။ ဗဋ္ဋတိ၂-ကြည့်။

ဗဋ္ဋန (န) [ဗဓ+ယ+ယု] (ခ) (ရုပ်စသည်၌) ငြိကပ်–တွယ်တာ–ခြင်း (ဆန္ဒရာဂ)။ (တိ) (၂) ဖွဲ့အပ်–အဖွဲ့ခံရ – ဖွဲ့မိ – သော၊ သူ။ (ခ) လဂ္ဂပုဗ္ဗာတိ လဂ္ဂနဿ ဗဋ္ဋနဿ ပုဗ္ဗာ၊ သံ၊ဦ၊၂။၂၆၂။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗဋ္ဋနက (တိ) [ဗဋ္ဋန+က] ဖွဲ့အပ်–အဖွဲ့ခံရ–ဖွဲ့မိ–သော၊ မိလတ္တံ့သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗဋ္ဌနကသတ္တ (ပု) [ဗဋ္ဌနက+သတ္တ] မိလက္ခံ့သောသတ္တဝါ။ အဝဿံ ဗဋ္ဌနကသတ္တာနံ့ ဝသေန ဟတ္ထာ မုတ္တမတ္တေ ပါရုဇိကာနန္တ-ရိယဆုလ္လစ္ဆယပါစိတ္တိယာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၄-၅။

ဗဋ္ဌနဋ္ဌ (ပု) [ဗဋ္ဌန+အတ္ထ] ငြိကပ်–တွယ်တာ–ခြင်း အနက်သဘော။ လောဘောယေဝ အာရမ္မဏေန သဒ္ဓိံ ဂန္ဆနဋ္ဌေန ဗဋ္ဌနဋ္ဌေန ဂေဓော လောဘဂေဓော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၅၆။

ဗဋ္ဌန္တိ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+အန္တိ] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–ကုန်၏။ ဗဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ဗဋ္ဌန္တိ၂ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+အန္တေ] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–အပ်ကုန်၏။ ဗဋ္ဌတိ၂-ကြည့်။

ဗဋ္ဌန္တု (ကြိ) [ဗဓ+ယ+အန္တံ] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–အပ်စေကုန်သတည်း။ ဗဋ္ဌတိ၂-ကြည့်။

ဗဋ္ဌန္တေ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+အန္တေ] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–အပ်ကုန်၏။ ဗဋ္ဌတိ၂-ကြည့်။

ဗဋ္ဌမာန (တိ) [ဗဓ+ယ+မာန] (၁) ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–အပ်သော။ (၂) ဖွဲ့အပ်ရာ၊ ဖွဲ့ဆဲ။ (၁) သာ ဧဝံ သမ္မန္နိတ္ဝာ ဗဋ္ဌမာနာ ဧကေန ဒ္ဒိဟိ ဝါ နိမိတ္တေဟိ အဗဒ္ဓါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၂။ ဝိ၊သင်္ခ။၁၀၄။ (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗဋ္ဌမာနက္ခဏ (ပု) [ဗဋ္ဌမာန+ခဏ] ဖွဲ့အပ်ရာ အချိန်၊ ဖွဲ့ဆဲ–ခဏ–အချိန်။ ဗဋ္ဌမာနက္ခဏေ သိမာ န ဟောန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀၅။ (–၁၄၉၊ ၁၅၃။)

ဗဋ္ဌရေ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+အန္တိ] ဖွဲ့–ကျစ်–ရက်–ကုန်၏။ ဗဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ဗဋ္ဌရေ၂ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+အန္တေ] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–အပ်ကုန်၏။ ဗဋ္ဌတိ၂-ကြည့်။

ဗဋ္ဌသိ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+သိ] ငြိကပ်–တွယ်တာ–၏။ ဗဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ဗဋ္ဌာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဗဓ+ယ+အာပိ+တိ။ နိရုတ္တိ။၇၁၃။] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–၏။ ရူပဂရုက-ဿ ပုရိသဿ ဣတ္ထိရူပံ စိတ္တါပ္ပါဒံ ဂမေတိ ပလိဗုန္ဓတိ ဗဋ္ဌာပေတိ ဗဒ္ဓါပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀။

ဗဋ္ဌိ ံသု (ကြိ) [ဗဓ+ယ+ဥ] ဖွဲ့–မိ–ကုန်ပြီ။ ဗဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ဗဋ္ဌိ ံသု၂ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+ဥ] ဖွဲ့အပ်ကုန်ပြီ။ ဗဋ္ဌတိ၂-ကြည့်။

ဗဋ္ဌိ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+ဣ] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–ငြိ–မိ–ပြီ။ ဗဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ဗဋ္ဌိတ (တိ) [ဗဓ + ယ + တ] ဖွဲ့အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗဋ္ဌိတစိတ္တ (တိ) [ဗဋ္ဌိတ+စိတ္တ] ဖွဲ့အပ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဗဋ္ဌိတစိတ္တော ထဒ္ဓအယော-သလာကော ဝိယ ကဿစိပိ အနောနတော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၀။

ဗဋ္ဌိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဗဓ+ယ+တ္ဝာ] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–ငြိ–မိ–တပ်မက် – ၍။ တတ္ထ ဗဋ္ဌိတ္ဝာ သတ္တာ မရိဿန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၀၃။)

ဗဋ္ဌိဿတိ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+ဿတိ] ငြိကပ်–တပ်မက်–လတ္တံ့။ ဗဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ဗဋ္ဌိဿာမိ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+ဿံ] နှောင်ဖွဲ့အပ်လတ္တံ့၊ နှောင်ဖွဲ့ခံရလတ္တံ့။ ဗဋ္ဌတိ၂-ကြည့်။

ဗဋ္ဌေထ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+ထေ] ဖွဲ့အပ်ရာ၏၊ မိရာ၏။ ဗဋ္ဌတိ၂-ကြည့်။

ဗဋ္ဌေယျ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+ဧယျ] ငြိကပ်ရာ၏။ ဗဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ဗဋ္ဌေယျ၂ (ကြိ) [ဗဓ+ယ+ထေ] ဖွဲ့အပ်ရာ၏၊ မိရာ၏။ ဗဋ္ဌတိ၂-ကြည့်။

ဗန္ဓေသံဂေါတိဝစန (န) [ဗန္ဓေသံဂေါ+ဣတိ+ဝစန] ဗန္ဓေ,သံဂေါဟု ရွတ်ဖတ်ခြင်း။ "ဘန္ဓေ သံဃော"တိ ဝတ္တမ္မေ ဘ-ကာရ ဃ-ကာရာနံ

ဗ-ကာရ ဂ-ကာရေကတ္ဝာ "ဗန္တေ သံဂေါ"တိ ဝစနံ ဓနိတဿ သိထိလကရဏံ နာမ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၉၈။

ဗဒရ (ပုံ၊န) [ဗဒ(ဝဒ)+အရ။ ဗဒရိ+ဏ။ ထောမ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၅၈-၉။ (ဝဒရ-သံ)] (၁) ဆီး(ဇီး)ပင်။ (၂) ဆီး(ဇီး)သီး။ (၁) ဟရိတကီ အာမလကာ၊ အဿတ္ထာ ဗဒရာနိ စ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၉။ ဇာ၊ဌ၊ ၇။ ၃၀၃။ (၂) ဗဟူ မေ ဗဒရာ ပဋိယတ္တာ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဗဒရာ ပဋိယတ္တာတိ ဥပစာရဝသေန ဝဒတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃၄။ (ထောမ၊ P.S.E.D-၌ (၁) နတ်မုံ ညင်း။ (၂) ဝါစေ့။ (၃) ဝက်မြေး-စသည် လာသေး၏။)

ဗဒရစုဏ္ဏ (န) [ဗဒရ+စုဏ္ဏ] ဆီးမှုန့်။ ဗဒရစုဏ္ဏသက္ခရာဒီဟိ ပယောဇိတံ "ဗဒရသာဋဝ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၆။

ဗဒရဋ္ဌိ (န) [ဗဒရ+အဋ္ဌိ] ဆီးစေ့။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗဒရဋ္ဌိပမာဏ (တိ) [ဗဒရဋ္ဌိ+ပမာဏ] ဆီးစေ့-အတိုင်းအရွယ် - ပမာဏ - ရှိသော၊ ဆီးစေ့ခန့်ရှိသော။ ယဒိ သေ ယာ သာ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ သကလသရီရတော သံကစိုတာ ဗဒရဋ္ဌိပမာဏာ ဘဝေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၉။)

ဗဒရဋ္ဌိမတ္တ (တိ) [ဗဒရဋ္ဌိ+မတ္တ] ဆီးစေ့အတိုင်းအရွယ်ရှိသော၊ ဆီးစေ့ခန့်ရှိသော။ ယာ သကလသရီရတောပိ သင်္ကစိုယမာနာ ဗဒရဋ္ဌိမတ္တာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၃။

ဗဒရတိတ္ထ (န) [ဗဒရ+တိတ္ထ] ဆီးပင်ဆိပ်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗဒရတိတ္ထဝိဟာရဝါသီ (တိ) [ဗဒရတိတ္ထဝိဟာရ+ဝသ+ဏီ] ဆီးပင်ဆိပ်ကျောင်း၌ - နေလေ့ - သီတင်းသုံးလေ့ - ရှိသော၊သူ။ ဗဒရတိတ္ထဝိဟာရဝါသိနာ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန ကတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၅။ (- ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၃၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။)

ဗဒရပက္က (န) [ဗဒရ + ပက္က] ဆီးသီးမှည့်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗဒရပက္ကပမာဏ (န) [ဗဒရပက္က+ပမာဏ] ဆီးသီးမှည့် - အတိုင်းအရွယ် - ပမာဏ။ ဥဒ္ဒာနုဒ္ဒာနေ ဗဒရပက္ကပမာဏတော ပဋ္ဌာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။

ဗဒရပက္ကမတ္တ (တိ) [ဗဒရပက္က+မတ္တ] ဆီးသီးမှည့် - အတိုင်းအရွယ် - ပမာဏ - ရှိသော၊ ဆီးသီးမှည့်ခန့်ရှိသော။ ယထာ စ ဖေဏပိဏ္ဍော အာဒိတော ဗဒရပက္ကမတ္တော ဟုတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။

ဗဒရပဏ္ဏု (ပုံ၊န) [ဗဒရ+ပဏ္ဏု] ဆီးသီး - ရွှမ်းပြင်း - မမှည့်တမှည့်၊ မှည့်ခါစ ဆီးသီး။ သာရဒံ ဗဒရပဏ္ဏု(အံ၊ဂ။ ၁၀၂)နွှဲ့ သရဒကာလေ ဇာတံ နာတိသုပရိပက္ကံ ဗဒရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဗဒရပါန (န) [ဗဒရ+ပါန] ဆီးဖျော်ရည်။ ကောလပါနံ ဗဒရပါနံ ဃတပါနံ။ မဟာနိ။ ၂၉၀။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၂။) ဗဒရပါနန္တိ မဟာကောလဖလေဟိ အမ္ဗပါနံ ဝိယ ကတပါနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၉။

ဗဒရပုပ္ဖ (န) [ဗဒရ+ပုပ္ဖ] ဆီးပွင့်။ တေသံ ဥပရိ တဟံ တဟံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏဒုဂ္ဂန္ဓာနိ ဗဒရပုပ္ဖါဒီနိ ပတိတာနိ ဘဝေယျုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၃။

ဗဒရပုမာဏ (တိ) [ဗဒရ+ပမာဏ] ဆီးသီး - အတိုင်းအရွယ် - ပမာဏ - ရှိသော၊ ဆီးသီးခန့်ရှိသော။ ဗဒရပုမာဏံ သုဓောဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇန္တီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။

ဗဒရဖလ (န) [ဗဒရ+ဖလ] ဆီးသီး။ သာမိ အဘိရုဟိတ္ဝာ ဗဒရဖလံ ဂဟေတ္ဝာ ခါဒါဟိ

မယ့်မို့ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၀၈။ ဗဒရသာဋ္ဌဝ-လည်း ကြည့်။

ဗဒရမတ္တ (န) [ဗဒရ+မတ္တ] ဆီးသီးမျှ။ န ဟိ သော ဗဒရမတ္တမေဝ ဒေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၆။

ဗဒရမိဿ (တိ) [ဗဒရ+မိဿ] ဆီးသီးနှင့် ရောသော(အဖျော်ရည်)။ ဗဒရမိဿေန ပေယျာပရိပူရိဿန္တိ။ ဝိ၊၂။၁၀၂။ ဗဒရမိဿေနာတိ ဗဒရသာဋ္ဌဝေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။

ဗဒရယူသ (ပု၊ န) [ဗဒရ+ယူသ] ဆီးသီးပြုတ်ရည်။ ဗဒရယူသေန ယာဂုံ သမ္မာဒေတ္ထ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၉။

ဗဒရရုက္ခ (ပု) [ဗဒရ+ရုက္ခ] ဆီးပင်။ ကေသ္မိ· ဌာနေ ဖလသမ္ပန္နံ ဧကံ ဗဒရရုက္ခံ ဒိသွာ ဗဒရရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၈။

ဗဒရရုက္ခမူလ (န) [ဗဒရရုက္ခ+မူလ] ဆီးပင်ရင်း၊ ဆီးပင်အနီး။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗဒရဝန (န) [ဗဒရ+ဝန] ဆီးတော၊ ဗဒရ-ဝနေ ဒိဝါဝိဟာရံ ကတ္ဝာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

ဗဒရသကဋ္ဌ (ပု၊ န) [ဗဒရ+သကဋ္ဌ] ဆီးသီးလှည်း။ ဝါလိကသကဋ္ဌဿ ဗဒရသကဋ္ဌဿ ပလာလသကဋ္ဌဿ ဝါ ပစ္ဆာဘာဂေန ကဏ္ဏံ ပဝေသေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

ဗဒရသာဋ္ဌဝ (ပု၊ န) [ဗဒရ+သာဋ္ဌဝ။ သာဋ္ဌဝ-သဒ္ဒါ-ထောမဋ္ဌ-ပု၊ ဋ္ဌကာတ္ပိဋ္ဌ နှ-ရှိသည်။] (၁) ဆီးဖျော်ရည်။ (၂) ဆီးမှုန့်တို့ဖြင့် စီမံထားသော ခဲဘွယ်တမျှိုး၊ ဆီးယို၊ ဆီးထုပ်၊ ဆီးတော်ဖီ။ (ဝိမတိ၊၂။၇၆-၌ ဆီးမှုန့်တို့ဖြင့် စီမံထားသောဟင်းလျာတမျိုးဟု ဆိုသည်။) (၁) ဗဒရမိဿေနာတိ ဗဒရသာဋ္ဌဝေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ ဗဒရစုဏ္ဏသက္ကရာဒီဟိ ယောဇိတံ ဗဒရသာဋ္ဌဝံ။ ဝဇိရ။၃၁၃။ (–သာရတ္ထ၊၂။၅၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၀။) (၂) တေလာဒီသု ဝါ ဗဒရသာဋ္ဌဝါဒီသု ဝါ အမ္မိလသာကာဒီသု ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ ဗဒရသာဋ္ဌဝံ ကိရ ဗဒရဖလာနိ သုက္ခာပေတ္ဝာ စုဏ္ဏေတ္ဝာ ကတ္တဗ္ဗာ ခါဒနီယဝိကတိ။ ဝဇိရ။၃၆၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၃။ (–ကခ်ိ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၆၇။)

ဗဒရိက (တိ) [ဗဒရ+ကက] ဆီးပင်ရှိသော (တော)၊ ဆီးတော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗဒရိကာရာမ (ပု) [ဗဒရိက+အာရာမ] ဆီးတော၌ ဆောက်အပ်သောအရာမ်ကျောင်း၊ ဆီးတောကျောင်း၊ ဗဒရိကာရုံကျောင်း။ တတြ သုဒံ ဘဂဝါ ကောသမ္ဗိယံ ဝိဟရတိ ဗဒရိကာရာမေ။ ဝိ၊၂။၂၇။ (–သံ၊၂။၁၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။)

ဗဒရိပဏ္ဏ (န) [ဗဒရိ+ပဏ္ဏ] ဆီးရွက်။ ဗဒရိ-ပဏ္ဏံ ကဟာပဏောတိ ကတ္ဝာ ဒဿိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀။

ဗဒရိရုက္ခ (ပု) [ဗဒရိ+ရုက္ခ] ဆီးပင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗဒရိရုက္ခမူလ (န) [ဗဒရိရုက္ခ+မူလ] ဆီးပင်ရင်း၊ ဆီးပင်အနီး။ တေ ကေဒိဝသံ အာစရိယေ ဗဒရိရုက္ခမူလေ နိသိန္နေ တံ ဝမ္မေတုကာမာ ဗဒရိရုက္ခံ နခေန အာကောဋေ့တ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

ဗဒရီ (ထီ) [ဗဒ (ဝဒ)+အရ+ဣ။ ဝဒ ထေ-ရိယေ၊ အရော၊ နဒါဒိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ။၅၅၈။] ဆီးပင်။ ကောသိ စ ဗဒရိတ္ထိယံ။ ဓာန်။၅၅၈။

ဗဒရီဖလ (န) [ဗဒရီ+ဖလ] ဆီးသီး။ လဗုဇာ ပနသာ တတ္ထ၊ ကဒလီ ဗဒရီဖလာ။ အဗၤ၁။ ၄၀၆။

ဗဒ္ဓ (တိ) [ဗခ+တ။ ဗဓ ပန္ဓနေ။ အဗဇ္ဈိတ္ထာတိ ဗဒ္ဓေါ၊ရွ။၆၂၀။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၉၀။ ဗဒ္ဓေါတိ ဗာမိယတေ ပန္ဓိယတေ သောတိ ဗဒ္ဓေါ။ နီတိ၊ဓာ။၃၂၀။ ဗဒ္ဓ+အ။ ဗဒ္ဓ သံဟရိသေ၊

သံဟရိသော ဝိနိဗဒ္ဓကြိယာ။ နီတိ၊ ဓာ။၁၀၈။]
(၁) ဖွဲ့ – နှောင်ဖွဲ့ – အပ်သော။ (က) သမုတ်
အပ်သော။ (ခ) စပ်သော၊ ဆက်သွယ်သော။
(ဂ) သီကုံး – စပ်ဆို – အပ်သော။ (ဃ)
ပညတ်အပ်သော။ (င) ရစ်ပတ် – မြှေးရှက်
– အပ်သော။ (စ) ပြုစီရင်အပ်သော။ (၂)
တပ်နှစ်သက်သော စိတ်ရှိသော၊ တပ်နှစ်သက်
သော၊ သူ။ (ဥ) နှောင်ဖွဲ့ကြောင်း၊ အနှောင်
အဖွဲ့။ (၄) ဖွဲ့ခြင်း၊ စပ်ခြင်း။ (၁) ပမတ္တ-
ဗန္ဓနာ ဗဒ္ဓါ၊ မစ္ဆာဝ ကုမိနာမုခေ။ နေတ္တိ။
၃၂၊၁၀၇။ (– ဝိ၊ ၂။၅၉။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၉။ သံ၊ ၂။
၆၁။) ဗန္ဓနာဗဒ္ဓါတိ ကာမဂုဏသခ်ါတေန
ဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၀၀။ ဗဒ္ဓါ ဗန္ဓိတဗ္ဗာ။
နေတ္တိ၊ဝိ။၁၄၇၊ ၂၈၃။ (– ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၈။) (က) ဗဒ္ဓသီမာ ကြည့်။ (ခ)
ဗဒ္ဓစရ-ကြည့်။ (ဂ) ဗဒ္ဓတ္တ ကြည့်။ (ဃ) ဗဒ္ဓ-
သီကွာပဒ-ကြည့်။ (င) ဗဒ္ဓဇီဝ်ါ ကြည့်။ (စ)
နှ ဗဒ္ဓါ ဘူကုဋ္ဌိ နေဝ၊ဖုရိတော ဒဿနစ္ဆဒေါ။
အလင်္ကာ။ ၂၈၃။ နှ ဗဒ္ဓါ နှ ရစိတာ။ အလင်္ကာ-
ဋ္ဌီ။ ၂၈၃။ နှ ဗဒ္ဓါ နှ ကတာ။ အလင်္ကာဋ္ဌီ၊
သစ်။ ၂၈၃။ (၂) ဗဒ္ဓေါ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၀)တိ
ပဋိဗဒ္ဓဒိတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၀၆။ (၃) (၄)
ကမ္မဗဒ္ဓ(နှ)-ကြည့်။

ဗဒ္ဓအင္ဇက (ပု) [ဗဒ္ဓ+အင္ဇက] ဖွဲ့အပ် – ဖွဲ့ထား –
သော စင်၊ ဆောက်လုပ်ထားသော စင်။
အန္တေဝာနဒိယံ ဗဒ္ဓအင္ဇကေပိ အန္တေဝာနဒိယံ
ဇာတရူပေပိ ဋ္ဌိတေဟိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၃၅။ ဝိ၊သင်္ဃ။၁၉၃။

ဗဒ္ဓအဝိပ္ပဝါသသီမ (တိ) [ဗဒ္ဓါ + အဝိပ္ပဝါသ-
သီမာ] ဖွဲ့အပ် – သမုတ်အပ် – သော အဝိပ္ပ-
ဝါသသီမ်ရှိသော။ ပဌမံ ဗဒ္ဓအဝိပ္ပဝါသသီမော
စေ ဂါမော ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၂၀၃။

ဗဒ္ဓဥဏ္ဍိသပဋ္ဌ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ဥဏ္ဍိသပဋ္ဌ] ဖွဲ့ – စည်း
ထား – အပ်သော သင်းကျစ်ပြား။ ရညော
ဗဒ္ဓဥဏ္ဍိသပဋ္ဌော ဝိယ ဝိရောစတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၆၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၅။ မ ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၆။

ဗဒ္ဓက (ပု) [ဗဒ္ဓ+က] မုံဆုပ်။ သတ္တုကဋ္ဌ
ဗဒ္ဓကဋ္ဌ၊ အာမိသံ ပါနဘောဇနံ။ အပ၊၁။
၁၀၆။သတ္တုကဋ္ဌ ဗဒ္ဓကဋ္ဌာတိ ဗဒ္ဓသတ္တုအဗဒ္ဓ-
သတ္တုသခ်ါတံ အာမိသံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉၃။

ဗဒ္ဓကစ္ဆ (တိ) [ဗဒ္ဓါ+ကစ္ဆာ] ဖွဲ့အပ်သော –
အောက်ပိုး – ခါးတောင်း – ရှိသော၊ ခါး
တောင်းကျိုက်ထားသော၊ သူ။ တတ္ထေဝ စ
မဟာမလ္လေ ဗဒ္ဓကစ္ဆေ ဟတ္ထေဟိ မုဂ္ဂရေ
ဂါဟာပေတ္ဝာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။

ဗဒ္ဓကဏ္ဏက (ပု) [ဗဒ္ဓ+ကဏ္ဏက] ဖွဲ့ထား – တွယ်
ထား – သောဆူး။ ကေစိ ဓမ္မာသနဝိတာနေ
ဗဒ္ဓကဏ္ဏကေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၃။ ဝိ၊သင်္ဃ။
၂၀။ (– သာ၊ဋီ၊ ၂။၃၇၁။)

ဗဒ္ဓကဟာပဏ (ပု၊ န) [ဗဒ္ဓ+ကဟာပဏ] ဖွဲ့
အပ် – ထုပ်ထားအပ် – သော အသပြာ။
စောဠဘိက္ခာယ စရန္တော်ဒုဿန္တေ ဗဒ္ဓက-
ဟာပဏာဒီဟိယေဝ သဒ္ဓိံ စောဠကာနိ
ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၅။ (– ဝဇိရ။ ၂၆၂။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။၄၂၁။)

ဗဒ္ဓကာက (ပု) [ဗဒ္ဓ+ကာက] ချည်ဆားသော
ကျီ။ ဒီဃသုတ္တကေန ပါဒေ ဗဒ္ဓကာကော
ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။

ဗဒ္ဓကီဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကသဏ္ဌာန (တိ) [ဗဒ္ဓ+ကီဋ္ဌာ-
ဂေါဋ္ဌက+သဏ္ဌာန] (ကြိုးဖြင့်) ဖွဲ့ထား –
ချည်ထား – သော ကစားစရာ ဂေါ်လီလုံး
ငယ် – သဏ္ဌာန်ရှိသော – နှင့် တူသော။ ဂေါပ္ဖ-
ကဋ္ဌိနိ ဗဒ္ဓကီဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကသဏ္ဌာနာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၄၆။ (– ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၃၀။)

ဗဒ္ဓကုက္ကုဋ္ဌ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ကုက္ကုဋ္ဌ] ဖွဲ့ချည်ထား
သောကြက်။ နဂရဝါသိနော ပဋ္ဌရေ ဗဒ္ဓ-
ကုက္ကုဋ္ဌာ ဝိယ ဥက္ကဏ္ဌိတာ နှ စိရဿေဝ ဝေါ
ဒ္ဓါရံ ဝိဝရိဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၅၁။

ဗဒ္ဓကုဏပ (ပုဂ္ဂ) [ဗဒ္ဓ+ကုဏပ] ဖွဲ့ချည်ထား သော အကောင်ပုပ်။ တဿ ပဋ္ဌက္ခန္ဓာ ကဏ္ဍေ ဗဒ္ဓကုဏပံ ဝိယ ဟောန္တိ။ အဘိ၊၁၊၁။ ၂၆၉။ (–ဓမ္မ၊၁၊ ၂။ ၇၄၊၁၇၅။ မူလဋီ၊၁။၁၁၅။)

ဗဒ္ဓကုမ္ဘီ (ထီ) [ဗဒ္ဓါ+ကုမ္ဘီ] ချည်ထားသော အိုး။ တတ္ထ ကေခါဏုကေ ဗဒ္ဓကုမ္ဘိယာ ပဌမံ ခါဏုကံ ဝါ ဥဒ္ဓရတိ။ ဝိ၊၁၊၁။ ၂၇၄။

ဗဒ္ဓကုလ္လ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ကုလ္လ] ချည်ထားသော ဖောင်။ ဘိသိ (သုတ္တနိ၊၁၊၁။၃၁) ကြည့်။

ဗဒ္ဓကေသကလာပ (တိ) [ဗဒ္ဓ+ကေသကလာပ] ထုံးဖွဲ့ထားသော ဆံစည်းရှိ–ဆံတုံးထုံးထား –သော၊ သူ။ မောဠိဗဒ္ဓေါတိ ဗဒ္ဓကေသ-ကလာပေါ ဂဟဋ္ဌော။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၅။

ဗဒ္ဓခုရဓာရာသန္နိပါတ (ပု) [ဗဒ္ဓ + ခုရဓာရာ + သန္နိပါတ] ဖွဲ့ချည်ထားသော သင်ခုန်းထား သွားတို့၏–ပေါင်းဆုံ–ထိခိုက်–မိခြင်း။ဂမ-နဿာဒါနံ ဒေဝပုတ္တာနံ ဟေဋ္ဌုပရိယာယေန ပဋိမုခံ ဓာဝန္တာနံ သိရသိ ပါဒေ စ ဗဒ္ဓခုရ-ဓာရာသန္နိပါတတော စ ပရိတ္တတရော ကာ-လော။ မူလဋီ၊၁။၆၂။

ဗဒ္ဓခုရဓာရာသမာဂမ (ပု) [ဗဒ္ဓ + ခုရဓာရာ+ သမာဂမ] ဖွဲ့ချည်ထားသော သင်ခုန်းထား သွားတို့၏ – ပေါင်းဆုံ – ထိခိုက် – မိခြင်း။ ဂမနဿာဒါနံ ဒေဝပုတ္တာနံ ဟေဋ္ဌုပရိယာ-ယေန ပဋိမုခံ ဓာဝန္တာနံ သိရသိ ပါဒေ စ ဗဒ္ဓခုရဓာရာသမာဂမတော်ပိ သိဿတရော။ မဏ္ဍီ၊၁။၃၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၃။

ဗဒ္ဓခုရဓာရာသမာဂမန (နာ) [ဗဒ္ဓ+ခုရဓာရာ+ သမာဂမန] ဖွဲ့ချည်ထားသော သင်ခုန်းထား သွားတို့၏–ပေါင်းဆုံ – ထိခိုက် – မိခြင်း။ ယော ဝါ သော ဂမနဿာဒါနံ ဒေဝပုတ္တာနံ ဟေဋ္ဌုပရိယာယေန ပဋိမုခံ ဓာဝန္တာနံ သိရ-သိ ပါဒေ စ ဗဒ္ဓခုရဓာရာသမာဂမနတော်ပိ သိဿတရတာယ အတိက္ကတ္တရော ပဝတ္တိက္ခ-ဏော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၀။

ဗဒ္ဓဂဏ္ဌိက (တိ) [ဗဒ္ဓဂဏ္ဌိ+ကက။ ဗဒ္ဓ+ဂဏ္ဌိက] ဖွဲ့ချည်ထားသော ချည် ထွေး ချည် ထုံး ရှိ သော။ ဂဏ္ဌိဗဒ္ဓ-ကြည့်။

ဗဒ္ဓဂူ (တိ) [ဗဒ္ဓ+ဂမု+ဂူ] စပ်၍ဖြစ်သော၊ တော်စပ်သော၊ သူ (တပည့်)။ နာ တေ မာရဿ ဗဒ္ဓဂူ (သံ၊၁။၁၀၆)တိ တေ တုယ္ဟံ မာရဿ ဗဒ္ဓစရာ သိဿာ အန္တေဝါသိကာ နာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။

ဗဒ္ဓစက္က (နာ) [ဗဒ္ဓ+စက္က] ဗဒ္ဓစက်။ ဇေဝံ ဇေကေ-ကံ မူလံ ကာတုနာ ဗဒ္ဓစက္ကံ ပရိဝတ္တကံ ကတ္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၁၂၉။ (–သာရတ္ထ၊၂။၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၀၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၇။) ခဏ္ဍစက္က လည်း ကြည့်။

ဗဒ္ဓစက္ကမူလ (နာ) [ဗဒ္ဓစက္က+မူလ] ဗဒ္ဓစက်မူ။ ဗဒ္ဓ-စက္ကမူလံ သံဓိတ္တံ။ ဝိ၊၁။၁၆၂။

ဗဒ္ဓစရ (ပု) [ဗဒ္ဓ+စရ+အ] စပ်၍ဖြစ်သောသူ၊ တော်စပ်သောသူ၊ တပည့်။ ကပ္ပေါ စ တေ ဗဒ္ဓစရော အဟောသိ။ သံ၊၁။၁၄၆။ ဇာ၊၁။ ၁၆၄။ (–မ၊၁၊၁။၁၇၄၊၃၀၉။ သံ၊၁၊၁။ ၁၅၇။) ဗဒ္ဓစရောတိ အန္တေဝါသိကော။ သံ၊ ၁၊၁။၁၉၄။ ဇာ၊၁၊၃။၃၄၂။ (–ဇာ၊၁၊၅။ ၃၄၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၃၊၂၄၃။)

ဗဒ္ဓစိတ္တ (တိ) [ဗဒ္ဓ+စိတ္တ] ဖွဲ့အပ်သော စိတ်ရှိ သော၊ တပ်မက်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဆန္ဒ-ရာဂေန ဗဒ္ဓစိတ္တော။ မ၊၁၊၄။၈။ (–ဒီ၊၁၊၂။ ၂၉၅။ အံ၊၁၊၃။၁၆၈။) ဗဒ္ဓစိတ္တောတိ သမ္မဒ္ဓ-စိတ္တော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၇။

ဗဒ္ဓစောရ (ပု) [ဗဒ္ဓ+စောရ] နှောင်ဖွဲ့အပ်သော သူခိုး။ ကဏ္ဍဝေရဇာတကေ ဝိယ ဗဒ္ဓစော-ရေပိ သာရဇ္ဇနံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ဇာ၊၁၊၅။ ၄၈၂။

ဗဒ္ဓဇဋာ (ထိ) [ဗဒ္ဓါ+ဇဋာ] ထုံးဖွဲ့ထားသော ဆံကျစ်ဆံထွေး။ ဇဋိ-ကြည့်။

ဗဒ္ဓဇီဝ (တိ) [ဗဒ္ဓါ+ဇီဝ၊] (အကြောစသည် တို့ဖြင့်) ဖွဲ့–ရစ်ပတ်–မြေးရှက်–အပ်သော လျှာရှိသော၊သူ။ ဗဒ္ဓဇီဝ၊(ဒီ၊၌၊၃၂၁)တိ ယထာ သုခေန ပရိဝတ္တတိ၊ ဇဝံ သိရာဒီဟိ ပလိပုဒ္ဓဇီဝ၊။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။

ဗဒ္ဓဥလိပုဋ္ဌ (ပု) [ဗဒ္ဓ+အဥလိပုဋ္ဌ]ဖွဲ့ရှက်အပ်သော လက်အုပ်။ ဗဒ္ဓဥလိပုဋ္ဌံ သိရသိ ကတ္ဝာ။ အပ၊ ၌၊၂။၂၉။

ဗဒ္ဓဒါန (န) [ဗဒ္ဓ+ဒါန] ဖွဲ့ချည်ရာအရပ်ဒါန။ ဗဒ္ဓဲဒါနမိ့ိ နံ ပညာယိ။ ဇာ၊၌၊၄။၄၂၀။ (–ဝဇီရ။၄၅၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၉၊၃၄၁။)

ဗဒ္ဓတာ (ထိ) [ဗဒ္ဓ+တာ] ဖွဲ့အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ဖွဲ့အပ်သောသဘော။ အာပ္ပါရဝသေနေဝ ဗဒ္ဓ-တာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၀။

ဗဒ္ဓတာမတ္တ (န) [ဗဒ္ဓတာ+မတ္တ] ဖွဲ့အပ်သည်၏ အဖြစ်မျှ၊ ဖွဲ့မိရုံမျှ။ နံ ဇာလေန ဗဒ္ဓတာ-မတ္တေန အမာရိယမာနာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။

ဗဒ္ဓတ္တ (န) [ဗဒ္ဓ+တ္တ] ဖွဲ့–သိကုံး–စပ်ဆို–အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဗဒ္ဓတ္တာ(ဒီ၊၌၊၃၄၄)တိ ဂါထာဘာဝေန ဂန္ထိတတ္တာ သမ္မန္ဓိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၀။

ဗဒ္ဓထေရ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ထေရ] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–ချည်နှောင်–အပ်သောမထေရ်။ ဣမသ္မိဉ္စ ပနတ္ထေ အဋ္ဌဝိယံ စောရေဟိ ဗဒ္ဓထေရာနံ ဝတ္ထူနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄။

ဗဒ္ဓဒဏ္ဍ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ဒဏ္ဍ] ဖွဲ့ချည်အပ်သောတုတ်။ ဂေါပါနသီနံ ပန ဥပရိ ဝလ္လိဟိ ဗဒ္ဓဒဏ္ဍေသု ဌိတေသုပိ ဇဟိတဝတ္ထုကာ ဟောန္တိ ဧဝ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၉၀။

ဗဒ္ဓဒဏ္ဍက (ပု) [ဗဒ္ဓ+ဒဏ္ဍက] ဖွဲ့ချည်အပ်သော တုတ်။ တေန ဂဟိတရဇ္ဇုကောဋ္ဌိယာ ဗဒ္ဓ-ဒဏ္ဍကော ဧကဿ ကက္ကဋကဿ ဗိလမဇ္ဈံ ပါပုဏိ။ ဇာ၊၌၊၂။၃၃၀။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၇၀။)

ဗဒ္ဓဒဏ္ဍဝလယ (ပု၊န) [ဗဒ္ဓ+ဒဏ္ဍ+ဝလယ]ဖွဲ့အပ် သောသစ်သားကွင်း၊ ထီးချက် (အချာ)။ ဆတ္တပဋ္ဌရေ မဏ္ဍလာကာရေန ဗဒ္ဓဒဏ္ဍဝလ-ယံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၆။

ဗဒ္ဓဒီဃသုတ္တက (န) [ဗဒ္ဓ+ဒီဃသုတ္တက] ဖွဲ့ချည် အပ်သောကြိုးရှည်။ တဿ ပါဒေ ဗဒ္ဓဒီဃ-သုတ္တကံ ဝိယ တံ ဒုရာနုဗဒ္ဓံ သံယောဇနံ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၃၁၀။

ဗဒ္ဓဓ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ဓ] ဖွဲ့ချည်ထားသော–တံခွန်–အလံ။ ရထဿ သဋ္ဌာနနဟေတုကံ ရထေ ဗဒ္ဓဓံ ဝိယ အဇာနန္တာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၀။

ဗဒ္ဓနာဝါ (ထီ) [ဗဒ္ဓါ+နာဝါ] ဖွဲ့ချည်အပ်သော လှေ။ စဏ္ဍသောတေ ဗဒ္ဓနာဝါ ဝိယ။ ဝိ၊၌၊၁။ ၃၃၇။ သံ၊၌၊၂။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။

ဗဒ္ဓနိယာမ (ပု) [ဗဒ္ဓ+နိယာမ] ဖွဲ့ချည်–စည်းနှောင်–ထားသောနည်း။ ပဌမံ ဗဒ္ဓနိယာ-မေနေဝ ဒုဿန္တေ ဗန္ဓိ။ အံ၊၌၊၁။၃၂၀။ (–ဓမ္မ၊၌၊၁။၃၀၂။)

ဗဒ္ဓနိဿေဏိကာ (ထီ) [ဗဒ္ဓါ+နိဿေဏိကာ] ဖွဲ့ချည်ထားသော လှေကား။ စတူသု ပါဒေ-သု ဗဒ္ဓနိဿေဏိကာယ သာဋကံ ဗန္ဓိတ္ဝာ။ ဝိ၊၌၊၄။၅၀။ ဝိ၊သင်္ဃ။၄၄၂။

ဗဒ္ဓပဋ္ဌလ (န) [ဗဒ္ဓ+ပဋ္ဌလ] ဖွဲ့ချည်အပ်သော– အထပ်–အလွှာ။ နိဿေဏိမ္ဟိတိ စတူဟိ ဒဏ္ဍေဟိ စိဝရပ္ပမာဏေန အာယတစတုရဿံ ကတ္ဝာ ဗဒ္ဓပဋ္ဌလမ္ဟိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။

ဗဒ္ဓပါသ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ပါသ] (၁) ဖွဲ့မိသောကျော့-ကွင်း။ (တိ) (၂) ဖွဲ့မိသော ကျော့ကွင်းရှိ သော၊ ကျော့ကွင်းမိသော၊ သူ။ (၁) ပါဒေ

ဗဒ္ဓပါသံ သဏိကံ မောစေတွာ။ ဇာ၊၁၊၅။ ၃၀၇။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗဒ္ဓပါသသကုဏ (ပု) [ဗဒ္ဓပါသ+သကုဏ] ဖွဲ့အပ်သော ကျော့ကွင်းရှိသောငှက်၊ ကျော့ကွင်းမိသောငှက်။ အထ ဝါ ပါဒေသု ဗဒ္ဓပါသသကုဏော ဝိယ။ သံ၊၁၊၁။ ၂၃။ (–သံ၊၃၊၁။ ၆၀။)

ဗဒ္ဓပါသာဏ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ပါသာဏ] ဖွဲ့ချည်ထားသောကျောက်။ ပါဒေသု ဗဒ္ဓပါသာဏော ဝိယ။ အံ၊၃၊၂။၃၃။

ဗဒ္ဓပိဏ္ဍိကမံသ (တိ) [ဗဒ္ဓ+ပိဏ္ဍိကမံသ] ဖွဲ့အပ်သောအသားစိုင်ရှိသော၊ သူ။ န ကေတော ဗဒ္ဓပိဏ္ဍိကမံသော။ ဒီ၊၁၊၂။၃၀။ မ၊၁၊၃။ ၂၅၉။

ဗဒ္ဓပိတ္တ (န) [ဗဒ္ဓ+ပိတ္တ] ဖွဲ့အပ်သောသည်းခြေ၊ ဗဒ္ဓသည်းခြေ။ ဒုဝိဓဉ္စိ ပိတ္တံ ဗဒ္ဓပိတ္တံ အဗဒ္ဓပိတ္တဉ္စာတိ။ ဝိ၊၁၊၁။၂၂၃။ (–အပ၊၁၊၂။ ၆၁။ ခုဒ္ဒက၊၁၁။၄၀။)

ဗဒ္ဓပုဗ္ဗကလာပ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ပုဗ္ဗကလာပ] ဖွဲ့ချည်အပ်သော ပန်းစည်း။ နာဠေ ဝါ ဗဒ္ဓပုဗ္ဗကလာပေ နာဠသ္မိံ ကတေပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝင်ရ။ ၂၉၀။

ဗဒ္ဓပုဗ္ဗဝါစက (တိ) [ဗဒ္ဓပုဗ္ဗ+ဝါစက] သိကုံးထားသောပန်း–ပန်းကုံး–ကို ဟောသော။ ကိန္တုပိ မာလာသဒ္ဒေါ လောကေ ဗဒ္ဓပုဗ္ဗဝါစကော။ သီ၊၌၊သစ်၊၁။၃၄၀။

ဗဒ္ဓပုရိသ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ပုရိသ] နှောင်ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–တားသော ယောကျ်ား။ နကွတ္ထဒိဝသေ ဗန္ဓနာဂါရေ ဗဒ္ဓပုရိသာ။ မဟာနိ၊၄၄။ ၂၄၅။

ဗဒ္ဓဗဒ္ဓေ (တိ) [ဗဒ္ဓ+ယော] ဖွဲ့မိတိုင်း ဖွဲ့မိတိုင်းသော၊ ဖမ်းမိတိုင်း ဖမ်းမိတိုင်းသော၊ ဖမ်းမိသမျှသော၊ သူ။ ဗဒ္ဓဗဒ္ဓေ မစ္ဆေ နဂရဝါသိနော နိမန္တိတနိမန္တိတာနံ ဘိက္ခူနံ အတ္ထာယ ဟရိ ံသု။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၃၆၂။

ဗဒ္ဓဘတ္တပုဋ္ဌ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ဘတ္တပုဋ္ဌ] ဖွဲ့–ချည်–ထားသော ထမင်းထုပ်။ တေဿာ ဗဒ္ဓဘတ္တပုဋ္ဌဒိသရိက္ခတာယ အနေကသရဿတာ ဘဂဝတာ ပကာသိတာ။ အံ၊၄၊၃။၁၀၃။

ဗဒ္ဓဘာဝ (ပု) [ဗဒ္ဓ + ဘာဝ] ဖွဲ့ – နှောင်ဖွဲ့–အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ရာဇာ ကိလေသေဟိ အတ္တာနော ဗဒ္ဓဘာဝံ ကထေန္တော။ ဇာ၊၄၊၃။ ၂၂၇။

ဗဒ္ဓဘာဝကရ (တိ) [ဗဒ္ဓဘာဝ + ကရ + အ] နှောင်ဖွဲ့ – ရစ်ပတ် – ဆက်စပ် – မှုကိုပြုတတ်သော။ ဂန္ထကာရကိလေသ·ကြည့်။

ဗဒ္ဓဘာဝနိမိတ္တပဒေသ (ပု) [ဗဒ္ဓဘာဝ+နိမိတ္တ+ပဒေသ] ဖွဲ့အပ် – စိုက်ထူအပ် – သည်၏ အဖြစ်ကို မှတ်သားကြောင်း အရပ်၊ စိုက်ထူရမည့်တွင်း။ နေမော ဝုစ္စတိ ဘူမိယာ ဗဒ္ဓဘာဝနိမိတ္တပဒေသော။ သံ၊၌၊၂။၅၁၃။

ဗဒ္ဓမဏ္ဍ (ပု) [ဗဒ္ဓ + မဏ္ဍ] ဖွဲ့ချည်အပ်သော ညောင်စောင်း။ မဏ္ဍာနံ ဥပရိ ဗဒ္ဓမဏ္ဍေ။ ဇာ၊၄၊၇။၁၇၆။ (–ဝိမတိ၊၂။၂၃၀။)

ဗဒ္ဓမဏိမူလ (န) [ဗဒ္ဓ+မဏိမူလ] ဖွဲ့–ဝတ်ဆင်–အပ်သော ပတ္တမြားဗိုး။ ခီရမဏိမူလန္တိ ခီရမူလံ, ပါဒေသု ဗဒ္ဓမဏိမူလံ။ မ၊၌၊၃။၃၃။

ဗဒ္ဓမဓုဖာဏိတ (န) [ဗဒ္ဓ+မဓုဖာဏိတ] ပြစ်ခဲသော ပျားတင်လဲ။ ဗဒ္ဓမဓုဖာဏိတာဒီသုပိ သေဝ နယော။ ဝိ၊၄၊၃။၃၀၅။(သျှ-၌ ထဒ္ဓမဓုဖာဏိတ–ဟုရှိသည်။)

ဗဒ္ဓမာန (တိ) [ဗဒ္ဓ+အ+မာန] ဖွဲ့–ဆင်မြန်း–အပ်သော။ ကစ္စာယ ဗဒ္ဓမာနာယ၊ ကောဠံ နဒတိ ဝါရဏော။ ဇာ၊၂။၃၇၁။ ဇာ၊၄၊၇။ ၃၇၀။

ဗဒ္ဓမာလာ (ထီ) [ဗဒ္ဓါ+မာလာ] ဖွဲ့–သိကုံး–အပ်သောပန်း၊ ပန်းကုံး။ မာလာတိ ဗဒ္ဓ-မာလာ ဝါ အဗဒ္ဓမာလာ ဝါ။ ဒီ၊၌၊၁။၈၄။ မဟာနီ၊၌။၃၆၃။

ဗဒ္ဓမာလာကလာပ (ပု) [ဗဒ္ဓ+မာလာကလာပ] ဖွဲ့ချည်ထားသော ပန်းစည်း။ ဥပ္ပဋ္ဌေတွာ ဗဒ္ဓမာလာကလာပေါ ဝိယ။ ဥဒါန၊၌။၁၃၃။ အပ၊၌၊၁။၆၃။ ဇာ၊၌၊၁။၆၁။

ဗဒ္ဓမာလာဝါစက (တိ) [ဗဒ္ဓမာလာ + ဝါစက] ပန်းကုံးကို ဟောသော။ မာလာသဒ္ဒေါ လောကေ ဗဒ္ဓမာလာဝါစကော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၅၃။

ဗဒ္ဓမိဂ (ပု) [ဗဒ္ဓ+မိဂ] ဖွဲ့အပ်သော–မိသော–သားကောင်။ ပါသေ ဗဒ္ဓမိဂံ ဝဓိတွာ။ အံ၊၌၊၁။၂၇။ (–ဓမ္မ၊၌၊၂။၁၇။)

ဗဒ္ဓမုခ (တိ) [ဗဒ္ဓ+မုခ] (က) ဖွဲ့–ပိတ်–အပ်သော ပါးစပ်ရှိသော၊ ပါးစပ်ပိတ်ထားသော၊ သူ။ (ခ) ဖွဲ့–ပိတ်–အပ်သော မျက်နှာဝရှိသော။ (က) ဘုတ္တာဝ ဗဒ္ဓမုခေါ နိသိဒတိ။ ဒီ၊၌၊၂။၁၇၄။ (ခ) သံဝုတေတိ ဗဒ္ဓမုခေ။ ဇာ၊၌၊၄။၃၆၆။

ဗဒ္ဓယောတ္တ (နာ) [ဗဒ္ဓ+ယောတ္တ] ဖွဲ့–ချည်–ထားသော ကြိုး။ ဟတ္ထိဿ ကုစ္ဆိယံ ဗဒ္ဓ-ယောတ္တံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊၌၊၂။၂၀၅။

ဗဒ္ဓရဇ္ဇု (ထီ) [ဗဒ္ဓါ + ရဇ္ဇု] ဖွဲ့ချည်ထားသော ကြိုး။ ပါဒေ ဗဒ္ဓရဇ္ဇုံ ပုရိသော သတ္ထေန ဝိယ ဟေဋ္ဌာ မဂ္ဂတ္ထယေန ဆိန္နေယျ။ ဓမ္မ၊၌၊၂။ ၃၇၅။ (–နေတ္တိ၊၌။၂၅၅။)

ဗဒ္ဓရဇ္ဇုကာ (ထီ) [ဗဒ္ဓါ+ရဇ္ဇုကာ] (ခ) ဖွဲ့ချည်ထားသော ကြိုး။ (၂) (သမာဓိတည်းဟူသော) ဖွဲ့ချည်ကြောင်း–ဖွဲ့ချည်စရာ–ကြိုး။ (ခ) ပါဒေ ဗဒ္ဓရဇ္ဇုကံ ဝိယ ဟေဋ္ဌိမေန မဂ္ဂတ္ထ-ယေန ဆိန္နေယျ။ ထေရ၊၌၊၂။၂၃၄။ (–ဓမ္မ၊၌၊၃၇၅။) (၂) သမံ ဥပနေတွာ ဗန္ဓိတွာ ဗဒ္ဓရဇ္ဇုကတ္တာ သမာဓိယောတ္တံ။ သံ၊၌၊၁။ ၂၇၁။

ဗဒ္ဓရတနမိဿကကေသဝဋ် (ထီ) [ဗဒ္ဓရတန + မိဿက+ကေသဝဋ်] ဖွဲ့အပ်သော ရတနာနှင့် ရောသောဆံခွေ။ ဇဋာတိ ဇဋာမဏ္ဍလာကာ-ရေန ဗဒ္ဓရတနမိဿကကေသဝဋ်ယော သန္ဓာ-ယာဟ။ ဇာ၊၌၊၅။ ၂၁၆။

ဗဒ္ဓရတ္တပဋ္ဌ (ပုံနှ) [ဗဒ္ဓ+ရတ္တပဋ္ဌ] ဖွဲ့စည်းထားသော ပုဆိုးနှံ။ ဥဒရေ ဗဒ္ဓရတ္တပဋ္ဌောဝ ပညာ-ယိ။ ဇာ၊၌၊၇။၁၇၄။

ဗဒ္ဓရထ (ပု) [ဗဒ္ဓ + ရထ] ဖွဲ့ချည်ထားသော ရထား။ မုဒုနာ ဟိ ခုရယောတ္တေန ဗဒ္ဓရထံ သိန္ဓဝါ သုခံ ဝဟန္တိ။ ဇာ၊၌၊၇။၁၀၄။

ဗဒ္ဓရဝ (ပု) [ဗဒ္ဓ + ရဝ] ဖွဲ့မိခြင်းကြောင့် မြည်သော အသံ။ ဗောဓိသတ္တော ပါနီယံ ပါတုံ အာဂတော ပဌမယာမေယေဝ ပါသေ ဗဇ္ဈိတွာ ဗဒ္ဓရဝံ ရဝိ။ ဇာ၊၌၊၂။၁၄၀။

ဗဒ္ဓရူပိယ (နာ) [ဗဒ္ဓ+ရူပိယ] ဖွဲ့ချည်ထားသော အသပြာငွေ။ တေန "ဒုဿန္တေ ဗဒ္ဓရူပိယံ ဝိယာ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၂၇၆။

ဗဒ္ဓဝလ္လိ (ထီ) [ဗဒ္ဓါ +ဝလ္လိ] ဖွဲ့ချည်ထားသော နွယ်။ ကုမာရာနံ မုဒုဟတ္ထတိ ဗဒ္ဓဝလ္လိ ဂဠိ-တွာ ဂတာ။ ဇာ၊၌၊၇။၃၂၇။

ဗဒ္ဓဝိစိတြဝိတာန (တိ) [ဗဒ္ဓ+ဝိစိတြ+ဝိတာန] ဖွဲ့အပ်သောဆန်းကြယ်သော–ဗိတာန်–မျက်နှာကြက် – ရှိသော။ ကတဂန္ဓပရိဘဏ္ဍာယ ဥပရိ ဗဒ္ဓဝိစိတြဝိတာနာယ ဘူမိယာ ဌပိ-တော။ ဓမ္မ၊၌၊၂။၃၁၄။

ဗဒ္ဓဝေရ (ပု) [ဗဒ္ဓ+ဝေရ။ ဗဇ္ဈတိ ဝေရမနေနာ-တိ ဗဒ္ဓဝေရံ။ ဓာန်၊၌။၁၆၅။] (ခ) ရန်ငြိုး ဖွဲ့ခြင်း။ (တိ) (၂) ဖွဲ့အပ်သော ရန်ငြိုးရှိသော၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့သော၊ သူ။ (ခ) ဗဒ္ဓဝေရ-

မုပနာဟော။ ဓာန်။၁၆၅။ (တိ)(၂) ကေန-စိဒေဝ ကာရဏေန ဗဒ္ဓဝေရံ ဒေဝိ ဒိသွာ။ ဓမ္မ၂၉၁။၂၀၆။ ဥဒါန၊၄၄။၂၂၁။

ဗဒ္ဓသကုဏ (ပု) [ဗဒ္ဓ+သကုဏ] ဖွဲ့ချည်ထား သောငှက်။ ဒီဃရဋ္ဌယာ ဗဒ္ဓသကုဏံ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။ (–ဒီ၊၎။၂။၁၄၀။ အံ၊၎။ ၂။၂၂၁။)

ဗဒ္ဓသတ္ထသန္ထာန (ပု) [ဗဒ္ဓ+သတ္ထသန္ထာန] ဖွဲ့အပ်သော သတ္ထဝါအစဉ်။ တဏှာရဋ္ဌယာ ဗဒ္ဓ-သတ္ထသန္ထာနံ အဘိသခ်ါရော ဘဝန္တရံ နေတိ ဇောယာတိ ဘဝနေတ္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။

ဗဒ္ဓသတ္ထု (ပု) [ဗဒ္ဓ+သတ္ထု] မုန့်လုံး၊ မုန့်ဆုပ်။ သပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီဟိ ယောဇေတ္ဝာ ဗဒ္ဓ-သတ္ထုနာ စ။ ဝိ၊၎။၃၄၁။ (–ဇာ၊၎။၃။ ၃၂၂။ ဇာ၊၎။၅။၎၆။ ကခ်ါ၊၎၊သစ်။၃၀၃။)

ဗဒ္ဓသတ္ထုဂုဏ္ဌက (ပု) [ဗဒ္ဓ+သတ္ထုဂုဏ္ဌက] ဖွဲ့-ဆုပ် – အပ်သောမုန့်လုံး။ ဗဒ္ဓသတ္ထုဂုဏ္ဌက-(မ၊၎။၃၀၂)နှင့် မဓုသက္ခရာဟိ ပိဏ္ဍိကတံ သတ္ထုပိဏ္ဍံ။ မ၊၎၊၂။၆၇။

ဗဒ္ဓသတ္ထုပိဏ္ဍိကာ (ထီ) [ဗဒ္ဓ+သတ္ထုပိဏ္ဍိကာ] ဖွဲ့–ဆုပ်–အပ်သော မုန့်လုံး။ မဓုပိဏ္ဍိကန္တိ သာလိပိဋ္ဌံ ဘဇ်တ္ဝာ စတုမဓုရေန ယောဇေ-တ္ဝာ ကတံ ဗဒ္ဓသတ္ထုပိဏ္ဍိကံ။ အံ၊၎။၃၀။

ဗဒ္ဓသဒ္ဒ (တိ) [ဗဒ္ဓါ+သဒ္ဒါ] ဖွဲ့အပ်သော ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ သူ။ သာသနေ ဗဒ္ဓသဒ္ဒေါ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာ။ အပ၊၎၊၂။၁၅၄။

ဗဒ္ဓသာဋက (ပု) [ဗဒ္ဓ+သာဋက] ဖွဲ့–တင်–အပ်သောပုဆိုး။ သစေ ခလိယာ ဗဒ္ဓသာဋကော မဠ္ဟေ ဝါ ပီဌေ ဝါ ပတ္ထဒ္ဒော။ ဝိ၊၎၁။၂၀၂။ (–မ၊၎၊၃။၁၇၁၊၂၃၂။)

ဗဒ္ဓသိက္ခာပဒ (နာ) [ဗဒ္ဓ+သိက္ခာပဒ] ဖွဲ့–ပညတ်–အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပဌမံ သာမညတော ဗဒ္ဓသိက္ခာပဒံ မောစေတ္ဝာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၉။

ဗဒ္ဓသိနေဟ (တိ) [ဗဒ္ဓ+သိနေဟ] ဖွဲ့အပ်သော ချစ်ခြင်းရှိသော၊ ချစ်ခြင်းဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ထား သော၊ သူ။ တသ္မိံ ဗဒ္ဓသိနေဟံ ဘာတိကံ ပေသေတုံ။ ပေတ၊၎။၁၆၅။

ဗဒ္ဓသိလေသ (ပု) [ဗဒ္ဓ+သိလေသ] ဖွဲ့အပ်-ပြစ်ခဲ-သောအစေး။ ကေနစိ ဗဒ္ဓသိလေ-သေန ဝါ ပဋိစ္ဆာဒေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၎၊၂။၂၀၇။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။၄၀။ (–ကခ်ါ။၁၇၉။)

ဗဒ္ဓသိမဋ္ဌ (တိ) [ဗဒ္ဓသိမာ+ဋ္ဌာ+အ] ဗဒ္ဓသိမ်-ဋ္ဌ–တည်သော–နေသော၊ သူ။ ဇနပဒသိ-မာဒီသု ဒိန္နမ္ပိ တာသံ အတ္ထန္တရေ ဗဒ္ဓသိမဋ္ဌာ-နမ္ပိ ပါပုဏာတိ။ ကခ်ါ။၁၆၀။

ဗဒ္ဓသိမဋ္ဌာနပဗ္ဗဝေသန (နာ) [ဗဒ္ဓသိမဋ္ဌာန+ပဝေသန] ဗဒ္ဓသိမ်အရာသို့သွင်းခြင်း။ ဗဒ္ဓသိ-မဋ္ဌာနပ္ပဝေသနဝသေန "ဇေတဝနေ ဗဒ္ဓသိ-မာ"တိ ဝတ္တုမ္ပတော သင်္ဃဒေါသော ဟောတိ။ ဝဇိရ။၄၆၁။

ဗဒ္ဓသိမဝိဟာရ (ပု) [ဗဒ္ဓသိမ+ဝိဟာရ] ဖွဲ့– သမုတ် – အပ်ပြီးသော သိမ်ရှိသော ကျောင်း။ ယေ တတ္ထ ဗဒ္ဓသိမဝိဟာရာ၊ တေသု ဘိက္ခူနံ မယံ အဇ္ဇ သိမံ ဗန္ဓိဿာမ။ ဝိ၊၎၊၃။၃၂၂။ ဝိ၊သင်္ဃာ။၁၀၆။

ဗဒ္ဓသိမာ (ထီ) [ဗဒ္ဓါ+သိမာ] (၁) ဖွဲ့–သမုတ်–အပ်သော သိမ်၊ ဗဒ္ဓသိမ်။ (တိ) (၂) သမုတ်အပ်သောသိမ် – ဗဒ္ဓသိမ် – ရှိသော။ (၁) တတ္ထ ကောဒသ ဝိပတ္တိသိမာယော အတိက္ကမိတ္ဝာ တိဝိဓသမ္ပတ္တိယုတ္တာ နိမိတ္တေန နိမိတ္တံ ဗန္ဓိတ္ဝာ သမ္မတာ သိမာ ဗဒ္ဓသိမာ နာမ။ ဝိ၊သင်္ဃာ။၁၇၀။ ကခ်ါ။၀၇။ (–ဝိ၊ ၎၊၃။၃၃၃။ မ၊၎၊၃။၁၆၇။ ဝဇိရ။၁၂၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၀။) (တိ) (၂) ဗဒ္ဓါ သိမာ ယေသု ဝိဟာရေသု တေ ဗဒ္ဓသိမာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၃။

ဗဒ္ဓသိမာကရဏ (နာ) [ဗဒ္ဓသိမာ+ကရဏ] ဗဒ္ဓ သိမ် – ပြုခြင်း – သမုတ်ခြင်း။ သမ္မထာ နိ-

ရတ္ထကမေဝ အဂါမကာရညေ ဗဒ္ဓသီမာကရဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၇။

ဗဒ္ဓသီမာဝိရဟိတဋ္ဌာန (န) [ဗဒ္ဓသီမာ+ဝိရဟိတဋ္ဌာန] ဗဒ္ဓသီမ်–ကင်းရာ–မရှိရာ–အရပ်။ သာ စ ဂါမသီမာ ဗဒ္ဓသီမာဝိရဟိတဋ္ဌာနေ သယမေဝ သမာနသံဝါသာ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၆။

ဗဒ္ဓသီမာသခ်္ဃ (ထီ)[ဗဒ္ဓသီမာ+သခ်္ဃ] ဗဒ္ဓသီမ်ဟု–ခေါ်ဝေါ်–ရေတွက်–ခြင်း။ နဒီ ပန ဗဒ္ဓသီမာသခ်္ဃံ နာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၂။

ဗဒ္ဓသုက္ခမဟိံသစမ္မ (န) [ဗဒ္ဓ+သုက္ခမဟိံသစမ္မ] ဖွဲ့ချည်အပ်သော ကျဲရေချောက်။ တသ္မိံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိတိ ဆဒနပိဋ္ဌေ ဗဒ္ဓသုက္ခမဟိံသစမ္မေ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၉။

ဗဒ္ဓသုခါဘိရတ္တ (တိ) [ဗဒ္ဓသုခ + အဘိရတ္တ] ဖွဲ့အပ် – အလိုရှိအပ် – နှစ်သက်အပ် – သော ချမ်းသာ၌ အလွန်မွေ့လျော်သော၊သူ။ ကာနာမ တေ တတ္ထ ရတိ ဘဝိဿတီတိ အတ္ထနာ ဗဒ္ဓသုခါဘိရတ္တတ္တာ ဝေမာဟာ။ ထေရီ၊၄။ ၂၆၀။

ဗဒ္ဓသုနခ (ပု) [ဗဒ္ဓ + သုနခ] ဖွဲ့ချည်သော – တောက်ချည်သော – ခွေး။ ဒဏ္ဍကေ ရဇ္ဇုံ ပဝေသေတွာ ဗဒ္ဓသုနခေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။)

ဗဒ္ဓသူကရ (ပု) [ဗဒ္ဓ+သူကရ] ဖမ်းမိသော ဝက်။ သစေ ပန ကေမူလေနေဝ ပါသေ ဗဒ္ဓသူကရော ဝိယ ဌိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၄။ (–၃၃၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၀။)

ဗဒ္ဓသူကရဥပမာ (ထီ) [ဗဒ္ဓသူကရ + ဥပမာ] ဖမ်းမိသော ဝက် ဥပမာ။ ပုဗ္ဗေ ပါသေ ဗဒ္ဓသူကရဥပမာယ ဝုတ္တာ ဧဝ။ ဝဇိရ။၁၃၀။

ဗဒ္ဓသူကရမောစန (န) [ဗဒ္ဓသူကရ+မောစန] ဖမ်းမိသော ဝက်ကို လွှတ်ခြင်း။ ပါသေ ဗဒ္ဓသူကရမောစနေ ဝိယ နာ ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၁၆၇။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၇၂။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၃၃။)

ဗဒ္ဓါကာရ (ပု) [ဗဒ္ဓ+အာကာရ] နှောင်ဖွဲ့သော အခြင်းအရာ၊ နှောင်ဖွဲ့ပုံ၊ နှောင်ဖွဲ့နည်း။ အရုဏုဂ္ဂမနကာလေ ဗဒ္ဓါကာရေနေဝ နိပဇ္ဇာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၁။

ဗဒ္ဓါဃာတ (တိ) [ဗဒ္ဓ+အာဃာတ] ဖွဲ့အပ်သော ရန်ငြိုးရှိသော၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့သော၊သူ။ ဧကာယ ရုက္ခဒေဝတာယ ကာဋ္ဌသီဟေန သဒ္ဓိံ ဗဒ္ဓါဃာတော သကလမိဂ ဣမံ ကပ္ပံ အနုပဗ္ဗတ္တောယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၄၄၃။

ဗဒ္ဓါပေတိ (ကြိ) [ဗဒ္ဓ+အာပိ+တိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၃။] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့ – ၏။ ပဋ္ဌာပေတိကြည့်။

ဗဒ္ဓါဘာဝ (ပု) [ဗဒ္ဓ+အဘာဝ] နှောင်ဖွဲ့မှုမရှိခြင်း။ဇာဂရန္တေသု ဗဒ္ဓါဘာဝေန သကိစ္စပ္ပသုတတာယ သကိစ္စသမတ္ထတာယ စာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၈။ (–၂၁၃။)

ဗဓက (တိ) [ဗဓ+ကက။ မောဂ်၊၅။၃၃။] နှောင်ဖွဲ့တတ်သော၊ သူ။ အညတြ ဂေါပနံ ဂေါပေါ, ဂေါပေတိ, ဗဓကော။ မောဂ်၊၅။ ၃။ (–မောဂ်၊ ပဋိကာ၊ နှာ။၂၉၅။)

ဗဓိရ (တိ) [ဗန္ဓ+ကိရ။ ဗန္ဓ ဗန္ဓနေ၊ ကိရော၊ နကြောပေါ်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၂၂။ ထောမ။ ဗဓ+ကိရ။ ဗာဓိယတီတိ ဗဓိရော သောတဝိကလော။ မောဂ်၊၇။၁၄၉။] နားထိုင်း–နားပင်း – နားလေး -- သော၊သူ။ နာ ဘိက္ခဝေ ဗဓိရော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁၂၇။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ ၁။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၀။) ဗဓိရောတိ ယော သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ နသုဏာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၅။

ဗဓိရအမစ္စ (ပု) [ဗဓိရ+အမစ္စ] နားထိုင်းသော အမတ်။ သော ဗဓိရအမစ္စော "ဝလ္လဘာ"တိ ဝစနံ ဒုဿုတံ သုတ္တာ "ဝိဠုဠုဘော"တိ သလ္လက္ခေတ္တာ။ ဇာ၊၆၊၄။၁၄၉။

ဗဓိရဒေါဝါရိက (ပု) [ဗဓိရ+ဒေါဝါရိက] နားထိုင်းသော တံခါးစောင့်။ ဗဓိရဒေါဝါရိကော ဒွါရေ ဋ္ဌိတော။ အဘိ၊၆၊၁။၃၁၉။

ဗဓိရဓာတုက (တိ) [ဗဓိရ+ဓာတု+က] နားထိုင်းသော သဘောရှိသော၊သူ။ တံ ပန သာသနံ ဂဟေတ္တာ ဂတော အမစ္စော ထေရကံ ဗဓိရဓာတုကော။ ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၂၂၀။ ဇာ၊၆၊၄။၁၄၉။ (–ဇာ၊၆၊၂။၅၇။)

ဗဓိရဘာဝ (ပု) [ဗဓိရ+ဘာဝ] နားထိုင်းသည်၏ အဖြစ်၊ နားထိုင်းခြင်း။ ဗလဝါတေ ကဏ္ဏသက္ခလိ ပဟရိတ္တာ ဗဓိရဘာဝံ ကရောန္တေ။ အဘိ၊၆၊၁။၃၇၀။ (–ဇာ၊၆၊၆။ ၁၄။)

ဗဓိရဘာဝဝိမံသန (န) [ဗဓိရဘာဝ+ဝိမံသန] နားထိုင်းသည်၏ အဖြစ်ကို စူးစမ်းခြင်း။ တတော ဒဿဝဿိကကာလေ ပနဿ ဗဓိရဘာဝဝိမံသနတ္ထံ သိရီသယနေ နိသီဒါပေတ္တာ။ ဇာ၊၆၊၆။၈။

ဗဓိရသဿု (ထီ) [ဗဓိရ+သဿု] နားထိုင်းသော ယောကျွမ်။ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဗဓိရသဿုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊၆၊ ၂။၅၇။

ဗန္ဓ[၁] (ပု၊န) [ဗန္ဓ+အ] (၁) ဖွဲ့ခြင်း၊ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ (ပု) (၂) စပ်ခြင်း၊ ဆက်သွယ်ခြင်း။ (တိ) (၃) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော (တဏှာစသည်)။ (၄) ဖွဲ့ – နှောင်ဖွဲ့ – သိကုံး – အပ်သော (ကဗျာစသည်)။ (၅) အားထုတ်–လုံ့လပြု–တတ်သော၊သူ။ (၆) နှောင်ဖွဲ့ရာ (ထောင်စသည်)။

(၁) ဖွဲ့ခြင်း၊ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ ဝဓော ဗန္ဓော ပရိက္လေသော။ ထေရီ။၄၁၇။ (–ဒီ၊ ၁။၁၂၈။သံ၊၁။၁၃၃။ အဘိ၊က။၃၉၆။ ဝိမာန။၁၂၀။ ထေရ။၃၂၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၁။) ဗန္ဓောတိ အန္ဒုဗန္ဓနာဒိဗန္ဓနံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။

(ပု) (၂) စပ်ခြင်း၊ ဆက်သွယ်ခြင်း။ ဗန္ဓော သမ္ဗန္ဓော။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၉၉၉။

(တိ) (၃) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော (တဏှာစသည်)။ ဗန္ဓောဣတိပိ အာသာဣတိပိ။ နေတ္တိ။၂၁။ ဘဝံ ဗန္ဓတီတိ ဗန္ဓော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၂၄။

(၄) ဖွဲ့ – နှောင်ဖွဲ့ – သိကုံး – အပ်သော (ကဗျာ စသည်)။ ကိဿ တုံ အာဝုသော ဗန္ဓော နိယျာသိ။ ဝိ၁။၅၃။ (–အပ၊၂။ ၃၀၈။ မဟာနိ။၇၆။ စူဠနိ။၁၈။ အပ၊၆၊၂။ ၁၅၊၂၆၁။ မဟာနိ၊၆။၃၊၂၀၄။ ဝဇိရ။၁၂၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၇။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။၁၁၇။ အလက်ာ။၈။)

(၅) အားထုတ် – လုံ့လပြု – တတ်သော၊ သူ။ တတ္ထ ဗန္ဓာ ပသုတာ ဥဿုကာတိ တန္နိဗန္ဓာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၄။

(၆) နှောင်ဖွဲ့ရာ (ထောင်စသည်)။ ဗန္ဓိက-ကြည့်။

ဗန္ဓ[၂] (ပု) [ဗန္ဓ+ဘာဝ] နှောင်ဖွဲ့အပ်သည်၏အဖြစ်၊ နှောင်ဖွဲ့ခံရခြင်း။ တသ္မာ အတ္တနာပိ ဗန္ဓံ နိဂစ္ဆေယျ။ မ၊၆၊၄။၁၅၁။ (–ဇာ၊၆၊၅။ ၃၉၃။) အဓိဗန္ဓန္တိ ကုဋုမ္ဗသာ အဓိဝုတ္ထာ မူလဘူတာ အတ္တနော ဗန္ဓိတဗ္ဗတံ။ တေနာဟ "အတ္တနာပိ ဗန္ဓံ နိဂစ္ဆေယျာ"တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၃၅၄။

ဗန္ဓ[၃] (ကြို) [ဗန္ဓ+အ+ဟိ] နှောင်ဖွဲ့လော့။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓဉ္ဇိသပန္ဒု (ပု) [ဗန္ဓ+ဉ္ဇိသပန္ဒု] ဖွဲ့ – စည်း ထား – အပ်သောသင်းကျစ်ပြား။ တံ ရညော

ဗန္ဓဥ္ကိုသပန္နော ဝိယ ဝိရောစတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၂)

ဗန္ဓက (ပု) [ဗန္ဓ+ကွ] နှောင်ဖွဲ့တတ်သော၊သူ။ နေဂဋ္ဌိကောတိ တေန ဗန္ဓကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၁။

ဗန္ဓကရဏ (န) [ဗန္ဓ+ကရဏ] ဖွဲ့ခြင်းကိုပြုခြင်း၊ ဖွဲ့ခြင်း။ ဗန္ဓကရဏ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁)နှစ် ယထာ ဇိဝှံ စာလေတုံ နဿ သက္ကောတိ၊ ဧဝံ အနာ-လောဋ္ဌိတကရဏံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၇၆။

ဗန္ဓကဟာပဏ (ပု၊န) [ဗန္ဓ+ကဟာပဏ] အချုပ် အနှောင် ခံရသူကို လွှတ်သဖြင့် ရသော အသပြာ။ ယုတ္တိကဟာပဏော ဝါ ဗန္ဓကဟာ-ပဏော ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။ အန္ဒုဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓဿ ဝိဿဇ္ဇနေန လဇ္ဇမာနကဟာပဏော ဗန္ဓကဟာပဏော။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဗန္ဓကီနီ (ထီ) [ဗန္ဓ+ကေ+အ+ဣနီ] ပြည့်တန် ဆာမ။ အဿမဏိယော ဣမာ မုဏ္ဍာ ဗန္ဓ-ကီနိယော။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၉၊၃၄၇။

ဗန္ဓကီ (ထီ) [ဗန္ဓ+ကေ+အ+ဣ]။ ဗန္ဓမနုဗန္ဓနံ ကာယတိတိ ဗန္ဓကီ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ ၂၃၃။] ပြည့်တန် ဆာမ။ နှ ဟေတာ ဗန္ဓကိယော နာမ။ ဇာ၊ ၂။၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၆။

ဗန္ဓကီဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကသဏ္ဌာန (တိ) [ဗန္ဓ + ကီဋ္ဌာ-ဂေါဋ္ဌက + သဏ္ဌာန] (ကြိုးဖြင့်) ဖွဲ့ထား– ချည်ထား – သော ကစားစရာ ဂေါလီလုံး ငယ် – သဏ္ဌာန်ရှိသော – နှင့်တူသော။ ဂေါပ္ဖ-ကဋ္ဌိနိ ဗန္ဓကီဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကသဏ္ဌာနာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။

ဗန္ဓကေ ယ (တိ) [ဗန္ဓ+ကေယ] ဖွဲ့ – ထုံး – အပ် သောဆံပင် ရှိသော၊ ဆံထုံးထုံးထားသော၊ သူ။မောဋ္ဌိဗန္ဓာဟိတိ မောဋ္ဌိံ ကတ္ဝာ ဗန္ဓ-ကေယာဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၀။

ဗန္ဓဒုရဓာရာသမာဂမ (ပု) [ဗန္ဓ+ဒုရဓာရာ+ သမာဂမ]ဖွဲ့ချည်ထားသောသင်္ဘုန်းဓားသွား တို့၏ – ပေါင်းဆုံ – ထိခိုက် – မိခြင်း။ သိရသိ ပါဒေ စ ဗန္ဓဒုရဓာရာသမာဂမတောပိ သီဃ-တရော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၄၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၉၁။

ဗန္ဓဂါ(ဂ္ဂါ)ဟဂဟိတ (တိ) [ဗန္ဓ+ဂါဟ+ဂဟိ-တ] နှောင်ဖွဲ့ဖမ်းဆီးခြင်းဖြင့် ဖမ်းယူအပ် သော၊ သူ (သို့ပန်း)။ ကရမရာနီတော နာမ ဗန္ဓဂါဟဂဟိတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၅၄။ ဗန္ဓဂ္ဂါ-ဟဂဟိတော ကရမရာနီတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၃၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၅၃။

ဗန္ဓဂေါသီသ (န) [ဗန္ဓ+ဂေါသီသ] ဖွဲ့ချည်ထား သော နွားဦးခေါင်း။ အရညေ ဥဿာပေတွာ ဗန္ဓဂေါသီသာဒိဥဒကနိမိတ္တံ ဒိသွာ ဥဒကမေတ္ထ အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၈။

ဗန္ဓဍာန (န) [ဗန္ဓ+ဍာန] နှောင်ဖွဲ့ချည်တုပ်ရာ အရပ်။ ပါထိကပုတ္တော ဝါ ဗန္ဓဍာနေ ဆိဇ္ဇေ-ယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၁။ မူ.သဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၁၀။)

ဗန္ဓတိ (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+တိ] ဖွဲ့—နှောင်ဖွဲ့—ထုံး – ချည်တုပ် – ၏။ (က) တုပ်နှောင်–ဖမ်း ဆီး – ၏ (သူခိုးစသည်)။ (ခ) ပိတ်ဆို့ – ဆည်ဖို့ – ၏ (ကန်စသည်)။(ဂ)သီကုံး–ဖွဲ့ဆို – ၏(ပန်း၊ ကဗျာ)။ (ဃ)သမုတ်၏(သိမ်)။ (င) ဆံတုံးထုံး၏။ (စ) (ကြိုးစသည်ဖြင့်) ချည် – တုပ် – ၏။ (ဆ) ကျစ်၏ (ကြိုး)။ (ဇ) ဆက်စပ်၏။ (ဈ) ဆွဲဆောင်၏။ (ည) ဝတ်ဆင်၏။

ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–ထုံး–ချည်တုပ်–၏။ မာနသံ ဗန္ဓတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ (–ဝိ၊၁။ ၂၆၅။ဒီ၊ ၂။၇၆။ဒီ၊၃။ ၂၁၀။ သံ၊၁။၄၁။ အံ၊၃။ ၂၀၀။) မာနသံ ဗန္ဓတိတိ တသ္မိံ စိတ္တေ ကိစ္စံ နိဗန္ဓတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၂၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၆။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၀၉။)

(က) တုပ်နှောင်–ဖမ်းဆီး–၏ (သူခိုး စသည်)။ ရာဇာနော စောရံ ဂဟေတွာ

ဗန္ဓ။။ အပၢဒ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဗန္ဓန္တိ ဉာတိဂေါတ္တာ-ဒိဝသေန ကေသမ္မန္တာ ဟောန္တိ သကလနဂရ-ဝါသိနော‌တိ ဗန္ဓ။။အပၢဒ္ဌ၊ ၂။၁၇၆။

(စ၂) ဆဲ့ဆောင်၏။ (မ၊ ၂။ပြန်။၃၂၇) နဝိယ မညေ စက္ခုံ ဗန္ဓန္တိ ဇနဿ ဒဿနာယ။ မ၊ ၂။၃၂၃။ အပါသာဒိကံ ဟိ ဒိသွာ ပုန ဩလောကနကိစ္စံ နဟောတိ၊ တသ္မာ သော စက္ခုံ နဗန္ဓတိ နာမ။။မ၊ဌ၊။ ၂၄၃။

(ည) ဝတ်ဆင်၏။ ဒုဿံ မဥ္ဇတိ ဒုဿံ ပင္ဒိဗန္ဓတိ။။ ဇာ၊ ၂။၁၂၁။သေ ဗန္ဓာမိ သန္နာဟ-(ထေရ။၃၀၂)နှိ့ သောဟံ ဝီရိယသခ်ါတံ သန္နာဟံ ဗန္ဓာမိ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၁၇၆။ ပင္ဒိဗန္ဓတိ။ (ဇာ၊ ၂။၁၂၁)လည်း-ကြည့်။

ဗန္ဓတိ—ဝိ၊၃။၃၂၅။ အံ၊၃။၃၀။၃၇၆။ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဝိ၊ဌ၊၃။၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၊၁၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။ ၂၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၂ ၂။ မ၊ဋ္ဌီ။၃။၃၂၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၆၅။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၇၅။ ဗန္ဓန္တိ—ဝိ၊၁။ ၁၀၄။ ဒီ၊ ၂။၇၆။ မ၊ ၂။၃၂၃။ အံ၊ ၂။ ၁၀၃။ ဥဒါန။၁၀၀။ ဇာ၊၁။၁၃၆။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၀ ၂။ ဝိ၊သင်္ဃာ။၁၉၊၁၇၉။ အပၢဒ္ဌ၊ ၂။၁၇၆။ **ဗန္ဓေန္တိ**—သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၃၃။ ဗန္ဓသိ—ဇာ၊ဌ၊ ၅။၃၁၃။ ဗန္ဓာမိ—ထေရ။၃၀၂။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၁၇၆၊၁၇၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃ ၂။ ဗန္ဓာမ—အပၢ၁။ ၃၇၁။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၃၁၃။ ဗန္ဓတု—ဇာ၊ဌ၊၄။ ၂၀၀။ ဗန္ဓန္တု—အံ၊ဌ၊ ၂။၁ ၂၀၊။ ဝိမာန၊ဌ။ ၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၉။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၂၆၃ ။ဗန္ဓာဟိ—ဝိ၊၁။၁၀၄။ ဝိ၊ ၂။၄၁၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၁၅။ ဗန္ဓထ—ဒီ၊ ၂။ ၂၀၉။ မ၊ ၂။၃၂ ၂။ ဇာ၊၁။၃၀၀၊ ၃၂၉။ ဇာ၊ ၂။၁၅၂။ ဝိ၊ဌ၊၄။၇ ၂။ ဗုဒ္ဓံ၊ ဌ။၃၄၀။စရိယာ၊ဌ။၇၁။ဇာ၊ဌ၊၄။ ၂၉၀၊၃၄၊ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂၀။ ဗန္ဓဿု—ဇာ၊ ၂။ ၂၅၃။ ဇာ၊ဌ၊ ၇။၉၆။ ဗန္ဓေယျ—ဝိ၊၁။၅၄။ ဝိ၊၄။၄၄၇။ မ၊၃။ ၂၀၆။ သံ၊ ၂။၄၀ ၂။ အံ၊၁။ ၂၅၀၊၅၀၁၊ ၅ ၂ ၂။အံ၊၃။၁၀၆။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၁။

ဟနေယ်္ယု ဝါ ဗန္ဓေယ်္ယု ဝါ။ ဝိ၊၁။၅၅၊၅၆။ ဗန္ဓေယ်္ယု ဝါတိ ရဇ္ဇုဗန္ဓနေန ဝါ အန္ဒုဗန္ဓနေန ဝါ သခ်ံလိကဗန္ဓနေန ဝါ....ဗန္ဓေယ်္ယု။ ဝိ၊ ၁။၅၇။ (–၅၄။ မိလိန္ဒ။၁၇၂။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။ ၂၅၇။) ဧတေ ဟနထ ဗန္ဓထ၊ မာ ဝေါ မုဉ္စိတ္ထ ဇီဝိတံ။ဇာ၊၁။၃၀၀။ (–ဒီ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဇာ၊ ၂။၁၅၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၅၄၊၄၃၆။ ဇာ၊ဌ၊ ၆။ ၂၀။) ဂဏ္ဌထ ဟနထ ဆိန္ဒထ ဗန္ဓထ နမုဉ္စထ ပလာယေထ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၄၀။

(ခ) ပိတ်ဆို့–ဆည်ဖို့–၏ (ရေကန်စသည်)။ ဗန္ဓိတ္ဝာ-ကြည့်။

(ဂ) သီကုံး–ဖွဲ့ဆို–၏ (ပန်း,ကဗျာ)။ ဝါကံ ဝါ ရဇ္ဇုံ ဝါ ဒိဂုဏံ ကတ္ဝာ တတ္ထ အဝဿုကာနိ နိပပုပ္ဖါဒီနိ ပဝေသေတ္ဝာ ပင္ဒိပါဠိယာ ဗန္ဓန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဝိ၊သင်္ဃာ။၁၉။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၀၁။) ကဗျာကာရကပြဟ္မဏာနံ.... တထာ မုသာ ဝတ္ဝာ ဗန္ဓန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၆၆။

(ဃ) သမုတ်၏ (သိမ်)။ သိမံ ဗန္ဓန္တာ ဘိက္ခူ။ တံ အမ္ဗံ အန္ဓော ကတ္ဝာ ဇမ္ဗုံ ကိတ္တေတ္ဝာ ဗန္ဓန္တိ။ ကခ်ီ။၈၈။ ဝိ၊သင်္ဃာ။ ၁၇၉။ (–ဝဇီရ။၄၅၃။) သိမံ ဝါ သမ္မန္ဒ-တီတိ နဝံ သိမံ ဗန္ဓတိ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၄၀၉။

(င) ဆံဘုံးထုံး၏။ သိရသံ မဥ္ဇတိ သိရသံ ဗန္ဓတိ။။ဇာ၊ ၂။၁ ၂၁။ ကာသာယာနိ ဓာရေတိ၊ ဇဋာ စ ဗန္ဓတိ။ မ၊ဌ၊၃။ ၂၇၃။ (–ဝိ၊သင်္ဃာ။ ၁၅၁။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၇၁။)

(စ) ချည်–တုပ်–၏(ကြိုးစသည်ဖြင့်)။ ရဇ္ဇုယာပိ ကဝါဠံ ဗန္ဓန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၂၉၂။ အာ-ရက္ခတ္ထာယ ဟတ္ထပါဒေသု စေဝ ဂီဝါယ စ သုတ္တကာနိ ဗန္ဓန္တိ။ မ၊ဌ၊၃။၁၉၁။ (–သာ-ရတ္ထ၊ ၃။၄၄၃။)

(ဆ) ကျစ်၏ (ကြိုးစသည်)။ ဗန္ဓန္တ (ဂ) ကြည့်။

(ဇ)ဆက်စပ်၏၊တော်စပ်၏။ဗန္ဓန္တိ ကုလ-ပရမ္ပရာယ ဝသေန အညမညံ သမ္ဗဇ္ဈန္တိ

ဒီးဥ၊ ၂။ခ၅၃။ အံးဥ၊ ။ ၂၂၉၊ခ၇၁။ ပဋိသံးဥ၊ ၂။ဂဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဘ။၂၆၀။ သးရတ္ထ၊ ၂။ဘဂ၆။ ဝိမတိ၊ဘ။၂၃၂။ ဒီးဋီ၊၂။ခ၀၀။ မ၊ဋီ၊ဘ။ ၂၇ဂ၊ခ၄ဂ။သံးဋီ၊ ၂။၉ဂ။အံး၊ဋီ၊ဘ။၉၄။ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၀။ ဗန္ဓေယျံ—ဝိ၊ဘ။၅၆။ ဝိးဥ၊ခ။ ခ၃၂။ ကခ်ီ။ဘခ၉။ ဇာ၊ဥ၊ခ။ခ၇၄။ ဗန္ဓေ-ယျာထ—ဇာ၊ဥ၊၄။ဂခ။ ဗန္ဓေယျံ—ဝဇီရ။ ၂၂၂၊၂၂၃။ ဗန္ဓိ—ဇာ၊ ၂။ခ၇၄။မိလိန္ဒ။ဘ၄ဂ။ ဒီးဥ၊ ၂။၂၄၆။ မ၊ဥ၊ခ။၂၃၉။ အံး၊ဥ၊ဘ။ခ၂ဂ။ အံး၊ဥ၊ခ။၂၆၂။ ဓမ္မ၊ဥ၊ဘ။ဘခ၅။ ဗန္ဓိ်—အံး၊ဘ။၅၂၆။ဗန္ဓိ်သု—အပ၊ဘ။ခ၇၁။မိလိန္ဒ။၂၆၄။ ဒီးဥ၊ခ။ခ၂။ အံး၊ဥ၊ခ။၂၇ဝ။ ခုဒ္ဒက၊ဥ။ခ၃ခ။ ဥဒါန်း၊ဥ။ဘ၆၂။ ဇာ၊ဥ၊ဘ။ဘခ၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ဘ၇၁။ ဒီး၌ီ၊ခ။၂၇။ သံး၌ီ၊ ၂။ဘ၉ဝ။ ဗန္ဓိ်-ဿတိ—ဝိ၊ဥ၊ခ။၂၅။ ဗန္ဓိ်-ဿာမိ—ဝိ၊ဥ၊ ၂။ဘခ၁။ ဝိ၊ဥ၊၄။၅၄။ ဝိ၊သင်္-ဟ။၄၄၆။ သံး၊ဥ၊ခ။၆၄။ ဓမ္မ၊ဥ၊ဘ။၂ဂဂ။ ဝိမတိ၊ဘ။၂၆ခ။ ဗန္ဓိဿာမ—ဝိ၊ဥ၊ခ။ခ၂၂။ ဝိ၊သင်္ဟ။ဘဂ၆။ အံး၊ဥ၊ဘ။ဘ၇၆။ အဘိ၊ဥ၊ ၂။ ခ၂၆။ သုတ္တန်၊ဥ၊ ၂။၄၄။ စရိယာ၊ဥ။၂ဝခ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ဘ၄၂။

ဗန္ဓတု (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+တု] နှောင်ဖွဲ့-ဖမ်းဆီး-လော။ ဗန္ဓတိ (က)·ကြည့်။

ဗန္ဓထ (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+ထ] နှောင်ဖွဲ့-ဖမ်းဆီး ကြကုန်လော။ ဗန္ဓတိ(က)·ကြည့်။

ဗန္ဓန (န) [ဗန္ဓ+ယု။ ဗန္ဓန်္တိ သတ္တော တေနာတိ ဗန္ဓနံ။ နီတိ၊ဓာ။ဘဘ၉။] (၁) (က) ဖွဲ့ခြင်း၊ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ (ခ) ဖွဲ့စပ်ခြင်း၊ တဲခြင်း။ (၂) ဖွဲ့တတ်သောတရား၊ အနှောင်အဖွဲ့။ (၃) ဖွဲ့ကြောင်း။ (၄) အစီအကုံး အနှံးအဖွဲ့၊ ကဗျာ။ (၅) ကျောက်ကွင်း။ (၆) အညာ။ (၇) ခါးပန်းကြိုး။ (၈) လျှာ။ (၉) ထောင်၊ နှောင်အိမ်။ (တိ) (၁၀) နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။

(၁) (က) ဖွဲ့ခြင် ၊နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ဝဓေန ဝါ ဗန္ဓနေန ဝါ ဇာနိယာ ဝါ။ အံး၊ဓာ။၂ဝ၂။ (-ဝိး၄။ ၂၇၆၊ခ၂၄။ မူလဋီ၊ဘ။၅၃။) ဗန္ဓ-နေနာတိ အန္ဒုဗန္ဓနာဒိနာ။ အံး၌ီ၊ ၂။ဘ၇ဘ။ (-ဝ်မတိ၊ ၂။ ၂၃၅။ အနုဋီ၊ဘ။၆ဝ။) (ခ) ဖွဲ့စပ်ခြင်း၊ တဲခြင်း။ နှ ဗန္ဓနမတ္တောန အတ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊ခ။ခ၅၂။ (-မ၊ခ။ ခ၁ဂ။) ဗန္ဓနမတ္တောနာတိ မောဃသုတ္တကာ-ထောပနမတ္တောန။ ဝိ၊ဥ၊ခ။ခ၉၁။ (-မ၊ဋီ၊ခ။ ၄၂၆။)

(၂) ဖွဲ့တတ်သောတရား၊ အနှောင်အဖွဲ့။ ဆာဒနံ ဗန္ဓနံ ဥပက္ကိလေသော။ အဘိ၊ဓ။ ၂ဘ၆။ မဟာနိ။ဂ။ (-ထေရ။ ၂ဂ၆။ အံး၌ီ၊ ၂။ ၂၁ဂ။) သတ္တော ဝဋ္ဋသ္မိံ ဗန္ဓ-တီတိ ဗန္ဓနံ။ အဘိ၌ဥ၊ဘ။ခ၉ဂ။ မဟာနိ၊ဥ။ ခ၅။ (-ထေရ၊ဥ၊ ၂။ဘဝ၂။)

(၃) ဖွဲ့ကြောင်း။ ခရာ စ ဗန္ဓနာ စေတာ။ ဇာ၊ ၂။၉ခ။ တာ ဟိ နိဿာယ အန္ဒုဗန္ဓနာ-ဒိနာ ဗန္ဓနတော ဗန္ဓနာ စေတာ။ ဇာ၊ဥ၊၅။ ခ၉ဝ-ဘ။

(၄)အစီအကုံး အနှံးအဖွဲ့၊ကဗျာ။ ဟေတု ဟောတိဟ ဗန္ဓနေ။ ကာဗျာဒါသ၊ဘ။ဘဝခ။ (-အလင်္ကာ။ ခ၃ဘ၊ခ၄၉။) ဣဟ ဗန္ဓနေ ဣမိဿံ ကဗ္ဗရစနာယံ။ အလင်္ကာ၊ဋီ။ခ၃ဘ၊ ခ၄၉။

(၅) ကျောက်ကွင်း။ ဗန္ဓနံ ဂဏ္ဌိပါသော'ထ။ တိကံ ပါသေ။ ဗန္ဓ ဗန္ဓနေ၊ ကတ္တရိ ယု။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋီ။၅၂ဝ။

(၆)အညာ။ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တော(ဝိ၊ခ။ဘခ၄)-တိ ဝဏ္ဏတော ပတိတော။ ဝိ၌ဥ၊ခ။ခ၃၆။ (၇) ခါးပန်းကြိုး။ ဝါသိ သူစိ စ ဗန္ဓနံ။ ဝိ၊ဥ၊ဘ။ ၂ဝ၅။ ဒီး၌ဥ၊ဘ။ဘ၄။ ဗန္ဓနန်္တိ ကာယဗန္ဓနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၅၁။ ဝိမတိ၊ဘ။ဘ၂ဂ။ သီး၌ီ၊သစ်၊ ၂။ဘဘ၅။

(၈) လျှာ။ ဗန္ဓနမူလ (ဘ)·ကြည့်။ (၉) ထောင်၊ နှောင်အိမ်။ ဗန္ဓနဗဒ္ဓ (ဘ) နှင့် ဗန္ဓနာမောက္ခ-တို့ကြည့်။

(တိ) (၁၀) နှောင်ဖွဲ့ အပ်သော။ ဥပမိ ဗန္ဓနောတိ ကိလေသူပမိဟိ ဗန္ဓိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၄။

ဗန္ဓနကရဉ္ဇ၊ (ထီ) [ဗန္ဓနကာ+ရဉ္ဇ၊] ဖွဲ့ချည်ကြောင်းကြိုး၊ ဖွဲ့ချည်စရာကြိုး။ စီဝရဿ ဗန္ဓနကရဉ္ဇ၊ ကထိနရဉ္ဇ၊တိ မင်္ဂီမပဒလောပိ-သမာသော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၂။

ဗန္ဓနကာဂုက (တိ) [ဗန္ဓန+ကာဂုက] နှောင်ဖွဲ့မှုကို ပြုတတ်သော။ တထာတိ ယထာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တာ ဗန္ဓနကာဂုကာဒယော၊ တထာ။ ထေရဂါ၊ ၂။ ၃၅၆။

ဗန္ဓနကာဂုဏ (နှ) [ဗန္ဓန+ကာဂုဏ] နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၏အကြောင်း။ ကာမေသု ယောဇနာ-ကာဂုဏံ ဗန္ဓနကာဂုဏံ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ၊ ၂။ ၂၅၇။

ဗန္ဓနကာလ (ပု) [ဗန္ဓန+ကာလ] ဖွဲ့–သမုတ်–ရာအခါ။ ဗန္ဓနကာလေ ဌိတဂုက္ခေ နိသီဒိတ္ဝာ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၄၅၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၉၊၁၅၀၊၁၆၀၊၁၆၉။

ဗန္ဓနကိစ္စ (နှ) [ဗန္ဓန+ကိစ္စ] နှောင်ဖွဲ့ခြင်း အမှုကိစ္စ။ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဗန္ဓနကိစ္စဿ ပညာပနတော ကိစ္စပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၉၅။

ဗန္ဓနဂတ (တိ) [ဗန္ဓန+ဂတ] နှောင်ဖွဲ့ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ နှောင်ဖွဲ့ခံရသော၊ သူ။ ဗန္ဓန-ဂတာ သဗ္ဗသတ္တာ အန္ဓဗန္ဓနာဒီဟိ မုစ္စိ သု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၀။

ဗန္ဓနဂေဟ (နှ) [ဗန္ဓန+ဂေဟ] ထောင်၊ နှောင်အိမ်။ ကာရာ-ကြည့်။

ဗန္ဓနဆေ(စ္ဆေ)ဒ (ပု) [ဗန္ဓန+ဆေဒ] အနှောင်အဖွဲ့ကို ဖြတ်တောက်ခြင်း။ ရာဇာ သတ္တာဟံ နိရာဟာရော ဝေဒနပ္ပတ္တော သဟ ဗန္ဓန-ဆေဒါ မုစ္စိတော ဘူမိယံ ပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၄၆။ ပရက္ကမော စေသော ဗန္ဓနစ္ဆေဒါယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၀။

ဗန္ဓနစ္ဆေဒန (နှ) [ဗန္ဓန+ဆေဒန] အနှောင်အဖွဲ့ကို ဖြတ်တောက်ခြင်း။ ပရက္ကမော စေ-တသော ဗန္ဓနစ္ဆေဒနာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၈၅။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၆၅။)

ဗန္ဓနဋ္ဌ (ပု) [ဗန္ဓန+အတ္ထ] နှောင်ဖွဲ့တတ်သော–အနက်–သဘော။ ဗန္ဓနဋ္ဌေန ဂုဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၄၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၆။) ဗန္ဓနဋ္ဌေနာတိ ကာမယိတဗ္ဗတော သတ္တာနံ စိတ္တဿ အာ-ဗန္ဓနဘာဝေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၄၂၉။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၅၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။ ၅၉။)

ဗန္ဓနဋ္ဌာန (နှ) [ဗန္ဓန+ဌာန] ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–ချည်တုပ်–ရာအရပ်။ တသ္မိံ ဗန္ဓနဋ္ဌာနေ ဝလယမိဝ ဥက္ကိရိတ္ဝာ လေခံ ဌပေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။ ဝိ၊သင်္ခ။၅။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၁။)

ဗန္ဓနတ္တ (နှ) [ဗန္ဓန+တ္တ] နှောင်ဖွဲ့တတ်သည်၏အဖြစ်၊ နှောင်ဖွဲ့တတ်သောသဘော။ ဗန္ဓနတ္တံ ရူပဿ။ အဘိ၊ဓ။၁၇၁။ အဘိ၊ဝိ။၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။ ဗန္ဓနတ္တံ ရူပဿာတိ ပထဝီဓာတု-အာဒိကဿ ဘူတရူပဿ ဗန္ဓနဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၁။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၇၇။)

ဗန္ဓနတ္ထ (ပု) [ဗန္ဓန+အတ္ထ] (က) နှောင်ဖွဲ့ခြင်း အနက်။ (ခ) ဖွဲ့စပ်ခြင်းအကျိုး။ (က) “ကယိရာ မာလ-ဂုဏော ဗဟူ” တိ ထွေ ဗန္ဓ-နတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၂။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၆၈။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၀၁။) (ခ) ပဝေဏိယာ ဗန္ဓနတ္ထံ သံ-ဝါသံ ပဝတ္တယန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၅။ (–ဝဇိရ။ ၅၂၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၂၁။)

ဗန္ဓနတ္ထမ္ဘ (ပု) [ဗန္ဓန+ထမ္ဘ] ဖွဲ့ချည်ရာတိုင်။ ခိလာတိ ဂုနံ့ ဗန္ဓနတ္ထမ္ဘာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၃၀၁။)

ဗန္ဓနဒဏ္ဍ (ပု) [ဗန္ဓန+ဒဏ္ဍ] ဖွဲ့ချည်–ရစ်ပတ်–စရာတုတ်တံ။ ကပ္ပါသဝဋ္ဋကရဏ်ဃ-ကြည့်။

ဗန္ဓနပစ္စယ (ပု) [ဗန္ဓန+ပစ္စယ] နှောင်ဖွဲ့ခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ သော ဗန္ဓနပစ္စယာပိ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ မဟာနိ။ ၃၁၅-၆။

ဗန္ဓနပလိဗောဓ (ပု) [ဗန္ဓန+ပလိဗောဓ] (ဆံ) ထုံးရခြင်း၌ ကြောင့်ကြမှု၊ ဆံထုံးထုံးရခြင်း ဒုက္ခ။ ကောစ္ဆပလိဗောဓ-ကြည့်။

ဗန္ဓနပါသ (ပု) [ဗန္ဓန+ပါသ] နှောင်ဖွဲ့ကြောင်း ကျော့ကွင်း။ ဗန္ဓနပါသံ ထိရံ အစ္ဆိဒ္ဒနကံ ကတွာ။ ဝိမာန၊၁၁။၁၉၆။

ဗန္ဓနဗဒ္ဓ (တိ) [ဗန္ဓန+ဗဒ္ဓ] (၁) ထောင်–နှောင်အိမ်–၌ ဖမ်းထားသော၊ သူ။ (၂) အနှောင်အဖွဲ့ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ သူ။ (၁) ယထာ ဗန္ဓနဗဒ္ဓါ (မဟာနိ။၁၂၄) တိ နက္ခတ္တဒိဝသေ ဗန္ဓနာဂါရကေ ဗဒ္ဓပုရိသာ။ မဟာနိ၊၁၉။၂၄၅။ (၂) တဏ္ဍာယ ဗန္ဓနဗဒ္ဓါ၊ ဝေဏ္ဏိ အသုရကာယံ။ ဇာ၊၂။၂၀။

ဗန္ဓနဗလ (နာ) [ဗန္ဓန+ဗလ] နှောင်ဖွဲ့တတ်သော အား၊ အနှောင်အဖွဲ့အား။ ဗလပညတ္တိ-ကြည့်။

ဗန္ဓနဘာဝ (ပု) [ဗန္ဓန+ဘာဝ] နှောင်ဖွဲ့တတ်–သည်၏အဖြစ် – သောသဘော။ ဗန္ဓနတ္တ-ကြည့်။

ဗန္ဓနမုစ္စန (နာ) [ဗန္ဓန+မုစ္စန] အနှောင်အဖွဲ့မှ–အဖမ်းခံရခြင်းမှ–လွတ်မြောက်ခြင်း။ ဝေပ-စိတ္တိဗန္ဓနဿ ဗန္ဓနမုစ္စနံ ဝိယ။ သံ၊၎၊၂။၃၅၀။

ဗန္ဓနမူလ (နာ) [ဗန္ဓန+မူလ] (၁) လျှာရင်း။ (၂) အညာရင်း။ (၁) ဗန္ဓနမူလံ ဆေတ္ဝာ ပါတနဝသေန သမ္မလိမဒ္ဒံ။ သံ၊၆၊၃။၅၁။ (၂) တဿ ဟိ ဗန္ဓနမူလံ အပနေတွာ။ အံ၊ ၆၊၂။၁၇၁။

ဗန္ဓနမောက္ခ (ပု) [ဗန္ဓန+မောက္ခ] (က) အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ (ခ) အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက်စေခြင်း။ (က) ယထာ ဗန္ဓနဗဒ္ဓါ ဗန္ဓနမောက္ခံ ပတ္ထေန္တိ ပိဟ-ယန္တိ။ မဟာနိ။၁၂၄။ (–မ၊၆၊၄။၂၃၈။ သံ၊ ၆၊၁။၉၂။) (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗန္ဓနမောက္ခကုသလ (တိ) [ဗန္ဓနမောက္ခ+ကုသလ] အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက်စေခြင်း၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ နာ ဘိက္ခဝေ သော သုနခါ ဣဒါနေဝ ဗန္ဓနမောက္ခကုသလော။ ဇာ၊၆၊၂။၂၂၆။

ဗန္ဓနမောစန (နာ) [ဗန္ဓန+မောစန] အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်စေခြင်း။ ဗန္ဓနမောစနေပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊၆၊၁။၂၀၉။

ဗန္ဓနမောစနကရောန္တ (တိ) [ဗန္ဓနမောစန+ကရောန္တ] အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက်အောင် ပြုတတ်သော၊ သူ။ ဗန္ဓပမုဉ္စကရ-ကြည့်။

ဗန္ဓနယောဇနဋ္ဌာန (နာ) [ဗန္ဓနယောဇန+ဌာန] ချည်ရာ, ယှဉ်စပ်ရာအရပ်။ နာ ဟိ ဥပမေယျ ဗန္ဓနယောဇနဋ္ဌာနာနိ ဝိသုံ လဒ္ဓာနိ။ သာ-ရတ္ထ၊၂။၂၁၀။

ဗန္ဓနယောတ္တ (နာ) [ဗန္ဓန+ယောတ္တ] ဖွဲ့ချည်ထားသောကြိုး။ သဒါ အတ္တာနော ဗန္ဓန-ယောတ္တံ ခါဒနသီလေန ခါဒနဂေါစရေန စ။ ဇာ၊၆၊၂။၂၀။ (–စူဠနိ၊၆။၁၂၂။)

ဗန္ဓနရဇ္ဇု (ထီ) [ဗန္ဓနာ+ရဇ္ဇု] ဖွဲ့ချည်ကြောင်းကြိုး၊ ဖွဲ့ချည်စရာကြိုး။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဗန္ဓနရဇ္ဇုန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၅၄။ (–ဝိ၊၆၊၄။၅၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။)

ဗန္ဓနရဇ္ဇုက (ထီ၊နာ) [ဗန္ဓနရဇ္ဇု+က။ ရဇ္ဇုကလည်း ကြည့်။] ဖွဲ့ချည်ထားသောကြိုး။ ဒေဝပုတ္တာ မှသိကပေါတကာ ဟုတ္ဝာ ဒါရုမက္ကလိကဿ ဗန္ဓနရဇ္ဇုကေ ကေပဟာရေနေဝ ဆိန္ဒိံသု။

ဓမ္မာဠ၊ ၂။၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၀။)

ဗန္ဓနဝတ္ထိ(ထ္ထိ) (ထိ) [ဗန္ဓနာ+ဝတ္ထိ] ဖွဲ့ချည်စရာနွယ်။ တေသံ ဟတ္ထတော ဗန္ဓနဝတ္ထိ မုစ္စိတ္ဝာ ဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ဋ္ဌ၃၄။

ဗန္ဓနဝိဓိ (ပု) [ဗန္ဓန+ဝိဓိ] ဖွဲ့ပုံ–သမုတ်ပုံ–အစီအရင်။ တတြာယံ ဗန္ဓနဝိဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃။ ကခ်ံ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၄၃။ (–၃၂၇။)

ဗန္ဓနဝိရဟ်တ (တိ) [ဗန္ဓန+ဝိရဟိတ] ဖွဲ့ချည်ရာ–ဖာထေးရာ–ကင်းသော။ အဗန္ဓန (ခ)ကြည့်။

ဗန္ဓနသခ်္ခလိကာ (ထီ) [ဗန္ဓနာ+သခ်္ခလိကာ] နှောင်ဖွဲ့စရာသံကြိုး။ ဗိဋ္ဌလင်္ဂဝါယ ဗန္ဓန-သခ်္ခလိကာသဒိသာ ပါရိသုဒ္ဓိ နာမ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၇၁။

ဗန္ဓနသီသ (န) [ဗန္ဓန+သီသ] အနှောင်အဖွဲ့ဟူသော ပြဓာန်းသောတရား၊ အနှောင်အဖွဲ့တို့တွင် ပြဓာန်းသောတရား။ ဗန္ဓနသီသံ မာနော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ သံဋီ၊၁။၂၁၈။ ပလိဗောဓသီသ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁-၂) လည်းကြည့်။

ဗန္ဓနသုတ္တ (န) [ဗန္ဓန+သုတ္တ] ဗန္ဓနသုတ်။ (၁) သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၁။၃၇။ (၂) သဂါထာဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၁၀-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊၁။၇၆-၇။ (၃) ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၂။၁၃၄-ဟူ၍ ဗန္ဓနသုတ် (၃) မျိုးရှိသည်။

ဗန္ဓနသုတ္တက (န) [ဗန္ဓန+သုတ္တက] ဖွဲ့ချည်စရာကြိုး။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အံသဗဒ္ဓကံ ဗန္ဓနသုတ္တကန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၅။ ဝိ၊၄။ ၂၅၀၊ ၂၅၃။

ဗန္ဓနာဂါရ (န) [ဗန္ဓန+အဂါရ] ထောင်၊ နှောင်အိမ်။ ပုရိသော ဗန္ဓနာဂါရေ ပဒ္ဒေါ အဿ။ ဒီ၊၁။ဖဂ၊၁၉၄။ (–မ၊၁။၃၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၉။) ကာရာ-လည်းကြည့်။

ဗန္ဓနာဂါရဂေါပက (တိ) [ဗန္ဓနာဂါရ+ဂေါပက] ထောင်စောင့်သော၊ သူ(ထောင်မှူး၊ ထောင်ကြပ်စသည်)။ ဗန္ဓနာဂါရိက-ကြည့်။

ဗန္ဓနာဂါရဒ္ဓါရ (န) [ဗန္ဓနာဂါရ+ဒ္ဓါရ] ထောင်တံခါး။ သော ကာလသေ၀ဝုဋ္ဌာယ ဗန္ဓနာ-ဂါရဒ္ဓါရေ ဌတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၇၄။)

ဗန္ဓနာဂါရနိဿိတ (တိ) [ဗန္ဓနာဂါရ+နိဿိတ] ထောင် – နှောင်အိမ် – ၌ – ကို – မှီသော။ ဗန္ဓနာဂါရနိဿိတံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၂၆။

ဗန္ဓနာဂါရပ(ပ္ပ)ဝေသန (န) [ဗန္ဓနာဂါရ+ပဝေသန] ထောင်သို့သွင်းခြင်း၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်း။ ကေဿ သခ်္ခလိကာယ ဗန္ဓိတ္ဝာ ဗန္ဓနာဂါရပဝေသနံ ကရောထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄။ ဥဗ္ဗာဓနာယာတိ ဗန္ဓနာဂါရပ္ပဝေသ-နေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။)

ဗန္ဓနာဂါရိက (တိ) [ဗန္ဓနာဂါရ+ဣက။ ဗန္ဓနာ-ဂါရေ နိယုတ္တော ဗန္ဓနာဂါရိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။] ထောင်၌ယှဉ်သော၊ ထောင်စောင့်သော၊ သူ(ထောင်မှူးစသည်)။ စောရဃာတကော ဂေါဃာတကော ဗန္ဓနာ-ဂါရိကော။ မ၊၂။၆။ အံ၊၁။၅၂၀။ အဘိ၊ပု။ ၁၆၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။) ဗန္ဓနာဂါရိကောတိ ဗန္ဓနာဂါရဂေါပကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၄၂။)

ဗန္ဓနာတိဝတ္တ (တိ) [ဗန္ဓန+အတိဝတ္တ] (ကိလေသာ)အနှောင်အဖွဲ့ကို လွန်သော၊သူ။ အသခ်ေပဂတော ဗန္ဓနာတိဝတ္တော ဌပိတ-သင်္ကိမော။ နေတ္တိ။၄၆။ နေတ္တိ၀ိ။၃၆။

ဗန္ဓနာတီတ(တိ) [ဗန္ဓန+အတီတ](ကိလေသာ) အနှောင်အဖွဲ့ကို လွန်သော၊ သူ။ ဂန္ထဝိနိ-ဝေဌန-ကြည့်။

ဗန္ဓနာပဂတ (တိ) [ဗန္ဓန+အပဂတ] အနှောင်အဖွဲ့မှကင်းသော။ ဝိမုတ္တာဒ္ဓနာတိ ဗန္ဓနာပဂတဒ္ဓေန။ ပဋိသံ၊ဒ္ဓ၊၂။၁၀၉။

ဗန္ဓနာဗဒ္ဓ (တိ) [ဗန္ဓန+ဗဒ္ဓ] (ကာမဂုဏ်) အနှောင်အဖွဲ့ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ သူ။ ဗန္ဓနာဗဒ္ဓါ (နေတ္တိ။၃၂) တိ ကာမဂုဏသင်္ခါတေန ဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၀။

ဗန္ဓနာဘာဝ (ပု) [ဗန္ဓန+အဘာဝ] အနှောင်အဖွဲ့မရှိခြင်း။ ကတ္ထစိပိ ဗန္ဓနာဘာဝတော အဗန္ဓနာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။

ဗန္ဓနာမောက္ခ (တိ) [ဗန္ဓန+မောက္ခ] ထောင်–နှောင်အိမ် – မှ လွတ်မြောက်သော၊ သူ။ ယထာ ဗန္ဓနာမောက္ခံ ယထာ ဘုဇိဿံ။ မ၊၁။ ၃၄၄။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။)

ဗန္ဓနာရက္ခဏ (န) [ဗန္ဓန+ရက္ခဏ] (ကိလေသာ) အနှောင်အဖွဲ့မှ စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဗန္ဓနာရက္ခဏေ မယှံ၊ အဏဏော တုံ မဟာမုနေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ (အပ၊၂။၂၀၉-၌ ဗန္ဓနာရက္ခနေ-ဟု ဒန္တဇ-နနှင့်ရှိသည်။)

ဗန္ဓနာရဟ (တိ) [ဗန္ဓန+အရဟ] နှောင်ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–ထိုက်သော၊ သူ။ မာ နံ ဒဏ္ဍေန သတ္ထေန၊ နံ ဟိ သော ဗန္ဓနာရဟော။ ဇ၊၂။၃၃၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈၄။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၅။

ဗန္ဓနာလယ (ပု) [ဗန္ဓန+အာလယ] ထောင်၊ နှောင်အိမ်။ ဗန္ဓနာလယော‌ပိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၄၀၇။

ဗန္ဓနာဝါ (ထီ) [ဗန္ဓာ+နာဝါ] ဖွဲ့ချည်ထားသော လှေ။ နဒီတီရေ ပန ခါဏုကံ ကောဋ္ဌေတ္ဝာ တတ္ထ ဗန္ဓနာဝါယ နံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်။၁၄၇။

ဗန္ဓနာသင်္ခါရ (ပု) [ဗန္ဓန+သင်္ခါရ] နှောင်ဖွဲ့ကြောင်းဆန္ဒရာဂနှင့်သင်္ခါရ။ တတ္ထ ယံ ဗန္ဓနာသင်္ခါရာနံ ပဟာနံ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဉာဏယေသု ဌာနေသု ဝိရိယံ။ ပေဋကော။၃၀၈။

ဗန္ဓနိမိတ္တ (န) [ဗန္ဓ+နိမိတ္တ] နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၏ အကြောင်း။ ပဏ္ဍာလေပေါ ဝ်ယ ဗန္ဓနိမိတ္တံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၃။)

ဗန္ဓနီ(နီ)ယ (တိ) [ဗန္ဓန+ဏီယ။ ဗန္ဓနဿ ဌာနံ ဗန္ဓနီယံ။ ကစ္စည်း။၃၅၆။ ဗန္ဓ+အနီယ။ ကရဏေ အဓိကရဏေ ဝါ အနီယေန သိဒ္ဓံ။ မောဂ်၊၄။၆၉။ တဗ္ဘာနီယာတိယောဂဝိဘာဂေန ကတ္တုကရဏေပိ။ ရူ၊ နှာ။၃၄၁။] (၁) ဖွဲ့ချည်–နှောင်ဖွဲ့–တတ်သော။ (၂) ဖွဲ့ချည်–နှောင်ဖွဲ့–အပ်သော။ (၃) ဖွဲ့ချည်–နှောင်ဖွဲ့–ကြောင်း။ (၁) ဧဝံ မုစ္ဆနီယော ဧဝံ ဗန္ဓနီယော။ ဒီ၊၂။၂၆၈။ သံ၊၂။၄၀၀။ အာဗန္ဓိတ္ဝာ ဝ်ယ ဂဟဏတော ဗန္ဓတိ ဗန္ဓနီယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ အဝိဿဇ္ဇနီယတာယ စိတ္တံ ဗန္ဓတီတိ ဗန္ဓနီယော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၆။ (၂) ဗန္ဓနီယော ဗန္ဓိတဗ္ဗော။ မိလိန္ဒ။၁၈၄။ (၃) လောကာမိသာ ဗန္ဓနီယာ။ ထေရီ။၄၁၈။ ဗန္ဓနီယာတိ ဗန္ဓဘူတေဟိ သံယောဇနေဟိ ဝဗ္ဗိတဗ္ဗာ၊ သံယောဇနီယာတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ ဗန္ဓနီယာ ဗန္ဓနဿ ပစ္စယဘူတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

ဗန္ဓနောကာသ (ပု) [ဗန္ဓန+ဩကာသ] (၁) ဖွဲ့ချည်ရာ–ဖာထေးရာ–အရပ်။ (တိ) (၂) ဖွဲ့ချည် – ဖာထေး – ရာရှိသော (သပိတ်)။ (၁) အဗန္ဓန (ခ) ကြည့်။ (တိ) (၂) ဗန္ဓနောကာသော နာမ ပတ္တော ယဿ ဒုဂ္ဂံလာရာဇိ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၃၅၇။

ဗန္ဓနောကာသဝိရဟိတ (တိ) [ဗန္ဓနောကာသ+ဝိရဟိတ] ဖွဲ့ချည်ရာကင်းသော၊ ဖာထေးရာမရှိသော။ အဗန္ဓနောကာသ-ကြည့်။

ဗန္ဓနောပကရဏဝိသေသ (ပု) [ဗန္ဓန+ဥပကရဏဝိသေသ] ဖမ်းဆီး–ချုပ်နှောင်–ရာအဆောက်အဦအထူး(ထောင်စသည်)။ အဒ္ဓု နာမ ဒါရုက္ခန္ဓေန ကတော ဗန္ဓနောပကရဏဝိသေသော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၀၄။

ဗန္ဓန်တ် (တိ) [ဗန္ဓ+အန်တ်။ ထီ-၌ ဗန္ဓန်တ်] (က) ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–တတ်သော၊ သူ။ (ခ) ပညတ်သော၊ သူ။ (ဂ) ကျစ်သော၊ သူ။ (က) တေသာဟံ ဝေမဝစံ၊ ဗန္ဓတံ ဂါဠ္ဍဗန္ဓနံ။ စရိ-ယာ။၄၀၉။ ဗန္ဓတံ ဂါဠ္ဍဗန္ဓနန်တ် ဂါဠ္ဍဗန္ဓနံ ဗန္ဓန်တာနံ တေသံ ကာရဏိကပုရိသာနံ။ စရိ-ယာ၊၌။၁၀၆။ ဗန္ဓန်တိ ဣတ္ထိရူပေန။ ထေရီ။ ၄၁၂။ ထေရီ၊၌။၂၃၃။ (ခ) နဝံ အဓမ္မိကံ ကတိကဝတ်ံ ဝါ သိက္ခာပဒံ ဝါ ဗန္ဓန်တာ အ-ပညတ်ံ ပညာပေန်တိ နာမ။ ဒီ၊၌၊၂။၁၁၅။ (ဂ) ရဇ္ဇုကံ ဗန္ဓန်တေန ကေဂုဏမေဝ ကတ္တာ ဗန္ဓိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၁။

ဗန္ဓန်တိ (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+အန်တိ] (၁)(က) ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့ – ထုံး – ချည်တုပ် – ကုန်၏။ (ခ) သမုတ်ကုန်၏။ (ဂ) သိကုံးကုန်၏။ (၂) တော်စပ်ကုန်၏။ (၁) (က) ဗန္ဓတိ-ကြည့်။ (ခ) ဗန္ဓတိ (ဃ)-ကြည့်။ (ဂ) ဗန္ဓတိ (ဂ)-ကြည့်။ (၂) ဗန္ဓတိ (ဇ) ကြည့်။

ဗန္ဓန်တု (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+အန်တု] ဖွဲ့ချည်စေကုန်သတည်း။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓပမုဉ္စကရ (တိ) [ဗန္ဓပမုဉ္စ+ကရ+အ] အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက်အောင်ပြုတတ်သော၊ သူ။ ဗန္ဓပမုဉ္စကရ (သံ၊၁။၁၉၄။ ထေရ။ ၃၇၁) နှိ ဗန္ဓနမောစနကရံ။ သံ၊၌၊၁။ ၂၅၅။ ထေရ၊၌၊ ၂။၅၃၀။

ဗန္ဓပရိက္လေသ (ပု) [ဗန္ဓ+ပရိက္လေသ] နှောင်ဖွဲ့ခြင်းဘေးရန်။ အန္ဒုဗန္ဓနာဒိသဒိ်တံ ဗန္ဓပရိ-က္လေသံ အညဉ္စ ယံကိဉ္စိ ဒုက္ခံ နာမ။ ထေရီ၊ ၌။၁၇၃။

ဗန္ဓပါသ (ပု) [ဗန္ဓ+ပါသ] ဖွဲ့ချည်ထားသော ကျော့ကွင်း။ ယဒါ ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓပါသံ ဂီဝါယံ ပက္ခိပိ။ ထေရီ၊၌။၈၃။

ဗန္ဓမဏိ (ထီ) [ဗန္ဓ+မဏိ] လက်ကောက်ဝတ်။ ဂီဝါယံ ဝါ ဟတ္ထေ ဝါ ဗန္ဓမဏိယံ ဝါ ဟာရေ-တဗ္ဗံ။ ဒီ၊၌၊၃။၁၃၉။

ဗန္ဓမောက္ခ (ပု) [ဗန္ဓ+မောက္ခ] နှောင်ဖွဲ့ခံရသူနှင့် လွတ်မြောက်သူ၊ သူယုတ်မာနှင့် သူတော်ကောင်း။ ဧတေသု ပုရိမဝါဒေါ ဗန္ဓမောက္ခာနံ ဟေတုံ ပဋိသေဓေတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၄။ ဗန္ဓ-မောက္ခာနန်တိ သံယောဇနေဟိ သံသာရေ ပန်ဓိယန္တေတိ ဗန္ဓာ၊ ဒုစ္စရိတသမ်ဂိသတ္တာ။ သံသာရတော မုဉ္စန်တိ မောက္ခာ၊ သုစရိတ-သမ်ဂိသတ္တာ။ ဗန္ဓာ စ မောက္ခာ စ တထာ။ မဓု၊၁။၂၄၄-၅။

ဗန္ဓမောက္ခဟေတု (ပု) [ဗန္ဓမောက္ခ+ဟေတု] လူယုတ်မာနှင့် သူတော်ကောင်းဖြစ်ကြောင်း-ကံ။ အနိယျာနိကနိယျာနိကဘေဒံ ပန သမ္ဘာ-ရကမ္မံ ဗန္ဓမောက္ခဟေတူတိ ဗန္ဓမောက္ခဟေတုံ ပဋိသေဓေန္တော ဝိပဿီ ကမ္မံ ပဋိသေဓေတိ။ အနု-ဋီ၊၁။၁၇၆။

ဗန္ဓရ (ပု) ဗန္ဓရမည်သူ။ ကော ဒုတိယံ အသိ-လိဿ၊ ဗန္ဓရဿကို့ ဘေစ္ဆတိ။ ဇာ၊၁။၁၇၆။ ဇာ၊၌၊၃။၄၀၉။

ဗန္ဓဝ (ပု) [ဗန္ဓ+အ။ ဗန္ဓယေ၀ ဗန္ဓဝေါ၊ အ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၄၃။] (၁) ဆွေမျိုး။ (၂) အဆွေ-ခင်ပွန်း၊ မိတ်ဆွေ။ (၁) ပုတ္တဒါရာ စ ဗန္ဓဝါ။ ဇာ၊၂။၀၅။ ဗန္ဓဝါတိ ဧကလောဟိတသမ္ဗန္ဓာ။ ဇာ၊၌၊၅။ ၃၆၆။ (၁) (၂) နှ သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ၊ နှ ပိတာ နာပိ ဗန္ဓဝါ။ ဓမ္မ။၅၄။ ဒီ၊၌၊၂။၃၃၀။ ဗန္ဓဝါတိ ပုတ္တေ စ မာတာ-ပိတရော စ ဌပေတွာ အဝသေသာ ဉာတိ-သုဟဇ္ဇာ။ ဓမ္မ၊၌၊၂။၂၇၁။ ဗန္ဓဝါတိ ဉာတ-ကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။

ဗန္ဓဝိမောက္ခ (ပု) [ဗန္ဓ+ဝိမောက္ခ] နှောင်ဖွဲ့ခံရ သူနှင့် လွတ်မြောက်သူ၊ သူယုတ်မာနှင့် သူ တော်ကောင်း။ ဗန္ဓဝိမောက္ခာနံ အသမ္ဘဝေါ ဧဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၆။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၁။

ဗန္ဓသီ (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+သိ] ဖွဲ့ချည်၏၊ ဖမ်း၏။ ဗန္ဓတိ(က)-ကြည့်။

ဗန္ဓသီမာ (ထီ) [ဗန္ဓာ+သီမာ] ဖွဲ့–သမုတ်–အပ်သော သိမ်၊ ဗဒ္ဓသိမ်။ ဒိုနှံ့ ဗန္ဓသီမာန-မေဝ သက်ရဿ ဝုတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၆၉။

ဗန္ဓဿု (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+ဟိ] ဖွဲ့ချည်လော၊ ထုံးလော။ ဗန္ဓတိ(ဇ)-ကြည့်။

ဗန္ဓဟေတု (ပု) [ဗန္ဓ+ဟေတု] နှောင်ဖွဲ့ခံရသူ–သူယုတ်မာ–ဖြစ်ကြောင်း (ကာယဒုစရိုက် စသည်)။ ဗန္ဓဟေတု နာမ ကာယဒုစ္စရိုတာ-ဒယော။ မဓု၊၁။၂၄၅။ ဗန္ဓမောက္ခနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဗန္ဓာပန (န) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+ယု] ဖွဲ့စေခြင်း။ အာဠိယာ ဗန္ဓနံ ပန္ဓဲာပနံ။ ဝိ၊သင်္ဃာ။၁၀။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။)

ဗန္ဓာပိတ (တိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+တ] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–စေအပ်သော၊ သူ။ ကိဿ မဟာရာဇ အာရာမိကကုလံ ဗန္ဓာပိတံ။ ဝိ၊၁။၃၆၂။ ဝိ၊၃။၃၀၂။ (–သံ၊၁။၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။)

ဗန္ဓာပိတကာလ (ပု) [ဗန္ဓာပိတ+ကာလ] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–စေအပ်သောအခါ။ ရညော အာ-ရောစေတွာ ဗန္ဓနာဂါရေ ဗန္ဓာပိတကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၄။ (–၄၃၄။)

ဗန္ဓာပိတမနုဿ (ပု) [ဗန္ဓာပိတ+မနုဿ] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–စေအပ်သောလူ။ တေသူတိ တေသု ရညော ဗန္ဓာပိတမနုဿေသု။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။

ဗန္ဓာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+တိ] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–စေ၏။ တမေနံ ရာဇာ ဗန္ဓာပေတိ။ မဟာနိ။၃၁၅။ ဗန္ဓာပေန္တိ—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၅။ ဗန္ဓာပေထ—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၆။ ဗန္ဓာပေတု—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ ဗန္ဓာပေယျ—ဝိ၊၂။၄၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ ဗန္ဓာပေသိ—ဝိ၊၁။ ၃၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅။ ဗန္ဓာပေသုံ—ဝိ၊၂။၂၈၉။ ဗန္ဓာပေသိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဗန္ဓာပေဿာမိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ ဗန္ဓာပေဿာမ—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

ဗန္ဓာပေတု (ကာ၊ကြိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+တု] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–စေလော။ ဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+တွာ] (က) ဖွဲ့စေ၍။ (ခ) ချည်နှောင်–ကြပ်စီး–စေ၍။ (ဂ) စပ်–ပြုလုပ်–စေ၍။ (က) ဇရာဟတိံ နာမ နဒိံ ကေနေဝ အာဝရ-ဏေန ဗန္ဓာပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၄။ ဗန္ဓာပေတွာတိ ပဏ္ဍုပလာသပါသာဏ-မတ္တိကာဒဏ္ဍာဒီဟိ အာဋိံ ထိရံ ကာရာပေ-တွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ (ခ) တေန ပဟာရမုခံ ဗန္ဓာပေတွာ တံ ဥယျော-ဇေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇။) (ဂ) သော နာဝံ ဗန္ဓာပေတွာ ဘဏ္ဍသာ ပူရာပေတွာ။ ဇာ·ဋ္ဌ၊၄။၁၆။

ဗန္ဓာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+ထ] ဖွဲ့ချည်ကြစေကုန်လော။ ဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+အန္တိ] ဖွဲ့ချည်စေကုန်၏။ ဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။။

ဗန္ဓာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+ဧယျ] ဖွဲ့ချည်စေရာ၏။ ဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာပေသိ˚ (ကာ၊ကြိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+လ္ဟ] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–စေပြီ။ ဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+ဏ္ဟိ] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–ချည်နှောင်–စေပြီ။ ဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+ဥံ] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–စေကုန်ပြီ။ ဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာပေဿာမ (ကာ၊ကြိ)[ဗန္ဓ+ဏာပေ+ဿာမ] ဖွဲ့–ဖမ်းဆီး–စေကုန်အံ့။ ဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဗန္ဓ+ဏာပေ+ဿာမိ] ဖွဲ့–ဖွဲ့ချည်–စေအံ့။ ဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာမ (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+မ] ဖွဲ့ကြကုန်အံ့။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာမိ (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+မိ] ဖွဲ့အံ့။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓာဂုဇ္ဇမဂ (ပု) [ဗန္ဓာဂုဇ္ဇ+မဂ] နှောင်ဖွဲ့ကြောင်း ကျော့ကွင်း၌ တက်သော သားကောင်၊ ကျော့ကွင်းမိသော သားကောင်။ ဝိဘ္ဘန္တစိတ္တောတိ ဗန္ဓာဂုဇ္ဇမဂေါ ဝိယ ဘန္တမနော။ သံ၁၊၂။၂၇၀။

ဗန္ဓာဟိ (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+ဟိ] ဖွဲ့လော။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓိ ံသု (ကြိ) [ဗန္ဓ+ဥံ] ဖွဲ့-နှောင်ဖွဲ့-ဖမ်းဆီး-ကုန်ပြီ။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓိ (ကြိ) [ဗန္ဓ+ဤ] ဖွဲ့ပြီ။ ဗန္ဓတိ ကြည့်။

ဗန္ဓိက (တိ) [ဗန္ဓ+ဏိက] ထောင်စောင့်၊ ထောင်မှူး။(မြန်မာပြန်၌ ထောင်သားဟုပြန်သည်)။ ဒေါဝါရိကာ အနိကဋ္ဌာ၊ ဗန္ဓိကာ ပဗ္ဗဆဋ္ဌကာ။ အဗ၁။၄၂၁။

ဗန္ဓိတ (တိ) [ဗန္ဓ+တ] (က) ဖွဲ့-နှောင်ဖွဲ့-ဖမ်းဆီး - အပ်သော၊ သူ။ (ခ) သိကံုး-ဖွဲ့နှဲ့-အပ်သော။ (က) ပရိသပ္ပန္တိ သသော၀ ဗန္ဓိတော။ ဓမ္မ။၆၂၂။ (-မ၊၌၊၁။၃၀၉။ မ၊၌၊ ၃။၃၄၃။) ဗန္ဓိတောတိ လုဒ္ဓေန အရညေ ဗဒ္ဓေါ သသော ဝိယ ပရိသပ္ပန္တိ ဘာယန္တိ ဓမ္မ၊၌။၂။၃၃၄။ (ခ) သညူဋ္ဌာတိ ဂန္ထိတာ ဗန္ဓိတာ။ သီ၊၌၊သစ်၊၁။၁၀၀။

ဗန္ဓိတကာလ (ပု) [ဗန္ဓိတ+ကာလ] ဖွဲ့-သမုတ်-အပ်သောအခါ။ ဗန္ဓိတကာလေ ဧဝေ အာရဏ်-ဟတိတိ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၄၅၅။

ဗန္ဓိတဗ္ဗ (တိ) [ဗန္ဓ+တဗ္ဗ] (က)ဖွဲ့-ဖွဲ့ချည်-အပ်သော။ (ခ) သမုတ်အပ်သော။ (ဂ)ဖွဲ့-စပ်-အပ်သော။ (က) ဣမိနာ နက္ခတ္တေန မကုဠံ ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ မဟာနိ။၂၉၀။ (-ဝိ၊၌၊၁။ ၂၅၂။ မဟာနိ၊၌။၃၆၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၀။) (ခ) ခဏ္ဍသိမာ ဗန္ဓိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၌၊၃။၃၂၃။ (ဂ) သံဟနိတဗ္ဗာ ဗန္ဓိတဗ္ဗာတိ သဃံာဋာ။ သီ၊၌၊သစ်၊၁။၃၅၇။

ဗန္ဓိတဗ္ဗဒဏ္ဍ (ပု) [ဗန္ဓိတဗ္ဗ+ဒဏ္ဍ] ဖွဲ့ချည်-တပ်-ထားသောတုတ်။ ဝေမာ နာမ တေသံ ခါဒနဒဏ္ဍကာနံ ဟေဋ္ဌာ စ ဥပရိ စ တိရိယံ ဗန္ဓိ-တဗ္ဗဒဏ္ဍာတိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၁၆၈။

ဗန္ဓိတဗ္ဗပ္ပယောဇနာဘာဝ (ပု) [ဗန္ဓိတဗ္ဗပ္ပယော-ဇန+အဘာဝ] ဖွဲ့အပ်သော အကျိုးမရှိခြင်း၊ ဖွဲ့စရာမလိုခြင်း။ ပုန ဗန္ဓိတဗ္ဗပ္ပယောဇ-နာဘာဝေန ဒေဝမနုဿေသု ကေနစိ မော-စေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ စ သုသဉ်တာ။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၃၁။

ဗန္ဓိတဗ္ဗသိမာ (ထီ) [ဗန္ဓိတဗ္ဗာ+သိမာ] ဖွဲ့-သမုတ်-အပ်သောသိမ်။ တသ္မာ ပစ္ဆာ ဗန္ဓိ-တဗ္ဗသိမာယ ပဌမံ ဗဒ္ဓသိမာ နံ သမ္ဘိန္ဒိတဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။၄၆၁။

ဗန္ဓိတုံ (ဗျ) [ဗန္ဓ+တုံ] (က) ဖွဲ့ချည်ခြင်းငှါ။ (ခ) ဖမ်းဆီးခြင်းငှါ။ (ဂ) သမုတ်ခြင်းငှါ။ (ဃ) ကျစ်ခြင်းငှါ။ (က) စောဠကပါဒ-ပုဉ္ဆနံ ဗန္ဓိတုံ အနုဇာနာမိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊၌၊ ၄။၅၉။ (-အံ၊၁။၂၅၃။ အဘိ၊က။၁၀၉။) စောဠကပါဒပုဉ္ဆနံ ဗန္ဓိတုန္တိ ဝါတပါနပ္ပမာ-ဏေန ပါဒပုဉ္ဆနသဒိသံ စောဠကာဒိနာ ဗန္ဓိတ္ဘာ ဝဂ္ဂုလိအာဒိပ္ပဝေသနနိဝါရဏတ္ထံ၊ ထကေတုံတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။ (ခ) သဘကုန္တိကော၀ သကုဏိ်၊ ယထာ ဗန္ဓိတု-မိစ္ဆတိ။ ထေရီ။၃၁၃။ ထေရီ၊၌။၂၃၁။ (-ဇာ၊၌၊၂။၁၄၇။) (ဂ) သမ္ဗဟနိတုံ စ ဗန္ဓိတုံ သက္ခိဿန္တိ။ ဝိ၊၌၊၃။၃၃၂။ (ဃ) ဗန္ဓန္တိ (ဂ) ကြည့်။

ဗန္ဓိတုကာမ (တိ) [ဗန္ဓိတုံ+ကမု+ဏ] (က) ဖွဲ့-နှောင်ဖွဲ့-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။

(ခ) သမုတ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ (က) မာတာပိတရော ဃရဗန္ဓနေန ဗန္ဓိတုကာမာ ဟုတ္ဝာ။ အပါဠ္ဍ၊၁။၃၄၂။ (–စရိယာ၊ဠ္ဍ။ ၁၉၄။) (ခ) သစေ ကေသို့ ဂါမခေတ္တေ သိမံ ဗန္ဓိတုကာမာ။ ဝိ၊ဠ္ဍ၊၃။၃၂၂။

ဗန္ဓိတ္ဝာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဗန္ဓ+တ္ဝာ] (က) ဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–ဖွဲ့ချည် – ချည်တုပ် – ဖွဲ့စည်း–၍။ (ခ) သမုတ်၍။ (ဂ) ပိတ်ဆို့၍။ (က) စီဝရဝံသေပိ ဗန္ဓိတ္ဝာ ဌပေတုံ နာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဠ္ဍ၊၄။၄၀။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၇။ ဒီ၊ဠ္ဍ၊၁။ ၂၇၀။ သံ၊ဠ္ဍ၊၂။ ၁၁၅။) (ခ) ခဏ္ဍသိမံ ဗန္ဓိတ္ဝာ။ ဝဇိရ။၄၆၄။ (ဂ) ကေ ပဗ္ဗတန္တရံ ဗန္ဓိတ္ဝာ မဟန္တံ တဋ္ဋာကံ ကာရေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဠ္ဍ၊၅။၃၆။

ဗန္ဓိယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဗန္ဓ+တ္ဝာ] ဖွဲ့–ဖွဲ့ချည်–ချည်တုပ်–၍။ ဒဋ္ဌပါသံ ကရိတ္ဝာန၊ ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓိယ။ ထေရီ။၃၁၉။ ထေရီ၊ဠ္ဍ။၈၂။

ဗန္ဓိဿတိ (ကြိ) [ဗန္ဓ+ဿတိ] ဖွဲ့လတ္တံ့။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓိဿာမ (ကြိ) [ဗန္ဓ+ဿာမ] (က) ဖွဲ့–ဖွဲ့ချည်–ချည်တုပ်–ကုန်အုံ့။ (ခ) သမုတ်ကုန်အုံ့။ (က) ဗန္ဓတိ-ကြည့်။ (ခ) ဗန္ဓတိ (ဃ) ကြည့်။

ဗန္ဓိဿာမိ (ကြိ) [ဗန္ဓ+ဿာမိ] (က) ဖွဲ့–ဖွဲ့ချည် – ချည်တုပ်–အုံ့။ (ခ) သမုတ်အုံ့။ (က) ဗန္ဓတိ-ကြည့်။ (ခ) ဗန္ဓတိ (ဃ) ကြည့်။

ဗန္ဓု (ပု) [ဗန္ဓ+ဥ။ ဗန္ဓတိတိ ဗန္ဓု၊ ဥ။ ဓာန်၊ဠ္ဍိ။ ၂၄၃။ ဗန္ဓိယတိ သိနေဟဘာဝေနာတိ ဗန္ဓု၊ ဉာတိ။ မောဂ်၊၇။၂။ အပါဠ္ဍ၊၂။၁၇၆။ မ၊ဠ္ဍိ၊ ၃။၃၇၂။ အံ၊ဠ္ဍိ၊၃။ ၂၅။] (ခ) ဆွေမျိုး၊ ဆွေမျိုးသားချင်း။ (၂) မြဟ္မာ။ (၃) လယ်ခေါင်ရန်း (ဓာန်၊ သျှ)။ မိုးစေ့ပန်း၊ နွေလယ်ပန်း။ (ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။ တောင်ပေါက်၊ သျှ။) (၄) ဘုရား။ (၁) ထိယော ဗန္ဓု ပုထု ကာမေ၊ ယော နရော အနုဂိဇ္ဈတိ။ သုတ္တနိ။၃၉၉။ မဟာနိ။၈။ နေတ္တိ။၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၈။ ဗန္ဓုတိ ဉာတိဗန္ဓဝေါ။ နေတ္တိ၊ဠ္ဍ။၄၃။ (–အံ၊ဠ္ဍ၊၃။ ၃၁၄။ သီ၊ဠ္ဍိ၊သစ်၊၂။ ၂၅၀။ ဒီ၊ဠ္ဍိ၊၃။၃၇။) (၂) ဗန္ဓုပါဒါဟိပစ္စ-ကြည့်။ (၃) (၄) ဗန္ဓု ဗန္ဓုက-ပုပ္ဖေ စ၊ ဗန္ဓုဘာတရိ ဗန္ဓဝေ။ ဓာန်၊ဠ္ဍိ။၅၇၅။

ဗန္ဓုက (ပု) [ဗန္ဓု+က။ ဗန္ဓ ဗန္ဓနေ၊ ဥ၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ဠ္ဍိ။၅၇၅။] (၁) လယ်ခေါင်ရန်း၊ ဆဲ့လဲပန်း (ဓာန်၊သျှ)။ မိုးစေ့ပန်း၊ နွေလယ်ပန်း (ဓာန်၊သျှ၊သစ်၊ တောင်ပေါက်၊ သျှ။) (တိ) (၂) ဆွေမျိုးစဉ်ဆက်လိုက်သော၊ မျိုးရိုးလိုက်သော။ (၁) ယော-ဓိကဗန္ဓုကနောဇကာ စ သန္တီ (ဝိမာန။၅၁)တိ စ-ကာရော နိပါတမတ္တံ၊ ယောဓိကဗန္ဓုဇီဝက-အနောဇကရုက္ခာ စ သန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိမာ-န၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ (တိ) (၂) ဗန္ဓုကရောဂ-ကြည့်။

ဗန္ဓုကပုပ္ဖ (န) [ဗန္ဓုက+ပုပ္ဖ]လယ်ခေါင်ရန်းပန်း။ မိဿာ ဗန္ဓုကပုပ္ဖေဟိ (ဇာ၊၂။၂၀၄) တိ ....ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖေဟိ မိဿာ။ ဇာ၊ဠ္ဍ၊၇။၁၀၀။

ဗန္ဓုကရောဂ (ပု) [ဗန္ဓုက+ရောဂ] ဆွေမျိုးစဉ်ဆက်သို့လိုက်သော – မျိုးရိုးလိုက်သော–ရောဂါ။ ဗန္ဓုကရောဂေါ နော မဟာရာဇ။ မ၊၂။၃၂၃။ ဗန္ဓုကရောဂေါ နောတိ ကုလ-ရောဂေါ။ အမှာကံ ကုလေ ဇာတာ ဝေရှုပါ ဟောန္တီတိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဠ္ဍ၊၃။၂၄၃။ ကုလရောဂ-လည်းကြည့်။

ဗန္ဓုဇန (ပု) [ဗန္ဓု+ဇန] ဆွေမျိုးဖြစ်သောလူ။ သဘာဝသိနိဒ္ဓေ သန္တိကာဝစရေပိ ဗန္ဓုဇနေ မိတ္တဇနေ စ အတိသေတိ။ စရိယာ၊ဠ္ဍ။၂၀၇။ ဒီ၊ဠ္ဍိ၊၁။၇၇။ သီ၊ဠ္ဍိ၊သစ်၊၁။၂၆၄။

ဗန္ဓုဇီဝ (ပု) [ဗန္ဓု+ဇီဝ] လယ်ခေါင်ရန်းပင်။ သုဖုလ္လာ ဗန္ဓုဇီဝါ စ၊ သေတဝါရိ သုဂန္ဓိကာ။ အပါ၁။၄၀၇။

ဗန္ဓုဇီဝက (ပု) [ဗန္ဓု+ဇီဝက။ ဇီဝကသဒ္ဒဿ ပိတသာလာဒီသုပိ ပဝတ္တနတော ဗန္ဓု ဇေ

ဇီဝကော ဗန္ဓုဇီဝကောတိ ဗန္ဓုသဒ္ဒေန ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တံ၊ သမုဒိတေန ဝါ နာမမိဒမေကဿ။ ဓာန်၊ ဠီ။၅၇၅။] (၁) လယ်ခေါင်ရန်းပန်း။ (၂) ဗန္ဓုဇီဝကမည်သူ။ (၁) နယိတာ အမ္ဗဂန္ဓီ စ၊ ဥက္ကလိ ဗန္ဓုဇီဝကာ။ အပ၊၁။၁၇။ ထေရ၊၄၊၃၃၇။ (၂) ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဗန္ဓုဇီဝကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၉၄၊ ၂၁၄။

ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖ (န) [ဗန္ဓုဇီဝက+ပုပ္ဖ] လယ်ခေါင်ရန်းပန်း။ ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖါနိ၊ လဂေတွာ သုတ္တာနေန တံ။ အပ၊၁။၁၉၄။ (–ဒီ၊ ၂။၉၃။ မ၊ ၂။၂၀၆။) ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖါနီတိ ဗန္ဓူနံ ဉာတီနံ ဇီဝကံ ဇီဝိတနိဿယံ ဟဒယမံသလောဟိတံ ဗန္ဓုဇီဝကံ ဟဒယမံသလောဟိတသမာနဝဏ္ဏံ ပုပ္ဖံ ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖံ။ အပ၊၁၊ ၂။၁၆၂။

ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖဝဏ္ဏ (တိ) [ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖ+ဝဏ္ဏ] လယ်ခေါင်ရန်းပန်းပွင့် အဆင်းရှိသော။ တဿ ဟတ္ထပါဒတလာနိ ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖဝဏ္ဏာနိ အဟေသုံ။ ထေရ၊၁၊ ၂။ ၂၃၀။ အပ၊၁၊ ၂။ ၂၀၀။

ဗန္ဓုပါဒါပစ္စ (န) [ဗန္ဓုပါဒ+အပစ္စ] ပြဟ္မာ့ခြေထောက်တို့၏သား၊ ပြဟ္မာ့ခြေဖမိုးမှ ဖြစ်သောသား။ သမဏကာ ဣဇ္ဈာ ကဏ္ဍာ ဗန္ဓုပါဒါပစ္စာ။ ဒီ၊၁။၈၅၊၉၆။ မ၊၁။၄၁၀။ သံ၊ ၂။ ၃၃၄။ (–ဒီ၊၃။၆၇။) ဗန္ဓုပါဒါပစ္စာတိ ဗဏ္ဍု ဗန္ဓူဘိ ပြဟ္မာ အဓိပ္ပေတော။ တဋ္ဌိ ပြာဟ္မဏာ "ပိတာမဟော" တိ ဝေါဟရန္တိ။ ပါဒါနံ အပစ္စာ ပါဒါပစ္စာ၊ ပြဟ္မုနော ပိဋ္ဌိပါဒတော ဇာတာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊၁၊၁။ ၂၂၇။ မ၊၁၊ ၂။၃၁၄-၅။ သံ၊၁၊၃။၄၂။ (–ဒီ၊ ၁၊၃။၄၆။ သီ၊၁၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၀။)

ဗန္ဓုမတီနဂရ (ထီ၊န) [ဗန္ဓုမတီ+နဂရ] ဗန္ဓုမတီမြို့။ ဝိပဿိမှိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဗန္ဓုမတီနဂရံ နိဿာယ ခေမေ မိဂဒါယေ ဝိဟရန္တေ။ သံ၊ ၁၊ ၂။၁၆၉။

ဗန္ဓုမတီနဂရဝါသိက (တိ) [ဗန္ဓုမတီနဂရဝါသီ+က] ဗန္ဓုမတီမြို့၌ နေသော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌော မေ ဘဂဝါ အဇ္ဇ ဗန္ဓုမတီနဂရဝါသိကေဟိ တုမှာကံ သက္ကာရော အာဟရိယမာနော။ အံ၊၁၊ ၁။၁၉၂။

ဗန္ဓုမတီနဂရဝါသိ (တိ) [ဗန္ဓုမတီနဂရ+ဝသ+ဏိ] ဗန္ဓုမတီမြို့၌ နေသော၊ သူ။ တသ္မိံ သမယေ ဗန္ဓုမတီနဂရဝါသိနော ရညော သဒ္ဒိံ သာကစ္ဆိတ္ဝာ ဒသဗလဿ ဒါနံ ဒေန္တိ။ ထေရ၊၁၊၁။၁၇၀။

ဗန္ဓုမတီပုရ (ထီ၊န) [ဗန္ဓုမတီ+ပုရ] ဗန္ဓုမတီမြို့။ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတုံ၊ ပက္ကာမိ ဗန္ဓုမတီပုရံ။ အပ၊ ၂။၃၆၃။

ဗန္ဓုမန္တ္ဂူ (ပု) [ဗန္ဓု+မန္တ္ဂူ။ ထီ-၌ ဗန္ဓုမတီ] (၁) ဗန္ဓုမမင်း။ (ထီ) (၂) ဗန္ဓုမတီမြို့။ (၃) ဗန္ဓုမတီမိဖုရား။ (၄) ဗန္ဓုမတီ-ပြည့်တန်ဆာမ။ (၁) ဗန္ဓုမာ နာမ ရာဇာ ပိတာ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၂။၆။ (၂) နဂရေ ဗန္ဓုမတိ-ယာ၊ အဟောသိ ဝါဏိဇော တဒါ။ အပ၊၁။ ၉၀။ (–၂၀၅၊၃၄၉။ ဒီ၊ ၂။၆။) ဗန္ဓု ဝုစ္စတိ ဉာတကော၊ တေ ဗန္ဓူ ယသ္မိံ နဂရေ အည-မည် သံဃဋ္ဌိတာ ဝသန္တိ တံ နဂရံ "ဗန္ဓုမတီ"-တိ ဝုစ္စတိ။ အပ၊၁၊ ၂။၄၇။ (–၁၇၆၊ ၂၀၀-၁။) (၃) ဗန္ဓုမတီ နာမ ဒေဝီ မာတာ အဟောသိ ဇနေတ္တိ။ ဒီ၊ ၂။၆၊၁၀။ (–အပ၊ ၂။၃၆၅။ ဒီ၊၁၊ ၂။၂၂။) (၄) တသ္မိံ ယေဝ ဂင်္ဂါကူလေ ဌိတာ ဗန္ဓူမတီ နာမ ဂဏိကာ အဿောသိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၅။

ဗန္ဓုမရာဇ (ပု) [ဗန္ဓုမန္တ္ဂူ+ရာဇ] ဗန္ဓုမမင်း။ တသ္မိံ စ သမယေ ဗန္ဓုမရာဇာ ဓမ္မာသနဿ ပစ္ဆတော အန္တေဝာသာဏိယံ နိသိန္နော ဓမ္မံ သုဏာတိ။ သံ၊၁၊ ၂။၁၇၀။

ဗန္ဓုမာရာဇဓာနီ (ထီ) [ဗန္ဓုမတီ+ရာဇဓာနီ] ဗန္ဓုမာမင်း နေပြည်၊ ဗန္ဓုမာမြို့။ ဗန္ဓုမာ-

ရာဇဓာနိယာ(အပ၊၁။၃၄၅)တိ ဗန္ဓနိ ကုလ-ပရမ္မရာယ ဝသေန အာညမညံ် သမ္ဗဇ္ဈန်္တိတိ ဗန္ဓု၊ ဉာတကာ။ တေ တ္ထေ ပဋိဝသန်္တိတိ ဗန္ဓုမာ၊ ဗန္ဓု အဿ အတ္ထီတိ ဝါ ဗန္ဓုမာ။ ရာဇူနံ ဝသနဋ္ဌာနန်္တိ ရာဇဓာနီ၊ ဗန္ဓုမာ စ သာ ရာဇဓာနီ စေတိ ဗန္ဓုမာရာဇဓာနီ၊ တဿာ ဗန္ဓုမာရာဇဓာနိယာ။ အပ၊၄၊ ၂။ ၂၀၀၁။

ဗန္ဓုလ (ပု) [ဗန္ဓု+လ္လ] ဗန္ဓုလစစ်သူကြီး။ ဗန္ဓုလော နာမာ (ဇာ၊၄၊၄။၁၅၁) တိ ဗန္ဓု ဝုစ္စတိ ဉာတိ။ တံ အဿ အတ္ထီတိ ဗန္ဓုလော။ ဇာ၊၇။သစ်၊ဒု၊ဓား-ကျော၊ ဏ-ဝမ်း။

ဗန္ဓုလကုမာရ (ပု) [ဗန္ဓုလ+ကုမာရ] ဗန္ဓုလ-မင်းသား။ ဗန္ဓုလကုမာရော သင်္ခိ် သင်္ခိ် ဝေဋ္ဌ။ ဂဟေတွာ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။ ၂၁၅။

ဗန္ဓုလမလ္လ (ပု) [ဗန္ဓုလ+မလ္လ] မလ္လာမင်း၏ သား ဗန္ဓုလ။ ဗန္ဓုလမလ္လံ ဂဏှိဿာမီတိ နိက္ခမိ် သု။ ဓမ္မ၊၄၊၁။ ၂၂၂။ (–ဝိမာန၊၄။ ၁၅၀။ ဇာ၊၄၊၄။၁၅၁။)

ဗန္ဓုလမလ္လသေနာပတိ (ပု) [ဗန္ဓုလမလ္လ+သေ-နာပတိ]မလ္လာမင်း၏သား ဗန္ဓုလစစ်သူကြီး။ ဗန္ဓုလမလ္လသေနာပတိဿ ဥပါသိကာ ဝိယ။ သံ၊၄၊၁။၅၄။

ဗန္ဓုလမလ္လသေနာပတိဘရိယာ (ထီ) [ဗန္ဓုလ-မလ္လသေနာပတိ+ဘရိယာ] မလ္လာမင်း၏ သား ဗန္ဓုလစစ်သူကြီးကတော်။ ဧဝံဘရိယ-မာနေ ဘဂဝတော ဗန္ဓုလမလ္လသေနာပတိ-ဘရိယာ မလ္လိကာ နာမ။ ဒီ၊၄၊၂။၁၀၉။

ဗန္ဓုလသေနာပတိ (ပု) [ဗန္ဓုလ+သေနာပတိ] ဗန္ဓုလစစ်သူကြီး။ အယံ ပန ဗန္ဓုလသေနာ-ပတိ် သဒ္ဓိ် ဒ္ဝတ္တိ် သာယ ပုတ္တေဟိ ဧကဒိဝဒသနေဝ ဂဏှထာတိ အာဏာပေသိ။ မ၊၄၊၃။၂၄၀။

ဗန္ဓုကပုပ္ဖ (ပု) [ဗန္ဓုက+ပုပ္ဖ။ ဗန္ဓုကော ဝုစ္စတိ ရတ္တပုပ္ဖေါ၊ သော ဝိယ ပုပ္ဖသာမညေန ပုပ္ဖတိ်-တိ ဗန္ဓုကပုပ္ဖေါ။ ဓာန်၊၌။သျ။] ပိတောက်။ ပိတပုပ္ဖေါ သာလော ရုက္ခော ပိတသာ-လော။ ဗန္ဓုကပုပ္ဖေါ ဇီဝကောပိ။ ဓာန်၊၌။ ၅၆၃။

ဗန္ဓေန်္တိ (ကြိ) [ဗန္ဓ+အ+အန်္တိ] နှောင်ဖွဲ့ကုန်၏။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓေယံု (ကြိ) [ဗန္ဓ+ဧယံု] နှောင်ဖွဲ့အံ့။ ဗန္ဓ-တိ-ကြည့်။

ဗန္ဓေယျ (ကြိ) [ဗန္ဓ+ဧယျ] နှောင်ဖွဲ့ရာ၏။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗန္ဓေယျာထ (ကြိ) [ဗန္ဓ+ဧယျာထ] နှောင်ဖွဲ့ကုန်ရာ၏။ ဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဗဗ္ဗု (ပု) [ဗဗ္ဗ+ဥ။ ဗဗ္ဗ ဂတိယံ၊ ဥ။ ဓာန်၊၌။ ၆၁၅။] ကြောင်။ ဗဗ္ဗူ (ဇာ၊၁။၃၂။ ဓမ္မ၊၄၊ ၁။၃၄၄) တိ ဗိဠာရော။ ဇာ၊၄၊၁။၅၀၅။

ဗဗ္ဗုက (ပု) [ဗဗ္ဗု+က] ကြောင်။ ဣဒံ တေ ဗဗ္ဗုကာ ဗိလံ။ ဇာ၊၁။၃၂။ ဇာ၊၄၊၁။၅၁၅။

ဗဗ္ဗုဇာတက (နံ) [ဗဗ္ဗု+ဇာတက] ဗဗ္ဗုဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၄-ဝဂ်၊ ၇ ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၃၂။ ဇာ၊၄၊၁။၅၀၂-၆။ ဣဒံ ဗဗ္ဗုဇာ-တကံ ဝိတ္ထာရေန ကထေတွာ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။ ၃၇၄။

ဗဘူဝု (ကြိ) [ဘူ+ဥ] ဖြစ်ကုန်–ကြီးပွါးကုန်–ပြီ။ အဟုဝုန်္တိတိ ဗဘူဝု။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁။

ဗရ (နံ) [ဝရ+အ] အမိုး၊ အကာ၊ အဖုံး။ ဝရိယတိ ဆာဒိယတိ အနေနာတိ ဝရံ၊ နဗရန်္တိ အမ္ဗရံ။ အပ၊၄၊၂။၁၃၉။

ဗရဟ (ပု) [ဝရဟ+အ] (မီးစာ၏) နယ်ပယ် ဒေသ။ ဝဋ်ပဒေသန်္တိ ဝဋ်ယာ ပုလကံ ဗရဟံ။ တံ ဟိ ဝဋ်ယာ ပုလကံ အနတိက္ကမိတ္တာဝ သာ ဒီပဇာလာ ဘိဇ္ဇတိ။ သံ၊၌။၂။၁၀၇။

ဗရီ (ပု) [ဝရ+ဣ] မြီးစည်း။ ဗရိဟီန-ကြည့်။

ဗရိဟိသ (န) [ဝရဟ+ဣသ။ ဝရဟ ပါဓာနျေ, ပရိဘာသနဟိံ သာဒါနေသု စ၊ ဣသော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၀၂။] သမန်းမြက်။ ဗရိဟိသေဟိ ဝေဒိယာ သမန္တတော သန္ထရိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၉။ (ဝခ္ခဟိသ-လည်း ကြည့်။)

ဗရိဟိသထ္ထ (ပု) [ဗရိဟိသ+အတ္ထ] သမန်းမြက် အခင်းပြုလုပ်ခြင်းအကျိုး။ တွေကာ ဒဇ္ဇာ လူယန္တု ဗရိဟိသတ္ထာယ။ မ၊၂။၇။ အံ၊၁။ ၅၂၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၅။ (–ဒီ၊၁။၁၃၄။)ဗရိဟိ-သတ္ထာယာတိ ပရိကွေပကရဏတ္ထာယ စေဝ ယညဘူမိယံ အတ္ထရဏတ္ထာယ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ (–သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၁၄။) မ၊၂။သျ-၌ ကာရန် အခင်း ပြုလုပ်ခြင်းအကျိုးဟု ပြန်သည်။

ဗရိဟီန (တိ) [ဗရိ+ဟီန] မြီးစည်းဖြင့်ဖုံးလွှမ်း အပ်သော။ ဗရိဟီန (ဇာ၊၂။၃၁၈)နှင့် ကလာ-ပသဒ္ဓန်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၃။ ဗရိဟီနန္တိ ဇတ္ထု ဟာ-သဒ္ဒေါ ဆာဒနတ္ထော၊ တေနာဟ ဗရိဟီ-နန္တိ ကလာပသဒ္ဓန္တိ။ တတ္ထ ကလာပသဒ္ဓ-နန္တိ ပက္ခေဟိ စ ဝါလေဟိ စ သဒ္ဓန်တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊ဓူ၊ကျော။

ဗလ[၁] (န) [ဗလ+အ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၈၁၊၃၉၀။ ဗလန္တိ ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တိ ဇတေနာတိ ဗလံ၊ ကာယဗလဘောဂဗလာဒိကံ ဗလံ။ အထ ဝါ ဗလန္တိ သမ္မာဇီဝနံ ဇီဝန္တိ ဇတေနာတိ ဗလံ၊ သဒ္ဓါဒိကံ ဗလံ။ နိတိ၊ ဓ၁။၁၆၇။] (၁)အား၊ စွမ်းအား၊ ခွန်အား၊ အစွမ်းသတ္တိ။ (တရား ကိုယ်အရကား ဝါယောဓာတ်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၁။) (၂)စစ်သည်ဗိုလ်ပါ၊စစ်သည် အပေါင်း၊ စစ်တပ်။ (၃) (သဒ္ဓါစသော) ဗိုလ်၊ မတုန်လှုပ် မချောက်ချား မြဲမြံခိုင်ခံ့သော သဘောတရား။ (၄) အနိုင်အထက် ပြုခြင်း၊ အနိုင်ကျင့်ခြင်း။ (၅) ထူထဲကျယ်ပြန့်ခြင်း။

(၁)အား၊ စွမ်းအား၊အစွမ်းသတ္တိ။(အဘိ-နိဟာရကုသိုလ်၏ အား ၄-ပါး=အဗျတ္တိ-ကဗလ, ဗာဟိရဗလ, ဥပနိဿယဗလ, ပယောဂဗလ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၅၇။မိန်းမတို့၏အား၅-ပါး=ရူပ, ဘောဂ, ဉာတိ, ပုတ္တ, သီလ။ ယင်း အား ၅-ပါးကို လွှမ်း မိုးနိုင်သောယောကျ်ားတို့၏ လူဿရိယအား ၁၀-ပါး။ သံ၊၂။၄၄၃-၅။ ယောကျ်ားတို့အား ၈ါးပါး =ဗာဟု, ဘောဂ, အမစ္စ, အဘိမစ္စ, ပညာ။ ဇာ၊၂။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၇-၈။ အား ၈-ပါး—သူငယ်၏အား = ငိုကြွေးမှု၊ မိန်းမ၏အား=အမျက်ထွက်မှု၊ခိုးသူ၏အား=လက်နက်၊ မင်း၏အား=အစိုးရမှု၊ လူမိုက်၏အား =ကဲ့ရဲ့မှု၊ ပညာရှိ၏အား=အကျိုးရှိမရှိကို ကြည့်ရှုမှု၊ ဗဟုဿုတရှိသူ၏အား=ဆင်ခြင်မှု၊ သမဏဗြာဟ္မဏ၏အား=သည်းခံမှု။ အံ၊၃။ ၅၈။ ရဟန္တာ၏ ဉာဏ်အား ၈-ပါး။ အံ၊၃။ ၅၈-၉။ ဘုရားရှင်၏ ကိုယ်တော်အား ၁၀-ပါး၊ ဉာဏ်တော်အား ၁၀-ပါး။ အဘိ၊ဝိ။၃၂၉၊ ၃၃၀။ ပေဋကော။၁၉၀-၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁-၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁-၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀-၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၀-၁။) ကော ပနာယသ္မန္တာနံ အဿာ-သော ကိံ ဗလံ။ မ၊၁။၉၂။ (–၉၉။ သံ၊၂။ ၄၄၃။ ဇာ၊၁။၄၂။) ဗလန္တိ ထာမော။ မ၊ဋ္ဌ။ ၁။၃၁၃။ (–၃၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၉။ အလက်၁။ဋီ၊သစ်၊ ၁၅၃။)

(၂) စစ်သည်ဗိုလ်ပါ၊ စစ်သည်အပေါင်း၊ စစ်တပ်။ ရညော ရဋ္ဌဿ ယောဂ္ဂဿ၊ ဗလဿ နိဂမဿ စ။ ဇာ၊၁။၁၆၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။) ပတ္တိသခ်ိတဿ ဗလဿ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ (–အလက်၁၊ဋီ၊သစ်။၁၅၃။ ဓာန်၊ဋီ။၃၅၀။) ဗလမ့ိတိ ဗလကာယေ။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၃။

(၃) (သဒ္ဓါစသော) ဗိုလ်၊ မတုန်လှုပ်မချောက်ချား မြဲမြံခိုင်ခဲ့သော သဘောတရား။

(ဆန့်ကျင်ဘက် ရန်သူတရားတို့ကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း မတုန်လှုပ် ခိုင်မြဲသည့်အပြင် အတူဖြစ်ဖက်တရားတို့အားလည်း ခိုင်မြဲအားတက်စေလျက်ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူတို့ကို ချေမှုန်းဖျက်ဆီးတတ်သော သဘောတရားကို ဗိုလ်ဟုခေါ်သည်။ ယင်းဗိုလ်သည် သောဘဏဘက်၌ သဒ္ဓါဗိုလ်, ဝီရိယဗိုလ်, သတိဗိုလ်, သမာဓိဗိုလ်, ပညာဗိုလ်, ဟိရီဗိုလ်, ဩတ္တပ္ပဗိုလ်-ဟု ၇-မျိုးရှိသည်။ (သုတ္တန်ကျမ်းများ၌ အနဝဇ္ဇဗိုလ်, သင်္ဂါဟဗိုလ်ဟု ဟောထားချက် ရှိသေးသော်လည်း တရားကိုယ်အားဖြင့် သဒ္ဓါစသော ဗိုလ် ၇-ပါး၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဝင်ကြသည်ပင်ဖြစ်သည်။)သဒ္ဓါဗိုလ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူကား အဿဒ္ဓိယခေါ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဝီရိယဗိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ရန်သူကား ကောသဇ္ဇခေါ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သတိဗိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူကား ပမာဒခေါ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သမာဓိဗိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူကား ဥဒ္ဓစ္စ၊ ပညာဗိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူကား အဝိဇ္ဇာ၊ဟိရီဗိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူကား အဟိရိက၊ဩတ္တပ္ပဗိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူကား အနောတ္တပ္ပဖြစ်သည်။ (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၃။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၂၆၅။) သဒ္ဓါဗိုလ်သည် ဆန့်ကျင်ဘက် အဿဒ္ဓိယ အကုသိုလ်ရန်သူတို့ကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း မတုန်လှုပ် ခိုင်မြဲသည့်အပြင် အတူဖြစ်ဖက် သမ္မယုတ်တရားများအားလည်း ယုံကြည်မှု၌ ခိုင်မြဲအောင် အားပေးထောက်ပံ့လျက် အဿဒ္ဓိယ အကုသိုလ်ရန်သူများကိုလည်း ချေမှုန်းဖျက်ဆီးနိုင်လေသည်၊ ဝီရိယ, သတိ, သမာဓိ, ပညာ, ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပစသော ဗိုလ်တရားများ၌ ခိုင်မြဲပုံ၊ အားပေးထောက်ပံ့ပုံ ရန်သူကိုချေမှုန်းဖျက်ဆီးနိုင်ပုံကို သဒ္ဓါဗိုလ်နည်းမှီး၍သိပါ။ (ပဋိသံ။၃၅၀-၁။ အဘိ၊၆၊၁။၁၀၉။)

အကုသိုလ်တွင်ပါဝင်သော ဝီရိယ, ကေဂ္ဂတာ (သမာဓိ), အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပတို့ကား ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူတို့ကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင် မတုန်လှုပ်ခိုင်မြဲတတ်သောသဘောရှိ၍ ဗိုလ်အမည်ရသည်မဟုတ်၊ အတူဖြစ်ဖက်တရားတို့၌ မတုန်လှုပ်ခိုင်မြဲခြင်း သဘောရှိသောကြောင့်သာ ဗိုလ်အမည်ရသည်။ အကုသိုလ်သည် ကုသိုလ်တရားတို့၏ ချေမှုန်းဖျက်ဆီးမှုကို ခံရသည်ဖြစ်၍ ကုသိုလ်တရားတို့ကြောင့် တုန်လှုပ်တတ်သောသဘောရှိသည်။ (အဘိ၊၆၊၁။ ၂၉၄။ မူလဋီ၊၁။၁၂၀။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၂၆၆။)

ပရမတ္ထဒီပနီ၌ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူတို့ကို ထိုးစစ်ဆင်နိုင်သည့်အပြင် တဖက်ရန်သူ၏ ထိုးစစ်ကိုလည်း ခုခံကာကွယ်နိုင်စွမ်းရှိလျက် ရန်သူကို အပြီးတိုင်ချေမှုန်းဖျက်ဆီးနိုင်သောကြောင့် ဗိုလ်မည်၏ဟု ဆိုထားသည်၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူတို့ကြောင့် တုန်လှုပ်ချောက်ချားခြင်းမရှိ၊ မြဲမြံခိုင်ခဲ့သောတရားတို့ကို ဗိုလ်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ယင်းအလို အကုသိုလ်ဘက်၌အဟိရိကဗိုလ်သည် ဟိရီရန်သူကြောင့် တုန်လှုပ်ချောက်ချားခြင်းမရှိ၊ မြဲမြံခိုင်ခဲ့သည်၊ အနောတ္တပ္ပဗိုလ်သည် ဩတ္တပ္ပရန်သူကြောင့် တုန်လှုပ်ချောက်ချားခြင်းမရှိ၊ မြဲမြံခိုင်ခဲ့သည်ဟု ယူရမည်။(ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၄၇။)

ဗိုလ်ကိစ္စတပ်ရာ၌ ဝီရိယသည် အဓိကအကြောင်းဖြစ်သည်၊ ဝီရိယဖြစ်သောစိတ်၌ ယှဉ်နိုင်သည့်, ယှဉ်ခိုက်ဖြစ်သည့် သဒ္ဓါစသော စေတသိက်များသာ ဗိုလ်ကိစ္စတပ်သည်၊ ဗိုလ်အမည်ရနိုင်သည်၊ ဝီရိယမဖြစ်သော စိတ် ၁၆-ခု၌ ယှဉ်နေသည့်, ယှဉ်ခိုက်ဖြစ်သည့် ကေဂ္ဂတာသည် သမာဓိဗိုလ်ကိစ္စ မတပ်နိုင်၊

ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဒ္ဒါဗိုလ်သည် အကြီးအမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ကျန်ဗိုလ် ၄-ပါး ကား နောက်လိုက်။ သမ္မပ္ပဓာန်အရာ၌ ချီပင့်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဝီရိယဗိုလ်သည် အကြီးအမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ကျန်ဗိုလ် ၄-ပါး ကား နောက်လိုက်။ သတိပဋ္ဌာန်အရာ၌ ထင်ခြင်း ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာရှိသော သတိဗိုလ်သည် အကြီးအမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ကျန်ဗိုလ် ၄-ပါးကားနောက်လိုက်၊ ဈာနဝိမောက္ခအရာ၌ မပျံ့လွင့်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သမာဓိဗိုလ်သည် အကြီးအမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ကျန်ဗိုလ် ၄-ပါးကား နောက်လိုက်၊ အရိယသစ္စာအရာ၌ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပညာဗိုလ်သည် အကြီးအမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ကျန်ဗိုလ် ၄-ပါးကား နောက်လိုက်ဖြစ်သည်။ ဗိုလ် ၅-ပါးတို့၏ သက်ဆိုင်ရာဌာန၌ အသီးအသီး ဦးဆောင်ကြပုံကို သူဌေးသားလေးဦးနှင့် ရှင်ဘုရင် ဤငါးဦးတို့ နက္ခတ်ပွဲသဘင် ပျော်ပါးရာ၌ သက်ဆိုင်ရာ မိမိမိမိအိမ်သို့ အရောက်တွင် အိမ့်ရှင်ပုဂ္ဂိုလ်ကသာ ဦးဆောင်၍ ညွှေ့ခံပုံ ဥပမာဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ အကျယ်ပြထားသည်။ (အံ၊၆၊၃။၄-၅။)

လောကဋ္ဌ ကြောက်စရာကောင်းသည့် ဘေးကြီး ၅-မျိုးရှိသည်၊ ယင်းတို့မှာ – အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုဘေး, အကျော်အစောမဲ့မှု ကဲ့ရဲ့ခံရမှုဘေး, ပရိသတ်ကြောက်လန့်သည့်ဘေး, သေဘေး, သေပြီးနောက် မကောင်းသောဂဟဘုံဘဝသို့ ကျရောက်မည့်ဘေးတို့ဖြစ်သည်။ ပညာ ဝီရိယ အနဝဇ္ဇသင်္ခါဟ ဗိုလ်လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသူသည် ကြောက်စရာကောင်းသည့်ဘေးကြီး ၅-မျိုးမှ လွန်မြောက်နိုင်ကြောင်း ဗလသုတ် (အံ၊၃။ ၁၇၃-၄) ၌ ဟောတော်မူသည်။ ယင်းသုတ်ဖြင့် စားဝတ်နေရေး ပြေလည်မှုအတွက် ဗိုလ် ၄-ပါးလမ်းစဉ်ကို လိုက်နာသင့်ကြောင်း ညွှန်ပြလျက် ရှိပေသည်၊ ဘေးကြီး ၅-မျိုးမှ

စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါး အနက် အဟိတ် ဝိပါက်စိတ် ၁၅-ပဥ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း ၁၊ ဤ ၁၆-ပါး သည် ဗိုလ်တပါးမျှ မရသောကြောင့် "အ-ဗလ" စိတ်မည်၏။ ကျန် ၁၀၅-ပါးသည် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဗိုလ်ရသောကြောင့် "သဗလ" စိတ်မည်၏။ ထိုတွင် မနောဒ္ဒါရာ-ဝဇ္ဇန်း, ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်တို့၌ ဝီရိယ, သမာဓိ ဗိုလ် ၂-ပါးရသည်။ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ ဝီရိယ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပဗိုလ် ၃-ပါးရသည်။ ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ် အကုသိုလ်စိတ် ၁၁-ပါး၌ ဝီရိယ, သမာဓိ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပဗိုလ် ၄-ပါးရသည်။ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ကာမာဝစရ-သောဘဏစိတ် ၁၂-ခု၌ သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, သမာဓိ, ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပဗိုလ် ၆-ပါးရသည်။ ဉာဏ သမ္ပယုတ် ကာမာဝစရသောဘဏ စိတ် ၁၂၊ မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇၊ လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ် ၄၀၊ ဤ ၃၉-ပါးသောစိတ်တို့၌ သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, သမာဓိ, ပညာ, ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပဗိုလ် ၇-ပါးရသည်။ (အဘိ၊ ဝတ္ထာရ၊ နှာ။၃၉။) ဝီရိယ သမာဓိ ၂-ပါးသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတဗိုလ်မည်၏။ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပ ၂-ပါးသည် အကုသိုလ်ဗိုလ်မည်၏၊ သဒ္ဓါ သတိ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ ပညာ ဤ ၅-ပါးသည် ကုသိုလ်အဗျာကတဗိုလ်မည်၏။ (ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၄၇။)

သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာဟူသော ဗိုလ် ၅-ပါးအနက် ပညာဗိုလ်သည် အမြတ်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း ကူဋသုတ် (အံ၊ ၂။၉) ပုနကူဋသုတ် (အံ၊ ၂။၁၀) တို့၌ ဟောတော်မူထား သော်လည်း ဒဋ္ဌဗ္ဗသုတ် (အံ၊ ၂။၁၀)၌မူကား ယင်း ဗိုလ် ၅-ပါးသည် သူ့နေရာနှင့်သူ ဦးဆောင်ကြကြောင်း ဟောတော်မူသည်။ မှန်၏၊ သောတာပတ္တိယင်္ဂအရာ၌ ဆုံးဖြတ်

ဗလကရဏ (န) [ဗလ+ကရဏ] အားကိုပြုခြင်း၊ အားရှိအောင်ပြုခြင်း။ စတုဟပဉ္စာဟံ တေလံ ပါယေတိ ဗလကရဏာယ သိနေဟနာယ။ မိလိန္ဒ။၂၂၃။

ဗလကရဏီယ (တိ) [ဗလ+ကရဏီယ] အင်အားဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော၊ အားသွန်ခွန်စိုက်ပြုလုပ်အပ်သော။ ယေ ကေစိမေ ဗလကရဏီယာ ကမ္မန္တာ ကရီယန္တိ။ မ၊၁။၂၉၂။ (–သံ၊၃။ ၄၂။ ပဋိသံ။၃၉၅။) ဗလကရဏီယာတိ ဗာဟုဗလေန ကတ္တဗ္ဗာ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကာ ကမ္မန္တာ။ မ၊၆၊ ၂။၁၇၇။ (–သံ၊၆၊၃။၁၇၁။ ပဋိသံ၊၆၊ ၂။၃၀၆။)

ဗလကရဏီယဝဂ္ဂ (ပု) [ဗလကရဏီယ+ဝဂ္ဂ] ဗလကရဏီယဝဂ်။ (ယင်း ဝဂ်သည် မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၌ (၁) ၁-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်။ သံ၊၃။၄၂–၅၀။ (၂) ၂-သံယုတ်၊ ၁၁-ဝဂ်။ သံ၊၃။၁၁၉။ (၃) ၃-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်။ သံ၊၃။ ၁၆၇။ (၄) ၅-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်။ သံ၊၃။၂၁၅-၆-ဟူ၍ ၄-ဝဂ်-ရှိသည်။) ဗလကရဏီယဝဂ္ဂေ ဗလကရဏီယာတိ ဥဂ္ဃဗလဗာဟုဗလေန ကတ္တဗ္ဗာ ဓာဝနလဿနတာပနဝဟနာဒယော ကမ္မန္တာ။ သံ၊၆၊၃။၁၇၁။

ဗလကာယ (ပု) [ဗလ+ကာယ] စစ်သည်အပေါင်း၊ ဗိုလ်ပါအပေါင်း၊ စစ်သည်ဗိုလ်ပါ။ ဗလကာယဿ ရက္ခာယ၊ သေနာပစ္စံ ဌပေတိ သော။ အပ၊၁။၄၇။ (–ဝိ၊၄။၃၀၂။ ဒီ၊၃။ ၅၀။ မ၊၂။၃၄၉။) ဗလကာယဿ ရက္ခာယာတိ ဟတ္ထိအဿရထပတ္တိသင်္ခါတဿ ဗလကာယဿ သေနာသမူဟဿ အာရက္ခဏတ္ထာယ။ အပ၊၆၊၁။၃၂၀။

ဗလကာယပရိဝုတ (တိ) [ဗလကာယ+ပရိဝုတ] ဗိုလ်ပါအပေါင်း ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ဗလကာယပရိဝုတော သာယန္ဟသမယေ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္ဆာ။ ဓမ္မ၊၆၊ ၂။၅၀။ (–ဇာ၊၆၊၃။ ၃၀၄။ ဇာ၊၆၊၅။၂၆။)

ဗလကထာ (ထီ) [ဗလ+ကထာ] (၁) အား–ခွန်အား–နှင့် စပ်သောစကား။ (၂) (သင်္ခါစသော) ဗိုလ်နှင့်စပ်သောစကား။ ဗလကထံ ....ကထေတိ။ မဟာနိ။၁၆၉။ (–အဘိ၊၆၊၃။ ၁၆၇။) (ဗိုလ်နှင့်စပ်သောစကား၊ အားနှင့်စပ်သောစကား‌တို့၏ အကျယ်ကို ပဋိသံ။ ၃၅၀-၈။ အဘိ၊က။၁၇၄-၇-တို့၌ကြည့်။)

လွတ်မြောက်ဖို့အတွက် ဗိုလ် ၄-ပါးလမ်းစဉ် ထက်ကောင်းသော ဝါဒမရှိတော့ပြီ။ (အံ၊၆၊ ၃။၂၆၁။) "ဗလ" သဒ္ဒါကို ဗိုလ်ဟုလည်း၊ အားဟုလည်း မြန်မာပြန်ဆိုနိုင်ရာ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော် (၃၅၀-၈) ဗလကထာ၌ ဗိုလ်နှင့်အား နှစ်မျိုးရောနှောလျှက် "ဗလ-၆၈"ပါးဟု ပြဆိုထားသည်။ အဓိပ္ပါယ်ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် မြန်မာပြန် (၄၁၄-၄၂၂) ၌ ကြည့်ပါ။)

သဒ္ဓါဗလံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ။၁၇။ (–ထေရ။၃၅၇။ ပဋိသံ။၃၄၉။ နေတ္တိ။၈၃။) အကမ္မိယဋ္ဌေန ပန ဗလန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧဝမေတေသု အဿဒ္ဓိယေ န ကမ္မတိတိ ဗလံ။ အဘိ၊၆၊ ၁။ ၁၆၇။ (–ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၄၇၁။ ပဋိသံ၊၆၊ ၂။၂၂၄။ နေတ္တိ၊၆။၁၆၉။)

(၄) အနိုင်အထက် ပြုခြင်း၊ အနိုင်ကျင့်ခြင်း။ နိပ္ပီဠနယန္တော ဗလသာ၊ အန္တေပုရံ ပဝေသယိ။ စရိယာ။၄၀၁။ (–ဇာ၊၁။၂၀၇။ ဝိ၊၆၊ ၁။၃၃၀။) ဗလသာ ဗလက္ကာရေန။ စရိယာ၊ ၆။၁၃၃။ (–ဇာ၊၆၊၄။ ၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၆၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၉။)

(၅) ထူထဲကျယ်ပြန့်ခြင်း။ ဗလက်ပါဒ-ကြည့်။

ဗလ၂ (တိ) [ဗလ+ဏ] အား–စွမ်းအား–ခွန်အား–ရှိသော။ ဗလံ စန္ဒော ဗလံ သုရိယော-(ဇာ၊၁။၁၉၃)တိ မဟန္တကာရဝိဓမနေ အညံ ဗလံ နာမ နတ္ထိ။ စန္ဒိမသူရိယာဝေတ္ထ ဗလ-ဝန္တော‌တိ အတ္ထော။ ဇာ၊၆၊၃။၄၉၂။(ဂါထာ၌ ဗလ-ကား လိင်္ဂဝိပလ္လာသ။)

ဗလကာယသဒ္ဒ (ပု) [ဗလကာယ+သဒ္ဒ] ဗိုလ်ပါအပေါင်း၏အသံ။ မဟန္တော ဗလကာယသဒ္ဒေါ။ ဇာ၊၁၉၊၄၂၁၀။

ဗလကာယာဓိဋ္ဌာန (တိ)[ဗလကာယ+အဓိဋ္ဌာန] ဗိုလ်ပါအပေါင်းလျှင် တည်ရာရှိသော၊ သူ။ ဗလာဓိဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဗလကိစ္စ (န) [ဗလ+ကိစ္စ] ဒသဗလဉာဏ်၏ ကိစ္စ။ နာ သဗ္ဗံ ဗလကိစ္စံ ကာတုံ သက္ကောတိ။ မ၊၆၊၂၅။ အံ၊၆၊၃၊၁၁၀။ မူလ၆၊၂၊၂၁၅။

ဗလကုသလ (တိ) [ဗလ+ကုသလ] ဗိုလ်၌လိမ္မာသော၊ သူ။ ဣန္ဒြိယကုသလော ဗလကုသလော ဗောဇ္ဈင်္ဂကုသလော။ မဟာနိ။၅၂၊၈၁၊၂၅၃။ စူဠနိ။၁၁၃။ ခန္ဓကုသလ-လည်း ကြည့်။

ဗလကောဋ္ဌက (ပု၊ န) [ဗလ+ကောဋ္ဌက] ဗိုလ်ပါအစု။ ပဌမံ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတ္ထ။ ဇာ၊၆၊ ၁။၁၉၄။ (–၁၉၅၊၃၈၀။)

ဗလကောဋ္ဌကဘိန္နန (န)[ဗလကောဋ္ဌက+ဘိန္နန] ဗိုလ်ပါအစုကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ သင်္ဂါမေ ဗလကောဋ္ဌကဘိန္နနံ တံ တံ ကိစ္စံ ဝဟန္တီ နိတ္ထရန္တီ။ ဇာ၊၆၊၃။၃၆၅။

ဗလက္ကာရ (ပု) [ဗလ+ကာရ။ ဗလိနော, ဗလေန ဝါ ကရဏံ ဗလက္ကာရော။ ဓာန်၊၆။၃၉၉-၄၀၀။] အနိုင်အထက်ပြုခြင်း၊ အနိုင်ကျင့်ခြင်း။ နာ တံ ကောစိ ဗလက္ကာရေန တတော နိဝတ္တေတိ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၉၃-၄။ (–ဝိ၊၆၊၁။ ၁၈၈။ မ၊၆၊၃။၂၄၈။) ဗလဿ ဗလေန ဝါ အတ္တနာ ဂ္ဟဏံတဿ ကရဏံ ဗလက္ကာရော။ သီ၊၆၊၊သစ်၊၂။၁၃၂။

ဗလက္ခန္ဓ (ပု) [ဗလ+ခန္ဓ] ဗိုလ်ပါအစု။ နာ အပ္ပမတ္တကံ ဗလံ ဗလက္ခန္ဓော။ အဘိ၊၆၊၂။၂။

ဗလက္ခယ (ပု) [ဗလ+ခယ] အား၊အင်ကုန်ခန်းခြင်း။ ဣန္ဒြိယဝေကလ္လတံ ဗလက္ခယံ ဝလိတ္တစပလိတာဒိဉ္စ ပါပုဏာတိ။ နေတ္တိ၊၆။၁၃၀။

ဗလဂဏနဋ္ဌာန (န) [ဗလဂဏန+ဋ္ဌာန] စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို ရေတွက်ရာအရပ်။ ဗလဂ္ဂ (၃) ကြည့်။

ဗလဂုမ္ဗ (န) [ဗလ+ဂုမ္ဗ] စစ်သည်ဗိုလ်ပါအစု။ ဂုမ္ဗ (၃) ကြည့်။

ဗလဂ္ဂ (န) [ဗလ+အဂ္ဂ။ ကခ်ါ၊ ယော၊မဟာဋီ၊၄။ ၁၃၉-၄၀။] (၁) စစ်သည်ဗိုလ်ပါ။ (၂) စစ်သည်ဗိုလ်ပါအစု။ (၃) စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို ရေတွက်ရာအရပ်။ (၁) ဗလဂ္ဂါနီ (ဇာ၊၂။ ၂၀၂) တိ ဗလာနေဝ။ ဇာ၊၆၊၃။၁၇၅။ (၂) တသ္မာ မယာ ပါရမိယော၁ဝ ဗလဂ္ဂံ ကတ္တာ။ အပ၊၆၊၁။၀၆။ (–နေတ္တိ၊၆။၁၀၁။) (၃) ဗလဂ္ဂံ ဝါ သေနာဗျူဟံ ဝါ အနီကဒဿနံ ဝါ ဂစ္ဆေယျ။ ဝိ၊၂။၁၄၃။ (–ဒီ၊၁။၆၊၆၁။ မဟာနိ။၂၀၅။ စူဠနိ။၂၀၅။) ဗလဿ အင်္ဂဇာနန်တိ ဇောတိ ဗလဂ္ဂံ၊ ဗလဂဏနဋ္ဌာနန်တိ အတ္ထော။ ဝိ၊၆၊၃။၁၂၆။ ကခ်ါ။၂၃၇။ (–ဒီ၊၆၊၁။၀၂။ မဟာနိ၊၆။၃၄၅။) ဗလဿ အင်္ဂဇာနန်တိ "ဇတ္တကာ ဟတ္ထီ ဇတ္တကာ အဿာ ဇတ္တကာ ရထာ ဇတ္တကာ ပတ္တီ" တိ ဗလဿ ကောဋ္ဌာသံ ဇာနန်တိ။ "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝိဟာရဂ္ဂေနာ" တိအာဒီသု ဝိယ ကောဋ္ဌာသတ္ထော ဟေတ္ထ အဂ္ဂသဒ္ဒေါ။ တေနာဟ ဗလဂဏနဋ္ဌာနန်တိ အတ္ထောတိ။ ကခ်ါ၊၆၊သစ်။ ၄၀၁။ (–သီ၊၆၊သစ်၊၁။၃၆၀။)

ဗလဂ္ဂဗောဓ (ပု) [ဗလဂ္ဂ+ဗောဓ] စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို–သိစေခြင်း–အသိပေးခြင်း၊ တပ်လှန့်ခြင်း။ ပဋိဗာဟကရဏံ အပဒိသိတ္တာ ဗလဂ္ဂဗောဓဝသေန ဝါ သိယာ။ နေတ္တိ၊၆။ ၁၃၄။

ဗလဂ္ဂဟဏ (န) [ဗလ+ဂဟဏ] အား၊ကို–ယူခြင်း–ဖြစ်စေခြင်း၊ အား၊မွေးခြင်း။ ဗလဂ္ဂဟဏံ နာမ ကာယဗလဿ ဥပ္ပါဒနမေဝ။ သာရတ္ထ၊၂။၅။ မ၊၆၊၃။၁၄၁။

ဗလဃာတီ (တိ) [ဗလ+ဃာတီ] အားအစွမ်းကို ဖျက်ဆီးတတ်သော (သီလ)။ ဂုဏ်ာန်မူလဘူတဿ၊ ဒေါသာန် ဗလဃာတိနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၎။၁၄၇။

ဗလက် (တိ) [ဗလ (ဗဟလ)+ဂမု+ဂ္ဂိ] ထူထဲကျယ်ပြန့်စွာဖြစ်သော၊ ထူထဲကျယ်ပြန့်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗလက်ပါဒ (တိ) [ဗလက်+ပါဒ] ထူထဲကျယ်ပြန့်သော ခြေရှိသော၊ သူ။ (အနံ်အလျား ခြားနား မသိသာအောင် ကြီးစွာသော ခြေဘဝါးရှိ၏။ ဇာတ်ဝတ္ထု။) ဗလက်ပါဒေါ (ဇာ၊၂။ ၃၅၁) တိ ပတ္ထဋ္ဌပါဒေါ (ဇာ၊၎။၃၂၀) တိ ပတ္ထရိတပါဒေါ။ လ္ဟမိနာ ဗလက်ပါဒေါတိ ဇတ္ထ ဗလံ ဗဟလံ ဂစ္ဆတီတိ ဗလဂေါ်။ ဗလသဒ္ဒေါ ဗဟလပရိယာယော၊ ဟကာရလောပေါ ဝါ၊ ဗလဂေါ်ပါဒေါ ယဿာတိ ဗလက်ပါဒေါ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊နဲ၊ကျော။ (ပါဋိ၊ ဋ္ဌ-တို့၌ ဗလက်ပါဒ-ဟုရှိသည်၊ ဂ-ကို က-ပြု။)

ဗလဇ (ပု) [ဗလ+အလ။ ဗလ သံဝရဏော အလော၊ လဿ ဇော၊ ဗလဇော။ ဓာန်၊ဋီ။ ဖိ၇၁။ ဗလ+ဇန+ကို။ ထောမ။] ငါးပတ်။ ဗလဇံ မဥ္ဇရောဟိတံ။ ဇာ၊၁။ ၂၁၉။ (–အပ၊ ၁။၁၆၊၄၀၅။ ဇာ၊၂။ ၂၀၃။) ဗလဇန္တိ ဗလဇ-မစ္ဆံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။

ဗလဇမစ္ဆ (ပု) [ဗလဇ+မစ္ဆ] ငါးပတ်။ ဗလဇ-ကြည့်။

ဗလဇဝနသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဗလဇဝန+သမ္ပတ္တိ] အင်အားအဟုန်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ တဿ မေ တာ ဗလဇဝနသမ္ပတ္တိယော အန္တရဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၆၅။

ဗလဇဝသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဗလဇဝ+သမ္ပတ္တိ] အင်အားအဟုန်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ တဿ မေ တာ ဗလဇဝသမ္ပတ္တိယော အန္တရဟိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၉။

ဗလဉာဏ (န) [ဗလ+ဉာဏ] ဒသဗလဉာဏ်။ အဓိမုတ္တိဉာဏန္တိ စ သတ္တာနံ နာနာဓိမုတ္တိက-တာရမ္မဏံ သဗ္ဗညုတဉာဏံ ဗလဉာဏဉ္စ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၁၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၄။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၈။)

ဗလဋ္ဌ[1] (ပု) [ဗလ+အတ္ထ] ဗိုလ်၏အဖြစ်။ ပရိ-ပုဏ္ဏေန ဗလဋ္ဌေနေတံ ဒုဃံ ဗလံ နာမ နဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၉။)

ဗလဋ္ဌ[2] (တိ) [ဗလ+ဋ္ဌာ+အ] စစ်သည်ဗိုလ်ပါ ဒြ – တည်သော – အကျုံးဝင်သော၊ သူ။ သေနာပရိယာပန္နတာယ ဗလေ တိဋ္ဌန္တီတိ ဗလဋ္ဌာ။ ဟတ္ထာရောဟာဒယော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၅၆။

ဗလတာ (ထီ) [ဗလ+တာ] (၁) အား၊ စွမ်းအား၊ ခွန်အား၊ အစွမ်းသတ္တိ။ (၂) အားရှိသောသူ၏အဖြစ်။ (၁) ဗလတာယ သမန္နာ-ဂတော (မ၊၁။၄၀၀) တိ ဗလေန သမန္နာ-ဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၀။ ဗလံ ဇေ ဗလတာတိ အာဟ "ဗလေန သမန္နာဂတော"တိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၀။ (၂) ဗလတ (အံ၊၂။၃၇၃) နှင့် ဗလ-ဘာဝံ ထာမဘာဝံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။

ဗလတိ (ကြိ) [ဗလ+အ+တိ] အသက်–မွေး–ရှင်–တတ်၏။ ဗလတိတိ ဗာလော၊အဿာ-သိတပဿာသိတ၊မတ္တော်န ဇီဝတိ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၇၂၁။ ဗလန္တိ—ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။

ဗလတ္ထ (ပု) [ဗလ+အတ္ထ။ ဗလ+ဋ္ဌာ+အ] (၁) ဗလသဒ္ဒါ၏အနက်။ (၂) စစ်သည်ဗိုလ်ပါ။ (တိ) (၃) အင်အားဖြင့်–အင်အားကို–အလိုရှိသော၊ အင်အားသုံးလိုသော၊သူ။ (၄) အားဥဿာဟသည်သော၊ သူ။ (၁) ထာမတ္ထော ဗလတ္ထော။ ပေဋကော။ ၂၄၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။) (၂) ဘဋ္ဌေ ဇေဝ ဗလတ္ထေ စ၊ အရိ် နိဂ္ဂါဟယိ တဒါ။ အပ၊၁။၄၁၅။ (–

မိလိန္ဒ။၃၀၁။) (တိ) (၃) (၄) ပဗ္ဘာဇနာယ ဝါ ဗလမို့ ဗလတ္ထော ဣတိပိ။ အံ၊၁။၂၀၂။ ဣတိဝုတ်၊၌။၂၆၂။ ဗလတ္ထော ဣတိပိတိ ဗလေန မေ အတ္ထော ဣတိပိ၊ ဗလေ ဝါ ဌိတောမှိတိပိ ဝဒတိ။ အံ၊၌၊၂။၁၉၂။

ဗလဒ (တိ) [ဗလ+ဒါ+အ] အင်အားကို ပေးလှူသော၊ သူ။ အန္နဒေါ ဗလဒေါ ဟောတိ။ သံ၊၁။၂၉။ (–အံ၊၂။၃၆။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ သံ၊၌၊၁။၇၀။)

ဗလဒသက (နာ) [ဗလ+ဒသက] အင်အား–ရှိသော–ကောင်းသော–ပြည့်သော–ဆယ်စုနှစ်၊ ဗလဒသကအရွယ် (၃၁-မှ-၄၀-ထိ အရွယ်)။ ဝဏ္ဏဒသကံ ဗလဒသကံ ပညာ-ဒသကံ....တတော ပရာနိ ဒသ ဗလဒသကံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၄။ (–ဇာ၊၌၊၄။၃၉၇။)

ဗလဒဿန (နာ) [ဗလ+ဒဿန] (၁) အစွမ်းသတ္တိကိုပြခြင်း။ (၂) စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို ကြည့်ရှုခြင်း။ (၁) ပေသာရင်္ဂဉ္ဇာဏာဿ ဗလ-ဒဿနတ္ထံ။ မ၊၌၊၁။၃၃၉။ မ၊၌၊၂။၂၀။ (–အဘိ၊၌၊၂။၄၄၂။) (၂) ဗလဒဿနံ ဝါ နာ-ဠကဒဿနံ ဝါ နတ္ထိ။ မ၊၌၊၄။၂၀၁။

ဗလဒဿနာပဒေသ (ပု) [ဗလဒဿန+အပ-ဒေသ] ဗလံ ဒဿေတိ-ဟု ညွှန်းပြခြင်း။ ကမ္မ-ဋ္ဌာနိကဿ ဗလဒဿနာပဒေသေန ကမ္မဋ္ဌာ-နဿ အာနုဘာဝံ ဒဿေတိ။ မ၊၌၊၂။၁၆၉။

ဗလဒါန (နာ) [ဗလ+ဒါန] (၁) အင်အားကို ပေးလှူခြင်း၊ အားအလှူ။ (၂) အားပေး ခြင်း၊ ကူညီတောက်ပံ့ခြင်း။ (၁) ဝဏ္ဏဒါန-ဗလဒါနာဒိဘေဒါ ဒါနဿ အာနိသံသသည်-တာ ဒီဋ္ဌမင်္ဂလာ။ ဒီ၊၌၊၂။၁၇၂။ (၂) စိတ္တဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမဘာဝသာဓနေ အညမညံ ဗလဒါန-ဝသေန သုတ္တာနုရက္ခဏံ။ မူလဋီ၊၁။၆၈။

ဗလဒါယက (တိ) [ဗလ+ဒါယက] အားပေး သော၊ ကူညီထောက်ပံ့သော။ ဇေတသံ ဗလ-ဒါယကေဟိ စျာနင်္ဂါဒီဟိ အပရိဟီနန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၁၈။

ဗလဒီပန (နာ) [ဗလ+ဒီပန] ဗိုလ်ကိုပြခြင်း၊ သဒ္ဓါစသော ဗိုလ်နှင့် ပြည့်စုံမှုကို ပြခြင်း။ အရိယသာဝကဿ စ ဗလဒီပနတ္ထမေတံ ဝုတ္တံ။ မ၊၌၊၄။၇၅။ အံ၊၌၊၁။၃၅၃။ အဘိ၊၌၊၂။ ၄၀၆။ ဗလဒီပနတ္ထန္တိ သဒ္ဓါဒိဗလသမန္နာဂမ-ဒီပနတ္ထံ။ မ၊၌၊၃။၂၉၃။ အံ၊၌၊၁။၂၁၂။

ဗလဒေဝ (ပု) [ဗလ+ဒေဝ] ဗလဒေဝမည်သူ။ ဗလဒေဝဝတ်ကာနံ ဗလဒေဝါ ဒေဝတာ။ စူဠနိ။၄၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၂၆။ ဇာ၊၌၊၄။ ၈၁။)

ဗလဒေဝဝတ (ပု၊ နာ) [ဗလဒေဝ+ဝတ] ဗလ ဒေဝ၏အကျင့်။ ဝါသုဒေဝဝတံ ဝါ ဗလဒေဝ-ဝတံ ဝါ ပုဏ္ဏဘဒ္ဒဝတံ ဝါ။ မဟာနိ။၇၁၊၂၄၀။

ဗလဒေဝဝတိက (တိ) [ဗလဒေဝဝတ+ဣက] ဗလဒေဝ၏ အကျင့်ရှိသော၊ ဗလဒေဝ၏ အကျင့်ကိုကျင့်သော၊ သူ။ ဗလဒေဝ-ကြည့်။

ဗလဒ္ဓယ (နာ) [ဗလ+ဒ္ဓယ] ဗိုလ်နှစ်ခုတို့၏ အပေါင်း၊ ဗိုလ်နှစ်ခု။ (သမထဗိုလ်, ဝိပ-ဿနာဗိုလ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၅။) နဟိ ဗလ-ဒ္ဓယဉာဏသမာဓိစရိယာနံ ဝသိဘာဝပါဒန-စိတ္တေဟိ ဝိနာ....ဟောတိ။ မ၊၌၊၂။၂၀၄။

ဗလဓန (နာ) [ဗလ+ဓန] ဗိုလ်ဟူသောဥစ္စာ။ ဣန္ဒြိယဓနံ ဗလဓနံ ဗောဇ္ဈင်္ဂဓနံ။ စူဠနိ။ ၁၃၂၊၁၇၂။

ဗလဓာတု (ထီ) [ဗလ+ဓာတု] ဗလဓာတ်။ ကတရာ ပနေသာ ဓာတု၊ နေက္ခမ္မဓာတု ဗလဓာတု။ ပေဋကော။၁၉၁။

ဗလဓိရ (တိ) [ဗလ+ဓိရ] ဗိုလ်၌လိမ္မာသော၊ သူ။ ဣန္ဒြိယဓိရာ ဗလဓိရာ ဗောဇ္ဈင်္ဂဓိရာ။ မဟာနိ။၃၄။

ဗလနာယက (ပု) [ဗလ+နာယက] ဗိုလ်ပါ၏ အကြီးအမှူး၊ ဗိုလ်မှူး။ သယံ ဗလနာယကော ဟုတ္ထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။

ဗလနိက္ကမန (န) [ဗလ+နိက္ကမန] ကိုယ်စွမ်းအား, ဝီရိယစွမ်းအား။ ဗလနိက္ကမနေန စာ (ဇာ၊၁။ ၁၂၇) တိ ကာယဗလေန စေဝ ဝီရိယဗလေန စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။

ဗလနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဗလ+နိဒ္ဒေသ] ဗိုလ်ကိုအကျယ်ညွှန်းပြရာအခန်း။ သဗ္ဗေသဒ္ဓီ ဣမသ္မိံ ဗလနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တာနံ သဗ္ဗေသံ ကမ္မာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။

ဗလနိပ္ဖတ္တိဂတ (တိ) [ဗလနိပ္ဖတ္တိ+ဂတ] အား တိုး၌ ပြီးပြည့်စုံခြင်းသို့ရောက်သော၊ အား (ဆယ်ပါး) နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဗလနိပ္ဖတ္တိဂတော (နေတ္တိ။၄၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၉) တိအာဒီသု ဒသသု တထာဂတဗလေသု နိပ္ဖတ္တိပါရိပူရိံ ဂတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၇၇။

ဗလနိဿိတ (တိ) [ဗလ+နိဿိတ] (အမျက်ဒေါသ) အစွမ်းဥမ္မိသော၊ သူ။ ဗလမ္မိဝ အပဿိတောတိ ဗလနိဿိတော ဝိယ ဟုတ္ထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅။

ဗလန္တီ (ကြို) [ဗလ+အ+အန္တိ] အသက်–မွေး–ရှင်–တတ်ကုန်၏။ ဗလတိ-ကြည့်။

ဗလပစ္စယ (ပု) [ဗလ+ပစ္စယ] စွမ်းအား (ဗလရုပ်)၏ အကြောင်း။ တံ ဗလပစ္စယံ သန္ဓာယာဟ "ဗလံ နာမ ဝါယောဓာတူ" တိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၈။

ဗလပညတ္တိ (ထီ) [ဗလ+ပညတ္တိ] (ကိလေသာတို့၏) အစွမ်းကို သိစေသောပညတ်၊ ဗလပညတ်။ ဥပဓိပန္ဓနော ဗာလော ဟိ ပညတ္တိ၊ ကိလေသာနံ ပန္ဓနဗလမူဟနဗလာနံ ပညာပနတော ဗလပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၅။

ဗလပ(ပ္ပ)တ္တ (တိ) [ဗလ+ပတ္တ] အားသို့ရောက်သော၊ အားနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ကလ္လသရီရံ ဗလပတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ တထာဂတော ဗလပ္ပတ္တော၊ သမ္မာဒ္ဓေါ ပရိနိဗ္ဗုတော။ ဒီ၊၂။ ၁၂၉။ သံ၊၁။၁၆၀။ (–ပဋိသံ။၁၇၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၈။) ဗလပ္ပတ္တောတိ ဒသဝိဓညာဏဗလံ ပတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၉။)

ဗလပဒ (န) [ဗလ+ပဒ] ဗလဗုဒ်။ ဥဘယပဒဝသေနာတိ သဒ္ဓါပဒံ ဗလပဒန္တိ ဧဝမာဒိပဒဒ္ဒယဝသေန။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၉၀။

ဗလပရိက္ခယ (ပု) [ဗလ+ပရိက္ခယ] အင်အားကုန်ခန်းခြင်း။ ဣန္ဒြိယဝေကလ္လတံ ဗလပရိက္ခယံ ဝလိပလိတာဒိဘာဝဉ္စ ပါပုဏာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၅။

ဗလပုစ္ဆာ (ထီ) [ဗလ+ပုစ္ဆာ] ဗိုလ်ကိုမေးခြင်း။ ဣန္ဒြိယပုစ္ဆာ ဗလပုစ္ဆာ ဗောဇ္ဈင်္ဂပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။၂၆၄။ စူဠနိ။၅၁။

ဗလပွကာသန (န) [ဗလ+ပကာသန] စွမ်းအား – အင်အား – ကိုပြခြင်း။ ဝေဘဿိယာတိ ဗလဝဘဿဘာဝေန အတ္တနော ဗလပွကာသနေန၊ သမုတ္တြာသနေနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ (–ကခ်ဴ။၃၀၄။)

ဗလပ္ပတ္တကာလ (ပု) [ဗလပ္ပတ္တ+ကာလ] အားသို့ရောက်သောအခါ၊ အားပြည့်သောအခါ။ တဿ ဗလပ္ပတ္တကာလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၄။

ဗလပ္ပတ္တပဗ္ဗဇ္ဇာ (ပု) [ဗလပ္ပတ္တ+ပဗ္ဗဇ္ဇာ] အင်အားသို့ရောက်သော (တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိဟူသော) ပဗ္ဗဇ္ဇာတရား၊ အင်အားနှင့်ပြည့်စုံသော သံသရာနယ်ချဲ့တရား။ ဗလပ္ပတ္တပဗ္ဗဇ္ဇဝသေနေဝါယမတ္ထဝဏ္ဏနာ ကတာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၅။

ဗလပ္ပတ္တဘာဝနာမယညာဏ (န) [ဗလပ္ပတ္တ+ဘာဝနာမယ+ညာဏ] အားသို့ရောက်သော ဘာဝနာဖြင့် ပြီးသောညာဏ်၊ အားကောင်းသော ဘာဝနာညာဏ်။ သမထေ သခ်ါရုပေက္ခာ

နာမ အပွနာဝီထိယာ အာသန္နပုဗ္ဗဘာဂေ ဗလပွတ္တဘာဝနာမယဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၁၊၁၁။ ၂၅၁။

ဗလပွတ္တသမာဓိ (ပု) [ဗလပွတ္တ + သမာဓိ] အားသို့ ရောက်သော – အားကောင်းသော – သမာဓိ။ ဗလပွတ္တသမာဓိတော အညံ သာမညသဒ္ဒေန ဗျာပေတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၃၊၉။

ဗလပွတ္တသမာဓိဝမ္မ (ပု) [ဗလပွတ္တသမာဓိ + ဝမ္မ] အားကောင်းသော သမာဓိတရား။ တဿေဝ ဓမ္မဿာတိ ဗလပွတ္တသမာဓိဓမ္မဿ။ အနုဋီ၊ ၃၊၉။

ဗလပွတ္တာဝတ္ထ (တိ) [ဗလပွတ္တ + အဝတ္ထ] အား သို့ရောက်သော – အားကောင်းသော – အခိုက်အတန့်ရှိသော။ အာသေဝနာယ ဗလပွတ္တာဝတ္ထတ္တာ သဗ္ဗသခ်ါရေသု နိဗ္ဗိန္ဒန-သမတ္ထာ ဟုတ္ဝာ တိက္ခာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၊၂။ ၂၄၃။

ဗလပွတ္တိ (ထီ) [ဗလ + ပတ္တိ] အားသို့ရောက် ခြင်း၊ အားကောင်းခြင်း။ ကာ တေသံ ဗလပွတ္တိ၊ ကော ဝသီဘာဝေါ။ အဘိ၊၁၊၃။ ၂၅၀။ (– ဥဒါန၊၁၁။ ၁၇၆။ စရိယာ၊၁၁။ ၃၁၁။)

ဗလပွဒါန (န) [ဗလ + ပဒါန] အားပေးခြင်း၊ ကူညီထောက်ပံ့ခြင်း။ ပုရိမဝစနဿ ကာရဏံ ဒဿေတ္ဝာ ပစ္ဆိမဝစနေန ဗလပွဒါနံ။ ဝိ၊၁၁၊ ၄။၃၉။ အနုဗလပွဒါန-လည်း ကြည့်။

ဗလဗန္ဓန (တိ) [ဗလ + ဗန္ဓန] ခွန်အားကို – ဖွဲ့တတ် – တိုးပွါးစေတတ်သော။ တမေဂ တရုဏံ တောယံ၊ ပိတ္တဃံ ဗလဗန္ဓနံ။ ဝဇိရ။ ဂဂ။

ဗလဘာဝနာ (တီ) [ဗလ + ဘာဝနာ] ဗိုလ်ကို – ဖြစ်စေခြင်း – ပွါးခြင်း။ သာ မေ ဘဝိဿတိ ဣန္ဒြိယဘာဝနာ ဗလဘာဝနာ ဗောဇ္ဈင်္ဂ-ဘာဝနာ။ ဝိ၊၃။၄၀၈။ ပဋိသံ၊၁၊၂။၇၅။

ဗလဘေရီ (ထီ) [ဗလ + ဘေရီ] စစ်နှိုးစည်၊ စစ် တိုက်ရန် စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို နိုးကြားစေသော စည်။ ရာဇာ သုတ္ဝာ ဝ ဗလဘေရိံ စရာ-ပေတ္ဝာ နိက္ခမိ။ ဒီ၊၁၊၂။ ၁၁၃။ အံ၊၃၊၃။ ၁၆၃။ ဗလဘေရိန္တိ ယုဒ္ဓါယ ဗလကာယဿ ဥဋ္ဌာနဘေရိံ ။ ဒီ၊၃၊၂။ ၁၂၅။

ဗလမဏ္ဍ (န) [ဗလ + မဏ္ဍ] စစ်သည်ဗိုလ်ပါတို့၏ အလယ်၊ ဗိုလ်ပုံအလယ်။ ဗလမဏ္ဍေပိ နာ-ဋ္ဌကမဏ္ဍေပိ....ဂုဏံ ကထေတိ။ မ၊၁၊၃။ ၂၁၀။

ဗလမဏ္ဍလ (န) [ဗလ + မဏ္ဍလ] ဗိုလ်ပါအဝန်း အဝိုင်း။ ဗလမဏ္ဍလံ ဘိဇ္ဇိတ္ဝာ။ ဇာ၊၄၊၄။ ၂၆၈။

ဗလမတ္တ (ထီ၊ န) [ဗလ + မတ္တ] (၁) အား၊ ခွန်အား။ (၂) အနည်းငယ်သောခွန်အား။ (၃) စစ်သည်အနည်းငယ်၊ အနည်းငယ်သော စစ်သည်။ (၁)(၂) သိယာ စဿ ကာယေ ဗလမတ္တာ။ ဒီ၊၁။၆၈၊၁၉၄။ မ၊၁။၃၄၃။ (– သံ၊ ၂။၉၈။ အဘိ၊၁၊ ၂။၄၂၈။) (၁) ဗလမတ္တာတိ ဗလမေဝ၊ ဗလဋ္ဌဿ ကာယေ နဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊၁၊၁။၁၉၀။ မ၊ ၁၊ ၂။ ၂၁၈။ မတ္တာသဒ္ဒေါ အနတ္ထကောတိ ဝုတ္တံ “ဗလမတ္တာတိ ဗလမေဝါ”တိ။ သီ၊၌၊ သစ်၊၂။၁၂၈။ (၂) အပွမတ္တကံ ဝါ ဗလံ ဗလမတ္တာ။ သီ၊၌၊သစ်၊၂။၁၂၈။ ဒီ၊၌၊၁။ ၂၅၉။ (– မ၊၌၊၂။ ၂၃၄။) (၃) သက္ကာ စ တာဝတကေနေဝ ဗလမတ္တေန အဘိဝိဇိနိတုံ။ မ၊၂။ ၂၅၉။

ဗလမဒ (ပု) [ဗလ + မဒ] ခွန်အားကိုမှီ၍ဖြစ် သော မာန်ယစ်ခြင်း၊ အားမာန်ယစ်ခြင်း။ ယော ပန မဟာဗလော ဗလမဒေန တရုဏံ ဘိက်ခွာပုံ နာဘိမုလေ သီသေန ဥစ္စာရေ-တ္ဝာ။ ဝိ၊၃၊၁။၃၁၈။

ဗလမဒနိမိတ္တ (န) [ဗလမဒ + နိမိတ္တ] အားမာန် ယစ်ခြင်းအကြောင်း။ ဗလမဒနိမိတ္တ (ဝိသုဒ္ဓိ၊

ဗလဝအကုသလကမ္မ (န) [ဗလဝ+အကုသလကမ္မ] လွန်ကဲ–အားကြီးသော – အကုသိုလ်ကံ။ ပါရဒါရိကတ္တာဒိနာ ဗလဝအကုသလကမ္မေန ဥပဟတသာမတ္ထိယံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၀၁။

ဗလဝအဇ္ဈာသယ (ပု) [ဗလဝ + အဇ္ဈာသယ] လွန်ကဲ–အားကြီး–သော အလိုဆန္ဒ။ ခီရဃာဂုံ ပါတုံ ဗလဝအဇ္ဈာသယော ဟောတိ။ ဓမ္မ၊၁၊၁။၄၀၆။

ဗလဝအတ္တာနိစ္စာဘိနိဝေသ (ပု) [ဗလဝ +အတ္တာနိစ္စ+အဘိနိဝေသ]အတ္တာနိစ္စဟု လွန်လွန်ကဲကဲ နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဒိဋ္ဌစရိတဿ ဓမ္မဗ်တ္တေသု ဗလဝအတ္တာနိစ္စာဘိနိဝေသဿ ဥပဇ္ဈနတော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၆၄။

ဗလဝအလောဘ (ပု) [ဗလဝ + အလောဘ] လွန်ကဲ–အားကြီး–သော အလောဘ၊ ခိုင်မြဲစွာဖြစ်သော မလိုခြင်မှု။ ဗလဝအလောဘေနာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉)တိ ဒဠ္ဠတရပ္ပဝတ္တိကေန အလောဘေန။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၄။

ဗလဝအာယာသ (ပု) [ဗလဝ + အာယာသ] ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်း။ သဥပါယာသန္တိ ကိလေသူပါယာသေန စေဝ သရီရခေဒေန စ ဗလဝအာယာသဝသေန သဥပါယာသံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၉၂။

ဗလဝဥပက္ကမ (ပု) [ဗလဝ+ဥပက္ကမ] ပြင်းထန်သောလှုံ့လ။ တသ္မိံ ပက္ကမတေ ဘုသန္တိ တသ္မိံ ပဂ္ဂလေ ဗလဝဥပက္ကမံ ဥပက္ကမတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ဗလဝံ ဥပက္ကမံ ဂရုကံ ဆဇ္ဇာဏာမိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၂။

ဗလဝဥပနာဟ (ပု) [ဗလဝ+ဥပနာဟ] ပြင်းထန်စွာရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ အဘိသင်္ခါတိ ဒုမ္မောစနီယော ဗလဝဥပနာဟော။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၆၄။

၁။၃၀) နွှဲ့ ဗလံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကမဒေါ ဗလမဒေါ၊ တံ နိမိတ္တံ၊ ဗလဿ ဥပ္ပါဒနတ္ထန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၇။

ဗလမဟန္တ (တိ) [ဗလ+မဟန္တ] ခွန်အားကြီးသော၊ ခွန်အားကောင်းသော၊သူ။ အဇ္ဇ ဒါနိ မယံ၀ါ တုယ္ဟံ ဝါ ဗလမဟန္တတံ အာနုဘာဝံ မဟန္တတံ ဇာနိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။

ဗလရာသိ (ပု) [ဗလ+ရာသိ] စစ်သည်ဗိုလ်ပါ–အစု – အပေါင်း။ ဣမိနာဟံ ဗလရာသိနာ ပဋိဗာဟိဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၀။ ဗလရာသိတိ ဟတ္ထိအဿာဒိဗလကာယော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆၇။

ဗလရာသိသက်ဖုန (န) [ဗလရာသိ + သက်ဖုန] စစ်သည်ဗိုလ်ပါ အပေါင်းကို စုဆောင်းခြင်း။ သင်္ဂရောတိ ဟိ မိတ္တကရဏလဒ္ဓဒါနဗလရာသိသက်ဖုနာနံ နာမံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။

ဗလရူပ (န)[ဗလ+ရူပ]ဗလရုပ်၊ဝါယောဓာတ်၏ အမူအရာ၊ ဝါယောဓာတ်ကြောင့် ဖြစ်သော ခွန်အား။ ဝါယောဓာတုယာ ဟိ ဂဟိတာယ ဗလရူပံ ဂဟိတမေဝ၊ အညံ ဗလရူပံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၀။)

ဗလဝံ (ဗျ) အလွန်အကဲ။ ဗလဝံ အာယာသော ဥပါယာသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဗလဝံ သုဋ္ဌု စာတီဝါတိသယေ ကိမုတ သ့တိ။ ဓာန်။ ၁၁၃၈။ ဗလဝသဒ္ဒါ-လည်း ကြည့်။

ဗလဝ (တိ) [ဗလ+ဝ] အားရှိ–အားကောင်း–အားကြီး–သော၊သူ။ မဟန္တံ ဗလံ အဿ အတ္ထီတိ ဗလဝေါ၊ ဗလဝါ၊ ဗလဝံ။ နိရုတ္တိ။ ၄၈၄။

ဗလဝအကုသလ (ပု) [ဗလဝ + အကုသလ] လွန်ကဲ–အားကြီးသော – အကုသိုလ်။ ပုရိသလိင်္ဂံ ဗလဝအကုသလေန အန္ဓရဓာယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၈။ ဝိ၊သင်္ဂ၊၃၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၉။

ဗလဝဥသ္မ (ပု) [ဗလဝ+ဥသ္မ] ပြင်းထန်သော အပူဇွေ။ ဥသုမန္တိ ဗလဝဥသ္မာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၄။

ဗလဝဥဿာဟ (ပု) [ဗလဝ+ဥဿာဟ] ပြင်းပြင်းထန်ထန် အားထုတ်ခြင်း၊ စိတ်အားထက်သန်ခြင်း။ ပဗ္ဗဇိတုကာမာနံ ဟိ ပဌမံ ဗလဝ-ဥဿာဟော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၇။

ဗလဝကမ္မ (န) [ဗလဝ+ကမ္မ] အားကြီး – အားကောင်း – သောက် (ကောင်းမှုကံ)။ ဗလဝကမ္မေန ဟိ နိဗ္ဗတ္တံ ပဝတ္တေ ဥပပီဠကံ အာဂန္ဆာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇-၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။ ဗလဝကမ္မေနာတိ ပုညကမ္မေန။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၃။

ဗလဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဗလဝ.ကမ္မ+နိဗ္ဗတ္တ] အားကြီးသော – အားကောင်းသော – ကံကြောင့်ဖြစ်သော။ ဗလဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တဿ ကမ္မ-ဇပဿာဒဿ ဗလဝတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။

ဗလဝကမ္မပစ္စယ (ပု) [ဗလဝ+ကမ္မပစ္စယ] အားကောင်းသော ကမ္မပစ္စည်း။ နာနာကွဏ်-ကော ဗလဝကမ္မပစ္စယော နတ္ထိပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၅။

ဗလဝကမ္မဝိပါကသမ္ဖုဋတ (တိ) [ဗလဝကမ္မ+ဝိပါက + သမ္ဖုဋတ] အားကြီးသောကံ၏ အကျိုးကြောင့်ဖြစ်သော။ ကမ္မဝိပါကဇာတိ ဗလဝကမ္မဝိပါကသမ္ဖုဋတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။ ကမ္မဝိပါကဇလည်း-ကြည့်။

ဗလဝကမ္မာနုဘာဝ (ပု) [ဗလဝကမ္မ + အာနုဘာဝ] အားကြီးသော ကံ၏အစွမ်းသတ္တိ။ တံ ဗလဝကမ္မာနုဘာဝေန သပရိသံ သေသဒေ-ဝတာ ဒဿဟိ ဌာနေဟိ အဓိဂဏှန္တံ ဒိသ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၁။)

ဗလဝကလျာဏမိတ္တူပနိဿယ [ဗလဝ+ကလျာ-ဏမိတ္တ+ဥပနိဿယ]မိတ်ဆွေကောင်းဟူသော အားကြီးသောမှီရာ။ ဗလဝကလျာဏမိတ္တူ-ပနိဿယံ လဘိတ္ဝာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

ဗလဝကာမရာဂ (ပု) [ဗလဝ + ကာမရာဂ] အားကြီးသော ကာမရာဂ။ တသ္မာ ဗလ-ဝကာမရာဂဿေဝ ကာမာသဝံ ဒဿေတုံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၄။

ဗလဝကာမရာဂဝတ္ထု (န) [ဗလဝကာမရာဂ+ဝတ္ထု] အားကြီးသော ကာမရာဂ၏ အ-ကြောင်း။ ဗလဝကာမရာဂဝတ္ထုဘူတာယေ-ဝေတ္ထ ကာမဂုဟဏေန ဂဟိတာတိ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၅၄။

ဗလဝကာယဒုက္ခ (န) [ဗလဝ+ကာယဒုက္ခ] အားကြီးသော ကိုယ်ဆင်းရဲမှု။ တေနဿ ဗလဝကာယဒုက္ခံ ဥပပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

ဗလဝကာရဏ (န) [ဗလဝ+ကာရဏ] အား-ကြီးသောအကြောင်း။ ဣမာနိ တီဏိ ပဘေ-ဒဿေဝ ဗလဝကာရဏာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။

ဗလဝကာရဏတ္တ (ပု) [ဗလဝကာရဏ+အတ္တ] အားကြီးသော အကြောင်း အနက်သဘော။ ဗလဝကာရဏတ္တေန အာရမ္မဏူပနိဿယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၈။

ဗလဝကာရုည (န) [ဗလဝ+ကာရုည] အား-ကြီးသော သနားခြင်း၊ အလွန်သနားခြင်း။ ဝေရူပသ္မိဉ္ဉိ ပဋိလေ ဗလဝကာရုညံ ဥပပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။

ဗလဝကာလ (ပု) [ဗလဝ+ကာလ] အားကြီး-အားကောင်း – သောအခါ။ သကကိစ္စဿ ဗလဝကာလေ သညာဝိပလ္လာသော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

ဗလဝကိစ္စ (တိ) [ဗလဝ+ကိစ္စ] အားကြီး-ခဲယဉ်း – များပြား – သော အလုပ်ရှိသော၊ အလုပ်များသော၊ သူ။ ဗဟုကိစ္စာတိ ဗလဝ-

ဗလဝဂါရဝ (ပု၊ န) [ဗလဝ+ဂါရဝ] အားကြီးသော ရိုသေမှု၊ အလွန်ရိုသေမှု။ သီလဝန္တော်သည် ဗလဝဂါရဝံ နဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

ဗလဝဂါ(ဂ္ဂါ)ဟ (ပု) [ဗလဝ+ဂါဟ] အားကြီးသော စွဲလမ်းမှု။ အနိစ္စလက္ခဏာဒီနိ သလ္လက္ခေတွာ ပစ္စုပ္ပန္နေသု ဗလဝဂါဟေန ကိလမန္တာနံ ဝသေန ဝုတ္တာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ ဒိဋ္ဌိဗလဝဂ္ဂါဟံ ဂဟေတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။

ဗလဝဂိဒ္ဓိ (ထီ) [ဗလဝ+ဂိဒ္ဓိ] အားကြီးစွာ – အလွန် – တပ်မက်မောခြင်း။ အာဝါသံ ဗလဝဂိဒ္ဓိဝသေန ဂိလိတွာ ဝိယ ဌိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၀၄။

ဗလဝကိလာနကာလ (ပု) [ဗလဝကိလာန + ကာလ] ပြင်းထန်စွာနာသောအခါ၊ အလွန်မကျန်းမာသောအခါ။ သေဋ္ဌိဓီတာ သေဋ္ဌိဿ ဗလဝကိလာနကာလေ ဃောသိတကုမာရံ အာဒါယ အဂမာသိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

ဗလဝဂုဏ (တိ) [ဗလဝ+ဂုဏ] အားကြီး–လွန်ကဲ–သော ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ ဗလဝဂုဏော(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀)တိ အဓိမတ္တဂုဏော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၁။

ဗလဝဂေါ (ပု) [ဗလဝ+ဂေါ] အားကြီး–အားကောင်း–သော နွားး။ အထာပရေ ပတာရေသိ ဗလဝဂါဝေါ ဒမ္မဂါဝေါ။ မ၊၁။၂၀၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။) ဗလဝဂါဝေါတိ ဒန္တဂေါဏော စေဝ ဓေနုယော စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ ဗလဝဂါဝေါတိ ဗလဝန္တေ ဂေါရူပေ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၉။)

ဗလဝဂေါဏ (ပု) [ဗလဝ+ဂေါဏ] အားကြီး–အားကောင်း–သော နွားး။ ဗလဝဂေါဏော၁ ဖာလဋ္ဌ နင်္ဂလဋ္ဌ ဂဟေတွာ ကသိဿသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၅၆။)

ဗလဝသဉ္ဇနာ (ထီ) [ဗလဝ+သဉ္ဇနာ] အားကြီးသော–လွန်ကဲသော–ထိပါး–ချုပ်ချယ်–ကိစ္စာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ဒုက္ကရကိစ္စဝသေန ဗဟုကိစ္စတာတိ အာဟ “ဗလဝကိစ္စာ”တိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၉၄။

ဗလဝကိလေသ (ပု) [ဗလဝ+ကိလေသ] အားကြီးသော ကိလေသာ။ တဏှာဌာနေ တဏှာဝိယ ဗလဝကိလေသေန ပဋိဃေန ပဒံ ပူရိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၀။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၁၄၀။)

ဗလဝကိလေသဘာယ (န) [ဗလဝကိလေသ+ဘာယ] အားကြီးသော ကိလေသာဘေး။ ဗလဝကိလေသဘယံ ဇာတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၅။

ဗလဝကုသလ (ပု) [ဗလဝ+ကုသလ] အားကြီးသောကုသိုလ်။ ပုရိသလိင်္ဂံ ဗလဝကုသလေန ပတိဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ ဝိ၊သင်္ခ။၃၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။

ဗလဝကုသလကမ္မ (န) [ဗလဝ+ကုသလကမ္မ] အားကြီးသောကုသိုလ်ကံ။ ယံ ဝါ ဗလဝကုသလကမ္မေသု သောမနဿကရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၅။

ဗလဝကောဓ (ပု) [ဗလဝ+ကောဓ] အားကြီးသော အမျက်ဒေါသ။ အပရာပရဂ္ဂပ္ပတ္တိကော ဗလဝကောဓော ပဋိဃံ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။

ဗလဝကောဓဘိဘူတ (တိ) [ဗလဝကောဓ+အဘိဘူတ] အားကြီးသော အမျက်ဒေါသသည်နှိပ်စက်အပ်သော၊ အလွန်စိတ်ဆိုးသော၊သူ။ အဟံ ဘုသံ ကုဒ္ဓေါ ဗလဝကောဓဘိဘူတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။

ဗလဝကောပ (ပု) [ဗလဝ+ကောပ] အားကြီးသော အမျက်ဒေါသ။ ဗလဝကောပေါ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇)တိ ဟန္တုံကာမတာဝသေန ဥပ္ပတ္တိယာ ဗလဝကောပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၁။

မှု။ ဝိရောသနာတိ ဗလဝဃဋ္ဋနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၀။

ဗလဝစိတ္တသန္တာပ (ပုံ) [ဗလဝ + စိတ္တသန္တာပ] အားကြီး – ပြင်းထန် – သော စိတ်၏ပူပန်ခြင်း။ ဧဝံ အဓမ္မဝါဒီ မစ္စုမုခံ ပတ္တော ဗလဝ-စိတ္တသန္တာပံ ပါပုဏာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။

ဗလဝစိတ္တိကာရ (ပုံ) [ဗလဝ+စိတ္တိကာရ] အား ကြီးစွာ – အလွန် – ရှိသော လေးစားခြင်း။ ဗလဝစိတ္တိကာရ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄)နှင့် ဂရုတရံ သက္ကာရဗဟုမာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။

ဗလဝစိတ္တုတြာသ (ပုံ) [ဗလဝ+စိတ္တုတြာသ] အားကြီးသော စိတ်ထိတ်လန့်ခြင်း။ ကာယ-ဿ ဆမ္ဘိတတ္တဟေတုဘူတော ဗလဝစိတ္တု-တြာသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။

ဗလဝစိတ္တေကဂ္ဂတာ (ထီ) [ဗလဝ+စိတ္တေကဂ္ဂ-တာ] အားကြီးသော စိတ်၏တည်ကြည်မှု၊ အလွန်စိတ်တည်ကြည်ခြင်း။ တေသဉ္စ ဧဝံ နိသိန္နာနံ ဗလဝစိတ္တေကဂ္ဂတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

ဗလဝစိတ္တေကဂ္ဂတာသဘာဝ (ပုံ) [ဗလဝစိတ္တေ-ကဂ္ဂတာ+သဘာဝ] အလွန်စိတ်တည်ကြည် ခြင်းသဘော။ ဗလဝစိတ္တေကဂ္ဂတာသဘာ-ဝေနပိ တံ အနဂ်ဏံ နာမ ဇာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၉၉။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၅။)

ဗလဝစိန္တန (န) [ဗလဝ + စိန္တန] အားကြီး သော ကြံစည်ခြင်း၊ အလွန်ကြံစည်ခြင်း။ ဗလဝစိန္တနံ စိန္တေတိ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅)တိ.... မဟန္တံ စိတ္တသန္တာပံ ပါပုဏာတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၅၅။

ဗလဝစေတနာ (ထီ) [ဗလဝါ+စေတနာ] အား ကြီးသော စေတနာ။ သာ ပန ဗလဝ-စေတနာဝ လဇ္ဇတိ, န ဒုဗ္ဗလာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၄၄။ (–မူလဋ္ဌီ၊၃။၂၂၁။)

ဗလဝစောရ (ပုံ) [ဗလဝ+စောရ] အားကောင်း သော သူခိုး။ ဗလဝစောရော (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၉)တိ မဟာထာမတာယ မဟာပရိဝါရ-တာယ မဟာစောရိယကမ္မသမတ္ထတာယ စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၆။

ဗလဝဆန္ဒ (တိ) [ဗလဝ+ဆန္ဒ] မြဲမြံ–ပြင်းထန် –သော အလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ ဗလဝစ္ဆန္ဒော-(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀)တိ ဒဠ္ဆစ္ဆန္ဒော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၈။

ဗလဝဇာတိက (တိ) [ဗလဝ+ဇာတိ+က] အား ကြီး–ဖက်မြက်–သော သဘောရှိသော။ ကိန္နု တေ ဘာဏံ ဗလဝဇာတိကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၇။

ဗလဝဉာဏ (တိ) [ဗလဝ+ဉာဏ] အားကြီး– ထက်မြက်–သော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊သူ။ ယော ပနေတ္ထ ဗလဝဉာဏော တိက္ခပုဋ္ဌိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။

ဗလဝဋ္ဌ (ပုံ) [ဗလဝ+အတ္ထ] အားကြီး–လွန်-ကဲ–သော အနက်သဘော။ အဓိမတ္တဋ္ဌ-ကြည့်။

ဗလဝဓုန (တိ) [ဗလ+ဝဓုန] ခွန်အားတိုးပွါး စေသော၊ အားတိုးစေသော။ ပုန စ မဟာ-ရာဇ ဘောဇနံ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဗလဝဓုနံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၆။

ဗလဝတဏှာ (ထီ) [ဗလဝါ+တဏှာ] အားကြီး –လွန်ကဲ–သော တဏှာ။ မုစ္ဆိတောတိ ဗလ-ဝတဏှာယ မုစ္ဆိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။)

ဗလဝတဏှာဘိနိဝေသ (ပုံ) [ဗလဝတဏှာ+ အဘိနိဝေသ] အားကြီး–လွန်ကဲ–သော တဏှာဖြင့် စွဲလမ်းခြင်း။ ဗလဝတဏှာဘိနိ-ဝေသေန ဂိလိတ္ထာ ပရိနိဋ္ဌာပေတ္ထာ တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၂။

ဗလဝတဏှာသမ္မယုတ္တ (တိ) [ဗလဝတဏှာ+သမ္မယုတ္တ] အားကြီး–လွန်ကဲ–သော တဏှာနှင့် ယှဉ်သော။ ဗလဝတဏှာသမ္မယုတ္တော ဟိ မာနော သယမ္ပိ ဗလဝါ ဟုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၅၁။

ဗလဝတရ (တိ) [ဗလဝ+တရ] အလွန်–အားကြီး–အားကောင်း–သော။ ဗလဝတရာ ဟုတ္တာ ပဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊ဥ၊၂။၁၇။ (–ဒီ၊ဥ၊၁။ ၁၀၅။) ဗလဝတရာတိ သဗလာ ထူလာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၄။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂၆။)

ဗလဝတရကုသလပဋိဗာဟိတ (တိ) [ဗလဝတရ-ကုသလ+ပဋိဗာဟိတ] အလွန်အားကြီးသော ကုသိုလ်သည် တားမြစ်အပ်သော။ တတော ဗလဝတရကုသလပဋိဗာဟိတာ အဟောသိ-ကမ္မံ။ ဝဇီရ။၁၆၅။

ဗလဝတရတက္က (ပု) [ဗလဝတရ+တက္က] အလွန်အားကြီးသော ကြံစည်မှု(ဝိတက်)။ ဗလဝ-တရတက္ကဿေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဥ၊၁။၁၀၇။

ဗလဝတရတဏှာ (ထီ) [ဗလဝတရ+တဏှာ] အလွန်အားကြီးသော တဏှာ။ ဗလဝတရ-တဏှာယ ဂိလိတ္တာ ပရိနိဋ္ဌာပန်။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၀၇။

ဗလဝတရဒုက္ခတ္ထ (ပု) [ဗလဝတရ + ဒုက္ခတ္ထ] အလွန်အားကြီးသော ဆင်းရဲခြင်းအကျိုး။ ယထာ ပန သာ အတ္တနော ဗလဝတရ-ဒုက္ခတ္ထာယ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၆၀။

ဗလဝတရဗာဂ (ပု) [ဗလဝတရ+ဗာဂ] အလွန်အားကြီးသော ဗာဂ။ သုခဝေဒနာယ ဗလ-ဝတရဗာဂေန သမဂ်ီဘူတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၁။

ဗလဝတရသုခ (န) [ဗလဝတရ+သုခ] အလွန်အားကောင်းသော ချမ်းသာ။ ဗလဝတရ-သုခ (မ၊ဥ၊၁။၁၆၂)နှင့် သမုပ္ပန္နဗျာဓိဒုက္ခ-တော ဗလဝတရံ၊ တံ အာဘိဘဝိတုသမတ္ထံ စျာနသုခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၁။

ဗလဝတရသ္ဥကရ (ပု) [ဗလဝတရ + သ္ဥကရ] အလွန်အားကောင်းသော ဝက်။ ဗလဝတရ-သ္ဥကရေ ဒသ ဝိသ တိံသ ဇနေ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ဗလဂုမ္ဗံ ကတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၄။

ဗလဝတရာလောကဖရဏ (န) [ဗလဝတရာလော-က + ဖရဏ] အလွန်အားကောင်းသော အလင်းရောင်ကို–ပြန့်နှံ့စေခြင်း–ဖြန့်ခြင်း။ ပုန ပရိကမ္မံ ကရောတော ဗလဝတရာလော-ကဖရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၉။

ဗလဝတရုပ္ပန္န (တိ) [ဗလဝတရ+ဥပ္ပန္န] အလွန်အားကောင်းစွာဖြစ်သော။ ယေန စ တတော ဗလဝတရုပ္ပန္နေန ကေစ္စော မုခဝိကုဏနမတ္တံ ကရောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

ဗလဝတာဝ (ပု) [ဗလဝ + တာဝ] အားကြီးသော ပူပန်မှု။ တေ ဧဝံ အနုသယိတာ ဗလ-ဝတာဝံ ဇနေန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။

ဗလဝတာဝကာသန (ထီ၊န) [ဗလဝတာ+ပကာ-သန] အားရှိသောအဖြစ်ကို ထင်ရှားပြခြင်း။ အရိယဘာဝဿ စ ဗလဝတာဝပကာသနတ္ထံ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၀၅။

ဗလဝတဥ္ဍိ (ထီ) [ဗလဝါ+တဥ္ဍိ] အားကြီး–မြဲမြံ–ခိုင်ခံ့–သော နှစ်သက်မှု။ ဗလဝတ္ဍိ(ဒီ၊ဥ၊၁။၃၁၄)တိ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပတ္တိယာ လဒ္ဓါသေဝနာ ဥပရိ ဝိသေသာဓိဂမဿ ပစ္စ-ယဘူတာ ထိရတရာ ပီတိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၃၉၄။

ဗလဝတဥ္ဍိကရ (တိ) [ဗလဝတဥ္ဍိ + ကရ + အ] အားကြီးသော နှစ်သက်မှုကို–ပြုတတ်–ဖြစ်စေတတ် – သော၊ အလွန်နှစ်သက်စေတတ်သော။ အဘိသေကဋ္ဌာနံ နာမ ရညော ဗလ-ဝတဥ္ဍိကရံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

ဗလဝတေဇ (တိ) [ဗလဝ + တေဇ] အားကြီး–ထက်မြက်–သော အခိုးအငွေ့ရှိသော၊သူ။ ဥဂ္ဂတေဇာတိ ဥဂ္ဂတတေဇာ ဗလဝတေဇာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။

ဗလဝတ္ထ—မ၊ဋီ၊၂။ ၂၃၄–သည် ဗလတ္ထမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗလဝထိနမိဒ္ဓသဟဂတ (တိ) [ဗလဝထိနမိဒ္ဓ+သဟဂတ] အားကောင်းသော ထိနမိဒ္ဓနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဗလဝထိနမိဒ္ဓသဟဂတံ စိတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၃။

ဗလဝဒဋ္ဌ (တိ) [ဗလဝ+ဒဋ္ဌ] အလွန်ပြင်းထန်သော။ ယော ဒဋ္ဌော ဟောတိ ဗလဝဒဋ္ဌေန ပဟာရေန ဝါ ဝစနေန ဝါ ဇိနိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

ဗလဝဒုက္ခ (နာ) [ဗလဝ+ဒုက္ခ] အားကြီး–ပြင်းထန်–သော ဆင်းရဲ။ ဗလဝဒုက္ခံ ဥပ္ပါဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၂၀။)

ဗလဝဒုက္ခပီဠိတ (တိ) [ဗလဝဒုက္ခ+ပီဠိတ] အားကြီး–ပြင်းထန်–သော ဆင်းရဲသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ပြင်းထန်စွာ ဆင်းရဲခံနေရသော၊ သူ။ တေ သုဿန္တာ ဗလဝဒုက္ခပီဠိတာ ဝ်စရန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။)

ဗလဝဒုက္ခဘိဘူတ (တိ) [ဗလဝဒုက္ခ + အဘိဘူတ] အား–ကြီး–ပြင်းထန်–သော ဆင်းရဲသည်နှိပ်စက်အပ်သော၊ ပြင်းထန်စွာဆင်းရဲခံနေရသော၊သူ။ဗလဝဒုက္ခာဘိဘူတာ ဟုတ္တာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၀။

ဗလဝဒေါမနဿ (နာ) [ဗလဝ+ဒေါမနဿ] အားကြီးသော ·စိတ်ဆင်းရဲမှု–နှလုံးမသာယာမှု။ ဗလဝဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။)

ဗလဝဒေါမနဿဇာတ (တိ) [ဗလဝဒေါမနဿ+ဇာတ]အလွန်နှလုံးမသာယာမှုဖြစ်သော၊သူ။ တေ ဗလဝဒေါမနဿဇာတာ ဟုတ္တာ ပက္ကမိ·သု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၄။

ဗလဝမေ (ပု) [ဗလဝ+ဓမ္မ] (၁) အားကြီးသော တရား။ (၂) အားကြီးသော အယူ။ (၁) ကသ္မာ တဏှာဋ္ဌာနာရဟဿ ဗလဝ·ဓမ္မဿ အဘာဝါ အဓိမောက္ခရဟိတတ္တာ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ (၂) ဗလဝဓမ္မဝိနိဓာန·ကြည့်။

ဗလဝဓမ္မဒ္ဓယပဟာန (နာ) [ဗလဝဓမ္မဒ္ဓယ+ပဟာန] အားကြီးသော တရားနှစ်ပါးကို ပယ်ခွါခြင်း။ နိဝရဏေသု ဗလဝဓမ္မဒ္ဓယပဟာနဒဿနေန နိဝရဏပဟာနံ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၆။

ဗလဝဓမ္မဝိနိဓာန (နာ) [ဗလဝဓမ္မ + ဝိနိဓာန] အားကြီးသောအယူကို ယူခြင်း။ ဗလဝဓမ္မ·ဝိနိဓာနဝသေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၀)တိ ဗလဝဂါဟဿ ဝိနိဓာနဝသေန။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၆။

ဗလဝနိကန္တိဝရဟ (ပု) [ဗလဝနိကန္တိ+ဝရဟ] အားကြီးသော တဏှာကင်းခြင်း။ နိရတိ·အတ္ထေနာတိ ပိတိဝရဟေန, ဗလဝနိကန္တိ·ဝရဟေန ဝါ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၆။

ဗလဝနိပါတိတ (တိ) [ဗလဝ+နိပါတိတ] အား–ကြီး–ပြင်းထန်–စွာ ပစ်ချအပ်သော။ ကမ္မ·လသုခုမေ ဝါ ဗလဝနိပါတိတာဿ ဒန္ဓာယိ·တတ္တံ ဝါ လဂ္ဂနံ ဝါ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၁၂။

ဗလဝနိဿိတ (တိ) [ဗလဝ+နိဿိတ] အား–ကြီး–ထင်ရှားကျော်ကြား–သူကို မှီသော၊သူ။ အယံ ဝိသမနိဿိတော ဝါ ဂဟနနိဿိတော ဝါ ဗလဝနိဿိတော ဝါ။ ဝိ၊၅။၂၉၄။ (–အံ၊၁။၁၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၆။)ဗလဝနိဿိတော·တိ ဗလဝန္တေ အဘိညာတေ ဘိက္ခူ။ နိဿိ·တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၁။(–ဝိမတိ၊၂။ ၂၉၅။)

ဗလဝန္တခါဒိတ (တိ) [ဗလဝန္တ+ခါဒိတ] အား–ရှိ–အားကောင်း–သူတို့ခဲစားအပ်သော၊ သူ။ ဗလဝန္တခါဒိတာ ဝတ္တန္တိတိ ကာရုညံ ဥပ္ပါဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။

ဗလဝန္တဋ္ဌ (ပု) [ဗလဝန္တ+အတ္ထ] အား–ရှိ–အားကောင်း–သော အနက်သဘော။ ဗလ·

၂၀၇။) ဗလဝပစ္စယာ ဟောန္တီတိ ပစ္စာ-ဇာတဝိပ္ပယုက္တအတ္ထိအဝိဂတပစ္စယေဟိ ပစ္စ-ယာ ဟောန္တိ၊ ဥပတ္ထမ္ဘကဘာဝေန ဗလဝ-ပစ္စယာ ဟောန္တိ။ မဒ္ဒီ၊ ၂။၂၇၂။ လဒ္ဓေါ မေ ဗလဝပ္ပစ္စယော။ ဓမ္မဒ္ဒ၊ ၁။ ၂၈၈။

ဗလဝပစ္စုဿ (ပု) [ဗလ၈+ပစ္စုဿ] အားကြီးသော မိုးသောက်ခြင်း၊ မိုးသောက်ခါနီး လင်းအားကြီးအချိန်။ ဗလဝပစ္စုဿေ ပရိ-နိဗ္ဗာယိ။ ဒီဒ္ဒ၊ ၂။၁၆၆။ (–မဒ္ဒ၊၃။ ၂၄၄။ သံဒ္ဒ၊၁။၃၇။ အံဒ္ဒ၊၃။၇၂။)

ဗလဝပစ္စုဿကာလ (ပု) [ဗလဝပစ္စုဿ+ကာလ] မိုးသောက်ခါနီး လင်းအားကြီးအချိန်။ ဗလဝပစ္စုဿကာလော ဘန္တေတိ။ ဒီဒ္ဒ၊ ၂။၁၄၃။ သံဒ္ဒ၊၃။ ၂၅၁။ (–အံဒ္ဒ၊၁။ ၂၀၊ ၂၉၅။)

ဗလဝပစ္စုဿဝေလာ (ထီ) [ဗလဝပစ္စုဿ+ဝေ-လာ] မိုးသောက်ခါနီး လင်းအားကြီးအချိန်။ ရတ္တိဘာဂေ ဗလဝပစ္စုဿဝေလာယံ အာဟ။ ထေရဒ္ဒ၊၁။၇၅။

ဗလဝပစ္စုဿသမယ (ပု) [ဗလဝပစ္စုဿ+သမ-ယ] မိုးသောက်ခါနီး လင်းအားကြီးအချိန်။ ပစ္ဆိမယာမေ ပန မေ ဗလဝပစ္စုဿသမယေ။ ဒီဒ္ဒ၊ ၂။၀၅။ သံဒ္ဒ၊ ၂။၀၀။

ဗလဝပစ္ဆိမယာမ (ပု) [ဗလ၈+ပစ္ဆိမယာမ] အားကြီးသော ပစ္ဆိမယာမ်၊ မိုးသောက်ခါနီး လင်းအားကြီးအချိန်။ ဗလဝပစ္ဆိမယာမေ ဒိန္နတ္တာ ပနေသ သဗ္ဗစတုက္ကံ လဘိ။ ဓမ္မဒ္ဒ၊ ၂။၃။

ဗလဝပညာ (တိ) [ဗလ၀ါ+ပညာ] အားကြီး-ထက်မြက်–သော ပညာရှိသော၊သူ။ ဗလဝ-ပညော သဒ္ဓါ ကေရာဋိကပက္ခံ ဘဇတိ။ ဒီဒ္ဒ၊ ၂။၃၇၇။ မဒ္ဒ၊၁။ ၂၉၅။ အံဒ္ဒ၊၁။၃၉၁။ (–သံဒ္ဒ၊၃။၁၉၄။)

ဗလဝန္တတရ (တိ) [ဗလဝန္တ+တရ] အလွန်–အားရှိ–အားကောင်း–သော၊ သူ။ ယေန မယံ ဣမသ္မိံ အဓိကရဏေ ဗလဝန္တတရာ အဿာမ။ ဝိ၊၄။၅၀၀။

ဗလဝန္တဗလီဗဒ္ဒယောဇိတ (တိ) [ဗလဝန္တဗလီ-ဗဒ္ဒ+ယောဇိတ] အားကောင်းသော နွားလားနှင့်ယှဉ်သော၊ အားကောင်းသော နွားလား က သော။ ဂေါယုတ္တ-ကြည့်။

ဗလဝန္တဝါဒ (တိ) [ဗလဝန္တ+ဝါဒ] အားရှိ–အားကောင်း–သော အယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ ဗလိကဝါဒ-ကြည့်။

ဗလဝန္တ (တိ) [ဗလ+ဝန္တ။ ထီ-ဌ် ဗလဝတီ] ခွန်အားနှင့်ပြည့်စုံသော၊ အားကြီး–အား-ကောင်း – အားရှိ – သော၊ သူ။ သေယ္ယ-ထာပိ ဝါသေဋ္ဌ ဗလဝါ သခ်ံမမော။ ဒီ၁။ ၂၃၄။ (–မ၊၂။၄၂၃။ သံ၊၂။၅၀၆။) ဗလ-ဝါတိ ဗလသမ္ပန္နော။ ဒီဒ္ဒ၊၁။၃၃၇။ မဒ္ဒ၊၃။ ၃၀၆။ သံဒ္ဒ၊၃။၁၄၂။

ဗလဝပက္ခ (ပု) [ဗလဝ+ပက္ခ] အားရှိသော အသင်းအဖွဲ့။ ဓမ္မဝါဒိနော ဟုတ္ဝာ "ဗလဝ-ပက္ခံ ဘဇိဿာမာ"တိ အဓမ္မဝါဒီ သလာကံ ဂဏှန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။

ဗလဝပက္ခသန္နိဿိတ (တိ) [ဗလဝပက္ခ+သန္နိ-ဿိတ] အားရှိသော အသင်းအဖွဲ့ကိုမှီသော၊ သူ။ ဗလဝပက္ခသန္နိဿိတေဟိ အဘိဘဝနာ-ဒိကေ ဝါ ကိစ္စေ ဥပ္ပန္နေ။ ဓမ္မဒ္ဒ၊ ၂။၃၂၅။

ဗလဝပ(ပ္ပ)စ္စယ (ပု) [ဗလဝ+ပစ္စယ] အားကြီး-သော–ပစ္စည်း – အကြောင်း။ အရူပဓမ္မာ ပသာဒါနံ ဗလဝပစ္စယာ ဟောန္တိ။ မဒ္ဒ၊ ၂။ ၂၄၉။ (–အဘိဒ္ဒ၊၁။၁၅၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။

ဗလဝပညတ္တိ— နေတ္တိ။ ၅၃-သည် ဗလပညတ္တိမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဗလပညတ္တိ-ကြည့်။

ဗလဝပရိဒေဝ (ပု) [ဗလဝ+ပရိဒေဝ] အားကြီး–ပြင်းထန်–စွာ ငိုကြွေးခြင်း၊ အလွန်ငိုကြွေးခြင်း။ ဗလဝပရိဒေဝံ ပရိဒေဝမာနာ ဒွါဒသ ဂါထာ အဘာသိ။ ဇာ၊၁၊၄။၂၀၅။ (–ဇာ၊၁၊၆။၁၀၄၊၁၇၇။)

ဗလဝပရိဒေဝိတ (တိ) [ဗလဝ + ပရိဒေဝိတ] အားကြီး – ပြင်းထန် – စွာငိုကြွေးအပ်သော။ ဗောဓိသတ္တော တဿ တံ ဗလဝပရိဒေဝိတံ သုတ္ဝာ။ ဇာ၊၁၊၁။၃၃၁။

ဗလဝပ(ပ္ပ)ဝတ္တိ (တိ) [ဗလဝါ+ပဝတ္တိ] အားကြီးစွာဖြစ်သော (မိစ္ဆာအယူ)။ အယံ ဟိ ဗလဝပဝတ္တိဘာဝေန (ဗလဝပ္ပဝတ္တိဘာဝေန) ပတိဋ္ဌဟိတ္ဝာ ဂဏှာတိ။ မဟာနိ၊၁။၁၃၉။ အဘိ၊၁၊၁။၂၉၅။

ဗလဝပါမောဇ္ဇ (န) [ဗလဝ+ပါမောဇ္ဇ] (၁) အားကြီးသော ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ အလွန်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ (တိ) (၂) အလွန်ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊ အလွန်ဝမ်းမြောက်သော၊သူ။ (၁) သော ဟိ "အဏ္ဏောမ်ိ"-တိ အာဝဇ္ဇန္တော ဗလဝပါမောဇ္ဇံ လဘတိ။ ဒီ၊၁၊၁။၁၉၀။ (–စရိယာ၊၁။၇၇။ ဒီ၊၃၊၁။ ၂၅၉။) (တိ) (၂) ဗဟုလပါမောဇ္ဇောတိ ဗလဝပါမောဇ္ဇော။ ဒီ၊၃ီ၊၃။၂၆၇။

ဗလဝပါယာသ (ပု) [ဗလဝ+ပါယာသ] များစွာသော ဃနာနိ့ထမင်း။ ဗလဝပါယာသ-(ဒီ၊၁၊၁။၂၀၃)နှင့် ဂရှတရံ ဗဟုပါယာသံ။ သီ၃ီ၊သစ်၊၂။၃၄၀။

ဗလဝပီယစိတ္တ (တိ) [ဗလဝ+ပီယစိတ္တ] အားကြီးသော ချစ်စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဗလဝပီယစိတ္တတာယာ (အံ၊၁၊၃။၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၇)တိ ဣမိနာ ဗလဝပီယစိတ္တတာမတ္တေ-နပိ သတ္ထုံ နာ ကမတိ၊ ပဂေဝ မေတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာတိ ဒဿေတိ။ အံ၊၃ီ၊၃။ ၃၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃ီ၊၁။၃၇၀။

ဗလဝပီတိ (ထီ) [ဗလဝါ+ပီတိ] အားကောင်း–အားကြီး–သော နှစ်သက်မှုပီတိ။ ပီတိတိတုဋ္ဌာကာရဘူတာ ဗလဝပီတိ။ ဒီ၊၁၊၃။၂၁၅။ အံ၊၁၊၃။၈။ (–သံ၊၁၊၁။၂၇၁။ သံ၊၁၊၂။၅၀။ သံ၊၁၊၃။၃၀။) ဗလဝပီတိတိ....ပဿဒ္ဓိယာ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သမတ္ထာ ဗလပ္ပတ္တာ ပီတိ ဇာယတိ။ ဒီ၊၃ီ၊၃။ ၂၅၁။ (–သံ၊၃ီ၊၁။၃၀၄။ သံ၊၃ီ၊၂။ဖဖ၊၃၀၃။ အံ၊၃ီ၊၃။၁၀။)

ဗလဝပီတိဇ (တိ) [ဗလဝပီတိ+ဇန+ကို] အားကောင်းသော ပီတိကြောင့်ဖြစ်သော။ ဗလဝပီတိဇာယ ကာယစိတ္တပဿဒ္ဓိယာ နဝတ္ထုဘူတာနိ။ ပဋိသံ၊၁၊၁။၂၀၀။

ဗလဝပီတိပါမောဇ္ဇ (န) [ဗလဝ+ပီတိပါမောဇ္ဇ] အားကောင်းသော နှစ်သက်, ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ ထေရဿ ဗလဝပီတိပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပါဒေတုံ ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၃၁၁။

ဗလဝပီတိပါမောဇ္ဇဖုဋ္ဌသရီရ (တိ) [ဗလဝပီတိပါမောဇ္ဇ+ဖုဋ္ဌသရီရ] အားကောင်းသော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှုဖြင့် ပြန့်နှံ့သောကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ အထ ရာဇာ ဗလဝပီတိပါမောဇ္ဇဖုဋ္ဌသရီရော ပလ္လင်္ကံ မောစေတ္ဝာ။ ဒီ၊၁၊၂။ ၂၁၂။ မ၊၁၊၄။၁၅၄။

ဗလဝပီတိဝေဂ (ပု) [ဗလဝပီတိ+ဝေဂ] (၁) အားကောင်းသော နှစ်သက်မှုအဟုန်။ (တိ) (၂) အားကောင်းသော နှစ်သက်မှုအဟုန်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဗလဝပီတိဝေဂေန နာမကာယော။ မ၊၃ီ၊၁။၄၈။ သံ၊၃ီ၊၂။၂။ အံ၊၃ီ၊၁။၄၂။ (တိ) (၂) ဗလဝပီတိဝေဂေါ ဓမ္မံ သုတ္ဝာပိ နသက္ခိဿတိ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ။ ဓမ္မ၊၁၊၁။၄၁၁။ အပ၊၁၊၂။၂၃၆။

ဗလဝပီတိသောမနဿ (န) [ဗလဝ+ပီတိသောမနဿ] အားကြီးသော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်

ဗလဝပဟာရံ ဒေန္တော ဂါဠှံ ဝိဗ္ဘတိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၁။၁၇၁။

ဗလဝဗန္ဓန (န) [ဗလဝ+ဗန္ဓန] အားကြီးသော အနှောင်အဖွဲ့။ တံ ပူတိလတာဗန္ဓနံ တဿာ အပ္ပသရီရတာယ စေဝ အပ္ပထာမတာယ စ ဗလဝဗန္ဓနံ နာမ။ မ၊ဌ၊၃။၁၁၆။

ဗလဝဗုဒ္ဓါရမ္မဏ (တိ) [ဗလဝ+ဗုဒ္ဓါရမ္မဏ] အားကြီးသော ဘုရားလျှင်အာရုံရှိသော၊ ဘုရားကို အလွန်အာရုံပြုသော။ ဧကော ကုလမိတာပိ ဗလဝဗုဒ္ဓါရမ္မဏာယ ဥဗ္ဗေဂါယ ပီတိယာ အာကာသေ လဃေ်သိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၅၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။)

ဗလဝဘတ္တ (န) [ဗလဝ+ဘတ္တ] လွန်ကဲသော ထမင်း၊ အလွန်စားလွန်းသော ထမင်း(သူ)။ ဗလဝဘတ္တေန ဟိ မုစ္ဆာပတ္တော ဝိယ ဟော-တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၇။

ဗလဝဘယ (ပု) [ဗလဝ+ဘယ] (၁) အားကြီးစွာ – အလွန် – ကြောက်ခြင်း။ (၂) အားကောင်းသောဘေး၊ ဘေးကြီး။ (၁) ဘေရ-ဝံ ဗလဝဘယံ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၆၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၀။) (၂) ဗလဝ-ဘယဿေတံ နာမံ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၂၆။

ဗလဝဘယဗဟုလ (တိ) [ဗလဝဘယ+ဗဟုလ] အလွန်ကြောက်ခြင်းများသော၊သူ။ဥတ္တာသ-ဗဟုလောတိ ဗလဝဘယဗဟုလော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၂။၂၆၂-၃။

ဗလဝဘဿ (တိ) [ဗလဝ + ဘဿ] အလွန်စကားများသော၊သူ။ ဝေဘဿိယာတိ ဗလ-ဝဘဿဘာဝေန၊ အတ္တနော ဗလဝပုကာသ-နေန။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၉။

ဗလဝဘာဝ (ပု) [ဗလဝ+ဘာဝ] အားရှိ – အား-ကောင်း – သောအဖြစ်၊ အားကောင်းခြင်း။ ရာဇာ ဗလဝဘာဝေ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၁၁။ (–ဒီ၊ ဌ၊၂။၃၇၇။ မ၊ဌ၊၁။၂၉၅။)

မှု။ တဿာ ဣဒံ သုတ္တာ "လာဘာ ဝတ မေ"တိ အနုဿရန်တိယာ ဗလဝပီတိသောမန-ဿံ ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆၃။ ဥဒါန၊ဌ။၃၆၆။ (–အံ၊ဌ၊၁။၁၅၄။)

ဗလဝပုဗ္ဗယောဂ (တိ) [ဗလဝ+ပုဗ္ဗယောဂ] အားကောင်းသော ရှေးက အားထုတ်မှုရှိသော၊ သူ။ ဗလဝပုဗ္ဗယောဂါန (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄)နှင့် ဂရုတရုပနိဿယာနံ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒီနံ ဟေတုဘူတမဟာဘိနီဟာရာနန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅။

ဗလဝပုဗ္ဗယောဂသမ္ပန္န (တိ) [ဗလဝပုဗ္ဗယောဂ+သမ္ပန္န] အားကောင်းသော ရှေးကအားထုတ်မှုနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဗလဝပုဗ္ဗယောဂ-သမ္ပန္နော ပုဗ္ဗယောဂသမ္ပတ္တိယာ **အ**ရဟတ္တ-ပဋိလာဘေနေဝ ပဋိလဒ္ဓါဘိညာဒိဂုဏော ဘိက္ခု။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၆၇။

ဗလဝပေမ (န) [ဗလဝ+ပေမ] အားကြီးသော ချစ်ခင်မှု။ တေနဿ အယျိကာ ဗလဝပေမံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၅၀။ (–အဘိ၊ဌ၊၂။၄၃၃။)

ဗလဝပ္ပတ္တ (တိ) [ဗလဝ+ပတ္တ] အားကောင်း-ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ အားကောင်းသော။ ကောဓုပါယာသ-ကြည့်။

ဗလဝပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဗလဝ+ပတ္တိ] အားကောင်း-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ နာယံ ဝိသေသော အာသေဝနပစ္စယလာဘေန ဗလဝပ္ပတ္တိယာ ကိဉ္စရဟိ ကိရိယာဝတ္ထာဝိသေသတော။ သာ-ရတ္ထ၊ ၂။၂၃၂။

ဗလဝပ္ပသာဒ (ပု) [ဗလဝ+ပသာဒ] အား-ကောင်းသော ယုံကြည်မှု။ ဗလဝပ္ပသာဒေါ-(သံ၊ဌ၊၁။၂၀၆)တိ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာ ဗလဝတီ သဒ္ဓါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၆။

ဗလဝပ္ပဟာရ (ပု) [ဗလဝ+ပဟာရ] အားကြီး-စွာပစ်ခတ်ခြင်း။ မဟန္တံ ဝဏ္ဏမုခံ ကတ္တာ

ဗလဝဘာဝဒဿန (နာ) [ဗလဝဘာဝ+ဒဿန] အားကောင်းသော (အကြောင်း၏) အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ဗလဝဘာဝဒဿန (ဒီဃ၊၁။ ၁၁၄)နှင့် ဗလဝကာရဏဘာဝဒဿနတို့။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၀။

ဗလဝဘာဝဒီပန (နာ) [ဗလဝဘာဝ+ဒီပန] အားကောင်း သော အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ သတိယာ ဗလဝဘာဝဒီပနတို့။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။

ဗလဝဘာဝပဗ္ဘတ္တ (တိ) [ဗလဝဘာဝ+ပဗ္ဘတ္တ] အားကောင်းသောအဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဗလဝဘာဝပဗ္ဘတ္တာ တာဒိသာသာ ပုဗ္ဗာဘိသခ်ါရသာဝသေန သာတိသယာ ဟုတ္ဝာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။

ဗလဝဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [ဗလဝဘာဝ+အာပတ္တိ] အားကောင်းသော အဖြစ် သို့ ရောက်ခြင်း။ အဗျာသယာသာ ဥဒ္ဒါရဘာဝေန တဒဓိကာရဿ ဗလဝဘာဝါပတ္တိတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၅။

ဗလဝဘာဝါဘာဝ (ပု) [ဗလဝဘာဝ+အဘာဝ] အားကောင်းသောအဖြစ် မရှိခြင်း။ ကသ္မာ အဓိကာရဿာ ဗလဝဘာဝါဘာဝတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၅။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။ဂ၆။)

ဗလဝဘာဝူပပတ္တိ (ထီ) [ဗလဝဘာဝ+ဥပပတ္တိ] အားကောင်းသော အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ သမ္မယုတ္တဓမ္မေသု ထိရဘာဝေနေဝ ဟိ အကုသလာနံ အဗျာကတာနဉ္စ နေသံ ဗလဝဘာဝူပပတ္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၆။

ဗလဝမစ္ဆေရ (နာ) [ဗလဝ+မစ္ဆေရ] အလွန်ဝန်တိုခြင်း။ ဣတိဿ ဗလဝမစ္ဆေရံ ပန္ဓိတ္ဝာ ဂဏ္ဌန္တံ ဝိယ သဒ္ဒါစိတ္တံ ပဋိဗာဟတိယေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။

ဗလဝမမတ္တ (နာ) [ဗလဝ+မမတ္တ] အလွန်မြတ်နိုးခြင်း။ တဿ မမ ရူပံ မမ ဝိညာဏန္တိ အတ္တဘာဝေ ဗလဝမမတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၂။ (–မ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၁။ အံ့၊ဋီ၊၃။၃၄၃။)

ဗလဝပလ္လ (ပု) [ဗလဝ + မလ္လ] အားကောင်းသော–လက်ပန်းသည်–နပမ်းသမား–လက်ဝှေ့သမား။ အပရဿ မရဏကာလေ ဒ္ဝေ ဗလဝမလ္လာ ဝိယ တေ ဒ္ဝေပိ ကုသလာကုသလကမ္မာနိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၀။)

ဗလဝမုဆ္ဆိတ (နာ) [ဗလဝ+မုဆ္ဆိတ] အလွန်တွေဝေခြင်း။ ဗလဝတဏှာဝသေန ဂိလိတ္ဝာ အဇ္ဈောသိတဋ္ဌေ ဗလဝမုဆ္ဆိတဋ္ဌေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၀။

ဗလဝမောဟ (ပု) [ဗလဝ+မောဟ] အလွန်တွေဝေခြင်း။ ဗလဝမောဟော ပမောဟော။ နေတ္တိ၊ဋီ။ဂ၃။

ဗလဝရဉ္ဇန (နာ) [ဗလဝ+ရဉ္ဇန] အလွန်တပ်မက်မောခြင်း။ ဗလဝရဉ္ဇနဋ္ဌေန သာရာဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂။

ဗလဝရာဂ (ပု) [ဗလဝ+ရာဂ] အလွန်တပ်မက်မောခြင်း၊ အားကြီးသောရာဂ။ ဒုဗ္ဗလရာဂေါ စ ဗလဝရာဂေါ စ ဥပပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၅။

ဗလဝရာဂရတ္တ (တိ) [ဗလဝရာဂ+ရတ္တ] အားကြီးသောရာဂဖြင့် တပ်မက်မောသော။ သာရတ္တရတ္တာတိ သာရတ္တာ ဟုတ္ဝာ ရတ္တာ၊ ဗလဝရာဂရတ္တာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၀။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၀။)

ဗလဝရူပ (နာ) [ဗလဝ+ရူပ] (၁) အားကောင်း–ထင်ရှား – သော ရူပါရုံ။ (တိ) (၂) အားကြီးဒသာ သဘောရှိသော။ (၁)ဗလဝရူပါဒိကေ အာရမ္မဏေ (မူလဋီ၊ ၂။၁၀၂)တိ အတိမဟတိရူပါဒိအာရမ္မဏေ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၃။ (တိ) (၂) ဘိ˙သရူပန္တိ ဗလဝရူပံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။

ဗလဝရွှပသီလာစာရဂုဏ (ပု) [ဗလဝရွှပ+သီလာစာရဂုဏ] လွန်ကဲ – ပြင်းထန် – သော သဘောရှိသော သီလအကျင့်ဂုဏ်။ ဘိ ံသရွှပေါတိ ကိန္တု တေ ဗြာဟ္မဏ ဗလဝရွှပသီလာစာရဂုဏာသင်္ခါတံ တပေါကမ္မံ အတ္တိတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇ၁၊၌၊၄။၁၀၀။

ဗလဝရောဂ (ပု) [ဗလဝ+ရောဂ] လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–သော အနာရောဂါ။ ဥတေန ဗလဝရောဂေါ အာဗာဓော နာမာတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊၌၊၁။၃၀၅။ (–သီ၊၌၊သစ်၊၂။၄၀၄။)

ဗလဝလာဘမစ္ဆရိယ (တိ) [ဗလဝ+လာဘမစ္ဆရိယ] လာဘ်လာဘ၌ အလွန်ဝန်တိုသော၊သူ။ သော ဗလဝလာဘမစ္ဆရိယတာယ....အာဟ။ ဇ၁၊၌၊၆။၁၆၈။

ဗလဝလောဘ (တိ) [ဗလဝ+လောဘ] အလွန်လောဘကြီးသော၊သူ။ ဗလဝလောဘတ္တာ-(ဒီ၊၌၊၃။၃၆)တိ.... ဇဝံ ဥပ္ပန္နဗလဝလောဘတ္တာ။ ဒီ၊၌၊၃။၃၀။

ဗလဝဝစ္ဆ (ပု) [ဗလဝ+ဝစ္ဆ] အားကောင်းသော နွားငယ်။ ဝစ္ဆတရုတိ တရုဏဝစ္ဆကဘာဝံ အတိက္ကန္တာ ဗလဝဝစ္ဆာ။ မ၊၌၊၃။၈။ အံ၊၌၊၂။၃၇၃။ အဘိ၊၌၊၃။၈၄။

ဗလဝဝစ္ဆသတ (န) [ဗလဝဝစ္ဆ+သတ] အားကောင်းသော နွားငယ်တရာ။ဝစ္ဆတရသတာနိတိ ယုဝဘာဝပ္ပတ္တာနိ ဗလဝဝစ္ဆသတာနိ။ ဒီ၊၌၊၁။၃၂၂။ သီ၊၌၊သစ်၊၂။၃၀၀။

ဗလဝဝတ္ထ (န) [ဗလဝ+ဝတ္ထ] အလွန်မျှား–လုံလောက်–သော အဝတ်စ။ အဝသေသေ ကထိနာနိသံသေ ဗလဝဝတ္ထာနိ ဝဿာဝါသိကဋ္ဌတိကာယ ဒါတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊၌၊၃။၃၉၁။(–ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၃၀၀။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၃၂။)

ဗလဝဝါတ (ပု) [ဗလဝ+ဝါတ] ပြင်းထန်သော လေ။ ဗလဝဝါတော အာဂန္ဆာ ရုက္ခံ ပါတေတိ။ ဝိ၊၌၊၁။၃၀၃။ (–အဘိ၊၌၊၁။၃၇၀။)

ဗလဝဝါတဝေဂကိဏ္ဏ (တိ) [ဗလဝဝါတ၀ေဂ+ဥကိဏ္ဏ] ပြင်းထန်သော လေအဟုန်သည် ပစ်လွှင့်အပ်သော။ ဗလဝဝါတဝေဂကိဏ္ဏံ ဝါဟုတ္တာ။ ဝိ၊၌၊၁။၃၁၄။

ဗလဝဝါတဟေတုက (တိ) [ဗလဝဝါတ+ဟေတု+က] အားကြီး–အားကောင်း–သော လေလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ အားကြီးသော လေကြောင့်ဖြစ်သော။ ရိတ္တာသယသမ္ဘူတေန ဗလဝဝါတဟေတုကေန သူလေန။ ပေတ၊၌။၁၉၄။

ဗလဝဝါယာပ (ပု) [ဗလဝ+ဝါယာမ] အားကြီး–ပြင်းထန်–သော လုံ့လ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗလဝဝါယာမကိစ္စ (န) [ဗလဝဝါယာမ+ကိစ္စ] ပြင်းထန်သော လုံ့လဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော အမှုကိစ္စ။ ဗလဝဝါယာမကိစ္စံ နု ဟောတိ။ မ၊၌၊၃။၁၃၂။ အံ၊၌၊၃။၁၄၈။ အဘိ၊၌၊၃။၄၄။

ဗလဝဝါဟန (န) [ဗလဝ+ဝါဟန] အားကောင်းသည့်မြင်းကသေ၁ယာဉ်။ ဗလဝါဟန-ကြည့်။

ဗလဝဝိပဿက (တိ) [ဗလဝ+ဝိပဿက] အားကြီး–ပြင်းထန်–စွာ ဝိပဿနာရှုသော၊သူ။ ဗလဝဝိပဿကော ပန တိက္ခဗုဒ္ဓိဥပ္ပန္နံ ဝေဒနံ အနနုဝတ္တိတ္တာ။ သံ၊၌၊၃။၁၁၇။ (–အံ၊၌၊၃။ ၁၇၃။)

ဗလဝဝိပဿနာ (ထီ) [ဗလဝါ+ဝိပဿနာ] အားကြီး–အားကောင်း–သော ဝိပဿနာ။ ဗလဝဝိပဿနာယ သုခုမော။ဝိ၊၌၊၂။၁၈။(–မ၊၌၊၆။၂၄၇။ သံ၊၌၊၂။၅၀။) နိဗ္ဗဒါနုပဿနာတော ပဋ္ဌာယ ဗလဝဝိပဿနာ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၉၅။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၃။

ဗလဝဝိပဿနာကာလ (ပု) [ဗလဝဝိပဿနာ+ကာလ] အားကောင်းသော ဝိပဿနာဖြစ်ချိန်၊ ဝိပဿနာအားကောင်းချိန်။ အနိစ္စတံ မနသိကရောန္တာနံ စိတ္တုတြာသဘယမ္မိ ဗလဝ-

ဝိပဿနာကာလေ ဉာဏဘယမိဗွိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၆။ (– သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၅၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၄။)

ဗလဝဝိပဿနာဓမ္မ (ပုံ) [ဗလဝဝိပဿနာ+ဓမ္မ] အားကြီးသော ဝိပဿနာတရား။ ဒဋ္ဌ ဓမ္မာတိ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနဿ ဗလဝဝိပဿနာဓမ္မော စေဝ သောတာပန္နာဒီကဿ စ ဗလဝဝိပဿနာဓမ္မော စ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၂။

ဗလဝဝိပဿနာနုဂ္ဂဏှန (န) [ဗလဝဝိပဿနာ+အနုဂ္ဂဏှန] အားကြီးသော ဝိပဿနာကို ချီးမြှောက်ခြင်း။ မဂ္ဂဋ္ဌဇ်ာလလူဠန် ဝိယ ဗလဝဝိပဿနာနုဂ္ဂဏှန်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။

ဗလဝဝိပဿနာနုဘာဝ (ပုံ) [ဗလဝဝိပဿနာ+အာနုဘာဝ]အားကြီးသော ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းသတ္တိ။ ဗလဝဝိပဿနာနုဘာဝေန လောဘော ပဟီယတေ တမှာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆၃။

ဗလဝဝိပဿနာမဂ္ဂဖလက္ခဏ (ပုံ) [ဗလဝဝိပဿနာမဂ္ဂဖလ+ခဏ] အားကြီးသော ဝိပဿနာခဏ, မဂ်ခဏ, ဖိုလ်ခဏ။ တေ ဟိ နံ ကေဝလံ ဗလဝဝိပဿနာမဂ္ဂဖလက္ခဏေသု ဧဝ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဥဒ္ဒရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉။

ဗလဝဝိပဿနာဝုဓ (န) [ဗလဝဝိပဿနာ+အာဝုဓ] အားကြီးသော ဝိပဿနာဉာဏ်လက်နက်။ တေန ဗလဝဝိပဿနာဝုဓေန နိဗ္ဗိန္ဒန္တော။ ဝိမတိ၊၁။၄၉။

ဗလဝဝိပဿနာသဗ္ဘာဝ (ပုံ) [ဗလဝဝိပဿနာ+သဗ္ဘာဝ] အားကြီးသော ဝိပဿနာ၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ အထ ခေါ ဗလဝဝိပဿနာသဗ္ဘာဝတောပိတိ ဒဿေန္တော အာဟ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၂၀၁။

ဗလဝဝိပဿနာသမာဓိ (ပုံ) [ဗလဝဝိပဿနာ+သမာဓိ] အားကြီးသော ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။ အနိမိတ္တံ စေတောသမာဓိန္တိ ဗလဝဝိပဿနာသမာဓိ*။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ (– ၁၇၃။)

ဗလဝဝိပဿနုပ္ပဇ္ဇနကာလ (ပုံ) [ဗလဝဝိပဿနာ+ဥပ္ပဇ္ဇနကာလ] အားကြီးသော ဝိပဿနာဖြစ်ချိန်။ ယဒါတိ ဗလဝဝိပဿနုပ္ပဇ္ဇနကာလေ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၂။

ဗလဝဝိပဿိသာဒ (ပုံ) [ဗလဝ+ဝိပဿိသာဒ]အားကြီး–ပြင်းထန် – သော နှလုံးမသာယာမှု၊ အလွန်စိတ်ဆင်းရဲခြင်း။ ဗလဝဝိပဿိသာဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၆။

ဗလဝဝိပဿိသာရာဘိဘူတ (တိ) [ဗလဝဝိပဿိသာရ+အာဘိဘူတ] အားကြီး–ပြင်းထန်–သော နှလုံးမသာယာမှု နှိပ်စက်ခံရသော၊ အလွန်စိတ်ဆင်းရဲသော၊သူ။ ဗလဝဝိပဿိသာရာဘိဘူတော သောကဝေဂေန ဂိလာနော ဟုတ္ဝာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃။

ဗလဝဝိရဟ (တိ) [ဗလဝ+ဝိရဟ] အားကောင်းသော သဘောမှ ကင်းသော။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စ ဗလဝဝိရဟေ အဂ္ဂမဂ္ဂဘာဝနာဝိရဟေ စ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၆၇။ (– အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၁၈၁။)

ဗလဝဝိသ (တိ) [ဗလဝ+ဝိသ] အားကြီး–ပြင်းထန်–သော အဆိပ်ရှိသော၊သူ။ ပဟူတတေဇောတိ ဗလဝဝိသော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။

ဗလဝဝိဿာသ (ပုံ) [ဗလဝ+ဝိဿာသ]အလွန်အကျွမ်းဝင်ခြင်း။ ဧကေန ပနဿ သုနခေန သဒ္ဓိ* ဗလဝဝိဿာသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

ဗလဝဝိတိက္ကမ (ပုံ) [ဗလဝ+ဝိတိက္ကမ]အားကြီးသော လွန်ကျူးမှု။ ဗလဝဝိတိက္ကမံ အနုပဇ္ဇန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

ဗလဝဝိရိယ (န) [ဗလဝ+ဝိရိယ](၁) အားကြီး–ပြင်းထန်–သော လုံ့လ။ (တိ) (၂) အား

ကြီး – ပြင်းထန် – သော လှုံ့လရှိသော၊သူ။ (၁) ဥဿောဇ္ဈိန္တိ ဗလဝဝီရိယံ။ စူဠနိ၊၄၅။ ၂၅။ (– မ၊၆၃၊၃။ ၂၁၆။) (တိ) (၂) ဗလဝဝီရိယံ မန္ဒသမာဓိ ဝီရိယဿ ဥဒ္ဒစ္စပက္ခတ္တာ ဥဒ္ဒစ္စံ အဘိဘဝတိ။ ဒီ၊၁၊ ၂။၃၇၇။ မ၊၁၊၁။ ၂၉၅။

ဗလဝဝေဒန (ထီ၊န) [ဗလဝါ+ဝေဒနာ] (၁) အားကြီး – ပြင်းထန် – သော ဝေဒနာ။ (တိ) (၂) အားကြီး – ပြင်းထန် – သော ဝေဒနာ ခံစားနေရသော၊သူ။ (၁) ထေရော ကိရ အဖာသုကကာလေ ဗလဝဝေဒနာယ နိတ္ထုန္တော အပရာပရံ ပရိဝတ္တတိ။ ဒီ၊၁၊ ၂။၃၆၄။ (– ဇာ၊၁၊၁။၅၂၆။ ဇာ၊၁၊ ၂။၃၂၄။) (တိ) (၂) အထ နံ နိရယပါလာ ကန္ဒန္တေ မေဝ ဒုမ္မေ-ဓံ ဗလဝဝေဒနံ နိရယံ ကာရေန္တိ။ ဇာ၊၁၊၆။ ၁၉၈။

ဗလဝဝေဒနာတုရ (တိ) [ဗလဝဝေဒနာ+အာ-တုရ] အားကြီး – ပြင်းထန် – သော ဝေဒနာ ကြောင့် နာကျင်သော၊သူ။ သာ အဋ္ဌက-သခ်လိကာ ဗလဝဝေဒနာတုရာ တာဒိသံ သရမကာသိ။ ဝိ၊၁၊ ၂။၉၇။ (– သံ၊၁၊ ၂။ ၂၀၀။)

ဗလဝဝေဒနာပီဠိတ (တိ) [ဗလဝဝေဒနာ+ပီဠိ-တ] အားကြီး – ပြင်းထန် – သော ဝေဒနာ နှိပ်စက်ခံရသော၊သူ။ ဗလဝဝေဒနာပီဠိတော တထာဂတဿ ဂုဏံ အနုဿရိတွာ။ ဇာ၊၁၊၄။ ၁၆၀။

ဗလဝသံဝေဂါဘိတုန္နဟဒယ (တိ) [ဗလဝသံဝေ-ဂ+အာဘိတုန္နဟဒယ] အားကြီး – ပြင်းထန် – သော ထိတ်လန့်ခြင်းသည် ထိုးကျင့်နှိပ်စက် ခံရသော စိတ်နှလုံးရှိသော၊သူ။ သော ဟိ ဗ-လဝသံဝေဂါဘိတုန္နဟဒယတ္တာ။ ဝဇိရ။၄၀၈။

ဗလဝသက်ပ (ပု) [ဗလဝ+သက်ပ] အားကြီး – ပြင်းထန် – သော ကြံစည်မှု။ တတောပိ ဗလ-ဝသက်ပဝသေနေဝ ပဝတ္တော ရာဂေါ။ ဝိမတိ၊ ၁။၇၁။

ဗလဝသတိ (ထီ) [ဗလဝါ+သတိ] အားကောင်း သော သတိ။ ဗလဝသတိ ဟိ ဣဓ အဓိပ္ပေ-တာ။ သံ၊၁၊၃။ ၂၆၅။

ဗလဝသဒ္ဓါ (ထီ) [ဗလဝါ+သဒ္ဓါ။ ဗလဝတီ(ဗလ-ဝန္တု) + သဒ္ဓါ။ ဗလဝံ + သဒ္ဓါ] (၁) အားကြီး – အားကောင်း – သောယုံကြည်မှု – သဒ္ဓါ။ (တိ) (၂) အားကြီး – အားကောင်း – သော ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါရှိသော၊သူ။ (၁) ဇေတ္ထ ဗလဝသဒ္ဓါယ။ ဒဿနသမ္ပတ္တိယာ။ ဝိဘာ-ဝိနီ။ ဂ၇။ (– ဝိ၊၁၊ ၂။၃၀၆။ ဒီ၊၃၊၃။ ၂၇၄။) ဗလဝသဒ္ဓါယာတိ ဗလဝတိသဒ္ဓါယ အဿထ္ထု-ဇေတ္ထ ဟိ ဝပစ္စယော၊ "ကေသဝေါ"တိ အာ-ဒီသု ဝိယ၊ ဝန္တုပစ္စယော ဝါ၊ တိကာရော စ လုတ္တနိဒ္ဒေဒ္ဓော။ အထ ဝါ ဗလဝသဒ္ဓါယာတိ အတိသယသဒ္ဓါယ၊ ဗလဝသဒ္ဒေါ ဟိ အတိ-သယတ္ထဝါစကော၊ အနိပ္ပန္နပါဋိပဒိကော။ ဝုတ္တဉ္ဉိ "ဗလဝံ သဒ္ဒေါ စာတိ ဝါ၊ တိသယော-ကိမုတသဒ္ဒေါ"တိ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၂၁၀-၁။ (တိ) (၂) ဗလဝသဒ္ဓေါ ဟိ မန္ဒပညော မုဓပု-သန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊၃၊၃။ ၃၇၇။ (– မ၊၃၊ ၁။ ၂၉၅။)

ဗလဝသဒ္ဓါပရိဝါရ (တိ) [ဗလဝသဒ္ဓါ+ပရိဝါရ] အားကြီး – အားကောင်း – သော ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါခြံရံသော။ ဧဝံ ဗလဝသဒ္ဓါပရိဝါရေန ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တော သဒ္ဓါစရိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၀၁။

ဗလဝသဒ္ဓါသဟာယပဋိလာဘ (ပု) [ဗလဝသဒ္ဓါ-သဟာယ + ပဋိလာဘ] အားကြီးသော ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါအဖော်ကိုရရှိခြင်း။ ဗလဝ-သဒ္ဓါသဟာယပဋိလာဘေနေဝ စ သမာဓိပိ ပါကဋော။ ဝိ၊၁၊၁။၁၁၀။ အဘိ၊၁၊၁။ ၂၁၄။ မဟာနိ၊၁။၁၁၆။

ဗလဝသန်ဒဿန (န) [ဗလဝ+သန်ဒဿန] အား-ကြီး – အားကောင်း – သော ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ အဋ္ဌသာလိန (က)-ကြည့်။

ဗလဝသန်ဒီဿယ (ပု) [ဗလဝ+သန်ဒီဿယ] အား
ကြီး – အားကောင်း–သောမှိရာ။ ကလျာဏ-
မိတ္တ။ ပန်ဿယ-ကြည့်။

ဗလဝသမာဓိ (တိ) [ဗလဝ+သမာဓိ] အား
ကောင်းသော သမာဓိရှိသော၊ သူ။ ဗလဝ-
သမာဓိ ပန မန္ဒဝိရိယံ သမာဓိဿ ကော-
သဇ္ဇပက္ခတ္တာ ကောသဇ္ဇံ အဘိဘဝတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။

ဗလဝသမ္မာသက်ပ္ပယုတ္တ (တိ) [ဗလဝသမ္မာ-
သက်ပ္ပ+ယုတ္တ] အားကြီးသော အကြံအစည်
ကောင်းနှင့်ယှဉ်သော။ ကုသလစိတ္တေနာတိ
ဗလဝသမ္မာသက်ပ္ပယုတ္တေန ကုသလစိတ္တေန။
မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၄။

ဗလဝသမ္မာသက်ပ္ပသမ္မယုတ္တ (တိ) [ဗလဝသမ္မာ-
သက်ပ္ပ+သမ္မယုတ္တ] အားကြီးသော အကြံ
အစည်ကောင်းနှင့်ယှဉ်သော။ ကုသလစိတ္တေ-
နာတိ ဗလဝသမ္မာသက်ပ္ပသမ္မယုတ္တေန ကုသ-
လစိတ္တေန။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၇။

ဗလဝသရီရဒါဟ (ပု) [ဗလဝ+သရီရဒါဟ]
အားကြီးသော ခန္ဓာကိုယ်ပူလောင်ခြင်း၊
ခန္ဓာကိုယ် အလွန်ပူလောင်ခြင်း။ ဗလဝ-
သရီရဒါဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။

ဗလဝသဟာယ (ပု) [ဗလဝ+သဟာယ] အား
ကောင်းသောသူငယ်ခြင်း။ တဿ ဗလဝ-
သဟာယံ သမိဒ္ဓပ ဌိတံ ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

ဗလဝသိနေဟ (ပု) [ဗလဝ+သိနေဟ] (၁)
အားကြီးသော – အလွန် – ချစ်ခြင်း။ (တိ)
(၂) အားကြီးသော – အလွန် – ချစ်ခြင်းရှိ
သော၊ အလွန်ချစ်သော၊ သူ။ (၁) တေသံ
ဝေါ ကတရေသု ဗလဝသိနေဟော ဟောတိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ (– စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။) (တိ) (၂) ဒါသိကပုတ္တာတိ
ဗလဝသိနေဟာ ဃရဒါသယောဓာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၄၃။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။) ဗလဝသိနေ-
ဟာတိ သာမိနိ အတိသယပေမာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊
သစ်၊၂။၃၃။

ဗလဝသုပဏ္ဏ (ပု)[ဗလဝ+သုပဏ္ဏ] အားကြီး –
အားကောင်း – သော ဂဠုန်။ ဗလဝသုပဏ္ဏာ
ပလာယိ သု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။

ဗလဝသေဝနာ (ထီ) [ဗလဝါ+သေဝနာ] အား
ကြီးသော မှီဝဲခြင်း။ ဗလဝသေဝနာ နိသေ-
ဝနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။

ဗလဝသောက (ပု) [ဗလဝ + သောက] အား
ကြီး – ပြင်းထန် – သော စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း။
တဿ အတိပေမေန ဒုက္ခိတဿ ဗလဝသော-
ကော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ မိလိန္ဒ။၂၇၃။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။)

ဗလဝသောကသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဗလဝသောက+
သမုဋ္ဌာန] အားကြီးသော စိုးရိမ်ပူပန်မှု
ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဗလဝသောကသမုဋ္ဌာန-
အာဟောဒနဝတ္ထုံ ပကာသေတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၈။

ဗလဝသောကသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဗလဝသောက +
သမုဋ္ဌိတ] အားကြီးသော စိုးရိမ်ပူပန်မှု
ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဗလဝသောကသမုဋ္ဌိတံ
ဥဏ္ဏာဘူတံ လောဟိတံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၉။

ဗလဝသောကာဘိတုန္န (တိ) [ဗလဝသောက+
အဘိတုန္န] အားကြီးသော စိုးရိမ်ပူပန်မှုသည်
ထိုးကျင့်နှိပ်စက်ခံရသော၊သူ။ ဗလဝသော-
ကာဘိတုန္နဿ သတိသမ္မောသာ သိထိလံ
ဂဟိတာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၉။

ဗလဝသောကာဘိဘဝ (ပု) [ဗလဝသောက+
အဘိဘဝ] အားကြီးသော စိုးရိမ်ပူပန်မှု
လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း။ ဗလဝသောကာဘိဘ-
ဝေန ဒေါမနဿဇာတော ဟုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၁၇။

ဗလဝသောကာဘိဘူတ (တိ) [ဗလဝသောက+
အဘိဘူတ] အားကြီးသော စိုးရိမ်ပူပန်မှု

လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ သာ ဗလဝသောကာဘိဘူတာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဣမံ ဝိလာပဂီတံ ဂါယန္တီ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၇၆။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။)

ဗလဝသောမနဿ (န) [ဗလဝ+သောမနဿ] အလွန်ဝမ်းမြောက်မှု။ အာဝဇ္ဇန္တသ္သ ဗလဝသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၈၆။)

ဗလဝသောမနဿဇာတ (တိ) [ဗလဝသောမနဿ+ဇာတ] အလွန်ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြစ်သော၊ အလွန်ဝမ်းမြောက်သော၊သူ။ ဗလဝသောမနဿဇာတာ "ရက္ခဒေဝတာ"တိ သညာယ.... ဂန္ဆာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၁။

ဗလဝသောမနဿပတ္တ (တိ) [ဗလဝသောမနဿ+ပတ္တ] အလွန်ဝမ်းမြောက်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ ဗလဝသောမနဿပတ္တော တုရိတံ အဝိမံသိတ္ဝာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၅၈။

ဗလဝသောမနဿသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဗလဝသောမနဿ+သမုဋ္ဌာန] အလွန်ဝမ်းမြောက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိတိ ဗလဝသောမနဿသမုဋ္ဌာနံ ဥဒါနံ ဥဒါဟရိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။

ဗလဝသ္နေဟ (ထီ၊ပု) [ဗလဝ+သ္နေဟ] အားကြီးသော ချစ်ခြင်း၊ အလွန်ချစ်ခြင်း။ နန္ဒိဘဝသဒိသာယ ဗလဝသ္နေဟာယ ပရိသမန္တတော ခဏတ္တာ နန္ဒိဘဝပရိက္ခီဏံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆ ၂။

ဗလဝဟိံသနာ (ထီ) [ဗလဝါ+ဟိံသနာ] ပြင်းထန်စွာ–အလွန်–ညှင်းဆဲခြင်း။ ဗလဝဟိံသနာ ဝိဟိံသနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။

ဗလဝဟိတစိတ္တ—သာရတ္ထ၊၃။ ၄၀၃-သည် ဗလဝပိယစိတ္တမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဗလဝပိယစိတ္တ-ကြည့်။

ဗလဝဟိဇောတ္တပ္ပ (န) [ဗလဝ + ဟိရောတ္တပ္ပ] (၁) အားကြီးသော အရှက်အကြောက်။ (တိ) (၂) အားကြီးသော အရှက်အကြောက်ရှိသော၊ အလွန်ရှက်ကြောက်သော၊သူ။ (၁) ဗလဝဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇၊၃၀၄။) (တိ) (၂) ဥဿာဟဇာတော ဗလဝဟိရောတ္တပ္ပေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၆၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၄၉။

ဗလဝဟေဌနာ (ထီ) [ဗလဝါ+ဟေဌနာ] အလွန်ညှင်းဆဲခြင်း။ ဗလဝဟေဌနာ ဝိဟေဌနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။

ဗလဝါကာရပုဗ္ဗင်္ဂ (တိ) [ဗလဝါကာရ + ပုဗ္ဗင်္ဂ] အားကြီးသော အခြင်းအရာသို့ရောက်သော။ ပရိဋ္ဌာဟောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗောသနာ ဗလဝါကာရပုဗ္ဗင်္ဂာ ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၃၁-၂။

ဗလဝါကုသလ (န) [ဗလဝ+အကုသလ] အားကြီးသော အကုသိုလ်။ ယသ္မာ ပန ဗလဝါကုသလံ ဒုဗ္ဗလာကုသလဿ ဥပနိဿယော နဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၄၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၁၄။)

ဗလဝါဃာတ (တိ) [ဗလဝ+အာဃာတ] အားကြီးသော အမျက်ဒေါသ ရှိသော၊သူ။ ကသ္မာ? အညမညံ ဗလဝါဃာတတာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀။

ဗလဝါဃာတဇာတ (တိ) [ဗလဝါဃာတ+ဇာတ] ဖြစ်သော အားကြီးသော အမျက်ဒေါသရှိသော၊ အမျက်ဒေါသ အားကြီးသော၊သူ။ ဗလဝါဃာတဇာတော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၅)တိ ဥပ္ပန္နဗလဝကောဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၆၁။

ဗလဝါဗလဝ (တိ) [ဗလဝ+ဗလဝ] အားရှိသည်ထက် အားရှိသော၊ အလွန်အားရှိသော၊ (အားရှိရာရာ၊သို့)။ ဗလဝါဗလံ ပဋိမန္တေထာ (ဝိ၊ဋ္ဌ။ ၁)တိ သုဋ္ဌု ဗလဝံ ပဋိဝဒထ။

ဝိ၊ဌ၊၄။၁။ "ဗလဝါဗလဝ" နှစ်ခွဲ ကျဲ့ ကော် ပဒံ "ဗလဝဗလဝ" နှစ်ခွဲ ဝတ္တဗ္ဗေ အာကာရံ ကတ္တာ "ဗလဝါဗလဝ" နှစ်ခွဲ ဝုတ္တံ။ တဉ္စ "ဒုက္ခဒုက္ခ" နှစ်ခွဲ. အာဒီသု ဝိယ အတိသယတ္ထေ ဝတ္တတိတိ အာဟ "သုဋ္ဌု ဗလဝံ ပဋိဝဒထာ" တိ။ အတိဝိယ ဗလဝံ ကတ္တာ ပဋိဝစနံ ဝဒေထာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၁။

ဗလဝါဗလဝ၂ (နာ) [ဗလဝ+အဗလဝ] အားကောင်းခြင်း, အားနည်းခြင်း။ စေတနာယ ဗလဝါဗလဝဝသေနေဝ အပ္ပသာဝဇ္ဇမဟာသာဝဇ္ဇတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၁။၈၀။

ဗလဝါမစ္ဆ (ပု) [ဗလဝ+အမစ္ဆ] အားကောင်းသော အမတ်။ ယထာ မဟာရာဇ ဒ္ဝိန္နံ ဗလဝါမစ္ဆာနံ ပရိသာယ ဝိဝါဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။

ဗလဝါမုခ(ဗဋ္ဌဝါမုခ) (နာ) [ဗလဝ+မုခ] (၁) ကြီးသော မျက်နှာဝရှိသော၀ဲ၊ ကြီးသော၀ဲ၊ ဗလဝါမုခ၀ဲ။ (တိ) (၂) ကြီးသော၀ဲ–ဗလဝါမုခ၀ဲ–ရှိသော (သမုဒြာ)။ (၃) ကြီးကျယ်သော မျက်နှာရှိသောသူ။ (၁) ပါတာလဝိတ္တံ ဗလဝါမုခဋ္ဌ။ (က·မူကဲ့) ထေရ။၃၅၅။ သော ဟိ ယံ တံ ဗလဝါမုခံ....ယံ လောကေ ဗလဝါမုခန္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၆။) ဗဋ္ဌဝါမုခန္တိ မဟာသမုဒ္ဒေ မဟန္တံ အာဝဋ္ဋမုခံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၈။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၅။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊လဲ၊ ကျော။) (တိ) (၂) ဗလဝါမုခသမုဒ္ဒ·ကြည့်။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗလဝါမုခယက္ခိနီ (ထီ) [ဗလဝါမုခါ + ယက္ခိနီ] ဗလဝါမုခဘီလူးမ၊ ကြီးကျယ်သောမျက်နှာရှိသောဘီလူးမ။ ယတ္ထ ဗလဝါမုခယက္ခိနီအာဒီနံ အမနုဿာနံ ဝသေန ဘယံ အတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၆။

ဗလဝါပုခသမုဒ္ဒ (ပု) [ဗလဝါမုခ+သမုဒ္ဒ] ကြီးသော၀ဲ – ဗလဝါမုခ၀ဲ – ရှိသော သမုဒြာ။ ဝါဏိဇာ နဋ္ဌမာလိ· အတိက္ကန္တာ ဗလဝါမုခသမုဒ္ဒံ နာမ ပဿိ·သု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ (–၁၄၅။)

ဗလဝါမုခီ (တိ) [ဗလဝါမုခ+ဣ] ကြီးသော၀ဲ–ဗလဝါမုခ၀ဲ–ရှိသော (သမုဒြာ)။ နာဝါယ ဝိပ္ပနဋ္ဌာယ၊ ဗလဝါမုခီတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊၁။ ၂၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။

ဗလဝါရ (ပု) [ဗလ+ဝါရ] ဗလဝါရ၊ ဗိုလ်ကို ဟောရာအလှည့်အကြိမ်။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၂-၀၈၊ ၄-ကထာ၊ ၂-၀ါရ။ ပဋိသံ။၃၁၇-၈။ ဣန္ဒြိယဝါရေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဗလဝါရောပိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

ဗလဝါရက္ခ (တိ) [ဗလဝ+အာရက္ခ] အားကြီးသော အစောင့်အရှောက်ရှိသော။ ဒုါရေပိ ဗလဝါရက္ခေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၈။

ဗလဝါရမ္မဏ (နာ)[ဗလဝ+အာရမ္မဏ] အားကြီး–အားကောင်း–သော အာရုံ။ တေသုပိ ဗလဝါရမ္မဏေ အာပါထဂတေ ဒ္ဝီဟိ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တေဟိ ဟသန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၆၇။) ဗလဝါရမ္မဏေတိ ဥဋ္ဌာရအာရမ္မဏေ ယမကပါဋိဟာရိယသဒိသေ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၅။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၅၅။)

ဗလဝါဟန (နာ) [ဗလ+ဝါဟန] (၁) အားကောင်းသည့်မြင်း က,သောယာဉ်။ (၂) ဗလဝါဟနမြင်း။ (၃) စစ်သည်ဗိုလ်ပါ။ (၁) ဗလဝါဟနော (ဇာ၊၁။၃၂၈)တိ ဗလဝါဟနော၊ မဟာဃာမအဿသမ္ပန္နောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၅။ (၂) ရညော ပန ဗလော, ဗလဝါဟနော, ပုပ္ဖေါ, ပုပ္ဖဝါဟနော, သုပတ္တောတိ ပဉ္စ အဿာ ဟောန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ (၃) အနန္တပါရ·ကြည့်။

ဗလဝါဟနသမ္ပန္န (တိ) [ဗလဝါဟန+သမ္ပန္န] စစ်သည်ဗိုလ်ပါနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ သော ရာဇာ

ဗလဝါဟနသမ္ပန္နော ဒုပ္ပသဟော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။

ဗလဝိစ္ဆိတကာရီ (တိ) [ဗလဝိစ္ဆိတ + ကရ+ဏီ] အားကြီးစွာ အလိုအတိုင်းပြုနိုင်သော၊ အလိုရှိသည်ကို ဖြစ်မြောက်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သော၊သူ။ လဒ္ဓယသဓနဘောဂေါ အာဒေယျဝစနော ဗလဝိစ္ဆိတကာရီ။ မိလိန္ဒ။၁၁၆။

ဗလဝိတ္ထိ(ထီ)[ဗလဝါ+ဣတ္ထိ]အားကောင်းသောမိန်းမ။ ဗလဝိတ္ထိယာ ဝါ ဂါဠှံ အာလိင်္ဂိတ္ဝာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။

ဗလဝိဒ္ဓံသန (န) [ဗလ+ဝိဒ္ဓံသန] စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဒေဝပုတ္တမာရဿ ဗလဝိဒ္ဓံသနံ ဒဋ္ဌုံ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁။

ဗလဝိဓမန (န) [ဗလ+ဝိဓမန] စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို–မှုတ်လွှင့်–ဖျက်ဆီး–ခြင်း။ ကိလေသဝိဒ္ဓံသနမ္ပိ ဒေဝပုတ္တမာရဿ ဗလဝိဓမနန္တိ သက္ကာ ဝတ္တုံ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁။

ဗလဝိရဟိတ (တိ) [ဗလ+ဝိရဟိတ] အားနည်း–အားမရှိ–သော၊သူ။ ပရိသာယံ အလဇ္ဇီသန္နတာ ဗလဝိရဟိတာ တေ ဘဝိဿန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၇။ မဟာနီ၊ဋ္ဌ။၄၇။)

ဗလဝိသေသ (ပု) [ဗလ+ဝိသေသ] (၁) (သဒ္ဒါစသော) ဗိုလ်အထူး။ (၂) ခွန်အားအထူး။ (၁) ဗလဝိသေသော စေတ္ထ သဒ္ဒါဒိဗလံ၊ ဒသဗလာနိ ဇဝ ဝါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗလဝိသေသယောဂ (ပု) [ဗလဝိသေသ+ယောဂ] ခွန်အားအထူးနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ယထာ ဟိ သီဟာဿ မိဂရညော ဗလဝိသေသယောဂတော သရဘမိဂမတ္တဝရဝါရဏာဒိတောပိ ပရိဿယော နာမ နတ္ထိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။

ဗလဝိသေသယောဂဒီပန (န) [ဗလဝိသေသယောဂ+ဒီပန] (သဒ္ဒါစသော) ဗိုလ်အထူးနှင့်ယှဉ်မှုကိုပြခြင်း။ ဗလဝိသေသယောဂဒီပနတော ဝါ သီဟာဒိကိရိယာသဒိသတ္တာ နယော သီဟဝိက္ကီဠိတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၅။

ဗလဝိရိယ (န) [ဗလ+ဝိရိယ] ခွန်အားလုံ့လ။ တေသံ အဓိမတ္တကသိမာနံ ပတ္တကာယာနံ ဗလဝိရိယံ ပရိဟာယတိ။ မ၊၁။၂၀၆။ (–သံ၊၁။၁၀၀။) ဗလဝိရိယန္တိ အပရာပရံ သဥ္ဇရဏာဝါယောဓာတု။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၂။) ဗလဝိရိယန္တိ ကာယဗလဥ္စ ဉဋ္ဌာနဝိရိယဥ္စ။အဋ္ဌကထာယံ ပန ဗလမေဝ ဝိရိယံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၂။

ဗလဝိရိယသမင်္ဂီ (တိ) [ဗလဝိရိယ+သမင်္ဂီ] ခွန်အားလုံ့လနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ပါရဂတော ဗလဝိရိယသမင်္ဂီ။ ဝိမာန။၇၆။ အသဒိသေန ကာယဗလေန, အနညသာဓာရဏေန ဉာဏဗလေန, စတုဗ္ဗိဓသမ္မပ္ပဓာနဝိရိယေန သမန္နာဂတတ္တာ ဗလဝိရိယသမင်္ဂီ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။

ဗလဝိရိယသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဗလဝိရိယ+သမ္ပတ္တိ] ခွန်အားလုံ့လနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ မေဓာဝိ ဗလဝိရိယသမ္ပတ္တိယာ ပဟောနကကာလေ တတော ဥတ္တရိံ နာ ကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၄။

ဗလဝိရိယသမ္ပန္န (တိ) [ဗလဝိရိယ+သမ္ပန္န] ခွန်အားလုံ့လနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ သော ဝုစ္စိမန္နာယ ပရိပုဏ္ဏရူပေါ ဗလဝိရိယသမ္ပန္နော အဟောသိ သမန္နာစာရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

ဗလဝိရိယဟိန (တိ) [ဗလဝိရိယ+ဟိန] ခွန်အားလုံ့လမှ ယုတ်လျော့သော၊သူ။ ဗလဝိရိယဟိနဿာတိ ဥတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၁။ (–စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၅။)

ဗလဝိရိယုပတ္ထမ္ဘ (တိ) [ဗလဝိရိယ + ဥပတ္ထမ္ဘ] အားကောင်းသော ဝီရိယဖြင့် ထောက်ပံ့အပ်သော။ ဧတေန ဗလဝိရိယုပတ္ထမ္ဘာနံ စိတ္တစေတသိကာနံ အလီနတံ ဒဿေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။

ဗလဝိရိယူပပတ္တိ (ထီ) [ဗလဝိရိယ + ဥပပတ္တိ] ခွန်အားလုံ့လနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဣန္ဒိဇုတိ ဗလဝိရိယူပပတ္တိ၊ ဣဒ္ဓိ တေ နာဂမဟာဝိမာနံ။ ဇ၊ ၂။၃၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ ဗလဝိရိယူပပတ္တိတိ ဧဝံ မဟာတာ ဗလေန စ ဝိရိယေန စ သမန္နာဂမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ (–သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃။)

ဗလဝိရိယူပပန္န (တိ) [ဗလဝိရိယ+ဥပပန္န] ခွန်အားလုံ့လနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ယော တံ ဧဝံ ဗလဝိရိယူပပန္နော‌ပိ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပဟာ့ယ ကပဏော ပိလ္လောလော ဝိစရသိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇။

ဗလဝူပက္ကမ (ပုံ) [ဗလဝ+ဥပက္ကမ] အားကောင်းသော လုံ့လ။ မရဏမ္မိ နိဂစ္ဆန္တိတိ ဗလဝူပက္ကမေဟိ မရဏံ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၀။

ဗလဝူပနိဿယ (တိ) [ဗလဝ+ဥပနိဿယ] အားကောင်းသော မှီရာရှိသော။ တံသမုဋ္ဌါတကမဂ္ဂဿ ဗလဝူပနိဿယဘာဝတော့ စာတိ။ မူလဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။

ဗလဝေကလ္လ (နာ) [ဗလ + ဝေကလ္လ] (သမထ, ဝိပဿနာ) စွမ်းအားချို့တဲ့ခြင်း။ နိရောဓသမာပတ္တိ· ဗလဝေကလ္လေန သမာပဇ္ဇိတုံ နသက္ကောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၄၆။

ဗလဝေဂ (ပုံ) [ဗလ+ဝေဂ] အစွမ်းသတ္တိအဟုန်။ အဓုနဋ္ဌိတ-ကြည့်။

ဗလဝေသာရဇ္ဇနိပ္ဖတ္တိ (ထီ) [ဗလဝေသာရဇ္ဇ + နိပ္ဖတ္တိ] ဒသဗလဉာဏ် ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်၏ ပြီးခြင်း။ ဝိဇ္ဇာစရဏသိဒ္ဓိ ဗလဝေသာရဇ္ဇနိပ္ဖတ္တိတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၂၅၉။

ဗလဝေသာရဇ္ဇသမဓိဂမ (ပုံ) [ဗလဝေသာရဇ္ဇ+ သမဓိဂမ] ဒသဗလဉာဏ် ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်တို့ကို ကောင်းစွာရခြင်း။ ဗုဒ္ဓဘူမိယံ ဗလဝေသာရဇ္ဇသမဓိဂမေန ဥဘယဟိတပရိပူရဏတော ပရမတ္ထပါရမိယော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၂။

ဗလဝေါသဓမ္မ (နာ) [ဗလဝ + ဩသဓမ္မ] အားကောင်းသော ဆေးအစွမ်း။ ကုသလော ဘိသက္ကော သလ္လကတ္တော ဂရုကံ ဆောဂံ ဗလဝေါသဓမ္မေန လဟုကံ ကရောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၅။

ဗလသဋ္ဌ (နာ) [ဗလ+သဋ္ဌ] စစ်သည်ဗိုလ်ပါ–ပြင်ဆင်ခြင်း–စီရင်ခြင်း၊ စစ်ပြင်ခြင်း။ ရာဇာ ပုနဒိဝသေ ဘောရိံ· စရာပေတွာ ဗလသဋ္ဌံ ကာရေတွာ။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

ဗလသတ (နာ) [ဗလ+သတ] ခွန်အားတရာ၊ ခွန်အားအရာ။ အယံ ဒက္ခိဏာ အာယုသတံ ဝဏ္ဏသတံ သုခသတံ ဗလသတံ ပဋိဘာနသတန္တိ ပဉ္စအာနိသံသသတာနိ ဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၃။

ဗလသတ္တက (နာ) [ဗလ+သတ္တက] ဗိုလ်ခုနစ်ပါးအပေါင်း။ ဗလသတ္တကဝိညာဏဋ္ဌိတိသတ္တကပုဂ္ဂလသတ္တကာနိ ဝုတ္တနယာနေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၃။

ဗလသမာယောဂ (ပုံ) [ဗလ + သမာယောဂ] (သမထဝိပဿနာ) စွမ်းအားနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဝုဋ္ဌာနဗလသမာယောဂေါတိ ဝုဋ္ဌာနဋ္ဌေ ဗလသမာယောဂေါ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၂၁။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄။) ဗလသမာယောဂေါ သမထဝိပဿနာဗလေဟိ သမ္မယုတ္တတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။၄၉၄။

ဗလသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဗလ+သမ္ပတ္တိ] ခွန်အားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဗလသမ္ပတ္တိယာ တရုဏနာဂသဒိသော။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၇။

ဗလသမ္ပဒါ (ထီ) [ဗလ+သမ္ပဒါ] အားဟူသော ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်စုံလုံလောက်သောအား။ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ ဗလသမ္ပဒါ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။ ၂၆၇။

ဗလသမ္ဗန္ဓ (တိ) [ဗလ+သမ္ဗန္ဓ] ခွန်အားနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ အာဃာဇာနီယော ဝဏ္ဏ-သမ္ပန္နော စ ဟောတိ ဗလသမ္ပန္နော စ ဇဝ-သမ္ပန္နော စ။ အံ၊၁။ ၂၄၆၊၅၇၃။ (–မ၊၄၁၃။ ၃၀၆။ သံ၊၄၊၃။၁၄၂။) ဗလသမ္ပန္နောတိ ကာယဗလေန သမ္ပန္နော။ အံ၊၄၊၂။ ၂၂၄။ (–၃၉၇။ မ၊၃၊၃။ ၂၀၇။ သံ၊၃၊၂။၃၀၂။)

ဗလသေနသနာမက (တိ) [ဗလသေန+သနာ-မက] ဗလသေနအမည်ရှိသော၊သူ။ သတ္တ-ပညာသိတော ကပ္ပေ၊ ဗလသေနသနာ-မကော။ အပ၊၁။ ၂၇၃။

ဗလဟေတု (ပု) [ဗလ + ဟေတု] ခွန်အားဟူ သောအကြောင်း။ နု ဗလဟေတု ဒေတိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၁။ (–ဒီ၊၃၊၃။ ၂၅။)

ဗလာကဇာတိ (ထီ) [ဗလာကာ+ဇာတိ] ဗျိုင်း အောက် – ဗျိုင်းနှမ်း – မျိုး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗလာကယောနိ (ထီ) [ဗလာကာ + ယောနိ] ဗျိုင်းအောက် – ဗျိုင်းနှမ်း – မျိုး။ ယထာ ဗလာကယောနိမှိ၊ နု ဝိဇ္ဇတိ ပုမော သဒ္ဒါ။ အပ၊၁။၄၆။ ဗလာကယောနိမှိ ဗလာက-ဇာတိယံ။ အပ၊၃၊၁။၃၁၇။

ဗလာကာ (ထီ) [ဗလ+ဏ္ဍ (အက)+အာ။ ခန်၊၌။၆၄၂။ ဗလတိ ဇီဝတီတိ ဗလာကာ၊ ပက္ခီဝိသေသော။ မောဂ်၊၇။၁၉။] ဗျိုင်း အောက်၊ ဗျိုင်းနှမ်း။ ယထာ ဗလာကာ သုစိ-ပဏ္ဍရစ္ဆဒါ။ ထေရ။၂၇၃။ (–ဇာ၊၁။၈၀။ မဟာနိ။၃၈။) ဗလာကာတိ ဗလာကာ သကုဏိကာ။ ထေရ၊၃၊၂။၃၁။

ဗလာကာသကုဏိကာ (ထီ) [ဗလာကာ+သကု-ဏိကာ] ဗျိုင်းအောက် – ဗျိုင်းနှမ်း – မ။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗလာကိနီ (ထီ) [ဗလာက+ဏိနီ] ဗျိုင်းအောက် မ၊ ဗျိုင်းနှမ်းမ။ တာ ဗလာကိနီယော။ အပ၊ ၃၊၁။၃၁၇။

ဗလာတိဗလ (ပု) [ဗလ+အတိဗလ] (၁) အား တကာတို့ထက် လွန်သောအား။ (တိ) (၂) အားကောင်းသူတို့ထက်ပို၍ အားကောင်း သော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဗလာတိဗလမိတ္ထိယော (ဇာ၊၁။၁၉၃)-တိ ဣတ္ထိယော ပန ...တေဟိ သဗ္ဗေဟိ ဗလေ-ဟိပိ အတိဗလာ နာမ။ ဇာ၊၅၊၃။၄၉၂။

ဗလာတိဗလပါဂရ (တိ) [ဗလာတိဗလပါရ+ဂမု +ဏ္ဍိ] အားတကာတို့ထက်လွန်သော အား အဆုံးသို့ ရောက်သော၊ ခွန်အား တကာတို့ ထက် လွန်ကဲသော ခွန်အားဟူသော ကမ်း တဘက်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ပတ္တမ္မော ဒသဗလော၊ ဗလာတိဗလပါရဂေါ။ အပ၊၁။ ၃၇၃။ ထေရ၊၄၊၂။၃၁၅။

ဗလာတိမာနနိမိတ္တ (တိ) [ဗလာတိမာန+နိမိတ္တ] ခွန်အားနှင့်စပ်၍ အလွန်မာန်မူခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဧဝံ ဗလာတိမာနနိ-မိတ္တာယ အဟံကာရဟေတုဘူတာယ သက္ကာ-ယဒိဋ္ဌိယာ ဗလဝဘာဝေန။ အံ၊၆၊၂။၂၀၅။

ဗလာဓာန (နာ) [ဗလ+အာဓာန] အစွမ်းသတ္တိ ဟူသော – တည်ရာ – အထောက်အပံ့။ ဗလာ-ဓာနဉ္စ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မတော မဟဂ္ဂတဓမ္မ-ဝိသေသတော ဥပ္ပန္နေဟိ ပဏီတေဟိ စိတ္တ-ဇရူပေဟိ ဝိသေသာပတ္တိ။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၀၉။

ဗလာဓိဂမဋ္ဌာန (နာ) [ဗလ + အဓိဂမဋ္ဌာန] (ပါရမီ) အစွမ်းသတ္တိကြောင့် ရရှိရာ အရပ် ဌာန။ ဥပစိတာနံ ပါရမီနံ ဗလာဓိဂမဋ္ဌာနံ ပလ္လင်္ကံ ဗောဓိရုက္ခဉ္စ။ ဥဒါန၊၄၊၃။

ဗလာဓိဂမနဋ္ဌာန (နာ) [ဗလ+အဓိဂမနဋ္ဌာန] (ပါရမီ) အစွမ်းသတ္တိကြောင့် ရရှိရာအရပ် ဌာန။ ဥပစိတာနံ ပါရမီနံ ဗလာဓိဂမနဋ္ဌာနံ ပလ္လင်္ကံ ဗောဓိရုက္ခဉ္စ။ ဝိ၊၄၊၃။ ၂၃၀။

ဗလာဓိဋ္ဌာန (တိ) [ဗလ+အဓိဋ္ဌာန] စစ်သည် ဗိုလ်ပါအပေါင်းလျှင် တည်ရာရှိသော၊ စစ် သည်ဗိုလ်ပါအပေါင်းကို အားထားနေရ

သော၊သူ။ ဗလာမိဠ်ဘနာ (အံ၊၂၊၃၁၁)တိ ဗလကာယာမိဠ်ဘနာ။ ဗလကာယ် ဟိ လဒ္ဓါ တေ လဒ္ဓပတိဠ်ဘာ နာမ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၁၉၉။

ဗလာခိပ (ပု) [ဗလ+အခိပ] စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို အစိုးရသော မင်း။ ဗလာခိပေါ အဋ္ဌသတ်၊ ဝသုခံ အာဝသိဿတိ။ အပ၊၁။၅၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၁၆။

ဗလာနိက (တိ) [ဗလ+အနိက] (သည်းခံခြင်း) အားအစွမ်းဟူသော စစ်တပ်ရှိသော၊ သူ။ ခန္တီဗလံ ဗလာနိကံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။ မ၊၂။၄၁၀။ ခမ္မ။၇၀။ သုတ္တနိ။၃၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၇။ ခန္တီဗလန္တိ အဓိဝါသနခန္တိ-ဗလံ။ သာ ပန သကိ် ဥပ္ပန္နာ ဗလာနိကံ နာမ နဟောတိ၊ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပန္နာ ပန ဟော-တိ။ တဿာ အတ္ထိတာယ ဗလာနိကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၀။ (–ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၅၀။)

ဗလာနုပ္ပဒါန (နာ) [ဗလ + အနုပ္ပဒါန] အား အဆင့်ဆင့်ပေးခြင်း။ ပုရိမကမ္မဿ ဗလာနုပ္ပ-ဒါနဝသဿခီဟာ ဝန္ဒနာမယပုညဿ သတ္တိ-ယော၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၆။

ဗလာနုပ္ပါဒန (နာ) [ဗလ + အနုပ္ပါဒန (အနု+ ဥပ္ပါဒန)] အားကိုအဖန်ဖန်ဖြစ်စေခြင်း။ တံ အတ္တာနော ယထာလဒ္ဓသမ္ပတ္တိနိမိတ္တကဿ ကမ္မဿ ဗလာနုပ္ပါဒနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁။ (–အနုဋ္ဌီ၊၁။၃။)

ဗလာနုရူပ(တိ)[ဗလ+အနုရူပ]အစွမ်းသတ္တိအား လျော်သော၊ (ကြိ၊ဝိ) အစွမ်းရှိသလောက်။ ကွတရေပိ အတ္တာနော အတ္တာနော ဗလာနုရူပေ-နာ အာဟရိတ္ဝာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။) ဗလာနုရူပေနာတိ ဝိဘဝဗလာနုရူပေန။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၀၆။

ဗလာဗလ (နာ) [ဗလ+အဗလ] အားရှိ, အားမရှိ၊ အားရှိ, အားမဲ့။ ဂိလာနကာနဉ္စ ဗလာဗလံ ဇာနိဿာမ။ အံ၊၂။၃၂။ (–အပ၊၁။၃၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉။)

ဗလာဘိဘဝ (ပု) [ဗလ+အဘိဘဝ] ခွန်အားဖြင့် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း။ သင်္ဂါမေန ဝါ ဗလာဘိ-ဘဒဝန ဝါ ဇိတာ ဘဝေယျ။ ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၉။

ဗလာဝဟာရက (တိ) [ဗလ + အဝဟာရက] အနိုင်အထက်ပြု၍ ခိုးယူသော၊ ဓားပြတိုက်ယူ သော၊သူ။ ဗလက္ကာရေန ပရသန္တကံ ဂဏှ-န္တော ဗလာဝဟာရကော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၄၈။

ဗလာဟရဏ (နာ) [ဗလ+အာဟရဏ] ခွန်အား ကို–ဆောင်ခြင်း–ဖြစ်စေခြင်း။ အာဟာရော ဗလာဟရဏာယ။ မိလိန္ဒ။၃၃၇။

ဗလိ၁ (ထိ၊ပု) [ဗလ+က္ကဃန်၊ဋီ။၃၅၅၊၄၂၅။] (၁) အခွန်အတုတ်။ (၂) ပူဇော်ဖွယ်၊ ဗလိ-နတ်စာ။ (၃) ပူဇော်ခြင်း။ (၁) ပုဗ္ဗေ အက-တံ သုက်် ဝါ ဗလိ် ဝါ ဒဏ္ဍံ ဝါ အာဟရာ-ပေန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ ဗလိန္တိ နိပ္ပန္နသဿဒိတော ဆဘာဂံ သတ္တ-ဘာဂန္တိအာဒိနာ လဒ္ဓကရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၃။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၉။) (၂) တေသဉ္စ ဒိန္နပုဗ္ဗံ ကတပုဗ္ဗံ ဓမ္မိကံ ဗလိ် နော ပရိဟာပေန္တိ။ ဒီ၊၂။၆၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈။) (၃) ဗလိကမ္မ (၂) နှင့်ဗလိကရဏ-တို့ကြည့်။ (ဗလိ ၅- မျိုး —— ဥတုဗလိ= ဆွေမျိုးတို့ အား ပူဇော်ပေးကမ်းခြင်း။ အတိထိဗလိ= ဧည့်သည် အာဂန္တုတို့အား ပေးကမ်းခြင်း။ ပုဗ္ဗပေတဗလိ=ကွယ်လွန်သူ ဆွေမျိုးတို့အား ပူဇော်ပေးကမ်းခြင်း။ ရာဇဗလိ=မင်းအား ထိုက်သင့်သောအခွန် ဆက်သခြင်း။ ဒေဝ-တာဗလိ = နတ်အား ဗလိနတ်စာပေးခြင်း တည်း။ အံ၊၁။၃၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။)

ဗလိ၂ (ပု) [ဗလ+ဣ။ဗလမေတဿတ္ထိတိ ဗလီ၊ အတိသယဗလကာယတ္တာ ဝါ ဗလံ၊ သော ဧဝ ဗလီ။ ဓာန်၊ဠီ။၁၄။] ရဟု၊ အသူရိန်။ ဗလိပုတ္တ·ကြည့်။

ဗလိကမ္မ (နာ) [ဗလိ+ကမ္မ] (၁) အခွန်ဆက်သခြင်းအမှု။ (၂) ပူဇော်ခြင်း – ဗလိနတ်စာပေးခြင်း – အမှု။ (၁) ကရဝိကသကုဏ္ဍာအာဂန္ဆာ မခုရဿရံ ဝိကူဇန္တာ ရညော ဗလိကမ္မံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ (၂) စတုမာသဆမာသန္တရေ နော ဗလိကမ္မံ ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀၊ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၇။) တံ ပန ဗလိဒါနဝသေန ကရိယတိတိ အာဟ "ဗလိကမ္မ"န္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၅၅။

ဗလိကမ္မကတ (တိ) [ဗလိကမ္မ+ကဘ] ပူဇော်မှုပြုအပ်သော။ ထူပစီဝရ·ကြည့်။

ဗလိကမ္မကရဏ (နာ) [ဗလိကမ္မ+ကရဏ] ပူဇော်မှုပြုခြင်း၊ ဗလိနတ်စာတင်ခြင်း။ ကာလာနုကာလံ ဗလိကမ္မကရဏေန မာနိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၂။)

ဗလိကမ္မကရဏသင္ဋ (တိ) [ဗလိကမ္မကရဏ+သင္ဋ] ပူဇော်မှုပြုရန် – ဗလိနတ်စာတင်ရန် – စီရင်သော၊သူ။ ဝသနဋ္ဌေဓရုက္ခေ သြလမ္ဗေတ္ဝာ ဗလိကမ္မကရဏသင္ဋော အဟောသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။

ဗလိကမ္မကာရဏ (နာ) [ဗလိကမ္မ+ကာရဏ] ဗလိနတ်စာပေးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တသ္မာ ဗလိကမ္မကာရဏာပိ တေ မနုဿေ ရက္ခထ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

ဗလိကမ္မကာလ (ပု) [ဗလိကမ္မ+ကာလ] ပူဇော်မှုပြုရာအခါ။ ဗလိကမ္မကာလော ဧသေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။)

ဗလိကမ္မတ္ထ (ပု) [ဗလိကမ္မ + အတ္ထ] ပူဇော်မှုပြုခြင်းအကျိုး၊ ဗလိနတ်စာတင်ခြင်းအကျိုး။ အာစရိယ ဗလိကမ္မတ္ထာယ ကိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၇။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။)

ဗလိကမ္မဘာဇန (န) [ဗလိကမ္မ+ဘာဇန] ပူဇော်မှုပြုရန် ခွက်၊ ဗလိနတ်စာခွက်။ သေသဇနံ ယာနကေန သဒ္ဓိံ နိဝတ္တာပေတ္ဝာ ဗလိကမ္မ·ဘာဇနံ သယံ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဂဏှာဟိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၄။

ဗလိကမ္မလာဘ (ပု) [ဗလိကမ္မ+လာဘ] ပူဇော်မှုဟူသော လာဘ်၊ ပူဇော်သကာလာဘ်။ ဗလိကမ္မလာဘမဿာ ကရိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၅၂။

ဗလိကမ္မာပဒေသ (ပု) [ဗလိကမ္မ + အပဒေသ] ပူဇော်မှုပြုရန် – ရည်ညွှန်း – ရိုးမယ်ဖွဲ့ – ခြင်း။ ဗလိကမ္မာပဒေသေန ပန တဝ အာဘရဏံ ဂဏှိတုကာမော ဟုတ္ဝာ အာဂတောမှိတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။)

ဗလိကမ္မူပကရဏ (နာ) [ဗလိကမ္မ+ဥပကရဏ] ပူဇော်မှုပြုရန် အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း။ ဣမံ အာနန္ဒ ရတနသုတ္တံ ဥဂ္ဂဟေတ္ဝာ ဗလိကမ္မူ·ပကရဏာနိ ဂဟေတ္ဝာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၇။

ဗလိကရဏ (နာ) [ဗလိ+ကရဏ] (၁) ပူဇော်မှုပြုကြောင်း (အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း)။ (၂) ပူဇော်မှုပြုရာ။ (၃) ပူဇော်မှုပြုခြင်း။ (၁) နိဋ္ဌိတာသု ကုဋိကာသု သဗ္ဗံ ဗလိကရဏံ သင္ဃာပေတ္ဝာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၆။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဗလိကရဏတ္ထ·ကြည့်။

ဗလိကရဏဋ္ဌာန (န) [ဗလိကရဏ+ဋ္ဌာန] ပူဇော်မှုပြုရာအရပ်။ ဒေဝတာနံ ဗလိကရဏဋ္ဌာန·ဘူတံ ပီဋ္ဌံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၀။

ဗလိကရဏတ္ထ (ပု) [ဗလိကရဏ+အတ္ထ] ပူဇော်မှုပြုခြင်းအကျိုး။ တံ မာရေတ္ဝာ ဂလလော·

ဟိတံ ဂဟေတ္ဝာ ဗလိကရဏတ္ထာယာတိ ဝဒေ-ယျုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၀။

ဗလိကရဏပိဋ္ဌ (နာ) [ဗလိကရဏ+ပိဋ္ဌ] ပူဇော်မှု ပြုရာအင်းပျဉ်။ ပိဋ္ဌန္တိ ကိဉ္စိ တာဒိသံ ဒါ-ရုကဋ္ဌမိဿံ အာဟရဏမိဿံ ဗလိကရဏပိဋ္ဌမိဿံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၈။

ဗလိကဝါဒ (တိ) [ဗလိက+ဝါဒ] အားရှိ-အား ကောင်း-သော အယ္ဟဝါဒရှိသော၊သူ။ ဗလိ-ကဝါဒါ (မဟာနိ။၂၃၄)တိ ဗလဝန္တဝါဒါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၁၉။

ဗလိကာရကပုရိသ (ပု) [ဗလိကာရက+ပုရိသ] ဗလိနတ်စာတင်သော ယောကျ်ား။ အထေ-ကော ဇာနပဒေါ ဗလိကာရကပုရိသော တံ သဒ္ဒံ သုတ္ဝာ ကမ္မမာနော ပလာယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀၈။

ဗလိကာရဟဟပတိပုတ္တ (ပု) [ဗလိကာရဟဟပတိ+ပုတ္တ] အခွန်ဆက်သောသူ၏သား။ မမ ရဒ္ဓေ ဗလိကာရဟဟပတိပုတ္တံ ဥလ္လောကေတုံ န ဝိသဟာမိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၃။ ဗလိ-ကရောတိတိ ဗလိကာရော၊ ဗလိကာရော စ သော ဂဟပတိ စာတိ ဗလိကာရဟဟပတိ၊ တဿ ပုတ္တော ဗလိကာရဟဟပတိပုတ္တော။ သမ္မော၊ယော။၂၄၃။

ဗလိခဏ္ဍ— သီ၊ဠီ၊သစ်၊၂။ ၂၃၅-သည် ဗလိဒဏ္ဍမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗလိဒဏ္ဍ (ပု) [ဗလိ+ဒဏ္ဍ] အခွန်အတုတ်ဒဏ်။ စဏ္ဍာဿ ဟိ ရညော ဗလိဒဏ္ဍာဒီဟိ လောကံ ပီဠယတော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၄။

ဗလိဒါန (နာ) [ဗလိ+ဒါန] ဗလိနတ်စာပေးခြင်း။ ဗလိကမ္မ (၂) ကြည့်။

ဗလိပဋိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဗလိ+ပဋိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌ —ပဋိဂ္ဂါဟိကာ]ဗလိနတ်စာ-ပူဇော်သကာ-ကို ခံယူသော၊သူ။ တဿာယေဝ နံ အဋ္ဌဝိ-

ယာ ဗလိပဋိဂ္ဂါဟကံ ဒေဝတံ ကတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။) ယာဝတာ ဗလိ-ပဋိဂ္ဂါဟိကာ ဒေဝတာ သက္ကရောတိ ဂရုံ ကရောတိ။ အံ၊၂။၆၈၊၂၂၇။ ဗလိပဋိဂ္ဂါဟိကာ ဒေဝတာတိ ကုလပဂေဏိယာ အာဂတာ အာရက္ခဒေဝတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။

ဗလိပဋိဂ္ဂါဟိကဒေဝတာ (ထီ) [ဗလိပဋိဂ္ဂါဟိကာ +ဒေဝတာ] ဗလိနတ်စာ ခံယူသောနတ်၊ ရိုးရာနတ်။ တတော တေသံ အာရက္ခဒေဝတာ ဗလိပဋိဂ္ဂါဟိကဒေဝတာ .... အမ္မိကာ ဘဝိ-ဿန္တိ။သာရတ္ထ၊၂။၃၈၉။အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၇။အထက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဗလိပါတိ (ထီ) [ဗလိ+ပါတိ] ဗလိနတ်စာခွက်။ သော တာယ သာဓုတိ သမ္မဋ္ဌိစ္ဆိတော တံ ဗလိပါတိံ ဥက္ခိပါပေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၅။

ဗလိပိဋ္ဌိတ (တိ) [ဗလိ+ပိဋ္ဌိတ] အခွန်အတုတ်ဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော၊ အခွန်အတုတ် နှိပ်စက်ခံရ သော၊သူ။ မနုဿာ ဗလိပိဋ္ဌိတာ ကိဉ္စိ ဒါတုံ အသက္ကောန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၀၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၃။)

ဗလိပုဋ္ဌ (ပု) [ဗလိ+ပုဋ္ဌ] ကျီး။ ဗလိပုဋ္ဌော စ ဝါယသော။ ဗလိနာ ပုဋ္ဌော ဘတော။ ခာန်။ ခာန်၊ဋ္ဌီ။၆၃၈။

ဗလိပုတ္တ(ပု) [ဗလိ+ပုတ္တ] ရာဟု-အသူရိန်-၏ သား။ သတဉ္စ ဗလိပုတ္တာနံ၊ သဗ္ဗေ ဝေရောစနာမကာ။ ဒီ၊၂။ ၂၀၇။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၈။) သတဉ္စ ဗလိပုတ္တာနန္တိ ဗလိနော မဟာအသု-ရဿ ပုတ္တာနံ သတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၄၂။)

ဗလိပုဗ္ဗ (နာ) [ဗလိ+ပုဗ္ဗ]ပူဇော်စရာပန်း။ ဗလိ-ပုဗ္ဗမဂန္ဓာဒိဥပဟာရေဟိ စ တဿ ပယိရုပါ-သနာယ ဣစ္ဆိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅၄။

ဗလိပုရိသ (ပု) [ဗလိ+ပုရိသ] ခွန်အားကောင်း သော ယောကျ်ား၊ သူရင်းငှါးယောကျ်ား။

ခေတ္တသာမိ ပုရိသော ပဋ္ဌပဏ္ဏာသ ဗလိပုရိသေ ဂဟေတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ ဗလိပုရိသေတိ ဘတိယာ ဂဟိတကမ္မကရပုရိသေ။ အဋ္ဌသာ၊ဂဏ္ဌိ။

ဗလိဗဒ္ဒ၊ဗလိဗဒ္ဓ၊ဗလိဗဒ္ဒ၊ဗလိဗဒ္ဓ (ပု) [ဗလ+ဝဒ္ဓ+အ။ဗလံ ဝဒ္ဓယတီတိ ဗလိဗဒ္ဒေါ၊ နိပါတနာ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၉၅။ ဗလိ+ဣဗဒ္ဒ။ ထောမ။ (ဗလိဗဒ်-သံ။)] နွားလားဥသဘ။ ဒေကဿကာ ဘာတရော ဟတာ စတ္တာရော စ ဗလိဗဒ္ဓါ။ ဒီ၊၂။၁၀၉။ (–ဇာ၊၁။၃၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။) တတ္ထ ဝစ္ဆော ဒမ္မော ဗလိဗဒ္ဓေါတိ ဧဝမာဒိ အာဝတ္ထိကံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၁။ အပ္ပဿုတာယံ ပုရိသော၊ ဗလိဗဒ္ဒေါဝ ဇီရတိ။ ဓမ္မ။၃၆။ ထေရ။၃၄၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ တတ္ထ ဝစ္ဆော ဒမ္မော ဗလိဗဒ္ဓေါတိ ဧဝမာဒိ အာဝတ္ထိကံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၀။

ဗလိဗဒ္ဓသဟဿ (နာ) [ဗလိဗဒ္ဓ + သဟဿ] နွားလားဥသဘ အထောင်။ တီဏိ ဗလိဗဒ္ဓသဟဿာနိ ဥပဋ္ဌာပိတာနိ ဟောန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။)

ဗလိဘယ (နာ) [ဗလိ + ဘယ] အခွန်အတုတ်ဘေး။ အပိ စ နု ခေါ မဟာရာဇ တေသံ စတုန္နံ မဟာမတ္တာနံ ဗလိဘယာ သန္တာသော ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယုံ တိ။ မိလိန္ဒ။၁၄၉။

ဗလိဘာဇန (နာ) [ဗလိ+ဘာဇန] ဗလိနှတ်စာခွက်။ တမေဝ ဗလိဘာဇနံ ဂါဟာပေတ္တာ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။)

ဗလိဘုဇ၊ဗလိဘုဋ္ဌ (ပု) [ဗလိ+ဘုဇ+အ။ဗလိ•ဘုဋ္ဌတီတိ ဗလိဘုဇော။ ဓာန်၊ဋီ။သျ။၆၃၀။] ကျီး။ ပရဘတော, ဗလိဘုဇော, ဂုဋ္ဌမေထုနောပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၃၀။ ဗလိ(၂)လည်းကြည့်။

ဗလိဘေရီ — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀-သည် ဗလဘေရီမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗလိယ (တိ) [ဗလ+ဣယ]အားရှိ–အားကောင်း–သော။ အတ္တနော ဂဟဏမေဝ ဗလိယံ ကာတမ်ဟံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၂။

ဗလိ(ဋ္ဌိ)သ (ပု) [ဗလ+ဣသ။ဗလ သံဝရဏေ၊ ဣသော၊ ဋ္ဌတ္တံ။ မစ္ဆဝေဓနမ္ဟိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၇၄။] ငါးမျှားချိတ်။ တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယပါလာ ဗလိသေန ဥဒ္ဓရိတ္ဝာ ထလေ ပတိဋ္ဌာပေတ္ဝာ ဝေမာဟံသု။ မ၊၃။၂၂၄။ (–သုတ္တနိ။၃၀၄။ ဇာ၊၂။၂၆၄။) ဇိဝှံ ဗဠိသေန ဂဟေတ္ဝာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။

ဗလိသမံသိက (နာ) [ဗလိသ+မံသိက] နှစ်ဘက်အသွားရှိသော သံမြှားချိတ်ဖြင့် အရေအသားအကြောကို ခြစ်ခွါလျက် နှိပ်စက်ဉှင်းပန်းခြင်း။ ဗလိသမံသိကမ္ပိ ကရေယျုံ။ အံ၊၁။ ၄၃၇။ (–မ၊၃။၂၀၉။) ဗဠိသမံသိက-လည်းကြည့်။

ဗလိသာဓက (တိ) [ဗလိ + သာဓက] အခွန်အထုတ်ကို ပြီးစေတတ်သော၊ အခွန်အတုတ်ကောက်သော၊ သူ။ ဝဓဗန္ဓာဒီဟိ ပီဠေတ္ဝာ အဓမ္မေန ဗလိသာဓကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၇။ (–၁၁၀။)

ဗလိသာဓကဈာပုရိသ (ပု)[ဗလိသာဓက+ဈာပုရိသ] အခွန်အတုတ်ကောက်သောမင်းချင်းယောကျ်ား။ နိဂ္ဂဟကာရကေဟိ ဗလိကာရကဈာပုရိသေဟိ သမာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၆။

ဗလိသာမိသ (နာ) [ဗလိသ+အာမိသ] ငါးမျှားချိတ်၌ တပ်ထားသောအစာ။ ဗလိသာမိသံ ဝိယ ဗျသနသန္နိပါတကာရဏာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၀၉။

ဗလိသေနာ (ထိ) [ဗလိ၂+သေနာ]ဆုဟု–အသူရိန်–၏ စစ်သည်။ သန္နယိတ္ဝာ ဗလိသေန-(ဒီ၊၂။၂၀၇)န္တိ အတ္တနော ဗလိသေနံ သန္နဟိတ္ဝာ သဗ္ဗေ ကတသန္နာဟာဝ ဟုတ္ဝာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

ဗလီဟရဏ (တိ) [ဗလိ+ဟရ+ယု။ ဒေဝတာနံ အတ္ထာယ ဗလိံ ဟရန္တိ တ္ထောတိ ဗလိဟရ-ဏော။ အံ၊၆။၃၁၁] ဗလိဟရဏမည်သော၊ ဗလိနတ်စာ ပူဇော်ပသရာဖြစ်သော (တော အုပ်)။ကော် သမယံ ဘဂဝါ ပိသိနာရာယံ ဝိဟ-ရတိ ဗလိဟရဏော ဝနသဏ္ဍော။ မ၊၃။ ၂၆။ (–အံ၊၁။ ၂၇၃။ အံ၊၃။၃၁၈။) ဗလိဟရဏောတိ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဘူတာနံ ဗလိံ အာဟ-ရန္တိ၊ တသ္မာ သော ဗလိဟရဏန္တိ ဝုတ္တော။ မ၊၆၊၁၁။ (–အံ၊၆၊ ၂။ ၂၃၆။)

ဗလိဟရဏဝနသဏ္ဍ (ပု) [ဗလိဟရဏ+ဝနသဏ္ဍ] ဗလိဟရဏမည်သော – ဗလိနတ်စာ ပူဇော် ပသရာဖြစ်သော – တောအုပ်။ ဝနစေတိ-ယာနီတိ ဗလိဟရဏဝနသဏ္ဍသုဘဂဝနဒေဝ-သာလဝနာဒီနိ ဝနာနိယေဝ ဝနစေတိယာနိ။ မ၊၆၊၁။ ၁၂၃။

ဗလီ (တိ) [ဗလ+ဏိ။ဗလိ+ဏိ] (၁) ခွန်အား နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ခွန်အားကောင်းသော၊ သူ။ (၂)ကျီး။(၁) အဓောမုခါ အဃသိ ဂမာ ဗလီ ဇဝါ။ ဝိမာန။၁၀။ (–ခမ္မ။၅၃။ အပ၊၁။၄၅။ ဇာ၊ ၂။၀၄။) ဗလီတိ ဗလဝန္တော။ ဝိမာန၊ ၆။၇၁။ (–ခမ္မ၊၆၊ ၂။ ၂၅၀။ အပ၊၆၊၁။၃၁၅။ ဇာ၊၆၊၅။၃၆၄။) (၂) ကာလာမေယျာ ဗလီ ယက္ခာ။ ဇာ၊ ၂။၃၄၇။ ဇာ၊၆၊၇။၃၁၇။ ဗလိတိ ကာကသကုဏ္ဍာ။ ယသ္မာ ဟိ တေ ဗလိံ ဘူဇန္တိ တသ္မာ ဗလိတိ စ ဗလိဘူဇာတိ စ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊၎၊သစ်၊နေ၊ကျော။

ဗလိဗဒ္ဓူပမ (တိ) [ဗလိဗဒ္ဓ+ဥပမာ] နွားလား ဥသဘ ဥပမာရှိသော၊ နွားလား ဥသဘနှင့် တူသော၊ သူ။ စတ္တာရော ဗလိဗဒ္ဓူပမာ ပုဂ္ဂလာ။ အဘိ၊ပု။၁၀၈၊၁၅၄။ (–အံ၊၁။ ၄၂၄။ အဘိ၊၆၊၃။၇၇။)

ဗလီယတိ (ကြိ) [ဗလ+ဏျိယ+တိ] အားရှိ၏၊ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၏။ တဿ ဝါတာ ဗလီယန္တိ။ ပေတ။၁၄၉။ ဇာ၊၁။ ၂၂၃။(–သုတ္တနိ။၃၉၉။ နေတ္တိ။၆။) တဿ ဝါတာ ဗလီယန္တိတိ တဿ ဟဒယံ အပသ္မာရဝါတာ အဝတ္ထရန္တိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၆၊၄။၈၅။ (–သုတ္တနိ၊၆၊ ၂။ ၂၃၀။ ပေတ၊၆။၈၈-၉။ နေတ္တိ၊၆။၄၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၅၉။) ဗလီယရေ—ဇာ၊ ၂။ ၂၅၉။ ဇာ၊၆၊၇။ ၁၁၁။

ဗလီယန္တီ (ကြိ) [ဗလ+ဏျိယ+အန္တီ] အားရှိကုန်၏၊ လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗလီယရေ (ကြိ) [ဗလ+ဏျိယ+အန္တီ] လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်ကုန်၏။ ဗလီယတိ-ကြည့်။

ဗလုပ္ပါဒါဝဋ္ဌာန (န) [ဗလ+ဥပ္ပါဒါဝဋ္ဌာန] ခွန်အား၏ဖြစ်ရာတည်ရာ။ ယေသံ ဗလုပ္ပါဒါဝ-ဋ္ဌာနာနံ ဝသေန ဥသဘာဿ အာသဘဏ္ဍာနံ ဣစ္ဆိတံ။ သံ၊၆၊ ၂။၅၆။

ဗလူပပန္န (တိ) [ဗလ+ဥပပန္န] ခွန်အားနှင့်ပြည့်စုံသော၊ အားရှိသော၊သူ။ ယထာ နာမ ဗလူ-ပပန္နော ကုဥ္ဇရော။ နေတ္တိ၊၆။၁၀၄။

ဗလေတိ (ကြိ) [ဗလ+ဏေ+တိ] အားကိုပြု၏၊ အားဖြစ်စေ၏။ တထာ ဟိ မံ မံသသာကံ ဗလေတီ(ဇာ၊၁။၁၃၅)တိ တထာ ဟိ မံသဥ္စ အဝသေသံ သာကဥ္စ မယ့် ဗလံ ကရောတိ။ ဇာ၊၆၊၃။ ၂၁၁။

ဗလျ (န) [ဒုဗ္ဗလ+ဏျ။ ပါဠိ၌ ဒုက္ကေ၍ ဗလျ-ရှိ။ အဋ္ဌကထာ၌ ဗာလျံဟု ရှိသည်။] နည်း သော အားရှိသောသူ၏အဖြစ်၊ အားကုန်ခန်း ခြင်း။ ကာသံ သာသံ ဒရံ ဗလျံ၊ ခီဏမေဓော နိဂစ္ဆတိ။ ဇ၊ ၂။ ၂၉၂။ ဗာလျန္တိ ဒုဗ္ဗလဘာဝံ။ ဇာ၊၆၊၇။၁၉၉။ (ဇာ၊၎၊သစ်။၆၁၊ ကျော-၌ ဗာလျန္တိ ဗာလဘာဝံ–ဟု ပါဠိတမျိုးရှိနေ သည်။)

ဗလွိက (ပု) ဗလွိကမင်း။ ဗလွိကော(ဇာ၊၁။ ၃၆)တိ တဿ ရညော နာမံ။ ဇာ၊၆၊၂။၃။

ဗလ္လိကမဟာရာဇ (ပု) [ဗလ္လိက + မဟာရာဇ] ဗလ္လိကမင်းကြီး။ လ္ကမသို့ ရထေ ကောသလ-ရဇ္ဇသာမိကော ဗလ္လိကမဟာရာဇော နိသိန္နော။ ဇာ၊၁၄၊၂။၃။

ဗဝါဗာဓ (ပု) [ဗဟု+အာဗာဓ] (ခ) များသော အနာရောဂါ။ (တိ)(၂) များသောအနာ ရောဂါရှိသော၊ ရောဂါများသော၊သူ။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) သြကောဋ္ဌိ-မကော ဗဝါဗာဓော ကာဏော ဝါ ကုဏီ ဝါ။ မ၊၃။၂၀၈။ သံ၊၁။၉၄။ အံ၊၁။၁၀၆။

ဗဝါဗာဓသံဝတ္တနိက (တိ) [ဗဝါဗာဓ + သံဝတ္တ-နိက] များသောအနာရောဂါကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဗဝါဗာဓသံဝတ္တနိကာ ဇော မာဏဝ ပဋိပဒါ။ မ၊၃။၂၄၅။

ဗဝါရိ (တိ) [ဗဟု+လ္ကရိ] များစွာချီးမွမ်းခြင်း ရှိသော (လ္ကရူဗေဒင်ကျမ်း)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗဝါရိဗ္ဗာ (တိ) [ဗဝါရိ+စျ+ဏ] လ္ကရူဗေဒင် ကို – သင်ယူ – သရဇ္ဈာယ် – တတ်သော၊သူ။ ဆန္နောကာ ဗြာဟ္မဏာ ဗဝါရိဗ္ဗာ ဗြာဟ္မဏာ။ ဒီ၊၁။၂၂၃။ ဗဟဝေါ လ္ကရယော ဇတ္တာတိ ဗဝါရိ၊ လ္ကရူဗ္ဗေဒေါ၊ တံ အဓီယန္တီတိ ဗဝါရိဗ္ဗာ။ ဒီဋီ၊၁။၄၀၀။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၃။)

ဗဝ္ဘါဒက (နာ) [ဗဟု+ဥဒက] များသောရေ။ ဗဝ္ဘါဒကေ (ထေရ။၂၀၃)တိ ဗဟုဥဒကေ။ ထေရ၊၁၄၊၂။၉၀-၁။

ဗဟတိ (ကြို) [ဗဟ+အ+တိ] အပပြု၏၊ ပယ်ရှား၏။ ဗဟတိ ပါပေ ဗဟိ ကရောတီတိ ဗြာဟ္မဏော နိရုတ္တိနယေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၄။

ဗဟလ (ပု) [ဗဟ+အလ။ ဗဟ+ကလ။ ရူ။ ၆၇၅။ မောဂ်၊၇။၁၀၄။] (ခ) အထူ၊ဒုံ၊လုံး ပတ်၊ ကိုယ်လုံးကိုယ်ထည်။ (တိ)(၂) ထူထပ် သော။ (က) အားကြီး – လွန်ကဲ – ထက်မြက် – ပြင်းထန် – သော၊ မကဲ့မပါး – အဖြစ်များ – သော(ကိလေသာ,ဝေဒနာစသည်)။ (ခ)ပြစ်ခဲ့သော (ရေစသည်)။ (ဂ) ကြီးမားသော (တောင်စသည်)။ (ဃ) ဖူးဖူးရောင်သော။ (ခ) ဗဟလတ္တေန ဆယော ဇနသတိကံ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၇၀။ (– ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။) ဗဟလန္တရ-လည်းကြည့်။ (တိ)(၂) မဇ္ဈေ စ ဗဟလာ တဝေ။ ဇာ၊၂။၁၅၅။ (– ဝိ၊၄။၂၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။) ဗဟလာတိ ဂါမနိဂမာ ဃနဝါသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉။ (ဂ) တိဗ္ဗာတိ ဗဟလာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၀။) ဗဟလာတိ အတနုကာ၊ မဟန္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၁-၂။ ဗဟလာနန္တိ နိရန္တ-ရပ္ပဝတ္တိယာ အဝိရဠာနံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၅။ (– သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၀။) (ခ) ဗဟလံ နာ ဝန္ဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ (– ဝိ၊သင်္ဃ။၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၅။) (ဂ) ဂဇ္ဇန္တော ဗဟလံ ဂိရိံ။ အပ၊ ၁။၆။ ဗဟလံ ဂိရံ(ဂိရိံ?) ပုထုလံ ဃောသံ ဂဇ္ဇန္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ (ဃ) ဟတ္ထပါ-ဒါနံ ဥဒ္ဓုမာယနကာလေ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌိယော ကောန္နာပေတွာ ဗဟလံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၇။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။)

ဗဟလအဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဗဟလာ+အဝိဇ္ဇာ] ထူထပ်–အဖြစ်များ–သောအဝိဇ္ဇာ။ အဝိဇ္ဇာတိ အဋ္ဌသု ဌာနေသု အညာဏဘူတာ ဗဟလ-အဝိဇ္ဇာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။

ဗဟလဥဒက (နာ) [ဗဟလ+ဥဒက] ပြစ်ခဲ့ – နောက်ကျ – သောရေ။ ဗဟလဥဒကဋ္ဌ ပိဝိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။

ဗဟလကာမရာဂ (ပု) [ဗဟလ+ကာမရာဂ] ထူထပ် – အဖြစ်များ – သောကာမရာဂ။ သြဋ္ဌာရိ-ကောတိ ဗဟလကာမရာဂါဒိပဋိသံယုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၇။ ကာမရာဂ-လည်းကြည့်။

ဗဟလကိလေသ (ပု) [ဗဟလ+ကိလေသ] (ခ) ထူထပ် – အဖြစ်များ – သော ကိလေသာ။

(တိ)(၂) ထူထပ် – အဖြစ်များ – သော ကိလေသာရှိသော၊သူ။ (၁)ဗဟလကိလေသ-ဘာဝေန မုစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊၆၊၁။၃၉၅။ မဟာ-နိ၊၆။၃၂။ (– ဒီ၊၃၊၃။၃၀။) (တိ)(၂) ပုဗ္ဗယောဂါဝစရော ဗဟလကိလေသတာယ။ သံ၊၆၊၁။၉၀။ နေတ္တိ၊၆။၂၃၀။ ဗဟလကိလေသတာယာတိ ဗဟုလကိလေသဘာဝေန။ နေတ္တိ၊၃။၁၃။

ဗဟလကိလေသဈာဂ (ပု) [ဗဟလ+ကိလေသ-ဈာဂ]ထူထပ်–အဖြစ်များ–သော ကိလေသာ-ဈာဂ။ ဗဟလကိလေသဈာဂါ(မ၊၆၊၁။၁၁၉)တိ ထိရမူလဒုမ္မောစနိယတာဟိ အဇ္ဈောသာနေ ပဘူတကိလေသကာမာ။ မ၊၅၊၁။၂၁၃။

ဗဟလကုထိတလာခါရသဝဏ္ဏ (တိ) [ဗဟလ+ကုထိတ+လာခါရသဝဏ္ဏ] ပြစ်ခဲ့၍ ကြိုက်ကြိုက်ဆူသော ချိပ်ရည်အဆင်းရှိသော။ ဝဏ္ဏ-တော ဗဟလကုထိတလာခါရသဝဏ္ဏန္တိ ဝဝတ္ထ-ပေတိ။ ခုဒ္ဒက၊၆။၅၀။

ဗဟလခေဠ (ပု) [ဗဟလ+ခေဠ]ပြစ်ခဲ့–နောက်ကျ – သော တံထွေး။ မူလဇ်ဝါယ ဗဟလ-ခေဠော မက္ခေတိ။ ဒီ၊၃၊၁။၁၇၉။ သံ၊၆၊၃။ ၂၃၁။ အဘိ၊၆၊၂။၃၄၆။ ဗဟလခေဠောတိ အာဝိလခေဠော။ သီ၊၅၊သစ်၊၂။၁၀၃။

ဗဟလဂဏ်ါ (ထီ) [ဗဟလာ+ဂဏ်ါ] အားကြီး-လွန်ကဲ–ပြင်းထန် – သော ရေအလျင်ရှိသော ဂဏ်ါမြစ်၊ ရေစီးသန်သောဂဏ်ါမြစ်၊ ဗဟလ-ဂဏ်ါမြစ်။ ကူလံ ဘိန္ဒိတ္ဝာ ပါသာဏံ ပဝိ-သိတ္ဝာ သဋ္ဌိယောဇနာနိ ဂတဋ္ဌာနေ ဗဟလ-ဂဏ်ါတိ။ မ၊၆၊၃။၂၆။ အံ၊၆၊၃။၂၂၀။ ဥဒါန်း ၆။၂၇၄။ ဂဏ်ါ-လည်းကြည့်။

ဗဟလဂါရဝ (တိ) [ဗဟလ+ဂါရဝ] ထက်သန်–အားကြီး–လွန်ကဲ–သော ရိုသေခြင်းရှိသော၊ အလွန်အကဲရိုသေလေးစားသော၊သူ။ တိဗ္ဗ-ဂါရဝ-ကြည့်။

ဗဟလဃဋ္ဋပုဏ္ဏ (တိ) [ဗဟလ + ဃဋ္ဋပုဏ္ဏ] (နခမ်း) ထူသောရေပြည့်အိုး။ နလာဋကဏ္ဏ-စူဋိကာနံ ဥပရိ ပဋ္ဋနွနောကာသေ အဋ္ဌ-ဗဟလဃဋ္ဋပုဏ္ဏပဋိလောတိကခဏ္ဍသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက၊၆။၃၉။ (အဘိ၊၆၊၂။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၇-နှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်။)

ဗဟလစ္ဆန္ဒ (တိ) [ဗဟလ+ဆန္ဒ] အားကြီး-လွန်ကဲ–မဆုတ်နစ်–သော ဆန္ဒရှိသော၊သူ။ (ကုသိုလ်,အကုသိုလ်ဆန္ဒ–၂-မျိုးလုံး ဆက်ဆံ-ပါဝင်သည်။)သိက္ခတ္တယပူရဏော ဗဟလစ္ဆန္ဒော ဟောတိ။ ဒီ၊၆၊၃။၂၂၂။ (–မ၊၆၊၄။၈။) ဗဟလစ္ဆန္ဒောတိ ဒဠ္ဆစ္ဆန္ဒော။ ဒီ၊၃၊၃။၂၇၈။ ဗဟလစ္ဆန္ဒောတိ ဗဟလတဏှာဆန္ဒော။ မ၊၃၊၃။၂၁၅။

ဗဟလစ္ဆာယ (တိ) [ဗဟလာ+ဆာယာ] ထူထပ်–စပ်နေ–နေပျော်က်မထိုး–သောအရိပ်ရှိသော။ သန္ဒစ္ဆာယောတိ ဗဟလစ္ဆာယော။ သံ၊၃၊၂။၃၄၃။

ဗဟလတက္က (ပု) [ဗဟလ+တက္က] ပြစ်ခဲ့သော ရက်တက်ရည်။ ဗဟလတက္ကေန မက္ခိတသရီရ-သေတဝဏ္ဏတ္တာ။ ဇာ၊၆၊၂။၃၂၈။

ဗဟလတ(တ္တ)စ (တိ) [ဗဟလ+တစ] ထူထပ်သောအခဲအခေါက်ရှိသော(သစ်ပင်)။ ဣမဿ ဗဟလတစော။ အံ၊၃၊၁။၂၇၉။ ဣမဿ ဗဟ-လတ္တစော။ အဘိ၊၆၊၂။၄၃၈။ ဒီ၊၃၊၃။၁၁၅။ မ၊၃၊၂။၂၂။

ဗဟလတဏှာဆန္ဒ (တိ) [ဗဟလ+တဏှာဆန္ဒ] အားကြီး – လွန်ကဲ–သော အာသာဆန္ဒရှိသော၊သူ။ ဗဟလစ္ဆန္ဒ-ကြည့်။

ဗဟလတနုမတ္တိကာ(ထီ) [ဗဟလတနု+မတ္တိကာ] ထူသောပါးသော မြေညက်၊ ထူထူပါးပါး မြေညက်။ ပတ္တကဋ္ဌာဟေ ဗဟလတနုမတ္တိ-ကာဟိ လေပံ ကတ္ဝာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၃။

ဗဟလတနုမတ္တိကာလေပ (ပု) [ဗဟလတနုမတ္တိ-ကာ+လေပ] ထူသောပါးသော မြေညက်ဖြင့် လိမ်းကျံခြင်း၊ ထူထူပါးပါးမြေညက်လိမ်းကျံခြင်း။ ပရိဘဏ္ဍံ ကတ္တာတိ ဗဟလတနုမတ္တိ-ကာလေပေဟိ လိမ္မေတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၃။

ဗဟလတမ (ပု၊န) [ဗဟလ+တမ] ထူထပ်-အားကြီး - လွန်ကဲ - သော အမိုက်မှောင်၊ အမှောင်ထု။ အန္ဓဘာဝကရဏံ ဗဟလတမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၂။)

ဗဟလတရ (တိ) [ဗဟလ+တရ] အထူးသဖြင့် ပြစ်ခဲ့သော။ ပါယာသဿာတိ ဗဟလတရဿ ပါယာသဿ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၀။

ဗဟလတရဇာလဝနပဋ္ဌလပဋ္ဌိစ္ဆန္န (တိ) [ဗဟလ-တရဇာလ+ဝနပဋ္ဌလ + ပဋ္ဌိစ္ဆန္န] အလွန်ထူထပ်သော ကွန်ရက်နှင့်တူသော တောအထပ်ထပ်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဃနဝနပဋ္ဌိစ္ဆန္န-ကြည့်။

ဗဟလတရပဘာရူပ (ပု) [ဗဟလတရ+ပဘာ-ရူပ] အလွန်ထူထပ်သော ရောင်ခြည်အဆင်း။ ဗဟလတရပဘာရူပေန သဒ္ဒိံ အဋ္ဌာရသ-ဟတ္ထော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၆။

ဗဟလတရဗျာဓိ (ပု) [ဗဟလတရ+ဗျာဓိ] အလွန်ပြင်းထန်သော အနာ။ အယံ ပန ဗဟလ-တရဗျာဓိတာယ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၇၁။

ဗဟလတရရာဂရတ္တ (တိ) [ဗဟလတရ+ရာဂ-ရတ္တ] အလွန်ပြင်းထန်သောရာဂဖြင့် တပ်မက်မောသော၊သူ။ ဗဟလတရရာဂရတ္တာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။

ဗဟလတရာနုလိတ္တ (တိ) [ဗဟလတရ+အနု-လိတ္တ] အလွန်ထူထပ်စွာ လိမ်းကျံအပ်သော။ ဗဟလတရာနုလိတ္တံ ဝိယ သုရတ္တမနုညသရီ-ရာဝယဝေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

ဗဟလတိမိရ (တိ) [ဗဟလ+တိမိရ] ထူထပ်-အားကြီး - လွန်ကဲ-သော အမိုက်မှောင်ရိပ်သော၊ အမှောင်ထုရိပ်သော။ တိမိ (မိ) သိက-ကြည့်။

ဗဟလတ္တစ (တိ) [ဗဟလ+တစ] ထူထပ်သော အခဲ့အခေါက်ရှိသော (သစ်ပင်)။ ဗဟလ-တ(တ္တ)စ-ကြည့်။

ဗဟလဓောတုက (တိ) [ဗဟလ+ဓောတုက] နောက်ကျ-မကြည်လင်-သော သဘောရှိသော။ တံ ကာဋဝစ္ဆကဿ ဗဟလဓောတုကံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၄။

ဗဟလန္တရ (န) [ဗဟလ+အန္တရ] အထု-ဒု-လုံးပတ် - ပမာဏ၊ ကိုယ်လုံး ကိုယ်ထည် အတိုင်းအထွာ။ ဗဟလန္တရေန ဆယောဇန-သတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ ဗဟလန္တရေနာတိ သမန္တာ သရီရပရိဏာဟပမာဏေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။ ၂၉၀။

ဗဟလန္ဓကာရ (ပု) [ဗဟလ+အန္ဓကာရ] (၁) ထူထပ်-အားကြီး-လွန်ကဲ-သော အမိုက်မှောင်၊ အမှောင်ထု။ (တိ)(၂) ထူထပ်-အားကြီး-လွန်ကဲ-သော - အမိုက်မှောင်ရိ-အမိုက်မှောင်နှင့်တူ-သော။ (၁) အန္ဓကာ-ရာတိမိသာယန္တိ ဗဟလန္ဓကာရေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၀။) (တိ)(၂) ဝန္ဓမူလကံ ဗဟလန္ဓကာရံ မဟာ-တမံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၀။)

ဗဟလန္ဓကာရအဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဗဟလန္ဓကာရ+အဝိဇ္ဇာ] ထူထပ်-အားကြီး-သော အမိုက်မှောင်နှင့် တူသောအဝိဇ္ဇာ။ ဗဟလန္ဓကာရ-အဝိဇ္ဇာ ပရမံ မလံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

ဗဟလပက္က (တိ) [ဗဟလ+ပက္က] တခဲနက်ကျက်သော၊ အထပ်ထပ် - ကောင်းစွာ-ပြစ်အောင် - အနှစ်ကျအောင် - ချက်အပ်သော။

ရှိသော အခါ။ အပရဿ ဗဟလပလာသကာလေ။ ဇာ၊ဥ၊၂။၂၄၂။

ဗဟလပိစ္ဆိလသေမှလိတ္တ (တိ) [ဗဟလပိစ္ဆိလ+သေမှလိတ္တ] အလွန်ပြစ်ချဲ့သော သလိပ်ဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော။ ဗဟလပိစ္ဆိလသေမှလိတ္တာ ပန ဟုတ္တာ နိက္ခမန္တိ။ ဇာ၊ဥ၊၃။၂၃၀။

ဗဟလပိဏ္ဍိကသုခဘောဇန (န) [ဗဟလပိဏ္ဍိက+သုခဘောဇန] အလွန်ပြစ်ခဲသော နတ်ဘောဇဉ်။ ယထာ တံ ဗဟလပိဏ္ဍိကသုခဘောဇနံ လဒ္ဓံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။

ဗဟလပိတိ (ထီ) [ဗဟလာ+ပိတိ] လွန်ကဲ-ရင့်ကျက်-သောပိတိ။ ပိတိတိ ဗလဝါ ဗဟလပိတိ။ ဝိ၊ဋ၊၄။၂၀၁။

ဗဟလဗဟလ (တိ) [ဗဟလ+ဗဟလ] (က) အလွန်ထူထပ်သော။ (ခ) အားကြီးသည်ထက် အားကြီးသော၊ အလွန်အားကောင်းသော၊ အလွန်-ထက်မြက်-ပြင်းထန်-သော (ကိလေသာ)။ (ဂ) အလွန်ပြစ်ခဲသော၊ ကောင်းစွာ ကြိုချက်အပ်သော။ (က) ဃန-ဃနဋ္ဌာန-ကြည့်။ (ခ) ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ စ ပုထုဇ္ဇနာနံ ဝိယ ဗဟလဗဟလာ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။) ဗဟလဗဟလာတိ တိဗ္ဗတိဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၅၃၄။ (ဂ) ဗဟလဗဟလံ ပိတာဝလေပန-ရဂ်ဇာတ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇)နှိ့ အတိဝိယ ဗဟလံ ပိတာဝဏ္ဏ မဋ္ဌိဋ္ဌအာဒိအာဝလေပနရဇနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀။

ဗဟလဘာဝ (ပု) [ဗဟလ+ဘာဝ] ထူထပ်သည်၏အဖြစ်။ ဗဟလဘာဝေန ပန နံ သြဂစ္ဆ-နုဂ္ဂစ္ဆနံ ပညာယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။)

ဗဟလဘိတ္တိက (တိ) [ဗဟလာ + ဘိတ္တိ+က] ထူထပ်သောနံရံရှိသော။ အန္ဓံ(၂) ကြည့်။

ဗဟလပက္ကံ ဝါ မံသရသာဒိဘောဇနံ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၀၆။

ဗဟလပတ္တ (တိ) [ဗဟလ + ပတ္တ] ထူထပ်-အကြားမရှိ - မကဲ့မပါး - သော အရွက်ရှိသော။ သန္ဓစ္ဆာယော ဗဟလပတ္တော ပဗ္ဗတ-ကူဋံ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ အောက်ပုဒ်-လည်း ကြည့်။

ဗဟလပတ္တပလာသ(တိ) [ဗဟလ+ပတ္တပလာသ] ထူထပ် - အကြားမရှိ - မကဲ့မပါး - သော ရွက်နှုရွက်ရင့်ရှိသော။ ဗဟလပတ္တပလာသော သန္ဓစ္ဆာယော။ မ၊ဝ။၁၀၈။ သံ၊၂။၃၉၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။) ဗဟလပတ္တပလာသောတိ နိရန္တရပဏ္ဍော ပတ္တသဉ္ဆန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ ဗဟလပတ္တပလာသောတိ အဝိရဠတနုဝိပုလ-ပဏ္ဍော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ဗဟလပတ္ထန (တိ) [ဗဟလာ+ပတ္ထနာ] အား-ကြီး-လွန်ကဲ-မဆုတ်နစ်-သော တောင့်တမှု ရှိသော၊သူ။ ဗဟလပတ္ထနော(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈)တိ ဒဋ္ဌစ္ဆန္ဒော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။

ဗဟလပဗ္ဘတ (ပု) [ဗဟလ+ပဗ္ဘတ] ကြီးမား-သောတောင်။ တတော ဗဟလပဗ္ဘတံ ပဟ-ရိတ္ဝာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။

ဗဟလပလာပတုမ္မ (ပု၊န) [ဗဟလ+ပလာပတုမ္မ] ထူထပ်-ကြမ်းတမ်း-သောစပါးဖျင်းတပြည်။ မယှံ သဟာယဿ ဒုဿန္တေန ဗန္ဓိတ္ဝာ ကော် ဗဟလပလာပတုမ္မံ ဒေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၂။

ဗဟလပလာသ (တိ) [ဗဟလ+ပလာသ] ထူ-ထပ် - အကြားမရှိ - သောအရွက်ရှိသော။ ဧကော ဇမ္ဗုရုက္ခော ဗဟလပလာသော သန္ဓစ္ဆာယော အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။

ဗဟလပလာသကာလ (ပု) [ဗဟလပလာသ+ကာလ] ထူထပ်-အကြားမရှိ-သော အရွက်

ဗဟလဘိတ္တိကဂေဟ (နာ) [ဗဟလဘိတ္တိက+ဂေဟ] ထူထပ်သောနံရံရှိသောအိမ်။ အင်္ဂေါတိ ဗဟလဘိတ္တိကဂေဟံ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၀၉။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၂။)

ဗဟလမံသ (ပုံ၊နာ) [ဗဟလ+မံသ] ထူထပ်သောအသား။ ဗဟလမံသော ဇာတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၁။

ဗဟလမတ္တိက (တိ) [ဗဟလာ+မတ္တိကာ] ထူထပ်သော မြေညက်ရှိသော။ ဗဟလမတ္တိကာ(သံ၊၂။၃၉၂။ စူဋ္ဌနိ။၂၀၉)တိ ပုနပ္ပုနံ ဒါနဝသေန ဥဒ္ဓမာယိကာ ဗဟလမတ္တိကာ။ စူဋ္ဌနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။

ဗဟလမတ္တိကပိဏ္ဍာဝလေပန (နာ) [ဗဟလမတ္တိကပိဏ္ဍ+အဝလေပန] ထူထပ်သောမြေညက်စိုင်ဖြင့် လိမ်းကျံခြင်း။ သုက္ကပက္ခေ ဗဟလမတ္တိကပိဏ္ဍာဝလေပနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။

ဗဟလမဓုကတေလ (နာ) [ဗဟလ+မဓုကတေလ] ပြစ်ခဲ့သောသစ်မည်စည်ဆီ။ ပုန ဗဟလမဓုကတေလနာဂဗလပိစ္ဆိလ္လာဒီနံ ကူဋ္ဌေ ပူရေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။

ဗဟလမဓုကတေလမက္ခိတ (တိ) [ဗဟလမဓုကတေလ+မက္ခိတ] ပြစ်ခဲ့သော သစ်မည်စည်ဆီဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော။ တဿ ဗဟလမဓုကတေလမက္ခိတော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၉။

ဗဟလမဓုကတေလဝဏ္ဏ (တိ) [ဗဟလမဓုကတေလ+ဝဏ္ဏ] ပြစ်ခဲ့သော သဲမည်စည်ဆီအဆင်းရှိသော။ ဗဒ္ဓပိတ္တံ ဝဏ္ဏတော ဗဟလမဓုကဇတေလဝဏ္ဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၂။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၀။)

ဗဟလမောဟသဘာဝ (တိ) [ဗဟလ+မောဟသဘာဝ] အားကြီး–လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–သော မောဟသဘောရှိသော၊သူ။ မောဟဇာတိကောတိ ဗဟလမောဟသဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၉၂။

ဗဟလယာဂု (ထီ) [ဗဟလာ+ယာဂု] ပြစ်ခဲသော ယာဂု။ စတ္ထေ ဗဟလယာဂုံ ပစာပေတွာ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၂။

ဗဟလရာဂ (ပုံ) [ဗဟလ+ရာဂ] (၁) အားကြီး–လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–အဖြစ်များ–သော တပ်မက်မှု(ရာဂ)။ (တိ)(၂) အားကြီး–လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–အဖြစ်များ–သော ရာဂရှိသော၊သူ။ (၃) ထူထပ်စွာဆေးဆိုးထားသော၊ ထူထပ်စွာ ပန်းပြောက်ခြယ်ထားသော။ (၁) ဗဟလရာဂ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈)နှင့် ထိရမ္မလဒုမ္မောစနီယတာဟိ အင်္ဂေါသာနေန ဗဟလဘူတံ ကိလေသကာမံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။ (တိ)(၂) တိဗ္ဗရာဂေါတိ ဗဟလရာဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။) အဘိဏှပ္ပဝတ္တိယာ စေဝ ဗဟုလဘာဝေန စ ဗဟလရာဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ (၃) ဃနပုပ္ဖကကြည့်။

ဗဟလရာဂသဘာဝ (တိ) [ဗဟလ+ရာဂသဘာဝ] အားကြီး–လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–သော တပ်ခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ ဗဟလရာဂသဘာဝေါ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁)တိ ပစ္စဝေက္ခဏာဟိ နီဟရိတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ ဗလဝါ ဟုတွာ အဘိဘဝနကရာဂဓာတုကော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။

ဗဟလရာဂဟေတု (ပုံ) [ဗဟလရာဂ+ဟေတု] အားကြီး–လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–သော ရာဂဟူသော အကြောင်း။ ဗဟလရာဂဟေတု ယထာရဟံ ဒဿဟိပိ သံယောဇနေဟိ သံယုဇ္ဇန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။

ဗဟလလေပန (တိ) [ဗဟလ+လေပန] ထူထပ်စွာ လိမ်းကျံထားသော၊ ထူထူထဲထဲသုတ်လိမ်းထားသော။ ဗဟလလေပနေနာ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀)တိ ဗဟလဝိလေပနေန။ မ၊ဋီ၊၃။၆၆။

ဗဟလသံဟတပခုမ (တိ) [ဗဟလသံဟတ+ပခုမ] ထူထူထဲထဲတခဲနက် ပေါင်းစုအပ်သော မျက်မွေး မျက်တောင်ရှိသော၊သူ။ (အလွန်ကောသော မျက်တောင်ရှိသောသူဟု မြန်မာပြန်ဆိုမှု သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗန္ဒင့် ညီမည်။) အာဋ္ဌာရပမှ- ကြည့်။

ဗဟလသင်္ဂတပခုမ (တိ) [ဗဟလသင်္ဂတ + ပခုမ] ထူထူထဲထဲ တခဲနက် ပေါင်းစုအပ်သော မျက်မွေးမျက်တောင် ရှိသော၊သူ။ (အလွန်ကောသော မျက်တောင်ရှိသောသူဟု မြန်မာပြန်ဆိုမှု သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗန္ဒင့်ညီမည်။)အာဋ္ဌာရပမှာတိ ဗဟလသင်္ဂတပခုမော။ဝိမာန၊၁။ ၂၅၉။

ဗဟလာဝလေပန (န) [ဗဟလ+အဝလေပန] ထူထပ်စွာလိမ်းကျံခြင်း။ မတ္တိကာယ ဗဟလာဝလေပနံ ကရိတွာ။ ဒီ၊၂။၂၆၅။

ဗဟလူပလေပန (တိ) [ဗဟလ + ဥပလေပန] ထူထပ်စွာ လိမ်းကျံထားသော၊ ထူထူထဲထဲ သုတ်လိမ်းထားသော။ ဂါဠူပလေပန-ကြည့်။

ဗဟာရာမ (ပု) [ဗဟိ+အာရာမ] အရံပြင်ပ၊ အရံပြင်ဘက်။ ဗဟာရာမေ သံဃဿ တိဏဝတ္ထုတော။ ဝိ၊၄၊၄။ဂ၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၇။

ဗဟာရာမကောဋ္ဌက (ပု) [ဗဟာရာမ + ကောဋ္ဌက] အရံ၏အပတ်ခါးမုခ်။ ဗဟာရာမကောဋ္ဌကေ သံဃာဋိပလ္လတ္ထိကာယ နိသီဒိ သု။ ဝိ၊ ၁။၂၄၇။ ဗဟာရာမကောဋ္ဌကေတိ ဝေဋ္ဌဝနဝိဟာရဿ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ။ ဝိ၊၄၊ ၁၆၆။

ဗဟိ (ဗျ) [ဗဟိသ်_သံ။ P·T·S· ၌ ကြိယာဝိသေသန ဟု ဆိုသည်။] (က) အပ၊ပြင်ပ။ (ခ) အဆုံး၊နောက်ဆုံး။ (က) ဗဟိ ဃဋ္ဋေတွာ အဗ္ဘန္တရံ မောစေတိ။ ဝိ၊၁။၄၅။ (-အပ၊၁။၁၅၀။ ဝိ၊၄၊၁။၁၀၉။) (ခ) ဧဝံ ဓာတုကထာယ မာတိကတော ဗဟိ ဌပိတတ္တာတိ ..... ဗဟိ ပိဋ္ဌတော ဌပိတတ္တာတိ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၅။

ဗဟိအင်္ဂ (ပု) [ဗဟိ+အင်္ဂ] အပြင်မီး၊ ပြင်ပမီး။ (ကျန်အခိုင်းအစေများ ပြောဆိုသောအပြစ်ဒေါသကို ပြင်ပမီးဟု ဆိုသည်။ အံ၊၄၊၁။ ၃၁၀။)ဗဟိအင်္ဂိ အန္တော နု ပဝေသေတဗ္ဗော။ အံ၊၄၊၁။၃၁၅။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၂၅၁။

ဗဟိအဇ္ဈောကာသ (ပု) [ဗဟိ+အဇ္ဈောကာသ] ပြင်ပလွင်တီးခေါင်။ ဗဟိ အဇ္ဈောကာသော၁ ပဋိက္ခိတ္တော။ ဝဇီရ။၄၇၁။

ဗဟိအန္တ (ပု၊န) [ဗဟိ + အန္တ] အပြင်စွန်း။ ဆိန္နန္တော ဗဟိအန္တေန ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄၊ ၁။၃၀၀။ (-ကခ်ါ။၁၃၄။)

ဗဟိအာကာသ (ပု) [ဗဟိ+အာကာသ] ပြင်ပကောင်းကင်၊ အပဟင်းလင်းပြင်။ နာသိကဂ္ဂံ ဝါ မုခနိမိတ္တံ ဝါ ဗဟိအာကာသော ဝါ ပရိယောသာနံ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၇၂။

ဗဟိအာရက္ခ (ပု) [ဗဟိ + အာရက္ခ] ပြင်ပအစောင့်အရှောက်။ အန္တောအာရက္ခေန စ ဗဟိအာရက္ခေန စ သမန္နာဂတော။ သံ၊၄၊ ၂။၂၀၅။

ဗဟိအာရာမ (ပု) [ဗဟိ+အာရာမ] အရံ၏ပြင်ပ၊ ကျောင်းတိုက်၏ အပြင်ဘက်။ တတ္ထဇာတကံ ဝါ ဗဟိအာရာမေ သံဃိကေ။ ကခ်ါ။၂၆၃။ (-အဘိ၊၄၊၂။၃၂၂။ မဟာနိ၊၄။၃၅၁။)

ဗဟိအာဝဋ္ဋ (ပု) [ဗဟိ+အာဝဋ္ဋ] ပြင်ပကွေ့၊ အပြင်ကွေ့။ သေသာ ဗဟိအာဝဋ္ဋေ နိသီဒိဿန္တိ။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၁၂၀။

ဗဟိအာဝါဋ (ပု) [ဗဟိ+အာဝါဋ] တွင်း၏ပြင်ဘက်။ မုခေန ဒုံသိတွာ ဗဟိအာဝါဋေ ပါတေတွာ။ ဇာ၊၄၊၄။၃၄၀။

ဗဟိအာဋ္ဌန္ဒ (ပု) [ဗဟိ+အာဋ္ဌန္ဒ] ပြင်ပအိမ်ဦး၊ အိမ်ရှေ့ဝရံတာ။ ပုတ္တံ နီဟရိတွာ ဗဟိအာဋ္ဌန္ဒေ နိပဇ္ဇာပေသိ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၇။

ဗဟိအာဠိန္ဒက (ပု) [ဗဟိ+အာဠိန္ဒက] ပြင်ပ အိမ်ဦး၊ အိမ်ရှေဝရံတာ။ ဂေဟာ နိက္ခမ္မ ဗဟိအာဠိန္ဒကေ ဌတ္ဝာ။ ဇာ၊၆၊၃၊ ၂၆၆။

ဗဟိဣန္ဒခီလ (ပု) [ဗဟိ + ဣန္ဒခီလ] ပြင်ဘက် တံခါးခုံ။ နဂရဒ္ဒါရဿ ဗဟိဣန္ဒခီလတော ပဋ္ဌာယ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃။

ဗဟိဥပစာရ (ပု) [ဗဟိ+ဥပစာရ] ဥပစာ၏ပြင်ဘက်။ တသ္မာ ဗဟိဥပစာရေ ဂါဟေတုံ နဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၆၊၄။၁၀၂။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၂၇၇။

ဗဟိဥပစာရဋ္ဌ (တိ) [ဗဟိဥပစာရ+ဌာ+အ] (ကျေင်း) ဥပစာ၏ပြင်ပ၌တည်သော၊သူ။ ဗဟိဥပစာရဋ္ဌာနမိဒံ ဘန္တေ ဘာဂံ ဂဏှထ။ ဝိ၊၆၊၁။၃၃၅။

ဗဟိဥပစာရသီမာ (ထီ) [ဗဟိ+ဥပစာရသီမာ] ဥပစာအပိုင်းအခြား၏ပြင်ဘက်၊ ဥပစာရသီမ်၏ပြင်ဘက်။ ဗဟိဥပစာရသီမာယ ဌိတော အနုမောဒတိ။ ဝိ၊၆၊၃။၃၉၂။ (–ဝိ၊၆၊၄။၃၁။ ကခ်ါ။၁၆၂။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၂၆၄။)

ဗဟိဥမ္မာရ (ပု) [ဗဟိ+ဥမ္မာရ] တံခါးခုံပြင်ဘက်။ ဗဟိနိဓီတိ ဗဟိဥမ္မာရာ နိဓိ· နီဟရာပေသိ။ ဇာ၊၆၊၆။၅၁။

ဗဟိကဏ္ဏ (ပု၊န) [ဗဟိ+ကဏ္ဏ] နား၏ပြင်ပ။ ကဏ္ဏရောဂ·ကြည့်။

ဗဟိကဏ္ဏရောဂ (ပု) [ဗဟိ+ကဏ္ဏရောဂ] နား၏ပြင်ဘက် (ပေါက်သော) အနာ။ ကဏ္ဏရောဂေါတိ ဗဟိကဏ္ဏရောဂေါ။ မဟာနိ၊၆။၅၁။

ဗဟိကတ (တိ) [ဗဟိ+ကတ] အပပြုအပ်–ဘေးဖယ်ထားအပ်–သော၊သူ။ လဒ္ဓိနာနာသံဝါသကဘာဝေန ဝါ နံ ဗဟိကတာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၄။)

ဗဟိကတပါပ (တိ) [ဗဟိ+ကတပါပ] အပပြုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော၊ မကောင်းမှုကို အပပြုပြီးသော၊သူ။ ဗာဟိတပါပေါတိ အတ္တာနော သန္တာနတော ဗဟိကတပါပေါ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၁။

ဗဟိကတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဗဟိ+ကတ္တာ] အပပြု၍။ ဗာဟိတ္တာတိ အတ္တာနော သန္တာနတော ဗဟိ·ကတ္တာ နီဟရိတ္တာ။ သံဋ္ဌီ၊၁။၂၀၀။ (–သာရတ္ထ၊၃။၃၂၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၂။)

ဗဟိကရဏ (န) [ဗဟိ + ကရဏ] အပပြုခြင်း။ တေ ဟတ္ထပါသတော ဗဟိကရဏဝသေန ဝေဇ္ဇတမ္ဘာ။ ကခ်ါ။၉၃။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၂၁၄။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၇၉။

ဗဟိကရဏဟေတု (ပု) [ဗဟိကရဏ + ဟေတု] အပပြုခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သန္တာ·နတော ဗဟိကတ္တာ ဗဟိကရဏဟေတု ဝါ။ ထေရ၊၃၊၁။ ၂၉၄။

ဗဟိကရဏူပါယ (ပု) [ဗဟိကရဏ+ဥပါယ] အပပြုခြင်း၏ ဥပါယ်တမည်၊ ပြင်ပထုတ်ဆောင်ရန် နည်းလမ်း။ တဝ ဗဟိကရဏူပါယံ ပုစ္ဆတိ အမ္မ။ ဇာ၊၆၊၂။ ၂၉၃။

ဗဟိကာယ (ပု) [ဗဟိ+ကာယ] ကိုယ်၏ပြင်ပ။ ဗဟိကာယေ ဝသန္တာ သတ္တာ ဒုရေ။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၂၁၀။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၁၀၇။

ဗဟိကိလဉ္ဇပရိက္ခေပ (ပု) [ဗဟိ+ကိလဉ္ဇပရိက္ခေ·ပ] အပ၌ ဖျာကာရံခြင်း၊ ပြင်ပဖျာ အကာအရံ။ ဗဟိကိလဉ္ဇပရိက္ခေပဿ အန္တောသာ·ဏိပရိက္ခေပဿ ကရဏေန။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၉၀။

ဗဟိကုန္ (ပု၊န) [ဗဟိ+ကုန္] (၁) နံရံ၏ပြင်ဘက်၊ ပြင်ဘက်နံရံ။(၂)နံရံမှအပ၊နံရံမှ ပြင်ပ အရပ်။ (၁) မိနန္တေန ပန ကုဋ္ဌိယာ ဗဟိ·ကုန္နေ ပဌမံ ဒိန္နံ။ ကခ်ါ။၁၃၄။ ဗဟိကုန္နေတိ ကုန္နဿ ဗဟိ။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။ ၂၃၀။ (၂) ဗဟိ·

ကုန္ဓေ ဥပစုံ သံဃဿ။ ဝိ၊၆၊၇။ဂ၆။ (–ဝိ၊ သင်္ဃာ။ဂဂ၊ ၂၉၅။ ဝဇိရ။၅၂၄။) ဗဟိကုန္ဓေ-တိ ကုန္ဓတော ဗဟိ၊ အတ္တနော ကတဒ္ဒာနေ-တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄ဂ။

ဗဟိကုန္ဓမာန (နာ) [ဗဟိကုန္ဓ+မာန] နံရံပမှ တိုင်းတာခြင်း။ ဗာဟိရိမ-ကြည့်။

ဗဟိဂတ (တိ) [ဗဟိ+ဂတ] (က) အပ–ပြင်ပ–သို့သွားသော၊သူ။ (ခ) အပ–ပြင်ပ–သို့ရောက်သော။ (က) သဟာယော ဗဟိ-ဂတော ဝါ ဟောတိ။ ဒီ၊၆၊၁၁။၁၃၁။ (–စရိယာ၊၆။၆၁။ ဇာ၊၆၊၇။၁၃။) (ခ) တတော ဂဠိတမတ္တမေဝ ဗဟိဂတံ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၆၊၁။ ၂၇ဂ။ (–ဝိ၊၆၊၁။၁၃။ ဝိ၊သင်္ဃာ။ဂ၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၇။)

ဗဟိဂတကာလ (ပု) [ဗဟိ+ဂတကာလ] ပြင်ပ သို့သွားသောအခါ။ ကထံ အဂ္ဂဏ္ဍန္တေ တဿ ဗဟိဂတကာလေ။ ဓမ္မ၊၆၊ ၂။၄၄။

ဗဟိဂတဝေလာ (ထီ) [ဗဟိ+ဂတဝေလာ] ပြင်ပ သို့သွားသောအခါ။ ဗောဓိသတ္တဿ ဗဟိ-ဂတဝေလာယံ ဂေဟံ ပါဝိသိ။ ဇာ၊၆၊ ၂။၁၂၁။

ဗဟိဂဒ္ဓ (ပု) [ဗဟိ+ဂဒ္ဓ] အခန်း–တိုက်ခန်း–၏ပြင်ဘက်။ ကဿစိ အန္တေဂဒ္ဓံ၊ ကဿစိ ဗဟိဂဒ္ဓမ္မိ။ ပဋိသံ၊၆၊ ၂။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၇။

ဗဟိဂမန (နာ) [ဗဟိ+ဂမန] (၁) အပ–ပြင်ပ–သို့သွားခြင်း။ (တိ)(၂) ပြင်ပသို့သွားသော၊ သူ။ (၁) ဂေဟေ အာမဂ္ဂံ အသံဝိဟိတဿ ဗဟိဂမနမ္မိ ပမာဒဟဂ္ဂိကမေဝ။ ဒီ၊၆၊၃။၁၃၆။ (တိ)(၂) ဝိဟာရတော ဗဟိဂမနေပိ။ ဝဇိရ။ ၅၄၄။

ဗဟိဂမနကာလ (ပု) [ဗဟိ+ဂမနကာလ] ပြင်ပ သို့ သွားသောအခါ။ မဥ္ဇပီဋံ ပညပေတွာ ဗဟိဂမနကာလေ ပုန ဂဟိတဒ္ဒာနေယေဝ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဃာ။ဂဂ။

ဗဟိဂါမ (ပု) [ဗဟိ+ဂါမ] ရွာမှအပ၊ ရွာ၏ ပြင်ပ၊ ရွာ့ပြင်ဘက်။ သစေ ဗဟိဂါမေ ဒူရေ ဝိဟာရော ဟောတိ။ ဝိ၊၆၊၁။ ၂၃၉။ (–ကခ်ါ။ ၃၀၀။ ဒီ၊၆၊ ၂။၁၄၁။ မ၊၆၊၁။ ၂၆၁။) ဗဟိ-ဂါမေတိ အတ္တနော ဝသနဂါမတော ဗဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၃။ ဗဟိဂါမေတိ ဂါမဿ ဗဟိ-ပဒေသေ။ ကခ်ါ၊၆၊်သစ်။၄၅၉။

ဗဟိဂါမခေတ္တ (နာ) [ဗဟိ+ဂါမခေတ္တ] ဂါမခေတ်၏ ပြင်ဘက်၊ ရွာ(ပိုင်ဆိုင်ရာ)နယ်နိမိတ်၏ပြင်ဘက်။ အန္တေဂါမခေတ္တေ ရူပံ သန္တိကေ၊ ဗဟိဂါမခေတ္တေ ဒူရေ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၁ ၂။ ဂါမ-ခေတ္တ-လည်းကြည့်။

ဗဟိဂါမဒွါရ (နာ) [ဗဟိ+ဂါမဒွါရ] ရွာတံခါး၏ ပြင်ဘက်။ တာဝ ဗဟိဂါမဒွါရေ ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၆၊၃။၁၈၅။

ဗဟိဂိဝတ္တစ (ပု) [ဗဟိ+ဂိဝတ္တစ] ပြင်ပလည်ပင်း အရေ။ တတော သီသတ္တစော၊ အထ ဗဟိ-ဂိဝတ္တစော။ ခုဒ္ဒက၊၆။၃၅။

ဗဟိဂေဟ (နာ) [ဗဟိ+ဂေဟ] အိမ်၏ပြင်ဘက်။ ဗဟိဂေဟဥ္စ ပူရေတွာ နိသိန္နာ။ ဝိ၊၆၊၃။၄၂၅။ ဝိ၊သင်္ဃာ။ ၂၅၇။ ကခ်ါ၊၆၊်သစ်။၃၀၀။

ဗဟိစက္ကဝါဠ (နာ) [ဗဟိ+စက္ကဝါဠ] စကြဝဠာ၏ ပြင်ဘက်။ အန္တောစက္ကဝါဠေ ရူပံ သန္တိကေ ဗဟိစက္ကဝါဠေ ဒူရေ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၁ ၂။

ဗဟိစင်္ကမ (ပု၊နာ) [ဗဟိ+စင်္ကမ] ပြင်ပဖြစ်သော စင်္ကြံ။ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဗဟိစင်္ကမေ နိသီဒိ။ မ၊ ၆၊၁။ဂ၁။ (–အံ၊၆၊်၃။၁ ၂၀။) ဗဟိစင်္ကမေတိ လေဏတော ဗဟိစင်္ကမေ။ မ၊၆၊်၁။၁၇၀။

ဗဟိစိနန (နာ) [ဗဟိ+စိနန] ပြင်ပဌ်စီခြင်း။ ကေကေ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကံ ကောဋ္ဌိအဋ္ဌနကံ ရတန-ဝိစိတ္တံ ဗဟိစိနနတ္ထံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၃၁၄။

ဗဟိဇဂတိ (ထီ) [ဗဟိ+ဇဂတိ] ပြင်ပ–အကျည်–အုတ်ခုံ။ဇဂတိ-လည်းကြည့်။ ပရိဘဏ္ဍန္တိ ဗဟိ-ဇဂတိ။ ဝိ၊၆၊၄။၁ ၂။

ဗဟိဇ္ဈာ (ထီ) [ဗဟိ+ဇ္ဈာ] ပြင်ပအရှုပ်အထွေး(မုချ)၊ ပြင်ပဥ္စ တပ်မက်တွယ်တာတတ်သောတဏှာ(ဥပစာ)။ (သူတပါး ပရိက္ခရာ၊ သူတပါး ခန္ဓာကိုယ်၊ ဗာဟိရုယတန ၆-ပါးတို့ဥ္စ တပ်မက်တွယ်တာသော တဏှာကို "ဗဟိဇ္ဈာ" ဟု ခေါ်သည်။) အန္တောဇ္ဈာနှင့်ဇ္ဈာ၂ တို့ကြည့်။

ဗဟိဇန (ပု) [ဗဟိ+ဇန] ပြင်ပလူ၊ အပြင်လူ။ အန္တောဇနော စေဝ ဗဟိဇနော စ။ စရိယာ၊ ဥ။၂၁၁။ ဇာ၊ဥ၊၆။၅။

ဗဟိဇနပဒ (ပု) [ဗဟိ+ဇနပဒ] ဇနပုဒ်၏ပြင်ပ။ အန္တောဇနပဒေ ရူပံ သန္တိကေ၊ ဗဟိဇနပဒေ ဒူရေ။ အဘိ၊ဥ၊၂။၁၂။ (–ဇာ၊ဥ၊၁။၄၄၆။)

ဗဟိဇ်ဝှါ (ထီ) [ဗဟိ+ဇ်ဝှါ] လျှာ၏ပြင်ဘက်။ ယဒိ ပန ဗဟိဇ်ဝှါယ ပလိဝေဋ္ဌေတွာ၊ အန္တောမုခံ ပဝေသေတိ။ ဝိ၊ဥ၊၁။၂၄၂။

ဗဟိဈာနာဂါရ (နာ) [ဗဟိ+ဈာနာဂါရ] ဈာန်အိမ်၏ပြင်ဘက်။ ဗဟိဈာနာဂါရေ ဌတွာ ဂါယိဿာမိ။ ဇာ၊ဥ၊၂။၂၉၇။

ဗဟိဋ္ဌ (တိ) [ဗဟိ+ဋ္ဌာ+က္တ] အပဋ္ဌတည်သော။ သာခါပါရောဟာ ဆိန္နိတ္ထာ ဗဟိဋ္ဌကာ ကာတမ္ဗာ။ ဝိ၊ဥ၊၃။၃၂၇။(–ဝိမတိ၊၂။၁၅၀။)

ဗဟိဋ္ဌာန (နာ) [ဗဟိ+ဋ္ဌာန] ပြင်ပအရပ်။ ဗဟိဋ္ဌာနံ ဥပလဇ္ဈတိ။ အဘိ၊ဥ၊၁။၃၃၀။

ဗဟိဋ္ဌတ (တိ) [ဗဟိ+ဋ္ဌတ] ပြင်ပဥ္စတည်သော၊ သူ။ ဥပနိက္ခမဿု ဘဒ္ဒေ၊ ပဿာမ တံ ဗဟိဋ္ဌံတံ။ ပေတ။၁၃၃။

ဗဟိတစ (ပု) [ဗဟိ+တစ] ပြင်ပအခွံ။ ဗဟိတစံ တနုကမ္မိ အတစ္ဆန္တော။ ဇာ၊ဥ၊၃။၃၀၀။

ဗဟိတိဏ (နာ) [ဗဟိ+တိဏ] ပြင်ပမြက်။ ဂါဝေါ ဗဟိတိဏဿေဝါ(ဇာ၊၁။၂၄၂။ဇ၊၂။၁၂၅)-တိ ယထာ ဂါဝေါ ခါဒိတဥ္စာနံ ဆဋ္ဌေတွာ ဗဟိ မနာပမနာပဿ တိဏဿ ဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏံ သြမသန္တိ ခါဒန္တိ။ ဇာ၊ဥ၊၅။၄၁၃။

ဗဟိတိတ္ထ (နာ) [ဗဟိ+တိတ္ထ] ဆိပ်ကမ်းပြင်ဘက်၊ ဆိပ်ကမ်းပေါ်။ ဂင်္ဂါယံ ကီဋ္ဌိတ္ထာ ဗဟိတိတ္ထေ ဌိတာ။ အံ၊ဥ၊၁။၃၄၁။

ဗဟိတိယောဇန (နာ) [ဗဟိ+တိယောဇန] သုံးယူဇနာပြင်ဘက်၊ သုံးယူဇနာမှအပ။ ဗဟိတိယောဇနံ ပါတေတိ(ဝိ၊၁။၃၄၁)တိ တိယောဇနတော ဗဟိ ပါတေတိ။ ဝိ၊ဥ၊၂။၂၆၇။

ဗဟိတီရ (နာ) [ဗဟိ+တီရ] ကမ်း၏ပြင်ဘက်။ သစေ ပန သေတု ဝါ သေတုပါဒါ ဝါ ဗဟိတီရေ ပတိဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊ဥ၊၃။၃၃၅။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၁၉၇။ (–ဝိမတိ၊၂။၁၅၀။)

ဗဟိတီရမုခ (တိ) [ဗဟိ+တီရမုခ] ပြင်ပဆိပ်ကမ်းဝရိုသော။ တသ္မာ နဒီအာဒီနံ ဟေဋ္ဌာ ဗဟိတီရမုခေန ဥမင်္ဂံန။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၅။

ဗဟိထလ (တိ) [ဗဟိ+ထလ] ပြင်ပဖြစ်သော ကြည်းကုန်း၊ ကြည်းကုန်းထက်။ ကေစ္စေ ဗဟိထလေ။ ဓမ္မ၊ဥ၊၁။၂၂၀။

ဗဟိဒက္ခိဏဒ္ဒါရ (နာ) [ဗဟိ+ဒက္ခိဏဒ္ဒါရ] တောင်တံခါးအပြင်ဘက်။ တံ အနုဗန္ဓော ယာဝ ဗဟိဒက္ခိဏဒ္ဒါရံ ဂန္ဆာ။ ဇာ၊ဥ၊၆။၇၇။

ဗဟိဒါရုက (တိ) [ဗဟိ+ဒါရု+က] ပြင်ပဥ္စ–ထင်း–သစ်သား–ရှိသော။ နဂရံ နာမ ဗဟိဒါရုကံ ဟောတိတိ။ ဇာ၊ဥ၊၆။၂၄၀။

ဗဟိဒ္ဓဥတုဝိပရိဏာမ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါ + ဥတုဝိပရိဏာမ။ နီတိ၊သုတ္တ။၆၉၅-ကြည့်။] ပြင်ပဥတုဖောက်ပြန်ခြင်း။ အဇ္ဈတ္တဓာတုက္ခောဘဝသေန ဝါ ဗဟိဒ္ဓဥတုဝိပရိဏာမဝသေန ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇနကသီတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။

ဗဟိဒ္ဓဘာဝသာဓန (နာ) [ဗဟိဒ္ဓဘာဝ+သာဓန] အပ၏အဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်း။ ဒါရုစျာပနဿ

ဗဟိဒ္ဓဘာဝသာဓနံ အသုဒ္ဓဟေတူနံ ပဋိ-ပက္ခဘာဝတော တဿ။ သံဒ္ဋီ၊၁။၂၆၂။

ဗဟိဒ္ဓဝတ္ထုက (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဝတ္ထု+က] အပ-ပြင်ပ-သန္တာန်လျှင် မှီရာရှိသော။ ဗဟိဒ္ဓါ ဗဟိဒ္ဓဝတ္ထုကာ စ အာသဝါ။ ထေရဂါ၊၂။ ၅၁။

ဗဟိဒ္ဓသံယောဇန (န) [ဗဟိဒ္ဓါ+သံယောဇန] ပြင်ပ-ရူပအရူပဘုံ-၌ နှောင်ဖွဲ့တတ်သော တရား၊ ပြင်ပအနှောင်အဖွဲ့၊ ဗဟိဒ္ဓသံယောဇဉ်။ ဗဟိဒ္ဓသံယောဇနာနံ ပဟာနံ နာမ နတ္ထိ။ ထေရဂါ၊၁။၁၃၃။ ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇန-လည်း ကြည့်။

ဗဟိဒ္ဓသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါ+သမုဋ္ဌိတ] အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားလျှင် ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော။ ဗဟိဒ္ဓသမုဋ္ဌိတေန သြတ္တပ္ပေနပိ။ ဇာ၊၁၊၂။၅၉။

ဗဟိဒ္ဓါ (ဗျ) [သတ္တမျှန္တနိပါတ်။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။ ၃၀၁။ (ဗဟိဓံ-သံ။)] အပ-ပြင်ပ-၌။ အဋ္ဌတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဥပါဒိဏ္ဏံ ဝါ။ အဘိ၊ ဓ။၂၀၁။ (-မ၊၁။၇၁၊၁၃၄။ အံ၊၁။၁၆၃။) ဗဟိဒ္ဓါတိ ဗာဟိရံ။ အဘိ၊၁၊၁။၃၇၄။ (-မ၊၁၊၁။၂၇၊၂၅၄။ အံ၊၁၊၂။၁၄၄။)

ဗဟိဒ္ဓါကာရ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါ+အာကာရ] ပြင်ပ၌ဖြစ်သောအခြင်းအရာ။ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏာ-ဘာဝဿ ပန နံ ဗဟိဒ္ဓါကာရော။ အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁၆။

ဗဟိဒ္ဓါကာရဂ္ဂဟဏ (န) [ဗဟိဒ္ဓါကာရ+ဂဟဏ] ပြင်ပ၌ ဖြစ်သော အခြင်းအရာကို ယူခြင်း။ ဗဟိဒ္ဓါကာရဂ္ဂဟဏဝသေန ပန ကသိဏာဒီနံ ဗဟိဒ္ဓါဘာဝေါ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၁၆။

ဗဟိဒ္ဓါဂဟဏ (န) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဂဟဏ] (၁) ပြင်ပအာရုံကိုယူခြင်း။ (၂) ဗဟိဒ္ဓါသဒ္ဒါကိုယူခြင်း။ (၁) တဒါရမ္မဏာနံ ဗဟိဒ္ဓါဂဟဏဝသေန။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၉၉။ (၂) ဓမ္မာယတနဿ ဝါ အာယတနဘာဝတော ဗဟိဒ္ဓါဂဟဏံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၄၃၀။

ဗဟိဒ္ဓါဓမ္မ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဓမ္မ] အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရား၊ ဗဟိဒ္ဓတရား။ အဋ္ဌတ္တံ ဟိ အဘိ-နိဝေသိတ္ဘာ ဗဟိဒ္ဓါဓမ္မာပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာယေဝ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၅၂။)

ဗဟိဒ္ဓါပရိကမ္မ (နာ) [ဗဟိဒ္ဓါ+ပရိကမ္မ] ပြင်ပပရိကမ်။ နာ ဗဟိဒ္ဓါပရိကမ္မဝသေန လဒ္ဓံ ဝိယ ဝိသုဒ္ဓံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၄၆။

ဗဟိဒ္ဓါပရိက္ခာရ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါ+ပရိက္ခာရ] ပြင်ပအသုံးအဆောင်။ ဗဟိဒ္ဓါပရိက္ခာရ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈)နှင့် ဗာဟိရံ သဝိညာဏကံ အဝိညာဏ-ကဉ္စ သတ္တောပကရဏံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၂။

ဗဟိဒ္ဓါပရိက္ခာရဝိနာသ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါပရိက္ခာရ+ဝိနာသ] ပြင်ပအသုံးအဆောင် ပျက်စီးခြင်း။ တတ္ထာဝတာ ဗဟိဒ္ဓါပရိက္ခာရဝိနာသေ တဿ-နကဿ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။

ဗဟိဒ္ဓါပဝေသန(န) [ဗဟိဒ္ဓါ+အပဝေသန] ပြင်ပအာရုံမဝင်ခြင်း။ ဝိဝိတ္တန္တိ ဗဟိဒ္ဓါပဝေသနေန သုညံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၂။

ဗဟိဒ္ဓါပုဗ္ဗာ (ထီ) [ဗဟိဒ္ဓါ+ပုဗ္ဗာ] အပ-ဗ-ဟိဒ္ဓ-နှင့် စပ်လျဉ်းသော-အမေး-ပုဗ္ဗာ။ အဋ္ဌတ္တပုဗ္ဗာ-ကြည့်။

ဗဟိဒ္ဓါဗန္ဓန (နာ) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဗန္ဓန] (၁) ပြင်ပအနှောင်အဖွဲ့။ (တိ) (၂) ပြင်ပအနှောင်အဖွဲ့ ရှိသော၊သူ။ (၁) ဇေတန ဗဟိဒ္ဓါဗန္ဓနံ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ (တိ) (၂) ဗဟိဒ္ဓါသံ-ယောဇန(တိ) (၂)ကြည့်။

ဗဟိဒ္ဓါဘာဝ [၁] (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဘာဝ] ဗဟိဒ္ဓ၏ အဖြစ်။ အဋ္ဌတ္တဘာဝမိဒံ ဗဟိဒ္ဓါဘာဝမိဒံ အဋ္ဌတ္တဗဟိဒ္ဓါဘာဝမိဒံ အနနုဇာနိတ္ဘာ။ အဘိ၊

ဋ္ဌ၊၁။၄၄၇။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၄၅။)

ဗဟိဒ္ဓါဘာဝ ၂ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါ+အဘာဝ] (က) ဗဟိဒ္ဓအာရုံမဟုတ်ခြင်း။ (ခ) ဗဟိဒ္ဓကို အာရုံမပြုခြင်း။ တဿ ပစ္စုပ္ပန္နာဘာဝတော စ ဗဟိဒ္ဓါဘာဝတော စ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၂။

ဗဟိဒ္ဓါဘာဝသာမည (န) [ဗဟိဒ္ဓါဘာဝ+သာမည] ပြင်ပအာရုံအဖြစ်တူညီခြင်း။ သန္တာန-ဝိဘာဂံ အကတွာ ဗဟိဒ္ဓါဘာဝသာမညတော သမ္မသနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၇၅။

ဗဟိဒ္ဓါဘိနိဝေသ (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါ+အဘိနိဝေသ] ပြင်ပ–ဗဟိဒ္ဓ–သန္တာန်၌–နှလုံးသွင်းခြင်း–ကျင့်ခြင်း–ရှိသော၊ ဗဟိဒ္ဓအာရုံကိုနှလုံးသွင်းခြင်းရှိသော(ဝိပဿနာပညာ)။ ပရဿ ခန္ဓေ ဗာဟိရံ ဝါ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပံ ဂဟေတွာ အာရဒ္ဓါ ဗဟိဒ္ဓါဘိနိဝေသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၀။ အဋ္ဌတ္တာဘိနိဝေသ-လည်း ကြည့်။

ဗဟိဒ္ဓါမဟာဘူတာရမ္မဏ (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါမဟာဘူတ + အာရမ္မဏ] ပြင်ပမဟာဘုတ်လျှင် အာရုံရှိသော။ ကာယဒ္ဓါရသ္မိဉ္စိ ဗဟိဒ္ဓါမဟာဘူတာရမ္မဏံ အဋ္ဌတ္တိကံ ကာယပသာဒံ ဃန္ဒေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ (န) [ဗဟိဒ္ဓါ + အာရမ္မဏ] (၁) ပြင်ပ–ဗဟိဒ္ဓ–အာရုံ။ (တိ)(၂) ပြင်ပ–ဗဟိဒ္ဓ–အာရုံရှိသော။ (၁) တဿာ ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏောသု စိတ္တံ ဝိဓာဝတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄။ (–မဟာနိ။၂၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။) (တိ)(၂) ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၂။)

ဗဟိဒ္ဓါရူပ (န) [ဗဟိဒ္ဓါ+ရူပ] ပြင်ပ–ဗဟိဒ္ဓ–သန္တာန်၌ ဖြစ်သောရုပ်။ (သူတပါးခန္ဓာကိုယ်စသည်။) ရူပေတိ ဗဟိဒ္ဓါရူပေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ ဗဟိဒ္ဓါရူပေတိ ပရေသံ ကာယေ၊ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပေ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၄၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၇။

ဗဟိဒ္ဓါဝတ္ထု (န) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဝတ္ထု] ပြင်ပ–ဗဟိဒ္ဓ–အရောဝတ္ထု။ ဗဟိဒ္ဓါဝ ဥပဟန္တိ ဗဟိဒ္ဓါဝတ္ထုသ္မိံ· ယေဝ ဥပဟန်း။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၄၇။

ဗဟိဒ္ဓါဝတ္ထုက (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဝတ္ထု+က] ပြင်ပ–ဗဟိဒ္ဓ–လျှင်မှီရာရှိသော။ ဗာဟိရာတိ ဗဟိဒ္ဓါ-ဝတ္ထုကတ္တာ အနုတ္ထာဝဟတ္တာ စ ဗာဟိရာ ဗဟိဘူတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၄။

ဗဟိဒ္ဓါဝဝတ္ထာန (န) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဝဝတ္ထာန] ပြင်ပ (အာယတန)ကို ပိုင်းခြားခြင်း။ ဗဟိဒ္ဓါ-ဝဝတ္ထာနေ ပညာ ဂေါစရနာနတ္တေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၂။

ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဝိက္ခေပ] ပြင်ပ–ဗဟိဒ္ဓ–အာရုံ၌ ပျံ့လွင့်ခြင်း။ လိင်္ဂတော စ ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပေ စ ဥပ္ပန္နေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၆။)

ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပဂတ (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပ+ဂတ] ပြင်ပအာရုံ၌ ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ သတိယာ အနုဂစ္ဆတော ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပဂတံ စိတ္တံ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ။၁၆၃။

ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပပတ္ထနာ (ထီ) [ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပ+ပတ္ထနာ] ပြင်ပ၌ ပျံ့လွင့်စေတတ်သော ထုက်သက်လေကို တောင့်တခြင်း။ သတိ အဋ္ဌတ္တ-ဝိက္ခေပါ၊ ကခ််နာ ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပပတ္ထနာ။ ပဋိသံ။၁၆၄။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။)

ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပါဘာဝ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပ+အဘာဝ] ပြင်ပအာရုံ၌ ပျံ့လွင့်မှုမရှိခြင်း။ ဥပသမသုခဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပါဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၄။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၉။)

ဗဟိဒ္ဓါဝုဋ္ဌာန (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါ+ဝုဋ္ဌာန] ပြင်ပ–ဗဟိဒ္ဓ–အာရုံမှ ထသော။ (အရူပသမာပတ်၄-ပါး။) ကတမေ ဗဟိဒ္ဓါဝုဋ္ဌာနာ စတ္တာရော

ဝိမောက္ခာ။ ပဋိသံ။ ၂၃၂။ စတဿော အရူပသမာပတ္တိယော အာရမ္မဏေဟိ ဝုဋ္ဌာနတော ဗဟိဒ္ဓါဝုဋ္ဌာနော ဝိမောက္ခော၊ အာရမ္မဏမ္ပိ ဟိ ဗာဟိရာယတနာနိ ဝိယ ဣမ “ ဗဟိဒ္ဓါ ”တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၁။

ဗဟိဒ္ဓါဝုဋ္ဌာနပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ (ထီ) [ဗဟိဒ္ဓါဝုဋ္ဌာန + ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ] ပြင်ပအာရုံမှထသော (အရူပသမာပတ်၏) – ငြိမ်းအေးခြင်း – ကင်းခြင်း။ ကတမေ ဗဟိဒ္ဓါဝုဋ္ဌာနပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ စတ္တာရော ဝိမောက္ခာ။ ပဋိသံ။ ၂၃၄။ အဋ္ဌတ္တဝုဋ္ဌာနပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ-လည်း ကြည့်။

ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇန (နှ) [ဗဟိဒ္ဓါ+သံယောဇန] (၁) ပြင်ပ – ရူပအရူပဘုံ၌ – နှောင်ဖွဲ့တတ်သော တရား၊ ပြင်ပအနှောင်အဖွဲ့ (ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ် ၅-ပါး)။ (တိ)(၂) ပြင်ပအနှောင်အဖွဲ့ရှိသော၊သူ။ (၁) ပဠုဒ္ဓမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၅။ (–ပေဋ္ဌကော။ ၂၃၄။)ဗဟိဒ္ဓါသံါတေသု ရူပါရူပဘဝေသု ဗန္ဓနံ ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။) (တိ)(၂) ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနော။ အဘိ၊ပု။၁၂၅။ (–၁၁၅။အံ၊၁။၆၄။) ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနောတိ ဗဟိဒ္ဓါဗန္ဓနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။)

ဗဟိဒ္ဓါသံါရ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါ+သံါရ] ပြင်ပ – ဗဟိဒ္ဓ – (သန္တာန်၌ဖြစ်သော)သံါရ။ ဗဟိဒ္ဓါဓမ္မေသု သတိတိ ဗဟိဒ္ဓါသံါရေ ပရိဂ္ဂဏှန္တဿ ဥပ္ပန္နာ သတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ (– သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၇၅။)

ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါ+သမုဋ္ဌာန] ပြင်ပ – ဗဟိဒ္ဓ – လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ သြတ္တပ္ပံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ ဗဟိဒ္ဓါ အတ္တတော ဗဟိဘူတော ပရသတ္တော သမုဋ္ဌာနံ ဇေတိသာ-(ဇေတဿာ?)တိ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ သြတ္တပ္ပံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါ+သမုဋ္ဌိတ] ပြင်ပ – ဗဟိဒ္ဓ – လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ဇဝံ ပစ္စဝေက္ခန္တော ဟိ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌိတေန သြတ္တပ္ပေန ပါပကမ္မံ နာ ကရောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။

ဗဟိဒ္ဓါသုည (နှ) [ဗဟိဒ္ဓါ+သုည] ပြင်ပဖြစ်၍ (အတ္တ,အတ္တနိယစသည်မှ)ဆိတ်သောတရား။ အဋ္ဌတ္တသုညံ၊ ဗဟိဒ္ဓါသုညံ။ ပဋိသံ။၃၅၉။ ဗဟိဒ္ဓါ စ တံ အတ္တတ္တနိယာဒီဟိ သုညတ္တာတိ ဗဟိဒ္ဓါသုညံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။

ဗဟိဒ္ဓါရ (နှ) [ဗဟိ+ဒ္ဓါရ] (၁) တံခါးပြင်ဘက်။ (၂) ပြင်ပတံခါး။ (၁) ဓညာဂါရံ သမ္မဇ္ဇာပေတွာ ဗဟိဒ္ဓါရေ နိသီဒတိ။ ဝိ၊၃။၃၃၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁။) (၂) ဗဟိဒ္ဓါရသမီပ-ကြည့်။

ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌက (ပု) [ဗဟိ + ဒ္ဓါရကောဋ္ဌက] (၁) တံခါးမုခ်ပြင်ဘက်။ (၂) ပြင်ပတံခါးမုခ်။ (၁)(၂) တံ ပုဂ္ဂလံ ဗာဟာယံ ဂဟေတွာ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကာ နိက္ခာမေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ ဥဒါန။၁၃၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၄၂။ အံ၊၃။ ၁၀၂။ ဥဒါန။၁၅၅။) (၁) ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကာ နိက္ခာမေတွာတိ ဒ္ဓါရသာလတော ဗဟိနိက္ခမာပေတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၁။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၀။) (၁)(၂) ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကာ နိက္ခာမေတွာတိ ဒ္ဓါရကောဋ္ဌကသာလတော ဗဟိ နိက္ခာမေတွာ။ ဗဟိတိပန နိက္ခာမိတဋ္ဌာနဒဿနံ၊ အထ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကာတိ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကတော ပိ နိက္ခာမေတွာ၊ နှ အန္တောဒ္ဓါရကောဋ္ဌကတော၊ ဇဝံ ဥဘယထာပိ ဝိဟာရတော ဗဟိ ကတွာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၀။

ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကဋ္ဌာယီ (တိ) [ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌက+ဋ္ဌာယီ] တံခါးမုခ် အပြင်ဘက်၌ တည်

သော၊သူ။ ဥဒ္ဒစ္စနိစ္စရဒ္ဓါရဋ္ဌာယိနောတိ မဟန္တခုဒ္ဒကဂေဟာနံ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကဋ္ဌာယိနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။

ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကသာမန္တ (န) [ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌက+သာမန္တ] တံခါးမုခ်ပြင်ဘက်အနီး။ ဧတဘဝနဝိဟာရဿ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကသာမန္တေ ကီဋ္ဌန္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။

ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကောကာသ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌက+ဩကာသ] တံခါးမုခ်၏ပြင်ဘက်အရပ်။ အယံ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကောကာသော နာဂဿ ဘူမိ နာမ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၅။

ဗဟိဒ္ဓါရဂါမ (ပု) [ဗဟိဒ္ဓါရ+ဂါမ] (မြို့)တံခါး၏ပြင်ပဖြစ်သော ရွာ၊ မြို့ဆင်ခြေဖုံးရွာ။ ပုန ဒိဝသေ ဗဟိဒ္ဓါရဂါမေယေဝ ဘိက္ခာယ စရိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၆။)

ဗဟိဒ္ဓါရသမီပ (န) [ဗဟိဒ္ဓါရ + သမီပ] ပြင်ပတံခါးအနီး။ ဂိဟာရဒ္ဓါရတော နိက္ခမိတ္ဝာ ဗဟိဒ္ဓါရသမီပေ ကတမဏ္ဍပမဂ္ဂေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။

ဗဟိဒ္ဓါရသာလာ (ထီ) [ဗဟိဒ္ဓါရ + သာလာ] တံခါး၏အပြင်ဘက်စရပ်။ ကော် နိဂမံ ပတ္ဝာ ဗဟိဒ္ဓါရသာလာယံ နိသီဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၁။

ဗဟိဓာ (တိ) [ဗဟိ+ဓာ] ပြင်ပဘဋ္ဌစပါးရှိသော၊ ပြင်ပမှစပါးသွင်းရသော။ နဂရံ နာမ ဗဟိဓာ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၇။

ဗဟိနဂရ (ထီ၊န) [ဗဟိ+နဂရ] မြို့ပ၊မြို့ပြင်ဘက်။ ဝိဟရတိ ဗဟိနဂရေ အပရပုရေ ဝနသဏ္ဍေ။ မ၊၁။၉၇။ (–ဝိ၊၁။၂၀၁။ မိလိန္ဒ။၄) ဗဟိနဂရေတိ နဂရဿ ဗဟိ၊.... နဂရဿ ဗဟိဒ္ဓါဝနသဏ္ဍော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

ဗဟိနဂရဂမန (န) [ဗဟိနဂရ+ဂမန] မြို့ပြင်ဘက်သို့သွားခြင်း။ အန္တေဝနဂရေ မနုဿာနံ ဗဟိနဂရဂမနမ္ပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။

ဗဟိနဂရဒ္ဓါရ (န) [ဗဟိ+နဂရဒ္ဓါရ] မြို့တံခါး၏အပြင်ဘက်။ အတ္တနော ရုစိတံ ဒါရိကံ အဒိသ္ဝာ ဗဟိနဂရဒ္ဓါရေ အဋ္ဌသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

ဗဟိနာသိကာ (ထီ) [ဗဟိ+နာသိကာ] နှာခေါင်း၏အပြင်ဘက်။ ဝိနာသေတိ ဗဟိနာသိကာယ ရောဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၁။

ဗဟိနိက္ခန္တကာလ (ပု) [ဗဟိ + နိက္ခန္တကာလ] ပြင်ပသို့ထွက်သောအခါ။ အထ သပ္ပဿ ဗဟိနိက္ခန္တကာလေ နကုလော....ဥပဂဋ္ဌိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

ဗဟိနိက္ခန္တဂဗ္ဘာ (ထီ) [ဗဟိ+နိက္ခန္တဂဗ္ဘာ] ပြင်ပသို့ထွက်သော သူငယ်ရှိသောမိန်းမ၊ သားဖွားပြီးသောမိန်းမ။ ယံ တေလာဒိ မယှံ ဝိဇာတာယ ဗဟိနိက္ခန္တဂဗ္ဘာယ ဥပကာရာယ ဘဝိဿတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၄။

ဗဟိနိက္ခန္တဒန္တ (ပု) [ဗဟိ+နိက္ခန္တဒန္တ] (၁) ပြင်ပသို့ထွက်သောသွား။ (တိ)(၂) ပြင်ပသို့ထွက်သောသွားရှိသော၊ သွားခေါသော၊သူ။ (သျ–၌ ဝါကျပေးသည်။) (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) အသုဒန္တ-ကြည့်။

ဗဟိနိက္ခန္တဒန္တဇဝှါ (ထီ) [ဗဟိနိက္ခန္တ + ဒန္တ + ဇဝှါ] ပြင်ပသို့ထွက်သောသွား, လျှာ။ ဗဟိနိက္ခန္တဒန္တဇဝှါသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၉။

ဗဟိနိက္ခန္တဝါတ (ပု) [ဗဟိ+နိက္ခန္တဝါတ] ပြင်ပသို့ ထွက်လောလေ၊ ထွက်သက်လေ။ ဧဝမေဝ ဣမဿ ဘိက္ခုနော အန္တောပဝိဋ္ဌဝါတာ စ ဗဟိနိက္ခန္တဝါတာ စ န ဘာရာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၃။

ဗဟိနိက္ခန္တဘဝသေသ (ပု) [ဗဟိနိက္ခန္တ + အဝသေသ] ပြင်ပသို့ ထွက်လျှံကျသည်မှ ကြွင်းကျန်သော။ ဗဟိနိက္ခန္တဘဝသေသဿ နိက္ခ-

မိတုမ္မိ အပ္ပဟောန္တသ္သ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၅။)

ဗဟိနိက္ခမန (န) [ဗဟိ+နိက္ခမန] ပြင်ပသို့ထွက်ခြင်း။ အဟံ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဘုတိ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏတော ဗဟိနိက္ခမနံ န ဇာနာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။)

ဗဟိနိက္ခမနကုဏ္ဍပ (ပုံ၊န) [ဗဟိနိက္ခမန+ကုဏ္ဍပ] ပြင်ပသို့ထွက်သောအပုပ်။ ဣဒါနိ တမေဝ အဘ္ဘန္တရကုဏ္ဍံ ဗဟိနိက္ခမနကုဏ္ဍပေန ပါကဋံ ကတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။

ဗဟိနိက္ခမနနာသိကဝါတ (ပုံ) [ဗဟိနိက္ခမန+နာသိကဝါတ] ပြင်ပသို့ထွက်သော နှာခေါင်းလေ၊ ထွက်သက်လေ။ ပဿာသော်တိ ဗဟိနိက္ခမနနာသိကဝါတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။

ဗဟိနိက္ခမနမူလက (တိ) [ဗဟိနိက္ခမန+မူလ+က] ပြင်ပသို့ထွက်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဣဒံ မာတုကုစ္ဆိတော ဗဟိနိက္ခမနမူလကံ ဒုက္ခံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၁။

ဗဟိနိက္ခမနယောဂ္ဂ (တိ) [ဗဟိနိက္ခမန+ယောဂ္ဂ] ပြင်ပသို့ ထွက်ခြင်းငှါ – ခုံ – သင့်လျော် – သော။ ပရိဏာမန္တိ ပရိပက္ကံ ဗဟိနိက္ခမနယောဂ္ဂတံ။ သံဋ္ဌီ၊၂။၂၅၄။

ဗဟိနိက္ခမနယောဂျ (တိ) [ဗဟိနိက္ခမန+ယောဂျ] ပြင်ပသို့ထွက်ခြင်းငှါ – ခုံ – သင့်လျော်– သော။ ပရိဏာမန္တိ ပရိပါကံ ဗဟိနိက္ခမနယောဂျတံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၄။

ဗဟိနိက္ခမနဝါတ (ပုံ) [ဗဟိနိက္ခမန+ဝါတ] ပြင်ပသို့ ထွက်သောလေ၊ ထွက်သက်လေ။ ဗဟိနိက္ခမနဝါတေန သဒ္ဒိ စိတ္တံ နိဟရတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၂။)

ဗဟိနိဂမ (ပုံ) [ဗဟိ + နိဂမ] နိဂုံးပြင်ဘက်။ အာရာမံ ပါဝိသိတိ ဗဟိနိဂမေ ခန္ဓာဝါရံ ပန္ဓာပေတ္ဝာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၀။)

ဗဟိနိဓိ (ပုံ) [ဗဟိ+နိဓိ] ပြင်ဘက်ရှေ့အိုး၊ တံခါးခုံ၊ ပြင်ဘက်၌ မြှုပ်ထားသောရှေ့အိုး။ ဗဟိဥမ္မာရ-ကြည့်။

ဗဟိနိပန္န (တိ) [ဗဟိ+နိပန္န] အပြင်ဘက်၌ အိပ်သော၊သူ။ ဗဟိဗဒ္ဓေ ဗဟိနိပန္နေပိ ဇသေဝ နယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

ဗဟိနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဗဟိ+နိဗ္ဗတ္တ] ပြင်ပ၌ဖြစ်သော။ ပုပ္ဖဂန္ဓာဒိနာ ဗဟိနိဗ္ဗတ္တေန ဥပကရဏေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

ဗဟိနိမိတ္တ (န) [ဗဟိ+နိမိတ္တ] နိမိတ် – အင်္ဂါဇာတ် – ၏ပြင်ဘက်။ ကာယသံသဂ္ဂရာဂေန ဗဟိနိမိတ္တေ ဥပက္ကမတော။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၆။ (–၁၅၉။)

ဗဟိနိဝေသန (န) [ဗဟိ+နိဝေသန] အိမ်၏ပြင်ဘက်။ ဗဟိပ္ပရ-ကြည့်။

ဗဟိပဏ္ဏသာလာ (ထီ) [ဗဟိ + ပဏ္ဏသာလာ] ပြင်ဘက် – အစ္စန် – ကျသော သစ်ရွက်မိုးကျောင်း။ ပုရိသာနံ ပန ဗဟိပဏ္ဏသာလာယော ဒါပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၆။

ဗဟိပတိဋ္ဌတဘာဂ (ပုံ) [ဗဟိပတိဋ္ဌတ+ဘာဂ] ပြင်ပ၌တည်သော – အဖို့ – အစိတ်အပိုင်း။ သာခံ ဆိန္ဒိတ္ဝာ ဝါ တဿ ဗဟိပတိဋ္ဌတဘာဂေါ နာသေတဗ္ဗော။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၄၇။

ဗဟိပတိတဘဏ္ဍ (န) [ဗဟိ+ပတိတဘဏ္ဍ] အပြင်၌ကျသောဥစ္စာ။ (နိသျ-များ၌ ဝါကျနက်သာပေးကြသည်။) သုက်ဃာတတော ပဝဋ္ဋေတ္ဝာ ဗဟိပတိတဘဏ္ဍံ ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ ဝိ၊သင်္ဃ။၁၁၉။

ဗဟိပတ္ထနာ (ထီ) [ဗဟိ+ပတ္ထနာ] ပြင်ပဌ်တောင့်တခြင်း၊ ပြင်ပ ကာမဂုဏ်ကို – လိုလား – တောင့်တ – ခြင်း။ ဗဟိပတ္ထန(ဒီ၊၌၊၃။၁၂၀)· နှင့် ကာမပတ္ထနာဝသေန အန္တေဝေဟာသိ· တတော နိဗ္ဗဝတ္ထုတော ဗဟိဒ္ဓါ ပတ္ထနံ ကတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။

ဗဟိပဒေသ (ပု) [ဗဟိ+ပဒေသ] ပြင်ဘက်အရပ်။ အန္တေါပဒေသေန စေဝ ဗဟိပဒေသေန စ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ။ ဒီ၊၌၊၁။၁၉၅။ အံ၊၌၊၃။ ၁၀။ (–အဘိ၊၌၊၁။ ၂၅၆။)

ဗဟိပဗ္ဗိကာ (ထီ) [ဗဟိ + ပဗ္ဗိကာ] ပြင်ပ အပေး။ ရက္ခဿ သာရံ ဖေဂ္ဂုံ တစ္ဆ္ဝ အတိက္ကမ္မ ဗဟိပပဗ္ဗိကဿဒိသာ ဟောတိ။ ဒီ၊၌၊၄။ ၂၃။

ဗဟိပမုခ (နာ) [ဗဟိ+ပမုခ] အိမ်ဦး – ဆင်ဝင်– ၏ အပြင်ဘက်။ ဗဟိပမုခေ ဌိတဿ ဒုရေ။ အဘိ၊၌၊ ၂။၁၂။ (–ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၄။)

ဗဟိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဗဟိ + ပရိစ္ဆေဒ] အပိုင်းအခြား၏ အပြင်ဘက်။ ဗဟိပရိစ္ဆေဒတော ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဌိတော ကမ္မံ နာ ကောပေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၇၄။

ဗဟိပရိဿမနကဏ္ဍက (ပု) [ဗဟိပရိဿမန+ကဏ္ဍ·က] အပြင်၌ ပတ်ပတ်လည်သော ဆူး၊ လေးဘက်လေးတန်လည်သော ဆူး။ဗဟိပရိဿမန·ကဏ္ဍကော ဝိယ အနုမဇ္ဇမာနော ဝိစာရော။ အဘိ၊၌၊၁။၁၅၈။ မဟာနိ၊၌။၁၁၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။)

ဗဟိပရိဝေဏ (နာ) [ဗဟိ+ပရိဝေဏ] ပရိဝုဏ်၏ ပြင်ဘက်။ အန္တေဂန္ဓကုဋိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ ဗဟိပရိဝေဏေ ပါတုဘဝိတွာ။ အံ၊၌၊၁။ ၂၂၅။ (–အဘိ၊၌၊ ၂။၁၂။ အပ၊၌၊၁။၃၄၃။)

ဗဟိပရိဿာ (ထီ) [ဗဟိ+ပရိဿာ] ပရိသတ်၏ ပြင်ဘက်။ ဗဟိပရိသာယ ကေဂုံလိမတ္တမ္ပိ နာ နိဂ္ဂစ္ဆတိ။ သံ၊၌၊၁။ ၂၀၄။

ဗဟိပဿ (နာ) [ဗဟိ+ပဿ] ပြင်ပနံဘေး။ ဗဟိ·ပဿေန ဇာလကုစ္ဆိဌာနံ ဂန္ဆာ။ ဇာ၊၌၊၁။ ၄၅၂။ (–ဇာ၊၌၊ ၂။ ၂၉၄။)

ဗဟိပါကာရ (ပု) [ဗဟိ+ပါကာရ] တံတိုင်း – စည်းရိုး – စောင်းရန်း – ၏ ပြင်ဘက် (အရပ်)။ အန္တောဋ္ဌိတံ ဗဟိပါကာရံ နိဿာ·ယ ဇာတံ။ ဇာ၊၌၊၆။၇၅။

ဗဟိပါသာဒ (ပု) [ဗဟိ+ပါသာဒ] ပြာသာဒ်၏ အပြင်ဘက်။ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋရာ နိက္ခမိတ္ဝာပိ ဗဟိ·ပါသာဒေ ယတ္ထိစ္ဆာမိ။ ဇာ၊၌၊၆။ ၂၆၆။

ဗဟိပုဋ္ဌက (ပု) [ဗဟိ+ပုဋ္ဌက] ပြင်ဘက်၌ တည့်သော ဥစ္စာထုပ်။ ကိဉ္စာပိ ဗဟိပုဋ္ဌကေ သုက်·ပါဒံ အဂ္ဃတိ။ ဝိ၊၌၊၁။၃၁၄။

ဗဟိပုရ (နာ) [ဗဟိ+ပုရ]အိမ်၏အပြင်ဘက်၊နန်း တော်၏ ပြင်ဘက်။ တတ္ထ ဗဟိပုရေ (ဇာ၊ ၁။၃၇၉)တိ ဗဟိနိဝေသနေ။ ဇာ၊၌၊၅။၆၆။ (ဟီ-၌ ဆန်းကြောင့် ဒီဃ)

ဗဟိဖေဂ္ဂု (တိ) [ဗဟိ+ဖေဂ္ဂု] အပြင်၌ အကာ ရှိသော။ အန္တောသာရာ ပန ဗဟိဖေဂ္ဂု သဗ္ဗေ ရုက္ခာ နာမ။ မ၊၌၊၃။ ၂၉၅။ (–သံ၊၌၊ ၂။ ၂၄၅။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။၁၀၅။)

ဗဟိဗဒ္ဓ (တိ) [ဗဟိ+ဗဒ္ဓ] ပြင်ပ အနှောင်အဖွဲရှိသော၊သူ။ ကာမဘဝေ အနာဂါမိနော ဗဟိ·ဗဒ္ဓါ အန္တောသယိတာ။ ဒီ၊၌၊၃။ ၂၁၀။ (–အံ၊၌၊ ၂။၃၆။)

ဗဟိဗန္ဓန (နာ)[ဗဟိ+ဗန္ဓန] ပြင်ပ အနှောင်အဖွဲ။ ကာမံ နေသံ ဗဟိဗန္ဓနမ္ပိ အသမုစ္ဆိန္နံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၄။

ဗဟိဘတ္တိက (တိ)[ဗဟိ+ဘတ္တိက]ပြင်ပမှ ခစား သော၊သူ။ တာတ အန္တောဘတ္တိကော ဘဝိ·ဿသိ ဥဒါဟု ဗဟိဘတ္တိကော။ ဇာ၊၌၊၆။ ၁၈၃။

ဗဟိဘာဂ (ပု) [ဗဟိ+ဘာဂ] ပြင်ပအဖို့။ အဂ္ဂဋ္ဌဿ ဗဟိဘာဂေ အဋ္ဌာသိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၀။

ဗဟိဘာဝ (ပု) [ဗဟိ+ဘာဝ] အပ – အပြင် – ၏ အဖြစ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗဟိဘာဝလက္ခဏ (တိ) [ဗဟိဘာဝ+လက္ခဏ] ပြင်ပ၏ အဖြစ်လျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိသော၊ ပြင်ပဋ္ဌ ဖြစ်ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဣန္ဒြိယတော ဗဟိဘာဝလက္ခဏော အရညော။ ဝိမတိ၊၂။၇၃။

ဗဟိဘူတ (တိ) [ဗဟိ+ဘူတ] ပြင်ပဖြစ်သော။ ဗာဟိရာနီတိ တတော အဇ္ဈတ္တဗဟိဘူတော ဗဟိဘူတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။)

ဗဟိဘူတနိဗ္ဗာနာဘိမုခ (တိ) [ဗဟိဘူတ+နိဗ္ဗာနာဘိမုခ] ပြင်ပဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရှေးရှု သော၊ ပြင်ပဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု သော၊သူ။ ဗဟိမုခ (၃) ကြည့်။

ဗဟိမံသ (နှ) [ဗဟိ+မံသ] ပြင်ပအသား။ ဗဟိမံသံ တဿ ဘရိယာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။

ဗဟိမဋ္ဌ (တိ) [ဗဟိ+မဋ္ဌ] ပြင်ဘက်၌ – ပြေပြစ် – ချောမွေ့ – သော။ ဂူထပူရိတစိတ္တဃဋ္ဌ-ကြည့်။

ဗဟိမဏ္ဍလ (နှ) [ဗဟိ + မဏ္ဍလ] အပြင်ဝန်း၊ အပြင်ခရီး။ အန္တေဝမဏ္ဍလံ မဇ္ဈေမဏ္ဍလံ ဗဟိမဏ္ဍလန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။

ဗဟိမုခ (နှ) [ဗဟိ+မုခ] (၁) မုခ်အပြင်ဘက်။ (တိ) (၂) ပြင်ဘက်သို့လှည့်သော မျက်နှာရှိသော၊ ပြင်ပသို့ မျက်နှာမူသော၊သူ။ (၃) ပြင်ပသို့ ရှေးရှု – ပြင်ပဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု – သော၊သူ။ (၁) ဗဟိမုခေ ပန ကေဋ္ဌနသုဝဏ္ဏလ္ဂဌကာဝ အဟေသုံ။ ဓမ္မပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ (တိ)(၂) အန္တော ဌတ္တာ ဗဟိမုခေါ ဆိန္နန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ (– အပ၊၁။၁၇၀။ မိလိန္ဒ။၅၆။) (၃) အနဘိရတိဗဟုလော ဗဟိမုခေါ နှ ရမတိ သဗ္ဗသခ်ါရေသု။ ပဋိသံ။ ၃၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၃။ ဗဟိမုခေါတိ သခ်ါရတော ဗဟိဘူတနိဗ္ဗာနာဘိမုခေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ (– ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၄။)

ဗဟိမုခဒွါရ (နှ) [ဗဟိ+မုခဒွါရ] ခံတွင်း၀ အပြင်ဘက်။ နှ စ ဘိက္ခဝေ ဗဟိမုခဒွါရံ နိဟရိတ္ဝာ အစ္ဆော်ဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၇၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ ကခ်ါ။၂၂၅။

ဗဟိမူလ (တိ) [ဗဟိ+မူလ] ပြင်ပဋ္ဌ အမြစ်ရှိသော။ အပရော ဂင်္ဂါတီရေ ဗဟိမူလော အန္တောသာခေါ ဟုတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။

ဗဟိယညာဝါဋ္ဌ (ပု) [ဗဟိ+ယညာဝါဋ္ဌ] ယစ်တွင်း၏ အပြင်ဘက်။ တံ ဂဟေတ္ဝာ ဗဟိယညာဝါဋ္ဌံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၄။

ဗဟိရဇ္ဇသိမာ (ထီ) [ဗဟိ+ရဇ္ဇသိမာ] တိုင်းပြည်–အပိုင်းအခြား – နယ်နိမိတ် – ၏ ပြင်ဘက်။ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဗဟိရဇ္ဇသိမံ ပါပုဏိ ံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။)

ဗဟိလိတ္တ (တိ) [ဗဟိ+လိတ္တ] အပြင်ဘက်၌လိမ်းကျံအပ်သော။ အဝလိတ္တာတိ ဗဟိလိတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ (– သာရတ္ထ၊၂။၃၃၃။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၇၄။)

ဗဟိလေဏ (နှ) [ဗဟိ+လေဏ] ပြင်ဘက်လိုဏ်ဂူ။ သီမာပရိစ္ဆေဒဿ ဩရတော ဗဟိလေဏံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ (– ဝင်ရ။၄၅၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၇။)

ဗဟိလေပ (ပု) [ဗဟိ + လေပ] အပြင်ဘက်၌ လိမ်းကျံခြင်း။ ဗဟိလေပေ ဝါ ဗဟိလေပေန သဒ္ဓိ ံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၄၀။ (– သာရတ္ထ၊၂။၃၃၅။)

ဗဟိဝက်ပါဒ (တိ) [ဗဟိ+ဝက်ပါဒ] အပြင်ဘက်သို့ကောက်သော ခြေရှိသော၊ ခြေဘဲရန်းရှိ

သော၊သူ။ အန္တေဘဝက်ပါဒါ ဝါ ဗဟိဝက်-ပါဒါ ဝါ ဥက္ကုဋ္ဌိကပါဒါ ဝါ။ ဒီ၊၁၃။၁၀၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၉။)

ဗဟိဝဏ္ဏ (တိ) [ဗဟိ+ဝဏ္ဏ] ပြင်ပ၌ ပြည့်စုံခြင်း ရှိသော၊သူ။ နှ ဗြာဟ္မဏော ဗဟိဝဏ္ဏော။ ထေရ။၂၄၉။ ထေရ၊၁။၁၃၀။ ဣရိယာပထ-သဏ္ဌာပနာဒိဗဟိသမ္ဘတ်မတ္တေန ဗြာဟ္မဏော နှ ဟောတိ၊ သမ္ဘတ်အတ္ထော ဟိ ဣဓ ဝဏ္ဏ-သဒ္ဒေါ။ ထေရ၊၁။၁၃၀။

ဗဟိဝဋ္ဋ (တိ) [ဗဟိ+ဝဋ္ဋ] အပ–ပြင်ပ–၌ –အသုံးပြု–သုံးဆောင် – တတ်သော၊သူ။ အန္တေဘဝဋ္ဋ-ကြည့်။

ဗဟိဝဋ္ဋနက (တိ) [ဗဟိ + ဝဋ္ဋနက] အပ–ပြင်ပ–၌–အသုံးပြု – သုံးဆောင် – တတ်သော၊သူ။ ဧဝံ နေဝ ဗဟိဝဋ္ဋနကာနံ နှ အန္တေ၁။ ဇာ၊၁။၁၄၀။

ဗဟိဝါတ (ပုံ) [ဗဟိ+ဝါတ] အပ–ပြင်ပ–၌ ဖြစ်သောလေ။ ကုစ္ဆိသယာ ဝါတာတိ အန္တာ-နံ ဗဟိဝါတာ။ အဘိ၊၁။၂။ဖဖ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၅။ နေတ္တိ၊၁။၁၃၀။

ဗဟိဝိစရဏဝစ္ဆက (ပုံ) [ဗဟိ+ဝိစရဏဝစ္ဆက] အပ–ပြင်ပ–၌ လှည့်လည်ဘတ်သော နွားငယ်။ ဗဟိအဗဒ္ဓေါ ဗဟိဝိစရဏဝစ္ဆကော ဝိယ ရူပါရူပဘဝေ ခီဏာသဝေါ။ အံ၊၁။၂။၃၆-၇။

ဗဟိဝိစိတ္တ (တိ) [ဗဟိ + ဝိစိတ္တ] ပြင်ပ၌ဆန်း ကြယ်သော။ တဝ ဓိတု သရီရံ ဒဋ္ဌုံ သာကာ-ရကုဏပရိပူရံ ဗဟိဝိစိတ္တော ဝိယ အသုစိ-ဃဒ္ဓေါ။ ဓမ္မ၊၁။၂။၁၂၉။

ဗဟိဝိသဒ္ဒဝိတက္က (ပုံ) [ဗဟိဝိသဒ္ဒ+ဝိတက္က] ပြင်ပသို့ ပျံ့လွင့်သောဝိတက်။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခိတ္တတာ ဗဟိဝိသဒ္ဒဝိတက္ကာနုဓာဝနာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၅။

ဗဟိဝိဟာရ (ပုံ) [ဗဟိ+ဝိဟာရ] (၁) ကျောင်း၏ပြင်ဘက်။ (၂) ပြင်ပကျောင်း။ (၁) အန္တေဝိဟာရေ ဝါ ဗဟိဝိဟာရေ ဝါ အန္တရ-ဃရေ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၅။ (–အံ၊၁။၂။၃၄။) (၂) ယသ္မိံ စ ဝိဟာရေ ဝသတီတိ ဂါမတော ဗဟိဝိဟာရမာဟ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၅၆။

ဗဟိသံဃာရာမ (ပုံ) [ဗဟိ+သံဃာရာမ] သံဃာ့အရာ၏ အပြင်ဘက်။ အန္တေဝသံဃာရာမေ ရူပံ သန္တိကေ၊ ဗဟိသံဃာရာမေ ဒူရေ။ အဘိ၊၁၊၂၁၂။

ဗဟိသမယ (ပုံ) [ဗဟိ+သမယ] အပ ဖြစ်သော အခါ။ ဗဟိဒ္ဓါတိ သာသနတော ဗဟိသမယေ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၉။

ဗဟိသမာပန္နပရိဿမဒေါသ [ဗဟိသမာပန္န + ပရိဿမဒေါသ] ပြင်ပမှရောက်လာခါစ ပင်ပန်းမှုအပြစ်ဒေါသ၊ ပြင်ပမှဝင်လာခါစ ပင်ပန်းမှုအပြစ်ဒေါသ။ တယိဒံ ဗဟိသမာပန္န-ပရိဿမဒေါသေန၊ နှ စ ပရိဿယဒေါသေန။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၉။

ဗဟိသမုဋ္ဌိတဝါယောဓာတု (ထီ) [ဗဟိသမုဋ္ဌိတ+ဝါယောဓာတု] အပ၌ ဖြစ်စေအပ်သောဝါယောဓာတ်။ နှ စန္ဒိမသူရိယဝိမာနာဒိ ဝိယ ဗဟိသမုဋ္ဌိတဝါယောဓာတုဝသေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၃၅။

ဗဟိသမုဒ္ဒ (ပုံ) [ဗဟိ+သမုဒ္ဒ] သမုဒ္ဒရာ၏အပြင်ဘက်။ အန္တေဝသမုဒ္ဒေ ဌပံ သန္တိကေ၊ ဗဟိ-သမုဒ္ဒေ ရူပံ ဒူရေ။ အဘိ၊၁။၂။၁၂။

ဗဟိသယိတ (တိ) [ဗဟိ+သယိတ] ပြင်ပ၌–ရူပအရူပဘုံ၌ – ကိန်း – အိပ် – သော၊သူ။ အန္တေဝဗဒ္ဓါ ဗဟိသယိတာ နှာမ။ ဒီ၊၁၃။ ၂၁၀။ရူပါရူပဘဝေါ တဗ္ဘိပရိယာယတော ဗဟိ နှာမ။....ဗဟိ စ ပဝတ္တမာနဘဝင်္ဂသန္တာန-ယ အန္တေဝဗဒ္ဓါ ဗဟိသယိတာ နှာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၄၅။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃-၄။)

ဗဟိသယိတဝစ္ဆက (ပုံ) [ဗဟိသယိတ + ဝစ္ဆက] ပြင်ဘက်၌အိပ်သောနွားငယ်။ အန္တေဝဗဒ္ဓါ ဗဟိသယိတဝစ္ဆကော ဝိယ။ အံ၊၁။၂။၃၆။

ဗဟိသာဏိ (ထီ) [ဗဟိ+သာဏိ] တင်းတိမ်–ကန့်လန့်ကာ–၏အပြင်ဘက်။ရာဇာနံ ပက္ကောသာပေတ္ဝာ ဗဟိသာဏိယံ နိသီဒါပေသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃၊၁၉၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၆။)

ဗဟိသာရ (တိ) [ဗဟိ+သာရ]အပ–ပြင်ဘက်–၌ အနှစ်ရှိသော။ အန္တောဖေဂ္ဂု။ ဗဟိသာရာ အန္တမသော တာလနာဠိကေရာဒယော‌ပိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃၊၂၉၅။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၀။)

ဗဟိသီမကရဏ (န) [ဗဟိသီမာ + ကရဏ] အပိုင်းအခြား၏ အပြင်ဘက်ပြုခြင်း၊ သိမ်အပြင်ဘက်ပြုခြင်း။ သီဃံ သီဃံ ဟတ္ထပါသနယနတ္ထဉ္ဉေဝ ဗဟိသီမကရဏတ္ထဉ္စ။ ဝိ၊သင်္ဃ၊၁၈၆။

ဗဟိသီမ(မာ)ဂတ (တိ) [ဗဟိသီမာ + ဂတ] အပိုင်းအခြား–သိမ်–၏ ပြင်ပသို့ ရောက်သော၊သူ။ တဿ ဗဟိသီမဂတဿ ဧဝံ ဟောတိ။ ဝိ၊၃၊၃၅၄။ (–သာရတ္ထ၊၃။၃၃၇။) ဗဟိသီမဂတဿာတိ အညံ သာမန္တဝိဟာရံ ဂတဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။ တဿ ဗဟိသီမာဂတဿ။ ဝင်္ဂီ၊၅၇၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၅။

ဗဟိသီမဂမန (န) [ဗဟိသီမာ+ဂမန] အပိုင်းအခြား–သိမ်–၏ အပြင်ပသို့ ရောက်ခြင်း။ တဿ သဟ ဗဟိသီမဂမနာ၊ အာဝါသပလိဗောဓော ဆိဇ္ဇတိ။ ဝိ၅။၃၁၀။

ဗဟိသီမဋ္ဌ (တိ) [ဗဟိသီမာ+ဋ္ဌာ+အ] အပိုင်းအခြား–သိမ်–၏ အပြင်ပဋ္ဌ တည်သော၊သူ၊ တေသံ ဗဟိသီမဋ္ဌာနမ္ပိ ပါပုဏာတိ။ ကင်္ခာ။ ၁၆၂။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၉၂။ ကင်္ခာ၊ဋ္ဌီ။၇၄။)

ဗဟိသီမာ (ထီ) [ဗဟိ+သီမာ] အပိုင်းအခြား–သိမ်–၏ အပြင်ဘက်။ အန္တောသီမာယ အာပဇ္ဇတိ နော ဗဟိသီမာယ။ ဝိ၅။၂၁၉။ (–၃၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိ၊သင်္ဃ၊၄၄။)

ဗဟိသီမာယာတိ ဂမိကော ဒါရုဘဏ္ဍပဋိသာမနာဒိဂမိကဝတ္တံ အပူရေတ္ဝာ ပက္ကမန္တော ဥပစာရသီမံ အတိက္ကန္တမတ္တော‌ဝ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၅။

ဗဟိသုက်ဃာတ (န) [ဗဟိ+သုက်ဃာတ] ကင်းထားရာ–အခွန်ကောက်ရာ–အရပ်၏ အပြင်ဘက်။ အန္တောသုက်ဃာတေ ဌိတော ဗဟိသုက်ဃာတံ ပါတေတိ။ ဝိ၊၁။၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၅၂။) သုက်ဃာတတော ဗဟိ ဗဟိသုက်ဃာတံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၅၂။

ဗဟိသုက်ဃာတပါတန (န) [ဗဟိသုက်ဃာတ+ပါတန] ကင်းထားရာ–အခွန်ကောက်ရာ–အရပ်၏ အပြင်ဘက်သို့ ကျစေခြင်း။ ဤမိနာ ဗဟိသုက်ဃာတပါတနံ နိဿဂ္ဂိယဗယောဂေါတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၃။

ဗဟိသုဒ္ဓ (တိ) [ဗဟိ+သုဒ္ဓ] ပြင်ပ (စက္ခုသောတစသော ရူပကာယ)မှ စင်ကြယ်သော၊သူ။ အန္တောသုဒ္ဓံ ဗဟိသုဒ္ဓ (အပ၊၁။၁၂၀)နွှဲ့ အန္တောစိတ္တသန္တာနနာမကာယတော စ ဗဟိစက္ခုသောတာဒိရူပကာယတော စ သုဒ္ဓိ"။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

ဗဟိသေတ (တိ) [ဗဟိ+သေတ] အပြင်ဘက်၌ ဖြူသော။သခ်ံတုဏ္ဍကော ဝါ ဗဟိသေတေဟိ အန္တော အတိရတ္တောဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။

ဗဟု (တိ) [ဗဟ + ဥ။ ဗံဟ+ဥ။ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၇၀၃။ မောဂ်၊၇။၂။] (၁) များစွာသော။ (၂) ကြီးလေးသော။ (၃) ထူထပ်သော။ (၄) ကြာမြင့်သော။ (ကြိ၊ဝိ)များစွာ၊ အကြိမ်များစွာ၊ အဆက်မပြတ်။ (၁) ဗဟူ ဒေဝါ မနုဿာ စ၊ မင်္ဂလာနိ အစိန္တယ်ံ။ ခုဒ္ဒက။၃။ သုတ္တနိ။၃၁၈။ (–ပေတ။၁၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၆။)ဗဟူတိ အနိယမိတသခ်္ဂါနိဒ္ဒေသော။ တေန အနေကသတာ အနေကသဟဿာ အ-

နေကသတသဟဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ခုဒ္ဒက၊ ၆။၁၀၃။ သုတ္တနိ၊၆။၂။၈။ ဗဟုနဒီ အနေ-ကေသံ။ ပေတ၊၆။၁၂၆။ (–မ၊၆ီ၊၃၊။၃၆၃။) (၂) ဗဟူ(မ၊၆၊၄။၁၆၆။ အံ၊၆၊၂။၁၂၀)တိ ဝါ မဟန္တံ။ မဟတ္ထောပိ ဟိ ဗဟုသဒ္ဒေါ ဒိဿ-တိ "ဗဟု ဝတ ကတံ အဿာ"တိအာဒီသု၊ ဂရုကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊၆ီ၊၃။၃၆၃။ အံ၊၆ီ၊ ၂။၁၁၆။ (၃) ဗဟုပါကာရတောရဏ-ကြည့်။ (၄) ဗဟုန်ကန္တ-ကြည့်။ (ကြီ၊ဂိ)ဗဟုံ ဗဟူနံ ပါဒါသိ။ ပေတ။၁၅၉။ (–ဒီ၊၆ီ၊ ၂။၁၄၁။) ဗဟုန္တိ မဟန္တံ ပဟူတိ ဂံ။ ပေတ၊၆။၁၂၆။

ဗဟုအက္ခရ (န) [ဗဟု+အက္ခရ] များစွာသော အက္ခရာ။ "နာမဉ္စ ရူပဉ္စ"တိ ဧဝမာဒီသု ဗဟုအက္ခရေဟိ ယုတ္တံ ပဒံ နာမ။ မဟာနိ၊ ၆။၃။

ဗဟုအဉ္ဇနက (တိ) [ဗဟု+အဉ္ဇနက] များစွာ–အဖိုး–တန်ဖိုး–ထိုက်သော၊ များစွာအဖိုး ထိုက်တန်သော။ ဣဒံ နု ဗဟုအဉ္ဇနကံ၊ တွဉ္ဆ ဗဟုံ ဒေသိ။ အံ၊၆၊၁။၁၉၁။

ဗဟုအဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဗဟု+အဋ္ဌကထာ] များစွာသော – အဖွင့် – အဋ္ဌကထာ – ကျမ်း။ ကထိနဿ အတ္ထရာ ကတိ ဓမ္မာ ဇာယန္တီတိ-အာဒိ ဗဟုအဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တံ။ ဝိ၊၆၊၃။ ၃၉၃။

ဗဟုအဒ္ဓိကာလ (ပု) [ဗဟု+အဒ္ဓိကာလ] များစွာသောအရိုးရှိရာအခါ၊ အရိုးများရာအခါ။ တသ္မာ အနဒ္ဓိကာလဉ္စ ဗဟုအဒ္ဓိကာလဉ္စ အဂ္ဂ-ဟေတ္မာ သမဒ္ဓိကာလော၀ ဂဟေတဗ္ဗော။ သံ၊၆၊၂။၁၄၇။ (အနဒ္ဓိကာလဉ္စ၊ အရိုးမရှိရာ အခါကိုဂင်း။)

ဗဟုအတ္ထ (ပု) [ဗဟု+အတ္ထ] (၁) အများ ဟူသောအနက်။ (တိ) (၂) အများဟူသော အနက်ရှိသော၊အများအနက်ကိုဟောသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဗဟု-အတ္ထောပိ ဟိ မဟာသဒ္ဒေါ ဟောတိ"မဟာ-ဇနော"တိအာဒီသု။ မ၊၆ီ၊၃။၃၁၀။

ဗဟုအတ္ထဝါဒက (တိ) [ဗဟုအတ္ထ + ဝါဒက] အများအနက်ကိုဟောတတ်သော။ မဟာ-သဒ္ဒေါ "မဟာဇနော"တိအာဒီသု ဝိယ ဗဟုအတ္ထဝါဒကောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊၆ီ၊၂။ ၁၃၇။

ဗဟုအန္တရာယ (တိ) [ဗဟု+အန္တရာယ] များသော အန္တရာယ်ရှိသော၊ အန္တရာယ်များသော။ ဧတံ ဗဟုအန္တရာယော လောကသန္နိ-ဝါသော။ စရိယာ၊၆။၆၂။ (–ဇာ၊၆၊၆။ ၄၂။)

ဗဟုအန္နပါန (နှ) [ဗဟု+အန္နပါန] (၁) များစွာသော အစားအစာအဖျော်ယမကာ။ (တိ) (၂) များစွာသော အစားအစာ အဖျော်ယမကာရှိသော။ (၁) ရတနန္တရသ္မိံ ဗဟုအန္န-ပါနံ။ ဝိမာန။၁၁၀။ ဗဟုအန္နပါနန္တိ ပေသ-လံ ပဟူတံ အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ဝိဇ္ဇတိ။ ဝိမာန၊၆။ ၃၁၉။ (တိ) (၂) ပဟူတဘက္ခံ ဗဟုအန္နပါနံ၊ ပတ္တတ္ထအာ၀ါသမိမံ ဥဋ္ဌာရံ။ ဇာ၊၁။၂၄၄။(–ဇာ၊၂။၁၉။ အံ၊၆၊၃။၁၉၄။)

ဗဟုအန္နပါနသမာယုတ (တိ) [ဗဟု+အန္နပါန-သမာယုတ] များစွာသော အစားအစာ အဖျော်ယမကာတို့နှင့် – ဆောပြွမ်း – ပြည့်စုံ – သော။ အန္နပါနသမာယုတ ကြည့်။

ဗဟုအာဂတ (တိ) [ဗဟု+အာဂတ] များစွာနီး ကပ်လာသော၊ အရှိန်အဟုန် ပြင်းစွာလာ သော၊သူ။ ဗဟုအာဂကော ခေါ မျာယ(သံ. ၃။၁၂၀)နှိ မယှံ အတ္ထာယ အယံ ဗဟုတံ ဌာနံ အာဂတော၊ အပွဲ အ၀သိဋ္ဌံ၊ ဣဒါနိ မံ ဂဏှိဿတိ။ သံ၊၆၊၃။၂၃၄။

ဗဟုအာဒီနဝ (တိ) [ဗဟု+အာဒီနဝ]များသော အပြစ်ရှိသော။ ဗဟုပါယာသော ဗဟုအာဒီ-နဝေါ သဝိဿာတော။ နေတ္တိ၊၆ီ။၁၂၂။

ဗဟုအာယာသ (တိ) [ဗဟု+အာယာသ] များစွာပင်ပန်းခြင်းရှိသော၊ များစွာပင်ပန်းမှုကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဗဟုအာယာသ (ထေရီ။ ၄၁၇)နှိ သင္ဘနရက္ခဏာဒိဝသေန ဗဟုပရိဿမံ။ ထေရီ၁၌။ ၂၄၅။

ဗဟုအာဝါသ (ပု) [ဗဟု+အာဝါသ] များစွာသော နေရာကျောင်း။ ဗဟုအာဝါသအနာဝါသေသု နု သမ္ဘဝေယျ။ ဝင်ရ။၄၅၂။

ဗဟုအာဝုဓဟတ္ထ (တိ) [ဗဟုအာဝုဓ + ဟတ္ထ] များစွာသောလက်နက် လက်၌ရှိသော၊ များစွာသောလက်နက် စွဲကိုင်ထားသော၊သူ။ရထံ အာရောပေတွာ ဗဟုအာဝုဓဟတ္ထေ ပုရိသေ အာဒါယ။ ဇာ၊၁၊၁။၄၁၂။

ဗဟုအာသင်္ (ပု) [ဗဟု+အာသင်္] များစွာငြိကပ်ခြင်း။ ဧဝံ ဗဟုအာသင်္ဝသေန အဘိဇပ္ပါ။ နေတ္တိ၊ဝ။၉၀။

ဗဟုဉ္ဇကကာလ (ပု) [ဗဟုဉ္ဇက+ကာလ] များသောရေရှိရာအခါ၊ ရေများသောအခါ။ သော ဗဟုဉ္ဇကကာလေ နဒိယာ သဒ္ဒိ ဧကောဒကော ဟောတိ။ ဇာ၊၁၂။၇၂။

ဗဟုဉ္ဇကဂဏ္ဌနက (တိ) [ဗဟုဉ္ဇက + ဂဏ္ဌနက] များစွာသော ရေကိုယူတတ်သော၊ ရေများစွာဆံ့သော(အိုး)။ အရဏ္ဍရော ဉဒကစာဋိ၊ အလဉ္ဇလော၊ ဗဟုဉ္ဇကဂဏ္ဌနကောတိ အာတ္ထော။ ဝင်ရ။၅၂၀။ (–ကခ်ိ၊၁၌။၁၀၃။)

ဗဟုဉ္ဇကာရ (တိ) [ဗဟု+ဉ္ဇကာရ] များစွာကျေးဇူးရှိသော၊ ကျေးဇူးများသော၊သူ။ ဗဟူပကာရ-ကြည့်။

ဗဟုဉိမဇာလာ (ထီ) [ဗဟု+ဉိမဇာလာ] များစွာသော လိုင်းကွန်ရက်။ ယထာ မဟာရာဇ ဗဟုဉိမိဇာလာကုလဝိက္ခောဘိတသလိလတလေ မဟတိ မဟာသမုဒ္ဒေ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၀။

ဗဟုကံသပါတိ (ထီ) [ဗဟု + ကံသပါတိ] များစွာသောရွှေခွက်။ ကနကထူပေ ဗဟုကံသပါတိယော သပ္ပိမဏ္ဍဿ ပူရေတွာ။ အပ၊၁၊၁။ ၃၀၁။

ဗဟုက (တိ) [ဗဟု+က] များစွာ–များပြား–သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) များစွာ။ ဗဟုကာ မံ ပိဟယန္တိ ဟီနကမ္မာ။ ဝိမာန။၇၉။ (–ဝိ၊၁။ ၁၉၂။ သံ၊၁။၂၀။ အံ၊၁။၃၁၃။) ဗဟုကာတိ ဗဟဝေါ။ ဝိမာန၊၁၌။ ၂၂၃။ (ကြိ၊ဝိ) သကိံ အာဏတ္တော ဗဟုကမ္မိ အာစိဏ္ဏတိ။ ဝိ၊၁။၃၆၈။

ဗဟုကဋ္ဌပဋ္ဌ (တိ) [ဗဟု + ကဋ္ဌပဋ္ဌ] များစွာသောထင်းပုံရှိသော။ ယထာ မဟာရာဇ ပုရိသော ဗဟုကဋ္ဌပဋ္ဌေန ဇလိတကဋ္ဌိတေန အင်္ဂိနာ။ မိလိန္ဒ။၃၀၉။

ဗဟုကဏ္ဏက (တိ) [ဗဟု+ကဏ္ဏက] များစွာသော ဆူးငြောင့်ရှိသော (မုချ)၊ များစွာသော ဆူးငြောင့်နှင့်တူသော ရန်သူရှိသော (ဥပစာ)။ ဒုဂ္ဂန္ဓေ ဗဟုကဏ္ဏကေ။ ဇာ၊၁။ ၂၃၅။ (–သံ၊ ၂။၃၉၄။ ထေရီ။၄၀၄။ ဇာ၊၌၊၆။၇၅။) ဗဟုကဏ္ဏကေတိ ဗဟုပစ္စာမိတ္တော။ ဇာ၊၌၊၄။၁၂၀။ (–ထေရီ၊၌။၂၀၄။)

ဗဟုကတ (နု) [ဗဟု+ကတ] (၁) များစွာမြတ်နိုးခြင်း။ (တိ)(၂) ပြုအပ်သော များစွာမြတ်နိုးခြင်းရှိသော၊ များစွာမြတ်နိုးခြင်းကို ပြုသော။ (၃) များစွာ ပြုလုပ်ပြီးသော (၁) အဗဟုကတ-ကြည့်။ (တိ) (၂) နု ဗဟုကတာ ထေရာ ဘိက္ခူ။ ဘိက္ခုနိယော ဩဝဒိတုံ။ ဝိ၊၂။၈၁။(–ဝိ၊၃။၃၄၅။) နု ဗဟုကတာတိ နု ကတဗဟုမာနာ၊ နု ဓမ္မေ ဗဟုမာနံ ကတ္တာ ဩဝဒန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊၌၊၃။ ၇၀။ (–၃၈၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၁။) (၃) ဂေါပါနသီသု ပန အာရူဠှာသု ဗဟုကတော နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊၌၊၄။၈၄။

ဗဟုကတ္တုက (တိ) [ဗဟု+ကတ္တု+က။ ရူ၊နှာ။ ၂၀၄။ မောဂ်၊၃။၅၂။] များသောအလုပ်

သမားရှိသော၊ အလုပ်သမား များသော (ရပ်ကွက်၊ ပြာသာဒ်စသည်)။ အနေကာ ဝါ အဋ္ဌာသယာဒယော ယေသန္တိ တထာ ယထာ "ဗဟုကတ္တုကော ဗဟုနဒိကော"တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၁၀၀။

ဗဟုကထ (တိ) [ဗဟု + ကထာ] များသော စကားရှိသော၊ စကားများသော၊ သူ။ တုဏ္ဍိ-ဘူတမ္မိ ဗဟုကထမ္မိ မန္ဒကထမ္မိ ဂရဟန္တိယေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။

ဗဟုကပ္ပ (တိ) [ဗဟု + ကပ္ပ] များစွာကြံစီ ကြောင်းဖြစ်သော (ကျမ်း)။ သော ပန ဝဏ္ဏ-ပဒသမ္မန္နပဒတ္ထာဒိဝိဘာဂတော ဗဟုကပ္ပေါတိ အာဟ "ကိရိယာကပ္ပဝိကပ္ပေါ"တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၃၁။

ဗဟုကမ္မ (နာ) [ဗဟု+ကမ္မ] များစွာလုပ်ဆောင်ဖွယ်အမှုကိစ္စ။ အလံ့ မဟာရာဇ တုမှာကံ အညံ ဗဟုကမ္မံ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၈၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၄။)

ဗဟုကမ္မကာရဏ (ထိ၊နာ) [ဗဟု+ကမ္မကာရဏ] များစွာညှင်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်း။ ရာဇာ ဗဟု-ကမ္မကာရဏာနိ ကာရေတ္ဝာ ဃာတာပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၃။ ကမ္မကာရဏ-လည်း ကြည့်။

ဗဟုကရဏ (နာ) [ဗဟု + ကရဏ] များအောင် ပြုခြင်း။ နာ ကေဝလဋ္ဌ ထောကဿ ဗဟုကရ-ဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃။

ဗဟုကရဏီယ (တိ) [ဗဟု + ကရဏီယ] များသောကိစ္စရှိသော၊ အလုပ်ကိစ္စများသော၊ သူ။ တံ ကုတေတ္ထ လဘ္ဘာ ဗဟုကိစ္စာ ဃရာဝါသာ ဗဟုကရဏီယာ။ ဝိ၊၁။၁၂။ (–ဒီ၊၁။၈၁။ မ၊၂။၄။)

ဗဟုကဝါဋ (နာ) [ဗဟု+ကဝါဋ] များစွာသော တံခါးရွက်။ ဂိမှိကေ ပါသာဒေ ဗဟုကဝါဋ-ဝါတပါနဇာလာဟိ သမ္ပန္နေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၁။

ဗဟုကသဋ (တိ) [ဗဟု + ကသဋ] များသော အဖတ်ရှိသော။ တေသံ ပန ဒိန္နာဝသိဋ္ဌကံ အပ္ပရသံ ဗဟုကသဋံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၈။

ဗဟုကာရ (ပု) [ဗဟု + ကာရ] (၁) များစွာ မြတ်နိုးခြင်း။ (တိ) (၂) များစွာသော ကျေးဇူးရှိသော၊ ကျေးဇူးများသော၊ သူ။ (၁) အဗဟုကတာ ကြည့်။ (တိ) (၂) ဗဟု-ကာရာ ခေါ မေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ။ ဝိ၊၃။ ၁၁။ မ၊၁။၂၂၇။ (–ဒီ၊၃။၂၂၇။ မ၊၁။၂၀။) ဗဟုကာရာတိ ဗဟူပကာရာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။)

ဗဟုကာရဏ (နာ) [ဗဟု + ကာရဏ] များစွာသော – အကြောင်း – အထောက်အထား။ အတိရေကကာရဏ (နာ) ကြည့်။

ဗဟုကာရဏဓိန္တနသီလ (တိ) [ဗဟုကာရဏ+ စိန္တနသီလ] များစွာသော အကြောင်းကို – ကြံစည် – တွေးတော – လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဗဟုဋ္ဌာနစိန္တီ-ကြည့်။

ဗဟုကာရဏစိန္တီ (တိ) [ဗဟုကာရဏ+စိန္တ+ ဏီ] များစွာသောအကြောင်းကို – ကြံစည် – တွေးတော – တတ်သော၊ သူ။ ဗဟုဋ္ဌာန-စိန္တီ-ကြည့်။

ဗဟုကာရတရ (တိ) [ဗဟုကာရ+တရ] အလွန် ကျေးဇူးများသော။ သမာပတ္တိယာ ပန ဝိပ-ဿနာ ဗဟုကာရတရာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၁။

ဗဟုကာရပဒ (နာ) [ဗဟုကာရ+ပဒ] ဗဟုကာ-ရပုဒ်။ ဣဓ ဗဟုကာရပဒေ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။)

ဗဟုကာလ (ပု) [ဗဟု+ကာလ] များစွာသော ကာလ၊ (ကြို၊ဝိ) အချိန်များစွာ။ တသ္မာ ထောကံ ဥဒ္ဓိသာပေတ္ဝာ ဗဟုကာလံ သဇ္ဈာ-ယိတ္ဝာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။)

ဗဟုကိစ္စ (တိ) [ဗဟု+ကိစ္စ] များသော၍ပြုဖွယ်ကိစ္စရှိသော၊ သူ။ ဗဟုကရဏီယ-ကြည့်။

ဗဟုကိစ္စကရဏီယ (တိ) [ဗဟု+ကိစ္စကရဏီယ] များသော အမှုကြီးငယ်ရှိသော။ သြကာသာဘာဝတောတိ ဗဟုကိစ္စကရဏီယတာယ ကုသလကြိယာယ သြကာသာဘာဝတော။ သံဋ္ဌိ၊ ၂။၁၆၄။ (–သီဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၂။၄၂၀။)ကရဏီယ-လည်း ကြည့်။

ဗဟုကုဋ္ဌသလ္လကိက (တိ) [ဗဟုကုဋ္ဌသလ္လကီ+ကဋ္ဌက] များစွာသော လက်ထုပ်, နပဲပင်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဗဟုကုဋ္ဌသလ္လကိကေနာ-(ထေရ။၂၄၄)တိ ဗဟူဟိ ကုဋ္ဌေဟိ ကဋ္ဌသာလရုက္ခေဟိ (ဂ်ရိမလ္လိကာဟိ?) သလ္လကီဟိ ကဋ္ဌသာလရုက္ခေဟိ ဝါ သမန္နာဂတေန။ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။

ဗဟုကောဋ္ဌာသ (တိ) [ဗဟု+ကောဋ္ဌာသ] များသောအဖို့အစုရှိသော။ အနေကဝိဓ-ကြည့်။

ဗဟုက္ခတ္တုံ (ဗျ) [ဗဟု + က္ခတ္တုံ။ရူ။၄၁၉။] အကြိမ်များစွာ၊ ကြိမ်ဖန်များစွာ။ ဘဂဝတော စ သရီရေ ဗဟုက္ခတ္တုံ အာဗာဓော ဥပ္ပန္နော ဒိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၁။ (–ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၇။)

ဗဟုခဇ္ဇ (န) [ဗဟု+ခဇ္ဇ] များစွာသောခဲဖွယ်။ မဒဿာတိ စ ဗဟုခဇ္ဇဘောဇ္ဇပါနာဒိသမိဿံ။ ဝဇီရ။၁၇၀။

ဗဟုခါဒနီယ (န) [ဗဟု+ခါဒနီယ] များစွာသော ခဲဖွယ်။ တာ ဗဟုခါဒနီယ ဘောဇနီယမာလာ-ဂန္ဓာဒီနိ ဂါဟာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၃။)

ဗဟုခီရ (တိ) [ဗဟု+ခီရ] များစွာသော နို့ရည်ရှိသော၊ နို့ထွက်များသော (နွားမ)။ ဓေနုယော ဗဟုခီရာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၉။ (–မွေ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၉။)

ဗဟုဂဏန (တိ) [ဗဟု+ဂဏန] များသော သချာရှိသော၊ များသော အရေအတွက်ရှိသော။ တတြိဒံ လက္ခဏံ ဗဟုဂဏနောပိ ပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။ (–အနုဋ္ဌိ၊၃။ ၂၀၃။)

ဗဟုဂတ (တိ) [ဗဟု+ဂတ] များသည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ အချိန်ကြာမြင့်သော။ အထ တေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတာ ရာဇပုရိသာ ဗဟုဂတံ ဒိဝသံ ဥတ္တွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။(–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၉၆။)

ဗဟုဂန္ဓမာလ (ထီ၊န) [ဗဟု+ဂန္ဓမာလ] များစွာသော နံ့သာပန်း။ မနုဿေ ဂဟေတ္ဝာ ဗဟုဂန္ဓမာလာဒီနိ အာဟရိတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၀။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၆။)

ဗဟုဂုဏ (တိ) [ဗဟု+ဂုဏ] (၁) များစွာသော ဂုဏ်ကျေးဇူး ရှိသော၊ ဂုဏ်ကျေးဇူး များသော။ (၂) များစွာသော အထပ်အလှာရှိသော။ (၁) ပဋိသလ္လာနံ ခေါ မဟာရာဇ ဗဟုဂုဏံ။ မိလိန္ဒ။၁၄၁။ (၂) သဗ္ဗသရီရဂတသဿံဋ္ဌိ ဝိယ ဗဟုဂုဏံ ကတ္တွာ။ဝဇီရ။၃၄၂။

ဗဟုဂေါဏက (တိ) [ဗဟု+ဂေါဏက] များစွာသော ကော်ဇောရှိသော၊ ကော်ဇောများစွာခင်းထားသော။ တမ္မူပဓာနေ ဗဟုဂေါဏကမှိ (ဗဟုဂေါနကမှိ?)။ ဇာ၊၂။၁၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၇။

ဗဟုဂေါရသ (တိ) [ဗဟု+ဂေါရသ] များစွာသော ဂေါရသရှိသော။ ဝစ္ဆိန္တိ ဂုန္နံ ဗဟုဘာဝံ ဗဟုဂေါရသတာသခီတံ ပရိဝုဒ္ဓိံ ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဂေါရသ-လည်း ကြည့်။

ဗဟုစက္ကမဋ္ဌာကိဏ္ဏ (တိ)[ဗဟု+စက္ကမဋ္ဌ+အာကိဏ္ဏ] များစွာ – အာလွန် – ကြမ်းတမ်းသော ငါးတို့ဖြင့် – ရောပြွမ်း – ပြည့်နှက် – နေသော။ သမ္မ အယံ နဒီ ဂမ္ဘီရာ ဗဟုစက္ကမဋ္ဌာကိဏ္ဏာတိ အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၂။

ဗဟုစိတ္တ (တိ) [ဗဟု+စိတ္တ] များသောစိတ်ရှိသော၊ စိတ်များသော၊ သူ။ ဗဟုစိတ္တတာယ ဝါ သာမိကေန ဝတ္ထာလင်္ကာရာနုပ္ပဒါနာဒိနာ။ ထေရာဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။

ဗဟုစိတ္တကွဏိက (တိ) [ဗဟုစိတ္တကွဏ+ဏိက] များစွာသောစိတ္တကွဏရှိသော။ လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ ဗဟုစိတ္တကွဏိကော နာမ နတ္ထိ။ မဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၁။ (–မဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ သံဋ္ဌ၊၃။၇၈။)

ဗဟုစိန္တန (တိ) [ဗဟု+စိန္တ+ယု] များစွာကြံစည်တတ်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗဟုစိန္တီ (တိ) [ဗဟုစိန္တာ+ဏ္ဍီ] များစွာကြံစည်ခြင်းရှိသော၊သူ။ (ဗဟုစိန္တီမည်သောငါး။) ဗဟုစိန္တီ(ဇာ၊၁။၂၇)တိ ဗဟုစိန္တနတာယ ဝိဘက္ကဗဟုလဘာယ ဧဝံ လဒ္ဓနာမော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၅၃။

ဗဟုစိရဋ္ဌိတိက (တိ) [ဗဟု + စိရဋ္ဌိတိ+က] အလွန်ကြာမြင့်စွာတည်ခြင်းရှိသော။ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ ဒုက္ခမိဿံ သမာနံ ဗဟုစိရဋ္ဌိတိကံ ဘာဝေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁။ စိရဋ္ဌိတိက၌-လည်းကြည့်။

ဗဟုစီဝရက (တိ) [ဗဟု+စီဝရ+က] များသောသင်္ဘင်္ဂါရှိသော၊ သူ။ အန္တရာမဂ္ဂေ ဒွေ အာဝါသေ ဗဟုစီဝရကေ။ ဝိ၊၃။၂၁၃။

ဗဟုစီဝရဝိညာပနဝတ္ထု (နာ) [ဗဟုစီဝရ+ဝိညာပနဝတ္ထု] များစွာသော သင်္ဘင်္ဂါကို တောင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ဗဟုစီဝရဝိညာပနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်ဳိ။ ၁၆၇။ (–ကခ်ဳိ၊ ဋ္ဌီ။၇၇။)

ဗဟုဇောဒိတ (တိ) [ဗဟု+ဇောဒိတ] များစွာအစွပ်စွဲခံရသော၊ သူ။ ပါပေဟိ ဗဟုဇောဒိတော။ ဒဗ၊၂။၁၂၄။ ထေရာဋ္ဌ၊၂။၅၄။

ဗဟုဇ(ဋ္ဌ)န (ပု) [ဗဟု+ဇန] (၁) များစွာသောလူ၊ လူအများ။ (တိ) (၂) များစွာသောလူရှိသော။ (၁) သာခုသမွတော ဗဟုဇနဿ။ ဒီ၊၁။၄၄။ ဗဟုဇ္ဇနော(ဇာ၊၁။၃၂၀)-တိ မဟာဇနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၀။ (တိ) (၂) ဗဟုဇနံ အာကိဏ္ဏမနုဿံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၃။ ဥဿဒတာ နာမေတ္ထ ဗဟုလကာတိတံ ဗဟုလတံ ဒဿေတုံ ဗဟုဇနန္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၉။

ဗဟုဇနအာကန္တ (တိ) [ဗဟုဇန+အာကန္တ] များစွာသော လူတို့သည် မနှစ်သက်အပ်သော၊သူ။ (သူများအင်တက် မနှစ်သက်သည်။ သျှ။) ဘိက္ခုသံဃေ ဝေါဟရန္တော ဗဟုဇနအာကန္တော စ ဟောတိ ဗဟုဇနအမနာပေါ စ ဗဟုဇနအရှစိတော စ။ ဝိ၊၅။၃၁၈။

ဗဟုဇနအမနာပ (တိ) [ဗဟုဇန+အမနာပ] များစွာသော လူတို့သည် မနှစ်မြို့အပ်သော၊ သူ။ (သူအများတို့ မနှစ်မြို့သည်။ သျှ။) အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗဟုဇနအရှစိတ (တိ) [ဗဟုဇန+အရှစိတ]များစွာသော လူတို့သည် မကြိုက်အပ်သော၊ သူ။ (သူများချက်ပိုင် မကြိုက်နိုင်သည်။ သျှ။) ဗဟုဇနအာကန္တ-ကြည့်။

ဗဟုဇနအသုခ (နာ) [ဗဟုဇန+အသုခ] များစွာသောလူတို့မချမ်းသာခြင်း၊ လူအများမချမ်းသာခြင်း။ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဗဟုဇနအဟိတာယ ပဋိပန္နာ ဗဟုဇနအသုခါယ ဗဟုနော ဇနဿ အနတ္ထာယ။ အံ၊၁။၁၈။ (–အံ၊၂။ ၁၀၀၊၁၀၁။)

ဗဟုဇနအဟိတ (နာ) [ဗဟုဇန+အဟိတ] များစွာသောလူတို့၏ အစီးပွါးမဲ့ခြင်း။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗဟုဇနကန္တ (တိ) [ဗဟုဇန+ကန္တ] များစွာသောလူတို့သည် နှစ်သက်အပ်သော၊ လူအ

များ ကျေနပ်နှစ်သက်သော (စကား)။ ယာသာ ဝါစာ နေလာ ကဏ္ဏသုခါ ပေမနီယာ ဟဒယင်္ဂမာ ပေါရီ ဗဟုဇနကန္တာ ဗဟုဇနမနာပါ တဿာရူပိ˚ ဝါစံ ဘာသိတာ။ ဒီ၊၁။၄။ အံ၊၁။၁၂၆။ အဘိ၊၈။၂၆၀။ ဇဝရူပီ ကထာ ဗဟုနော ဇနဿ ကန္တာ ဟောတိတိ ဗဟုဇနကန္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၆။

ဗဟုဇနကန္တမဘိပတ္ထိတ (တိ) [ဗဟုဇနကန္တ+အဘိပတ္ထိတ] များစွာသောလူတို့ နှစ်သက်အပ် အလွန်တောင့်တအပ်သော၊ သူ။ ဝရပဝရမဟဋ္ဌသေဋ္ဌဘာဝမနုပ္ပတ္တာ ဗဟုဇနကန္တမဘိပတ္ထိတာ။ မိလိန္ဒ။၃၂၆။

ဗဟုဇနကာယ (ပု) [ဗဟုဇန+ကာယ] များစွာသော လူအပေါင်း။ ဗဟုဇနကာယေ ပဗ္ဗဇ်ံ ဒတ္ဝာ မဂ္ဂဖလေသု ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၃။

ဗဟုဇနကုဟာပန (နာ) [ဗဟုဇန+ကုဟာပန] များစွာသောလူအား အံ့ဖွယ်သရဲကိုဖြစ်စေခြင်း၊ များစွာသောလူအပေါင်းကို အံ့သြစေခြင်း။ ဗဟုဇနကုဟာပနတ္ထ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁)နှင့် ဗဟုနော ဇနဿ ဝိမှာပနတ္ထံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၆၉။

ဗဟုဇနဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဗဟုဇန+ဂဟဏ] ဗဟုဇနသဒ္ဒါ။ ဗဟုဇနသုခန္တိ ဇေတ္ထ ပစ္စတ္တဗဟုဝစနလောပေန ဗဟုဇနဂ္ဂဟဏန္တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၅။

ဗဟုဇနဒုက္ခ (နာ) [ဗဟုဇန+ဒုက္ခ] များစွာသော လူ၏ဆင်းရဲခြင်း။ ဗဟုဇနဒုက္ခာယ ဗဟုနော ဇနဿ အနတ္ထာယ။ အံ၊၁။၁၀၄။

ဗဟုဇနပစ္စက္ခ (နာ) [ဗဟုဇန+ပစ္စက္ခ] များစွာသောလူတို့၏ မျက်မှောက်။ လ္ဂဒါနိ ဗဟုဇနပစ္စက္ခေန သောဘာပန္နဿေဝ ဂုဏေန ဝတ္တုမာရဒ္ဓါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

ဗဟုဇနပတ္ထိတ (တိ) [ဗဟုဇန+ပတ္ထိတ] များစွာသော လူတို့တောင့်တအပ်သော။ ပုန စပရံ မဟာရာဇ အာပေါ ဗဟုဇနပတ္ထိတော၊။ မိလိန္ဒ။၃၆၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။)

ဗဟုဇနပရိဝါရ (တိ) [ဗဟုဇန+ပရိဝါရ] များစွာသော လူအခြံအရံရှိသော၊ အခြံအရံများသော၊ သူ။ သဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတာနံ ဗဟုဇနပရိဝါရော။ အံ၊၂။၁၀၀။

ဗဟုဇနပိယ (တိ) [ဗဟုဇန+ပိယ] များစွာသောလူတို့ ချစ်အပ်သော၊ သူ။ တံ ဗဟုဇနပိယမနာပတာဒိနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကာနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

ဗဟုဇနပုဗ္ဗင်္ဂမ (ပု) [ဗဟုဇန+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] များစွာသော လူတို့၏ ရှေ့ဆွားခေါင်းဆောင်။ ဗဟုဇနပုဗ္ဗင်္ဂမော အဟောသိ(ဒီ၊၃။၁၃၇) တိ ဗဟုဇနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမော အဟောသိ ဂဏဇေဋ္ဌကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

ဗဟုဇနပူဇိတ (တိ) [ဗဟုဇန+ပူဇိတ] များစွာသောလူတို့သည် ပူဇော်အပ်သော၊ သူ။ ဗဟုဇနပူဇိတာ (ဝိမာန။ ၁၉) တိ သုဂတိဟိ ပရေဟိ ပတ္ထနီယဂုဏာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၇။

ဗဟုဇနပမဒ္ဒန (တိ) [ဗဟုဇန+ပမဒ္ဒန] များစွာသောလူတို့ကို နှိပ်စက်တတ်သော။ ဥဗ္ဗာဓိကံ ဗဟုဇနပမဒ္ဒနံ။ ဒီ၊၃။၁၄၀။ ဗဟုဇနပမဒ္ဒနန္တိ ဗဟုဇနာနံ ပမဒ္ဒနိ˚။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ဗဟုနော ဇနဿ အဝမဒ္ဒနတော, ပမဒ္ဒါဘာဝကရဏတော ဝါ ဗဟုဇနပမဒ္ဒနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၃။

ဗဟုဇနမဇ္ဈ (ပု၊နာ) [ဗဟုဇန+မဇ္ဈ] များစွာသော လူတို့၏အလယ်။ အဝိစ္စ-ကြည့်။

ဗဟုဇနမနာပ (တိ) [ဗဟုဇန+မနာပ] များစွာသော လူတို့၏ စိတ်နှလုံးကို ပွါးစေတတ်

သော၊သူ။ ကန္တာဘာဝေနေဝ ဗဟုနော ဇနသာ မနာပါ စိတ္တဝုဏ်ိကရာတိ ဗဟုဇနမနာပါ။ ဒီ၊၁၊၁၀၇။ အံ၊၆၊၂။၉၆၊၃၇၆။ အဘိ၊၆၊ ၁။၄၂၆။ ဗဟုဇနကန္တ-လည်း၊ကြည့်။

ဗဟုဇနရူစိတ (တိ) [ဗဟုဇန+ရူစိတ] များစွာသော လူတို့သည် ကြိုက်နှစ်သက်အပ်သော၊ သူ။ ပဋ္ဌဟင်္ဂေါ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု သံဃေ ဝေါဟရန္တော ဗဟုဇနကန္တော စ ဟောတိ ဗဟုဇနမနာပေါ စ ဗဟုဇနရူစိ-တော စ။ ဝိ၊၅။၃၁၉၊၃၂၀။

ဗဟုဇနဝိညေယျ (တိ) [ဗဟုဇန+ဝိညေယျ] များစွာသောလူတို့သိအပ်သော။ဗာဟုဇညန္တိ ဗဟုဇနဝိညေယျံ။ သံ၊၄၊၂။၁၁၀။

ဗဟုဇနသဉ္ဇာရ (န) [ဗဟုဇန+သဉ္ဇာရ] များစွာ သောလူတို့ကောင်းစွာ–ကျက်စားရာ–လှည့် လည်သွားလာရာ–အရပ်။ တေန စ ဗဟုဇန-သဉ္ဇာရံ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၁။

ဗဟုဇနသန္နိဝါသ (တိ) [ဗဟုဇန+သန္နိဝါသ] များစွာသော လူတို့၏ နေရာဖြစ်သော။ ဂစ္ဆန္တိ တေ ဗဟုဇနသန္နိဝါသံ။ နေတ္တိ။၁၀၈။ နေတ္တိ၊၀။၂၈၅။

ဗဟုဇနသမ္မတ (တိ) [ဗဟုဇန+သမ္မတ] များ စွာသောလူတို့ သမုတ်အပ်သော၊ သူ။ အဟံ ဂဏာပါမောက္ခော ဗဟုဇနသမ္မတော။ ထေရ၊ ဥ၊၂။၈၃။ (–စရိယာ၊ဥ။၂၈။)

ဗဟုဇနသုခ (န) [ဗဟုဇန+သုခ] များစွာသော လူအပေါင်း၏ ချမ်းသာခြင်း။ ဗဟုဇနဟိတာ-ယ ဗဟုဇနသုခါယ လောကာနုကမ္ပာယ။ ဝိ၊၃။၂၇။ အံ၊၁။၂၂။ ဥဒါန။၁၅၂။ ဗဟု-ဇနသုခါယာတိ မဟာဇနသာ သုခတ္ထာယ။ အံ၊၆၊၁။၇၇။ ဥဒါန၊၆၊၂။၅၅။

ဗဟုဇနဟိတ (န) [ဗဟုဇန+ဟိတ]များစွာသော လူအပေါင်း၏ အစီးအပွါး။ ဗဟုဇနဟိတာ-ယာတိ မဟာဇနသာ ဟိတတ္ထာယ။ အံ၊၆၊ ၁။၇၇။ ဥဒါန၊၆၊၂။၅၅။ အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဗဟုဇနဟိတသုခါဝဟ (ပု) [ဗဟုဇန+ဟိတသု-ခါဝဟ] များစွာသောလူအပေါင်း၏ စီးပွါး ချမ်းသာကို ဆောင်ရွက်ခြင်း။ အစ္ဆရိယမနု-ဿဘာဝတော ဗဟုဇနဟိတသုခါဝဟတော။ ဣတိဝုတ်၊၆။၂၆၁။

ဗဟုဇနဟိတာနုကမ္ပီ (တိ) [ဗဟုဇန+ဟိတာနု-ကမ္ပီ] များစွာသောလူတို့၏ အစီးအပွါးကို စောင့်ရှောက် တတ်သော၊ သူ။ ဝတ္တေသု-တာယံ ဗဟုဇနဟိတာနုကမ္ပီ။ သုတ္တနိ။၃၀၇။

ဗဟုဇနာကိဏ္ဏ (တိ)[ဗဟုဇန+အာကိဏ္ဏ] များ စွာသော လူတို့နှင့်ရောပြွမ်းသော၊ လူအများ နှင့်ရောနှောသော။ အစ္ဆာသန္နံ ဗဟုဇနာကိဏ္ဏံ ဟောတိ။ အံ၊၆၊၃။၂၀၉။

ဗဟုဇနာဘိသမယ (ပု) [ဗဟုဇန+အဘိသမယ] များစွာသောလူတို့၏ သစ္စာတရားကို ထိုး ထွင်းရှိသိခြင်း။ ဗာဟုဇည-ကြည့်။

ဗဟုဇနာသုခ (န) [ဗဟုဇန+အသုခ] များစွာ သောလူတို့မချမ်းသာခြင်း။ ယော ဟောတိ ဝိဝါဒေါ ဗဟုဇနာဟိတာယ ဗဟုဇနာသုခါယ ဗဟုနော ဇနသ အနတ္ထာယ။ ဝိ၊၄။၂၁၂။ ဒီ၊၃။၂၀၄။(–မ၊၃။၃၃။ အံ၊၁။၇၀။)

ဗဟုဇနာဟိတ (န) [ဗဟုဇန+အဟိတ] များစွာ သောလူတို့အကျိုး–မဲ့–မရှိ–ခြင်း။ အထက် ပုဒ်-ကြည့်။

ဗဟုဇလ (တိ) [ဗဟု+ဇလ] များသော ရေရှိ သော။ မဟောဒကာတိ ဗဟုဇလာ။ ပေတ၊ ဥ။၂၅၀။

ဗဟုဇာဂရ (တိ) [ဗဟု+ဇာဂရ] များစွာ (သတိ ပြန့်ပွါး) နိုးကြားခြင်းရှိသော၊ သူ။ သုတ္တေသု ဗဟုဇာဂရော။ ဓမ္မ။၁၇။ (–သုတ္တနိ။၄၂၀။

၃။ ၂၉။ ဝိမာန။၁၃၉။) ဣတော ဗဟုတရာတိ ဣမေသု စတူသု ပါသာဒေသု ဘောဂေဟိ အတိရေကတရာ ဘဝိဿန္တိ။ ဇာ၊၆၊၃။၁၉၃။ (–ဝိ၊၆၊၄။၄၂။ မ၊၆၊၃။၁၄၂။)

ဗဟုတရဂဏန (တိ) [ဗဟုတရ+ဂဏန] များသော – အလွန်များသော – သခ်ျာရွိသော။ အာရမ္မဏပစ္စယော ဃေန ယေန ဗဟုတရ-ဂဏေန ဝါ သမာနဂဏေန ဝါ ပစ္စယေန သဒ္ဓိ ံ။ အဘိ၊၆၊၃။၄၁၉။ အနုဋီ၊၃။၂၀၄။

ဗဟုတရဂုဏ (တိ) [ဗဟုတရ+ဂုဏ] အလွန်များသော ဂုဏ်ရွိသော၊ သူ။ တတော ဗဟု-တရဂုဏတ္တာ သတပတ္တံ ဝိယ။ အံ၊၆၊၂။၃၂၄။

ဗဟုတရပဋိပါဋိ (ထီ) [ဗဟုဘရ+ပဋိပါဋိ] အလွန်များသော(ပစ္စည်း)အစဉ်။ တာနိ ဗဟုတရ-ပဋိပါဋိယာ ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊၆၊၃။၄၅၆။

ဗဟုတရဘေဒ (တိ) [ဗဟုတရ+ဘေဒ] အလွန်များသော အပြားရှိသော။ ဝေဠု သတိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တသတ္တကတော ဗဟုတရ-ဘေဒေါ, အပ္ပတရဘေဒေါ ဝါ ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၃။၁၁၅။

ဗဟုတရိကာ (ထီ) [ဗဟုတရ+ကက+အာ] များသော – အလွန်များသော – ဒေသနာ။ အပ္ပတရိကာ အနုဂီတိယာ၊ ဗဟုတရိကာ အနုဂါယတိ။ ပေဋ၀ကော။ ၂၂၀။

ဗဟုတာဒိသ (တိ) [ဗဟု+တာဒိသ] များသော အကြောင်းတို့ဖြင့် – ထိုကဲ့သို့ – အလားတူ – ရှုအပ်သော။ ဗဟုတာဒိသောဝါ (ဇာ၊၁၀။ ၂၆၈)တိ.... ဗဟူဟိ ကာရဏေဟိ တာဒိ-သောဝ။ ဇာ၊၆၊၄။၂၅၀။

ဗဟုတိလ (နာ) [ဗဟု+တိလ] များသောနှမ်း။ အညဉ္စ ဗဟုတိလတဏ္ဍုလကုလတ္ထမုဂ္ဂမာသာ-ဒိ ံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၁၅၂။

ဗဟုတေလ (နာ) [ဗဟု+တေလ] များစွာသော ဆီ။ သဟသာဝ ဗဟုတေလံ ပဝိသိတ္ဝာ။ ဝိ၊၆၊၂။၂၉၆။

မဟာနိ။၃၉၉။) ဗဟုဇာဂရောတိ မဟန္တေ သတိဝေပုလ္လေ ဇာဂရိယေ ဌိတော။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၁၆၇။

ဗဟုဇာတ (တိ) [ဗဟု+ဇာတ] များစွာပေါက်ရောက်သော။ အထေတ္ထ ဥဒကန္တိသ္မိ ံ၊ ဗဟု-ဇာတော ဖဏိဇ္ဇကော။ ဇာ၊၂။၃၄၅။

ဗဟုဉာတိက (တိ)[ဗဟု+ဉာတိ+က] များသော ဆွေမျိုးရှိသော၊သူ။ ဣဒါနိ တံ ဗဟုဉာတိကံ ဗဟုပက္ခံ ဇာတံ။ အံ၊၆၊၁။၆၄။ (–အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၇။)

ဗဟုဉာတိကဂါမ (ပုံ) [ဗဟုဉာတိက + ဂါမ] များသော ဆွေမျိုးရှိသောရွာ၊ ဆွေမျိုးများသောရွာ။ ထေရော ဗဟုဉာတိကဂါမံ ဂတော ဝိယ။ သံ၊၆၊၁။၂၅၇။

ဗဟုဉာတိဝဂ္ဂ (တိ) [ဗဟု+ဉာတိဝဂ္ဂ] များသော ဆွေမျိုးစုရှိသော၊ သူ။ သနာထာတိ သဉာ-တကာ ဗဟုဉာတိဝဂ္ဂါ ဟုတ္ဝာ ဝိဟရထ။ အံ၊၆၊၃။၂၉၀။

ဗဟုဋ္ဌာန (နာ) [ဗဟု+ဋ္ဌာန] (၁) များစွာသော အရပ်ဌာန။ (၂) များစွာသော အကြောင်း။ (၁) ဗဟုသမ္ဗတ္တ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗဟုဋ္ဌာနစိန္တီ (တိ) [ဗဟုဋ္ဌာန+စိန္တီ] များစွာသော အကြောင်းကို – သိ – ကြံစည် – တတ်သော၊ သူ။ ဗဟုဿုတာ ယေ ဗဟုဋ္ဌာနစိန္တီ-နော။ ဇာ၊၁၀။၃၀။ ဇာ၊၂။၂၄၊၁၃၄။ ဗဟု-ဋ္ဌာနစိန္တီနောတိ ဗဟုကာရဏစိန္တီနော။ ဇာ၊၆၊၄။၄၅၆။ ယေ ဗဟုဋ္ဌာနစိန္တီနောတိ ယေ ဗဟူနိ ကာရဏာနိ ဇာနန္တိ။ ဇာ၊၆၊၅။၁၀၀။ ဗဟုဋ္ဌာနစိန္တီနော ဗဟုကာရဏစိန္တနသီလာ။ ဇာ၊၆၊၅။၅၁၇။

ဗဟုတရ (တိ) [ဗဟု+တရ] အလွန်များသော။ (ကြိ၊ဝိ) အလွန်များစွာ။ ဣတော ဗဟုတရာ ဘောဂါ။ ဇာ၊၁။၁၃၂။ (–ဝိ၊၄။၂၂၆။ မ၊

ဗဟုတ္ထ (နာ) [ဗဟု+တ္ထ] များသည်၏ အဖြစ်၊ ဗဟုဝုစ်။ ဣမေ ဗဟုတ္ထေ နာနိဒ္ဒေသေ၁။ သာဂရတ္ထ၊ ၂။၃၄၉။

ဗဟုတ္ထနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဗဟုတ္ထ+နိဒ္ဒေသ] များသည်၏အဖြစ် – ဗဟုဝုစ် – ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။ သမ္ဗဟူလေတိ ဗဟုတ္ထနိဒ္ဒေသေ ကာရဏံ နဒိဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၄၉။

ဗဟုတ္ထဂ (တိ) [ဗဟု+ဥတ္ထဂ] အလွန်မြတ်သော။ အာကခ်ိန္တာ ဗဟုတ္ထဂ (ထေဂ။၃၃၉)နွဲ့ ဗဟုံ ပိဏ္ဍပါတာဒိဥတ္တဂုတ္တဂံ အာကခ်ိန္တာ။ ထေဂ၊ ၌၊ ၂။၃၅၄။

ဗဟုတ္ထသော (ဇာ၊၁။၁၀၇။ ဇာ၊၌၊၃။၄၆၁) သည် ဗဟုဓာ သော ဟူသောပုဒ်မှ ပြောင်းလွဲလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗဟုတ္ထ (ပု) [ဗဟု+အတ္ထ] ဗဟုဝုစ်အနက်၊ အများအနက်။ ဗဟုတ္ထေ ဟိ ဣဒံ ဧကဝစနံ။ ထေရီ၊ ၌။၁၁၉။

ဗဟုတ္ထိက (တိ) [ဗဟု+ဣတ္ထိ+က] များသော မိန်းမရှိသော၊သူ။ ယာနိ ကာနိစိ ကုလာနိ ဗဟုတ္ထိကာနိ အပ္ပပုရိသာနိ။ သံ၁။၄၅၄။ (–အံ၊၃။၁၀၅။)

ဗဟုထမ္ဘ (တိ) [ဗဟု+ထမ္ဘ] များသောတိုင် ရှိသော။ ဇမ္ဗုဒီပတလေ ရာဇာနော ဗဟုထမ္ဘေသု ပါသာဒေသု ဝသန္တိ။ ဇာ၊၌၊၄။၁၅။

ဗဟုဒဏ္ဍ (ပု) [ဗဟု+ဒဏ္ဍ] များစွာသောဒဏ်။ ကဏ္ဏေ ဆိန္နိတ္ဝာ ဗဟုဒဏ္ဍေန ဗဇ္ဈိ သု။ ဇာ၊၌၊၀၁၀။

ဗဟုဒါတုကာမ (တိ) [ဗဟု+ဒါတုကာမ] များစွာ (လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို) ပေးလှူလိုသော၊ သူ။ ဒါယကောပိ ဗဟုဒါတုကာမော၊ ပမာဏေနေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။ စူဠနိ၊၌။၁၁၄။

ဗဟုဒါယက (တိ) [ဗဟု+ဒါယက] များစွာပေးလှူတတ်သော၊ သူ။ အပ္ပံ ယာစိတော ဗဟုဒါယကော ဥဠာရပုရိသော ဝိယ။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။၁၁၁။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။၁၆။

ဗဟုဒိဝသ (ပု) [ဗဟု+ဒိဝသ] များစွာသောနေ့။ သယူပေါ ဗဟုဒိဝသံ သာဓေယျော သတြ-ယာဂေါ။သံ၊၌။၁၀၀။ အံ၊၌၊ ၂။၂၀၅။ (–အံ၊၌၊ ၂။၂၉၀။)

ဗဟုဒိသာ (ထီ) [ဗဟု+ဒိသာ] များစွာသော အရပ်မျက်နှာ။ ပုထုဒိသာတိ ဗဟုဒိသာ။ ဒီ၊၌၊၃။၁၂၅။ (–သံ၊၌၊၁။၃၄၀။)

ဗဟုဒုက္ကဋ (တိ) [ဗဟု+ဒုက္ကဋ] များစွာသော ဒုက္ကဋ်အာပတ်ရှိသော၊ ဒုက္ကဋ်အာပတ်များစွာသင့်သော၊ သူ။ ဒုက္ကဋန္တိ ဝုတ္တတ္တာ သမာန-ပယောဂါ ဗဟုဒုက္ကဋတ္တံ ဉာပေတိ။ ဝဇိရ။ ၁၂၇။

ဗဟုဒုက္ခ (နာ) [ဗဟု+ဒုက္ခ] (၁) များစွာသော –ဆင်းရဲ–ဒုက္ခ။ (တိ) (၂) များစွာသော–ဆင်းရဲ–ဒုက္ခ – ရှိသော။ (၁) အပဝိဒ္ဓေါ သုသာနသ္မိံ၊ ဗဟုဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတိ။ ပေတ။ ၁၇၈။ ပေတ၊၌။၁၉၃။ (တိ) (၂) အပ္ပ-ဿာဒါ ကာမာ ဗဟုဒုက္ခာ ဗဟုပါယာသာ။ မ၊၁။၁၂၆။ (–ဝိ၊ ၂။၁၇၅။ မ၊ ၂။၂၀။ သံ၊ ၁။၉။ဒီ၊၌၊ ၂။၆၃။) ဗဟုဒုက္ခာတိ ဒိဋ္ဌမ္မိက-သမ္ပရာယိကဒုက္ခမေဝေတ္ထ ဗဟုကံ။ မ၊၌၊၁။ ၃၆၇။ (–မ၊၌၊၃။၃၀။ သံ၊၌၊၁။၄၁။ ထေရီ၊၌။၂၅၁။) ဗဟုဒုက္ခာတိ မဟာဒုက္ခာ သမ္မတိ အာယတိဉ္စ ဝိပုလဒုက္ခာနုဗန္ဓတ္တာ။ ဒီ၊၌၊ ၂။၆၉။

ဗဟုဒုက္ခာနုဂတ (တိ) [ဗဟုဒုက္ခ+အနုဂတ] များစွာသော ဆင်းရဲသို့ အစဉ်လိုက်သော။ သုခဝေဒနာယ ဗဟုဒုက္ခာနုဂတဘာဝတော စ။ ဣတိဝု၊၌။၁၇၀။

ဗဟုဒုခ (နာ) [ဗဟု+ဒုခ] များစွာသောဆင်းရဲ။ ဗဟုဒုခါနမာလယော(ထေရီ။၄၁၀)တိ ဇရာ-ဒိဟေတုကာနံ ဗဟူနံ ဒုက္ခာနံ အာလယ-ဘူတော။ ထေရီ၊၌။၂၂၀။

ဗဟုဒေယျဓမ္မ (ပုံ) [ဗဟု + ဒေယျဓမ္မ] များစွာသော လှူဖွယ်ဝတ္ထု။ မဟာဒါနန်တိ ယထာဝုတ္တံ ဗဟုဒေယျဓမ္မဿ ပရိစ္စဇနေန။ သံဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဗဟုဒေဝ (ပုံ) [ဗဟု + ဒေဝ] များစွာသောနတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗဟုဒေဝသမူဟ (ပုံ) [ဗဟုဒေဝ + သမူဟ] များစွာသော နတ်အပေါင်း။ စာတုမဟာရာဇိကာဒယော ဗဟုဒေဝသမူဟာ စေဝ ဇမ္ဗုဒီပကာဒိကာ ဗဟုမနုဿာ စ။ ဥဒါန၊ ၎။ ၁၀၆။

ဗဟုဒါဿ (တိ) [ဗဟု + ဒါဿ] များသော အပြစ်ရှိသော။ ဝဇ္ဇဗဟုလောတိ ဗဟုဒါသော။ အဘိ၊ ၌။ ၄၇၇။ (–ထေရီ၊ ၌။ ၂၅၁။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၂၄၁။)

ဗဟုဒ္ဓါရ (တိ) [ဗဟု + ဒ္ဓါရ] များသောတံခါးရှိသော။ ဗဟုဒ္ဓါရေ ဟိ နဂရေ ဗဟူဟိ ပဏ္ဍိတဒေါဝါရိကေဟိ ဘဝိတမ်။ ဒီ၊ ၌။ ၃။ ၆၄။ သံ၊ ၌။ ၃။ ၂၄၄။ (–အံ၊ ၌။ ၃။ ၃၃၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၅။)

ဗဟုဧည (နာ) [ဗဟု + ဧည] (၁) များစွာသော စပါး။ (တိ) (၂) များစွာသောစပါးရှိသော။ (၁) ကေ ဝပိတ္ထ ဗဟုဧည် အဓိဂတဿ အဝါပိတခေတ္တတော။ သံ၊ ၌။ ၂၅။ (တိ) (၂) ဗဟုဧညာ ဇာနပဒါ၊ နေဂမာ စ သမာဂတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၁။ ဇာ၊ ၌။ ၆။ ၁၀၈။

ဗဟုဧညက (တိ) [ဗဟု + ဧည + က] များစွာသောစပါးရှိသော၊ သူ။ ယထာ မဟာဇနော.... ဗဟုဧညကော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၀။

ဗဟုဧညသန္နိစယ (တိ) [ဗဟုဧည + သန္နိစယ] များစွာသော စပါးစုရှိသော။ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏာဒိဘေဒံ ဗဟုဧညသန္နိစယန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ၌။ ၂။ ၂၀၃။

ဗဟုဓန (နာ) [ဗဟု + ဓန] (၁) များစွာသော ဥစ္စာ။ (တိ) (၂) များစွာသော ဥစ္စာရှိသော၊ သူ။ (၁) ဂဟပတိနော ဧဝံ ဗဟုဓနံ စဇန္တေ သာဝိ။ ဝိ၊ ၌။ ၄။ ၆၃။ (–သံ၊ ၌။ ၁။ ၂၁။ ဓမ္မ၊ ၌။ ၂။ ၄၂၄။) (တိ) (၂) တွေ့ ကြဆီရင် နာမ ဗဟုဓနတာ။ အဘိ၊ ၌။ ၃။ ၂၁။ (–ပေတ၊ ၌။ ၉၂။ ဇာ၊ ၌။ ၇။ ၆၃။)

ဗဟုဓနဓည (နာ) [ဗဟု + ဓနဓည] များစွာသော ဥစ္စာစပါး။ နာဂံ ဝေါ အာဟရိဿာမာတိ ဝတ္တာ ဗဟုဓနဓညံ နိဓိမ့သေ။ ဇာ၊ ၌။ ၂။ ၃၃၃။

ဗဟုဓနသေဋ္ဌိ (ပုံ) [ဗဟုဓန + သေဋ္ဌိ] များစွာသော ဥစ္စာရှိသောသူဌေး။ ဗဟုဓနသေဋ္ဌိ နာမ ဟောတု။ ဓမ္မ၊ ၌။ ၂။ ၁၉၉။ ဝိမာန၊ ၌။ ၅၉။

ဗဟုဓမ္မကာယ (တိ) [ဗဟု + ဓမ္မကာယ] များစွာသော တရားတည်းဟူသော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဗဟုဓမ္မကာယာ(အပ၊ ၁။ ၁၅)တိ အနေကဓမ္မသဘာဝသရီရာ။ အပ၊ ၌။ ၁။ ၂၂၅။

ဗဟုဓမ္မသမောဓာန (ပုံ) [ဗဟုဓမ္မ + သမောဓာန] များစွာသောတရားအစုအပေါင်း။ ဧဝံ သခ်ါရက္ခန္ဓောပိ ဗဟုဓမ္မသမောဓာနော။ သံ၊ ၌။ ၂။ ၂၉၅။ အဘိ၊ ၌။ ၂။ ၃၂။

ဗဟုဓာ (ဗျ) [ဗဟု + ဓာ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၁၀။] (၁) များသောအပြား၊ များစွာသော အခြင်းအရာ။ (တိ) (၂) များသောအပြားရှိသော၊ သူ။ (၁) သော တေဟိ ဖုဋ္ဌော ဗဟုဓာ အနေကော။ မဟာနိ။ ၃၀၈။ (–ဒီ၊ ၌။ ၂။ ၉၁။) သော တေဟိ ဖုဋ္ဌော ဗဟုဓာတိ သော တေဟိ အာတင်္ကဒီဟိ အနေကေဟိ အာကာရေဟိ ဖုဋ္ဌော သမာနော။ မဟာနိ၊ ၌။ ၄၀၄။ ဗဟုဓာတိ ဗဟုပ္ပကာရေန။ ဒီ၊ ၎။ ၂။ ၁၀၀။ (တိ) (၂) ဧကောပိ ဟုတ္ဝာ ဗဟုဓာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၃။ မ၊ ၁။ ၉၈။

ဗဟုဓာတု (ထီ၊ ပုံ) [ဗဟု + ဓာတု] (၁) များစွာသောဓာတ်။ (တိ) (၂) များစွာသော ဓာတ်ရှိသော။ (၁) ဆ ဣမာ အာနန္ဒ ဓာတု-

ယောတိ ဧဝံ ဗဟုခာတုယော ဝိဘတ္တာ။မ၊ ၌၄။၈၈။ (တိ)(၂) အနေကခာတု (၃) (က) ကြည့်။

ဗဟုခာတုက (ပု) [ဗဟုခာတု+က] များစွာသောခာတ်တို့ကို ဝေဘန် ဟောကြား အပ်သောသုတ်၊ ဗဟုခာတုကသုတ်။ တသ္မာတိဟ တုံ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ ဗဟုခာတုကောတိပိ နံ ခာရေဟိ။ မ၊၌၄။၈၈။

ဗဟုခာတုကသုတ္တ (န) [ဗဟုခာတုက+သုတ္တ] များစွာသောခာတ်တို့ကို ဝေဘန်ဟောကြား အပ်သောသုတ်၊ ဗဟုခာတုကသုတ်။ မဇ္ဈိမ-နိကာယ်၊ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝ၈်၊ ၅- သုတ်။ မ၊၃။ ၁၀၆-၁၁၂။ မ၊၌၄။၇၀-၈၉။ မ၊၌ဒီ၊၃။ ၂၈၈-၃၀၃။သာ ဗဟုခာတုကသုတ္တေ အာဂ-တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။(–အံ၊ ဋီ၊၁။ ၂၇၈။)

ဗဟုခီတိကပြာဟ္မဏ (ပု)[ဗဟုခီတိက+ပြာဟ္မဏ] များသော သမီးရှိသောပုဏ္ဏား၊ သမီးများသောပုဏ္ဏား။ သဗ္ဗေ ဗဟုခီတိကပြာဟ္မဏာဿ ဂ္ဂဏာယိကာ။ သံ၊၌၁။ ၂၂၁။

ဗဟုနတ္ထု (တိ) [ဗဟု+နတ္ထု] များသောမြေးရှိသော၊ မြေးများသော၊ သူ။ (ဝိသာခါ။) ဝိသာခါ မိဂါရမာတာ ဗဟုပုတ္တာ ဟောတိ ဗဟုနတ္တာ အရောဂပုတ္တာ။ ဝိ၁။ ၂၈၅။ (–ဓမ္မ၊၌၁။ ၂၅၈။) ဗဟူ နတ္တာရော အဿာ-တိ ဗဟုနတ္တာ။ ဝိ၊၌၊ ၂။ ၂၁၄။

ဗဟုနဒီက (တိ) [ဗဟု+နဒီ+က] များသော မြစ်ရှိသော။ ဗဟုကတ္တုက-ကြည့်။

ဗဟုနာဂ (ပု) [ဗဟု+နာဂ] များသောနဂါး။ ဗဟုနာဂသုပဏ္ဏကိန္နရဝိဇ္ဇာဓရောဒီနမ္ပိ ဒေဝ-တာ။ ဇာ၊၌၅။၅။၄၅၄။

ဗဟုနာဘိဆန္န (တိ) [ဗဟုနာ+အဘိဆန္န။ သန္နိ-စပ်။] များစွာသော ကိလေသာဖြင့် ဖုံးလွှမ်း အပ်သော၊ သူ။ သတ္တော ဂုဟာယံ ဗဟုနာ-ဘိဆန္နော (သုတ္တနိ။၃၉၉။မဟာနိ။၁၇။ထေရ၊ ၌၊၁။၃၂)တိ ဗဟုနာ ရာဂါဒိကိလေသဇာ-လေန အဘိစ္ဆန္နော။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။ ၂၃၂။ (–မဟာနိ။၁၈။မဟာနိ၊၌။၇၈။)

ဗဟုနိက္ခန္တ (တိ) [ဗဟု+နိက္ခန္တ] (၁) များစွာ ထွက်ပေါ်လာသော။ (၂) ကြာမြင့်သော ကာလကထွက်သွားသော၊ ထွက်ခဲ့၍ကြာမြင့် သောကာလရှိသော၊သူ။ (၁)ဣဒါနိ ဗဟုနိက္ခ-န္တာတိ ဥ တုဘ ဟတ္ထေန စာလေတုဘ။မ၊၌၁။ ၃၉၃။ (၂) ဗဟုနိက္ခန္တော ခေါ ဘော ဒါနိ သော သတ္ထော။ ဒီ၊၂။ ၂၇၃။ ဗဟုနိက္ခန္တ-ရောတိ ဗဟုနိက္ခန္တော၊ စိရနိက္ခန္တောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊၌၊ ၂။၄၀၀။

ဗဟုနိက္ခန္တရ (တိ) [ဗဟု+နိက္ခန္တရ] ကြာမြင့်သောကာလကထွက်ခဲ့သွားသော၊ ထွက်ခဲ့၍ ကြာမြင့်သောကာလရှိသော၊သူ။ ဗဟုနိက္ခန္တ-ရော (ဗဟုနိက္ခန္တတရော?)တိ ဗဟုနိက္ခန္တော၊ စိရနိက္ခန္တောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊၌၊ ၂။၄၀၀။

ဗဟုနိဒ္ဒ (တိ) [ဗဟု+နိဒ္ဒါ] များစွာအိပ်ခြင်းရှိသော၊ အအိပ်များသော၊သူ။ အပ္ပမိဒ္ဓ-ကြည့်။

ဗဟုနိဗ္ဗာန (တိ) [ဗဟု+နိဗ္ဗာန] များသော နိဗ္ဗာန်ရှိသော။ ဣစ္ဆေတံ ကုသလံ၊ နော စေ၊ ဗဟုနိဗ္ဗာနတာယ ကာရေတဗ္ဗော။ အဘိ၊၌၊ ၂။၄၉။ (–မူလဋီ။ ၂။၄၀။)

ဗဟုနိမိတ္တ (န) [ဗဟု+နိမိတ္တ] များစွာသော နိမိတ်။ ကေသာဃ ဧဝ ဒိသာဃ ဗဟုနိ-မိတ္တာနိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၃။

ဗဟုန္ဒပါန (တိ) [ဗဟု+အန္ဒပါန] များစွာသော အစားအစာ အဖျော်ယမကာရှိသော။ ဗဟု-နွဲပါနံ ဃရမာဝသန္တော။ ဇာ၊၁။ ၂၃၃။ဇာ၊ ၌၊၁။၁၁၂။ ဗဟုန္ဒပါနေ ပဟူတဒေယျဓမ္မေ ဃရေ ဝသန္တော။ ဇာ၊၌၊၁။၁၁၂။ ဗဟုန္ဒ-ပါန-လည်း ကြည့်။

ဗဟုန္နပါနဃရ (န) [ဗဟုန္နပါန+ဃရ] များစွာသော အစားအစာ အဖျော်ယမကာရှိသော အိမ်။ ဣမိနာ ဗဟုန္နပါနဃရံ ဒဿေတိ။ ဇာ၁၊၅။၁၀၁။

ဗဟုပကာရ (တိ) [ဗဟု+ဥပကာရ] များစွာကျေးဇူးရှိသော၊ ကျေးဇူးများသော၊ သူ။ ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာဒီဟိ ဗဟုပကာရဿ ဘာရနိတ္ထာရကဿ။ ဝိ၁၊၃။၄၀၄။

ဗဟုပက္ခ (တိ) [ဗဟု + ပက္ခ] များစွာသော – အသင်းအပင်း – ဘက်သား – ရှိသော၊သူ။ ဗဟုဉာတိက-ကြည့်။

ဗဟုပစ္စယ (ပု) [ဗဟု + ပစ္စယ] များစွာသော ပစ္စည်း။ ယသ္မိံ ပန ကေသံဝစ္ဆရေ သကိဒေဝ ဗဟုပစ္စယေ ဒေန္တိ။ ဝိ၁၊၄။၆၆။

ဗဟုပစ္စယသမာယောဂ (ပု) [ဗဟုပစ္စယ+သမာယောဂ] များစွာသော ပစ္စည်းတို့၏ တပေါင်းတည်းယှဉ်ခြင်း။ တိကာဒီသု ပန ဗဟုပစ္စယသမာယောဂေ ဣတရာနိပိ ... လဗ္ဘန္တိယေဝ။ အဘိ၁၊၃။၄၇၄။

ဗဟုပစ္စာမိတ္တ (တိ) [ဗဟု+ပစ္စာမိတ္တ] များစွာသော ရန်သူရှိသော၊သူ။ ဣဒံ ရာဇကုလံ နာမ ဗဟုဒေါသံ ဗဟုပစ္စာမိတ္တံ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၁၊၅။၂၄၁။

ဗဟုပည (တိ) [ဗဟု+ပညာ] များ – ကြီးမား – သော ပညာရှိသော၊သူ။ ဘူရိပညာတိ ဗဟုပည ဥဿန္နပည။ သံ၁၊၁။၉၂။ နေတ္တိ၊ ၁။၂၆၄။ ဗဟုပညာတိ ပုထုပည။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၃၇။

ဗဟုပဥ္စပဒ္မိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဗဟုပဥ္စ + ပဒ္မိမဏ္ဍိတ] များစွာသော ပြဿနာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ အညော သုတ္တန္တော ဇဝံ ဗဟုပဥ္စပဒ္မိမဏ္ဍိတော နတ္ထိ။ ဒီ၁၊၃။၂၃၅။

ဗဟုပဒ္မိသန္နိ (ထီ) [ဗဟု+ပဒ္မိသန္နိ] များစွာသော ပဒ္မိသန္နေ။ ဧကာယ စေတနာယ ဗဟုပဒ္မိသန္နိယော ဟောန္တိ။ ဝိမတီ၁။၂၄၈။

ဗဟုပဏ္ဏာကာရ (ပု) [ဗဟု+ပဏ္ဏာကာရ] များစွာသော လက်ဆောင်။ ဓနဥ္ဇယသေဋ္ဌိ ဗဟုပဏ္ဏာကာရံ ပေသေတွာ။ ဓမ္မ၁၊၁။ ၂၄၇။

ဗဟုပတ္တ (တိ) [ဗဟု+ပတ္တ] များသောအရွက်ရှိသော။ တံ ကိရ ဗဟုပတ္တံ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၀။

ဗဟုပတ္တဝန္ဒိသမောဓာန (ပု) [ဗဟုပတ္တဝန္ဒိ+သမောဓာန] များစွာသော ရွက်လိပ်တို့၏ အစုအပေါင်း။ ယထာ စ ကဒလိက္ခန္ဓော ဗဟုပတ္တဝန္ဒိသမောဓာနော ဟောတိ။သံ၁၊ ၂။၂၉၅။

ဗဟုပတ္ထနီယ (တိ) [ဗဟု+ပတ္ထနီယ] များစွာ – တောင့်တ – လိုလား – အပ်သော။ သတ္တာနံ ခေတ္တာဒီနံ ဝတ္ထုကာမေသု ဗဟုပတ္ထနီယဘာဝတော။ စရိယာ၁၊၃။၂၀၃။ (– ဒီ၊ဋ္ဌီ၁။ ၇၄။)

ဗဟုပတ္ထိတ (တိ) [ဗဟု+ပတ္ထိတ] များစွာသော လူတို့တောင့်တအပ်သော၊ လူအများ တောင့်တအပ်သော၊သူ။ တထာရူပါ ဟိ ဗဟုပတ္ထိတာ ဗဟုမိတ္တာ ဟောန္တိ။ ဇာ၁၊၅။၄၀၃-၄။

ဗဟုပဒုမဝိစိတြပုဏ္ဍရိက (တိ) [ဗဟုပဒုမ+ဝိစိတြပုဏ္ဍရိက] များစွာသောကြာနီ, ဆန်းကြယ်သော အဆင်းရှိသော ကြာဖြူရှိသော (ဗိမာန်)။ (ပဒုမ-ကိုကြာဖြူ၊ ပုဏ္ဍရိက-ကိုကြာနီဟု ဝဒန္တိဝါဒ ဖွင့်သေးသည်။) ဗဟုပဒုမဝိစိတြပုဏ္ဍရိက (ဝိမာန။၇၇)ဆိုသော် ဗဟုဝိမရတ္တကမလဥ္စော ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသေတကမလဥ္စ။ သေတကမလံ ပဒုမံ ရတ္တကမလံ ပုဏ္ဍရိကန္တိ ဝဒန္တိ။ ဝိမာန၊၁။၂၁၀။

ဗဟုပဒ္ဒဝ (တိ) [ဗဟု+ဥပဒ္ဒဝ] များစွာသော ဘေးရန်ရှိသော၊ ဘေးရန်များသော။ ဗဟုပရိဿယ-ကြည့်။

ဗဟုပရိက္ကိလေသ (တိ) [ဗဟု+ပရိက္ကိလေသ] များစွာ ပင်ပန်းခြင်းရှိသော။ ဗဟုပါယာသာတိ ဗဟုပရိက္ကိလေသာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၇။

ဗဟုပရိက္ခာရ (တိ) [ဗဟု+ပရိက္ခာရ] များစွာသော အသုံးအဆောင်ရှိသော၊ သူ။ အဟဉ္စမို့ ဗဟုဘဏ္ဍာ ဗဟုပရိက္ခာရာ။ ဝိ၁။ ၂၀၁။(–သံ၊ ဋ၊ ၂။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၈၁။)

ဗဟုပရိယာယ (ပု) [ဗဟု+ပရိယာယ] ဗဟုသဒ္ဒါ၏ – ဝေါစ် – ပရိယာယ် – စကားလှယ်။ သတပတ္တန္တို့ ထွေ သဘ-သဒ္ဒေါ ဗဟုပရိယာယော "သတဂ္ဂိ" တိအာဒီသု ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၆၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃။

ဗဟုပရိဝါရ (တိ) [ဗဟု+ပရိဝါရ] များသော အခြံအရံရှိသော။ မဟာပဒ္မိပက္ခတာယ ဗဟုပရိဝါရတာယ ဗဟုဒုက္ခတာယ စ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၉၇။

ဗဟုပရိဿမ (တိ) [ဗဟု + ပရိဿမ] များစွာ ပင်ပန်းခြင်းရှိသော၊ များစွာ ပင်ပန်းမှုကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဗဟုအာယာသ-ကြည့်။

ဗဟုပရိဿယ (တိ) [ဗဟု+ပရိဿယ] များစွာသော ဘေးရန်ရှိသော။ ဗဟုပရိဿယော စာယံ မဂ္ဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၃။) ဗဟုပရိဿယောတိ ဗဟုပဒ္ဒဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၅၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၉၆။

ဗဟုပဝတ္တိ (တိ) [ဗဟု+ပဝတ္တိ] များစွာဖြစ်ခြင်းရှိသော။ နိဒ္ဒါယန္တဿာပိ ဗဟုပဝတ္တိနော ဓမ္မာ အတ္ထိတိ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။

ဗဟုပသုဿာတကမ္မ(တိ) [ဗဟုပသုဿာတ+ကမ္မ] များစွာသော သားကောင်တို့ကို သတ်ခြင်းအမှုကိစ္စရှိသော။ မဟာရမ္ဘာတိ ဗဟုပသုဿာတကမ္မာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၉၈။

ဗဟုပါကာရတောရဏ (တိ) [ဗဟု + ပါကာရ-တောရဏ] ထူထပ်သော တံတိုင်း, တံခါးမုခ်ရှိသော။ ဗဟုပါကာရတောရဏာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၆၁)နှင့် ဗဟုလေန ပုထုလေန ပါကာရေန စေဝ ဒုဂ္ဂါရတောရဏောဟိ စ သမန္နာဂတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၆၅။

ဗဟုပါဏ (ပု) [ဗဟု+ပါဏ] များစွာသော သတ္တဝါ။ ဗဟုပါဏေ ထူဏူပနိတေ ကတ္တာ ဋ္ဌပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။

ဗဟုပါဏက (ပု) [ဗဟု+ပါဏက] များစွာသော သတ္တဝါ။ ကေစေတနာဃ ဗဟုပါဏကာ မရန္တိ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ။၉၉။

ဗဟုပါဒက (တိ) [ဗဟု+ပါဒ+က] များသော ခြေထောက်ရှိသော။ အာမလကာကာရေန ယောဇိတံ ဗဟုပါဒကံ အာမဏ္ဍကဝဋ္ဋိကပိဋ္ဌံ။ ဝိ၊သင်္ဃ။၄၅၁။

ဗဟုပါဒပိဋ္ဌ (နှ) [ဗဟုပါဒ + ပိဋ္ဌ] များသော ခြေထောက်ရှိသော အင်းပျဉ်။ အာမလကာ-ကာရေန ယောဇိတံ ဗဟုပါဒပိဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၉။

ဗဟုပါပ (နှ) [ဗဟု+ပါပ] (၁) များစွာသော မကောင်းမှု။ (တိ) (၂) များစွာသော မကောင်းမှုရှိသော၊သူ။ (၁) ကာယာဒီဟိ ကတေန ဗဟုပါပေန ဒုဂ္ဂတိံ ဂမိဿသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၇။ (တိ) (၂) ဂါဠ္ဟပါပ-ကြည့်။

ဗဟု(ဟ္ဝ)ပါယာသ[၁] (တိ) [ဗဟု + ဥပါယာသ] များစွာပင်ပန်းခြင်းရှိသော။ ဗဟုပါယာသာ-(မ၊၁။၁၂၆)တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္မရာယိကော ဥပါယာသကိလေသောယေဝေတ္ထ ဗဟု။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။ ဗဟုပါယာသော (ဇာ၊၁။ ၂၀၂)-တိ ဗဟုနာ ကာယိကစေတသိကဒုက္ခသခ်ီ-တေန ဥပါယာသေန ကိလမထေန သမန္နာ-ဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ဗဟုဒုက္ခာ ဗဟ္ဝုပါ-ယာသာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။

ဗဟုပါယာသ[၂] (ပု) [ဗဟု+ပါယာသ] များစွာသောနှိးဆန်းာ။ ဂေါပါလကာနဉ္စ တဒါ ဗဟု-ပါယာသော ပဋိယတ္တော ဟောတိ။ သာ-ရတ္ထ၊ ၂။၃၃၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၃၄၁။)

ဗဟုပါရာဝတပရိဝုတ (တိ) [ဗဟုပါရာဝတ+ပရိဝုတ] များစွာသော ခိုတို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ဗောဓိသတ္တော ပါရာဝတော ဟုတ္ဝာ ဗဟုပါရာဝတပရိဝုတော အရညေ ပဗ္ဗတဂုဟာယံ ဝါသံ ကပ္ပေတိ။ ဇာ၊၆၊၂။၃၄၂။

ဗဟုပါရောဟ (တိ) [ဗဟု+ပါရောဟ] များသော မြစ်ပျဉ်းရှိသော။ ဗဟုပုတ္တ (၂) ကြည့်။

ဗဟုပုည (န) [ဗဟု+ပုည] များသောကုသိုလ်ကောင်းမှု။ တေသံ ဟိ ဗဟုပုညမေဝ ဟောတိ။ မ၊၆၊၃။၃၆။ (–မ၊၆၊၃။၂၇။)

ဗဟုပုဏ္ဏရီက (တိ) [ဗဟု+ပုဏ္ဏရီက] များသော–ကြာဖြူ–ကြာပုဏ္ဏရိက်–ရှိသော။ ပဟူတမလျာ ဗဟုပုဏ္ဏရီကာ။ ဝိမာန။၇။ ပေတ။ ၁၉၅။

ဗဟုပုတ္တ (တိ) [ဗဟု+ပုတ္တ] (၁) များစွာသော သားသမီးရှိသော၊သူ။ (၂) များစွာသော လူတို့ သားဆုတောင်းရာဌာန ဖြစ်သော၊ ဗဟုပုတ္တမည်သော (ပညောင်ပင်)။ (၁) ဝိသာခါ မိဂါရမာတာ ဗဟုပုတ္တာ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၀၅။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၂၅၀။ ဗဟူဓီတရော စ ပုတ္တာ စ အဿာတိ ဗဟုပုတ္တာ။ဝိ၊၆၊၂။၂၁၄။ (၂)ရမဏီယံ ဗဟုပုတ္တံ စေတိယံ။ ဒီ၊၂။၀၆။ သံ၊၃။၂၂၇။ ဥဒါန။၁၅၁။ ဗဟုပုတ္တန္တိ ဗဟုပါရောဟော ဧကော နိဂြောဓရုက္ခော၊ တသ္မိံ အဓိဝတ္ထံ ဒေဝတံ ဗဟု မနုဿာ ပုတ္တေ ပတ္ထေန္တိ၊ တဒုပါဒါယ တံ ဌာနံ “ဗဟုပုတ္တံ စေတိယ”န္တိ ပညာယိတ္ထ။ ဥဒါန၊၆၊၂၉၃။

ဗဟုပုတ္တက (တိ) [ဗဟု+ပုတ္တ+က] (၁) များသောသားသမီးရှိသော၊ သူ။ (ဗဟုပုတ္တကမင်း။) (၂) များစွာသော လူတို့သားဆုတောင်းရာဌာနဖြစ်သော၊ ဗဟုပုတ္တကမည်သော (ပညောင်ပင်)။ (၁) အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗဟုပုတ္တကော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊၆၊၄။၄၂၅။ (–သီ၊၆၊သစ်၊၁။၂၃၁။) (၂) ရမဏီယံ ဗဟုပုတ္တကံ စေတိယံ။ အံ၊၃။၁၂၉။ ဗဟုပုတ္တကန္တိ ဗဟုပါရောဟော ဧကော နိဂြောဓရုက္ခော၊ တသ္မိံ ဒေဝတံ ဗဟုမနုဿာ ပုတ္တေ ပတ္ထေန္တိ၊ တဒုပါဒါယ တံ ဌာနံ ဗဟုပုတ္တကံ စေတိယန္တိ ပညာယိတ္ထ။ အံ၊၆၊၃။၂၅၁။

ဗဟုပုတ္တကနိဂြောဓမ္မလ (တိ) [ဗဟုပုတ္တက+နိဂြောဓမ္မလ] ဗဟုပုတ္တကမည်သော ပညောင်ပင်၏အနိုး။ ဒတ္တာ ဗဟုပုတ္တကနိဂြောဓမ္မလတော နိက္ခမိတ္ဝာ။ အံ၊၆၊၁။၁၄၂။ထေရ၊၆၊၂။၄၄၃။

ဗဟုပုတ္တကနိဂြောဓရုက္ခမူလ (န) [ဗဟုပုတ္တက+နိဂြောဓရုက္ခမူလ] ဗဟုပုတ္တကမည်သော ပညောင်ပင်၏ အနိုး။ ရာဇဂဟဿ စ နာလန္ဒာယ စ အန္တရေ ဗဟုပုတ္တကနိဂြောဓရုက္ခမူလေ ပလ္လင်္ကော အာဘုဇိတ္ဝာ နိသီဒိ။ သံ၊၆၊၂။၁၀၁။ အံ၊၆၊၁။၁၄၂။ ထေရ၊၆၊၂။ ၄၄၃။

ဗဟုပုတ္တကရုက္ခမူလ (န) [ဗဟုပုတ္တက+ရုက္ခမူလ] ဗဟုပုတ္တကမည်သော ပညောင်ပင်၏ အနိုး။ ရာဇဂဟဿ စ နာဠန္ဒာယ စ အန္တရေ ဗဟုပုတ္တကရုက္ခမူလေ နိသိန္နော။ သံ၊၆၊၂။၁၅၀။

ဗဟုပုတ္တစေတိယ (သာရတ္ထ၊၃။၄၅၀) သည် ဗဟုပုတ္တံ စေတိယံ (ဒီ၊၂။၀၂)မှ ပြောင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗဟုပုတ္တနတ္တ (တိ) [ဗဟု+ပုတ္တနတ္တ] များသော သားမြေးရှိသော၊ သူ။ အန္တေဂဏ္ဌိဆဿိ သမ္ဘဝိတ္ဝာ ဗဟုပုတ္တနတ္တာ ဝေပုလ္လတံ ပါပုဏန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၇။

ဗဟုပုတ္တနိဂြောဓမူလ (န) [ဗဟုပုတ္တ+နိဂြောဓမူလ] ဗဟုပုတ္တမည်သော ပညောင်ပင်၏ အနိုး။ ရာဇဂဟဿ စ နာလန္ဒာယ စ အန္တရေ ဗဟုပုတ္တနိဂြောဓမူလေ ပလ္လင်္ကော

အာဘုဇိတ္ထာ နိသီဒိ။ အပ၊၁၄၊၁။ ၂၉၅။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၅၂။)

ဗဟုပုတ္တိက (တိ) [ဗဟုပုတ္တ+ကွက] များသော သားသမီးရှိသော၊ သူ။ သတ္ထာ ဧတဝနေ ဝိဟရန္တော ဗဟုပုတ္တိကံ ထေရိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၄၄၆။

ဗဟုပုတ္တိကတ္ထေရီ (ထီ) [ဗဟုပုတ္တိက၁+ထေရီ] များသောသားသမီးရှိသော ထေရီမ။ သာ လဒ္ဓူပသမ္မဒါ ဟုတ္ဝာ ဗဟုပုတ္တိကတ္ထေရီတိ ပညာယိ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၄၄၆။

ဗဟုပုတ္တိကသောဏတ္ထေရီ (ထီ) [ဗဟုပုတ္တိက၁+သောဏထေရီ] များသော်သားသမီးရှိသော သောဏာထေရီမ။ သာ ယထေဝ ပုဗ္ဗေ ဗဟုပုတ္တိကသောဏတ္ထေရီတိ ပညာယိတ္ထ။ အံ၊၄၊ ၁။ ၂၀၂။

ဗဟုပုတ္တိကသောဏာ (ထီ) [ဗဟုပုတ္တိက၁+သောဏာ] များသော သားသမီးရှိသော သောဏာထေရီမ။ ဗဟုပုတ္တိကသောဏာ တေသံ အတ္တနိ အဂါရဝဘာဝံ ဉတ္ဝာ။ အံ၊၄၊၁။ ၂၀၁။ (–အံ၊၄၊၁။၁၉၀။)

ဗဟုပုပ္ဖဆန္ဒ (တိ) [ဗဟုပုပ္ဖ+ဆန္ဒ] များစွာသော ပန်းတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ပဟူတမာလံ၊ ဗဟုပုပ္ဖဆန္ဒံ။ ဇာ၊ ၂။၃၀၂။ဇာ၊၄၊၇။ ၂၂၁။

ဗဟုပုပ္ဖဒဿန (န) [ဗဟုပုပ္ဖ+ဒဿန] ပန်းများသည်၏အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ တတ္ထ ပုပ္ဖရာသိဂုဟာဏံ ဗဟုပုပ္ဖဒဿနတ္ထံ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၂၆၄။

ဗဟုပုရိသ (တိ) [ဗဟု+ပုရိသ] များသော ယောကျ်ားရှိသော (အမျိုး)။ ယာနိ ကာနိစိ ကုလာနိ အပ္ပိတ္ထိကာနိ ဗဟုပုရိသာနိ။ သံ၊၁။၄၅၅။

ဗဟုပ္ပဇာသက္ကာရ (ပု) [ဗဟု+ပ္ပဇာသက္ကာရ] များစွာသော ပူဇော်သကာ။ အတ္တနော ဉာတကေ သန္နိပါတေတ္ဝာ ဗဟုပ္ပဇာသက္ကာရံ သံဟရိတ္ဝာ။ အပ၊၄၊၂။ ၂၉၄။

ဗဟုပေယျာလ (တိ) [ဗဟု+ပေယျာလ] များသော ပေယျာလရှိသော။ ယထာ ဒ္ဝီသု ဘိက္ခူသု ဗဟုပေယျာလံ တန္တိံ သဗ္ဗာ-ယန္တေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၆။

ဗဟုပ္ပကာရ (ပု) [ဗဟု+ပကာရ] (၁) များသောအပြား။ (တိ) (၂)များသောအပြားရှိသော။ (၁)ဗဟုခာ(၁)ကြည့်။ (တိ) (၂) ကိဉ္စိ ပနေတ္ထ ဗဟုပ္ပကာရေ ပပဉ္စေန္တိ။ ဣတိ-ဝုတ်၊၄။၃၀။ (–ထေရီ၊၄။၂၆၁။ မူလဋ္ဌ၊၁။ ၆၅။)

ဗဟုပ္ပဒ (တိ) [ဗဟု+ပဒ] များသောခြေထောက်ရှိသော၊ သူ။ အပဒံ ဒ္ဝိပဒံ စတုပ္ပဒံ ဗဟုပ္ပဒံ ဩစရကော။ ဝိ၊၁။၅၀။ (–အံ၊၁။ ၃၄၃။။ နေတ္တိ။၁၆၂။) ဗဟုပ္ပဒံ နာမ ဝိစ္ဆိ-ကာသတပဒီဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာ။ ဝိ၊၁။၆၅။ (–အံ၊၄၊၂။ ၂၉၆။ နေတ္တိ၊၄။၂၆၇။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၄၅။)

ဗဟုပ္ပဘေဒ (တိ) [ဗဟု+ပဘေဒ] များသော အပြားရှိသော။ ဗဟုပ္ပဘေဒေါ ဟိ သော ပဒေသော။ ဒီ၊၃၊၁။ ၂၀၆။ (–သီ၊၃၊သစ်၊ ၂။၂၀၁။)

ဗဟုပ္ပမာဒလေခနာ (ထီ)[ဗဟု+ပမာဒလေခနာ] များစွာ မေ့လျော့သောအားဖြင့် ရေးကူးခြင်း။ (မူလဋီကာ၌ ရေးသားစဉ်က ပမာ-ဒလေခကို မယူရ၊ အဆင့်ဆင့်ရေးကူးစဉ် ဖြစ်သော ပမာဒလေခကိုယူ။ သီ၊၃၊သစ်၊သျ) ပါဌတော အတ္ထတော စာပိ၊ ဗဟုပ္ပမာဒလေ-ခနာ။ သီ၊၃၊သစ်၊၁။၁။

ဗဟုပ္ပါဒ (တိ) [ဗဟု+ပါဒ] များသောခြေထောက်ရှိသော၊သူ။ သေ စတုပ္ပါဒေါ၊ သေ-ဗဟုပ္ပါဒေါတိ ဇာနာတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၂၁။

ဗဟုပ္ပါဒက (တိ) [ဗဟုပ္ပါဒ + က] များသော ခြေထောက်ရှိသော၊သူ။ သေ စတုပ္ပါဒကော သေ ဗဟုပ္ပါဒကောတိ ပဇာနာတိ။ အဘိ၊ ၌။၄၃၆။ နေတ္တိ၊၌။၁၆၃။

ဗဟုပ္ဖလ (တိ) [ဗဟု+ဖလ] များသောအသီးရှိသော။ ဗဟုပ္ဖလံ ကာနနမာဝသေယျာ-(သုတ္တနိ။၄၅၀။ စူဠနိ။၂၂)တိ အနေကဖလာဒိဝိကတိဘရိတံ ကာနနံ အာဂမ္မ ဝသေယျ။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၃၂၁။ (–စူဠနိ၊၌။၈၂။)

ဗဟုဖလ (တိ) [ဗဟု+ဖလ] များသော အသီးရှိသော။ ဥပပန္နဖလန္တိ ဖလူပပန္နံ ဗဟုဖလံ။ မ၊၌၊ ၃။၃၁။ (–ဓမ္မ၊၌၊၂။၃၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။)

ဗဟုဗိဓ (တိ) [ဗဟု+ဝိဓ] များသော အပြားရှိသော။ ဧဝံ ဗဟုဗိဓံ ဒုက္ခံ၊ သမ္မတ္တိ စ ဗဟုဗိဓာ။ စရိယာ။၄၂၀။ (–ထေရိ၊၌။၂၀၁။) ဗဟုဗိဓံ ဒုက္ခန္တိ အာကိတ္တိပဏ္ဍိတာဒိကာလေ ကာရပဏ္ဍာဒိအာဟာရတာယ..... ဗဟုဝိဓံ နာနပ္ပကာရံ ဒုက္ခံ။ စရိယာ၊၌။၂၆၃။

ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ(ပု)[ဗဟုဗ္ဗိဟိ+သမာသ]ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်။(နှစ်ပုဒ် သုံးပုဒ်စသည်တွဲစပ်ထားခြင်းကို သမာသ=သမာသ်ဟု ခေါ်သည်၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိ-ကိုပုဒ်ခွဲလျှင် ဗဟု+ဝိဟိဟု ခွဲရသည်၊ ဗဟု=များသော၊ဝိဟိ=ကောက်စပါး၊ ဗဟဝေါ ဝိဟယော ယဿ သော ဗဟုဗ္ဗိဟိ-ဟု သမာသ် တွဲစပ်ပြီးသောအခါ များသော ကောက်စပါးကို အရှမကောက်ရပဲ ယဿ၌ ယ-ဟူသော တပါးပုဒ် (အညပုဒ်) အရကို ကောက်ယူရသည်၊ ဤဗဟုဗ္ဗိဟိသဒ္ဒါနည်းတူ အခြားပုဒ်များကို သမာသ်တွဲစပ်ရာ၌လည်း တပါးပုဒ်(အညပုဒ်)အရကို ကောက်ယူရလျှင် ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်ဟု ခေါ်သည်။ ရူ။၃၅၂။) "ဥပသမ္မဒါပေက္ခော"တိ ဘိန္နာဓိကရဏဝိသယေ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသော။ဝိမတိ၊၂။၁၃၄။

ဗဟုဗုဒ္ဓိ (တိ) [ဗဟု+ဗုဒ္ဓိ] များစွာသော မာယာညာဏ်ရှိသော၊ များစွာသော စိတ် ပညာရှိသော၊သူ။ စောရိနံ ဗဟုဗုဒ္ဓိနံ၊ ယာသု သစ္စံ သုဒုလ္လဘံ။ ဇာ၊၁။၃၉၅။ ဇာ၊၌၊၁။ ၃၁၃။ ဇာ၊၌၊၅။၉၀၊၄၀၀။

ဗဟုဗျဥ္ဇန (န) [ဗဟု+ဗျဥ္ဇန] များသောသဒ္ဒါ။ ဗျဥ္ဇနဘာဏကာ ကိရ တေ ဘိက္ခူ။ ဗဟုဗျဥ္ဇနံ ကတ္တာ။ သံ၊၌၊၂။၆၃။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၇၉။)

ဗဟုဗျာပါရ (တိ) [ဗဟု+ဗျာပါရ] များသော ကြောင့်ကြစိုက်မှုရှိသော။ ဣဒံ ရဇ္ဇံ နာမ ဗဟုကိစ္စံ ဗဟုဗျာပါရံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၂။၂၅၃။

ဗဟုဘက္ခ (တိ) [ဗဟု + ဘက္ခ] များသော အစာရှိသော။ ပဟူတဘက္ခတ္တိ ဗဟုဘက္ခံ။ သံ၊၌၊၁။၁၂၃။ (–စူဠနိ။၂၀၈။) ဗဟုဘက္ခန္တိ မဟာဘက္ခံ သဗ္ဗဘက္ခဓါဒကံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၂။

ဗဟုဘဏန (န) [ဗဟု+ဘဏန] များစွာစကားပြောခြင်း၊ စကားများခြင်း။ ဗဟုဘာဏကြည့်။

ဗဟုဘဏ္ဍ (န) [ဗဟု+ဘဏ္ဍ] (၁) များစွာသော ဥစ္စာ။ (တိ) (၂) များစွာသော ဥစ္စာရှိသော၊ သူ။ (၃) များစွာအသုံးအဆောင်ရှိသော၊သူ။ (၁) ဗဟုဘဏ္ဍ (ဇာ၊၁။၂၀၁) တန်တို့ မာတာပိတူနံ သန္တကံ ဗဟုဓနံ သြဟာယ။ ဇာ၊၌၊၄။၅။ (တိ) (၂) အဟဉ္စမ္မိ ဗဟုဘဏ္ဍာ ဗဟုပရိက္ခာရာ။ ဝိ၊၁။၂၀၀။ (–သံ၊၌၊၂။၁၆၁။ ဓမ္မ၊၌၊၂။၄၆။) (၃) ကတမေ ပဉ္စ ဗဟုဘဏ္ဍော ဟောတိ ဗဟုဘဏ္ဍသန္နိစယော။ အံ၊၂။၂၂၅။ (–ခုဒ္ဒက၊၌။၂၀၆။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၁၀၃။) ဗဟုဘဏ္ဍောတိ ဗဟုပရိက္ခာရော။ အံ၊၌၊၃။၀၁။

ဗဟုဘဏ္ဍက (န) [ဗဟု+ဘဏ္ဍက] များသော ဥစ္စာ။ အာဠိ တဝ ဂေဟေ ဗဟုဘဏ္ဍကံ အတ္ထိ။ ဇာ၊၌၊၃။၅၁၀။

ဗဟုဘဏ္ဍသန္နိစယ (တိ) [ဗဟုဘဏ္ဍ+သန္နိစယ] စုဆောင်း – သိမ်းဆည်း – အပ်သောများစွာ

သော ဥစ္စာရှိသော၊ များစွာသော ဥစ္စာကို စုဆောင်းသိမ်းဆည်းသော၊ သူ။ ဗဟုဘဏ္ဍ (၃)ကြည့်။

ဗဟုဘဏ္ဍိက (တိ) [ဗဟုဘဏ္ဍ+ဣက] များသော–ဥစ္စာ–အသုံးအဆောင်–ရှိသော၊သူ။သင်္ဃာဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဗဟုဘဏ္ဍိကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၄၅။ (–ဇာ၊၁၊၁။၁၄၂။)

ဗဟုဘဏ္ဍိကဘိက္ခု (ပု) [ဗဟုဘဏ္ဍိက+ဘိက္ခု] များသော–ဥစ္စာ–အသုံးအဆောင်–ရှိသော ရဟန်း။ ထဒါ ရက္ခသော ဗဟုဘဏ္ဍိကဘိက္ခု အဟောသိ။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၄၉။

ဗဟုဘတိက (တိ) [ဗဟု+ဘတိ+က] များသော အခစားရှိသော၊ သူ။ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတေန သက္ကာ ကာတုံ ဗဟုဘတိကဿဝ ဣဿရိယ-တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။

ဗဟုဘတ္တ (န) [ဗဟု+ဘတ္တ] များစွာသော–ထမင်း–ဆွမ်း။ အမုဿ ဗဟုဘတ္တံ အာဟ-ရိဘ္ဘာ။ အဘိ၊၁၊၂။၄၃၉။ (–ဇာ၊၁၊၆။ ၂၀၇။)

ဗဟုဘတ္တဘုဥ္ဇ (တိ) [ဗဟုဘတ္တ+ဘုဥ္ဇ] များသော–ထမင်း–အစာ–ကိုစားသော၊သူ။ ဘတ္တာဒကောတိ ဘတ္တကွာဒကော၊ ဗဟုဘတ္တ-ဘုဥ္ဇောတိ အတ္ထော။ အံ၊၁၊၃။၄၉။

ဗဟုဘယာနက (တိ) [ဗဟု+ဘယာနက] များသော ကြောက်မက်ဖွယ်ရှိသော။ ဗဟုဘေရဝ-ကြည့်။

ဗဟုဘာဏ (ပု) [ဗဟု+ဘာဏ] များစွာစကား ပြောခြင်း၊ စကားများခြင်း။ ဗဟုဘာဏေနာ-(ဇာ၊၁။၅၈)တိ ဗဟုဘဏနေန။ ဇာ၊၁၊၂။ ၁၆၂။

ဗဟုဘာဏိက (တိ) [ဗဟုဘာဏ+ဣက] များစွာ စကားပြောဆိုခြင်းရှိသော၊စကားများသော၊ သူ။ အတ္တနော ဏာဇဘဝံ နေတွာ ဗဟုဘာ-ဏိကေ ပုရောဟိတေ နိဗ္ဗိန္ဒဂ္ဂပေါ။ ပေတ၊ ၁၊၂၆၅။

ဗဟုဘာဏိဇာတက (န) [ဗဟုဘာဏိ+ဇာတ-က] ၁ဗဟုဘာဏိဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ။ ၂-နိပါတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၅-ဇာတ်။ (နှုတ်မစောင့်ပဲ စကားများသဖြင့် ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ရ ပုံကို အကြောင်းပြု၍ဟောသော ဇာတ်ဖြစ်သည်၊ ဇာတကပါဠိ၌ ဗဟုဘာဏိဇာတ်ဟု သီးခြားမရှိ၊ ကစ္ဆပဇာတ်ကိုပင် ဗဟုဘာဏိ ဇာတ်ဟု သုံးနှုန်းထားခြင်းဖြစ်သည်၊ အကျယ်ကို ဇာ၊၁၊၅၁။ ဇာ၊၁၊၂။၁၆၂-ကြည့်။) ဒုကနိပါတေ ဗဟုဘာဏိဇာတကံ ဝိတ္ထာ-ရေတွာ။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၃၆၄။

ဗဟုဘာဏီ (တိ) [ဗဟုဘာဏ+ဣ] များစွာ စကားပြောခြင်းရှိသော၊ စကားများသော၊ သူ။ (စကားများသူ၏ အပြစ်၅-ပါး။ အံ၊ ၂။၂၂၂-ကြည့်။) ပဋိမေ ဘိက္ခဝေ အာဒီနဝါ ဗဟုဘာဏိသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ။ အံ၊၂။၂၂၂။ ဗဟု-ဘာဏိသ္မိန္တိ ပညာယ အပရိစ္ဆိန္နိတွာ ဗဟုံ ဘဏန္တေ။ အံ၊၁၊၃။၀၀။

ဗဟုဘာဝ (ပု) [ဗဟု+ဘာဝ] (၁) များသည်၏အဖြစ်၊ များခြင်း။ (၂) ကြီးမား-ထူထပ်–သည်၏အဖြစ်။ (၁) ဘိက္ခူနံ ဗဟု-ဘာဝံ ဒိသွာ။ အံ၊၁၊၁။၁၇၀။ (၂) ဗဟု-ဘာဝေနာ (အံ၊၁၊၃။၂၅၁)တိ မဟာပထ-ဝိယာ မဟန္တဘာဝေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။

ဗဟုဘာဝကာရဏ (န) [ဗဟုဘာဝ+ကာရဏ] များစွာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ များခြင်း အကြောင်း။ တာယ ပုပ္ဖါနံ ဗဟုဘာဝ-ကာရဏံ ပုဋ္ဌာ မုသာ ဘဏိတုံ အဘဗ္ဗတ္တာ။ ပဋိသံ၊၁၊၂။၂၀၀။

ဗဟုဘာဝဒဿန (န) [ဗဟုဘာဝ+ဒဿန]များသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ တာသံ ဒေဝတာနံ

ဗဟုဘာဝဒဿနတ္ထံ။သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၃၄။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၂၇။)

ဗဟုဘာဝဒီပန (န) [ဗဟုဘာဝ+ဒီပန] များသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ တေသံ ဂုဏာနံ ဗဟုဘာဝဒီပနတော၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၄၅။

ဗဟုဘာဝနိသေဓန (န) [ဗဟုဘာဝ+နိသေဓန] များသည်၏အဖြစ်ကို – တားမြစ် – ပိတ်ပင် – ခြင်း။ သေနာသနာနံ ဗဟုဘာဝနိသေဓနတ္ထာယ တာဒိသဿ ဝါ သေနာသနဿ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၀။

ဗဟုဘာဝဝါစက (တိ) [ဗဟုဘာဝ+ဝါစက] များသည်၏အဖြစ်–အများအနက်–ကိုဟော တတ်သော။ ဗဟုဘာဝ ဝါစကော ဣစ္စ မဟာသဒ္ဒေါ "မဟာဇနော"တိအာဒီသု ဝိယ။မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၅။

ဗဟုဘာဝဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဗဟုဘာဝ+ဝိသိဋ္ဌ] များသည်၏ အဖြစ်ကို အထူးပြုတတ်သော။ အတ္ထိတာ စေတ္ထ ဗဟုဘာဝဝိသိဋ္ဌာတိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၃။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၀၂။)

ဗဟုဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [ဗဟုဘာဝ+အာပတ္တိ] များသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ စတုန္နံ ဉာဏာနံ ကေမဂ္ဂဘာဝတော န ကေမဂ္ဂဿ ဗဟုဘာဝါပတ္တိ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၇၂။

ဗဟုဘာဝါပတ္တိဘယ (န) [ဗဟုဘာဝါပတ္တိ+ဘယ] များသည်၏အဖြစ် တည်းဟူသော အပြစ် ဒေါသ၏ ရှေးရှုရောက်အပ်သည်မှ ကြောက်ခြင်း၊ များသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ကေဿ မဂ္ဂဿ ဗဟုဘာဝါပတ္တိဘယေန ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၄။

ဗဟုဘေဒ (တိ) [ဗဟု+ဘေဒ] များသောအပြားရှိသော။ ဒေသနာဂဇ္ဈိတံ မဟန္တံ ဝိပုလံ, ဗဟုဘေဒဥ္စ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၈၁။

ဗဟုဘေရဝ (န) [ဗဟု+ဘေရဝ] (၁) များစွာသောကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံ။ (တိ) (၂) များသော ကြောက်မက်ဖွယ် အာရုံရှိသော။ (၁) ဒိဿာပိ တေသံ ဗဟုဘေရဝါနိ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၇။ (တိ) (၂) ဂမ္ဘီရဗ္ဘပေ ဗဟုဘေရဝေ ဝနေ။ သံ၊၁။၁၀၂။ (–သံ၊၃။၃၄၉။အံ၊၁။ ၃၆၆။) ဗဟုဘေရဝေတိ တတြဋ္ဌကသဝိညာဏက အဝိညာဏက ဘေရဝေပိ ဗဟုဘေရဝေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၉။) ဗဟုဘေရဝေတိ ဗဟုဘယာနကေ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၇၉။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၅၃၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၁။)

ဗဟုဘေသဇ္ဇ (န) [ဗဟု+ဘေသဇ္ဇ] (၁) များစွာသောဆေး။ (တိ) (၂) များစွာသော ဆေးရှိသော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဗဟုဘေသဇ္ဇော (အံ၊ ၂။ ၂၂၅)တိ သပ္ပိနဝနီတာဒီနံ ဗဟုတာယ ဗဟုဘေသဇ္ဇော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။

ဗဟုဘေသဇ္ဇသန္နိစယ (တိ) [ဗဟုဘေသဇ္ဇ + သန္နိစယ] စုဆောင်း – သိမ်းဆည်း – အပ်သော များစွာသောဆေးရှိသော၊ များစွာသောဆေးကို စုဆောင်း သိမ်းဆည်းထား သော၊သူ။ ဗဟုဘေသဇ္ဇော ဟောတိ ဗဟုဘေသဇ္ဇသန္နိစယော။ အံ၊ ၂။ ၂၂၅။

ဗဟုဘောဇန (တိ) [ဗဟု+ဘောဇန] များသော အစာရှိသော၊သူ။ တတ္ထ ပက္ခီ သန္နိရတာ၊ ခေမိနော ဗဟုဘောဇနာ။ ဇာ၊ ၂။၁၀၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၄၃၃။

ဗဟုမံသသုရောဒက (န) [ဗဟု+မံသသုရောဒက] များသောအသား သေရည်သေရက်။ ဗာရာဏသိံ ဝေါဟရန္တိ၊ ဗဟုမံသသုရောဒကံ။ ဇာ၊၁။ ၂၃၀။ ဗဟုံ ခါဒိတဗ္ဗယုတ္တကံ မစ္ဆမံသံ

ပါသိတဗ္ဗယုတ္တကံ သုရောဒကဋ္ဌ ဇာတံ။ ဇာ၊ ၆၊၁၃၀။

ဗဟုမံသသုရောဒန (တိ) [ဗဟု+မံသသုရောဒန] များသောအသား သေရည်သေရက် ထမင်း ရှိသော။ ဣဒ္ဓံ ဖီတံ ဇနပဒံ၊ ဗဟုမံသသုရော-ဒနံ။ ဇာ၊ ၂။၃၃၀။ ဇာ၊၆၊၇။၂၀၄။

ဗဟုမက္ခိက (တိ) [ဗဟု+မက္ခိက] များသော ယင်ရှိသော၊ ယင်များသော။ ဖာဏိတေန မက္ခေတွာ ဗဟုမက္ခိကေ ဌာနေ။ စရိယာ၊၆။ ၂၁၃။ ဇာ၊၆၊၆။၉။

ဗဟုမစ္ဆ (တိ) [ဗဟု+မစ္ဆ] များသော ငါးရှိ သော။ ဣဒံ ပုရေ နိန္နမာဟု၊ ဗဟုမစ္ဆံ မဟောဒကံ။ ဇာ၊၁။၁၇၆။ ဇာ၊၆၊၃၀၉။

ဗဟုမစ္ဆမံသ (န) [ဗဟု+မစ္ဆမံသ] များသော ငါးအမဲ။ အထေကဒိဝသံ သေဋ္ဌိနော ဗဟု-မစ္ဆမံသံ အာဟရိယိတ္ထ။ ဇာ၊၆၊၂။၃၂၇။

ဗဟုမစ္ဆေရ (နဝ) [ဗဟု+မစ္ဆေရ] များစွာဝန်တို့မှု၊ အားကြီးသော မစ္ဆရိယ။ အပ္ပကမ္မိ ဒါနံ ဒဒန္တော ဗဟုမစ္ဆေရံ မဒ္ဒတိ။ သံ၊၆၊၁။၅၁။

ဗဟုမညန္တ (တိ) [ဗဟု+မညန္တ] များစွာ မြော်နိုး သော၊သူ။ သဗ္ဗမိဒံ ထေရော အတ္တနော ကာမဆာဂသမုစ္ဆေဒံ ဗဟုမညန္တော ဝဒတိ။ ထေရ၊၆၊ ၂။၂၆။

ဗဟုမတ (တိ) [ဗဟု+မတ] များစွာ မြော်နိုး အပ်သော၊ သူ။ တထာ လောကိယသရိက္ခ-ကာနံ ဗဟုမတာဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၄။ (–ဝိ၊၆၊၁။၉၆။ မဟာနိ၊၆၊၂၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၀။)

ဗဟုမဒ္ဒရဇကုလ (န) [ဗဟု + မဒ္ဒရဇကုလ] များစွာသော မဒ္ဒရဇမင်းမျိုး။ ဗဟုမဒ္ဒရဇ-ကုလံ ဟနိတွာ ဗလက္ကာရေန တံ နေတုံ။ ဇာ၊၆၊၅။၃၂၁။

ဗဟုမနုဿ (ပု) [ဗဟု+မနုဿ] (၁) များစွာ သောလူ။ (တိ)(၂) များစွာလူရှိသော။ (၁) ဇမ္ဗုဒီပကာဒိကာ ဗဟုမနုဿာ စ။ ဥဒါန၊၆၊ ၁၀၆။ (တိ) (၂) ထေရော တံ နိဿာယ တာဝ ဗဟုမနုဿာယ သာဝတ္ထိယာ။ ဇာ၊၆၊ ၁။၂၅၃။

ဗဟုမာဏဝ (ပု) [ဗဟု+မာဏဝ] များစွာသော လုလင်။ ဝနမူလဖလာဟာရော ဗဟုမာဏဝေ မန္တေ ဝါစေန္တော။ အပ၊၆၊၁။၁၃၄။

ဗဟုမာန (န) [ဗဟု+မာန] (၁) များစွာ မြတ်နိုး ခြင်း။ (တိ) (၂) များစွာ မြတ်နိုးအပ်သော၊ သူ။ (၁) တုမ္ဟေသု တေသံ ပေမံ ဗဟုမာနဋ္ဌိ။ မ၊၆၊၁။ ၂၆၁။ သံ၊၆၊၃။၂၂၀။(–ထေရ၊၆၊၁။ ၇။)(တိ) (၂) လောကိယသရိက္ခကာနံ ဗဟု-မာနဘာဝေါ။ ခုဒ္ဒက၊၆။၉၂။

ဗဟုမာနကာရဏ (န) [ဗဟုမာန + ကာရဏ] များစွာ မြတ်နိုးခြင်း၏ အကြောင်း။ တံ တံ ဘဂဝတော ဗဟုမာနကာရဏံ ကိတ္တေတွာ။ ဥဒါန၊၆။၂၃၃။

ဗဟုမာနကိရိယရဟိတ (တိ) [ဗဟုမာနကိရိယ+ ရဟိတ] များစွာမြတ်နိုးခြင်း အမှုအရာမှကင်း သော။ အစိတ္တီကာရကတ-ကြည့်။

ဗဟုမာနဇ္ဈာသယ (တိ) [ဗဟုမာန + အဇ္ဈာ-သယ] မြတ်နိုးခြင်းကို များစွာလိုလားသော၊ များစွာ အမြတ်နိုးခံလိုသော၊သူ။ သမ္ဘာဝနာ-ဓိပ္ပါယောတိ ဗဟုမာနဇ္ဈာသယော။ မဟာနိ၊ ၆။၂၉၃။

ဗဟုမာနန (န) [ဗဟု+မာနန] များစွာ မြတ်နိုး ခြင်း။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မာနံ အာဒိစရဏံ မုခံ ပမုခန္တိ ဗဟုမာနနံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ စရိယာ၊၆။ ၃၀၃။ (–မဟာနိ၊၆။၁၆၆။)

ဗဟုမာနပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဗဟုမာန+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] များ စွာမြတ်နိုးခြင်းလျှင် ရှေ့သွား၊ရှိသော။ တေသံ

ဗဟုယာဂ (ပု) [ဗဟု+ယာဂ] များစွာသော ယဇ်။ ဗဟုယာဂေ(မ၊ဌ၊၁။၃၅၆)တိ အစေ-သူကရဂေါမာယွာဒိကေ ဗဟုဝိဓေ မဟာ-ယညေ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀။

ဗဟုရဇ (တိ) [ဗဟု+ရဇ] များသော မြူရှိသော၊ မြူဖုံးလွှမ်းသော။ ဗဟုရဇာ (အံ၊၂။ ၂၂၄)တိ ဝါတပဟရဏကာလေ ဥဒ္ဓတေန ရာ်ကွန္ဒေန ပရိယောနဒ္ဓါ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၈၁။

ဗဟုရဇ္ဇုက (နာ) [ဗဟု+ရဇ္ဇုက] (၁) များစွာသော ကြိုးငယ်။ (တိ) (၂) များစွာသော-ကြိုးငယ်ရှိသော - ကြိုးငယ်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော (ခါးပန်းကြိုး)။ (၁) (တိ) (၂) ဗဟုရဇ္ဇုကေ ကေတော ကတ္တာ ကေန နိ-ရန္တရံ ဝေဌေတ္တာ ကတံ ဗဟုရဇ္ဇုကန္တိ နဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ဝိ၊သင်္ခ၊၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၈။

ဗဟုရတန (တိ) [ဗဟု+ရတန] (၁) များစွာသော ရတနာ။ (တိ) (၂) များစွာသော ရတနာရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဗဟုရတနော အနေကရတနော၊ ဝိ၊၄။၄၂၀။ ဥဒါန။၁၄၀။ (-အံ၊၃။၄၀။)

ဗဟုရတနသဥ္ဆယ (ပု) [ဗဟုရတန+သဥ္ဆယ]များစွာသော ရတနာတို့၏ အစုအပုံ။ နာနာ-ရာဇာနေဟိ ဩဓိတံ သဋ္ဌိတံ ဗဟုရတနသဥ္ဆယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။

ဗဟုရတ္တိ (ထီ) [ဗဟု+ရတ္တိ] များစွာသောညဉ့်။ ဗဟုရတ္တိံ ပဋိစ္ဆာဒိတာပတ္တိယံ။ ဝဇီရ။၅၁၃။

ဗဟုရသ (တိ) [ဗဟု+ရသ] များသော အရသာရှိသော။ ဗဟုရသော(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃)တိ အတ္ထ-ရသာဒိဗဟုရဒသော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄။

ဗဟုရုက္ခသာခ (တိ) [ဗဟုရုက္ခ+သာခါ]များစွာသောသစ်ပင်၏ သစ်ခက်ရှိသော။ ဗဟုသာခ-ကြည့်။

ဗဟုမာနပုဇ္ဇဂ်မေန အတိက္ကန္တမဇ္ဈတ္တေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

ဗဟုမာနဟဒယ (တိ) [ဗဟုမာန+ဟဒယ]များစွာမြတ်နိုးသော စိတ်နှလုံးရှိသော၊သူ။ ပဋိ-လဒ္ဓသဒ္ဒေါ ဗဟုမာနဟဒယော ပဗ္ဗဇိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။

ဗဟုမာနာဒရ (တိ) [ဗဟု+မာန+အာဒရ] များစွာမြတ်နိုး ရိုသေခြင်းရှိသော။ နိသီဒါပေတွာ ဗဟုမာနာဒရေန ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

ဗဟုမာနာဇောပန (နာ) [ဗဟုမာန+အာဇောပန] များစွာမြတ်နိုးမှုသို့ဆောက်ခြင်း။ ပဋိပတ္တိယာ ဗဟုမာနာဇောပနေန ပဋိပတ္တိယံ ဌတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။

ဗဟုမာနိတ (တိ) [ဗဟု+မာနိတ] များစွာ-မြတ်နိုးအပ် - မြတ်နိုးခံရ - သော၊သူ။ မာနိ-တောတိ ဗဟုမာနိတော မနသာ ပိယာယိ-တော စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၂။(-ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။)

ဗဟုမာနုပ္ပါဒန (နာ) [ဗဟုမာန+ဥပ္ပါဒန] များစွာမြတ်နိုးမှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ တေသံ ထေရေ ဗဟုမာနုပ္ပါဒနတ္ထဉ္စ အာမန္တေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၉၁။ (-ဝိမတိ၊၁။၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁။)

ဗဟုမာယ (တိ) [ဗဟု+မာယာ] များသော မာယာရှိသော၊ သူ။ ဒေဝ မင်္ဂီမဒေဿထာဇ်ာ-နော နာမ ဗဟုမာယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။)

ဗဟုမိတ္တ (တိ) [ဗဟု+မိတ္တ] များစွာသော မိတ်ဆွေရှိသော၊သူ။ အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ ဗဟုမိတ္တော ဟောတိ ဗဟုသဟာယော။ ဝိ၊ ၄။၃၀၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၄။)

ဗဟုမူလ (တိ) [ဗဟု+မူလ] များသော-အဖိုး-တန်ဖိုး-ရှိသော၊ တန်ဖိုးများသော။ ဣဒံ နု ဗဟုမူလံ၊ အယဉ္စ ကေပဟာရေနေဝ ဗဟုံ ဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။

ဗဟုရောဂ (ပု) [ဗဟု+ရောဂ] (ခ) များစွာသော အနာရောဂါ။ (တိ) (၂) များစွာသော အနာရောဂါရှိသော၊သူ။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဧဝံ သော ဗဟုရောဂေါ ဟောတိ။ ဒီ၊၄၊၁၁။၁၁၉။

ဗဟုရောဂသာဓာရဏ (တိ) [ဗဟုရောဂ+သာဓာရဏ] များစွာသော အနာရောဂါနှင့် ဆက်ဆံသော၊သူ။ ဗဟုရောဂသာဓာရဏဘာဝေန အသာရဏာ သရီရာ သီလဝန္တော်သု အဘိဝါဒနာဒိကမ္မံ သာရော။ ဇာ၊၅၊၄၊၇။

ဗဟုလ (န) [ဗဟု+လာ+အ။ အဝိဂတတဏှာ တာယ တံ တံ ပရိကွာရဇာတံ ဗဟုံ လန္တိ အာဒိယန္တီတိ ဗဟုလာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၊၁၊၁၉၃။] (ခ) ဗဟုလသဒ္ဒါ။ (တိ) (၂) များသော၊ များစွာသော။ (ကြိ၊ဝိ) များစွာ၊ အကြိမ်များစွာ။ (၃) မျှားစွာယူဘတ်သော၊သူ။ (ခ) အနီယသဒ္ဒေါ ဗဟုလာ ကတ္တုအဘိဓေယ့ကော။ မူလဋီ၊၁။၅၅။(–သီ ဋီ၊သစ်၊၁။၃ဖြ၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၊၃၅။) (ဗဟုလာ၊ လိုက်လာသော ဗဟုလသဒ္ဒါကြောင့်-ဟု ပေး။ အနီယပစ္စည်းသက်ရာသုတ်သို့ လိုက်လာသော ဗဟုလသဒ္ဒါကြောင့် အနီယ ပစ္စည်း-သည် အများအားဖြင့် ဘောအနက်, ကံအနက်မှာ သက်သည်၊အနည်းငယ်အားဖြင့် ကတ္တားအနက်မှာလည်း သက်သေးသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၁၂၅-သုတ် သျ-ကြည့်။) (၂) ကထံ ဘာဂါ စ သမဏာဿ ဂေါတမဿ သာဝကေသု အနုသာသနီ ဗဟုလာ ပဝတ္တတိ။ မ၊၁။၂၉၀။ (–အံ၊၂။၂၇။) (ကြိ၊ဝိ) စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟာသတော။ အံ၊၂။၄၃၁။ ဝိ၊၄၊၂။၄။ (–အံ၊၄၊၂။၁၀၄။) ဗဟုလန္တိ အဘိဏှံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၀။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။) (၃) ထောင့်ကွင်းနှင့် ဗာဟုလိက-ကြည့်။

ဗဟုလအာစိဏ္ဏ (န) [ဗဟုလ+အာစိဏ္ဏ] များစွာသော အလေ့အကျင့်။ ဣဒံ ပစ္ဆိမယာမေ ဘဂဝတော ဗဟုလအာစိဏ္ဏဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၄။

ဗဟုလကီလေသ (တိ) [ဗဟုလ+ကီလေသ] များသော ကိလေသာရှိသော၊သူ။ ဗဟလကိလေသ (တိ) (၂) ကြည့်။

ဗဟုလခန္ဓ (ပု) [ဗဟုလ+ခန္ဓ] များစွာသော ခန္ဓာ။ စက္ခုံ အနိစ္စံ ရူပါ အနိစ္စာတိ စ အာဒိနာ ဗဟုလခန္ဓာဒိမုခေန အနိစ္စာနုပဿာနာဒယော ဝိဟိတာ။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၉၅။

ဗဟုလဂါရဝ (တိ) [ဗဟုလ+ဂါရဝ] များစွာရှိသေခြင်းရှိသော၊သူ။ အတိဗ္ဗဂါရဝနှင့် တိဗ္ဗဂါရဝတို့-ကြည့်။

ဗဟုလစာရီ (တိ) [ဗဟုလ+စရ + ဏီ။ ထီ-၌ ဗဟုလစာရိနီ] အများအားဖြင့်–ကျင်လည်–ကျက်စား–လေ့ရှိသော၊သူ။ ပဗ္ဗတစာရိနီတိ ပကတိယာ ပဗ္ဗတေ ဗဟုလစာရိနီ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၉၇။

ဗဟုလပါမောဇ္ဇ (တိ) [ဗဟုလ+ပါမောဇ္ဇ] များစွာဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဗဟုလပါမောဇ္ဇာတိ ဗလဝပါမောဇ္ဇော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၇။

ဗဟုလပဝတ္တိ (ထီ) [ဗဟုလ+ပဝတ္တိ] များစွာဖြစ်ခြင်း။ ဘဂဝတော ခေမဝိတက္ကာဿ စ ပဝိဝေကဝိတက္ကာဿ စ ဗဟုလပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတိဝုတ်၊၄၊၁။၁၄၁။ (–မ၊ဋီ၊၁။၄၄။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၄၀။)

ဗဟုလရာဂ (ပု) [ဗဟုလ+ရာဂ] (ခ) များပြား–ထူထပ်–သော–တပ်မက်မှု–ရာဂ။ (တိ) (၂) များပြား–ထူထပ်–သော–တပ်မက်မှု–ရာဂ–ရှိသော၊သူ။ (ခ) ဗဟုလရာဂဝသေန အဘိရတ္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၀။ (တိ) (၂) တတ္ထ ဗဟုလရာဂတာယ ယောရဝိသကာ။ ဇာ၊၁၊၅။၄၀၃။

ဗဟုလဝစန (န) [ဗဟုလ+ဝစန](၁)"အများ" ဟူသော အနက်ကို ဟောသော သဒ္ဒါ။ (၂) ဗဟုလသဒ္ဒါ။ (၃) များစွာဆိုခြင်း၊ အကြိမ်များစွာဆိုခြင်း။ (၁) အနေကန္တိ ဗဟုလဝစနံ။ သံဒ္ဒီ၊ ၂။၉၁။ (၂) အန-သဒ္ဒါ ဟိ ဗဟုလဝစနေန (ဗဟုလံ-ဝစနေန။ ဒီ၊ဒ္ဒီ၊၂။ ၂၀၇။) ကမ္မတ္ထောပိ ဟောတိ။ မ၊ဒ္ဒီ၊၁။၃၃၀။ (ဗဟုလဝစနေန၊ ဗဟုလသဒ္ဒါကြောင့်-ဟု ပေး။ အန (=ယု) ပစ္စည်းသက်ရာသုတ်၌ ဗဟုလသဒ္ဒါပါသောကြောင့် အန (=ယု) ပစ္စည်းသည် အများအားဖြင့် ဘောအနက်၌ သာ သက်သည်။ အနည်းငယ်အားဖြင့် ကံအနက်၌လည်း အန(=ယု) ပစ္စည်းသက်သေး သည်ဟု ဆိုလိုသည်။) (၃) ဗဟုလဝစနတော စာပိ ယုတ္တမေဝေတံ။ သံ၊၄၊၃။၉၃။

ဗဟုလဝါစီ (တိ) [ဗဟုလ+ဝါစီ] အများကို ဟောသော။ ကေဝလကပ္ပ (၄) (၅) ကြည့်။

ဗဟုလဝေါဟာရ (ပု) [ဗဟုလ+ဝေါဟာရ] များသောအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ယေဘုယျေန ဟိ ဃရသာမိကံ ဒဋ္ဌကာမာ တဿ ဃရံ ဂစ္ဆန္တီတိ တထေဝ ဗဟုလဝေါဟာရော။ ကခ်ီ၊ဒ္ဒီ၊သစ်။၃၀၈။

ဗဟုလသမုဒါစာရ (ပု) [ဗဟုလ+သမုဒါစာရ] အကြိမ်များစွာဖြစ်ခြင်း။ ဣမဿ ဝိတက္ကဒ္ဒယဿ အတ္တနော ဗဟုလသမုဒါစာရဒဿန-မုခေနေဝ တတ္ထ ဘိက္ခူ နိဝေသေတုံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၂။

ဗဟုလဿာဓာရဏ (တိ) [ဗဟုလ+သာဓာရဏ] အများနှင့် ဆက်ဆံသော။ ဒေယျဓမ္မဿ အနဝဋ္ဌိတတံ ဗဟုလသာဓာရဏတံ။ သံ၊ဒ္ဒီ၊ ၁။၁၀၁။

ဗဟုလာ (ထီ) [ဗဟု+လာ+အ+အာ။ဗဟု+လု+အ+အာ။ ဗဟဝေါ အတ္ထေ လာတီတိ ဗဟုလာ၊ ဗဟုဏေဂေ ဝါ လုနာတီတိ ဗဟုလာ။ ဓာန်၊ဒ္ဒီ။၅၉၁။] ဖာလာ။ ဧလော တု ဗဟုလာ ဘဝေ။ ဓာန်။၅၉၁။ ဗဟုလာယံ ဖာလာသီးကွတိချာတေ။ ဓာန်၊ဒ္ဒီ။၁၀၁၀။

ဗဟုလာဇီဝ (တိ) [ဗဟုလ+အာဇီဝ] (ပစ္စည်း) များစွာဘို့ဖြင့် အသက်မွေးခြင်း ရှိသော၊ အလွန် အထက်တန်းကျကျ အသက်မွေးခြင်း ရှိသော၊သူ။ ကိ ပနာယံ ဗဟုလာဇီဝေါ သဗ္ဗံ သံဘက္ခေတိ။ မဟာနိ။၃၁၀။ ကိ ပနာယံ ဗဟုလာဇီဝေါတိ အယံ ပန ပုဂ္ဂလော ကော နာမ ဗဟုလာဇီဝကော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၁။

ဗဟုလာဇီဝက (တိ) [ဗဟုလ + အာဇီဝက] (ပစ္စည်း)များစွာတို့ဖြင့် အသက်မွေးခြင်းရှိသော၊ အလွန်အထက်ဘန်းကျကျ အသက်မွေးခြင်းရှိသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗဟုလာဓိဝစန (န) [ဗဟုလ+အဓိဝစန] ဗဟုလသဒ္ဒါ။ တေ ဗဟုလာဓိဝစနေန တမော နိဒ္ဒိသတိ။ ပေဋကော။ ၃၀၇။

ဗဟုလာနုဿရဏ (န) [ဗဟုလ+အနုဿရဏ] အကြိမ်များစွာ အောက်မေ့ခြင်း။ တတော မဟာတော၁ ပုဗ္ဗကတာဒိအပ္ပဋ္ဌ ဗဟုလာနုဿရဏေန ဝိပ္ပဋိသာရာဒိဇနနတော။ အံ၊ဒ္ဒီ၊၂။ ၁၀၂။

ဗဟုလာဗဟုလ (န) [ဗဟုလ+အဗဟုလ] ဗဟုလကံ, အဗဟုလကံ၊ အကြိမ်များစွာ-ပြု-ဆည်းပူး-အပ်သော ကံ, အကြိမ်များစွာ-မပြု-မဆည်းပူး-အပ်သော ကံ။ တဿာ ဗဟုလာဗဟုလေသုပိ ယံ ဗဟုလံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။

ဗဟုလာဘသက္ကာရ (ပု) [ဗဟု+လာဘသက္ကာရ] များစွာသော လာဘ်ပူဇော်သကာ။ ယသ္မိံ မေ ပသန္နေ ဗဟုလာဘသက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊၄။၃၄၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၃။

ဗဟုလိသာမညာ (နာ) [ဗဟုလိ+သာမညာ] အကြိမ်များစွာ – ဆက်ဆံ – တူညီ – ဖြစ် – ခြင်း။ အနုတ္ထုပ္ပတ္တိသာမညေ ဘဝါဒီသု ပဂ္ဂလဿ ဗဟုလိသာမညံ ဒဿေတွာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅၀။

ဗဟုလီကတ (တိ) [ဗဟုလ + ကတ။ ဣ-လာ။ ဗဟုလီ(ဗဟုလ + ဣ) + ကတ။ ဣပစ္စည်းသက်။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၃၃၀။ နီရုတ္တိ၊နှာ။၄၀။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။၁၃၀။] အကြိမ်များစွာ – ပြုအပ် – ဖြစ်စေအပ် – သော၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် – ပြုအပ် – ဖြစ်စေအပ် – သော။ အယံပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အာနာပါနဿတိသမာဓိ ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော သန္တော စေဝ ပဏီတော စ။ ဝိ၊၁။၀၈။ (– ဒီ၊၂။၀၆။ သံ၊၁။ ၁၁၀။ ဥဒါန။၁၅၂။) ဗဟုလီကတောတိ ပုနပ္ပုနံ ကတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။) ဗဟုလီကတောတိ ဗဟုလံ ပဝတ္တိတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂၀။

ဗဟုလီကမ္မ (နာ) [ဗဟုလိ+ကမ္မ] အကြိမ်များစွာ ပြုခြင်း၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်ပြုခြင်း။ ယာ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာသေဝနာ ဘာဝနာ ဗဟုလီကမ္မံ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဘာဝနာဗလံ။ အဘိ၊ဓ။၂၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။(– ပဋိသံ။၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။) ဗဟုလီကမ္မန္တိ ပုနပ္ပုနံ ကရဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၃။ (– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၂။)

ဗဟုလီကရဏ (နာ) [ဗဟုလိ+ကရဏ] အကြိမ်များစွာ–ပြုခြင်း–ဖြစ်စေခြင်း။ တဿ ပဇာနနဿ ဗဟုလီကရဏေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။ (– သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၄၂။) ဗဟုလီကရဏေနာတိ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပါဒနေန။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၉။

ဗဟုလီကရိယမာန (တိ) [ဗဟုလိ+ကရိယမာန] အကြိမ်များစွာ ပြုအပ်သော။ ဘာဝိယမာနာ ဗဟုလီကရိယမာနာ ပဌမံ စျာနံ ပရိပူရေတိ။ ပေဋကော။၃၃၂။

ဗဟုလီကရိဿတိ (ကြိ) [ဗဟုလ+ကရိဿတိ] အကြိမ်များစွာ ပြုလတ္တံ့။ ဗဟုလီကရောတိ-ကြည့်။

ဗဟုလီကရိယတိ (ကြိ) [ဗဟုလ+ကရိယတိ] အကြိမ်များစွာ ပြုအပ်၏။ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ ဗဟုလီကရိယတိ။ ပဋိသံ။၃၁၆။ ဗဟုလီကရောတိ-လည်း ကြည့်။

ဗဟုလီကရေယျ (ကြိ) [ဗဟုလ + ကရေယျ] အကြိမ်များစွာ ပြုရာ၏။ ဗဟုလီကရောတိ-ကြည့်။

ဗဟုလီကရောတိ (ကြိ) [ဗဟုလ+ကရောတိ။ ဣ-လာ။ နီရုတ္တိ၊နှာ။၄၀။] အကြိမ်များစွာပြု၏။ ယာ သေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလီကရောတိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၁၇။ (–သံ၊၁။၈၈။ အံ၊၁။၄၇၅။ ပဋိသံ။၂၃၄။ မဟာနိ။၄၀၁။) ပုနပ္ပုနံ ကရောန္တော ဗဟုလီကရောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၄။) **ဗဟုလီကရောန္တိ**—အံ၊၁။၉၊၄၁။ ပေဋကော။၁၉၁။ **ဗဟုလီကရောထ** — ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ **ဗဟုလီကရေယျ**—သုတ္တနိ။ ၄၂၂။ မဟာနိ။၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၇၃။ **ဗဟုလီကရိဿတိ**— သံ၊၃။၂၊၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။

ဗဟုလီကရောန္တ (တိ) [ဗဟုလိ + ကရောန္တ] အကြိမ်များစွာ ပြုသော၊သူ။ ဣမံ နုခေါ အယံ ဒိဋ္ဌိ အာသေဝန္တော ဘာဝေန္တော ဗဟုလီကရောန္တော လဘာမိ ပစ္စတ္တံ သမယံ။ မ၊၁။ ၃၉၈။ (–သံ၊၃။၃၀။ အံ၊၂။၆၅။)

ဗဟုလီကာတပ္ပ (တိ) [ဗဟုလိ+ကာတပ္ပ] အကြိမ်များစွာ ပြုအပ်သော။ အာသေဝိတပ္ပာ ဘာဝေတပ္ပာ ဗဟုလီကာတပ္ပာ။ ဒီ၊၂။၁၀၀။ (– မ၊၂။၁၁၇။ အံ၊၃။၄၅၇။)

ဗဟုလိကာရ (ပု) [ဗဟုလိ+ကာရ] အကြိမ်များစွာပြုခြင်း။ ဗဟုလိကာရဝသေန ပန သမန္နာဂတော၁။ အဘိ၁ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ (–သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၄။)

ဗဟုလိကာရဝန္တု (တိ) [ဗဟုလိကာရ + ဝန္တု] အကြိမ်များစွာ – ပြုလုပ် – ဖြစ်စေ – ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဗဟုလံ ပဝတ္တယတောတိ ဗဟုလိကာရဝတော၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၆။

ဗဟုလိကာရသမ္ဘဝ (ပု) [ဗဟုလိကာရ+သမ္ဘဝ] အကြိမ်များစွာ ပြုလုပ်မှု၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ကသိဏံ ဝဏ္ဏေန္တဿ ကသိဏဝဏ္ဏနဝသေန ဗဟုလိကာရသမ္ဘဝတော သိယာ စျာနဿ ဗလဝတရတာ၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၄၁။

ဗဟုလီကိရိယာ (ထီ) [ဗဟုလိ + ကိရိယာ] အကြိမ်များစွာပြုခြင်း။ ဘာဝနာယ ဗဟုလီကိရိယာယ သမ္ဘာဝဋ္ဌိပတ္တိယာ၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁၀။

ဗဟုလီမနသိကရဏ (နာ) [ဗဟုလိ+မနသိကရဏ] အကြိမ်များစွာ – စိတ်၌ပြု – နှလုံးသွင်း – ခြင်း။ ကာနိစိတိ ဝစနံ အဝိပဿိတဗ္ဗာနံ ဗဟုလီမနသိကရဏေန အနာသေဝနိယတ္တာ၁။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၇၉။

ဗဟုလောမ (တိ) [ဗဟု+လောမ] များသော အမွေးရှိသော၊ သူ။ ကက္ကသလောမ-ကြည့်။

ဗဟုလောမပါဏက (ပု) [ဗဟုလောမ+ပါဏက] များသော အမွေးရှိသောပိုး။ လောမာ ဧတေသံ သန္တီတိ လောမသာ၊ ဗဟုလောမပါဏကာ၁။ ဝိမတိ၁။၂၅၆။

ဗဟုဝစန (န) [ဗဟု + ဝစန။ ဗဟူနံ ဝစနံ ဗဟုဝစနံ။ ရူ။၆၃။] ဗဟုဝုစ်၊ များစွာသော အနက်ကို – ဟောတတ် – ထွန်းပြတတ် – ဖော်ပြတတ် – သောဝိဘတ်။ ဗဟုဝစနဿ ဧကဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၁ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ (–မ၁ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။ သံ၁ဋ္ဌ၊၁။၂၁။)

ဗဟုဝစနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဗဟုဝစန+နိဒ္ဒေသ] ဗဟုဝုစ်ဖြင့်ညွှန်ပြခြင်း။ တေ ဝါ ကုသလေ ဓမ္မေ အတ္တနိ ဥပနေတီတိ ဗဟုဝစနနိဒ္ဒေသံ အကာသိ။ ဝိ၁ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ (–ပဋိသံ၁ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁။)

ဗဟုဝစနပ(ပ္ပ)ယောဂ (ပု) [ဗဟုဝစန+ပယောဂ] ဗဟုဝုစ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ ဗဟုဝုစ်ဝိဘတ်သက် ထားခြင်း။ တံ ပုတ္တသဒ်္ဒါတဿ ကေတ္ထဿ ရုဋ္ဌိဝသေန "ပုတ္တာ"တိ ဗဟုဝစနပယောဂေါ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၂။၂၀၁။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၃၃၄။) အတ္တနိ, ဂရုဋ္ဌာနိယေ စ ကေသ္ဝိ ဗဟုဝစနပယောဂေါ နိရုဋ္ဌောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀။)

ဗဟုဝစနဘုမ္မတ္ထ (ပု) [ဗဟုဝစန+ဘုမ္မတ္ထ] ဗဟုဝုစ်သဟ္ဘမိဝိဘက် အနက်။ စတူသုပိ ပဒေသု ဗဟုဝစနဘုမ္မတ္ထေ ဧကဝစနဘုမ္မံ။ အဘိ၁ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁၉။

ဗဟုဝဋ္ဋန (တိ) [ဗဟု + ဝဋ္ဋန] များသော လှည့်ပတ်ခြင်း ရှိသော၊သူ။ အနေကမာယကြည့်။

ဗဟုဝဠ္ဍလေခါ (ထီ) [ဗဟု+ဝဠ္ဍလေခါ] များစွာသော လုံးသောအရေး၊ များစွာသောအလုံးအပျော်က်ကလေး။ ပိဋကန္တိ သာသပမတ္တိကာ မုတ္တာဇိသဒိသာ ဗဟုဝဠ္ဍလေခါ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၁။

ဗဟုဝဋ္ဋိသမောဓာန (ပု) [ဗဟု + ဝဋ္ဋိသမောဓာန] များစွာသော ရွက်လိပ်တို့၏ အစုအပေါင်း။ ယထာ စ ကဒလိက္ခန္ဓော ဗဟုဝဋ္ဋိသမောဓာနော ဟောတိ။ အဘိ၁ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ ဗဟုပတ္တဝဋ္ဋိသမောဓာန-လည်း ကြည့်။

ဗဟုဝဿ (နာ) [ဗဟု+ဝဿ] များစွာသောနှစ်။ သော တတ္ထ ဗဟုဝဿာနိ ဝေဒယိတ္ထာ ဗဟုဒုခံ။ ပေတ။၂၁၂။

ဗဟုဝဿဂဏ(ပု) [ဗဟု+ဝဿဂဏ]များစွာသော နှစ်အရေအတွက်။ ဗဟုဝဿဂဏော တတ္ထ၊ ခေပယိတ္ထာ ဗဟုဒုခံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၆။

ဗဟုဝါရ (ပု) [ဗဟု + ဝါရ] များစွာသော အကြိမ်၊ (ကြိ၊ဝိ) အကြိမ်များစွာ။ သက္ကစ္စံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ နာမ ထောကံ ဂဟေတ္ထာ ဗဟုဝါရေ သဇ္ဈာယကရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။)

ဗဟုဝိကပ္ပ (တိ) [ဗဟု+ဝိကပ္ပ] များစွာကြံစည် ကြောင်းဖြစ်သော (ကျမ်း)။ ကိရိယာဂဟဗဟု-ဝိကပ္ပ·(၂) ကြည့်။

ဗဟုဝိဃာတ (တိ) [ဗဟု+ဝိဃာတ] များစွာ–ပင်ပန်း–ဆင်းရဲ–ခြင်းရှိသော။ အပ္ပဃာဒါ ဗဟုဝိဃာတာ။ ထေရီ။၄၂၉။ (–၄၃၃။) တေရဟိ အာယတိဋ္ဌ ဝိပုလဒုက္ခတာယ ဗဟု-ဝိဃာတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ (–၂၉၅။)

ဗဟုဝိတ္ထ (တိ) [ဗဟု+ဝိတ္ထ] များသော–ဥစ္စာ –အသုံးအဆောင် – ရှိသော၊ များသော အဆင်တန်ဆာ ဥစ္စာရတနာ ရှိသော၊ သူ။ ဗဟုဝိတ္ထော (ထေရီ။၃၉၆)တိ အလင်္ကာရဒိ-ပဟူတဝိတ္ထူပကရဏော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄၃။

ဗဟုဝိတ္ထဓရ (တိ) [ဗဟုဝိတ္ထ+ဓရ] များသော ဥစ္စာကိုဆောင်သော။ အပိ သဂရုပရိယန္တံ၊ ဗဟုဝိတ္ထဓရံ မဟိ ံ။ ဇာ၊ ၂။၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၇၇။

ဗဟုဝိဓ (ပု) [ဗဟု+ဝိဓ] (ခ) များသော အပြား။ (တိ) (၂) များသောအပြား ရှိသော၊ အမျိုးမျိုးသော။ (ခ) သဗ္ဗထာပိ ဗဟုဝိဓေန ဝေဒနာကမ္မနံ ဒဿေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။) (တိ) (၂) စိန္တေတ္ထာဟံ ဗဟုဝိဓံ၊ ယာဂေ ယဿ သုခံ ဖလံ။ အပ၊၁။၃၅၁။ (–ဇာ၊ ၂။၀၅။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။)

ဗဟုဝိဓဥိမိတ္ထနိတဝေဂ (ပု) [ဗဟုဝိဓ + ဥိမိတ္ထ-နိတဝေဂ] များသောအပြားရှိသော–အမျိုး မျိုးသော – လှိုင်းလုံးရိုက်ခတ်သောအဟုန်။ ပုန စပရံ မဟာရာဇ နာဝါ ဗဟုဝိဓဥိမိတ္ထနိတ-ဝေဂဝိသဋ္ဌမာဝဋ္ဋဝေဂံ သဟတိ။ မိလိန္ဒ။၃၅၉။

ဗဟုဝိဓကမ္မဋ္ဌာနမုခ (တိ) [ဗဟုဝိဓ+ကမ္မဋ္ဌာန-မုခ] များသောအပြားရှိသော ကမ္မဋ္ဌာန်းသို့ ရှေးရှုသော။ ဝိဝိဓနယနိပုဏံ ဗဟုဝိဓကမ္မဋ္ဌာ-နမုခံ သုတ္တန္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၈။

ဗဟုဝိဓကိလေသဥိမိဝေဂ (ပု) [ဗဟုဝိဓ+ကိလေ-သဥိမိဝေဂ] အမျိုးမျိုးသော ကိလေသာ လှိုင်းအဟုန်။ ယောဂါဝစရေန ဗဟုဝိဓကိလေ-သဥိမိဝေဂံ။ မိလိန္ဒ။၃၅၉။

ဗဟုဝိဓကိလေသကဏ္ဌက (တိ) [ဗဟုဝိဓ + ကိ-လေသကဏ္ဌက] များသောအ ပြားရှိသော–အမျိုးမျိုးသော – ကိလေသာ ဆူးငြောင့်ရှိ သော။ ဝိသူယိကပ္ပဝတ္တိယာ သုစရိတဝိဋ္ဌန-ဌေန ဗဟုဝိဓကိလေသကဏ္ဌကာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၄။

ဗဟုဝိဓဒါရုသင်္ဃဋ္ဌသမဝါယ (ပု) [ဗဟုဝိဓ + ဒါရုသင်္ဃဋ္ဌသမဝါယ]အမျိုးမျိုးသော သစ် တို့ဖြင့် စပ်ဟပ်ပေါင်းဖွဲ့ထားခြင်း။ ယထာ မဟာရာဇ နာဝါ ဗဟုဝိဓဒါရုသင်္ဃဋ္ဌသမ-ဝါယေန ဗဟုမ္ပိ ဇနံ တာရယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၉။

ဗဟုဝိဓဒုက္ခ (န) [ဗဟုဝိဓ+ဒုက္ခ] အမျိုးမျိုး သောဆင်းရဲ။ ပရလောကံ ဥပေန္တောဝ ဗဟု-ဝိဓဒုက္ခသခ်ါတံ ဂဗ္ဘဋ္ဌ ဥပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။

ဗဟုဝိဓန္တရာယ (တိ) [ဗဟုဝိဓ + အန္တရာယ] အမျိုးမျိုးသော အန္တရာယ်ရှိသော။ ပုညာ-တိသယောတိ ဗဟုဝိဓန္တရာယေပိ လောက-သန္နိဝါသေ။ သာရတ္ထ၊၁။၅။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁။

ဗဟုဝိဓဘေဒ (ပု) [ဗဟုဝိဓ+ဘေဒ] အမျိုးမျိုး သောအပြား။ ဗဟုဝိဓဘေဒေ ဒုါရုတိက-ဘူမိဝသေန ဒီပိတာနိ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၃၀။

ဗဟုဝိဓရတ္တကမလ (နာ) [ဗဟုဝိဓ+ရတ္တကမလ] များသောအပြားရှိသောကြာနီ။ ဗဟုပဒုမ-ဝိစိတြပုဏ္ဍရီက-ကြည့်။

ဗဟုဝိဓရူပ (နာ) [ဗဟုဝိဓ+ရူပ] များသောအပြားရှိသော – အမျိုးမျိုးသော – ရုပ်။ ပဏီတ-တရာဒိဝသေန ဗဟုဝိဓရူပေန။ မ၊၌၊၃။၁၄၆။

ဗဟုဝိဓလေခင်္ဂိဘာဝနဝါရ (ပု) [ဗဟုဝိဓ+လေခင်္ဂ+ဝိဘာဝနဝါရ] များသောအပြားရှိသော အရေးအကြောင်း အမှတ်အသား အစိတ်အပိုင်းကို ထင်စွာပြတတ်သောဝါရ။ သမ္မဟုလဝါရောတိ ဗဟုဝိဓလေခင်္ဂိဘာဝနဝါရောဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇။ မ၊၌၊၃။၁၇၂။

ဗဟုဝိဓဝါရ (ပု) [ဗဟုဝိဓ+ဝါရ] များသော အပြားရှိသော ဝါရ။ အဝသာနေ သတ္တဝိ-ဓေနာတိ အာဒိဝါရော ဗဟုဝိဓဝါရော နာမ။ အဘိ၊၌၊၂။၃၅။

ဗဟုဝိဓာနုဝတ္တန (တိ) [ဗဟုဝိဓ+အနုဝတ္တန။ ထီ-၌—အနုဝတ္တနီ] အမျိုးမျိုးသော – အာရုံ–ဘဝ–ကိုခွဲထွင်တတ်သော(တဏှာနွယ်)။ တဏှာလတံ ဗဟုဝိဓာနုဝတ္တနီ(ထေရ။၃၅၄)-န္တိ ဗဟုဝိဓဠ္ဍ အာရမ္မဏံ ဘဝမေဝ ဝါ အနု-ဝတ္တတိ သန္တနောတိတိ ဗဟုဝိဓာနုဝတ္တနိံ။ ထေရ၊၌၊၂။၄၆၆-၇။

ဗဟုဝိပါက (ပုံနာ) [ဗဟု+ဝိပါက] (၁) များသောအကျိုး။ (တိ) (၂) များသောအကျိုးရှိသော (၁)ဗဟုဝေဒနီယ ၁-ကြည့်။(တိ)(၂) ဗဟုဝိပါကံ အတုလံ။ ဒီ၊၌၊၂။၁၄၂။ သံ၊၌၊၃။ ၂၀၅။အံ၊၌၊၃။ ၂၄၉။ ဗဟုဝိပါကန္တိ ယံ မဟာ-ဝိပါကံ ပဏီတံ၊ တံ အတုလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၀၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅၀။

ဗဟုဝိပါကဒါယက (တိ) [ဗဟုဝိပါက+ဒါယက] များစွာသော အကျိုးကို ပေးတတ်သော။ ဗဟုဝေဒနီယ ၁-ကြည့်။

ဗဟုဝိဘဝ (တိ) [ဗဟု+ဝိဘဝ] များသောစည်း စိမ်ဥစ္စာရှိသော။ ဣဒံ ကုလံ ဗဟုဝိဘဝံ၊ တဉ္စ အမှာကံ ကေဓိတာ။ ဇာ၊၌၊၁။၁၆၂။

ဗဟုဝိဘာဂ (တိ) [ဗဟု+ဝိဘာဂ] များသော ဝေဘန်ခြင်း ရှိသော။ ကောနုသန္ဓိကသုတ္တ-ဿာတိ ဣဒံ ဗဟုဝိဘာဂံ ယထာနုသန္ဓိနာ ကောနုသန္ဓိကံ။ ဇာ၊၌၊၁။၁၆၂။

ဗဟုဝိသယ (တိ) [ဗဟု+ဝိသယ] များသော အာရုံရှိသော။ စတုဗျူဟဟာရဿ ၁ဟု-ဝိသယတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃။(–၃၁၆။)

ဗဟုဝိဿတ္ထ (တိ) [ဗဟု+ဝိဿတ္ထ] များစွာ –အလွန် – အကျွမ်းဝင်သော၊ သူ။အတ္ထနော ဗဟုဝိဿတ္ထဘာဝေန သမတ္ထတာယ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၅။

ဗဟုဝိတိဝတ္တ (တိ) [ဗဟု+ဝိတိဝတ္တ] များစွာ လွန်သော။ ကာလံ ဝိတိနာမေန္တော မဏ္ဍနေ့ ဗဟုဝိတိဝတ္တေ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၁။

ဗဟုဝိဟိ (ပု) [ဗဟု+ဝိဟိ] များစွာသော ကောက်စပါး။ ကေဒိဝသံ ကောဇနတ္ထာယ ဗဟုဝိဟိံ အဒံသု။ ဓမ္မ၊၌၊၂။ ၂၀၇။

ဗဟုဝေဒနီယ ၁ (တိ) [ဗဟု+ဝေဒနီယ] များသောအကျိုးရှိသော၊ များသောခန္ဓာရှိသော ဘဝ၌ ခံစားအပ်သော အကျိုးရှိသော။ (သမာန။) များစွာသော ကာလပတ်လုံး ခံစားအပ်သော အကျိုးရှိသော။ (ကေစိ။) ယမိဒံ ကမ္မံ ဗဟုဝေဒနီယန္တိ သညာဘဝူပဂံ။ မ၊၌၊၄။၆။ ဗဟုဝေဒနီယန္တိ ဗဟုဝိပါကဒါယ-ကံ။ အံ၊၌၊၃။ ၂၆၅။ စတုပ္ပဉ္စက္ခန္ဓဖလတာယ သညာဘဝူပဂံ ကမ္မံ ဗဟုဝေဒနီယံ။ ....ကေစိ ပန အရူပါဝစရကမ္မံ ဗဟုကာလံ ဝေဒိတဗ္ဗ-ဖလတ္တာ ဗဟုဝေဒနီယံ။ မ၊၌၊၃။ ၂၁၄။အံ၊၌၊ ၃။ ၂၀၆။

ဗဟုဝေဒနီယ၂ (တိ) [ဗဟုဝေဒနာ+ဣယ] များစွာသော ဝေဒနာရှိသော၊ များစွာသော ဝေဒနာကိုဟောသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗဟုဝေဒနီယသုတ္တ (န) [ဗဟုဝေဒနီယ+သုတ္တ] များစွာသော ဝေဒနာကို ဟောသောသုတ်၊ ဗဟုဝေဒနီယသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ ပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊၉-သုတ်။ မ၊ ၂။၅၉-၆၂။ မ၊၌၊၃၀-၈၁။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဗဟုဝေဒနီယသုတ္တံ။ မ၊၌၊၃၀။

ဗဟုဝေရ (ပု) [ဗဟု+ဝေရ] (၁) များသောရန်သူ။ (တိ) (၂) များသောရန်ရှိသော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (တိ) (၂) ဝေရ-ဗဟုလောတိ ပဂ္ဂလဝေရေနပိ အကုသလဝေ-ရေနပိ ဗဟုဝေရော။ အံ၊၌၊၃။၈၀။ (-အဘိ၊ ၌၊ ၂။၄၈၇။)

ဗဟုဝေရီ (တိ) [ဗဟုဝေရ+ဣ] များသောရန်သူရှိသော၊သူ။ ယမ္မိ ဗဟုဝေရိနော မနုဿာ ရတ္တိံ နဂရေ ဝသိတ္ထာ။ အံ၊၌၊၂။၈၅။

ဗဟုဝေလာ (ထီ) [ဗဟု+ဝေလာ] များစွာသောအချိန်ကာလ။ (ကြိ၊ဝိ) အချိန်ကြာမြင့်စွာ။ ဒီဃမဒ္ဓါနန္တိ ဗဟုဝေလံ။ ဝိမာန၊၌။ ၂၀၃။ (-ပေတ၊၌။ ၉၉။ထေရ၊၌၊၁။၁၁၈။)

ဗဟုသံဝရရက္ခိယ (တိ) [ဗဟု+သံဝရရက္ခိယ] များစွာ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်အပ်သော။ ဗဟုသံဝရရက္ခိယဘာဝံ ဒဿေန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၃။

ဗဟုသံသယ (တိ) [ဗဟု+သံသယ] များစွာယုံမှားခြင်းရှိသော၊ သူ။ တတ္ထ စ ဗဟုသံ-သယော ဟောတိ။ သံ၊၌၊၂။၁၅၉။

ဗဟုသံသာရ (ပု) [ဗဟု + သံသာရ] များစွာသောသံသရာ၊ များစွာသောဘဝ။ ဧဝံ တာဝ ဗဟုသံသာရေ မဟောသိဘာဝံ။ ပေတ၊၌။ ၁၅၃။

ဗဟုသက်ပွ (တိ) [ဗဟု+သက်ပွ] လူမိုက်တို့အမျိုးမျိုး (မှားယွင်းစွာ) ကြံစည်အပ်သော (ခန္ဓာကိုယ်)။ အာတုရံ ဗဟုသက်ပွံ။ မ၊၂။ ၂၅၃။ ဓမ္မ။၃၅။ထေရ။၃၂၅။ ဗဟုသက်ပွန္တိ ပရေသံ ဥပ္ပန္နပတ္ထနာသက်ပွေဟိ ဗဟုသက်ပွံ။ ဣတ္ထိနံ ဟိ ကာယေ ပရိသာနံ သက်ပွါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တေသံ ကာယေ ဣတ္ထိနံ။ မ၊၌၊၃။ ၂၁၀-၉။ ဗဟုသက်ပွန္တိ ဗာလဇနေန အဘူတံ အာရောပေတွာ ဗဟုဓာ သက်ပွိတဗ္ဗံ။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။၂၉၂။ (-ဓမ္မ၊၌၊ ၂။၆၉။ ဝိမာန၊၌။၇၀။) ဗဟုသက်ပွန္တိ ရာဂဝတ္ထုဘာဝေန အဘိဇနေ-ဟိ....ဗဟူဟိ သက်ပွေတဗ္ဗံ။ မ၊၌၊၃။၁၄၃။

ဗဟုသင်္မ (ပု) [ဗဟု + သင်္မ] ကြာမြင့်စွာပေါင်းဖက် နေထိုင်ခြင်း။ နာသဇ္ဇိ ဗဟုသင်္-မော။ ဇာ၊၂။၁၃၆။ စရိယာ၊၌။၂၄၇။ ဗဟု-သုစိရမွိ ကတော သင်္မော ဇေဋ္ဌာနေ နိဝါ-သော။ ဇာ၊၌၊၅။၅၂၄။

ဗဟုသစ္စက (တိ) [ဗဟုသစ္စ+က] များစွာသော သစ္စာတို့ကို သိတတ်သော၊သူ။ တုံ ဗုဒ္ဓေဟိပိ အဒ်ဋ္ဌံ ပဿသိ၊ ဗဟုသစ္စကော နာမ တုံ။ အဘိ၊၌၊၁။ ၂၀၄။

ဗဟုသဥ္ဇာရဒဿန (န) [ဗဟုသဥ္ဇာရ + ဒဿန] များစွာသောလူတို့ လှည့်လည်ရာကို ပြခြင်း။ မဟာဗောဓိယင်္ကာ လောဟပါသာဒယင်္ကာ-သဒိသန္တိ ဗဟုသဥ္ဇာရဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၀။

ဗဟုသတ္တ (ပု) [ဗဟု + သတ္တ] များစွာသော သတ္တဝါ၊ များစွာသောသူ။ ဗဟုဇနာတိ ဗဟု-သတ္တာ့။ အပ၊၌၊၁။၃၄၀။ (-သံ၊၌၊၁။၃၂၃။)

ဗဟုသတ္တရတန(န) [ဗဟု+သတ္တရတန] များစွာသောရတနာခုနစ်ပါး။ အနပ္ပကံ ဗဟုသတ္တ-ရတနဉ္စ ဝိဝိဓာနိ အနေကပ္ပကာရာနိ။ အပ၊၌၊ ၁။၁၂၄။

ဗဟုသုတဘာရမ္မက (နာ) [ဗဟု+သုတဘာရမ္မက] များစွာသော သုတဝါဟူသောအာရုံ။ အပုဏာရမ္မဏတာ ဗဟုသုတဘာရမ္မဏဝသေန ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၇။

ဗဟုသဒ္ဒ (ပုံ) [ဗဟု+သဒ္ဒ] ဗဟု-သဒ္ဒါ။ မဟာတ္ထောပိ ဟိ ဗဟုသဒ္ဒေါ ဒိဿတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၃။

ဗဟုသဒ္ဒပရိယာယ (ပုံ) [ဗဟုသဒ္ဒ+ပရိယာယ] ဗဟုသဒ္ဒါ၏ – ဝေါစ် – စကားလုံး – ပရိယာယ်။ ခုဒ္ဒကာနန္တိ ဇတ္ထ ခုဒ္ဒကသဒ္ဒေါ ဗဟုသဒ္ဒပရိယာယော။ သာရတ္ထ၊၃။၁။ ဝိမတိ၊၂။ ၁။

ဗဟုသပတ္တ (ပုံ) [ဗဟု+သပတ္တ] (ခ) များသောရန်သူ။(တိ) (၂) များသောရန်သူရှိသော။ (ခ) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (တိ) (၂) ကိ˙ တဝ ကာမေဟိ ယေ ဗဟုသပတ္တာ။ ထေရီ။၄၃၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၅။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။)

ဗဟုသပတ္တသံဝတ္တနိက (တိ) [ဗဟုသပတ္တ+သံဝတ္တနိက] များစွာသော ရန်သူကို ဖြစ်စေတတ်သော။ မိစ္ဆာစာရော ဗဟုသပတ္တသံဝတ္တနိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။

ဗဟုသပ္ပိ (တိ) [ဗဟု+သပ္ပိ] များစွာသော ထောပတ်ရှိသော။ ဗဟုသပ္ပိမှိ စ ပါယာသေ သပ္ပိ˙ ဂဏှထ။ ဝိ၊သင်္ခ။၁၃၀။

ဗဟုသမ္ဗတ္တ (ပုံ) [ဗဟု+သမ္ဗတ္တ] (ခ) လူများစွာ၏ ရောက်လာခြင်း။ (တိ) (၂) များစွာသောနှစ်သို့ ရောက်သော(ဋ္ဌ-အလို)။ များစွာသော အရပ်ကို လွန်၍ ရောက်သော (ဋ္ဌိ-အလို)။ (ခ) အထ နံ ဗဟုသမ္ဗတ္တေ တသ္မိ˙ တဿ ဥပရိဘာဂေန ပါဇေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။ (တိ) (၂) ဗဟုသမ္ဗတ္တော (မ၊၃။ ၂၂၂)တိ ဗဟူနံ ဝဿသတဝဿသဟဿာနံ သမ္ဗတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။ ဗဟုသမ္ဗတ္တောတိ ဝါ ဗဟုဋ္ဌာနံ အတိက္ကမိတ္ဝာ ပုရတ္ထိမဒိုရံ သမ္ဗတ္တော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။

ဗဟုသမ္ဘာရ (တိ) [ဗဟု + သမ္ဘာရ] များစွာသော – အကြောင်း – အဆောက်အဦ – ရှိသော။ နိရောဓေ အနာဂါမိအရဟန္တာနံ သမ္ဘဝေပိ ဗဟုသမ္ဘာရတ္တာ ဝိသေသေန စ နိရောဓေ နိဗ္ဗာနသမ္ဗတတ္တာ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅။

ဗဟုသမ္မတသြဇဝန္တ (တိ) [ဗဟုသမ္မတ + သြဇဝန္တ] များစွာသော သူတို့သည် သမုတ်အပ်သော သြဇာဓာတ်ရှိသော။ သြဇဝန္တန္တိ ဗဟုသမ္မတသြဇဝန္တသဒိသတာယ သြဇဝန္တံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၈။

ဗဟုသလိလသမ္ပုဏ္ဏ (တိ)[ဗဟုသလိလ+သမ္ပုဏ္ဏ] များစွာသော ရေဖြင့်ပြည့်သော။ ယထာ မဟာရာဇ ဥဒပါနေ ဗဟုသလိလသမ္ပုဏ္ဏေ ကေနစိ ဒေသေန ဥဒကံ ပဝိသေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၆။

ဗဟုသဿဖလဒါယက (တိ) [ဗဟုသဿဖလ+ဒါယက] များစွာသော ကောက်စပါးကို ပေးတတ်သော၊ စပါးထွက်ကောင်းသော။ အပ္ပေပိ ဗီဇေ ဗဟုသဿဖလဒါယကံ သုခေတ္တံ ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃။ (– သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၅၉။)

ဗဟုသဟာယ (တိ) [ဗဟု+သဟာယ] များသော အပေါင်းအဖော်ရှိသော။ ဗဟုမိတ္တ-ကြည့်။

ဗဟုသာဒ (တိ) [ဗဟု + သာဒါ] များသော သစ်ခက်ရှိသော။ တေ ပါဝိ˙သု ဗြဟာရညံ၊ ဗဟုသာဒံ မဟောဒကံ။ ဇာ၊ ၂။၃၇၁။ (– သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၆၇။) ဗဟုသာဒန္တိ ဗဟုရုက္ခသာခံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၁။

ဗဟုသာဓာရဏ(တိ)[ဗဟု+သာဓာရဏ] အများနှင့် ဆက်ဆံသော၊ သူ။ ရညော မဟာရာဇ ဝေဿန္တရဿ ကာယော ဗဟုသာဓာရဏောဝ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၂။ (– ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၀။)

ဗဟုသာဓာရဏဂေဟ (န) [ဗဟုသာဓာရဏ+ဂေဟ] အများနှင့်ဆက်ဆံသောအိမ်။ ဗဟုသာဓာရဏဂေဟေ ဝိယ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမိ နံ။ အဘိ၁၊၁။၄၁။ ဇာ၁၊၁။၁၃။

ဗဟုသာပတေယျ (တိ) [ဗဟု+သာပတေယျ] များသောဥစ္စာနှစ်ရှိသော။ ဣဓ မဟာရာဇ ကုလံ ဟောတိ အပုတ္တကံ ဗဟုသာပတေယျံ။ မိလိန္ဒ။၁၃၂။

ဗဟုသိတ (တိ) [ဗဟု + သိတ] များစွာသော သုတ်ကိုမှီသော။ တတ္ထ ယော ဗဟုသိတော နိဒ္ဒေသော။ ပေဋကော။၁၉၄။

ဗဟုသိတ္ထ [ဗဟု+သိတ္ထ] များစွာသော ထမင်းလုံး။ ဘတ္တဂ္ဂေ ဗဟုသိတ္ထာနိ ပကိရိယိ သု။ ဝိ၄။၂၇၃။

ဗဟုသိပ္ပ(န)[ဗဟု+သိပ္ပ] များစွာသော အတတ်ပညာ။ ဘော ဂေါတမ အဟံ ဗဟုသိပ္ပံ ဇာနာမိ။ သံ၁၊၁။၂၆၁။

ဗဟုသိလ (န) [ဗဟု + သိလ] များစွာသော သီလ။ ဗဟုသိလာနိ ရက္ခိတုံ န သက္ကောမိ။ ဇာ၁၊၁။၂၉၄။

ဗဟုသုတ္တ (န) [ဗဟု+သုတ္တ] များစွာသောချည်။ အဂါနိ ဗဟုသုတ္တံ ပရိယာဒိယန္တိ။ ဝိ၄။၂၉၅။

ဗဟုသုန္ဒရီ (ထီ) ဗဟုသုန္ဒရီနတ်သမီး။ တဒါ ဗဟုသုန္ဒရီ နာမ ဒေဝတာ ဂန္ဓမာဒနဝါသိနီ။ ဇာ၁၊၆။၁၀၂။

ဗဟုသ္ဆုစိဿရဝိညာပနဝတ္ထု (န) [ဗဟုသ္ဆုစိဿရ+ဝိညာပနဝတ္ထု] များစွာသော–အပ်ကျည်–အပ်ပူး – တို့ကို ဘောင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းဝတ္ထု။ သက္ကော သု သမ္မဟုလေ ဘိက္ခူ။ အာရဗ္ဘ ဗဟုသ္ဆုစိဿရဝိညာပနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်ဳ။၂၆၉။

ဗဟုသောဏ္ဍိကန္နရ (တိ) [ဗဟု+သောဏ္ဍိကန္နရ] များစွာသော ရေအိုင်, ချောက်ရှိသော။ သော ပန ဂဟနသဉ္ဆန္နော, ဗဟုသောဏ္ဍိကန္နရော။ ထေရ၁၊၂။၂၁၅။

ဗဟုဿုတ (န) [ဗဟု + သုတ] (၁) များသော အကြားအမြင်။ (တိ) (၂) များသော အကြားအမြင်ရှိသော၊ ကြားအပ်သော များစွာသော သုတ္တဂေယျ · စ သည် ရှိသော၊ အကြားအမြင်များသော၊သူ။ (ဗဟုဿုတ ၂-မျိုး၊ ပရိယတ္တိဗဟုဿုတ၊ ပဋိဝေဓ ဗဟုဿုတ။ အံ၁၊၃။၂၄၈။ အပ၁၊၁။၂၆၄။ ဗဟုဿုတ ၄-မျိုး။ နိဿယမုစ္စနက, ပရိသုပဋ္ဌာက, ဘိက္ခုနောဝါဒက, သမ္ဗတ္ထကဗဟုဿုတ = စွယ်စုံဗဟုဿုတ။ အက္ခယ်ကို၊ ဝိ၁၊၃။၅၄။ ဒီ၁၊၂။၁၁၉-ကြည့်။ ပရိယတ္တိ ဗဟုဿုတဖြင့် ဥဒ္ဒစ္စကုက္ကုစ္စနိဝရဏကို ပယ်နိုင်ပုံကို၊ ဒီ၁၊၂။ ၃၇၁-ကြည့်။ ဓမ္မရတနာကို လက်တွေ့ကျကျ ပူဇော် လိုသူသည် ပရိယတ္တိဗဟုဿုတနှင့် ပြည့်စုံသူကို ပူဇော်ရမည်။ ဒီ၁၊၃။၉၁။ ဗဟုဿုတနှင့် ပြည်စုံသူ ဓမ္မကထိကကို ဘုရားရှင် အရာ၌ ထားတော်မူသည်။ ဒီ၃။၁၀၆-၇။ ဒီ၁၊၃။၉၅-၆။ ဗုဒ္ဓ ၄-မျိုးအနက် ဗဟုဿုတရှိသော ရဟန်းကို "သုတဗုဒ္ဓ" ၌ ထည့်သွင်းသည်။ သံ၁၊၁။၂၄။) (၁) ဗဟုဿုတဓရ-ကြည့်။ (တိ) (၂) ဗဟုဿုတော ဟောတိ သုတဓရော သုတသန္နိစယော။ ဝိ၂။၇၃။ (–ဒီ၂။၆၆။ မ၁။၅၂။) ဗဟုသုတမဿာတိ ဗဟုဿုတော။ ဝိ၁၊၃။၅၄။ (–ဒီ၁၊၂။ ၁၀၉။ မ၁၊၁။၁၉၃။) ဗဟု သုတံ သုတ္တဂေယျာဒိ ဇေတနာတိ ဗဟုဿုတော၊ သုတဂ္ဂဟဏဋ္ဌေ နိဒဿနမတ္တံ ဓာရဏပရိစယပရိပုစ္ဆာနုပေက္ခနဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာနာနမေတ္ထ ဣစ္ဆိတဗ္ဗတ္တာ။ ဒီ၁၊၂။၁၂၀။

ဗဟုဿုတက (တိ) [ဗဟုဿုတ+က။ ဇိဂုစ္ဆနတ္ထ, ဂရဟတ္ထဒ္ဒ က-ပစ္စည်းသက်ထားသည်။] များသော အကြားအမြင်ရှိသူကလေး၊ ဗဟုဿုတရှင်ကလေး။ (ခန့်၍ ပြောဆိုရာ၌ သုံးစွဲသော

စကားဖြစ်သည်။) အဟော ဝတ ရေ အမှာကံ ဗဟုဿုတက၊ အဟော ဝတ ရေ အမှာကံ တေဝိဇ္ဇက။ ဒီ၊၁။၁၀၀။ (အဟော ဝတ ရေ အမှာကံ ဗဟုဿုတက=အမှာကံ၊ ငါတို့၏။ ရေ ဗဟုဿုတက၊ ဟဲ့ ဗဟုဿုတရှင် ကလေး။ အဟော ဝတ၊ ဩဿ် အံ့ဘွယ် ကောင်းပါဘိ။)

ဗဟုဿုတဓိဏာသဝ (ပု) [ဗဟုဿုတ+ဓိဏာသဝ] များသော အကြားအမြင်ရှိသော ရဟန္တာ၊ အကြားအမြင်များသော ရဟန္တာ။ စတုတ္ထေ ဗဟုဿုတဓိဏာသဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၂။

ဗဟုဿုတဂုဏ (ပု) [ဗဟုဿုတ+ဂုဏ] အကြားအမြင်များသော ဂုဏ်။ သုတေန ဝါတိ ဗဟုဿုတဂုဏေန ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၂။

ဗဟုဿုတတရ (တိ) [ဗဟုဿုတ+တရ] အထူးသဖြင့် အကြားအမြင်များသော၊သူ။ တုမ္ဟေ တေန ပဏ္ဍိတတရာ စ ဗျတ္တတရာ စ ဗဟုဿုတတရာ စ အလမတ္တတရာ စ။ ဝိ၊၄။၁၊၄။

ဗဟုဿုတတိတ္ထ (န) [ဗဟုဿုတ+တိတ္ထ] များသော အကြားအမြင်ရှိသူဟူသော ဆိပ်ကမ်း။ သော ဧဝံ ဗဟုဿုတတိတ္ထံ အနုပသက်မိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၄။

ဗဟုဿုတဒုဿီလ (ပု) [ဗဟုဿုတ+ဒုဿီလ] များသော အကြားအမြင်ရှိသော ဒုဿီလ။ တတိယေ ဗဟုဿုတဒုဿီလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၂။

ဗဟုဿုတဓမ္မကထိက (ပု) [ဗဟုဿုတ + ဓမ္မကထိက] အကြားအမြင်များသော – တရားဟော ဆရာ – ဓမ္မကထိက။ သယံ ပန တာသံ ကိစ္စံ ကာတုံ နာ သက္ကောတိ ဗဟုဿုတဓမ္မကထိကော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။

ဗဟုဿုတာဓရ (တိ) [ဗဟုဿုတ+ဓရ+အ] များသော အကြားအမြင်ကို ဆောင်သော၊သူ။ ဗဟုဿုတာ ဗဟုဿုတဓရာ။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၇။

ဗဟုဿုတဗုဒ္ဓ (ပု) [ဗဟုဿုတ+ဗုဒ္ဓ] အကြားအမြင်များ၍ ဗုဒ္ဓအမည်ရသူ။ သယံ ဗုဒ္ဓေါ ဗဟုဿုတဗုဒ္ဓေဟိ ပရိဝါရိတောဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ ဗဟုဿုတလည်း ကြည့်။

ဗဟုဿုတဘိက္ခု (ပု) [ဗဟုဿုတ + ဘိက္ခု] အကြားအမြင်များသော ရဟန်း။ သစေ တတ္ထ မူလေ သဗ္ဗပရိယတ္တိဓရော ဗဟုဿုတဘိက္ခု ဝိဟာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၅၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။)

ဗဟုဿုတမာနီ (တိ) [ဗဟုဿုတ + မန + ဏီ] (မိမိကိုယ်ကို) အကြားအမြင်များသူဟု – အထင်ကြီး – ဘဝင်မြင့် – တတ်သော၊သူ။ ပဏ္ဍိတံ အတ္တာနံ မညတိတိ ပဏ္ဍိတမာနီ ဗာလော၊ ဗဟုဿုတမာနီ ဣစ္စာဒိ။ ရူ၊နှာ။ ၃၆၄။

ဗဟုဿုတဝန္တု (တိ) [ဗဟုဿုတ+ဝန္တု] များသော အကြားအမြင်ရှိသော၊သူ။ ဣတိ ဗဟုဿုတဝါ အနုဂါယတိ။ ပေဋ္ဌကော။၂၂၀။

ဗဟုဿုတသမဏ (ပု) [ဗဟုဿုတ+သမဏ] အကြားအမြင်များသော ရဟန်း။ ဉာဏဝါ ပညတ္တရော ဗဟုဿုတသမဏောပိ ကာတုံ သက္ကောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။

ဗဟုဿုတသမ္ဘာဝနာ (ထီ) [ဗဟုဿုတ+သမ္ဘာဝနာ] ဗဟုဿုတရှိသည်၏အဖြစ်ကို ထင်စွာ ပြခြင်း။ အပ္ပိစ္ဆောတိ ဗဟုဿုတသမ္ဘာဝနာယ ဣစ္ဆာရဟိတောဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။

ဗဟုဿုတသေဝနာ (ထီ) [ဗဟုဿုတ+သေဝနာ] အကြားအမြင်များသူကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း။ ဗဟုဿုတသေဝနာ ဟိ သုတမယဉာဏာဝဟာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၅။

ဗဟုဿုတိက (ပု) [ဗဟုဿုတ+ဣက] ဗဟုဿုတိကဂိဏ်း၊ ဗဟုဿုတိကဝါဒ၊ ဗဟုဿုတိက-

ဆရာ့အန္တယ်။ ဗဟုဿုတိကာတိပိ တေသံ-ယေဝ နာမံ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၁၆။ (–မူလဋ္ဌိ၊ ၃။၄၇။) ကဿပိက၊ ဂေါကုလိက-တို့လည်း ကြည့်။

ဗဟုဟိတ (တိ) [ဗဟု+ဟိတ] များစွာသော အစီးအပွါး ရှိသော၊ သူ။ ပစုရတ္ထာယာတိ ဗဟုအတ္ထတာယ၊ ဗဟုဟိတတာယ။ အံ၊ဌ၊ ၃။၁၇၀။

ဗဟုဟိရညသုဝဏ္ဏ (နာ) [ဗဟု+ဟိရညသုဝဏ္ဏ] များစွာသော ရွှေ ငွေ။ သော ဗဟုဟိရည-သုဝဏ္ဏံ ရာသိဘူတံ ဒိဿာ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၅။

ဗဟုဟေတုက (တိ) [ဗဟု+ဟေတု+က] များသောဟိတ်ရှိသော။ ဟေတုဗဟုတာဝသေ-နာတိ ဗဟုဟေတုကဿ ပဌမနယဿ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။၄၉။

ဗဟူတသော (တိ) [ဗဟူတ+သော] များစွာရှိသော။ (သျှ-ဥ် တသော၊ ပတတ်တို့သည်၊ ဗဟူ၊ များစွာကုန်၏-ဟု ပေးသည်။) ကာဋ္ဌ-ကေတ္ထ ဗဟူတသော (ဇာ၊၂။၃၄၆) တိ ကာဋ္ဌမိဂါ နာမေတ္ထ ဗဟူတသော။ ဇာ၊ဌ၊ ၇။၃၁၆။ ဗဟူတသောတိ ဗဟုတံ ဗဟုဝိဓံ ယေသန္တေတိ ဗဟူတသော၊ အဿ အတ္ထိ အတ္ထေ သောပစ္စယော။ ယထာ ပဠသောတိ။ ကေစိ ပန တသောတိ ဧကော တိရစ္ဆာနဝိ-သေသောတိ ဝဒန္တိ၊ တံ အတ္ထနော အဇ္ဈာသ-ယဝသေန ယံ ဝါ တံ ဝါ ဝုတ္တဝစနန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၃။နှ၊ကျော၊။

ဗဟူဒက (ပု) [ဗဟု+ဥဒက] (၁)ဗဟူဒကပရိဗိုဇ်။ (တိတ္ထယာတြာစသည်၌ စွမ်းနိုင်၍ ထိုထိုပုဂ္ဂ-တိတ္ထသို့လှည့်လည်လျက် ရေဖြင့် စင်ကြယ်စေ သော ပရိဗိုဇ်သည် "ဗဟူဒကပရိဗိုဇ်" မည်၏။ ခန်၊သျှ၊သစ်။၄၄၁။) (တိ) (၂)များသော ရေရှိသော။ (၁) ကုဋ္ဌိစက-ကြည့်။ (တိ) (၂) အည်း ဗဟုဗ္ဗလံ ဗဟုဘက္ခံ ဗဟူဒကံ မဟန္တံ ကာနနံ။ စူဠနိ။၂၀၈။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၆။)

ဗဟူပကာရ (တိ) [ဗဟု + ဥပကာရ] များစွာ ကျေးဇူးရှိသော၊ ကျေးဇူးများသော၊ သူ။ အယံ ခေါ သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ ဗဟူပကာရော ရညော စေဝ နေဂမဿ စ။ ဝိ၊၃။၃၀၄။ (–မ၊၃။၂၉၆။ ကခ်ိ။၂၀၄။) ဗဟူပကာ-ရာ(ဗဟုကာရာ၊ဝိ၊၃။၁၁)တိ ဗဟုဥပကာရာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၁။(ကခ်ိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၆၀။)

ဗဟူပကာရတရ (တိ) [ဗဟူပကာရ + တရ] အလွန်ကျေးဇူးများသော၊သူ။ မာတာပိတူနံ မာတာဝ ဗဟူပကာရတရာ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀။

ဗဟူပကာရဒဿန (နာ) [ဗဟူပကာရ+ဒဿန] ကျေးဇူးများသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဝီရိ-ယဿ ဝိသုံ ဂဟဏံ ဗလာနံ ဗဟူပကာရ-ဒဿနတ္ထံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

ဗဟူပဒ္ဒဝ (ပု) [ဗဟု + ဥပဒ္ဒဝ] များစွာသော ဘေးရန်။ ဝင်္ဂီတတော ဗဟူပဒ္ဒဝတော စ မမ ဇီဝိတံ အပ္ပကံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၃။

ဗဟူပါယာသ (တိ) [ဗဟု+ဥပါယာသ] များစွာ ပင်ပန်းခြင်းရှိသော။ ဗဟုပါယာသ-ကြည့်။

ဗဟူဘူတပတိ (ပု) [ဗဟူဘူတ+ပတိ] များစွာ သော သတ္တဝါတို့၏ အရှင်ဖြစ်သူ။ ဗြဟ္မာ ဗဟူ-ဘူတပတိ ပဇာနံ။ ဇာ၊၂။၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၅၆။

ဗဟူဝတသမာဒါန (နာ) [ဗဟုဝတ+သမာဒါန။ ဟူ-ဥ် ဆန်းကြောင့် ဒီဃ။] များစွာသော အကျင့်ကို ဆောက်တည်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဗဟူဝတသမာဒါနာ (ထေရီ။၃၉၀)တိ ပဠာ-တပတပ္ပနာဒိဗဟုဝိဓဝတသမာဒါနာ။ ဂါထာ-သုခတ္ထံ ဗဟူတိ ဒီဃကရဏံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၀။

ဗဟူဝဿသဟဿ (နာ) [ဗဟု+ဝဿသဟဿ] များစွာသောနှစ်အထောင်။ ဗဟူဝဿသဟ-ဿာနိ၊ ဒုက္ခံ ဝေဒေသိ ဝေဒနံ။ အပ၊၁။၃၄၇။

ဗဟုတ္ထ (ပုံ) [ဗဟု + အတ္ထ] (က) အများဟူသောအနက်။ (ခ) ဗဟုဝုစ်အနက်။ (က) မဟန္တသဒ္ဒေါ ဥတ္တမတ္ထော, ဗဟုတ္ထော စ ဣစ္ဆာဓိပ္ပေတော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၀၂။ (–၂၄၄။) (ခ) တသ္မာ ဝိပလ္လာသဝသေန ဗဟုတ္ထေ ဣဒံ ဧကဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။၂၃၃။

ဗဟုန္တရာယ (တိ) [ဗဟု+အန္တရာယ] များသော အန္တရာယ်ရှိသော။ နိဝါရေသိ သမုဒ္ဒပယာတာ နာမ ဗဟုန္တရာယာတိ အဓိပ္ပါယေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၉၉။

ဗဟုန္နပါန (တိ) [ဗဟု+အန္နပါန] များစွာသော အစားအစာ အဖျော်ယမကာရှိသော။ ဗဟုန္နပါနံ ဃရမာဝသန္တော။ သံ၊၁။၄၀။ နေတ္တိ။ ၁၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ဗဟုန္နပါန-လည်း ကြည့်။

ဗဟုန္နပါနဘောဇန (တိ) [ဗဟု+အန္နပါနဘောဇန] များစွာသော အစားအစာ အဖျော်ယမကာ ဘောဇဉ်ရှိသော။ သဒ္ဓွဲဒိတံ ကုလမူလံ၊ ဗဟုန္နပါနဘောဇနံ။ အပ၊၂။၃၇၅။

ဗဟုဒီနဝ (တိ) [ဗဟု+အာဒီနဝ] များသော အပြစ်ရှိသော။ သဗ္ဗေပိ ကာမာ နာမ ဗဟုဒီနဝါ အနိစ္စာ အဒ္ဓုဝါ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ (–သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၂။၂၇၉။)

ဗဟုဓိဝစန (န) [ဗဟု+အဓိဝစန] အများကို စွဲချက်ဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ ဣမေဟိ ဗဟုဓိဝစနေန ပုစ္ဆိတာ (နေတ္တိ။၁၂)တိ အာဟ....ယသ္မာ ဗဟူနိ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တဝစနေန ပုစ္ဆိတာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၆။

ဗဟုဗာဓ (တိ) [ဗဟု+အာဗာဓ] များသော အနာရှိသော၊သူ။ ဩကောဋ္ဌိမကော ဗဟုဗာဓော ကာဏော ဝါ ကုဏီ ဝါ။ ဝိ၊၄။၂၁၅။ အဘိ၊ပု။၁၅၉။ (–မ၊၂။၂၉၈။)

ဗဋ္ဌဝါမုခ (န) [ဗဋ္ဌဝ + မုခ] အားကောင်း–အားကြီး–သော ဝဲ၊ ဗဋ္ဌဝါမုခဝဲ။ ဗလဝါမုခ-ကြည့်။

ဗဋ္ဌဝါမုခသမညာ (ထီ) [ဗဋ္ဌဝါမုခ + သမညာ] ဗဋ္ဌဝါမုခဝဲ ဟူသောအမည်။ တတ္ထ ဗဋ္ဌဝါမုခသမညာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၉။

ဗဠိသ (ပုံ၊န) [ဗလ+သက်။ ဗလ+ဏသ။ ဗလသံဝရဏော ဏက်, လဿ ဠတ္တဉ္စ၊ ဗလတိဧတေ မစ္ဆေ ဂဏှာတီတိ ဗဠိသော=မစ္ဆဝေဓနံ။ မောဂ်၊၇။၂၁၅။ (ဗဠိမ-သံ)] (က) ငါးများချိပ် (မုချ)။ (ခ) ငါးများချိပ်နှင့် တူသော ကာမဂုဏ် (ဥပစာ)။ (က) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဗာဠိသိကော အာမိသဂတံ ဗဠိသံ ဂမ္ဘီရေ ဥဒကရဟဒေ ပက္ခိပေယျ။ သံ၊၁။၄၂၄။ (–ထေရီ။၄၃၃။) (ခ) ဆယိမေ ဘိက္ခဝေ ဗဠိသာ လောကသ္မိံ။ နေတ္တိ။၁၃၄။ (–သံ၊၂။၃၆၈။ အဘိ၊ဓ။ ၂၁၆။) ဗဠိသာတိ သတ္တာနံ အနတ္တဟေတုတာယ ဗဠိသာ ဝိယ ဗဠိသာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅။)

ဗဠိသမံသိက (န) [ဗဠိသ + မံသိက] (နှစ်ဖက်သွား) ငါးများချိပ်–သံချိပ်–တို့ဖြင့်အသားကိုခွါ၍ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း။ (၃၂-ပါးသောကံကြမ္မာတွင် တပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ကမ္မကာရဏ-ကြည့်။) ဗဠိသမံသိကမ္မံ ကရောန္တိ။ မ၊၁။၁၂၂။ မဟာနိ။၁၂၀။ စူဠနိ။ ၁၉၀။ ဗဠိသမံသိကန္တိ ဥဘတောမုခေဟိ ဗဠိသေဟိ ပဟရိတ္တာ စမ္မမံသနှာရုနိ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၁။ ဗဠိသမံသိကန္တိ ဗဠိသေဟိ မံသုပ္ပါဒနကမ္မကာရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

ဗဠိသလဂ္ဂ (တိ) [ဗဠိသ+လဂ္ဂ] ငါးများချိပ်၌ – ကပ်ငြိ – ဆွဲချိပ်ထား – သော။ ယထာ မစ္ဆာနံ ဝဓတ္ထာယ ဗဠိသလဂ္ဂံ အာမိသံ ခိပတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။

ဗဠိသာဒက (တိ) [ဗဠိသ+အာဒက] ငါးမျှားချိပ်ကို စားမျိုမိသော၊သူ။ ပရိဠာဟေန ဥယျာမိ၊ မစ္ဆော၀ ဗဠိသာဒကော၀။ အပ၊၁။ ၄၉။

ဗဠိသာမိသ (န) [ဗဠိသ+အာမိသ] ငါးမျှားချိပ်၌–ကပ်ငြိသော–တပ်ထားသော–အစာ။ ဆာတဇ္ဈတ္တဘောဇနံ ဝိယ သာဗာဓာ, ဗဠိသာမိသံ ဝိယ ဗျသနသန္နိပါတကာရဏံ။ စရိယာ၊၌။၃၀၆။

ဗာကုလ (ပုံ) [ဒ္ဝိ+ကုလ။ ဧ၀မေ၀ံ ဒ္ဝေ ကုလာနိ အဿာတိ ဒ္ဝိကုလော၊ ဒ္ဝေကုလောတိ ၀ါ ၀တ္တဗ္ဗေ ဗာကုလောတိ ၀ုတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။ မ၊၌၊၄။၁၃၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၃။] နှစ်စုသော အမျိုးရှိသူ၊ ဗာကုလထေရ်။ (ဗာကုလ အလောင်းအလျာသည် ဂေါတမ ရှင်တော်ဘုရား ပွင့်တော်မမူမီ ဧကာသမ္မီပြည် သူဌေးအိမ်၌ ပဋိသန္ဓေနေသည်၊ ဖွားမြင်သည်မှ ငါးရက်မြောက်သောအခါ အနာရောဂါကင်းရန် ယမုနာမြစ်၌ အထိန်းတို့လက်ဖြင့်ကိုင်၍ ရေချိုးပေးနေစဉ် ငါးမျိုခံရသည်ဟူ၍၎င်း, အထိန်းတို့၏လက်မှ မြစ်ထည်းသို့ ချော်ကျသွားရာ ငါးအမျိုခံရသည်ဟူ၍၎င်း အဆိုရှိသည်၊ ထိုငါးကို တံငါတို့ဖမ်းမိ၍ ဗာရာဏသီ သူဌေးအိမ်ကဝယ်၍ သူဌေးကတော် ကိုယ်တိုင် ငါးကို ကျောဘက်မှခွဲသောအခါ ရွှေအဆင်းရှိသော သူငယ်ကို ရရှိသည်၊ ထို အကြောင်းကို သူဌေးကြီးအား အသိပေးသည်၊ သူဌေးကြီးက စည်ဖြင့်ကြေငြာ၍ မင်းထံ လျှောက်ကြားသည်၊ မင်းကြီးက "သင် မွေးစားပါ"ဟု အမိန့်ချမှတ်သည်၊ ကောသမ္မီပြည်ရှိ သူဌေးမိဘရင်းမျှားက ထိုသတင်းကိုကြား၍ သားပြန်ရလိုမှုဖြင့် တရားဆိုင်သောအခါ ဘုရင်က "နှစ်ဦးစလုံး၏ အမွေခံသားဖြစ်စေ"ဟု အမိန့်ချမှတ်သည်၊ ထို အခါမှစ၍ တစ်မြို့ တစ်မြို့၌ ၄-လစီ ၄-လစီ အလှည့်ကျ စည်းစိမ်ခံစားရသည်၊ အမျိုးနှစ်ဦးတို့၏ အထံ၌ ကြီးပွါးရသောကြောင့် ဒွိကုလဟုဆိုလိုလျက်၊ ဒွိကို ဗာပြု၍ "ဗာကုလ" ဟု အမည်တွင်သည်။ မ၊၌၊၄။၁၃၆၊၁၃၇။ အံ၊၌၊၁။ ၂၃၀၊ ၂၃၉။ ပဋိသံ၊၌၊ ၂။ ၂၇၉။ ထေရ၊၌၊၁။၄၄၀။ အပ၊၌၊ ၂။ ၂၀၄။ ဗာကုလသည် အသက်ရှစ်ဆယ်ရှိသောအခါ ရဟန်းဖြစ်ပြီးနောက် ၇-ရက်မြောက်အထိ ပုထုဇဉ်အဖြစ်ဖြင့်နေ၍ ဂ-ရက်မြောက်၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သည်၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရလတ္တံ့ဖြင့်၍ ထိုဉာဏ်၏တန်ခိုး (=ဉာဏ-ဝိပ္ဖါရိဒ္ဓိ)ကြောင့် ငါးမျိုသော်လည်း မသေဟု ဆိုသည်။ မ၊၌၊၄။၁၃၇။ ပဋိသံ၊၌၊ ၂။ ၂၀၀။ ဗာကုလမထေရ်သည် မဟာအဘိညာဉ်ရပုဂ္ဂိုလ် ၄-ဦးတို့တွင် ၁-ဦးအပါအ၀င်။ (မဟာအဘိညာဉ်ရ ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ဦးကို အံ၊၌၊၁။ ၂၀၉ ကြည့်။) နှစ်သတ်မှတ်ချက်အလိုက် မအိပ်သော သာသနာ၀န်ထမ်း ပုဂ္ဂိုလ် ၁၁-ဦးတို့တွင် ၁-ဦးအပါအ၀င် ဖြစ်သည်။ ဒီ၊၌၊ ၂။ ၃၂၉။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။ ၂၁၀။ ထိုမထေရ်မှာ အသက် ၁၆၀-သို့ရောက်ရှိမှ ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ သက်တော်အရှည်ဆုံးလည်းဖြစ်သည်။ (သာသနာတော်၌ သက်တော်ရှည်၉-ဦးသရုပ်ကို ဒီ၊၌၊ ၂။၆-ကြည့်။) ဗာကုလမထေရ်မှာ အံ့ဘွယ် ၃၇-မျိုးရှိသည်။ ၇-ခုမြောက်အံ့ဘွယ် – ၄-လတကြိမ်, သို့မဟုတ် ၁၅-ရက်တကြိမ် ပုံသကူသက်န်းကို ဝတ်ရုံရခြင်း။ ၃၀-မြောက်အံ့ဘွယ်— မွေးသည်မှစ၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံချိန်အထိ နို့တည့်စအချိန်လောက်ပင် အနာရောဂါမရဘူးခြင်း။ မ၊၃။ ၁၆၇။ မ၊၌၊၄။၁၃၀၊၁၃၉။ (ထို့ကြောင့်ပင် "အနာမဲ့သူ ရှင်ဗာကူ"ဟု အပ္ပါဗာဓတေဒဂ်ရာထူးဖြင့် ချီးကျူးခံရသူဖြစ်သည်။ အံ၊၁။ ၂၅။ အံ၊၌၊၁။ ၂၄၀။ အနာရောဂါကင်းစေရန် ရွှေးရွှေးဘ၀တို့က ဆေးလှူဒါန်းခြင်း, ဆေးကုသခြင်းစသော ကုသိုလ်များပြုခဲ့သည်။ မ၊

ဗာက္ကုလ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇)သည် ဗာကုလမှ ပြောင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။

ဗာတ္တိ˙သ (ထီ) [ဒ္ဒိ + တိ˙သ။ ရူ၊နှာ-၁၁၈။] သုံးဆဲ့နှစ်ပါး။ ဗာတ္တိ˙သာယ တိရစ္ဆာန-ကထာယ။ မဟာနိ။၁၆၉။ (–ပဋိသံ။၁၆၁။ ဇာ၊၁။ ၂၄။)

ဗာတ္တိ˙သက္ခတ္တုံ (ဗျ) [ဗာတ္တိ˙သ+က္ခတ္တုံ] သုံးဆယ့်နှစ်ကြိမ်။ ဗာတ္တိ˙သက္ခတ္တုဥ္ဆ ရာဇာ၊ စက္ကဝတ္တိ ဘဝိဿတိ။ အပ၊၁။၃၀၃။

ဗာတ္တိ˙သက္ခရ (တိ) [ဗာတ္တိ˙သ+အက္ခရ] သုံးဆယ့်နှစ်လုံးသော အက္ခရာရှိသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗာတ္တိ˙သက္ခရဂန္ထ (ပု) [ဗာတ္တိ˙သက္ခရ + ဂန္ထ] သုံးဆယ့်နှစ်လုံးသော အက္ခရာရှိသောကျမ်း။ ဗာတ္တိ˙သက္ခရဂန္ထာနံ၊ ပညာသဒ္ဒိသတံ ပန။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ဂ၁။ နီတိ၊ဓာ။၆၀။

ဗာတ္တိ˙သတက္ခရ (တိ) [ဗာတ္တိ˙သတိ+အက္ခရ] သုံးဆယ့်နှစ်လုံးသော အက္ခရာရှိသော။ ဂန္ဆော ဗာတ္တိ˙သတက္ခရော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ဂ၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၂၂၅။ နီတိ၊ဓာ။၆၀။

ဗာတ္တိ˙သတိရစ္ဆာနကထာ (ထီ) [ဗာတ္တိ˙သ+တိရစ္ဆာနကထာ] သုံးဆယ့် နှစ်ပါးသော (မင်္ဂဗိုလ်မှ) ဖီလာကန့်လန့်ဖြစ်သော စကား။ (သရုပ်ကို တိရစ္ဆာနကထာကြည့်။) ဣတိ-ဘဝါဘဝကထာယ သဒ္ဓိ˙ ဗာတ္တိ˙သတိရစ္ဆာ-နကထာ နာမ ဟောတိ။ မ၊၌၊၁။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၂၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၀။

ဗာတ္တိ˙သပုဗ္ဗနိမိတ္တ (နှ) [ဗာတ္တိ˙သ+ပုဗ္ဗနိမိတ္တ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော ပုဗ္ဗနိမိတ်။ (သရုပ်ကို ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀-၆၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂-၆၃-တို့ဋ္ဌ ကြည့်။) ဗာတ္တိ˙သပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ပါတုရဟော-သုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။

ဗာတ္တိ˙သမဟာပုရိသလက္ခဏ (နှ) [ဗာတ္တိ˙သ+မဟာပုရိသလက္ခဏ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉၊၄၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၃၊ ၂၀၄-တို့ဋ္ဌ အကျယ်ကြည့်။) ၃၆-ခုမြောက် အံ့ဘွယ်— ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ချိန် နီးသောအခါ ကျောင်းအနှံ့ သွား၍ "ယနေ ငါ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော့အံ့"ဟု ကြိုတင်ပြောဆို ခြင်း။ ၃၇-ခုမြောက်အံ့ဘွယ်— ရဟန်းများ အလယ်၌ထိုင်လျက် ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်တော်မူ ခြင်း ဖြစ်သည်။ မ၊၃။၁၆၈။) အာယသ္မာ ဗာကုလော ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ။ မ၊၃။၁၆၅။ (–၁၆၆။ အံ၊၁။ ၂၅။ အပ၊၁။၃၀၆။ ပဋိသံ။ ၃၀၉။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၁။) ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇-၌ ဗာက္ကု-လ-ဟု ရှိသည်။

ဗာကုလကုမာရ (ပု) [ဗာကုလ+ကုမာရ] ဗာ-ကုလသတ္တိသား။ တဿ ဒ္ဒိကုလေဟိ ဝဏ္ဏိ-တတ္တာ ဗာကုလကုမာရောတိ နာမံ ကရိ˙သု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။) ဗာ-ကုလ-လည်း ကြည့်။

ဗာကုလထေရ (ပု) [ဗာကုလ+ထေရ] ဗာကုလ ထေရ်။ ဗာကုလထေရော ဝဿသတဥ္စေဝ သဋ္ဌိ စ ဝဿာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆။ (–၃၂၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆၊ ၂၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။) ဗာကုလ-လည်း ကြည့်။

ဗာကုလသုတ္တ (နှ) [ဗာကုလ+သုတ္တ] ဗာကုလ မထေရ် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဝေဠုဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် လူဘဝက သူငယ်ချင်း ဟောင်းဖြစ်သော အစေလကဿပအား သူ၏ ဖြစ်ရပ်အံ့ဘွယ်(၃၇)မျိုးကို ဟောကြားသော သုတ်၊ ဗာကုလသုတ်။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ မ၊၃။၁၆၆-၁၆၈။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဗာကုလသုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။)

ဗာကုလသေဋ္ဌိ (ပု) [ဗာကုလ+သေဋ္ဌိ] ဗာကုလ သူဋ္ဌေး။ ဗာကုလသေဋ္ဌိပိ ခေါ "ဒဿဗလော အာဂတော"တိ သုတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

ယောကျ်ားမြတ် လက္ခဏာတော်။ (၁) မြေ၌ နင်းသောအခါ ကောင်းစွာတည် ထိသော ညီညွတ်သည့် ဖဝါးတော်အပြင် ရှိခြင်း။ (၂) နှစ်ဖက်သော ခြေဖဝါးတော် အပြင်တို့၌ တထောင်သော အကန့်အကွက် ပုံတောင်း အ ချက်နှင့်တကွ ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအထာတို့ နှင့်ပြည့်စုံသော တရာ့ရှစ်ကွက် စက်အင်္ဂါ အ မှတ်အသား ရှိခြင်း။ (၃) ရှည်လျားသော ဖနောင့်တော် ရှိခြင်း။ (၄) ရှည်သွယ်သော ခြေချောင်းတော်, လက်ချောင်းတော်ရှိခြင်း။ (၅) နူးညံ့ သိမ်မွေ့လှစွာသော လက်ဖဝါး တော် ခြေဖဝါးတော် အပြင်ရှိခြင်း။ (၆) လေ သွန်နှန်းတံခါး၌ စိုက်စိုက်ထားအပ်သော ရွှေ ပုတ်လုံး(ဇာလီ)တိုင်ကဲ့သို့ ညီညွတ်စွာ အ ချောင်းအချောင်း အကြားစိပ်သော လက် ချောင်းတော်, ခြေချောင်းတော်ရှိခြင်း။ (၇) မြူမလိမ်းတွယ် စဉ်းငယ်မြင့်သော ခြေဖမျက် တော်ရှိခြင်း။ (၈) ဏှောမည်သော သား ကောင်၏ သလုံးမြင်းခေါင်းနှင့်တူသော သ လုံးမြင်းခေါင်းတော် ရှိခြင်း။ (၉) ရပ်တော် မူလျက်ပင် ကိုယ်တော်ကို မကိုင်းညွတ်ပဲ လက်ဖဝါးတော်နှစ်ဖက်ဖြင့် ပုဆစ်ဒူးဝန်းတော် နှစ်ဖက်ကို သုံးသပ် ထိတွေ့နိုင်ခြင်း။ (၁၀) ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းပမာ အအိမ်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ် သော ယောကျ်ားနိမိတ်ရှိတော်မူခြင်း။ (၁၁) သိဂိုနိက် ရွှေစင်အဆင်းကဲ့သို့ ဝါဝင်းသော အရေတော် ရှိခြင်း။ (၁၂) သိမ်မွေ့သော အရေတော် ရှိခြင်း။ (ဤလက္ခဏာတော် ကြောင့် မြူအညစ်အကြေးတို့ မလိမ်းကပ် နိုင်။) (၁၃) မွေးညှင်းတွင်း တတွင်းတတွင်း လျှင် မွေးညှင်းတော် တပင်စီ တပင်စီသာ ပေါက်ရောက်ခြင်း။ (၁၄) မျက်နှာတော်ကို မော်၍ ဖူးသည့်ပမာ အထက်သို့သာ အဖျား ကော့သည့် မွေးညှင်းတော် ရှိခြင်း။ (၁၅) ဗြဟ္မာမင်း၏ ကိုယ်ကဲ့သို့ ဖြောင့်မတ်သော ကိုယ်တော် ရှိခြင်း။ (၁၆) ခြေဖမိုးတော်နှစ် ဖက်, လက်ဖမိုးတော်နှစ်ဖက်, ပခုံးတော် နှစ် ဖက်, လည်ကုပ်တော်ဟု ဆိုအပ်သော ဤ ခုနစ်ဌာနတို့၌ ပြည့်ဖြိုးသော အသားတော် ရှိခြင်း။ (၁၇) ခြင်္သေ့မင်း၏ ရွှေပိုင်းကိုယ်ကဲ့ သို့ အောင်မောင်း ပြည့်ဝသည့် ကိုယ်တော် ရှိခြင်း။ (၁၈) ရွှေပျဉ်ခွေပမာ ခါးတော်မှ စ၍ အထက် လည်ကုပ်တော် တိုင်အောင် ရေစီးကြောင်း(အကြား)မထင် ပြည့်ဖြိုးစင် သော ကျောက်ကုန်းတော် ရှိခြင်း။ (၁၉) အရပ်တော်နှင့် အလံတော် ညီမျှ သဖြင့် ပညောင်ပင် အဝန်းကဲ့သို့ ဝန်းသော (လုံး ချောသော) ကိုယ်တော် ရှိခြင်း။ (၂၀) ညီ လည်း ညီညွတ် လုံးလည်း လုံးသောလည်တိုင် တော် ရှိခြင်း။ (၂၁) နှမ်းလုံးခန့်မျှ နည်းလှ ငယ်လှသော အရသာကိုသော်လည်း တကိုယ် တော်လုံးပျံနှံ့အောင် ဆောင်နိုင်သည့် ခုနစ် ထောင်သော အရသာကြောတို့ အဖျားချင်း အပ် လည်မှာစုပ်လျက် ရှိခြင်း။ (၂၂) ခြင်္သေ့ မင်း၏ မေးကဲ့သို့ (ပြုံးတော့မည့် အရိပ်သွေး နေသည့်) မေးတော်ရှိခြင်း။ (၂၃) သွားတော်ချောင်းရေ လေးဆယ် အစေ့ အငရှိ တော်မူခြင်း။ (၂၄) ညီညွတ်သောသွားတော် ရှိခြင်း။ (၂၅) သွားတော် မကဲ့မကွာ စေ့စပ် စွာရှိခြင်း။ (၂၆) သောက်ရှူးကြယ်ပမာ လွန်စွာ စင်ကြယ် ဖြူဝင်းသော အရောင် တလက်လက် ထွက်သည့် စုယ်တော်လေးဆူ ရှိခြင်း။ (၂၇) ရှည်လျား, နူးညံ့, ပြန့်သော လျှာတော်ရှိခြင်း။ (၂၈) ဗြဟ္မာမင်း၏ အသံ ကဲ့သို့ အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသည့် အသံတော် ရှိခြင်း။ (၂၉) အလွန် ညိုကြည်သည့် မျက် လုံးတော် ရှိခြင်း။ (၃၀) ဖွားသစ်စ နွားသူ ငယ်၏ မျက်မွေးကဲ့သို့ အလွန်နူးညံ့ နုပျိုသည့် မျက်မွေးတော် ရှိခြင်း။ (၃၁) မျက်မှောင် (မျက်ခုံး)တော်နှစ်ဖက် အလယ်ချက်၌ ဥဏ္ဏ-လုံ=မွေးရှင်တော် ပေါက်ရောက်ခြင်း။ (၃၂) နဖူးတော်ဝယ် ပကတိ ပင်ကိုယ်အားဖြင့်ပင်

သင်းကျစ်ရွေပြား တပ်စီ၍ ထားသကဲ့သို့ သင်းကျစ်အသားလွှာ ပါရှိခြင်း။ ဒီ၊ ၂။၁၄-၁၆။ ဒီ၊၃။၁၁၇-၈။ မ၊၂။၃၃၆-၈။ ဒီ၊၆၊၂။ ၃၄-၄၃။ ဒီ၊၆၊၃။၁၀၄-၁၂၃။ မ၊၆၊၃။၂၅၇-၂၆၄။ (သုတ်မဟာဝါ မြန်မာပြန်၊၁၅-၁၆။ မင်္ဂလမပဏ္ဍာသနိသျ – ၃၁၀-၃၁၂-တို့၌ကြည့်။) ဗာတ္တိ˙သမဟာပုရိသလက္ခဏာနိ ပဋိစ္ဆန္နာနိ အဟေသုံ။ ဇာ၊၆၊၁။၇၈။ (– ၇၉။ မဟာနိ၊ ၆။ ၂၇၅။)

ဗာတ္တိ˙သလက္ခဏ (တိ) [ဗာတ္တိ˙သ + လက္ခဏ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော လက္ခဏာရှိသော၊ သူ။ ဗာတ္တိ˙သလက္ခဏာ ဗုဒ္ဓါ၊ စတ္တာလီသဒိဇာပိ စ။ အပ၊ ၂။၆၅။

ဗာတ္တိ˙သလက္ခဏဓရ (ပု) [ဗာတ္တိ˙သလက္ခဏ+ ဓရ] (၁) သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော လက္ခဏာကို ဆောင်ခြင်း။ (တိ) (၂) သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော လက္ခဏာတော်ကို ဆောင်သော၊ သူ။ (၁) (တိ) (၂) ဗာတ္တိ˙သလက္ခဏဓရဿ၊ ဝိဇိတ-ဝိဇယဿ လောကနာထဿ။ နေတ္တိ။၁၁၉။ အဟံ ဗာတ္တိ˙သလက္ခဏဓရဿ ဗာတ္တိ˙သ-လက္ခဏဓရေန သမ္မန္နဿ.... အပ္ပဇေသိ˙။ နေတ္တိ၊၀။ ၂၉၄။

ဗာတ္တိ˙သလောကိယဝိပါကဝိညာဏ(နာ)[ဗာတ္တိ˙-သ+လောကိယဝိပါကဝိညာဏ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော လောကီဝိပါက်စိတ်။ ဗာတ္တိ˙သ-လောကိယဝိပါကဝိညာဏာနိ သင်္ဂဟိတာနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၁၄၃။ မူလဋီ၊ ၂။၁၀၁။

ဗာတ္တိ˙သဝရလက္ခဏ (တိ) [ဗာတ္တိ˙သ + ဝရ-လက္ခဏ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော မြတ်သော လက္ခဏာရှိသော၊သူ။ ကဉ္စနဂ္ဃိယသဏ္ဌာသံ၊ ဗာတ္တိ˙သဝရလက္ခဏံ၊ အပ၊၁။၈၆။ (–အပ၊ ၂။၈၄၊၁၀၈၊၁၆၅။) ဗာတ္တိ˙သဝရလက္ခဏံ ဒုတ္တိ˙သဝရလက္ခဏေဟိ သမ္ပန္နံ။ အပ၊၆၊ ၂။ ၄၂။

ဗာတ္တိ˙သဝိညာဏ (နာ) [ဗာတ္တိ˙သ + ဝိညာဏ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော (ဝိပါက်) စိတ်။ ဣဒါနိ သဗ္ဗေသ္ဝေ တေသု ဗာတ္တိ˙သဝိညာဏေသု သမ္မောဟဝိဃာတတ္ထံ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၁၅၇။

ဗာတ္တိ˙သဝိဓ (တိ) [ဗာတ္တိ˙သ+ဝိဓ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါး အပြားရှိသော။ ယံ ပနေတဿ ဗာတ္တိ˙သဝိဓဿပိ ဖဿဿ ပစ္စယော သဋ္ဌာယတနံ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၁၆၈။ (– သာ-ရတ္ထ၊၃။၁၃၆။)

ဗာတ္တိ˙သဝိပါကဝိညာဏ (နာ) [ဗာတ္တိ˙သ + ဝိပါကဝိညာဏ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော ဝိပါက်စိတ်။ ဣဒါနိ သဗ္ဗေသ္ဝေဝ တေသု ဗာတ္တိ˙သ-ဝိပါကဝိညာဏေသု သမ္မောဟဝိဃာတတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၉။

ဗာတ္တိ˙သဝေဒနာ (ထီ) [ဗာတ္တိ˙သ+ဝေဒနာ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော ဝေဒနာ။ ဝေဒနာသု ပနေတာသု၊ ဣဓ ဗာတ္တိ˙သဝေဒနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၀၁။

ဗာတ္တိ˙သသတပဥ္စ (တိ) [ဗာတ္တိ˙သသတ+ပဥ္စ] တရာ့သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသောအမေးပုစ္ဆာပြဿ-နာ။ ဗာတ္တိ˙သသတပဥ္စေ ကထေန္တော။ ဒီ၊ ၆၊၃။၂၂၁။

ဗာတ္တိ˙သာကာရ (ပု) [ဗာတ္တိ˙သ+အာကာရ] သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော အကြောင်း။ ပဋိနိ-ဿဂ္ဂါနုပဿိပဿာသပရိယန္တေဟိ ဗာတ္တိ˙-သာကာရေဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၇။

ဗာဓ (ပု) [ဗာဓ+အ] အနာ။ ဗာဓိက-ကြည့်။

ဗာဓက (တိ) [ဗာဓ+ကွ။ ထီ-၌–ဗာဓိကာ] (၁) တားမြစ်တတ်သော။ (၂) ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–တတ်သော၊ သူ။ (၁) တိရစ္ဆာနဘူတ (က) ကြည့်။ (၂) နာဗာ-ဓကံ ယတော ဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခာ အညံ နု ဗာဓ-ကံ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၀၀။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၅၀။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၁၇၉။ နနု တဏှာပိ ဇာတိ ဝိယ

ဒုက္ခနိမိတ္တတာယ ဗာဓိကာတိ?။မူလဋီ၊ ၂။၅၃။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၂။)

ဗာဓကတာ (ထီ) [ဗာဓက+တာ] နှိပ်စက်တတ်သည်၏အဖြစ်၊ နှိပ်စက်ခြင်း။ ဇာတိအာဒီနံ ဝိယ ဝါ ဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝေါ ဒုက္ခ-ဒုက္ခတာ စ ဗာဓကတာ....ဂဟိတာယ ဗာဓ-ကတ္တုပ္ပသင်္ဂေါ။ မူလဋီ။၂။၅၃။

ဗာဓကတ္တ (န) [ဗာဓက+တ္တ] နှိပ်စက်တတ်သည်၏ အဖြစ်၊ နှိပ်စက်ခြင်း။ ဒုဗ္ဘိက္ခမိဝ ဗာဓကတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၂။၅၄။ (–အနုဋီ၊ ၂။ ၆၃။)

ဗာဓကတ္တပ္ပသင်္ (ပု) [ဗာဓကတ္တ+ပသင်္] နှိပ်စက်သည်၏ အဖြစ်၌– ကပ်ငြိခြင်း– လျှဉ်း ပါးခြင်း– စောဒနာတက်ခြင်း။ ဗာဓကတာ-ကြည့်။

ဗာဓကတ္တနိယာမ (ပု) [ဗာဓကတ္တ+နိယာမ] နှိပ်စက်တတ်သည်၏ အဖြစ်၏–နှိပ်စက်တတ်သည်၏အဖြစ်၌– မြဲခြင်း၊ အမြဲနှိပ်စက်ခြင်း။ ဗာဓကတ္တနိယာမေန၊ တတော သစ္စမိဒံ မတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၉။ ဗာဓကတ္တနိယာ-မေနာတိ ဒုက္ခံ ဗာဓကမေဝ၊ ဒုက္ခမေဝ ဗာဓကန္တိ ဧဝံ ဒ္ဝိဓာပိ ဗာကေတ္တာဝဓာရဏော-နာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။၅၃။ ဗာဓကတ္တဿ ဗာဓကတ္တေ စ နိယမောတိ အာဟ “ဒ္ဝိ-ဓာပိ ဗာဓကတ္တာဝဓာရဏေနာ”တိ။ ယထာ ဟိ ဗာဓကတ္တဿ ဒုက္ခေ နိယတတာ၊ ဧဝံ ဒုက္ခဿ စ ဗာဓကတ္တေ နိယတတာတိ။ အနုဋီ၊ ၂။၆၃။

ဗာဓကပ(ပ္ပ)ဘဝ (ပု) [ဗာဓက + ပဘဝ] နှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ၏ – အကြောင်း– မူလ–အမွန်အစ။ နနု တဏှာပိ ဇာတိ ဝိယ ဒုက္ခနိမိတ္တတာယ ဗာဓိကာတိ? နှ ဗာဓက-ပဘဝဘာဝေန ဝိသုံ ဂဟိတတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။ ၅၃။ ဗာဓကပ္ပဘဝဘာဝေနာတိ ဗာဓကဿ ဥပ္ပါဒကဘာဝေန ဝိသုံ ဂဟိတတ္တာ နှ တဏှာ-ဗာဓကဘာဝေန ဂဟိတာ ပဝတ္တိပဝတ္တိ-ဟေတူနံ အသင်္ကန်ရဝသေန ဗောဓနတော။ အနုဋီ၊၂။၆၂။

ဗာဓကသဘာဝ (တိ) [ဗာဓက+သဘာဝ] နှိပ်စက်တတ်သောသဘောရှိသော။ ယထော-ဝ ဟိ အနုဂ္ဂဟသဘာဝါ ဗာဓကသဘာဝါ စ သုခဒုက္ခဝေဒနာ .... ကရောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၀၂။

ဗာဓကသဘာဝတ္တ (န) [ဗာဓကသဘာဝ + တ္တ] နှိပ်စက်တတ်သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဓမ္မဇာတံ ဗာဓကသဘာဝတ္တာ ကုစ္ဆိတံ ဟုတ္ဝာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၀။

ဗာဓတိ (ကြိ) [ဗာဓ+အ+တိ။ ဓာတ္ထ၊ ၂၅၆။] (၁) ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–၏။ (၂) တားမြစ်၏။ (၃) ညောင်းညာ၏။ (၁) ဥပရိဝါတေ နိသိန္နော သရီရဂန္ဓေန ဗာဓတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၈။ **ဗာဓန္တိ**— မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၇၂။ **ဗာဓသိ** — ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၉၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၉၊ ၂၄၄။ **ဗာဓိ သု**— ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ **ဗာဓိဿန္တိ**—ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၄။ (၂) အယဉ္စိ ဝါယု ကာယဿ နိစ္စတံ အာဘိနိဝိဿဋ္ဌတော “မာ စ အနိစ္စတာပဏော ဟောတူ”-တိ နှ ဝါတာ ဝါယန္တီတိ ဗာတော်။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၆၄။ ဗာဓတိ ဥပ္ပဒ္ဒဝေ ဝါရေတီတိ ဗါ ဗာဟု။ မောဂ်၊၇။၆။ (၃) အာဂိလာယတီတိ စိရနိသဇ္ဇာယ ဝေဒနာဘိဘူတာ ဗာဓတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၇။)

ဗာဓန (ထီ၊န) [ဗာဓ+ယု] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–သတ်ဖြတ် – ခြင်း။ လုဒ္ဒါ မက္ကဋီထီသု လေပံ ဩဒ္ဓေန္တီ မက္ကဋာနံ ဗာဓနာယ။ သံ၊ ၃။၁၂၉။ ဟေဋ္ဌာတိ ပါဏိပ္ပဟာရာဒီဟိ ဗာဓနာ ဒုက္ခုပ္ပါဒနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၀။

(–ဇာ၊၁။၉။ ဇာ၊၌၊၁။၂၂၇။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၃။)

ဗာဓနစိတ္တ (န) [ဗာဓန+စိတ္တ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–သတ်ဖြတ်–လိုသောစိတ်။ ဘဂဝါ တဿ ဗာဓနစိတ္တံ ပဋိသေဓေတွာ။ သံ၊၌၊၁။ ၂၉၉။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၂၂၃။

ဗာဓနဋ္ဌ (ပု) [ဗာဓန+အတ္ထ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–တတ်သောအနက်သဘော။ ကိလေသကာမော တာပနဋ္ဌေန ဗာဓနဋ္ဌေန စ သယံ ကာမေတီတိ ကာမော။ မဟာနိ၊၌။ ၁၀။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။)

ဗာဓနတ္ထ (တိ) [ဗာဓန+အတ္ထ] (၁) သတ်ဖြတ်ခြင်းအနက်ရှိသော။ (၂) ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ခြင်းအနက်ရှိသော။ (၁)(၂) ဝဓသဒ္ဒေါ "အတ္ထာနံ ဝဓိတ္ဝာ ဝဓိတ္ဝာ ရောဒတီ"တိအာဒီသု ဗာဓနတ္ထောပိ ဟောတိတိ တတော ဝိသေသနတ္ထံ "မာရဏဝဓေနာ"တိ ဝုတ္တံ မာရဏသင်္ခါတေန ဝဓေနာတိ အတ္ထော။ ဗာဓနတ္ထော ဧဝ ဝါ ဝဓသဒ္ဒေါ၊ မာရဏေန, ဗာဓနေန စာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။

ဗာဓနလက္ခဏ (န) [ဗာဓန+လက္ခဏ] (၁) ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ခြင်းလက္ခဏာ။ (တိ) (၂) ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ (၁) န စ ဗာဓနလက္ခဏာဒီဟိ အညာနိ ဒုက္ခာဒီနိ နာမ အတ္ထိတိ။ အဘိ၊၌၊ ၃။၁၉၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။) (တိ)(၂) ထွေဟိ ဗာဓနလက္ခဏံ ဒုက္ခသစ္စံ။ အဘိ၊၌၊၂။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၆။ (–ပဋိသံ၊၌၊၁။၁၀၃။)

ဗာဓနိယ (တိ) [ဗာဓ+အနီယ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်သော။ ပရေဟိ ဗာဓနီယာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊၌။၁၆၂။

ဗာဓန္တ (တိ) [ဗာဓ+အန္တ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–တတ်သော။ လူမေဟိ ဒီဟိ အာကာရေဟိ ဗာဓန္တံ စက္ကံ တဿ ပဒါနုပဒိကံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၁၆။

ဗာဓန္တီ (ကြိ) [ဗာဓ+အန္တီ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ကုန်၏။ ဗာဓတိ (၁) ကြည့်။

ဗာဓမာန (တိ) [ဗာဓ+အ+မာန] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ထိခိုက်–သော။ သဓာတုကံ ပန ထူပံ ဝါ ပဋိမံ ဝါ ဗာဓမာနံ ဗောဓိသာခံ ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ မ၊၌၊၄။၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၆၁။

ဗာဓယတိ (ကြိ) [ဗဓ+ဏယ+တိ] နှိပ်စက်တတ်၏။ ဗာဓေတိ (၁) ကြည့်။

ဗာဓယန္တီ (ကြိ) [ဗဓ+ဏယ+အန္တီ] (၁) နှိပ်စက်ကုန်၏။ (၂) ဖွဲ့–ဖမ်း–ကုန်၏။ (၁) ဗာဓေတိ (၁)·ကြည့်။ (၂) ဗာဓေတိ (၂) ကြည့်။

ဗာဓယမာန (တိ) [ဗဓ+ဏယ+မာန] နှိပ်စက်တတ်သော။ နိဒ္ဒါယ ဗာဓယမာနာယ တိန္တံ.... နိသီဒတိ။ သံ၊၌၊၂။၂၅၂။ (–အံ၊၌၊၂။၁၀၅။ အဘိ၊၌၊၂။၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၁။)

ဗာဓယာမိ (ကြိ) [ဗဓ+ဏယ+မိ] သတ်၏။ ဗာဓေတိ(၁)·ကြည့်။

ဗာဓယိ˚သု (ကြိ) [ဗဓ+ဏယ+ဥံ] သတ်ဖြတ်–ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ကုန်ပြီ။(ဗာဓယိ˚သု=ပယ်ကုန်ပြီ။ ဗာဓယိ˚သု ပါပါနီတိ ဗြာဟ္မဏာ။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၁။၃၀၀။) ဗာဓေတိ(၁)·ကြည့်။

ဗာဓယိတ္ထ (ကြိ) [ဗဓ+ဏယ+အာ] နှိပ်စက်ပြီ။ (ဗာဓိယိတ္ထ=ပယ်အပ်ပြီ။ ပါရာ၊ ဂံ၊ သစ်၊ ၁။၃၀၀။) ဗာဓေတိ(၁)·ကြည့်။

ဗာဓယိတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [ဗဓ+ဏယ+တ္ထာ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–၍။ ယော စ သော ဒေါသော ဧဝ ဗဟုံ ဇနံ ဗာဓယိတ္ထာ ဌိတော။ ထေရ၊ ၌၊၁။၃၄၂။

ဗာဓယိဿသိ (ကြိ) [ဗဓ+ဏယ+ဿသိ] နှိပ်စက်လတ္တံ့။ ဗာဓေတိ (၁)·ကြည့်။

ဗာဓယိသာမိ (ကြိ) [ဗဓ+ဏ္ဍယ+သာမိ] ဖွဲ့–ဖမ်း–အုံ့။ ဗာဓေတိ(၂)-ကြည့်။

ဗာဓယေ (ကြိ) [ဗဓ+ဏ္ဍယ+ယျေ] ဖွဲ့–ဖမ်း–ရာ၏။ ဗာဓေတိ(၂)-ကြည့်။

ဗာဓသိ (ကြိ) [ဗာဓ+အ+သိ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–၏။ ဗာဓတိ(၁)-ကြည့်။

ဗာဓိ˙သု (ကြိ) [ဗာဓ+ဥံ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ကုန်ပြီ။ ဗာဓတိ(၁)-ကြည့်။

ဗာဓိက (တိ) [ဗာဓ+ကက] အနာရှိသော၊ သူ(သူနာ)။ အာဗာဓိကန္တိ ဗာဓိက်။ အံ၊ဌ၊၂။ ၁၁၉။ အာဗာဓဿ အတ္ထိတာယ အာဗာဓိက်။ အံ၊ဌီ၊၂။၁၁ဖ။

ဗာဓိတ (တိ) [ဗာဓ+တ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်သော၊ သူ။ အယံ တေန မဂ္ဂေန ဂတော စောရေဟိ ဗာဓိတော မံ ပရိယေသိတ္ဝာ ဣဒါနေဝ အာဂမိဿတိ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၀၃။ (–သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၁၇။ ဝိမာန၊ဌ။၂၉၂။)

ဗာဓိတဗ္ဗ (တိ) [ဗာဓ+တဗ္ဗ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ထိုက်သော၊ သူ။ န ပနာဟံ တယာ ဗာဓိ-တဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဌ။၆၇။

ဗာဓိတုံ (ဗျ) [ဗာဓ+တုံ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ခြင်း၌။ ဣဒါနိ မံ တုံ န ဗာဓိတုံ သက္ခိဿသိ။ ထေရီ၊ဌ။၂၃၅။

ဗာဓိတ္ထာ (ကြိ၀ိ) [ဗာဓ + တ္ထာ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–၍။ တံ ပမာယ ဟိ˙သိတ္ထာ ဗာဓိ-တ္ထာ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၄၆။ (–ထေရ၊ဌ၊၂။ ၄၉၄။)

ဗာဓိယန္တီ (ကြိ) [ဗာဓ+ယ+အန္တေ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်ကုန်၏။ ဗာဓိယတိ-ကြည့်။

ဗာဓိယမာန (တိ) [ဗာဓ+ယ+မာန] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်သော၊သူ။ တေန ဗာဓိယမာ-နာနံ ပုထုဇ္ဇနာနံ တတ္ထ ပဋိဃပ္ပတ္တိတော စေတောဗာဓနဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၁၀၃။ (–ဥဒါန၊ဌ။၁၀၇။ ပေတ၊ဌ။၃၁၊ ၆၄။)

ဗာဓိယျတိ (ကြိ) [ဗာဓ+ယ+တေ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်၏။ ဗာဓိယတိ-ကြည့်။

ဗာဓိဿန္တီ (ကြိ) [ဗာဓ+ဿန္တီ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ကုန်လတ္တံ့။ ဗာဓတိ(၁)-ကြည့်။

ဗာဓိယတိ (ကြိ) [ဗာဓ+ယ+တေ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်၏။ ကိသ္မိ˙ သတိ ကေန ကာရ-ဏေန လောကော ဝိဟညတိ ပီဠိယတိ ဗာဓိယတီတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၀၆။ ဗာဓိယျတိ—ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဗာဓိယန္တီ—စူဠနိ၊ဌ။၇၅။ ဗာဓိယန္တီ—မ၊ဌီ၊၃။၃၆၀။

ဗာဓိယန္တီ (ကြိ) [ဗာဓ+ယ+အန္တေ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်ကုန်၏။ ဗာဓိယတိ-ကြည့်။

ဗာဓိယမာန (တိ) [ဗာဓ+ယ+မာန] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်သော၊သူ။ သီတေန ဗာဓိယ-မာနောတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၁။၃၆၀။ (–ထေရီ၊ဌ။၈၁။)

ဗာဓေတဗ္ဗ (တိ) [ဗဓ+ဏေ+တဗ္ဗ။ နိရုတ္တိ၊နှာ၊ ၄၆၅။] (၁) တားမြစ်အပ်သော။ (၂) ဖွဲ့–ဖမ်း–အပ်သော။ (၃) ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်သော။ (၁) (၂) ဝါတံ ဝါ သော ဇာ-လေန ဗာဓေတဗ္ဗံ မညေယျ။ သံ၊၂။၄၈၇။ ဗာဓေတဗ္ဗံ မညေယျာတိ ယထာ ဝိနိဝိဇ္ဈိတ္ဝာ နိက္ခမတိ၊ ဧဝံ ပဋိဗာဟိတဗ္ဗံ မညေယျ၊ ဗန္ဓိ-တဗ္ဗံ ဝါ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၃၀။ (၃) ဒိသာဝိ-လောကနံ ပါပေတိ ယတ္ထ ဗာဓေတဗ္ဗော ဌိတော။ မ၊ဌီ၊၂။၁၀၆။

ဗာဓေတိ (ကြိ) [ဗဓ+ဏေ+တိ။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၅၃။ နိရုတ္တိ၊ နှာ၊၄၆၅။] (၁) သတ်ဖြတ်–ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–၏။ (၂) ဖွဲ့–ဖမ်း–၏။ (၁) ဂဒ္ဒေ ဗာဓယိ˙သူတိ ဂဒ္ဒဗာဓိနော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃၀။ မ၊ဌ၊၂။၉။ ဗာဓယိ˙သူတိ

သော၊သူ။ ဝေမေဝ မာရ နု မယံ ခုဟိတု-
ကာမာ ဗာဓေတုကာမာ။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၄။

ဗာဓေတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဗဓ+ကော+တ္ဝာ] ညှဉ်းဆဲ
–နှိပ်စက်–၍။ ဝေံ နာမ သတ္တေ ဗာဓေတ္ဝာ
ကိံ ဣမာယ ဇီဝိကာယ။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။
(–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၆။)

ဗာဓေန္တ (တိ) [ဗဓ+ကော+အန္တ] ညှဉ်းဆဲ–
နှိပ်စက်–သတ်ဖြတ်–သော၊သူ။ အန္တရာ စ
ဧတေဝံ မစ္ဆကေ ဗာဓေန္တေ။ ဥဒါန။၁၃၇။
(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။)

ဗာဓေန္တီ (ကြိ) [ဗဓ+ကော+အန္တီ] သတ်ဖြတ်–
ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ကုန်၏။ ဗာဓေတိ(၁)-
ကြည့်။

ဗာဓေမိ (ကြိ) [ဗဓ + ကော + မိ] နှိပ်စက်၏။
ဗာဓေဘိ(၁)-ကြည့်။

ဗာဓေယျ (ကြိ) [ဗဓ + ကော + ယျ] (၁)
နှိပ်စက်ရာ၏။ ဗာဓေတိ (၁) ကြည့်။ (၂)
ဖွဲ့–ဖမ်း–ရာ၏။ ဗာဓေတိ(၂)-ကြည့်။

ဗာဓေသိ (ကြိ) [ဗဓ + ကော+ဏ္ဍိ] (၁) ညှဉ်း
ဆဲ – နှိပ်စက်–ပြီ။ ဗာဓေတိ(၁)-ကြည့်။
(၂)ဖွဲ့ –ဖမ်း–ပြီ။ ဗာဓေတိ (၂) ကြည့်။

ဗာရဏ (တိ) [ဒွိ + ဒသ။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၁၀၊
၈၁၂။] ၁၂-ခု။ ဗာရဏ ဒ္ဝါဒသရာသီ ဟုတ္ဝာ
ပုရာ....ဗာရာဏသီ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။

ဗာရဏဝဏ္ဏိက (တိ) [ဗာရဏဝဏ္ဏ+ဏ္ဍက] ၁၂-
နှစ်ရှိသော (သူသေဦးခေါင်း)။ မတသီသံ
ဝနဒ္ဆုဒ္ဓံ၊ အပိ ဗာရဏဝဏ္ဏိကံ။ အပ၊၂။၁၅၃။
ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၂။

ဗာရာဏသ (ထိ) ဗာရာဏသာမြစ်။ ဗာရာဏ-
သာ နာမ နဒီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။

ဗာရာဏသိအဘိမုခ (ကြိ၊ဝိ) [ဗာရာဏသီ+အဘိ-
မုခ] ဗာရာဏသီသို့ရှေးရှု။ ဗာရာဏသိအဘိ-
မုခေါ ဂန္ဆာ။ မာဋ္ဌ၊၃။၅၂။

ဟနိ်သု။ သာရတ္ထ၊၃။၈၆။ မာဋ္ဌိ၊၂။၈၂။
ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခံ ပီဋ္ဌေတိ ဗာဓေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀၉။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။)တံ သန္တာနံ
သမ္မာ ကိလေသေဟိ ဗာဓယတိ ဥပတာပေ-
တိ စာတိ သံကိလေသော။ သာရတ္ထ၊၁။၇၆။
ဗာဓယတိ — သာရတ္ထ၊၁။၇၆။ **ဗာဓေန္တိ**—
ဥဒါန။၁၃၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ ဣတိဝုဘ်၊ဋ္ဌ။
၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၇။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၆၈။ **ဗာဓယန္တိ**—
ဇာ၊၂။၁၂၈။ **ဗာဓေမိ**— ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၂။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ **ဗာဓယာမိ** — ဇာ၊၁။၂၉၄။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၇။ **ဗာဓေယျ** — သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၉။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၂၀၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄။ **ဗာဓေသိ**—ဇာ၊၂။၆၇။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၃။ **ဗာဓယိ**ံ သု
—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ မာဋ္ဌ၊၂။၉။ သာရတ္ထ၊၃။
၈၆။ မာဋ္ဌိ၊၂။၈၂။ **ဗာဓယိတ္ထ**—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉။
ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ **ဗာဓယိ-**
ဿန္တိ—ထေရ။၃၅၄။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။ **ဗာ-**
ဓယိဿသိ — ထေရီ။၄၁၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၁၊
၂၃၅။(၂) ဝါတံ ဇာလေန ဗာဓယေ။ ဇာ၊၁။
၂၄၂။ ဇာ၊၂။၁၂၅။ ဗာဓယေတိ သော
ဝါတံ ဇာလေန ဗာဓေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၃။
ဗာဓယန္တိ—ထေရ။၂၀၉။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။
ဗာဓယေ—ဇာ၊၁။၂၄၂။ ဇာ၊၂။၁၂၅။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၄၈၃။ **ဗာဓေယျ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၃။ **ဗာ-**
ဓယိဿာမိ—ဝိ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ သံ၊၁။၁၁၃။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။၃၃၃။ မာဋ္ဌိ၊၂။၁၂၃။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၀၂။

ဗာဓေတုံ (ဗျ) [ဗဓ+ကော+တုံ] ညှဉ်းဆဲ–
နှိပ်စက်–ခြင်းငှါ။ ဃဋ္ဌေတုံ ဗာဓေတုံ
အရဟော နု ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။
(–ဇာ၊၁။၂၉၆။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၃၄၂။)

ဗာဓေတုကာမ (တိ) [ဗာဓေတုံ+ကမု+ဏ]ညှဉ်း
ဆဲ– နှိပ်စက်– သတ်ဖြတ်– ခြင်းငှါ အလိုရှိ

ဗာရာဏသီဂမနမဂ္ဂ (ပု) [ဗာရာဏသီ+ဂမနမဂ္ဂ] ဗာရာဏသီသို့သွားရာလမ်းခရီး။ ဘော ကတရော ဗာရာဏသီဂမနမဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၁၁။

ဗာရာဏသီဂါမိမဂ္ဂ (ပု) [ဗာရာဏသီ + ဂါမိမဂ္ဂ] ဗာရာဏသီသို့ သွားရာလမ်းခရီး။ အဟံ တံ ဗာရာဏသီဂါမိမဂ္ဂံ ပါပေဿာမိ။ စရိယာ၊ဌ။ ၁၄၃။

ဗာရာဏသီဂါမိမဟာမဂ္ဂ (ပု) [ဗာရာဏသီ+ဂါမိမဟာမဂ္ဂ] ဗာရာဏသီသို့ သွားရာလမ်းမကြီး။ ဗောဓိသတ္တော အရညာ နိဟရိတ္ဝာ ဗာရာဏသီဂါမိမဟာမဂ္ဂေ ဌပေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၃၉။

ဗာရာဏသီဂ္ဂဟ (ပု) [ဗာရာဏသီ+ဂဟ+အ] ဗာရာဏသီကို သိမ်းပိုက်အုပ်စိုးသူ (ကဲ့သ မင်း)။ (ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၇-၌မူ သင်္ဂဟတရား ၄-ပါးတို့ဖြင့် ဗာရာဏသီ ပြည်သူတို့အား ချီးမြှောက် တတ်သောကြောင့် ဗာရာဏသီဂ္ဂဟမည်သည်ဟု တမျိုးဖွင့်သေး၏။) ကံသော ဗဲဗာရာဏသီဂ္ဂဟော၊ ဇာ၊၁။၀၄။ ဇာ၊၂။၁။ ဗာရာဏသိ ဂဟေတ္ဝာ အံဇ္ဈာဝသနတော ဗာရာဏသီဂ္ဂဟော၊ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၆၁။ (–ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၇။)

ဗာရာဏသီဒွါရဂါမဝါသီ (တိ)[ဗာရာဏသီဒွါရဂါမ+ဝသ+ဏိ၊ ထီ-၌—ဝါသိနီ] ဗာရာဏသီ၏ တံခါးအနီးရွာ၌ နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ဧကော ဗာရာဏသီဒွါရဂါမဝါသီ ဗြာဟ္မဏော။ ဇာ၊ဌ၊ ၇။၁၄။ အထေကာ ဗာရာဏသီဒွါရဂါမဝါသိနီ မဟာလွိကာ....အာဂစ္ဆိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၆၉။

ဗာရာဏသီ(သီ)နဂရ (ထီ၊ န) [ဗာရာဏသီ + နဂရ] ဗာရာဏသီမြို့၊ ဗာရာဏသီပြည်။ အတီတေ ပန ဗာရာဏသိနဂရေ။ မ၊ဌ၊၃။၄၈။ (–သံ၊ဌ၊ ၂။၁၇၃။ ဥဒါန၊ဌ။၁၀၉။) ဗာရာဏသီယန္တိ ဗာရာဏသီနဂရဿ အဝိဒူရေ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၆။

ဗာရာဏသီ(သီ)နဂရဒွါရ (နု) [ဗာရာဏသီနဂရ+ဒွါရ] ဗာရာဏသီမြို့တံခါး။ ဗာရာဏသိနဂရဒွါရံ သမ္မာပုဏိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃ ၂၃။ ဗာရာဏသီနဂရဒွါရေ ဩတရိတ္ဝာ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၀၁။

ဗာရာဏသိနဂရရဇ္ဇပဋိလာဘ (ပု) [ဗာရာဏသီနဂရ+ရဇ္ဇပဋိလာဘ] ဗာရာဏသီပြည်၌ မင်းအဖြစ်ရခြင်း။ ဗာရာဏသိနဂရရဇ္ဇပဋိလာဘံ ဣစ္ဆာမိ။ အပ၊ဌ၊၁။ ၂၈၁။

ဗာရာဏသိနဂရဝါသိ (တိ) [ဗာရာဏသိနဂရ+ဝသ+ဏိ] ဗာရာဏသီမြို့၌ – နေလေ့ရှိသော – နေသော၊သူ။ ဗာရာဏသိနဂရဝါသိနော မစ္ဆဗန္ဓာ ဇာလံ ပါဝိသိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၃၆။ အံ၊ဌ၊ ၁။ ၂၃၁။

ဗာရာဏသ်နဂရာဘိမုခ (တိ) [ဗာရာဏသိနဂရ+အာဘိမုခ] ဗာရာဏသီပြည် သို့ ရွေ့ရှု့သော၊သူ။ မဟာသတ္တော.... ဗာရာဏသိနဂရာဘိမုခေါ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂၂။

ဗာရာဏသိပဝိသနဒိဝသ (ပု) [ဗာရာဏသီ+ပဝိသနဒိဝသ] ဗာရာဏသီပြည်သို့ ဝင်သောနေ့။ တဿ ဗာရာဏသိပဝိသနဒိဝသေယေဝ .... စိန္တေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၂၅၇။

ဗာရာဏသိပုရ (ထီ၊န) [ဗာရာဏသီ+ပုရ] ဗာရာဏသီ – မြို့ – ပြည်။ ဗာရာဏသိပုရေ ရမ္မေ၊ ရာဇာ အာသိ မဟီပတိ။ အပ၊ ၂။ ၂၆၁။ ထေရီ၊ဌ။ ၇၃။

ဗာရာဏသိပုရုတ္တမ (တိ) [ဗာရာဏသီ+ပုရုတ္တမ] မြတ်သော ဗာရာဏသီ – မြို့ – ပြည်။ ကာသိရာဇာ ကိကီ နာမ၊ ဗာရာဏသိပုရုတ္တမေ။ အပ၊ ၂။ ၂၄၁၊ ၂၄၈။ ထေရီ၊ဌ။၁၈၊၁၀၇။

ဗာရာဏသိမဂ္ဂ (ပု) [ဗာရာဏသီ+မဂ္ဂ] ဗာရာဏသီလမ်းခရီး။ သန္နဒ္ဓပဥ္စာဝုဓော ဗာရာဏသိမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၂၉၀။ (–ဇာ၊ဌ၊ ၄။ ၂၅၇။)

ဗာရာဏသီမာဏဝ (ပုံ) [ဗာရာဏသီ+မာဏဝ] ဗာရာဏသီ(ပြည်သား)လုလင်။ တဒါ ကောဗာရာဏသီမာဏဝေါ တက္ကသိလံ ဂန္ဆာ။ စရိယာ၊၃၂။၁၂၆။

ဗာရာဏသီရဇ္ဇ (နာ) [ဗာရာဏသီ+ရဇ္ဇ] (၁) ဗာရာဏသီမင်း၏ အဖြစ်၊ ဗာရာဏသီ၌ မင်းသည် ပြုအပ်သော အမှုကိစ္စ။ (ရဇ္ဇန်တိ ရာဇာဘဝံ၊ ရညာ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ဝါ။ ဝိ၊၃၊၃။ ၃၆၄။) (၂) ဗာရာဏသီတိုင်းပြည်။ (၁) ဗာရာဏသီရဇ္ဇံ ဒေဝါတိ။ သုတ္တနိ၊၃၊၁။၅၅။ အပ၊၃၊၁။၁၆၆။ (–စရိယာ၊၃။၂၁၉။ ဇာ၊၃၊၁။၁၄၂။) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗာရာဏသီရဇ္ဇသာမိက (ပုံ) [ဗာရာဏသီရဇ္ဇ+သာမိက] ဗာရာဏသီတိုင်းပြည်၏ အရှင်သခင်။ ဣမသ္မိံ ရထေ ဗာရာဏသီရဇ္ဇသာမိကော ဗြဟ္မဒတ္တမဟာရာဇာ နိသိန္နော။ ဇာ၊၃၊၂။၃။

ဗာရာဏသီရာဇ (ပုံ) [ဗာရာဏသီ+ရာဇ] ဗာရာဏသီမင်း။ အပရောပိ ဝိဇ္ဇာဓရော ဗာရာဏသီရညော အန္တေပုရေ မဟေသိယာ သဒ္ဒိံ သမ္မဒုဒ္ဓော။ မိလိန္ဒ။၁၅၄။ (–ဒီ၊၃၊၂။၈၂။ မ၊၃၊၄။၉၀)

ဗာရာဏသီဝါသိက (တိ) [ဗာရာဏသီ+ဝါသိက] ဗာရာဏသီ၌ နေသော၊သူ။ ကေဝ အဒ္ဓမာသံ ဗာရာဏသီဝါသိကေဟိ။ အံ၊၃၊၁။၂၄၀။ (–ဇာ၊၃၊၇။၃။)

ဗာရာဏသီဝါသီ (တိ) [ဗာရာဏသီ+ဝသ+ဏီ။ ထီ-၌—ဝါသိနီ] ဗာရာဏသီ၌ နေ၄ ရှိသော၊သူ။ ဗာရာဏသီဝါသီ ကောဗာ ဟတ္ထိမာရကောဗာ။ ဓမ္မ၊၃၊၁။၅၀။ (–သုတ္တနိ၊၃၊၂။၂၃၉။ ဇာ၊၃၊၂။၁၃၆။) တေန သမယေန ဗာရာဏသီဝါသိနီ ကောဗာ ဥပါသိကာ။ ဝိမာန၊၃။၁၆၅။

ဗာရာဏသီသမီပ (နာ) [ဗာရာဏသီ + သမီပ] ဗာရာဏသီအနီး။ ပဋိရာဇာ တံ ဒိဝသံ ဗာရာဏသီသမီပေ။ အပ၊၃၊၁။၁၆၇။

ဗာရာဏသီသမီပဂါမဝါသီ(တိ)[ဗာရာဏသီသမီပဂါမ+ဝသ+ဏီ] ဗာရာဏသီအနီး ရွာ၌ နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ဗာရာဏသီသမီပဂါမဝါသိနော သန္နိပတန္တု။ ပေတ၊၃။၁၅၀။

ဗာရာဏသီသမ္ဘဝ (ပုံ) [ဗာရာဏသီ + သမ္ဘဝ] ဗာရာဏသီ၌ ကောင်းစွာဖြစ်သော။ ဗာရာဏသေယျက-ကြည့်။

ဗာရာဏသီသာမန္တ (နာ) [ဗာရာဏသီ+သာမန္တ] ဗာရာဏသီ၏အနီး။ တတ္ထာတိ ဗာရာဏသီသာမန္တေ။ စရိယာ၊၃။၁၃၂။ (–ဇာ၊၃၊၁။ ၄၃။)

ဗာရာဏသီ(သီ)သေဋ္ဌိ (ပုံ) [ဗာရာဏသီ + သေဋ္ဌိ] ဗာရာဏသီသူဌေး။ ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိနော ဂန္ဓကုမာရော နာမ ပုတ္တော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊၃၊၂။၅၅။ (–စရိယာ၊၃။ ၁၄၂။ ဇာ၊၃၊၁။၂၄၉။) အတ္တနော ပုတ္တဿ ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိဿ။ ဇာ၊၃၊၂။၂၀၆။

ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိဘရိယာ (ထီ) [ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိ+ဘရိယာ]ဗာရာဏသီသူဌေးကတော်။ ကေဝဋ္ဋဟတ္ထဂတေ ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိဘရိယာယ ဝိက္ကိဏိတွာ။ ထေရ၊၃၊၁။၄၄၀။

ဗာရာဏသီ (ထီ) [ဗာရာဏသာ+ဏ+ဣ။ ပဋိသံ၊၃၊၂။၂၁၄။ ဒွါဒသရာသိ+ ဣ။ အပ၊၃၊၂။၂၄၂။ ဝါနရသိသ+ ဏ+ ဣ။ ဓာန်၊၌။ ၂၀၀။ သူစိ။ ဇာ၊၌၊သစ်၊၁။ စေ၊ ဝမ်း။ ဒွိ+ရဏ+သ+ဣ။ ဇာ၊၃၊၁။၁၁၄-ဖွင့်။ ဇာ၊၌၊ သစ်၊၁။ စေ၊ ဝမ်း။ ဝရဏသီ (ဝရဏာ+အသီ) + ဏ။ ထောမ။] ဗာရာဏသီ – မြို့–ပြည်။ အထ ခေါ ဘဂဝါ အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော ယေန ဗာရာဏသီ ဣသိပတနံ မိဂဒါယော။ ဝိ၊၃။၁၂။ (–ဒီ၊၂။၁၂၁။ မ၊

ဏသီပြည်၌ သူဌေး များစွာရှိသော်လည်း သီးခြားနာမည်မတွင်၊ ဗာရာဏသီသူဌေးဟု သာ နာမည်တွင်ကြသည်။ ဓမ္မ၊၌၊၁။ ၁၄၄။ ဓမ္မ၊၌၊ ၂။၅၅၊၂၃၃။ ·ဗာရာဏသီနှင့်တက္ကသိုလ် ယူဇနာ ၂၀၀-ကွာဝေးသည်။ ဓမ္မ၊၌၊ ၂။ ၃၉။ ၂-ပြည်လုံး၌ အဆင့်အတန်းမြင့်သည့် ပညာသင်ကျောင်းများရှိ၍ (ဓမ္မ၊၌၊၁။၁၅၉။ ဇာ၊၌၊ ၂။၁၅၀၊၁၅၁၊) အပြန်အလှန် ပညာသင်ရန် သွားကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဓမ္မ၊၌၊ ၂။ ၂၇၀။ သို့သော် တက္ကသိုလ်ပြည်၌ ပညာသင်ကြားပြီးနောက် ဗာရာဏသီပြည်၌ ဒိသာပါမောက္ခဆရာ ပြုလုပ်၍ တပည့်များအား ပညာသင်ကြားပေးကြောင်း တွေ့ရသဖြင့် တက္ကသိုလ်ပြည် ပညာသင်ကျောင်းကပို၍ ရှေးကျဘုယ်ရှိသည်။ ဇာ၊၌၊ ၂။၉၂။ ဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက် ဗာရာဏသီပြည်၏ အကျယ်အဝန်း ပမာဏကို ပါဠိစာပေ၌မတွေ့ရ။ရှင်အာနန္ဒာက ဘုရားရှင်အား ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရန်လျှောက်ထားသောမြို့ကြီးများ၌ဗာရာဏသီလည်း တမြို့အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဒီ၊၂။ ၁၂၊၁၃၉။ သာသနာတွင် မဟာလတာတန်ဆာ ဝတ်ဆင်ရသူ အမျိုးသမီး ၃-ဦးအနက် ဗာရာဏသီ သူဌေးသမီးလည်း တဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၁၆၁။ အခြားသော ဗုဒ္ဓရှင်ဘော်များမှာ မိဂဒါဝုန်သို့ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်သာ ကြွသွားတော်မူမြဲ ဖြစ်သော်လည်း (ဗုဒ္ဓဝံ၊၌။၃၀၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၃။) ဥပကအာဇီဝက၏ နောင်တချိန်တွင်အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်လတ္တံ့သည်ကို မြင်တော်မူ၍ ဗောဓိမဏ္ဍိုင်မှ ၁၈-ယူဇနာဝေးသော ဗာရာဏသီပြည်သို့ (မ၊၌၊ ၂။၉၂။ ဓမ္မ၊၌၊ ၂။၃၄၉။) ဂေါတမရှင်တော်ဘုရား ခြေလျင် ခရီးဖြင့် ကြွသွားတော် မူသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၊ ၁၆၃။ ကောသမ္ဗီနှင့် ဗာရာဏသီအကြားမြစ်ကြောင်း လမ်းခရီးအကွာအဝေးမှာ ယူဇနာ ၃၀-ဖြစ်သည်။ မ၊၌၊၄။၁၃၆။ ဗိမ္ဗိသာရမင်း ၂။ ၂၄၀။ သံ၊၁။၃၃၄။) ဗာရာဏသာမြစ်၏ မနီးမဝေး၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဗာရာဏသီ၊ ၁၂-ဦးသော ရသေ့မုနိတို့ သက်ဆင်းဝင်ရောက်ရာ (သို့မဟုတ်) အသိန်းမကသော ဘုရားရှင်တို့ ဓမ္မစကြာတရား ဟောတော်မူရန် သက်ဆင်းရာဌာန ဖြစ်သောကြောင့် ဗာရာဏသီ၊ မျောက်ဦးခေါင်းရှိရာ(သို့မဟုတ်) မျောက်ဦးခေါင်းနှင့်တူသော ကျောက်ရှိရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် ဗာရာဏသီ၊ မြို့တည်စအခါ၌ မင်း ၂-ဦးတို့ စစ်ထိုးရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် ဗာရာဏသီ၊ ဝရဏာမြစ် အသီမြစ် ၂-သွယ်တို့၏ အကြား၌ တည်သောကြောင့် ဗာရာဏသီဟု အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုကြသည်။ (ထောင့်ကွင်း ကြည့်။)

ယင်းမြို့မှာ ပါဠိစာပေလာ အတိတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အနာဂတ်ကာလများ၌ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်နေသည့် ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်အဖြစ်အပျက်များတွင် အများဆုံး ပါဝင်အသုံးခံရာ ဌာနဖြစ်၍ အခါခါကာလအလိုက် ထင်ဟပ်ချက်များကို ကန့်သတ်ပိုင်းခြား ရေးသား ဖော်ပြလိုပေသည်။ ကဿပရှင်တော်ဘုရား ပွင့်တော်မူသည့် တချိန်လုံးနှင့် ထိုမှနောက်ပြန် အတိတ်ဗာရာဏသီမြို့များအနက် အလွန်ကြွယ်ဝ၍ လူသူအစည်ကားဆုံး ဗာရာဏသီ၏ အကျယ်အဝန်းမှာ ၁၂-ယူဇနာဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၂၂၂။ ဇာ၊၌၊၁။၁၄၁။ ဇာ၊၌၊ ၂။၁၆၊၃၆၀။ ဇာ၊၌၊၃၊။၂၇၁။ ဇာ၊၌၊၄။ ၁၀၅။ ဇာ၊၌၊၇။၄။ ဆင်ခြေဖုံးနှင့်တကွဆိုလျှင် ယူဇနာ ၃၀၀-ရှိသည်။ ဇာ၊၌၊၁။၁၄၁။ ဗာရာဏသီမြို့၏ မြို့ရိုး အုတ်တံတိုင်းအမြင့်မှာ ၁၈-တောင် ဖြစ်သည်။ ဇာ၊၌၊၄။၁၈၃။ အတိတ် ဗာရာဏသီ၌ နန်းစိုက်စိုးစံခဲ့သော မင်းများ၏ အမည်၊ အတိတ်ဗာရာဏသီ၏ အမည်ကဲ့ အမျိုးမျိုး၊ ဗာရာဏသီနှင့် ကောသလတိုင်းတို့ မကြာခဏ စစ်မက်ဖြစ်ပွါးလေ့ရှိခြင်း အကြောင်းများကို ကာသိ-ပုဒ်ကြည့်။ ဗာရာ-

သော။ ဧဝံ ဗာရာဏသေယျံ ဝတ္ထံ။ နိတိ၊ သုတ္တ။၇၆၀။

ဗာရာဏသေယျက (တိ) [ဗာရာဏသီ + ဏေ-ယျက။ မောဂ်။ မောဂ်၊ပဋိက၁၊၄။၂၅။] ဗာရာဏသီပြည်၌ဖြစ်သော (အဝတ်)။ (ဝဏ္ဏ-ကသိဏ်း ၄ မျိုးနှင့် ဗာရာဏသီဖြစ် အဝတ် ၄-မျိုးတူပုံကို ဒီ၊ ၂။၉၃-၄။ မ၊ ၂။ ၂၀၆။ အံ၊ ၃။၃၀၅-၉-တို့ ကြည့်။) ဗာရာဏသေယျက-(ဒီ၊ ၂။၉၃။ မ၊ ၂။ ၂၀၆။ အံ၊၃။၃၀၅) နှစ် ဗာရာဏသီသမ္ဘဝံ။ ဒီ၊၁၊ ၂။၁၅၃။ (–မ၊၁၊ ၃။၁၇၉။ အံ၊၁၊၃။၃၀၄။)

ဗာလ၁ (တိ) [ဗလ + ဏ။ ခုဒ္ဒက၊၁။၁၀၄။ သုတ္တနိ၊၁၊ ၂။၁၀။ နိတိ၊ဓာ။၁၆၈။ ဓာန်။ဓာန်၊ ဠီ။ ၂၅၁၊၇၂၁၊၉၂၃။ မဏိမ၌။၁။ ၂၁၈။](၁) ငယ်ရွယ် – နုပျို – တက်သစ်ဖြစ် – သော၊သူ (ကလေးသူငယ်)။ (မွေးဖွားသည်မှ ၁၅-နှစ် ၁၆-နှစ်ရွယ်အထိ ကလေးသူငယ်ကို 'ဗာလ' ဟု ခေါ်သည်။ ဥဒါန၊၁။ ၂၆၇။ ဓာန်၊ဠီ။ ၂၅၃။) (၂) မသိ – မလိမ္မာ – မကျွမ်း ကျင် – ဉာဏ်ပညာမရှိ – ညံ့ဖျင်း – နုံ့နည်း – မိုက်ကန်း – သော၊သူ (လူမိုက်)။ (လူမိုက် လက္ခဏာများကို အံ၊၁။၁၀၀-၁၀၃-တို့ကြည့်။ လူမိုက် "ဗာလ"နှင့် သက်ဆိုင်သော အခြား မှတ်သားဖွယ်များကို အံ၊၁။၈၂-၈၅။ အံ၊၁-မြန်မာပြန် နှာ-၉၈-၉၉။ ဓမ္မ။ ၂၂-၂၄။ ဓမ္မ၊ ၁၊၁။ ၂၈၁-၃၄၅။ ဓမ္မ၊ မြန်မာပြန် နှာ-၂၁-၂၃။ သံ၊၁။ ၂၄၁။ သုတ္တနိ။၃၉၀။ မ၊၃။၁၀၇-တို့ကြည့်။) (၁) ဗာလော အာမကပက္ကံ၀ လောလော အန္ဓော၁ အာမိသံ။ ဇာ၊ ၂။၉၂။ (–ဇာ၊၁၊၅။၃၉၀။)လူမေ ဟိ သတ္တာ ဇာတ-ဒိ၀သတော ပဋ္ဌာယ ယာ၀ ပဋ္ဌဒသ၀ဿကာ၊ တာ၀ "ကုမာရကာ ဗာလာ"တိ ၀ုစ္စန္တိ။ ဥဒါန၊၁။ ၂၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၄။ ဗာလ-ကာလ, ဗာလဒိ၀ါကရ, ဗာလာတပ-တို့လည် ကြည့်။ (၂) ဗာလာ တော အဗျတ္တာ တော-

က သူ၏ဆေးဆရာဇီ၀ကကို ဗာရာဏသီသူဌေး သား၏ အူထုံးရောဂါကုသရန်အတွက် ပို့လွှတ် စေခိုင်းသည် (ဝိ၊၃။၃၀၆။)ကို ထောက်ရှု၍ ပြည်ထောင်အချင်းချင်း ဆက်ဆံရေးကောင်း မွန်ပုံရသည်။ ဗာရာဏသီပြည်အနီး မိဂဒါ၀ုန် ၀ယ် ၀ါဆိုလပြည့်နေ့ ညဉ့်အခါ၌ ပဥ္စ၀ဂ္ဂီ ၅-ဦးတို့အား ဓမ္မစကြာဒေသနာကို ဟော ကြားတော်မူသည်။ ဝိ၊၃။၁၂။ အကျယ်ကို မိဂဒါယ-ကြည့်။ ပထမ၀ါ ယင်းမိဂဒါ၀ုန်၌ ၀ါဆိုတော်မူသည်။ အံ၊၄၊ ၂။၃၀။ ဗာရာဏသီ ပြည်အနီး ကုက္ကို ၇-ပင်ရှိရာဌာနဌ ဘုရားရှင် သည် ရေကပတ္တနဂါးမင်းအား "ကိစ္ဆော မနု-ဿပဋိလာဘော" စသော တရားကို ဟော ကြားတော်မူသဖြင့် ရေကပတ္တနဂါးမင်းအမှူး ရှိသော ပရိသတ် ၈၄၀၀၀-တရားထူး ရကြ သည်။ ဓမ္မ၊၄၊ ၂။၁၄၉ ၁၅၂။ စုန္ဒဋ္ဌိလရွာသား ပြိတ္တာတဉ် ကို ရည်စူး၍ ကောလိယအမတ် ကြီး ဦးဆောင် ပြုလုပ်သော အမျှ၀ေပဲ့ ကြီး၌ ဘုရားရှင်တရားကို ကြားနာရသဖြင့် ပရိသတ် ၈၄၀၀၀-တရားထူး ရကြသည်။ ပေတ။၁၆၇-၈။ ပေတ၊၄။၁၅၆-၁၆၄။ ဤ ဗာရာဏသီပြည်သည် အနာဂတ် ကာလ၌ ကေတုမတီနာမည်ဖြင့် ထင်ရှား၍ မေတ္တေယျ ဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူရာမြို့ ဖြစ်လိမ့်မည်။ ဒီ၊၃။ ၆၂-၆၄။ အကျယ်ကို မေတ္တေယျ-ကြည့်။

ဗာရာဏသီနဂရတိတ္ထ (န) [ဗာရာဏသီနဂရ+တိတ္ထ] ဗာရာဏသီမြို့၏–ရေဆိပ် – ဆိပ်ကမ်း။ ဗာရာဏသီနဂရတိတ္ထေ ကေသိ ဴ ဂုမ္မေ လဂ္ဂေ-တွာ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊၄၊ ၂။၁၈။

ဗာရာဏသီဘိမုခ (တိ) [ဗာရာဏသီ + အဘိမုခ] ဗာရာဏသီပြည်သို့ ရှေးရှုသော၊သူ။ ဗာရာ-ဏသီဘိမုခေါ အဂမာသိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၆၉။

ဗာရာဏသေယျ (တိ) [ဗာရာဏသီ + ဏေယျ။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၆၀။] ဗာရာဏသီပြည်၌ ဖြစ်

ဝိ၊၂။ ၂၉၇။ အသေဝနာ စ ဗာလာနံ။ ခုဒ္ဒက။ ၃။ သုတ္တနိ။၃၁၉။ (–မ၊၁။၄၇။ အံ၊၁။၆၈။ သုတ္တနိ။၄၁၅။ မဟာနိ။၂၂၃။ ဇာ၊၁။၂၉၊ ၁၀၀။) ဗာလာနန္တိ ဗလန္တိ အဿသန္တီတိ ဗာလာ၊ အဿသိတပဿသိတမတ္တေန ဇီဝန္တိ၊ န ပညာဇီဝိတေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ တေသံ ဗာလာနံ။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၀၄။ သုတ္တနိ၊၄။၂။ ၁၀။ (–မ၊၄။၁၀။၁၀၂။ အံ.၄။၂။၄၃။ ့သုတ္တနိ၊ ၄။၂။၂၇၀။ မဟာနိ၊၄။၃၁၆။ ဇာ၊၄။၁။ ၄၇၄။ ဇာ၊၄။၃၊၅။၅၄။)

ဗာလ၂ (တိ) [ဗာလ + ဏ] လူမိုက်တို့၌တည်သော (ဌာနူပစာ)၊ မိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော (မုခ၂။ အကုသိုလ်တရား)။ ဗာလာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၁၃။ ဗာလေသု ဌိ-တတ္တာ ယတ္ထ ဌိတာ တဒုပစာရေန ဗာလာ ... ဗာလကရတ္တာ ဝါ ဗာလာ။ အဘိ၊၄။၁။ ၉၃။ (–မူလဋီ၊၁။၅၆။ အင္ဌသာ၊ ယော။ ၇၄။)

ဗာလဥပလက္ခဏကာ့ရဏ (န) [ဗာလဥပလက္ခဏ +ကာရဏ] လူမိုက်ဟု သိမှတ်ကြောင်း။ ဗာလလက္ခဏ-ကြည့်။

ဗာလက (တိ) [ဗာလ+က] (၁) မိုက်သော၊ သူ။ (၂) ငယ်ရွယ်–နုပျို–သော၊သူ။ (၃) ဗာလကမည်သော(ရွာ)။ (၁) ဗာလကာနံ ပိတာ ထေရော။ သံ၊၁။၁၇၀။ ဓမ္မ၊၄၊ ၂။၃၁၂။ (–သံ၊၄၊၁။၂၄၀။) (၂) ပုတ္တေ ဗာလကေ တရုဏကေ လတာယ ဗန္ဓိတ္ဝာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၇။ (–ဇာ၊၄၊၃။၁၆၆။) ဗာလကော-(ဝိဘာဝိနီ။၁၅၃)တိ ဗာလဒါရကော။ မဏိ-မဥ္ဇူ။ ၁။၄၉၂။ (၃) ဗာလကီ (၁) ကြည့်။

ဗာလကထာ (တိ) [ဗာလ+ကထာ] မိုက်သော သူ၏ စကား၊ လူမိုက်စကား။ တေပိ အတ္တ-နော ပတိရူပါ ဗာလကထာယေဝ ကထ-ယိ ံသု။ ဇာ၊၄၊၆။ ၂၀၉။

ဗာလကန္တ (တိ) [ဗာလ + ကန္တ] မိုက်သော သူသည်–အလိုရှိအပ်–နှစ်သက်အပ်–သော၊ လူမိုက် နှစ်သက်အပ်သော။ ဗာလကန္တာဃာ-(နေတ္တိ။၉၃)တိ ဗာလဇနကာ မိတာယ။ နေတ္တိ၊၄။၁၉၇။

ဗာလကရ (တိ) [ဗာလ+ကရ+ဏ] မိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ ဗာလ၂-ကြည့်။

ဗာလကရဓမ္မယောဂ (ပု) [ဗာလကရဓမ္မ+ ယောဂ] မိုက်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရားနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဗာလဿာတိအာဒီသု ဗာလကရဓမ္မယောဂတော ဗာလဿ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၇။

ဗာလကလောဏကဂါမ (ပု) [ဗာလကလောဏ-က+ဂါမ] ဗာ့လကလောဏကရွာ။ ဗာလက-လောဏကဂါမော တေနုပသင်္ကမိ။ဝိ၊၃။၄၉၇။ (–ဇာ၊၄၊၃။၄၆၆။)

ဗာလကလောဏကာရဂါမ (ပု) [ဗာလက-လောဏကာရ+ဂါမ] ဗာလကလောဏကာရ မည်သော ရွာ။ ဗာလကလောဏကာရဂါ-မော့တိ ဥပါလိဂဟပတိဿ ဧဝံနာမကော ဘောဂဂါမော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၃။ (–သံ၊ ၄၊၂။၂၀၀။ မ၊၄၊၃။၃၀။)

ဗာလကာလ (တိ) [ဗာလ+ကာလ] ငယ်ရွယ် –နုပျို–သော အခါ။ ဗာလကာလေပိ ဟိ သီလံ ရက္ခန္တိ။ သံ၊၄၊၁။၀၆။ (–ဇာ၊၄၊၃။ ၁၉၅။ ထေရ၊၄၊၁။၀၆။) ဗာလကာလေ တရု-ဏကာလေ။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။

ဗာလကိနီ (ထီ)[ဗာလကီ+ဏိနီ](၁)ဗာလကရွာ ဟူသော နေရာဌာနရှိသော (ပရိသတ်)။ ဗာလကရွာ၌ နေလေ့ရှိသော (ပရိသတ်)။ (၂) လူမိုက်များစွာရှိသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗာလကီ (တိ) [ဗာလက + ဏ္ဍီ။ ထီ-၌-ဗာလ-ကိနီ] ့(၁) ဗာလကရွာဟူသော နေရာဌာန

ရှိသော၊ ဗာလကရွာဋ္ဌ နေလေ့ ရှိသော၊သူ။ (၂) လူမိုက်များစွာရှိသော။ (ခ)(၂) တေန ခေါ ပန သမယေန....ဗာလကိနိယာ ပရိသာ-ယ ဥပါလိပမုခါယ။ မ၊ ၂။၃၇။ (ခ) ဗာလကိ-နိယာတိ ဥပါလိဿ ကိရ ဗာလကလောဏ-ကာရဂါမော နာမ အတ္ထိ ... ဗာလကဂါမဝါ-သိနိယာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ နိဝါသ-ဋ္ဌာနဘူတော ဗာလကော ဇေတိဿာ အတ္ထိတိ ဗာလကိနီ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၉။ (၂) အပိ စ ဗာလ-ကိနိယာတိ ဗာလဝတိယာ ဗာလုဿန္နာယာ-တိပိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

ဗာလကိဋ္ဌနက (ထိ၊န) [ဗာလ+ကိဋ္ဌနက] ကလေးကစားစရာ။ ဇာတကာလတော ပဘု-တိ... ဗာလကိဋ္ဌနကေဟိ ကိဋ္ဌမာနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။) ကိဋ္ဌနက (၂) လည်း ကြည့်။

ဗာလကုမာရကကာလ (ပု) [ဗာလကုမာရက+ ကာလ] မလိမ္မာသော သူငယ်ဖြစ်သောအခါ။ ဗာလကုမာရကကာလော ဝိယ ဇိဏ္ဏကာလော ဟောတိ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၆၃။

ဗာလကောသိယ (ပု) [ဗာလ + ကောသိယ] မိုက်သောခင်ပုတ်။ ဣမမ္ပာ ဗာလကောသိယာ အညော ပဏ္ဍိတကောသိယော ဝိယ။ ဇာ။ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

ဗာလက္က (ပု) [ဗာလ + အက္က] တက်သစ်စ နေ မင်း။ သဗ္ဗာဃနာဝ ဗာလက္ကံ၊ မာတုစ္ဆံ ဒဿ-ယိ ဇိနော။ အပ၊၂။၂၁၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။

ဗာလဂဟပတိပုတ္တ (ပု) [ဗာလ+ဂဟပတိပုတ္တ] မိုက်သော သူကြွယ်သား၊ သူကြွယ်၏ သား မိုက်။ ဗာလဂဟပတိပုတ္တော ဝိယ ဟိ ဝဋ္ဋ-သန္နိဿိတကာလေ အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဗာလဂါမိကမနုဿ (ပု) [ဗာလဂါမိက+မနုဿ] မိုက်သော ရွာသား။ အညတရသ္မိံ ဂါမကေ ဗာလဂါမိကမနုဿေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။

ဗာလဂေါပါလက (ပု) [ဗာလ + ဂေါပါလက] မိုက်သော နွားကျောင်းသား။ ဗာလဂေါ-ပါလကော တံ နာ ကထေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။

ဗာလစန္ဒလေခါ (ထီ) [ဗာလာ+စန္ဒလေခါ] တက်သစ်စ ဖြစ်သော လရေး။ ဗာလစန္ဒလေခါ ဝိယ စ.... ဒေဝီ ဝိထောစိတ္ထ။ ပဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၀။

ဗာလစောဒက (ပု) [ဗာလ+စောဒက] မလိမ္မာ –ပညာမဲ့ – မကျွမ်းကျင် – မိုက် – သော စောဒကပုဂ္ဂိုလ်။ (ဗာလစောဒက၏ အင်္ဂါ ၄-ပါးကို ဝိ၊၅။၂၀၀။ ပရိဝါမြန်မာပြန်။၃၇၅-၌ ကြည့်။) ဇဒိသော ဝုစ္စတိ ဗာလစောဒ-ကော။ ဝိ၊၅။၂၀၀။

ဗာလဇန (ပု) [ဗာလ+ဇန] မိုက်သော လူ၊ လူ မိုက်။ ယေ ကေစိ ပါပကာ .... ဗာလဇနာ ဇိနသာသနေ ပမုဇ္ဇန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၄။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။)

ဗာလဇနကာမိတ (တိ) [ဗာလဇန+ကာမိတ] လူမိုက်သည် – အလိုရှိအပ် – နှစ်သက်အပ် – သော။ ဗာလကန္တ·ကြည့်။

ဗာလဇနပရိကပ္ပိတ (တိ) [ဗာလဇန+ပရိကပ္ပိတ] လူမိုက်တို့သည် ကြံစည်အပ်သော။ ဗာလ-ဇနပရိကပ္ပိတဿ ကာရဂဝေဒကသခ်ါတဿ အတ္ထနော အဘာဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ (– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၁။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၅၆။)

ဗာလဇနဗဟုလ (တိ) [ဗာလဇန+ဗဟုလ] လူ မိုက်များသော။ ဗာလဇနဗဟုလေ လောကေ တေဟိ သမုပ္ပါဒိတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၇။

ဗာလဇနဝဋ္ဋန (တိ) [ဗာလဇန+ဝဋ္ဋန] လူမိုက်ကို – လှည့်ပတ် – လှည့်စား – တတ်သော။ ဇဝ.

မေတံ ဣတ္ထိပုရိသာဒိဘာဝေန ဗာလဇနဝဉ္ဆနံ မာယာရူပသဒိသံ ဓာတုယန္တံ ပဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၁။

ဗာလဇနဝိကတ္ထနာ (ထီ) [ဗာလဇန+ဝိကတ္ထနာ] လူမိုက်တို့၏ ကြိုးဝါးခြင်း။ တိဋ္ဌတေသာ ဗာလဇနဝိကတ္ထနာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၇။

ဗာလဇနသမ္မောဟ (ပု) [ဗာလဇန+သမ္မောဟ] လူမိုက်တို့၏ တွေဝေခြင်း။ ဆဝိမတ္တမနော-ဟရံ ဗာလဇနသမ္မောဟံ ဒုက္ခသဘာဝတာယ နိရယာဒိဒုက္ခတာပနတော စ ကဋ္ဌကံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဗာလဇနသေဝန (ထီ၊န) [ဗာလဇန+သေဝန] လူမိုက်ကို မှီဝဲခြင်း။ ဧဝမိမေ ဣဓလောက-ပရလောကလောကုတ္တရသုခကာမာ သတ္တာ ဗာလဇနသေဝနံ ပဟာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

ဗာလဇနာတိစာလိနီ (ထီ) [ဗာလဇနာတိစာလိ+ဣနီ] ငယ်ရွယ်နုပျိုသူတို့ကို – အလွန် – လှုပ်ရှား – တုန်လှုပ် – စေတတ်သော (လုမိုနီတော)။ ဝိဘူသိတာ ဗာလဇနာတိစာလိနီ၊.... ဝိလုမိုနီဝါတိဝိဇောစိ လုမိုနီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၀။

ဗာလဇနာတိစာလီ (တိ) [ဗာလဇန + အတိ+စလ+ဏီ။ ထီ-၌ ဗာလဇနာတိစာလိနီ] ငယ်ရွယ်နုပျိုသူတို့ကို – အလွန် – လှုပ်ရှား – တုန်လှုပ် – စေတတ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗာလဇနူပသေဝန (ထီ၊န) [ဗာလဇန + ဥပသေဝန] လူမိုက်ကို မှီဝဲခြင်း။ ဗာလူပသေ-ဝနာ-ကြည့်။

ဗာလဇာတိက (တိ) [ဗာလ+ဇာတိ+က] မိုက်သော သဘောရှိသော၊သူ။ ယော ပန သော ဟောတိ မက္ကဋော ဗာလဇာတိကော လော-လဇာတိကော။ သံ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။

ဗာလတရ (တိ) [ဗာလ + တရ] အလွန်အကဲအားဖြင့် မိုက်သော၊ မိုက်လွန်းသော၊သူ။ သော စ ဗာလတရော သမ္မ၊ ယံ တံ ဝဟသ်သေနကံ။ ဇာ၊၁။၁၄၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄၊ ၂၆၂။) ဗာလျတရ-လည်း ကြည့်။

ဗာလတာ (ထီ) [ဗာလ+တာ] (၁) သူငယ်၏ အဖြစ်။ (၂) မိုက်–မလိမ္မာ–သည်၏အဖြစ်။ (၁) ဒါရကာ ပန ဗာလတာယ ဝိလပိ သု။ မိလိန္ဒ။၂၆၇။ ဗာလတ္တ (၁) လည်း ကြည့်။ (၂) ဗာလော ဟိ ဗာလတာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။) ဗာ-လတာယာတိ ရူစိခန္တီအာဒိအဘာဝတာယ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၀။

ဗာလတ္တ (န) [ဗာလ + တ္တ] (၁) သူငယ်၏ အဖြစ်။ (၂) မိုက်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဗာ-လတ္တံ ဗာလတာ ဗာလျံ။ ဗာလဿ ဘာဝေါ ဗာလတ္တံ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၂၅၀။ (၂) ဗာ-လတ္တာ ပန မုခံ ရက္ခိတုံ အသက္ကောန္တော ဝေဂေန ပါပိတ္ထိယာ ကဏေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၈။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၄။)

ဗာလတ္တပတ္တိ (ထီ) [ဗာလတ္တ+ပတ္တိ] ကလေး သူငယ်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၊ ကလေးလို ပြန်ဖြစ်ခြင်း။ အပ္ပသာဒနီယတော စေဝ၊ ဘိယျော ဗာလတ္တပတ္တိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၃။

ဗာလဒါရက (ပု) [ဗာလ+ဒါရက] ကလေး သူငယ်။ ဗာလဒါရကော ဝိယ ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ (–ဝိ၊သင်္ခ။၁၆၀။) ဇာတ-ပရိစယာ ဗာလဒါရကာ ဘိက္ခူ။ ဒိသ္ဝာ။ ဝိ-ဘာဝိနီ။၈၈။ ဗလန္တိ နံ ဇာနန္တိတိ ဗာလာ.... ဗာလာ စ တေ ဒါရကာ စာတိ တထာ။မဏ္ဍ-မဋ္ဌ။၁။၂၁၈။

ဗာလဒါရကလီလာ (ထီ) [ဗာလဒါရက+လီလာ] ကလေးသူငယ်၏ – တင့်တယ်စမွာယ်ခြင်း – ကစားခြင်း။ ဗာလဒါရကလီလယာ။ ဝိဘာ-ဝိနီ။၁၅၄။ ဗာလဒါရကလီလယာတိ ဒဟရ-

ဒါရကဿ လီလာယ ဝိဇမ္ဘနေန, ကီလာယ ဝါ၊ ကီဋနကဒဟရဒါရကေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဏိမဉ္ဇူ။၁။၄၉၃။

ဗာလဒါရိကာ (ထီ) [ဗာလာ+ဒါရိကာ] ကလေးသူငယ်မ။ ဗာလဒါရိကာယ ဝိယ ကိ ံ မေ မောဃကိဋ္ဌိတေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ ဗာလ-ဒါရက-လည်း ကြည့်။

ဗာလဒိဝါကရ (ပု) [ဗာလ + ဒိဝါကရ] တက်သစ်စ နေမင်း။ပါတောဒယံ ဗာလဒိဝါကရံဝ။ နမက္ကာရ။၅။ ဗာလသဒိသော ဒိဝါကရော ဗာလဒိဝါကရော။ အထ ဝါ ဗာလော ဏ္ဍဝ ဒိဝါကရောတိ ဗာလဒိဝါကရော၊ နဝုဂ္ဂတသူ-ရိယော။ နမက္ကာရ၊ဋ္ဌီ။၄၃။

ဗာလဒေဝတာ (ထီ) [ဗာလာ + ဒေဝတာ] မလိမ္မာသော – မိုက်သော – နတ်၊ နတ်မိုက်။ အယံ ဗာလဒေဝတာ ဏ္ဍမံ သမ္ပတ္တိ ံ နိစ္စံ အစလံ မညတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။)

ဗာလဓမ္မ (ပု) [ဗာလ+ဓမ္မ] လူမိုက်တို့၏တရား။ ကေဝလော ဟိ ဘန္တေ ပရိပူရော ဗာလ-ဓမ္မော၀တိ။ မ၊၁။၁၉၁။ အဘိ၊က။၅၉။ (– မဟာနိ။၁၁၂။)

ဗာလဓမ္မကထိက (ပု) [ဗာလ + ဓမ္မကထိက] မလိမ္မာသော တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်။ (ဓမ္မ-ကထိက ၄-မျိုး သရုပ်ကို အံ၊၁။၄၅၅။ ၎င်း မြန်မာပြန်။၄၆၇-၈။ အဘိ၊ပု။၁၄၀။ ၎င်း မြန်မာပြန်။၅၁-ကြည့်။) ဇဝရူပေါတိ အယံ ဧဝံဇာတိကော ဗာလဓမ္မကထိကော ဧဝံ-ဇာတိကာယ ဗာလပရိသာယ ဓမ္မကထိကော ဇာတော နာမံ လဘတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၃၆။

ဗာလဓမ္မသမဴိ (တိ) [ဗာလဓမ္မ + သမဴိ] လူမိုက်တရားနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ သော စ ယာဝ အရိယဘူမိ ံ နာ သြက္ကမတိ၊ တာဝ ဗာလဓမ္မသမဴိ ဇေါတိ ကတ္ဘာ "သဗ္ဗောပိ ပုထုဇ္ဇနော ဗာလော"တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၄၇။

ဗာလနက္ခတ္တ (န) [ဗာလ + နက္ခတ္တ] လူမိုက်ပျော်မြူးသော – နက္ခတ် – နက္ခတ်ပွဲသဘင်။ ဗာလနက္ခတ္တံ နာမ သဿံ ဋ္ဌံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။

ဗာလနန္ဒိတ (တိ) [ဗာလ+နန္ဒိတ] လူမိုက် နှစ်သက်အပ်သော။ အလံ ဝက္ကလိ ကိ ံ ရူပေ၊ ရမသေ ဗာလနန္ဒိတေ။ အပ၊၂။၁၁၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

ဗာလနိမိတ္တ (န) [ဗာလ+နိမိတ္တ] လူမိုက်ဟု – သိကြောင်း – နိမိတ် – အမှတ်အသား။ ဗာ-လနိမိတ္တာနိ ဗာလာပဒါနာနိ။ မ၊၃။၂၀၁။ အံ၊၁။၁၀၀။ နေတ္တိ။၁၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ တာနေဝ တဿ သဉ္ဇာနနကာရဏာနိတိ ဗာ-လနိမိတ္တာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။ "အယံ ဗာ-လော"တိ နိမိယတိ သဉ္ဇာနိယတိ ဧတေဟီတိ ဗာလနိမိတ္တာနိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၅၂။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၆။ နေတ္တိ၊၀။ ၃၂၆။)

ဗာလပက္ခ (ပု) [ဗာလ + ပက္ခ] လူမိုက်အသင်းအပင်း။ န ဗာလပက္ခံ ဝုတ္တကာရဏောနာတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၀။

ဗာလပဏ္ဍိတ (ပု) [ဗာလ+ပဏ္ဍိတ] လူမိုက်နှင့် ပညာရှိ။ ဗာလပဏ္ဍိတာနံ ကာယနိဗ္ဗတ္တနာဒိ-မှိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (– သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၆။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၀၉။)

ဗာလပဏ္ဍိတသုတ္တ (န) [ဗာလပဏ္ဍိတ + သုတ္တ] လူမိုက်နှင့် ပညာရှိတို့၏ သဘောလက္ခဏာ အမှတ်အသားကို ဖော်ပြဟောကြားသော သုတ်၊ ဗာလပဏ္ဍိတသုတ်။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃-၀ဂ်၊ ၉-သုတ်။ မ၊၃။၂၀၁။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဗာလပဏ္ဍိတသုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၀။)

ဗာလပရိကပ္ပိတ (တိ) [ဗာလ + ပရိကပ္ပိတ] လူမိုက်တို့သည် ကြံစည်အပ်သော။ သဘာဝတော အတိရိတ္တံ ဗာလပရိကပ္ပိတမတ္တာနံ သန္ဓာယ။ ဝဇိရ။၂၀၇။

ဗာလပရိယာယ (ပု) [ဗာလ+ပရိယာယ] ဗာလသဒ္ဒါ၏–ပရိယာယ်–ဝေဝုစ်–စကားလှယ်။ "ဒတ္တ (ဒတ္တ၊?) ပညတ္တ"နှစ်အာဒီသု ဝိယ ဒတ္တ (ဒတ္တ၊?) သဒ္ဒေါ ဇတ္ထ ဗာလပရိယာယော တိ အာဟ "ဇဋ္ဌောသိ ဗာတော"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀။

ဗာလပရိဝဇ္ဇန (န) [ဗာလ+ပရိဝဇ္ဇန] လူမိုက်–မှ–ကို-ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ တေသံ ပန ဝိသုဒ္ဓိ ဗာလပရိဝဇ္ဇနေန ပဏ္ဍိတပယိရုပါသနေန ပသာဒါဝဟမေမ့ပစ္စဝေက္ခဏာဃ စ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၇။

ဗာလပရိဿာ (ထီ) [ဗာလာ+ပရိဿာ] မလိမ္မာသော ပရိဿတ်။ ဗာလဓမ္မကထိက-ကြည့်။

ဗာလပုဂ္ဂလ (ပု) [ဗာလ + ပုဂ္ဂလ] မိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဗာလပုဂ္ဂလာ အာသန္ဆော နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။

ဗာလပုစ္ဆာ (ထီ) [ဗာလာ+ပုစ္ဆာ] လူမိုက်တို့၏ မေးခြင်း၊ လူမိုက်အမေး။ မေထုနော ဓမ္မော တိ ဗာလော နဂ္ဂသမဏကော ဗာလပုစ္ဆံ ပုစ္ဆတိ၊ နံ သာသနဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၇။

ဗာလပုတ္တက (ပု) [ဗာ့လ+ပုတ္တက] ငယ်သော သား၊ သားငယ်။ ဗာလပုတ္တကံ ပဟာယ တရိတုံ အသက္ကောန္တီ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။)

ဗာလပုထုဇ္ဇန (ပု) [ဗာလ+ပုထုဇ္ဇန] မိုက်ကန်းသော ပုထုဇဉ်၊ ဗာလပုထုဇဉ်။ သမ္မေ ဗာလပုထုဇ္ဇနာ ရဇ္ဇန္တီ(မဟာနိ။၁၀၇)တိ သကလာ အန္ဓဗာလာ နာနာ ဇနာ လဂ္ဂန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

ဗာလပုထုဇ္ဇနကာလ (ပု) [ဗာလပုထုဇ္ဇန+ကာလ] မိုက်ကန်းသော ပုထုဇဉ်ဖြစ်သောအခါ။ ဗာလပုထုဇ္ဇနကာလေ.... နံ အန္တရဓာယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။

ဗာလပုထုဇ္ဇနလောက (ပု) [ဗာလပုထုဇ္ဇန + လောက] မိုက်ကန်းသော ပုထုဇဉ်လောက၊ ဗာလပုထုဇဉ်ဖြစ်သော လောက။ ဗာလပုထုဇ္ဇနလောကဿ အာယတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

ဗာလပွသံသန (ထီ၊န) [ဗာလ+ပသံသန] လူမိုက်တို့ ချီးမွမ်းခြင်း။ ယဉ္စေ ဗာလပွသံသနာ-(ထေရ။၃၁၇)တိ ဗာလေဟိ အဝိဒ္ဒသူဟိ ယာ နာမ ပသံသနာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။

ဗာလဗလ (န) [ဗာလ+ဗလ] လူမိုက်စွမ်းအား။ ယဿ ဗာလဗလံ ဗလံ။ သံ၊၁။၂၂၃။ နေတ္တိ။ ၁၄၉။ ဗာလဗလံ နာမ အညာဏဗလံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ ဗာလယောဂတော ဗာလော၊ တဿ ဗလံ ဗာလဗလံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၃။

ဗာလဘာဝပွတ္တိ (ထီ) [ဗာလဘာဝ+ပတ္တိ] ကလေးသူငယ်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၊ ကလေးလို ပြန်ဖြစ်ခြင်း။ ပုနဒေဝ ဗာလဘာဝပွတ္တိ စ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။

ဗာလဘာဝမူလက (တိ) [ဗာလဘာဝ+မူလက] မသိ–မလိမ္မာ–မကျွမ်းကျင်–မိုက်–သော အဖြစ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဗာလဘာဝမူလကံ ပန အပကတတ္တဘာဝမူလကဋ္ဌ အာပတ္တိံ အာပန္နဿ ကမ္မံ ကာတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၅။

ဗာလဘိက္ခု (ပု) [ဗာလ+ဘိက္ခု] မသိ–မလိမ္မာ–မကျွမ်းကျင်–မိုက်–သောရဟန်း။ အညတရော ဗာလဘိက္ခု ကပ္ပိယံ အဇာနန္တော။ ဝဇိရ။၃၇၀။

ဗာလဘူမိ (ထီ) [ဗာလ+ဘူမိ] လူမိုက်တို့ ဖြစ်ရာဘုံ။ အယံ ဘိက္ခဝေ ကေဝလာ ပရိပူရာ

ဗာလဘူမိ။ မ၊၃။ ၂၀၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၎။၁၅၁-၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၅၄။)

ဗာလမက္ကဠ (ပု) [ဗာလ+မက္ကဠ] မျောက်မိုက်။ ယေန ဟိ အဓမ္မစရဏေန သော ဗာလမက္ကဠော နိဟီနော နာမ ဇာတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

ဗာလမညနာ (ထီ) [ဗာလ+မညနာ] လူမိုက်၏ ထင်ခြင်း၊ လူမိုက်၏ အထင်အမြင်၊ လူမိုက် ထင်မြင်ချက်။ နိက္ခမာပေတာ အတ္တာ နာမ အတ္ထိ၊ တဿ ကာမတာယ နိက္ခမနန္တိ ဗာလ-မညနံ နိဝတ္တေတုံ "အကာမတာယာ"တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၁၀၆။

ဗာလမတ (တိ) [ဗာလ + မတ] လူမိုက်ဟု – သိအပ်–သမုတ်အပ်–သော၊သူ။မာ ပဏ္ဍိစ္စယံ ဝိဘာဝယ၊ ဗာလမတော ဘဝ သဗ္ဗပါဏိနံ။ စရိယာ။၎၁ ၂။ ဇာ၊ ၂။၁၄၉။ ဗာလမတောတိ ဗာလောတိ ဉာတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၁။ ဗာ-လမတောတိ ဗာလော ဣတိ သမ္မတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅။

ဗာလမတိ (တိ) [ဗာလ + မတိ] နုံ့နည်းသော ပညာရှိသော၊ ပညာနည်းသော၊သူ။ ဗာလ-မတိ နိရယေသု ပစ္စရေ။ နေတ္တိ။၁၅၉။ ဗာလ-မတိတိ မန္ဒဗုဒ္ဓိနော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၂။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၀။)

ဗာလမနုဿ (ပု) [ဗာလ + မနုဿ] လူမိုက်။ ဒတ္တူဟိ ဗာလမနုဿေဟိ ပညတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။

ဗာလမဟာဇန (ပု) [ဗာလ + မဟာဇန] များ စွာသော လူမိုက်၊ လူမိုက်များ။ ဗဟုသက်ပွ-ကြည့်။

ဗာလမဟာဇနလပါပနိကမာယာ (ထီ) [ဗာလ-မဟာဇနလပါပနိကာ+မာယာ] လူမိုက်များ ကို(အထင်မှား)ပြောဆိုစေသော–မျက်လှည့်

–ပဋ္ဌလက် (ဝိညာဏကဿန္ဓာ)။ ဗာလလာပိနီ-ကြည့်။

ဗာလမီဂ (ပု) [ဗာလ + မိဂ] မိုက်သောသမင်။ တံ ခေါသိ အယျ ပဗ္ဗတေယျော ဗာလမိဂေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၂။)

ဗာလမိတ္တ (ပု) [ဗာလ + မိတ္တ] မိုက်သော အဆွေခင်ပွန်း။ တသ္မာ ဗာလမိတ္တတော ပဏ္ဍိတအမိတ္တော၁၀ သေယျော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၅။

ဗာလယောဂ (ပု) [ဗာလ+ယောဂ] မိုက်သည်၏အဖြစ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဗာလဗလ-ကြည့်။

ဗာလရာဇ (ပု) [ဗာလ+ရာဇ] မိုက်သောမင်း။ အနာဂတသ္မိဉ္စိ အဓမ္မိကာ ဗာလရာဇာနော အဓမ္မိကေ လောလမနုဿေ ဝိနိစ္ဆယေ ဌပေ-ဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။

ဗာလလက္ခဏ (န) [ဗာလ+လက္ခဏ] လူမိုက်ဟု သိကြောင်းအမှတ်အသား၊ လူမိုက်လက္ခဏာ။ တီဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဗာလဿ ဗာလလက္ခ-ဏာနိ။ မ၊၃။ ၂၀၁။ အံ၊၁။၁၀၀။ နေတ္တိ။၁၄၀။ ဗာလလက္ခဏာနီတိ ဗာလော အယန္တိ ဇေတော-ဟိ လက္ခီယတိ ဉာယတီတိ ဗာလလက္ခဏာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၁။ ဗာလလက္ခဏာနိ ဗာလဥပလက္ခဏကာရဏာနိ။နေတ္တိ၊ဝိ။၃ ၂၆။

ဗာလလက္ခဏယုတ္တ (တိ) [ဗာလလက္ခဏ+ယုတ္တ] လူမိုက်လက္ခဏာနှင့် ယှဉ်သော။ ဗာလာတိ ဒုစ္စိန္တိတစိန္တနာဒိနာ ဗာလလက္ခဏယုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၃။

ဗာလလက္ခဏာပဒေသ (ပု) [ဗာလလက္ခဏ + အပဒေသ] လူမိုက်လက္ခဏာကို ညွှန်းပြခြင်း။ သံကိလေသော သက္ကာယပရိဂ္ဂဟော ဗာလ-လက္ခဏာပဒေသော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၁။

ဗာလလပန (တိ) [ဗာလ+လပန] လူမိုက်တို့ အထင်မှား ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော။

အဟဟာ ဗာလလပနာ။ ဇာ၊၁။၁၈၀။ "အဲဟော ဣမေ မမ ရူပါ မမ သဒ္ဒါ"တိ လပန-တော ဗာလလပနာ ကာမာ။ ဇာ၊၆၊၃။၄၂၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၄၉။)

ဗာလလာပန (တိ) [ဗာလ+လာပန] လူမိုက်တို့ကို အထင်မှား ပြောဆိုစေတတ်သော၊ လူမိုက်တို့၏ အထင်မှားပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော၊ လူမိုက်တို့ကို လှည့်ပတ် ဖျားယောင်းတတ်သော (ဝတ္ထုကာမ စသည်)။ မာယာကတ-မေတံ ဘိက္ခဝေ ဗာလလာပနံ။ မ၊၃။၄၈။ (–ထေရီ။၃၈၈) ဗာလလာပနန္တိ.... ဗာလာနံ လာပနတော ဗာလလာပနံ။ မ၊၆၊၃၈။ ဗာလလာပနန္တိ.....ဗာလာနံ လာပနတော ဝါစနတော ဗာလလာပနံ။ ထေရီ၊၆။၈၀။

ဗာလလာပိနီ (ထီ) [ဗာလလာပိ+ဣနီ] လူမိုက်တို့ကို အထင်မှား ပြောဆိုစေတတ်သော (မာယာ)။ မာယာယံ ဗာလလာပိနီ (သံ၊၂။ ၁၁၇)တိ ယှာယံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော နာမ၊ အယံ ဗာလမဟာဇနလပါပနိကမာယာ နာမ။ သံ၊၆၊၂။ ၂၉၆။

ဗာလလောက (ပု) [ဗာလ+လောက] မိုက်သော သူ၊ လူမိုက်။ ဝဋ္ဋာနုဂတဿ ဗာလ-လောကဿ ဝတ္တံ တန္တိ ံ ပဝေဏိ ံ အဟမဒ္ဒသံ။ ဇာ၊၆၊၆။၇၄။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၆။) ဗာလ-လောကဿာတိ ဗာလဇနဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၃။၆၊၀မ်း။

ဗာလဝဂ္ဂ (ပု) [ဗာလ+ဝဂ္ဂ] လူမိုက်နှင့်ပတ်သက်သော တရားအစု၊ ဗာလဝဂ်။ ဓမ္မပဒပါဋ္ဌိ၊ ၅-ဝဂ်။ ဓမ္မ။၂၂-၄။ ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၂၀၂-၃၄၆။ ဝတ္ထု ဗာလဝဂ္ဂေ "အသန္တံ ဘာဝနမိစ္ဆေ-ယျာ"တိ ဂါထာဝဏ္ဏနာယ ဝိတ္ထာရိတံ။ ဓမ္မ၊ ၆၊၂။ ၂၀၉။

ဗာလဝစနီ (ပု) [ဗာလ+ဝစနီ] မိုက်သော လက်သွား။ ဗာလဝစနီ...ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ၆၊၄။၁၆၄။

ဗာလဝစနီပက္ခိက (တိ) [ဗာလဝစနီ+ပက္ခိက] လက်သမား မိုက်၏ – အသင်းအပင်း – ဘက်သား – ဖြစ်သော။ ဗာလဝစနီပက္ခိကာနိ ပဋ္ဌကုလသတာနိ။ ဇာ၊၆၊၄။၁၆၆။

ဗာလဝတီ (တိ) [ဗာလဝန္တ + ဣ] လူမိုက်ရှိသော၊ လူမိုက်များသော။ ဗာလဝီ (၂) ကြည့်။

ဗာလဝသန္တ (ပု) [ဗာလ+ဝသန္တ] တက်သစ်စ ဖြစ်သော နွေရတု၊ နွေဦး။ သော ဟိ "ပဌမ-ဂိမ္ဟော" တိ စ "ဗာလဝသန္တော"တိ စ ဝုစ္စ-တိ။ ခုဒ္ဒက၊၆။၁၆၁။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။ ၂၀၉။ ဗာလဝိဝါကရ-ကြည့်။

ဗာလဝါဏိဇ (ပု) [ဗာလ+ဝါဏိဇ] မိုက်သော ကုန်သည်။ တဒါ ဗာလဝါဏိဇော ဒေဝ-ဒတ္တော အဟောသိ။ ဇာ၊၆၊၁။၁၂၉။ (–ဇာ၊ ၆၊၅။၄၉၄။)

ဗာလဝါဒ (ပု) [ဗာလ+ဝါဒ] မလိမ္မာသူ – လူမိုက် – ဟူသောစကား။ ဗာလဝါဒေန စ အပသာဒေတ္ထ။ သံ၊၂။၅၄၉။

ဗာလဝေဇ္ဇ (ပု) [ဗာလ+ဝေဇ္ဇ] မိုက်သော ဆေးသမား။ ကိမယံ ဗာလဝေဇ္ဇော ဝဒတိ။ ဝိ၊၆၊၁။၁၆၀။

ဗာလသင်္ကာရိ (တိ) [ဗာလ+သင်္ကာရိ] သူမိုက်နှင့် – အတူတကွ – သွားလေ့ – ဖြစ်လေ့ ရှိသော။ ဗာလသင်္ကာရိဟိ(ဓမ္မ။၄၄)တိ ယော ဗာလေန သဟစာရိ။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၁၇၆။

ဗာလသတ္ထဝါဟ (ပု) [ဗာလ + သတ္ထဝါဟ] မိုက်သော လှည်းကုန်သည်မှူး။ ဗာလသတ္ထ-ဝါဟော သဒ္ဓိံ သတ္ထေန အနုယဖျသနံ ပတ္တော။ အံ၊၆၊၂။၈၁။ (–ဇာ၊၆၊၁။၁၁၅။)

ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တ (ပု) [ဗာလသတ္ထဝါဟ+ပုတ္တ] မိုက်သော လှည်းကုန်သည်မှူး၏သား။ သစေ အယံ ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တော မယာ သဒ္ဓိံ ယော ဂမိဿတိ။ ဇာ၊၆၊၁။၁၁၄။

ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တပ္ပမုခ (တိ) [ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တ+ပမုခ] မိုက်သော လှည်းကုန်သည်မှူး၏ သား– ကြီးကဲ– ဦးစီး– သော။ ယေ ပန ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တပ္ပမုခါ တက္ကိကာ အာဟု။ ဇာ၊၄၊၁။၁၂၀။ (–အံ၊၌၊ ၂။၈၄။)

ဗာလသရီရ (န) [ဗာလ+သရီရ] ငယ်ရွယ်သူ၏ ကိုယ်ခန္ဓာ။ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပေါ်သဓာဒီဟိ စာပိ ဗာလသရီရေ ဥပယုတ္တေဟိ။ အဘိ၊၄၊ ၂။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၈။ (–မူလ၌၊ ၂။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌၊ ၂။၃၁၅။)

ဗာလသဟာယ (ပု) [ဗာလ + သဟာယ] (၁) မိုက်သောမိတ်ဆွေ။ (တိ) (၂) မိုက်သောမိတ်ဆွေရှိသော၊သူ။ (၁) ဗာလသဟာယဿ စ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊၄၊၃။ ၄၃၄။ မ၊၄၊၄။၁၄၇။ (တိ) (၂) ဗာလသဟာယတာ-ကြည့်။

ဗာလသဟာယက (ပု) [ဗာလ + သဟာယက] မိုက်သောမိတ်ဆွေ။ သော ပန တဿ ဗာလသဟာယကော ကောစရိယကုလေ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပေါ်။ ဇာ၊၄၊၅။၆၀။

ဗာလသဟာယတာ (ထီ) [ဗာလသဟာယ + တာ] မိုက်သောမိတ်ဆွေ ရှိသည်၏အဖြစ်၊ မိုက်သောမိတ်ဆွေရှိခြင်း။ ဗာလသဟာယတာယ ဣမေ ဘိက္ခူ။ ကလဟပသုတာ။ မ၊၌၊ ၃။၃၅၀။

ဗာလသာမိက (ပု) [ဗာလ + သာမိက] မိုက်သောလင်။ ဗာလသာမိကံ သညာပေတိ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၇၀။

ဗာလသူရိယ (ပု) [ဗာလ+သူရိယ] တက်သစ်ဖြစ်သော နေ။ တေသဉ္စိ ပုပ္ဖါနံ ဗာလသူရိယဿ ဝိယ အာဘာ ဟောတိ။ အံ၊၄၊ ၃။၁၀၄။ (–ခုဒ္ဒကာ၄။၁၁။ ဥဒါန၊၄။၃၇၀။) ဗာလဒိဝါကရ-ကြည့်။

ဗာလသူရိယတပ (ပု) [ဗာလသူရိယ + တပ] တက်သစ်ဖြစ်သော နေပူ။ ဂဗ္ဘိနိယာ ဒေဝိယာ သဒ္ဒိ ဗာလသူရိယတပံ တပ္ပမာနော။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၀၄။ ဗာလဒိဝါကရ-ကြည့်။

ဗာလသူရိယမဏ္ဍလ (န) [ဗာလသူရိယ+မဏ္ဍလ] တက်သစ်ဖြစ်သော နေဝန်း။ တသ္မာ ဗာလသူရိယမဏ္ဍလသဒိသာ ခါယတိ။ ဒီ၊၄၊ ၂။ ၂၉၃။ ဗာလဒိဝါကရ-ကြည့်။

ဗာလသူရိယရသ္မိ (ထီ) [ဗာလသူရိယ + ရသ္မိ] တက်သစ်စ နေရောင်ခြည်။ သာ ဗာလသူရိယရသ္မိကလာပသိရိံ အဝဟာသမာနာ ဝိယ။ ဒီ၊၄၊ ၂။၂၁၀။ မ၊၄၊၁၅၃။

ဗာလသူရိယဝဏ္ဏ (တိ) [ဗာလသူရိယ + ဝဏ္ဏ] တက်သစ်စ နေရောင် အဆင်းရှိသော။ သုပုပ္ဖိတံ ဗာလသူရိယဝဏ္ဏံ ဥဒကေန အနုပလိတ္တံ ပဒုမံ ဒိသွာ။ ဇာ၊၄၊၃။၃၀၀။

ဗာလသူရိယာတပ (ပု) [ဗာလသူရိယ+အာတပ] တက်သစ်ဖြစ်သော နေပူ။ သိဟော ဗာလသူရိယာတပံ တပ္ပမာနော နိပန္နော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၁၄။ အပ၊၄၊၁။ ၂၂၀။ ဗာလဒိဝါကရ-ကြည့်။

ဗာလသူရိယုဂ္ဂမနကာလ (ပု) [ဗာလသူရိယ+ဥဂ္ဂမနကာလ] တက်သစ်စ နေလုလင် ထွက်ပေါ်လာသောအခါ။ အဝဏ္ဏကုစ္ဆိ ခေါဘေတ္ဝာ ဗာလသူရိယုဂ္ဂမနကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊၄၊၁။၅၂၇။

ဗာလသေဝန (ထီ၊န) [ဗာလ + သေဝန] လူမိုက်ကိုမှီဝဲခြင်း။ ဗာလသေဝနာဒီဟိ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ အာသဝါ ဝိဃာတပရိဠာဟာ။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၃၀။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၃၅။

ဗာလသေဝနပစ္စယဘယ (န) [ဗာလသေဝနပစ္စယ+ဘယ] လူမိုက်တို့ကို မှီဝဲခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဘေး။ ဗာလသေဝနပစ္စယဘယာဒိ-

ပရိတ္တာဏေန....မင်္ဂလန္တိ ဝေဒိတပ္ပဗာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၁၀။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။)

ဗာလာ (ထီ) [ဗာလ+အာ] မိန်းမ။ ဗာလာဝုယျာနမာလာယံ။ ဗာလာဝ ဣတ္ထိ ဝိယ။ ဗာလာဝ အင်္ဂနာ ဝိယ။ အလင်္ကာ။ အလင်္ကာ-ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၉၁။

ဗာလာစရိယသေဝန (ထီ·န) [ဗာလာစရိယ+သေဝန] ဆရာမိုက်ကို မှီဝဲခြင်း။ ဣဒါနိ ဗာလာစရိယသေဝနံ နိန္ဒန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

ဗာလာတပ (ပု) [ဗာလ+အာတပ] တက်သစ်စနေပူ။ တေ ပါတော၀ ဝုဋ္ဌာယ ဗာလာတပေ နိသိန္နာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။) ဗာလာတပေတိ အဘိနဝုဋ္ဌတ-သူရိယာတပေ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၇၁။

ဗာလာတပသမ္မဿ (ပု) [ဗာလာတပ+သမ္မဿ] တက်သစ်စ နေရောင်နှင့် တွေ့ထိခြင်း။ ပရိ-သဒဿနေန ပနဿ ဗာလာတပသမ္မဿေန ဝိယ ပဒုမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၆။ ဗာလာတပသမ္မဿ-နေနေ၀ါတိ အဘိနဝုဋ္ဌတသူရိယရံသိသမ္မဿ-နေန ဣ၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၉၂။ (ဋ္ဌီကာအလို သမ္မဿန-ရှိ၍ နပုံလိင်။)

ဗာလာနုကမ္မက (ပု) [ဗာလ+အနုကမ္မက] သနားတတ်သော လူမိုက်။ နော စေ ဗာလာ-နုကမ္မကောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။

ဗာလာပဒါန (န) [ဗာလ+အပဒါန] လူမိုက်၏သိသာထင်ရှားသောအကြောင်း။ ဗာလ-နိမိတ္တာနိ ဗာလာပဒါနာနိ။ မ၊၃။၂၀၁။ အံ၊၁၊ ၁၀၀။ နေတ္တိ။၁၄၀။ ဗာလဿ အပဒါနာနိတိ ဗာလာပဒါနာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉၊၁၅၀။အပဒါနံ ဝုစ္စတိ ဝိဈာတံ ကမ္မံ....တသ္မာ ဗာလဿ အပ-ဒါနာနိတိ ဗာလာပဒါနာနိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၅၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ နေတ္တိ၊၀ိ။ ၃၂၆။)

ဗာလာဘိနန္ဒိတ (တိ) [ဗာလ+အဘိနန္ဒိတ] လူမိုက်တို့သည် နှစ်သက်အပ်သော။ ကာယော ဗာလာဘိနန္ဒိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။

ဗာလိကာ (ထီ) [ဗာလ+က+အာ။ မောင်၊ ၄။၁၄၂။ နိရုတ္တိ။၅၆၀။] သူငယ်မ။ အဟော-သိ· ဗာလိကာ တဒါ။ အပ၊၂။၂၀၂။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၅၇။

ဗာလိယ (န) [ဗာလ+ဣယ] မိုက်–မလိမ္မာ–သည်၏အဖြစ်။ မာ ဗာလိယံ ဝိလပိ နု ဟိဿ တာဒိသံ။ ဇာ၊၁။၆၃။ မာ ဗာလိယံ ဝိလ-ပိတိ မာ အတ္တာနော ဗာလဘာ၀ံ ဝိပ္ပလပသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

ဗာလိသ (တိ) [ဗာလ+ဣသ။ မန္ဒော ဝိညူ စ ဗာလိသော။ ဗာလျယောဂါ ဗာလိသော၊ ဣသော။ခာန်။ခာန်၊ဋ္ဌီ။၇၂၁။]မသိ–မလိမ္မာ–မိုက်–သော၊သူ၊ လူမိုက်။ ဒုဋ္ဌာနော ပုရိ-သေန ဗာလိသေန။ ဇာ၊၁။၁၄၅။(–အပ၊၂။ ၂၂၆၊၂၅၆။) ဗာလိသေန အညာဏေန ပုရိ-သေန နှ သက္ကာ ဇာနိတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။

ဗာလိသိက (တိ) [ဗလိသ+ဏိက] ငါးမျှား သော၊သူ (တံငါသည်)။ အထေကော ဗာလိ-သိကော သတ္တ ရောဟိတမစ္ဆေ ဥဒ္ဓရိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။

ဗာလုဿန္န (တိ) [ဗာလ+ဥဿန္န] လူမိုက်မျှား သော။ ဗာလက်(၂)ကြည့်။

ဗာလူပသေဝန (ထီ၊န) [ဗာလ + ဥပသေဝန] လူမိုက်ကို မှီဝဲခြင်း။ ဧ၀ံ ဗာလူပသေ၀နာ။ ဣတိဝုတ်။၂၄၁။ ဇာ၊၁။၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂။ ဧ၀ံ ဗာလူပသေ၀နာတိ ဧ၀ံ သမ္မဒါ ဗာလဇနူပသေ၀နာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၀။)

ဗာလူပသေဝီ (တိ) [ဗာလ+ဥပ+သီ+ဏီ] လူမိုက်ကို မှီဝဲသော၊သူ။ ဗာလူပသေဝီ ယော ဟောတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၄။ (–ဇာ၊ဌ၊၇။၁၂၃။)

ဗာလျ (န) [ဗာလ+ဏျ] (၁) လူမိုက်။ (၂) လူမိုက်၏ အဖြစ်၊ မိုက်သည်၏ အဖြစ်၊ မိုက်ခြင်း။ (၃) သူငယ်၏ အဖြစ်။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဒုမ္မဋ္ဌ ဗာလျံ။ အဘိ၊ဓ။ ၉၄။ အဘိ၊ပု။၁၂၄။ မဟာနိ။၃၂၅။ စူဠနိ။ ၂၅။ ဗာလာနံ ဘာဝေါတိ ဗာလျံ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ မဟာနိ။၃၇၀။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၃၂။ (ဗာလျန္တိ ဒုမ္မလဘာဝံ ဟု ဇာ၊ဌ၊၇။၁၉၉-၌ ပါဠိပျက်လျက် ရှိသည်။ ဗလျံ-ကြည့်။) (၃) ဗာလတ္တ (၁) ကြည့်။

ဗာလျတရ (တိ) [ဗာလျ+တရ] အလွန်အကဲ –အထူးသဖြင့်– မိုက်သော၊ မိုက်လွန်းသော၊ သူ။ ကော နိဓ ကန္ဒတံ ဗာလျတရော။ ဝိမာန။ ၁၁၄။ ပေတ။၁၄၇။ ဇာ၊၁။ ၂၁၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၂၀။ ဇာ၊ဌ၊၄။၆၁။ ဗာလျတရောတိ ဗာလတရော အတိသယေန ဗာလော။ ဝိမာန၊ဌ။ ၃၀၇။

ဗာလျပွယောဂ (ပု) [ဗာလျ + ပယောဂ] မိုက်သည်၏အဖြစ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ယေ စ ခေါတိ ယေ ပန ဗာလျပွယောဂတော ဗာလာ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၁၂။

ဗာလျယောဂ (ပု) [ဗာလျ+ယောဂ] မိုက်သည်၏ အဖြစ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ တံ ဗာလျယောဂတော ဗာလော။ ပေတ၊ဌ။၃၀။ (– သံ၊ ဋီ၊ ၂။၃၆၂။)

ဗာလျသမတိက္ကမန (န) [ဗာလျ+သမတိက္ကမန] လူမိုက်အဖြစ်ကို လွန်ခြင်း။ ဗာလျသမတိက္ကမနတော တေ ပဏ္ဍိတာ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။

ဗာဝရိက (ပု) ဗာဝရိကမင်း။ (ထိုမင်းသည် ဗကမင်း၏ မိဖုယား ပဋ္ဌပါဝိ၏ ဒုတိယကြင်ဘက် ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၇၉။) ဗကဿ စ ဗာဝရိကဿ ရညော။ ဇာ၊၁။၁၁၄။ ဇာ၊ ၂။၁၂၃။

ဗာဝရိကရာဇ (ပု) [ဗာဝရိက+ရာဇ] ဗာဝရိကမင်း။ ဗာဝရိကရညော အဘိမုခဋ္ဌာနံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၇၉။

ဗာဝရီ (ရိ) ဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဗာဝရီ+ဗြာဟ္မဏ] ဗာဝရိပုဏ္ဏား။ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏဿ "ဗုဒ္ဓေါ အာဂတော"တိ အာရောစေသိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၃၂၂။ စူဠနိ၊ဌ။၀၅။ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပေါ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၂၀။ (–နေတ္တိ၊ဌ။၆၂။ နေတ္တိ၊ဝိ။၀၄။)

ဗာဝရိယ (ပု) [ဗာဝရီ + ယ] ဗာဝရိပုဏ္ဏား။ ဗာဝရိယဿ အန္တေဝါသိကာနံ သောဠသန္နံ ဗြာဟ္မဏာနံ ပုစ္ဆာတိ ဧဝမာဒိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၀။ (–မ၊ဌ၊၃။၂၅၃။)

ဗာဝရိယဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဗာဝရိယ + ဗြာဟ္မဏ] ဗာဝရိပုဏ္ဏား။ ဗာဝရိယဗြာဟ္မဏော အာနန္ဒတ္ထေရော မဟာကဿပတ္ထေရော။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၆။ (အပ၊ဌ၊ ၂။၆၁-၌ ဗာဝရိယဗြာဟ္မဏ-ဟု ပါဠိပျက် လျက်ရှိသည်။)

ဗာဝရိယဗြာဟ္မဏပရိစာရက (ပု) [ဗာဝရိယ-ဗြာဟ္မဏ + ပရိစာရက] ဗာဝရိပုဏ္ဏား၏ အလုပ်အကျွေး။ သောဠသသု ဗာဝရိယ-ဗြာဟ္မဏပရိစာရကေသု "အဇိတော"တိ လဒ္ဓနာမေန မာဏဝေန။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၇၂။

ဗာဝရီ (ပု) ဗာဝရိပုဏ္ဏား။ (ယင်း ပုဏ္ဏားနှင့် ပတ်သက်သော မှတ်သားဘွယ် များကို သုတ္တနိ။၄၂၉-၄၃၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၉၅-၃၀၀၊ ၃၂၂။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၅၈။ စူဠနိ၊ဌ။၇၇-နှင့် သုတ္တနိ၊ မြန်မာပြန်။၄၀၆-၄၂၈-တို့ ကြည့်။) ဗာဝရီ ဗြာဟ္မဏော ဘောတော။ သုတ္တနိ။၄၃၃။ (–အပ၊၁။၃၉၅။ စူဠနိ။၅။)

ဗာဝိသတိ (ထီ) [ဒွိ+ဝိသတိ။ ဝိသံ, ဝိသတိ-တို့ ကြည့်။] နှစ်ဆယ့်နှစ်၊ နှစ်ခုတို့ဖြင့် လွန်သော

နှစ်ဆယ်။ ဗာဝီသတိနံ (ဗာဝီသတိယာ?) ဣန္ဒြိယာနံ ဥပါဒါယ။ အဘိ၊က။၃၇။ ဗာဝီသတိယာ ပရိစ္ဆေဒေဟိ ပရိစ္ဆိန္နော ဝဝတ္ထိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃။ (– အနုဋီ၊၃။ ၂၆၇။)

ဗာဝီသတိန္ဒြိယ (န) [ဗာဝီသတိ + ဣန္ဒြိယ] ဣန္ဒြေ နှစ်ဆယ့်နှစ်ပါး။ အတီတာနိ ဗာဝီသတိန္ဒြိယာနိ အတ္ထိ။ အဘိ၊က။၁၁၀။ (– အဘိ၊ပု။၁၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃။)

ဗာဝီသတိမ (တိ) [ဗာဝီသတိ+မ] နှစ်ဆယ့်နှစ်ခုမြောက်သော။ ဗာဝီသတိမံ။ သံ၊၂။၁၈၀။

ဗာဝီသတိဝဂ္ဂပတိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဗာဝီသတိဝဂ္ဂ+ပတိမဏ္ဍိတ] နှစ်ဆယ့်နှစ်ဝဂ်တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ ဗာဝီသတိဝဂ္ဂပတိမဏ္ဍိတေသု ဒ္ဝါသဋ္ဌိအဓိကာ ဒ္ဝေသတာ ဣမသ္မိံ ပေါတ္ထကေ အာဂတာ။ မိလိန္ဒ။၄၀၇။

ဗာဝီသတိဝိဓ (တိ) [ဗာဝီသတိ+ဝိဓ] နှစ်ဆယ့်နှစ်ပါး အပြားရှိသော။ ဗာဝီသတိဝိဓံ လောကိယဝိပါကစိတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။)

ဗာဝေရု (န) ဗာဝေရုတိုင်း။ ဗာဝေရုမာဂမာ (ဇာ၊၁။၁၁၃)တိ ဗာဝေရုရဋ္ဌံ အာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။

ဗာဝေရုဇာတက (နာ) [ဗာဝေရု+ဇာတက] ဗာဝေရုဇာတ်၊ အညတိတ္ထိယတို့ ဘုရားရှင်ပွင့်တော်မမူမီ လာဘ်ပူဇော်သကာ ပေါများနေရာမှ ဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသောအခါ လာဘ်နည်းပါးသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ကျီးနှင့် ဥဒေါင်းအကြောင်းကို ပြန်လည် ဟောကြားတော်မူသော ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅-၇။ ဗာဝေရုဇာတကံ ကထေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၅။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၇၁။)

ဗာဝေရုရဋ္ဌ (နာ) [ဗာဝေရု+ရဋ္ဌ] ဗာဝေရုတိုင်း။ ဗာဝေရု-ကြည့်။

ဗာဟဋ္ဌိ (နာ) [ဗာဟာ+အဋ္ဌိ] လက်မောင်းရိုး။ ဗာဟာ (၃)-ကြည့်။

ဗာဟန္တ (ပုံနာ) [(၁) ဗဟိ+အန္တ။ အဋ္ဌကထာနည်းမှီး၍ခဲ့သည်။ ဗာဟ+အန္တ။ အနုဝိဝန္ဓာနံ ဗဟိသံသိဗ္ဗိတဘာဝေန ဇာတံ ဗာဟံ။ အနုဝိဝန္ဓာနံ အန္တေ အဝသာနေ ဇာတံ အန္တံ။ ဗာဟဉ္စ တံ အန္တဉ္စာတိ ဗာဟန္တံ။ မဟာဝါ၊ဂံ၊သစ်။၃၆၂။ (၂) ဗာဟာ + အန္တ။ ဗာဟန္တာတိ ဇ္ဈေ ဗာဟာယ ဥပရိ ဌပိတာ ဥဘော အန္တာ ဗာဟန္တာ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၀၀။ မဟာဝါ၊ဂံ၊သစ်။၃၆၂။ ၎င်းပြင် မဟာဝံ၊ ဘာသာဋီ၊နှာ။၆၀၂-၃ - ၌ပုဒ်တမျိုးကြံထားသည်။] (၁) ပြင်ပ – ဘေး – အစွန်း – ခဏ်း။ (က – ဝဂ်၊ အတွဲ၊၆၊ နှာ၊၂၆၅-ကြည့်။) (၂) လက်မောင်း၏ အထက်၌ ထားအပ်သော အစွန်း။ (လက်လိပ်စပ်နှစ်ခုတို့တွင် လိပ်ရာ အနံ့အစွန်း နှစ်ခုကိုသာ ရ၏။ မဟာဝါ၊ ဂံ၊ သစ်။၃၆၂။ ဘေးအနားပတ်နှစ်ခုကို ဗာဟန္တ ဆိုလိုဟန်တူသည်။ မဟာဝါ၊ ဘာသာဋီ၊ နှာ-၆၀၇။) ဗာဟန္တမွိ နာမ ကရိဿတိ။ ဝိ၊၃။၄၀၁။ (၁) ဗာဟန္တန္တိ အနုဝိဝန္ဓာနံ ဗဟိ ဧကေကံ ခဏ္ဍံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၈။ (၂) ဗာဟန္တန္တိ သုပ္ပမာဏံ စိဝရံ ပါရုပန္တေန သဟရိတ္ဝာ ဗာဟာယ ဥပရိ ဌပိတာ ဥဘော အန္တာ ဗဟိမုခါ တိဋ္ဌန္တိ၊ တေသံ ဧတံ နာမံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။

ဗာဟန္တရ (နာ) [ဗာဟာ+အန္တရ] လက်မောင်းကြား၊ လက်ရုံးအကြား။ ဗာဟန္တရမဿ ဒ္ဝါဒသယောဇနသတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၀။ ဗာဟန္တရန္တိ ဒ္ဝိန္နံ ဗာဟူနမန္တရံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၉၀။

ဗာဟပ္ပဓေသ (ပု) [ဗာဟာ+ပဓေသ] အပေါင် – ဘောင် – အရပ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗာဟဗန္ဓ (ပု) [ဗာဟာ+ဗန္ဓ] အပေါင်–ဘောင်–လှည်း သန် –၌ ဖွဲ့ချည် တုပ်နှောင်ခြင်း။ ဝေဌမိဿကေနာတိ ဗာဟဗန္ဓစက္ကဗန္ဓာဒိနာ ပဋိသခ်ရဏေန ဝေဌမိဿကေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၀။ သကဋ္ဌဿ ဗာဟပ္ပဒေသေ ဒဋ္ဌဗ္ဗာဝါယ ဝေဌဒါနံ ဗာဟဗန္ဓေဘ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၆။

ဗာဟာ (ထီ) [ဝဟ + အ + ဏာ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ ၂၆၅။ သူစိ။] (၁) လက်မောင်း၊ လက်ရုံး။ (၂) အပေါင်၊ ဘောင်။ (၃) လက်မောင်းရိုး။ (၁) ဗာဟာယံ ဂဟေတ္ဝာ (ဥဒါန။ ၁၀၂)တိ ဗာဟုမှိ ဂဟေတ္ဝာ ဝိယ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၅၄။ ဗာဟာယံ မံ ဂဟေတ္ဝာနာ (ထေရ။ ၃၀၃)တိ...မံ ဘုဇေ ဂဟေတ္ဝာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၄။ ဟတ္ထေ ဝါ ဗာဟာယ ဝါ (မ၊၁။ ၁၀၆။)တိ ဇတ္ထေ မဏိဗန္ဓတော ယာဝ အဂ္ဂနခါ ဟတ္ထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊သဒ္ဒိ˚ အဂ္ဂဗာဟာယ အာဝသေသာ ဗာဟာတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၃။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၁၁။) (၂) ဒုါရဗာဟာသု တိဋ္ဌန္တိ (ပေတ။၁၂၉)တိ နဂရဒ္ဒါရဃရဒ္ဒါရာနံ ဗာဟာ နိဿာယ တိဋ္ဌန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃။ (၃) ဗာဟဋ္ဌ ဘေတ္ဝာ (ထေရ။၂၅၁)တိ ဗာဟဋ္ဌိဋ္ဌ အဂ္ဂဗာဟဋ္ဌာနေယေဝ ဘဋ္ဌိတ္ဝာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။

ဗာဟာဂဟဏ (နာ) [ဗာဟာ + ဂဟဏ] လက်မောင်းကို ဆွဲကိုင်ခြင်း။ အစ္ဆရိယ[၁] (၂)-ကြည့်။

ဗာဟာပရမ္မရာ (ထီ) [ဗာဟာ+ပရမ္မရာ] လက်မောင်းအဆက်ဆက်။ ဗာဟာပရမ္မရာယ အာနေသုံ။ ဝိ၊၁။၁၀၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ ကခ်၊ဋ္ဌီ၊သစ်။ ၂၂၉။)

ဗာဟာဗလ (နာ) [ဗာဟာ + ဗလ] လက်မောင်း–လက်ရုံး–အား။ ဇအာဂက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗာဟာဗလပရိစိတ (တိ) [ဗာဟာဗလ+ပရိစိတ] လက်မောင်း–လက်ရုံး–အားဖြင့်–ဆည်းပူး–တိုးပွါး–ရရှိ–အပ်သော၊ လက်ရုံးအားကိုး၍ ရှာမှီး စုဆောင်းအပ်သော။ ဗာဟာဗလပရိစိတေဟိ သေဒါပကွိတ္တေဟိ။ အံ၊၁။၃၇၉။ အံ၊၂။၃၀။ ဗာဟာဗလပရိစိတေဟိတိ ဗာဟာဗလေန ပရိစိတေဟိ ဝဏ်ိတေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။)

ဗာဟာဘရဏ (နာ) [ဗာဟာ + အာဘရဏ] မောင်းရင်းဝတ် တန်းဆာ၊ လက်ကြပ်။ အက္ခကာနံ ဟေဋ္ဌာ ဗာဟာဘရဏံ ယံ ကိဉ္စိ အာဘရဏံ နာမ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄။

ဗာဟာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဗာဟာလင်္ကာရ+ပဋိမဏ္ဍိတ] မောင်းရင်းဝတ် တန်းဆာ–လက်ကြပ် – ဝတ်ဆင်ထားသော၊သူ။ ကာယူရီ-ကြည့်။

ဗာဟာဝိက္ခေပက (တိ) [ဗာဟာ + ဝိက္ခေပက] လက်ရုံးကို ခါလှုပ်သော၊ လက်ရုံးတန်းသော၊ သူ။ (ကြိ၊ဝိ) လက်ရုံးကို ခါလှုပ်၍ ခါလှုပ်၍၊ လက်ရုံးဆန့်တန်း၍။ ဗာဟာဝိက္ခေပကံ ဘဏတိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၂။ (–မဟာနိ။၁၇၅။) ဗာဟာဝိက္ခေပကံ ဘဏတီတိ ဗာဟာ ဝိက္ခိပိတ္ဝာ ဝိက္ခိပိတ္ဝာ အလဇ္ဇိဝစနံ ဝဒတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။)

ဗာဟာသမိဉ္ဇနပသာရဏူပမာ (ထီ) [ဗာဟာ+သမိဉ္ဇနပသာရဏ+ဥပမာ] လက်မောင်းကို ကွေးခြင်း, ဆန့်ခြင်း ဥပမာ။ ဇေဋ္ဌ ကတ္ဝာ ဗာဟာသမိဉ္ဇနပသာရဏူပမာပိ ဥပစာရေန ဝိနာ သဋ္ဌုတရံ ယုတ္တာ ဟောတိ။ သံ။ဋ္ဌီ၊၂။ ၅၁၅။

ဗာဟိက (တိ) [ဗဟိ+ကက] တပါးသော တိုင်းဌ် နေသော၊ နိုင်ငံခြားသား ဖြစ်သော၊ ဗာဟိကတိုင်းသား ဖြစ်သော၊သူ။ အနယိ ဘရတော လုဒ္ဓေါ။ ဗာဟိကော ဘဒ္ဒမတ္ထု တေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဗာဟိကောတိ ဗာဟိကရဋ္ဌဝါသီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၁။

ဗာဟိကရဋ္ဌဝါသီ (တိ) [ဗာဟိကရဋ္ဌ + ဝသ+ ဏိ] တပါးသောတိုင်းဌ် နေသော၊ နိုင်ငံခြားသား ဖြစ်သော၊သူ။ အဃက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗာဟိတ (တိ) [ဗာဟ+တ] အပပြုအပ် – ပယ်အပ်–ပြီးသော။ ဗာဟိတာဿ ဟောန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ။ မ၊၁။၃၄၈။ (–မဟာနိ။၆၉။ စူဠနိ။၈၄၊၉၂။ မိလိန္ဒ။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။)

ဗာဟိတပါပ (တိ) [ဗာဟိတ+ပါပ] အပပြုအပ်–ပယ်အပ်–ပြီးသော မကောင်းမှု–အကုသိုလ်–ရှိသော၊ မကောင်းမှု–အကုသိုလ်–ကို ပယ်ပြီးသော၊သူ။ ဗာဟိဘပါပေါတိ ဗြာဟ္မဏော။ ဓမ္မ။၆၉။ ဗာဟိဘပါပတာယ ဗြာဟ္မဏော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။

ဗာဟိတပါပဓမ္မ (တိ) [ဗာဟိတ+ပါပဓမ္မ] အပပြုအပ် – ပယ်အပ် – ပြီးသော အကုသိုလ်တရားရှိသော၊သူ။ ဗာဟိတပါပဓမ္မေန ဘိက္ခု-နာ။ မဟာနိ။၂၀၄။ (–ဝိ၊၃။၃။ ဥဒါန။၈၀။ နေတ္တိ။၁၂၉။) ဗာဟိတပါပဓမ္မေနာတိ ပဟီနလာမကဓမ္မေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။)

ဗာဟိတပါပပူဇက (တိ) [ဗာဟိတပါပ+ပူဇက] အပပြုအပ်–ပယ်အပ်–ပြီးသော မကောင်းမှု ရှိသောသူအား ပူဇော်သော၊သူ။ ဗြဟ္မဉ်-(၅) ကြည့်။

ဗာဟိတပါပဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဗာဟိတပါပ+ဗြာဟ္မဏ] အပပြုအပ် – ပယ်အပ် – ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော ရဟန္တာ။ ဗာဟိတပါပ-ဗြာဟ္မဏော တိဋ္ဌတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၁။)

ဗာဟိတသမ္မပါပ (တိ) [ဗာဟိတ + သမ္မပါပ] အပပြုအပ်–ပယ်အပ် – ပြီးသော အလုံးစုံသော မကောင်းမှုရှိသော၊သူ။ ယသ္မာ ဗြဟ္မဘာဝံ သေဋ္ဌဘာဝံ ပတ္တော ပရမတ္ထဗြာဟ္မ-ဏော ဗာဟိတသမ္မပါပေါ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၇။)

ဗာဟိတိက (တိ) [ဗာဟိတိ + ဣက] အပဖြစ်သောတိုင်းပြည် – နိုင်ငံခြား – ဗာဟိတိတိုင်း –ဌ် ဖြစ်သော။ အယံ မေ ဘန္တေ ဗာဟိ-တိကာ....ပဟိတာ။ မ၊၂။၃၁၉။ ဗာဟိတိ-ကာတိ ဗာဟိတိရဋ္ဌေ ဥဋ္ဌိတဝတ္ထဿေတံ နာမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။

ဗာဟိတိကသုတ္တ (န) [ဗာဟိတိက+သုတ္တ] ဗာဟိ-တိကသုတ်။ အဇာတသတ်မင်းထံမှ ရရှိသော အလျား ၁၆-တောင်တိတိ, အနံ ဂ-တောင်တိတိရှိ ဗာဟိတိတိုင်းဖြစ် ပုဆိုးကို ပဿေနဒီ ကောသလမင်းကြီးက အရှင်အာနန္ဒာအား ဓမ္မပူဇာအနေဖြင့် လှူဒါန်းသည်ကို ဖော်ပြ သောသုတ်။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠို၊ ၄-ဝဂ်၊ ဂ-သုတ် မ၊၂။၃၁၄-၂၀။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဗာဟိတိကသုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃ဂ။

ဗာဟိတိကသုတ္တန္တဗရိယာယ (ပု) [ဗာဟိတိက-သုတ္တန္တ + ပရိယာယ] ဗာဟိတိကသုတ် ဒေသနာ။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ဗာဟိတိက-သုတ္တန္တပရိယာယေန အနဝဇ္ဇေန ကုသလံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။

ဗာဟိတိကသုတ္တပရိယာယ (ပု) [ဗာဟိတိကသုတ္တ + ပရိယာယ] ဗာဟိတိကသုတ် ဒေသနာ။ ဗာဟိတိကသုတ္တပရိယာယေန ...ကုသလံ က-ထိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

ဗာဟိတိရဋ္ဌ (န) [ဗာဟိတိ+ရဋ္ဌ] အပဖြစ်သော – နိုင်ငံခြား – တိုင်းပြည်၊ ဗာဟိတိတိုင်း။ ဗာဟိတိက-ကြည့်။

ဗာဟိတေယျ (တိ) [ဗာဟ+တေယျ] အနှိမ်ခံရ – အလှည့်မိုးခံရ – လက်အောက်ဖြစ် – သော၊သူ။ ယထာကာမကရဏီယော ဗာဟိတေ-ယျော (မ၊၁။၄၀၃)တိ ....ဗာဟိတ္ထာ စ ပန ဇဋ္ဌရိတာဂုမ္ဗတောပိ နီစတရော လကုဏ္ဍက-

အနုရုဒ္ဓဿ ဗာဟိယော နာမ သဒ္ဓိဝိဟာရိ-
ကော ကေဝလကပ္ပံ သံဃဘေဒါယ ဋ္ဌိတော။
အံ၊၁။၅၆၂။ စတုတ္ထပုဂ္ဂိုလ်မှာ— ဗာဟိယ
တိုင်း၌ မွေးဖွားသူဖြစ်၍ ဗာဟိယခေါ်သည်။
(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၀-၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၆။) မုရိုးချောင်းတို့ကို လျှော်ဖြင့်ဖွဲ့ချည်
ထားသောအဝတ်, ကေစီတို့အဆို သစ်သား
ပျဉ်ချပ်များကို ဖောက်ထွင်း၍ လျှော်ဖြင့်
သီထားသောအဝတ် (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၀-၁။) ဒုတ်
ချောင်းတို့ကို လျှော်ဖြင့် ရစ်ပတ်ထားသော
အဝတ် (အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃-၄။)ဘို့ကို ဝတ်ထား
သောကြောင့် ဒါရုစီရိယ၊ ယင်းအမည်နှစ်မျိုး
ကိုပေါင်း၍ ဗာဟိယဒါရုစီရိယဟု သာသနာ၌
ထင်ရှားသည်။ ဗာဟိယသည် သဘော်ဖြင့်
ပင်လယ်ပြင်ကို ဖြတ်သန်းလျက် ကုန်ကူး
သန်းရောင်းဝယ်သူ ဖြစ်သည်။ ၇-ကြိမ်အထိ
အောင်မြင်သည်။ ဂ-ကြိမ်မြောက်၌ သုဝဏ္ဏ
ဘူမိသို့ ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရန်အသွား
လေမှုန်တိုင်း မိ၍ သဘော်ပျက်သည်။
ဗာဟိယသည် ပျဉ်တချပ်ကိုမှီတွယ်၍ ရေကူး
ရသည်။ ၇-ရက်မြောက်သောနေ့၌ လှိုင်း
အဟုန်ကြောင့် သုပ္ပါရက(=ဘုံဘောဆိပ်ကမ်း
မြောက်ဖက် နမ္မဒါမြစ်ဝ=သောပါရက) ဆိပ်
ကမ်းသို့ ရောက်ရှိသည်၊ အဝတ်များမရှိတော့
သည့်အတွက် သစ်သားစီအဝတ်များကို ဝတ်
ဆင်ရသည်။ဗာဟိယဒါရုစီရိယသည် ခွက်တခု
ကိုကိုင်၍ ဆွမ်းခံရာ လူအများက ရဟန္တာဟု
ထင်မှတ်ကြသဖြင့် ပူဇော်သကာပြုကြသည်၊
လူအများက ရဟန္တာဟု ထင်မြင်သည့်အတိုင်း
မိမိကိုယ်တိုင်ကလည်း ရဟန္တာဟု ထင်မြင်
လာသည်၊ သူ၏ အထင်မှားနေမှုကို သုဒ္ဓါ-
ဝါသအနာဂါမ်ဗြဟ္မာက "ဗာဟိယ သင်သည်
ရဟန္တာလည်း မဟုတ်၊ ရဟန္တာ အကျင့်ကို
ပင် မကျင့်ရသေး၊ သင့်နေရာမှ အချေမြောက်
ကောသလတိုင်း သာဝတ္ထိပြည်၌ ဂေါတမ
ရှင်တော်ဘုရား သီတင်းသုံးတော်မူသည်၊ ထို

တရော ကာတမ္မော ဘဝိဿတီတိ အတ္ထော။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ဗာဟိတ္ထာ (ခ) (ဂ)အဖွင့်နှင့်
ယှဉ်-ကြည့်။

ဗာဟိတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [ဗာဟ+တ္ထာ] (က) စွန့်၍၊
အပယ်ပြု၍၊ ထုတ်ပယ်၍။ (ခ) ယုတ်နိမ့်သည်
ကိုပြု၍။ (ဂ) လှမ်းမိုးဘိစီးနှိပ်စက်၍။ (က)
ယောဓ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ၊ ဗာဟိတ္ထာ ဗြဟ္မစရိယံ။
သံ၊၁။၁၈၄။ (–ဥဒါန။၈၁။ သုတ္တနိ။၃၅၈။)
ဗာဟိတ္ထာတိ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ဇဟိတ္ထာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၄။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၃။)ဗာဟိတ္ထာတိ အတ္တ
နော သန္တာနတော ဗဟိကတ္ထာ နီဟရိတ္ထာ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ (ခ) (ဂ) ဗာဟိတ္ထာ စ ပန
....ကာတမ္မော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ဗာဟိတ္ထာတိ
နိစ် ကတ္ထာ အဘိဘဝိတ္ထာ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။

ဗာဟိယ (တိ) [ဗဟိ + ဣယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၀-၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၆။] ဗာဟိယတိုင်း၌ ဖြစ်သော၊သူ (ဗာ-
ဟိယ)။ သာသနာတွင် ဗာဟိယအမည်နှင့်
ယောကျ်ား ၄-ဦး, အမျိုးသမီး ၁-ဦး တွေ့ရ
သည်။ ပဌမပုဂ္ဂိုလ်မှာ— စက္ခုသည် နိစ္စ
လော အနိစ္စလော? စသည်ဖြင့် အမေးအဖြေ
ပဋိပုစ္ဆကထာကို တိုတိုကျဉ်းကျဉ်း ဘုရားရှင်
ဟောတော်မူတိုင်း ကျင့်သည့်အတွက် ရဟန္တာ
အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသူဖြစ်သည်။ အထ ခေါ
အာယသ္မာ ဗာဟိယော ဧကော ဝူပကဋ္ဌော
....ဝိဟာသိ။ သံ၊၂။၂၀၁။ ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်မှာ
— သတိပဋ္ဌာန်တရားကို အားထုတ်သည့်
အတွက် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသူဖြစ်
သည်။ အညတရော စ ပနာယသ္မာ ဗာဟိ-
ယော အရဟတံ အဟောသိ။ သံ၊၃။၁၄၃။
တတိယပုဂ္ဂိုလ်မှာ— ကောသမ္မီအဓိကရဏ်း
၌ သံဃာအားလုံးလောက်နီးနီး ကွဲပြား
အောင် ပြုလုပ်သူ ဗာဟိယထေရ်ဖြစ်သည်၊
ယင်း မထေရ်သည် အနုရုဒ္ဓါ၏ သဒ္ဓိဝိဟာရိ-
က တပည့်ရင်း ဖြစ်သည်။ အာယသ္မတော

အရပ်သို့သွားပါ”ဟု ညွှန်ကြားသဖြင့် ဘုရားရှင်ထံသို့ သွားသည်၊ ထို ညွှန်ကြားသော ဗြဟ္မာမှာ အတိတ်ဘဝက ဗာဟိယနှင့် တရားအားထုတ်ဘက်ဖြစ်သည်၊ (အတိတ်ဖြစ်ရပ်ကို ကုမာရကဿပပုဒ္ဓိနှင့် မ၊၆၊၂။၂၇။ ဓမ္မ၊၆၊ ၁။၄၀၉-၁၀-တို့ ကြည့်။) (သုပ္ပါရကဆိပ်နှင့် သာဝတ္ထိပြည်မှာ ယူဇနာ ၁၂၀-ကွာဝေးသည်။ အံ၊၆၊၁။၂၁၉။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၄၁၀။ ဥဒါန၊၆၆။ ၇၇။) ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့ ဗာဟိယ ရောက်သောအခါ ဆွမ်းခံကြွနေသော ရှင်တော်ဘုရားနောက်သို့လိုက်၍ တရားဟောရန် တောင်းပန်သည်၊ ၂-ကြိမ်တိုင်တိုင် ဘုရားရှင်က ပယ်ချတော်မူ၍ ၃-ကြိမ်မြောက် တောင်းပန်သောအခါ “ဗာဟိယ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ=မြင်ရာ၌ မြင်ကာမျှရှု”စသော တရားတော်ကို ဟောတော်မူသည်။ (ဥဒါန။၈၅။) တရားအဆုံး၌ ဗာဟိယသည် ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးနှင့်တကွ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသည်၊ ထို့နောက် ရဟန်းအဖြစ်ကို တောင်းပန်သောအခါ ဘုရားရှင် စေခိုင်းတော်မူချက်အရ သင်္ကန်းရှာစဉ်ပင် ဘဝဟောင်းက ရန်သူဖြစ်ဘူးသူ ဘီလူးမက နွားယောင် ဆောင်၍ ဝှေ့သဖြင့် သေဆုံးလေသည်၊ (ဥဒါန။၀၆။ ဥဒါန၊၆။၈၅။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၃၀၃။) တေန ခေါ ပန သမယေန ဗာဟိယော ဒါရုစီရိယော သုပ္ပါရကေ ပဋိဝသတိ။ ဥဒါန။ ၈၄။ တံ ဗာဟိယရဋ္ဌေ ဇာတဟ္တာ ဗာဟိယော တိ သဉ္ဉာနိ သု....ဧဝံ သမ္မထာပိ ဒါရုမယစီရဓာရိတာယ ဒါရုစီရိယော”တိ။ ဥဒါန၊၆။၇၀-၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၆။) ပဌမ ဗာဟိယာအမည်ရှိသော အမျိုးသမီးမှာ—ဝေသာလီပြည် လိစ္ဆဝီမင်းတဦး၏ မိဖုယားဖြစ်သည်၊ ဖူးဖူးယောင်သည့် အကောင်ပုပ်သဖွယ် ကိုယ်လုံးကိုယ်ထည် တုတ်ခိုင်ဝဖြိုးသည်၊ သွားပုံလာပုံ အမူအရာ ကြည့်မလှသူ ဖြစ်သည်၊ သူမ၏ အတိတ်ဇာတ်ကို ဇာ၊၆၊၁။၄၄၅-

ကြည့်။ ဗာဟိယာ ဟိ သုဟန္နေန၊ ထုဇာနမဘိဆုဓိ။ ဇာ၊၁။ ၂၅။ ဗာဟိယာတိ ဗဟိဇနပဒေ ဇာတာ သံဝဒ္ဓာ ဣတ္ထီ။ ဇာ၊၆၊ ၁။၄၄၆။

ဗာဟိယထွေရ (ပု) [ဗာဟိယ+ထေရ] ဗာဟိယမထေရ်။ ဗာဟိယထွေရဿယော ဝိယ ခိပ္ပါဘိညော ဟောတိ။ မ၊၆၊၃။၉၆။

ဗာဟိယဒါရုစီရိယပွဘုတိ (တိ) [ဗာဟိယဒါရုစီရိယ+ပဘုတိ] ဗာဟိယဒါရုစီရိယလျှင် အစရှိသော။ ဗာဟိယဒါရုစီရိယပွဘုတီနံ အညေသဉ္ဉ မဟာကုလပွသုတာနံ မဟာသာဝကာနံ ပရိဘောဂေါ။ ခုဒ္ဒက၊၆။၁၄၇။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။ ၂၇၆။

ဗာဟိယရဋ္ဌ (နာ) [ဗာဟိယ+ရဋ္ဌ] အပဖြစ်သော –နိုင်ငံခြား–တိုင်းပြည်၊ ဗာဟိယတိုင်းပြည်။ ဣမသ္မိံ ပုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဗာဟိယရဋ္ဌေ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ဥဒါန၊၆။၇၀။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၃၄၃။)

ဗာဟိယဝိသယ (ပု) [ဗာဟိယ+ဝိသယ] အပဖြစ်သော –နိုင်ငံခြား–တိုင်းပြည်၊ ဗာဟိယနိုင်ငံ။ ဗာဟိယဝိသယေ သဉ္ဉာတသံဝဒုတာယ ဗာဟိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၈၉။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆၁။)

ဗာဟိယသုတ္တ (နာ) [ဗာဟိယ+သုတ္တ] ဗာဟိယသုတ်၊ ဘုရားသခင် သာဝတ္ထိမြို့တွင်း ဆွမ်းခံဝင်တော်မူစဉ် မိမိကိုယ်ကို ရဟန္တာ အထင်ရောက်နေသော ဗာဟိယအား “ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတိ” စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူသောသုတ်။ ဥဒါနပါဠိ၊ ၁-၀၈၊ ၁၀-သုတ်။ ဥဒါန။၀၄-၇။ တံ ဟေဋ္ဌာ ဗာဟိယသုတ္တေ ဝိတ္ထာရတော ဝုတ္တမေဝ။ ဥဒါန၊၆။**၃၆၀။**

ဗာဟိရံ (ဗျ) အပြင်အပ။ ဗာဟိရံ ဗဟိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဗာဟိရာ ဗာဟျာ။ ဓာန်။၁၁၅၃။

ဗာဟိရ (တိ) [ဗဟိ+ဣရဏ်၊ ဓာန်၊ဠီ။၇၀၃။ ပုဒ်အဆုံးအဖြတ်ကို တောင်ပေါက်ဓာန်၊သျှ။ ဂါထာ-၇၀၂-ကြည့်။] ပြင်ပဘ၌ဖြစ်သော။ ဗာဟိရံ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂံ။ သံ၊၃။၉၀။ အံ၊၁။၁၇။ (–ဣတိဝုတ်။၂၀၂။ ဓမ္မ။၇၀။ ဇာ၊၁။၁၀၆။) ဗာဟိရန္တိ အဇ္ဈတ္တသန္တာနတော ဗဟိ ဘဝံ။ အံ၊၆၊၁။၆၅။ ဣတိဝုတ်၊၆။၆၁။ အဇ္ဈတ္တသန္တာနတော ဗဟိဒ္ဓါ ဘဝံ ဗာဟိရံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၇။

ဗာဟိရအာပေါဓာတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဗာဟိရအာပေါဓာတု+နိဒ္ဒေသ] အပဖြစ်သော အာပေါဓာတ်ကို အကျယ်ညွှန်ပြရာအခန်း။ ဗာဟိရအာပေါဓာတုနိဒ္ဒေသေ မူလံ ပဋိစ္စ နိဗ္ဗတ္တော ရသော မူလရသော နာမ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၆၅။

ဗာဟိရဣန္ဒြိယ (ပု) [ဗာဟိရ+ဣန္ဒြိယ] အပြင်အပဖြစ်သော တံခါးခုံ။ သဗ္ဗသိက္ခာပဒေ ဟိ ဗာဟိရဣန္ဒြိယတော ပဋ္ဌာယ ဂါမူပစာရံ အရည်ံ နာမ။ ကခ်ီ၊ဋီ။၃၀။

ဗာဟိရဥတုသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဗာဟိရဥတု+သမုဋ္ဌာန်] အပြင်အပ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော၊ အပြင်အပဥတုလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ကမ္မဝိပါကာနုဘဝနာ ကာရဏာဘူတံ ဗာဟိရဥတုသမုဋ္ဌာနံ ကမ္မပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာနံ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၇။

ဗာဟိရဥဒက [ဗာဟိရ+ဥဒက] အပြင်အပဖြစ်သောရေ။ နှာနိယစုဏ္ဏံ ဗာဟိရဥဒကံ ဝိယ သေသဘူတတ္တယံ အာဗန္ဓတိတိ အာဗန္ဓနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၂။

ဗာဟိရက (တိ) [ဗာဟိရ+က] ပြင်ပ–သာသနာပ–၌ဖြစ်သော၊သူ။ စိတ္တဗျဥ္ဇနာ ဗာဟိရကာ သာဝကဘာသိတာ။ သံ၊၁။၄၅၇။ အံ၊၁။၇၃။ အံ၊၂။၉၄။ ဗာဟိရကာတိ သာသနတော ဗဟိဘူတာ။ သံ၊၃၊၂။၂၁၁။ အံ၊၃၊၂။၄၀။ (–အံ၊၄၊၁။၃၇။)

ဗာဟိရကအနုသန (န) [ဗာဟိရက+အနုသန] သာသနာပ ဖြစ်သူတို့၏ အစာမစားခြင်း၊ သာသနာပဥပုသ်စောင့်ခြင်း။ အနုသနေနာတိ သဗ္ဗသော အာဟာရဿ အဘုဉ္ဇနေန သာသနိကသီလေန ဗာဟိရကအနုသနေန ဥပေတာ ဟုတ္ဝာတိ ယောဇနာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၂။

ဗာဟိရကအာကာသဓာတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဗာဟိရကအာကာသဓာတု + နိဒ္ဒေသ] အပဖြစ်သော အာကာသဓာတ်ကို အကျယ်ညွှန်ပြရာအခန်း။ ဗာဟိရကအာကာသဓာတုနိဒ္ဒေသေ....ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၆၀။

ဗာဟိရကဏ္ဍထ္ထိ (ထိ) [ဗာဟိရကာ+ဏ္ဍထ္ထိ] အပြင်အပဖြစ်သော မိန်းပ၊ အပြင်မိန်းမ။ ဗာဟိရကဏ္ဍထ္ထိ ဟုတ္ဝာ ဝသမာနာပိ။ ဓမ္မ၊၆၊ ၂။ ၂၀၀။ ဝိမာန၊၆။၆၀။

ဗာဟိရကဏ္ဍသိ (ပု) [ဗာဟိရက+ဏ္ဍသိ] သာသနာပရသေ့။ နာပိ ဗာဟိရကဏ္ဍသိဟိ ဝါ သာဝကေဟိ ဝါ ဒေဝတာဟိ ဝါ ဘာသိတော။ အဘိ၊၆၊ ၂။၁၃၄။

ဗာဟိရကဂန္ထ (ပု) [ဗာဟိရက+ဂန္ထ] သာသနာပ ကျမ်းဂန်။ ဗာဟိရကဂန္ထသခ်ီတမ့ပိ မန္တံ ဥစ္စေ အာသနေ နိသိန္နဿ ဝါစေတုံ မေ ဘိက္ခဝေ အမနာပံ၊ ပဂေဝ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ။ ဝဇိရ။၂၉၂။

ဗာဟိရကစောရ (ပု) [ဗာဟိရက+စောရ] ပြင်ပခိုးသူ။ တဿာပိ ဗာဟိရကစောရဿ ဝိယ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဧဝံ ဟောတိ။ ဝိ၊၆၊ ၂။၇၅။ (–ဓမ္မ၊၆၊၁။၁၉၀။)

ဗာဟိရကတပ (ပု) [ဗာဟိရက+တပ] သာသနာပဖြစ်သော အကျင့်။ ဗာဟိရကတပံ ဝိမံသိဿာမိ။ ဇာ၊၆၊၁။၄၁၄။

ဗာဟိရကတာပသ (ပု) [ဗာဟိရက+တာပသ] သာသနာပ ရသေ့။ ပုထုဇ္ဇနာ ဗာဟိရက-

တာပသာဒယော အတ္တနော သမာနသီလေ ဌိတံ သမ္မာဒိဋ္ဌိတိ ဝဒန္တိ။ မဋ္ဌိ၊၁။ ၂၉၆။

ဗာဟိရကထာ (ထီ) [ဗာဟိရာ+ကထာ] အပြင်အပဖြစ်သော စကား။ သုတ္တံ ဝါ ဇာတကံ ဝါ နိက္ခိပိတ္ဝာ တဿ ဥပလဒ္ဓံ ဝါ ဥပမံ ဝါ ဝတ္ထုံ ဝါ အာဟရိတ္ဝာ ဗာဟိရကထံယေဝ ကထေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၂။) ဗာဟိရကထံယေဝါတိ ယံ သုတ္တံ, ဇာတကံ ဝါ နိက္ခိတ္တံ၊ တဿ သရီရဘူတံ ကထံ အနာမသိတ္ဝာ တတော ဗဟိဘူတံယေဝ ကထံ။ မဋ္ဌိ၊၂။၂၅၀။

ဗာဟိရကဒါန (န) [ဗာဟိရက+ဒါန] အပဖြစ်သောပစ္စည်းဝတ္ထု အလှူ။ (ကိုယ်အင်္ဂါအလှူကို အဇ္ဈတ္တိကဒါန၊ ပစ္စည်းဝတ္ထုအလှူကို ဗာဟိရကဒါနဟု ခေါ်သည်။) ဗာဟိရကဒါနဉ္ဉိ တတ္ထကမ္မိ သမာနံ့ ဗောဓိသတ္တာနံ့ တုဋ္ဌိ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဖ၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၎၂။ (–ပုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ဖ၎။)

ဗာဟိရကဓမ္မ (ပု) [ဗာဟိရက+ဓမ္မ] အပြင်အပဖြစ်သော တရား။ အဇ္ဈတ္တိကဓမ္မေ ဗာဟိရကဓမ္မေ စ နိဗ္ဗိသေသံ ပရိဇာနန္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၈။

ဗာဟိရကပဗ္ဗဇိတ (ပု) [ဗာဟိရက + ပဗ္ဗဇိတ] သာသနာပ ရဟန်း။ ဗာဟိရကပဗ္ဗဇိတာ သိပ္ပါယတနဝိဇ္ဇာဌာနာဒီနိ ဇိဝိကောပါယဘူတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၇၈။

ဗာဟိရကပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဗာဟိရကာ + ပဗ္ဗဇ္ဇာ] သာသနာပ ရဟန်းအဖြစ်။ ဗာဟိရကပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာ အဋ္ဌ မာသေ ဟိမဝန္တေ ဝသိတ္ဝာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။)

ဗာဟိရကပရိကပ္ပိတ (တိ) [ဗာဟိရက+ပရိကပ္ပိတ] သာသနာပဖြစ်သောသူတို့ ကြံစည်အပ်သော။ သက္ကာ ဟိ ဝတ္ထုံ ဗာဟိရကပရိကပ္ပိတော အတ္တာ"ပရမတ္တော"တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၃။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၄၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၉။)

ဗာဟိရကပ(ပ္ပ)ဝေဒိတ (တိ) [ဗာဟိရက+ပဝေဒိတ] သာသနာပဖြစ်သောသူတို့–ဟောကြားအပ်–သိစေအပ်–သော။ ဗာဟိရကပဝေဒိတေဟိ ဘာရတပုရာဏကထာနရသီဟပုရာဏကထာဒီဟိ ဝရောတိပိ အာဂမဝရော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၇။ ဗာဟိရကပါသဏ္ဍ-လည်းကြည့်။

ဗာဟိရကပါသဏ္ဍ (ပု) [ဗာဟိရက + ပါသဏ္ဍ] သာသနာပဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ။ တိဏ်ဃော သံဝစ္ဆရာနိ ဗာဟိရကပါသဏ္ဍံ ပရိဂ္ဂဏှိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ ဗာဟိရကပါသဏ္ဍန္တိ ဗာဟိရကပ္ပဝေဒိတံ သမယဝါဒံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၉။ ပါသဏ္ဍလည်း-ကြည့်။

ဗာဟိရကပ္ပိတ (တိ) [ဗာဟိရ+ကပ္ပိတ] သာသနာပဖြစ်သောသူတို့ကြံစည်အပ်သော။ ဣတော ဗာဟိရကပ္ပိတဿ အတ္တနော၊ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၅။

ဗာဟိရကပြာဟဏ (ပု) [ဗာဟိရက+ပြာဟဏ] သာသနာပဖြစ်သော ပုဏ္ဏား။ ဣတော ဗာဟိရကပြာဟဏဿ ပြာဟဏကိစ္စံ ပရိပုဏ္ဏံ မညန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၇။

ဗာဟိရကဘဏ္ဍပရိစ္စာဂ (ပု) [ဗာဟိရကဘဏ္ဍ+ပရိစ္စာဂ] အပဖြစ်သော ဝတ္ထုပစ္စည်းကို စွန့်လှတ်လှူဒါန်းခြင်း။ ဗာဟိရကဘဏ္ဍပရိစ္စာဂေါ ဒါနပါရမီ နာမ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။

ဗာဟိရကဘာသိတ (တိ) [ဗာဟိရက+ဘာသိတ] သာသနာပဖြစ်သောသူတို့ ဟောကြားအပ်သော။ ဗာဟိရကဘာသိတေသု စ ဤဒိသဿ ဝစနဿ အဘာဝါ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၂၃။

ဗာဟိရကမန္တ (ပု) [ဗာဟိရက+မန္တ] သာသနာပမန္တန်။ ဗာဟိရကမန္တေန ခီဏာသဝဿ ဂတိ*

ကထံ ဇာနိဿတိ။ အံ၊ဒု၊၁။ ၂၀၉။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆။)

ဗာဟိရကမဟာစောရ (ပု) [ဗာဟိရက+မဟာ-စောရ] အပဖြစ်သော ခိုးသူကြီး။ ဣတိ ဗာဟိရကမဟာစောရံ ဒဿေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၅။

ဗာဟိရကရထ (ပု) [ဗာဟိရက + ရထ] အပြင် အပဖြစ်သော ရထား။ အပါလမ္ဗ-ကြည့်။

ဗာဟိရကလိင်္ဂ (နာ) [ဗာဟိရက + လိင်္ဂ] သာသနာပ ရသေ့ရဟန်း၏ အသွင်အပြင်။ တေ ဗာဟိရကလိင်္ဂေ ဌိတာပိ တေနေဝ တတ္ထ သမတ္ထတာယောဂေန ဘာဝိနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ဗာဟိရကသမဏ (ပု) [ဗာဟိရက + သမဏ] သာသနာပရဟန်း။ သမဏာ ဗာဟိရကသမ-ဏာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၄။

ဗာဟိရကသမဏပြာဟ္မဏ (ပု) [ဗာဟိရက + သမဏပြာဟ္မဏ] သာသနာပ ရဟန်းပုဏ္ဏား။ သမဏာ ဝါ ပြာဟ္မဏာ ဝါတိ သစ္စာနိ ပဋိ-ဝိဇ္ဈိတုံ အသမတ္ထာ ဗာဟိရကသမဏပြာဟ္မ-ဏာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။

ဗာဟိရကသမဏပြာဟ္မဏဂဟဏ (နာ) [ဗာဟိရက-သမဏပြာဟ္မဏ+ဂဟဏ] သာသနာပ ရဟန်း ပုဏ္ဏားကို ယူခြင်း။ တေန ဗာဟိရကသမဏ-ပြာဟ္မဏဂဟဏံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၆၅။

ဗာဟိရကသမယ (ပု) [ဗာဟိရက+သမယ] (၁) သာသနာပအခါ။ (၂) သာသနာပဏယူ။ (၁) ဧဝံ ဗာဟိရကသမယေ ပဗ္ဗဇိတာ အတ္တနော ပရိတ္တကံ ဓမ္မံ "ဧဝံ သတိ ဧဝံ ဘဝိ-ဿတီ"တိ ကပ္ပေတွာ ကပ္ပေတွာ ဝေနေ့ယ္ယာ ကိလမန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၅။) (၂) သေသော သမ္ဗောပိ ဗာဟိရ-ကသမယော ဂဟိတော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၅။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။)

ဗာဟိရကသာဝက (ပု) [ဗာဟိရက + သာဝက] သာသနာပဖြစ်သူတို့၏ တပည့်။ ဗာဟိရက-သာဝကေဟိတိ "ပုဒ္ဂါ"တိ အပ္ပညာတာနံ ယေသံ ကေသဉ္စိ သာဝကေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၁။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇-၌ ဗာဟိရသာဝကေဟိ-ဟုရှိ၏။)

ဗာဟိရကသာသန (နာ) [ဗာဟိရက+သာသန] သာသနာပ အဆုံးအမ။ ဒုရက္ခာတမမ္မဝိန-ယော နာမ ဗာဟိရကသာသနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၂။

ဗာဟိရကသုတ္တ (နာ) [ဗာဟိရက + သုတ္တ] သာ သနာပဖြစ်သော သုတ်၊ သံဂါယနာမတင် သောသုတ်။ ဗာဟိရကသုတ္တံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၁။ ဗာဟိရက-သုတ္တန္တိ တိသော သင်္ဂီတိယော အနာရုဠ္ဍ-ဂုဠ္ဍဝေဿန္တရာဒိနိ မဟာသံဃိကနိကာယဝါ-သိနံ သုတ္တာနိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၇။

ဗာဟိရကာစာရယုတ္တ (တိ) [ဗာဟိရကာစာရ+ယုတ္တ] သာသနာပတိတ္ထိအကျင့်နှင့်ယှဉ်သော။ ဗာဟိရကာစာရယုတ္တော တာပသော ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၈။ ဗာဟိရကာစာရယုတ္တော တိတ္ထိ-ယာစာရယုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၈။ ဗာဟိရကာ-စာရယုတ္တောတိ သာသနာစာရတော ဗာဟိ-ရကေန တိတ္ထိယာစာရေန ယုတ္တော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၃၄၈။

ဗာဟိရကာရဏ (နာ) [ဗာဟိရ+ကာရဏ] ပြင်ပ အကြောင်း၊ မပြခဏ်းသော အကြောင်း။ သဒ္ဓမ္မဿဝနသပ္ပုရိသူပနိဿယာ နာ ကေန္တေန အဝိက္ခေပဿ ကာရဏံ ဗာဟိရကာရဏတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၅၈။

ဗာဟိရကိတ္ထိဘာဝ (ပု) [ဗာဟိရက + ဣတ္ထိ-ဘာဝ] အပြင်အပဖြစ်သော မိန်းမ၏ အဖြစ်။ တသ္မိံ ခဏေ သာ အတ္တနော ဗာဟိရကိတ္ထိ-ဘာဝံ ဉတ္ဝာ စိန္တေသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၁။

ဗာဟိရဂန္ထ (ပု) [ဗာဟိရ +ဂန္ထ] သာသနာပ ကျမ်းဂန်။ တတ္ထ မန္တာနံ ဗာဟိရဂန္ထတ္တာ-တိ စေ? နှ,တဒဓိပ္ပါယာဇာနနတော။ ဝဇိရ။ ၂၉၂။

ဗာဟိရင် (နှ) [ဗာဟိရ+အင်] ပြင်ပအကြောင်း၊ မပြခဉ်းသောအကြောင်း။ သဒ္ဓမ္မဿဝန-သပ္ပုရိသူပနိဿယာ နု ဧကန္တေန အဝိက္ခေပ-ဿ ကာရဏံ ဗာဟိရင်္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁။

ဗာဟိရင်သမ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဗာဟိရင် + သမ္ဗတ္တိ] ပြင်ပ အကြောင်း အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဘိက္ခူနံ ဗာဟိရင်သမ္ဗတ္တိံ ကထေန္တော ပိ အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ (–သာရတ္ထ၊၂။၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၀။)

ဗာဟိရစက္ကမဂ္ဂ (ပု) [ဗာဟိရ+စက္ကမဂ္ဂ] ပြင်ပ လှည်းဘီးလမ်းကြောင်းခရီး။ ဗာဟိရစက္က-မဂ္ဂေါ ဗဟိသီမာယ ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၀။ ဝိသဒ်။၁၀၂။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၄၀။

ဗာဟိရဋ္ဌာန (နှ) [ဗာဟိရ+ဋ္ဌာန] ပြင်ပအရပ်။ ဗာဟိရဋ္ဌာနံ ပတ္ထေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၀၅။

ဗာဟိရတိတ္ထာယတန (နှ) [ဗာဟိရ+တိတ္ထာ-ယတန] သာသနာပတိတ္ထိတို့၏အယူ။ ဗာဟိရ-တိတ္ထာယတနေ တာဝ မေထုနဝိရတိ သီလမတ္တကံ ဟိနံ ဗြဟ္မစရိယံ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၄၉။ ဗာဟိရတိတ္ထာယတနေတိ ဗာဟိရ-ကာနံ အညတိတ္ထိနံ သမယေ။ ဇာတ်၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ညော၊ကျော။

ဗာဟိရတေဇ (ပု) [ဗာဟိရ+တေဇ] အပြင်အပ မီး။ ပစနီယဘတ္တံ ဗာဟိရတေဇော ဝိယ သေသဘူတတ္တယံ ပရိပါစေတိတိ ပရိပါစနံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၀၂။

ဗာဟိရတေဇောခေါတုကထာ (ထီ) [ဗာဟိရတေ-ဇောခေါတု+ကထာ] အပြင်အပဥ်ဖြစ်သော တေဇောခေါတ်နှင့် စပ်သောစကား။ ဣခေါတိ ဗာဟိရတေဇောခေါတုကထာယံ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။ ၅၃။

ဗာဟိရတ္တိက (ပု၊နှ) [ဗာဟိရ+တိက] ဗာဟိရ-တိက်။ (စိန္တာသုတဘာဝနာတိက်၊ ဒါန-သီလ ဘာဝနာတိက်၊ အဓိသီလ အဓိစိတ္တ အဓိပညာတိက်၊ အာယ အပါယ ဥပါယ ကောသလ္လတိက် ဤ (၄) တိက်ကို ဗာဟိရ တိက်ဟု ဆိုသည်။ အဘိ၊ဝိ။၃၂၅။)တိကာနုရူ-ပေဟိ စိန္တာမယာပညာတိအာဒီဟိ စတူဟိ ဗာဟိရတ္တိကေဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။

ဗာဟိရတ္ထ (ပု) [ဗာဟိရ+အတ္ထ] (၁) အပြင်အပ ဖြစ်သောအနက်။ (လိင်, ဓာတ် ၂-မျိုးသည် အန္တံ၊ ယင်း လိင် ဓာတ်တို့၏ အနက်သည် အန္တတ္ထ၊ဝိဘတ်, ပစ္စည်း ၂-မျိုးသည် ဗာဟိရ၊ ယင်း ဝိဘတ်, ပစ္စည်းတို့၏အနက်သည် ဗာဟိ-ရတ္ထ။ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၌ သမာသ်ပုဒ်အနက် သည် အန္တတ္ထ၊ ယ,တ စသောပုဒ်တို့၏ စုံရာ အညပုဒ်အနက်သည် ဗာဟိရတ္ထ။ ဗဟုဗ္ဗီဟိ-ပုဒ်လည်း ကြည့်။) (၂) အပြင်အပဖြစ်သော ပုဒ်၏အနက်ရှိသော။(၁)သမာသေန ဝုတ္တော အနိယမော ယဿာတိ သမ္မန္နော ဗာဟိ-ရတ္ထော.... အာချာတေန ဝုတ္တံ သာမညဘူတံ ကမ္မံ ဗာဟိရတ္ထော။ ဘေဒစိန္တာဒီပနီ၊ နှာ။ ၁၆၆။ (၂) ဗျဓိကရဏာနမ်ပိ ဗာဟိရတ္ထော သမာသော ဟောတိတိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၆၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၀၈။

ဗာဟိရတ္ထမ္ဘပန္တီ (ထီ) [ဗာဟိရ + ထမ္ဘပန္တီ] (သိမ်၏) အပြင်အပဖြစ်သော တိုင်အစဉ်။ အသိမဋ္ဌာယ ဗာဟိရတ္ထမ္ဘပန္တိယာ စ သမဓုရံ ခာရိယမာနာနံ တုလာနံ ဥပရိမတလံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၅။

ဗာဟိရတ္ထသမာသ (ပု) [ဗာဟိရတ္ထ+သမာသ] ပြင်ပဖြစ်သော ပုဒ်၏အနက်ရှိသော သမာသ်၊

ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်။ ပဥ္စပဥ္စပ္ပဘေဒေနာတိ ဇာတ္ထ ဗာဟိရတ္ထသမာသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော ပဥ္စ ပဥ္စ ပ-ဘေဒါ တေဿာတိ ပဥ္စပဥ္စပ္ပဘေဒေါတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇၃။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၃။ မ၊ဋီ၊၃။၅။)

ဗာဟိရဒါန (န)[ဗာဟိရ+ဒါန]အပြင်အပပစ္စည်း ဝတ္ထုအလှူ။ ဧဝံ တာဝ ဗာဟိရဒါနေ ပဋိ-ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။စရိယာ၊၁၌။ ၂၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၂၇၄။

ဗာဟိရဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဗာဟိရာ + ဒိဋ္ဌိ] သာသနာပ ဖြစ်သော အယူ၊ တိတ္ထိအယူ။ ဗာဟိရဒိဋ္ဌိ-ဝသေန .... ဒုရန္နယော။ သုတ္တနိ၊၁။၃၀၈။

ဗာဟိရဒေယျဓမ္မဝတ္ထု (န) [ဗာဟိရ + ဒေယျ-ဓမ္မ + ဝတ္ထု] အပြင်အပဖြစ်သော လှူဘွယ် ဝတ္ထု။ အဒိန္နပုဗ္ဗံ ဗာဟိရဒေယျဓမ္မဝတ္ထု နဟောတိ။ စရိယာ၊၁။၇၅။

ဗာဟိရဓန (န)[ဗာဟိရ+ဓန]အပြင်အပဖြစ်သော ဥစ္စာ။ သမထာဒိဂုဏာဓိဋ္ဌာနတော စ ဗာဟိ-ရဓနံ အတိသေတိ သိလံ။ စရိယာ၊၁။၂၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၇။

ဗာဟိရဓမ္မာရမ္မဏ (န) [ဗာဟိရ + ဓမ္မာရမ္မဏ] အပြင်အပဖြစ်သော ဓမ္မာရုံ။ ဗဟိဒ္ဓါတိ ဗာ-ဟိရဓမ္မာရမ္မဏံ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၇။

ဗာဟိရဓာတုကမ္မဋ္ဌာနပစ္စယ (တိ) [ဗာဟိရ+ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာန+ပစ္စယ] အပြင်အပဖြစ်သော ဓာတ်ချောက်ခြားခြင်းလျှင် အကြောင်း ရှိ သော။ အဘ္ဘန္တရဓာတုကမ္မဋ္ဌာနပစ္စယ-ကြည့်။

ဗာဟိရနိဒါန (န) [ဗာဟိရ + နိဒါန] အပြင်ပ ဖြစ်သော အကြောင်း၊ ဗာဟိရနိဒါန်း။ ဗာ-ဟိရနိဒါနံ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၃၉။

ဗာဟိရနိဒါနကထာဓိကာရ (ပု) [ဗာဟိရနိဒါန + ကထာ+အဓိကာရ] ဗာဟိရနိဒါန်း၏ အဖွင့် ကို ပြဆိုရာ။ တေန ယံ ဝုတ္တံ ဗာဟိရနိဒါန-ကထာဓိကာရေ။ ဝင်္ဂ၊၇၆။

ဗာဟိရနိဒါနဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဗာဟိရနိဒါန+ဝဏ္ဏ-နာ] ဗာဟိရနိဒါန်း၏အဖွင့်။ ဝိနယဿ စ ဗာ-ဟိရနိဒါနဝဏ္ဏနာ ယထာဓိပ္ပါယံ သံဝဏ္ဏိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ (–ပုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၈။)

ဗာဟိရန္တ(ပုံ၊န) [ဗာဟိရ+အန္တ] အပြင်အပဖြစ် သော အစွန်း၊ အပြင်စွန်း။ အန္တော ပဋ္ဌာယ ကတဿ ဗာဟိရန္တတော ပါဒဋ္ဌနကော ဂဋ္ဌိတေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၀။)

ဗာဟိရန္တရ (န) [ဗာဟိရ+အန္တရ] (၁) အပ စွန်း။ (၂) အပြင်အပ, အတွင်း။ (၁) အဝ-သေသနိမိတ္တာနိတိ မဟာသိမာယ ဗာဟိရန္တ-ရေသု အဝသေသနိမိတ္တာနိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၄။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ။ ၂။၃၀၉။ (၂) အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဗာဟိရန္တရပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဗာဟိရန္တရ+ပရိစ္ဆေဒ] အပြင်အပအတွင်းဖြစ်သော အပိုင်းအခြား။ စတုန္နံ ပန ဘိတ္တိန် ဗာဟိရန္တရပရိစ္ဆေဒေ ဟေဋ္ဌာဘူမိဘာဂေ ဥဒကပရိယန္တံ ကတ္ဝာ ဩတရတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၅။

ဗာဟိရပစ္စယ (ပု) [ဗာဟိရ+ပစ္စယ] အပြင်အပ အကြောင်း။ ဗာဟိရပစ္စယေဟိ ဝိနာ မန-သာဝ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ "မနောမယာ"တိ ဝုစ္စန္တိ ရူပါဝစရသတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၁၄။ ဋီ။အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၀။

ဗာဟိရပစ္စယပဋိယတ္တ (တိ) [ဗာဟိရပစ္စယ+ပဋိ-ယတ္တ]အပြင်အပအကြောင်းနှင့်စပ်သော။ နပန ဗာဟိရပစ္စယပဋိယတ္တာ တဒဿေတိ ဒဿေတုံ "မနေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ မနောမယာ"-တိ အာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၅။

ဗာဟိရပစ္စယနိုရပေက္ခ (တိ) [ဗာဟိရပစ္စယ + နိုရပေက္ခ] အပြင်အပ အကြောင်း၌ ငဲ့ခြင်းကင်းသော။ ယော ဟိ ဗာဟိရပစ္စယနိုရပေက္ခော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၃၀၆။

ဗာဟိရပစ္စယန္တရသမဝါယ (ပု) [ဗာဟိရပစ္စယန္တရ + သမဝါယ] အပြင်အပအကြောင်းတပါး၏ ညီညွတ်ခြင်း။ ဗာဟိရပစ္စယန္တရသမဝါယေ သဒ်သဖလုပ္ပတ္တိယာ ဝိသေသကာရဏဘာဝတော ဝိရုဟနသမတ္ထေ သာရဖလေ နိရုဇ္ဈော ဗီဇသဒ္ဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄၇။

ဗာဟိရပစ္စယသမတ္တ (နှ) [ဗာဟိရပစ္စယ + သမတ္တ] အပြင်အပအကြောင်း၏ – ညီညွတ်ခြင်း – ပြည့်စုံခြင်း။ ဗာဟိရပစ္စယသမတ္တေပိ ဟိနပဏီတတာဒိဝိသေသဒဿနတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၈။

ဗာဟိရပတ္တ (နှ) [ဗာဟိရ + ပတ္တ] အပြင်အပ အရွက်။ ဗာဟိရပတ္တာနိ အပနေတွာ အဓောမုခဋ္ဌပိတပဒုမမကုဋ္ဌသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၄၁။

ဗာဟိရပထဝီကာယ (ပု) [ဗာဟိရပထဝီ+ကာယ] (ခန္ဓာကိုယ်မှ) အပြင်အပဖြစ်သော ပထဝီအပေါင်း။ ဗာဟိရပထဝီကာယတော တဒေကဒေသဘူတာ ပထဝီ အာဂန္တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။

ဗာဟိရပထဝီ (ထီ) [ဗာဟိရ+ပထဝီ] (ခန္ဓာကိုယ်မှ)အပြင်အပဖြစ်သော ပထဝီ။ ဘိက္ခဝေ သော ဗာဟိရပထဝီ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၂။

ဗာဟိရပထဝီဓာတု (ထီ) [ဗာဟိရ+ပထဝီဓာတု] (ခန္ဓာကိုယ်မှ) အပြင်အပဖြစ်သော ပထဝီဓာတ်။ ပထဝီ ပထဝီကာယန္တိ အတ္ထတ္တိကပထဝီဓာတု ဗာဟိရပထဝီဓာတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၀။ ဗာဟိရပထဝီဓာတုန္တိ ဗဟိဒ္ဓါ မဟာပထဝီ"။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၆။

ဗာဟိရပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဗာဟိရ + ပဗ္ဗဇ္ဇာ] သာသနာပရဟန်းအဖြစ်။ ဗာဟိရပဗ္ဗဇ္ဇာ ဟိ အပ္ပလာဘာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၀။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၃၇။)

ဗာဟိရပဗ္ဗတ (ပု) [ဗာဟိရ + ပဗ္ဗတ] အပြင်အပဖြစ်သော တောင်။ ဗာဟိရပဗ္ဗတေသု ပန ဧကော ဥဗ္ဗေဓတော ဆယောဇနိကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၉။

ဗာဟိရပရိကပ္ပိတ (တိ) [ဗာဟိရ + ပရိကပ္ပိတ] (–သာသနာ၏)ပြင်ပဖြစ်သောသူတို့ ကြံစည်အပ်သော။ ယော ဗာဟိရပရိကပ္ပိတော ဣမ တထာဂတော တိ ဝုစ္စမာနော အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၉၀။

ဗာဟိရပရိကပ္ပိတဇိဝါဘာဝ (ပု) [ဗာဟိရပရိကပ္ပိတဇိဝ+အဘာဝ] (သာသနာ၏)ပြင်ပဖြစ်သောသူတို့ ကြံစည်အပ်သော ဇိဝ၏ မရှိခြင်း။ ဗာဟိရပရိကပ္ပိတဇိဝါဘာဝပဂ္ဂကာသကောလောကိယမဟာဇနသံကပ္ပိတသတ္တာဘာဝပဂ္ဂကာသကော စ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၄၅။

ဗာဟိရပရိက္ခာရ (ပု) [ဗာဟိရ + ပရိက္ခာရ] ပြင်ပ အသုံးအဆောင်။ တေသံ ဝါ ဗာဟိရပရိက္ခာရာနံ မဏ္ဍောတွာ ဌပနဝသေန မဏ္ဍနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၆။

ဗာဟိရပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဗာဟိရ+ပရိစ္ဆေဒ] ပြင်ပအပိုင်းအခြား။ တဿာ ဗာဟိရပရိစ္ဆေဒဋ္ဌအဇာနန္တာနံ ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၅။

ဗာဟိရပရိဗ္ဗာဇက (ပု) [ဗာဟိရ+ပရိဗ္ဗာဇက] သာသနာ့ပပရိဗိုဇ်။ ဣသိဘာသိတော တိ ဗာဟိရပရိဗ္ဗာဇကေဟိ ဘာသိတော သကလော ပရိဗ္ဗာဇကဝင္ဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၅။)

ဗာဟိရပရိဘောဂ (ပု) [ဗာဟိရ + ပရိဘောဂ] ပြင်ပသုံးဆောင်ခြင်း။ ဒ္ဝေ ပရိဘောဂါ အတ္တ-

နွှရုပရိဘောဂေါ စ ဗဟိရုပရိဘောဂေါ စ။ စီ၊၅။၂၁၅။ ဗဟိရုပရိဘောဂေါ နာမ သိ-သမက္ခနာဒီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၂။ (– ဝိ၊သင်္ခ၊ ၁၀၃။)

ဗဟိရုပရိဘောဂါဓိဋ္ဌာန (နာ)[ဗဟိရုပရိဘောဂ + အဓိဋ္ဌာန] အပြင်အပ အသုံးအဆောင် အကျိုးငှါ – အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း – စိတ်ပိုင်းဖြတ်ခြင်း။ ပုရိမမေဝ ပန ဗဟိရုပရိဘောဂါဓိ-ဋ္ဌာနံ ဂဟေတမ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၈။

ဗဟိရုပရိမဇ္ဈန (နာ) [ဗဟိရ+ပရိမဇ္ဈန] ပြင်ပ အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်ခြင်း။ ဧဝံ ဗဟိ-ရုပရိမဇ္ဈနမတ္တေ ဌိတာ ပဂ္ဂလာ သုဒ္ဓါ နာမ န ဟောန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။

ဗဟိရုပရိဿယ (ပု) [ဗဟိရ + ပရိဿယ] အပြင်အပဘေးရန်။ ယထာ ပန ဗဟိရုပရိ-ဿယာဘာဝေန ဒေဝ မယာ တံ့ ဝဿနေ နိယောဇိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ (– ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၄၂။)

ဗဟိရုပရိဿယပဋိဃာတ (ပု) [ဗဟိရုပရိ-ဿယ + ပဋိဃာတ] အပြင်အပဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ သတ္တာနဉ္စိ ဒုဝိဓော သရီရ-ရက္ခာ အဗ္ဘန္တရုပရိဿယပဋိဃာတေန ဗဟိ-ရုပရိဿယပဋိဃာတေန စ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၁။

ဗဟိရုပဿ (ပု၊နာ) [ဗဟိရ + ပဿ] အပြင် အပ – နံပါး – နံရံ – နံဘေး။ ပရိဘဏ္ဍန္တေတိ ဗဟိရုပဿေ ကတာယ တနုကမိစ္ဆိကာယ အန္တေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၁။) ဗဟိရုပဿေတိ ပါသာ-ဒါဒီနံ ဗဟိကုဋ္ဋေ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၁။

ဗဟိရုပ္ပဋက (ပု၊နာ) [ဗဟိရ + ပဋက] ပြင်ပ အထုပ်။ သစေ ပန သော ဗဟိ ဌတ္ဝာပိ ဗဟိရုပ္ပဋကံ ပဌမံ အန္တော ဌပေတ္ဝာ။ စီမတိ၊၁။၁၉၂။

ဗဟိရဖဿ (ပု) [ဗဟိရ+ဖဿ] ပြင်ပအတွေ့ အထိ။ ဗဟိရဖဿေ ပန ကာယသံသဂ္ဂဇာ-ဝေန မာတုဂါမဿ အင်္ဂမင်္ဂါနိ ပဇာမသတော စေဝ အာလိင်္ဂတော စ အသုစိ မုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

ဗဟိရဗန္ဓန (နာ) [ဗဟိရ + ဗန္ဓန] ပြင်ပ အနှောင်အဖွဲ့။ ဧတေန ဗဟိရဗန္ဓနံ ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀။

ဗဟိရဗလ (နာ) [ဗဟိရ+ဗလ] ပြင်ပ – အား အစွမ်း – ခွန်အား။ (ဘုရားတန်ခိုး အာနုဘော်ကို ကိုယ်တိုင် ဖူးမြင်ရခြင်း၊ သူတပါးထံမှ တဆင့် ကြားနာရခြင်း၊ ဘုရားဟောတော်မူသည်ကို ကြားနာရခြင်းကြောင့် သဗ္ဗညုတ-ဉာဏ်၌ စိတ်ညွတ်မှု၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုရလိုမှု ဘုရားလောင်းများ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သည်၊ ယင်းသို့ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် မိမိ အဇ္ဈာသယဓာတ်ခံ ပြင်းထန်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမဟုတ်ပဲ ပြင်ပအကြောင်း-ကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အားအစွမ်းဖြစ်သောကြောင့် "ဗဟိရဗလ"ဟု ခေါ်သည်။ အကျယ်ကို မဟာဗုဒ္ဓဝံ၊ ပဌမတွဲ၊ ဒုတိယပိုင်း၊ နှာ–၁၃၃-၁၃၈-ကြည့်။) ဗဟိရဗလံ ယာ သမ္မာသမ္မောဓိယံ ပရသန္တိဿယာ အဘိ-ရူစိ ကေန္တနိန္နဇ္ဈာသယတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၅၇။

ဗဟိရဗ္ဘဉ္ဇန (နာ) [ဗဟိရ+အဗ္ဘဉ္ဇန] ပြင်ပ၌ သုတ်လိမ်းထားသောဆီ။ ဗဟိရဗ္ဘဉ္ဇနံ ဝိယ ဂဗ္ဘမလ္လိနာ တသ္မိံ သန္တာနေ ဩဇဋ္ဌမက-ရူပုပ္ပတ္တိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။ ၂၅။

ဗဟိရဗ္ဘန္တရ (တိ) [ဗဟိရ+အဗ္ဘန္တရ] ပြင်ပ, အတွင်း။ သဗ္ဗောပိ ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ ကာယော ဗာဟိရဗ္ဘန္တရေဟိ မလေဟိ အနုပက္ကိလိဋ္ဌော သုဓောတမဏိ ဝိယ ဟောတိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၂၀၅။

ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရဓနံ (နံ) [ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရ+ဓန] ပြင်ပဥစ္စာ, အတွင်းဥစ္စာ။ ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရဓနံ ဒတ္တာ ဇိဝိတမ်ပိ ပရေသံ ဒတ္တာ သမ္မာသမ္မောဓိ·ယေဝ ပရိယေသတိ။ မိလိန္ဒ။၂၇၂။

ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရနိဒါန (နံ) [ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရ+နိဒါန] ဗာဟိရနိဒါန်း, အဗ္ဘန္တရနိဒါန်း။ ဗာဟိရ·ဗ္ဘန္တရနိဒါနံ သိက္ခာပဒါနံ ပညတ္တိဋ္ဌာနသခ်ါတံ အာဝေဏိကနိဒါနဥ္စ။ ဝဇိရ။၆၃။

ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရဗ္ဗသ (ပုံ) [ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရ + ဝသ] ပြင်ပ ဥပစာ, အတွင်းဥပစာ အပြား။ ဥပ·စာရာ စ ဒွေ ဟောန္တိ၊ ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရဗ္ဗသာ။ ကခ်ါဋ္ဌိ။၃၉။

ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရဘေဒ (ပုံ) [ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရ+ဘေဒ] ပြင်ပဥပစာ, အတွင်း ဥပစာအပြား။ သော ပနေတ္ထာပိ ဒုဝိဓော ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရဘေဒ·တော။ ဝဇိရ။၁၃၃။

ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရမလ (နံ) [ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရ + မလ] ပြင်ပ အညစ် အကြေး, အတွင်း အညစ် အကြေး။ ယံ ဗာဟိရဗ္ဘန္ဆရမလေဟိ အနု·ပက္ကိလိဋ္ဌတာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၀။

ဗာဟိရဗ္ဘရိက (တိ) [ဗာဟိရ+ဘရိက။ တ–ကို·က·ပြု။] သာသနာပအယူဖြင့် ပြည့်သော။ ဗာဟိရဗ္ဘရိကံ ဒိဋ္ဌဇာလံ ဝိဃာ·ဒေတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၈။

ဗာဟိရဘဏ္ဍ (နံ) [ဗာဟိရ+ဘဏ္ဍ] ပြင်ပပစ္စည်း ဥစ္စာ။ ဘိက္ခဝေ ဗာဟိရဘဏ္ဍံ နာမ သုဒိန္နံ။ ဇာ၊၆၊၄၀၂။

ဗာဟိရဘဏ္ဍပရိစ္စာဂ (ပုံ) [ဗာဟိရဘဏ္ဍ + ပရိ·စ္စာဂ] ပြင်ပပစ္စည်း ဥစ္စာကိုစွန့်လွှတ်လှူဒါန်း ခြင်း။ ဗာဟိရဘဏ္ဍပရိစ္စာဂေါ ပါရမီ နာမ။ ပုဒ္ဓဝံ၊၆။၈၀။ (–၁၃၀။)

ဗာဟိရဘာဝကရဏ (နံ) [ဗာဟိရဘာဝ + က·ရဏ] ပြင်ပအဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ သွာချာတေ ပန .... ဗာဟိရဘာဝကရဏတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၂၉။

ဗာဟိရမလ (နံ) [ဗာဟိရ+မလ] ပြင်ပအညစ် အကြေး။ သေသံ ဗာဟိရမလံ ဘသ္မခါဏုဒီဟိ ဓောဝိတွာ သက္ကာ သောဓေတုံ။ သံ၊၆၊၁။ ဂဂ။ (–သုတ္တနိ၊၆၊၂။၁၃၆။) သေသံ ဗာဟိ·ရမလံ ဝတ္ထသရီရာဒိဘူတံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၀။

ဗာဟိရမဉ်တိကာ (ထီ) [ဗာဟိရ+မာတိကာ] ဗာဟိရမာတိကာ။ ဓာတုကထာပါဠိ။၂။ (ဓာတုကထာကျမ်းတွင် မာတိကာ=ဥဒ္ဒေသ ၅-မျိုးရှိသည့်အနက် နောက်ဆုံး မာတိကာ သည် ဗာဟိရမာတိကာမည်၏။ အဘိ၊၆၊၃။ ၂။) ဆသင်္ဂတိကပဒါနိ ဒွေ စ ဒုကပဒသတာနိ သင်္ဂီပိတွာ နိက္ခိတ္တာ ဗာဟိရမာတိကာ နာမ .... ဓာတုကထာယ မာတိကတော ဗဟိ ဌပိ·တတ္တာ ဗာဟိရမာတိကာတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ၆၊၃။၂။

ဗာဟိရရက္ခာသံဝိဓာန (နံ) [ဗာဟိရ + ရက္ခ+ သံဝိဓာန] ပြင်ပအစောင့်အရှောက်ကို စီရင်ခြင်း။ ပရိတ္တကရဏော ဗာဟိရရက္ခာသံဝိဓာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၁။

ဗာဟိရရဋ္ဌ (နံ) [ဗာဟိရ + ရဋ္ဌ] ပြင်ပ–နိုင်ငံခြား – တိုင်းပြည်။ ဧကော ဗာဟိရရဋ္ဌေ၊ ဧကော ရာဇဂဟေ ကေသာ ကုလဒါရိ·ကာယ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိ· ဂဏှိ။ ထေရ၊၆၊၂။ ၆။

ဗာဟိရရူပ (နံ) [ဗာဟိရ + ရူပ] ဗာဟိရရုပ်။ (ရုပ် ၂၀-ပါးရှိသည့်အနက် အတ္တဘောအား ကျေးဇူးမျှားသောကြောင့် ပသာဒရုပ် ၅-ပါး ကို အဇ္ဈတ္တိကရုပ်၊ အဇ္ဈတ္တိကရုပ်လောက် အတ္တ ဘောအား ကျေးဇူး မမျှားသောကြောင့် ကျန် ၂၃-ပါးကို ဗာဟိရရုပ်ဟု ခေါ်သည်။ ဝိဘာဝိနီ။၂၀၃။ မဏိမဉ္ဇူ။၂။၁၆၂။ ပရမတ္ထ·ဒီပနီဋီကာ၌ တဏှာဖြင့် သိမ်းဆည်းမှု အား

ဝါရံ ပါရုပန္တိ။ ဝိ၊၆၊၄၆။ ဗာဟိရလောမိန္တိ ဘာဝနပုံသက်။ ဝင်ရ။၅၂၂။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၁။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၂၀။)

ဗာဟိရဝဂ္ဂ (ပု) [ဗာဟိရ + ဝဂ္ဂ] အပြင်အပဋ္ဌ ဖြစ်သောအပေါင်းအစု။ (အမရ၊သျှ၊၁၄၊၁၂၊ နှင့် P·S·E·D·ဓာန်တို့၌ အခွံ၊ အခေါက်၊ သစ်ခွံ၊ သစ်ခေါက်အနက်ဟောကို ဝက္ကလ၊ ဝက္ကလ ဟု ဆိုသည်၊ မာဂဓပြန်လျှင် ဝက္က၊ ဝက္ကလ ဟုဖြစ်လာသည်၊ ထို့နှင့်တဲ့ချိ ဗာဟိရဝက္က-ဟု ပါဠိ၌ရှိလျှင် "ပြင်ပဋ္ဌဖြစ်သော သစ်ခွံ သစ်ခေါက်" ဟု မြန်မာပြန်ရမည်၊ သစ်ခေါက်ကို ပတ်ပတ်လည် ခွါလိုက်ပါက သစ်ပင်သေသည်၊ ပြင်ပဋ္ဌဖြစ်သော သစ်ခေါက် ပတ်ပတ်လည် ရှိနေလျှင် သစ်တပင်လုံးကို ရှင်သန်စေသကဲ့သို့ အမိ၏ ဝမ်းရေသည် ဝမ်းတွင်း ရှိ သူငယ်အား ရှင်သန်စေသည်ဟု အဓိပ္ပါယ် ကောက်ယူမှသာ ဤနေရာနှင့် လိုက်လျော သည် ဖြစ်သောကြောင့် ဗာဟိရဝဂ္ဂ သဒ္ဒါ အစား ဗာဟိရဝက္က သဒ္ဒါဖြစ်သင့်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆသည်။) ကေစိ ပန "မာတရာ ပရိဘုတ္တအာဟာရော ဗာဟိရဝင်္ဂေါ (ဗာဟိရ-ဝင်္ကော?)ဝိယ တဿ ကာယံ အဘိသန္ဒေတိ ပရိသန္ဒေတိ။ တေန သော ယာပေတီ"တိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။

ဗာဟိရဝတ္ထု (န) [ဗာဟိရ+ဝတ္ထု] ပြင်ပဝတ္ထု ပစ္စည်း။ရောဇာ ပသီဒိတ္ဝာ ဒသဗလဿ ဗာဟိ-ရဝတ္ထုံ နာမ(ပါဝါယ ဝတ္ထံ နာမ။ သျှာမူကဲ့) အဒါသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

ဗာဟိရဝတ္ထုက (တိ) [ဗာဟိရ + ဝတ္ထု + က] (က)ပြင်ပ–ဗာဟိရ–ရုပ် (ဟဒယဝတ္ထု) – လျှင်မှီဖွဲ့ရှိသော(မနောဝိညာဏ်)။ (ခ) ပြင်ပလျှင် – တည်ဆု – အာရုံ – ရှိသော၊ ပြင်ပကို အာရုံပြုသော။ (က) မနောဝိညာဏ် ဟဒယ-ရုပ် ဝတ္ထုံ ကတ္ဝာ ဥပ္ပဇ္ဇနကာလေ အဋ္ဌတ္တိကံ ဗာဟိရဝတ္ထုကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ (ခ)

ကြီးသောကြောင့် အဋ္ဌတ္တိကရုပ်၊ တဏှာဖြင့် သိမ်းဆည်းမှုအားနည်းသောကြောင့် ဗာဟိရရုပ်မည်၏ဟု တမျိုးဖွင့်သည်။ အဋ္ဌကထာ, ဋီကာမျာ၌ တုံး, တိုင်စသော သက်မဲ့ရုပ်ကို ဗာဟိရရုပ်ဟု ခေါ်သည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။) ကထံ၊ ပသာဒသဒ္ဒါတံ ပဋ္ဌဝိဓမ္မိ အဋ္ဌတ္တိကရူပံ နာမ၊ ဣတရံ ဗာဟိရ-ရူပံ။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊၆။၁၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၁။)

ဗာဟိရရူပနိဗ္ဗာန (န) [ဗာဟိရရူပ+နိဗ္ဗာန] ဗာ-ဟိရရုပ်, နိဗ္ဗာန်။ တေသံ အညေသဉ္စ ဗာဟိရ-ရူပနိဗ္ဗာနာနံ သသဘာဝသမူဟသသဘာဝ-ဘေဒဝသေန ပညာပနာ သဘာဝပညတ္တိ။ မူလဋီ၊၃။၂၇။

ဗာဟိရရူပါယတန (န) [ဗာဟိရ+ရူပါယတန] ဗာ့ဟိရရုပ်အာယတန။ (ရူပါယတန – လ – ဖောင်ဒဗ္ဗာယတန ၅-ပါးကို ဗာဟိရရူပါယတန ဟု ခေါ်သည်။) ပစ္စာ ဗာဟိရရူပါယတနာ-နံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ (–မူလဋီ၊၃။၂၀၇။)

ဗာဟိရလေပ (တိ) [ဗာဟိရ + လေပ] (ကိုယ်) အပဋ္ဌ– လိမ်းကျံအပ် – လိမ်းကျံစရာဖြစ်–သော (ဆီ စသည်)။ ဗာဟိရလေပံ ဒေန္တာ-ဿ။ ကခ်ိ။၂၃၂။ (–၃၃၃။) ဗာဟိရလေ-ပန္တိ ဗဟိလေပနံ။ ဗဟိသရီရေ လိမ္မိတဗ္ဗံ တေလာဒိန္တိ အတ္ထော။ ကခ်ိ၊ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။၁၁၇။

ဗာဟိရလောမိ (တိ) [ဗာဟိရလောမ + ဣ။ ဗာဟိရ+လောမ။ အ–ကို–ဣ–ပြု။] ပြင်ပ ဋ္ဌ အမွေးရှိသော။ (ကြိ၊ဝိ) သားမွေးတို့ကို အပပြု၍၊ သားမွေးတို့ကို ပြင်ဘက်ထား၍။ (သားမွေးဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ကိုယ်ရုံကို အမွေးပါသောဘက် ပြင်ပထား၍ ဝတ်လျှင် ဒုက္ကဋ် အာပတ်သင့်သည်၊) ဗာဟိရလောမိ ဥဏ္ဏိံ ဓာရေန္တိ။ဝိ၊၄။၂၄၃။ ဗာဟိရလောမိ ဥဏ္ဏိန္တိ ဥဏ္ဏလောမာနိ ဗဟိကတ္ဝာ ဥဏ္ဏပါ-

ဣမ ဘဂဝါ ဗာဟိရဝတ္ထုကာယ တဏှာယ ပဟာနံ အာဟ။ နေတ္တိ။၃၁။

ဗာဟိရဝါတ (ပု) [ဗာဟိရ+ဝါတ] ပြင်ပလေ။ ပစ္ဆာ ဗာဟိရဝါတော သုခုမံ ရဇံ ဂဟေတ္ဝာ အဗ္ဘန္တရံ ပဝိသန္တော တာလုံ အာဟစ္စ နိဗ္ဗာယတိ။ ဝိ၊၃၊၂။၁၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၃။)

ဗာဟိရဝါယောဓာတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဗာဟိရဝါယောဓာတု+နိဒ္ဒေသ] ပြင်ပဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်ကို အကျယ်ညွှန်ပြရာအခန်း။ ဗာဟိရဝါယောဓာတုနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊၃၊၂။ ၆၇။

ဗာဟိရဝိသယ (ပု) [ဗာဟိရ+ဝိသယ] အပဖြစ်သောဘုံ။ နံ စေတ္တကေန ဗာဟိရဝိသယာဘာဝေါ ယုဇ္ဇတိ ဣဒ္ဓာနိဒ္ဓတာယ ပစ္စေကံ ဒ္ဝါရပုရိသေသု ဝိဘတ္တသဘာဝတ္တာ။ မ၊၃၊၃။ ၃၆၁။ အံ၊၃၊၂။၁၁၃ (–အနုဒ္ဒီ၊၃။၁၄၉။)

ဗာဟိရဝေဇ္ဇ (ပု) [ဗာဟိရ+ဝေဇ္ဇ] အပြင်အပဒ္ဒ ဖြစ်သောဆေး။ ယထာ ဗာဟိရဝေဇ္ဇေန ဝူပသမိတရောဂေါ ဣမသ္မိညေဝတ္တဘာဝေ ကုပ္ပတိ။ မ၊၃၊၃။၂၇၇။

ဗာဟိရဝေရ (နာ) [ဗာဟိရ+ဝေရ] ပြင်ပဒ္ဒဖြစ်သောရန်၊ အပြင်ရန်။ ယံ ပနေတံ ဗာဟိရဝေရံ၊ တံ အဋ္ဌကထာယံ "ပုဂ္ဂလဝေရ" န္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊၃၊၂။၆၈။

ဗာဟိရသံယောဇန (နာ) [ဗာဟိရ+သံယောဇန] ပြင်ပ အနှောင်အဖွဲ့။ ဗာဟိရသံယောဇနံ မမန္တိ အဋ္ဌတ္တသံယောဇနံ အဟန္တိ။ ပေဋ-ကော။ ၂၇၀။

ဗာဟိရသမယ (ပု) [ဗာဟိရ + သမယ] (၁) သာသနာပအခါ။ (၂) သာသနာပအယူ။ (၁) သဒ္ဓါဒယော ဟိ ပဋ္ဌဓမ္မာ ဗာဟိရသမယသ္မိမ္ပိ ဟောန္တိ။ မ၊၃၊၂။၁၆။ (–အံ၊၃၊၁။ ၂၇၅။ ဒီ၊၃၊၂။၁၀၃။) (၂) ယည် ယဇာ-မာတိ ဗာဟိရသမယေ.... ပါဏာဃာတပဋိသံယုတ္တော ယညော နာမ ဟောတိ။ အံ၊၃၊၂။ ၁၅၀။ (–ဒီ၊၃၊၂။၁၀၂။ သံ၊၃၊၂။၁၄၅။) ဗာဟိရသမယေတိ သတ္ထုသာသနတော ဗာဟိရေ အညတိတ္ထိယသမယေ။ အံ၊၃၊၂။၁၃၀။

ဗာဟိရသမုဒ္ဒာန (နာ) [ဗာဟိရ + သမုဒ္ဒာန] ပြင်ပအကြောင်း။ ဧတေန ဗာဟိရသမုဒ္ဒာနံ ဝိဘာဝိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊၃၊၁။၃၂၉။ (–သီ၊၃၊ သစ်၊၁။၄၇၇။)

ဗာဟိရသမ္ဘုတိမရဏ (နာ) [ဗာဟိရ + သမ္ဘုတိမရဏ] ပြင်ပဖြစ်သော လောက ဝေါဟာရအားဖြင့် သေဆုံးခြင်း၊ သက်မဲ့တို့၏ လောက ဝေါဟာရအားဖြင့် သေဆုံးခြင်း။ ဗာဟိရသမ္ဘုတိမရဏံ ဒ္ဝေတ္ထာ ဣတရံ သမ္ဘုတိမရဏံ စ ဣမ ယထာဝုတ္တပ္ပဗန္ဓဝိစ္ဆေဒနဘာဝေန သင်္ဂဟိတံ။ မဟာနိ၊၃။၆၂။

ဗာဟိရသာဝက (ပု) [ဗာဟိရ+သာဝက] သာသနာပ ဖြစ်သူတို့၏တပည့်။ သာဝကဘာသိတာတိ ဗာဟိရသာဝကေဟိ ဘာသိတာ။ အံ၊၃၊၃။၃၇။

ဗာဟိရသာသန (နာ) [ဗာဟိရ+သာသန] (က) သာသနာပ။ (ခ) သာသနပ ဖြစ်သူတို့၏ အဆုံးအမ။ (က) နာ အညံ ကလမဂ္ဃတိတိ အညံ ဗာဟိရသာသနေ ကတံ ကမ္မံ သံဃေ ကတဿ ကာရဿ....နာ အဂ္ဃတိတိ သမ္မန္နော။ အပ၊၃၊၂။၁၉၆။ (ခ) ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ ဗာဟိရသာသနေ ပမ္ဗဇ္ဇိတ္ဝာပိ ကောဓံ နာ ကရိံသု။ ဇာ၊၃၊၄။၂၂။

ဗာဟိရသောဘန (တိ) [ဗာဟိရ+သောဘန] ပြင်ပဒ္ဒ တင့်တယ်ခြင်းရှိသော၊ ပြင်ပဒ္ဒသာ တင့်တယ်လှပသော၊ သူ။ ဗာဟိရသောဘနတာယ ပိဟိတော ပုဂ္ဂလော ဝေဒိ၏ဗ္ဘော။ အဘိ၊၃၊၃။၇၆။ (–အံ၊၃၊၂။၃၃။)

ဗာဟိရဿဒ (တိ) [ဗာဟိရ+အဿဒ] ပြင်ပ၌ သာယာခြင်းရှိသော၊ ပြင်ပ၌ ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကို သာယာခြင်းရှိသော၊ သူ။ အညတရံ ဘိက္ခုံ ရိတ္တဿဒံ ဗာဟိရဿဒံ....ဒိသွာ။ အံ၊၁။ ၂၀၃။ ဗာဟိရဿဒန္တိ ကာမဂုဏသုခဝသေန ဗာဟိရဿဒံ။ အံ၊၆။ ၂။၂၄၀။

ဗာဟိရဟေတု (ပု) [ဗာဟိရ + ဟေတု] ပြင်ပအကြောင်း။ တထာ သဘာဂဟေတု အသဘာဂဟေတု အဗျတ္တိကဟေတု ဗာဟိရဟေတု။ နေတ္တိ၊၆။၃၀။ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓသန္တာန တော အဗျတ္တိကဟေတု။ ဣတရော ဗာဟိရဟေတု။ နေတ္တိ၊၌။၃၉။

ဗာဟိရာ (ဗျ) အပြင်အပ။ ဗာဟိရံ-ကြည့်။

ဗာဟိရာယတန (န) [ဗာဟိရ + အာယတန] (၁) သာသနာပ အယူ၊ တိတ္ထိအယူ။ (၂) အပြင်အပဖြစ်သော အာယတန၊ ဗာဟိရာယတန-၆-ပါး။ (ရူပါယတန။လ။ ဓမ္မာယတန ဤ ၆-ပါးကို ဗာဟိရာယတန ခေါ်သည်။) (၁) သာသနေ ဝိယ ကိ ပန ဗာဟိရာယတနေ ပိဏ္ဍပါတောတိ ဝေါဟာရော အတ္ထိတိ၊ နတ္ထိ။ မ၊၆၊၃။၃၆။ ဗာဟိရာယတနေတိ တိတ္ထိယသမယေ ပိဏ္ဍပါတောတိ ဝေါဟာရော နတ္ထိ။ မ၊၆၊၂။၂၇။ (၂) ဃရူပစာရံ ဝိယ ဆဗာဟိရာယတနာနိ။ သံ၊၆၊၃။၃။ (–ပဋိသံ၊ ၆၊၁။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၄။ ဥဒါန၊၆။၀၄။)

ဗာဟိရာယတနပရိဂ္ဂဏှန (ပရိဂ္ဂဟ) (န) [ဗာဟိရာယတန+ပရိဂ္ဂဏှန] အပြင်အပဖြစ်သော အာယတနကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ အပြင်အပဖြစ်သော အာယတနကို ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။ ဗာဟိရာယတနပရိဂ္ဂဏှနေန ပရဿ ဝါ ဓမ္မေသု။ ဒီ၊၆၊၂။၃၇၅။ ဗာဟိရာယတနပရိဂ္ဂဟဏေန။ မ၊၆၊၁။၂၉၃။

ဗာဟိရာရမ္မဏ (တိ) [ဗာဟိရ+အာရမ္မဏ] ပြင်ပအာရုံရှိသော၊ ပြင်ပကို အာရုံပြုသော။ ပဉ္စဝိညာဏဉ္စပ္ပန္နဝတ္ထုကာ.... ဗာဟိရာရမ္မဏာတိ။ အဘိ၊၀။၃၃၁။(–အဘိ၊၆၊၃။၂၂၀။) ဗာဟိရာရမ္မဏာတိ ဗာဟိရရူပါဒိအာရမ္မဏာ။အဘိ၊၆၊၂။၃၀၆။

ဗာဟိရာလေပ (တိ) [ဗာဟိရာ+လေပ] (ကိုယ်) အပ၌ – လိမ်းကျံအပ် – လိမ်းကျံစရာဖြစ် – သော (ဆီစသည်)။ ဗာဟိရာ လေပံ ဒေတိ။ ဝိ၊၂။၁၄၊၃၉၀။ ဗာဟိရာလေပန္တိ တေလာဒိ ံ။ ကခ်ီ၊၆၊၌။သစ်။၃၉၇။ (ကခ်ီ။၂၃၂-၌ ဗာဟိရလေပ-ဟု ရဿနှင့်ရှိသည်။)

ဗာဟိရာလောက (ပု) [ဗာဟိရ+အာလောက] ပြင်ပအရောင်အလင်း။ နု ဟိ သက္ကာ အန္တရာလောကဿ ဗာဟိရာလောကဿ ဝိယ....ဝုတ္တံ။ မ၊၆၊၃။၅၇။

ဗာဟိရာသ (တိ) [ဗာဟိရ+အာသာ] ပြင်ပအာရုံ၌ အလို အာသာရှိသော၊ ပြင်ပအာရုံ၌ – သာယာ – နှစ်သက် – တပ်မက် – ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥန္နဋ္ဌဿ ပမတ္တဿ၊ ဗာဟိရာသဿ ဘိက္ခုနော။ ထေရ။၃၁၂။ ဗာဟိရာသာတိ ဗာဟိရေသု အာယတနေသု အာသာဝတော ကာမေသု အဝီတရာဂဿာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊၆၊၂။၂၃၅။

ဗာဟိရိမ (တိ) [ဗာဟိရ+ဣမ] အပြင်အပ၌ ဖြစ်သော။ ဗာဟိရိမေန မာနေနာ (ဝိ၊၁။ ၂၂၄)တိ ကုဋိယာ ဗဟိကုဋ္ဋမာနေန ဒဠှဒဿ ဝိဒတ္ထိယော။ ဝိ၊၆၊၂။၁၅၄။

ဗာဟိရူပက်ရဏ (န)[ဗာဟိရ+ဥပကရဏ]ပြင်ပအဆင်တန်ဆာ။ မဏ္ဍိတပသာဓိတောတိ ဧတ္ထ ဗာဟိရူပကရဏေန အလင်္ကာရဏ် မဏ္ဍနံ၊ အဗျတ္တိကာနံ ကေသာဒီနံယေဝ သဏ္ဌပနံ ပသာဓနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၆။

ဗာဟိရူပက္ကမ (ပု) [ဗာဟိရ+ဥပက္ကမ]ပြင်ပ–လုံ့လ–ပယောဂ။ နာဟံ ဣမံ ဗာဟိရူပက္ကမေန မာရေတုံ သက္ကောမိ။ ဇာ၊၆၊၇။၂၁၂။

ဗာဟိရုပါဒါဓမ္မ (ပု) [ဗာဟိရ + ဥပါဒါ + ဓမ္မ] အပဖြစ်သောတရား, ဥပါဒါရုပ်တရား။ ဒွေတိ ဗာဟိရုပါဒါ ဓမ္မေ ဇေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၈။ ဒုကမာတိကာ၊ အဋ္ဌတ္တိကဒုက်အရ ကောက် ကြည့်။

ဗာဟိရုပေါ်သထ (ပု) [ဗာဟိရ + ဥပေါ်သထ] သာသနာပဥ်ပုသ်။ အနသနေနာတိ အဘုဥ်နမတ္တသခ်ါတ် ဗာဟိရုပေါ်သထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၀။

ဗာဟိရောပစာရ (ပု) [ဗာဟိရ+ဥပစာရ] ပြင်ပဥပစာ။ တတ္ထ ဒုတိယလေဋ္ဌုပါတသခ်ါတ် ဗာဟိရောပစာရံ သန္ဓာယ.... ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။ ၁၃၃။

ဗာဟိရောဋ္ဌာရိကာယတန (နာ) [ဗာဟိရ+သြဋ္ဌာရိက+အာယတန] အပဖြစ်သော ရွန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော အာယတန။ ကေဒေသေနာတိ ဗာဟိရောဋ္ဌာရိကာယတနေဟိ။ အနုဋီ၊ ၂။၃၂။

ဗာဟု (ပု) [ဝဟ+ကု။ ဗာဓ+ကု။ မောဂ်၊၇။ ဖ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၆၅။] လက်မောင်း၊ လက်ရုံး။ ဗာဟုံ ထနမူလေယေဝ ဆိန္ဒိ။ ဝိ၊၆၊၃။၂၅။ (–ဒီ၊၆၊၁။၁၂၃။) ဗာဟုံ ထနမူလေယေဝ ဆိန္ဒိတိ အံသေန သဒ္ဓိ ဗာဟုံ ဆိန္ဒိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁ဖ။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၉။)

ဗာဟုကာ (ထီ) ဗာဟုကာမြစ်။ ဗာဟုကာယ ပန နဒိယာ ဗဟုဇနော ပါပကမ္မံ ကတံ ပဝါဟေတိ။ မ၊၁။၄၇။ (–မ၊၆၊၁။၁၀၂။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၀၁။)

ဗာဟုကမ္မ (ပု) [ဗာဟု+ခမ္မ] လက်မောင်းကို – ခိုင်မာ – တောင့်တင်း – စေခြင်း။ မန္ထာနုဘာဝေန ရညော ဗာဟုကမ္မမတ္တံ ဇာတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၆၂။

ဗာဟုကမ္မကမန္တ (နာ) [ဗာဟုကမ္မက + မန္တ] လက်မောင်းကို ခိုင်မာ တောင့်တင်းစေတတ်သော မန္တန်။ မန္တေ ပရိဝတ္တိတေတိ ဗာဟုကမ္မကမန္တဿ ပဋိပဿမ္ဘကဝိဇာသခ်ါတေ မန္တေ "သရော သြတရတူ"တိ ပရိဝတ္တိတေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၄။

ဗာဟုဇည (တိ) [ဗဟုဇန + ဏျ] လူအများသိအပ်သော၊ လူအများ၏ အစီးအပွါးဖြစ်သော။ (သာသနာ, မြို့, ဓမ္မာဘိသမယ စသည်။) ဗာဟုဇညံ ပုထုဘူတံ။ ဒီ၊၂။၁၉။ ဒီ၊၃။၁၀၂။ အံ၊၃။၁၃၁။ ဥဒါန။၁၅၅။ (–သံ၊၁။၃၂၉။)ဗာဟုဇညန္တိ ဗဟုဇနေဟိ ဉာတံ ပဋိဝိဒ္ဓံ မဟာဇနာဘိသမယဝသေန။ ဒီ၊၆၊၂။ ၁၄၆။ (–သံ၊၆၊၂။၁၁၀။ အံ၊၆၊၃။၂၄၉။) ပဋိဝေဓဝသေန ဗဟုနော ဇနဿ ဟိတန္တိ ဗာဟုဇညံ။ တေနာဟ "ဗဟုဇနာဘိသမယဝသေနာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။ (–အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၆။)

ဗာဟုဇ္ဇ (နာ) [ဗာဟု + အဇ္ဇ] လက်မောင်းရိုး။ ဒွေ ဗာဟုဇ္ဇာနိ။ အဘိ၊၆၊၂။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၄၆။

ဗာဟုဒါရု (နာ) [ဗာဟု+ဒါရု] သစ်သားဘောင်။ ဒ္ဝိန္နံ ဗာဟုဒါရူနံ မဇ္ဈေ အက္ခသီသပဗာဏေန ဆိဒ္ဒံ ကတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၁။

ဗာဟုဒ္ဓယ (နာ) [ဗာဟု + ဒ္ဓယ] လက်မောင်းနှစ်ဖက်။ အကမ္မကမ္မံ ဗာဟုဒ္ဓယံ ထဒ္ဓံ သုက္ခဒဏ္ဍကံ ဝိယ ကေဝလံ ပသာရေတိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၄။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၉၉။)

ဗာဟုဒ္ဓယမံသ (နာ) [ဗာဟုဒ္ဓယ + မံသ] လက်မောင်းနှစ်ဖက်အသား။ ဗာဟုဒ္ဓယမံသံ ဒိဂုဏံ ကတ္တာ။ အဘိ၊၆၊၂။၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၅။

ဗာဟုပဿ (ပု၊နာ) [ဗာဟု+ပဿ] လက်မောင်းနှစ်ဖက် နံပါး။ ဗာဟုပဿေ ဝန္ဒိတ္ဝာ ပစ္ဆိမပဿံ ဂန္ဆာ။ ဇာ၊၆၊၃။၄၁၆။

ဗာဟုပ္ပစာလက (တိ) [ဗာဟု+ပစာလက] လက်မောင်း–လက်ရုံး–ကို ခါလှုပ်သော၊သူ။ (ကြိ၊

ဗာဟုလိက (တိ) [ဗဟုလ + လ္လက] (၁) များသည်၏အဖြစ်။ (၂) ပစ္စည်းလေးပါး များသည်၏အဖြစ်ရှိသော၊ ပစ္စည်းလေးပါး ပေါများခြင်းငှါ ကျင့်သော၊ ပစ္စည်းလေးပါး အများအပြားကို ခံယူသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဗာဟုလိကာ စ ဟောန္တိ သာဓုလိကာ။ မ၊၁။၁၇။ (–၃၀။ အံ၊၁။၇၁၊၂၄၅၊၄၆၅။) ဗာဟုလိကာတိ စီဝရာဒိဗာဟုလ္လာယ ပဋိပန္နာ။ မ၊၆၊၁။၁၀၅။ အံ၊၆၊၂။၄၆။ အဝိဂတတဏှတာယ တံ တံ ပရိက္ခာရဇာတံ ဗဟုံ လန္တိ အာဒိယန္တိတိ ဗဟုလာ၊ ဗဟုလာ ဧဝ ဗာဟုလိကာ ယထာ "ဝေနယိကော"တိ။ မ၊၌၊၁။၁၉၁။ အံ၊၌၊၂။ ၄၁။ (–၁၉၁၊၃၃၀။) ဗာဟုလ္လိက-ကြည့်။

ဗာဟုလိကာနုယောဂ (ပု) [ဗာဟုလိက+အနုယောဂ] ပစ္စည်းလေးပါး ပေါများသည်၏ အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော၊သူ။ ဗာဟုလိကာနုယောဂတ္တာ ပဋိက္ခိတ္တမေဝ။ ဝိ၊၆၊၄။၅၂။ ဝိ၊သင်္ဃ။၄၄၄။ ဗာဟုလ္လိကာနုယောဂတ္တာတိ ပစ္စယဗဟုလဘာဝါယ အနုယောဂတ္တာ။ ပါ၊စိတ်၊ယော။၂။၄၂။

ဗာဟုလိယ (ပု) ဗာဟုလိယဂိဏ်းသား။ ပဏ္ဍိတ္တိဝါဒါ စ ဗာဟုလိယာ စ။ အဘိ၊၆၊၃။၁၀၆။ (–မူလဋီ၊၃။၄၇။)

ဗာဟုလောဟိတ (နာ) [ဗာဟု + လောဟိတ] လက်မောင်း – လက်ရုံး – သွေး။ မမေဝ ဗာဟုလောဟိတံ ဂဟေတ္ဝာ။ ဇာ၊၆၊၅။၅၂၁။

ဗာဟုလ္လ (နာ) [ဗဟုလ+ဏျ] (၁) ပစ္စည်းလေးပါး ပေါများသည်၏အဖြစ်၊ ပစ္စည်းလေးပါး ပေါများခြင်း။ (တိ) (၂) များစွာသော။ (၁) အာဝတ္တော ဗာဟုလ္လာယ။ ဝိ၊၃။၁၂။ မ၊၁။၂၂၀။ မ၊၂။၂၉၀။ အာဝတ္တော ဗာဟုလ္လာယာတိ စီဝရာဒိဗဟုလဘာဝတ္ထာယ အာဝတ္တော။ ဝိ၊၆၊၃။၂၄၆။ (–မ၊၆၊၂။၉၆။

ဗာဟုဗလ (နာ) [ဗာဟု + ဗလ] လက်မောင်း – လက်ရုံး – အား။ တတ္ထ ဗာဟုဗလံ နာမ၊ စရိမံ ဝုစ္စတေ ဗလံ။ ဇ၊၂။၃။ (–မ၊၆၊၄။ ၁၆၅။ အံ၊၆၊၃။၂။) ဗာဟုဗလန္တိ ကာယဗလံ။ ဇ၊၆၊၅။၁၂၀။ ဗာဟုဗလန္တိ ပန ကျမိနာ ဟတ္ထေဟိ ကာတဗ္ဗကိစ္စသမတ္ထတံ။ မ၊၌၊၃။၃၆၃။ ဗလ (၁) လည်းကြည့်။

ဗာဟုဗလသမ္ပန္န (တိ) [ဗာဟုဗလ+သမ္ပန္န] လက်မောင်း–လက်ရုံး–အားနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗာဟုဗလီ (တိ) [ဗာဟုဗလ+ဣ] လက်မောင်း – လက်ရုံး – အားနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဥဂ္ဂ-ဗလီ ဗာဟုဗလီ အလမတ္ထော သင်္ဂါမာဝစရော။ မ၊၂။၂၅၇။ (–အံ၊၆၊၂။၁၁၉။) ဗာဟုဗလီတိ ဗာဟုဗလသမ္ပန္နော။ မ၊၆၊၃။၂၁၁။ (–မ၊၌၊၃။၁၄၅။ အံ၊၌၊၂။၁၁၅။)

ဗာဟုမတိ (ထီ) ဗာဟုမတိမြစ်။ အထော ဗာဟုမတိ နဒီ။ မ၊၁။၄၇။ ဗာဟုကာ သုန္ဒရိကာ သရဿတီ ဗာဟုမတိတိ ဣမာ ပန စတသ္သော နဒိယော။ မ၊၆၊၁။၁၀၂။

ဗာဟုယုဂလ (နာ) [ဗာဟု+ယုဂလ] လက်မောင်း အစုံ။ ဗာဟုယုဂလံ ဇင်္ဃံ ဝိယ ပဒုမသရံ။ သံ၊၆၊၁။၂၂၇။

ဗာဟုယုဒ္ဓကာရက (ပု) [ဗာဟု+ယုဒ္ဓကာရက] လက်ဝှေ့သမား။ မဟာမလ္လ-ကြည့်။

ဗာဟုရဂ္ဂိ (ပု) ဗာဟုရဂ္ဂိမထေရ်။ ဗာဟုရဂ္ဂိ စ သိဂ်ီယော။ သံ၊၁။၃၂။ မ၊၆၊၄။၂၁၇။ ထေရီ၊၆။၂၃၀။ ဥပကောတိအာဒီနိ တေသံ ထေရာနံ နာမာနိ။ သံ၊၆၊၁။ဂဖ။

ဗာဟုဗလ

ဝိ) လက်မောင်း – လက်ရုံး – ကို လှုပ်၍ လှုပ်၍။ နု ဗာဟုပ္ပစာလကံ အန္တရဿရေ နိသီဒိဿာမိတိ သိက္ခာ ကရဏီယာ။ ဝိ၊၂။၂၄၅။ (–ဝိ၊၄။၃၀၁။ ဝိ၊၅။၄၆။)

ဗာဟုဗလ (နာ) [ဗာဟု + ဗလ] လက်မောင်း – လက်ရုံး – အား။ တတ္ထ ဗာဟုဗလံ နာမ၊ စရိမံ ဝုစ္စတေ ဗလံ။ ဇ၊၂။၃။ (–မ၊၆၊၄။ ၁၆၅။ အံ၊၆၊၃။၂။) ဗာဟုဗလန္တိ ကာယဗလံ။ ဇ၊၆၊၅။၁၂၀။ ဗာဟုဗလန္တိ ပန ကျမိနာ ဟတ္ထေဟိ ကာတဗ္ဗကိစ္စသမတ္ထတံ။ မ၊၌၊၃။၃၆၃။ ဗလ (၁) လည်းကြည့်။

ဗာဟုဗလသမ္ပန္န (တိ) [ဗာဟုဗလ+သမ္ပန္န] လက်မောင်း–လက်ရုံး–အားနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗာဟုဗလီ (တိ) [ဗာဟုဗလ+ဣ] လက်မောင်း – လက်ရုံး – အားနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဥဂ္ဂ-ဗလီ ဗာဟုဗလီ အလမတ္ထော သင်္ဂါမာဝစရော။ မ၊၂။၂၅၇။ (–အံ၊၆၊၂။၁၁၉။) ဗာဟုဗလီတိ ဗာဟုဗလသမ္ပန္နော။ မ၊၆၊၃။၂၁၁။ (–မ၊၌၊၃။၁၄၅။ အံ၊၌၊၂။၁၁၅။)

ဗာဟုမတိ (ထီ) ဗာဟုမတိမြစ်။ အထော ဗာဟုမတိ နဒီ။ မ၊၁။၄၇။ ဗာဟုကာ သုန္ဒရိကာ သရဿတီ ဗာဟုမတိတိ ဣမာ ပန စတသ္သော နဒိယော။ မ၊၆၊၁။၁၀၂။

ဗာဟုယုဂလ (နာ) [ဗာဟု+ယုဂလ] လက်မောင်း အစုံ။ ဗာဟုယုဂလံ ဇင်္ဃံ ဝိယ ပဒုမသရံ။ သံ၊၆၊၁။၂၂၇။

ဗာဟုယုဒ္ဓကာရက (ပု) [ဗာဟု+ယုဒ္ဓကာရက] လက်ဝှေ့သမား။ မဟာမလ္လ-ကြည့်။

ဗာဟုရဂ္ဂိ (ပု) ဗာဟုရဂ္ဂိမထေရ်။ ဗာဟုရဂ္ဂိ စ သိဂ်ီယော။ သံ၊၁။၃၂။ မ၊၆၊၄။၂၁၇။ ထေရီ၊၆။၂၃၀။ ဥပကောတိအာဒီနိ တေသံ ထေရာနံ နာမာနိ။ သံ၊၆၊၁။ဂဖ။

ကတ္တာ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၆၀။ (ဝိ၊၌၊ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၂-တို့ အလို "ဗာဟုလိက"ရှိသင့်သည်။ သို့ရာတွင် "ဗာဟုလ္လိက" ပုဒ်လည်းအခြား ပါဠိ၊ ၌၊-ဋီ-တို့၌ ထင်ရှားရှိသောကြောင့် "ဗာဟုလိက"ပုဒ်လည်း အသင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ဗာဟုလိက-လည်း ကြည့်။)

ဗာဟုလ္လိကပိဏ္ဍပါတိက (တိ) [ဗာဟုလ္လိက+ပိဏ္ဍပါတိက] ဆွမ်းခံ၍ ပစ္စည်းလေးပါး ပေါများခြင်းငှါ ကျင့်သော၊သူ။ ပုန ဗလဝပစ္စုသေယော ဗာဟုလ္လိကပိဏ္ဍပါတိကာ အာဂန္ဆာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဗာဟုလ္လိကပိဏ္ဍပါတိကာတိ ပိဏ္ဍပါတိကာဟုတ္ဝာ ပစ္စယဗာဟုလ္လိကာ၊၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၌၊၁။၁၁၇။

ဗာဟုဝစုန (နာ) [ဗာဟု + ဝစုန] လက်မောင်းသားကို တိုးပွါးစေခြင်း၊ လက်မောင်းတုတ်အောင် ပြုခြင်း။ သမ္မာဟနန္တိ....ဗာဟုဝစုနံ။ မဟာနိ၊၌။၃၆၃။ (–ဒီ၊၌၊၁။ ၂၆၅။)

ဗာဟုဝလယ (ပုံ၊နာ) [ဗာဟု + ဝလယ] လက်မောင်းဝတ် လက်ကောက်။ အင်္ဂဒံ နာနာဂန္ဓဂန္ဓိတံ, ကေဝလံ ဝါ သုဝဏ္ဏမယံ ဗာဟုဝလယံ။ မ၊၌၊ ၂။ ၂၀။

ဗာဟုဝိက္ခေပ (ပု) [ဗာဟု + ဝိက္ခေပ] လက်မောင်း မြှောက်ခြင်း။ သံဃမဇ္ဈေ ဗာဟုဝိက္ခေပံ ကရောတိ။ အံ၊၃။၃၅။

ဗာဟုသစ္စ (နာ) [ဗဟုဿုတ+ဏျ] များသော အကြားအမြင်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ အကြားအမြင်များခြင်း။ ဝိနယဓရတ္တာ၊ ဗာဟုသစ္စံ၊ ထာဝရေယျံ။ အံ၊၁။၎၀။ (–မ၊၁။၅၆။ အံ၊၃။၃၆၇။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ဓမ္မ။၅၂။ သုတ္တနိ။၃၁၉။) ဗာဟုသစ္စန္တိ ဗဟုဿုတဘာဝေါ။ အံ့၊၌၊၁။၃၀၀။ ခုဒ္ဒက၊၌။၁၁၂။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၁၀။ (–အံ၊၌၊ ၃။၃၂၃။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၇။) ဗာဟုသစ္စန္တိ ဒုတိယဿ ဥဿ အတ္တံ နိပါတနာ, သံယောဂါဒိသ့ကာရလောပေါ။ မောဂ်၊ ပဋိက၁။၁၂၇။

ဗာဟုလ္လကမ္မ (နာ) [ဗာဟုလ္လ + ကမ္မ] များစွာသော အမှု။ ဗာဟုလ္လကမ္မေန တဒဟ္ထံ သာဓေတုံ။ သီ၊၌၊သစ်၊ ၂။၃၇၂။

ဗာဟုလ္လနယ (ပု) [ဗာဟုလ္လ+နယ] ယေဘုယျနည်း။ (ဌာနီဖြင့် ဌာနကိုမှတ်၍ အများကို ဆိုသဖြင့် အနည်းကိုလည်းရသော နည်းသည် ယေဘုယျနည်းမည်၏။ ပုဒ်စစ်။၁၅၇။) အဝိညတ္တိဇနကမို့ ကေစ့် ဗာဟုလ္လနယေန "ကိရိယ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇီရ။၁၀၆။ ကခ်ီ၊၌။ ၂၇။ (–ကခ်ီ၊၌၊သစ်။၄၅၅။)

ဗာဟုလ္လပဝတ္တိက (တိ) [ဗာဟုလ္လ+ပဝတ္တိ+က] များသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ များစွာဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ဟိ ဗာဟုလ္လပဝတ္တိကာ နာ ဣတရေ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၃၃။

ဗာဟုလ္လဝုတ္တိ (ထီ) [ဗာဟုလ္လ+ဝုတ္တိ] များသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ဗာဟုလ္လဝုတ္တိ ဥပါဒါယ ဝတ္ထမာနဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၉။ (–ဝိမတိ၊ ၁။၁၀၇၊၁၅၀။)

ဗာဟုလ္လိက (တိ) [ဗာဟုလ္လ + ဣက] ပစ္စည်းလေးပါးများသည့် အဖြစ်ရှိသော၊ ပစ္စည်းလေးပါး ပေါများခြင်းငှါ ကျင့်သော၊ ပစ္စည်းလေးပါး အများအပြားကို ခံယူသော၊သူ။ သမဏော ပန ဂေါတမော ဗာဟုလ္လိကော ဗာဟုလ္လာယ စေတေတိ။ ဝိ၊၁။ ၂၆၄။ (–ဝိ၊ ၃။၁၂။ မ၊၁။ ၂၂၀။)။ ဗာဟုလိကောတိ စီဝရာဒီနံ ပစ္စယာနံ ဗဟုလဘာဝေါ ဗာဟုလ္လံ၊ တံ ဗာဟုလ္လမဿ အတ္ထိ တသ္မိ ဝါ ဗာဟုလ္လေ နိယုတ္တော ဋ္ဌတောတိ ဗာဟုလိကော။ ဝိ၊၌၊ ၂။၁၉၂။ ဗာဟုလ္လိကောတိ စီဝရဗာဟုလ္လာဒီနံ အတ္ထာယ ပဋိပန္နော။ ဝိ၊၌၊၃။ ၂၄၆။ မ၊၌၊ ၂။၉၆။ (–ဝိမတိ၊ ၂။၉၀။) ဗာဟုလိကောတိ ဧကဿ လ·ကာရဿ လောပံ

ဗာဟုသစ္စပတ္တ (တိ) [ဗာဟုသစ္စ+ပတ္တ] အကြား အမြင်များခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ ဗာဟုသစ္စပတ္တော ပန ယသ္မာ ဧကံ နိကာယံ ဒ္ဝေ နိကာယေ ပဋ္ဌပိ နိကာယေ ဥဂ္ဂဟေတ္ဝာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၁၀။

ဗာဟုသစ္စပရိဘာဝိတ (တိ) [ဗာဟုသစ္စ+ပရိဘာဝိတ] အကြားအမြင်များခြင်းဖြင့် ထုံအပ်သော။ ကိံ ပဏ္ဍိစ္စံ ကရိဿတိတိ ဝေဠုပံ ပဂ္ဂလံ ဗာဟုသစ္စပရိဘာဝိတံ ပဏ္ဍိစ္စံ ကိံ ကရိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

ဗာဟုသစ္စဗျတ္တိ (ထိ) [ဗာဟုသစ္စ + ဗျတ္တိ] အကြားအမြင်များခြင်း ပညာ။ ဗာဟုသစ္စဗျတ္တိယာ ဗျတ္တောဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၉။

ဗာဟုသစ္စမဒ (ပု) [ဗာဟုသစ္စ + မဒ] အကြားအမြင်များခြင်း မာန်။ သော ဗာဟုသစ္စမဒေန မတ္တောဿ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။

ဗာဟုသစ္စမပါလမ္ဗ (တိ) [ဗာဟုသစ္စ+အပါလမ္ဗ] အကြားအမြင်များခြင်းဖြင့် ပြီးသော အမှီတံကိုရှိသော၊သူ။ (အဖွင့်ကိုလိုက်၍ သမာသ်နက်ပေးထားရသည်။ ဇာတ်ဝတ္ထု၌ ဗာဟုသစ္စံ = အကြားအမြင်များခြင်းကို၊ အပါလမ္ဗော = ရထားလက်တင် နောက်မှီတံကဲ့သဖွယ် မှတ်အပ်၏ဟု ဝါကျနက်ပြန်ဆိုသည်။ ယင်း အနက်ကသာ သဘာဝကျသည်။) ဗာဟုသစ္စမပါလမ္ဗော (ဇာ၊၂။၂၇၄) တိ အတ္ထသန္နိဿိတဗဟုဿုတဘာဝမယေန အပါလမ္ဗေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၇။

ဗာဟုသစ္စမဟတ္တ (နာ) [ဗာဟုသစ္စ + မဟတ္တ] များသော အကြားအမြင်ရှိသူတို့ အဖြစ်၏ များသည်၏အဖြစ်၊ ဗဟုဿုတ ရှိသူတို့၏–များသည်၏အဖြစ်–များခြင်း။ ယတော ဧ ဧဝါ သာရိပုတ္တ သဒ္ဓေ ဗာဟုသစ္စမဟတ္တံ ပတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၁၁။ ဗာဟုသစ္စ-

ဗာဟုသစ္စကထာ (ထီ) [ဗာဟုသစ္စ + ကထာ] အကြားအမြင်များခြင်းနှင့် – ယှဉ် – ဆက်စပ် – သောစကား။ အပ္ပသုတဿ ဗာဟုသစ္စ-ကထာ ဒုက္ကထာ။ အံ၊၂။၁၅၉၊၁၆၀။

ဗာဟုသစ္စကာရီ (တိ) [ဗာဟုသစ္စ+ကရ+ဏီ] အကြားအမြင်များခြင်းကို ပြုတတ်သော၊သူ။ ဗာဟုသစ္စကာရီတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၃။

ဗာဟုသစ္စကုလပရိဝါရ (ပု) [ဗာဟုသစ္စ+ကုလ-ပရိဝါရ] အကြားအမြင်များခြင်း, အမျိုးအခြံအရံ။ နာ ဧတေ ဗာဟုသစ္စကုလပရိဝါရာ-ဒီဟိ တုမှေ သမ္မာ့ပုဏ္ဏန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။

ဗာဟုသစ္စဂုဏ (ပု) [ဗာဟုသစ္စ+ဂုဏ] အကြား အမြင်များခြင်းဂုဏ်။ ဗာဟုသစ္စဂုဏဿ စ ဓုတင်္ဂဂုဏဿ စ နိဂ္ဂဟနေန ဆာဒနေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊၃။ ၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၃၅။

ဗာဟုသစ္စဒ္ဒယရဟိတ (တိ) [ဗာဟုသစ္စ+ဒ္ဒယ+ရဟိတ] များသောအကြားအမြင် နှစ်ပါးမှကင်းသော၊သူ။ (များသော အကြားအမြင်နှစ်ပါး – ပဋိဝေဓဗာဟုသစ္စ, ပရိယတ္တိဗာဟု-သစ္စတို့ဖြစ်သည်။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၂။) ဗာဟုသစ္စ-ဒ္ဒယရဟိတဿ အန္ဓပုထုဇ္ဇနဘာဝေါ ယုဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၃။

ဗာဟုသစ္စဓမ္မကထာ (ထီ) [ဗာဟုသစ္စ + ဓမ္မ-ကထာ]အကြားအမြင်များခြင်း, တရားဟော-ခြင်း။ ဗာဟုသစ္စဓမ္မကထာဒိနာ လာဘုပ္ပါဒ-ဟေတုနာ ဝိစရိ အဟံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၂။

ဗာဟုသစ္စပညာ (ထီ) [ဗာဟုသစ္စ+ပညာ] အကြားအမြင် များခြင်း ပညာ။ ဇာတိယာ ဟိ ဒဟရောပိ ဗဟုဿုတော ဘိက္ခု အပ္ပ-ဿုတမဟလ္လကဘိက္ခူနမန္တရေ ဗာဟုသစ္စ-ပညာယ ဝုဏ္ဏတ္တာ ပညာဝေဏ္ဍော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၆။ (–၁၀၂။)

မဟတ္တန္တိ ဗာဟုသစ္စဿ ပဟန္တဘာဝံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၂။

ဗာဟုသစ္စဝဏ္ဏု (တိ) [ဗာဟုသစ္စ+ဝဏ္ဏု] အကြား အမြင် များခြင်းရှိသော၊သူ။ ဗဟုဿုတာတိ ဗာဟုသစ္စဝန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၀။

ဗာဟုသစ္စဝိဘာဝန (ထီ၊န) [ဗာဟုသစ္စ+ဝိဘာဝန] အကြားအမြင် များသည်၏ အဖြစ်ကို ထင်စွာပြုခြင်း။ ပရိယတ္တိအပ်္ပစ္ဆောတိ ပရိယတ္တိယံ ဗာဟုသစ္စဝိဘာဝနေ ဣစ္ဆာရဟိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။

ဗာဟုသစ္စဝိသဒ (တိ) [ဗာဟုသစ္စ + ဝိသဒ] အကြားအမြင်များခြင်းဖြင့် သန့်ရှင်းသော။ အဟိတဗာတိယံ ဗာဟုသစ္စဝိသဒါယ ပညာယ အသင်္ဘမာနဝစနပ္ပထော ဟုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၂။

ဗာဟုသစ္စသဗ္ဘာဝ (တိ) [ဗာဟုသစ္စ+သဗ္ဘာဝ] အကြားအမြင်များခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဗာဟုသစ္စသဗ္ဘာဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၂၀။

ဗာဟုသစ္စာနုဘာဝ (ပု) [ဗာဟုသစ္စ + အာနုဘာဝ] အကြားအမြင်များခြင်း–အာနုဘော်–အစုံမ်းသတ္တိ–စုံမ်းအား။ ဗာဟုသစ္စာနုဘာဝေနပိဿ ဂမ္ဘီရော်ပိ ပစ္စယာကာရော ဥတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၃။

ဗာဟုသစ္စာနုရူပ (တိ) [ဗာဟုသစ္စ + အနုရူပ] အကြားအမြင်များခြင်းအား လျော်သော။ (ကြို၊ဝိ) အကြားအမြင် များခြင်းအား လျော်စွာ။ သုတဝါပိ ဗာဟုသစ္စာနုရူပံ ပဋိပတ္တိ ပဋိပဇ္ဇိဿာမိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄။

ဗာဟုသမ်ဂီ (တိ) [ဗာဟု+သမ်ဂီ] လက်ရုံးနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ သမ်ဂီတိ ဗာဟုသမ်ဂီ အစ္ဆိန္နဗာဟုအတ္ထောဂေါယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၄။

ဗာဟုသမိဥ္ဇနပ္ပသာရဏူပမာ (ထီ) [ဗာဟုသမိဥ္ဇနပသာရဏ+ဥပမာ] လက်မောင်းကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း ဥပမာ။ ဧဝဥ္စ ကတ္တာ ဗာဟုသမိဥ္ဇနပ္ပသာရဏူပမာပိ ဥပစာရေန ဝိနာ သဒ္ဒုတရံ ယုတ္တာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၉။

ဗာဟုသဟဿ (န) [ဗာဟု+သဟဿ] လက်ရုံး တထောင်။ အထ မာရော ဒေဝပုတ္တော.... ဗာဟုသဟဿံ မာပေတ္တာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀။)

ဗာဟုသိသ (န) [ဗာဟု+သိသ] လက်မောင်းရင်း၊ ပခုံးစွန်း။ ဗာဟုသိသ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၇)နှိမ် ခန္ဓပဒေသံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၂၅။

ဗာဟုဿစ္စ — (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁) သည် ဗာဟုသစ္စ ပုဒ်မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဗာဟုသစ္စ-ကြည့်။

ဗာဟုဿစ္စာနုဘာဝ—(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃) သည် ဗာဟုသစ္စာနုဘာဝ) ပုဒ်မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။ ဗာဟုသစ္စာနုဘာဝ-ကြည့်။

ဗာဟုဿစ္စာနုရူပ—(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄)သည် ဗာဟုသစ္စာနုရူပ-ပုဒ်မှ ပျက်ယွင်း လာသော ပုဒ် ဖြစ်သည်။ ဗာဟုသစ္စာနုရူပ-ကြည့်။

ဗာဟေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [ဗာဟ+တ္တာ] စွန့်၍၊ အပ ပြု၍၊ ထုတ်ပယ်၍၊ ပယ်နုတ်၍။ ယောဓ ပုညဥ္စ ပါပဥ္စ၊ ဗာဟေတ္တာ ဗြဟ္မစရိယဝါ။ ဓမ္မ။၅၁။ (–မိလိန္ဒ။၂၂၁။) ယောဓတိ– .....ဗာဟေတ္တာ ပန္ထဒိတ္တာ ဗြဟ္မစရိယဝါ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ ဗာဟိတ္တာ (က) လည်း ကြည့်။

ဗာဟျ (န) [ဗဟိ+ဏျ] အပြင်အပ။ ဗာဟိရံ-ကြည့်။

ဗာဟျတ္ထဝါစက (တိ) [ဗာဟျတ္ထ+ဝါစက] အပြင်အပအနက်ကို ဟောသော။ "ဗဟိဒ္ဓါ"တိ ဗာဟျတ္ထဝါစကော ကတ္တုနိဒ္ဒိဋ္ဌော နိပါတော-တိ ဒဿေတုံ "ဗဟိ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ ဃစ်၊၁။၄၀၂။

ဗာဠိသိက (တိ) [ဗဠိသ+ဏိက] ငါးမျှားချိတ် ဖြင့် – ဖြစ် – အသက်မွေး – သော၊သူ။ (တံငါ သည်။) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဗာဠိသိကော။ သံ၊၁။၄၂၄။ သံ၊၂။၃၆၈။ (– ထေရ၊၆။၁၁၁။) ဗာဠိသိကောတိ ဗဠိသံ ဂဟေတွာ စရမာနော မစ္ဆဃာတကော့။ သံ၊၆။၂။၁၉၀။ ဗဠိသေန စရတိ, တေန ဝါ ဧဝံတိတိ ဗာဠိသိကော။ တေနာဟ "ဗဠိသံ ဂဟေတွာ စရမာနော" တိ။ သံ၊၆။၂။၁၇၃။

ဗာဠ (န) [ဗဟ+တ။ ဗဟု + လာ + ဏ။ ကစ္စည်း။၅၈၉။ ရူ။၆၂၁။ မောဂ်၊၇။၂၂၃။ ဓာန်၊၆။၄၁။] (၁) အလွန်အကဲ၊ အပြင်းအထန်၊ လွန်ကဲပြင်းထန်စွာ။ (တိ) (၂) လွန်ကဲပြင်းထန်သော။ (၁) ပဿ သြရသိကံ ဗာဠံ။ ထေရ။၃၂၄။ (– ၃၄၃။ ဇာ၊၁။၁၇၂။ ဇာ၊၂။၇၉။) ဗာဠံ ဗလဝတရံ။ ထေရ၊၆။ ၂၀၄။ (– ၃၉၈။ ဇာ၊၆။၃၊။၃၀၉။ ဇာ၊၆။၅။ ၃၄၈။) (တိ) (၂) ဗာဠာ ဝေဒနာ ဝတ္တန္တိ။ ဒီ၊၂။၈၄။ သံ၊၃။၁၃၂။ (– ဒီ၊၃။၁၄၁။) ဗာဠာတိ ဗလဝတိယော။ ဒီ၊၆။၂။၁၃၆။ သံ၊ ၆။၃။၂၃၆။ (– ဒီ၊၆။၃။၁၂၁။)

ဗာဠကိလာန (တိ) [ဗာဠ+ကိလာန] အလွန်အ ကဲ – အပြင်းအထန် – လွန်ကဲပြင်းထန်စွာ – မကျန်းမာသော၊ သူ။ ပုရိသံ အာဗာဓိကံ ဒုက္ခိတံ ဗာဠကိလာနံ။ ဒီ၊၂။၂၀။ (– မ၊၁။ ၁၂၃။ သံ၊၂။၉၇။ အံ၊၁။၁၃၈။ ဥဒါန။၈၁။) ဗာဠကိလာနန္တိ အဓိမတ္တကိလာနံ။ ဒီ၊၆၊၂။၄၇။ မ၊၆၊၁။၃၆၅။ အံ၊၆၊၂။၁၁၉။ (– သံ၊၆၊၂။ ၂၀၇။ ဥဒါန၊၆။၅၅။)

ဗာဠကိလာနဘာဝပရိဒီပန (ထီ၊န) [ဗာဠကိလာ နဘာဝ+ပရိဒီပန] လွန်ကဲ ပြင်းထန်စွာ မကျန်းမာသည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဒုခိ် တန္တိ ဝစနံ တဿ ဗာဠကိလာနဘာဝပရိဒီ ပနတ္ထံ။ ထေရ၊၆၊၁။၂၀၇။

ဗာဠဇိဏ္ဏ (တိ) [ဗာဠ+ဇိဏ္ဏ] အလွန်အိုမင်း သော၊သူ။ အတိရေကံ ဇရာဒုဗ္ဗလော ဗာဠ ဇိဏ္ဏော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၆။

ဗာဠတရ (တိ) [ဗာဠ+တရ] အထူးသဖြင့် လွန် ကဲ ပြင်းထန်သော။ (ကြိ၊ဝိ) အထူးသဖြင့် လွန်ကဲပြင်းထန်စွာ။ အညတရဿ ဘိက္ခုနော ယာနုဂ္ဃါတေန ဗာဠတရံ အဖာသု အ ဟောသိ။ ဝိ၊၃။၂၀၀။

ဗာဠဒုဗ္ဗလ (တိ) [ဗာဠ + ဒုဗ္ဗလ] အလွန်အား နည်းသော၊သူ။ ဂိလာနော ဗာဠဒုဗ္ဗလာ (ထေရီ။၃၀၂)တိ ဓာတ္ဝဒိဝိကာရေန ဂိလာ နာ, တေနေဝ ဂေလညေန အတိဝိယ ဒုဗ္ဗလာ။ ထေရီ၊၆။၃၅။

ဗာဠပရိဒေဝ (ပု) [ဗာဠ + ပရိဒေဝ] ပြင်းထန် စွာ ငိုကြွေးခြင်း။ မဟာဇနော လေခံ ဥဿီ သကေ ကတ္တာ ဗာဠပရိဒေဝံ ပရိဒေဝိ။ ဇာ၊၆၊၆။၆၉။

ဗာဠဝီရိယ (တိ) [ဗာဠ+ဝီရိယ] လွန်ကဲ ထက် သန်သော လုံ့လ ဝီရိယရှိသော၊သူ။ ဗာဠဝီရိ ယော (သံ၊၆၊၁။၂၅၈)တိ စတုန္နံ သမ္မပ္ပဓာ နာနံ ဝသေန စရန်စိတဝီရိယော။ သံ၊၆၊၁။ ၂၉၃။

ဗာဠဝေဒနာ (ထီ) [ဗာဠာ + ဝေဒနာ] (၁) လွန်ကဲပြင်းထန်သော ဝေဒနာ။ (တိ) (၂) လွန်ကဲပြင်းထန်သော ဝေဒနာရှိသော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) သော ပုဗ္ဗေ အာဗာဓိကဏ္ဍေဂေန ဖုဋ္ဌော ဝိယ ဗာဠ ဝေဒနံ အတ္တာနံ ဒဿေန္တော ဂိလာနာလယံ အကာသိ။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၁၁၈။ (ဤနေရာ၌ ဗာဠဝေဒနံ = လွန်ကဲ ပြင်းထန်သော ဝေဒနာ ရှိသူ၏အဖြစ်ဟု ဘာဝပ္ပဓာန်ပေးပါ။)

ဗာဠဝေဒနာဘိတုန္နသရီရ (တိ) [ဗာဠဝေဒနာ+ အဘိတုန္နသရီရ] လွန်ကဲပြင်းထန်သော ဝေဒ နာဖြင့် နှိပ်စက်ခံရသော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော၊

သူ။တထာ ဗာဇဝေဒနာဘိတုန္နသရိမ္မဿာပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၆။

ဗာဇသတိ (တိ) [ဗာဇ္ဇ၁+သတိ] လွန်ကဲ–မြဲမြံ–သော သတိရှိသော၊သူ။ ပတိဿတာတိ ဗာဇ္ဇသတိတာယ ပတိဿတာ ဟောထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၁။

ဗိဒလ (ပု) [ဝိ+ဒလ+အ] (၁) ပဲတမျိုး။ (၂) ကြိမ်။ (၃) ဝါး၊ ဝါးခြမ်းစိတ်။ (၁) ဗိဒလသူပိ-ကြည့်။ (၂) (၃) ဗိဒလမဏ္ဍက-ကြည့်။

ဗိဒလက (ပု) [ဝိ+ဒလ+က။ ကပ္ပဒုမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄-စလင်း ဂဏ္ဌိ သစ်၊ယ၊ကျော်၌ အပိ + ဒလ (=ပိဒလ)+ဏ္ဍုဟု ရုပ်စီရင်၍ မုတ္တာဝလိ၊ ဓာန်လာ–ဗိဒလက ပုဒ်ကိုရှု၍ ပိဒလက, ဝိဒလက ပုဒ်သာ အမှန်ဖြစ်လေရာ၏ဟု မိန့်သည်။] နှစ်ထပ်ပြုခြင်း၊ လိပ်ခေါက်ခြင်း။ (ကထိန်၏အနက်တွင် ကန်ရင်းပေါင်, ထန်းရင်ပေါင် ခေါ် လေးထောင့် ကားပေါင်လည်း ပါဝင်သည်၊ ထိုကားပေါင်မှာ အရပ်နိမ့်သော ရဟန်းများ၏ သင်္ကန်းပိတ်ကြက်ရန် မဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် လေးထောင့်ကားပေါင်အငယ်စားကို ပြုလုပ်ရသည်၊ ထိုကားပေါင်အငယ်စားကို "ဒဏ္ဍကထိန"ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုကားပေါင် အငယ်စားပမာဏဖြင့် သင်္ဃာဋိ၏ အဆုံးစွန်ကို ပကတိအတိုင်း မနေစေမူ၍ ခေါက်–လိပ်–၍ နှစ်ထပ်ပြုခြင်းကို "ဗိဒလက"ဟု ဆိုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၉။ ယင်း သျှာန္ဒာ။၁၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄- စလင်း ဂဏ္ဌိ သစ်၊ယ၊ ကျော-တို့ကြည့်။) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒဏ္ဍကထိနံ ဗိဒလကံ သလာကံ ဝိနန္ဒနရဇ္ဇုံ ဝိနန္ဒနသုတ္တံ ဝိနန္ဒိတွာ စီဝရံ သိဗ္ဗေတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၅၂။ ဗိဒလကန္တိ ဒဏ္ဍကထိန-ပ္ပမာဏေန ကဋ္ဌသာရကဿ ပရိယန္တေ ပဋိသံဟရိတွာ ဒုဂုဏကရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၃၀၁။ (–၃၀၂-၃။) ဗိဒလကံ နာမ ဒိဂုဏကရဏသင်္ခါတဿ ကြိယာဝိသေသဿ အဓိဝစနံ။ ဝင်္ဂီရ။၅၂၃။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၈။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၃။)

ဗိဒလမဏ္ဍက (ပု) [ဗိဒလ+မဏ္ဍက] ကြိမ်–ဝါး–ခက်သော ညောင်စောင်း၊ ကြိမ်–ဝါးခြမ်းစိတ်–ခင်းထားသော ညောင်စောင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဗိဒလမဏ္ဍကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။) ဗိဒလမဏ္ဍကန္တိ ဝေတ္တ-မဏ္ဍံ၊ ဝေဋ္ဌဝိလိဝေဟိ ဝါ ဝိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။

ဗိဒလမဏ္ဍကပဿ (ပု၊န) [ဗိဒလမဏ္ဍက+ပဿ] ကြိမ်–ဝါး–ခက်သော ညောင်စောင်းနံဘေး။ ဗိဒလမဏ္ဍကပဿေ ကဋ္ဌတ္ထရိကာယ နိပန္နော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

ဗိဒလသူပိ (ထီ) [ဗိဒလ+သူပိ] ပဲဟင်း။ ဗိဒလ-သူပိယော-(ဇာ၊၁။၂၉၈)တိ မုဂ္ဂသူပါဒယော။ (သီ၊ကု၊မူကဲ့)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၃။

ဗိန္ဒု (ပု၊န) [ဝိဒ+ကု။ ဝိဒ+ဥ။ ဝိဒိ+ဥ။ မောဂ်၊၇။၆။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၁၂၉၊၄၇၆၊၆၆၀။] (၁) အစက်အပြောက်၊ အစက်အပေါက်။ (ရေစက် ရေပေါက်၊ဝိနယဝေါဟာရ ကပ္ပဗိန္ဒု ပြောက်စသည် အားလုံး သက်ဆိုင်သည်။) (က) သုည၊ ဝလုံး။ (ခ) နိဂ္ဂဟိတ်။ (၂) ဗိန္ဒုသင်္ခ်ာ။ (ကောဋ္ဌိမှစ၍ ရေတွက်လျှင် ၇-ခု မြောက် သင်္ခ်ာဖြစ်သည်။ ကစ္စည်းအလို တစ်နောင် သုည ၄၉-လုံးရှိသော သင်္ခ်ာ၊ ဓာန်၊ ဋ္ဌီအလို တစ်နောင်သုည ၅၄-လုံးရှိသောသင်္ခ်ာကို "ဗိန္ဒုသင်္ခ်ာ" ဟုခေါ်သည်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ ၄၇၅။) (တိ) (၃) မကွဲမအက် တခဲနက်လုံးသော(အသံ)။ (မောင်းကွဲသံကဲ့သို့မဟုတ် ပဲ တလုံး တခဲတည်း ထွက်သောအသံကိုဆိုလို သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၀၇။) (၄) လုံးဝန်းသော။ (၁) အစက်အပြောက်၊ အစက်အပေါက်။ **တိလတေလဿ ယထာ** ဗိန္ဒု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဝိသဒ္ဒဂဂ-

အကြီးဆုံး သားမှာ "သုမန" ဖြစ်သည်။ အသောကမင်းက သုမန အပါအဝင် နောင်တော် ညီတော် ၉၉-ယောက်ကို သတ်ဖြတ်သုတ်သင်သည် (မဟာဝံ။၅။၁၀၊၃၀။ ဒီပဝံ။ ၅။၁၀၁)။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၃၂၂။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၃၊ ၁၂၀-တို့၌ ဗိန္ဓုသာရမင်းကြီးမှာ သား ၁၀၁-ယောက်ရှိသည်ဟုဆိုသည်။ မဟာဝံ၊ဋ္ဌီ။၃၂၄-တို့၌လည်း ဤအတိုင်း ဆိုသည်။ ဗိန္ဓုသာရမင်းက ၆-သောင်းသော အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များအား ဆွမ်းဝတ်အမြဲတည်သည်၊ ပုဏ္ဏားစစ်, ပုဏ္ဏားအနွယ် ပါသဏ္ဍအယူရှိသူ, အဖြူဝတ် တက္ကတွန်းနှင့် သင်္ကန်းရောင်ဝတ်သူ ပရိဗိုဇ်တို့ ဖြစ်သည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃)။ သူ၏မယ်တော်မှာ စန္ဒဂုတ္တမင်း၏ အမိဘက်မှ တော်စပ်သော နှမဝမ်းကွဲ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သည်။ "စာဏက္က" အမတ်ကြီးက စန္ဒဂုတ် ဘုရင် အဆိပ်မမိနိုင်စေရန် နေ့စဉ် အဆိပ်နည်းနည်း စီထည့်၍ ကျွေးသည်၊ တနေ့သောအခါ မင်းကြီးသည် အဆိပ်ပါသည်ကို မသိသည့်အတွက် မိမိ၏ ပုံတော်စာကို ကိုယ်ဝန်အရင့်အမာ ရှိနေသော မိဖုရားကြီးအားကျွေးမိသည်၊ ထိုအခါ အမတ်ကြီးက မိဖုရားကြီး ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ယူပြီးနောက် သားအိမ်မှ ကလေးကို ထုတ်၍ တနေ့ဆိတ်မတကောင်ကျ၏သားအိမ် ၌ ၇-ရက်စေ့ အောင် သွင်းထား ဖွားမြင်စေရသည်၊ ဆိတ်မများ၏သွေးကြောင့် ကလေး၏ ကိုယ်အနှံ့ အပြားရှိ အစက် အပေါက် အပုများ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အတွက် "ဗိန္ဓုသာရ" အမည်ရသည် (မဟာဝံ၊ဋ္ဌီ။၁၀၇)။ ဗိန္ဓုသာရမင်း၏ မိဖုရားကြီးမှာ မောရိယမျိုးနွယ် "ဓမ္မာ"ဖြစ်သည် (သာရတ္ထ၊၁။၁၂၀)။ ဗိန္ဓုသာရမင်း ထီးနန်းကို မရမီ ဒေဝဂုတ္တဘီလူးကို သတ်ခဲ့ဘူးသည်။မဟာဝံ၊ဋ္ဌီ။၁၀၀။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဗိန္ဓုသာရဿ ရညော ကေသတပုတ္တာ အဟေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ (–၃၃၊ ၃၄၊၅၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၁၊၁၂၀)။

ဗိန္ဓုသာရ (ပု) [ဗိန္ဓု+သာရ] ဗိန္ဓုသာရမင်း။ ဗိန္ဓုသာရသည် အသောကမင်း၏ဘခင်ဖြစ်၍ နန်းစံသက် ၂၀-နှစ်ဖြစ်သည်။ သား ၁၀၀-ရှိ၍ ဝဏ္ဏဟေဝ ပန ဗိန္ဓုဟိ အန္တံရန္တရာ ဝိမိဿံ ကမ္မာသံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၄။ (က) သုည၊ဝလုံး။ တေန ဧကာ လေခါ ဒ္ဝိဗိန္ဓု-သဟိတာ သတံ ဘဝတိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၄၇၆။ (ခ) နိဂ္ဂဟိတ်။ ဗိန္ဓုသဟိတဗျဥ္ဇန-ကြည့်။ (၂) ဗိန္ဓုသခ်ၤာ။ အက္ခောဘိဏိတ္ထိယံ ဗိန္ဓု။ ဓာန်။ ၄၇၅။ (တိ) (၃) မကဲ့မအက် တခဲနက် လုံးသော (အသံ)။ ဗိန္ဓု စ အဝိသာဒီ စ။ ဒီ၊၂။၁၇၁။ မ၊၂။၃၄၀။ မဟာနိ။၃၅၃။ ဗိန္ဓူတိ ကေဋ္ဌနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၇။) ဗိန္ဓူတိ ပိဏ္ဍိ-တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၇။ (၄) လုံး၀န်းသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗိန္ဓုထ္ထနီ (ထီ) [ဗိန္ဓု+ထန+ဣ] လုံး၀န်းသော-သားမြတ်–နို့–ရှိသော မိန်းမ။ ဗိန္ဓုထ္ထနီ-(ဇာ၊၂။၄၀)တိ ဥဒကပုပ္ဖဥ္ဇပရိမဏ္ဍလတ္ထနီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၇။

ဗိန္ဓုဗိန္ဓု (ပု၊န) [ဗိန္ဓု–တည်၍ ဝိစ္ဆာ ဒ္ဝေဘော်ပြု။ မောဂ်၊ ၁။၅၄။] အပေါက် အပေါက်။ တသ္မိ ကာလေ သရီရဓာတာ ဗိန္ဓုဗိန္ဓုဝသေန သေဒါ မုစ္စန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။) ဗိန္ဓုဗိန္ဓုဝသေနာတိ မုတ္တဂုဋ္ဌိကာ ဝိယ ဗိန္ဓုဗိန္ဓု ဟုတ္ဝာ သေဒါ မုစ္စန္တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၃၃။

ဗိန္ဓုသန္တိဘဒြက (တိ) [ဗိန္ဓုသန္တိ+ဘဒြက] ဗိန္ဓု လုံးအစဉ်ဖြင့် ကောင်းသော (ကစားခြင်း)။ (ပေ၊သျ၊ဋ္ဌ။ကျော။) ဒ္ဝိ ဗိန္ဓုသန္တိဘဒြကံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆၁။

ဗိန္ဓုသဟိတဗျဥ္ဇန (တိ) [ဗိန္ဓုသဟိတ+ဗျဥ္ဇန] နိဂ္ဂဟိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော ဗျည်းရှိသော။ ဗိန္ဓုသဟိတဗျဥ္ဇနာ ပါရသိကာဒိမိလက္ခဘာ-သာ ဝိယ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၇၂။

ဗိန္ဓုသာရ (ပု) [ဗိန္ဓု+သာရ] ဗိန္ဓုသာရမင်း။ ဗိန္ဓုသာရသည် အသောကမင်း၏ဘခင်ဖြစ်၍ နန်းစံသက် ၂၀-နှစ်ဖြစ်သည်။ သား ၁၀၀-ရှိ၍

ဗိန္ဓုသာရဏ္ဍ (ပု) [ဗိန္ဓုသာရ+ဏ္ဍ]ဗိန္ဓုသာရမင်း။ ဗိန္ဓုသာရရဉော ကာလေ ဣမဿ ထေရဿ ဥပ္ပန္နတ္တာ။ ထေရ၊၄၊၂။၀၉။

ဗိန္ဓုဿရ (ပု၊န) [ဗိန္ဓု+သရ] (၁) မကဲ့မအက် တခဲနက်လုံးသောအသံ။ (တိ) (၂) မကဲ့မအက် တခဲနက်လုံးသော အသံရှိသော၊သူ။ (၁) ဗိန္ဓုဿရေန သုဝိကပ္ပိတေန။ သုတ္တနိ။ ၃၃၁။ ထေရ။၃၇၄။ ဣမိနာ မဟာပုရိသ-လက္ခဏာနုဗ္ယဉ်နေန ဗိန္ဓုဿရေန သုဝိကပ္ပိတေန။ သုတ္တနိ၊၄၊၀၂။ ထေရ၊၄၊၂။၅၃၆။ (၂) ကောဃံ ဗိန္ဓုဿရော ဝဂ္ဂု။ ဇ၊၁။၀၉။ (–ပေတ။၁၇၂။ ဇ၊၂။၃၆၊၆၀၊ ၃၇၁။) ဗိန္ဓုဿရောတိ ဗိန္ဓုနာ အဝိသာရေန ပိဏ္ဍိတေန သရေန သမန္နာဂတောဝ။ ဇ၊၄၊၂။၃၉၆။ (–ပေတ၊၄၊၁၇၄။ ဇ၊၄၊၅။ ၂၁၇၊၃၁၀။ ဇ၊၄၊၇။၂၉၀။)

ဗိဗ္ဗောဟန (န) [ဝိ+ဝဟ+ယု။ ဓာန်၊ဠီ။၃၁၁။ ကခ်ါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၃။၄၄။ ဝိ–မှ,ဝ။ ဝဟ-မှ ဝ–ကို ဗ–ပြု၊ အ–ကို ဩ-ပြု။ ဗ-ကို ဒွေဘော်ပြုလျှင် ဗိဗ္ဗောဟန။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ မ–ပြုလျှင်။ ဗိမ္ဗောဟန-ရုပ်ပြီးသည်။]ခေါင်းအုံး။ (လူအများအဖို့ ခေါင်းအုံးကို မည်သို့ချုပ်လုပ်ရမည်ဟု ကျမ်းဂန်များ၌ မဆိုသော်လည်း ဝိနည်းထုံးတမ်း အားဖြင့် ရဟန်းသံဃာများအဖို့ ဦးခေါင်းပမာဏအကြီးဆုံး ခေါင်းအုံးသာအပ်စပ်သည်၊ထို့ထက်ကြီးလျှင် မအပ်စပ်။ (ဦးခေါင်းပမာဏ ခေါင်းအုံးချုပ်ပုံကို ဝိ၊၄၊၆၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၀-ကြည့်။) နာမကျွန်းရှိသော ရဟန်းသည် ခေါင်းအုံးများပေါ်မှာ အခင်းတခုခုခင်း၍ အိပ်ကောင်းသည် (ဝိ၊၄၊၆၀။)။ သံဃိက ခေါင်းအုံးမှာ ဂရုဘဏ်ငါးမျိုးတွင် တတိယမြောက် ဂရုဘဏ် ဖြစ်သည်။ ထိုခေါင်းအုံးများကို အပြီးအပြတ် မစွန့်ပစ်နိုင်၊ မပေးကမ်းနိုင်၊ လဲလှယ်၍ သုံးဆောင်က အပြစ်မရှိ (ဝိ၊၄၊၇၇)။သုတ္တန် နည်းအားဖြင့် ခေါင်းအုံးသည် သေနာသန လေးမျိုးတွင် ဒုတိယမြောက် မဉ္ဇပီဌသေနာသနတွင် ပါဝင်သည် (ဒီ၊၄၊၁။၁၀၇။ မ၊၄၊၂။ ၁၁၀။ အံ၊၄၊၂။၃၀၂။ မဟာနိ၊၄။၀၃)။ ထို ခေါင်းအုံး၏ ပမာဏမှာ–အနုတထ္ထာ လက်လေးသစ်၊ အလျား ခဒ္ဒင်အကျယ် ပမာဏ ဖြစ်သည်။ အဘိ၊၄၊၂။၃၄၉။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သိသပုဗာဏံ ဗိဗ္ဗောဟနံ ကာတုံ။ ဝိ၊၄။၂၉၅။ (–ဝိ၊၁။၀၃။ အံ၊၂။၂၁၀။ အပ၊၁။၃၆၇။ ကခ်ါ။၁၅၅။) ဗိဗ္ဗောဟန (အဘိ၊ ဝိ။၂၆၀) ခ္ဆိ သီသုပဓာနံ ဝုတ္တံ။ တံ ဝိတ္ထာရတော ဝိဒတ္ထိစတုရဂ်ံလံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဒီဃတော မဇ္ဈဝိတ္ထာရပုဗာဏံ။ အဘိ၊၄၊၂။၃၄၉။

ဗိမ္ဗ (ပု၊န) [ဝမု+ဗ။ မန+ဝ။ မောဂ်၊၇။၁၂၂။ ဓာန်၊ဠီ။၅၃၊၅၂၉။ ဝိ+ဝန်။ ဓာတ်နောင် "မုမ်" အက္ခရာလာ၊ မုနှင့် န် အနုဗန်ချောက "မ်ဝိဝ"ဖြစ်၏၊ ဤကို ရဿ၊ ဝ-ကို ဗပြုလျှင် "ဗိမ္ဗ"ဟု ရုပ်ပြီးသည် (ထောမ)။ ဤအလို နှစ်သက်ဖွယ်ဟု အနက်တမျိုး တိုးနိုင်သည်။] (၁) ကိုယ်ခန္ဓာ၊ အတ္တဘော။ (၂) ဆင်းတု၊ ရုပ်တု၊ အရုပ်၊ ဓာတ်ပုံ။ (၃) အဝန်းအဝိုင်း၊ လဝန်း၊ နေဝန်း။ (၄) ကျီးအာသီး။ (၅) ကျီးအာပင်။ (၁) ကိုယ်ခန္ဓာ၊ အတ္တဘော။ ပဿ စိတ္တီကတံ ဗိမ္ဗံ။ မ၊၂။၂၅၃။ (–သံ၊၁။၁၃၅။ သံ၊၃။၁၉၁။ ခုမ္မ၊၃၅။ ထေရ။၃၂၅။) ဗိမ္ဗန္တိ အတ္တဘာဝံ။ မ၊၄၊၃။၂၀၈။ သံ၊၄၊၁။၁၇၇။ (–သံ၊၄၊၃။၂၇၆။ ခုမ္မ၊၄၊၂။၆၉။ ထေရ၊၄၊၂။၂၉၂။ သံ၊ဠီ၊၁။၂၂၇။) (၂) ဆင်းတု၊ ရုပ်တု၊ အရုပ်၊ဓာတ်ပုံ။ ရူပါနိတိ ဗိမ္ဗာနိ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၆၅။ ဗိမ္ဗော ပဋိနိဓိရိတော။ ဓာန်။ ၅၂၉။ (၃) အဝန်း အဝိုင်း၊ လဝန်း၊ နေဝန်း။ ဗိမ္ဗံ တု မဏ္ဍလံ ဘဝေ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဠီ။၅၃။ (၄) ကျီးအာသီး။ဗိမ္ဗံ တု ပဋိဗိမ္ဗေ စ၊ မဏ္ဍလေ ဗိမ္ဗိကာဖလေ။ ဓာန်။၉၂၀။ (၅) ကျီးအာပင်။ တေသမ္ပိ အပရိပက္ကာနိ အစ္ဆိဝ ဗိမ္ဗဝဏ္ဏ ကေတက ကာသုရိအာဒီနံ ဖလာနိ။

ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၂။ အသမုဿိ ဗိမ္ဗ ဣတိ ကေစိ။ ဝဇိရ။၃၂၀။ ဗိမ္ဗောဋ္ဌ-လည်းကြည့်။

ဗိမ္ဗက (ပု၊နု) [ဗိမ္ဗ+က။က-ပစ္စည်းပဋိဘာဂတ္ထ။] ရုပ်တု။ ဣဒ္ဓိမယံ ဗိမ္ဗကမတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ (–သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။)

ဗိမ္ဗဇာလ။ ဗိမ္ဗိဇာလ (ပု) [ဗိမ္ဗ+ဇာလ] သံသတ်ပင်။(လိပ်ဆူး ရွေ့၊လိပ်ဆရွေ့။ရတ္တကုရဝက-ဟု ဖွင့်သော(သီ၊ဣ၊မူကဲ့)အလို။ မည်္ဆိုးပန်းပင်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ပါ၊ ဝမ်းကျောဝ။ နီသော ဇမ္ဗု သပြေပင်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁၊ဃာ၊ဝမ်း။ ပိတ်တကျည်းပင်။ ဂင်း၊ဋ္ဌ၊ကေစိဆရာ။ မျက်နှာပန်းပင်။ အဘိ၊ဌ၊၁။သျှ၊၁။ နှာ။၁၉၂-နှင့် ဇာတ်ဝတ္ထု။) ကုဋ္ဌံ ဗိမ္ဗဇာလံ စ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၉။ ဗိမ္ဗဇာလန္တိ ရတ္တကုံရ (ရတ္တကုရဝက၊ သီ၊ဣ၊မူကဲ့) ရုက္ခံ။ ဇာ၊ဌ၊၇။ ၂၆၃။ ဗိမ္ဗဇာလ-ရုက္ခော စ နာမ ဧကော ဇမ္ဗုရုက္ခဝိသေသော၊ ဇမ္ဗုရုက္ခော ဟိ ဟရိတကုံရရတ္တကုံရ-ကာဂကဇမ္ဗုဇင်္ဂလိတာဒိဝသေန ပဟုဝိဓော။ ကေစိ ပန ဗိမ္ဗဇာလရုက္ခော နာမ အင်္ဂိဇာလ-ရုက္ခောတိ ဝဒန္တိ။ ကဏ္ဌဝဏ္ဏ (ဝဏ္ဏ?) ရုက္ခော-တိပိ အဘရေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ဃာ၊ဝမ်း။ ဗောဓိ တာဃ ဘဂဝတော၊ ဗိမ္ဗိဇာလောတိ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၆။ (–အပ၊၁။၁၇၊၄၂၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။၆၇။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၃၇၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၄၈။) ဗိမ္ဗိဇာလောတိ ရတ္တကုရဝကရုက္ခော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၂၆၂။

ဗိမ္ဗဇာလက (ပု) [ဗိမ္ဗ+ဇာလက] သံသတ်ပင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗိမ္ဗဇာလကသဏ္ဌန (တိ) [ဗိမ္ဗဇာလက+သဏ္ဌန] သံသတ်ပင်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဗိမ္ဗ-ဇာလကသဏ္ဌန်၊ သမန္တာ အစ္ဆုယောဇန်။ ဇာ၊ ၂။၁၃။ ဗိမ္ဗိဇာလကသဏ္ဌန-လည်းကြည့်။

ဗိမ္ဗပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ဗိမ္ဗ+ပဋိစ္ဆန္န] ကိုယ်ခန္ဓာဖြင့်-ဖုံးလွှမ်း-သာလွှန်-သော၊ ကိုယ်လုံး ကိုယ်ပေါက်သာလွှန်လှပသော၊ သူ။ ဗိမ္ဗာ-ကြည့်။

ဗိမ္ဗဖလ (နု) [ဗိမ္ဗ+ဖလ] ကျီးအာသီး။ ဗိမ္ဗောဋ္ဌ-ကြည့်။

ဗိမ္ဗဖလဋ္ဌိ (နု) [ဗိမ္ဗဖလ+အဋ္ဌိ] ကျီးအာသီး စေ့။ တိန္တိဏီကဋ္ဌိ ဗိမ္ဗဖလဋ္ဌိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၃။ ဝိ၊သင်္ဃ။၉၀။

ဗိမ္ဗသုန္ဒရီ (ထီ) [ဗိမ္ဗာ+သုန္ဒရီ] ယသော်ဓရာ မိဖုရား။ ဗိမ္ဗသုန္ဒရီ (ဇာ၊ဌ၊၆။၃၃၂)တိ သုန္ဒရဝဏ္ဏာ ဗိမ္ဗာဒေဝီတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၃။ ဏ္ဍ၊၀မ်း။

ဗိမ္ဗာ (ထီ) [ဗိမ္ဗ+ဏ+အာ] ယသော်ဓရာ မိဖုယား။ ဗိမ္ဗာ ဘဝတိ သတ္တမံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၁၆။ သဗ္ဗာသံ ဣတ္ထီနံ ဗိမ္ဗပဋိစ္ဆန္နဘူတာတိ ဗိမ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဗိမံ့ ဝုစ္စတိ သရီရံ။ အတိသယဝဏ္ဏသရီရယုတ္တတာယ ဗိမ္ဗာ။ခန်၊ ဋ္ဌ။၃၃၆။

ဗိမ္ဗာဒေဝီ (ထီ) [ဗိမ္ဗာ+ဒေဝီ] ယသော်ဓရာ မိဖုယား။ ဗိမ္ဗာဒေဝီ ပန ရာဟုလကုမာရေ ဇာတေ ရာဟုလမာတာတိ ပညာယိတ္ထ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆။ (–အပ၊ဌ၊၂။၂၆၅။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၃၉၀။)

ဗိမ္ဗိကာ (ထီ) [ဗိမ္ဗ+ဣက+အာ] ကျီးအာပင်။ ရတ္တဖလာ တု ဗိမ္ဗိကာ။ သြဋ္ဌဝဏ္ဏသမာန-ဖလတာယ ဗိမ္ဗိကာ။ အဿာ ဧဝ ဟိ ဖလေ-နောဋ္ဌော ဥပမေယျတော။ ခန်။ခန်၊ဋ္ဌီ။၅၉၁။

ဗိမ္ဗိကာဖလ (နု) [ဗိမ္ဗိကာ+ဖလ] ကျီးအာသီး။ ဗိမံ့ တု ပဋိဗိမ္ဗေ စ၊ မဏ္ဍလေ ဗိမ္ဗိကာဖလေ။ ခန်။၉၂၀။

ဗိမ္ဗိဇာလ (ပု) [ဗိမ္ဗိ+ဇာလ] သံသတ်ပင်။ ဗိမ္ဗ-ဇာလ-ကြည့်။

ဗိမ္ဗိဇာလကပုပ္ပ (နု) [ဗိမ္ဗိဇာလက+ပုပ္ပ] သံသတ်ပွင့်။ ဗိမ္ဗိဇာလကပုပ္ပါနိ (အပ၊ဌ။၂၅၃)တိ ရတ္တကုံရဝကပုပ္ပါနိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။

ဗိမ္ဗောလကသဉ္ဆန္ဒ (တိ) [ဗိမ္ဗောလက+သဉ္ဆန္ဒ] သံသတ်ပင်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဗိမ္ဗောလကသဉ္ဆန္ဒာ၊ သမန္တာ အစ္ဆုယောဇနံ။ အပ၊၁။၄၀၅။ ဗိမ္ဗောလကသဉ္ဆန္ဒဿ ရတ္တကုံရဝနေန (=ရတ္တကုရဝကဝနေန။ သီ၊သျာ၊ ဂျ။ မူကဲ့။) သဉ္ဆန်း။ ဇာ၊၆၊၅။၁၆၅။

ဗိမ္ဗောလိယ (ပု) [ဗိမ္ဗောလ+ဣယ] ဗိမ္ဗောလိယထေရ်။ အာယသ္မာ ဗိမ္ဗောလိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။ ၂၅၄။

ဗိမ္မိသက (နာ) [?] လေးဖက်ကြက်သောထက်စည်။ ဗြဲ (လေးထောင့်ကျက်သော ထက်စည်။သျ။) ကောဒသဒေါဏပမာဏမာနဝိသေသသဏ္ဌာနတ္တာ အမ္မဏကန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဗိမ္မိသကန္တိပိ တဿေဝ နာမံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၅၉။ (–သာရတ္ထ၊၃။၁၂၆။ ဝိမတိ၊၂။၇၈။)

ဗိမ္မိသကဝါဒက (တိ) [ဗိမ္မိသက+ဝါဒက] လေးဖက်ကြက်ထက်စည် တီးသော၊သူ။ ဗိမ္မိသကဝါဒကာတိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၇။

ဗိမ္မိသာရ (ပု) [ဗိမ္မိ+သာရ။ ဤပုဒ်ကို သဒ္ဒါနက်အားဖြင့် မြတ်သော ရွှေအဆင်းနှင့်တူသူ၊ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၀၂)။ ကိုယ်ခန္ဓာအတ္တဘော၏ အနှစ်ရှိသူ၊ ကိုယ်လုံးကိုယ်ပေါက် ကြည့်ကောင်းသူ၊ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၀)။ မြတ်သော ရွှေအဆင်းရှိသူ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၂)။ မြတ်သော ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသူ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၉။)ဟု ပြန်ဆိုနိုင်သည်။] ဗိမ္မိသာရမင်း။ (မင်းကြီးသည် မာဂဓတိုင်းရှင်ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ကို ကိုးကွယ်သူဖြစ်သည်၊ မင်းကြီး၏ တိုင်းပြည်သည် ယူဇနာသုံးရာကျယ်ဝန်းသည်(ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃)။ သက်တော် ၁၅-နှစ်ကပင် ထီးနန်းစည်းစိမ်ကိုရ၍ ၅၂-နှစ်အထိ ရာဇဂြိုဟ်၌ မင်းစည်းစိမ်ကို ခံစားရသည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်က မင်းကြီးထက် ၅-နှစ်ကြီးသည်။ မဟာဝံ၊ ဒီပဝံ–တို့၌ မင်းကြီးနှင့် ဘုရား●လောင်း သိဒ္ဓတ္ထမင်းသားတို့သည် ငယ်စဉ်ကပင် မိတ်ဆွေများ ဖြစ်ကြသည်ဟု ဆိုထားသော်လည်း ပဗ္ဗဇ္ဇာသုတ် (သုတ္တနိ။ ၃၄၀-၁)၌ ဘုရား●အလောင်းတော် ရာဇဂြိုဟ်မြို့တွင်းသို့ ဆွမ်းခံဝင်မှ မင်းကြီးသည် သိဒ္ဓတ္ထမင်းသားကို ပဌမအကြိမ် တွေ့မြင်ဘူးကြောင်း လာရှိသည်၊ မင်းကြီးသည် ဘုရား●အလောင်းနေထိုင်ရာ ပဏ္ဍဝတောင် လိုဏ်ဂူသို့ သွားရောက်၍ မင်းစည်းစိမ်ကို လှူဒါန်းသည်၊ ဘုရား●အလောင်းက လက်မခံသဖြင့် ဘုရား ဖြစ်သည့်အခါ ရာဇဂြိုဟ်မြို့သို့ ရွေးဦးစွာ ကြွရောက်ပါရန် လျှောက်ထားသည်၊ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ ပဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈)။ မင်းကြီးနှင့် ဘုရား●အလောင်းတော်တို့ ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး ပဏ္ဍဝတောင် လိုဏ်ဂူ၌ ဆွေးနွေးကြပုံကို မဟာပဒ္ဓဝံ၊ ဒုတိယတွဲ။ နှာ။ ၂၀၉-၂၁၉-၌ ကြည့်။ ဘုရား●ဖြစ်ပြီးနောက် ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး သုပ္ပတိဋ္ဌတစေတီ၌ တရားဟောတော်မူသည် (အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ပဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၅)။ ထို့တရားပွဲ၌ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးအပါအဝင် ပရိသတ် တသိန်းတသောင်း သောတာပန်တည်သည်။ ကျန်ပရိသတ် တသောင်းမှာ ဥပါသကာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားကြသည် (ဝိ၊ ၃။၄၅-၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၄)။

ထို့နောက် မင်းကြီးက–– မင်းဖြစ်လိုခြင်း၊ ဗုဒ္ဓရှင်တော် ရာဇဂြိုဟ်သို့ ကြွလာစေလိုခြင်း၊ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ထံ ချဉ်းကပ်လိုခြင်း၊ ဗုဒ္ဓရှင်တော် ကိုယ်တိုင် တရားဟောစေလိုခြင်း၊ ဟောတော်မူသောတရားကို သိရှိလိုခြင်း ဟူသော သူ၏တောင့်တချက် ငါးမျိုးပြည့်စုံပြီဖြစ်ကြောင်း လျှောက်ထား၍ ဥပါသကာအဖြစ် ခံယူသည်။

နောက်တနေ့၌ ဆွမ်းကျွေးပွဲ ပြုလုပ်ရာ သိကြားမင်းသည် လုလင်ပျိုအသွင် ဆောင်

နှစ်နှိုင်ငံ ကုန်သည်တို့၏ ဆက်သွယ်ပေးမှုအရ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးနှင့် ပုက္ကုသာတိမင်းကြီးတို့သည် မဟာမိတ်များ ဖြစ်လာကြသည်၊ တချိန်၌ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးသည် ရတနာ ၃-ပါး၏ ဂုဏ်တော်များ ရေးသားထားသည့် ရွှေပြားကို ပုက္ကုသာတိမင်းကြီးထံ လက်ဆောင်တုံ့ပြန်ခဲ့ဘူးသည်၊ သောတာပန်ဖြစ်သည့်နေ့ကစ၍ ရတနာ ၃-ပါးမှတပါး အခြားရတနာများသည် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးအား ရှင်လန်းဝမ်းသာ စေနိုင်စွမ်း မရှိတော့ပေ (မ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၆-၈)။ မင်းနှစ်ပါး ဆက်သွယ်ကြပုံကို မဟာဗုဒ္ဓဝံ၊ စတုတ္ထတွဲ၊ နှာ-၅၆၆-၆၁၉-၌ ကြည့်ပါ။ ရှစ်ရက်သီတင်း လပြည့် လကွယ်နေ့များ၌ တိတ္ထိများနည်းတူ ရဟန်းတော်များလည်း အစည်းအဝေး ပြုလုပ်သင့်ကြောင်း ဘုရားရှင်အား အကြံပေး လျှောက်ထားခဲ့ဘူးသည် (ဝိ၊၃။ ၁၃၉-၄၀)။

မင်းကြီးနှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူ တဦးသည် အာဇီဝကတို့ထံ၌ ရဟန်းပြုပြီးနောက် သဗ္ဗပါသဏ္ဍိကဘတ်ကို ပြုလုပ်လိုကြောင်း မင်းကြီးအား ပြောပြရာ ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာများကို ရှေးဦးစွာ ကျွေးမည်ဆိုပါက သဗ္ဗပါသဏ္ဍိကဘတ် ပြုလုပ်ပေးမည် ဖြစ်ကြောင်း မင်းကြီးက ပြန်ပြောသည် (ဝိ၊၂။ ၁၀၀)။ တခါသော် ရဟန်းများသည် တပေါ-ဒါမြစ်၌ မိုးချုပ်သည်အထိ ရေချိုးနေကြသည်၊ မင်းကြီးသည် ရဟန်းများပြီးမှ ရေချိုးရသဖြင့် မြို့တံခါး ပိတ်သွားသည့်အတွက် မြို့ပြင်၌ အိပ်နေရသည်၊ နံနက်စောစော နံ့သာများ မဖျက်ပဲ ဘုရားရှင်ထံ သွားရာ ဘုရားရှင်က မေးတော်မူသဖြင့် အကြောင်းစုံ လျှောက်ထားသည်။ ဘုရားရှင်သည် အတိုင်းအရှည်မသိပဲ ရေချိုးကြသည့် ရဟန်းများအား ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်၍ "နဟာနသိက္ခာပုဒ်"ကို ပညတ်တော်မူသည် (ဝိ၊၂။၁၅၄-၅)။

လျက် ဘုရားဂုဏ်တော်များကို သီဆိုကျူးရင့်ကာ ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာတထောင်အား နန်းတော်သို့ ပင့်ဆောင်လာသည်၊ ဆွမ်း ဘဉ်းပေးပြီးနောက် မင်းကြီးသည် ဘုရားရှင်လက်တော်ပေါ်၌ ရေစက်သွန်းချ၍ ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ်ကို သံဃာအား လှူဒါန်းသည် (ဝိ၊၃။၄၇-၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၆)။ ထို့ခဏ၌ ပြင်းထန်သောမြေလျှင် တုန်လှုပ်သည်၊ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၌ ဝေဠုဝန်အရာမ် အလှူပွဲမှတပါး အခြားအရာမ်နှင့် ကျောင်းအလှူပွဲများ၌ မြေလျှင်တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိ (အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၅။ ဇ၁၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၈)။ ထိုအလှူပွဲ၌ ဖုဿဘုရားရှင်လက်ထက်က ပြိတ္တာဘဝသို့ ရောက်ရှိနေကြသည့် မင်းကြီး၏ ဆွေမျိုးဟောင်းများအား အမျှမပေးဝေမိသဖြင့် ညဉ့်အချိန်၌ ပြိတ္တာများသည် ကြောက်မက်ဖွယ် အသံကို ပြုလုပ်ကြသည်၊ မင်းကြီးသည် နောက် တနေ့၌ ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားရာ ပြိတ္တာများ ဖြစ်ပုံအကြောင်းစုံကို အမိန့်ရှိသဖြင့် နှစ်ရက်ဆက်အလှူအတန်း ပြုလုပ်၍ ပြိတ္တာများအား အမျှပေးဝေခဲ့သည်။ ထိုခဏ၌ပင် ပြိတ္တာဘဝမှ လွတ်မြောက်ကြ၍ နတ်စည်းစိမ်ကို ခံစားကြရသည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၀-၁)။ ထို့ပြင် ရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ လွန်ခဲ့သည့် ငါးဘဝက မယ်တော်ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ပြိတ္တာမသည်လည်း မင်းကြီးက အလှူအတန်းပြုလုပ်၍ အမျှပေးဝေခဲ့သဖြင့် ပြိတ္တာမဘဝမှ လွတ်မြောက်ခဲ့ရသည် (ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၇၃-၅)။

မင်းကြီးသည် တလလျှင် ၆-ရက် ဥပုသ်စောင့်သုံးသည်၊ မင်းကြီးကို အတုလိုက်၍ တိုင်းသူပြည်သားများလည်း ဥပုသ်စောင့်သုံးကြသည်။ မိမိထံ လာသူများကိုလည်း ဥပုသ်စောင့် မစောင့် မေးမြန်းလေ့ ရှိသည် (ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၄)။

အညီစီရင်သော မင်းကြီးဖြစ်သည်၊ ထိုကြောင့် ဒု-ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၁။၅၅)၌ "ရာဇာ-နော"အရ ဗိမ္မိသာရကိုသာ ရည်ရွယ်ကြောင်း အဋ္ဌကထာဆရာက ဖွင့်ပြသည်။ (က၏၊ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၂၀၅-၆။)ဘုရားရှင်သည် ရောဂါပျောက်ခါစ နောက်နေ့၌ သောဏကောဋိဝိသ လှူဒါန်းသောဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးနေစဉ် ဗိမ္မိသာရမင်းကြီး ရောက်ရှိလာရာ ဆွမ်းနံ့မွှေးကြိုင်လှသဖြင့် စားလိုသော အာသာဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ မင်းကြီး၏ အာသာကို သိတော်မူသဖြင့် နတ်သြဇာ မထည့်ရသေးသော ဘက်မှ ဆွမ်း အနည်းငယ်ယူ၍ မင်းကြီးအား ပေးသည်၊ မြေ့ာက်ကျန်းက ဆွမ်း ဖြစ်ပါသလော ဟု မင်းကြီး မေးသဖြင့် သင့်နိုင်ငံသား သောဏ လှူဒါန်းသော ဆွမ်းဖြစ်ကြောင်း မိန့်တော်မူပြီးလျှင် သောဏ၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာ ပြည့်စုံပုံကို ဟောကြားတော်မူသည်၊ မင်းကြီးသည် သောဏအား တွေ့လိုသဖြင့် တမန်လွှတ် အခေါ်ခိုင်းသည်၊ သောဏသည် မိဖမျာ်း၏ သွန်သင်ချက်အရ မင်းကြီးရှေ့၌ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်သည်။ သောဏအား မျက်မှောက်အကျိုးမျာ်းကို မင်းကြီးကိုယ်တိုင် ဟော၍ တမလွန်အကျိုးမျာ်းကို ဘုရားရှင်ထံမှ နာယူရန် စေလွှတ်သည် (ဝိ၊၃။ ၂၆၅-၇။ ဝိ၊၆၊၃။ ၄၀၀-၁။ အပ၊၆၊၂။ ၂၀၀)။

တပည့်သာဝကမျာ်းအတွက် ပညတ်ထားသည့် တန်ခိုးမပြရဟူသော သိက္ခာပုဒ်သည် ဘုရားရှင်နှင့် မသက်ဆိုင်ကြောင်း၊ ဥယျာဉ်ပိုင် ဥပမာဖြင့် မင်းကြီး၏အမေးကို ဖြေရှင်းတော်မူသည် (ဝိ၊၄။ ၂၄၇။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၁၃၃။ အပ၊၆၊၁။ ၁၃၀ – ၁။ ဇာ၊၆၊၄၊ ၂၆၄)။ပိလိန္ဒ-ဝစ္ဆမဒၶက် နန်းပြာသာဒ်ကို ရွှေပြာသာဒ်ဖြစ်အောင် တန်ခိုးဖန်ဆင်းပြသဖြင့် မထေရ်၏ တန်ခိုးဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ရွှေပန်းကို ပန်ဆင်ခဲ့မိ၍ အထင်လွဲ ဖမ်းဆီးထားသော

စစ်သားမျာ်းသည် စစ်ထွက်မည့် ဆဲဆဲ၌ အကုသိုလ်မှ ကြောက်သဖြင့် သာသနာဘောင်ဝင်၍ ရဟန်းပြုကြသည်၊ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သို့ အရေးယူသင့်ကြောင်း မင်းကြီးက တရားသူကြီးမျာ်းအား မေးမြန်းရာ "ဥပဇ္ဈာယ်ကို ခေါင်းဖြတ်"စသည်ဖြင့် ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ် ပေးသင့်ကြောင်း သံတော်ဦး တင်ကြသည်။ မင်းကြီးသည် ဘုရားရှင်ထံ သွားရောက်၍ "သာသနာကို မကြည်ညိုသော မင်းမျာ်းသည် အပြစ်အနည်းငယ်မျှဖြင့် ရဟန်းမျာ်းကို ညှဉ်းဆဲလိုကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်၊ မင်းခစားမျာ်းကို ရဟန်းပြုခွင့် ပေးတော်မမူပါနှင့်"ဟု လျှောက်ထားခဲ့သည်။ ထိုမှစ၍ "မင်းခစားမျာ်းကို ရဟန်းပြု မပေးရ"ဟု ပညတ်တော်မူသည် (ဝိ၊၃။၁၀၁-၄)။ မင်းကြီး၌ စွဲကပ်နေသော ဂရင်ဂျီနာသည် ဇီဝက၏ဆေး တကြိမ်လိမ်းရုံမျှနှင့် ပျောက်ကင်းခဲ့သည် (ဝိ၊၃။၃၀၂-၄)။ ဆဗ္ဗင်္ဂရဟန်းမျာ်းသည် အလိုရှိတိုင်း ချမ်းချမ်းသာသာ ဘုဉ်းပေး သုံးဆောင်ရန် လှူဒါန်းထားသည့် မင်းကြီး၏ ဥယျာဉ်မှ သရက်သီးနုမျာ်းကို အတိုင်းအဆမရှိ ဆွတ်ခူးဘုဉ်းပေးကြသဖြင့် သရက်သီးဘုဉ်းပေးမှုနှင့် ပတ်သက်၍ သိက္ခာပုဒ်ပညတ်ခဲ့ရသည် (ဝိ၊၄။ ၂၄၄)။ ဤသည်အနာထပိဏ်သူဌေးကြီးက ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌ ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာမျာ်းအား ဆွမ်း လုပ်ကျွေးမည်ဟု ကြားရသော်အခါ မင်းကြီးက အကူအညီပေးလိုကြောင်း စကားကမ်းလှမ်း ခဲ့သည် (ဝိ၊၄။၃၀၅။ သံ၊၆၊၁။ ၂၈၈)။ ဗိမ္မိသာရမင်းကြီးလက်ထက်၌ တပါဒ (=ငါးပဲ)နှင့် ထိုမျှ ထိုက်တန်သော ပစ္စည်းကို ခိုးယူလျှင် ပြစ်ဒဏ်ခံရသည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်သည် အဆိုပါ ဒွေကြေးစည်းမျဉ်း အတိုင်း ခိုးယူမိလျှင် ဒုတိယ ပါရာဇိက အပြစ်သို့ ရောက်စေတော်မူခဲ့သည်၊ ဗိမ္မိသာရမင်းကြီးသည် ပြစ်ဒဏ်စီရင်ရာ၌ ရှေးထုံးဥပဒေနှင့်

ဘိက္ခူနီ သာသနာဝင်ပွဲ ပြုလုပ်ရာ၌လည်း လမ်းမများကို သုတ်သင်စေပြီးလျှင် ရွှေထမ်စင်စီးခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် ဓမ္မဒိန္နာအား ပူဇော်ခဲ့သည် (မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၇)။

မိဖုရားခေါင်ကြီးမျာ်းမှာ ဝေဒေဟီ(ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃)၊ခေမာ(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄။)တို့ ဖြစ်ကြသည်။ အမ္မပါလီ (ဝိ၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊၂။၈၁)၊ ပဒုမဝတီ (ထေရီ။၃၈၂-၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၀)တို့မှာ အပျော် ပြည့်တန်းဆာမယားများ ဖြစ်ကြသည်။ အမည် မထင်ရှားသော မိဖုရားများလည်း ရှိသည်၊ မင်းကြီးမှာ သား ၆-ယောက် သို့မဟုတ်ယောက်ရှိသည်၊ ယင်းတို့မှာ ဝေဒေဟီမိဖုယားကြီး၏ သား အဇာတသတ် (သံ၊၁။၈၃-၄)၊ ပဒုမဝတီပြည့်တန်းဆာမ၏ သား အဘယ(အပ၊၁။၁၆)၊အမ္မပါလီ၏သား ဝိမလကောဏ္ဍည (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃)၊ အခြားမိဖုရားများမှ ဖွားမြင်သော သီလဝ(ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈)၊ ဇယသေန (မ၊၃။၁၆၉) စုန္ဒ, သမီးတော်စုန္ဒီ (အံ၊၂။၂၉)တို့ ဖြစ်ကြသည်။ မဟာမိတ်ဘုရင်,မြို့စား, အမတ်နှင့် လက်သုံးတော်များမှာ – တက္ကသိုလ်ပြည် ပုက္ကုသာတိမင်း(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄)၊ဥဇ္ဇေနီပြည်စဏ္ဍပဇ္ဇောတမင်း (ဝိ၊၃။၃၈၇)၊ စမ္ပာမြို့စား သောဏဒဏ္ဍ ပုဏ္ဏား, ခါဏုမတ်မြို့စား ကူဋဒန္တပုဏ္ဏား(ဒီ၊၁။ ၁၀၄၊၁၂၀)၊ ဝဿကာရအမတ် (ဝိ၊၁။၅၃)၊ ကောလိယအမတ် (ပေတ။၁၆၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၆-၇)၊ စမ္ပာမြို့ သူဌေးသား သောဏ-ကောဋိဝိသ (ဝိ၊၃။၂၆၇)၊ သုမနပန်းသည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄)၊ သမက် တော် ကုမ္ဘဃောသက (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂)၊ ဇီဝက(ဝိ၊၃။၃၇၈)တို့ ဖြစ်သည်။ ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏နိုင်ငံတော်၌ အချမ်းသာဆုံး သူဌေးကြီး ၅-ဦးတို့မှာ ဇောတိက, ဇဋိလ, မေဏ္ဍက, ပုဏ္ဏ, ကာကဝလိယတို့ဖြစ်သည်၊ တိုင်းပြည်စည်ကားရန်အမိန့်ရပြည့်တန်းဆာမ ထားသင့်ကြောင်း

အရာမ်စောင့် တအိမ်သားလုံးကို လှတ်ပစ်ခဲ့ဘူးသည် (ဝိ၊၁။၃၆၁-၃။ ဝိ၊၃။၃၀၀-၂)။

မင်းကြီးသည် လူမှုရေးကိစ္စ မျှားပြားလှသဖြင့် ဘုရားရှင်နှင့်သံဃာများထံ မကြာမကြာသွားရောက် ဖူးမြော်နိုင်ဟန်မတူပေ။ ပိလိန္ဒ-ဝစ္ဆ-မထေရ်အား အရာမ်စောင့် လှူဒါန်းပါမည်ဟု ဝန်ခံပြီးနောက် ရက်ပေါင်း ငါးရာကြာမှ အမှတ်ရသဖြင့် မေ့လျော့နေသောရက်နှင့် အညီအမျှ အရာမ်စောင့် ငါးရာလှူဒါန်းခဲ့သည်။ ထိုသူများ နေထိုင်ရာ ရွာကို "အာရာ-မိကဂါမက" ဟုငင်း "ပိလိန္ဒဂါမက" ဟုငင်း ခေါ် သည် (ဝိ၊၁။၃၆၀-၁)။ ဂေါဓိကထေရ်, သုဗာဟုထေရ်, ဝေလ္လိယထေရ်, ဥတ္တိယထေရ် တို့အား ကျောင်းဆောက် လှူဒါန်းပြီး အမိုးမမိုးဘဲ မေ့နေပြန်သည်၊ မထေရ်များ၏ တန်ခိုးကြောင့် မိုးမရွာမှ အမှတ်ရ၍ အမိုးမိုးမြေညက်အင်္ကတေကိုင် ပန်းချီဆေးရုပ်ချယ်ပြီးနောက် ကျောင်းရေစက်ချပွဲ ပြုလုပ်သည် (ထေရ။၂၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇)။ သုဘူတိထေရ်အား ကျောင်းဆောက်လှူဒါန်းမည်ဟုငင်း (ထေရ။၂၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅)။ ဂိရိမာနန္ဒထေရ်အား ပစ္စည်းလေးပါး ထောက်ပံ့ မည်ဟုငင်း (အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၅)။ ဝန်ခံပြီး မေ့နေပြန်ရာ မထေရ်များ၏ တန်ခိုးကြောင့် မိုးမရွာမှ အမှတ်ရသဖြင့် ကျောင်းဆောက်လှူဒါန်းသည်။ ဖြစ်ပေါ် နေသည့် ဘေးကြီး သုံးပါး ငြိမ်းအေးဖို့အတွက် ဘုရားရှင် ဝေသာလီပြည်သို့ ကြွရောက်ရာတွင် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးသည် ကြီးကျယ်သော အခမ်းအနား အစီအစဉ်ဖြင့် ဘုရားရှင်အား ပူဇော် သက္ကာပြုလုပ် ခဲ့သည် (ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၃၆-၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄-၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၆-၇)။ ဝေသာလီကြွအခမ်းအနား စီစဉ်ပုံအကျယ်ကို မဟာပဒါန၊ တတိယတွဲ၊နှာ ၂၉၅-၃၀၂-၌ ကြည့်။ ခင်ပွန်းသည် ဝိသာခသူဌေးတောင်းပန်ချက်အရ ဓမ္မဒိန္နာသူဌေးကတော်

ထောက်၍ ဖခင်၏ ရန်သူဖြစ်လိမ့်မည်ဟူသော နိမိတ် ဖတ်ချက်အရ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချရန်ကြံစည်ခဲ့စဉ်၌ပင်၊ ဖွားမြင်ပြီးနောက် သတ်ပစ်ရန် အကြိမ်ကြိမ် ကြံစည်ခဲ့စဉ်၌ပင်၊ ကိုယ်ဝန်ဖျက်မချရန် သတ်မပစ်ရန် မင်းကြီးက တားမြစ်ခဲ့သည်၊ အဇာတသတ်ငယ်စဉ်က လက်ချောင်း၌ ခူနာပေါက်ရာ အနာပြည်ကိုက်သဖြင့် ရှိုက်ကာ ငိုကြွေး နေရရှာသည်၊ မင်းကြီးသည် သားတော်၏ ဝေဒနာသက်သာစေဘို့အတွက် ခူနာပေါက်သည့်လက်ချောင်းကို အာခံတွင်း၌ ငုံထားစဉ် ပြည်ပေါက်သဖြင့် သွေးနှင့် ပြည်များကို မျိုချတော်မူခဲ့သည်၊ အဇာတသတ် အရွယ် ရောက်သောအခါ၌လည်း အိမ်ရှေ့ရာထူး ချီးမြှင့်တော်မူသည်၊ ယင်း အချက်များကို ထောက်၍ သားတော်များအနက် အဇာတသတ်မင်းသားကို အချစ်ဆုံးဟု ဆိုနိုင်သည်။

ဒေဝဒတ်၏ မြှောက်ပင့် ပေးချက်အရ ဘုရင်ကို လုပ်ကြံရန် နန်းတွင်းသို့ နေ့အချိန်၌ ဝင်လာသည့်အဇာတသတ်ကို အမတ်ကြီးများက ရှာဖွေကြရာ ခေးငယ်ကို တွေ့ရှိကြသဖြင့် အကြောင်းကို မေးမြန်းသောအခါ ထီးနန်းကို လိုချင်မှန်းသိရှိရ၍ ဘုရင်ကြီးက လွှဲအပ်တော်မူသည်၊ ဘုရင်ကြီးအား အပြီးသတ်သုတ်သင်ပစ်ရန် ဒေဝဒတ်က ထပ်မံမြှောက်ပင့်ပေးပြန်သဖြင့် ခမည်းတော် ဘုရင်ကြီးကို အကျဉ်းထောင်၌ သွင်းထားလျက် မယ်တော်မှတပါး မည်သူမှ မဝင်ရဟု အမိန့်ထုတ်ပြန်ထားသည်၊ ဝေဒေဟီ မိဖုယားကြီးသည် အစားအစာ အပြည့်ထည့်ထားသော ရွှေခွက်ကို ခါးစောင်းတင်ရင်ခွင်မှာ ဝှက်၍ မင်းကြီးအား ကျွေးမွေးရှာသည်၊ သားတော်ဘုရင်က သိရှိ၍ တားမြစ်သဖြင့် ဆဲထုံး၌ငင်း, ခြေနင်း၌ ငင်း အစာကို ဝှက်ယူ ကျွေးမွေးရ ရှာပြန်သည်၊ တားမြစ်ပြန်၍ သူမ၏ကိုယ်ခန္ဓာပေါ်မှာ စတုမဓု လိမ်းကျံလျက် မင်းကြီးအား လျက်စေ သူဌေးအပေါင်း၏ သံတော်ဦး တင်ချက်အရ သာလဝတီပြည့်တန်းဆာမကို ထားရှိခဲ့သည်။

ဗိမ္ဗိသာရနှင့် ပဿေနဒိမင်းတို့ အချင်းချင်း မောင်လှယ် နှစ်မလှယ် လက်ထပ်ကြသည်၊ ပဿေနဒိမင်းက သူဌေးတဦး ပေးရန် တောင်း၍ မေဏ္ဍကသူဌေး၏သား ဓနဉ္ဇယ သူဌေး (=ဝိသာခါ၏ ဘခင်)ကို ဗိမ္ဗိသာရ မင်းက ထည့်ပေးလိုက်သည် (ဝိ၊၃။၃၇၇-၈။ ဓမ္မ၊၄၊၁။ ၂၄၃-၄)။ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးသည် ဇောတိက၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာကို မြင်ရသော အခါ ဝမ်းမြောက်ခဲ့သည် (ဓမ္မ၊၄၊ ၂။၄၄၀)။ မင်းကြီးကို "သေနိယ=များစွာသော စစ်တပ်ပိုင်ရှင်"ဟု ထူးခြားစွာ ဝိသေသနပြုထားသဖြင့် မင်းကြီး၏ နိုင်ငံသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများထက် စစ်ဘပ်အင်အားတောင့်တင်းသည်ဟု ယူဆနိုင်သည် (ဝိ၊၄၊၁။ ၂၅။ ဥဒါန၊ ၄။၉၂)။ "ပဏ္ဍရကေတု" ဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်အရ မင်းကြီးအသုံးပြုသည့် နိုင်ငံတော်အလံမှာ "အလံဖြူ"ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည် (ထေရ။ ၂၃၄။ ထေရ၊၄၊၁။၁၀၄)။ အသံကြားရုံမျှဖြင့် အသံရှင်တို့၏ အရည်အသွေးကို သိသောကြောင့် "သဗ္ဗရဝညူ" ဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်ဖြင့်လည်း မင်းကြီးအား အထူးပြု ခေါ်ဝေါ်ကြသည် (ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၄၈)။ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးသည် သက်တော် ၅၂-နှစ်သို့ ရောက်သောအခါ ကြေကွဲ ဝမ်းနည်းဘွယ်ကောင်းသော အဖြစ်ဆိုးကြီးနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရရှာသည်။

ယင်းအဖြစ်ဆိုးကြီးသို့ ရောက်ရှိအောင် ပို့ဆောင်ပေးသူမှာသားတော်အဇာတသတ်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ဝေဒေဟီ မိဖုယားကြီးသည် အဇာတသတ် မင်းသားကို ကိုယ်ဝန်ဆောင်နေရစဉ် မင်းကြီး၏ လက္ခဏလက်မောင်းသွေး (ညာဒူးသွေး၊ ဇာ၊၄၊၁။၁၁၁။ လည်ဂုတ်သွေး။ သီ၊မူကဲ့။)ကို သောက်လိုသော အာသာဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် လက်မောင်းသွေး ဖောက်တိုက်ခဲ့ရသည်။ ယင်း အချက်ကို

ခြင်းဖြင့် ကျေးမွေးရရှာပေသည်၊ နောက်ဆုံး၌ မယ်တော်ကိုပင် ဘခင်နှင့် တွေ့ခွင့်မပေးတော့ချေ၊ ထိုအခါမှစ၍ အစာမစားရသော်လည်း စင်္ကြံသွားရင်း ဖလသမာပတ်ဝင်စားနေတော်မူသည်၊ ရှေးယခင်ထက်ပင် အသားအရေ ပြည့်တင်းစိုပြေလျက် အဆင်းအရောင် တောက်ပြောင် ဝင်းပနေသည်ဟု အဇာတသတ် ကြားရသောအခါ ဆတ္တာသည်များကို စေလွှတ်၍ ခြေဖဝါးကို ခားခွဲပြီးလျှင် (မင်းကြီးသည် ရှေးအတိတ် တခုသောဘဝက စေတီယင်ပြင်၌ ဘိနပ်စီးလျက် သွားခဲ့ဘူးသည်၊ ထိုင်နေရန် ခင်းထားအပ်သော ဖျာသင်ဖြူးကို ခြေမဆေးပဲ နင်းခဲ့ဘူးသည်၊ ထို အကုသိုလ်ကံများကြောင့် ခြေဖဝါး ခားခဲ့ခံရခြင်းဖြစ်၏) ဆားသိပ် မီးကျီး၌ကင်စေရာ ပြင်းထန်သော ဝေဒနာကို ခံစားရရှာသည်၊ အဟော ဗုဒ္ဓါ စသည်ဖြင့် ရတနာ ၃-ပါး၏ ဂုဏ်တော်ကို ရွတ်ဆိုမြည်တမ်းရင်း အသက်ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိတော်မူ၍ စတုမဟာရာဇ်ပြည် ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီး၏အခြံအရံ "ဇနဝသဘ" နတ်သား ဖြစ်သည် (ဒီ၊၂၊၁၂၁-၁၂၆)။ ဇနဝသဘ နတ်သားသည် ရှင်တော် ဗုဒ္ဓထံ လာရောက်၍ "တပည့်တော် သကဒါဂါမ်ဖြစ်အောင် အမြဲကြိုးစားနေပါသည်" ဟု လျှောက်ထားသည် (ဒီ၊၂။၁၆၇။)၊ (နတ်ရွာစံခန်းအကျယ်ကို မဟာဗုဒ္ဓဝံ၊စတုတ္ထတွဲ-နှာ။၆၁၄-၆၂၃-၌ ကြည့်ပါ။) မာဂဓေနသေနိယေန ဗိမ္မိသာရေန ဒိန္နံ ရာဇဒါယံ ဗြဟ္မဒေယျံ။ ဒီ၊၁။၁၀၄၊၁၂၀။ (–မ၊၁။၁၃၀။ ဥဒါန။၈၈။ သုတ္တနိ။၃၆၅။ ဝိ၊၌၊၁။ ၂၅၈။) ဗိမ္မိတိ သုဝဏ္ဏဲ၊ တသ္မာ သာရသုဝဏ္ဏသဒိသတာယ ဗိမ္မိသာရောတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊၌၊၁။ ၂၄၉။ သာရသုဝဏ္ဏသဒိသတာယာတိ ဥတ္တမဇာတိသုဝဏ္ဏသဒိသတာယ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၂၀၂။ (–ဥဒါန၊၌။၉၂။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။၁၆၉။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၉။) ဗိမ္မိတိ အတ္တဘာဝဿ နာမံ၊ သော တဿ သာရဘူတော ဒဿနီယော ပါသာဒိကော အတ္တဘာဝသမိဒ္ဓိယာ ဗိမ္မိသာရောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊၌၊၁။၃၆၉။ သရီရာဝယဝသမ္ပတ္တိယာပိ ဗိမ္မိနော သာရောတိ ဗိမ္မိသာရော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀။

ဗိမ္မိသာရကာလ (ပု) [ဗိမ္မိသာရ+ကာလ] ဗိမ္မိသာရမင်း ဖြစ်သောအခါ၊ ဗိမ္မိသာရမင်း လက်ထက်။ တံ ဒါနံ ဒေန္တော ဗိမ္မိသာရကာလတော ပဋ္ဌာယ အဒါသိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၅၄။

ဗိမ္မိသာရဒမန (န) [ဗိမ္မိသာရ + ဒမန] ဗိမ္မိသာရမင်းကို ဆုံးမခြင်း။ ရာဇဂဟံ ဂတဿ ဗိမ္မိသာရဒမနတော ပဋ္ဌာယ ဥပပန္နော။ ဒီ၊၌၊၂။ ၂၄၆။

ဗိမ္မိသာရပ (ပဗ) မုခ (တိ) [ဗိမ္မိသာရ + ပမုခ] ဗိမ္မိသာရ အမှူးရှိသော၊ ဗိမ္မိသာရခေါင်းဆောင်သော။ ဗိမ္မိသာရပ္ပမုခါနံ တသ္မိံ ယေဝ အာသနေ။ ဝိ၊၃။၄၇။ ဗိမ္မိသာရပမုခါနိ ကောဒသ ပုရိသနဟုတာနိ။ သံ၊၌၊ ၂။၁၀၉။ (– အံ၊၌၊၁။၇၈၊၁၁၅။)

ဗိမ္မိသာရမဟာရာဇ (ပု) [ဗိမ္မိသာရ+မဟာရာဇ] ဗိမ္မိသာရမင်းကြီး၊ ဗိမ္မိသာရမင်းမြတ်။ သော ဗိမ္မိသာရမဟာရာဇဿ နတ္တာ။ ဝိ၊၌၊၃။၃၉၇။ (–မ၊၌၊၄။၇၄။ ထေရီ၊၌။၄၀။)

ဗိမ္မိသာရရာဇ (ပု) [ဗိမ္မိသာရ+ရာဇ] ဗိမ္မိသာရမင်း။ ဗိမ္မိသာရရညော နာ တက္ကသိလကာနံ ဇဏ်ဝါဏိဇာနံ သန္တိကံ အဂမာသိ။ မ၊၌၊၄။ ၂၁၆။ (–အံ၊၌၊၃။၁၆။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၅၆။ ထေရ၊၌၊ ၂။၄၃။)

ဗိမ္မိသာရသမာဂမ (ပု) [ဗိမ္မိသာရ + သမာဂမ] ဗိမ္မိသာရ–ကြီးမှူး–ဦးဆောင် – သော–ပရိသတ်–အစည်းအဝေး။ တေန စ သမယေန ဗိမ္မိသာရသမာဂမေ .... နိသိန္နော ဟောတိ။ ဓမ္မ၊၌၊ ၂။ ၂၇၄။ (–ဒီ၊၌၊ ၂။၁၅၀။ အံ၊၌၊၃။

၂၄၆။) သမာဂန္တုမ္ဘတော, သမာဂစ္ဆတိတိ ဝါ သမာဂမော၊ ပရိသာ။ ဗိမ္ဗိသာရပုမုခေါ သမာဂမော ဗိမ္ဗိသာရသမာဂမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၀။

ဗိမ္ဗီ (ထီ) [ဗိမ္ဗ+ဏ+ဣ] (၁) ရွှေ။ (၂) ခန္ဓာကိုယ်၊ အတ္တဘော။ (၃) ဗိမ္ဗီ–သိတင်းသည်မ–ဥပါသိကာမ။ (၁) (၂) ဗိမ္ဗိသာ-ရ-ကြည့်။ (၃) စုန္ဒီ၊ ဗိမ္ဗီ၊ သုမနာ။ အံ၊ ၃။၁၆၀။ ဗိမ္ဗီ ဥပါသိကာ။ အံ့၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၅။ ဗိမ္ဗ-လည်း ကြည့်။

ဗိမ္ဗောဋ္ဌ (ပု) [ဗိမ္ဗ+သြဋ္ဌ။ ထီ - ဋ္ဌ် ဗိမ္ဗောဋ္ဌာ၊ ဗိမ္ဗောဋ္ဌိ] (၁) ကျီးအာသီးမှည့် အဆင်းကဲ့သို့ နီမြန်းသော နှုတ်ခမ်း။ (တိ) (၂) ကျီးအာသီးမှည့် အဆင်းကဲ့သို့ နီမြန်းသော နှုတ်ခမ်းရှိသော၊ နှုတ်ခမ်းနီသော၊ သူ။ (၁) ဗိမ္ဗောဋ္ဌသမ္ဗန္ဓ-ကြည့်။ (တိ) (၂) ပါရေ-ဝတက္ခီ သုတနု၊ ဗိမ္ဗောဋ္ဌာ တနုမဇ္ဈိမာ။ ဇာ၊၂။ ၂၁၈။ ဗိမ္ဗောဋ္ဌာတိ ဗိမ္ဗဖလံ ဝိယ သုရင်္ဂိတမဇ္ဈောဋ္ဌပရိယောသာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၃၀၈။ ဗိမ္ဗောဋ္ဌိ ကုန္နဒသနာ။ အပ၊၂။ ၂၂၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

ဗိမ္ဗောဋ္ဌသမ္ဗန္ဓ (တိ) [ဗိမ္ဗောဋ္ဌ+သမ္ဗန္ဓ] ကျီးအာသီး မှည့် အဆင်းရှိသော နှုတ်ခမ်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ယဒါ ဗိမ္ဗောဋ္ဌသမ္ဗန္ဓော။ ဇာ၊၁။ ၁၀၄။ (–ဇာ၊၂။ ၂၄၁။) ဗိမ္ဗောဋ္ဌသမ္ဗန္ဓောတိ ဗိမ္ဗဖလသဒိသေဟိ သြဋ္ဌေဟိ သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၄။

ဗိမ္ဗောဋ္ဌာ (ထီ) [ဗိမ္ဗောဋ္ဌ+အာ] ကျီးအာသီး မှည့် အဆင်းကဲ့သို့ နီမြန်းသော နှုတ်ခမ်း ရှိသော မိန်းမ၊ နှုတ်ခမ်းနီသော မိန်းမ။ ဗိမ္ဗောဋ္ဌ-ကြည့်။

ဗိမ္ဗောဋ္ဌိ (ထီ) [ဗိမ္ဗောဋ္ဌ+ဣ] ကျီးအာသီးမှည့် အဆင်းကဲ့သို့ နီမြန်းသော နှုတ်ခမ်းရှိသော မိန်းမ၊ နှုတ်ခမ်းနီသော မိန်းမ။ ဗိမ္ဗောဋ္ဌ-ကြည့်။

ဗိမ္ဗောဟန (နှ) [ဝိ+ဝဟ + ယု။ ရွှမ်ပြီးပုံကို ဗိဗ္ဗောဟန-ကြည့်။] ခေါင်းအုံး။ ဗိမ္ဗောဟနေ စ သုကတေ၊ ကာရယိ˙ တဒနုစ္ဆဝိ˙။ အပ၊ ၁။၃၅၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။)

ဗိမ္ဗောဟနသမာယုတ (တိ) [ဗိမ္ဗောဟန + သမာယုတ] ခေါင်းအုံးနှင့်ယှဉ်သော၊ ခေါင်းအုံးရှိသော။ ဗိမ္ဗောဟနသမာယုတံ။ အပ၊၂။၀၅။

ဗိ(ဗီ) ဂဏ (နှ) [ဝိ+ဂဏ။ ဝိဂဏ–နှ–ဝိသိဋ္ဌော ဂဏော မူလမဿ၊ ဥသိဂေ။ ထောမ။ သက္ကတ-ဥ် "ဝိဂဏ, ဝိဂဏ"ဟု ရဿ ဒီဃ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ပါဠို, ဋ္ဌ, ဋ္ဌိ-တို့၌ "ဗိဂဏ"ဟု ဒီဃနှင့် အရှိများသည်။] ဖြိတ်မြက်၊ မြက်မွေး။ (ဓာန်၊သျ၊ သစ်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျ။၆၀၁။) သောကာ တဿ ပဝဏ္ဏိ၊ အဘိ-ဝဋ္ဌံ ဗိဂဏံ။ ဓမ္မ။၆၁။ ထေရ။ ၂၀၄။ (–သံ၊ ၂။၁၁၂။) အဘိဝဋ္ဌံ ဗိဂဏတိဏံ ဝဏ္ဏိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၁။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၆။) ဗိဂ-ဏောသု ကဋ္ဌော။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။၅၀။

ဗိလ (နှ) [ဗိလ+အ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၆၄၉။ သူစိ။ (ဗိဋ္ဌ-သံ)] (၁) ချက်ဆား။ (၂) အဘို၊ အစု၊ အပုံ။ (၃) တွင်း။ (၄) လိုဏ်ဂူ၊ တောင်ခေါင်း။ (၅) အပေါက်။ (၆) ပိန်းဥ။ (ဇာတ်ဝတ္ထု။) (၁) ချက်ဆား။ အနုဇာ-နာမိ ဘိက္ခဝေ .... ဗိလံ။ ဝိ၊၃။ ၂၉၃။ ဗိလန္တိ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေဟိ သဒ္ဒိ˙ ပစိတံ၊ တံ ရတ္တဝဏ္ဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၂။ (ဆားတမျိုးဟောရာဋ္ဌ သက္က-တဝယ် "ဝိဋ္ဌ"ဟု ရှိသည်။) (၂) အဘို၊ အစု-အပုံ။ တဿ အကာမဿ ဗိလံ သြလဂ္ဂေယျုံ။ မ၊ ၂။၃၀၉။ (–ဝိ၊၃။၄၉၀။ အံ၊ ၂။၃၃၇။ ဇာ၊ ၂။၆၉။) ဗိလံ သြလဂ္ဂေယျုန္တိ ကောဋ္ဌာသံ လဂ္ဂါပေယျုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၆။) (၃) တွင်း။ ဗိလံ ဗိလာသယာ ပဝိ-သန္တိ။ သံ၊ ၂။၇၀။ အံ၊၁။၃၄၂။ (–မဟာနိ။ ၁၁၊ ၂၀ ။) (၄) လိုဏ်ဂူ၊ တောင်ခေါင်း။

ကေကော စာဟံ ဘေရဝေ ဗိလေ ဝိဟရာမိ။ ထေရ။ ၂၅၇။ (–ဇာ၊ ၂။ခုဖဖ။) ကေကော စာဟံ ဘေရဝေ ဗိလေ ဝိဟရာမီတိ .... ပဗ္ဗ-တဂုဟာယံ ဝသာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၎၀၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ခုဖဘ။) (၅) အပေါက်။ ရန္ဓံ တု ဝိဝရံ ဆိဒ္ဒံ၊ ကုဟရံ သုသိရံ ဗိလံ။ ဓာန်။ ၆၄၉။ (၆) ပိန်းဥ (ဇာတ်ဝတ္ထု)။ ခဏ္ဍာ-လုကလမ္မာနိ ဗိလာနိ တက္ကလာနိ စ။ ဇာ၊ ၂။ခုဖဂ။

ဗိလကတ (တိ) [ဗိလ+ကတ] အစုအပုံပြုအပ်သော၊ အပိုင်းအဖြတ် ခံရသော၊သူ။ မစ္ဆာ ဗိလကတာ ယထာ။ ဇာ၊ ၂။ဖဝ။ (–၁၉၁။) တေ ဘူနဟုနော ဟိ .... ကောဋ္ဌာသကတာ မစ္ဆာ ဝိယ ပစ္စန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၉၀။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ဖ။၁၃၉။)

ဗိလကူပ (ပု) [ဗိလ + ကူပ] တွင်း။ အာဝါဠံ ခနတိတိ အတ္တနော အာသယံ ဗိလကူပံ ခနတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၂၄။

ဗိလဂတ (တိ) [ဗိလ+ဂတ] တွင်းသို့–ကပ်ရောက်–ဝင် – သော၊ တွင်းအောင်းသော၊သူ။ ဧသော ခေါ ဘိက္ခဝေ ဇရသိင်္ဂါလော.... ဗိလဂတော ရမတိ။ သံ၊၁။၄၂၀။

ဗိလဂ္ဂါဟ (ပု) [ဗိလ+ဂါဟ] အဘ္ဘိအစုအဝေးဖြင့် ယူခြင်း။ ဗိလဂ္ဂါဟော (မဟာနိ။၅၀၊၀၅၊ ၂၅၀)တိ ကောဋ္ဌာသဝသေန ဂါဟော "ဗိလသော ဝိဘဇိတ္ဝာ"တိအာဒီသု ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

ဗိလင်္ဂ (ပု) [ဝါတ+လင်္ဂီ+အ။ ဝါတံ လင်္ဂတိ ဟိနံ် ကရောတီတိ ဗိလင်္ဂော။ ဝါတဿ ဗိ၊ ဝိ-သေသေန လင်္ဂတီတိ ဝါ ဗိလင်္ဂော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ ၄၆၀။ ဤမာန်ဋ္ဌိအရ ဆန်ပုံးရည် ဟောရာဠ် ဒန္တဇ-လ-နှင့် "ဗိလင်္ဂ" ပုဒ်သာ သင့်သည်။ P,T,S ၌-ဝိဠင်္ဂဟူသော သင်္ကတပုဒ်မှပြောင်း လဲလာသော ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုထား သည်။] ဆန်ပုန်းရည်။ ဓညမ္မိလံ ဗိလင်္ဂါထ။ ဓာန်။ ၄၆၀။ ဗိလံ အမ္မိလံ ကရောတီတိ ဗိ-လင်္ဂော။ဗိလသဒ္ဒေါ ဟိ အလာဗုလာဗုသဒ္ဒေါ ဝိယ အမ္မိလသဒ္ဒပရိယာယော တိ။ ဓမ္မပဒ မဟာဋ္ဌိ။၁၂၆။ ဗိလင်္ဂဒုတိယ-လည်း ကြည့်။ (ဗိလင်္ဂ–ဝိ၊၃။ ၂၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၇-တို့သည် "ဗိဋ္ဌင်္ဂ"မှပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။)

ဗိသင်္ဂါလိက (နာ) [ဗိလင်္ဂါလိ + ကွက] ဆန်ပုန်းရည်အိုးနှင့် တူစွာ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဗိ-လင်္ဂါလိကမ္မိ ကရောန္တော။ အံ၊၁။၄၉။ (–မ၊၁။၁၂၁။ မဟာနိ။၁၂၀၊၃၁၆။) ဗိလင်္-ဂါလိကန္တိ ကဋ္ဌိယဉ္စကွလိကကမ္မကာရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၃။) ယံ ဗိလင်္ဂိပိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ယတ္ထ သိဋ္ဌတိ၊ သာ ကဋ္ဌိယဉ္စကွလိကာ ဗိလင်္ဂါဒာ-လိကာ၊ တံသဒိသံ ကာရဏံ ဗိလင်္ဂါဒာလိကံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁။ ကဋ္ဌိယဉ္စကွလိကကမ္မကာရဏ-လည်း ကြည့်။

ဗိလင်္ဂါဒာလိကာ (ထီ) [ဗိလင်္ဂါဒာလိက+အာ] ဆန်ပုန်းရည်အိုး။ အဏက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗိလင်္ဂါဒာလိယ (နာ) [ဗိလင်္ဂါဒာလိ+ဏ္ယ။ က-ကို–ယ-ပြု။] ဆန်ပုန်းရည်အိုးနှင့်တူစွာ ညှဉ်း ဆဲခြင်း။ ဗိလင်္ဂါဒာလိကသဒိသကရဏံ ဗိလင်္-ဂါဒာလိယံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၃။

ဗိလင်္ဂုတိယ (တိ) [ဗိလင်္+ ဒုတိယ] ဆန်ပုန်း ရည်လျှင် နှစ်ခုမြောက်ရှိသော။ (ဆန်ပုန်း ရည်ဟင်းနှင့် ဆန်ကဲ့ထမင်းကို ကျွေးသည်။) ကဏာဇကံ ဗိလင်္ဂုတိယံ။ ဝိ၊၁။၂၄၆။ ဝိ၊၄။ ၁၉၄။ ဒီ၊၂။၂၀၀။ (–သံ၊၁။၉၀။ အံ၊၁။ ၁၄၄။) ဗိလင်္ဂုတိယန္တိ ကဋ္ဌိကဒုတိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။) ဗိလင်္ဂ ဝုစ္စတိ အာရဏ္ယလံ ဗိလင်္ဂတော နိဗ္ဗတ္တနတော၊ တဒေဝ ကဋ္ဌိယ-တော ဇာကန္တိ ကဋ္ဌိယံ၊ တံ ဒုတိယံ ဇော.

သာတိ ဗိလင်္ဒုတိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇၇။ (–သံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၂။)

ဗိလင်္ဂိက (တိ) [ဗိလင် + ဣက] ဆန်ပုန်းရည် ရောင်းသော၊သူ။ ဗိလင်္ဂိကံ ဘာရဒ္ဒါဇံ ဗြာဟ္မဏံ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသိ။ သံ၊၁။ ၁၆၆။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဗိလင်္ဂိကဘာရဒ္ဒါဇ (ပု) [ဗိလင်္ဂိက+ဘာရဒ္ဒါဇ] ဆန်ပုန်းရည်ရောင်းသော ဘာရဒ္ဒါဇ။ (ဆန်ပုန်းရည်ရောင်းသည့်အတွက် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို သင်္ဂါယနာဆရာများက "ဗိလင်္ဂိကဘာရဒ္ဒါဇ"ဟု အမည်မှည့်ကြသည်။) ဧဝံ ဝုတ္တေ ဗိလင်္ဂိကဘာရဒ္ဒါဇော ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ။ သံ၊၁။၁၆၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၇။)

ဗိလဗ္ဘာသယ (တိ) [ဗိလ + အဗ္ဘာသယ] အပေါက်အခေါင်းကို အလိုရှိသော။ ဧဝမေဝ သောတမ္မေတံ ဗိလဗ္ဘာသယံ အာကာသ-သန္နိဿိတံ ကဏ္ဏစ္ဆိဒ္ဒကူပကေယေဝ အဗ္ဘာ-သယံ ကရောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၁။

ဗိလပဋိစ္ဆန္နအာသိဝိသ (ပု) [ဗိလပဋိစ္ဆန္န + အာ-သိဝိသ] တွင်းဖြင့် ဖုံးလွှမ်းထားသော မြွေ၊ တွင်း၌နေသော မြွေ။ ဗိလပဋိစ္ဆန္နအာသိဝိသ-သဒိသေ ကုဟကပုဂ္ဂလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၇။

ဗိလပရိယန္တ (ပု၊န) [ဗိလ + ပရိယန္တ] တွင်း အဆုံး။ ကက္ကဋကဝိဇ္ဈနသူလ-ကြည့်။

ဗိလမဇ္ဈ (ပု၊န) [ဗိလ + မဇ္ဈ] တွင်းအလယ်။ ကေဿ ကက္ကဋကဿ ဗိလမဇ္ဈံ ပါပုဏိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။

ဗိလရ (နာ) [ဗိလ+ရ] တွင်း၊ အပေါက်။ ယော တံ အဒ္ဓံသိ ဗိလရာ ဥဒိစ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။ (ဇာ၊၁။ ၂၀၉-၌ "သစရာ ဥဒိစ္စ"ဟု ရှိသည်။) ဗိလရာတိ ဝိဝရာ .... ဝမ္မိကဗိလတော ဥဋ္ဌာ-ယာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။ ဗိလဿိ စ ဗိလာရန္တိ စ သမာနတ္ထာ၊ တေန ဗိလာရာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ယထာ ဥဒ္ဓါ ဥဒ္ဓါရာတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။ဋ္ဌ၊ကျော။

ဗိလဝါသိ (တိ) [ဗိလ + ဝသ + ဏိ] တွင်း၌ နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ဗိလာသယ-ကြည့်။

ဗိလသတ (နာ) [ဗိလ + သတ] အစုအပုံတရာ။ ဗိလသတံ မံ ကတ္တာရာ။ ဇာ၊၂။၂၅၄။ ဗိလ-သတန္တိ....ကောဋ္ဌာသသတံ ကတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၉၉။

ဗိလသယ (တိ) [ဗိလ +သိ + အ] တွင်း၌နေ သော၊သူ။ ဗိလသယော တိပိ ပါဋိ၊ တံ သုန္ဒရံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ဗိလာသယ-လည်း ကြည့်။

ဗိ(ဗီ) လသော (ဗျ) [ဗိလ+သော။ မောဂ်၊ ၄။၁၁၈။] အစုအစု၊ အပုံအပုံ။ ဗိလသော ဝိဘဇိတ္ဝာ နိသိန္နော အဿ။ ဒီ၊၂။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၀၇။) ဗိလသောတိ ဗိလံ ဗိလံ ကတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၄၂၈။ ဗိလိယန္တိ ဘိဇ္ဇန္တိ ဝိဘဇ္ဇန္တီတိ ဗိလာ၊ ဘာဂါ၊၀-ကာရဿ ဗ ကာရံ၊ ဣကာရဿ စ ဤကာရံ ကတ္တာ။ ဗိလသောတိ ဗိလံ ဗိလံ ကတ္တာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၀၈။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၆၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၄၂၃။)

ဗိလာရကောသိယ (ပု) [ဗိလာရ+ကောသိယ။ ဤပုဒ်အတိုင်းဆိုလျှင် သဒ္ဒါနက် ထွက်မရ၊ ထောမဋ္ဌ ဝိဒ္ဓာလ သဒ္ဒါ၏အနက်ကို နေတြ-ပိဏ္ဍေ ဟု ဖွင့်သည်၊ ကောသိယ သဒ္ဒါ၏ အနက်ကို မျက်ခွံအိမ်ဟော အနက်ကြံ၍ "မျက်ခွံဖုံးနေသော မျက်လုံးရှိသူ၊ မျက်လုံး ကျဉ်းသူ"ဟု ကြံနိုင်ဘွယ်ရှိသည်။] ဗိလာရ-ကောသိယသူဌေး။ (ယင်းသူဌေး၏ အထက် ဆွေမျိုးဆက်မှာ သိကြားမင်း၊ စန္ဒနတ်သား၊ သူရိယနတ်သား၊ မာတလိနတ်သား၊ ပဉ္စ-သိခနတ်သားများ ဖြစ်ကြသည်၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်

တို့မှာ လူ့ဘဝက ဒါနဝတ်ကို ပြုခဲ့ကြသဖြင့် နတ်စည်းစိမ်ကို ရရှိကြခြင်း ဖြစ်သည်၊ ယင်း သူဌေးလက်ထက်၌ နှမြောစေးနဲသည့်အတွက် ဆွေမျိုးစဉ်ဆက် ပြုလုပ်လာခဲ့သော ဒါန ဝတ်ကို ဖြတ်တောက်သောကြောင့် သိကြား မင်းစသော ပုဂ္ဂိုလ်-၅ ဦးတို့ လာရောက် တရားဟောသောအခါမှ ဒါနဝတ်ကို ပြုမြဲ တိုင်း ပြုသူဖြစ်သည်။ ဇာ၊၆၊၆။(၆၃-၆၉။) တတော ဗိလာရကောသိယော သေဋ္ဌိ ဇကံ ဒါသိ ံ အာမန္တေတွာ။ ဇာ၊၆၊၆။

ဗိလာလ (န) [ဝေလ+လ။ ဝိ+ဒလ+အ။ ဝိ-ပုဗ္ဗော ဒလ ဝိဒါရကော၊ ဒဿ လော။] ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။၄၆၁။ ချက်ဆား။ (မြင်းချေးနှံ ရှိ၍ အဆင်းမည်းသည်ဟု ဓာန်၊ဋ္ဌီ- ၌ဆိုသည်။) ဗိလာလဥ္ဆေတိ ပဥ္ဆေတေ။ ဗိလာလံ နာမ သမုဒ္ဒတီရာသန္နဒေသဘာဝံ မတ္တိကံ ပါစယိတွာ နိပ္ပါဒိတလဝဏ်ံ။ သမုဒ္ဒဝေလာသန္နဒေသေ ဇာတံ ဗိလာလံ၊ ဃေတ္တံ၊ လော၊အဌ ဝါ .... ဗိလာလံ နာမ လဝဏဘူမိ ံ ဝိဒါရယိတွာ နိပ္ပါဒိတလဝဏ်ံ။ ဓာန်။ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၄၆၁။ ဗိလ (၁) လည်း ကြည့်။

ဗိလာ(ဋ္ဌာ)လိ (ထီ) [P.T.S.၌ (ဗိဠာလိ-သံ) ဟု ပြသည်။] ပိန်းဥ (ဇာတ်ဝတ္ထု)။ မျောက် ဥ (ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်)။ ဗိလာလိတက္ကလာနိ စ။ ဇာ၊၁။၃၀၇။ နှ ဗိဋ္ဌာလိယော နှ ကဋ္ဌမ္မာနိ တာတ။ ဇာ၊၁။၂၁၂။ ဗိလာလိတက္ကလာနိ စာတိ ဗိလာလိကန္ဒတက္ကလကန္ဒာနိ စ။ ဇာ၊ ၆၊၆။၃၇၆။ ဗိဋ္ဌာလိယောတိ ဗိဋ္ဌာရိ-ဝလ္လိကန္ဒာ။ ဇာ၊၆၊၆။၄၅။ ဗိလာလိကန္ဒတက္က-လကန္ဒာနီတိ ဇွေ ဗိလာလိ နာမ မသာလု-ယော မျောက်ဏတိ ဝုစ္စတိ၊ တဿ ကန္ဒာနိ ဗိလာလိကန္ဒာနိ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ မော်၊ကျော။ တတ္ထ ဗိလာလိယော နာမ ပိဏ္ဍာလုယော။ ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်.၃။ ပ၊ဝမ်း။ **ဗိဋ္ဌာလိဝလ္လိကန္ဒာတိ ဇွေ ဗိလာလိ နာမ** ခရဝလ္လိ၊ သာ ဟိ ဗိလံ အလန္တီ ဗလာလိ (ဗိလာလိ?)။ ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ဌေ၊ကျော။

ဗိလာလိကန္ဒ (န) [ဗိလာလိ + ကန္ဒ] ပိန်းဥ။ မျောက်ဥ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗိလာသယ (တိ) [ဗိလ+သိ+အ။ ဗိလေ သယ-တီတိ ဗိလာသယော။ မဟာနိ၊၎။၃၁။] တွင်း၌ နေသော၊သူ။ ဗိလံ ဗိလာသယာ ပဝိသန္တိ။ သံ၊၂။၇၀။ အံ၊၁။၃၄၂။ (-အပ၊၂။၃၁၄။ မဟာနိ။၁၁၊၃၇။ စူဠနိ။၂၅၀။) ဗိလာသ-ယာတိ ဗိလေ သယန္တာ ဗိလဝါသိနော အဟိနကုလဂေါဓဒယော။ သံ၊၆၊၂။၂၆၃။ အံ၊၆၊၂။၂၉၃။ (-မဟာနိ၊၎။၃၁။)

ဗိလာဋသခ်ံလိကပါရိသုဒ္ဓိ—(ဝိ၊၆၊၃။၃၄၃) သည် ဗိလာလသခ်ံလိကပါရိသုဒ္ဓိမှ ပျက်ယွင်းလာ သောပုဒ် ဖြစ်သည်။ ဗိဋ္ဌာရ, ဗိဋ္ဌာလတို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဗိလ္လ (ပု) [ဗိလ+လ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၅၅၆။] ဥသျစ် သီး။ ကောလာ ဘလ္လတကာ ဗိလ္လာ၊ ဖလာနိ ဓာရယန္တိ တေ။ အပ၊၁။၁၈။(-၁၅၉၊၂၇၀၊ ၄၀၆။ အပ၊၂။၂၁။) ဗိလ္လမတ္တိယ-လည်း ကြည့်။

ဗိလ္လပက္က (န) [ဗိလ္လ+ပက္က] ဥသျစ်သီးမှည့်။ ကကုသန္ဓံ ဥပါဂမ္မ၊ ဗိလ္လပက္ကမဒါသဟံ။ အပ၊ ၂။၂၅။

ဗိလ္လပမာဏဘတ္တဘောဇန (တိ) [ဗိလ္လပမာဏ-ဘတ္တ+ဘုဇ+ယု] ဥသျစ်သီး အတိုင်း အရွယ် ရှိသော ဆွမ်းကို စားသော၊ သူ။ ဗေလုဝါ-ဟာရ-ကြည့်။

ဗိလ္လမတ္တိယ (တိ) [ဗိလ္လမတ္တ+ဣယ] ဥသျစ်သီး အတိုင်းအရွယ်ရှိသော၊ ဥသျစ်သီးလောက် ရှိသော။ ဗိလ္လမတ္တိယော ဟုတ္ဝာ ပဘိဇ္ဇိ ံသု။ သံ၊၁။၁၅၂။ အံ၊၃။၃၉၄။ သုတ္တနိ။၃၀၀။ ဗိလ္လမတ္တိယောတိ မဟာဗေလုဝမတ္တိယော။ သံ၊၄၊၁။ ၂၀၀။

ဗိလ္ဆရက္ခ (ပု) [ဗိလ္လ+ရက္ခ] ဥသျစ်ပင်။ ဗိလ္လ-ရက္ခေဟိ အာကိဏ္ဏော၊ နာနာဒုမနိသေဝိ-တော။ အပ၊ ၂။ ၂၅။

ဗိလ္လိယ (ပု) [ဗိလ္လ+လ္လယ] ဗိုလ္လိယထေရ်။ (ယင်း မထေရ်သည် ကကုသန်ဘုရားထံ ဥသျစ်သီး မှည့်လှူဘူး၍ ဗိလ္လိယအမည်ဖြင့် အရဟတ္တ ဖိုလ်ရောက်သူဖြစ်သည်။) အာယသ္မာ ဗိလ္လိ-ယော ထေရော လ္ဟမာ ဂါထာယော အဘာ-သိတ္ထ။ အပ၊ ၂။ ၂၆။

ဗိဇ္ဇင် (ပု၊န) [ဝိ+လင်+အ။ ဓာန်၊ဦ။ ၅၀၆။ ထောမ-၌ ဝိခုင်-ဟုရှိ၍ ဝိခု+အင်စ်-ဟု ပုဒ်ခဲ့သည်၊ ဓာန်၊ဦ၊၌-လင် **ဓာတ်၏** ဒန္တဇ လ-ငယ်ကို မုဒ္ဓဇ ဋ္ဌ-ကြီးပြုဟု ဆိုခြင်း သံ-၌ ဝိဈဟု မုဒ္ဓဇ ဈ-နှင့်ရှိခြင်းတို့ကြောင့် "အိပ်မွေ-ပင်-သီးဟောပုဒ်၌ မုဒ္ဓဇ ဋ္ဌကြီးနှင့် "ဗိဇ္ဇင်" သာ ဖြစ်သင့်သည်။] အိပ်မွေ-ပင်-သီး။ (ယင်းအပင် ယင်းအသီးမှာ ပိုးနှင့် လေကို နှိုင်သည်၊ ဝမ်းချုပ်ရောဂါကို ပယ်ဖျောက် တတ်သည်ဟု ရှုပ်ပုံပြ သာလိဂါမနိဿဏ္ဍုကျမ်း၌ဆိုသည်။) ဗိဇ္ဇင်လောဏံ ပဟူတံ စ။ အပ၊ ၁။ ၃၅၃။ ဗိဇ္ဇင်ံ စိတြတဏ္ဍုလာ။ ဓာန်။ ၅၀၆။

ဗိဇ္ဇင်— (အံ၊ဦ၊၃။ ၂၀၇။) သည် ဗိလင်မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗိဇ္ဇင်ထာလိက—(ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၆။)သည် ဗိလင်-ထာလိကမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။

ဗိဇ္ဇင်ဒုတိယ—(အံ၊၃။ ၁၉၅။ အံ၊ဌ၊၃။ ၂၆၇။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၂။ ၃၅၄။ အံ၊ဦ၊၃။ ၂၀၇။)သည် ဗိလင်-ဒုတိယမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗိဇ္ဇာရ (ပု) [ဗိလ+အရ။ လ-ကို ဇ္ဇ-ပြု။ ဓာန်၊ ဦ။ ၆၁၅။ ထီ-၌-**ဗိဇ္ဇာရီ**] ကြောင်။ ယထာ ဗိဇ္ဇာရော သန္ဓိသမလသင်္ဂီရေ မူသိကံ မဂ္ဂ-ယမာနော စျာယတိ။ မ၊၁။၄၁၀။ **မဟာနီ**။ ၁၁၆။ ဗိဇ္ဇာရီ ဝိယ ကုက္ကုဠံ။ ဇာ၊၁။၁၄၄။ (-ဇာ၊၂။ ၂၀၃။) ဗိဇ္ဇာရော်တိ ဗဗ္ဗု။ **မဟာနီ**၊ ဌ။ ၂၃၇။ ဗိဇ္ဇာရုတိ အရညဗိဇ္ဇာရု။ ဇာ၊ဌ၊ ၇။၁၇၇။

ဗိဇ္ဇာရကို (န) [ဗိဇ္ဇာရ+အကို] ကြောင်-မျက်စိ -မျက်လုံး။ ပိဂ်လောတိ **နိဗ္ဗိဒ္ဓပိဂ်လော** ဗိဇ္ဇာရကို်သဒိသေဟိ **အကို်ဟိ သမန္နာ**-ဂတော။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၂၉။

ဗိဇ္ဇာရကို်ဝဏ္ဏ (တိ) [ဗိဇ္ဇာရကို်+ဝဏ္ဏ] ကြောင် မျက်လုံးအဆင်းရှိသော။ တဿ ကိရ ဒ္ဒေပိ အက်ခိနိ နိဗ္ဗိဒ္ဓပိဂ်လာနိ ဗိဇ္ဇာရကို်ဝဏ္ဏာနိ အ-ဟေသုံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။ ၂၂၁။

ဗိဇ္ဇာရစမ္မပသိဗ္ဗက (ထီ၊န) [ဗိဇ္ဇာရ + စမ္မပသိ-ဗ္ဗက] ကြောင်သားရေအိတ်။ ဗိဇ္ဇာရဘဿာ-ကြည့်။

ဗိဇ္ဇာရနိက္ခမနမတ္တ(ထီ၊န) [ဗိဇ္ဇာရနိက္ခမန+မတ္တ] ကြောင်ထွက်ပေါက်မျှ။ အန္တမသော ဗိဇ္ဇာ-ရနိက္ခမနမတ္တမ်ပိ။ ဒီ၊၂။၇၀။ **ဒီ**၊၃။၈၃။ သံ၊ ၃။၁၃၉။ အံ၊၃။၄၁၄။

ဗိဇ္ဇာရပဒ (န) [ဗိဇ္ဇာရ+ပဒ] တသုဝဏ်၊ ၅-ဓာ-ရဏာ၊ ရွေး ၂၀၀။ ကေစိဝါဒေ ပနေတ္ထ ဗိဇ္ဇာရ-ပဒသဒ္ဒေါ သုဝဏ္ဏသဓိတာသ သဓ်ျာဝိသေ-သသ ဝါစကော။ ပမာဏတော ပန ဥဒုမ္ဗရ-ဖလပ္ပမာဏံ၊ ယံ ပါဏိတလံ ကဗ္ဗဂ္ဂဟန္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဝုတ္တဉ္စိ မဓုကောသေ "ပါဏိရက္ခော ပိစုစာပိ၊ သုဝဏ္ဏကမုဒုမ္ဗရံ။ ဗိဇ္ဇာရပဒံက ပါဏိ-တလံ တံ ကဗ္ဗဂ္ဂဟ"န္တိ။ သီ၊ဦ၊သစ်၊ ၁။၄၂၃။

ဗိဇ္ဇာရပဒက (န) [ဗိဇ္ဇာရပဒ + က] တသုဝဏ်၊ ၅-ဓာရဏာ၊ ရွေး - ၂၀၀။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗိဇ္ဇာရပဒပပမာဏ (တိ) [ဗိဇ္ဇာရပဒ + ပမာဏ] တသုဝဏ် ပမာဏရှိသော။ ဗိဇ္ဇာရပဒပပမာဏံ သုဓာဟာရံ ဘုဉ္ဇန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၂။ ဒီ၊

ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၅၉။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၅၇။ (–သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၃။)

ဗိဋ္ဌာရဘဿာ (ထီ) [ဗိဋ္ဌာရစမ္မ+ဘဿာ] ကြောင်သားရေအိတ်။ ဗိဋ္ဌာရဘဿာ (မ၊ ၁။ ၁၀၀)တိ ဗိဋ္ဌာရစမ္မပသိဗ္ဗကာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၀။

ဗိဋ္ဌာရမံသ (န) [ဗိဋ္ဌာရ+မံသ] ကြောင်သား။ ကုမ္ဘိလမံသဗိဋ္ဌာရမံသာဒီမို့ ကပ္ပိယေ ''အကပ္ပိယံ ဣဒ''န္တိ ဇဝံသည်။ အ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။

ဗိဋ္ဌာရမုခ (န) [ဗိဋ္ဌာရ+မုခ] ကြောင်ခံတွင်း။ ဗိဋ္ဌာရမုခေ ပက္ခန္တကုက္ကုဋ္ဌော ဝိယ ပဝေဓတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၆။

ဗိဋ္ဌာရိဝလ္လိကန္ဒ (န) [ဗိဋ္ဌာရိဝလ္လိ+ကန္ဒ] ပိန်းဥ။ မျောက်ဥ။ ဗိလာလိ-ကြည့်။

ဗိဋ္ဌာရီ (ထီ) [ဗိဋ္ဌာရ+ဣ] ကြောင်မ။ ဗိဋ္ဌာရ-ကြည့်။

ဗိဋ္ဌာလ (ပု) [ဗလ+ကာလ။ မူသိကာဒိဓါဒနေန ဗလတိ ဇံဝတီတိ ဗိဋ္ဌာလော၊ မဇ္ဇာရော။ ဗ–အစိတ် အ–ကို ဣ–ပြု၊ လ–ကို ဋ္ဌ–ပြု၊ မောဂ်၊ ၇။ ၁၀၆။ (ဝိဍာလ–သံ)] ကြောင်။ ဂေါဓာဗိဋ္ဌာလမဂ္ဂံသာဒီသု....သယတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၄၁။)

ဗိဋ္ဌာလဂိဝါ (ထီ) [ဗိဋ္ဌာလ+ဂိဝါ] ကြောင်လည်ပင်း။ ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကပါရိသုဒ္ဓိတိ ဗိဋ္ဌာလဂိဝါယ ဗန္ဓနသခ်ိလိကသဒိသာ ပါရိသုဒ္ဓိ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဗိဋ္ဌာလဂုဟဏ (န) [ဗိဋ္ဌာလ+ဂဟဏ] ဗိဋ္ဌာလ သဒ္ဒါကို ယူခြင်း။ ဥပလက္ခဏမတ္တဉ္ဥတ္ထ ဗိဋ္ဌာလဂုဟဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၂။

ဗိဋ္ဌာလဗန္ဓန (န) [ဗိဋ္ဌာလ+ဗန္ဓန] ကြောင်နှောင်သံကြိုး၊ ကြောင်ချည်သံကြိုး။ ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကာ-ကြည့်။

ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကာ + ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ] ကြောင်နှောင်သံကွင်းနှင့်တူသော ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ။ (အဓိပ္ပါယ်ကို ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကပါရိသုဒ္ဓိကြည့်။) အညေသံ ပန ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကဆန္ဒပါရသုဒ္ဓိ နာမ ဟောတိ၊ သာ သံဃံ နာဂစ္ဆတိ။ ပါတိမောက္ခဝဒတ္ထအနုဝဏ္ဏနာ။ ၁၀။

ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကာ+ပါရိသုဒ္ဓိ] ကြောင်နှောင်သံကွင်းနှင့်တူသော ပါရိသုဒ္ဓိ။ (ရဟန်း တပါးက ရဟန်းအများ၏ ပါရိသုဒ္ဓိကို သံဃာစုဝေးရာ သိမ်သို့ ဆောင်ယူသွားရာ လမ်း၌ အခြားရဟန်းတပါးနှင့်တွေ့သည်၊ ရဟန်းအများ၏ ပါရိသုဒ္ဓိနှင့် မိမိ၏ပါရိသုဒ္ဓိကို ထိုလမ်း၌ တွေ့သော ရဟန်းထံ တဆင့် ပေးအပ်လိုက်ပြန်သည်၊ ကွင်းဆက် သံကြိုး၌ ပဌမသံကွင်းသည် ဒုတိယ သံကွင်းနှင့်သာ ဆက်စပ်နိုင်သည်၊ တတိယသံကွင်းနှင့် ဆက်စပ်ခြင်းလုံးဝ မရှိ၊ ထိုနည်းအတိုင်း ရဟန်းအများ၏ ပါရိသုဒ္ဓိသည် တဆင့်ခံသယ်ယူသော ရဟန်းနှင့် အတူလိုက်ပါခြင်းမရှိ၊ မိမိ၏ ပါရိသုဒ္ဓိသာ ထို ရဟန်းနှင့်အတူ လိုက်ပါသည်။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၃။) ဆန္ဒပေးမှုလည်း ဤနည်းအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤ၌ ''ကေစိဝါဒ, အပရေဝါဒ'' များကို အောက်ပါ ကျမ်းများ၌ကြည့်။) ဣတရာ ပန ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကပါရိသုဒ္ဓိ နာမ ဟောတိ။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၃။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၁-၂။)

ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကာ (ထီ) [ဗိဋ္ဌာလ+သခ်ိလိကာ] (၁) ကြောင်နှောင် သံကွင်း။ (တီ) (၂) ကြောင်နှောင်သံကွင်းနှင့်တူသော (ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ)။ (၁) ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကာ နာမ ဗိဋ္ဌာလဗန္ဓနံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၅။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်။ ၁၅၆။ တ္ထေ စ ဗိဋ္ဌာလသခ်ိလိကာတိ မဇ္ဈာရဂိဝါယ ဗန္ဓနအယရဇ္ဇု။ ပါတိမောက္ခ-

ပဒတ္ထအနုဝဏ္ဏနာ။ဘဂ။ (တိ) (၂) တသ္မာ သာ ဗိဋ္ဌာလသခ်ံလိကသဒိသတ္တာ "ဗိဋ္ဌာလ-သခ်ံလိကာ"တိ ဝုတ္တာ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊ဘ။ ၃၉၅။ ကခ်ံ၊ဋီ၊သစ်။ဘ၅၆။

ဗိဋ္ဌာလိ (ထီ) [ဗိဋ္ဌာလိ–သံ] ပိန်းဥ။ မျောက်ဥ။ ဗိလာလိ-ကြည့်။

ဗိဋ္ဌာလိဒါယက (ပု) [ဗိဋ္ဌာလိ+ဒါယက] ပိန်းဥ လှူသူ။ (အမည်တူပုဂ္ဂိုလ် ၂-ပါး ရှိသည်၊ ပဌမပုဂ္ဂိုလ်မှာ ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်အား ပိန်း ဥ လှူသဖြင့်ကမ္ဘာတသိန်း အပါယ်မလားဘဲ ၅၄-ကမ္ဘာထက်၌ "သုမေခလိယ" စကြာမင်း ဖြစ်၍ ဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌ အရ-ဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သည်။ အပ၊ဘ။ဘဖဝ။ ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်မှာ သီဒ္ဓတ္ထဘုရားအား ပိန်းဥ လှူဒါန်းခဲ့သဖြင့် ၉၄-ကမ္ဘာပတ်လုံး အပါယ် မလားဘဲ ဂေါတမ ဘုရားရှင် လက်ထက်၌ ဗိဋ္ဌာလိထေရ် အမည်ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သည်။ အပ၊ဘ။၂၆၂။) ဗိဋ္ဌာလိဒါယ-ကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာ-သိတ္ထ။ အပ၊ဘ။ဘဖဝ၊၂၆၂။

ဗိဋ္ဌာလိဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ဗိဋ္ဌာလိဒါယက+ထေရ] ပိန်းဥလှူသောမထေရ်၊ ဗိဋ္ဌာလိဒါ-ယကထေရ်။ အာယသ္မတော ဗိဋ္ဌာလိဒါယ-ယကတ္ထေရဿ အပဒါန်။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ဘ၂၆။

ဗိဋ္ဌိကာ (ထီ) [ဗိဋ္ဌိ+ဣက+အာ။ ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိဟူသော ဝိစ္ဆာအနက်၌ ဣက–ပစ္စည်းသက်။] ပဋ္ဋစ်ပဋ္ဋစ်-ဟူသောစကား။ ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိကာ-ကြည့်။

ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိကထာ (ထီ) [ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိ+ကထာ] ပဋ္ဋစ်ပဋ္ဋစ် ပြောဆိုသောစကား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိကာ (ထီ) [ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိ+ဣက+အာ] ပဋ္ဋစ် ပဋ္ဋစ်ပြောဆိုသောစကား။ ကိ˙ တေ ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိ-ကာ ကရိဿတိ။ သံ၊ဘ။၂၀၁။ ထေရ။၂၄၅။ ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိကာတိ အယံ ဂိဟီဟိ သဒ္ဓိ˙ ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိ-ကထာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၂၆၇။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၃၀၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။) အတ္ထဝိရဟိတာ "ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိ" တိ ပဝတ္တကိရိယာ ဗိဋ္ဌိကာ၊ အယံ ပန ဂိဟိ-သညတ္တိကထာ ထေရဿ အတ္တနော သာမ-ညတ္ထအသာဓနတော ဒေဝတာယ ဗိဋ္ဌိကာ-ဝိယာတိ ဗိဋ္ဌိဗိဋ္ဌိကာတိ ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ၃၀၀။

ဗိဇ် (န) [ဝိ+ဇန+ကို။ ဝဇ+အ။ ဝိသေသေန ဇာယတေတိ ဗိဇံ၊ ရသဿ ဒီဃတာ။ ဝဇ ဂတိယံ၊ အဿိကာရော။ ပစ္စယေဟိ ဝိနာ ဇာယတီတိ ဝါ ဗိဇံ၊ ဝိရဟတ္ထဇောတကော ဟေတ္ထု ဝိကာရော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၉၁၊၂၇၃။ ဝိဇာ-ယန္တိ ဝိရုဟန္တိ ဇတေဟီတိ ဗိဇာနိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ဘ။၃၄၅။] (ခ) အကြောင်း။ (၂) မျိုးစေ့။ (သဒ္ဒါတရား–သံ၊ဘ။၁၇၅။ ဝိညာဏ် –အံ၊ဘ။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ကုသိလ်–ပုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ ပုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ဘဘ၃။ ဘုရား ပစ္စေက-ပုဒ္ဓါဓသည် – ဇာ၊၂။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၂။ အလှူဝတ္ထု–ပေတ။ဘ၂၇။ ရွှေငွေသံစသည် ပါသောဓာတ်ကျောက်–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၂၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၀။ ဝဇိရ။ဘဂဖ–စသည်တို့ကို အရာဋ္ဌာန အားလျော်စွာ မျိုးစေ့ဟု သုံးနှုန်းသည်။) (က) ဘူတဂါမ်။ (ခ) ကောက်ပင်။ (ဂ) အင်္ဂါဇာတ်။ (ဃ) အဉ္ဇဂုက်ဥ။ (ငှ) ဝေ့းစေ့။ (စ) အကြောင်း။ နိမိတ္တံ ကာရဏံ ဌာနံ၊ ပဒံ ဗီဇံ နိဗန္ဓနံ။ ဓာန်။၉၁။ (၂) မျိုးစေ့။ ဗီဇံ ဥပ္ပတတံ သေဋ္ဌံ။ သံ၊ဘ။၃၉။ ဗီဇန္တိ ဥပ္ပတန္တာနံ သတ္တဝိဓံ ဓညဗီဇံ သေဋ္ဌံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၉၂။ (က) ဘူတဂါမ်။ ဗီဇေ ဗီဇသညီ ဆိန္နတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၅၂။ တတ္ထ ယထာ "သာလိနံ စေပိ ဩဒနံ ဘုဉ္ဇတိ"တိ အာဒိသု သာလိတဏ္ဍုလာနံ ဩဒနော "သာလိနံ ဩဒနော"တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ဗီဇတော သမ္ဘူတော ဘူတဂါမော "ဗီဇ"န္တိ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော....တသ္မိ˙ ဗီဇေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇-ဂ။ ဗီဇေ ဗီဇသညီတိ ဧတ္ထ ကာရဏူပစာရေန ကာရိယံ ဝုတ္တန္တိ ဒဿေန္တော "တတ္ထ နိယထာ"တိ ဒိ˙အာဒိမာဟ။.... တသ္မိ˙

ဗိုင်းတိ တသွိ့ ဘူတဂါမသညိတေ ဗိုင်း။ သာရတ္ထ၊၃၊ ၂၀။ (ခ) ကောက်ပင်။ ဗိုဘန်ံ တရုဏာန (မ၊ ၂။၁၂၁။ သံ၊ ၂။၇၅)နှင့် တရုဏာသဿာန်။ မ၊၆၊၃။၁၂၂။ (–သံ၊၆၊ ၂။ ၂၇၅။) ကာရဏူပစာရေန သဿေသု ဗိုဗပရိယာယောတိ အာဟ "ဗိုဘန် တရုဏာနန်တိ တရုဏာသဿာနန်တိ။ မ၊၆ို၊၃။၇၉။ (၃) အင်္ဂါဇာတ်။ နိမိတ္တိုဋ္ဌ ဝရင်္ဂဋ္ဌ ဗိုဇဋ္ဌ ဖလမေဝ စ။ ဓာန်။ ၂၇၃။ (၄) အဉ၊ ဒုက်ဉ။ ဗိုဇ (မ၊၆၊၃။ ဂဖ)နှင့် အဏ္ဏံ။ မ၊၆ို၊၃။၅၉။ (၅) ဝေ့းစေ့။ ဒန္တေဟိ ဒံသိတ္ဘာ တေသံ ဗိုဇာနိ ဥပ္ပါဒ္ဒေတိ။ ဇာ၊၆၊၁။ ၂၉၀။

ဗိုင်း (ကြိ) [ဗိုဇ + အ + ဟိ] ယပ်ခတ်လော့။ ဗိုဇတိ-ကြည့်။

ဗိုက (နာ) [ဗိုဇ + က] (၁) မျိုးစေ့။ (၂) ဝေ့းစေ့။ (၃) ယပ်ငယ်။ (တိ) (၄) ဗိုဇက မည်သော၊ သူ။ (ရှင်သုဒိန်၏သား ဗိုဇကနှင့် ဗိုဇကကျွန်ဟု အမည်တူနှစ်ယောက် ရှိသည်။ ဝိ၊၆၊၁။၁၀၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၁။) (၁) တေန ဟိ ဘာတ သုဒိန္နံ ဗိုဇကမ္မိ ဒေဟီ (ဝိ၊၁။ ၂၀)-တိ ဝတ္ထေ....ကုလဝံသဗိုဇကံ ဧကံ ပုတ္တံ ဒေဟိ။ ဝိ၊၆၊၁။၁၇၀။ (၂) ပုရိသဘာဝဿ လက္ခဏ-ဘူတာနိ ဗိုဇကာနိ နိလ္လစ္ဆေသိ နီဟရိ။ ထေရိ၊ ၆။ ၂၇၅။ (၃) ဗိုဇကေန မုခံ ပဒ္ဓိစ္ဆာဒေတွာ ဟသမာနေန နံ နီသီဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၄။ (တိ) (၄) တဿ ဒါရကဿ ဗိုဇ-ကောတိ နာမံ အကံသု။ ဝိ၊၁။ ၂၂။ (–ဇာ၊ ၂။ ၂၆၁။)

ဗိုကတ (တိ) [ဗိုဇ + ကတ] မျိုးစေ့ သည်ပြုအပ်သော။ မူလာဒိသု ဇာယမာနာနိ ပန တာနိ ဗိုကတာနိ တသ္မာ ဧဝမေတ္ထ ဝဏ္ဏနာ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ ဝိ၊၆၊၃။ ၂၇။

ဗိုကဒါသ (ပု) [ဗိုဇက + ဒါသ] ဗိုဇကကျွန်။ သာတဝေ ရတောတိ သေ ဗိုဇကဒါသော သာတဝေ မခုရဝိပါကေ ကုသလဓမ္မေယေဝ ရတော။ ဇာ၊၆၊၇။၁၂၅။ (–၁၂၃။)

ဗိုကပါလ (ပုဒ်း) [ဗိုဇ + ကပါလ] ဥခွံ။ အဏ္ဏ-ကောသ (အံ၊၆၊၃။ ၂၀၄) နှင့် ဗိုဇကပါလံ။ အံ၊၆ို၊၃။ ၂၁၅။

ဗိုကပိတု (ပု) [ဗိုဇက + ပိတု] ဗိုဇက၏ဖခင် (ရှင်သုဒိန်)။ အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ ဗိုဇကပိတာတိ နာမံ အကံသု။ ဝိ၊၁။ ၂၂။

ဗိုကမာတု (ထီ) [ဗိုဇက + မာတု] ဗိုဇက၏မိခင်။ အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ ပုရာဏဒုတိယိ-ကာယ ဗိုဇကမာတာတိ နာမံ အကံသု။ ဝိ၊၁။ ၂၂။ (–ဝိ၊၆၊၁။၁၀၁။)

ဗိုကဝတ္ထု (နာ) [ဗိုဇက + ဝတ္ထု] ဗိုဇက၏အ ကြောင်းအရာ၊ ဗိုဇကဝတ္ထု။ ဗိုဇကဝတ္ထုမြို-ဿာ ဥဒါဟရဏတ္ထံ အာဟရိ။ ဇာ၊၆၊၇။၁၂၂။

ဗိုကသေဝါလ (ပု) [ဗိုဇက + သေဝါလ] ဗိုဇက-ဟု ဆိုအပ်သော မှော်၊ မှော်သေး။ ဗိုဇက-သေဝါလော နာမ ဥပရိခုဒ္ဒကပတ္တော ဟေဋ္ဌာ ခုဒ္ဒကမူလော သေဝါလော။ ကခ်၊၆ို၊သစ်။ ၃၅၀။

ဗိုကာလ (ပု) [ဗိုဇ + ကာလ] မျိုးစေ့ဖြစ်သော ကာလ၊ မျိုးစေ့ ဖြစ်ချိန်။ ဗိုဇကာလော အက်ုရကာလော။ အဘိ၊၆၊၁။၁၀၁။

ဗိုကိစ္စ (နာ) [ဗိုဇ + ကိစ္စ] မျိုးစေ့၏အမှုကိစ္စ၊ မျိုးစေ့ ကိစ္စ။ (အောက်၌အမြစ်စွဲခြင်းအထက်၌ အညှန့်ထွက်ခြင်း ကိစ္စ ၂-မျိုးကို မျိုးစေ့ ကိစ္စဟု ဆိုလိုသည်။ သံ၊၆၊၁။ ၂၃၀။) အောက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဗိုကိစ္စကရဏ (နာ) [ဗိုဇကိစ္စ + ကရဏ] မျိုးစေ့ ကိစ္စကိုပြုခြင်း။ သဒ္ဒါဝ "ဗိုဇ"နှင့် ဝုတ္တာတိ စေ? ဗိုဇကိစ္စကရဏတော၊ သံ၊၆၊၁။ ၂၃၀။ (–သုတ္တနိ၊၆၊၁။၁၃၀။) ဗိုဇကိစ္စကရဏတော-တိ ဗိုဇကိစ္စဿ ကရဏတော.....ဗိုဇဿ ကိစ္စံ

တဿ ကရဏတော နိဗ္ဗတ္တနတော "ဧဝံ သဒ္ဓါ ဗီဇကိစ္စ"န္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၇၀။

ဗီဇကောသ (ပု) [ဗီဇ+ကောသ] ကြာအချက် ကြာခွက်၊ ကြာနှားခေါင်း၊ ကြာစေ့အိမ်။ ဗီဇကောသော တု ကဏ္ဏိကာ။ ဗီဇဿ ကောသော အာကရော ဗီဇကောသော။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၆၇၂။

ဗီဇခဏ္ဍ (န) [ဗီဇ+ခဏ္ဍ] မျိုးစေ့၏ကျိုးပဲ့ပျက်စီးခြင်း။ ယထာ ဟိ ခေတ္တံ ဗီဇခဏ္ဍံ....အပရိပ္ပူရံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၄။

ဗီဇခေတ္တ (န) [ဗီဇ+ခေတ္တ] (သား၊သမီး) မျိုးစေ့၏တည်ရာ။ သတ္တာနံ ဟိ ဇာတိယံ မာတာပိတူနံ ဗီဇခေတ္တဘာဝေန....ဥပကာရော ဒိဿတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၆၅။

ဗီဇဂါမ (ပု) [ဗီဇ+ဂါမ] မျိုးစေ့အပေါင်း၊ ဗီဇဂါမ်။ ဗီဇဂါမဘူတဂါမသမာရမ္ဘ·ကြည့်။

ဗီဇဂါမကောပန (န) [ဗီဇဂါမ+ကောပန] ဗီဇဂါမ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဗီဇဂါမကောပနဿ စေဝ တတ္ထ လဂ္ဂရဇဒိအပ္ပဋိဂ္ဂဟိတဿ စ ပရိဟာရတ္ထာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၃။

ဗီဇဂါမပရိမောစန (န) [ဗီဇဂါမ+ပရိမောစန] ဗီဇဂါမ်မှလွှတ်ခြင်း။ ပရိဘုဉ္ဇန္တေန ပန ဗီဇဂါမပရိမောစနတ္ထံ ပုန ကပ္ပိယံ ကာရာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၂။ (–ကခ်ိ။ ၁၉၈။)

ဗီဇဂါမဘူတဂါမသမာရမ္ဘ (ပု) [ဗီဇဂါမဘူတဂါမ+သမာရမ္ဘ] မျိုးစေ့အပေါင်း မြက်သစ်ပင်အပေါင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ (အပင်ပေါက်စေတတ်သောမျိုးကို "ဗီဇဂါမ်" ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုဗီဇဂါမ်မှာ—— မူလဗီဇ=အမြစ်မျိုး၊ ခန္ဓဗီဇ = ပင်စည်မျိုး၊ ဖဋ္ဌုဗီဇ = အဆစ်မျိုး၊ အဂ္ဂဗီဇ=အညွှန့်မျိုး၊ ဗီဇဗီဇ=အစေ့မျိုးတို့ ဖြစ်သည်။ (ဝိ၊၂။၅၂။ ဒီ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။) စိမ်းညို သော မြက်သစ်ပင် အပေါင်းကို "ဘူတဂါမ်" ဟုခေါ်သည်၊ ထိုဘူတဂါမ်မှာ နန္ဒင်း၊ ဂျင်းစသော မူလဗီဇဘူတဂါမ်၊ ညောင်၊ သဖန်း သီးပင်စသော ခန္ဓဗီဇဘူတဂါမ်၊ ကြံ ကျူ၊ ဝါးပင်စသော ဖဋ္ဌုဗီဇဘူတဂါမ်၊ ပင်စိမ်းဖြူပင်စသော အဂ္ဂဗီဇဘူတဂါမ်၊ စပါး ကောက်ပဲစသော ဗီဇဗီဇဘူတဂါမ်တို့ ဖြစ်သည် (ဝိ၊၂။၅၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၃၃)။ ထို ၂-မျိုးတို့တွင် ရဟန်းများအဖို့ ဗီဇဂါမ်ကို ဖျက်ဆီးလျှင် ဒုက္ကဋ်အာပတ်၊ ဘူတဂါမ်ကို ဖျက်ဆီးလျှင် ပါစိတ်အာပတ် သင့်သည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀)။ ၎င်းပြင် ဘူတဂါမ်လေးမျိုး, ဗီဇဂါမ်သုံးမျိုးလည်း ရှိသေးသည်။ ကခ်ိ၊ယော၊မဟာဋ္ဌီ၊၃။၃၃၅-ကြည့်)။ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမသမာရမ္ဘာ ပဋိဝိရတော သမဏော ဂေါတမော။ ဒီ၊၁။၅။ (–မ၊၁။ ၂၃၂။ သံ၊၃။၄၀၈။ အံ၊၁။၅၃၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၇။) ဗီဇဂါမဘူတဂါမသမာရမ္ဘာတိ မူလဗီဇံ ခန္ဓဗီဇံ ဖဋ္ဌုဗီဇံ အဂ္ဂဗီဇံ ဗီဇဗီဇန္တိ ပဉ္စဝိဓဿ ဗီဇဂါမဿ စေဝ ယဿ ကဿစိ နိလတိဏဝလ္လိကာဒိကဿ ဘူတဂါမဿ စ သမာရမ္ဘာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ ဗီဇာနံ, ဘူတာနဉ္စ တထာလဒ္ဓသမညာနံ အဋ္ဌမဗွာနံ ဂါမော၊ တေယေဝ ဝါ ဂါမောတိ တထာ.....သမာရမ္ဘော ဣမ ဝိကောပနံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၄၅။

ဗီဇဂါမသင်္ဂဟ (ပု) [ဗီဇဂါမ+သင်္ဂဟ] ဗီဇဂါမ်ဖြင့် ရေတွက်ခြင်း၊ ဗီဇဂါမ်၌ပေါင်းချိုယူခြင်း။ အထ တေ ဗီဇဂါမသင်္ဂဟံ ဂစ္ဆိဿတီတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၉။)

ဗီဇဂါမာနုလောမ (တိ) [ဗီဇဂါမ+အနုလောမ] ဗီဇဂါမ်အား လျော်သော။ ဗီဇဂါမာနုလောမတ္တာ စ ဒုက္ကဋဝတ္ထု။ ဝဇိရ။ ၂၉၇။ (–သာရတ္ထ၊၃။ ၂၁။)

ဗီဇဂ္ဂ (န) [ဗီဇ+အဂ္ဂ] မျိုးစေ့ဦး (အလှူ)။ သော ဝပ္ပကာလေ ဗီဇဂ္ဂံ နာမ ဒတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၃။ ဗီဇတော စ အဂ္ဂံ ဂဟေတ္တာ အာဟာရံ သမ္မာဒေတ္တာ ဒါနံ ဗီဇဂ္ဂံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၀၂။

ဗီဇဂ္ဂဒါန (န) [ဗီဇဂ္ဂ+ဒါန] မျိုးစေ့ဦးအလှူ။ ဝပနတ္ထံ ဗီဇာနံ နီဟရဏန္တေန တတ္ထ အဂ္ဂံ ဂဟေတ္တာ ဒါနံ ဗီဇဂ္ဂဒါနံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၄၀။

ဗီဇဂ္ဂဟဏ (န) [ဗီဇ+ဂဟဏ] သံမျိုးစေ့—သံကျောက်—ကိုယူခြင်း။ ဗီဇဂ္ဂဟဏတော ပရံ ကတ္တုဗ္ဗကိရိယာသု။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၂။

ဗီဇကံ့ရ (ပု) [ဗီဇ+အကံ့ရ] (၁) မျိုးစေ့အညွှန်။ (၂) မျိုးစေ့၏အညွှန်၊ မျိုးစေ့ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသောအညွှန်။ (၁) (၂) ဗီဇကံ့ရော ဝိယ သမနန္တရဟေတုတာယ။ နေတ္တိ။၆၇။ ယထာ ဗီဇံ အကံ့ရဿ ဟေတု ဟောန္တံ့ သမနန္တရဟေတုတာယ ဟေတု ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။ ဗီဇကံ့ရောတိ ဗီဇာနံ အကုရောတိ ဗီဇကံ့ရော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၀၉။

ဗီဇကံ့ရောပမာ (ထီ) [ဗီဇကံ့ရ+ဥပမာ] မျိုးစေ့အညွှန် ဥပမာ။ တေသံ ဗီဇကံ့ရောပမာယ ကေသ္မာ ကော အနေကသ္မာ စ အနေကာ ပဋိသန္ဓီ ဟောတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၃၅။ (–နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၀၈။)

ဗီဇဇာတ (န) [ဗီဇ+ဇာတ] (၁) မျိုးစေ့။ (တိ) (၂) မျိုးစေ့မှဖြစ်သော။ (၁) ပဋိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဗီဇဇာတာနိ။ သံ၊ ၂။၄၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၀။) ဗီဇဇာတာနီတိ ဗီဇာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။ ဗီဇဇာတာနီတိ ဇာတသဒ္ဒေါ ပဒပူရဏမတ္တန္တိ အာဟ "ဗီဇာနီ"တိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၃။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၉။) (တိ) (၂) ဘူတဂါမော နာမ ပဋ္ဌ ဗီဇဇာတာနိ။ ဝိ၊ ၂။၅၂။ ဗီဇေဟိ ဇာတာနိ ဗီဇဇာတာနိ၊ ရုက္ခာဒီန မေတံ အဓိဝစနံ။ အပရော နယော၊ ဗီဇာနိ စ တာနိ ဝိဇာတာနိ စ ပသူတာနိ နိဗ္ဗတ္တပဏ္ဏမူလာနီတိ ဗီဇဇာတာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။

ဗီဇဋ္ဌာန (န) [ဗီဇ+ဋ္ဌာန] မျိုးစေ့၏ အရာ။ တဋ္ဌ ကမ္မဇရူပဿေဝ ဗီဇဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။

ဗီဇဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဗီဇဋ္ဌာန+ဣယ] မျိုးစေ့အရာ၌ တည်သော။ ဗီဇဋ္ဌာနိယံ ကမ္မံ တဒဘာဝေါပိ ဂဟိတောယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၇။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၈။)

ဗီဇတိ (ကြိ) [ဗီဇ+အ+တိ။ ဗီဇော ဘူစု ဝါတကရဇနေန။ ဓာတ္ဝတ္ထသင်္ဂဟ။၂၅၈။] လေအေးကို ဖြစ်စေ၏၊ ယပ်ခတ်၏။ ထေရော ဝတ္တသီသေ ဌတ္ဝာ ဘဂဝန္တံ့ ဗီဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။) ဗီဇန္တီ—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ဗီဇ—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၉။ ဗီဇာဟိ—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ ဗီဇထ—ကခ်ိ။၃၁၅။ ကခ်ိ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၄၆၉။ ဗီဇာမ—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ဗီဇိ—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၊၃၀။ အဗိဇိ—အပ၊၂။၃၃၊၅၀။ ဗိဇိဿတိ—အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။

ဗီဇဆ္ဆ (ပု) [ဗီဇ+အဆ္ဆ] (၁) မျိုးစေ့—အကျိုး—ကိစ္စ။ (၂) အကြောင်းမျိုးစေ့ဟူသော အနက်။ (၁) ဗီဇဆ္ဆာယ မောစေတိ။ ဝိ၊၁။ ၁၅၄။ ဘိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဗိဇံ ဗီဇဆ္ဆာယ နု ဥပကပ္ပတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၁။ ဗီဇဆ္ဆာယာတိ ဗီဇကိစ္စာယ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၃။ (၂) အပရိညာတဆ္ဆော ဝိညာဏဿ ဗီဇဆ္ဆော။ နေတ္တိ။ ၆၇။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။) ပရိညာဘိသမယဝသေန ပရိညာတေန ကဒါစိ တံ နာမရူပကံ့ရဿ ကာရဏံ ဟေဿတီတိ အာဟ "အပရိညာတဆ္ဆော ဝိညာဏဿ ဗီဇဆ္ဆော"တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၁။)

ဗိဇထ (ကြိ) [ဗိဇ+အ+ထ] ယပ်ခတ်ကြကုန်လော။ ဗိဇတိ-ကြည့်။

ဗိဇဒုဋ္ဌတာ (ထိ) [ဗိဇဒုဋ္ဌ+တာ] မျိုးစေ့ ပျက်စီးသည်၏ အဖြစ်၊ မျိုးစေ့ပျက်စီးခြင်း။ ယထာ မဟာဏုဇ ခေတ္တဒုဋ္ဌတာယ ဝါ ဗီဇံ နသမ္ဘဝတိ ဗီဇဒုဋ္ဌတာယ ဝါ။ မိလိန္ဒ။၁၃၈။

ဗိဇဒေါသဒုဋ္ဌ (န) [ဗိဇ+ဒေါသဒုဋ္ဌ] အပျက်စီးလွန်သောမျိုးစေ့။ ဆကရဏရသာဒိပရိဘာဝနသုက္ခာပနသုခသယနာဒီနံ အကရဏေန ဗိဇဒေါသဒုဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၃၁)။

ဗိဇန (ထိ၊န) [ဝိ+ဇန+အ။ ယုဇ+ယု။ဝဇ+ယု။ဗိဇ+ယု။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၈။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၁၆။ ဓာတုတ္ထ။၂၅၈။ ထီ - ဋ္ဌ–ဗိဇနာ၊ဗိဇနီ] (၁) ယပ်။ (၂) ယပ်ခတ်ခြင်း။ (၁) တာလ-ဝဏ္ဏော ဗိဇနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၇။ ဗိဇနေတိ စတုရဿ ဗိဇနေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၂၂။ ပဂ္ဂယှ ဗိဇနိံ တတ္ထ။ အပ၊၂။၃၃။ (၂) ဗိဇနာယ ဣဒံ ဖလံ။ အပ၊ ၂။ ၅၀။ (–ဒိ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၁။အနုဋီ၊၂။၅၂။)

ဗိဇနဂ္ဂါဟ (ပု) [ဗိဇန+ဂါဟ] ယပ်ကိုင်ခြင်း။ ဗိဇနဂ္ဂါဟာဒိကေ ကေသ္ဝိမွိ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌာနေန ဌပေတမ္ပေဘ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၅၀။)

ဗိဇနပတ္တက (န) [ဗိဇန+ပတ္တက] သစ်ရွက်ယပ်။ ဝိဓူပနဝါတာတိ ဗိဇနပတ္တကေန သမုဋ္ဌာပိတာဝါတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၇၊ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၉။)

ဗိဇနဝါတ (ပု) [ဗိဇန+ဝါတ] ယပ်လေ။ ဗိဇန-ဝါတဉ္စ လဘိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။

ဗိဇနဝါတဒါန (န) [ဗိဇနဝါတ+ဒါန] ယပ်လေပေးခြင်း၊ ယပ်ခပ်ခြင်း။ဗိဇနဝါတဒါနာဒိနော အာဘိသမာစာရိကဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။ ၄။၆။

ဗိဇနာနတာ (ထိ) [ဗိဇနာနာ+တာ] မျိုးစေ့-ထူးခြား-ကဲ့ပြား – သည်၏အဖြစ်၊ မျိုးစေ့မတူခြင်း။ကိံ ဘန္တေ အနုပါဒိန္နကံ ဗိဇနာနတာယ နာနံ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၅။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၉၉။)

ဗိဇနိကာ (ထိ) [ဗိဇနိ + က+ အာ] ယပ်။ ဗိဇနိကာ မယာ ဒိန္နာ(အပ၊၁။၁၁၅)တိ ဝိသေသေန သန္တာပယန္တာနံ သတ္တာနံ သန္တာပံ နိဗ္ဗာပေန္တီ သီတလံ ဝါတံ ဇနေတီတိ ဗိဇနီ၊ ဗိဇနိယေဝ ဗိဇနိကာ.....ဒိန္နာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

ဗိဇနိကိစ္စတ္တဋ္ဌာန (န) [ဗိဇ+နိကိစ္စတ္တဋ္ဌာန] မျိုးစေ့ကြဲချရာအရပ်။ ဗိဇနိကိစ္စတ္တဋ္ဌာနေ ဟိ နသဗ္ဗာ ပထဝီ နသဗ္ဗာ အာပေါ စ ဗီဇံ ဖလံ ဂဏှာပေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

ဗိဇနိကိစ္စပကာလ (ပု) [ဗိဇ+နိကိစ္စပကာလ] မျိုးစေ့ကြဲချရာအခါ။ ဗိဇနိကိစ္စပကာလေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

ဗိဇနိက္ခေပ (ပု) [ဗိဇ+နိက္ခေပ] မျိုးစေ့ချခြင်း။ တဉ္စိ ပုတ္တသမုပ္ပတ္တိယာ ဗိဇနိက္ခေပတော ဝပ္ပပရိယာယံ လဘတိတိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၆၅။

ဗိဇနိက္ခေပသမယ (ပု) [ဗိဇနိက္ခေပ+သမယ] မျိုးစေ့ကြဲချရာအခါ။ ဝပ္ပကာလေတိ ဝပ္ပန-ကာလေ ဗိဇနိက္ခေပသမယေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။

ဗိဇနိဂ္ဂဟဏ (န) [ဗိဇနိ+ဂဟဏ] ဗိဇနိသဒ္ဒါ။ ဓမ္မကထိကာနံ ဝတ္တံ ဒဿေတုံ ဗိဇနိဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၁။

ဗိဇနိဂ္ဂါဟ (ပု) [ဗိဇနိ+ဂါဟ] ယပ်ကိုင်ခြင်း။ ဗိဇနိဂ္ဂါဟာဒိကေတိ စိတ္တံ ဗိဇနိံ ဂါဟေတွာ အနုမောဒနာဒိကရဏေတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၀၀။

ဗိဇနိ (နီ) ဒါန (န) [ဗိဇနိ+ဒါန] ယပ်လှုခြင်း။ ဣမိနာ ဗိဇနိဒါနေန။ အပ၊၁။၁၁၅။

ထေရ၊၌၊၁။၁၆၅။ ဗီဇနိဒါနံ။ ထေရ၊၌၊၂။ ၃၂၁။

ဗီဇနိုပတ္တ (န) [ဗီဇနိ+ပတ္တ] ယပ်ရွက်။ ဗီဇနိုပတ္တဿ အဂ္ဂေန သဒ္ဓမ္မောရဿ ကဋ္ဌသာရကံ ပဟရိတ္ထ၊။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၃၉၃။

ဗီဇနိ(နီ) ပတ္တက (န) [ဗီဇနိ+ပတ္တက] သစ်ရွက်ယပ်။ တာလဝဏ္ဏံ ဗီဇနိပတ္တကံ ယံ ကိဉ္စိ ဒါရုဘဏ္ဍံ။ ဝိ၊သင်္ခ၊၈၃။ တာလဝဏ္ဏံ ဗီဇနိပတ္တကံ။ ဝိ၊၌၊၃။၄၁။ (–ဝဇိရ။၃၀၁။)

ဗီဇနိပတ္တဒဏ္ဍက (ပု) [ဗီဇနိပတ္တ+ဒဏ္ဍက] ယပ်ရွက်၏ အရိုး၊ ယပ်ရိုး။ ဗီဇနိပတ္တဒဏ္ဍကော အက္ခိမှိ ပဋိဟညိ။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၃၉၃။

ဗီဇနိယာမ (ပု) [ဗီဇ+နိယာမ) မျိုးစေ့၏–မြဲခြင်း–ဿဘော–ဓမ္မတာ–ထုံးစံ။ (နေကြာပန်းတို့၏ နေသို့ ရှေးရှုခြင်း, အုန်းသီးထိပ်၌ အပေါက်ထင်ရှားရှိခြင်း ထိုထို မျိုးစေ့တို့မှ ဖြစ်သော အပင်၏ အသီးတို့သည် မျိုးစေ့နှင့် တူစွာ သီးကြခြင်းစသည်တို့သည် ဗီဇနိယာမမည်၏။) ကုလတ္ထဂစ္ဆဿ..... တေသံ တေသံ ဗီဇာနံ တံတံသဒိသဖလဒါနံ ဗီဇနိယာမော နာမ။ အဘိ၊၌၊၁။၃၁၂။ (–ဒီ၊၌၊၂။ ၂၄။)

ဗီဇနိ (နီ) ဝိသေသ (ပု) [ဗီဇနိ+ဝိသေသ] ယပ်အထူး။ ဝိလိဝမယေပိ ဗီဇနိဝိသေသေ တာလဝဏ္ဏဝါဟောရော ဝိယ။ ပဋိသံ၊၌၊၂။ ၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၃။ ဗီဇနိဝိသေသော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၇။

ဗီဇနီ (ထီ) [ယုဇ+ယု+ဏျိ။ ဝဇ+ယု+ဏျိ။ ဝိ+ဇန+အ+ဏျိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၁၆။ အပ၊၌၊၂။၇၈။] ယပ်၊ လေးထောင့်ယပ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တိဿော ဗီဇနိယော ဝါကမယံ ဥသီရမယံ မောရပိဉ္ဆမယံ။ ဝိ၊၄။၂၆၉။ (–အပ၊၁။၁၁၅။ အပ၊၂။၃၃။ ဝိ၊၌၊၄။၅၂။ ဝိ၊သင်္ခ၊၄၄၅။) ဗီဇနိဉ္ဆိ စတုရဿဗီဇနိံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၀။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၅၄။ ဗီဇနိကာ–လည်းကြည့်။

ဗီဇနိဂဟဏ (န) [ဗီဇနိ+ဂဟဏ] ယပ်ကိုင်ခြင်း။ ဗီဇနိဂဟဏံ ဓမ္မကထိကာနံ ဓမ္မတာ့။ သာရတ္ထ၊၁။၆၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၈၀။

ဗီဇနိဒဏ္ဍက (ပု) [ဗီဇနိ+ဒဏ္ဍက] ယပ်ရိုး။ တတော ဗီဇနိဒဏ္ဍကေန ပါဒကထလိကာယ သညံ ဒတ္ထာ။ ဝိ၊၌၊၂။၁၇၆။ ဝိ၊သင်္ခ၊၃။၃၁၂။

ဗီဇနိဟာရ (ပု) [ဗီဇ+နိဟာရ] (ကြဲချဘို့ရန်) မျိုးစေ့အပြင်ထုတ်ခြင်း။ ဣမိနာ နက္ခတ္တေန ဗီဇနိဟာရော ကတ္တမ္မော။ မဟာနိ။၂၉၈။ ဗီဇနိဟာရောတိ ဗီဇာနံ ဝပ္ပတ္ထာယ ဗဟိနိဟာရဏံ။ မဟာနိ၊၌။၃၆၆။

ဗီဇန္တိ (တိ) [ဗီဇ+အန္တိ] ယပ်လေခတ်သော၊သူ။ ဗီဇန္တေန သကိံ ပါဒပိဋ္ဌိယံ ဗီဇိတ္ထာ။ ဝိ၊၌၊၄။၁၁၈။ ဝိ၊သင်္ခ၊။၂၃၂။ (–ဒီ၊၌၊၂။၁၉၄။ အဘိ၊၌၊၁။၃၆၉။)

ဗီဇန္တိ (ကြိ) [ဗီဇ+အ+အန္တိ] ယပ်ခတ်ကုန်၏။ (ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၁၆-၌ ဗီဇန္တိဟု ရဿနှင့်ရှိ၏။) ဗီဇတိ-ကြည့်။

ဗီဇပစ္ဆယ (ပု) [ဗီဇ+ပစ္ဆယ] မျိုးစေ့ဟူသော အကြောင်း။ ဗီဇံ ပဋိစ္စ ဗီဇပစ္ဆယာ ရုက္ခော ဝမိုတ္ထာ။ အဘိ၊၌၊၁။၃၅၈၊ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၂။

ဗီဇပစ္ဆိ (ထီ) [ဗီဇ+ပစ္ဆိ] မျိုးစေ့ထည့်သော–တောင်း–ခြင်း–ပလုံး၊ မျိုးစေ့တောင်း။ အထ နံ ပုညဝိမံသနတ္ထံ ဟတ္ထေန ဗီဇပစ္ဆိံ ဖုသာပေန္တီ။ အံ၊၌၊၁။၁၉၂။ ထေရ၊၌၊၁။၁၇၁။

ဗီဇပညတ္တိ (ထီ) [ဗီဇ+ပညတ္တိ] မျိုးစေ့ဟူသော ပညတ်ခြင်း၊ ဗီဇပညတ်။ ဗီဇပညတ္တိယာ ပညတ္တာ။ ပေဋကော။၂၇၁။

ဗီဇပတိဋ္ဌာန (န) [ဗီဇ+ပတိဋ္ဌာန] မျိုးစေ့၏ တည်ခြင်း။ ပုရိမတရသိဒ္ဓါယ ပထဝိယာ ဗီဇပတိဋ္ဌာနံ ဝိယ....ပတိဋ္ဌာနံ။ မူလဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။

ဗီဇပရမ္ပရာ (ထိ) [ဗီဇ+ပရမ္ပရာ] မျိုးစေ့အဆက်ဆက်။ ယာဝ ကပ္ပါဝသာနာ ဗီဇပရမ္ပရာယ ဂုက္ခပဝေဏီ သန္တာနယမာနေ ဌိတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၂၉။

ဗီဇပရိယာယ (ပု) [ဗီဇ+ပရိယာယ] မျိုးစေ့ဟု – ဟောခြင်း – ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ကာရဏူပစာရေန သဿေသု ဗီဇပရိယာယော။ မ၊ဋီ၊ ၃။၇၉။

ဗီဇပူရ(ပု) [ဗီဇ+ပူရ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၇၇။] ရှောက်၊ ရှောက်ကြီး၊ ရှောက်ခါး။ (ဓာန်သျှသစ်၌ သမ္ဘရိဟုလည်း ပြန်သေးသည်။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၄-၌ ဒါလိမ=သလဲကို ဗီဇပူရဟုဖွင့်သည်၊ ယင်းကိုထောက်၍ ဗီဇပူရကို သလဲဟု ပြန်နိုင်ဘွယ်ရှိသည်။)မာတုလုင်္ဂေါ် ဗီဇပူရော။ ဓာန်။၅၇၇။

ဗီဇပူရဖလ (န) [ဗီဇပူရ+ဖလ] ရှောက်သီး။ သတ္ထာရံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တော ဗီဇပူရဖလာနိ သတ္ထု ဥပနေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅။)

ဗီဇပူရလတာ (ထိ) [ဗီဇပူရ+လတာ] သလဲနွယ်။ ဖုလ္လံ ဒါလိမလဋ္ဌိ ဝါတိ ပုပ္ဖိတံ ဗီဇပူရလတံ ဝိယ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ ဗီဇပူရ-အမှာနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဗီဇပေါသနာ (ထိ) [ဗီဇ+ပေါသနာ] မျိုးစေ့–တိုးပွါးခြင်း–ကြီးပွါးခြင်း။ တသ္မာ ဗီဇပေါသနာယ ပစ္စယဘူတောယေဝ .... ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉။

ဗီဇပွမာဏ (န) [ဗီဇ + ပမာဏ] မျိုးစေ့–အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ။ ဗီဇပွမာဏေန စကုသလာ ကဿကာ ခေတ္တံ ကသန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၉။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။

ဗီဇဗီဇ (န) [ဗီဇ+ဗီဇ] (၁) အစေ့သဘဝလျှင် မျိုး၊ အစေ့မျိုး။ (ဗီဇဂါမ်၌ ပါဝင်သည်။) (တိ) (၂) အစေ့မျိုးရှိသော၊ အစေ့မျိုးကြောင့် ပေါက်သော။ (မြက်သစ်ပင်။ ဘူတဂါမ်၌ ပါဝင်သည်။)(၁) ဗီဇဂါမဘူတဂါမသမာရမ္ဘ·ကြည့်။ (တိ) (၂) ဗီဇဗီဇံ နာမ ပုဗ္ဗဏ္ဏံ အပရဏ္ဏံ၊ ယာနိ ဝါ ပနညာနိပိ အတ္ထိ ဗီဇေ ဇာယန္တိ၊ ဗီဇေ သဉ္ဇာယန္တိ၊ တေ ဗီဇဗီဇံ နာမ။ ဝိ၊ ၂။၅၂။ မူလဗီဇ·လည်း ကြည့်။

ဗီဇဘဏ္ဍ (န) [ဗီဇ+ဘဏ္ဍ] မျိုးစေ့ဟူသော ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ သော ကိရ ဇနပဒေါ နိစ္စသဿော သဒါ ဗီဇဘဏ္ဍံ နိက္ခမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။

ဗီဇဘတ္တ (န) [ဗီဇ+ဘတ္တ] (၁) မျိုးစေ့ထမင်း။ မျိုးစေ့ပါး။(ဥပစာနက်။) (၂) မျိုးစေ့နှင့်ထမင်း။ (၁) သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသိနံ ဗီဇဘတ္တံ ဒေန္တိယာပိ ခီဏာဘာဝေါ မာ ပညာယိတ္ထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၅။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၁။) (၂) ကျမိနာ ပါဋိယံ ဗီဇဘတ္တမေဝ နိဒ္ဒိသနဝသေန ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၃၀၄။

ဗီဇဘောဇန (တိ) [ဗီဇ+ဘုဇ+ယု] (ရှေးကံဟောင်း) မျိုးစေ့ကို သုံးဆောင်သော၊သူ။ အဝက္ခိပိတ္ထာတိ "ကိံ ကျမဿ ဇီဝိတံ၊ ဗီဇဘောဇနော(ဗီဇဘောဇိနော?) နာမာယ"န္တိ ဟိဋ္ဌေတ္ထာ လပန်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။

ဗီဇဘောဇီ (တိ) [ဗီဇ+ဘုဇ+ဏီ] (ရှေးကံဟောင်း) မျိုးစေ့ကိုသုံးဆောင်လေ့ရှိသော၊သူ။ ခိပနာတိ "ကိံ ကျမဿ ဇီဝိတံ၊ ဗီဇဘောဇိနော"တိ ဝေံ ဥပဇ္ဈာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀။

ဗီဇမာန (တိ) [ဗီဇ+အ+မာန] ယပ်ခတ်သော၊သူ။ ဗီဇနီ ဂဟေတ္ထာ ဗီဇမာနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။)

ဗီဇမူလက (တိ) [ဗီဇ+မူလ+က] မျိုးစေ့လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော (ကောက်ပင်)။ ယထာ ဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ဝဿဝုဋ္ဌိ သမနုဂ္ဂဟိတံ ဗီဇံ ဗီဇမူလကဉ္စ သဿံ ဝိရုဟတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။

ဗီဇယန (န) [ဗီဇ+ဏယ+ယု] ယပ်ခတ်ခြင်း။ ကာလာနုကာလံ ဥပဒ္ဒာနံ ဗီဇယနပါဒသမ္မာ-ဟနာဒိအနုစ္ဆဝိကကမ္မဿ ကရဏံ နာမ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၈။

ဗီဇယန္တ (တိ) [ဗီဇ+ဏယ+အန္တ။ ထိ-၌ ဗီဇ-ယန္တိ] ယပ်ခတ်သော၊သူ။ တေန စ သမယေန သဗ္ဗာလင်္ကာရဘူသိတာ ဒေဝီ တံ ဗီဇယန္တိံ ဌိတာ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ (–အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။)

ဗီဇယမာန (တိ) [ဗီဇ+ဏယ+မာန] ယပ်ခတ်သော၊သူ။ ဘဂဝန္တံ ဗီဇယမာနော။ ဒီ၊၂။ ၆၂။၁၁၄။ ဒီ၊၃။၁၁၆။ မ၊၁။၁၁၇။မ၊၂။၁၆၈။

ဗီဇဝန (န) [ဗီဇ+ဝန] မျိုးစေ့စိုက်ပျိုးခြင်း။ ပုနပ္ပုနံ ဗီဇဝနာဒယော ပုနပ္ပုနဓမ္မာ နာမ ဇာတာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။

ဗီဇဝါပနတ္ထ (ပု) [ဗီဇ+ဝါပန+အတ္ထ] မျိုးစေ့စိုက်ပျိုးစေခြင်းအကျိုး။ ဝေနေယျာနဉ္စ တတ္ထ ဗီဇဝါပနတ္ထံ ပရိယာယဝစနံ ဘဂဝါ နိဒ္ဒိ-သတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၅။

ဗီဇဝိရဟိတ (တိ) [ဗီဇ+ဝိရဟိတ] ဝေးစေ့မှကင်းသော။ အင်္ဂဇာတန္တိ ဗီဇဝိရဟိတံ ပုရိ-သနိမိတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၉။

ဗီဇဝိရုဟန (ထိ၊န) [ဗီဇ+ဝိရုဟန] မျိုးစေ့ပေါက်ရောက်ခြင်း။ ယထာ ဝါ ပန မဟာရုဇ ဥဒကံ ဗီဇဝိရုဟနာယ။ မိလိန္ဒ။၃၃၇။

ဗီဇသကဋ (ပု) [ဗီဇ+သကဋ] မျိုးစေ့လှည်း။ (မျိုးစေ့တလှည်းစိုက်ပျိုးလောက်သော လယ်မြေ။) ဧကေကဂုမ္ဗေ ကေမေကံ ဗီဇသကဋံ ကေကော ကသတိ၊ ဧကေကော ဝပတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

ဗီဇသညီ (တိ) [ဗီဇသညာ+ဣ] ဘူတဂါမ် (မြက်သစ်ပင်) အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ဗီဇေ ဗီဇသညီ ဆိန္နတိ ဝါ ဆေဒါပေတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၅၂။ ယံ ဗီဇံ ဘူတဂါမော နာမ ဟောတိ၊ တသ္မိံ ဗီဇေ ဗီဇသညီ သတ္တကာဒိနိ ဂဟေတ္ဝာ သယံ ဝါ ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၀။)

ဗီဇသမူဟ (ပု) [ဗီဇ+သမူဟ] မျိုးစေ့အပေါင်း။ ဗီဇဂါမော နာမ ဗီဇသမူဟော၊ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။

ဗီဇသမ္မတ္တိ (ထိ) [ဗီဇ+သမ္မတ္တိ] (ကောင်းမှုတည်းဟူသော) ပြည့်စုံသောမျိုးစေ့၊ မျိုးစေ့၏ပြည့်စုံခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗီဇသမ္မဒါ (ထိ) [ဗီဇ+သမ္မဒါ] (ကောင်းမှုတည်းဟူသော) ပြည့်စုံသောမျိုးစေ့၊ မျိုးစေ့၏ပြည့်စုံခြင်း။ ပဝုတ္တာ ဗီဇသမ္မဒါ။ အံ၊၃။၇၀။ (–အပ၊၁။၉၀၊၁၁၇။) ပဝုတ္တာ ဗီဇသမ္မဒါ-တိ သမ္မန္နံ ဗီဇံ ရောပိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ ရောပေမိ ဗီဇသမ္မဒန္တိ ဒါနသီလာဒိပုညဗီဇ-သမ္မတ္တိံ ရောပေမိတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇။ (–၈၀။)

ဗီဇသရိက္ခက (တိ) [ဗီဇ+သရိက္ခက] မျိုးစေ့နှင့်တူသော။ ဗီဇသရိက္ခကံ ဖလံ ဝိယ....ဗီဇ-သရိက္ခကော သာလိ ဧဝ "သာလိဖလ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။

ဗီဇာနန္တရ (ဗျ) [ဗီဇ+အနန္တရ] မျိုးစေ့၏အခြားမဲ့၌၊ မျိုးစေ့ ကြဲချပြီးနောက်။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊သျ၊၁။၃၃၂-၌ "တဒနန္တရံ" ကို သဒ္ဒါဗိဒုဟူသောပုဒ်၏ အခြားမဲ့၌ဟု အနက်ပေးသည်။ ပါဠိတော်၌ သဒ္ဒါဗိဒုပုဒ်၏ အခြားမဲ့၌ တပေါဝုဋ္ဌပုဒ်ကို ဟောခြင်းသည် သင့်မြတ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။) တဒနန္တရံယေဝါတိ ဗီဇာနန္တရံယေဝ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။

ဗီဇာနုစ္ဆဝိက (တိ) [ဗီဇ+အနုစ္ဆဝိက] မျိုးစေ့အားလျော်ပတ်သော၊မျိုးစေ့နှင့်တူသော။ ဗီဇာနုရူပံ ဗီဇာနုစ္ဆဝိကမေဝ ဖလံ ဟရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

ဗီဇာနုဘာဝ (ပု) [ဗီဇ+အာနုဘာဝ] မျိုးစေ့၏–အာနုဘော်–အစွမ်းသတ္တိ။ ဗီဇာနုဘာဝေန ရုက္ခုပ္ပတ္တိ ဝိယ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ စိတ္တာနုဘာဝေန ရူပကာယဿ ဥပ္ပတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၆။

ဗီဇာနုရူပ (တိ) [ဗီဇ+အနုရူပ] မျိုးစေ့အား လျော်သော။ ဗီဇာနုစ္ဆဝိက-ကြည့်။

ဗီဇာမ (ကြို) [ဗီဇ+အ+မ] ယပ်ခတ်ကုန်၏။ ဗီဇတိ-ကြည့်။

ဗီဇာဝတ္ထာ (ထီ) [ဗီဇ+အဝတ္ထာ] မျိုးစေ့အခိုက်အတန့်။ ဗီဇာဝတ္ထာယ ဝိဇ္ဇမာနာပိ ဂုက္ခာဒီနံ နာ အက်ုရာဒယော အာဝိ ဘဝန္တိ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၃၇။

ဗီဇာဝါပန – နေတ္ထိ၊ဋ္ဌီ။၇၆-သည် ဗီဇဝါပန-မှပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗီဇာဝါပနတ္ထ – နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၁၇-သည် ဗီဇဝါပနတ္ထသီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၂၅-မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗီဇာဟိ (ကြို) [ဗီဇ+အ+ဟိ] ယပ်ခတ်လေ့။ ဗီဇတိ-ကြည့်။

ဗီဇိ (ကြို) [ဗီဇ+ဣ] ယပ်ခတ်ပြီ။ ဗီဇတိ-ကြည့်။

ဗီဇိတဂ် (တိ) [ဗီဇိတ+အဂ်] ယပ်လေအခတ်ခံရသောကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ဗီဇိတဂ်ါ မောရဟတ္ထေဟိ။ ပေတ။၁၆၈။ (–ဇာ၊၂။၃၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၈၀။) ဗီဇိတဂ်ါတိ ဗီဇိယမာနဒေဟာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

ဗီဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဗီဇ+တဗ္ဗ] ယပ်လေခတ်အပ်သော။ ဗီဇနေနပိ ဗီဇိတဗ္ဗော....မန္ဒတရံ ဗီဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၈။ ဝိ၊သင်္ခ။၂၃၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၆။)

ဗီဇိတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [ဗီဇ+တ္ဝာ] ယပ်လေခတ်၍။ ဗီဇန္တ-ကြည့်။

ဗီဇိယမာန (တိ) [ဗီဇ+ယ+မာန] ယပ်လေအခတ်ခံရသော၊သူ။ အညတရေန ဟတ္ထိနာဂေန သာလသာခံ ဂဟေတ္ဝာ ဗီဇိယမာနံ နိသိန်း။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။)

ဗီဇိယမာနဒေဟ (တိ) [ဗီဇိယမာန+ဒေဟ] ယပ်လေ အခတ်ခံရသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ဗီဇိတဂ်-ကြည့်။

ဗီဇိဿတိ (ကြို) [ဗီဇ+ဿတိ] ယပ်ခတ်လတ္တံ့။ ဗီဇတိ-ကြည့်။

ဗီဇိယတိ (ကြို) [ဗီဇ+ယ+တေ] ယပ်ခတ်အပ်၏၊ ယပ်ခတ်ခံနေ၏။ သေတာယ သုဒ် ဝါလ-ဗီဇနိယာ ဗီဇိယတိ။ သံ၊၃။၄။

ဗီဇုဒ္ဓရဏ (န) [ဗီဇ+ဥဒ္ဓရဏ] (၁) ဝှေးစေ့ထုတ်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ဝှေးစေ့အထုတ်ခံရခြင်း၊ ဝှေးသင်းခံရခြင်း။ (၂) ဝှေးစေ့ထုတ်ရာ။ (၁) သတ္တသု အတ္တဘာဝေသု ဗီဇုဒ္ဓရဏံ ပါပုဏိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗီဇုဒ္ဓရဏကဏ (ပု) [ဗီဇုဒ္ဓရဏ+ခဏ] ဝှေးစေ့ထုတ်ရာအခါ။ ယသ္မာ ဗီဇုဒ္ဓရဏကဏေ ပဏ္ဍကော နု ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၉။

ဗီဇုပ္ပါဋ္ဌန (န) [ဗီဇ+ဥပ္ပါဋ္ဌန] ဝှေးစေ့ထုတ်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ဝှေးစေ့ အထုတ်ခံရခြင်း။ ဝှေးသင်းခံရခြင်း။ ဆဂလကကာလေ ဗီဇုပ္ပါဋ္ဌနဥ္စ....တဿ နိဿန္ဒော ပရဒါရဂမနဿ မေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၉။

ဗီဇူပမ (တိ) [ဗီဇ+ဥပမာ] မျိုးစေ့နှင့်တူသော-မျိုးစေ့ ဥပမာရှိသော။ ဗီဇူပမံ ဒေယျဓမ္မံ။ ပေတ။၁၂၇။ (–မ၊၂။၁၂၂။ မိလိန္ဒ။၂၆၀။) ဗီဇူပမံ ဒေယျဓမ္မန္တိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဝုတ္တံ၊ ဗီဇသဒိသော ဒေယျဓမ္မောတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇။

ဗီဇူပမသုတ္တ (န) [ဗီဇူပမာ+သုတ္တ] မျိုးစေ့ဥပမာ ရှိသောသုတ်၊ အကုသိုလ်ကို အခါးမျိုးစေ့, ကုသိုလ်ကို အချိုမျိုးစေ့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ကေက-နိပါတ်၊ ကေဓမ္မပါဠိ။ ၂-ဝင်၊ ၉၁၁၀-သုတ်။ အံ၁။၃၃-၄။ လ္ကမသို့ ပန ဗီဇူပမသုတ္တေ "ဒိဋ္ဌိတိ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဂဟိတာ"တိ ပေါဏ-ကာကတ္ထေရာ အာဟံသု။ အံ၁။၃၃။၃၇။

ဗီဇေတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဗီဇ+တ္ဝာ] ယပ်လေခတ်၍။ ဗီဇေတ္ဝာ အဒါသိ။ အပ၊၄၊၁၅။

ဗီဇေန္တိ (တိ) [ဗီဇ+ဏေ+အန္တ။ ထိ-၌ ဗီဇေန္တီ] ယပ်ခတ်သော၊ သူ။ ရာဇာနံ ဗီဇေန္တိယာ ရညော ဝေဠုနာဿ ဂန္ဓဝါတော အက္ခီနိ ပဟရိ။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၄၄၀။

ဗီဘစ္ဆ (ပု) [ဗဓ+ဆ။ ဝဓ+ဆ။ (ဗီဘတ္သ-သံ၊ ၎င်း၌ထိ) ရွံပြီးပုံကို -နိရုတ္တိ၊ နာ။၄၆၄။ ဓာန်၊၌၊နာ။၀၅။ မောဂ်၊၅။ ၃-နှင့် ၎င်းပဋိ-ကာကြည့်။] (၁) စက်ဆုပ်ခြင်း။ (အလင်္ကာကျမ်း၌ ဗီဘစ္ဆရသ-ဟု သုံးနှုန်းသည်၊ ၎င်းအရ စက်ဆုပ်ရွံရှာသော အခြင်းအရာအား ဖြင့် ဖြစ်သော ဒေါသ, တနည်း ထိတ်လန့်ငြိုးငွေ့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော သြတ္တပ္ပ။ အလင်္ကာ၊သျ၊သစ်။၄၅၀။) (တိ) (၂) စက်ဆုပ်ဖွယ်သော၊ သူ။ (က) ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသော၊ အရုပ်ဆိုးသော၊ သူ။ (ခ) ကြမ်းတမ်းရုန်ရင်းသော။ (၁) ဇင်္ကဆ္ဆာရုမိရာဒိဟိ....ဗီဘစ္ဆော ခေါဘနုဗ္ဗေဂိ။ အလင်္ကာရ။၃၆၅။ ဧဝံ ဗီဘစ္ဆော ရသော နာမ ဟောတိ။ အလင်္ကာရ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၅။ (တိ) (၂) သုသာနိကမိဝ ဗီဘစ္ဆံ။ အပ၊၂။ ၂၅၆။ ထေရီ၊၌။၈၈။ (–ဝိ၊၌၊၂။၁၀၀။ မ၊၌၊၃။၁၁၇။ သံ၊၌၊၂။၂၀၄။) (က) ဗီဘစ္ဆံ ဟုတ္ဝာ ဌိတံ။ ဝိ၊သင်္ခ။၄၄၆။ (–ဝိ၊၌၊၄။ ၅၃။ အံ၊၌၊၂။၃၂၄။) ဗီဘစ္ဆံ ဟုတ္ဝာတိ ဝိရူပံ ဟုတ္ဝာ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။ (ခ) ဗီဘစ္ဆာရမ္မဏ-ကြည့်။

ဗီဘစ္ဆဇေဂုစ္ဆဘာဝကရ (တိ) [ဗီဘစ္ဆဇေဂုစ္ဆ-ဘာဝ+ကရ+အ] အရုပ်ဆိုး စက်ဆုပ်ဖွယ်၏ အဖြစ်ကိုပြုတတ်သော။ ဧဝံ အညေသမ္ပိ ဘဂန္ဒရကုစ္ဆိဏောဂဝါတရောဂါဒိနံ ဗီဘစ္ဆဇေ-ဂုစ္ဆဘာဝကရာနဉ္စ ရောဂါနံ ဝသေန အယမေ-ဝတ္ထော ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။ သံ၊၌၊၃။၆၀။

ဗီဘစ္ဆဒဿန (တိ) [ဗီဘစ္ဆ+ဒဿန။ ထိ-၌ ဗီဘစ္ဆဒဿနာ] စက်ဆုပ်ဖွယ်အဆင်းရှိသော၊ သူ။ နဂ္ဂါ ဒုဗ္ဘဏ္ဏရူပါ ခုပ္ပိပါသဘူတာ အတိ-ဝိယ ဗီဘစ္ဆဒဿနာ ဝိစရန္တိ။ ပေတ၊၌။၆၃။ (–၉၄၊၁၁၆။ ဇာ၊၌၊၁။၁၀၇။)

ဗီဘစ္ဆပုရိသ (ပု) [ဗီဘစ္ဆ+ပုရိသ] အရုပ်ဆိုးသောယောကျ်ား။ ဝေရူပေါ ဗီဘစ္ဆပုရိသော သမန္တာ ယောဇနပုဗ္ဗာဝေသု ဂေါစရဂါမေသု နတ္ထိ။ ဝိ၊၌၊၄။၁၇၄။

ဗီဘစ္ဆဘာရိယဒဿန (တိ) [ဗီဘစ္ဆ+ဘာရိယ-ဒဿန] စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်၍ ကြည့်ရှုရန် ဝန်လေးသော အဆင်းရှိသော၊ မကြည့်ချင်လောက်အောင် အရုပ်ဆိုးသော၊သူ။ "ရူဒ္ဓ-ဒဿနာ"တိ ဝါ ပါဌော၊ ဗီဘစ္ဆဘာရိယ-ဒဿနာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊၌။၁၃၃။

ဗီဘစ္ဆရူပ (န) [ဗီဘစ္ဆ+ရူပ] (၁) စက်ဆုပ်ဖွယ်သောအဆင်း။ (တိ)(၂)(က) စက်ဆုပ်ဖွယ်သောအဆင်းရှိသော၊သူ။ (ခ) ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသော၊ အရုပ်ဆိုးသော၊ သူ။ (၁) ဒုဗ္ဘဏ္ဏရူပါသိတိ ဝိရူပါ အတိဝိယ ဗီဘစ္ဆရူပေန သမန္နာဂတာ အာသိ။ ပေတ၊၌။၃၀။ (တိ)(၂)(က) ဝုစ္စာယ ဗီဘစ္ဆ-ရူပါယ ဝါ ပဗ္ဗဇိတပဗ္ဗဇ္ဇံ အဓိပ္ပါယေန ဝဒတိ။ ထေရီ၊၌။၂၆၀။ (ခ) ဝိရူပေါ ဟောတိတိ ဗီဘစ္ဆရူပေါ ကောပိနာဿ အစ္ဆန္နတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၉။

ဗိဘစ္ဆဝဏ္ဏ (တိ) [ဗိဘစ္ဆ+ဝဏ္ဏ] (က) စက်ဆုပ်ဖွယ်အဆင်းရှိသော၊သူ။ (ခ) ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသော၊အရုပ်ဆိုးသော၊ သူ။ (က) ဒုဗ္ဗဏ္ဏာတိဗိဘစ္ဆဝဏ္ဏာ။ အံ၊၃၊၂။၃၇၂။ (ခ) တေန တေ ဒေဒိသော ဗိဘစ္ဆဝဏ္ဏော ဇာတော။ ဇာ၊၃၊၄။၇၂။

ဗိဘစ္ဆာရမ္မဏ (နာ) [ဗိဘစ္ဆ+အာရမ္မဏ] ကြမ်းတမ်း ရွံရှာဖွယ်သော အာရုံ၊ ဖောက်ပြန်သော အာရုံ။ (ပေ၊သျ၊၃။ဒု–ဝမ်း။) သြဋ္ဌာရိကာရမ္မဏတ္တာတိ ဗိဘစ္ဆာရမ္မဏတ္တာ။ ပဋိကူလာရမ္မဏတ္တာတိ ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗာရမ္မဏတ္တာ။သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၁။

ဗိဘဝဋ္ဌတိ (ကြို) [ဗဓ+ဆ+တိ၊ ရွပ်ပြီးပုံကို ဗိဘစ္ဆ-ကြည့်။] ချိမ်းချောက်ခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ နာ ဗိဘစ္ဆေတိ (ဒီ၊၃၊၂။၂၀၀)တိ နာ တဇ္ဇေတိ။ သောတသုခဘာဝတော ပိယာယိတဗ္ဗော စ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။

ဗိရဏ (နာ) [ဝိ+ရဏ] ဗိရဏ-နှင့် အနက်တူ။ ဗိရဏ-ကြည့်။

ဗိရဏဂဋ္ဌ (တိ) [ဗိရဏ+ဂဋ္ဌ] ဖြတ်မြက်ချုံရှိသော။ဗိရဏတ္ထမ္ဘက-ကြည့်။

ဗိရဏတိဏ (နာ) [ဗိရဏ+တိဏ] ဖြတ်မြက်၊ မြက်မွှေး။ ဗိရဏ-ကြည့်။

ဗိရဏတ္ထမ္ဘ (ပု) [ဗိရဏ+ထမ္ဘ] ဖြတ်မြက်ချုံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗိရဏတ္ထမ္ဘက (တိ) [ဗိရဏထမ္ဘ+က] ဖြတ်မြက်ချုံရှိသော။ ကာလကတ္တ နံ ဗိရဏတ္ထမ္ဘကေ သုသာနေ ဆဍ္ဍေဿန္တိ။ ဒီ၊၃၊၅။၅။ ဗိရဏတ္ထမ္ဘကေတိ ဗိရဏတ္ထမ္ဘော တသ္မိံ သုသာနေ အတ္ထိ၊ တသ္မာ တံ ဗိရဏတ္ထမ္ဘကန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊၃၊၃။၅။ ဗိရဏတ္ထမ္ဘကန္တိ ဗိရဏဂဋ္ဌာ (ဗိရဏဂဋ္ဌ?)။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅။

ဗိရဏတ္ထမ္ဘကသုသာန (နာ) [ဗိရဏတ္ထမ္ဘက+သုသာန]ဖြတ်မြက်ချုံရှိသော သုသာန်။ ဗောဓိသတ္တော ပိတရံ အာဒါယ ဗိရဏတ္ထမ္ဘကသုသာနံ ဂန္ဒွာ။ ဇာ၊၃၊၂။၁၅၁။

ဗိရဏတ္ထမ္ဘမယ (တိ) [ဗိရဏတ္ထမ္ဘ+မယ] ဖြတ်မြက်ချုံဖြင့် ပြီးသော။ တာတတံ့ နိစ္စံ အပ္ပမတ္တော ဗိရဏတ္ထမ္ဘမယေ သုသာနေ ယောဂံ အကာသိ။ ဇာ၊၃၊၂။၁၅၂။

ဗိရဏတ္ထမ္ဘက–(ဇာ၊၁။၅၆။ ခမ္မ၊၃၊၂။၇၀။ ဇာ၊၃၊၂။၁၅၂)သည် ဗိရဏတ္ထမ္ဘကမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗိရဏတ္ထမ္ဘမယ— (ဇာ၊၃၊၂။၁၅၂)သည် ဗိရဏတ္ထမ္ဘမယ–မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗိရဏတ္ထမ္ဘကသုသာန—(ဇာ·၃၊၂။၁၅၁) သည် ဗိရဏတ္ထမ္ဘကသုသာန-မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗိရဏာပရနာမ (တိ) [ဗိရဏ+အပရနာမ] ဗိရဏဟူသောအမည်တမျိုး–ရှိသော–ရသော။ ဗိရဏာပရနာမံ ဥသိရံ နာမ တိဏံ ဓဏတိ။ ထေရ၊၃၊၂။၉၆။

ဗိရဏီ (ထီ) [ဝိရ+ယု+ဏ္ဍီ။ ဒွိ+ဏ္ဍီရ+ယု+ဏ္ဍီ။ ဗီရ+ယု+ဏ္ဍီ။ ဒု+ဏ္ဍီရ+ယု+ဏ္ဍီ။ အကျယ်ကို နေမိဇာတ်ဝတ္ထု ဗိရဏီဘုံခန်း၊ နှာ ၅၀၅-ကြည့်။] ဗိရဏီနတ်သမီး။ ယဒိ တေသု တာ ဗိရဏီ ဇိဝလောကေ။ ဇာ၊၂။ ၁၉၆။ မ၊၃၊၃။၂၁၉။ ဗိရဏီယာ ဒေဝဓိတာယ အာကာသဋ္ဌကဝိမာနံ ဒိသ္ဝာ။ ဇာ၊၃၊၆။၁၄၆။

ဗိရဏီဒေဝဓိတု (ထီ) [ဗိရဏီ+ဒေဝဓိတု] ဗိရဏီနတ်သမီး။ ဗိရဏီဒေဝဓိတာယာ (မ၊၃၊၃။၂၁၉)တိ "ဗိရဏီ"တိ ဝေနာမိကာယ အစ္ဆရာယ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၀။

ဗီလ (န) [ဝိလိ+အ] အဖို့၊ အစု၊ အပုံ။ ဗီလသော-ကြည့်။

ဗီလသော (ဗျ) [ဗီလ+သော] အစုအစု၊ အပုံအပုံ။ ဗီလသော-ကြည့်။

ဗုကာရ (ပု) [ဗု+ကာရ] ဗု-အက္ခရာ။ ဣမာနိ တီဏိ သရဏာနိ ဗုကာရဓကာရာဒီနံ ဗျဉ္ဇနာနံ ဌာနကရဏသမ္ဗန်။ ဝိ၊ဌ၊၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၅။

ဗုက္ကတိ (ကြိ) [ဗုက္က+အ+တိ။နိတိ၊ဓာ။ ၂၀၃။] ဗုတ်ဗုတ်–ဝုတ်ဝုတ်–ဟု အသံပြု၏၊ ဟောင်၏။ ဘူဝါဒိဂဏော ပန ဗုက္ကတိ သဒ္ဒတိ ရူပံ ဘဝတိ။နိတိ၊ဓာ၊၂၀၃။

ဗုက္ကဗုက္က [ဗုက္က+ဗုက္က] ဗုတ်ဗုတ်၊ ဝုတ်ဝုတ်။ (မြေခွေးဟောင်သံဖြစ်သည်။) ဂုဟာ နိက္ခမိတ္ဝာ တိက္ခတ္တုံ "ဗုက္ကဗုက္ကာ"တိ သိဂၤါလိကံ နဒံ နဒိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၀၄။

ဗုက္ကယတိ၊ဗုဒ္ဓက္ကတိ (ကြိ) [ဗုက္က+ဏ္ဍယ+တိ။ ဗုက္က+ဏော + တိ] ဗုတ်ဗုတ်–ဝုတ်ဝုတ်–ဟု အသံပြု၏၊ဟောင်၏။ ဗုက္ကယတိ ဗုက္ကေတိ။ နိတိ၊ဓာ။၂၀၃။

ဗုဋ္ဌ (ကြိ) [ဗုဓ+ယ+တိ] သိလော။ ဗုဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ဗုဋ္ဌကာရာဓိက (တိ) [ဗုဋ္ဌကာရ + အဓိက] သိအပ်သော အခြင်းအရာလျှင် အလွန်အက်ရှိသော။ ဣမံ သုတ္တံ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယံ ဗုဋ္ဌကာရာဓိကံ (ဗုဋ္ဌာကာရာဓိကံ?) ဗုဋ္ဌိတမ္ဗံ။ ပေဋ္ဌကော။ ၂၀၉။

ဗုဋ္ဌတိ၁ (ကြိ) [ဗုဓ+ယ+တိ။ ဗုဓ-ဓာတ်သည် သကမ္မက=ကံရှိ, အကမ္မက= ကံမဲ့ဓာတ်ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ နိတိ၊ဓာ။၂၃၀။] (၁) သိ၏၊ ထိုးထွင်းသိ၏။ (၂) နိုး၏။ (၃) မျက်မှောက်ပြု၏။ (၄) ပွင့်၏။ (၁) (၂) (၃) ဗုဋ္ဌတိတိ ဝိလေသသန္တာနနိဒ္ဒါယ ဥဋ္ဌဟတိ၊ စတ္တာရိ ဝါ သစ္စာနိ ပဋိဗုဋ္ဌတိ၊ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ သစ္ဆိကရောတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊ ၃။၁၇၆။ အံ၊ဌ၊၁။၃၀၉။ (– အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၆၂။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၇၀။ မဟာနိ၊ဌ။၅၆။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။၁၁၈။) ဗုဋ္ဌန်—ပဋိသံ။၃၀၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၆။ အံ၊ဌ၊၁။၆၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၁။ ဗုဋ္ဌရေ—ထေရီ။၄၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၅၄။ ထေရီ၊ဌ။ ၂၀၁၊၂၀၇။ အပ။ ဌ၊၁။၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၉၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၄။ ဗုဋ္ဌသိ — ဇာ၊၂။၁၅၊၁၄၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၆၁၊၅၃၆။ ဗုဋ္ဌာမိ—ဝိ၊ဌ၊၁။၁၄၀။ မ၊ဌ၊၁။၁၃၅။ အံ၊ဌ၊၂။၁၆။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၉။ ဥဒါန၊ဌ။၂၆၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။ ဗုဋ္ဌာမ—ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၁၂။ ဗုဋ္ဌတု — ရှု၊နှ၊၃၃၀။ ဗုဋ္ဌ—ဇာ၊ဌ၊၇။၁၀၂။ ဗုဋ္ဌသု—အပ၊၂။ ၃၀၅။ ဇာ၊၂။၂၅၅။ အဘိ၊ဌ၊၁။၅၄၊၇၅။ ဥဒါန၊ဌ။၁၃၂။ ဝိမာန၊ဌ။၂၁၄။ ထေရီ၊ဌ။ ၅၆။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၀၂။ ဗုဋ္ဌေယျ — မိလိန္ဒ။ ၁၇၀၊၃၃၀။ ဗုဋ္ဌေယျာသိ — ဒီ၊ဌ၊၃။၁၇။ ဗုဋ္ဌေသိ—ဇာ၊၂။၁၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၇၁။ ဗုဋ္ဌေ-ယျုံ—မိလိန္ဒ။၁၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၈၃၊ ဗုဒ္ဓိ— မဟာနိ။၃၆၃။ စူဠနိ။၂၁၂။ မိလိန္ဒ။၁၇၀။ ဥဒါန၊ဌ။ ၂၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၂၁။ မ၊ဌ္ဌီ၊၁။ ၁၁၄။အဗုဒ္ဓိ—အံ၊၃။ ၂၄၂။ သံ၊၁။၄၆။ ဗုဒ္ဓိ-သု—ထေရ၊ဌ၊၂။၅၃၁။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၃၉။ ဗုဒ္ဓိ— အံ၊ဌ္ဌီ၊၃။၃၂၁။ ဗုဒ္ဓိဿတိ—အပ၊၁။၆၈။ မိလိန္ဒ။၁၇၀။ မ၊ဌ၊၃။၁၈၇။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၉။ဗုဒ္ဓိဿန္တိ—အံ၊၂။၉၄။ အပ၊ ၂။၂၀၀။ ပေဋကော။၂၀၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၃၀။ သံ၊ဌ၊၂။၂၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၅။ ဗုဒ္ဓိဿာမ— မဟာနိ၊ဌ။၃၁၃။ (၄) ဗုဓ ဝိကသနေ – .....ပဒုမံ ဗုဋ္ဌတိ။ နိတိ၊ဓာ။၂၃၀။အဗုဋ္ဌ —ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၅။ ဗုဒ္ဓိဿတိ—သံ၊ဌ၊၂။၂၀။ အံ၊ဌ္ဌီ၊၂။၂၀၂။

ဗုဋ္ဌတိ၂ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဗုဓ+ယ+တေ] သိအပ်၏။ ဗုဋ္ဌိယတိ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓန (န) [ဗုဓ+ယ+ယု] (၁) သိခြင်း။ (တိ) (၂) သိတတ် – သိလတ္တံ့ – သော၊သူ။ (၁) ဘန္တေ နာဂသေန အပရိပက္ကေ ဉာဏေ ဗုဒ္ဓန် နတ္ထိ။ မိလိန္ဒ။၁၉၂။ (–သုတ္တနိ၊၄။၂၀၈။ ထေရဒ္ဒ၊၁။၈။ နေတ္တိ၊၄။၈။ ဒီ၊၃။၂၇။) (တိ) (၂) ဉာဏနှင့် ဗုဒ္ဓနဘာဝ-တို့ကြည့်။

ဗုဒ္ဓနက (တိ) [ဗုဓ+ယ+ကဋု (အက)။ နလာ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၄၇။] (၁) သိတတ်သော၊ သိလတ္တံ့ သော၊သူ။ (၂) (ကိလေသာ အိပ်ပျော်ခြင်းမှ) နိုးတတ်သော၊သူ။ (၃) မျက်မှောက် ပြုတတ်သော၊သူ။ (၄) ပွင့်လတ္တံ့ သော။ (၁)(၂)(၃) တေနာဟု အဋ္ဌကထာစရိယာ "ဗုဒ္ဓနကဿ ပဂ္ဂလဿ အင်္ဂါတိ ဝါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ"တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ (၄) ဗုဒ္ဓနကပဒုမ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓနကအင်္ဂ (ပု) [ဗုဒ္ဓနက+အင်္ဂ] (၁) သိတတ်–သိလတ္တံ့ – သော ပဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်း။ (၂) နိုးတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏အကြောင်း (၁) (၂) ဘန္တေ ကိတ္တကေန နု ခေါ ဗုဒ္ဓနကအင်္ဂါ နာမ ဝုစ္စန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။ ဗုဒ္ဓနကအင်္ဂါ နာမ ဝုစ္စန္တိ ဗုဒ္ဓနကဿ ပဂ္ဂလဿ အင်္ဂါတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ လဘန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၂၅။

ဗုဒ္ဓနကပဒုမ (န) [ဗုဒ္ဓနက+ပဒုမ] ပွင့်လတ္တံ့ သော ပဒုမ္မာကြာ။ ယထာ ဝါ ဥဒကတော ဥဂ္ဂန္ဒ္ဝာ ဌိတံ ပရိပါကဂတံ ပဒုမံ သူရိယရသ္မိ. သမ္ဖဿေန အဝဿံ ဗုဇ္ဈိဿတိတိ ဗုဒ္ဓနက. ပဒုမန္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၂။

ဗုဒ္ဓနကပဂ္ဂလ (ပု) [ဗုဒ္ဓနက+ပဂ္ဂလ] သိလတ္တံ့ သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဧဝံ ဝုစ္စမာနေ ဗုဒ္ဓနကပဂ္ဂလာနံ အဇ္ဈာသယေနပိ ဧတာနိ ဝုတ္တာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၉၂။)

ဗုဒ္ဓနကဘာဝ (ပု) [ဗုဒ္ဓနက+ဘာဝ] သိလတ္တံ့ သောပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်။ ခန္ဓိ မနံ ဗုဒ္ဓနကဘာဝဉ္စ သြလောကေတုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၅။ ဗုဒ္ဓနဘာဝ-လည်း ကြည့်။

ဗုဒ္ဓနကဘာဝပရာယဏ (တိ) [ဗုဒ္ဓနကဘာဝ+ပရာယဏ] သိတတ် – သိလတ္တံ့ – သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်လျှင်–လည်းလျော်ငင်း–မှီခို–ရာရှိသော၊သူ။ သမ္မောဓိပရာယဏောတိ ဗုဒ္ဓနကဘာဝပရာယဏော။ သော ဟိ ပဋိလဒ္ဓမဂ္ဂေန ဗုဇ္ဈတီတိ သမ္မောဓိပရာယဏော၊ ဥပရိတီဟိ မဂ္ဂေဟိ အဝဿံ ဗုဇ္ဈိဿတီတိ ဝါ သမ္မောဓိပရာယဏော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

ဗုဒ္ဓနကသတ္တ (ပု) [ဗုဒ္ဓနက+သတ္တ] (၁) သိလတ္တံ့ သောသတ္တဝါ။ (၂) ပွင့်လတ္တံ့ သော သတ္တဝါ။ (၁) စတုတ္ထေ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ ဗုဒ္ဓနကသတ္တဿ အင်္ဂဘူတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၉၈။) ဗုဒ္ဓနကသတ္တဿာတိ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ ပဋိဝေဓနကပုဂ္ဂလဿ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၆။ (၂) ဧဝံ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ ဗျာကရဏဿ လဒ္ဓတ္တာ အဝဿံ အနန္တရာယေန ပါရမိယော ပူရေတ္ဝာ ဗုဇ္ဈိဿတီတိ ဗုဒ္ဓနကသတ္တောတိပိ ဗောဓိသတ္တောဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃။) ဗုဒ္ဓနကပဒုမ-လည်းကြည့်။

ဗုဒ္ဓနကိရိယာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓန+ကိရိယာ] သိခြင်းကိရိယာ၊ ဗုဒ္ဓနကိရိယာ။ နဟိ ဗုဒ္ဓနကိရိယာ အဝိသယာ ယုဇ္ဈတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၄၉။

ဗုဒ္ဓနဉာဏ (န) [ဗုဒ္ဓန+ဉာဏ] သိတတ်သော ဉာဏ်။ .အနုအယေတိ ဓမ္မဉာဏဿ အနုရူပဝသေန အယေ ဗုဒ္ဓနဉာဏေ ဒိဋ္ဌာနံ အဒိဋ္ဌာနယနတော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၀။

ဗုဒ္ဓနဘာဝ (ပု) [ဗုဒ္ဓန+ဘာဝ] သိလတ္တံ့ သော သူ၏အဖြစ်၊ သိလတ္တံ့ သောသဘော၊

လတ္တံ့ သောအခြင်းအရာ။ ခန္ဓိ˙, မနံ, အဘိ-နိဟာရံ, ပုဗ္ဗနဘာဝဥ္စ အဝေက္ခိတ္ဝာ။ ဒီ၊၆၊၁။ ၅၁။ မ၊၄၊၁။၁၇။ (-အံ၊၄၊၁။၁၄။) ပုဗ္ဗန-ဘာဝန္တိ ပုဗ္ဗနဿဘာဝံ၊ ပုဗ္ဗနာကာရံ ဝါ။ သီ၊၇၊သစ်၊၁။ ၂၁၉။ (-မ၊၆၊၁။၅၅။ အံ၊၇၊၁။၄၉။)

ပုဗ္ဗနဿဘာဝ (ပု) [ပုဗ္ဗန+သဘာဝ] သိလတ္တံ့ သောသဘော။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ပုဗ္ဗန္တ (တိ)[ပုဓ+ယ+အန္တ]သိတက်သော၊သူ။ ဥပပ္ပဇ္ဇန္တေ စ ဇာယန္တေ၊ ပုဗ္ဗန္တေ မေဒေသနေ။ ပဋ္ဌဝံ။၃၀၉။ အဘိ၊၄၊၁။၄၂။ ပုဗ္ဗန္တေတိ အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိ˙ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန္တေ။ ပဋ္ဌဝံ၊၄။၁၀၇။ (-ဓမ္မ၊၄၊၁။ ၂၁၄။)

ပုဗ္ဗန္တိ˚ (ကြို) [ပုဓ+ယ+အန္တိ] သိကုန်၏။ ပုဗ္ဗတိ˚ (၁)ကြည့်။

ပုဗ္ဗန္တိ၂ (ကမ္မ၊ကြို) [ပုဓ+ယ+အန္တေ] သိအပ်ကုန်၏။ ပုဗ္ဗိယတိ-ကြည့်။

ပုဗ္ဗမာန (တိ) [ပုဓ+ယ+မာန] (၁)(က) သိတတ်သော၊သူ။ (ခ) သိလတ္တံ့ သော၊သူ။ (၂) ပဋ်တော်မူသော (ဘုရား)။ (၁)(က) ပုဗ္ဗမာနော (သုတ္တနိ။ ၃၃၈)တိ "ပရသန္တကမိဒ"န္တိ ဇာနမာနော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။၁၀၇။ (ခ) ပုဗ္ဗမာနော ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ။ အံ၊၄၊၁။ ၁၂၅။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၇။ (၂) ပုဗ္ဗမာနော စ သော ပုဒ္ဂေါ၊ နာဂမူလေ အပုဗ္ဗထ။ ပဋ္ဌဝံ။၃၃၅။

ပုဗ္ဗရေ (ကြို) [ပုဓ+ယ+အန္တိ] (က) သိကုန်၏ (မုချ)။ (ခ) သိကုန်ပြီ(ဥပစာ)။ (က) နှ ပုဗ္ဗရေ အရိယသစ္စာနိ- (ထေရီ။၄၂၉)တိ ဒုက္ခာဒီနိ အရိယသစ္စာနိ နှ ပဋိပုဗ္ဗန္တိ။ ထေရီ၊ ၄။၂၇၇။ (ခ) ပုဗ္ဗရေ (ပဋ္ဌဝံ။၃၆၉)တိ ပုဗ္ဗိ˙သု။ ပဋ္ဌဝံ၊၄။၂၉၂။

ပုဗ္ဗသိ (ကြို) [ပုဓ+ယ+သိ] သိ၏၊ ထိုးထွင်း၍သိ၏။ ပုဗ္ဗတိ˚ (၁)ကြည့်။

ပုဗ္ဗဿု (ကြို) [ပုဓ+ယ+ဿု] သိလော၊ ထိုးထွင်း၍သိလော။ ပုဗ္ဗတိ˚ (၁)ကြည့်။

ပုဗ္ဗာပေတုံ (ဗျ) [ပုဓ+ယ+ဏာပေ+တုံ] သိစေခြင်းငှါ။ တေ ပန အတ္တနော အပုဗ္ဗဘာဝေန မံ ပုဗ္ဗာပေတုံ နာသက္ခိ˙သု။ ဇာ၊၄၊၁။ ၂၉၄။

ပုဗ္ဗာပေတ္ဝာ (ကာ၊ကြို၊ဝိ) [ပုဓ+ယ+ဏာပေ+တ္ဝာ] သိစေ၍။ တာပသဂဏံ ပုဗ္ဗာပေတ္ဝာ ဗြဟ္မလောကမေဝ ဂတော။ ဇာ၊၄၊၁။၄၃၁။

ပုဗ္ဗာပေဿာမိ (ကာ၊ကြို) [ပုဓ+ယ+ဏာပေ+ဿာမိ] သိစေအံ့။ ဓမ္မဒေသနာယ ဧဝ နံ ပုဗ္ဗာပေဿာမိတိ ကိ˙သုကောပမံ အာဟရိ။ သံ၊၄၊၃။၉၉။

ပုဗ္ဗာမ (ကြို) [ပုဓ+ယ+မ]သိကုန်၏။ ပုဗ္ဗတိ˚ (၁)ကြည့်။

ပုဗ္ဗာမိ (ကြို) [ပုဓ+ယ+မိ] သိ၏။ ပုဗ္ဗတိ˚ (၁)ကြည့်။

ပုဗ္ဗိ˙ (ကြို) [ပုဓ+ယ+တ္ထုံ] သိပြီ။ ပုဗ္ဗတိ˚ (၁)ကြည့်။

ပုဗ္ဗိ˙သု (ကြို) [ပုဓ+ယ+ဥံ] သိကုန်ပြီ။ ပုဗ္ဗတိ˚ (၁)ကြည့်။

ပုဗ္ဗိ (ကြို) [ပုဓ+ယ+ဏ္ဍု] သိပြီ၊ ထိုးထွင်း၍သိပြီ။ ပုဗ္ဗတိ˚ (၁)ကြည့်။

ပုဗ္ဗိတဗ္ဗ (တိ) [ပုဓ+ယ+တဗ္ဗ] သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော (တရား)။ အထ ဝါ ယံ ကိဉ္စိ ပုဗ္ဗိတဗ္ဗံ အနုပုဗ္ဗိတဗ္ဗံ ပဋိပုဗ္ဗိတဗ္ဗံ။ မဟာနိ။၃၆၃။ (-စူဠနိ။၂၁၂။ မ၊၄၊၃။ ၂၇၆။)

ပုဗ္ဗိတဗ္ဗပုဒ္ဓဝန္တု (တိ) [ပုဗ္ဗိတဗ္ဗပုဒ္ဓ+ဝန္တု]သိသင့်သိထိုက်သောတရားကို-သိခြင်းရှိ-သိတော်မူ-သော၊သူ။ သမ္မဒ္ဓန္တိ သယမေဝ ပုဗ္ဗိတဗ္ဗ-ပုဒ္ဓဝန္တံ။ ထေရ၊၄၊၂။ ၂၆၀။

ပုဗ္ဗိတဝန္တု (တိ) [ပုဓ+ယ+တဝန္တု] သိတတ်သော၊သူ။ ပစ္စေကပုဒ္ဓါနန္တိ တံ တံ ကာရဏံ

ပဋိစ္စ ကောဝ အနာစရိယကော စတုသစ္စံ ဗုဇ္ဈိတဝါတိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ၊၁။၁၉၀။ (–မဟာနိ၊၆။၁၅၃။)

ဗုဇ္ဈိတုံ (ဗျ) [ဗုဓ+ယ+တုံ] သိခြင်းငှါ။ အညာတုန္တိ ဇာနိတုံ ဗုဇ္ဈိတုံ။ မ၊၆။၁။၁၀၄။ (–အဘိ၊၆။၁။၂၃၀။ သုတ္တနိ၊၆။၂။၁၀၃။)

ဗုဇ္ဈိတုကာမ (တိ) [ဗုဇ္ဈိတုံ+ကမု+ဏ] သိခြင်း–ထိုးထွင်း၍သိခြင်း–ငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ တံ ဗောဓိံ ဗုဇ္ဈိတုကာမဿာ (မဟာနိ။ ၃၈၄)တိ တံ စတုမဂ္ဂညာဏသခ်ါတံ ဗောဓိံ ဗုဇ္ဈိတုံ ဣစ္ဆန္တဿ။ မဟာနိ၊၆။၄၀၃။

ဗုဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဗုဓ+ယ+တွာ] သိ၍။ သာမံ သစ္စာနိ ဗုဇ္ဈိတွာ၊ ကေဝလံ ဗောဓိပက္ခိယံ။ အပ၊၁။၃၁။ (–မိလိန္ဒ။၂၀၂။ မ၊၆။၃၊။၂၇၆။)

ဗုဇ္ဈိယမာန (တိ) [ဗုဓ+ယ+ယ+မာန] သိအပ်–ထိုးထွင်း၍ သိအပ်–သော။ အနုဗုဇ္ဈိယ-မာနောတိ အဘိသမယညာဏဿ အနုရူပံ ဗုဇ္ဈိယမာနော။ နေတ္တိ၊၆။၁၀၈။

ဗုဇ္ဈိဿတိ (ကြိ) [ဗုဓ+ယ+ဿတိ]၊ (၁) သိလတ္တံ့။ (၂) ပွင့်လတ္တံ့။ (၁) ဗုဒ္ဓတိ၁ (၁) ကြည့်။ (၂) ဗုဒ္ဓတိ၁ (၄) ကြည့်။

ဗုဇ္ဈိဿန္တိ (ကြိ) [ဗုဓ+ယ+ဿန္တိ] သိကုန်လတ္တံ့။ ဗုဒ္ဓတိ၁ (၁)ကြည့်။

ဗုဇ္ဈိဿာမ (ကြိ) [ဗုဓ+ယ+ဿာမ] သိကုန်လတ္တံ့။ ဗုဒ္ဓတိ၁ (၁)ကြည့်။

ဗုဇ္ဈိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဗုဓ+ယ+ယ+တေ]သိအပ်၏။ ဗုဇ္ဈိယတိတိ နိဗ္ဗာနံ ဗောဓိ။၀ဇိရ။ ၄၅။ဝိမတိ၊၁။၇၀။ ဗုဒ္ဓတိ။ ဗုဒ္ဓန္တိ—နိရုတ္တိ၊ နှာ။၄၄၃။

ဗုဇ္ဈေယျ (ကြိ) [ဗုဓ+ယ+ယျ] သိဆု၏။ ဗုဒ္ဓတိ၁ (၁)ကြည့်။

ဗုဇ္ဈေယျာသိ (ကြိ) [ဗုဓ+ယ+ယျောသိ] သိဆု၏။ ဗုဒ္ဓတိ၁ (၁)ကြည့်။

ဗုဇ္ဈေယျုံ (ကြိ)[ဗုဓ+ယ+ယျုံ] သိကုန်ဆု၏၊ ဗုဒ္ဓတိ၁ (၁)ကြည့်။

ဗုဇ္ဈေသိ (ကြိ) [ဗုဓ+ယ+ယျောသိ။ သုတ်ကြီးဖြင့် ယျာ-ကိုချေ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၆၉။] သိဆု၏။ ဗုဒ္ဓတိ၁ (၁)ကြည့်။

ဗုဒ္ဓံ (ပုံ၊နှ) [ဗုဓ+တ။ ဗုဓ+ဏော+တ။ ဒ္ဒိ+ဥ+ဓရ+ကို့။ ဒ္ဒိ-ကို ဗ-ပြု၊ အာသရချေ၊ ဗ-ကို ဥ-သိုကပ်။ ဓာန်၊၆။ ၁။ သူစိ၊နှာ။၃၇၉-၃၈၀။] (ပု) (၁) ဘုရား။ (ဤဗုဒ္ဓပုဒ်ကို သဒ္ဒါနက်အားဖြင့်––သစ္စာလေးပါးကို ကိုယ်တိုင်သိတော်မူပြီး သောသူ။ အလုံးစုံသော ဥေ္ယျဓမ်တရား ငါးပါးကို မြင်တော်မူပြီး သောသူ။ အရဟတ္တမဂ်နှင့် ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော ဂုဏ်အပေါင်းဖြင့်တန်းဆာဆင်အပ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ရောက်သဖြင့် ပွင့်တော်မူတတ်, ပွင့်တော်မူပြီး သောသူ။ တကြောင်းတည်းသော နိဗ္ဗာန်ခရီးသို့ ကြွသွားတော်မူတတ်သောသူ။ ရအပ်သော ဂုဏ်ထူးရှိသော ရဟန္တာတို့သည် သိအပ်သောသူ။ ဝါသနာနှင့်တကွ ကိလေသာဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးတော်မူတတ်သောသူ။ သစ္စာလေးပါးကို သူတပါးတို့အား သိစေတော်မူတတ်သောသူ။ ဝဋ်မြစ်နှစ်ပါးကို ထုတ်ဆောင်နုတ်ပယ်တတ်သောသူ။ ပစ္စုပ္ပန်တမလွန်အကျိုး နှစ်မျိုးကို ထုတ်ဆောင်တတ်သောသူ–ဟု ပေးနိုင်သည်။ မဟာနိ။၃၆၃။ စူဠနိ။၁၉၇။ ပဋိသံ။၁၇၂။ ဝိ၊၆၊၁။၉၄။ မ၊၆၊ ၃။၂၉၀။ အံ၊၆၊ ၂။၅၁၊ ၉၂၊ ၃၀၇၊ ၃၄၉။ ခုဒ္ဒက၊၆။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၃။ မဟာနိ၊၆။ ၃၉၀။ ပဋိသံ၊၆၊ ၂။၀၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၇။ မဏိမ၆။၊ ၁။၀၂။ သူစိ။၃၇၉-၃၈၀။) (၂) ပညာရှိ၊ သုခမိန်။ (နာ) (၃) အသိဉာဏ်။

(၁) ဘုရား။ (ပါရမီတို့ဖြင့် ထုံအပ်သော သယမ္ဘူဉာဏ်ဖြင့် ဝါသနာနှင့် တကွ ကိလေ

တော်များ ရှိနေသရွေ့ ဘုရားရှင်ရှိသည်ဟုပင် ဆိုရသည်၊ ဘုရားတဆူ၏ ဓာတ်တော်များ ထင်ရှားရှိနေစဉ်အတွင်း အခြားဘုရားတဆူ ပွင့်တော်မမူ၊ ဓာတ်တော်များ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးမှသာ အခြားဘုရားတဆူ ပွင့်တော်မူရသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၂-၄။

နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်သည် မဂ်တည်းဟူသော ဗြဟ္မစရိယ၏ ကျင့်သုံးဆောက်တည်ရာ ဌာနမဟုတ်သောကြောင့် နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ဘုရားမပွင့်၊ လူ့ပြည်၌သာ ဘုရားပွင့်တော်မူသည်။ နတ်ဗြဟ္မာက ဘုရားဖြစ်လျှင် ဘုရားရှင်၏ တန်ခိုးအာနုဘော်ကို နတ်ဗြဟ္မာ၏ တန်ခိုးအာနုဘော်ဟူ၍သာ ထင်ကြပေလိမ့်မည်၊ ဘုရားဟူ၍ ယုံကြည်ကြမည်မဟုတ်။ ဘုရား၏ တန်ခိုးအာနုဘော်ကို တန်ခိုးကြီးသော နတ်ဗြဟ္မာဖြစ်၍ ပြုလုပ်ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟူသော အယူမှား (ကွဿရကုတ္တဂ္ဂါဟိ)၊ နတ်ဗြဟ္မာတို့သည် သက်တမ်းရှည်ကြသည်ဖြစ်၍ အချို့ မြဲသည်ဟူသော အယူမှား (ကေစ္စသဿတဝါဒ) များလည်း ဖြစ်လာနိုင်ရာသည်၊ ထိုအယူမှားများ မဖြစ်ပွါးစေနိုင်ရန် အကျိုးငှါ လူ့ပြည်၌သာ ဘုရား ပွင့်တော်မူသည်။ ကျွတ်ထိုက်သော သတ္တဝါတို့ကို ဆုံးမခြင်းအကျိုးငှါသာ ဘုရား ပွင့်တော်မူခြင်းဖြစ်ရကား ကျွတ်ထိုက်သော သတ္တဝါအထူးကိုငဲ့၍ ဤစကြဝဠာ၌ ကျန်းကြီးလေးကျန်း ရှိသည့်အနက် ဇမ္ဗူဒီပ်ကျန်း၌သာ ဘုရားပွင့်တော်မူသည်။ အခြားကျန်းတို့၌ ဘုရားပွင့်တော်မမူချေ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၃။

ခပ်သိမ်းသော ဘုရားရှင်တို့သည် "ဝိဝဋ္ဋ" ကပ်၌သာ ပွင့်တော်မူကြသည်၊ သံဝဋ္ဋ (= ပျက်ဆဲ) ကပ်၌ ပွင့်တော်မမူကြပေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၉။ အနှစ်တသိန်းတမ်းအထက်သက်တမ်း ရှည်ရာကာလ၌ သတ္တဝါတို့အား ဇာတိ ဇရာ မရဏတရားများ မထင်နိုင်သည့်အပြင် ဘုရား

သာတို့ကို အကြောင်းအကျန်မရှိအောင် ပယ်သတ်ပြီးဖြစ်သော မဟာကရုဏာဉာဏ်, သင်္ခညူတဉာဏ် အစရှိသော မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော ဂုဏ်အလေါင်းကို ဆောင်တော်မူတတ်သော ခန္ဓာအစဉ်သည် ဘုရားမည်၏။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၈။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃။ ခန္ဓာအစဉ်ကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်သော သတ္တဝါအထူးသည် ဘုရားမည်၏ဟု(ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄)၌ ဆိုသေး၏။ထိုဘုရားရှင်တို့သည် ဤစကြဝဠာ၌သာ ပွင့်တော်မူကြ၏၊ ဗာဟိရသော စကြဝဠာတို့၌ ပွင့်တော်မမူကြပေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ သမ္မောဃောဇနာ(၂၂၆)ဆရာကမူ စကြဝဠာကုဋ္ဌေတသိန်း ဟိုဖက်၌ ဘုရားပွင့်သည်ဟု အယူရှိသည်။ တသောင်းသော ဧလာက ဓာတ်သည် ဘုရားတဆူ၏ ဂုဏ်ကိုသာ ဆောင်နိုင်၏၊ ဘုရားနှစ်ဆူ၏ဂုဏ်ကို မဆောင်နိုင်ချေ။ တချိန်တည်း ဘုရားနှစ်ဆူ သုံးဆူစသည် ပြိုင်၍ ပွင့်ငြားအံ့၊ တပည့်သာဝကတို့သည် "သူ့ဘုရား ငါ့ဘုရားဟုငင်း၊ သူ့ဘုရားက ကြည်ညိုဖွယ်ကောင်းသည်, ငါ့ဘုရားကပို၍ ကြည်ညိုဖွယ်ကောင်းသည် စသည်ဖြင့်ငင်း၊ သူ့ဘုရားက အသံကောင်းသည်၊ ငါ့ဘုရားက အသံကောင်းသည်၊ ဘုန်းရှိသည် စသည်ဖြင့်ငင်း" အငြင်းအခုန် ဖြစ်ကြကုန်မည့်အပြင် "လောက၌ ဘုရားရှင်သည် အမြတ်ဆုံး၊ အကြီးဆုံး၊ အထူးခြားဆုံး၊ တဖက်ပြိုင်ဖက်ကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်" ဟူသော စကားရပ်များလည်း မှားယွင်းချေတော့မည်။ နှစ်ဆူ သုံးဆူပြိုင်၍ပွင့်သဖြင့် အံ့ဖွယ်လည်းဖြစ်နိုင်တော့မည်မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် ဤစကြဝဠာ၌လည်း ဘုရားတဆူသာ ပွင့်သည်၊ နှစ်ဆူ သုံးဆူစသည် ပြိုင်၍ ပွင့်တော်မူရိုး ထုံးစံမရှိပေ။ အံ၊၁။၂၂၊၂၉။ မိလိန္ဒ။၂၃၁-၃။ ဓာတ်

ရှင်က အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ဟောသော်လည်း နာယူထိုက်သောတရားဟူ၍ အောက်မေ့ မှတ်ထင်ကြမည်မဟုတ်ရကား တရားထူး ရနိုင်ကြမည်မဟုတ်ချေ။ ထို့ကြောင့် အနှစ်တသိန်းတမ်း အထက် တက်ကပ်၌ ဘုရားရှင်တို့ ပွင့်တော်မမူကြပေ။ တရာတမ်းအောက် သက်တမ်း အလွန်တိုတောင်းသော ကာလ၌လည်း သတ္တဝါများသည် လောဘ ဒေါသ မောဟ စသော ကိလေသာအားကြီးထူပြောသည်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်၏အဆုံးအမ သြဝါဒသည် သြဝါဒအရာ၌ တည်မည်မဟုတ်၊ အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် အနှစ်တရာတမ်း အောက်၌လည်း ဘုရားရှင်တို့ ပွင့်တော်မမူကြချေ။ အနှစ်တသိန်းတမ်းနှင့် အနှစ်တရာတမ်း (ထိုသက်တမ်း နှစ်ခုအပါအဝင်) အကြား ဆုတ်ကပ်ကာလ၌သာ ပွင့်တော်မူကြသည်။ ကုန်သည်မျိုးသူဆင်းရဲမျိုး၌ ဘုရားရှင်တို့ ဖြစ်တော်မူလေ့မရှိ၊ မင်းမျိုး ပုဏ္ဏားမျိုး၌သာ ဖြစ်တော်မူကြသည်။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။ဖဋ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၃၁၀-၉။ စွန့်ခြင်းကြီး ငါးပါးကို မစွန့်ပဲ ဘုရားဖြစ်ခြင်းမည်သည်မရှိ။ ဇာ၊၄၊၇၊၃၃၃။

အာယု = အသက်တမ်း၊ ပမာဏ= ကိုယ်လုံးကိုယ်ရပ်တော် အဆူအကြုံ အနိမ့်အမြင့်၊ ကုလ = အမျိုးအနွယ်၊ ပဓာန= ဒုက္ကရစရိယာကျင့်ရပုံ၊ ရသ္မိ = ရောင်ခြည်တော်ထွက်ပုံ၊ ယာန=တောထွက်သည့်အခါ စီးနင်းသောယာဉ်၊ ဗောဓိ = ပွင့်တော်မူရာ ဗောဓိပင်၊ ပလ္လင်=ပလ္လင်တော်ပမာဏ၊ ဤရှစ်မျိုးတို့၌ ဘုရားရှင်တို့သည် တဆူနှင့် တဆူ မတူညီကြချေ၊ ဤရှစ်မျိုးမှတပါး ဘုရားဂုဏ်တော်, ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော် ဗောဓိသမ္ဘာရ (ဒီ၊၂။၂၆။) စသည်တို့ကား တူညီကြသည်ပင် ဖြစ်သည်။ ခပ်သိမ်းသော ဘုရားရှင်တို့၏ဗောဓိပင်နှင့် ရွှေပလ္လင်ဖြစ်ပေါ်ရာဌာနသည် တနေရာတည်းသာ ဖြစ်သည်၊ ဓမ္မစကြာတရား ဟောတော်မူရာဌာနသည် လည်း တနေရာတည်းသာ ဖြစ်၏၊ အဘိဓမ္မာတရားဟောကြားပြီးနောက် နတ်ပြည်မှ ဆင်းသက်တော်မူသောအခါ ပဌမ ခြေတော်ချရာဌာနသည်လည်း တနေရာတည်းသာဖြစ်သည်၊ ဇေတဝန်ကျောင်း ဂန္ဓကုဋီအကွင်း၌ ကုဋေ ညောင်စောင်း အခြေလေးဖက်တို့၏ တည်နေရာဌာနသည်လည်း တနေရာတည်းပင် ဖြစ်လေသည်။

ခပ်သိမ်းသော ဘုရားရှင်တို့နှင့် ဆက်ဆံသော ဖြစ်တော်မူမြဲသဘောတရား (မွေတာ) တို့ကား သုံးဆယ်ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ— ပစ္စိမဘဝိကဘုရားလောင်း၏ပညာအဆင်ခြင်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ မိခင်ဝမ်းတွင်း၌ ပြင်ပသို့ မျက်နှာပြုလျက် တင်ပလ္လင် ခွေနေခြင်း၊ ဘုရားလောင်းမယ်တော်၏မတ်တတ်ရပ်လျက်သား ဖွားခြင်း၊ တောဋ္ဌသာလျှင် ဖွားမြင်တော်မူခြင်း၊ ဖွားမြင်တော် မူပြီးနောက် မြောက်အရပ်သို့ ၇-ဘွား ကြွလှမ်းတော်မူ၍ အရပ်လေးမျက်နှာသို့ ကြည့်ရှုလျက် သီဟနာဒ ကြွေးဝါးတော်မူခြင်း၊ နိမိတ်ကြီးလေးပါးမြင်၍ တောထွက်တော်မူခြင်း၊ သက်နှံးဝတ်ပြီးနောက် အနည်းဆုံး ၇-ရက် ကမ္မဋ္ဌာန်းကျင့်ရခြင်း၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ရောက်တော်မူသည့်နေ၌ နှစ်သနားဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးတော်မူခြင်း၊ မြက်အခင်း၌ ထိုင်နေတော်မူ၍ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရရှိတော်မူခြင်း၊ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပရိကံပြုတော်မူခြင်း၊ မာရ်စစ်သည်ကို ဖျက်ဆီးတော်မူခြင်း၊ ဗောဓိပလ္လင်၌ပင် ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ၃-ပါးနှင့်တကွ အသာဓာရဏဉာဏ်တော်များကို ရရှိတော်မူခြင်း၊ ၇-ရက် ၇ လီ ဗောဓိပင် အနီး၌သာ အချိန်ကုန်ဆုံးစေတော် မူခြင်း၊ တရားဟောတော်မူခြင်း အကျိုးငှါ ပြဟ္မာမင်း တောင်းပန်ခြင်း၊ မိဂဒါဝုန်၌ ဓမ္မစကြာတရားဦးဟောတော်မူခြင်း၊ တပို့တွဲလပြည့်နေ့၌ ပါတိမောက်ပြတော်မူခြင်း၊ (ဘုရားရှင်တဆူ

တယောက်မျ အန္တရာယ်မပြုနိုင်။ ပုဒ္ဓဝံ၊၎။ ၃၄၈-၃၅၂။ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၇)၌ ဘုရားရှင်တို့၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို မည်သူတဦးတယောက်မျ အန္တရာယ်မပြုနိုင်ဟု ထူးခြားစွာ လာသေး၏။ ကျန်အနန္တရာယိကများမှာ ပုဒ္ဓဝံအဋ္ဌကထာနှင့် တူညီသည်။ မြတ်စွာဘုရား၏ ခန္ဓာကိုယ်သည် အဘေဇ္ဇကာယဖြစ်သောကြောင့် (မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၇)သူတပါးတို့၏ လုံလုံခြုံခြုံ အရေကို ဖောက်ဖြတ်၍ သွေးထွက်အောင် မပြုနိုင်။

ခပ်သိမ်းသော ဘုရားရှင်တို့သည် သောမနဿ သဟဂုတ်ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကပဋမမဟာဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေတော်မူကြသည်၊ ယင်းစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သူတို့သည် အသင်္ခေါ်ယျကပ်ပတ်လုံး အသက်ရှည်နိုင်စွမ်းရှိသည်၊ သို့ရာတွင် ဥတုဘောဇဉ် ဖောက်ပြန်မှုကြောင့် အသင်္ခေါ်ယျကပ်ပတ်လုံး မတည်နိုင်ကြပေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ မဟာသီဝထေရ်ကမူ ခပ်သိမ်းသော ဘုရားရှင်တို့သည် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကပဌမ မဟာဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေတော်မူကြသည်၊ ယင်းစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သူသည် မဟဿာသယဖြစ်တတ်သည်၊ နတ်၌ဖြစ်သော အာရုံတို့၌သော်လည်း လျှပ်ပေါ်လော်လီမှု (တပ်မက်မှု) မဖြစ်တတ်ကြဟု ဆိုသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။

ဘုရားရှင်တို့သည် အရဟတ္တမဂ်ရသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဘုရားဂုဏ်တော်အားလုံး ရရှိတော်မူကြသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၉။ ဘုရားရှင်တို့ကိုယ်တော်၌ ပြင်ပမှူ အညစ်အကြေးကပ်ငြိလိမ်းကျံခြင်းမရှိ။ ဒီ၊၂။ ၁၅။ ဒီ၊၃။၁၁၈။ မ၊၂။၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁၊၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၉။ မျက်လုံးတော်မှ မျက်ဝတ် မျက်ချေးစသော အညစ်အကြေးများလည်း ထွက်ခြင်း

နှင့်တဆူ ဥပုသ်ပြုချိန်ကွဲပြားကြသည်၊ ဝိပဿီဘုရားလက်ထက်၌ ၆-နှစ်တကြိမ်၊ ကဿပဘုရားလက်ထက်၌ ၆-လတကြိမ်၊ ဂေါတမဘုရားလက်ထက်၌ ၁၅-ရက်တကြိမ် ဥပုသ်ပြုကြရသည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။) ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ အမြဲနေခြင်း၊ သာဝတ္ထိမြို့တံခါးအနီး၌ တန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြတော်မူခြင်း၊ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ အဘိဓမ္မာတရားဟောတော်မူခြင်း၊ သင်္ကဿမြို့တံခါး အနီး၌ နတ်ပြည်မှ သင်္ကဆင်းတော်မူခြင်း၊ အမြဲတန်းဖလသမာပတ်ဝင်စားတော်မူခြင်း၊တနေ့လျှင် နှစ်ကြိမ် ဝေနေယျတို့ကို ကြည့်ရှုတော်မူခြင်း၊ အကြောင်းဖြစ်ပေါ်သော် သိက္ခာပုဒ် ပညတ်ခြင်း၊ အဋ္ဌပ္ပတ္တိ ဖြစ်ပေါ်လတ်သော် ဇာတ်တော်ကို ဟောတော်မူခြင်း၊ ဆွေမျိုးအပေါင်း၌ ပုဒ္ဓဝင်ကို ဟောတော်မူခြင်း၊ အာဂန္တုရဟန်းတို့ကို နှုတ်ခွန်းဆက်မှုပြုတော်မူခြင်း၊ ဝါကျွတ်သောအခါ ဝါဆိုရန် ပင့်ဖိတ်သူတို့ကို မပန်ကြားမူ၍ ခရီးထွက်တော်မမူခြင်း၊ နေ့စဉ် ပုဒ္ဓကိစ္စ ငါးမျိုးကို ဆောင်ရွက်တော်မူခြင်း။ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူမည့်နေ့၌ မံသရသကိုဘုဉ်းပေးတော် မူခြင်း၊ ကုဋေနှစ်သန်း လေးသိန်း သမာပတ်ဝင်စားပြီးနောက် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုတော်မူခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ဘုရားရှင်တို့အားရည်ညွှန်း၍ ဧရွှဆောင်အပ်သော ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို မည်သူတဦးတယောက်မျ အန္တရာယ်မပြုနိုင်၊ ဘုရားရှင်တို့၏ အသက်တော်ကို မည်သူတဦးတယောက်မျ အန္တရာယ်မပြုနိုင်၊ဘုရားရှင်တို့၏ လက္ခဏာတော် ကြီးငယ်တို့ကို (လက္ခဏာတော်ကြီး ၃၂-ပါးကို သုတ်မဟာဝါ မြန်မာပြန် ၁၅-၁၆ ၌ငင်း၊ လက္ခဏာတော်ငယ် ၈၀-ကို အသီတိအနုဗျည်ဇန-ပုဒ်၌ငင်း ကြည့်ပါ။) မည်သူတဦးတယောက်မျ အန္တရာယ်မပြုနိုင်။ ဘုရားရှင်တို့၏ ရောင်ခြည်တော်ကို မည်သူ တဦး

ဆူးငြောင့် ခလုတ်စသည်များလည်း ဘုရားရှင်တို့ ကြုံခဲ့ရကြလမ်းမှ အလိုအလျောက် ဖယ်ရှားပေးကြလေသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ကျောင်းခန်းအတွင်း၌ တံခါးပိတ် သီတင်းသုံးနေစေကာမူ ပွင့်စေလိုသည့်အခါ တံခါးသည် အလိုအလျောက် ပွင့်လာရသည်၊ ကိုယ်တိုင်ထ၍ တံခါးဖွင့်နေစရာ မလိုပေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၅။ အယူဝါဒမှားကို နှိမ်နင်းဘို့ ကြံတော်မူရာ၌ တပါးတည်းသာ ကြံတော် မူလေ့ရှိသည်၊ နောက်လိုက် ရဟန်းတော်များကို ခေါ်၍ ကြံတော်မူလေ့ မရှိပေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆-၇။ သက်ဆိုင်ရာ ဒါယကာဒါယိကာမများက ပင့်ဖိတ်သော်လည်း တနေရာတည်း၌ အမြဲတန်းဆွမ်းခံကြံတော်မူလေ့မရှိ၊ ဝေနေယျတို့အား ချီးမြှောက်ရန် ဘုရားပွင့်တော်မူခြင်း ဖြစ်ရကား နေရာဒေသ အမျိုးမျိုးသို့ ဆွမ်းခံကြံတော်မူသည်။ စမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။ မြောက်ကျွန်းသို့ ဆွမ်းခံကြံတော်မူသည့်အခါလည်း ရှိသည်။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၇၄။

ဥတုဘောဇနစသည် သပ္ပါယ မဖြစ်ခြင်း၊ ကျောင်းမကောင်းခြင်း၊ ဒေသခံ လူတို့၏ မသဒ္ဓါခြင်းစသည်ကြောင့် မမွေ့လျော်မပျော်မိုက်ခြင်းမည်သည်မရှိ။ ဥတုဘောဇန စသည် သပ္ပါယဖြစ်ခြင်း၊ ကျောင်းကောင်းခြင်း၊ ဒေသခံ လူတို့၏သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်းစသည်ကြောင့် တနေရာတည်း ကြာမြင့်စွာနေသည်ဟူ၍လည်း မရှိ။ သတ္တဝါများ သရဏဂုံတည်မှစသည့် ဥပနိဿယရှိလျှင် ထိုနေရာ၌ နေ၍ ဥပနိဿယ မရှိလျှင် ထိုနေရာမှ ကြံတော်မူမြဲ ဖြစ်သည်။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၃-၄။

ပါရမီ ကုသိုလ်ကံ စီမံ ဖန်ဘီးအပ်သော ပကတိမျက်လုံးတော် မံသစက္ခုဖြင့် အင်္ဂါလေးပါးရှိသော အမိုက်တိုက် ဖုံးလွှမ်းနေစေကာမူ နံရံတံတိုင်းစသည် ခြားကွယ် နေစေကာမူ တယူဇနာအတွင်း တည်ရှိနေသည့် နှမ်း

မရှိ၊ ခံတွင်းတော်မှ မကောင်းသော အနံ့အသက်များလည်း ထွက်ခြင်းမရှိ၊ အလုပ်အကျေး ရဟန်းတော်များကို ချီးမြှောက်ရန် အကျိုးငှါငင်း ခန္ဓာကိုယ် ချမ်းသာခြင်း အကျိုးငှါငင်း မျက်နှာသစ်ရေ ခြေဆေးရေ စသည်ကို အသုံးပြုတော်မူသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၂၀၅၊ ၂၀၈။ ကြံတော်မူသောအခါ၌လည်း ခြေတော်ဝယ်မြူမှုန်ကပ်ငြိလိမ်းကျံခြင်းမရှိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၇၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၁။ သို့ရာတွင် ဒကာဒကာမများနှင့် အလုပ်အကျေးများ ကုသိုလ်တိုးပွါးမှုကို မျော်ကိုး၍ သူတပါးတို့၏ အတုလိုက်မှု ဖြစ်စေခြင်းငှါ ရေချိုးမှု၊ ခြေဆေးမှု စသည် ပြုတော်မူသည်၊ တနည်းအားဖြင့် ဥပါဒိန္နကခန္ဓာကိုယ်ဟူသည် ရေအေးသုံးသပ်မှု ပြုသင့်သည်ဟု နည်းပြလို၍ ရေချိုးမှု၊ ခြေဆေးမှုစသည် ပြုတော်မူသည်။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၇၄။ သာရတ္ထ။၃။၃၁၂။ အရေတော်နှူးညှံ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ဌင်း, အားတော်ကြီးမားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ဌင်း, လူအများအား ချီးမြှောက်လိုသောကြောင့်ဌင်း ခြေတော်ချသည့်နေရာ၌ ခြေရာ ထင်မကျန်ရစ်ပေ၊ ထင်ရစ်သော်လည်း အလိုအလျောက် ပျောက်ကွယ်မြဲ ဖြစ်၏။ တဦးတယောက် မြင်စေရန်အဓိဋ္ဌာန် ထားလျှင်ကား မြင်စေလိုသူ တယောက်သာ ခြေတော်ရာကို မြင်ရသည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၉။

အမြဲတန်းဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ရန် ပစ္စည်းတခုခုချီးမြှောက်ခဲ့ဘို့ လျှောက်ထားသူရှိလျှင်လည်း ခြေတော်ရာကိုကမ္ဘာတည်သရွေ့မပျက်မစီး ထင်စေလျက် ကိုးကွယ်ခစတော်မူသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၉။ ဘုရားရှင်တို့ ကြံတော်မူသောအခါ မြူမှုန်မထစေရန် ရွှေမှုံကိုတင်၍ မိုးဖွဲကလေး ရွာချပေး၏၊ လေနှင်းတိုက်ခတ်၍ အမှိုက်သရိုက်များကို ဂျင်းလင်းပေး၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ကျောက်စရစ်ခဲ အိုးခြမ်းကွဲ သစ်ငုတ်

အပေါ် ၌ မေတ္တာစျာန်ဖြန့်၍သာ တရားဟော တော်မူမြဲဖြစ်သည်။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။ တရား ဟောတော်မူရာ၌ အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ် ပေါက် ဟောတော်မူသော်လည်း တရားနာ ပရိသတ်တို့သည် မိမိတို့ဥပနိဿယအားလျော် စွာ တရားရကြသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၆။

အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ရောက်တော်မူသည့်နေ့မှစ၍ ဘုရားရှင်တို့၏ ဒေါပဋ္ဌဝိညာဉ်စိတ်များသည်ပင် နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကြ၏၊ နိဗ္ဗာန်သို့ညွတ်ဆိုရာ၌ ဘုရားရှင်တို့ သန္တာန်၌ဖြစ်သည့် ဒေါပဋ္ဌဝိညာဉ်စိတ်များက နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုသည်ဟု တိုက်ရိုက် အဓိပ္ပါယ် မယူရ၊ ဒေါပဋ္ဌဝိညာဉ်သည် ရွှေရွှဆောင်အပ် သော မနောဝိညာဉ်၏အစွမ်းဖြင့်သာ နိဗ္ဗာန် သို့ ညွတ်သည်ဟု ယူရမည်။ မှန်၏ ဘုရားရှင် တို့သည် သခါရတရားတို့ကို ကောင်းစွာ ပိုင်း ခြား၍ သိအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အလွန်မွန်မြတ်သော ပဉ္စာရုံများသည်ပင် ထင်ခြင်းသို့ရောက်ရာ၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်အခြင်း အရာအားဖြင့်သာ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ကြ သည်၊ ထို့ကြောင့် အလွန်ပူပြင်းသည့် နေ့အခါ ၌ နေပူနှိပ်စက်ခံရသူအား ချမ်းအေးသော ရေရှိရာအရပ်သို့ စိတ်ညွတ်သကဲ့သို့ ဘုရားရှင် တို့၏ စိတ်တော်များလည်း အလွန်မွန်မြတ် သော နိဗ္ဗာန်သို့သာ ညွတ်တော်မူကြသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၁၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၆။ ဘုရားရှင်တို့၏ ရောင်ခြည်တော်များလည်း ယနေ့တိုင်အောင် ပင် ပျောက်ကွယ်မသွားပဲ ထင်ရှားရှိနေကြ သေး၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၅။

နေ့စဉ်ဝင်စားသော သမာပတ်

ဘုရားရှင်သည် နေ့စဉ်ကုဋ္ဌေနှစ်သန်း လေး သိန်းသော (လောကီ လောကုတ္တရာ အရော) သမာပတ်တို့ကို ဝင်စားတော်မူသည်။ ဘုရား ရှင်သည် နေ့စဉ် မဟာကရုဏာသမာပတ်ကို ကုဋ္ဌေတသန်း နှစ်သိန်း, အရဟတ္တဖိုလ် သမာ

လုံးမျှ သေးငယ်သောအရာဝတ္ထုကိုပင် နေ့ရောညပါ မြင်နိုင်စွမ်းရှိပေသည်။ မဟာနိ။၃၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၆။

ဘုရားရှင် တရားဟောတော်မူသောအခါ အသံတော်သည် ပရိသတ် အပြင်ဘက်သို့ လက်တသစ်မျှမထွက်။မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၃။ မာဂဓဘာသာဖြင့်ဂင်း, သီဟိုဠ်ဘာသာ ဖြင့်ဂင်း တရားဟောတော်မူသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ (သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် တရားဟောသည်ဟူသော စကားရပ်ကို နောက်ပညာရှင်များက လက်မခံကြပေ။) ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်ကိုလည်း တရားနာပရိသတ်သည် မိမိတတ်ကျွမ်းသော ဘာသာရပ်ဖြင့် နားလည်ကြသည်။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉။ ကျတ်ဆိုက်သည့် သတ္တဝါကို မြင်တော်မူလျှင် ယူဇနာတသိန်း အထိဂင်း, စကြဝဠာ တသောင်းအထိဂင်း အပင်ပန်းခံကြ၍ တရားဟောတော်မူသည်။ အပ၊၁။၄၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၁။ အခြားစကြဝဠာ တိုက်သို့ ကြွ၍တရားဟောရာ၌ ရဟန်းအသင်ဖြင့်သာ ကြွတော်မူပြီးလျှင် ရာဇပလ္လင်၌ထိုင်၍ တရားဟောတော်မူသည်၊ ပရိသတ်များက သူတို့၏ရှင်ဘုရင်ဟု ထင်ကြသည်၊ အခြား စကြဝဠာတိုက်သားများသည် တရားထူး (မဂ်တရား ဖိုလ်တရား)ရနိုင်မည်မဟုတ်သော်လည်း အဆုံရရန်အလို့ငှါ တရားဟောတော် မူသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉-၃၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀။ ပကတိလူများ စကားတခွန်း ပြောလျှင် ဘုရားရှင်သည် တရာနှစ်ဆယ့်ခုစ်ခွန်း (၁၂၀) ပြီးစီးအောင် ဟောတော်မူနိုင်သည်။ ဘုရား ရှင်သည် သက်ရှယ်တော် ငယ်စဉ်အခါ၌ဂင်း, သက်ရှယ်တော် ကြီးရင့်သောအခါ၌ဂင်း ဂါထာရွတ်ပုံထူးခြားမှုမရှိပေ၊ သက်ရှယ်တော် ကြီးရင့်သွားသောအခါ၌ အရွတ်အဖတ် လေး သွားခြင်းမျိုး မရှိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။ တရားနာပရိသတ်

ပတ်ကို ကုဋ္ဌေတသန်းနှစ်သိန်း ဝင်စားတော် မူသည်၊ ထို့ကြောင့် နှစ်ရပ်ပေါင်း နေ့စဉ် ဝင်စားသော (ဒေဝသိကဝဋ္ဋနေ) သမာပတ် ကုဋ္ဌေနှစ်သန်းလေးသိန်းဖြစ်သည်။(တနည်း) ဘုရားရှင်တို့အား ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ပွါးမှု အထုံသည် အလွန်လျင်မြန်လှ၏၊ သမာပတ်တို့၌ လေ့လာနိုင်နင်းမှု အထူတ်အထိပ်သို့ ရောက်တော်မူကြ၏၊ ထို့ကြောင့် သမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်း, သမာပတ်မှ ထခြင်းဘို့သည် စိတ္တက္ခဏနှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်အနည်းငယ်မျှဖြင့် ပြည့်စုံကုန်၏၊သို့ရကား ဘုရားရှင်သည် ရူပါဝစရသမာပတ် ၅-ပါး, အရူပါဝစရသမာပတ် ၄-ပါး, အပ္ပမညာသမာပတ် ၁-ပါး, နိရောဓသမာပတ် ၁-ပါး, အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ် ၁-ပါး။ ဤ ၁၂-မျိုးသော သမာပတ်တို့ကို နေ့စဉ်တမျိုးလျှင်အကြိမ်ပေါင်းကုဋ္ဌေတသိန်း ကျစီ နံနက်အခါ၌ ဝင်စားတော် မူသည်၊ ထို့ကြောင့် နံနက်အခါ၌ ဝင်စားသော သမာပတ်ပေါင်းမှာ ကုဋ္ဌေ တသန်း နှစ်သိန်း ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ နေလွဲသောအခါ၌လည်း အထက်ပါသမာပတ် ၁၂-မျိုးကို တမျိုးလျှင် ကုဋ္ဌေ တသိန်းကျစီ ဝင်စားတော် မူသည်၊ ထို့ကြောင့် နေလွဲသောအခါ၌ ဝင်စားသော သမာပတ်ပေါင်းမှာလည်း ကုဋ္ဌေ တသန်းနှစ်သိန်းပင် ဖြစ်လေသည်။ နှစ်ရပ်ပေါင်းသော် နေ့စဉ်ဝင်စားသော သမာပတ်ပေါင်း ကုဋ္ဌေ နှစ်သန်းလေးသိန်းဖြစ်၏။

အပရေဆရာများကမူ ဘုရားရှင်သည် အရဟတ္တဖလသမာပတ် တမျိုးတည်းကို နေ့စဉ်အကြိမ်ပေါင်း ကုဋ္ဌေနှစ်သန်းလေးသိန်း ဝင်စားတော်မူသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ဝင်စားတော်မူပုံမှာ — အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုလျှင် ရှေးဦးစွာ ဝိပဿနာရှု ဆင်ခြင်ရမြဲ ဓမ္မတာဖြစ်သည်၊ ဝိပဿနာဝီထိ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပြီးမှ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိဝီထိဖြစ်သည်။ အရဟတ္တဖလသမာပတ်မဝင်စားမီ ဝိပဿနာရှုဆင်ခြင်ရာ၌ ဘုရားရှင်သည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါတဆယ့်နှစ်ပါးကို အဦးမူသဖြင့် ဝိပဿနာရှုဆင်ခြင်တော်မူခြင်းအလေ့အလာ ရှိတော်မူသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါတဆယ့်နှစ်ပါးအနက် အနုလောမအားဖြင့် အဝိဇ္ဇာကို ဝိပဿနာရှုပြီးလျှင် အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို အကြိမ်ပေါင်း ကုဋ္ဌေတသိန်း ဝင်စားတော် မူသည်။ ထို့အတူ သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝ, ဇာတိ, ဇရာမရဏ တို့ကို အသီးအသီး တပါးစီတပါးစီ ဝိပဿနာရှုဆင်ခြင်ပြီးလျှင် အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို အကြိမ်ပေါင်း ကုဋ္ဌေတသိန်းကျစီ ဝင်စားတော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါတဆယ့်နှစ်ပါးကို အနုလောမအားဖြင့် တပါးစီ ဝိပဿနာရှုဆင်ခြင်တော်မူ၍ အရဟတ္တဖလသမာပတ် ဝင်စားသော အကြိမ်ပေါင်း ကုဋ္ဌေတသန်းနှစ်သိန်း ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တဆယ့်နှစ်ပါး အနက် ပဋိလောမအားဖြင့် ဇရာမရဏကို ဝိပဿနာရှုဆင်ခြင်တော် မူပြီးလျှင် အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို အကြိမ်ပေါင်း ကုဋ္ဌေတသိန်း ဝင်စားတော် မူသည်။ ဇာတိ, ဘဝ, ဥပါဒါန်, တဏှာ, ဝေဒနာ, ဖဿ, သဠာယတန, နာမ်ရုပ်, ဝိညာဉ်, သင်္ခါရ, အဝိဇ္ဇာတို့ကို အသီးအသီး တပါးစီ တပါးစီ ဝိပဿနာရှု ဆင်ခြင်ပြီးလျှင် အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို အကြိမ်ပေါင်း ကုဋ္ဌေတသိန်းကျစီ ဝင်စားတော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါတဆယ့်နှစ်ပါးကို ပဋိလောမအားဖြင့် တပါးစီ ဝိပဿနာရှုဆင်ခြင်တော်မူ၍ အရဟတ္တဖလသမာပတ် ဝင်စားသော အကြိမ်ပေါင်း ကုဋ္ဌေတသန်းနှစ်သိန်း ဖြစ်သည်။ ထိုနှစ်ရပ်ကိုပေါင်း၍ တနေ့လျှင် အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို အကြိမ်ပေါင်း ကုဋ္ဌေ နှစ်သန်း လေးသိန်း ဝင်စားတော်

မူသည်။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၁-၂။ ဘုရားရှင်တို့အား ခေမဝိတက်နှင့် ပဝ်ဝေက ဝိတက်တို့လည်း အကြိမ်များစွာဖြစ်ကြသည်။ဇာတိဝုတ်။၂၁၆။

ခြေလျင်ကြွချီတော်မူခြင်းဖြင့် ကျန်းမာရေး ကောင်းမွန်စေခြင်းငှါငင်း, အတ္ထုပ္ပတ္တိဖြစ်ပေါ်ရာအချိန်အခါကို မျော်လင့်တော်မူ၍ငင်း, သိက္ခာပုဒ် ပညတ်ရန် အတွက်ငင်း, ဣန္ဒြေရင့်ကျက်သောသတ္တဝါများကို ချေချွတ်တော်မူရန်ငင်း, သရဏဂုဏ်တည်စေရန်ငင်း, တရားမိုးရွာသွန်းရန်ငင်း, ငါးပါးသီလတည်မြဲစေရန်ငင်း, စျာန်တရား မဂ်တရား ဖိုလ်တရား ရစေခြင်းငှါငင်း ဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူကြသည်။

ဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူရာ၌ တုရိတစာရိကာ=အဆောတလျင် ကြွချီတော်မူခြင်း၊ အတုရိတစာရိကာ = မြို့စဉ် ရွာစဉ်အတိုင်း နေ့စဉ်မှန်မှန် တယူဇနာ နှစ်ယူဇနာစသည်ဖြင့် ခရီးဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူခြင်းဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် ခရီးယူဇနာဒဝးကွာသော အရပ်၌ သော်လည်း ချေချွတ် ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင်တော်မူလျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ချေချွတ်ရန် အဆောတလျင်(အရေးတကြီး)ခရီးဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူခြင်းကို တုရိတစာရိကာဟု ခေါ်သည်။ ဝါကျွတ်သောအခါ ဝါကပ်ဆိုရာ ထိုထိုမြို့ရွာမှ ထွက်တော်မူ၍ မြို့ရွာနိုဂုံးအစဉ်အတိုင်း တနေ့လျှင် တယူဇနာ နှစ်ယူဇနာ ကြွတော်မူကာ ထိုထိုမြို့ရွာနိုဂုံးတို့၌ ဆွမ်းခံလှည့်လည်တော်မူခြင်း, တရားဟောတော်မူခြင်းဖြင့် လူအပေါင်းကို ချီးမြှောက်တော် မူလေသည်၊ ထိုသို့ချီးမြှောက်ရန် ကြွသွားတော်မူခြင်းကို အတုရိတစာရိကာဟုခေါ်သည်။

အတုရိတစာရိကာဒေသစာရီခရီး၌မဟာမဏ္ဍလ=ယူဇနာ ၉၀၀-ရှည်လျားသော ခရီးဝန်း။ မဇ္ဈိမမဏ္ဍလ=ယူဇနာ ၆၀၀-ရှည်လျားသော ခရီးဝန်း။ အန္တောမဏ္ဍလ = ယူဇနာ ၃၀၀-ခုည်လျားသော ခရီးဝန်းဟု သုံးမျိုးရှိသည်။ အနိဗဒ္ဓစာရိကာ, နိဗဒ္ဓစာရိကာဟုလည်း နှစ်မျိုးရှိသေးသည်။ ထိုတွင် အများကို ရည်ရွယ်၍ မြို့ရွာနိုဂုံးအစဉ်အတိုင်း ကြွတော်မူခြင်းကို အနိဗဒ္ဓစာရိကာဟု ခေါ်သည်။ ကျတ်ထိုက်သော သတ္တဝါတဦးအတွက် ကြွတော်မူခြင်းကို နိဗဒ္ဓစာရိကာဟု ခေါ်သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃-၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၅။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၀၆။

ဘုရားဖြစ်တော်မူမည့်နေ့၌ သုဇာတာလှူအပ်သော ဆွမ်းနှင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူမည့်နေ့၌ ရွှေပန်းထိမ်သည်သား စုန္ဒလှူအပ်သော ဆွမ်းတို့သည် သမာပတ်ဝင်စားနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းအဖြစ်တူမျှသောကြောင့် အကျိုးပေး တူမျှကြသည်။ ဥဒါန။၁၀၂-၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၆၆။

ဘုရားရှင်သည် မိမိ၏ခန္ဓာပဋ္ဌကကို အာယုကပ်ပတ်လုံးငင်း, ထို့ ထက်အလွန်ငင်း ဆောင်ထားခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော်လည်း သခ်ိတမ္မကို စက်ဆုပ်ဖွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဉာဏ်အထူးဖြင့် ခန္ဓာပဋ္ဌကကို မြက်ပင်လောင်မျှ အရေးစိုက်တော်မမူပဲ အာယုသင်္ခါရ လွှတ်တော်မူသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၆-၇။ ဘုရားရှင်တို့သည် သွားကြိုးခြင်း အစရှိသော အဖြစ်သို့ မရောက်မူ၍ လူတို့သက်တမ်း ငါးပုံပုံလျှင် ပဋ္ဌမအပုံ၌ (လေးပုံအကုန် ငါးပုံမြောက်ရောက်စ၌) ရွှေအင်းနှင့် တူသော အဆင်းမပျက်စီးမီပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူကြသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးနောက် သက်တော်ရှည် ဘုရားရှင်တို့၏ ဓာတ်တော်သည် ရွှေတိုးကြီးကဲ့သို့ တလုံးတခဲတည်းသာ ကျန်ရစ်သည်။ သက်တမ်းတို့သော ဘုရားရှင်တို့၏ဓာတ်တော်များကား အဓိဋ္ဌာန်

အတိုင်း အစိတ်စိတ်အမြှာမြှာ ကဲ့၍ တည်ရစ်ကြသည်။ မ၊ဌ၊၂။၂၀။ သုတ္တန်၊ဌ၊၁။၁၉၃။ အဓိဋ္ဌာန်ထား၍ကား သက်တမ်းရှည်ဘုရားဖြစ်စေကာမူ ဓာတ်တော်မျှားသည် အစိတ်စိတ် အမြှာမြှာကဲ့ပြား၍ ဇမ္ဗူဒီပ်တကျွန်းလုံး အနှံ့ အပြား တည်ရှိလျက် လူနတ်ဗြဟ္မာတို့၏ အကိုးကွယ် အပူဇော်ခံယူကြသည်။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၂၅၀။ ဂေါတမဘုရားရှင်သည် ပရိနိဗ္ဗာန်နှစ်မျိုးတွင် ပစ္စဝေက္ခဏာသမန္တရပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူသည်။ (အကျယ်ကို မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ ပဉ္စမတွဲ၊ နှာ၊၄၀၂-၆ ကြည့်။)

ဗုဒ္ဓ ၃-မျိုး—သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓ, အနုဗုဒ္ဓ=အဂ္ဂသာဝက, မဟာသာဝက, ပကတိသာဝက မျှားကို အနုဗုဒ္ဓဟုခေါ်သည်။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ ၁၅၄။ ဘုရားသာသနာထင်ရှားရှိစဉ် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါမရှိပေ။ မ၊ဌိ၊၃။၃၂။ ဗုဒ္ဓ ၄-မျိုး—သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓ, စတုသစ္စဗုဒ္ဓ, သုတဗုဒ္ဓ။ ပါရမီ ၃၀-ကို ဖြည့်၍ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ဆောက်သော ဘုရားကို သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဟု ခေါ်သည်။ နှစ်သခြေနှင့်ကမ္ဘာတသိန်းပါရမီဖြည့်၍ သယမ္ဘူဉာဏ်သို့ ဆောက်သောဘုရားသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓ မည်၏။ ကြင်းသော ရဟန္တာမျှားသည် စတုသစ္စဗုဒ္ဓမည်၏။ ပရိယတ္တိ ပဋိပတ္တိ ဗဟုဿုတရှိသူ, သုတမယဉာဏ်ဖြင့် သိထိုက်သော ခန္ဓာအစရှိသော အပြားကို သိသူသည် သုတဗုဒ္ဓမည်၏။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၄။ သံ၊ဌိ၊၁။၆၉-၇၀။ ဗုဒ္ဓဘူမိလေးမျိုးကို ဗုဒ္ဓဘူမိပုဒ်ကြည့်။ ဗုဒ္ဓကိစ္စငါးပါးကို ဗုဒ္ဓကိစ္စပုဒ်ကြည့်။) ဗုဇ္ဈတာ သစ္စာနိတိဗုဒ္ဓေါ်။ မဟာနိ။ ၃၆၃။ စူဠနိ။၃၉၇။ ပဋိသံ။၁၇၂။ (–ဝိ၊ဌ၊၁။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၃။) (၂) ပညာရှိ၊သုခမိန်။ ဗုဒ္ဓေါ စ ဒဗ္ဗဝိဒ္ဒသု။ ဓာန်။၂၂၉။ (နာ) (၃) အသိဉာဏ်။ ဗုဒ္ဓိ ဗုဒ္ဓံ ဗောဓေတိ ပရိယာယ-ဝစနမေတံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၆။ မဟာနိ၊ဌ။၃၉၁။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၈၅-၈၆။ (–အပ၊ဌ၊၁။၁၁၂။)

ဗုဒ္ဓ၂ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဏ] (၁) အသိဉာဏ်ရှိသော၊ သူ၊ ဘုရား။ (တိ) (၂) ဘုရားဟူသော ကိုးကွယ်ရာ နတ်ရှိသော၊ ဘုရားကို ကိုးကွယ်-သော၊သူ။ (၁) ယထာ "ဗုဒ္ဓံ တေဿ အတ္ထိ-တိ ဗုဒ္ဓေါ"တိ။ မ၊ဌိ၊၃။၂၄။ (–ဓာန်၊ဌိ။ ၁။) (တိ) (၂) ဗုဒ္ဓေါ အဿ ဒေဝတာ ဗုဒ္ဓေါ။ ကစ္စည်း။၃၅၂။

ဗုဒ္ဓ၃ (ပု) [ဗာလ + ဥဒ္ဓရ။ ဗာလကို ဗာ-ပြု၊ ဥဒ္ဓရ-ကို-ဥဒ္ဓ-ပြု၊ ချေ၊ကပ်။ သူစီ။၃၀၀။] ဘုရား၊ ဗာလဟု ဆိုအပ်သော ပုထုဇဉ်တို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထုတ်ဆောင် တတ်သောသူ။ အထ ဝါ ဗာလသံခါတေ ပုထုဇ္ဇနေ ဝန္ဒဒုက္ခ-တော ဥဒ္ဓရတိ ဥဒ္ဓရဏံ ကရောတီတိ ဗာ-လုဒ္ဓရော တိ ဝတ္တဗ္ဗေ....ဗုဒ္ဓေါတိ ဝုတ္တံ။ သူစီ။ ၃၀၀။

ဗုဒ္ဓ၄ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ပစ္စေကဗုဒ္ဓ+အနုဗုဒ္ဓ] ဘုရား, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, သာဝက။ နိဗ္ဗာန် ပရမံ ဝဒန္တိ ဗုဒ္ဓါ။ ဓမ္မ။၄၁။ နိဗ္ဗာန် ပရမံ ဝဒန္တိ ဗုဒ္ဓါတိ ဗုဒ္ဓါ စ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ အနုဗုဒ္ဓါ စာတိ ဣမေ တယော ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗာန် ဥတ္တမန္တိ ဝဒန္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၅၄။

ဗုဒ္ဓ၅ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဘာဝိ] ဘုရားလောင်း။ ဗုဒ္ဓတန္တိ (၁) ကြည့်။

ဗုဒ္ဓအာဏာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+အာဏာ] ဘုရားရှင်၏ အမိန့်တော်။ အယံ အမနုဿော အမှာကံ ဝစနံ နာဏတိ၊ မယံ ဗုဒ္ဓအာဏံ ကရိ-ဿာမ။ ဝိ၊သင်္ဃ။၁၂။၊ဒီ၊ဌ၃။၁၅၁။

ဗုဒ္ဓအာဒါယ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + အာဒါယ] ဘုရား သာသနာ။ ဣမိဿာ ဗုဒ္ဓရုစိယာ ဣမဿိံ ဗုဒ္ဓအာဒါယေ ဣမဿိံ ဗုဒ္ဓဓမ္မေ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၁၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၀၃။

ဗုဒ္ဓဂ္ဂသီ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဂ္ဂသီ] ဘုရားတည်းဟူသော သူတော် သူမြတ်။ အထ ဝါ ဗုဒ္ဓဂ္ဂသီနံ ဝိပဿီ-အာဒီနံ။ ဝိမာန၊ဌ။၉၅။

ဗုဒ္ဓဥဋ္ဌာရတာ(ထီ) [ဗုဒ္ဓဥဋ္ဌာရ+တာ] ဘုရားရှင်၏ မြတ်သည်၏အဖြစ်။ ဥဋ္ဌာရော ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိဗုဒ္ဓဥဋ္ဌာရတံ ဓမ္မသွာက္ခာတတံ။နေတ္တိ။၁၅၂။

ဗုဒ္ဓကထာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ကထာ] ဘုရားရှင်ကို ဆိုရာဖြစ်သော စကား၊ ဘုရားရှင်နှင့်စပ်လျဉ်းသော စကား။ ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ (–ဝဇီရ။၄၁၄။)

ဗုဒ္ဓကတ္တမ္မ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ကတ္တမ္မ] ဘုရားရှင်သည် ပြုလုပ်အပ်သော။ ဧတေန ဗုဒ္ဓကတ္တမ္မဿ ကဿစိပိ အသေသိတဘာဝံ ဒဿေတိ။ သာ-ရတ္ထ၊ဋ၁။၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ဋ၁။၂၀။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ဋ၁။ ၃၇။)

ဗုဒ္ဓကမ္မသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ကမ္မသိဒ္ဓိ] ဘုရားရှင်၏ လုပ်ဆောင်ဖွယ်ကိစ္စ ပြီးစီးခြင်း။ ကရဏာယ ဗုဒ္ဓကမ္မသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ဋ၁။၇၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ဋ၁။၂၅၀။

ဗုဒ္ဓကရ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ကရ+အ] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ဟန္ဒ ဗုဒ္ဓကရေ ဓမ္မေ၊ ဝိစိနာမိ ဣတော စိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅။

ဗုဒ္ဓကရဓမ္မ (ပု) [ဗုဒ္ဓကရ+ဓမ္မ] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရား၊ ဘုရားဖြစ်ကြောင်းတရား။ သခေ်ပတော ဝါ ပုညသမ္ဘာရဉာဏသမ္ဘာဆာ ဗုဒ္ဓကရဓမ္မာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁။)

ဗုဒ္ဓကရဓမ္မပါရိပူရီ (ထီ) [ဗုဒ္ဓကရဓမ္မ + ပါရိပူရီ] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရားတို့ကို ပြည့်စုံစေခြင်း။ တတိယော ဗုဒ္ဓကရဓမ္မပါရိပူရိတော ပဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ ပဋိပတ္တိဒဿနဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၆၃။

ဗုဒ္ဓကရဓမ္မသမာဒါန (ပု) [ဗုဒ္ဓကရဓမ္မ+သမာဒါန] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သောတရားကို အားထုတ်ခြင်း။ စတုတ္ထော ဗုဒ္ဓကရဓမ္မသမာဒါန ရမ္ဘတော ပဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၄၈။

ဗုဒ္ဓကရဓမ္မသမုဒါယ (ပု) [ဗုဒ္ဓကရဓမ္မ + သမုဒါယ] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သောတရား အပေါင်း။ သကလဿပိ ဗုဒ္ဓကရဓမ္မသမုဒါယဿ ပဝိစယပ စ္ဆဝေက္ခဏသမာဒါနာနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၆။

ဗုဒ္ဓကရဓမ္မသိဒ္ဓိ (တိ) [ဗုဒ္ဓကရဓမ္မ+သိဒ္ဓိ] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သောတရား၏ ပြီးစီးခြင်း။ ကရုဏဂုဟာဏေန ဝါ ဗုဒ္ဓကရဓမ္မသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၉။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈။)

ဗုဒ္ဓကာရက (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ကာရက] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ သေ ဟိ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ပဋ္ဌာယ လဒ္ဓဗျာကရဏော ဗုဒ္ဓကာရကေ ဓမ္မေ ပရိယေသန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၆။ (– အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၉။)

ဗုဒ္ဓကာရကမ္မ (ပု) [ဗုဒ္ဓကာရက + ဓမ္မ] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သောတရား၊ ဘုရားဖြစ်ကြောင်းတရား။ ဝိရိယာဓိဋ္ဌာနံ အဓိဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မာနံ ပူရဏမ္မိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။)

ဗုဒ္ဓကာရဏ (န) [ဗုဒ္ဓ+ကာရဏ] ဘုရားရှင်၏ အကြောင်း။ တသ္မာ ဗုဒ္ဓါနံ အပဒါနာနိ ဗုဒ္ဓါပဒါနာနိ၊ဗုဒ္ဓကာရဏာနိတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၄။

ဗုဒ္ဓကာရဏပကာသက (တိ) [ဗုဒ္ဓကာရဏ+ပကာသက] ဘုရားရှင်၏ အကြောင်းကို ထင်ရှားပြတတ်သော။ ဗုဒ္ဓါပဒါနိယံ နာမ ဗုဒ္ဓကာရဏပကာသကံ နာမ ဓမ္မပရိယာယံ ဓမ္မဒေသနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

ဗုဒ္ဓကာလ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ကာလ] ဘုရားရှင်တို့ပွင့်ရာ အခါ၊ ဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှား ရှိစဉ်

အခါ၊ ဘုရားရှင်လက်ထက်။ ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ ယတ္ထ ယတ္ထ ဧကောပိ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၉။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၅၄။) ဗုဒ္ဓကာလေတိ ဓရမာနဿ ဘဂဝတော ကာလေ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၂၁၂။

ဗုဒ္ဓကိစ္စ (န) [ဗုဒ္ဓ+ကိစ္စ] ဘုရားရှင်တို့၏ အလုပ်ကိစ္စ၊ ဘုရားရှင် နေ့စဉ် ပြုလုပ်နေကျကိစ္စ။ (ဗုဒ္ဓကိစ္စ ၅-ပါး—ပုရေဘတ္တကိစ္စ။ ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စ။ ပုရိမယာမကိစ္စ။ မဇ္ဈိမယာမကိစ္စ။ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စ။ အပြေါ်ယ်အကျယ်ကို–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၆-၄၈။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉-၅၀-နှင့် သဂါထာဝဂ္ဂ၊ သံယုတ်ပါဠိတော်နိသျ၊ ဆဋ္ဌမ္၊ ပဌမအုပ်၊ ကျမ်းဦးနိဒါန်းတွင် ကြည့်။) ပဋ္ဌ ဗုဒ္ဓကိစ္စာနိ ပုရေဘတ္တကိစ္စံ ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စံ ပုရိမယာမကိစ္စံ မဇ္ဈိမယာမကိစ္စံ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၈။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ ဣတိဝု၀်၊ဋ္ဌ။၁၁၇။)

ဗုဒ္ဓကိစ္စသမ္မာဒန (န) [ဗုဒ္ဓကိစ္စ + သမ္မာဒန] ဘုရားရှင်၏ အလုပ်ကိစ္စကို ပြီးစေခြင်း။ တဒတ္ထပရိနိပ္ဖါဒနန္တိ လောကတ္ထနိပ္ဖါဒနံ၊ ဗုဒ္ဓကိစ္စသမ္မာဒနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀။

ဗုဒ္ဓကိစ္စသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ကိစ္စသိဒ္ဓိ] ဘုရားရှင်၏ အလုပ်ကိစ္စပြီးစီးခြင်း။ ကရဏာယ ဗုဒ္ဓကိစ္စသိဒ္ဓိ။ ဣတိဝု၀်၊ဋ္ဌ။၁၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄။)

ဗုဒ္ဓကုလ (န) [ဗုဒ္ဓ+ကုလ] ဘုရားအမျိုး။ တမ္မိ ကုလံ "ဗုဒ္ဓကုလ"န္တိ နာမံ လဘိ။ သုဘူနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

ဗုဒ္ဓကောလာဟလ (ပု၊န)[ဗုဒ္ဓ+ကောလာဟလ] (၁) ဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူလတ္တံ့ဟူသော ကြွေးကြော်သံ။ (၂)ဘုရားရှင်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော–အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်–ဆူညံသံ။(၁)ကပ္ပကောလာဟလံ ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ စက္ကဝတ္တိကောလာဟလံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၁။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၂။) ဗုဒ္ဓကောလာဟလန္တိ ဒေဝတာဟိ ဃောသိတံ ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၁။ ကပ္ပကောလာဟလနှင့် ကောလာဟလတို့လည်း ကြည့်။ (၂)မဟန္တံ ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ အဟောသိ။မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ဗုဒ္ဓကောလာဟလန္တိ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပဂမ္မ သတ္ထာနံ ဥပ္ပဇ္ဇနကကုတူဟလံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၂၄။

ဗုဒ္ဓကောလာဟလသဒ္ဒ (ပု) [ဗုဒ္ဓကောလာဟလ + သဒ္ဒ] ဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူလတ္တံ့ဟူသော ကြွေးကြော်သံ။ တေသု ဗုဒ္ဓကောလာဟလသဒ္ဒံ သုတ္ဝာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။

ဗုဒ္ဓကောလာဟလာနုဿဝ (ပု) [ဗုဒ္ဓကောလာဟလ+အနုဿဝ]ဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူလတ္တံ့ ဟူသော ကြွေးကြော်သံကိုတဆင့်ကြားခြင်း။ တေ ကိရ ဗုဒ္ဓကောလာဟလာနုဿဝေန သဉ္စာတကုတူဟလာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၆။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၃။)

ဗုဒ္ဓခန္တိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ + ခန္တိ] ဘုရားသာသနာ, ဘုရားရှင်၏ သည်းခံခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော သာသနာ။ ဗုဒ္ဓဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓခေ (ကွေ) တ္တ (န)[ဗုဒ္ဓ + ခေတ္တ] ဗုဒ္ဓခေတ်၊ ဘုရားရှင်နှင့် စပ်လျဉ်းသော စကြဝဠာအပိုင်းအခြား။ (ဗုဒ္ဓခေတ် ၃မျိုး—ဇာတိခေတ်၊ အာဏာခေတ်, ဝိသယခေတ်။ ဘုရားရှင် ပဋိသန္ဓေနေသောအခါ, ဖွားတော်မူသောအခါ, သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရတော်မူသောအခါ, ဓမ္မစကြာ ဟောတော်မူသောအခါ, အာယုသင်္ခါရလွှတ်တော်မူသောအခါ, ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်တော်မူသောအခါတို့၌ စကြဝဠာတသောင်း မြေလျှင် တုန်လှုပ်၏၊ ယင်း လျှင်တုန်လှုပ်ရာ စကြဝဠာတသောင်းသည်ဇာတိတော်မည်၏။ ရတနပရိတ်, ခန္ဓပရိတ်, ဓဇဂ္ဂပရိတ်, အာဋာနာဋိယပရိတ်တော်များ၏ အာနုဘော် (အာဏာ) ပျံ့နှံ့ထူစကြဝဠာကုဋ္ဌေတသိန်း

သည် အာဏာခေတ်မည်၏။ ဝိသယခေတ်ကား စကြဝဠာအပိုင်းအခြားမရှိ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ ကျက်စားရာ အာရုံပြုရာ စကြဝဠာအနန္တသည်ပင် ဝိသယခေတ် မည်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၁၈၇။ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓစသော ဗုဒ္ဓလေးမျိုးတို့၏ ဖြစ်ထွန်းပေါ် ပေါက်ရာ ဤစကြဝဠာကိုလည်း "ဗုဒ္ဓခေတ္တ" ဟု သုံးနှုန်းသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။)

(၂) ဘုရားတည်းဟူသော လယ်ယာမြေ။ (၁) ယာဝတာ ဗုဒ္ဓခေတ္တမိ၊ ဌပယိတ္ထာ မဟာမုနိ"။ ထေရ။၃၅၃။ ဝိတ္ထာရတော ပန သဒါပိ ဧကံ ဗုဒ္ဓက္ခေတ္တံ ဝိနဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၀။ (– အပ၊၁။ ၂၊၅၅။) ဗုဒ္ဓခေတ္တမိုတိ အာဏာခေတ္တံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၅။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆၊၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၂၃။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၀၉။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၁၁။) (၂) တထေဝိဒံ ပတ္တဒါနံ၊ ဗုဒ္ဓတ္တေမှိ ရောပိတံ။ အပ၊ ၂။၀၇။

ဗုဒ္ဓခေတ္တသမ (တိ) [ဗုဒ္ဓခေတ္တ + သမ] ဘုရားတည်းဟူသော လယ်ယာမြေနှင့် တူသော။ ဗုဒ္ဓခေတ္တသမော နတ္ထိ၊ သုခဒေါ သဗ္ဗပါဏိနံ။ အပ၊ ၂။၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၂။

ဗုဒ္ဓဂဇ္ဇိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ဂဇ္ဇိတ] ဘုရားရှင်သည် ကြုံဝါးအပ်သော။ တထာ ဟိ တံ "ဗုဒ္ဓဂဇ္ဇိတ"-န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၉၅။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၂။၄၂၁။

ဗုဒ္ဓဂတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ဂတ] ဘုရား၌ဖြစ်သော၊ ဘုရားဂုဏ်တော်လျှင် အာရုံရှိသော။ ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ နိစ္စံ ဗုဒ္ဓဂတာ သတိ။ ဓမ္မ။၅၅။ (– သံ၊၁။ ၂၁၃။ ထေရ။ ၂၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉) ။ဗုဒ္ဓဂတာ သတိတိ ယေသံ "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ"တိ အာဒိပ္ပဘေဒေ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ သတိ နိစ္စကာလံ အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၃၂။)

ဗုဒ္ဓဂန္ဓဟတ္ထိ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ဂန္ဓဟတ္ထိ] ဘုရားတည်းဟူသော ဂန္ဓဆင်။ ဣမံ ဗုဒ္ဓဂန္ဓဟတ္ထိံ အာပဇ္ဇ ဉာဏကောဋ္ဌနာဒံ သောဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၆။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။)

ဗုဒ္ဓဂရဟိ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ဂရဟ+ဏိ] ဘုရား – ကို – အား – အပြစ်တင် – ရှုတ်ချ – တတ်သော၊ သူ။ န မယံ ဘန္တေ အာနန္ဒ ဗုဒ္ဓဂရဟိနော-(ဝိ၊ဝ။၂၇)ဘိ ဘန္တေ အာနန္ဒ မယံ န ဗုဒ္ဓံ ဂရဟာမ၊ န ဗုဒ္ဓဿ ဒေါသံ ဒေမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၄။

ဗုဒ္ဓဂါထာဘိဂီတ (သံ၊၁။၄၀) သည် ဗုဒ္ဓဂါထာဘိဘိတမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်ဟန် ရှိသည်။

ဗုဒ္ဓဂါထာဘိဘိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓဂါထာ+အဘိဘိတ] ဘုရားရှင်သည် ရွတ်ဆိုအပ်သော ဂါထာမှ အလွန်ကြောက်သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓဂါထာဘိဘိတောမှိ, နော စေ မုဉ္စေယျ စန္ဒိမန္တိ။ သံ၊၁။ ၄၀။

ဗုဒ္ဓဂါရဝ (ပု၊န) [ဗုဒ္ဓ+ဂါရဝ] ဘုရားရှင်၌ရှိသော လေးစားခြင်း။ ဗုဒ္ဓဂါရဝေန ပန နိပဇ္ဇိတုံ နဥဿဟတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။)

ဗုဒ္ဓဂုဏ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဂုဏ] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်။ ပစ္စယာကာရံ သမောဓာနေတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ပါကဋေ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။)ဗုဒ္ဓဂုဏာတိ စ အတ္ထတော ဗုဒ္ဓေါယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၂၁၆။

ဗုဒ္ဓဂုဏကိတ္တန (ထီ၊န) [ဗုဒ္ဓဂုဏ+ကိတ္တန] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို – ချီးမွမ်း – ပြောကြား – ခြင်း။ ဓမ္မသဝဂုဏကိတ္တနာပိ အတ္ထတော ဗုဒ္ဓဂုဏကိတ္တနာ ဧဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၀၄။

ဗုဒ္ဓဂုဏဂဟဏ (န) [ဗုဒ္ဓဂုဏ + ဂဟဏ] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်ကို ယူခြင်း။ တဒုဘယံ ပန ဗုဒ္ဓဂုဏဂဟဏေန ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၆။

ပုဒ္ဓဂုဏဒဿနုပါယ (တိ)[ပုဒ္ဓဂုဏဒဿန+ဥပါယ] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်ကို ပြခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ သော ဧဝ ဟိ အနဝသေသတော ပုဒ္ဓဂုဏဒဿနုပါယော ယဒိဒံ နယဂ္ဂါဟဏံ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၇။

ပုဒ္ဓဂုဏဒီပက (တိ) [ပုဒ္ဓဂုဏ+ဒီပက] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်.ကို ပြတတ်သော။ ဝဏ္ဏပဋ္ဌာနံ ပုဒ္ဓဂုဏဒီပကံ သုတ္တံ။ ဝဇိရ။၉၉။

ပုဒ္ဓဂုဏနိန္နံ (တိ) [ပုဒ္ဓဂုဏ+နိန္နံ] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်တော်သို့ ညွတ်သော။ ပုဒ္ဓဂုဏဒပါဏကြည့်။

ပုဒ္ဓဂုဏပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ပုဒ္ဓဂုဏ+ပဋိသံယုတ္တ] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်နှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ဝိနယသံဝဏ္ဏနာရမ္ဘေ ပုဒ္ဓဂုဏပဋိသံယုတ္တာယ ဓမ္မိယာ ကထာယ။ ဝိ၊၌၊၁။၈၄။ (–သံ၊၌၊၃။ ၂၅၁။ ထေရ၊၌၊၁။၄၃၂။ အပ၊၌၊၁။၁၀၃။)

ပုဒ္ဓဂုဏပရိစ္ဆေဒန (န) [ပုဒ္ဓဂုဏ + ပရိစ္ဆေဒန] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်ကို ပိုင်းခြားခြင်း။အာဃဿတာ သာရိပုတ္တတ္ထေရေနပိ ပုဒ္ဓဂုဏပရိစ္ဆေဒနံ ပတိ အနုယုတ္တေန။ ဒီ၊၌၊၁။၉။ သံ၊၌၊၁။၉။

ပုဒ္ဓဂုဏပရိဒီပက (တိ) [ပုဒ္ဓဂုဏ + ပရိဒီပက] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်ကို ပြတတ်သော။ ဝဏ္ဏပဋ္ဌာနန္တိ မဟာသံဃိကာနံ ပုဒ္ဓဂုဏပရိဒီပကံ ကေ သုတ္တန္တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၇၁။

ပုဒ္ဓဂုဏပရိဒီပန (တိ) [ပုဒ္ဓဂုဏ + ပရိဒီပန] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်ကို ပြတတ်သော။ ပုဒ္ဓဂုဏပရိဒီပနံ ပုဒ္ဓဝံသဒေသနံ ယာစေယျံ။ ပုဒ္ဓဝံ၊၌။ ၆၄။

ပုဒ္ဓဂုဏပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ပုဒ္ဓဂုဏ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ဘုရားရှင်ဂုဏ်လျှင်–ရှေသွား –ပြဋ္ဌာန်းခြင်း– ရှိသော။ အတ္တနော ဗျာကရဏံ ပုဒ္ဓဂုဏပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပကာသေန္တော။ အပ၊၌၊၁။၂၄၈။

ပုဒ္ဓဂုဏပေါဏ (တိ) [ပုဒ္ဓဂုဏ+ ပေါဏ] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်သို့ ကိုင်းသော။ ဥဇုဂတစိတ္တဿ ပုဒ္ဓဂုဏပေါဏာ ဝိတက္ကဝိစာရာ ပဝတ္တန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀၆။ ပုဒ္ဓဂုဏပေါဏာတိ ပုဒ္ဓဂုဏနိန္နာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။

ပုဒ္ဓဂုဏပဂ္ဂဟဏ (တိ) [ပုဒ္ဓဂုဏ+ပဂ္ဂဟဏ] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်ကို ပြတတ်သော။ ဧဝံ ဥပကာသ အာဇီဝကာသ ပုဒ္ဓဂုဏပဂ္ဂဟဏံ။ ဥဒါန၊၌။၄၉။

ပုဒ္ဓဂုဏဗဟုမာနပဿာဝ (တိ) [ပုဒ္ဓဂုဏ + ဗဟုမာနပဿာဝ] ဘုရားဂုဏ်တော်၌ မျှားစွာ မြတ်နိုးကိုင်းရှိုင်းသော။ နမောတိ ပရမတ္ထတော ပုဒ္ဓဂုဏဗဟုမာနပဿာဝရာ စိတ္တနတိ။ ဝဇိရ။၈။

ပုဒ္ဓဂုဏယောဂ (ပု) [ပုဒ္ဓဂုဏ + ယောဂ] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ယထာ နီလာဒိဝဏ္ဏယောဂတော ပဋ္ဌော ''နီလော ပဋ္ဌော, ရတ္တော ပဋ္ဌော''တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ပုဒ္ဓဂုဏယောဂတော ပုဒ္ဓေါ။ အပ၊၌၊၁။၁၁၂။ (–မဟာနိ၊၌။၃၉၁။ ပဋိသံ၊၌၊၂။၈၆။)

ပုဒ္ဓဂုဏရာသိ (ပု) [ပုဒ္ဓဂုဏ+ရာသိ] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်တော်အစု။ သဟေဝ ပန အရဟတ္တမဂ္ဂေန သကလောပိ ပုဒ္ဓဂုဏရာသိ အာဂတော၁ဝ နာမ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊၌။၂၄၉။

ပုဒ္ဓဂုဏဝိဘဝသိရီ (ထီ) [ပုဒ္ဓဂုဏ + ဝိဘဝသိရီ] ဘုရားရှင်တို့ ရအပ်သော ဂုဏ်၏တင့်တယ်ခြင်း အသရေ၊ ဘုရားဂုဏ်တော်ဟု ဆိုအပ်သော တင့်တယ်ခြင်းအသရေ။ (သျှ)။ ပုဒ္ဓဂုဏဝိဘဝသိရီ (ဒီ၊၌၊၂။၉)နှင့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေဟိ အာဘိဂန္တ္ဗဂုဏဝိဘူတိသော၁ဘံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

ပုဒ္ဓဂုဏဝိဘာဝန (ထီ၊န) [ပုဒ္ဓဂုဏ+ဝိဘာဝန] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို ထင်စွာပြခြင်း။

ဝိသေသးတော ဗုဒ္ဓဂုဏဝိဘာဝနေန ရတနတ္တယေသးတိသယံ သဒ္ဓံ အာဝဟတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၂၇။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅။)

ဗုဒ္ဓဂုဏသံကိတ္တက (တိ) [ဗုဒ္ဓဂုဏ+သံကိတ္တက] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို ကောင်းစွာ ပြောကြားတတ်သော၊သူ။ ဧဝံ ဗုဒ္ဓဂုဏသံကိတ္တကေနာပီတိ ဒဿေန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀။)

ဗုဒ္ဓဂုဏသံကိတ္တန (တိ) [ဗုဒ္ဓဂုဏ + သံကိတ္တန] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်ကို ကောင်းစွာ ပြောကြားတတ်သော၊သူ။ဧဝံ ဗုဒ္ဓဂုဏသံကိတ္တနေနာပီတိ ဒဿေန္တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၃။

ဗုဒ္ဓဂုဏသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဂုဏ + သံဝဏ္ဏနာ] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ ဗုဒ္ဓဂုဏသံဝဏ္ဏနာ ဇာနန္တသ္သ ယထာ ဓမ္မသံဝဏ္ဏနံယေဝ အနုပဂိသတီတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၆။)

ဗုဒ္ဓဂုဏသောဘာနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဂုဏ+သောဘာ+နိဗ္ဗတ္တိ] ဘုရားဂုဏ်တော်၏ တင့်တယ်မှုပြီးစေခြင်း။ တထာ ဗုဒ္ဓဂုဏသောဘာနိဗ္ဗတ္တိယာ မာလာဝိလေပနံ ဒေတိ။ စရိယာ'ဋ္ဌ။ ၂၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၅။)

ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဘာဝသံသူစက (တိ) [ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဘာဝ+သံသူစက] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်, အာနုဘော်ကို ကောင်းစွာ ပြတတ်သော။ အတ္ထဗျဥ္ဇနသမ္ပန္နသ္သ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဘာဝသံသူစကသ္သ ဣမသ္သ သုတ္တသ္သ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ တိဝိဓသီလာဒိဒဿနဝသေန ဗုဒ္ဓသ္သ ဂုဏာနုဘာဝံ သမ္မာသူစေတီတိ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဘာဝသံသူစကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၅။

ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဿရဏ (နာ) [ဗုဒ္ဓဂုဏ+အနုဿရဏ] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်ကိုအဖန်ဖန်အောက်မေ့ခြင်း။ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဿရဏဝသေနေဝ ဗောဓိယံ ပါဏိ-ပါတကရဏန္တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၄။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၉။)

ဗုဒ္ဓဂုဏာရမ္မဏ (တိ) [ဗုဒ္ဓဂုဏ + အာရမ္မဏ] ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်လျှင် အာရုံရှိသော၊ ဘုရားဂုဏ်ကို အာရုံပြုသော။ ဗုဒ္ဓဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၄၃။)

ဗုဒ္ဓဂေါစရ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ဂေါစရ] ဘုရားရှင်၏ ကျက်စားရာ အာရုံ။ ဗုဒ္ဓဝိသယော သေ ဗုဒ္ဓဂေါစရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၇။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၉၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၂။)

ဗုဒ္ဓဃောသ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဃောသ] ဗုဒ္ဓဃောသအမည်ရှိသူ၊ အဋ္ဌကထာဆရာ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ။ (အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယပဌမအုပ် ဆင်ဌမူနိဒါန်းကြည့်။) ဗုဒ္ဓဃောသောတိ ဂရုဟိ ဂဟိတနာမဓေယ္ယေန ထေရေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၃·၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၆·

ဗုဒ္ဓဃောသာစရိယ (ပု) [ဗုဒ္ဓဃောသ + အာစရိယ] ဗုဒ္ဓဃောသဆရာ။ နဟေတ္ထ ဗုဒ္ဓဃောသာစရိယော အဋ္ဌကထာဝါဒံ အယုတ္တန္တိ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ။၁။ ၂၉၁။ (–ဝိမတိ၊၂။၄၊။)

ဗုဒ္ဓကံ့ရ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + အကံ့ရ] ဘုရားအညွှန့်အညောက်၊ ဘုရားအလောင်း။ သုမေဓတာပသော ကိရ ဗုဒ္ဓဗီဇံ ဗုဒ္ဓကံ့ရော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၆။)

ဗုဒ္ဓစက္ခု (နာ) [ဗုဒ္ဓ+စက္ခု] ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်အမြင်၊ဗုဒ္ဓစက္ခု။(ကုန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်, အာသယာနုသယဉာဏ် ၂-ပါးကို ဗုဒ္ဓစက္ခုဟု ဆိုသည်။ ယင်းဉာဏ် ၂-ပါးသည် ဘုရားမှတပါး အခြားသူတို့နှင့် မဆက်ဆံ၊ ဘုရားရှင်၏ သီးခြားဉာဏ်တော် ဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။

၅၀။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၃၄။ အားတော် (၁၀)ပါးတွင် ပဉ္စမအား, ဆဋ္ဌအားဖြစ်သည်။ ဤဥာဏ် ၂-ပါးဖြင့် လောကကို အကြည့်ရှုသောကြောင့် ယင်းဥာဏ် ၂-ပါးကို "ပုဒ္ဓဓမ္မ" ဟု ဆိုသည်။ တခါတရံ၌ ဘုရားရှင်သည် ပုဒ္ဓဓမ္မမှ ကြွင်းသော ဥာဏ်တို့ဖြင့်၎င်း, သဗ္ဗညုတဥာဏ်ဖြင့်၎င်း လောကကို ကြည့်တော်မူသေးသည်။ သတ္တဝါတို့ကို ကြည့်တော်မူခြင်းသည် ပုဒ္ဓကိစ္စငါးပါးတွင် နောက်ဆုံး ပစ္ဆိမယာမကိစ္စတွင် ပါဝင်သည်။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၀၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၆။) သတ္တေသု စ ကာရုညတံ် ပဋိစ္စ ပုဒ္ဓဓမ္မာနာ လောကံ် ဝေါလောကေသိ။ ဝိ၊၃။၉။ ဒီ၊၂။ ၃၃။ (–ဥဒါန။၁၁၅။ ပဋိသံ်။၂၂၉။) ပုဒ္ဓဓမ္မာနာတိ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏေန စ အာသယာနုသယဉာဏေန စ။ ဣမေသဉ္စိ ဒ္ဝိန္နံ ဉာဏာနံ် ပုဒ္ဓဓမ္မာတိ နာမံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဝင်ရ။၃၉၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၇။ ဝိမတိ၊၂။၀၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၀၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။)

ပုဒ္ဓဓမ္မဉာဏာနုဘာဝ (ပု) [ပုဒ္ဓဓမ္မဉာဏ+အာနုဘာဝ] ပုဒ္ဓဓမ္မဉာဏ်စွမ်း၊ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်, အာသယာနုသယ ဉာဏ်စွမ်း။ အတ္တနော ပုဒ္ဓဓမ္မဉာဏာနုဘာဝံ် ပကာသေန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၃။

ပုဒ္ဓဓမ္မသမ္ဘုတ္တစိတ္တ (နာ) [ပုဒ္ဓဓမ္မ + သမ္ဘုတ္တစိတ္တ] ပုဒ္ဓဓမ္မနှင့် ယှဉ်သောစိတ်။ စေတသာတိ ပုဒ္ဓဓမ္မသမ္ဘုတ္တစိတ္တေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၅။

ပုဒ္ဓဓမ္မသမ္ဘုန္န (တိ) [ပုဒ္ဓဓမ္မ+သမ္ဘုန္န] ပုဒ္ဓဓမ္မနှင့်စပ်သော။ ပုန ပုဒ္ဓဓမ္မသမ္ဘုန္နေန ဣန္ဒြိယဝိမာနံ် ဝတ္တုကာမော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။

ပုဒ္ဓစန္ဒ (ပု) [ပုဒ္ဓ+စန္ဒ] ဘုရားတည်းဟူသော လမင်း။ ပုဒ္ဓစန္ဒေ အနုပ္ပန္နေ၊ ပုဒ္ဓါဒိစ္စေ အနုဂ္ဂတေ။ ဝိ၊၅။၁၅၇။ (–ဝိမတိ၊၂။၂၇၂။) ကရုဏာသီတလဘာဝေန စန္ဒသဒိသတ္တာ ပုဒ္ဓစန္ဒေတိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၈၅၇။

ပုဒ္ဓစရိတ (နာ) [ပုဒ္ဓ + စရိတ] ဘုရားရှင်၏–အဖြစ်တော် – ဖြစ်စဉ် (ပုဒ္ဓဝင်)။ စိတ္တပဒ္မေ ပုဒ္ဓစရိတံ သုဝဏ္ဏပဒ္မေ စ ပဋ္ဌစ္စသမုပ္ပါဒံ လိခါပေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

ပုဒ္ဓစရိယ (ထီ၊နာ) [ပုဒ္ဓ + စရိယ] (၁) ဘုရား(ဖြစ်ခြင်း) အကြောင်း၊ ဘုရားဖြစ်ကြောင်းကျင့်စဉ်။ (၂) အသိဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း။ (၁) ဣတ္ထံ သုဒံ အတ္တာနော ပုဒ္ဓစရိယံ သမ္မာဝယမာနော။ အပ၊၁။၇။ အတ္တာနော ပုဒ္ဓစရိယံ ပုဒ္ဓကာရကံ သမ္မာဝယမာနော ပါကဋံ် ကုရုမာနော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁-၂။ (၂) ဉာတတ္ထစရိယ လောကတ္ထစရိယပုဒ္ဓစရိယာနံ် ကောဋိ် ပတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။) ကမ္မဿကတာဉာဏဝသေန အနဝဇ္ဇကမ္မာယတနသိပ္ပါယတနဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနဝသေန ခန္ဓာယတနာဒိဝသေန လက္ခဏတ္တယာဒိတိရဏဝသေန စ အတ္တနော ပရေသဉ္စ တတ္ထ သတိပဋ္ဌာနေန ဉာဏစာရော ပုဒ္ဓစရိယာ၊ သာ ပနတ္ထတော ပညာပါရမီယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၂၀။)

ပုဒ္ဓစေတိယ (နာ) [ပုဒ္ဓ + စေတိယ] ဘုရားရှင်အား ရည်မှတ်၍ဘည်အပ်သောစေတီ၊ ဘုရားစေတီ၊ ဘုရားပုထိုး။ ယောဇနံ တေပိ ဝဏ္ဏေသုံ၊ အာယတံ ပုဒ္ဓစေတိယံ။ အပ၊၂။ ၁၀၀။

ပုဒ္ဓစောဒိတ (တိ) [ပုဒ္ဓ+စောဒိတ] ဘုရားရှင် –စေခိုင်း – တိုက်တွန်း – အပ်သော၊သူ။ ဥပနာမေသိ နာထဿ၊ အာနန္ဒော ပုဒ္ဓစောဒိတော။ အပ၊၂။၂၂၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။

ပုဒ္ဓဇေဂုစ္ဆ (နာ) [ပုဒ္ဓ + ဇေဂုစ္ဆ] ဘုရားရှင်၏ (မကောင်းမှုကို) – စက်ဆုပ်ရွံရှာတတ်သည်၏ အဖြစ် – စက်ဆုပ် ရွံရှာခြင်း။ ယဒိဒံ အဓိ·

ဇေဂုစ္ဆနိန္တိ သီလေ ဝိယ လောကိယလော-
ကုတ္တရဝသေန ဒုဝိဓမ္မိ ပုဒ္ဓဇေဂုစ္ဆံ။ သီဋီ၊
သစ်၊ ၂။ခုဖ၁။

ပုဒ္ဓဉာဏ (န) [ပုဒ္ဓ + ဉာဏ] ဘုရားရှင်၏ ဉာဏ်
တော်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၊ပုဒ္ဓဉာဏ်။(သစ္စာ
၄-ပါး၌ သိသော ဉာဏ် ၄-ပါး, ပဋိသမ္ဘိဒါ
ဉာဏ် ၄-ပါး,ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်, အာ-
သယာနုသယဉာဏ်, ယမကပါဋိဟာရိယဉာဏ်,
မဟာကရုဏာသမာပတ္တိဉာဏ်, သဗ္ဗညုတ
ဉာဏ်, အနာဝရဏဉာဏ်၊ ဤ ဉာဏ် ၁၄-ပါးကို
"ပုဒ္ဓဉာဏ်"ဟု ခေါ်သည်။ ထိုထို့ကြောင့် သစ္စဉာဏ်
၄-ပါး, ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ၄-ပါး၊ဤ ဂ-ပါးသည်
သာဝကတို့နှင့်လည်း ဆက်ဆံသောကြောင့်
သာဓာရဏဉာဏ် မည်၏။ ကျန် ဉာဏ်တော်
၆-ပါးသည် အသာဓာရဏဉာဏ် မည်၏။
ပဋိသံ။၁၂၇-ဂ၊၂၂၇။) ပညတ္တာ ပုဒ္ဓဉာဏေန၊
အဒ္ဓါနေန သဟာသမာ။ ဝိ၊၅။၁၆၂။ (–
ပဋိသံ။၂၂၉။ ပုဒ္ဓဝံ။၃၀၅။) ပုဒ္ဓဉာဏေနာတိ
ပဋိဝိဒ္ဓသဗ္ဗညုဘဉာဏေန။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၇၄။
(–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၇။ ပုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၁။)

ပုဒ္ဓဉာဏသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ပုဒ္ဓဉာဏ+သမ္ပတ္တိ] ပုဒ္ဓ
ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဧဝံ ပုဒ္ဓဉာဏသမ္ပတ္တိဥ္စ
အနုဿရိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၉။

ပုဒ္ဓဉာဏာနုဘာဝ (ပု) [ပုဒ္ဓဉာဏ+အာနုဘာဝ]
ပုဒ္ဓဉာဏ်၏ အာနုဘော်။ အပုဒ္ဓဿ သဗ္ဗဇာ
ပုဒ္ဓဉာဏာနုဘာဝံ ဇာနိတုံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၄။
အံ၊ဋီ၊၃။၅၉။

ပုဒ္ဓဋ္ဌာန (န) [ပုဒ္ဓ + ဋ္ဌာန] ဘုရားရှင်၏ အရာ။
ပုဒ္ဓဘူမိ(၁) (က)ကြည့်။

ပုဒ္ဓတန္တိ (ထီ) [ပုဒ္ဓ+တန္တိ] (၁) ဘုရားလောင်း
တို့၏ အစဉ်အဆက်။ (၂) ဘုရားရှင်တို့၏
အစဉ်အဆက်။ (၁) အတိဥ္စဒ္ဓါရံ၊ ပုဒ္ဓတန္တိ
နာမေသာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၁။
ပုဒ္ဓတန္တိတိ ပုဒ္ဓဘာဝိနံ ပဇဝေဏိပုဒ္ဓဘာဝိနော
"ပုဒ္ဓါ"တိ ဝုစ္စန္တိ ယထာ "အဂမာ ရာဇဂဟံ
ပုဒ္ဓေါ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၂၉။ (၂) အဟမေတံ
ပုဒ္ဓဝံသံ ပုဒ္ဓတန္တိံ ပုဒ္ဓပဇဝေဏိံ ပုဒ္ဓဓမ္မတံ
ပရိပါလေဿာမိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၇။ သီဋီ၊
သစ်၊၁။၂၅၄။

ပုဒ္ဓတရဏ (န) [ပုဒ္ဓ+တရဏ] ဘုရားရှင်အား
ကူးမြောက်စေခြင်း၊ ဘုရားရှင်ကို ကူးတို့ပို့
ခြင်း။ လ္ဟမိနာ ပုဒ္ဓတရဏေန၊ ဓေတ္တစိတ္တ-
ဝတာယ စ။ အပ၊၂။၆၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။

ပုဒ္ဓတုလာ (ထီ) [ပုဒ္ဓ + တုလာ] ဘုရားရှင်၏
ဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သောချိန်၊ ဉာဏ်ပညာဟူသော
ချိန်။ သတ္ထာ ဟိ ပုဒ္ဓတုလာယ တုလေတွာ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၁၁။ ပုဒ္ဓတုလာယာတိ ပုဒ္ဓဿ
ပညာသင်္ခါတာယ တုလာယ၊ အထ ဝါ ပုဏ္ဏန်
ပုဒ္ဓံ၊ ပညာ၊ ပုဒ္ဓံ ဧဝ တုလာ ပုဒ္ဓတုလာ။
သမ္မော၊ယော။၂၃၃။

ပုဒ္ဓတေဇ (ပု) [ပုဒ္ဓ + တေဇ] ဘုရားတန်ခိုး။
ပုဒ္ဓတေဇေန တဇ္ဇိတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ (–သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။)

ပုဒ္ဓတ္တ (န) [ပုဒ္ဓ+တ္တ] (၁) (က) သိတတ်သည်
၏ အဖြစ်၊ သိခြင်း။ (ခ) သိစေအပ်သည်၏
အဖြစ်။(၂) (က) ဘုရား၏အဖြစ်။(ခ) သာ-
ဝကပုဒ္ဓအဖြစ်။ (၁) (က) သမ္မာ သာမဉ္စ
သဗ္ဗဓမ္မာနံ ပုဒ္ဓတ္တာ ပန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၀။) (ခ) နု ပရေဟိ ပုဒ္ဓတ္ထာ
ပုဒ္ဓေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၁။ (၂)(က) လောက-
နိတ္တရဏတ္ထာယ ပန ပုဒ္ဓတ္တံ ပတ္ထယမာနေဟိ
ပူရိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။)
(ခ) သော စ ပုဒ္ဓတ္တံ သမ္ပတ္တော (အပ၊၁။
၂၂၇)တိ သော မယ့် ပုတ္တော စတူဟ ပုဒ္ဓေသု
သာဝကပုဒ္ဓဘာဝံ သံသုဋ္ဌ၊ ပတ္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၉၅။

ပုဒ္ဓတ္တကရ (တိ) [ပုဒ္ဓတ္တ+ကရ + အ] ဘုရား အဖြစ်ကို –ပြုတတ်–ပြီး စေတတ် –သော။ ကိ နုခေါ အညေပိ ပုဒ္ဓတ္တကရာ ဓမ္မာ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၃၀။ မ၊ဌ၊ ၂။၀၉။ အညေပိ ပုဒ္ဓတ္တကရာတိ .... အညေပိ ပုဒ္ဓတ္တသာဓကာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၀။

ပုဒ္ဓတ္တကာရက (တိ) [ပုဒ္ဓတ္တ+ကာရက] ဘုရား အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ ယသ္မာ ပနဿ ပုဒ္ဓ-တ္တကာရကေ ဓမ္မေ သေန္တဿ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၀။

ပုဒ္ဓတ္တပစ္စုပဋ္ဌာန (နာ) [ပုဒ္ဓတ္တ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဘုရား အဖြစ် (သမ္မာသမ္ဗောဓိဉာဏ်)ဟူသော အကျိုးရှိသော၊ ဘုရားအဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော(သျှ)။ ဟိတေသိတာ ပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပုဒ္ဓ-တ္တပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၀။

ပုဒ္ဓတ္တပဋိဝေဓ (ပု) [ပုဒ္ဓတ္တ + ပဋိဝေဓ] ဘုရား အဖြစ် (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သမ္မာသမ္ဗောဓိဉာဏ်) ကို– ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း – ရခြင်း။ ပုဒ္ဓသု-ဗောဓိန္တိ ပုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ပုဒ္ဓတ္တပဋိဝေဓံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၉။

ပုဒ္ဓတ္တပတ္တိ (ထီ) [ပုဒ္ဓတ္တ+ပတ္တိ] ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဆန္နတာတိ ပုဒ္ဓတ္တပတ္တိယံ ဆန္န-သမာယောဂေါ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၂၆။

ပုဒ္ဓတ္တပျာကရဏ (တိ) [ပုဒ္ဓတ္တ+ပျာကရဏ+ ဇန + ကို။] ဘုရားအဖြစ်ကို ပျာဒိတ်စကား ကြားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော (သျှ)၊ ဘုရား ဖြစ်လိမ့်မည်ဟူသော ပျာဒိတ်တော်ကြောင့် ဖြစ်သော။ ဣဒိသံ ပုဒ္ဓတ္တပျာကရဏဇံ သုခံ အလဘိ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၂၅။

ပုဒ္ဓတ္တသာဓက (တိ) [ပုဒ္ဓတ္တ+သာဓက] ဘုရား အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော။ ပုဒ္ဓတ္တကရ-ကြည့်။

ပုဒ္ဓတ္တသိဒ္ဓိ (ထီ) [ပုဒ္ဓတ္တ+သိဒ္ဓိ] ဘုရားအဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်း။ ပုဒ္ဓတ္တသိဒ္ဓိ တဿ ဘဒ္ဒဘာဝ-တော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၂၄၅။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၇၀။)

ပုဒ္ဓတ္တသိဒ္ဓိပရိယောသာန (တိ) [ပုဒ္ဓတ္တသိဒ္ဓိ+ပရိ-ယောသာန] ဘုရားအဖြစ် ပြီးစီးခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ (ဒါနစသော ပါရမီ ဂုဏ်များက ဘုရားဖြစ်အောင် အထောက်အကူပြုပေး သည်ကို ဆိုလိုသည်။) ဒါနာဒိဂုဏာ မဟာ-ဗောဓိသမ္ဘာရာ ဘဝန္တိ ပုဒ္ဓတ္တသိဒ္ဓိပရိယော-သာနာတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၉၄။

ပုဒ္ဓတ္တသီလ (နာ) [ပုဒ္ဓတ္တ+သီလ] ဘုရားအဖြစ် ဟူသော အလေ့အကျင့်၊ ဘုရားဖြစ်သည် ဟူသော မှားသော အလေ့အကျင့်။ (သျှ)။ စျာနဿ နေသာ ပရိဟာနိဟေတု။ ပုဒ္ဓတ္ထ-သီလံ ပန ပတ္ထယန္တော စျာနာပိ နဒ္ဒေါတိ။ ဝင်ရ။၅၃၂။

ပုဒ္ဓတ္တဟေတု (ပု) [ပုဒ္ဓတ္တ + ဟေတု] ဘုရား ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိဉာဏ်ရခြင်း၏အကြောင်း။ တတိယေန ပုဒ္ဓတ္တဟေတု-ဘူတာ ဝိဝဋ္ဋဒဿာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၂။

ပုဒ္ဓတ္တာဓိဂမသိဒ္ဓ (တိ) [ပုဒ္ဓတ္တ+အဓိဂမ+သိဒ္ဓ] ဘုရားအဖြစ်ကို ရခြင်းဖြင့် ပြီးစီးသော။ နာ-ထောတိ လ္ဟမိနာ ပုဒ္ဓတ္တာဓိဂမသိဒ္ဓံ ကောဋ္ဌိ-ပုတ္တံ။ ဝင်ရ။၇။

ပုဒ္ဓတ္ထ (ပု) [ပုဒ္ဓ+အတ္ထ] သမ္မာသမ္ဗောဓိဉာဏ်ဟူသော အကျိုး၊ ဘုရားဖြစ်ခြင်းအကျိုး။ နိက္ကရုဏော ဟိ ပရဒုက္ခေသု ဥဒါသိနော ပုဒ္ဓတ္ထာယ ပဏိ-ဓာနမတ္တမ္ပိ အတိဘာရိယန္တိ။ ဝင်ရ။၈။

ပုဒ္ဓတ္ထစရိယ (ထီ၊နာ) [ပုဒ္ဓတ္ထ+စရိယ] သမ္မာသမ္ဗော-ဓိဉာဏ်အကျိုးငှါ ကျင့်တော်မူခြင်း။ ဥတ္တတ္ထ-စရိယံ လောကတ္ထစရိယံ ပုဒ္ဓတ္ထစရိယဉ္စ

နှစ်သက်–သော၊သူ။ သဒ္ဓမ္မသဝနေ ယုတ္တာ၊ ဗုဒ္ဓဒဿနလာလသာ။ အပ၊၂။၂၀၆။ (–၂၀၇။)

ဗုဒ္ဓဒဿနသမယ (ပု) [ဗုဒ္ဓဒဿန + သမယ] ဘုရားကို ဖူးမြင်သောအချိန်အခါ။ ပုရေ ဗုဒ္ဓဒဿနသမယေ အဟံ ယာနကာရော အာသိံ။ အပ၊၄၁၊၂။၁၆၀။

ဗုဒ္ဓဒဿနဟေတု (ပု) [ဗုဒ္ဓဒဿန + ဟေတု] ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဗုဒ္ဓဒဿနဟေတု နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော။ အပ၊၄၁၊၁။ ၃၁၆။

ဗုဒ္ဓဒါယဇ္ဇ (န) [ဗုဒ္ဓ+ဒါယဇ္ဇ] ဘုရားရှင်၏အမွေ။ ဗုဒ္ဓဒါယဇ္ဇံ တေ ဒဿာမိ။ ဒီ၊၄၁။၂၁၄။ မ၊၄၊၂။၅၆။ ဒီ၊၃၊၂၀၇။ သီ၊၃၊သစ်၊၂။ ၂၀၄။ မ၊၃၊၂။၁၁၅။

ဗုဒ္ဓဒါယာဒ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ဒါယာဒ] ဘုရားရှင်အမွေကို ခံယူတတ်သော၊သူ။ ကောဏ္ဍညော ဗုဒ္ဓဒါယာဒေါ၊ ပါဒေ ဝန္ဒတိ သတ္ထုနော။ သံ၊၁။၁၉၅။ ထေရ။၃၇၂။ ထေရ၊၄၊၂။၅၁၇။

ဗုဒ္ဓဒီဋ္ဌ(ထိ) [ဗုဒ္ဓ+ဒိဋ္ဌ] ဘုရားသာသနာ၊ ဘုရားရှင်မြင်အပ်သော သာသနာ။ ဣမိဿာ ဗုဒ္ဓဒိဋ္ဌိယာ ဣမိဿာ ဗုဒ္ဓခန္တိယာ။ အဘိ၊၄၊ ၃၁၂။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၀၃။ မဟာနိ၊၄။၁၂၆။

ဗုဒ္ဓဓန (န) [ဗုဒ္ဓ + ဓန] ဘုရားဟူသောဥစ္စာ။ အဓနော ဗုဒ္ဓဓနေန သဗ္ဗညုတညာဏရတနပ္ပဋိလာဘာယ။ မိလိန္ဒ။၂၇၂။

ဗုဒ္ဓဓမ္မ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ဓမ္မ] (၁) ဘုရား, တရား၊ ဘုရားနှင့်တရား။ (၂) ဘုရားရှင်ဟောကြားအပ်သော တရား၊ ဘုရားတရား။ (၃) ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရား၊ ဘုရားဖြစ်ကြောင်း တရား။ (၄) ဘုရားဂုဏ်ကျေးဇူး။ (မြတ်စွာဘုရားတို့သာ ရနိုင်သော သီးခြား

ကောင်္ခိ ပါပေတ္ထာ။ မ၊၃၊၃။၃။ (–ဓမ္မ၊၃၊ ၂။၂၇၅။)

ဗုဒ္ဓတ္ထသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဗုဒ္ဓတ္ထ+သိဒ္ဓိ] ဘုရားဖြစ်ခြင်းအကျိုး၏ ပြီးခြင်း။ ဒုတိယသိဒ္ဓိတိ ဒုတိယသာ ပဒဿ အတ္ထသိဒ္ဓိ၊ဗုဒ္ဓတ္တသိဒ္ဓိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။

ဗုဒ္ဓထူပ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ထူပ] ဘုရားရှင်–စေတီ–ပုထိုး။ ဒိဋ္ဌသမ္မန္နော ပဂ္ဂလော ဗုဒ္ဓထူပေ သြဟဒေယျ။ အဘိ၊က။၃၄၂။ (–အပ၊၁။၇၀။ အပ၊၂။၁၇၉။)

ဗုဒ္ဓဒတ္တ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဒိန္န။ဒိန္နံ-ကို ဒတ္တပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။၇၄၀။] ဘုရားရှင် ပေးအပ်သော၊သူ၊ ဗုဒ္ဓဒတ္တမည်သူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗုဒ္ဓဒတ္တာစရိယ (ပု) [ဗုဒ္ဓဒတ္တ+အာစရိယ] ဗုဒ္ဓဒတ္တဆရာ။ တေနေဝ ဗုဒ္ဓဒတ္တာစရိယေန.... ဥဒီရိတန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၆။

ဗုဒ္ဓဒတ္တိယ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ဒိန္န။ ဒိန္နံ-ကို ဒတ္တိယပြု။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၄၉။] ဘုရားရှင်ပေးအပ်သော။ ဗုဒ္ဓဒတ္တိယံ ဣမိဿာ ဝိမာနံ။ ဓမ္မ၊၃၊ ၂။၁၉၆။

ဗုဒ္ဓဒဿန (န) [ဗုဒ္ဓ+ဒဿန] ဘုရားကို ဖူးမြင်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓဒဿနတ္ထံ ဓမ္မသဝနတ္ထဉ္စာတိ။ ဝိ၊၃၊ ၁။၁၆၉။ (–မ၊၃၊၃။၃၉။ သံ၊၃၊၁။၇၀။)

ဗုဒ္ဓဒဿနကာမ (တိ) [ဗုဒ္ဓဒဿန + ကာမ] ဘုရားကို ဖူးမြင်လိုသော။ တံ ပန ဗုဒ္ဓဒဿနကာမတာဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။

ဗုဒ္ဓဒဿနဘိရု (တိ) [ဗုဒ္ဓဒဿန + ဘီရု] ဘုရားကို ဖူးမြင်ရခြင်းမှ ကြောက်သော၊သူ။ သြဝါဒမ္ပိ န ဂစ္ဆာမိ၊ ဗုဒ္ဓဒဿနဘိရုတာ။ အပ၊၂။၂၉၁။

ဗုဒ္ဓဒဿနလာလသ (တိ) [ဗုဒ္ဓဒဿန+လာလသာ] ဘုရားကို ဖူးမြင်ခြင်း၌–လိုလား–

(အာဝေဏိက) ဂုဏ်တော် ၁၈-ပါး။ ၁။ မြတ်စွာဘုရားအား ကာယဒုစရိုက် မရှိခြင်း။ ၂။ မြတ်စွာဘုရားအား ဝစီဒုစရိုက်မရှိခြင်း။ ၃။ မြတ်စွာဘုရားအား မနောဒုစရိုက်မရှိခြင်း။ ၄။ မြတ်စွာဘုရားအား အတိတ်၌အပိတ်အပင် အတားအဆီးမရှိသော ဉာဏ်တော် ရှိခြင်း။ ၅။ အနာဂတ်၌ အပိတ်အပင် အတားအဆီး မရှိသော ဉာဏ်တော်ရှိခြင်း။ ၆။ ပစ္စုပ္ပန်၌ အပိတ်အပင် အတားအဆီးမရှိသော ဉာဏ်တော် ရှိခြင်း။ ၇။ မြတ်စွာဘုရား၏ အလုံးစုံသော ကာယကံသည် ဉာဏ်တော်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ၈။ မြတ်စွာဘုရား၏ အလုံးစုံသော ဝစီကံသည် ဉာဏ်တော်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ၉။ မြတ်စွာဘုရား၏ အလုံးစုံသော မနောကံသည် ဉာဏ်တော်သို့အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ၁၀။ မြတ်စွာဘုရားအား သတ္တဝါတို့၏အကျိုးစီးပွါး လိုလားသော ဆန္ဒတော်၏ ဆုတ်ယုတ်မှုမရှိခြင်း။ ၁၁။ မြတ်စွာဘုရားအား သူတပါးအကျိုးစီးပွါးကို ပြုကျင့်ရာ၌ အားထုတ်မှု လုံ့လ၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။ ၁၂။ မြတ်စွာဘုရားအား သတိ၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။ ၁၃။ မြတ်စွာဘုရားအား မြူးထူးလိုသဖြင့် ပြုမှုမရှိခြင်း။ ၁၄။ မြတ်စွာဘုရားအား ချုတ်ယှင်း တိမ်းစောင်းစွာ ပြုမှုမရှိခြင်း။ ၁၅။ မြတ်စွာဘုရားအား တုန်လှုပ်မှု မရှိခြင်း။ ၁၆။ မြတ်စွာဘုရားအား လျင်မြန်စွာ ပြုမှု မရှိခြင်း။ ၁၇။ မြတ်စွာဘုရားအား အကျိုးမရှိသော စိတ်တော်ဖြစ်မှု မရှိခြင်း။ ၁၈။ မြတ်စွာဘုရားအား အကုသိုလ်စိတ် မရှိခြင်း။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၇၆။

မူလဋ္ဌကာ၌ — ၁။ မြတ်စွာဘုရားအား အတိတ်အဖို့အစွန်း၌ အပိတ်အပင် အတားအဆီးမရှိသော ဉာဏ်တော်ရှိခြင်း။ ၂။ အနာဂတ်အဖို့ အစွန်း၌ အပိတ်အပင် အတားအဆီးမရှိသောဉာဏ်တော်ရှိခြင်း။ ၃။ ပစ္စုပ္ပန်အဖို့အစွန်း၌ အပိတ်အပင် အတားအဆီး မရှိသော ဉာဏ်တော်ရှိခြင်း။ ၄။ မြတ်စွာဘုရား၏ အလုံးစုံသော ကာယကံသည် ဉာဏ်တော်လျှင် ရှေ့သွားရှိ၍ ဉာဏ်တော်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ၅။ မြတ်စွာဘုရား၏ အလုံးစုံသော ဝစီကံသည် ဉာဏ်တော်လျှင် ရှေ့သွားရှိ၍ ဉာဏ်တော်သို့ အစဉ် လိုက်ခြင်း။ ၆။ မြတ်စွာဘုရား၏ အလုံးစုံသော မနောကံသည် ဉာဏ်တော်လျှင် ရှေ့သွားရှိ၍ ဉာဏ်တော်သို့ အစဉ် လိုက်ခြင်း။ ၇။ မြတ်စွာဘုရားအား သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွါး ပြုလိုသော ဆန္ဒတော်၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။ ၈။ မြတ်စွာဘုရားအား တရားဟောတော်မူခြင်း၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။ (မပြတ် တရားဟောသော်လည်း တရားတော် မကုန်ခြင်း။) ၉။ မြတ်စွာဘုရားအား သူတပါးအကျိုးစီးပွါးကို ပြုကျင့်ရာ၌ အားထုတ်မှု လုံ့လ၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။ ၁၀။ မြတ်စွာဘုရားအား သမာဓိတော်၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။ ၁၁။ မြတ်စွာဘုရားအား ပညာတော်၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။ ၁၂။ မြတ်စွာဘုရားအား ဝိမုတ္တိဉာဏ်တော်၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။ ၁၃။ မြတ်စွာဘုရားအား မြူးထူးလိုသဖြင့် ပြုမှု မရှိခြင်း။ ၁၄။ မြတ်စွာဘုရားအား ချုတ်ယှင်းတိမ်းစောင်းစွာ ပြုမှုမရှိခြင်း။ ၁၅။ မြတ်စွာဘုရားအား ဉာဏ်တော်ဖြင့် မတွေ့ထိအပ်သော အရာမည်သည် မရှိခြင်း။ ၁၆။ မြတ်စွာဘုရားအား လျင်စွာ ပြုမှုမရှိခြင်း။ ၁၇။ မြတ်စွာဘုရားအား အကျိုးမရှိသော စိတ်တော်ဖြစ်မှု မရှိခြင်း။ ၁၈။ မြတ်စွာဘုရားအား ဉာဏ်တော်ဖြင့် မဆင်ခြင်မူ၍ လျစ်လျူထားမှု မရှိခြင်း ဟု အာဝေဏိက ဂုဏ်တော်တမျိုး ဆိုသည်။ မူလဋ္ဌ၊၂။၂။)

(၁) ဒေဝတာဒီနံ ဝါ ပုဒ္ဓဓမ္မာနံ ဝါ ပရိစ္စတ္တံ။ ဝင်ရ။၁၃၆။ (–၁၃၇။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။

၂၂။) (၂) ဝေံ အစိန္တိယာ ဗုဒ္ဓါ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ အစိန္တိယာ။ အပ၊၁။၇။ (–အဘိ၊၆၊၂၁၁၂။ မဟာနိ၊၆။၁၂၆။)ဗုဒ္ဓဓမ္မာတိ ဗုဒ္ဓေဟိ ဒေသိ-တာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ။ပ။ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဟေတုပစ္စယော အာရမ္မဏ-ပစ္စယောတိအာဒယော ဓမ္မာ။ အပ၊၆၊၁။ ၁၂၇-ဂ။ (မုတ်ချက်။ နေတ္တိ။၁၀ဂ။ ဝေံ အ-စိန္တိယာ ဗုဒ္ဓါဂါထာလာ ဗုဒ္ဓဓမ္မာပုဒ်ကို နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၄၊ ၂၉၂-တို့၌ဗုဒ္ဓဂုဏ်ာဟု ဖွင့်သည်။) (၃) နှ ဟေတေ တွေကာယော၀၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိ-ဿရေ။ အပ၊၆။ ၂၆၊၂၇။ (–ပဋ္ဌိသံ။၁၁၀။ မဟာနိ။၁၁၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၀။) (၄) အဋ္ဌာ-ရသ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ (–မိလိန္ဒ။ ၁၁၂။ ဒီ၊၆၊၃။၇၀။) ဗုဒ္ဓါနံယေဝ ဓမ္မာ ဂုဏ်ာ၊ နှ အညေသန္တိ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၇။ (–၅၄။)

ဗုဒ္ဓဓမ္မပတိဋ္ဌာပန (နှ) [ဗုဒ္ဓဓမ္မ + ပတိဋ္ဌာပန] ဘုရားတရားကို တည်စေခြင်း။ တိတ္ထိယဓမ္မ-နိမ္မထနံ ဗုဒ္ဓဓမ္မပတိဋ္ဌာပနန္တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၀။ အဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၃။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၂။)

ဗုဒ္ဓဓမ္မပ (ပ္မ) ဘုတိ (ဗျ) [ဗုဒ္ဓဓမ္မ + ပဘုတိ] ဘုရားဂုဏ်ကို အစပြု၍။ ဒသပလ....ဗုဒ္ဓဓမ္မ-ပဘုတိ အပရိမာဏဂုဏသမန္နာဂတာဃ။ ဝိ-မာန၊၆။၁၉၇။ ဗုဒ္ဓဓမ္မပ္မဘုတိ။ ဥဒါန၊၆။၇၀။

ဗုဒ္ဓဓမ္မပ္ပဘေဒ (တိ) [ဗုဒ္ဓဓမ္မ+ပဘေဒ] ဘုရားဂုဏ်လျှင် အပြားရှိသော။ ဒသပလ....ဗုဒ္ဓဓမ္မ-ပ္ပဘေဒေ သဗ္ဗေပိ ကလ္လာဏဓမ္မေ။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။၀၇။

ဗုဒ္ဓဓမ္မရတန (နှ) [ဗုဒ္ဓဓမ္မ+ရတန] ဘုရားရတနာ, တရားရတနာ။ ဘဂဝတော အပရဘာဂေ ဗုဒ္ဓဓမ္မရတနာနမ္ပိ သမဓိဂမော သံဃရတနာ-ဓိနော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃။

ဗုဒ္ဓဓမ္မဝိနယ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဓမ္မဝိနယ] ဘုရားရှင်၏ သာသနာ၊ ဘုရားရှင်၏ မှန်ကန်သော အဆုံး-အမ။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓဓမ္မဝိနယေ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓ-ပါဝစနေ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓပြဟ္မစရိယေ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၁၁၂။ ပဋ္ဌိသံ၊၆၊ ၂။၁၀၃။ မဟာနိ၊၆။၁၂၆။

ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ဓမ္မ + သံဃ] ဘုရား, တရား, သံဃာ။ အောကဲ့ပုဒ်ကြည့်။

ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏ (ပု) [ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃ+ဂုဏ] ဘုရား ဂုဏ်, တရားဂုဏ်, သံဃဂုဏ်။ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃ-ဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ။ သံ၊၆၊၁။၁၆၇။ (–သံ၊၆၊၃။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၀။)

ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃ-ဂုဏ+ပဋိသံယုတ္တ] ဘုရားဂုဏ်, တရားဂုဏ်, သံဃဂုဏ်နှင့်စပ်သော။ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏပဋိ-သံယုတ္တာ ထုတိယောသာ စ။ မ၊၆၊၃။၁၆။ သံ၊၆၊၃။၉၁။

ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏာနုဿရဏ (နှ) [ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏ + အနုဿရဏ] ဘုရားဂုဏ်, တရားဂုဏ်, သံဃဂုဏ်ကို အာဘန်ဘန် အောက်မေ့ခြင်း။ စိတ္တေ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏာနုဿရဏေန စိတ္တံ ပသာဒေန္တော။ ပဋိသံ၊၆၊ ၂။၁၄၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၂၊၁၃၁။)

ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃ+ပဋိ-သံယုတ္တ] ဘုရား တရား သံဃာနှင့် –စပ်ယှဉ် –ဆက်စပ် –သော။ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃပဋိသံယုတ္တာ ထုတိယော ဝဒမာနော။ အပ၊၆၊၁။၆၉။ ဇာ၊၆၊၁။၉၇။

ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃမာမက (တိ) [ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃ+မာမက] ဘုရား တရား သံဃာကို မြတ်နိုးတတ်သော၊ သူ။ သဗ္ဗေပိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဘိန္နိတ္ထာ ဗုဒ္ဓဓမ္မ-သံဃမာမကာယေဝ ဇာတာ။ ဇာ၊၆၊၃။ ၁၇၀။ (–ဇာ၊၆၊၅။၃၅၆။)

ဗုဒ္ဓမမ္မသံဃရတန (န) [ဗုဒ္ဓမမ္မသံဃ + ရတန] ဘုရားရတနာ, တရားရတနာ, သံဃာရတနာ။ လောကေ ဗုဒ္ဓမမ္မသံဃရတနာနိ နာမ ဥပ္ပန္နာနိ။ သံ၊ဌ၊၃။ ၂၁။

ဗုဒ္ဓဓာတုနိဓာပိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓဓာတု+နိဓာပိတ] ဘုရားရှင်ဓာတ်တော်–ဌာပနာ–သိမ့်မှီး–အပ်သော။ ဥတ္တမံ ဗုဒ္ဓဓာတုနိဓာပိတံ စေတိယံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၈။

ဗုဒ္ဓနာဂ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+နာဂ] (၁) ဘုရားတည်းဟူသော ဆင်ပြောင်။ (၂) ဗုဒ္ဓနာဂထေရ်။ (၁) သဒ္ဓမ္မာစာရကုသလော၊ ဗုဒ္ဓနာဂေါ အသဒိသော။ အပ၊၁။၃၇၃။ (–မိလိန္ဒ။ ၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗုဒ္ဓနာဂတ္ထေရ (ပု) [ဗုဒ္ဓနာဂ + ထေရ] ဗုဒ္ဓနာဂထေရ်။ သော ဗုဒ္ဓနာဂတ္ထေရောဟံ၊ ဘိက္ခူနံ ပရမံ ဟိတံ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၄၈၈။

ဗုဒ္ဓနာဂရာဇ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+နာဂရာဇ] ဘုရားတည်းဟူသော ဆင်မင်း။ သဗ္ဗေ တေ အရဟန္တနာဂါ ဗုဒ္ဓနာဂရာဇဿ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။

ဗုဒ္ဓနိပ္ဖတ္တိနိမိတ္တ (န) [ဗုဒ္ဓနိပ္ဖတ္တိ+နိမိတ္တ] ဘုရားအဖြစ် ပြီးခြင်း၏ အကြောင်း။ တာနိ ဗုဒ္ဓနိပ္ဖတ္တိနိမိတ္တဘူတာနိ လက္ခဏာနိ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၂၂၉။

ဗုဒ္ဓနိဗ္ဗာန (န) [ဗုဒ္ဓ+ နိဗ္ဗာန] ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံခြင်း။ သင်္ကေတံ ဗုဒ္ဓနိဗ္ဗာနံ၊ နစိရေန ဘဝိဿတိ။ အပ၊၂။ ၂၂၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၁။

ဗုဒ္ဓနိမ္မိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+နိမ္မိတ] ဘုရားရှင် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ ဗုဒ္ဓနိမ္မိတော တိဋ္ဌတိ ဝါ နိသီဒတိ ဝါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၄။)

ဗုဒ္ဓနိသေဓိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + နိသေဓိတ] ဗုဒ္ဓတို့သည် မှီဝဲအပ်သော၊ ဘုရားသာဝကပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့–အမြဲမပြတ်မှီဝဲခံစား–မစွန့်ပယ်–အပ်သော။ အသမ္မုခံ ဗုဒ္ဓနိသေဓိတံ ယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဗုဒ္ဓနိသေဓိတန္တိ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ ဂေါစရဘာဝနာသေဝနာဟိ ယထာရဟံ နိသေဓိတံ။ ဝဇိရ။၁၁။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၁၀။ ဝိမတိ၊၁။၃။)

ဗုဒ္ဓနေတ္တိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+နေတ္တိ] ဘုရားရှင်ညွှန်ကြားသော နည်း။ ဗုဒ္ဓနေတ္တိယာ ခေါ မဟာဆဇ ဗုဒ္ဓပညတ္တိယာ ယာဝဇီဝံ သာဝကေဟိ ဝတ္တိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၄။

ဗုဒ္ဓန္တရ (န) [ဗုဒ္ဓ+အန္တရ] ဘုရားတဆူနှင့် တဆူကြားကာလ။ ဗုဒ္ဓန္တရေပိ အညတရော ပုရိသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။) ဗုဒ္ဓန္တရေတိ ဗုဒ္ဓပ္ပါဒန္တရေ ဒ္ဝိန္နံ ဗုဒ္ဓပ္ပါဒါနံ အန္တရာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၃၆။)

ဗုဒ္ဓပက္ခ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ပက္ခ] ဘုရားဖက်။ ဗုဒ္ဓပက္ခပြားဟွဏပက္ခဝသေန ဥဘတောပက္ခိကာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၀၀။

ဗုဒ္ဓပညတ္တ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ပညတ္တ] ဘုရားရှင်–ပညတ်–ထား–စီရင်–အပ်သော။ ဗုဒ္ဓပညတ္တေန သိက္ခာပဒေန ဝုစ္စမာနော။ ကခ်ီ။ ၁၄၃။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။) ဗုဒ္ဓပညတ္တေနာတိ ဗုဒ္ဓေန ဌပိတေန၊ ဝိဟိတေနာတိ အတ္ထော။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၅၅။

ဗုဒ္ဓပညတ္တိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ + ပညတ္တိ] ဘုရားရှင်၏ ပညတ်တော်။ ဗုဒ္ဓနေတ္တိ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓပညာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ပညာ] ဘုရားရှင်၏ ဉာဏ်ပညာ။ လောကိယလောကုတ္တရဝသေန ဒုဝိဓာပိ ဗုဒ္ဓပညာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၆၁။

ဗုဒ္ဓပဋ္ဌ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ပဋ္ဌ] ဘုရားရှင်၏ အမေးပြဿနာ။ ကိံ နာမေတံ ဘန္တေတိ ပုစ္ဆိ၊ ဗုဒ္ဓပဋ္ဌော နာမ ဘဂိနီတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။

ဗုဒ္ဓပဋိကဿကက (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ပဋိကဿကက] ဘုရားရှင်၏–ဆန့်ကျင်ဖက် – ရန်သူ – ဖြစ်သော၊ သူ။ဗုဒ္ဓပဋိကဿကော ဒေဝဒတ္တော ပထဝိယာ ဂိလိတော၊။ ဇာ၊၄၊၂။၂၁၉။

ဗုဒ္ဓပ (ပ္ပ) ဋီကဋ္ဌ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ပဋိကဋ္ဌ] ဘုရားရှင် စက်ဆုပ်အပ်သော။ ဗုဒ္ဓပဋိကဋ္ဌံ အနေသနာယ ဥပ္ပန္နံ အကပ္ပိယဘောဇနံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဝိ၊၄၊၃။၉၁။ ဝိ၊သင်္ဃာ။၁၂၆။ ဗုဒ္ဓပ္ပဋိကုဋ္ဌေန မိစ္ဆာဇီဝေန။ မိလိန္ဒ။၃၅၂။ (–အာဘိ၊၄။၂။၃၁၉။)

ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌအနေသနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌာ+အနေသနာ] ဘုရားရှင်စက်ဆုပ်အပ်သော–မသင့်လျော်– မအပ် – သော ရှာမှီးခြင်း။ ဣဒဉ္ဉိ ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌအနေသနာယ ဥပ္ပန္နေ့ယေဝ သင်္ဃံ ဂစ္ဆတိ။ ဝဇိရ။၃၁၇။ အနေသနာ-လည်း ကြည့်။

ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌဂရဟိတဇီဝိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌဂရဟိတ + ဇီဝိတ] ဘုရားရှင် စက်ဆုပ်ကဲ့ရဲ့အပ်သော အသက်မွေးခြင်း ရှိသော၊သူ။ တဿ ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌဂရဟိတဇီဝိတဘာဝတော နေဝ ဟာသော၊ ဇာ၊၄၊၂။၇၆။

ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌမိစ္ဆာဇီဝ (ပ)[ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌ+မိစ္ဆာဇီဝ] ဘုရားရှင် စက်ဆုပ်အပ်သော မှားသော အသက်မွေးမှု။ ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌမိစ္ဆာဇီဝံ ပဟာယ သမ္မာဇီဝေန ဇီဝန်။ မ၊၃၊၃။

ဗုဒ္ဓပဋိညာတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ပဋိညာတ] ဘုရားဟု ဝန်ခံသော၊သူ။ တဿ အဗုဒ္ဓဿာပိ သမာနဿ ဗုဒ္ဓပဋိညာတဿ။ သီ၊၃၊သစ်၊၂။၁၅။

ဗုဒ္ဓပဋိဘာဂ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ပဋိဘာဂ]ဘုရားနှင့်တူသော၊သူ။ အာနန္ဒေန ဗုဒ္ဓပဋိဘာဂေါ သာဝကော ဝါရိတော။ သံ၊၄၊၂။၁၆၃။ (–သံ၊၃၊၂။၁၆၃။)

ဗုဒ္ဓပဋိမာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ + ပဋိမာ] ဘုရားဆင်းတုတော်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗုဒ္ဓပဋိမာကရဏနိဿန္ဒ (ပု) [ဗုဒ္ဓပဋိမာကရဏ+နိဿန္ဒ] ဘုရားဆင်းတုတော် ပြုလုပ် ပူဇော်ခြင်း၏ အကျိုးဆက်။ ဗုဒ္ဓပဋိမာကရဏနိဿန္ဒေန စ ဇေဝံ တေဇဝန္တော အဟောသိ။ ဇာ၊၄၊။၃၃၁။

ဗုဒ္ဓပ (ပ္ပ) ဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ပဋိသံယုတ္တ] ဘုရားနှင့်–ဆက်စပ်–သက်ဆိုင်– စပ်ယှဉ်–သော။ သဟဿတ္တယမတ္တံ ဗုဒ္ဓပဋိသံယုတ္တံ ပရိယတ္တိ ပက္ခိပိတ္ဝာ။ ဝဇိရ။၄၁၄။ ဥက္ကဋ္ဌနာမ နာမံ ဗုဒ္ဓပ္ပဋိသံယုတ္တံ။ ဝိ၊၂။၈။

ဗုဒ္ဓပ(ပ္ပ)မုခ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ပမုခ] ဘုရား–အမှူးရှိ–အဦးပြု–ဦးဆောင်–သော။ ဗုဒ္ဓပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ။ ပေတ၊၄။၁၈၀။ အထ ခေါ ဝေရဉ္ဇော ဗြာဟ္မဏော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ။ ဝိ၊၁။၁၂။ (– အံ၊၃။၁၉၇။) ဗုဒ္ဓပ္ပမုခန္တိ ဗုဒ္ဓပရိဏာယကံ၊ ဗုဒ္ဓံ သံဃတ္ထေရံ ကတ္ဝာ နိသိန္နန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။၁၆၇။ (–အံ၊၄၊၃။၂၇၁။)

ဗုဒ္ဓပရမ္မုက္ကတ (တိ) [ဗုဒ္ဓပရမ္မုရ + အာဂတ] ဘုရားရှင်အဆက်ဆက်မှလာသော။ ဗုဒ္ဓပရမ္မုက္ကတ(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၆)နှင့် ဒီပင်္ကရဒသဗလတော ပဌာယ ယာဝ ကဿပပရမ္မုရတော အာဂတံ ဒေသိတံ နိကီလိတံ ဝါတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၈၃။

ဗုဒ္ဓပရာယဏ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ပရာယဏ] ဘုရားဟူသော–ကိုးကွယ်– လည်းလျောင်း– ပုန်းအောင်း–မှီခို – အားထား– ရာရှိသော၊သူ။ “အဇ္ဇာဒိ ကတ္ဝာ အဟံ ဗုဒ္ဓပရာယဏော, ဓမ္မပရာယဏော,သံဃပရာယဏောတိ, မံ ဓာရေထာ”တိ။ ဒီ၊၄၊၁။၂၀၆။ (–အံ၊၄၊၂။၁၇။)

ဗုဒ္ဓပရိဏာယက (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ပရိဏာယက] ဘုရား – အမှူးရှိ– အဦးပြု – ဦးဆောင်–သော။ ဗုဒ္ဓပ (ပ္ပ) မုခ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓပရိသာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ + ပရိသာ] ဘုရားရှင်၏ ပရိသတ်။ ယာဝတာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ပုပ္ပေ ဟစ္ဆာ-ဒယီ တဒါ။ အပ၊၁။၄၁။ (–ဇာ၊၂။၁၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃၊ ၂၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။)

ဗုဒ္ဓပဝေဏီ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ပဝေဏီ] ဘုရားအစဉ် အဆက်။ ဗုဒ္ဓတန္တိ (၂) ကြည့်။

ဗုဒ္ဓပ (ပ္ပ) သတ္ထ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ပသတ္ထ] ဘုရားရှင် ချီးမွမ်းအပ်သော။ ဂိလာနုပဋ္ဌာနံ နာမ ဗုဒ္ဓပသတ္ထံ ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။) ဣဒဉ္စိ ကထိနဝတ္ထုံ နာမ ဗုဒ္ဓပွသတ္ထံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၀။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၀၁။)

ဗုဒ္ဓပါတုဘာဝ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ပါတုဘာဝ] ဘုရားရှင် ထင်ရှားစွာဖြစ်ခြင်း။ အဋ္ဌ ပုရိသပုဂ္ဂလာ ဗုဒ္ဓ-ပါတုဘာဝါ ပါတုဘဝန္တိတိ။ အဘိ၊က။၅၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။)

ဗုဒ္ဓပါရိစရိယာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ပါရိစရိယာ] ဘုရား၏ အလုပ်အကျေး။ တသ္မာ ဗုဒ္ဓပါရိစရိယာ ဝတ္တပဋိပတ္တိကိရိယာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။

ဗုဒ္ဓပါဝစန (န) [ဗုဒ္ဓ + ပါဝစန] ဘုရားရှင်၏ သာသနာ၊ ဘုရားရှင်၏ မြတ်သော စကား။ ဗုဒ္ဓဓမ္မဝိနယ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓပိတု (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ပိတု] ဘုရား၏ ဘခင်၊ ဘုရားခမည်းတော်။ ဗုဒ္ဓမာတာ ဗုဒ္ဓပိတာ စက္ကဝတ္တိ-ရာဇာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။)

ဗုဒ္ဓပိတိသမာယုတ (တိ) [ဗုဒ္ဓပိတိ+သမာယုတ] ဘုရားဌ နှစ်သက်ခြင်း ပီတိနှင့် ယှဉ်သော။ ဂုဏ် ဝဒန္တော ဗုဒ္ဓဿ၊ ဗုဒ္ဓပိဘိသမာယုတော။ အပ၊၂။၁၁၁။

ဗုဒ္ဓပုည (န) [ဗုဒ္ဓ+ပုည] ဘုရားရှင်၏ ဘုန်းကံ။ ရာဇပုညေန နိဗ္ဗတ္တံ၊ ဗုဒ္ဓပုညေန ဘူသိတံ။ အပ၊၂။၂၂၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။

ဗုဒ္ဓပုတ္တ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ပုတ္တ] ဘုရားသားတော်။ ဇဟန္တိ ပုရိမံ နာမံ၊ "ဗုဒ္ဓပုတ္တာ"တိ ဉာယရေ။ အပ၊၁။၃၀။ ဗုဒ္ဓပုတ္တာတိ ဗုဒ္ဓဿ သြရသာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

ဗုဒ္ဓပူဇတ္ထ (ပု) [ဗုဒ္ဓပူဇာ+အတ္ထ] ဘုရားအား ပူဇော်ခြင်းအကျိုး။ ဝဿဇန္တော ဗုဒ္ဓပူဇတ္ထံ၊ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ နံ ပဇဟံ။ အပ၊၂။၁၄၄။

ဗုဒ္ဓပူဇာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ပူဇာ] ဘုရား–အား–ကို–ပူဇော်ခြင်း။ ပရိဝါရေဿန္တိ မံ နိစ္စံ၊ ဗုဒ္ဓ-ပူဇာယိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၂၄၊

ဗုဒ္ဓပေမဂတ (တိ) [ဗုဒ္ဓပေမ+ဂတ] ဘုရား၌–ချစ်ခင်–ကြည်ညို– ခြင်းသို့ ရောက်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗုဒ္ဓပေမဂတာသယ (တိ) [ဗုဒ္ဓပေမဂတ+ အာ-သယ] ဘုရား၌–ချစ်ခင်–ကြည်ညို–ခြင်းသို့ ရောက်သော အလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ တဒါ မု-ဒိတစိတ္တံ မံ၊ ဗုဒ္ဓပေမဂတာသယံ။ အပ၊၂။ ၁၄၄။

ဗုဒ္ဓပေါသက (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ပေါသက။ ထီ၌ ပေါ သိကာ] ဘုရားကို မွေးမြူတတ်သော၊သူ။ ယတ္ထ နာမ ဇိနသာယံ၊ မာတုစ္ဆာ ဗုဒ္ဓ ပေါသိကာ။ အပ၊၂။၂၁၁။ (–၂၂၁။)

ဗုဒ္ဓပွမုခ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ပမုခ] ဘုရား–အမှူးရှိ–အဦးပြု–ဦးဆောင်–သော။ ဗုဒ္ဓပ(ပ္ပ)မုခ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓပဝေဒိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ပဝေဒိတ] ဘုရားရှင်–သိစေအပ်–ဟောကြားအပ်–ပြအပ်–သော။ ပါမောဇ္ဇ ဗဟုလော ဘိက္ခု၊ ဓမ္မေ ဗုဒ္ဓပွဝေ-ဒိတေ။ ထေရ။၂၂၂။ (–သံ၊၁။၄၇၂။) တတ္ထ ဓမ္မေတိ.....သော ဟိ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေန သာမုက္ကံသိကာယ ဒေသနာယ ပကာသိ-တတ္တာ သာတိသယံ ဗုဒ္ဓပွဝေဒိတော နာမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

ဗုဒ္ဓပွဿဒေဝ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ပဿာဒ] ဘုရား၌ ကြည်ညိုခြင်း။ ဗုဒ္ဓပွဿဒေါ တနုတ္တံ ဂတောဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၇။

ဗုဒ္ဓဗလ (နာ) [ဗုဒ္ဓ + ဗလ] ဘုရားရှင်၏ ဉာဏ်တော်အား။ ဧဝံ ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၈။ (– အပ၊၂။၂၉၉။ မိလိန္ဒ။၁၅၆။) ဗုဒ္ဓဗလန္တိ ဗုဒ္ဓါနံ ဉာဏဗလံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၄၇၁။ ဗလ[၁] (၁) လည်း-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓဗလဒီပန (ထီ၊နာ) [ဗုဒ္ဓဗလ+ဒီပန] ဘုရားရှင်၏ အားအစွမ်းကို ပြခြင်း။ အပိ စ ဗုဒ္ဓဗလ-ဒီပနတ္ထံ နိမိတ္တောဘာသကရဏံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၇။

ဗုဒ္ဓဗလပရိဒီပန (ထီ၊နာ) [ဗုဒ္ဓဗလ + ပရိဒီပန] ဘုရားရှင်၏ အားအစွမ်းကို ပြခြင်း။ အပိ စ မဟာဆုဇ ဣမံ့ ကာရဏံ ဗုဒ္ဓဗလပရိဒီပနာယ ဩသာရိတံ။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။

ဗုဒ္ဓဗလပါရမီ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ဗလပါရမီ] ဘုရားရှင်၏ အားတော်အထုတ်အထိပ်။ အနန္တဗလော ဗုဒ္ဓဗလပါရမိံ ဂတောဝါ။ မိလိန္ဒ။၃၁၆။

ဗုဒ္ဓဗီဇ (နာ) [ဗုဒ္ဓ+ဗီဇ] ဘုရားမျိုးစေ့၊ ဘုရားလောင်း။ အာမောဒိတာ နရမရူ၊ ဗုဒ္ဓဗီဇံ ကိရ အယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၂။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅။) ဗုဒ္ဓဗီဇံ ကိရ အယန္တိ အယံ ကိရ ဗုဒ္ဓ-ကုံရော ဥပ္ပန္နောတိ အာမောဒိတာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။

ဗုဒ္ဓဗောဓိပ္ပ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ဗောဓိပ္ပ] ဘုရားဟူသိအပ်သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓေါတိ ဝိဗုဒ္ဓေါ၊ ဗုဒ္ဓ-ဗောဓိပ္ပော ဝါ၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။

ဗုဒ္ဓဗျာကရဏ (နာ) [ဗုဒ္ဓ+ဗျာကရဏ] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြောကြားခြင်း၊ ဘုရားဗျာဒိတ်ကြားခြင်း၊ ဘုရား ဖြစ်လိမ့်မည် ဟူသော ဗျာဒိတ်။ ဗုဒ္ဓဗျာကရဏံ အလဒ္ဓါ နု ဥဋ္ဌဟိ-ဿာမီတိ ဝိရိယမဓိဋ္ဌာယ နိပဇ္ဇနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၉။

ဗုဒ္ဓဗြဟ္မစရိယ (နာ) [ဗုဒ္ဓ+ဗြဟ္မစရိယ] ဘုရားရှင်၏သာသနာ။ ဗုဒ္ဓဓမ္မဝိနယ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓဘဏိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ဘဏိတ] ဘုရားရှင်–ရွတ်အပ်–ဟောကြားအပ်–သော။ ယာဝတာ ဗုဒ္ဓဘဏိတံ၊ နဝင်္ဂသတ္ထုသာသနံ။ အပ၊၁။ ၄၈။ (– အပ၊၂။၃၇၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၁။) ဗုဒ္ဓဘဏိတံ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၄။

ဗုဒ္ဓဘတ္တိ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ဘတ္တိ] ဘုရားကို ဆည်းကပ်ခြင်း ရှိသော၊သူ။ ခိဏော အာယုသိ-နိဗ္ဗာနံ၊ သုလဘံ ဗုဒ္ဓဘတ္တိနော။ အပ၊၂။ ၁၁၀။

ဗုဒ္ဓဘာဝ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ဘာဝ] (၁) ဘုရား၏အဖြစ်။ (၂) ဘုရားဖြစ်ရာ။ (၁) ဗုဒ္ဓဘာဝ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁)နှင့် သမ္မာသမ္ဗောဓိံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀။ (၂) ဗုဒ္ဓဘာဝကွဏ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓဘာဝကရဓမ္မသမာရမ္ဘ (ပု) [ဗုဒ္ဓဘာဝကရ ဓမ္မ + သမာရမ္ဘ] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရားကို အားထုတ်ခြင်း။ စတုတ္ထော ဗုဒ္ဓဘာဝကရဓမ္မသမာရမ္ဘတော ပဋ္ဌာယ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၆၃။

ဗုဒ္ဓဘာဝကာရက (တိ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ+ကာရက] ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓ-ဘာဝကာရကေ ဓမ္မေ ပုစ္ဆန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၉။

ဗုဒ္ဓဘာဝကွဏ (ပု) [ဗုဒ္ဓဘာဝ + ခဏ] ဘုရားဖြစ်ရာ အခါ၊ ဘုရားဖြစ်ချိန်။ အနာဂတေ ပန မေတ္တေယျဒီဗုဒ္ဓါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ ဗုဒ္ဓ-ဘာဝကွဏံ ဥဒ္ဒိဿ ဝန္ဒိတမ္ဘာဝေ။ ဝိမတိ၊ဋ၊ ၃၆။

ဗုဒ္ဓဘာဝဃောသနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ + ဃော-သနာ] ဘုရားအဖြစ်ကို ကြေးကြော်ခြင်း။ နအတ္တနော ဗုဒ္ဓဘာဝဃောသနတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၂။

ဗုဒ္ဓဘာဝတ္ထိက (တိ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ + အတ္ထိက] ဘုရားအဖြစ်ကို –အလိုရှိ–တောင့်တ–သော၊ ဘုရားဖြစ်လိုသော၊သူ။ ဝရဒေါ ဗုဒ္ဓဘာ-ဝတ္ထိကာနံ တဒုပါယသမ္ပဒါနေန။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။ ၁၆၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

ဗုဒ္ဓဘာဝနိပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ+နိပ္ပတ္တိ] ဘုရားအဖြစ်၏ ပြီးခြင်း။ တဒါ ဟိဿ ဗုဒ္ဓဘာဝ-နိပ္ပတ္တိတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၆။

ဗုဒ္ဓဘာဝပတ္ထနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ + ပတ္ထနာ] ဘုရားအဖြစ်ကို တောင့်တခြင်း။ ဗုဒ္ဓဘာဝ-ပတ္ထနာ ပကိဏ္ဏ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၂၈။

ဗုဒ္ဓဘာဝပတ္ထ (တိ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ + ပတ္ထ] ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓဘာဝပတ္ထ-သော စ နာထသာ နမော ကတော ဟောတိ။ ဝဇီရ။၇။

ဗုဒ္ဓဘာဝပတ္ထိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ + ပတ္ထိ] ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ အန္တရာ ဧဝ ဗုဒ္ဓဘာဝ-ပတ္ထိ နာမ နတ္ထိ။ ထေရဂါ၊ဋ္ဌ၊၁၁၁-၂။ (–သာရတ္ထ၊၂။၆။)

ဗုဒ္ဓဘာဝမဂ္ဂ (ပု) [ဗုဒ္ဓဘာဝ + မဂ္ဂ] ဘုရားဖြစ်ကြောင်း လမ်းစဉ်။ သမ္ဘဒုက္ခက္ခယံ ဗုဒ္ဓဘာဝ-မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇထ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၀၄။

ဗုဒ္ဓဘာဝသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ + သိဒ္ဓိ] ဘုရားအဖြစ်ပြီးခြင်း။ ပညာယ ဗုဒ္ဓဘာဝသိဒ္ဓိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၁။

ဗုဒ္ဓဘာဝဟေတု (ထီ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ+ဟေတု] ဘုရားဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ တမေတံ ဗုဒ္ဓါနမ္မိ ဗုဒ္ဓဘာဝဟေတုဘူတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀။

ဗုဒ္ဓဘာဝါနုစ္ဆဝိက (တိ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ+အနုစ္ဆဝိက] ဘုရားအဖြစ်အား လျော်သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓဘာ-ဝါနုစ္ဆဝိကဿ ဗောဓိသတ္တဿနုဘာဝဿ ယာ-ထာဝတော ပဝေဒိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၄၂။

ဗုဒ္ဓဘာဝါဝဟ (တိ) [ဗုဒ္ဓဘာဝ + အာဝဟ] ဘုရားအဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်တတ်သော။ ဝိ-ဝဋ္ဋဒေါတိ ဝစနံ ဗုဒ္ဓဘာဝါဝဟမေဝ သဗ္ဗ-ကိလေသပဟာနံ ဝိဘာဝေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၀။

ဗုဒ္ဓဘာဝါဝဟပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဘာဝါဝဟာ+ပဗ္ဗဇ္ဇာ] ဘုရားအဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်တတ်သော ရဟန်းအဖြစ်။ ဒုတိယော ဗုဒ္ဓဘာဝါ-ဝဟပဗ္ဗဇ္ဇတော ပဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၆၃။

ဗုဒ္ဓဘာဝိ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ဘာဝိ] ဘုရားဖြစ်လတ္တံ့သော၊သူ။ (ဘုရားလောင်း)။ ဗုဒ္ဓတန္တိ (၁) ကြည့်။

ဗုဒ္ဓဘာသိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ဘာသိတ] ဘုရားရှင်ဟောကြားအပ်သော။ ဓမ္မော နာမ ဗုဒ္ဓဘာ-သိတော သာဝကဘာသိတော။ ဝိ၊၂။၂၆၊ ၃၄၊၂၆၂။ ဗုဒ္ဓဘာသိတောတိ သကလံ ဝိန-ယပိဋကံ....ပြဟ္မဇာလာဒိနိ စ သုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၈။

ဗုဒ္ဓဘာသိတဘာဝဒဿန (န) [ဗုဒ္ဓဘာသိတ-ဘာဝ+ဒဿန] ဘုရားဟောတရား၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ တံ ဗုဒ္ဓဘာသိတဘာဝဒဿနေန ပဋိသေဓေတုံ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ" တိအာဒိ-မာဟ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၄။

ဗုဒ္ဓဘာသိတဘာသိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ဘာသိတ-ဘာသိတ] ဘုရားရှင်ဟောတိုင်း ဟောတိုင်း

သော။ တထာပိ ဗုဒ္ဓပုတ္တာနံ၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတ-ဘာသိတံ။ ဝင်ရ။၅၄၉။

ဗုဒ္ဓဘူတကာလ (ပု) [ဗုဒ္ဓဘူတ+ကာလ] ဘုရား ဖြစ်သောအခါ။ ဗုဒ္ဓဘူတကာလေ စတုတ္ထဇ္ဈာ-နိကဖလသမာပတ္တိရတိယာ ဝီတိဝတ္တနကာ-လော။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၂။

ဗုဒ္ဓဘူတပုဗ္ဗ (တိ) [ဗုဒ္ဓ +ဘူတပုဗ္ဗ] ဘုရားဖြစ် ဘူးသော၊သူ။ ဣမေ ပဋ္ဌ မဟာပရိစ္စာဂေ အပရိစ္စင်တွာ ဗုဒ္ဓဘူတပုဗ္ဗော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၃။

ဗုဒ္ဓဘူမိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ဘူမိ] (၁) (က) ဘုရား ရှင်တို့၏–ဖြစ်ရာ–ဘုံ–ဌာန၊ ဘုရားအဆင့် အတန်း။ (ခ) ဘုရားဖြစ်သော အခိုက်အတန့်၊ ဘုရားအဖြစ်။ (ဤနေရာ၌ အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ဗုဒ္ဓဘူမိဟု ခေါ်သည်။) (၂) ဘုရား ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ (ဤနေရာ၌မူ ဥဿာဟ, ဥမင်္ဂ, အဝတ္ထာန, ဟိတစရိယာ ဤ ၄-ပါးကို ဗုဒ္ဓ-ဘူမိဟုဆိုသည်။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၁။၂၅၉။ အကျယ်ကို မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ ပထမတဲ့၊ ဒုတိယ ပိုင်း၊ နှာ ၁၄၀-၁၄၁-ကြည့်။) (၁)(က)(ခ) ယံ ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓဘူမိံ ပတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ (–အပ၊၁။၅၂။ အပ၊၂။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။) (က) ဗုဒ္ဓဘူမိန္တိ ဗုဒ္ဓဋ္ဌာနံ၊ အာသဝက္ခယဉာဏံ, သဗ္ဗညုတဉာဏဉ္စ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၃၀။ (ခ) ဘူမိသဒ္ဒေါ ဝါ အဝတ္ထာ-ဝါစကော၊ ဗုဒ္ဓါဝတ္ထံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၀။ (၂) စတဿော ခေါ သာရိပုတ္တ ဗုဒ္ဓဘူမိ-ယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၃။ ယာ စ ဗုဒ္ဓဘာဝဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတာယ "ဗုဒ္ဓဘူမိ-ယော"တိ ဝုစ္စန္တိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၅၉။

ဗုဒ္ဓဘူမိဂတ (တိ) [ဗုဒ္ဓဘူမိ+ဂတ] ဘုရားအရာ သို့ ရောက်သော၊ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက် သော၊သူ။ ပဋမေ ဝိကပ္ပေ အဝိသေသဘူတာ ဗုဒ္ဓဘူမိဂတာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၀။

ဗုဒ္ဓဘူမိပရိယောသာန (န) [ဗုဒ္ဓဘူမိ+ပရိယော-သာန] ဘုရားအဖြစ်လျှင် အဆုံးရှိသော။ ဗုဒ္ဓဘူမိပရိယောသာနံ ပုညသမ္ဘဒါနုဘာဝေန အဓိဂန္တဗ္ဗမတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၇။

ဗုဒ္ဓမန္တ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+မန္တ] (၁) ဗုဒ္ဓမန္တန်၊ ဘုရား ရှင်၏ ဗေဒင်တော်။ (၂) ဗုဒ္ဓမန္တန်၊ ဘုရား ရှင်၏လက္ခဏာကို ပြသောကျမ်း။ (၁) ဗုဒ္ဓ မန္တော နာမာယံ မာဏဝါတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ (၂) သောဠသသဟဿဂါထာပရိမာဏာ ဗုဒ္ဓမန္တာ နာမ အဟေသုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ ပဓာနဝသေန ဗုဒ္ဓါနံ လက္ခဏဒီပနတော ဗုဒ္ဓမန္တော နာမ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၂၅။

ဗုဒ္ဓမဟန္တတာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓမဟန္တ+တာ] ဘုရား ရှင်၏ မြတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ဘုရားရှင်၏ မြတ်သောဂုဏ်တော်။ ဗုဒ္ဓမဟန္တတာ အာဘိဏှံ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၁။

ဗုဒ္ဓမဟာဂန္ဓဟတ္ထိ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+မဟာဂန္ဓဟတ္ထိ] ဘုရားရှင်တည်းဟူသော–မဟာဂန္ဓဆင်–ဂန္ဓ ဆင်ကြီး။ ဟန္ဒာဟံ ဗုဒ္ဓမဟာဂန္ဓဟတ္ထိနော-ဂုဏော ပါကဋော ကရိဿာမိတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၀။

ဗုဒ္ဓမဟာနာဂ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+မဟာနာဂ] ဘုရားရှင် တည်းဟူသော ဆင်ပြောင်ကြီး။ အယံ မဟာ ဇနော ဣမံ တိရစ္ဆာနဂတံ နာဂံ ပသံသတိ နု ဗုဒ္ဓမဟာနာဂံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။

ဗုဒ္ဓမဟာနုဘာဝ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + မဟာနုဘာဝ] ဘုရားရှင်၏ ကြီးမြတ်သော အာနုဘော်။ အသမ္မုခံ ဗုဒ္ဓမဟာနုဘာဝံ။ ဝင်ရ။၅၀၄။ ကခ်၊ဋ္ဌီ။၄၀။

ဗုဒ္ဓမဟာမေဃ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+မဟာမေဃ] ဘုရားရှင်တည်းဟူသော မိုးကြိုး။ ဝဿန္တေတိ ဗုဒ္ဓမဟာမေဃော ဝဿန္တေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃။ ၂၀၇။

ဗုဒ္ဓမာတု (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+မာတု] ဘုရားမိခင်၊ ဘုရားမယ်တော်။ ဗုဒ္ဓပိတု·ကြည့်။

ဗုဒ္ဓမာမက (တိ) [ဗုဒ္ဓ + မာမက] ဘုရားကို မြတ်နိုးတတ်သော၊သူ။ တေ ပန သဒ္ဓါ ပဿန္နာ ဗုဒ္ဓမာမကာ ဓမ္မမာမကာ သံဃမာမကာ။ ဝိ၊၃။၁၄၅။ (–အဗ၊၂။၁၂၀။ မဟာနိ။၉၆။) အမှာကံ ဗုဒ္ဓါတိ ဧဝံ ဗုဒ္ဓံ မမာယန္တီတိ ဗုဒ္ဓမာမကာ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၇။

ဗုဒ္ဓမိတ္တ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + မိတ္တ] ဗုဒ္ဓမိတ္တမည်သူ။ ဗုဒ္ဓမိတ္တောတိ နာမေန၊ ဝိဿုတဿ ယသဿိ·နော။ ဝိ၊၃။၂၆၃။ (–ဇာ၊၃။၁။၂။)

ဗုဒ္ဓမိတ္တတ္ထေရ (ပု) [ဗုဒ္ဓမိတ္တ+ ထေရ] ဗုဒ္ဓမိတ္တထေရ်။ အာစရိယာ နာမ ဗုဒ္ဓမိတ္တတ္ထေရ·ဓမ္မသိရိတ္ထေရ ဥပတိဿတ္ထေရာဒယော ဂဏ·ပါမောက္ခာ။ ဝင်္သ။၁၄၇။

ဗုဒ္ဓမုနိ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + မုနိ] ဘုရားရှင်ဟူသော ရဟန်း။ မုနီတိ ဗုဒ္ဓမုနိ။ ဒီ၊၃၊ ၂။၁၄၇။

ဗုဒ္ဓမေဃ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + မေဃ] ဘုရားတည်းဟူသော မိုး။ ဓမ္မဝဿနကော ဗုဒ္ဓမေဃော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃။ ၂၀၉။

ဗုဒ္ဓယာန (န) [ဗုဒ္ဓ+ယာန] ဘုရားဘုံသို့ သွားကြောင်း ယာဉ်၊ဘုရားဖြစ်ကြောင်းကျင့်စဉ်။ (ဘုရားရှင်တို့ သွားလာအပ်သော လက္ခဏာတည်းဟူသော ယာဉ်။ သျှ)။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ·ဘာဝါဓိဂမာယ ဗုဒ္ဓယာနံ ပဋိပဇ္ဇန္တာနံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃။

ဗုဒ္ဓယုတ္တက (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ယုတ္တက] ဘုရားရှင်အား သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော။ မဟာရဟံ ပညာပယိ်၊ အာသနံ ဗုဒ္ဓယုတ္တကံ။ အပ၊၁။ ၁၀၆။ ထေရာ၊၃၊၂။၁၃၃။

ဗုဒ္ဓရံသိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ရံသိ] ဘုရားရှင်၏အရောင်၊ ဘုရားရောင်ခြည်တော်။ ဗုဒ္ဓရံသိဟိ ဖုဋ္ဌောသ္မိ၊ ပူဇေသိ˚ ဒ္ဒိပဒုတ္တမံ။ အပ၊၁။ ၂၁၅။ (–အပ၊၃၊၁။ ၂၉၅။ ဇာ၊၃၊၅။၄၄၂။)

ဗုဒ္ဓရက္ခိတ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ရက္ခိတ] ဗုဒ္ဓရက္ခိတမည်သူ။ နာမလေသော နာမ ဗုဒ္ဓရက္ခိတော ဒိဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။ ၂၅၀။ (–ဝိ၊၃၊၁။၄၇။ ဒီ၊၃၊ ၂။၃၃၅။ သံ၊၃၊၁။၁၄၂။)

ဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရ (ပု) [ဗုဒ္ဓရက္ခိတ+ထေရ] ဗုဒ္ဓ·ရက္ခိတထေရ်။ ယံ ဝါ အာယသ္မတော ဗုဒ္ဓရက္ခိ·တတ္ထေရဿ ယဿ နက္ခမတိတိ။ ဝိ၊၃၊၄။ ၂၄၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၀။)

ဗုဒ္ဓရတန (န) [ဗုဒ္ဓ + ရတန] ဘုရားရတနာ။ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဥပ္ပါဒေါ ဗုဒ္ဓရတနဿ ဓမ္မ·ရတနဿ သံဃရတနဿ။ နေတ္တိ။၁၅၂။

ဗုဒ္ဓရတနပဏာမ (ပု) [ဗုဒ္ဓရတန + ပဏာမ] ဘုရားရတနာ–အား–ကို–ရှိခိုးခြင်း။ ဗုဒ္ဓ·ရတနပဏာမဉ္စ ကရောန္တော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၆။

ဗုဒ္ဓရတနမူလက (တိ) [ဗုဒ္ဓရတန+မူလ+က] ဘုရားရတနာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဗုဒ္ဓရတနမူလကာနိ ဟိ ဓမ္မသံဃရတနာနိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၅။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၃။)

ဗုဒ္ဓရတနသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓရတန + သိဒ္ဓိ] ဘုရားရတနာအဖြစ် ပြီးစီးခြင်း။ တထာ ဗလေဟိ ဗုဒ္ဓရတနသိဒ္ဓိ။ ဣတိဝုတ်၊၃။၁၄။

ဗုဒ္ဓရသ္မိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ရသ္မိ] ဘုရားရှင်၏အရောင်၊ ဘုရားရောင်ခြည်တော်။ ဆဗ္ဗဏ္ဏာနံ ဗုဒ္ဓရသ္မိနံ အန္တော ပဝိသိတ္ဝာ။ ဒီ၊၃၊ ၂။၇၅။ (–မ၊၃၊၃။ ၁၅။)

ဗုဒ္ဓရုစိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ + ရုစိ] ဘုရားရှင်သာသနာ၊ ဘုရားရှင် နှစ်သက်အပ်သော သာသနာ။ ဗုဒ္ဓအာဒါယ·ကြည့်။

ဗုဒ္ဓရူပ (န) [ဗုဒ္ဓ + ရူပ] (၁) ဘုရားရှင်၏–အဆင်း–ရူပါရုံ။ (၂) ဘုရားရှင်၏ အသွင်သဏ္ဌာန်၊ ဘုရားဆင်းတု၊ ဘုရားရုပ်ပုံတော်။ (၁) ရူပပဟာဏသာ ဟိ ဗုဒ္ဓရူပတော ဥတ္တရိ ပသာဒါဝဟံ ရူပံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၀။ (– သာရတ္ထ၊၃။၁၀၇။) (၂) ဗုဒ္ဓရူပံ ပဿန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၁။)

ဗုဒ္ဓရူပကာယသဘာဝ (ပု) [ဗုဒ္ဓရူပကာယ+သဘာဝ] ဘုရားရှင်၏–ရူပကာယသဘော–ရုပ်ခန္ဓာကိုယ်၏ သဘော။ သုပါကဋံ သဘာဝသိဒ္ဓံ ဗုဒ္ဓရူပကာယသဘာဝံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၉၆။

ဗုဒ္ဓရူပဒဿန (န) [ဗုဒ္ဓရူပ+ဒဿန] ဘုရားရှင်အဆင်းကို မြင်ခြင်း။ သတိပိ သညာဝိပလ္လာသေ ဗုဒ္ဓရူပဒဿနာဒီသု ကုသလဝိပါကသော်ဝ။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၁၀။

ဗုဒ္ဓရူပရတိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓရူပ + ရတိ] ဘုရားရှင်အဆင်းဌဋ္ဌမွေ့လျော်ခြင်း။ဗုဒ္ဓရူပရတိ ဉ တွာ၊ တဒါ ဩဝဒိ မံ ဇိနော။ အပ၊၂။၁၁၇။

ဗုဒ္ဓလီ (ဋ္ဌိ) လာ(ထီ) [ဗုဒ္ဓ + လီ (ဋ္ဌိ) လာ] ဘုရားရှင်၏ တင့်တယ်စံပယ်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓဝိသယံ ဗုဒ္ဓလိလံ ဥပဓာရေဿာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ (–ဥဒါန။ဋ္ဌ၊၉၃။ ဝိမာန'ဋ္ဌ။၂၀၁။) ဗုဒ္ဓဝံသယံ ဗုဒ္ဓလိလံ ပဿိဿာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ။ဋ္ဌ။၂၇။)

ဗုဒ္ဓဝံသ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဝံသ] (၁) ဘုရားရှင်တို့၏–အစဉ်အဆက်–ဖြစ်တော်စဉ်–ကို အကျယ်ပြဆိုရာ ကျမ်း၊ ဗုဒ္ဓဝင် ကျမ်း။ (၂) ဘုရားအစဉ်အဆက်၊ဘုရားအနွယ်။ (၁) တံ သဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဝံသေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ ဆပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။) ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပန္နကပ္ပါဒိပရိစ္ဆေဒဝသေန ပဝေဏိဝိတ္ထာရကထာ ဗုဒ္ဓဝံသော နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃။ (၂) အမ္ဘာကံ ပန ဗုဒ္ဓဝံသော ဝံသော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၉။)

ဗုဒ္ဓဝံသကထာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဝံသ + ကထာ] ဗုဒ္ဓဝံကျမ်းကို အကျယ်ပြဆိုရာစကား၊ ဗုဒ္ဓဝံအဋ္ဌကထာ။သောတဗ္ဗရူပံ ပန ဗုဒ္ဓဝံသကထာယ အာဒိံ ဣမ နတ္ထိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂။

ဗုဒ္ဓဝံသဒေသနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဝံသ + ဒေသနာ] ဘုရားအဆက်အနွယ်ကို ပြဆိုကြောင်းစကား၊ ဗုဒ္ဓဝင်ဒေသနာ။ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ နိဂြောဓာရာမေ ဗုဒ္ဓဝံသဒေသနာယ မဟာသမယသုတ္တန္တဒေသနာယ စ။ မိလိန္ဒ။၃၃၁။ (–ဗုဒ္ဓဝံသ၊ဋ္ဌ။၆၄။)

ဗုဒ္ဓဝံသမဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဝံသ + ဓမ္မကထာ] ဗုဒ္ဓဝင်တရားစကား။ ခေမဝတီနဂရေ ဉာတိသမာဂမေ ဗုဒ္ဓဝံသမဋ္ဌကထံ သုတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။

ဗုဒ္ဓဝံသပါဋိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဝံသ+ပါဋိ] ဗုဒ္ဓဝင်ပါဋိ။ သဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဝံသပါဋိံ အာဟရိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သဒ်၊၁။၂၄၀။)

ဗုဒ္ဓဝံသသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဝံသ+သံဝဏ္ဏနာ] ဗုဒ္ဓဝင်ကျမ်း၏အဖွင့်၊ ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ။ ယံ ပန ဗုဒ္ဓဝံသသံဝဏ္ဏနာ ဟေဿတိ သာရတ္ထတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂။

ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဝဂ္ဂ] ဗုဒ္ဓဝဂ်။ (၁) နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဋိတော်၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒသုတ်မှ ဂေါတမသုတ်အထိ သုတ်ပေါင်း ၁၀-သုတ်။ သံ၊၁။၂၄၃-၂၅၂။ (၂) ထေရာပဒါန်ပါဋိတော်၌ ဗုဒ္ဓါပဒါန်မှ အာနန္ဒတ္ထေရာပဒါန်အထိ ၁၀-အပဒါန်။အပ၊၁။၁၅၉။ (၃) ဓမ္မပဒပါဋိတော်၌ မာရဓီဂရ၀တ္ထုမှ ကဿပဒသဗလသုဝဏ္ဏစေတိယ ဝတ္ထုအထိ ၁၁-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ။၄၀-၄၂။ (၄) မိလိန္ဒပဉ္ဟပါဋိတော်၌ ဗုဒ္ဓဿအတ္ထိနတ္ထိဘာဝပဉ္ဟမှ ဗုဒ္ဓနိဒ္ဒသနပဉ္ဟာထိ ၁၀-ပဉ္ဟ။ မိလိန္ဒ။

၇၃-၇၇။ (၅) ဒိန္နံဗုဒ္ဓါနံအနုပ္ပဒ္ဒမာနပဥ္စာမှ ဥဒကသက္ကဇံဝပဥ္စာအထိ ၉-ပဥ္စာ၊ ၎င်းတို့ကို ဗုဒ္ဓဝဂ်ဟု ဆိုသည်။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၁-၂၅၄။ ဣမာ ဓမ္မပဒေ ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂေ ဒွေ ဂါထာ ဝဒန္တော။ အပ၊၄၁။၉၄။

ဗုဒ္ဓဝစန (န) [ဗုဒ္ဓ+ဝစန] ဘုရားစကားတော်။ (ပိဋကသုံးပုံ)။ တဒဋ္ဌဝ ဥဒါနံ ဘဏတိ အ-ညဉ္ဉ ဗဟုံ ဗုဒ္ဓဝစနံ။ ဝိ၊၂။၇၇။ (–သံ၊၂။ ၄၇၅။ အပ၊၁။၁၅၀။)

ဗုဒ္ဓဝစနဂဏ္ဌနပညာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဝစန + ဂဏ္ဌန-ပညာ] ဘုရားစကားကို သင်ယူကြောင်း ဖြစ်သော ပညာ။ ဣဓ ဗုဒ္ဓဝစနဂဏ္ဌနပညာ။ ဒီ၊၁၊၃။၇၇။

ဗုဒ္ဓဝစနဂဏ္ဌနဝီရိယ (န)[ဗုဒ္ဓဝစန+ဂဏ္ဌနဝီရိယ] ဘုရားစကားကို သင်ယူကြောင်း ဖြစ်သော လုံ့လ။ ဣဓ ဗုဒ္ဓဝစနဂဏ္ဌနဝီရိယံ။ ဒီ၊၁၊၃။၇၃။

ဗုဒ္ဓဝစနဂ္ဂဟဏဓာရဏာ (န) [ဗုဒ္ဓဝစန+ဂဟဏ+ဓာရဏာ] ဘုရားစကားကိုသင်ယူခြင်း ဆောင်ခြင်း။ တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဗုဒ္ဓဝစနဂ္ဂဟဏဓာရဏာဒိသဒိုတံ ဗျဉ္ဇနမေဝ ပရမံ အဿ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၉၅။

ဗုဒ္ဓဝစနတေဇ (ပု) [ဗုဒ္ဓဝစန+တေဇ] ဘုရား-စကားတော်-တရားတော်-၏ တန်ခိုး။ ဓမ္မ-တေဇောတိ စတုန္နံ တေဇာနံ ပတိဋ္ဌာဘူတော ဗုဒ္ဓဝစနတေဇော။ ပဋိသံ၊၁၁၊၁။၂၉၃။

ဗုဒ္ဓဝစနဒါယက (တိ) [ဗုဒ္ဓဝစန + ဒါယက] ဘုရားစကားတော်ကို သင်ကြားပေးတတ်သော၊သူ။ ပမ္ဗဇ္ဇာဒါယကော ဗုဒ္ဓဝစနဒါယ-ကော ကမ္မဝါစာစရိယော။ အံ၊၁၁၊၂။၉၁။

ဗုဒ္ဓဝစနပိဋက (န) [ဗုဒ္ဓဝစန + ပိဋက] ဘုရား-စကားတော်ဟူသော ပိဋက။ စတုရာသီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိတိ ဗုဒ္ဓဝစနပိဋကာဒိနိ ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ မူလဋီ၊၁။၂၃။

ဗုဒ္ဓဝစနပဗ္ဗာဇ (တိ) [ဗုဒ္ဓဝစန + ပဗ္ဗာဇ] ဘုရား၌၏ စကားတော်ဟူသော-ပဗ္ဗာဇ-နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း။ အနေကေဟိ ဗုဒ္ဓဝစန-ပဗ္ဗာဇေဟိ အနေကာဟိ စ ယုတ္တိဟိ။ ပဋိသံ၊ ၁၁၊၂။၂၄၂။

ဗုဒ္ဓဝစနသဏ္ဌာယ (ပု) [ဗုဒ္ဓဝစန + သဏ္ဌာယ] ဘုရားစကားတော်ကို-ရွတ်ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-ခြင်း။ သကလရတ္တိံ ဗုဒ္ဓဝစနသဏ္ဌာယံ ဝါ သမဏဓမ္မံ ဝါ ကတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၆။

ဗုဒ္ဓဝစနာဂမ (ပု) [ဗုဒ္ဓဝစန + အာဂမ] ဘုရား-စကားတော်ဟူသော-အာဂုံမ်-ပါဠို။ သုတန္တိ-ဟိ ဗုဒ္ဓဝစနာဂမော စ သုတဖလတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ၁၁၊၂။၅၀။

ဗုဒ္ဓဝစနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဗုဒ္ဓဝစန + အဓိပ္ပါယ] ဘုရား စကားတော်-ပါဠိတော်-၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်။ ကေဝလံ ဗုဒ္ဓဝစနာဓိပ္ပါယံ ဝိပရိ-တတော ဂဟေတွာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၀။

ဗုဒ္ဓဝစနာနုဿရဏသတိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓဝစန+အနု-ဿရဏသတိ] ဘုရားစကားတော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်းသတိ။ ဒန္ဓော ဘိက္ခဝေ သတုပ္ပါဒေါတိ ဗုဒ္ဓဝစနာနုဿရဏသတိယာ ဥပ္ပါဒေါ ဒန္ဓော ဂရု။ အံ၊၁၁၊၂။၃၆၅။

ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ဝဏ္ဏ] (၁) ဘုရား၌၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး။ (၂) ဘုရား၌ (၏ ဂုဏ်-ကျေးဇူး)ကို ချီးမွမ်းခြင်း။(၁)တတ္ထ တိဝိဓော ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏော နာမ စရိယဝဏ္ဏော သရီရဝဏ္ဏော ဂုဏဝဏ္ဏောတိ။ အံ၊၁၁၊၃။၂၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃.၂၃။ (၂) ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ။ ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏ-သိ ဒံ ဖလံ။ အပ၊၂။၁၁၁။

ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏဂတာသယ (တိ) [ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏဂတ + အာ-သယ] ဘုရားဂုဏ်ကျေးဇူးသို့ ရောက်သော စိတ်အလိုရှိသော၊သူ။ ဟာသံ သုပုဏ္ဏနယနံ၊ ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏဂတာသယံ။ အပ၊၂။၁၁၄။

ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + ဝဏ္ဏိဘ] ဘုရားရှင် ချီးမွမ်းအပ်သော။ တာဟံ ကမ္မံ ကရိတ္ဝာန၊ ကုသလံ ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏိတံ။ ဝိမာန။၅၃၊၅၅၊၅၇။

ဗုဒ္ဓဝန္တု (တိ) [(၁) ဗုဒ္ဓ + ဝန္တု။ (၂) (၃) ဗုဓ+တဝန္တု] (၁) သိခြင်းရှိသော၊ သိဘတ်သော၊သူ။ (၂) နိုးတတ်သော၊သူ။ (၃) ပွင့်တတ်သော၊သူ။ (၁) ပစ္စေကံ သစ္စာနိ ဗုဒ္ဓဝန္တောတိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁၅။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၅။) (၂) (၃) အထ ဝါ သဝါသနာယ အညာဏနိဒ္ဒါယ အစ္ဆန္တိဝိဂမတော, ဗုဒ္ဓိယာ ဝါ ဝိကသိတဘာဝတော ဗုဒ္ဓဝါတိ ဗုဒ္ဓေါ ဇာဂရဏဝိကသနတ္ထဝသေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀။

ဗုဒ္ဓဝရ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဝရ] ဘုရားမြတ်၊ မြတ်သော ဘုရား။ သိက္ခာပဒါ ဗုဒ္ဓဝရေန ဝဏ္ဏိတာ။ ဝိ၊ ၅။၃၇၄။ (–အပ၊၂။၃၃၇။)

ဗုဒ္ဓဝရဒေသိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓဝရ+ဒေသိတ] ဘုရားမြတ် ဟောကြေးအပ်သော။ သစ္စာနိ"အမ္မ" ဗုဒ္ဓဝရဒေသိတာနိ တေ ဗဟုတရာ အဇာနန္တာ။ ထေရီ။၄၂၉။

ဗုဒ္ဓဝါရဏ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ဝါရဏ] ဘုရားတည်း ဟူသော ဆင်။ နာဠာဂိရိ တံ့ တိရစ္ဆာန-ဟတ္ထိ၊ အဟံ ဗုဒ္ဓဝါရဏော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၀။

ဗုဒ္ဓဝိနယ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဝိနယ] ဘုရားသာသနာ၊ ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ၊ ဘုရား ဝိနည်း။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓဓမ္မေ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓဝိနယေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၆။

ဗုဒ္ဓဝိနေယျ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ဝိနေယျ] ဘုရားရှင်သာ ဆုံးမအပ်သော၊သူ။ (ဘုရားဝေနေယျ)။ ဗုဒ္ဓဝိနေယျာ ပန သာဝကာ ဗောဓေဝုံ နသက္ကောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။

ဗုဒ္ဓဝိဃသနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ဝိဃသနာ] ဘုရားဖြစ်ကြောင်း တရားတို့ကို အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုခြင်း၊ ဘုရားဖြစ်ရန် အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုခြင်း၊ ဘုရားဖြစ်ရန် ဝိပဿနာရှုခြင်း။ (နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ဗုဒ္ဓဝဂ်၊ ဝိပဿီသုတ်မှ ဂေါတမသုတ်ထိ ၇-သုတ်သည် ဗုဒ္ဓဝိပဿနာကို ဟောကြားထားသော သုတ်များဖြစ်သည်။ သံ၊၂။ ၂၄၆-၂၅၂။) ပဋိပါဠိယာ သတ္တသု သုတ္တေသု ဗုဒ္ဓဝိပဿနာ နာမ ကထိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဗုဒ္ဓဘာဝါနံ ဝိပဿနာ ဗုဒ္ဓတ္ထာယ ဝါ ဝိပဿနာ ဗုဒ္ဓဝိပဿနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅။

ဗုဒ္ဓဝိဘာဝနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ဝိဘာဝနာ] ဗုဒ္ဓပုဒ်ကို ထင်စွာပြခြင်း။(ဗုဒ္ဓပုဒ်ကို အရကောက်သရုပ်အားဖြင့်ငင်း, သဒ္ဒါရေးအားဖြင့်ငင်း ထင်စွာပြခြင်းကို ဗုဒ္ဓဝိဘာဝနာဟု ဆိုသည်။) အယံ တာဒ အတ္ထတော ဗုဒ္ဓဝိဘာဝနာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၅။ (–၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄၊၈၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၉၀။)

ဗုဒ္ဓဝိယောဂ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဝိယောဂ] ဘုရားရှင်နှင့် ကွေကွင်းခြင်း။သောပိ သီဟော ဗုဒ္ဓဝိယောဂေန ဒုက္ခိတော ကာလံ ကတ္ဝာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၄။

ဗုဒ္ဓဝိယောဂဒုက္ခ (န) [ဗုဒ္ဓဝိယောဂ +ဒုက္ခ] ဘုရားရှင်နှင့် ကွေကွင်းရခြင်း ဆင်းရဲ။ သီဟော ပါလိလေယျကဟတ္ထိ ဝိယ ဗုဒ္ဓဝိယောဂဒုက္ခံ အဓိဝါသေတုံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၀။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။)

ဗုဒ္ဓဝိလာသ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဝိလာသ] ဘုရားရှင်၏ တင့်တယ်စံပယ်ခြင်း။ အပရိမာဏေန ဗုဒ္ဓဝိလာသေန တဿံ ပရိသတိ နိသိန္နော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။) ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိံယော ဝိဿဇ္ဇေန္တသ္သ ဘဂဝတော ကာယဿ အာလောကိတဝိလောကိတာဒီသု ပရမုက္ကံသဂတော ဗုဒ္ဓါ-

ဝေဏိကော အစ္စန္တုပသမော ပုဒ္ဓဝိလာသော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၅။

ပုဒ္ဓဝိသယ (ပု) [ပုဒ္ဓ+ဝိသယ]ဘုရားရှင်၏အရာ။ ပုဒ္ဓါနံ ဘိက္ခဝေ ပုဒ္ဓဝိသယော အစိန္တေယ္ယော။ အံ၊၁။၃၉၂။ (–အဘိ၊က။၄၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၉။) ပုဒ္ဓဝိသယောတိ ပုဒ္ဓါနံ ဝိသယော၊ သဗ္ဗညုတဉာဏဿဒိနံ ပုဒ္ဓဂုဏဿနံ ပဝတ္တိ စ အာနုဘာဝေါ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။

ပုဒ္ဓဝိသယပဉ္ဉ (တိ) [ပုဒ္ဓဝိသယ + ပဉ္ဉ] ဘုရားရှင်၏ အရာဖြစ်သော ပြဿနာ။ ဝါယမမာနော ဝိယ ပုဒ္ဓဝိသယပဉ္ဉံ အတ္တနော ဥတ္တာနံ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၈၂။)

ပုဒ္ဓဝိထိ (ထီ)[ပုဒ္ဓ+ဝိထိ](၁)ဘုရားရှင် သွားလို သောလမ်းခရီးအစဉ်။ (၂) ဘုရားထံ ရှေးရှု သွားအပ်သော လမ်းခရီး။ (၁) စာရိကာယ စရဏကာလေ ဂန္တဗ္ဗံ ပုဒ္ဓဝိထိ˚ ပဟာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ (၂) မဟာတိယာ ပုဒ္ဓဝိထိယာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တုံ လဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။) ပုဒ္ဓါနံ အဘိမုခဘာဝေါ ပုဒ္ဓဝိထိ .... မဟာတိယာ ပုဒ္ဓဝိထိယာဝါတိ ပုဒ္ဓါနံ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမန္တေဟိ တေဟိ ဒေဝပြဟ္မေဟိ ဝလဉ္ဇိတပုဒ္ဓဝိထိယာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၂။

ပုဒ္ဓဝီမံသက (တိ) [ပုဒ္ဓ + ဝီမံသက] ဘုရားကို စူးစမ်းတတ်သော၊ ဘုရားဟုတ် မဟုတ် စူးစမ်းတတ်သော၊သူ။ ပုဒ္ဓေါ ဝါ နော ဝါတိ တထာဂတဿ ပုဒ္ဓဘာဝံ ဝီမံသန္တော စရတိ၊ ပုဒ္ဓဝီမံသကော နာမာယန္တိ ပါကဋော ဇာတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။

ပုဒ္ဓဝေဒ (ပု) [ပုဒ္ဓ + ဝေဒ] ဘုရားဗေဒင်၊ ပုဒ္ဓဗေဒင်။ ပုဒ္ဓဝေဒံ ဂဝေသန္တော၊ ဉာဏေ စိတ္တံ ပသာဒယိ˚။ အပ၊၁။၁၀၃။

ပုဒ္ဓဝေနေယျ (ပု) [ပုဒ္ဓ+ဝေနေယျ] ဘုရားရှင်သာ ဆုံးမအပ်သော၊သူ။(ဘုရားဝေနေယျ။) သော စ ပုဒ္ဓဝေနေယျော နာ သာဝကဝေနေယျော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။)

ပုဒ္ဓဝေနေယျပဂ္ဂလ (ပု) [ပုဒ္ဓဝေနေယျ+ပဂ္ဂလ] ဘုရားရှင်သာ ဆုံးမအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ တံ ပုဒ္ဓဝေနေယျပဂ္ဂလော နာမာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။)

ပုဒ္ဓဝေနေယျဝိနယ (ပု) [ပုဒ္ဓဝေနေယျ+ဝိနယ] ဘုရားရှင်သာ ဆုံးမအပ်သူကို ဆုံးမခြင်း။ ပရဟိတံ ပန ပုဒ္ဓဝေနေယျဝိနယံ ပရိသမာပိတမ်ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅၇။

ပုဒ္ဓဝေနေယျဝိနယန (န) [ပုဒ္ဓဝေနေယျ+ဝိနယန] ဘုရားရှင်သာ ဆုံးမအပ်သူကို ဆုံးမခြင်း။ ပရဟိတံ ပန ပုဒ္ဓဝေနေယျဝိနယနံ ပရိသမာပိတမ်ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂၊၁၅၂။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၀၈။)

ပုဒ္ဓဝေနေယျသတ္ထလောက (ပု) [ပုဒ္ဓဝေနေယျ+သတ္ထလောက] ဘုရားရှင် ဆုံးမအပ်သော သတ္တဝါ။ပုဒ္ဓဝေနေယျသတ္ထလောကံ ပုဒ္ဓစက္ခုနာ ဝိသေသတော ဩလောကေန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၂၉။

ပုဒ္ဓဝေဝစန (န) [ပုဒ္ဓ+ဝေဝစန] ပုဒ္ဓသဒ္ဒါ၏–ဝေဝုစ်–ပရိယာယ် – စကားလှယ်။ ပုဒ္ဓဝေဝစနာနိ ဝါ (ဝိ၊၁။၃၃)တိ ပုဒ္ဓဿ ဝါ ပရိယာယနာမာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။

ပုဒ္ဓဝေသ (ပု) [ပုဒ္ဓ + ဝေသ] ဘုရားအသွင် သဏ္ဌာန်။ ဓာတုယော မဟာစေတိယမှိ ပတိဋ္ဌာနကာလေ ပုဒ္ဓဝေသံ ဂဟေတ္ဝာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ မ˚ဋ္ဌ၊၃။၁၅။)

ပုဒ္ဓဝေသဝိလာသ (ပု) [ပုဒ္ဓဝေသ + ဝိလာသ] ဘုရားအသွင်သဏ္ဌာန်၏ တင့်တယ် စံပယ်

ခြင်း။ သော ဘဂဝတော ဗုဒ္ဓဝေသဝိ-လာသံ ဒိသွာ။ အံ၊ဠီ၊၁။၁၇၁။

ဗုဒ္ဓသက္ကတမာနသ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + သက္ကတ-မာနသ] ဘုရား၌ – ကောင်းစွာပြု – အရိုအသေပြု – အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ ဘုရား၌ ရိုသေသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ သဒ္ဒ-ဟန္တာ မမ ဝါကျံ၊ ဗုဒ္ဓသက္ကတမာနသာ။ အပ၊၂။၆၅။

ဗုဒ္ဓသက္ကာရ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + သက္ကာရ] ဘုရားရှင် အား ပူဇော်ခြင်း။ တုမှေဟိ အင္ဂ ဥဒ္ဒာရံ ဗုဒ္ဓသက္ကာရံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊၃၊၁။၁၁၀။ (–ဓမ္မ၊၃၊၁။၆၉။)

ဗုဒ္ဓသညက (ပု) [ဗုဒ္ဓ + သညာ+က] ဘုရား ကို အောက်မေ့ အမှတ်ရသူ၊ ဗုဒ္ဓသညက မည်သူ။ ဤတွင် သုဒံ အာယသ္မတော ဗုဒ္ဓ-သညကော ထေရော ဤမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၃၃၊၁၆၇။

ဗုဒ္ဓသညကတ္ထေရ(ပု) [ဗုဒ္ဓသညက+ထေရ] ဘုရား ကို အောက်မေ့ အမှတ်ရသောမထေရ်၊ ဗုဒ္ဓ သညကထေရ်။ အာယသ္မတော ဗုဒ္ဓသည-ကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊၃၊၂။၉၉။

ဗုဒ္ဓသညာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ + သညာ] ဘုရားကို အောက်မေ့ အမှတ်ရခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိ-ဇာနာမိ၊ ဗုဒ္ဓသညာယိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၁၃၃၊ ၁၆၆။

ဗုဒ္ဓသတ (နာ) [ဗုဒ္ဓ + သတ] ဘုရား တရာ၊ ဘုရားအရာ။ ဗုဒ္ဓသတမ္မိ ဗုဒ္ဓသဟဿမ္မိ ပေဟဓေတုံ နာ သက္ကောတိ။ အဘိ.၁၊၁။ ၃၉၂။ (–ဓမ္မ၊၃၊၁။၇။)

ဗုဒ္ဓသတသဟဿ (နာ) [ဗုဒ္ဓ + သတသဟဿ] ဘုရားတသိန်း၊ ဘုရားအသိန်း။ အနေကေဟိ ဗုဒ္ဓသတသဟဿေဟိ ပဝိဋ္ဌံ။ ဒီ၊၃၊၂။၁၆၁။ သံ၊၁၊၃။၂၄၈။

ဗုဒ္ဓသတ္ထုသာသန (နာ) [ဗုဒ္ဓ + သတ္ထုသာသန] ဘုရားသာသနာ၊ ခပ်သိမ်းသော တရားကို သိသော ဘုရားရှင်၏သာသနာ။ ဤမသို့ ဗုဒ္ဓသတ္ထုသာသနေတိ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ အဘိ၊၃၊၂။၃၁၂။ ပဋိသံ၊၁၊၂။ ၃၀၃။

ဗုဒ္ဓသဒ္ဒ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + သဒ္ဒ] (၁) ဘုရားဟူသော အသံ။ (၂) ဗုဒ္ဓ–သဒ္ဒါ။ (၁) ပရိပက္ကော-ပနိဿယတ္တာ ဗုဒ္ဓသဒ္ဒံ သုတ္ဝာ၁။ မ၊၃၊၃။ ၂၇၄။ (–သံ၊၁၊၁။၂၀၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၆။) (၂) သမ္မေသံ ပဒါနံ ဗုဒ္ဓသဒ္ဒဿ သာဓနသ-မတ္ထော။ ခုဒ္ဒက၊၁၊။၆။ (–သာရတ္ထ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။)

ဗုဒ္ဓသဒ္ဒသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓသဒ္ဒ+သိဒ္ဓိ] ဗုဒ္ဓသဒ္ဒါ၏ ပြီးခြင်း။ ဤဓ ပန ကတ္တုကာရကေ ဗုဒ္ဓ-သဒ္ဒသိဒ္ဓိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁၊၃။၃၉။ (–သာရတ္ထ၊ ၁။၂၂၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၇။)

ဗုဒ္ဓသဒ္ဒဿဝန (နာ) [ဗုဒ္ဓသဒ္ဒ+သဝန] ဘုရားဟူ သော အသံကို ကြားရခြင်း။ တာဝသော ဗုဒ္ဓသဒ္ဒဿဝနေန ဝိမှိတော၊ သုတ္တနိ၊၁၊၁။ ၃၁၁။

ဗုဒ္ဓသန္တက (နာ) [ဗုဒ္ဓ+သန္တက] ဘုရားဥစ္စာ၊ ဘုရားပိုင်ပစ္စည်း။ ဗုဒ္ဓသန္တကေန ဝါ ဓမ္မပူဇံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၂။ ။၆၆။

ဗုဒ္ဓသန္တာန (နာ) [ဗုဒ္ဓ+သန္တာန] ဘုရားသန္တာန် ဘုရားရှင်၏ခန္ဓာအစဉ်။ တဉ္စဓေါ ဗုဒ္ဓသန္တာန-တော ဝိနိမုတ္တတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၂၇၆။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃၊၁၇၁)

ဗုဒ္ဓသန္တိက (နာ) [ဗုဒ္ဓ+သန္တိက] ဘုရားရှင်– အထံတော်–အနီး။ နမဿန္တော ပဉ္ဇလိကာ၊ ဩဘာရံ ဗုဒ္ဓသန္တိကေ။ အပ၊၁။၂၃။ (–၂၀။)

ဗုဒ္ဓသန္တဝန (နာ) [ဗုဒ္ဓ + သန္တဝန] ဘုရားကို– ဘုရားဂုဏ်တော်ကို–ချီးမွမ်းခြင်း၊ တေန စိတ္တ-ပ္ပသာဒေန၊ ဗုဒ္ဓသန္တဝနေန စ။ အပ၊၁။၁၀၅။

ပုဒ္ဓသမဏ (ပု) [ပုဒ္ဓ+သမဏ] ဘုရားတည်းဟူသောရဟန်း။ သမဏောနာတိ ပုဒ္ဓသမဏောန။ မ၊၆၊၆။၃၆။ သံ၊၆။၂။၆၀။ (–အဘိ၊၆၊၃။၁၄၆။သုတ္တနိ၊၆၊၁။၁၄၅။)

ပုဒ္ဓသမယ (ပု) [ပုဒ္ဓ+သမယ] ဘုရားရှင်၏အယူ(သာသနာ)။ ပုဒ္ဓသမယေ ပန ဥပမာပရိတ္တာ။ သံ၊၆။၂။၁၄၅။ (–ဝိ၊၆၊၁။၂၂၁။ မ၊၆၊၃။၃၇။) ပုဒ္ဓသမယေတိ သာသနေတိ အတ္ထော။ သံ၊၌၊၂။၁၅၀။

ပုဒ္ဓသမ္မဒါ (ထီ) [ပုဒ္ဓ+သမ္မဒါ] ဘုရားရှင်၏ပြည့်စုံခြင်း၊ ဘုရား သက်တော်ထင်ရှား ရှိခြင်း။ ပူဇနီယဘာဝတော ပုဒ္ဓသမ္မဒဠ္ဆ ပဟာယ ပဝတ္တတ္တာ မဟန္တဠ္ဆ တံ ပရိနိဗ္ဗာနဠ္ဆာတိ မဟာပရိနိဗ္ဗာန်။ ဒီ၊၌၊၂။၁၂၂။

ပုဒ္ဓသမ္မတ (တိ) [ပုဒ္ဓ + သမ္မတ] အသိဉာဏ်ရှိသူဟု သမုတ်အပ်သော၊ ပညာရှိဟု သမုတ်အပ်သော၊ သူ။ ပညဝါ ပုဒ္ဓသမ္မတော။ အပ၊၁၊ ၃၆၅။ ပုဒ္ဓ[၁] (၂) နှင့် ပုဒ္ဓ[၂] (၁) လည်းကြည့်။

ပုဒ္ဓသရဏဂမန (န) [ပုဒ္ဓ + သရဏဂမန] ဘုရားကို– ကိုးကွယ် –လည်းလျောင်း–ပုန်းအောင်း–မှီခို–အားထား–ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်ခြင်း။ သာခု ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ ပုဒ္ဓသရဏဂမနံ ဟောတိ။ သံ၊၂။၄၆၇။ အံ၊၌၊၂။၂၀။ (–အဘိ၊၌၊၃။၄၄၀။) သရဏဂမန (သီ၊၌၊ သစ်၊၂။၁၇၅။)လည်းကြည့်။

ပုဒ္ဓသရဏဂမနဟေတု (ပု) [ပုဒ္ဓသရဏဂမန+ဟေတု] ဘုရားကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ပုဒ္ဓသရဏဂမန ဟေတု ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ။ သံ၊၂။၄၆၇။

ပုဒ္ဓသရီရ (န) [ပုဒ္ဓ + သရီရ] ဘုရားရှင်၏ခန္ဓာကိုယ်။ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ ပုဒ္ဓသရီရံ ဩလောကေန္တော။ ဇာ၊၌၊၁။၁၂၂။

ပုဒ္ဓသဟဿ (န) [ပုဒ္ဓ + သဟဿ] ဘုရားတထောင်။ ပုဒ္ဓသတ–ကြည့်။

ပုဒ္ဓသာဝက (တိ) [ပုဒ္ဓ+သာဝက။ ထိ–၌ ပုဒ္ဓသာဝိကာ] ဘုရားစကား လိုက်နာတတ်သော၊သူ။ ဘုရားတပည့်။ ဗဟုဿုတံ ဓမ္မဓရံ၊ သပ္ပညံ ပုဒ္ဓသာဝကံ။ အံ၊၁။၃၃၄။ (–ဝိ၊၅။ ၂၃၃။အဘိ၊ပု။၁၅၆။) အာစိက္ခ မေ ဘံ္တ ယဒိ ပုဒ္ဓသာဝိကာ။ ဝိမာန။၁၀။ တတ္ထ ပုဒ္ဓသာဝိကာတိ....ပုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဓမ္မဿဝနန္တေ ဇာတာတိ ပုဒ္ဓသာဝိကာ။ ဝိမာန၊၌။၇၃။

ပုဒ္ဓသာသန (န) [ပုဒ္ဓ+သာသန] ဘုရားရှင်အဆုံးအမ၊ ဘုရားသာသနာ။ (နေတ္တိ၊၌။၁၀၄– ၌ သမထ, ဝိပဿနာကို, ထေရိ၊၌၊၂၂၌ဩဝါဒါနုသာသနီကို,သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၈–၌ နိစ္စသီလခေါ ၅-ပါး သီလ, ဥပုသ်သီတင်းနေ့များ၌ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပေါသထသီလခေါ ၈-ပါး၁၀ -ပါးသီလများနှင့် ထို သီလအားလျော်သော သမာဓိ, ပညာဘာဝနာများကို, အပ၊၌၊၂။ ၂။မ၊၌၊၃။၁၅၈–၌ အဓိသီလ,အဓိစိတ္တ,အဓိပညာသိက္ခာ ၃–ပါးကို, အံ၊၌၊၁။၇၉–၌ ပရိယတ္တိ,ပဋိပတ္တိ,ပဋိဝေဓ ၃-ပါးကို ပုဒ္ဓသာသနာဟု ဆိုသည်။) အာရမ္ဘထ နိက္ကမထ၊ ယုဉ္ဇထ ပုဒ္ဓသာသနေ။သံ၊၁။၁၅၈။ နေတ္တိ။ ၃၅။အံ၊၌၊၁။၂၀။(–မ ၊၂။၃၀၇။ ထေရိ။ ၃၇၉။) ပုဒ္ဓသာသနေတိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟေ ပုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာသနေ။မ၊၌၊၃။၁၅၈။ (–အံ၊၌၊၁။၇၉။)

ပုဒ္ဓသာသနဓောဝိဒ (တိ) [ပုဒ္ဓသာသန+ဓောဝိဒ] ဘုရားအဆုံးအမ၌ လိမ္မာသော၊သူ။ စတုပိ ပဗ္ဗတိတ္ထာနိ ပုဒ္ဓသာသနကောဝိဒါ။ အပ၊၂။၂၀၀။

ပုဒ္ဓသာသနပါလေတု (တိ) [ပုဒ္ဓသာသန+ပါလ+တု] ဘုရားသာသနာကို စောင့်ရှောက်

တတ်သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓသာသနပါလေတ၊ ပစ္ဆိမံ ဒဿနံ တဝ။ အပ၊ ၂။၂၁၂။

ဗုဒ္ဓသာသနဝစ္ဆလ (တိ) [ဗုဒ္ဓသာသန+ဝစ္ဆလ] ဘုရားသာသနာကို ချစ်မြတ်နိုးသော၊သူ။ တဒါ ဥပါသိကာ တတ္ထ၊ ဗုဒ္ဓသာသနဝစ္ဆလာ။ အပ၊ ၂။၂၁၇။

ဗုဒ္ဓသာသနာဝဟာရ (ပု) [ဗုဒ္ဓသာသန+အဝဟာရ] ဘုရားသာသနာ ဆောင်ယူခြင်း။ **အနုက္ကမေန** ပန ဗုဒ္ဓသာသနာဝဟာရံ ဝတ္တုံ ဒီပေန္တော။ ဝဇီရ။၂၆။ (ဗုဒ္ဓသာသနာဝတာရံ ဟု ပါဠိ၌ရှိလျှင် ပို၍**ကောင်း**သည်။ ဘုရားသာသနာကို **သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်း** ဟု အနက်ပေး။)

ဗုဒ္ဓသိန္ဓဝ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+သိန္ဓဝ] ဘုရားတည်းဟူသော သိန္ဓော**မြင်း**။ ဗုဒ္ဓသိန္ဓဝံ **အာ**ပဇ္ဇ ဥဏ္ဏပဒဝိတိက္ကမံ ပဿိဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

ဗုဒ္ဓသိရိတ္ထေရ (ပု) [ဗုဒ္ဓသိရိ + **ထေရ**] ဗုဒ္ဓသိရိထေရ်။ ဣမံ သံဝဏ္ဏနံ ဗုဒ္ဓသိရိတ္ထေရဿ**ယာ**စနံ နိဿာ**ယ**။ ဝဇီရ။**၁၈**။

ဗုဒ္ဓသိရိဝ့ယ (တိ) [ဗုဒ္ဓသိရိ+**အ**ဝ့ယ] ဗုဒ္ဓသိရိအမည်ရှိသော၊သူ။ အတ္ထေသနံ ဗုဒ္ဓသိရိဝ့ယဿ **ထေ**ရဿ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ (–ဝိ၊**ဋ္ဌ**၊၄။၂၆၄။) ဗုဒ္ဓသိရိတိ အဝ့**ယော နာ**မံ **ယ**ဿ သောယံ ဗုဒ္ဓ သိရိဝ့**ယော**။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀။

ဗုဒ္ဓသိရိ (ထီ၊ပု) [ဗုဒ္ဓ+သိရီ] (ထီ) (၁) ဘုရား**အသရေ**။ (ပု) (၂) ဗုဒ္ဓသိရိမထေရ်။ (ထီ) (၁) ဧဝမေဝ ဘဂဝါ ဒဿသဟဿိယာ လောကဓာတုယာ ဗုဒ္ဓသိရိယာ ပဇ္ဇလိ။ မိလိန္ဒ။ **၁၀၄**။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ **မ**၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ **အံ**၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။) (ပု) (၂) **အ**ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗုဒ္ဓသိလ (န) [ဗုဒ္ဓ+**သိလ**] ဘုရား**ရှင်၏**သိလ။ တ္ထေ စ "**အဓိသိလေ သမ္ပန္နဝေန္တိ**" တိ ဝုတ္တ-ဋ္ဌာနေ ဗုဒ္ဓသိလံ နာမ ကထိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၅၆။ **မ**၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၅။)

ဗုဒ္ဓသီဟ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + သီဟ] ဘုရားတည်း ဟူ**သော** ခြင်္သေ့။ဗုဒ္ဓသီဟံ **အာ**ပဇ္ဇ ဥဏ္ဏသီဟ-**နာဒံ** သောဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

ဗုဒ္ဓသီဟနာဒ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + သီဟနာဒ] ဘုရား**ရှင်၏**–ခြင်္သေ့**မင်း အသံ**နှင့် တူသော အသံ–မကြောက်မရွံ့ ရဲရင့် သော အသံ–ကြီး၀ါး**သံ**။ **အထ** ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓသီဟနာဒံ နဒန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ။၁။၁၁၉။ (–မိလိန္ဒ။၁၄၄၊ **အံ**၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။) ဗုဒ္ဓသီဟနာဒန္တို့ ဗုဒ္ဓါနံ ဧဝ အာဝေဏိကံ သီဟနာဒံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၀။

ဗုဒ္ဓသီဟနာဒပရိယောသာန (န)[ဗုဒ္ဓသီဟနာဒ + ပရိယောသာန] ဘုရား**ရှင်**ကြီး၀ါးပြီး**သည်၏အဆုံး**။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓသီဟနာဒပရိ-ယောသာနေ **ဇ**လမာနံ ဒီပသိခံ နိဗ္ဗာပေန္တော ဝိယ။ **အံ**၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

ဗုဒ္ဓသုခုမာလ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+သုခုမာလ] ဘုရား ဖြစ်၍ နူးညံ့သိမ်မွေ**သော**သူ၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ဘုရား။ ဘန္တေ တုမှေ ပကတိယာ ခတ္တိ-**ယ** သုခုမာလာ ပုန ဗုဒ္ဓသုခုမာ**လာ**တိ။ **အံ**၊ဋ္ဌ။ ၃။၂၆၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၈။)

ဗုဒ္ဓသုည (တိ) [ဗုဒ္ဓ+သုည] ဘုရား**မှ ကင်း**ဆိတ်သော။ တတောပိ အသရော်ယ်္ပ ဗုဒ္ဓ-သုည**မေ**ဝ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ (–**အံ**၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၆၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။)

ဗုဒ္ဓသုညကာလ (ပု) [ဗုဒ္ဓသုည+ကာလ]ဘုရား**မှ ကင်း**ဆိတ်ရာ**အခါ**။ ဗုဒ္ဓသုညကာ**လေ** စန္ဒဘာ-ဂါယ နဒိယာ တီရေ **ကိန္နရ**ယောနိယံ နိဗ္ဗ-တ္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၃။ (–**အပ**၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။)

ဗုဒ္ဓသုတာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+သုတာ] ဘုရား**သမီး**-**တော်**။ ယော တံ ဗုဒ္ဓသုတာ မဂ္ဂယသိ။ ထေရီ။

၄၂၂။ ဗုဒ္ဓသုတံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သြရသ-
ဓီတရံ မံ။ ထေရီ၊၄။ ၂၆၃။

ဗုဒ္ဓသုဗုဒ္ဓတာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+သုဗုဒ္ဓတာ] ဘုရား
ရှင်၏ကောင်းသောဘုရား – ဘုရားစစ် ဘုရား
မှန် – ဖြစ်တော်မူခြင်း၊ ဗုဒ္ဓလေးမျိုးတို့တွင်
အသာလွန်ဆုံး ဗုဒ္ဓဖြစ်တော်မူခြင်း။ သတ္ထာ
အတ္တနော ဗုဒ္ဓသုဗုဒ္ဓတာယ ဟေဋ္ဌာ ဂဟိတေ
စ အဂ္ဂဟိတေ စ သံဂ်ာ်ဖိုတ္ဝ။ အဘိ၊၄။
၃၂။ (–ဣတိဝုတ်၊၄။ ၂၅၁။ ထေရီ၊၄။၄။
နေတ္တိ၊၄။၄၂။)

ဗုဒ္ဓသုဗောဓ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + သုဗောဓ] ကောင်းစွာ
(လှန်မစောက်) သိတော်မူသော ဘုရား။
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန အတ္တနော ဗုဒ္ဓသုဗောဓ-
တာယ....ဒေသနံ ယဒိစ္ဆကံ နိယမေတ္ဝာ။အဘိ၊
၄၊၁။ ၂၀၁။

ဗုဒ္ဓသုဗောဓိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+သုဗောဓိ] မြတ်စွာ
ဘုရား၏ (ဘုရားအဖြစ်,သမ္မညုတဉာဏ်, အရ
ဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို) ကောင်းစွာသိခြင်း။ ဗုဒ္ဓ-
သုဗောဓိ ဓမ္မသုဓမ္မတံ သံဃသုပ္ပဋိပတ္တိ ။
မဟာနိ။ ၂၀၀။၃၆၀။ (–ဒီ၊၄၊၃။၂၃၇။ အံ၊
၌၊၂။ ၂၉၀။) ဗုဒ္ဓသုဗောဓိန္တိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝ-
တော ဗုဒ္ဓတ္တပဋိဝေဓံ။ မဟာနိ၊၄။၃၃၉။

ဗုဒ္ဓသုဗောဓိတတာ (ဝိမတိ၊၁။၆၄)သည် ဗုဒ္ဓသု-
ဗောဓိတာမှပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓသုဗောဓိတာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓသုဗောဓိ+တာ]
ဘုရား၏ ကောင်းစွာ – သိသည်၏အဖြစ် –
သိခြင်း။ ဗုဒ္ဓသုဗောဓိတဋ္ဌ ဓမ္မသုဓမ္မတဋ္ဌ။
သံ ၄၊၁။၃၀၆။ (–ဝိ၊၄၊၁။၉၉။ သုတ္တနိ၊၄၊
၁။၂၁၂။ စူဠနိ၊၄။၂၁။) သုန္ဒရာ ဗောဓိ
သုဗောဓိ ဗုဒ္ဓဿ သုဗောဓိ ဗုဒ္ဓသုဗောဓိ သာ-
ဓေ ဗုဒ္ဓသုဗောဓိတာ။ သံ၊၌၊၁။၃၂၀။

ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+သေဋ္ဌ] ဘုရားမြတ်၊ (အနု-
• ဗုဒ္ဓစသော) ဘုရားတို့ထက်မြတ်သောဘုရား။
ယံ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌော ပရိဝဏ္ဏယိ သုစိံ။ ခုဒ္ဒက။၅။
သုတ္တနိ။၃၁၂။ (–ထေရ။၂၀၀။ အပ၊၁။၂။
စူဠနိ။၂၁။) တတ္တ “ဗုဇ္ဈိတာ သစ္စာနိ” တိ
အာဒိနာ နယေန ဗုဒ္ဓေါ၊ ဥတ္တမော ပသံ-
သနီယော စာတိ သေဋ္ဌော၊ ဗုဒ္ဓေါ စ သော
သေဋ္ဌောစာတိ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌော၊ အနုဗုဒ္ဓပစ္စေက-
ဗုဒ္ဓသုတဗုဒ္ဓခြေသု ဝါ ဗုဒ္ဓေသု သေဋ္ဌောတိ
ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌော။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၅၁။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။
၂၀၀။

ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌပရိဝဏ္ဏိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌ+ပရိဝဏ္ဏိတ]
ဘုရားမြတ်သည် ချီးမွမ်းအပ်သော။ တေန
ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌပရိဝဏ္ဏိတေန သုစိနာ အာနန္ဒရိက-
သမာဓိနာ။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၅၂။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။
၂၀၁။

ဗုဒ္ဓသေယျာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+သေယျာ] ဘုရားရှင်
ကိန်းစက်တော်မူခြင်း။ “အဇ္ဇ မယာ ဂန္တ္ဝါ
ဝန္ဒိတိ”တိ ဗုဒ္ဓသေယျာယ ဥဋ္ဌာယ။ ဓမ္မ၊၄၊
၁။၁၅၉။ ဇာ၊၄၊၁။၁၃၅။

ဗုဒ္ဓသောဘာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ + သောဘာ] ဘုရား
ရှင်၏တင့်တယ်ခြင်း။ဗုဒ္ဓသောဘံ ပန ပရိစ္ဆာ-
ဒေတ္ဝာ အညာတကဝေသေန တတ္ထ ဂမနံ။
မ၊၌၊၃။၃၉၅။

ဗုဒ္ဓဿရ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+သရ] ဘုရားရှင်အသံတော်။
အတ္ထိ နုခေါ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓဿရေန သဒိသော
ကဿစိ သရော။ ဒီ၊၄၊၂။၄၄။

ဗုဒ္ဓဟတ္ထိ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဟတ္ထိ] ဘုရားတည်းဟူသော
ဆင်ပြောင်၊ ဆင်ပြောင်နှင့် တူသောဘုရား။
အယံ ဇနော အဟေတုကပဋိသန္ဓိယံ နိဗ္ဗတ္တ-
ဟတ္ထိနော ဝဏ္ဏံ ကထေတိ ၊န ဗုဒ္ဓဟတ္ထိဿ။
အံ၊၄၊၃။၁၁၀။

ဗုဒ္ဓါကပ္ပ (ပု) [ဗုဒ္ဓ + အာကပ္ပ] ဘုရားအသွင်
အပြင်။ စိဝရဂ္ဂဟဏမို့ ပတ္တဂ္ဂဟဏမို့ ဗုဒ္ဓါ-
ကပ္ပေနေဝ ကတ္ဝာ။ အံ၊၄၊၁။၃၀၅။

ပုဒ္ဓါစရိယက (တိ) [ပုဒ္ဓ + အာစရိယ + က] ဘုရားလျှင် ဆရာရှိသော ၊ဘုရားကို ဆရာတင်ထားသော၊ သူ။ ဣရိယာပထသမ္မန္နော ပုဒ္ဓါစရိယကော ပုဒ္ဓုပဇ္ဈာယကော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဝန္ဒမာနော ယေဝ တိဋ္ဌတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၇၀။ ပုဒ္ဓေါဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာစရိယော ဥပသမ္ပဒါစရိယော စ အဿာတိ ပုဒ္ဓါစရိယကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၁။

ပုဒ္ဓါစိဏ္ဏ (တိ) [ပုဒ္ဓ+အာစိဏ္ဏ] ဘုရားရှင်တို့၏ အလေ့အကျင့်။ တံ ခေါပနေတံ အာစိဏ္ဏံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ၊ပုဒ္ဓါစိဏ္ဏံ သာဝကာစိဏ္ဏံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၃။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၉၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၇၅။)

ပုဒ္ဓါစိဏ္ဏဖလသမာပတ္တိ (ထီ) [ပုဒ္ဓါစိဏ္ဏာ+ဖလသမာပတ္တိ] ဘုရားရှင်တို့၏အလေ့အကျင့် ဖြစ်သော ဖလသမာပတ်။ ပုဒ္ဓါစိဏ္ဏဖလသမာပတ္တိ ံ သမာပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၀၅။

ပုဒ္ဓါဏာဘယ (န) [ပုဒ္ဓါဏာ+ဘယ] ဘုရားရှင် အာဏာတော် –မှ– ကို – ကြောက်ခြင်း။ အနာဂန္တုံ နာမ နံ လဗ္ဘတိ အမနုဿေန ပုဒ္ဓါဏာဘယေန,ရာဇာဏာဘယေန စ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၆၁။

ပုဒ္ဓါဒိစ္စ (ပု) [ပုဒ္ဓ+အာဒိစ္စ] ဘုရားတည်းဟူသော နေမင်း။ ပုဒ္ဓစန္ဒ – ကြည့်။

ပုဒ္ဓါဓိဋ္ဌာန (တိ) [ပုဒ္ဓ + အဓိဋ္ဌာန] ဘုရားသာလျှင် တည်ရာမှီရာရှိသော။ တမ်မိ နိဿာယ ပုန ပုဒ္ဓါဓိဋ္ဌာနံ သစ်္ခံ ဝတ္တုမာရဒ္ဓါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၀၉။

ပုဒ္ဓါဓိပ္ပါယ (ပု) [ပုဒ္ဓ+အဓိပ္ပါယ] ဘုရားရှင်၏ အလိုတော်။ ပုဒ္ဓါဓိပ္ပါယေ ဋ္ဌိတော။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၄။

ပုဒ္ဓါဓိပ္ပါယာနုဂ (တိ) [ပုဒ္ဓါဓိပ္ပါယ + အနု+ဂမု +ကို] ဘုရားရှင်၏အလိုသို့ အစဉ်လိုက်သော သူ။ ပုဒ္ဓါဓိပ္ပါယာနုဂေဟိတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝင်ရ။ ၁၇။

ပုဒ္ဓါဓိဝါသပဗဒေသ (ပု) [ပုဒ္ဓါဓိဝါသ+ပဒေသ] ဘုရားရှင်သိတင်းသုံးရာအရပ်။ ယော ဝါ ပန ညောပိ သာဝတ္ထိရာဇဟာဒိ ပုဒ္ဓါဓိဝါသပဒေသော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၁၁။

ပုဒ္ဓါဓိဝုတ္ထ (တိ) [ပုဒ္ဓ+အဓိဝုတ္ထ] ဘုရားရှင် –သိတင်းသုံး– နေထိုင် – တော်မူဘူးသော။ ပုဒ္ဓါဓိဝုတ္ထော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၁၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၅၁။) တိ ပုဒ္ဓေန ဘဂဝတာ အဓိဝုတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၄၄။ (–ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၂။)

ပုဒ္ဓါနုဇာ (ထီ) [ပုဒ္ဓ+အနုဇာ] ဘုရားရှင်၏ နှမငယ်။ (မြန်မာပြန်၌ မြတ်စွာဘုရားသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်၏ဟု ပြန်ဆိုထားသည်။) သာကိယမှိ ကုလေ ဇာတာ၊ ပုတ္တေ ပုဒ္ဓါနုဇာ တုဝံ။ အပ၊ ၂။ ၂၅၄။

ပုဒ္ဓါနုညာ (ထီ) [ပုဒ္ဓ+အနုညာ] ဘုရားရှင် ခွင့်ပြုတော်မူခြင်း။ နိဗ္ဗာယိဿာမ သမ္မာပိ၊ ပုဒ္ဓါနုညာယ သုဗ္ဗတေ။ အပ၊ ၂။ ၂၀၇။ (–၂၁၃။)

ပုဒ္ဓါနုညာတ (တိ) [ပုဒ္ဓ+အနုညာတ] ဘုရားရှင် ခွင့်ပြုတော်မူအပ်သော။ ပုဒ္ဓါနုညာတာယ အဝိညတ္တိယာ လဒ္ဓေ အာဟာရေ ရတာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃-၄။

ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓ (ပု) [ပုဒ္ဓ+အနုပုဒ္ဓ] (၁) ဘုရားရှင်နှင့် သာဝက။ (တိ) (၂) ဘုရားရှင်သို့ အစဉ်လိုက်၍ သိသော၊သူ။ (၁) တံ ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓေဟိ ဝဏ္ဏိတံ သန္တံ နိဗ္ဗာနပဒံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၀။ (တိ) (၂) တေသံ ပုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ အန္တရဓာနေန ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓါနံ သာဝကာနံ။ ဝိ၊၁။ ၉။ (–သံ၊၁။ ၁၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၄။)

ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတ (တိ) [ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓ+သံဝဏ္ဏိတ] (၁) ဘုရားရှင်သို့ အစဉ်လိုက်၍ သိသော

သာဝကတို့သည် ဖွင့်ဆိုအပ်သော (၂) ဘုရားရှင်နှင့် အရိယာ သာဝကတို့သည် ဖွင့်ဆိုအပ်သော (၁) (၂) ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိဘဿ သဒ္ဒါဝဟဂုဏဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။) ပုဒ္ဓါနံ အနုပုဒ္ဓါ ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓါ၊ ပုဒ္ဓါနံ သစ္ဆပ္ပဋိဝေဓံ အနုဂမ္မ ပဋိဝိဒ္ဓသစ္ဆာ အဂ္ဂသာဝကာဒယော အရိယာ တေဟိ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာဝသေန ဂုဏသံဝဏ္ဏနာဝသေန စ သံဝဏ္ဏိတဿ။ အထ ဝါ ပုဒ္ဓါ စ အနုပုဒ္ဓါ စ ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓါတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ (–သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။)

ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓသာဝက (ပု) [ပုဒ္ဓ+အနုပုဒ္ဓသာဝက] ဘုရားရှင်သို့ အစဉ်လိုက်၍သိသော အရိယာသာဝက။ ယေ ကိရ တေ အဟေသုံ ပုဒ္ဓါနုပုဒ္ဓသာဝကာ။ သံ၊၁။၄၀၅။

ပုဒ္ဓါနုဘာဝ (ပု) [ပုဒ္ဓ+အာနုဘာဝ] ဘုရားရှင်၏ – အစ္ဈမ်းသတ္တိ – တန်ခိုးတေဇော် – အာနုဘော်။ တဒါ ပုဒ္ဓါနုဘာဝေန၊ သုခေနေဝ မဟိ ဂဒတာ။ အပ၊၂။၁၁၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။)

ပုဒ္ဓါနုဘာဝဒ္ဃန (နာ) [ပုဒ္ဓါနုဘာဝ+ဒ္ဃန] ဘုရားရှင်၏ အာနုဘော်ကို မြင်ခြင်း။ သော ဇေတဝနပဋိဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ပုဒ္ဓါနုဘာဝဒ္ဃနေန သဒ္ဓါတပ္ပသာဒေါ ပမ္ဗဇိတ္ထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

ပုဒ္ဓါနုဘာဝဒီပက (တိ) [ပုဒ္ဓါနုဘာဝ + ဒီပက] ဘုရားရှင်၏အာနုဘော်ကို ပြတတ်သော။ ဗဟုဇနဟိတာယ ပဋိပန္နာဒီဟိ ပုဒ္ဓါနုဘာဝဒီပကေဟိ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၇၄။

ပုဒ္ဓါနုဘာဝဒီပန (တိ) [ပုဒ္ဓါနုဘာဝ+ဒီပန] ဘုရားရှင်၏အာနုဘော်ကို ပြတတ်သော။ ပုဒ္ဓါနုဘာဝဒီပနံ ပါဋိဟာရိယံ ဒဿေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၀။၂၂၀။)

ပုဒ္ဓါနုဘာဝပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ပုဒ္ဓါနုဘာဝ+ပဋိသံယုတ္တ] ဘုရားရှင်၏အာနုဘော်နှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ပုဒ္ဓါနုဘာဝပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မံ သုဏာတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၇။

ပုဒ္ဓါနုဘာဝဝိဘာဝန (ထိ၊န) [ပုဒ္ဓါနုဘာဝ+ဝိဘာဝန] ဘုရားရှင်၏အာနုဘော်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ ပုဒ္ဓါနုဘာဝဝိဘာဝနတ္ထံ ကထေသိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၂၀၉။

ပုဒ္ဓါနုဘာဝသဇ္ဇောဒိတ (တိ) [ပုဒ္ဓါနုဘာဝ+သဇ္ဇောဒိတ] ဘုရားရှင်၏အာနုဘော်သည် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်အပ်သော၊သူ။ စိန္တိတသမနန္တရမေဝ ပုဒ္ဓါနုဘာဝသဇ္ဇောဒိတော.... ဘိက္ခုသံဃော ဓမ္မရာဇံ သမ္မုခီဘဝါရေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။

ပုဒ္ဓါနုဘာဝသန္ဒဿန (န) [ပုဒ္ဓါနုဘာဝ + သန္ဒဿန] ဘုရားရှင်၏အာနုဘော်ကို ကောင်းစွာမြင်ခြင်း။ တေန ပုဒ္ဓါနုဘာဝသန္ဒဿနေန အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆။

ပုဒ္ဓါနုဘာဝသဟိတ (တိ) [ပုဒ္ဓါနုဘာဝ + သဟိတ] ဘုရားရှင်၏ အာနုဘော်နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ယသ္မာ ပထဝိယာ နာဘိဘူတာ, ပုဒ္ဓါနုဘာဝသဟိတာ အစလဋ္ဌာနဘူတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၃၄။

ပုဒ္ဓါနုမတ (တိ) [ပုဒ္ဓ+အနုမတ] ပညာရှိတို့ခွင့်ပြုအပ်သော။ ပုဒ္ဓါနုမတာနိ (ဇာ၊၁။၃၃၇) တိ ပဏ္ဍိတေဟိ အနုမတာနိ အနဝဇ္ဇာနိ ဟောန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၄။

ပုဒ္ဓါနုသာသနီ (ထီ) [ပုဒ္ဓ + အနုသာသနီ] ဘုရားရှင်တို့၏အဆုံးအမတော်။ အာရဒ္ဓဝိရိယာ ဟောထ၊ သော ပုဒ္ဓါနုသာသနီ။ အပ၊၁။၇။ သော ပုဒ္ဓါနုသာသနီ သော ပုဒ္ဓါနံ အနုသိဋ္ဌိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။

ပုဒ္ဓါနုဿတိ (ထီ) [ပုဒ္ဓ+အနုဿတိ၊ ပုဒ္ဓံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ ပုဒ္ဓါနုဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊

၁။၁၉၁။]ဘုရားရှင် (ဂုဏ်တော်)ကို အောက်မေ့ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ဓမ္မာနုဿတိ သံဃာနုဿတိ။ ဒီ၂၃။၂၀၇။(–အံ၊၁။၃၂။ ပဋိသံ။ ၄၇၊၉၂။မဟာနိ။၅။) ဗုဒ္ဓါနုဿတိတိ ဗုဒ္ဓသဂုဏာနုဿရဏံ။ ဒီ၊၃၊၃။၂၂၀။ (–အံ၊၃၊၁။ ၃၆၆။ ပဋိသံ၊၃၊၁။၂၁၄၊၂၈၀။ မဟာနိ၊၃။ ၃၀။)

ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန (န) [ဗုဒ္ဓါနုဿတိ + ကမ္မဋ္ဌာန] ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း။ သစေ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ သံ၊၃၊၃။၂၁၉။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိဒေသနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓါနုဿတိ+ဒေသနာ] ဗုဒ္ဓါနုဿတိကို ဟောကြောင်းသဒ္ဒါအစဉ်။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိဒေသနာယံ ယထာ စ ယံ ယံ ပကာရံ ဝေဝစနံ ဘဂဝတာ ....ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၈၇။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဗုဒ္ဓါနုဿတိ+နိဒ္ဒေသ] ဗုဒ္ဓါနုဿတိကို အကျယ်ပြောအခန်း။ သော စ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တောယေဝ။ မ၊၃၊၁။၁၁။သံ၊၃။၁။၁၁အံ၊၃၊၁။၁၁။ ပဋိသံ၊၃၊၂၊၁၁၇။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိဘာဝနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓါနုဿတိ+ဘာဝနာ] ဗုဒ္ဓါနုဿတိကို ပွါးများခြင်း။ ဇတေန ဗုဒ္ဓါနုဿတိဘာဝနာယ ယုတ္တာကာရဒဿနေန သဗ္ဗတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂမာဟ။ ထေရ၊၃၊ ၂။၆၁။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓါနုဿတိ + ဝဏ္ဏနာ] ဗုဒ္ဓါနုဿတိပုဒ်အဖွင့်။ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဗုဒ္ဓါနုဿတိဝဏ္ဏနာယံ ပကာသိတံ။ အံ၊၃၊၁။၇၉။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိ သံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓါနုဿတိ + သံဝဏ္ဏနာ] ဗုဒ္ဓါနုဿတိပုဒ်အဖွင့်။ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဗုဒ္ဓါနုဿ တိသံဝဏ္ဏနာယ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊၃၊၁။၁၀၉။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိသဟဂတ (တိ) [ဗုဒ္ဓါနုဿတိ+သဟဂတ] ဘုရားရှင်(ဂုဏ်တော်) ကို အောက်မေ့ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော။ ယံ သညန္တိ ယံ ဗုဒ္ဓါနုဿတိသဟဂတံ သညံ။ ထေရ၊၃၊၁။၄၃၃။

ဗုဒ္ဓါပဒါန (န) [ဗုဒ္ဓ+အပဒါန] ဘုရားရှင်တို့၏ အကြောင်း။ တဒေဝညာဏံ ဗုဒ္ဓါနမေဝါဓိကဘာဝတော တေသမေဝ သမ္မဒ္ဓါနံ အပဒါနံ ကာရဏံ ဗုဒ္ဓါပဒါနံ။ အပ၊၃၊၁။၁၁၂။

ဗုဒ္ဓါပဒါနိယ (တိ) [ဗုဒ္ဓါပဒါန+ဣယ] ဘုရားရှင် အကြောင်း ကို ဖော်ပြတတ်သော (ဓမ္မဒေသနာ)။ဗုဒ္ဓစရိယံ သမ္ဘာဝယမာနော ဗုဒ္ဓါပဒါနိယံ နာမ ဓမ္မပရိယာယံ အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၇။စရိယာ။၄၂၀။ ဗုဒ္ဓါပဒါနိယံ နာမ ဗုဒ္ဓကာရဏပကာသကံ နာမ ဓမ္မပရိယာယံ ဓမ္မဒေသနံ သုတ္တံ အဘာသိတ္ထ ကစထေသိ။ အပ၊၃၊၁။၁၄၂။ ဗုဒ္ဓါပဒါနိယံ နာမာတိ ဗုဒ္ဓါနံ ပုရာတနကမ္မံ ပေါရာဏံ ဒုက္ကရကိရိယံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တတ္တာ ဒေသိတတ္တာ ဗုဒ္ဓါပဒါနိယန္တိ ဧဝံ နာမကံ။ စရိယာ၊၃။၃၂၂။

ဗုဒ္ဓါပဒေသ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+အပဒေသ] ဘုရားဟူသော ရည်ညွှန်းချက်ရှိသော အကြောင်း၊ ဘုရားကို– အကိုးအကား – အားကိုးအားထား – ပြု၍ ဆိုအပ်သော အကြောင်း။ စတ္တာရော မဟာပဒေသာ ဗုဒ္ဓါပဒေသော သံဃာပဒေသော။ နေတ္တိ။၂၀။ အပဒိဿတီတိ အပဒေသော၊ ဗုဒ္ဓေါ အပဒေသော တေဿာတိ ဗုဒ္ဓါပဒေသော။နေတ္တိ၊၃။၈၀။ (–ဒီ၊ ၃။၁။၁၆၅။အံ၊၃။၂၃၅။ အနုဋီ၊၂။၉၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၈။) မဟာပဒေသ – လည်းကြည့်။

ဗုဒ္ဓါဘာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+အာဘာ] ဘုရားရှင်၏အရောင်။ ဗုဒ္ဓါဘာ စ သုဝဏ္ဏာဘာ၊အာလောကော ဝိပုလော အဟု။ အပ၊၁။၁၆၄။(–သံ၊ ၃။၁။၅၀။)

ဗုဒ္ဓါဘိမုခ (တိ) [ဗုဒ္ဓ + အဘိမုခ] ဘုရားလွှင်သို့ ရှေးရှု။ စတဒဿာ ပိ ဟိ ပရိသာ ဗုဒ္ဓါဘိမုခါဧဝ တိဋ္ဌန္တိ။သံ၊၃။၅၆။

ဗုဒ္ဓါဘိဝါဒနဂမန (န) [ဗုဒ္ဓါဘိဝါဒန+ဂမန] ဘုရားရှိခိုးရန်သွားခြင်း။ အတ္ထိကာနန္တိ ဗုဒ္ဓါဘိဝါဒနဂမနေန စ ဓမ္မသဝနေန စ အတ္ထိကာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၂၅၅။

ဗုဒ္ဓါရမ္မဏ (န) [ဗုဒ္ဓ+အာရမ္မဏ] (၁) ဘုရားအာရုံ။ (တိ) (၂) ဘုရားသာလျှင် အာရုံရှိသော၊ ဘုရားကို အာရုံပြုသော။ (၁) ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ မနသိ အကာသိန္တိ အတ္ထော။အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၅၊ (တိ) (၂) ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိ ပဋိလဘိတ္ဝာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတ္ဝာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၉။)

ဗုဒ္ဓါရမ္မဏပီတိ (ထိ) [ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာ + ပီတိ] ဘုရားကိုအာရုံပြု၍ ဖြစ်သော ပီတိ။ဟေတုသမ္ပန္နတ္တာ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာ ပီတိဝသေန ဘဂဝန္တံ သရိတ္ဝာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၇။)

ဗုဒ္ဓါရမ္မဏပီတိဝိသယ (ပု) [ဗုဒ္ဓါရမ္မဏပီတိ + ဝိသယ] ဘုရားကို အာရုံပြုသော ပီတိ၏ ကျက်စားရာ(အာရုံ)။ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏပီတိဝိသယဘူတာ စေတိယင်္ဂဏ မောဓိယင်္ဂဏတော ပဘုတိ ရဋ္ဌာနံ ပတ္ထတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၂။၈၅။

ဗုဒ္ဓါရဟ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+အရဟ] ဘုရားရှင်တို့အား ထိုက်သော။ဗုဒ္ဓါရဟံ ပန ကတ္ဝာ အပညတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၈၇။(–ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၆၉။)

ဗုဒ္ဓါလယနဝစန (န) [ဗုဒ္ဓ+အာလယနဝစန] ဘုရားရှင်တို့၏ ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း – စကား – သဒ္ဒါ။ အာလယနဝစနန္တိ ဗုဒ္ဓါလယနဝစနံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၉၀။

ဗုဒ္ဓါလယ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+အာလယ] ဘုရားဟန်ဆောင်ခြင်း၊ ဘုရားအသွင်ယူခြင်း။ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာ ဣဒ္ဓိံ နိဗ္ဗတ္တေတ္ဝာ ဗုဒ္ဓါလယံ အကာသိ။ မိလိန္ဒ။၂၀၁။

ဗုဒ္ဓါလာပ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+အာလာပ] ဘုရားရှင်တို့၏ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ အာဝုသောတိ ဟိ အဝတ္ဝာ ဘိက္ခဝေတိဝစနံ ဗုဒ္ဓါလာပေါ နာမ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။

ဗုဒ္ဓါလောက (ပု) [ဗုဒ္ဓ+အာလောက] ဘုရားရှင်တို့၏ – အရောင် – ရောင်ခြည်တော်။ ဒိဝါ သူရိယာလောကေန ဝိယ သတ္တာ နိစ္စံ ဗုဒ္ဓါလောကေနေဝ ဝိစရိံသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

ဗုဒ္ဓါဝဏ္ဏာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+အဝဏ္ဏာ] ဘုရားဖြစ်သော အခိုက်အတန့်။ ဗုဒ္ဓဘူမိ (၂) ကြည့်။

ဗုဒ္ဓါဝေဏိက (တိ) [ဗုဒ္ဓ+အာဝေဏိက] ဘုရားရှင်တို့၏ အသီးအခြားဖြစ်သော၊ ဘုရားရှင်တို့ ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်သော။ သဿတာဒိအာကာရဿ ဟိ ဝေနေယျာနံ အာသယဿ ဗုဒ္ဓါဝေဏိကာ ဓမ္မဒေသနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၆။ (–သာရတ္ထ၊၁။၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၅၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၀၂။)

ဗုဒ္ဓါဝေဏိကသန္တက (န) [ဗုဒ္ဓါဝေဏိက+သန္တက] ဘုရားရှင်တို့၏ အသီးအခြားဖြစ်သော ဥစ္စာ၊ ဘုရားရှင်တို့ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ။ ဗုဒ္ဓါဝေဏိကသန္တကံ ဝိယ ဗုဒ္ဓါနံ အာကပ္ပသောဘာ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၂။

ဗုဒ္ဓါသန (န) [ဗုဒ္ဓ+အာသန] ဘုရားရှင်တို့၏ နေရာ။ တတော ဝိဝိတ္တေ သြကာဇသေ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညပေတ္ဝာ နိသီဒိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀။)

ဗုဒ္ဓါသနဝရဂတ (တိ)[ဗုဒ္ဓါသနဝရ+ဂတ] ဘုရားတို့၏ နေရာမြတ်သို့ရောက်သော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓါသနဝရဂတော ဓမ္မံ ဒေသေတ္ဝာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊ ၁၁၄။ (–အံ့၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။)

ဗုဒ္ဓါသယ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+အာသယ] ဘုရားရှင်တို့၏ အလိုဆန္ဒ။ သစ္စကိရိယာ နာမ ဗုဒ္ဓါသယံ

အတ္တဓနာ သီလံ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဝာ ကတာ။ မ၊ ၌၊၃၅၆။

ဗုဒ္ဓိာ (ထိ) [ဗုဓ+တိ။ ဗုဇ္ဈတေ တာယာ့တိ ဗုဒ္ဓိ၊ တိ။ဓာ့နိ၊၌။၁၅၂။] အသိဉာဏ်၊ ပညာ။ သာဓုသုဝိဟိတာန ဒဿနံ၊ ကခ်ီ ဆိဒ္ဓတိ ဗုဒ္ဓိ ဝစုတိ။ ထေရ။၂၃၆။ (–သံ၊၃။၀၃။ အပ၊ ၁။၃၃။ ဇာ၊၁။၁၆၅။) နိပ္ပရိယာယေန ပညာ ဗုဒ္ဓိ ဝစုတိ။ ထေရ၊၌၊၁။၂၁၂။ (–ဓာန်၊၌။ ၇၉၃၊၁၀၃၄၊၁၀၆၁။)

ဗုဒ္ဓိ၂ (ထိ) [ဝဒ္ဓ+တိ။ ဝ-ကို ဗ-ပြု၊ အ-ကို ဥပြု။ ရှု၊နှာ။၃၇၇။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၀၀။] တိုးပွါးခြင်း၊ ကြီးပွါးခြင်း။ ဗုဒ္ဓိအတ္ထ (၁)နှင့် ဗုဒ္ဓိကာရဏာ တို့ကြည့်။

ဗုဒ္ဓိအတ္ထ (တိ) [ဗုဒ္ဓိ+အတ္ထ] (၁) တိုးပွါးခြင်း အနက်–ရှိသော—ကို ဟောသော။ (၂) သိခြင်းအနက်–ရှိသော–ကို ဟောသော။ (၁) မဟန္တော သံဝရော အသံဝရော။ ဗုဒ္ဓိ-အတ္ထော ဟိ အယ မ, ကာရော ယထာ အသေက္ခာ မဂ္ဂဟိတိ။ ဒီ၊၌။၁။၂၀။ (၂)ဂတိ-အတ္ထာ ဓာတုသဒ္ဒါ ဗုဒ္ဓိအတ္ထာ ဟောန္တိ။ မ၊ ၌၊၃။၁၇။ အံ၊၌၊၃။ ၂။ (–ဒီ၊၌၊၃။၉၆။)

ဗုဒ္ဓိအဘိဓေယျပနဒ္ဓ (နှ) [ဗုဒ္ဓိ+အဘိဓေယျပနဒ္ဓ] (သတ္တဝါတို့ကို) အသိဉာဏ်သို့ ဇွဲရှုတင်ပေး ဖတ်သော အနက်သဘော၊ အသိဉာဏ်၌ ရွေ့ရှုတည်စေတတ်သော အနက်သဘော။ ဗုဒ္ဓိအဘိဓေယျပနဒ္ဓေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၂။ ဓေယျပနဒ္ဓေနာတိ သတ္တာနံ ပတိဋ္ဌာ-ပနဒ္ဓေန။ ပဋိသံ၊၀၊ ၂။ ၂၀၄။

ဗုဒ္ဓိက (နှ) [ဗုဒ္ဓ+ကိက] (၁) ဗုဒ္ဓိကကျွမ်း။ (တိ) (၂) ဘုရား၌ ကြည်ညိုသော၊ ဘုရား–၌–ကို–ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ခြင်း ရှိသော၊ သူ။ (၃) ဘုရား၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။ (၁) အညာနိပိ မဂ္ဂကထာ အာရမ္မဏကထာ ဗုဒ္ဓိက ဒက္ခကညာဏဝတ္ထု အသုဘကထာဒီနိ အတ္ထိ။ ဝိ၊၌၊၃။၉။ (တိ) (၂) ဗုဒ္ဓေ ပသန္နော ဗုဒ္ဓိ-ကော။ ရှု၊နှာ။၂၂၅။ ဗုဒ္ဓေ ဘတ္တိ အဿာတိ ဗုဒ္ဓိကော။ ရှု၊၌၊နှာ။၁၆၆။ (၃) ဗုဒ္ဓဿ သန္တ-ကော ဗုဒ္ဓိကော။ ရှု၊နှာ။၂၂၅။

ဗုဒ္ဓိကာရဏာ (နှ) [ဗုဒ္ဓိ+ကာရဏာ] တိုးပွါးခြင်း အကြောင်း။ ဣဒ္ဓိကာရဏံ ဗုဒ္ဓိကာရဏံ သမ္မသမ္မတ္တိကာရဏံ ပတိဋ္ဌာပေန္တိ။ မဟာနိ၊ ၌။၁၀၇။

ဗုဒ္ဓိဂမန (နှ) [ဗုဒ္ဓိ+ဂမန] အသိဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း။ ဉာဏဂမနေန ပညာဂမနေန ဗုဒ္ဓိဂမနေန စဇာမိ ဂစ္ဆာမိ။ စူဠနိ။၂၂၀။

ဗုဒ္ဓိစရိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓိ+စရိတ] ဉာဏ်ပညာ အဖြစ်များသော၊ ပညာစရိုက် များသော၊ သူ။ သဒ္ဓါစရိတော, ဗုဒ္ဓိစရိတော, ဝိတက္က-စရိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၈။ (–သာရတ္ထ၊၂။ ၂၀၃။)

ဗုဒ္ဓိစရိယာ (ထိ) [ဗုဒ္ဓိ+စရိယာ] ဉာဏ်ပညာ၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ဉာဏ်ပညာ အဖြစ်များခြင်း။ ဗုဒ္ဓိ-စရိယာယ ကောဋိ့ ပတ္တာ အာဂတော။ ဒီ၊၌၊၁။၆၀။ အံ၊၌၊၁။၈၀။ ကမ္မဿကတာဉာ-ဏဝသေန....ဉာဏစာရော ဗုဒ္ဓိစရိယာ၊သာ ပန အတ္ထတော ပညာပါရမိယေဝ။ ဒီ၊၌၊၁။၁၀၂။ သီ၊၌၊သစ်၊၁။၃၀၃။ အံ၊၌၊၁။၁၂၆။

ဗုဒ္ဓိဇ (ပု) [ဗုဒ္ဓိ+ဇန+ကို] ဗုဒ္ဓိဇထေရ်။ (ထို မထေရ်သည် ကကုသန်မြတ်စွာဘုရား၏ မြတ်သော အလုပ်အကျွေး ဖြစ်သည်။) ဗုဒ္ဓိဇော နာမ ဘိက္ခု ဥပဋ္ဌာကော အဟောသိ။ ဒီ၊ ၂။၅။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၂။ အဘိ၊၌၊၁။၇၀။)

ဗုဒ္ဓိတုလျကာရိတာပတ္တိ (ထိ) [ဗုဒ္ဓိတုလျကာရိတ +အာပတ္တိ] အသိဉာဏ်တူသည်၏ အဖြစ်ဟူ သော အကျိုးသို့ ရောက်ခြင်း။ ဧတေနေဝ ယာ ကေသဉ္စိ အရိယာဓမ္မေ အကောဝိဒါနံ ဃဋ္ဋ-သဘာဝါဒီသု ဗုဒ္ဓိတုလျကာရိတာပတ္တိစော-

ဓနာ၊ သာ ပဋိက္ခိတ္တာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၄၃၄။

ပုဒ္ဓိနိဿာန (န) [ပုဒ္ဓိ+နိဿာန] ပညာကို ထက်ဖောင် သွေးခြင်း။ ပုဒ္ဓိနိဿာနံ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၅၉) ပညာယ တေဇနံ တိက္ခဘာဝကရဏံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ၊၄၇။

ပုဒ္ဓိပဂ္ဂဟ (ပု) [ပုဒ္ဓိ+ပဂ္ဂဟ] ပညာကို ချီးမြှောက်ခြင်း။ တတော ပစ္ဆာပိ တထေဝ "ပုဒ္ဓိပဂ္ဂဟော"တိ ဝိရိယံ ဒဋ္ဌံ ကဆောတူတိ ကုပ္ပမမ္မံ ဝိယ မညမာနော ဝဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၄၄။

ပုဒ္ဓိပဋိလဘန (န) [ပုဒ္ဓိ+ပဋိလဘန] အသိညာဏ်—ပညာ–ကို ရခြင်း၊ အသိညာဏ်–ပညာသို့ ဆောက်စေခြင်း။ပုဒ္ဓိပဋိလဘနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၂။ ပုဒ္ဓိလဘန-လည်း ကြည့်။

ပုဒ္ဓိပဋိလာဘ (ပု) [ပုဒ္ဓိ+ပဋိလာဘ] အသိညာဏ် –ပညာ–ကို ရခြင်း။ အပုဒ္ဓိဝိဟတတ္တာ ပုဒ္ဓိ-ပဋိလာဘတ္တာ ပုဒ္ဓေါ။ မဟာနိ။၃၆၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၁။ (–စူဠနိ။၁၉၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၅။)

ပုဒ္ဓိပရိကပ္ပိတ (တိ) [ပုဒ္ဓိ+ပရိကပ္ပိတ] အသိညာဏ် ဖြင့် ကြံဆအပ်သော။ စိတ္တသန္တာနဝိနိမုတ္တာ ပရမတ္ထတော ကဿစိ ကတ္တုအဘာဝေပိ သဒ္ဒ-ဝေါဟာရေန ပုဒ္ဓိပရိကပ္ပိတဘေဒစနိစ္စာယ စိတ္တသန္တာနတော အညံ ဝိယ တံသမ်ဂိ ကတ္ဝာ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၉၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၉။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀။

ပုဒ္ဓိပရိကပ္ပိတရူပ (န) [ပုဒ္ဓိပရိကပ္ပိတ+ရူပ] အသိညာဏ်ဖြင့် ကြံဆအပ်သော သဘော။ တထာပိ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနောပိ သမု-ဒါယော ပုဒ္ဓိပရိကပ္ပိတရူပေန ဝိဇ္ဇမာနော ဝိယ ဂယှမာနော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅။

ပုဒ္ဓိပရိဏာမ (ပု) [ပုဒ္ဓိ+ပရိဏာမ] အသိညာဏ် –ပညာ–ရင့်ကျက်ခြင်း။ အဋ္ဌဟိ စ မေ ကာရဏေဟိ ပုဒ္ဓိပရိဏာမံ ဂတာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၁။

ပုဒ္ဓိပရိပါစန (န) [ပုဒ္ဓိ+ပရိပါစန] အသိညာဏ်-ပညာ–ကို ရင့်ကျက်စေခြင်း။ ဧဝံ ဝိနေယျာ-နံ စိတ္တပရိတော်သဇနနေန တေသံ ပုဒ္ဓိပရိ-ပါစနံ "ပညာပနာ"တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၀၅။

ပုဒ္ဓိပရိဟာနိဝိတိဝတ္တ (တိ) [ပုဒ္ဓိပရိဟာနိ + ဝိတိ ဝတ္တ] တိုးပွါးခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကို လွန်မြောက်သော။ ပုဒ္ဓိပရိဟာနိဝိတိဝတ္တော (မဟာနိ။၆၃)တိ ဝစိံ စ ပရိဟာနိဥ္စ အတိက္က-မိတ္ဝာ ပဝတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။

ပုဒ္ဓိပရိဟီန (တိ) [ပုဒ္ဓိ+ပရိဟီန] အသိညာဏ်–ပညာ– ချို့တဲ့သော၊သူ။ ပုရိသော အဓနော ဟီနဇစ္စော နိပ္ပညေသော ပုဒ္ဓိပရိဟီနော မဟာရဇ္ဇံ ပဋိလဘိတ္ဝာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၃။

ပုဒ္ဓိပါပန (န) [ပုဒ္ဓိ+ပါပန]အသိညာဏ်–ပညာ– သို့ရောက်စေခြင်း၊ အသိညာဏ်–ပညာ–ကိုပြီး စေခြင်း။ ပုဒ္ဓိပါပနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၂။ပါပနဋ္ဌေနာတိ ပတိဋ္ဌာပိတာဃ နိဋ္ဌာပ-နဋ္ဌေန။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။

ပုဒ္ဓိပုဗ္ဗ (တိ) [ပုဒ္ဓိ+ပုဗ္ဗ] (၁) ရှေ့၌အသိညာဏ် ဖြစ်ခြင်း၊ အသိညာဏ်ဖြစ်ဘူးခြင်း။ (၂) အသိ စိတ် ရှေးသွားရှိသော၊သူ။ (၁) အဓိစ္စ ယထိ-စ္ဆကံ ယံကိဉ္စိ ကာရဏံ ကဿစိ ပုဒ္ဓိပုဗ္ဗံ ဝါ ဝိနာ သမုပ္ပန္နော။အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၁။ (– သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၄၃၅။) (၂)ဥပေစ္စာပိတိ သဉ္ဇိစ္စာပိ၊ပုဒ္ဓိပု-ဗ္ဗေနာပိတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၄။

ပုဒ္ဓိပ္ပတ္တ (တိ) [ပုဒ္ဓိ+ပတ္တ] တိုးပွါးခြင်းသို့ရောက်သော။ သာ ပနာယံ ဥဇုဂတ္တတာ အဝယ-ဝေသု ပုဒ္ဓိပ္ပတ္တေသု ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉။ (–၅၅။)

ဗုဒ္ဓိပပ္ဘတ္တိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓိ + ပဘတ္တိ] တိုးပွါးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ဥပ္ပါဒါနန္တရံ ဗုဒ္ဓိပပ္ဘတ္တိယာ ဇိရဏသဘာဝံ။ သံဋ္ဌိ၊၂။၂၉၁။

ဗုဒ္ဓိပဝတ္တိ (ထီ) [ဗုဒ္ဓိ+ ပဝတ္တိ] အသိဉာဏ်–ပညာ–ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ အထ ဗုဒ္ဓိပဝတ္တိယာ အာဝရဏဘူတဲ့သ အန္ဓကာရဋ္ဌာနိယသ မောဟသ ဝိဓမနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၄။

ဗုဒ္ဓိဗလ (န) [ဗုဒ္ဓိ+ဗလ] ဉာဏ်–ပညာ–အစွမ်းသတ္တိ။ မယံ ဗုဒ္ဓိဗလေနပိ အသခ္ခေယျေနပိ ကာရဏေန အနုမာနေန ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပယိဿာမိ။ မိလိန္ဒ။၃၂၉။

ဗုဒ္ဓိဘေဒ (ပု) [ဗုဒ္ဓိ+ဘေဒ]အသိဉာဏ်ပြားခြင်း။ ဟောတိ စ ဝိသယဘေဒေန ဗုဒ္ဓိဘေဒေါ။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၄။

ဗုဒ္ဓိမန္တု (တိ) [ဗုဒ္ဓိ+မန္တု] ပညာရှိသော၊သူ(ပညာရှင်)။ ကုသလေန ဗုဒ္ဓိမတာ ကတံ။ဝိ၊၅။၂၇၉။ (–အပ၊၁။၂၆။ မဟာနိ။၄၂။ မိလိန္ဒ။၁၀၁။) ကုသလေန ဗုဒ္ဓိမတာ ကတန္တိ ဆေကေန ပဏ္ဍိတေန ဉာဏဝါရမိပွတ္တေန ဘဂဝတာ နိဟရိတ္ဝာ ဌပိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။)

ဗုဒ္ဓိယတ္ထ (တိ) [ဗုဒ္ဓိ+အတ္ထ] သိခြင်းအနက်–ရှိသော–ကိုဟောသော။ ဗုဒ္ဓိယတ္ထာနံ ဂမနတ္ထပရိယာယတော ယထာ မဂ္ဂံ ဂတောပိ ပုရိသော ဂတောတိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၁၃။)

ဗုဒ္ဓိရဟိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓိ + ရဟိတ] အသိဉာဏ်ကင်းကွာသော။ အပိ စ သဒ္ဓါစ ဗုဒ္ဓိရဟိတာ အဝိသုဒ္ဓါ ဟောတိ၊ ဗုဒ္ဓိယာ ပသာဒဟေတုတ္တာ။ ဝဇိရ။၅၀၁။

ဗုဒ္ဓိလဘန (နာ) [ဗုဒ္ဓိ+လဘန] အသိဉာဏ်–ပညာ–ကို ရခြင်း၊ အသိဉာဏ်–ပညာ–သို့ရောက်စေခြင်း။ ဗုဒ္ဓိလဘနဋ္ဌေနာ (ပဋိသံ။၃၀၂)တိ ယောဂါဝစရေန ဗုဒ္ဓိယာ ပါပုဏနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

ဗုဒ္ဓိဝိနာသက (တိ) [ဗုဒ္ဓိ+ဝိနာသက] တိုးပွါး–ကြီးပွါး–ခြင်းကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊သူ။ ဘူနဟူတိ ဘူတိဟနက အတ္တနော ဗုဒ္ဓိဝိနာသက။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၀။)

ဗုဒ္ဓိဝိသဒကရ (တိ) [ဗုဒ္ဓိဝိသဒ + ကရ+ အ] အသိဉာဏ်–သန့်ရှင်း– စင်ကြယ် – မှုကိုပြုတတ်သော။ ဗုဒ္ဓိဝိသဒကရံ သတ္တပ္ပကရဏံ အဘိဓမ္မပိဋကံ ဒေသေတ္ဝာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။

ဗုဒ္ဓိဝိသဒကာရဏ (န)[ဗုဒ္ဓိဝိသဒ+ကာရဏ] အသိဉာဏ်–သန့်ရှင်း– စင်ကြယ် – ခြင်းအကြောင်း။ တောနိ အဋ္ဌ ဋ္ဌာနာနိ၊ဗုဒ္ဓိဝိသဒကာရဏာ။ မိလိန္ဒ။၁၀၀။

ဗုဒ္ဓိဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဗုဒ္ဓိ + ဝိသိဋ္ဌ] အသိဉာဏ်ထူးခြားသော။ ဣဒါနိ တမတ္ထံ ဗုဒ္ဓိဝိသိဋ္ဌေန နိဒဿနေန ဒဿေန္တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၀။

ဗုဒ္ဓိဝေါဟာရဇနက (တိ)[ဗုဒ္ဓိဝေါဟာရ+ဇနက] သိခြင်း၊ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ အသိဉာဏ်သဒ္ဒါကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဣမ ဗုဒ္ဓိဝေါဟာရဇနကာ အဝိသုံ သိဒ္ဓါနံ သမ္မန္နာ သမဝါယော။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၅၇။ (–အနုဋ္ဌီ၊၂။၆။)

ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒ (ပု) [ဗုဒ္ဓိ+သဒ္ဒ] အသိဉာဏ်နှင့်သဒ္ဒါး ဘဝန္တိ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒါ ဗောနာတိ ဟိ ဘာဝေါ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁။၁၀။

ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒနိဝတ္တန (န) [ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒ + နိဝတ္တန] အသိဉာဏ်နှင့်သဒ္ဒါကို နှစ်စေခြင်း။ ဂေါတ္တန္တိ အဒိန္နာဒါနာဒိတော ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒနိဝတ္တနဋ္ဌေန ပရိကပ္ပိတသံဝဟာရော ဂေါတ္တံ။ဝိမတိ၊၁။ ၂၉၀။

ဗုဒ္ဓိသမ္ပဒါ (ထီ) [ဗုဒ္ဓိ+သမ္ပဒါ] အသိဉာဏ်–ပညာ– ၏ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်စုံသော အသိဉာဏ်

ပညာ။ဗုဒ္ဓိသမ္မဒါယ သမန္နာဂတဘာဘာ ဗုဒ္ဓိသမ္မန္နာ။ ပဋိသံ၊၂၊၂၊၁၄၀။

ဗုဒ္ဓိသမ္မန္ဒ (တိ) [ဗုဒ္ဓိ +သမ္မ န္ဒ] အသိဉာဏ်–ပညာ–နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ပညဝါ ဗုဒ္ဓိသမ္မန္ဒော၊ ဝိဓာနဝိဓိ ကောဝိဒေါ။ ဇာ၊၂။ ၂၉၃။ (–ပဋိသံ၊၂၁၆၊၂၁၇။စူဠနိ။ ၂၃၃။) ဗုဒ္ဓိသမ္မန္ဒောတိ အဓေကလ္လဗုဒ္ဓိသမ္မန္ဒော။ဇာ၊၁၊၇။ ၂၀၁။ (–ပဋိသံ၊၁၊၂။၁၃၉၊၁၄၀။စူဠနိ၊၁။ ၉၂။)

ဗုဒ္ဓိသမ္မာပန (န) [ဗုဒ္ဓိ+သမ္မာပန] အသိဉာဏ်–ပညာ–သို့ ရောက်စေခြင်း။ ဗုဒ္ဓိသမ္မာပနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၂။

ဗုဒ္ဓိသာဂရ (တိ) [ဗုဒ္ဓိ+သာဂရ] သမုဒ္ဒြာနှင့်တူသော ပညာရှိသော၊ ဉာဏ်ပညာကြီးသော၊သူ။ ဒုဿေဟစ္ဆာဒယိတ္ထာန၊ သသိဿံ ဗုဒ္ဓိသာဂရံ။ အပ၊၂။၁၃၁။

ဗုဒ္ဓိသိလ (တိ) [ဗုဒ္ဓိ+သိလ] တိုးပွါး–ကြီးပွါး–သောသိလရှိသော၊သူ။တတ္ထ စိရပဗ္ဗဇိတတာဂဟဏေန ဗုဒ္ဓိသိလတံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၁၃။(–သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၆၆။)

ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာယက (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ဥပဋ္ဌာယက] ဘုရားလျှင် ဥပဋ္ဌာယ် ဆရာရှိသော၊သူ။ ဗုဒ္ဓါစရိယက - ကြည့်။

ဗုဒ္ဓု(ဒ္ဓူ)ပဒ္ဒါက (ပု) [ဗုဒ္ဓ + ဥပဒ္ဒါက] (၁) ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါကထေရ်။ (တိ) (၂) ဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော၊သူ။ (၁)ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၅၃။ (တိ) (၂) အနာဂတေ ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါကော ဘဝေယျံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၇။ ဘေန ခေါ ပန သမယေန ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါကော သာဂတော နာမ ထေရော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။

ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါကတ္ထေရ (ပု) [ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါက + ထေရ] ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါကထေရ်။ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော-တိအာဒိကံ အာယသ္မတော ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါက-တ္ထေရဿ အပဒါနံ။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။

ဗုဒ္ဓု(ဒ္ဓူ)ပဒ္ဒါန (န)[ဗုဒ္ဓ+ဥပဒ္ဒါန] ဘုရားရှင်၏ အနီးဌာ တည်ခြင်း၊ ဘုရားရှင်ကို–ဆည်းကပ်–ခစား–ခြင်း။ မယာ ဒိဝသဿ ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါနံ ဂန္တုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ ခု၂။(–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၇။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။) ကိံ အာဝုသော ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါနံ နာကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။

ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါနဝေလာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါနာ+ဝေလာ] ဘုရားရှင်ကို ဆည်းကပ်ရာ အချိန်။ တဿပိ ကံ္ခေ ဒေ ဝါရေ မနသိကတ္ထာဝ ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါန-ဝေလာ ဇာတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။

ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါယက (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဥပ+ဒ္ဒါ+ဏွု]။ ထီ.၌ ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါယိကာ] ဘုရားရှင်ကို ဆည်းကပ်ခစားသူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါ-ယိကော (ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါယကော ?) ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထာတိ။ အပ၊ ၁။၂၇၄။ တတော ပဋ္ဌာယ စ ပန သော ဇေ-ဝတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတော လဒ္ဓပရိဟာရာ ဗုဒ္ဓုပဒ္ဒါယိကာ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၄၈။)

ဗုဒ္ဓုပသေဝနာ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ဥပသေဝနာ] ဘုရားရှင်ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း။ ဟန္ဒ နံ ဗုဒ္ဓုပ-သေဝနာယ နိယောဇေမိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၇။

ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဥပ္ပါဒ] (၁) ဘုရား–ဖြစ်ခြင်း–ပွင့်ခြင်း။ (၂) ဘုရား–ဖြစ်ရာ–ပွင့်တော်မူရာ–အချိန်။(၁) ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါရဟ-ကြည့်။ (၂) ဒုလ္လဘော ဟိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ၊ တတော ဒုလ္လဘတရာ ပစ္စတ္တာ စ ဥပသမ္ပဒါ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၂။

ဗုဒ္ဓပြါဒကပွ (ပု) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+ကပွ] ဘုရားပွင့်တော်မူရာ ကမ္ဘာ။ စက္ကဝတ္တိနော ပန ဆန့်ကဒါပိ ဗုဒ္ဓပြါဒကပွေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၃၇။

ဗုဒ္ဓပြါဒကာလ (ပု) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+ကာလ] ဘုရားဖြစ်ရာအခါ၊ ဘုရားပွင့်တော်မူရာ အချိန်။ ဗုဒ္ဓပြါဒကာလော ဝိယ အဟောသိ။ မ၊ဋ၊ ၃။ ၂၇၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၅၁။

ဗုဒ္ဓပြါဒက္ခဏ (ပု) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+ခဏ] ဘုရားပွင့်တော်မူရာ အချိန်။ တံ ပဂ္ဂလံ ဗုဒ္ဓပြါဒက္ခဏော .... အတိက္ကမတိ။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။)

ဗုဒ္ဓပြါဒန္တရ (နာ) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+အန္တရ] ဘုရားပွင့်တော်မူရာ အခါတို့၏အကြား။ ဗုဒ္ဓန္တရ-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓပြါဒပ (ပွ) ဋိမက္ကိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+ပဋိမက္ကိတ] ဘုရားပွင့်တော်မူရာအခါဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ ဗုဒ္ဓပြါဒပဋိမက္ကိတဿ လောကဿ ရာမဏေယျကဒဿနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။) ဗုဒ္ဓပြါဒပွဋိမက္ကိတဘာဝဒီပနတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၄။

ဗုဒ္ဓပြါဒပရပ (တိ) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+ပရမ] ဘုရားပွင့်ရာ အချိန်အခါဟူသော အတိုင်းအတာရှိသော။ ဗုဒ္ဓပြါဒပရမာ ဟိ ကာလဿမွဓါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇။

ဗုဒ္ဓပြါဒရဟိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+ရဟိတ] ဘုရားပွင့်ခြင်းမှ ကင်းသော။ သောဘိတဗုဒ္ဓေ ပန ပရိနိဗ္ဗုတေ တဿ အပရဘာဂေ ဧကမသင်္ခေယျံ ဗုဒ္ဓပြါဒရဟိတံ အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၅။

ဗုဒ္ဓပြါဒဝိရဟ (ပု) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+ဝိရဟ] ဘုရားပွင့်ခြင်းမှ ကင်းခြင်း၊ ဘုရားပွင့်ရာ သာသနာမှ ကင်းခြင်း။ ယဋ္ဌ ဗုဒ္ဓပြါဒဝိရဟေန အပါယမေဝ ပရိပူရေန္တေသု သတ္တေသု သုညဝိမာနပဋိဗဒ္ဓံ အဿာမိကံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၄၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။

ဗုဒ္ဓပြါဒဟေတုက (တိ) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+ဟေတု+က] ဘုရားပွင့်ခြင်းလျင် အကြောင်းရှိသော။ သရဏဂမနံ ပန ဗုဒ္ဓပြါဒဟေတုကံ ကေန္တဝိမုတ္တာယတနဋ္ဌ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၃၄။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၅။)

ဗုဒ္ဓပြါဒါရဟ (တိ) [ဗုဒ္ဓပြါဒ+အရဟ] ဘုရားပွင့်ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ပုညပသုတတာယ မဏ္ဍဘူတော ယာဒိသော ကာလော ဗုဒ္ဓပြါဒါရဟော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၅။

ဗုဒ္ဓူပဂမန (နာ) [ဗုဒ္ဓ+ဥပဂမန] ဘုရားရှင်ကို ဆည်းကပ်ခြင်း။ သာဝတ္ထိယံ ပသေနဒိနော ဗုဒ္ဓူပဂမနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။

ဗုဒ္ဓူပဋ္ဌာန (နာ) [ဗုဒ္ဓ+ဥပဋ္ဌာန] ဘုရားရှင်ကို ဆည်းကပ်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓူပဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဗုဒ္ဓူပနိဿယသမွဓါ (ထီ) [ဗုဒ္ဓူပနိဿယ+သမွဓါ] ဘုရားဟူသော မှီရာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ယောနိသော မနသိကာရသမွဓါ ဗုဒ္ဓူပနိဿယသမွဓါတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၇။

ဗုဒ္ဓူပသဉ္ဇိတ (တိ) [ဗုဒ္ဓ+ဥပသဉ္ဇိတ] ဘုရားရှင်နှင့် စပ်ဆိုင်သော၊ ဘုရားရှင်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော။ ဗုဒ္ဓူပသဉ္ဇိတာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၂)တိ ဗုဒ္ဓံ အာရဗ္ဘ ဗုဒ္ဓံ နိဿယံ ကတ္တာ ပဝတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၄၀)

ဗုဒ္ဓူပသမွဓါ (ထီ) [ဗုဒ္ဓ+ဥပသမွဓါ] ဘုရားရှင်နှုတ်မြွက်ခြင်းကြောင့် ရလာသော ရဟန်းအဖြစ်။ ဗုဒ္ဓူပသမွဓါ နာမ ကိရေသာ။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။

ဗုဒ္ဓါပစ္စာရ (ပု) [ဗုဒ္ဓ+ဥပစာရ] ဘုရားအမည်ကို(ခေတ်တော်၌) တင်စားခြင်း။ မဟာဝိရောတိ ဗုဒ္ဓါပစ္စာရေန ခေဟုယော ဝဒတိ။ ဝဇီရ။၂၀။

ဗုဒ္ဓါပဋ္ဌာနတပ္ပရ (တိ) [ဗုဒ္ဓါပဋ္ဌာန+တပ္ပရ] ဘုရားရှင်ကို ဆည်းကပ် လုပ်ကျွေးခြင်း၌ – ကြောင့်ကြ အားစိုက် – နှစ်ခြိုက် – သော၊သူ။ သုတသာဂရဂမ္ဘီရ၊ ဗုဒ္ဓါပဋ္ဌာနတပ္ပရ။ အပ၊၂။၂၁၂။

ဗုဒ္ဓါပဋ္ဌာနနိရတ (တိ) [ဗုဒ္ဓါပဋ္ဌာန+နိရတ] ဘုရားရှင်ကို ဆည်းကပ်လုပ်ကျွေးခြင်း၌ အမြဲပျော်မွေ့သော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓါပဋ္ဌာနနိရတာ၊ မုဒိတာ သတ္တဓိတရော။ အပ၊၂။၂၂၄၊၂၄၁၊ ၂၄၉။

ဗုဓ (ပု) [ဗုဓ+အ။ ဗုဇ္ဈတီတိ ဗုဓော။ ဓာန်၊ ဋီ။၂၂၀။] ပညာရှိ။ သိက္ခေထ ဝိနယံ ဗုဓော။ ထေရ။၂၆၆။ (–မိလိန္ဒ။၂၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂။) သိက္ခေထ ဝိနယံ ဗုဓောတိ ဗောဓဉ္ဈာတာသု ကုသလော ဟုတ္တာ ဝိနယပရိယတ္တိံ သိက္ခေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၇၆။

ဗုန္ဒ (ပု) [ဝု+ဒ။ ဗုဓ+အ။ ဝု သံဝရဏော၊ ဒေါ၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမော။ ဗုဓ ဂမနေ ဝါ၊ အ၊ ဓဿ ဒေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၄၉။] (က) အမြစ်၊ အခြေ၊ အရင်း။ (ခ) ဓအောက်အပြင်၊ အိုးဖင်။ (က) ဗုန္ဒေါ မူလဋ္ဌ ပါဒေါဃ။ ဓာန်။၅၄၉။ (ခ) ဗုန္ဒေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃)တိ ကုမ္ဘိယာ ဟေဋ္ဌိမတလေန။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၅။

ဗုန္ဒိကာဗဒ္ဓ (ပု) [ဗုန္ဒ+ဇကောဗဒ္ဓ။ ဗုန္ဒေန ပါဒေန သဟ ကောဗဒ္ဓါ အဋ္ဌနိ ယဿ သော ဗုန္ဒိ·ကာဗဒ္ဓေါ၊ ကောရဿိတ္တံ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၁၀။] အခြေနှင့် တစပ်တည်း အပေါင်ရှိသော ညောင်စောင်း။ မဿာရကော ဗုန္ဒိကာဗဒ္ဓေါ ကုဋ္ဌရုပါဒကော အာဟစ္စပါဒကော။ ဝိ၂။ ၅၀၊၂၁၉။ (–ဝိ၊၄။ ၂၉၃။) ဗုန္ဒိကာဗဒ္ဓေါတိ အဋ္ဌနိဟိ မဋ္ဌပါဒေ ဒုဿပေတ္တာ ပလ္လင်္ကသဓေပေန ကတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။

ပုဗ္ဗဋ္ဌ (န) [ပုဗ္ဗ+က။ (ပုဗ္ဗဋ္ဌ– သံ။)] ရေပွက်။ ဃောရော ပုဗ္ဗဋ္ဌော ဥဋ္ဌဟန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။

ပုဗ္ဗဋ္ဌက (န) [ပုဗ္ဗဋ္ဌ+က] ရေပွက်။ ပုဗ္ဗဋ္ဌက·ဇာတံ ဖေနာတိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၂။ (ပုဗ္ဗဋ္ဌက·ဇာတံ=ရေပွက်ထသည်ဟု အနက်ပေး။)

ပုဘုက္က (ပု) [ဘုဘု+ကရ+ကို] ခွေး။ ပုဘုက္က·ဿော (ဇာ၊၁။၂၅၃)တိ ဘုဘ္ဘုတိသဒ္ဒကရဏ·သုနခဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၄။

ပုဘုက္ခတိ (ကြိ) [ဘုဇ+ခ+တိ။ရူ။၅၃၄။] စားခြင်းငှါ အလိုရှိ၏၊စားလို၏။ ပုဘုက္ခတိ၊ ပုဘုက္ခန္တိ ဣစ္စာဒိ။ ရူ၊နှာ။၃၂၇။

ပုဘုက္ခာ (ထီ) [ဘုဇ+ခ+အ+အာ။ ပုဘုက္ခိ·တ–ကြည့်။] ဆာလောင်ခြင်း၊ ဆာလောင်မှု၊ စားလိုမှု။ အနာဂတာနံ ဘန္တေ ပုဘုက္ခာနံ ပဋိဗာဟနတ္ထာယ။ မိလိန္ဒ။၀၇။

ပုဘုက္ခိတ (တိ) [ပုဘုက္ခာ+က္တ။ ဘုဇ ပါလန·ဇ္ဈောဟာရေသု၊ခေါ။ ဒိတ္တာဒိ၊ ပုဘုက္ခာသဥ္ဉာ·တာ ယဿ ပုဘုက္ခိတော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၆။] ဆာလောင်သော၊ စားလိုသော၊သူ။ ဝိသမဋ္ဌံ ပုဘုက္ခိတော။ ဇာ၊၁။၃၀၁။ (–၃၇။ မိလိန္ဒ။ ၆၀၊၀၇၊ ၂၉၂။) ပုဘုက္ခိတောတိ သဥ္ဇာတပုဘု·က္ခော ဆာတဇ္ဈတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၅။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။)

ပုလိ (ပု) ပုလိမင်း။ အဿောသုံ ခေါ အလ္လကပ္ပ·ကော ပုလယော “ဘဂဝါ ကိရ ကုသိနာရာယံ ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ။ဒီ၊၂။၁၃၆။ (– ၁၃၇။)

ဗေဒ (ပု) [ဝိဒ+ဏ။ဝေဒ·ကြည့်။] သိကြောင်းအတတ်၊ ဗေဒင်။ တိဏ္ဏံ ဗေဒါနံ ပါရဂူ။ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၄၊၄၅။

ဗေလ (ပု) [ဗိလ + ဏ] ရွောက်၊ရွောက်ကြီး၊ ရွောက်ခါး။ ဗေလ္လ–ကြည့်။

ဗေလဋ္ဌ (ပု) ဗေဿဋ္ဌမည်သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗေလဋ္ဌပုတ္တ (ပု) [ဗေလဋ္ဌ+ပုတ္တ] ဗေလဋ္ဌ၏ သား (သိဋ္ဌည်း ဆရာကြီး)။ သဋ္ဌယော ဗေလဋ္ဌပုတ္တော။ ဒီ၊၁။၎၅။ သံ၊၁။၆၈။ သုတ္တ-နိ။၃၅၅။ ဗေလဋ္ဌဿ ပုတ္တောတိ ဗေလဋ္ဌပု-တ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၈။)

ဗေလဋ္ဌသီသ (ပု) [ဗေလဋ္ဌ + သီသ] ဗေလဋ္ဌ-သီသမည်သူ။ အာယသ္မာ ဗေလဋ္ဌသီသော အရဉ္ဉေ ဝိဟရတိ။ ဝိ၊၂။၁၁၆။ (–ဝိ၊၃။ ၂၉၃။ဝိ၊၅။ ၂၉။) ဗေလဋ္ဌသီသော နာမ ဇင္ဒိ-လဿဟဿဘ္ဘန္တရော မဟာထေရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၄။ (–ကံ၏၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၉၀။)

ဗေလဋ္ဌသီသတ္ထေရ (ပု) [ဗေလဋ္ဌသီသ+ထေရ] ဗေလဋ္ဌသီသထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် ရှင်အာနန္ဒာ၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာဖြစ်၍ အာဒိတ္တ-ပရိယာယသုတ်ကို နာကြားပြီးနောက် ဥရု-ဝေလကဿပ ကြီးမှူးသော ရသေ့တထောင် နှင့်အဘူ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ တောဋ္ဌ သီတင်းသုံး နေထိုင်စဉ် ဆွမ်းခံ ရလာသော ဆွမ်းအပိုများကို အ ခြောက်လှန်း၍ သိမ်းဆည်းကာ ပြီးလျှင် စား လိုသည့်အခါ ဆွမ်းခြောက်များကို ရေဆတ် ၍ ဘဉ်းပေးသည်။ နှစ်သတ္တာဟ,သုံးသတ္တာ-ဟ,လေးသတ္တာဟအကြာ ဆွမ်းခြောက်များ ကုန်မှ ရှာတွင်းသို့ ဆွမ်းခံထပ်မံ ကြွတော် မူသည်။ ထိုအကြောင်းကို သိရှိသောအခါ ရဟန်းများ ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ကြသည်၊ ဘုရားရှင် သိရှိတော်မူသဖြင့် "သန္နိဓိကာရ= အာဟာရ များကို သိမ်းဆည်း၍ မဘုဉ်းပေးရ"ဟူသော သိက္ခာပုဒ်ပညတ်တော်မူသည် (ဝိ၊၂။၁၅၆)။ မထေရ်သည် အလိုရမက် ကြီးသောကြောင့် ဆွမ်းများကိုသိမ့်သိမ်းဆည်း၍ဘဉ်းပေး ခြင်း မဟုတ်၊ သမာပတ်ကို ချမ်းချမ်းသာသာဝင် စားနိုင်ရန် အလို့ငှာ အာဟာရရှာဖွေရမှု ဒုက္ခ နည်းပါးအောင် သိမ့်သိမ်းဆည်း၍ ဘဉ်းပေး တော်မူခြင်းဖြစ်သည်(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။)တချိန်၌ ဗေလဋ္ဌသီသမထေရ်အား ဝဲကြီးနာ ပေါက် သည်၊ သက်နှံများသည် အနာစေးဖြင့် ကိုယ်၌ ကပ်ငြိနေကြသည်၊ ရဟန်းတို့သည် ရေဆတ်၍ ကိုယ်မှ သက်နှံများကို ခွါကြရ သည်၊ ကျောင်းစဉ့်လှည့်လည်စဉ် ဘုရားရှင် မြင်တော်မူသဖြင့် ဝဲနာစသည် ပေါက်သော ရဟန်းများအတွက် အမာလှမ်းသက်နှံးနှင့် ဆေးမှုန့်ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ တဆက်တည်းပင် အဂိလာန ရဟန်းများအတွက် နွားချေး ခြောက်,မြေညက်,ဆိုးရည်ကြို့ဖတ်နှင့် အမှုန့် ထောင်းရန် ဆုံ,ကျည်ပွေ့ တို့ကို ခွင့်ပြုတော်-မူသည် (ဝိ၊၃။ ၂၉၃–၄၊၄၁၀။) မထေရ်သည် ပဒုမုတ္တရဘုရားလက်ထက်၌ သက်နှံး ဝတ်၍ ရဟန်းတရားအားထုတ်ခဲ့ဘူးသည်၊ဥပနိဿယ မပြည့်စုံသဖြင့် တရားထူး မရခဲ့ပေ။ ဝေဿဘူ ဘုရားအား ရွောက်သီးလှူခဲ့ ဘူးသည်ကို အစဲ့ပြု၍ အပါဒန်(အပ၊ ၂။၈၉–၉၀)၌မှာတု-လုံ့ဖလဒါယကမထေရ်၊ ဟု အမည် တွင်သည် (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃-၄)။ အာယသ္မတော ဗေလဋ္ဌ သီသတ္ထေရဿ ဂါထာ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။

ဗေလဋ္ဌသီသဝတ္ထု (န) [ဗေလဋ္ဌသီသ + ဝတ္ထု] ဗေလဋ္ဌသီသမထေရ်၏ အကြောင်းအရာ။ စီဝရကုန္ဓဓာက ဗေလဋ္ဌသီသဝတ္ထုသ္မိံ ။ ဝိ၊ဋ္ဌ ၃။၁၅၆။

ဗေလဋ္ဌာနိက (ပု) ဗေလဋ္ဌာနိကမည်သူ။ ဗြာဟ္မဏ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတ္ဝာ၊ ဗေလဋ္ဌာနိကောတိ လဒ္ဓ-နာမော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

ဗေလဋ္ဌာနိကတ္ထေရ (ပု)[ဗေလဋ္ဌာနိက+ထေရ] ဗေလဋ္ဌာနိကထေရ်။ အာယသ္မတော ဗေလ-ဋ္ဌာနိကတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

ဗေလု (ဌု)ဝ (ပု) [ဗိလ+ဏုဝ။ဓာန်၊ဌိ။၅၅၆] ဥသျစ်သီး၊ ဗေလုဝံ ပတိတံ သုတ္တာ။ဇာ၊၁။ ၁၀၄။ (–အပ၊၁၊၃၀၅။ အပ၊၂။၂၅။) ဗေလုဝန်တိ ဗေလုဝပဏ္ဏံ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၇၁။ အာဒါ ယ ဗေဋ္ဌဝံ ဒဏ္ဍံ။ ဇာ၊၂။၃၃၆။

ဗေလုဝဂါမက (ပု) [ဗေလုဝ+ ဂါမက] ဗေလုဝ ရွာငယ်။ ဗေလုဝဂါမကေ (မ၊၂။၁၂။အံ၊၃။ ၅၄၂)တိ ဝေသာလိယာ ဒက္ခိဏပဿေ အဝိဒူ-ရေ ဗေလုဝဂါမကော နာမ အတ္ထိ၊ တံ ဂေါစရ-ဂါမံ ကတ္တာတိ အတ္ထော။မ၊ဌ၊၃။

ဗေလုဝပက္က (န) [ဗေလုဝ + ပက္က] ဥသျစ်သီး မှည့်။ ဗေလုဝ-ကြည့်။

ဗေလုဝပက္ကပဗမာဏ (တိ) [ဗေလုဝပက္က + ပမာဏ] ဥသျစ်သီးမှည့်အတိုင်း အရွယ်ရှိ သော၊ ဥသျစ်သီးမှည့်ခန့် ရှိသော။ မဟန္တော ပရိမဏ္ဍလော ဗေလုဝပက္ကပမာဏော ဟုတ္ထာ။ မ၊ဌ၊၂။၃၀။

ဗေလုဝပက္ကဝဏ္ဏ (တိ) [ဗေလုဝပက္က+ ဝဏ္ဏ] ဥသျစ်သီးမှည့် အဆင်း–အရောင်–ရှိသော။ ဗေလုဝပက္ကဝဏ္ဏာ ပရိဘဏ္ဍကတာ ဘူမိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၀။ အပ၊ဌ၊၁။၁၂။ (–ဇာ၊ဌ၊၁။ ၁၂။)

ဗေလုဝပဏ္ဍု (တိ) [ဗေလုဝ+ပဏ္ဍု] ဥသျစ်သီး မှည့်ကဲ့သို့ ဖျော့တော့သော အဆင်းရှိသော (စောင်း)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗေလု (ဌု) ဝပဏ္ဍုဝိဏာ (ထိ) [ဗေလုဝပဏ္ဍု + ဝိဏာ] ဥသျစ်သီးမှည့်ကဲ့သို့ ဖျော့တော့သော အဆင်းရှိသော စောင်း။ ဗေလုဝပဏ္ဍုဝိဏံ အာဒါယ။ ဒီ၊၂။၂၁၊၂၁၂။သံ၊၁။၁၂၃။ ဗေဋ္ဌ ဝပဏ္ဍုဝိဏံ အာဒါယ။ ဗုဒ္ဓဝံ ၊ဌ။၃၃၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀။) ဗေလုဝပဏ္ဍုဝိဏန်တိ ဗေလုဝ-ပက္ကံ ဝိယ ပဏ္ဍုဝဏ္ဏံ သုဝဏ္ဏမဟာဝိဏံ။သံ၊ ဌ၊၁။၁၆၉။ (–ဒီ၊ဌ၊၂။၂၉၂၊)

ဗေလုဝမတ္တဘတ္တာဟာရ(တိ)[ဗေလုဝမတ္တဘတ္တ+ အာဟာရ] ဥသျစ်သီးမျှလောက်သောအစာ အာဟာရရှိသော၊ ဥသျစ်သီးမျှလောက်သော ဆွမ်းကို စားသော၊သူ။ဗေလုဝါဟာရ-ကြည့်။

ဗေလုဝမိဿကတာလဝန (န) [ဗေလုဝမိဿက+ တာလဝန] ဥသျစ်ပင်နှင့် ရောသော ထန်း ဘော၊ တဒါ ပန ပစ္ဆိမသမုဒ္ဒသမီပေ ဗေလုဝ-မိဿကတာလဝနံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၆၉။ (–၇၀။)

ဗေ လု(ဌု)ဝယူပ (တိ) [ဗေလုဝ+ယူပ] ဥသျစ် သားယင်တိုင်ရှိသော။ ယဇိတမ္ဘဿ ဗေလုဝ-ယူပဿ သတ္တရသကဒက္ခိဏဿ ယညဿောတံ အဓိဝစနံ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဌ၊၂။၃၀၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၆။ ဗေဋ္ဌဝယူပဿ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၉၀။

ဗေလုဝရုက္ခ (ပု) [ဗေလုဝ+ရုက္ခ] ဥသျစ်ပင်။ ဗဿ ဗေလုဝရုက္ခံ ဥပသင်္ကမိတုံ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၇၁။

ဗေလုဝရုက္ခမူလ (န) [ဗေလုဝရုက္ခ + မူလ] ဥသျစ်ပင်–အရင်း–အနှီး။ သိဟော ဗေလုဝ-ရုက္ခမူလံ ဂန္ဆာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၇၁။

ဗေလုဝလဋ္ဌိ (ထီ) [ဗေလုဝ + လဋ္ဌိ] ဥသျစ်ပင်ပျို။ ဗေလုဝလဋ္ဌိ ဝါ ဂဇ္ဇိနိ ဝါ ကုမာရကေ ဝါ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဌ။၁၀၀။သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၁။

ဗေလုဝလဋ္ဌိကာ (ထီ) [ဗေလုဝ+လဋ္ဌိကာ] ဥသျစ်ပင်ပျို။ မဟာဝနံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ဗေလုဝလဋ္ဌိကာယ မူလေ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသိဒီ။ သံ၊၂။၇၅။သီ၊ဌိ၊သစ်၊၁။၁၉၆။ ဗေလုဝလဋ္ဌိ-ကာယမူလေတိ တရုဏဗေလုဝရုက္ခမူလေ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၇၅။

ဗေလုဝသဏ္ဌာန (တိ) [ဗေလုဝ+သဏ္ဌာန] ဥသျစ်သီး သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဂုဋ္ဌသန္နိဘ-ကြည့်။

ဗောဇ္ဈင် (ပု) [ဗောဓိ+အင်္ဂ။ သတိ, ပညာ စသော ၇-ပါး အပေါင်းအစုသည် သစ္စာ ၄-ပါး သိရာဌာနဝင်း, ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်မျော်ခြင်းမှ နိုးထဌာနဝင်း, နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရာဌာနဝင်း အကြောင်းတရားများ ဖြစ်သည်၊ ထိုကြောင့် ဗောဓိ မည်၏၊ ထို အပေါင်းအစုဖြစ်သော ဗောဓိ၏ အစိတ်အပိုင်း (အင်္ဂ)သည် ဗောဇ္ဈင်မည်၏။ တနည်းအား ဖြင့် သစ္စာ ၄-ပါး သိဘာသော, ကိလေသာ အစဉ်ဟူသော အိပ်မျော်ရာမှ နိုးတတ်သော, နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုတတ်သော, အရိယာ, သာဝကသည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဂုဏ်သတ္တိ ကြောင့် ဗောဓိမည်၏၊ ထိုအရိယာသာဝက ဟူသော ဗောဓိ၏ ဖြစ်ကြောင်း တရားတို့ သည် (ဤအရာ၌ အင်္ဂသဒ္ဒါအကြောင်းဟော ဖြစ်၏) ဗောဇ္ဈင်မည်၏။ သံ၊၌၊၁။၁၇။ အဘိ၊၌၊၁။၂၆၂။အဘိ၊၌၊၂။၂၉၆။] ဗောဇ္ဈင်၊ အရိယာဖြစ်ရန် အကြောင်းတရား။ သိလေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္တဗောဇ္ဈင်ဂေ ဘာဝနေ္တာ။ သံ၊ ၃၊။၅၈။ (–ဝိ၊၄။၄၂၃။ မ၊၁။၈၀။ အံ၊၁။ ၁၃။ အံ၊၃။ ၃၃။ အဘိ၊၈။၂၄။ ပဋိသံ။၂၇။ ခုဒ္ဒက။၃။ ဥဒါန။၁၄၃။ ထေရ။၂၅၃၊၂၇၈။ ထေရီ။၃၈၁။ မဟာနိ။၁၂။) ဗောဓိယာ ဗောဓိဿ ဝါ အင်္ဂါတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ....တေနာ-ဟု အဋ္ဌကထာစရိယာ "ဗုဇ္ဈနကဿ ပုဂ္ဂလဿ အင်္ဂါတိ ဝါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ"တိ။ သံ၊၌၊၃။၁၇၆။ (–မ၊၌၊၁။၈၆-၇၊၂၉၃။ အံ၊၌၊၁။၆၂-၃။၃၈၉။ အဘိ၊၌၊၁၊၂၆၂။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၈၉-၉၀၊၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၉။ ခုဒ္ဒက၊၌။၇၀-၁။ ဥဒါန၊၌။ ၂၇၇။ဣတိဝုတ်၊၌။၁၂၄။ ထေရ၊၌၊၁။၃၆၂။ ထေရ၊၌၊၂။၆၀။ ထေရီ၊၌။၂၉။ မဟာနိ၊၌။ ၄၄၊၅၆။)

ဗောဇ္ဈင်၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့် သရုပ်လက္ခဏာ စသည်—

ဗေလု (၌) ဝသလာဋ္ဌကမတ္တ (တိ) [ဗေလုဝ-သလာဋ္ဌက+မတ္တာ။ ထီ-၌ မတ္တိ] ဥသျစ်သီး –စိမ်း–နု–အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဗေလု (၌) ဝ သလာဋ္ဌကမတ္တိယော (သံ၊၁။၁၅၂။ အံ၊၃။၃၉၄။ သုတ္တနိ။၃၀၀။)တိ တရုဏ ဗေ-လုဝမတ္တိယော။ သံ၊၌၊၁။၂၀၀။ အံ၊၌၊၃။ ၃၂၀။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၁၉၆။

ဗေလုဝါဟာရ (တိ) [ဗေလုဝ+အာဟာရ] ဥသျစ်သီးမျှလောက်သော အစာအာဟာရ ရှိသော၊ ဥသျစ်သီးမျှလောက်သော ဆွမ်းကို စားသော၊သူ။ ဗေလုဝါဟာရာ (မ၊၂။ ၁၉၉။)တိ ဗေလုဝမတ္တာဘတ္တာဟာရာ။ မ၊၌၊ ၃။၁၆၅။ ဗေလုဝမတ္တာဘတ္တာဟာရာတိ ဗိလ္လ-ပမာဏာဘတ္တဘောဇနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

ဗေလ္ල (ပု) [ဗိလ+လ] ရှောက်၊ ရှောက်ကြီး၊ ရှောက်ခါး။ ဗေလ္လ(ဇာ၊၁။၁၅၅)န္တိ မာတု-လုင်္ဂံ၊ "ဗေလ"န္တိပိ ပါဌော။ အယမေဝတ္ထော။ ဇာ၊၌၊၃။၃၀၀။

ဗေဋ္ဌဝမတ္တ (တိ) [ဗေဋ္ဌဝ+မတ္တ] ဥသျစ်သီး (မှည့်) အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗေဋ္ဌဝသလာဋ္ဌမတ္တ (တိ) [ဗေလုဝသလာဋ္ဌ+ မတ္တာ]ဥသျစ်သီး –စိမ်း–နု–အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ ဗေဋ္ဌဝသလာဋ္ဌမတ္တာ ဗေဋ္ဌဝမတ္တာ ဟုတ္ထာ ပဘိဇ္ဇိံသု။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၂၀၂။

ဗောဋ္ဌ (နာ) [ဗုဓ+ဏျ။ ဗုဓ+ယ။ နိရုတ္တိ, နှာ၊ ၂၉၊၅၃] (၁) သိအပ်သော သစ္စာလေးပါး။ (၂) ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါးများခြင်း။ (၁) ဗောဇ္ဈ (နေတ္တိ၊၁၉)နှင့် ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊၌။၇၈။ (–နေတ္တိ၊၀။၁၁၄။) (၂) နာညတြ ဗောဇ္ဈာ တပသာ (သံ၊၁။၅၂)တိ ဗောဇ္ဈင်္ဂဘာဝနဉ္စ တပေါကမ္မဉ္စ အညတြ မုဉ္စိတ္ထာ။ သံ၊၌၊၁။ ၁၀၄။

အမြင်ပေါက်သောအခါကျွန်ုပ်၏သောအဝိဇ္ဇာမှ တကြိမ် လွတ်ကုန်၏။ ထို့နောက် မောဇ္ဈင် ၃-ပါး ကြီးပွါးရင့်သန်သောအခါ လောကုတ္တရာမဂ်ဉာဏ်၏ အတောင်အလက် စုံလင်သဖြင့် သဒ္ဓမ္မာဓိမည်သော မဂ်ဉာဏ်သို့ ရောက်၍ လောကီဘုံသူ လောကီဘုံသား နှစ်သမား မွန်းသမားအဖြစ်မှ တကြိမ်ကျတ် လွတ်ကြကုန်၍ ပုထုဇဉ်ဘုံမှ ပျံတက်၍ ဘဝအဆက်ဆက် တောင့်တ၍ လာခဲ့ကြသော အရိယာဘုံသူ ဘုံသား၊ လောကုတ္တရာဘုံသူ ဘုံသား နိဗ္ဗာန်ဘုံသူ ဘုံသားအဖြစ်သို့ ပေါက်ရောက်ကြလေကုန်၏။ ဤကား မောဇ္ဈင်ကို မဂ်ဉာဏ်၏ အတောင်အလက်ဆိုရာ၌ ဥပမာနှင့်ကကွသော အတ္ထယုတ္တိဒေသနာတည်း ဟု မောဇ္ဈင်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြတော်မူသည်။ ဓမောဇ္ဈင်သည် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်, ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်, ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်, ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်, ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်, ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်-ဟု ၇-ပါး ရှိသည်။ သံ၃။၆၄။ အဘိ၂။ ၂၃၆။ သတိ, ပညာ, ဝီရိယ, ပီတိ, ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ, ကေဂ္ဂဘာ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း အရကောက်ပါ။ မောဇ္ဈင်ကို ပွါးများရာ၌ ဝိဒေက ၅ ပါးကိုမှီသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါးများ၏ စသည်ဖြင့်ဟော တော်မူရကား ဗလဝဝိပဿနာ, မဂ်, ဖိုလ်ဘို့ ဥသာမဟုတ်၊ ဝိပဿနာ အခြေခံဖြစ်သော ကသိုဏ်းဈာန်အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းအသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်တို့၌ ပါဝင်သော သတိစသော ၇ ပါးကိုလည်း မောဇ္ဈင် ခေါ်ရပေသည်။ သံ၃။၅၈။ အဘိ၂။ ၂၃၈။ သံ၊ ၅၊၁၇၇။ အဘိ၊၅။ ၃၀၁။ ထိုသတိစသည်တို့ဘုံ၌ သတိကို ကိစ္စခပ်သိမ်း၌ လိုအပ်သော တရားဟု (သံ၃။၈၁၀) ဟောတော်မူသည်နှင့်အညီ ဗောဇ္ဈင်အားလုံးအတွက် ကျေးဇူးများသောကြောင့် ဦးစွာ ဟောထော်မူသည်။

အခါတပါး၌ ရဟန်းတပါးသည် ဘုရားရှင်အား "မောဇ္ဈင်ဟု အဘယ်ကြောင့် ခေါ်ပါသနည်း"ဟု လျှောက်ထားလျှင် မဂ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်ဆင်ခြင်ရန်, မဂ်ဖြင့် ကိလေသာဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးရန် ဖြစ်သောကြောင့် မောဇ္ဈင် မည်၏-ဟု ဖြေကြားတော်မူသည်။ သံ၃။၆၅။ သံ၊၅၊၁၀။ ၁၀၂။ (ဤအရာ၌ မောဓာယ သံဝတ္တန္တိ-ကို အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ပြဆိုခြင်း ဖြစ်၏၊ ပြည်ဆရာတော်ကြီးကမူ အလားတူ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်ကို "မောဓာယ-ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးခြင်းငှါ (ဝါ) သစ္စာလေးပါးတရားကို သိခြင်းငှါ (ဝါ) နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှါ၊ သံဝတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏"ဟု ၃-နက် ပြန်ဆိုတော်မူ၏။) မောဇ္ဈင်ကို ဓရတ္တက်ရာ၌ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် စသည်ဖြင့် သံ-သဒ္ဒါပါရှိရာ ချီးမွမ်းအပ်သော ကောင်းသောမောဇ္ဈင်ဟု ဆိုလိုသည်၊ အခြားအထူးမရှိ။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် (ပဋိသံ။၃၀၂-၁၀) ၌ မောဇ္ဈင် မည်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့ကို အမျိုးမျိုး ပြဆိုထားသည်။ လယ်ဘီဆရာတော်၏ မောဓိဂတ္ခိယဒီပနီ၌——လောကုတ္တရာမဂ်ဉာဏ်သည် သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို ကောင်းစွာ သိမြင်တတ်သောကြောင့် သမ္မောဓိမည်၏၊ ဆိုမဂ်ဉာဏ်၏ အဘောင်အလက်သည် သမ္မောဇ္ဈင် မည်၏။ ဒုက်ဘို့သည် အဓိဝမ်းတွင်းမှ တကြိမ်ပေါက်ဖွားရ၍ တဖန် ဥခွံတွင်းမှ ပေါက်ဖွားရပြန်ကုန်၏၊ ထို့နောက် အတောင်အလက်စုံလင်သောအခါ၌ အသိုက်မှ ပျံတက်၍ အလိုရှိရာသို့ ကျဘ်သွတ်စွာ ပျံသွားကုန်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကာယဂတာသတိ တည်းထောင်မိသောအခါ သမထအလုပ် ထမြောက်သောအခါ အနုမတ္တ ဘာသံသရာမှ ပါရှိကြသော စိတ်ရှုးစိတ်နှမ်းစိတ်နောက် အတွင်းမှ တကြိမ်ကျဘ်သွတ်ကုန်၏၊ တဖန် ရှပ် နာမ် ခန္ဓာတို့၌ ဝိပဿနာ

(အဝိက္ခေပလက္ခဏာ)။ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် အညီအညွတ်ဖြစ်သော တရားတို့ကို အသင့်အားဖြင့် ရှုနိုင် လျစ်လျူထားနိုင်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ)။ သတိစသော ၇-ပါးတို့၏ အရကောက် အကျယ်ကို ဗောဇ္ဈင်ဝိဘင်း ပါဠိ အဋ္ဌကထာများ၌ ကြည့်ပါ။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၇-၉။ (ဗောဇ္ဈင်တို့၏ ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်နှင့် ဝစနတ္ထတို့ကို မ၊ဋ္ဌ၊၊ဂဖ-၇-၌ ကြည့်ပါ၊ ဤ၌ ကျယ်အံ့စိုး၍ လက္ခဏာမျှသာ ရေးလိုက်သည်။) ဗောဇ္ဈင်ကို အဘယ်ကြောင့် ၇-ပါးသာ အယုတ်အလွန်မရှိပဲ ဟောရပါသနည်းဟု စောဒနာခဲ့သော် တွန့်တို ဆုတ်နစ်ခြင်း, ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်ငင်း, ဗောဇ္ဈင်အားလုံးတို့၌ လိုအပ်သောကြောင့်ငင်း ၇ ပါးသာ ဟောတော်မူ၏။ ရှင်းဦးအံ့—ဘာဝနာစိတ် တွန့်တို ဆုတ်နစ်သောအခါ ဓမ္မဝိစယ, ဝီရိယ, ပီတိဟူသော ဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးတို့ကို ပွါးရာ၏ဟု ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ထို ၃-ပါးသည် တွန့်တို ဆုတ်နစ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။ ဘာဝနာစိတ် ပျံ့လွင့်သောအခါ ပဿဒ္ဓိ, သမာဓိ, ဥပေက္ခာဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးကို ပွါးရာ၏ဟု ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ထို ၃-ပါးသည် ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သည်။ ထို ၆-ပါးသော ဗောဇ္ဈင်အားလုံးနှင့် သတိသည် လိုအပ်သောကြောင့် သတိနှင့်တကွ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို (အယုတ်အလွန် မရှိ) ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၇-၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၇။ အခါတပါးဦး သာဝတ္ထိပြည် ပရိဗိုဇ်တို့က မိမိတို့ အရာမသို့လားသော ရဟန်းတို့ကို "ရဟန်းဂေါတမကဲ့သို့ ငါတို့လည်း နိဝရဏ ၅-ပါးပယ်ရှိ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး ပွါးများကြပေ့ဟု တပည့်များအား တရားဟောသည်၊ သင်တို့ဆရာ ဂေါတမနှင့် ငါတို့ ဘာများ ထူးသနည်း၊ တရားချင်း ဆုံးမစကာ

သတိနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် နာမ်ရုပ်အာရုံကို ပညာဖြင့် အနိစ္စစသော အပြားအားဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်စေလိုသောကြောင့် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ဒုတိယ ဟောတော်မူသည်။ ထိုသို့ စူးစမ်းဆင်ခြင်သော ရဟန်း၏ လုံ့လဝီရိယသည် ထက်သန်၏။ မတွန့်ဆုတ်တော့။ ထို့ကြောင့် ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို တတိယ ဟောတော်မူသည်။ အားထုတ်အပ်ပြီးသော လုံ့လရှိသော ရဟန်းအား ကိလေသာမိသ ကင်းသောပီတိ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ပီတိစိတ်ရှိသော ရဟန်း၏ ကိုယ်လည်ဂင်း၊ စိတ်သည်ဂင်း ငြိမ်းအေး၏၊ ထို့ကြောင့် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်, ပဿဒ္ဓိ သမ္ဗောဇ္ဈင် တို့ကို စတုတ္ထ, ပဉ္စမ ဟောတော်မူသည်။ ကိုယ်စိတ် ငြိမ်းအေးချမ်းသာသော ရဟန်းအား စိတ်တည်ကြည်မှု ရ၏။ ထို့ကြောင့် သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ဆဋ္ဌ ဟောတော်မူသည်။ သမာဓိ ထူထောင်မိသောအခါ စိတ်မငြိမ်သက်မှုဏာတွက် ကြောင့်ကြစိုက်ဘွယ် မရှိ၊ လျစ်လျူရှုသောအားဖြင့် အာရုံ၌ စိတ်ကို လွှတ်၍ ထားရကား တတြမဇ္ဈတ္တဘာဟူသော ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို သတ္တမ ဟောတော်မူသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇-၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆-၇။ လက္ခဏာအားဖြင့် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် အာရုံ၌ ထင်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏(ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာ)။ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် အနိစ္စစသော အပြားအားဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏၊ (ပဝိစယလက္ခဏာ)။ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ချီးမြှောက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏ (ပဂ္ဂဟလက္ခဏာ)။ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ပျံ့နှံ့ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏ (ဖရဏလက္ခဏာ)။ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ကိုယ်စိတ်တို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏ (ဥပသမလက္ခဏာ)။ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် အာရုံ၌ မပျံ့လွင့်ခြင်း၊ တည်ကြည်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏

ဟောတော်မူသောကြောင့် ၁၄-ပါး ဖြစ်လာသည်ဟု ဆို၏။ (၉၆-၈)

အဘိဓမ္မာဘာဇနီနည်းအားဖြင့် ငွေ့လိုက်ပါကမောဋ္ဌပေါင်း ၁၂၈၁၀၀ ရှိသည်၊ အကျဉ်းချုပ်တွက်ပုံမှာ မက်တပါးတပါး၌ နည်း ၁၀၀၀-ရှိသည်။ (တွက်နည်းကို မဂ္ဂ-ကြည့်) မက် ၄-ပါး ၄၁၀၀-ရှိ၏၊ မောဋ္ဌ ၂-ပါးလုံး တပေါင်း၀ည်းပြူမေးဖြစ်၌ နည်း ၄၀၀၀, မောဋ္ဌတပါးစီတပါးစီ၌ချမေးဖြစ်ရာ၌ (၇×၄၀၀၀) ၂၈၀၀၀ မက်၌ နည်းပေါင်း ၃၂၀၀၀-ရသည်။ ဖိုလ်သည် မဂ္ဂင်မနုဿစမ္မမ်းအားဖြင့် သုညတအနိမိတ္တ အပ္ပဏိဟိတအမည် ၃-ပါး ရသောကြောင့်ဖိုလ်တပါးတပါး၌ နည်း ၃၀၀၀-ရသည်။ ဖိုလ် ၄-ပါးအတွက် ၁၂၀၀၀-ဖြစ်၏၊ မောဋ္ဌ ၂-ပါးလုံး တပေါင်းတည်းပြူ မေးဖြစ်၌ ၁၂၀၀၀, မောဋ္ဌတပါးစီတပါးစီ၌ မေးဖြစ်ရာ၌ (၇×၁၂၀၀) ၈၄၀၀၀-ပြန်၍ ဖိုလ်၌နည်းပေါင်း ၉၆၀၀၀ ရသည်၊ မက် ဖိုလ် ၂-ခုပေါင်းလျှင် မောဋ္ဌပေါင်း ၁၂၈၀၀၀ ရသည်။ အဘိ၊ဝိ၊ ၂၃၈-၄၁။ အဘိ၌၊ ၂/၃၀၃။ မြတ်စွာဘုရား၏မောဋ္ဌကို ဝေဘန်သိတော်မူသော ဉာဏ်တော်အဆု၌ နည်းပေါင်း ၉၆၀၀၀ – ဟုဣတိဝုတ်၊၌။ ၁၂၅ – ၌မြဆိုသည်၊ ပညာရှိများ ညှိနှိုင်းကြပါကုန်။

မောဋ္ဌကိုဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းအရပ်များ—

(၁) ရှေးရှေးဖြစ်သော သတိတို့၌ အသင့်လမ်းမှန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းသည် မဖြစ်သေးသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖြစ်ပြီး သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တိုးပွါးပြည့်စုံကြောင်းဖြစ်သည်။

(၂) ကုသိုလ်အကုသိုလ်, အပြစ်ရှိအပြစ်မဲ့, အယုတ်အမြတ်, မည်းညစ် ဖြူစင်သော တရားတို့၌ အသင့်လမ်း မှန်အားဖြင့် နှလုံး

ချင်း ဘာထူးသနည်း၊ အဘူတူပင် မဟုတ်လော”ဟု ပြောကြသည်၊ ထိုအခါ ရဟန်းတို့သည် စိတ်သည်းကမန္တစ်သက်သေသည်းဘာမျှပြန်မပြောပဲ ထလာ၍ ဘုရားရှင်ထံသို့ အကြောင်းစုံကို လျှောက်ထားရာ ဘုရားရှင်က “မောဋ္ဌင် ၁၄-ပါးရှိခဲ့ကြောင်း၊ ဘုရားရှင်နှင့် ဘုရားဘပည်သားတို့ ဖြစ်သောကြောင့် ပရိုဖ်ဇင်တွေကို ထို ၁၄-ပါးမေးက ပြည့်စုံအောင် ဖြေနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း”ဖြင့် မောဋ္ဌင် ၂-ပါးမှ ၁၄-ပါး ဖြစ်ပုံ အကြောင်းကို ဟောတော်မူသည်။ (အမှန်အားဖြင့် တိတ္ထိပရိဗိုဇ်တို့ အယူ၌ နိဝရဏ ၅-ပါး ပယ်ရမည်၊ မောဋ္ဌင် ၂-ပါး ပွါးရမည်ဟု မပါရှိခဲ့၊ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူစဉ် ပရိသတ် အစုန်က ယောင်လည်လည်လုပ်၍ နာယူ မှတ်သားပြီးလျှင် မိမိအရာမ် ရောက်သောအခါ မိမိကိုယ်ပိုင် ဉာဏ်ဖြင့် သိးလဟန် သိသောအနေမျှနှင့် “နိဝရဏ ၅-ပါး ပယ်ကြ၊ မောဋ္ဌင် ၂-ပါး ပွါးများကြ”ဟု မိမိပရိသတ်ဘို့အား ပြောဆိုကြခြင်းသာဖြစ်သည်။ သံ ၌၊ ၃၂။ ၂၀၄-၅၊)

မောဋ္ဌင်၂-ပါးမှ ၁၄-ပါး ဖြစ်လာပုံ—

သတိ၊ခမ္မဝိစယ ဥစ္စာကမ္မာဉ္ဉာ၌မောဋ္ဌင် ၃-ပါးကို အဋ္ဌဘွအာရုံ၌ဖြစ်သော သတိ, ဗဟိဒ္ဓအာရုံ၌ ဖြစ်သော သတိစသည်ဖြင့် ၂-ပါးစီ ဟောတော်မူ၏။ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို ကာယိကဝီရိယ, စေတသိကဝီရိယ-ဟု ၂-ပါး ဝေဘန်ဟောတော်မူသည်။ ပီတိနှင့် သမာဓိမောဋ္ဌင် ၂-ပါးကို ဝိတက်ဝိစာရယှဉ်သောပီတိ၊ မယှဉ်သောပီတိ၊ ဝိတက်ဝိစာရယှဉ်သော သမာဓိ၊ မယှဉ်သော သမာဓိဟု ၂-ပါးစီ ဝေဘန်ဟောတော်မူသည်၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်ကို ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ ၂-မျိုး ဝေဘန်ဟောတော်မူသည်။ ဤသို့လျှင် သတိစသော မောဋ္ဌင်ဘပါးတပါးကို ၂-ပါးစီ ၂-ပါးစီဝေဘန်

သွင်းခြင်းကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းဆည် မဖြစ်သေးသော ဓမ္မဝိစယ သမ္ဗောဇ္ဈင်၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖြစ်ပြီး ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်၏တိုးပွါးပြည့်စုံကြောင်း ဖြစ်ဆည်။

(၃) လက်ဦးအစ အားထုတ်သော ဝီရိယသည် အာရမ္မဓာတ်မည်၏၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်နိုင်သော (တနည်း) ကာမတို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်စွမ်းရှိသော ဝီရိယသည် နိက္ကမဓာတ်မည်၏၊ တဆင့်တဆင့်မြင့်ထက်မြင့်သော ဓနထူသို့ ရောက်စေနိုင်စွမ်းရှိသော (တနည်း) ကာမအနှောင်အဖွဲ့ကို ဖြတ်တောက် ဖျက်ဆီးနိုင်စွမ်းရှိသော ဝီရိယဆည် ပရက္ကမဓာတ်မည်၏။ (အဘိ၊ ၄ ၊ ၁။ ၁၉၀။) ထို ၃-ပါးသော ဝီရိယတို့၌ အသင့်လမ်းမှန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းသည် မဖြစ်သေးသော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖြစ်ပြီး ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တိုးပွါးပြည့်စုံကြောင်း ဖြစ်သည်။

(၄) ရွှေးရွှေးဖြစ်သော ပီတိတို့၌ အသင့်လမ်းမှန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းသည် မဖြစ်သေးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖြစ်ပြီး ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တိုးပွါးပြည့်စုံကြောင်း ဖြစ်သည်။

(၅) ရွှေးရွှေး ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် ဆို၏ငြိမ်းချမ်းခြင်းဟုဆိုအပ်သော စိတ္တပဿဒ္ဓိ ကာယပဿဒ္ဓိတို့၌ အသင့်လမ်းမှန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းသည် မဖြစ်သေးသော ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖြစ်ပြီးပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တိုးပွါးပြည့်စုံကြောင်း ဖြစ်သည်။

(၆) တည်ကြည်သော သမာဓိဟု ဆိုအပ်သော သမာဓိနိမိတ် အဗျဂ္ဂနိမိတ်တို့၌ အသင့် လမ်းမှန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းသည် မဖြစ်သေးသော သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖြစ်ပြီး သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တိုးပွါးပြည့်စုံကြောင်း ဖြစ်သည်။

(၇) ရွှေးရွှေး ဖြစ်သော ဥပေက္ခာတို့၌ အသင့်လမ်းမှန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းသည် မဖြစ်သေးသော ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖြစ်ပြီး ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင်၏တိုးပွါးပြည့်စုံကြောင်း ဖြစ်သည်။

ဤကား ဗောဒ္ဓိသံယုတ် အာဟာရသုတ်လာ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူသော ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း တရားတို့ဖြစ်၏။ (သံ၊ ၃။ ၉၁–၂။) အဋ္ဌကထာ ဆရာတို့က တနည်း တဖုံ ထုတ်ပြသော ဗောဇ္ဈင်၏ အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်း ဆက်လက်ပြဆိုပါဦးမည်။

(၁) ရွှေးသို့ တက်ခြင်း, နောက်သို့ဆုတ်ခြင်း စသော ၇-ဌာနတို့၌ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ သတိမေ့လျော့တတ်သူကို ရှောင်ကြဉ်ရခြင်း၊ သတိကောင်းသူ သတိမြဲသူကို မှီဝဲဆည်းကပ်ရခြင်း၊ ထို သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၌ ညွတ်ကိုင်းခြင်း (၀၊) သတိကို မြဲမြံစွဲစွဲနှလုံးသွင်းခြင်း ဤ ၄-ပါးသည် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းထို့တည်း။

(၂) ခန္ဓာအာယတနစသည်၌ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အဖန်ဖန် စိစစ်မေးမြန်းခြင်း၊ ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပစ္စတ္တပစ္စည်းတို့ကို သန့်ရှင်းစင်ကြယ်အောင် ပြုခြင်း၊ ဣန္ဒြေတို့ကို မျှတအောင် ထားခြင်း၊ ပညာမဲ့သူကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ပညာရှိကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၊ သိမ်မွေနက်နဲသော ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင် ကျက်စားအပ်သော သိမ်မွေနက်နဲသော တရားတို့ကို

တို့အားကောင်းလာအောင်သော်လည်း ပြုရာသည်။ အထူးသဖြင့် သဒ္ဒါနှင့်ပညာ, သမာဓိနှင့် ဝိရိယတို့ညီမျှရန် အရေးကြီးပေသည်။ သဒ္ဒါအားကောင်း၍ ပညာနုံ့ဆာသူသည် အချည်းအနှီး အလကား ကြည်ညိုတတ်၏၊ မကြည်ညိုထိုက်သော အရာတို့၌သော်လည်း ကြည်ညိုမိတတ်၏၊ ပညာအားကောင်း၍ သဒ္ဒါနုံ့သောသူသည် ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲတတ်၏၊ ဆေးကြောင့်ဖြစ်သော ရောဂါကဲ့သို့ အကုရ ခက်တတ်၏၊ "စိတ်သက်သက်မျှဖြင့် ကုသိုလ်ရသည်" ဟု အယူမှားလျက် ဒါနစသည် မပြုသောကြောင့် ငရဲ၌ကျရောက်တတ်၏။ သဒ္ဒါပညာမျှတသူအဘို့ ကြည်ညိုသင့်သော ရတနာ ၃-ပါး, ကံ, ကံ၏အကျိုးတို့၌သာ သက်ဝင်ကြည်ညိုပေသည်။ သမာဓိနှင့် ဝိရိယတို့တွင်လည်း သမာဓိအားကောင်း၍ ဝိရိယနုံ့သောသူသည် ပျင်းရိတတ်၏၊ ဝိရိယအားကောင်း၍ သမာဓိနည်း ပြန်လျှင်လည်း အာရုံ၌ ပျံ့လွင့်တတ်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စဘိစီးနှိပ်စက်၏။ ထိုကဲ့သို့ ပျင်းရိခြင်း ပျံ့လွင့်ခြင်း မရှိရလေအောင် သမာဓိ ဝိရိယ ဣန္ဒြေ ၂-ပါးတို့မျှတဘို့ လိုအပ်ပေသည်၊ ဤသို့ ဣန္ဒြေတို့မျှတညီညွတ်မှသာလျှင် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ခေါ်ဥာဏ်ပညာပေါ် ပေါက် ဖြစ်ထွန်းနိုင်ပေသည်။ ထို ဣန္ဒြေ ၄-ပါးတို့၌ သတိအားကောင်းအောင် အမြဲ မပြတ် အားထုတ်အပ်၏၊ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် သဒ္ဒါ ဝိရိယ ပညာတို့ကြောင့် ဥဒ္ဓစ္စဘက် ကျရောက်နေလျှင် (သို့မဟုတ်) သမာဓိကြောင့် ကောဆဥ္စဘက် ကျရောက်နေလျှင် ထိုကဲ့သို့ မကျရောက်အောင် သတိကစောင့်ရှောက်နိုင်၏၊ ဟင်းလျာမျိုးဟူသမျှ၌ ဆားကဲ့သို့ ဣန္ဒြေခပ်သိမ်းတို့၌ သတိလိုအပ်ပေသည်။ (သတိလိုအပ်ပုံကို ဗေဒင်္ဂါပါးသင့် မပါးသင့်သော အခါများကဏ္ဍ၌ ကြည့်ပါ။)

ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ထို ဓမ္မဝိစယ သမ္ဗောဇ္ဈင်၌ ညွှတ်ကိုင်းခြင်း (၀၀) ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို မြဲမြဲစွဲစွဲနှလုံးသွင်းခြင်း၊ ဤ ၇-ပါးသည် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့တည်း။ ထို ၇-ပါးတို့တွင် ဒုတိယ တတိယ အချက်တို့ကို အနည်းငယ်ရှင်းပြလို၏။ ခန္ဓာကိုယ်၌ ဆံပင်, ခြေသည်း, လက်သည်းတို့ရှည်နေလျှင်, ချွေးအညစ်အကြေးစသည် လိမ်းကပ်နေလျှင် ကိုယ်တွင်းဝတ္ထု မသန့်ရှင်းသည်မည်၏၊ သင်္ကန်း၏အိုမင်းခြင်း ညစ်နွမ်းခြင်း နံစော်ခြင်းကျောင်း၌ အမှိုက်သရိုက်ရှုပ်ထွေးခြင်းစသည်သည်ကိုယ်ပစ္စည်းဝတ္ထုမသန့်ရှင်းသည်မည်၏၊ ထို ၂-မျိုးလုံး သန့်ရှင်းစင်ကြယ်မှသာ ပညာဉာဏ်ပွင့်လင်းသည်၊ ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပမသန့်ရှင်းပဲ ညစ်ပတ်ပေရေလျက် ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေး နေခဲ့လျှင် စိတ်နောက်ကျဉာဏ်ဖြစ်၍ အဘယ်မှာ ပညာဉာဏ် ပွင့်လင်းနိုင်ပါမည်နည်း။ (ပညာဉာဏ်သည် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ပင်တည်း။)

ဣန္ဒြေတို့ကို မျှတအောင် ထားခြင်းသည်လည်း အရေးကြီး၏၊ ဣန္ဒြေတခုလုံးကဲ့လျှင် အခြား ဣန္ဒြေများ နုံ့တတ်၍ ဆိုင်ရာကိစ္စ မပြုနိုင်ကြ။ ဥပမာ – သဒ္ဒါန္ဒြေ ထက်သန်လွန်ကဲနေသူတို့အဘို့ ကျန်ဣန္ဒြေတို့အားနည်းသောကြောင့် ဝိရိယိန္ဒြေသည် သမ္မယုတ်တရားတို့ကို ချီးမြှောက်ခြင်း ကိစ္စကို, သတိန္ဒြေသည် အာရုံ၌ ထင်ခြင်း အာရုံသို့ ကပ်၍ တည်ခြင်းကိစ္စကို, သမာဓိန္ဒြေသည် သမ္မယုတ်တရားတို့ကို မပျံ့လွင့်အောင်ပြုခြင်းကိစ္စကို, ပညာန္ဒြေသည် အာရုံကို အမှန်အတိုင်းမြင်ခြင်းကိစ္စကို မပြု နိုင်တော့ချေ။ ဝဏ္ဏလိမထေရ် ဝတ္ထုကို ထောက်ဆလေ။ ဝိရိယစသော ဣန္ဒြေတို့လွန်ကဲရာ၌လည်း ဤနည်းမှီ၍ သိနိုင်လောက်ပြီ။ ထိုကဲ့သို့ဖြစ်လျှင် ထက်သန်လွန်ကဲသော ဣန္ဒြေကို အားနည်းအောင်နှလုံးမသွင်းပဲ သော်လည်း နေရာ၏၊ ကျန်ဣန္ဒြေ

(၃) အပါယ်ဘေးကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဝိရိယအာကျိုး အာနိသင်ကို သိမြင်ခြင်း၊ အရိယာတို့၏သွားလမ်း (ဝိသုဒ္ဓိ-၇ပါး)ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဆွမ်းကို အတုံပူဇော်ခြင်း၊ မေမ္မအမေမွန်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဘုရားရှင်၏ မွန်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ သာကိယဇာတ် (ရဟန်းဘဝင်)၏မွန်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ သီဘင်း သုံးဖော်တို့၏ မွန်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ပျင်းရိသူကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ဝိရိယရှိသူကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၊ ထို ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်၌ ညွတ်ငိုက်ခြင်း (၀၊) ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို စွဲစွဲမြဲမြဲနှလုံးသွင်းခြင်း ဤ ၁၁-ပါးသည် ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့တည်း။ ထို အချက်တို့ကို အာနည်းငယ် ရှင်းလင်းပြဦးအံ့—

အပါယ်ဘုံသား ဘဝရောက်နေလျှင် ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို ဖြစ်စေနိုင်မည်မဟုတ်၊ အရဟတ်ခိုက် ဃခုဘဝ ယခုအချိန်သည် ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို အားထုတ်ဘို့ အချိန်တည်းဟု အပါယ်ဘေးကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို ဖြစ်စေရာ၏။ ''ပျင်းရိခြင်းဖြင့်လော ကုဿာရာ တရား ၉-ပါးကိုမရနိုင်၊ အားထုတ်မှသာ ရနိုင်သည်။ ဤကား ဝိရိယ အကျိုးအာနိသင်ပါတကား''ဟု ဝိရိယအကျိုး အာနိသင်ကို သိမြင်ခြင်းဖြင့် ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို ဖြစ်စေရာ၏။ ''ဘုရား ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရိယာသာဝကတို့လမ်းစဉ်ကို ပျင်းရိသူတို့ လိုက်နာကျင့်သုံးနိုင်မည်မဟုတ်၊ ဝိရိယရှိသူသာ ယင်းလမ်းစဉ် လိုက်နာကျင့်သုံးနိုင်သည်'' ဟု အရိယာတို့ လမ်းစဉ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို ဖြစ်စေရာ၏။ ''ဆွမ်းစသည်ဖြင့် လှူဒါန်းလုပ်ကျွေးသူတို့ သည်ငါ၏ ဆွေမျိုးလည်းမဟုတ်၊ ကျေးကျွန်လည်းမဟုတ်၊ ငါမှီ၍ အသက်မွေးအံ့ ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လှူသည်လည်းမဟုတ်၊ မိမိပြုသော ကောင်းမှု၏ အကျိုးကြီးမားမှုကို တောင့်တ၍သာ ဤသို့ လှူဒါန်းခြင်းဖြစ်သည်၊ ဘုရားရှင်ကလည်း ပြည်သူတို့ဆွမ်း စသည်ကို သုံးဆောင်၍ ခန္ဓာကိုယ်တောင့်တင်း သန်မာချမ်းသာစွာ နေကြလိမ့်လတ့ံဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ပစ္စည်း ၄-ပါးကို ခွင့်ပြုသည်မဟုတ်၊ ဤ ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို သုံးဆောင်၍ ရဟန်းတရားအားထုတ်လျက် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်ကုန်လတ့ံဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့်သာ ခွင့်ပြုခြင်းဖြစ်သည်၊ ပြည်သူတို့ဆွမ်းကို ဘုန်းခေးသုံးဆောင်၍ အပျင်းထူနေခဲ့သော် ဆွမ်းကို အတုံပူဇော်ရာမရောက်။ ရဟန်းတရား အားထုတ်ခြင်းဖြင့် သာလျှင် ဆွမ်းကို အတုံပူဇော်ရာရောက် ပေမည်'' ဟု ဆင်ခြင်သော ရဟန်းအား ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ (ကဿကလိုဏ်၌ သီတင်းသုံးသော မဟာဓိတ္တ (အယျမိတ္တ) မထေရ်၏ နှလုံးသွင်းပုံမျိုးတည်း၊ ယင်းဝတ္ထုအကျယ်ကို အဋ္ဌကထာတို့၌ ကြည့်။ကျမ်းညွှန်းကို အဆုံး၌ ဖော်ပြထားသည်။)

အရိယာဥစ္စာ ၇-ပါးဟူသော တရားအမွေကို ပျင်းရိသူတို့ မဆက်ခံနိုင်၊ ဝိရိယရှိသူမှသာ ဘုရားရှင်၏ အရိယာဥစ္စာ ၇-ပါး တရားအမွေကို ဆက်ခံနိုင်ပေသည်ဟုဓမ္မအမွေ၏ မြင့်မြတ်ပုံကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို ဖြစ်စေရာ၏။ ကျန်အချက်အလက်တို့မှာ သိသာထင်ရှား၏။

(၄) ဘုရားဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ တရားဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း သံဃာနုဿတိ၊ မိမိသီလကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း သီလာနုဿတိ၊ မိမိစွန့်ကြဲခြင်းကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ခြင်း စာဂါနုဿတိ၊ နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို သက်သေထား၍

စေခြင်း၊ ဘာဝနာစိတ်ကို လျစ်လျူရှုသင့်သောအခါ လျစ်လျူရှုခြင်း၊ မတည်ကြည်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ တည်ကြည်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်း၊ ဈာန်ဝိမောက္ခတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၌ ညွတ်ကိုင်းခြင်း (၀၂) သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်ကို စဲ့စဲ့မြဲမြဲ နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ဤ ၁၁-ပါးသည် သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့တည်း။ ထို ၁၁ ပါးတို့တွင် ဘာဝနာစိတ်နှင့် ပတ်သက်သော အချက်အလက်တို့ကို အနည်းငယ် ရှင်းပြဦးအံ့—ဝီရိယ လျော့ပါးခြင်း စသည်ကြောင့် ဘာဝနာစိတ် တွန့်တိုဆုတ်နစ်သောအခါ သမ္မဝိဒ္ဓ၊ ဝီရိယ, ပီတိဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးကို ဖြစ်စေသဖြင့် ချီးမြှောက်ခြင်းသည် ဘာဝနာစိတ်ကို ချီးမြှောက်သင့်သောအခါ ချီးမြှောက်ခြင်း မည်၏။ အထူး အားထုတ်အပ်ပြီးသော ဝီရိယ ထက်သန်သော ဝီရိယ စသည်ကြောင့် ဘာဝနာစိတ် ပျံလွှင့်သောအခါ ပဿဒ္ဓိ, သမာဓိ, ဥပေက္ခာဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးကို ဖြစ်စေသဖြင့် နှိပ်ခြင်းသည် ဘာဝနာစိတ်ကို နှိပ်သင့်သောအခါ၌ နှိပ်ခြင်းမည်၏။ ပညာ၏ လှုံ့ဆော်မှု အားနည်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်စေ, ကိလေသာ ငြိမ်းအေးသော သုခကို မရသောကြောင့်ဖြစ်စေ ဘာဝနာစိတ်သည် သာယာခြင်းမှ ကင်းငြားအံ့ (ငြီးငွေ့လာငြားအံ့)၊ ထိုအခါ ပဋိသန္ဓေ အို နာသေဘေး လေးမျိုးသောဆင်းရဲနှင့် အပါယ်ဆင်းရဲ, အတိတ် ဝဋ်ဆင်းရဲ, အနာဂတ် ဝဋ်ဆင်းရဲ, ပစ္စုပ္ပန်၌ အာဟာရ ရှာမှီးရသောဆင်းရဲ၊ ဤ ဂ-ပါး သော သံဝေဂဝတ္ထုတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ဘာဝနာစိတ်ကို ထိတ်လန့်စေရာ၏၊ ထို့ပြင် ရတနာ ၃-ပါးဂုဏ်တော်တို့ကို အောက်မေ့ခြင်းဖြင့် စိတ်ကြည်လင်စေရာ၏၊ ဤသို့ ထိတ်လန့်စေခြင်း စိတ်ကြည်လင်စေခြင်းသည် ဘာဝနာ စိတ်ကို ကောင်းစွာ ရှင်လန်းစေသင့်သောအခါ ကောင်းစွာ ရှင်လန်းစေခြင်း

မိမိ၏ သန္ဓါသီလစသော ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း ဒေဝတာနုဿတိ၊ ကိလေသာတို့ ငြိမ်းအေးခြင်းကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း ဥပသမာနုဿတိ၊ ကြမ်းတမ်းခေါင်းပါးသူကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ နူးညံ့ပြေပြစ်သူကို မှီဝဲ ဆည်းကပ်ခြင်း၊ စိတ်ကြည်လင်ဖွယ်ရာ သုတ်သို့ကို ဆင်ခြင်ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်ခြင်း၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်၌ ကိုင်းညွတ်ခြင်း (၀၁) ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်ကို စဲ့စဲ့မြဲမြဲ နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ဤ ၁၁ ပါးသည် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့တည်း။

(၅) မွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ကို သုံးဆောင်မှီဝဲခြင်း၊ သပ္ပါယဖြစ်၍ ချမ်းသာသော ဥတုကို မှီဝဲခြင်း၊ ချမ်းသာသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် နေခြင်း၊ အလယ်အလတ်သဘော ထာ-ရှိခြင်း (ကမ္မဿကတာဉာဏ်ကို ကောက်ယူပါ)၊ ပူပန်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ငြိမ်းအေးစွာ နေတတ်သူကို မှီဝဲခြင်း၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၌ ညွတ်ကိုင်းခြင်း၊ စဲ့မြဲစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ဤ ၇-ပါးသည် ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့ဟုတည်း။ (ဤ ၇-ပါးအနက် ပူပန်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ခဲ တုတ် လှံ ထား စသည်ဖြင့် သူတပါးကို နှိပ်စက်တတ်သူကို ဆိုလို၏။ ထိုကဲ့သို့ မနှိပ်စက်တတ်ပဲ လက်ခြေ စောင့်စည်းတတ်သူကို ငြိမ်းအေးစွာ နေတတ်သူဟု ဆိုလို၏။)

(၆) ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပ ဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ကို သန့်ရှင်းစင်ကြယ်အောင် ပြုခြင်း၊ ဣန္ဒြေဘို့ကို မျှတအောင် ထားခြင်း၊ (ယင်း ၂-ပါး အဓိပ္ပါယ်ကို အထက်၌ ပြခဲ့ပြီ)။ ကသိုဏ်း နိမိတ် အာသုဘနိမိတ်တို့၌လိမ္မာခြင်း၊ ဘာဝနာစိတ်ကို ချီးမြှောက်သင့်သော အခါ ချီးမြှောက်ခြင်း၊ ဘာဝနာစိတ်ကို နှိပ်သင့်သောအခါ နှိပ်ခြင်း၊ ဘာဝနာစိတ်ကို ကောင်းစွာ ရှင်လန်းစေသင့်သောအခါ ကောင်းစွာ ရှင်လန်း

သတ္တဝါတို့၌ လျစ်လျူရှုကာ အလယ်အလတ် သဘော ထားရာ၏။

သခါရတို့၌ အလယ်အလတ် သဘော ထားပုံ လျစ်လျူရှုပုံ—

သင်္ကန်းတထည် တွေ့မြင်ရ ဝတ်ရုံ သုံးဆောင်ရသည် ဆိုပါစို့ — "ဤ သင်္ကန်းသည် အဆင်းအရောင် မွေးမှိန်မဲ့ ချောက် ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပေမည်၊ ထိုအခါ ခြေသုတ်စသည် ပြုလုပ်၍ နောက်ဆုံး စွန့်ပစ်ရပေမည်၊ အကယ်၍ သင်္ကန်း၌ အရှင် သခင် အစိုးရရှိလျင် ဤသို့ ပျက်စီးမည် မဟုတ်" ဟု အရှင်သခင် အစိုးရမရှိခြင်းကို ဆင်ခြင်သဖြင့်ငင်း, "ဤသင်္ကန်းသည် အရှည် ခိုင်ခံ့တည်တန့်သည်မဟုတ်၊ အခိုက်အတန့် သာ တည်မြဲသော ပစ္စည်းပါတကား" ဟု အခိုက်အတန့်မျှဖြစ်သော သဘောကို ဆင် ခြင်သဖြင့်ငင်း ထိုအကြောင်း ၂ ပါးတို့ဖြင့် သင်္ကန်းဟူသော သခါရ၌ လျစ်လျူရှုကာ အလယ်အလတ်သဘော ထားရာ၏။ သင်္ကန်း ကို နည် မှီး၍ သပိတ် ပရိက္ခရာစသော ပစ္စည်း ဝတ္ထုတို့၌ လျစ်လျူရှုပုံကို သိပါ။ ဤကား ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့ကို သိသင့် သိထိုက်သော အဓိပ္ပါယ်အချို့နှင့်တကွ ပြဆို ချက်ဘည်း၊ အကျယ်ကို သတိပဋ္ဌာနသုတ် ဗောဇ္ဈင်ပိုင်းအဖွင့်၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ် အာဟာ ရသုတ်အဖွင့်တို့၌ ကြည့်ပါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၃၄-၈၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၄-၃၀၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၃-၂၀၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃-၂၇၃။

ဗောဇ္ဈင်ပွါးများခြင်းနှင့် ပွါးသင့် မပွါး သင့်သောအခါများ—

ဗောဇ္ဈင် သံယုတ်လာ သုတ်များစွာတို့၌ ဘာဝေဘိ ဗဟုလီကာရတိ ဟူ၍ငင်း ဘာဝိ-တာ ဗဟုလီကတာ ဟူ၍ငင်း ထပ်တလဲလဲ ဟောတော်မူသည်ကို ထောက်ဆက ဗောဇ္ဈင် ပွါးများသူသည် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွါးများ

မည်၏။ ဘာဝနာစိတ်သည် အကျင့်မှန်ခြင်း ကြောင့် တွန့်တိုဆုတ်နစ်မှု ပျံ့လွင့်မှု ငြီးငွေ့မှု မဖြစ်ပဲ အာရုံ၌ အညီအမျှ ဖြစ်သောအခါ သမထလမ်းပေါ် သွားနေသောအခါ ချီး မြှောက်ခြင်း နှိပ်ခြင်း ဟောင်းစွာ ရှင်လန်း ပေခြင်းဟူသော လုံ့လ ဗျာပါရ မပြုပဲ လျစ်လျူရှုခြင်းသည် ဘာဝနာ စိတ်ကို လျစ်လျူရှုသင့်သောအခါ လျစ်လျူရှုသည် မည်၏။ မြင်းတို့ အညီအမျှ အပြေးမှန်သော အခါ ရထားထိန်းသည် ဘာမျှ လုံ့ဆော် အားစိုက်မှု မပြုဘဲ လျစ်လျူရှုသကဲ့သို့ မှတ်ပါ။

(၇) ဆတ္တဝါတို့၌ အလယ်အလတ် သဘောထားခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခြင်း၊ သခါရ တို့၌ အလယ်အလတ် သဘောထားခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခြင်း၊ သတ္တဝါ သခါရတို့ကို စုံမက် ချစ်ခင်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရှောင်ကြဉ် ခြင်း၊ သတ္တဝါသခါရတို့၌ အလယ်အလတ် သဘောထားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်း၊ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၌ ညွတ်ကိုင်းခြင်း (၀၊) ဥပက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ကိုစွဲမြဲမြဲနှလုံးသွင်းခြင်း၊ ဤ ၅ ပါးသည် ဥပက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ် ခြင်း၏ အကြောင်းတို့တည်း။ ထို ၅ ပါး တို့တွင် သတ္တဝါ သခါရတို့၌ အလယ်အလတ် သဘောထားပုံ လျစ်လျူရှုပုံ အကြောင်း တို့ကို ရှင်းပြပါဦးမည် — "ဘယ်သူမဆို ကံ အတိုင်းလာ၍ ကံအတိုင်း သွားရပေမည်၊ သို့ဖြစ်လျက် သင်သည် အဘယ်သူကို အဘယ် ကြောင့် ချစ်ခင်စုံမက် နှစ်သက်မြတ်နိုးနေရဘိ သနည်း" ဟု ကံသာ မိမိဥစ္စာရှိသည်အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ဆဖြင့်ငင်း, "သတ္တဝါဟူ၍ ပရမတ် အားဖြင့် မရှိချေ၊ သို့ဖြစ်လျက် သင်သည် အဘယ်သူကို အဘယ်ကြောင့် ချစ်ခင်စုံ မက် နှစ်သက် မြတ်နိုးနေရဘိသနည်း" ဟု ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ဆိတ်သုဉ်းခြင်းကို ဆင်ခြင် သဖြင့်ငင်း ထိုအကြောင်း ၂ ပါးတို့ဖြင့်

ကင်းဆိတ်သောကြောင့် တဒင်္ဂိဝေဂ မည်၏၊ သမာပတ် ဂ-ပါးသည် အတော်အတန် ကြာအောင် ကိလေသာကို ခွါနိုင်သောကြောင့် ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေဂ မည်၏၊ မဂ်သည် ကိလေသာမှ အကြွင်းမဲ့ ကင်းဆိတ်သောကြောင့် သမုစ္ဆေဒဝိဝေဂ မည်၏၊ ဖိုလ်သည် မဂ်ပယ်ပြီးသော ကိလေသာကို ထပ်မံ ငြိမ်းအေးစေ ကင်းဆိတ်စေသောကြောင့် ပဋိပဿဒ္ဓိဝိဝေဂ မည်၏၊ နိဗ္ဗာန်သည် လွတ်မြောက်ချာဖြစ်၍ ကိလေသာမှ ကင်းဆိတ်သောကြောင့် နိဿရဏဝိဝေဂ မည်၏၊ ထို ဝိဝေဂ ၅ မျိုးကို အမှီပြု၍ ထို ၅-မျိုး ဖြစ်အောင် ပွါးများအားထုတ်ရမည် ဆိုလို၏၊ ဝိဝေဂ ၅-မျိုးသည် တပေါင်းတည်း မဖြစ်သောကြောင့် အဘယ်ပုံ အဘယ်အခါအဘယ် ဝိဝေဂကို မှီသည်ကို ထပ်မံ၍ တင်ပြရပေမည်။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါးများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာ အားထုတ်ဆဲ ခဏ၌ ကိစ္စအားဖြင့် တဒင်္ဂဝိဝေဂကို မှီ၍ နှလုံးသွင်း ရည်မှန်းချက်အားဖြင့် နိဿရဏဝိဝေဂခေါ် နိဗ္ဗာန်ကိုမှီသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါးသည် မည်၏။ (နိဗ္ဗာန်ကို မှီသည် ဆိုရာ၌ အာရုံပြုခြင်း မဟုတ်၊ ပြုသော အဆင့်သို့လည်း မရောက်သေး၊ စတင် အားထုတ်စဉ်ကပင် နိဗ္ဗာန်ကို ရည်မှန်းချက်ထား၍ ဝိဝဋ္ဋ ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါးရမည်ဟု ဆိုလိုရင်း ဖြစ်သည်။ လောကီ အကျိုးစီးပွါးကို ရည်မှန်းချက်ထား အားထုတ်လျင် ဝိဝေဂနိဿိတ မဟုတ်၍ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိနှင့် ဝေးလေ၏တဲ့သည်။)

မဂ်ဆိုက်သောအခါ ကိစ္စအားဖြင့် သမုစ္ဆေဒဝိဝေဂကို မှီ၍ အာရုံပြုသောအားဖြင့် နိဿရဏဝိဝေဂခေါ် နိဗ္ဗာန်ကိုမှီသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါးသည် မည်၏။ ဤကဲ့သို့ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါဖြစ်သော ဝိပဿနာ အားထုတ်ဆဲအခါ မဂ်ဆိုက်သောအခါတို့၌ တဒင်္ဂ်,

အားထုတ်ဘို့လိုခြင်း သိနိုင်၏။ **အာနာပါနဿတိ သုတ် (မ၊၃။၁၂၂-၃၀)၌ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း ပြည့်စုံလျှင် သတိပဋ္ဌာန် ပြည့်စုံလိမ့်မည်၊ သတိပဋ္ဌာန်ပြည့်စုံလျှင် ဗောဇ္ဈင်ပြည့်စုံလိမ့်မည်၊ ဗောဇ္ဈင်ပြည့်စုံလျှင် ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိခေါ် မဂ်ဖိုလ် ပြည့်စုံရရှိလိမ့်မည် ဟူ၍** ဟောတော်မူသည်၊ ကုန္တိလိယသုတ် (သံ၊၃။ ၆၆-၈)၌ ကုဏ္ဍလိယဂရှိဗိုင်က ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ ပြည့်စုံရန် ပွါးများပုံ လမ်းစဉ်အကျင့်တို့ကို ဘုရားရှင်အား လျှောက်ဆားရာ ဘုရားရှင်က ဤနှစ်ခု ပါးတို့၌အကုသိုလ်မခင်အောင်စောင့် စည်းမှုကို အားဆုတ်က သုစရိုက် ၃-ပါး ပြည့်စုံလိမ့်မည်၊ သုစရိုက် ၃-ပါးကို ပွါးများ အားထုတ်က သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးပြည့်စုံလိမ့်မည်၊ သတိပဋ္ဌာန် ပြည့်စုံက ဗောဇ္ဈင်နှင့် ပြည့်စုံ၍ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဓနဉ်းသို့ ရောက်လိမ့်မည်ဟု ဟောတော်မူသည်၊ (ဤသုတ်တို့ကို ထောက်ဆက ဗောဇ္ဈင် ပွါးများအားထုတ်လိုသူသည် သတိပဋ္ဌာန်ကို ရှေးဦးစွာ ပွါးများ အားထုတ်၍ သတိ အားကောင်းအောင် ထူထောင်ဘို့ အရေးကြီးပေသည်၊ သတိပဋ္ဌာန် ပွါးနည်းကို သက်ဆိုင်ရာ ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ ကြည့်ပါ၊ ဤအဘိဓာန်၌မူ ဗောဇ္ဈင်အတွက်သာ ဖော်ပြပါမည်။) အထက်ပါ သုတ်တို့၌ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ဝိဝေကနိဿိတ ဝိရာဂနိဿိတ နိရောဓနိဿိတ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမီ ဖြစ်အောင် ပွါးများအားထုတ်မှသာ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ ပြည့်စုံရရှိလိမ့်မည်ဟု ဟောတော်မူရကား ဝိဝေကနိဿိတ စသည်တို့၏ အခိုပွါယ်ကို နားလည်ဘို့လိုအပ်ပေသည်၊ ဝိဝေကသည် ကိလေသာမှ ကင်းဆိတ်ခြင်း အနက်ဟော၍ ကိလေသာကင်းဆိတ်ပုံ အမျိုးအစားအလိုက် တဒင်္ဂဝိဝေက ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေက သမုစ္ဆေဒဝိဝေက ပဋိပဿဒ္ဓိဝိဝေက နိဿရဏဝိဝေကဟု ၅-ပါး ရှိသည်။ ဝိပဿနာဘာဝနာ ကုသိုလ်စိတ်သည် ဝိပဿနာ ပွါးဆဲခဏ၌ ကိလေသာမှ

ဝင်ခြင်းသည် ဝေါဿဂ္ဂမည်၏။ (ပက္ခန္ဒန ဝေါဿဂ္ဂ)။ပရိဏာမိသဒ္ဒါသည် ညွတ်စေခြင်း ညွတ်ခြင်းအနက် ၂ မျိုးရ၏၊ ရှဲ့ကျက်ခြင်း အဲ့ပါပါယ်ဖြင့် အဋ္ဌကထာဌ် ဘွင့်ပြသည်။ လိုရင်းအချုပ်မှာ ဝိပဿနာပွါးဆဲဌ် ပါဓင်သော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ကိလေသော (ထိုခဏ) ပယ်ခြင်းငှါ ညွတ်စေ၏၊ တနည်း အားဖြင့် မဂ်ဆိုက်သော ခဏဌ် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ကိလေသော (အကြွင်းမဲ့) ပယ်ခြင်းငှါ ညွတ်၏၊ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) ပြေးဝင်ခြင်းငှါ ညွတ်၏၊ အဓိပ္ပါယ်လိုရင်းမှာ သတိသည် ကိလေသာစွန့်ဘို့ နိဗ္ဗာန်ဆောက်ဘို့ ရဘို့အဆင့်အထိ ရင့်ကျက်သည် ဟု ဆိုလို၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၈၈-၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁-၂။ မူလဋီ၊ ၂။၁၇၃။ကူဋာဂါရသုတ် (သံ၊၃။၆၈)ဌ် ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိဝေကနိဿိတ စဒသာဂုဏ်အား ၄-ရပ်နှင့် ပြည့်စုံအောင် ပွားများအားထုတ် ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလုပ်ခဲ့လျှင် နိဗ္ဗာန်သို့ ညွှတ်သူ နိဗ္ဗာန်သို့ ကိုင်းရှိုင်းသူ ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းလင်း တိကျစွာ ဟောဘော်မူသည်။ တို့ ဝိဝေကနိဿိတစဒ္ဓေါ ၄-ပုဒ်ဘို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ဖွင့်နှင့် ညီအောင် ရှင်းလင်း ပြဆိုချက် တို့သည် သဒ္ဓါရေးဝင်နေသောကြောင့်ရင်း, မြန်မာသုံးဝေါဟာရထက် စာသုံးဝေါဟာရ များနေသောကြောင့်ရင်း အသိဉာဏ်ပွင့်လင်း ချင်မှ ပွင့်လင်းပေမည်၊ ထို့ကြောင့် အဓိပ္ပါယ်ရှင်းရှင်းနှင့် လိုရင်းကိုသာ ရေးလေ့ရှိသော လာဘီဆရာတော်၏ရေးသားချက် တို့ကို ဖော်ပြပါဦးမည်။ ဗောဓိပက္ခိယဒီပနီ—ဗောဇ္ဈင်အပိုင်းဌ်–ဝိဝေကနိဿိတ်၊ သစ္စိရ-ပလိဗောဓဝပ်သိမ်းကင်းငြိမ်း ဆိတ်ငြိမ်ရာကို မှီသော။ ဝိဝေကနိဿိတ်၊ ရာဂကင်းငြိမ်းရာကို မှီသော။ နိဿိတနိဿိတ်၊ ဝဋ္ဋဒုက္ခဝပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာကို မှီသော။ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိ်၊

သမုစ္ဆေဒ, နိဿရဏဝိဝေက ၃-ပါးကို ပြဆို ခဲ့သည်အတိုင်း မှီ၍ဖြစ်သော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ဝိဝေကနိဿိတ မည်၏။ အဋ္ဌကထာဌ် ဤ ဝိဝေက ၃-ပါးမှီပုံကို မူလဘါဒအနေဖြင့် ဖွင့်ဆို၍ ဝိဒေက ၅-ပါးလုံး မှီကြောင်းကို နောဘါဒအနေဖြင့် ဆက်လက် ပြဆိုစားသည်။ ဗလဝ ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ် ခဏတို့ဌ်သာ ဗောဇ္ဈင်ကို ထုတ်သည်မဟုတ်၊ ဝိပဿနာ အခြေခံဖြစ်သော ကသိုဏ်းစျာန် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း ဗြဟ္မ-ဝိဟာရစျာန်တို့ဌ်လည်း ဗောဇ္ဈင်ကို ထုတ်၍ ဤကဲ့သို့ ထုတ်ခြင်းကို အဋ္ဌကထာဆရာတို့က တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း မရှိခေ့။ ထို့ကြောင့် သမာပတ်ဝင်စားဆဲဌ် သာဘိ စဒသာ ဗောဇ္ဈင် တို့သည် ကိစ္စအားဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကကို မှီ၏။ ဝိပဿနာပွါးဆဲခဏဌ် နှလုံးသွင်းရည်ရွယ်ချက် အားဖြင့် နိဿရဏဝိဝေက မှီ၏ ဟုဆိုသကဲ့သို့ ပင် ပဋိပဿဒ္ဓိဝိဝေကကို မှီသည် ဟူ၍လည်း ဆိုသင့် ဆိုဆိုက်သုဒတဉ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဝိဒေက ၅ ပါးလုံးမှီ၍ သာဘိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါးများရာ၏၊ မေတ္တာသဟဂတသုတ်(သံ၊၃။ ၁၀၁-၄) ကိုလည်း ကြည့်ပါ။ (ဤကား ကေဆရာများ အလိုဘည်း)။ဝိဘာဂနိဿိတ နိဇ္ဈာနိဿိတတို့ဌ်လည်း ဝိဝေကနိဿိတ နည်းတူ မှတ်ပါ။

ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိပုဒ်ဌ် ဝေါဿဂ္ဂသဒ္ဒါ သည်(ကိလေသာကို)ပယ်စွန့်ခြင်း(နိဗ္ဗာန်သို့) ပြေးဝင်ခြင်းအနက် ၂-မျိုးကို ဟောသည်။ဝိပ-ဿနာပွါးဆဲခဏဌ် တဒင်္ဂအားဖြင့် ကိလေသာ ကို ပယ်စွန့်ခြင်း မဂ်ဘိုက်ခဏခဏဌ် အကြွင်း မဲ့ကိလေသာကို ပယ်စွန့်ခြင်းသည် ဝေါဿ-ဂ္ဂမည်၏ (ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂ)။ ဝိပဿနာ ပွါးဆဲ ခဏဌ် နိဗ္ဗာန်သို့ ညွှတ်ကိုင်းသော အားဖြင့်ရင်း, မဂ်ဆိုက်သော ခဏဌ် အာရုံ ပြုသော အားဖြင့်ရင်း နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေး

ဥပမာ လေးပါးကို စွန့်ငြိမ်းဆာကို မှီသော။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို။ ဘာဝေတိ၊ပွါးများ၏။ ဤသို့အနက်ပြန်ဆို၍ ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိကို အလျဉ်းမငဲ့မူ၍ ယခုဘဝ၌ပင်လျှင် သက္ကာယဒိဋ္ဌိအနုသယနိုင်ငံကြီး၏အပြီးတိုင် ချုပ်ငြိမ်းမှုကိုငဲ့၍ ဝိဝဋ္ဋနိဿိတ, သက်သက် ဖြစ်သည်ကို ဝိဝေကနိဿိတ, ဝိဆာဂနိဿိတ, နိရောဓနိဿိတ ဆို သတည်း။ ကာမဂုဏ်အစု ကိလေသာအစု စသည်ဘို့မှ တဒင်္ဂဘခြား စိတ်ကျွတ်လွတ် သွားမှုကို ရှေးရှု၍ ပွါးများရမည် ဆိုလိုသည်။ ဝိဝဋ္ဋနိဿိတ အဓိပ္ပါယ်ပင် တည်း။ ဗောဇ္ဈင်, သမ္မောဇ္ဈင်, သမ္မောဓိအင်္ဂါ အဘူတူပင်— ဟု နှိုက်မိုးချုပ် ရေ.သားတော်မူ၏။

အာနာပါနဒီပနိဒ္ဒ——ဤခု၊ ဤသာသနာ၌။ ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို။ ဝိဝေကနိဿိတံ၊ ကိလေသာတို့၏ဆိတ်ငြိမ်ဆာ နိဗ္ဗာန်ကို မှီသည်ကို။ ကတ္တာ၊ ပြု၍။ ဝိဆာဂနိဿိတံ၊ ကိလေသာဘို့၏ ပျောက်ပျက်ဆာနိဗ္ဗာန်ကို မှီသည်ကို။ ကတ္တာ၊ ပြု၍။ နိရောဓနိဿိတံ၊ ကိလေသာတို့၏ ချုပ်ဆုံးဆာ နိဗ္ဗာန်ကို မှီသည်ကို။ ကတ္တာ၊ ပြု၍။ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိံ၊ ကိလေသာတို့ကို စွန့်လွှတ်ဆာ နိဗ္ဗာန်ကို မှီသည်ကို။ ကတ္တာ၊ ပြု၍။ဘာဝေတိ ပွါးများစေ၏——စသည်ဖြင့် အနက်ပြန်ဆို၍—ဝိဝေက ဝိဆာ နိရောဓ ဝေါဿဂ္ဂ ဟူသော အနည် လေးပါးသည် နိဗ္ဗာန်၏ အမည်ချည်းတည်း။

ယခုဘဝ၌ပင် နိဗ္ဗာန်သို့ ပေါက်ရောက်ဘို့ ရည်စူး၍ ပွါးများသည်ကို "ဝိဝေကနိဿိတ ဆိုသတည်း (ဝိဝဋ္ဋနိဿိတ "ဆိုလိုသည်)။ ကုသိုလ်ရရုံမျှ ပွါးများလျှင် ဝဋ္ဋနိဿိတမည်၏။ ဂဏနာနည်း အနုပဿနာနည်း ဥပစာရစျာန် အပ္ပနာစျာန်ဟူသော ထပနာနည်းတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း အားထုတ်ဖြစ်ပွါးလာသည်ရှိ သော် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးနှင့်တကွ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးဆူဆောင်မဲ့ပြီ၊ ထိုသို့ ဆူထောင်မိဆော်လည်း သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ နတ်အဖြစ် ဗြဟ္မာအဖြစ်ဟူသော ဝဋ္ဋဘက်သို့ ကိုင်းရှိုင်း၍ ပေးပြန်လျှင် ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးတို့သည် ဝဋ္ဋနိဿိတမျိုး ဖြစ်၍ သွားပြန်ကုန်၏၊ ဥပစာရစျာန် အပ္ပနာစျာန် အနိစ္စာ နုပဿနာ ဖြစ်ကာမျှနှင့် အပြီးသတ်၍ ထားခဲ့သည်ရှိသော် ဝဋ္ဋဘက်သို့ လဲ၍သွားကုန်လတ္တံ့။

ထိုကြောင့် ဆိုမျှလောက်တွင်အပြီးသတ်၍ မထားပဲ ယခုဘဝ၌ပင် ဝိဝဋ္ဋစခန်းသို့ ဆိုက်ရောက်သည့်တိုင်အောင် ငါအားထုတ်မည်ဟု အကြံပြု၍ အားထုတ်သည်ကို ဝိဒေကနိဿိတ၊ ဝိရာဂနိဿိတံ နိရောဓနိဿိတံ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိံ ဟူ၍ ဆိုသတည်း၊ ထိုသို့ တိုးတက်၍ သွားမှသော ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိသို့ ဆိုက်နိုင်သည်၊ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိသို့ ဆိုက်မှသော ဝိဝေက ဝိရာဂ နိရောဓ ဝေါဿဂ္ဂဟူသော ဝိဒ္ဓံဓမ္မသို့ယခုဘဝ ပေါက်ရောက်နိုင်သည်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရှင်းလင်းဖော်ပြတော်မူသည်။ ဤမျှဖြင့် ဗောဇ္ဈင် ပွါးများပုံကို အကျဉ်းချုပ်သိနိုင်၏။ ဟောဇ္ဈင် အဓိပ္ပါယ်၌ သတိ ဓမ္မဝိစယ စသော ၇-ပါးတို့သည် တပါးပြီးမှ တပါး ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အဆင် ထင်မြင်ဘွယ်ဖြစ်သော်လည်းကာယ, စိတ္တ, ဝေဒနာ,မွေ တခုခု၌ သတိ ထူထောင်မိသောအခါ ဤဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးသည် တပါတည်း ဖြစ်လာပေသည်။ ဥပမာ—ထွက်သက် ဝင်သက် ဟူသော ဝါဃာကာယ၌ ၁၄-ပါးသော ရုနည်း တို့ဖြင့် သတိထူထောင်မိသောအခါ ထိုသတိသည် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ သတိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ သတိနှင့် ယှဉ်သော ကာယိကစေတသိကဝီရိယသည် ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ ပီတိပဿဒ္ဓိ ကေဂ္ဂတာတို့သည် ပီတိ သမ္ဗောဇ္ဈင် ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် သမာဓိ သမ္ဗောဇ္ဈင်၊ ထို ဗောဇ္ဈင် ၆ ပါးတို့ကို မဆုတ်နစ် ရအောင

မလွန်ရအောင် ပြုခြင်း အလယ် အလတ် သဘောသည်(တတြမဗ္ဘတ္တဘာဝင်) ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်မည်၏။ ဤကားစိတ်တခုတည်း၌ အထူးထူးသော ကိစ္စ အထူးထူး သော လက္ခဏာရှိသော ဝိပဿနာ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပြဆိုခြင်းတည်း။ မဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။

ပဋိသင်္ခါနုပဋိသင်္ခါသော အခါများ

ဘာဝနာစိတ် တန်တို ဆုတ်နစ်သော အခါ ပဿဒ္ဓိ သမာဓိ ဥပေက္ခာ ဤဗောဇ္ဈင် ၃ ပါး ကိုမပဋိသင်္ခါ၊ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် တန်တို ဆုတ်နစ်သော ထို စိတ်ကို ဤဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးက ကောင်းစွာ မဖြစ်စေ နိုင်သော ကြောင့်တည်း။ ဘာဝနာစိတ် တန်တို ဆုတ်နစ်သောအခါ ဓမ္မဝိစယ ဝီရိယ ပီတိ ဤ ဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးကို ပဋိသင်္ခါ ရမည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တန်တိုဆုတ်နစ်သောထိုစိတ်ကို ဤဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးက ကောင်းစွာဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့်တည်း။ ဘာဝနာစိတ် ပဋ္ဌလွင့်သောအခါ ဓမ္မဝိစယ ဝီရိယ ပီတိ ဤဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးကို မပဋိသင်္ခါ၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပဋ္ဌလွင့်သောထိုစိတ်ကို ဤ ဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးကကောင်းစွာ မဖြစ်စေနိုင်သော ကြောင့်တည်း။

ဘာဝနာစိတ် ပဋ္ဌလွင့်သောအခါ ပဿဒ္ဓိ သမာဓိ ဥပေက္ခာ ဤဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးကို ပဋိသင်္ခါ ရမည်၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပဋ္ဌလွင့်သော ထို စိတ်ကို ဤဗောဇ္ဈင် ၃-ပါးက ကောင်းစွာ ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့်တည်း။ သတိကိုမူကား။ တန်တိုဆုတ်နစ်သည်ဖြစ်စေ, ပဋ္ဌလွင့်သည်ဖြစ်စေ ပဋိသင်္ခါ ရမည်။

ဆားသည် ဟင်းလျာမျိုး ခပ်သိမ်း၌ စိမ့်ဝင်သကဲ့သို့ဇင်း, ကိစ္စအားလုံး ဆောင်ရွက်တတ်သော အမတ်သည် စစ်ထိုးခြင်း စသော ကိစ္စအားလုံး ပြီးစေသကဲ့သို့ဇင်း သတိသည် ပဋ္ဌလွင့်သော ဘာဝနာစိတ်ကိုလည်း ဖိနှိပ်နိုင်သည်၊ တန်တိုဆုတ်နစ်သော ဘာဝနာစိတ်ကိုလည်း ချီးမြှောက်နိုင် တက်ကြွစေနိုင်သည်။ သတိမပါပဲ ယင်းကိစ္စတို့ကို မပြုနိုင်၊ ထို ကြောင့်ပင်"ရဟန်းတို့ သတိကို အခါးပ်သိမ်း လိုအပ်သော တရားဟု ငါဘုရားဆိုတော်မူ၏ ဟု"အဂ်ိသုတ်၌ ဟောတော်မူသည်။ ဤ ပဋိသင် မပဋိသင်္ခါသောအခါများသည် ဘာဝနာ ပဋိဆဲ ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာဗောဇ္ဈင်တို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်၏၊ မဂ်ဗောဇ္ဈင်တို့နှင့် မသက်ဆိုင်ချေ။ သံ၊၃။၉၉–၁၁၀။သံ၊၅။၃။၂၀၇။

နတ်သမီး ငါးရာ ရုတ်တရက် သေ၍ အင်ိစ်ငရဲ၌ ကျခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ, သူကိုယ်တိုင်၇-ရက်သာနေရပြီးနောက် ကျန် နတ်သမီး ငါးရာနှင့်အတူ စုတေ၍ အဝီစိငရဲ ကျလတ္တံ့ ဟုသိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ မူတို့ဖြင့် ထိတ်လန့်ပူလောင်သော သုဇာဟ နတ်သားသည် "ဤ ဆင်းရဲကို ဘုရားမှတပါး ကယ်နိုင်သူမရှိ" ဟု ကြံပြီးလျင် မိမိဖြစ်ပုံ အကြောင်းစုံကို ဘုရားရှင်အားလျှောက်ထား ရာ နာညတြဗောဇ္ဈာတပသာ စသောဂါထာ ဖြင့် ဗောဇ္ဈင်အကျင့် ဣန္ဒြေ၅-ပါး စောင့် ရှောက်ထိန်းသိမ်းမှု, နိဗ္ဗာန်တို့မှ လွဲ၍ သတ္တဝါ တို့၏ချမ်းသာရကို ငါမမြင်ချေ ဟုဟော တော်မူသည်၊ (ပါဠိတော်၌ ဗောဇ္ဈင်ကို ရှေးဦး ဆိုသော်လည်း ဣန္ဒြေ၅-ပါးထိန်းသိမ်း မှု(ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ) ကို ပြည့်စုံစေ၍ ဓုတင် အကျင့် ဆောက်တည်လျက် ဝိပဿနာနှင့် တကွ ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါးများခဲ့လျင် မဂ်ဆိုက် ကာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်လိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း (မဂ်ဖြင့် အာရုံပြုသည်ကို ရောက်သည်ဆိုလို၏)။ ဣန္ဒြိယသံဝရအစ ဗောဇ္ဈင်ပွါးများမှု အလယ် နိဗ္ဗာန်အဆုံးဖြစ်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာ၌ ဘွင့်ပြသည်။) သုဇာဟနတ်သားသည် ဤတရားနာရ၍ အပူငြိမ်းကာ သောတာပန်

မိဖုရားရတနာသည် ကိုယ်စိတ် ပူပန်ခြင်းကို ငြိမ်းအေးစေသကဲ့သို့ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ကိုယ် စိတ် ပူပန်ခြင်းကို ငြိမ်းစေ၏၊ ထို့ကြောင့် ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် မိဖုရားရတနာနှင့် တူ၏။ သူကြွယ်ရတနာသည် အလိုရှိသော ခဏ္ဍ ဥစ္စာကို ပေးတတ်သဖြင့် စုကြောတေးမင်းအား စိတ် ပျံ့လွင့်ခြင်းကို ဖြတ်၍ တည်ကြည်အောင် ပြုတတ်သကဲ့သို့ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် အလိုရှိတိုင်း အပ္ပနာကို ပြည့်စုံစေသဖြင့် ဘာဝနာစိတ်ကို မပျံ့လွင့်စေပဲ တည်ကြည်အောင် ပြုတတ်၏။ ထို့ကြောင့် သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် သူကြွယ်ရတနာနှင့် တူ၏။ သားကြီးရတနာသည် စုကြောတေမင်း၏ကိစ္စခပ်သိမ်းကို ပြီးမြောက်စေသဖြင့် စုကြောတေးမင်းအား ကြောင့်ကြမဲ့ ပြုတတ်သကဲ့သို့ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ဘာဝနာစိတ်ကို တွန့်ဆိုးတတ်နစ်ခြင်း ပျံ့လွင့်ခြင်းတို့မှ လွတ်စေလျက် လျစ်လျူရှုကာ ကြောင့်ကြမဲ့ပြုတတ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် သားကြီးရတနာနှင့် တူ၏ – ဟု စုကြောရတနာစသည်တို့နှင့် မောဇ္ဈင်တို့၏ တူပုံကို ပြဆိုထား၏။ သံ၃။၇၇။သံ၊၅၊၁၉၂။ ဟိမဝန္တာဌ်၌ ပေါက်ဖွားသော နဂါးတို့သည် မဟာသမုဒ္ဒရာ ရောက်မှ ခန္ဓာကိုယ်ကြီးကျယ်ပြန့်ပြောဘိသကဲ့သို့ မောဇ္ဈင် ၇-ပါး ပွါးများမှ တရားတို့၌ ကြီးကျယ်ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏ဟု မောဇ္ဈင်ပွါးသူကို နဂါးနှင့် ဥပမာ ပြတော်မူသည်။ သံ၃။ ၅၈။ ထို့ပြင် မောဇ္ဈင်ပွါးသူကို ပညာရှိသူဟူ၍ ၎င်း, မဆင်းရဲ (ချမ်းသာ) သူ ဟူ၍ ၎င်း, မောဇ္ဈင်မပွါးသူကို ပညာမဲ့ လူအာ ဟူ၍ ၎င်း ဆိုသင့်ဆိုထိုက်ကြောင်းတို့ကိုလည်း 'ဒုပ္ပညသုတ်ပညဝန္တသုတ် ဒလိဒ္ဒသုတ် အဒလိဒ္ဒသုတ်တို့၌ ဟောတော်မူသည်။ သံ၃။၈၈–၉။

တည်၏။ ထို့ကြောင့် သောကမီး တောက်လောင်သူများ, စိတ်ဒုက္ခ ရောက်ရသူများသည် မောဇ္ဈင်အကျင့်ကို အားကိုးတခုပြု၍ ပွါးများအားထုတ်သင့်ပေသည်။ သံ၊၁၊၅၂။ သံ၊၃၊၁၈၁-၄။

မောဇ္ဈင်ကို ရတနာ စသည်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ် ဟောကြားချက်များ

စုကြောတေးမင်း ပေါ်ပေါက်လာသော အခါ စုကြောရတနာစသော ရတနာ ၇ ပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာရသကဲ့သို့ ဘုရားရှင်ပွင့်ထွန်းတော်မူသောအခါ မောဇ္ဈင် ၇-ပါးဖြစ်ပေါ်လာရသည်ဟု စက္ကဝတ္တိသုတ်၌ မောဇ္ဈင်ဘို့ကို စုကြောရတနာ စသော ရတနာ ၇-ပါးတို့ဖြင့် နှိုင်းယှဉ် ဟောကြားတော်မူ၏။

အဋ္ဌကထာ၌—စုကြောတေးမင်း၏ စုကြောရတနာသည် ရာဇာအားလုံး၏ရွှေသွားဖြစ်သကဲ့သို့ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ခပ်သိမ်းသော စတုဘူမက တရားတို့၏ရွှေသွားခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် စုကြောရတနာနှင့်တူ၏။ဆင် ရတနာသည် ကြီးမားသော ခန္ဓာကိုယ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ မြင့်မားကြီးကျယ်သကဲ့သို့ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ကြီးမားသော ဓမ္မကာယ(တရားဟူသောကိုယ်)နှင့်ပြည့်စုံ၍ မြင့်မားကြီးကျယ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ဆင်ရာဇာနှင့် တူ၏။ စုကြောတေးမင်း၏ မြင်းရတနာဆည် လျင်မြန်ဖြတ်လပ်သကဲ့သို့ ဝီရိယ သမ္ဗောဇ္ဈင်သည် လျင်မြန် ဖြတ်လပ်သောကြောင့် မြင်းရတနာနှင့်တူ၏။ပတ္တာမြားရတနာသည် အမှောင်ခွင်းရှိ အလင်းပြုတတ်သကဲ့သို့ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ကိလေသာအမှောင်ကိုခွင်း၍ သဟဇာတပစ္စည်း စသော အစွမ်းသတ္တိဖြင့် ဥာဏ်အရောင် အလင်းကို ပြုတတ်၏၊ ထို့ကြောင့် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ပတ္တာမြားရတနာနှင့် တူ၏။ စုကြောတေးမင်း၏

ဗောဇ္ဈင်၏ အကျိုးအာနိသင်

ဗောဇ္ဈင်၏အကျိုးအာနိသင်ကို နာမ်ပိုင်း, ရုပ်ပိုင်း ၂-မျိုးခွဲခြား၍ ရေးသားဖော်ပြလိုခြင်း၊ နာမ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးအာနိသင်တို့မှာအထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဝိဇ္ဇာဒိမုတ္တိခေါ်မင်္ဂုဖိုလ်အကျိုး ဗောဇ္ဈင်ဟောသော သုတ်များစွာဘို၌ အများအားဖြင့် ပါဝင်သော အာဘိညာယ သမ္မောဓာယ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တန္တိအရ ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်းအကျိုး သစ္စာ ၄-ပါး သိခြင်းအကျိုး နိဗ္ဗာန်အကျိုး တို့ဖြစ်သည်။ (အဋ္ဌကထာကို ဗောဇ္ဈင်တို့ဖြင့် ပွါးများလျှင် ကြိမ်ဖန်များစွာအားထုတ်ပြုသုံးလျှင် များသော အကျိုးအာနိသင်ရှိ၏ စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသော အဋ္ဌကမဟာသုတ် စသော သုတ်ဘို၌ ပါဝင်သော အကျိုးတရားတို့မှာလည်း မင်္ဂဖိုလ်နိဗ္ဗာန်အကျိုး၌ အကျုံးဝင်သည်သာ ဖြစ်၏။ သံ၊၃။၁၁၃–၁၁၈။) ထိုသုတ်ဘို့ဘွင် သီလသုတ် (သံ၊၃။၆၃–၄)၌ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို ပွါးများ အားထုတ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ပါလျှင် အကျိုး ၇-ပါး ရရှိနိုင်ကြောင်း တိုက်ရိုက် ဟောတော်မူ၏၊ ထို အကျိုးတို့ကို ယခု ဖော်ပြပေအံ့ — ဗောဇ္ဈင်အားထုတ်သူတို့ ရရှိသော အကျိုး ၇-ပါး —

(၁) မျက်မှောက်ဘဝ်၌ပင် စောစောစီးစီး မသေမီ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်း။

(၂) ထိုသို့ မရောက်လျှင် သေခါနီး ကာလ၌ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်း။

(၃) ထိုသို့ မခရောက်လျှင် အောက်ပိုင်းသံယောဇဉ် ၅-မျိုး ကုန်ခန်း၍ အန္တရာ ပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်း။ (သက်ဘန်းတဝက် မခရောက်ခင်အကြား၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံမည့် သုဒ္ဓါဝါသပြဟ္မာ ဖြစ်ခြင်းကို အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုလို၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ် ၃-မျိုး ရှိသည်။ ဥပမာ — သက်တန်း ကမ္ဘာတထောင်ရှည်သော အဝိဟာဘုံ၌ ဖြစ်သူ ဆိုပါစို့။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိုဘုံ၌ ဖြစ်သည့်နှစ်၌ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ကမ္ဘာတဆူဆက်၌ ဖြစ်စေ ရဟန္တာဖြစ်အံ့၊ ပဌမ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ ဖြစ်၏။ ယင်းသို့မဟုတ်ပဲ ကမ္ဘာနှစ်ရာဆက်၌ ရဟန္တာဖြစ်အံ့၊ ဒုတိယ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ ဖြစ်၏၊ ယင်းသို့မဟုတ်ပဲ ကမ္ဘာလေးရာထက်၌ ရဟန္တာ ဖြစ်အံ့၊ တတိယ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ ဖြစ်၏။)

(၄) ထိုသို့မဖြစ်လျှင် ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခြင်း။ (သက်ဘန်းတဝက် ကျော်လွန်မှ ရဟန္တာဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီအခိုပွါးနှင့် ဆက်ကြည့်ပါ။)

(၅) ထိုသို့မဖြစ်လျှင် သုဒ္ဓါဝါသဘုံတပါး ပါး၌ ပြုပြင် အားထုတ်မှုကင်းသဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ဆောက်သော အသခ်ါရပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခြင်း။

(၆) ထိုသို့ဖြစ်လျှင် သုဒ္ဓါဝါသဘုံတပါး ပါး၌ ပြုပြင် အားထုတ်မှုနှင့်တကွ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ဆောက်သော သသခ်ါရပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခြင်း။

(၇) ထိုသို့မဖြစ်လျှင် အဝိဟာ စသည်ဘုံတို့၌ ဖြစ်၍ သက်တန်းစေ့ တည်လျက် အထက်အထက်ဘုံတို့၌ ဖြစ်၍ အကနိဋ္ဌဘုံသို့ ရောက်သော ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမီပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်း။ (အကနိဋ္ဌဘုံရောက်လျှင် ရဟန္တာမဖြစ် မနှီ၊ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြီးဆုံးလည်း ဖြစ်, အငယ်ဆုံးလည်း ဖြစ်၏။ ရှင်းဦးအံ့ — ကမ္ဘာ ၁၆၀၀၀-သက်တန်း ရှည်ရကား သက်တန်းအားဖြင့် အကြီးဆုံးဖြစ်သည်၊ အထက်ပါပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နောက်မှ ရဟန္တာဖြစ်ရသဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ် ဂုဏ်အငယ်ဆုံး ဖြစ်သည်။) ဤအကျိုး ၇-ပါးသည် အရဟတ္တမဂ်၏ ဓနအဘိုဖြစ်သော ဝိပဿနာ၌ ပါဝင်သော

ဗောဇ္ဈင်၏အကျိုး ဖြစ်သည်။အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဗောဇ္ဈင်အကျိုးဟူ၍လည်း မှတ်ယူနိုင်၏။ သံ၊၅၊၃၈၁-၂။ ဤကား နာမ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးအာနိသင်တို့တည်း။

ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးအာနိသင်

ဘုရားရှင်သည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဝေဠုဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးစဉ် ပိပ္ပလိဂုဟ်သီဘင်းသုံးသော ရှင်မဟာကဿပသည် အပြင်းအထန် ရောဂါဝေဒနာ စွဲကပ်လေသည်၊ ထို အခါ ဘုရားရှင်ကိုယ်တိုင်ကြွရောက်၍ ဝေဒနာသက်သာပါ၏လော-ဟုမေးတော်မူရာ မသက်သာကြောင်း လျှောက်ထားသည့် အခါ "သတ္တိ မေ ကဿပ ဗောဇ္ဈင်ဂါ" စသဖြင့် ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို ဟောတော်မူသည်။ ဒေသနာအဆုံး၌ ရှင်မဟာကဿပသည် နှစ်လို ဝမ်းမြောက်၍ စွဲကပ်နေသော ရောဂါဝေဒနာသည်လည်း ကင်းပျောက်လေသည်။ ဂိဋ္ဌကူဋ် ဘောင်၌ သီတင်းသုံးသော ရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ဝေဒနာနှိပ်စက်ရာ၌လည်း အထက်ပါနည်းအတိုင်း ဘုရားရှင် ကြွရောက်မေးမြန်းကာ ဗောဇ္ဈင်တရား ဟောတော်မူ၍ ရောဂါဝေဒနာ ကင်းပျောက်စေတော်မူသည်။ ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင် နာမကျန်းဖြစ်တော်မူသောအခါ ရှင်မဟာစုန္ဒအား ဗောဇ္ဈင်ကို ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်စေ၍ နာယူတော်မူ၏၊ မဆေး ၂-ပါးကဲ့သို့ပင် ဘုရားရှင်သည် ဒေသနာအဆုံး၌ ရောဂါ ဝေဒနာမှ ထမြောက်စေတော်မူသည်။ သံ၊၅။၇၁-၃။ ဤ အာဒီကြောင်းကို အဋ္ဌကထာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်းပြသည်။ ရှင်မဟာကဿပသည် ဗောဇ္ဈင်ကိုနာယူစဉ် "ရဟန်းပြု၍ ၇-ရက်မြောက်သောနေ့၌ သစ္စာ ၄-ပါးသိမြင်သောငါ့အား ဤဗောဇ္ဈင်တို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ဘူးကုန်ပြီ" ဟု အကြံဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ထိုနောက် "ဘုရားရှင်၏ သာသနာသည် သံသရာဝဋ်မှ ထုတ်ဆောင်တတ် ပေသည်တကား" ဟု ကြံစည်တွေးတောစဉ်းစားဆင်ခြင်မြတ်၏ သွေးသည် ကြည်လင်၏၊ ဥပါဒါရုပ်သည်သန့်ရှင်း စင်ကြယ်၏၊ ပိန်းကြာဖက်တွင်းရမတင်သကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်မှ ဝေဒနာဆည် ကင်းပျောက်လွင့်စဉ်သွားခြင်း ဖြစ်သည်၊ ရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် ဘုရားရှင်တို့ ဝေဒနာ ကင်းပျောက်ရာ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းဖြစ်သည်၊ ၃-ပါးလုံး၌ စွဲကပ်သော ဝေဒနာသည် တောင်ခြေဥပွင့်သော အာဆိပ်ပင်ကို တိုက်သောလေဖြင့် တွေ့ထိ၍ ရွှံ့ကိမ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောဝေဒနာတည်း - ဟု အဋ္ဌကထာ၌ မှတ်ချက်ချ၍ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုသည်။ သံ၊၅။၁၀၅-၆။

ဤသုတ်တို့ကို အကြောင်းပြု၍ ရှေးဆရာမြတ်တို့က ဗောဇ္ဈင်ပရိတ်စီစဉ်ခဲ့ကြ၏၊ မူရင်းပါဠိ၌ စုဏ္ဏိယဖြစ်၍ ပရိတ်၌ါထာစီကုံးထားသည်သာထူး၏၊ ရွာဖတ်လွယ်ကူမှုရည်ရွယ်ပုံရသည်။ ယခုခေတ် အချို့ဒေသ၌ ဝေဒနာစွဲကပ်သူတို့အတွက် ပရိတ်ရွတ်ရာတွင် ကဿပဗောဇ္ဈင်, မောဂ္ဂလ္လာန ဗောဇ္ဈင်, ဘဂဝါဗောဇ္ဈင် ၃-သုတ်နှင့်ဥပါသက ဗောဇ္ဈင် (ဝေဒနာရှင်မိန်းမဖြစ်က ဥပါသိကာ ဗောဇ္ဈင်) သုတ်တို့ကို ပါဠိတော်အတိုင်း ရွတ်ဖတ်ကြ၍ ဝေဒနာ ကင်းပျောက်သူအများ ရှိကြသည်။ ဥပါသကာ ဗောဇ္ဈင်ကား အခြားမဟုတ်၊ ကဿပ ဗောဇ္ဈင်သည်၌ ကဿပဟူသော အာလုပ်ပုဒ်နေရာ၌ ဥပါသက အာလုပ်ပုဒ် အာဒေးတိုးရွတ်ဖတ်ခြင်းပင်တည်း။ ဤကား ဗောဇ္ဈင်၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးအာနိသင်တည်း။ သက်ငင် ယုံကြည်သူတို့သည် ဗောဇ္ဈင်ကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ပါ၊ နာယူပါ။ သူတပါး၏ရောဂါ ဝေဒနာကိုလည်း ကင်းပျောက်စေ၍ မိမိရောဂါ ဝေဒနာကိုလည်း ကင်းပျောက် သက်သာစေပါသည်။ ဗောဇ္ဈင်နှင့် သက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာ

အကျယ်ကို ဗောဇ္ဈင် သံယုတ်ပါဠိအဋ္ဌကထာ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘင်း ပါဠိအဋ္ဌကထာ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာ ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ ကြည့်ရှုပါကုန်။ သံ၃။၅၊ ၁၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၆-၂၁၂။ အဘိ၊ဝိ။၂၃၆-၂၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၆-၃၀၄။ ပဋိသံ။၃၀၂-၃၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃-၂၀၇။

ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာဂတိ (တိ) [ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာ+ဂတိ] ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာလျှင် အလားရှိသော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာနှင့် အလားတူသော။ ဤဒါနိ ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာနန္တရံ ကထိတာယ ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာဂတိယာ သုတ္တန္တပုဗ္ဗင်္ဂမာယ မေတ္တာကထာယ အပုဗ္ဗတ္တာနုဝဏ္ဏနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၇။

ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာနန္တရံ (ဗျ) [ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာ+အနန္တရ] ဗောဇ္ဈင်္ဂကထာ၏ အခြားမဲ့၌။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗောဇ္ဈင်္ဂကုသလ (တိ) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ကုသလ] ဗောဇ္ဈင်္ဂ၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ဗလကုသလ ကြည့်။

ဗောဇ္ဈင်္ဂကောသလ္လ (န) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ကောသလ္လ] ဗောဇ္ဈင်္ဂ – လိမ္မာသောသူ၏ အဖြစ် – လိမ္မာခြင်း။ အခိစိတ္တံ သီတိဘာဝေါ ဗောဇ္ဈင်္ဂကောသလ္လံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃၀။

ဗောဇ္ဈင်္ဂဏ (ပု) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ဂဏ] ဗောဇ္ဈင်အပေါင်း။ သဗ္ဗေန ဝါ လိနဒ္ဓစ္ဆပက္ခိယေန ဗောဇ္ဈင်္ဂဂဏေန အတ္ထေတဒ္ဒဘတိ သဗ္ဗတ္ထာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၅၆။

ဗောဇ္ဈင်္ဂဟဏ (န) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ဂဟဏ] ဗောဇ္ဈင်္ဂသဒ္ဒါ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂကိုယူခြင်း။ ဗောဇ္ဈင်္ဂဟဏေနေဝ စေတ္ထ တံ သဟစရိတဘာဝယ သဒ္ဒေ မဂ္ဂဓမ္မာ။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။

ဗောဇ္ဈင်္ဂ (ထ္ထ) (ပု) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+အတ္ထ] ဗောဇ္ဈင်္ဂသဒ္ဒါ၏အနက်။ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ ဗောဇ္ဈင်္ဂဒ္ဒေဝေဒိတမ္ပေတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။ ၇၁။ ပဋိသမ္ဘိဒါနယေနာပိ ဗောဇ္ဈင်္ဂတ္ထော ဝေဒိတမ္ပေတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။

ဗောဇ္ဈင်္ဂတ္ထနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဗောဇ္ဈင်္ဂတ္ထ+နိဒ္ဒေသ] ဗောဇ္ဈင်္ဂ၏ ထနက်သဘောကို ဟကျယ်ပြရာ။ ဗောဇ္ဈင်္ဂတ္ထနိဒ္ဒေသေ ဗောဓာယ သံဝတ္တန္တီတိ ဗုဇ္ဈနတ္ထာယ သံဝတ္တန္တီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။

ဗောဇ္ဈင်္ဂဒဿန (န) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ဒဿန] ဗောဇ္ဈင်္ဂကိုပြခြင်း။ တသ္မာ တေသုပိ ဗောဇ္ဈင်္ဂဒဿနတ္ထံ ...အာရဒ္ဓါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

ဗောဇ္ဈင်္ဂဓန (န) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ဓန] ဗောဇ္ဈင်္ဂတရားဟူသောဥစ္စာ။ ဗလဓန-ကြည့်။

ဗောဇ္ဈင်္ဂဓမ္မ (ပု) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ဓမ္မ] ဗောဇ္ဈင်္ဂတရား။ ယောနိသောမနသိကာရသမုဒယာ ဗောဇ္ဈင်္ဂဓမ္မာနံ သမုဒယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၂။ (–ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၅။)

ဗောဇ္ဈင်္ဂဓိရ (တိ) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ဓိရ] ဗောဇ္ဈင်္ဂ၌ လိမ္မာဒသော၊ သူ။ ဗလဓိရ-ကြည့်။

ဗောဇ္ဈင်္ဂပက္ခိက (တိ) [ဗောဇ္ဈင်္ဂပက္ခ+ဏိက] ဗောဇ္ဈင် – အဖို့ – အသင်းအဖွဲ့ – ၌ ဖြစ်သော။ ဝိပဿနာယ ပါဒကဇ္ဈာနေန စ သတိအာဒယော ဗောဇ္ဈင်္ဂပက္ခိကာ ဝေ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၇။

ဗောဇ္ဈင်္ဂပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ပရိဂ္ဂဟ] ဗောဇ္ဈင်္ဂကိုသိမ်းဆည်းခြင်း။ အာယတနပရိဂ္ဂဟော ဗောဇ္ဈင်္ဂပရိဂ္ဂဟော သစ္စပရိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။

ဗောဇ္ဈင်္ဂပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိဋ္ဌ ပရိဂ္ဂါဟိကာ။] ဗောဇ္ဈင်္ဂကို သိမ်းဆည်းတတ်သော၊ သူ။ ဗောဇ္ဈင်္ဂပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ.....ဗောဇ္ဈင်္ဂပရိဂ္ဂါဟကာ

ဘိက္ခုနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၉၂။)

မောဋ္ဌက်ပရိတ္တ (န) [မောဋ္ဌက်+ပရိတ္တ] မောဋ္ဌက်ပရိတ်။ တတ္ထဂန္ဓာ မောဋ္ဌက်ပရိတ္တံ အဘာသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၅။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၆)

မောဋ္ဌက်ပုဋ္ဌာ (ထီ) [မောဋ္ဌက်+ပုစ္ဆာ] မောဋ္ဌင်ကိုမေးခြင်း။ ဗလပုစ္ဆာ-ကြည့်။

မောဋ္ဌက်ပွတ္တ (တိ) [မောဋ္ဌက်+ပတ္တ] မောဋ္ဌင်အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ မောဋ္ဌက်ပွတ္တာ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။)တိ မောဋ္ဌက်ဘာဝပွတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၀၆။

မောဋ္ဌက်ဘာဝနာ (ထီ) [မောဋ္ဌက်+ဘာဝနာ] မောဋ္ဌင်ကို ပွားများခြင်း။ ဗလဘာဝနာ ကြည့်။

မောဋ္ဌက်ဘာဝနာနုယုတ္တ (တိ) [မောဋ္ဌက်ဘာဝနာ+အနုယုတ္တ] မောဋ္ဌင်ကိုပွားများခြင်း၌ အာဒရဖန် အားထုတ်သော၊ သူ။ အယဉ္စိ မောဋ္ဌက်ဘာဝနာနုယုဇ္ဇတ္တာ ဘိက္ခု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။)

မောဋ္ဌက်ဘာဝနာပဋိပတ္တိ (ထီ) [မောဋ္ဌက်ဘာဝနာ+ပဋိပတ္တိ] မောဋ္ဌင်ကို ပွားများခြင်း အကျင့်။ မောဋ္ဌက်ဘာဝနာပဋိပတ္တိယာ စ သမ္မဒေဝ ပကာသိတတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၃။

မောဋ္ဌက်ဘာဝနာရတ (တိ) [မောဋ္ဌက်ဘာဝနာ+ရတ] မောဋ္ဌင်ကိုပွားများခြင်း၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ သဘိ၌ဘနကုဿလာ မောဋ္ဌက်ဘာဝနာရတာ။ အ၊၁။၂၉။ မိလိန္ဒ။၃၂၅။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၄။)

မောဋ္ဌက်ဘာဝနာသာမည (န) [မောဋ္ဌက်ဘာဝနာ+သာမည] မောဋ္ဌက်ဘာဝနာနှင့်ဘူခြင်း။ တတော ပရံ မောဋ္ဌက်ဘာဝနာသာမညာနုဂ္ဂဟြိယေသု ဝတ္တဗ္ဗေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၃။

မောဋ္ဌက်ဘာဝပွတ္တ (တိ) [မောဋ္ဌက်ဘာဝ+ပတ္တ] မောဋ္ဌင်အဖြစ်သို့ရောက်သော။ မောဋ္ဌက်ပွတ္တ-ကြည့်။

မောဋ္ဌက်ဘောဇန (တိ) [မောဋ္ဌက်+ဘောဇန] မောဋ္ဌင်ဟူသော အစာ၊ဘောဇဉ်ရှိသော၊ သူ။ မောဋ္ဌက်ဘောဇနော အဇ္ဇ၊ သပိဒါနသင်္ခံ ဖလံ။ အပ၊၁။၄၀၂။

မောဋ္ဌက်မိဿက (တိ) [မောဋ္ဌက်+မိဿက] မောဋ္ဌင်နှင့်ရောသော။ သတိပဋ္ဌာနာတိ ဝါ မဂ္ဂါတိ ဝါ မောဋ္ဌက်မိဿကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၀။)

မောဋ္ဌက်မူလက (တိ) [မောဋ္ဌက်+မူလ+က] မောဋ္ဌင်လျင် အရင်းမူလရှိသော။ မောဋ္ဌက်မူလကာ သတိပဋ္ဌာနပုဗ္ဗဘာဂါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၆။

မောဋ္ဌက်ရတန (န) [မောဋ္ဌက်+ရတန] မောဋ္ဌင်ရတနာ။ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓဿ သတ္ထုနော် မောဋ္ဌက်ရတနာနံ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ သံ၊၃။ ၇၇။ အဘိ၊က။၁၂၄။ (–မိလိန္ဒ။၃၂၀။)

မောဋ္ဌက်ရတနပဋိလာဘ (ပု) [မောဋ္ဌက်ရတန+ပဋိလာဘ] မောဋ္ဌင်ရတနာကိုရခြင်း။ ပဒ္မုပ္ပါဒကာလေ ဧဝ မောဋ္ဌက်ရတနပဋိလာဘော်ဘဲ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၂။၄၂၄။

မောဋ္ဌက်ရတနမာလ (က်) [မောဋ္ဌက်ရတန+မာလာ] မောဋ္ဌက်ရတနာပန်း–ရှိသော–ကိုပန်ဆင်သော၊ သူ။ မောဋ္ဌက်ရတနမာလဿ၊ ဥဋ္ဌဟန္တိ သဒ္ဒေဝကာ။ မိလိန္ဒ။၃၂၃။

မောဋ္ဌက်ရတနိဿရ (တိ) [မောဋ္ဌက်ရတန+ဣဿရ] မောဋ္ဌင်ရတနာကိုအစိုးရသော၊ သူ။ စက္ကဝတ္တိဝ သော ရာဇာ၊ မောဋ္ဌက်ရတနိဿရော။ အပ၊၂။၁၆၆။

မောဋ္ဌက်ဝိပွယုတ္တ (တိ) [မောဋ္ဌက်+ဝိပွယုတ္တ] မောဋ္ဌင်နှင့်မယှဉ်သော။ တာနိ ဒုဝိဓေန

ဗောဇ္ဈင်္ဂပေက္ခာ (ထီ) [ဗောဇ္ဈင် + ဥပေက္ခာ] ဗောဇ္ဈင်ပြုနိုင်သောဥပေက္ခာ၊ မင်္ဂလာကြောင်းဖြစ်သောလျစ်လျူရှုခြင်း။ (တရားကိုယ်တတြမဏ္ဍတ္တတာ စေတသိက်ဖြစ်သည်။) ဗြဟ္မဝိဟာရ-ရုပေက္ခာ ဗောဇ္ဈင်္ဂပေက္ခာ ဝီရိယုပေက္ခာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၅၅။ သမပ္ပဝတ္တကာလေ ဗောဇ္ဈင်္ဂပေက္ခာယ အဇ္ဈုပေက္ခိတပ္ပံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။

ဗောဇ္ဈနက (တိ) [ဗုဓ+ယ+ယု+က] သိလတ္တံ့သော၊ သူ။ ဗျာနမဂ္ဂါဒိပရိယာယေဟိ ကထိတေ ဗောဇ္ဈနကာတိ အဓိပ္ပေတာ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၁၂၄။

ဗောဇ္ဈာ (ထီ) ဗောဇ္ဈာဥပါသိကာမ။ အထခေါ် ဗောဇ္ဈာ ဥပါသိကာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊၃။၈၈။

ဗောဇ္ဈိတပ္ပ (တိ) [ဗုဓ+ယ+တပ္ပ] သိအပ်သော။ သေက္ခော ပိ ယထာဘုတ္တံ ဗောဇ္ဈံ ဗောဇ္ဈိတပ္ပံ အတ္တနော ပရိညာဘိသမယာဒိနာ ဇာနာတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၅။

ဗောဇ္ဈိပ္ပ (တိ) [ဗုဓ+တပ္ပ] သိအပ်သော။ မန္တာယံ ဗောဇ္ဈိပ္ပံ၊ ကတ္တာပ္ပံ ကုသလံ။ ဒီ၊၂။၁၉၇။ အံ၊၂။၅၀၊၅၀၃။ မန္တာယံ ဗောဇ္ဈပ္ပန္တိ မန္တာယ ဗုဇ္ဈိတပ္ပံ။ ဉာဏေန ဇာနိတပ္ပန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။)

ဗောဇ္ဈံ (ဗျ) [ဗုဓ+တုံ] သိခြင်းငှာ။ ယံ ကိစ္စံ ဒဋ္ဌဝိရိယေန၊ ယံ ကိစ္စံ ဗောဇ္ဈမိစ္ဆတာ။ ထေရ။ ၂၅၃။ (–ဇာ၊၂။၈၄)ယံကိစ္စံ ဗောဇ္ဈမိစ္ဆတာတိ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ ဗောဇ္ဈံ ဗုဇ္ဈိ....ကရဏီယံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။

ဗောဓ (ပု) [ဗုဓ+ဏ] (၁) သိခြင်း၊ သိစေခြင်း၊ အသိဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်။ (၂) နိုးစေခြင်း၊ နှိုးခြင်း။ (တိ) (၃) သိတတ်သော၊ သူ။ (၁) ဗုဒ္ဓါ သောဘဂဝါ ဗောဓာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဒီ၊၃။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ (–

ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဗောဇ္ဈင် + ဝိဘင်္ဂ] ဗောဇ္ဈင်ကို ဝေဘန်ပြရာအခန်း။ ဣမေသံ ပန ဝိတ္ထာရော ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘင်္ဂေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၊၁၀။ (–၂၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆။)

ဗောဇ္ဈင်္ဂဘာဝနာဉာဏ (နာ) [ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘာဝန + ဉာဏ] ဗောဇ္ဈင်ကို ထင်စွာပြခြင်းသဘာဉာဏ်။ ဘဂဝတော ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘာဝနာဉာဏာနိ။ ဣတိပိဘဂဝါ၊ဋ္ဌ၊၁၂၅။

ဗောဇ္ဈင်္ဂိသေသ (ပု) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+ဝိသေသ] ဗောဇ္ဈင်အထူး။ ဣဒါနိ သစ္စပ္ပဋိဝေဓသိဒ္ဓံ ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိသေသံ ဒဿေန္တော ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၃။

ဗောဇ္ဈင်္သယုတ္တ (နာ) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+သံယုတ္တ] ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်။ သံ၊၃။၅၈-၁၂၂။ ဧဝံ ပုဋ္ဌေန ဘဂဝတာ ယာနိ ကထိတာနိ ဗောဇ္ဈင်္သံယုတ္တာဒီနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၅၅။)

ဗောဇ္ဈင်္သမုဋ္ဌာပက(တိ)[ဗောဇ္ဈင်္ဂ+သမုဋ္ဌာပက ။ထိဉ် သမုဋ္ဌာပိကာ။] ဗောဇ္ဈင်ကိုဖြစ်စေတတ်သော။ ဗောဇ္ဈင်္ဂသမုဋ္ဌာပိကာ ဟိ သတိ ပ္ပဓာ အဓိပ္ပေတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။

ဗောဇ္ဈင်္သမ္မယုတ္တ (တိ) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ+သမ္မယုတ္တ] ဗောဇ္ဈင်နှင့်ယှဉ်သော။ ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိပ္ပယုတ္တ-ကြည့်။

ဗောဇ္ဈင်္ဂါဘိသမယ (ပု) [ဗောဇ္ဈင်္ဂ + အဘိသမယ] ဗောဇ္ဈင်ဟူသော သိကြောင်းတရား၊ သိကြောင်းဖြစ်သော ဗောဇ္ဈင်။ နိယျာနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါဘိသမယော။ ပဋိသံ။၃၉၃။ မဂ္ဂါဘိသမယ-ကြည့်။

သံ၊ ၁။ ၁၀၄။ သံ၊ ၃။ ၇၅။ ၂၁၀။) ဗုဒ္ဓေါ သော ဘဂဝါ ဗောဓ်းယာတိ သယံ ဗုဒ္ဓေါ သတ္တာနမ်ိ စတုသစ္စဗောဓတ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဒီ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆။စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗုဇ္ဈနံ ဗောဓံ။ နေတ္တိ၊ ဝ်။ ၁၃၇။ ဗောဓ်မ-လညံး-ကြည့်။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၆။ ၂၇၉။ မ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၀၇။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၉၅။) (၂) ဗောဓကရ-ကြည့်။ (တိ) (၃) ယထာဝုတ္တာနံ ယေဝ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ ဗုဇ္ဈနဋ္ဌေန "ဗောဓေ"တိ လဒ္ဓနာမဿ ပုဂ္ဂလဿ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။

ဗောဓက (ပု) [ဗုဓ+ကေ+ကဲ့] သိစေတတ်သော။ တဿ ဝါ ဗောဓကံ သာသနမမ်ိ ဥပါဂမိ*။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၅။ (–သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၀။)

ဗောဓကရ (ပု) [ဗောဓ+ကရ+အ] အန္ဓိးတော်၊ ဘုန်းတော်ဘွဲ့ကိုသိဆိုရှိ နံက်အခါ မင်းကိုနိုး၊ စေသူ။ ဝေတောဋ္ဌကော၊ ဗောဓကရော။ ဓာန်။ ၃၉၆။ ဗောဓံ ပဗောဓနံ ကဒရောဘိတိ ဗောဓကရော၊ ကရ ကရဏော၊ အ။ သူစိ။

ဗောဓကဝစန (န) [ဗောဓက+ဝစန] သိစေတတ်သော စကား။ ဥပမာယ ဗောဓကဝစနံ ဥပမာဝစနံ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၆၁။

ဗောဓကမနိယ (တိ) [ဗောဓ+ကမနီယ] အသိဉာဏ် – မဂ်ဉာဏ် – သို့ – ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော – ရောက်စေတတ်သော။ ဇကဗောဓိ-ပက္ခိယ ဓမ္မေ ဝုတ္တေ သမ္မေ ဗောဓကမနိယာ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ ဘဝန္တိ။ ပေဋကော။ ၂၉၂။

ဗောဓကိမိ (တိ) [ဗောဓ+ကမု+ကိ] (သစ္စာလေးပါးကို) သိလျက်သွားတတ်သော။ ကောဃနမေဂ္ဂါ ခယဂါမိ ဗောဓဂါမိ အပစယဂါမိ။ အဘိ၊က။ ၁၂၁-၂။ (–၂၀၄။)

စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဗုဇ္ဈန္တော ဂစ္ဆတီတိ ဗောဓဂါမီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၀။

ဗောဓဂ်မ (တိ) [ဗောဓ+ဂမု+အ] မဂ်ဉာဏ်သို့ ရောက်တတ်သော။ ဗောဓဂ်မာ (နေတ္တိ။ ၂၇၊ ၃၀)တိ ဗောဓံ အရိယမဂ္ဂဉာဏံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဗောဓဂ်မာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၉၇။ (–နေတ္တိ၊ ဝ။ ၁၃၇။)

ဗောဓဉ္ဇာတာ (ထီ) [ဗောဓဉ္ဇာ + တာ] သိတတ်သော ဉာဏ်၊ အသိဉာဏ်။ ဗုဒ္ဓ-ကြည့်။

ဗောဓတ္ထ (ပု) [ဗောဓ + အတ္ထ] သိခြင်းအကျိုး။ ဗောဓတ္ထာယ မဟာဇနသိ။ အပ၊ ၂။ ၂၆၉။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၂။)

ဗောဓန (န) [ဗုဓ+ကေ+ယု] (၁) သိစေခြင်း။ (တိ)(၂)သိစေတတ်သော။(၁)သမ္မာ သာမံ သမ္ဗဓမ္မာနံ ဗုဇ္ဈနတော ဗောဓနတော စ သမ္မာသမ္ဗောဓိ၊ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ဂ။ (–ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ဂ။) (တိ) (၂) ဗောဓနဋ္ဌ-ကြည့်။

ဗောဓနက (တိ) [ဗုဓ+ကေ+ယု+က၊ဗောဓန+က] သိစေဘတ်သော။ အတိသယဿ ဝါ ဗောဓနကော။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဗောဓနကိရိယာ (ထီ၊ နှ) [ဗောဓန+ကိရိယာ] သိစေခြင်း–ကိရိယာ–အမူအရာ၊ စိတ္တသန္တာန သဿ ဗောဓနကိရိယာသခ်ါတဿ ဝိပဋ္ဌနကမ္မဿ နိဗ္ဗတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ဝ။ ၄၇။

ဗောဓနဋ္ဌ (ပု) [ဗောဓန + အတ္ထ] သိစေတတ်သော အနက်။ ဗောဓနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၂။ (–၃၀၇။) ဗောဓနဋ္ဌေနာတိ ပဋမံ ဝုတ္တနယေနေဝ ပယောဇကဟေတုကတ္တုနာ ဘာဝနိဒ္ဒေသော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဗောဓနတ္ထ (ပု) [ဗောဓန+အတ္ထ] (၁)သိစေခြင်းအကျိုး။ (၂) သိခြင်းအနက်။ (၁)တဿ ဗောဓနတ္ထာယ ဘဂဝါ လ္ဟဒ္ဓိယာ တပ္ပဋိဘာဂံ

သူ–အားလျော်သော။ ဗောဓနေယျဇနာနုရောဓေန ပန ပရမတ္ထတော ကေသဘာဝေါပိ။ အနုဋီ၊၁။၉၄။

ဗောဓနေယျဗျာသယ (ပု) [ဗောဓနေယျ+အဗျာသယ] သိစေထိုက်သူ–ကျတ်ထိုက်သူ–၏ အလိုဆန္ဒ။ ဗောဓနေယျဗျာသယဝသေန ဒေသနာပဝတ္တိတော။ မူလဋီ၊၁။၃၉။ (–မူလဋီ၊ ၂။၈၄။)

ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလ (ပု) [ဗောဓနေယျ+ပုဂ္ဂလ] သိစေထိုက် – ကျတ်ထိုက် – သော ပုဂ္ဂိုလ်။ တတ္ထ ဒုရေပိ ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလံ ဒိသ္ဝာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၃။မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၅။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလန္တိ စတုသစ္စပဋိဝေဝေသေန ဗောဓနာရဟပုဂ္ဂလံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၀၃။

ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလဗျာသယ (ပု) [ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလ + အဗျာသယ] သိစေထိုက် – ကျတ်ထိုက် – သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဆန္ဒ။ ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလဗျာသယဝသေန ဒေသနာယ နိဋ္ဌာပိတတ္တာ။မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၅။

ဗောဓနေယျဗန္ဓဝ (ပု) [ဗောဓနေယျ + ဗန္ဓဝ] သိစေထိုက် – ကျတ်ထိုက် – သော ဆွေမျိုး။ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝေ ဩလောကေန္တသ္သ ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၆။(–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ဣတိဝုတ်။၄။၁၂၉။)ဗောဓနေယျဗန္ဓဝေတိ ဗောဓနေယျသတ္တသခ်ါတေ ဘဂဝတော ဗန္ဓဝေ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၀၇။

ဗောဓနေယျဗောဓနတ္ထ (တိ) [ဗောဓနေယျ-ဗောဓန+အတ္ထ] သိစေထိုက်သူကို သိစေခြင်း အကျိုးရှိသော။ဗောဓနေယျဗောဓနတ္ထောဟိ ဗလေသု ဝသီဘာဝေါ။ထေရ၊၁၊၁။၉။

ဗောဓနေယျသတ္တ (ပု) [ဗောဓနေယျ + သတ္တ] သိစေထိုက်–ကျတ်ထိုက်–သော သတ္တဝါ။ နကာယံ ဒဿေတိ။ မိလိန္ဒ။၁၆၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။)(၂)ယဒါ ဇာနာတိ-သဒ္ဒါ ဗောဓနတ္ထော နဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄။ ဝိမတိ၊၁။၉၉။

ဗောဓနဟေတု (ပု) [ဗောဓန+ဟေတု] သိစေခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တဿ ဗောဓန-ဟေတု ကကုဋ္ဌပါဒိနိယော အစ္ဆရာယော ဒဿေသိ။ မိလိန္ဒ။၁၇၀။

ဗောဓနာဓိပ္ပါယာနုကူလ (တိ) [ဗောဓနာဓိပ္ပါ-ယ+ အနုကူလ] သိစေခြင်း၌ အလိုအား လျော်သော၊ သိစေလိုမှု အားလျော်သော။ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝါနံ ဗောဓနာဓိပ္ပါယာနုကူ-လန္တိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၇၈။

ဗောဓနာရဟပုဂ္ဂလ (ပု) [ဗောဓနာရဟ+ ပုဂ္ဂ လ] သိစေထိုက်–ကျတ်ထိုက်–သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလ-ကြည့်။

ဗောဓနိယ (တိ) [ဗုဓ+အနိယ] သိစေထိုက်–ကျတ်ဆိုက်–သော–သူ။ တာရဏိယေ တာရ-ယိတ္ဝာ၊ ဗောဓနိယေ စ ဗောဓယိ။ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၁။

ဗောဓနေယျ (တိ) [ဗောဓန+ ယျ။ဗောဓ+ အနေယျ။ နိရုတ္တိ၊နှာ-၃၃၉။] သိစေထိုက်–ကျတ်ထိုက်–သော၊သူ။ ဗောဓနေယ္ယံ ပဇံ ဒိသ္ဝာ၊ အသခ်ေ္ခယျမ္ပိ ယောဇနံ။ အပ၊၂။ ၁၅၉။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၁။) ဗော့ဓနေယျပုဂ္ဂလ-လည်းကြည့်။

ဗောဓနေယျအဗျာသယ (ပု) [ဗောဓနေယျ+ အဗျာသယ] သိစေထိုက်–ကျတ်ထိုက်–သူ၏ အလိုဆန္ဒ။ ယထာ တံ လောကနာထော ဗောဓနေယျအဗျာသယဝသေန····ပကာသေ-တိ။ ထေရ၊၁၊၁၊၃၄။

ဗောဓနေယျဇနာနုရောဓ (တိ) [ဗောဓနေယျ-ဇန+အနုရောဓ] သိစေထိုက်သူ–ကျတ်ထိုက်

ကိုဋ္ဌိဗောဓနေယျသတ္တံ အဒ္ဒသ။ဝိ၊၃။၂၆၄။ အံ၊၆။၁၇၇။(–ဒီ၊၁။၁၁၆။မ၊၁။၂။၅၇။)

ဗောဓနေယျသတ္တသမဝလောကန (နာ) [ဗောဓနေယျသတ္တ+သမဝလောကန] သိစေထိုက်–ကျွတ်ဆိုက်သော သတ္တဝါကို ကောင်းစွာ ကြည့်ရှုခြင်း။တတော ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ ဗောဓနေယျသတ္တသမဝလောကနံ။ ဝိ၊၁။၁၆၃။

ဗောဓနေယျသန္တာန (နာ) [ဗောဓနေယျ+သန္တာန] သိစေထိုက်–ကျွတ်ဆိုက်–သောသူ၏–သန္တာန်– ခန္ဓာအစဉ်။ဗောဓနဋ္ဌ ဗောဓနေယျသန္တာနေ ဗောဓေတဗ္ဗဿ အတ္ထဿ ဌပနံ။အနုဋ္ဌိ၊၃။၃၇။

ဗောဓပဒ (နာ) [ဗောဓ + ပဒ] ဗောဓပုဒ်။ ဗောဓပဒ ဿဘာဝဿာဓနတံ သန္ဓာယာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂။

ဗောဓယဘိ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဓ+ဏယ+တိ] သိစေ၏။ဗောဓေတိ-ကြည့်။

ဗောဓယန္တ (တိ) [ဗုဓ+ဏယ+အန္တ] သိစေတတ်သော၊သူ။ဗောဓယန္တော ဗဟူသတ္တေ၊ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တယိ။အပ၊၁။၃၅၆။ (–အပ၊၂။ ၁၂၅။)

ဗောဓယိ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဓ+ဏယ+ဏျိ] သိစေပြီ။ ဗောဓေတိ-ကြည့်။

ဗောဓယိတ္ထာ (ကာ ကြိ၊ဒိ) [ဗုဓ+ဏယ+တ္ထာ] သိစေချီ။ ဗောဓယိတ္ထာ ဗဟူသတ္တေ၊နိဗ္ဗာယိဿတိ စက္ခုမာ။အပ၊၁။၁၁၁။

ဗောဓသိ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဓ + ဏယ + ဏျိ] သိစေပြီ။ ဗောဓေတိ ကြည့်။

ဗောဓိ (ထီ၊ပု) [ဗုဓ+ဣ] (၁) ဗောဓိပင်။ (ထီ) (၂) မဂ်ဉာဏ်။ (၃) သဗ္ဗညုတဉာဏ်။ (၄) သတိစသော တရားအပေါင်း။ (၅)ဗောဓိအိမ်။ (၆) ဗောဓိထေရီမ။ (ပု) (၇)နှံဗွာန်။ (ဂ)သိတတ်–အသိဉာဏ်ပွင့်လင်း–သော ပုဂ္ဂိုလ် (ဘုရား၊အရိယာသာဝက)။ (၉) ဗောဓိမည်သူ၊ ဗောဓိမင်းသား။

(၁) ဗောဓိပင်။အန္တရာ စ ဂယံ အန္တရာ စ ဗောဓိ ံ။ဝိ၊၃။၁၁။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (–မဟာနိ။၁၁၁။ပဋိသံ။၁၇၂။) အန္တရာ စ ဂယံ အန္တရာ စ ဗောဓိန္တိ ဥပကော ဗောဓိမဏ္ဍသဒ္ဒဂယာယ စ အန္တရေ ဘဂဝန္တံ အဒ္ဒသ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၅။အဗုဇ္ဈိတ္ထောတိ ရုက္ခော ဗောဓိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၁။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၆။)

(ထီ) (၂) မဂ်ဉာဏ်။ပါပုဏာဗောဓိ ံ စ အဂ္ဂဓမ္မဋ္ဌ။ထေရီ။၄၂၇။ (–စူဠနိ။၂၃၁။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၀။) ဗောဓိန္တိ သစ္စာဘိသမ္ဗောဓိ ံ၊မဂ္ဂဉာဏန္တိ အတ္ထော။ထေရီ။ဋ္ဌ။၂၇၅။သယံ ဗုဇ္ဈတိ,ဗုဇ္ဈန္တိ ဝါ တေန အရိယာတိ မဂ္ဂေါ ဗောဓိ။သာရတ္ထ၊ ၁။၃၅၁။

(၃) သဗ္ဗညုတဉာဏ်။ပပ္ပေါတိ ဗောဓိ ံ ဝရဘူရိမေဓသော။ဒီ၊၃။၁၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၂။သဗ္ဗဓမ္မေ သဗ္ဗာကာရတော ဗုဇ္ဈတိ ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ သဗ္ဗညုတဉာဏံ ဗောဓိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၁။(–သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၃။)

(ဒီ၊၂။၉၆။မ၊၂။၂၉၁။ အံ၊၃။၉၁–တို့၌ ဗောဓိသဒ္ဒါသည် မုချအားဖြင့် မဂ်ဉာဏ်၊ ဥပစာအားဖြင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ဟောသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၃၊မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၃။ ထို့ပြင် ဗောဓိဆဒ္ဒါကို ဇာ၊၁။၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ပရိတ္တ၊ဋ္ဌီ။ ၅၅-၌ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်။ အဘိ၊က။၂၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၅။ အဘိ၊၃။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၉-၌ မဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်။အပ၊ ၁။၀။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄– ၌ မဂ်ဉာဏ် ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်။ အပ၊၁။၅၃။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။

သဒ္ဒရတ္ထ၊၃။ ၁၈၀–၌ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဟု အသီးသီး ဖွင့်ကြသည်။)

(၄) သတိစသော တရားအပေါင်း။ ယာဟိ အယံမမ္မသာမဂ္ဂီ....အရိယသာဝကော ဗုဇ္ဈ-တိဘိကတ္တာဗောဓိတိ ဝုစ္စတိ။သံ၊၄၊၃၇။ (–ခုဒ္ဒကာ၊၇၀-၁။ဣတိဝုတ်၊၆။၁၂၄။ထေရ၊၆၊၁။၃၆၂။)

(၅) ဗောဓိအိမ်။ ဝိပဿိဿ ဗောဓိယာ မါဒမုတ္တမေ (အပ၊၁။၈၇) ဥတ္တမေ ဗောဓိ-ရုက္ခမဏ္ဍလမာဠကေ။အပ၊၆၊၂။၄၃၃။

(၆) ဗောဓိအေရိမ။ ဗောဓိ (ထေရီ။ ၄၂၅)တိဇဝံ နာမိကာဆေရီ။ ထေရီ၊၆။၂၇၁။

(ပု) (၇) နိဗ္ဗာန်။ယေန ဉာဏေန ပ-တ္တောသိ၊ကေဝလံ ဗောဓိ မုတ္တမံ။အပ၊၁။၂၃။ (–ဝိ၊၆၊၁။၁၀၉-၁၀။သံ၊၆၊၂။၁၄၂။) ဗောဓိ-နိဗ္ဗာနံ ပတ္တော အခိဂတော၊အပ၊၆၊၁။၂၅၀။ ဗုဇ္ဈိယတိ သစ္စိကရိယတိတိ နိဗ္ဗာနံ ဗောဓိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၁။ (–သံ၊၆၊၂။၁၄၇။)

(ဂ) သိတတ် – အသိဉာဏ်ပွင့်လင်း – သော ပုဂ္ဂိုလ် (ဘုရား၊ အရိယာသာဝက)။ ယော ပေသ ယထာဝုတ္တပ္ပကာရာယ တောယ-မမ္မသာမဂ္ဂိယာ ဗုဇ္ဈတီတိ ကတ္တာ အရိယသာ-ဝကော ဗောဓိတိ ဝုစ္စတိ။သံ၊၄၊၃၇။ (–ခုဒ္ဒကာ၊၇၀–၁။ဣတိဝုတ်၊၆။၁၂၄။ထေရ၊၆၊၁။၃၆၂။သာရတ္ထ၊၃။၁၃၂။)

(၉) ဗောဓိမည်သူ၊ ဗောဓိမင်းသား။ အထ ခေါ ဗောဓိ ရာဇကုမာရော သဠိကာ ပုတ္တံ မာဏဝံ အာမန္တေသိ။ဝိ၊၄၊၂၆၅။မ၊၂။ ၂၇၇။(–ဓာန်။၈၀၅။)

ဗောဓိအတ္ထ (ပု) [ဗောဓိ + အတ္ထ] ဗောဓိပင် (စောင့်ရှောက်ခြင်း)အကျိုး။ဗောဓိအတ္ထံ ဟိ ဂေဟံ။မ၊၆၊၄၂။အံ၊၆၊၁။၃၅၆။

ဗောဓိအဘိနီဟာရသဒ္ဓါ (ထီ) [ဗောဓိအဘိနီဟာ-ရ+သဒ္ဓါ] သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ စိတ်ကို ဆောင်-ကြောင်း ဖြစ်သော သဒ္ဓါ၊သဗ္ဗညုတဉာဏ် အတွက် ဆုတောင်းချက်ဟူသော ယုံကြည်မှု။ ဗောဓိအဘိနီဟာရသဒ္ဓါယာ (အဘိ၊၆၊ ၃၂)တိ ယာယသဒ္ဓါယ ဒီပင်္ကရဒသဗလဿ သန္တိကေ ဗောဓိယာ စိတ္တံ အဘိနီဟရိ ပဏီ-ဓာနံ အကာသိ။မူလဋီ။၁။၂၄။

ဗောဓိဥပဋ္ဌာက (ပု) [ဗောဓိ+ဥပဋ္ဌာက] ဗောဓိ ပင်ကို ပြုစုစောင့်ရှောက်သော ထေရ်၊ ဗောဓိ ဥပဋ္ဌာကထေရ်။ ဣဒံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာဗောဓိ ဥပဋ္ဌာကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။အပ၊၁။၂၁၆။

ဗောဓိကရဏီယ (နာ) [ဗောဓိ + ကရဏီယ] ဗောဓိဉာဏ်၏ပြုကွယ်ကိစ္စ၊မဂ်ဉာဏ်အတွက် ပြု-ဘွယ်ကိစ္စ။ တာယ ဗောဓိယာ ဗောဓိကရ-ဏီယံ ကရောတီတိ။အဘိ၊က။၂၁၂။(–အဘိ-ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။)

ဗောဓိကုမာရ (ပု) [ဗော ဓိ + ကုမာရ] ဗောဓိမင်းသား။(ငင်းမင်းသားသည် ဂေါတမ-ဘုရားလောင်း တဦးတည်း ဖြစ်လျက် ဘဝ-ခြားသဖြင့် စွဲဌဗောဓိကုမာရ,မဟာဗောဓိကု-မာရ ဟူ၍ နှစ်ဦးရှိသည်။ ဇာ၊၆၊၂၂။ဇာ၊ ၆၊၅။ ၂၄၀။ဂေါတမဘုရားသက်တော်ထင်ရှား-ရှိစဉ် ဗောဓိမင်းသား တယောက်ရှိသေးသည်။ ယင်းမင်းသားအကြောင်းကို ကောကနဒ(၂) ကြည့်။) တဿ နာမဂ္ဂဟဏသမယေ "ဗောဓိ-ကုမာရော"တိ နာမံ ကရိ သု။စရိယာ၊၆။ ၁၃၂။

ဗောဓိကောဋ္ဌက (ပု) [ဗောဓိ+ကောဋ္ဌက] ဗောဓိအင်္ဂမ်။ ဗောဓိကောဋ္ဌကံ ပန ပရိက္ခိပ-န္တော၀ိယ။ ဇာ၊၆၊၅။၁၃၇။

ဗောဓိကောဋ္ဌာသိယ (ကိ) [ဗောဓိကောဋ္ဌာသ+ ဣယ] ဗောဓိဘက်အဘို့အစုဥ် ဖြစ်သော။ ဗောဓိပက္ခိယ-ကြည့်။

ဗောဓိကွ(ခ)နွ (ပု)[ဗောဓိ+ခနွ]ဗောဓိပင်စည်။ ဗောဓိသတ္တော ဗောဓိကွနွံ ပိဋ္ဌိတော ကတ္တာ။ အာဒါဒ္ဒါဒ။ ဂျာဇာဒ္ဒါဒ။ဂဉ။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဒ္ဒ။၉။) နဂ််လသိသပွမာကော ဗောဓိခန္ဓောဇာဒ္ဒါဒ္ဂ။ ၂၃၀။

ဗောဓိဃရ (နာ) [ဗောဓိ + ဃရ] ဗောဓိအိမ်။ ဗောဓိဃရမကာရယိ ။အပ၊ ၂။၃၀။(–ဝိ၊ ဒ္ဒါဒ္ဂ။ဒ ၂။အံ၊ဒ္ဒါဒ။ဥ၅ဖ။)

ဗောဓိဃရဒါယက (ပု) [ဗောဓိဃရ+ ဒါယက] ဗောဓိအိမ်ကို လှူသူ၊ ဗောဓိဃရဒါယကော ထေရော။အပ၊ ၂။၃၀။

ဗောဓိစရိယ (ထီ၊နှ၊) [ဗောဓိ + စရိယ] ဗောဓိဉာဏ်ကိုရရန် အကျင့်။ဗောဓိသမ္ဘာရ ဗောဓိစရိယာ အဂ္ဂယ့ာန်။စရိယာဒ္ဒ။ဒ၉။ (–ဒီ၊ဠီ၊ ၂။ဖဂ။မ၊ဠီ၊၃။ဒ၅၅။)

ဗောဓိဇ (တိ) [ဗောဓိ+ဇန+ကို] (ဒ)ဗောဓိပင်ရင်းဌ ဖြစ်သော (မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး။)(၂) အရိယာမဂ်ဉာဏ်ကြောင့်ဖြစ်သော(သမ္မဉ္ဇုတဉာဏ်။)(ဒ) တထာဂတသာ ဗောဓိဇံ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၃.ဒဒဒ။စုဋ္ဌနီ။ဒဖဂ။ ဗောဓိဇန္တိ ဗောဓိမူလေ ဇာတံ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၉၇။(–စုဋ္ဌနီ၊ဌ။ ၄ဂ။ဒီ၊ဠီ၊၃။၉၄။) (၂) ဗောဓိသဓ်ါတတော အရိယမဂ္ဂဉာဏတော ဇာတတ္တာ"ဗောဓိဇ (စရိယာ။၃ဂ၉)"ဋ္ဌီ လဒ္ဓနာမံ သမ္မဉ္ဇုတ-ဉာဏံ။စရိယာဌ္ဌ။ဈဖ။

ဗောဓိဇဂ္ဂန (နာ) [ဗောဓိ+ဇဂ္ဂန] ဗောဓိပင်ကို သုတ်သင် ရှင်းလင်းခြင်း။ဗောဓိဇဂ္ဂနတ္ထံ သြ-ဇောဟရဏသာခံ ဝါ ပူတိဌ္ဌာနံ ဝါ ဆိန္နံတံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။မ၊ဌ္ဌ။၃၃။ အဘိ၊ဌ္ဌ၊၄ဂဝဂ။ သာရတ္ထ၊၃။၂ဖဒ။

ဗောဓိဉာဏ (နာ) [ဗောဓိ+ဉာဏ]ဗောဓိဉာဏ်။ (သမ္မာသမ္မောဓိဉာဏ်, ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်, သာဝကဗောဓိဉာဏ် ဤသုံးပါးကို ဗောဓိ ဉာဏ် ၃-ပါးဟူခေါ်ဆဉ်။ ထေရ၊ဌ္ဌ။ဂ။ မဟာဗုဒ္ဓဝံ၊ပဋ္ဌမဘဏ်၊ နှာ။ဖ၄၂ – ၃-ဆကျယ် ကြည့်။) သမ္မံ တံ တေန ဗောဓိဉာဏေန ဗုဇ္ဈိ။ မဟာနိ။၃ဖ၃။ (–စူဠနိ။၂ဘ၂။ ခမ္မ၊ဌ္ဌ၊၂။ ဂဘ။) သမ္မံတံ တေန ဗောဓိဉာဏေန ဗုဇ္ဈိတံ တံ သကလံ တေန စတုမဂ္ဂဉာဏဝေသေန ဗုဇ္ဈိ။ မဟာနိ၊ဌ္ဌ။၃၀၉။

ဗောဓိဉာဏဒဿန (နာ) [ဗောဓိဉာဏ+ဒဿန] ဗောဓိဉာဏ်အမြင်။ ဗောဓိဉာဏဒဿနဿ တာဝ အပရိပက္ကတ္တာ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ မဂ္ဂါမဂ္ဂံ အဇာနိတ္ဝာ။အပ၊ဌ္ဌ။ဘ၂ဂ–၉။

ဗောဓိဌာန (နာ) [ဗောဓိ+ဌာန] ဗောဓိပင်ရှိရာ အရပ်။ ပရိနိဗ္ဗုတေ စေတိယဌ္ဌာနံ ဗောဓိဌာနံ နာဏတ္တိ။ဝ်၊ဌ္ဌ၊ဘ၅။

ဗောဓိတ(တိ) [ဗုဓ+ကော+တ]သိစေအပ်သော။ သုဋ္ဌုပကာရေဟိ ဉာပိတာ ဗောဓိတာ။ဒီ၊ဠီ၊ ၂။၂၀၈။ (–သံ၊ဠီ၊ဘ။၂ဖ၄။အံ၊ဠီ၊၂။ဘ၅၉။)

ဗောဓိတရုက (တိ) [ဗောဓိ+တရုက]ဗောဓိပင် ပျိုး။ ဒုတ္ထိ သ ဗောဓိတရုကော ယောဇနိယ-အာရာမေသု ပတိဋ္ဌာပေသုံ။ဝ်၊ဌ္ဌ၊ဘ။၇၄။

ဗောဓိတလ (နာ) [ဗောဓိ+တလ] ဗောဓိရင်ပြင်။ ဟန္ဒဿ ဗောဓိတလေ ပဋိလဒ္ဓံ သတ္တဝိဓံ အရိယဓနံ ဒေမိ။ခမ္မ၊ဌ္ဌ၊ဘ။၇၅။(–စရိယာ၊ဌ္ဌ။ ၂၂၇။ဇာ၊ဌ္ဌ၊၄။၄၉။)

ဗောဓိတ္တယ (နာ) [ဗောဓိ+တယ] ဗောဓိဉာဏ် သုံးပါးအပေါင်း၊ဗောဓိဉာဏ်သုံးပါး(သာဝက ဗောဓိဉာဏ်, ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်, သမ္မာ-သမ္ဗောဓိဉာဏ်။ ထေရ၊ဌ္ဌ၊ဘ။ဂ-ဘဒ။)အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဗောဓိတ္တယနိပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဗောဓိဉာဏ+ နိပ္ပတ္တိ] ဗောဓိဉာဏ်သုံးပါး၏ ပြီးစီးခြင်း။ ယထာ တံ တိဏ္ဏမ္မိ ဗောဓိသတ္တာနံ ဗောဓိတ္တယနိပ္ပတ္တိယံ။ ကခ်ါ၊ဠီ၊သစ်။ဘ၂၂။

ဗောဓိတ္တယနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဗောဓိတ္တ+ နိဗ္ဗတ္တိ] ဗောဓိညာဏ် သုံးပါးဖြစ်ခြင်း။ ယဿာ တံ တိဏ္ဏမ္မိ ဗောဓိသတ္တာနံ ဗောဓိတ္တယနိဗ္ဗတ္တိယံ။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၂၆၀။မဇ္ဈိ၊ ၃၊ ၂၃၄။

ဗောဓိတ္တယပါရိပူရီ (ထီ) [ဗောဓိတ္တ+ပါရိပူရီ] ဗောဓိညာဏ်သုံးပါး၏ပြည့်စုံခြင်း။ အဂ္ဂဝဂ္ဂဝ-သေနဇေတ္တ အရိယာနံ ဗောဓိတ္တယပါရိပူရီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၅၉။

ဗောဓိတ္တယပဗ္ဘဿိ (ထီ) [ဗောဓိတ္တယ + ပဗ္ဘိ] ဗောဓိညာဏ်သုံးပါးသို့ ရောက်ခြင်း။ ဗောဓိ-တ္တယပဗ္ဘိတော ယဒါ ဝုတ္တဝိဘာဇဂါတိ ကေစိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၉၃။

ဗောဓိတ္တယာဓိဂမ (ပု) [ဗောဓိတ္တယ+ အဓိဂမ] ဗောဓိညာဏ်သုံးပါးကိုရခြင်း။ဗောဓိတ္တယာဓိဂ-မဝသေန သမ္မာတ္တဂဒ္ဓ နိဗ္ဗာနသုခေန။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၃၁၃။(–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၅၅၁။)

ဗောဓိတ္တယာဓိဂမန (န) [ဗောဓိတ္တ+အဓိဂ-မန] ဗောဓိညာဏ် သုံးပါးကို ရခြင်း။ ဗောဓိ-တ္တယာဓိဂမနဝသေန သမ္မတ္တေန နိဗ္ဗာန-သုခေန။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၉၁။

ဗောဓိတ္ထေရီ (ထီ) [ဗောဓိ + ထေရီ] ဗောဓိ ထေရီမ၊ ဗောဓိတ္ထေရိယာနဉ္စ အတ္တနော သဟာယတ္ထေရိယာ။ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၇။

ဗောဓိဒဿန (န) [ဗောဓိ+ဒဿန] ဗောဓိပင်-ကို ဖူးမြော်ခြင်း။ ဗောဓိဒဿနေပိ ဂေသော-ယော။ မဇ္ဈ၊ ၁၊ ၂၅၉။အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၃။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၇။

ဗောဓိနိန္နစိတ္တပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဗောဓိနိန္န+ စိတ္တပုဗ္ဗင်္ဂမ] ဗောဓိညာဏ်သို့ ညွှတ်ကိုင်းသော စိတ်ရှေ့-ရှိသော။ တံ သဗ္ဗံ ဗောဓိနိန္နစိတ္တပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကာတဗ္ဗံ။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၉။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၉၁။

ဗောဓိပက္က (န) [ဗောဓိ+ပက္က] ဗောဓိသီးမှည့်။ ဣဒံ ဗောဓိပက္ကံ ရောဃဟိ မဟာဗုဇ္ဈ၊ ၄၊ ၂၂၉။

ဗောဓိပက္ခ (ပု) [ဗောဓိ+ပက္ခ] ဗောဓိညာဏ်၏-အဖို့-အစု။ ဗောဓိပက္ခိယ-ကြည့်။

ဗောဓိပက္ခဝန္တု (တိ) [ဗောဓိပက္ခ + ဝန္တု] ဗောဓိညာဏ်အဖို့ရှိသော။ဗောဓိပက္ခိယ-ကြည့်။

ဗောဓိပက္ခိက (တိ) [ဗောဓိပက္ခ+ဣက] ဗောဓိ-ညာဏ်၏အဖို့အစုဥဖြစ်သော၊ ဗောဓိညာဏ်အား-ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ ဗောဓိပက္ခိကာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရေ-ယျာမ၊ဝိ၊ ၁၊ ၂၇။(–ဆရ။ ၃၃၆။) ဗောဓိပ-က္ခိကာနန္တိ ဗောဓိဿ ပက္ခေ ဘဝါနံ အရဟတ္တ-မဂ္ဂဉာဏဿ ဥပကာရကာနန္တိ အတ္ထော။ဝိ၊ဋ္ဌ။ ၁။၁၉၄။ (–ဆရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၃။)

ဗောဓိပက္ခိယ (တိ) [ဗောဓိပက္ခ+ဣယ] အရိယာ-ပုဂ္ဂိုလ်-ဗောဓိညာဏ်-၏အဖို့အစုဥဖြစ်သော၊ ဗောဓိညာဏ်အား ကျေးဇူး ပြုတတ်သော။ (ဗောဓိပက္ခိယဘဇနသည် အမျိုးတူအုပ်စု-အားဖြင့် သတိပဋ္ဌာန်, သမ္မပ္ပဓာန်, ဣဒ္ဓိပါဒ်, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင်ဟု ၇ မျိုးရှိသည်။ သချပ်အရေအတွက် အပြားအားဖြင့် သတိ-ပဋ္ဌာန် ၄-ပါး, သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး, ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး, ဣန္ဒြေ ၅-ပါး, ဗိုလ် ၅-ပါး, ဗောဇ္ဈင် ၇ ပါး, မဂ္ဂင် ၈-ပါးအားဖြင့် ၃၇-ပါးရှိသည်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၆။ ဣဘိဝုတ်။ ၂၄၀။ နေတ္တိ ပါဠိတော် (၉၃)၌ အဆက်ပါ ၃၇-ပါးတွင် အနိစ္စသညာ ဒုက္ခသညာ အနတ္တသညာ ပဟာ-နသညာ ဝိရာဂသညာ နိရောဓသညာ ဤ သညာ ၆-ပါးကို ပေါင်းထည့်၍ ဗောဓိပက္ခိယ တရား ၃၇-ပါးဟုဆိုထားသည်။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၆။ မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး၏ အဖို့အစုအသင်း အပင်း၌ဖြစ်သောတရား၊ မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ် အောင်ကျေးဇူးပြုတတ်သော မဟာကုသိုလ်

များကိုလည်း ပြီးစီးစေ၏ဟု ဆိုလိုသည်။ ကျန် ဗောဓိပက္ခိယ တရားများဦးလည်း ဤနည်းအတူသိပါ။

သီလဝိသုဒ္ဓိအစရှိသော ခြောက်ပါးသော လောကီ ဝိသုဒ္ဓိတို့၏ အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ် တို့ဦးကား ထိုက်သည်အားလျော်စွာ အထူးထူးသော ခဏတို့ဦး အသီးသီးသော ဗောဓိပက္ခိယ တရားဘို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့်မျက် မှောက်ဘဝဦး မဂ်ဖိုလ်အခြေဖြစ်မိမ့်သောငှါ ရည်မှန်း၍ ကျင့်ကြံဖြည့် ဆည်းပူးအပ်ကုန် သော သီလဘာဝနာတို့ဦး ပါရှိသော သဒ္ဓါ သတိ စသော တရားတို့ကို ဗောဓိပက္ခိယဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန်၏။ တို့ဟူ မဂ်ဖိုလ်၏အခြေဖြစ် စိမ့်သောငှါ ကြိုစားအပ်ကုန်သော မဟဂ္ဂုတ် စျာန်တို့ဦး ပါရှိသောသဒ္ဓါ,သတိစသောတရား တို့ကိုလည်း ဗောဓိပက္ခိယဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန် ၏။ မဂ်အခြေဖိုလ်အခြေဖြစ်ဖို့အတွက် သီလ စသည် ဆောက်တည်သောအခါဦးဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်စိတ်,မဂ်ဖိုလ်အခြေဖြစ်ဖို့အတွက် ကြိုးစားအားထုတ်အပ်သော မဟဂ္ဂုတ်စျာန် စိတ်ဘို့ဦးယှဉ်နေသော သဒ္ဓါ သတိ စသော စေတသိက်များလည်း ဗောဓိပက္ခိယအမည်ရ ကြသည်ပင် ဟူလို။ (ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၃၅၂၊ ၃၅၉။) ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ,အာဇီဝ ပါရိ-သုဒ္ဓိ သီလနှစ်ပါးကို ဖြည့်ကျင့်သော အခါဦး ဖြစ်သောမဟာကုသိုလ်ပဏ္ဍမစိတ် ဒုတိယစိတ် တို့ဦး သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးကြဉ် ဗောဓိပက္ခိယ တရား ၃၃-ပါးရ၏။ တတိယစိတ် စတုတ္ထစိတ် တို့ဦးငါး ၃၃-ပါး တွင် ပညာကို တရား ကိုယ် ကောက်ရသော ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ်, ပညိန္ဒြေ, ပညာဗိုလ်, ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင်တို့ကိုကြဉ်၍ ၂၀-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယ တရားများ ရ၏။ ပဥ္စမစိတ် ဆဋ္ဌစိတ်တို့ဦး သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး,ပီတိ သမ္ဗောဇ္ဈင်ကြဉ်၃၂ ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားများရ၏။သတ္တမ

ကြိယာအပွနာဇောနှင့်ယှဉ်သော တရားများ ကိုဗောဓိပက္ခိယတရားဟုဆိုလိုသည်။ ဗောဓိ-ပက္ခိယတရားများကို အကျဉ်းချုပ်၍တရား ကိုယ်ကောက်လိုက်သျှင် ဆန္ဒ, စိတ်, ပီတိ, ပဿဒ္ဓိ,တတြမဇ္ဈတ္တတာ,ဝိတက်(သင်္ကပ္ပ),ဝိရ-တိစေတသိက် ၃ ပါး,သဒ္ဓါ, သမာဓိ (ဧကဂ္ဂ-တာ),ပညာ သတိ ဝီရိယ အားဖြင့် ၁၄–ပါး သာရသည်။ သင်္ဂဟ။၅၀။ ပရမတ္ထဒီပနီဋီကာ (၃၅၀) ၌ ပဿဒ္ဓိအရ ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တ ပဿဒ္ဓိ ဟု ၂–မျိုးခွဲ၍ တရားကိုယ် ၁၅–ပါး ဟုယူလိုရိပ်ထင်သည်။ ထိုတွင် ဆန္ဒ စိတ္တ သည် ဣဿဒ္ဓပါဒ် ကိစ္စာဘမျိုးသာ တပ်၏၊ ပီတိ ပဿဒ္ဓိ တတြမဇ္ဈတ္တတာ တို့သည် ဗောဇ္ဈင် ကိစ္စတမျိုးသာ တပဲကုန်၏။ ဝိတက်, ဝိရတီ ၃-ပါးတို့သည် မဂ္ဂင်ကိစ္စတမျိုးသာ တင်ကုန် ၏။ သဒ္ဓါသည် ဣန္ဒြေ ဗိုလ်အားဖြင့် ၂-ကိစ္စ တပ်၏။ သမာဓိသည် ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင်အားဖြင့် ၄-ကိစ္စတပ်၏။ ပညာသည် ဣဒ္ဓိ-ပါဒ်, ဣန္ဒြေ,ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင်အားဖြင့် ၅-ကိစ္စတပ်၏။ သတိသည် သတိပဋ္ဌာန် ၄-ကိစ္စ, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင်အားဖြင့် ၈-ကိစ္စတပ်၏။ ဝီရိယသည် သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ကိစ္စ, ဣဒ္ဓိပါဒ်,ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်,မဂ္ဂင်အားဖြင့် ၉ ကိစ္စတပ်၏။

ယင်းဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့သည် မဂ်၏ ရွှေအဖို့၌ အထူးထူးသောအာရုံရှိကြ၏၊အထူး ထူးသောခဏတို့နှင့်ယှဉ်ကြကုန်၏။ မဂ်ခဏ ဖို့ပ်ခဏတို့၌မူကား၊ကိုးကိစ္စာပ်သောဝီရိယတ ခု သည်နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြု၍ ကိုးပါးသောဌာန တို့၌ မိမိ၏ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော တရားတို့ ကို အမြစ်အရင်းနှင့် တကသတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီး လျက် ကိစ္စကိုးပါးတို့ကို ပြီစီးစေ၏။

ဆိုလိုရင်းမှာ ဝီရိယသည် လောကုတ္တရာ စိတ်၌ ယှဉ်ခိုက် သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ကိစ္စကိုလည်း ပြီးစေ၏၊ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်,ဝီရိယိန္ဒြေ, ဝီရိယဗိုလ်, ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာဝါယမ မဂ္ဂင် ကိစ္စ

သောအခါဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ဝီရိယ တီမဂ္ဂင်ကိုလည်း မရအင်။

ကာယဂတာသတိ, အသုဘ ၁၀-ပါးအား ဖြင့် ၁၁-ပါးကိုအာရုံပြု၍ ဥပစာရ သမာဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်သော ၈ ခါ မဟာကုသိုလ် ပထမ, ဒုတိယစိတ်၌ ဝေဒနာ,စိတ္တ,ဓမ္မ သတိ ပဋ္ဌာန်သုံးပါးနှင့် ဝီရိယတီမဂ္ဂင် သုံးပါးကြဉ် ၃၁-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ တတိယ,စတုတ္ထစိတ်တို့၌ ယခင်(၃၁) ပါးတွင် ပညာတရားကိုယ် ဗောဓိပက္ခိယ ၅-ပါးချန်လှပ်၍ ကျန် ၂၆-ပါးသော ဗောဓိ-ပက္ခိယ တရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ ပဌမ,ဆဋ္ဌ စိတ်၌ ဝေဒနာ, စိတ္တ,ဓမ္မသတိပဋ္ဌာန် သုံးပါး, ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင် တပါး ဝီရိယတီမဂ္ဂင် သုံးပါး ဤ ၇-ပါးကြဉ် ၃၀-သော ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ သတ္တမ, အဋ္ဌမ စိတ်၌ယခင် ၃၀-တွင်ပညာတရားကိုယ် ဗော-ဓိပက္ခိယ ၅-ပါးချန်လှပ်၍ ကျန် ၂၅-ပါး သော ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့ကို ရအပ်ကုန် ၏။ (စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဟူသည် သမာဓိကိုခေါ်ခြင်း ဖြစ်၏၊သမထကမ္မဋ္ဌာန်း စီးပြန်းသော အခါ ၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်နေသည့် သမာဓိ (ဧကဂ္ဂတာ)ကို စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဟုခေါ် သည်။)

ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး အာနာပါဏသတိ ဗြဟ္မ ဝိဟာရတို့ကိုအာရုံပြု၍ ဥပစာရသမာဓိစိတ္တ ဝိသုဒ္ဓိဖြစ်သော အခါ မဟာကုသိုလ် ပထမ, ဒုတိယစိတ် ဒိဋ္ဌဝိသုဒ္ဓိ, ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ ကိစ္စတပ်၍ဖြစ်ခိုက် မဟာကုသိုလ် ပထမ,ဒုတိ ယ စိတ်တို့၌ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးဝီရိယတီမဂ္ဂင် သုံးပါး ကြဉ်၃၀-သောဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ ကို ရအပ်ကုန်၏။ တတိယ,စတုတ္ထစိတ်၌ယခင် ၃၀-တွင်ပညာ တရားကိုယ် ကောက်ရသော ဗောဓိပက္ခိယ၅-ပါးချန်လှပ်၍ ကျန် ၂၅-ပါး သော ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့ကို ရအပ်

အဋ္ဌမ စိတ်တို့၌ ယင်း ၃၂-ပါးတွင် ပညာကို တရားကိုယ် ကောက်ရသော ဗောဓိပက္ခိယ ၅-ပါးကို ချန်လှပ်၍ကျန် ၂၇-ပါးရ၏။ (ဤသည်မှာ အလွန်ဆုံးရှုနိုင်သော ဥက္ကဋ္ဌ နည်းအားဖြင့်ပြလိုက်ခြင်းဖြစ်၏၊ ဝီရတိ သုံးပါးသည် မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ တပြိုင်တည်း မယှဉ်ကြ၊ အသီးအသီးတပါးစီသာ ယှဉ်ကြသည်။ ဆိုကြောင့် ဝီရတိ မဂ္ဂင်သုံးပါးကို တပါးစီသာရသင့်သည်ဟုမှတ်ရမည်။)

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ, ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ နှစ်ပါး ဖြည့်ကျင့်သော အခါ၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် ပဌမ ဒုတိယစိတ်ဘို့၌ သတိ ပဋ္ဌာန်လေးပါးနှင့် ဝီရတိ မဂ္ဂင်သုံးပါးကြဉ် ၃၀ သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ တတိယ စတုတ္ထ စိတ်တို့၌ ယခင် ၃၀ တွင် ပညာတရားကိုယ် ကောက်ရသောဗောဓိပက္ခို ယ ၅-ပါးကိုချန်လှပ်၍ ကျန် ၂၅ ပါးတို့ကိုရ အပ်ကုန်၏။ ပဌမ, ဆဋ္ဌစိတ်တို့၌ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး, ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင် တပါး, ဝီရတိမဂ္ဂင် သုံးပါးကြဉ် ၂၉-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ သတ္တမ,အဋ္ဌမ စိတ်တို့၌ ယင်း ၂၉-ပါး တွင် ပညာကို တရား ကိုယ် ကောက်ရသော ဗောဓိပက္ခိယ ၅-ပါး ချန်လှပ်၍ ကျန် ၂၄-ပါးတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးအနက် ကာယာနုပဿ-နာ သတိပဋ္ဌာန်သည် သမထဝိပဿနာ နှစ် ပါးစလုံးနှင့်ဆက်ဆံ၏၊ ကြွင်းသတိပဋ္ဌာန် သုံး ပါးသည် ဝိပဿနာနှင့်သာဆက်ဆံ၏။ သီလ ဝီသုဒ္ဓိလေးပါးသည် သမထလည်းမဟုတ်၊ ဝိပဿနာလည်းမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် သီလဝိ သုဒ္ဓိလေးပါးကို ဖြည့်ကျင့်သော အခါ၌ ဖြစ် သော မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး မရအပ်။ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ,ပစ္စယ-သန္နိဿိတသီလနှစ်ပါးသည် ဝီရတိ သီလ မ ဟုတ်သောကြောင့် ယင်းနှစ်ပါးဖြည့်ကျင့်

ကုန်၏။ ပဋ္ဌမဆဋ္ဌစိတ်၌သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်, ဝီရိယ မဂ္ဂင်သုံးပါး ကျင့်ပါး ကြည် ၂၉ ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကိုရအပ်ကုန်၏။ သတ္တမ, အဋ္ဌမစိတ်၌ အထက်ပါ ၂၉-ပါးတွင် ပညာတရားကိုယ် ဗောဓိပက္ခိယ ၅-ပါးချန်လှပ်၍ ကျန် ၂၄-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကိုရအပ်ကုန်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ, ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဖြစ်သောအခါ မဟာကုသိုလ်ပထမ, ဒုတိယစိတ်၌ ဝိရတိမဂ္ဂင်သုံးပါးကြင်း ၃၄-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားဘို့ကိုရအပ်ကုန်၏။ တတိယ,စတုတ္ထစိတ်၌ အထက်ပါ ၃၄-ပါးတွင်ပညာတရားကိုယ်ဗောဓိပက္ခိယ ၅ ပါးကို ချန်လှပ်၍ ကျန် ၂၉ ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ ပဉ္စမ,ဆဋ္ဌစိတ်၌ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်, ဝိရတိ မဂ္ဂင် သုံးပါး ကျဲလေးပါးကြင်း ၃၂-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကိုရအပ်ကုန်၏။ သတ္တမ, အဋ္ဌမစိတ်၌ အထက်ပါ ၃၃-ပါးတွင် ပညာတရားကိုယ် ဗောဓိပက္ခိယ ၅-ပါးချန်လှပ်၍ ကျန် ၂၈ ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကိုရအပ်ကုန်၏။

အသုဘ ၁၀ ပါး ကာယဂတာသတိကို အာရုံပြုရဲ့ဖြစ်သော အပွနာသမာဓိမဟဂ္ဂုတ် ပဌမစျာန် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၌ ဝေဒနာ, စိတ္တ, ဓမ္မ သတိပဋ္ဌာန်သုံးပါး, ဝိရတိမဂ္ဂင်သုံးပါးကြင်း ၃၁-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး, အာနာပါဏဿတိ, မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုအာရုံပြု၍ဖြစ်သော ပဌမစျာန် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၌ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး, ဝိရတိမဂ္ဂင် သုံးပါးကြင်း ၃၀ သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကိုရအပ်ကုန်၏။ ဒုတိယ, တတိယစျာန် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၌ အထက်ပါ ၃၀-တွင်သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် ကြင်း၍ ၂၉-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကိုရအပ်ကုန်၏။ စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်သော အခါ အထက်ပါ ၂၉-ပါးတွင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်ကြင်း ၂၈-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ မဟာကြီယာ မဟဂ္ဂုတ်ကြီယာတို့၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာရပုံကို ကုသိုလ်နည်းမှီး၍သိပါ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၂၉၀-၉။

(ဗောဓိပက္ခိယတရားတွင် ပါဝင်သော ဗောဇ္ဈင်၏ အကျယ်ကို ဗောဇ္ဈင်္ဂပုဒ်၌ရင်းကျန် ဗောဓိပက္ခိယတရားဘို့၏အကျယ်ကို လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ဗောဓိပက္ခိယဒီပနီ၌ရင်းကြည့်ပါ။) အရိယာသာဝကော-သတ္တန့် ဗောဓိပက္ခိယာနံ ဓမ္မံ ဘာဝနာ-နုယောဂမနုယုတ္တော ဝိဟရတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၆။(–ဒီ၊၃။၈၀။ အံ၊ ၂။၆၁၊ ၂၆၆။ ပဋိသံ။ ၁၇၁၊ ၂၆၄။ နေတ္တိ။ ၂၇။) ဗောဓိပက္ခိယာနန္တိ ဗုဇ္ဈနဋ္ဌေနဗောဓိတလဒ္ဓနာမဿ အရိယ-ပုဂ္ဂလဿ မဂ္ဂဉာဏဿေဝ ဝါ ဟေတု ဘဝါနံ ဗောဓိပက္ခိယာနံ။ ဗောဓေါဇ္ဈင်္ဂသီယာနန္တိ အတ္ထော ''ဗောဓိပက္ခိကာနန္တိပိ ပါဌော''ဗော-ဓိပက္ခဝန္တာနံ, ဗောဓိပက္ခေ ဝါ နိယုတ္တာနန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၀-၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၊၉၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၂၊ ၁၆၈-၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၀။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၃၇။)

ဗောဓိပက္ခိယဋ္ဌ (ပု) [ဗောဓိပက္ခိယ+အတ္ထ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်–ဗောဓိဉာဏ်–၏အဖို့အစုဋ္ဌ ဖြစ်သောအနက်သဘော။ ဗောဓိပက္ခိယဋ္ဌေ-နာ (ပဋိသံ။၃၀၂)တို့ ဗုဇ္ဈနဋ္ဌေန ဗောဓိတလဒ္ဓနာမဿ ယောဂိဿ ပက္ခေ ဘဝတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ(ပု)[ဗောဓိပက္ခိယ+မ္မ] ဗောဓိ-ပက္ခိယတရား။ သဗ္ဗေ ဗောဓိပက္ခိယ ဓမ္မာ နိဒ္ဒိ-ဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ ပေဋကော၊ ၃၀၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။)

ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ+ကောဋ္ဌာသ] ဗောဓိပက္ခိယတရားအစု။ သတိပဋ္ဌာနာဒိသုဗောဓိပက္ခိယဓမ္မကောဋ္ဌာသေသု။ မဒီ၂၊၃၂၇။

ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ+ဒေသနာ] ဗောဓိပက္ခိယတရားကိုဟောခြင်း။ မဇ္ဈိဘုတာ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မဒေသနာပိ ဒေသနာမတ္တေဟာ။ သံဋီ၊၂။၆၂။

ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မရာသိ (ပု) [ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ+ရာသိ] ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မအစု။ မဂ္ဂင်္ဂဘွဝရိယံ တဂ္ဂဘာဂတ္တာ သကလောပိ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မရာသိ ဗြဟ္မစရိယမတ္တေဟာ။သံဋီ၊၂။၆၂။

ဗောဓိပက္ခိယသတ္တတိ ံသဓမ္မ (ပု) [ဗောဓိပက္ခိယ+သတ္တတိ ံသ ဓမ္မ] ဗောဓိပက္ခိယတရားသုံးဆယ့်ခုနစ်ပါး။ ဧဝံ ဗောဓိပက္ခိယသတ္တတိ ံသ ဓမ္မေ ဘာဝေန္တော။ထေရ၊၁၊၂။၂၁၁။

ဗောဓိပက္ခိယသေနာ (ထီ) [ဗောဓိပက္ခိယ+သေနာ] ဗောဓိပက္ခိယစစ်သည်၊ ကိလေသဝါဟိနိ ံ ဗောဓိပက္ခိယသေနာယ ဇိနိတ္ဝာ။ ထေရ၊၁၊၂။၅၁။

ဗောဓိပညာဏ (ပု) [ဗောဓိ+ပညာဏ] သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရှိသူ၊ မြတ်စွာဘုရား။ ဗောဓိပညာဏံ ဓိရံ။ ဝိ၁၊၁။၂၁၅။ တတ္ထ ဗောဓိ ဝုစ္စတိ သဗ္ဗညုတဉာဏံ၊ တံ သဒ္ဓာနန ဟေတုတ္တာ ပညာဏံ တေဿာတိ ဗောဓိပုဿဇ္ဈော၊ ဘဂဝါ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄။ (-ဝဇိရ။၉၉။ ဝိမဘိ၊၁။ ၁၃၅။)

ဗောဓိပညာဏပုတ္တ (ပု) [ဗောဓိပညာဏ+ပုတ္တ] မြတ်စွာဘုရားသားတော်။ နဗောဓိပညာဏပုတ္တော၊ နဓိရပုတ္တော။ ဝိ၁၊၁၊၂၀၈။

ဗောဓိပညာဏုဒ္ဒေသ (ပု) [ဗောဓိပညာဏ+ဥဒ္ဒေသ] မြတ်စွာဘုရား၏ပါဘိမောက္ခပြဋိဒိသံ ဓိရဒ္ဒေသံ ဓိရုဒ္ဒေသံ ဓိရပညာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရဉာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရပုဗ္ဗယောဂုဒ္ဒေသံ ဓိရဂေါတြုဒ္ဒေသံ ဓိရမဂ္ဂုဒ္ဒေသံ ဓိရဖလုဒ္ဒေသံ ဓိရဝိမုတ္တိုဒ္ဒေသံ ဓိရဝိမုတ္တိဉာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရဒသဗလုဒ္ဒေသံ ဓိရဝေသာရဇ္ဇုဒ္ဒေသံ ဓိရပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရမဟာကရုဏုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗညုတဉာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရအသာဓာရဏဉာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗသတ္တုတ္တမဉာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗသတ္တဟိတသုခုပသံဟာရုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗသတ္တဟိတသုခုပသံဟာရဉာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗသတ္တဟိတသုခုပသံဟာရပဋိသံယုတ္တဉာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗသတ္တဟိတသုခုပသံဟာရပဋိသံယုတ္တဉာဏုပ္ပါဒုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗသတ္တဟိတသုခုပသံဟာရပဋိသံယုတ္တဉာဏုပ္ပါဒဝသီဘာဝုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗသတ္တဟိတသုခုပသံဟာရပဋိသံယုတ္တဉာဏုပ္ပါဒဝသီဘာဝဉာဏုဒ္ဒေသံ ဓိရသဗ္ဗသတ္တဟိတသုခုပသံဟာရပဋိသံယုတ္တဉာဏုပ္ပါဒဝသီဘာဝဉာဏသမင်္ဂီဒေသနာ ဓိရသဗ္ဗသတ္တဟိတသုခုပသံဟာရပဋိသံယုတ္တဉာဏုပ္ပါဒဝသီဘာဝဉာဏသမင်္ဂီဒေသနာ

တရား။ မဟာဒေဗောဓိသတ္တာနံ သန္တာနေ ဗောဓိဂမိကာစိက ဓမ္မာနံ။သံ.ဋီ၊၂။၁၀၂။

ဗောဓိပရိပါစန (တိ) [ဗောဓိ + ပရိပါစန] ဗောဓိဉာဏ်ကို ရင့်ကျက် စေတတ် သော။ ဗောဓိပရိပါစနာ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မာ ဘွော်ကာ-ယော၀။အပ၊၁၊၁၁။ဇာ၊၁၊၁။

ဗောဓိဂရိပါစနကိစ္စ (န) [ဗောဓိပရိပါစန+ကိစ္စ] ဗောဓိဉာဏ်ကို ရင့်ကျက်စေသော ကိစ္စ။ ဗောဓိပရိပါစနကိစ္စ သခ်ါတာ ရသော။ မူလဋီ၊၁။၂၆။

ဗောဓိပဂိဗ္ဘာဇက (ပု) [ဗောဓိ + ပရိဗ္ဘာဇက] ဗောဓိဂရိဗိုင်။ ၁ဗောဓိဂရိဗ္ဘာဇကဿ ဝိနိစ္ဆိန-နကာလ၁ဘာ ပဋ္ဌာယမယံ ကိဉ္စိ နလဘာမ။ ဇာ၊၁၊၁။၂၄၂။

ဗောဓိပရိဗ္ဘာဇကကာလ(ပု)[ဗောဓိပရိဗ္ဘာဇက+ကာလ] ဗောဓိပရိဗိုင်ဖြစ်သောအခါ။ ဗောဓိ-ပရိဗ္ဘာဇက ကာ၁လ မ၁ဟာသ၁ ပဏ္ဍိတ ကာလေ။ အဘိ၊၁၊၁။၇၃။ အပ၊၌၊၁။၅၆။ စရိယာ၊ ၌။၂၆၅။

ဗောဓိရုက္ခသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဗောဓိပရိယာယ+သိဒ္ဓိ] ဗောဓိဉာဏ်ဟု ပရိယာယ်အား ဖြင့် ပြီး၊ခြင်း၊ ဥပစာအား ဖြင့် ဗောဓိအမည်၏ ပြီး၊စီး၊ခြင်း။ စတုတ္ထဥာနိဿယသမ္ဘ၀ေန ဗောဓိပရိယာယသိဒ္ဓိ၁တာ။ ၀ဇိရ။၃၉၃။

ဗောဓိပရိယေဋ္ဌိ (ထီ) [ဗောဓိ+ပရိ၁ယေဋ္ဌိ] ဗောဓိ ဉာဏ်ကိုရှာမှီး၊ခြင်း။ စရန္တာ ဗောဓိပရိယေဋ္ဌိ်၊ ပုရိသာဇာနိယာ ဗုဓာ။ စရိယာ၊၌။၂၀။

ဗောဓိပရိယေသနာ(ထီ)[ဗောဓိ+ပရိ၁ယသနာ] ဗောဓိဉာဏ်ကိုရှာမှီး၊ခြင်း။ ဘဂ၀တိ ဗောဓိ သတ္တာဘူတေ ဗောဓိပရိယေသနံ စရမာနေ စ။ စရိယာ၊၌။၉၀။

ဗောဓိပလ္လင် (ပု) [ဗောဓိ+ပလ္လင်] ဗောဓိ-ဉာဏ်–အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်–ကို ရရှိရာပလ္လင်၊ ဗောဓိပလ္လင်။ သင္ဃဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဗော-ဓိပလ္လင်္ကော အ၀ဇဇိတော။ ဒီ၊၌၊၂။၁၇။ (–မ၊၌၊၃။၃။ သံ၊၌၊၃။၃၂၀။) ဗောဓိ ပလ္လင်္ကော်တိ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနကာလေ နိသဇ္ဇ-ဌာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅။

ဗောဓိပါစန (တ်) [ဗောဓိ + ပါစန] ဗောဓိဉာဏ်ကို ရင့်ကျက်စေတတ်သော။ အညေပိ ဝိစိ-နိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ။ ၃၁၇။ အာဘိ၊၌။၎၉။ ဗောဓိပါစနာတိ မဂ္ဂပရိပါစနာ၊ သဗ္ဗညုတညာဏ ပရိပါစနာ၀ါ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊၌။၁၃၀။

ဗောဓိပါဒပ (ပု) [ဗောဓိ+ပါဒပ] ဗောဓိပင်။ ဥဘ္ဘမေ ဗောဓိပါဒပေ။ အ၊၌၊၂။၁၉၁။

ဗောဓိပူဇာ (ထီ) [ဗောဓိ+ပူဇာ] ဗောဓိပင်ကို ပူဇော်ခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ဗောဓိ ပူဇာယိဒံဖလံ။ အပ၊၁။၁၅၀၊၁၉၅၊၂၄၃။

ဗောဓိပူဇာကရဏကာလ (ပု) [ဗောဓိပူဇာ+ကရဏကာလ] ဗောဓိပင်ကို ပူဇော်မှုပြုရာ အခါ။ တသ္မိံ ဗောဓိပူဇာ ကရဏကာလေ ဘဂ၀ါ။ အပ၊၌၊၂။၁၉၆။

ဗောဓိပူဇာသမယ (ပု) [ဗောဓိပူဇာ+သမယ] ဗောဓိပင်ကို ပူဇော်ရာအခါ။ အဿ ဗောဓိ ပူဇာသမယေ သန္နိပတိတာသ မဟာဇနဿ။ အပ၊၌၊၂။၁၉၆။

ဗောဓိဗဇ (ပု) [ဗောဓိ+ဗိဇ] ဗောဓိဉာဏ်မျိုးစေ့ ရှိသူ၊ မြတ်စွာဘုရား။ ဗောဓိဗိဇန်နီ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ၀ဇိရ။၉၉။

ဗောဓိမဏ္ဍ (ပု) [ဗောဓိ+မဏ္ဍ။ ဗောဓိတိဉာဏ်၊ တံ ဘွေ မဏ္ဍံ ပသန္နံ ဇာဘန္တိ ဗောဓိမဏ္ဍော။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သဗ္ဗညုတ-ဉာဏ် – ၏ကြည်လင်ရာ – ကိုရရှိရာ – ဌာန – ကာလ၊ ဗောဓိမဏ္ဍော်၂င်။ ဗောဓိမဏ္ဍော ဝိရိယ ပါဒေဟိ သိလပဿဝိယံ ပဘိဒ္ဒာယ။ ဝိ၊၌၊၁။ ဂ၅။ (–ဒီ၊၌၊၁။၅၇။ မ၊၌၊၁။၂၂၀။ အံ၊၌၊

ဗောဓိမဏ္ဍဂုဟာ (နာ) [ဗောဓိမဏ္ဍ+ဂုဟာ] ဗောဓိမဏ္ဍသဒ္ဒါ။ မဟာဗောဓိမဏ္ဍမှိ ဘိ ဗောဓိမဏ္ဍဂုဟာဏေန သတ္တသတ္တာဟ မာဟာ။ မဂဒို၊ ၂။၉၀။

ဗောဓိမဏ္ဍာဒဒသ (ပု) [ဗောဓိမဏ္ဍ+ပဒဒသ] ဗောဓိမဏ္ဍိုင်ရှိရာ အရပ်။ ပဘိရှုပဒဒသဝါ-သောနာမ ဘာဝတော ဗောဓိမဏ္ဍပ္ပဒဒ-သော၊ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆။

ဗောဓိမဏ္ဍဘူဝိ (ထီ) [ဗောဓိမဏ္ဍ + ဘူမိ] ဗောဓိမဏ္ဍိုင်တည်ရှိရာ၊မြေ။ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝသဟိ-တာ ဆဒလဒ္ဓာနဘူဟာ ဗောဓိမဏ္ဍဘူမိ ဇမ္ဗုဒီဒမဒဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၃၊အံ၊ဋ္ဌီ၊၁၊ ၁၂၃။

ဗောဓိမဏ္ဍမတ္ထက (ပု) [ဗောဓိမဏ္ဍ+မတ္ထက] ဗောဓိမဏ္ဍိုင် အထက်။ နာ သဏ္ဌာ ပဒဋ္ဌ နိသိန္နေန ဗောဓိမဏ္ဍမတ္ထကေန ဂန္တုံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၃၅။

ဗောဓိမဏ္ဍဝရဂတ (တိ) [ဗောဓိမဏ္ဍဝရ+ဂတ] မြတ်သော ဗောဓိမဏ္ဍိုင်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ဗောဓိမဏ္ဍဝရဂတော ပုရတ္ထိမံ လောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၉၄။

ဗောဓိမဏ္ဍသမီပ (နာ) [ဗောဓိမဏ္ဍ + သမီပ] ဗောဓိမဏ္ဍိုင်အနီး။ ပါသာဒေန ဗောဓိမဏ္ဍ-သမီပံ ဂန္တွာ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၉။

ဗောဓိမဏ္ဍသာမန္တာ (ဗျ) [ဗောဓိမဏ္ဍ+သာမန္တ] ဗောဓိမဏ္ဍိုင်အနီး၌၊ ကတိပါဟံ ဗောဓိ-မဏ္ဍသာမန္တာယေဝ ပိဏ္ဍာယ စရဒန္တော ဝိဟရိ-တ္ထ။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။

ဗောဓိမဏ္ဍာဘိမုခ (တိ) [ဗောဓိမဏ္ဍ+အဘိမုခ] ဗောဓိမဏ္ဍိုင်သို့ ရှေးရှုသော၊သူ။ ဒုဂ်ရဲ့ ပိဒဟိဘ္ဘာ ဗောဓိမဏ္ဍာဘိမုခါ ပါယာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀။

ဗောဓိမဏ္ဍာသနနိပ္ပဒ္ဒိ (ထီ) [ဗောဓိမဏ္ဍာသန+နိပ္ပဒ္ဒိ] ဗောဓိမဏ္ဍိုင်ဟူသော နေရာ-၏ ပြီးပြတ်ခြင်း-ကို ရခြင်း၊ ဗောဓိမဏ္ဍာသနနိပ္ပ-တ္တိသာ အာသန် ဒေတိ၊စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ဝ၊၈၅။သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။ဝ။ ၂၅၅။)

ဗောဓိမဏ္ဍူပသင်္ကမန (နာ) [ဗောဓိမဏ္ဍ + ဥပသင်္ကမန] ဗောဓိမဏ္ဍိုင်သို့ ချဉ်းကပ်ခြင်း။ စက္ကင်္ကတော်ဟိ ပါဒေဟိ ဗောဓိမဏ္ဍူပသင်္-မနာဃ စရဏာဒါနံ။စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၈။ (-သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊ဝ။၄၇၄။မ၊ဋ္ဌီ၊ဝ။ ၂၂၃။)

ဗောဓိမန္တ (တိ) [ဗောဓိ+မန္တ] ဗောဓိဉာဏ်ရှိသော၊သူ။ ဗောဓိမာ သတ္တော ဗောဓိသတ္တော သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀။

ဗောဓိမဟ (ပု) [ဗောဓိ + မဟ] ဗောဓိပင်ပူဇော်ပွဲ။ ထေရော ကောသလရာဇာဒီနံ ကသေဘ္ဘာ ဗောဓိမဟံ နာမ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀။

ဗောဓိမာတုမဟာတိဿတ္ထေရ (ပု) [ဗောဓိမာတုမဟာတိဿ+ထေရ] ဗောဓိမာတုမဟာတိ-ဿထေရ်။ ဗောဓိမာတုမ်ဟာတိဿတ္ထေရော တံ သဒ္ဒံ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ သုတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ (-၁၀၇။)

ဗောဓိမူလ (နာ) [ဗောဓိ+မူလ] (၁) ဗောဓိပင်ရင်း၊ ဗောဓိပင်အနီး။ (၂) ဗောဓိပင်၏ အမြစ်။ (၁) တတ္ထ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ ဗောဓိမူလေ နိသိဒဟံ။ အပ၊ ၂။၁၉၅။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၅။) (၂) ဗောဓိမူလမှိ ဆိန်ဒိတွာ ဟရိတုံ ဝဋ္ဋတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၇။

ဗောဓိရုက္ခာဘ်မုခ (တိ) [ဗောဓိရုက္ခ+အာဘိမုခ] ဗောဓိပင်သို့ ရှေးရှုသောဘုံ။ ဝိဇမ္ဘမာနော ဗောဓိရုက္ခာ ဘိမုခေါ ပါယာသိ။အဗၤ၁။ ဂဋ္ဌ။ဗာ၁၊၁။ဂ၂။

ဗောဓိရုက္ခုက်ရ (ပု) [ဗောဓိရုက္ခ + အကုံရ] ဗောဓိပင်အယ္ယန်။ စီဘုပရိပတမာနေဟိ၊ ဗောဓိရုက္ခံ ကုံရေ ဘိရတ္တပဒါဋ္ဌလေဟိ ဝိယ။ အပၤ၁၊ဂ၊ဂ၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။ဂဝ။)

ဗောဓိရုက္ခဒ္ဓဇာန (နာ) [ဗောဓိရုက္ခ + ဒ္ဓဇာန] ဗောဓိပင်ရှိရာ အရပ်။ ပစ္ဆိမဒိသာဘာဂေ ဗောဓိရုက္ခဒ္ဓဇာနေ အဋ္ဌာသိ။ဝိ၊၁၊ဂ။၆၅။

ဗောဓိရုက္ခပရိဘောဂ (ပု) [ဗောဓိရုက္ခ+ပရိဘောဂ] ဗောဓိပင်အပ်ိုင်းအခြား။ မဘုပရိဘောဂေါ ဗောဓိရုက္ခပရိဘောဂေါ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တန ပရိ-ဘောဂေါ၊ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၃။

ဗောဓိရုက္ခမဏ္ဍလမာဠက (ပု) [ဗောဓိရုက္ခ+မဏ္ဍလ+အာဠက] ဗောဓိပင် (မျက်စိးရန် ဆောက်လုပ်ထားသော) တန်ဆောင်းဝန်း၊ ဗောဓိအိမ်။ဇာဝ၁ (၅) ကြည့်။

ဗောဓိရုက္ခမူလ (နာ) [ဗောဓိရုက္ခ+မူလ] ဗောဓိပင်ရင်း။ နဒ္ဒာ နေရဉ္ဇာယ တီရေ ဗောဓိ-ရုက္ခမူလေ ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ဝိ၊၃။ဂ။(-ဒီ-၂။၃၄။) ဗောဓိရုက္ခမူလေတိ ဗောဓိ ဝုစ္စတိ စာသုမဂ္ဂေသုဉာဏံ၊တံ ဗောဓိ ဘဂဝါ တွေ ပဒတ္တာဘိရုဒ္ဓာဘိ "ဗောဓိရုက္ခော" တွေ့ဝ နာမံ လဘိ၊တဿ ဗောဓိရုက္ခဿ မူလေ ဗောဓိရုက္ခမူလေ။ဝိ၊၃၊၃။၂၃၄။ (-ဒီ၊၁။၂။ ၆၂။)

ဗောဓိရုက္ခသမီပ (နာ) [ဗောဓိရုက္ခ + သမီပ] ဗောဓိပင်အနီး။ သော ကာလေနကာလံ ဗောဓိရုက္ခသမီပံ ဂန္တွာ။ထေရ၊၁၊ဂ။၄၃၂။ (-အပၤ၁၊ဂ။၃၃၆။)

ဗောဓိရုက္ခာဘိမုခ (တိ) [ဗောဓိရုက္ခ+အာဘိမုခ] ဗောဓိပင်သို့ ရှေးရှုသောဘုံ။ ဝိဇမ္ဘမာနော ဗောဓိရုက္ခာ ဘိမုခေါ ပါယာသိ။အပၤ၁၊ဂ။ ဂ၄။ဇာ၁၊ဂ။ဂ၂။

ဗောဓိယင်္ဂ်ာ (နာ) [ဗောဓိ+အင်္ဂ်ာ] ဗောဓိရင်ပြင်။ သုသမ္ဓဒ္ဓံ ဓေတိယင်္ဂ်ာ ဗောဓိယင်္ဂ်ာ။ မ၊၁၊ဂ၊၂၆၃၊ သုဘ္ဘနိ၊၁၊ဂ၊၅၁၊ (-အာ၊၁၊ ဂ။ဂ၆၃၊။)

ဗောဓိယင်္ဂ်ာဘာဘ (နာ) [ဗောဓိယင်္ဂ်ာ+ဝဘ] ဗောဓိရင်ခြေဖျား (ခြံပို့ချယ်သို့) ကျင့်ဝတ်။ ဗောဓိယင်္ဂ်ာဘတ္တံ ပါ ကတမေဝ ဟောဘိ။ ဒီ၊၁၊ ၂။ဘ၉။

ဗောဓိယင်္ဂ်ာသမ္မဇ္ဇန (နာ) [ဗောဓိယင်္ဂ်ာ+သမ္မဇ္ဇန] ဗောဓိရင်ခြေကို တံမြက်စီးလှဲခြင်း။ စောဘိယင်္ဂ်ာသမ္မဇ္ဇနံ ဗောဓိယင်္ဂ်ာသမ္မဇ္ဇနံ အဘိက္ကမနံ၊အဲ၊၁၊ ၂။ဂဉ္စ။

ဗောဓိယမာန (ဘိ) [ဗုဓ+ဃ+မာန] သိဓေအပ်သော။ ဟောဘိ ဗောဓိယမာနာယ ပဋိပဒါယ ကေချာတ္တာ။မ၊၁၊ဂ။၉။

ဗောဓိရာဇကုမာရ (ပု) [ဗောဓိ+ရာဇကုမာရ] ဗောဓိမင်းသား။ ဗောဓိရာဇကုမာရော နာမ ဥဒေနဿ ရညော ပုတ္တော။ဇာ၊၁၊ဂ၊ဂ၄။ (-မ၊၁၊ဂ။ ၂၂၅၊)

ဗောဓိရာဇကုမာရဝတ္ထု (နာ) [ဗောဓိရာဇကုမာရ+ဝတ္ထု] ဗောဓိမင်းသားအကြောင်းအရာ အတ္ထုပ္ပတ်။ ဗောဓိရာဇကုမာရဝတ္ထုမှိ ကောကနဒေါတိ ကောကနဒံ ဝုစ္စတိ ပဒုမံ။သာရ-ထ္ထ၊၁။ဂဂ၉။

ဗောဓိရာဇကုမာရသုတ္တ (နာ) [ဗောဓိရာဇကုမာရ+သုတ္တ] ဗောဓိမင်းသားကို အကြောင်းပြု၍ ဟောသော သုတ်၊ ဗောဓိရာဇကုမာရသုတ်။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊၅-သုတ်။မ၊၂။ ၂၂၇ -၃၁၀။ ဒေ မေ သုဘန္တိဗောဓိရာဇကုမာရ သုတ္တံ။မ၊၁၊ဂ။ ၂၂၂။

ဗောဓိရုက္ခ (ပု) [ဗော ဓိ+ ရုက္ခ] ဗောဓိပင်။ တဿာ သခ်ံ ဂဟေတ္ဘာနု၊ဗောဓိရုက္ခမုပဒ္ဒ-ဟိ။အပၤ၂။ဂ၇၊ (-အပၤ၁၊၂၊၅၅၊သာရတ္ထ၊ ဒီ၊ဂဝ၂။)

ဗောဓိဆာပ (ပု) [ဗောဓိ+ ဆော၂] ဗောဓိပင် စိုက်ပျိုးခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇနာဓိ၊ဗောဓိ-ဆောပဃိဒံ ဖလံ၊အဝ၊၁၁၂။

ဗောဓိဆာပန (န) [ဗောဓိ + ဆောပန]ဗောဓိပင်စိုက်ပျိုးဆု။ ဧအောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗောဓိဆာပနဋ္ဌာန (န) [ဗောဓိဆာပန+ဋ္ဌာန] ဗောဓိပင်စိုက်ပျိုးရာ အရပ်။ ဧတေသနဒ္ဓါရေ ဗောဓိဆာပနဋ္ဌာနေ အာဝါဠံ ခဏာဒေပတွဲ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၂၉။

ဗောဓိဂဂ္ဂ (န) [ဗောဓိ + ဝဂ္ဂ] ဗောဓိဝဂ်၊ ပဌမဗောဓိသုတ်အစ ဗာဟိယသုတ်အဆုံးရှိ သောသုတ်(၁၀)ခုတို့၏အပေါင်းအစု။ ဥဒါန ပါဠိ ၁-ဝဂ်။ ဥဒါန၊၇၇-၇၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆-၈၈။ ဗောဓိဝဂ္ဂါမုခသိန္နဝဂ္ဂါ .... ပါဠိလိဂါမိယာဂ္ဂေါတိ ဝဂ္ဂဒွာ အဋ္ဌဝဂ္ဂံ။ ဥဒါန်ဋ္ဌ။၄။

ဗောဓိဝတ္တ (န) [ဗောဓိ + ဝတ္တ] ဗောဓိဝတ်၊ ဗောဓိပင်၌ ပြုရမည့်ဝတ်။ စေတိ ယဝတ္တံ ဝါ ဗောဓိဝတ္တံ ဝါ အာစရိ ယုပဇ္ဈာယဝတ္တံ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၅၅။

ဗောဓိဝန္ဒက (ပု) [ဗောဓိ+ဝန္ဒ+ကဏ္ဍ]ဗောဓိပင်ရှိုးသူ၊ ဗောဓိဝန္ဒကဆရံ။ အာယသ္မာ ဗောဓိဝန္ဒကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၃၅။

ဗောဓိဝန္ဒန (န) [ဗောဓိ +ဝန္ဒန] ဗောဓိပင်ကို ရှိခိုးခြင်း။ စေတိယဝန္ဒနံ ဗောဓိဝန္ဒနံ မခုရ-မမ္မကဆာသဝနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ (-ထေရ၊ ၁။၄၃၂။အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၁။)

ဗောဓိဝန္ဒနဘဏ္ဍ (ပု) [ဗောဓိဝန္ဒန+ဘဏ္ဍ] ဗောဓိပင်ကို ရှိခိုးခြင်းအကျိုး။ ဗောဓိဝန္ဒနဘဏ္ဍာယ ဂစ္ဆာမ၊ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။သာရတ္ထ၊၃၊၂၅၉၊(-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။)

ဗောဓိဝန္ဒနဝဂ္ဂ (ပု) [ဗောဓိဝန္ဒန+ဝဂ္ဂ] ဗောဓိဝန္ဒနာဂ်၊ အပဒါန၂၊ဦး၊၃၈-၀၈။ အပ၊၁။၃၃၅-၃၄၀။ ဗောဓိဝန္ဒနဝဂ္ဂါ အဋ္ဌတိံသမော။ အပ၊၁။၃၄၀။

ဗောဓိဝေဒိ (ထို) [ဗောဓိ + ဝေဒိ] ဗောဓိပွဲတော်ဘိုင်။ အံနောမဒဿီ မုနိနော၊ဗောဓိဝေဒိ-မကာသဟံ။ အပ၊၁။၁၉၀။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။

ဗောဓိဝမတ္တ (န) [ဗောဓိ+ဝမတ္တ] ဗုဒ္ဓဓိပင်ချင်း မဘူသိသည်၏အဖြစ်။ ယာနဝေမတ္တံ ဗောဓိဝေမတ္တံ ပလ္လင်္ကဝေ မတ္တံ။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၀။ (-၃၅၁။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။)

ဗောဓိသညာဏ (ပု) [ဗောဓိ + သညာဏ] သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရှိသူ၊ မြတ်စွာဘုရား။ ဗောဓိပညာဏန်တိ ဗောဓိသညာဏံ။ဝိဇိရ။၉၉။

ဗောဓိသတ္တ (ပု) [ဗောဓိ + သတ္တ]ဘုရားအလောင်း။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿီ ဗောဓိသတ္တော တုသိတာကာယာ စဝိတ္ဝာ။ ဒီ၊၂။၁၀။ (-မ၊၁။၂၀။ သံ၊၁။ ၂၄၆။အံ၊၁။ ၂၆၁။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။) ဗောဓိသတ္တောဘိ ပဏ္ဍိတသတ္တော ဗုဒ္ဓိနာသတ္တော။ ဗောဓိ-သဒ္ဒါတသု ဝါ စဘူသုမဂ္ဂသု သတ္တော အာသတ္တော လဂ္ဂမာနသောတိ ဗောဓိ-သတ္တော၊ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၊ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၃။) (ဗောဓိဉာဏ်၌ လိုလားတောင့်တသော ကုသလစိတ္တုပ္ပာဒ်ကြီး ပြင်းထန်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကို "ဗောဓိသတ္တ = ဘုရားအလောင်းအလျာ"ဟု ခေါ်သည်။

သာဝကဗောဓိဉာဏ် (= ဆရာရှိမှသာစွာ လေးပါးကို သိသော မဂ်ဉာဏ်လေးပါး)၌ လိုလား တောင့်တသည့် ကုသလစိတ္တုပ္ပာဒ်ကို သာဝကဗောဓိသတ္တ=တပည့်သာဝ

လည်း သုံးမျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် သာဝကဗောဓိဉာဏ်ကို ထိုဘဝရယူလိုသူဖြစ်ပါက ဘုရားရှင်ထံမှ လေးပါဒဋ္ဌိဆော တဂါထာကို နာကြားစဉ် တတိယပါဒမပြီးဆုံမီပင် ဆင်ခြင်သိသည်ဖြစ်၍ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်စသော အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည့် ဥပနိဿယအကြောင်းရှိသူကို ဥဂ္ဃဋိတညူ ဘုရားလောင်းဟု ခေါ်သည်။ ယင်းဘုရားလောင်းသည် ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယအာရုံများ ထက်သန် လှသဖြင့် ဗျာဒိတ်ရပြီးနောက် လေးသခြုနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကြာအောင်သာ မဂ်ရမိဖြည့်ကျင့်ရသည်။ ဤဘုရားအလောင်းပင် ဖြစ်သည်။

သာဝကဗောဓိဉာဏ်ကို ထိုဘဝ ရယူလိုပါက ဘုရားရှင်အထံ၌ လေးပါဒဂါထာ တဂါထာကို နာကြားစဉ် ထိုဂါထာဆုံးသည်နှင့်တပြိုင်နက် ဆင်ခြင်သိရှိသော အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည့် ဥပနိဿယ အကြောင်းရှိသူကို နေယျပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း ဘုရားလောင်းသည် ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယတရား နှံ့ရကာ ဗျာဒိတ်ရပြီးနောက် တဆယ့်ခြောက်သခြုနှင့် ကမ္ဘာသိန်းကြာအောင် ပါရမီဖြည့်ကျင့်ရသည်၊ ဝိနိယာဒိကဘုရားအလောင်းပင် ဖြစ်သည်။

က အလောင်း"ဟု ခေါ်သည်။ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ် (= ဆရာမကူပဲ မိမိကိုယ်ဘိုင်သစ္စာလေးပါးကို သိသော မဂ်ဉာဏ်လေးပါး)၌ လိုလားအောင့်တသည့် ကုသလစ္ဆန္ဒအားကြီးပြင်းထန်လှသူကို "ပစ္စေကဗောဓိသတ္တ = ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအလောင်း"ဟု ခေါ်သည် (အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၂၇)။

သမ္မာသမ္ဗောဓိဉာဏ် (=ဆရာမကူပဲ မိမိကိုယ်တိုင် သစ္စာလေးပါးကို သိ၍ ဝါသနာနှင့် တကွ ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်နိုင်သည့် ဆယ်ဆို ထူးရှိသော မဂ်ဉာဏ်လေးပါး၊ ခပ်သိမ်းသော တရားဟိုကို အကြွင်းမရှိ သိမြင်နိုင်သော သမ္မညုတဉာဏ်) ၌ လိုလားတောင့်တသည့် ကုသလစ္ဆန္ဒဖြာားကြီးပြင်းဆန်လှသူကို "သမ္မာသမ္ဗောဓိသတ္တ (သမ္မညုဗောဓိသတ္တ) = သမ္မညုဘုရားအလောင်း" ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

သမ္မညုဘုရားအလောင်းသည် ပညာဓိက ဘုရားလောင်း၊ သဒ္ဓါဓိက ဘုရားလောင်း၊ ဝီရိယာဓိကဘုရားလောင်းဟု သုံးမျိုးရှိသည်။ ပညာဓိကဘုရားအလောင်းတော်သည် လေးသခြုနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ပါရမီဖြည့်သျှင် ဘုရား ဖြစ်သည်။ သဒ္ဓါဓိကဘုရားလောင်းသည် ရှစ်သခြုနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း၊ ပါရမီဖြည့်မှ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ ဝီရိယာဓိက ဘုရားလောင်းသည် တဆယ့်ခြောက်သခြုနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ပါရမီဖြည့်မှ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ပညာဓိကဘုရားလောင်းဘို့အား သဒ္ဓါနဲ့သည်၊ ပညာထက်သည်၊ သဒ္ဓါဓိက ဘုရားလောင်းတို့အား သဒ္ဓါအားကောင်းသည်၊ ပညာကား အလယ်အလတ်သာ ရှိသည်။ ဝီရိယာဓိက ဘုရားလောင်းကား သဒ္ဓါ ပညာ နှစ်ပါးစုံနဲ့သည်၊ ဝီရိယအားကောင်းသည်။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ထေရဂါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁)။

ဥဂ္ဃဋိတညူဘုရားလောင်း၊ ဝိပဉ္စိတညူ ဘုရားလောင်း၊ နေယျဘုရားလောင်း၊ ပဒပရံ

သုံး လေးလ ကြာမှ ရင့်ရိုး မှည့်ရိုးရှိသော ကောက်စပါးမျိုးသည် သုံး လေးလ ကြာမှ သာ ရင့်ရမှည့်ရသကဲ့သို့ ဘုရားအလောင်းသုံး မျိုးတို့သည်လည်း မိမိတို့ ပါရမီ ဖြည့်ကျင့်ရာ ကာလ ကုန်ဆုံးမှသာလျှင် ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူကြရသည်၊ ပါရမီဖြည့်ကျင့်ရာ အချိန်မကုန်ဆုံးမီ ကြာကာလ အတွင်း ဘုရား အဖြစ်သို့ ရောက်သည်ဟူ၍ မရှိပေ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရား အလောင်းတော်တို့သည် နိယတဗျာဒိတ်မရမီ ကမ္ဘာပေါင်းများစွာစိတ် ဖြင့် ဘုရားဆုပန်တော်မူကြပြီးနောက် (အပ၊ ၁။၁) ဗျာဒိတ်ခံယူနိုင်လောက်အောင် အင်္ဂါ ဂ-ပါး၊ (ယင်းအင်္ဂါ ဂ ပါးကို မဟာဗုဒ္ဓဝံ၊ပ-တွဲ ပ-ပိုင်း၊ နှာ၊၃၃-ကြည့်။) နှင့်ပြည့်စုံသော ဘဝ၌ သက်တော်ထင်ရှားဘုရားဘဆူဆူအထံ နိယတဗျာဒိတ်ခံယူတော်မူကြသည်။ ဗျာဒိတ် ခံယူပြီးနောက် သဗ္ဗသမ္ဘာရဘာဝနာ, နိရန္တရ ဘာဝနာ, စိရကာလဘာဝနာ, သက္ကစ္စဘာဝနာ ဟူသောဘာဝနာလေးမျိုးဖြင့် သမ္မာသမ္ဗောဓိဉာဏ်ကို ရယူဖို့ရန် အဆောက်အဦဖြစ်သော ပါရမီစာဂစရိယဘုရားတို့ကိုသူမတူဘန်အောင် မနေမနား ပွါးများအားထုတ်တော်မူကြသည် (စရိယာ၊၁။၁၉)။ (အကျယ်ကိုမဟာဗုဒ္ဓဝံ၊ပ-တွဲ၊ပပိုင်း။နှာ။၅-၁၅-ကြည့်။) နောက်ပြည်ပြဟ္ဒုပြည်၌ ပါရမီဖြည့်ရန် ခဲယဉ်းလှသောကြောင့် ပါရမီဖြည့်ကျင့်နေစဉ် အလောင်းတော်များသည် နာ်ပြည် ပြဟ္ဒုပြည်၌ ဖြစ်ခဲ့သော် သက်တမ်းကုန်အောင် မနေကြ၊ အခိုမှတ်မရက (ယင်း အခိုပွါယ်ကို မဟာဗုဒ္ဓဝံ၊အနုဒီ-ပနီခဏ်း၊ပ-တွဲ၊နှာကိ-ကိ-ကြည့်။) ဖြင့် နတ် ပြဟ္မာသက်ကို ချေခဲ့ကြပြီး၊လျင်လူ့ပြည်၌သာ တဖန်ပြစ်၍ ပါရမီဖြည့်ကျင့်တော်မူကြသည်။ ဒီ၊၃၊ ၂။ ၂၀။ (ဘုရားအလောင်းတော်များ နိယတဗျာဒိတ်ချပြီးကာစထင်မြင်လာမြဲနိမိတ် ကြီး(၃၂)ပါးကိုမဟာဗုဒ္ဓဝံ၊ပ–တွဲ၊ပ-ပိုင်း။နှာ ၃၄-၈၀-၌ ၎င်း, နောက်ဆုံးဘဝ ပဋိသန္ဓေနေ တော်မူသောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာမြဲ နိမိတ်ကြီး (၃၂)ပါးကို မဟာဗုဒ္ဓဝံ၊ ဒုတိယတွဲ၊ နှာ။၁၈ ၂-၌ ၎င်း, အပ၊၃၊၁။ ၆၂-၃-၌၎င်း။ ပွားများ တော်မူသောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပုဗ္ဗ နိမိတ်(၃၂)ပါးကို ယင်း နှာ။ ၄၅-၅၂-၌၎င်း။ ဘုရားလောင်းများ မြင်မက်မြဲ အိပ်မက်ကြီး ငါးပါးကို ယင်း နှာ။ ၂၆၅-၃-၌၎င်း ကြည့်။)

ဘုရားလောင်းများသည် အပေါင်း ဏ ဖော်၌မွေ့လျော်မှု(အပေါင်းအသင်းခင်မင်မှု) ၌ အပြစ်ကို မြင်၍ ဆိတ်ငြိမ်ချစ်၌ နေတော်မူ တတ်ကြသည်၊ အခါးခြင်းအသင်း၌ ခင်မင် ပျော်မွေ့နေလျှင် လောကီကျိုး လောကုတ္တရာ ကျိုး မရှိသည်ကို သိတော်မူကြသည်(ဒီ၊ ၂။ ၂၅။။မ၊၃၊၄။၁၁၃။သုတ္တနိ၊၃၊၁။၄၅။) ။ပစ္စိမ ဘဝပဋိသန္ဓေနေဖို့ အတွက် တုသိတာနတ် ပြည်မှ နေ၍ ကြည့်ခြင်းကြီး ရှစ်ပါး (အင္ဂ မဟာဝိလောကန)ကို ကြည့်ရှုတော်မူမြဲ ဖြစ် သည်။ (မိလိန္ဒ။၁၉၂)။ ပစ္ဆိမဘဝိကဘုရား လောင်းအဖို့ တစုံတခုအန္တရာယ် မဖြစ်နိုင် သော်လည်း မယ်တော်၏ ကြောက်ထိတ်လန့် ခြင်းကို ကာကွယ်တားမြစ်ရန်အလို့ငှါ ဘုရား လောင်းပဋိသန္ဓေနေစဉ် နတ်များက စောင့် ရှောက်ကြသည်။ ဘုရားလောင်း ပဋိသန္ဓေ နေသည့်ခန္ဓကစ၍ မယ်တော်သည် သူတပါး ခြေရင်း၌ တုပ်ဝပ်ထိုင်ရိုး ထုံးစံမရှိပေ။ ကမ္မဇ လေတို့သည် ဘုရားလောင်းကို ပြောင်းပြန်ဦး စောက်ဖြစ်အောင် မပြုလုပ်နိုင်ကြ၊ထို့ကြောင့် ဘုရားလောင်းမှန်သမျှ ရပ်လျက် တစုံတခု အညစ်အကြေးမကပ်ငြိပဲ ပွားမြင်တော်မူမြဲ ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးဘဝ ဘုရားလောင်း ပဋိသန္ဓေတည်နေသောအခါ, ပွားမြင်တော် မူသောအခါ, တောထွက်သောအခါ တို့၌ လောကဓာတ်တသောင်း (အံ၊၃၊၂။၂၁၀_ အဘိ၊၃၊၁။၃၁၄။မဟာနိ၊၃။၃၃၆) မြေလျှင်

သမျှ ဘုရားလောင်းက ပဌမ ဖြစ်မြဲထည်း။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၉။) ဘုရားလောင်းများသည် အဘွဲ့ဘေဒကမုသား (စီးပွါးပျက်လောက်အောင် လိမ်လည်မှု) ကိုကား လုံးဝ မပြောဆိုကြ၊ ပါဏာတိပါတစသော ကျန်အကုသိုလ်များကိုကား ဘဝအချို့၌ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၅။)

မဟာဝဇိရဝိပဿနာ ကုဋ္ဌေသုံးသန်းခြောက်သိန်း။

ဘုရားအလောင်း များသည် ဘုရားဖြစ်မည့် ကဆုန်လပြည့်နေ့ မိုးသောက်ယံအချိန်၌ မဟာဝဇိရဝိပဿနာ ကုဋ္ဌေသုံးသန်းခြောက်သိန်းပွါးများ ဆားထုတ်တော်မူကြသည်။ ပွါးများအားထုတ်ပုံမူမှာ—

အာကာသတွေတ်၌ စကြဝဠာ ကုဋ္ဌေတသိန်းရှိ၏။ ယင်းစကြဝဠာ ကုဋ္ဌေတသိန်းအတွင်း သတ္တဝါတွေ့ မည်မျှ များပြား စေကာမူ (သတ္တဝါအနန္တ ဖြစ်စေကာမူ) ကာလသုံးပါး၌ တကယ်စင်စစ် ဖြစ်နေကြသော ပရမတ္ထတရားအစဉ်တို့မှာ အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်, နာမ် ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ ဝေဒနာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝ, ဇာတိ, ဇရာမရဏ ဤ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ အင်္ဂါ တဆယ့်နှစ်ပါးသာကည်းဟု ကောင်းစွာဆိုမြင်တော်မူကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာတင်ရမည့် တရားအစုတို့မှာ စကြဝဠာ ကုဋ္ဌေတသိန်းဖြစ်၍ အဝိဇ္ဇာပါင်း ကုဋ္ဌေတသိန်း, သင်္ခါရပေါင်း ကုဋ္ဌေဘသိန်း, ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝ, ဇာတိ, ဇရာမရဏ ပေါင်းလည်း ကုဋ္ဌေတသိန်းစီဖြစ်ရကား ဝိပဿနာတင်ရမည့် တရားပေါင်း ကုဋ္ဌေတသန်း နှစ်သိန်း ဖြစ်လာသည်။ ဘုရားအလောင်းတော်သည် မဟာဝဇိရဝိပဿနာ ဉာဏ်ပညာထက်မြက်စေရန် အာနာပါနတရား

တုန်လှုပ်သည်။ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိလေးမျိုး အနက် ဘုရားလောင်းများသည် စတုတ္ထအမျိုးအစား (ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉)၌ ပါဝင်ကြသည်။ (ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိလည်း ကြည့်။) သက်တမ်းရှည် ဘုရားလောင်းများအား နိမိတ်ကြီးလေးပါးထင်ရှား၍ တနေ့တည်း တချိန်တည်း တပြိုင်တည်း မထင်ကြပဲ နိမိတ်ကြီးတခုနှင့်တခု အချိန်ကြာမြင့်စွာခြားပြီးမှ ထင်ကြသည်၊ သက် ဘမ် တို့ ဘုရားလောင်းများအား တနေ့တည်း တချိန်တည်း ထင်မြင်လာသည်။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၊၂၀၃၀၄။) နောက်ဆုံး ဘဝ၌ ရာဘန္တာ ငြဟ္မာများက ဘုရားလောင်းအား နိမိတ်ကြီးလေးပါးပြကြသည်။ (မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၇။အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၁။)

ဘုရားလောင်းများသည် ကမ္မဇပသာဒ အားဧကာင်းသောကြောင့် မလှုပ်နသော မမှိတ်သောမျက်စိတို့ဖြင့် ကြည့်ရှုနိုင်ကြသည်။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၉)။ အရှပဘုံသည် အာဘဿရာနှင့် ဖြစ်သောကြောင့် ဘုရားလောင်းများသည် အရှပစျာန်ရ၍ ယင်းစျာန်မလျော်သေဆုံးကြသော် လည်း အရှပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေရိုးထုံးစံမရှိခေ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။) ဘုရားလောင်းတို့အကျင့် ပဋိပတ်သည် ဆုတ်ယုတ်သည် ညစ်ညူးသည် ရှေ့မဘိုးပဲ တန့်ရပ်နေသည်ဟူ၍ မရှိ (ကထာ၀တ်၊ဋ္ဌ။၁၁၇။)။ သာဝကဗောဓိသတ္တ, ပစ္စေက ဗောဓိသတ္တတို့သည်ပဒေသ (တစိတ်တဒေသ) အားဖြင့် လောကအကျိုး ကျင့်တော် မူကြသည်။ သမ္မာသမ္ဗောဓိသတ္တ = သမ္မညုတဘုရားလောင်းတို့ကား နိပ္ပဒေသအားဖြင့် လောကအကျိုးကို ကျင့်ဘော် မူကြသည်၊ (စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၇။) ဂေါတမဘုရားလောင်းသည် တေဘိမင်းဘဝမရောက်မီ တဘဝတိ သာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်၏၊ တဘဝတိ သာ၌ မဖြစ်မီ ဥဿဒဂေရဲ၌ ကျရောက်ခဲ့ရသည်။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂။) ကမ္ဘာဦးကာလ၌ မဟာသမ္မတဟူသည် ဘုရားလောင်းပင် ဖြစ်သည်၊ လောကဓ္ဓံ အံ့ဩဖွယ်ဌာနဟူ

ချာန်ကိုဝင်စား၊ပြီးလျှင် အထက်၌ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည့် ကုဋ္ဌေတသန်းနှစ်သိန်းသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါတရား၏ စုတို့ကို တခုစီတခုစီ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟု ဆက္ခဏာယာဉ်သုံးပါး တင်၍ ဆင်ခြင်သုံးသပ်တော် မူလေသည်။ ထို့ကြောင့် ကုဋ္ဌေတသန်းနှစ်သိန်းသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ တရား၏စုတို့၌ တစု တစုလျှင် အနိစ္စဝိပဿနာဉာဏ် ကုဋ္ဌေ တသန်းနှစ်သိန်း၊ ဒုက္ခဝိပဿနာဉာဏ် ကုဋ္ဌေတသန်း နှစ်သိန်း၊ အနတ္တဝိပဿနာဉာဏ် ကုဋ္ဌေတသန်းနှစ်သိန်း စီ ဖြစ်ရကား၊ မဟာဝဇိရ ဝိပဿနာဉာဏ် တော်ပေါင်း ကုဋ္ဌေသုံးသန်း ခြောက်သိန်း ဖြစ်သတည်း။ (ထေရဂါဋ္ဌ၊ ၁။ဓ-၁၀။သာဂတ္ထ၊ ၃။၂၂၉။ မဂ္ဂဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၅။ အကျယ်အလို၌မူ မဟာဗုဒ္ဓဝံ၊ ဒု-တွဲ၊ နှာ။ ၃၃၄-၆-ကြည့်။ အခြား မြောက်ပွါးနည်းများကို မန်လည် ဆရာတော်ရေးသားတော်မူသော မဟာဝဇိရဉာဏဝန္ဒနာပါဋ္ဌအနက်၌ ကြည့်နိုင်သည်။) သမ္မည္ဆ ဘုရားအလောင်းနှင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အလောင်းများသာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဆရာမကူပဲ နားလည်ကြသည်၊ အခြား ပုဂ္ဂိုလ်များကား ဆရာထံမှ အကူအညီ ရမှသာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို နားလည် နိုင်ကြသည်။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈။) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အလောင်းသည် နှစ်သခ်ျေနှင့် ကမ္မာတသိန်း ပါရမီ ဖြည့်ရသည်။ သာဝက ဗောဓိသတ္တတို့တွင် အဂ္ဂသာဝကနှစ်ပါးသည် တသခ်ျေနှင့်ကမ္မာ တသိန်း ပါရမီ ဖြည့်ကြရသည်။ အသီတိ-မဟာ သာဝကများသည် ကမ္မာတသိန်း ပါရမီဖြည့်ကြရသည်။ နိယတဗျာဒိတ် ရပြီး နောက် သမ္မည္ဆ ဘုရားလောင်းတို့အား ဇစ္ဆန္ဒ စသော ဆာဘမ္ဘဌာန တဆယ့်ရှစ်ပါ.သို့ မကပ် ရောက်ကြ။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅-၆။)

ဓမ္မာဓိသတ္ထကာလ (ပု) [ဗောဓိသတ္တ+ကာလ] ဘုရား အလောင်း ဖြစ်စဉ်အခါ။ ယော ဝါ ဗောဓိသတ္တကာလေ ဘဂဝတော သန္ဓိကေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ (-အာဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၈။)

ဗောဓိသတ္တဂတိက (တိ) [ဗောဓိသတ္တ+ဂတိ+က] ဘုရားလောင်း အလားရှိသော၊ ဘုရား လောင်းနှင့်တူသော၊ ဘုရားလောင်း ကျင့်သလို ကျင့်သော၊ သူ။ ဗောဓိသတ္တဂတိ-ကော ကိစ္စရေသ ဥပါသကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၀။

ဗောဓိသတ္တဂဗ္ဘ (ပု) [ဗောဓိသတ္တ+ဂဗ္ဘ] ဘုရား လောင်း (ကိန်းအောင်းသော) ကိုယ်ဝန်။ စက္ကဝတ္တိဂဗ္ဘတောပိ ဟိ သဝိသေသံ ဗောဓိ-သတ္တဂဗ္ဘော ပရိဟာရံ လဘတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။

ဗောဓိသတ္တဂဗ္ဘောက္ကမန (န) [ဗောဓိသတ္တ+ဂဗ္ဘောက္ကမန] ဘုရားလောင်း၏ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်း၊ ဘုရားလောင်း ပဋိသန္ဓေနေ ခြင်း။ ဗောဓိသတ္တဂဗ္ဘောက္ကမနမို့ တဿာ အာယုပရိမာဏဝိလောကနေနေဝ သင်္ဃိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈။

ဗောဓိသတ္တဂုဏ (ပု) [ဗောဓိသတ္တ+ဂုဏ] ဘုရားလောင်း၏-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ မဟာ-ကရုဏာဒယော ဗောဓိသတ္တဂုဏာ ဣဓေဝပိ ယထာရဟံ နိဒ္ဒါရေတဗ္ဗာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃၅၊

ဗောဓိသတ္တဂုဏပသံသိတ (တိ) [ဗောဓိသတ္တ-ဂုဏ+ပသံသိတ] ဘုရားလောင်းဂုဏ်ကို ချီး မွမ်းသော။ ဗောဓိသတ္တဂုဏပသံသိတာနိ ထုတိဝစနာနိ ဝတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဗောဓိသတ္တဝရိတ (န) [ဗောဓိသတ္တ+စရိတ] ဘုရားလောင်းအကျင့်။ တတြ ယသ္မာ ဗော-ဓိသတ္တစရိတံ ဗောဓိသမ္ဘာရာ ဗောဓိစရိယာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉။

ဗောဓိသတ္တစရိယ (ထီ၊န) [ဗောဓိသတ္တ+စရိယ] ဘုရားလောင်းအကျင့်။ ဗောဓိသတ္တ-

စရိယာ ဝိယ စ တဿ စရိယာ အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၈။

ဗောဓိသတ္တစရိယကာလ (ပု) [ဗောဓိသတ္တ-စရိယ+ကာလ] ဘုရားလောင်းအကျင့်ကို ကျင့်ရာအခါ။ ဧသော ကိရ ဗောဓိသတ္တစရိယ-ကာလေ ဝေဿန္တရသဒိသော အတ္တဘာဝေ ဒဿေတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

ဗောဓိသတ္တစရိယစရဏကာလ (ပု) [ဗောဓိ-သတ္တစရိယ+စရဏကာလ] ဘုရားလောင်း အကျင့်ကိုကျင့်ရာအခါ။ သော ကိရ ဗောဓိ-သတ္တစရိယစရဏကာလေ ဝေဿန္တရသဒိသေ အတ္တဘာဝေ ဒဿေတော။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။

ဗောဓိသတ္တစာရိကာ (ထီ) [ဗောဓိသတ္တ+စာရိကာ] ဘုရားလောင်း ဒေသစာရီလှည့်လည်ခြင်း။ အမှာကမ္မိ ဗောဓိသတ္တော ဆဗ္ဗ-ဿာနံ ဗောဓိသတ္တစာရိကံ စရိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။

ဗောဓိသတ္တဋ္ဌာန (န) [ဗောဓိသတ္တ+ဋ္ဌာန] ဘုရားလောင်း – ဘုံ – အဆင့်အတန်း။ ဗောဓိ သတ္တဘူမိ–ကြည့်။

ဗောဓိသတ္တဒါန (န) [ဗောဓိသတ္တ+ဒါန] ဘုရားလောင်း၏ အလှူဒါန။ န ဗောဓိ သတ္တဒါနဘူတံ ဒါနပါရမိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၁၈။

ဗောဓိသတ္တပဋိညာ (တိ) [ဗောဓိသတ္တ+ပဋိ-ညာ] ဘုရားလောင်းဟု ဝန်ခံခြင်းရှိသော၊ ဘုရားလောင်းဟု ဝန်ခံထားသော၊သူ။ တေန ဗောဓိသတ္တပဋိညေန ဣတိ ပဋိသဉ္ဇိကိ္ခံတဗ္ဗံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၅။

ဗောဓိသတ္တပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဗောဓိသတ္တ+ပဋိပတ္တိ] ဘုရားလောင်းအကျင့်။ ဗောဓိ-သတ္တပဋိပတ္တိယာ စ ပရိနိပ္ဖတ္တိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၈၂။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၅။)

ဗောဓိသတ္တပဋိပဒါ (ထီ) [ဗောဓိသတ္တ+ပဋိ-ပဒါ] ဘုရားလောင်းအကျင့်။ တထာပိ ဗောဓိသတ္တပဋိပဒံ သန္ဓာယ။ဝိဇ၊၃။၃၉၇။

ဗောဓိသတ္တပဓာနပရိဏ္ဍဒ (ပု) [ဗောဓိ-သတ္တပဓာန+ပရိဏ္ဍဒ] ဘုရားလောင်း၏ –ပြင်းထန်စွာ ကမ္မဋ္ဌာန်းအား၊ထုတ်မှု – ဒုက္ကရစရိယာ–အပိုင်းအခြား။ ဗောဓိသတ္တပဓာန-ပရိဏ္ဍဒေါ အာယုပရိဏ္ဍဒေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၁။

ဗောဓိသတ္တပ (ပဗ္ဗ)မုခ (တိ) [ဗောဓိသတ္တ+ပမုခ] ဘုရားလောင်း အမှူးရှိသော၊ သူ။ ယတ္ထ ဗောဓိသတ္တပမုခေါ ဝါနရော။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ဂ၁။ ကေ ဗောဓိသတ္တပ္ပမုခါ ပဏ္ဍိတ-မနုဿာ ဂဏှံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၀။(–စရိ-ယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၆။)

ဗောဓိသတ္တပရိသာ (ထီ) [ဗောဓိသတ္တ+ပရိ-သာ] ဘုရားလောင်း၏ ပရိသတ်။ ဗောဓိ-သတ္တပရိသာ တံ သဒ္ဒံ သုတ္ဝာ ကလ္လော ပိဒ-ဟိတ္ထာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။

ဗောဓိသတ္တပိတု (ပု) [ဗောဓိသတ္တ+ပိတု]ဘုရား-လောင်း၏–ဘခင်–ခမည်းတော်။ တထာ သတိ ဗောဓိသတ္တပိတု အညာယ ဆဂ္ဂ-မဇဟသိဟာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၀။

ဗောဓိသတ္တဘာဝပဓေဒန (န) [ဗောဓိသတ္တ-ဘာဝ+ပဓေဒန] ဘုရားလောင်း အမြန်ကို ပြောကြား၊ခြင်း။ တသ္မာ ဗောဓိသတ္တဆာဝ-ပဓေဒနမေဝ တဿ ဘဂဝါ အကာသိ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊၃၊၁၃၇။

ဗောဓိသတ္တဘူမိ (ထီ) [ဗောဓိသတ္တ+ဘူမိ] ဘုရားလောင်း – ဘုံ – အဆင့်အတန်း၊ ဘုရား-လောင်း တို့၏ ဖြစ်ထုဖြစ်သော ပါရမီဉာဏ် အဘောဂ်အဦ၊ ဘုရားလောင်းတို့၏ ဖြစ်ရာ အဝိုက်အတန်း၊ ယော ဗောဓိသတ္တဘူမိယံ ပဒေသဉာဏော ဌိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၄၁။ (–ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၄။) ဗောဓိသတ္တဘူမိ နာမ ဗောဓိသတ္တဋ္ဌာန် ပါရမီသမ္ဘရဏဉာဏ်၊ ဘူမိသဒ္ဒါ ဝါ အဝတ္ထာဝါစကော၊ ဗုဒ္ဓါဝတ္ထံ

ဓမ္မာဓိသဘ္ဘာဝတ္ထာယန္တီ ● အာတ္ထော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၀။

မောဓိသတ္တမာတု (ထီ) [မောဓိသတ္တ+မာတု] ဘုရားလောင်း၏–မိခင်–မယ်တော်။ ပဇာပတိ-ဖော သိလဝတီ မောဓိသတ္တမာတာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၂။၁၁။ (–မဟာ၁။၁၆၂။ ဥဒါန။၁၃၄။)

မောဓိသတ္တမာတုကုစ္ဆိ (ထီ၊ပု) [မောဓိသတ္တမာတု+ကုစ္ဆိ] ဘုရားလောင်း၏မယ်တော်ဝမ်း။ မောဓိသတ္တမာတုကုစ္ဆိတစ္ဆေ ပဋိသန္ဓိဘာဝေန အာဒေလောကဿ ဝိဇ္ဇာဘာဝဓောဒေမဟိဋ္ဌိ၊ ၃။၃၃၀။ (– ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀။)

မောဓိသတ္တမာတုဓမ္မတာ (ထီ) [မောဓိသတ္တမာတု+ဓမ္မတာ] ဘုရားလောင်းမယ်တော်၏ဖြစ်မြဲသဘော။ (ဘုရားလောင်း ပဋိသန္ဓေနေသည်မှစ၍ ဘုရားဖြစ်နှင့် မယ်စတော် အတွက် ဘေးရန်က-ကွယ်ရန်အလို့ငှါ နတ်သား ငါးယောက်က သံလျက်စဲ့၍ စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ဘုရားလောင်း မယ်တော်၏ ဗောဓိပင်ကျိုးတို့၌ ထွာဂိတ်မဖြစ်ခြင်း၊ လာဘ်လာဘဖေါ်ခြင်း၊ ကိုယ်စိတ် ချမ်းသာခြင်း၊ ဝမ်းဗိုက်သည်သော ဘုရားလောင်းကို မြင်ရခြင်း၊ ဘုရားလောင်း၏ ကိန်းအောင်းရာ ဝမ်းတိုက်သည်စေ့ဆိုက်၍ အခြားပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦး ထပ်မံ မကိန်းဝင်အောင်းသင့်ခြင်း, ယောကျ်ားမျိုးမသွေးလွန်သင့်ခြင်းကြောင့် ဘုရားလောင်းဖွါးမြင်ကြီး ခုနစ်ရက်အရာဘုင် သေဆုံးချိတုံသိတာ နတ်ပြည်၌ဖြစ်ရခြင်း၊ ဆဖန်လဲကိုယ်ဝန်ဆောင်၍ ရပ်ဃျက် မွေးဖွားရခြင်းမျိုးကို ဘုရားလောင်း မယ်တော်၏ ဖြစ်မြဲဓမ္မတာဟု ဆိုလိုသည်။ အဗျာ၁။၁။ဒီဃ။၂။၁၈။) အာယံ ● မောဓိသတ္တမာတုဓမ္မတာ။ အဗျာ၁။၁။ဖဋ္ဌ။ ၁။၁။၁။ဖဋ္ဌ။

မောဓိသတ္တမာတုရူပ (နှ) [မောဓိသတ္တမာတု+ရူပ] ဘုရားလောင်းမယ်တော်၏ ရုပ်သွင်။ မောဓိသတ္တမာတုရူပံ ပန ကုသလာ သိပ္ပိကာ ပေါတ္ထကမ္မာဒီသုပိ ကာတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဒီ၊၁။၂။၂၀။

မောဓိသတ္တမာတုသိလ (နှ) [မောဓိသတ္တမာတု+သိလ] ဘုရားလောင်းမယ်တော်၏သိလ။ ● မောဓိသတ္တမာတုသိလံ ဓမ္မကာသိလံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၄။)

မောဓိသတ္တသတသဟဿ (နှ) [မောဓိသတ္တ+သတသဟဿ] ဘုရားလောင်းတသိန်း။ အနေကေသံ မောဓိသတ္တသတသဟဿာနံ အဘိသမ္ဘုဏ္ဏနဒိဝသေ ဩတရိတ္ဝာ။အပ၊၁၊ ၁။၀၃။

မောဓိသတ္တသန္တာန (နှ) [မောဓိသတ္တ+သန္တာန] ဘုရားလောင်း— ခန္ဓာအစဉ်—သန္တာန်။ ဒါနာဒီနိ မောဓိသတ္တသန္တာနေ ပဝတ္တာနိ။ စရိယာ၊၁။ ၂၂၄။

မောဓိသတ္တသဟဿ (နှ) [မောဓိသတ္တ+သဟဿ] ဘုရားလောင်းတထောင်။ အနေကေသံ မောဓိသတ္တသဟဿာနံ အဘိသမ္ဘုဏ္ဏနဒိဝသေ ဩတရိတ္ဝာ။ ဇာ၊၁။၁။၀၁။

မောဓိသတ္တသိက္ခာ (ထီ) [မောဓိသတ္တ+သိက္ခာ] ဘုရားလောင်း၏ အကျင့်သိက္ခာ။ မောဓိသတ္တသိက္ခာယ ပရိပူရကာရီ ဟောတိ။ စရိယာ၊၁။ ၂၀၉၊ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၀၀။

မောဓိသတ္တသုစရိတ (နှ) [မောဓိသတ္တ+သုစရိတ]ဘုရားလောင်း၏ ကောင်းသောအကျင့်။ ကာယသုစရိတာဒီနိ တီဏိ မောဓိသတ္တသုစရိတာနိ။ စရိယာ၊၁။၂၇။

မောဓိသတ္တာဓိကာရ (ပု) [မောဓိသတ္တ+အဓိကာရ]ဘုရားလောင်း၏ ဆုတောင်း။ မောဓိသတ္တာဓိကာရပရိစ္ဆေဒေါ ဗျာကရဏပရိစ္ဆေဒေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၃။

ဗောဓိသတ္တာနုဘာဝ (ပု) [ဗောဓိသတ္တ+အာနုဘာဝ] ဘုရားလောင်း၏ – အစွမ်းသတ္တိ– အာနုဘော်။ တံ ပန အက္ကောသန် ဗောဓိသတ္တာနုဘာဝေန အဟောသိ။ ဇာ၊၁၊၅။ ၁၀၆။ (–မ၊၌၊၃၃၇။)

ဗောဓိသတ္တာဘိမုခ (တိ) [ဗောဓိသတ္တ+အဘိမုခ] ဘုရားလောင်းသို့ ရှေးရှုသော၊ သူ။ (ကြို၊ဝိ၊) ဘုရားလောင်းသို့ ရှေးရှု။ ထုဇာ.... ဗောဓိသတ္တာဘိမုခါ အဟောသိ။ စရိယာ၊ ၁။၁၄၅။ (–အ၊၊၁။၁။၆၇။ ဇာ၊၁။၁။၆၅။)

ဗောဓိသတ္တာဝတ္ထာ (ဃ) [ဗောဓိသတ္တ+အာဝတ္ထာ] ဘုရားလောင်းတို့၏ ဖြစ်ရာအခိုက်အတန့်။ ဗောဓိသတ္တဘူမိ-ကြည့်။

ဗောဓိသဒ္ဒ (ပု) [ဗောဓိ+သဒ္ဒ] ဗောဓိသဒ္ဒါ။ အယံ ပန ဗောဓိသဒ္ဒေါ ရုက္ခမဂ္ဂနိဗ္ဗာန သဗ္ဗညုတညာဏာဒီသု ဒိဿတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၇၅။ (–အံ၊၌၊၁။၁၁၆။ မူလ၌၊၁။၁၁၄။)

ဗောဓိသမိပ (န) [ဗောဓိ+သမိပ] ဗောဓိပင်အနီး။ အဂမာ ဗောဓိသမိပံ၊ နာဂေန မဟာနုဘာဝေန။ ဇာ၊၁။၂၆၄။ ဇာ.၁၊၄၊၂၃၃။

ဗောဓိသမ္ဘာရ (ပု) [ဗောဓိ+သမ္ဘာရ] ဗောဓိညာဏ် အဆောက်အဦ၊ ဗောဓိညာဏ်ရကြောင်း အကျင့်။ နိရဝသေသေ ဗောဓိသမ္ဘာရေ သမ္ပာဒေတွာ အဘိသမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိ။ ဥဒါန၊၁။၁၁။ (–အပ၊၁။၂။၅၀။ စရိယာ၊ ၁။၁။ သီ၊၌၊သစ်၊၂။၃၀၁။)

ဗောဓိသမ္ဘာရဂုဏ (ပု) [ဗောဓိသမ္ဘာရ+ဂုဏ] ဗောဓိညာဏ် အဆောက်အဦ ဟူသော ဂုဏ်ကျေးဇူး၊ ဗောဓိညာဏ် ရကြောင်းအကျင့် ဂုဏ်ကျေးဇူး၊ ဗောဓိသမ္ဘာရဂုဏောဟိ စေဝ ဗုဒ္ဓဂုဏောဟိ စ သောသမဟာဇနေန အသဒိသော။ အံ၊၁၁၊၁။၂၅။ (–အံ၊၌၊၂။၂၀၅။)

ဗောဓိသမ္ဘာရနိဒ္ဒါဂမန (န) [ဗောဓိသမ္ဘာရ+နိဒ္ဒါဂမန] ဗောဓိညာဏ် အဆောက်အဦကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း၊ ဗောဓိညာဏ်ရ ကြောင်းအကျင့်ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ဣဓေဝိ အဂိတ္တိဇာတဇေ ဝိယ ဗောဓိသမ္ဘာရနိဒ္ဒါဂမနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စရိယာ၊၁၁။၅၂။

ဗောဓိသမ္ဘာရပဋိပက္ခ (ပု)[ဗောဓိသမ္ဘာရ+ပဋိပက္ခ] ဗောဓိညာဏ် အဆောက်အဦ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၊ ဗောဓိညာဏ်ရကြောင်း အကျင့်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဗောဓိသမ္ဘာရ ပဋိပက္ခာနံ ကိလေသာနံ တနုဘာဝေန။ စရိယာ၊၁၁။၂၆၂။

ဗောဓိသမ္ဘာရပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဗောဓိသမ္ဘာရ+ပဋိပတ္တိ] ဗောဓိညာဏ်ရကြောင်း အကျင့်။ သဗ္ဗာပိ ဗောဓိသမ္ဘာရပဋိပတ္တိ ဝိရိယာနုဘာဝေနေဝ သမိဇ္ဈတိ။ စရိယာ၊၁၁။၃၁၁။

ဗောဓိသမ္ဘာရပဋိပဒါ (ထီ)[ဗောဓိသမ္ဘာရ+ပဋိပဒါ] ဗောဓိညာဏ်ရကြောင်းအကျင့်။ ဗောဓိသမ္ဘာရပဋိပဒါယ ပူရဏဘာဝေ သတိယာ ပဋိလာဘတ္ထာယ။ မ၊၌၊၃။၃၃၄။

ဗောဓိသမ္ဘာရပဒဋ္ဌာန (တိ) [ဗောဓိသမ္ဘာရ+ပဒဋ္ဌာန] ဗောဓိညာဏ်ရကြောင်း အကျင့်လျင်နီးစွာသော အကြောင်း ရှိသော။ တတ္ထ အစလတာပဓုပဋ္ဌာနံ ဗောဓိသမ္ဘာရပဒဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊၌၊၁။၇၁။ သီ၊၌၊သစ်၊၁။၂၅၂။

ဗောဓိသမ္ဘာရပရိယေသနာ(ထီ) [ဗောဓိသမ္ဘာရ+ပရိယေသနာ]ဗောဓိညာဏ် အဆောက်အဦကို ရှာမှီးခြင်း၊ဗောဓိညာဏ် ရကြောင်းအကျင့်ကို ရှာမှီးခြင်း။ဗောဓိသမ္ဘာရ ပရိယေသနာယ ရဓတာ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၂၉၃။

ဗောဓိသမ္ဘာရပူရဏ (တိ) [ဗောဓိသမ္ဘာရ+ပူရဏ]ဗောဓိညာဏ် အဆောက်အဦကို ဖြည့်ဆည်းပူးသော၊ ဗောဓိညာဏ် ရကြောင်းအကျင့်ကို ဖြည့်ဆည်းပူးသော၊ သူ။ အစ္ဆရိယော အဗ္ဘုတော ယော ဗောဓိသမ္ဘာရပူရဏော။ နေတ္တိဝိ၊၁။

ဗောဓိသမ္ဘာရပူရကကာလ (ပု) [ဗောဓိသမ္ဘာရပူရက+ကာလ] ဗောဓိဉာဏ် အာဆောက်အဦကို ဖြည့်ဆည်းပူးသောအခါ၊ ဗောဓိဉာဏ်ရင်ကြောင်း အကျင့်ကို ဖြည့်ဆည်းပူးသောအခါ။ အာနန္ဒ အဟံ ဗုဒ္ဓေ ဗောဓိသမ္ဘာရပူရကကာလေ စက္ခဝတ္တိဆုဇာ ဟုတ္ထာ။ အပ၊ ၆၊၁၁၆။

ဗောဓိသမ္ဘာရလိင် (နာ) [ဗောဓိသမ္ဘာရ+လိင်] ဗောဓိဉာဏ် အာဆောက်အဦ၏-အကြောင်း-အမှတ်နိမိတ်။ ဝေဗေတေဟိ ဗောဓိသမ္ဘာရလိင်္ဂံ ဟိ အာနန္ဒာဂတာဿ မဟာပုရိသဿ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၂၅၇။

ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏ (နာ) [ဗောဓိသမ္ဘာရ+သမ္ဘရဏ] ဗောဓိဉာဏ် အာဆောက်အဦကို ဖြည့်ဆည်းပူးခြင်း၊ ဗောဓိဉာဏ် ရင်ကြောင်း အကျင့်ကို ဖြည့်ဆည်းပူးခြင်း။ ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏေ တပ္ပဋိပက္ခပ္ပဝတ္တိသဒိသံ နတ္ထိ ဘောဿ ဂတန္တိ အဂမောဂ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၃၅။

ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏကုက (ပု) [ဗောဓိသမ္ဘာရ သမ္ဘရဏ + ဂုက] ဗောဓိဉာဏ်၏ အာဆောက်အဦကို ဖြည့်ဆည်းပူး ခြင်းဂုက်၊ ဗောဓိဉာဏ်ရင်ကြောင်းအကျင့်ကို ဖြည့်ဆည်းပူးခြင်းဂုက်။ ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏကုဓာတယိ စေဒေ ပုဗ္ဗဂုဏောဟိ ဓ သေသမဟာဒေနေန အာသဒိဓသာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၁၀၉။

ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏဓိတ္တ (နာ) [ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏ+စိတ္တ] ဗောဓိဉာဏ်အာဆောက်အဦကိုဖြည့်ဆည်းပူး လိုသောစိတ်၊ ဗောဓိဉာဏ်ရင်ကြောင်းအကျင့်ကို ဖြည့်ဆည်းပူးလိုသောစိတ်။ ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏစိတ္တတော အညံ စိတ္တံ နပ္ပဝတ္တတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၉။

ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘူတ (တိ) [ဗောဓိသမ္ဘာရ+သမ္ဘူတ] ဗောဓိဉာဏ် အာဆောက်အဦကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဗောဓိဉာဏ် ရင်ကြောင်း အကျင့်ကြောင့် ဖြစ်သော။ တတ္ထကေန ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘူတေန ပရိပုဏ္ဏေန သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၄။

ဗောဓိသမ္ဘာရသိက္ခာသမတ္ထတာ (ထီ) [ဗောဓိသမ္ဘာရသိက္ခာ+ သမတ္ထတာ] ဗောဓိဉာဏ် ရင်ကြောင်း အကျင့်သိက္ခာ၏ ပြီးပြည့်စုံခြင်း။ ဗောဓိသမ္ဘာရသိက္ခာ သမတ္ထတာ စသော သန္ဓိဋ္ဌတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။

ဗောဓိသမ္ဘာရဟေတုဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဗောဓိသမ္ဘာရဟေတုဘာဝ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဗောဓိဉာဏ်၏ အာဆောက်အဦ ဟူသော အာကြောင်း၏ အပြစ်ဟု ဉာဏ်အား ထင်းရှား ထင်သော။ ဗောဓိသမ္ဘာရ ဟေတုဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ မဟာကရုဏာ ပဒဋ္ဌာနော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။

ဗောဓိသမုဒ္ဒ (ပု) [ဗောဓိ+သမုဒ္ဒ] ဗောဓိသမုဒ္ဒကထေရ်။ အာယသ္မာ ဗောဓိသမုဒ္ဒကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။ ၁၀၇။

ဗောဓိသာခါ (ထီ) [ဗောဓိ+သာခါ] ဗောဓိပင်၏အခက်၊ ဗောဓိခက်။ သဟ သစ္စံကိရိယာယ ဗောဓိသာခါ မနောသိသာယ ပရိစ္ဆိန္နဋ္ဌာနေ ဆိဒ္ဒိတ္ထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၆၁။)

ဗောဓိသိဠက (ပု) [ဗောဓိ+သိဠက] ဗောဓိပင်ကို ရေသွန်းလောင်းဘူးသော မထေရ်၊ ဗောဓိသိဠကထေရ်။ အာယသ္မာ ဗောဓိသိဠကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။ ၁၄၅။

ဗောဓိသိဠကတ္ထရ (ပု) [ဗောဓိသိဠက+ထေရ] ဗောဓိပင်ကို ရေသွန်းခလောင်း ဘူးသော မထေရ်၊ ဗောဓိသိဠကထေရ်။ အာယသ္မာတော ဗောဓိသိဠကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ ၆၊၂။ ၁၁၂။

မောဓိသိဒ္ဓာ (ထိ) [မောဓိ+သိဒ္ဓာ] မောဓိပင်ကို ရေသွန်းလောင်းခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘီဇာနာမိ၊ မောဓိသိဒ္ဓာသိဒ် ဖလံ။ အပ၊၁။ ၁၄၅။

မောဓိသုတ္တ (နှ) [မောဓိ+သုတ္တ] မောဓိသုတ်။ (၎င်းသုတ်သည် - ပဌမ မောဓိသုတ်၊ ဒုတိယ မောဓိသုတ်၊ တွိတတိယ မောဓိသုတ် ဟူ၍ သုံးသုတ်ရှိသည်။ ဥဒါန၊ ၇၁-၇၉။)တတ္ထ ပဌမ-ဒိနွိ တီကံ မောဓိသုတ္တာနိ မုစလိန္ဒသုတ္တံ။ ဥဒါန၊၄၈။ ၂၀။

မောဓေတပ္ပ (တိ) [ဒုဓ+ဆေ+တပ္ပ] သိစေအပ်-သိစေထိုးဆ်-သော။ **သဒ္ဓေပဝိတ္ထာ-**ထာဒိဒသေန ယထာ ယထာ မောဓေတပ္ပာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၂၀၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၃၃၅။ (-အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၂၆။)

မောဓေတပ္ပပဋိလ (ပု) [မောဓေတပ္ပ+ပဋိလ] သိစေထိုက်သောပဋိလ်။ တံ ဝိတ္ထာရေတွာ ဒေသနာယ မောဓေတပ္ပပဋိလာဘာဝတော တတ္ထကာဝ သာ ယုတ္တရူပါ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၃။ ၂၃၁။ (-မူလဋ္ဌိ၊၁။၈။)

မောဓေတပ္ပာကာရ (ပု) [မောဓေတပ္ပ+အာကာရ] သိစေဆပ်းသောဆင်ခြင်းအရာ။ ဓမ္မာနံ ဝါ သဘာဝကိစ္စာနိ မောဓေတပ္ပာကာရဋ္ဌေ ယာထာဝတော ဇာနနင်္ဂေန ဘဂဝတာ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၄၂။ (-အနုဋ္ဌိ၊၁။၅၄။)

မောဓေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဓ+ဏေ+တိ] (၁) သိးစေ၏။(၂)နှိုးစေ၏။နှိုးဆ်၏။(၃) ပွင့်စေ၏။ (၁) မောဓနေယျေ သတ္တေ မောဓေတိ။ မီလိန္ဒ။၁၆၇။ (၂) သောတ္တံ ပါဓေန မောဓေတိ (သံ၊၁။၁၇၂) တိ နိဒ္ဒံ ဩကြွန်တဲ့ ပါဓေန ပဟရိတွာ ပဗော-ဓေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ (၃) ဝစနာဘာဝေ မောဓေတိ၊ ဝေနေယျပဒုမာနိ သော။ အပ၊၂။၁၁၀။ မောဓေန္တိ -ပဋိသံ။၃၀၂။ ပဋိသံ၊၂။၂၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖြ၊၂၄၂။ မောဓေမိ—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆။ သာရတ္ထ၊၁။ဖြ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၈၃။ မောဓေယျ—မ၊ဋ္ဌိ၊၃။ဂ။ မောဓေယျံ — ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၃။ မောဓေသိ—အပ၊၁။၃၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၂။ အဘော၀ယိ—ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဓမ္မာဓေသေတိ—မိလိန္ဒ။၂၄၁။ မောဓေသေ-မိ—ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၉။

မောဓေတုံ (ဗျ) [ဗုဓ+ဏေ+တုံ] သိစေခြင်း၌။ မောဓနေယျေ သတ္တေ မောဓေတုံ။ မိလိန္ဒ။၁၆၇။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။)

မောဓေတု (တိ) [ဗုဓ+ဏေ+တု] သိစေတတ်သော၊ သူ။ မောဓေတာ ပဇာယာတိ ဗုဒ္ဓါ။ပဋိသံ။၁၇၂။ မဟာနိ။၃၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၅။)

မောဓေတုကာမ (တိ) [မောဓေတုံ+ကမု+ဏ] သိစေခြင်း၌ အလိုရှိသော၊ သိစေလိုသော၊ သူ။ ပရံ မောဓေတုကာမတာယ ဝိနာပိ အာဘိဏ္ဍမနာဒိပ္ပဝတ္တနေန ..... ဝိညာပေတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၇၃။

မောဓေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဗုဓ+ဏေ+တွာ] သိစေ၍၊ အသိးပး၍။ သမ္မုတိကထာယ ပန မောဓေတွာ ပစ္ဆာ ပရမတ္ထကထံ ကထေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ မောဓေတွာ-တိ ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုရူပံ ဇာထာ ဇာထာ ဒေသေဘဗ္ဗဇ္ဈာတ္တံ ဇာနာ၊ပတွာ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၂။၃၉၉။

ဓမ္မစေတီတော်ဘုန်း (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဗုဒ္ဓ+စေတိ+တော်+ဘုန်း] သီဟိုဠ်၌၊ အသိဿပုရ၌။ ဝိညာဏပေတော်ဘုန်း ဓမ္မစေတီတော်ဘုန်း။ အပ၊ဥ၊၁။၃၀၈။

ဓမ္မစေ့နှင်း (တိ) [ဗုဒ္ဓ+စေတ+အနှင်း] သိမ်းစတတ်သော၊ သူ။ ဝိနယန္တေဝါ စ ဝေနေယျေ ဓမ္မစေ့နှင်းဝါ ဓမ္မဓိပတ္ထိယေ။ အပ၊၁။၃၇၅။

ဓမ္မစေ့နှိုး (ကာ၊ ကြိ) [ဗုဒ္ဓ+စေတ+အနှိုး] သိမ်းစေကုန်၏။ ဓမ္မစေတိ-ကြည့်။

ဓမ္မစေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဒ္ဓ+စေတ+မိ] သိမ်းစအံ့။ ဓမ္မစေတိ-ကြည့်။

ဓမ္မစေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဒ္ဓ+စေတ+ဧယျံ] သိမ်းစအံ့။ ဓမ္မစေတိ-ကြည့်။

ဓမ္မစေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဒ္ဓ+စေတ+ဧယျ] သိမ်းစေထိ၏။ ဓမ္မစေတိ-ကြည့်။

ဓမ္မစေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဒ္ဓ+စေတ+ဏှိ] သိမ်းစပြီ။ ဓမ္မစေတိ-ကြည့်။

ဓမ္မစေသေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဒ္ဓ+စေတ+သေတိ] သိမ်းစလတ္တံ့။ ဓမ္မစေတိ-ကြည့်။

ဓမ္မစေသောမိ (ကာ၊ကြိ) [ဗုဒ္ဓ+စေတ+သောမိ] သိမ်းစအံ့၊ ဓမ္မစေတိ-ကြည့်။

ဓမ္မဒန္ဒ (ပု) [ဝု+ဒ။ အောက်ပုဒ် သောင့်ကွင်းကြည့်။ မုန+ဒ။ ဝါစံ မုနာတိ သံဝရတိတိ ဓမ္မန္ဒေါ၊မုနဝါတ်ကို ဗုဒ္ဓံပြု၊ဥ-ကိုဩ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဒ ပစ္စည်းသက်။ ပါရာ။ သျှ၊သစ်။၄။၅၉၆။] လေးလံထိုင်းမှိုင်းသူ၊ ထုံ-နုံ-ထိုင်း-အ-သောသူ။ (စကားစောင့်စည်းသူ။ ပါရာ၊သျှ၊ သစ်။) ဓမ္မန္ဒေါ (ဝိ၊ဠ၊၂။၂၀၆)တိ ဧလော-ဓလော၊ (လာဠေါ?)၊ မန္ဒဓာတုကောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၂။

ဓမ္မန္ဒီ(ပု)[ဝု+ဒီ။ဝုဏောတိ သံဝရတိ ဧတ္ထာတိ ဓမ္မန္ဒီ၊ ဝု သံဝရဏေ ဒီ၊ နိဂ္ဂဟီဘာဝဂမော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၅၁။] ခန္ဓာကိုယ်၊ အတ္တဘာဝ။ ဧဝမေဝံ စ သော ဇီဝေါ၊ အညံ ဓမ္မန္ဒိံ ပဝိသတိ။ ပေတ။ ၂၀၄။ (–ဇာ၊၁။၅၅။)

ဓမ္မန္ဒိန္တိ ကာယံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၆။)

ဗျ—

(၁) ဝါစာသဒ္ဒါ၏ကာရိယ ဗျ (စကား)။
(၂) ဗျောဝတ်၏ကာရိယ ဗျ။
(၃) ပစ္စည်း ဗျ။
(၄) သန္ဓိစပ် ဗျ–ဟု ၄-မျိုးရှိ၏။
(၁) ဗျပ္ပ ထ–ကြည့်။ (၂) ဗျတိ–ကြည့်။ (၃) ဒါသဗျ–ကြည့်။ (၄) ဗျဥ္ဇန, ဗျတိ-ရေက–ကြည့်။

ဗျကွတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ခါ+အ+တိ] ဖြေဆို၏။ တေသံ ဝေါ အဟံ ဗျကွိဿံ။ မ၊၂။၄၀၈။ သုတ္တနိ။ ၃၂၄။ ဗျကွိဿန္တိ ဗျာကရိဿာမိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၅။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။အကွာတိ-လည်း-ကြည့်။

ဗျကွိဿံ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ခါ+သံ]ဖြေဆိုအံ့။ အဏက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျဂမော (ကြိ) [ဝိ+ဂမု+အာ] ကင်းပြီ။ ယံ ကာမော ဗျဂမော တယိ (ဇာ၊၁။၆၅) တိ ယံ မမ တယိ ကာမော ဝိဂတော ဝိကွမ္မ-နုပဟာနေန ပဟီနော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။

ဗျဂါ (ကြိ)[ဝိ+အဂ+အာ။နိတိ၊ဓာ။၂၁၀။ဝိ+ဂမု+အာ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၉၅။ ရူ။၄၇၀။] (၁) ကင်းပြီ၊ ချုပ်ပြီ။(၂)အထူးဆန်းဆွဲ၍သိပြီ၊ ရပြီ။ (၁)တဿာယေဝ သုခါယ ဝေဒနာယ နိဏ္ဍောခာ "ဗျဂါ မေ အတ္တာ" တိ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၇။(–ဃေရ၊ ၂၅၄။) ဗျဂါ မေတိ ဝိအဂါတိ ဗျဂါ၊ဝိဂတော နိဗ္ဗုဒ္ဓေါ မေ အတ္တာ-တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ (–ဃေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။) (၂) ဗျဂါ နိဏာသ (ဥဒါန။ ၁၇၁) နွိ....တံ နိဏာသံ ဝိသေသေန အဂါ အဓိဂတောတိ ဗျဂါ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၀။

ဗျဂ်[၃] (ပု) [ဝဂ်+အား ရှုပ်ပြီးပုံကို အဗျဂ် (၂) ကြည့်။] အဖို့အစု၊ အလုံးအခဲ။ ဗျဂ်တာ-ကြည့်။

ဗျဂ်[၂] (တိ) [ဝိ+အဂ်] (၁) အဆူးသဖြင့် မြှောင်သော။ (၂) အဆူးထူးသော – အဖို့အစု–အာရုံ–ရှိသော၊ပျံ့လွင့်သော(တရား)။ (၁) ဗျဂ်။ကစ္စည်း။ ၅၁။ (၂) နာနာရမ္မဏော ပရိဿမနေန ဝိဒိခံ အဂ် တေဿာတိ ဗျဂ္ဂေါ၊ ဝိက္ခေဒပါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၂။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၅၀။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၀။)

ဗျဂ္ဂတာ (ထီ) [ဗျဂ္ဂ+တာ။ ဝဂ္ဂ+တာ] ကထူးထူးသော အဖို့အစုရှိသော လေ၏ အဖြစ်၊ (လေ)အဖို့အစု-အလုံးအခဲ–၏အဖြစ်၊(လေ) ထိုးကျင့်ခြင်း။ ဝါတာနံ ဗျဂ္ဂတာ နတ္ထိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂါ ဟုတ္ဘာ ဝါတာ နာ ဗာဓယန္တီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၁၊၇။၁၁၁။

ဗျဂ္ဂပဋိပက္ခ (တိ) [ဗျဂ္ဂ+ပဋိပက္ခ] ပျံ့လွင့်သော တရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ ကောဂ္ဂတာဘာဝတော ဗျဂ္ဂပဋိပက္ခောဘိ အဗျဂ္ဂေါ၊ သမာဓိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၃၃၂။ မ၊ဋီ၊ ၁၊၃၀၇။ (–သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၁၀။)

ဗျဉ် (ပု)[ဝိ+အာ+ဟန+ရ။ဝိ+အာ+ဃာ+ဏ။ ဝိ+အာ+ဃသ+ကို။ ဝိဝိဓေ သဒ္ဒေ အာဟနတိ ဘုဒ္ဓေသာ ဃာတေဘီတိ ဗျဉ်ဇေါ။ နီတိ၊ ၈၁။ ၁၁၅။ ဝိနိဟန္တွာ အာဃာယတိတိ ဗျဉ်ဇေါ၊ ဃာ ဂဓန္ဓာပါဒါနေ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၁။ ထိဒ္ဓိ ဗျဉ်ိ, ဗျဉ်ိနီ၊ (ဝျာ[ဩ-သံ)] (၁) ကျား။ (၂) ခြင်္သေ့။ (တိ) (၃) မြတ်သော။ (ဓာန်၊ ဋီ–ဒ္ဓိ ပုလ္လိင်ဆိုသည်)။ (၁) ဗျဉ်ါနံ ဝါ အာဿယော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၆။ (–ဒီ၊ ၃။ ၂၁။) (၂) ဗျဉ်ေါတိ မညတိ (ဒီ၊ ၃။ ၂၁) တိ သိဟော-ဟမသ္မီဘိ မညတိ။ဒီ၊၌၊ ၃။ ၁၃၊ တေ တေ ပါဏေ ဗျာပါဒေန္တော ဃသတီတိ ဗျဉ်ေါတိ ဣမိနာ နိဗ္ဗစနေန "ဗျဉ်ေါ" တိ မိဂဏ-ဿပိ သိယာ နာမန္တိ အာဟ "ဗျဉ်ေါတိ မညတီတိ သီဟောဟမသ္မီ" တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၁။ (တိ) (၃) ဗျဉ်ါဒယော ကမ္မဓာရယ-သမာသေ သတိ ဥတ္တရပဒဿိဘူတာ သေဒ္ဓတ္ထ-ဝိသယာ ပုဗ္ဗပဒဿ သေဒ္ဓတ္ထဒါစကာ ပုလ္လိင်္ဂါ စ ဘဝန္တိ၊ ယထာ "ပုရိသ ဗျဉ်ေါ မုနိပုင်-ဝေါ"ဣစ္စာဒိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၉၆။

ဗျဉ်[၂](ပု)[သီဟ+ဗျဉ်။ ဝိရူပေကသိသ်း]ခြင်္သေ့, ကျား။ ထေ ဗျဉ်ါ နိဝတ္တဒ္ဝေါ။ ဇာ၊ ၁။ ဂ၀။ ဗျဉ်ါတိ ဥဘောပိ တေ ဗျဉ်ါနာ-မေနေဝါလပန္တိ အာဟ။ဇာ၊ ၌၊ ၂။ ၃၂၃။

ဗျဉ်စမ္မ (နံ) [ဗျဉ်+စမ္မ] ကျားရေ။ မဟာ-စမ္မာနိ ဓာရေန္တိ သီဟစမ္မံ ဗျဉ်စမ္မံ ဒီပိစမ္မံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀၁။

ဗျဉ်စမ္မဩနဒ္ဓ (တိ) [ဗျဉ်စမ္မ+ဩနဒ္ဓ] ကျား ရေဖြင့် မြှေးရှက်အပ်သော၊ ကျား ရေကျက်ထား သော။ ဗျဉ်စမ္မဩနဒ္ဓမိဒံ ဝါဠရူပရိက္ခိတ္တံ ရတနပရိသိဒ္ဓိဘံ ကောဇ္ဈကံ ဂရုဘဏ္ဍမဓ။ ဝိ၊၌၊၄။၁၃။ ဝိ၊သင်္ဃ။၃၀၇။

ဗျဉ်စမ္မပရိက္ခေဒ (တိ) [ဗျဉ်စမ္မ+ပရိက္ခေဒ] ကျား ရေဖြင့် – အနားပတ် – အနားကပ် –ထား ခြင်း။ ဗျဉ်စမ္မပရိက္ခေဒါ ဥပါဟနာယော ဓာရေန္တိ။ဝိ၊၃။၂၇၄။ (–ဝိ၊သင်္ဃ။၄၅၅)။

ဗျဉ်စမ္မပရိဝါရ (တိ) [ဗျဉ်စမ္မ+ပရိဝါရ] ကျား ရေအကာအရံရှိသော၊ ကျားရေဖြင့် ဖုံးလွှမ်း အပ်သော။ ဗျဉ်စမ္မပရိဝါဇာနိ ဒီပိစမ္မပရိဝါ-ဇာနိ။ ဒီ၊ ၂။၁၅၆။ အံ၊၃။၁၉၆။

ဗျဉ်စမ္မပရိသိဒ္ဓိတ (တိ) [ဗျဉ်စမ္မ+ပရိသိဒ္ဓိတ] ကျား ရေဖြင့်–ချုပ်ထား–ကျက်ထား-သော။ ဗျဉ်စမ္မပရိသိဒ္ဓိတံ မင်္ဂလဒိဝသေ အင်္ဂမဟေ-သိယာ နိသိန္နပီဋ်။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၄၀၁။

ဗျည်ဆဆာပ (ပု) [ဗျည်+ဆာပ] ကျားငယ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျည်ဆဆာပသရီဝဏ္ဏ (တိ) [ဗျည်ဆဆာပ+သရီဝဏ္ဏ] ကျားငယ်နှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ ဗျည်ဆဆာပသရီဝဏ္ဏာ (ဇာ၊ ၁။ ၈၉) တိ တံ့အမှာ-ကဲ့ ဗျည်ပေါတကသမာနဝဏ္ဏော၁ ခါယသိ။ ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၁၉၆။ သရီသရီကွသံဝါဒီ၊ ဆလက်ာ။ ၁၈၀။ (သျှာမူ၌ ဗျည်ဆဆာပသဒိသဝဏ္ဏဟု ရှိသည်)။

ဗျည်ဆဆရ (ပု) [ဗျည်+ဝိစိတ္တ+အတ္ထရ] ကျားရုပ်ပြင့် ဆန်းကြယ်သော အဆင်း။ သီဟတ္ထရ-ဗျည်ဆတ္ထရ စန္ဒတ္ထရက သူရိယတ္ထရက စိတ္တဇ္ဇရ-ကာဒီဟိ။ သံ၊ ၆။ ၃။ ၈၇။ သီဟတ္ထရက(သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၅) လည်းကြည့်။

ဗျည်ဆဆရက (ပု) [ဗျည်+ဝိစိတ္တ+အတ္ထရက] ကျားရုပ်ပြင့်ဆန်းကြယ်သော အဆင်း။ သီဟတ္ထ-ရက ဗျည်ဆတ္ထရက စန္ဒတ္ထရက သူရိယတ္ထရက-စိတ္တဇ္ဇရကာဒီဟိ။ မ၊ ၆။ ၃၀။ အဆတ္ထရက (မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀) လည်းကြည့်။

ဗျည်ပဒ္ဓ[၁] (ပု) [ဗျည်+ပဒ္ဓ။ ဗျည်ပဒ္ဓေသဒ္ဒလပ-ထေ။ နိတိ၊ ၈၁။ ၂၂၇။] ကျားသွားထားလမ်း ခရီး၊ ကျားသွားလမ်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျည်ပဒ္ဓ[၂] (ပု) [ဗျည်ပဒ္ဓ+ဏ။ နိတိ၊ ၈၁။ ၂၂၇။] (၁) ကျားသွားထားလမ်းခရီး၌တည်သား အပ်သော မြို့၊ ဗျည်ပဒ္ဓမြို့။ (ကောင်္ဒိယမြို့၏ အမည်တမျိုး ဖြစ်သည်။) (တိ) (၂) ဗျည်ပဒ္ဓမြို့၌-နေသော- မွေးဖွားသော၊ သူ။ (ဗျည်ပဒ္ဓမြို့သူမြို့သား, ဗျည်ပဒ္ဓမင်းသား)။ (၁) (၂) စတ္တာရိမာနိ ဗျည်ပဒ္ဓာ ပါရိသုဒ္ဓိ-ပဓာနိယင်္ဂါနိ။ အံ၊ ၁။ ၅၁၅။ (- အံ၊ ၃။ ၁၀၃)။ ဗျည်ပဒ္ဓာတိ....ဗျည်ပထေ မာပိ-တတ္တာ ဗျည်ပဒ္ဓန္တိ စ ဒွေ နာမာနိ။ ဧတေ-သဉ္စ ပုဗ္ဗပုရိသာ တတ္ထ ဝသ်ံသူတိ ဗျည်-ပဒ္ဓဝါသိတာယ ဗျည်ပဒ္ဓဝါသိဒေနာ ဗျည်ပဒ္ဓာ-တိ ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၃၆။ (-သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၈၈) ။ ဗျည်ပဒ္ဓာတိ ဣဒမဃာ ပဝေဏိ-နာမဝေဆန အာလမန်း။ တဿ ဟိ ပုဗ္ဗ-ပုရိသာ ဗျည်ပထေ ဇာတာတိ တသ္မိံ ကုလေ မနုဿာ ဗျည်ပဒ္ဓာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၂၃၉။

ဗျည်ပဒ္ဓဝါသီ (တိ) [ဗျည်ပဒ္ဓ+ဝသ+ဏီ] ဗျည်-ပဒ္ဓမြို့၌နေသော၊ သူ။ ဗျည်ပဒ္ဓ[၂]-ကြည့်။

ဗျည်ပထ (ပု) [ဗျည်+ပထ] ကျားသွားထားလမ်း ခရီး၊ ကျားသွားလမ်း။ ဗျည်ပထေ (ဒီ၊ ၆။ ၂၃၄) တိ ဗျည်ပဒ္ဓေ။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၂၅၉။

ဗျည်ပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဗျည်+ပရိဂ္ဂဟိတ] ကျား တို့သည်သိမ်းဆည်းအပ်သော၊ ကျားရဲစသော၊ ကျားသောင်းကျန်းသော (စောရ)။ ဗျည်-ပရိဂ္ဂဟိတာ အဋ္ဌဝီ ဝိဟ ဒုဿဓတိက္ကစာ။ ဓမာနိ၊ ၆။ ၈၉။

ဗျည်ပဓါတကသမာနဝဏ္ဏ (တိ) [ဗျည်ပေါတက+သဓာနဝဏ္ဏ] ကျားငယ်နှင့်တူသောအဆင်းရှိသော။ ဗျည်ဆဆာပသရီဝဏ္ဏ- ကြည့်။

ဗျည်ပဓ (ပု) [ဗျည်+ပဓ] ကျားသွားထားလမ်း ခရီး၊ ကျားသွားလမ်း။ ဗျည်ပထ-ကြည့်။

ဗျည်ပုခ (န) [ဗျည်+ပုခ] ကျားခံတွင်း၊ ကျား ပါးစပ်၊ သော ဗျည်ပုခေ နိပန္နော၀ တံ ဝေဒနံ ဓိက္ခမ္မေတ္တာ။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၃၄၀။ မ၊ ၆။ ၁။ ၂၃၉။ (-သံ၊ ၆။ ၂။ ၂၇၂။)

ဗျည်ဗာဇ (ပု) [ဗျည်+ဗာဇ] ကျားမင်း။ သီဟံ ယထာ ဝနစရံ၊ ဗျည်ဗာဇံ ဝ နိတ္တသံ။ အဓ၊ ၁။ ၁၇၀။ (-ဆပါ၆၊ ၂။ ၉၇။ ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၃၃။)

ဗျည်ဝဏ္ဏ (ပု) [ဗျည်+ဝဏ္ဏ] ကျားအသွင် သဏ္ဌာန်။ ဗျည်ဝဏ္ဏံ ဝါ ဒဿေတိ။ ပဋိသံ။ ၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅။

ဗျည္ဆီယာသ (ပု) [ဗျည္ဆ+ဒီယာသ] ကျားစားကြင်း။ ဘီကို့။ ဂိဠ္ဌကူဋာ ပဗ္ဘတာ သြဏော-ဟန္တာ ဗျည္ဆဒီယာသံ ပဿိတ္တာ။ ဝိ၁၊၇၃။

ဗျည္ဆသေဝိတ (တိ) [ဗျည္ဆ+နသေဝိတ] ကျားတို့သည်မှီခိုအပ်သော၊ ကျားတို့၏မှီခိုနေထိုင်ရာဖြစ်သော။ အရညဝနမောဂ္ဂယှ၊ ကာနနံ ဗျည္ဆသေဝိတံ။ အပ၊၁၊၇၂။

ဗျဥ္ဆိ (တိ) [ဗျည္ဆ+က္ဍ] ကျားနှင့်တူသော။ ဧအောက်ပုဒ်ဧ၊ဆာင့်ကွင်းကြည့်။

ဗျဥ္ဆိနသ (ပု) [ဗျဥ္ဆိ+နာသ။ သတ္တာနံ ဟိံ-ဆနတော ဗျဉ္ဇော ဝိယ ဗျဥ္ဆိ၊ သတ္တေ နာ-သေတီတိ နာသော။ ဗျဥ္ဆိ ဧဝ နာသော တိ သမုဒိတနာမံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၃၇။] စွန် (ဓာန်၊သျ)။ လင်းယုန် (ဓာန်၊သျ၊သစ်)။ ဗျဥ္ဆိန-ဆာ(ဇာ၊၂၊၃၄၇)တိ သေနာ။ ဇာ၊၆၊၇။ ၃၁၆။ ဧသန- လည်းကြည့်။

ဗျဥ္ဆိနီ (ထီ) [ဗျည္ဆ+ဏီ] ကျား မ။ ယာ ထာ-သန္တိ သီဟိနီဧယာပိ ဗျဥ္ဆိနိဟောပိ ဒီပိနိ-ယောပိ ကုက္ကုရိနိဧယာပိ။ မိလိန္ဒ။၆၉။

ဗျဥ္ဆိ (ထီ) [ဗျည္ဆ+ဏ္ဍိ] (၁) ဆင်ခရမ်း (ဓာန်၊သျ)။ မြေပုံခရမ်း (ဓာန်၊သျ၊သစ်)။ (၂) ကျားမ၊ (တိ) (၁) ကျားနှင့်တူသော။ (၁) နိဒ်ဒိဿကာ တု ဗျဥ္ဆိစ။ ဘယက-ရဏဝသေန ဗျည္ဆသဒိသဆာယ ဗျဥ္ဆိ။ ဓာန်၊ဓာန်၊ဋီ။၅၀၅။ (၂) ဗျဥ္ဆိဝါ(ဇာ၊၁။၃၅၀)-တိ လိလာဝိသာသေန တရုဏဗျည္ဆပေါတိကာ ဝိယ။ ဇာ၊၆၊၅။၅။ (တိ) (၃) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗျဥ္ဆိနိသ (ပု) [ဗျည္ဆ+နိ+သမ+ကို] (က) ကျားနှင့်တူသော သားရဲ။ (ကျားသစ်။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ၊ဓာန်။) (ခ) ကျားနှင့်တူသော သားရဲရုပ်။ (က) (ခ) ဗျဥ္ဆိနိသာ ပဋ္ဌသ-တာ(သံ၊၁၊၁၅၀)တိ ဗျည္ဆဒီသာ ကေစိ-မိဂါ ဗျဥ္ဆိနိသာ နာမ၊ တေသံ ဗျဥ္ဆိနိသာ ရူပကာနံ ပဋ္ဌသတာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ ကေ-စ္စေတိ ဧကေမိဂါရီ၊ တေသံ ဗျဥ္ဆိနိဆာ ရူပ-ကာနံ ပဋ္ဌသတာနိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၅။ (ဗျဥ္ဆသဒိသာဟူသော ဆင္ခကထာပုဒ့် ကို ထောက်လျှင် "ဗျဥ္ဆိနိဘာ"ရှိဆဲ့သည်။)

ဗျဥ္ဆိနိသာရူပက (ပု) [ဗျဥ္ဆိနိသ+ရူပက] ကျား နှင့်တူသော သားရဲရုပ်။ အဏက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗျဂ်ဈန (န) [ဗျဂ်+ဒဿန] အထူးထူးသော ကိုယ်အင်္ဂါကိုမြင်ခြင်း။ နေပထျော ဗျဂ်ဒဿ-နော။ ဓာန်၊ဋီ၊နော။၈၃။

ဗျဂ္ဃ (တိ) [ဝိ+အဋ္ဌ+ဏျ] (ဗျဋ္ဌကသဒ္ဒါသည်) ဟောအပ်-ပြဏပ်-ဆော။ (အလိုရှိအပ်သောအနက်ကို ဟောထတ်သော သဒ္ဒါသည် ဗျဋ္ဌကသဒ္ဒါမည်၏။ ထိုဗျဋ္ဌကသဒ္ဒါဟောဏပ်သောအနက်သည် ဗျဂ္ဃတ္ထမည်၏။ ဇာလိနီ။ ၆။ မုချသဒ္ဒါဉပစာသဒ္ဒါများဠ် ရသင့်သော ဗျဂ္ဃနယ ၉ ပါးစီကို သဒ္ဒါစစ်။ ၁၃၀–၁၄၀ ဠ်-ကြသို့။) အာသိသော တု ဗျဂျော်ဝ မတော။ ဇာလိနီ။၇။ ဗျဋ္ဌကေန ဗျဋ္ဌိအဗ္ဗော ပကာသီ-တဗ္ဗောတိ ဗျဂျော်၊ သောယေဝ အတ္ထောတိ ဗျဂ်ဂတ္ထော။ ဇာလိနီ၊ဋီ၊နော။၅၅။

ဗျဂျဿ (ပု) [ဗျဂ်+အတ္ထ] (ဗျဋ္ဌကသဒ္ဒါ ဆည်) ဟောအပ်သောအနက်။ ယာဒီစ္ဆိတ-တ္ထော ဗျဋ္ဌကော၊ ဝါစ္ဆလကို့ယ ဗျဂ်ဂတ္ထော။ ဇာလိနီ။၆။ အဏက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဗျဗ္ဘတိ (ကြိ) [ဗျဓ+ယ+တိ] ညှဉ်းဆဲတတ်၏။တံ တံ မိဂံ ဗျဗ္ဘတိ တာဠ္ဍေတိ ဟိံသတိ-တိ ဗျာဓော။ နိတိ၊ဓော။ ၂၃၂။

ဗျဋ္ဌက (တိ) [ဝိ+အဋ္ဌ+ဏ္ဍ] ပြတတ်သော။ အဆ ဝါ ပဒမေဝ အတ္တာသ ဗျဋ္ဌကတ္တာ ဗျဋ္ဌ-နံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၆။ (–ဇာလိနီ။၆။) ဗျဋ္ဌယတိ အတ္တာနော ဣစ္ဆိတံ အတ္ထံ အနေ-နာတိ ဗျဋ္ဌကော။ သယံ ဝါ ဗျဋ္ဌယတိ ပကာ-သေတီတိ ဗျဋ္ဌကော။ ဇာလိနီ။ဋီ။နော။၅၄။

ဗျဥ္ဇန် (န) [ဝိ+အဥ္ဇ+ယု။ ဗျဥ္ဇီယတိ ဧတေ-ဟိ အဒတ္ထာတိ ဗျဥ္ဇနာ။ရူ။၀။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၆၅။] (၁) ဟင်း၊ ဟင်းလျာ။ (၂) နိမိတ်၊ အင်္ဂါဒေတ်။ (၃) အမှတ်တံဆိပ်၊ အမှတ်အသား၊ လက္ခဏာ။ (၄) အသွင်အပြင်၊ ဟန်အမူအရာ။ (၅) ဗျည်း၊ အနက်ကိုပြတတ်သော – အက္ခရာ – ဗျည်း – ပုဒ် – ဝါကျ – သဒ္ဒါ။ (၆) သဒ္ဒါအစီအရင် (ဝိဓာန-ကျေ)။

(၁) ဟင်း၊ ဟင်းလျာ။ (သူပ် ဝါ ဗျဥ္ဇ-နံ၀ါ စသည်ဖြင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိဆဉ်၌ သူပ အရလက်ကော်ရ ပဲနာဂ်ဟင်းစသည်၊ ဗျဥ္ဇ-နအရ လက်သုပ် ဟင်းလျာဟု အဋ္ဌကထာ များ၌ အထူးကြံ၍ ဖွင့်ကြသည်။ ကခ်ီ။ ၂၀၁။ ဝိ၊ဒိနီ၌ယ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၉။) နှ သူပ် ဝါ ဗျဥ္ဇနံ ဝါ။ ဝိ၊၂။၂၅၂။ ကခ်ီ။၃၁။

(၂) နိမိတ်၊အင်္ဂါဒေတ်။ နှ စာစရေ မေထုနံ ဗျဥ္ဇနသ္မိံ။ ဝိ၅။၃၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၁။ (–ကခ်ီ။၁၁၆။) နှ စာစရေ မေ-ထုနံ ဗျဥ္ဇနသ္မိန္တိ အနုလောမပါဆိတိက ဝသေ-နှ ဆတ္တာနာ နိမိတ္တာ မေထုနံ နာစရတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၅။(–ဝဇိရ။၃၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၆။ ဝိမတိ၊၂။၇၀။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၇၄။)

(၃) အမှတ်တံဆိပ်၊ အမှတ်အသား၊ လက္ခဏာ။ အထဿ ဂတ္တော ဒိဿာန၊ ပရိပု-ရဏ္ဍ ဗျဥ္ဇနံ။ သုဘ္ဘာနိ။၄၁။ စူဠဋီ၊၄။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။) မဟာပုရိသ-ဘာ၀ံ ဗျဥ္ဇနေန ပကာသေန္တိတိ ဗျဥ္ဇနာနိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၊၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၆။)

(၄) အသွင်အပြင်၊ ဟန်အမူအရာ။ တံ့ ပန သုသညတာနံ သီလ၀န္တာနံ ဗျဥ္ဇနေန ပဗ္ဗဇိတလိင်္ဂေန အသညတော ဟုတ္ဝာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၉၁။ ဂိဟိဗျဥ္ဇန–လည်းကြည့်။

(၅) ဗျည်း၊ အနက်ကိုပြတတ်သော – အက္ခရာ – ဗျည်း – ပုဒ် – ဝါကျ – သဒ္ဒါ။ (လူမေဟိ ဗျဥ္ဇနေ ဟိ။ မ၊၁။၃၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉–တို့၌ အက္ခရာ ၄၁-လုံး ကို ဗျဥ္ဇန။ အက္ခရေ ဗျဥ္ဇနေပိ ဝါ။ အပ၊ ၁။၅၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀–တို့၌ဗျည်း ၃၃-လုံး ကို ဗျဥ္ဇန။ ဥပ္ပဋိပါဋိယာ ဂဟိဘာ ပါဋိပဒ-မေ၀ ဟိ အဘ္ဘဿ ဗျဥ္ဇနတာ ဗျဥ္ဇနာနိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆–တို့၌ ပုဒ်ကို ဗျဥ္ဇန။ ပဒေန အဘိဟိတံ ဗျဥ္ဇယတိ ဗျတ္တံ ပါကဋံ ကရောတီတိ ဗျဥ္ဇနံ၊ ဝါကျမေ၀။ မဟာနိ:ဋ္ဌ။၃။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၉။ ဝိမတိ၊ ၁။၆၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၄၀–တို့၌ ဝါကျကို ဗျဥ္ဇန။ ကိံ ကာဟသိ ဗျဥ္ဇနံ ဗဟုံ။ ဝိ၊၃။ ၅၁။ ဗျဥ္ဇနစ္ဆာယာယ အတ္ထံ ပဋိဗာဟတိ။ ဝိ၊၄။၂၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၃။ နှ ဗျဥ္ဇနံ လော-ကဟိတာ မဟေသိ။ ကခ်ီ။၁၁၄–တို့၌ သဒ္ဒါကို ဗျဥ္ဇနအရ ယူရမည်။ သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ အက္ခရာအပေါင်းသည်ပုဒ်။ ပုဒ်အပေါင်း သည် ဝါကျ။ ဝါကျအပေါင်းသည် ကျမ်းဂန် (ဂန္ထ)မည်၏ဟုဆိုသည်။ အက္ခရာ ၃၂-သုံးရှိ ဂါထာသည် ဂန္ထမည်၏ ဘု – သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ဂ၁–၌ ဆိုး၁း၏။)

(၆) သဒ္ဒါအစီအရင်။ ဗျဥ္ဇနဝိဓာန–ကြည့်။

ဗျဥ္ဇနအတိနာမန် (န) [ဗျဥ္ဇန်+အတိနာမန်] ဟင်းလျာကို ကျော်လွန်စေခြင်း။ (ဗျဥ္ဇနေန အာလေ၁ပအတိနာမန=ဟင်းမြုံ့ဆမ်းလုပ် ကိုကျော်လွန်စေခြင်းဟူသည် ဆမ်းနည်းနည်း ဟင်းများများစားသည်ကိုဆိုလိုသည်။ အာ-လော၁ပေန ဗျဥ္ဇနအတိနာမန=ဆမ်းလုပ်ဖြင့် ဟင်းကို ကျော်လွန်စေခြင်းဟူသည် ဆမ်း များများ ဟင်းနဲနဲစားသည်ကို ဆိုလိုသည်။ ထိုတွင် ဘုရားရှင်သည် ပဌမနည်းကိုပယ် ဓော်မူသည်။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။တွ၇။) ဗျဥ္ဇနေန အာ-

လောပအတိနာမန် အာလောပေန ဗျဥ္ဇန-အတိနာမန္ဿိ ဣမေသု ပန ဒ္ဝီသု ပဌမေဝ အသာဂမ္ဗဘာယ အနိဋ္ဌ ဝေဒ္ဓတမ္ဗန္တိ ပါဠိယံ ပဋိက္ခိတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မဟာဋီ၊၃၊၁၁၇။

ဗျဥ္ဇနက (တိ) [ဗျဥ္ဇန+က] ပြတတ်သော။ တဿ တဿ အတ္ထဿ ဗျဥ္ဇနကံ အက္ခရံ။ မဟာဝ။၃၅၈။ မဟာဋီ၊၂။၃၉။

ဗျဥ္ဇနကာယ (ပု) [ဗျဥ္ဇန+ကာယ] ဝါကျ အပေါင်း။ (ပါ၊ဂံ၊သစ်၊ဒု။၄၅၄-၌ ဗျဥ္ဇန-ကာယော=အနက်ကို ပြတတ်သော နာမ်တို့၏ အပေါင်း။ ပဒ, နိရုတ္တိ, ဗျဥ္ဇန တို့ကား နာမ၏ ဝေါစ်သာ ဟုဆိုသည်။) ပဒကာ-ယော နိရုတ္တိကာယော ဗျဥ္ဇနကာယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ သာရတ္ထ၊၂။၆၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၇၈။ မဟာဋီ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၁။

ဗျဥ္ဇနကာရဏ (နာ) [ဗျဥ္ဇန + ကာရဏ] နိမိတ်-အင်္ဂါဝတ်-၏အကြောင်း၊ ဣန္ဒြိယ-ဥ ဗျဥ္ဇနကာရဏံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၂၄။)

ဗျဥ္ဇနကုသလ (တိ) [ဗျဥ္ဇန + ကုသလ] သဒ္ဒါဠိ လိမ်မာသော၊ အက္ခရာ ဝါကျတို့၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ (သိထိလ, ဓနိတ စသည် ပီပြင် မှန်ကန်စွာ ရွတ်ဆိုနိုင်သူကို ဗျဥ္ဇန-ကုသလဟု ဆိုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ဝိမတိ၊၂။၃၀၈။) နာ ဗျဥ္ဇနကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၃၄၂။ (-အံ၊၂။၁၇၇။ နေတ္တိ။၂၉။) နာ ဗျဥ္ဇနကုသလောတိ သိထိလဓနိတာဒိဝ-သေန ပရိမဏ္ဍလဗျဥ္ဇနာဏောပနေ ကုသလော နာ ဟောတိ။ နာ အက္ခရပရိစ္ဆေဒေ နိပုဏော-တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဗျဥ္ဇနကုသ-လောတိ အက္ခရပဘေဒေ ဆေကော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ဗျဥ္ဇနကုသလောတိ အက္ခရေ-သု စ ဝါကျေသု စ ကုသလော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၀၀။

ဗျဥ္ဇနဂဝေသက (တိ) [ဗျဥ္ဇန + ဂဝေသက] သဒ္ဒါကို ရှာမှီးတတ်သော၊ သူ။ တုမှေ ပန နော အတ္ထဂဝေသကာ ဗျဥ္ဇနဂဝေသကာ။ မဟာဋ္ဌ၊၃။၁၉။

ဗျဥ္ဇနဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဗျဥ္ဇန+ဂဟဏ] သဒ္ဒါ ကို ယူခြင်း။ ဗျဥ္ဇနမေဝ နာနန္တိ ဧတ္ထ ဗျဥ္ဇန-ဂ္ဂဟဏေန ဗျဥ္ဇနတ္ထော ပိ ဂဟိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။

ဗျဥ္ဇနဆက္က (နာ) [ဗျဥ္ဇန+ဆက္က] အနက်ကို သိစေကြောင်းသဒ္ဒါ ဖ-မျိုး။ ဗျဥ္ဇနတ္ထဝိဒူ-ကြည့်။

ဗျဥ္ဇနစ္ဆာယာ (ထီ) [ဗျဥ္ဇန+ဆာယာ] သဒ္ဒါ-အရိပ်အမြွက်-အရိပ်အရောင်။ သော အတ္ထံ အသလ္လက္ခေန္တော ဗျဥ္ဇနစ္ဆာယာယ အတ္ထံ ပဋိဗာဟတိ။ ဝိ၊၄။၂၂၄။ ကင်္ခါ။၂၅၇။(-မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ အဘိ၊ဝတာ၊။၁၀၉။) ဗျဥ္ဇန-စ္ဆာယာယ အတ္ထံ ပဋိဗာဟတိတိ ဗျဥ္ဇန-မတ္တမေဝ ဂဟေတ္ဝာ အတ္ထံ ပဋိသေဓေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ သစ်။၄၁၉။ (-မဟာဋီ၊ ၃။၂၂၆။ အဘိ၊ဝတာဂ၊ဋီ၊သစ်။၂။၁၉၁။)

ဗျဥ္ဇနတ္ထ (ပု) [ဗျဥ္ဇန+အတ္ထ] (၁) ဟင်း လျာအကျိုး။ (၂) သဒ္ဒါ၏အနက်။ (၃) သဒ္ဒါ, အနက်။ (၁) အမ္ဟော တုမှေ အမှာကံ ဒိဃမိဿ ဗျဥ္ဇနတ္ထာယ မစ္ဆံ နာ ဒေထ။ ဇာဋ၊၁။၂၂၇။ (၂) နာမဂေါတ္တန္တိ စေတ္ထ ခန္ဓပနိဗန္ဓော သမ္မုတိသဒ္ဒေါ ဗျဥ္ဇနတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ နာ ဗျဥ္ဇနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၄။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။) (၃) ဗျဥ္ဇနတ္ထာနံ သု-နိက္ခေပသုဒဿနေန ဓမ္မဿ ပရိဟရဏံ ဓာရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၅။ (-သီ၊ဋီသစ်၊၁။ ၂၄၄။)

ဗျဥ္ဇနတ္ထဂုဟဏ (နာ) [ဗျဥ္ဇနတ္ထ+ဂဟဏ] သဒ္ဒါအနက်ကို ယူခြင်း။ နာနုပ္ပကာရေနာတိ ဝက္ခမာနာနံ အနေကဝိဟိတာနံ ဗျဥ္ဇနတ္ထ-

ယာနံ ဗျည်းဝိစာရတွာ အတ္ထပဒအတ္ထနယာနံ အတ္ထဝိစာရတွာ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊၆၊၅။

ဗျည်းတ္ထဝိဒူ (တိ) [ဗျည်းတ္ထ+ဝိဒူ] သဒ္ဒါအနက်ကိုသိသော၊ သူ။အာဟု ဗျည်းဆက္ကန်၊ ဗျည်းဘွဝိဒူ ဝိဒူ။ နိတိ၊သုတ္တ။၄၀၁။

ဗျည်းသညာဝိသယ (ပု) [ဗျည်းသညာ+ဝိသယ] ဗျည်းအမည်၏ အဆု၊ ဗျည်းမှည့်သောအဆု။ အက္ခရစိန္တကာနံ မတေ မန ဗျည်းဆညာဝိသယေ ဆကာဆုဒိသုဒ္ဓဿရဝဇ်ဒီတော.....ဝဏ္ဏော ဗျည်းနံ နာမ။ နိတိ၊သုတ္တ။၄၀၂။

ဗျည်းတ္ထသမုဒါယ (ပု) [ဗျည်းတ္ထ+သမုဒါယ] ဆဒ္ဒါအနက် အဝေါင်း။ ဟာရာဒိသမုဒါယဘူဘာယံ နေတ္တိယံ ဗျည်းတ္ထသမုဒါယေ စ သုတ္တေ ကိ ကေန ဝိစိယတိ။ နေတ္တိ၊၆၊ ၁၁။

ဗျည်းဘာဝဓာရဏာသမတ္ထ (တိ) [ဗျည်းတ္ထာဝဓာရဏ+သမတ္ထ] သဒ္ဒါအနက်ကို-ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်း - ၌ - ၎ - စွမ်းနိုင်သော (ပညာ)။ ဓိတိမဒန္တာတိ အာသာဓာရဏာယ ဗျည်းဘာဘာဓာရဏာသမတ္ထာယ ဓိတိသမ္ပတ္တိယာ သမန္နာဂဒတာ။ ထေရ၊၆၊၂၊၄၂၇။

ဗျည်းဒ္ဓယ (န) [ဗျည်း+ဒ္ဓယ] နိဗ္ဗိတ်-အင်္ဂါတ်-နှစ်ခု။ သဒါပိ ဗျည်းဒ္ဓယံ တိဋ္ဌေယျ၊ နု ပန တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊၆၊၁၁။၃၅၉။

ဗျည်းဒ္ဓါရ (န) [ဗျည်း+ဒ္ဓါရ] သဒ္ဒါဟူသော အကြောင်း၊ သဒ္ဒါကို အကြောင်း ပြုခြင်း။ အယံ ပန ဝိသေသတော ဗျည်းဒ္ဓါရဇနဝ အတ္ထပရိယေသနာ။ နေတ္တိ၊၆။၂၅၊ နေတ္တိ၊၆၊ ၃၁။

ဗျည်းနာနတ္တ (န) [ဗျည်းနာနာ+တ္တ] သဒ္ဒါထူးသည်၏အပြစ်၊ သဒ္ဒါ-ထူးခြားခြင်း-မထူခြင်း။ ဓောနယျဝဓသဒ္ဒ ပန ဓောသနာ-

ဂွဟဏာနံ နာနာကာရေန။ ဒီ၊၆၊၁၁။၃၉။ မ၊၆၊၁၁။၂၀။

ဗျည်းတ္ထဂွဟဏာကာရ (ပု) [ဗျည်းတ္ထဂွဟဏ+ဆာကာရ] သဒ္ဒါအနက်ကို ယူခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ နာနပ္ပကာရေနာတိ ဝက္ခမာနေန အနေကဝိဟိတေန ဗျည်းတ္ထဂွဟဏာကာရသခါတေန နာနာဝဓေန ဆာကာရေန။ သီ၊၆၊သစ်၊၁။၁၅၁။

ဗျည်းတ္ထဒီပန (န) [ဗျည်းတ္ထ+ဒီပန] သဒ္ဒါ၏ အနက်ကို ပြခြင်း။ ကေဝလံ ဗျည်းတ္ထဒီပနဝသေန ပဝတ္တော ဝါ။ ဝဇီရ။၂၉၂။

ဗျည်းတ္ထပဒ (န) [ဗျည်း+ အတ္ထ+ ပဒ] ဗျည်းပဒ, အတ္ထပဒ။ (အက္ခရ, ပဒ, ဗျည်း, နိဂ္ဂဟိတ်, နိဒ္ဒေသ, အာကာရ၊ ဤ ၆-ပါးကို ဗျည်းပဒ ၆-ပါး။ သင်္ခါသန, ပကာသန, ဝိဝရဏ, ဝိဘဇန, ဥတ္တာနီကမ္မ, ပညတ်၊ ဤ ၆-ပါးကို အတ္ထပဒ ၆-ပါးဟု ဆိုသည်။ နေတ္တိ။ ၅)"တတ္ထ အပရိမာဏာ ပဒါ"တိအာဒိနာ ဗျည်းတ္ထပဒါနိ ဝိဘဇန္တော။ နေတ္တိ၊၆။၅၃။ (-မ၊၆၊၃။၄၂၂) အဘိဓာနဒ္ဒီပနီ ဗျည်းပဒ-လည်းကြည့်။

ဗျည်းတ္ထပဒသမုဒါယ (ပု) [ဗျည်းတ္ထပဒ+ သမုဒါယ] ဗျည်းပဒ, အတ္ထပဒတို့၏အဝေါင်း။ အတ္ထတော ပန ဒ္ဝဲဒသပဒါနိ၊ ဗျည်းတ္ထပဒသမုဒါယဘာဝတော။ နေတ္တိ၊၆။၁၁။

ဗျည်းတ္ထပဒါနုဂ (တိ) [ဗျည်းတ္ထပဒ+အနု+ဂမု+ကို] ဗျည်းပဒ, အတ္ထပဒသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ယာ ယတ္ထ မတိဝဏ္ဏနီ၊ ဗျည်းတ္ထပဒါနုဂံ။ သီ၊၆၊သစ်၊၁။၂၀။

ဗျည်းတ္ထဝိစာရ (ပု) [ဗျည်းတ္ထ+ဝိစာရ] သဒ္ဒါအနက်ကို စိစ်းစစ်ခြင်း၊ သဒ္ဒါအနက်ကို စိစစ်ခြင်း (နေတ္တိ) ကျမ်း။ ဗျည်းတ္ထဝိစာရဘာဝတောတိ ဟာရဗျည်းပဒကမ္မန-

ဝိလာသေန စ ဗျည်းနှာနတ္တံ ကတံ။။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၀၃။

ဗျည်းနှိမိတ္တကောဝိဒ (ဂိ) [ဗျည်းနှိမိတ္တ+ကောဝိဒ] လက္ခဏာ၏အကြောင်းဉာဏ် လိမ္မာသော၊ လက္ခဏာဘတ်ခြင်းဉာဏ် ကျွမ်းကျင်သော၊ သူ၊ အာဟု ဗျည်းနှိမိတ္တကောဝိဒါ။ ဒီ၊၃။၁၂၄။

ဗျည်းနှိရုတ္တိ (ထိ) [ဗျည်း+နိရုတ္တိ] သဒ္ဒါ–အက္ခရာ–ကို ထုတ်၍ ဆိုခြင်း၊ အက္ခရာကို ရွတ်ဆိုခြင်း။ ယထာပါဋိယာ နိရုတ္တိံ သောမေတ္ထာ ဒသဝိဓာယ ဗျည်းနိရုတ္တိယာ-....ကာတမ္ဗာ။ ဝိ၊ဋီ၊၄။၂၄၀။ဝိ၊သင်္ခ။၃၉၀။

ဗျည်းပ (ပ္ပ) ဒိသရဏ (တိ) [ဗျည်း+ပဒို-သရဏ] သဒ္ဒါလျှင်– ကိုးကွယ်– လည်းလျောင်း– ပုန်းခအောင်း–မှီခို–ရာ ရှိသော၊ သဒ္ဒါကို အလေးအနက်ဆားသော၊ သူ။ ဝိညူနံ အတ္ထတ္ထိကာနံ အတ္ထပဋိသရဏာနံ, နော ဗျည်းပဒိသရဏာနန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၁။ (–သုတ္တနိ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၅။) နော ဗျည်းပပဋိသရဏာနံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၃။

ဗျည်းပဒ (န) [ဗျည်း + ပဒ] အနက်ကိုသိကြောင်း ဖြစ်သော သဒ္ဒါ၊ ဗျည်းပဒ။ ဗျည်းပဒဒမာ ပရမံ အဿာတိ ပဒပရမော။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၇၄။ (–ဥဒါန၊ဋီ၊၉။ကုတိဝုတ်၊ဋီ။ ၁၀။)ဗျည်းပတ္ထပဒ လည်း ကြည့်။

ဗျည်းပဒါနန္တရံ (ဗျ) [ဗျည်းပဒ + အနန္တရံ] ဗျည်းပဒ၏အခြားမဲ့၌၊ ပဒါနုပ္ပဒ်ကံ ပန ဣစ္ဆန္တော်တိ ဗျည်းပဒါနန္တရမေဝ ကာဘဒ်။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၂။

ဗျည်းပရိယာယ(ပု) [ဗျည်း+ပရိယာယ]သဒ္ဒါ၏–ပရိယာယ်–စကားလှယ်–ဝေါဝုစ်။ သော ဧဝမ္ပေါ ပမာဒေါတိ ဣဒံ အတ္ထပရိယာယ-ဿ ဗျည်းပရိယာယသ္မိံ စ ပရိယန္တော ဘာဝတော အာဂတသာဒဿနံ၊ အဘိ၊ဋီ၊၂။၄၅၁။ (–မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၂၊)

ဗျည်းပရိယေဋ္ဌိ (ထိ) [ဗျည်း+ပရိယေဋ္ဌိ] သဒ္ဒါကို–ရှာမှီ–ခြင်း–ဝိစစ်ခြင်း။ အတ္ထာ ဃ နဝပ္ပဒါနိ၊ ဗျည်းပရိယေဋ္ဌိယာ စတုဋ္ဌိသဒ္ဒေနတ္တိ။၅။ (–နေတ္တိ၊ဝိ၊၄၅။)

ဗျည်းပရိသုဒ္ဓ (တိ) [ဗျည်း+ပရိသုဒ္ဓ] သဒ္ဒါစင်ကြယ်ခြင်း ရှိသော။တ ဆာဗျည်းပရိသုဒ္ဓတာယ သမ္မောဒနီယံ၊ ဝိ၊၄၊၁၁၁။ ဒီ၊၄၊၁။ ၂၂၅၊မ၊၄၊၁။၁၁၄။ ဗျည်းပရိသုဒ္ဓဘာယတိ သဘာဝနိရုတ္တိဘာဒဝေန တဿာ ကထာယ ဝစနစာတုရိယမာဟာ။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၃၃၂။မ၊ဋီ။ ၂၀၇။

ဗျည်းပရိသောဓန (န) [ဗျည်း+ပရိသောဓန] သဒ္ဒါကို သုတ်သင်ခြင်း။ ဗျည်းပရိသောဓန-တော၊ပဒဘဏ္ဍတော ပဉ္စိသောဇနက္ကမတော။ ဝိ၊၄၊၁။ ၁၆၁။ဝိ၊၄၊၄။၂၆၃။

ဗျည်းပါဒ (ပု) [ဗျည်း+ပါဒ] အနက်ကို သိကြောင်း ဖြစ်သော ပါဒ်၊ ဗျည်းပဒ။ ဒုဂိဓော ပါဒေါ ဗျည်းပါဒေါ အဇ္ဈပါဒေါ။ တေသု ဗျည်းပါဒေါ အက္ခရ ပဒ ဗျည်း အာကာရ နိရုတ္တိနိဒ္ဒေသာသေန ဆဒ္ဓိဓော။ မဟာနိ၊၄။ ၂း(–၅။)

ဗျည်းပါရိပူရီ (ထိ) [ဗျည်း+ပါရိပူရီ] သဒ္ဒါ၏ပြည့်ဝခြင်း။ တဿ ဒမိဋ္ဌကိရတသဝဏ္ဏမိ-လက္ခဏံ ဘာသာ ဝိယ ဗျည်းပါရိပူရိယာ အဘာဝတော အဗျည်နာ နာမ ဒေသနာ ဟောတိ။ဒီ၊၄၊၁။၁၅၉။ (–အံ၊၄၊၂။၁၆၉။)

ဗျည်းပုထုတ္တ (န) [ဗျည်း+ပုထုတ္တ] သဒ္ဒါများသည်း၏အဖြစ်၊သဒ္ဒါများခြင်း။ အတ္တပုထုတ္တ–ကြည့်။

ဗျဥ္ဇနပုဗ္ဗာပရ (န) [ဗျဥ္ဇန+ပုဗ္ဗာပရ] ရှေ့နောက် ဖြစ်သော သဒ္ဒါ၊ ရှေ့သဒ္ဒါ, နောက်သဒ္ဒါ။ အဘ္ဘာပုဗ္ဗာပရ – ကြည့်။

ဗျဥ္ဇနပုဗ္ဗိရူပက (တိ) [ဗျဥ္ဇန+ပဋိရူပက] သဒ္ဒါ အားလျော်သော၊ သဒ္ဒါတုဖြစ်သော။ ဗျဥ္ဇန-ပုဗ္ဗိရူပကေဟိ (အံ၊ ၁။၇၀)တိ ဗျဥ္ဇနသော ပဋိရူပကဟိ အက္ခရစိတြတာယ လဒ္ဓကေ-ဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅။

ဗျဥ္ဇနပုဗ္ဗင်္ဂ (ပု) [ဗျဥ္ဇန+ပဗ္ဗင်္ဂ] သဒ္ဒါအစဉ်။ တတ္ထ အဇ္ဈတ္တသု ကတပရိစ္ဆေဒေါ ဗျဥ္ဇနပုဗ္ဗင်္ဂော ဒေသနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂။

ဗျဥ္ဇနပုဗ္ဗဘေဒ (ပု) [ဗျဥ္ဇန+ပဘေဒ] သဒ္ဒါ–အထူး–အပြား။ ယ္ဟာယန္တိ ဗျဥ္ဇနပုဗ္ဗဘေဒေါ အဓိပေတော။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၄။

ဗျဥ္ဇနပုဒ္ဓိ (ထီ) [ဗျဥ္ဇန+ဇနိကာ+ပုဒ္ဓိ] အက္ခရာ–သဒ္ဒါ–ကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်၊ အက္ခရာ–သဒ္ဒါ–ကို ဖြစ်စေတတ်သော အသိဉာဏ်၊ (သိထိလ စသော) သဒ္ဒါ၌ လိမ္မာခြင်း၊ စိတ်ကြောင့် ကဲ့ပြားလာသော သဒ္ဒါ ၁၀-မျိုး။ (ဗျဥ္ဇနပုဒ္ဓိ ဟူသည် အက္ခရာသဒ္ဒါတို့ကို (ရွတ်ဆိုသော အားဖြင့်) ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော စိတ်, အက္ခရာသဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း စိတ်ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်း စိတ် ဆယ်မျိုးပြား သောကြောင့် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရသော အက္ခရာသဒ္ဒါများလည်း ဆယ်မျိုးပင်ပြားလာရသည်၊ ထိုပြားလာသော ဆယ်မျိုးကို ဗျဥ္ဇနပုဒ္ဓိ ဆယ်ပါး ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းတို့မှာ— သိထိလ = အလျော့, ဓနိတ = အတင်း, ဒီဃ = အရှည်, ရဿ = အတို, ဂရုက = အလေး, လဟုက = အပေါ့, နိဂ္ဂဟိတ = အပိတ်, သမ္ဗန္ဓ = အစပ်, ဝဝတ္ထိတ = အဖြတ်, ဝိမုတ္တ = အဖွင့်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ပုဒ်စပ်ချောပြေ၊ သန္ဓေခြားဖြတ်၊ သံလွှတ်ဖွင့်ဆို၊ ရှည်တို လေးခပါ၊ တင်းလျော့ နိဂ္ဂဟိတ်၊ အစိတ်အဖြာ၊ အင်္ဂါ ဆယ်ခု၊ ဖတ်မှု မကျွမ်း၊ နား မချမ်းမှု။ ကိုးခန်းပျို့၊ ပိုဒ်ရေ။ ၂၁၉။ ယင်း ဋီကာ၊ နှာ–၄၂၆–၌၎င်း၊ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ၊ နှာ၊၆၆၊၇၆-တို့၌၎င်း အကျယ်ကြည့်။ ယင်း ဆယ်ပါးအနက် ကံဆောင်ရာ၌ သိထိလကို ဓနိတ အသံဖြင့်ရွတ်ဖတ်သော်၎င်း၊ ဓနိတကို သိထိလအသံဖြင့် ရွတ်ဖတ်သော်၎င်း၊ ဝိမုတ္တကို နိဂ္ဂဟိတ်အသံဖြင့် ရွတ်ဖတ်သော်၎င်း နိဂ္ဂဟိတကို ဝိမုတ္တအသံဖြင့် ရွတ်ဖတ်သော်၎င်း ကံပျက်သည်၊ ကျန် ခြောက်ပါးကား အသံမမှန်သော်လည်း ကံမပျက်၊ ဒုရွစ္စာရဏ (= မကောင်းသဖြင့် ရွတ်ဖတ်ခြင်း၊ အရွတ်အဖတ် အသံမမှန်ကန်ခြင်း) ဟူ၍သာ ဆိုရသည်။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၅–၆။) ဒသမော ဗျဥ္ဇနပုဒ္ဓိယာ ပဘေဒေါ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၇။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၉။ဒသမော ဗျဥ္ဇနပုဒ္ဓိယာ ပဘေဒေါတိ ဧဝံ သိထိလာဒိဝသေန ဗျဥ္ဇန-ပုဒ္ဓိယာ အက္ခရပ္ပါဒကစိတ္တဿ ဒသပ္ပကာရေန ပဘေဒေါ၊သဗ္ဗာနိ ဟိ အက္ခရာနိ စိတ္တသမုဋ္ဌာ-နာနိ ယထာဓိပ္ပေတတ္ထဗျဥ္ဇနတော ဗျဥ္ဇနာနိ စ။သာရတ္ထ ၃။၄၃၂။(–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၈။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆) ယာဓာဓိပ္ပေတတ္ထဗျဥ္ဇနဒတော ဗျဥ္ဇန-သခ်ါတာနံ အက္ခရာနံ ဇနိကာ ပုဒ္ဓိ ဗျဥ္ဇနပုဒ္ဓိ၊ တာယဗျဥ္ဇနပုဒ္ဓိယာ၊ အက္ခရသမုဋ္ဌာပကစိတ္တ-ဘေဒေနေဝါ တိအတ္ထော။ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၄–၅။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၇၈၊ဗျဥ္ဇနပုဒ္ဓိယာ ဝါ ကရဏဘူတာယ ဗျဥ္ဇနာနံ ဒသမော ပဘေ-ဒေါတိပိ ယုဇ္ဇတိ။သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၇၂။

ဗျဥ္ဇနဘာဏက (တိ) [ဗျဥ္ဇန+ဘဏ+ဏ္ဍု] သဒ္ဒါကို ရွတ်ဆိုတတ်သော၊သူ။ ဗျဥ္ဇနဘာဏကာကိရ တေ ဘိက္ခူ။။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၃။ဗျဥ္ဇနရုစိ ဝသေန ဗျဥ္ဇနံ ဘဏန္တီတိ ဗျဥ္ဇနဘာဏကာ။သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၉။

ဗျဥ္ဇနဘာသိတ (တိ) [ဗျဥ္ဇန + ဘာသိတ] အနက်တူသဒ္ဒါဖြင့် အထပ်ထပ် ရွတ်ဆိုအပ်

သော (ပါဠိ)။ ပုနပိ သန္ဓာယဘာသိတော ဗျည်းနဘာသိတော သာဝသေသပါဠော အနဝသေသပါဠော နီတော နယော်ဂတိ ဆဒ္ဓိဓော ပါဠော။ မဟာနိ၊၁၉။၅။

ဗျည်းနဘေဒပွသင်္ကေတ (ပု) [ဗျည်းနဘေဒ+ပသင်္ကေတ] သဒ္ဒါအထူးဦးကပ်ငြိုလျှဉ်းပါးခြင်း။ ဗျည်းနဘေဒပွသင်္ကေတော အနုဿာဝနေ တံ နဝဠတိတိ ကေ။ဝဇိရ။၄၄၁။ (–သာရတ္ထ၊၃။ ၂၆၆။)

ဗျည်းနမဒုရ (တိ) [ဗျည်းန+မဒုရ] သဒ္ဒါအားဖြင့် ပြေပြစ်သာယာ သော၊ ပြေပြစ်သာယာသော သဒ္ဒါရှိသော (စကား)၊ ကဏ္ဏသုခ–ကြည့်။

ဗျည်းနမုခ (န) [ဗျည်းန+မုခ] သဒ္ဒါကို အဦးပြုခြင်း၊ သဒ္ဒါကို အဦးမူခြင်း။ တတ္ထ သောဠသပိ ဟာရာ မူလပဒနိဒ္ဒါဂတာ၊ နန္တရေန ဗျည်းနမုခေန နေဝ သုတ္တာသ သံဝဏ္ဏနာ ဟောန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၂။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၃၁။)

ဗျည်းနရသ (ပု) [ဗျည်းန+ရသ] သဒ္ဒါနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဗျည်းနရသဝသေန ပရဂမမ္ဘီရဘာဝတော။ သီ၊ဋီ၊သဒ်၊၁။၁၄၅။

ဗျည်းနရူစိ (ထီ) [ဗျည်းန+ရူစိ] သဒ္ဒါကို နှစ်သက်ခြင်း။ ဗျည်းနဘာဏက – ကြည့်။

ဗျည်းနရူပ (တိ) [ဗျည်းန+ရူပ] သဒ္ဒါသဘောရှိသော။ ဓမ္မဒေသနာနံ အတ္ထသန္နိဿိတတ္တေပိ သယံ ဗျည်းနရူပတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ.ဋ။၆၆။

ဗျည်းနဝိကတိ (ထီ) [ဗျည်းန+ဝိကတိ] ဟင်းသျှာအထူး။ ဩလောဏိတိ ကော ဗျည်းနဝိကတိ။ “ယောကောစိသုဒ္ဓေါကဠိကဘက္ကာဒိရသော” တိကောစိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၅၊(–ဝိမတိ၊၂။၆၂၊)

ဗျည်းနဝိစယ (ပု) [ဗျည်းန+ဝိစယ] သဒ္ဒါကိုစိစစ်ခြင်း၊ သဒ္ဒါကို စိစစ်ကြောင်းဖြစ်သောနည်း၊ ဟာရ ဗျည်းနဝိစယော။နေတ္တိ။၁။ (–နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၉၉။နေတ္တိ၊ဝိ။၁၇။)

ဗျည်းနဝိစာရ (ပု) [ဗျည်းန+ဝိစာရ] သဒ္ဒါကိုစိစစ်ခြင်း၊ သဒ္ဒါကို မှန်ရာ စိစစ်ကြောင်း ဖြစ်သော နည်း။ ဗျည်းနတ္ထဝိစာရ–ကြည့်။

ဗျည်းနဝိစာရဏာ (နာ) [ဗျည်းန+ဝိစာရဏာ] သဒ္ဒါကို စိစစ်ခြင်း။ ဗျည်းနဝိစာရဏာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈)ဿိ “ဥဿာသ ဥပဝဿိတာ” တိ အာဒိ ဝိစာရဏာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၄၆။

ဗျည်းနဝိစာန (န) [ဗျည်းန+ဝိစာန] သဒ္ဒါအစိအရင်။ ဗျည်းနံ သဏ်ဌိသဓိကာဒိဒသဝိဓံ ဗျည်းနဝိစာနဉ္စ။ အဘ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၉။

ဗျည်းနဝိဓိပုထု (တိ) [ဗျည်းန+ဝိဓိ+ပုထု] သဒ္ဒါအစီအရင်များသော၊ သဒ္ဒါကို ဧရင်ခြင်းများသော၊ များသော သဒ္ဒါကို ဧရင်ခြင်း ရှိသော။ (သဒ္ဒ၊ခု၊၀၆၀။) ဗျည်းနဝိဓိပုထုဘာ (နေတ္တိ.ဋ္ဌ။၃၄)တိ ဇာဒံ ကေသို့ သုတ္တေ အနေကေသံ ဟာရာနံ သန္ဓိပတနသာကာရဏာဝစနံ။ တထာ ဟိ “အနေကသာမတ္ထိယနိစိတာသဒ္ဒါ’တိ အာဇ္ဇရပိန္တကာ ဝဒန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၈။

ဗျည်းနဝိပလ္လာသင်္ကေတဝါရဏာ (န) [ဗျည်းနဝိပလ္လာသင်္ကေတ+နိဝါရဏာ] သဒ္ဒါကိုဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်းကို တားမြစ်ကြောင်းဖြစ်သောပုဒ်။ ဗျည်းနဝိပလ္လာသင်္ကေတနိဝါရဏံ (သံ ဋ္ဌ၊၂။၂) သောဘဒ္ဒါရေ ဝိက္ခေပပဒဋ္ဌိ-ဗာဟကတ္တာ။ နဟိ ယာထာဝတော သုဏန္တသ သဒ္ဒတော ဝိပလ္လာသင်္ကေတော ဟောတိ။ သံဋီ၊၂။၁၀။

ဗျည်းနဝိပလ္လာသင်္ကေတဝါရဏာ (န) [ဗျည်းနဝိပလ္လာသင်္ကေတ+နိဝါရဏာ] သဒ္ဒါကို ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်းကို တားမြစ်ကြောင်းဖြစ်သောပုဒ်။ ပုရိမဥ္စေတ္ထ ဗျည်းနဝိပလ္လာသင်္ကေတဝါရဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ မဇ္ဈ၁။၂၀။ (–သုတ္တ၊နိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။) ဗျည်းနဝိပလ္လာသင်္ကေတဝါရဏံ သောတဒ္ဒါရေ ဝိက္ခေ-

ပပဋိဗာဟကတ္တာ။ န ဟိ ယာထာဝတော သုဏန္တိဿ သဒ္ဒတော ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟော ဓမာတိ။ မဒီ၊၁။၅၈။

ဗျဥ္ဇနဝိဘာဂ (ပု) [ဗျဥ္ဇန+ဝိဘာဂ] သဒ္ဒါကို ဝေဘန်ခြင်း။ ဗျဥ္ဇနဝိဘာဂံ ဒဿေန္တော ဝိဘဇန္တိ။ အဘိ၊၁၊၂။၃၅၅။ (–မဟာနိ၊၁၁။ ၃၅။ မူလဋီ၊၂။၁၀၅။)

ဗျဥ္ဇနဝိဘာဂပကာသ (ပု) [ဗျဥ္ဇနဝိဘာဂ+ပကာသ] သဒ္ဒါကို ဝေဘန်၍ ပြခြင်း။ ဗျဥ္ဇနဝိဘာဂပကာသော အာကာရော။ မဟာနိ၊၁။၃။

ဗျဥ္ဇနသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဗျဥ္ဇန+ သင်္ဂဟိတ] သဒ္ဒါဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ ဗျဥ္ဇနသင်္ဂဟိတော (မူလဋီ၊၃။၁၉၄)တိ "နတ္ထိပစ္စယော ဝိဂတပစ္စယော"တိ ဧဝမာဒိ ဗျဥ္ဇနေန သင်္ဂဟိတော။ အနုဋီ၊၃။၂၆၃ -၄။

ဗျဥ္ဇနသညိတ (တိ) [ဗျဥ္ဇန + သညိတ] အက္ခရာ– သဒ္ဒါ– ဟု သိမှတ်အပ်သော။ ဗျဥ္ဇနေဟိတိ အတ္ထဿ အဘိဗျဥ္ဇနတော ဗျဥ္ဇနသညိတေဟိ ဝဏ္ဏေဟိ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၆။ (–၃၀၄။)

ဗျဥ္ဇနသန္ဓိ (ပု) [ဗျဥ္ဇန+သန္ဓိ] ပုဒ်စပ်ခြင်း၊ သဒ္ဒါစပ်ခြင်း၊ ဗျဥ္ဇနသန္ဓိ။ (ဗျည်းပြုခြင်း, ဗျည်းချေခြင်းသည် ဗျဥ္ဇနသန္ဓိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၆၃။ ဗျည်းနှောင်းရာ၌ စီရင်အပ်သော သန္ဓိ, ဗျည်းကို စီရင်သော သန္ဓိသည် ဗျဥ္ဇနသန္ဓိ။ ပုဒ်စစ်။ ပုဒ်ကို ပုဒ်တပါးနှင့် စပ်ခြင်းသည် ဗျဥ္ဇနသန္ဓိ မည်၏။ နေတ္တိ၊၌။၁၀၂။) အတ္ထသန္ဓိ ဗျဥ္ဇနသန္ဓိ။ နေတ္တိ။၃၃။ (–သံ၊၌။ ၃။၃၂၂။ အဘိ၊၌၊၂။၃၀၅။ဇာ၊၌၊၁။၂၀၉။) ဗျဥ္ဇနသန္ဓိတိ ပဒဿ ပဒန္တရေန သမ္ဗန္ဓော။ နေတ္တိ၊၌။၁၀၂။

ဗျဥ္ဇနသန္ဓိကရ (တိ) [ဗျဥ္ဇနသန္ဓိ+ ကရ+အ] သဒ္ဒါစပ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ယ-ကာရော ဗျဥ္ဇနသန္ဓိကရောဘိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဇ၊၌၊၅။ ၁၄၄။

ဗျဥ္ဇနသဘာဂ (တိ) [ဗျဥ္ဇန+သဘာဂ] သဒ္ဒါအားဖြင့် တူသော၊ သဒ္ဒါအားဖြင့် တူသော အဘိုရိုသော။ ဗျဥ္ဇနံ ပနေတ္ထ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိသမေ-တိတိ ဗျဥ္ဇနသဘာဂါနိ ဟောန္တိ။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၁။ ၂၇။

ဗျဥ္ဇနသမညာ (ထီ) [ဗျဥ္ဇန+သမညာ] ဗျည်းအမည်။ ကကာရာဒိကေ ဗျဥ္ဇနသမညာ။သံ၊ ၌၊၂။၅၄၂။

ဗျဥ္ဇနသမယ (ပု) [ဗျဥ္ဇန+သမယ] သဒ္ဒါအရာ၊ သဒ္ဒါအယူအဆ။မယမ်ိ ဗျဥ္ဇနသမယေ ကုသ-လာ၊ အမှာကမေဝ ကိဉ္စိ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊၌၊၂။ ၂၄၆။

ဗျဥ္ဇနသမုစ္စယ (ပု) [ဗျဥ္ဇန+သမုစ္စယ] သဒ္ဒါအပေါင်း၊ အက္ခရာအပေါင်း။ ဗျဥ္ဇနသိလိဋ္ဌ–ကြည့်။

ဗျဥ္ဇနသမုဒါယ (ပု) [ဗျဥ္ဇန+သမုဒါယ] သဒ္ဒါအပေါင်း၊ အက္ခရာအပေါင်း။ ယထာ ဟိ ဗျဥ္ဇနသမုဒါယော ပဒံ၊ ဧဝံ အတ္ထသမုဒါယော ဝါကျံ။သံ၊ ၌။၁၅။ (–အနုဋီ၊၃။၂။)

ဗျဥ္ဇနသမ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဗျဥ္ဇန+သမ္ဗတ္တိ] သဒ္ဒါ၏ ပြည့်စုံခြင်း။(ဗျဥ္ဇနသမ္ဗတ္တိဖြစ်ပုံကိုနိရုတ္တိဒီပနီ၊ နီဒါန်း၊နှာ၊ကာ–ကိ–ကြည့်။)ဗျဥ္ဇနသမ္ဗတ္တိ-ယာ သဗျဥ္ဇနံ။ဝိ၊၌၊၁။၉၉။(–သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။ ၁၆၇။ စူဋဋီ၊၌။၂၁။သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၅။) ဗျဥ္ဇန-သမ္ဗတ္တိ နာမ....သမ္ဗန္ဓဗျဥ္ဇနတာတိ အတ္ထေ၁။ ဝိမတိ၊၁။၆၅။

ဗျဥ္ဇနသမ္ဗန္ဓ (တိ) [ဗျဥ္ဇန+သမ္ဗန္ဓ] (၁) လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော (ပတ္တမြား)။ (၂) သဒ္ဒါနှင့် ပြည့်စုံသော။ (၁) သေလော ဗျဥ္ဇနသမ္ဗန္ဓော၊ နေဝကယော်ဂျာမဏီ မမ။ဇာ၊၂။၂၂၄။

နေဝကေယျောတိ အယဉ္စ မမ မဏိလက္ခဏသမ္ပန္နာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၅။ လက္ခဏသမ္ပန္နောတိ ဣမိနာ ဗျည်္ဇနသမ္ပန္နောတိ ပဒဿ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ဒေ၊ဋီ၊သစ်၊ဏံ။ကျော။(၂)ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏောဟိ သမ္ဗုဒ္ဓေဟိ ပကာသိတံ အတ္ထသမ္ပန္နံ ဗျည်္ဇနသမ္ပန္နဉ္စ....ဣမံ အရိယသာဝိတ္ထိံ သန္ဓာယ ပုစ္ဆတိ။ သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၊၃၇၇။)

ဗျည်္ဇနသမ္ပဿဒန (န) [ဗျည်္ဇန + သမ္ပဿဒန] ဟင်းလျာနှင့် ပြည့်စုံစေခြင်း၊ ဟင်းလျာကို စိမ်ခြင်း။ တာယ ကာယဝေယျာဝဋ္ဋိကံ ယာစိကာယ ဗျည်္ဇနသမ္ပဿဒနံ အာစိက္ခိ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၇။

ဗျည်္ဇနသမ္ဘူတ (တိ) [ဗျည်္ဇန+သမ္ဘူတ] သဒ္ဒါကြောင့် ဖြစ်သော။ သဒ္ဒရသောတိ ဗျည်္ဇနသမ္ဘူတော ရသော။သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။

ဗျည်္ဇနသိလိဋ္ဌတာ (ထီ) [ဗျည်္ဇနသိလိဋ္ဌ + တာ] သဒ္ဒါပြေပြစ်သည်၏အဖြစ်၊သဒ္ဒါ့ပြေပြစ်ခြင်း။ အက္ခရသမဝါယော ဗျည်္ဇနသိလိဋ္ဌတာ ပဒါနုပုဗ္ဗတာပေတံ။ မဟာနိ။ ၅၄။ စူဠနိ။၂၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။) ဗျည်္ဇနသိလိဋ္ဌတာတိ ဗျည်္ဇနသမုစ္စယော ပဒမိတိ ဝုတ္တာနံ ဗျည်္ဇနာနံ အတ္ထဗျည်္ဇနာနံ အတ္ထဗျတ္တိကာရဏာနံ ဝါ မေရုဇာဝင်္ဘာ ပါဌဿ မုဒုဘာဝေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။

ဗျည်္ဇနာကာရ (ပု) [ဗျည်္ဇန+အာကာရ] သဒ္ဒါဟူသော အခြင်းအရာ၊ သဒ္ဒါ ဟူသော အကြောင်း။ အတ္ထာကာရ-ကြည့်။

ဗျည်္ဇနာနုရူပ (တိ) [ဗျည်္ဇန+အနုရူပ]သဒ္ဒါ အားလျော်သော။ ပုဗ္ဗကာလကိရိယာဝသေန ဗျည်္ဇနာနုရူပံ ကတ္တာ ပဒဘာဇနေ ဝတ္တဗ္ဗေ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၀။ (–ကခ်ေ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၅။)

ဗျည်္ဇနာပဂတ (တိ) [ဗျည်္ဇန+အပဂတ] သဒ္ဒါမှ ကင်းသော။ "ဗျည်္ဇနာပဂတ ဘဏိတ" ဆိုတိုတောဟာ အပဟရန်တိ။ မဟာနိ။၁၂၈။(–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။)

ဗျည်္ဇနာဝဓာရဏသမတ္ထ (တိ) [ဗျည်္ဇနာဝဓာရဏ+သမတ္ထ] သဒ္ဒါကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း–ဌ်–ဌ္ဂါ–စ္ဆမ်းနိုင်သော။ တတ္ထ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ သတိယာ ဗျည်္ဇနာဝဓာရဏသမတ္ထတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄။

ဗျည်္ဇနု(နွ)ပေတ (တိ) [ဗျည်္ဇန+ဥပေတ]သဒ္ဒါသို့ ကပ်ရောက်သော၊ သဒ္ဒါနှင့် ပြည့်စုံသော။ အတ္ထာပေတာ ဗျည်္ဇနုပေတာ။ ဝိ၊၃။၅၀၈။ (–နေတ္တိ။၁၉။) အယံ ဝုစ္စတိ ဥပါလိ..... ဗျည်္ဇနူပေတာတိ အတ္ထတော အပဂတာ"သံဃသာမဂ်ံ" တိ ဣမံ ပန ဗျည်္ဇနမတ္တံ ဥပေတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။ ဗျည်္ဇနူပေတန်တိ သဘာဝနိရုတ္တိသမုပေတံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၉။

ဗျည်္ဇနုပမ (တိ) [ဗျည်္ဇန+ဥပမာ] ဟင်းလျာလျင် ဥပမာရှိသော။ ဝေဒနာ ဘောဇနဿ ဆာဒါပနတော စ သညာ အပရာဓူပမာ ဗျည်္ဇနူပမာ စ။ မူလဋီ၊၂။၂၆။

ဗျည်္ဇနေကဒေသ (ပု) [ဗျည်္ဇန+ဧကဒေသ]သဒ္ဒါတစိတ်တဒေသ။ သမ္ဘာပေသာ ဗျည်္ဇနေကဒေသဝသေန ပဝတ္တိယာ အပရိပုဏ္ဏဗျည်္ဇနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၇၂။

ဗျည်္ဇယတိ (ကြိ) [ဝိ+အဉ္ဇ+ဏယ+တိ] ပြတတ်၏၊ ထင်ရှားအောင် ပြုတတ်၏။ အတ္ထံ ဗျည်္ဇယတိ ပကာသေတီတိ ဗျည်္ဇနံ၊ ပဒမေဝ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆။ ပဒေန အဘိဟိတံ ဗျည်္ဇယတိ ဗျတ္တံ ပါကဋံ ကရောတီတိ ဗျည်္ဇနံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃။ ယသ္မာ ပနေတံ အတ္ထံ ဗျဉ္ဇေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၁။ ဗျဉ္ဇေတိ——အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၁။ သီ၊ဋီ၊

သစ်၊ ၂။၅၉။ ဗျဥ္ဇယန္တိ — ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၀။ ဗျဥ္ဇနန္တိ — ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၇၅။

ဗျဥ္ဇယန္တိ (ကြိ) [ဝိ+အဥ္ဇ+ဏယ+အန္တိ] ပြတတ်ကုန်၏၊ ထင်ရှားအောင် ပြုတတ်ကုန်၏။ ဗျဥ္ဇယတိ–ကြည့်။

ဗျဥ္ဇိတ (တိ) [ဝိ+အဥ္ဇ+တ] ပြအပ်သော။ ပဒေန ဟိ ဗျဥ္ဇိတောပိ အတ္ထော အက္ခရမ္မုလကတ္တာ ပဒဿ "အက္ခရေန ဗျဉ္ဇိတော"တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၀။

ဗျဥ္ဇိတပဒ (တိ) [ဒွိ+အဥ္ဇ+တပဒ] ပြအပ်သော။ ဘေဟိ ဗျဥ္ဇိတပဒတော ဗျဥ္ဇနာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၇၅။

ဗျဥ္ဇိယတိ(ကြိ) [ဝိ+အဥ္ဇ+ယ+တေ] ပြးပ်၏။ ဝါကေ့ုန ဟိ အတ္ထော ပရိဝုဏ္ဏံ ဗျဥ္ဇိယတိ။ သီ.ဋီ၊ဃ.စ်၊၁။၁၄၀။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။)

ဗျဥ္ဇေတိ(ကြိ) [ဝိ+အဥ္ဇ+ဏေ+တိ] ပြတတ်၏။ ဗျဥ္ဇယတိ–ကြည့်။

ဗျဥ္ဇေန္တိ (ကြိ) [ဝိ+အဥ္ဇ+ဏေ+အန္တိ] ပြတတ်ကုန်၏၊ ဗျဥ္ဇယတိ-ကြည့်။

ဗျတယ (ပု) [ဝိ+အတိ+အယ+အ] ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း။ အဋ္ဌကထာယံ ပန ကေဝဋနေ ဝသေဒနာ ဗျတယော ဒဿိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၂။ဗျတ္တယ–လည်း ကြည့်။

ဗျတိ (ကြိ) [ဗျေ+အ+တိ။ နိတိ၊ခ၁။၁၃၉။] (၁) ဖြစ်တတ်၏။ (၂) နေကတ်၏။ (၁) သဟ ဗျာဘိ(ဗျေတိ?) ဂစ္ဆတိတိ သဟဗျော.... သဟ ပဝတ္တိတိ အာဟ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇။ (၂) သဟ ဗျတိ ပဝတ္တေတိ, ဝသတိတိ ဝါ သဟဗျော၊ သဟဋ္ဌာယီ သဟဝါယီ ဝါ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၆၆။

ဗျတိရိတ္တ (တိ) [ဝိ+အတိ+ရိစ+တ္တ။ ဘိန္နေ။ ထေရမ။] ထူးသော။ကဲ့ပြားသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျတိရိတ္တာဗျတိရိတ္တ (တိ) [ဗျတိရိတ္တ+အဗျတိရိတ္တ] ကဲ့ပြားသော, မကဲ့ပြားသော (ရှုခြင်း)။ (အတ္တကိုခန္ဓာမှ အလွတ်ဟုရှုခြင်းသည် ဗျတိရိတ္တရှုခြင်းမည်၏။ ခန္ဓာနှင့်အတ္တ မကဲ့ပြား တသားတည်း တခုတည်းဟုရှုခြင်းသည် အဗျတိရိတ္တ ရှုခြင်းမည်၏။ ဤသို့ အကြမ်းဖျင်းခဲ့ခြ ားသတ်မှတ်နိုင်သည်။ မိစ္ဆာအယူဖြစ်၍ တိတိကျကျသတ်မှတ်၍ကား မရနိုင်။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀-အနက် ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာ=ရူပင်္ဓသောအတ္တ။ အတ္တန် ဝါ ရူပံ=အတ္တဋ္ဌရူပ်။ ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာ=ရူပဋ္ဌအတ္တ။ ဝေဒနာဝန္တံ ဝါ အတ္တာ=ဝေဒနာဝိုသော အတ္တ။ အတ္တနိ ဝါ ဝေဒနာ=အတ္တဋ္ဌဝေဒနာ။ ဝေဒနာယ ဝါ အတ္တာ= ဝေဒနာဋ္ဌ အတ္တ။ သညာဝန္တံ ဝါ အတ္တာ=သညာရှိသော အတ္တ။ အတ္တနိ ဝါ သညာ=အတ္တဋ္ဌ သညာ။ သညာယ ဝါ အတ္တာ=သညာဋ္ဌအတ္တ။ သင်္ခါရဝန္တံ ဝါ အတ္တာ=သင်္ခါရရှိသောအတ္တ။ အတ္တနိ-ဝါ သင်္ခါရာ=အတ္တဋ္ဌ သင်္ခါရ။ သင်္ခါရေသု ဝါ အတ္တာ=သင်္ခါရတို့ဋ္ဌအတ္တ။ ဝိညာဏဝန္တံ ဝါ အတ္တာ=ဝိညာဉ်ရှိသော အတ္တ။ အတ္တနိ ဝါ ဝိညာဏံ=အတ္တဋ္ဌဝိညာဉ်။ ဝိညာဏေ ဝါ အတ္တာ=ဝိညာဉ်ဋ္ဌအတ္တ။ ဤရှုခြင်း ၁၅-ပါး သည် ဗျတ်ရိတ္တရှုခြင်းမည်၏။ ရူပံ အတ္တာ=ရူပ်သည်အတ္တ။ ဝေဒနာ အတ္တာ=ဝေဒနာသည် အတ္တ။ သညာ အတ္တာ=သညာသည် အတ္တ။ သင်္ခါရာ အတ္တာ=သင်္ခါရသည် အတ္တ။ ဝိညာဏံ အတ္တာ=ဝိညာဉ်သည်အတ္တ။ ဤရှုခြင်း ၅-ပါး သည် အဗျတ်ရိတ္တ ရှုခြင်းမည်၏။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။၂၃၆။) ဥဒ္ဓေဟိ ဗျတိရိတ္တာဗျတိရိတ္တ-ဝသေန ဝီသတိ-ရိကပ္ပိတဿ အတ္တနော ဝါဒေါ အတ္တဝါဒေါ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၁၉။ ဗျတိ။ ပ။ ဝသနာတိ ဝိသေသာ ဝိသေသ-ဘာဝေန။ မဏိမဉ္ဇူ။၂။၂၄၆။

ဗျတိရေက (ပု) [ဝိ+အတိ+ရိစ+ဏ] အထူးပြု၍ဆုံခြင်း၊ အသီးအခြားပြုခြင်း၊ ဆန့်ကျင်

ဘက်။ (အနက်အခိပ္ပါယ် တပါးနှင့် လား လားမသက်၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောစကား ရပ်ကို ဗျတိးရက ဟု ဂန္ထင်္ဒ။ သျှဉ်ဆို၏။) ဝေဒံ ဗျတိရေကာသေန နိဗ္ဗာနဿ အတ္ထိဘာဝံ ဒဿေတွာ။ ဥဒါန်း၌။၃၅၁။ (=ဣတ်ဝုတ်၊ ၌။၅၁။ အသက်ာရ။၂၄၄။) ပဘေဒနံ တေသမေဝဝတ္ထူနံ ဝိသေသကထနံ ဗျတိရေ-ကော ဗျတိရေစနံ ပုထက္ဇရဏန္တိ ကတွာ။ အလက်ာရ၊ဋီ။ ၂၄၄။ တဗ္ဗိပရိတော အတ္ထော ဗျတိရေဒကာ။ ပဏ္ဍိမဋ္ဌ။၂။၃၃၂။

ဗျတိရေကကာရဏ (နှ)[ဗျတိရေက+ကာရဏ] ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်း။ "ဝိက္ခိတ္တစိတ္တ-ဿာ" တိအာဒိနာ ဗျတိရေကကာရဏေန ဉာပကဟေတုံ ဒဿေတွာ တဒေဝ သမတ္ထေ-တိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၁၅၁။

ဗျတိရေကတ္ထ (ပု) [ဗျတိရေက+အတ္ထ] (၁) ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်။ (တိ) (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်ရှိသော။ (၁) အောက် ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၂) စ သဒ္ဒါ ဗျတိ-ရေကတ္ထော။ ပေတာ၌။၁၇။ နေတ္တိ၊၌။၉၀။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၃။)

ဗျတိရေကတ္ထဒီပန (ထီးန) [ဗျတိရေကတ္ထ+ ဒီပန] ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်ကိုပြခြင်း။ ဗျတိ-ရေကတ္ထဒီပနယဒိ "ဗဟုံ ဝေ သရဏံ ယန္တိ ....သရဏံ နော ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၃။

ဗျတိရေကဒဿန (နှ) [ဗျတိရေက+ဒဿန] ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုပြခြင်း။ "ဝေ" နှင့်အာဒိ ပန "သေဋ္ဌဝသေန စ ဘိဇ္ဇတိ" တိ ဝုတ္တဿ ဗျတိရေကဒဿနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၃။(–မ၊ ဋီ၊၁။၂၇၀။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၅၀။)

ဗျတိရေကပဓာန (တိ) [ဗျတိရေက+ပဓာန] ဆန့်ကျင်ဘက်လျှင် ပြဓာန်းခြင်း ရှိသော။ ဗျတိရေကပဓာနော ဟိ ပဋိဝိဘာဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။

ဗျတိရေကမုခ (နှ) [ဗျတိရေက+မုခ] ဆန့် ကျင်ဘက်ကို— အဦးမူခြင်း— ပဓာနထား ခြင်း။ အရဟတ္တံ ပန ပတ္တော သတ္ထုဩဝါဒံ ပဋိပူဇေန္တော ဗျတိရေကမုခေန စ အညံ ဗျာကရောန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။သာရတ္ထ၊၂။၁၇၂။)

ဗျတိဟရဏ (နှ) [ဝိ+အတိ+ဟရ+ယု] အထူးသဖြင့် အလွန်ဆောင်ခြင်း၊ အချင်း ချင်း ဆောင်ခြင်း။ ဗျတိဟရဏဝသေန လဿံကံ ဝိလဿံကံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၅။

ဗျတိဟာရ (ပု) [ဝိ+အတိ+ဟရ+ဏ] (၁) အထူးသဖြင့် အလွန်ဆောင်ခြင်း၊ တုံ့ပြန်ခြင်း၊ လက်စားချေခြင်း။ (၂) အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ဘက် အမူအရာကို ပြုခြင်း။ (၁) ဝိတိဟရတိတိ ဗျတိဟာရံ ကရောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၅။ (၂) အောက် ပုဒ်-ကြည့်။

ဗျတိဟာရလက္ခဏ (တိ) [ဗျတိဟာရ+ လက္ခဏ] အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ဘက် အမူ အရာ ကို ပြုခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းရှိသော၊ အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်သော ထိုးပစ် ပုတ် ခတ် သတ်ဖြတ်မှုသျှင် မှတ်ကြောင်းရှိသော။ (ကသေသု စ ကသေသု စ ဂဟေတွာ ဣဒံ ယုဒ္ဓံ ပဝတ္တတိတိ ကသော ကသိ–ဉ် ကသော ကသိ-ဟူသော သမာသ်ပုဒ်အရကို မယူပဲ ကြိယာအချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ဘက် အလုပ် ထိုးခုတ် ပုတ်ခတ် (ရန်ဖြစ်)ခြင်း အနက်ဟော ယုဒ္ဓ-ဟူသောာ အညပုဒ်အရ ကို ယူရသောကြောင့် ဗျတိဟာရလက္ခဏ ဗဟုဗ္ဗီဟိ မည်၏။) အညမညပစ္စနီကကြိယာ-ယ ဂရဏံ ဗျတိဟာရော။ သော လက္ခဏံ နိမိတ္တံ အဿာတိ ဗျတိဟာရလက္ခဏော။ ရူ။ရူ၊ဋီ။၂၅၃။ ပရမ္မရံ ပဟရဏာဒိရူပ-ကြိယာဂရဏံ ဗျတိဟာရော။ မုဒ္ဓဗောဓ၊ဋီ။

ဗျတ္တ၌ (တိ) [ဝိ+အဥ္ဇ+တ။ ဝိ+အတ္တ။ ဓာန်။ဓာန်၊ဠီ။ ၂၂၀။] (၁) ပညာရှိ–လိမ္မာ– ကျွမ်းကျင်– သော၊ သူ။ (၂) ထင်ရှားသော။ (၁) ပဏ္ဍိတာ ဗျတ္တာ မေဓာဝိနီ ဒက္ခာ အနုလသာ။ ဝိ၊၁။၁၉၇။ (–ဝိ၊၂။၁၅။ ဒီ၊၂။ ၂၅၃။ မ၊၃။၃၇။) ဗျတ္တာ-တိ ဝေယျတ္တိယေန သမန္နာဂတာ ဥပါ-ယေန သမန္နာဂတာ ဥပါယညူ ဝိသဒရဒါ။ ဝိ၊၆။ ၂။၁၃၉။ (–သာ၊တ္ထ၊၂။၃၂၅။) (၂) ပါဟုဘဝန်တိ ပကာသန်၊ အဘိသမယာ-သေန ဗျတ္တာ ပါကဋာ ဟောန်တိ။ ဝိ၊၆၊၃။ ၂၃၆။ ဥဒါန၊၆။၄၀။

ဗျတ္တ၂ (တိ) [ဝိ+အာ+သန္ဒ+တ။ ဗျာသတ္တ-ဟုဆိုလိုသျက် နိုချတ်ဖိနှည်းဖြင့် ဗျတ္တပြီးသည်။] အထူးသဖြင့်–ကပ်ဠိ – တွယ်တာ– သော၊ သူ။ ဗျာသတ္တ-ကြည့်။

ဗျဘ္ဘစောရ (ပု) [ဗျတ္တ+စောရ] လိမ္မာသော သူခိုး။ ဗျတ္တစောဒနဉ္စိ လ္ဟဒံ ဝတ္တံ... ပရဿ ဒ္ဒိသု သာဒ္ဒးကသု ကေော ဂဟေတဗ္ဗော၊ ကေသွိ သန္တေ ဒုဗ္ဘလံ ဒတ္ဝာ ထိရော ဂဟေတဗ္ဗော။ အံ၊၆၊၃။ ၂၅၃။

ဗျတ္တဘဏ္ဍ (တိ) [ဗျတ္တ+ဘဏ္ဍ] ထင်ရှား–ကျော်စော–သော ဘဏ်ရှိသော၊ သူ။ ဘဏ္ဍ-ဗျတ္တဘာဝ ကြည့်။

ဗျတ္တတရ (တိ) [ဗျတ္တ+တရ] အထူးသဖြင့် –အလွန်–လိမ္မာသော၊ သူ။ (၂) အထူး သဖြင့် ထင်ရှားသော။ (ကြိ၀ိ) အထူး သဖြင့် ထင်ရှားစွာ။(၁)တုမှေ တေန ပဏ္ဍိတ-တရာ စ ဗျတ္တတရာစ ဗဟုဿုတတရာ စ အလ-မတ္တတရာ စ။ ဝိ၊၄။၁၄၊။ (–ဝိ၊၆။၁။ ၂၂၀။ ဇာ၊၆၊၅။ ၃၀၅။) (၂) စျာနစက္ခုနာ ဗျတ္တတရံ ဩလောကနံ အတ္ထတော စိန္တန-မေဝ ဟောတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၂၃၅။

ဗျတ္တပရိစယ (ပု) [ဗျတ္တ+ပရိစယ] လိမ္မာ ကျွမ်းကျင်စွာ ဆည်းပူး လေ့လာခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျတ္တပရိစယဋ္ဌ (ပု) [ဗျတ္တပရိစယ+အတ္ထ] လိမ္မာ ကျွမ်းကျင်စွာ ဆည်းပူး လေ့လာခြင်း အနက်သဘော။ ဗျတ္တပရိစယဋ္ဌေန ကာရ-ဏာကာရဏဇာနနေန ဝါ အာဇာနီယော။ သံ၊၄၊၁။ ၂၆။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅-၌ ဗျတ္တုပရိ-စရဏဋ္ဌ–ဟု ပါဌ်ရှိ၏။)

ဗျတ္တပါကဋ္ဌ (တိ) [ဗျတ္တ+ပါကဋ္ဌ] အလွန် ထင်ရှားသော၊ သူ။ နာမာတိ ဗျတ္တပါကဋ္ဌ-ဘာဝေန။ ပေတ၊၆။ ၂၄၉။

ဗျတ္တယ (ပု) [ဝိ+အတိ+အယ+အ။ သူစိ] ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း။ "ဝါဟသ-တာန"န္တိ ဝါ ပစ္စတ္တေ သာမိဝစနံ ဗျတ္တယေန ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၉။(–အနုဋ္ဌီ၊၁။၄၆။)

ဗျတ္တယသာမည (နာ) [ဗျတ္တယ+သာမည] ဖောက်ပြန်မှုဘူညီခြင်း။ ဝစနဗျတ္တယဟေတု-ဗျတ္တယာနံ ဘေဒေပိ ဗျတ္တယသာမညတော ဥဒါဟဋ္ဌန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၆၉။

ဗျတ္တယာဘာဝ (ပု) [ဗျတ္တယ+အဘာဝ] ဖောက်ပြန်မှုမရှိခြင်း။ ဝိနရိယာယာဘာဝ-တောတိ ဗျတ္တယာဘာဝတော။ အနုဋ္ဌီ၊၂။ ၁၀၈။

ဗျတ္တဝစန (န) [ဗျတ္တ+ဝစန] ပီပြင်ထင်ရှား သောစကား။ ယဒိပိ ဇာပသဒ္ဒေါ ဗျတ္တဝစနေ, မာနသေ စ ပဘတ္တတိ၊ ဇနနတ္ထေပိ ပန ဒဋ္ဌ-ဗ္ဗော။ အနုဋ္ဌီ၊၂။ ၉၀၈။

ဗျတ္တသင်္ကေတ (တိ) [ဗျတ္တ+သင်္ကေတ]ထင်ရှား သောအမှတ် သင်္ကေတရှိသော၊ သူ။ ပုန စ ပရံ ဝိဟာရေ ဝိဇ္ဇမာနေန ဘိက္ခုနိယော ဗျတ္တ-သင်္ကေတာ ဘဝိဿန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၉။

ဗျတ္တသဘာဝ (ပု) [ဗျတ္တ+သဘာဝ] ထင်ရှား သော သဘော။ ယဒိ ဟိ ဗျတ္တသဘာဝတော

ဝိကာရတော အဗျတ္တသဘာဝါ ပကတိ အနညာ။ အနုဋီ၊၃။ဖ၄။

ဗျတ္တသာမဏေရ (ပု) [ဗျတ္တ+သာမဏေရ] လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော သာမဏေ။ ဗျတ္တသာမဏေရော သမိပေ ဌိတော ပဗ္ဗဇ္ဇာပေက္ခံ ဗျတ္တံ ဝဒါပေသိ။ ဝဇိရ။ ၄၁၂။

ဗျတ္တိ (ထီ) [ဝိ+အဥ္ဇ+တိ။ဓာန်၊ဒ္ဒီ။ ၂၂၀။] (၁) ထင်ရှားခြင်း၊ ထင်ရှားပြခြင်း။ (တိ) (၂) ထင်ရှားသော။ (၁) ဗျတ္တိဝသေန, ဝိတ္ထာရဝသေန စ "ဘာသေယျ" န္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၀။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၉၅။) (တိ) (၂) ဂဒ ဗျတ္တိယံ ဝါစာယံ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၇ဖ၄။

ဗျတ္တိ၂ (ထီ) [ဝိ+အာပ+တိ] ပျံ့နှံ့ခြင်း။ ဗျာပနံ ဗျတ္တိ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၄၀ဖ။

ဗျတ္တိဘေဒ (ပု) [ဗျတ္တိ+ဘေဒ] ထင်ရှားသော အပြား။ ဂေါတ္တာဒိဇာတိ ဝိယ ဗျတ္တိဘေဒေသူတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄ဖ။

ဗျတ္တိရူပ (န) [ဗျတ္တိ+ရူပ] ထင်ရှားခြင်းသဘော၊ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း သဘော၊ ဗျတ္တိရုပ်။ (သတ္တိရုပ်ဟူသည် သလေးစပါးဖုံး အတွင်း၌ ထင်ရှားရှိသော သလေးနှံနှင့်တူ၏။ ဗျတ္တိရုပ်ဟူသည် သလေးစပါးဖုံး အတွင်းမှ ထွက်ပေါ်လာသော သလေးနှံနှင့် တူသည်။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉ဖ။ သံဃာဂေါ= ယှဉ်ခြင်းသည်၊ ဇာယတေ=ဖြစ်၏။ ဤပုံစံ၌ နှစ်ပါးသော ဝတ္ထုတို့၏ ယှဉ်စပ်ဖို့အတွက် အချင်းချင်း ရှေးရှုငဲ့နေသော အခိုက်အတန့် (ဝတ္ထု နှစ်ခုတို့၏ ရှေးရှုငဲ့ခြင်း) သည် ယှဉ်ဆံပမူ ထင်ရှား မဖြင့်သေးသောကြောင့် သတ္တိရုပ်မည်၏။ ယှဉ်စပ်ဖို့အတွက် သတ္တိရှိရုံမျှ သဘောတရားဟုဆိုလိုသည်။ ဝတ္ထုနှစ်ခုတို့၏ ယှဉ်စပ်မိခြင်းသည် ဗျတ္တိရုပ်မည်၏။ ဘေဒစိန္တာ။ ဒီပန်။ ဋီကာ။ ၃၉၂။ ဘေဒစိန္တာဂဏ္ဌိ။ အနုသန္ဓိက္ကမဒီပနီ။ ၃၉၃။) တံ သတ္တိရူပဝသေန ပုဗ္ဗေ ဝိဇ္ဇာမာနမေဝ ဗျတ္တိရူပဝသေန နိက္ခမတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၅-ဖ။

ဗျတ္တုပရိစရကဿဒ္ဓ (ပု) [ဗျတ္တ+ဥပရိ+စရက+ +အတ္ထ] လိမ္မာကျွမ်းကျင်စွာ အဆင့်ဆင့် (မိမိ၏အမူအရာကို) ကျင့်ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ ဗျတ္တုပရိစရကဿဒ္ဓေနာတိ ဗျတ္တံ ဥပရူပရိ အတ္ထနော ကိရိယာစရကေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၅။ (သဒ္ဒ၊၁။၇၉-၌ ဗျတ္တပရိစယဒ္ဒ-ရှိ၏။)

ဗျထ (တိ) [ဗျထ+အ။ ဗျထ-ဒုက္ခဘယစလနေသု။ နံတိ၊၈၃။] (က) တုန့်လှုပ်သော၊ ပျက်စီးသော။ (ခ) ကြောက်သော၊ သူ။ (က) စလဋ္ဌေ ဗျဿဋ္ဌာ (သံ၊၂။ ၂၉၁) တိ အတ္ထနော သဘာဝေန အသဏ္ဌာဟနတော စလတိ စေဝ ဗျထတိ စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ဖ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ (ခ) ဗျထ (ဇာ၊ ၂။၉၁)နှင့် ဗျထိတံ ဘီတံ ရာဇာနံ 'မာ ဘာယီ' တိ ဣမိနာ ဝစနေန ဝိဿာသေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၄။

ဗျထတိ (ကြိ) [ဗျထ+အ+တိ] (က)တုန်လှုပ်၏၊ ပျက်စီး၏။ (ခ)ထိတ်လန့်၏၊ကြောက်ရွံ့၏။ (က) (ခ) ယော ဝေ နံ ဗျထတိပတ္တော။ ဝိ။၄၊၃၆၅။ အံ၊၃။၃၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ဖ။) နံ ဗျဿတိ နံ ဒေဓတိ နံ ဆမ္ဘတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၁၇၊ ဗျဿတိတိ ဇရူယမရကေန စ ပဒေဓတော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၉။ ဗျသသိ-ဇာ၊၁။ ၁၇၀။ ဇာဋ္ဌ၊၃။ ၃၇ဖ။

ဗျထန (န) [ဗျဿ+ယု] ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဗျထနံ ဟိ သာ။ နိတိ၊၈၁။ ၄၃။ (-ဓာန်၊ ဋီ၊၇၆၂။)

ဗျထသိ (ကြိ) [ဗျထ+ အ+သိ] တုန်လှုပ်၏။ ဗျဿတိ-ကြည့်။

ဗျထိတ (တ်) [ဗျထ+တ] (က)တုန်လှုပ်သော၊ သူ။ (ခ) ကြောက်သော၊သူ။ (က) ဗျထိတာ ဘယာ ဟိ(ဇာ၊၂။၁၄၃) တ်"ပေါရိသာ-

ဒေါ် ဣဒါနိ အာဂမိဿတိ"တိ တဝ ဘယေန ကမ်မိတာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၉(၂)ဗျထ(ခ)ကြည့်။

ဗျာထိတမာနသ (တိ) [ဗျာထိတ + မာနသ] ကြောက်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အထာသန်မှာ သြရွယ့်၊ ရာဇာ ဗျာထိတမာနသော။ဇာ၊၂။ ၂၆၈။(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၉။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။) ဗျာထိတမာနသောတိ ဘီတစိတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၅။

ဗျာ (ပု) [ဝိ+အာ။ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၇၆၂။] (၁) ဖောက်ဆွင်းခြင်း။ (၂) ကြောက်ခြင်း။ (၁) ဝသော ကန္တီ ဗျာဓော ဝေဓော။ဓာန်။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၇၆၂။(၂)ဘယ နန္တီ ဘီတိ စေတသော ဗျာဓော။အာ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇၅။

ဗျာဓိကရဏ (တိ) [ပိ+အဓိကရဏ] ကဲ့ပြားသော တည်ရာရှိသော။ ဗျာဓိကရဏာနမ္ပိ ဟိ ပဒါနံ ဗာဟိရတ္ထသမာသော ဟောတိယေဝ။ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၁၆။ (–အာ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၇၃။အနုဋီ၊၃။၁၉၂။)

ဗျာဓိတ (တိ) [ဗျာဓ+တ။နိတိ၊ဓော။၂၃၂။]နှိပ်စက်အပ်ဿော။ တေနာဟ"သမဘိဟန္နတ္တာ" တိ ဗျာဓိတတ္တာတိ အတ္ထော။ငိမတိ၊၁။၃၂၄။

ဗျာဓိတမာနသ (တိ) [ဗျာဓိတ+မာနသ] နှိပ်စက်အပ်ဿော စိတ်ရှိသော၊သူ။ဘန္တော ဗျာဓိတမာနသာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၉။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃–တိဋ္ဌ ဗျာထိတမာနသ–ဟုရှိ၏။)

ဗျာဓေတိ (ကြိ) [ဗျာ+ဏိ+တိ။ ကာရေတိ –ကြည့်] နှိပ်စက်တတ်၏။ နံ တံ ကိစ္စံ ကိစ္စကာလေ ဗျာဓေတိ (ဇာ၊၁။၂၄၅)တိ အနာဂတံ ကိစ္စံ ကယိရမာနံ..... တာဒိသံ ပုရိသံ နံ ဗျာဓေတိ နံ ဗာဓတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။ ဗျာဓေသိ—ဇာ၊၁။၂၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။

ဗျာဓေသိ (ကြိ) [ဗျာ+ဏိ+သိ] နှိပ်စက်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျာန်း (ပု) [ဝိ+အန်း] (၁) ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြား။ (တိ) (၂) ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြား ရှိသော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ကင်းခြင်း။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဗျာန်း-ဟောန်း-ကြည့်။

ဗျာန်း (နှန်း) (တိ) [ဝိ+အန်း။ဣ–လာလျှင် ဗျာန်း။ဤလာလျှင် ဗျာန်း။ နံတိ၊သုတ္တ။ ၁၃၃၀။ နံရုတ္တိ၊နှာ။၄၀။ ဗျန်း+ဣ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။ ၁၂၇။] ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြား ရှိသော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ကင်းခြင်း။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ပရိပက္ကံ ဝါ ကမ္မံ ဖုဿ ဖုဿ ဗျာန်း ကရိဿာမိ။ ဒီ၊ဝ။၅၁။မ၊၂။၁၀၆။ (–ဒီ၊ဝ။၆၀။ မဟာနိ။၁၂၃။) ဗျာန်း ကရေယျာတိ ဝဂတန်း ကရေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၄။) ပရိပက္ကံ ကမ္မံ ဖုဿ ဖုဿ ကာလေန ပရိပက္ကဘာဝါနာပါဒနေန ဗျာန်း ဝိဂမနံ ကရောတိ နာမာတိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄၅။ ဝိဂတော အန္တော ဗျန္တော၊ သော ယဿာတိ ဗျာန်း။ တေနာဟ "ဝိဂတန်း"န်း။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၂၇။

ဗျာန်း (နှန်း) ကတ (တိ) [ဗျာန်း+ကတ] (၁) ကင်းအောင် ပြုအပ်ပြီးသော။ (၂) ကင်းအောင်ပြုအပ်ပြီးသော အာသဝရှိသော၊ (အာသဝတို့ကို) ကင်းအောင် ပြုပြီးသော၊ သူ။ (၁) သဗ္ဗာ မယာ ဗျာန်းကတာ သမ္ဘလိကာ။ သံ၊ဝ။၁၀၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၅၂။) ဗျာန်းကတာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၀။ သဗ္ဗာ မယာ ဗျာန်းကတာတိ သဗ္ဗာ တဏှာ မယာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ဝိဂတန်းာ နိရန်းာ ကတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၃။) ဝိဂတန်းာ ကတာတိ ဗျာန်း-ကတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၁၆၈။) (၂) ဗျာန်းကတော (ထေရ၊၂၉၉)-တိ ဗျာန်းကတာဝိ အရိယမဂ္ဂေန ဝိဂတန်းာ ကတ္တာ ဌိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၁၆၄။

ဗျန္တီကတာဝီ (တိ) [ဗျန္တ+ကတာဝီ။ ကတာဝီ-ကြည့်။] (အာသဝတို့ကို) ကင်းအောင် ပြုပြီးသော၊ သူ။ အထက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

ဗျန္တီကရဏ (န) [ဗျန္တ+ကရဏ] ကင်းအောင် ပြုခြင်း။ တံ ပနဿ ပဟာနံ ဝိနောဒနံ ဗျန္တီကရဏံ အနဘာဝင်္ဂမနန္တိ စ ဝတ္ထုံ ဝဋ္ဋတိ။ မဒ္ဒီ၁။၁၇၁ ၂။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၁။

ဗျန္တီ(န္တီ) ဘူတ (တိ) [ဗျန္တ+ဘူတ] ကင်းခြင်းသို့ ရောက်သော။ နေက္ခမ္မာဘိရတံ ဗျန္တီဘူတံ သမ္ဗသော အာသဝဋ္ဌာနိယေဟိ ဓမ္မေဟိ။ ဒီ၊၃။၂၄၃။ (-မ၊၃။ ၁၅၃။ ပဋိသံ၊၃၅၅။ ဇာ၊၁။၃၅၈။) ဗျန္တီဘူတံ။ အံ၊၃။၅၉။ ဗျန္တီဘူတန္တိ နိရတိဘူတံ၊ နိတ္တဏ္ဍန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅။) အန္တေ၁ ဝုစ္စတိ လာမကဋ္ဌေန တဏှာ။ ဗျန္တံ ဝိဂတန္တံ ဘူတန္တိ ဗျန္တီဘူတန္တိ အာဟ "နိရတိဘူတံ၊ နိတ္တဏ္ဍန္တိ အတ္ထော" တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၅။ ဧဝံဘူတံ တေသံ ဗျန္တီဘာဝံ ပတ္တန္တိ ပါဋိယံ "ဗျန္တီဘူတေနာ" တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၆။ (-အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၄။)

ဗျန္တီကရောတိ (ကြိ) [ဗျန္တ+ကရောတိ] ကင်းအောင်ပြု၏။ ဗျန္တီကရောတိ (အံ၊၁။ ၂၂၂) တိ ဖုသိတ္ဝာ ဖုသိတ္ဝာ ဝိဂတန္တံ ကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ ဗျန္တီကရောဟိ — စူဠနိ။၇၉၊၁၄၅။

ဗျန္တီကရောန္တော (တိ) [ဗျန္တ+ကရောန္တော] ကင်းအောင်ပြုသော၊သူ။ ဗျန္တီကရောန္တော (စူဠနိ။ ၇၉။) တတိယမဂ္ဂေန။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။

ဗျန္တီကရောဟိ (ကြိ) [ဗျန္တ + ကရောဟိ] ကင်းအောင်ပြုလော။ ဗျန္တီကရောတိ-ကြည့်။

ဗျန္တီကာတဗ္ဗ (တိ) [ဗျန္တ + ကာဘဗ္ဗ] ကင်းခြင်းကို ပြုအပ်သော။ ဗျန္တီကာတဗ္ဗ-(စူဠနိ။၁၄၅)န္တိ ဝိဂတန္တံ ကာတဗ္ဗံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၄။

ဗျန္တီက်ရိယာ (ထ်) [ဗျန္တ + ကိရိယာ] ကင်းအောင်ပြုခြင်း။ ဗျန္တီက်ရိယာ(နေတ္တိ။ ၁၀၃)သဒ်္ဒလေသပက္ခေ ပဟာတဗ္ဗာနံ ပဟာနသခါတာ ဗျန္တီက်ရိယာ စ။ နေတ္တိ၁ဝီ။၂၆၁။

ဗျန္တီဟောန္တီ (ကြိ) [ဗျန္တ+ဟောန္တီ] ကင်းကုန်၏၊ ပျက်စီးကုန်၏။ အနုသယာ ဗျန္တီဟောန္တီ-(ပဋိသံ။၁၇၁)တိ ပဟီနာနံ ပုန အနုပ္ပတ္တိ-မေ့ကတ္တာ ဝိဂတော ဥပ္ပါဒန္တော ဝါ ဝယန္တော ဝါ တေသန္တိ ဗျန္တ၊ ပုဗ္ဗေ အဗျန္တာ ဗျန္တာ ဟောန္တီတိ ဗျန္တီ ဟောန္တိ။ ဝိနသန္တီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉၊၁၀၇။

ဗျပဂစ္ဆန္တီ (ကြိ) [ဝိ+အပ+ဂမု+အ+အန္တီ] ကင်းကုန်၏၊ ချုပ်ကုန်၏။ ဝယဿန္တိတိ ဝိအပယန္တီ ဗျပဂစ္ဆန္တိ။ တေနာဟ "အပဂစ္ဆန္တီ နိရုဇ္ဈန္တီ"တိ။ ဝိမတိ၊၂။၈၅။

ဗျပဂတ (တ်) [ဝိ+အပ+ဂမု+တ]ကင်းသော။ ဗျပဂတ(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃)န္တိ ဂတံ ဝိဂတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၂၅။

ဗျပဂမ္မ (ကြ်၊ဝိ) [ဝိ + အပ + ဂမု + တ္မာ] တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေး၍။ သော ဒါနိ ကော ဗျပဂမ္မ စျာယသ် (ဇာ၊၁။၈၄)တိ သော တုံ ဣဒါနိ အညတရံ သူကရံ အဂ္ဂဟေတ္မာ ကေကော၁ အပဂန္တ္မာ စျာယသိ ပဇ္ဈာယသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။

ဗျပဒိဋ္ဌ (တ်) [ဝိ+အပ+ဒိသ+တ] အထူးသဖြင့် မြင်အပ်သော၊ ကြံမ်ဖန်များစွာမြင်အပ်သော။ ဧဝါဒိဋ္ဌာတိ ဗျပဒိဋ္ဌာ၊ ဧဧတဝန်အာဂစ္ဆန္တိ စ ဂစ္ဆန္တိ စ ဝိသေသတော ဒိဋ္ဌာ၊ ဗဟုလံ ဒိဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၅။

ဗျပဒေသ (ပု) [ဝိ + အပ + ဒိသ + ဏ] (၁) ညွှန်းပြခြင်း။ (၂) အမည်။ (၁) တ္ထော၁တာတံ "နတ္ထိ ဒိန္နံ"န္တိအာဒိနာ ဗျပ-

ဒေသေန။ မ၊၌၊၂။၂၅၁။ (၂) ဗျပဒေသေဘနိမိတ္တဥ္စ။ ဂ္ဂ၊နှာ။၅၉။

ဗျပဒေသာတိဒေသ (ပုံ) [ဗျပဒေသ+အတိဒေသ] အမည်ကိုညွှန်းပြခြင်း၊ အမည်သွန်းပြသောသုတ်။ သော ပန ဗျပဒေသာတိဒေသော .... ကာရိယာတိဒေသောတိ သောကေ ဆဋ္ဌခောဟောတိ။ ဂ္ဂ၊၌၊နှာ။၎၄။ (အတိဒေသသုတ် ၆–မျိုးအဓိပ္ပါယ်ကို သဒ္ဒါကြီးအပြေကန်ဿယပဒ္မအုပ်၊ နှာ။၁၆၇–၈–ကြည့်။)

ဗျပနဒ္ဓ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ+အပ+နဒ+တ္တာ] ပယ်နုတ်၍၊ ဖျက်ဆီး၍။ ဗျပနဒ္ဓာ (သုတ္တနိ။ ၂၀၉။ စူဠနိ။၂၉၄)တိ ပနုဒိတ္တာ ဝိနာသေတ္တာ၊ ဝိပဿနာမဂ္ဂေန ပဟီဘူတာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၁၁၇။ စူဠနိ၊၌။၁၃၃။

ဗျပနေတိ (ကြိ) [ဝိ+အပ+နိ+အ+တိ] ပယ်ဖျောက်ဘတ်၏။ ခုဒ္ဒံ ပိဋကသဉ္စ ဗျပနေတိ ဝါတံ။ ဝိ၊၃၊၃၁၆။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၇။)

ဗျပယန္တိ (ကြိ) [ဝိ+အပ+အယ+အ+အန္တိ] ကင်းကုန်၏၊ ချုပ်ကုန်၏။ ဗျာယန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။.... အာဂမနဉ္စ အနုပုဗ္ဗဘိနိဝေသဝဿနာတိ အာဟ "နိဂျ္ဈန္တိ" တိ။သာရတ္ထ၊ ၃။၁၄၀။

ဗျပဟညတိ (ကြိ) [ဝိ+အပ+ဟန+ယ+တိ] ကင်းပျောက်၏။ သမော မေ ဗျပဟညတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၆၂။ သမော မေ ဗျပဟညတိ ဒုက္ခံ ဝိဂစ္ဆတိ၊ အဇ္ဇ ပန မေ ဣမံ ပဿန္တိယာပိ သောကော န ဝိဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊၌၊၇။ ၃၄၉။

ဗျပဟတ (တိ) [ဝိ+အပ+ဟန+တ] ပယ်ဖျောက်အပ်သော။ ဗျာဟတံ တမ (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၇) န္တိ တေန သဒ္ဓံ အန္ဓကာရံ ဝိဟတံ။ ဇာ၊၌၊ ၇။၁၀၇။

ဗျပဟန္တိ (ကြိ) [ဝိ+အပ+ဟန+အ+တိ။ရူ၊ နှာ။ ၃၀၂။ ရုပ်ပြီးပုံကိုမောက်။ ပဋိကာ။ ၅။ ၁၆၁–ကြည့်။] ပယ်ဖျောက်၏။ တိမိရံ ဗျပဟန္တိ သော။အပ၊၁။၇၈။ (–မိလိန္ဒ။၁၃၀)။

ဗျပါနုဒိ (ကြိ) [ဝိ+အပ+နုဒ+ဣ] ပယ်နုတ်ပြီ၊ ထုတ်ဆောင်ပြီ။ ဓိဘုသောကံ ဗျပါနုဒိ။ ထေရီ။၁၀၅။ (–၃၉၄၊၃၉၇။) ဓိတု သောကံ ဗျပါနုဒိ အနဝသေသတော နိဟရိ။ တသ္မာ အဇ္ဇဘိ ဝတ မေ သလ္လန္တိ ယောဇနာ။ ထေရီ၊ ၌။ ၅၉။

ဗျဓပဘ (တိ) [ဝိ+အပေတ] မတူသောအကွဲရာဖြင့် ခြားသော (ယမက)။ (ယမကပုဒ် ၂-ခုအလည်၌ မတူသော အကွဲရာခြားလျှင် ဗျပေတ ယမကမည်၏။ ပိယေန ဝစသာ သဗ္ဗေ၊ ပိယေနာပိယဘာဏိနော–၌ ပိယေန ပိယေန ဟု ယမက ပြုသောကြောင့်၎င်း, အလည်၌ ဝစသာ သဗ္ဗေ အကွဲရာများခြားနေသောကြောင့်၎င်း ဗျပေတ ယမကမည်၏။ အလက်ာရ။ ဋီ၊ သစ်။ ၃၁)။ အဗျပေတံ ဗျပေဘည၊မာဝုတ္တာ နေကဝဏ္ဏံ။ ဝဏ္ဏန္တရေဟိ ဗျဝဟိဘတ္တာ ဗျပေတံ.... ဝိသဒိသေန ဝဏ္ဏေန အပေတံ ဗျပေတံ။ အလက်ာရ။ အလက်ာရဋီ၊ သစ်။၂၆။

ဗျပ္ပထ (ပုံ) [ဝါစာ+ပထ။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၁၂၀။] စကား၊ စကားလမ်းကြောင်း၊ စကားအထူး၊ စကားအစဉ်။ဝါစာ ဂိရာ ဗျပ္ပထော ဝစီဘေဒေါ။ ဝိ၊ ၂။ ၂။ (-အဘိ၊ဓ။ ၁၆၈။ အဘိ၊ဝတာရ။၁၃၀၅။) ဗျပ္ပထောတိ ဝစနပထော၊ဝါစာယေဝ ဟိ အညေသမိ ဒိဋ္ဌာနုဂတိမာပဇ္ဇန်တာနံ ပထဘူတတော "ဗျပ္ပထော" တိ ဝုစ္စတိ။ဝိ၊၌၊ ၃။ ၂။ဗျပ္ပထောတိ ဝါကျဘေဒေါ။ဝါကျဉ္စ တံ ပထော စ အတ္ထံ ဉာတုကာမာနံ, ဉာပေတုကာမာနဉ္စာတိပိ ဗျပ္ပထော။အဘိ၊၌၊၁။၃၆၁။ ဗျပ္ပဿာနန္တိ စ ဝါ။နှာမဂ္ဂါနန္တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၀၅။

ဗျပ္ပထဂတိ (ထိ) [ဗျပ္ပထ+ဂတိ] စကားအစဉ်၏ဖြစ်ခြင်း။ (ဗျပ္ပထဂတိ=စကား အစဉ် ဖြစ်ပုံကားအနက်, သဒ္ဒါ, အသင့် ယုဘွိအား ဖြင့် ၃-မျိုး။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၁၄၀၅။ သဒ္ဒါနှင့်ပြည့်စုံခြင်း, အနက်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း, သဒ္ဒါအနက် ၂-ပါးနှင့်ပြည့်စုံခြင်းအား ဖြင့် ၃-မျိုးရှိသည်။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဋီ၊သစ်။ ၁၄၀၅။) ပိဋကတ္တယေ ဗျပ္ပထဂတိသု ဝိညူနံ ကောသလ္လတ္ထာယ။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ နှာ။၅၁။

ဗျပ္ပနာ (ထီ) [ဝိ+အပ္ပနာ။ဝိ+အပ္ပ+ယု] ဘည်ကြည်သော စိတ်ကို အ ရုံသို့-ရောက်စေခြင်း-အထူးသဖြင့်ရောက်စေခြင်း-သဘော (ဝိတက်)။ သက်ဇပါ အပ္ပနာ ဗျပ္ပဒုာ။ အဘိ၊ ဓ။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ ၂၅။ ဗလဝတရာ ဝါ အပ္ပနာ ဗျပ္ပနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဝိသေသေန အပ္ပေဘဘိ ဗျပ္ပနာ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၃၅။ အပ္ပနာ-လည်းကြည့်။

ဗျပ္ပိတ (တိ) [ဝိ+အပ္ပိဘာ။(အရ+တ+ပ-လာ။)] အထူးသဖြင့် ဖျက်ဆီးအပ်သော။ (မအူသဒ္ဒ်-'အထူး သဖြင့် ကင်းကုန်၏' ဟု ကတ္တုသာ နေပြန်သည်။) အပ္ပိဘာ ဗျပ္ပိတာ သောသိတာ ဝိသောသိဘာ။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၆ ၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅ ၂။ ဗျပ္ပိတာဘိ သုဝိနာသိ တာ၊ အတိဝိယ အပ္ပဝတ္တိယံ ဌပိတာဘိ ပိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၁။

ဗျဘိဝရဏာဘာဝ (ပု) [ဗျဘိစရဏာ+အဘာဝ] လျှင်းပါးဖွယ်-သံသယဖြစ်ဖွယ်- မရှိခြင်း။ ကာရဏာဘာဝေန ဗျဘိစရဏာဘာဝမာဟ။ အနုဋီ၊၃။၁၁၆။

ဗျဘိစရတိ (ကြိ) [ဝိ+အဘိ+စရ+အ+တိ] လျှင်းပါးဖွယ်-သံသယဖြစ်ဖုယ်- ရှိ၏၊ ကင်းရှင်းကြဉ်၏-ဖြစ်၏။(ဝေ၊သျ)။ဝုတ္တ ာဒုမမဒးဂွါ ဓမ္မာနုသာရီ ဝါ သိယာ သဒ္ဓါနုသာရီ ဝါ တိ ဗျဘိစရတိ? နာယံဒေါသော။သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၉၀။ (-အနုဋီ၊ ၂။၁၄။ အနုဋီ၊၃။၁၆၄။) ဗျဘိစရေယျ—အနုဋီ၊ ၂။၄၀။

ဗျဘိစရေယျ (ကြိ) [ဝိ+အဘိ+စရ+အ+ယျ] လျှင်းပါးဖွယ်- သံသယဖြစ်ဖွယ်-ရှိရာ၏။အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျဘိစာရ (ပု) [ဝိ+အဘိ+စရ+ဏ] လျှင်းပါးဖွယ်ရှိခြင်း၊ သံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိခြင်း၊ ကောန်မဟုတ်ခြင်း။သတိ ဟိ သမ္ဘဒေ ဗျဘိစာရေ စ။ ဝိသေသနံ သာတ္ထကံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၃၉၉၊သတိ ဟိ ဗျဘိစာရေ ဝိသေသနံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ၊ သံ၊ဋီ၊ ၂၊၃၇၁။ဗျဘိစာရဿာတိ ပသင်္သ ဣစ္ဆာတ္ထော။ပရမတ္ထဒီပနီ၊၄၅။ဗျဘိစာရေတိ တပ္ပလေ အနေကန္တိကဘာဝေ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၁ ၂။(-ဇာလိနီ။ ၂၃၁။ ဇာလိနီ၊ဋီ။ ၁၁၁။)ဗျဘိစာရော်တိ အဘိဝိသေသေန စရဏံ ပဝတ္တနံအဘိစာရော၊ အညေဟိ အတ္တေဟိ အသံဓိဿော ကေန္တ္တော။ဝိဂဟော အဘိစာရော ဗျဘိစာရော၊ အညေဟိ အတ္တေဟိ သံမိဿော သာမညတ္ထော အနေကန္တိကော အတ္ထာတျဓိပ္ပါယော။နိဂုတ္တိသာရ မဉ္ဇူသာ၊ ဋီကာ၊၇၆။

ဗျဘိစာရဒဿန (န) [ဗျဘိစာရ + ဒဿန] သံသယဖြစ်ဖွယ်ကို မြင်ခြင်း၊ သံသယဖြစ်ဖွယ် ရှိခြင်း။ အယံ သမာသော လဗ္ဘတီဘိ ဗျဘိစာရာဿနာတာ ပဇာဂဟဏန္တိ အာဟ။ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၃၆။သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၀။

ဗျဘိဝာရဏိဝတ္တန (န) [ဗျဘိစာရ+ နိဝတ္တန] သံသယဖြစ်ဖွယ်ကို-နှစ်ဆခြင်း- တားမြစ်ခြင်း။ ဘူဘာကထနံ အဟေဘုဂ္ဂဟဏံ နဗျဘိစာရနိဝတ္တနန္တိ ဒဿေတိ။အနုဋီ၊၃။ ၂၉၁။

ဗျဘိစာရသမ္ဘဝ (ပု) [ဗျဘိစာရ + သမ္ဘဝ] သံသယဖြစ်ဖွယ်၏ဖြစ်သင့်ခြင်း။ သာဝကာနံ-ယော ဗျဘိစာရသမ္ဘဝတော။နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၆၀။

ဗျာဘိစာရုဘာဝ (ပုံ) [ဗျာဘိစာရ + အဘာဝ] သံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိခြင်း။ ဗျာဘိစာရုဘာဝတော (ဝိဘာဝိနီ။၈၅) တိ အကုသလဝိပါကာနံ ကေစ္စာ အဟေတုကတ္တာ အဟေတုကဘာဝဿ ဗျာဘိစာရဿ အဒုကန္တိကဘာဝဿ အဘာဝဒတော။မဏိမဉ္ဇူ။၁။ ၂၀၂။

ဗျာဘိစာရုဘာဝဒဿန (န) [ဗျာဘိစာရုဘာဝ + ဒဿန] သံသယဖြစ်ဖွယ် မရှိခြင်းကို ပြခြင်း။ ဝိသယဘာဝကိစ္စေသု စ ဗျာဘိစာရုဘာဝဒဿနံ။ နေတ္တိ'ဋ္ဌီ။၁၂၃။

ဗျာဘိစာရုသင်္ကာ (ထီ) [ဗျာဘိစာရ + အာသင်္ကာ] သံသယဖြင့်ဖွယ် အားကြီးခြင်း။ ဗျာဘိစာရုသင်္ကာတိ ဝိသေသိတမ္ပတာ။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၉၄။

ဗျာဘိစာရီ (ပုံ)[ဝိ + အဘိ + စရ + ဏီ](၁) အထူးအားဖြင့် ဌာယီဘာဝသို့ ရှေးရှုဖြစ်တတ်သော သဘော၊ ဒုဘ်ချီ ၂ ချီ ဖြစ်ဘတ်သော သဘော။ (တိ) (၂) ကောန်မဟုတ်သော၊ လျှဉ်းပါးဖွယ်ရှိသော။ (၁) တိဒုဆာဘာဝါ ဝိဘာဝါဒိ ဝိသေသနာဘိမုခ္ဘတော။ယော တေ စရန္တိ ယိဒလန၊တေ ဟောန္တိ ဗျာတိစာရိနော။ အ လင်္ကာရ။၃၄၁။ (တိ) (၂) အနဝဇ္ဇာတိ ဗျာဘိစာရိတာယ ဝိဒသသိတမ္ပတာ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၀။

ဗျာဘိစာရီဘာဝ (ပုံ) [ဗျာဘိစာရီ + ဘာဝ] အထူးအားဖြင့် ဌာယီဘာဝသို့ ရှေးရှုဖြစ်တတ်သော သဘော။ (ဗျာဘိစာရီ ဘာဝ ၃၃-ပါးကိုအလင်္ကာရ။ ၃၄၄-ကြည့်။) ဣဒါနိ ဥဒ္ဒေသက္ကမေန ဗျာဘိစာရီဘာဝေ လက္ခဏတော ဒဿေတိ တိဆောဘာဝါဣစ္စာဒိနာ။ အလင်္ကာရ၊ ဋ္ဌီ။၃၄၃။

ဗျာမ (ပုံ၊န) [ဝိ + အမ။ဝိဟေ အာကာသေ ဂစ္ဆတီတိ ဗျာမံ၊ ဟကာရတော ပုဗ္ဗေ အမပစ္စယော။ ဝိ + မာန။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၂၅။နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၃၆။] ဗိမာန်။ဗျာမံ သုနိမ္မိတံ တောရုဏ္ဏပမန္နံ။ ဝိမာန။၅၀။ (–ဇာ၊၁။၃၄၁။ ဇာ၊ ၂။၁၉၆။) ဝိ ဘရိဘုကာမာဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဗျာမံ၊ ဘဝနံ။ ဝိမာန။၆၆။၁၄၅။တတ္ထ ဗျာမန္တိ ဝိဇာနံ၊ ပါသာဒေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇာ၊၆၆၊၆၄၆။ (–ဇာ၊၆၊၄။၄၆၈။)

ဗျာမဝရ (ပုံ၊န) [ဗျာမ+ဝရ] မြတ်သောဗိမာန်၊ ဗိမာန်မြတ်။ဧဘာဒိသေ ဗျာမဝရေ၊ နာရီဂဏသမာကုလေ။ အပ၊၁။ ၁၃၀။

ဗျာမိတ (တိ)[ဝိ+မိ+တ။နိတိ၊ ဓာ။ ၁၉၀။ဝိကို ဗျာပြု။နိရုတ္တိ၊ နှာ။၃၆။ ဝိမှယ+ကွဘ] (၁) ကြောက်သော၊ သူ။ (၂) အံ့အားသင့်ခြင်း သို့ရောက်သော၊သူ။ (၁) (၂) အဝစ ဗျာမိတော ရာဇာ။ဇာ၊၁။၃၁၀။ (–ဇာ၊၂။၃၁၃။) ဗျာမိဘာတိ ဘီတော ဝိမှယ မာပန္နော ဝါ။ ဇာ၊၆၊၅။ ၇၁။ (–ဇာ၊၆၊၃။၂၂၃။)

ဗျာမုတ္တမ (ပုံ နှ) [ဗျာမှ+ဥတ္တမ] မြတ်သော ဗိမာန်၊ ဗိမာန်မြတ်။ ဗျာမုတ္တမမှိ နိဗ္ဗတ္တာ၊သဗ္ဗသောဏ္ဏမယာ စ တေ။ အပ၊၁။၆၉။

ဗျာယ (ပုံ) [ဝိ+ဏ္ဍ+အ။ဝိ-ကိုဗျာပြု။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၃၆။ ဗျာယ+အ။ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၇၆၄။ သူစိ။ နိတိ၊ ဓာ။၃၃၄။] ပျက်စီး–ဆုံးရှုံး–ခြင်း။ အဗျာယေန ကာကဏိကမတ္တမ္ပိ ဗျာယံ အကတ္ထာ။ ခုဒ္ဒကာ၄။၁၅၄။ သုတ္တန်၊၄။၁၀။ ၂၀၃။ အတ္ထဿ ဓနဿ အာဂမော ဝိနာသော ဗျာယော နာမ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၇၆၄။

ဗျာယဂတိ (ထီ) [ဗျာယ+ဂတိ] ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ အဋ္ဌ ဗျာယဂတိယံ။ ဗျာယဂတိ ဝိနာသဂတိ။ နိတိ၊ ဓာ။၃၄။

ဗျာယတိ(ကြိ)[ဝိ+ဏ္ဍ+အ+တိ။ဗျေ+အ+တိ။] ဖြစ်၏။ သဟ ဗျာယတိ ဂစ္ဆတီတိ သဟဗျေ၊ သဟဝတ္တနကော။ မဒ္ဒီ၊ ၂။ ၂၅၁။ အံ့ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၀၅။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၅။)

ဗျယမာန (တိ) [ဗျ+အ+မာန] ပျက်စီးသော။ အပုဘဒရိ ဗျယမာနေ ဘောဂါ ခိယန္တိ။ မ၊၃။၃၇၁။

ဗျယသတိ (ကြိ) [ဗျ+ဏ+တိ] ကုန်ခန်း–ပျက်စီး–၏။ ဗျဒယတိ–ကြည့်။

ဗျယရဟိတ (တိ) [ဗျယ+ရဟိတ] ပျက်စီးခြင်းကင်းသော။ လိင်္ဂဝနဘောဒဒိ ဗျယရဟိတတ္တာ။ရူ၊နှာ။၁၇၇။

ဗျယေတိ (ကြိ) [ဗျယ+ဏေ+တိ] ကုန်ခန်း–ပျက်စီး–၏။ ဗျယေတိ၊ ဗျယယတိ။ နိတိ၊ ၈၁။၃၃၄။

ဗျဝစ္ဆိဒ္ဒိတုံ (ဗျ) [ဝိ+အဝ+ဆိဒ+တုံ] ပိုင်းခြားခြင်းငှာ။ ပစ္စကဗောဓိဉာဏံ ပန .... န သက္ကာ ဗျဝစ္ဆိဒ္ဒိတုံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၀၄။

ဗျဝစ္ဆေဒန (န) [ဝိ+အဝ+ဆိဒ+ယု] ပိုင်းခြားခြင်း။ တရသဒ္ဒဒနဝေတ္တ ဗျဝစ္ဆေဒနံ သိဒ္ဓံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁၊၃၀၄။

ဗျဝဇ္ဆန္တိ (ကြိ) [ဝိ+အဝ+အဇ+အန္တိ] ဖဲကုန်၏။ ဗျဝဇ္ဆန္တိ (ဇာ၊၁။၃၉၀) တိ ပဋိက္ကမန္တိ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ။၅။၀၅။

ဗျဝဒါတ (တိ) [ဝိ+အဝ+ဒါ+တ] ဖြူစင်သော (နိဗ္ဗာန်)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျဝဒါတဒဿီ (တိ) [ဗျဝဒါတ+ဒိသ+ဏီ] ဖြူစင်သောနိဗ္ဗာန်ကို မြင်သော၊သူ။ ဝေါဒါတဒဿိန္တိ ဗျဝဒါတဒဿိ'။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။

ဗျဝဒါန (န) [ဝိ+အဝ+ဒါ+ယု] ဖြူစင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျဝဒါနဋ္ဌ (ပု) [ဗျဝဒါန+အတ္ထ] ဖြူစင်ခြင်းအနက်သဘော။ ဥပရူပရိ ဒါနတော ဥဒ္ဒါနံ, ဥဒ္ဒံ ဥဒ္ဒံ သောခနတော ဗျဝဒါနဋ္ဌန ဝေါဒါနံ ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉။

ဗျဝဓာန (န) [ဝိ+အဝ+ဓာ+ယု။ ထောမ။] ခြားဆီးခြင်း၊ ကွယ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဗျာဓာနာသင်္ကာ (ထီ) [ဗျဝဓာန + အာသင်္ကာ] (တစုံဘခု) ခြားခြင်း၌ယုံမှားတွေးတောခြင်း၊ ခြားသည်ဟုသံသယဖြစ်ခြင်း။ သတိ ဟိ သမ်ကာလတ္တေ ဗျာဓာနာသင်္ကာ-ဝေ န သိယာ သဏ္ဌာနာဘာဝတော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။၂၂၀။

ဗျာဓာယက (တိ) [ဝိ+အဝ+ဓာ+ဏ္ဍု။ထိဋ္ဌ–ဓာယိကာ။] ခြားဘတ်သား။ သုခဒုက္ခာနိ ဝိယ'ဟိ သုခဒုက္ခာနံ အနန္တရံ ပဝတ္တနတော ဗျဝဓာယိကာ ဘူတာ နု ဇတဟိ ဝိရူဋ္ဌတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၄၄။ (–အနုဋ္ဌီ၊ ၃။၂၂၀။)

ဗျဝလောကယမာန (တိ) [ဝိ+အဝ+လောက+ဏာယ+မာန] အထူးအားဖြင့်သက်ဝင်၍–ကြည့်ရှု–ဆင်ခြင်–တတ်သော၊သူ။ သတ္တလောကံ ဗျဝဓလောကယမာနော ... ဝိသေသတော သြဂါဟေတ္ဝာ ပဿဒ္ဓန္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၃။

ဗျဝသာန (န) [ဝိ+အဝ+သာ+ယု] ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျဝသာနဋ္ဌ (ပု) [ဗျဝသာန+အတ္ထ] ဆုံးဖြတ်ခြင်းအနက်။ (ဟန္ဒ ဿာမ ဂေါတမံ (သုတ္တနိ။၃၀၂)၌ ဟန္ဒ=ကဲ ယခုလာဟု အနက်ပြန်ဆိုခြင်းသည် ဗျဝသာနဋ္ဌ=ဆုံးဖြတ်ခြင်းအနက်မည်၏။)ဟန္ဒာတိ ဗျဝသာနတ္ထေ နိပါတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။

ဗျဝသာယ (ပု) [ဝိ+အဝ+သာ+ဏ] ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ တသ္မာ သာ ဘာဂိဆော ဘဂဝတော

ဗျဝဟိတ (တိ) [ဝိ+အဝ+ဓာ+တ]ခြားသော၊ ခြားဆီးဘတ်သော။ ဗျဝဟိတာဧစတိ သဒ္ဒ-လက္ခဏတ္တာ စ ဥပသင်္ဂါ။ဝဇိရ။၄၁၃။ (–အနုဋီ၊၁။၇၅။)

ဗျဝါယ (ပု) [ဗျာ+အ။အသည်၌ ဝါ-အက္ခရာလာ။ဝိ+အဝါယ (ဝိ+အယ+အ)။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၁၇။] မေထုန်။ ဗျာဝါဃော မေထုနံ ရတိ။ ဓာန်။၃၁၇။

ဗျသတိ (ကြိ) [ဝိ+အသ+အ+တိ] ပယ်တတ်၏၊ နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးတတ်၏၊ ပျက်စီးစေ၏။ သော ဟိ အာရောဂျံ ဗျသတိ ဝိက္ခိပတိ ဝိနာသေတီတိ ဗျသနံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၉။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၆။မဟာန်၊ဋ္ဌ။၆၆၊၂၂၀။) ဗျသတိ ဝိဗာဓတိ။ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၄။(–ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၆။)

ဗျသန (န) [ဝိ+အသ+ယု] (၁) ပျက်စီးခြင်း။ (ဗျသနတရား ၅-ပါး–ဉာတိဗျသန=ဆွေမျိုးတို့၏ပျက်စီးခြင်း။ ဘောဂဗျသန= စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ပျက်စီးခြင်း။ ရောဂဗျသန=အနာရောဂါဟူသော ပျက်စီးစေခြင်း သဘော= (ကျန်းမာရေး ပျက်စီးခြင်း။) သီလဗျသန= အကျင့်သီလ၏ပျက်စီးခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဗျသန = အယူဝါဒ၏ပျက်စီးခြင်း = မိစ္ဆာအယူသို့ ပြောင်းသွားခြင်း။မဟာနိ။၁၄။) (က)အကျိုးမဲ့ခြင်း။ (ခ) ဆင်းရဲခြင်း။ (၂) အပြစ်။ (တိ) (၃) ပျက်စီးစေတတ်သော။(၄)ပျက်စီးသော၊သူ။ (၁) ဉာတိဗျသနေနပိ ဖုဋ္ဌော။ ဝိ၊၁။ ၂၇" (–သံ၊၁။၃၀၀။) ဉာတိဗျသနေနပိဘိတ္ထေ အသုနံ ဗျသနံ ဝိနေ့ဓေါ ဝိဒ္ဒံသနံ ဝိနာသောတိ သဗ္ဗမတံ ကေတ္ထဲ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။) (က) ဗျသန-(ပေတ။၁၇၄။)နှိပ်အနုထ်။ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။(ခ) ဗျသန(ဇာ၊၁။၉၃)နှိဒုက္ခံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။(၂) ကာမဇေ ကောပဇေ ဒေါသေ၊ ဗျသနဋ္ဌဝိ-

ဗျဝသာယတ္ထ (ပု) [ဗျဝသာယ+အတ္ထ] ဆုံးဖြတ်ခြင်းအနက်။ ဟန္ဒာတိ ဗျသာယတ္ထော နိပါဓတာ။ သုဘ္ဘနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

ဗျဝသိတ (ကြိ) [ဝိ+အဘ+သာ+တ] ဆုံးဖြတ်တတ်သော၊သူ။ ဘဂဝတော သမ္မဒညာဝေ ဗျာသိဘတ္တာ ... အနုဇာနန္တော အာဟ။ သုဘ္ဘနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၉၉။

ဗျဝဟရဏ (န) [ဝိ+အဝ+ဟရ+ယု] မျိုခြင်း။ ဗျာဟရဏံ အဇ္ဈာဟရဏံ။ နီတိ၊ ဓာ။၂၁၃။

ဗျဝဟရန္တီ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+အ့+အန္တီ] ခေါ်ဝေါ်ကုန်၏၊ ပြောဆိုကုန်၏။ ဝေါဟရန္တီတိ .... နာနာဝိဓေန ဗျဝဟရန္တီ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၃၅။

ဗျဝဟာရ (ပု) [ဝိ+အာ+ဟရ + ဏ] (၁) ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ ပြောဆိုခြင်း။ (၂) ရောင်းဝယ်ခြင်း။ (၁) ဂိဟိတိ ဗျဝဟာရော နတ္ထိ၊ သမဏောတိ ဝါ ပဗ္ဗဇိတောတိ ဝါ ဗျာဟာ-ရော ဟောတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၇။) ဂိဟိဘိ ဗျာဟာရော နတ္ထိတိ သမုဒါစာရော နတ္ထိ။မ၊ဋီ၊၃။ ၂ ။ (၂)ခေအာက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဗျဝဟာရဝေါဟာရ (ပု) [ဗျဝဟာရ+ဝေါဟာ-ရ] ကုန်သွယ်ခြင်းအနက် ဟောသော ဝေါဟာရသဒ္ဒါ။ ဝေါဟာရော့တိ ဗျာဟာရ-ဝေါဟာရော့ပိ ပဏ္ဏတ္တိပိ ဝစနမ္မိ စေဘနာပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇။(—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။) ဗျဝဟာရ-ဝေါဟာရော့ပိတိ ကယဝိက္ကယလက္ခဏော သဗျာဟာရော့ပိ ဒါနဂ္ဂဟဏဝေါဟာရော့။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁။

သမ္မဒညာဘာဝေ ဗျာသာဓယန....အနုဇာနန္တော အာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

ဗျသနသန္နိပါတကာရဏ (တိ) [ဗျသနသန္နိပါတ + ကာရဏ] ပျက်စီးခြင်းသို့ ကျရောက်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဗလိသာမိသံ ဝိယ ဗျသနသန္နိပါတကာရဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁၊၁၉။(–စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၆၊)

ဗျသနဟတု (ပု) [ဗျသန + ဟတု] ပျက်စီးခြင်းအနေကြောင်း။ အာဂန္တုကာနံ အကုသလ ဘာဂိယာနံ ဗျသနဟေတူနံ တေ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၊။ (–အာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၊။)

ဗျသနာပန္န (တိ) [ဗျသန + အာပန္န] အကျိုးမဲ့သို့ ရောက်သော။ ဗျသနာပန္နာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၁၃) တိ နာနာဝိဓဝိပုလဝနတ္ထပတိဋ္ဌာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၄၄။

ဗျသနာပါဒန (န) [ဗျသန + အာပါဒန] ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်စေခြင်း။ ဧဝံ အာဝဇ္ဇနတ္ထာ ဗျသနာပါဒနနာ အာဝဇ္ဇနဝဒိသတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ လ္ကတိဝုတ္တ၊ဋ္ဌ။၃၃၀။(–မဟာဋီ၊၃။၈၁။)

ဗျသနီ (တိ) [ဗျသန + ဣ] ပျက်စီးခြင်းရှိသော၊ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သူဝါ၏ဇာ ဗျသနီ သိသာ(ဇာ၊၂၊၅၅)တိ အာသဘော ဝါ။ ဏီဒ၊ဗျသနုပပ္ပတ္တာ ဘဒ္ဒဿုံ။ ဇာ ဋ္ဌ၊၅။ ၂၇၆။

ဗျသနုပနိပါတကာရဏာ (တိ) [ဗျသနုပနိပါတ + ကာရဏ] ပျက်စီးခြင်းသို့ ကျရောက်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဗလိသာမိသံ ဝိယ ဗျသနုပနိပါတကာရဏာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သဒ်၊၁။ ၂၁၃။

ဗျသနုပပ္တိ (ထီ) [ဗျသန + ဥပပ္တိ] ပျက်စီးခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ တေသံ ဗျသနုပပ္တိ ဥတ္တာ ဝေဟာသံ ဥပပတ်တ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၊

ဗျသနုပပ္တိဋ္ဌာန (န) [ဗျသနုပပ္တိ + ဌာန] ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း၏အကြောင်း။ သတ္တာနံ ဗျသနုပပ္တိဋ္ဌာနတာယ အာဃာထံ။ ဆေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ဗျသနုပပ္တိဋ္ဌာန (တိ) [ဗျသန + ဥပပ္တိ + ဌာန] ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ ဗျသနုပပ္တိဋ္ဌာနာနိ ဝိယ ဗျသနုပပ္တိဋ္ဌာနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉။(–စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၆၊)

ဗျသနုပပ္တိဋ္ဌာန (နိ

ဗျသနုမ္မတ္တက (တိ) [ဗျသန+ဥမ္မတ္တက] ပျက်စီးခြင်းကြောင့် ရူးသောသူ။ ဗျသနုမ္မတ္တကော သောကဝသံ ဂတော။ဇာဒ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။

ဗျသန္န (တိ) [ဝိ+သဒ+တ] နစ်မြုပ်သော၊ သူ။ဗျသန္နော (ဇာ၊၁။၃၁၅) တိ ဝိသန္နော အနုပဝိဋ္ဌော အယမမဝ ဝါ ပါဋ္ဌော။ဇာဒ္ဌ၊ ၄။၃၉၉။

ဗျသမ္မတ္တ (တိ) [ဗျသန+ပတ္တ]ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ဗျသမ္မတ္တော(ဇာ၊၁။၃၀၂)-တိ ဗျသနံ ပတ္တော။ပပါတဿ ဝသံ ပတ္တော တိ ဝါ အတ္ထော။ ဇာဒ္ဌ၊၅။၇၅။

ဗျာ (ဗျ) [ဝိယ-ကိုဗျာပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၇။ သီ၊ ဋီ၊သဒ်၊၁။၁၄၃။]ကဲ့သို့၊ သလိုလို။ ဧဝံ ဗျာ-ဧဓေါ အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမိ။ မ၊၁။၁၀၄။ (–ဝိ၊ ၂။၁၇၆။ ဝိ၊ ၃။၉၆။) ဧဝံ ဗျာဓေါတိ ဧဝံဝိယဓေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀။(ပါဠိတော်၌ ဧဝံ၊ ဤသို့သော အခြင်း အရာအား ဖြင့်။ ဘဂဝတာ၊ သည်။ ဒေသိတံ၊ သော။ ဓမ္မံ၊ ကို။ အာဇာနာမိဝိယ၊ သိသကဲ့သို့ ဖြစ်ပါ၏။ ဝါ-သိသလိုလိုရှိပါ၏ဟု အနက်ပေး။)

ဗျာကံသု (ကြို) [ဝိ+အာ+ကရ+ဥံ] ပြောကြားကုန်ပြီ၊ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကတ (တိ) [ဝိ+အာ+ကရ+တ]ပြောကြားအပ်သော၊ ပြောဆိုအပ်သော။ ဘဂဝတော သန္တိကေ အညော ဗျာကတော။မ၊၃။၄၀။ (–သံ၊ ၁။၃၄၁။ သံ၊ ၂။၃၉၈။) ဗျာကတာတိ ခီဏာ-ဇာတိတိ အာဒီဟိ စတူဟိ ပဒေဟိ ကထိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄။ဗျာကတာတိ အာရောစိတာ။သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။)

ဗျာကတကာလ (ပု) [ဗျာကတ+ကာလ] ပြောကြားအပ်သော အခါ။ သေတဝါရဏသုပိနံ ပဿိဘွာ ဗြာဟ္မဏော ဗျာကတကာလကော ပဋ္ဌာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။

ဗျာကတသဒ္ဒ (ပု) [ဗျာကတ+သဒ္ဒ] ဗျာကတသဒ္ဒါ။“အဗျာကတာ နေဝကုသလာ နာကုသလာ” တိ ဗျာကတသဒ္ဒေန ကုသလာကုသလာနံ ဗောဓိတတ္တာ။အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၅။

ဗျာကတ္တု (တိ) [ဝိ+အာ+ကရ+တု] ဖြေဆိုတတ်သော၊သူ။ သီလသမ္ပဒါကထာယ စ အာဂတံ ပဥ္စ ဗျာကတ္တာ ဟောတိ။ အံ၊၂။ ၁၆၈။

ဗျာကရ (ကြို) [ဝိ+ အာ+ကရ + ဩ+ဟိ] ဖြေကြားလော။ ဗျာကရောတိ(၁) ကြည့်။

ဗျာကရဏ (နု) [ဝိ+အာ+ကရ+ယု] (၁) ဖြေကြားခြင်း၊ ဟောကြားခြင်း၊ ဗျာဒိတ်ကြားခြင်း၊ဖြေကြားအပ်–ဟောကြားအပ်–ဗျာဒိတ်ပေးအပ်– သော စကား၊ အဖြေ။ (ဗျာဒိတ်ဟူသည် အထူး ပိုင်းခြားရှင် ဟောကြားခြင်း ပြောကြားခြင်း၊ဟောကြားအပ် ပြောကြားအပ်သော စကားပင်ဖြစ်သည်။အကျယ်ကိုမဟာဗုဒ္ဓဝံင်၊ပ–တဲ့-ပ-ပိုင်း၊ အနုဒီပနီခဏ်း၊ ဃောမှ-စု-ထိကြည့်။) (၂) ဗျာကရဏ်းကျမ်း။ (ယင်း ဗျာကရဏ်းကျမ်းသည်ဂါထာမဖက်စုတ္တိယသက်သက်ဖြင့်အမေးကို ဖြေလျက် ဟောကြားအပ်သော ကျမ်း။ (အဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်း ဓမ္မစကြာစသည်။) ဒီ ဋီ၊၁။၃၂။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၄။သဒ္ဒါ၊သဒ္ဒါ၏ကနက်ကို ပြောဆို ဖြေကြားသော၊ အထူးအားဖြင့် ပကတိ,ပစ္စယ, အစရှိသည်တို့ကို ပြီးစေရာ ပြီးစေကြောင်း ဖြစ်သော ကျမ်း (မုဒ္ဓဗောဓ, သာရသုတိ,ပါဏိနိ, စန္ဒြ, စသည်။)ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၂။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၄–ဟူ၍နှစ်မျိုးရှိ၏။) (တိ)(၃) ဖြေကြားတတ်သော သူ။ (၁) ပရမ္မရံ ဗျာကရဏာနိ ယာနိ။ အ၊ ၁။၈။(–

မျောကရဏာဝါစက (တိ) [မျောကရဏာ + ဝါစက] –သင်ကြားပေးတတ်–ကြောင်း၊ မျောကရဏာကျိမ်းကို ဆိုတတ်သော သူ။ ဝိ၊ ဝါစကာ။

မျောကရဏာဝိဓာန (နပုံ) [မျောကရဏာ + ဝိဓာန] မျောကရဏာစနစ်၊ သူတော်ကောင်းတို့ ပြုကျင့်ကြသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတရားတို့၏ စနစ်။ ဝိဓာနာ။

မျောကရဏာမူလ (နာ) [မျောကရဏာ + မူလ] မျောဒိတ်၏အကြောင်း။ မျောကရဏာမူလ မာရဘိ၊ အပရိမေယျေ ဣတော ကပ္ပေ အပါဒိ။ ၂၂၃။

မျောကရဏာဝဓန (နာ) [မျောကရဏာ + ဝဓန] မျောဒိတ်စကား။ ဒီပင်္ကရသာဘာဝတော ပေါဓိသတ္တသ္သ မျောကရဏာဝဓနံ သုတ္တေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၂၄။

မျောကရဏာဝါဓက (တိ) [မျောကရဏာ + ဝါဓက] –တုတ်ကြားပေးတတ်–သော မျောကရဏာစနံ သုတ္တေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၂၄။

မျောကရဏာဝိဓာန (နပုံ) [မျောကရဏာ + ဝိဓာန] မျောဒိတ်ပေးခြင်း။ ပုန မျောကရဏာဝိဓာနသာ ပုဗ္ဗဘာဂကာရဏာပကာသနတ္ထော။ အပါဒါ။ ၂၅၂။ (–အာ–ဒါ၊ ၂၆၄။)

မျောကရဏာဝိယက (တိ) [မျောကရဏာ + ဒါယက] မျောဒိတ်ခံပေးသော၊ သူ။ မျောကရဏာဒါယကာနံ ဗုဒ္ဓါနံ နာမာနိ...ဥဒ္ဒါနေန ဝေဒိ။ အပါဒါ၊ ၁၁၆–၇။

မျောကရဏာပက္ခ (ပုံ) [မျောကရဏာ + ပက္ခ] ဖြေကြားခြင်းအဘို့၊ အဖြေ ဓက်။ မျောကရဏာပက္ခော ဟိ အယံ၊ မာဒါဝေါဝေဘာ။ (–ခုဒ္ဒကာဒါ။) သုဘူနိဒါဝေါဝေဘာ။ မျောကရဏာပက္ခော ဝိယဉ္ဇနပက္ခော။ မာဒိဝေါဝေဒါ။

မျောကရဏာပရိစ္ဆေဒ (ပုံ) [မျောကရဏာ + ပရိစ္ဆေဒ] မျောဒိတ်အပိုင်းအခြား။ ဗောဓိသတ္တော ဓိကာရပရိဒီပနဒေါ မျောကရဏာပရိစ္ဆေဒေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၂။

မျောကရဏာပရိယောသာနကာလ (ပုံ) [မျောကရဏာပရိယောသာန + ကာလ] ဖြေကြား–ဟောကြား – မှုပြီးဆုံးသောအချိန်အခါ။ ပဋိဇ္ဈဿိဝါသံ ယောဝဿာ အဋ္ဌဓိခဋ္ဌာ “ပုဒ္ဓဿိဝါသံ ယောဝဿာ”တိ အာဒိနာ မျောကရဏာပရိယောသာနကာလေ။ သီဒီ၊ သဒ်၊ ၂။ ၁၀၁။

မျောကရဏာမူလ (နာ) [မျောကရဏာ + မူလ] မျောဒိတ်၏အကြောင်း။ မျောကရဏာမူလ မာရဘိ၊ အပရိမေယျေ ဣတော ကပ္ပေ အပါဒါ။ ၂၂၃။

မျောကရဏာဝဓန (နာ) [မျောကရဏာ + ဝဓန] မျောဒိတ်စကား။ ဒီပင်္ကရသာဘာဝတော ပေါဓိသတ္တသ္သ မျောကရဏာဝဓနံ သုတ္တေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၂၄။

မျောကရဏာဝါဓက (တိ) [မျောကရဏာ + ဝါဓက] –တုတ်ကြားပေးတတ်–သော၊ သူ။ ဝိ၊ ဝါဓကာ။

မျောကရဏာဝိဓာန (နပုံ) [မျောကရဏာ + ဝိဓာန] မျောဒိတ်ခံပေးခြင်း။ ပုန မျောကရဏာဝိဓာနသာ ပုဗ္ဗဘာဂကာရဏာပကာသနတ္ထော။ အပါဒါ။ ၂၂၃။ (–အာ–ဒါ၊ ၂၆၄။)

မျောကရဏာဝိယက (တိ) [မျောကရဏာ + ဒါယက] မျောဒိတ်ခံပေးသော၊ သူ။ မျောကရဏာဒါယကာနံ ဗုဒ္ဓါနံ နာမာနိ...ဥဒ္ဒါနေန ဝေဒိ။ အပါဒါ၊ ၁၁၆–၇။

မျောကရဏာပက္ခ (ပုံ) [မျောကရဏာ + ပက္ခ] ဖြေကြားခြင်းအဘို့၊ အဖြေ ဓက်။ မျောကရဏာပက္ခော ဟိ အယံ၊ မာဒါဝေါဝေဘာ။ (–ခုဒ္ဒကာဒါ။) သုဘူနိဒါဝေါဝေဘာ။ မျောကရဏာပက္ခော ဝိယဉ္ဇနပက္ခော။ မာဒိဝေါဝေဒါ။

မျောကရဏာပရိစ္ဆေဒ (ပုံ) [မျောကရဏာ + ပရိစ္ဆေဒ] မျောဒိတ်အပိုင်းအခြား။ ဗောဓိသတ္တော ဓိကာရပရိဒီပနဒေါ မျောကရဏာပရိစ္ဆေဒေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၂။

မျောကရဏာပရိယောသာနကာလ (ပုံ) [မျောကရဏာပရိယောသာန + ကာလ] ဖြေကြား–ဟောကြား – မှုပြီးဆုံးသောအချိန်အခါ။ ပဋိဇ္ဈဿိဝါသံ ယောဝဿာ အဋ္ဌဓိခဋ္ဌာ “ပုဒ္ဓဿိဝါသံ ယောဝဿာ”တိ အာဒိနာ မျောကရဏာပရိယောသာနကာလေ။ သီဒီ၊ သဒ်၊ ၂။ ၁၀၁။

မျောကရဏာကုသလ (တိ) [မျောကရဏာ + ကုသလ] ဖြေကြားခြင်း၌ လိမ္မာသော၊ ဌာနုပ္ပတ္တိကေန ပဋိဘာနေန ပဉ္စဉ်နှံ မျောကရဏာကုသလော။ စရိယာဝဋ္ဋ။ ၁၀၂။ ဒီဒီ၊ ၁၀၁။

မျောကရဏာကုသလ (တိ) [မျောကရဏာ + ကုသလ] ဖြေကြားခြင်း၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ဌာနုပ္ပတ္တိကေန ပဋိဘာနေန ပဉ္စဉ်နှံ မျောကရဏာကုသလော။ စရိယာဝဋ္ဋ။ ၁၀၂။ ဒီဒီ၊ ၁၀၁။

မျောကရဏာဂါထာ (ထီ) [မျောကရဏာ + ဂါထာ] ဖြေကြားသော ဂါထာ။ ယံ တံ သရဏ္ဏံ အာသဲ့ မျောကရဏဂါထာ မာဒ။ မာဒဋ္ဌ၊ ၂၂၇။ (–မာဒဋ္ဌ၊ ၉၁။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆၄။)

မျောကရဏာဂ် (နာ) [မျောကရဏာ + အဂ်] မျောကရဏာ ကျိမ်း၏–အစိတ်အပိုင်း – အင်္ဂါ။ တမန္တဋ္ဌရန နိဗ္ဗစနဝိဘာဂဿ စ မျောကရဏင်္ဂန် သင်္ဂဟိတတ္တာ။ မျောကရဏံ, နံ ရုဇ္ဇတိ စ ဟိ ပခ္ခကမော ဝေဒင်္ဂ်။ သီဒီ၊ သဒ်၊ ၂။ ၂၂၂။

မျောကရဏာဒဋ္ဌန (နာ) [မျောကရဏာ + ဒဋ္ဌန] ဟောကြားရာ အရပ်။ ဘန္တေ ကစ္စိ ဘဂဝတော မျောကရဏာဒဋ္ဌဒန။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။

မျောကရဏာဘာ (ပုံ) [မျောကရဏာ + အဘာ] ဖြေကြား–ပြောကြား–ခြင်းအကျိုး။ ဘဿ ဝါစသာ

ပို့ချတတ်–သော၊သူ။ အဇ္ဈာယကံ အနေကေသံ သိဿာနံ ဗျာကရဏဝါစကံ။ အပ၊၌၊၁။ ၃၂၁။

ဗျာကရဏဝိသေသ (ပု) [ဗျာကရဏ+ဝိသေသ] ပြောကြားခြင်း အထူး။ ယေ စ သတ္တာနံ ဟိတသုခဝိဓာနယောဂါ ဗျာကရဏဝိသေသာ။စရိယာ၊၌။၃၀၇–၈။

ဗျာကရဏသမတ္ထ (တိ) [ဗျာကရဏ+သမတ္ထ] ဖြေကြားခြင်းငှါးစွမ်းနိုင်သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓဘူမိယဉ္စ ကောယ ဧဝ ဝါစာယ အနေကဘာသာနံ သတ္တာနံ အနေကေသံ ပဉ္ဉာနံ ဗျာကရဏသမတ္ထော ဟောတိ။ စရိယာ၊၌။၃၀၂။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ (–ခုဒ္ဒက၊၌။ဖ၂။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၉၉။ ဇာ၊၌၊၄။ ၂၃ဖ။)

ဗျာကရဏဟေတု (ပု) [ဗျာကရဏ + ဟေတု] ဖြေကြားခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ တေသု တထာ ဗျာကရဏဟေတု "အဟော ဝတ ရေ ပဏ္ဍိတော" တိ သက္ကာရသမ္မာနံ ကရောန္တေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။

ဗျာကရဏာနုစ္ဆဝိက (တိ) [ဗျာကရဏ+အနုစ္ဆဝိက] ဖြေကြားခြင်းငှါ လျောက်ပတ်သော။ ဗျာကရဏာရဟ–ကြည့်။

ဗျာကရဏာရဟ (ပု) [ဗျာကရဏ + အာရဟ] ဗျာဒိတ်ပေးရန် အားထုတ်ခြင်း။ ဘဂဝတော အတ္တနော ဗျာကရဏာရဟံ ဒဿေတုံ။ အပ ၌၊၁။ ၂၅၂။

ဗျာကရဏာရဟ (တိ) [ဗျာကရဏ+အရဟ] ဖြေကြား–သင့်–ထိုက်–သော။ဗျာကရဏာရဟ (ဝိ၊၃။၅၀၉)န္တိ ပဉ္စဿ အတ္ထာနုလောမတာယ ဗျာကရဏာနုစ္ဆဝိကံ။ ဝိ၊၌၊၃။၄၃၆ဖ။

ဗျာကရဏာဝေကလ္လ (န) [ဗျာကရဏ+အဝေကလ္လ] ဟောကြား–ဖြေကြား–မှု၏–မချို့တဲ့ခြင်း–ပြည့်စုံခြင်း။ ဗျာကရဏာဝေကလ္လေန အတ္တနော ဓမ္မသုဓမ္မဘာဃ ပုဒ္ဓသုပုဒ္ဓတံ ဝိဘာဝေတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

ဗျာကရဏီယ (တိ) [ဝိ+အာ+ကရ+အနီယ] ဟောကြား–ဖြေကြား–အပ်သော။ တထာ နံ ဗျာကရဏီယာ ဟောန္တိ။အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၅။

ဗျာကရမာန (တိ) [ဝိ+အာ+ကရ+အ+မာန] ဟောကြား – ဖြေကြား – သော၊သူ။ ဧဝံ ဗျာကရမာနော ဝုတ္တဝါဒီစေဝ ဘဂဝတော ဟောမိ။ဝိ၊၄။၄၉၄။ (–မ၊၁။၉၃။သံ၊၂။၉၅။ အံ၊၃။၅၃။)

ဗျာကရာပေတုံ (ဗျ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဏာပေ+တုံ] ဖြေကြားစေခြင်းငှါ။ အညံ ဗျာကရာပေတုံ ဧဝံ ပုစ္ဆိ။သံ၊၌၊၂။၅၁။

ဗျာကရာပေတုကာမ (တိ) [ဗျာကရာပေတုံ + ကမု+ဏ] ဖြေကြားစေခြင်း ငှါ အလိုရှိသော၊ ဖြေကြားစေလိုသော၊သူ။ သတ္ထာပိ ပစ္စယာကာရဝသေနေဝ ဗျာကရာပေတုကာမော။ သံ။၌၊၂။၅၀။

ဗျာကရာပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဏာပေ+ဿာမိ] ဖြေကြားစေအံ့။ ပက္ကောသာပေတွာ နံ ပဉ္စံ ဗျာကရာပေဿာမိ။ သံ၊၌၊၂။၅၀။

ဗျာကရီ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဣ] ဖတ်ကြားပြီ၊ ဖြေကြားပြီ။ ဗျာကရောတိ(၁) ကြည့်။

ဗျာကရီသု (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဥ] ဖြေကြားကုန်ပြီ၊ ပြောကြားကုန်ပြီ။ ဗျာကရောတိ (၁)ကြည့်။

ဗျာကရိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဣ] ဖြေကြားပြီ၊ပြောကြားပြီ။ဗျာကရောတိ(၁) ကြည့်။

ဗျာကရိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ+အာ+ကရ+တဗ္ဗ] ဖြေကြားအပ်သော။ ဗျာကာတဗ္ဗ–ကြည့်။

ဗျာကရိတုံ (ဗျ) [ဝိ+အာ+ကရ+တုံ]ဖြေကြားခြင်းငှါ။ ဗျာကာတုံ–ကြည့်။

ဗျာကရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ+အာ+ကရ+တွာ] ပြောကြား၍။ ဗျာကရိတွာ (ဝိ၊၌၊ ၂။ဖဲ့)တိ အာဒရောစေတွာ။ဝိမတိ၊၁။ ၂၃၄။

ဗျာကရိမှ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+မှ]ဖြေကြားကုန်ပြီ။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရိဿတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဿတိ] ဖြေကြားလတ့်။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဿန္တိ] ဖြေကြားကုန်လတ့်။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရိဿသိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဿသိ] ဖြေကြားအံ့။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဿာမိ] ဖြေကြားအံ့။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရီ(ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဏျိ]ဟောကြားပြီ၊ ဗျာဒိတ်ကြားပြီ။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရေ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ယျ] ဖြေကြားရာ၏။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရေယျံ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ယျံ] ဖြေကြားရာ၏၊ ပြောကြားရာ၏။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရေယျ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ယျ] ဖြေကြားရာ၏၊ ပြောကြားရာ၏။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရေယျာထ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ယျာထ] ဖြေကြားကုန်ရာ၏။ ပြောကြားကုန်ရာ၏။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရေယျာမ (ကြိ) [ဝိ+အာ + ကရ+ယျာမ] ဖြေကြားကုန်ရာ၏။ ဗျာကရောတိ (၁)ကြည့်။

ဗျာကရေယျာသိ (ကြိ)[ဝိ+အာ+ကရ+ယျာသိ] ဖြေကြားလော။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရေယျံ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ယျံ] ဖြေကြားကုန်ရာ၏။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရောတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+ သြ+တိ] (၁) ဖြေကြား–ပြောဆို–၏။ ဗျာဒိတ်ကြား၏။ (၂) ဖောက်ပြန်စွာပြု၏၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်စေ၏။ (၁)နောစ ခေါ နေသံ ပဋ္ဌံ ပုဒ္ဓော ဗျာကရောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆ ၇။ (–အံ၊ ၂။၁၀၄။စူဠနိ။ ၁၆၈။) ဗျာကရောတိတိ တန်ဏာညော ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ (–အပၸဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။) အညံ ဗျာကရောတိတိ အရဟတ္တံ ပတ္တောသ္မိတိ ကထေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၄။ (–စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၀။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၉၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃ ၂။) ဗျာကရောန္တိ — ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ ၂။အပၸဋ္ဌ၊၁။၁ ၂၁။ဗျာကရောထ— သံ၊ ၂။ ၂၇၇။သံ၊၃။၆။ဗျာကရောမိ — ဝိ၊၄။၄၉၄။ ဒီ၊ ၂။ ၂ ၂၆။ သံ၊ ၂။၄၇၆။ ဗျာကရောမ—သံ၊ ၂။ ၂၇၇။ဗျာကရောတု—မ၊ ၂။၉၀။ ဗျာကရောန္တု— အံ၊၃။၄၀၇။ ဗျာကရ—ဝိ၅။ ၂၅၅။ ဗျာကရောဟိ—မ၊ ၂။၄၀။သံ၊ ၂။၄၇၆။ ဗျာကရေ–ပေဋ္ဌကော။ ၂၀၈။ ဗျာကရေယျ—ဝိ၊၃။ ၁၄၁။ဒီ၊၁။၄၉။ ဗျာကရေယျုံ — မ၊၁။၉၃။ အံ၊၃။၃၆၃။ ဗျာကရေယျာသိ— ဒီ၊၁။၅၆။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၁။ မ၊ ၂။၅၈။ ဗျာကရေယျာထ — မ၊၁။၁၃ ၂။ သံ၊ ၂။၆၊ ၂၇၇။ ဗျာကရေယျာမ— မ၊ ၂။ ၁၄၉။သံ၊၁။ ၂၇၀။ဗျာကရေယျံ—ဝိ၊၁။၁၄၅။ ဒီ၊၁။ ၂၄။ ဗျာကရိ — ပေတ။ ၁၇၄။အပ၊ ၂။၁ ၂၃၊ ဗျာကရိ — အပ၊ ၂ ။၆၈။ဗျာ-

ကာသိ—ဒီ၊၃။ ၂။ ၅၄။ ဒီ၊၁။ ၄၉။ ဗျာကရိ˚သု— ဝိ၊၁။ ၁၁၆။ ထေရ˚၊ ၃၉၃။ ဗျာကံသု—ဒီ၊ ၂။ ၂၄၆။ ဒီ၊၃။ ၁၂၁။ ဗျာကရိ˚ — အပ၊၁။ ၁၇၃။ အပ၊ ၂။ ၂၄၉။ ဗျာကာသိ˚ — ဝိ၊၁။ ၁၄၅၊ ဒီ၊ ၃။ ၆။ ဗျာကရိမု — ဇာ၊၁။ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁၁၄။ ၃၃၁၊ ဗျာကရိဿတိ — ဝိ၊၅၊ ၃၂။ ဒီ၊၁။ ၈၈။ အံ၊ ၂။ ၁၆။ ဗျာကရိဿန္တိ — ဒီ၊၎၊၁။ ၃၆။ ဗျာကရိဿသိ — သံ၊၁၊ ၂၁၉၊ သုဘ္တနိ။ ၃၁၆။ ဗျာကရိဿာမိ—ဒီ၊ ၂။ ၁၂၄။ မ၊ ၂၊ ၅၈။ (၂)။ ဗျာကာသိ သည့် ပရိသံ ၀ိဂဟဲဿာ (ဇာ၊၁။ ၅၆)-တိ အာဒ စဟန ပရိသံ ဝိ၊ါဟိတ္ဘာ တံ သည့် ဝိအကာသိ ဝိကာရံ အာပါ၊ဒသိ၊ ပရိဝတ္တေသီတိ အာဒတ္ထာ။ ဇာ၊၎၊ ၂။ ၁၅၂။

ဗျာကရောတု (ကြီ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဿ+တု] ဖြေဆိုလေ့၊ပြောကြားလော။ ဗျာကရဏတ် (၁)ကြည့်။

ဗျာကရောထ (ကြီ) [ဝိ+ အာ+ ကရ+ဿ+ထ] ပြောဆိုကုန်၏။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရောန္တ (တိ) [ဝိ+အာ+ ကရ+ ဿ + အန္တ။ထိ–၌ ဗျာကရောန်္တ] ပြောကြား – ဖြေဆို–သော၊သူ။ သဒ္ဒြဟ္မစာရိနံ သန္တိကေ အာညံ ဗျာကရောန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၌၊ ၂။ ၉၂။ (–မ၊၌၊၁။ ၁၄၇။) ပုစ္ဆိတာ နိပုဏော ပဠေ၊ ဗျာ ၊ရောန်္တိယထာတထံ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၃၊ (–ဘေရီ၊၌။ ၆၃။)

ဗျာကရောန်တိ (ကြီ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဿ+အန်တိ] ဖြေကြား – ပြောဆို – ကုန်၏။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရောန္တု (ကြီ) [ဝိ + အာ + ကရ+ဿ+အန္တု] ဖြေကြား–ပြောဆို–ကုန်လော။ ဗျာကရေါတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရောမ (ကြီ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဿ+မ] ဖြေကြား–ပြောဆို–ကုန်၏။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရောမိ (ကြီ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဿ+မိ] ဖြေကြား–ပြောဆို–၏။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကရောဟိ (ကြီ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဿ+ဟိ] ဖြေကြား – ပြောဆို – လော။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကာတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + အာ + ကရ + တဗ္ဗ] ဖြေကြားအပ်သော။ အကာမာ ဗျာကာတဗ္ဗာ (ဒီ၊၁။ ၈၈) တိ အာဘန္နာ အနိစ္ဆန္တေနပိ ဗျာကရိတဗ္ဗော၊ အဝဿံ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊၌၊၁။ ၂၃၅။ (–အံ၊ ၎၊ ၂။ ၁၆၈။)

ဗျာကာတုံ (ဗျ) [ဝိ+အာ+ကရ+တုံ] ဖြေကြားခြင်းငှာ။ ကေသေန ဗျာကာတု (အံ၊ ၁။ ၁၁၈) နှိ့ ကေန္တေန ဗျာကရိတုံ။ အံ၊၌၊ ၂။ ၈၈။

ဗျာကာတုကာမ (တိ)[ဗျာကာတုံ+ကမု+ဏ] ဖြေကြားခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ ဖြေကြားလိုသော၊ သူ။ ဘဂဝန္တံ သက္ခိ˚ ကတ္တာ ဗျာကာတုကာမတာယ။ ဝိ၊၌၊ ၂။ ၉၇။ (–ဒီ၊၌၊ ၂။ ၂၅၂။)

ဗျာကာရ (ပုံ) [ဝိ+အာ+ကရ+ဏ] စည်းစိမ်၊ ဥစ္စာ။ ကိ˚ ဝုတ္တံ ဟောတိ ? တေသံ မြာဟ္မဏာနံ....ရညော ဗျာကာရဉ္စ အလက််တနာရိယော စ။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။ ၅၄။ ဝိယာကာရလည်းကြည့်။

ဗျာကာဏာပေတုကာမ (တိ) [ဗျာကာဏာပေတုံ+ကမု+ဏ]ဖြေကြားစေခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ ဖြေကြားစေလိုသော၊ သူ။ ပစ္စယာကာရ-

ဝသေန ဗျာကာဆုပေတုကာမဿ ဘဂဝတော။ သံ၊၆၊၂။၁၁၀။

ဗျာကာသိ˙ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ကရ+တ္ဝံ] ပြောကြား – ပြောဆို – ပြီ။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာကာသိ (ကြိ) [(၁) ဝိ+အာ+ကရ+တ္ဝာ။ (၂) ဝိ + အကာသိ။] (၁) ဖြေကြား–ပြောဆို–ပြီ။ ဗျာကရောတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဖောက်ပြန်စွာပြုပြီ၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်စေပြီ။ ဗျာကရောတိ (၂) ကြည့်။

ဗျာကုလ (ပု) [ဝိ+အာ+ကုလ+အ။ ဝေန်၊ဋီ။ ၇၃၆။] (၁) အနှောက်အယှက်၊ နှောက်ယှက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ရှုပ်ထွေး–နှောက်ယှက်–သော၊ သူ။ (၁) တဆာ အနိဝတ္တေတ္ဝာ ဥပစ္ဆုရတ္တိမတ္တံ ဗျာကုလမကံသု။ သံ၊၆၊၁။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။ ၂၁၉။ (တိ) (၂) သတ္တာ ဣမသ္မိံ˙ ပစ္စယာကာရေ ခလိဘာ အာကုလာ ဗျာကုလာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊၆၊၂။၈၅။ သံ၊၆၊၂။ ၈၁။ (–ဥဒါန၊၆။ ၂၁၆။)

ဗျာကုလာဘ္ဘာ (ထိ) [ဗျာကုလာ + ဂဘ္ဘာ] နှောက်ယှက်သော ကိုယ်ဝန်ရှိ–ကိုယ်ဝန်လမ်းလွဲ–သော မိန်းမ။ သတ္တာအဟာနိ ဗျာကုလဂဘ္ဘာ။ ဥဒါန်၊၆။၁၀၈။ (–မ·ဋီ၊၃။၁၅၆။)

ဗျာကုလစိတ္တ (တိ) [ဗျာကုလ+စိတ္တ] နှောက်ယှက်သော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ရှုပ်သော၊ သူ။ တဿာ ဥပရိ ဗျာကုလစိတ္တတာယ နာဂတောမှိ။ ဇာ၊၆၊၁။ခ။၃၃၉။

ဗျာကုလဒေါသပဟာယီ (တိ) [ဗျာကုလ-ဒေါသ+ပ+ဟာ+ဏီ။ ထီ–ဒ္ဒ် ဗျာကုလဒေါသပဟာယိနီ] ရှုပ်ထွေးသော အပြစ်ဒေါသကိုပယ်သော။ အနုပုဗ္ဗာဝိဇောမိနီ သံဝဏ္ဏနာ ကမာနတိ.ဣမနေန ဗျာကုလဒေါသပဟာယိနီ။ သီ၊ဋီ၊ဃစ်၊၁။ ၂၁၇။

ဗျာကုလမန (တိ) [ဗျာကုလ+မန] နှောက်ယှက်သော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ရှုပ်သော၊ သူ။ ဂဏ် ပရိဟရန္တာ ဒုက္ခုပ္ပတ္တိယာ ဗျာကုလမနတာယ ဥဒ္ဒေသေန သြဝါဒေန အနုသာသနိယာ အနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော။ ထေရ၊၆၊၂။ ၄၅၀။

ဗျာကုလဟဒယ (တိ) [ဗျာကုလ+ဟဒယ] နှောက်ယှက်သော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ရှုပ်သော၊သူ။ သာ ဝိမာနပေတီ ရညော....ဗျာကုလဟဒယာ ဝေဓမာနသရီရာ။ ပေတ၊၆၊။ ၁၄၀။

ဗျာကွာတ (တိ) [ဝိ+အာ+ခါ+တ။ နီတိ၊ ခ၊။၁၇။] ဖြေကြား–ပြောဆို–အပ်သော၊ အကျယ်ခွဲအပ်သော။ ဗျာကွာတာ(သုတ္တနိ။ ၄၃၁)တိ ကထိတာနိ ဝိတ္ထာရိတာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။ ၂၉၀။

ဗျာချာတ (တိ) [ဝိ+အာ+ချာ+တ] ဖြေကြား–ပြောဆို–အပ်သော။ ဇေတသံ ဝသေန ဗျာချာတော။ မဟာဝိနိ၊၆။၆။ (–ဇဋိရ။၃။)

ဗျာစိက္ခတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+စိက္ခ+အ+တိ] ဖြေကြား–ပြောဆို–၏။ ဗျာကရဏ (၂) ကြည့်။

ဗျာတိ (ကြိ) [ဗျာ+အ+တိ။ ဓာတ္ထတ္ထ။] မျက်စိဖွင့်၏။ ယာဝ ဗျာတိ(ဇာ၊၁။၁၀၇)တိ ယာဝ ဥမ္မိသတိ။ ဇာ၊၆၊၃။၈၈။

ဗျာဒိဏ္ဍ (တိ) [ဝိ+အာ+ဒါ+တ] အထူးထူးအပြားပြား ယူအပ်သော၊ ထက်ဝန်းကျင် ယူအပ်သော။ မဇ္ဈေ နဒိယာ သောဘာဝိဘ္ဘိတ္တော ဝိသဋ္ဌော ဗျာဒိဏ္ဍော နေဝဒ္ဒုရုဂ်-မော။ အံ၊၂။၅၆။

ဗျာဒိဏ္ဍကာလ (ပု) [ဗျာဒိဏ္ဍ+ကာလ]အထူးထူး အပြားပြား ယူအပ်သောအချိန်အခါ၊ ထက်ဝန်းကျင် ယူအပ်သော အချိန်အခါ။

ဗျာဒိဏ္ဍကာလော(အံ၊ဌ။၃၊၂၆)တိ ပရိယာဒိန္နကာလော။ အံ၊ဌိ၊၃။၃၂။

ဗျာဓ (ပု) [ဗျဓ+ဏ။ဝိဓ+ဏ။ တံတံ မိဂံ ဗျဋ္ဌတိ တာဌ္ဌေတိ ဟိ သတီတိ ဗျာဓော။ နိတိးဓ။၂၃၂။ ဝိဇ္ဈတီတိ ဗျာဓော။ရဿဿ ဒီဃတာ။ ဓာန်၊ဌိ။၅၁၀] မုဆိုး။ မက္ကဋော ဒ္ဝတ္တိံသတာလ၊က တာလဝနေ ဗျာဓေန ပရိပါတိယမ၊နော။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၅၉။(–သံ၊ဌိ၊ ၁။၁၀၀။) ဗျာဓဓာတိ လုဒ္ဒါ။ နိတိ။ဓ။ ၂၃၂။

ဗျာဓယတိ (ကြိ) [ဗျဓ+ဏယ+တိ] ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တက်ခြ၊ပူပန်–တုန်လှုပ်–စေတတ်၏။ ဗျာဓယတိ တာပယတိ ကမ္မယတီတိ ဝါ ဗျာဓိ။ မဟာနိ၊ဌ။၆၂။ (–ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၀၇။) ဗျာဓယိဿတိ— သံ၊ဌို၊၁။ ၂၀၂။ ဗျာဓယိဿန္တိ—သံ၊၁။၁၀၇။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၄၆။ သံ၊ဌို၊ ၁။ ၂၀၂။ ဗျာဓသိဿသိ — သံ၊၁။၁၂၁။ ထေရ။ ၂၃၀။

ဗျာဓယိဿတိ (ကြိ) [ဗျဓ+ဏယ+ဿတိ] ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်သတ့်၊ ပူပန်–တုန်လှုပ်–စေလတ့်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗျာဓယိဿန္တိ (ကြိ) [ဗျဓ+ဏယ+ဿန္တိ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ကုန်သတ့်။ ပူပန်–တုန်လှုပ်–စေကုန်လတ့်။ ဗျာဓယတိ–ကြည့်။

ဗျာဓယိဿသိ (ကြိ) [ဗျာဓ+ဏယ+ဿသိ] ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်သတ့်၊ ပူပန်–တုန်လှုပ်–စေလတ့်။ ဗျာဓသတိ–ကြည့်။

ဗျာဓာဘုရ (တိ) [ဗျာဓိ+ဏာဘုရ] အနာကြောင့် – နာကျင်–ပင်ပန်း –မခံကျန်း–သော၊ အနာနှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ ဇရာဘုရတာ ဗျာဓာဘုရဘာဝါ မရဏာဘုရဘာဝါတိ တိသော အာဘုရတာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဌ၊၂။ ၂၃၁။ ဇရာဘုရန့်အာဘုရ–လည်းကြည့်။

ဗျာဓိ (ပု) [ဝိဓ+ဣ။ ဗာဓ+ဣ။ ဝိ+အာဓိ။ ဓာန်၊ဌို။၃၂၃။ ဝိ+အာ+ဓာ+ဣ။ ဗျဓ+ဏိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁၊၀၇။ မဟာနိ၊ဌ။၆၂။ မ၊ဌို၊၃။ ၃၆၃။](၁) အနာရောဂါ။ (၂) ပန်း၃၊ပန်း၊မ။ (သ၂။ တောင်ပေါက်သ့) ပန်းနု (သ့ွသစ်)။ (၁) ဗျာဓိအဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၂။ (–မဟာနိ။၁၃။ မ၊ဌ၊၄။၁၆၅။) ဗျာဓိတိ ဓာတုကွောဘပစ္စယသမုဋ္ဌိတော...အဋ္ဌဝိဓော အာဗာဓော။ ဝိဝိဓံ ဒုက္ခံ အာဒဟတိ ဝိဒဟတီတိ တိ ဗျာဓိ၊ ဗျာဓယတိ တာပေတိ,ကမ္မယတီတိ ဝါ ဗျာဓိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၀၇။ (–မဟာနိ၊ဌ။ ၆၂။ မ၊ဌို၊၃။ ၃၆၃။) (၂) ဗျာဓိနာမကတ္တာ ဗျာဓိ။ ဓာန်၊ဓာန်။ဌို။၅၉၂။

ဗျာဓိ၂ (ပု) [ဗျာဓိ+ဒုက္ခ] နာခြင်းဆင်းရဲ။ ဗျာဓိနာ အာတုရာတ (စူဠနိ။၆၀)စ္တိ ဗျာဓိဒုက္ခေန အာတိမတ္ဒိတံ။ စူဠနိ၊ဌ။၁၉။

ဗျာဓိဩဒိဿ (တိ) [ဗျာဓိ+ဩဒိဿ] အနာရောဂါကိုရည်၍ ခွင့်ပြုအပ်သော (သားစိမ်းသွေးစိမ်း)။ ဗျာဓိဩဒိဿံနာမ"အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အမနုဿိကာဗာဓေ အာမကမံသံ အာမကလောဟိတ"စ္တိ ဧဝံ ဗျာဓိံ ဥဒ္ဒိဿ အနုညာတံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၉၅။

ဗျာဓိက (တိ) [ဗျာဓိ+ဏ္လက] အနာနှိပ်စက်အပ်သော၊ အနာရှိသော၊ သူ(သူနာ)။ ဇိဏ္ဏကံ ပဿန္တိ၊ ဗျာဓိကံ ပဿန္တိ။ မဟာနိ။၆၇။ (–မ၊ဌ၊၁။၃၃၅။) ဗျာဓိကန္တိ ဗျာဓိပီဠိတံ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၀၀။ ဗျာဓိကန္တိ သဥ္ဇာတဗျာဓိံ။ မ၊ဌို၊၂။၄၅။

ဗျာဓိကန္တာရ (ပုဂ္ဂ) [ဗျာဓိ+ကန္တာရ] အနာရောဂါဘည်းဟူသော ခရီး၁။ ဇရာကန္တာရံ တာရေတိ၊ ဗျာဓိကန္တာရံ။ မဟာနိ။၃၅၃။ (–စူဠနိ။၂၂၆။ အပ၊ဌ၊၂။၄၆။)

ဗျာဓိသာတက (ပု) [ဗျာဓိ+သာတက] ငုပင်။ ရာဇရွက္ခော ကဘမာလိ-နွံဝဇော ဗျာဓိသာတကော။ ဓာန်။၅၅၂။

ဗျာဓိဇော့ပရိယောသာန (တိ) [ဗျာဓိဇရာ+ပရိယောသာန] နာခြင်းအိုခြင်း အဆုံးရှိသော။ **အာ**ဇော့ဂျံ ယောဇ္ဈနာနံ။ ဗျာဓိဇရာပရိယောသာနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃၊ ၂၉၀။

ဗျာဓိတ (တိ) [ဗျာဓိ+ဣတ။ ဗျာဓိ ဇောဂေါ သဥ္ဇာတော ယဿ ဗျာဓိဘာဘာ။ ဓာန်၊၌။ ၃၂၂။] အနာနှိပ်စက်အပ်သော၊ အနာရှိသော၊ သူ (သူနာ)။ ဇိဏ္ဏဉ္စ ဒိသွာ ဒုဓိတဉ္စ ဗျာဓိတံ။ ဆေရ။၂၃၆။ မ၊၌၊၃။ ၂၁၄။ (–**အာ**၊၁။ ၂၆၊၁၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၇။) ဗျာဓိဘန္တိ ဂိလာနံ။ ထေရ၊၌၊၁။ ၂၀၇။ (–**အ**ပ၊၌၊၁။ ၂၅၅။ **အ**ပ၌၊၂။၁၀၈။) ဒုဓိတဉ္စ ဗျာဓိဘန္တိ ဗျာဓိဘာဝေန သဥ္ဇာတဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ မ၊၌၊၃။၁၄၇၊

ဗျာဓိတ (တိ) [ဗျာဓ+တ] (၁) နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ (၂) ဗျာဓိတော (မဟာနီ။၄)တိ လဒ္ဓပဟာဏော ဟုဘွာ ပီဠိတော။ မဟာနိ၊၌။ ၂၅။ (၂) ဗျာဓိတာ (စူဠနီ။၁၉၁)တိ ဘီတာ။ စူဠနိ၊၌။ ၇၅။

ဗျာဓိဘိကိစ္ဆက (တိ) [ဗျာဓိ+တိကိစ္ဆက]အနာကို ဆေးကုသော၊သူ။ ယထာ စ ဗျာဓိပီဠိတော ပုရိသော ဝိဇ္ဇမာနေ ဗျာဓိတိကိစ္ဆကေ ဝေဇ္ဇေ သစေ တံ ဝေဇ္ဇံ ဂဝေသိတ္ဘာ ဗျာဓိံ နာ တိကိစ္ဆာပေတိ၊ အပ၊၌၊၁။ ၅။ စာ၊၌၊၁။ ၅။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊၌။၉၂။)

ဗျာဓိဒုက္ခ (နာ)[ဗျာဓိ+ဒုက္ခ] နာခြင်း ဆင်းရဲ၊ အနာကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ ဗျာဓိဒုက္ခံ အန္ဓေတိ အနုဂစ္ဆတိ အန္ဓာယိကံ ဟောတိ။ မဟာနိ။၁၃။ (–၆၅။စူဠနိ၊၂၀၇။)

ဗျာဓိဓမ္မ (ပု) [ဗျာဓိ+ဓမ္မ] (၁) နာခြင်းသဘော။ (တိ) (၂) နာခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ (၁) (တိ) (၂) အတ္တနော ဗျာဓိဓမ္မော သမာနော ဗျာဓိဓမ္မံယေဝ ပရိယေသတိ။ မ၊၁။ ၂၁၇။ အံ၊၁။ ၅၇၁။ ဒီ၊၌၊၂။ ၃၂၆။ (–သံ၊၂။ ၂၅၆။) ဗျာဓိဓမ္မောတိ ဗျာဓိသဘာဝေါ။ မ၊၌၊၂။ ၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၀။ (–သံ၊၌၊၃၊၁၁။)

ဗျာဓိနဒ္ဓ (ပု) [ဗျာဓိ+အတ္ထ။]နာခြင်းသဘော။ သံဝေဂဒ္ဓော ဗျာဓိနဒ္ဓော၊ ဖယံ ဒုက္ခဒ္ဓော။ ပေဋကော။ ၂၆၃။

ဗျာဓိနိဂ္ဂဟဏ (ပု) [ဗျာဓိ+နိဂ္ဂဟဏ] အနာကို နှိပ်နင်းခြင်း၊ အနာကို ဆေးကုခြင်း။ ယေ ပန ဒုဿီလကွာဒီသု ဝါ ဗျာဓိနိဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဝါ "အစ္ဆမံသံနာမ သုကရမံသသဒိသံ။ ဒီပိမံသံ မိဂမံသသဒိသ"န္တိ ဇာနန္တာ။ မ၊၌၊၃။ ၃၆။

ဗျာဓိနိဒါန (နာ) [ဗျာဓိ + နိဒါန] အနာ၏အကြောင်း။ အသပ္ပါယဘောဇနတော ဥပ္ပန္နဗျာဓိဒုက္ခသန္တာနော ဘောဇနသာ ဗျာဓိနိဒါနဘာဝေါ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၃၃။ ဝဇီရ။၄၂။

ဗျာဓိနိဒါနသမုဋ္ဌာနဇာနန (နာ) [ဗျာဓိနိဒါနသမုဋ္ဌာန+ဇာနန] အနာ၏ အကြောင်းရင်းကို သိခြင်း၊ အနာရောဂါ၏ အကြောင်းသမုဋ္ဌာန်ကိုသိခြင်း။ ဗျာဓိနိဒါနသမုဋ္ဌာနဇာနနေန ပဏ္ဍိတော။ အံ၊ဋီ၊၂၊ ၉၀။

ဗျာဓိနိမိတ္တဝူပသမ (ပု) [ဗျာဓိနိမိတ္တ+ဝူပသမ] အနာ၏အကြောင်း – ငြိမ်းခြင်း – ပျောက်ကင်းခြင်း။ ဗျာဓိနိမိတ္တဝူပသမေန ဗျာဓိဝူပသမော ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၇၇။

ဗျာဓိနိဿိတ (တိ) [ဗျာဓိ+နိဿိတ] အနာကို မှီသော၊ အနာရောဂါမကင်းသော၊သူ။ ယဒေဝ တေ ဗျာဓိနိဿိတာ။ စူဠနိ။၅၃။ (–စူဠနိ၊၌။ ၁၂၊)

ဗျာဓိပစ္စယ (ပု) [ဗျာဓိ+ပစ္စယ]အနာဟူသော အကြောင်း။ ဗျာဓိပစ္စယာ ပပ္ပံ ဝါ ဖလံ ဝါ ဥပသိဿ်တိ။ ဝိ၊၌၊၃။ ၁၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၂။

ဗျာဓိပဋိကမ္မ (န) [ဗျာဓိ+ပဋိကမ္မ] အနာကို ကုစားခြင်း။ ကောန္တတိဿတ္ထေရော ဗျာဓိပဋိကမ္မတ္ထံ ဘိ.ဘွာစာရဝတ္တေန အာဟိဏ္ဍန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ (-သ: ရတ္ထ၊၁။၁၃၆။)

ဗျာဓိပဟိတ (ပု) [ဗျာဓိ+ပဟိတ] အနာတည်းဟူသော ချောက်ကမ်းပါး။ ဗျာဓိပဟိတမ္မိ ပပတတိ။ မဟာနိ။၁၁၃။

ဗျာဓိရဂေါသာန (တိ) [ဗျာဓိ + ပရိယောသာန] နာခြင်း အဆုံးရှိသော။ အပိစ သဗ္ဗံ အာရောဂ္ယံ ဗျာဓိပရိယောသာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၂၅။

ဗျာဓိပါရိဇုည (န) [ဗျာဓိ+ပါရိဇုည] အနာတည်းဟူသော ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း၊ အနာရောဂါဖိစီး နှိပ်စက်ခြင်း။ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊ ဇာပါရိဇုည် ဗျာဓိပါရိဇုည် ဘောဂပါရိဇုည် ညာတိပါရိဇုည်။ မ၊၂။ ၂၅၄။ (-အံ: ဋီ၊၁။ ၁၇၅။)

ဗျာဓိပါရိဇုညဒုဟိတ (တိ) [ဗျာဓိပါရိဇုည + ဒုဟိတ] အနာတည်ဟူသော ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းမှ ကင်းသော၊ သူ။ တံ ဗျာဓိဒုက္ခံ ဒိသွာ ဗျာဓိပါရိဇုညဒုဟိတာပိ ဝိညူ ပဗ္ဗဇန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။

ဗျာဓိပီဠိတ (တိ) [ဗျာဓိ+ပီဠိတ] အနာနှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ ယထာစ ပရိပုဏ္ဏဟတ္ထပါဒေါပိ ဒုဗ္ဘလော ဗျာဓိပီဠိတော ကုလ္လံ ဗန္ဓိတုံ နသက္ကောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၂။)

ဗျာဓိပဗာဠ (ပု) [ဗျာဓိ+ပဗာဠ]ပြင်းထန်သော အနာရောဂါ။ ဗျာဓိပဗာဠော ဥဒပါဒိ သတ္ထု-နော၊ ဒီ၊၂။၁၀၆။

ဗျာဓိဗလ (န) [ဗျာဓိ+ဗလ] အနာ၏အစွမ်း၊ အနာရောဂါပြင်းထန်ခြင်း။ ပသတမတ္တံ သပ္ပိံ အလဘိတ္ထာ ဗျာဓိဗလေန ပရိက္ခီဏာယုသခါ ရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ (-သာရတ္ထ၊၁။၁၃၆။)

ဗျာဓိဗဟုလ (တိ) [ဗျာဓိ+ဗဟုလ] များသော အနာရှိသော၊ အနာရောဂါများသော၊ သူ။ ယေ ပန ဗျာဓိဗဟုလော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၇။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။

ဗျာဓိဘယ (န) [ဗျာဓိ+ဘယ] နာခြင်းကိုစဉ်၍ ဖြစ်သော ဘေး၊ ဗျာဓိဘေး။ ဇာတိဘယ-ကြည့်။

ဗျာဓိမရဏတုန္ဒ (တိ) [ဗျာဓိမရဏ+တုန္ဒ] နာခြင်း၊သေခြင်း နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ ဗျာဓိ-မရဏတုန္ဒာနံ၊ ဒုက္ခက္ခန္ဓံ ဗျပါနုဒိ။ ထေရီ။ ၃၉၇။

ဗျာဓိယက (န) [ဗျာ+ဏွု] တုန်လှုပ်ခြင်း။ သန္ဓမနာ ပဏမနာ ဗျာဓိယကံ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၆၅။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ ဗျာဓိ-ယကန္တိ ဥပဓုန္နဗျာဓိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ (သျဥ်"ဗျထိ-ယကံ" ဟုရှိသည်။ ဓာတ်ကျမ်းများ၌ ဗျထ ဓာတ်သာ တုန်လှုပ်ခြင်းအနက် ဟောရှိ၍ "ဗျထိယကံ" သင့်ဘွယ်ရှိသည်။)

ဗျာဓိယတိ (ကြိ) [ဗျာဓိ+ ဏယ+ တိ] ဖျားနာ၏။ အဟံ ဗျာဓိယာမိ။အံ၊၁။၁၀၀။ ဗျာဓိယိ— အံ၊၂။၄၇။ ဗျာဓိယိ သု— အဘိ၊က။၃၃၁။

ဗျာဓိယမာန (တိ) [ဗျာဓိ+ ဏယ + မာန] ဖျားနာသော၊သူ။ နာ ဘိက္ခဝေ မာတာ ပုတ္တံ ဗျာဓိယမာနံ ဇဝံ လဘတိ။အံ၊၁။၁၀၀။

ဗျာဓိယာမိ (ကြိ) [ဗျာဓိ+ဏယ+မိ] ဖျား နာ၏။ ဗျာဓိယတိ-ကြည့်။

ဗျာဓိယိ သု (ကြိ) [ဗျာဓိ+ဏယ+ဥုံ] ဖျား နာကုန်ပြီ။ဗျာဓိယတိ-ကြည့်။

ဗျာဓိယိ (ကြိ) [ဗျာဓိ+ဏယ+ဣ]ဖျားနာပြီ။ ဗျာဓိယတိ—ကြည့်။

ဗျာဓိလက္ခဏ(တိ) [ဗျာဓိ+လက္ခဏ] နာခြင်း–နှိပ်စက်ခြင်း – လက္ခဏာရှိသော။ ဗျာဓိလက္ခဏံ ဒုက္ခံ၊ သဗ္ဗာနနလက္ခဏောာ သမုဒယော။ပေဋကော။၁၇၁။

ဗျာဓိဝိဘာဝန (ထီ၊န) [ဗျာဓိ+ဝိဘာဝန] အနာရောဂါကို ထင်စွာပြခြင်း၊ အနာရောဂါကိုဆင်ရွှားစေခြင်း။ ဂဘိဝိဘာဝန ကြည့်။

ဗျာဓိဝိရူဒ္ဓ (တိ) [ဗျာဓိ+ဝိရူဒ္ဓ] အနာ၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊အနာရောဂါနှင့် မသင့်သော။ ယော ပန အဘ္ဘန္နော ပကာဘိဝိရူဒ္ဓံ ဝါ ဗျာဓိဝိရူဒ္ဓံ ဝါ သေနာသနံ လဘတိ။ဓာဋ္ဌ၂။၄၇။(–သံ၊ဋ္ဌ၂။၁၅၁။အံ၊ဋ္ဌ၁၀။ဒီဝ၀။)

ဗျာဓိဝိဟတ (တိ) [ဗျာဓိ+ဝိဟတ]အနာရောဂါနှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ သော ဗျာဓိဝိဟတော ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော သီလံ ဝိနာသေတွာပိ ဗျာဓိဝူပသမံ ကတ္တာ ဟောတိ။ဓာဋ္ဌ၁၀။၁၆၂။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။

ဗျာဓိဝူပသမ (ပု) [ဗျာဓိ+ဝူပသမ] (၁) အနာ၏ –ငြိမ်းခြင်း– ပျောက်ကင်းခြင်း။ (၂) အနာရောဂါကို –ငြိမ်းစေ–ပျောက်ကင်းစေ–ခြင်း။ (၁) အဆက်ပုဒ်–ကြည့်။ (၂) ဘေသဇ္ဇဒါနေနိမိနာ၊ ဗျာဓိဝူပသမေန စ။ အပ၊၂။၂၁။ ဆေရာဋ္ဌ၂၊၄၀။

ဗျာဓိဝူပသမန (န) [ဗျာဓိ+ဝူပသမန] အနာရောဂါကို– ငြိမ်းစေ– ပျောက်ကင်းစေ –ခြင်း။ ဘေသဇ္ဇံ ဗျာဓိဝူပသမနာယ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၅။)

ဗျာဓိသဘာဝ (တိ) [ဗျာဓိ+သဘာဝ] နာခြင်းသဘောရှိသော။ ဗျာဓိဓမ္မ–ကြည့်။

ဗျာဓေ (ကြို) [ဗျာဓ+ယျ]ပင်ပန်းဆ၏။ နဗျာဓေ ပတ္တသံသယံ။ဇာ၊၂။၉၆။ပတ္တသံသယန္တိ ဇီဝိတသံသယမာပန္နမိဝ ဒုက္ခံ ပတ္တာ နကိလမေယျ။ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၀၁။

ဗျာန (ပု) [ဝိ+အန+ဏ၊ဝိသေသေန အနန္တိ နေနသေဒရဟ္ဘသေမုဒါသမွာဒနတောတိဗျာနော။ခန်၊ဋ္ဌီ။၃၁။] ဗျာနလေ။ (ခန်၊ဋ္ဌီ၌ အဆင့်ဘို၌ တည်သောလေ, စိန္တမဏိဋီကာ၌ တကိုယ်လုံးပျံ့နှံ့တည်သောလေကို ဗျာနလေဟုဆိုသည်၊ ယင်းလေသည် ချွေး,သွေး,နားဆောင်ခြင်း, မျက်စိဖွင့်ခြင်း, မျက်စိမှိတ်ခြင်းစသည်ကို ပြုကာ၏။ ခန်၊ဋ္ဌီ။၃၁။) ဗျာနော သဗ္ဗသရီသန္ဓီသု။ခန်၊ဋ္ဌီ။၃၁။

ဗျာပ (ပု) [ဝိ+အာပ+ဏ] ပံ့နှံ့ခြင်း။ ဗျာပိက- ဆောင့်ကွင်း ကြည့်။

ဗျာပက (တိ) [ဝိ+အာပ+ဏ္ဍု။ နိရုတ္တိ။နှာ။ ၄၅၉။] ပံ့နှံ့သော၊ ပံ့နှံ့တည်သော (အဆိပ်စသည်)။ တဒုဘယမ္ပိ ကာယပ္ပသာဒေါ ဝိယ သကလသရီရံ့ ဗျာပကမေဝ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၇။ (–မဟာနီ၊ဋ္ဌ။၃၁။)

ဗျာပဂတ (အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀) သည် ဗျပဂတမ္ပ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဗျပဂတ-ကြည့်။

ဗျာပဇ္ဇ (ပု၊န) [ဝိ+အာ+ ပဒ+ ဏျ။ ရူ။ ၄၀၉။ ဗျာပါဒ+ဏျ။ ပါစိတ်၊ ယော။၁၉၅။] ဒေါမနဿသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော သဘော၊ စိတ်ဆင်းရဲမှု။ ကောဒုက္ခပဋိပက္ခတော နဗျာပဇ္ဇော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၁၉၄။ ဗျာပဇ္ဇံ ဝုစ္စတိ စိတ္တဒုက္ခံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၅။

ဗျာပဇ္ဇတိ (ကြို) [ဝိ+အာ+ပဒ+ယ+တိ] ဖောက်ပြန်–ပျက်စီး– ခြင်းသို့ ရောက်၏၊ ပကတိသဘောကို စွန့်၏၊ ပျက်စီး၏။ အပိစ ခေါ သမ္မဟာရေ ဟညတိ ဗျာပဇ္ဇတိ။ အံ၊၂။၇၉။ အဘိ၊ပု။၁၇၅။ (–ဝိဘာဝိနီ။ ၁၇၄။) ဗျာပဇ္ဇတီတိ ဝိပတ္တိ အာပဇ္ဇတိ၊ ပကတိဘာဝံ ဇဟတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဗျာပဇ္ဇတီတိ ဝိကာရမာပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၉။ ဗျာပဇ္ဇန္တိ— သံ၊ဋ္ဌ၁။၂၂၀။

သုတ္တန်၊ဌ၊၁။၁၂၇။ ဗျာပဇ္ဇေယျ — အံ့၊၂။ ဂ၉။ အံ့၊ဌ၊၃။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂ဂ။ ဗျာပဇ္ဇိ — ဒီ၊၃။၁၃၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၁၆။ ဗျာပဇ္ဇိ — အံ့၊၁။၅၂၆။ ဗျာပဇ္ဇိဿာမိ — အံ့၊၁။၅၂၆။

ဗျာပဇ္ဇန (ထီ၊န) [ဝိ+အာ+ပဒ+ယ+ယု] ဖောက်ပြန်–ပျက်စီး–ခြင်း၊ ပကတိ သဘောကို စွန့်ခြင်း။ ဗျာပတ္တိ ဗျာပဇ္ဇနာ ဗျာပဇ္ဇိ-တတ္တံ။ အဘိ၊ဓ။၁၀၁။ မဟာနိ။၁၆၅။ ဗျာပဇ္ဇနာတိ ဗျာပဇ္ဇနာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ စိတ္တဿ ဗျာပဇ္ဇနံ ပကတိဝိဇဟနဘာဝေါ။ အံ့၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ စိတ္တဿ ဗျာပဇ္ဇနန္တိ စိတ္တဿ ဝိကာရဘာဝပါပဒနံ။ အံ့၊ဋီ၊၁။၇၆။

ဗျာပဇ္ဇနလက္ခဏ (တိ) [ဗျာပဇ္ဇန+လက္ခဏ] ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဒုဿနလက္ခဏော‌တိ အာရမ္မဏေ ဗျာပဇ္ဇန-လက္ခဏော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။

ဗျာပဇ္ဇနသဘာဝ (တိ) [ဗျာပဇ္ဇန+သဘာဝ] ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိသော။ ဗျာပဇ္ဇနသဘာဝေါတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၄။

ဗျာပဇ္ဇနာကာရ (ပု) [ဗျာပဇ္ဇန+အာကာရ] ဖောက်ပြန် ပျက်စီးသော အမူအရာ။ ဗျာပ-ဇ္ဇန-ကြည့်။

ဗျာပဇ္ဇနာကာရပဝတ္တိ (ထီ) [ဗျာပဇ္ဇနာကာရ+ပဝတ္တိ] ဖောက်ပြန် ပျက်စီးသော အမူအရာ၏ ဖြစ်ခြင်း။ သတ္တော‌သု ဗျာပဇ္ဇနာကာရပ္ပ-ဝတ္တိယာ ဗျာပါဒေ....ဝုတ္တော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။

ဗျာပဇ္ဇန် (ကြိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ယ+အန်] ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။ ဗျာပဇ္ဇတိ- ကြည့်။

ဗျာပဇ္ဇာဘာဝ (ပု) [ဗျာပဇ္ဇ+ အဘာဝ] ဖောက်ပြန် ပျက်စီးမှု မရှိခြင်း။ ဗျာပဇ္ဇာ-ဘာဝတော အဗျာပဇ္ဇံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၂။

ဗျာပဇ္ဇိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ယ+တ္ထုံ] ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ပြီ။ ဗျာ-ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဗျာပဇ္ဇိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ယ+ဣ] ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်ပြီ။ ဗျာပဇ္ဇ-တိ–ကြည့်။

ဗျာပဇ္ဇိတ (တိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ယ+တ] ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော၊ ပကတိသဘောကို စွန့်သော။ ဗျာပဇ္ဇိတတ္တံ ဝိရောဓော ပဒ္မိ-ဝိရောဓေ၊။ အဘိ၊ဓ။၁၀၁။ အဘိ၊ပု။၁၂၁။ မဟာနိ။၁၆၅။ စူဠနိ။၆၀။

ဗျာပဇ္ဇိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ယ+ဿာမိ] ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်လတ္တံ့။ ဗျာပဇ္ဇတိ–ကြည့်။

ဗျာပဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ယ+ယျ] ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ရာ၏။ ဗျာ-ပဇ္ဇတိ–ကြည့်။

ဗျာပဒ (ဒီ၊ဠို၊၂။၂၅၅) သည် ဗျာပဇ္ဇမှပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗျာပဒဘာဝ (အံ့၊ဌ၊၃။၁၂၄) သည် ဗျာပဇ္ဇာ-ဘာဝမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗျာပတ္တိ (ထီ) [ဝိ+အာ+ပဒ+တိ] ဖောက်ပြန် – ပျက်စီး – ခြင်း၊ ပကတိသဘောကို စွန့်ခြင်း။ စိတ္တဿ ဗျာပတ္တိ ဗျာပဇ္ဇနာ။ အဘိ၊ဓ။၁၀၁။ မဟာနိ။၁၆၅။ စူဠနိ။၆၀။ (–အဘိ၊ဓ။၂၁၆။) ပကတိဘာဝဝိဇဟနဋ္ဌေန ဗျာ-ပဇ္ဇနံ ဗျာပတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ စိတ္တဿ ဗျာပတ္တိတိ စိတ္တဿ ဝိပန္နတာ ဝိပရိဝတ္တနာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။

ဗျာပတ္တိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဗျာပတ္တိဘာဝ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဖောက်ပြန်–ပျက်စီး–သည်း၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အားရှေရှုဆင်သော။ စိတ္တဿ ဗျာပတ္တိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော။ လ္ကတိဝုဘံးဋ္ဌ။ ၄ဖ။

ဗျာပဒေသ (ပု) [ဗျာ+အပဒေသ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၂၇။] ဗျာဟုသ္သန်းပြခြင်း၊ ဗျာပြုခြင်း။ ဧဝံ ခေါ ဟိ လ္ကမေသံ ပဒါနမန္တရေ ဝိယသဒ္ဒဿ ဗျာပဒေသော (ဗျာဒေသော?) တိ နေရုဘ္ဘိ-ကာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၄၃။

ဗျာပန (န) [ဝိ+အာပ+ယု။] (၁) ပျံ့နှံ့ခြင်း။ (၂) ပျံ့နှံ့စေခြင်း။ (၁) န ဟိ ပရမတ္ထတော ကေဿ အနေကခဓမ္မေသု ဗျာပနမတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၇။ ဂမနံ ဗျာပနံ ဂတိ။ သီ ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၂၂၉။ (၂) ဖရဏသက္ခဏ–ကြည့်။

ဗျာပနကရဏ (န) [ဗျာပန+ကရဏ] ပျံ့နှံ့မှုကို ပြုခြင်း။ ဥဒကေန ဗျာပနကရဏာဒေသန ပရိ-သိဉ္စတွာ ပရိသိဉ္စိတွာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။၁၃၇။

ဗျာပနကိရိယာ (ဆီ) [ဗျာပန+ကိရိယာ] ပျံ့နှံ့ခြင်းကြံသာ။ န ဗျာပနကိရိယာ ဘိက္ခုဿေဝ သဒ္ဓကတ္တုဘာဝတော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၁၃၆။

ဗျာပန္နဋ္ဌ(တ္ထ) (တိ) [ဗျာပန+အတ္ထ] ပျံ့နှံ့ခြင်း အနက်သဘာရှိသော။ သာ ဟိ ဗျာ-ပန္နဋ္ဌေန ပရိသဒ္ဒေန....ပရိညာတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဝိစ္ဆာတိ ဇော္ထ ဝိသဒ္ဒေါ ဗျာပနတ္ထော။ ရူ၊ဋ္ဌီ၊နှာ။၂၂၅။

ဗျာပနရသ (တိ) [ဗျာပန+ရသ] ပျံ့နှံ့စေခြင်း ကိစ္စရှိသော။ ဖရဏရသ–ကြည့်။

ဗျာပနဝစန (န) [ဗျာပန+ဝစန] (၁) ပျံ့နှံ့စေသောစကား၊ ပျံ့နှံ့စေလိုရှိ ဆိုသော စကား။ (၂) ပျံ့နှံ့စေတတ်သော စကား။ (၁)အနေကဝါရံ ပန ဒဿနတော "ဒဿေ တွာ ဒဿေတွာ" တိ ဗျာပနဝစနံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။၃၁၃။ (၂)သတ္တက္ခိပဋ္ဌလာနံ ဗျာပန-ဝစနေန စ အနေကကလာပဂတဘာဝံ စက္ခုဿ ဒဿေတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၄၅။

ဗျာပနိစ္ဆာ (ထီ) [ဗျာပန+ဣစ္ဆာ] ပျံ့နှံ့စေလို ခြင်း။ ဗျာပေတဗ္ဗဿ ဟိ ဗျာပကေန ဂုဏ-ကိရိယာဒဗ္ဗေန ဗျာပနိစ္ဆာယ ဒုတ္တိက္ခတ္တုံ ဝစနံ ဝိစ္ဆာ။သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၆၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၅၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၆။)

ဗျာပနိစ္ဆာနယ (ပု) [ဗျာပနိစ္ဆာ+နယ] ပျံ့နှံ့စေလိုသောနည်း။ ယသ္မာ ပုစ္ဆာယံ ဗျာပ-နိစ္ဆာနယေန "ဒုပ္ပညော"တိ အာမေဍိတဝ-သေန ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၆။

ဗျာပနိစ္ဆာဝစန (န) [ဗျာပနိစ္ဆာ+ဝစန] ပျံ့နှံ့စေလိုသော စကား၊ ပျံ့နှံ့စေလိုရှိ ဆိုသော စကား (ဝိစ္ဆာစကား)။ ခနော ခဏောတိ တဿာ ဌိတက္ခဏဿ ဗျာပနိစ္ဆာဝစနံ။ သီ၊ဋ္ဌီ သစ်၊ ၂။၉၆။ (–၃၇၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၆၁။)

ဗျာပန္န (တိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+တ] ဖောက်ပြန်–ပျက်စီး– သော။ စိတ္တေ ဂဟပတိ ဗျာပန္နေ ကာယကမ္မမ္မိ ဗျာပန္နံ ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၆၅။ (–လ္ကတိဝုတ်။၂၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၃။) ဗျာပန္နန္တိ ပကတိဘာဝံ ဇဟိတ္ဝာ ဌိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။(–လ္ကတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၂။) ဗျာပန္နန္တိ ဒေါသဝသေန ဝိပန္နံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၄၁။

ဗျာပန္နကာယကမ္မန္တ (တိ) [ဗျာပန္န+ကာယ-ကမ္မန္တ] ဖောက်ပြန် ပျက်စီးသော ကာယကံ ရှိသော၊သူ။ တဿ ဗျာပန္နကာယကမ္မန္တဿ ဗျာပန္နဝစီကမ္မန္တဿ ဗျာပန္နမနောကမ္မန္တဿ နာ ဘဒ္ဒကံ မရဏံ ဟောတိ နာ ဘဒ္ဒိကာ ကာလကိရိယာ။ အံ၊၁။၂၆၅။

ဗျာပန္နစိတ္တ (တိ) [ဗျာပန္န+စိတ္တ] ဖောက်ပြန်–ပျက်စီး–သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ယေ ခေါ

ကေစိ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဗျာပန္နဝိတ္တာ ....ပဋိသေဝန္တိ။ မ၊၁။ ၂၁။ (–ဂ္ဂ၊၃၅၆။ သံ၊ ၁။၃၇၈။) ဗျာပန္နံ ပူတိဘူတံ စိတ္တမေတေ-သန္တိ ဗျာပန္နဝိတ္တာ။ မ၊၆၊၁။၁၉၂။ သံ၊၆၊၂။ ၁၃၃။ (–မ၊၆၊၁။၁၁၉။ မ၊၆၊၂။၂၃၂။)

ဗျာပန္နမနောကမ္မဋ္ဌာန (တိ) [ဗျာပန္န+မနော-ကမ္မဋ္ဌာန] ဖောက်ပြန်–ပျက်စီး–သောမနောကံ ရှိသော၊သူ။ ဗျာပန္နကာယကမ္မဋ္ဌာန - ကြည့်။

ဗျာပန္နရသူဒက (တိ) [ဗျာပန္န+ရသ+ဥဒက] ပျက်စီးသော အရသာရှိသော ရေရှိသော၊ မသောက်ခဏ်းသော ရေရှိသော။ နတေန ဗျာပန္နရသူဒကာ နာ(ဇ၊၂။၂၃၉) တိ ဣဿ ကောဒေ နကာရော ပုစ္ဆနတ္ထော ဟောတိ၊ နနု တေန ဗျာပန္နရသူဒကာ နဒီယော တိတံ ပုစ္ဆန္တော ဝေမာဟ။ ဇာ၊၁၊၇။ ၆၅။

ဗျာပန္နဝဓိကမ္မဋ္ဌာန (တိ) [ဗျာပန္န+ဝဓိ ကမ္မဋ္ဌာန] ဖောက်ပြန်– ပျက်စီး – သော ဝဓိကံရှိခြင်း သော၊ သူ။ ဗျာပန္နကာယကမ္မဋ္ဌာန - ကြည့်။

ဗျာပါဒ (ပု)[ဝိ+အာ+ပဒ+ဏ](၁)(စိတ်၏) ဖောက်ပြန်–ပျက်စီး – ခြင်း၊ (စီးပွါးချမ်း သာကို) ဖျက်ဆီးဘက်ခံသောတရား၊(စိတ်၏) –ပကတိသဘောကို စွန့်ကြောင်း–ပုပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ခရောက်ခံကြောင်း – ဖောက်ပြန် ကြောင်း–တရား၊ ဗျာပါဒ (ဒေါသ)၊ (၂) သူတပါးအကျိုးမဲ့ကို ကြံခည်ခြင်း။(၁) ပစ္စု-ပဋ္ဌိတော ဘဝိဿတိ တိမ္မော ဗျာပါဒေါ။ ဒီ၊၃။၆၀။ (–မ၊၁။၇၇၊ အံ၊၁၃။၅၃၁။ အဘိ၊၁။၁၀၀။ ပဋိသံ။၃၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၅။) အဘ္ဘန္တရော စ ပရဿ စ ဟိတာသုခံ ဗျာပါဒေတီတိ ဗျာပါဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၃။၃၇။ ဗျာပါဒါဒါတိ ဘတ္တဗျာပတ္တိ ဝိယ စိတ္တဿ ဗျာပတ္တိနံ ပကတိဝိဇဟနဘာဝေါ။ အံ၊၁၊၁။ ၂၅။ ဗျာပဇ္ဇတိ ဣမိနာ စိတ္တံ ပုတိကုမ္မာသာဒ-ယော ဝိယ ပုရိမပကတိ' ပဇဟတီတိ ဗျာပါ-ဒေါ။ အံ၊၁၊၂။၃၀၄။ ဗျာပဇ္ဇတိ တေန စိတ္တံ ပူတိဘာဝံ ဥပဂစ္ဆတိ....ဗျာပါဒေါ။ အဘိ၊၁၊ ၁။ ၂၉၉။(–မ၊၁၊၁။ ၂၀၅။ ပဋိသံ၊၁၊၁။၁၁၀။ ဣတိဝုတ်၊၁။၃၃၆။) (၂) ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၂၈။

စီးပွါးချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးဘတ်သော သဘောဘရား, စိတ်ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း သို့ ရောက်စေဘတ်သော သဘောဘရားကို ဗျာပါဒဟု ခေါ်သည်။ တရားကိုယ်မှာ အာဃာဘဝတ္ထု တဆဲ့ကိုးမျိုးခကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒေါသနှင့် စိတ်မဆိုး အမျက် မထွက်သင့်ရာ၌ စိတ်ဆိုး အမျက်ထွက်မှု ဒေါသစေဘသိက်ပင် ဖြစ်သည် (ဣတိဝုတ်၊ ၁၊၃၃။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၉)။ ယင်း ဗျာပါဒ သည် အကုသိုလ်ကမ္မပထမြောက်သော ဗျာ-ပါဒ၊ အကုသိုလ်ကမ္မပထ မမြောက်သော ဗျာမါဒဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ ထိုဘုင် အယုတ် အားဖြင့် မှက်, ခြင်, ယင်, ကြမ်းပိုး, ပိုး လောက်သန်းကောင်ကို အစပြု၍ "ဤသတ္တဝါ တို့သည် သေကျေပျက်စီး ပြုန်းတီးကြစေ ကုန်သဘည်း, ဤသတ္တဝါဘို့သည် သေကျေ ပျက်စီး ပြုန်းတီးကြပါကုန်မူ ကောင်းလေစ, ဤနှက်, ခြင်, ယင် စသော သတ္တဝါမျာ့း သည် နောင် မတိုးပွါးပဲ နေပါမူ ကောင်းလေ စ, ကြာမြင့်စွာ မဘည်ပါကုန်မူ ကောင်းလေ စ, ဤသတ္တဝါဘို့ ဘယ်အခါကာလမှ သေ ကျေပျက်စီး ပြုန်းတီးကြပါကုန် မည်နည်း" စသည်ဖြင့် သတ္တဝါတဦးဦး၏ အသက်ခန္ဓာ ပျက်စီးမှုဆိုက်အောင် ကြံစည်မှုဒေါသ, သတ္တ-ဝါဘဦးဦး သေကျေပျက်စီးလိုသောအကြမ်း ဖက် ဒေါသသည် ကမ္မပထမြောက်သော ဗျာပါဒမည်၏။ ဒုဂ္ဂတိဘုံသို့ ရောက်ရန် လုံ လောက်သော အကုသိုလ်ကံဟု ဆိုလိုသည်။ သေကျေ ပျက်စီးအောင် ကြံစည်ခြင်းမျိုး မ ဟုတ်ပဲ သူတပါးအပေါ်၌ စိတ်ဆိုးရုံမျှ အနု စား ဒေါသကား ကမ္မပထမမြောက်၊ ဗျာပါ-ဒကံမျှသာ အမည်ရသည်။ သူတပါး ပျက်စီး

ဖို့အတွက် စိတ်ပြစ်မှားခြင်း အမှတ်အသား သည် ဗျာပါဒ၏ ဆူးခြားသော လက္ခဏာ ပင် ဖြစ်သည်။ မိမိမှ တပါးသော သတ္တဝါ ဖြစ်ခြင်း, ထိုသတ္တဝါ၏ ပျက်စီးမှုကို ကြံစည် ခြင်းဟု အဂံ၂၂ပါးရှိသည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၄၊၂၉၉။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၂၂၈)။

တေသု ပါဏာတိပါတော, ဖရုသဝါစာ, ဗျာပါဒေါ စ ဒေါသမူလေန စာယန္တိ (သင်္ဂ-ဟ၊၅။၅၈)၌ ပါဏာတိပါတနှင့် ဖရုသဝါစာတို့ သည် ဒေါသစေတသိက်ဟု ဆိုအပ်သော မူ လကြောင့်ဖြစ်ကြသည်။ ဗျာပါဒသည် ဒေါ သမူစိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ယူရမည်၊ ဒေါသမူစိတ်က သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေး ဇူးပြုပေးလိုက်သောကြောင့် ဗျာပါဒ ဖြစ် ပေါ် လာရသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ (ဝိဘာဝိနီ။ ၁၇၅)

ပရမတ္ထဒီပနီ (၂၃၀-၁)၌ ပါဏာတိပါတ နှင့် ဖရုသဝါစာတို့သည် ဒေါသစေတသိက် ကြောင့်လည်းဖြစ်သည်၊ ဒေါသမူစိတ်ကြောင့် လည်း ဖြစ်သည်။ ဗျာပါဒကား ဒေါသမူစိတ် ကြောင့်သာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

ဗျာပါဒ၏ ဝိကွဲမှုနပဟာန်အားဖြင့် ငြိမ်း ပျောက်ခြင်းသည် မေတ္တာ၏ ကိစ္စပြီးခြင်း မည်၏။ သတ္တဝါတို့၌ စိတ်နှလုံးကို ပွါးစေ တတ်သော အခြင်းအရာကို ယူခြင်းသည် မေတ္တာ၏ သဘောဘည်း၊ သတ္တဝါတို့၌ စိတ် နှလုံးကို မပွါးစေတတ်သော အခြင်းအရာကို ယူခြင်းသည် ဗျာပါဒ၏သဘောတည်း၊ ဤ သို့ သဘောမတူကြသောကြောင့် ဗျာပါဒ သည် မေတ္တာ၏ ဝေးသောရန်သူမည်၏ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၇၊၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၁)။ စိတ်ပျက်ခြင်း အမျက်ထွက်ခြင်းသဘော ရှိ သော ဗျာပါဒသည် ဝမ်းမြောက်ခြင်းသဘော ရှိသော ပီတိစျာနင်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ် သည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ဝိဘာဝိနီ။၉၃။ မဏိ-မဉ္ဇူ၊၁။၂၄၉)။

သီလနှင့် ပြည့်စုံသူ, အနည်းငယ်သော အပြစ်ဘို့၌ ဘေးဟု ရှုလေ့ရှိသူတို့အား ဗျာ-ပါဒ စသော အကုသိုလ်တရားများ ဂင်း ပျောက်၏။ (ဣတိဝုတ်။၂၇၄-၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၃၅-၃၄၅။) ပဋိသန္ဓိမိတ်၌ မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းသူအား မဖြစ်ပေါ်သေးသော ဗျာပါဒလည်း ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ဖြစ်ပေါ် ပြီးသော ဗျာပါဒလည်း တိုးပွါးလာသည်။ ဧတ္ထာစေတောဝိမုတ္တိ၌ အသင့် အတင့် နှလုံးသွင်းသူ (နှလုံးသွင်းမှန်သူ) အား မဖြစ် ပေါ်သေးသော ဗျာပါဒလည်း ဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်း မဟုတ်၊ မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ဖြစ်ပြီး သော ဗျာပါဒလည်း တိုးပွားရန်အကြောင်း မဟုတ်၊ မတိုးပွားနိုင်။ (သံ၊၃။၉၁-၃။) မေတ္တာအာရုံကို ယူခြင်း, မေတ္တာဂဗျူဟာန်း စီးဖန်ခြင်း, ကံသာလျှင် မိမိဥစ္စာရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း, ပညာအဆင့်ခြင် များခြင်း, မိတ်ဆွေကောင်းကို ပေါင်းဝင်း ခြင်း, လျောက်ပတ်သော စကားကို ဆိုခြင်း-ဤ ၆-မျိုးသော တရားတို့သည် ဗျာပါဒကို ပယ်ရှားနိုင်ကြသည်။ အဆုံးပါ ၆-မျိုးသော တရားတို့ဖြင့် ပယ်ရှားပြီးသော ဗျာပါဒကို အပြီသတ် အမြစ်ပါပြတ်အောင် အနာဂါမိ မဂ်ဖြင့် ပယ်သတ်ရသည်။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂-၃။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။) ဗျာပါဒသည် မနော ဒုစရိုက် ၃-ပါး အကုသိုလ်ကံ ၁၀-ပါး အပါအဝင်ဖြစ် သည်။ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၃။) မိမိ၏ လက် ခြေ စသည်တို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ဒေါသ ကို အဋ္ဌတ္တဗျာပါဒ, သူတပါးတို့၏ လက်ခြေ စသည်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ဒေါသကို ဗဟိဒ္ဓဗျာပါဒဟု ခေါ်သည်။ (သံ၊၃။၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။) ဗျာပါဒဓာတ်ကိုအကြောင်း ခံ၍ ဗျာပါဒသညာ, ဗျာပါဒသညာကို အ ကြောင်းခံ၍ ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ, ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ

ဆိုရသည်။ (အဘိ၊ပု။၁၄၅။) ဗျာပါဒသည် အကုသိုလ် မနောကံ၌ ပါဝင်၏၊ ဒုဒိရအားဖြင့် ကာယ, ဝစီ, မနော ဒုစရိုက်သုံးပါး စသုံး၌ ဖြစ်သည်။ ဗျာပါဒနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ် (ဒေါသမူစိတ်) ဖြင့် သူတပါးကို ပုတ်ခတ်ခိုက်နှက်ဖို့ ဒုတ်ကိုင်ခြင်း စသည်ပြုအံ့၊ ယင်း ဗျာပါဒ အကုသိုလ် မနောကံသည် ကာယဒုစရိုက် ဖြစ်သည်။ ဗျာပါဒနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်ဖြင့် "ဤ သတ္တဝါဘို့ကို သတ်အပ်ပါကုန်မူ, နှောင်ခဲ့အပ်ပါကုန်မူ, ဖြတ်အပ်ပါကုန်မူ, ယင်းသတ္တဝါဘို့သည် လုံးဝမဖြစ်ပါကုန်မူ ကောင်းလေစွ" ဟု ပြောဆိုအံ့၊ ယင်း ဗျာပါဒသည် ဝစီဒုစရိုက် ဖြစ်သည်။ ကိုယ်အင်္ဂါ, နှုတ်အင်္ဂါဘို့ကို မသုံးစေမူ၍ ဆိတ်ကွယ်ဆဉ်နေလျက် ဗျာပါဒနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်ကို ဖြစ်စေအံ့၊ ယင်း ဗျာပါဒ မနောကံသည် မနောဒုစရိုက်ပင် ဖြစ်သည်။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။)

ရွေးဦးစွာဖြစ်သော ဒေါသသည် ကောပ၊ ထို့ထက်အားကောင်းသော ဒေါသသည် ဗျာပါဒ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆)။ ချမ်းသာသုခကိုဖျက်ဆီးခြင်း သဘောဘူသောကြောင့် ဗျာပါဒကို အနာဆောဂါနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ဖွင့်ဆိုကြသည် (မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၉)။ အဆိပ်သည် ငွေးကို ပုပ်ဆွေးခြင်းသို့ ဆောက်ခစတတ်သကဲ့သို့ ဗျာပါဒသည် စိတ်ကို ပုပ်ဆွေး ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းသို့ ဆောက်ခစတတ်သည်။ (မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃၅၊ ၂၅၄။) အတိတ်ကာယနှင့် ပစ္စုပ္ပန်ကာယကို ဆက်စပ်တတ်သော ကြောင့်ငင်း, ပစ္စုပ္ပန်ကာယနှင့် အနာဂတ်ကာယကို ဆက်စပ် တတ်သော ကြောင့်ငင်း ဗျာပါဒကို "ဂန္ထ" အဖြစ်ဟော တော်မူသည်။ မုန်းခြင်းမရှိသူအား ဗျာပါဒ ကာယဂန္ထကိုပယ်ပြီးဖြစ်၏။ အဘိဿာကာယဂန္ထနှင့် ဗျာပါဒကာယဂန္ထကိုပယ်ပြီးဖြစ်လျှင် ကြွင်းဂန္ထများကိုလည်း ပယ်ပြီးဖြစ်တော့၏။

ကို အကြောင်းခံ၍ ဗျာပါဒစွဆန္ဒ, ယင်းကို အကြောင်းခံ၍ ဗျာပါဒပဒီဋ္ဌာဟ, ယင်းကို အကြောင်းခံ၍ ဗျာပါဒပရိယေသနာများ ဖြစ်ပေါ်လာကြပြီးလျှင် ဗျာပါဒပရိယေသနဖြင့် ရှာမှီးသော အကြောင်းအမြင် နည်းပါးသည့် ပုထုဇဉ်သည် ကိုယ်, နှုတ်, စိတ်တို့ဖြင့် မှားယွင်းစွာ ပြုကျင့်တော့၏။ (သံ၊ဋ္ဌ။၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၆။) ဗျာပါဒ ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသူသည် သူအသက်ကိုလည်း သတ်၏၊ သူ ဥစ္စာကိုလည်း ခိုးယူ၏၊ သူ သားမယား ကိုလည်း ကျူးလွန်၏၊ မဟုတ်မမှန်လည်း ပြောဆို၏၊ သူဘပါးကိုလည်း သူ အသက်သတ်မှု စသည့် မကောင်းမှု ပြုလုပ်ရဲအောင် အားပေးအားမြှောက်ပြု၏။ (အံ၊၁။၁၉၅။) ဗျာပါဒသည် ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ် ပိတ်ပင်တတ်၏။ (အံ၊ ၂။ ၅ဖ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆။) စိတ်၏ ဥပက္ကိလေသ (စိတ်ညစ်ညူးပူပန်ကြောင်း) တရား ၁၆-ပါး အနက် ဗျာပါဒလည်း တပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ (မ၊၁။၄၃-၄။) ဗျာပါဒသည် သမာဓိကို တားမြစ်တတ်ရကား သမာဓိ၏ ဘေးရန်မည်၏။ သာယာဖွယ်ဝတ္ထုတို့၌ မညှာတ်သော စိတ်သည် ဗျာပါဒသို့ အစဉ်လိုက်တတ်၏၊ ဗျာပါဒ အနိုပ်စက်ခံရသူသည် သာယာဖွယ်ဝတ္ထုတို့၌ စိတ်မညှတ်ဘတ်။ (ပဋိသံ။၁၆၁၊ ၁၆၅၊၁၆၆။) ဆယ်နှစ်တမ်း ရောက်သော အခါ၌ လူဘို့သည် အချင်းချင်း ပြင်းထန်သော အာဃာတ ဗျာပါဒများ ဖြစ်ကြလိမ့်မည်။ (ဒီ၊ဋ္ဌ။၆၀။) ပုဂ္ဂိုလ်တွင်း၌ ပက်လက်သာနေရသော ကလေးသူငယ်အား သတ္တဂါဟူ၍ပင် အမှတ်သညာ မရှိသေး၊ သတ္တဝါဘို့၌ အဘယ်မှာ ဗျာပါဒ ဖြစ်အံ့နည်း၊ သို့ဆုတ်ငြား ဗျာပါဒါနုသယကိန်းသည်သာ။ (မ၊ ၂။၉၆။) မိမိလည်း ဖောက်ပြန်သော စိတ်ရှိ၍ သူတပါးကိုလည်း ဖောက်ပြန်မှု၌ ဆောက်တည်စေသူကို ယုတ်မာသူအောက် ပို၍ ယုတ်မာသူဟု

(–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ခ၇၉-၈၀)။ ဒေါသ-ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဗျာပါဒကာယဂန္ဆ (ပု) [ဗျာပါဒ+ကာယဂန္ဆ] နာမကာယရူပကာယကို– ထိုးဖွဲ့– နှောင်ဖွဲ့– တတ်သောဗျာပါဒ၊ ဗျာပါဒဖြင့် ကာယ·ပါးကို–ထိုးဖွဲ့–နှောင်ဖွဲ့–တက်သောသဘော၊ ဗျာပါဒကာယဂန္ဆ။ ဒုတိယော ယောဂေ ဋ္ဌိတော ဗျာပါဒေန ကာယံ ဂန္ထတိ၊အယံ ဝုစ္စတိ ဗျာပါဒကာယဂန္ထော။ နေတ္တိ။ ၉၆။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။) ကာယဂန္ဆ – လည်း ကြည့်။

ဗျာပါဒဂရုက (တိ) [ဗျာပါဒ+ဂရုက] ဗျာပါဒ –ဒေါသ–ကိုအလေးပြုသော၊ သူ။ အာသံ ပုဂ္ဂလော ဗျာပါဒဂရုကော ဗျာပါဒါဓိမုတ္တော။ ပဋိသံ။ ၁၁၈။

ဗျာပါဒစ္ဆန္န (ပု) [ဗျာပါဒ+ဆန္န] ဗျာပါဒ – ဒေါသ–နှင့်ယှဉ်သောဆန္ဒ။ ဗျာပါဒစ္ဆန္နော ဗျာပါဒပရိဋ္ဌာဟော ဗျာပါဒပရိယေသနာ။ သံ၊၁၊၃၆၅။

ဗျာပါဒဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဗျာပါဒ+ဋ္ဌာနိယ] ဗျာပါဒ၏အကြောင်းအာရုံ။ ဗျာပါဒဋ္ဌာနိယာနံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ မနသိကာရဗဟုလီကာရော။ သံ၊၃။၇၆။(– သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။)ကာမဆဂဋ္ဌာနိယ-လည်းကြည့်။

ဗျာပါဒဒီပက (တိ) [ဗျာပါဒ+ဒီပက] ဗျာပါဒ–ဒေါသ–ကိုပြ ကာသော။ ဣဒံ ကိံ ဗျာပါဒဒီပကံ, ဒါရူသုပိ လောဘကွန္ဓဒီပကံ ဝစနံ။ ဝဇိရ။ ၁၂၃။

ဗျာပါဒဓာတု (ထီ) [ဗျာပါဒ+ဓာတု] စီးပွါး ချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သဘော၊ ဗျာပါဒဓာတ်။ (က) ဗျာပါဒနှင့်ယှဉ်သော ဓာတ်သဘော (ဝိဘင်္ဂ)။ (ခ) ဗျာပါဒဟူသော ဓာတ်သဘော (ဒေါသ)။ (က) (ခ) ကာမဓာတု ဗျာပါဒဓာတု ဝိဟိံသဓာတု။ အဘိ၊ဝိ။၈၈။ဒီ၊ဋ္ဌ။၁၈၁။နေတ္တိ။၈၁။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။) ဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တာ (ဗျာပါဒ-ပဋိသံယုတ္တော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။)ဓာတု ဗျာပါဒဓာတု၊ဗျာပါဒပဋိတက္ကသေ့တံနာမံ။ဗျာပါဒါဝိဝ ဓာတု ဗျာပါဒဓာတု၊ဒသ အာဃာတဝတ္ထုကဿ ပဋိဃသေ့တံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၉-၇၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ၊၁၆၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၅။)

ဗျာပါဒဓာတုဋ္ဌာန (န) [ဗျာပါဒဓာတု+ဋ္ဌာန] ဗျာပါဒဓာတ်၏ အရာဋ္ဌာန။ ကာမဓာတုံ ကသေန္တော ပန ဘဂဝါ ဗျာပါဒဓာတုံ ဗျာပါဒဓာတုဋ္ဌာနေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ဣတိဝုတ်၊၎။ ၂၅၉။

ဗျာပါဒနဒီ (ထီ) [ဗျာပါဒ+နဒီ] ဗျာပါဒဋ္ဌနှစ်သက်ခြင်း။ ဗျာပါဒနဒီပိ နာနုသေတိ။အံ၊၂။ ၂၁၅။

ဗျာပါဒနိမိတ္တ (တိ) [ဗျာပါဒ+နိမိတ္တ] ဗျာပါဒလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ သော ပနဿ ကက္ကသဘာဝေါ ဗျာပါဒ နိမိတ္တံ,တာယ တတော ပူတိကာတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၄၉။

ဗျာပါဒနိဝရဏ (န) [ဗျာပါဒ + နိဝရဏ] ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပိတ်ပင်တတ်သော–ဗျာပါဒ–ဒေါသ။ ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏံ ဗျာပါဒ-နိဝရဏံ ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏံ။ သံ၊၃။၅၆။ အံ၊၂။ ၅၇။ မဟာနိ။၁၀။

ဗျာပါဒပစ္စတ္ထိကပဟာန (န) [ဗျာပါဒပစ္စတ္ထိက+ပဟာန] ဗျာပါဒ–ဒေါသ–ရန်သူကိုပယ်ခြင်း။ ဗျာပါဒပစ္စတ္ထိကပဟာနေန အဇဝံ့။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၄၀၅။

ဗျာပါဒပစ္စနိကဋ္ဌ (ပု) [ဗျာပါဒ+ပစ္စနိကတ္ထ] ဗျာပါဒ၏ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်သဘော။ သောယေဝ ဗျာပါဒပစ္စနိကဋ္ဌေန ဗျာပါဒဝိတက္ကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၄၀၆။)

ဗျာပါဒပဋိက္ခေပ (ပု) [ဗျာပါဒ+ပဋိက္ခေပ] ဗျာပါဒကိုပယ်ခြင်း။ ဗျာပါဒပဋိက္ခေပေန အဗျာပ၊ဒေါ။ အံ၊၆၊၂။ ၂၀၈။

ဗျာပါဒပဋိဃာတပွဓောဇန (တိ) [ဗျာပါဒပဋိဃာတ+ပဓောဇန] ဗျာပါဒကိုပယ်ဖျောက်ခြင်းအကျိုးရှိသော။ ဗျာပါဒပဋိဃာတပွဓောဇနာ ဟေတ္ထ မေတ္တာ။ အဘိ၊၆၊၁။ ၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၂။

ဗျာပါဒပဋိပက္ခ (ပု) [ဗျာပါဒ+ပဋိပက္ခ] ဗျာပါဒ၏ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဗျာပါဒပဋိပက္ခတော နာ ဗျာပါဒေါတိ အဗျာပါဒေါ။ အဘိ၊၆၊၁။၁၉၄။ (–နေတ္တိ၊၆။၈၈။)

ဗျာပါဒပ (ပ္ပ) ဠိသံယုတ္တ (တိ) [ဗျာပါဒ+ပဋိသံယုတ္တ] ဗျာပါဒနှင့်ယှဉ်သော။ ဗျာပါဒ-ဓာတု-ကြည့်။

ဗျာပါဒပဋိသညုတ္တ (တိ) [ဗျာပါဒ+ပဋိသညုတ္တ] ဗျာပါဒနှင့်ယှဉ်သော။ ဗျာပါဒသညာ-ကြည့်။

ဗျာပါဒပ (ပ္ပ) **ဒေါသ** (ပု) [ဗျာပါဒ+ပဒေါသ] ဗျာပါဒဟူသော ပြစ်မှားတတ်သောတရား၊ ပျက်စီးစေလိုသောဒေါသ။ ဗျာပါဒ၊ဒေါသံ ပဟာယ။ ဒီ၊၁။၍၇၁။ အံ၊၁။၅၃၁။ ဗျာပဇ္ဇတိ ဣမိနာ စိတ္တံ ပူတိကုမ္မာသာဒယော ဝိယ ပုရိမပကတိ ဝိဇဟတီတိ ဗျာပါဒေါ။ ဝိကာရာပတ္တိယာ ပဒဿတို့ ပရံ ဝါ ပဒူသေတိ ဝိနာသေတီတိ ပဒေါသော။ ဥဘယမ္မေတံ ကောဓဿေဝါဓိဝစနံ။ ဒီ၊၁၊၁၀၉။ (–အံ၊၆၊၂။၃၀၄။)ဗျာပါဒပဒေါသာ စိတ္တံ ပရိသော-ဓေတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။

ဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌာန (န) [ဗျာပါဒ+ပရိယုဋ္ဌာန] ဗျာပါဒဟူသော – လွှမ်းမိုးနှိပ်စက် – လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဒေါသထက္ကသောင်းကျန်းခြင်း။ ဆဂဝပရိယုဋ္ဌာနေန ဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌာနေန အဝိဇ္ဇာပရိယုဋ္ဌာနေန။ ပေဋကော။ ၂၄၀။

ဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌိတ (တိ) [ဗျာပါဒ+ပရိယုဋ္ဌိတ] ဗျာပါဒ – ဒေါသ – သည်လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။ ဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌိတေန စေတသာ ဝိဟရတိ ဗျာပါဒပရေတေန။ မ၊၂။၉၇။ သံ၊၃။၁၀၆။ အံ၊၂။၂၀၃။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌိတ (မ၊၆၊၃။၁၁၁။ မ၊၉၊၃။၆၇။) လည်း-ကြည့်။

ဗျာပါဒပရိယေသနာ (ထီ) [ဗျာပါဒ+ပရိယေသနာ] ဗျာပါဒ–ဒေါသ–နှင့် ယှဉ်သော ရှာမှီးခြင်း။ ဗျာပါဒစ္ဆန္ဒ-ကြည့်။

ဗျာပါဒပရိဠာဟ (ပု) [ဗျာပါဒ+ပရိဠာဟ] ဗျာပါဒဟူသော ပူပန်ခြင်း၊ ပူပန်တတ်သော ဗျာပါဒ၊ ဒေါသအပူ။ ဗျာပါဒစ္ဆန္ဒ-ကြည့်။

ဗျာပါဒပရေတ (တိ) [ဗျာပါဒ+ပရေတ] ဗျာပါဒသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ ဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌိတ-ကြည့်။

ဗျာပါဒပဗဟန (န) [ဗျာပါဒ+ပဗဟန] ဗျာပါဒကို ပယ်စွန့်ခြင်း။ ဗျာပါဒပဗဟနေန သမွယုတ္တာနိ ဆ ဉာဏာနိ။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၇၀။

ဗျာပါဒပဟာန (န) [ဗျာပါဒ+ပဟာန]ဗျာပါဒကို ပယ်ခြင်း။ တသ္မာ ဘဂဝါ အာဇောဂျမိဝ ဗျာပါဒပဟာနံ အာဟ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၉၃။ မ၊၆၊၂။၂၂၀။ (–အံ၊၆၊၃။၁၀၂။)

ဗျာပါဒဗဟုလ (တိ) [ဗျာပါဒ+ဗဟုလ] ဗျာပါဒ–ဒေါသ–အဖြစ်များသော၊သူ။ ဧတာသု ဟိ ယသ္မာ မေဘ္ဘာ ဗျာပါဒဗဟုလဿ။ အဘိ၊၆၊၁။၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၄။

ဗျာပါဒယတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ဏယ+တိ] ပျက်စီးစေတတ်၏၊ ဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဗျာပါဒေတိ-ကြည့်။

ဗျာပါဒရဟိတ (တိ) [ဗျာပါဒ+ရဟိတ] ဗျာပါဒ-ဒေါသ-မှ ကင်းသော။ ဗျာပါဒရဟိတာ-(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄) တိ ဒေါမနဿ ဗျာပါဒ-ရဟိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၁။၃၆၇။ (ဗျာပဒရဟိတာ ဟုရှိလျှင် ဒေါမနဿဟူသော ဗျာပဒဒမှကင်းသော ဟုအနက်ပေး။ ဗျာပါဒသဒ္ဒါ ဒေါမနဿ ဟောမရှိ။ ဤဌ်ပါဠိရှိရင်းအဘိုင်း ဗျာပါဒရဟိတ ကို ဗျာပါဒ-ဒေါသ- မှကင်းသောဟု ပြန်ဆိုထားသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊သျှ၊ ၃။၃၄-ကြည့်။)

ဗျာပါဒရဟိတစိတ္တ (တိ) [ဗျာပါဒရဟိတ+စိတ္တ] ဗျာပါဒ-ဒေါသ-မှ ကင်းသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အဗျာပန္နစေတသောတိ ဗျာပါဒရဟိတ-စိတ္တော။ မဟာနိ၊၄။၃၀၄။

ဗျပါဒဝစန (နှ) [ဗျာပါဒ+ဝစန] ဗျာပါဒသဒ္ဒါ။ ဗျာပါဒဝစနေန ဗျာပါဒဝိတက္ကံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊၂။၄၅။ အနုဋီ၊၂။၅၄။

ဗျာပါဒဝတ္ထုပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဗျာပါဒဝတ္ထု+ပဋိသံယုတ္တ] ဗျာပါဒ၏အကြောင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ဗျာပါဒဝတ္ထုပဋိသံယုတ္တောပိ ဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၅။

ဗျာပါဒဝါရ (ပု) [ဗျာပါဒ+ဝါရ] ဗျာပါဒကို ဟောရာအလှည့် အကြိမ်။ဗျာပါဒါဒိနံ အနာ-ဂတတ္တာ ဗျာပါဒဝါရေ တဒင်္ဂနိဿရဏံ နဂဟိတံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၀။

ဗျာပါဒဝိကွမ္ဘန (နှ)[ဗျာပါဒ+ဝိကွမ္ဘန]ဗျာပါဒကို-ပယ်ခွါ-ပယ်ဖျောက်-ခြင်း။ မေက္ကာယ တာဝ ဗျာပါဒဝိကွမ္ဘနဝသေန။ အဘိ၊၁၊၁။ ၂၃၇။ (-နေတ္တိ၊၁၊၁၀၅။) အဿဒ္ဓိယံ ဝိယ လူခသဘာဝံ ဒေါသံ ဝိနောဒေတီတိ အာဟ "ဗျာပါဒဝိကွမ္ဘနတော"တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၄။

ဗျာပါဒဝိဂမ (ပု) [ဗျာပါဒ+ဝိဂမ] ဗျာပါဒမှ ကင်းခြင်း။ ဗျာပါဒဝိဂမေန မေတ္တာဝသေန အကာထိနံစိတ္တံ။ ဥဒါန၊၁၊၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၉၅။

ဗျာပါဒဝိတက္က (ပု) [ဗျာပါဒ+ဝိတက္က] ဗျာ-ပါဒနှင့် – တကွဖြစ်သော – ယှဉ်သော–ကြံ စည်ခြင်း၊ ဗျာပါဒဝိတက်။ ကာမဝိတက္ကော ဗျာပါဒဝိတက္ကော ဝိဟိံသာဝိတက္ကော။ ဒီ၊ ၃း၁၀၀။ ဥဒါန။၁၁၀။ (-မ၊၁။၁၆၁။ ဣတိ-ဝုတ်၊၂၅၁။) ဗျာပါဒသဟဂတော ဝိတက္ကော ဗျာပါဒဝိတက္ကော။ ဥဒါန၊၁၊ ၉၀။ ဗျာပါဒ-ပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော ဗျာပါဒဝိတက္ကော။ ဒီ၊၁၊၃၆။ မ၊၁၊၂၊၇၃။ ဣတိဝုတ်၊၁၊ ၂၅၀။

ဗျာပါဒဝိတက္ကပဗဝတ္တိ (ထီ) [ဗျာပါဒဝိတက္က+ပဝတ္တိ] ဗျာပါဒသံတက်၏ဖြစ်ခြင်း။ အမနာ-ပေ သခ်ါဒရ အာရဗ္ဘ ဗျာပါဒဝိတက္ကပဗဝတ္တိ အဋ္ဌာနာဃာတဝသေန ဒီပေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၀၅။

ဗျာပါဒဝိတက္ကဝဓုန (နှ) [ဗျာပါဒဝိတက္က+ဝဓုန] ဗျာပါဒဝိဘက်၏-ပွားခြင်း-အဖန်ဖန် ဖြစ်ခြင်း။ ကာမဝိဘက္ကဝဓုနံ ဗျာပါဒဝိတ-က္ကဝဓုနံ ဝိဟိံသာဝိဘက္ကဝဓုနံ။ စူဋဋနိ။၁၂၅။ ဝိတက္ကာဓုန (စူဋဋနိ၊၁။၃၁) လည်းကြည့်။

ဗျာပါဒဝိရောဓီ (တိ) [ဗျာပါဒဝိရောဓ+ဣ။ ထီ-၌ ဝိရောဓိနီ] ဗျာပါဒနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း ရှိသော၊ ဗျာပါဒနှင့်ဆန့်ကျင်သော။ ဗြဟ္မ-ဝိဟာရဘာဝနာ ဗျာပါဒဝိရောဓိနီ အဗျာ-ပါဒပဗာနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။

ဗျာပါဒဝိဝေကဝစန (နှ) [ဗျာပါဒဝိဝေက+ဝစန] ဗျာပါဒမှကင်းဆိတ်သည်ကိုဆိုခြင်း။ ဗျာပါဒဝိဝေကဝစနေန ... ဝိကွမ္ဘနဝိဝေကော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၁၀၁။

ဗျာပါဒသံဝရဒ္ဌ (ပု) [ဗျာပါဒသံဝရ+အတ္ထ[ဗျာပါဒကို တားမြစ်စောင့်ရှောက်သော

အနက်သဘော။ ဗျာပါဒသံဝရဌေန သီလ-ဝိသုဒ္ဓိ။ ပဋိသံ။ ၂၁၉။

ဗျာပါဒသက်ပွ (ပု) [ဗျာပါဒ+သက်ပွ] ဗျာပါဒနှင့် ယှဉ်သော အကြံအစည်။ ကာမသက်ပွ-ကြည့်။

ဗျာပါဒသညာ (ထီ) [ဗျာပါဒ+သညာ] ဗျာ-ပါဒနှင့်ယှဉ်သော အမှတ်သညာ။ ဗျာပါဒ-ပဋိသညုတ္တာ သညာ ဗျာပါဒသညာ။ မဟာနိ၊၆။၁၄၉။

ဗျာပါဒသညောဇန (န) [ဗျာပါဒ+သညောဇန] ဗျာပါဒဟူသော နှောင်ဖွဲ့တတ်သောတရား၊ ဒေါသအနှောင်အဖွဲ့ (ပဋိဃသံယောဇဉ်)။ ပဋိဃသညောဇနာတိ ဗျာပါဒသညောဇနာ။ မဟာနိ၊၆။၀၇။ (– ပဋိသံ၊၆။၁။၂၇၇။)

ဗျာပါဒသမုဒါစာရ (ပု) [ဗျာပါဒ+သမုဒါစာရ] ဗျာပါဒ၏ –ဖြစ်ခြင်း– ဥပါဒ်ခြင်း။ သဗ္ဗေ-ဟိ ဗျာပါဒသမုဒါစာရေဟိ ဝိက္ခမ္ဘနတော ဝိမုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊၆၊၂။ ၂၁၁။

ဗျာပါဒသမွယောဂ (ပု) [ဗျာပါဒ+သမွယောဂ] ဗျာပါဒနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဗျာပါဒသမွယောဂေန မနသော ဝိဟနနရသံ ဟိ ဒေါမနဿံ။ အံ၊ ၆။၅။

ဗျာပါဒသဟဂတ (တိ) [ဗျာပါဒ+သဟဂတ] ဗျာပါဒနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဗျာပါဒဝိတက္က-ကြည့်။

ဗျာပါဒဟေတုက (တိ) [ဗျာပါဒ+ဟေတု+က] ဗျာပါဒလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဝိဟိံ-သာရတိရာဂါနံ ဗျာပါဒဟေတုကတော စတ္တာ-ရောပိ ဗြဟ္မဝိဟာရာ အဗျာပါဒပဓာနာ။ နေတ္တိ၊၆။၁၄၃။

ဗျာပါဒါဓိမုတ္တ (တိ) [ဗျာပါဒ+အဓိမုတ္တ] ဗျာ-ပါဒ၌ –ညွတ်–ကိုင်း – နှလုံးသွင်း–သော၊ သူ။ ဗျာပါဒဂရုက-ကြည့်။

ဗျာပါဒါနုပတိတ (တိ) [ဗျာပါဒ+အနုပတိတ] ဗျာပါဒသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ ဗျာပါဒ၌ ကျ-ရောက်သော (စိတ်)။ ဗျာပါဒါနုပတိတ-(ပဋိသံ။၁၆၅)နှစ် စတ္တ မနသိကာရေ....ဗျာ-ပါဒေါ အနုပတတိ။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၇၃။ အနု-ပတိတ, ကောသဇ္ဇာနုပတိတ-တို့ကြည့်။

ဗျာပါဒါနုပဿီ (တိ) [ဗျာပါဒ+အနု+ဒိသ+ဏီ] ဗျာပါဒကို အဖန်ဖန် ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ တဿေဝံ ဗျာပါဒါနုပဿိဿ ကိလေသော ယော ပရိဒါဟော။ ပေဋကော။ ၂၇၃။

ဗျာပါဒါနုသယ (ပု) [ဗျာပါဒ+အနုသယ]ကိန်း-တတ်–တည်နေတတ်– အဖန်ဖန်ဖြစ်တတ်–သော ဗျာပါဒ၊ ဗျာပါဒါနုသယ။ အနုသေ-တေ၀ဿ ဗျာပါဒါနုသယော။မ၊ ၂။၉၆။

ဗျာပါဒါဘိဘူတ (တိ) [ဗျာပါဒ+အဘိဘူတ] ဗျာပါဒသည် လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်သော။ ဗျာပါဒါဘိဘူတေန ဂဟပတိ စေတသာ ဝိဟရန္တော အကိစ္စံ ကရောတိ။ အံ၊၁။၃၇၈။

ဗျာပါဒါဝတ္ထာ (ထီ) [ဗျာပါဒ+အဝတ္ထာ] ဗျာ-ပါဒအခိုက်အတန့်၊ ဗျာပါဒဖြစ်သောအခါ။ သာတိသယံ လဒ္ဓါသေဝနတာယ တတော ဗျာပါဒဝတ္ထာယပိ ဗလဝတရာ။ ဒီ၊၆။၃။ ၁၁၈။

ဗျာပါဒါသယ (ပု) [ဗျာပါဒ+အာသယ] ဗျာ-ပါဒလျှင် တည်ရာ မှီရာရှိသော၊သူ။ ဗျာပါဒ-ဂရုက-ကြည့်။

ဗျာပါဒူပသမ (ပု) [ဗျာပါဒ+ဥပသမ] ဗျာပါဒ၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ ဗျာပါဒူပသမော ဧတေ-ဿာ သမ္ဘတ္တိ။ အဘိ၊၆၊၁။၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၁၁။ ဗျာပါဒူပသမောတိ ဗျာပါဒဿ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ဝူပသမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၆။ ၂၇၉။

ဗျာပါဒေတပ္ပ (တိ) [ဝိ+အာ+ပဒ + ဏော+ တပ္ပ] ပျက်စီးစေအပ်–ဖျက်ဆီးအပ်–သော။ အဗျာပဇ္ဇ (၁) (က) (ခ)-ကြည့်။

ဗျာပါဒေတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ဏော+တိ] (၁) ပျက်စီးစေတတ်၏၊ ဖျက်ဆီး၏၊ သတ်ဖြတ်၏။ (၂) ပျက်စီးအောင် ကြံစည်တတ်၏။ (၁) သော မံ ဘုတ္တော ဗျာပါဒေတိ၊ ဇာတံ သရဏတော ဘယံ။ ဇာ၊၁။၁၉၂။ (–မိလိန္ဒ။၉၉။) ဗျာပါဒေတိ မာရေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။ ဟိတသုခံ ဗျာပါဒယတီ (သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇)တိ.... ဟိတသုခံ ဝိနာသေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဗျာပါဒယတိ—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄၊ ၂၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ ဗျာပါဒေန္တီ — မိလိန္ဒ။၉၉။ (၂) ဗျာပါဒေန္တိ ပရသတ္တေ ဝိနာသံ အာပန္နေ ကတ္တာ စိန္တေန္တိ ဇေနာတိ ဗျာပါဒေါ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၂၂၀။

ဗျာပါဒေန္တ (တိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ဏော+အန္တ] ဖျက်ဆီး–သတ်ဖြတ်–သော၊သူ။ တေ တေ ပါဏော ဗျာပါဒေန္တော ဃသတိတိ ဗျဂ္ဃေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။

ဗျာပါဒေန္တိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ပဒ+ဏော+အန္တိ] (၁) ပျက်စီးစေတတ်ကုန်၏၊ ဖျက်ဆီးကုန်၏။ (၂) ပျက်စီးအောင် ကြံစည်တတ်ကုန်၏။ ဗျာပါဒေတိ-ကြည့်။

ဗျာပါရ (ပု) [ဝိ+အာ+ပရ+ဏ။ ဓာတ္ထတ္ထ] (ကြံစည်၍) –အားစိုက်–အားထုတ်–ခြင်း၊ ကြောင့်ကြစိုက်ခြင်း၊ ဗျာပါရ၊ လုံ့လ၊ အလုပ်ကိစ္စ၊ ကြိယာ။ န ဗျာပါရမာပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၅။ ဓာတ္ထတ္ထောဝ ကြိယာနာမ၊ ကာစိဟာ ကာစ ဇေဋ္ဌကာ။ ကာစ ကာရကဗျာပါရော၊ သော ကြိယာတိ ပတိယတေ။ ဘေဒစိန္တာ။၄၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၅။) စိန္တနဝသေန ဗျာပါရကရဏံ ဗျာပါရော။ မူလဋ္ဌ၊၂။၃၆။ ဗျာပါရန္တိ ဥဿာဟံ။ မဏိ-မဉ္ဇူ၊၁။၃၁၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။) ဗျာပါရန္တရသာပေက္ခ-လည်းကြည့်။

ဗျာပါရကရဏ (န) [ဗျာပါရ+ကရဏ] ကြောင့်ကြစိုက်ခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်း။ အထက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဗျာပါရကိစ္စ (န) [ဗျာပါရ+ကိစ္စ] အားထုတ်ခြင်းကိစ္စ။ အတ္တနောဇဝ ပန ဗျာပါရကိစ္စဿ မဟန္တဘာဝံ ဒီပေတိ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၈၇။

ဗျာပါရဏ (န) [ဝိ+အာ+ပရ+ယု] အားထုတ်ခြင်း။ ဗျာပါရဏံ စေတယနံ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၇၆။ အနုဋ္ဌ၊၁။၈၃။

ဗျာပါယန (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅)သည် ဗျာပါရဏမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗျာပါရန္တရသာပေက္ခ (တိ) [ဗျာပါရန္တရ+သာပေက္ခ] ကိစ္စတပါးကို – ငဲ့ခြင်းရှိသော – ငဲ့သော။ ပစ္ဆိမဗိုဝိသဒိသစိတ္တသန္တာနပရာဝတ္တနဝသေန ဗျာပါရန္တရသာပေက္ခံ။ ဝိဘာ-ဝိနီ။၈၅။ ဗျာပါရောဇဝေ ကြိယာဇဝေ ဝိသယရသာနုဘဝနကိစ္စတော အန္တရံ အညန္တိ ဗျာပါရန္တရံ၊ အညကိစ္စန္တိ အတ္ထော။ သဟ အပေက္ခာယာတိ သာပေက္ခံ၊ ဗျာပါရန္တရံ၊ တဿ ဝါ သာပေက္ခံ ဗျာပါရန္တရသာပေက္ခံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၀၀။

ဗျာပါရပုဗ္ဗာနုကရဏ (န) [ဗျာပါရပုဗ္ဗာန+ကရဏ] ကြောင့်ကြစိုက်မှုကိုပယ်ခြင်းကိုပြုခြင်း။ ကြောင့်ကြစိုက်မှုကိုပယ်ခြင်း။ ဗျာပါရပုဗ္ဗာနုကရဏေန "ဥပေက္ခာ"တိ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။

ဗျာပါရဝိရဟ (ပု) [ဗျာပါရ+ဝိရဟ] ကြောင့်ကြစိုက်မှုကင်းခြင်း၊ အားမထုတ်ခြင်း။ ဗျာပါရဝိရဟော နိရီဟတာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၂၄။

ဗျာပါရသမတ္ထ (တိ) [ဗျာပါရ + သမတ္ထ] အားထုတ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော။ ပညာယ

ဝိနာ ဒါနာဒယော မမွာ နု ဝိသုဇ္ဈန္တိ၊ ယထာသက် ဗျာပါရသမတ္ထာ စ နု ဟောန္တိ။ စရိယာ၊၆။ ၂၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။

ဗျာပါရုကရဏ (နု) [ဗျာပါရ+အကရဏ] ကြောင့်ကြစိုက်မှုမပြုခြင်း၊ အားမထုတ်ခြင်း။ နိဝရဏပဟာနေ ဗျာပါရုကရဏေန နိဇရဏသခ်ါဟာနံ သခ်ါရာနံ ဥပေက္ခနာသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၁။ (–မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၆။ အနုဋီ၊၁။ ၁၀၉။)

ဗျာပါရုပဒုန (နု) [ဗျာပါရ + အာပဒုန] အားထုတ်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဒါယကဿ ဗျာပါရုပဒုနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၆။

ဗျာပါရုပတ္တိ (ထီ) [ဗျာပါရ + အာပတ္တိ] အားထုတ်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ပတိဋ္ဌာနာယ ပန ဗျာပါရုပတ္တိကမ္မန္တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၂။ ၁၇၀။

ဗျာပါရုပါဒန (နု) [ဗျာပါရ + အာပါဒန] အားထုတ်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ အာယူဟနံ ဗျာပါရုပါဒနံ ဗျာပါရဏံ။ အနုဋီ၊၁။၈၃။

ဗျာပါရုဘာဝ (ပု) [ဗျာပါရ+အဘာဝ] အားထုတ်မှုမရှိခြင်း။ အဘိညာသု ဗျာပါရုဘာဝေန ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၄။

ဗျာပါရုဘာဝကရဏ (နု) [ဗျာပါရုဘာဝ+ကရဏ] အားထုတ်မှု မရှိခြင်းကို ပြုခြင်း၊ အားမထုတ်ခြင်း။ နိဂ္ဂဟပဂ္ဂဟာဒီသု ဗျာပါရုဘာဝကရဏေန ဥပေက္ခာယ ဥပဋ္ဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

ဗျာပါရုသမ္ဘဝ (ပု) [ဗျာပါရ+အသမ္ဘဝ] အားထုတ်မှု၏မဖြစ်သင့်ခြင်း။ ပုန ကေတ္တ။ပဋ္ဌာနေ ဗျာပါရုသမ္ဘဝတော။ ဝိဇိရ။၁၄၆။

ဗျာပါဧတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ပရ+ဧ+တိ] အားထုတ်စေ၏။ အဝိပ္ပကိဏ္ဏေ ကရောတိ ဗျာပါဧတိ စာတိ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊၁။၈၃။

ဗျာပိက (တိ) [ဗျာပ+ကက]ပျံ့နှံ့ခြင်းရှိသော၊ ဗျာပိကာဓာရ။ (အာဓာရ၏ပျံ့နှံ့၍ တည်ရာဖြစ်သောအာဓာရသည် ဗျာပိကာဓာရမည်၏။ ပုဒ်စစ်။၄၆။) သောပနာယမောကာသော စတုဗ္ဗိဓော ဗျာပိကော ဩပသိလေသိကော သာမိပိကော ဝေသယိကောတိ။ရူ၊နှာ။ ၁၇၁။ အာဓာရေ ဗျာပက် အာဓေယျဝတ္ထု ဧတဿ အတ္ထိတိ ဗျာပိကော။ရူ၊ဋီ။၁၂၂။

ဗျာပိတ (တိ) [ဝိ+အာ၁+တ] ပျံ့နှံ့သော။ ပဋ္ဌဝိဓဝသိပ္ပတ္တိယာ ဗျာပိတော ပတ္ထဒ္ဓော လာဘောတိ ပဋိလာဘော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၂။(–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။)

ဗျာပိတဇလ (တိ) [ဗျာပိတ+ဇလ] ပျံ့နှံ့သော ရေရှိသော။ ဝိဿန္ဒမာနသလိလတာယ သုဋ္ဌု ဗျာပိတဇလာ ဝိတတဇလာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၇။

ဗျာပိတာ (ထီ) [ဗျာပိ+တာ] ပျံ့နှံ့သည်၏အဖြစ်။ဗျာပိတာယာ (မူလဋီ၊၁။၁၄၆) တိ ဗျာပိဘာဝေ, ဗျာပိဘာဝေန ဝါ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၅၆။

ဗျာပိတုံ (ဗျ) [ဝိ+အာပ+ဏော+တုံ] ပျံ့နှံ့စေခြင်းငှါ။ ဗျာပိတုမနိစ္ဆောတိ ဝိဝိစ္ဆော။ မူလဋီ၊၁။၁၇၂။ (–နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၇၃။ ရူ၊နှာ။ ၃၇၁။)

ဗျာပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ+အာပ+တွာ] ပျံ့နှံ့၍။ သာမညလက္ခဏာဝဗောဓေသေန ကိစ္စသမာပန္နဝသေန စ ဗျာပိတွာ ပရိဇာနိတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ –(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။)

ဗျာပိ (တိ) [ဝိ+အာပ+ဏိ။ ထိ–၌ ဗျာပိနီ။] ပျံ့နှံ့သော။ နဝတ္တပ္ပဗာရမဏာပိ ဟိ သာ အတ္ထိတိ နု ဗျာပိတိ ဝိပါကာနုပ္ပါဒနေ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၁။ ကေသို့ ဓဏော ဗျာပိနီ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၆။

ဗျာပီဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [ဗျာပီဘာဝ+အာပတ္တိ] ပျံ့နှံ့သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ အညထာဘူတာနံ ပရိစ္ဆေဒသဘာဝေါ နာသိယာ ဗျာပီဘာဝါပတ္တိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၀၄။

ဗျာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ+အာပ+ဏော+တဗ္ဗ] ပျံ့နှံ့စေအပ်သော။ ဝိသေသသဒ္ဒဝစနီယံ အညံ ဗျာပေတဗ္ဗံ နိဝတ္တေတဗ္ဗဉ္စ နတ္ထိ။မူလဋ္ဌိ၊ ၃။၇။ (–အနုဋ္ဌိ၊၃။၉။)

ဗျာပေတိ (ကြိ) [ဝိ+အာပ+ဏော+တိ။ နီဂျတ္တိ၊နှာ။၄၅၉။] ပျံ့နှံ့၏။ အာဃတနန္တရဉ္စ အနုပဝိဿ ဗျာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၆၇။

ဗျာပေတုံ (ဗျ) [ဝိ+အာပ+ဏော+တုံ] ပျံ့နှံ့စေခြင်းငှာ။ သဗ္ဗာပိ အတ္တနော သမ္ပတ္တိယော ဗျာပေတုံ နာ ဣစ္ဆတိတိ ဝိဝိစ္စော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၆။

ဗျာပေတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ+အာပ+ဏော+တ္ဝာ] ပျံ့နှံ့၍။ သတ္တက္ခိပဋ္ဌလာနိ ဗျာပေတ္ဝာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၀။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၄။)

ဗျာပေန္တ (တိ) [ဝိ+အာပ+ဏော+အန္တ] ပျံ့နှံ့သော။ တံ တံ ဝိဝရံ အနုပဝိဿ ဗျာပေန္တော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၃၆၇။

ဗျာဗဇ္ဈ (န) [ဗျာဗာဓ+ဏျ] နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲတတ်သော သဘော၊ ဆင်းရဲဒုက္ခ။ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ အာဗာဓနတော ဗျာဗာဓော၀ ဗျာဗဇ္ဈံ၊ ကာယိကံ စေတသိကဉ္စ ဒုက္ခံ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၉၁။ (–မ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၄။)

ဗျာဗာဓ (ပု) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+အ။ နီတိ၊ ၁၁။၁၀၉။] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲတတ်သော သဘော၊ ဆင်းရဲဒုက္ခ။ (က) ဓာတ်ချောက် ချားခြင်း။ (ခ) အနာရောဂါ။ ဗျာဗာဓာယ (နေတ္တိ။၁၃၄)တိ ဒုက္ခာယ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၅။ (က) (ခ) ဗျာဗာဓဓောတိ ဓာတုက္ခောဘော, တံသမုဋ္ဌာနာ စ ကုဋ္ဌ-ဂဏ္ဍပိဋ္ဌကာဒယော။ ဗျာဗာဓတော ဥပ္ပန္နတ္တာ ဝေယျာဗာဓိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄။ အထက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဗျာဗာဓက (တိ) [ဝိ+အာဗာဓ+ကျ] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲဘတ်သော။ အောက်ပုဒ်- ကြည့်။

ဗျာဗာဓကဘာ (ထီ) [ဗျာဗာဓက+တာ] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲ တတ်သည်၏အဖြစ်။ သတိဟိ ဝိကာရံ အာပါဒေတဗ္ဗတာယ ဗျာဗာဓ-ကတာပိ သိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၉။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၂၆၉။

ဗျာဗာဓန (န) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+ယု] နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲတတ်သောသဘော။ အောက် ပုဒ်-ကြည့်။

ဗျာဗာဓနဋ္ဌ (တိ) [ဗျာဗာဓန+အတ္ထ] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲတတ်သော အနက်သဘော။ ဗျာဗာဓနဋ္ဌေန ဗျာဗာဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၆၄။ (–အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈၁။)

ဗျာဗာဓယိ˚သု (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+ဏယ+ဥ္] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲကုန်ပြီ။ ဗျာ-ဗာဓေတိ-ကြည့်။

ဗျာဗာဓိ˚သု (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+ဥ္] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲကုန်ပြီ။ ဗျာဗာဓေတိ-ကြည့်။

ဗျာဗာဓိတ (တိ) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+တ] နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲအပ်သော။ ကိဉ္စာပိ ထေရေန သဋ္ဌိစ္စ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာ ပါဏာ မရဏာဓိပ္ပါယေန ဗျာဗာဓိတာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၇။

ဗျာဗာဓိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+ဿန္တိ] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲကုန်လတ့်။ ဗျာဗာဓေတိ-ကြည့်။

ဗျာဗာဓေတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+ဏေ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၃၂၀။] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲ၏။ သော တေန အတ္တဘာဝပ္ပဋိလာဘေန နေဝ အတ္တာနံ နာ ပရံ ဗျာဗာဓေတိ။ ဝိ၊၄။၄၃၂။ အံ၊၂။၁၀၇။ (–ဒီ၊၁။၅၃။ သံ၊၂။၁၇၃။) နာ အညမညံ ဗျာဗာဓေန္တီတိ နာ အညမညံ ဥပဟနန္တီ။ ဒီ၊၁၊။၁၅၁။ သံ၊၁၊၂။၃၁၄။

ဗျာဗာဓေန္တီ—ဒီ၊၁။၅၃။ သံ၊၂။၁၇၃·ဗျာဗာဓေမိ—သံ၊၂။၅၂၀။ သံ၊၃။၃၄၃။ ကြဘ်ဝုတ်။ ၂၁၆။ဗျာဗာဓေမ—ကြတိဝုတ်။ ၂၁၇။ ဗျာဗာဓယိ သု—ဝိ၊တိ၊၂။ ၂၃၆။ ဗျာဗာဓိ သု—ဝိ၊၄။၂၀၁။ ဗျာဗာဓိဿန္တီ—ဝိ၊၁။၂၄၅။ ဝိ၊၄။ ၁၉၃။

ဗျာဗာဓေန္တ (တိ) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+ဏေ+အန္တ] နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲသော၊သူ။ ဗဟူ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကေ ပါဏေ ဗျာဗာဓေန္တသ္မာ ဝိနာသေန္တသ္မာ။ ဝိ၊၆၊ ၁။ ၂၅၀။

ဗျာဗာဓေန္တီ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+ဏေ+အန္တီ] နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲကုန်၏။ ဗျာဗာဓေတိ ကြည့်။

ဗျာဗာဓေမ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+ဏေ+မ] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲကုန်အံ့။ဗျာဗာဓေတိ-ကြည့်။

ဗျာဗာဓေမိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဗာဓ+ဏေ+မိ] နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲအံ့။ ဗျာဗာဓေတိ-ကြည့်။

ဗျာဘင်္ဂီ (ထိ) [ဝိ+အာ+ဘဉ္ဇ+ဏ + ဂျီ။ ဝိဘဝ အာဘဉ္ဇန်တိ ဘာရံ ဩလမ္ဗေန္တိ တေနာတိ ဗျာဘင်္ဂီ၊ ဝိဓံ။ အံ၊၃။၃၊။၂။ မ၊၃။၃၊။ ၁၉၆။ ဓာန်၊၄။၅၂၅။] ထမ်းပိုး။ တေ ယဝကလာပိ ဆဟိ ဗျာဘင်္ဂီဟိ ဟနေယျုံ။ သံ၊၂။၄၀၄။ (–မ၊၂။၃၉၁။ အံ၊၂။၅။ ထေရ၊ ၃၁၈။) ဆ ဘိ ဗျာဘင်္ဂီဟိ ဟနေယျုန္တိ ဆဟိ ပုထုကာဇဒဏ္ဍကေဟိ ပေါထေယျုံ။ သံ၊၄၊ ၃။၁၁၃။ (–ထေရ၊၄။၂၂၇။ သံ၊၄။ ၄၇၃။)

ဗျာဘင်္ဂီဟတ္ထ (တိ) [ဗျာဘင်္ဂီ+ဟတ္ထ] ထမ်းပိုးလက်ဖဲ့ရှိသော၊ ထမ်းပိုးလက်စံ့သော၊ သူ။ ဗျာဘင်္ဂီဟတ္ထာ (သံ၊၂။၄၀၄။)တိ ကာဇဟတ္ထာ။ သံ၊၄၊၃။၁၁၃။

ဗျာမ[1] (ပု) [ဝိ+ယာမ+အ။ ဗျာမီယတေ အနေနာတိ ဗျာမော။ ဓာန်၊၄။၂၆၉။] အလံ၊ တလံ။ ယာဝတကဿ ကာယဿ တာဝတကဿ ဗျာမော။ ဒီ၊၂။၁၅။ ဒီ၊၃။၁၅။

ဗျာမ[2] (တိ) [ဗျာမ+မတ္တ] တလံအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဗျာမပ္ပဘာ (၁)ကြည့်။

ဗျာမက (ပု) ဗျာမကပဓေကဗုဒ္ဓါ။ ဗျာမကော, သုမင်္ဂလော, ဒီဝ္ဘလော စာတိအာဒီနံ ပဓေကဗုဒ္ဓသဘာဝနံ။ အပ၊၄၊။၁၊၆၄။

ဗျာမပ္ပဓေသ (ပု) [ဗျာမ+ပဓေသ] တလံမျှသော အရပ်။ ဗုဒ္ဓါနံ ဗျာမပ္ပဘာ ဗျာမပ္ပဓေသေ သဗ္ဗကာလံ အဓိဋ္ဌာတိ။မ၊၃။၃၊။၃၁၉။

ဗျာမပ္ပဘာ (ထိ) [ဗျာမ+ပဘာ] (၁) တလံအတိုင်းအရှည်ရှိသော အဆောင်။ (မင်္ဂလဘုရား၏ ကိုယ်မှထွက်သော အဆောင်သည် တသောင်းသော လောကဓာတ်၌ ပျံနှံ့၏။ ပဒုမုတ္တရဘုရား၏ကိုယ်မှထွက်သော အဆောင်သည် ၁၂-ယူဇနာ, ဝိပဿီဘုရား၏ ကိုယ်မှထွက်သောအဆောင်သည် ၇-ယူဇနာ, သိခီဘုရား၏ ကိုယ်မှထွက်သော အဆောင်သည် ၆-ယူဇနာ, ကကုသန်ဘုရား၏ ကိုယ်မှထွက်သော အဆောင်သည် ၁၀-ယူဇနာ, ဂေါတမဘုရား၏ ကိုယ်မှထွက်သော အဆောင်သည် တလံမျှ ပျံနှံ့၏။ ကြွင်းသော ဘုရားတို့၏ ကိုယ်မှ ထွက်သောအဆောင်ကား အမြဲ မရှိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၃၅၀။ ဂေါတမဘုရား၏ တလံမျှ ပျံနှံ့သောအဆောင် (ဗျာမပ္ပဘာ) ဟူသည် ထက်ဝန်းကျင် အောက်အရပ် အထက်အရပ် အတောင် ၈၀-ပျံနှံ့သော အဆောင်တော် တည်း။ ယင်း ကိုယ်မှ ထွက်သော အဆောင်

သည်အတောင် ၈၁-ပျဉ်နှံ့သော်လည်း ကြည့်ရှုသူတို့အဖို့ တလဲမျလောက် ရှိသည်ဟု ထင်ရသောကြောင့် "ဗျာမပွဘာ"ဟု ဆိုသည်။ ဝိမတိ၊၁။၈၉-၉၀။ ဂေါတမဘုရား၏ တလံပမာဏရှိသော အဆောင်သည် သာမာန်လူသား(ပကတိပုရိသ)၏အတောင်အား ဖြင့် ၁၆-တောင်ရှိသည်။ အရှေ့အနောက် တောင်မြောက် အထက် ဟူ၍ အရပ် ၅-မျက်နှာ၌ ၁၆-တောင်စီ ပျံ့နှံ့သဖြင့် အတောင် ၈၀-ဟု ဆိုသည်။ပရိတ္တ၊၌။၉၂။) (တိ) (၂) တလံမျလောက်သော ဆောင်ခြည်ရှိသော၊သူ။ (၁) ဗျာမပွဘာ သဒါ မယှံ၊ သောဋ္ဌသဟတ္ထမုဂ္ဂ-တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၁။ (–ဝိ၊၁။၁၄၈။ ဒီ ဋ္ဌ ၃။ ၁၀၁။)ဗျာမပွဘာဃာတိ သမန္တတော ဗျာ-မမတ္တာယ ပဘာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၂။ (–ဝိမတိ၊၁။၈၉။) (တိ) (၂) ဗျာမပွဘောဇနဝေ၊ အာဒိစ္စော၁ ဝိဆုစတိ။ အပ၊၁။ ၁၇၁။

ဗျာမပွဘာကေတုမာလာလက်တ (တိ) [ဗျာ-မပွဘာကေတုမာလာ+အလက်တ] တလံမျလောက်သော ဆောင်ခြည်တော်ဖြင့် တန်ဆာ ဆင်အပ်, ဆောင်လှဲ၍ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊။ ဗျာမပွဘာကေတုမာလာ-လက်တာ သဘာဝသိဒ္ဓတာယ အကိတ္တိမာ ရူ-ပကာယ သိရီ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၇။

ဗျာမပွဘာနိပ္ဖတ္တိ (ထီ) [ဗျာမပွဘာ+နိပ္ဖတ္တိ] တလံမျလောက်သော ဆောင်ခြည်တော်၏–ပြီးခြင်း–ပြည့်စုံခြင်း။ ဗျာမပွဘာနိပ္ဖတ္တိယာ ရူပဒါနံ ဒေတိ။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၂၇၅။

ဗျာမပွဘာနုရဋ္ဌတ (တိ) [ဗျာမပွဘာ+အနု-ရဋ္ဌတ] တလံမျလောက်သော ဆောင်ခြည်တော်ဖြင့်–ခြယ်အပ် – တောက်ပတင့်တယ်စေအပ်–သော၊သူ။ ဗျာမပွဘာနုရဋ္ဌတ (ဗုဒ္ဓ-ဝံ။၃၀၃)နှင့် ဗျာမပွဘာယ အနုရဋ္ဌတံ။ ဗုဒ္ဓ-ဝံ၊၌။၆၄။

ဗျာမပွဘာဝရီကိုတ္တ (တိ) [ဗျာမပွဘာ+ပရိကိုတ္တ] တလံမျလောက်သော အဆောင်တော်ဖြင့် ခြံရံအပ်သော၊သူ။ အသီတိအနု-ဗျဉ္ဇနဝိဘူသိတေ ဗျာမပွဘာဝရိကိုတ္တေ.... ဝိပရိဘတ္တေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။)

ဗျာမပွဘာဝရီကွေပ (ပု) [ဗျာမပွဘာ+ပရိကွေ-ပ] (၁) တလံမျလောက်သော ဆောင်ခြည်တော်ဝန်း။ (တိ) (၂) တလံမျလောက်သော ဆောင်ခြည်တော် – ဖြင့် ခြံရံအပ် – အဝန်းရှိ –သော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (တိ) (၂) အဋ္ဌာရသရတနုဇ္ဇေဓံ ဗျာမပွဘာ-ဝရိကွေပံ သဿိရိကံ အနောဝမသရိရံ ဒိသွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၃။)

ဗျာမပွဘာဝရီကွေပဝိဘူသိတ (တိ) [ဗျာမပွ-ဘာဝရိကွေပ+ဝိဘူသိတ] တလံမျလောက်သော ဆောင်ခြည်တော်ဝန်းဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊သူ။ ဗျာမပွဘာဝရိကွေပဝိဘူ-သိတံ....သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ကေမန္တံ ဋ္ဌိတံ ဒိသွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၇။

ဗျာမပွဘာဝရိကွေပဝိလာသိ (ထီ) [ဗျာမပွ-ဘာဝရိကွေပ+ဝိလာသိ။ ထီဋ္ဌ–ဝိလာသ်နီ] တလံမျလောက်သော ဆောင်ခြည်တော်ဝန်း ဖြင့် တင့်တယ်သော။ ဂဂနတလံ သိရိယာ အဝဟသန္တမိဝ, ဗျာမပွဘာဝရိကွေပဝိလာ-သိနီ စသေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၄၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။)

ဗျာမပွဘာဝရီဝုတ(တိ) [ဗျာမပွဘာ+ဝရီဝုတ] တလံမျလောက်သော ဆောင်ခြည်တော်ဖြင့် ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ဗျာမပွဘာဝရိဝုတော၊ ရံသိဇာလသမောတ္ထရော။ အပ၊၂။၁၆၅

ဗျာမပွဘာဝမဏ္ဍလ (နှ) [ဗျာမပွဘာဝ+မဏ္ဍလ] တလဲ့မျှလောက်သော ရောင်ခြည်ဘော်ဝန်း။ ဒုတ္တိ သမဟာပုရိသလက္ခဏေဟိ ဗျာမပွဘာဝမဏ္ဍလေဟိ ဝိဇ္ဇောတမာနံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သမ္မုဒ္ဒါ။ အပ၊၄။၁၂၅။

ဗျာမပွမာဏ (တိ) [ဗျာမ+ပမာဏ] တလဲ့အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တတ္ထ ကောစိ ဗျာမပမာဏံ ယောတ္တံ ဝဋ္ဋေယျ။ ဒီ၊၁၊၃။၅၉။

ဗျာမမတ္တကဋ္ဌဝရ (တိ)[ဗျာမမတ္တ+ကဋ္ဌဝရ] တလဲ့မျှလောက်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ တံ ပါပပုရိသံ ဗျာမမတ္တကဋ္ဌရေ့ ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တီ ဝိယ ဘိဇ္ဇိတ္ထာ ဝိဝရမဒါသိ။ ဝိ၊၆၊၁၀။၂၃၇။

ဗျာမမတ္တဋ္ဌာန (နှ) [ဗျာမမတ္တ+ဌာန] တလဲ့အတိုင်းအရှည်ရှိသောအရပ်။ သော ဗျာမမတ္တဋ္ဌာနေယေဝ ဥဒကံ ဇာနာတိ။ ဒီ၊၆၊၃။ ၆၀။

ဗျာမမတ္တပွဒေသ (ပု) [ဗျာမမတ္တ+ပဒေသ] တလဲ့အတိုင်းအရှည်ရှိသောအရပ်၊ တလဲ့မျှလောက်သောအရပ်။ ပကတိယာ ဗျာမမတ္တပွဒေသံ အာဘိဗျာပေတ္ထာ။ ဥဒါန၊၆။၃၂၂။

ဗျာမမတ္တာ (ထီ၊နှ) [ဗျာမ+မတ္တာ] (၁) တလဲ့မျှ၊တလဲ့အတိုင်းအရှည်။ (တိ) (၂) တလဲ့အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ တလဲ့မျှလောက်သော။ (၁) ဧဝံ ရူပမ္မိ အာဒိတော ကလလမတ္တံ ဟုတ္ထာ အနုပုဗ္ဗေန ဗျာမမတ္တမ္မိ ... ဟောတိ။ သံ၊၆၊၂။ ၂၉၄။ အာဘိ၊၆၊၂။၃၁။ (–အံ၊၆၊၃။၇၃။) ဗျာမမတ္တမ္မိ ဧတရဟိ မနုဿာနံ ဝသေန။ သံ၊၆၊၂။ ၂၅၀။ (တိ) (၂) ဗျာမမတ္တာနိ စ ပေခုဏာနိ။ ဇာ၊၁။၈။(–အံ ၁။၃၅၇။ ဇာ၊၂။၆၄။) ဗျာမမတ္တာနိတိ ကေဗျာမပွမာဏာနိ။ ဇာ၊၆၊၁။ ၂၂၃။

ဗျာမမုဋ္ဌဇန္ခ (တိ) [ဗျာမမုဋ္ဌ+ဇန္ခ] တလဲ့မျှသော လက်ဆုပ်ဖြင့်ဖွဲ့သော။ ပေါခိါနုပေါခ်ဘာဝေါယေဝ ဗျာမမုဋ္ဌိဇန္ခော။ သံ၊၆၊၁။ ၁၉၇။

ဗျာမသတ (နှ) [ဗျာမ+သတ] အလံဘရာ။ ကာဠဝဏ္ဏံ ဩလောကေန္တာနံ ဗျာမသတံ ဂမ္ဘီရံ ဝိယ ခါယတိ။ အံ၊၆၊၂။၁၉၈။

ဗျာမသတဂမ္ဘီရ (တိ) [ဗျာမသတ+ဂမ္ဘီရ] အလံတရာ နက်သော။ ဩလောကေန္တာနံ ဗျာမသတဂမ္ဘီရံ ဝိယ ခါယတိ။ သံ၊၆၊၃။ ၃၃၆။ (–ဇာ၊၆၊၆။၂၆၂။)

ဗျာမသဟဿာယာမ (တိ) [ဗျာမသဟဿ+အာယာမ] အလံတထောင်အလျားရှိသော။ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ ဒ္ဝိဓာ ကတ္ထာ ဧကံ ဗျာမသဟဿာယာမံ နာဂရာဇာနံ။ ဇာ၊၆၊ ၃။၃၇၆။

ဗျာမာသီတိအနန္တပဘာယုတ္တ (တိ) [ဗျာမ+အသီတိ+အနန္တ+ပဘာ+ယုတ္တ] တလဲ့မျှသော အရောင်, အတောင်ရှစ်ဆယ်သော အရောင်, အဆုံးမရှိသော အရောင်နှင့်ယှဉ်သော၊သူ။ ဗျာမာသီတိအနန္တပဘာယုတ္တာ ဟောန္တိ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၁၃၄။

ဗျာမိဿ (ပု) [ဝိ+အာ+မိဿ+အ။ နီတိ၊၈၁။ ၃၄၈။] ရောနှောခြင်း၊ ရောယှက်ခြင်း။ ကဒါစိ သုက္ကာ ပရိသုဒ္ဓါတိ ဧဝံ အန္တရန္တရာ ဗျာမိဿဝသေန ဝေါမိဿကာ။ မ၊၆၊၂။ ၂၉၉ –၃၀၀။

ဗျာမိဿသုခဒုက္ခ (တိ) [ဗျာမိဿ+သုခဒုက္ခ] ရောနှောသော ချမ်းသာဆင်းရဲရှိသော၊ ချမ်းသာဆင်းရဲနှင့် ရောနှောသော။ ကာမဘဝေါ ဟိ ဗျာမိဿသုခဒုက္ခော။ ဥဒါန၊၆။ ၈၈။

ဗျာမုဋ္ဌ (ပု) [ဝိ+အာ+မုဟ+တ။ ရူ၊နှာ။၃၇၉။] (၁) အထူးသဖြင့် တွေဝေခြင်း၊ အလွန်တွေဝေခြင်း၊ (တိ) (၂) အလွန်တွေဝေသော။

(၁) ပရသို့ ဝါ အတ္တနော သန္တကေ ဗျာမုဠေ ဝိဿရိတေ ဝါ။ စရိယာ၊၁၉။ ၂၇၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၅၆။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျာမုဠစိတ္တ (တိ) [ဗျာမုဠ+စိတ္တ] အလွန်တွေဝေသောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဒိဋ္ဌဂတိကာ ဟိ ဗျာမုဠစိတ္တာ ကမ္မန္တရ ဝိပါကန္တရုဒိနိ အာလောဠေန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။

ဗျာမုဠဝစန (န) [ဗျာမုဠ+ဝစန] အလွန်တွေဝေသောစကား။ ဗျာမုဠဝစနံ ဝါ သေးတဝေသန။မဟာဋီ၊ ၂။၄၂။

ဗျာမောဟ (ပု) [ဝိ+အာ+မုဟ+ဏ] အလွန်တွေဝေခြင်း။ ဗျာမောဟာသေန သရဏပရိယေသနံ သာရဇ္ဇနံ သာရဒေါ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၆။

ဗျာမောဟန (န) [ဝိ+ အာ+ မုဟ+ယု] အလွန်တွေဝေခြင်း။ ဗျာမောဟနတော ဩကစာရိကံ အဝိဇ္ဇာတိ ကတွာ ဒဿေတိ။ မဟာဋီ၊၂။၇၂။

ဗျာမောဟန္ဓကာရာဘိဘဝ (ပု) [ဗျာမောဟန္ဓကာရ+အဘိဘဝ] အလွန်တွေဝေခြင်းဟူသော အမိုက်မှောင်သည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း။ ကာဋ္ဌဟာ၌ပမ-ကြည့်။

ဗျာမောဟဘာဃ (န) [ဗျာမောဟ+ဘာဃ] အလွန်တွေဝေခြင်းမှကြောက်ခြင်း။ သာရဇ္ဇနံ သာရဒေါ၊ ဗျာမောဟဘာဃံ။ သာရတ္တ၊ ၃။၉၀။ မဟာဋီ၊၂။၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၂၂၆။

ဗျာမောဟိတ (တိ) [ဝိ+အာ+မုဟ+တ] အလွန်တွေဝေစေအပ်သော၊သူ။ ကေသုစိ ပေယျာလေန ဗျာမောဟိတတ္တာ နံ သုဋ္ဌု ဝိညာယတိ။ ဝိမတိ၊၂။၆၂။ (–မဟာဋီ၊၃။၃၆၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။)

ဗျာမောဟေဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+မုဟ+ဿန္တိ] အလွန်တွေဝေကုန်လတ့ံ။ ကိံ နု ဗျာမောဟေဿန္တိ၊ ဗျာမောဟေဿန္တိ ဧဝါတိ အတ္ထော။ မဟာဋီ၊၃။၃၅၁။

ဗျာယတိ (ကြိ) [ဗျေ+အ+တိ။နိတိ၊ဓာ။ ၁၃၉။] (၁) ဖြစ်၏။ (၂) ဖုံးလွှမ်း၏။ (၁) (၂) သဟ ဗျာယတိ ပဝတ္တတိ ဒေါသံ ဝါ ဆာဒေတီတိ သဟဗျော။ ဒီဋီ၊၁။၁၅၇။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၉။) ဗျေတိ–ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၂၄၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။

ဗျာယမန (န) [ဝိ+အာ+ယမု+ယု] အသူးသဖြင့် လွန်စွာ အားထုတ်ခြင်း။ ဗျာယမနဝသေန ဝါယာမော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၀။

ဗျာယမာမ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ယမု+အ+မ။ ဓာတ္ထတ္ထ။]ပြင်းစွာအားထုတ်ကုန်အံ့။အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျာယာမ[၁] (ကြိ) [ဝိ+အာ+ယမု+အ+မ။ ဝိ+အာ+ယာ+မ။] ပြင်းစွာ အားထုတ်ကုန်၏။ ဟန္ဒ ဝိယာယာမ ဗျာယာမာ(ဒီ၊၂။ ၂၁၈)တိ ဟန္ဒ ဥယျမာမ ဗျာယမာမ။ ဒီဌ၊ ၂။၃၀၁။ (ဗျာယာမ–ကို ဗျာယမာမ ဟု ဖွင့်ဆုံ၌ ဓာတ်ပြသံဝဏ္ဏနာဟုကြံသ့ုင်“ယမု” ဓာတ်။ ဓာတ်နက်ဟု ကြံသ့ုင်“ယာ”ဓာတ်။)

ဗျာယာမ[၂] (ပု) [ဝိ+အာ+ယမု+ဏ] အထူးသဖြင့် အားထုတ်ခြင်း၊ လှုံ့လ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျာယာမကရဏ (န) [ဗျာယာမ+ကရဏ] အထူးသဖြင့် အားထုတ်မှုကိုပြုခြင်း။ စောရပဋိဗာဟနတ္ထံ ပဋိဆုဇနိသေနတ္ထံ ဗျာယာမကရဏတ္ထဉ္စ သတ္တမေ သတ္တမေ ဒိဝသေ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၉၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၂။ (–သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၁၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။)

ဗျာရုဒ္ဓ (တိ) [ဝိ+အာ+ရုဓ+တ] ဆန့်ကျင်သော၊သူ။ အညမညေဟိ ဗျာရုဒ္ဓေ၊ ဒိသွာ ဇ

ဘယမာဝိသိ။ သုတ္တနိ။၄၂၄။ မဟာနိ။၃၁၉။ (–ထေရီ။၄၁၇။) အညမညေဟိ ဗျာရုဒ္ဓေတိ အညမညံ သတ္တာ ဝိရုဒ္ဓါ ပဋိဝိရုဒ္ဓါ....ပစ္စာဃာ-တိတာ။ မဟာနိ။၃၂၀။ အညမညေဟိ ဗျာရုဒ္ဓေ ဒိသ္ဝာတိ နာနာသတ္တေ စ အည-မညေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိရုဒ္ဓေ ဒိသ္ဝာ။ သုတ္တနိ၊၄၂၂။ ၂၀၂။ မဟာနိ၊၄။၃၇၆။ (–ထေရီ၊၄။၂၄၉။)

ဗျာဇရာသနာ (ထီ)[ဝိ+အာ+ရုသ+ယု]ညှဉ်း-ဆဲခြင်း၊ ချုတ်ချယ်ခြင်း။ ဗျာဇရာသနာ ပဋိ-ဃသည၊ နာညမညဿ ဒုက္ခမ်စ္စေယျ။ ခုဒ္ဒက။ ၁၁။သုတ္တနိ။၃၁၁။ ဗျာဇရာသနာ ကာယဝစီ-ဝိကာရေဟိ ဝိဟိံ သာယ သာရမ္ဘာယ ဝါ။ ပရိတ္တ၊၄၆။

ဗျာလိက (တိ) [ဝိ+အလိက] အပြစ်၊ ချုတ်-ယွင်းချက်။ ကိံ ဒိသ္ဝာန ဗျာလိက (-ထေရီ။ ၄၂၅)နှိ့ ကီဒိသံ ဗျာလိကံ ဒေါသံ ဃဏ္ဍဝါ-သေ အာဒီနဝံ ဒိသ္ဝာ။ ထေရီ၊၄။၂၇၂။

ဗျာဝဋ (တိ) [ဝိ+အာ+ဝဋ+အ။ ဝိ+အာ+ ပရ+တ။ ထောမ။ ဝိ+ အာ+ ဝဟ+တ။ ပရိတ္တ၊၄၆။] ကြိုးစား – အား-ထုတ်–ကြောင့်ကြစိုက်–လုံ့လပြု–သော၊သူ။ အာစ-ရိယော ပြာဟွဏော မယှံ၊ ကိစ္စာကိစ္စေသု ဗျာဝဋော။ ဇာ၊၁။၃၀၇။ (–ဒီ၊၂။၂၁၅။ အံ၊၃။၃၆။ အဘိ၊၀။၄၀၃။ သံ၊၄၊၃။၉။ အံ၊ ၄၊၂။၃၃၄။ ပဋိသံ၊၄၊၂။ ၂။၂၉။) ဗျာဝဋော-တိ ဥဿုကော။ ဇာ၊၄၊၄။၃၇၃။မယိ ဗျာဝဋာတိ မယိ ဗျာပါရံ အာပန္နာ။ အဘိ၊၄၊၂။၄၉၃။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၃၀။ (–အံ၊၌၊၂။၃၃၂။) ဒါနဂ္ဂေ ဗျာဝဋော-တိ ပသုတော။ သံ၊၌၊၂။၂။၂၈၈။ ဝိသေသေန အာဝဟန္တိ ဗျာဝဋာ၊ ဝိပုဗ္ဗ အာပုဗ္ဗဝဟဓာတု ဥဿာဟနေ။ ပရိတ္တ၊၌။ ၂၆။

ဗျာဝဋစိတ္တ (တိ) [ဗျာဝဋ+စိတ္တ] အား-ထုတ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အာယတ္တမနာတိ ဥဿုက္ကမနာ ဗျာဝဋစိတ္တာ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၂၀။ (–အံ၊၌၊၁။၂၄။)

ဗျာဝဋတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဝရ+အ+တိ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၈။ ဝိ+အာ +ဝဋ+ အ+တိ။ ဓာတုဘူ။] တွန့်၏၊ လည်၏။ ဟဒယံ ဗျာဝ-ဋတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၃။

ဗျာဝဒန္တ (တိ) [ဝိ+အာ+ဝဒ+အန္တ] ပြောဆို-သော၊သူ။"အမှာကံ သတ္ထာ"တိ ဗျာဝဒန္တာနံ အညေသံ သတ္ထာ န ဟောတိ။ မ၊၌၊၂။၈။

ဗျာဝိဒ္ဓ (တိ) [ဝိ+အာ+ဝိဓ+တ] အစဉ်အတိုင်း-သွားသော။ဗျာဝိဒ္ဓါ(ဇာ၊၂။၃၄၀)တိ ပသန္နေ ဥဒကေ ဗျာဝိဒ္ဓါ ပဋ္ဌပါဠိယာ ဂစ္ဆန္တာ ဒိဿန္တိ။ ဇာ၊၄၊၇။၃၀၆။

ဗျာသ (ပု) [ဝိ+အသု+ဃ၊ ဓာန်၊၌။၇၆၁။] အကျယ်၊ ဝါကျ။ သမာသော ဝါ သေ ဗျာသော ဝါ။ သီ၊၌၊သစ်၊၁။၁၆၆။ (–ရှု၊ နှာ။၄၂၂။) ဗျာသော ပပဉ္စော ဝိတ္ထာရော။ ဓာန်။၇၆၁။ (–ရှု၊၌။၂၂၁။)

ဗျာသင် (တိ) [ဝိ+အာ+သန္ဒ+ဏ]အထူးသဖြင့်-ကပ်ငြိသော။ ပရိဘိနော နာမ န ဟောတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဗျာသင်ေ ပဋိသံဟရဏမတ္တေ.... အဓိပ္ပါယော။ မူလ၌၊၃။၃၂။

ဗျာသင်ကာလ (ပု) [ဗျာသင်+ကာလ] အထူး-သဖြင့် ကပ်ငြိသောအခါ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဗျာသင်ကာလေ အနိပ္ဖတ္တိတော လာဘ-သက္ကာရသိလောကော အန္တရာယောတိ ဝုတ္တော။ မူလ၌၊၃။၃၂။

ဗျာသတ္တ (တိ) [ဝိ+အာ+သန္ဒ+တ] အထူး-သဖြင့် ကပ်ငြိတွယ်တာသော၊သူ။ ဗျတ္တောတိ ဗျာသတ္တော။ အံ၊၄၊၃။၈၁။

ဗျာသတ္တမန (တိ) [ဗျာသတ္တ+မန။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၈၁။]အထူးသဖြင့် ကပ်ငြိသော စိတ်ရှိသော၊

သူ။ ဗျာသတ္တမနသံ နရံ။ ဓမ္မ။၂၀။ အံ၊၃၊၁။ ၂၉၂။ ဗျာသတ္တမနသံနရန္တိ သမ္မတ္တေ ဝါ အသမ္မတ္တေ ဝါလဂ္ဂမာနသံ။ ဓမ္မ၊၃၊၁။၂၂၀။ (–အံ၊၆၊၁။၁၉၉။)

ဗျာသတ္တိ (ထီ) [ဝိ+အာ+သန္+တိ] ဖောက်ပြန်သော ကပ်ငြိခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗျာသတ္တိလက္ခဏ (တိ) [ဗျာသတ္တိ+လက္ခဏ] ဖောက်ပြန်သော ကပ်ငြိခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သော ပနေသ ဗျာသတ္တိလက္ခဏော။ အဘိ၊၃၊၂။၉၉။ အညံ ဝိသယံ အဂန္ဆာ ဉာတိ-ဗျသနာဒီသု ဝိရူပေါ အာသင်္ဂေါ တတ္ထေဝ အဝဗန္ဓတာ ဗျာသတ္တိ။ မူလဋီ၊၂။၆၆။

ဗျာသန (န) [ဝိ+အသု+ယု] ခွဲခြမ်း–ဝေဘန်–ခြင်း။ ဒေါဒါသန္တိ ဗျာသနံ၊ ဝိဘဇနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈။

ဗျာသဝိသယ (ပုံ)[ဗျာသ+ဝိသယ]ဝါကျအရာ။ သမာသဝိသယေ ဟိ မုချာသေန အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော၊ ဗျာသဝိသယေ ဥပစာရဝသေနာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၉။

ဗျာသိဋ္ဌတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+သိစ+အ+တိ] အထူးသဖြင့် သွန်းလောင်း၏၊ (ကိလေသာဖြင့်) စွတ်စိုး၏။ ဗျာသိဋ္ဌဘီ (သံ၊၂။၃၀၁)တိ ဝိအာသိဋ္ဌတိ၊ ကိလေသတိန္တံ ဟုတ္ဝာ ဝတ္ထတိ။ သံ၊၃၊၃။၃၀။ ဗျာသိဋ္ဌတိတိ ကိလေသေဟိ ဝိသေသေန အာသိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။

ဗျာသိတ္တ (တိ) [ဝိ+အာ+သိစ+တ] (ကိလေသာဖြင့်)–သွန်းလောင်း – စွတ်စိုး–သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗျာသိတ္တစိတ္တ (တိ) [ဗျာသိတ္တ+စိတ္တ] (ကိလေသာဖြင့်)–သွန်းလောင်း–စွတ်စိုး–သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ တဿ ဗျာသိတ္တစိတ္တဿ ပါမောဇ္ဇံ နာ ဟောတိ။ သံ၊၂။၃၀၀။

ဗျာသေက (ပုံ) [ဝိ+အာ+သိစ+ဏ။ ဝိ+အသ+ဏ္ဍု။] (ကိလေသာဖြင့်) သွန်းလောင်းခြင်း၊ (ကိလေသာဖြင့်) ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်း။ ဝိဝိဓံ အသနံ ခေဒနံ ဗျာသေကော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၁။ အဗျာသေကလည်းကြည့်။

ဗျာဟတ (တိ) [ဝိ+အာ+ဟန+တ] ပယ်ဖျောက် အပ်သော– ကင်းပျောက်သော–(မာန်ယစ်ခြင်းရှိသော) သူ။ ဗျာဟတာ (ပုဒ္ဓဝံ။၃၄၄) တိ ဝိဟတမာနဒပ္ပါ။ ပုဒ္ဓဝံ၊ ၆။၂၃၂။

ဗျာဟရ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+အ+ဟိ] (၁)ပြောဆိုလော။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ပြုလုပ်လော။ ဗျာဟရတိ (၂) ကြည့်။

ဗျာဟရဏ (န) [ဝိ+အာ+ဟရ+ယု] ပြောဆိုခြင်း။ သ ကဗဠီကာရ မုခေန ဗျာဟရဏံ ကော်။ ဝိ၊၆၊၃။၁၇၁။ ကခ်ဂါ။၂၀၈။

ဗျာဟရတိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+အ+တိ] (၁) ပြော–ဆို–ဟော–၏။ (၂) ပြု၏။ (၃) ဆောင်၏။ (၁) သ ကဗဠီကာ မုခေန ဗျာဟရတိ။ ဝိ၊၂။၂၅၆။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၁။) ဗျာဟရန္တိ—ဝိ၊၂။၂၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။ ဗျာဟရ—ဇာ၊၁။၃၀။ ဇာ၊၆၊၁။၄၉၀။ ဗျာဟရန္တု—အပ၊၂။၁၃၉။ ဗျာဟရေ—ထေရ။၂၆၀။ ထေရ၊၆။၁။၄၂၅။ ဗျာဟရေယျုံ—ဇာ၊၂။၉၅။ ဇာ၊၆၊၅။၃၉၉။ ဗျာဟရိ— သံ၊၆၊၃။၁၃၀။ အံ၊၆၊၁။၂၇၀။ ဗျာဟာသိ—ဇာ၊၁။၂၆၉။ ဇာ၊၆၊၄။၂၅၃။ ဗျာဟရိ˙သု—ဝိ၊၅။၄၉။ဗျာဟရိ˙—ဇာ၊၁။၂၆၄။ ဇာ၊၆၊၄။ ၂၂၇–၈။ ဗျာဟရိဿာမိ—ဝိ၊၂။၂၅၆။ သံ၊၁။၂၁၂။ (၂) ယထာဘုတ္တဉ္စ ဗျာဟရာ(ဇာ၊၁။၃၀)တိ....ဂေဟေ ကတ္တဗ္ဗံ ကရောသီတိ အတ္ထော။....ကမ္မံ ကရောဟိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၆၊၁။၄၉၀။ (၃) ဥဂ္ဂဟိ˙သဗ္ဗံ ဝိတ္ထာရံ၊ဗျာဟရိဉ္စ ယထာဘတံ။အပ၊၂။၂၃၉။

ဗျာဟရန္တ (တိ) [ဝိ+အာ + ဟရ+အန္တ] ပြောဆိုသော၊ သူ။ သ ကဗဠေန မုခေန ဗျာဟရန္တသ ဒုက္ကဋ်။ ဝိ၊၅။ဌ၉။(–အပ၊၂။ ၄၃၊) ဗျာဟရ (ဇာ၊ဝ။၅၀)နှင့် ဗျာဟရန္တော။ ဇာ၊ဌ၊ ၂၊၁၆၂။

ဗျာဟရန္တီ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+အ+အန္တီ] ပြောဆိုကုန်၏။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာဟရန္တု (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+အန္တု] ပြောဆိုကုန်လော။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာဟရိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+လုံ] (၁) ပြောဆ်ပြီ။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဆောင်ပြီ။ ဗျာဟရတိ (၃) ကြည့်။

ဗျာဟရိသု (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+ဥု] ပြောဆိုကုန်ပြီ။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာဟရိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+ဣ] ပြောဆိုပြီ။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာဟရိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+တဗ္ဗ] ပြောဆိုအပ်သော။ န သ ကဗဠေန မုခေန-ဗျာဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၂၅၆။ (–ဝိ၊၃။ဒ၄။ဝိ၊ ၅။၂၉၀။)

ဗျာဟရိတုကာမ (တိ) [ဗျာဟရိတုံ+ကမု+ဏ] ပြောဆိုခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ပြောဆိုလို သော၊သူ။ န ဗျာဟရိတုကာမတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၃၁။

ဗျာဟရိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+ဿာမိ] ပြောဆိုအံ့။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာဟရေ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+ယျ] ပြော ဆိုရာ၏။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာဟရေယျု (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+ယျု] ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။

ဗျာဟာတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+တဗ္ဗ] ပြောဆိုအပ်သော။ အသမ္မတ္တံ န ဗျာဟာ-တဗ္ဗ ဝိ၊၅။၂၉၀။

ဗျာဟာသိ (ကြိ) [ဝိ+အာ+ဟရ+ဏျိ] ပြော ဆိုပြီ။ ဗျာဟရတိ (၁) ကြည့်။

ဗျူပဿတိ (ထီ) [ဝိ+ဥပဿတိ] (၁) အထူးဖြစ်တတ် သောသဒ္ဒါ၊ (ထူးကုန်သော ကြိယာ ပကတိ ပစ္စည်းတို့ကြောင့်ဖြစ်တတ်သောဂေါ စသော သဒ္ဒသုတိပရမတ္ထသဒ္ဒါကိုဝင်း မလိုအပ်သော အနက်တို့မှ ထူးသောအားဖြင့် လိုအပ်သော အနက်ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သောဝိဂြိုဟ် ဝါကျကို ဝင်းဗျူပဿတိဟုခေါ်သည်၊ ဓာန်၊ဋ္ဌ။ ၄၃၆။)(၂) အထူးထူး အပြာ ပြားသော ဂေါစ-သောသဒ္ဒသုတိကို ဖြစ်စေတတ်သော ကြိယာ ပကတိ ပစ္စည်းစသည်ကိုလည်း ဗျူပဿတိ = ဗျူပဿတိနိမိတ်ဟုခေါ်သည်။ ဗျူပဿတိ၊ ဗျူပဿတိ-နိမိတ် ပဝတ္တိ၊ပဝတ္တိ နိမိတ်လေးမျိုးခွဲနည်းကို မောင်းထုတ် ဘေဒစိန္တာဂဏ္ဌိ။ ၁၀၂။ဂါထာ-၌ ကြည့်။) (၁) (၂) ဝိသေသေဟိ ကြိယာ-ပကတိပစ္စယာဒီဟိ ဥပဋ္ဌတီတိ ဗျူပဿတ္ထိ၊ ဂေါ-အာဒိသဒ္ဒသရူပ်၊တဿ နိမိတ္တံ၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ္တံ၊ ကြိယာပကတိပစ္စယာဒယော။ ဝိဝိဓံ ဝါ ဂေါ-အာဒိသဒ္ဒသရူပံ ဥပ္ပါဒေတီတိ ဗျူပဿတ္ထိ၊ သာ-ဝေ နိမိတ္တံ ဗျူပဿတ္တိနိမိတ္တံ။ဓာန်၊ဋ္ဌ။ ၄၃၆။

ဗျူပဿတ္တိနိမိတ္တ (န) [ဗျူပဿတ္တိ+နိမိတ္တ] ဗျူပဿတ္တိ၏ အကြောင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗျူယှ (ကြိ ဝိ) [ဝိ+ဥဟ+တ္ဝာ] ယက်၍။ ဗျူယှ၊ ပရိဗျူယှ၊ ဗျူဟိတ္ဝာ၊ ဝိယူဟိတ္ဝာ ဝါ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၀၄။

ဗျူဟ (ပု) [ဝိ+ဥဟ+အ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ။ ၂၁၂။] (၁) ထုတ်ခြင်းမထုင်းသော ခရီး၊ ဒိုးယို မပေါက်သောလမ်း။ (ဝင်သည့်ဖက်သို့ပြန် ထွက်ရသောလမ်း၊ လမ်းတို့။) (၂) စစ်ဆင်

ခြင်း၊ စစ်ဆင်ရေး။ (စစ်ဆင်ရေး=ဗျူဟာ သည် ပဒုမဗျူဟာ, စက္က ဗျူဟာ, သကဋဗျူဟာ, အားဖြင့် ၃-မျိုးရှိသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဖခု။ အံ၊ဌိ၊၃။၃၂၇။ ဒဏ္ဍ ဗျူဟာ, ဘောဂဗျူဟာ, မဏ္ဍလဗျူဟာ, အသံဟတဗျူဟာအားဖြင့် အခြေခံ စစ်ဆင်ရေး ၄-မျိုးကို (သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃ဖ၀။) ကာမန္ဒကဆာဆိုကြောင်း ဓာန်၊ဌိ။၃ဂ၁-၌ပြသည်။ ထိုတွင် ဆင်, မြင်း, ရထား ခြေသည်အပေါင်းတို့ကို ဗိသာ အစဉ်အား ဖြင့် ထားခြင်းသည် "ဒဏ္ဍဗျူဟာ" မည်၏။ အညီအညွတ် တည်ကုန်သော ဆင်, မြင်း, ရထား, ခြေသည်အပေါင်းတို့ကို အချင်းချင်း စပ်ယှက်လျက်အစုအစုထားခြင်းသည် "ဘောဂဗျူဟာ" မည်၏။ အဝန်းကိုစိရင်သဖြင့်တည်ကုန်သောဆင်, မြင်း, ရထား, ခြေသည်အပေါင်းတို့၏ မြေ၏ကိုယ်နှင့်အတူ အလုံးစုံအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် "မဏ္ဍလဗျူဟာ" မည်၏။ အချင်းချင်း မစပ်ယှက်ဘဲ အထူးသဖြင့် ငြိမ်သက်ကုန်သော ဆင်, မြင်း, ရထား, ခြေသည်အပေါင်းတို့၏ အသီးသီး ဖြစ်ခြင်းသည် "အသံဟတဗျူဟာ" မည်၏။ ဓာန်၊ ဌိ၊သျ – ၌ကား ပါသာဒိကဗျူဟာ, မုဒိင်္ဂဗျူဟာ, သမဒဏ္ဍကဗျူဟာ, စကြဝဠကဗျူဟာ အားဖြင့်လောကီကျမ်းလာဗျူဟာတို့ကို လည်းပြဆိုသည်။ ထိုတွင် ပြာသာဒ်ကဲ့သို့ အဖျားချွန်းသောဗျူဟာကား "ပါသာဒိကဗျူဟာ" မည်၏။ မုရိုးစည်ကဲ့သို့အရင်းအဖျားငယ်၍ အလယ်ကြီးသောဗျူဟာကား "မုဒိင်္ဂဗျူဟာ" မည်၏။ ရှားလုံတံကဲ့သို့ အရင်းအဖျားအလယ်ညီမျှသောဗျူဟာကား "သမဒဏ္ဍကဗျူဟာ" မည်၏။ ပန်းတောင်းကဲ့သို့ အဖျားကြီးသောဗျူဟာကား "စကြဝဠကဗျူဟာ" မည်၏။) (၃) ပေါင်းစုအပ်သော–ပေါင်းစုထုံးဖြစ်သော–အပေါင်း။ (၄) ထုတ်ခြင်း၊ ယက်ခြင်း။ (တိ) (၅) ပေါင်းစည်းစုရုံးစေတတ်သော၊ နှီးဆော်တတ်သော၊ သူ။ (၁) ယာ ပန ဘိက္ခူနိ ရထိကာယ ဝါ ဗျူဟေ ဝါ ....သလ္လပေယျ ဝါ။ ဝိ၊၂။၃၅၆။ (–၂၂၀။) ဗျူဟံနာမ ယောနေဝ ပဝိသန္တိ၊ တေနေဝ နိက္ခမန္တိ။ ဝိ၊၂။၃၅၆။ ဗျူဟန္တိ အနိဗ္ဗိဇ္ဈတွာ ဌိတာ ဂတပစ္စာဂတ ရစ္ဆာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (–ကင်္ခါ။၃၁၉။ ပါစိတ်၊ယော။ ၁၂၀။) (၂) ယုဇ္ဈိတဗ္ဗာကာရံ ဥတွာ ဗျူဟံ ရစယိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ ဝိနည-သော ဗျူဟော သေနာယ ကထျတေ။ စတုရင်္ဂဗလာယ သုသန္နဒ္ဓါယ သေနာယ ယုဒ္ဓတ္ထံ ဒေသဝိဒေသေ ဝိန္ဒျာသော ဝိဘင်္ဂတွာ ချသန်ဋ္ဌပန် ဗျူဟော ကာသဟေ။ ဝိဘင်္ဂတွာ ဥဟန်ဋ္ဌပန် ဗျူဟော။ ဓာန်။ဓာန်၊ဌိ။၃၀၁။ (–အံ၊ဌိ၊၃၊ ၃၂၇။) (၃) ဝိယူဟိယန္တိ ဝိဘာဂေန ပိဏ္ဍိယန္တိ ဇေတန ဇတ္ထ ဝါဘိ ဗျူဟော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆။ ဗျူဟောဝိတာနဂုမ္ဗာစ။ ဓာန်။ ၆၃၁။ (–ပါစိတ်၊ယော။၁၀၀။) (၄) အာယူဟန် ဗျူဟော။ နိတိ၊ဓာ။၁၉၇၊ (တိ) (၅) လောကံ ဗျူဟေန္တိ သမ္ပိဏ္ဍေန္တိတိ လောက-ဗျူဟာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

ဗျူဟကရဏ (န) [ဗျူဟ+ကရဏ] စစ်ဆင်ရေးကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း။ စလက-ကြည့်။

ဗျူဟတိ (ကြိ) [ဝိ+ဥဟ+အ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။ ၁၉၇။] ယက်၏။ ပံသုံ ခဏ်တိ ဝါ ဗျူဟတိ ဝါ။ ဝိ၊၁။၅၀။

ဗျူဟန (န) [ဝိ+ဥဟ+ယု] စီမံခန့်ခွဲခြင်း။ စီစဉ်ခင်းကျင်းခြင်း၊ စစ်ဆင်ခြင်း။ သေနာ-ယ ဝါ ဇတ္ထ ဗျူဟနံ ဝိန္ဒျာသောတိ သေနာ-ဗျူဟော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃ဖ၀။

ဗျူဟနသံဝိဓာနနယ (ပု) [ဗျူဟနသံဝိဓာန+နယ] စစ်ဆင်ရေးကိုစီမံခန့်ခွဲသောနည်း။ ဒွိန္နံ သေနာနံ ဗျူဟနသံဝိဓာနနယေန ကတော ယော သန္နိဝေသော။ အံ၊ဌိ၊၃။၂၉။

ဗျူဟဝိစာရဏာ (နာ) [ဗျူဟ + ဝိစာရဏာ] စစ်ဆင်ရေးကိုစီမံခန့်ခွဲခြင်း။ ယထာ ယထာ ဌိတော သေနိကော ဗျူဟဝိစာရဏာဝသေန တဒတာ တတော စလယန္တိ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။ ၃၂။

ဗျူဟသံဝိဓာန (နာ) [ဗျူဟ + သံဝိဓာန] စစ်ဆင်ရေးကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ စစ်ဆောင်ရေးကို စီမံခန့်ခွဲရာ။ ဒွိန္နံ သေနာနံ ဗျူဟသံဝိဓာနေန ဝါ ဥဘဒဘာ ဗျူဠ္ဍံ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၃။

ဗျူဟိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဥိဟ + တ္ဝာ] ယက်၍။ ဥဒ္ဓနဒ္ဓာနေ ဆာရိကံ ဗျူဟိတ္ဝာ။ သံဒ္ဓ၁၃။ ၁၁၀။ အဘိ၊ဒ္ဓ၊၁။ ၃၅၂။

ဗျူဟေယျ (ထေရ၊ဒ္ဓ၊၂။ ၂၀၆) သည့် ဖြူဟေယျ–မှပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဗျူဠ္ဍ (ပု) [ဝိ+ဥိဟ+တ။ ဗျူဟိဿာတိ ဗျူဠ္ဍော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၀၃။ (ဝျူဠ္ဍ။ ဝိ+ဝဟ+က္တ။ ဿာဒေ။] (ဒ) စုဒဝ၊ခြင်း၊ စုပေါင်းခြင်း၊ပေါင်းဆုံခြင်း။ (တိ) (၂) စုဒဝ၊ရာ၊ စုပေါင်းရာ၊ စစ်ရေးပြင် ဆင်ရာ။ (ဒ) ဥဘိန္နံ သဟဒေ သမာဂမော၊ ဘုသံ ဝါ ဗျူဠ္ဍောတိ အာဒတ္ထာ။ သံဋီ၊ဒ။၃၃၁။ သမုဟဗျူဠ္ဍောဘိ သုဋ္ဌု ဥပဗျူဟနံ ရာသိကရဏံ။ ပရိတ္တ၊ဋီ။ ၆၉။ (တိ)(၂) ဥဘတော ဗျူဠ္ဍေ သင်္ဂါမေ ယုဇ္ဈန္တာ။ဒ၊ဒ္ဓ၊၄။၅၁၂။

ဗျူဠ္ဍကင်္ခ (ပု) [ဗျူဠ္ဍ + ကင်္ခ] ချပ်ဝတ်သူရဲ။ဥရဗ္ဘဒိကော, ဗျူဠ္ဍကင်္ခော၊ ဇဂရိကော-ပျတြ။ ခန၊ဋီ။၃၇၀။

ဗျူဠ္ဍသင်္ဂါမ (ပု) [ဗျူဠ္ဍ+သင်္ဂါမ] စုဒဝ်းရာ–စုဒပေါင်းရာ–စစ်ရေးပြင်ဆင်ရာ– စစ်မြေပြင်။ ဥဘတော ဗျူဠ္ဍသင်္ဂါဒမ၊ ပက္ခန္ဒန္တော ဘယာနကော။ အပ၊၂။၂၉။

ဗျောဘိ (ကြိ) [ဗျော+အ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၃၉။] ဖြစ်တတ်၏။ ဗျာယတိ-ကြည့်။

ဗျောမက (ပု) [?] ဂင်္ဂါမြစ်။

ဗျောမကေသ (ပု) [ဗျောမက+ဣသ] ပရမိသွာ။ (ဤဗျောမကေသောပုဒ်သည် ဟရပုဒ်၏ ပရိယာယ်ကြွင်း ဖြစ်သည်၊ ဟရပုဒ်ကို ခန်သျှသစ်၌ သိဝနတ်=မဟာဒေဝ ဟုဂင်း၊ တောင်ပေါက်သျှ၌ မဟာဒေဝဟုဂင်း ပြန်သည်။ ဤ၌ ခန်သျှနှင့်ခန်ဒီသျှတို့ အလိုအနက်ပြန်ထားသည်။) အန္ဓကရိပု, ဗျောမကေသော,ဘဝေါ။ ဗျောမကော ဝုစ္စတိ ဂင်္ဂါ၊ တဿ ဤသော ဗျောမကေသော။ ခန၊ဋီ။၁၆–၇။

ဖြဝိ (ကြိ) [ဖြူ+ဤ] ဆိုပြီ။ ဖြဝိတိ-ကြည့်။
ဖြဝိတု (ကြိ) [ဖြူ+အ+တု။ ဖြူတော ဤတိမိ့-ကား နိဒဿန နည်းမျှသာ ဖြစ်သည်၊ တုနှောင်းချာ၌ ဤ–လာ။ ရဿ ပြု။]ဆိုလော။ ဖြဝိတိ-ကြည့်။

ဖြဝိတ္ဝာ (ကြိ) [ဖြူ+တ္ဝာ] ဆိုကုန်ပြီ။ ဖြဝိတိ-ကြည့်။

ဖြဝိတ္ဝာ (ကြိ) [ဖြူ+အာ] ဆိုပြီ။ ဖြဝိတိ-ကြည့်။

ဖြဝိတိ (ကြိ) [ဖြူ+အ+တိ။ မောဂ်၊၆။၃၆။] ဆို၏။ တမောတိ ဘဂဝါ ဖြဝိတိ။ပေဋကော။ ၃၀၇။ ဖြူတိ—ဇာ၊ဘ။၁၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဖြူဝန္တိ— မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၀။ ဖြူသိ— သံ၊ဘ။၁။ ထေရ။၃၃၃။ မဟာနိ။၁၄၃။ ဖြူမိ—မ၊၂။၄၀၈။ သံ၊ဘ။၈၊ အံ၊၂။၃၄၉။ ဓမ္မ။၄၆။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ၂၃၇။ဖြဝိတု–ဒီ၊ဘ။၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၂ ၇။ဖြူဝိတု— နိတိ၊ဓာ။ ၁၄၅။ ဖြူဟိ—ဝိ၊ဘ။၂၀၄။ ဒီ၊၂။၁၉၅။ သံ၊ဘ။၁၇၅။ ဖြူထ—ဇာ၊၂။ ၂၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၆။ ဖြူဝိတ္ထ—နိတိ၊ဓာ။ ၁၄၅။ ဖြဝိ—ဝိမာန။၃၀။ ပေတ။၁၉၀။ ဇာ၊ဘ။ ၂၆၆။ ဇာ၊၂။၁၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅။ အဖြဝိ—ပေတ။ ၂၀၂။ ဇာ၊၂။၅၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၉။

ဂိုဏ်း "ဗြဟ" ပုဒ်တည်ခဲ့သည်။ နိဂ္ဂဏ္ဌိ၊ နှဒ၊ ဂဖ–၌ "ဗြဟန္တ"မှ အန္တ ကိုသုတ်ကြဲးဖြင့် ဌာ–ပြု၍ "ဗြဟာ"ဟု ရုပ်ပြီးခကြောင်းပြသဖြင့် ဤ၌ ဗြဟန္တ ဟု ပုဒ်ဘဏ်သည်။] ကြီးသော၊သူ။ (က)ကြီးသောကိုယ်ရှိသော၊ အလုံးအရပ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ အလုံးအရပ်ကောင်းသော၊သူ။ (ခ) မြတ်သော၊သူ။ တေဒ္ဝေယကွာ လောဟိဘကွာ ဗြဟန္တာ။ဝိမာန။ ၇၄။ပေတ။ ၂၀၆။ (–ဇာ၊၁၀။၁၇၊၁၇၀။) ဗြဟန္တာတိ မဟန္တာ။ ဝိမာန၊၄၂။ ၂၀၇။ (–ဇာ၊၄၁။၃၄၇။ ဇာ၊၄၊၃၇။) (က) ကာဠီ ဇ္ဇတ္ထိ ဗြဟတိ ဓာ်ရွပါ။ထေရ။ ၂၅၁။ (–အံ၊ ၂။၃၁၃။) ဗြဟတိတိ မဟာသရီရာ၊ အာဆောဟပရိဏာဟဝတိ။ ထေရ၊၄၊၁။ ၃၄၅။ (–အံ၊၄၊၃၁၃။၁၁၁။) (ခ) တ၊ါ ဟိ ဗြဟတိ သာမာ၊ အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလာ။ဇာ၊ ၂။၄၀။ ဗြဟတိတိ ဥဋ္ဌာရာ....ဥတ္တမိတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄၊၅။ ၂၂၇။

ဗြဟာဗဟု (တိ) [ဗြဟန္တ+ဗဟု] ကြီးသော လက်ရုံးရှိသော၊ လက်ရုံးကြီးသော၊ သူ။ ဗြဟာဗဟူ (ဇာ၊၂။၂၂၂)တိ မဟာဗဟု။ ဇာ၊၄၊၇။၁၅။

ဗြဟာရညာ (နာ) [ဗြဟန္တ+အရညာ] ကြီးစွာသော တော၊ တောအုပ်ကြီး။ သေယျထာပိ အာ-ဝုဒသော သရဘ ဗြဟာရညေ ဇရင်္ဂါ၊လော သီဟနာဒံ နဒီဿာမိတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၀၀။ (–စရိယာ။၃၀၅။ ဇာ၊၂။၂၅၁။) ဗြဟာရ-ညေတိ မဟာရညေ။ အံ၊၄၊၂။၁၀၀။ (–စရိ-ယာ၊၄။၂၁။ ဇာ၊၄၊၇။၉၃။)

ဗြဟာရညစရ (တိ) [ဗြဟာရညာ+စရ+အ] တောအုပ်ကြီး၌ – ကျင်လည် – နေ–သော၊ သူ။ ဗြဟာရညစရော (ဇာ၊၂။၁၀၃) တိ မဟာအရညဝါသီ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၂၁။

ဗြဟာဝန (နာ) [ဗြဟန္တ+ဝန] ကြီးစွာသော တော၊ တောအုပ်ကြီး။ ယထာ ဟိ ပဗ္ဗတော

အဗြဝိ—ဇာ၊၂။၁၄၄။ ဗြဝုံ—ဝိမာန၊၄။ ၁၂၂။ အဗြဝုံ—ဇာ၊၂။၁။ အဗြဝိ—အပ၊၁။ ၃၇၂။ ဗြဝိတ္ထ—ဝိမာန။၇၇။ ဝိမာန၊၄။၂၁၊ ၂၂၂။

ဗြဟ (တိ) [ဗြဟ+အ။ ဗြဟ–ဝုဒ္ဓိ၊ဆံ၊ရာဇာဒိ။ ဓာန်၊၌။၇၀၁။ သူစိ။ ဗြဟန္တ-ကြည့်။] ကြီး သော၊ ကျယ်ပြန့်သော၊ ကြီးထွားသော၊သူ။ (က) အလုံးအရပ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ အလုံး အရပ်ကောင်းသော၊သူ။ (ခ) အဆက်သို စွင့်ဘက်သော၊ မြင့်သော။ (ဂ) ရှည်သော။ ပဃန္နနေတ္တာ သုမုခေါ၊ ဗြဟာဉုပဘာ-ပဘါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၆။ (–၃၅၀။အံ၊၁။၁၅၁။ ဝိမာန။၉၁။ ပေက။၂၁၂။ ဇာ၊၁။၆၈၊၉၀။ ဇာ၊၂။၁၂။ ဝိ၊၌၊၁။၉၁။) ဗြဟာတိ အဌာ-သီတိ ဟတ္ထပ္ပမာဏာသရီရတ္တာ ဗြဟာမဟန္တော (ဗြဟာ–ကို မဟန္တော ဖွင့်ရာ၌ ဂိုဏ်းပြဟု မယူပဲ ဝိဘာဘ်ပြဟု ယူသည်)။ ဗုဒ္ဓဝံ၌။ ၂၃၅။ (–၂၄၅။ အံ၊၌၊၂။၁၃၀။ ဝိမာန၊၌။ ၂၅၀။ ပေတ၊၌။၂၂၉။ ဇာ၊၌၊၂။၂၃၀။ ဇာ၊ ၌ ၃။၂၃၊၁၁၃။ ဇာ၊၌၊၅။၁၆၂။ သာဒ္ဓတ္ထ၊ ၁။၂၅၃။) (က) ဤမံ ဘောန္တော နိသာမေ-ထ၊ အဘိရူပါ ဗြဟာ သုစိ။သုတ္တနိ။၃၄၁။ (–ထေရ။၃၃ ။ ဇာ၊၂။၂၉၀။) ဗြဟာတိ အာဆောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နော သုတ္တနိ၌၊၂။ ၁၁၂။ (–ထေရ၊၌၊၂။၃၀၇။) (ခ) ဗြဟာ (ဇာ၊၂။၁၇၉)တိ အစ္ဆရိယတ်။ ဇာ၌၊၆။၁၀၉။ (ဂ) ဤခကမာ ဗြဟ္မစာရီ၊ ဗြဟာ ဆတ္တော ဗဟုဿုတော။ ဇာ၊၁။၁၁၁။ (–ဇာ၊၂။ ၁၇၊၃၅၂။) ဗြဟာတိ ဒီဃော။ ဇာ၌၊၃။ ၁၀၇။ ဇာ၌၊၇။၃၂၉။ (–ဇာ၌၊၆။၁၁၆။)

ဗြဟကာယ (တိ) [ဗြဟ+ကာယ] အလုံး အရပ်နှင့် ပြည့်စုံသော ကိုယ်ရှိသော၊ အလုံး အရပ်ကောင်းသော၊သူ။ ကထံ သုမုခတ၊ ကထံ ဗြဟကာယတာ။ ပေဋကော။ ၂၀၂။

ဗြဟန္တ (တိ) [ဗြဟ+အန္တ။ ထီ–၌ ဗြဟတ်။ အာဘိဓာန်ဋီကာအတိုင်း အထက်၌ ရာဇာဒိ

သေခြေလာ၊ အရညသို့ ဗြဟာဝနေ။ အံ၊၂။ ခု၈။ (–ဇာ၊၂။၄၀။) ဗြဟာဝနေတိ မဟာဝနေ အဋ္ဌဝိယံ။ အံ၊၄၄၊၃။ ၂၂။ (–ဇာ၊၄၄၊၅။ ၂၂၇။)

ဗြဟာသုခဝိဟာရဋ္ဌာန (န) [ဗြဟာသုခဝိဟာရ+စ္ဈာန] ကြီးပွား ချမ်းသာစွာ နေခြင်းဟူသော စ္ဈာန်။ ဗြဟ္မဏော နာမ ဗြဟာသုခဝိဟာရဋ္ဌာနစ္ဈာယီ။ မိလိန္ဒ။၂၂၀။

ဗြဟ္မူပမ (တိ) [ဗြဟန္တ+ဥပမာ] ကြီးထွားသည်နှင့်တူသော၊ (ပကတိ ပမာဏထက်) ကြီ သကဲ့သို့ ထင်ရသော။ ဗြဟ္မူမာ (ဝိမာန။ ၉၁)တိ ဗြဟာ ဝိယ ပဓိနိတဗ္ဗာ၊ အတ္တာနော ပမာဏတော အဓိကာ ဝိယ ပညာယန္တာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊၄။၂၅၈။

ဗြဟ္မ (ပု၊ န) [ဗြူဟ+မ။ ဗဟ+မ။ ဗြဟ+မ။ နီတိ၊၁၁။၁၉၈။ ရူ၊နာ။၄၀၆။ ဓ၊န်၊၎။၁၅။] (ပု) (၁) ဗြဟ္မာ၊ ဗြဟ္မာမင်း။ (၂) ဘုရား။ (၃) ပုဏ္ဏား။ (၄) မိဘ။ (၅) ဂဠုန်။ (၆) မဂ်ဘရား။ (၇) ဗြဟ္မဉ်ပြည်။ (၈) ဗြဟ္မဝိဟာရတရား။ (န) (၉) ဗေဒင်။ (၁၀) အကျင့်သီလ။ (တိ) (၁၁) အမြတ်၊ မြတ်သော၊ တိုးပွားသော၊ ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော။ (၁၂) ပွားများအပ်ပြီးသော ဂုဏ်ရှိသော၊ သူ။ (ဘုရားလောင်း၊ ဗြဟ္မာမင်း)။

(ပု) (၁) ဗြဟ္မာ၊ ဗြဟ္မာမင်း။ (ဗြဟ္မာသည် ပုဏ္ဏားဟူသော ဘ-မ္မ တိုဗြဟ္မာ။ ရူပအရူပဟူသော ဥပပတ္တိဗြဟ္မာ။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော စိသုဒ္ဓိဗြဟ္မာ။ ဘုရားရှင်ဟူသော ဥတ္တမဗြဟ္မာအားဖြင့် ၄-မျိုးရှိ၏) မ၊၄၊၁။၃၆။ နီတိ၊၁၁။၁၉၉။ (ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁၊ ၃၇၇ ဂ၌ သမ္မုတိဗြဟ္မာ, ဥပပတ္တိဗြဟ္မာ, ဝိသုဒ္ဓိဗြဟ္မာဟု ၃-မျိုးလာ၏။)

ထိုတွင် ဥပပတ္တိဗြဟ္မာသည် သာမညဘုံ၏ အစွန်းဖြင့် ရှိပဗြဟ္မာ, အရူပဗြဟ္မာဟု ၂-မျိုး ရှိသည်။ ရူပဗြဟ္မာသည် ပဋိသန္ဓေ၏ အစွန်းဖြင့် အဟိတ်ဗြဟ္မာ, တိဟိတ်ဗြဟ္မာဟု ၂ မျိုး ရှိပြန်သည်။ အသညသတ်ဗြဟ္မာများသည် ရုပ်သက်သက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသောကြောင့် အဟိတ်ဗြဟ္မာမည်၏။ (အသညသတ္တ ကြည့်။) အသညသတ်ကြဉ် ရှုပ ၁၅-ဘုံ ဗြဟ္မာများသည် ရူပဝိပါက် တိဟိတ်စိတ်စေတသိက်, စက္ခုသောတဝတ္ထုဒသကကလာပ် ဇီဝိတနဝကကလာပ်များဖြင့် ပဋိသန္ဓေတည်နေကြသောကြောင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်ကို အစဲပြု၍ တိဟိတ်ဗြဟ္မာမည်၏။ ယင်းဗြဟ္မာများသည် ပဌမစ္ဈာန်ဘုံ ဗြဟ္မာ, ဒုတိယစ္ဈာန်ဘုံ ဗြဟ္မာ, တတိယစ္ဈာန်ဘုံ ဗြဟ္မာ, စတုတ္ထစ္ဈာန်ဘုံ ဗြဟ္မာဟု ၄-မျိုးရှိပြန်သည်။ ပဌမစ္ဈာန် ၃-ဘုံအနက် ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဗြဟ္မာများသည် အသင်္ခေယျကပ် ၃-ဖို ဘဖို, ဗြဟ္မပုရောဟိတာ ဗြဟ္မာများသည် အသင်္ခေယျကပ်ထက်ဝက်, မဟာဗြဟ္မာများသည် အသင်္ခေယျကပ်တကပ်သက်တမ်း ရှည်ကြသည်။

ဒုတိယစ္ဈာန် ၃-ဘုံအနက် ပရိတ္တာဘာဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၂-ကပ်, အပ္ပမာဏာဘာဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၄-ကပ်, အာဘဿရာဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၈-ကပ် သက်တမ်းရှည်ကြသည်။ တတိယစ္ဈာန် ၃-ဘုံအနက် ပရိတ္တသုဘာဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၁၆-ကပ်, အပ္ပမာဏသုဘာဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၃၂-ကပ်, သုဘကိဏ္ဏာဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၆၄-ကပ် သက်တမ်းရှည်ကြသည်။ စတုတ္ထစ္ဈာန် ၇-ဘုံအနက် ဝေဟပ္ဖလ်, အသညသတ်ဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၅၀၀, အဝိဟာဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၁၀၀၀, အတပ္ပါဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၂၀၀၀, သုဒဿာဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၄၀၀၀, သုဒဿီဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၈၀၀၀, အကနိဋ္ဌာဗြဟ္မာများသည် မဟာကပ်၁၆၀၀၀–သက်တမ်း ရှည်ကြသည်။ အရူပဗြဟ္မာများအနက် အာကာသာနဉ္စာယ-

ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂၀၆။ မ၊ဌ၊၂။၃၀၂--၃၁၂။ အံ၊ဌ၊၂။ ၂၄၀။ ဖြဟ္မာဘို့အား ဘာဝရှုပ်နှစ်ပါး မရနေသောကြောင့် မိန်းမသောကျိုးဟူ၍ ကဲ့ပြုားမှုမရှိ၊ သို့ရာတွင် ယောကျ်ားအသွင် သဏ္ဌာန်ဖြင့်သာ ဖြစ်ကြသည်။ မိန်းမများသည်ချာန်ဘရားအားထုတ်၍ စျာန်မလျှောပဲ သေဆုံးပါမူ ဖြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ (=အလုပ်အကျွေး)ဖြဟ္မာသာ ဖြစ်နိုင်ကြသည်၊ မဟာဖြဟ္မာမဖြစ်နိုင်ကြ။ မ၊ဌ၊၃။၁၆။ အံ၊ဌ၊၁၁။ ၃၆၃။ အာဒီ၊ဌ၊၂။၄၁၃၃။ ဝိဘင်္ဂ၁။ ၁၀၆။ မဇ္ဈိမ၌ကြီး ဘို့အားဘဏ္ဍာစိုးရှိသကဲ့သို့ဖြဟ္မာတို့အားလည်း အလုပ်အကျွေး ဖြဟ္မာများရှိကြသည်။ သံ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ သီဘိုင်္ဂကုန်းလောဟပါသာဒပြာသာဒ်၌ ဘုံခုနစ်ဆင့်ခန့် (တောင်ထွတ်ခန့်။ သျှာမမှာ) ပမာဏရှိသော ကျောက်ဘုံးကြီးကို ဖြဟ္မာပြည်မှ အောက်သို့ ပစ်ချလိုက်ပျက် လူဘို့အရေအတွက်အာ ဖြင့် လေးလကြာမှ မြေအပြင်သို့ ရောက်နိုင်၏။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀။ ဘုရားရှင် ပွင့်တော်မမူမီနှင့် ပွင့်တော်မူပြီးစ အချိန်ဦးသတ္တဝါတို့သည် ဖြဟ္မာကို အထူက် အမြက်ဆား၍ လေးစားကြ၏၊ ထို့ကြောင့် သင်္ကဝါတို့ လေးစားသော ဖြဟ္မာကလာ၍ တောင်းပန်အောက် ဘုရာရှင်တို့သည် တရားဟောမူဦ အပ္ပေါသုက္က ဖြစ်ဘော်မူကြသည်။ မ၊၁။ ၂၂၄-၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂၀။ မ၊ဌ၊၂။၀၂-၄။ ဖြဟ္မာများသည် ဘုရားရှင်အား ရှိခိုးခဲသောအခါ လက်ပုဆစ်ဒူးကို မြေသို့ ထောက်၍ ရှိခိုးကြသည်။ သံ၊၁။၁၃၃။ ဟတ္ထာရုဟ် ဖြဟ္မာတို့အား သမ္ဘဝရှုပ် (သုက်ခဲသွေး) မရှိဟု အနုဋ္ဌီ၁။ ၁၅၅ ဦ့် ဆို၏။ ဖြဟ္မာများအား ပြင်ပမှ မျိုအပ် စားခဲသောကဲ့သို့ ပစ်ခဲသော ကဗဠီကာရာဟာရမရှိ။ ဝိဘင်္ဂ၁။ ၂၁၅၊ ပီဘိသည်ပင် ဖြဟ္မာတို့၏ အစာ အာဟာရဖြစ်သည်။ အာယုကမ္မယ (=သက်ဘမ်း ကုန်ဆုံးခြင်း) ပုညကမ္မယ (=ကောင်းမှုကံ ကုန်ဆုံးခြင်း)

ဖြဟ္မ ၄၂၀ ဖြဟ္မ

တနဖြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၂၀၀၁၀ ဝိညာဏဉ္စဖြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၄၀၀၁၀, အာကိဉ္စညဖြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၆၀၀၀၀, နေဝသညာနာဖြဟ္မာများသည် မဟာကပ် ၈၄၀၀၀-သက်တမ်း ရှည်ကြသည်။ (အသခ်ျေယျကပ် ယူပုံ မဟာကပ် ယူပုံကို အသခ်ျေယျကပ ပုဒ်ကြည့်။ အာဘိ၊ဝ။ ၄၃၉-၄၄၊ အာဘိ၊ဌ၊ ၂၊၅၁၃-၄)။

ထို့ပြင် ဓကြဝဋ္ဋာဘိုက် တထောင်ကို မြင်နိုင်စိုးအုပ်နိုင်သည့် သဟဿီဖြဟ္မာ၊ စကြဝဋ္ဋာကိုက်နှစ်ဆာင်ကို မြင်နိုင် စိုးအုပ်နိုင်သည့် ဒွိသဟဿီဖြဟ္မာ၊ စကြဝဋ္ဋာတိုက် သုံးထောင်ကို မြင်နိုင် စိုးအုပ်နိုင်သည့် စတုသဟဿီဖြဟ္မာ၊ စကြဝဋ္ဋာတိုက် ငါးထောင်ကို မြင်နိုင် စိုးအုပ်နိုင်သည့် ပဉ္စသဟဿီဖြဟ္မာ၊ စကြဝဋ္ဋာတိုက် တသောင်းကို မြင်နိုင်စိုးအုပ် နိုင်သည့် ဒသသဟဿီဖြဟ္မာ၊ စကြဝဋ္ဋာတိုက် တသိန်းကို မြင်နိုင် စိုးအုပ်နိုင်သည့် သတသဟဿီဖြဟ္မာစသည်ဖြင့် များစွာရှိသေး၏။ ဖြဟ္မာတို့၏ ပကတိခန္ဓာကိုယ်သည် သိမ်မွေ့၏၊ အခြားသူတို့ မမြင်နိုင်၊ အခြားသူတို့ မြင်နိုင်ရန် ဖန်ဆင်းထားသော ခန္ဓာကိုယ်ဖြင့် တည်နေကြသည်။ လက် တချောင်းဖြင့် စကြဝဋ္ဋာတိုက်ပေါင်းတသောင်း လက်ဆယ်ခြောင်းဖြင့် စကြဝဋ္ဋာတိုက်ပေါင်း တသောင်းကို အလင်းရောင်ပျံနှံ့ နိုင်စွမ်းရှိကြသည်။ ဖြဟ္မာများသည် မြေသို့ သက်ဆင်းသည့်အခါ ခန္ဓာကိုယ်ကိုသော်လည်း ကြမ်းတမ်းအောင် ဖန်ဆင်းရသည်။ ဖြဟ္မာခန္ဓာကိုယ်ကို ခံနိုင်အောင် မြေကြီးကိုပင်သော်လည်း ကြမ်းတမ်းအောင် ဖန်ဆင်းရသည်။ မာရ်နတ်သည် အလုပ်အကျွေး ဖြဟ္မာ (ဖြဟ္မပါရိသဇ္ဇဖြဟ္မာ)များ ကိုယ်၌ ပူးကပ်ဝင်ရောက်နိုင်၏။ မဟာဖြဟ္မာ ဖြဟ္မပုရောဟိတာ ဖြဟ္မာများ၌ကား မပူးဝင်ဓကပ် ရောက်နိုင်။ မ၊၁။၄၀၁-၇။ မ၊၃၊ ၁၄၂-၄။

ဇာ၊၆၊၃၀၇။) ဗြဟ္မတိ တံ ဗြာဟ္မဏံ အာလပတိ။ သုတ္တနိ၊၆။၃၂၁။ (–ထေရိ၊ ၆။၂၁၂။)

(၄) မိဿ။ "ဗြဟ္မာ"တိ မာဘာပိတရော၊ ပုဗ္ဗစရိယာတိ ဝုစ္စရေ။ အံ၊၁။၁၃၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။၁၁၅။ ဗြဟ္မာတိမာတာပိတရော တိ သေ-ဋ္ဌာဓိဝစနံ....ကုမိနာကာရဏေန "ဗြဟ္မာတိ မာတာပိတရော"တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊၆၊၂၂၉။

(၅) ဂဠုန်။ ဗြဟ္မေ (ဇာ၊၁။၃၈၈) တိ သုပဏ္ဏံ အာလပတိ။ ဇာ၊၆၊၅။၈၁။

(၆) မဂ်တရား။ ဗြဟ္မဘူတ-ကြည့်။

(၇) ဗြဟ္မာ့ပြည်။ (၈) ဗြဟ္မဝိဟာရ တရား၊ ဗြဟ္မပထ-ကြည့်။

(၉) (၉) ဗေဒင်၊ ဗြဟ္မဏ်အဏတိတိတ္ထ ဗြဟ္မဿဒ္ဒေန ဝေဒေါ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၁။၄၂။ (–မဇ္ဈိ၊၃၊၂၀၁။)

(၁၀) အကျင့်သီလ။ ပိတာမဟေ ဇိနေ-သေဋ္ဌ-ဗြာဟ္မဏေစ ပိဘူသ္ဆပိ။ ဗြဟ္မာ ဝုတ္တော တဿာဗြဟ္မံ၊ ဝေဒေ တပသိ ဝုစ္စတေ။ တဿိ သီလေ။ ခေန်။ခေန်၊၎ိ။၈၁၂။

(တိ)(၁၁) အမြတ်၊မြတ်သော၊ တိုးပွါး သော၊ ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော။ ဗြဟ္မံ ပုညံ ပသ-ဝတိ။ ဝိ၊၄။၃၄၀။ ဝိ၊၆၊၂။၁၉၂။ ဗြဟ္ဂံ ပုည-ဿိ သေဋ္ဌံ ပုညံ။ ဝိ၊၆၊၄။၁၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၄၀။ ဗြဟ္မစရိယ-လည်းကြည့်။

(၁၂) ပွါးများ၊အပ်ပြီးသော ဂုဏ်ရှိသော၊ သူ။ (ဘုရားလောင်း၊ ဗြဟ္မာမင်း။) ဗြဟ္မာ-နောတိ ဝါ သကာလဗုဒ္ဓဂုဏ ဟေတုဘူတာနံ ဒါနပါရမိတာဒီနံ ဗုဒ္ဓကရဓမ္မာနံ ပရိပူရဏ-ဝသေန ဗြူဟိတဂုဏာ မဟာသတ္တာ ဗောဓိ-သတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၆။၁၀၄။

ဗြဟ္မအပ္ပေါဠန (န) [ဗြဟ္မ+အပ္ပေါဠန] ဗြဟ္မာ မှင်း၏လွှတ်ပန်းပေါက်ခတ်ခြင်း။ မဟာမေဃ-

နှစ်မျိုးစလုံးကြောင့်ရင်း၊ တမျိုးမျိုးကြောင့် ရင်း၊ ဗြဟ္မာပြည်မှ စုတေကြသည်။ ဒီ၊၁။ ၁၆-၇။ ဒီ၊၆၊၁။၁၀၂-၃။ သီ၊၎ိ၊သစ်၊၁။ ၄၁၇-၈။ ဗြဟ္မာများသည် ဗိမာန်ပဒေသာ ပင် အဆင်တန်ဆာတို့၌ တပ်မက်မှု ဆန္ဒရာဂ ဖြစ်ကြ၏၊ ယင်းဆန္ဒရာဂကား ကာမာသဝ မဟုတ်။ အဘိ၊၆၊၁။၄၀၃။ ပိဋ္ဌကစာပေ၌ သဟမွတိဗြဟ္မာနှင့် ဗကဗြဟ္မာ, ဃဋိကာရ ဗြဟ္မာ, ဟဋ္ဌကဗြဟ္မာတို့ ထင်ရှားကြသည်၊ သဟမွတိ ဗြဟ္မာသည် တရားဦး ဟောရန် တောင်းပန်သူ ဖြစ်၍ ထင်ရှားသည်။ ဗက ဗြဟ္မာသည် ဘုရားရှင်၏ အနိစ္စဝါဒကို နိစ္စ-ဝါဒဟု ဖဲ့တိုက်သူအဖြစ် ထင်ရှားသည်။ ယင်း ဗြဟ္မာနှစ်ဦးစလုံး ပထမ ဈာန်ဘုံသားများ ဖြစ်ကြသည်။ သဟမွတိဗြဟ္မာအကြောင်းကို သဟမွတိ-၃-၌ ကြည့်။ ဗကဗြဟ္မာအကြောင်း ကို ဗကဗြဟ္မပုဒ်၌-ကြည့်။ ဃဋိကာရဗြဟ္မာ သည် ကြာသက်နန်းကပ်သူ ဖြစ်၍ ထင်ရှား သည်(ဃဋိကာရပုဒ်-ကြည့်)။ ဟဋ္ဌကဗြဟ္မာ သည် တရားဟောဓမ္မကထိကအဖြစ် ထင်ရှား သည်၊ ဟဋ္ဌကပုဒ် (အံ၊၁။၂၀၂-၃။ အံ၊၆၊၂။ ၂၃၀-၂၄၀။) ကြည့်။

(ပု) (၁) ဗြဟ္မာ၊ ဗြဟ္မာမင်း။ ဗြဟ္မံ ဗြဟ္မတော သဠာနာတိ။ မ၊၁။၂။ (–ဣတိ-ဝုတ်။၂၀၅။ ထေရ။၃၁၀။ သံ၊၆၊၁။၁၉၂။) ဗြဟ္မံ ဗြဟ္မတောတိ ဇဋ္ဌ ဗြူဟိတော တေဟိ တေဟိ ဂုဏဝိသေသေဟိတိ ဗြဟ္မာ။ မ၊၆၊၁။ ၃၆။ (–ဣတိဝုတ်၊၆။၇၂။ ထေရ၊၆၊၂။၂၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၁၃။ သံ၊၎ိ၊၁။၂၄၂။ ဝိဘာဝိနီ။ ၃၆၃။)

(၂) ဘုရား။ ဗြဟ္မာဘိ ခေါ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊၆၊၁။၃၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၁၄။

(၃) ပုဏ္ဏား။ သစ္စဝုယော ဗြဟ္မေ ဥပါ-သိတော ဓမေ။ သုတ္တနိ။၄၅၀။(–ထေရိ။၄၀၆။

ဂဇ္ဇီတသဒိသေန သဒ္ဒေန မြဟူအပွေါ်ဋ္ဌနံ နာမ အဓပွေါ်ဋ္ဌေဿာမိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

မြဟူအပွေါ်ဋ္ဌနသဒ္ဒ (ပု) [မြဟူ+အပွေါ်ဋ္ဌနသဒ္ဒ] မြဟူဗမင်း၏ လက်ဝဲပန်းပေါက်ခတ်သံ။ စူဠ-အနာထပိဏ္ဍိကဿ ကိရ မြဟူအပွေါ်ဋ္ဌန-သဒ္ဒေါ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆-၇။

မြဟူကဘ (တိ) [မြဟူ+ကဘ] မြဟူဗမင်းသည်-ပြု-အပ်-ဖန်ဆင်းအပ်-သော။ မြဟူကုတ္တ-ကြည့်။

မြဟူကာယ (ပု) [မြဟူ+ကာယ] (၁) မြဟူဗ အပေါင်း။ (၂) မြဟူဒ့်ဒိမာန်။ (၃) မြဟူဒ့် ပြည်။(ကာယ ၄-လည့်ကြည့်။) (၄)ဘုရား။ (မြတ်သော တရားဟူသောကိုယ် ရှိသော ကြောင့် ဘုရားကို "မြဟူကာယ"ဟု ခေါ်သည်။) (၁) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) မနောမယံ ကာယန္တိ စျာနမနေန နိဗ္ဗတ္တံ မြဟူ-ကာယံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၃။ (၄) တဆာဂတ-ဿဟော်ဝါသေဋ္ဌ အဓိဝစနံ "ဓမ္မကာယော" ဣတိပိ "မြဟူကာယော" ဣတိပိ။ ဒီ၊၃။၆၉။ ဓမ္မကာယတ္တာဝေ မြဟူကာဒယာ၊ ဓမ္မော ဟိ သေဋ္ဌဘော်နေ မြဟူဗတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ဣဓာခိဒပွဘဓမ္မော သေဋ္ဌဘော်နေ မြဟူဘူ-တောကိ အာဟ "ဓမ္မကာယတ္တာ ဝေ မြဟူ-ကာယော"တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။

မြဟူကာယိက (တိ) [မြဟူကာယ+ဏိက] (၁) မြဟူဗအပေါင်း၌ ဖြစ်သော၊ မြဟူဗအပေါင်း နှင့်ယှဉ်သော၊ မြဟူဒိမာန်၌ ဖြစ်သော၊ မြဟူဗပြည်၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ (ဤ၌ မြဟူကာ-ယိက အရ ဂေါဇလိဗဒ္ဓနည်းဖြင့် ပဋ္ဌမစျာန်-မြဟူကိုယူ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။) (၂)မြဟူဗအပေါင်း၏ နေရာဖြစ်သော။ (၁) ကာယသဘောဒါပရံ မရဏာ မြဟူကာယိကာ-နံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ။မ၊၁။၃၅၉။ (-ဒီ၊၂။၅၉။အံ၊၁။၄၃၊။ ၎ဋ္ဌသံ။၃၃၂။မဟာနိ။ ၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၀။) မြဟူဝံနံ ကာယော သမူဟောတိ မြဟူကာယော၊ တပ္ပရိယာပန္နဘာဝယ တတ္ထ ဂတဘာတိ မြဟူကာ-ယိကာ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၀၄။ မြဟူကာယေ မြဟူသဋ္ဌဝံယ နိယု-တ္တာတိ မြဟူကာယိကာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ မြဟူကာယေ ပဋ္ဌမဇ္ဈာ-နာဒိဗ္ဗတ္တေ မြဟူသမူဟေ မြဟူနိကာယေ ဝါ ဘဝါတိ မြဟူကာယိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

မြဟူကာယိကဘူမိ (ထီ) [မြဟူကာယိကာ+ဘူမိ] မြဟူဗအပေါင်း၏နေရာဘုံ၊ ပဋ္ဌမစျာန်-ဘုံ။ မြဟူကာယိကဘူမိနိဗ္ဗတ္တတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ မြဟူပါရိသဇ္ဇ မြဟူပုရောဟိ-တမဟာမြဟူဗနော မြဟူကာယိကာ တေသံ နိဝါသေဝံ ဘူမိပိ မြဟူကာယိကာတိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၁၆။

မြဟူကုတ္တ (တိ) [မြဟူ+ကုတ္တ] မြဟူဗသည်-ပြု-ဖန်ဆင်း-အပ်သော၊သူ။ ဣဿရကုတ္တံ မြဟူကုတ္တံ အာစရိယက် အဂ္ဂညံ ပညပေန္တိ။ ဒီ၊၃။၂၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။) တတ္ထ ဣဿရ-ကုတ္တံ မြဟူကုတ္တန္တိ ဣဿရကတံ မြဟူ-ကတံ၊ ဣဿရနိမ္မိတံ မြဟူနိမ္မိတန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။

မြဟူကုလိန (ပု) [မြဟူ+ကုလိန] အမျိုးမြတ်သောပုဏ္ဏား။ မြာဟူဏတာဝပသာတိ မြဟူ-ကုလိနာ တာဝပသာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၆၂။

မြဟူကောဋ္ဌိ (ထီ) [မြဟူ+ကောဋ္ဌိ] မြဟူဗကု-ဋ္ဌေ၊ ကုဋ္ဌေသောမြဟူဗ။ အဋ္ဌာရသန္နံ မြဟူ-ကောဋ္ဌိနံ ဓမ္မာဘိသမယော။ မိလိန္ဒ။၁၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၀။)

မြဟူကောသ (ပု၊န) [မြဟူ+ကောသ] မြဟူဗ အဖြစ်သို့ရောက်စေတတ်သောဂုဏ်။ ကောသ (၉)ကြည့်။

ဖြဟ္ဒခတ္တ (န) [ဖြဟ္ဒ+ခတ္တ] (၁) ဖြဟ္ဒာဌ် ဖြစ်သောအာယတန။ (၂) ဖြဟ္ဒာအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ဘာဘ်သေဲကံ။ (ဝဒန္တီဝါဒ။) (၁) (၂) ဒီဗွံ့ မာနုသကဥ္စ ဖြဟ္ဒခတ္တံ။ သုတ္တန်။၃၅၉။ (၁) ခတ္တာနံတိ အာယတနာနံ ဝုစ္စတ်....ယဥ္စ ဖြဟ္ဒခတ္တံ သဋ္ဌာယတနေ စက္ခာယတနာဒီဒ္ဓါဒသာယတနဘေဒံ။ သုတ္တန် ဋ္ဌ၂၁၁၃။ (၂) ကတ္ထ ကေစိ .. ကမ္မာနိ ခေတ္တာနိတိ ဝဒန္တိ....ဖြဟ္ဒူပဂံ ကမ္မံ ဖြဟ္ဒခေတ္တန်ဘဲ ဝဏ္ဏယန်ကိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၂၁၁၃။

ဖြဟ္ဒာဇ္ဇန (န) [ဖြဟ္ဒ+ဂဇ္ဇန] မြတ်သောကျိုး ဝါးခြင်း။ဒီသ၁ဝိလောကနံ ဖြဟ္ဒဂဇ္ဇနံ မဟာဘိနိက္ခမနံ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၁၁။၂၅၂။

ဖြဟ္ဒဂဏ (ပု) [ဖြဟ္ဒ+ဂဏ] ဖြဟ္ဒာအပေါင်း။ ထေရ ဓမ္မံ ကဒေဒန္တ ဖြဟ္ဒာဏာ ဥဿာဃိ-သု။ အံ၊ဋ္ဌ၂၊၂၁၇။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၂၊၉၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၇။)

ဖြဟ္ဒဂဏပရိဝါရိတ (တိ) [ဖြဟ္ဒဂဏ+ပရိဝါရိတ] ဖြဟ္ဒာအပေါင်းခြံရံအပ်သော၊သူ။ ဖြဟ္ဒာဏပရိဝါရိတော ဝိယ ဟာရိတော မဟာဖြဟ္ဒာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၉။)

ဖြဟ္ဒာဏပရိဝုတ (တိ) [ဖြဟ္ဒဂဏ+ပရိဝုတ] ဖြဟ္ဒာအပေါင်းခြံရံအပ်သော၊သူ။ ပဒကိုဏ်ကတ္တာ ဖြဟ္ဒာဏပရိဝုတော ပက္ကာမိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂။ (–၂၅၊၁၁၁။)

ဖြဟ္ဒဂရဟက (တိ) [ဖြဟ္ဒ+ဂရဟက] ဖြဟ္ဒာကို ကဲ့ရဲ့တတ်သော၊သူ။ ပဇာပတိဇဂရဟကာ ဖြဟ္ဒဇဂရဟကာ ဖြဟ္ဒဇဂရဟကာ၊ မ၊၁။ ၄၀၂။

ဖြဟ္ဒဂရုက (တိ) [ဖြဟ္ဒ+ဂရုက] ဖြဟ္ဒာကို-အလေးအမြတ်ပြု–ဦးစားပေး–သော၊ သူ။ ဒါသိဒါသစေဋ္ဌကပရိဝါရက မနုဿာ ဖြဟ္ဒ-ဒေဝကာ ဖြဟ္ဒဂရုကာ။ မိလိန္ဒ၊၂၁၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။)

ဖြဟ္ဒဂိရ (တိ) [ဖြဟ္ဒ+ဂိရ] ဖြဟ္ဒာမင်း၏ အသံနှင့်တူသော အသံရှိ၊သော၊သူ။ သိဟ-ဟနု ဖြဟ္ဒဂိရော၊ ဟံသဒုန္ဒုဘိနိဿနော။ အပ၊၂။၁၄၅။

ဖြဟ္ဒဂိရိယ (ပု) [ဖြဟ္ဒ+ဂိရိယ?] ဖြဟ္ဒဂိရိယ ဂိုက်း။ ဓမ္မဂိရိယာ၊ ဖြဟ္ဒဂိရိယာ နဋ္ဌကာ။ မိလိန္ဒ။၁၀၉။

ဖြဟ္ဒဂုတ္တ (တိ) [ဖြဟ္ဒ+ဂုတ္တ] ဖြဟ္ဒာစောင့်ရှောက်အပ်သော၊သူ။ သော ဖြဟ္ဒဂုတ္တော (ဇာ၊၁။၂၇)တိ ဟေသာ တုံ ဖြဟ္ဒဂေါပိတော ဖြဟ္ဒရက္ခိတော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

ဖြဟ္ဒဂေါပိတ (တိ) [ဖြဟ္ဒ+ဂေါပိတ] ဖြဟ္ဒာသည်– လုံခြုံစေအပ်– စောင့်ရှောက်အပ်-သော၊သူ။ အဆက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖြဟ္ဒဃဋ္ဌာ (ထီ) [ဖြဟ္ဒ + ဃဋ္ဌာ] ဖြဟ္ဒာအပေါင်း။ ဖြဟ္ဒကာယိက(၁)ကြည့်။

ဖြဟ္ဒဃောသ (ပု) [ဖြဟ္ဒ+ဃောသ] (၁) မြတ်သောအသံ။ (၂)ဖြဟ္ဒာမင်း၏အသံနှင့်တူသောအသံ။ (၁) (၂) သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဒက္ခိဏာဟတ္ထံ နီဟရိတွာ ဖြဟ္ဒဃောသံ နိစ္ဆာ-ရေဒ်ဆွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅။ (–အပ၊၂။၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။) ဖြဟ္ဒဃော-သန္တိ ဥတ္တမဃောသံ ဖြဟ္ဒုနော ဃောသ-သဒိသံ ဝါ ဃောသံ။ သာရတ္ထ၊၂။၅၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၂၀။

ဖြဟ္ဒစက္က (န) [ဖြဟ္ဒ + စက္က] မြတ်သော-အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော–ဓမ္မစက်။ ပရိ-သာသု သိဟနာဒံ နဒတိ၊ ဖြဟ္ဒစက္ကံ ပဝတ္တေ-တိ။ မ၊၁။၁၀၂။ အံ၊၁။၃၁၅။ အံ၊၂။၀၁။ အံ၊၂။၂၀၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၂၉။ ပဋိသံ။၃၅၆။ ဖြဟ္ဒစက္ကံ ပဝတ္တေတိတိ ထွေ ဖြဟ္ဒန်ကို သေဋ္ဌ

ဥတ္တမံ ဝိသုဒ္ဓံ။ စက္ကသဒ္ဒေါ .... ဣဓ ပနာဃံ ဓမ္မစက္ကေ အဓိပ္ပေတော။ တံ ပန ဓမ္မစက္ကံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ ပဋိဝေဓဉာဏဿ္စေဝ ဒေသနာဉာဏဿ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၊၁၃၆။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။)

ဖြိဟ္မစရိယ (နာ) [ဖြိဟ္မ+စရိယ] (၁) မြတ်–တိုးပွါး–ဖြူစင်–သန့်ရှင်း– သော အကျင့်၊ မြတ်ဘုန်သော သူတို့၏ အကျင့်၊ မြတ်သော သူတို့ ကျင့်အပ်သော အကျင့်၊ မြတ်သော နိဗ္ဗာန် အလိုဌ ကျင့်အပ်သော အကျင့်။ (၂) ဖြဟ္မာမင်းတို့၏ အကျင့်။ (၃)မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်း။ (ဖြိဟ္မစရိယ အရ (က) ဒါန။ (ခ) ဝေယျာဝစ္စ။ (ဂ) ငါးပါးသီလ။ (ဃ)အပ္ပမညာ ၄ ပါး။ (င) မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်မှု။ (စ) မိဘမယား၊ဖြင့် ရောင့်ရဲတင်းတိမ်မှု၊ (ဆ) ဝီရိယ။ (ဇ) အဋ္ဌင်္ဂပုသ်။ (ဈ) အရိယာမဂ်။ (ည) သာသနာ။ (ဋ္ဌ) ဓမ္မဒေသနာ။ (ဌ) အဇ္ဈာသယ။ (ဒ) သမဏဓမ္မ = ရဟန်းတရား။ (ဓ) အာဘိသမာစာရိကသီလ။ (ဏ) လိင်္ဂဖြိဟ္မစရိယများကို အရာအား လျော်စွာ ကောက်ယူရသည်။ မ၊၁။၂၀၁။ သံ၊၁။၁၅၆၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀-၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၆-ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၀၂-၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ဝဇီရ။၄၁၀။ ဓာဋ္ဌီ၊၂။၃၄။)

(၁) သခ်္ခလိခိတံ ဖြိဟ္မစရိယံ စရိတုံ။ ဒီ၊၁။၅၉။ (–မ၊၁။၁၁၀၊ ၂၃၆။ အံ၊၁။ ၁၈၁။ ဥဒါန။၁၀၁။ ဣတိဝုတ်။၂၄၈။ စူဠနိ။၇၅။ နေတ္တိ။၅။) ဖြိဟ္မစရိယန္တိ သေဋ္ဌ-ဋ္ဌေန ဖြိဟ္မဘူတံ စရိယံ၊ ဖြိဟ္မဘူတာနံ ဝါ ဗုဒ္ဓါဒိနံ စရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ ပဏ္ဍိတပညတ္တတာယ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဖြိဟ္မ, ဖြိဟ္မာနံ ဝါ စရိယန္တိ ဖြိဟ္မစရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၃၉။ ဖြိဟ္မဘူတေဟိ သေဋ္ဌေဟိ စရိတ္ဗ-တော တေသံ စ စရိယဘာဝတော စ ဖြိဟ္မစရိယံ။ ဣတိဝုတ်။ဋ္ဌ။၂၅၂။ သိက္ခတ္တယံ နိဗ္ဗာနတ္ထာယ ပဝတ္တနတော ဖြိဟ္မတ္ထာယ စရိယာတိ ဖြိဟ္မစရိယန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။

(၂) ဖြိဟ္မာနဉ္စ စရိယန္တိ ဖြိဟ္မစရိယံ။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၄၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၃၉။)

(၃) ဇီဝိတံ ဖြိဟ္မစရိယံ ဥပဋ္ဌာနသာရံ။ အံ၊၁။ ၂၂၅။ (–အံ၊ ၂။၆၁၊၇၉။ အဘိ၊ပု။ ၁၇၆။) ဖြိဟ္မစရိယန္တိ ဖြိဟ္မစရိယဝါသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၊၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၉။)

ဖြိဟ္မစရိယကထာ (ထီ) [ဖြိဟ္မစရိယ+ကထာ] မြတ်သောအကျင့်ကို ဆိုရာစကား။ ဣဒါနိ ဖြိဟ္မစရိယကထာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၆။ (–မူလဋ္ဌီ၊၃။၇၁။)

ဖြိဟ္မစရိယဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဖြိဟ္မစရိယ+အဂ္ဂဟဏ] ဖြိဟ္မစရိယသဒ္ဒါဖြင့် မယူခြင်း။ တပစရိယဉ္စ ဖြိဟ္မစရိယဂ္ဂဟဏာ ဒုဋ္ဌုလ္လာဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၆။

ဖြိဟ္မစရိယစရဏ (နာ) [ဖြိဟ္မစရိယ+စရဏ] မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်း။ သတ္တာ-ဟာ ဥတ္တရိ ယံ မမ ဖြိဟ္မစရိယစရဏံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ (–ဝိမတိ၊၁။၆၀။)

ဖြိဟ္မစရိယစရဏာပဒေသ (ပု) [ဖြိဟ္မစရိယ စရဏ+ အပဒေသ] မြတ်သော အကျင့် ကျင့်သုံးမှုကို ရည်ညွှန်းခြင်း။ ဧဝံ ခနိယော ဖြိဟ္မစရိယစရဏာပဒေသေန ဘဂဝန္တံ ပဋ္ဌဋ္ဌံ ယာစိတ္ဝာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။

ဖြိဟ္မစရိယစိဏ္ဏကုလပုတ္တ (ပု) [ဖြိဟ္မစရိယ+ စိဏ္ဏကုလပုတ္တ] မြတ်သော မင်္ဂကျင့်ကို

ကျင့်လေ့ရှိသော အမျိုးသား၊ လေ့ကျင့်အပ်ပြီးသော မြတ်သော မဂ်အကျင့်ရှိသော အမျိုးသား။ ဗြဟ္မစရိယစိတ္တကုလပုတ္တာန (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၄) နှစ် စိတ္တမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယာနံ ကုလပုတ္တာနန်တိ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၁။

ဗြဟ္မစရိယစေတနာ (ထိ) [ဗြဟ္မစရိယ+စေတနာ] မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ကြောင်းစေတနာ။ အညတရံ ဒေဝနိကာယံ ပတ္ထေန္တဿ ဗြဟ္မစရိယစေတနာ ဟီနတာယ ဟီနံ နာမ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၃။

ဗြဟ္မစရိယတ္ထ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+အတ္ထ] မြတ်သောအကျင့်၏အကျိုး။ ကတမော စ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယဇတ္ထော။ ယော ခေါ ဘိက္ခဝေ ရာဂက္ခယော...အသံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယတ္ထော။ သံ၊၃။၂၁။

ဗြဟ္မစရိယဒုက္ခ (နာ) [ဗြဟ္မစရိယ+ဒုက္ခ] မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းဆင်းရဲ။ ကောသနံ ဇကသေယျံ ဗြဟ္မစရိယဒုက္ခံ ပဟာယ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။

ဗြဟ္မစရိယန္တရာယ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+အန္တရာယ] မြတ်သောအကျင့်၏ အန္တရာယ်၊ သာသနာ့အန္တရာယ်။ ဇီဝိတန္တရာယော ဗြဟ္မစရိယန္တရာယောတိ။ ဝိ၊၃။၁၅၂။ (–ဝိ၊၂။၁၆၈။ ဝိ၊၄။၄၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။) မနုဿာ ကေ ဝါ ဗဟူ ဝါ ဘိက္ခူ ဗြဟ္မစရိယာ စာေတုကာမာ ဂဏ္ဆန္တိ၊ အယံ ဗြဟ္မစရိယန္တရာယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။ ကခ်၊ဋ္ဌ၊သစ်။၁၂၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။)

ဗြဟ္မစရိယန္တရာယကရ (တိ) [ဗြဟ္မစရိယန္တရာယ+ကရ+အ] မြတ်သော အကျင့်၏ အန္တရာယ်ကိုပြုတတ်သော၊သူ။ တံ ဗြဟ္မစရိယန္တရာယကရေဟိ သုရာသောဏ္ဍေဟိ အဝိဝိတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၀၀။

ဗြဟ္မစရိယန္တရာယေကဒေသ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယန္တရာယ+ဧကဒေသ] မြတ်သောအကျင့်၏အန္တရာယ် တစိတ်တဒေသ။ အရညေ ဧကကာ နိဝါသနန္တရာယကရန္တိ ဗြဟ္မစရိယန္တရာယေကဒေသမာဟ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂။၉၈။

ဗြဟ္မစရိယပဋိမ (တိ) [ဗြဟ္မစရိယ+ပဋိမ] မေထုန်မှရှောင်ကြဉ်မှုလျှင် ငါးခုမြောက်သော။ (ငါးပါးသီလတွင် ကာမေသု မိစ္ဆာစာရ သိက္ခာပုဒ်နေရာ၌ အဗြဟ္မစရိယ သိက္ခာပုဒ်ကို အစားထိုး၍ ဆောက်တည်ခြင်းသည် ဗြဟ္မစရိယပဋိမသီလမည်၏။) ဗြဟ္မစရိယပဋိမာနိ စ သိက္ခာပဒါနိ သမာဒိယိ။ အံ၊၃။၄၈။

ဗြဟ္မစရိယပဗန္ဓ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+ပဗန္ဓ] မြတ်သော အကျင့်ဟူသော – အစဉ်အဆက်– အစဉ်အလာ။ ပဝေဏိန္တိ တေသံ သမာဒါနပဝေဏိ ဗြဟ္မစရိယပဗန္ဓံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၁။

ဗြဟ္မစရိယပရာယဏ (ပရာယန) (တိ) [ဗြဟ္မစရိယ+ပရာယဏ] မြတ်သောအကျင့်လျှင်– ကိုးကွယ်– လည်းလျောင်း–ပုန်းအောင်း– မှီခို– အားထား– ရာရှိသော၊ မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်သော၊သူ။ သမ္မာပဋိပတ္တိတော ဝန္ဒေ၊ ဗြဟ္မစရိယပရာယနေ။ သံ၊၁။၂၃၆။ အနိဝတ္တိ ဘဝိဿာမိ၊ ဗြဟ္မစရိယပရာယဏော။ အံ၊၂။၆၆။ (–သုတ္တနိ။၃၉၄။) ဗြဟ္မစရိယပရာယဏောတိ ဒသပိ ပဿာနိ....။ သေဋ္ဌစရိယံ ဗြဟ္မစရိယံ စရမာနေတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။)

ဗြဟ္မစရိယပရိယာယ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+ပရိယာယ] ဗြဟ္မစရိယသဒ္ဒါဟူသော–ဝေဝုစ်–ပရိယာယ်– စကားလှယ်၊ ဗြဟ္မစရိယသဒ္ဒါ။ သော ဟိ သေဋ္ဌမနော သမာစာရတာယ

ဗြဟ္မစရိယပရိယာယေန ဝုတ္တော။မ၊၎၊၂။ ၃၄။

ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာန (န) [ဗြဟ္မစရိယ+ပရိယောသာန] မြတ်သောအကျင့်၏အဆုံး (အရဟတ္တဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။ တဒနုတ္တရံ ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ ဒိဋ္ဌေဝဓမ္မေ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ။ ဝိ၊၃။၁၃။ ဒီ၊၁။၁၆၆။ မ၊၁။၄၈။ အံ၊၁။၅၂။ ဥဒါန။၁၀၃။ (–သံ၊ ၃။၇။) ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနန္တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ပရိယောသာနဘူတံ အရဟတ္တဖလံ။ ဒီ၊၁၊၁၂၉။ ဥဒါန၊၁။၁၅၆။ (–မ၊ ၁၊၁။၁၀၄။ အံ၊၁၊၂။၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။ သံ၊၃။၂။၃၉၉။)

ဗြဟ္မစရိယဖလ (န) [ဗြဟ္မစရိယ+ဖလ] မြတ်သောအကျင့်၏အကျိုး။ ကတမာနိ စ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယဖလာနိ သောတာပတ္တိဖလံ....ဣမာနိ ဝုစ္စန္တိ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယဖလာနိ။ သံ၊၃။၂၁။

ဗြဟ္မစရိယမဂ္ဂဟေတု (ပု) [ဗြဟ္မစရိယမဂ္ဂ+ဟေတု] မြတ်သောအကျင့်တည်းဟူသော မဂ်၏အကြောင်း။ ပုန တဒပိ ဗြဟ္မစရိယမဂ္ဂဟေတုံ ကတ္တာ အပနေတုကာမော။ ဥဒါန၊၁။၁၅၅။

ဗြဟ္မစရိယမဏ္ဍ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+မဏ္ဍ] မြတ်သောမဂ်အကျင့်ဟူသော ကြည်လင်သော တရား၊ ကြည်လင်သော မြတ်သော မဂ်အကျင့်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ပ။ သမ္မာသမာဓိ အယံ ဗြဟ္မစရိယမဏ္ဍော။ ပဋိသံ။၂၇၈။ သံ၊၁၊၂။ ၄၈။မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယမေဝ မဏ္ဍော။ ပဋိသံ၊၁၊ ၂။၁၁၂။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ တဂ္ဂတိကတ္တာ သကလောပိ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မဆာသိ ဗြဟ္မစရိယမဏ္ဍော။ သံ၊၃။၂။၆၂။

ဗြဟ္မစရိယမဟတ္တ (န) [ဗြဟ္မစရိယ+မဟတ္တ] (သာသနာဘည်းဟူသော) မြတ်သော အကျင့်၏–စည်ပင်–ပြန့်ပြော–များပြား–သည်၏အဖြစ်–ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဗြဟ္မစရိယမဟန္တ (န) [ဗြဟ္မစရိယ+မဟန္တ။ ဘာဝပွဓာန်။ အံ၊၃။၂။၂၄၅။] (သာသနာတည်း ဟူသော) မြတ်သောအကျင့်၏–စည်ပင်–ပြန့်ပြော–များပြား–သည်၏အဖြစ်–ခြင်း။ ဝေပုလ္လမဟတ္တံ ဗြဟ္မစရိယမဟတ္တံ လာဘဂ္ဂမဟတ္တံ။ အံ၊၃၊၂။၂၆၅။ သီကွတ္တယသင်္ဂီတသာ သာသနဗြဟ္မစရိယဿ စျာနာဘိညာဒိဝသေန ဝိပုလဘာဝေါ ဗြဟ္မစရိယမဟန္တံ။ အံ၊၃။၂။၂၄၅။

ဗြဟ္မစရိယဝန္တ၊ (တိ) [ဗြဟ္မစရိယ+ဝန္တ၊] မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊သူ။ ဗြဟ္မစရိယဝန္တမိဂ ဣတ္ထိဟိ သဒ္ဓိံ သမ္မယောဇေတွာ။ မ၊၃၊ ၃။၂၄၀။ (–ဇာ၊၂။၁၂။ ဇာ၊၃၊၅။၁၆၃။)

ဗြဟ္မစရိယဝါသ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+ဝါသ] မြတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်သုံးခြင်း။ (ယင်း ဗြဟ္မစရိယဝါသသည် (၁) မဂ်တရားကိုပွါးများခြင်း။ (၂) ရဟန်းအဖြစ်, ရဟန်းဘဝအားဖြင့် ၂-ပါးရှိသည်။ အဘိ၊၃၊၃။၁၄၆။) ဒိဋ္ဌိယာ သတိ ဗြဟ္မစရိယဝါသော နဟောတိ။ သံ၊၁။၂၉၁။ (–သံ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ ၁။၂၅၀။ အဘိ၊က။၀၀၊၀၁။ ဒီ၊၃၊၃။၄၇။ သံ၊၃၊၁။၁၂၇။) ဗြဟ္မစရိယဝါသောတိ အရိယမဂ္ဂဝါသော။ သံ၊၃၊၂။၆၃။ (–ဒီ၊ ၃၊၃။၃၉။ သံ၊၃၊၁။၁၂၅။)

ဗြဟ္မစရိယဝါသလာဘ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယဝါသ+လာဘ] မြတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်သုံးမှုကိုရခြင်း၊ မြတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်သုံးခြင်း။ တံ အရိယေန ဗြဟ္မစရိယဝါသလာဘေန မံ သက္ကာရံ နု ဂရုဿသိ။ ဇာ၊၃၊၃။၂၅၁။

ဗြဟ္မစရိယဝိကောပန (တိ) [ဗြဟ္မစရိယ+ဝိကောပန] မြတ်သောအကျင့်ကို–ပျက်စီးစေတတ်–ဖျက်ဆီးတတ်–သော၊သူ။ အာဝဋ္ဋနီ မဟာ

မာယာ၊ ဗြဟ္မစရိ ယဝိကောပနာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဝိကောပနာတိ နာသနတ္ထေန စ ဂရဟတ္ထေန စ ဗြဟ္မစရိယဿ ကောပိကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၉။

ဗြဟ္မစရိယဝိနာသ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+ဝိနာသ] မြတ်သောအကျင့်၏ပျက်စီးခြင်း။ တံ သဟဿဘဏ္ဍကံ ဒတ္ဝာ ဗြဟ္မစရိယဝိနာသံ ပဘ္ဝာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၉။)

ဗြဟ္မစရိယသညီ (တိ) [ဗြဟ္မစရိယသညာ+ဣ] မြတ်သော အကျင့်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အဗြဟ္မစရိယေပိ တသ္မိံ ဗြဟ္မစရိယသညီ ဟုတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။

ဗြဟ္မစရိယသာရုပ္ပ (တိ) [ဗြဟ္မစရိယ+သာရုပ္ပ] မြတ်သောအကျင့်– မဂ်အကျင့်–အား–လျော်–လျောက်ပတ်–သော။ ယာနိ စ ခေါ တာနိ သိက္ခာပဒါနိ အာဒိဗြဟ္မစရိယကာနိ ဗြဟ္မစရိယသာရုပ္ပါနိ။ အံ၊၁။၂၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ ဗြဟ္မစရိယသာရုပ္ပါနိံတိ တာနိယေဝ စတုမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ သာရုပ္ပါနိ အနုစ္ဆဝိကာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

ဗြဟ္မစရိယာဓိကာရ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+အဓိကာရ] မြတ်သောအကျင့် ဟူသော လွန်ကဲသော ဩဝါဒးမ္ဘကုသိုလ်။ ဗြဟ္မလောကတော စဝိတ္ဝာ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ,ဗြဟ္မစရိယာဓိကာရဿ စ စိရကာလသမ္ဘူတတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ (–သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၆၆။)

ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+အနုဂ္ဂဟ] မြတ်သောအကျင့်–သာသနာ–ကိုချီးမြှောက်ခြင်း။ ဝိဟိ သူ၊ရတိယာ ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယ ဣတိပုရာဏဒူတဝေဒနံ ပဋိဟဒါမိ။ မ၊ ၁။၁၂။ အံ၊ ၂။၃၄၁။ မဟာနိ။၁၈၅။ ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယာတိ ဗြဟ္မစရိယံ နာမ တိဿော သိက္ခာ သကလသာသနံ၊ တဿ အနုဂ္ဂဏှတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။(–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၇။)

ဗြဟ္မစရိယာနုစိဏ္ဏ (န) [ဗြဟ္မစရိယ+အနုစိဏ္ဏ] အဖန်ဖန် လေ့ကျက်အပ်သော မြတ်သော အကျင့်။ ဗြဟ္မစရိယာနုစိဏ္ဏေနာ (ထေရ။၂၆၅)တိ အနုစိဏ္ဏေန အဂ္ဂမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၂။

ဗြဟ္မစရိယာနုဘာဝ (ပု) [ဗြဟ္မစရိယ+အာနုဘာဝ] မြတ်သော အကျင့်၏–အစွမ်းသတ္တိ–အာနုဘော်။ ဗြဟ္မစရိယာနုဘာဝေန စေဝ ပရိတ္တာနုဘာဝေန စဿ ပါဒေါ ပါသေ နု ဗဇ္ဈတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၅။

ဗြဟ္မစရိယေသနာ (ထီ) [ဗြဟ္မစရိယ+ဧသနာ] မြတ်သော အကျင့်–အကျင့်မြတ်–ကို ရှာမှီးခြင်း။ (ဗြဟ္မစရိယေသနာသည်–မဂ်ဟူသော ဗြဟ္မစရိယကို ရှာမှီးခြင်း, ဒိဋ္ဌိအယူရှိသောသူတို့ သမုတ်အပ်သော ဗြဟ္မစရိယကို ရှာမှီးခြင်းဟု ၂-မျိုး ရှိ၏၊ ထို့ပြင် ဒိဋ္ဌိအယူရှိသောသူတို့ သမုတ်အပ်သော ဗြဟ္မစရိယကို ရှာမှီးခြင်းသည်လည်း ဒိဋ္ဌိဟူသော ဗြဟ္မစရိယေသန၊ ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်ဖက်တူသော ကာယကံ ဝစီကံ မနောကံဟူသော ဗြဟ္မစရိယေသနဟု ၂-မျိုး ရှိ၏။ အဘိ၊ဝိ၊၃၈၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၉၅။) ကာမေသနာ ဘဝေသနာ ဗြဟ္မစရိယေသနာ။ ဒီ၊၃။၁၈၁။ သံ၊၃။ ၁၆၈။ (–အဘိ၊ဝိ။၃၈၁။) ဒိဋ္ဌိဂတိကသမ္မတဿ ဗြဟ္မစရိယဿ ဂဝေသနဒိဋ္ဌိ ဗြဟ္မစရိယေသနာနာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။)

ဗြဟ္မစရိယောဂဓ (တိ) [ဗြဟ္မစရိယ+သြဂဓ] (က) (အရဟတ္တမဂ်ဟု ဆိုအပ်သော) မြတ်သောအကျင့်၏ တည်ရာဖြစ်သော(နိဗ္ဗာန်)။ (ခ) မြတ်သောအကျင့်သို့ သက်ဝင်၍ တည်သော (သုခ)။ (က) အနုတ္တရံ ဗြဟ္မစရိယောဂ-

ဂခံ သယ် အဘိညာ။ အံ၊ဘ။ဘ၉၆။ အနုတ္တရံ ဖြဟ္ဘစရိဧယာဂဓန္တိ အရဟတ္တမဂ္ဂသခါတဿ ဖြဟ္ဘစရိယဿ အနုတ္တရံသြာခံ ဥတ္တမပတိဋ္ဌာနဘူတံ နိဗ္ဗာန်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဘ၅၁။ မဂ္ဂဖြဟ္ဘစရိယဿ သြာဂခံ မူလံ ပတိဋ္ဌာဘူတံ ဖြဟ္ဘစရိယောဂခံ။ အံ၊ဒု၊၂။ဘဉဂ။ (ခ) ဖြဟ္ဘစရိယောဂခံ သုခ (သံ၊ဥ။၂၉၉)န္တိ ဖြဟ္ဘစရိယံ သြဂါဟိတ္ဘာ ဌိတံ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမ္ပယုတ္တံ သုခံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဥ။ဥဝဂ။

ဖြဟ္ဘစာရ (ပု)[ဖြဟ္ဘ+စာရ] မြတ်သောအကျင့်။ ဖြဟ္ဘစာရုပဒ္ဒဝ်–ကြည့်။

ဖြဟ္ဘစာရီအဘိပတ္ထန (ထီ၊န) [ဖြဟ္ဘစာရီ+အဘိပတ္ထနာ] မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူတို့၏ လွန်ကဲသော တောင့်တခြင်း။ ဖြဟ္ဘစာရီ အဘိပတ္ထနေနာ(သံ၊ဘ။၄ဘ၂)တိ ဖြဟ္ဘစာရိနံ အခိမတ္တပတ္ထနာသခါတေန စတုပစ္စယဘာဝေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဘဖ၂။

ဖြဟ္ဘစာရီပဋိညာ (တိ) [ဖြဟ္ဘစာရီ+ပဋိညာ] မြတ်သော အကျင့်ရှိသူဟု ဝန်ခံခြင်းရှိသော၊ ဖြဟ္ဘစာရီ အတုအယောင်ဆောင်သော၊ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ယောင် ဟန်ဆောင်သော၊သူ။ အဖြဟ္ဘစာရီ ဖြဟ္ဘစာရိပဋိညော အန္တေဘူတိ။ သံ၊၂။ဥဂဂ။ အံ၊ဘ။ဘဝ၇။ အဘိ၊ပု။ဘဥဝ။ (–ဝိ၊၄။၄ဘဝ။ အံ၊၂။၄၉၅။ ဥဒါန။ဘဥဂ။ ဣဘိဝုဒ်၊၂၂ဥ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ၂ဘ၉။) ဖြဟ္ဘစာရိပဋိညောတိ ဖြဟ္ဘစာရိပဋိဋ္ဌပကော၊ တေသံ ဝါ အာကပ္ပံ အဝိဇဟနေန "အဟမ္မိ ဖြဟ္ဘစာရီ"တိ ဧဝံပဋိညော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃ဥ။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ဥ။ဂ၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဥ။၅၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၉–၂၇ဝ။ ဣဘိဝုဒ်၊ဋ္ဌ။ဘဖဂ။ သာရတ္ထ၊၂။ဂဝ၊ဥ၅၅။ သာရတ္ထ၊ဥ။၄၂၃။ အံ၊ဒို၊ဥ။ဘ၉၆။)

ဖြဟ္ဘစာရီပဋိညာတ (န) [ဖြဟ္ဘစာရီ+ပဋိညာတ] မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု ဝန်ခံခြင်း၊ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ယောင် ဟန်ဆောင်ခြင်း။ ဣဒမပိဟာယာတိ ဝစန-တော ပန တံ ဖြဟ္ဘစာရိပဋိညာတံ ပဟာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ဘဖ၆။

ဖြဟ္ဘစာရီပဋိဋ္ဌပက (ပု) [ဖြဟ္ဘစာရီ+ပဋိဋ္ဌပက] ဖြဟ္ဘစာရီ အယောင်ဆောင်သူ၊ မြတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်ယောင်ဟန်ဆောင်သူ။ ဖြဟ္ဘစာရိပဋိဋ္ဌပက-ကြည့်။

ဖြဟ္ဘစာရီရူပ (န) [ဖြဟ္ဘစာရီ+ရူပ]မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူ၏ သဘော။ တာယ စဿ ဖြဟ္ဘစာရိရူပံ ဒီသ္ဝာ။ ဇေရ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ၃၂၄။

ဖြဟ္ဘစာရီ (တိ) [ဖြဟ္ဘ+စရ+ဏီ။ ထ်–ဌ် ဖြဟ္ဘစာရိန်။] မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသော၊ မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်တတ်သော၊ မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊သူ။အဖြဟ္ဘစရိယံ ပဟာယ ဖြဟ္ဘစာရီ သမဏော ဂေါတမော။ ဒီ၊ဘ။၄။ (–ဒီ၊၂။၂၂၅။ မ၊ဘ။၅ဘ။ အံ၊ဘ။ ၂ဘ၂။ အဘိ၊ပု။ဘဖ၆။ ဓမ္မ။ဥ၄။ ဣဘိဝုဒ်။ ၂၂ဥ။ ဇာ၊၂။ဘ၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဥ၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။) ဖြဟ္ဘံ သေဋ္ဌံ အာစာရံ စရတီတိ ဖြဟ္ဘစာရီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၇ဘ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဥ။ ဂ၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဥဥဝ။မ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ဘ၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဘ၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဥ။ဂ၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ဣဘိဝုဒ်၊ဋ္ဌ။ဘဖဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။ဥဥ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၉၁။ မူလဋ္ဌီ၊၂။ဘ၄၇။)ဖြဟ္ဘာ ဝါ သေဋ္ဌော အာစာရော တေဿ အတ္ထီတိ ဖြဟ္ဘစာရီ။ ဣဘိဝုဒ်၊ဋ္ဌ။ဘဖဂ။ သောတ္ထိ သိယာ ဖြဟ္ဘစာရိနီ (ထေရီ။၄၂၇)တိ သေဋ္ဌစာရိနီ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂ဖ၆။

ဖြဟ္ဘစာရီဖလ (န) [ဖြဟ္ဘစာရ+ဖလ] မြတ်သောအကျင့်၏အကျိုး။ အဘိဘောမိ တဟိံ အညေ၊ ဖြဟ္ဘစာရီဖလေနဟံ။ အပ၊၂။၂၂ဥ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ဥဥဥ။

ဗြဟ္မစာရိဗလ (န) [ဗြဟ္မစာရ+ဗလ] မြတ်သောအကျင့်၏ အစွမ်းသတ္တိ။ ဗြဟ္မစာရိဗလနာဘံ၊ ဝိမုတ္တော သတ္တဝဿိကော။ အပ၊ ၂။ ၁၂၄။ ဆေ၃း၌၊ ၁။ ၅၃။

ဗြဟ္မစာရုပဒ္ဒဝ[၁] (ပု) [ဗြဟ္မစာရ+ဥပဒ္ဒဝ] မြတ်သော အကျင့်ဘေးရန်။ ဧဝံသဒ္ဒန္တ ဗြဟ္မစာရုပဒ္ဒဝေါ ဟောတိ။ မ၊ ၃။ ၁၅၇။ (–မ ၌၊ ၄။ ၁၁၈။) ဗြဟ္မစရိယဿ ဥပဒ္ဒဝေါ ဗြဟ္မစာရုပဒ္ဒဝေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၉။

ဗြဟ္မစာရုပဒ္ဒဝ[၂] (ပု) [ဗြဟ္မစာရိ+ဥပဒ္ဒဝ] မြတ်သော အကျင့်ရှိသူတို့၏ဘေးရန်။ (ပစ္စည်း ၄-ပါးတို့၌ တပ်မက်မှုကို ဘေးရန် ဟု ဆိုသည်။) ဥပဒ္ဒုတာ ဗြဟ္မစာရီ ဗြဟ္မစာရုပဒ္ဒဝေန အာဘိပတ္ထနာ။ သံ၊ ၁။ ၄၁၂။ ဗြဟ္မစာရုပဒ္ဒဝနာတိ ယော သဗြဟ္မစာရီနံ စတ္တာသု ပစ္စယေသု အဓိမတ္တစ္ဆန္ဒရာဂါ ဥပဒ္ဒဝေါဘိဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဗြဟ္မစိန္တိတ (တိ) [ဗြဟ္မ+စိန္တိက] မြတ်သော သူတို့–ကြံစည်– ဟောပြော– အပ်သော။ ယေ မန္တံ ပရိဝတ္တေန္တိ၊ ဆဋ္ဌံ ဗြဟ္မစိန္တိတံ။ ဝိမာန။ ဂဂ။ပေတ။ ၁၅၀။ ဗြဟ္မစိန္တိတန္တိ ဗြဟ္မော ဟိ အဋ္ဌကာဒီဟိ စိန္တိတံ ပညာစက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၆။ ဗြဟ္မစိန္တိတန္တိ ဗြာဟ္မဏာနမတ္ထာယ ဗြဟ္မုနာ စိန္တိတံ ကထိတံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၉၂။

ဗြဟ္မဇ (တိ) [ဗြဟ္မ+ဇန+ကို။ ဗြဟ္မ+ဇ။ ကမ္မဇ–လည်းကြည့်။] ဗြဟ္မာမင်းမှ ဖြစ်သော၊ ဗြဟ္မာမှ ဆင်းသက်လာသော၊ သူ။ မုခတော ဇာတော ဗြဟ္မဇော ဗြဟ္မနိမ္မိတော။ ဒီ၊ ၃။ ၆၇။ မ။ ၂။ ၂၇၁။ ဗြဟ္မဇာတိ ဗြဟ္မတော နိဗ္ဗတ္တာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၁။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၇။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၅၁။)

ဗြဟ္မဇဋ (တိ) [ဗြဟ္မဇာတိ+ဏျ] ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသော၊ သူ။ ဗြဟ္မဇဋော ပုရေအာသိ၊ ဥဒိစ္စော ဥဘတော အဟု။ ထေရ။ ၃၃၅။ ဗြဟ္မဇဋော တိ ဗြာဟ္မဏဇာတိကော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၅။ (–မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၃၀။)

ဗြဟ္မဇာဏက (တိ) [ဗြဟ္မ+ဇာဏုက] ဗြဟ္မာ၏ ပုဆစ်ဒူးဝန်းကဲ့သို့ ပုဆစ်ဒူးဝန်းရှိသော၊ (ရှိခိုးရန်) ဗြဟ္မာကဲ့သို့ လက်ပြာပုဆစ်ဒူးကို မြေ၌ ထောက်သော၊ သူ။ (ဗြဟ္မာမျှားရှိခိုးသောအခါ လက်ပြာပုဆစ်ဒူးကို မြေ၌ ထောက်၍ ရှိခိုးကြသည်၊ သံ၊ ၁။ ၁၃၉။ လက်ပြာပုဆစ်ဒူးဝန်း သောက်၍ ရှိခိုးသူ မှန်သမျှကို "ဗြဟ္မဇာဏုက" ဟုဝေါဟာရတခု အဖြစ် အသုံးပြုသည်။) ဗြဟ္မဇာဏုကော ဟုတ္ဝာ သိရသိ အဋ္ဌလိံ ဌပေတ္ဝာ နမဿတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။ ဗြဟ္မဇာဏုကောတိ ဒက္ခိဏဇာဏုမဏ္ဍလံ ပဿိယံ ဌပေတ္ဝာ ဝန္ဒမာနော ဗြဟ္မဇာဏုကောနာမ တထာဘူတော ဟုတ္ဝာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၁။

ဗြဟ္မဇာတိက (တိ) [ဗြဟ္မ+ဇာတိ+က] မြတ်သော ဇာတ်ရှိသော၊ သူ။ ဥစ္စကုလေ ဇာတိ ဇာဿာတိဇာတိမာ၊ ဗြဟ္မဇာတိကော ဣသိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဗြဟ္မဇာလ (တိ) [ဗြဟ္မ+ဇာလ] (၁) မြတ်သော သဒ္ဓညဘာဘာဏ် တည်းဟူသော ကွန်ရက်ရှိရာ ဖြစ်သော၊ မြတ်သော မက် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ကွန်ရက်ရှိရာ ဖြစ်သော၊ သုတ်။ ဗြဟ္မဇာလသုတ်။ (သုပ္ပိယပရိဗိုဇ်နှင့် ဗြဟ္မဒတ် လုင်ဆရာဘာဉာဉ်နှစ်ဦးတို့၏ ရာဇာနသုံးပါးနှင့် စပ်၍ ဆန့်ကျင်ဖက်စကားဆိုခြင်း (ဆရာက ရတနာသုံးပါး၏ အပြစ်ကို ပြော၍ တပည့်က အကျိုး ကို ပြောဆိုခြင်း) ကို အခြေခံပြု၍ ဤသုတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဤသုတ်သည် ဒီဃနိကာယ်တွင် အစဆုံး သုတ်ပင် ဖြစ်၏။ သုတ်၏ရှေ့ပိုင်း၌ ရတနာသုံးပါးနှင့် စပ်၍ အပြစ်ပြောသျှင် လည်း စိတ်မဆိုး အမျက်မထွက်သင့်ကြောင်း,

ချီးကျူး ဂုဏ်ပြုလျှင်လည်း ဝမ်းမမြောက် မနှစ်သက် သင့်ကြောင်းကို ဟောတော်မူ၍၊ အပြစ်ပြောရာ၌ မဟုတ်လျှင် မဟုတ်ကြောင်း အမျက်မထွက် စိတ်မကွက်ပဲ ဖြေရှင်းပြရမည်၊ ချီးကျူး ဂုဏ်ပြုရာ၌ ဟုတ်မှန်သလောက် ဝန်ခံရမည်၊ အလွန်အကျူး ဂုဏ်ပြုမြောက်ပင့် ပြောဆိုခြင်းကိုကား ဝန်မခံ သင့်ကြောင်း နည်းခေးခဘ်မူ၏။ ထို့ပြင် အပြစ်ပြောရာ၌ စိတ်ဆိုး အမျက်ထွက်၍၊ ချီးကျူး ဂုဏ်တင် ပြောဆိုရာ၌ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်နေလျှင် အဆိုး အကောင်း အကျိုးအပြစ်ကို စိစစ် ဝေဘန်နိုင်တော့မည် မဟုတ်ကြောင်း” ဟောတော်မူထားသည်။

ထိုနောက် ရဟန်းတော်များ ကျင့်ကြံလိုက်နာရမည့် စည်းမျဉ်း, ရှောင်ကြဉ်အပ်သည့် အလုပ်အကိုင်အမျိုးမျိုး, အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု အမျိုးမျိုးကို ပြဆိုပြီးလျှင် ထိုခေတ်က မဗျိမဒေသ၌ ခေတ်စားသည့် သဿတ, ဥဇ္ဇေဒ စသော ၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူများကို ဖြစ်ပုံ အခြေခံအကြောင်း နှင့်တကွ အသေးစိတ်ဟောကြားထားသည်။

သီသနှင့် စပ်၍ ဓူဋ္ဌသီလ, မဗျိမသီလ, မဟာသီလဟု သုံးမျိုးခွဲခြားဆားရာ ဓူဋ္ဌသီလ အခန်း၌ သူအသက်ကို သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်မှုစသော အများသိ သိက္ခာပုဒ်များကို ဖော်ပြထားသည်၊ မဗျိမသီလ အခန်း၌ သိက္ခာပုဒ် အသစ်အဆန်းဟူ၍ များများစားစား မတွေ့ရပဲ ဓူဋ္ဌသီလအခန်း၌ ပြဆိုခဲ့ပြီး သိက္ခာပုဒ်များကိုပင် အသေးစိတ် ချဲ့ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ယင်း မဗျိမသီလ အခန်း၌ သီဆိုကခုန် တီးမှုတ်မှု အနုပညာ အမျိုးမျိုး, ဆင်တိုက်ပွဲ မြင်းတိုက်ပွဲ ဝှေ့တိုက်ပွဲ စသော တိရစ္ဆာန်တိုက်ပွဲအမျိုးမျိုး, ထိုခေတ်၌ ခေတ်စားသည့် ကစား ခုန်စားနည်း အမျိုးမျိုး, အိမ်ရာခန်းမဆောင်နှင့် စပ်၍ ဇိမ်ခံအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုး, အလှအပ ကြိုက်သူတို့အတွက် အလှပြင်နည်း အမျိုးမျိုး, မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်မှ ဖီလာဖြစ်သည့် (တိရစ္ဆာနကထာ)စကားအမျိုးမျိုး, အငြင်းအခုန် အတိုက်အခံစကား အမျိုးမျိုး, အစေအပါးခံနည်း အမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြထား၍ ဘုရားရှင်နှင့် ဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝက ရဟန်းတော်များသည် သာသနာနှင့်မလျော်သည့် အဆိုပါအပြုအမူအားလုံးမှ ရှောင်ကြဉ်ကြကြောင်း ဟောတော်မူထားသည်။

မဟာသီလ အခန်း၌ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်မှ ဖီလာဖြစ်သည့် အတတ်ပညာ (တိရစ္ဆာန်-ဝိဇ္ဇာ)အမျိုးမျိုး, နိမိတ်ဖတ်နည်း အတတ်ပညာ, ယဇ်ပူဇော်နည်း အတတ်ပညာ, ပယောဂအတတ်ပညာ, မြေဆိပ်ကု အတတ်ပညာ, အသက်ဘို့ရှည် နေအံ့သည်ကိုသိသော အတတ်ပညာ, ကျောက်စိမ်း ကျောက်မြွေ အကဲဖြတ်နည်း အတတ်ပညာ, ပန်းချီကား ချပ်ကို ကြည့်ရှု၍ အကျိုးအပြစ်ဟောနည်း အတတ်ပညာ, (ပန်းချီဆရာ၏ လက်ရာကို စိစစ်ဝေဘန်သော အတတ်ပညာကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်၊ ပန်းချီကားချပ်ကို ကြည့်ရှု၍ ယင်း ပန်းချီကားချပ် ချိတ်ဆွဲဆားလျှင် ဖြစ်နိုင်သည့် ကောင်းကျိုးဆိုးပြစ်ကို ဝေဘန်တတ်သော အတတ်ပညာများ ဖြစ်သည်။) စစ်ပွဲအကဲဖြတ်နည်း အတတ်ပညာ, နက္ခတ်ဗေဒင် အတတ်ပညာ, မိုးလေဝသ အတတ်ပညာ, စာရင်းကိုင် အတတ်ပညာ, ဂဏန်းသချာ အတတ်ပညာ, မင်္ဂလာအခမ်းအနားပွဲအတွက် ရက်ရွေးနည်း အတတ်ပညာ, ကိုယ်ဝန်ဆောင်ထိန်းနည်း အတတ်ပညာ, ခွဲစိတ်ကုသမှု အတတ်ပညာ, ဆေးပညာအမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြထား၍ ဘုရားရှင်နှင့် တပည့်ရဟန်းတော်များသည် အဆိုပါ အတတ်ပညာအမျိုးမျိုးဖြင့် အသက်မွေးမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ကြကြောင်း ဟောတော်မူထားသည်။

ယင်း သီလသုံးမျိုးဌ ဟောတော်မူထား သည့် သိက္ခာပုဒ်များအရ ထိုခေတ်က မင်္ဂလ ဒေသဌ ထွန်းကားသည့် အတတ်ပညာ အမျိုးမျိုးကို သိရှိရသည့်အပြင် ရဟန်း အမည်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်ဘို့၏ ကြဲကြဲဖန်နန် အသက် မွေးမှုကိုလည်း အကဲခတ်နိုင်ပေသည်။

ဒိဋ္ဌိအခဏ်းဌ အတ္တနှင့် လောကမြဲ၏ဟု ယူသော သဿတဒိဋ္ဌိ ၄-မျိုး။ အချို့မြဲ အချို့ မမြဲဟုယူသော ကေစ္စ သဿတဒိဋ္ဌိ ၄-မျိုး။ လောကကို အဆုံးရှိ၏၊ အဆုံးမရှိဟုယူသော အန္တာနန္တိကဒိဋ္ဌိ ၄-မျိုး။ ဆုံဖြတ်ချက် မချနိုင်သဖြင့် မပြတ်သားသော အမရာဝိက္ခေပ-ဒိဋ္ဌိ ၄-မျိုး။ အကြောင်းကင်းလျက် ဖြစ်၏ဟု ယူသော အဓိစ္စသမုပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ ၂-မျိုး။ သညာရှိ၏ဟု ယူသော သညီဝါဒဒိဋ္ဌိ ၁၆-မျိုး သညာမရှိဟုယူသော အသညီဝါဒဒိဋ္ဌိ ၈-မျိုး။ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် မရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟု ယူသော နေဝသညီနာသညီဒိဋ္ဌိ ၈-မျိုး။ ပြတ်၏ဟုယူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ၇-မျိုး။ ဤဘဝ၌ပင် ဆင်းရဲငြိမ်း၏ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌ-ဓမ္မနိဗ္ဗာနဒိဋ္ဌိ ၅-မျိုး။ ဤ ၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူဘို့ကို ရှင်းလင်းဟောပြထားသည်။ (ဒိဋ္ဌိ-လည်းကြည့်။)

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အယူဝါဒသည် သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်၏အမြင်ကဲ့သို့ မခိုင်မြဲ၊ ဖဲ့ပုံဌ စိုက်အပ်သော သစ်ငုတ်ကဲ့သို့ တုန်လှုပ်တတ်၏၊ ယင်းသို့ တုန်လှုပ်ခြင်းသည်လည်း ဓမ္မတို့၏ ဟုတ်မှန်သောသဘောကို မသိ မမြင်သောကြောင့်တည်းဟု ပြတော်မူလို၍ ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါး ဟောတော်မူပြီးသော အဆုံးဌ ပရိတဿိတဝိပ္ပန္ဒိ-တ ဝါဒကို ဆက်လက် ဟောကြားတော်မူထားသည်။ ဆို့နှောက် ဒိဋ္ဌိအယူအားလုံး၏ အကြောင်း အဆက်ဆက်ကို ပြတော်မူလို၍ ဖဿပစ္စယ ဝါဒကို ဟောတော်မူသည်။ ယင်း ဖဿပစ္စယဝါဒဌ ဒိဋ္ဌိအယူအားလုံး ဖဿကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းလင်း ဟောကြားထားသည်။ ပို့ချနိုး ဖြစ်နေသော အိမ်ကို ကျားကန်ဖို့အတွက် ထောက်တိုင်သည် အားကြီးသော အကြောင်းဖြစ်သကဲ့သို့ ဖဿသည် ဒိဋ္ဌိအယူ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ဝေဒနာ၏ အားကြီးသော အကြောင်း ဖြစ်ပေသည်။

အတ္တနှင့် လောကကို မြဲ၏ဟု ပညတ်တတ်သောတရားသည် ဒိဋ္ဌိတည်း၊ ယင်း ဒိဋ္ဌိဥာဒါန်သည် တဏှာဟူသော အကြောင်းရှိ၏(တဏှာပစ္စယာဥဒါန်)။ယင်းတဏှာသည် ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းရှိ၏၊ (ဝေဒနာ-ပစ္စယာတဏှာ)။ ယင်း ဝေဒနာသည် ဖဿဟူသော အကြောင်းရှိ၏ (ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ)။ ဤသို့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအရ ဖဿသည် ဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေါ်ဖို့အတွက် အကြောင်း အဆက်ဆက် ဖြစ်သည်ကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ "တဒါဖဿပစ္စယာ"ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖဿနှင့် ကင်း၍ ဒိဋ္ဌိအယူများမဖြစ်နိုင်ဟု ပြတော်မူလို၍ ဖဿပစ္စယ-ဝါရ၏ အခြေမဲ့ဌ "နေတံဌာနံဝိဇ္ဇတိဝါဒ" ကို ဟောတော်မူထားသည်။ ထို့နောက် ဒိဋ္ဌိ ဂတိကာမိဌာနဝဇ္ဇကထာကို ဟောတော်မူသည်။ ယင်း ကထာဌ ဒိဋ္ဌိအယူရှိသူတို့၏ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ရဟတ်လည်ပုံကို ရှင်းလင်းပြဆိုထားသည်။

ထိုဒိဋ္ဌိ အယူအားလုံးသည် ဖဿကို အဓိကာင်းခံ၍ဖြစ်၏၊ အကြင်အခါဌ ဖဿ၏ ဖြစ်ကြောင်း, ဖဿ၏ချုပ်ခြင်း, ဖဿ၏ သဘာဝအပ်သော သဘော, ဖဿ၏အပြစ်, ဖဿ၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းကို ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာသိ၏၊ ထိုအခါမှ ဝဋ်ကင်းပြတ်တော့သည်ဟု ပြ တော်မူလို၍ "ဝိဝဋ္ဋကထာ"စသည်ကို နိဂုံးချုပ် ဟောတော်မူသည်။

ဤသုတ်ကို အာနန္ဒာလျှောက်ထားချက် အရဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် အတ္ထဇာလ, ဓမ္မဇာလ, ဗြဟ္မဇာလ, ဒိဋ္ဌဇာလ, အနုတ္တရသင်္ဂါ-မဝိဇယဟု အမည်ငါးမျိုးပေးတော်မူခဲ့သည်။ ပစ္စုပ္ပန်တမလွန် အကျိုးနှစ်ပါးကို ဝေဘန်ဟောကြားထား၍ အကျိုးစီးပွါးတည်းဟူသောကွန်ရက်ရှိရာဒေသနာဖြစ်သောကြောင့် "အတ္ထဇာလ"။ ပါဋိတော် တရားတည်းဟူသော ကွန်ရက်ရှိရာ ဒေသနာဖြစ်သောကြောင့် "ဓမ္မဇာလ"။ မြတ်သော သဗ္ဗညုတ-ဉာဏ်တည်းဟူသော ကွန်ရက်ရှိရာ ဒေသနာဖြစ်သောကြောင့် "ဗြဟ္မဇာလ"။ ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသောဒိဋ္ဌိတို့ကို အကျယ်ဝေဘန်ဟောကြားထား၍ မိစ္ဆာအယူတည်းဟူသောကွန်ရက်ရှိရာဒေသနာဖြစ်သောကြောင့် "ဒိဋ္ဌဇာလ"။ မာရ်ငါးပါးကို အောင်မြင်နိုင်သောကြောင့် "အဘေမရှိ စစ်အောင်နိုင်ရေးသုက် = အနုတ္တရသင်္ဂါမဝိဇယ"ဟု နာမည်ပေးတော်မူခဲ့သည်။

ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော ဒိဋ္ဌိအယူတို့ကို ဟောတော်မူရာ တခုတခုသော ဒိဋ္ဌိအယူကို ဟောကြားတော်မူပြီးသော အဆုံးတိုင်း မြေလျင်တုန်လှုပ်ရကား ဤသုတ်ကို ဟောကြားသဖြင့် လျင်တုန်လှုပ်သော အကြိမ်ပေါင်းမှာ ၆၂-ကြိမ် ဖြစ်သတည်း။

အမည်ငါးမျိုးအနက် "ဗြဟ္မဇာလ" ဟူသောအမည်သာ အတွင်းကျယ်ဆုံးဖြစ်နေပေသည်။ ဒီ၊ ၁။၁-၄၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁-၁၂၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။၁-၂၁၇။သီ၊ ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၁။၁-၅၀၀။ (၂) ဗြဟ္မဇာလသုတ်အဖွင့်၊ဗြဟ္မဇာလသုတ်အဋ္ဌကထာ။(၁)တသ္မာဘိက္ခဝေ အာနန္ဒ ဣမံ ဓမ္မပရိ-ယာယံ အတ္ထဇာလန္တိပိ နံ ဓာရေဟိ ...ဗြဟ္မဇာလန္တိပိ နံ ဓာရေဟိ။ဒီ၊၁။၄၃။ (အဘိ၊ဝိ။ ၄၁၄။)ယသ္မာ စ တ္ထေ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မံ၊ သဗ္ဗ-ညုတဉာဏံ၊ ဝိဘတ္တံ၊ တသ္မာ "ဗြဟ္မဇာလ"န္တိ ပိ နံ ဓာရေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၉။) သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မဘူတာနံ မဂ္ဂ-ဖလနိဗ္ဗာနာနံ ဝိဘတ္တတ္တာ ဗြဟ္မဇာလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၁၀၆။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၇၁။

(၂) ဗြဟ္မဇာလေ ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ ဝေ-ဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ (-၇၁။) ဗြဟ္မဇာ-လေတိ ဗြဟ္မဇာလသံဝဏ္ဏနာယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၁၂။ ဗြဟ္မဇာလေတိ ဗြဟ္မဇာလသုတ္တဝဏ္ဏ-နာယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၆၉။

ဗြဟ္မဇာလဋ္ဌိကာ (ထီ) [ဗြဟ္မဇာလ+ဋ္ဌိကာ] ဗြဟ္မဇာလသုတ်ဋ္ဌိကာ။ တံ ဗြဟ္မဇာလဋ္ဌိကာ-ယံ ဝုတ္တမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၂ (-၉၁)

ဗြဟ္မဇာလဒေသနာ (ထီ) [ဗြဟ္မဇာလ+ဒေ-သနာ] ဗြဟ္မဇာလသုတ် ဒေသနာ။ ဣဒံ ဗြဟ္မဇာလဒေသနာယ အနုညသာဓာရဏ-တ္တာ သုဒ္ဒိကရဘာဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၅၅။ (-သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၁၁။)

ဗြဟ္မဇာလနာမက (တိ) [ဗြဟ္မဇာလ+နာမ+က] ဗြဟ္မဇာလအမည်ရှိသော၊ ဗြဟ္မဇာလေ ဝေယျာကရဏေတိ ဗြဟ္မဇာလနာမကေ ဝေ-ယျာကရဏေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၉။

ဗြဟ္မဇာလဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဗြဟ္မဇာလ+ဝဏ္ဏနာ] ဗြဟ္မဇာလသုတ်အဖွင့်၊ ဗြဟ္မဇာလသုတ်အဋ္ဌ-ကထာ။ သော ဇာတဒိဝသေပိ ဗြဟ္မဇာလ-ဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။)

ဗြဟ္မဇာလသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဗြဟ္မဇာလ+သံဝ-ဏ္ဏနာ] ဗြဟ္မဇာလသုတ်အဖွင့်၊ ဗြဟ္မဇာလ သုတ် အဋ္ဌကထာ။ ဗြဟ္မဇာလ (၂) ကြည့်။

ဗြဟ္မဇာလသုတ္တ (န) [ဗြဟ္မဇာလ+သုတ္တ] ဗြဟ္မဇာလသုတ်။ ဒီဃနိကာယ်၊ သီလက္ခန္ဓ-ဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-သုတ်။ ဗြဟ္မဇာလသုတ္တံ နာမ

ဘန္တေ့ တိဝိဓသိလာလင်္ကတံ။ သာဂရတ္ထာဝ။ ဖဒ။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅။)

ဗြဟ္မဇာလသုတ္တန္တ (န) [ဗြဟ္မဇာလ+သုတ္တန္တ] ဗြဟ္မဇာလသုတ်၊ဒသ သဟဿီလောကဓာတု ပကမ္ပနံ ဗြဟ္မဇာလသုတ္တန္တံ ဒေဿေသာမိ-တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၁။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၁။)

ဗြဟ္မဇာလသုတ္တန္တကထာ (ထီ) [ဗြဟ္မဇာလသုတ္တန္တ+ကထာ] ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို ဟောခြင်း။ မဟာဇနကာယံ ဗြဟ္မဇာလသုတ္တန္တ-ကထာယ ပသာဒေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၅၂။

ဗြဟ္မဇာလသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဗြဟ္မဇာလသုတ္တ+ဝဏ္ဏနာ] ဗြဟ္မဇာလသုတ်အဖွင့်။ ဗြဟ္မဇာလ (၂) ကြည့်။

ဗြဟ္မဇာလသုတ္တသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဗြဟ္မဇာလ-သုတ္တ+သံဝဏ္ဏနာ] ဗြဟ္မဇာလသုတ်အဖွင့်။ ဗြဟ္မဇာလသုတ္တသံဝဏ္ဏနာဟံ၊ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၁။

ဗြဟ္မဇာလသုတ္တာဂတ (တိ) [ဗြဟ္မဇာလသုတ္တ+အာဂတ] ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌လာသော။ တေ ဗြဟ္မဇာလသုတ္တာဂတာဟိ ဒ္ဝါသဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌဟိ။ အနုဋီ၊၁။၁၉။

ဗြဟ္မဇီဂုစ္ဆက (တိ) [ဗြဟ္မ+ဇိဂုစ္ဆက] ဗြဟ္မာကို စက်ဆုပ်တတ်သော၊သူ။ ဗြဟ္မဂရဟက – ကြည့်။

ဗြာဟ္မည၊ဗြဟ္မည (န) [ဗြဟ္မ+ဏ္ယ။ဗြဟ္မ+ဉ+အ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉။ ဗြာဟ္မဏ+ဏ္ယ။ နိရုတ္တိ၊ နာ။၃၁၄။ ဗြဟ္မ+ဏ္ယ။ ဗြဟ္မ+ဉ+အ–ပုဒ်ခဲ့မျာ်း၌ ဗြဟ္မညဟု ရဿနှင့် ရှိသင့်သည်။ ဗြာဟ္မဏ+ဏ္ယပုဒ်ခဲ့၌ ဗြာဟ္မည ဟု ဒီဃနှင့် ရှိသင့်သည်။ မောဂ်၊ ပဋိကာ၊၄။၅၉–သုတ်၌ ဗြဟ္မညဟု ရဿသာရှိသင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည်။] (၁) မြတ်သည်၏အဖြစ် (အရိယာမှဂ်)။ (၂) ပုဏ္ဏား၏အဖြစ်၊ ပုဏ္ဏားဇာတ်၊ ပုဏ္ဏားမျိုး။ (၃) ပုဏ္ဏားတို့၏တရား။ (တိ) (၄) မကောင်းမှုကို အပယ်ပြုပြီးသော၊ မြတ်သော ဘုရားထံ၌ဖြစ်သော၊ မြတ်သောဘုရား၏သားဖြစ်သော၊ မြတ်သော အရိယာမဂ်ကို သိသော၊ သူ (အရိယာသာဝက)။ (၅) အရိယာပဋိပဒါလ်ကို ပူဇော်တတ်သော၊ သူ။ (၁) နတ္ထိ ဣမေသံ ဗြဟ္မညံ။ ဝိ၊၁။၅၁။ (–သံ၊၃။၂၀။ ဇာ၊၁။၂၀၄။) ဗြဟ္မညန္တိ သေဋ္ဌဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ (–သံ ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၉။) (၂) ကေဝလံ ဇာတိမတ္တကေန ဗြဟ္မညပဋိဇာနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ ဗြဟ္မ-ညန္တိ ဗြာဟ္မဏာတို့။ ဝိမတိ၊၂။၀၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၂။) (၃) ဗြဟ္မညာ (ဇာ၊၁။၃၀၃) တိ ဗြာဟ္မဏမေဝတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၃၆၆။ (တိ) (၄) အပါပပုရေက္ခာရော ဗြဟ္မညာသ ပဇာယ။ ဒီ၊၁။၁၀၀။ မ၊၂။၃၇၉။ ဗြဟ္မညာယ ပဇာယာတိ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂ-လာနမဟာကဿပါဒိဘေဒါယ ဗြာဟ္မဏ-ပဇာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ ဗြဟ္မနိ သေဋ္ဌေ ဘဂဝတိ ဘဝါ တဿ ဓမ္မဒေသနာ-ဝသေန အရိယာယ ဇာတိယာ ဇာတတ္တာ ဗြဟ္မုနော ဝါ ဘဂဝတော အပစ္စံ ဂရုကရ-ဏာဒိနာ, ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပတ္တိယာစ, ဗြဟ္မံ ဝါ သေဋ္ဌံ အရိယမဂ္ဂံ ဇာနာတီတိ ဗြဟ္မညာ၊ အရိယသာဝကသခ်ီတာ ပဇာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၉၁။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၁၇။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၂။) (၅) သာမညာ ဟောထ ဗြဟ္မညာ၊ ပေတ။ ၁၅၂။ (–သံ၊၃။၄၀၆။ ဓမ္မ။၆၁။) ဗြဟ္မညာ-တိ ဗာဟိတပါပဿကာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၉၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။)

ဗြဟ္မညုအရိယ (တိ) [ဗြဟ္မညု+အရိယ] မြတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြူစင်သော၊ မြတ်သော အရိယာဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်၍ဖြူစင်သော၊သူ။ (သ္မ)။ဗြဟ္မညုအရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ။ ဓပဒ္ဓကော။ ၂၇၅။

ဖြဟ္မဇဏ္ဍ (ပု) [ဖြဟ္မ+ဇဏ္ဍ] မြတ်သော-ကြမ်းသော-ပြင်းထန်သော-ဒဏ်၊ ဖြဟ္မဒဏ်။ (နှုတ်ကြမ်းသော ရဟန်းအား မည်သည့် ဆုံးမစကားကိုမျှ ဆိုဆုံးမမှု မပြုရဟု "မာန်ကင်းဇာတ်" ဝိုင်းပယ်သော အပြစ်ဒဏ်သည် ဖြဟ္မဒဏ် မည်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၁။ ဝိ၊သာ၊ဟ။ ၄၀၀။ ဝိ၊တီ၊၂။ ၃၁၆။ ဖြဟ္မဒဏ်အပေးခံရသူ ဆန္နထေရ်အကြောင်း "ဆန္န" ကြည့်။) သံသံ ဘန္တေ ပုစ္ဆာမိ ဣဏ္ဍန္နာမဿ ဘိက္ခုနော ဖြဟ္မဒဏ္ဍဿ ဒါနံ ရုစ္စတိ သံသဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၅၁။ (–ဝိ၊ ၄။ ၄၀၇၊ ၄၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၁။) ဖြဟ္မဒဏ္ဍဿ ဒါနန္တို့ ခရဒဏ္ဍဿ

ဖြဟ္မတေဇ (ပု) [ဖြဟ္မ+တေဇ] ဖြဟ္မ၏ဘန်ခိုး။ ထုဇဝါ တံ ဒိသွာဝ ဖြဟ္မတေဇေန တဇ္ဇိ-ဒေဘာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၃၅။

ဖြဟ္မဘ္ဘာဝ (ပု) [ဖြဟ္မ+အဘ္ဘာဝ] ဖြဟ္မာ၏-အတ္တဒေဘာ-ခန္ဓာကိုယ်။ ဒုဒ္ဒသဟောဇ-နိကံ ဖြဟ္မဘ္ဘာဝံ မာပေသ္ဘာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၆။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၁။)

ဖြဟ္မဘ္ဘာဝသညိတ (တိ) [ဖြဟ္မဘ္ဘာဝ+သညိတ] ဖြဟ္မာ၏အဘ္ဘန္တရာဟု သမုတ်အပ်သော။ ဒီဝိ ဘဝံ ဒိဋ္ဌံ ဖြဟ္မဘ္ဘာဝသညိတံ ခန္ဓပဉ္စကံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၁၂၇။

ဖြဟ္မဘ္ဘရ (တိ) ရွှေဖြင့်ပြီးသော။ (ယင်း ပုဒ်ကား ပေါဆာ ပါဠိတည်း။ အလင်္ကာ၊ ယော၊ သျ၊ နှာ။ ၅၁-ကြည့်။) ဖြဟ္မဘ္ဘရဋ္ဌ ပါသာဒံ၊ ကေနဋ္ဌေန ဣဓာဂတောဝ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၂။ ဖြဟ္မဘ္ဘရဋ္ဌ ပါသာဒန္တိ သုဝဏ္ဏပါ-သာဒဋ္ဌ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၃။

ဖြဟ္မဘ္ဘ (ပု) [ဖြဟ္မ+အဘ္ဘ] မြက်သော နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာကျိုး။ ဖြဟ္မစရိယ(၁)-ကြည့်။

ဖြဟ္မမဿု (ပု) [ဖြဟ္မ+မဿု] ဖြဟ္မ၏မုတ်သိပ်။ ဖြဟ္မမဿုံ ဝါ ဖြဟ္မဇဋံ ဝါ ဓာရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၁။ ဖြဟ္မမဿုံ ဝါ ဖြဟ္မဇဋံ ဝါ ဓာရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၁။

ဖြဟ္မဇညတ္ထ (ပု) [ဖြဟ္မဇည+အတ္ထ] မြတ်သည်၏အဖြစ်၏အကျိုး၊ အရိယာမဂ်၏အကျိုး (ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ သာမညတ္ထံ ဝါ ဖြဟ္မညတ္ထံ ဝါ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ။ သံ၊ဝ။ ၂၅၅-၆။ သံ၊၂။ ၄၁။ (–သံ၊၃။ ၂၀။ အံ၊ဝ။ ၂၆၃။ ပဋိသံ။ ၂၀၁။) သာမညတ္ထံ ဝါ ဖြဟ္မညတ္ထံ ဝါ ဇတ္ထ အရိယမဂ္ဂေါ သာမည-ညော ဖြဟ္မညော။ ဥဘယတ္ထာပိ ပန အတ္ထော နာမ အရိယဖလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၁၃။)

ဖြဟ္မညဖလ (နာ) [ဖြဟ္မညဖလ] မြတ်သည်၏အဖြစ်၏ အကျိုး၊ အရိယာမဂ်၏ အကျိုး။ ကတမာနိ စ ဘိက္ခဝေ ဖြဟ္မညဖလာနိ သောတာပတ္တိဖလံ .... အရဟတ္တဖလံ။ သံ၊၃။ ၂၀။ (–ပေဋကော။ ၂၅၅။)

ဖြဟ္မဒ္ဒါန (နာ) [ဖြဟ္မ+ဒ္ဒါန] ဖြဟ္မဒ္ဒဘုံ။ ဣဒံ နိဗ္ဗိန္တိံ ဣဒံ သဟ ကာဃေန ဖြဟ္မဒ္ဒါနံ အနိစ္စံ နိစ္စန္တိ ဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။ ဖြဟ္မဒ္ဒါနန္တိ အတ္တနော ဖြဟ္မဘဝံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၁၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၄၁။ ဖြဟ္မလောကလည်း ကြည့်။

ဖြဟ္မဏ္ဍ (ပု) [ဖြဟ္မ+အဏ္ဍ] (၁) ဖြဟ္မဿုရုဏ်ကျမ်း။ (ယင်းသည် ဟိန္ဒူပူဆုတ် ၁၁-ကျမ်းတွင် တကျမ်းအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ပူဆုတ် ၁၀-ကျမ်းကို နာလန္ဒဝိလာသသဒ္ဒသာဂရ အဘိဓာန်ပူဆုတ်ဟုခံ၍ကြည့်။) (၂) (ဂ္ဂ) ဥမ္မ ပေါက်နွယ်သောဖြဟ္မာ။ (၁) ပုဆုတ်-ဖြဟ္မဏ္ဍသိင်္ဂါလပုဆုတ်ဘာဒိ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။ ၁၃၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဖြဟ္မဏ္ဍဝါဒ (ပု) [ဖြဟ္မဏ္ဍ+ဝါဒ] ဖြဟ္မဏ္ဍအယူ။ (ရွှေဥမ္မ ဖြဟ္မာမျှား ပေါက်နွယ်လာကြသည်ဟူသော အယူဝါဒ။) ဥပ္ပတ္တိ ဝါ နိဂ္ဂမနံ ဝါဘိ "တံ အဏ္ဍံ အဇဟာသိ ဟေမမယံ တသ္မိံ သယံ ဖြဟ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇနွာ"တိ ဖြဟ္မဏ္ဍဝါဒဝသေ-နာ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၄၅။

ဥက္ကဋ္ဌဇဏ္ဍသာ ဒါနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၆။ (–သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၂၉။)

ဖြဟ္ဒဇ္ဇကတ (တိ) [ဖြဟ္ဒဇ္ဇ+ကတ] ဖြဟ္ဒဇာ် ပြုအပ်သော၊ ဖြဟ္ဒဇာ် အပေးခံရသော၊သူ။ သံဃေန အာဏတ္တော ဘိက္ခု ဖြဟ္ဒဇ္ဇကတေန ဘိက္ခုနာ အာလပိဘံ လဘတိ။ ဝဇိရ။၅၄၀။ (–ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၆။)

ဖြဟ္ဒဇ္ဇဝိဓာန (နာ) [ဖြဟ္ဒဇ္ဇ+ဝိဓာန]ဖြဟ္ဒဇာ်ကို စီရင်ခြင်း။ အညဿာ ဖြဟ္ဒဇ္ဇဝိဓာနဿ နိရတ္ထကတာ ပသင်္ဂတော။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၆-၇။

ဖြဟ္ဒတ္တ (တိ) [ဖြဟ္ဒ+ဒိန္န။ ဒိန္န–ကို ဒတ္တ ပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၂၂၆။] ဖြဟ္ဒတ်မည်သော၊ သူ။ (မင်း, ပုဏ္ဏား, လုလင်။) သဒ္ဒိ အန္တေ-ဝါသိနာ ဖြဟ္ဒတ္တေန မာဏဝေန။ ဒီ၊၁။၁။ (–ဝိ၊၄။၄၀၃။ ဒီ၊၂။၆။ အပ၊၂။၃၇၀။ ဝိ၊၄၊၁။၁၃။) ဖြဟ္ဒတ္တောတိ တဿ နာမံ။ ဒီ၊၄၊၁။၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။၆၂။ (–သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၈၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၉၆။)

ဖြဟ္ဒတ္တကုမာရ (ပု) [ဖြဟ္ဒတ္တ+ကုမာရ] ဖြဟ္ဒတ္တသတ္တိသား၊ ဖြဟ္ဒတ်မင်းသား။ နာမဂ္ဃဏဒိဝသေ "ဖြဟ္ဒတ္တကုမာရော"-တိ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊၄၊၁။ ၂၇၆။ (–ဇာ၊ ၄၊၂။ ၂၅၃။ ဇာ၊၄၊၃။ ၂၂၃။ ဇာ၊၄၊၄။ ၃၁၆။)

ဖြဟ္ဒတ္တထ္ထေရ (ပု) [ဖြဟ္ဒတ္တ+ထေရ] ဖြဟ္ဒတ္တမည်သော မထေရ်၊ ဖြဟ္ဒတ်ထေရ်။ အက္ကောဓဿာတိ အာဒိကာ အာယသ္မတော ဖြဟ္ဒတ္တထ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊၄၊၂။ ၁၁၃။

ဖြဟ္ဒတ္တနာမက (တိ) [ဖြဟ္ဒတ္တ+နာမ+က] ဖြဟ္ဒတ်အမည်ရှိသော၊ သူ။ ဖြဟ္ဒတ္တဿ ဖြဟ္ဒတ္တနာမကဿ ဆာဇီနော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၉၆။

ဖြဟ္ဒတ္တမဟာဆာဇ (ပု) [ဖြဟ္ဒတ္တ+ မဟာ-ဆာဇ] ဖြဟ္ဒတ်မည်သော မင်းကြီး၊ ဖြဟ္ဒတ်မင်းကြီး။ ဗာဆာဏသိရဇ္ဇသာမိကော ဖြဟ္ဒတ္တမဟာဆာဇာ နိသိန္နော။ ဇာ၊၄၊၂။ ၃။

ဖြဟ္ဒဿန (နာ) [ဖြဟ္ဒ+ဒဿန] ဖြဟ္ဒာကို မြင်ခြင်း။ ဖြဟ္ဒဿနေ ဥပါယံ ပရိယေသန္တော။ ဒီ၊၄၊၂။ ၂၅၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၇။ အနုဋီ၊၃။ ၉၀။)

ဖြဟ္ဒဿနုပါယ (ပု) [ဖြဟ္ဒဿန+ ဥပါယ] ဖြဟ္ဒာကို မြင်ခြင်း၏အကြောင်း။။တံ ဒိသွာတိ တံ ကရဏာဖြဟ္ဒဂိဟာရဘာဝကံ ဖြဟ္ဒဿနုပါယံ ဒိသွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၆။

ဖြဟ္ဒဒါယဇ္ဇ (နာ) [ဖြဟ္ဒ+ဒါယဇ္ဇ] ဖြဟ္ဒာ့အမွေ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဖြဟ္ဒဒါယာဒ (တိ) [ဖြဟ္ဒ+ဒါယာဒ] ဖြဟ္ဒာ၏ အမွေကို ခံယူတတ်သော၊သူ။ ဖြဟ္ဒာ ဖြဟ္ဒ-နိမ္မိတာ ဖြဟ္ဒဒါယာဒါ။ ဒီ၊၃။၆၇။ မ၊၂။ ၂၇၁။ ဖြဟ္ဒဒါယာဒါတိ ဖြဟ္မုနော ဒါယာ-ဒါ။ ဒီ၊၄၊၃။၄၅။ မ၊၄၊၃။၂၁။ ဝေဒဝေ-ဒင်္ဂါဒိဖြဟ္ဒဒါယဇ္ဇမရဟန္တိတိ ဖြဟ္ဒဒါယာဒါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၇။ (–မ၊ဋီ၊၃။၁၅၁။)

ဖြဟ္ဒဇေယျ (တိ) [ဖြဟ္ဒ+ဇေယျ] အမွန်အမြတ် ပေးအပ်သော၊ အပိုင်ပေးအပ်သော၊ မြတ်သော ပေးခြင်းဖြင့် ပေးအပ်သော (သျှ)။ ကောသလေန ဒိန္နံ ဆာဇဒါယံ ဖြဟ္ဒဇေယ်ျံ။ဒီ၊ ၁။၀၂။ မ၊၂။၃၇၀။ (–အံ၊၄၊၂။ ၂၇၂။)ဖြဟ္ဒ-ဇေယျန္တိ သေဋ္ဌဇေယ်ျံ၊ ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ ဆာဇသခ်ေပန ဘဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ အထ-ဝါ....ဖြဟ္ဒဇေယျန္တိ သေဋ္ဌဇေယ်ျံ။ ယထာ ဒိန္နံ န ပုန ဂဟေဘဗ္ဗံ ဟောတိ နိဿဋ္ဌပရိစ္စတ္တံ၊ ဧဝံ ဒိန္နန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊၄၊၁။၂၁၉။ မ၊၄၊၁။ ၂၀၃။ (–အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၄။) ကထံ ဒိန္နတ္တာ ဖြဟ္ဒဇေယျံ နာမာတိ စောဒနံ ပရိဟရတိ

ဗြဟ္မခမ္မဒေသနာ (ထီ) [ဗြဟ္မ+ခမ္မဒေသနာ] ဗြဟ္မာသည် ဟောကြားအပ်သော တရားဒေသနာ။ ဗဟုံ ဗြဟ္မခမ္မဒေသနံ သန္ဓာယ ဝေမာဟ။ သံဒ္ဒ၊၁။ ၂၀၃။ ဗြဟ္မခမ္မဒေသနန္တိ ဗြဟ္မုနော ဝုတ္တံ အာဟ။ သံဋီ၊၁။ ၂၅၀။

ဗြဟ္မနိကာယ (ပု) [ဗြဟ္မ+နိကာယ] ဗြဟ္မာအဓပါင်း။ ဗြဟ္မကာယိက(၁)ကြည့်။

ဗြဟ္မနိဒံ (ပု) [ဗြဟ္မ+နိဒံ] မြတ်သောရွေအိုး။ ယောစာယံ မေတ္တာဒိဝိဟာရော သေဋ္ဌတ္တာ အနုဂါမိကတ္တာ စ ဗြဟ္မနိဒီတိ ဝုစ္စတိ။သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀။

ဗြဟ္မနိမန္တနသုဘ (န) [ဗြဟ္မနိမန္တန+သုတ္တ] ဗြဟ္မာအား အဆူးသိဒစ်ခြင်း ရှိသောသုတ်၊ မြတ်သော သိဒစ်ခြင်းရှိသောသုတ်၊ ဗြဟ္မနိမန္တနသုတ်။ ဗြဟ္မနိမန္တနသုဇတ္တ ဟိ အယံ ပါဠိတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁။ အောက်ပုဒ်းလည်း ကြည့်။

ဗြဟ္မနိမန္တနိက (တိ) [ဗြဟ္မနိမန္တန+ကက] ဗဟ္မာအား အဆူးသိဒစ်ခြင်း ရှိသော၊ မြတ်သော သိဒစ်ခြင်းရှိသော(သုတ်)။ (ဤသုတ်သည် ဗဟ္မာကြီးအား နှိမ်နင်းရန် ဗြဟ္မာပြည်၌ ဟောဒတော်မူအပ်သောသုတ်ဖြစ်သည်။ ဗဟ္မာကြွ-ကြည့်။) ဤတိ ဟိဒံ မာရဿ စ အနာလယနဘာယ ဗြဟ္မုနော စ အဘိနိမန္တနတာယ၊ တသ္မာ.....ဗြဟ္မနိမန္တနိကံတေ့ဝ အဓိဝစနံ။ မ၊ဝ။၄၀၇။ ဗြဟ္မုနော စ အဘိနိမန္တနတာယာတိ ဗဟ္မာပြဟ္မုနော စ ဤဒဋ္ဌိ မာရိသ နိစ္စန္တိအာဒိနာ နယေန သဟကာယကေန ဗြဟ္မဋ္ဌာနေန နိမန္တနဝစနေန။ တသ္မာတိ ဘေန ကာရဏေန။ ဤမဿ ဝေယျာကရဏဿ ဗြဟ္မနိမန္တနိကံတေ့ဝ အဓိဝစနံ သခိ၊ သမညာ ပညတ္တိ ဇောဘာ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ နိမန္တနဝစနေနာတိ ဝိညာပနဝစနေန၊ ဗြဟ္မသေဋ္ဌံ နိမန္တန်, ဗြဟ္မုနော ဝါ နိမန္တနံ ဣဿ အတ္ထီတိ ဗြဟ္မနိမန္တနိကံ၊သုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။

ဗြဟ္မဒေဝ (ပု) [ဗြဟ္မ+ဒေဝ] (၁)ဗြဟ္မာဟူသော နတ်။ (၂) ဗြဟ္မဒေဝဘုရား။ (ဂေါတမဘုရားရှင်သည် ဗြဟ္မဒေဝ ဘုရားထံ တော်မှ အစပြု၍ စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ဘုရားဆုတောင်းတော်မူခဲ့သည်။ သောဘဏ္ဍကီ။၂။) (၃)ဗြဟ္မဒေဝမည်သူ(ဗြဟ္မဒေဝသည် ခေသဘဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝကဗြဟ္မဒေဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၃။ဘိဿဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝကဗြဟ္မဒေဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၀။ ဤဘုရားရှင်လက်ထက် မဆင်ရွှားသော ပုဏ္ဏားမ၏သား ဗြဟ္မဒေဝ။ သံ၊ ၁။၁၄၂-ဟု ဗြဟ္မဒေဝ ၃-ယောက်ရှိသည်။) (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဗြဟ္မဒေဝဥ္ဇ သမ္မုဒ္ဓံ၊ ဂေါတမံ လေဝကနာယကံ။ အပ။၂။ ၂၆၀။ (၃) ဝရုဏော ဗြဟ္မဒေဝေါ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၃။ (-၃၆၀။ သံ၊၁။၁၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၇၉။)

ဗြဟ္မဒေဝတာ (ထီ) [ဗြဟ္မဒေဝ+တာ။ ဗြဟ္မ+ဒေဝတာ] (၁)ဗြဟ္မာဟူသောနတ်၏အဖြစ်။ (သျ) (၂) ဗြဟ္မာဖြစ်သောနတ်၊ ဗြဟ္မာသည်ပင် နတ်။ (တိ) (၃) ဗြဟ္မာလျှင် ကိုးကွယ်ဆုနတ်ရှိသော၊ ဗြဟ္မာကိုကိုးကွယ်သော၊သူ။ (၁) သြဋ္ဌာရိကန္တိ ဗြဟ္မဒေဝတာယ ဟိ ပဆဒိသံ ပဘိဋ္ဌာနကာလေ အတ္တဘာဝေါ သြဋ္ဌာရိကော မာပေတုံ ဝဋ္ဋတိ ပဆဒီ ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (၂)ကော ဗြဟ္မဒေဝဘာဝေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ (-သုဘ္ဘနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၁။ ပေဘ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။) (တိ) (၃) သဗ္ဗေ ဟေ ဗြဟ္မဒေဝတာ ဟောန္တိ။မိလိန္ဒ။၂၂၀။

မြဟ္မနိမန္တနိကသုတ္တ (နာ) [မြဟ္မနိမန္တနိက+သုတ္တ] မြဟ္မနိမန္တနိကသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလ-ပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ မ၊၁။၄၀၁-၇။ တံ မဟာကသုတ္တေန စ မြဟ္မနိမန္တနိကသုတ္တေန စ ဒီပေတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၂။

မြဟ္မနိမ္မိတ (တိ) [မြဟ္မ+နိမ္မိတ] မြဟ္မာသည် ဖန်ဆင်းအပ်သော၊သူ။ မြဟ္မနိမ္မိတာ (ဒီ၊၃။ ၆၇။ မ၊၂။၂၇၁)တိ မြဟ္မုနာ နိမ္မိဘာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၁။)

မြဟ္မနိဝေသန (နာ) [မြဟ္မ+နိဝေသန] မြဟ္မာ့ဗိမာန်၊ မြဟ္မာ့ပြည်။ သမ္မေ မံ အနုဝတ္တန္တု၊ ယာဝ မြဟ္မနိဝေသနံ။ အပ၊၁။၇။ (–အပ၊၂။၂၁၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။) ယာဝ မြဟ္မနိဝေ-သနာ ယာဝမြဟ္မလောကာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။

မြဟ္မပဇာပတိ (ထိ) [မြဟ္မ+ပဇာပတိ] မြဟ္မာ့မယား။ (မြဟ္မာသဏ္ဌာန် ဖန်ဆင်းလာသော မာတာဂ်၏ မယား ဒီဋ္ဌမင်္ဂလိကာကို မြဟ္မာ့မယားဟုဆိုသည်။မြဟ္မာအစစ်၌မယားမရှိ။) သာ တတော ပဋ္ဌာယ မြဟ္မပဇာပတိနာမံ ဇာတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ (–၅၇။)

မြဟ္မပဋ္ဌ (တိ) [မြဟ္မ+ပဋ္ဌ] မြဟ္မာမှူးအပ်သော ပြဿနာ။ မြဟ္မပဋ္ဌာနံ အန္တကထော ပရိယန္တ-ကထော။ စူဠနိ။၂၂၆။

မြဟ္မပတိ (ပု) [မြဟ္မ+ပတိ] (ပဋ္ဌမစျာန်)မြဟ္မာတို့၏ အကြီးအမှူး။ သဟကောနာမ ထေရော ပဋ္ဌမဇ္ဈာနဘူမိယံ မြဟ္မပတိ ဟုတ္ဝာ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိမတိ၊၂။၈၇။

မြဟ္မပ(ပ္ပ)တ္တ (တိ) [မြဟ္မ+ပတ္တ] မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော၊သူ။ တေဝိဇ္ဇာ မြဟ္မ-ပတ္တာသာ (မ၊၂။၄၉)တိ သေဋ္ဌပတ္တာသာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ မြဟ္မပ္ပတ္တာ (အံ၊၁။၅၀၃)တိ နိဒ္ဒေါသဋ္ဌေန မြဟ္မဘာဝသာဓကံ မြဟ္မ-ဝိဟာရံ မြဟ္မဝိဟာရေန စ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ (–သာရတ္ထ၊၂။၇၃။)

မြဟ္မပတ္တိ (ထိ) [မြဟ္မ+ပတ္တိ] မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။မနဋ္ဌ သိတာ မြာဟ္မဏ မြဟ္မပတ္တိ။ သံ၊၁။၁၇၁။(–သံ၊၂။၃၃၅။ ဇာ၊ ၁။၁၆၃။) မြဟ္မပတ္တိတိ သေဋ္ဌပတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။)

မြဟ္မပထ (ပု) [မြဟ္မ+ပထ] မြတ်သော–ခရီး–လမ်းစဉ်။ (က) မြဟ္မာ့ပြည်သွားဆာခရီး၊ မြဟ္မာ့ပြည်ရောက်ကြောင်းလမ်းစဉ်။ (ခ) နိဗ္ဗာန်ခရီး၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းလမ်းစဉ်။ (ဂ) မြဟ္မဝိဟာရလမ်းစဉ်။ (ဃ) ဖလ-သမာပတ်သမ်းစဉ်။ (က) ကိ ဇပ္ပသိ မြဟ္မ-ပထံ အဇာနံ။ သံ၊၁။၁၄၃။ (–မ၊ဘာနိ။ ၂၀၈။ စူဠနိ။၅၄။) မြဟ္မပထန္တိ ဇတ္ထ မြဟ္မ-ပထော နာမ စတ္တာရိ ကုသလစ္ဆာနာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ မြဟ္မပထောနာမ စတ္တာရိ ကုသလစ္ဆာနာနိ မြဟ္မလောကမဂ္ဂဘာဝ-တော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၄၀။ (ခ) ဣရိယမာနံ မြဟ္မာထော၊ စိတ္တဿုပသမေရဘံ။ အံ၊၂။၃၀၃။ ဆရ။၃၁၈။ (–အပ၊၂။၁၄။) မြဟ္မပထေတိ သေဋ္ဌပထေ အဓိတပထေ နိဗ္ဗာနပဒဆ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ (ဂ)(ဃ) ဣရိယမာနံ မြဟ္မ-ပထေတိ စဘုဗ္ဗိဓပိ မြဟ္မဝိဟာရပထေ, မြဟ္မေ ဝါ သေဋ္ဌေ ဖလသမာပတ္တိပထေ သမာဟဇ္ဇနဝသေန ပဘတ္တမာနံ။ ဆရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၀။

မြဟ္မပရာယဏ (တိ) [မြဟ္မ+ပရာယဏ] မြဟ္မာလျှင် – ကိုးကွယ် – လည်းလျောင်း – ပုန်း အောင်း–မှီခို–ရာရှိသော၊ မြဟ္မာကိုးကွယ်သော၊ သူ။ မြဟ္မာဂရုကာ မြဟ္မပရာယဏာ။ မိလိန္ဒ။၂၂၀။

မြဟ္မပရိသမတ္ထက (ပု) [မြဟ္မပရိသာ+မတ္ထက] မြဟ္မာပရိသတ်အထက်။ စတ္တာရော ထေရာ

ဗြဟ္မပရိသမဇ္ဈကေ မဇ္ဈေ နိသိန္နဿ။ မ၊ဦ၊ ၂။၃၂၄။

ဗြဟ္မပရိသာ (ထီ) [ဗြဟ္မ+ပရိသာ] ဗြဟ္မာပရိသတ်။ တာဝတိံသပရိသာ မာရပရိသာ ဗြဟ္မပရိသာ။ ဒီ၊၂။၉၁။ မ၊၁။၁၀၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။)

ဗြဟ္မပသံသက (တိ) [ဗြဟ္မ+ပသံသက] ဗြဟ္မာကို ချီးမွမ်းတတ်သော၊ ဗြဟ္မာ၏ ကျေးဇူးကို ချီးမွမ်းတတ်သော၊ သူ။ ပဇာပတာဘိနန္ဒိ-နော ဗြဟ္မပသံသကာ ဗြဟ္မာဘိနန္ဒိနော။ မ၊၁။၄၀၂။

ဗြဟ္မပါရိစရိက (တိ) [ဗြဟ္မ+ပါရိစရိက] ဗြဟ္မာတို့၏ အလုပ်အကျွေး ဖြစ်သော (ဗြဟ္မာ)။ အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇ (ပု) [ဗြဟ္မ+ပါရိသဇ္ဇ] (၁) ဗြဟ္မာတို့၏–အလုပ်အကျွေး–အစေအပါး–ဖြစ်သော ဗြဟ္မာ။ (ဗြဟ္မာ့ဘုံဘိုး၌ ရှိသော အလုပ်အကျွေး ဗြဟ္မာများကို "ဗြဟ္မပါရိ-သဇ္ဇာဗြဟ္မာ" ဟု ခေါ်သည်။ ပဌမစျာန် ၃-ဘုံအနက် ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံ၌ ဗြဟ္မာ အားလုံးကိုလည်း ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဗြဟ္မာဟုပင် ခေါ်သည်။ သံ၊၁။၁၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၂၀၀။) (ထီ) (၂) ဗြဟ္မပါရိ-သဇ္ဇာဘုံ။ (၁) ပဌမ စျာန် ပရိတ္တံ ဘာဝေ-တ္တာ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာန် ဒေဝါန် သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။) ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဒီသု မဟာ-ဗြဟ္မာန် ပါရိသဇ္ဇာ ပရိစာရိကာတိ ဗြဟ္မ-ပါရိသဇ္ဇာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၃။ (–အံ၊ဦ၊၂။ ၃၀။ အံ၊ဦ၊၃။၁၆၈။) (ထီ) (၂) ဗြဟ္မပါရိ-သဇ္ဇာ ဗြဟ္မပုရောဟိတာ မဟာဗြဟ္မာစေတိ ပဌမဇ္ဈာနဘူမိ။ သင်္ဂဟ၊နှ၁။၇၃။

ဗြဟ္မပုစ္ဆာ (ထီ) [ဗြဟ္မ+ပုစ္ဆာ] ဗြဟ္မာအဖြစ် ကိုမေးခြင်း၊ ဗြဟ္မာရှိမရှိကိုမေးခြင်း။ ဗြဟ္မ-ပုစ္ဆာပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၈။

ဗြဟ္မပုတ္တ (ပု) [ဗြဟ္မ+ပုတ္တ] ဗြဟ္မပုတ္တအဆိပ်။ (မလယတောင် စသည်တို့၌ဖြစ်သောပြောက် ကြားသော အဆင်းရှိသော ကြမ်တမ်း သောအဆိပ်သည် ဗြဟ္မပုတ္တ အဆိပ်မည်၏။ ဓာန်၊ဦ။၆၅၅။) ဗြဟ္မပုတ္တော ပဒီပနော။ သီ၊ဦ၊သစ်၊၁။၁၀၇။ ဓာန်၊ဦ။၆၅၅။

ဗြဟ္မပုရောဟိတ (ပု) [ဗြဟ္မ+ပုရောဟိတ] (၁) ဗြဟ္မာဘို့၏ ပုရောဟိတ်အရာ၌တည် သော ဗြဟ္မာ၊ ပုရောဟိတ်ဗြဟ္မာ။ (ဗြဟ္မာ့ဘုံတိုင်း၌ ရှိသော ပုရောဟိတ်ဗြဟ္မာများကို "ဗြဟ္မပုရောဟိတ" ဟုခေါ်သည်။ ပဌမစျာန် ၃-ဘုံအနက် ဗြဟ္မပုရောဟိတဘုံ၌ ဗြဟ္မာအား လုံးကိုလည်းဗြဟ္မပုရောဟိတဟုပင်ခေါ်သည်။ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇ–ကြည့်။) (ထီ) (၂) ဗြဟ္မ ပုရောဟိတာဘုံ။ (၁) ပဌမ စျာန် မဇ္ဈိမ် ဘာဝေတ္တာ ဗြဟ္မပုရောဟိတာန် ဒေဝါန် သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၉။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။) တေသံ ပုရောဟိတာဘာဝေ ဌိ-တာတိ ဗြဟ္မပုရောဟိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၃။ မဟာဗြဟ္မုနော ပုရောဟိတဋ္ဌာနေ ဌိတာတိ ဗြဟ္မပုရောဟိတာ။ ဒီ၊ဦ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဦ၊၃။ ၁၆၈။ (–မ၊ဦ၊၁။၈၄။ အံ၊ဦ၊၂။၃၁။) (ထီ) (၂) ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇ (၂) ကြည့်။

ဗြဟ္မပုရောဟိတသရီရ (န) [ဗြဟ္မပုရောဟိတ+သရီရ] ပုရောဟိတ်ဗြဟ္မာ၏ခန္ဓာကိုယ်။ ကာယံ ဗြဟ္မပုရောဟိတန္တိ အမှာကံ ပဿန္တောနညော ဗြဟ္မပုရောဟိတသရီရံ ပဠိလဘိ သု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၀။

ဗြဟ္မပုတ္တ (တိ) [ဗြဟ္မ+ပုတ္တ] မြတ်သည်၏ အဖြစ်ဘို့ရောက်သော၊သူ။ ဗြဟ္မပ(ပု)တ္တ–ကြည့်။

ဗြဟ္မဗန္ဓု (ပု) [ဗြဟ္မ+ဗန္ဓု။ ခ၁န်၊ဌိ။၄၀၈] (၁) ဘုရား။ (၂) ပုဏ္ဏား။ (၁) ဣမမို့ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ ဗြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။ အပ၊၂။၁၆။ (၂) ခတ္တိယာ ဗြဟ္မဗန္ဓူ စ၊ ယေစညေ ဂေါတ္တရက္ခိတာ။ သုတ္တနိ။၃၂၅။ (–အပ၊၁။၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။) ခတ္တိယာ ဗြဟ္မဗန္ဓူ စ။ပ။ ....ခတ္တိယာ စ ဗြာဟ္မဏာ စ ယေ စညေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

ဗြဟ္မဘက္ခ (ပု) [ဗြဟ္မ+ဘက္ခ] ဗြဟ္မာ၏အစား အစာ။ (ဗြဟ္မ–ကြည့်။) နေတာဒိသော ဗြာဟ္မဏိ ဗြဟ္မဘဓက္ခာ။ သံ၊၁။၁၄၃။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။)

ဗြဟ္မဘတ္တု (တိ) [ဗြဟ္မ+ဘတ္တု] ဗြဟ္မာကို ဆည်းကပ်သော၊သူ။ ဗြဟ္မဘတ္တာ သန္ဒိပ-တိတ္ထာ တံ စဏ္ဍာလဂါမံ ဂန္ဒွာ။ စရိယာ၊၁၌။ ၁၅၁။ (–၁၅၂။ဇာ၊၁၊၄။၃၇၉။)

ဗြဟ္မဘဝန (န) [ဗြဟ္မ+ဘဝန] ဗြဟ္မဒေဘုံ။ ဣန္ဒဘဝနေ စ ဗြဟ္မဘဝနေ စ ဒေဝဘဝနေ စ။ မဟာနိ။၃၅၅။ (–ဒီ၊၁၊၂။၂၇၂။ သံ၊ ၁၊၁။၇၁။)

ဗြဟ္မဘာဝပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဗြဟ္မဘာဝ+ပတ္တိ] ဗြဟ္မာ၏အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ဗြဟ္မူပပတ္တိ–ကြည့်။

ဗြဟ္မဘာဝသာဓက (တိ) [ဗြဟ္မဘာဝ+သာ-ဓက] ဗြဟ္မာ၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော။ ဗြဟ္မပ (ပ္ပ) တ္တ ကြည့်။

ဗြဟ္မဘာဝါဝဟန (န) [ဗြဟ္မဘာဝ+အာဝဟန] မြှော်သည်၏အဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်ခြင်း။ သာ ဟိ ဝိဒနယျာနံ ဗြဟ္မဘာဝါဝဟနတော ဗြဟ္မံ သေဋ္ဌံ စရိယံ ဗြဟ္မုနော ဝါ ဘဂဝ-တော ဝါစသိက် စရိယန္တိ “ဗြဟ္မစရိယ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄။

ဗြဟ္မဘူတ (တိ) [ဗြဟ္မ+ဘူတ] (၁) မြတ်သော သဘောရှိသော (စိတ်)။ (၂) (က) မြတ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ မြတ်သော အရဟတ္တ မဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (ခ) ဗြဟ္မာသဖွယ်ဖြစ်သော၊ သူ။ (ဂ) မြတ်သော အရိယာမဂ်ဉာဏ် – ဖြင့် – ကြောင့် – ဖြစ်သော၊ (ဝေနေယျသန္တာန်၌) အရိယာ-မဂ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊သူ။ (အဋ္ဌသာသျ-၌ သတ္တလောကဇေဋ္ဌ အရိယာမဂ်သဖွယ် ဖြစ်သော–ဟု ပြန်၏။) (၁) ဗြဟ္မဘူတေနာ-(မဟာနိ။၄၁)တိ ဥတ္တမသဘာဝေန။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ (၂) ဓမ္မဘူတော ဗြဟ္မဘူတော ဝတ္တာ ပဝတ္တာ။ သံ၊၂။၃၁၅။ ပဋိသံ။၃၇၅။ မဟာနိ။၁၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။(–မ၊၂။၃၅၂။ သံ၊၂။၆၉။) (က) သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မဘူတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၆။) ဗြဟ္မဲ ဝါ သေဋ္ဌံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပတ္တော-တိ ဗြဟ္မဘူတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၄။ ဗြဟ္မဘူ-တာတိ ဗြဟ္မဘာဝံ ပတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၁။ (ခ) ဗြဟ္မာ ဝိယ ဘူတောတိ ဗြဟ္မဘူတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ (–သံ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၆–၇။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၆။)(ဂ) “ဗြဟ္မာ” ဝုစ္စတိ သေဋ္ဌဋ္ဌေန မဂ္ဂဉာဏံ၊ တေန ဥပ္ပန္နတ္တာ လောကဿ စ တဒုပ္ပါဒနတော တဒ္ဓိ သယမ္ဘူ-ဉာဏေန ပတ္တောတိ ဗြဟ္မဘူတော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၁၆-၇။ (– ၂၃၁။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၆။)

ဗြဟ္မဘူမိ (ထီ) [ဗြဟ္မ+ဘူမိ] ဗြဟ္မာဘုံ။ လော-ကဆုပိကာ နာမ ဗြဟ္မဘူမိ ဝုစ္စတိ လောကဿ ထူပိကသဒိသတာ ပရိကပ္ပနာန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၃၉၂။

ဗြဟ္မမဂ္ဂ (ပု) [ဗြဟ္မ+မဂ္ဂ] ဗြဟ္မာ့ပြည် သွားရာ ခရီး၊ ဗြဟ္မာပြည်ရောက်ကြောင်း လမ်းစဉ်။ ဒေဝမဂ္ဂေါ ဒေဝပထော၊ ဗြဟ္မမဂ္ဂေါ ဗြဟ္မ-ပထော။ မဟာနိ။၂၀၈။ စူဠနိ။၅၄။

ဗြဟ္မမန္တ (ပု) [ဗြဟ္မ+မန္တ] မြတ်သော–မန္တန်–မန္တရား။ သော ဒက္ခိဏေယျပဒံ ဂန္ဒွာ ဗြဟ္မ-

မန္တေ အခိယိတ္ထာ။ ဒီ၊၁။၉၀။ (–ဇာ၊၁၄၊၂။ ၃၀၊၃၁။ အံ၊၃ဋီ၊၁။၇၀။) ဗြဟ္မမန္တေတိ အာနုဘာဝသမ္ပန္နတာယ သေဋ္ဌမန္တေ။ ဒီ၊၁၊၁။ ၂၃၇။

ဗြဟ္မယာစနာနိမိတ္တ (န) [ဗြဟ္မယာစနာ+နိမိတ္တ] ဗြဟ္မာတောင်းပန်ရခြင်း၏ အကြောင်း။ ဓမ္မသမ္မဋိပတ္တိယာ ဗြဟ္မယာစနာနိမိတ္တန္တိ တံ ဒဿနေန္တော "အပိစာတိ" အာဒိမာဟ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။

ဗြဟ္မယာန (န) [ဗြဟ္မ+ယာန] မြတ်သောယာဉ်၊မြတ်ကုန်သောသူတို့၏ယာဉ်။ သက္ကာနု ခေါ ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ ဗြဟ္မယာနံ ပညာပေဘုံ။ သံ၊၃။၄။(–၅၊၆။ဇာ၊၂။၃၆၅။) အယံ ဟိ သဗ္ဗဒေါသဝိဂမေန သေဋ္ဌော၊ဣမိနာ စအရိယာ နိဗ္ဗာနံ ယန္တိတိ ဗြဟ္မယာနံ ဣတိပိ။သံ၊၃၊၁။၁၅၀။ (–၁၅၉။ဇာ၊၃၊၇။ ၃၅၀။) ဗြဟ္မဘူတံ သေဋ္ဌဘူတံ ယာနံ ဗြဟ္မဘူတာနံ သေဋ္ဌဘူတာနံ ယာနန္တိ ဝါ ဗြဟ္မယာနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။

ဗြဟ္မယာနရူပ (တိ) [ဗြဟ္မယာန+ရူပ] မြတ်သောယာဉ်နှင့် တူသော သဘောရှိသော။ ဗြဟ္မံ ဝတ ဘော ယာနံ၊ ဗြဟ္မယာနရူပံဝတ ဘော။ သံ၊၃။၄။

ဗြဟ္မယာနသညိတ (တိ) [ဗြဟ္မယာန+သညိတ] မြတ်သောယာဉ်ဟု သတ်မှတ် အပ်သော။ ရထောတိ ဗြဟ္မယာနသညိတော အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂရထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၇။

ဗြဟ္မယာနိယ (တိ) [ဗြဟ္မ+ယာ+အနိယ။ ဗြဟ္မ+ယာနိယ။] ဗြဟ္မာပြည်ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော။ ယထာသမာဟိတေ စိတ္တေ ဗြဟ္မယာနိယော မဂ္ဂေါ ပါတုရဟောသိ။ ဒီ၊၁။ ၂၁၀။

ဗြဟ္မယာနိယမဂ္ဂ (ပု) [ဗြဟ္မယာနိယ+မဂ္ဂ] ဗြဟ္မာ့ပြည်ခရောက်ကြောင်း –ခရီး–လမ်းစဉ်။ (ဣဒ္ဓိဝိဓညာဏ်။) ဒေဝယာနိယမဂ္ဂေါတိ ဝါ ဗြဟ္မယာနိယမဂ္ဂေါတိ ဝါ .... ဣဒ္ဓိဝိဓညာဏသဿေဝ နာမံ။ဒီ၊၁၊၁။၃၂၄။

ဗြဟ္မရက္ခိတ (တိ) [ဗြဟ္မ+ရက္ခိတ] ဗြဟ္မာစောင့်ရှောက်အပ်သော၊သူ။ ဗြဟ္မဂုတ္တ-ကြည့်။

ဗြဟ္မရူပဝဏ္ဏ (တိ) [ဗြဟ္မရူပ+ဝဏ္ဏ] ဗြဟ္မာအဆင်းနှင့်တူသောအဆင်းရှိသော(ဘုရား)။ ဝိသတိသဟဿသမဏပရိဝုတံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဗြဟ္မရူပဝဏ္ဏံ သမဏံ။ ဝိ၊၁၊၃။၂၉၀။ ဗြဟ္မရူပဝဏ္ဏန္တိ ဗြဟ္မရူပသမာနရူပံ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၅၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၄။

ဗြဟ္မရူပသမာနရူပ (တိ) [ဗြဟ္မရူပသမာန+ရူပ] ဗြဟ္မာအဆင်းနှင့် တူသောအဆင်းရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗြဟ္မရူပဝဏ္ဏ (တိ) [ဗြဟ္မရူပ+ဝဏ္ဏ] ဗြဟ္မာ၏ရူပကာယနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော၊သူ။ (ဘုရား)။ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဗြဟ္မရူပိဝဏ္ဏံ သမဏံ။ ခမ္မ၊၁၄၊၁။၂၄။

ဗြဟ္မလောက (ပု) [ဗြဟ္မ+လောက] (၁)ဗြဟ္မာ့–ပြည်–ဘုံ။ (၂) ဗြဟ္မာ့–ဘုံ–ဗိမာန်–ပိုင်ဆိုင်သူ၊ ဗြဟ္မာကြီး။ (၃) မြတ်သောလောက၊ နိဗ္ဗာန်။ (၁) ဟေဋ္ဌတော ဗြဟ္မလောက် ပရိယန္တံ ကရိတ္ထာ။ အဘိ၊၆။၂၅၃။ (–ပဋိသံ။ဂ၁။ ဒီ၊၁၊၁။၁၆၉။ မ၊၁၊၁။၃၁၆။ သံ၊၁၊၁။၇၀။) ဗြဟ္မလောကန္တိ ပဌမဈာနဘူမိသခ်ိတ် ဗြဟ္မဋ္ဌာန်။ အဘိ၊၁၊၁။၄၁၈။ (–ပဋိသံ၊၁၊၁။၂၇၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၈။ မ၊ဋီ၊၂။၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။) (၂) သဟဿံ ဗြဟ္မလောကာနံ၊ မဟာဗြဟ္မာဘိတိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊၂။၂၁၉။ သဟဿံ ဗြဟ္မလောကာနန္တိ ကေဂုံလိယာ ကေစက္ကဝါဠသဟဿေ....မဟာဗြဟ္မာနံ သဟဿံ အာဂတံ။ ဒီ၊၁၊၂။၂၀၆။ သဟဿံ ဗြဟ္မလောကာနန္တိ ဗြဟ္မလောကော တေသန္တိ ဗြဟ္မလောကာ၊ ဗြဟ္မာနော၊ တေသံ ဗြဟ္မလောကာနံ

သဟဿံ၊ သတ္တာလောကပရိယာယောစသာယံ လောကသဒ္ဒါတိ၊ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄၄။(၃) ပပ္ပေါ်တိ မစ္စော အမတံ ဖြဟ္မလောကံ။ဒီ၊ ၂။ ၁၉၄။

ဖြဟ္မလောကဂမန (န) [ဖြဟ္မလောက+ဂမန] ဖြဟ္မာပြည်သို့သွားခြင်း။ ဖြဟ္မလောကတော ဂ္ဂဓုပသင်္ကမနေ ဂ္ဂတော ဝါ ဖြဟ္မလောကဂမနေ ယုတ္တိ ဝတ္တမ္မာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၄။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၆၇။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၄။)

ဖြဟ္မလောကဂါမိမဂ္ဂ (ပုံ) [ဖြဟ္မလောကဂါမိ+မဂ္ဂ] ဖြဟ္မာ့ပြည်ရောက်ကြောင်း ခရီးလမ်းစဉ်။ ဖြဟ္မလောကမဂ္ဂ-ကြည့်။

ဖြဟ္မလောကဂါမိ (တိ) [ဖြဟ္မလောက+ဂမု+ဏိ။ ထိ–ဠ် ဂါမိနိ။] ဖြဟ္မာ့ပြည်သို့–သွား–ရောက်–ကြောင်းဖြစ်သော။နတ္ထေဝ တထာဂတဿ ဖြဟ္မလောကေ ဝါ ဖြဟ္မလောကဂါမိနိယာ ဝါ ပဋိပဒါယ။ဒီ၊ဝ။ ၂၃၃။

ဖြဟ္မလောကစုတ (တိ) [ဖြဟ္မလောက+စုတ] ဖြဟ္မာပြည်မှစုတေသော၊ သူ။ သာပိ ဖြဟ္မလောကစုတာဝ ဥတ္တမရူပရော ဒေဝစ္ဆရာပဋိဘာဂါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။

ဖြဟ္မလောကဋ္ဌာန (န) [ဖြဟ္မလောက+ဋ္ဌာန] ဖြဟ္မာပြည်တည်ရာအရပ်။ ဩတိဏ္ဏော ဩတိဏ္ဏော ဖြဟ္မလောကဋ္ဌာနေ ဖြဟ္မလောကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၇။

ဖြဟ္မလောကပရာယဏ (တိ) [ဖြဟ္မလောက+ပရာယဏ] ဖြဟ္မာပြည်လျှင်– လည်းလျှောင်း–လား–ရာရှိသော၊ သူ။ ကာလံ ကတ္ဝာ ဖြဟ္မလောကပရာယဏော ဇာတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ (–အဗျာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉။)

ဖြဟ္မလောကပဒိမာဏ (တိ) [ဖြဟ္မလောက+ပရိမာဏ] ဖြဟ္မာပြည်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ပထဝီတော ယာဝ ဖြဟ္မလောကပရိမာဏံ ပစ္စယရာသိ ဒဇဒယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

ဖြဟ္မလောကပရိယောသာန (တိ) [ဖြဟ္မလောက+ပရိယောသာန] ဖြဟ္မာ့ပြည်လျှင်အဆုံးရှိသော၊ ဖြဟ္မပြည်သို့ ရောက်ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော၊သူ။ ယညာဘိနိဝေသာ ဖြဟ္မလောကပရိယောသာနာ။အံ၊ ၂။၃၁၀။ ဗြာဟ္မဏော”နဒ္ဓ “ယညံ ယဇိဿာမာ “တိ စိတ္တံ အဘိနိဝိသတိ၊ ဖြဟ္မလောကေ ပတ္တေ ပရိယောသာနပ္ပဘ္ဂာနာမ ဟောန္တိ။ တသ္မာ တေ ယညာဘိနိဝေသာ ဖြဟ္မလောကပရိယောသာနာတိ ဝုတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။

ဖြဟ္မလောကပဟမာဏ (တိ) [ဖြဟ္မလောက+ပမာဏ] ဖြဟ္မာပြည်အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဖြဟ္မာ့ပြည်ကကြားနိုင်လောက်သော။ ဖြဟ္မလောကပဟမာဏမို ဟိ သဒ္ဒံ ဘဂဝါ အဘ္ဘာနော အာနုဘာဝေန ဝုပသမေတုံ သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၅–၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၀။) ဗြဟ္မလောကပဟမာဏန္တိ ဥစ္စတာဝေန။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၉၅။

ဖြဟ္မလောကမဂ္ဂ (ပုံ) [ဖြဟ္မလောက+မဂ္ဂ] ဖြဟ္မာပြည်သို့သွားရောက်ကြောင်း– ခရီး – လမ်းစဉ်။ ဂ္ဂဓ ဓေါပနာတိ ဂ္ဂဓ ဖြဟ္မလောကမဂ္ဂေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။) ဖြဟ္မလောကမဂ္ဂေတိ ဖြဟ္မလောကဂါမိမဂ္ဂေ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗေ၊ ပညာပေတဗ္ဗေ ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။

ဖြဟ္မလောကမဂ္ဂသညာ (ထီ) [ဖြဟ္မလောကမဂ္ဂ+သညာ] ဖြဟ္မာပြည်ခရောက်ကြောင်းခရီးဟူသောအမှတ်သညာ။ အပါယိမဂ္ဂံ ဖြဟ္မလောကမဂ္ဂသညာယ ဩဂါဟယန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၄၀၃။

ဖြဟ္မလောကသမ္မတ္တ (တိ) [ဖြဟ္မလောက+သမ္မတ္တ] ဖြဟ္မာပြည်သို့ ရောက်သာသော။ ပရမ္မရာယ ဖြဟ္မလောကသမ္မတ္တံ ကောကာလိကာဒေ ပါပကမ္မံ သုဘ္ဘာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၀။)

ဖြဟ္မလောကသမ္မတ္တိ (ထီ) [ဖြဟ္မလောက+သမ္မတ္တိ] ဖြဟ္မာဘုံ၌ ဖြစ်သော စည်းစိမ်။ ဖြဟ္မလောကသမ္မတ္တိ အနုဘဝိဿာမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၈၊ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၃။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။) ဖြဟ္မလောကသမ္မတ္တိန္တိ ရှုပိဖြဟ္မလောကသမ္မတ္တိံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၆။

ဖြဟ္မလောကသဟဗျတာ (ထီ) [ဖြဟ္မလောက+သဟဗျတာ] ဖြဟ္မာပြည်၌ ဖြဟ္မာနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်း၊ ဖြဟ္မာ အခေါင်းအဖော် ဖြစ်ခြင်း။ သာဝကာနံ စ ဖြဟ္မလောကသဟဗျတာယ မဂ္ဂံ ဒေသေတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၁။ (–အံ၊ ၂။ ၃၂၆၊ ၄၇၆။) သာဝကာနံ စ ဖြဟ္မလောကသဟဗျတာယ မဂ္ဂံ ဒေသေတီတိ ဖြဟ္မလောကေ ဖြဟ္မာနံ သဟဘာဝါယ မဂ္ဂံ ကထေသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။

ဖြဟ္မလောကာဂမန (န) [ဖြဟ္မလောက+အာဂမန] ဖြဟ္မာပြည်သို့ ကြွလာခြင်း။ စိရဿဋ္ဌ မယံ သဏ္ဌ ဖြဟ္မလောကာဂမနံ လတိမှ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။

ဖြဟ္မလောကာဓိမုတ္တ (တိ) [ဖြဟ္မလောက+အဓိမုတ္တ] ဖြဟ္မာပြည်သို့ စိတ်သွက်သော၊ သူ။ အတ္ထနာ ဖြဟ္မလောကာဓိမုတ္တတ္တာ ဖြဟ္မလောကူပပတ္တိမေဝစ။ သုဘူနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဖြဟ္မလောကူပပတ္တိ (ထီ) [ဖြဟ္မလောက+ဥပပတ္တိ] ဖြဟ္မာပြည်သို့ ကပ်ဆောက်ခြင်း၊ ဖြဟ္မာပြည်လားခြင်း။ သဒ္ဒမှာ သဒ္ဒိ ရကို့ဒေတာ၊ ဖြဟ္မလောကူပပတ္တိယာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၇။ (–သုဘူနိ။ ၃၁၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ သုဘူနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။)

ဖြဟ္မလောကူပပန္န (တိ) [ဖြဟ္မလောက+ဥပပန္န] ဖြဟ္မာပြည်သို့ ကပ်ဆောက်တတ်သော၊ သူ။ အာရဓိနဏ္ဍာနော ဖြဟ္မလောကူပပန္နော ဘဝိဿာမိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။ (–အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၅။)

ဖြဟ္မလောကေကဒေသ (ပု) [ဖြဟ္မလောက+ဧကဒေသ] ဖြဟ္မာပြည် တစိတ်တဒေသ။ သုဂတိဝိသေသေ ဖြဟ္မလောကေကဒေသေ သဒ္ဓါရဒ္ဓာဘာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၉။

ဖြဟ္မဝစ္ဆ (ပု) [ဖြဟ္မ+ဝစ္ဆ] ဖြဟ္မာမင်း၏ကိုယ်။ အာဘိရူပေါ ဒဿနီယော ဖြဟ္မဝစ္ဆသဒိသော။ အာဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၈။ (ဖြဟ္မဝစ္ဆသဒိသောတိ ဖြဟ္မသိဿသဒိသော၊ သောဘဂ္ဂသိသော။ သမ္မော၊ ယော။ ၂၄၀။ ဤအလို ဖြဟ္မဝစ္ဆ-ကို ဖြဟ္မာမင်း၏ ဦးခေါင်း၊ တင့်ဘယ်သော ဦးခေါင်းဟု ပြန်ရမည်။)

ဖြဟ္မဝစ္ဆသိ (တိ) [ဖြဟ္မဝစ္ဆ+သိ။ ဖြဟ္မ+ဝစ္ဆသိ။ ဖြဟ္မာဝစ္ဆသ+ဣ]။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၃၀၉။ ဝစ္ဆသ–သဒ္ဒေါ သရီရာဘေ ပဝတ္တတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။

၂၀၅။] ဗြဟ္မာမင်း၏ ကိုယ်နှင့်တူသော ကိုယ်ရှိသော၊ ဗြဟ္မာမင်း၏ ကိုယ်ခန္ဓာနှင့်တူသော ကိုယ်ဆောင်ရှိသော၊ ရွှေဆောင်ရှိသော၊ သူ။ ဗြဟ္မဝဏ္ဏ'ဗြဟ္မဝစ္ဆသီ အခုဒ္ဒါဒကာသော။ ဒီ၊ ၁။၁၀၆။ မ၊ ၂။၃၇၀။ ဗြဟ္မဝစ္ဆသီတိ မဟာ-ဗြဟ္မုနော သရီရသဒိသေနေဝ သရီရေန သမန္နာဂတော။ ဒီ၊၄၊၁။ ၂၅၁။ မ၊၄၊၃။ ၂၀၅။ ဗြဟ္မဝစ္ဆသီတိ ဥတ္တမသရီရာဘော၊ သုဝဏ္ဏာ-ဘော ဣစ္ဆေဝ အတ္ထော။ သီ၊၎၊သစ်၊ ၂။ ၂၀၅။ (–မ၊၎၊၃။၁၉၁။)

ဗြဟ္မဝစုန (န) [ဗြဟ္မ+ဝစုန] ဗြဟ္မာစုန်မှို။ ပုန် ပရံ ယဒါ ဟောမိ၊ နဂရေ ဗြဟ္မဝစုနေ။ စရိ်ယာ။၄၁၁။ (–စရိ်ယာ၊၎။၁၇၇။ ဇာ၊၎၊ ၅။၃၃၂။) နဂရေ ဗြဟ္မဝစုနေတိ ဗြဟ္မာစုန-နာမဓေက နဂရေ ..တသ္မိ ကာလေ ဗြဟ္မဝစု-နန္တိ လဒ္ဓနာမေ ဗာရာဏသိနဂရေ။ စရိ်ယာ၊ ၎။၂၀၂။

ဗြဟ္မဝစုနဂရ (ပုဒ်) [ဗြဟ္မာစုန+နဂရ] ဗြဟ္မ-ဝစုန်မှို။ စတ္တာရောပိ ဇနာ ဗြဟ္မာစုနနဂရာ နိက္ခမိတ္ဝာ။ ဇာ၊၎၊၅။၃၃၂။ (–စရိ်ယာ၊၎။ ၂၁၆။)

ဗြဟ္မစုနုဂ (ပု) [ဗြဟ္မဝစုန+ဆဒ္] ဗြဟ္မ-ဝစုနမင်း။ အယံ ခေါ မနောဇော ဗြဟ္မဝစု-နုဆဒော သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂဆဒော။ စရိ်-ယာ၊၎။ ၂၁၆။

ဗြဟ္မဝဏ္ဏ (ပု) [ဗြဟ္မ+ဝဏ္ဏ] (၁) ဗြဟ္မာမင်း၏ အသွင်သဏ္ဌာန်။ (၂) မြတ်ခေသာ အသွင် သဏ္ဌာန်။ (တိ) (၃) ဗြဟ္မာအဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော၊ သူ။ (၁)ဗြဟ္မဝဏ္ဏဿ မာပေတ္ဝာ၊ ခမ္ဗံ ဒေသေန္တိ သုညာဘံ။ အာ၊ ၂။၂၀၁။ (–ပဋိသံ။၃၀၈။) (၂) အာဘံပန တုမှာကံ ဗြဟ္မဝဏ္ဏံ သေဋ္ဌဝဏ္ဏ ပဋေဒန္တော။ ဇာ၊၎၊ ၂။၁၃။ (တိ)(၃)ဘဒ္ဒေ မဃာ ဒေ-ဝပေါ ပဇ္ဇဇိတောနာမ နဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော သုဝဏ္ဏ-ဝဏ္ဏော ဗြဟ္မဝဏ္ဏော။ အံ၊၎၊၁။၃၃၄။

ဗြဟ္မဝဏ္ဏီ (တိ) [ဗြဟ္မဝဏ္ဏ+ဣ]။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၃၀၉။] မြတ်ခသော အဆင်းရှိသော၊ ရွှေ အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော၊ သူ။ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ သမန္နာဂတော ဗြဟ္မဝဏ္ဏီ ဗြဟ္မာဝစ္ဆသီ။ ဒီ၊၁။၁၀၆။ မ၊၂။၃၇၀။ ဗြဟ္မ-ဝဏ္ဏီတိ သေဋ္ဌဝဏ္ဏီ။ ပရိသုဒ္ဓါဇာတသုဝိ သေ-ဋ္ဌေန သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေန သမန္နာဂတာ။ ဒီ၊၎၊ ၁။ ၂၅၁။ မ၊၎၊၃။ ၂၀၅။

ဗြဟ္မဝဘ (န) [ဗြဟ္မ+ဝတ] ဗြဟ္မာအကျင့်။ ဣန္ဒ္ဝတံ ဝါ ဗြဟ္မဝတံ ဝါ ဒေဝဝတံ ဝ။။ မဟာနိ။ ၂၄၀။

ဗြဟ္မဝတိက (တိ) [ဗြဟ္မဝတ+ဣက] ဗြဟ္မာ အကျင့်ရှိသော၊ ဗြဟ္မာ အကျင့်ကို ကျင့်သော၊ သူ။ (ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဖြင့် နေသူကို ဗြဟ္မာ အကျင့်ကျင့်သူဟု ဆိုသည်။) ဣန္ဒ္ဝတိကာ ဝါ ဟောန္တိ၊ ဗြဟ္မဝတိကာ ဝါ ဟောန္တိ။ မဟာနိ။ ၆၀။ (–စူဠနိ။၄၉။)

ဗြဟ္မဝတီ (ထီ) [ဗြဟ္မဝတ+ဣ] ဗြဟ္မဝတီ မည်သောမိန်းမ။ (အခ်ိမေတ္တာဃျဘုရားရှင်၏ မယ်တော်သောင်း။) ဗြဟ္မဝတီနာမ ဗြာဟ္မဏိ မာတာ ဘဝိဿတိ။ အာဘိ၊၎၊၁။၄၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆၅။

ဗြဟ္မဝတ္ထု (န) [ဗြဟ္မ+ဝတ္ထု] ဗြဟ္မာတို့၏နေရာ၊ ဗြဟ္မာဘုံ။ ဗြဟ္မဒ္ဒါန-ကြည့်။

ဗြဟ္မဝါဒ (ပု) [ဗြဟ္မ+ဝါဒ] ငါ ပုဏ္ဏားဟူသော စကား။ ဓမ္မေန သော ဗြဟ္မဝါဒံ ဝဒေယျ။ ဝိ၊၃။၃။ ဥဒါန။၈၀။ နေတ္တိ။၁၂၉။ ဓမ္မေန ဗြဟ္မဝါဒံ ဝဒေယျ "ဗြာဟ္မဏော အဟ"န္တိ ဧတံ ဝါဒံ ဓမ္မေန ဝဒေယျ။ ဝိ၊၎၊၃။ ၂၃၉။ (–ဥဒါန၊၎။၅၀။ နေတ္တိ၊၎။၂၄၁။)

ဗြဟ္မဝိမာန (ပုဒ်နှ) [ဗြဟ္မ+ဝိမာန] ဗြဟ္မာဝိမာန်။ ဗြဟ္မဝိမာနာတိ ဗြဟ္မာနံ နိဝါ သဘူတာ ဝိမာ-နာ။ သံ၊၎၊ ၂။ ၂၃၉။(သံ၊၎၊ ၂။ ၂၇၃-၌ ဗြဟ္မာ

ဝိမာနာ ဟု ဝါကျရှိ၏။) ဗြဟ္မကာယိက-လည်းကြည့်။

ဗြဟ္မဝိဟာရ (ပု) [ဗြဟ္မ+ဝိဟာရ] ဗြဟ္မာတို့၏ နေခြင်းနှင့်တူသော နေခြင်း၊ မြတ်ကုန်သော သူဘို့၏ နေခြင်း၊ မြတ်သော နေခြင်း၊ ဗြဟ္မဝိဟာရတရား၊ ဗြဟ္မဥုံရတရား။ (မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာ ဟူသော တရားလေးပါးကို ပါဠိလို "ဗြဟ္မဝိဟာရ" ဟုငင်း, "ဗြဟ္မစရိယ" ဟုငင်း, "အပ္ပမညာ" ဟုငင်း သုံးနှုန်းသည်ကို တွေ့ရ၏။ ဗြဟ္မာများသည် အပြစ်ကင်းစင်သော စိတ်ဖြင့် နေကြသလို မေတ္တာစသောတရားလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ဗြဟ္မာနှင့် တူစွာ အပြစ်ကင်းစင်သောစိတ်ဖြင့်နေဆိုင်ကြသည်၊ ဤသို့ ဗြဟ္မာနှင့်တူစွာ နေဆိုင်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် မေတ္တာစသော တရားလေးပါးကို "ဗြဟ္မဝိဟာရ" ဟု ခေါ်သည်။ ဗြဟ္မစရိယ ဟု ခေါ်ဆိုရာ၌ သီးခြားသကတ်အဖွင့် မတွေ့ရ၊ မြတ်သောအကျင့်ဖြစ်သောကြောင့် "ဗြဟ္မစရိယ" ခေါ်သည်ဟု မှတ်ရမည်၊ ယင်း ဗြဟ္မစရိယပုဒ်မှ ပါဠိသက်သတ်ပုံ အနေဖြင့် မြန်မာမှုဋ္ဌ "ဗြဟ္မစိုရံ" ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။ မေတ္တာစသော တရားလေးပါးစလုံးသည် အတိုင်းအဆ မရှိသော သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြုကြ၏၊ ထို့ကြောင့် "အပ္ပမညာ" ဟု ခေါ်သည်။ မေတ္တာသည် ဗျာပါဒ အဖြစ်များသောသူ၏ စင်ကြယ်ခြင်းအကြောင်း ဖြစ်သည်၊ ကရုဏာသည် ဝိဟိံသာ အဖြစ်များသောသူ၏၊ မုဒိတာသည် အရတိ အဖြစ်များသောသူ၏၊ ဥပေက္ခာသည် ရာဂ အဖြစ်များသောသူ၏စင်ကြယ်ခြင်းအကြောင်း ဖြစ်သည်။ မေတ္တာပွါးလျှင် ဗျာပါဒမဖြစ်၊ ကရုဏာပွါးလျှင် ဝိဟိံသာ မဖြစ်၊ မုဒိတာပွါးလျှင် အရတိ(ပျင်းရိငြီးငွေ့ခြင်း) မဖြစ်၊ ဥပေက္ခာပွါးလျှင် ရာဂမဖြစ်။ မိခင်သည် သားငယ်ကို ကြီးပွါးစေလိုသည်၊ ဖျားနာနေသောသားကို အဖျားအနာပျောက်ကင်းစေလိုသည်၊ ပျိုမျစ်နုနယ်အရွယ်နှင့် ပြည့်စုံသောသားကို အရွယ်ပျိုမျစ်မှုဋ္ဌ ကြာမြင့်စွာ တည်စေလိုသည်၊ သူတပါးထံမှ ကူညီဖေးမမှု မပါပဲ မိမိကိစ္စအဝဝကို ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းသော သားအရွယ်ဋ္ဌ ကစုံတခု ကြောင့်ကြမှုမပြု၊ လျစ်လျူရှုသည်။ အထက်ပါ မိခင်ဥပမာနှင့်အတူ သတ္တဝါအများ ကြီးပွါးစေလိုမှုသည် မေတ္တာ၏ သဘောတည်း၊ ဖြစ်ပေါ်နေသော လူမှုဒုက္ခ အဝဝမှ ကယ်တင်လိုမှုသည် ကရုဏာ၏ သဘောတည်း၊ လက်ရှိ စည်းစိမ်ချမ်းသာမှ မယုတ်လျော့စေလိုမှု, လက်ရှိ စည်းစိမ်ချမ်းသာအတိုင်း တည်မြဲ နေစေလိုမှုသည် မုဒိတာ၏ သဘောတည်း၊ သူတပါး အကူအညီမပါပဲ ကိစ္စအဝဝကို ပြီးမြောက်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သူများအပေါ်ဋ္ဌ လျစ်လျူရှုမှုသည် ဥပေက္ခာ၏ သဘောတည်း။

ဗျာပါဒကို ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်းသည် မေတ္တာ၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ မေတ္တာ၏ ကောင်းစွာ ကိစ္စပြီးစီးခြင်းမည်၏။ တဏှာချစ် ချစ်ခြင်းသည် မေတ္တာပျက်စီးခြင်းမည်၏၊ ရာဂသည် မေတ္တာအယောင်ဆောင်၍ လှည့်စားတတ်သည်။ ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ပယ်ဖျောက်နိုင်မှုသည် ကရုဏာ၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ကရုဏာ၏ ကောင်းစွာ ကိစ္စပြီးစီးခြင်း မည်၏။ သောကဖြစ်ခြင်းသည် ကရုဏာပျက်စီးခြင်း မည်၏၊ သောကသည် ကရုဏာအယောင်ဆောင်၍ လှည့်စားတတ်သည်။ အရတိ ငြိမ်းပျောက်ခြင်းသည် မုဒိတာ၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ မုဒိတာ၏ ကောင်းစွာ ကိစ္စပြီးစီးခြင်း မည်၏။ ဂေဟဿိတ ပီတိ၏အစွမ်းအားဖြင့် ရွှင်ပျခြင်းသည် မုဒိတာ၏ ပျက်စီးခြင်းမည်၏။ မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်း၏ ကင်းကွာပျောက်ကွယ်ခြင်းသည် ဥပေက္ခာ၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ဥပေက္ခာ

၏ ကောင်းစွာကိစ္စပြီးစီးခြင်းမည်၏။ ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော အညာဏာပေက္ခာ၏ ဖြစ့်ခြင်းသည် ဥပေက္ခာ၏ ပျက်စီးခြင်းမည်၏။

ဗြဟ္မဝိဟာရ တရားကို ပွားများလျှင် ဝိပဿနာချမ်းသာ, ဘဝသမ္ပတ္တိချမ်းသာ, ဒိဋ္ဌမမ္မသုခဝိဟာရ ချမ်းသာ, ချုံးချမ်းသာ သာအိပ်ရခြင်းစသော တဆယ့်တပါးသော (အံ၊၃။၅၄၂) ချမ်းသာ အကျိုးကျေးဇူးများကို ခံစားရသည်။ ဗျာပါဒကင်းပျောက်ခြင်းသည်မေတ္တာ၏ သီးသန့်အကျိုးတည်း။ ဝိဟိ ံသာ ကင်းပျောက်ခြင်းသည်ကရုဏာ၏ သီးသန့်အကျိုးဘည်း။ အရတိကင်းပျောက်ခြင်းသည် မုဒိတာ၏ သီးသန့်အကျိုးတည်း။ ဆုဂကင်းပျောက်ခြင်းသည် ဥပေက္ခာ၏ သီးသန့်အကျိုးတည်း။ မေတ္တာ၏ နီးသောရန်သူကား ဆုဂ၊ ဝေးသောရန်သူကား ဗျာပါဒ။ ကရုဏာ၏ နီးသောရန်သူကား ဂေဟဿိတဒေါမနဿ၊ ဝေးသောရန်သူကား ဝိဟိ ံသာ။ မုဒိတာ၏ နီးသောရန်သူကား ဂေဟဿိတသောမနဿ၊ ဝေးသောရန်သူကား အရတိ။ ဥပေက္ခာ၏နီးသောရန်သူကား ဂေဟဿိတအညာဏုပေက္ခာ၊ ဝေးသောရန်သူကား ဆုဂ ပဋိဃတို့ ဖြစ်ကြသည်။ မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ သုံးပါးသည် ပ, ဒု, တ စတုတ္ထစျာန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သည်၊ မေတ္တာစသော သုံးပါးကိုပွားများလျှင် ပ, ဒု, တ, စတုတ္ထစျာန်ကိုသာ ရနိုင်သည်။ ဥပေက္ခာသည် ပဥ္စမစျာန်၏ အာရုံဖြစ်သည်၊ ဥပေက္ခာကို ပွားများလျှင် ပဥ္စမစျာန်ကို ရနိုင်သည်။ မေတ္တာစသည်ကိုပွားများ၍ အောက်အောက်စျာန်ကိုရခဲ့သူသာ ဥပေက္ခာကိုပွားများ၍ ပဥ္စမစျာန်ကိုရနိုင်သည်။ ကသိုဏ်းစသည်ကို ပွားများ၍ အောက်အောက်စျာန်ကိုရခဲ့သူကား ဥပေက္ခာကို ပွားများသော်လည်း ပဥ္စမစျာန်ကိုမရနိုင်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၇-၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၀-၃၉၂။ ဗြဟ္မဝိဟာရနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည် စည်းစိမ်အခြံအရံ ပြည့်စုံခြင်း၏ အကြောင်းတည်း။ ဒီ၊ ၃။၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၁။ ခန္ဓာအာယတနဓာတ်များ ကျန်းမာချမ်းသာကြပါစေဟု မေတ္တာ ပို့သလျှင် သတ္တဝါများ နားမလည်နိုင်၊ ဇဝေဝါသံသယဖြစ်စရာအကြောင်းရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဗြဟ္မဝိဟာရကိုပြခြင်းငှါ ပဋိလကထာကို ဟောတော်မူရသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ဗြဟ္မဝိဟာရတရား လေးပါးသည် ဝဋ်, ဝဋ်၏အခြေ, ဝိပဿနာ၏အခြေခံ, အဘိညာဉ်, နိဗ္ဗာန သမာပတ်၏ အခြေဖြစ်နိုင်သည်။ သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ လောကုတ္တရာမဂ်ဖိုလ်ကိုကား မဖြစ်စေနိုင်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၄။ အကျယ်ကို သက်ဆိုင်ရာပုဒ်တို့၌ကြည့်။)ယဿာ စ ဗြဟ္မာနော နိဒ္ဒေါသစိတ္တာ ဝိဟရန္တိ၊ ဧဝံ ဧတေဟိ သမ္မယုတ္တာ ယောဂီနော ဗြဟ္မသမာဝ ဟုတ္စာဝိဟရန္တီတိ သေဋ္ဌေန နိဒ္ဒေါသဘာဝေန စ ဗြဟ္မဝိဟာရာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၄။ ဗြဟ္မာနံ ဗြဟ္မဘူတာ ဝါ ဟိတူ၊သံဟာရာဒိဝသေန ပဝတ္တိယာ သေဋ္ဌဘူတာ ဝိဟာရာတိ ဗြဟ္မဝိဟာရာ၊ မေတ္တာစျာ နာဒိဝသေန ပဝတ္တာ စတသော အပ္ပမညာယော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၃။ (–ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၂၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။ ဝိမတိ၊၁။၄၁။ သံဋီ၊၁။၄၀။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၃၈။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၀။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၉။)

ဗြဟ္မဝိဟာရကမ္မ (န) [ဗြဟ္မဝိဟာရ + ကမ္မ] ဗြဟ္မစိရ်တရား ၄-ပါး ကို ပွားများမှု။ တေသုပိ ဣဒ ဗြဟ္မဝိဟာရကမ္မညေဝ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။

ဗြဟ္မဝိဟာရစတုတ္ထ (တိ) [ဗြဟ္မဝိဟာရ+စတုတ္ထ] ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနား ၄-ပါး၌ဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်၊ ဗြဟ္မဝိဟာရတရား ၄-ပါးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သောစတုတ္ထစျာန်။ အာလောကကသိဏစတုတ္ထံ ဗြဟ္မဝိဟာရစတုတ္ထံ အာနာပါနစတုတ္ထံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ (–၄၄၀။)

တဆာ ဟိ တံ မြဟ္မဝိဟာရပုဗ္ဗဘာဂ ဘူတံ ပမာဏံ အဘိဂ္ဂမ်ဘွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၀၄။

မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာ (ထီ) [မြဟ္မဝိဟာရ+ဘာဝနာ] မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကို ပွားများခြင်း၊ မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာ။ မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာယ ပန ဥက္ကံသပါရမိပ္ပတ္တိယာ။ ဥဒါ၊န၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ (–သုဘ္ဂနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။)

မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာနုယောဂ (ပု) [မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာ+အနုယောဂ] မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကို အဖန်ဖန် ပွားများအားထုတ်ခြင်း။ ခန္တီသောရစ္စာနုဋ္ဌာနံ မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာနုယောဂေါ သဒ္ဓါပညာသမာယောဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၇၇။

မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဖရဏဋ္ဌာန (နု) [မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာ+ဖရဏဋ္ဌာန] မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာပြုနိုင်ရန် ရာအရပ်၊ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတွာ တိ အာဒိနာ ဝါ နယေန မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဖရဏဋ္ဌာနဘူတာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၁၁၆။

မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဖရိတ (တိ) [မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာ + ဖရိတ] မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာပြုနိုင်ရန် ရာဖြစ်သော။ "ဧကံ ဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတိ" တိအာဒိနာ ဝါ နယေန မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဖရိတာ စဘဿော ဒိသာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

မြဟ္မဝိဟာရယောဂ (ပု) [မြဟ္မဝိဟာရ+ယောဂ] မြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကိုအားထုတ်ခြင်း။ ယဿာ ဝုတ္တမြဟ္မဝိဟာရယောဂေန အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၉။

မြဟ္မဝိဟာရလာဘီ (တိ) [မြဟ္မဝိဟာရ+လာဘ+ဏီ] မြဟ္မဝိဟာရဟရားကို ပွားများ၍ ဈာန်ရသော၊ မြဟ္မဝိဟာရဈာန်ရသော၊ သူ။ တဿပိမေ အာနိသံသာ မြဟ္မဝိဟာရ၊

မြဟ္မဝိဟာရဝတ္တာန (နု) [မြဟ္မဝိဟာရ+ဝတ္တာန] မြဟ္မဝိုရိုက်ဟာရားသျှင် အာခဲ့ရှိသောဝတ်။ အာနာပါနဿတိဘာဝနာနေ မြဟ္မဝိဟာရဝတ္တာနေ စ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဥဒ္ဒရန္တော နာ ဝါရောဘဇ္ဈော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ မဟ္ဒီ၊ ၃။၃၄၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇၆။)

မြဟ္မဝိဟာရဒိပန (ထီ, နု) [မြဟ္မဝိဟာရ+ဒိပန] မြဟ္မဝိုရိုက်ဟာရားကိုပြခြင်း။ အာနန္တရိယဒိပနတ္ထံ မြဟ္မဝိဟာရဒိပနတ္ထံ ပုဗ္ဗေနိဝါသ ဒိပနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၄၀၁။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၆၈။

မြဟ္မဝိဟာရာမ (ပု) [မြဟ္မဝိဟာရ + ဓမ္မ] မြဟ္မဝိုရိုက်ဟာရား။ (ဤနေရာ၌ မြဟ္မဝိုရိုက်ဟာရား ၄-ပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ဟာရားကို လည်း မြဟ္မဝိဟာရဓမ္မဟု ဆိုသည်။) တေ ဧဝ မြဟ္မဝိဟာရဓမ္မေ နာမဓာသေန ...ရွှပ-ဝသေန စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁၊ မြဟ္မဝိဟာရဓမ္မေ-တိ မြဟ္မဝိဟာရေဓစာ မြဟ္မဝိဟာရသဘာဘ-ဓမ္မေစ။ တေနာဟ နာမာသေနာတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၇၉။

မြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [မြဟ္မဝိဟာရ+နိဒ္ဒေသ] မြဟ္မဝိဟာရဘာဝား ၄-ပါးကို အာကျယ်ပြရာ (အပိုင်းကဏ္ဍ)။ ကရုဏာ မုဒိတာ မြဟ္မ-ဝိဟာရနိဒ္ဒေသေ အာဝိ ဘဝိဿန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၇။)

မြဟ္မဝိဟာရနိဿန္ဒ (ပု) [မြဟ္မဝိဟာရ+နိဿန္ဒ] မြဟ္မဝိဟာရဂုဏ်ား၏ အကျိုးဆက်၊ နှ ဟိ မြဟ္မဝိဟာရနိဿန္ဒော အာချုပ်။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၀၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၄၃၃။

မြဟ္မဝိဟာရပဆ (ပု) [မြဟ္မဝိဟာရ+ပဆ] မြဟ္မဝိဟာရ ခရီးလမ်းစဉ်။ မြဟ္မပဆ (ဂ) ကြည့်။

မြဟ္မဝိဟာရပုဗ္ဗဘာဂ (ပု) [မြဟ္မဝိဟာရ+ပုဗ္ဗဘာဂ] မြဟ္မဝိဟာရဘာဝား၏ ရှေးအဖို့။

ကျရှိသာပဿဒိဘာရံ ပဘဂ္ဂေဘိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃ဖြဝ။ ပဒ္ဓိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။ မြဟ္မဝိဘာဆာခိဋ္ဌတန္တိ မေတ္တာစျာနုပဘာဝိဘ်ဘ်ဘ်ဘ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃ဖြဝ၃။ မြဟ္မဝိဟာရဆာခိဋ္ဌဘန္တိ မြဟ္မဝိဘာရသာပဘိဋ္ဌာနဘူဘ်။ သဒ္ဒမ္မာ၊ယော။၂၁၂။

မြဟ္မဝိဘာဆာနန္တရံ (ဗျ) [မြဟ္မဝိဟာရ+အနန္တရံ] မြဟ္မဝိဘာရ (ကို အာကျယ်ပြုပြီးသည်) ၏ အခြားမဲ့၌။ မြဟ္မဝိဟာဆာနန္တရံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌေသု ပန စဘူသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၀။

မြဟ္မဝိဟာရူပေက္ခာ (ထီ) [မြဟ္မဝိဟာရ+ဥပေက္ခာ] မြဟ္မဝိဟာရဖြစ်သော ဥပေက္ခာ(မြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါးတွင် ပါဝင်သော သင်္ဘာဝါဘို့ အပေါ် မျှစ်မမုန်း အလယ်အလတ် သဘောရှိသောဘာဆား)။ ယာ ပန "ဥပေက္ခာသဟဂတေန စေတသာ ကေဒိသံ ဖရိတ္တာ ဝိဟရတီ"တိ ဧဝမာဂတာ သတ္တေသု မဇ္ဈတ္တာကာရဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ မြဟ္မဝိဟာရူပေက္ခာနာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၅။ (–ဝဇိရ။၄ဖြ။ ဝိမတိ၊၁။၇၃။)

မြဟ္မဝေဌန (န) [မြဟ္မ+ဝေဌန] (၁) မြဟ္မာ၏ ဦးရစ်ခေါင်းဝေါင်း။ (၂) မြဟ္မာ၏ ဦးရစ်ခေါင်းဝေါင်းနှင့် တူသော ခေါင်းပေါင်း၊ မြင်းခွါနှင့် တူသော ဦးရစ်ခေါင်းပေါင်း၊ ပုဏ္ဏားခေါင်းပေါင်း။ (၁) မြဟ္မာဘာဝဏောန အလာဓိရိဘ္မာ မြဟ္မဝေဌန် သီဒသ ကဘ္မာ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ သုဘ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ (၂) သိသေ မြဟ္မဝေဌန် ပဋိမုဋ္ဌိဘ္မာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ သုဘ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ မြဟ္မဝေဌနန္တိ မြဟ္မုနော ဝေဌနသဒိသံ အာဿနဝေဌနသဒိသန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။

မြဟ္မဝေါဟာရ (ပု)[မြဟ္မ+ဝေါဟာရ]မြဟ္မာ၏–ဝေါဟာရ–ဘာသာစကား။အယ မေဝေကာ လာဘိနော အနဝသေသာ လဗ္ဘန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃ဖြဝ။

မြဟ္မဝိဟာရသညာဂတ (တိ) [မြဟ္မဝိဟာရ+သညာဂတ] မြဟ္မဝိဟာရသညာ။ ဣမဿ မယာ အဓိဂတဿ မြဟ္မဝိဟာရသညာဂတဿ ဥတ္တရိ နိဿရဏံ နိဗ္ဗာနံ အတ္ထိတိ ဧဝံ ပဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ အပ္ပမညာမုခေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသသော ကဘတ္တာ မြဟ္မဝိဟာရသညာဂတဿာတိ ဝုတ္တံ သမ္မဿိပိ တေဘူမကဿ သညာဂတဿာတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ ယော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။

မြဟ္မဝိဟာရသန်္ဌဿ (တိ) [မြဟ္မဝိဟာရ+သန်္ဌဿ] မြဟ္မဝိဟာရဘာဆားကို မှီသော။ မြဟ္မဝိဟာရသန်္ဌဿယော ဥပ္ပန္နံ ဒုတိယံ သမ္မပ္ပဓာနံ ကာမာလယသမုဂ္ဃါတံ။ နေက္ခ္ဘိ၊ဋီ။၁၁၆။

မြဟ္မဝိဟာရသမာပတ္တိ (ထီ) [မြဟ္မဝိဟာရ+သမာပတ္တိ] မြဟ္မဝိဟာရဘာဆားလျင် အာရုံရှိသော စျာန်သမာပတ်။ အနုပသမာပတ္တိ မြဟ္မဝိဟာရသမာပတ္တိ နိရောဓသမာပတ္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၄။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၅။ သီ၊ဋီ၊သဒ်၊၂။၄၃၃။)

မြဟ္မဝိဟာရသဟဂတဓမ္မ (ပု) [မြဟ္မဝိဘာရ+သဟဂတဓမ္မ] မြဟ္မစိုရ်ဘာဆား ၄-ပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ဘာဆား။ မြဟ္မဝိဟာရဓမ္မကြည့်။

မြဟ္မဝိဟာရသေဝန (ထီ၊န) [မြဟ္မဝိဟာရ+သေဝန] မြဟ္မဝိဘာရတဆား ၄-ပါးကို–မှီဝဲ–ပွါးများ–ခြင်း။ အနုပသေသကိလေသပဟာနေ န မြဟ္မဝိဟာရသေဝနာယ စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။

မြဟ္မဝိဟာရာဓိဋ္ဌတ (တိ) [မြဟ္မဝိဘာရ+အဓိဋ္ဌတ] မြဟ္မဝိဟာရ၏တည်ရာဖြစ်သော၊ (မေတ္တာစျာန်ဟူသော) မြဟ္မဝိဟာရလျင် တည်ရာရှိသော။ ဝိဟရတိတိ မြဟ္မဝိဟာရာဓိဋ္ဌတံ

ယဿာဘုစ္စမြဟ္ဓဝေါဟာရ အရိယဝေါဟာရ-သခ်ိဘာ မာဂဓဘာသာ။ အဘိ၊၁။ ၂။ ၃၇၂။

မြဟ္ဓသံယုတ္တ (န) [မြဟ္ဓ+သံယုတ္တ] မြဟ္ဓဘို့ မေးလျောက်သဖြင့် ဟောကြား အပ်သော သုတ်အပေါင်း၊ မြဟ္ဓသံယုတ်။ သံယုတ္တနိ-ကာယ်၊ သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ဖ-သံယုတ်။ သံ၊ဝ။ ၁၃၀-၁၆၂။ မြဟ္ဓသံယုတ္တဿ ပဌမေ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ဝ။၁၉၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။) သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၁။၁၂၂။-ကြည့်။

မြဟ္ဓသဘာ (ထိ) [မြဟ္ဓ+သဘာ] မြဟ္ဓ့် သဘင်၊ မြဟ္ဓာအစည်းအဝေး။ တသ္မိံ မြဟ္ဓ-လောကေ သုဓမ္မံ မြဟ္ဓသဘံ ဂန္ဆာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၃၂၃။

မြဟ္ဓသမာဂမ (ပု) [မြဟ္ဓ+သမာဂမ] မြဟ္ဓာနှင့် ပေါင်းသင်းမိခြင်း။ တပေါကမေမှန ပရိက္ခီဏ-သရီရဿာယ, မြဟ္ဓသမာဂမေန ဘဿဒီသ-မုပ္ပတ္တိယာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၂၇။

မြဟ္ဓသမ္ဗဟ (ပု) [မြဟ္ဓ+သမ္ဗဟ] မြဟ္ဓာ အပေါင်း။ မြဟ္ဓာဘိက(ဝ) ကြည့်။

မြဟ္ဓသမ္ဖဿ (ထိ) [မြဟ္ဓ+သမ္ဖဿ] မြဟ္ဓာမင်း၏ စည်းဒိမ်။ နမာရသမ္ဖဿံ နမြဟ္ဓသမ္ဖဿံ နစက္ကာဘိသမ္ဖဿံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃။)

မြဟ္ဓသမ္ဘုတ (တိ) [မြဟ္ဓ+သမ္ဘုတ] မြဟ္ဓာ ကြောင့်ဖြစ်သော၊သူ။ မြဟ္ဓသမ္ဘုတာဝိ မြဟ္ဓ-ဇာ တိ ဝုစ္စန္တိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၁။

မြဟ္ဓသမ္မတ (တိ) [မြဟ္ဓ+သမ္မတ] မြဟ္ဓာဟု သမုတ်အပ်သော၊သူ။ မြဟ္ဓသမ္မတာ ပဗ္ဗ-စရိယသမ္မတာ။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။၁၁၅။ သုဘူနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀။

မြဟ္ဓသရိရ (န) [မြဟ္ဓ+သရိရ] မြဟ္ဓာမင်း၏ ကိုယ်။ ပရိပ္ဖာဇကော ဒဿဓလဿ မြဟ္ဓသ-ရီရဿဋ္ဌာဂံ ရဏ္ဍဋ္ဌိဘာဂံ ရဏ္ဍံ ပုဏ္ဏာဒန္ဒသဆိရိကံ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၀။

မြဟ္ဓသဘာဝ (တိ) [မြဟ္ဓ+သဘာဝ] မြဟ္ဓာနှင့် အဘူဘာဝဖြစ်တတ်သော၊ မြဟ္ဓာအပေါင်း အဖေါ်ဖြစ်သော၊ သူ။ အဃမဇ္ဈသာယနော နိယျာနိကော နိယျာတိ တက္ကရဿ မြဟ္ဓ-သဟဗျတာယ ယုဇ္ဇာ အက္ခာတော။ ဒီ၊ဇ။ ၂၂၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ ဣတိပုတိ၊ဋ္ဌ။၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၂၇။) တက္ကရဿ မြဟ္ဓသဟဗျတာ-ယာတိ ယော တံ မဂ္ဂံ ကဆောတိ ပဋိပဇ္ဇတိ။ တဿ မြဟ္ဓုနော သဒ္ဓိံ သဟဘာဝါယ၊ ကေ-ဋ္ဌာနေ ပါတုဘာဝါယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ သဟဗျ-လည်းကြည့်။

မြဟ္ဓသဟဿ (န) [မြဟ္ဓ+သဟဿ] မြဟ္ဓာ တဆောင်၊ မြဟ္ဓာအဆောင်။ တေဘိ ဒသဘိ မြဟ္ဓသဟဿေဘိ သဒ္ဓိံ ပါဘုရဟောသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၈၊ သံ၊ဒု၊၁။၁၀၂။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၆။)

မြဟ္ဓဿရ (ပု) [မြဟ္ဓ+သရ] (၁)မြဟ္ဓာမင်း၏ အသံ။ (တိ)(၂) မြဟ္ဓာမင်း၏ အသံနှင့်တူ သော အသံရှိသော၊သူ။ (၁) မြဟ္ဓုနော သရော မြဟ္ဓဿရော။ ကစ္စည်း။ ၁၇၀။ (တိ) (၂) အဿဋ္ဌိ ဒေဝကုမာရော မြဟ္ဓဿရော ကရဝီကဘာဏီ။ ဒီ၊ ၂။၁၆။ (-မ၊၂။၃၃၀။ မဟာနိ။၃၅၃။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၉။) မြဟ္ဓဿရောတိ အညော ဆိန္နဿရော-ဘိန္နဿရော ကာကဿရော ဟောန္တိ၊ အယံပန မဟာမြဟ္ဓုနော သရသဒိသော သရော သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂။ မဟာနိ။ဋ္ဌ၊ ၃။၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။) မြဟ္ဓုနော သရော-ဝိယ အဋ္ဌင်္သမန္နာဂတော သရော ယဿာတိ မြဟ္ဓဿရော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၇၂။

မြဟ္ဓဿရနိမ္မတ္တိ (ထိ) [မြဟ္ဓဿရ+နိမ္မတ္တိ] မြဟ္ဓာမင်းအသံနှင့် တူသော အသံ၏-ပြီး-

ပြသ့်စုံ–ခြင်း။ ဖြဟ္မသရနိပ္ဖတ္တိယာ သဒ္ဒ-ဒါနံ့ ဒေတိ။ စရိယာဒ္ဌ။ ၂၉၈။ သီဒ္ဓီ၊ သစ်၊၁။ ၂၇၅။ (–ဒီ၊ဒ္ဓီ၊၁။၈၆။)

ဖြဟ္မသရလက္ခဏ (န) [ဖြဟ္မသရ+လက္ခဏ] ဖြဟ္မာမင်း၏ အသံနှင့်ဘူသော အသံတော်၏ လက္ခဏာ။ ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာ-တူတိ ဖြဟ္မသရလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၁။

ဖြဟ္မာဘရဏ (န) [ဖြဟ္မ + အာဘရဏ] ဖြဟ္မာမင်း၏ အဆင်တန်ဆာ။ ဖြဟ္မဝဇ္ဇန (၁)-ကြည့်။

ဖြဟ္မာဘိနိဿိ (တိ) [ဖြဟ္မ+အဘိနိဿိ] ဖြဟ္မာကို နုစ်သက်ခြင်းရှိသော၊ ဖြဟ္မာကို နုစ်သက်တတ်သော၊သူ။ ဖြဟ္မပသံသက-ကြည့်။

ဖြဟ္မာယာစန (ထီ၊န) [ဖြဟ္မ+အာယာစန] ဖြဟ္မာမင်း၏ တောင်းပန်ခြင်း။ ဧဝံ ဗုဒ္ဓဘ္ဂံ ပတ္ဝာ ဖြဟ္မာယာစနံ အခိဝါဒေသဘ္ဝာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၂၀။ (–၂၇၈။)

ဖြဟ္မာယာစနာနိမိတ္တ (န) [ဖြဟ္မာယာစနာ+နိမိတ္တ] ဖြဟ္မာမင်း တောင်းပန်ရုခြင်း၏ အကြောင်း။ သတ္ထာနံ ဓမ္မသမ္မုဠိပတ္တိယာ ဖြဟ္မာယာစနာနိမိတ္တန္တိ တံ ဒဿေန္တော။ သံဒ္ဓီ၊၁။၂၃၃။

ဖြဟ္မာယု (ပု) ဖြဟ္မာယုမည်သူ၊ ဖြဟ္မာယု ပုဏ္ဏား။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဖြဟ္မာ-ယု ဖြာဟ္မဏော မိဆိလာယံ ပဋိဝသတိ။ မ၊ ၂။၃၃၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၂၉။)

ဖြဟ္မာယုဖြာဟ္မဏ (ပု) [ဖြဟ္မာယု+ဖြာဟ္မဏ] ဖြဟ္မာယုမည်သော ပုဏ္ဏား။ အထ ခေါ ဖြဟ္မ-ယုဖြာဟ္မဏော ဥဋ္ဌာယာသနာ ကေသံ ဥဉ္ဆာ-ဆာသင်္ကံ ကရိတ္ဝာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ (–သုဉ္ဆာနိ-ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။)

ဖြဟ္မာယုသုဉ္ဆာ (န) [ဖြဟ္မာယု+သုဉ္ဆာ] ဖြဟ္မာ-ယုသုဉ်း။ မဇ္ဈိမနိကာယဟာဠိဒ္ဓိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ မ၊၂။၃၃၄-၃၄၇။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တိ ဥပရိ ဖြဟ္မာယုသုဒ္ဓဘ္ဂ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂါနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၇။ သီဒ္ဓီ၊ သစ်၊၂။၄၁၄။)

ဖြဟ္မာယုသုဉ္ဆဒ္ဓကထာ (ထီ) [ဖြဟ္မာယုသုဉ္ဆ+အဒ္ဓကထာ] ဖြဟ္မာယုသုဉ်း၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုရာကျမ်း၊ ဖြဟ္မာယုသုတ် အဋ္ဌကထာ။ "ဗျဉ္ဇနဿ မတ္ထာ နာမ ဩဒနတော စတုတ္ထ-ဘာဒဂါ"တိ ဖြဟ္မာယုသုဉ္ဆဒ္ဓကထာယံ ဝုတ္တ-တ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၈။

ဖြဟ္မာလိ (ပု) ဖြဟ္မာလိ မည်သူ။ ဖြာဟ္မဏ-ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ ဘ္ဝာ ဖြဟ္မာလိဘိ လဒ္ဓနာမော ဝိညူဘံ ပဒတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။

ဖြဟ္မာလိဘ္ဂေရ (ပု) [ဖြဟ္မာလိ + ထေရ] ဖြဟ္မာလိထေရ်။ အာယသ္မာတော ဖြဟ္မာလိတ္ထေ-ရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။

ဖြဟ္မာသန (န) [ဖြဟ္မ+အာသန] မြတ်သော နေရာ။ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတ္ဝာ ဖြဟ္မာသနံ ပညာ-ပေတ္ဝာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။

ဖြဟ္မီ (ဟ္မီ) ပဘ္ဘ (န) [ဖြဟ္မီ (ဟ္မီ)+ပဘ္ဘ] ဖြဟ္မောန္ဒက်၊ (ဖြန်းမွေးရက်။ ဝဇီရ။သျ။) ထောမဒ္ဓဲ ဖြဟ္မီကို သဘာဝေဒ=ဟင်းရွက် တဲ့။။ P.S.E.D ၌ဆေးပင်တဲ့။ဟုဆို သည်။ အခြို့ကား မြင်းခွါခွာက်ပင်ဟု ပြန်ဆို သော်သည်။) ဖြဟ္မပတ္တဉ္ဉ ယာဝကာလိကန္တိ ဒီပဝါသိနော ဝဒန္တိ။ ဝိ၊သင်္ခ၊၃။ ဖြဟ္မီပ-တ္တဉ္ဉ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ဖြဟ္မီပတ္တံ ဒေမေတေ-ယေ ပဏသာ။ ဝဇီရ။၃၂၀။

ဖြဟ္မီသရိယ (ပု) [ဖြဟ္မ+ဣသရိယ] ဖြဟ္မာ-မင်း၏စည်းစိမ်။ မံ ခေါ ပနေသ သက္ကိဿရိယ-ဖြဟ္မီဿရိယာနံ အဘ္ဘာယ ဖြဟ္မစရိယံ စရာဘိ-တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။

သော ဥပုသ်။ အရိယသာဝကော ဗြဟ္မ-ပေါသထံ ဥပဝသတိ။ အံ၊၁။၂၀၈။ ဗြဟ္မ-ပေါသဿ ဥပဝသတိတိ ဗြဟ္မာ ဝုစ္စတိ သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ တဿ ဂုဏာနုဿရဏဝသေန အယံ ဥပေါသထော ဗြဟ္မပေါသထော နာမ၊ တံ ဥပဝသတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

ဗြဟ္မဂုမဂ (တိ) [ဗြဟ္မ+ဥပ+ဂမု+ကို] ဗြဟ္မဉ် ဘုံသို့ကပ်ရောက်တတ်သော။ ဗြဟ္မဓေတ္တ-ကြွသ်။

ဗြဟ္မပမ (တိ) [ဗြဟ္မ+ဥပမာ] ဗြဟ္မာနှင့်တူသော၊ ဗြဟ္မာသဖွယ်ဖြစ်သော။ ဗြဟ္မပဓမ မဟာဝိဓရ၊ သော မေ ဗုဒ္ဓေါ နိမန္တိတော။ အပ၊၁။၃၇၃။ ထေရဂါ၊၂။၃၁၅။

ဗြာဟ္မဉ (န) [ဗြာဟ္မဏ+ဏျ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၃၁၄။] ဗြဟ္မဉ-ကြွသ်၊

ဗြာဟ္မဉကုလသမ္ဘဝ (တိ) [ဗြာဟ္မဉကုလ+သမ္ဘဝ] ပုဏ္ဏားဇာတိ – ပုဏ္ဏားမျိုး – ၌ဖြစ်သော၊သူ။ တဒါရုဏပုရေရမ္မေ၊ ဗြာဟ္မဉကု-လသမ္ဘဝါ။ အပ၊၂။၂၉၅။ ဆေရီဂါ၌။၂၂၁။

ဗြာဟ္မဉကုလသမ္ဘူတ (တိ) [ဗြာဟ္မဉကုလ+သမ္ဘူတ] ပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်သော၊သူ။ ဗြာဟ္မ-ဉကုလသမ္ဘူတော၊ မဟာရဇာနသဉ္ဉယော။ အပ၊၁။၃၀၈။ ဗြာဟ္မဉကုလသမ္ဘူတော ဘိက္ခဝေ၊ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ **၃၀၀။**

ဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဗြာဟ္မ+ဏ။ ဓာန်၊ဋီ၊၄၀၈။ ဗြဟ္မ+အဏ+အ။ ဝဟ+ယု။ ဝ–ကိုဗပြု၊ ရ–လ၊ ဗြဋ္ဌ ဗ–ကို အာဒီဿပြု၊ မ–လ၊ ယု အနပြု။ ဏပြန်။ ဗဟ+ယု။ ဓမ္မပဒ၊ မဟာဋီ။ ၂၈–၃၃–၌ ဗြာဟ္မဏဝိဂ္ဂိဟ်များစွာ ဆိုခဲ့။] (၁) ပုဏ္ဏား၊ ဗြာဟ္မဏ။ (ဗြဟ္မာ၏ သားဖြစ်သောကြောင့်ထင်း။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၀၈။ ဗေဒင်ကို သရဗ္ဘာယ် တတ်သော ကြောင့်ထင်း။ ဝိ၊၌၊၁။၈၃။ မကောင်းမှုကို

ဗြဟ္မဒုကာဃ (ပု) [ဗြဟ္မ+ဥဒုကာဃ] ဗြဟ္မာ၏ ကိုယ်ကဲ့သို့ဖြောင့်မတ်သောကိုယ်။ ဗြဟ္မဒု-ကာယော ပုရတော ဝကော်၁။ သံ၊၌၊၃၊ ၂၇၆။

ဗြဟ္မဒု (ဌု)ဂတ္တ (တိ) [ဗြဟ္မ+ဥဒုဂတ္တ] မြတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြောင့်မတ်သောကိုယ်ရှိသော၊ ဗြဟ္မာကဲ့သို့ ဖြောင့်မတ်သောကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အယဉ္စိ ဒေဝ ကုမာရေ ဗြဟ္မဒု-ဂုတ္တော။ ဒီ၊၂။၁၅။ (–မ၊၂။၃၃၇။) မဟာပုရိသော ဝေ ဟိ ဗြဟ္မဒုဂုတ္တော။ ဝိ၊၌၊၃။၃၀၉။ ဗြဟ္မဒုဂုတ္တောတိ ဗြဟ္မာဝိယ ဥဒုဂုတ္တော ဒီ၊၌၊၂၊၃၉။ မ၊၌၊၃။၂၆၀။ ဗြဟ္မဒုဂုတ္တောဘိ ဘွေ နိဒ္ဒေါသတ္တေ သေဋ္ဌ-တ္တေ စ ဗြဟ္မသဒ္ဒံ ဂဟေတ္ဝာ နိဒ္ဒေါသံ ဟုတ္ဝာ ဥဒု ဂတ္တံ ယာဃ သော ဗြဟ္မဒုဂုတ္တောတိ လိခိဘံ။ အထ ဝါ ကာမဘောဂိတ္တာ ဒေဝိန္ဒ္ဝာ-ဒယော ဥပမာဝသေန အဂ္ဂဟေတ္ဝာ ဗြဟ္မာဝိ-ယ ဥဒုဂတ္တော ဗြဟ္မဒုဂဒတ္တာ။ ဝဇီရ။ ၄၃၇။ (–ဝိမတိ၊၂။၁၂၇။)

ဗြဟ္မဒ္ဓဇ (ပု) [ဗြဟ္မ+ဥဒ္ဓဇ] (သုံးပါးသော) ဗြဟ္မာတို့ဆက် မြတ်သော ဘုရား၊ မြတ်သော ဗြဟ္မာဖြစ်သော ဘုရား။ ဗြဟ္မဒ္ဓဇ-မေန ကာယိတော၊ ဗြဟ္မဝိဟာ၊ရ ဣဒမ ဿတိ ဝိဒိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၁။ ဗြဟ္မဒ္ဓဇမေနာတိ ...ဿတိ ဗြဟ္မာနံ ဥဒ္ဓဇမော, ဗြဟ္မာ စ သော ဥဒ္ဓဇမော စာတိ ဝါ ဗြဟ္မဒ္ဓ-ဇမော၊ ဘဂဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၇–ဂ။

ဗြဟ္မပဓတ္တိ (ထီ) [ဗြဟ္မ+ဥပဓတ္တိ] ဗြဟ္မာ အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း၊ ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ပဋိသန္ဓေ အားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ အယမန္တိမာ ဝေဒဂူ ဗြဟ္မုပပတ္တိ။ သံ၊၁။၁၄၅။(–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၂။) အန္တိမာ ဗြဟ္မုပပတ္တိတိ သဗ္ဗ-ပစ္ဆိမာ ဗြဟ္မဘာဝပတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၂။

ဗြဟ္မုပေါသထ (ပု) [ဗြဟ္မ+ဥပေါသထ] မြတ်သောဥပုသ်၊ မြတ်သောဘုရား၏ ဂုဏ်တော်ကို အောင့်မေ့၍ စောင့်ထိန်းကျင့်သုံး

ဗြာဟွဏကရဏ (တိ) [ဗြာဟွဏ+ကရဏ] ဗြာဟွဏအဖြစ်ကိုပြုတတ်သော။ ကတမေ စ ပန ဗြာဟွဏာ ကရဏာ ဓမ္မာ။ ဥဒါန၊၀၀။ (–မ၊၁၃၇။) ဗြာဟွဏကရဏာတိ ဗြာဟွဏကဆော်တိ ဗြာဟွဏကရဏာ၊ ဗြာဟွဏဘာဝကဆာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၄၀။ (–မ၊၆၂၊၂၊၂၁၂။)

ဗြာဟွဏကာရဏ (တိ) [ဗြာဟွဏ+ကာရဏ] ဗြာဟွဏအဖြစ်ကိုပြုတတ်သော။ ယော ဓမ္မော ဗြာဟွဏကာရဏော တေ ဓမ္မေ ပဟာယ။ ဒီ၊ ၁။၂၃၁။ (–၀ိ၊၃။၃။) ယော ဓမ္မော ဗြာဟွဏကာရဏာတိ ဇော်သိလဒသကုသလကမ္မပထဘေဒါ ဓမ္မော ဗြာဟွဏကာရဏာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊၆၊၁၁၄။

ဗြာဟွဏကုမာရ (ပု) [ဗြာဟွဏ+ကုမာရ] ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသောသူငယ်သား။ ဣခ ဗြာဟွဏကုမာရော ခတ္တိယကညာယ သဒ္ဓိံ ။ဒီ၁။ ၉၁။ (–မ၊၆။၃။ ၂၀၁။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၅၂။)

ဗြာဟွဏကုမာရိကာ (ထီ) [ဗြာဟွဏီ+ကုမာရိကာ] ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသောသတ္တိသမီး။ ယတ္ထ ဝေရွှပ် ဗြာဟွဏကုမာရိကံ ပဿာမ။ ဇာ၊၆၊ ၃။၀၆။

ဗြာဟွဏကုလ (နွ) [ဗြာဟွဏ+ကုလ]ပုဏ္ဏားမျိုး။ ဗြာဟွဏကုလာ အဂါရသ္မာ အနာဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိဘာ။ ဒီ၊၃။၆၆။ ဗြာဟွဏကုလာတိ ဗြာဟွဏကုလတော, ဘောဂါဒိသမ္ဗန္ဓံ ဗြာဟွဏကုလံ ပဟာယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊၆၊၃။၄၄။ (–ဒီ၊၆၊၃။၃၆။)

ဗြာဟွဏကုလကုလီန (ပု) ဗြာဟွဏကုလ+ကုလီန] မြတ်သော ပုဏ္ဏားမျိုး။ သမာစိတကုသလမူလော ဗြာဟွဏကုလကုလီနော မနာပိကံ ကာမရတိံ ။ မိလိန္ဒ။၃၄၂။

ဗြာဟွဏကုလပွဘဝ (တိ) [ဗြာဟွဏကုလ+ပဘဝ] ပုဏ္ဏားမျိုး၌ ရွှေးဦးစွာ ဖြစ်သော၊သူ မျှောတတ်သောကြောင့်၎င်း။ ဒီ၊၃။၇၇–ဗြာဟွဏဟုခေါ်သည်။) (၂) မကောင်းမှုကို အပပြုတတ်သော၊သူ။ ရဟန္တာ၊ ဗြာဟွဏာ။ (က) ရသေ့၊ ရဟန်း၊ သူတော်သူမြတ်။(တိ) (၃) ဗြာဟွဏ အယူဝါဒရှိသော၊သူ။ (၁) အဆခေါ ဝေရဉ္ဇော ဗြာဟွဏော ယေန ဘဂဝါ။ ဝိ၊၁။၁။ (–ဒီ၊၁။၈၂။ အံ၊၂။၄၃၀။ နေတ္တိ။၉။မ၊၆၊၃။၂၉၄။) ဗြဟ္မံ အဏဘိဘိ. ဗြာဟွဏော၊ မဒန္တ သဒ္ဓါယဘိဘိ အတ္ထော။ ဝိ၊၆၊၁၀၃။ ဒီ၊၆၊၁။၂၁။ (–ဥဒါန၊၆၊ ၅၃။ နေတ္တိ၊၆။၅၀၊ မ၊၆ီ၊၃၊၁၉၀။ အံ၊၆ီ၊၃။ ၁၇၃။) (၂) အာတာပိနော စျာယတော ဗြာဟွဏဿ။ ဝိ၊၃။၂။ ဥဒါန။၇၀။ နေတ္တိ။ ၁၂၄။ (–သံ၊၂။၃၀၂။ ဓမ္မ။၅၅။ ဥဒါန။၀၁။ သုတ္တနိ။၂၉၅။ ပဋိသံ။၂၀၁။ ဇာ၁၁။၃၀။ ဝိ၊ ၆၁၁။၀၃။ အံ၊၆၁၁။၁၉။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၂၀၄။) ဗြာဟွဏဿာတိ ဗာဟိတပါပဿ ခီဏာသဝဿ။ ဝိ၊၆၊၃။၂၃၆။ ဥဒါန၊၆၁။၄၁။ နေတ္တိ၊ ၆။၂၃၃။ နေတ္တိ၊၀။၂၉၀။ (–ဝိ၊၆၁၁။၀၃။ သံ၊၆၊၃။၅၃။ ဥဒါန၊၆၁။၅၅။ သုဘ္ဘနိ၊၆၁၁။ ၁၅၃။ ဇာ၊၆၁၂။၃၃။ ဝိမတိ၁။၄၂။ အံ၊၆ီ၊ ၁။၆၉။) ဗြာဟွဏာတိ တေ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြာဟွဏသခါတေ (ဗြဟ္မသခါတေ?) ဓမ္မေ အရိယဇာတိယာ ဇာတာ, ဗြဟ္မဘူတာဿ ဝါ ဘဂဝတော သြရသပုတ္တာတိ ဣမသ္မိံ သတ္တလောကေ ပရမတ္ထတော ဗြာဟွဏာနာမ။ ဥဒါန၊၆၁။၅၃။ (က) ဗြာဟွဏဝဏ္ဏ (၃) ကြည့်။ (တိ) (၃) ဗြာဟွဏာနံ ဟိ ဗြာဟ္မလောကော နိဋ္ဌာ။ မ၊၆၁။၃၁၆။ ဗြာဟွဏာနန္တိ ဗြာဟွဏဝါဒိနံ။ မ၊၆ီ၊၂။၉။

ဗြာဟွဏကညာ (ထီ) [ဗြာဟွဏီ+ကညာ] ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသော သတ္တိသမီး။ ဣခ ခတ္တိယကုမာရော ဗြာဟွဏကညာယ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ကပ္ပေယျ။ ဒီ၊၁။၉၁။ (–မ၊၁။၁၂၂။ အံ၊၂။၄၆၅။)

(ပုဏ္ဏား)။ ဗြာဟ္မဏကုလပဘဝမို့ ဝါ ဗြာဟ္မ-ဏ်။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။

ဗြာဟ္မဏကုလိန(ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ကုလိန]ပုဏ္ဏား တို့တွင် အမျိုးမြတ်သူ၊ အမျိုးမြတ်သော ပုဏ္ဏား။ ဗြာဟ္မဏကုလိနာ (ဒီ၊၃။၆၆)တိ ဗြာဟ္မဏော သု ကုလိနာ ကုလသမ္မန္နာ။ ဒီ၊၆။ ၄။၄၄။

ဗြာဟ္မဏဂဏ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ + ဂဏ]ပုဏ္ဏား အပေါင်း။ ဗြာဟ္မဏမဏ္ဍလ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဗြာဟ္မဏဂဏ+ပရိ-ဝုတ] ပုဏ္ဏားအပေါင်း ခြံရံအပ်သော၊သူ။ ဗြာဟ္မဏဂဏပရိဝုတော ကမ္မန္တံ ဝေါသာ-သတိ။ သံ၊၆။၊၂၃။ သုတ္တနိ၊၆။၁၂၅။ (–သုတ္တနိ၊၆။၂။ ၂၄၁။)

ဗြာဟ္မဏဂရုက (တ) [ဗြာဟ္မဏ+ဂရုက]ပုဏ္ဏား ကို–အလေးထား–ဦးစားပေး – အလေး အမြတ်ပြု–သော၊သူ။ တဒါ ဗြာဟ္မဏဂရု-ဧ ဂဝ လောကော။ မ၊၆။၃။၁၃၀။

ဗြာဟ္မဏဂဟ (န) [ဗြာဟ္မဏ+ဂဟ] ပုဏ္ဏား အိမ်။ ဆဇဂဟံ ဝါ ယာဟိ ဗြာဟ္မဏဂဟံ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃။ အံ၊၆၊၃။၂၀၇။

ဗြာဟ္မဏဂါမ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဂါမ]ပုဏ္ဏားရွာ။ (ပုဏ္ဏားတို့ နေထိုင် စုဝေးရာ ရွာကိုဆိုင်း၊ ပုဏ္ဏားအပိုင်စားရသောရွာကိုဆိုင်း ဗြာဟ္မဏ-ဂါမဟု ခေါ်သည်။ သံ၊၆။၊၂၂။ အံ၊၆၊၂။ ၁၆၅။ သုတ္တနိ၊၆။၁။၁၂၃။) ဒက္ခိဏာဂိရိသ္မိံ ကေနာဠာယံ ဗြာဟ္မဏဂါမေ။ သံ၊၁။၁၇၄။ သုတ္တနိ။၂၉၁။ (–အံ၊၁။၁၈၁။ ဥဒါန။၁၇၄။) ကေနာဠာယံ ဗြာဟ္မဏဂါမေတိ ကေနာဠာတိ တသ္မာ ဂါမသ္မာ နာမံ။ ဗြာဟ္မဏာ ပနေတ္ထ သမ္မဟုလာ ပဋိဝသန္တိ၊ ဗြာဟ္မဏဘောဂေါ ဧဝ ဝါ သော့။ တသ္မာ ဗြာဟ္မဏဂါမောတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၆။၊၂၂။ (–အံ၊၆၊၂။၁၆၅။ ဥဒါန၊၆။၃၄။ သုတ္တနိ၊၆။၁။၁၂၄။)

ဗြာဟ္မဏဂုဏဝိရဟိတ (တိ) [ဗြာဟ္မဏဂုဏ+ဝိရ-ဟိတ] ဗြာဟ္မဏဂုဏ်မှ ကင်းသော၊သူ။ ဗြဟ္မ-ဗန္ဓု၊ ဗြာဟ္မဏဂုဏဝိရဟိတာ ဘိဘဇာတိမတ္တဗြာဟ္မ-ဏာတိ ပရိဘာသန္တော။ သုတ္တနိ၊၆။၁။၃၁၂။

ဗြာဟ္မဏဂေါတ္တ (န) [ဗြာဟ္မဏ+ဂေါတ္တ]ပုဏ္ဏား အနွယ်။ အဆဝါ ဗြာဟ္မဏဂေါတ္တေသု ကောဏ္ဍ-ညဂေါတ္တော ဥပပန္နတ္တာ။ အပ၊၆။၂။၁၇၁။

ဗြာဟ္မဏစဏ္ဍာလ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+စဏ္ဍာလ] ဒွန်းစဏ္ဍားဖြစ်သော ပုဏ္ဏား၊ ပုဏ္ဏား ဒွန်း စဏ္ဍား။အသမ္ဘိန္နမရိယာဒံ ဗြာဟ္မဏစဏ္ဍာလံ-ယေဝ ပဋ္ဌမံ။ အံ၊၂။၁၉၇။ (–သုတ္တနိ၊၆။၂။ ၅၉။)

ဗြာဟ္မဏစာရိတ္တ (န) [ဗြာဟ္မဏ+စာရိတ္တ] ပုဏ္ဏား၏အကျင့်။ ဗြာဟ္မဏစာရိတ္တာဃ ဘာ-ဝိဘတံ သန္ဓာယာဟ။ ဒီ၊၆။၁။၃၀၄။ မ၊၃။ ၃။၃၇၁။ (–သီ၊၆။ သစ်၊၂။၄၁၃။)

ဗြာဟ္မဏစိန္တာ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ+စိန္တာ] ဗြာဟ္မ-ဏအဖြစ်ကို–ကြံစည်ခြင်း–ဖြစ်ခြင်း။ တိဋ္ဌ-တု တာဝ ဗြာဟ္မဏစိန္တာ (မ၊၆။၃။၂၉၅) တိ "ကိံ ဇာတိယာ ဗြာဟ္မဏော ဟောတိ၊ ဥဒါဟု ဘဝတိ ကမ္မုနာ" တိ အာဒိ ဗြာဟ္မဏဝိစာ-ရော တာဝ တိဋ္ဌတု။ မ၊၆။၃။၁၉၀-၉၂။

ဗြာဟ္မဏဇစ္စ (တိ) [ဗြာဟ္မဏဇာတိ+ဏျ] ပုဏ္ဏားဇာတ်– ၌ဖြစ် – ရှိ– သော၊ သူ။ တုမှေဒ္ဓတ္ထ ဝါသေဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏစ္စာ ဗြာဟ္မဏ-ကုလာ။ ဒီ၊၃။၆၆။ (–ဥဒါန၊၆။၂၁။) ဗြာဟ္မဏစ္စာတိ ဗြာဟ္မဏဇာတိကာ။ ဒီ၊၆။ ၃။၄၄။

ဗြာဟ္မဏဇာတိ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ+ဇာတိ]ပုဏ္ဏား ဇာတ်၊ ပုဏ္ဏားမျိုး။ ဥက္ကဋ္ဌာ နာမ ဇာတိ

ခတ္တိယဇာတိ ဗြာဟ္မဏဇာတိ။ ဝိ၊ ၂။၈။ (–အပ၊၄၊၁။၁၂၈။)

ဗြာဟ္မဏဇာတိက (တိ) [ဗြာဟ္မဏဇာတိ+ကွက] ပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်သော၊ ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသော၊ သူ။အညတရော ဗြာဟ္မဏဇာတိကော ဘိက္ခု။ ဥဒါန။ ၈၁။ (–ဝိ၊၄။၂၀၀။ ဝိ၊၄၊၁။၈၄။)

ဗြာဟ္မဏဇာတိကော တိ ဗြာဟ္မဏကုလေ ဇာတော။ ဥဒါန၊၄။၅၃။

ဗြာဟ္မဏဇာတိကသုတ္တ (န) [ဗြာဟ္မဏဇာတိက+သုတ္တ] ဗြာဟ္မဏဇာတိကသုတ်။ (ဥဒါန ပါဠိတော်၌ကား ဗြာဟ္မဏသုတ်ဟုသာ ရှိသည်။) ဥဒါနပါဠိ၊ ၅-သုတ်။ ဟုဟုက်သုတ္တံ ဗြာဟ္မဏဇာတိကသုတ္တံ ဗာဟိယသုတ္တန္တိ။ ဥဒါန၊၄။၂၀။

ဗြာဟ္မဏဇာတိပဇာ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏဇာတိ+ပဇာ] ပုဏ္ဏားဇာတ်ဖြစ်သောမယား၊ ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသောမယား။ ဗြာဟ္မဏပဇာ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏဇာတိယ (တိ) [ဗြာဟ္မဏဇာတိ+ကွယ] ပုဏ္ဏားဇာတ်၌ဖြစ်သော၊ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသော၊သူ။ ဒီဃကာရာယနံနာမ ဗြာဟ္မဏဇာတိယံ အမစ္စံ။ ဝိ၊၄၊၂။၁၆၀။ (–ဝိ၊၄၊၄။ ၂၀၆။ ဇာ၊၄၊၄။၃၆၂။)

ဗြာဟ္မဏဇာတိယပါသက္ကာ (တိ) [ဗြာဟ္မဏဇာတိယ+ပါသက္က]ပုဏ္ဏားဇာတ်၌ဖြစ်သောပါသက္ကအယူရှိသော၊သူ။ သော ဗြာဟ္မဏာနဉ္စ ဗြာဟ္မဏဇာဘိယပါသက္ကာနဉ္စ....နိစ္စံ ဘတ္တံ ပဒ္ဒ-ပေသိ။ဝိ၊၄၊၁။၃၃။

ဗြာဟ္မဏဇာတိသမုဒါဂတ (တိ) [ဗြာဟ္မဏဇာတိ+သမုဒါဂတ] ပုဏ္ဏားဇာတ်မှ ဆင်းသက်လာသော၊ ပုဏ္ဏားဇာတ်အား ဖြင့်ပြီးသော။ ဗြာဟ္မဏဇာဘိသမုဒါဂတ (ဒီ၊၄၊၁။၂၁၉) ဗြာဟ္မဏဇာဘိယာ အာဂတံ၊ဇာဘိသိဒ္ဓန္တိ ဝုတ္တံ ဖေဟာတိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၁၆။

ဗြာဟ္မဏဇာတိသမုဒါဂတာလပန (န) [ဗြာဟ္မဏဇာဘိသမုဒါဂတ+အာလပန] ပုဏ္ဏားဇာတ်မှဆင်းသက်လာသော ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုမှု။ ဝါသေဋ္ဌသုတ္တပဒေန ဗြာဟ္မဏဇာဘိသမုဒါ-ဂတာလပနဘာဝံ သမတ္ထေတုံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၂၁၆။

ဗြာဟ္မဏဇာတီ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ+ဇာတိ+ဣ] ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသောမိန်းမ။ဒ္ဝိဇာတီတိ ဗြာဟ္မ-ဏဇာတီ။ ထေရီ၊ ၄။၂၇၅။

ဗြာဟ္မဏဗ္ဗောဟရဏ (န) [ဗြာဟ္မဏ+အဗ္ဗောဟရဏ]ပုဏ္ဏားတို့ကို–စား၊ချိုခြင်း–နှစ်ခြင်း။ န ဗြဟ္မဏဗ္ဗောဟရဏေန တေသု။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဇာ၊၄၊၇။၆၁။

ဗြာဟ္မဏဘျာယက (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဘျာယက] ဗြာဟ္မဏဟူသောအမည်, ဘျာယကဟူသော အမည်။ တံပနေတေသံ ဗြာဟ္မဏဘျာယက-သဒ်္ဒါတံ ပဌမဒုတိယနာမံ ဥပါဒါယ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၂၂၄။

ဗြာဟ္မဏတိဿ (ပု) [ဗြဟ္မဏ+တိဿ] ပုဏ္ဏား ဖြစ်သော တိဿ၊ ဗြာဟ္မဏတိဿမည်သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏတိဿဓေဝရ (ပု) [ဗြဟ္မဏတိဿ+ဓေဝရ] ဗြာဟ္မဏတိဿ – ခိုးသူ – သူပုန်။ ဗြဟ္မဏတိဿဓေဝရောပိ ဇနပဒံ ဝိဒ္ဓံသေတိ။ အဘိ၊၄၊၂။၄၂၁၊၄၂၉။

ဗြာဟ္မဏတိဿဘယ (န) [ဗြာဟ္မဏတိဿ+ဘယ]ဗြာဟ္မဏတိဿကြောင့်ဖြစ်သောဘေး။ ဗြာဟ္မဏတိဿ သူပုန်ဘေး။ ဗြာဟ္မဏတိဿ-ဘယေ ပန (စက္ကာလတိဿဘယေ ပန။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၃။) ဘာတရဂါမဝါသိနော နာဂတ္ထေရိယာ အနာဆောစေတ္ဝာဝ ပလာ-ယိ သူ။ ဒီ၊၄၊၂။၁၂၅။ အံ၊၄၊၃။၉၃။ (–သံ၊ ၄၊ ၂။၁၀၂။ အဘိ၊၄၊ ၂။၄၂၆၊၄၂၉၊၃၃၀။) ဗြာဟ္မဏဘိဿဘယေတိ အနုဏ္ဍာပုရေ ဝန္ဒ-

ဂါမဏိရညော ရာဇဘာဝ ကရဏကာလေ စောရဘူတတော တိဿနာမ ဗြာဟ္မဏတော ဘယဿ ဥပ္ပဇ္ဇနကာလေ။ သမ္မော၊ ယော။ ၂၄၁။ စဏ္ဍာလတိဿ မဟာဘယ – လည်း ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏတ္ထ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+အတ္ထ] ဗြာဟ္မဏ၏ အကျိုးစီးပွါး။ ရသေ့ဖြစ်သောငါ့အား ဆေးကုခြင်း အမှု။(ဇာတ်၊၀တ္ထု၊သျှ။)ဗြာဟ္မဏတ္ထ-(ဇာ၊၂။၃၂)န္တိ ဘဝံ မယာ ယာစိတော ဣမံ ဗြာဟ္မဏဿ အတ္ထံ ကရောတု၊ ဣဒံ မေ ဒုက္ခံ ဟရထဟီတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊၆။၅၊ ၂၀၈။

ဗြာဟ္မဏတြေ(ပု)[ဗြာဟ္မဏ+အတြေ]ပုဏ္ဏား၏ သား။တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊နဂရေ ဗြာဟ္မဏ-တြေဇော။ အဝ၊၂။၁၁၅။ ထေရ၊၆၊၂။၆၁။

ဗြာဟ္မဏဒဿန (န)[ဗြာဟ္မဏ+ဒဿန]ပုဏ္ဏား ကို– ကြည့်ရှု – စူးစမ်း – ခြင်း။ တတော ဗြာဟ္မဏဒဿနတ္ထံ ဥဋ္ဌာယာသနာ စုတဒ္ဒိသာ အနုဝိလောကေသိ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၁၂၈။

ဗြာဟ္မဏဒါရက (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဒါရက] ပုဏ္ဏားသူငယ်၊ ပုဏ္ဏားသတို့သား။ ဓုတ္တကဇော-တိကေ ဗြာဟ္မဏဒါရကေ သန်္ဓိပတိတေ ဒိသွာ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၁၇။

ဗြာဟ္မဏဒါရိကာ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏီ+ဒါရိကာ] ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသောသူငယ်မ၊ ပုဏ္ဏားသတို့သမီး။ မဇ္ဈိမဒေသံ ဂန္ဒွာ ဗြာဟ္မဏဒါရိကံ ဂဟေတွာ။ မ၊၆၊၃။၂၇၉။

ဗြာဟ္မဏဒူတ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဒူတ] ပုဏ္ဏား တမန်။ ကောသလကာ စ ဗြာဟ္မဏဒူတာ မာဂဓကာ စ ဗြာဟ္မဏဒူတာ။ ဒီ၊၁။၁၄၃။

ဗြာဟ္မဏဓမ္မ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဓမ္မ] ပုဏ္ဏား– ကျင့်စဉ်တရား – သဘော – အလေ့စရိုက်။ (ပုဏ္ဏားကျင့်စဉ် ၅-ပါးကို အံ၊၂။၁၉၅–၆။ ၎င်းမြန်မာပြန်၊ဒုတိယအုပ်။ ၂၄၈–၉ ၌၎င်း။ **ကျင့်စဉ်** ၃၂-ပါးကို သုတ္တနိ။၃၂၂–၅။ ၎င်းမြန်မာပြန်။ ၃၀၄–၇ ၌၎င်း။) ပေါရာဏာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဗြာဟ္မဏဓမ္မေတိ။ သုတ္တနိ။၃၂၂။ (–အဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ဇာ၊၆၊၄။ ၁၈၂။) ဗြာဟ္မဏာနံ ဗြာဟ္မဏဓမ္မေတိ ဒေသ-ကာလဒီမွေ ဆဒ္ဒေတွာ ယော ဗြာဟ္မဏ-ဓမ္မော၊ တသ္မိံ ယေဝ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၄၉။

ဗြာဟ္မဏဓမ္မဝိပတ္တိ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏဓမ္မ+ဝိပတ္တိ] ပုဏ္ဏားကျင့်စဉ်ဘရား၏ ပျက်စီးခြင်း။ ဗြာ-ဟ္မဏစဏ္ဍာလော ဗြာဟ္မဏဓမ္မ ဝိပတ္တိယာဒိ အကာရဏံ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၆၀။

ဗြာဟ္မဏဓမ္မသမ္မတ္တိ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏဓမ္မ+သမ္မတ္တိ] ပုဏ္ဏားကျင့်စဉ်တရားနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ ဗြာဟ္မ-ဏဓမ္မသမ္မတ္တိယာ ဟိ ဗြဟ္မသမ ဒေဝသမ မရိ ယာဒါ ကာရဏံ ဟောန္တိ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၅၉။

ဗြာဟ္မဏဓမ္မိက (တိ) [ဗြာဟ္မဏဓမ္မ+ဣက] ပုဏ္ဏားကျင့်စဉ်တရားရှိသော၊ ပုဏ္ဏားကျင့်စဉ် ကို ကျင့်သော၊သူ (ပုဏ္ဏား)။ ဗြာဟ္မဏဓမ္မိ-ကော ခေါ မဟာရာဇ ဗြဟ္မစရိယံ နာ စရတိ။ မ၊၆၊၃။၁၄။ (–သုတ္တနိ၊၆၊၂။၅၂။ အံ၊၆၊ ၃။၅၀။ နေတ္တိ၊၆။၁၀၉။)

ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကာ+ပဗ္ဗဇ္ဇာ]ပုဏ္ဏားအကျင့်ရှိသော ရသေ့ ရဟန်း အဖြစ်။ ပစ္ဆိမာ ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကပဗ္ဗဇ္ဇာဃ။ မ၊၆၊၂။၁၀၁။

ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကသုတ္တ (န) [ဗြာဟ္မဏဓမ္မိက+သုတ္တ] ပုဏ္ဏားကျင့်စဉ်တရားနှင့် ပတ်သက်၍ ဟောကြားရာသုတ်၊ ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကသုတ်။ သုတ္တနိပါတပါဠို၊ ၂-၀၈၊ ၇-သုတ်။ သုတ္တနိ။ ၃၂၂-၃၂၅။ ဇဝံ မေ သုတန္တိ ဗြာဟ္မဏဓမ္မိက-သုတ်။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၄၀။ (–သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၂၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။)

ဗြာဟ္မဏဓိတု (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ + ဓိတု] ပုဏ္ဏား၏သမီး။ အနုစ္ဆဝိကံ ကုမာရိကံ ဗြာ-

ဟ္မဏမိတရံ အာနေသုံ။ ထေရဂါ၊၁၀၉။ (–ဝိမာန၊၄။၇၉။)

ဗြာဟ္မဏပဇာ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ+ပဇာ] (၁) မကောင်းမှုမှ အပပြုပြီးသော သတ္တဝါ၊ ရဟန္တာ။ (၂) ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသော သတ္တဝါ၊ ပုဏ္ဏား။ (၁) သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနမဟာ-ကဿပါဒိဘေဒါယ ဗြာဟ္မဏပဇာယ။ ဒီ၊၂၊ ၁။ ၂၅၅။ မ၊၂၊ ၃။ ၂၀၈။ ဗြာဟ္မဏ ပဇာ-ယာတိ ဗဟိတပါပပဇာယ။ သီ၊၌၊သစ်၊ ၂။ ၂၉၁။ (၂) အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ပဋိဝိရုဒ္ဓါ-ယပိ ဗြာဟ္မဏပဇာယ အဝိရုဒ္ဓါ။ ဒီ၊၂၊၁။ ၂၅၅။ မ၊၂ ၃။ ၂၀၉။ ဗြာဟ္မဏပဇာယာ-တိ ဗြာဟ္မဏဇာတိပဇာယ။ သီ၊၌၊သစ်၊ ၂။ ၂၉၂။

ဗြာဟ္မဏပဥ္ဉ (တိ) [ဗြာဟ္မဏ+ပဥ္ဉ] ပုဏ္ဏား တို့၏ အမေးပြဿနာ။ ခတ္တိယပဥ္ဉ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏပဏ္ဍိတ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ပဏ္ဍိတ] ပုဏ္ဏားပညာရှိ။ ခတ္တိယပဏ္ဍိတ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏပဒ္မဇိတ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ပဒ္မဇိတ] ပုဏ္ဏားမှ ဖြစ်လာသော ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏားမျိုး ရဟန်း။ ဗြာဟ္မဏပဒ္မဇိတာ ဟိ "ဗြာဟ္မ-ဏိသယော"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊၂၊၃။ (–သံ၊ ၂၊၁။ ၃၇။ ဓမ္မ၊၂၊ ၂။ ၃၉၇။ သံ၊၌၊ ၂။ ၁၂၄။)

ဗြာဟ္မဏပဒ္မဒ္ဒ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ + ပဒ္မဒ္ဒ] (၁) ပုဏ္ဏားအကျင့်ရှိသော ရသေ့ ရဟန်း အဖြစ်။ (၂) ပုဏ္ဏားမှ ဖြစ်လာသော ရသေ့ ရဟန်း အဖြစ်၊ ပုဏ္ဏားမျိုး ရသေ့ ရဟန်းအဖြစ်။ (၁) ကုဋိစက, ဗဟုဒက, ဟံသ, ပရမဟံသာဒိဘေဒါ ဗြာဟ္မဏပဒ္မဒ္ဒာ။ မ၊၌၊ ၂။ ၂၁၂။ ဗြာဟ္မဏမဟာကပဒ္မဒ္ဒာ-ကြည့်။ (၂) ပဒ္မဒ္ဒန္တာတိ ဗြာဟ္မဏပဒ္မဒ္ဒံ ဥပဂစ္ဆန္တာ။ မ၊၌၊၃။ ၁၀၆။

ဗြာဟ္မဏပရိက္ခာရ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ပရိက္ခာရ] ပုဏ္ဏားတို့၏– အသုံးအဆောင်– ပရိက္ခရာ။ သမဏော သမဏပရိက္ခာရေဟိ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏပရိက္ခာရေဟိ သန္တပ္ပေသိ။ ဒီ၊၁၊၂။ ၂၂၃။

ဗြာဟ္မဏပရိပ္ပာဇက (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ပရိပ္ပာ-ဇက] ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသော ပရဗိုဇ်၊ ပုဏ္ဏား ဇာတ်မှလာသော ပရဗိုဇ်။ အထခေါ အည-တရော ဗြာဟ္မဏပရိပ္ပာဇကော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊၁။၁၅၇။ (–ဝိ၊၌၊ ၁။၃၆။) ဗြာဟ္မဏပရိပ္ပာဇကောတိ ဗြာဟ္မဏ-ဇာတိကော ပရိပ္ပာဇကော နု ခတ္တိယဇာတိ-ကော။ အံ၊၌၊၂။၁၄၁။

ဗြာဟ္မဏပရိသာ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ + ပရိသာ] ပုဏ္ဏားပရိသတ်။ ခတ္တိယပရိသာ (က) ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏပါဒသိက (ပု) [ဗြာဟ္မဏပဒ+ဏိက။ ဗြာဟ္မဏ် + ပါဒသိက။] ပုဏ္ဏားဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သား၊ အဖ ပုဏ္ဏား အမိမင်းသမီးမှ မွေးဖွားသော သား၊ ပုဏ္ဏားကပြား။ ဣတရာ ဗြာဟ္မဏပါဒသိကော နာမ။ မ၊၌၊၃။ ၂၀၀။

ဗြာဟ္မဏပါမောက္ခ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ပါမောက္ခ] ပုဏ္ဏား – အကြီးအမှူး – ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ပုဏ္ဏားပါမောက္ခ။ စတုသင်္ဘမတ္တေ ဗြာဟ္မဏ-ပါမောက္ခေ ပက္ကောသာပေတွာ။ ဒီ၊၌၊ ၂။ ၂၄။ မ၊၌၊၄။ ၁၂၅။ အပ၊၌၊၁။ ၆၂။ ဇာ၊၌၊၁။ ၆၀။

ဗြာဟ္မဏပါရုတ (နာ) [ဗြာဟ္မဏ+ပါရုတ] ပုဏ္ဏား တို့၏ ဝတ်ရုံခြင်း၊ ပုဏ္ဏားတို့၏ ဝတ်ရုံခြင်းနှင့် တူသောဝတ်ရုံခြင်း။ ကုဋ္ဌိပဝေသကပါရုတံ ဗြာဟ္မဏပါရုတံ ပါဋိကာရကပါရုတန္တိ.... ယထာ စ ဗြာဟ္မဏာ ဥဘိန္နံ ဥပကစ္ဆကာနံ အန္တရေန သာဋကံ ပဝေသေတွာ အံသကူ-ဋ္ဌေသု ပက္ခိပန္တိ။ ဝိ၊၌၊၅။၅၅။ ကင်္ခါ။ ၂၇၀။

ဗြာဟ္မဏပါသဏ္ဍိက (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ပါသဏ္ဍိက] ပါသဏ္ဍအယူ – မိစ္ဆာအယူ – ရှိသော ပုဏ္ဏား။ သင်္ဃိ နာမ ဗြာဟ္မဏပါသဏ္ဍိကာ ဟောန္တိ။ သံ၊၌၊ ၂။ ၂၉၉။ ဗြာဟ္မဏပါသဏ္ဍိကာတိ ဇာ-

တိယာ ဗြာဟ္မဏာ ဆန္နဝုတိယာ ပါသဏ္ဍေသုတံ သခ်ါသညိတံ ပါသဏ္ဍံ ပဂ္ဂယှ ဝိစရဏကာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၃။

ဗြာဟ္မဏပုတ္တ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ပုတ္တ] ပုဏ္ဏား၏သား။ တေသံ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ အညေ ဗြာဟ္မဏပုတ္တာ ပဗ္ဗဇိ ံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။)

ဗြာဟ္မဏပုရောဟိတ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ပုရောဟိတ] ပုဏ္ဏားပုရောဟိတ်။ ပဘာတာယ ရတ္တိယာ ဗြာဟ္မဏပုရောဟိတာ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။

ဗြာဟ္မဏမဟုလ (တိ) [ဗြာဟ္မဏ+ဗဟုလ] ပုဏ္ဏားများသော၊ များသောပုဏ္ဏားရှိသော (ရွာ)။ ထူဏနာမကော ဗြာဟ္မဏဗဟုလတာယ ဗြာဟ္မဏဂါမော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၂။

ဗြာဟ္မဏဘတ္တ (တိ) [ဗြာဟ္မဏ+ဘတ္တ] ပုဏ္ဏား-တို့၌ - တို့ကို - ဆည်းကပ်ခစားသော၊ သူ။ သော ကိရ ပုဗ္ဗေ ဗြာဟ္မဏဘတ္တော အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ (-၃၀၄။) ဗြာဟ္မဏဘတ္တောတိ ဗြာဟ္မဏေသု ဘတ္တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၃၀။ (-၂၀၅။)

ဗြာဟ္မဏဘာဝကရ (တိ) [ဗြာဟ္မဏဘာဝ+ကရ+အ] ပုဏ္ဏားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ ဗြာဟ္မဏကရဏ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏဘာဝကရဏ (နာ) [ဗြာဟ္မဏဘာဝ+ကရဏ] ပုဏ္ဏားအဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ဂုဏာနံ-ယေဝ ဗြာဟ္မဏဘာဝကရဏတော စတုဝဏ္ဏ-ဝိဘာဂေ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၁။

ဗြာဟ္မဏဘောဂ (တိ) [ဗြာဟ္မဏ+ဘောဂ] ပုဏ္ဏားအပိုင် စားရသော (ရွာ)။ ဗြာဟ္မဏ-ဂါမ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏဘောဇန (နာ) [ဗြာဟ္မဏ+ဘောဇန] (၁) ပုဏ္ဏားတို့၏ ဘောဇဉ်။ (၂) ပုဏ္ဏားတို့ကို ကျေးမွေးရာအရပ်၊ ပုဏ္ဏားစားသောက်ပွဲ။ (၁) သူပသာကဗျဉ္ဇနံ နာနာရသံ ဗြာဟ္မဏ-ဘောဇနံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၄။ (၂) သေယျထာပိ ဗြာဟ္မဏာ ဗြာဟ္မဏဘောဇနေ။ ဝိ၊၃။၅၆။

ဗြာဟ္မဏမတ္တ (နာ) [ဗြာဟ္မဏ + မတ္တ] ပုဏ္ဏားသာမန်။ သာမညတ္ထောဟေတ္ထ မတ္တသဒ္ဒေါ "ဗြာဟ္မဏမတ္တံ ဘောဇေတိ" တိအာဒိသုဝိယ။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၁၇။

ဗြာဟ္မဏမဏ္ဍလ (နာ) [ဗြာဟ္မဏ + မဏ္ဍလ] ပုဏ္ဏားအပေါင်း။ ဣတိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ ဗော-မေတာသ ဗြာဟ္မဏမဏ္ဍလဿ ပေါရာဏေန အဂ္ဂညေန။ ဒီ၊၃။၇၀။ ဗြာဟ္မဏမဏ္ဍလဿာ-တိ ဗြာဟ္မဏဂဏဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။

ဗြာဟ္မဏမတ္ထက (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+မတ္ထက] ပုဏ္ဏား တို့၏-အထက်-အပေါ်။ ဇတေဟိ သဗ္ဗေ-ဟိ ဗြာဟ္မဏမတ္ထကေ ဇာတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၀။

ဗြာဟ္မဏမဟာသာလ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+မဟာ-သာလ] များသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော ပုဏ္ဏား၊ ကြွယ်ဝချမ်းသာသောပုဏ္ဏား၊ပုဏ္ဏားသူဌေး။ (အဆိုပါ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလ = ပုဏ္ဏား သူဌေးမှာ မြေတွင် မြူပ်ထားသောဥစ္စာ ကုဋေ ၈၀-ရှိ၏၊ နွေစဉ်သုံးဌေကား ၁၀-အမှဏ=ဝကုမ္ဘ (တကုမ္ဘဲခွဲ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉။) ညနေစာရင်းပိတ် ဝင်ငွေကား လှည်း တစီးတိုက် ဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၀။ ဓာန်၊ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၃၉။) အဘိညာတာ အဘိညာတာ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ မန-သာကဋ္ဌေ ပဋိဝသန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၂၂။ (-သုတ္တ-နိ။၃၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။) ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာတိ မဟာဝိဘဝတာယ မဟာသာရတံ ပတ္တော ဗြာဟ္မဏော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၆။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၈၁။)ဂဟပတိမဟာသာလ-လည်းကြည့်။

ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကညာ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ-မဟာသာလ+ကညာ] ပုဏ္ဏားသူဌေး၏သမီး ပျို။အညတရုပိ ဗြာဟ္မဏ်မဟာသာလကညာ သောဋ္ဌသပန္နရသဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဒေဝကညာ ဝိယ။ စရိယာ၊၄။၁၄၉။

ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလ (န) [ဗြာဟ္မဏ်မဟာ-သာလ+ကုလ] ပုဏ္ဏားသူဌေးမျိုး။ ဂဟ-ပတိမဟာသာလ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏမဟာသာလဓီတု (ထီ) [ဗြာဟ္မဏမဟာ-သာလ+ဓီတု] ပုဏ္ဏားသူဌေး၏သမီး။ အည-တရုပိ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလဓီတာ ပန္နရသ-သောဋ္ဌသဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဒေဝကညာ ဝိယ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၆၈။

ဗြာဟ္မဏ်မာဏဝ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ် + မာဏဝ] ပုဏ္ဏားလုလင်။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဥတ္တ-ရော နာမ ဗြာဟ္မဏမာဏဝေါ ဟုတ္ဝာ။ အဘိ၊ ၄၊၁။၆၅။ (– ထေရ၊၄၊၁။၄၂၀။ အပ၊၄၊၁။ ၁၂၀။ ဇာ၊၄၊၂။၉၁။)

ဗြာဟ္မဏမာဏဝက (ပု) [ဗြာဟ္မဏ်မာဏဝ+က] ပုဏ္ဏားလုလင်ငယ်။ ယဿာ ဝါပန မဟာ-ရာဇ ဗြာဟ္မဏမာဏဝကာနံ။ မိလိန္ဒ။၁၇၇။ (–ဇာ၊၄၊၁။၃၁၇။ ဇာ၊၄၊၂။၂၀၀။)

ဗြာဟ္မဏမာဏဝဓမ္မ (ပု) [ဗြာဟ္မဏမာဏဝ+ဓမ္မ]ပုဏ္ဏားလုလင်အသွင်။ကျမ် ရာဇာနံ နိဂ္ဂ-ဏှိတွာ လဇ္ဇာပေဿာမီတိ ဗြာဟ္မဏမာဏဝ-ဝဏ္ဏေန အာဂန္ဆာ။ ဇာ၊၄၊၂။၁၉၅။ (–ဇာ၊ ၄၊၄။၃၉၁။)

ဗြာဟ္မဏယောနိ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ+ယောနိ] ပုဏ္ဏားမျိုး။ အဟဉ္စမို့ ဗြာဟ္မဏယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တောဘာ။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၄၀၅။

ဗြာဟ္မဏရူပ (န) [ဗြာဟ္မဏ+ရူပ] (၁)ပုဏ္ဏား အသွင်အပြင်။ (တိ)(၂)ပုဏ္ဏားအသွင်အပြင် ရှိသော၊ ပုဏ္ဏားယောင် ဖန်ဆင်းထားသော၊ သူ။ (၁) အထဿ ပုရတော သက္ကော ဗြာ-ဟ္မဏရူပေန ဘိက္ခာယ အတ္ထိကော ဟုတ္ဝာ။ စရိယာ၊၄။၂၃။ (–၂၅)(တိ) (၂)ဗြာဟ္မဏ-ရူပေါ သက္ကော ဗြာဟ္မဏိ အာဟ။ ပေတ၊ ၄။၅၉။ (–စရိယာ၊၄။၁၆၈။)

ဗြာဟ္မဏရူပဓရ (တိ) [ဗြာဟ္မဏရူပ+ဓရ+အ] ပုဏ္ဏားအသွင်အပြင်ကို ဆောင်သော၊ ပုဏ္ဏား ယောင်ဆောင်သော၊သူ။ တဿာတိ တဿ ဗြာဟ္မဏရူပဓရဿ သက္ကဿ။ စရိယာ၊၄။၆၇။

ဗြာဟ္မဏရူပဝန္တု (တိ) [ဗြာဟ္မဏရူပ+ဝန္တု] ပုဏ္ဏားအသွင်ရှိသော၊ ပုဏ္ဏားအသွင်ဖန်ဆင်း ထားသော၊သူ။ ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏီ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏလက္ခဏ (န) [ဗြာဟ္မဏ+လက္ခဏ] ဗြာဟ္မဏဟုသိကြောင်းအမှတ်အသား၊ ဗြာ-ဟ္မဏလက္ခဏာ။ ဟန္ဒာဟံ ဘဂဝန္တံ ဗြာဟ္မဏ-လက္ခဏံ ပုစ္ဆေယျန္တိ။ ဥဒါန၊၄။၅၃။

ဗြာဟ္မဏလဒ္ဓိ (ထီ)[ဗြာဟ္မဏ + လဒ္ဓိ] ပုဏ္ဏားတို၏အယူ။ ဗြာဟ္မဏသမယ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏလဒ္ဓိက (တိ) [ဗြာဟ္မဏလဒ္ဓိ+ကွက] ပုဏ္ဏားအယူရှိသော၊ ပုဏ္ဏားအယူကိုယူသော၊ သူ။ သော ကိရ ရာဇာ ဗြာဟ္မဏလဒ္ဓိကော၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ မ၊၄၊၃။၂၂၁။

ဗြာဟ္မဏဝံသ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝံသ] ပုဏ္ဏား အမျိုးအနွယ်။ ယဿာ ဟိ ခတ္တိယဝံသော ဗြာဟ္မဏဝံသော ဝေဿဝံသော။ ဒီ၊၄၊၃။ ၁၉၃။ အံ၊၄၊၂။၂၇၆။ မဟာနိ၊၄။၄၁၂။ စူဠနိ၊၄။၁၁၆။

ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝဂ္ဂ] ဗြာဟ္မဏ-ဝဂ်၊ ဘုရားဆဲ ရောက်လာသော ပုဏ္ဏားတို့ အား (မေးမြန်းသည့် ပြဿနာအားလျော်စွာ) ဖြေဆို – ဟောကြား – ရာစကားစု – အကြောင်းဝတ္ထု။ (အဂ်ံတ္တရပါဠိဗြာဟ္မဏဝဂ်၌သုတ် ၁၀-သုတ်ပါဝင်၍ ဓမ္မပဒပါဠိ ဗြာဟ္မဏ ဝဂ်၌ဝတ္ထု ၄၀-ပါဝင်သည်။) အဂ်ံတ္တရနိကာ-ယပါဠိ၊ တိကနိပါတ်၊ ဒုတိယပဏ္ဏာသကဒု-ဝဂ်။ အံ၊၁။၁၅၄-၁၇၃။ အံ၊၄၊၂။၁၄၀-၁၅၄။ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၂၆-ဝဂ်။ ဓမ္မ။၆၈-၇၄။ ဓမ္မ၊၄၊

၂။၃၉၃-၄၅၄။ ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂသ ပဋမေ ဇိဏ္ဏာ-တိ ဇရာဇိဏ္ဏာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။)

ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂပရိယောသာန (တိ) [ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂ+ပရိယောသာန] ဗြာဟ္မဏဝဂ်အဆုံးရှိသော။ ယမကဝဂ္ဂါဒိကာ ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂ-ပရိယောသာနာ ဆဗ္ဗိသတိ ဝဂ္ဂါ ဧတေဿာတိ ဆဗ္ဗိသတိဝဂ္ဂါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏီ (ပု)[ဗြာဟ္မဏ+ဝဏ္ဏီ]ပဏ္ဍား လက်သမား။ တဒေဗြကော ဗြာဟ္မဏာဝဏ္ဏီ အရညတော ဒါရူနိ အာဟရိတ္ထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၀၈။

ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝဏ္ဏ] (၁) ပုဏ္ဍားအသားအပြင်၊ ပုဏ္ဍားအသွင်ဖန်ဆင်း ခြင်း။ (၂) ပုဏ္ဍား၏ဂုဏ်ကျေးဇူး။ (၃) ရသေ့ရဟန်းအသွင်အပြင်။ (သုဒဿနသည် ဘူရိဒတ်ကိုလိုက်ရှာရာ၌ ရသေ့ရဟန်းအသွင် ဖြင့်လိုက်ရှာသည်။ စုဏ္ဏိယ၌ "တာပသဝေ-သ"ဟုရှိသည်၊ ဂါထာ၌ ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏဟု လာသည်။) (၁)ကောနု ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏေန၊ သုပဏ္ဏော ပတတံ ဝရော။ ဇာ၊၂။၂၂၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၂။) ကောနူတိ ဣဒံ နေသာဒဗြာဟ္မ-ဏော "အတ္တာနော ဘက္ခံ အန္တေသန္တေန ဂရုဋ္ဌေန ဘဝိတဗ္ဗ "န္တိ စိန္တေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၆။ (၂) သေသမေတ္ထ ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏေ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ (၃) ကောနု ဗြာဟ္မဏာဏ္ဏေန၊ ဒိဒတ္တာ ပရိသမာဂတော။ ဇာ၊၂။၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀။

ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏီ (တိ) [ဗြာဟ္မဏာဝဏ္ဏ+ဣ] ပုဏ္ဍား အသွင်အပြင်ရှိသော၊ ပုဏ္ဍားအသွင်ဖန်ဆင်း ထားသော၊သူ။ မမ သက်ပွမညာယ၊ သဏ္ဌော ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏိနာ။ စရိယာ။၃၉၇။ ဗြာဟ္မဏာဏ္ဏိနာတိ ဗြာဟ္မဏရူပဝတာ အတ္တ-ဘာဝေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

ဗြာဟ္မဏဝတ္ထုပါဋ္ဌ (ပု) [ဗြာဟ္မဏဝတ္ထု+ပါဋ္ဌ] ဗြာဟ္မဏဝတ္ထုပါဠိ၊ ပုဏ္ဍားတို့၏အကြောင်း အရာကိုပြဆိုရာပါဠိ။ ဓမ္မပဒေ ဗြာဟ္မဏဝတ္ထု-ပါဋ္ဌေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၁၆။

ဗြာဟ္မဏဝါစက (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝါစက] ပုဏ္ဍားဘို့ မင်္ဂလာဂါထာ ရွတ်ဖတ်ရာအရပ်။ အဏေကဒိဝသံ ကေသို့ ဗြာဟ္မဏဝါစကေ ထူလသာဋကေန သဒ္ဓိံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ (သျှ၌ "ဗြာဟ္မဏယာဝကေ" ဟုရှိသည်။)

ဗြာဟ္မဏဝါစနက (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝါစနက] ပုဏ္ဍားတို့ကို မင်္ဂလာဂါထာရွတ်ဖတ်စေခြင်း။ ဧကော ဂါမဝါသီ ဗြာဟ္မဏဝါစနကံ ကရိ-ဿာမီတိ အာစရိယံ နိမန္တေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၃၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၁။)

ဗြာဟ္မဏဝါစနကတ္ထ (ပု) [ဗြာဟ္မဏဝါစနက+ အတ္ထ] ပုဏ္ဍားတို့ကိုမင်္ဂလာဂါထာရွတ်ဖတ်စေ ခြင်း အကျိုး။ မနုဿာ အာဂန္တ္ဝာ ဗြာဟ္မဏ-ဝါစနကတ္ထာယ အာစရိယံ နိမန္တယိ သု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ (ဝါစနကာနိ သမ္မဋ္ဌိစ္ဆိတ္ဝာ ဒွိ ဝါစနကာနိသံသံ သမ္မဋ္ဌိစ္ဆိတ္ဝာ ဟုရှိသော ကတ္ထစိမ္ဆသာသင့်သည်။ ဝါစနကာနိသံသံ၊ မင်္ဂလာဂါထာရွတ်ဖတ်၍ ရလာသော လပ်-အာနိသင်ကို။ သမ္မဋ္ဌိစ္ဆိတ္ဝာ၊ လက်ခံ၍ဟု အနက်ပေး။)

ဗြာဟ္မဏဝါဒက (တိ) [ဗြာဟ္မဏ+ဝါဒက] ပုဏ္ဍားတို့အယူကို ပြောဆိုရာအရပ်။ မဟာ-လွကဗြာဟ္မဏော ဟုတ္ဝာ တသ္မိံ ဗြာဟ္မဏ-ဝါဒကေ ဗြာဟ္မဏာနံ အဂ္ဂါသနေ နိသီဒိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၇။

ဗြာဟ္မဏဝါဏိဇ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝါဏိဇ] ပုဏ္ဍားကုန်သည်။ ဒါနကိရိယာယ သမုဒတ္တ-ဇေတ္ဝာ ဗြာဟ္မဏာဝါဏိဇ တံ ကိရ မာဒိသေ ဗလဿ္မာရေန နေတုကာမော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၅။

ဗြာဟ္မဏဝါဒီ (တိ) [ဗြာဟ္မဏဝါဒ+ဣ] ဗြာဟ္မဏအယူဝါဒရှိသော၊သူ။ ဗြာဟ္မဏ(တိ) (၃) ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏဝိစာရ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝိစာရ] ဗြာဟ္မဏအဖြစ်ကိုစိစစ်ခြင်း။ ဗြာဟ္မဏစိန္တာ–ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏဝိဝါဟ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝိဝါဟ] ပုဏ္ဏားတို့၏– ထိမ်းမြား– လက်ထပ်– ခြင်း၊ ပုဏ္ဏားထုံးစံအရ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း။ သာ ပနဿ ဗြာဟ္မဏဝိဝါဟဝသေန မာတာ-ပိတူဟိ သမ္မင်္ဂိပါဒိတာ။ စရိယာ၊၃။၁၃၄။

ဗြာဟ္မဏဝေဒ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝေဒ] ပုဏ္ဏားဆေးဆရာ၊ ဆေးဆရာပုဏ္ဏား။ ဧကော သဗ္ဗဂန္ဆဓရော ဗြာဟ္မဏဝေဒဇ္ဈော ပဏ္ဍိတော ပဋိဝသတိ။ သံ၊၄၊၃။၉၉။

ဗြာဟ္မဏဝေသ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ဝေသ] ပုဏ္ဏားအသွင်အပြင်။ ဗုဒ္ဓမန္တာ နာမေတေတိ ဗြာဟ္မဏဝေသေနေဝ ဝေဒေ ဝါစေန္တိ။ ဒီ၊၄၊၁။ ၂၂၁။(–မ၊၄၊၃။ ၂၅၀။ဓမ္မ၊၄၊ ၂။၄၁၈။ပေတ၊ ၄။၅၇။) ဗြာဟ္မဏဝေသေနေဝါတိ ဝေဒဝါစကာဟ္မဏသိဒ်ံနေဝ။ သီ၊၌၊သစ်၊ ၂။ ၂၂၀။

ဗြာဟ္မဏဝေသဓရီ (တိ) [ဗြာဟ္မဏဝေသ+ဓရ+ဏီ] ပုဏ္ဏားအသွင်ဆောင်သော၊ ပုဏ္ဏားယောင်ဆောင်သော၊ သူ။ သော ဗြာဟ္မဏ-ဝေသဓရီ သက္ကော နာနာဒါရူနိ သမာ-နေန္တော ဝိယ။ စရိယာ၊၄။၁၀၈။

ဗြာဟ္မဏသံယုတ္တ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+သံယုတ္တ] ဗြာဟ္မဏသံယုတ်။ သံယုတ္တနိကာယပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်။ (ယင်း သံယုဇ္ဈတ္တင် အရဟန္တဝဂ် ဥပေါသထဝဂ် ဟု ဝဂ်အား ဖြင့် ၂-ဝဂ်ပါဝင်သည်၊ အရဟန္တဝဂ်၌ သုဘ်ပေါင်း ၁၀။ ဥပေါ-သထဝဂ်၌ သုတ်ပေါင်း ၁၂-သုတ်ပါဝင်သည်။ သံ၊၁။၁၆၂–၁၈၆။) ဗြာဟ္မဏသံယုတ္တဿ ပဋမေ။ သံ၊၄၊၁။ ၂၀၇။(–သံ၊၄၊ ၂။၃၅။)

ဗြာဟ္မဏသစ္စ (နဿ) [ဗြာဟ္မဏ+သစ္စ] ရဟန္တာတို့၏ မှန်ကန်သောစကား။ စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဗြာဟ္မဏသစ္စာနိ။ အံ၊၁။၄၉၆။ သံ၊ ၄၊၁။၃၁၀။ ဗြာဟ္မဏသစ္စာနိတိ ဗြာဟ္မဏာနံ သစ္စာနိ တထာနိ။ အံ၊၄၊ ၂။၃၅၉။ ဗြာဟ္မဏ-သစ္စာနိတိ ပရမတ္ထဗြဟ္မာနံ (ဗြာဟ္မဏာနံ ?) သစ္စာနိ။ သံ၊၌၊၁။၃၂၂။

ဗြာဟ္မဏသတ (နဿ) [ဗြာဟ္မဏ+သတ] ပုဏ္ဏားတရာ၊ ပုဏ္ဏားအရာ။ ပဋ္ဌမတ္ထာနိ ဗြာဟ္မဏ-သတာနိ စမ္မာယံ ပဋိဝသန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၀၅။

ဗြာဟ္မဏသန္နိဘ (တိ) [ဗြာဟ္မဏ+သန္နိဘ] ပုဏ္ဏားနှင့်တူသော၊ ပုဏ္ဏားနှင့်တူသောအသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော၊ သူ။ ပုနဒေဝ သက္ကော ဩ-ရုယ္ဟ၊ဟုတ္ဝာ ဗြာဟ္မဏသန္နိဘော။ စရိယာ။ ၃၉၅။ ဗြာဟ္မဏသန္နိဘောတိ ဗြာဟ္မဏသမာန-ဝဏ္ဏော။ စရိယာ၊၄။၉၆။

ဗြာဟ္မဏသမယ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+သမယ] ပုဏ္ဏားအယူဝါဒ။ တုမှေဟိ ဗြာဟ္မဏသမယော ဘိန္နော။ ဒီ၊၄၊၃။၄၅။ (–မ၊၄၊၃။ ၂၇၉။ အံ၊ ၄၊၁။၁၆၇။ အဘိ၊၄၊ ၂။၄၃၉ ။) ဗြာဟ္မဏ-သမယန္တိ ဗြာဟ္မဏသိဒ္ဓန္တံ။ ဒီ၊၌၊၁။၃၁၁။ သီ၊ ၌၊သစ်၊ ၂။ ၂၉၅။ (ယင်း၌ကာတို့၏ အဖွင့်ခံ အဋ္ဌကထာ-၌ ဝါကျနှင့်ရှိ၏။)

ဗြာဟ္မဏသမုဒါစာရ (ပု)[ဗြာဟ္မဏ+သမုဒါစာရ] ပုဏ္ဏားတို့၏–ခေါ်ဝေါ်ခြင်း–အခေါ်အဝေါ်။ ဘောဘောတိ ဗြာဟ္မဏသမုဒါစာရေန ပရိ-ဘာဝိတ္တာ။ သီ၊၌၊သစ်၊ ၂။၄၀၃။

ဗြာဟ္မဏသမ္မတ (တိ) [ဗြာဟ္မဏ+သမ္မတ] ဗြာဟ္မဏဟုသမုတ်အပ်သော၊သူ။ ဗြာဟ္မဏော-ဆု ဝါ ဗြာဟ္မဏသမ္မတာ။ သံ၊၁။ ၂၅၅။ သံ၊ ၂။ ၄၁။ အံ၊၁။ ၂၆၃။ ပဋိသံ။ ၂၀၁။ ဗြာဟ္မဏော-သူတိ ဗာဟိတပါပေသု။ ပဋိသံ၊၄၊ ၂။၁၃၃။

ဗြာဟ္မဏသဟဿ (နဿ) [ဗြာဟ္မဏ+သဟဿ] ပုဏ္ဏားတထောင်၊ ပုဏ္ဏားအထောင်။ ယော ဗြာဟ္မဏသဟဿာနံ၊ သဒါ ဘောဇေတိ ဝိသတိံ။ ဇာ၊ ၂။၇၁။ (–မ၊၄၊၅။၅၉။ အပ၊ ၄၊ ၂။၁၄၂။)

ဗြာဟ္မဏသိက္ခာနိပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏသိက္ခာ+နိပ္ပတ္တိ] ပုဏ္ဏားတို့၏-အတတ်ပညာ-အကျင့်သိက္ခာ-ပြီးစီးခြင်း။ ဣမေ လောကိယာ ဥဘတောာ သုဇာတိယာ ဗြာဟ္မဏသိက္ခာနိပ္ပတ္တိယာ စ ဗြာဟ္မဏော ဟောတိ။ ဥဒါန၊၄၂။

ဗြာဟ္မဏသိဒ္ဓန္တ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+သိဒ္ဓန္တ] ပုဏ္ဏားအယူဝါဒ။ ဗြာဟ္မဏသမယ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏသိပ္ပ (န) [ဗြာဟ္မဏ+သိပ္ပ] ပုဏ္ဏားတို့၏ အတတ်။ သော အညံ ကမ္မံ အကတ္တာ ဗြာဟ္မဏသိပ္ပမေဝ ဥဂ္ဂဏှိ။ အဘိ၊၄၊၁၁၃။ အပ၊၄၊၁၁၃။ ဇာ၊၄၊၁၁။

ဗြာဟ္မဏသုခုမာလိနီ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ+သုခုမာလိနီ] ပုဏ္ဏားမျိုးဖြစ်၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော မိန်းမ။ ခတ္တိယသုခုမာလ-ကြည့်။

ဗြာဟ္မဏာကပ္ပ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ+ကပ္ပ] ပုဏ္ဏားတို့ စီရင်သောကျမ်း။ အဘိသခ်ရောန္တာတိ စိတ္တမန္တဘာဝေန အညမညံ အဘိဝိသိဋ္ဌေ ကရောန္တာ, ဗြာဟ္မဏာကပ္ပ (ဗြာဟ္မဏကပ္ပ?) ဘာဝေန သခ်ရောန္တာ စ။ ဒီ၊၎၊၁၀၈။

ဗြာဟ္မဏာရဟ (တိ) [ဗြာဟ္မဏ+အရဟ] ပုဏ္ဏားတို့အား ထိုက်တန်သော။ ဧတံ ခေါ ဒါနံ ပတိရူပံ၊ ဧတံ ခေါ ဗြာဟ္မဏာရဟံ။ ဇာ၊၂။ ၃၁၄။ ဇာ၊၄၊၇။ ၂၅၄။

ဗြာဟ္မဏီယောနိဇ (တိ) [ဗြာဟ္မဏီယောနိ+ဇန+ကို။ ဗြာဟ္မဏီယောနိ + ဇ။ ကမ္မဇ-ကြည့်။] ပုဏ္ဏေးမ၏ အင်္ဂါဇာတ်မှ ဖြစ်သော၊ သူ။ တေ စ ဗြာဟ္မဏီယောနိဇာဝ သမာနာ ဧဝမာဟံသု။ မ၊၂။ ၃၅၆။

ဗြာဟ္မဏီသိ (ပု) [ဗြာဟ္မဏ + ဏ္ဍသိ] ပုဏ္ဏားမှ ဖြစ်လာသော ရသေ့ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏားမျိုး ရသေ့ရဟန်း။ ဘူတပုဗ္ဗံ အဿလာယန သတ္ထန္တံ ဗြာဟ္မဏီသိနံ။ မ၊၂။ ၃၆၁။ (-ဇာ၊၄၊၅။ ၂၁၁။) ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတ-လည်းကြည့်။

ဗြာဟ္မဏီ (ထီ) [ဗြာဟ္မဏ+ဏ္ဍီ] (၁) ပုဏ္ဏေးမ၊ ပုဏ္ဏားမ။ (၂) ဗြာဟ္မဏီမည်သော ရတနာတမျိုး။ (၁)ယာတိ ခတ္တိယီ ဝါ ဗြာဟ္မဏီ ဝါ ဝေဿီ ဝါ သုဒ္ဒီ ဝါ။ ဝိ၊၁။ ၁၉၄။ (-ဒီ၊၁။ ၁၇၀။ ဝိ၊၄၊၂။ ၁၁၉။ သံ၊၄၊၂။ ၁၆၉။) (၂) ပိယကော ဗြာဟ္မဏီစာတိ စတုဗ္ဗိသတိ မဏိနာမ။ ဥဒါန၊၄။ ၉၂။

ဗြာဟ္မဏီဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဗြာဟ္မဏီဂဏ+ပရိဝုတ] ပုဏ္ဏေးမအပေါင်း ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ သဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတာ ဗြာဟ္မဏီဂဏပရိဝုတာ ကမ္မန္တံ အဂမာသိ။ သံ၊၄၊၁။ ၂၂၃။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။ ၁၂၅။

ဗြု (ဗြူ) ဝန္တ (တိ) [ဗြူ+အန္တ] ဆိုတတ်သော၊ သူ။ သက်ဓမ္မံ ပရိပုဏ္ဏံ ဗြူဝန္တောသု။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။ ၂၇၅။ ဗြူဝန္တော စ တံ ဗြာဟ္မဏံ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။ ဂ၁။ (-မဟာနိ၊၄။ ၃၂၃။)

ဗြူဝန္တီ (ကြိ) [ဗြူ+ အ + အန္တီ] ဆိုကုန်၏။ ဗြဝီတိ-ကြည့်။

ဗြူဝါန (တိ) [ဗြူ + ယု] ဆိုတတ်သော၊ သူ။ အရိယံ ဗြူဝါနော ဝက္ကင်္ဂါ၊ စဇန္တော မာနုသိံ ဂိရံ။ ဇာ၊၂။ ၉၁။ (-၉၄။)

ဗြူဝိတု (ကြိ) [ဗြူ+အ+တု] ဆိုလော။ ဗြဝီတိ-ကြည့်။

ဗြူတိ (ကြိ) [ဗြူ+အ+တိ] ဆို၏။ ဗြဝီတိ-ကြည့်။

ဗြူထ (ကြိ) [ဗြူ+အ+ထ] ဆိုကုန်လော။ ဗြဝီတိ-ကြည့်။

ဗြူမိ (ကြိ) [ဗြူ+အ+မိ] ဆို၏။ ဗြဝီတိ-ကြည့်။

ဗြူသိ (ကြိ) [ဗြူ+အ+သိ] ဆို၏၊ ပြောကြား၏။ ဗြဝီတိ ကြည့်။

ဗြဟ္မကရဏ (အံ၊၆။ ၁၉၀) သည် ဗြဟ္မကရဏမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

မြူဟတိ (ကြိ) [မြူဟ+အ+တိ။နီတိ၊၀၁။ ၁၉၀။] တိုးပွား၏။ ပ၀ဒုတိ်တိ ဥပရူပရိ ပြူဟတိ။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။၂၇၅။ (–ထေရီး၊ဌ။၁၀၄။ အပ၊ဌ၊၂။၁၁၀။)

မြူဟနတ္ထ (ပု) [မြူဟန+အတ္ထ] တိုးပွားခြင်းအကျိုး။ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ မြူဟနတ္ထာယ ၀ဗုနတ္ထာယ ပဓာန်။ အံ၊ဌ၊၂။၃၁၇။ မြူဟနတ္ထာယာတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂသခ်ါတာနံ ကုသလဓမ္မာနံ ၀ဗုနတ္ထာယ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။

မြူဟနဗလ (နှ) [မြူဟန+ဗလ] ပွားများမှုအားအစွမ်း။ ဘာ၀နာဗလ-ကြည့်။

မြူဟနရသ (တိ) [မြူဟန+ရသ] သဟဇာတ်တရားတို့ကို– တိုးပွားစေ– ဖြိုးဖြိုးတက်စေ–ခြင်းကိစ္စရှိသော။ အာပေါဓာတု ပဋ္ဌရဏလက္ခဏာ၊မြူဟနရသာ။အဘိ၊ဌ၊၁။၃၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၂။မြူဟနရသာတိ သဟဇာတဓမ္မာနံ ၀ဗုနကိစ္စာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၉။

မြူဟနာ[၁] (ထီ၊နှ) [မြူဟ+ယု] တိုးပွားခြင်း။ တုမှေ တံ စက္ခုသောတဃာနဇိဝှါကာယမနောမြူဟနံ ဟနထ။ မိလိန္ဒ။၃၀၁။ မြူဟနံ ၀ဗုနံ ပကာသယိဿာမိ။ အံ၊ဌ၊၃။၉။

မြူဟနာ[၂] (ထီ၊နှ) [မြူဟ+ဏော+ယု] တိုးပွားစေခြင်း။ ကမ္မဋ္ဌာနဿ မြူဟနာ ပ်ိတညုတာ။ နေတ္တိ၊ဌ၊၉၃။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၇။ အနုဋီ၊၁။၉၀။အနုဋီ၊၂။၇၆။) ကမ္မဋ္ဌာနဿာတိ ဘာ၀နာယ မြူဟနာ ၀ဗုနာ။ နေတ္တိ၊ဋီ၊ ၆၁။

မြူဟန္တ (တိ) [မြူဟ+အန္တ] တိုးပွား–ကြီးထွား–သော၊သူ။ ဥရူဋ္ဌ၀ါတိ ထာမဇ၀ပရက္ကမေဟိ မြူဟန္တော။ ဝိမာန၊ဌ။၉၃။

မြူဟယ (ကာ၊ကြိ) [မြူဟ+ဏယ+တိ] တိုးပွါးစေလော။ မြူဟေတိ-ကြည့်။

မြူဟယတိ (ကာ၊ကြိ) [မြူဟ+ဏယ+တိ] တိုးပွါးစေ၏။ မြူဟေတိ-ကြည့်။

မြူဟယန္တ (တိ) [မြူဟ+ဏယ+အန္တ] တိုးပွါးစေတတ်သော၊သူ။ ကိ ံသိလော ကိ ံသမာစာရော၊ ကာနိ ကမ္မာနိ မြူဟယံ။ သုတ္တနိ။၃၂၇။ (–မ၊ဌ၊၃။၀၀။) ကာနိ ကမ္မာနိ မြူဟယန္တိ ကာနိ ကာယကမ္မာဒီနိ ၀ဗုနေန္တော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၆၅။

မြူဟယန္တီ (ကာ၊ကြိ) [မြူဟ+ဏယ+အန္တီ] တိုးပွားစေကုန်၏။ မြူဟေတိ-ကြည့်။

မြူဟယမာန (တိ) [မြူဟ+ဏယ+မာန] တိုးပွါးစေတတ်သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) တိုးပွါးစေလျက်။ ပဒီ၀ေကံ မြူဟယမာနော တတ္ထ ဝိဟာ၃သိ။ မ၊ဌ၊၃။၀၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၉၉။)

မြူဟယိတ္တာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [မြူဟ+ဏယ+တ္တာ] တိုးပွါးစေ၍။ မြူဟယိတ္တာ (မဟာနိ။ ၁၃၁)တိ ၀ဧစုတ္တာ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၄၉။

မြူဟိ (ကြိ) [မြူ+အ+ဟိ] ဆိုလော၊ ဟောတော်မူ၏လော။ ဗြဒီတိ ကြည့်။

မြူဟိတ (တိ) [မြူဟ+တ] (၁) တိုးပွားသော၊သူ။ (၂) တိုးပွားစေအပ်သော။ (၁) မြူဟိတာ ပရိ၀ုဒ္ဓါတိ ဗြဟ္မာနော။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၃။ ဗြဟ္မ (ပု) (၁) လည်းကြည့်။ (၂) ဝိပဿနာဉာဏံ မြူဟိတံ ၀ဓိတံ။ အံ၊ဌ၊၂၊၂၆။ (–ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၇၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။)

မြူဟိတဂုဏ (တိ) [မြူဟိတ+ဂုဏ] တိုးပွားစေအပ်ပြီးသော ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ တထာ တထာ မြူဟိတဂုဏတာယ ဗြဟ္မ၀ိဟာရတော နိဗ္ဗတ္တဌေန။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။၇၂။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၀၃။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။)

မြူဟိတသဒ္ဒါ (ထီ) [မြူဟိတာ + သဒ္ဒါ] တိုးပွါးစေအပ်ပြီးသော သဒ္ဒါ။ အာနိသံသဒဿနေန စ မြူဟိဘသဒ္ဒါဒိဂုဏတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။

မြူဟိယမာန (တိ) [မြူဟ+ကော+ယ+မာန] တိုးပွားစေအပ်သော။ ယထာ ဝိမုတ္တိ˙ ပရိပါစယန္တိ၊ ဝေံ မြူဟိယမာနေသု။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၅၄။

မြူဟိယတိ (ကာ၊ကြိ၊) [မြူဟ+ကော+ယ+တေ] တိုးပွားစေအပ်၏။ စိတ္တံ ဘာဝီယတိ မဂ္ဂစိတ္တံ ဘာဝီယတိ မြူဟိယတိ ဝစီယတီတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။

မြူဟေတဗ္ဗ (တိ) [မြူဟ+ကော+တဗ္ဗ] တိုးပွားစေအပ်သော။ စက္ခု မြူဟေတဗ္ဗံ ဝဓေံတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၄၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁ ဂ၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၈။) မြူဟေတဗ္ဗန္တိ ဥဋ္ဌာရဝိသယူပဟာရေန ဝဓေတဗ္ဗံ ပီဏေတဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၃။

မြူဟေတိ (ကာ၊ကြိ) [မြူဟ+ကော+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၉၈။ ဓာတ္ဝတ္ထ။] တိုးပွားစေ၏။ (ဤဌ် တိုးပွါးစေ၏ဟူသည် မိမိသန္တာန်၌ အဖန်ဖန်ဖြစ်စေခြင်း၊ ဖြစ်အောင်ပြုလုပ်ခြင်း ပင်တည်း။ သူတပါးကို ပွါးများခိုင်းခြင်း မျိုးမဟုတ်။) ဘာဝေတီတိ မြူဟေတိ ဝဓေတိ၊ ဥပ္ပါဒေတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ (–၄၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ ဂဓ၊၁၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။) **မြူဟယတိ**—ပေဋ္ဌကော။ ၂၇၇။ **မြူဟေန္တိ**— မ၊၁။၃၀၁။ မိလိန္ဒ။၃၀၁။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃၃။ **မြူဟယန္တိ**—ဥဒါန။၁၆၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၄။ **မြူဟေဟိ**—သံ၊၁။၂၀၀။ **မြူဟယ**— ဓမ္မ။၅၄။ နေတ္တိ။၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ **မြူဟေယျ**—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၈။ **မြူဟေယျာသိ**—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ **မြူဟေဿန္တိ**—ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၈။

မြူဟေတု (တိ) [မြူဟ+ကော+တု] တိုးပွါးစေတတ်သော၊သူ။ ဝိပဿနာယ သမန္နာဂတော မြူဟေတာ သုညာဂါရာနံ။ မ၊၁။ ၃၉။ မဟာနိ။၂၉၂။ (–စူဠနိ။၂၉၈။) မြူဟေတာ သုညာဂါရာနန္တိ ဝဓေတာ သုညာဂါရာနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၇။

မြူဟေတ္ဝာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [မြူဟ+ကော+တ္ဝာ] တိုးပွါးစေ၍။ အဋ္ဌဂိကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေတ္ဝာ မြူဟေတ္ဝာ အာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။) **မြူဟေတ္ဝာတိ** ဝဓေတ္ဝာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၃။

မြူဟေန္တ (တိ) [မြူဟ+ကော+အန္တ] တိုးပွါးစေသော၊သူ။ ဝေမေဝ ပဏ္ဍိတော အပ္ပမာဒလက္ခဏံ မြူဟေန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀။ သာရတ္ထ၊ဋီ၊၁၉။)

မြူဟေန္တီ (ကာ၊ကြိ) [မြူဟ+ကော+အန္တီ] တိုးပွါးစေကုန်၏။ မြူဟေတိ ကြည့်။

မြူဟေယျ (ကာ၊ကြိ) [မြူဟ+ကော+ယျ] တိုးပွါးစေရာ၏။ မြူဟေတိ-ကြည့်။

မြူဟေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [မြူဟ+ကော+ယျောသိ] ဘိုးပွါးစေရာ၏။ မြူဟေတိ-ကြည့်။

မြူဟေဿန္တီ (ကာ၊ကြိ) [မြူဟ+ကော+ဿန္တီ] တိုးပွါးစေကုန်လတ့်။ မြူဟေတိ-ကြည့်။

မြူဟေဟိ (ကာ၊ကြိ) [မြူဟ+ကော+ဟိ] တိုးပွါးစေလေ့။ မြူဟေတိ-ကြည့်။

ဘ[1]—ဘဗျည်း၊ ၄၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင် ၃၂-လုံးမြောက်, ဗျည်း ၃၃-လုံးတွင် ၂၄-လုံးမြောက်, ဝဂ် ၅-ဝဂ်တွင် နှုတ်ခမ်း အရပ်၌ ဖြစ်သော (သြဋ္ဌ) ၅-ခုမြောက် ပဝဂ်, ဓနိတ စတုတ္ထက္ခရာ ဘ-ဗျည်း။

ဘ[2] (န) [ဘာ+အ။ ယထာဝုတ္တံ နိမိတ္တံ ဘာတိ ပကာသေတီတိ ဘံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၅၇။] နက္ခတ်။ ဘဂ[3]-ကြည့်။

ဘ[3] (ပု) [ဘမု+ကို] ပိတုန်း။ ဘာ ဘမရာ အာကုလန္တိ ပက္ခန္ဒန္တိ ပိဝန္တဿာယ တေ္ထာတိ

ဗကုလော။ ကောသရဝံခါတော သုဂန္ဓပုပ္ဖ ရွက္ခဝိသေသော။ ဘာကုလောတိ ဝတ္တာဗ္ဗေ ဘကာရဿ ဗကာရံ အာကာရဿ စ ရဿတ္တံ ကတ္ဝာ ဗကုလောတိ ဝုတ္တံ။ ကေ၊ ဋီ။၈၁။သူစိ။

ဘ၇ (ပု) [ဘိဒိ+ကို] ဘ,ဂိုဏ်း။ ဘျာမဗ္ဘန္တ ဂၚ ဇသာ။ ဆန္ဒ။၅။ အာဒိမို့ သလ္လဟုကံ သရံ ဘိန္ဒတီတိ ဘော။ ဝစနတ္ထ ဇောတိကာ-ဋီကာ။၅။

ဘံသတိ (ကြို) [ဘံသု+အ+တိ] တွဲရခွဲဆွဲ၏။ ပံသု ဘံသု အဝသံသနေ။ ပံသတိ။ ဘံသတိ။ နီတိ၊ ဓာ။၁၈၃။

ဘကာရ (ပု) [ဘ+ကာရ] ဘ-အက္ခရာ။ ကာဠကောဋ္ဌစိကာ-ကြည့်။

ဘကုဋိ (ထီ) [ဘူ+ကုဋိ။ (ဘြကုဋိ။ ဘြကုဋိ-သံ)] မျက်မှောင်၏ပုံပျက်ခြင်း၊ မျက်ခမှာင် ကြုတ်ခြင်း။ ဩကို့တ္တာဒကွ၊တာယ ဘကုဋိံ ကကွာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၆။ (–သုဘူနိ။၃၅၀။) ဘကုဋိံကတ္ဝာတိ ဘမုကဘောဒံ ကတ္ဝာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၄။ ဝိမတိ၊ဘ။၃၀၂။ (–သုတ္တ-နိ၊ဌ၊၂။၁၃၀။)

ဘက္ခ (ပု) [ဘက္ခ+အ] အစာ၊ အာဟာရ၊ ခဲဖွယ်၊ စားဖွယ်။ ဘက္ခော အယံ မနုဿာနံ၊ ယထာစည္ပေ ဝနေ မိဂါ။ ဇာ၊ဘ။၃၀၂။ (–ပေတ။၁၅၀။ ဇာ၊၂။၃၂။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၆။) ဘက္ခောတိ ခါဒိတဗ္ဗယုတ္တကောဘ။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၇၆။ (–၂၀၇။)

ဘက္ခတိ (ကြို) [ဘက္ခ+အ+တိ] စား၏။ ယာ သဗ္ဗကာလံ ရွှဟိရ ပုဗ္ဗမေဝ ဘက္ခတိ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ပေတ၊ဌ။၄၁။ ဘက္ခသိ— ဇာ၊ဌ၊၃။၃၀၈။ ဘက္ခာမိ— ပေတ။၁၄၀။ ဇာ၊ဘ။၇၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊ဘ။၃၁၆။

ဘက္ခတ္ထ (ပု) [ဘက္ခ+အတ္ထ] စား၀ရု–အစာ–အကျိုး။ ဂိနတံ ဓနုမာဒါယ ဘက္ခတ္ထာယ စရိံ အဟံ။ အပ၊၂။၅၅။ (–ဇာ၊ဌ၊၅။၃၅။)

ဘက္ခပရိက္ခီဏ (တိ) [ဘက္ခ+ပရိက္ခီဏ] ကုန်သောအစာရှိသော၊ အစာကုန်သော၊ သူ။ ဘက္ခပရိက္ခီဏောဘ (ဇာ၊၂။၅၅)တိ ပရိက္ခီဏ-ဘက္ခော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၇၁။

ဘက္ခဘူတကာလ (ပု) [ဘက္ခဘူတ+ကာလ] အစာ အာဟာရ ဖြစ်သောအခါ။ နဒီယာ ပဏ္ဏာယ သောတေ နိမုဂ္ဂဿ ကုမ္ဘီလာဒီနံ ဘက္ခဘူတကာလော ဝိယ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၅၃။

ဘက္ခယ (ကြို) [ဘက္ခ+ဏယ+ဟိ] ခဲစားလော။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခယတိ (ကြို) [ဘက္ခ+ဏယ+တိ] ခဲစား၏။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခယန္တ (တိ) [ဘက္ခ+ဏယ+အန္တ] ခဲစားသော၊ သူ။ တာနိ ဂန္ဓာနိ ဃာယန္တော၊ ဘက္ခ-ယန္တော ဖလာနဟံ။ အပ၊ဘ။၄၀၇။ (–အပ၊ ဌ၊၂။ဂ၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၀၉။)

ဘက္ခယန္တီ (ကြို) [ဘက္ခ+ဏယ+အန္တီ] ခဲစား ကုန်၏။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခယန္တု (ကြို) [ဘက္ခ+ဏယ+အန္တု] ခဲစား စေကုန်သတည်း။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခယာမ (ကြို) [ဘက္ခ+ဏယ+မ]ခဲစားကုန်၏။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခယာမသေ (ကြို) [ဘက္ခ+ဏယ+အာမသေ] ခဲစားကုန်၏။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခယိတုံ (ဗျ) [ဘက္ခ+ဏယ+တုံ] ခဲစားခြင်း၌။ ဘက္ခယေတဝေ-ကြည့်။

ဘက္ခယိတ္ဝာ (ကြို၊ ဝိ) [ဘက္ခ+ဏယ+တ္ဝာ] ခဲစား၍။ အဇဆ နူန ဟေဿန္တိ၊ ဘက္ခယိတ္ဝာ ပဘာဝတိ။ ဇာ၊၂။၇၀။ (–ဒီ၊၃။၁၉။)

ဘက္ခယီတွာတိ အမ္ဘမ္ဘ ဧတေ တ္တေကာ နူန မမ မံသံ ခါဒိတ္ဝာ အဇရာ ဘဝိဿန္တိ။ ဇာ၊၄၅၊ ၃၂၁။

ဘက္ခယီဿသီ (ကြိ) [ဘက္ခ+ဏယ+သသိ] ခဲစားရလတံ့။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခယိ (ကြိ) [ဘက္ခ+ဏယ+က္ခိ] ခဲစားပြီ။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခယေတဝေ (ဗျ) [ဘက္ခ + ဏယ + တဝေ] ခဲစားခြင်းငှာ။ အဘက္ခံ ဘက္ခယေတဝေ(ဇာ၊ ၂။၁၃၁)တိ တာတ တံ့ အဘက္ခိဘဗ္ဘယုတ္တက် ဘက္ခယိတုံ နာ အရဟသိ။ ဇာ၊၄၅၊၅၀၆။

ဘက္ခသ (ပုံ) [ဘက္ခ+အသ] အစာ၊ အာဟာရ၊ စားနှယ်။ ဆမာနိကိဏ္ဏံ ဘက္ခသံ မုခေနေဝ ခါဒယိ။ ဒီ၊၃။၄၄။ မ၊၄၊၁။၃၄၆။ ဘက္ခသန္တိ-ဘက္ခံ၊ ယံကိဉ္စိ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ။ ဒီ၊၄၊ ၃။၄။ ဘက္ခသန္တိ ဝါ ဘက္ခိတဗ္ဗံ အသိတဗ္ဗဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။)

ဘက္ခသာဒီ (တိ) [ဘက္ခသ+အဒ+ဏိ] အစာ-အာဟာရ-ကို စားသော၊ သူ။ ဘက္ခသာဒီ-(ဇာ၊၁။၃၆၁) တိ ပုရာဏကသဒ္ဒခါဒကော။ ဇာ၊၄၅၊၅။၁၉။

ဘက္ခသာရီ (ဇာ၊၁။၃၆၁) သည် ဘက္ခသာဒီ မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘက္ခသိ (ကြိ) [ဘက္ခ+အ+သိ] ခဲစား၏။ ဘက္ခတိ-ကြည့်။

ဘက္ခာမိ (ကြိ) [ဘက္ခ+အ+မိ] ခဲစား၏။ ဘက္ခတိ-ကြည့်။

ဘက္ခိဘ (တိ) [ဘက္ခ+တ] ခဲစားအပ်သော၊ သူ။ သုဒ္ဓံ လ္လဘောဇ ဟေဟိတိ ဘက္ခိတ မယိ။ ဇာ၊ ၁။၁၅၇။

ဘက္ခိတဗ္ဗ (တိ) [ဘက္ခ+တဗ္ဗ] ခဲစားအပ်သော။ ဘက္ခသ-ကြည့်။

ဘက္ခိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဘက္ခတဗ္ဗ+ယုတ္တက] ခဲစားတိုက်သည်နှင့် ယှဉ်သော၊ ခဲစားထိုက်သော၊ စားကောင်းသော။ ဣမေ ပဉ္စေဝ သတ္တာ ဘက္ခိတဗ္ဗယုတ္တကာ နာ အသေ။ ဇာ၊ ၄၅၊၅၂၀။

ဘက္ခိတသေသ (တိ) [ဘက္ခိတ+သေသ] စားအပ်ပြီးသော အစာ အာဟာရမှ ကြွင်းကျန်သော။ (စားကြွင်းစားကျန်။) ပရဿ ဘက္ခိတသေသတာယ ဝိချပေါ ဃာသော ဝိယာသော။ ဒီ၊၃၊၃။၁၀။

ဘက္ခိတာတိရိတ္တမံသ (နာ) [ဘက္ခိတ+အတိရိတ္တ-မံသ] စားအပ်ပြီးသော အစာအာဟာရမှ ကြွင်းကျန် ပိုလွန်သောအသား၊ စားကြွင်းစားကျန်အသား။ ဝိယာသံ ဘက္ခိတာတိ-ရိတ္တမံသံ ခါဒိတ္ဝာ ဝစိုတော။ ဒီ၊၃၊၃။၁၂။ (-ဒီ၊၃၊၃။၁၀။)

ဘက္ခိဘုံ (ဗျ) [ဘက္ခ+တုံ] ခဲစားခြင်းငှါ။ ပဃဒဉ္ဆ မိဂံ ဟန္တွာ၊ ဘက္ခိဘုံ သမုပါဂမိ။ အပ၊၁။ ၁၂၇။(-ဇာ၊၁။၈၈။)

ဘက္ခိတွာ (ကြိ၀ိ) [ဘက္ခ+တွာ] ခဲစား၍။ တတော အဟံ ဖလံ ဘက္ခိဘ္ဘာ ဣမသ္မံ သြကာသေ ဝစ္စံ အကာသိံ။ ဝိ၊၄။၃၁၁။

ဘက္ခုလ (ပုံ) [ဘက္ခ+ဥလ+အ] ခဲစားခြင်းငှါ ဖြစ်စေတတ်သူ၊ ခဲစားတတ်သူ (ဘီလူး-ရက္ခိုက်-စသည်။)အပရေ ပန "အက္ခုလော ဘက္ခုလော"တိပါဋိဝတ္ထာ....ဘက္ခိတုံ ခါဒိတုံ ဥလတိ (ပဝတ္တေတိ) တိ ဘက္ခုလော၊ကော-ပနေသော၊ ယက္ခရက္ခသပိသာစသီဟ ဗျဂ္ဃါဒီသု အညတရော ယော ကောစိ မနုဿာနံ အနတ္ထာဝဟာ။ ဥဒါန၊၄၄။၆၁။

ဘက္ခေတိ (ကြိ) [ဘက္ခ+ဏော+တိ။ နီတိ၊ဓာ။ ၂၀၄။] ခဲစား၏။ အသုစိမ္ပိ ဘက္ခေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။) ဘက္ခယတိ—အဘိ၊၄၊၂။၄၉၁။ ဇာ၊၄၅၊၅။

၄၆၅။ ဘက္ခယန္တီ — စရိယာ။၄၁၅။စရိယာ၊ ၌။ ၂၂၉။ဘက္ခယာမ — ဇာ၊၌၊၁။၄၀၅။ဘက္ခ-ယန္တု — ဇာ၊ ၂။၃၁၁။ ဇာ၊၌၊၇။ ၂၃၀။ဘက္ခ-ယ — စရိယာ။၄၀၆။ ဇာ၊ ၂။၀၅။ ဇာ၊၌၊၅။ ၃၆၅။ ဘက္ခယာမသေ — ဇာ၊၁။၁၂၉။ဇာ၊ ၌၊၃။၁၀၄။ ဘက္ခယံ — ဇာ၊ ၂။၁၃၃။ ဇာ၊၌၊ ၅။၅၀၂။ ဘက္ခေသုံ — ဇာ၊၌၊၄။၃၄၉။ ဘက္ခေသိ — ဇာ၊၌၊၅။၅၃၀။ ဘက္ခေသိ˙ — ဇာ၊၁။၃၀၁။၅၃၀။ဇာ၊၌၊၅။ ၇၂။ဘက္ခယိဿသိ — စရိယာ။၃၉၇။ စရိယာ၊၌။၁၀၇။

ဘက္ခေတုံ (ဗျ) [ဘက္ခ+ဏော+တုံ] စားခြင်း ငှာ။ သတ်ခြင်းငှာ။ (ပဒဟဋ္ဌိအနက်) (ထင်ရှားသော စားခြင်းအနက်ကို မဆိုပဲ မထင်ရှားသော သတ်ခြင်းအနက်ကို ဆိုလိုရာ၌ အများသုံး ထင်ပေါ်သော စားခြင်းအနက်နှင့် အထင်လွဲအောင် လှည့်စားအပ်သော ကြောင့် ဝဋ္ဌိတာပဟေဋ္ဌိမည်၏။) ဥဒပါနေ မူသိကံ ဟန္တ၊ ယဝံ ဘက္ခေတု မိစ္ဆသိ။ ဇာ၊ ၁။၁၃၄။ အဇ္ဇ မံ ယဝဏာနံ ဘက္ခေတုံ မာရေတုံ ဣစ္ဆသိ။ ဇာ၊၌၊၃။၂၀၄။

ဘက္ခေသိ˙ (ကြိ) [ဘက္ခ+ဏော+ဣ] ခဲစားပြီ။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခေသိ (ကြိ) [ဘက္ခ+ဏော+သြ] ခဲစားပြီ။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘက္ခေသုံ (ကြိ) [ဘက္ခ+ဏော+ဥုံ] ခဲစားကုန်ပြီ။ ဘက္ခေတိ-ကြည့်။

ဘဂ် (ပုံ) [ဘ+ဂမု+ကို့။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၇။] သြကာသလောကဓါတ်၏ တင့်တယ်မှု။ ဘဂဝ (ဂ) ကြည့်။

ဘဂ၂ (ပုဂ္ဂ) [ဘဇ+ဏ။ ဘဇန္တိ အသ္မိန္တိ ဘဂ်။ ခန်၊ဋီ။၂၇၃။] (၁) ဘုန်းတော်။ (က) ဣဿရိယဘုန်းတော် = မိမိ စိတ်တော်ကို အစိုးရနိုင်နင်းခြင်း ဘုန်းတော် (ယင်းဣဿရိယဘုန်းတော်သည် —– အဏိမာ = ခန္ဓာကိုယ်ကို အဏုမူသဒိယ် သေးငယ်အောင် ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်းတန်ခိုး, လဃိမာ=ခန္ဓာကိုယ်ကို ပေါ့ပါးအောင် ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်းတန်ခိုး, မဟိမာ=ခန္ဓာကိုယ်ကို ကြီးအောင် ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်းတန်ခိုး, ပတ္တိ=လိုရာအရပ်သို့ ရောက်အောင် ကြွသွားနိုင်ခြင်းတန်ခိုး, ပါကမ္မ=အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း စသည်ဖြင့် လိုရာ ပြီးအောင် ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်းတန်ခိုး, ဣသိတာ=သတ္တဝါတို့ကို မိမိအလိုသို့ လိုက်စေနိုင်ခြင်းတန်ခိုး, ဝသိတာ=ဣဒ္ဓိဝိဓအာဘိညာဉ်၌ ဝသီဘော်ကို နိုင်နင်းခြင်း၊ လျင်မြန် နိုင်နင်းစွာ ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်းတန်ခိုး, ယတ္ထကာမဝသာယိတာ=ကောင်းကင်ဖြင့် ကြွသွားသော မြတ်စွာဘုရားအားငင်း၊ တစုံတခုသော အမှုကိစ္စကို ပြုဘော်မူသော မြတ်စွာဘုရားအားငင်း အလိုရှိရာကာလ ဌာန၌ ပြီးဆုံးစေလိုသည်နှင့် တပြိုင်နက် ထိုဆိုကိစ္စကို ပြီးဆုံး စေနိုင်ခြင်းတန်ခိုးဟု ဂ-ပါးရှိသည်။ ဝိ၊၌၊၁။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၀၅။ မဟာနိ၊၌။၂၃၀။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၁၁–၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။) (ခ) ဓမ္မဘုန်းတော် = လောကုတ္တရာတရားနှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်း ဘုန်းတော်။ (ဂ) ယသဘုန်းတော် = အခြံအရံ အကျော် အစောနှင့် ပြည့်စုံဘော်မူခြင်းဘုန်းတော်။ (ဃ) သီရီဘုန်းတော် = လက္ခဏာတော် ကြီး ငယ် အသွယ်သွယ်နှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် လှပတင့်တယ်တော်မူခြင်း ဘုန်းဩဘာ။ (င) ကာမဘုန်းတော် = အလိုရှိတိုင်းသော အတ္ထဟိတ ပရဟိတကို ပြီးစီးစေနိုင်ခြင်း ဘုန်းတော်။ (စ) ပဓာနဘုန်းကော် = အများ လေးစား လောက်သော လှုံ့လဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံခြင်း ဘုန်းတော် (ဘုန်းတော် ၆ ပါး, ဂ-ပါး အကျယ်ကို ကဝိမဏ္ဍနမေဒနီ၊ ပဌမတွဲ။၄၁–၄။ မဟာဗုဒ္ဓဝံ၊ ပဌမတွဲ၊ ၆၁–၈၊၆၃၈-ကြည့်။) (၂) လောကီ လောကုတ္တရာ စည်းစိမ်။ (နာ)(၃) ဝဋ္ဌမဂ်။ (၄)အင်္ဂါဇာတ်။

(၁) ယသ္မာ ဧ လောကေ ဣဿရိယ မမ္မ ယသသိရီကာမပယတ္တေသု ဆသု ဓမ္မေသု ဘဂဣသဒ္ဒါ ဝတ္တတိ။ ဝိဘင်္ဂ၁။၉၆။ မဟာနိ၊၄။ ၂၃၀။ (က) ဣဿရိယ-ကြည့်။ (ခ) ဓမ္မ-ကြည့်။ (ဂ) ယသ-ကြည့်။ (ဃ) သိရီ-ကြည့်။ (င) ကာမ-ကြည့်။ (စ) ပယတ္တ ကြည့်။ (၂) ဘဂဝ (ဆ) ကြည့်။ (နှ) (၃) ဘဂန္ဓ-လာ-ကြည့်။ (၄) ယေ-နိ တိဋ္ဌိပု မေ ဘဂံ။ ဓာန်။ ၂၇၃။

ဘဂန္ဓရ (ပု) [ဘဂ+ဒရ+အ။ တတြ ဂုဒသ-မိပဒေဝ ဝဏ္ဏဝိသေသော ဘဂန္ဓလာ၊ ဣဿိ။ ဘဂံယောနိ၊ တံ ဒါရယတီတိ ရုဒ္ဓိတော အပစ္စ-ယန္တော နိပါတိဘောဝ။ ဒရ ဝိဒါရဏေ၊ ဘူဝါ-ဒိ၊လတ္တေ ဘဂန္ဓလာ။ ဘဂန္ဓရောပျတြ။ ဓာန်၊ ၌။၃၂၀။ မောဂ်။ မောဂ်၊ပဋိကာ၊ ၂။၁၁၉။ နိရု ဘ္ဂိ၊ နှ၊။၅၃၉။] ဘဂန္ဒိုရ်နှာ၊ ဂရင်ဂျိနှာ။ ဘဂန္ဓရသံသဋ္ဌ-ကြည့်။

ဘဂန္ဓရဗျာဓိသဟိတ (တိ) [ဘဂန္ဓရဗျာဓိ+သ-ဟိတ] ဘဂန္ဒိုရ်နာနှင့် တကွဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘဂန္ဓရသံသဋ္ဌ(တိ) [ဘဂန္ဓရ+သံသဋ္ဌ] ဘဂန္ဒိုရ်-နာနှင့်တကွဖြစ်သော။ ယံ ဘဂန္ဓရသံသဋ္ဌံ လောဟိတံ ပက္ခန္ဒတိ(မ၊၌။၂။၂၇၅) တိ ဘဂ-န္ဓရဗျာဓိသဟိတာယ လောဟိတမက္ခန္ဒတာယ ဝသေန ယံ လောဟိတံ ဝိဿဝတိ။မ၊၌။၂။ ၂၉၇။

ဘဂန္ဓလာ (ထီ၊ပု) [ဘဂ+ဒရ+အ။ ဘဂ+ ဒလ+အ။] ဘဂန္ဒိုရ်နှာ၊ဂရင်ဂျိနှာ၊ (ဓာန်၊ သျ၊သစ်။၃၂၀။ အမှာကြည့်။) ပိဋ္ဌကာ ဘဂ-န္ဓလာ ပိဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာအာဗာဓာ။ မဟာနိ။ ၁၀။ ဘဂန္ဓလေန။ မဟာနိ။၃၇၁။စူဠနိ။၂၂၁။ ဘဂံ ဒါလယတီတိ ဘဂန္ဓလာ၊ ဝစ္စမဂ္ဂံ ဖာလေတီတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊၌။၅၁။

ဘဂန္ဓလာဗာဓ (ပု) [ဘဂန္ဓလာ+အာဗာဓ] ဘဂန္ဒိုရ်နှာ၊ဂရင်ဂျိနှာ။ တဿ ဘန္တေ အာ-ယသ္မတော ဘဂန္ဓလာဗာဓော။ ဝိ၊၃။၃၁၉။

ဘဂဝန္တံနေတ္တိက (တိ) [ဘဂဝန္တ+ နေတ္တိ+ က။ မောဂ်။ မောဂ်၊ပဋိကာ၊၃။၅၇။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၂၇၂။နိဘိ၊သုတ္တ။၅၄၆။] မြတ်စွာဘုရား သာ လျှင် ထုတ်ဆောင်သူရှိသော၊ မြတ်စွာဘုရား သာဟောကြားနိုင်သော။ဘဂဝံမူလကာနော ဘန္တေ မြော၊ ဘဂဝံနေတ္တိကာ ဘဂဝံပဋိသရ-ဏာ။မ၊၁။၃၇။သံ၊၁။ ၂၆၃။အံ၊၁။ ၂၁၀။ သ-ဂံ နေတ္တိကာတိ ဘဂဝါ ဟိ ဓမ္မာနံ နေတာ ဝိ-နေတာ အနုနေတာတိ ယဿာ သဘာ ဝတော ပါဋိက္ကေ၊ ပါဋိက္ကေ နာမံ ဂဟေတွာ ဒဿိတာ ဓမ္မာ ဘဂဝံနေတ္တိကာ နာမ ဟောန္တိ။ မ၊၌၊ ၂။ ၂၇၃။ (–သံ၊၌၊ ၂။၃၇။အံ၊၌၊ ၂။၁၀၀–၉။) ဘဂဝါ နေတာ တေသန္တိ ဘဂဝံနေတ္တိကာ။ မ၊၌၊ ၂။၂၉၅။(–အံ၊၌၊ ၂။၁၆၉။)

ဘဂဝံပဋိသရဏ (တိ) [ဘဂဝန္တ+ပဋိသရဏ။ မောဂ်။ မောဂ်၊ပဋိကာ၊၃။၅၇။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၂၇၂။ နိဘိ၊သုတ္တ။၅၄၆။] မြတ်စွာဘုရား သာ – အားထား – မှီခို – ကိုးကွယ် – ရာရှိ သော။ ဘဂဝံမူလကာ နော ဘန္တေ ဓမ္မာ၊ ဘဂဝံနေတ္တိကာ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ မ၊၁။ ၃၇။ သံ၊၁။ ၂၆၃။ အံ၊၁။၂၀၀။ ဘဂဝံ-ပဋိသရဏာတိ စတုဘူမကာ ဓမ္မာ သဗ္ဗညုတ-ညာဏသ္သ အာပါထံ အာဂစ္ဆမာနာ ဘဂဝတိ ပဋိသရဏေ နာမာတိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ ပဋိ-သရဏန္တိ သြသရဏေ သမောသရဏေ။ အပိစ.... ဧဝံ စတုဘူမကဓမ္မာနံ ယထာ သဘာဝတော ပါဋိက္ကေ၊ ပါဋိဧက္ကံ နာမံ ဂဏှန္တော ဘဂဝါ ဓမ္မေ ပဋိသရဏီတိပိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ မ၊၌၊ ၂။ ၂၇၃။ (–အံ၊၌၊ ၂။၁၀၉။) ပဋိသရ-ဏေ ထောတိ ပဋိသရဏံ၊ ဘဂဝါ ပဋိသရဏံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ ပဋိသရဏံ သဘာဝသမ္ပဋိဝေဓဝသေန ပစ္စေကမုပဂစ္ဆတိ-

တိ ဝါ ပဋိသရဏံ၊ ဘဂဝါ ပဋိသရဏံ ဧတေ-သန္တိ ဘဂဝံဝဋိသရဏာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၅။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၀။)

ဘဂဝံမူလက (တိ) [ဘဂဝန္တ၊+မူလ+က။ မောဂ်။မောဂ်၊ ပဋိကာ၊၃။၅၄။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၂၇၂။ နီတိ၊သုတ္တ၊၅၄၆။] မြတ်စွာဘုရား-အခြေခံ– အကြောင်းရင်း– ရှိသော။ ဘဂဝံမူလကာ နော ဘဒန္တေ ဓမ္မာ။ မ၊ဝ။ ၃၀၄။ သံ၊ဝ။၂၆၃။ အံ၊ဝ။၂၀၀။ ဘဂဝံ-မူ ယကာတိ ဘဂဝါ မူလံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံမူ-လကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ဘဂဝါ မူလံ ကာရဏံ ဧတေသံ ယာထာဝတော အဇ်ဈတ္တာယာဘိ ဘဂဝံမူလ-ကာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။

ဘဂဝ (ပု) [ဘဂ+ဝန+ကို့။ ဘဂ+ဝမု+ကို့။ ဘာဂ+ဝန+ကို့။ ဘာဂ+ဝမု+ကို့။] ဤဘဂဝါ သဒ္ဒါသည် လှည်းကုန်သည်မှူးဟော သတ္ထာ သဒ္ဒါကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလာဓိဋ္ဌာန်း။ သို့မဟုတ် ပုဗာဒိ ဂိုဏ်း, ရာဇာဒိဂိုဏ်း။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၂။ ပါရာဂံ၊သဒ်၊၂။၁၂–ကြည့်။] (က) သီလ စသော ဂုဏ်တို့ကို – မှီဝဲ – တောင့်တ– တတ်သော ဘုရား။ (ခ) သိရိစသော ဘုန်း-တော်တို့ကို – ထွေးအန် – စွန့်လွှတ် – တတ်သော ဘုရား။ (ဂ) ဩကာသ လောက၏ တင့်-တယ်မှု၌ တပ်မက်ခြင်း ကို–ထွေးအန်–ပယ်စွန့်–တတ်သော ဘုရား။ (ဃ) လောကီ လော-ကုတ်စည်းစိမ်တို့ ကို–မှီဝဲ–သုံးဆောင်–ခံစား–တတ်သော ဘုရား။ (ဘုရားမဖြစ်မီ လောကီ စည်းစိမ်၊ ဘုရားဖြစ်ပြီးနောက် လောကုတ္တရာ စည်းစိမ်ကို ခံစားသည်။) (င) သမာပတ်ဘို့ ကို–မှီဝဲ–ဝင်စား–တော်မူသော ဘုရား။ ဗုဒ္ဓ –ကြည့်။ (စ) သဘာဝဘရား–ကုသိုလ်, အာကုသို လ်ဖြစ်သော ဘရား–တို့ကို–ထွေးအန်–ပယ်စွန့်–တော်မူသော ဘုရား။ (က) ဘဂေ သိလာဒိဂုဏေ ဝနိ ဘဒ်ဒီ သေဝိ၊ တေ ဝါ ဝိနေယျသန္တာနေသု "ကထံနု ခေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ." န္တိ ဝနိ ယာစိ ပတ္ထယိတိ ဘဂဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၄၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၆။ (ခ) ဘဂံ ဝါ သိရိံ ဣဿရိယံ ယသ္မာ ဝနိ ဧလပိဿ်ံ ဝိယ ဆဒ္ဒယိတိ ဘဂဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၇။ မ၊ဋီ၊၁။၄၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀။ (ဂ) အထ ဝါ ဘာနိ နာန နက္ခတ္တာနိ၊ တေဟိ သမံ ဂစ္ဆန်တိ ပဝတ္တန်တိ ဘဂါ၊ သိနေရုယုဂန္ဓဟိမဝန္တ-ဘဂဝတော ဘာဇနလောကသော ဘာ။ တေ ဘဂဝါ ဝနိ တပ္ပဋိဘဒ္ဓဆန္ဒဟဂပ္ပဟာနေန ပဇဟတီ-တိ ဧဝမ်ိ ဘဒဂ ဝနိတိ ဘဂဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၇။ မ၊ဋီ၊၁။၄၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀။ (ဃ) သမာ-သတော တာဝ ကတာဝုသော်ဟိ ပဒယောဂ-သမွနွေဟိ ယဿာဝိဘဝံ ဘဒ်ဒိယန္တိတိ ဘဂါ၊ လောကိယလောကုတ္တရသမွတ်ကိယော။ .... ဘဂဂ ဝနိ ဘဒ်ဒိ သေဝိ။ဧဝမ်ိ ဘဒဂ ဝနိတိ ဘဂဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၇။ မ၊ဋီ၊၁။၄၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၆။ (င) ယေ တေ စတုဝိသတိ ကောဋိသဘသဟဿသခ်ါ ဒေဝသိက် ဝဋ္ဋ-ဥနကသမာပတ္တိဘာဂါ၊ တေ .... ဝနိ ဘဒ်ဒိ သေဝိ ဗဟုလမကာသိတိ ဘာဂေ ဝနိတိ ဘဂဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၅–၆။ (စ) ဘာဂါ နာမ သဘာ-ဂမမ္မကောဋ္ဌာသာ .. သဗ္ဗေပိ ကုသလာကုသ-လေ .... ဓမ္မေ အရိယမဂ္ဂဉာဏမုခေန ဝမိ ဥဂ္ဂိရိ၊ အနုပေက္ခော ပရိစ္ဆဒ် ပဇဟိ.... ဧဝမ်ိ ဘာဂေ ဝမိတိ ဘဂဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၉။ မ၊ဋီ၊၁။၄၁–၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀–၉။

ဘဂဝန္တရူပ (တိ) [ဘာဂဝန္တ၊+ရူပ။ မောဂ်။ မောဂ်၊ ပဋိကာ၊၃။၅၀။ နိရုတ္တိ၊နှာ၊၂၇၂။] မြတ်စွာဘုရားကဲ့သို့သော သဘောရှိသော၊ မြတ်စွာဘုရားကဲ့သို့ပညာရှိသော၊သူ။ ယတ္ထ-ဃ ဘဂဝါ နိသိန္နော ဘာဝန္တရူပေါ ဝါ တိ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၄၀။ ဒီ၊၂။၂၂၆။ ဒီ၊ဋ၊၁။၁၄၄။ ဘဂ-ဝတော ရူပံ သဘာဝေါ ဝိယ ရူပမဿာတိ

ဘဂဝန္တရူပေါ၊ ဘဂဝါ ဝိယ ကောန္တ ပဿိဒ္ဓတာ တိ အဒ္ဓဘာ။ သီ၊၌၊ သစ်၊ ၂။၃၅။

ဘဂဝန္တ။ (ပု) [ဘဂ+ဝန္တ။] ဘုန်း၊ တင့် ၆ ပါး နှင့် ပြည့်စုံ ကောင်းမွန်သော ဘုရား။ (ဂုဏဝါဒီဂိုဏ်း ဝင် "ဘဂဝါ" ပုဒ်၏ ပုဒ်ခဲ့အ ချို၊ ချို၊ –ဘဂ္ဂ+ဝန္တ။ = (လောကီ လောကုတ္တရာ ချမ်းသာကို ပြီးစေတတ်သော) ကုသိုလ်ရှိတော်မူ၊ သော ဘုရား။ ဝိ၊၌။ ၁။ ၉၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၉ ၂။ မဟာနိ၊ ၌၊ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁ီ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဘဂဂ+ဝန္တ။ = ဂုဏ်ခကျေ ငှး အဖို့အစုရှိတော် မူ၊ သော ဘုရား။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၄–၅။ မ၊၌၊ ၁။ ၃၇–ဂ။ သံ၊၌၊ ၁။ ၃၄–၅။ ဘတ္တ+ဝန္တ။ = ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သူ ရှိ၊ တော်မူ၊ သော ဘုရား။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၄–ဂ။ မ၊၌၊ ၁။ ၄၀–၁။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၇–ဂ။ ဘဂ+ဝန္တ။ = ပြည့်ဆည်းပူး အပ်ပြီး၊ သော ပါရမီရှိကောင်းမှု၊ သော ဘုရား။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၆။ မ၊၌၊ ၁။ ၄၉။ သံ ၌၊ ၁။ ၃၅။ ဘဂ+တဝန္တ။ = ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို မှီဝဲ သုံးဆောင်တော်မူတတ်သော ဘုရား။ ဝိ+ ဘဂ+တဝန္တ။ = ခပ်သိမ်း၊ သော တရားတို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ ဟောကြား တော် မူတတ် သော ဘုရား။ ဂိ၊၌၊ ၁။ ၉၇၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၀၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၉ ၂။ မဟာနိ၊ ၌။ ၂၃၀။ ဘဂ္ဂ+ တာဝန္တ။ = မာရ် ၅-ပါး ကို ဖျက်ဆီး၊ တော်မူပြီး သော ဘုရား။ ဝိ၊၌၊ ၁။ ၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၉ ၂။ မဟာနိ၊ ၌။ ၂၂၉။ ဘဂ+တဝန္တ။ = ပါရမီ အဆောက်အဦတို့ကို ဖြည့်ဆည်း ပူးတော်မူပြီး သော ဘုရား။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၆။ မ၊၌၊ ၁။ ၃၉။ သံ၊၌၊ ၁။ ၃၅။)

ဤဘိပိ သော ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ။ ဝိ၊ ၁။ (–ခုဒ္ဒက၊ ၃။ မဟာနိ။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၃၄။) ဤမေဟိ ဘဂေဟိ ယုတ္တဿာပိ ဘဂါ အဿ သန္တီတိ ဤမိနာ အတ္ထေန ဘဂဝါတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၌၊ ၁။ ၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၉ ၂။ မဟာနိ၊ ၌။ ၂၃၀။ (–သီ၊၌၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၇။) ဘဂဝန္တုဉ်ယှဉ်ကြည့်။

ဘဂဝါ[၁] (ပု) [ရုဉ်ဇနာမ်ပုဒ်] လေးစားထိုက်သူ၊ ဆရာ၊ ဘုရား။ ဘဂဝါတိ ဂါရဝါဓိဝစနံ။ မဟာဝ နိ။ ၁၆၂။ ဘဂဝါတိ ဂရု၊ ဂရုံ ဟိ လောကေ ဘဂဝါတိ ဝဒန္တိ။ အယဉ္စိ သဗ္ဗဂုဏာဝသိဋ္ဌ-တာယ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဂရု၊ တသ္မာ ဘဂဝါ တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၃၄။ အံ၊၌၊ ၁။ ၁၁။ (–ဝိ၊၌၊ ၁။ ၉၄။ မ၊၌၊ ၁။ ၁၄။) ဘဂဝန္တု-ကြည့်။

ဘဂဝါ[၂] (ပု) [ဘဂ+ဝန္တ+ဂမန။ ဘဝ+ဂမန+ ဝန္တ။ နိဘိ၊ ယုတ္တ၊ ၁၃၄။] ဘဝသုံး၊ ငါး ဘို၌ – တဏှာ ဘူသော သတ္တဝါ ခြင်းကို – သွားတတ် သော တဏှာကို–ပျို့အန်–စွန့်ပယ်–ဘော်မူ သော ဘုရား။ တီသု ဘဝေသု တဏှာသင်္ခါတံ ဂမနံ အနေန ဝန္တံ၊ တသ္မာ ဘဝေသု ဝန္တဂမ-နောတိ ဥတ္တမေ ဘဝသဒ္ဒတော ဘကာရံ ဂမန သဒ္ဒတော ဂကာရံ ဝန္တသဒ္ဒတော ဝကာရံ ရဿ ဒီဃံ ကတ္တာ အာဒါယ ဘဂဝါတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၌၊ ၁။ ၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။ ၉ ၂။ မဟာနိ၊ ၌။ ၂၃၀။ ဘဂဝန္တု-ကြည့်။

ဘဂ္ဂသဒ္ဒ (ပု) [ဘဂ+သဒ္ဒ] ဘဂ-သဒ္ဒါ။ ယသ္မာ စ လောကေ ဣဿရိယဓမ္မ ယသသိရီကာမ-ပယတ္တေသု ဆသုဓမ္မေသု ဘဂသဒ္ဒေါ ပဝတ္တ-တိ။ ဝိ ၌၊ ၁။ ၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၅။ မဟာနိ၊ ၌။ ၂၃၀။

ဘဂိနီဂါမ (ပု) [ဘဂိနီ+ဂါမ] နှမရွာ။ ဩရဘာ-ဂေ ဘဂိနိဂါမံ ဂန္တွာ ပိဏ္ဍာယ စရိ။ သံ၊၌၊ ၁။ ၅၄။

ဘဂိနီဃရ (န) [ဘဂိနီ + ဃရ] နှမအိမ်။ ဘဂိနိဃရေ ဌပေတွာ ပက္ကာမတိ။ သံ၊၌။ ၁။ ၂၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၆။

ဘဂိနီစိတ္တ (န) [ဘဂိနီ+စိတ္တ] နှမဟူသောစိတ်၊ နှမဟုသဘောထားခြင်း။ ဘဂိနီမတ္တီသု ဘဂိ-နီစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေထ။ သံ၊ ၂။ ၃ ၂၉။ ဒီ၊၌၊ ၂။ ၁၇၄။

ဘဂိနီပတိက (ပု) [ဘဂိနီ+ပတိက] နှမ၏လင်၊ ယောက်ဖ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အနာ-

ထပိဏ်္ဍိကော ဂဟပတိ ရာဇဂဟကဿ သေဋ္ဌိဿ ဘဂိနိပတိကော ဟောတိ။ ဝိဂ။ ၃၁၁။ (–သံဂ္ဂဟ၊ ၂၀၅။ ဓမ္မဂ္ဂဟ၊ ၂၄၃။)

ဘဂိနိပုတ္တ (ပု) [ဘဂိနိ+ပုတ္တ] နှမ၏ သား။ နာ ဘဂိနိပုတ္တောသိ ဝဘ မေ တုံ။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၉၊

ဘဂိနိပေမ (နာ) [ဘဂိနိ+ပေမ]နှမဟူသော ချစ်ခြင်း၊ နှမလိုချစ်ခြင်း။ ဘဂိနိ ဝါ ဘဂိနိပေမေန ပုနပ္ပုနံ ပနာမသတော စေဝ အာလိင်္ဂတော စ အသုဝိ မုစ္စတိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဘဂိနိမတ္တိ ´ထီ)[ဘဂိနိ+မတ္တာ+ဣ] နှမလောက် ရှိသူ။ ဘဂိနိဝိတ္တ-ကြည့်။

ဘဂိနိမရဏ (နာ) [ဘဂိနိ+မရဏ] နှမသေခြင်း။ ဘဂိနိမရဏ (မဟာနိ။ ၁၄)ဿ်ဿိ ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌ-ဘဂိနိုနံ မရဏံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။

ဘဂိနိမိဂိ (ထီ) [ဘဂိနိ+မိဂိ] နှမဖြစ်သော သမင်မ။ အထဿ ဘဂိနိမိဂိ ပုတ္တကံ ဒဿေတ္ဝာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၇၅။

ဘဂိနိရက္ခိတာ (ထီ) [ဘဂိနိ+ရက္ခိတာ] အမည်မ စောင့်ရှောက်သော မိန်းမ။ ဘာတုရက္ခိတာ ဘဂိနိရက္ခိတာ ဉာတိရက္ခိတာ။ ဝိဂ။ ၂၁၂။ မဂ္ဂ။ ၉၄။ အံဂ္ဂ။ ၄၇၃။ ဘဂိနိရက္ခိတာနာမ ဘဂိနီ ရက္ခတိ ဂေါပေတိ ဣဿရိယကာရေဘိ ဝသံ ဝတ္တေတီ။ ဝိဂ။ ၂၀၃။

ဘဂိနိဝါဒ (ပု) [ဘဂိနိ+ဝါဒ] နှမဟု–ပြောဆိုခြင်း– ခေါ်ဝေါ်ခြင်း– သုံးနှုန်းခြင်း။ အဇ္ဇဘဂ္ဂေ မံ အာယုပုတ္တော သုဒိန္နော ဘဂိနိဝါဒေန သမုဒါစရတိ။ ဝိဂ။ ၂၁။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။)

ဘဂိနိသာမိက (ပု) [ဘဂိနိ+သာမိက] နှမလင်၊ ယောကျ်ား။ သစေ ဘာတုဇာယာ ဘဂိနိသာမိကော ဝါ ဂိလာနော ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၅။

ဘဂိနီ (ထီ) [ဘဇ+ဏ+ဣနီ။ ဘဇီတမ္ဘာတိ ဘဂိနီ။ သူစိ။ ဘဂ+ဣနီ+ဣ] ဘဂ် ယတြ-ပိတာဒိတော ဒါယဇ္ဇဒါနေ အတ္တိ အဿာ။ ထောမ။] (၁) နှမ၊ အစ်မ၊ညီမ။ (၂) မည်းပန်း။ (သမာန)။ ဥပသကာပင်။ (ကေစိ)။ စကားစိမ်း။ (အပရေ)။ (၁)ဘာတာ ဝါ ဘဂိနီ ဝါ မိတ္တာဒါ။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၁၅။ ပဋိသံ။ ၃၀။ (နီတိ၊သုတ္တ။ ၄၂၂-၌ ဘဂိမှ် ဘဂိနိ-ဟု ၂-မျိုး ပြ၏။) ဘးတိတိ ဘာတာ၊ တာသာ ဘဂိနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ (၂) ဘဂိနိန (ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၃) ဇ္ဈိ အမိလာတနာမကာနံ ဂစ္ဆဇာတိဒိသသာနံ၊ ယာ ကုမာရိယောတိ တရုဏိယော-တိ စ ဝုစ္စန္တိ။ မရမ္မဝေါဟာရေန မည်းပန်းကုတိ ဝုစ္စန္တိ။ ကေစိ ပန ဘဂိနီနာမ မဟိလာ-ဝုယာနာမံ လဘာဇာတိတိ ဝဒန္တိ ဟရိတ-စမ္ပါဘိဝိ အပရေ။ ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊စ္ဈ။ကျော။

ဘဂိနိမာလ (ပု) [ဘဂိနိ+မာလ] မည်းပန်းပင်။ ဘဂိနိမာလာ မည်းသော သစ်ပင်။ (မြန်မာပြန်)။ ဆင်နှာမောင်းပင်။ (ဇာတ် ဝတ္ထု)။ ဘဂိနီမာလာစေဝါ (ဇာ၊၂။ ၂၇၈။) မာလာယ တပ္ပတိဋ္ဌာနဘူတာ ရုက္ခာ ဥပလက္ခေဘ္ဟာ ဝုတ္တာ။ ဘဂိနီဣစ္စေဝ ဇေတသံ ရုက္ခာနံ နာမာနိ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ဒု၊ထား၊ ကျော။

ဘဂိနိသရိက္ခ (တိ) [ဘဂိနိ+သရိက္ခ] နှမနှင့်တူသော၊ သူ။ မယှံ ဘဂိနိသရိက္ခတ္တာ တံ ဩလောကေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။

ဘဂီ (ပု) [ဘဂ+ဣ] ဘုန်းတော် ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ဘုရား။ (ဘုန်းတော် ၆-ပါးကို ဘဂ-၂-ကြည့်။) ဘဂီ ဘဇီ ဘာဂီ ဝိဘတ္တဝါ တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။ ၁။ ၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဣဿရိယာဒိဘေဒေါ ဘဂေါ အဿ အတ္ထီတိ ဘဂီ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၅၂။

ဘဂီရထ (ပု) ဘဂီရထမင်း။ ဘာဂီရထီ-ကြည့်။

ဘဂီရသ (ပု) ဘဂီရသ မင်း။ ဒုဒိပေါ် သဘဂ-ရော သေးလော၊ မုဇကိန္နော ဘဂီရသော။ ဇာ၊၂။၁၈၅။ ဇာ၊၆၊၆။၁၂၃။

ဘဂု (ပု) [ဘဂ+ဥ။ ဘ+ဂမု+ဥ။ ဘရဘိတိ-ဘဂု။ ဘံ ဝါ နက္ခတ္တံ ဂစ္ဆတိ ဇာနာတိတိ-ဘဂု၊ ဥ။ ဓာန်၊၌။၁၀၉။] (၁) ဘဂုရဿ။ (၂) ဘဂုသာကိဝင်မင်းသား။ (၃) ဘဂု-ထေရ်။ (ဘဂုသာကိဝင်မင်းသားနှင့် ဘဂု ထေရဲသည် တယောက်တည်းဖြစ်၏၊ အခိုက် အတန်မျှသာ ကွဲသည်။) (၁) ဝါသေဋ္ဌော ကဿပေါ ဘဂု။ ဝိ၊၃။၃၄၃။ ဒီ၊၁။၉၇။ မ၊ ၂။၃၈၁။ (–အံ၊၂။၄၄၃။) (၂) အာနန္ဒော စ ဘဂု စ ကိဓိလော စ။ ဝိ၊၄။၃၃၈။(–ဓမ္မ·၌၊၁။ ၈၆။) (၃) အာဃသ္မာ စ ဘဂု အာဃသ္မာ စ ကောဏ္ဍညော။ မ၊၂။၁၂၅။ (–မ၊၃။၁၉၃။)

ဘဂုထ္ထေရ (ပု) [ဘဂု+ထေရ] ဘဂုထေရ်။ ဘဂု-ဘ္ထေဆော စကိဓိလဘ္ထေဆော စ ပစ္ဆာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ သု။ အပ ၌၊၁။၃၀၃။ (–ဇာ၊၌၊၁။ ၁၅၆။ ဇာ၊၌၊၃။၄၆၆။)

ဘဂ္ဂ (ပု) [ဘန္ဇ(ဘဇ္ဇ)+တ] (၁) ဘဂ္ဂမင်းသား။ (၂) ဘဂ္ဂဘိုင်း။ (၃) ဘဂ္ဂမည်သူ။ (၄) ခန္ဓ-နှတ်။ (၅) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (တိ) (၆) ကုန်း သော၊ သူ။ (၇) ကွေးသော၊ သူ။ (၈) ဖျက် ဆီးအပ်သော။ (၉) ပျက်စီးသော၊ ချုပ်ဆုံး သော။ (၁၀) အရှိန်အစောင့်မဲ့သော၊ အား နည်းသော။ (၁၂) ဘဂ္ဂမင်းသား။ (၂) ဘဂ္ဂ တိုင်း။ တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂ၀ါ ဘဒ္ဂသု ဝိဟရတိ။ ဝိ၊၂။၁၅၂။ ဘဂ္ဂါတိ ဇန-ပဒဿ နာမံ၊ ဝိ၊၌၊၃၃၀။ ဘဂ္ဂါနာမ ဇန-ပဒိနော ထုဇကုမာရာ၊ တေသံ နိ၀ါသော ဇကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠ္ဍိသဒ္ဒေန "ဘဂ္ဂါ" တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၄။၈၁။ (–ကင်္ခာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။ ၄၀၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၁။) (၃) ဘဂ္ဂမည်သူ။ ဘဂ္ဂါ(ဇ၊၁၀။၃၇) တိ ပိတရံ နာမေနာလပတိ။ ဇ၊၌၊၂။၁၅။ (၄) ခန္ဓနှတ်။ မာရဟတ္ထော ဘဂ္ဂေါတျမ္ဟကော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၁၆-၇။ (၅) ဖျက်ဆီးခြင်း။အကာသိ ဘဂ္ဂန္တိ ဂရုတိ ဘာဂျ၀ါ။ ခုဒ္ဒက၊၌။၉၁။ ဥဒါန၊၌။၂၂။ (တိ) (၆) ကုန်းသော၊ သူ။ ဘောဂ္ဂန္တိ ဘဂ္ဂံ။ ဣမိနာပိဿ ဝက်ဘာဒမေ၀ ဒီပေတိ။ အံ၊၌၊၂။၁၁၀။ (–ဆေရိ။၄၀၉။) ဘဂ္ဂန္တိ ဘဂ္ဂသရီရံ ကဋ္ဌိယံ ဘဂ္ဂကာယတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၅။ (–ဆေရိ၊၌။ ၂၁၉။) (၇) ကွေးသော၊ သူ။ ဘဂ္ဂဂိဘဂ္ဂ-ကြည့်။ (၈)ဖျက်ဆီးအပ်သော။ သဗ္ဗာ ဘော-ဖသုကာ ဘဂ္ဂါ၊ ဂဟကူဋံ ဝိသခ်ံတံ။ ဓမ္မ။၃၆။ ဝိ၊၌၊၁။၁၄။ ဒီ၊၌၊၁။၁၆။ (–မဟာနိ။၇၄။ ဒီ၊၌၊၁။၃၀၄။) ဘဂ္ဂါတိ ဘိန္နာ။ မဟာနိ၊၌။ ၂၀၃။ ဘဂ္ဂါ ဘဋ္ဌိတာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၈၅။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၇၄။) (၉) ပျက်စီးသော၊ ချုပ်ဆုံးသော။ အနန္တရာ ယေ ဘဂ္ဂါ၊ ယေ ဘဂ္ဂါ အနာဂတာ (မဟာနိ။၃၂) တိ ယေ ခန္ဓာ အနန္တရာတီတာ ဟုတ္ဝာ ဘိန္နာ နိရုဒ္ဓါ။ မဟာနိ၊၌။၁၃၀။ (၁၀)အရှိန်အစောင့်မဲ့သော၊ အားနည်းသော။ ဣတိ နေသံ ပဋ္ဌဒ္ဒါရိက-ဝေဒနာ ဘဂ္ဂါ ဟောတိ။ သံ၊၌၊၂။၇၃။ ဘဂ္ဂါ နိတ္တေဇာ ဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ ဒုဗ္ဗလာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၄။

ဘဂ္ဂကဏ္ဏက (တိ) [ဘဂ္ဂ+ကဏ္ဏက] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ကိလေသာဆူးရှိသော၊ ကိလေသာ ဆူးကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ သူ။ ဘဂ္ဂကဏ္ဏ-ကောတိ ဘဂ၀ါ။ မဟာနိ။၁၁၀။ စူဠနိ။၂၆။ ဘဂ္ဂရာဂ-လည်းကြည့်။

ဘဂ္ဂကဏ္ဏသောတ (တိ) [ဘဂ္ဂ+ကဏ္ဏသောတ] ပျက်စီးသော နားရှိသော၊ နားကျိုးပဲ့ပျက်စီးနေသော၊ သူ။ ဝိသ ၊ဘိမဒ္ဓပ၀ဏ္ဏော ဘဂ္ဂ-ကဏ္ဏသောတော။ မိလိန္ဒ။၃၃၀။

ဘဂ္ဂကာယ (တိ) [ဘဂ္ဂ+ကာယ] ကုန်းသော ကိုယ် ရှိသော၊ သူ၊ ဘဂ္ဂ (တိ) (၆) ကြည့်။

ဘဂ္ဂကိလေသ (တိ) [ဘဂ္ဂ+ကိလေသ] ဖျက်ဆီး အပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာ ကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ သူ။ ဘဂ္ဂကိလေ-

သောတိ ဘဂဝါ။ မဟာနိ။၁၁၀။ စူဠနိ။၂၆။ ဘဂ္ဂရာဂ-လည်းကြည့်။

ဘဂ္ဂဇာတက (န) [ဘဂ္ဂ+ဇာဘက]ဘဂ္ဂဇာတ်။ ဇဝဲတကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်။ ၁-ဝဂ်၊ ၅-ဇာတ်။ ဇဝဲ၊၁။၃၇။ ဘဂ္ဂဇာတကံ ပဋ္ဌမံ။ဇဝဲ၊ ၁။၃၇။

ဘဂ္ဂဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဘဂ္ဂါ+ဒိဋ္ဌိ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော မိစ္ဆာအယူ ရှိသော၊ မိစ္ဆာအယူကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊သူ။ ဘဂ္ဂဒိဋ္ဌိတိ ဘဂဝါ။ မဟာနိ။ ၁၁၀။ စူဠနိ။၂၆။ ဘဂ္ဂရာဂ-လည်းကြည့်။

ဘဂ္ဂဒေါသ (တိ) [ဘဂ္ဂ+ဒေါသ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော အမျက်ဒေါသရှိသော၊ ဒေါသကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ သူ။ ဘဂ္ဂဒေါသောတိ ဘဂဝါ။ မဟာနိ။၁၁၀။ စူဠနိ။၂၅။ ဘဂ္ဂရာဂ-လည်းကြည့်။

ဘဂ္ဂနာသက (တိ) [ဘဂ္ဂါ+နာသ+က] ပျက်စီး-ချိုယွင်း-မည်ညွတ်- သော နှာခေါင်းရှိသော၊သူ။ ဘဂ္ဂနာသကော (ဇာ၊၂။၃၅၁) တိ ဘဂ္ဂါယ ဝိသမာယ နာသာယ သမန္နာဂတော။ ဇာ၊၆၊၇။၃၂၉။

ဘဂ္ဂပိဋ္ဌိ (တိ) [ဘဂ္ဂါ+ပိဋ္ဌိ] ကုန်းသော ကျောက်ကုန်း ရှိသော၊ ခါးကုန်းသော၊ သူ။ ကုမ္ဘော-ဒရော ဘဂ္ဂပိဋ္ဌိ၊ အထေဝ ဝိသမစက္ခုကေဝ။ ဇာ၊၂။၃၅၂။

ဘဂ္ဂမာန (တိ) [ဘဂ္ဂ+မာန] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော မာန်မာနရှိသော၊ မာန်မာနကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ သူ။ ဘဂ္ဂမာနောတိ ဘဂဝါ။ မဟာနိ။၁၁၀။ စူဠနိ။၂၆။ ဘဂ္ဂရာဂ-လည်းကြည့်။

ဘဂ္ဂမောဟ (တိ) [ဘဂ္ဂ+မောဟ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော မောဟရှိသော၊မောဟကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ သူ။ ဘဂ္ဂမောဟောတိ ဘဂဝါ။ မဟာနိ။၁၁၀။ စူဠနိ။၂၆။အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘဂ္ဂရာဂ (တိ) [ဘဂ္ဂ+ရာဂ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ရာဂရှိသော၊ရာဂကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ သူ။ အပိ စ ဘဂ္ဂဆုဂေါတိ ဘဂဝါ။ မဟာနိ။ ၁၁၀။ စူဠနိ။၂၅။ တတ္ထ ဘဂ္ဂေါ ရာဂေါ အဿာတိ ဘဂ္ဂရာဂေါ။ ဘဂ္ဂဒေါသာဒီသုပိ ဧသေဝနယော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။

ဘဂ္ဂရာယန္တ (တိ) [ဘဂ္ဂ+အာယ+အန္တ။ ရ-အာဂုံ။] ကျိုးပြတ်သောအသံကို ပြုသော၊ ပြိုကဲ့သောအသံကို ပြုသော၊ ယုံမှားဘွယ်အသံရှိသော၊သူ။ နု ဘဂ္ဂရာယန္တေနာတိ အပရိသက်နွေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ (အဋ္ဌကထာဋ္ဌ နု ဂဂ္ဂရာယန္တေန ဟုရှိ၏။)

ဘဂ္ဂရိတိ (န) [ဘဂ္ဂါ+ရိတိ။ ဝါကျကိုငဲ့၍ နပုံလိင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။] ကျိုးပျက်သော အစဉ်ရှိသော-အစဉ်ကျိုးပျက်သော-အပြစ်ဒေါသ၊ ဘဂ္ဂရိတိဒေါ ၁။(ဝါကျတွင်ဒေါသ ၆-မျိုးတွင်တမျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ အပြစ်သင့်ပုံကို အလင်္ကာ၊ ၆၃ နှင့် ၎င်းသျှမျှားကြည့်)။ ဘဂ္ဂရိတိသသံသယံ။ ဘိန္နဝိညတ္တိက္ကမတ္တာ ဘဂ္ဂရိတိနာမ။ အလင်္ကာ။အလင်္ကာဋီ။၂၀။

ဘဂ္ဂရိတိက (န) [ဘဂ္ဂါ+ရိတိ+က။ ဘဂ္ဂရိတိကမော ယသ္မိ တံ ဘဂ္ဂရိတိကံ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊၁၉။ ဝါကျကိုငဲ့၍ နပုံလိင်။] ကျိုးပျက်သော အစဉ်ရှိသော-အစဉ်ကျိုးပျက်သော-အပြစ်ဒေါသ၊ ဘဂ္ဂါရိတိဒေါသ။ (ဝါကျဒေါသ ၉-မျိုးတွင် တမျိုး အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ အပြစ်သင့်ပုံကို အလင်္ကာ။ ၄၂-နှင့် ၎င်းသျှမျှားကြည့်။) ဒေါသပဒါနဝါကျာန၊ မေကတ္ထံ ဘဂ္ဂရိတိကံ။ ဘိန္နက္ကမတ္တာ ဘဂ္ဂရိတိကံနာမ။ အလင်္ကာ။အလင်္ကာ။ ဋီ။၁၉။

ဘဂ္ဂဝ (ပု) [ဘဂ္ဂါ+ဏ၀။ဘဂ္ဂံ နော အ ပစ္စံ ဘဂ္ဂဝေါ။ရူ၊၃၇၁။ထီ-၌ ဘဂ္ဂဝီ။] ဘဂ္ဂဝ-အုံးထိန်း-သည်။ တံ တံ ဝဒါမိ ဘဂ္ဂဝ၊ သုဏောဟိ ဝစနံ မမ။ ဇာ၊၁။၄၅။(-ဒီ၊၃။၂။မ၊၃။၂၀၁။ မ၊၆၊

၂။၂၂၀။) ဘဂ္ဂဝါဘိ ကုမ္ဘကာရံအာလယတိ။ ကုမ္ဘကာရာနဉ္စ နာမဂေါတ္တပညတ္တိ သော၊ ယဒိဒံ ဘဂ္ဂဝါတိ။ ဇာ၊၁၊၂။၇၃။ (–မ၊၌၊၃။ ၁၅၅။) ဘဂ္ဂဝီ (ဇာ၊၁။၁၆၇။)တိ ဘရိယံ အာလယတိ။ဇာ၊၁၊၃။၃၆၀။

ဘဂ္ဂဂေါတ္တ (တိ) [ဘဂ္ဂ၁+ဂေါတ္တ] ဘဂ္ဂဝ အနွယ်-ရှိသော-၌ဖြစ်သော၊သူ။ ယန္နူနာဟံ ယေန ဘဂ္ဂဂေါတ္တဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ အာရာ-မော။ ဒီ၊၃။၁။ (–ဒီ၊၁၊၃။)

ဘဂ္ဂဝန္တု (ပု) [ဘဇ္ဇ+တဝန္တု။ မောဂ်၊၅။ ၁၅၄။] မာရ်ဝါး၊ပါ၊ကို ဖျက်ဆီးတော်မူပြီး သောဘုရား။သခေါပတော ဝါ....မာရေ အဘာ-ဠိ၊ တဿာ....ဘဂ္ဂါတိ ဝတ္တုမ္မေ ဘဂဝါတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၁၊၁။၉၆။ ဘဂဝန္တု-လည်းကြည့်။

ဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂ (တိ) [ဘဂ္ဂ+ဝိဘဂ္ဂ] (၁) ကောက်ကွေး အလွန်ကောက်ကွေးသော၊သူ။ (၂) အချိန်အစောင့်မဲ့သော၊ အားနည်းသော။ (၁) ဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ (ဒီ၊၁၊၂။၃၀။ မ၊၁ ၄။၁၃၁။) တိ သမ္မာဓဒ္ဓာနတော နိက္ခမနေန ဝိဘာဝိတတ္တာ ဘဂ္ဂါ ဝိဘဂ္ဂါ ဝိယ စ ဟုတ္တာ။ ဒီ၊၌၊၂။၂၉။ မ၊၌၊၃။၃၄၉။ (၂) ဘဂ္ဂ (၁၀) ကြည့်။

ဘဂ္ဂဝိမာန (တိ) [ဘဂ္ဂ+ဝိမာန] ပျက်စီးသော ဗိမာန်ရှိသော၊ ဗိမာန် ပျက်စီးသော၊သူ။ ဘဂ္ဂဝိမာနာ ဒေဝတာ နိပ္ပဋိသရဏာ ဒါဌကေ ဟတ္ထေသု ဂဟေတ္တာ။ ဇာ၊၁၊၁။၃၄၇။

ဘဂ္ဂသမ္ဗဒေါသ (တိ) [ဘဂ္ဂ+သမ္ဗဒေါသ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ·သော အလုံးစုံသော အပြစ်ရှိသော၊ အပြစ်အားလုံးကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊သူ။ ဘဂ္ဂသမ္ဗဒေါသတ္တာ ဘဂဝါဝ။ ဝင်ရ။ ၃၇။

ဘဂ္ဂသရီရ (တိ) [ဘဂ္ဂ+သရီရ]ကုန်းသောကိုယ်ရှိသော၊ ခါးကုန်းသော၊သူ။ ဘဂ္ဂ(တိ) (၆) ကြည့်။

ဘဂ္ဂါ (ပု) ဘဂ္ဂါမည်သူ။ ဘဂ္ဂ၁·ကြည့်။

ဘဂျဝါ (ဝိ၊၌၊၁။၉၅) သည်ဘာဂျဝါမှပျက်ယွင်း လာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဘာဂျဝန္တု·ကြည့်။

ဘဂံ (ပု၊န) [ဘန္ဒ+အ။ ဘိဒိ+အ။ ဓာန်၊၌။ ၂၉၁၊၆၆၂။ဘဉ္ဇနံ ဘင်္ဂေါ၊။ ဝိဘာဝိနီ။၁၃၁။] (ပု) (၁) (က) ပျက်စီးခြင်း၊ချုပ်ပျောက်ခြင်း။ (ခ) ပျက်ဆဲ၊ဘင်။ (၂) လှိုင်းတံပိုး။ (န) (၃) လျော်သီး။ (၄) လျော်ချည်။ (၅) ခေါမစသောချည်ငါးမျိုး ရောရှိ ကျစ်သားသောချည်၊ဘန်ချည်။ (၆)·ခေါမစသော ချည်ငါးမျိုးကို ရောရှိရက်အင်သော –အဝတ်–သင်္ကန်း၊ ဘန်ချည်–အဝတ်–သင်္ကန်း။ (၇) လျော်ချည်–အဝတ်–သင်္ကန်း။ (တိ) (က) ဝေဘန်–နှစ်ဖို့ခွဲ–အပ်သော။ (က) ချိုးဖဲ့အင်သော။ (ခ) ကျိုးသော။ (ပု) (၁) (က) ပျက်စီးခြင်း၊ ချုပ်ပျောက်ခြင်း။ သရက္ခတ်မိမှ နိကာမယ-မာနဿ သမာဓိဿ ဘင်္ဂေါ ဟောတိ။ အံ၊၂။ ၂၁၉။ (–ဒီ၊၌၊၁။၂၀၁။) သမာဓိဿ ဘင်္ဂေါ ဟောတီတိ သမထဝိပဿနာ စိတ္တဝိနာသော ဟောတိ။ အံ၊၌၊၃။၇၁။ (–ဒီ၊၌၊၁။၂၇၀။) (ခ) ပျက်ဆဲ၊ဘင်။ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒေါ ဝါ ဌိတိ ဝါ ဘင်္ဂေါ ဝါ နု သက္ကာ ဇာနိတုံ။ မ၊၌၊၄။၆၀။ (၂) လှိုင်းတံပိုး။ တရင်္ဂေါ စ တထာ ဘင်္ဂေါ။ သဃမေဝ ဘိဇ္ဇေတိ ဘင်္ဂေါ။ ဓာန်၊ဓာန်၊၌။၆၆၂။ (န) (၃) လျော်သီး။ အဆဝါ ဘင်္·နာမ သာဏဖလံ။ ဓာန်၊၌။၂၉၁။ (၄) လျော်ခုည်။ (၅) ခေါမစသော ခုည်ငါးမျိုး ရောရှိကျစ်ထား သောချည်၊ ဘန်ချည်။ သုတ္တံနာမ ဆသုတ္တာ·နိ ခေါမ် ကပ္ပါသိကံ ကောသေယျံ ကမ္မလံ သာဏံ ဘင်္·။ ဝိ၊၁။၃၆၉။ ဘင်္ဂန်္တိ ပါဠေက္ကံ့ ဝါကသုတ္တမေဝါတိ ဧ၊က။ ဧတေဟိ ပဥ္စဟိ မိဿေ တွာ ကတသုက္ကံ့ ပန ဘင်္ဂန်္တိဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၌၊၂။၃၀၂။ (၆) ခေါမစသော ချည်

ငါးမျိုးကို ရောရှိရက်အပ်သော – အဝတ် – သက်နှံး၊ ဘန်ချည် – အဝတ် – သက်နှံး။ (၇) လျော်ချည် – အဝတ် – သက်နှံး။ ဆစီဝရာနိ ခေါမံ ကပ္ပါသိကံ ကောသေယျံ ကမ္မလံ သာဏံ ဘင်္ဂံ။ ဝိ၊၃။၃၉၄။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ကခ်ီ။၁၅၃။) ဘင်္ဂံ နာမ ခေါမာဒီဟိ ပဉ္စဟိ သုတ္တေတိ မိဿေတ္ဝာ ကတံ၊ ဝါကမယမေဝါတ်ပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၁၀။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၆။) (တိ) (ဂ) ဝေဘန် – နှစ်ဖို့ခွဲ – အပ်သော။ ကတိ အနုသယာ ဘင်္ဂါ။ယမက၊၂။၂၇၄။ ကတိအနုသယာ ဘင်္ဂါတိ ကဘိအနုသယာ အနုသေန္တိ နာနုသေန္တီတိ ဇေဝံ ဝိဘင်္ဂေဘဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။ ဘင်္ဂါတိ ဘဋ္ဌိတဗ္ဗာ၊ဋ္ဌိဓာ ကာတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၅၀။ (–အနုဋ္ဌီ၊၃။၂၀၁။) (က) ချိုးဖဲ့ အပ်သော။ ဘင်္ဂါဒကကြည့်။ (ခ) ကျိုးသော။ ဘင်္ဂဒါနကြည့်။

ဘင်္ကာလ (ပု) [ဘင်္ဂ+ကာလ] ပျက်စီးရာအခါ၊ ဘင်္ဂကာလ။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏန်တိ ဘင်္ကာလဝသန ဟေဘံ ဝယဒဿနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၄။

ဘင်္ကဏ္ဍ (ပု) [ဘင်္ဂ+ခဏ္ဍ] ပျက်ဆဲခဏ၊ဘင်္ဂခဏ။ ပဘင်္ဂေ စိတ္တဿ ဘင်္ကခဏော။ ယာမက၊၁။၂၁၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။) ပဝဒ္ဓေ စိတ္တဿ ဘင်္ဂက္ခဏေတိ အာဂတဋ္ဌာနေ ပဋိသန္ဓိစိတ္တဿပိ ဘင်္ဂက္ခဏဂ္ဂဟဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၃၇။

ဘင်္ကဏ္ဍဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဘင်္ကဏ္ဍ + ဂဟဏ] ဘင်ခဏကိုယူခြင်း။ အဆက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဘင်္ကဏ္ဍသမဂ္ဂီ (တိ) [ဘင်္ကဏ္ဍ + သမဂ္ဂီ] ဘင်ခဏနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဒ္ဝိန္နံ ဓဂ္ဂါနံ ဘင်္ကဏ္ဍသမဂ္ဂီနံ နိရုဇ္ဈရံ အနုပ္ပါဒံ ဒတွာ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၃၇။ (–၁၅၁။အနုဋ္ဌီ၊၃။၂၁၀။)

ဘင်္ဂါမိ (တိ) [ဘင်္ဂ+ဂမု+ဏိ] ပျက်စီးခြင်းသို့ဆောက်သော၊ပျက်စီးသော။ လ္ဟတ္တာ ဘင်္ဂါမိနော ပဘင်္ဂုနာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊၃၁။၄၇၃။

ဘင်္ဂဉာဏ (နာ) [ဘင်္ဂ+ဉာဏ] အပျက်ကိုသိခြင်း၊ ဘင်္ဂဉာဏ်။ (ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို သိသော ဉာဏ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မည်၏။ အဖြစ်ကိုလွှတ်၍ အပျက်မျှကိုသာရှုသော သိသောဉာဏ်သည် ဘင်္ဂဉာဏ်မည်၏။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၇၂။ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် ရုပ် နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက် နှစ်မျိုးစလုံးကို ထင်ရှားအောင် ရှု၍ အလွန်ထင်ရှားနေသည့်အခါ အဖြစ်အပျက်တို့က အလွန်လျင်မြန်ရကား ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်ကို အာရုံမပြုမီ၊ မရှုမိတော့ပဲ အပျက်ကိုချည်းသာ အာရုံပြုမိ ရှုမိလေတော့၏။ ယင်းသို့ရှုသဖြင့် အပျက်ကိုချည်း မြင်လေတော့၏။ ဥပမာ—ရေကန်နား မြစ်ကမ်းနား၌ ဘည်ဒုံသူသည် မိုးရွာ၍ ရေဗုဒ္ဓေါင်းရေပွက်ကလေးများကို ကြည့်ရှုနေဝယ် ဖြစ်ပြီးသည်နှင့်တပြိုင်နက် အပျက်ကမြန်လွန်းရကား ရေဗုဒ္ဓေါင်းများ၏အဖြစ်ကိုမမြင်လိုက်ရပဲ အပျက်ကိုသာမြင်လိုက်ရသကဲ့သို့ဘည်း။

တနည်းအားဖြင့် လျှပ်စစ် ပျက်သည်ကို မော်ကြည့်သူသည် လျှပ်စစ်၏ လျင်မြန်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်းကိုမမြင်လိုက်ရပဲ ပျက်ဆဲကိုသာ မြင်လိုက်ရသကဲ့သို့တည်း။ ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ဘင်ကို ကျကျနနအာရုံပြုနိုင် ရှုနိုင်သည့် အခါအတိတ် အနာဂတ်ရုပ်နာမ်များကဲ့မှန်းဆ၍ အာရုံပြုလိုက်သည် ရှိသော် အတိတ်အနာဂတ် ရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ဘင်ကိုသာ အာရုံပြုမိလျက်ဖြစ်နေတော့၏။ ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုဆဲ၌ ခန္ဓာငါးပါးသည် အာရုံဘရားမည်၏၊ ဘင်္ဂဝိပဿနာဉာဏ်သည် အာဒမ္မဏိကဘရားမည်၏။ ခန္ဓာငါးပါး၏ဘင် (အပျက်) ကိုပါမြင်အောင် ရှုနိုင်လျှင်

ဘင်္ဂာဏ်အထွတ်အထိပ်သို့ ဆောက်သည် မည်၏။ ဘင်္ဂာဏ်အာဇာတ်အထိပ်သို့ ဆောက်သည် (အားကောင်းသည်)နှင့်တပြိုင်နက် အကျိုးတရား ရှစ်ပါးလည်း ရရှိတော့၏။ အကျိုးတရား၌ပါးကား—ဘဝဒိဋ္ဌိကိုပယ်နိုင်ခြင်း, ဇီဝိဟဉ္စ တပ်မက်မှုကိုပယ်စွန့်နိုင်ခြင်း, မပြတ်မချဘဝနာဌ် လွန်စွာလွန်စွာ အားထုတ်နိုင်ခြင်း, စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်း ကိစ္စကြီးငယ်၌ ကြောင့်ကြစိုက်မှုကိုပယ်နိုင်ခြင်း, မိမိကိုယ်ကိုချစ်ခြင်းကင်းသဖြင့် ကြောက်ရွံ့မှုကင်းခြင်း, သည်းခံခြင်း, ကောင်းသော အမှုဌ မွေ့လျော်မှုကိုရခြင်း အရတိ=ဆိတ်ငြိမ်ရာ တောကျောင်း၌ မမွေ့လျော်မှုကုသိုလ်ဘရားတို့၌ မမွေ့လျော်မှု။ ရတိ=ကာမဂုဏ်၌ မွေ့လျော်မှု–၂ မျိုးကို နှိမ်နင်းပယ်ရှားနိုင်ခြင်းဘို့ ပြစ်သည်။ ပဋိသံ။၅၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၂၃၁–၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၃၃–၂၈၂။) တဿ သခါရာ လဟုံ လဟုံ အာပါဆံ အာဂစ္ဆန္တိ၊တတော ဥပ္ပါဒံ ဝါ ဌိတိံ ဝါ ပဝတ္တံ ဝါ နိမိတ္တံဝါ အာရမ္မဏံ အကာသုံ ဘေသံ ခယဝယနိဇောဓေ ဧဝ သတိ သန္တိဌတိ ဣဒံ ဘင်္ဂာဏံ နာမ။ စူဠနိ၊ဌ၊၉၉။ (–ဣဘိဝုတ်၊ဌ။၆၀။သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၄၇။ သင်္ဂဟ၊နှ၁။၆၃။) ဥဒယံ မုဥ္စတ္ဘာ ဝယ ပဘဏ္ဍံ ဉာဏံ ဘင်္ဂာဏံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၆၀။

ဘင်္ဂဒေန (နှ)[ဘင်္ဂ+ဌဒေန] (ခေါက်ရိုး)ကျိုးရာအရပ်။ တသ္မာ ယဿာ အင်္ဂ ဘင်္ဂဒေနေ ယော သွေ နံ ဘိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃၊၂၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၄။

ဘင်္ဂလ (နှ) ဘင်္ဂလဘိုင်း။ ဘင်္ဂလံ ဂဏ္ဍတိ။ မဟာန်။ ၁၂၁၃၂၆။ တိဂုမ္ဗလည်း-ကြည့်။

ဘင်္ဂဿန (နှ) [ဘင်္ဂ+ဒဿန]အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်း၊ ဘင်္ဂဉာဏ်။ ဘင်္ဂဒဿနေန ဟိ အနိစ္စာနုပဿနာ ဗလဝတီ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ၁၅၀။ (–၁၅၉။)

ဘင်္ဂဿနဉာဏ (နှ) [ဘင်္ဂဿန+ဉာဏ] အပျက်ကို ရှုမြင်သောဉာဏ်၊ ဘင်္ဂဉာဏ်။ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ခန္ဓာနံ ဘင်္ဂဿနာနန္တရံ တဒန္တရေနေဝ အတ္တာနာဝတန္ဓာနံ ဘင်္ဂဿနဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၉၇။

ဘင်္ဂဿနာနန္တရ (ဗျ) [ဘင်္ဂဿန+အနန္တရ] အပျက်ကို ရှုမြင်သောဉာဏ် – ဘင်္ဂဉာဏ် – ၏ အခြားမဲ့၌။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘင်္ဂဿနာနုသာရ (ပု) [ဘင်္ဂဿန+အနုသာရ] ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ အစဉ်လျောက်ခြင်း။ တသ္မာ ဘင်္ဂဿနာနုသာရေန "အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ"တိ သခါရဂတေ ဒိဋ္ဌေ တသ္မိံ နိဗ္ဗိန္ဒတိ နော နန္ဒတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၄။

ဘင်္ဂပရ (တိ) [ဘင်္ဂ+ပရ] ပျက်စီးခြင်း–ဘင်–လျင် နောက်ဆုံးရှိသော။ တေန ဣတ္တရန္တိ ဘင်္ဂပရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၃၀။

ဘင်္ဂပရိယာယ (ပု) [ဘင်္ဂ+ပရိယာယ] ဘင်္ဂသဒ္ဒါ၏ – ဝေဝုစ် – ပရိယာယ် – စကားလုယ်။ ရောဂသဒ္ဒါ ဘင်္ဂပရိယာယော ဘင်္ဂသာပိ ရူဠ္ဟနဘာဝတော။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၁။

ဘင်္ဂပတ္တိ (ထီ) [ဘင်္ဂ+ပတ္တိ] ဘင်သို့ရောက်ခြင်း။ ဟေဋ္ဌိမဿ ဥပရိမဿ စ အပရာပရံ ဘင်္ဂပတ္တိ-မာဟ။ ဒီဋီ၊၁။၃၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၅။

ဘင်္ဂဘင်္ဂါဘိမုခကမ္မဏ (ပု) [ဘင်္ဂ+ဘင်္ဂါဘိမုခ+ခဏ] ဘင်အခိုက်အဘန်နှင့် ဘင်သို့ရှေးရှုသော အခိုက်အတန့်၊ ဘင်နှင့်ဌ အခိုက်အဘန့်။ အသာရကတာ ဃ ပရိဒုဗ္ဗလဘာဝေန ဘင်္ဂဘင်္ဂါဘိမုခကမ္မဏောသုဝိယ။ ဒီဋီ၊၃၊၁၉၄။

ဘင်္ဂလက္ခဏ (နှ) [ဘင်္ဂ+လက္ခဏ] ဘင်–ပျက်စီးမှု–အမှတ်အသား။ ဘင်္ဂကော သခါတာပိ ဇာပိ ဘင်္ဂလက္ခဏမ္ပိ ကာလသခါဒတော တဿ ခဏောပိ ပညာယန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ၁၉၉။

ဘင်္ကလောက (န) [ဘင်္ဂ+လောက] ဘင်္ကလောက တိုင်း။ ဘင်္ကလောက် ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။၁၂၀၊ ၃၂၆။ တိဂုမ္ဗ-လည်းကြည့်။

ဘင်္ဂန္တ (တိ) [ဘင်္ဂ+ဝန္တ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-ရှိသော။ ဘင်္ဂဝန္တာနံ ယော ဝတ ဘင်္ဂါနုပဿနံ ဘင်္ဂံ အဒ္ဒသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၀၉။

ဘင်္ဂါစိစက (တိ) [ဘင်္ဂ+ဝါစက] ဘင်-ပျက်စီးမှု-ကိုဟောသော။ နု ပန ဘင်္ဂေါတိ ဘင်္ဂဝါစကံ နိဿောဓသဒ္ဒံ နိဝတ္တေတွာ အနုပ္ပါဒဝါစကံ ဂဏှာတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၅၁။

ဘင်္ဂိဇ္ဇမာန (ပု) [ဘင်္ဂ+ဝိဇ္ဇမာန] ဘင်-ပျက်စီးမှု-ထင်ရှားရှိခြင်း။ တတော အန္တဝန္တတော၊ ဘင်္ဂိဇ္ဇမာနဘောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၁။၂၆၁။

ဘင်္ဂိဘင်္ဂ (ပု) [ဘင်္ဂ+ဝိဘင်္ဂ] ပျက်စီးခြင်း၊ အစိတ်စိတ် အမှာမှာ ပျက်ဂိုးခြင်း။ ဧတေန သဒရန တေ သရေ ပါဘေန္တော ဘင်္ဂိဘင်္ဂံ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၀။

ဘင်္ဂသမကာလ (ပု) [ဘင်္ဂ+သမကာလ] ဘင်္ဂနှင့် တူမျှသောအချိန်ကာလ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘင်္ဂါနန္တရ (ဗျ) [ဘင်္ဂ+အနန္တရ]ဘင်၏အခြားမဲ့၌။ ပုရိမဓမ္မာနံ ဘင်္ဂသမကာလံ, ဘင်္ဂါနန္တရမေဝါ ပဋိမဓမ္မာနံ ဥပ္ပတ္တိ။ အနုဋီ၊၁။ ၆၆။

ဘင်္ဂါနုပဿက (တိ) [ဘင်္ဂ+အနုပဿက]ဘင်-ပျက်စီးမှု-ကို ရှုသော၊သူ။ တသ္မာ ဘင်္ဂါနုပဿကော ယောဂါဝစရော သဗ္ဗံ ရူပဂတံ အနိစ္စတော အနုပဿတိ။ ပဋိသံ၊၁။၂၄၀။

ဘင်္ဂါနုပဿန (ထီ၊န) [ဘင်္ဂ+အနုပဿန]ဘင်-ပျက်စီးမှု-ကို ရှုခြင်း၊ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်။ ဥဒယံ ပဟာယ ဘင်္ဂါနုပဿနံ ပတ္တော နိရန္တရံ ဘင်္ဂါနုပဿနေန။ ဝိ၊၁၊၂။၃၂။ (-အံ၊၁၊၂။ ၃၄၃။ ပဋိသံ၊၁၊၂။၇၆။)

ဘင်္ဂါနုပဿနာကမ္မဋ္ဌာန (ပု) [ဘင်္ဂါနုပဿနာ+ကမ္မဋ္ဌာန] ဘင်-ပျက်စီးမှု- ကို ရှုသောအခိုက် အတန့်။ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနေတိ ဘင်္ဂါနုပဿနာကမ္မဋ္ဌာနေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၄၄။

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ (န) [ဘင်္ဂါနုပဿနာ+ဉာဏ] ဘင်-ပျက်စီးမှု - ကို ရှုသောဉာဏ်၊ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်။ ပဋိပါဋိတော ဘင်္ဂ ပဿန္တေ ဘင်္ဂါနုပဿနေနေဝ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏံ ပဿတီတိ အဓိပ္ပါယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၀၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၀။)

ဘင်္ဂါနုပဿနာနုသာရ (ပု) [ဘင်္ဂါနုပဿနာ+အနုသာရ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-ကို ရှုသောဉာဏ်သို့ အစဉ်လျှောက်ခြင်း။ တသ္မာ ယေ တသ္မိံ ဘင်္ဂါနုပဿနာနုသာရေန "အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ"တိ ဒိဋ္ဌေ ရူပဂတေ နိဗ္ဗိန္ဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၇၉။)

ဘင်္ဂါနုပဿနာပရိစိဏ္ဏဉာဏ (ပု၊န) [ဘင်္ဂါနုပဿနာပရိစိဏ္ဏ+အဉာဏ] ဘင်္ဂါနုပဿနာကို လေ့ကျက်ပြီးသည်၏ အဆုံး။ ဘယဉ္စိ ဘင်္ဂါနုပဿနာပရိစိဏ္ဏဉာဏေ သဗ္ဗသင်္ခါရတော ဘာယနဝသေန ဥပ္ပန္နံ ဘယဉာဏံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။၄၁၉။

ဘင်္ဂါနုပဿနာဝိသေသ (ပု) [ဘင်္ဂါနုပဿနာ+ဝိသေသ]ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်အထူး။အနိစ္စာနုပဿနာဒီနံ ဗလဝဘာဝါယ ဗလဝပစ္စယဘူတာ ဘင်္ဂါနုပဿနာဝိသေသာ။ ပဋိသံ၊၁၊ ၂။၁၅၈။

ဘင်္ဂါနုပဿီ (တိ) [ဘင်္ဂ+အနုပဿီ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-ကို ရှုသော၊ သူ။ ဘင်္ဂါနုပဿီ အမတသ္မ ပတ္တိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၀၂။

ဘင်္ဂါဘာဝ (ပု) [ဘင်္ဂ+အဘာဝ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-၏ မသို့ခြင်း။ ဘင်္ဂါဘာဝတော အစလော။ ပဋိသံ၊၌၊ ၂။ ၂၀၇။

ဘင်္ဂါဘိမုခ (တိ) [ဘင်္ဂ+အဘိမုခ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-သို့ ရှေးရှုသော။ ဧဝံ ဥပဓိမာနဿ ဘင်္ဂါဘိမုခါ ဓမ္မာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ အံ၊၌၊ ၂။ ၁၂၄။

ဘင်္ဂါဘိမုခါဝတ္ထာ (ထီ) [ဘင်္ဂါဘိမုခ+အဝတ္ထာ] ဘင်သို့ရှေးရှု သောအခိုက်အတန်။ ဧဝံ ဥတိသခ်ါတာယံ ဘင်္ဂါဘိမုခါဝတ္ထာယမိဝ ဝတ္ထုဘေဒေါ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၅။

ဘင်္ဂါရမ္မဏ (တိ) [ဘင်္ဂ+အာရမ္မဏ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-လျင်အာရုံရှိသော၊ ဘင်-ပျက်စီးမှု-ကို အာရုံပြုသော။ သဗ္ဗသခ်ါဏနံ ဘင်္ဂါရမ္မဏံ ဘင်္ဂါနုပဿနံ အာသေဝန္တဿ။ ပဋိသံ၊၌၊ ၁။ ၂၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၀။)

ဘင်္ဂါဝတ္ထာ (ထီ) [ဘင်္ဂ+အဝတ္ထာ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-အခိုက်အတန်။ ယထာ ဟိ ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာယ ဘိန္နာယ ဘင်္ဂါဝတ္ထာယံ ဝတ္ထုဘေဒေါ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၅။

ဘင်္ဂုပဂမ (ပု) [ဘင်္ဂ+ဥပဂမ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-သို့ရှေးရှုကပ်ရောက်ခြင်း။ ပုန ဘင်္ဂုပဂမေန ဟောတိ။ မ၊၌၊ ၂။ ၉၃။

ဘင်္ဂုပဂမန (နာ) [ဘင်္ဂ+ဥပဂမန] ဘင်-ပျက်စီးမှု-သို့ရှေးရှုကပ်ရောက်ခြင်း။ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ ပုန ဘင်္ဂုပဂမနတော ဥဒ္ဓံ အဘာဝဂါမိကာရေန။ သံ၊၌၊ ၂။ ၁၄၆။

ဘင်္ဂုပဂမနဓမ္မ (တိ) [ဘင်္ဂုပဂမန+ဓမ္မ] ပျက်စီးခြင်းသို့ ကပ်ရောက်ခြင်း သဘောရှိသော။ ဂမနဓမ္မ-ကြည့်။

ဘင်္ဂုပစ္ဆေဒ (ပု) [ဘင်္ဂ+ဥပစ္ဆေဒ] ဘင်ပြတ်ခြင်း။ အထ မေါ ယာဝ ဘင်္ဂုပစ္ဆေဒါ အနုပဗန္ဓဿ အဝိစ္ဆေဒဟေတုဘာဝေနာပိ။ သီ၊၌၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၇။ (ဒီ၊၌၊ ၁။ ၁၅၆ အလားတူဝါကျတွင် ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒါ-ဟုရှိသည်။)

ဘင်္ဂုပရမ (သံ၊၌၊ ၂။ ၁၇၉) သည် ဘင်္ဂုပဂမန မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘင်္ဂုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘင်္ဂ+ဥပ္ပတ္တိ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-ဖြစ်ခြင်း။ ဝိဂစ္ဆန္တွဥ္ဘင်္ဂုပ္ပတ္တိယာ နိရုဇ္ဈတိ။ မ၊၌၊ ၃။ ၃၀၃။ (-၄၃၁။ သံ၊၌၊ ၂။ ၁၄၄။)

ဘင်္ဂုပ္ပတ္တိပရိဒီပန (ထီ၊ နာ) [ဘင်္ဂုပ္ပတ္တိ+ပရိဒီပန] ဘင်ဖြစ်မှုကို ထင်ရှား ပြခြင်း။ ဘေဒေါတိ စုတိက္ခန္ဓာနံ ဘင်္ဂုပ္ပတ္တိပရိဒီပနံ။ သံ၊၌၊ ၂။ ၁၂။ အဘိ၊၌၊ ၁။ ၉၄။ ပဋိသံ၊၌၊ ၁။ ၁၄၁။ မဟာနိ၊ ၌။ ၂၁၈။

ဘင်္ဂုပ္ပါဒ (ပု) [ဘင်္ဂ+ဥပ္ပါဒ] ဘင်နှင့်ဥပါဒ်၊ ပျက်ဆဲနှင့်ဖြစ်ဆဲ။ ယေ သခ်ါရေမှာ ဘင်္ဂုပ္ပါဒတော သဒ်္ဓတော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၄၃။

ဘင်္ဂုပ္ပါဒက္ခဏ (ပု) [ဘင်္ဂုပ္ပါဒ+ခဏ] ဘင်နှင့်ဥပါဒ် အခိုက်အတန့်၊ ပျက်ဆဲနှင့် ဖြစ်ဆဲ အခိုက်အတန့်။ ပဋိသန္ဓိစုတိစိတ္တာနံ ဘင်္ဂုပ္ပါဒက္ခဏာ ပဘတ္တေ စိတ္တဿ ဘင်္ဂုပ္ပါဒက္ခဏောတိ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၀၉။

ဘင်္ဂေါတ္တရဏ (နာ) [ဘင်္ဂ+အဝတရဏ] ဘင်-ပျက်စီးမှု-သို့သက်ခြင်း။ ပရိနိဗ္ဗာနစိတ္တမေဝ ဘင်္ဂေါဘ္ဂရဏာဘာဒေန ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၄၉။

ဘင်္ဂေါဒက (နာ) [ဘင်္ဂ+ဥဒက] သစ်ဂွက်အမျိုးမျိုးကိုချိုးဖဲ့၍ ပြုတ်ထားသောအရည်၊ သစ်ရွက်ပြုတ်ရည်။ ဘင်္ဂေါဒက (ဝိ၊၃။ ၂၉၇) ဆိုဒိ နာနာပဏ္ဏဘင်္ဂါကုထိတံ ဥဒကံ။ ဝိ၊၌၊ ၃။ ၃၇၃။

ဘစ္စ (ပု) [ဘရ+ရိစ္စ။ ရူ၊ နှာ။ ၃၄၅။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၁။ ဘရ+ယ။ ဓော၀်။ မော်၀်၊ ပဋ္ဌိကာ၊ ၅။ ၅၁၄။] (၁) ကျေးကျွန်၊ သူခစား။ (တိ) (၂) မွေးမြူ - ကျွေးမွေး - အပ်သော၊ သူ။ (၁) ဘစ္စောစ ပရိစာရိကောစ။ ဓာန်။ ၅၁၄။

ဘနေက (တိ) [ဘဇ+ဏွု (=အက)] နလ၁။ နိရုတ္တိ၊ နှ၁။ ၅၄၆-၇။ ထိ-ဠဲ ဘဇနိကာ။] ဆည်းကပ်-ကပ်ရောက်-တတ်သော။ သြခံ ဘနေကာနိ ကာမဘဝေ ဥပပတ္တိပစ္စယာနိ။ မ၊၌၊၂။ ၂၂။ အာယုံ ဝါ ဘဇနိကာ (ဇနိကာ?) ဟောတိ။ အံ၊၌၊၂။ဥ၁၁။ ၂။၄၀။ ဇာ၊၌၊၅။ ၂၄၆။ ဘဇေ—အံ၊၌၊၁။ ၂၅၆။ ထေရ၊၌၊၂။၄၀၁။ ဇာ၊၌၊၅။ ၂၄၅။ ဘဇေယျုံ—ပေဘ၊၌။၁၂၁။ ဇာ၊၌၊၅။ ၅၂၆။ မူလဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဘဇေယျာသိ—ဇာ၊၌၊၃၊၅၀။ ဘဇေယျာထ—သုတ္တနိ၊၌၊၂။ ၄၇။ ဘဇေယျံ—အံ၊၌၊၃။ ၂၀၃။ ဘဇိ—ဝိ ၌၊၁။၉၇။ ဘဇိ ံသု—ပဋိသံ။၁၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၌။၃၃၉။ ဘဇိ ံ—မ၊၃။၀၅။ ဘဇိတ္ထ—ဗုဒ္ဓဝံ၊၌။၃၃၉။ ဘဇိဿန္တိ—ပဋိသံ။၁၁၉။ ထေရ၊၌၊၂။၃၆၀။ ဘဇိဿာမ—ဝိ၊၌၊၄။ ၃၇။ (ခ) ဝနတိ ဘဇတိ သဇ္ဇတိ တေနာတိ ဝနံ။ သံ၊၌၊၂။၁၃၉။ ဘဇန္တိ—အပ၊ ၌၊၁။၃၃၁။ (ဂ) သလောကံ ဘဇတေ သိဝံ(အံ၊၁။၁၅၀)နွှဲ့ သော ခေမံ ဒေဝလောကံ ဂစ္ဆတိတိ။ အံ၊၌၊၂။၁၃၇။ ဘဇသိ—ဇာ၊ ၁။၃၉။ ဇာ၊၌၊၂။၃၅။ ဘဇထ—ဇာ၊၁။၉။ ဇာ၊၌၊၁။၂၃၂။၄၉၀။ ဘဇေဝှ—ဇာ၊၁။ ၃၁။ ဇာ၊၌၊၁။၄၉။ (ဃ) ပဏ္ဍိတပက္ခံ ဘဇန္တီ။ သံ၊၌၊၂။၄၀။ ဘဇေယျ—အဘိ၊ ၌၊၃။၃၂။ (၂) ဘဇိ ဝိဘဇိ ပဝိဘဇိ။ စူဠနိ။၂၆။

ဘဇတေ ([ကြို]) [ဘဇ+အ+တေ] (က) ဆည်း၊ကပ်-မှီဝဲ-ကပ်၊ရောက်-၏။ ဘဇတိ-(၁) (က) ကြည့်။ (ခ) သွား၏။ ဘဇတိ (၁) (ဂ) ကြည့်။

ဘဇထ ([ကြို]) [ဘဇ+အ+ထ] (က) ဆည်း၊ကပ်-မှီဝဲ-ကပ်ရောက်-ကုန်လော။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။ (ခ) သွားကုန်လော။ ဘဇတိ (၁) ကြည့်။

ဘဇမာန (တိ) (၂) ဘစ္စာ မာတာ ပိတာ ဗန္ဓူ။ ဇာ၊၁။၂၁၃။ (–မဟာနိ၊၌။၂၁၇။) ဘစ္စာတိ မာတာ စ ပိတာ စ သေသဗန္ဓူ။ စ ဘရိ-တဗ္ဗာနာမ။ဇာ၊၌၊၄။၃၀၀။

ဘစ္စ၂ (နှ) [ဘတ + ဏျ] (၁) မွေး၊မြူ-ကျေး၊မွေး-ခြင်း။ ဘာဇနံ ဘစ္စံ၊ သိ၊၌၊သစ်၊ ၁။၃၇၇။

ဘဇ ([ကြို]) [ဘဇ+အ+ဟိ] ဆည်း၊ကပ်-မှီဝဲ-လော။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘဇတိ ([ကြို]) [ဘဇ+အ+တိ] (၁) (က) ဆည် ကပ်-မှီဝဲ-ကပ်ရောက်-၏။ (ခ) ဖွဲ့စပ်-ငြိကပ်-၏။ (ဂ) သွား၏။ (ဃ) သက်ဝင်၏၊ သွင်းယူ၏။ (၂) ဝေဘန်၏။ (၁) (က) ဘာဇနိယကောဌာသမေဝ ဘဇတိ။ ကခ်။ ၂၆၅။ (–မဟာနိ။၃၇၇။) ဘာဇနိယဂကာဌာသမေဝ ဘဇတိတိ ဘာဇနိယပက္ခမေဝ သေဝတိ။ ကခ်၊၌၊သစ်။၄၂၇။ (–မဟာနိ၊၌။၄၀၁။ အံ၊၌၊၂။၂၀။) ဘဇတိ—ဇာ၊၂။၄၀။ ဇာ၊၌၊၅။ ၂၄၆။ ဘဇန္တိ—ပဋိသံ၊၌၊၂။၁၁။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၁၁၀။ အပ၊ ၌၊၁။ ၂၂၁၊ ၂၅၉၊၃၃၁။ စူဠနိ၊၌။၁၃၀။ ဘဇေ ထ — အံ၊၁။၁၂၃။ ဇာ၊၂။၁၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။၁၆၇။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၆၅။ ဘဇာမိ—ဝိ၊၌၊ ၁။၁၄၀။ ဒီ၊၌၊၁၊၂၁၅။ ဇာ၊၌၊၃။ ၂၄၀။ ဘဇာမ—ဣတိဝုတ်၊၌။၂၁၂။ ဘဇတေ—အံ၊၁။၁၅၀။ အံ၊၃။၇၅။ အံ၊၌၊၂။၁၃၇။ ဇာ၊၌၊၆။၁၉၇။ ဘဇန္တ၊—ထေရ။၃၃၄။ မ၊၌၊၃၊ ၂၃၅။ ထေရ၊၌၊၂။၃၃၂။ ဘဇေတိ—မ၊၃ ံ၅။ ဘဇေဟိ—ဇာ၊၁။၁၁၇၊ ၁၉၅။ ဇာ၊၌၊၃။၄၉၉။ ဘဇ—ဝိမာန၊၌။ ၂၁၄။ သိ၊၌၊သစ်၊၂။၁၇၄။ ဘဇထ—ဒီ၊၌၊၃။ ၂၃၈။ ဘဇဿု—ဓမ္မ၊၌၊၁။၃၅၀။ ဓမ္မ၊၌၊၂။၃၇၆။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၇၄။ ဘဇေယျ—မ၊၃။၄၅။ ထေရ၊၌၊၁။၄၀၅။ မဟာနိ၊ ၌။၄၁၅။ အံ၊၌၊၁။၁၉၀။ ဘဇ္ဇယေ—ဇာ၊

ဘဇနာ (ထီး၊န) [ဘဇ+ယု] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကပ်ရောက်–ခြင်း။ သံသေဝနာ ဘဇနာ သမ္ဘဇနာ။ အဘိ၊ဓ။၂၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။) ဘဇနာတိ ဥပသင်္ကမနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။ (–ဒီ ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၁၇၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၂။အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၈၀။)

ဘဇန္တ (တိ) [ဘဇ+အန္တ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကင်းရှောက်–သော၊သူ။ ယထာသ္ဘပေ ပါပကေ မိတ္တေ ဘဇန္တံ။ မ၊၁။၁၄။ (–ပဋိသံ။၁၉၀။ မဟာနိ။၁၁၁၊၃၇၁။) ဘဇန္တန္တီ သေဝမာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဘဇတောတိ ဥပသင်္ကမန္တသ္သ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၂၊ ၃၉၂။)

ဘဇန္တီ (ကြီ) [ဘဇ+အ+အန္တီ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကပ်ရောက်–ကုန်၏။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘဇန္တု (ကြီ) [ဘဇ+အ+အန္တု] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကပ်ရောက်–ကုန်လော။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘဇမာန (တိ) [ဘဇ+အ+မာန](၁) ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကပ်ရောက်–သော၊သူ။(၂) ငင်စေအပ်–သွင်းယူအပ်–သော။ (၁)ဘတ္တာ ဘဇမာနာ ကေသမ္ဘောဂပရိဘောဂါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။) (၂) ဘဇမာနာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀)တိ ဘဇာပိယမာနာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၁။

ဘဇမာနက (တိ) [ဘဇမာန+က] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–သော၊သူ။ အတ္ထနော ဘဇမာနကေ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆) တိ အတ္ထနော ဘဇန္တေ။သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၂။

ဘဇဝှ (ကြီ) [ဘဇ+အ+ဝှ၊]သွားကြကုန်လော။ ဘဇတိ (၁) (ဂ) ကြည့်။

ဘဇသိ (ကြီ) [ဘဇ+အ+သိ] သွားလော။ ဘဇတိ (၁)နှင့်(ဂ)ကြည့်။

ဘဇဿု (ကြီ) [ဘဇ+အ+ဿု] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကပ်ရောက်–လော။ ဘဇတိ (၁)(က) ကြည့်။

ဘဇာပန (နှ) [ဘဇ+ဏာပေ+ယု] သက်ဝင်စေခြင်း၊ သွင်းယူခြင်း။ နှ ဟိ သာ မာန-သိကာ အတ္ထိတိ မဂ္ဂသ္သေဝ ဘဇာပနံ မဟာ-ဝိသယတ္တာ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၇၇။

ဘဇာပိတ (တိ) [ဘဇ+ဏာပေ+တ] သက်ဝင်စေအပ်၊သော၊သွင်းယူအပ်သော။ ဣတရေ စ ယထာရဟံ ရာသိတ္တယဝသေန ဘိန္နိတ္တာ ဘဇာပိတာ တံ တံ ကောဋ္ဌာသတော ကတာ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၀၃။

ဘဇာပိယတိ (ကာ၊ကြီ) [ဘဇ+ဏာပေ+ယ+တေ] ဆည်းကပ်– မှီဝဲ– စေအပ်၏။ ယေန ကမ္မေန နိဿာယ တေ ဝတ္ထုဗ္ဘန်္တီ နိဿိယတိ ဘဇာပိယတိ နိယဿော။ ဝင်ရ။ ၅၀၈။

ဘဇာပိယမာန (တိ) [ဘဇ+ဏာပေ+ယ+မာန]သက်ဝင်စေအပ်သော၊ သွင်းယူအပ်သော။ ဘဇာပိယမာနော ပန သမာပတ္တိဝိက္ခမ္ဘိကာနံ ကိလေသာနံ ဝသေန သမယင်မုတ္တ-ဘာဝံ ဘဇေယျ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ (–ဝင်ရ။ ၁၅၈။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၆၄။)

ဘဇာပေတဗ္ဗ(တိ) [ဘဇ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] သက်ဝင်စေအပ်သော၊ သွင်းယူအပ်သော။ တတ္ထာ-ပိ ဘိန္နိတ္တာ ဘဇာပေတဗ္ဗေ စိတ္တုပ္ပါဒေ ဘိန္နိတ္တာ ဘဇာပေတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၉၇။ (–အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၀၃။ နေတ္တိ ဋ္ဌီ၊၁၂၇။)

ဘဇာပေတိ (ကဲ၊ကြီ) [ဘဇ+ဏာပေ+တိ] (က) ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–စေ၏။ (ခ) သက်ဝင်စေ၏၊ သွင်းယူ၏။ (က) သပ္ပါရိသေ ဘဇာပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ (–သာရတ္ထ၊၃။၅၉။) ဘဇာပေသိ —ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ (ခ) ဘိန္နိတ္တာ ဘဇာ-

ပေတိ။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။၉၇။ ဘဇာပေန္တိ— ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။၉၄။

ဘဇာပေတ္တာ (ကြိုးဝိ) [ဘဇ+ဏာပေ+တ္တာ။ နိရုတ္တိ။ နာ။၄၇၁။] ခွဲခြမ်း–စိတ်ဖြာ–၍၊ ဝေဘန်၍။ ဘေပိဋ္ဌကံ ဘဇာပေတ္တာ ကထိတမေဝ လ္ဟဒံသုတ္တံ သုကထိတံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၀။

ဘဇာပေန္တိ (ကာ၊ကြို) [ဘဇ+ဏာပေ+အန္တိ] သက်ဝင်စေကုန်၏၊ သွင်းယူကုန်၏။ ဘဇာပေတိ (ခ)·ကြည့်။

ဘဇာပေသိ (ကာ၊ကြို) [ဘဇ+ဏာပေ+ဏျိ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–စေပြီ။ ဘဇာပေတိ(က)·ကြည့်။

ဘဇာမ (ကြို) [ဘဇ+အ+မ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကုန်၏။ ဘဇတိ (၁) (က)·ကြည့်။

ဘဇာမိ (ကြို) [ဘဇ+အ+မိ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–၏။ ဘဇတိ (၁)(က)·ကြည့်။

ဘဇာဟိ (ကြို) [ဘဇ+အ+ဟိ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–လော။ ဘဇတိ (၁)(က)·ကြည့်။

ဘဇိ (ကြို) [ဘဇ+ဏျံ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ပြီ။ ဘဇတိ (၁)(က) ကြည့်။

ဘဇိ (ကြို) [ဘဇ+ဏျိ) (က) ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ပြီ။ ဘဇတိ (၁)(က) ကြည့်။ (ခ) ဝေဘန်ပြီ။ ဘဇတိ (၂)·ကြည့်။

ဘဇိတ (တိ) [ဘဇ+တ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ– အပ်သော၊ သူ။ ကလျာဏမိတ္တာ ဘဇိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။

ဘဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဘဇ+တဗ္ဗ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–အပ်သော။ ဘဇ်တဗ္ဗေ ဓမ္မေ နော ဇာနာဘိ။ မ၊၁။၃၀၄။ (–အံ၊၁။၁၂၂။) ဘဇိတဗ္ဗေတိ ဥပဂန္တဗ္ဗေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ –)အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။)

ဘဇိတ္ထ (ကြို) [ဘဇ+အာ] ဆည်းကပ်ပြီ၊ ကပ်ရောက်ပြီ။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘဇိယမာန (တိ) [ဘဇ+ယ+မာန] သွင်းယူအပ်သော၊ သူ။ ဘဇိယမာနာ ပန စတုသစ္စသမ္မဇ္ဈံဧဓေ ဥပါဒါယ ပဇ္ဈိတမကံ္ခ ဘဇန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။

ဘဇိဿန္တိ (ကြို) [ဘဇ+ဿန္တိ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကုန်လတ့်။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘဇိဿာမ (ကြို) [ဘဇ+ဿာမ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကုန်အံ့။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘဇီ (ပု) [ဘဇ+ဏိ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–သော သူ (ဘုရား)။ ဘဂီ ဘဇီ ဘာဂီ ဝိဘတ္တဝါ ဣတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ မဂ္ဂဖလာဒိအရိယဂုဏ် အရညာဒိဝိဝေကဋ္ဌာနဋ္ဌ ဘဇီသေဝိ သီလေနာတိ ဘဇီ။ ဝိမတိ၊ဋ၊၅၀။

ဘဇိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [ဘဇ+ယ+တေ] မှီဝဲ–သုံးဆောင်–အပ်၏။ ဝရိယတိ အတိလူခတာယ နိဝါရိယတိ, ခုဒ္ဒါပဋ္ဌိဝိနယနတော ဝါ ဘဇီယတီတိ ဝရကော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၅၀။ (–မ·ဋ္ဌ·၁။၄၅။ မ·ဋ္ဌ၊၂။၅၄။) ဘဇိယန္တိ— လ္ဟတိဒုဘ်၊ဋ္ဌ။၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။

ဘဇိယန္တိ (ကြို) [ဘဇ+ယ+အန္တေ] မှီဝဲအပ်ကုန်၏။ ဘဇိယတိ·ကြည့်။

ဘဇေ (ကြို) [ဘဇ+ယျ] မှီဝဲရာ၏။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘဇေထ (ကြို) [ဘဇ+ထေ]ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကုန်လော။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘဇေယျံ (ကြို) [ဘဇ+ယျံ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–အံ့။ ဘဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘဇေယျ (ကြို) [ဘဇ+ယျ] (က) ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ရာ၏။ ဘဇတိ (၁) (က)ကြည့်။ (ခ) သက်ဝင်စေရာ၏၊ သွင်းယူရာ၏။ ဘဇတိ (၁) (ဃ) ကြည့်။

အဇေယျာထ (ကြို) [အဇ+ယျာထ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကုန်လေ၁။ အဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

အဇေယျာသိ (ကြို) [အဇ+ယျာသိ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ရာ၏။ အဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

အဇေယျုံ (ကြို) [အဇ+ယျုံ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ကုန်ရာ၏။ အဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

အဇေဟိ (ကြို) [အဇ+အ+ဟိ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–လေ၁။ အဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

အဇ္ဇဘိ (ကြို) [အဇ+အ+တိ] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–၏။ နအဇ္ဇတိ (ဇာ၊၂။၄၀) တိ ယော ပုရိသော အတ္တာနံ အဇနဿ ဟိတစိတ္တံ ပဂ္ဂလံ နအဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၆။ အဇတိ (၁) (က) လည်းကြည့်။

အဇ္ဇတိ၂ (ကြို) [အဇ+အ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၄၄။ အဇ္ဇိ+အ+တိ။ ဓာတ္ထတ္ထ။ အဇ္ဇ+အ+တိ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၉၃။] ကြော်–လော် – ဖုတ်–ကင်–၏။ တိလာနိ အဇ္ဇတိ။ နိတိ၊ဓာ။၄၄။ (နိတိ၊ဓာ။၄၇–၌ အဇ ပါကေ၊ တိလာနိ အဇ္ဇတိ–ဟု ရှိ၏။ ထောမ၌ အဇဓာတ်သည် ပါကအနက်ဟောမူ စုရာဒိဂိုဏ်းဟု ဆို၏။)

အဇ္ဇန (န) [အဇ္ဇ+ယု] ကြော်–လော်–ခြင်း။ အဇ္ဇနာဒီနိ ကာဆုပေတွာ ဘုဉ္ဇန်္တိယာ ပန ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊၌၊၃။၁၉၉။ (–ကခ်ါ။၃၁၅။ဝဇိရ။ ၃၇၀။)

အဇ္ဇန္တ (တိ) [အဇ္ဇ+အန္တ။ ထိဋ္ဌ-အဇ္ဇန္တိ။] ကြော်–လော်–သော၊သူ။ တဿ ခေတ္တ-ကုဋိယာ ဝိဟရေယာ အဇ္ဇန္တိယာ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၁၃။ (–မ၊ဋီ၊၃။၃၀၃။)

အဇ္ဇယေ (ကြို) [အဇ+ယျေ။ ဆန်းကြောင့် ဇဒ္ဒေဘော်လာ။] ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–ရာ၏။ အဇတိ (၁) (က) ကြည့်။

အဇ္ဇာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဇ္ဇ+ဏာပေ+တိ] ကြော်–လော်–စေ၏။ ပုရိသော ပုရိသံ ဓညံ အဇ္ဇာပေတိ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၆၉။

အဇ္ဇာဒပေတွာ (ကာ၊ကြို၀ိ) [အဇ္ဇ+ဏာပေ+တွာ] ကြော်–လော်–စေ၍။ အဇ္ဇာပေတွာ-တိ အညံ အဇ္ဇာပေတွာ။ ဝိ၊၂။၃၄၇။

အဇ္ဇိတ (တိ) [အဇ္ဇ+တ] ကြော်–လော်–အပ်သော။ အဇ္ဇိတမိဒံ ဝန္ဓတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၃။)

အဇ္ဇိတတဏ္ဍုလ (န) [အဇ္ဇိတ + တဏ္ဍုလ] လော်အပ်သောဆန်။ အဇ္ဇိတအဇ္ဇုလာဧဝ ဝါ န ပဝါရေန္တိ။ ဝိ၊သင်္ဃ။၁၂၅။

အဇ္ဇိတပိဋ္ဌ (န) [အဇ္ဇိအ+ပိဋ္ဌ] ကြော်–လော်–အပ်သောမုန့်ညက်၊ဆန်မှုန့်။ အဇ္ဇိတပိဋ္ဌံ ဝါ ယံကိဉ္စိ သုဒ္ဓခဇ္ဇကံ ဝါ န ပဝါရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဝိ၊သင်္ဃ။၁၂၆။ အဇ္ဇိအပိဋ္ဌန္တိ တဏ္ဍုလစုဏ္ဏမေ၀။ ဝဇိရ။၃၁၇။

အဇ္ဇိတမဒ္ဒ (တိ) [အဇ္ဇ+တမဒ္ဒ] ကြော်–လော်–အပ်သော။ စိရတ္တနေ၀ ဒဏ္ဍကေန ပရိ၀တ္တေတွာ ပရိ၀တ္တေတွာ အဇ္ဇိတမဒ္ဒံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆။

အဇ္ဇိတသတ္တု (တိ) [အဇ္ဇိတ+သတ္တု] ကြော်–လော် – အပ်သောမုန့်လုံး။ အဇ္ဇိတသတ္တု-ယော ပိဏ္ဍေတွာ ကတမောဒကော သတ္တု-မောဒကေ၁။ ဝဇိရ။၃၁၇။ (–ကခ်ါ၊ဋီ။ ၉၀။)

အဇ္ဇိတ္ထာ (ကြို၀ိ) [အဇ္ဇ+တ္ထာ] ကြော်–လော်–၍။ အဇ္ဇိတ္ထာဘိ သဃံ အဇ္ဇိတ္ထာ၊ ဝိ၊၂။၃၄၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။)

အဇ္ဇိယတေ (သုဘူနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄) သည် အဇ္ဇိယ-တေမှ ဃျက် ဃင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

အဇ္ဇိယမာန (တိ) [အဇ္ဇ+ယ+မာန] ကြော်–လော်–အပ်သော။ ယထာ တိလာနံ အဇ္ဇိ-ယမာနာနံ ပဿပဋ္ဌာယနေန ဘေဒေါ

ဘဥ္ဇန (န) [ဘန္ဇ+ယု] (၁) ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (တိ) (၂) ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးတတ်သော၊သူ။ (၁) တေနာတိ ကုဋိကရဏတ္ထံ သဏုနံ ဘဥ္ဇနေန။ ထေရဂါ၊၂။၁၄၀။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၁၁။ မူလဋီ၊၃။၁။) (တိ) (၂) ဘဥ္ဇနီ-ကြည့်။

ဘဥ္ဇနက (ပု) [ဘဥ္ဇန+က] (၁) နှစ်မြှောင့်ရှိသော ကြက်သွန်နီ။ (တိ) (၂) ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ (၁) ဘဥ္ဇနကော-လောဟိတဝဏ္ဏော... ဘဥ္ဇနကဿ ဒဒ္ဒု။ ဝိ၊၄၊ ၃။၁၉၅။ (-ကခံ၊။၃၁၃။ ကခံ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၆၂) ဘဥ္ဇနကာဒီနိ လေဝကသင်္ကေတော-ပဒေသတော ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၆၀။ (တိ) (၂) အတ္ထဘဥ္ဇနက-ကြည့်။

ဘဥ္ဇနကာလ (ပု) [ဘဥ္ဇန+ကာလ] ချိုးဖဲ့သောအခါ။ တဿ ပဒုမာနိ ဘဥ္ဇနကာလေ သရဿ သန္တိကံ ဂန္ဆာ ကေမန္တံ အဋ်ဌသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။

ဘဥ္ဇနီ (ထီ) [ဘန္ဇ+ယု+ဣ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-တတ်သောမိန်းမ။ ဧဝံ သာ ကာ-ဠကဏ္ဏီ မဟာဆဧ ရမတီ ပတိရူပဒေသ-ဝါသာဒိနော ကုသလစက္ကဿ ဘဥ္ဇနီ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၁၂၀။

ဘဥ္ဇန္တ (တိ) [ဘန္ဇ+အန္တ] ချိုးယူ-ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-သော၊သူ။ ပေါက္ခရဝဿံ ပဝိဋ္ဌော၊ ဘဥ္ဇန္တော ပဒုမာနိဟံ။ အပ၊၁။၁၄၅။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆။)

ဘဥ္ဇန္တီ (ကြို) [ဘန္ဇ+အ+အန္တီ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ ဘဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘဥ္ဇမာန (တိ) [ဘန္ဇ+အ+မာန] ပျက်ဆဲဖြစ်သော။ ဘဥ္ဇမာနော ဓမ္မော ဘဥ္ဇမာန-ဿ ဓမ္မဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၄။

ဘဥ္ဇ (န) [ဘန္ဇ+အ] ရတနာ။ ဝဒတံ ဘဥ္ဇမိစ္ဆ-သိ (ဇာ၊၂။၇၄)တိ ဘဥ္ဇန္တိ ရတနဿေတံ နာမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၆။

ဘဥ္ဇက (ဝဋိရ။၅၂၉) သည့် ကဥ္ဇနကမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုံဖြစ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။ ကခံ၊။၂၆၅ တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဘဥ္ဇတိ (ကြို) [ဘန္ဇ+အ+တိ။ ဓာတ်တွဲ။] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-၏။ ယုဒယံ ဘိသာနိံ ခနတိ၊ ပုဏ္ဏရိကာနိ ဘဥ္ဇတိ။ သံ၊ဝ။၂၀၆။ ဋ္ဌာနံ ဘဥ္ဇတိ (ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၂)တိ အာဂဘ-ကာဒရဏံ ဘဥ္ဇတိ ကော၊ပတိ။ ဝိနယာ လင်္ကာရ၊ဋီ၊ဝ။၁၃၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ကခံ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၂။)
ဘဥ္ဇန္တိ — ဇာ၊၂။၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၆။ ဘဥ္ဇရေ — ဇာ၊ဝ။၂၅၉။၃၅၄။ ဇ ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၉၊၄၉၀။ ဘဥ္ဇသိ — ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၇။ ဘဥ္ဇထ — သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ။၂၅၂။ ဘဥ္ဇာမိ — သံ၊ဝ။၂၁၆။ ဇာ၊ဝ။၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ။၂၀၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၇။ ဘဥ္ဇတု — သုတ္တန္ဒ်၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၂။ ဘဥ္ဇေယျ — မ၊၂။၃၀။ ဇာ၊ဝ။၂၂၁။ ဇာ၊၂။၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆။ ဘဥ္ဇိ — ဓမ္မ၊၆၁။ ထေရ။၂၀၄။ ဇာ၊ဝ။၉၃။ အဘဥ္ဇိ — ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၆။ ဘဥ္ဇထ၊ အဘဥ္ဇထ — ဇာ၊ဝ။၃၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၅။ ဘဥ္ဇိဿန္တိ — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဘဥ္ဇိဿာမိ — မဟာဝံ။၁၂၉။ ထေရဂါ၊၂။ ၄၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀။ ဘဥ္ဇိဿံ — ထေရ။၃၅၄။ ထေရဂါ၊၂။၄၆၇။

ဘဥ္ဇတု (ကြို) [ဘန္ဇ+အ+တု] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-လော။ ဘဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘဥ္ဇထ (ကြို)[(၁) ဘန္ဇ+အ+ထ။ (၂) ဘဥ္ဇ+အာ။] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-ကုန်လော။ (၂) ကျိုးပြီ။ ဘဥ္ဇတိ-ကြည့်။

လက္ခိယတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ဘ။၂၄၀။ မ၊ဋီ၊ဘ။၃၅၉။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၃။) (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂၊၉၁ ဌ် ဘိဇ္ဇယမာန-ဟု ပါဌ်ပျက်လျက်ရှိသည်။)

ဘဥ္ဇယဘိ (ကြိ) [ဘဇိ+ဏယ+တိ] ပြောဆို၏။ ဘဥ္ဇေဘိ-ကြည့်။

ဘဥ္ဇရေ (ကြိ) [ဘန္ဇ+အ+အန္တိ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ ဘဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘဥ္ဇသိ (ကြိ) [ဘန္ဇ+အ+သိ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-၏။ ဘဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘဥ္ဇာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဘန္ဇ+ဏာပေ+တိ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-စေ၏။ တံု့ ဘော ပဒုဇ်တ မယံ့ ဇမ္မုခင် ဘဥ္ဇာပေသိ။ သုဘ္တနိ၊၌၊၂။ ၂၅၃။ ဘဥ္ဇာပေသိ— သုဘ္တနိ၊၌၊၂။ ၂၅၃။

ဘဥ္ဇာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဘန္ဇ+ဏာပေ+တွာ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-စေ၍။ အတ္တနော အာဘရဏ ဘဏ္ဍံ ဘဥ္ဇာပေတွာ။ သံ၊၌၊၂။ ၁၇၂။ ဆေရ၌၊၂။၄၃၄။ (-ဇာ၊၌၊၅။၃၄။)

ဘဥ္ဇာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [(၁) ဘန္ဇ+ဏာပေ+သိ။ (၂) ဘန္ဇ+ဏာပေ+က္ယာ] (၁) ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-စေ၏။ (၂) ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-စေပြီ။ (၁) (၂) ဘဥ္ဇာ၊ပတိ ကြည့်။

ဘဥ္ဇာမိ (ကြိ) [ဘန္ဇ+အ+မိ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-၏၊ ချိုး၊ယူ၏။ ဘဥ္ဇ်-ကြည့်။

ဘဥ္ဇီ (ကြိ) [ဘန္ဇ+ယ္ယာ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-ပြီ။ ဘဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘဥ္ဇိတ (တိ) [ဘန္ဇ+တ] (၁) ဖျက်ဆီးအပ်သော။သူ။ (၂) ချိုးအပ်-ခွေအပ်-သော။ (၁) မစ္စုရာဇဿ ဘဥ္ဇိဘတ္တာ။ ဆေရ၌၊၂။ ၄၉၃။ (-သီ၊ဠီ၊သစ်၊၁။၈၆။) (၂) ဝေဏုသော ပါဒေ အာဘုဂ္ဂေ ဘဥ္ဇိတေ (သမိဉ္ဇိတေ။ သီ၊ဠီ၊သစ်။၂။၁၂၃။) ကတ္တာ။ ဒီ၊ဠီ၊၁။ ၂၇၇။

ဘဥ္ဇိတကုသလဿာသယ (တိ) [ဘဥ္ဇိတ+ကုသလဿာသယ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသောကုသိုလ်ပြုလိုခြင်းရှိသော၊ကုသိုလ်ပြုလိုခြင်းကင်းသော၊သူ။ ဘင်္ဂါဘိ ဘဥ္ဇိကုသလဿာသယော။ သီ၊ဠီ၊သစ်၊၂။၃၇၄။

ဘဥ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဘဥ္ဇိ+တဗ္ဗ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-နှစ်ပြာခဲ့-အပ်သော။ ဂဿ ဥပစုဒ္ဓာသုကာ ဘဥ္ဇိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၁၀၄။ (-ဝိ၊၌၊၂။ ၂၄၆။ ခုဒ္ဒက၊၌။၂၂။ မူလဠီ၊၃။၁၇၄။)

ဘဥ္ဇိတသဒ္ဒါခါ (ထီ) [ဘဥ္ဇိဘာ+သဒ္ဒါခါ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-အပ်သောသစ်ခက်။ သဒ္ဒါဘင်္ဂန္တိ ဘဥ္ဇိဘသဒ္ဒါခံ။ သဒ္ဒရတ္ထ၊၂။၁၅၅။

ဘဥ္ဇိတုံ (ဗျ) [ဘန္ဇ+တုံ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှ။ နဟိ အနုစ္ဆဝိဓရ အတ္တနော အတ္ထာယ သဒ္ဒါပလဿံ ဘဥ္ဇိတုံ လဘန္တိ။ ဝိ၊၌၊၂။ ၂၄၆။(-ပဠိသံ၊၌၊၂။၁၅၀။ ဇာ၊၌၊၄။ ၄၉၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၅။)

ဘဥ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘန္ဇ+တွာ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-ကြိတ်ချေ-၍။ နာ အညေသံ ဇယံ သိသိပိဋ္ဌအာဒီနိ ဘဥ္ဇိတွာ အာဟရာပိတောဟိ ကတံ။ ဒီ၊၌၊၂။၆၀။ (-အံ၊၂။၃၂၄။ မ၊၌၊၂။ ၁၅၀။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၃၀။ ဇာ၊၄၊၂။၁၁၀။) ဘဥ္ဇိဟ္ဝာတိ မဒ္ဒံတွာ၊ ပိဋ္ဌေတွာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဠီ၊၂။၃၄။ (-မ၊ဠီ၊၂။၁၉၂။)

ဘဥ္ဇိယ (တိ) [ဘန္ဇ+ဏယ] ဖျက်ဆီးအပ်-ပယ်အပ်-သော။ သြဒံ ဘဥ္ဇိယာနိ ဝါ သြဒရမ္ဘာဂိယာနိ ဝုတ္တာနိ နိရုတ္တိနယေန။ သံ၊ဠီ၊၂။ ၅၃၀။ (သြဒံ၊အောက်မဂ် ၃-ပါး တို့သည်။ ဘဥ္ဇိယာနိ။ ဖျက်ဆီးအပ်ကုန်သော - ဟု အနက်ပေး။ သံ၊၌၊၃။၃၁၁-လည်းကြည့်။)

ဘဥ္ဇိဿံ (ကြိ) [ဘန္ဇ+ဿံ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-အံ့။ ဘဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘဥ္ဇိဿန္တိ (ကြိ) [ဘန္ဇ+ဿန္တိ] ဖျက်ဆီးကုန်လတ့်။ ဘဥ္ဇတိ ကြည့်။

ဘဥ္ဇိဿာမိ (ကြိ) [ဘန္ဇ+ဿာမိ] ချိုးဖဲ့-ဖျက်ဆီး-အံ့။ ဘဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘဉ္ဇေတီ (ကြိ) [ဘဇီ+ဏေ+တိ] ပြောဆို၏။ ဘဇီ ဘာသာယံ.... ဘဉ္ဇေတိ ဘဥ္ဇယတိ။ ကထေတိတိ အတ္ထော။ နိတိ၊၀၁။၂၉၅။

ဘဉ္ဇေယျ (ကြိ) [ဘန္ဒ+ယျ] ချီး-ချီးဖျက်-ဖျက်ဆီး-ရာ၏။ ဘဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘညိ (ပု) ဘညမည်သူ။ ဝဿဘညာတိ ဝဿော စ ဘညော စာတိ ဒွေဇနာ။ မ၊၀၊ ၄။၉၆။ အံ၊၀၊၂။၂၀၉။ (-သံ၊၀၊၂။၂၅၇။)

ဘညာ (တိ) [ဘဏ+ဏျ] ပြောဆိုအပ်သော။ ဘညမိစ္ဆသီ (ဇာ၊၁။၁၆၂) တိ ယံ ကိဉ္စိ ဝတ္ထုဇ္ဇံ ဣစ္ဆသိ၊ သဗ္ဗံ ဝဒ၊ ရဇ္ဇမို တေ ဒဿာမိ၁ယဝါတိ။ ဇာ၊၀၊၃။၃၃၃။

ဘညမာန (တိ) [ဘဏ+ယ+မာန] ဟော ကြား-ပြောဆို-အပ်ပြီး၊ သော။ ဣမသ္မိံ စ ပန ဝေယျာကရဏသ္မိံ ဘညမာနေန။ ဝိ၊၃။ ၁၆။ ပဋိသံ။၃၃၂။ သုတ္တနိ။၁၉၇။ ဘညမာနေတိ ဘဏိယမာနေ။ သုတ္တနိ၊၀၊၂။၂၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၀။ ဝိမတိ၊၂။၉၂။ (-ပဋိသံ၊၀၊၂။၂၁၇။)

ဘဒ္ဒ (ဘတ) (ပု) [ဘဒ္ဒ+အ။ ဘရ+တ။ နိတိ၊၀၁။၅၃။ ၀၁တ္ထတ္ထ။] (၁) (က) မင်းမူထမ်း၊ အ၀စား။ (၁) ၎စ်သည်။ (၂) အခွန်အတုတ်။ (တိ) (၃) မွေးမြူအပ်သော၊ သူ။ (၄) မွေးမြူတတ်သော၊ သူ။ (၁) (က) ဇာနာသိ တံ့ ကောလိယာနံ လမ္ဗဉ္ဇကေ ဘဒ္ဒေတိ။ သံ၊၂။၅၂၁။ (-ဝိ၊၁။၀၇။ အပ၊၁။၄၁၅။) (၁) ရထိယောခေါ တု ယော ဘဒ္ဒော။ ၀၁န်။၃၇၆။ (၂) ဘဒ္ဒပဌ-ကြည့်။ (တိ) (၃) ဘဒ္ဒော ဝါ နော ဘရိဿတိ။ အဘိ၊က။၂၆၁။ ဘတော နေ ဘရိဿာမိ။ ဒီ၊၃။၁၅၄။ (-အံ၊၂။၃၇။) ဘတော နေ ဘရိဿာမိတိ.... ဘတော ဘရိတော ဇဂ္ဂိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။) ဘတော်တိ-ပေါသိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ (၄) ဘဒ္ဒ (ဘတ) ပေါသိ-ကြည့်။

ဘဒ္ဒက (ပု) [ဘဒ္ဒ+က] မင်းမူထမ်း၊ အ၀စား။ ကမ္မကာရောနာမ ဘဒ္ဒကော အာဟတကော။ ဝိ၊၂။၂၉၀။

ဘဒ္ဒန (န) [ဘဒ္ဒ+ယု] ခစားခြင်း။ ဘဒ္ဒနေစ ဝိသေသနေ။ ဘဒ္ဒနေ ဘတ္တိယံ။ ၀၁န်။ ၀၁န်၊ဋ္ဌ။၁၁၇၃။

ဘဒ္ဒပဌ (ပု) [ဘဒ္ဒ+ပဌ] အခွန်ကောက်ရာထူး၊ အကောက်၁န်။ တဒုပဝ ဘဒ္ဒပဌံ ယာစိဿာမိ (ဝိ၊၂။၃၄၇) တိ ရာဇာ ကောဏိ်ဒတွာ ပုန တံယေဝဌာနန္တရံ ယာစိဿာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ တဒုပဝဘဒ္ဒပဌန္တိ တံယေဝ ဘတ္တဝေဘန္တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။၀ဇိရ။ ၃၇၀။ ဘဒ္ဒသဒ်ါတာယ ကောဏိယာ ပဌတ္တာ ကာရာဏတ္တာ ဌာနန္တရံ ဘဒ္ဒပဌန္တိ အာဟ "တံဒယဝဌာနန္တရ"န္တိ။ ပါစိတ်၊၁၀၁။၁၆၃။

ဘဒ္ဒ (ဘတ) ပေါသိ (တိ) [ဘဒ္ဒ+ပေါသိ] မွေးမြူဘူးသော မိဘဘိုအာ၊ လုပ်ခကျွေးမွေးမြူလေ့ရှိသော၊သူ (သား၊သမီး)။ သြ၀ါဒဂၢဟီ ဘဒ္ဒ (တ) ပေါသိ၊ ကုလဝံသံ အဟာပယံ။ အဘိ၊က။၂၆၁။ အံ၊၂။၃၇။ ဘဘ ပေါသိတိ ယေဟိ ဘတော၊ တေသံ ပေါသကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

ဘဒ္ဒိ (ပု) [ဘရ+တိ] (၁) ခန္ဒနတ်၊ ကဒဲနတ်။ (၂) မွေးမြူတတ်သူ၊ ဘဒ္ဒိမည်သောရသေ့။ (၁) ဘဒ္ဒိပုတ္တဂဏ (၁) ကြည့်။ (၂) ဘဒ္ဒိပုတ္တဂဏ (၂) ကြည့်။

ဘဒ္ဒိပုတ္တ (ပု) [ဘဒ္ဒိ+ပုတ္တ] (၁) ခန္ဒနတ်-ကဒဲနတ်-ကို ခစားသူ။ (၂) ဘဒ္ဒိရသေ့၏သား၊၊ လိစ္ဆဝီမင်းသား။ (၁) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘဒ္ဒိပုတ္တက (ပု) [ဘဒ္ဒိပုတ္တ+က] (၁) ခန္ဒနတ်-ကဒဲနတ်-ကို ခစားသူ။ (၂) ဘဒ္ဒိရသေ့၏

သား၊ လိစ္ဆဝီမင်းသား။ ကုမာရဘဒ္ဒိက-ကြည့်။

ဘဒ္ဒါ (တိ) [(၁) (၂) ဘဒ္ဒ+ဘ။ ဘဒ္ဒိတ္ထာတိ-ဘဒ္ဒံ။ နိရုတ္တိ၊ နာ။၄၃၃။ (၃) ဘန္ဒ+တ။] (၁) မုန့်ညက်။ (၂) လှော်အပ်သော။ (၃) ထောင်းဆုန်းနယ်အပ်သော။ (၁) ဘဒ္ဒ-လောဏိကာ-ကြည့်။ (၂) ဘဒ္ဒံ+တ ပတိဒတ ဘဒ္ဒော။ ဓာန်၊ ၁၁၇၆။ (၃) အဘဒ္ဒိယိတ္ထာ-တိ ဘဒ္ဒံ၊ ဓည်၊ ရှု။၆၂၆။

ဘဒ္ဒညု (န) [ဘဒ္ဒ+ဓညု] လှော်အပ်သော-စပါး။ ဘဒ္ဒဓညာနံ သတ္တု။ ရှု၊နှုး။၁၆၇။

ဘဒ္ဒယာ (ပု) [ဘဒ္ဒ+ယာ] လှော်အပ်သော-မုဒယော-ဂျုံ။ ဓာနာ ဘဒ္ဒယဓေ ဘဒ၀။ ဓာန်။၄၆၃။

ဘဒ္ဒလုဒ္ဓိက (တိ) [ဘဒ္ဒ+လုဒ္ဓိက] အဒမ္မုနုတ်၍-ချက်အပ်-ကြော်အပ်-လှော်အပ်-ဖော်သော။ ဘဒ္ဒလုဒ္ဓိကတော။ မောဂ်၊ ၃။၁၉။ ပုဗ္ဗံ လုဒ္ဓိတော အပနီဘပဒက္ခော ကတော ပစ္ဆာ-ဘဒ္ဒော။ မောဂ်၊ ပဋိက၁၊၃။၁၉။

ဘဒ္ဒလောဏိကာ (ထီ) [ဘဒ္ဒ+လောဏိကာ] ဆားနှင့်ရောသော မုန့်ညက်ရည်။ ဘဒ္ဒလော-ဏိကာယာ (သံ၊ဝ။၃၃)တိ သလောဏေန သတ္တုပါနီဒယန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။

ဘဏ (ကြို) [ဘဏ+အ+ဟိ] ပြောဆိုလော။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘဏတိ (ကြို) [ဘဏ+အ+တိ] ပြောဆို-ဟောကြား-၏။ ကုမာရိကာယ မာတာ-ပိတူနံ သန္တိကေ ကုမာရကဿ ဝဏ္ဏံ ဘဏတိ။ ဝိ၊၁။၁၉၇။ (-ဒီ၊၁။၉၇။ အံ၊၁။၁၉၄။ ဇာ၊ ၁။၁၄၄။) ထေရီ။၄၂၇၌ အာဒိ ဘဏတိ-တာတော-ဟု ဆန်းကြောင့် ဒီဃနှင့်ရှိသည်။ **ဘဏေတိ**—ဇာ၊၂။၉။ **ဘဏန္တိ**—အံ၊၁။၁၅၂။ သုတ္တနိ။၃၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ **ဘဏသိ**—ဝိ၊ ၁။၁၀။ မ၊၁။၄၀။ အပ၊၂။၄၁၁။ ဇာ၊၂။၁၃။ **ဘဏထ**—ဝိ၊၂။၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ **ဘဏာမိ**—ဝိ၊၂။၂။ ထေရီ။၄၂၆။ မဟာနိ။

ဘဏ္ဍန္တီ (ထီ) [ဘဏ္ဍန္တ+ဤ] ပြောဆိုသော မိန်းမ။ ဘဏ္ဍန္တ ကြည့်။

ဘဏ္ဍန္တ (ကြို) [ဘဏ+အ+အန္တ] ပြောဆိုကြကုန်လော။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏမာန (တိ) [ဘဏ+အ+မာန] ပြောဆို-ဟောကြား-သော၊သူ။ ဥပဇ္ဈာယော အာပတ္တိသာမန္တာ ဘဏမာနော နိဝါရေတဗ္ဗော။ ဝိ၃။၅၀။ (-အံ၊၂။၁၂၁။ ဇ၊၁၁။၁၆၅။)

ဘဏသိ (ကြို) [ဘဏ+အ+သိ] ပြောဆိုလော။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏာပန (နာ) [ဘဏ+ဏာပေ+ယု] ပြောဆိုစေခြင်း။ လွမ်းကိရ ဂါထံ ဘဏာပနတ္ထံ ဘဂဝတော သိတဂါတုဂမ်မံ။ သံ၊၆၁။ဖ၃။

ဘဏာပေတိ (ကာ၊ကြို) [ဘဏ+ဏာပေ+တိ] ပြောဆိုစေ၏။ နံ မုသာ ဘဏာပေတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။ ဘဏာပေန္တိ—ဝိ၊၄၊၂။ဖ၇။ ဘဏာပေမ—ပေဋကော။ ၃၂ဖ။ ဘဏာယေသုတ္တန်။၃၃၀။

ဘဏာပေန္တိ (ကာ၊ကြို) [ဘဏ+ဏာပေ+အန္တိ] ပြောဆိုစေကုန်၏။ ဘဏာပေတိ·ကြည့်။

ဘဏာပေမ (ကာ၊ကြို) [ဘဏ+ဏာပေ+မ] ပြောဆိုစေကုန်အံ့။ ဘဏာပေတိ·ကြည့်။

ဘဏာမ (ကြို) [ဘဏ+အ+မ] ပြောဆိုကုန်အံ့။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏာမသေ (ကြို) [ဘဏ+အ+အာမသေ] ပြောဆိုကုန်အံ့။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏာမိ (ကြို) [ဘဏ+အ+မိ] ပြောဆိုအံ့။ ဘဏတိ ကြည့်။

ဘဏာဟိ (ကြို) [ဘဏ+အ+ဟိ] ပြောဆိုလော။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏိ (ကြို) [ဘဏ+ဤ] ပြောဆို်ပြီ။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏ္ဍန္တီ (ထီ) [ဘဏ္ဍန္တ+ဤ] ပြောဆိုသော မိန်းမ။ ဘဏ္ဍန္တ ကြည့်။

ဘဏ္ဍန္တ (ကြို) [ဘဏ+အ+အန္တ] ပြောဆိုကြကုန်လော။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏမာန (တိ) [ဘဏ+အ+မာန] ပြောဆို-ဟောကြား-သော၊သူ။ ဥပဇ္ဈာယော အာပတ္တိသာမန္တာ ဘဏမာနော နိဝါရေတဗ္ဗော။ ဝိ၃။၅၀။ (-အံ၊၂။၁၂၁။ ဇ၊၁၁။၁၆၅။)

ဘဏသိ (ကြို) [ဘဏ+အ+သိ] ပြောဆိုလော။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏာပန (နာ) [ဘဏ+ဏာပေ+ယု] ပြောဆိုစေခြင်း။ လွမ်းကိရ ဂါထံ ဘဏာပနတ္ထံ ဘဂဝတော သိတဂါတုဂမ်မံ။ သံ၊၆၁။ဖ၃။

ဘဏာပေတိ (ကာ၊ကြို) [ဘဏ+ဏာပေ+တိ] ပြောဆိုစေ၏။ နံ မုသာ ဘဏာပေတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။ ဘဏာပေန္တိ—ဝိ၊၄၊၂။ဖ၇။ ဘဏာပေမ—ပေဋကော။ ၃၂ဖ။ ဘဏာယေသုတ္တန်။၃၃၀။

ဘဏာပေန္တိ (ကာ၊ကြို) [ဘဏ+ဏာပေ+အန္တိ] ပြောဆိုစေကုန်၏။ ဘဏာပေတိ·ကြည့်။

ဘဏာပေမ (ကာ၊ကြို) [ဘဏ+ဏာပေ+မ] ပြောဆိုစေကုန်အံ့။ ဘဏာပေတိ·ကြည့်။

ဘဏာမ (ကြို) [ဘဏ+အ+မ] ပြောဆိုကုန်အံ့။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏာမသေ (ကြို) [ဘဏ+အ+အာမသေ] ပြောဆိုကုန်အံ့။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏာမိ (ကြို) [ဘဏ+အ+မိ] ပြောဆိုအံ့။ ဘဏတိ ကြည့်။

ဘဏာဟိ (ကြို) [ဘဏ+အ+ဟိ] ပြောဆိုလော။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏိ (ကြို) [ဘဏ+ဤ] ပြောဆို်ပြီ။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏထ (ကြို) [ဘဏ+အ+ထ] ပြောဆိုကြကုန်လော။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏန (နာ) [ဘဏ+ယု] ပြောဆို-ဟောကြား-ခြင်း။ ဇာနန္တသဿ မုသာ ဘဏနေန။ ဝိ၊၆၊၂။ (-ဝိ၊၆၊၄။၄ဖ။)

ဘဏန္တ (တိ) [ဘဏ+အန္တ။ ထိ·၌ ဘဏ္ဍန္တီ။] ပြောဆို-ဟောကြား-မြွက်ကြား-သော၊သူ။ အညဿတ္ထာယ ဘဏန္တံ ဘိက္ခုနိယော သုဏန္တိ။ ဝိ၊၂။၇ဖ။ (-ဇ၊၂။၈။ဝိ၊၆၊၃။၇။) သုနိသိတေန သတ္ထေန၊ဧဝံ ဒုဇ္ဈာသိတံ ဘဏံ။ ဇ၊၂။ဖ၇။ (-နေက္ခ်ိ။၁၁၁။) အညဿတ္ထာယ ဘဏန္တန္တိ စတုပရိသတိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တံ။ ဝိ၊၆၊၃။ဖ၇။ ဧဝံ ဒုဇ္ဈာသိတန္တိ ဧဝံ အသောတုမ္ဗယုတ္တကံ ဒုဇ္ဈာသိတံ ဘဏန္တိ။ ဇာ၊၆၊၅။ ၃၁ဖ။

ဘဏန္တိ (ကြို) [ဘဏ+အ+အန္တိ] ပြောဆို-ဟောကြား-ကုန်၏။ ဘဏတိ·ကြည့်။

၁၁၀။ ဇ၊၁၁။၁၆၅။ ဘဏော— ဇ၊၁၁။၂၇၂။ ဇ၊၂။၁၇၅။ ဘဏာမ—အံ၊၃၊၁၂။ ဇ၊၁၁။ ၂၁၄။ ဘဏန္တု—ဝိ၊၆၊၂။၂။ဖ၇။ ဘဏာဟိ—ဝိ၊၆၊၃၊၃၀။ ဘဏ—သံ၊၁။၂၂၄။ထေရီ။၄၂ဖ။ ဇ၊၁၁။၇၉။ ဘဏာမသေ—သံ၊၁။၂၁၁။ ဘဏေယျ—ဝိ၊၅။၃၇၄။ ဇ၊၁၁။၃၄၀။ မ၊၆၊၄။ ၁၉၂။ သီ၊၌၊သစ်၊၂။၂၉၄။ ဘဏေ—သံ၊၁။ ၁၃၀။ အံ၊၁။၁၉၃။ အံ၊၂။၁၀၇။ခမ္မ။၄ဖ။ သုတ္တန်။ ၄၄၉။ ၆၆၄။ ၂၀၃။ ဘဏေယျုံ—မဟာန်။၁၉၂။ ဘဏေယ္ယံ—ဇ၊၁၁။၇၉၊၃၄၀။ ဇ၊၂။၁၃၅။ ဘဏိ—ဝိ၊၅။ ၃၇၊၂၇၉။ဘဘဏီ—ဒီ၊ ၃။၁၄၀။ဥဒါန။၁၄၁။ ဘဏီ—ထေရ။၃၄၂။ထေရီ။၄၀၃။ ဇ၊၂။၁၅၁။ ဘဏီမှာ— အံ၊၁။၇၇။ ဘဏီဃတိ—ဝိ၊၂။၇၇။ ဘဏီဃန္တိ—ဝိ၊၂။၁၉၇။ အံ၊၂။၁၁၃။ ဘဏီဃာမိ—ဝိ၊၂၊၇။ မ၊၂။၇၁။ အဘိ၊က။၃၀၅။ မိလိန္ဒ။၅ဖ။ ဘဏီဃံ—ဝိ၊၂။၂၁။မဟာန်။ ၁၁၁။ အံ၊၁။၁၅၂။

ဘဏာပန (နာ) [ဘဏ+ဏာပေ+ယု] ပြောဆိုစေခြင်း။ လွမ်းကိရ ဂါထံ ဘဏာပနတ္ထံ ဘဂဝတော သိတဂါတုဂမ်မံ။ သံ၊၆၁။ဖ၃။

ဘဏာပေတိ (ကာ၊ကြို) [ဘဏ+ဏာပေ+တိ] ပြောဆိုစေ၏။ နံ မုသာ ဘဏာပေတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။ ဘဏာပေန္တိ—ဝိ၊၄၊၂။ဖ၇။ ဘဏာပေမ—ပေဋကော။ ၃၂ဖ။ ဘဏာယေသုတ္တန်။၃၃၀။

ဘဏာပေန္တိ (ကာ၊ကြို) [ဘဏ+ဏာပေ+အန္တိ] ပြောဆိုစေကုန်၏။ ဘဏာပေတိ·ကြည့်။

ဘဏာပေမ (ကာ၊ကြို) [ဘဏ+ဏာပေ+မ] ပြောဆိုစေကုန်အံ့။ ဘဏာပေတိ·ကြည့်။

ဘဏာမ (ကြို) [ဘဏ+အ+မ] ပြောဆိုကုန်အံ့။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏာမသေ (ကြို) [ဘဏ+အ+အာမသေ] ပြောဆိုကုန်အံ့။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏာမိ (ကြို) [ဘဏ+အ+မိ] ပြောဆိုအံ့။ ဘဏတိ ကြည့်။

ဘဏာဟိ (ကြို) [ဘဏ+အ+ဟိ] ပြောဆိုလော။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘဏိ (ကြို) [ဘဏ+ဤ] ပြောဆို်ပြီ။ ဘဏတိ·ကြည့်။

ဘကိတ (တိ) [ဘဏ+တ] ပြောဆို-ဟောကြား-အပ်သော။ တုစ္ဆကံ မယာ ဘကိတံ။ မုသာ မယာ ဘကိတံ။ ဝိ၊၁။၁၁၀။ (-ဝိ၊၅။၃၇၅။ အပ၊၂။၂၂၂။ ဇာ၊၁။၁၇၄။မိလိန္ဒ။၁၀၆။)

ဘကိတဒ္ဓ (တိ) [ဘဏ+တဒ္ဓ] ပြောဆိုအပ်သော။ တုမ္ဟိနာမ ဘကိတဒ္ဓံ မညသိ။ အံ၊၁။ ၂၄၉။ အံ၊၂။၁၇၀။ အဘိ၊ပု။၁၃၀။ (-ဝိ၊၄၊ ၂။၆၇။)

ဘကိတုံ (ဗျ) [ဘဏ+တုံ] ပြောဆိုခြင်း၌။ ကထေဘုံ ဘကိတုံ ဒီပယိဘုံ။ မဟာနိ။၆၀။

ဘကိတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘဏ+တ္ထာ] ပြောဆို၍။ မုသာ ဘကိတ္ထာ မုသာဝါဒီ ဟောတိ။အဘိ၊က။၄၂၀။ (-ဒီ၊၃။၁၁၀။)

ဘကိမှာ (ကြိ) [ဘဏ+မှာ] ပြောဆိုကုန်ပြီ။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘကိဿံ (ကြိ) [ဘဏ+ဿံ] ပြောဆိုအံ့။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘကိဿတိ (ကြိ) [ဘဏ+ဿတိ] ပြောဆိုလတံ့။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘကိဿန္တိ (ကြိ) [ဘဏ+ဿန္တိ] ပြောဆိုကုန်လတံ့။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘကိဿာမိ (ကြိ) [ဘဏ+ဿာမိ] ပြောဆိုအံ့။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘကီ (ကြိ) [ဘဏ+ဣ] ပြောဆိုပြီ။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘကိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဘဏ+ယ+တေ] ပြောဆိုအပ်၏၊ ဝုစ္စတိ ပဝုစ္စတိ ကထိယတိ ဘကိယတိ။ မဟာနိ၊၉၀။ စူဠနိ။၁၆၀။ ဘကိယန္တိ—မဟာနိ။၃၃၀။

ဘကိယန္တိ (ကြိ) [ဘဏ+ယ+အန္တေ] ပြောဆိုအပ်ကုန်၏။ ဘကိယတိ-ကြည့်။

ဘကော (ဗျ) [ဘဏေဣတိ ကေဝစနပုထုဝစန-ဝသေန နိစပုရိသာနံ အာမန္တနေ။နိတိ၊ သုတ္တ၊နှ။၃၀၁။] (က) အချင်း၊အမောင်။ (ခ) အချင်းတို့၊ အမောင်တို့။(က) ယာနိ တာနိ ဘဏေ ဒေဝဟဒါချနိ နဂရပဋိသခ်ါ-ရိကာနိ အာပဒတ္ထာယ နိက္ခိတ္တာနိ။ဝိ၊၁။၅၃။ (-ဝိ၊၄။၃၃၉။ ဒီ၊၂။၁၁၀။ သံ၊၂။၅၁၂။) ဘဏေတိ ဣဿရာနံ နိစဌာနိကပုရိသာလပနံ။ ဝိ၊၄၊၁။၂၅၅။ (ခ)ဂစ္ဆထ ဘဏေ ပစ္စန္တ-ဥစ္စိနထ။ ဝိ၊၃။၁၁၃။ (-ဒီ၊၂၊၁၃၁၊ မိလိန္ဒ။ ၂၉။)

ဘဏော (ကြိ) [ဘဏ+အ+မိ] ပြောဆိုအံ့။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘဏော (ကြိ) [ဘဏ+ယော။ ယော့ကို ဧပြု။ ရ။နှ၁။၂၇၁။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၄၀၀။] ပြောဆိုရာ၏။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘဏေတိ (ကြိ) [ဘဏ+အ+တိ] ပြောဆို၏။ ဘဏတိ-ကြည့်။

ဘဏေယျ (ကြိ) [ဘဏ+ဧယျ] ပြောဆိုအံ့။ ဘဏတိ ကြည့်။

ဘဏေယျ (ကြိ) [ဘဏ+ဧယျ] ပြောဆိုရာ၏။ ဘဏတိ ကြည့်။

ဘဏေယျုံ (ကြိ) [ဘဏ+ဧယျုံ] ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ ဘဏတိ ကြည့်။

ဘက္ခ (ပု) ဘက္ခာမည်သူ။ ဣဓဟံ ဘန္တေ အဒ္ဒသံ ဘက္ခဥ္စနာမ ဘိက္ခုံ အာနန္ဒဿ သဒ္ဒိဝိဟာရိံ။ သံ၊၁။၄၀၆။

ဘက္ခာ (ပု၊နာ) [ဘဉ္ဇ+ကဘဉ္ဇတဗ္ဗန္တိ ဘက္ခံ။ ကစ္စည်း။ဖဖ၃။] (၁) ပစ္စည်း၊ ဥစ္စာ၊ဘက္ခာ။ (၂) တန်ဆာ။ (၁) ဂစ္ဆန္တော ဘက္ခ မာဒိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၈။ (-ဝိ၊၄၊၂။၅၈။ မ၊၄၊၁။၁၁၈။ သံ၊၄၊၂။၂၆။) ဘက္ခမာဒိယာကိ ယံကိဉ္စ

အဇာနဒန္တာမေးဟာဂတိ ဂစ္ဆတိ နာမ။ အံ၊ ၌၂။၄၇။

ဘဏ္ဍကသတ (န) [ဘဏ္ဍက+သဘ] ဥစ္စာတရာ၊ ဥစ္စာအရာ။ အယမေတ္ထ ပဒ္မဟိ ဘဏ္ဍကသတေဟိ အဘ္ဘောတ္ထဒ္ဒသဿ။ ပဒ္မိသံ၁၊ ၂။၂၀၆။

ဘဏ္ဍကီဏနက်ဒိယာ (ထီ) [ဘဏ္ဍကီဏန+ကိရိယာ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကိုငယ်ခြင်းကိရိယာ အမူအရာ။ ဘဏ္ဍကီဏနကိရိယာယ ဌာနဂဟဏာဒိကိရိယာယ ဝါ ကရဏေတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၁၂။

ဘဏ္ဍကုက္ခလိကာ (ထီ) [ဘဏ္ဍက+ဥက္ခလိကာ] ဥစ္စာဘဏ္ဍ အိုး။ မဟာမုကျွန်းသဏ္ဌာနာ ဘဏ္ဍကုက္ခလိကာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၁ ၄။၄၀။

ဘဏ္ဍဂန္ဆိကာ (ထီ) [ဘဏ္ဍ+ဂန္ဆိက] ဥစ္စာဘဏ္ဍာဃပ်။ ဘဏ္ဍဂန္ဆိကာနံ မောစနဋ္ဌာနန္တိ ဂုတ္တံ ဟေတံ်။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၁၀။

ဘဏ္ဍဂဋ္ဌ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ဂဋ္ဌ] ဘဏ္ဍာတိုက်။ ဘဏ္ဍာဂဋ္ဌံ သပ္ပိနဝုတလာဒီဟိ ပူရေတွာ ဟတ္ထေန။ ဓမ္မ ၁၊ ၂။၄၆။ ဇာ၁၊ ၁။၁၄၂။

ဘဏ္ဍဂါမ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ဂါမ] ဘဏ္ဍရွာ။ ယေန ဘဏ္ဍဂါမော တေနုပသင်္ကမိဿာမိ။ ဒီ၂ ၁၀း။ (-၁၀၂၊အံ၁။၃၀၇။)

ဘဏ္ဍဂါ ဂ္ဂါ)ဟက (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဂဟက] ဘဏ္ဍာ-သင်္ကန်း သပိတ်ပရိက္ခရာ - ကိုကိုင်သော၊ သူ။ ဘဏ္ဍဂါဟကဿ ဒါတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၁။၄၇၇၊ ပဒ္မာဿမဏေနာတိ ဘဏ္ဍဂ္ဂါဟကေန။ မ၊ဋ္ဌ၁။၂၃၁။

ဘဏ္ဍဂါ(ဂ္ဂါ)ဟကဒဟရ (ပု) [ဘဏ္ဍဂါဟက+ဒဟရ] ဘဏ္ဍာ-သင်္ကန်းသပိတ်ပရိက္ခရာ-ကိုကိုင်သောသူငယ်။ ထေရာနဉ္စိ ဘဏ္ဍဂါဟကဒဟရာ ဝိယ ဗြဟ္မာနမ္ပိ ပါရိသဇ္ဇာ ဗြဟ္မာနော နာမ ဟောန္တိ။ သံ၁၊ ၁။၁၉၅။ ဘဏ္ဍဂ္ဂါဟကဒဟရဿပိ။ မ၊ဋ္ဌ၁၊ ၂။၃၉၅။

ရာကနာဒိကံ ဘဏ္ဍံ အာဒိယ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၅။ (-မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၂။) (၂) သမလင်္ကရိတွာ ဘဏ္ဍေန၊ ဥစ္စင်္ကေ ဥပဇေသဲယုံ။ဇာ၊ ၂။၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၅။ ဘဏ္ဍောတိ ခေါ်။ အလင်္ကာ-ထောဝါ။ နိတိ၊ခ၁။၂၉၉။

ဘဏ္ဍက (ပု၊န) [ဘဏ္ဍ+က] ဥစ္စာ၊ဘဏ္ဍာ။ (သင်္ကန်း၊စသော ပစ္စည်း၊ဥစ္စာ။) ကမ္မံ ဇေတသံ သကံ အတ္တာနော ဘဏ္ဍကန္တိ ကမ္မသကာ။မ၊ဋ္ဌ၊၁၇၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။"၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၀။) ဘဏ္ဍကန္တိ သာပတေယျံ။ သန္တကန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၃။ ၃၇၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၂၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၂။ ဝိ-တိ၊၁။၂၃၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၆၊၂၃၁။ သံဋ္ဌီ၊ ၂။၁၉၇။)

ဘဏ္ဍကဒ္ဒပန (န) [ဘဏ္ဍက + ဒ္ဒပန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ထားခြင်း။ ဘဏ္ဍကဒ္ဒပနတ္ထ-မေဝ ဝါ ကတံ ဟောတု နိသီဒနသယနတ္ထံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ ဝိ၊သင်္ခ၊ဟ။၄၄၁။

ဘဏ္ဍကဒ္ဒပနဒ္ဒာန (နံ) [ဘဏ္ဍကဒ္ဒပန+ဒ္ဒာန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာ ထားရာအရပ်။ ဝေမွေ ဟိ သံဃဿ ဘဏ္ဍကဒ္ဒပနဒ္ဒာနံ နဝကာနဉ္စ ဝသနဒ္ဒာနံ လဘိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၀။၀၅။ ဝိ၊သင်္ခ၊ဟ။၂၉၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၀၅။ ဝိမတိ၊၂။ ၄၀။)

ဘဏ္ဍကဒေါဝန (နံ) [ဘဏ္ဍက+ဒေါဝန] (သင်္ကန်း ဒသော) ဘဏ္ဍာကို-လျော်ဖွပ်-ဆေးကြော-ခြင်း။ မယှံ ဘန္တေ ဘဏ္ဍက-ဒေါဝနာဒိကိစ္စံ ကရဏီယံ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။

ဘဏ္ဍကဘာဇနီယ (နံ) [ဘဏ္ဍက+ဘာဇနီယ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ခွဲဝေပေးရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်

ဘဏ္ဍကဘာဇနီယဝတ္ထု (နံ) [ဘဏ္ဍကဘာဇနီယ+ဝတ္ထု] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ဝေဘန်ကြောင်းဝတ္ထု။ ဘဏ္ဍကဘာဇနီယဝတ္ထုဿ ဌိတိကဋ္ဌ

ဘဏ္ဍာဂါ(ဂ္ဂါ)ဟကသာမဏေရ (ပု) [ဘဏ္ဍာဂါဟက+သာမဏေရ] ဘဏ္ဍာ – သင်္ကန်းသပိတ်ပရိက္ခာရ–ကိုကိုင်သော သာမဏေ။ ဘဏ္ဍာဂါဟကသာမဏေရသဒိသော ဧသ ဥပါသိဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဘဏ္ဍဂ္ဂါဟကသာမဏေရသဒိသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၅၀။

ဘဏ္ဍကုဏ္ဍသံဝဏ္ဏန (ထီ၊န) [ဘဏ္ဍကုဏ္ဍ+သံဝဏ္ဏန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာဂါ၏ကုဏ်ကို ချီးမွမ်ခြင်း။ အတ္တာနော ဘဏ္ဍကုဏ္ဍသံဝဏ္ဏနေန ကဿနသဒိသော ဥဿာဟံ ဇနေန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၀။

ဘဏ္ဍဂေါပက (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဂေါပက] ဘဏ္ဍာ* ကိုလုံခြုံစေသော၊သူ (ဘဏ္ဍာစိုး၊ဘဏ္ဍာထိန်း)။ ဘဏ္ဍာဂါရိက၁(က) ကြည့်။

ဘဏ္ဍဂ္ဂ (န) [ဘဏ္ဍ+အဂ္ဂ] ကောက်ဘဏ္ဍာဦးအလှူ၊ စပါးပုံ၌းအလှူ။ ခဋ္ဌဂ္ဂံ ဘဏ္ဍဂ္ဂံ ကောဋ္ဌဂ္ဂံ။ မ ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ (–ထေရာဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ အပါဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။) မဒ္ဒိတွာ ငိဟိန်ဏာသိကရာဒိဝေယေ အဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ဒါနံ ဘဏ္ဍဂ္ဂံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။

ဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏ (န) [ဘဏ္ဍ+ဂဟဏ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကိုကိုင်ယူခြင်း။ သမ္မဘ္ဘဝိသယဂ္ဂဟဏံ ဥပါဒါနံ တဿေဝ ဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏံ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၀၄။ မ၊ဋီ၊၁၊၃၂၀။

ဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏပယောဂ (ပု) [ဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏ+ပယောဂ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ယူရန်–အားထုတ်ခြင်း – လှုံ့လပြုခြင်း။ ဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏာယောဂတော အာဏတ္တိယာ ပဋ္ဌတ္တာ အာဟ။ ဝိမတိ၊ဋ၊၁၇၄။

ဘဏ္ဍဂ္ဂါဟသာမဏေရ (ပု) [ဘဏ္ဍဂ္ဂါဟ+သာမဏေရ] ဘဏ္ဍာ – သင်္ကန်းသပိတ်ပရိက္ခာရ–ကို ကိုင်သော သာမဏေ။ ဟောထေရသဒိသော ဘဏ္ဍဂ္ဂါဟသာမဏေရသဒိသော တိတ္တိရမံသဒေဿော။ အံ ဋ္ဌ၊၁။၄၇၄။

ဘဏ္ဍဂ္ဃ (ပု) [ဘဏ္ဍ+အဂ္ဃ] ဘဏ္ဍာ၏ တန်ဘိုး။ ဘဏ္ဍဂ္ဃေန ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ မဟာန်၊ဋ္ဌ။ ၃၅၀။ ဝင်ရ။၂၃၉။)

ဘဏ္ဍဘ္ဇေဒဘယ (န) [ဘဏ္ဍဘဇ္ဇ+ဘယ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို လုယက် ဖျက်ဆီးမည့် ဘေး။ ဘဏ္ဍဘဇ္ဇဘယံ ဒိသွာ၊ ဆဋ္ဌယိတွာန ဂစ္ဆတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ အပါဋ္ဌ၊၁။၇။ ဇာဋ္ဌ ၁။၇။ ဘဏ္ဍဘဇ္ဇဘယံ ဒိသွာတိ ဘဏ္ဍသာအစ္ဆိန္နနဘယံ ဒိသွာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၉၅။

ဘဏ္ဍဇာတ (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဇာတ] ဥစ္စာ၊ ဥစ္စာဘဏ္ဍာ အကြောင်း။ ဝ်သဝ်ခါယ ဥတိကုလတော မဏိမုဘ္ဘာဒိ ရစိတံ တာဒိသံ ဘဏ္ဍဇာတံ တဿာ ပဏ္ဏာကာရတ္ထာယ ပေသိတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

ဘဏ္ဍဒ္ဝပနက (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဒ္ဝပနက] ဥစ္စာဘဏ္ဍာဃားနာဖြစ်သော (ခွက်)။ ပါတိ နာမ ဘဏ္ဍဒ္ဝပနကော ဘာဇနဝိသေသော။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၃။

ဘဏ္ဍဒ္ဝပနဒ္ဓဇ (န) [ဘဏ္ဍဒ္ဝပန+ဒ္ဓဇ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာ ထားရာအရပ်။ ဘေသ္မိ အာနန္ဒကဝါဏိဇာနံ ဘဏ္ဍဒ္ဝပနဒ္ဓဇာနံ ဟောတိ။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၆။၁၆၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၂၄။ အံ၊ဋီ၊၃၊၄၆။)

ဘဏ္ဍဒ္ဓဇ (န) [ဘဏ္ဍ+ဒ္ဓဇ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာထားရာ အမျှပ်။ သော ဘဏ္ဍဒ္ဓဇံ အပတုံပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ (–၃၂၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၂။)

ဘဏ္ဍတိ (ကြို) [ဘဏ္ဍ(ဘဉ္ဍ)+အ+တိ။ နီတိဓာ။၅၈။] ငြင်းခုံခြင်း။ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း။ ပေသလေဟိ ဘိက္ခုဟိ သဒ္ဓိံ ဘဏ္ဍန္တိ။ ဝိ၊၂။၁၉၇။ (–မ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။) ဘဏ္ဍသိ — သံ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။ ဘဏ္ဍရေ—ထေရ။၃၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။ ဘဏ္ဍိံသု—ဝိ၊၂။၁၂၂။

ဘဏ္ဍာနုပစ္စယ (ပု) [ဘဏ္ဍာန+ပစ္စယ] ငြင်းခုံမှုဟူသော အကြောင်း။ ဘဏ္ဍာနပစ္စယာ အာ-

ဘဏ္ဍာနကတ (တိ) [ဘဏ္ဍာန+ကတ] ငြင်းခုံမှုကို ပြုလုပ်ဘတ်သော၊သူ။ အာဃယသ္မာ ဥပနန္ဒော သက္ယပုတ္တော ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဘဏ္ဍာနကတော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၄၆။

ဘဏ္ဍာနကာရက (တိ) [ဘဏ္ဍာန+ကာရက။ ထိ-၌ ဘဏ္ဍာနကာရိကာ။] ငြင်းခုံမှုကို ပြုလုပ်သော၊သူ၊ ဥဒဟာ ဘဏ္ဍာနကာရကာ မေထုနကာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဟာနိ။၁၀၈။(–ဝိ၊၅။၂၁၉။ မ၊၁၊၄။၃၀။ ဇာ၊၁၊၃။၉၇။) ဧဏ္ဍကဒ္ဒိ ဘိက္ခုနိ ဘဏ္ဍာနကာရိကာ ဟောတိ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္ဒ္ဓာ ဘဏ္ဍာနံ ကရောန္တာ။ မဟာနိ၊၁။၂၂၇။

ဘဏ္ဍာနကာရကဇန (ပု) [ဘဏ္ဍာနကာရက+ဇန] ငြင်းခုံမှုကို ပြုလုပ်တတ်သူ။ ဘဏ္ဍာနကာရကဇနော သမန္တ္တတော သဒ္ဓိနိစ္စာရဟေန ပုထုသဒ္ဒေါ စေဝ သဒ်သော စ။ မ၊၁၊၄၊။၁၄၆။ ဇာ၊၁၊၃။၄၆၄။

ဘဏ္ဍာနကာရကဋ္ဌာန (နာ) [ဘဏ္ဍာနကာရက+ဋ္ဌာန] ငြင်းခုံမှုကိုပြုလုပ်ရာအရပ်၊ နာ။ ဘဏ္ဍာနကာရကဋ္ဌာနေ ဘဏ္ဍာနကာရကော။ သံ၊၁၊၃။၀၄။

ဘဏ္ဍာနဇာတ (တိ) [ဘဏ္ဍာန+ဇာတ။ ဇာတ+ဘဏ္ဍာန။ ဘဏ္ဍာနံ ဇာတံ ဧတေသန္တိ ဘဏ္ဍာနဇာတာ။ ဝိသေသနဿ ပဒနိဝတ္တိပဒသန္တေတံ ဝုတ္တံ၊ အံဒ္ဒိ၊၂ ၁၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄။ ဝိမတိ၊၂။၃။] ဖြစ်သော ငြင်းခုံမှုရှိသော၊ အငြင်းပွါးသော သူ။ ဘဏ္ဍာနဇာတာ ကလဟဇာတာ ဝိဝါဒါပန္နာ။ မ၊ ။၄၉၅။ အံ၊၁။၇၁၊ ၂၄၅။ (–ဝိ၊၃။၄၀၆။) ဘဏ္ဍာနဇာတာတိ အာဒီသု ကာ၊ဟဿ ပုဗ္ဗဘာဂေါ ဘဏ္ဍာနံ နာမ၊ တံ ဇာတံ ဧတေသန္တိ ဘဏ္ဍာနဇာတာ။ မ၊၁၊၂။၂၉၁။ (–အံ၊၁၊၂၊၄၆။၂၂၃။ ဥဒါန၊၁၊၃။၃၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၀။ မ၊၂၊၂၊၃၅။)

ဘဏ္ဍာနုပစ္စယ (ပု) [ဘဏ္ဍာန+ပစ္စယ] ငြင်းခုံမှုဟူသော အကြောင်း။ ဘဏ္ဍာနပစ္စယာ အာ-

ဘဏ္ဍာဒေယျ (နာ) [ဘဏ္ဍ+ဒေယျ] အားဘေးပေးအပ်သော ဘဏ္ဍာ၊ ဘဏ္ဍာစား။ ဘဏ္ဍဒေယျံ နာမ ယံ ပရဿ နဒ္ဒ၊ တဿ မူလံ ဝါ တဒေဝ ဝါ ဘဏ္ဍံ ဒါတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊၄၊။၂၇၂။ ကခ်ါ၊၌်၊သစ်။ ၂၀၄။ (–ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။၁၁၄။) ဘဏ္ဍဒေယျန္တိ ဘဏ္ဍဉ္စ တံ ဒေယျဉ္စာတိ ဝိဂ္ဂဟော၊ အတ္တနော ဂဟိတဝတ္ထုံ ဝါ တဒဉ္ဇနကံ ဝါ ဘဏ္ဍံ ဒါတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ၌၊၁။၈၆။

ဘဏ္ဍဒေယျဝိသယဒဿန (နာ) [ဘဏ္ဍဒေယျ-ဝိသယ+ဒဿန] ဘဏ္ဍာစ ားဆိုက်သောအရာကိုပြခြင်း။ ကုဒ် အာဿံ ဆိန္နသဘာဝဒဿနတ္ထံ ဘဏ္ဍဒေယျဝိသယဒဿနတ္ထဉ္စ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၇။

ဘဏ္ဍဓရ (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဓရ+အ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ဆောင်သော၊သူ။ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာ ဒီနံ ဘဏ္ဍဓရော ပုရိသော ခတော။ ဒီ၊၌်၊၁။၃၁၃။

ဘဏ္ဍဓောဝန (နာ) [ဘဏ္ဍ+ဓောဝန] သင်္ကန်း စသော ဘဏ္ဍာကို ဖွပ်လျော်ခြင်း။ အန္တမသော ဘဏ္ဍဓောဝနမ္မို ဘဝိဿတိ။ သံ၊၂။ ၅၀၁။ (–ဝိ၊သင်္ကိ၊၁၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၁။)

ဘဏ္ဍဓောဝနဒဏ္ဍ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ဓောဝနဒဏ္ဍ] သင်္ကန်း စသော ဘဏ္ဍာကို ဖွပ်လျော်ရာ၌ ရိုက်ရာတုတ်။ ဓောဝနဒဏ္ဍကန္တိ ဘဏ္ဍဓောဝနဒဏ္ဍံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၃။

ဘဏ္ဍန (နာ) [ဘဏ္ဍ(ဘဉ္ဇိ)+ယု။ ဘဏ္ဍန္တိ ပရိဘာသန္တိ ဧတေနာတိ ဘဏ္ဍနံ။ ဒီ၊၌်၊၃၊၈၇။ မ၊၌်၊၃။၂၄၈။] ငြင်းခုံမှု။ (ခိုက်ရန်မဖြစ်သေးမီ မိမိဘက်သ ားအချင်းချင်း တိုင်ပင်နှိုး နှာမှု။ ဝိ၊၌်၊၃။၆။) ဟေဋ္ဌာ ဘဏ္ဍနေန ဥဋ္ဌိတာ။ ဒီ၊၌်၊၁။၁၁၃။ (–ဣတိဝုတ်။၂၁၂။ ဓမ္မ၊၌်၊ ၁။၃၆။ ဇာ၊၁၊၃။၂၁၆။) ဘဏ္ဍနေနာတိ ဝိဝါဒေန။ သီ၊၌်၊သစ်၊၁။၄၅၇။ (–ဣတိဝုတ်၊၌်။ ၆၆။) ဘဏ္ဍနဇာတ-လည်း ကြည့်။

ပန္နာပဘ္ဘိဝသေန ဣဒံ ကမ္မံ ကာဘဗ္ဗံ။ ဝင်ရ။ ၅၀၇။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။၃၄၆။)

ဘဏ္ဍနဟေတု (ပု) [ဘဏ္ဍန+ဟေတု] ငြင်းခုံမှုဟူသော အကြောင်း။ သမ္မာဆယိကာ အာသဝါနာမ ပရလောကေ ဘဏ္ဍနဟေတု ဥပ္ပဇ္ဇနကာ အာသဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ဒုဖ။

ဘဏ္ဍနီဿိတ (တိ) [ဘဏ္ဍ+နိဿိတ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို မှီသော၊ ဥစ္စာဘဏ္ဍာ၌ ရှိသော (အမှတ်အသား)။ သေသာ ဂဟေဘဗ္ဗံ ဘဏ္ဍနိဿိတံ ကတ္တာ။ ဝင်ရ။၁၃၅။

ဘဏ္ဍန္တိ (တိ) [ဘဏ္ဍ(ဘဉ်)+အန္တိ] ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-သော၊ သူ။ ဘဏ္ဍန္တိံ ပဋိဘဏ္ဍာဘိ။ အံ၊ ၁။၄၇၀။ အံ၊ ၂။၃၂၅။ (–ဝိ၊ ၂။၆။ သံ၊ ၁။ ၁၆၄။) ဘဏ္ဍန္တိံ ပဋိဘဏ္ဍာဘိဘိ ပဟာရန္တိံ ပဋိ-ပဟာရဘိ။ အံ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၅။ (–အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၅။)

ဘဏ္ဍာဇီ (ကြိ) [ဘဏ္ဍ+အ+အဇီ] ငြင်းခုံကြကုန်၏။ ဘဏ္ဍာတိ-ကြည့်။

ဘဏ္ဍာပဋိစ္ဆန (န) [ဘဏ္ဍ+ပဋိစ္ဆန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို –ခံယူခြင်း–ထည့်ထားခြင်း။ ဘဏ္ဍာပဋိစ္ဆန-ဏ္ဍာယ တုလမဏ္ဍလေ လဂ္ဂေတွာ ဌပိတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။၁၂၅။ ပဋိစ္ဆတိ-လည်း-ကြည့်။

ဘဏ္ဍာပ(ပ္ပ)ဋိစ္ဆာဒန (န) [ဘဏ္ဍ+ပဋိစ္ဆာဒန] ဖုံးလွှမ်းစရာ–ဘဏ္ဍာ–သင်္ကန်း။ ဘဏ္ဍာပဋိ-စ္ဆာဒန (ဝိ ဋ္ဌ၊ ၄။၆၁။ ဝိ၊ သ၊ဟ။၂၀၄) ပဋိစ္ဆာဒနကာဘဏ္ဍံ၊ သရီရပဋိစ္ဆာဒနံ စီဝရန္တိမ်ိုးတို့ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၀၁။ (–ဝိနယာ-လင်္ကာရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅။) ဘဏ္ဍပ္ပဋိစ္ဆာဒနဿ ပဋိ-စ္ဆာဒနဘဏ္ဍံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၄၁။

ဘဏ္ဍာပဋိသာမန (န) [ဘဏ္ဍ+ပဋိသာမန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို သိမ့်မြံး သိမ်းဆည်းခြင်း။ ဂဟဋ္ဌာနံ ဘဏ္ဍာပဋိသာမနံ။ ဝိမဘိ၊ ၂။၂၀၆။

ဘဏ္ဍာပ(ပ္ပ)ဋိသာမနဋ္ဌာန (န) [ဘဏ္ဍာပဋိသာမန+ဋ္ဌာန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို သိမ့်မြံး သိမ်းဆည်းထား အချပ်၊ ကေသို့ ပဒေသေ ဘဏ္ဍာပဋိသာမန-ဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ။ ၂။၁၂၀။ ဘဏ္ဍာပဋိသာမနဋ္ဌာနံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၆၈။

ဘဏ္ဍာပဋိသာမနပဓာန (ပု) [ဘဏ္ဍာပဋိသာမန+ပဓာန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို သိုမှီး သိမ်းဆည်းရန် – အားထုတ်ခြင်း – လုံ့လပဓာန။ နတာ၀ ပဌမန ဘဏ္ဍာပဋိသာမနပဓာနေန တဒါ ထေယျစိတ္တာဘာ၀ါ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၁၈။

ဘဏ္ဍာပရိကပ္ပ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ပရိကပ္ပ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို (ခိုယူရန်) ကြံဆခြင်း။ တတြာယံ ဘဏ္ဍ-ပရိကပ္ပေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃၄။ (–က၏။၁–၈။ ဝိမတိ၊ ၁။၁ ၉။)

ဘဏ္ဍာပရိဘောဂ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ပရိဘောဂ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို သုံးဆောင်ခြင်း။ ပရိဘောဂေါတိ ဘဏ္ဍာပရိဘောဂေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၅။

ဘဏ္ဍာပရိယေသန (ထိ၊ န) [ဘဏ္ဍ+ပရိယေသန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ရှာမှီးခြင်း။ သုဇာ နာမ ဝန်-စရဇကာ ဘဏ္ဍာပရိယေသနတ္ထာယ ဟိမဝန္တံ အဂမာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။၁၃။

ဘဏ္ဍာပသိဗ္ဗက (ပု၊ န) [ဘဏ္ဍ+ပသိဗ္ဗက] ဥစ္စာ-ဘဏ္ဍာဘည်စရာအိတ်၊ ဘဏ္ဍာအိတ်။ အာသ-နဒ္ဓါရဇ္ဇဝ ဘဏ္ဍာပသိဗ္ဗကေ စ ဝိဝရိတ္ဝာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။

ဘဏ္ဍာပဋ္ဋ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ပဋ္ဋ] ဘဏ္ဍာထုပ်။ အာဟဋ္ဌာနံ ဘဏ္ဍာဋ္ဌာနံ ဝိက္ကိဏနတ္ထာယ မောစနဋ္ဌာန်။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀၇။

ဘဏ္ဍာပဋ္ဋဘောဒနဋ္ဌာန (န) [ဘဏ္ဍာပဋ္ဋဘောဒန+ဋ္ဌာန] ဘဏ္ဍာထုပ်ကို ဖြေလွှတ်ရာအရပ်ဋ္ဌာန။ ပဋ္ဋ-ဘောဒနဿ ဘဏ္ဍာပဋ္ဋဘောဒနဋ္ဌာနံ၊ ဘဏ္ဍာဘဏ္ဍိ-ကာနံ မောစနဋ္ဌာနဿ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၀၀။

ဘဏ္ဍာပဓာန (န) [ဘဏ္ဍ+ပဓာန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို –ယှဉ်စေခြင်း – တိုးပွါးအောင်လုပ်

အနှီးဥစ္စာမရှိသေး၊သူ။ ဘဏ္ဍာမူလရဟိဘာနံ ဝါဏိဇံ့ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၇၅။

ဘဏ္ဍာရက္ခ (တိ၊ [ဘဏ္ဍ+ရက္ခ+အ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို စောင့်ရှောက်သော၊သူ။ မာ မေ ဘဏ္ဍံ ဝိနဿီတိ၊ ဘဏ္ဍာရက္ခံ ဌပေတိ သော။ အပ၊၁။၄၇။ ဆေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၁။ နရံ ပုရိသံ ဘဏ္ဍ-ရက္ခံ ဘဏ္ဍာရက္ခန္တိ သော ရာဇာ ဘဏ္ဍာဂါရေ ဌပေဘိတိ သမ္မန္နေ၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။

ဘဏ္ဍာရက္ခန္တ (တိ) [ဘဏ္ဍ+ရက္ခ+အန္တ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို စောင့်ရှောက်သော၊သူ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘဏ္ဍာရေ (ကြိ) [ဘဏ္ဍ+အ+အန္တိ] ငြင်းခုံကြကုန်၏။ ဘဏ္ဍတိ-ကြည့်။

ဘဏ္ဍာဝဝတ္ထာနကာလ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ဝဝတ္ထာန-ကာလ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရာအခါ။ တဿ နဂရဿ ဘဏ္ဍာဝတ္ထာန-ကာလော ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

ဘဏ္ဍာဝိဿဇ္ဇ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ဝိဿဇ္ဇ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ချောင်းခြင်း။ ဓနဟာရကာတိ ဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇကေန လဒ္ဓဓနဟာရိနော။ ပေဘ၊ဋ္ဌ။၁၀၆။

ဘဏ္ဍာဝိဿဇ္ဇကယက (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဝိဿဇ္ဇကယက] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ချောင်းသော၊ သူ (ကုန်သည်)။ အာပဏံ ဥဋ္ဌါဒေတွာ ဘဏ္ဍာဝိဿဇ္ဇကယကဿ ဝါဏိဇဿတံ အခိဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။

ဘဏ္ဍာဝိက္ကိဏန (န) [ဘဏ္ဍ+ဝိက္ကိဏန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ရောင်းခြင်း၊ ကုန်ရောင်းခြင်း။ ပသာရေ-တွာဘိ ဘဏ္ဍာဝိက္ကိဏနတ္ထံ နာနာဘဏ္ဍသမိဒ္ဓ-မာပဏံ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။

ဘဏ္ဍာဝိက္ကိဏနဋ္ဌာန (န) [ဘဏ္ဍဝိက္ကိဏန+ဋ္ဌာန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ရောင်းရာအရပ် ဌာန။ ယတ္ထက်ဝါဏိဇာနံ ဘဏ္ဍဝိက္ကိဏနဋ္ဌာနံ, ဝသနဋ္ဌာနံ ဝါ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၇။

ဘဏ္ဍာဝိက္ကိဏနဋ္ဌာန (န) [ဘဏ္ဍ+ဝိက္ကိဏန+ဋ္ဌာန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ရောင်းရာအရပ် ဌာန။ ယတ္ထက်ဝါဏိဇာနံ ဘဏ္ဍဝိက္ကိဏနဋ္ဌာနံ, ဝသနဋ္ဌာနံ ဝါ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၇။

ဘဏ္ဍာဝိက္ကိဏန (န) [ဘဏ္ဍ+ဝိက္ကိဏန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ရောင်းခြင်း၊ ကုန်ရောင်းခြင်း။ ပသာရေ-တွာဘိ ဘဏ္ဍာဝိက္ကိဏနတ္ထံ နာနာဘဏ္ဍသမိဒ္ဓ-မာပဏံ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။

ဘဏ္ဍာဝိဿဇ္ဇကယက (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဝိဿဇ္ဇကယက] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ရောင်းသော၊ သူ (ကုန်သည်)။ အာပဏံ ဥဋ္ဌါဒေတွာ ဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇကယကဿ ဝါဏိဇဿတံ အခိဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။

ဘဏ္ဍာဝိဿဇ္ဇန (ပု) [ဘဏ္ဍ+ဝိဿဇ္ဇ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ချောင်းခြင်း။ ဓနဟာရကာတိ ဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇကေန လဒ္ဓဓနဟာရိနော။ ပေဘ၊ဋ္ဌ။၁၀၆။

ဘဏ္ဍာဝိဿဇ္ဇကယက (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဝိဿဇ္ဇကယက] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ရောင်းသော၊ သူ (ကုန်သည်)။ အာပဏံ ဥဋ္ဌါဒေတွာ ဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇကယကဿ ဝါဏိဇဿတံ အခိဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။

ဘဏ္ဍာဝိက္ကိဏန (န) [ဘဏ္ဍ+ဝိက္ကိဏန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ရောင်းခြင်း၊ ကုန်ရောင်းခြင်း။ ပသာရေ-တွာဘိ ဘဏ္ဍာဝိက္ကိဏနတ္ထံ နာနာဘဏ္ဍသမိဒ္ဓ-မာပဏံ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။

ဘဏ္ဍာဝိက္ကိဏနဋ္ဌာန (န) [ဘဏ္ဍဝိက္ကိဏန+ဋ္ဌာန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ရောင်းရာအရပ် ဌာန။ ယတ္ထက်ဝါဏိဇာနံ ဘဏ္ဍဝိက္ကိဏနဋ္ဌာနံ, ဝသနဋ္ဌာနံ ဝါ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၇။

ခြင်း။ ဝိက္ကာယိကာဘဏ္ဍာဿ ဝိက္ကိဏနံ ဂုဏ-ဒါနဥ္စ ဘဏ္ဍပဋိသန္ထာရော နာမ။ ဝိမတိ၊ဋ၊၉၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၊)

ဘဏ္ဍာဘဏ္ဍိက (ပု) [ဘဏ္ဍ+ဘဏ္ဍိက] ဥစ္စာဘဏ္ဍာ ထုပ်။ ဘဏ္ဍာဝုဠ္ဆော ဒေနဋ္ဌာနံ-ကြည့်။

ဘဏ္ဍာဘာဇနကာလ (ပု) [ဘဏ္ဍာဘာဇန+ကာလ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ဝေဘန်ရာအခါ။ အထ နေသံ ဘဏ္ဍာဘာဇနကာလေ အာဘိပဿ်ံဘော အာဟာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၀။

ဘဏ္ဍာဘာဇနီယ (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဘာဇနီယ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ဝေဘန်ရာဖြစ်သော။ ဣမာနိ ပန စတ္တာရိ အာတီ၊မနာနိ ဘဏ္ဍဘာဇနီ-ယေ စ ဝိန်ဆယဋ္ဌာနေ စ လဒ္ဓန်္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၉။

ဘဏ္ဍာဘာဇနီယဋ္ဌာန (န) [ဘဏ္ဍာဘာဇနီယ+ဋ္ဌာန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ဝေဘန်ရာအချက်။ သော-တဒ္ဓါရေ ဘဏ္ဍာဘာဇနီယဋ္ဌာနံ ပဘူ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ (-ကခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁၆၀။)

ဘဏ္ဍာမဓု (န) [ဘဏ္ဍ+မဓု] ချိုသောအရက် ဘဏ္ဍာ၊ အချက်ချို၊ ယဿ ဘဏ္ဍာမဓုံ ဂဟေ-တွာ မဓုံ ပိဿဝဇ္ဇာ ဝိသညိနော ဟုတ္ဝာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၂။

ဘဏ္ဍာမူလ (န) [ဘဏ္ဍ+မူလ] (သင်္ကန်း စသော) ဘဏ္ဍာဘိုး။ ဘဏ္ဍာမူလဿာယ စ သမ္ပဒိုဒ္ဓိဘဲ့ နဝန္နတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၉။ ဘဏ္ဍာမူလဿာယာတိ ပဘ္ဘဝိ-ဏာဒိဘဏ္ဍာမူလဿာယ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၀။

ဘဏ္ဍာမူလက (န) [ဘဏ္ဍာမူလ+က] အရင်းအနှီး ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ နနု အမှာကံ ဒ္ဝိန္နံ ဘဏ္ဍာမူလ ၈မ္မိ ဂေါဏာဒယောပိ သမသမာယော၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၂၀။

ဘဏ္ဍာမူလရဟိတ (တိ) [ဘဏ္ဍာမူလ+ရဟိတ] အရင်းအနှီး ဥစ္စာဘဏ္ဍာမှကင်းသော၊အရင်း

ဘဏ္ဍဝိနာသဒ္ဓါရ (နာ) [ဘဏ္ဍဝိနာသ+ဒ္ဓါရ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာ-ပျက်စီးခြင်း၏အကြောင်း-ပျက်စီးကြောင်း။ ဘဏ္ဍဝိနာသဒ္ဓါရဿ ပန ကတတ္တာ ဘဏ္ဍဒေယျံ ဟောတိ။ ဝိဒ္ဓ၊၁။ ၂၇၀။

ဘဏ္ဍသကဒ္ဓ (ပုံ၊နာ) [ဘဏ္ဍ+သကဒ္ဓ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာတင်ဆောင်ဆားသော လှည်း။ တံ ဒိဝသံ ကိရဿ ဘဏ္ဍသကဒ္ဓေသု ဝါ ဥပဒ္ဒါကေသု ဝါ စိတ္တမ္မိ နု ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သံ ဒ္ဓ၊၁။ ၂၈၆။

ဘဏ္ဍသကဒ္ဓမတ္တသရိရ (တိ) [ဘဏ္ဍသကဒ္ဓမတ္တ+သရီရ] ဥစ္စာတင်သော လှည်းသောက် ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ သော ဝယပ္ပဘဏ္ဍာ ဘဏ္ဍသကဒ္ဓမတ္တသရိရော အဘိရုဟိ အဒဟာသိ။ ဇာ၊ ဒ္ဓ၊၄။၃၃၃။

ဘဏ္ဍသကဒ္ဓိ (ထီ) [ဘဏ္ဍသကဒ္ဓ+ဏ+ဣ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာ-ဆားရာ-တင်ရာ-လှည်းအပေါင်း၊ ဥစ္စာတင်သောသည်းအပေါင်း။ ဝလဘိယော-တိ ဘဏ္ဍသကဒ္ဓိယော (ဇာ၊ဒ္ဓ၊၇။၁၆၄) တိ ဘဏ္ဍဒ္ဒပနသကဒ္ဓသမူဟာ၊ သကဒ္ဓာနံ သမူဟာ သကဒ္ဓိယော နာမ၊ သကဒ္ဓာပန ဝလိဘဒ္ဒာဝေန သံဝဏိတဒ္ဓာဝေန ဘဏ္ဍိ ဒိဗ္ဗန္တိ ဝလဘာဘိ ဝုစ္စန္တိ ဝလဘာနံ သမူဟာ ဝလဘိယော နာမ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊ထား-ဝမ်း။

ဘဏ္ဍသန္နိစယ (ပုံ) [ဘဏ္ဍ+သန္နိစယ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို-စုဆောင်း-သိမ်းဆည်း-ခြင်း။ ဝိပုလံ ဘဏ္ဍသန္နိစယံ ကာတွာ။ စရိယာ၊ဒ္ဓ။၆၂။

ဘဏ္ဍသန္နိစယသန္တောပ (ပုံ) [ဘဏ္ဍသန္နိစယ+သန္တောပ] ဘဏ္ဍာအစု အပုံ ကို ဥဿုဖြစ်သော-အပူ-အပူခြင်း-တောဇောဓာတ်။ ဓညသန္နိစယသန္တောပေါ ဘဏ္ဍသန္နိစယသန္တောပေါ။ အဘိ၊ ဝိ။၀၅။မဓု၊၁။၃၂။ ကဒ္ဒသန္နိစယသန္တောပ-လည်းကြည့်။

ဘဏ္ဍသာမိက (ပုံ) [ဘဏ္ဍ+သာမိက] ဥစ္စာဘဏ္ဍာ၏အရှင်၊ ပစ္စည်းပိုင်ရှင်။ ဘဏ္ဍသာမိကေသု ပန ဘဏ္ဍံ အာဟာဆုပေန္တေသု ဘဏ္ဍံ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိဒ္ဓ၊၁။ ၂၆၅။ (-မဒ္ဓ၊၁။ ၂၁၅။သံ၊ဒ္ဓ၊ ၂။ ၂၆။ ဇာ၊ဒ္ဓ၊၁။၁၄၀။)

ဘဏ္ဍသာမိကဒ္ဓဇန (နာ) [ဘဏ္ဍသာမိက+ဒ္ဓဇန] ပစ္စည်းပိုင်ရှင်၏အထု။ အာရက္ခာယ ဘဏ္ဍသာမိကဒ္ဓဇနေန ဌိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၉။

ဘဏ္ဍသာမိ (ပုံ) [ဘဏ္ဍ+သာမိ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာ၏အရှင်၊ ပစ္စည်းပိုင်ရှင်။ သာ သဗ္ဗာ ဘဏ္ဍသာမိနာ ကိဏိတွာ ဂဟိတမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၁။ဝိမတိ၊၁။၁၇၄။

ဘဏ္ဍသာမုဂ္ဂ (ပုံ) [ဘဏ္ဍ+သမုဂ္ဂ။သာ-ဥဆန်းကြောင့်ဒီဃ၊] ဥစ္စာဘဏ္ဍာထည့်သော ကြုတ်၊ ဘဏ္ဍာသေတ္တာ။ ယဿာပိ ဘဏ္ဍသာမုဂ္ဂံ၊အနုရာဓတိ သာမိနော။ အပ၊၂။ ၂၆၉။

ဘဏ္ဍသာလာ (ထီ) [ဘဏ္ဍ+သာလာ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာထားဆောင်၊ ဘဏ္ဍာတိုက်။ ဥဒေါသိဘဏ္ဍာဂါရံ ဘဏ္ဍသာလာ။ ဝိဒ္ဓ၊၃။၁၁၁။ (-ဝိဒ္ဓ၊ ၄။၁၃၁။)

ဘဏ္ဍသိ (ကြိ) [ဘဏ္ဍ+အ+သိ] ငြင်းခုံ၏။ ဘဏ္ဍာဘိ ကြည့်။

ဘဏ္ဍဟရဏ (နာ) [ဘဏ္ဍ+ဟရဏ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကိုဆောင်ယူခြင်း၊ ဘဏ္ဍာကိုခိုးယူခြင်း။ ပရဿ ဘဏ္ဍဟရဏာဒီဟိ သောကံ သယံ ကာဆောန္တဿပိ။ မဒ္ဓ၊၃။၈၃။သံ၊ဒ္ဓ၊ ၂၊၃၁၂။(-ဒီ၊ဒ္ဓ၊၁။၁၄၄။)

ဘဏ္ဍဟာရက (တိ) [ဘဏ္ဍ+ဟာရက] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ဆောင်ယူသော၊ သူ။ လုတောယာဟိတိ ဘဏ္ဍဟာရကံ တဇ္ဇေတိ။ ဝိဒ္ဓ၊ ၁။၃၀၄။ (-ဓမ္မ၊ဒ္ဓ၊၂။၃၄၁။သာရတ္ထ၊၂။ ၁၄၀။ဝိမတိ၊၁။၁၀၇။)

ဘဏ္ဍာဂါရ (နာ) [ဘဏ္ဍ+အဂါရ] ဘဏ္ဍာအိမ်၊ ဘဏ္ဍာတိုက်။ ဣဒံ ပန ဘဏ္ဍာဂါရံ ဣဿိမံ ဂန္ဓာ ခတ္တိယာယ.... သမ္မန္နိတဗ္ဗံ။ ဝိဒ္ဓ၊၃။၄၀၃။

ဘဏ္ဍာဂါရဂဗ္ဘပ္ပမာဏ (တိ) [ဘဏ္ဍာဂါရာဗ္ဘ + ပမာဏ] ဘဏ္ဍာတိုက်ခန်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဘဏ္ဍာ ဘိုက်ခန်းလောက် ရှိသော။ တဿ ပရိက္ခေပဿန္တရံ လောဟပါသာဒေ ဘဏ္ဍာဂါရဂဗ္ဘပ္ပမာဏံ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ ၂၄၀။သာရတ္ထ ၃။၁၄၉။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၈၉။)

ဘဏ္ဍာဂါရဂုတ္တ (ပု) [ဘဏ္ဍာဂါရ + ဂုတ္တ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာတိုက်ကို–လုံခြုံစေခြင်း–စေးငဲ့ရှောက်ခြင်း။ သံဃာန ဘဏ္ဍာဂါရဂုတ္တတ္ထာယ သုစိယန္တကဉ္စ ကုဋိကမ္မဒ္ဒိကာ စ ယောဇေတွာ ဒိန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။

ဘဏ္ဍာဂါရစိဝရ (ဝိ၊သင်္ဃ။၂၄၇) သည် ဘဏ္ဍာဂါရိကစီဝရမှ ပြောင်းလာသဟုဒ်ဖြစ်သည်။ ယင်းပုဒ် ကြည့်။

ဘဏ္ဍာဂါရဒွါရ (နာ) [ဘဏ္ဍာဂါရ + ဒွါရ] ဘဏ္ဍာတိုက်တံခါး။ ဘဏ္ဍာဂါရဒွါရံ ပန္နမ္ဗတွာ။ ဝိ.ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ဃ။၄၀။

ဘဏ္ဍာဂါရသာရဂုတ္တ (ပု) [ဘဏ္ဍာဂါရ + သာရ-ဂုတ္တ] ဘဏ္ဍာဘိုက်ဟူသော ဥစ္စာနှစ်ဆားထု အခန်း၊ ဥစ္စာနှစ်ထားရာ ဘဏ္ဍာဘိုက်ခန်း။ ကောသော ဝုစ္စတိ ဘဏ္ဍာဂါရသာရဂဗ္ဘော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၉။

ဘဏ္ဍာဂါရိက၀ (တိ) [ဘဏ္ဍာဂါရ + ဏိက။ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္ထိ-ကြည့်။] (က) ဘဏ္ဍာအိမ်၌ယှဉ်သော၊ သူ။ (ဘဏ္ဍာစိုး၊ ဘဏ္ဍာထိန်း။) (ခ) ဘဏ္ဍာဘိုက်၌ဆားအပ်သော (သင်္ကန်း။) (က) ဘဏ္ဍာဂါရိကော (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၆)တိ ဘဏ္ဍဂေါပကော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၄။ (ခ) ဘဏ္ဍာဂါရိကစီဝရ-ကြည့်။

ဘဏ္ဍာဂါရိက၂ (တိ) [ဘဏ္ဍာဂါရိက + အ] ဘဏ္ဍာစိုးနှင့်တူသော၊ တဆူးရတနာဟူသော ဘဏ္ဍာကို စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္ထိ-ကြည့်။

ဘဏ္ဍာဂါရိကကမ္မ (နာ) [ဘဏ္ဍာဂါရိက + ကမ္မ] ဘဏ္ဍာစိုး – အမှု – အလုပ်။ သော သေဋ္ဌိ-ဃရေ ဘဏ္ဍာဂါရိကကမ္မံ ကရောန္တော စိန္တေ-သိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၃။)

ဘဏ္ဍာဂါရိကစီဝရ (နာ) [ဘဏ္ဍာဂါရိက + စီဝရ] ဘဏ္ဍာတိုက်၌ ထား အပ်သော သင်္ကန်း (အကာလသင်္ကန်း။) ဘဏ္ဍာဂါရိကစီဝရေပိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၆)တိ အကာလစီဝရံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၀။

ဘဏ္ဍာဂါရိကဋ္ဌာန (နာ) [ဘဏ္ဍာဂါရိက + ဋ္ဌာန] ဘဏ္ဍာစိုးဆူး၊ ဘဏ္ဍာစိုးအရာ။ အင်္ဂမံသံ ပန မေ ခါဒန္တော ဂ်ာဘိ စေ ဘဏ္ဍာဂါရိက-ဋ္ဌာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၆။)

ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္ထိ (ထီ) [ဘဏ္ဍာဂါရိက + ပရိယတ္ထိ] ဘဏ္ဍာစိုးကဲ့သို့သင်ယူခြင်း၊ ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သင်ယူခြင်း။ တီဿော ဟိ ပရိယတ္တိ-ယော အလဒ္ဓါ ပဓာ,နိဿရဏတ္တာ, ဘဏ္ဍာ-ဂါရိကပရိယတ္တိတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဘဏ္ဍာဂါရေ-နိယုတ္တော ဘဏ္ဍာဂါရိကော၊ ဘဏ္ဍာဂါရိ-ကော ဝိယ ဘဏ္ဍာဂါရိကော ဓမ္မရတနာနုပါ-လနကော။ အညတ္ထံ အနပေက္ခိတ္တာ ဘဏ္ဍာ-ဂါရိကဿေဝ သဒေါ ပရိယတ္တိ ဘဏ္ဍာဂါရိက-ပရိယတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၈။ မူလဋ္ဌီ၊ ၁။၂၂။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၁၁၀။)

ဘဏ္ဍာဂါရိကသံဃမိတ္တ (ပု) [ဘဏ္ဍာဂါရိက + သံဃမိတ္တ] ဘဏ္ဍာစိုးသံဃမိတ္တသေရ်။ ဘဏ္ဍာ-ဂါရိကသံဃမိတ္တော ကိရ ဧကံ သုဝဏ္ဏခေါတံ ဝတ္ထံ လဘိ ဘွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။

ဘဏ္ဍာဂါရိကသီသ (နာ) [ဘဏ္ဍာဂါရိက + သီသ] ဘဏ္ဍာစိုးအဖြစ် ဦးတည်ခြင်း၊ ဘဏ္ဍာစိုး

အဆုဒ္ဓိတည်ခြင်း။ သမ္ဗဓိ နိကိုပနတ္ထာသ ဘဏ္ဍာဂါရိကသိသေန သမ္ပဒ္ဓိစ္ဆတော။ ဝိ၊၃၊ ၂။ ၂၆၉။ (-ဝိ၊၃၊၃။ ၁၅၂။ ဝင်ရ။ ၂၄။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၉၅။)

ဘဏ္ဍာနုရူပ (တိ) [ဘဏ္ဍ+အနုရူပ] ဘဏ္ဍာအားလျော်သော။ (ကြိ၊ဝိ) ဘဏ္ဍာအားလျော်စွာ။ အဂ္ဃိပေတွာ ဘဏ္ဍာသာမိကာနံ ဘဏ္ဍာနုရူပမေဝ မူလံ ဒါဒပသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။

ဘဏ္ဍာဟရဏ (နပုံ) [ဘဏ္ဍ+အာဟရဏ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကိုဆောင်ယူခြင်း။ တတော တတော ဘဏ္ဍာဟရဏသုက်ဒါနုဝသေန သြဇဒါနဿော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅၀။

ဘဏ္ဍိ (ကြိ) [ဘဏ္ဍ+ဥုံ] ငြင်းခုံကြကုန်ပြီ။ ဘဏ္ဍာဘိ-ကြသည်။

ဘဏ္ဍိ (ပုံ) [ဘဏ္ဍ+ဣ] (၁) ကုက္ကိုပင်။ (ဇီဇဝါ၁င်။ဇာတ်ဝတ္ထု။) (၂) ချေးပင်။ (၁) ဘဏ္ဍိနံ သုန္ဓဝိဆုနဒ္ဓု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၃။ (-ဇာ၊၂။၃၄၆။) ဘဏ္ဍံနန္တိ သိရိသရုက္ခာနံ တေဟိ ဘဏ္ဍိတမ္ဗာ နီဒဟိတမ္ဗာတိ ဘဏ္ဍိနော တိ ဝုစ္စန္တိ၊ ဘဏ္ဍိးလာတိပိ တဿေဝ နာမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၈၅၂၊ ၈၊ကျ၁။ (-နုဝမ်း။) (ထောမ ၌ ဘဏ္ဍိဟုဆိလိင်္ဂရှိ၏။) (၂) ဘမ (၃) ကြည့်။

ဘဏ္ဍိက (နပုံ) [ဘဏ္ဍ+ဏိက] (၁) ဘဏ္ဍာဆုပ်။ (၂) ဘဏ္ဍိကကြက်သွန်၊ မာဂဓဘိုင်းဒွိဖြစ်သောကြက်သွန်၊ အခမြောင့်များသောကြက်သွန်။ (၁) နှ ဘဏ္ဍိကံ ကဆာဒန္တာ မဟာရဇကော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။ (-မမွ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၀၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၁။) ဘဏ္ဍိကန္တိ ပဋ္ဌဘဏ္ဍိကံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၃၃၉။ (၂) ဒွေ တဇယော ဘဏ္ဍိကေ (ဝိ၊၂။ ၃၃၉)တိ ဒွေ ဝါ တယော ဝါ ပေါ်နှလိကေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ (ပါစိတ်၊ယော။ ၁၅၉၊ ၁၆၀-၌ ဂဏ္ဍိကပါဋိသာရိသင့်သည်၊ ဘဏ္ဍိကပါဋိမရှိသင့်ဟု ဆိုသည်။ ဤ၌ ပါဋိဝိရှိတိုင်းရေးသားလိုက်သည်။)

ဘဏ္ဍိက (က၁) ဗဒ္ဓ (တိ) [ဘဏ္ဍိက+ဗဒ္ဓ] အထုပ်ပြုရှိဖွဲ့အပ်သော၊ အထုပ်ထုပ်ထားသော။ ဘဏ္ဍိကဗဒ္ဓဿ ဓနဿ ရာသိ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၃။ တာနိ စီဝရာနိ စီဝရဝံသေ ဘဏ္ဍိကာဗဒ္ဓါနိ ဝိ်ဋ္ဌန်တိ။ ဝိ၊၁။ ၃၀၃၊၃၇၄။ ဘဏ္ဍိကာဗဒ္ဓါနိ ဘဏ္ဍိကဗဒ္ဓါနိပိ ပဋ္ဌန်တိ ဘဏ္ဍိကံ ကတွာ ဗဒ္ဓါနိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၉၆။

ဘဏ္ဍိကလသုဏ (နပုံ) [ဘဏ္ဍိက+လသုဏ] ပြည့်စုံသော – အမြောင့်များသော – ကြွက်သွန်။ မဂဓရဋ္ဌေ ဇာတံ အာမကံ ဘဏ္ဍိကလသုဏမေဝ။ ကခံ၊၃၁၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၉၅။) ဘဏ္ဍိကလသုဏန္တိ ပေါ်နှလိကလသုဏမေဝ။ သမ္ပန္နမိဋ္ဌာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ကခံ၊၄၂၊ ၄၆၃။ ဘဏ္ဍိက (၂) လည်းကြည့်။

ဘဏ္ဍိကာ (ထီ) [ဘဏ္ဍ+ဏိက+အာ] ခိုနှုန်း။ အောက်ပုဒ်နှင့် ကပေါ်တဘဏ္ဍိကာ-ကြည့်။

ဘဏ္ဍိကာဌပန (နပုံ) [ဘဏ္ဍိကာ+ဌပန] ခိုနှုန်းထားခြင်း၊ ဘဏ္ဍိကာဌပနမတ္တေနာ (ဝိ၊၄၊ ၃၂၄) တိ ဒုဝိရာဘာဝနံ ဥပရိဇပေါတဘဏ္ဍိကယောဇနမတ္တေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၀၄။

ဘဏ္ဍိတမ္ဗ (တိ) [ဘဏ္ဍ+တမ္ဗ] ငြင်းခုံအပ်သော။ နှ ဘဏ္ဍိဘဒ္ဒမ္ဗာ၊ နှ မကုံဘာဝမာပါဒေတဗ္ဗမ္ဗာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၂၀၂။

ဘဏ္ဍိတုံ (ဗျ) [ဘဏ္ဍ+တုံ] ငြင်းခုံခြင်းငှာ။ နှ သက္ကာ ဣမဿိ သဟ ဘဏ္ဍိတုံ။ ဝိ၊၂။ ၁၉၇။

ဘဏ္ဍိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘဏ္ဍ+တွာ] ငြင်းခုံ၍။ အညတရာ ဟ္မာဘိ သာမိကေန သဟ ဘဏ္ဍိတွာ။ ဝိ၊၂။၁၇၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၆။)

ဘဏ္ဍာကာသာဝနိဝတ္ထ (တိ) [ဘဏ္ဍာ+ကာသာဝနိဝတ္ထ] ဦးပြည်းသည်ဖြစ်၍ သင်္ဘန်းကိုဝတ်သော။ ဣမံ ဘဏ္ဍာကာသာဝနိဝတ္ထံ သဒ္ဓိံ ဓာရေန္တော။ ဇာ၊၆၊၆၂။

ဘဏ္ဍာကမ္မာပလောကန (နာ) [ဘဏ္ဍာကမ္မ+အပလောကန] ဦးပြည်း–ခေါင်းတုံး–မှုပြုရန်ပန်ကြားခြင်း။ ဘောန ဘဏ္ဍာကမ္မာပလောကနံ အနုညာတံ။ ဝိမဘိ၊၂။၁၁၂။

ဘဏ္ဍာကမ္မာပုဋ္ဌန (နာ) [ဘဏ္ဍာကမ္မ+အာပုစ္ဆန] ဦးပြည်း–ခေါင်းတုံး–မှုပြုရန်ပန်ကြားခြင်း။ ဘဏ္ဍာကမ္မာပုစ္ဆာနံ သန္ဓာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာဂဟဏံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၁။ ဝိမဘိ၊၂။၁၄၃။

ဘဏ္ဍာကမ္မာရောဓနပဋိဟရဏ (နာ) [ဘဏ္ဍာကမ္မာရောစန+ပဋိဟရဏ] ဦးပြည်းမှုပြုရန်ပန်ကြားမှုကိုပယ်ရှားခြင်း။ ခဏ္ဍသီမံ နေတွာ တိ ဘဏ္ဍာကမ္မာဓာရောစနပဋိဟရဏတ္ထံ။ ဝဇိရ။ ၄၁၁။

ဘဏ္ဍာကမ္မာရောစနပရိဟရဏ (နာ) [ဘဏ္ဍာကမ္မာရောစန+ပရိဟရဏ] ဦးပြည်းမှုပြုရန်ပန်ကြားမှုကိုပယ်ရှားခြင်း။ ခဏ္ဍသီမံ နေတွာ တိ ဘဏ္ဍာကမ္မာဓာရောစနပရိဟရဏတ္ထံ။ ဝိမတိ၊၂။၉၄။

ဘဏ္ဍာကာသာဝနိဝတ္ထ (တိ) [ဘဏ္ဍာ+ကာသာဝနိဝတ္ထ] ဦးပြည်းသည်ဖြစ်၍ သင်္ဘန်းကိုဝတ်သော။ ဣမံ ဘဏ္ဍာကာသာဝနိဝတ္ထံ သဒ္ဓိံ ဓာရေန္တော။ ဇာ၊၆၊၆၂။

ဘဏ္ဍာကမ္မ (နာ) [ဘဏ္ဍာ+ကမ္မ](က)ဦးပြည်း–ခေါင်းတုံး – မှုပြုခြင်း၊ ခေါင်းတုံးတုံးခြင်း၊ ခေါင်းရိတ်ခြင်း။ (ခ) ဆံဖြတ်ခန်–ခေါင်းတုံးရိတ်ရန်–ပန်ကြားခြင်း။ (က) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သံဃံ အပလောကေတုံ ဘဏ္ဍာကမ္မာယ။ ဝိ၊၃။၁၀၇။သံဃံ အပလောကေတုံ ဘဏ္ဍာကမ္မာယာတိ သံဃံ ဘဏ္ဍာကမ္မတ္ထာယ အာပုစ္ဆိတုံ အနုဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊၃၊ ၃၂၀။ (–ဝိ၊သာ၊ဟ။၁၅၆။) (ခ)ပဗ္ဗဇ္ဇာပေက္ခာသာ ကေသစ္ဆေဒနာပုစ္ဆနံ ဘဏ္ဍာကမ္မံ နာမ။ ကင်္ခါ။ ၂၅၆။ ဘဏ္ဍာကမ္မန္တိ မုဏ္ဍကရဏံ၊ ကေသစ္ဆေဒနာပုစ္ဆနန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်။၄၁၂။

ဘဏ္ဍာကပ္ပကထာ (ထီ) [ဘဏ္ဍာကမ္မ+ကထာ] ဘဏ္ဍာကမ္မနှင့် စပ်လျဉ်းသော အဖွင့်စကား။ ဘဏ္ဍာကမ္မကထာ ပရတော အာဂမိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၇၆။

ဘဏ္ဍာကပ္ပဋ္ဌ (ပု) [ဘဏ္ဍာကမ္မ+အတ္ထ]ဦးပြည်း–ခေါင်းတုံး – မှုပြုခြင်းအကျိုး။ ဘဏ္ဍာကမ္မ(က)ကြည့်။

ဘဏ္ဍာကမ္မ (ပု) [ဘဏ္ဍာ+က] (ခ)ဦးပြည်းခေါင်းတုံးဏ်သား။ (၂)ဘဏ္ဍာကမည်သူ။(ခ) ဘဏ္ဍာကော ဥပါလိ အဟိ။ ဝိ၊၃။၁၃၀။(၂) ဘဏ္ဍာကော သတ္တမော တေသံ၊ ဒိဋ္ဌသစ္စော ဥပါသကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။

ဘဏ္ဍာကလ္ဘ (ပု) ဘဏ္ဍာကလ္ဘကခေဠသည်။ တဒါ ဘဏ္ဍာကလ္ဘော စ ပဏ္ဍာကခဏ္ဍောစတေ ဒွေ နာဠကဧဠကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၄။

ဘဏ္ဍာကလ္ဘပဏ္ဍာကလ္ဘပမုခ (တိ) [ဘဏ္ဍာကလ္ဘ ပဏ္ဍာကလ္ဘ + ပမုခ] ဘဏ္ဍာကလ္ဘ, ပဏ္ဍာကလ္ဘ ကခေါသည် နှစ်ခေါက်–ဦးဆောင်–ဦးစီး–သော၊သူ။ နာနာနာဠကာနိတိ ဘဏ္ဍာကလ္ဘ-ပဏ္ဍာကလ္ဘပမုခါနိ ဆသတသဟဿာနိ နာနာဝိဓနာဠကာနိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၂၀၁။

ဘဏ္ဍီလ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ကလ] ကုက္ကိုပင်။ သိရိသော တုစ ဘဏ္ဍီလော။ ခဇန်၊ခဇန်၊ဋ္ဌိ။၅၇၁။

ဘဏ္ဍု (ပု) [ဘဏ္ဍ+ဥ။ ခဇန်၊ဋ္ဌိ။၃၂၁၊] (ခ) ပျိုလွှားငှက်။ (၂) ဦးပြည်းသူ၊ခေါင်းတုံးသူ။ (ခ) ဘဏ္ဍုစာ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၆)တိ ဇဝံနာမကာ သကုဏဝိသေသာ စ၊ ယေ လောကေ ပျိုလွှား လ္ဟတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ ဋ္ဌိ၊သစ်၊နေ။ဝမ်း။ (၂)ဘဏ္ဍော ပဒဇိတံ ကာသာယဝသနံ။ ဒီ၊၂။ ၂၄။ (–ဇာ၊ဋ။၉၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၇၅၊၂၀၅။) ဘဏ္ဍုန္တိ မုဏ္ဍံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။(–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ သာရတ္ထ၊ဋ။၁၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၅၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၂၊၁၂၈။)

ဘဏ္ဍုကမ္မ (နာ) [ဘဏ္ဍု+ကမ္မ](က)ဦးပြည်း–ခေါင်းတုံး – မှုပြုခြင်း၊ ခေါင်းတုံးတုံးခြင်း၊ ခေါင်းရိတ်ခြင်း။ (ခ) ဆံဖြတ်ခန်–ခေါင်းတုံးရိတ်ရန်–ပန်ကြားခြင်း။ (က) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သံဃံ အပလောကေတုံ ဘဏ္ဍုကမ္မာယ။ ဝိ၊၃။၁၀၇။သံဃံ အပလောကေတုံ ဘဏ္ဍုကမ္မာယာတိ သံဃံ ဘဏ္ဍုကမ္မတ္ထာယ အာပုစ္ဆိတုံ အနုဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊

ထမ်း၊ အခစား၊ သူရင်းငှါး။ တယော ပုရိသာ ဘတကာ ကမ္မကရာ ဥပဒ်ဝိနေတိ။ မဟာနိ။၉။ (–ဆေရ။၃၀၇။ အဗျာ။၈၄၊ ဂ၅။ ဇာဒ။၁၅၂၊၁၇၂။ ဒီဋ္ဌ။၁။ ၂၀၄။ သံဋ္ဌ။၁။ ၁၁၆။) ဘတကာတိ ဘတိယာ ဇီဝနကာ။ မဟာနိဋ္ဌ။၄၆။ (–ထေရ။၃၄၊ ၂။ ၂၁၇။ အဗျာ၄၊ ၂။ ၄၀၊ ၆၁။ ဇာဋ္ဌ။၃၊ ၂၉၃၊ ၃၉၀။ ဒီဋ္ဌ။၁။ ၃၄၄။ သံဋ္ဌ။၁။ ၁၆၆။)

ဘတကကမ္မ (န) [ဘဘက+ကမ္မ] အခစားအလုပ်၊ သူရင်းငှားအလုပ်။ တဉ္စိ ဘတကကမ္မံ အကာသိ။ ဒီဋ္ဌ။၁။ ၂၀၄။ (–သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၃။)

ဘတကပုရိသ (ပု) [ဘတက+ပုရိသ] အစေးယောကျ်ား၊ သူရင်းငှားယောကျ်ား။ ဘတကောယာတိ ကေတန် ဘတိံ ဂ္ဟစ္ဆန္တော ကာလကွယံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ဘတကပုရိသော ဝိယ။ သံဋ္ဌ။၁။ ၁၆၆။

ဘတကဝါဒ (ပု) [ဘတက+ဝါဒ] အစေးဟူသော စကား။ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ဘတကဝါဒေန စ ဥပဇ္ဈာယကဝါဒေန စ သမုဒါစရန္တီ။ ဥဒါန။၁၀၃။ (–မဇ္ဈ။၁။ ၇၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၆၀။) ဘတကဝါဒေနာတိ ဘတကောတိ ဝါဒေန။ ယော ဟိ ဘတိယာ ကမ္မံ ကရောတိ၊ သော ဘဘကောတိ ဝုစ္စတိ။ ဥဒါန။၁။ ၁၅၅။

ဘတကဝိထိ (ထိ) [ဘဘက+ဝိထိ] အခစား–သူရင်းငှား – တို့၏ သွားရာလမ်း၊ ရိုး။ အတ္ထိ ကောစိ ဘတကေန အတ္ထိကောတိ ပုစ္ဆန္တော ဘတကဝိထိံ ပါပုဏိ။ ဓမ္မပ။၁။ ၁၄၀။ (–၁၄၉။)

ဘတန (န) [ဘဋ+ယု။ ဓာတ်တ္ထ။] မွေးမြူခြင်း။ ကုမာရော ဇေ ဝါ ကောမာရော၊ ဘတနံ ဘစ္စံ တဿ ဘစ္စံ တထာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၂။

ဘဏ္ဍကွလိကာ (ထီ) [ဘဏ္ဍ+ဥကွလိကာ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာအိုး။ တေန ဘဏ္ဍကွလိကာယ ဥက္ခိပိတ္တာ။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၄၆၁။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၂၊ ၁၂၄။)

ဘဏ္ဍာဂါရဒေသ (ပု) [ဘဏ္ဍာဂါရ+ဒေသ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာထွက်ရာအရပ်ဒေသ၊ ကုန်ထုတ်လုပ်ရာအရပ်။ ဘဏ္ဍာဂါရဒေသေ ဟိ ဘဏ္ဍံ သမဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။ (–ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၃၁၄။)

ဘဏ္ဍောကာသ (ပု) [ဘဏ္ဍ+ဩကာသ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာ, ဥစ္စာဘဏ္ဍာသားရာဂရပ်။ သော ဘဏ္ဍောကာသဝသေန ဒုဝိဓော။ ကခ်ါ။ ၁၁၈။

ဘတ (တိ) [ဘရ+တ] (၁) လုပ်ကျွေး–မွေးမြူ–အပ်သော၊ သူ။ (၂) ဖြည့်ကျင့်–ဆည်းပူး–အပ်သော(ပါရမီ)။ (၃) ဆောင်အပ်သော။ (၄) ဘတော ဝါ နော ဘရိဿတိတိ အံ၊ ၂။ ၃၇။ (–ဇာ၊ ဋ၁။ ၁၅။ ဇာ၊ ၂။ ဂ၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။) ဘတော ဝါ နော ဘရိဿတီတိ အမေ့ဟိ ထည့်ပါဃနဟတ္ထပါဒဝစုနာဒီဟိ ဘတော ပဋိဇဂ္ဂိတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၅၇။) ဘတောတိ ပေါသိတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀။ (–မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄။) ဘဋ္ဌ (တိ) (၃) လည်းကြည့်။ (၂) ဘတဝန္တ၊ ကြည့်။ (၃) ဘတပဋိယာဘတနှင့် ဘတဝဏ္ဏကိတ္တိ – ကြည့်။

ဘတ၂ (ပု) [ဘတိ+ဏ။ ဘတော ဝေတနေန ကီဠတာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၁၄။] အခြင့်အသက်မွေးသူ၊ မင်းမှုထမ်း၊ အခစား၊ သူရင်းငှါး။ အာဠာရိကေ ဘတေ ပေါသေ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၇။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၁၆။

ဘတက (ပု) [ဘတ+က။ ဘတိ+က။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၁၄။] အခြင့်အသက်မွေးသူ၊ မင်းမှ

ဘတပဋိယာဘတ (န) [ဘတ+ပဋိယာဘတ] (သုသာန်သို့) ဆောင်ပြီးမှ တဖန် ဆောင်အပ်သော အဝတ်။ အာဘိသေကိကံ့ ဘတပဋိယာဘတံ။ ဝိ၅။၂၃၀။ (–ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၁၈၃။) ဘတပဋိယာဘတန္တိ သုသာနံ နေတွာ ပုန အာနိတာဂံ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ သုသာနံ ဘတံ ဟုတွာ ဂေဟံ ပဋိအာဟရိတဗ္ဗန္တိ ဘတ ဋိယာဘတံ။ ပါစိတ်၊ယော၊၅၇၆။ (သျာ မူဋ္ဌ "ဂတပဋိယာဂတံ"ဟု ရှိသည်။) ဂတပဋိယာဂတ-လည်းကြည့်။

ဘတပုရိသ (ပု) [ဘသ+ပုရိသ] အခစား ယောကျ်ား၊ သူငယ် ငှား ယောကျ်ား။ နိဗ္ဗိသန္တိဝါ နိဗ္ဗေသံ ဝေတနံ ပဋိသန်ဒေန္တော ဘတပုရိသော ယထာ။ ဒီဋ္ဌ ၂။၃၅၃။

ဘတပေါသီ (တိ) [ဘတ+ပုသ+ဏီ] မွေးမြူဘူးသော သူတို့အား မွေးမြူလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဘတပေါသိ(အံ၊၂။၃၇) တိ ယေဘိ ဘတော၊ တေသံ ပေါသကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

ဘတဝဏ္ဏကိတ္တိ (တိ) [ဘဘာ+ဝဏ္ဏကိတ္တိ] ဆောင်အပ်သော ဂုဏ်သတင်း ကျော်ဇောခြင်းရှိသော၊ ဂုဏ်သတင်း ကျော်ဇောခြင်းကို ဆောင်သော၊ သူ။ ဝဏ္ဏကိတ္တိဘဇတောတိ ဘတဝဏ္ဏကိတ္တိ၊ ဂုဏ္ဍော ကိတ္တိသဒ္ဒဉ္စ ဉကွိပိတ္တာ စရန္တော်နာမဟောတီဘိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၇။

ဘတဝန်္တု (တိ) [ဘရ+တဝန်္တု။ ဘတ+ဝန်္တု] ပါရမီဘို့ကို– ဖြည့်ကျင့်–ဆည်းပူး–ပြီးသော၊ ဖြည့်ကျင့်– ဆည်းပူး– အပ်ပြီးသော ပါရမီရှိသော၊ သူ။ အထဝါ ဘတဝါတိ တေးဃဝ ယထာဒုတ္တေ ဗုဒ္ဓကရဓမ္မေ ဝုတ္တနယေန ဘရိ သမ္ဘရိ ပရိပုရေသီတိ အတ္ထော။ ဝေမ့် ဘာဘဝါတိ ဘာဂဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇။ သာရတ္ထ၊ဋ။၃၁၆။ ဘတဝါတိ ဘဂဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅။ ဝေံ သဏ္ဌာန်ံ နိရန္တရံ အနဝသေသတော ဘဘာ သမ္ဘတာ အသာ အတ္ထိတိ ဘတဝါတိ ဘာဂဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇။ သာရတ္ထ၊ဋ။၃၁၆။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊ဋ။၃၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ဋ။ ၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ဋ။၂၅၉။)

ဘတဝါ (တိ) [ဘတဝန်္တ+သိ] ပါရမီတို့ကို –ဖြည့်ကျင့်– ဆည်းပူး– ပြီသော သူသည်၊ ဖြည့် ကျင့်–ဆည်းပူး–အပ်ပြီးသော ပါရမီရှိသော သူသည်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘတိ (ထီ) [ဘရ+တိ။ ဓာန်ဋ္ဌီ။၅၃၁။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၄၇၂။] (၁) အခ၊ လုပ်ခ၊ လုပ်အားခ။ (၂) မွေးမြူခြင်း။ (၃) ဆောင်ခြင်း။ (တိ) (၄) မွေးမြူအပ်သော၊ သူ။ (၅) အစေား၊ သူရင်းငှါး။ (၆) အတ္ထော ဘာဘိယာ နု ဝိဇ္ဇတိ။ သုဘူနိ။၂၁၃။ (–ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။) (၂)(၃) ဧတေနေ ဘရဏော ဘတိ။ ဘရဏော ပေါသနေ,ဓာရဏော စ။ ဓာန်၊ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၁၁၅။ (တံ) (၄) ဘရိတဗ္ဗာတိ ဘတိ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၇၂။ (၅) ဆ မာသေ ယန္တသာလာယ ဘတိ ကတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။

ဘတိအတ္ထ (ပု)[ဘတိ+အတ္ထ]လုပ်အား၊ခ အကျိုး။ ဘတိကာ ကြည့်။

ဘတိက (ပု) [ဘတ+ဏ္ဍက။ မောဂ်၊၄။၂၉။ နိရုတ္တိ၊နှာ၊၃၀၃။ သူခုင်းငှါးဟောဆုဋ္ဌ ဏ္ဍကံ့ အ–ပြု၍ ဘတကဟု အရှိများသည်။] အခစား၊သူရင်းငှါး။ သေဋ္ဌိ အညေသံ ဘတိကာနံ အာဂတဒိဝသေယေဝ....ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၃–၄။

ဘတိကမ္မ (န) [ဘတိ+ကမ္မ] အခဖြင့်လုပ်အပ်သော အလုပ်၊ အခစားအလုပ်။အနာထပိဏ္ဍိကာ သန္တိကေ ဘတိကမ္မံ လဘိတ္ထာ တံ နိဿာယ ဇီဝိဘံ ကပ္ပေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊ဋ။၂၅၀။)

ဘတိကရဏ (န) [ဘတိ+ကရဏ] အခဖြင့်ပြုလုပ်ခြင်း။သတိကရဏမေဝ ဝိဓာတဗ္ဗံ။ဝိမတိ၊

နတ်သုဒ္ဓါ၊ အစာအာဟာရ။ (တိ) (၂) မှီဝဲဆည်းကပ်ဘဝ်သောသူ။ (၃) စားရာ၊ အိုင်စားရာ။ (၁) ဘတ္တံ ဝဿသတံဒသ။ ပေဘာဝဒ္ဒ။(–ဝိ၊ ၁၀။ သဒ္ဒ၊ ၂၇၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉) ဘတ္တန်ကို သြဒနံ၊ ဒိဗ္ဗဘောဇနန်တို အဆောက်။ ပေဘာဝဒ္ဒ။(–ထေရဂါ၊ ၂။ ၁၄၊ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၃။) (တိ) (၂) ဟက္ကဝန်တို့ (၂) ကြွေသွင်း၊ (၃) ဘတ္တဂါမ–ကြွေသွင်း။

ဘတ္တ၂ (နာ) [ဘက္ခ+ပါကိ] သန့်ရှင်းခွက်၊ အစာခွက်၊ ဘတ္တံ ဘိန္နံ (ဇာ၊ ၁။ ၁၃၇၂) ခွဲ့ဖို့ ဘတ္တပါတိ ဘိန္နာ၊ ဇာ၊ ၁၊ ၂၁၀။

ဘတ္တ၃ (နာ) [ဘတ္တ+ဘုဉ်နာ] ဆွမ်းစားချိန်။ ဘတ္တဿ ပစ္ဆဒေဘာ (မ၊ ၁၊ ၂။ ၁၁၃) တိ ဘတ္တဘုဉ်နဿ ပစ္ဆဒေဘာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဘတ္တဥက္ခလိကာ (ထီ) [ဘတ္တ+ဥက္ခလိကာ] ထမင်းအိုး။ ဘတ္တဥက္ခလိကာယ လဂ္ဂေါ စျာမညဒေနုဉ်။ မ၊ ၁။ ၁၅၁၊ အဘိ၊ ၁၊ ၁၃။

ဘတ္တကမ္မ (နာ) [ဘက္ခ+ကမ္မ] ထမင်းကျွေးခြင်းအမှု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘတ္တကမ္မိက (တိ) [ဘတ္တကမ္မ+ဏိက] ထမင်းကျွေးခြင်းအမှုဌာနဆောင်ရွက်သော၊ ထမင်း–အစာ–ကျွေးရန် တာဝန်ယူဆောင်သော၊ သူ။ ဘတ္တကမ္မိကာ ရညော အာရောစေသိ။ ဇာ၊ ၁၊ ၂။ ၂၀၁။

ဘတ္တကလောဋ္ဌိ (ထီ) [ဘတ္တ+ကလောဋ္ဌိ] ထမင်းခွက်။ သော တုဋ္ဌော တဿာ သဒ္ဒိံ ဘတ္တကလောဋ္ဌိယာ ကဟာပဏသဟဿံ အဒါသိ။ ဇာ၊ ၁၊ ၅၊ ၃၁၇။

ဘတ္တကာဇ (ပု) [ဘက္ခ+ကာဇ] ထမင်းအိုးထမ်းသော ထမ်းပိုး။ သာ တံ ဘတ္တကာဇံ အာဒါယ ပါသာဒံ အဘိရုဟန္တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ။ ဇာ၊ ၁၊ ၅။ ၃၁၀။

ဘတိကာ (ထီ) [ဘတိ+က+အာ] အခေးလုပ်ခြင်း လုပ်အားခ။ ဘဘိ ကာယော (ဇာ၊ ၁။ ၂၄၇။) တိ တေ တေ....ဧဝံ ဘတိအတ္ထာယ ယဒါ ယည်ယဇိဿန္တိ။ ဇာ၊ ၁၊ ၄။ ၁၀၆။

ဘတိကာရက (တိ) [ဘတိ+ကာရက] အခဖြင့် အလုပ်လုပ်သော၊ အခစားလုပ်သော၊ သူ၊ ဧကော ဘတကာနံ ဘတိကာရကော ကမ္မာ-မနုဿော ဧသော။ ဓမ္မ၊ ၁၊ ၁။ ၁၄။ (–ဇာ၊ ၁၊ ၁။ ၄၄၆။)

ဘတ်ဋ္ဌာန (နာ) [ဘတိ+ဌာန] အခဖြင့်ပြုလုပ်ရာအရပ်၊ အလုပ်ဌာန။ ဥဒဘာဝိ ဂေဟာ နိက္ခ-မိတ္ဝာ ဘတိဋ္ဌာနံ အဂမံသု။ ဓမ္မ၊ ၁၊ ၁။ ၃၆။

ဘတီနိဝိဋ္ဌ (တိ) [ဘတိ+နိဝိဋ္ဌ] အဖိုးအခအရာ၌ တည်ခဲ့သော၊ လုပ်အားခ ရဆိုက်ခဲ့သော (သောက်ရေ တည်ထားခြင်း စသောအမှု)။ ဘတိနိဝိဋ္ဌံ ဟိ တေန ကတံ။ ဝိ၊ ၁၊ ၇။ ၇၄။ ဝိ၊ သံ၊ ဘ။ ၂၉၁။ (ဟိ။ မှန်၏။ ဘေန၊ ထိုရဟန်းသည်၊ ၊ ဤ ပြုအပ်သော သောက်ရေတည်ထားခြင်း စသော အမှုသည်၊ ဘတိနိဝိဋ္ဌံ၊ အဖိုးအခ အရာ၌ တည်၏။ ဂံ၊ သစ်၊ လေ။ ကျော၊)ဘတိနိဝိဋ္ဌန္တိ ပါနီယုပဋ္ဌာနာဒိ ဘတိ-ကတ္ဘာ လဒ္ဓံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၃။ (–ဝဇီရ။ ၅၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၃။) တေန ဘိက္ခုနာ ကတံ ပါနီယဥ္စပဋ္ဌာနံဒိကမ္မံ ဘတိနိဝိဋ္ဌ ဘတိ ဃာ ဋ္ဌိတန္တိယောဇနာ။ ပါဒိတ်၊ ယော။ ၄၀၆။ (အချို့ကား ဘတိဝိနိဋ္ဌအရ ဝါဆို သင်္ကန်းရအောင် ကြဲကြသေး၏။)

ဘတိဟတ (ပု) [ဘတိ+ဟတ] အခယူသူ၊ အခစား။ တဝ ဘတိဟတာ ကမ္မကရုပိ နဟောမ။ ဇာ၊ ၁၊ ၃။ ၂၉၁။

ဘတ္တ၁ (နာ) [ဘဇ+တ၊ ဘုဉ်+တ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၆၅။ (ဘက္ခ–သံ)] (၁) ထမင်း၊ ဆွမ်း၊

ဘတ္တကာလေပိ အာဇောစေတုံ။ ဝိ၁၃။၁၅၈။ (–သုတ္တနိ။ ၂၃၉။ ဇာ၁။ ၂၆၂။ ဇာ၂။ ၁၇၂။)

ဘတ္တကာလသမယ (ပု) [ဘတ္တကာလ+သမယ] ထမင်းစားချိန် အခါကာလ။ ဘတ္တကာလသမယေ (အံ၂။ ၂။၃၅၆။)တိ ရာဇာ ကုသလာနံ ဘတ္တကာလသခါတေ သမယေ။ အံ၁၃၊၃။ ၁၉၄။

ဘတ္တကိစ္စ (န) [ဘတ္တ + ကိစ္စ] ထမင်းကိစ္စ၊ ဆွမ်းကိစ္စ၊ ထမင်းစား–ဆွမ်းစား – ဆွမ်းဘုဉ်းပေး – ခြင်းကိစ္စ။ အလံ ဂဟပတိ ကတံ မေ အဇ္ဇ ဘတ္တကိစ္စံ၊ ဝိ၁။ ၁၈။ (–ဝိ၁၊ ၂။ ၁၅၀။ ဒီ၁၊ ၂။ ၄၉။ မ၁၊ ၁။ ၃၇၂။)

ဘတ္တကိစ္စကရဏဋ္ဌာန (န) [ဘတ္တကိစ္စကရဏ+ဌာန] ဆွမ်းဘုဉ်းပေးခြင်းကိစ္စ ပြုရာအရပ်။ ဘတ္တကိစ္စကရဏဋ္ဌာနံ ပနဿ နိဒ္ဒေသော အဓိဂတော သိ။ မ၁၊ ၄။ ၁၃၉။

ဘတ္တကိစ္စကရဏတ္ထ (ပု) [ဘတ္တကိစ္စကရဏ + အတ္ထ] ဆွမ်းဘုဉ် ပေးခြင်းကိစ္စ အကျိုး။ အန္တရာမဂ္ဂေပိ နေသံ ဘတ္တ ကိစ္စကရဏတ္ထာယ ဥဒကဿာသုကဒ္ဒနေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေသုံ။ ဇာ၁၊ ၃။ ၃၄၅။

ဘတ္တကိစ္စကရဏဝေလာ (ထီ) [ဘတ္တကိစ္စကရဏ+ဝေလာ] ဆွမ်းဘုဉ်းပေးခြင်းကိစ္စပြုချိန်။ ဘိက္ခုသံဃဿ သတ္တာဟကိစ္စကရဏဝေလာယ ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ။ အံ၁၊ ၁။ ၃၂၄။

ဘတ္တကိစ္စကာလ (ပု) [ဘတ္တကိစ္စ+ကာလ] ဆွမ်းဘုဉ်းပေးနှုပြုသောအချိန်၊ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးချိန်။ မုခေါဒကဒန္တကဋ္ဌံ ဒတ္တာ ဘတ္တကိစ္စကာလေပိ ပါနီယံ ဂဟေတ္တာ။ ဒီ၁၊ ၃။ ၁၃၇။ (–ဇာ၁၊ ၃။ ၄၄၅။ ဇာ၁၊ ၅။ ၅၀၄။)

ဘတ္တကိစ္စဌာန (န) [ဘတ္တကိစ္စ+ဌာန] ဆွမ်းကိစ္စ ပြုရာအရပ်၊ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးရာဇရပ်။ တိတ္ထိ

ဘတ္တကာရ (ပု) [ဘတ္တ+ကရ+ဏ။ ဓာန်၊ ဠီ၊ ၄၆၄။] ထမင်းကို ပြုစီရင်တတ်သော သူ၊ ထမင်းချက်သမား၊ စဒိုသည်။ အာဠာဝိရဋ္ဌေ ဝုစ္စတိ မဟာနသံ၊ တတ္ထ နိယုဿာတိ အာဠာဝိကာ၊ ဘတ္တကာရာ။ ဒီ၁၊ ၁။ ၂၁၉။

ဘတ္တကာရက (တိ) [ဘတ္တ+ကာရက။ ထိ–၌ဘတ္တကာရိကာ] ထမင်းကို ပြုစီရင်တတ်သော၊သူ။ ထမင်းချက်သမား၊ စဒိုသည်။ ဘတ္တကာရကာ(အာဠာဝကဒေဝဉ္ဉာ)တိ ဟတ္ထိ-အာဒီနံ ဘတ္တရန္ဓကာ၊ အာဘိ၁၊ ၂။ ၂၇၄။

ဘတ္တကာရကကမ္မ (န) [ဘတ္တကာရက+ကမ္မ] စဒိုသည်၏အမှုကိစ္စ။ ယံ နူနာဟံ မဟာဒုဂ္ဂ-တဿ ဂေဟံ ဂန္ဓာ ဘတ္တကာရကကမ္မံ ကာရေယျံ၊ မ၁၊ ၁။ ၃၃။ (–ဇာ၁၊ ၅။ ၃၁၄။)

ဘတ္တကာရကဒါသ (ပု) [ဘတ္တကာရက+ဒါသ] စဒိုသ ယ်၏ ကျွန်။ ဘတ္တကာရကဒါသော ဝိယ ဟောမိဘိ ဝဒတိ။ ဇာ၁၊ ၅။ ၃၁၃။

ဘတ္တကာရကိစ္စ (န) [ဘတ္တကာရ+ကိစ္စ] စဒိုသည်၏အမှုကိစ္စ။ ပာကတိယော ဘတ္တကာရကိစ္စ အဒါသကော ဥပဋ္ဌာကုပါသကော။ သံ၁၊ ၂။ ၃၃၁။

ဘတ္တကာရဒါသီ (ထီ) [ဘတ္တကာရ+ဒါသီ] ထမင်းချက်ကျွန်မ။ ဘတ္တကာရဒါသီ ကေ-သော ဘတ္တံ ပစိတ္ထာ အရညတော အာဂ-တဿ ဘတ္တံ ဝဓေတ္ထာ အဒါသိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၀။

ဘတ္တကာရိကာ (ထီ) [ဘတ္တ + ကာရိကာ] ထမင်းချက်သောမိန်းမ၊ စဖိုသည်မ။ အထဿ ဘတ္တကာရိကာ ဟတ္ထဓောဝနံ ဒတ္ထာ ပါတိယံ ဘတ္တံ ဝဓေတ္ထာ ဥပနာမေသိ။ ဇာ၁၊ ၃။ ၄၂၃။

ဘတ္တကာလ (ပု) [ဘတ္တ+ကာလ] ထမင်းစားချိန်၊ ဆွမ်းစားချိန်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ

ဘတ္တကုမ္ဘီ (ထီ) [ဘတ္တ+ကုမ္ဘီ] ထမင်းအိုး။ ဘိန္နော မေ ဘတ္တကုမ္ဘီ။ မ၊၆၊၃၇။

ဘတ္တကောသက (ပု) [ဘတ္တ+ကောသက] ခွက်ငယ်မျှသော ထမင်း၊ ခွက်ငယ်၌ ထည့်ထားသော ထမင်း။ ကောသကဘတ္တ-ကြည့်။

ဘတ္တကွာဒက (တိ) [ဘတ္တ+ခါဒ+က] ထမင်းစားသော၊ သူ။ ဘတ္တာဒက ကြည့်။

ဘတ္တဂဟဏဋ္ဌ (ပု) [ဘတ္တဂ္ဂဟဏ+အတ္ထ] ထမင်း-ဆွမ်း-ကို ယူခြင်း အကျိုး၊ ဆွမ်းခံခြင်း အကျိုး။ အမှာကံ ဘတ္တဂဟဏဋ္ဌာယ အဋ္ဌ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆထ။ ဝိ၊၆၊၄၉။

ဘတ္တ ဂါဟ (ပု) [ဘတ္တ+ဂါဟ] စားရာ-အပိုင်စားရာ-ခွာ။ စုဒ္ဒသသု ဘတ္တဂါဟမသု ဘေရိ စာပေသိ။ ဓမ္မ၊၃၊၁။ ၂၅၁။

ဘတ္တဇလည (နာ) [ဘတ္တ+ဇလည] ထမင်းကြောင့်ဖြစ်သော-နာကျင်-ပင်ပန်း-ခြင်း၊ ထမင်း-ဆွမ်း-စားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော-နာကျင်-ပင်ပန်း-ခြင်း။ ဘတ္တမုစ္ဆာ-ကြည့်။

ဘတ္တဇဟ (နာ) [ဘတ္တ+ဇ+ဟ] ထမင်းချက်ရာ အိမ်၊ စဉ့်အိမ်။ ရသာဘိတိ ဘတ္တဇဟံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၃၊၃၅၁။ (-ဒီ၊၃၊၁။ ၂၉၂။ မ၊၃၊၁။ ၃၄၉။ သံ၊၃၊၁။ ၇၁။)

ဘတ္တဇဟဒါရ (နာ) [ဘတ္တဇဟ+ဒါရ] ထမင်းချက်ရာ အိမ်တံခါး၊ စဉ့်အိမ် တံခါး။ သေ၊ ကေဒိဝသံ ဘတ္တဇဟဒါရေန ဂစ္ဆန္တိ ခုဇ္ဇံ ဒိသွာ ပက္ကောသိ။ ဇာ၊၃၊၅။ ၃၁၄။

ဘတ္တဂ္ဂ (နာ) [ဘတ္တ+ဂသ+က်။ ဘတ္တ+ဂဟ+က်။ ဘတ်ံ ဂသန်တီ ဂဏ်္ဍန်တီ ဝါ ဧတ္ထာတိ ဘတ္တဂ်ံ။ မောဂ်၊ ပဋိကာ။ ၅။ ၄၇။] (က) ဆွမ်းစားကျေးဇူး၊ ဆွမ်းစားဇရပ်။ (ခ) ဆွမ်းလုပ်ကျေးဇူးအရပ်။ (က) အဟောဝတ အဟမေဝ လဒ္ဓဘယ်၌ ဘတ္တဂ္ဂေ အဂ္ဂါသနံ။ မ၊၁။ ၃၃။ (-ဝိ၊၃၊၄။ ၇။)

ယာပိဿ ပစ္ဆတောဝ နိက္ခမိတ္ဝာ ဘတ္တကိစ္စံ ဋ္ဌာနေ ဝသန်တီ၊ ဓမ္မ၊၃၊၂။ ၁၃၄။

ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာန (နာ) [ဘတ္တကိစ္စ+ပရိယောသာန] ဆွမ်းဘဉ်းပေးခြင်း ကိစ္စ၏ အဆုံး။ ဘောဇနသာလာယံ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဘန္တေ။ ဒီ၊၃၊၂။ ၃၁၀။ (-မ၊၃၊၃။ ၂၅၅၊ သံ၊၃၊၁။ ၂၂၅။ အံ၊၃၊၁။ ၂၂။)

ဘတ္တကိစ္စဝေလာ (ထီ) [ဘတ္တကိစ္စ+ဝေလာ] ဆွမ်းဘဉ်းပေးမှုပြုသောအချိန်၊ ဆွမ်းဘဉ်းပေးချိန်။ ပဒီစ္စကပုဒ္ဒါပိ ဘတ္တကိစ္စဝေလာယ မဟန္တံ သိနိဒ္ဓပိဏ္ဍံ တဿ ဒေတိ။ အံ၊၃၊၁။ ၃၂၃။ (-ဇာ၊၃၊၅။ ၄၄၄။)

ဘတ္တကိစ္စာဓိဋ္ဌာန (နာ) [ဘတ္တကိစ္စ+အဓိဋ္ဌာန] ဆွမ်းကိစ္စစီရင်ခြင်း။ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂ ကြည့်။

ဘတ္တကိစ္စာဓိဋ္ဌာနဝိဘာဂ (ပု) [ဘတ္တကိစ္စာဓိဋ္ဌာန+ဝိဘာဂ] ဆွမ်းကိစ္စ စီရင်ဝေဘန်ခြင်း။ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂ ကြည့်။

ဘတ္တကိစ္စာဝသာန (နာ) [ဘတ္တကိစ္စ+အာဝသာန] ဆွမ်းဘဉ်းခံးခြင်းကိစ္စ၏အဆုံး၊ တံ သုဘ္ဝ ရာဇာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဘတ္တံ ပဋိယာ ဒေတ္ဝာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ သံဃံ ပုစ္ဆိ။ ဝိ၊၃၊၁။ ၆၀။ (-ဒီ၊၃၊၂။ ၁၂၄။ မ၊၃၊၃။ ၂၅၅။ သံ၊၃၊၁။ ၂၆၇။ အံ၊၃၊၁။ ၂၉။)

ဘတ္တကိလမထ (ပု) [ဘတ္တ+ကိလမထ] ထမင်း-ဆွမ်း-ကြောင့် ဖြစ်သော ပင်ပန်း ခြင်း၊ ထမင်း-ဆွမ်း-စားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပင်ပန်းခြင်း။ ယာ ဘုတ္တာဝီဿ ဘတ္တမုစ္ဆာ ဘတ္တကိလမထော ဘတ္တာရဓိဋ္ဌာဟော။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၅၊ သံ၊၃၊၃။ ၃၇၀။ အံ၊၃၊၁။ ၂၆။ (-အံ၊ ၂။ ၂၀၂။) ဘတ္တကိလမထော တိ ဘတ္တေန ကိလန္တဘာဝေါ။ အဘိ၊၃၊၂။ ၄၆၁။ အံ၊၃၊၁။ ၇၇။ ဘတ္တကိလမထော တိ ဘတ္တာရဓော။ အံ၊၃၊၁။ ၁၁၂။ ဘတ္တကိလမထော တိ ဘုတ္တပစ္စယာ ကိလန္တဘာဝေါ။ သံ ဋီ၊၂။ ၄၁၆။

ဘတ္တထာလိကာ (ထီ) [ဘတ္တ + ထာလိကာ] ထမင်းအိုး၊ ဘတ္တဆာလိက် ပုရဏတော ကတ္တာ သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ ဘတ္တံ ဒေန္တီယာပိ။ ခမ္မာဒ္ဒါ။ ၂၄၅။

ဘတ္တဒ္ဒေဒနကုသလဒေတနာ (ထီ) [ဘတ္တဒ္ဒ-ဒနံ+ကုသလစေတနာ] ထမင်း-အစာအာဟာရ-ကို ဖြက်ဖျက်ကျွေးသော ကုသိုလ်စေတနာ။ ကုက္ကစ္စာယိတ္ထာ အဘုဉ္ဇန္တီဟ ဘတ္တဒ္ဒေဒနံကုသလစေတနာ။ ခမ္မာဒ္ဒါ။ ၃၂၉။ (-၃၂၀။)

ဘတ္တဒ္ဒိရဏကဒေဝသဒ္ဒ (နှ) [ဘတ္တ+ဒိရဏက+ဒေဝသဒ္ဒ] ထမင်း-အစာ-ကို ကြေစေတတ်သော ဆေး၊ အစာကြေဆေး။ ဘုတ္တာနုဒ္ဓ ဥဘ္ဘရပါနံ ဘတ္တဒိရဏကဒေဝသဒ္ဒံ တာဒိသံ နတ္ထိ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။

ဘတ္တဒ္ဒေန (နှ) [ဘတ္တ+ဒ္ဒေန] ထမင်း—အစာ—ထား‌ရာအရပ်၊ ဘတ္တဒ္ဒေနဿ အသရဏေန ကာကဿ နဒ္ဒသတိတာ ပညာယဘိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၄၀။

ဘတ္တဒ္ဒိတိကာ (ထီ) [ဘတ္တ+ဒ္ဒိဘိကာ] ဆွမ်း၏တည်နေရာအစဉ်၊ ဆွမ်းအလှူခံ လှည့်ကျရာအစဉ်။ ပဋိပါဋိယာ ဘတ္တဒ္ဒိတိကာယ ဂါဟေတွာ ပဘ္ဘော် ဒါဘဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၆။

ဘတ္တဓ္ဆ (ပုံ) [ဘတ္တ+အတ္ထ] (ဝ) ထမင်း-အစာအာဟာရ-အကျိုး၊ ထမင်းစားခြင်းကိစ္စ။ (တိ) (၂) ထမင်း-ဖြင့်-ကို-အလိုရှိသော၊ သူ။ (ခ) တာ ပိဏ္ဍာယ စရိဘ္ဘ၊ ဘတ္တတ္ထံကရိယ ခောတပတ္တာယော။ ထေရီ။ ၄၂၅။ (-မာဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၅။) ဘတ္တတ္ထံ ကရိယာတိ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၁-၂။ (တိ) (၂) ဘတ္တဒ္ဓတ္ထော (ဇာ၊ဝ။ ၂၆၂။) တိ ဘတ္တေန အတ္ထိကော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၄။

ဘတ္တဒ္ဒေဒန (နှ) [ဘတ္တ+ဆိဒ+ယု] • ဆွမ်း-အစာ အာဟာရ-ဖြာက်ခြင်း။ အဒ္ဓါ ဧတ္ထာက် မေ ဘတ္တဒ္ဒေဒနမကံသုး ခမ္မာဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၇။

ဘတ္တဒ္ဒေယျ (ပုံ) [ဘတ္တ+ဆိဒ+အ] (က) ဆွမ်း-အစာအာဟာရ-ပြာက်ခြင်း။ (ခ) ဆွမ်း-အစာအာဟာရ-ဖြတ်ခြင်း။ (ခ) ဘတ္တဒ္ဒေဒံ ကရိဿတိ။ ဝိ၊ဂ္ဂ။ ၄၀၇။ စုဒ္ဒသ ဘတ္တဒ္ဒေဒေ ကတ္ထ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ (-ဆေခ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၀၉။ အာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။)

ဘတ္တဒ္ဒေသနာ (ထီ) [ဘတ္တ+ဒ္ဒေသနာ] ဆွမ်းစားမကျေငြင်း၌ ပြုကျင့်အပ်သော ဘတ်။ မယာ ဘိက္ခူနံ ဘတ္တဒ္ဒေဂ္ဂ ဘတ္တဂ္ဂဘတ္တံ ယဿဝုစ္စံ ယဿာရဘ္ဘံ။ ဝိ၊ဂ္ဂ။ ၃၃၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅။)

ဘတ္တဒ္ဒေဿ (နှ) [ဘတ္တ+ဒ္ဒေဿ] ဆွမ်းစားလိုခြင်း၊ ထမင်းစားလိုသောဆန္ဒ။ ယဿ ပန ပုန ဘတ္တကာလေ ဘတ္တဆန္ဒဿ ဥပ္ပဇ္ဇတောဒ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ ယဿ ပန ဘုတ္တကာလေ ဘတ္တဆန္ဒဿ ဥပ္ပဇ္ဇနောဘဝ။ မ၊ဋ္ဌ ၃။ ၂၁၁။ (-သီ၊ဋ္ဌီ၊သဒ္ဒ၊ ၂။ ၃၂၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၄၄။)

ဘတ္တဓ္ဆ(စ္ဆ)နှ (ပုံ) [ဘတ္တ+ဆန္ဒ] ထမင်းစားလိုခြင်း၊ ထမင်းစားလိုသောဆန္ဒ။ ယဿ ပန ပုန ဘတ္တကာလေ ဘတ္တဆန္ဒဿ ဥပ္ပဇ္ဇတောဒ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ ယဿ ပန ဘုတ္တကာလေ ဘတ္တဆန္ဒဿ ဥပ္ပဇ္ဇနောဘဝ။ မ၊ဋ္ဌ ၃။ ၂၁၁။ (-သီ၊ဋ္ဌီ၊သဒ္ဒ၊ ၂။ ၃၂၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၄၄။)

ဘတ္တဓ္ဆ (ပုံ) [ဘတ္တ+ဆိဒ+အ] (က) ဆွမ်း-အစာအာဟာရ-ပြာက်ခြင်း။ (ခ) ဆွမ်း-အစာအာဟာရ-ဖြတ်ခြင်း။ (ခ) ဘတ္တဒ္ဒေဒံ ကရိဿတိ။ ဝိ၊ဂ္ဂ။ ၄၀၇။ စုဒ္ဒသ ဘတ္တဒ္ဒေဒေ ကတ္ထ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ (-ဆေခ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၀၉။ အာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။)

ဘတ္တဓ္ဆ (ပုံ) [ဘတ္တ+အတ္ထ] (ဝ) ထမင်း-အစာအာဟာရ-အကျိုး၊ ထမင်းစားခြင်းကိစ္စ။ (တိ) (၂) ထမင်း-ဖြင့်-ကို-အလိုရှိသော၊ သူ။ (ခ) တာ ပိဏ္ဍာယ စရိဘ္ဘ၊ ဘတ္တတ္ထံကရိယ ခောတပတ္တာယော။ ထေရီ။ ၄၂၅။ (-မာဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၅။) ဘတ္တတ္ထံ ကရိယာတိ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၁-၂။ (တိ) (၂) ဘတ္တဒ္ဓတ္ထော (ဇာ၊ဝ။ ၂၆၂။) တိ ဘတ္တေန အတ္ထိကော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၄။

ဘတ္တဓ္ဆ(စ္ဆ)နှ (ပုံ) [ဘတ္တ+ဆန္ဒ] ထမင်းစားလိုခြင်း၊ ထမင်းစားလိုသောဆန္ဒ။ ယဿ ပန ပုန ဘတ္တကာလေ ဘတ္တဆန္ဒဿ ဥပ္ပဇ္ဇတောဒ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ ယဿ ပန ဘုတ္တကာလေ ဘတ္တဆန္ဒဿ ဥပ္ပဇ္ဇနောဘဝ။ မ၊ဋ္ဌ ၃။ ၂၁၁။ (-သီ၊ဋ္ဌီ၊သဒ္ဒ၊ ၂။ ၃၂၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၄၄။)

ဘတ္တဓ္ဆဂ္ဂ (နှ) [ဘတ္တ+ဂဟဏ] ဘတ်သဒ္ဒါ၊ ထမင်းကိုယူခြင်း။ ဘတ္တဂ္ဂဟဏေနေဝ ယာဂု-ပိ သင်္ဂဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၄၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၆။

ဘတ္တဓ္ဆဘ (နှ) [ဘတ္တ+ဘဉ္ဇ] ဘတ်သဒ္ဒါ၊ ထမင်းကိုယူခြင်း။ ဘတ္တဂ္ဂဟဏေနေဝ ယာဂု-ပိ သင်္ဂဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၄၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၆။

ဘတ္တဓ္ဆဘ (နှ) [ဘတ္တ+ဘဉ္ဇ] ဆွမ်းစားမကျေငြင်း၌ ပြုကျင့်အပ်သော ဘတ်။ မယာ ဘိက္ခူနံ ဘတ္တဒ္ဒေဂ္ဂ ဘတ္တဂ္ဂဘတ္တံ ယဿဝုစ္စံ ယဿာရဘ္ဘံ။ ဝိ၊ဂ္ဂ။ ၃၃၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅။)

ဘတ္တဓ္ဆဝ (နှ) [ဘတ္တ+ဝတ္ထ] ဆွမ်းစားမကျေငြင်း၌ ပြုကျင့်အပ်သော ဘတ်။ မယာ ဘိက္ခူနံ ဘတ္တဒ္ဒေဂ္ဂ ဘတ္တဂ္ဂဘတ္တံ ယဿဝုစ္စံ ယဿာရဘ္ဘံ။ ဝိ၊ဂ္ဂ။ ၃၃၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅။)

ဘတ္တဓ္ဆဝဂ္ဂ [ဘတ္တ+ဝတ္ထ] ဆွမ်းစားမကျေငြင်း၌ ပြုကျင့်အပ်သော ဘတ်။ မယာ ဘိက္ခူနံ ဘတ္တဒ္ဒေဂ္ဂ ဘတ္တဂ္ဂဘတ္တံ ယဿဝုစ္စံ ယဿာရဘ္ဘံ။ ဝိ၊ဂ္ဂ။ ၃၃၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅။)

ဘတ္တဓ္ဆဝတ္ထ [ဘတ္တ+ဝတ္ထ] ဆွမ်းစားမကျေငြင်း၌ ပြုကျင့်အပ်သော ဘတ်။ မယာ ဘိက္ခူနံ ဘတ္တဒ္ဒေဂ္ဂ ဘတ္တဂ္ဂဘတ္တံ ယဿဝုစ္စံ ယဿာရဘ္ဘံ။ ဝိ၊ဂ္ဂ။ ၃၃၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅။)

ဘတ္တဒရထ (ပု) [ဘတ္တ+ဒရထ] ထမင်း–ဆွမ်း– ကြောင့် ဖြစ်သော ပင်ပန်းခြင်း၊ ထမင်း–ဆွမ်း–စားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပင်ပန်းခြင်း။ ဘတ္တကိလမထ·ကြည့်။

ဘတ္တဒါန (န) [ဘတ္တ+ဒါန] ထမင်းလှူဒါန်းခြင်း။ ဆွမ်းလှူဒါ းခြင်း၊ ထမင်းအလှူ၊ ဆွမ်းအလှူ။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ဘတ္တ·ဒါနဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၇၂။ (–ဒီ ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၉။)

ဘတ္တနိက္ခိတ္တ (တိ) [ဘတ္တ+နိက္ခိတ္တ] ထမင်း–အစာ–ကို ပစ်ချသော၊ ပစ်ချသော–ထမင်း–အစာ–ရှိသော (ကျီး)။ နု ဘတ္တနိ,က္ခိတ္တ·တာယ။ သံ၊၌၊၂။၂၄၀။

ဘတ္တနိက္ခိတ္တကာက (ပု) [ဘတ္တနိက္ခိတ္တ+ကာက] ထမင်း–အစာ–ကို ပစ်ချသောကျီး၊ အစာလွှတ်ကျသောကျီး။ ဘတ္တနိက္ခိတ္တကာကသ·ဒိသေ မုဋ္ဌဿတိပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။)

ဘတ္တနိမိတ္တ (အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၃)သည် ဘတ္တ,နိမိတ္တ (သံ၊၃။၁၃၁)မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။ ပါဠိတော်ချွေနောက် စကားသွား ကို ထောက်လျှင် ဘတ္တ,နိမိတ္တံဟု ဝါကျရှိသော ပါဌ်သာသင့်သည်။ (ဘတ္တ,၊ အရှင် သင်္ခါ၏။ နိမိတ္တံ၊ အရိပ်နိမိတ် အရိပ်အခြေကို–ဟု အနက်ပေး။)

ဘတ္တန္ဆရာယ (ပု) [ဘတ္တ+အန္ဆရာယ] ထမင်းစားမှု၏ အန္ဆရာယ်။ (ငိုက်မျည်းခြင်း စသည်ကြောင့် ထမင်းမစားလိုက်ရခြင်း စသည်ကို ဘတ္တန္ဆရာယ=ထမင်းစားမှု၏ အန္ဆရာယ်ဟု ဆိုသည်။ အံ၊၂။၅၀၄။) သဒ္ဒိ မာတုထညာ·ယ သဒ္ဒိ ဘတ္တန္ဆရာယေန။ အံ၊၂။၅၀၃။

ဘတ္တပက္ခိပန (န) [ဘတ္တ+ပက္ခိပန] ထမင်းထည့်ခြင်း။ ဘတ္တဝစုန·ကြည့်။

ဘတ္တပစနကာလ (ပု) [ဘတ္တ+ပဒ်နကာလ] ထမင်းချက်သောအခါ။ ဒ·တ္တပစနကာလေ တဏ္ဍုလေ ဥက္ခလိယံ ပက္ခိပိတွာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။)

ဘတ္တပစနဆာလိကာ (ထီ) [ဘတ္တ+ပစနဆာ·လိကာ] ထမင်းချက်အိုး။ တဿ,လာဋုက·ဿ ဘတ္တပစနဆာလိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။

ဘတ္တပစနဒါဂု (န) [ဘတ္တ+ပစနဒါဂု] ထမင်းချက်ထင်း။ ဗလကာဃဿ ပန ဘတ္တပစန·ဒါဂုနိ နပ္ပဟောန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။

ဘတ္တပစနဘာဇန (န) [ဘတ္တ+ပစနဘာဇန] ထမင်းချက်အိုး။ မေ မမ ဘတ္တပစနဘာ·ဇနံ.... ဥဒကသပ္ပဂန္ဓံ ဝါယတိ၊ ဆေရီ၊ဋ္ဌ။၃၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀။)

ဘတ္တပစာပန (န) [ဘတ္တ+ပစာပန] ထမင်းချက်ခြင်း။ ရန္ဓာပနံ ဘတ္တပစာပနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၇။

ဘတ္တပဓိတဥက္ခလိ (ထီ) [ဘတ္တ+ပဓိတဥက္ခလိ] ထမင်းချက်အိုး၊ တဒါ ဘတ္တပဓိတဥက္ခလိ ပိဒဟိဘ္ဘာ ဌပသုံ၊ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

ဘတ္တပစ္စာသာ (ထီ) [ဘတ္တ+ပစ္စာသာ] ထမင်း–ဆွမ်း–ရနိုး ခြင်း၊ ထမင်း–ဆွမ်း–ရဘို့ရန် မြော်လင့်ချက်၊ ရနိုးသော–ရဘို့ရန်ရှိသော–ထမင်း–ဆွမ်း။ အလံ ဘဂဝါ အတ္ထိ မေ ဘတ္တပစ္စာသာ။ ဝိ၊၂။၁၀၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇။) ဘတ္တပစ္စာသာတိ ဘတ္တမေဝ ပစ္စာသာ ဘတ္တပစ္စာသာ၊ ပစ္စာသာ ဘတ္တန္တိ အတ္ထော။ ပါဠိတေ၊ ယော။ ၄၁၇၊ စီဝရပစ္စာ·သာ-လည်းကြည့်။

ဘတ္တပစ္ဆိ (ထီ) [ဘတ္တ+ပစ္ဆိ] ထမင်းတောင်း၊ ဆွမ်းခတောင်း။ ဘတ္တပစ္ဆိ အာနေတ္ဝာ ပုရ·တော ဘူမိယံ ဌပေတ္ဝာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ ဂ·ဋ္ဌီ။ ၂၂၁။

ဘတ္တပဋိပါဋိ (ထိ) [ဘတ္တ+ပဋိပါဋိ] ဆူမ်းအစဉ်၊ ဆွမ်းကျွေးရက်အစဉ်။ ပဏ်တဉာန် ဘတ္တာန် ဘတ္တပဋိပါဋိ အဓိဋ္ဌိတာ ဟောတ်။ ဝိ၂၊၁၀၂။ ဒီ၂၊၃။၇၂။

ဘတ္တပဏ္ဍပုဋ္ဌ (ပု)[ဘတ္တ+ပဏ္ဍပုဋ္ဌ] ထမင်းထုပ်၊ တေန ဟိ ဗဟိနဂရေ ဒလိဒ္ဒဂေဟေသု ဘတ္တပဏ္ဍပုဋ္ဌေ ဥပါဒါယ ဝိစိနဉ။ ဇာ၂ဋ္ဌ၅။ ၄၇၇။

ဘတ္တပတ္တ (ပု) [ဘတ္တ+ပတ္တ] ထမင်း–ဆူမ်း–ခွက်၊ မနုညေပိ ဟိ ယာဂုပတ္တေ ဝါ ဘတ္တပတ္တေ ဝါ ကေသာဏ္ဍံ ဂ်ဋ္ဌိ ဒိသွာ။ အဘိ၂ဋ္ဌ၂၊ ၂၂၂၊ ဝိသုဒ္ဓိ၁။ ၂၄၂။

ဘတ္တပရိဗ္ဗယ (ပု) [ဘတ္တ+ပရိဗ္ဗယ] ထမင်းရိက္ခာ၊ စားနပ်ရိက္ခာ။ ပနာဇီဘဗလကာယဿ ဘတ္တပရိဗ္ဗယော ဒါဘဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၁။ ၅၆၊ အာ၂ဋ္ဌ၁။ ၁၆၇။

ဘတ္တပရိဘောဂ (ပု) [ဘတ္တ+ပရိဘောဂ] ထမင်း–ဆွမ်း–ကိုသုံးဆောင်ခြင်း။ သွေ့ဘဝေါ ဘတ္တပရိဘောဂေါ သွာတနော၊ ဝိ၂ဋ္ဌ၂။ ၁၆၅။

ဘတ္တပရိဘောဇနဋ္ဌာန (ပု) [ဘတ္တပရိဘောဇန+အဋ္ဌာန] ထမင်း–ဆွမ်း–သုံးဆောင်ခြင်းအကျိုး။ ဘတ္တပရိဘောဇနဋ္ဌာယ ပါတိ ပရိဘောဂပါတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၁။ ၂၁၆။

ဘတ္တပရိဋ္ဌဘ (ပု) [ဘတ္တ+ပရိဋ္ဌဘ] ထမင်း–ဆွမ်း–ကြောင့်ဖြစ်သောပူပန်ခြင်း၊ ထမင်း–ဆွမ်း–စားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောပူပန်ခြင်း။ ဘတ္တပရိဋ္ဌာဟော (အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၁။ ၂၆။)တိ ဘတ္တဒုရဆော။ အဘိ၂ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆၁။အံ၊ဋ္ဌ၁။၇၇။ ဘတ္တပရိဋ္ဌာဟော(သံ၊ဋ္ဌ၁။၁၄၀) တိ ဘတ္တသမ္မဒဟေဘုကော။ သံ၊ဋ္ဌီ၁။၀၅။

ဘတ္တပါစက (တိ) [ဘတ္တ+ပါစက။ထိ–ဋ္ဌ ပါစိကာ] ထမင်းချက်တတ်သော၊သူ။ ပုန အာဂတေန ဘတ္တပါစိကာနာဒ လဒ္ဓဗ္ဗာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၃။၁၁၀။

ဘတ္တပါစန (န) [ဘတ္တ+ပါစန] ထမင်းချက်စေခြင်း။ ဘတ္တပါစနံ သန္ဓာယ ရန္ဓာပနံ ဝုတ္တံ။ သာ၊ရတ္ထ၊၂။၃၂၆။

ဘတ္တပါတိ (ထိ) [ဘတ္တ+ပါတိ]ဆမင်းဖြင့်ပြုသော်သောခွက်၊ဆမင်းခွက်၊ထမင်းပွဲ။ကော ဘတ္တပါတိ ဒေ သဘာသဘာဃာနိ အလ္လ ဘိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၂။ ၂၂၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၁။၁၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၃။၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၂။၅၇။) ကောဘတ္တပါတိတိ ကော် ဘတ္တာဓိ့တက်။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၂။၂၀၂။

ဘတ္တပါန (န) [ဘတ္တ+ပါန] (နှုး) အစာရည်ကို တိုက်ကျွေးခြင်း။ ဂေါဘတ္တနာဋ္ဌကာ–ကြည့်။

ဘတ္တပါနိယ (န) [ဘတ္တ+ပါနိယ] ထမင်းနှင့်ရေ။ဘတ္တပါနိယံ ဂဟေဘ္ဝာ ပဝိသန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၃။ ၃။၁၀၂။

ဘတ္တပိဏ္ဍ (န) [ဘတ္တ+ပိဏ္ဍ] ထမင်းခဲ၊ ထမင်းလုပ်။ ဘုဉ္ဇန္တေန ပန ပဌမံ....ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဝါ မုခေ ပက္ခိပိတွာ။ ဝိ၂ဋ္ဌ၃။ဂ၅။ (–သံ၊ဋ္ဌ၁။ ၁၄၀။)

ဘတ္တပိဏ္ဍနိမိတ္တ (န) [ဘတ္တပိဏ္ဍ+နိမိတ္တ]ထမင်းခဲဟူသောအကြောင်း။ ဘတ္တပိဏ္ဍနိမိတ္တံ နဂိုင်္ဂံ ဥဿွာဒလေန္တော သုနခါ ဝိယ အာမိသဟေတု သတ္တေ ဥပဂ္ဂုပရိလာလနာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၂၂၁။

ဘတ္တပုဋ္ဌ (ပု) [ဘတ္တ+ပုဋ္ဌ] ထမင်းထုပ်။ဘတ္တပုဋ္ဌံ ဂဏှာသ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၂၊၁၇၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၂။ဂ၉။)

ဘတ္တပုဋ္ဌကတာလပဏ္ဍ (န) [ဘတ္တပုဋ္ဌက+တာလပဏ္ဍ] ထမင်းထုပ်သောထန်းရွက်။အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘတ္တပုဋ္ဌကတာလပဏ္ဍသဏ္ဌာန (တ်) [ဘတ္တပုဋ္ဌကဘာလပဏ္ဍ+သဏ္ဌာန] ထမင်းထုပ်သော

ထန်းခွက်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဇယ်တ္တစော ဘတ္ထ-ပုဋ္ဌကတာလပဏ္ဍသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။

ဘတ္တပူရ (တို) [ဘတ္တ+ပူရ] ထမင်း-ဆူမ်း-ပြင့်ပြည့်သော (သပိတ်)။ ဆတ္တေ ဘတ္တပူ-ရော၀ိ အံသကူဋ္ဌေ လဂ္ဂိတပတ္တောပိ ဌပေဘုံ န ဝန္ဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၁။ ဝိ၊သင်္ခ၊၁။၄၄။(-ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။၇၆၂။) ဘတ္တပူဇာပိတိ ဘတ္တဿ ပူဇာပိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊၌၊၁၁၉။

ဘတ္တပူရဂါဘိ (ထိ) [ဘတ္တပူရ+ပါဘိ] ထမင်း ပြင့်ပြည့်သောခွက်။ ဧကံ ဝစိုဘတ္တဘတ္တံ ဘတ္တပူရပါဘိံ ဟရန္တာဘိ ဂဟေတ္ဝာ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။

ဘတ္တဗီဇ (နာ) [ဘတ္တ + ဗီဇ] ထမင်းမျိုးစေ့၊ စပါး။ ဂဟပတိကာ ဘတ္တဗီဇနင်္ဂလဗလိ ဗဒ္ဓါဒိသမ္မဒါနေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

ဘတ္တဗျာပတ္တိ (ထိ) [ဘတ္တ+ဗျာပတ္တိ] ထမင်း၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း၊ ထမင်းသိုးခြင်း။ ဘတ္တဗျာပတ္တိဝိယာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅။)တိ ဘတ္တဿ ပူတိဘာ၀ေန ဝိပ္ပ-ကာရပ္ပတ္တိ ဝိယ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၆။

ဘတ္တဘတိက (ပု) [ဘတ္တ+ဘတိက] ဘတ္တဘ-တိကာ၀ည်သူ၊ ထမင်းအလိုငှာအခစားလုပ်သူ။ ဘတ္တဘတိကော၀တိစ ဝုစ္စတေ သကလနဂရဝဲ ပညာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ (-၅၉။)

ဘတ္တဘရိတ (တိ) [ဘတ္တ+ဘရိတ] ထမင်းဖြင့် ပြည့်သော။ ဘတ္တဘရိတံ ပါတိံ အာကုဇ္ဇ-န္တော ဝိယ ထေရဿ ပသာဒဘာ၀ံ ကရော-န္တော ဧ၀ မာဟ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။)

ဘတ္တဘာဂ (ပု) [ဘတ္တ+ဘာဂ] ထမင်းအဖို အစု၊ ပေပုံကျရသင့်သောထမင်း၊ ဝေစု ထမင်း။ တထာဟိ အန္နဘာဂဿ ဘတ္တဘာဂံ ပဋိဂ္ဂဟေတ္ဝာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။

ဘတ္တဘာဇန (န) [ဘတ္တ+ဘာဇန] တမင်း ခွက်။ သာ ဘတ္တဘာဇနံ သြဆောခပတ္ဝာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၇။)

ဘတ္တဘိက္ခာ (ထိ) [ဘတ္တ+ဘိက္ခာ] ထမင်း-ဆူမ်း-ကို-ရှာမှီး-တောင်းခံ-ခြင်း၊ ဆူမ်း ခံခြင်း။ အဂ္ဂိပက္ကာ (၃) ကြည့်။

ဘတ္တဘုဥ္ဇန (နာ) [ဘတ္တ+ဘုဥ္ဇန] (၁) ဆူမ်း စားရာ (အခါ)။ (တ်) (၂) ယမင်းစား သောသူ။ ဘတ္တဘုဥ္ဇနတော ပန္ထာ ပန္ထာ-ဘုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁၊၁၉၁။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘတ္တဘုဥ္ဇနသုနခ (ပု) [ဘတ္တဘုဥ္ဇန+သုနခ] ထမင်းစားခသောခွေး။ အာသနသာလယ ဘတ္တဘုဥ္ဇနသုနခံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။

ဘတ္တဘုဥ္ဇနာကာရ(ပု)[ဘတ္တဘုဥ္ဇန+အာကာရ] ထမင်းစားသောအခြင်းအရာ၊ ထမင်းစား ပုံ။ ဂန္ဓသေဋ္ဌိဿ ကိရ ဘတ္တဘုဥ္ဇနာကာရံ သြလောကေန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။

ဘတ္တဘောဂ (ပု) [ဘတ္တ+ဘောဂ]ထမင်းကို သုံးဆောင်ခြင်း၊ ထမင်းစားခြင်း။ သေဋ္ဌိဿ ဂဟဟဘိဿ ဘေရ္ယပေါ ဘတ္တဘောဂေါ အဟောသိ။ သံ၊၁။၉၀။ (-အံ၊၃။၁၉၅။)

ဘတ္တဘောဇန (နာ) [ဘတ္တ+ဘောဇန] ထမင်း စားရာ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘတ္တဘောဇနက္ခဏ (ပု) [ဘတ္တဘောဇန+ခဏ] ထမင်းစားရာ-အချိန်အခါ-ခဏ။ သာ အာဟံ အဇ္ဇ ဣဿိံ ယေ၀ ဒိ၀သေ ဧကေန ဘတ္တဘောဇနက္ခဏေန၊ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၀။

ဘတ္တဘောဒိတဘာဝ (ပု) [ဘတ္တဘောဒိတ+ ဘာဝ] ထမင်းကျွေးခဲ့ဘူးသောသူ၏အဖြစ်။ ရာဇာ ဘတ္တဘောဒိတဘာ၀ေါ ကထံ ဇာနိ-တမ္ဖတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။

ဘတ္တမတ္ထက (ပဲ) [ဘတ္တ+မတ္ထက] ထမင်းအထက်၊ ထမင်းအပေါ်။ ပူဝမတ္ထကေ ပူဝံ, ဘတ္တမတ္ထကေ ဘတ်ံ အဘ္ဘောဟရိတ္ထာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃၊၇၀။ (–မွေ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။)

ဘတ္ထမိဿက (တိ) [ဘတ္တ+မိဿက] ထမင်းနှင့်ရောနှောသော။ ပိဏ္ဍစာရိကော ဘိက္ခု ဘတ္တမိဿကံ ယာဂုံ အာဟရိတ္ထာ။ ဝိ၊သင်္ခ။ ၁၂၉။ (–ဝဇိရ။၃၁၀။ သာရတ္ထ၊၃။၆၀။)

ဘတ္တမိဿကယာဂု (ထီ) [ဘတ္တမိဿကာ+ယာဂု] ထမင်းနှင့်ရောနှောသော ယာဂု။ ဘတ္တမိဿကယာဂုံ အာဟရိတ္ထာ။ ဝိမ့်တိ၊၂။၃၀။

ဘတ္တမုဋ္ဌာ (ထီ) [ဘတ္တ+မုဋ္ဌာ] ထမင်းကြောင့် ဖြစ်သော– တွေဝေ– ထိုင်းမှိုင်း– ခြင်း၊ ထမင်း–ဆုံး–စား–ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ထိုင်းမှိုင်းခြင်း။ ဘတ္တမုဋ္ဌာ (အဘိ၊ ဝိ။၃၆၅။) တိ ဘတ္တဂေလညာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၁။

ဘတ္တမုဒ္ဒ (ထီ) [ဘတ္တ+မုဒ္ဒ] ထမင်းဆုပ်။ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကကုလေ ဘတ္တမုဒ္ဒယာ ဘုတ္တကာဝဏ္ဏာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။

ဘတ္တမူလ (နာ) [ဘတ္တ+မူလ] ထမင်းဘိုး။ ဗြာဟ္မဏ နာ ဒါနာဟံ တဝ ဘတ္တမူလံ ဒါတုံ သက္ကောမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။

ဘတ္တရန္ဒက (တိ) [ဘတ္တ+ရန္ဒက။ ထီ–ဋ္ဌဘတ္တရန္ဒိကာ။] ထမင်းချက်ဘတ်သော၊ သူ။ (ထမင်းချက်သမား၊ စဖိုသည်။) ဆရဏီ-ဆရသာမိနီ၊ဘတ္တရန္ဒိကာ၊ သုဿူသိကာ၊ ပရိစာရိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ ကခ်ံ၊ဋ္ဌ၊သစ်။ ၂၃၅၊ ဘတ္တကာရက-လည်းကြည့်။

ဘတ္တဝဓုန (နာ) [ဘတ္တ+ဝဓုန] ထမင်းကိုတိုးပွားစေခြင်း၊ ထမင်းခူးခြင်း။ ဘတ္တဿ ဥပရိ ဘတ္တပက္ခိပနံ ဘတ္တဝဓုနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၇။

ဘတ္တဝဓိတက (နာ) [ဘတ္တ+ဝဓိတက] တိုးပွားစေအပ်သောထမင်း၊ ခူးခပ်ထားသော ထမင်း၊ ထမင်းပဲ့၌ ခူးချပေးအပ်သော ထမင်း။ (အဘိ၊ဋ္ဌ–သျ–၌ ထမင်းဖြင့်ပြည့်သော တလင်ပန်းဟု ပေးသည်။) မဟဋ္ဌသော ပုရိသော့ကေ ဘတ္တဝဓိတကံ လဘိတ္ထာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ ဘတ္တဝဓိတကန္တိ ဘုဥ္ဇနဘာဇနေ ဝဿေတွာ ဒိန္နဘတ္တံ ဇကာသနေ ပုရိသေန ဘုဥ်္ဇိတဗ္ဗဘတ္တတော ဥပနေတ္တာ ဘုတ္တာဝိနော အနန္တရံ အာဟရိတ္ထာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၄၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၁။)

ဘတ္တဝတ္ထုက (တိ) [ဘတ္တ+ဝတ္ထု+က] ထမင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ယထာဝုတ္တဿ ဘတ္တဝတ္ထုကဿ အာဟာရဿ ဝသေန သရီရေ ဥပ္ပဇ္ဇနကခေဒါ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၉။

ဘတ္တဝန္တု (တိ) [(၁) ဘဇ+တဝန္တု။ နိ၍ဘ္ဘိ၊ နှာ။၄၇၇။ (၂) ဘတ္တ+ဝန္တု။] (၁) ဆည်းကပ်–မှီဝဲ– အကြိမ်မျှားစွာပြု– သော၊သူ။ (၂) (မြဲမြံစွာ) မှီဝဲ ဆည်းကပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဥတ္တရိမနုဿမမွေ ဘဂ္ဂီ သေဝိ ဗဟုလ မကာသိ၊ တသ္မာ ဘတ္တဝါတိ ဝတ္တဒ္ဗေ ဘာဝါတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၅။ ခုဒ္ဒက ဋ္ဌ။၉၃။ (၂) ဘတ္တဝါ ဝန္တဂမနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဘတ္တာ ဒဋ္ဌဘတ္တိကာ အဿ ဗဟူ အတ္ထိတိ ဘတ္တဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၁၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇။

ဘတ္တဝမန (နာ) [ဘတ္တ+ဝမန]အန်သောထမင်း၊ အန်ဖတ်။ တဒါပိ ဇကဒိဝသံ ဘတ္တဝမနံ ဥဒရပူရံ လဘိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။

ဘတ္တဝိကပ္ပနာ (ထီ၊နာ) [ဘတ္တ+ဝိကပ္ပနာ] ဆွမ်းကို ဝိကပ္ပနာပြုခြင်း၊ ဆွမ်းကို စွန့်လှူခြင်း။ (တကာ ၂-ဦး ဆွမ်းစားပင့်ရာဘဝင် ပဌမ ပင့်သော တကာ၏ ဆွမ်းကို မစားမူ၍ ဒုတိယ

သော အခေါ်ဝေါဟာရကိုဖွင့်ဟသော်ဖြစ်၏၊ ဘုဉ်းနှိပ်စက်ခြင်းဟူသော အနက်ဖြစ်၏။ ဝိမ.ဋီ.၁။ ၂၆။

ဘတ္တဒီဃဂ္ဂကာရဏ (န) [ဘတ္တဒီဃဂ္ဂ+ကာရဏ] ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စ ဟူသော အနက်ကြောင်း။ ဘတ္တဒီဃဂ္ဂကာရဏာ (ပေတ။ ၁၆၃။) ဘိ ဘတ္တကိစ္စ ကာရဏာ ဘုဉ်းနှိပ်မိတ္တိ။ ပေတ.ဋ္ဌ.၁၇၁။

ဘတ္တဒီဃဂ္ဂကာလ (ပု) [ဘတ္တဒီဃဂ္ဂ+ကာလ] ဆွမ်းစားချိန်အခါ။ ဘတ္တဒီဃဂ္ဂကာလာဒီသု ကာဂေ ဝါ သောဏော ဝါ ကဠဲ ဝါ ကထလံ ဝါ ခိပိဘ္တာ ပသာဒေဘိ။ ဝိ.ဋ္ဌ.၂။ ၆၃။ (–ဝိ.သင်္ဂဟ။ ၄၃၀။)

ဘတ္တဒီဃဂ္ဂဋ္ဌာန (န) [ဘတ္တဒီဃဂ္ဂ+ဋ္ဌာန] ဆွမ်းစားချိန်အခါ။ ပဋ္ဌာစရာဆုယ ဆရိယာ ဘတ္တဒီဃဂ္ဂဋ္ဌာနံ အာဂမာသိ။ ဆေရီ ဋ္ဌ။ ၁၂၃။

ဘတ္တဒီပနသန (န) [ဘတ္တ+ဒီပနသန] ထမင်းကို စုံစမ်းခြင်း၊ ထမင်းဟင်းကို မြည်းခြင်း။ ဘတ္တ ဟိ သူဒဿ ဘတ္တဒီပနသမတ္တမိဝ အာဒဿသဒ္ဓာနံ အာရမ္မဏရဏ်သဿ ကေဒေသာနုကာနံ၊ အဘိ.ဋ္ဌ.၁။ ၅၅၃။

ဘတ္တဒေတန (နု) [ဘတ္တ+ဒေတန] ထမင်းနှင့် အခရိ ဂ္ဂ၊ ထမင်းရိက္ခာ။ ဘေသံ ဘဝံ ဆုဒေ ဘတ္တဒေတနံ ပဟဒ္ဓဘုံ။ ဒီ.ဋ.၁။ ၂၄။ (–ဇာ.ဋ္ဌ.၁။ ၂၂၇။ ဇာ.၂။ ၂၁၇။) ဘတ္တဒေတနန္တိ ဒေဝသိကဘတ္တဒ္ဓဉ္စ မာသိကာဒိပရိဗ္ဗယဉ္စ တဿ တဿ ကုလဿ မူသုဒဘာဝါနုရူပေန။ ဒီ.နိ.ဋ္ဌ.၁။ ၂၆၅။ (–ဇာ.ဋ္ဌ.၁။ ၃၁၃။ သီ.ဋ္ဌ.၂။ ၃၁၄။)

ဘတ္တဒေတံနဿ (ပု) [ဘတ္တဒေတန+အတ္ထ] ထမင်းရိက္ခာ အကျိုး။ တတ္ထ ကာရုကာနံ ဘတ္တဒေတနတ္ထာယ ဥပါသကော၀ါ ဥပါသိကာယ သန္တိကံ ဘိက္ခုံ ပဟိဏေယျ။ ဝိ.ဋ္ဌ.၂။ ၁၄၆။

တကာဒါ ဆွမ်းကိုစားလိုက်၌ပရဖွဲ့ရခဘာဇနသိက္ခာပုဒ် အပြစ်သွတ်ကင်းရန် ပဌမဘိက္ခာ၏ ဆွမ်းကို မျက်စမှာက် မျက်ကွယ် ရဟန်းထပ်ပါးအား စွန့်လှူခြင်းသည် ဘတ္တဒီဃဂ္ဂနာ မည်၏။ ဝိ.၂။ ၁၀၅။ ဝိ.ဋ္ဌ.၃။ ၁၄၊ (အဃံ ဘတ္တဒီဃဂ္ဂနာ နာမ သဒ္ဓါခါပိ ပရမ္မုခါပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ.ဋ္ဌ.၃။ ၁၄။ (–ကင်္ခါ.ဋ္ဌ.သစ်.၃၀၂။)

ဘတ္တဒီစာရဏ (န) [ဘတ္တ+ဝိစာရဏ] ထမင်းစီရင်ခြင်း၊ ထမင်းဒကျွေးခြင်း။ ဌပေတွာ ကိရ ဣမံ ဌာနံ တီသု ပိဋကေသု အညတ္ထ တထာဂတဿ ဘတ္တဒီစာရဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ.ဋ္ဌ.၂။ ၁၇၇။ (ဆဋ္ဌ မူဋ္ဌ ဂတာဂတဿ ဟုရိုးဒီး။ ဒွေ နောက် ဆောက်လျှင် အဓိပ္ပါယ်မရ၊)

ဘတ္တဝိဿဂ္ဂ (ပု) [ဘတ္တ+ဝိဿဂ္ဂ] ဆွမ်းကို (ဝမ်း၌) စုန့်လွှင်းခြင်း၊ ဆွမ်းစားခြင်း။ ဆွမ်းကိစ္စ စီရင်ခြင်း (ပေါ်ဆရာ)။ ပဋိဂ္ဂဟဏာနန္တရံ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂံ နာ သမ္ပာဒေသိ။ ဝိ.ဋ္ဌ.၁။ ၂၄။ (–ခုဒ္ဒ.ဋ္ဌ.၊ ဝိ.ဋ.၁။ ၃၁၀။ ဝိ.ဋ္ဌ.၁။ ၅၀။) ဘတ္တဝိဿဂ္ဂန္တိ ဘတ္တကိစ္စံ။ ဝိ.ဋ္ဌ.၁။ ၂၁၊ ၁၀၂။ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂန္တိ ဘတ္တကိစ္စဝိဒ္ဓဉ်နံ။ ဘတ္တကိစ္စဝိဒ္ဓဉ်နန္တိ ဘတ္တကိစ္စဝိဒ္ဓဉ်နံ ပေါ်ဆရာ။ ဝဒိ.ဋ္ဌ.၂၊ ၂၊ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂန္တိ ဘတ္တဿ ဥဒရေ ဝိဿဇ္ဇနံ၊ ပဒေသနံ အဒေ္ဓါဟရဏ်ံ ဘတ္တကိစ္စန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမ.ဋ္ဌ.၁။ ၂၂၊ (သဒ္ဒ.ဋ္ဌ.၂။ ၂၂၅။ ပါဝိ.ဘာ၊ ယော.၂။ ၃၆၊ ၁၆၁။)

ဘတ္တဒီဿဂ္ဂကရဏ (န) [ဘတ္တဒီဿဂ္ဂ+ကရဏ] ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စကို ပြုခြင်း။ တသ္မိံ ဌာနေ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂကရဏံ ဥဘ္ဘေ။ အံ.ဋ္ဌ.၁။ ၁၅၁။

ဘတ္တဒီဿဂ္ဂကရဏတ္ထ (ပု) [ဘတ္တဒီဿဂ္ဂကရဏ+အတ္ထ] ဆွမ်းစားခြင်းကို ပြုခြင်းအကျိုး။ ထေရံ နိစ္စကာလံ အတ္တနော ဃရေ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂကရဏတ္ထာယ ယာစိ။ မိလိန္ဒ။ ၃။ ဝိ.ဋ္ဌ.၁။ ၁၀၀။ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂကရဏတ္ထာယာတိ ဘတ္တ-

ဘတ္တဝေယျာဝဋ္ဋိကာ....အာဟ။ ဓမ္မာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၇။

ဘတ္တဝေလာ (ထီ) [ဘတ္တ+ဝေလာ] ဆွမ်းစားရာအခါ၊ ဆွမ်းစားချိန်။ ယတြ ဟိ ပိဏ္ဍာယစရိဘ္ဘာ ပုန ဝိဘာဝံ ဘတ္တဝေလာယံ သက္ကာအာဂန္တုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ (–ဓမ္မာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇၊)

ဘတ္တသံကိတ္တိ (ထီ) [ဘတ္တ+သံကိတ္တိ] ထမင်းအတွက် စုပေါင်းနှီးဆော်ခြင်း (မုချတ္ထ။) စုပေါင်းနှီးဆော်၍ ချက်အင်္သောထမင်း (ဥပစာရတ္ထ။) ထွေ ပန ဘတ္တသံကိတ္တိ အဓိပ္ပေတာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၅၅။ (–မာဋ္ဌီ၊၂။ ၃၅။)

ဘတ္တသင်္ခ်ာ (ထီ) [ဘတ္တ+သင်္ခ်ာ] ထမင်းဟူသော ရောဂါကင်းခြင်း။ နှ ဘတ္တသင်္ခ်ံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊သင်္ခ်ာ။၁၂၅။

ဘတ္တသမူဟ (ပု) [ဘတ္တ+သမူဟ] ထမင်းအစုပေါင်း။ သဗ္ဗဥ္ဉုနေ ပိဏ္ဍပါဘသညိတဘတ္တာဒမူဟေ မနုဒည ဂ္ဂဒေပ ဂ္ဂပသဒ္ဒါဒယော လဇ္ဇန္တိ။ သံ ဋီ၊၂။၁၁၃။

ဘတ္တသမ္မဒ (ပု) [ဘတ္တ+သမ္မဒ] ထမင်းယစ်ခြင်း၊ ထမင်းကြောင့်ဖြစ်သော – တွေဝေ – ပူလောင် – ပင်ပန်း – ခြင်း၊ ထမင်း – ဆွမ်း – စားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော – တွေဝေ – ပူလောင် – ပင်ပန်း – ခြင်း။ အရတိ ဘတ္တသမ္မဒေါ။ သံ၊၁။၇။ ဇ၁၊၂။၁၇၁။ (–သံ၊၃။ ၅၉။ အဘိ၁။၃၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။) ဘတ္တသမ္မဒေါတိ ဘတ္တမုစ္ဆာ ဘတ္တကိလမထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉။ ဇ၁၊ဋ္ဌ၊၆။၇၁။) ဘတ္တသမ္မဒံ ပဋိဝိနောဒေတ္ဝာတိ ဘောဇနနိမိတ္တံ ပရိဿမံ ဝိနောဒေတ္ဝာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၀။

ဘတ္တသမ္မဒပစ္စယ (ပု) [ဘတ္တသမ္မဒ+ပစ္စယ] ထမင်းယစ်ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဘတ္တံ

ဘတ္တဝေတနဘဋ္ဋ (တိ) [ဘတ္တဝေတန+ဘဋ္ဋ] ထမင်းရိက္ခာခံ ကြောင့် ခစားသော၊သူ။ ယော ဓနာစိ ရဇ္ဇာ ဘတ္တဝေတနဘဋ္ဋော၊သဒ္ဒေါ ရာဇဘဋ္ဋာတိ သဒ္ဒံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။

ဘတ္တဝေတနဘာဝ (တိ) [ဘတ္တဝေတန+ဘာဝ] ထမင်းရိက္ခာကြောင့်ခစားသော၊သူ။ (ထမင်းရိက္ခာပေးသဖြင့် မွေးမြူအပ်သော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊သ္မ။) ယထာ ကောစိ ဂေါဃာတကော ဝါ တဿေဝ ဘတ္တဝေတနဘာတော အန္တေဝါသိကော ဂါဝိံ ဂစ္ဆတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။(–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၇။)

ဘတ္တဝေတနသမ္မဒါန (နှ) [ဘတ္တဝေတန+သမ္မဒါန] ထမင်းရိက္ခာပေးခြင်း။ ဗလကာယော ကာလံ အနတိက္ကမိတ္တာ ဘတ္တဝေတနသမ္မဒါနနုပီ အနုဂ္ဂဟေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄။

ဘတ္တဝေတနာနုပ္ပဒါန (နှ) [ဘတ္တဝေတန+အနုပ္ပဒါန] ထမင်းရိက္ခာပေးခြင်း၊ လျော်ကြေးပတ်စ်ာ ထမင်းရိက္ခာပေးခြင်း။ ယထာဗလံ ကမ္မန္တသံဒိဓာနေန ဘတ္တဝေတနာနုပ္ပဒါနေန ဂိလာနုပဋ္ဌာနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁၅၅၊ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။) ဘတ္တဝေတနာနုပ္ပဒါနေနာတိ အယံ ခုဒ္ဒကပုတ္တော အယံ ကေဝိဟာရီတိ တဿ တဿ အနုရူပံ သလ္လဓေတ္တာ ဘတ္တဒါနနေစာ ပရိဗ္ဗယဒါနနစ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၄။)

ဘတ္တဝေတနာဟာရ (တိ) [ဘတ္တဝေတန+အာဟာရ] ထမင်းရိက္ခာကိုစားသော၊သူ။ ဆဇ္ဇောဂ္ဂါနာမ ယော်ကောစိ ရညော ဘတ္တဝေတနာဟာရော။ ဝိ၊၁။၃၂၆။

ဘတ္တဧဝယျာဝဋ္ဋိက (တိ)[ဘတ္တ+ဝေယျာဝဋ္ဋိက] ထမင်းအတွက် ကြောင့်ကြစိုက်သော၊ သူ (စားတော်ကဲ့)။ အထဿ ဒီဝသေ ပရိပုဏ္ဏေ

ဘတ္တသိတ္ထသမ္မန္ဒ (တိ) [ဘတ္တသိတ္ထ+သမ္မန္ဒ] ထမင်းလုံးနှင့် ထိစပ်သော။ ဘတ္တသိတ္ထသမ္မန္ဒဝသေန ကောဗဒ္ဓတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂။

ဘတ္တသောဏ္ဍ (တိ) [ဘတ္တ+သောဏ္ဍ] ထမင်းကြောင့်ပူပန်သော၊ ထမင်းအစားကြူးသော၊ သူ။ ဣတ္ထိသောဏ္ဍာ ဘတ္တသောဏ္ဍာ ပုဝ်သောဏ္ဍာ။ ဒီ၊၁၊၁၁၀။ ဣတ္ထိသောဏ္ဍာတိ ဣတ္ထိသု သောဏ္ဍာ၊ ဣတ္ထိသမ္ဘောဂနိမိတ္တံ အာတပ္ပနာ။ တဿာ ဘတ္တသောဏ္ဍာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၁၃၂။

ဘတ္တဟတ္ထ (တိ) [ဘတ္တ+ဟတ္ထ] ထမင်းလက်၌ ရှိသော၊ လက်၌ ထမင်းပါသော၊ သူ။ သော အန္တရာမဂ္ဂေ ဘတ္တဟတ္ထံ ပုရိသံ ဒိသ္ဝာ။ ဝိ၊၁၊ ၂။၂၁၁။ ဝိ၊သင်္ဃ။၅၂။ (–သံ၊၁၊၁၀။)

ဘတ္တဟရဏကာလ (ပု) [ဘတ္တဟရဏ+ကာလ] ထမင်းကို ယူဆောင်သောအခါ၊ ပွဲတော်ဆက်ရာအခါ။ သယံ .... ဘတ္တဟရဏကာလံ ဩလောကယမာနော။ ဇာ၊၁၊၂။၃၉၁။

ဘတ္တဟရဏပတ္တ (ပု) [ဘတ္တဟရဏ+ပတ္တ] ဆွမ်းကိုဆောင်ယူသော သပိတ်၊ ဆွမ်းထည့်စရာသပိတ်။ ဘတ္တဟရဏပတ္တံ ဒေထာတိ ဝုတ္တပိ ပဋိပါဋိ ဘဘ္ဘဋိကာယဧဝ ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊သင်္ဃ။၂၇၁။

ဘတ္တဟာရက (တိ) [ဘတ္တ+ဟရ+ကဏ္ဍု။ ထီ-၌ ဘတ္တဟာရိကာ] ထမင်းကိုဆောင်သော၊ ထမင်းပို့သော၊သူ။ သော ရညော ဘတ္တဟာရကေန သဒ္ဓိံ ပဝိသိတ္ဝာ သဗ္ဗံ အာရောစေသိ။ သုတ္တနိ၊၁၊ဖ၄။(–ဇာ၊၁၊၂။၁၉၁။ ဇာ၊၁၊၃။၃၀၄။) သာ ဘတ္တဟာရိကာ ဣတ္ထီ ပါတောဝ မမ ဘတ္တံ ပစိတ္ဝာ။ ဇာ၊၁၊၅။၁၀၉။

ဘတ္တဟာရီ (တိ) [ဘတ္တ+ဟရ+ဏီ] ထမင်းကို ဆောင်သော၊ထမင်းပို့သော၊သူ။ ဘတ္တဟာရိံ ဘုဉ်္ဇာနံ ဘဉ်္ဇမာနဉ္စ ဝဉ္စ နိမန္တေဟိ ဘုဉ်္ဇာမဘာ ဇနကောဂကာသ ဒဿဲလဘာဝေါ။ ဒီ၊၁၊ ၃။၃၃။

ဘတ္တာသနဒါနာဒန (န) [ဘတ္တာသန+ဒါနာဒန] ထမင်းသင်္ဃာဒိကို ပယ်းချက်ခြင်း။ သုတ္တန္တိ ဘတ္တာသနဒါနာဒနဏ္ဍံ သယိတံ။ ထေရ၊၁၊၁။၃၇။

ဘတ္တသမ္မဒဟတုက (တိ) [ဘတ္တသမ္မဒ+ဟေတု+က] ထမင်းယဉ်ခြင်းလျှင်အကြောင်းရှိသော။ ဘတ္တပရိဋ္ဌာဟ-ကြည့်။

ဘတ္တသရက (န) [ဘတ္တ+သရက] ထမင်းခွက်။ ဒီဃဇြာဟုဒကာ ကိရ ဇြာဟုဒာ ဘောဇေန္တော ပဋ္ဌပဋ္ဌေ ဘတ္တသရကာနိ ဒတ္ဝာ သန္တပ္ပေတုံ နာသက္ခိ။ အံ၊၁၊၁။၃၇၄။

ဘတ္တသလာကာ (ထီ) [ဘတ္တ+သလာကာ] ဆွမ်းစာခေးတံ၊ စာခေးတံချသောဆွမ်း။ ဝိဟာရဝါရိကဿ ဒွေ တိဿော ယာဂုသလာကာယော တိဿော စဘဿော ဝါ ဘတ္တသလာကာယော စ ဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၁၊၄။ ၁၀၀။ (–ဝိ၊သင်္ဃ။၂၇၅။)

ဘတ္တသာမိက (ပု) [ဘတ္တ+သာမိက] ဆွမ်းအလှူရှင်။ ယဿ ဘတ္တသာမိကာ မာဃာတသမယာဒီသု ဗျဒ္ဓနံ ပဋိစ္ဆာဒေတ္ဝာ ဒေန္တိ။ ကခ်ဲ။၂၀၂။

ဘတ္တသာလာ (ထီ) [ဘတ္တ+သာလာ] ဆွမ်းစားဇရပ်၊ ဆွမ်းစားကျောင်း။ ယံ သဗ္ဗပဌမံ သေနာသနံ ဝါ ဘတ္တသာလာ ဝါ ဒေဝသန္နိပါတဋ္ဌာနံ ဝါ....ဟောတိ။ ဝိ၊၁၊၂။၃၁၈။ (–ဒီ၊၁၊ ၂။၂၇၀။ သံ၊၁၊၃။၇၇။)

ဘတ္တသိတ္ထ (န) [ဘတ္တ+သိတ္ထ] ထမင်းလုံး။ ယော အာဝါဋဒေတာ ဘတ္တသိတ္ထေဟိ ပလောဘေတ္ဝာ မာတိကံ အာရောပေတ္ဝာ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊၁၊၁။၂၀၈။ (–ဝိ၊၁၊၂။၂၉၀။ ဝိ၊၁၊၃။၃၃၃။ ဇာ၊၁၊၁။၂၅၂။)

အပေက္ခန္တော၊ တဘော ဖာလေန သာလိ-
ယော။ ဇာ၊၁။၃၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၉။

ဘတ္တာစ္ဆာဒက (တိ) [ဘတ္တ+အစ္ဆာဒက။ ခ.ဒိ
ဂ္ဂစ္ဆာယံ။... ပုရိသဿ ဘတ္တံ ဆာဒေတိ၊
ဆာဒယတိ၊ ရူစ္ဘိတိအတ္ထော။ နီတိ၊၁၀။
၃၁၅။] ထမင်း-အစာအာဟာရ-ကို မနှစ်
သက်သော၊ အစာမကြေသော၊ နှုတ်မြိန်
သော။ (ရောဂါ။) ဘတ္တာစ္ဆာဒကေနာ (ဝိ၊
၃။၂၉၁)တိ ဘတ္တံ အနောစိတကန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၇၂။ (ပါစိတ်၊ယော။၃၄၄ ၌ ဘတ္တစ္ဆဒနက
ပုဒ်ကို ဖွင့်သည်။) အဆောစက (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၁။) အဆောစိကပုဒ်တို့နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဘတ္တာဒက (တိ) [ဘတ္တ+အဒ+ကွ] ထမင်း
စားတတ်သော၊ထမင်းများများ စားသော၊
သူ။ ဘတ္တာဒကော (အဲ့၊၂။၁၃၀။)
တိ ဘတ္တာဒကော၊ ဗဟုဘတ္တဘုဉ္ဇောတိ
အတ္ထော။အဲ့၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။

ဘတ္တာနုမောဒန (ထီ၊န) [ဘတ္တ+အနုမောဒန]
ဆွမ်းအလှူအတွက် ဝမ်းမြောက်စေခြင်း၊
ဆွမ်းတရားဟောခြင်း၊ ဆွမ်းအနုမောဒနာ။
အထ ရာဇကုလာနံ ဘတ္တာနုမောဒနံ အာ-
တွာဝ ပတ္တံ ဂဟေတွာ နဂရတော နိက္ခမိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ (-အဲ့၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၉။)

ဘတ္တာနုမောဒနကထာ (ထီ) [ဘတ္တာနုမော-
ဒနာ+ကထာ] ဆွမ်းအလှူအတွက် ဝမ်း
မြောက်စေသောတရားစကား၊ ဆွမ်းအနု-
မောဒနာစကား။ ဘတ္တာနုမောဒနကထာ
အနုမောဒနီယာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇။

ဘတ္တာနုမောဒနကာလ (ပု) [ဘတ္တာနုမော-
ဒနာ+ကာလ] ဆွမ်းအနုမောဒနာပြုရာအခါ။
ဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဘတ္တာနုမောဒနကာလေပိ ထောကံ
ဝေဓုတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

ဘတ္တာနုမောဒနသမယ (ပု)[ဘတ္တာနုမောဒန+
သမယ] ဆွမ်းအနုမောဒနာပြုရာအခါ။ အထ
နံ ဘာဝါ ဘတ္တာနုမောဒနသမယေ "အနာ
ဂတေ....ဘဝိဿတီ"တိ ဗျာကာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ၊၂၀၉။

ဘတ္တာနုမောဒနာဝသာန (နှ) [ဘတ္တာနုမော-
ဒန+အဝသာန]ဆွမ်းအနုမောဒနာ၏အဆုံး။
သော ပိ တံ ဘတ္တာနုမောဒနာဝသာနေ
"အနာဂတေ....ဘဝိဿတိ"တိ ဗျာကာသိ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။

ဘတ္တာဘိက်ခု (တိ) [ဘတ္တ+အဘိက်ခု] ထမင်း
ကို အလိုရှိသော၊ ထမင်းဆာသော၊ သူ။
ဘတ္တာဒုဟ-ကြည့်။

ဘတ္တာဘိဟာရ (ပု) [ဘတ္တ+အဘိဟာရ](၁)
ရှေးရှုဆောင်အပ်သောဆွမ်း၊ ဦးတည်-ရည်
ညွှန်း-အာသော-ဆွမ်း-ထမင်း။ (၂)
ထမင်းကို ဆောင်ရာအရပ်၊ ပွဲတော်တည်ရာ
အရပ်။ (၁) တေ အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ
သဋ္ဌိမတ္တေ ထာလိပါကေ ဘတ္တာဘိဟာရံ
အဘိဟရိံသု။ ဝိ၊၁။၁၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၁။ ဒီ၊
၂။၁၅၃။ သံ၊၁။၄၃၃။) ဘတ္တာဘိဟာရံ
အဘိဟရိံသူတိ တေ္ထ အဘိဟရိယတီတိ
အဘိဟာရော၊ ကိံ အဘိဟရိယတီတိ? ဘတ္တံ။
ဘတ္တမေဝ အဘိဟာရော၊ ဘတ္တာဘိဟာရော၊
တံ ဘတ္တာဘိဟာရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂၅။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၃။ သံ၊
ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၈။)(၂) ဘတ္တာဘိဟာရေ (မ၊၂။
၃၂၇။)တိ ဘတ္တံ အဘိဟရဏ္ဍာနေ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၄၅။

ဘတ္တာရဝဏ္ဏ (ပု) [ဘတ္တ+ဝဏ္ဏ၊ သမာသ်ဋ္ဌ
နောက်ပုဒ်ကြောင့် ဉ-ကို အာရပြု။ မောဂ်။
မောဂ်၊ ပဋိကာ၊၃။၆၃။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၇၆။]
လင်၏ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ဘတ္တာရဝဏ္ဏံ နာ ကဒါစိ
ဘာသတိ။ ဇာ၊၂။၁၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၈။

ဘတ္တာရဟ (တိ) [ဘတ္တ+အရဟ] ထမင်းကျေးထိုက်သော၊သူ။ တဿ စ ပုရိသဿ ပါဟုနကော အာဂန္ဆယျ ဘတ္တာရဟော ဘတ္တာဘိက်ခိ။ မိလိန္ဒ။၁၁၃။

ဘတ္တာဟရဏက (တိ) [ဘတ္တ+အာဟရဏက] ထမင်းကို ဆောင်သော၊ ထမင်းပို့သော၊သူ။ အညဿ ကဿ သော လဒ္ဓိဿတိ တိ ဘတ္တာဟရဏကံ နု လဘိဿသိ။ ဇာ၊၁၄။၃၀၈။

ဘတ္တာဟရဏကပတ္တ (ပု) [ဘတ္တာဟရဏက+ပတ္တ] ဆွမ်းကိုယူဆောင်သောသပိတ်၊ ဆွမ်းထည့်စရာသပိတ်၊ ဘတ္တာဟရဏကပတ္တံ ဒေထာဘိ ဝုဒ္ဓတ္တာ ပဋိပါဋိယာ ဘတ္တဒ္ဒိတိကာယဒေ ဒါတဒ္ဒေ၁။ ဝိ၊၄၊၉၆။

ဘတ္တိ (ထိ) [ဘဇ+တိ၊ သုစိ။ ဘဇနံ ဘတ္တိ။ နိရုတ္တိနည်း။၄၈၆။ ဘတ္တိ=ဘဒေကာဂြစိတ္တဝုတ္တိဘေဒေ။ ထောမ။ (၁) မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-ခစား-ခြင်း။ (၂) ချစ်ခြင်း။ (၃) ဝေဘန်ခြင်း။ (၄) တဒို-တဒၢက်-၌ ဆန်းကြယ်စွာပြုခြင်း။ (၁) ဘဇနာ သမ္ဘဇနာ ဘတ္တိ သမ္ဘတ္တိ။ အဘိ၊ဓ။၂၅၈။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၇၄။ အဘိ၊ပု။၁၂၃။ ဘတ္တိတိ ဒဠ္ဘတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၄၂၃။ (၂) ဘတ္တိံ စ တယိ သမ္ဗဿံ၊ နာဝကင်္ခါမိ ဇီဝိတံ။ ဇာ၊၂။၈၃။ ဘတ္တိန္တီ သိဒနဟံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၅။၃၆၃။ (၃) ဝိဘာဂေ ဘတ္တိ သေဝနေ။ ဓာန်။၁၁၅၅။ (၄) ဘတ္တိ ကမ္မံကုဗ္ဗံ။ (မဟာနိ။၃၂၇-၌ ဒတ္တိယာဟုရှိရမည့်အစား ဘတ္တိယာ-ဟုပါ၌ပျက်လျက်ရှိ၏။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၁-ကြည့်။)

ဘတ္တိက (တိ) [ဘတ္တ+ကွ+က](၁) ဆွမ်းအကျိုးငါးပါးသော၊ ဆွမ်းစားပင့်ထားသော၊ သူ။ (ရဟန်း။) (၂)ဆွမ်းဖြင့် ပင့်ဖိတ်သော၊ဆွမ်းလှူသော၊သူ (ဒါယကာ)။ (၁) ယေ ဧေသွေ ဘတ္တိကာ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၅။ (၂) ဘဇတ္တန နိမန္နေတီတိ ဘတ္တိကော၊ ကော သော၊ နိမန္တနဒါယကော ဘတ္တိယောတိပိ ပါဌော။ဘတ္တံ ဒေန္တီတိ ဘတ္တိကာ၊ ကေ တေ၊ သလာကဘတ္တာဒိဒါယကာ။ ကခ်ီ၊ ယော၊ မဟာ ဋီ၊၄။၁၂၉။ (ကခ်ီ။ ၂၃၅-၌ ဘတ္တိယော-ရှိသည်။)

ဘတ္တိကဿရ (န) [ဘတ္တိက+ဿရ] ဆွမ်းဖြင့် ပင့်ဖိတ်ထားသော-ဆွမ်းလှူသော-ဒါယကာ၏အိမ်။ ဘတ္တိကဿ ဿရံ၊ ဘတ္တိကဿရံ။ ကခ်ီ၊ယော၊မဟာဋီ၊၄။၁၉။

ဘတ္တိကတ (တိ) [ဘတ္တိ+ကတ] ပြုအပ်သော ဆည်းကပ်ခစားခြင်းရှိသော၊ ဆည်းကပ်ခစားခြင်းကိုပြုသော၊သူ။ ဘတ္တိကာ (ထေရီ။၄၂၆။)နှင့် ကဘသာမိဘတိကံ (ဘတ္တိကံ?) ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။

ဘတ္တိကမ္မ (န) [ဘတ္တိ+ကမ္မ] ဆန်းကြယ်စွာပြုခြင်း၊ ဆောရောင်စုံအင်္ဂုံးအကြောင်းပြုခြင်း။ (စူဠဝါ၊ံ၊ရော၊ ဧကျာဒ္ဒအရေးအသားကိုပြုသ၊၅ဉ် ဝေဘန်ခြင်းအမှု - ဟုပြန်သည်။) ဘတ္တိကမ္မ(ဒီ၊၄၊၂၂၆။)တိ ဘိသိစ္စဝိယာ ဥပရိ ဘတ္တိကမ်ံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။ (ပါဠိတ်၊ ယော-၄၇၁-၌ ဘိတ္တိကမ္မ-ကို ဖွင့်သည်။)

ဘတ္တိမန္တ (တိ) [ဘတ္တိ+မန္တ] မှီဝဲ ဆည်းကပ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ သော ဘတ္တိမာနာမ စဟောတိ ပဏ္ဍိစ္စာ။ထေရ။၂၈၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၇၄။ (-၇၅။ သံ၊ဋီ၊၂၊ ၃၇၁။)

ဘတ္တိယ (တိ) [ဘက္တ+ဣယ] ဆွမ်းဖြင့် ပင့်ဖိတ်ထားသော၊ဆွမ်းလှူသော၊ သူ(ဒါယကာ။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘတ္တိယဿရ (န) [ဘတ္တိယ+ဿရ] ဆွမ်းဖြင့်ပင့်ဖိတ်သားသော-ဆွမ်း လှူသော-ဒါယကာ၏အိမ်။ ဘတ္တိယဿရံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၃။ ၁၃၅။ (-ကခ်ီ။ ၂၃၅၊ သာရတ္ထ၊၃။၇၇။) ဘတ္တိယဿရန္တိနိမန္တိတဿရံ ဝါ သလာကဘတ္တာဒိဒါယကာနံ ဝါ ဿရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၃။၁၄၄။ ကခ်ီ၊ဋီ။ ၉၅။

ဘတ္ထိသမုပ္ပါဒန (နာ) [ဘတ္ထိ+သမုပ္ပါဒန] ဆည်းကပ်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ ပိယာယိဘဒ္ဒာစသဲသုဏာန္တာနံ အတ္ထာနိ ဘတ္ထိသမုပ္ပါဒနေနဒါတိ အာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။

ဘတ္ထုံ (ဗျ) [ဘရ+တုံ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၎၀၎။] လုပ်ကျွေးခြင်း၌။ ဘတ္ထကာမ-ကြည့်။

ဘတ္တု (ပု) [ဘရ+ရိတု။ ဘရဏတိတိ ဘတ္တာ၊ဓာန်၊ဋီ။ ၂၄၀။] (၁) အချင်း၊လင်။ (၂) ဆောင်တာဘ်သူ။ (၃) မွေး၊မြူဘက်သူ။ (မဲဘ,အချင်သခင်။) (၁) ယဿ ဝေါ မာတာပိဘရော ဘတ္တုနော ဒဿန္တိ။ အံ၊၂။၃၁။ (–ဒိမာန။ ၁၇။ ဇာ၊၁။၃၄၄။ ဇာ၊၂။၂၇၆။) ဘတ္တုတိ သာမိကဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဂ။ (=ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၎၂၄။) (၂) ဘတ္တာ သာမိနိ ဓာရေဒ္ဓာ။ခာန်။၁၀၁၄။ (၃) ပေါသကေပိ ဘတ္တာ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၀၄။ တတ္ထ ဘတ္တုရဒ္ထေ (ဇာ၊၁။၀၄) တိ ဘတ္တာ ဝုစ္စန္တိ ဘတ္တာဒီဟိ ဘရဏဒေါသကာ ပိဘာမာတာ သာမိကာစ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။

ဘတ္တုကာမ (တိ) [(၁) ဘတ္တု+ကာမ။ (၂) ဘတ္တုံ+ကမု+ဏ] (၁) လင်ကို အလိုရှိသော၊သူ။ (၂) လုပ်ကျွေးလိုသော၊သူ။(၁) တုံ့ပန ဘတ္တာ ဘတ္တုကာမာနံ။ ဒီ၊၂။၂၀၁။ (၂) ပိတရံ မေ ဇနေတ္တိ စ၊ ဘတ္တုကာမဿ မေ သတော။ ဇာ၊၂။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၄။

ဘတ္တုဂါရဝ (တိ) [ဘတ္တု+ဂါရဝ] အချင်ကို ရိုသေခြင်း ရှိသော၊ အချင်ကို ရိုသေလေ့ရှိသော၊သူ။ သော ပဘိတော ပမုခတ္တန၊ဘတ္တုနော ဘတ္တုဂါရဝေါ။ ဇာ၊၂။၀၅၊၀၇။

ဘတ္တုဂုဏ (ပု) [ဘတ္တု+ဂုဏ] အချင်၏ကျေးဇူး။ ဘတ္တုဂုဏော ဝဏ္ဏေန္တော တဿ ဇီဝိတံ မုဉ္စာတိ မံ ယာဝိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၀။

ဘတ္တုဂ္ဂါရ (ပု) [ဘဿ+ဥဂ္ဂါရ] ပျို့အန်သော အစာ၊ကို ထိုးခြင်း စသည်ကြောင့်အန်သော အစာ။ ဘတ္တုဂ္ဂါရော တာလုံ အာဟစ္စ အဒန္တာယေဝ ပဝိသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၁။ ၁၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၂၂။ ဥဒ္ဓံ ဂိရတိ နိဂ္ဂိရတီတိ ဥဂ္ဂါ-ရော၊ ဘဿ ဓမော ဥဂ္ဂါဒေါ ဘတ္တုဂ္ဂါဒေါ၊ဥဂ္ဂါရ-ဘာဿိနီ အဓောတာ။ ပါစိတ်၊ယော။၉၄။

ဘတ္ထဋ္ဌာနဋ္ဌာန (နာ) [ဘတ္ထ+ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာန] ထမင်းဖြစ်ရာအရပ်။ ဘတ္ထဋ္ဌာနဋ္ဌာနမ္မိ အဇာနန္တော ကုသပုဉ္ဇော ကမ္မန္တံ နာမ ကိံ'ဇာ-နိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၇။

ဘတ္ထုဒ္ဒေသက (တိ) [ဘတ္ထ+ဥဒ္ဒေသက] ဆွမ်းညွှန်းသော၊သူ။ (ဆွမ်းစားချန်အလှည့်ကျ သံဃာကို ညွှန်ကြားသော ရဟန်း။) စာဘူဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဟိ သမန္နာဂတော ဘတ္ထုဒ္ဒေသကော ယထာဘတံ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ အံ၊၁။၃၂၆။ (–ဝိ၊၂။၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၂။) ဘတ္ထုဒ္ဒေသကော်တိ သဿကဘတ္ထာဒီနံ ဥဒ္ဒေသကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

ဘတ္ထုဒ္ဒေသကဋ္ဌာန (နာ) [ဘတ္ထုဒ္ဒေသက+ဋ္ဌာန] ဆွမ်းညွှန်းရာအရပ်။ ဘေ ကိလဉ္ဇရူပါ ဘိက္ခူ ဘတ္တုဒ္ဒေသကဋ္ဌာနေ သန္နိပတိတာနံ ဘိက္ခူနံ။ ဝိမတိ၊ဋ။၂၀၁။

ဘတ္ထုဒ္ဒေသဋ္ဌာန (နာ) [ဘတ္ထုဒ္ဒေသ+ဋ္ဌာန] ဆွမ်းညွှန်းရာအရပ်။ ကေသွိ ဝိဟာရေ ကော် ဘတ္ထုဒ္ဒေသဋ္ဌာနံ ပရိစ္ဆိန်တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၀၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၆၄။ (–ဒီရ။ ၅၂၉။ သာရတ္ထ၊ဋ။၄၀၆။)

ဘတ္ထုဒ္ဒေသန (နာ) [ဘတ္ထ+ဥဒ္ဒေသန] ဆွမ်းကို ညွှန်းခြင်း။ ဘိက္ခူနံ သေနာသနံ ပညာပနေ ဘတ္ထုဒ္ဒေသနေ စ နိယောဇေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ။ ၂။၂၂၀။

ဘတ္ထုပရိယေသန (နာ) [ဘတ္ထု+ပရိယေသန] လင်ကိုရှာမှီးခြင်း။ ကိလေသအဝဿုတိံ ဘတ္ထုပရိယေသနံ စရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၂။

ဘတ္တုပ္ပိယ (ပု) [ဘတ္တု+ပိယ] ချစ်အပ်သော လင်၊ ချစ်လင်။ ဒီသွာန ဒန္တာနိ ဂဇုဘ္ဘမဿ၊ ဘတ္တုပ္ပိယဿ ပုရိမာယ ဇာတိယာ။ ဇာ၊ ၁။၃၇၆။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၅၆။

ဘတ္တုရတ္ထ (ပု) [ဘတ္တု+အတ္ထ] မွေးမြူ ကတ်သူ (မိဘ, အရှင်သခင်)၏အကျိုး။ ဘေ ဘတ္တု-ရတ္ထာ အာဘိဂါင်္ဂတာ ပုန။ ဇာ၊၂။၁၁၆။ (–ဇာ၊၁။ဂဋ္ဌ။) ဘတ္တုရတ္ထာဘိ သာမိနော အတ္ထာဃ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၃၂၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၇။)

ဘတ္တုဝသာနုဝတ္တိနီ (ထီ) [ဘတ္တုဝသ+အနု ဝတ္တိနီ] လင်၏အလိုသို့ လိုက်လေ့ရှိသော မိန်းမ။ အဒက္ခာဓနာ ဘတ္တုဝသာနုဝတ္တိနီ။ အံ၊၂။၄၆ဂ။ ဝိမာန။၁၇၊၃၆။ ဘတ္တုဝသာ-နုဝတ္တိနီဘိ ပုတ္တဒါနုပဒ္ဓာနိ ဂါဘနာဒီနာ သာမိကဿ အနုကူလဘာဝေန ဝသေ ဝတ္တ-နသီလာ၊ မနာပစာရိနီတိ အဒတ္ထာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၆၄။

ဘတ္တေကဒေသ (ပု) [ဘတ္တ+ကေဒေသ] ထမင်း၏တစိတ် တဒေသ၊ တစိတ်တဒေသ သောဆမင်း။ ယထာ ဟိ သူဒေါ ဘတ္တေ-ကဒေသမတ္တမေဝ ဝိမံသတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၃။

ဘဒန္တ (ပု) [ဘဒ္ဒ+အန္တ။ ဘဇတိ ကလျာ-ဏဓမ္မန္တိ ဘဒန္တော။ မောဂ်၊၇။၇၆။ ယင်း အလို "ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်း"။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ အလို ပုရိသာဒိဂိုဏ်း။ အကာရန္တပဒတိရိ္ဂ သော ကောရန္တပိုလိင်။ အာလုပ်၌– ဘဒန္တ +သိ ဟု ခွဲ။ အိုအရှင်ဟု ပေး။ နီတိ·သုတ္တ။ ၄၀၀။] အရှင်၊ အရှင်ကောင်း။ (ဘုရား ရသေ့, ရဟန်း စသည်။) အာဂါရိနော ဒါနိ ဒုမာ ဘဒန္တ။ ထေရ။၃၀၀။ (–သံ၊၁။ ၂၄၃။ အံ၊၁။၁။ပဋိသံ။၁၉၀။) ဘဒန္တတိ ဘဒ္ဒံ အန္တေ တေသာတိ ဘဒ္ဒန္တေတိ ကေသ ဒကာရဿ လောပံ ကတ္ဝာ ဝုစ္စတိ.... တသ္မာ ဘဒန္တေတိ သတ္ထုအာလပနံ။ ပစ္စတ္တဝစနဉ္စေ-တံ ကောရန္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။)

ဘဒန္တဇောတိပါလ (ပု) [ဘဒန္တ + ဇောတိ ပါလ] အရှင်ဇောတိပါလ။ (အရှင်ဗုဒ္ဓ ဃောသအား သံယုတ္တ အဋ္ဌကထာကျမ်း ပြုစု ရန် တောင်းပန်သော မထေရ်။) တိသ္သာ ကရဏ္ဍံ ထေရေန ဘဒန္တဇောတိပါလေန။ သံ၊ဋ္ဌ ၃။၃၄၀။

ဘဒန္တဓမ္မပါလတ္ထေရ (ပု) [ဘဒန္တ+ဓမ္မပါလ-တ္ထေရ] အရှင်ဓမ္မပါလထေရ်။ ဇေဘဒန္တဓမ္မ-ပါလထေရေန ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၀၇။ ဓမ္မပါလနှင့် ဓမ္မပါလတ္ထေရ - လည်းကြည့်။

ဘဒန္တဗုဒ္ဓဃောသ (ပု) [ဘဒန္တ+ဗုဒ္ဓဃောသ] အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ။ ဘဒန္တဗုဒ္ဓဃောသေန၊ မာတိကာဋ္ဌကထာ သုဘာ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ။၁။ ဗုဒ္ဓဃောသ·လည်းကြည့်။

ဘဒန္တဗုဒ္ဓဃောသာစရိယ (ပု) [ဘဒန္တ+ဗုဒ္ဓ ဃောသ+အာစရိယ] အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသဆရာ။ အနာကုလဝဟနော စ ဘဒန္တဗုဒ္ဓဃောသာ-စရိယော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၁၂၆။)

ဘဒန္တဗုဒ္ဓဒတ္တာစရိယ (ပု) [ဘဒန္တ+ဗုဒ္ဓဒတ္တာ စရိယ] အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တာဆရာ။ ဘေနေဝ ဘဒန္တ ဗုဒ္ဓဒတ္တာစရိယေန ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၆။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၆၀။)

ဘဒန္တဗုဒ္ဓမိတ္တ (ပု) [ဘဒန္တ+ဗုဒ္ဓမိတ္တ] အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တ၊ (အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသအား ပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာကျမ်း ပြုစုရန် တောင်းပန်သော မထေရ်။) အာယာစိတော သုမတိနာ ထေရေန ဘဒန္တဗုဒ္ဓမိတ္တေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၃။

ဘဒန္တသံ့ဃပါလ (ပု) [ဘဒန္တ + သံ့ဃပါလ] အရှင်သံ့ဃပါလ (အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသအား

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း ပြုစုခဲ့နှင့် တောင်းပန်သော မထေရ်။) ဘဒန္တသံသပါလဿ၊ သုစိသလ္လေခဝတ္ထုံနော။ပိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊၃၅၅။

ဘဒ္ဒ (ပုံနာ) [ဘဒိ+ဒ။ ဓာန်၊ဋီ။၈၈။နိတိ၊ ၈၁။၉၁။ (ဘဒြ-သံ)] (ပု) (၁) ဘဒ္ဒမည်သူ။ (ဘဒ္ဒမဒနဿ = အရှင်အာနန္ဒာကို အဲ့ဿဟွဲခရိယ, ဖြဟ္ဘဲခရိယ ဖြဟ္ဘဲခဝရီကုသိုလ်သီလစသော တရားများကို မေးသော မထေရ်။ သံ၊၃။၁၃-၄း၁၄၈ ၁၅၀။ ဘဒ္ဒအဂ္ဂသာဝက=ခကဝဏ္ဏညာဘုဆု ရှင်၏ အဂ္ဂသာဝက။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၅။ ဘဒ္ဒဥပါသကာ = အနာဂါမ်ဖြစ်၍ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ဗြဟ္မာဘုံ ရောက်သော ဥပါသကာ။ ဒီ၊ ၂၊၃၀၈။ သံ၊၃၊ ၃၁၂။) (၂) နွားး။ (၃) ဘဒြဘုံဒ်နက္ခတ်၊ (၄) ဘဒ္ဒနက်း။ (၅) (၅) ကောင်းခြင်းမင်္ဂလာ။ (တိ) (၆) ကောင်း-မြတ်-သော၊သူ။ (ပု) (၁) ဘဒ္ဒမည်သူ။ အာယသ္မာ စဘဒ္ဒေါပါဠိလိပုတ္တော ဝိရဘန်္တိ ကုက္ကုဋ္ဌာရာမေ။ သံ၊၃။၁၃၊ ၁၄၈။ (၂) နွားး။ ဘဒ္ဒပဒါ-ကြည့်။ (၃) ဘဒြဘုံဒ်နက္ခတ်။ အောက်ဘုံဒ်(၁)ကြည့်။ (၄) ဘဒ္ဒနတ်၊ အောက်ဘုံဒ်(၂)ကြည့်။ (၅)(၅) ကောင်းခြင်းမင်္ဂလာ။ တံ ပေါ ဝဒါ ဒဲ ဘဒ္ဒံ ဝေါ။ ဓမ္မ။၆၁။ ပေတ။၁၅၂။ ဆေရ။၂၈၄။ ဇာ၊၁။၂၆၀။ ဘဒ္ဒံ ဝေါဘိ ဘဒ္ဒံ ကသျာဏံ သုန္ဒရံ တုမှာကံ ဟောတု။ပေတ၊၁၄၊၉၈။ (တိ) (၆) ကောင်း-မြတ်-သော၊သူ။ ယထာပိ ဘဒ္ဒေါ အာဇညော။ ထေရ။၂၂၃။(-၃၃၃။) ဘဒ္ဒေါတိ သုန္ဒရော ဏာမဗလသမတ္ထဇဝပရက္ကမာဒိ သမ္မန္နော။ ထေရ၊၁၊၁၈၄။ (-ထေရ၊၁၊၂၊၃၃။)

ဘဒ္ဒ² (ပု) [ဘဒ္ဒ+ဏ] (၁)ဘဒြဘုံဒ်နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သောလ၊ ဘော်သလင်းလ။ (တိ) (၂) ဘဒ္ဒနတ်ကိုကိုးကွယ်သော၊ သူ။ (၁) ဘဒ္ဒေနု ယုဇ္ဇာ မာသော ဘဒ္ဒေါ။ရူ၊နှာ။၂၂၉။ (တိ) (၂)ဗုဒ္ဓေါ အာဿ ဒေဝဘာတိ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဇေဝံ ဘဒ္ဒေါ မာဒရော။ ကစ္စည်း။နှာ။၁၉၁။ နီတိ၊ သုဘ္ဘ၊နှာ။၂၁၀။

ဘဒ္ဒက (တိ) [(က)ဘဒိ+ကွ။။ထိ-ဠ်ဘဒ္ဒိကာ။ (ခ)ဘဒ္ဒ+က။](က)ကောင်း-မြတ်-ချီးမွမ်းအပ်-ခသော။ (ခ) ကောင်းသော-ရွပ်ဆင်းသဏ္ဌာန်-စိတ်-ရှိသော၊သူ။ (က) ပစ္စာ မေ အာသိ ဘဒ္ဒကံ။ အပ၊၁။၁၁၂။ (-အံ၊၁။ ၁၂၇။ အံ၊၂။ ၂၅၉။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၃၊၁၅၅။) မေ မယ္ဟံ ဘဒ္ဒကံ သုန္ဒရံ။ အပ၊၁၊၂။၇၅။ ဘဒ္ဒကံ ဌာနံဇ္ဈေ သေဋ္ဌံ ဒေဝဌာနံ။ အံ၊၁၊၂။၉၂။ (-အံ၊၁၊၃၊၉၆။ သီ၊ဋ္ဌ သစ်၊၁။၁၄၉။) ဘဒ္ဒကန္တိပသတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၀။ ဘဒ္ဒကာဟိ သဿူဟိ ဘဒ္ဒကေဟိ သသုရေဟိ ဘဒ္ဒကေဟိ သာမိဒကဟိ။ ဝိ၊၁။၂၀၀။(ခ) ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယ-ကြည့်။

ဘဒ္ဒကစ္စာနာ (ထီ) [ဘဒ္ဒါ+ကစ္စ-နာ] ကောင်းသော ကစ္စည်းအနွယ်ဖြစ်သော မိဖုရား၊ ယသောဓရာမိဖုရား။ ဘဒ္ဒါ စ သာ ကစ္စာနာ စာတိ] ဘဒ္ဒကစ္စာနာ။သူစီ။ (ဓာန်၊ဓာန်၊ဋီ ဠ် ဘဒ္ဒါဘပုဒ် ကစ္စနာတပုဒ် ယူသည်။)

ဘဒ္ဒကဋ္ဌန (နာ) [ဘဒ္ဒ+ကဋ္ဌန] ကောင်းမြတ်သောရွေ့။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဘဒ္ဒကဋ္ဌနာ (ထီ) [ဘဒ္ဒါ+ကဋ္ဌနာ။ ဘဒ္ဒကဋ္ဌန+ဏ+အာ] ကောင်းသော ရွေ့အဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော မိဖုရား၊ ယသောဓရာမိဖုရား။ ဘဒ္ဒကဋ္ဌနာ နာမ နာရီ၊ ဆုဟုလောနာမ အတြေဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၈။ ဘဒ္ဒကဋ္ဌနာဘ် နာမံ လဘိ၊ အံ၊၁၊၂။၂၀၉-၉၀။ ယသောဓရာ-လည်းကြည့်။

ဘဒ္ဒကဋ္ဌ (ပု) [ဘဒ္ဒက+အာဋ္ဌ] ကောင်းသော အနက်သဘော။ ပုညံ ဟိ ပဘဏ္ဍိဟိတဘာဃ

အာယတိံ သုခဘာယ ဘဒ္ဒကဋ္ဌေန ကလ္လာ-
ဏန္တိစ ဝုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၉၇။

ဘဒ္ဒကဓမ္မ (တိ) [ဘဒ္ဒက+ဓမ္မ] ကောင်း-
စင်ကြယ်-သောတရားရှိသော၊သူ။ ကလ္လာ-
ဏဓမ္မ (၂)ကြည့်။

ဘဒ္ဒကပိဏ္ဍ (န) [ဘဒ္ဒက+ပိဏ္ဍ] ကောင်းသော
အတောင်။ နာနာဝတ္ထေဟိ အနေကေဟိ
သောဘနေဟိ ဘဒ္ဒကပိဏ္ဍေဟိ သမန္နာဂ-
တတ္တာ သုပေခုဏာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၆။

ဘဒ္ဒကပ္ပ (ပု) [ဘဒ္ဒ+ကပ္ပ] ကောင်းမြတ်သော
-ကပ်-ကမ္ဘာ၊ ဘုရားငါးဆူပွင့်သော-ကပ်
-ကမ္ဘာ။ ဤမသ္မိံ ဥော ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘဒ္ဒ-
ကပ္ပေ.. ဥဒါဟိဒိ။ ဒီ၊၂။၂။ ဘဒ္ဒကပ္ပေတိ ပဋ္ဌ-
ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒပရိမ္ဟိတတ္တာ သုန္ဒရကပ္ပေ သာရ-
ကပ္ပေတိ ဘဂဝါ ဤမံကပ္ပံ ထောမေန္တော
ဧဝမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ ကပ္ပ (၂၆) ကြည့်။

ဘဒ္ဒကဝိဟာရိ (တိ) [ဘဒ္ဒက+ဝိ+ဟရ+ဏိ]
ကောင်းစွာ နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ဘဒ္ဒက-
ဝိဟာရိံ ပဿိတဲ့။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ သာရတ္ထ၊
၃။၃၅၂။

ဘဒ္ဒ(ဒ္ဒါ)ကာဝိလာနီ (ထီ)[ဘဒ္ဒါ+ကာပိလာနီ]
ဘဒ္ဒကာပိယာနီ ပေးရမိမ။ ကာပိလာနီ-ကြည့်။
ဤတ္ထံ သုဒံ ဘဒ္ဒကာပိလာနီ ဘိက္ခုနီ။ အပ၊၂။
၂၆၄။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၄။)
တထေဝ ဘဒ္ဒါကာပိလာနီ၊ တေဝိဇ္ဇာ မစ္စုဟာ-
ယိနီ။ ထေရီ။၃၇၈။ တထေဝ ဘဒ္ဒါကာပိ-
လာနီတိ....တထေဝ ဘဒ္ဒါကာပိယာနီ တေ-
ဝိဇ္ဇာ မစ္စုဟာယိနီတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၇။

ဘဒ္ဒကုမ္ဘ (ပု) [ဘဒ္ဒ+ကုမ္ဘ] ကောင်းသောအိုး၊
ရေပြည့်အိုး။ ဘဒ္ဒကုမ္ဘော ပုဏ္ဏကုမ္ဘော။ ဒုဿံ
ပုဏ္ဏဿဒ္ဓေ။ဧလပုဏ္ဏတ္တာ ဘဒ္ဒေါ ကလ္လာဏော
ကုမ္ဘော ဘဒ္ဒကုမ္ဘော။ ဓာန်၊ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၅၉။

ဘဒ္ဒစိတ္တ (တိ) [ဘဒ္ဒ+စိတ္တ] ကောင်းသောစိတ်
ရှိသော၊ စိတ်နေစိတ်ထားကောင်းသော၊သူ။
စိတ္တဘဒ္ဒကာတိ....ဘဒ္ဒစိတ္တ သုန္ဒရစိတ္တ၊ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၆။)

ဘဒ္ဒဇိ (ပု) ဘဒ္ဒဇိမည်သူ။ ယထာ ဘာသသိ
ဘဒ္ဒဇိ။ ဇာ၊၁။၇၆။ (-အံ၊၂။၁၇၇။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။) ဘဒ္ဒဇိတ္ထေရ-
လည်းကြည့်။

ဘဒ္ဒဇိကုမာရ (ပု) [ဘဒ္ဒဇိ+ကုမာရ] ဘဒ္ဒဇိ
သတ္ထိသား။ တဒါ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝသိ-
တ္ဝာ ဘဒ္ဒဇိကုမာရံ သင်္ဂဏှနတ္ထာယ။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၉၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။) အောက်ပုဒ်
လည်းကြည့်။

ဘဒ္ဒဇိတ္ထေရ (ပု)[ဘဒ္ဒဇိ+ထေရ] ဘဒ္ဒဇိမထေရ်။
(ရှင်အာနန္ဒာသည် ကောသမ္ဗီပြည် ဃောသိ-
တာရုံကျောင်း၌နေစဉ် အောက်ပါ ပြဿနာ
ငါးရပ်ကို ရှင်ဘဒ္ဒဇိမထေရ်အား မေးမြန်းခဲ့
ဘူး၏။ငါ့ရှင်ဘဒ္ဒဇိ— မြင်ခြင်းတကာတို့ဘင်
အဘယ် မြင်ခြင်းသည် အမြတ်ဆုံးနည်း။
ကြားခြင်းတကာတို့တွင် အဘယ်ကြားခြင်း
သည် အမြတ်ဆုံးနည်း။ ချမ်းသာတကာတို့
တွင် အဘယ်ချမ်းသာသည် အမြတ်ဆုံးနည်း။
သညာတကာတို့တွင် အဘယ်သညာသည်
အမြတ်ဆုံးနည်း။ ဘုံဘဝတို့တွင် အဘယ်ဘုံ
ဘဝသည် အမြတ်ဆုံးနည်း။ ဤပြဿနာ
ငါးရပ်ဖြစ်သည်။

ထိုအခါ ရှင်ဘဒ္ဒဇိက—မြင်ခြင်းတကာ
တို့တွင် တန်ခိုးကထက်မြက်ဆုံး ဖြစ်သည့်
ဗြဟ္မာကို မြင်ရခြင်းသည် အမြတ်ဆုံး။ ကြား
ခြင်းတကာတို့တွင် အာဘဿရာဗြဟ္မာတို့၏
"ဩဿော ချမ်းသာပေစ့၊ ချမ်းသာပေစ့" ဟု
ဥဒါန်းကျူးရင့်သောအသံကို ကြားရခြင်း
သည် အမြတ်ဆုံး။ ချမ်းသာတကာတို့တွင်
သုဘကိဏှဗြဟ္မာတို့၏ ချမ်းသာသည် အမြတ်
ဆုံး။ သညာတကာတို့တွင် အာကိဉ္စညာယ-
တနဗြဟ္မာတို့၏ သညာသည် အမြတ်ဆုံး။

ဘုံဘဝတို့တွင် နေဝသညာ နာသညာဃတန ဖြဟ္မာတို့၏ ဘုံဘဝသည် အမြတ်ဆုံးဟု ဖြေကြားလိုက်သည်။

ရှင်အာနန္ဒာက ယင်းအဖြေကို နှစ်နှစ်သက်သက် လက်မခံ၊ အများအဆိုနှင့်ညီညွတ်ပါသည်ဟူ၍သာ ချီးကျူးစကားခပြောကြား၏။

ရှင်အာနန္ဒာသည် အကြားအမြင်များသူဖြစ်သည်အားလျော်စွာရှင်အာနန္ဒာကိုယ်တိုင် ပြဿနာ၏အဖြေမှန်ကို ထုတ်ပေးရန် ဘဒ္ဒဇိ-မထေရ်က တောင်းပန်လျှောက်ထားသဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း အဖြေမှန်ထုတ်ပေးတော်မူသည်။

ကောင်းသောအာရုံကို မြင်ရသည်ဖြစ်စေ မကောင်းသောအာရုံကို မြင်ရသည်ဖြစ်စေ အကြင်အာရုံကို မြင်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ ယင်းအာရုံကို အခြေခံ၍ ဝိပဿနာရှုသဖြင့် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်၏၊ မြင်ခြင်းတကာတို့ဘင် ထိုအာရုံကို မြင်ရခြင်းသည် အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏။

ကောင်းသောအသံကို ကြားရသည်ဖြစ်စေ မကောင်းသောအသံကို ကြားရသည်ဖြစ်စေအကြင်အသံကို ကြားပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ ယင်းအသံကိုအခြေခံ၍ ဝိပဿနာရှုသဖြင့် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်၏၊ ကြားခြင်းတကာတို့တွင် ထိုအသံကို ကြားရခြင်းသည် အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏။

အကြင် မဂ်ချမ်းသာဖြင့် ချမ်းသာခြင်းရှိသူအား အခြားမဲ့၌သာလျှင် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်၏၊ချမ်းသာတကာတို့တွင် ထိုမဂ်ချမ်းသာသည် အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏။(အရဟတ္တမဂ်ချမ်းသာကို အမြတ်ဆုံးဟုဆိုလိုသည်။)

သညာတကာတို့တွင် မဂ်သညာ (အရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သောသညာ) သည်အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏။ အကြင်ဘုံဘဝ၌ တည်ရှိသူအား အန္တရာယ် မရှိသဖြင့် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်၏၊ ဘုံဘဝတို့တွင် ထိုဘုံဘဝသည် အမြတ်ဆုံး ဖြစ်၏။

(ရဟန္တာဖြစ်မည့်ပစ္ဆိမဘဝကို အမြတ်ဆုံးဟု ဆိုလိုသည်။)တနည်းအားဖြင့် မဂ်ခဏ၌ ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာပဉ္စက ဘဝသည် ဘဝတကာတို့တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏။ ဤသို့ အဖြေမှန် ထုတ်ပေးတော်မူသည်။ (အံ၊၂။၁၇၇-၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀-၁။)

ဇာတ်အဋ္ဌကထာ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။) ၌ ဘဒ္ဒဇိသတို့သားသည် လူဝတ်ကြောင်ဘဝဖြင့်ပင် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်၍ ထိုနေ့၌ပင် ရဟန်းဘဝဘက်ရောက်သူဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားသည်၊ ထိုစကားရပ် အရ ဘဒ္ဒဇိမထေရ်သည် ရဟန္တာဖြစ်ပြီးမှ အာနန္ဒာမေးသော ပြဿနာငါးရပ်ကို ဖြေဆိုသည်ဟု ယူဆရပေမည်။ သို့ရာတွင် ရဟန္တာဖြစ်ပြီးသူတဦးက "မြင်ခြင်းတကာတို့တွင် တန်ခိုးအထက်မြက်ဆုံး ဗြဟ္မာကို မြင်ရခြင်းသည် အမြတ်ဆုံး" စသည်ဖြင့် ဖြေဆိုလိုက်ခြင်းမှာ စဉ်းစားစရာပင် ဖြစ်နေပေသည်။ ပါထိကဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀)၌ကား ဘဒ္ဒဇိသည် ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းပြုပြီးမှ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ကြောင်း ဆိုထားပြန်သည်။ ယင်းအဆိုအရ ဘဒ္ဒဇိသည် ရဟန္တာမဖြစ်သေးမီ ရှင်အာနန္ဒာမေးသော ပြဿနာ ငါးရပ်ကို ဖြေဆိုသည်ဟု ယူဆနိုင်ပြန်ပေသည်။

ဘဒ္ဒဇိသတို့သားသည် အတိတ်ဘဝ ကျူးထရံသည် ဖြစ်စဉ်က ကျူးရိုး ရေသဖန်းသားတို့ဖြင့် ကျောင်းဆောက်လုပ်၍ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား လှူဒါန်းခဲ့ဘူး၏။ ပစ္စည်းလေး

ပါးတို့ဖြင့်လည်း ထောက်ပံ့ခဲ့ဘူး၏။ ထို ကုသိုလ်ကံကြောင့် မဟာပနာဒမင်း ဖြစ် သောအခါ သိကြားမင်း၏ စေခိုင်းချက်အရ ဝိသကြုံနတ်သားကိုယ်တိုင် လာဆောက်၍ မင်း ကြီးအတွက် ပြာသာဒ် ဖန်ဆင်းပေးရသည်။ ဘဒ္ဒဇိသတို့သားဘဝ၌လည်း ဆောင်းနွေမိုး ဥတုသုံးပါးအား လျော်သော ပြာသာဒ်သုံး ဆောင်၌ အလှည့်ကြ နေထိုင်သုံဖြစ်သည်။ ဘဒ္ဒဇိသတို့သား ပြာသာဒ် တဆောင်နှင့် တဆောင် ကူးပြောင်းတိုင်း သတို့သား၏ စည်းစိမ်ကို ကြည့်ရှုရန် ဘဒ္ဒိယမြို့သူမြို့သား များသည် ကျိတ်ကျိတ်တိုး စည်ကားအောင် လာဆောက်ကြစမြဲဖြစ်သည်။ တနေ့ မြို့သူမြို့ သားများသည် ဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို နာယူ ကြသဖြင့် ဘဒ္ဒဇိ သတို့သားပြာသာဒ် တဆောင်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းကိုလာဆောက် မကြည့်ရှုကြပေ။ ဘဒ္ဒဇိကအကြောင်း မေးမြန်းသောအခါ အကြောင်းစုံ သိရသဖြင့် သူလည်း ဘုရားရှင်၏ တရားတော်နာယူရန် သွားလေသည်။ ဘဒ္ဒဇိသည်တရားနာနေစဉ် ပင် ကိလေသာကုန်ခမ်းရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ဘဒ္ဒဇိသတို့သား, ဘဒ္ဒဇိ သူဌေး, ဘဒ္ဒဇိ မထေရ်ဟူသည် တဦးတည်း ပင်ဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉-၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၉-၃၀၁။) ဘဒ္ဒဇိထွေထူး ကုမာ ဂါထာ-ယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၇၈။ (–အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄၊၂၉၆။)

ဘဒ္ဒဇိသေဋ္ဌိ (ပု) [ဘဒ္ဒဇိ+သေဋ္ဌိ] ဘဒ္ဒဇိ သူဌေး။မနုဿပဃေ ဘဒ္ဒဇိသေဋ္ဌိနာမ ဟုတ္ဝာ သတ္ထုသန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ အဏက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဘဒ္ဒထ္ထေရ (ပု) [ဘဒ္ဒ+ထေရ] ဘဒ္ဒမထေရ်။ အာယသ္မတော ဘဒ္ဒတ္ထေရဿဂါထာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

ဘဒ္ဒဒါရု (န) [ဘဒ္ဒ+ဒါရု] နတ်ထံးပင်၊ ထင်း ရှူးပင်။ ဒေဝဒါရု ဘဒ္ဒဒါရု။ ဓာန်။၅၆၈။

ဘဒ္ဒနင်္ဂလ (န) [ဘဒ္ဒ+နင်္ဂလ] ကောင်း သောထွန်တံ။ သော ဗလဝဂေါဏော စ ဘဒ္ဒ-နင်္ဂလဉ္စ ဂဟေတ္ဝာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၆။

ဘဒ္ဒနာမ (ပု) [ဘဒ္ဒသာလ+နာမ] ဘဒ္ဒသာ လမထေရ်။ ဘဒ္ဒနာမော စ ပဇ္ဈိတော။ ဝိ၊၅။ ၂၊၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ဘဒ္ဒနာမောတိ ဘဒ္ဒသာ-လတ္ထေရော။ နာမဿ ကေဒေသေနပိ ဟိ-ဝေါဟာရော ဒိဿတိ“ဒေဝဒတ္တော ဒတ္တော”တိယထာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၉။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၃၂။)

ဘဒ္ဒန္တ (ပု) [ဘဒ္ဒ+အန္တ။ မောဂ်။၇။၇၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၇၇-၌ ဘဒ္ဒန္တပုဒ်ရင်း ဂ-အမည် ရှိသော သိဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ဘဒ္ဒန္တပုဒ်ကို ဘဒန္တေ ပြုဟုဆိုထားသည်။ ယင်း ၄၈၈-သုတ်၌ ဂ-အမည်ရှိသော သိပိဘတ်နှင့် ယော ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ “ ဘဒ္ဒန္တ ” ပုဒ်ကို “ဘဒန္တ, ဘန္တေမပြုလျှင်” ဘဒ္ဒန္တ, ဘဒ္ဒန္တာ” ဟု ရုပ်ပြီးနိုင်ကြောင်း ပြဆိုထားပြန်သည်။ ရူ။၁၁၁-သုတ်၌ “ဘဒန္တ”ပုဒ်ရင်း၊ ဂ-အမည် ရှိသော သိဝိဘတ်နှင့် ယောဝိဘတ်နှောင်း ရာ၌“ဘဒန္တ” ပုဒ်ကို “ဘဒ္ဒန္တ, ဘန္တေ” ပြုဟု ဆိုထားသည်။ မောဂ်။ မောဂ်၊ ပဋိကာ။၂။ ၁၄၆ သုတ်၌“ ဘဒန္တ” ပုဒ်မှ “ဒ” ကိုဒ္ဒ ဘော်ပြု၍ “ဘဒ္ဒန္တ” ဟု ရုပ်ပြီးကြောင်းပြဆို ထားသည်။ အာလုပ်၌ ဘဒ္ဒန္တ+သိ–ဟုခဲ့ –အို အချင်ဟုပေး။]အရှင်၊ အရှင်ကောင်း။ (ဘုရား, ရသေ့, ရဟန်းစသည်။) အဟံ နဠော-သ္မိ ဘဒ္ဒန္တေ။ ဇာ၊၁။၅၇။ (–ဒီ၊၁။၉၀။ ဒီ၊ ၃။၁၁၇။ ဝိမာန။၂၆။) အဟံ နဠောသ္မိ ဘဒ္ဒန္တေတိ သာမိ အဟံ နဠဇာတိကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။

ဘဒ္ဒပဒ (ပု) [ဘဒ္ဒပဒါ+ဏ] ဘဒြပိုဒ် နက္ခတ် နှင့်ယှဉ်ခသာလ၊ တော်သလင်းလ။ ဘဒ္ဒပဒပုဏ္ဏမာ-ကြည့်။

ဘဒ္ဒပဒနက္ခတ္တ (န) [ဘဒ္ဒပဒ+နက္ခတ္တ]ဘဒြပိုဒ်-နက္ခတ်။ ဒုယံ ဘဒ္ဒပဒနက္ခတ္တာနံ နာမံ။ ခန်၊ဋီ။၆၁။

ဘဒ္ဒပဒပုဏ္ဏမာ (ထီ) [ဘဒ္ဒပဒ+ပုဏ္ဏမာ] တော်သလင်းလပြည့်။ ဘဒ္ဒပဒ ပုဏ္ဏမာယံ ယသဿ ဂ္လန်္ဒိယာနံ ပရိပက္ကဘာဝံ ဥတ္တာ။ ဝဇိရ။၄၀၇။

ဘဒ္ဒပဒါ (ထီ) [ဘဒ္ဒ+ပဒါ] ဘဒြပိုဒ်နက္ခတ်။ (ဘဒြပိုဒ်နက္ခတ်သည် ပြုဗ္ဗာဘဒြပိုဒ်, ဥတ္တရ ဘဒြပိုဒ်နက္ခတ်ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ နက္ခတ် ၂၇-လုံးအနက် ၂၅-လုံးမြောက် နက္ခတ်ကို ပြုဗ္ဗာ-ဘဒြပိုဒ်၊ ၂၆-လုံးမြောက် နက္ခတ်ကို ဥတ္တရ ဘဒြပိုဒ်နက္ခတ်ဟု ခေါ်သည်။ ပြုပွါဥတ္တရ၊ နှစ်ဖြာပုရပိုက်၊ သမိုက်တုက်ရေ၊ လေးလုံး နေလျက်၊ ဖထိုင်ခြေသို့၊ မြို့လည်းသာလှ၊ ဂ္လန္ဒပဋ္ဌနဂိုရ်၊ ထိုမှတလီ၊ ကပ္ပိလဝတ်၊ ပြုပွါပုရပိုက်၊ ကြုံကိုက်လေလျှင်၊ တလင်ကွာပြီး၊ အိမ်ဆောင်ကြီးနှင့်၊ ပင့်သီးရမြောက်၊သား တယောက်သည်၊ ဖွားပေါက်သော်လျှင်၊ သေတတ်ချင်၏၊ လူ့ခွင်ချမ်းသာ၊ ကြီးမား စွာရှင့်၊ ဥတ္တရာပုရပိုက်၊ ဆိုက်တုံးအပြီး၊ ကြိုက်ကြုံနီးက၊ အားကြီးသောသူ၊ နှိပ်စက်မူချိမ့်။ အာကာသသ္ဝတြ)ဘဒ္ဒပဒါ၊ ပေါဋ္ဌပဒါ သမာ။ ဘဒ္ဒေါ ဂေါ၊ တဿော ပဒါနိ ပါဒါ၊ အဿံ ဘဒ္ဒပဒါ။ ခန်။ခန်။ဋီ။ ၆၀။

ဘဒ္ဒပီဋ္ဌ (န) [ဘဒ္ဒ+ပီဋ္ဌ။ ဘဒ္ဒံကလျာဏံ ပီဋ္ဌံ ဘဒ္ဒပီဋ္ဌံ။ ခန်။ခန်၊ဋီ။၃၁၁။] (က) ကောင်းသော အင်းပျဉ်။ (ကြိမ်အင်းပျဉ်, ကြိမ်ကုလားထိုင်စသည်။) (ခ) ဘဒ္ဒပီဋ္ဌ လက္ခဏာတော်၊ ကောင်းသော အင်းပျဉ် ပုံသဏ္ဌာန် အမှတ်တံဆိပ်။ (ဘုရားရှင် စက်လက္ခဏာတို့၏ အခြံအရံလက္ခဏာ ၃၅-ပါး အနက် တပါး အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၇။) (က) ဘဒ္ဒပီဋ္ဌ (ဝိ၊ ၄။၂၉၄)ဘဒ္ဒပီဋ္ဌ ဝေတ္တမယဿ ပီဋ္ဌံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၉။ (–ဝိဓာန၊ဋ္ဌ။၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။) (ခ) မစ္ဆယုဂဋ္ဌံ ဘဒ္ဒပီဋ္ဌံ အက်ံသကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။

ဘဒ္ဒပီဋ္ဌက (န) [ဘဒ္ဒပီဋ္ဌ+က] ကောင်းသော အင်းပျဉ်။ (ကြိမ်အင်းပျဉ်,ကြိမ်ကုလားထိုင်စသည်။) ဘဒ္ဒပီဋ္ဌကေသူ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄)တိ ဝေတ္တမယပီဋ္ဌေသု။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၂၇။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၉။

ဘဒ္ဒမုတ္တ (န) [ဘဒ္ဒ+မုတ္တ] နွားမြေရင်းကြီး (မုန်ညင်းကြီး)။ ဂုန္နာ စ ဘဒ္ဒမုတ္တဠ္ဟ။ဏောဂ-ဟရဏတ္တာ ဘဒ္ဒဠ္ဟ တံ မုတ္တဠ္ဟေတိ ဘဒ္ဒမုတ္တံ။ ခန်။ခန်၊ဋီ။၅၉၉။

ဘဒ္ဒမုတ္တက(န) [ဘဒ္ဒမုတ္တ+က]နွားမြေရင်းကြီး။ ဥသိရံ ဘဒ္ဒမုတ္တကံ။ ဝိ၊၂။၅၂။ ဝိ၊၃။ ၂၉၂။

ဘဒ္ဒယာန (န) [ဘဒ္ဒ+ယာန] ကောင်း–မြတ်—သောယာဉ်။ ဘဒ္ဒယာနေနာ(သုတ္တနိ။ ၃၄၁)တိ ဟတ္ထိအာဿ ရထသိဝိကာဒိနာ ဥတ္တမယာနေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။

ဘဒ္ဒယာနိက (ပု) [ဘဒ္ဒယာန+ဣက]ဘဒ္ဒယာ-နိကဂိုဏ်း၊ ဘဒ္ဒယာနိကမည်သော အာစရိယဝါဒ။ ဓမ္မတ္တရိကာ ဘဒ္ဒယာနိကာ၊ ဆန္နာဂါရိကာ စ သမိတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ ဘဒြယာနိက-လည်းကြည့်။

ဘဒ္ဒယုဂ (န) [ဘဒ္ဒ+ယုဂ] မြတ်သောအစုံ (ဘုရားရှင်၏ လက်ဝဲရံ, လက်ျာရံ အဂ္ဂသာဝက ၂-ပါး)။ ဘဒ္ဒယုဂ (ဒီ၊၂။၄)နှိ အဂ္ဂတ္တာ-ယေဝ ဘဒ္ဒယုဂံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

ဘဒ္ဒလီ (ထီ) ဘဒ္ဒလီ မည်သော မြည်းမ။ ဝါတဂ္ဂမိဝ ဘဒ္ဒလီ။ ဇာ၊၁။၇၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၆။)

ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယ (ပု) [ဘဒ္ဒက+ဝဂ္ဂိယ] ဘဒ္ဒဝဂ္ဂီ မင်းသား၊ ကောင်းမြတ်သော အစုဖွဲ့ခြင်းဖြင့် လှည့်လည် သွားလာတတ်သော မင်းသား။ (ဘုရားရှင်သည် မဟာသက္ကဆုဇ် ၁၀၃-ခုနှစ် ကဆုန်လပြည့်နေ့ ဘုရားဖြစ်ပြီးနောက် မိမိ၏ ဗုဒ္ဓဝါဒ ပြန့်ပွါး ထွန်းကားရေးအတွက် သာသနာပြု ပုဂ္ဂိုလ်များကို စုဆောင်းလာရာ ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ဖြ-ရက်နေ့ (ဘုရားဖြစ်ပြီး ၂ - လ ဖြ- ရက်အရ) တွင် ပဉ္စဝဂ္ဂီငါးဦး ယသ ဦးဆောင်သော ဧဟိဘိက္ခု ရဟန်း ၅၅-ပါး၊ ပေါင်း သာသနာပြု ပုဂ္ဂိုလ် ၆၀-အထိ စုဆောင်းရရှိလာသည်။ ပထမ ဝါကျွတ်ပြီးနောက် ရဟန်း ၆၀-ကို ဒေသအသီးသီးသို့ သာသနာပြု စေလွှတ်တော်မူ၍ မိမိ ကိုယ်တိုင်မူ ဥရုဝေလတောသို့ ကြွသွားတော်မူစဉ် လမ်းခရီးအကြား ဝါခင်းထဲ၌ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂီ ညီနောင် ၃၀-အား တရားဟောပြ ဆုံးမ တော်မူခဲ့သည်။ ခမ္ဗ၊ဌ၊၁။၅၅။ ညီနောင် ၃-ကျိပ်အနက် ၂၉-ယောက်သည် မိမိ ကိုယ်ပိုင် လက်ဆပ်မယားများဖြင့် ဝါခင်းထဲတွင် အပျော်ကျူးနေကြခြင်းဖြစ်၍ တယောက် မှာမူ ကိုယ်ပိုင် လက်ထပ်မယား မရှိသဖြင့် ပြည့်တန်ဆာမကို အခကြေးငွေဖြင့် ငှါးရမ်း၍ ပျော်ရွှင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည့်တန်ဆာမသည် မင်းသားများ မေ့လျော့ယစ်မူးနေစဉ် ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ခိုးယူထွက်ပြေး၏၊ မင်းသားများသည် ပြည့်တန်ဆာမကို လိုက်လံ ရှာဖွေစဉ် ဘုရားရှင်နှင့် တွေ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်က "မင်းသားတို့ ပျောက်သော မိန်းမကို လိုက်လံရှာဖွေခြင်းနှင့် ကိုယ့်ကိုယ်ကို ရှာဖွေခြင်း ဘယ်သင်းက မြတ်သနည်း"ဟု မေးတော်မူသည်၊ မင်းသားများက "ကိုယ့်ကိုယ်ကို ရှာဖွေခြင်းက မြတ်ပါသည်"ဟု ပြန်လည်လျှောက်ထားကြသည်။ ဆက်လက် တရားဟောကြားတော်မူရာ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂီ ညီနောင်အားလုံး ထိုနေရာ၌ပင် တရားထူး ရကြသည်။ ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းအဖြစ်ကို ရလိုပါကြောင်း တောင်းပန် လျှောက်ထားကြရာ ဘုရားရှင်က "ထေ ဘိက္ခဝေါ"ဟု ခေါ်တော်မူသဖြင့် အားလုံး "ဧဟိဘိက္ခု"ရဟန်းချည်း ဖြစ်ကြသည်။ ဝိ၊၃။၃၀-၁။ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂီ ရဟန်းများသည် ရဟန်းဖြစ်ပြီးနောက် ဓူတင် ၁၃-ရပ်ကို ဆောင်ကြသည်။ တခုသော ဝါကျွတ်၌ ဘုရားရှင်ထံ ဘုရားဖူးအလာ လမ်းခရီး၌ မိုးမိသဖြင့် လေးလံသော တိစီဝရိက်ကို ဆောင်ယူ၍ ပင်ပန်းခက်ခဲစွာ လာကြရသည်။

ဘုရားရှင်သည် ရဟန်းတို့၏ နေရေးထိုင်ရေး ကျန်းမာရေး အခြေအနေများကို မေးမြန်းတော်မူ၍ ရဟန်းများက ပင်ပန်းခက်ခဲစွာ လာခဲ့ရကြောင်း လျှောက်ထားလေလျှင် ထိုရဟန်းများအား လျော်သော တရား စကားကို ဟောကြားတော်မူသည်၊ ရဟန်းများလည်း ထိုနေရာ၌ပင် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်၍ မိမိတို့ နေ ထိုင်ရင်း ပါဝါပြည့်သို့ ပြန်ကြွသွားကြောလသည်။ ဘုရားရှင်သည် ဘဒ္ဒဝဂ္ဂီရဟန်းများ အဓိဋ္ဌာန်ဘင် သက်နှံးသုံးထည်စလုံး ဆောင်ယူ၍ ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ လ ခဲ့ရသော ဖြစ်ရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ကထိန်ခင်းမူဝါနည်းကိုကို ခွင့်ပြုတော်မူခဲ့သည်။ ကထိန်ခွင့်ပြုလိုက်သည့်အတွက် ကထိန် အာနိသင်ရသော ရဟန်းများအဖို့ ခရီးသွားရာ၌ အဓိဋ္ဌာန်တင် သက်နှံး သုံးထည်စလုံး ဆောင်ယူနေစရာ မလိုဟော့ပဲ လေးလံသော ဒုကူဋ္ဌ (၂-ထပ်) သင်္ကန်းကြီးကို ထားပစ်ခဲ့လိုက ထားပစ်နိုင်ခွင့် (ကထိနပုဒ်လည်း ကြည့်) ရှိသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇-၈။ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂီ ရဟန်းများသည် ရှေးရှေး အတိတ်ဘဝက ရှေးဘုရားရှင်များထံတော်၌ တရားထူးရရန် ဆုတောင်း၍ ကောင်းမှု ကုသိုလ်

အမျိုးမျိုး ပြုလုပ်ခဲ့ဘူးကြသည်။ တဘဝ၌ သေသောက်ကြူး ၃၀-ဖြစ်၍ တုဏ္ဍိလဝက်မင်း၏ ဩဝါဒကို (တုဏ္ဍိလဇာတက-လည်းကြည့်) နာယူကြရသဖြင့် အနှစ် ၆၀-သောင်းတို့ပတ်လုံး ငါးပါးသီလ စောင့်ထိန်းခဲ့ဘူးသည်၊ ယင်း ဥပန်ဿယည်းကြောင့် ယခုဘဝ၌ တထိုင်တည်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ဆောက်ကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၆၃၊၃၀၁။)

တိ သမတ္တာ ဘဒ္ဒဝဂ်ိယာ သဟာယကာ သပဇာပတိကာ တသ္မိ ဝနသဏ္ဍေ ပရိစာရေန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၀။ ဘဒ္ဒဝဂ်ိယာတိ တေ ကိရ ဆဇကုမာဆု ရူပေန စ စိတ္တေန စ ဘဒ္ဒက ဝဂ္ဂဇ္ဇနွေန စ ဝိစရန္တိ တသ္မာ "ဘဒ္ဒဝဂ်ိယာ" တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ ဘဒ္ဒံရူပဉ္စ စိတ္တဉ္စ ဧတသ မတ္ထီတိ ဘဒ္ဒကာ။ ဝဂ္ဂဇန္ဓနံ ဝဂ္ဂေါ၊ ဥတ္တရပဒလောပေန၊ ဝဒဂ္ဂန စရန္တီတိဝဂ်ိယာ။ ဘဒ္ဒကာ စ တေ ဝဂ်ိယာစာတိ ဘဒ္ဒဝဂ်ိယာ ကကာရလောပေန။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၁၀။

ဘဒ္ဒဝဂ်ိယကုမာရ (ပု) [ဘဒ္ဒဝဂ်ိယ+ကုမာရ] ဘဒ္ဒဝဂ်ိမင်းသား။ ကပ္ပါသိက ဝနသဏ္ဍေ တိ သ ဇနေ ဘဒ္ဒဝဂ်ိယကုမာရေ ဝိနေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (-အပါဒ္ဌ၊၁။၉၇။)

ဘဒ္ဒဝဂ်ိယထေရ (ပု) [ဘဒ္ဒဝဂ်ိယ+ထေရ] ဘဒ္ဒဝဂ်ိမထေရ်။ ကောသလရညော ဧကပိတုကဘာတူနံ ဘဒ္ဒဝဂ်ိယထေရာနံ တေ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။

ဘဒ္ဒဝဂ်ိယသဟာယက (ပု) [ဘဒ္ဒဝဂ်ိယ+သဟာယက] ဘဒ္ဒဝဂ်ိမည်သော အဆွေခင်ပွန်း။ ဘဒ္ဒဝဂ်ိယသဟာယကာ ပန ကိ ကမ္မံ ကရိ သု ဘဇန္တေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

ဘဒ္ဒဝတိ (ထီ) [ဘဒ္ဒါ+ဝတိ] ကောင်းသော-စည်း-စောင်းရန်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘဒ္ဒဝတိက (တိ) [ဘဒ္ဒဝတိ+ဣက၊ ဘဒ္ဒါ+ဝတိ+က။ ထိဒ်၌ ဘဒ္ဒဝတိကာ] (၁)ကောင်းသော-စည်း—စောင်းရန်း-ရှိသော (ရွာ, နိဂုံး)။ (၂)ဘဒ္ဒဝတိကာမည်သော(ဆင်မ)။ (၁) ဘဒ္ဒဝတိကာ (ဝိ၊၂။၁၄၄)တိ ကောဂါမော သော ဘဒ္ဒိကာယ ဝတိယာ သမန္နာဂတတ္တာ ဧတံ နာမံ လဘိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။) ဘဒ္ဒါ ဝတိ ဧတ္ထာတိ-ဘဒ္ဒဝတိကာတိ စ, ဘဒ္ဒါ ဝတိ ဘဒ္ဒဝတိ၊ သာ ဧတ္ထ အတ္ထီတိ ဘဒ္ဒဝတိကာတိ စ။ ပါစိတ်၊ ယော။၁၀၀။ (၂) ဥဒေနဿ ရညော ဘဒ္ဒဝတိကံ ဟတ္ထိနိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၂။

ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိ (ပု) [ဘဒ္ဒဝတိယ+သေဋ္ဌိ] ဘဒ္ဒဝတိသူဌေး။ တသ္မိ ပန ကာလေ ဘဒ္ဒဝတိနဂရေ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိနာမ ဃောသကသေဋ္ဌိနော အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗသဟာယကော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။

ဘဒ္ဒဝတီ (ထီ) [ဘဒ္ဒါ+ဝတီ။ ဘဒ္ဒဝန္တု+ဣ] (၁) ဘဒ္ဒဝတီမြို့။ (၂) ဘဒ္ဒဝတီဆင်မ။ (၁) ဘဒ္ဒဝတိယံ သေဋ္ဌိနော ဓီတာ..... သာမာဝတီနာမ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၄၇။ (-ဝဇိရ။ ၃၂၇။) (၂) ဘဒ္ဒဝတီနာမ ကရေဏုကာ ဧကဒိဝသံ ပညာသဃောဇနာနိ ဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။

ဘဒ္ဒဝတီနဂရ (ထီ၊န) [ဘဒ္ဒဝတီ+နဂရ] ဘဒ္ဒဝတီမြို့။ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိ-ကြည့်။

ဘဒ္ဒသဒ္ဒ (ပု) [ဘဒ္ဒ+သဒ္ဒ] ဘဒ္ဒသဒ္ဒါ။ ဘဒ္ဒသဒ္ဒေန သမာနတ္ထံ ပဒန္တရမေတံ။ အပါဋ္ဌ၊၂။၅၀။

ဘဒ္ဒသဒ္ဒသမာနတ္ထ (တိ) [ဘဒ္ဒသဒ္ဒသမာန+အတ္ထ] ဘဒ္ဒသဒ္ဒါနှင့်တူသော အနက်ရှိသော။ ဘဒ္ဒသဒ္ဒသမာနတ္ထံ ပဒန္တရမေတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။

ဘဒ္ဒသာရိတိရ (န) [ဘဒ္ဒသာရီ+တိရ] ဘဒ္ဒသာရီမြစ်ကဲမ်ိုး။ အာယသ္မာ မဟာကစ္စာနော ဝရဏာယံ ဝိဟရတိ ဘဒ္ဒသာရိတီရေ။ အံ၊ ၁။၆၆။

ဘဒ္ဒသာလ[၁] (ပု) [ဘဒ္ဒ+သာလ] (၁) ကောင်း – တင့်တယ် – သော အင်ကြင်းပင်။ (၂) ဘဒ္ဒသာလ မည်သူ။ (နာရဒဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝက ဖြစ်သော ဘဒ္ဒသာလ မထေရ်။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁၉။ ၂၂၄။ ဘဒ္ဒသာလ မည်သော အင်ကြင်းပင်စောင့်နတ်။ ဇာ၊၁။ ၂၄၂။ ဇာ၊၁၄။၁၅၇။ စစ်သူကြီး၏သား ဘဒ္ဒသာလ၊ စန္ဒဂုတ်မင်းနှင့် စစ်တိုက်ဖက် ဖြစ်သည်။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၂။) (၁) ဘဒ္ဒသာလမူလ-ကြည့်။ (၂) ဘဒ္ဒသာလော ဇိတမိတ္တော၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂။

ဘဒ္ဒသာလ[၂] (တိ) [ဘဒ္ဒါ+သာလာ] ကောင်းသော စွေးရုံစသော အဆောက်အဦရှိသော (မြို့)။ ဘဒ္ဒသာလ (ဇာ၊၁။၃၉၀)န္တိ အာပဏာဒီဟိ သာလာဟိ သမ္ပန္နံ။ ဇာ၊၁၄။၈၅။

ဘဒ္ဒသာလဇာတက (န) [ဘဒ္ဒသာလ+ဇာတက] ဘဒ္ဒသာလဇာတ်။ ဒုါဒသကနိပါတေ ဘဒ္ဒသာလဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊၁၊ ၁။၁၅၀၊၁၉၈။

ဘဒ္ဒသာလထွေရ (ပု) [ဘဒ္ဒသာလ+ထေရ] ဘဒ္ဒသာလမထေရ်။ (မဟိန္ဒထေရ် ဦးဆောင်သော သီဟိုဠ်သာသနာပြု ၅-ပါးတွင် တပါး အဝင် ဖြစ်သည်။ ဝိ၊၁၊၁။၄၈။) သမ္မလတ္ထေရေန ဘဒ္ဒသာလတ္ထေရေန စ သဒ္ဓိံ တမ္မပဏ္ဏိဒီပံ ပေသေသိ။ ဝိ၊၁၊၁။၄၈။ (–သာရတ္ထ၊ ၁။၁၄၉။ ဝိမတိ၊၁။၃၂။)

ဘဒ္ဒသာလဒေဝရာဇ (ပု) [ဘဒ္ဒသာလ+ဒေဝရာဇ] ဘဒ္ဒသာလ မည်သော အင်ကြင်းပင်စောင့်နတ်မင်း။ ဘဒ္ဒသာလဒေဝရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိံ။ ဇာ၊၁၊၁။၁၆၀။

ဘဒ္ဒသာလမူလ (န) [ဘဒ္ဒသာလ+မူလ] ကောင်းသော – တင့်တယ်သော – အင်ကြင်းပင်၏ အနှီး။ တတြ သုဒံ ဘဂဝါ ပါလိလေယျကေ ဝိဟရတိ ဘဒ္ဒသာလမူလေ။ သံ၊ ၂။၇၈။ (–ဝိ၊ ၃။၄၉၉။ ဥဒါန။၁၂၅။) ဘဒ္ဒသာလမူလေတိ ပါလိလေယျဝါသိနော .... ပဏ္ဏသာလသမီပေ တသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဝိဟရတိ။ သံ၊၁၊ ၂။၂၀၀။ (–သာရတ္ထ၊၃။၃၆၀။) ဘဒ္ဒသာလောတိ ပန တတ္ထကော မနာပေါ ဘဒ္ဒကော သာလ-ရုက္ခော။ ဥဒါန၊၁။ ၂၂၆။

ဘဒ္ဒသာလရုက္ခ (ပု) [ဘဒ္ဒသာလ+ရုက္ခ] ကောင်းသော – တင့်တယ်သော – အင်ကြင်းပင်။ ယဒိ တေ မမ သရီရေန ဘဒ္ဒသာလရုက္ခေန သဒ္ဓိံ မမ ဝိနာဘာဝေါ ပတ္ထိတော၊ ဇာ၊၁၊၁။၁၅၀။

ဘဒ္ဒသိရီ (ထီ) [ဘဒ္ဒါ+သိရီ] ဖန်ကူး။ မလယ-ဒီပဂိရိမ္ပိ ဇာယတိတိ မလယဇော။ ဘဒ္ဒသိရိ-ပျတြ။ ဓာန်၊၌။၃၀၀။ ဘဒ္ဒါယ သိရိယာ သမ္ပန္နတ္တာ ဘဒ္ဒသိရီ။ဓာန်၊၌။သျ။၁။နှာ-၄၂၉။

ဘဒ္ဒသေန (ပု) [ဘဒ္ဒါ+သေနာ] ဘဒ္ဒသေန မင်းသား။ (ရှင်မောဂ္ဂလာန် အလောင်း လျာ)။ စန္ဒံ သူရိယဉ္စ ဘဒ္ဒသေနဉ္စ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၂။ (–စရိယာ၊၁။၅၉၊၆၃။ ဇာ၊၁၊၇။ ၇၆။)

ဘဒ္ဒါ (ထီ) [ဘဒိ+ဒ+အာ] (၁) ယသော် ဓရာ။ (၂) ဘဒ္ဒါမည်သော အမျိုးသမီး။ (ရေဝတဘုရားရှင်၏ လက်ျာရံအဂ္ဂသာဝိကာ ဖြစ်သော ဘဒ္ဒါထေရီ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၃။ ဂေါတမ ဘုရားရှင်လက်ထက် ကုဏ္ဍလကေသာ မည်သော ဘဒ္ဒါထေရီ။ အပ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဘဒ္ဒါကာ-ပိလာနီမည်သော ဘဒ္ဒါထေရီ။ အပ၊ ၂။ ၂၆၄။ မုဏ္ဍမင်း၏ မိဖုရား ဘဒ္ဒါ။ အံ၊ ၂။၅၀၊၅၁။ ကဿပဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေး ဘဒ္ဒါ-ဥပါသိကာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၀။ ရေဝတမထေရ်၏ အလုပ်အကျွေး သူဋ္ဌေး၏ သမီး ဘဒ္ဒါ၊ ယင်း ဘဒ္ဒါသည်ပင် ကွယ်လွန်သောအခါ သိကြား မင်း၏ အလုပ်အကျွေး ဘဒ္ဒါနတ်သမီး ဖြစ်

လာသည်။ ဝိမာန၊၄၉။၁၃၅-၁၄၂။) (၁)ဘဒ္ဒါကစ္စာနာ။ ကုလဘရဏ္ဍပါဒံဝသေန ကလျာဏတ္တာ ဘဒ္ဒါ။ ခါန်။ခါန်၊၄၃၊၃၄။ (၂)ဝိဇိတသေနာ ဘဒ္ဒါ စ၊ အနဟသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၈။

ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာ (ထီ) [ဘဒ္ဒါ + ကုဏ္ဍလကေသာ] ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာ ထေရီမ။ ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာတိ၊ ဟေဿတိ သဏ္ဌာ သာဝိကာ။ အပ၊၂။၂၄၀။ (-၂၄၄။ ထေရီ၊၄။၉၀။) ကုဏ္ဍလကေသာ-ကြည့်။

ဘဒ္ဒါဇာနိယ (ပု) [ဘဒ္ဒ+အာဇာနိယ]ကောင်းသော အာဇာနိ။ တဿ ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဘိဇာဘိတာယ ဩရသံ ပုတ္တံ ဘဒ္ဒါဇာနိယသဒိသကိစ္စတာယ အာဇာနိယံ။ ထေရ၊၄။၁။၁၄၆။

ဘဒ္ဒါရာမ (ပု) [ဘဒ္ဒ+အာရာမ] ကောင်း-မြတ်-သော အာရာမ်ကျောင်းတိုက်။ဘဂဝတိ တသ္မိံ နိဂမေ ဘဒ္ဒါရာမေ ဝိဟရန္တေ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ။ ထေရ၊၄။၁။၂၁၉။

ဘဒ္ဒါလတာ (ထီ) [ဘဒ္ဒါ+လတာ] ကောင်းသော နွယ်။ ပဒါလတာတိ ကော မခုရရသာ ဘဒ္ဒါလတာ။ ဒီ၊၄၊၃၂။

ဘဒ္ဒါလိ (ပု) [ဘဒ္ဒ+လာ+လ္ဂ။ သီ၊၄၊သစ်၊၂။ ၃၃၁။] ဘဒ္ဒါလိမထေရ်။ (ဤမထေရ်၏ အကြောင်းကို မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ မြန်မာပြန်၊ နှာ၊၁၀၈-၁၁၉-နှင့် ထေရာပဒါန် မြန်မာပြန်၊ ပဌမအုပ်၊ နှာ။ ၄၄၀-၂-တို့ကြည့်။) သမယောပိ ခေါ တေ ဘဒ္ဒါလိ အပ္ပဋိဝေဒ္ဓါ အဟောသိ။ မ၊၂။၁၀၂။ (-၁၀၃၊၁၀၄။)

ဘဒ္ဒါလိတ္ထေရ (ပု) [ဘဒ္ဒါလိ+ထေရ] ဘဒ္ဒါလိမထေရ်။ အာယသ္မာ ဘဒ္ဒါလိတ္ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၄၃၁။ (-မ၊၌၊၃။၇၁။)

ဘဒ္ဒါလိသုတ္တ (နှ) [ဘဒ္ဒါလိ+သုတ္တ] ဘဒ္ဒါလိသုတ်။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-၀ဂ်၊၅-သုတ်။ မ၊၂။၁၀၀-၁၁၀။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ၊ မြန်မာပြန်၊ နှာ။၁၀၈-၁၁၉။ ဧဝံ မေသုတန္တံ ဘဒ္ဒါလိသုတ္တံ။ မ၊၌၊၃။၁၀၄။ (-၀ဇိရ။၅၆။)

ဘဒ္ဒိကာရ (တိ) [ဘဒ္ဒ+ကရ+ဏ] ကောင်းသည်ကို ပြုတတ်သော၊ သူ။ ဓမ္မဝါဒိနော ဘဒ္ဒိကာရတိ ဘဝိဿတိ။ ပေဋကော။၂၇၁။

ဘဒ္ဒိဘ္ဍိကာ (ထီ) [ဘဒ္ဒါ+ဘ္ဍတ္ထိကာ] ကောင်းသောမိန်းမ၊ ဘဒ္ဒိဘ္ဍိကာမညသော မိန်းမ။ ဘဒ္ဒိဘ္ဍိကာတိ မံ အညံ ဃု၊ ကိမိလာယံ ဥပါသိကာ (ဝိမာန။၂၇)တိ ... ...ဘဒ္ဒါ သုန္ဒရီ အယံ ဘ္ဍတ္ထီ၊ တသ္မာ "ဘဒ္ဒိဘ္ဍိ ကာ ဥပါသိကာ"တိ။ ဝိမာန၊၄။၁၀၁။

ဘဒ္ဒိဘ္ဍိဝိမာန (ပု၊နှ) [ဘဒ္ဒိဘ္ဍိ+ဝိမာန]ကောင်းသော မိန်းမ၏ ဗိမာန်။ မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဒ္ဒိဘ္ဍိဝိမာနံ ဘိက္ခူနံ ဒဿေသိ။ ဝိမာန၊၄။၁၀၂။

ဘဒ္ဒိပုဉ္ဇ (ပု) ဘဒ္ဒိပုတ္တဂို၏အား။ ယထာဝါပန မဟာဆဇ မဟိယာ ဂဏာ ဝတ္တန္တိ .... အသိပါသာ ဘဒ္ဒိပုတ္တာတိ။ မိလိန္ဒ။၁၀၉။

ဘဒ္ဒိယ (ပု၊နှ) [ဘဒ္ဒ+ဏ္ဍ ၃] (ပု) (၁) ဘဒ္ဒိယမည်သူ။ (သာသနာတော်တွင် ဘဒ္ဒိယအမည်တွင်သူ ၅-ဦးတွေ့ရသည်။ယင်းတို့မှာ-ပဥ္စဝဂ္ဂီငါးဦးတွင် တဦးအပါအဝင် ဖြစ်သော ဘဒ္ဒိယ၁ ထေရ်၊ ယင်း မထေရ်သည် ဓမ္မစက္ကာတရားကို နာကြားပြီးနောက် ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၂-ရက်နေ့တွင် တရားထူးရသည်၊ မထေရ်၏ မိဖအမျိုးအနွယ်စသည်မှာ မထင်ရှား၊ ပဥ္စဝဂ္ဂီနှင့် ပတ်သက်၍လည်း အဆိုအမျိုးမျိုး (ပဥ္စဝဂ္ဂိယပုဒ်ကြည့်။) ကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ ဝိ၊၃။၁၇။ ဝိ၊၌၊၃။၂၄၆။

ဘဒ္ဒိယ[၂] မည်သော လိစ္ဆဝီမင်းသား။ ဤမင်းသားသည် ဘုရားရှင် ဒေသလိပြည် မဟာဝုန်တော၌ သီတင်းသုံးစဉ် ဘုရားရှင်ထံ ချဉ်းကပ်၍ "ရှင်ကြီးဂေါတမသည် မျက်လှည့်သမားအကြီးစားဖြစ်သည်၊ မိမိ၏ မျက်လှည့်ပညာဖြင့် တဖက်ဂိုဏ်းသားများကို မိမိဖက်ပါအောင် ဆွဲဆောင်တတ်သည်ဟု အများက စွပ်စွဲနေကြပါသည်" စသည်ဖြင့် လျှောက်ထားသည်။ ဘုရားရှင်က "တဆင့် ပြောသံကြား၊ ဖြင့် ဟုတ်လှပြီ မှန်လှပြီဟု အတည်မယူသင့်ကြောင်း" စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်။ ဒေသနာအဆုံး၌ ဘဒ္ဒိယလိစ္ဆဝီမင်းသား သောတာပန် တည်သည်။ အံ၁။ ၅၁၁-၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ခု၆၆။ ဟောကြားသော တရားများမှာ ကာလာမ မင်းသားတို့အား ဟောကြားသော တရားတော်နှင့် အတူပင် ဖြစ်သည်။ ကာလာမသုတ္တ-ကြည့်။

ဘဒ္ဒဇိမထေရ်၏ ဖခင်သည်လည်း ဘဒ္ဒိယ ဟူ၍ပင် အမည်တွင်သည်၊ သို့ရာတွင် ဘဒ္ဒိယ ဟု တလုံးတည်း သုံးသည်ကို မတွေ့ရ၊ ဘဒ္ဒိယ သေဋ္ဌိ-ဟု သေဋ္ဌိ ပုဒ်နှင့် တွဲဖက်၍ သုံးစွဲသည်ကိုသာတွေ့ရသည်။ ဘဒ္ဒိယသေဋ္ဌိ-ကြည့်။ ဘဒ္ဒိယမြို့နေ ရဟန်းအားလုံးကိုလည်း မြို့ကို အစွဲပြု၍ ဘဒ္ဒိယဟုပင် ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲသေးသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂-၃။) (ခ) (၂) ဘဒ္ဒိယမြို့။ (ပု)(၁)အာယသ္မာ စ အနုရုဒ္ဓေါ အာယသ္မာ စ ဘဒ္ဒိယော။ မ၊၂။၁၂၅။ ဥစ္စာကုလိကာနံ ယဒိဒံ ဘဒ္ဒိယော ကာဠိဂေါဓယပုတ္တော။ အံ၊၁။၂၃။ (–ဝိ၊၃။၁၇။ သံ၊၁။ ၃၂။) ဘဒ္ဒိယောတိ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ-နိက္ခမန္တော သက္ယရာဇာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။(ခ) (၂) ဘဒ္ဒိယေ ဝိဟရတိ ဇာတိယာဝနေ။ အံ၊၂။၃၀။ (–ဝိ၊၁။၄၇။ ဝိ၊၃။၂၇၈။) ဘဒ္ဒိယေတိ ဘဒ္ဒိယနဂရေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။

ဘဒ္ဒိယ[၂] သာကီဝင်မင်း။ ဤမင်းသည် ပင် ရဟန်း၀တ်သောအခါ၌ ဘဒ္ဒိယ[၂]ထေရ်ဟု အမည်တွင်သည်။ ဤ မထေရ်သည် အနုရုဒ္ဓါ, အာနန္ဒာ, ဘဂု, ကိမိလ, ဒေဝဒတ္တ, ဥပါလိဆတ္တာသည်— ဤ ၆-ဦးတို့နှင့်အတူ ရဟန်းပြုလာသူ ဖြစ်သည်။ ရဟန်းဖြစ်ပြီး မကြာမြင့်မီပင် ဆဋ္ဌာဘိည ရဟန္တာဖြစ်၍ ဓူတင် ၁၃-ပါးကို ဆောင်သည်၊ ဥစ္စာကုလိက တေဒဂ်ဂုဏ်ထူးရသည့်အပြင် အသီတိမဟာသာဝကတွင် တပါး အပါအဝင်လည်း ဖြစ်သည်။ အစောင့်အရှောက် အမျိုးမျိုးနှင့် နေထိုင်ရသော မင်းဘဝ၏ မချမ်းသာပုံနှင့် အစောင့်အရှောက်ကင်းလျက်နေထိုင်ရသော ရဟန်းဘဝ၏ ချမ်းသာပုံကို နှိုင်းယှဉ်၍ "အဟောသုခံ၊ အဟောသုခံ = ဩဘဲ ... ချမ်းသာပေစွ၊ ဩဘဲ....ချမ်းသာပေစွ" ဟု မပြတ်ဥဒါန်းကျူးသူ ဖြစ်သည်။ ဝိ၊၄။၃၃၀-၃၃၁။ အံ၊၁။၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀-၂။ မထေရ်သည် တောကျောင်း စသည်၌ နေထိုင်စဉ် ဖလသမာပတ်ချမ်းသာ နိရောဓသမာပတ်ချမ်းသာတို့ဖြင့်သာ နေလေ့ရှိသည်။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၄၃-၇။ မထေရ်၏ မယ်တော်မှာ ကာဠိဂေါဓာမင်းသမီး ဖြစ်သည်၊ ခမည်းတော်၏ အမည်မှာ မထင်ရှားပေ။ ဘဒ္ဒိယမထေရ်သည် နှစ်ပေါင်း ၃၀-ပတ်လုံး ညောင်စောင်း၌ ကျောမခင်းကြောင်း (မအိပ်ကြောင်း) ဆိုထားရာ ဘဒ္ဒိယမထေရ်မျှားအနက် ဤဘဒ္ဒိယမထေရ်ပင် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။

ကွယ်လွန်ပြီးနောက် အဝိဟာ ဗြဟ္မာဘုံ ရောက်၍ ထိုဘုံ၌ ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ခြင်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော ဘဒ္ဒိယ[၂]ထေရ်၊ ဤမထေရ်၏ ဇာတ်ကြောင်းမှာလည်း ပျောက်ကွယ်လျက်ရှိသည်။ သံ၊၁။၃၂၊၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။

ဘဒ္ဒကရတ္တ (တိ) [ဘဒ္ဒ+ကေရတ္တ] (က) ကောင်းသော တည်ဉ်ရှိသော၊ ကောင်းသော-နေ့ည၌-အချိန်အခါ-ရှိသော၊သူ။ (ခ) ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်။(ချုပ်ပျောက်ပြီး အတိတ်ခန္ဓာကိုလည်း မစဲ့သမ်းရာ။ မဖြစ်ပေါ်သေးသော အနာဂတ်ခန္ဓာကိုလည်း မမြော်လင့်မတောင့်တရာ။ ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုရာ၏ စသည်ဖြင့် ဟောသော သုတ် ဖြစ်သည်။ ဘဒ္ဒေကရတ္တ ဟူသည် ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟု ဝိပဿနာ ရှုနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်း ပုဂ္ဂိုလ်ကို အစဲ့ပြု၍ သုတ်ကိုလည်း သဟစရဏ နည်းအားဖြင့် "ဘဒ္ဒေကရတ္တ" သုတ်ဟု ခေါ် သည်။ ယင်းသုတ်သည် ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်၊ အာနန္ဒဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်၊မဟာကစ္စာနဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်၊ လောမသကင်္ဂီယဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ် ဟု ၄-မျိုး ရှိသည်။ မ၁။ ၂၂၆-၂၄၃။ မ၊၃၊၄။၁၇၀-၁၇၅။ (မ၊၌၊၃။ ၃၃၆-အလို သုတ်ကို မှီ၍၊ ပုဂ္ဂိုလ်ကို သဟစရဏ နည်းအားဖြင့် "ဘဒ္ဒေကရတ္တ" ဟု ဆိုသည်။ ယင်း ဌီကာ၌ ပါဠို ဝါကျ အနေအထား ရှေ့နောက်ပြန်လျက်ရှိ သည်။) (က) တံ ဝေ "ဘဒ္ဒေကရတ္တော" တိ သန္ဓေ-အာစိက္ခတေ မုနိ။ မ၁။ ၂၂၆။ နေတ္တိ။၁၂၈။ ဧဝံပဋိပန္နတ္တာ ဘဒ္ဒေါ်ကေရတ္တော ဇာဿာ-တိ ဘဒ္ဒေကရတ္တော။ မ၊၃၊၄။၁၇၁။ နေတ္တိ၊ ၃။ ၂၄၀။ (-မ၊၌၊၃။၁၀၆။) (ခ) ဘဒ္ဒေ-ကရတ္တံ သုတ္တာန၊ သံဝိဂ္ဂေါ ဝနမာမကေ၁။ အပ၊၂။၁၆၂။ (-ထေရ၊၃၊၁။၁၀၅။)

ဘဒ္ဒေကရတ္တဩဝါဒ (ပု) [ဘဒ္ဒေကရတ္တ+ဩဝါဒ] ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ် အဆုံးအမ။ ဘဒ္ဒေကရတ္တဩဝါဒ၊ အရဟတ္တမပါပုကိ်။ အပ၊၂။၁၆၂။

ဘဒ္ဒေကရတ္တပဋိပဒါ (ထီ) [ဘဒ္ဒေကရတ္တ+ပဋိ-ပဒါ] ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်၌ လာသောအကျင့်။

ဘဒ္ဒိယကုမာရ (ပု) [ဘဒ္ဒိယ+ကုမာရ] ဘဒ္ဒိယ မင်းသား။ သက္ယဆူဇူဟိ သတ္တုပရိဝါရတ္ထံ ပေသိတေဟိ ဘဒ္ဒိယကုမာရာဒီဟိ အနုပံ-ယမ္ဘဝနေ ဝိဟရန္တံ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ။ ထေရ၊၃၊၂။၃၃၇။ ဘဒ္ဒိယ၂-ကြည့်။

ဘဒ္ဒိယထ္ထေရ (ပု) [ဘဒ္ဒိယ+ထေရ] ဘဒ္ဒိယ မထေရ်။ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရဿ ဒုတိယဒိဝသေ။ ဝိ၊၃၊၃။၂၄၆။ (-ဒီ၊၃၊၂။၃၂၀။ ဥဒါန၊၃။ ၁၄၆။) ဘဒ္ဒိယ၁- ကြည့်။

ဘဒ္ဒိယနဂရ (န) [ဘဒ္ဒိယ+နဂရ] ဘဒ္ဒိယမြို့။ ဘဒ္ဒိယနဂရေ မေဏ္ဍကော ဂဟပတိ ပဋိဝ-သတိ။ ဝိ၊၃။၃၃၇။ (-ဒီ၊၃၊၃။၄၃။ သံ၊၃၊ ၁။၁၃၆။)

ဘဒ္ဒိယပမုခ (တိ) [ဘဒ္ဒိယ+ပမုခ] ဘဒ္ဒိယ ဦးဆောင်သော။ ဘဒ္ဒိယပမုခေဟိ ပဉ္စဟိ သာကိယကုမာရေဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတ္ဝာ။ ဓမ္မ၊၃၊၂။၃၀၆။

ဘဒ္ဒိယဏ္ဍ (ပု) [ဘဒ္ဒိယ+ဆဏ္ဍ] ဘဒ္ဒိယမင်း။ အထ ဘဒ္ဒိယဏ္ဍေ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ပဗ္ဗဇိတေ သေနာပတိ....ပဗ္ဗဇိ။ ဆေရ၊၃၊၁။ ၄၀၄-၅။

ဘဒ္ဒိယဝတ္ထု (န) [ဘဒ္ဒိယ+ဝတ္ထု]ဘဒ္ဒိယဝတ္ထု။ (ဘဒ္ဒိယ်မြို့ မြေးတော်၌ နေထိုင်သော ရဟန်း၏-အကြောင်းအရာ-အဖြစ်အပျက်။ ဝိ၊၁။၄၂။) ဘဒ္ဒိယဝတ္ထုသ္မိံ ဘဒ္ဒိယံ နာမ တံ နဂရံ။ ဝိ၊၃၊၁။၂၄၃။

ဘဒ္ဒိယသုတ္တ (န) [ဘဒ္ဒိယ+သုတ္တ] ဘဒ္ဒိယ သုတ်။ အယံ ဥဒါနေ ဘဒ္ဒိယသုတ္တေ ဂါထာ။ သီ၊၌၊သစ်၊၁။၁၀၁။

ဘဒ္ဒိယသေဋ္ဌိ (ပု) [ဘဒ္ဒိယ+သေဋ္ဌိ] ဘဒ္ဒိယ သူဌေး။ (ဘဒ္ဒဇိမထေရ်၏ ဖခင်ဖြစ်သည်။ ဘဒ္ဒဇိ-ကြည့်။) အရဟတ္တေ ပန တေန အဓိဂတေ သတ္ထာ ဘဒ္ဒိယသေဋ္ဌိံ အာမန္တေ-သိ။ အပ၊၃၊၂။ ၂၉၅။ (-ဇာ၊၃၊၂။ ၂၉၉။)

တေန စ သမယေန သတ္ထာရာ ဘဒ္ဒေကရတ္တ-ပရိပဒါယ ကထိတာယ။ ထေရဒွေ၊၁။၁၀၅။

ဘဒ္ဒေကရတ္တဝိဟာရ (ပု) [ဘဒ္ဒေကရတ္တ+ဝိဟာရ] ဘဒ္ဒေကရဘ္ဘသုတ်၌ လာသော အကျင့်ဖြင့် နေခြင်း။ ဘဒ္ဒေကရတ္တဝိဟာရံ ပစ္စဝေက္ခ-မာနော။ မဟာနိ။၃၀၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၄။

ဘဒ္ဒေကရတ္တသဟစရဏ (န) [ဘဒ္ဒေကရဘ္ဘ+သဟစရဏ] ကောင်းသော နေ့ ညဉ့်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်း။ တံ ဥဒ္ဒိဿ ပဝတ္တိ-ယာ ပန ဘဒ္ဒေကရတ္တသဟစရဏတော ဘဒ္ဒေကရတ္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၆။

ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ္တ (န) [ဘဒ္ဒေကရတ္တ+သုတ္တ] ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်။ ဧဝံ မေ သုတန္တိဘဒ္ဒေက-ရတ္တသုတ္တံ။ မ ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ (–ထေရဒွေ၊၁။ ၁၀၅။) ဘဒ္ဒေကရတ္တ-ကြည့်။

ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ္တန္တဒေသနာ (ထီ) [ဘဒ္ဒေက-ရတ္တသုတ္တန္တ+ဒေသနာ] ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ္တန် ဒေသနာ။ ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ္တန္တဒေသနံ သုတ္ဝာ အရညဝါသံ ဝသန္တော ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ္တန္တ-ဒေသနာနုသာသနံ သရိတွာ။ အပဒါန၊၂။ ၂၆၇။

ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ္တန္တဒေသနာနုသာသန (န) [ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ္တန္တဒေသနာ + အနုသာ-သန] ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ္တန် ဒေသနာအဆုံး အမ။ အဏက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘဒ္ဒေကရတ္တိ (တိ) [ဘဒ္ဒေကရတ္တ+ဣ] ဘဒ္ဒေက-ရတ္တ–သုတ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သော – သုတ်၌လာ သော။ ဧဝံ ခေါ ဆဟံ ဘိက္ခု ဓာရေမိ ဘဒ္ဒေကရတ္တိယော ဂါထာ။ မ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။

ဘဒ္ဒေကရတ္တိယ (တိ) [ဘဒ္ဒေကရတ္တ+ဣယ] ဘဒ္ဒေကရတ္တ–သုတ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သော–သုတ်၌ လာသော။ ဘဒ္ဒေကရတ္တသ္မာ သုတ္တသ္မာ တောတိ ဘဒ္ဒေကရတ္တိ ဿာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၀။ (ပါဠိ-ဋ္ဌ တို့၌ ဘဒ္ဒေကရတ္တိယော-ရှိ၍ ဋီအလို ဘဒ္ဒေကရတ္တိယာ ဟုရှိသည်။)

ဘဒြ (နာ) [ဘဒ္ဒ+ရက်။ မောဂ်၊၇။၁၄၆။] (ခ) ကောင်းခြင်း၊ အကောင်း၊ ကောင်းသော အမှု၊ ကုသိုလ်ကံ။ (တိ) (၂) ကောင်းမြတ် သော၊ ကောင်းသောအမှုနှင့် ယှဉ်သော၊ သူ။ (ခ) ယာဝ ဘဒြံ နု ပစ္စတိ။ ဓမ္မ။၃၁။ ဘဇိ-ယတိတိ ဘဒြံ။ မောဂ်၊၇။၁၄၆။ (တိ) (၂) ဘဒြော ဘိက္ခု သာဆော ဘိက္ခု။ ဝိ၊၁။၂၈။ (–ဝိ၊၃။၃၂၄။ သံ၊၁။၉။ အံ၊၁။၆၈။ ဓမ္မ။ ၃၁။ ပေတ။၁၅၅။ ဇာ၊၂။၅၄။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၇။) ဘဒြတိ အပါပကော....ဘဒြေန.... သမန္နာဂတတ္တာ ''ဘဒြောဘိက္ခု'' တိ သခ်္ခံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ ဘဒြေနာတိ ဘဒ္ဒကေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ကာယသုစရိတာဒိနာ ဘဒြ-ကမ္မေန ယုတ္တော ဘဒြော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၂။)

ဘဒြအဿာဇာနီယ (ပု) [ဘဒြ+အဿာဇာနီ-ယ] ကောင်းသော မြင်းအာဇာနိ။ အတ္တနော သာသနံ ဗာဟိရသမယေန အနုပမေတ္တာ ဘဒြအဿာဇာနီယေန ဥပမေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။။)

ဘဒြက (တိ) [ဘဒြ+က] ကောင်းမြတ်သော၊ သူ။ အယံ ဒေဝ အမှာကံ ဇီဝကော ဝေဒေ္ဟ တရုဏော ဘဒြကော။ ဝိ၊၃။၃၀၃။ ဘဒြကံ သမာဓိနိမိတ္တံ အနုရက္ခတိ။ ဒီ၊၃။၁၀၉။ (–သံ၊၂။၅၁၁။) ဘဒြကန္တိ ဘဒ္ဒကံ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၂။

ဘဒြကမ္မ (န) [ဘဒြ+ကမ္မ] ကောင်းသောအမှု။ ဘဒြ (တိ) (၂) ကြည့်။

ဘဒြကာရ (ပု) [ဘဒြ+ကရ+ဏ] ဘဒြကာရ လုလင်။ ဘဒြကာရောစ မေ ပုတ္တော၊ ဩရ

သော မမ အတြဇော။ ဇာ၊၁။၃၇၇။ ဇာ၊၄၊၅။ ဖာ။ (–ဖဒု။)

ဘဋ္ဌကာရမာဏဝ (ပု) [ဘဋ္ဌကာရ+မာဏဝ] ဘဋ္ဌကာရလုလင်။ သော တတ္ထ ဂန္ဆာ ဘဋ္ဌကာရမာဏဝေန ကတာသနာဘိဟာရ-သက္ကာရော နိသီဒိတ္တာ။ ဇာ၊၄၊၅။ဖာ။

ဘဋ္ဌကု (တိ) [ဘဋ္ဌ+အကို] ကောင်းသော မျက်စိရှိသော၊သူ။ သေတစ္ဆိကုဋ္ဌာ ဘဋ္ဌကု (ဇာ၊၂။၃၄၇) တိ ဥဘယပဿေသု သေတေ-ဟိ အက္ခိကူဋေဟိ သမန္နာဂတာ သုန္ဒရကု။ ဇာ၊၄၊၇။၃၁၈။

ဘဋ္ဌပုဂ္ဂလ (ပု) [ဘဋ္ဌ+ပုဂ္ဂလ] ကောင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ကောင်းသောအမှုနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဘဋ္ဌပုဂ္ဂလောပိ ယာဝ ဘဒ္ဒံ နပစ္စ-တိ။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၉။ ဇာ၊၄၊၁။၂၄၈။

ဘဋ္ဌမုခ (န) [ဘဋ္ဌ+မုခ] (၁) ကောင်းသော မျက်နှာ။ (တိ) (၂) ကောင်းသော မျက်နှာရှိသော၊ သူ။ (သံ၊၁။၇၄-၌ ဘဋ္ဌမုခဟူသော ဝေါဟာရသည် ဝိဋဋ္ဌူဘစစ်သူကြီးကို တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သံ၊၎၊၁။၁၇၈။ အခြားနေရာ၌ကား ပညာရှိလူယဉ် ကျေးဘို၏ ခေါ်ဝေါ်မြဲ ထုံးစံပင်ဖြစ်သည်။ သီ၊၎၊သစ်၊၁။၄၃၁။) (၁) ဘဋ္ဌမုခသီသ-ကြည့်။ (တိ) ( ) ဘဋ္ဌမုခေါ ဒါနိ အာဠ-ကရဏေန ပညာယိဿတိ။ သံ၊၁။၇၄။ (–ဒီ၊ ၎၊၁။၁၀၇။) ဘဋ္ဌမုခေါတိ သုန္ဒရမုခေါ။ သံ၊၎၊၁။၁၂၈။ (–သီ၊၎၊ သစ်၊၁။၄၃၁။)

ဘဋ္ဌမုခသီသ (န) [ဘဋ္ဌမုခ+သီသ] ကောင်းသော မျက်နှာကို အဦးပြုခြင်း။ ဘဋ္ဌမုခ-သီသေန ဝိဋဋ္ဌူဘံ ဘဒ္ဒဿပစာရေန ဥပစရ-တိတိ အတ္ထော။ သံ၊၎၊၁။၁၇၈။

ဘဋ္ဌယာနိက (ပု) [ဘဋ္ဌယာန+ဣက] ဘဋ္ဌ-ယာနိကဂိုဏ်း၊ ဘဋ္ဌယာနိကမည်သော အာ-စရိယဝါဒ။ (ဂိုဏ်းကွဲပြားလာပုံကို ကထာ-ဝတ္ထု-ကြည့်။) အပရေ စတ္တာရော အာစရိယ ဝါဒါ ဥပ္ပန္နာ ဓမ္မုတ္တရိယာ, ဘဋ္ဌယာနိကာ, ဆန္နာဂါရိကာ, သမိတိယာတိ။ အဘိ၊၄၊၃။ ၁၀၆။

ဘဋ္ဌယောဗ္ဗန (န) [ဘဋ္ဌ+ယောဗ္ဗန] ကောင်း သော အရွယ်၏အဖြစ်၊ အရွယ်၏–ကောင်း ခြင်း–ပြည့်စုံခြင်း။ အနုက္ကမေန ဘဋ္ဌ-ယောဗ္ဗနံ ပတ္တာ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၅၃။

ဘဋ္ဌဝနသဏ္ဍ (ပု၊န) [ဘဋ္ဌ+ဝနသဏ္ဍ] ကောင်း သော တောအုပ်။ သုဇာတာယ ပါယာသံ ပရိဘုဉ်တ္တာ ဘဋ္ဌဝနသဏ္ဍေ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီ-ဒိတ္တာ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၁၁၉။

ဘဋ္ဌဝါဟန (န) [ဘဋ္ဌ+ဝါဟန] ကောင်းသော ယာဉ်။ ဘဋ္ဌဝါဟနံ ရထဝရမာရုယှ။ မိလိန္ဒ။၄။

ဘဋ္ဌဿာဇာနေယျ (ပု) [ဘဋ္ဌ+အဿာဇာ-နေယျ] ကောင်းသော မြင်းအာဇာနီ။ အဘိသိတ္တခတ္တိယာ ဘဋ္ဌဿာဇာနေယျာဒိ-ရတနသမ္ပဒါနေနပိ ဥပသင်္ကမိတမ္ဘာ။ ဒီ၊၎၊ ၃။၃၄။

ဘဋ္ဌာဇာနီယ (ပု) [ဘဋ္ဌ+အာဇာနီယ] ကောင်း သော အာဇာနီ။ သော ဓောရယှော အတ္တာနော ဘဋ္ဌာဇာနီယတာယ အတ္တာနော ဓိရဝီရဘာဃ။ ထေရ၊၄၊၂။၂၄၆။

ဘဋ္ဌာဝုဓ (ပု) ဘဋ္ဌာဝုဓပုဏ္ဏား။ ဘဋ္ဌာဝုဓ ရဟန်း။ (ရဟန်းဖြစ်သော အခါ အသိတိ-မဟာသာဝကတွင် တပါးအပါအဝင် ဖြစ် သည်။ အံ၊၎၊၂။၁၃၂။) ဘဋ္ဌာဝုဓော အာဠ-ဝိ ဂေါတမော စ။ သုတ္တနိ။၄၅၁။ ဘဋ္ဌာဝု-ဓော တိ ဘဂဝါ တံ ဗြာဟ္မဏံ နာမေန အာလပတိ။ စူဠနိ။၁၅၁။ (–သုတ္တနိ၊၄၊၂။ ၃၂၂။ စူဠနိ၊၄။၈၆။ အံ၊၎၊၂။၁၃၂။)

ဘဋ္ဌာဝုဓပဋ္ဌ (ပု) [ဘဋ္ဌာဝုဓ+ပဋ္ဌ] ဘဋ္ဌာ-ဝုဓပုဏ္ဏား၏ အမေးပြဿနာ။ ကေမေကဿ-စေပိ ဘဋ္ဌာဝုဓပဋ္ဌဿ။ စူဠနိ။၁၉၆။

ဘဒြာဝုဓသုတ္တ (နာ) [ဘဒြာဝုဓ+သုတ္တ] ဘဒြာဝုဓသုတ်။ သြကဋ္ဌဟန်္တိ ဘဒြာဝုဓသုတ္တံ။ သုတ္တန်း၊ဌ။၂။၃၁၄။ (–စူဠဋ္ဌနိ၊ဌ။၄၂။)

ဘဒြောပစာရ (ပု) [ဘဒြ+ဥပစာရ] ကောင်းသည်၌ တင်စားခြင်း။ ဘဒြမုခသီသ-ကြည့်။

ဘန္တ (တိ) [ဘမု+တ။ ဘမုဿနဝတ္ထာနေ၊ ဘမိတ္တာတိ ဘန္တော။ နိရုဘ္ဘိ၊နာ။၄၀၈။ ရူ။နာ။ ၃၇၁။] (က) တုန်လှုပ်သော၊ မရပ်မတည်လည်သော၊သူ။ (ခ) လှည့်လည် ပြေးသွားသော၊သူ။(က) စိတ္တံ ... စလိတံ ဘန္တံ အဝူပသန္တံ။ မဟာနိ။၃၉၀။ မိဂီ ဘန္တာ ဝုဒိ၊ာ္ဟတိ။ ဇာ၊၂။၄၀၊။ (—ပေတ။၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇) ဘန္တန်္ကိဝိဘ္ဘန်္ဂံ။ မဟာနိ၊ဌ။၄၀၅။ (—ပေတ၊ ဌ။၁၆၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၈။) (ခ) ဘိက္ခူ သာဃန္နသမယံ ကပိလဝတ္ထုံ ပဝိသန္တော ဘန္တေနပိ ဟတ္ထိနာ သမာဂစ္ဆာမိ။ သံ၊၃။၃၂၁။ (–ဓမ္မ။၄၆။ ဝိ၊ဌ၊၃၊ ၂၆။) ဘန္တနာတိ ဣတော စိတော စ ပရိဘ္ဘမန္တေန ဥဒ္ဓတစာရိနာ။ သံ၊ဌ၊၃၊၃၁၇။ ရထံ ဘန္တံဝါတိ ယထာနာမ....ဓာဝန္တံ ရထံ နိဂ္ဂဏှိဘ္ဘာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၉၅။ (–သာရတ္ထ၊၃။ ၁၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။)

ဘန္တကါဝိ (ထီ) [ဘန္တာ+ကါဝိ] တုန်လှုပ်သော နွားမ။ ဘန္တစိတ္တော ဘန္တကါဝိ ဘန္တမိဂီ-သပ္ပဋိဘာဂေါ။ အဘိ၊၃၊ဌ။၆၇။

ဘန္တကေါဏ (ပု) [ဘန္တ+ကေါဏ] တုန်လှုပ်သော နွား။ ဘန္တမိဂဘန္တကေါဏာသပ္ပဋိ-ဘာဂေ ဝိဘ္ဘန္တစိတ္တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၂၀။

ဘန္တစိတ္တ (တိ) [ဘန္တ+စိတ္တ] တုန်လှုပ်—မရပ်မတည်လည်–သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အသမာဟိတာ ဘန္တစိတ္တာ ပါကတိန္ဒြိယာ။ သံ၊၃။ ၂၃၅။ (–ဥဒါန။၁၃၁။) ဘန္တစိတ္တာတိဥဘ္ဘန္တ-စိတ္တာ သမာဓိဝိရဟေန လဒ္ဓါကာသေန ဥဒ္ဓဒ္ဓစ္စန။ သံ၊ဌ၊၃။၂၀၀။(–ဥဒါန၊ဌ။၂၁၅။)

ဘန္တတာပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဘန္တတာ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] တုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် (ဉာဏ်အား) ရှေးရှုထင်သော။ တထာ ဟိ သော အနဝဋ္ဌာန-ရမ်းသော, ဘန္တတာပစ္စုပဋ္ဌာနော စ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၁၀။

ဘန္တက္ကပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဘန်္ကတ္တ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] တုန်လှုပ်သော အဖြစ်ဖြင့် (ဉာဏ်အား) ရှေးရှုထင်သော၊ လည်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ဉာဏ်အား) ရှေးရှုထင်သော (သို့)။ ဘန္တတ္တပစ္စုပဋ္ဌာနံ ပါ-သာဏာဘိဿာတသမုဒ္ဒတဘာသ္မာဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၁။ ၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၃။ ဘန္တတ္တန်္ကို ပရိဘ္ဘမ-နာကာရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၅၀။

ဘန္တမန (တိ) [ဘန္တ+မန] တုန်လှုပ်သောစိတ် ရှိသော၊သူ။ ဝိဘ္ဘန္တစိတ္တောတိ ပန္ဆာရုဋ္ဌမိဂေါ ဝိယ ဘန္တမနော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၀။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။)

ဘန္တမိဂ (ပု) [ဘန္တ+မိဂ] တုန်လှုပ်သော သမင်။ ဘန္တမိဂေါ ဝိယ ဣတော စိတော စ ဩလောကေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။

ဘန္တမိဂီ (ထီ) [ဘန္တာ+မိဂီ] တုန်လှုပ်သော သမင်မ။ ဘန္တကါဝိ-ကြည့်။

ဘန္တယာန (နာ) [ဘန္တ+ယာန] တုန်လှုပ်–မရပ်မတည်လည်–သောယာဉ်။ ဘန္တယာနပဋိ-ဘာဂေါ(မဟာနိ။၁၁၃) တိ အနဝဋ္ဌိတယာ-နသဒိသော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။

ဘန္တသဘာဝ (တိ) [ဘန္တ+သဘာဝ] တုန်လှုပ်သောသဘာဝရှိသော။ ဘန္တသဘာဝံ ဥဒ္ဓစ္စံ မေဃထနိတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဘန္တိ (ကြိ) [ဘာ+အ+အန္တိ] ထွန်းလင်းတောက်ပကုန်၏။ ဘာတိ-ကြည့်။

ဘန်္ဒိ၂ (ထိ) [ဘမု+တိ] တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဘမန်ဘန်္ဒိ။ နိဂ္ဂတ်၊နှာ။၎၀၀။

ဘန်္ဓု (ကြို) [ဘာ+အ+အန်ဓု] ထွန်းလင်းတောက်ပစေကုန်သတည်း။ ဘာတိ-ကြည့်။

ဘန်္ဓု၂ (တိ) [ဘမု+ကု] တုန်လှုပ်သော သူ။ ဘမတီတိ ဘန်္ဓာ။ နိဂ္ဂတ်၊ နှာ။၎၀၉။

ဘဗ္ဘ (နှ) [ဘူ+ဏ္ဍ။ ရူ၊နှာ။၃၄၃။ ဘူ+ယ။ မောဂ်။ မောဂ်၊ ပဋိကာ၊၅။၃၁။] (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) (က) အကျိုးပေးခြင်းငှါထိုက်သော၊ ကြီးပွား– တိုးပွား– ကြောင်းဖြစ်သော (ကုသိုလ်)။ (ခ) ဖြစ်–ကျတ်–ရ–ဆိုက်ရောက်–သိ– ခြင်းငှါထိုက်သော၊သူ။ (၁) ဘဗ္ဘံ။ ရူ၊နှာ။၃၄၃။ (တိ) (၂)(က)အတ္ထိကမ်မံ ဘဗ္ဘဥ္ဉေ၀ ဘဗ္ဘာဘာသဥ္ဉ။ မဂ၃။ ၂၅၀။ (–မဂ္ဂ၊၄။၁၀၄။) ဘ၀တိ ၀ဏ္ဍတိ ကောနာတိ ဘဗ္ဘံ။ ၀ဏ္ဍိနိမိတ္တံ။ မဂ္ဂိ၊၃။၃၀၀။ (ခ) ဥဿောဋ္ဌပန္နရသင်္ဂဟသမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဘဗ္ဘော အဘိနိဗ္ဗတ္တိဿ၊ မ၊၁။၁၄၉။ (–အံ၊၁။၃၂၁။ ပဋိသံ။၁၁၉။ မဟာနိ။ ၁၃၉။) ဘဗ္ဘောတိ အနုရူပေါ အနုစ္ဆ၀ိကော၁။ မဂ္ဂ။၁၊၃၇၃။ ၎ရိယာယ ဇာတိယာ ဘ၀နွိ ဇာယန္တိတိဘဗ္ဘ ၁။ ၀တ္တမာနသမီပေ၀တ္တမာန-၀စနံ၊ဘ၀ိဿန္တိဇာယိဿန္တိ၀ါတိ ဘဗ္ဘ၊ဘာ-ဇနဘူတာတိ အတ္ထော၊။ ယေ အရိယမဂ္ဂပဋိ-၀ေဓဿ အနုစ္ဆ၀ိကာ ဥပနိဿယသမ္ပန္နာ၊ တေ ဘဗ္ဘာ။ မဟာနိ၊၄၁။ ၂၅၉။ ဘဗ္ဘောတိ ယုတ္တော အရဟတိနိပ္ပတ္တိယာ။ မ၊၎ိ၊ ၂။၅၅။ (–အံ၊၎ိ၊၂။၂၃၃။) ဘဗ္ဘာဘဗ္ဘ-ကြည့်။

ဘဗ္ဘကုလပုတ္တ (ပု) [ဘဗ္ဘ+ကုလပုတ္တ] ကျတ်ထိုက်သောအမျိုးကောင်းသား။ ဘဗ္ဘကုလ-ပုတ္တော (၀ိ၊၄၊၁။၁၆၉)တိ ဥပနိဿယမတ္တ-သဘာ၀ေန ၀ုတ္တံ၊ န ပစ္ဆိမဘ၀ိကတာယ။ ၀ိမတိ၊၁။၉၉၉။

ဘဗ္ဘဇာတိက (တိ) [ဘဗ္ဘ+ဇာတိက] ကျတ်ထိုက်သောသဘောရှိသော၊သူ။ ဘဗ္ဘရူပ-ကြည့်။

ဘဗ္ဘပဥ္စ (တိ) [ဘဗ္ဘ+ပဥ္စ] ဘဗ္ဘပဥ္စ၊ ဖြစ်ထိုက်သောငြဿနာ။ ဥပ္ပန္နလဒ္ဓိကံ ဒုတိယံ ဘဗ္ဘပဥ္စံ ပုစ္ဆတိ။ အဘိ၊၄၊၃။၁၄၂။

ဘဗ္ဘပရိဿာ (ထီ) [ဘဗ္ဘာ+ပရိဿာ] ကျတ်ထိုက်သောပရိသတ်။ ဘဗ္ဘပရိဿာ သက္ကာ ဗောဓေတုံ၊ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၉၃။

ဘဗ္ဘပုဂ္ဂလ (ပု) [ဘဗ္ဘ+ပုဂ္ဂလ] ကျတ်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ကိလိဋ္ဌကံသပါတိသဒိသော သာဂ်ဏော ဘဗ္ဘပုဂ္ဂလော။ မ၊၄၊၁။၁၄၆။ (–၀ိ၊၄၊၃။၁၃၀။ ဒီ၊၄၊၂။၆၀။ သံ၊၄၊၁။ ၁၀၅။) ဘဗ္ဘပုဂ္ဂလောတိ ဥပနိဿယာဒိသမ္ပ-တ္တိယာ တသ္မိ အတ္တဘာ၀ေ ၀ိသုဒ္ဓပုဂ္ဂလော။ မ၊၎ိ၊၁။၂၄၇။

ဘဗ္ဘပုဂ္ဂလပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဘဗ္ဘပုဂ္ဂလ+ပရိဂ္ဂဟ] ကျတ်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို သိမ်းယူခြင်း။ ဒေ၀မနုဿဂ္ဂဟဏံ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒ၀သေန ဘဗ္ဘပုဂ္ဂလပရိဂ္ဂဟ၀သေန စ ကတံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။၁၆၆။

ဘဗ္ဘပုဂ္ဂလပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘဗ္ဘပုဂ္ဂလ+ပရိစ္ဆေဒ] ကျတ်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို ပိုင်းခြားခြင်း။ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒ၀သေနေတံ ၀ုတ္တံ သဗ္ဗပုဂ္ဂလ-ပရိစ္ဆေဒ ၀သေနစ။ ၀ိ၊၄၊၁။၉၄။ (–၀ိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၀၂။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊၄။၄၉။) ဘဗ္ဘပုဂ္ဂလပရိစ္ဆေဒ ၀သေနာတိ သမ္မတ္တနိယာမောက္ကမနဿ ယောဘျပုဂ္ဂလဿပရိစ္ဆိန္နန၀သေန။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၉၃။ ၀ိသုဒ္ဓိ၊၄၊၁။၂၄၇။

ဘဗ္ဘရူပ (တိ) [ဘဗ္ဘ+ရူပ] ကျတ်ထိုက်သော သဘောရှိသော၊သူ။ ဘဗ္ဘရူပေါ၀ ဒိဿတိ။ ဥဒါန။၁၇၆။ နေတ္တိ။၅၃။ (–အံ၊၁။၁၉၁။ ၀ိ၊၄၊၃။၂၄၉။) ဘဗ္ဘရူပေါ၀ ဒိဿတီတိယော ဣဓ သတ္တလောကော ဘဗ္ဘရူပေါ၀ ဟောတု-

သမ္ပန္နော ဝိယ ဟုတ္ဘာ ဒိဿတိ။ ဥဒါန၊၄၄။ ၃၅၀။ ဘဗ္ဓရူပေါဝဒိဿာဘိတိ....ပဋိစ္ဆာဒိတသဘာဝေါ ဘဗ္ဓဇာတိကံ ဝိယ အတ္တာနံ-ဒဿေတိ။ နေတ္တိ၊၄၄။၁၂၄။ (–အံ၊၄၊၁၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၁။ နေတ္တိ၊၀။၁၉၄။)

ဘဗ္ဓသတ္တ (ပု) [ဘဗ္ဓ+သတ္တ] ကျွတ်ထိုက်သော သတ္တဝါ။ကသ္မာတိစေ? တတ္ထေဝ ဘဗ္ဓသတ္တာနံ သမ္ဘဝတော။ သီ၊၎၊သစ်၊၂။၂၀၆။

ဘဗ္ဓသဘာဝ (တိ) [ဘဗ္ဓ+သဘာဝ] ကျွတ်ထိုက်သော သဘောရှိသော။ဝိသေသံ ပန အကတ္ဘာ ဘဗ္ဓသဘာဝတာယ ဘဗ္ဗောတိ ဝတ္တုံ ယုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၉၀။

ဘဗ္ဓာဂမန (တိ) [ဘဗ္ဓ+အာဂမန] အရိယာမဂ်သို့ ဆိုက်ဆောက်ခြင်းငှါထိုက်သော၊သူ။ ဘဗ္ဓာဂမနော၊ အဘဗ္ဓာဂမနော။ အဘိ၊ပု။၁၀၂။

ဘဗ္ဓာပတ္တိက (ထိ) [ဘဗ္ဓ+အာပတ္တိ+က] အာပတ်သို့ ရောက်စေခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ အာပတ်သင့်ထိုက်သော၊ သူ။ သာဝဏာ ဘဗ္ဓာပတ္တိကာနာမ။ ဝိ၊၄၊၁၅၀။ အာပတ္တိ-အာပဇ္ဇိတုံ ဘဗ္ဓတာယ ဘဗ္ဓာပတ္တိကာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၁။ (–ပါစိတ်၊ဝေ၊။၅၆၆။)

ဘဗ္ဓာဘဗ္ဓ (ပု) [ဘဗ္ဓ+အဘဗ္ဓ] ကျွတ်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်, မကျွတ်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (ဘုရားမျာစွာတရားဟောသော်လည်း သစ္စာသေးပါးကို မသိထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် "အဘဗ္ဓ"ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ တရားဟောၗ်ကျွတ်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် "ဘဗ္ဓ"ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၉၃။ ကမ္မန္တဆုယ်, ကိလေသန္တ-ဆုယ် ဝိပါကန္တဆုယ်ရှိ၍ မဂ်မရထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်, ဘုရားစသည်ဘို့၌ ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါ တရားကင်းသောပုဂ္ဂိုလ်, ကုသိုလ်ပြုရန်ဆန္ဒ ကင်းသောပုဂ္ဂိုလ်, လောကုတ္တရာ၏ အခြေခံဖြစ်သော ဘဝင်ပညာမရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည် "အဘဗ္ဓ"မည်၏။ ကမ္မန္တဆုယ်စသည်ကင်း၍ မဂ်ရထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် "ဘဗ္ဓ"ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၅။ အဘိ၊၌၊၂။၄၄၂။ ပဌဝိဂေါပက, ဝဋ္ဋခါဏုက-တို့လည်းကြည့်။) တိသု ဘဝေသုသတ္တော ဘဗ္ဓာဘဗ္ဓဝသေန ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ သံ၊၌၊၁။၁၀၅။ (–မူလဋီ၊၃။၁၆၃။)

ဘဗ္ဓာဘာသ (တိ) [ဘဗ္ဓ+အာဘာသ] (က) အကျိုးပေးသော ကုသိုလ်ကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်တားဆီးတတ်သော (အကုသိုလ်)။ (အကြင်သူတယောက်သည် ကုသိုလ်ကို များစွာအားထုတ်ခဲ့သော်လည်း သေခါနီးကာလ၌ အကုသိုလ် အာသန္နကံကိုပြုလုပ်၏၊ အကုသိုလ်-အာသန္နကံသည် တသက်ပတ်လုံးပြုလုပ်ခဲ့သော ကုသိုလ်၏အကျိုးကို တားမြစ်၍ အကျိုးပေး၏၊ ထို အကုသိုလ်အာသန္နကံသည် "အဘဗ္ဓဘဗ္ဓာဘာသက်" မည်၏။ ဘဗ္ဓ= အကျိုးပေးထိုက်သော ကုသိုလ်ကို၊ အာဘာသ=လွှမ်းမိုးနှိပ်စက် တားဆီးတတ်သောအကုသိုလ် အာသန္နကံ။ ၎၊၌၊၄။၁၀၄။) (ခ) အားနည်းသောကုသိုလ်ကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်တားဆီးတတ်သော (ဗလဝကုသိုလ်)။ (ကုသိုလ်ပြုလုပ်ရာ၌ဗလဝကုသိုလ်သည် ဒုဗ္ဗလကုသိုလ်ကို တားမြစ်၍ အကျိုးပေး၏၊ ယင်းဗလဝကုသိုလ်သည် "ဘဗ္ဓ ဘဗ္ဓာဘာသက်" မည်၏။ ဘဗ္ဓ=အကျိုးပေးထိုက်သော အား-နည်းသောကုသိုလ်ကို၊ အာဘာသ=လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက် တားဆီးတတ်သော ဗလဝကုသိုလ်။ မ။၌၊၄။၁၀၄။) (ဂ) အကျိုးပေးထိုက်သော အားဖြင့် – ကုသိုလ် အားဖြင့် – ထင်လာသော (ကုသိုလ်တရား)။ (ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးကို များစွာ ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ကုသိုလ်ကို ကြိုး-ကြားကြိုးကြား ပြုလုပ်၏၊ သေခါနီးကာလ၌ သော်လည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူရှိ၏၊ သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ နတ်ပြည်သို့ရောက်၏၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ကံသည် "အဘဗ္ဓ ဘဗ္ဓာဘာသက်" မည်၏။ ပြုလုပ်ခဲ့သော ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးသည်

၁၉၂။ ဝသီပိတာဘူဘဘဗျာနန္တိ အဟမသ္မိ-စိဏ္ဏဝသိတာဃ ဝသီ၊ အဟံ ပိတာ ဘူတာနဥ္စ ဘဗျာနဥ္စာတိ မညတိ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၀၃။(–မ၊၆၊၂။၃၀၃။) ဘဝန္တိ ဘဝိဿန္တိ စ ဘဗျာ တဗ္ဘာနီယာပိယ ဏျပစ္စ ယဿကဘ္ဘရိပိ ပဝတ္တ-နတော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၂၀။ ဘဝံ အဘိ-ဇာတံ အရဟန္တိတိ ဘဗျာ၊ သမ္ဗဝေသိနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂-၃။ (–ဇာ၊၆၊၇"၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၄၂။)

ဘဗျသဒ္ဒတ္ထ (ပု) [ဘဗျသဒ္ဒ+အတ္ထ] ဘဗျသဒ္ဒါ၏အနက်။ ဋ္ဌကာယံ ပန ဘဗျသဒ္ဒတ္ထော အနာဂတဝေနာပိ ဝုတ္တော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။၄၂၀။

ဘမ (ပု) [ဘမု+အ။ ဓာန်၊၌။၆၆၀။](၁)ပြန်၊ ရေပြန်။ (၂) ပုတ်၊ ပုတ်စက်၊ ပုတ်ခုံ။ (တုဇံခုံ။ ဓမ္မ၊၆။ သျ။) (၃) ချေးပင်။ (၁) ဘမော တု ဇလနိဂ္ဂမော။ ဓာန်။၆၆၀။ (၂) ပတ္တံ ဘမံ အာရောပေတ္ဝာ မဇ္ဈိတ္ဝာ ပစန္တိ။ ဝိ၊၆၊၁။၂၅၂။ (–၂၆၆။ ဓမ္မ၊၆၊၂။ ၁၃၀။ အပ၊၆၊၁၊၁၂၉။) (၄) ဘမောမ္မုနိ-ဂ္ဂမေ ဘဏ္ဍိ၊ စုန္ဒာချေ သိပ္ပိယန္တကေ။ ဓာန်၊ ဋ္ဌ။၁၁၂၁။

ဘမက (ပု) [ဘမ+က] ပုတ်၊ ပုတ်စက်၊ ပုတ်ခုံ၊ တုဇ်ခုံ။ ဘမကောဋ္ဌိ-ကြည့်။

ဘမကာရ (ပု) [ဘမ+ကရ+ဏ။ ဓာန်၊၅၀၉။] ပုတ်သမား၊ ပန်းပုတ်သမား။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒက္ခော ဘမကာရော ဝါ ဘမ-ကာရန္တေဝါသီ ဝါ ဒိဃံ ဝါ အဉ္ဇနံ ဥန္တော။ဒီ၊ ၂။၂၃၂။ မ၊၁။၇၁။ (–အပ၊၁။၃၇၁။ အပ၊ ၆၊၁။၁၃၀။)

ဘမကာရန္တေဝါသီ (ပု) [ဘမကာရ+အန္တေ-ဝါသီ] ပန်းပုတ်သမား၏တပည့်။ အဏက်ပုဒ်-ကြည့်။

အကုသိုလ် ဖြစ်သောကြောင့် "အဘဗ္ဗ"'၊ ကြိုးကြာကြိုးကြာ ပြုလုပ်ခဲ့သော ကုသိုလ် ဃည်ငင်း၊ သေခါနီးကာလ၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူ သို့ ပြောင်းသွားခြင်း ဃည်ငင်း၊ အ ဏျိုးပေး ထိုက်သော အားဖြင့် ထင်သောကြောင့် ဘဗ္ဗာဘာဿ။ သုစရိုက် ၁၀-ပါးကိုလည်းပြု လုပ်ခဲ့၏၊ အခြားကုသိုလ်များကိုလည်း ကြိုး ကြာ ကြိုးကြာ ပြုလုပ်၏၊ သေခါနီးကာလ ၌လည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ အယူရှိ၏၊ သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ နတ်ပြည်သို့ရောက်၏၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ကံသည် "ဘဗ္ဗ ဘဗ္ဗာဘာဿကံ" မည်၏။ ပြု လုပ်ခဲ့သော ကုသိုလ်များ ဃည် ဘဗ္ဗ၊ ယင်း ကုသိုလ်များသည်ပင် အဏျိုးပေးသောအား ဖြင့် ထင်လာသောကြောင့် ဘဗ္ဗာဘာဿ။ မ၊၃။၂၇၇-၈။ မ ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄-၅။) အတ္ထိ ကမ္မံ အဘဗ္ဗံ ဘဗ္ဗာဘာဿံ၊ အတ္ထိ ကမ္မံ ဘဗ္ဗဥ္စေဝ ဘဗ္ဗာဘာဿဥ္စ။မ၊၃၊၂၇၈။(–မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၀၄။)

ဘဗျ (ပု) [ဘူ+ဏျ] ဖြစ်ဆဲ–ဖြစ်လတ်–ဖြစ်ထိုက်–သော သတ္တဝါ။ (ဥခ္ခံတုင်း၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေသော အဏ္ဍဇ သတ္တဝါ, သားအိမ်တုင်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေသော ဇလ ဗုဇ သတ္တဝါများအဖို့ ဥခ္ခံတုင်း သားအိမ်တုင်း၌ တည်ရှိနေခိုက် "ဘဗျ"၊ ဥခ္ခံတုင်း သားအိမ်တုင်းမှ ပေါက်ဖွားပြီးသောအခါ "ဘူတ"၊ အညံ့ကိုစွဲ၍ဖြစ်သော သံသေဒဇသတ္တဝါများ အဖို့ ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ဆဲဧကသည်"ဘဗျ"၊ ပဌမဘဝင်မှစ၍ နောက်ကာလသည်"ဘူတ"၊ ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်သော ဥပပတ်ပုဂ္ဂိုလ်များ အဖို့ ပဌမ ဣရိယာပုထ် အခိုက်အတန့် သည် "ဘဗျ"၊ နောက်နောက်သော ဣရိယာပုထ် အခိုက်အတန့်သည် "ဘူတ"။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။၄၂၀။ အသက် အရွယ်ကြီးသောနတ်သည် "ဘူတ၊ ငယ်နု သောနတ်သည် "ဘဗျ"။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၅။) ဝသီပိတာ ဘူတဘဗျာနံ။ ဒီ၊၁။၁၇။ ဒီ၊၃။ ၂၄။ မ၊၁။၄၀၂။ ဇာ၊၂။၂၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။

ဘမကောဠီ (ထီ) [ဘမ+ကောဠီ] ပုတ်အစုန်း အဖျား။ ဘမကောဠိသဒိသော (ဝိ၊ဌ၊၄၇)တိ ယဿ ဓမကရဏာဒိ ပဒေသေတ္တာ လိခန်တိ၊ တဿ ဘမကဿ ကောဠိယာ သဒိသော။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၁။

ဘမဏ (နဏ) [ဘမု+ယု] လည်ခြင်း။ ဥဒ္ဓံပါဒေ-အဓောသိရေ ကတ္တာ ပဏ္ဍိယာ သိသံ ပဟ-ရန္တော ဘမဏဝသေန ဟတ္ထတလေ အာဝု-ဏိဘာ ရုက္ခေ အာလမ္ဗနဝသေန။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၄၃။

ဘမတိ (ကြိ) [ဘမု (ဘမ) +အ + တိ။ ဓာတုတ္ထ။] (၁) လည်၏၊ လှည့်လည်၏။ (စက်ချာချာလည်ခြင်း၊ သွားလာ လှည့်လည်ခြင်း ၂-မျိုးလုံးသက်ဆိုင်သည်။)(၂)ပြေး၏။ (၁) စက္ကံ ဘမတိ မတ္ထကေ။ ဇာ၊၁။၂၄၊ ၁၃၂။ ဘမန္တိ ကညာ ပဒုမေသု သိက္ခိတာ။ ဝိမာန။၉၃။ ဘမန္တိ နစ္စံ ဒဿေန္တိယော သဉ္ဇ-ရန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ ဘမန္တိ—ပေတ။၂၁၁။ အပ၊၂။၂၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၃၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ ဘမသိ—ဇာ၊၁။၁၄၈။ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ ဘမတေ—ဇာ၊၂။၃၅၉။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၄၃။ ဘမိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၈။ ဘမိ သု—ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ (၂)ဘမေယျဝါ ဝိရဝေယျဝါ.... ဓာဝတိပိ ဝိရဝတိပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၁။

ဘမတေ (ကြိ) [ဘမု+အ+တေ] လည်၏၊ ချာချာလည်၏။ ဘမတိ(၁)ကြည့်။

ဘမန္ဆ (တိ) [ဘမု+အန္ဆ] (က)လည်သော၊ ကျင်လည်သော၊သူ။ (ခ)လည်စေသော၊သူ။ (က) တထာ ဘဝေ ဘမန္ဆော၊ဝိဒေဟာ-ဓိပတိ အဟုံ။ အပ၊၂။၁၃၅။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၁။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၈။) (ခ) ဘမရိကာ, ဘမိတာ-တို့ကြည့်။

ဘမန္တိ (ကြိ) [ဘမု+အ+အန္တိ] လည်ကုန်၏။ ဘမတိ (၁) ကြည့်။

ဘမမာန (တိ) [ဘမု+အ+မာန] လည်သော။ တယိဒမေဝံ ဘမမာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၆။

ဘမယန္တ (တိ) [ဘမု+ဏယ+အန္တ] လည်စေသော၊သူ။ သယဉ္ဇ ဂိရိမေခလဿ ခန္ဓေ နိသိဒိတ္တာ ဇနေန ကရေန သရံ ဘမယန္တော ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတ္တာ။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၀။

ဘမယန္တီ (ကာ၊ကြီ) [ဘမု+ဏယ+အန္တီ] လည်စေကုန်၏။ ဘမေတိ·ကြည့်။

ဘမယမာန (တိ) [ဘမု+ဏယ+မာန] လည်စေသော၊သူ။ မုခေ အင်္ဂလိယော ပင်္ခိပိတ္တာ သဒ္ဒံ ကရောန္တော စက္ကမိဝ အတ္တာနံ ဘမယ-မာနာ ရေဓက် ဒေန္တိ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၇၃။

ဘမယိတ္တာ (ကာ၊ကြိ၀ိ) [ဘမု+ဏယ+တ္တာ] လည်စေ၍။ တထာ ကုမ္ဘကာရဿ ဒဏ္ဍပု-ဟာရေန စက္ကံ ဘမယိတ္တာ ဘာဇနံ ကရောန္တဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၃၀။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။

ဘမရ (ပု) [ဘမ+အရ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။ ၆၁၅ ၆။ မောဂ်၊၇။၁၅၉။] ပျား။ ပိတုန်း။ (မြန်မာ့ ဝေါဟာရ၌ ပျားနှင့်ပိတုန်း ခြားနားသော် လည်း ပါဠိဝေါဟာရ၌ကား တူသည်။) ယထာပိ ဘမရော ပုပ္ပံ၊ ဝဏ္ဏဂန္ဓမဟေဌယံ။ ဓမ္မ။၂၀။နေတ္တိ။၁၅၉။ (–ဒီ ၃။၁၅၃။) ဘမ-ရောတိ ယာကာစိ မဓုကရဇာတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။) နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၁။)

ဘမရဂဏ (ပု) [ဘမရ+ဂဏ] ပျား ပိတုန်း အပေါင်း။ နာနာဝိဓာ ဘမရဂဏာ ပါသာဒံ ပဝိသိတ္တာ ပုပ္ဖေသု ရသံ ဂဏှန္တာ ဝိစရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၄။)

ဘမရဂဏသေဝိတ (တိ) [ဘမရဂဏ+သေ˚ဝိဘ] ပျား ပိတုန်း အပေါင်းတို့သည် မှီဝဲအပ်သော။ယထာ မဟာဆုဇ ပဒုမံ....ဘမရဂဏသေဝိတံ သီတလသလိလသံဝဒွံ။မိလိန္ဒ။ ၃၄၁။

ဘမရဂဏာနုကိဏ္ဏ (တိ) [ဘမရဂဏ+အနုကိဏ္ဏ] ပျား ပိတုန်း အပေါင်းတို့ဖြင့် ဆောပြွမ်းသော။သုပုပ္ဖိတာ ဘမရဂဏာနုကိဏ္ဏာ။ ပေတ။ ၂၁၅။ပေတ၀ဋ္ဌ။၂၅၁။ဥဒါန၀ဋ္ဌ။၂၆၄။

ဘမရဂဏာနုစိဏ္ဏ (တိ) [ဘမရဂဏ+အနုစိဏ္ဏ] ပျား ပိတုန်း အပေါင်းတို့-ဖြင့်ပြွမ်း-ရစ်ဝဲ-ရာဖြစ်သော။ ဘမရဂဏာနုစိဏ္ဏ (မ၀ဋ္ဌ၊ ၄။၉၀) နှင့် ဘမရဂဏေဟိ အနုကုလဥော အနုပရိဗ္ဘမိတဥ္စ။မ၀ဋ္ဌီ၊၃။၃၀၄။

ဘမရတန္တိ (ထီ) [ဘမရ+တန္တိ]ပိတုန်းအတောင်ပံ ခတ်သံထွက်သောစောင်းကြိုး။ ဘမရတန္တိဝိယာ (ဇာ၀ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃) တိ ကောသေယျမယသုတ္တမိဝ။ ဝီဏာယ ဟိ ဥဘတောဘာဂေသု ဗန္ဓိတ္ဝာ အာကစ်ိတံ ကောသေယျမယသုတ္တံ ဘမရပက္ခသဒ္ဒေန သဒိသဿ သဒ္ဒဿ မုဥ္စနတော ဘမရတန္တီတိဝုစ္စတိ။ဇာ၀ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ဇော်၀မ်း။

ဘမရပက္ခသဒ္ဒ (ပု) [ဘမရပက္ခ+သဒ္ဒ]ပိတုန်းအတောင်ပံခတ်သံ။အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘမရပတ္တဝဏ္ဏ (တိ) [ဘမရပတ္တ+ဝဏ္ဏ] ပိတုန်းတောင် အဆင်းရှိသော။ တသ္မိံ တသ္မိံ ကောသာနံ အန္တရေ ပဒေသေ ဣတော ပုဗ္ဗေ ကာဠာနိ ဘမရပတ္တဝဏ္ဏာနိ ကောသာနိ ဇာတာနိ အဟေသုံ။ ဇာ၀ဋ္ဌ၊၃။၃၇၁။(–ဇာ၀ဋ္ဌ၊၇။၃၆၇။)

ဘမရမက္ခိကာ (ထီ) [ဘမရ+မက္ခိကာ] ပျားပိတုန်းကြီး။ မဓုကရိဟိနာမ မဓုမက္ခိကာဟိ, ခုဒ္ဒကမက္ခိကာဟိ ဘမရမက္ခိကာဟိ စ ကတံ မဓု။ ဝိ.ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၅။)

ဘမရမက္ခိကာဟိတိ မဟာဘမရမက္ခိကာဟိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၂။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၅၃။)

ဘမရမဓု (နှ) [ဘမရ+မဓု] ပျားအုံ။ (ဥပစာရတ္ထ။) တဿ ရုက္ခဿ ဥပရိ မဟန္တံ ဘမရမဓု အတ္ထိ။ ဇာ၀ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ (–၂၀၁။)

ဘမရမဓုကရ (ပု) [ဘမရမဓု+ကရ+အ] ပျားပိတုန်း။ ခီဏာသဝါနာမ ဘမရမဓုကရုပမံ ပဒုမဝနေသု တထာရူပေသု အရညေသု ရမိဿန္တိ။ မမ္မ၀ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။ ထေရ၀ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။

ဘမရမဓုကရယုဝတီ (ထီ) [ဘမရမဓုကရ+ယုဝတီ] ပျားပိတုန်းပျိုမ။ ဘမရမဓုကရယုဝတီဟိ အနုဘူတပုစာရာဟိ သမန္တတော။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၀ဋ္ဌ။၂၁၄။

ဘမရဝဏ္ဏ (တိ) [ဘမရဝဏ္ဏ+ပဏ္ဏ] ပျားပိတုန်းအဆင်းကဲ့သို့သော အဆင်းရှိသော၊ ပိတုန်းရောင် အဆင်းရှိသော။ လောဟပတ္တသဒိသော သုသဏ္ဌာနော သုစ္စဝိသိန်ဒွေါ ဘမရဝဏ္ဏော မဿ်ကာပတ္တော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၀ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ (–ဇာ၀ဋ္ဌ၊၄။၁၁၆။ ဇာ၀ဋ္ဌ၊၅။ ၂၁၆။)

ဘမရဝဏ္ဏကေသ (ပု) [ဘမရဝဏ္ဏ+ကေသ] ပိတုန်းအဆင်းကဲ့သို့သော အဆင်းရှိသော ဆံပင်၊ ပိတုန်းရောင်ကေသာ။ ဣတရာပိ ပါသာဒံ အဘိရုဟိတ္ဝာ သိရိသယနမ်ဟိ ဒွေ ဘမရဝဏ္ဏကေသေ စ ပသာနေဘဏ္ဍဉ္စ ဒိသ္ဝာ။ ဇာ၀ဋ္ဌ၊၆။၆၆။

ဘမရိကာ (ထီ) [ဘမရ+က+အာ။ ထောမ] ကျင် (ကျင်)။ ဘမရိကံ ဘမန္တော ဝိယ။ စရိယာ၀ဋ္ဌ။၂၄၂။

ဘမသိ (ကြိ)[ဘမု+အ+သိ] လည်၏။ ဘမတိ-(၁)ကြည့်။

ဘမိ˚သု (ကြိ) [ဘမု+ဥုံ] လည်ကုန်ပြီ။ ဘမတိ (၁)ကြည့်။

ဘမိ (ကြို) [ဘမု+ဣ] လည်ပြီ။ ဘမတိ(၁)-ကြည့်။

ဘမိကာ (ထိ) [ဘမ+က+အာ] ပုတ်၊ပုတ်စက်။ (P:S,E.D,–၌ အိုးထိန်းစက်ဘီးဟု ပြန်သည်။) ဘမိကံ ဘမန္တော ဝိယ။ ဇာ၊၌၊၅။ ၅၁၇။

ဘမိတ (တိ) [ဘမု+တ] လည်သော။ ဘမိတ-မိ စက္ကယန္တော။ ပဋိသံ၊၌၊၁။ ၂၆။

ဘမိတဗ္ဗ (ပု) [ဘမု+တဗ္ဗ] လည်ခြင်း၊ထောက်တည်ဆုမရခြင်း။ ဧဝံ တသ္မိ ဥပ္ပန္နေ ဘမိ-တဗ္ဗော ဟောတိ။ သံ၊၌၊ ၂။၁၉၂။

ဘမိတ္ထာ (ကြီး၊ဝိ) [ဘမု + တ္ထာ] လည်၍။ အာကာသေ ဘမိတ္ထာ ဘူမိယံ ပါတေန္တော။ အပ၊၌၊၁။၁၄၀။

ဘမိတ္ထာန (ကြီး၊ဝိ) [ဘမု + တ္ထာန] လည်၍။ ဘမိတ္ထာန ဂိရိဗ္ဘဇံ။ အပ၊ ၂။၂၀၉။ ထေရီ၊၌။ ၆၁။

ဘမု (ပု) [ဘမ+ဥ။ ဘမု+ဥ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၅၉။ သူစီ။] မျက်မှောင်၊ မျက်ခုံး။ နာ သြဋ္ဌေဟိ ဘမူဟိ ဝါ။ မ၊ ၂။၄၀၉။ သုတ္တနိ။၃၇၅။

ဘမုက (ပု) [ဘမု+က။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၅၉။] မျက်မှောင်၊ မျက်ခုံး။ စက္ခုဿ ရဟော နာမ....ဘမုကံ ဝါ ဥက္ခိပိယမာနေ။ဝိ၊၁။ ၂၀၇။ ဝိ၊ ၂။၉၄။ ဘိက္ခု ဟနုကာယ ဝါ ဘမုကာယ ဝါ အဂုံဋ္ဌေန ဝါ ဝိညာပေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၄။ (ယင်း၌ ဘမုကာယဟုထိန့်ဉ် ရှိသည်။)

ဘမုကဋ္ဌ (နာ) [ဘမုက+အဋ္ဌ] မျက်မှောင်ရိုး။ သီသံ ယာဝ ဘမုကဋ္ဌတော လောဟဆဒနေ ပတိဋ္ဌံ။ မ၊၌၊၄။၁၆၇။

ဘမုကဋ္ဌက (နာ) [ဘမုကဋ္ဌ+က] မျက်မှောင်ရိုး။ ဥပရိ ဘမုကဋ္ဌကေန ဥဘတော အက္ခိကူဋေ-ဟိ။ အာဘိ၊၌၊၁။၃၄၄။

ဘမုကန္တရ (နာ) [ဘမုက+အန္တရ] မျက်မှောင်နှစ်ခုတို့၏အလည်၊ မျက်မှောင်နှစ်ခုကြား။ ဣမဿ ဒေဝ ကုမာရဿ ဥဏ္ဏာ ဘမုကန္တ-ရေ ဇာတာ သြဒါဘာ မုဒုတူလသန္နိဘာ။ ဒီ၊၂။၁၆။ (–မ၊၂။၃၃၀။ ဒီ၊၌၊၁။၂၅၄။) ဘမုကန္တရေတိ ဖိုန်နံ့ ဘမုကာနံ့ ဝေမတ္ထေ နာသိကမတ္ထကေ ယော ဇာတာ၊ ဥဂ္ဂန္ဓာ ပန နလာဋဝေမတ္ထေ ဇာတာ။ ဒီ၊၌၊၂။၄၂။ (–မ၊ ၌၊၃။၂၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၉၀။)

ဘမုကဘေဒ (ပု) [ဘမုက+ဘေဒ] မျက်မှောင်ဖဲ့ပုံပျက်ခြင်း၊ မျက်မှောင်ကြုတ် (ကုတ်) ခြင်း။ ဘကုဋိ-ကြည့်။

ဘမုကလောမ (ပုဂန) [ဘမုက + လောမ] မျက်ခုံးမွေး။ ဘမုကလောမတော ရသ္မိယော ဝိသဇ္ဇေသိ။ ဓမ္မ၊၌၊ ၂။၆၅။(–ဇာ၊၌၊၅။၁၂။)

ဘမုကုက္ခေပ (ပု) [ဘမုက+ဥက္ခေပ] မျက်မှောင်ချီခြင်း၊ မျက်စပစ်ခြင်း။ အာဒိသဒ္ဒေန ဘမုကုက္ခေပသိသကမ္မန .... အနေကပ္ပကာရံ သင်္ဂဏှာတိ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၀၂။

ဘမေတိ (ကာ၊ကြို) [ဘမု+ဏေ+တိ] လည်စေ၏၊ ဝှေ့ရမ်း၏။ဘမေန္တိ စေလာနိ စ အမ္ဗ-ရေ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၁။ ဘမေန္တိစေလာနိတိ ဘမယန္တိ ဝတ္ထာနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၌။၅၅။

ဘမေန္တ (တိ) [ဘမု+ဏေ+အန္တ] လည်စေသော။ဇိဏ္ဏဟတ္ထိသာလာဒီနိ စုဏ္ဏေန္တာ ဆဒ-နိဋ္ဌကာ အာကာသေ ဘမေန္တာ။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၁။၂၁၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။

ဘမေန္တိ (ကာ၊ကြို) [ဘမု+ဏေ+အန္တိ] လည်စေကုန်၏၊ ဝှေ့ရမ်းကုန်၏။ ဘမေတိ-ကြည့်။

ဘမေတ္တာ (ကာ၊ကြို၊ဝိ) [ဘမု+ဏေ+တ္တာ] လည်စေ၍။ သီသမတ္ထကေ ဘမေတ္တာ ဘူမိယံ ပေါ်ထေတ္တာ ဗဟိ အက္ခဝါဋ္ဌေ ခ်ပိ။ဇာ၊၌၊၄။ ဂ၂။

ဘမေယျ (ကြိ) [ဘမု+ယျ] ပြေးရာ၏။ ဘမတိ (၂) ကြည့်။

ဘယ (နာ) [ဘီ+ဏ] (၁) ကြောက်ခြင်း၊ လန့်ခြင်း၊ ဘေး။ (က) ကြောက်တတ်သောစိတ်၊ ကြောက်လန့်ကြောင်း ဖြစ်သောစိတ် (ဒေါသပြခန်းသောစိတ်)။ (ခ) (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်ကြောင်း ဖြစ်သော တရား (သြတ္တပ္ပဉာဏ်)။ (၂) ကြောက်အပ်သော –ကြောက်မက်ဘွယ် ကောင်းသော– အာရုံ ဘေးရန်။ (၁) ပဋ္ဌ ဘယာနိ ဝေရာနိ။အံ၊၃။ ၂၀၅။ ဘယာနိ ဝေရာနိတိ ဘီယတော ဘယံ။ အံ၊၃။၂၉၄။ (က) အဟု ဒေဝ ဘယံ။ ဒီ၊ ၁။၄၆။ (–ဝိ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ ၂။၂၉၃။ မ၊၁။၂၀။ အံ၊၁။၉၉။) အဟုဒေဝ ဘယန္တိ ဇာတ....စတုဗ္ဗိဓံ ဘယံ၊ ...တေသု ဣဒံ စိတ္တုတြာသဘယံ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၃၆။ (–ဝိ ၆၊၁။၁၇၇။ ဒီ၊၆၊ ၂။ ၂၅၇။ မ၊၆၊၁။၁၁၇။ အံ ၆၊ ၂။၆၉။) စိတ္တုတြာသော သယံ ဘာယနဋ္ဌေန ဘယံ ယထာ တထာ ဘာယတီတိကတ္တာ။ ဒီ၊၎ိ၊၁။ ၂၁၆။ သီ၊၎ိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄။ ဘယံ ဝါ (သံ၊၁။ ၂၂၀) တိ စိတ္တုတြာသော ဝါ။ သောပနတ္ထတော ဒေါသပဓာနသဗ္ဘာကုသလ စိတ္တသမ္ပယုတ္တော။ ပရိတ္တ၊၎ိ။၇၀။ (ခ) ဘယာ ဟိ သင်္ခော နကရောန္တိ ပါပံ။ သံ၊၁။၂၁။ ဒီ၊၆၊၁။၁၃၆။ ဘယာတိ ဥပဝါဒဘယာ။သံ၊၆၊၁။၅၉။ သြတ္တပ္ပံ ပါပတော ဘာယတိ ဇေတနာတိ ဘယံ။ ဒီ၊၎ိ၊၁။ ၂၁၇။ (–သီ၊၎ိ၊ သစ်၊၁။ ၂၄။) ဘယံ သံဝေဂ (သံ၊ ၂။၇၁၊ အံ၊၁။၃၄၂။ ဒီ၊၆၊၁။ ၁၀၃) န္တိ ဘယန္တိ ဘင်္ဂါနုပဿနာယ စိဏ္ဏန္တေ သဗ္ဗ ဃဒါရတော ဘာယနဝသေန ဥပ္ပန္နံ ဘယ-ဉာဏံ၊ ဒီ၊၎ိ၊၁။ ၁၅၇ (–သီ၊၎ိ၊ သစ်၊၁။ ၄၁၉။) (၂) ဝါဏိဇော ဘယံ မဂ္ဂံ။ခမ္မ။၃၁။ (–မ၊ ၁။၄၀။ အံ၊၃။၃၆၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၁။ ဒီ၊၆၊ ၁။၁၃၆။ ဒီ၊၆၊၃။ ၁၆၆။ သံ၊၆။ ၁။ ၂၁။) ဘယန္တိ ဘာယိဘဗ္ဗံ။ ခမ္မ၊၆၊ ၂။၁၅။ ဘာယတိ တေသ္မာတိ ဘယံ။ ဣတိဝုတ်၊၆။၃၃၀။ (–ဒီ၊ ၆၊၁။ ၂၁၇။ သီ၊၎ိ၊သစ်၊ ၂။ ၂၄။ ဒီ၊၎ိ၊၃။ ၁၀၂။ သံ၊၎ိ၊၁။ ၆၅။ အံ၊၁။ ၃၆၂။) (ဘယသည် စိတ္တုတြာသဘယ၊ ဉာဏဘယ၊ အာရမ္မဏ-ဘယ၊ သြတ္တပ္ပဘယဟု ၄-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းစသည်ကို တွေး၍ ကြောက်ခြင်း ထိတ်လန့်နေသော စိတ်၏ အမှုအရာ တမျိုးကို စိဉ္စာတြာသဘယဟု ခေါ်သည်။ ဘယံ ဝါ ဆမ္ဘိတတ္တံ ဝါ(သံ၊၁။ ၂၂၀)၌ ဒေါသ ပြခန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို စိတ္တု-တြာသဘယဟု ခေါ်သည်။ ဘုရားရှင်က ခန္ဓာငါးပါးကို "ဤကား ရွယ်တရား၊ ဤကား ရွယ်တရား၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ဤကား ရွယ်တရား၏ ချုပ်ရာ"စသည်ဖြင့် သုံးပါးစီ ခွဲခြားရှု ဟော ကြားတော်မူသိုက်သည့်အခါ အသက်ရှည်စွာ ချမ်းချမ်းသာသာနေရသော နတ်တို့၌သော် လည်း ခန္ဓာငါးပါးကို ကြောက်ဘွယ် ကြောက်စရာဟု ဆုံးဖြတ်တတ်သောဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ယင်းဉာဏ်ကိုဉာဏဘယဟု ခေါ်သည်။ ဘယတုပဋ္ဌာန ဉာဏ်မျိုးတည်း။ ကြောက်စရာ ကောင်းသော ဘေးရန်အန္တရာယ်ဟူသမျှကို အာရမ္မဏဘယဟု ခေါ်သည်။ မကောင်းမှု အကုသိုလ်မှ ကြောက်လန့်ကြောင်းဖြစ်သော သြတ္တပ္ပစေတသိက်ကို သြတ္တပ္ပဘယဟု ခေါ်သည်။ သံ၊၁။ ၂၁၊ ၂၂၀။ သံ၊ ၂။၇၀။ အံ၊၁။ ၃၄၂။ အဘိ၊ ၁။၃၈၁။ ဒီ၊၆၊၁။၁၃၆။ သီ၊၎ိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄။ ပရိတ္တ၊၎ိ။၇၀။

မဟာနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်၌ — ခြင်္သေ့၊ ကျား၊ သစ်၊ ဝံ၊ အောင်း၊ သစ်ကြွက်၊ ကျဲ၊ မြွေ၊ ဆင်၊ ကင်းမြီးကောက်၊ ကင်းခြေမျှား ဟူသော တိရစ္ဆာန် အကောင် ၁၁-မျိုးကို ဗဟိဒ္ဓ=ပြင်ပဘေးရန်ဟုဆို၍၊ ဇာတိဘယ= ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း ဘေး၊ ဇရာဘယ=အိုရခြင်း ဘေး၊ ဗျာဓိဘယ=နာရခြင်း ဘေး၊ မရဏဘယ=သေရခြင်း ဘေး၊ ရာဇဘယ= မင်းဘေး၊ စောရဘယ = ခိုးသား၊ ဒမြ

ဘေး၊ အင်္ဂါဘယ=မီးဘေး၊ ဥဒကဘယ=ရေဘေး၊ အတ္တာနုဝါဒဘယ = မိမိကိုယ်ကို စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ခြင်း ဘေး၊ ပဏာနုဝါဒဘယ = သူတပါး စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ခံရခြင်းဘေး၊ ဒဏ္ဍဘယ=ဒဏ်သင့်ခြင်းဘေး၊ ဒုဂ္ဂတိဘယ=ကွယ်လွန်ပြီးနောက် မကောင်းသော ဒုဂ္ဂတိဌာန ဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်းဘေး၊ဥမိဘယ=လှိုင်းတံပိုးဘေး၊ သုသုကာဘယ=မကာရ်း=ကြမ်းသောငါးဘေး၊ အာဇီဝကဘယ = အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုဘေး၊ အသိလောကဘယ=အကျော်အစောမဲ့ခြင်းဘေး၊ပရိသဿာရဇ္ဇဘယ=ပရိသတ်ကြောက်ရွံ့ခြင်းဘေး၊ မဒနဘယ=မာန်ယစ်ခြင်း ဘေး-ဟု ဘေးပေါင်း ၂၀-ကို အဋ္ဌတ္တိက=အတွင်းဘေးရန်ဟု ခွဲခြားပြသည်။ (မဟာနိ။ ၂၀၉။ စူဠနိ။ ၂၄၀.၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၇။) မိလိန္ဒ(၁၉၄)၌ မင်းဘေးစသည့်အပြင် ဝေရီဘယ=ရန်သူဘေး၊ဒုဿီလ္ယဘယ=ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးခြင်း ဘေးဟု ဘေးရန် နှစ်မျိုး အထူးလာရှိ၏။

ပထမဘယသုတ်၌ ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏဘေး ၄-မျိုး။ ဒုတိယဘယသုတ်၌ အင်္ဂါ ဥဒကဘေး စောရ ဘေး ၄-မျိုး။ အတ္တာနုဝါဒသုတ်၌ အတ္တာနုဝါဒဘေး၊ ပဏာနုဝါဒဘေး၊ ဒဏ္ဍဘေး၊ ဒုဂ္ဂတိဘေးဟု ဘေး ၄-မျိုး။ ဥမိဘယသုတ်၌ ဥမိဘယ၊ ကုမ္ဘီလဘယ၊ အာဝဋ္ဋဘယ၊ သုသုကာဘယ ဟု ဘေး ၄-မျိုး။ သာသနဝန်းထမ်းရဟန်းများအတွက်— ကောဓုပါယာသဘယ=ပြင်းထန်စွာ အမျက်ထွက်ခြင်းဘေး၊ ဩဒရိကတ္တဘယ=ဝမ်းစာ ရှာမှီးရခြင်းဘေး၊ပဋိကာမဂုဏိကဘယ = ကာမဂုဏ်ငါးပါးဘေး၊ မာတုဂါမဘယ = မာတုဂါမဘေးဟု အသီးအသီး ဟောတော်မူသည်။ (မ၊ ၂။၁၂၃-၅။ အံ၊၁။၄၃၆-၄၄၁။) ဗလသုတ်၌ အာဇီဝကဘေး၊ အသိလောကဘေး၊ ပရိသဿာရဇ္ဇဘေး၊ မရဏဘေး၊ဒုဂ္ဂတိဘေးဟု ဘေး ၅-မျိုး ဟောတော်မူသည်။ (အံ၊၃။၁၇၄။)ကိလေသဘေး၊ ဝဋ္ဋဘေး၊ ဒုဂ္ဂတိဘေး၊ ဥပဓိဘေးဟု မ၊၌ ၂။၂၀၃-၌ ပြဆိုသော်၏။ ပုထုဇဉ်သည် ကိလေသာစသော ဘေး လေးမျိုးစလုံးမှ ကြောက်၏၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒုဂ္ဂတိဘေးကြဉ် ဘေးသုံးပါးမှ ကြောက်၏၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကား အထက်ပါဘေး လေးမျိုးမရှိ၍ ဘေးမှ မကြောက်တော့ပေ။

ပဋ္ဌဝေရဘယသုတ်၌ သူအသက်ကိုသတ်ခြင်းစသည်မှ ရှောင်ကြည်၍ ငါးပါးသီလလုံခြုံသူအား သူအသက်သတ်ခြင်း စသည်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ရာသော လက်ငင်းပစ္စုပ္ပန် ဘဝဘေး (ဒိဋ္ဌဓမ္မိက ဘေး) နောင်တမလွန်၌ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ရာသော ဘေး (သမ္ပရာယိကဘေး) တို့မှ ကင်းငြိမ်းကြောင်း ဟောတော်မူသည်။ သံ၊၁။ ၂၉၂-၃၀၀။

ကဗဠီကာရာဟာရ၌ တ်မက်မှု တဏှာသည် ဘေးတမျိုးပင် ဖြစ်၏။ ဖဿာဟာရ၌ အာဇ္ဈတ္တိကဆဋ္ဌာယတနသို့ ကပ်ရောက်မှုသည်ပင် ဘေးတမျိုး ဖြစ်၏။ (ဖဿ-ကြည့်။) မနောသဉ္စေတနာဟာရ၌ အာဃာတဝတ္ထုသည် ဘေးတမျိုး ဖြစ်၏။ ဝိညာဏာဟာရ၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်၏ ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းသည် ဘေးတမျိုး ဖြစ်၏။ (သံ၊၂။ ၂။၂၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၆။) ပဋ္ဌဝိသတိမဟာဘယာ (ထေရ၊၂။၂။၂၆၇) ဟူသော ပါဠိနှင့် ပတ်သက်၍ ဘေးကြီး ၂၅-ပါး ရေတွက်ပုံကို နည်းအမျိုးမျိုး တွေ့ရ၏။ ပကိဏ္ဏကဝိသင်္ခနာ ပထမတွဲ (နှာ-၉၃) ၌ ဥဒက၊ ဘောဂ၊ ရောဂ၊ သီလ၊ ဒိဋ္ဌိ ဟူသော ဗျသနတရား ငါးပါးနှင့် မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိတော်လာ အဋ္ဌတ္တိကဘေး ၂၀-ကို ဘေးကြီး ၂၅-ပါးအဖြစ် ရေတွက်ပြထားသည်။ ယင်း ပကိဏ္ဏကဝိသင်္ခနာ ပထမတွဲ(နှာ-၉၃-၄)၌ပင် ပရိတ်ကြီးလာဘေး ၂၅-ပါးကိုလည်းရေတွက်ပြသား၏။ ဗဟုမင်းလက်ဆက် စသင်းဆရာတော် စီရင်သော ပရိတ်ကြီးနိဿယ၌လည်း

ဘေး ၂၅-ပါးကို တမျိုးတဖုံ ရေတွက်ပြထား၏။ အလိုရှိကယင်း နိဿယ(နှာ-၁၅)ကြည့်။ စွယ်စုံကျော်သင် ဒုတိယတွဲ (နှာ ၂၃၅)၌ လည်း ပရိတ္တပါဠိလာဘေး ၂၅-ပါးကို ရေတွက်ပြထား၏၊ ရေတွက်ပုံမှာ စလင်းပရိတ်ကြီးနိဿယရေတွက်ပုံနှင့် အနည်းငယ် ကွဲလွဲချက်ရှိ၏။)

ဘယလ္လကွက (တိ) [ဘယ+လ္လကွက] ဘေး-ကို-ဟု-ရှုတတ် သော၊ သူ။ သံသာရေ ဘယလ္လကွက တဿ ဘယဿ သင္ဘသော ဝိနာသနတ္ထံ....ဥပဂစ္ဆ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၀။

ဘယကထာ (ထီ) [ဘယ+ကထာ] (မင်း ခိုးသူ စသော) ဘေးရန်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သောစကား။ ဘယကထံ ယုဒ္ဓကထံ အန္နကထံ။ ဝိ၊၂။၂၁၃။ ဝိ၊၃။၂၇၆။ ဒီ၊၁။၇။ ဘယကထန္တိ ရာဇစောရာဒိဘယံ ဝါ ရောဂါမနုဿဒုဇ္ဇိတ္ထိကန္တရာဒိဘယံ ဝါ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၅၄။

ဘယကရ (တ်) [ဘယ+ကရ+အ] ဘေးရန်ကို ပြုတတ်သော။ ဘယကရော ရာဂေါ။ မဟာနိ။ ၃၅၁။

ဘယကာရက (န) [ဘယ+ကာရက] ကြောက်လန့်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဘယဝတ္ထု-ကြည့်။

ဘယကာလ (ပု) [ဘယ + ကာလ] (၁) ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသောအခါန်။ (၂) ဘေးရန်ဖြစ်ပေါ်ရာ အခါ၊ ဘေးရန်ရှိသော အခါ။ (၁) ဝေရူပေ အဝိဝေကာရာမာနံ ဘယကာလေ သင္ဘသတ္တာနံ သဒ္ဒရဏကာလေ ယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ (၂) ထေရော သင္ဘမိဒံ ဘယကာလံ ပဿ္ဆာဒေန္တမနုဿေ နိဿာယ ဝသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၎၂၀။

ဘယကွယာဝဟန္တ (တိ) [ဘယကွယ+ အာဝဟန္တ] ဘေးရန်ကုန်ခြင်းကို ရွက်ဆောင်တတ်သော။ ဘယကွယာဝဟဥ္စေတံ ရတနတ္တယံ ဂုဏာနုဿရဏဿနိတံ ပဏာမပူဇာဝိဓာနံ။ ဝဇိရ။၁၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂။

ဘယဂါမိ (တိ) [ဘယ+ဂမု+ဏိ။ ထိ-၌ ဘယဂါမိနိ။] ကြောက်သဖြင့်- ကြောက်သောကြောင့်- (မခဆုတ်ထိုက်သော အမှုသို့) ရောက်သော၊ ကြောက်သောကြောင့် မပြုလုပ်ထိုက်သော အလုပ်ကို ပြုလုပ်သော၊သူ။ ဘယဂါမိနော စ ဘိက္ခု။ ဝိ၊၁။၂၀၀။ ဝိ၊၄။ ၃၄။ဝိ၊၅။၁၀။) ဘယဂါမိနိယော စ ဘိက္ခုနိယော။ဝိ၊၂။၃၁၇။ ဝိ၊၅။၁၀၂။ ဆန္နဂါမိလည်းကြည့်။

ဘယဂဟဏ (န) [ဘယ+ဂဟဏ] ဘယသဒ္ဒါ။ ကထံ ဘယဂဟဏေန စ ဗျပါရမ္ဘဂဟဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။

ဘယကံရ (တိ) [ဘယ+ကရ+အ] ကြောက်ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သော။ (ဝတ္ထု၊ အာဝုံ။) ဃောရံ ပဋိဘယံ ဘေသ္မံ၊ ဘယကံရမေတိသု။ ဓာန်။ ၁၆၇။

ဘယစလန (န) [ဘယ+စလန] ကြောက်လှုံ့သဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း။ သီဟသုတ္တေ ဒေဝါနံ ဝိယ ဘယစလနံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၅။

ဘယစလိတ (တိ) [ဘယ+စလိတ] ဘေးရန်ကြောင့် တုန်လှုပ်သော၊ ကြောက်လှုံ့သဖြင့် တုန်လှုပ်သော၊သူ။ ဘယမေရိတ-ကြည့်။

ဘယဇနက (တိ) [ဘယ+ဇန+ဏွု] ကြောက်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သော။ (ဘေးရန်, အာဝုံ)။ ဘီ သနက-ကြည့်။

ဘယဇနကကာယ (တိ) [ဘယဇနက+ကာယ] ကြောက်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော ခန္ဓာကိုယ်

ရှိခသာ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် ခန္ဓာကိုယ် ရှိသော၊သူ။ ဘီမကာယ-ကြည့်။

ဘယဇနန (တိ) [ဘယ+ဇန+ဏေ+ယု။ထိ-၌ ဘယဇနနီ] ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သော။ ဘိ˚သနန္တိ ဘယဇနနံ။ ပေတ၊၄။ ၂၃၄။(–ဝိမာန၊၄။ ၁၉၇။ဇာ၊၄။၁၄၄။) ဘယဇနနီ (ထေရ။ ၃၅၄) နွိပဋ္ဌဝိသတိယာ မဟာဘယာနံ ဥပ္ပါဒကာရဏဘူတံ။ထေရ၊၄။ ၂။၄၆၆။

ဘယဇနနက (တိ) [ဘယ+ဇန+ဏေ+ကွ] ကြောက်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သော။ ဘိ˚သနကေတိ ဘယာနကေ ဘယဇနနကေ။ ဝိ၊၄၊၁။ ၁၅၆။ဇနနကလည်း-ကြည့်။

ဘယဇနနဋ္ဌ (ပု) [ဘယဇနန+အတ္ထ] ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော အနက်သဘော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်အနက်သဘော။ ဘယဇနနဋ္ဌေန သပ္ပသိရံ ဥပမာ ဇတေသန္တိ သပ္ပသိရူပမာ။ မဟာနိ၊၄။ ၂၇။

ဘယဇနနာကာရ (ပု) [ဘယဇနန+အာကာရ] ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော အခြင်းအရာ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် အခြင်းအရာ။ တဿ ဘယဇနနာကာရံ ဒဿေတုံ "ဒါနေနိမ"န္တိ အာဒိဝုတ္တံ။ စရိယာ၊၄။ ၈၆။

ဘယဇနနုပဒ္ဒဝ (ပု) [ဘယဇနန+ဥပဒ္ဒဝ] ကြောက်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော ဘေးရန်၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးရန်။ တေ ဘေရဝါတိ ဇတေ ဘယဇနနုပဒ္ဒဝါ ဘယာရမ္မဏာ။ မဟာနိ၊၄။ ၃၉၂။

ဘယဇာတ (တိ) [ဘယ+ဇာတ] (သံသဏ္ဌ၌) ဖြစ်သောဘေးရှိသော၊သူ။ ဧဝံ မေ ဘယဇာတဿာ(ထေရ။ ၃၂၄)တိ ဧဝံ ဝုတ္တပုကာရေန သံသာရေ ဇာတဘယဿ။ ထေရ၊၄။ ၂။၂၀၇။

ဘယညာဏ (တိ) [ဘယ+ညာဏ] (သခါရတို့ကို) ဘေးရန် –ကြောက်မက်ဖွယ်–ဟု–အားဖြင့် –ရှုသောဉာဏ်၊ ဘယညာဏ်။ (သခါရတို့၏ ကုန်ဆုံး ချုပ်ပျောက်ပြိုကွဲပျက်စီးတတ်သော သဘောကို ဘင်ဉာဏ်အဖြင့် သိမြင်လာသော အခါ "အတိတ်သခါရဘို့သည် ချုပ်ကုန်ပြီ၊ ပစ္စုပ္ပန်သခါရတို့သည် ချုပ်ကုန်ဆဲ၊ အနာဂတ်သခါရတို့သည် ရှေနည်းတူစွာ ကေန်ချုပ်ကုန်လတ္တံ့"ဟု ရှုမြင်သုံးသပ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သခါရတို့၏ ကြောက်မက်ဖွယ်သဘောကို သိမြင်သော ဘယညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ (ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၂။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၅၇။) ဤဉာဏ်ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်တို့၌ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ ဟု အမည် ပေးသည်။ သခါရတို့၌ ဘေးရန်အားဖြင့်ထင်သောဉာဏ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၍ ဘယညာဏ်နှင့် အတူပင်ဖြစ်သည် (အာဘိဓမ္မာ ဝတာရ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၁။) ဥပမာ—မင်းပြစ်သင့်သော သား ၃-ယောက် မိခင်သည် သူသတ်ကုန်းသို့ သွားရောက်၍ အာဏာ ပါးကွက်သား တို့က သားကြီး၏ ခေါင်းဖြတ်ပြီးသည်ကိုငင်း, သားလတ်၏ ခေါင်းကို ဖြတ်ဆဲကိုငင်း, တွေ့မြင် ရသော အခါ "သားငယ်သည်လည်း ထို နည်းတူ ခေါင်းဖြတ်ခံရလတ္တံ့"ဟု စဉ်၊စား ဆင်ခြင်လျက် သားငယ်၌ ကပ်ငြိတွယ်တာခြင်းကို စွန့်လွှတ်သကဲ့သို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ချုပ်ပျောက်ပြီး ချုပ်ပျောက်ဆဲဖြစ်သော သခါရတို့ကို သိမြင်သောအခါ နောင် ဖြစ်လတ္တံ့ သခါရ တို့သည်လည်း ကေန်ချုပ်ပျောက်လတ္တံ့ဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်၍ သခါရတို့ကို ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးကြီးဟု အမှန်သိသော ဘယညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ သခါရတို့၌ ဘယဖြစ်မြင်၏။ သခါရတို့ကို ငြီးငွေ့စက်ဆုပ်၏။ ထိုကြောင့် ဘယညာဏ်၊ အာဒီနဝညာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါညာဏ် ၃-ပါးသည် သဒ္ဓတ္ထလိုက်၍ အမည်ကွဲသော်လည်း ဘယတု-

ပင္ဆာန ဉာဏ်တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်သည်။ (ပဋ္ဌာန်း။ ၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၀။) ယင်း ဉာဏ်သည် ကြောက်ဘတ်သလော?ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အကြောက်တရားမဟုတ်၊ သခါရတို့၏ ကြောက်မက်ဘွယ် ကောင်းပုံကို ကြောက်မက်ဘွယ်ဟု အမှန်အတိုင်း သိခြင်းသာ ဖြစ်သည်။(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၆။) အနိစ္စဟူလျှင် သခါရ နိမိတ်သည် ဘေးအားဖြင့်ထင်၏၊ ဒုက္ခဟူလျှင် ဝိပါက်ဖြစ်ပေါ်မှုသည် ဘေးအားဖြင့်ထင်၏၊အနတ္တဟု ဆိုလျှင် ထိုသုံးပါးစုံသည် ဘေးအားဖြင့်ထင်၏–ဟု လက္ခဏာရေး ၃-ပါးဖြင့် ရှုရာ၌ ဘေးရန်ထင်ပုံအထူးကို ဟောတော်မူသည် (ပဋ္ဌာန်း။ ၂၅၀-၉။) ပရမတ္ထသံခိပ်၌–အပျက်မြင်ကား၊ ဘယ မစ္စ၊ ပျက်မှုခပင်း၊ ဘေးသေမင်းဟု၊ ကြောက်ခင်းထွေထွေ၊ ရှုတုံပေ၊ မှတ်လေဘယဉာဏ်–ဟု လယ်တီဆရာတော် စပ်ဆိုတော်မူသည်။ အကျယ်ကို ပဋ္ဌာန်း။ ၅၆-ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၂-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၅-၇။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋီ၊ ၂။ ၃၄၀-၁။ တို့၌ ကြည့်။) ဘင်္ဂဉာဏ် ဘယဉာဏ် အာဒီနဝဉာဏ်။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊ ၉။ ၄၆။ သခါရုပန်း-ဘယတော အနုပဿနာဝသေန ပဝတ္တံ ဉာဏံ ဘယဉာဏံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၆၀။ဘီရုကပုရိသေန ဝိယ သီဟဗျဂ္ဃါဒယော ယောဂိနာ ဘာယိတဗ္ဗံ,ဘာယတိ ဝါ တေသွာတိ ဘယံ၊ တေဘူမကသခါရာ။ ဘယေ ပဝတ္တံ ဉာဏံ, "ဘယ"န္တိ ဝါ ပဝတ္တံ ဉာဏံ, သခါရုပန် ဝါ ဘယတော ဉာဏံ ဘယဉာဏံ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၅၃၄။

ဘယန္ဒ (တိ) [ဘယ+အန္ဒ] ဘေးရန်နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဘေးရန်နှိပ်စက်ခံရသော၊ ဘေးရန်မှကြောက်သော၊သူ။ န ဘယန္ဒာ အဂါရသွာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာ။ မ၊ ၂။ ၁၂၆။ (–သံ၊ ၂။ ၇၄။)ရာဇဘယာဒီနံ ပန အညတရေန ဘယေန ဘီတော အန္ဒောအာတုရော-ဟုတ္တာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတော ဘယန္ဒောနာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။) အန္ဓ-လည်းကြည့်။

ဘယန္ဒိတ (တိ) [ဘယ+အန္ဒိတ] ဘေးရန်နှိပ်စက်အပ်သော၊ဘေးရန် နှိပ်စက်ခံရသော၊သူ။ ဘယန္ဒိတာ လေဏဂဝေသိနော ပုထူ။ ဇာ၊၁။ဂ၅။ (–၃၇၅။) ဣမေ သုကရာ ပုဗ္ဗေ မံ ဒိသွာ ဘယေန အန္ဒိတာ ပိဋ္ဌိကာ အတ္တနော လေဏဂဝေသိနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၆။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၄။)

ဘယဋ္ဌ (ပု) [ဘယ+အတ္ထ] ကြောက်အပ်–ထိတ်လန့်အပ် – သော အနက်သဘော၊ ကြောက်မက်ဘွယ် အနက်သဘော။ ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန။ ပဋ္ဌိသံ။ ၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၂။ ဘယဋ္ဌေနာတိ သပ္ပဋိဘယတာယ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၅။ ဘယဋ္ဌေနာတိ-ဘယာနကဘာဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၁၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၀၆။ (–သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၉၀။)

ဘယဋ္ဌ၂ (တိ) [ဘယ+ဋ္ဌာ+အ] ဘေးရန်၌တည်သော၊ ဘေးရုန်ရှိသော၊သူ။ ဘယဋ္ဌာ-တိ ပိ ပါဠော၊ ဘယေဋ္ဌိတာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၇-၀။

ဘယဋ္ဌာန (န) [ဘယ+ဋ္ဌာန] ဘေးရန်ဖြစ်ပေါ်ရာအရပ်။ ဘယဋ္ဌာနေသု စ ပရေသံ အဘာယံ ဒေတိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၁။ ၂၅၆။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ဂ၉။)

ဘယတင်္ဒိတ (တိ) [ဘယ+တင်္ဒိတ] ဘေးရန်ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်အပ်သော၊ ဘေးရန်ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်ခံရသော၊သူ။ တေပိ န ဒဏ္ဍတင်္ဒိတာ န ဘယတင်္ဒိတာ န အဿုမုခါ ရုဒမာနာ ပရိကမ္မာနိ အကံသု။ ဒီ၊၁။၁၃၅။ (–ဓမ္မ။ ၄၁။ ဇာ၊၁။၃၄၊၁၃၀။) ဘယတင်္ဒိတာနာမ

....မာရေဿာမ ဝါ တိ ဧဝံ ဘယေန တင်္ဒိတာ
ဒီး၌၊၁။၂၆၉။ (– ခမ္မ၊၌၊၂။၁၆၀။ ဇာ၊၌၊၁။
၅၂၉။ ဇာ၊၌၊၃။၁၀၅။)

ဘယတာသ (ပု) [ဘယ+တာသ] ကြောက်သည်၏အစွမ်းဖြင့် ထိတ်လန့်ခြင်း။ ဘယတာသေနာ (မ၊၌၊၄။၁၉၁)တိ ဘာယနဝသေနပိ စိတ္တုတြာသေန။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၁။

ဘယတု (တူ) ပဒ္ဓာန (နာ) [ဘယတော+ဥပဒ္ဓာန။ ဘယတော ဥပဒ္ဓာနံ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၂၃၁။] (၁) ကြောက်မက်ဘွယ်အားဖြင့်–ဘေးရန်အားဖြင့်–ထင်ခြင်း။ (တိ) (၂) ကြောက်မက်ဘွယ်အားဖြင့် ထင်လာသော၊ ဘေးရန်ဟု ထင်မြင်သော (အာရုံ, ဉာဏ်။) (၁) ဒုက္ခတော မနသိကရောတော ဘယတူပဒ္ဓာနံ ဝိဒိတံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၇၆။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၃။) ဘယတူပဒ္ဓာနံ။ ဒီ၊၌၊၃။၁၉၀။(–သံ၊၌၊၂။၅၀။ ပဋိသံ၊၌၊၂။၁၂၂။) (တိ) (၂) ဘယတုပဒ္ဓာနေ ပညာ အာဒီဉာဏံ။ ပဋိသံ။၁။ (–၁၉၇၊၂၅၆။) ဘယတုပဒ္ဓာနေ ပညာတိ....ဘယတော ဥပဒ္ဓာနေ....ဘယတော ဥပဒ္ဓာတီတိ ဘယတု ပဒ္ဓာနံ၊ အာရမ္မဏံ၊ တသ္မိံ ဘယတုပဒ္ဓာနေ။ အထဝါ ဘယတော ဥပတိဋ္ဌတီတိ ဘယတုပဒ္ဓာနံ၊ ပညာ။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၂၀။ (–ပဋိသံ၊၌၊၂။ ၁၂၂၊၁၆၆။)

ဘယတု (တူ) ပဒ္ဓာနဉာဏ (နာ) [ဘယတုပဒ္ဓာန+ဉာဏ] ကြောက်မက်ဘွယ်အားဖြင့်–ဘေးရန်အားဖြင့် – ထင်လာသောဉာဏ်။ ပဿတော ဇေတသ္မိံ ဌာနေ ဘယတုပဒ္ဓာနဉာဏံ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၂။ (–ပဋိသံ၊၌၊၂။၁၆၆။ ဣတိဝုတ္တံ၊၌။၂၃၂။) ဘယတူပဒ္ဓာနဉာဏံ ဝုတ္တံ၊ ပဋိသံ၊၌၊၂။၇။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၅။) ဘယတော ဘာယိတဗ္ဗတော ဥပတိဋ္ဌနကေသု ဉာဏံ ဘယတုပဒ္ဓာနဉာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၅။ ဘယာကာရေန ပဝတ္တံ ဉာဏံ ဘယတုပဒ္ဓာနဉာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၅၁။

ဘယတုပဒ္ဓာနပညာ (ထီ) [ဘယတုပဒ္ဓာန+ပညာ] ကြောက်မက်ဘွယ်အားဖြင့် – ဘေးရန်အားဖြင့် – ထင်လာသောဉာဏ်။ ဉာ.သံ၀၀၇၊ ဘယတုပဒ္ဓာနပညာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၄။

ဘယတုပဒ္ဓာနသမ္မန္ဓ (တိ) [ဘယတုပဒ္ဓာန+သမ္မန္ဓ] ကြောက်မက်ဘွယ်အားဖြင့်–ဘေးရန်အားဖြင့် – ထင်ခြင်းနှင့်စပ်သော။ နဝသု ဝိပဿနာဉာဏေသု ဘယတုပဒ္ဓာနသမ္မန္ဓေန အဝတ္ထာဘေဒေန ဘိန္နာနိ ကေဋ္ဌာနိ တီဏိ ဉာဏာနိ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊၌၊၂။၁၆၆။

ဘယတုပဒ္ဓာနာနုပဿနာဉာဏ (နာ) [ဘယတုပဒ္ဓာန+အနုပဿနာဉာဏ] ဘေးရန်အားဖြင့် ထင်ခြင်း၌ အဖန်တလဲလဲ ရှုသောဉာဏ်။ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏံ ဘယတုပဒ္ဓာနာနုပဿနာဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၁၁၉။

ဘယဒဿန (နာ) [ဘယ+ဒဿန] (၁) ဘေးကို မြင်ခြင်း။ (၂)(သင်္ခါရတို့ကို) ဘေးရန်အားဖြင့်–ဘေးရန်ဟု – ရှုသောဉာဏ်၊ ဘေးရန်အားဖြင့် ထင်လာသောဉာဏ်။ (၁)ဒ. ကွော.သတီ၈၀ ဘယဒဿနေန ၈ တင်္ခဏေတိ။ ဝိ၊ ၌၊၃။ ၂၉၄။ (–မဟာနိ၊၌။၄၀၀။) (၂) ဘယဒဿနေန သဘယေ အဘယသညာယ။ မ၊၌၊၁။ ၂၄။ သံ၊၌၊၂။၂၃၃။ ဇာဘ၊၌၊၁။ ၃၀၆။ ပဋိသံ၊၌၊၂။၅၃။ ဘယဒဿနေနာတိ ဘယတုပဒ္ဓာနဉာဏေန။ မ၊ဋီ၊၁။၆၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၀၅။

ဘယဒဿနသီလ (တိ) [ဘယဒဿန+သီလ] ဘေးရန်အားဖြင့် – ဘေးရန်ဟု – ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ ဘယဒဿနသီလော (ဝိသုဒ္ဓိ၁။ ၁၉)တိ ပရမာဏုမတ္တံ ဝဇ္ဇံ အဋ္ဌသဋ္ဌိယော.ဇနသတသဟဿုပ္ပဒေသိနေရူပဗ္ဗ တ သဒိသံ

နဘယာနကံ ခီရရွက္ခံ သပတ္တံ ဝိယ အကေံ ဝဆေ့သိ။ ဇာ၊၆၊၃။၁၉၅။

ဘယနာသန (နာ) [ဘယ+နာသန] ဘေးရန်ကို–ပျက်စီးစေခြင်း–ဖျက်ဆီးခြင်း။ အဟံ သရဏံ ဘယနာသနံ့ကေသန္တိ မံ သရဏာ။ သံ၊၆၊၁။၁၄၂။ (–၁၄၉။)

ဘယနိမိတ္တ (နာ) [ဘယ+နိမိတ္တ] ကြောက်ခြင်းဖြစ်အကြောင်း၊ ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံ။ ဘယဝတ္ထု ကြည့်။

ဘယနိဝါရဏ (တိ) [ဘယ+နိဝါရဏ]ဘေးရန်ကို တားမြစ်တတ်သော။ ဘီရုတ္တာနံ ဘယနိဝါရဏံ ပတိဋ္ဌာနံ ဂတေန။ အံ၊၆၊၃။၂၈၁။

ဘယနိဝါရဏဋ္ဌ (ပု) [ဘယနိဝါရဏ + အတ္ထ] ဘေးရန်ကို တားမြစ်တတ်သော အနက်သဘော။ တတ္ထ ပန ဘဂဝတော အစိရနိဝသနကိရိယာသမ္ဘန္ဓမတ္တေန ဘယနိဝါရဏဋ္ဌေန တံ သဒ္ဒိသတာယ သီလမ္ပိ တထာ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။ ၂၀၈။

ဘယနုဒ (တိ) [ဘယ+နုဒ] ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးရန်ကို– ပယ်နုတ်–ပယ်ဖျောက်–တတ်သော။ အရတိနုဒံ ဘယနုဒံ ဘဝနုဒံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၆။

ဘယပဋိကမ္မ (တိ) [ဘယ+ပဋိကမ္မ] ဘေးရန်ကို အလိုရှိသော၊ သူ။ အဟံ အညဒတ္ထု ဘယပဋိကမ္မံ ဝိဟရာမိ။ မ၊၁။၂၅။

ဘယပဋိပက္ခ (ပု) [ဘယ+ပဋိပက္ခ] ဘေး၏ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဘယပဋိပက္ခတော ခေမံ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၈၈။

ဘယပ(ပ္ပ)တ္တ(တိ) [ဘယ+ပတ္တ](က)ကြောက်ခြင်းထိတ်လန့်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ (ခ) ဘေးရန် – အန္တရာယ် – ဆိုက်ရောက်နေသော၊ ဘေးရန်–အန္တရာယ်–နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော၊သူ။ (က) အင္ဂ သမ္မရတ္တိံ ရာဇ-

ကတ္တာ ဒဿနသဘာဝေါ၊ သမ္ဗလဟုကံ ဝါ ဒုဿာသိမတ္တံ ပါရာဇိကသဒိသံ ကတ္တာ ဒဿနသဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၆။

ဘယဒဿာဝီ (တိ) [ဘယ+ဒိသ+အာဝီ။ ထိ–၌ ဘယဒဿာဝိနိ။ ဂ္ဂါနှာ။၃၆၅။] ဘေးရန်အားဖြင့်–ဘေးရန်ဟု– ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿာဝီ သမာဒါယ သိက္ခတိ သိက္ခာပဒေသု။ ဝိ၊၂။၃၃။ ဒီ၊၁။၅၉။ နေတ္တိ။၁၆၀။ (–မ၊၁။၃၉။ သံ၊၃။ ၁၆၃။ အံ၊၁။၃၂၁။) အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿာဝီတိ အပ္ပမတ္တကေသု ဝဇ္ဇေသုဘယဒဿာဝီ၊ တာနိ ဝဇ္ဇာနိ ဘယတော ဒဿနသီလောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၆၊၃။၅၄။ ဘယဒဿာဝီတိ ဘယံဒဿီ။ နေတ္တိ၊၆၊။၂၆၃။ (–ဒီ၊၆၊၁။ ၁၆၃။ မ၊၆၊၁။၁၆၀။ သံ၊၆၊၃။ ၂၆၂။ အံ၊၆၊၂။၂၅၉။) ဘယံ ပဿိတုံ သီလံ ယဿာတိ ဝါ ...ဘယံ ဒဿနေ သာဓုကာရိတိ-ဝါ ဘယဒဿာဝီ၊ ဘယဒဿာဝိနိ။ ရှုနှာ။ ၃၆၅။

ဘယဒဿီ (တိ) [ဘယ+ဒိသ+ဏီ။ ထိ–၌ ဘယဒဿိနိ]ဘေးရန်အားဖြင့်–ဘေးရန်ဟု– ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ အပ္ပမာဒရတော ဘိက္ခု၊ ပမာဒေ ဘယဒဿိဝါ။ ဓမ္မ။၁၇။ အံ၊၁။ ၃၄၉။ (–မ၊၆၊၁။၁၆၀။ အံ၊၆၊၂။၃၁၈။)ပမာဒေဘယဒဿိဝါတိ နိရယုပ္ပတ္တိ အာဒိကံ ပမာဒေ ဘယံ ဘယတော ပဿန္တော၊ တာသံဝါ ဥပ္ပတ္တိနံ မူလတ္တာ ပမာဒံ ဘယတော ပဿန္တော။ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၁၇၉။(–အံ၊၆၊၂။၃၀၀။ မ၊၆၊၁။၂၅၀။ အံ၊၆၊၂။၃၃။) ကာမေသု-ဘယဒဿိနိ (ထေရီ။၄၁၇)နှင့် ကာမေ ဘယတော ပဿန္တိ ပဗ္ဗဇိတံ မံ အာဇာနာထ။ ထေရီ၊၆၊။၂၄၉။

ဘယဒါယက (တိ) [ဘယ+ဒါ+ဏ္ဍု] ဘေးရန်ကို ပေးတတ်သော၊ ဘေးရန်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ယသ္မာ တံ့ တေဠု ဘယဒါယကတ္တေ-

နိဝေသနေ အာဝုဓာနိ ပဇ္ဇလိတာနိ ဒိသွာ ဘယပတ္တာ အဟုမှ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၀၃။ (–ဇာ၊ ဌ၊၁။၃၅၃။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၁၅။) (ခ) ဘယ-ပ္ပတ္တာစ နိဗ္ဗယာ။ ပရိတ္တ။၁၉။ ဘယပ္ပတ္တာ စ ဘယာဒျုပ္ပဒ္ဒဝပတ္တာပိ။ ပရိတ္တ၊ဋီ။၁၀၉။

ဘယပရိတဿန (ထီ၊န) [ဘယ+ပရိတဿန] ကြောက်သော– အားဖြင့်– ကြောင့်– တုန်လှုပ်ခြင်း၊ ကြောက်ခြင်းတုန်လှုပ်ခြင်း။ (ဒီ၊ဋ္ဌ။ သျ–ဋ္ဌ ကြောက်သော အားဖြင့် ဗြဟ္မာကို တောင့်တခြင်းဟု မြန်မာပြန်သည်။) ဘယ-ပရိတဿနာ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၇။ ဘယ-ပရိဘဿနာယပိ တဏှာပရိတဿနာယပိ န ပရိတဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၂။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၀။) မေတ္တာယ ဘာ-ဝိတ ဘ္ဘာ ဘယပရိတဿနာ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဘယာသေန တဏှာဝသေန ပရိတ-ဿန်၊ တံ သဗ္ဗံ ဘာဝတော နတ္ထိတိ ဒဿေတုံ ပါဋိယံ န ဆမ္ဘတီတိ အာဒိ ဝုတ္တံ။မ၊ဋီ၊၃။ ၁၇၀။

ဘယပရိတ္တာဏ (တိ) [ဘယ+ပရိတ္တာဏ] (ဒုဂ္ဂတိ) ဘေးမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်တတ်သော။ ဘယပရိတ္တာဏ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀) ဣဂ္ဂတိဘယတော ပရိတ္တာယကံ ပုညံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။

ဘယပရိတ္တာဏဋ္ဌ (ပု) [ဘယပရိတ္တာဏ+အတ္ထ] (ဆင်းရဲခြင်း) ဘေးမှကာကွယ်စောင့်ရှောက်တတ်သော အနက်သဘော။ ဘယပရိတ္တာ-ဏဋ္ဌေန သုသခ်ံတနဂရံ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၃။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၅။) ဘယပရိတ္တာဏဋ္ဌေနာတိ ဒါလိဒ္ဒိယဘယ-တော ပရိပါလနဋ္ဌေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၈။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၇။

ဘယပရိဘ္ဘဿ (ပု) [ဘယ+ပရိဘ္ဘဿ] ကြောက်သော အားဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း။ နပရိတဿတိ ဘယပရိတ္တာသတဏှာပရိတ္တာ-သာနံ မဂ္ဂေန သမုဿိတတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၉၁။

ဘယဗီဇိတ (တိ) [ဘယ+ပီဇိတ] ဘေးရန်သည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဘေးရန် နှိပ်စက်ခံရသော၊သူ။ ယေ ဆဇ္ဈောရဆာတဏှ ရောဂဘယာနံ အညတရေန အဘိဘူတာ ဥပဒ္ဒုတာ ပဗ္ဗဇန္တိ၊ တေ ဘယဗီဇိတာနာမ။ဘယ-ပီဇိတာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဘယဗဟုလ (တိ) [ဘယ+ဗဟုလ] ကြောက်ခြင်းများသော၊ အလွန်ကြောက်သော၊သူ။ ဂါမဒါရကာ ဝိယ ဘယဗဟုလာ အသူရာ ကာတဆုတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။) (ကာတရ=ကြောက်ခြင်းသော–သူရဲဘောနည်းသော–သူဟုအနက်ပေး။)

ဘယဘီတ (တိ) [ဘယ+ဘီတ] ဘေးမှကြောက်သော၊သူ။ ကိံ သဗ္ဗေ တေ ဘယ-ဘီကာ သကဘာဝေန သဏ္ဌာတုံ အသမတ္ထာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။

ဘယဘီရုက (တိ) [သယ+ဘီရုက] ဘေးရန်မှကြောက်သော၊သူ။ ခယဘီရုကဿ ဟိ ဒါနံ နတ္ထိ၊ ဘယဘီရုကဿ ယုဒ္ဓံ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၄၉။

ဘယဘီရုတာ (ထီ) [ဘယ+ဘီရုဘာ] စိတ်၏ထိတ်လန့်ခြင်း၊ ကိုယ်၏တုန်လှုပ်ခြင်း၊ ဘေး ငယ်၊ ဘေးကြီး။ (ကြောက်ဖွယ်ရှိသော ဘေး၊ ခမ္မ၊ဋ္ဌ။သျ။)အနိဝတ္တိတတ္တာ ဘယဘီ-ရုတာယစ။ ဇာ၊ဘ။၃၁။ ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ အနိဝတ္တိတတ္တာ ဘယဘီရုတာယစာတိ ဘယ-ဘီရုတာယ အနိဝတ္တိတတာယ စ။ တတ္ထ ဘယန္တိ စိတ္တု တြာသမတ္တံ ပရိတ္တာဘယံ။ ဘီရုတာတိ သရီရကမ္မနုပ္ပတ္တံ မဟာဘယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၅။

ဘယဘေရဝ (နာ) [ဘယ+ဘေရဝ။ အံ၊၃။၃၆၂-၌ ဘယဘေရဝေါ-ဟု ပုလ္လိင်လည်း တွေ့ရ၏။] (၁) အလွန်-ကြောက်-ထိတ်လန့်-ခြင်း, အနည်းငယ်-ကြောက်-ထိတ်လန့်-ခြင်း။ (တရားကိုယ်မှာ အားကြီးသော ဒေါသ, အားနည်းသော ဒေါသ ဖြစ်သည်။) (၂) ကြောက်ရွံ့ခြင်း, ကြောက်မက်ဘွယ်, အာရုံ-ဘေးရန်။ (မ၊ဋီ၊အလို ကြောက်မက်ဘွယ်, အလွန်ကြောက်မက်ဘွယ်ဟု ပေး။)(တိ)(၃) အလွန် ကြောက်မက်ဘွယ် ကောင်းသော (အသံစသည်)။ (၄) ကြောက်အပ် ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊သူ။ (ဘုရားရှင်သည် မိစ္ဆာအယူကို မစွန့်လွှတ်လိုသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိများအပို့ ကြောက်အပ်သူလည်း ဟုတ်၏၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၏ ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သူလည်း ဟုတ်၏။) (၁) ယေသဋ္ဌ ဘယဘေရဝါ အပ္ပဟီနာ။ စူဠနိ။၂၂၉။ ဘယဘေရဝါတိ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာ စိတ္တုတြာသာ။စူဠနိ၊၄၉၉။ (၂) အကုသလံ ဘယဘေရဝံ အဝှါယန္တိ။ မ၊၁။၂၀။ (-၂၅။ ဝိ၊၄၊၁။၄၉၉။ ဒီ၊၃၊၁။၃၃၆။ မ၊၄၊၁။၁၂၃။) ဘယဘေရဝန္တိ ဘယံ စ ဘေရဝံ စ။ စိတ္တုတြာသာ စ ဘယာနကာရမ္မဏာ စေတ် အဓိစေန်။ မ၊၄၊၁။၁၁၇။ ဘယတိ တေသ္မာတိ ဘယံ၊ အတိဝိယ သပ္ပဋိဘယံ ဘေရဝံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။ (-သာရတ္ထ၊၁။၁၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄။) (တိ) (၃) ဘဂဝတော အဝိဒူရေ မဟန္တံ ဘယဘေရဝံ သဒ္ဒမကာသိ။ သံ၊၁။၁၁၅။ ဘယဘေရဝံ သဒ္ဒန္တိ မေဃဒုန္ဒုဘိအသနိပါတသဒ္ဒသဒိသံ ဘယဇနကံ သဒ္ဒံ။ သံ၊၄၊၁။၁၆၃။ ဘယဘေရဝံ သဒ္ဒန္တိ ဘာယတီ တေသ္မာတိ ဘယံ၊ တဒေဝ ယဿ ကဿစိ ဘေရဝါဝဟတ္တာ ဘေရဝံ၊ ဒေဝါဒိသဒ္ဒန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။ (၄) ဘယဘေရဝေါ ဒုဏ္ဍသဒေါ။ ဝိမာန။၇၀။ မိစ္ဆာဂါဟမောစနဘယေန ဝိပလ္လာသဝဋ္ဋေဟိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကေဟိ ဘာယိဘဗ္ဗတော တေသဋ္ဌ ဘယဇနနတော ဘယဘေရဝေါ။ ဝိမာန၊၄။၁၉၇။

ဘယဘေရဝဂဝေသန (ထီ၊နာ) [ဘယဘေရဝ+ဂဝေသန] ကြောက်ခြင်း ကြောက်မက်ဘွယ် အာရုံကို ရှာမှီးခြင်း။ ဟန္ဒ နံ တတ္ထာပိ ဂဝေသိဿာမိတိ ဘယဘေရဝဂဝေသနံ အကာသိ။ မ၊၁၊၁။၁၂၂။

ဘယဘေရဝဒဿိတ (တိ) [ဘယဘေရဝ+ဒဿိတ] ကြောက်ရွံ့ခြင်း ကြောက်မက်ဘွယ်-အာရုံ-ဘေးရန်-ကို ပြစ်မှီးနိုင်သော။ ဘယဘေရဝဒဿိတမ်ပိ အဘိက္ကန္တသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရံ ဣဓ ဒဿေန္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။

ဘယဘေရဝသဟ (တိ) [ဘယဘေရဝ+သဟ+အ] ကြောက်ရွံ့ခြင်း ကြောက်မက်ဘွယ် အာရုံ-ဘေးရန်-ကို- သည်းခံနိုင်-လှုံ့မ်းမိုး အောင်နိုင်-သော၊သူ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၂-၌ ဘေးငယ် ဘေးကြီးကို လှုံ့မ်းမိုးနိုင်သောသူ ဟု ပြန်ဆိုသည်။) ဘယဘေရဝသဟော အဿ။ မ၊၁။၄၀။ အံ၊၃။၃၆၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၆။) ဆဋ္ဌဝါရေ ဘယံ စိတ္တုတြာသောပိ အာရမ္မဏမ်ပိ။ ဘေရဝံ အာရမ္မဏမေဝ .... သိလာဒိဂုဏယုတ္တော ဟိ ဘယဘေရဝံ သဟတိ အဘ္ဘောတ္ထရတိ မဒ္ဒိတုံ တိဋ္ဌတိ။ မ၊၁၊၁။၁၆၅။ (-အံ၊၃၊၃။၃၂၂။) စိတ္တုတြာသော ဘာယတီတိ ဘယံ၊ အာရမ္မဏံ ဘာယတိ တေသ္မာတိ ဘယံ။ တံ ဒုဝိဓမ်ပိ ဘယံ ဘေရဝဋ္ဌ သဟတိ အဘိဘဝတီတိ ဘယဘေရဝသဟော။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၄၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။)

ဘယဘေရဝသဟန (နာ) [ဘယဘေရဝ+သဟန] (၁) ကြောက်ရွံ့ခြင်း ကြောက်မက်ဘွယ်-အာရုံ-ဘေးရန်-ကို- သည်းခံနိုင်-လှုံ့မ်းမိုး အောင်နိုင်- ခြင်း။ (တိ) (၂) ကြောက်ရွံ့ခြင်း ကြောက်မက်ဘွယ်-အာရုံ-

ဘေးရန်–ကို–သည်းခံနိုင်– လွှမ်းမိုးအောင်နိုင်–သော၊ ဘေးငယ် ဘေးကြီးကို လွှမ်းမိုးအောင်နိုင်သော၊ သူ။ (၁) ယထာဝုတ္တဝိ-ကပ္ပနာပဇ္ဇနံ ဟိ ဘယဘေရဝသဟနသာကာရဏံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၅၈။ (တိ) (၂) ဘယဘေရဝသဟနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅။ ခုဒ္ဒကာသာ မဟတော စ ဘယာသာ အဘိဘဝနတော ဘယဘေရဝသဟနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၁။

ဘယဘေရဝသုတ္တ (န) [ဘယဘေရဝ+သုတ္တ] ဘယဘေရဝသုတ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ (ကာယကံစသည် မစင်ကြယ်ပါပဲလျက် တောကျောင်း တော အုပ်တို့၌ နေထိုင်မူ ကာယကံစသည် မစင်ကြယ်သောကြောင့်ပင် မကောင်းဆိုးဝါးသော ကြောက်စိတ် မကောင်းဆိုးဝါးသော ဘေးရန်တို့ကို လက်ရပ်ခေါ် သကဲ့သို့ ဖြစ်နေကြောင်း ဟောတော်မူသောသုတ် ဖြစ်သည်။ သူ အသက်သတ်ခြင်း စသော အကုသိုလ်ကာယကံကိုပြုလုပ်ထားသူသည် မသင့်သော အမှုကို ပြုလုပ်မိခဲ့သောကြောင့် အမြဲတမ်း စိတ်အနှောက်အယှက် ဖြစ်နေတော့၏၊ ထိုသူသည် ဘေးကြီးချုံကြား၌ နေထိုင်စေကာမူ "သင်္ဃာဆိုင်သူတို့က လာဆောက်၍ လက်စားချေလေမည်လား"ဟု စိုးရွံ့ထိတ်လန့်နေရတော့၏၊ မိမိနေထိုင်ရာ တောတွင်း၌ လေတိုက်၍ သစ်ရွက်သစ်ကိုင်း လှုပ်သံ ကြွေသံကြားသည်ကိုပင် ခြေသံမှတ်၍ ထိတ်လန့်နေတော့၏၊ သူတပါး စီးပွါးပျက်ခအောင် လိမ်လည်ခဲ့ဘူးသူသည်လည်း မသင့်သော အမှုကို ပြုလုပ်မိခဲ့သောကြောင့် တော၌ နေထိုင်စေကာမူ "သင်္ဃာဆိုင်သူတို့က လာဆောက်လက်စားချေလေမည်လား"ဟု စိုးရွံ့ထိတ်လန့်နေရတော့၏၊ အဘိဇ္ဈာမျှားသူအဖို့ တောကျောင်း စသည် နေထိုင်ရာ၌ အားရွံ့ကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား မှတ်မှတ်သားသား မရှိသော ကြောင့် နေ့အချိန်က မြင်ခဲ့ပြီး အာရုံမျှားသည် ညဉ့်အခါ၌ ကြောက်မက်ဘွယ်ဘေးရန် အန္တရာယ်ကဲ့သို့ ထင်မြင်လာတတ်ကြသည်။ နေ့အချိန်က မြင်ခဲ့သောကြိုးနှင့် နွယ်မျှားကို မြွေကဲ့သို့၊ သစ်ငုတ်တို့ကို ဘီလူးကဲ့သို့၊ တောင်ကုန်းမြင့်မြင့်ကို တောဆင်ရိုင်းကဲ့သို့ ထင်မြင်လာတတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကာယကံစသည် မစင်ကြယ်သူအဖို့ တောကျောင်းစသည့် ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ နေထိုင်စေကာမူ ကြောက်စိတ်နှင့် ကြောက်မက်ဖွယ် အာရုံမျှားကို လက်ရပ်ခေါ် သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်ကြောင်း ဟောတော်မူသောသုတ်ဖြစ်သည်။ ယင်း သုတ်၌ တေ နူန တံ ဘယဘေရဝံ အာဂစ္ဆတိ(မ၊၁။၂၅။)မှ စ၍ နောက်နောက် ပါလေသမျှ "ဘယဘေရဝ" သဒ္ဒါမျှားသည် ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံကိုသာဟောကြောင်း (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄)၌ မှာကြားထားသည်။ မ၊၁။ ၂၀-၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃-၁၄၁။) ဧဝံမေသုတန္တိ ဘယဘေရဝသုတ်။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇။)

ဘယဘေရဝသုတ္တဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဘယဘေရဝသုတ္တ+အဋ္ဌကထာ] ဘယဘေရဝသုတ်အဖွင့်။ လ္ဟတိ ဗဟုဓာ ပါဋ္ဌောတိ ဘယဘေရဝသုတ္တဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တောဂ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၉၆။

ဘယဘေရဝသုတ္တပရိယာယ (ပု) [ဘယဘေရဝသုတ္တ+ပရိယာယ] ဘယဘေရဝသုတ် ဒေသနာအစဉ်။ ဘယဘေရဝသုတ္တပရိယာယေန ပုဗ္ဗေနိဝါသဒီဟိ ဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။

ဘယဘေရဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဘယဘေရဝသုတ္တ+ဝဏ္ဏနာ] ဘယဘေရဝသုတ် အဖွင့်။ ဘယဘေရဝသုတ္တဝဏ္ဏနာဒီသု အနေကာသုပိ တထေဝ သံဝဏ္ဏိတတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၅၀။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၀။)

ဘယဘေရဝါဘာဝ (ပု) [ဘယဘေရဝ+အဘာဝ] ကြောက်ရွံ့ခြင်း ကြောက်မက်ဘွယ်–

အာရုံ-ဘေးရန်-မရှိခြင်း။ ဧဝံ သီလဝိသုဒ္ဓိ-မတ္တမ့ဖ အရညေ ဝိဟရတော ဘယဘေရာဂါ-ဘာဝံ အာဝဟတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။

ဘယဘေရဝါဘာဝဟေတုက (ပု) [ဘယဘေရ-ဝါဘာဝ + ဟေတုက] ကြောက်ရွံခြင်း ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးရန် မရှိခြင်း၏ အကြောင်း။ သမာဓိသမ့ဖဒါယ ဘယဘေရ-ဝါဘာဝဟေတုကံ ဒဿေတုံ ဥပရိ ဒေသနာ ဝစီဘာတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။

ဘယဘေရဝါဘိဘဝန (န) [ဘယဘေရဝ+အာဘိဘဝန] ကြောက်ရွံခြင်း ကြောက်မက်ဖွယ်-အာရုံ-ဘေးရန်- ကို- သည်းခံနိုင်-လွှမ်းမိုးအောင်နိုင်-ခြင်း၊ ဘေးငယ်ဘေးကြီး ကို လွှမ်းမိုးနှိမ်နင်းနိုင်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓဂုဏာရမ့မ-ဏာယ သတိယာ ဘယဘေရဝါဘိဘဝနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။

ဘယဘေရဝါဘိမတ (တိ) [ဘယဘေရဝ+အာဘိမတ] အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်ဟု ဆို အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘယဘေရဝါရမ့မဏ (န) [ဘယဘေရဝ+အာ-ရမ့မဏ] အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်-အာရုံ-ဘေးရန်။ ဘယဘေရဝါရမ့မဏော (မ၊ဋ၊၁။ ၁၂၄)တိဘယဘေရဝါဘိမတော အာရမ့မဏော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။

ဘယဘေရဝါဝှါနမုခ (န) [ဘယဘေရဝ+အဝှါနမုခ] ကြောက်ရွံခြင်း ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံကို ခေါ်ဝေါ်ခြင်းလျှင် အဦးပြုခြင်း။ တေသဉ္စ မုသာဝါဒါဒီနံ ပဝတ္တိဘေဒံ ဘယဘေရဝါဝှါနမုခေန ဒဿေတုံ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၂။

ဘယဘေရဝါဝှါယန (န) [ဘယဘေရဝ+အဝှါ-ယန] ကြောက်ရွံခြင်း ကြောက်မက်ဖွယ်-အာရုံ-ဘေးရန်-ကိုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဘယ-ဘေရဝါဝှါယနံ အဘိဇ္ဈာလုဝါရသဒိသမေဝ။ မ၊ဋ၊၁။၁၂၀။ လာဘာဒီ ပဟာယ အရ-ညေ ဝသတော ဘယဘေရဝါဝှါယနံ နတ္ထိ-တိ ဒီပကံ။မ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။

ဘယဘေဝဂ (ပု) [ဘယ+ဘေဝဂ] ဘေးရန်ရှိ သော အစာကို စားခြင်း၊ ကြောက်ကြောက် လန့်လန့်စားခြင်း။ ဘယဘေဝဂါ ပဋိဝိရတာ။ မ၊၁။၂၀၆။ဘယဘေဝဂေါတိ ဘယေန ဘေဝ-ဂတော။ မ၊ဋ၊၂။၆၆။ ဘယေန ဘေဝဂ-တောတိ ဘယေန သဟ သဘယံ နိဝါပပရိ-ဘောဂတော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။

ဘယမူလ (န) [ဘယ+မူလ] ဘေးဖြစ်ခြင်း အကြောင်း။ ဘယဘယမူလနိဇ္ဇယတဒဓိဂ-မုပါယေဟိ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ၊၁။ ၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၃။

ဘယမေရိတ (တိ) [ဘယ+ရေိတ] ဘေးရန် ဖြင့်- ခြိမ်းခြောက်- နှိပ်စက်- အပ်သော၊ ကြောက်ရွံသဖြင့် တုန်လှုပ်သော၊သူ။ ဧတေ-ဟံသာ ပက္ကမန္တိ၊ ဝက္ကင်္ဂါ ဘယမေရိတာ။ ဇာ၊၁။၃၂၆။ ဇာ၊၂။၉၀။ ဘယမေရိတာတိ ဘယေရိတာ ဘယတဇ္ဇိတာ ဘယစလိတာ။ ဇာ၊ဋ၊၄။၄၂၅။ ဘယမေရိတာတိ ဘယေန ရေိတာ ဘယဋ္ဌိတာ ဘယစလိတာ။ ဇာ၊ဋ၊ ၅။၃၀၂။

ဘယမောက္ခ (ပု) [ဘယ+မောက္ခ]ဘေးရန်မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ ဘယမောက္ခံ ကရိဿန္တိ၊ ဒဒါမိ မမ ဇီဝိတံ။ အပ၊၂။၂၆၇။

ဘယရက္ခဏ (တိ) [ဘယ+ရက္ခဏ] ဘေးရန် မှ-စောင့်ရှောက်-ကာကွယ် - တတ်သော။ ဘယရက္ခဏတော ဒါနံ၊ နဂရန္တိ စ ဝဏ္ဏိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။

ဘယရဝ (ပု) [ဘယ+ရဝ] ကြောက်ရွံသော ကြောင့် အော်မြည်သောအသံ။ ဣဒါနိ ပန ဘယရဝံ ရဝိ ံသု။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

ဘယရဟိတ (တိ) [ဘယ+ရဟိတ] ဘေးရန်မှကင်းသော၊ ဘေးမရှိသော။ ဘယရဟိတံ နိဗ္ဗာနပူရံ နိဗ္ဗာန မဟာနဂရံ ပါဝိသိ˚ ပဝိဋ္ဌော အာသိ˚။ အပ၊၆၊၁။၃၂၉။ (–ဒီ ဋီ၊ ၁။၃၂၄။သီ၊၌၊သစ်၊၂။၃၀၆။)

ဘယလောမဟံသ (ပု) [ဘယ+လောမဟံသ] ကြောက်ရွံ့သောကြောင့်–အဒမ္မးတို့၏ ရှင်ခြင်း–ကြက်သီးမွေးညင်းထခြင်း။ ဣဓ ဘယလောမဟံသော်တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊၆၊၁။၁၃၇။

ဘယဝတ္ထု (နာ) [ဘယ+ဝတ္ထု] ကြောက်လန့်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာအာရုံ။ ကော် ဘယန္တိ ကော် ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ မရဏူပဂမနံ,အာယုပရိတ္တတာ, ဇရူပနီတဿ တာဏာဘာဝေါတိ တိဝိဓံ ဘယံ ဘယဝတ္ထု ဘယကာရဏာန္တိ အတ္ထော။ သံ၊၆၊၁။၂၁။ ဘာယတိ တေသ္မာတိ ဘယံ၊ ဘယနိမိတ္တန္တိ အာဟ "ဘယဝတ္ထူ"တိ။ သံ၆ိ၊၁။၆၅။

ဘယဝိဒ္ဓံသန (နာ) [ဘယ+ဝိဒ္ဓံသန] ဘေးရန်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ထညပဋိသေမနာဒီဟိ ဝိဝိဓေဟိ နာနပ္ပကာရေဟိ ကာရဏေဟိ တဇ္ဇယန္တော ဘယဝိဒ္ဓံသနဝသေန ဝိဟေဋိယမာနော။ စရိယာ၊၆။၂၁၆။

ဘယဝိနာသက (တိ) [ဘယ+ဝိနာသက] ဘေးရန်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ အသရဏ (၃)ကြည့်။

ဘယဝိနောဒက (ပု) [ဘယ+ဝိနောဒက] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–မှုကိုပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဘယဝိနောဒကဟေတုသမ္မာဒန-ကြည့်။

ဘယဝိနောဒကဟေတု (ပု) [ဘယဝိနောဒက+ဟေတု] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–မှုပယ်ဖျောက်ခြင်းအကြောင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဘယဝိနောဒကဟေတုသမ္မာဒန (နာ) [ဘယဝိနောဒကဟေတု+သမ္မာဒန] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–မှုပယ်ဖျောက်ခြင်း အကြောင်းကို ပြည့်စုံစေခြင်း။ တသ္မာ အဘိညာပတ္တာဿ ဘယဝိနောဒကဟေတုသမ္မာဒနတ္ထမ်ပိ ဣဒံ ဣဓေဝ ဒဿိတံ။မ၊၆၊၃။၁၈၁။

ဘယဝိနောဒန (နာ) [ဘယ+ဝိနောဒန] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–မှုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဘီရုတ္တာဏံ ဘယဝိနောဒနာယ။မိလိန္ဒ။ ၃၃၇။ (–ဓမ္မ၊၆၊၁။၉၀။)

ဘယဝိနောဒနဟေတု (ပု) [ဘယဝိနောဒန+ဟေတု] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–မှု ပယ်ဖျောက်ခြင်းအကြောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘယဝိနောဒနဟေတုသမ္မာဒန (နာ) [ဘယဝိနောဒနဟေတု+သမ္မာဒန] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–မှု ပယ်ဖျောက်ခြင်း အကြောင်းကို ပြည့်စုံစေခြင်း။ တသ္မာ အဘိညံ ပတ္တဿ ဘယဝိနောဒနဟေတုသမ္မာဒနတ္ထမ်ပိ ဣဒံ ဣဓေဝ ဒဿိတံ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၉၈။ ဘယဝိနောဒနဟေတုနာမ ဝိပဿနာဉာဏေန ကတသမ္မသနတာ တဿ, တေန ဝါ သမ္မာဒနတ္ထန္တိ အတ္ထော။ သီ၊၌၊သစ်၊၂။၁၄၀။

ဘယဝိဟိ˚သန (နာ) [ဘယ+ဝိဟိ˚သန] ဘေးရန်ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်း။ ဗဟူနံ ဒေဝမနုဿာနံ ဘယဝိဟိ˚သနေန သရဏဘူတော။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၁၄၂။

ဘယဝူပသမ (ပု) [ဘယ+ဝူပသမ] ဘေးရန်ငြိမ်းအေးခြင်း။ နေဘယာဒီဟိ ဌိတာနံ ယာဝ ဘယဝူပသမာ ဌာတဗ္ဗတော။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၀။

ဘယဝေရစေတနာ (ထီ) [ဘယဝေရ+စေတနာ] ဘေးရန်ဖြစ်သော စေတနာ၊ ဘယဝေရမည်သော စေတနာ။ (ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ဘယ၊ ရန်ကိုပွါးစေတတ်သောကြောင့် ဝေရ၊ နှစ်မည်ရသော စေတနာဖြစ်သည်။) ဘယဝေရစေတနာယော (သံ၊၆၊

၂။၆၇)တိ ဘာယိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဘယံ, ဝေရပသဝနဋ္ဌေန ဝေရန္တိစ လဒ္ဓနာမာ စေတနာယေဝ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၈၄။

ဘယဝေရသမပ္ပိတ (တိ) [ဘယဝေရ+သမပ္ပိတ] ဘေးရန် – နှိပ်စက်အပ် – နှိပ်စက်ခံရ – သော၊ သူ။ ဝနန္တံ အဘိဓာဝိဿံ ဘယဝေရသမပ္ပိတော။ အပ၊၁။၁၉၄။ ထေရ၊၄၊၁။ ၂၈၃။

ဘယသံတဇ္ဇန (နှ) [ဘယ+သံတဇ္ဇန] ဘေးရန် ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်မောင်းမဲခြင်း။ တဇ္ဇနာယာတိ ဘယသံဘဇ္ဇနေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၆။

ဘယသံဝေဂသန္တာသ (ပု) [ဘယ+သံဝေဂ+သန္တာသ] ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ် ထိတ်လန့်ခြင်း။ ထုဇာ ဘယသံဝေဂသန္တာ သမာပဇ္ဇိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၁။

ဘယသညာ (ထီ) [ဘယ+သညာ] ဘေးရန်ဟူသော အမှတ်သညာ။ တိဗ္ဘာ ဘယသညာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ အံ၊၂။၄၃၇။ ပဋိသံ။ ၁၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ တိဗ္ဘာ ဘယသညာတိ ဗလဝတိ ဘယသညာ။....ဘယသညာတိ ဘယသဒ္ဒဿ။ လောကဝဇ္ဇဒ္ဒယမ္ပိ ဟိ ဘယဝတ္ထုတ္တာ သယဉ္စ သဘယတ္တာ ဘယံ၊ ဘယမိတိ သညာ ဘယသညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄။

ဘယသဒ္ဒ (ပု) [ဘယ+သဒ္ဒ] ဘယသဒ္ဒါ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘယသန္တ (ပု) [ဘယ+သန္တ] ဘေးရန်ငြိမ်းအေးခြင်း။ ယသ္မာ သီလာဒိဂုဏသမ္ပဒံ တတောဧဝ ဘယသန္တဉ္စ ဥပါဒါယ ပဏ္ဍိတာ "သန္တော"တိ ဝုစ္စန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၇၂။

ဘယသန္တက (တိ) [ဘယ+သန္တက] ဘေးရန်ဟူသော ဥစ္စာရှိသော၊ ဘေးရန်နှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။ ဘယသန္တကော ဝိယ ဇာတော (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၂)တိ ဘယမေဝ သန္တကံ ယဿာဝိ ဘယသန္တကော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊ ဋ္ဌ၊၁၊ ကေျာ။

ဘယသာပဟရိပ္ပူရိတမာနသ (တိ) [ဘယသန္တာပ+ပရိပ္ပူရိတ+မာနသ] ကြောက်ရွံ့ခြင်း ပူပန်ခြင်းတို့ဖြင့်ပြည့်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အထ ပုရဝါသိနော ပန ဇနာ ဘယသန္တာပပရိပ္ပူရိတမာနသာ ပါသာဒပါကာရစယတမ္ပဟတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ ဋ္ဌ။၂၄၉။

ဘယသန္တာသ (ပု) [ဘယ + သန္တာသ] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း။ (ဘေး၏ကြောက်လန့်ဖွယ်၊ မိလိန္ဒ။ပြန်။၄၁၁။) နိရယေ ဘယသန္တာသံ၊ နိဗ္ဗာနေ ဝိပုလံ သုခံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၂။)

ဘယသန္တာသအဒဿနကာမ (တိ) [ဘယသန္တာသ + အဒဿနကာမ] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့် ခြင်းကြောင့် – မတွေ့မြင်လို – မကြည့်ရှုလို–သော၊သူ။ (သူ-၌ ကြောက်ခြင်း လန့်ခြင်း မမြင်လိုသောဟု မြန်မာ့ပြန်သည်။) ဝေရိသဒိသံ ပုရိသဉ္စ ဒိသ္ဝာ ဘယသန္တာသအဒဿနကာမတာ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၂၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၄။)

ဘယသန္တာသရဟိတ (တိ) [ဘယသန္တာသ+ရဟိတ] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းမှ ကင်းသော၊ သူ။ "အဗျထိကာ"တိ ကေစိ ပဌန္တိ၊ ဘယသန္တာသရဟိတာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၃၂၉။

ဘယသန္တာသသံဝေဂ (ပု) [ဘယသန္တာသ+သံဝေဂ] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့် တုန်လှုပ်ခြင်း။ ထုဇာ ဘယသန္တာသသံဝေဂံ အာပဇ္ဇိတ္ဝာ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀-၂၁။

ဘယသန္တာသပ္ပါဒန (နှ) [ဘယသန္တာသ+ဥပ္ပါဒန] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဘယသန္တာသုပ္ပါဒနေန ခါဒိတုံ အာဂတာ ယက္ခရက္ခသပိသာစာဒယော ဝိယာတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၂။

ဘယသန်္ဓိကရ (တိ) [ဘယသန်္ဓိ+ကရ+အ] ဘေးရန် ငြိမ်းအေးခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဘယသန်္ဓိကရံ နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၀၀။

ဘယသဘာဝသဏ္ဌိတ (တိ) [ဘယသဘာဝ+သဏ္ဌိတ] (မကောင်းမှုမှ)ကြောက်လန့်သော သဘောအားဖြင့် တည်သော။ သဃသဘာဝသဏ္ဌိတန္တိတံ သြဿပ္ပံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၃။ အဘိ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ဘယသဘာဝသဏ္ဌိသန္တိတတော ဥတ္တာသနဂ္ဂပေန အဝဋ္ဌိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၃။ ဘယသဘာဝသဏ္ဌိတန္တိပါပိတော ဘာယနသဘာဝဋ္ဌာယီ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၁။

ဘယသမန္နာဟာရ (ပု) [ဘယ+သမန္နာဟာရ] ဘေးရန်ကို– နှလုံးသွင်းခြင်း – တွေးတောဆင်ခြင်ခြင်း။ ·တွေကောပိ ဘယသမန္နာဟာရော မယှံ အယုဒ္ဓတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၉။

ဘယသမ္ဘဝ (ပု) [ဘယ+သမ္ဘဝ] ကြောက်လန့်မှုဖြစ်ခြင်း။ မောဟဝသေန သဘာဝံ အဇာနန္တဿ ဘယသမ္ဘဝတော ယံ ဘယာ စ မောဟာ စ အဂတိ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၃။

ဘယသမ္မောဟဒုဒ္ဒိဋ္ဌပဏာမ (ပု)[ဘယ+သမ္မောဟ+ဒုဒ္ဒိဋ္ဌိ+ ပဏာမ] ကြောက်လန့်၍ ရှိခိုးခြင်းတွေဝေမိုက်မဲ၍ ရှိခိုးခြင်း မိစ္ဆာအယူဖြင့် ရှိခိုးခြင်း။ ဘယသမ္မောဟဒုဒ္ဒိဋ္ဌိပဏာမော နေသ သမ္မတာ။ ဇဋိရ။၅။

ဘယသရဏဋ္ဌ (ပု) [ဘယသရဏ+အတ္ထ] ဘေးရန်ကို ဥဉ်းဆဲဘတ်သော သဘော။ ဘယသရဏဋ္ဌေန သရဏံ၊ဘယနာသနဋ္ဌေ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ ဘယသရဏဋ္ဌေနာတိ ဘယသဃံသနဋ္ဌေန။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၈။

ဘယသာရက (တိ) [ဘယ+သာရက] ဘေးရန်ကို ဥဉ်းဆဲ ဖျောက်ပယ်တတ်သော၊သူ။ အသရဏောတိ နိဿိတာနံ နာ ဘယသာရကော နာ ဘယဝိနာသကော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။

ဘယသာရကတ္တ (နာ) [ဘယသာရက+တ္တ](ဇာတိစသော) ဘေးများကို ဥဉ်းဆဲဖျောက် ပယ်တတ်သောသူ၏ အဖြစ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘယသာရကတ္တဘာဝ(ပု) [ဘယသာရကတ္တ+ဘာဝ] (ဇာတိစသော) ဘေးရန်ကို ဥဉ်းဆဲ ဖျောက်ပယ်တတ်သော သူ၏ အဖြစ်၏ မရှိခြင်း။ နိဿိတာနံ ဘယသာရကတ္တာ ဘာဝေန အသရဏာ ဘာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂ ၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ ဇာတိအာဒိဘယာနံ ဟိံသနံ ဝိဓမနံ ဘယသာရကတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ။၂။၃၃၆။

ဘယဟရဏ (တ်) [ဘယ+ဟရဏ] ဘေးရန်ကို ပယ်ရှားတတ်သော။ ဘယဟရဏတ္တာ ခါ၊တသရဏဘာဝေ အဗျဘိစရဏတော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၀။

ဘယဟာရက (တိ) [ဘယ+ဟာရက] ဘေးရန်ကို ပယ်ရှားတတ်သော၊သူ။ အသရဏာနိနိဿိတာနံ နာ ဘယဟာရကံ နာ ဘယဝိနာသကံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၉။

ဘယဟေတု (ပု) [ဘယ+ဟေတု] ကြောက်ရွံ့ခြင်း၏ အကြောင်း။ သမ္မုဿတော ဘယဟေတု အရဟတော။ မိလိန္ဒ။၁၄၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ ဝိဓာန၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။)

ဘယဟေတုပဟာန (နာ) [ဘယဟေတု+ပဟာန] ကြောက်ရွံ့ခြင်း၏အကြောင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဝိပဿနာနော အဟံ ဘယဟေတုပဟာနေန ဝိတဘယာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။

ဘယဟေတုဝိဂမ (ပု) [ဘယဟေတု+ဝိဂမ] ကြောက်ရွံ့ခြင်း၏ အကြောင်း ကင်းခြင်း။ စိတ္တကောပါဘာဝတော ဇာတိဝသဝါဘာဝေ ဘယဟေတုဝိဂမေန ဝိဂတဘယံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၃။

ယာနက်။ အဘိ၊ဝိ·ခဂ၁။ဒီ၊ဠ၊၁။ ၁၀၂၊၁၃၆။ ကယာနကန္တိ အာကာရနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဠ၊ ၂။၄၇၇၊ ဘယာနကန္တိဘာယနာကာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄။ (–ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၅၇။) (တိ) (၂) အမနုဿော ဘယာနကော။ ဇာ၊၂။၃၅၂။ (–ဝိ၊၄။၃၆၆။ ပေတ။ ၁၀၂။ ထေရီ။၄၃၀။ ဝိ၊ဠ၊၄။၁၁၂။ ဒီ၊ဠ၊၂။ ၂၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၇။) ဘယာနကန္တိ ဘယာနကော။ ပေတ၊ဠ။၂၀၅။ ဘယာနကန္တိ အဝိတဏှဂါနံဘယာဝဟံ။ ထေရီ၊ဠ။၂၀၉။ ဘယာနကောတိ အတိဝိယ ဘိ သနကော။ ဇာ၊ဠ၊ ၇။၃၂၉။ (–သာရတ္ထ၊၃။၄၁၉။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။)

ဘယာနကကထာ (ထီ) [ဘယာနကာ+ကထာ] ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော စကား၊ ကြောက်မက်ဖွယ်နှင့် စပ်သော စကား။ ဘယာနကကထ(ကခ်ါ။၂၄၀)န္တိ စောဠကန္တာရဝါဠကန္တာရပိသာစကန္တာရပ္ပဋိသံယုတ္တ ကထံ။ ကခ်ါ ဋီ၊သစ်။၄၀၄။

ဘယာနကဋ္ဌ (ပု) [ဘယာနက+အတ္ထ] ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော အနက်သဘော။ ဘဝဟေတုဘာဝတော အတိဝိယ ဘယာနကဋ္ဌေန ဘယံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ (–နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၂၁။)

ဘယာနကတရ (တိ) [ဘယာနက+တရ]အထူး သဖြင့် ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော၊ ပို၍ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော။ အတ္ထိ နု ခေါ ဘန္တေ လူမမှာ ပဟါတာ အညော ပဟါတော မဟန္တတရော စ ဘယာနကတရော စ။ သံ၊၃။၃၉၁။

ဘယာနကဒဿန (တိ) [ဘယာနက+ဒဿန] ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်းသော အဆင်းရှိသော၊သူ။ ကာလံ ကတ္ဝာ ပေတေသု နိဗ္ဗတ္တော နဂ္ဂါဝိရူပရူပေါ ဘယာနကဒဿနော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၆။)

ဘယာကာရ (ပု) [ဘယ+အာကာရ]ကြောက်ရွံ့သော အခြင်းအရာ။ ဒုက္ခာကာရေန ဘယာကာရေန သာမိသာကာရေန သခ်ါရာကာရေနာတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂဂ၊။ (–၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၀၇။)

ဘယာဂတိ (ထီ) [ဘယ+အဂတိ] ကြောက်သဖြင့်– ကြောက်သောကြောင့်– မရောက်ထိုက်သောအမှု၊ ကြောက်သောကြောင့် မပြုလုပ်ထိုက်သောအလုပ်။နှ ဘယာဂတိ· ဂစ္ဆေ·ယျ။ ဝိ၊၁။၄၄၆။ ဝိ၊၃။၃၉၅။(–ဒီ၊၃။၁၁၁။ အံ၊၁။၇၂။၃၂၅။)ပစ္ဆာ အာဂတာနမ်ိဳ ဣဿရာနမ်ိဳ ဘယေန....သန္တသန္တော ဝါ ဘယာဂတိ· ဂစ္ဆတိနာမ။ ဝိ ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၂၄၃။(–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၊၂၆၂။) ဆန္ဒာဂတ်·လည်းကြည့်။

ဘယာတိတ (တိ) [ဘယ+အတိတ] ကြောက်ရွံ့– ထိတ်လန့်– ခြင်းကို လွန်ပြီးသော၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်း ကင်းပြီးသော၊ သူ။ သဗ္ဗဝိဇ်ဘသင်္ခါမာ၊ဘယာတီတာ ယာသဿနော။ ဒီ၊၂။၂၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။(–အပ ၁။၃၇၃။)

ဘယာဓိဋ္ဌာန (န) [ဘယ+အဓိဋ္ဌာန] ဘေးရန်၏–တည်ရာ– မှီရာ–ဖြစ်သော။ အညဋ္ဌသဗ္ဗဘယံ အာဂတမေဝ ဟောတိ ဘယာဓိဋ္ဌာနဿ အတ္တဘာဝဿနိပ္ပါဒနတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀။

ဘယာနက (ပု၊န) [ဘီ+အာနက။ ဘီ+ဏ္ဍု။ ဘာယန္တိ တေသ္မာတိ ဘယာနကော။ဘယဇနဇကော။ မောဂ်၊၇။၁၆။ ဘာယာပေတီတိ ဘယာနဇကော၊ နာဂမော အာဒိရဿော စ။ နိဂ္ဃဏ္ဍု၊နာ။၅၄၇။ ကာယတိ ယသ္မာတိ ဘယာနကံ၊ ဏ္ဍု၊အနကာဒေသော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၆၇။] (၁)ကြောက်ရွံ့သော အခြင်းအရာ၊ ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ခြင်း။ (တံ) (၂) ကြောက်ရွံ့ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော။ (၁) ဇာတိ· ပဋိစ္စ ဘယံ ဘ-

ဘယာနကရူပ (တိ) [ဘယာနက+ရူပ]ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော အဆင်းရှိသော၊သူ။ ဘယာနကရူပါ နာဂကုမာရာ သန္နိပတန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ (-ဥဒါန ဋ္ဌ။၅၉။)

ဘယာနကသဘာဝ (တိ) [ဘယာနက+သဘာဝ] ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသောသဘောရှိသော၊သူ။ ဃောရရူပေါ ဘယာနကသဘာဝေါ မဟာဗလော မဟာထာမော ကက္ခဋော ယက္ခော အာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

ဘယာနကသဒ္ဒ (တိ) [ဘယာနက+သဒ္ဒ] ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်း သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အာဒိသဒ္ဒေန....ဘယာနကသဒ္ဒါဒျာ ပေတိယော သင်္ကိတော။ ဝိမတိ၊ဋ။ ၁၅၉။

ဘယာနကသေန (တိ) [ဘယာနက+သေနာ] ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်းသော စစ်သည်ရှိသော၊သူ။ ဘိမသေနောတိ ဘယာနကသေနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၀။

ဘယာနကာကာရ (ပု) [ဘယာနက+အာကာရ] ကြောက်လန့်ဖွယ် အခြင်းအရာ။ ကာနနကြည့်။

ဘယာနကာရမ္မဏ (န) [ဘယာနက+အာရမ္မဏ] ကြောက်လန့်ဖွယ်အာဂုံ။ ဘယဘေရဝ (၂) ကြည့်။

ဘယာနကာရဟ (တိ) [ဘယာနက+အရဟ] ကြောက်လန့်ခြင်းဂုဏ်ထိုက်သော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော။ ဝိဘိ˚သကာရဟာနိတိ ဘယာနကာရဟာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။

ဘယာပဏ္ဍု (တိ) [ဘယ+ပဏ္ဍု။ ဆန်းကြောင့်ဒီဃ။] ကြောက်သောကြောင့်-ဘေးရန်ကြောင့်-(မိမိနေရင်းအရပ်မှ) ထွက်ပြေးလာသော၊သူ။ (သုံ့ပန်းကျွန်သို့ရကျွန်၌ ပါဝင်သည်။) ဘယာပဏ္ဍုဘိ ဘဝန္တိ ဒါသာ။ မဟာနိ။ ၉။ဇာ၊၂။၂၀၆။ ဘယာပဏ္ဍုနာတိ အကာမဒါသာ။ ဘယေန ပဏ္ဍုနာ ခီပိတာ။မဟာနိ။၄၆။ဘယာပဏ္ဍုနာတိ ဆုဇ-ဘယေန ဝါ စောရာဘယေန ဝါ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနတော ပဏ္ဍုဒ္ဝာ ကရမရာ ဟုတ္ဝာ ပရဝ်သယံ ဂတာပိ ဒါသာယေဝနာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၆။ ပဏ္ဍုနာတိ ဝိဂတာ အပဂတာတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ဒီ၊ကျော။

ဘယာပန (န)[ဘီ+ဏာပေ+ယု] ကြောက်စေခြင်း။ ဒါရကာနံ ဘယာပနတ္ထံ ကတယက္ခော ဝိယ ဒုဒ္ဒသော။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။

ဘယာပနု (နု) ဒန (န) [ဘယ+အပနုဒန] ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဒါနုပါရမိယာ တာဝ သုခူပကရဏသရီရဒီဝိတပရိစ္စာဂေန ဘယာပနုဒနေန ဓမ္မောပဒေသေန စ ဗဟုဓာ သတ္တာနံ အနုဂ္ဂဟကရဏံ ပဋိပဇ္ဇိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၉၅။ဘယာပနူဒနေန။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၀၅။

ဘယာဘာဝ (ပု) [ဘယ+အဘာဝ] ဘေးမရှိခြင်း၊ဘေးမဲ့။ကုတောစိပိ ဘယာဘာဝတော တံသမင်္ဂီ ခေမပ္ပတ္တော စ ဝိဟရတိ။ ဣတိ-ဝုတ် ဋ္ဌ။၁၄၁။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ဇေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၊၁၅၆။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ဥဥ၄။)

ဘယာဘိဘူတ (တိ) [ဘယ+အဘိဘူတ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ "နဿတိ ဝတ ဘော မေ အယံ သမ္ဗတ္တိ" တိ ဘယာဘိဘူတော အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။

ဘယာဇမ္မဏ (န) [ဘယ+အာရမ္မဏ]ကြောက်လန့်ဖွယ်အာဂုံ။ ဘယဇနနုပဒ္ဒဝ-ကြည့်။

ဘယာဝဟ (တိ) [ဘယ+အာဝဟ] ကြောက်လန့်ဖွယ်ကို- ဆောင်တတ်-ဖြစ်စေတတ်-သော။ သမန္တတော အသနိယော၊ဖလိ˚သု စ ဘယာဝဟာ။အပ၊၂။၁၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၅။) ဒေဝဒဏ္ဍာ

ဘယာဝဟာ ဖလိ သူတိ သမ္မန္နော။ အပၤဒ္ဒ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဘယာဝဟံ ဟောတိတိ....စိန္တေန္တသ္သ ဘယဇနကံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၉၂။

ဘယုပဒ္ဒဝကရ (တိ) [ဘယုပဒ္ဒဝ+ကရ+အ] ဘေးဥပါဒ်ကို ပြုတတ်သော။ ဝေရွှပါနဉ္စ ဘယုပဒ္ဒဝကဆုနံ မန္တာနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၃။

ဘယုပဒ္ဒဝါဘာဝ (ပု) [ဘယုပဒ္ဒဝ+အဘာဝ] ကြောက်ရွံ့မှုမရှိခြင်း၊ ရဲရင့်ခြင်း။ အဘိတတသိတာ ပန ဘယုပဒ္ဒဝါဘာဝတော အစ္ဆမ္ဘိတသရိဉာ ပတိဘလောမာ ဟောန္တိ အဟဒ္ဒလောမာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၃။

ဘယုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘယ+ဥပ္ပတ္တိ] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်မှုဖြစ်ခြင်း။ ပရဿ တံ ကူပံ ဒိသွာ • ဘယုပ္ပတ္တိယံ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၉၄။)

ဘယုပ္ပါဒန (နာ) [ဘယ+ဥပ္ပါဒန] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ "ဣဒဉ္ဠိဒဉ္စ ဝေါ အနုတ္ထံ ကရိဿာမာ" တိ ဘယုပ္ပါဒနဝသေန တဇ္ဇနာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။ (–ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၈။)

ဘယုပဒံသန (နာ) [ဘယ+ဥပဒံသန] ဘေးရန်ကို ပြခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ (ဘယုပဒဿနာယကို ပရိဘာသာယ၌ စပ်ယှင် ထိ လိင်၊ "ဘေးဖြင့်နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲတတ်သော" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။) ဘယုပဒံသနာယ ယာယ ကာယစိ ပရိဘာသာယ နပရိဘာသိတဗ္ဗော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၇။ အနက္ကာသကပရိဘာသက-လည်း ကြည့်။

ဘယုပရတ (တိ) [ဘယ+ဥပရတ] ဘေးရန်မှ (ကြောက်၍) ရှောင်ကြဉ်သော၊ သူ။ (ဒုဂ္ဂတိဘေးပရွှပဝါဒဘေး စသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ဆဲဖြစ်သောခကြောင့် ပုဆုဇ္ဇဉ်နှင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် များကို ဘယုပရာ ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သည်။) ဘယုပရတာ၊ အဘယုပရတော။ အဘိ၊ ပု။ ၁၀၂။ (–မ၊ ၁။ ၃၉၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၀။) ဘယုပရတနိဒ္ဒေသေ ဘယေန ဥပရတောတိ ဘယုပရတော။ သတ္တပိ သေက္ခာ ပုထုဇ္ဇနာ စ ဘာယိတ္တာ ပါပတော ဩရမန္တိ၊ ပါပံ နကရောန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။ (–နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၀၇၊)

ဘယုပရတနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘယုပရတ+နိဒ္ဒေသ] ဘယုပရတပုဒ်ကို အကျယ်ပြရာ (အပိုင်း၊ အခန်း)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘယုပရတဝေါဟာရ (ပု) [ဘယုပရာ+ဝေါဟာရ] ဘယုပရာပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ အဂ္ဂမှဂ္ဂေသပိ ဣတရမဂ္ဂဋ္ဌာ ဝိယ အနုပစ္ဆိန္နသယတ္တာ ဘယုပရတဝေါဟာရံ လဘတိ။ အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၅။

ဘယူဝရ (တိ) [ဘယ+ဥပ+ရမု+ကို။ ပ-ကို ဝပြု၍ ဘယူဝရ ဟု ပုဒ်ပြီး သည်။] ဘေးရန်မှ ရှောင်ကြဉ်သော၊ သူ။ အဘယူဝရ ကြည့်။

ဘရ (တိ) [ဘရ+အ] (၁) လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-တတ်သော၊ သူ။ (၂) တောင့်တအပ်သော။ (၁) မာတာပိဘုဘရ-ကြည့်။ (၂) ပကာရေန ဘရော ပတ္ထေတမ္မောတိ ပတ္ထာရော။ အပၤဒ္ဒ၊ ၂။ ၂၇။

ဘရက (တိ) [ဘရ+ကွ] လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-တတ်သော၊ သူ။ အဘံ မာတာပိတူနံ ဥပဋ္ဌာကော ဘရဓကော ဗန္ဓုမတိနဂရေ အဟောသိ။ အပၤဒ္ဒ၊ ၂။ ၃၉။

ဘရဏ (နာ) [ဘရ+ယု] (၁) မွေးမြူခြင်း။ (၂) ဆောင်ခြင်း၊ ပေးဆောင်ခြင်း၊ ယူဆောင်ခြင်း။ (၃) အဘိုးအစာ။ (၁) ဘတောတိ ပေါသိဘောဒ၊ တံ ပန ဘရဏံ ဇာတာဿဘော ပဋ္ဌာယ....ပဝတ္တိတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀။ (၂) တဿ ရဋ္ဌဿဓိပတိနော ဘရဏေန, အတ္တနော ဝါ ကုဋုမ္ဗဿ ဘရဏေန ဘရတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၂။ (–သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။

၁၁၅။) (၃) ဘရဏ်၂ ဘရဏ် မူလ်၂။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၃၁။

ဘရဏကိစ္စကရဏ (န) [ဘရဏကိစ္စ+ကရဏ] မွေးမြူခြင်းကိစ္စကို ပြုခြင်း။ ဥပဒ္ဒဝနံ နှာမ ဘရဏကိစ္စကရဏ ကုလဝံသဋ္ဌပနဒီပဋ္ဌဝိမံ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၁၅။ သုဘူနိဋ္ဌ၊၂။၂၁။ (–ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၂၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၈။)

ဘရဏတ္ထ (ပု) [ဘရဏ+အတ္ထ] လုပ်ကျွေးမွေးမြူခြင်းအကျိုး။ မာတာပိတူသု ဇလဝသိနေဟေန တဆာရှုပ် ဝေဒနံ အဓိဝါသေတွာ ဘောသံ ဘရဏတ္ထာယ အဋ္ဌလိ ပဂ္ဂယှ ယာစန္တော။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။

ဘရဏပေါသက (တိ) [ဘရဏ+ပေါသက] လုပ်ကျွေး–မွေးမြူ–တတ်သော၊သူ။ ဘတ္တာဒီဟိ ဘရဏပေါသကာ ပိဘာ မာဘာ သာမ်ကော စ၊ လ္ဟဘိ တိဝိဓဿ ပေတဿ ဘတ္တု အတ္ထာယ။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၃၅၇။

ဘရဏီ (ထီ) [ဘရ+ယု+ဣ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၈။] ဘရဏီနက္ခတ်။ (နက္ခတ် ၂၇-လုံးအနက် ၂-လုံးမြောက်၊ ကြယ်သုံးလုံး ခုံလောက်ပုံသဏ္ဌာန်နေသောနက္ခတ်ဖြစ်သည်။ ဆောင်ဖိတ် ဘရဏီ၊ သုံးလုံးညီ၏၊ စဉ်စီမဖောက်၊ ခုံလောက်နှိုင်းစံ၊ ပုဂံပြည်သာ။ အာကာသသဏ္ဌာန်။ ၁၄။) အဿယုဇော ဘရဏီတ္တိ။ဓာန်။ ၅၈။

ဘရဏ္ဟု (ပု) ဘရဏ္ဟုမည်သူ။ အယံ ဘန္တေ ဘရဏ္ဟု ကာလမကာ ဘဂဝတော ပုရာဏသဒ္ဒဟာရိ။အံ၊၁။၂၁၁။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။)

ဘရတ (ပု) [ဘရ+အတ။ မောဂ်၊၇။၇၉။] (၁) ဘရတနည်သူ။ (သာသနာတွင် ဘရတမည်သူ ၅-ဦး တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့မှာ—မဟာဂေါဝိန္ဒမင်း ခဲ့ဝေပးခဲ့သော တိုင်းကြီး ၇-တိုင်းအနက် တခုဖြစ်သော တိုင်းကို အုပ်ချုပ်မင်းလုပ်ရသော ဘရတမင်း။ ယင်းမင်းမှာရေဏု သတ္တဘူ စသော မင်းတို့နှင့် မဟာမိတ်ဖြစ်သည်။ရေဏုမင်း၏ (ဖတူမိကဲ့) ညီငယ်ဖြစ်သည်။ ဒီ၊၂။၁၆-၁၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၄-၅။ စရိယာဋ္ဌ။၄၇။ဆာမ, လက္ခဏ မင်းသားတို့၏(ဖတူမိကဲ့)ညီငယ် ဘရတ၂ မင်းသား။ ယင်းမင်းသားသည် အာနန္ဒာ အလောင်းလျာဖြစ်သည်။ဖခင် ဒသရထမင်း သေလွန်ခဲ့သောအခါ၌ ထီးနန်းစည်းစိမ်ကို မိမိ ရနိုင်သော်လည်း လက်မခံပဲ အကိုဖြစ်သူ ဆာမ, လက္ခဏမင်းသားတို့အား အပ်နှင်းခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ဇာ၁၀။၂၃၆-၇။ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၂၆-၁၃၃။ ဘရဘ၇ မုဆိုး၊ ဤမုဆိုးသည် ဟိမဝန္တာဝှ ခေါင်းဆောင် မျောက်တကောင်ကို ဖမ်းရှဲ ဖြဟ္မဒတ်မင်း၏ နန်းတော်၌ မွေးမြူထားရန် ဆက်သခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဇာ၁၀။၁၇၇။ဇာဋ္ဌ၊ ၃။၄၁၁။ ဘရတ၇ ရသေ့၊ ဤ ရသေ့သည် ဖြဟ္မစရိယဝါသ(=သမာပတ်အကျင့်) ဖြင့် ပြိတ္တာဘုံ (ဤ၌ကာမာဝစရနတ်ပြည် ၆-ထပ်ကိုပြိဿာဘုံဟုဆိုလို၏။) မှ လွတ်ခဲ့မြောက်၍ ဖြဟ္မာဘုံရောက်သူဖြစ်သည်။ ဇာ၊၂။၁၀၅။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၁၃၃-၄။ စမ္မာမ်ိဳသူကြွယ်တဲယာက်၏သား ဘရဘ၁။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သည် သောဏကောဋိဝိသ ရဟန်းပြုသောအခါ သံဝေဂရ၍ ရဟန်းပြုသည်၊ ရဟန်းဖြစ်သောအခါ၌လည်း ဘရဘထေရ်ဟုပင် အမည်တွင်သည်။ ဘရတမထေရ် အခလောင်းအလျာသည် အနောမဒဿီ ဘုရားရှင်အား ဘိန်ပေးလှူခဲ့ ဘူးသည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၃-၅။ D.P.P.N၌ အာဒိတ္တဇာတံ (ဇာ၊၁။ ၁၀၃ ၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၅-၄၅၀။) လာ ရောရုဝမင်းကိုလည်း ဘရဘမင်းဟု ပြဆိုထား၏။ ယင်းဇာတ်၌ သီဘိုဋ္ဌမုဝယ်ရောရုဝ်မြို့ဘရတမင်းဟုဆိုသားသည်။ယင်းအဆိုကို နှစ်သက်၍ ဘာရဘ(=ဘရတ) မင်းဟု ပြဆိုသားဟန်တူ၏။ မြန်မာမူ၌ကား အာဒိဘ္ဘဇာတ်ဝယ် ရောရုဝမင်းဟူ၍သာ ရှိသည်။) (၂) ကခ္ခဋ

သည်။ (တိ) (၃) (တိုင်းပြည်ကို)လုပ်ကျွေးမွေးမြူတတ်သော၊သူ (သူးဌး,သူကြွယ်)။ (၁) ဝေဿဘူ ဘရတောဿဟ။ ဒီ၊၂။၁၃၀။ (–ဇာ၊၁။၂၃၆။ဒီးဌ၊၂။၂၅၅။စရိယာ၊ဌ။၄၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၃၀။) (၂) ဘရတိတိ ဘရတော၊ နဒ္ဒော။မေ၊ဂ်၊၇။၇၉။ (တိ) (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘရတက (ပု) [ဘရတ+က] သူဌေးကြီး၊ သူကြွယ်ကြီး၊စည်းစိမ်ရှင်ကြီး။ (ပြောင်လှောင်လို ပြက်ရယ်ပြုလို၍ ရဟန်းဘိုကို ခေါ်ဝေါ်သောစကားပြစ်သည်။မြန်မာပြန်၌ ဇာတ်နိမ့်ရဟန်းယုတ် ရဟန်းညံ့ ဟုပြန်သည်။)ဘရတကာန (သံ၊၂။၃၃၄)နှစ် ကုဋ္ဌမြို့၊ကုဋ္ဌမြို့၊ကာ ဟိ ယသ္မာ ရဋ္ဌံ ဘရန္ဒိ၊တသ္မာ ဘရတ၊တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဣမေ ပန ပရိဘဝံ ကတ္တာ ဝဒမာနာ "ဘရတကာန"န္တိ အာဟံသု။ သံဌ၊၃။၄၂။

ဘရတကုမာရ (ပု) [ဘရတ+ကုမာရ] ဘရတမင်းသား။ "ဘရတကုမာရော" တိဿ နာမံ အကံသု။ဇာ၊ဌ၊၄။၁၂။

ဘရတတ္ထေရ (ပု) [ဘရတ+ထေရ] ဘရတမထေရ်။ အာယသ္မတော ဘရတဒတ္ထရဿဂါဆာ။ထေရ၊ဌ၊၁။၃၃၃။

ဘရတိ (ကြိ) [ဘရ+အ+တိ။ နီတိ၊၈၁။၁၅၁။] (၁) လုပ်ကျွေး–မွေးမြူ–၏၊ကြီးပွား၊စေ၏။ (၂) ရွက်ဆောင်၏။ (၃) ဖြည့်ဆည်းပူး၏။ (၄)အလိုရှိ၏။ (၁)ယော နံ ဘရတိ သမ္မဒါ။ အံ၊၂။၃၂။(–သုတ္တနိ၊၂၄၅၊ ဇာ၊၁။၂၂၆။) ဘရတိတိ ပေါသတိ ပဋိဇဂ္ဂတိ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၀။ (–သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၅၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၉။)တံ့ မံ ပေါသ ဘရဿု ဝဓေ့ဟိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၅၂။ ဘရန္တိ–ဇာ၊၁။၂၂၆။ သံ၊ဌ၊၃။၄။ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃၁။သံ၊ဌ၊၂။၃၁၂။ ဘရာမိ–ဇာ၊၁။၁၅၀၊ ၃၀၃။ဇာ၊ဌ၊၄။၁၀၀။ ဘရိ–ဇာ၊ဌ၊၁။၁၀၂။ အဘရိ–ဇာ၊ဌ၊၁။၁၀၀။ ဘရိဿတိ–အံ၊၂။၃၃။အံ၊ဌ၊၃။ ၂၁။ဇာ၊ဌ၊၄။၁၁၈။ ဘရိဿန္တိ–ဇာ၊၁။၂၂၆။ဇာ၊ဌ၊၄။၂၃၉။ဘရိဿထ–မ၊ဌ၊၃။၂၂။ဘရိဿာမ်–ဒီ၊၃။၁၅၄။ဇာ၊၁။၂၃၇။ ဇာ၊၂။၁၃၉။ဒီ၊ဌ၊၃။၁၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၁၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၇၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၀၀။ ဘ.ရိဿံ–ဇာ၊၁။၁၅၀။ ဇာ၊၂။၁၇၆။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၁၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၀၁။ (၂) ကုဏ္ဍိကာ၁ဒိအနေက ပရိက္ခာရသခ်ါဘံ ဘာရံ ဘရတိ ဝဟ.တိတိ.... ဘာရဘရိဘာ၊ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၉၅။(၃)ဗုဒ္ဓကာရဓမ္မေ ဝုတ္တနယေန ဘ.ရိ သမ္ဘရိ ပရိပူရေသီတိ အတ္ထော။ ကွဘိဝုတ်၊ဌ။၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၁၆။ မ၊ဋ္ဌီ ၁။၃၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၅။ (၄)မမံ-ဘရာဘာ´ဇာ၊၂။၅၀) တိ မမံ ဣစ္ဆထ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၇၇။

ဘရထ (ကြိ) [ဘရ+အ+ထ] အလိုရှိကုန်လော။ ဘရဘိ(၄)ကြည့်။

ဘရန္တ (တိ) [ဘရ+အန္တ] လုပ်ကျွေး–မွေးမြူ–သော၊သူ။ အတ္တာ.ရန္တ-ကြည့်။

ဘရန္တိ (ကြိ) [ဘရ+အ+အန္တိ] လုပ်ကျွေး–မွေးမြူ–ကုန်၏။ ဘ.ရတိ (၁)ကြည့်။

ဘရဘရ (နာ) [ဘ.ရ+ဘရ] ဘရိဘရိဟူသော အသံ။ ကဋ္ဌန ဝါ ကဆလေန ဝါ သရသရံ ကရိဿာမိ ဘရဘရံ ကရိဿာခိ။ မ၊၁။၁၀၀။ (–မ၊ဌ၊၂။၀။)

ဘရဿု (ကြိ) [ဘရ+အ+ဿု] လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-လေ၁၊ ကြီးပွားစေလေ၁။ ဘရတိ(၁)ကြည့်။

ဘရာမိ (ကြိ) [ဘရ+အ+မိ] လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-၏။ ဘရတ်(၁)ကြည့်။

ဘရီ (ကြိ) [ဘရ+ဣ] (၁) မွေးမြူပြီ။ ဘရတိ(၁)ကြည့်။ (၂) ဖြည့်ဆည်းပူးပြီ။ ဘရတိ(၃)ကြည့်။

ဘရိတ (တိ) [ဘရ+တ။နိတိ၊ဓ။၁၅၈။] (၁) ပြည့်သော(သဒ္ဒတ္ထ)၊ ဆင်းရဲသော (အင်္ဂပွါ-ယတ္ထ)၊သူ။ (၂) လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-တတ်သော၊သူ။ (၃) လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-အပ်သော၊သူ။ (၁) ဇင္ဆာဘာရေန ဘရိတော၁။ အပ၊၁။ ၂၆။ဘရိတော ဘဝဘာရေန။ အပ၊၁။၃၂။(-အပ၊၂။၆၄။ ဒီ၊၄၊၂။၃၃၊ အဘိ၊၄၊ ၂။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၆။ ဣတိဝုတ်၊၄။၈၉။) ဘဝဘာရေန ဘာသံသာရုပ္ပတ္တိဘာရေန ဘရိတော ဒုက္ခိတော၁။ အပ၊၄၊၁။၂၆၂။ (၂) ဘရတိ။ ဘရိဘော၊ ဘတ္တာ။နိတိ၊ဓ။၁၅၈။ (၃) ဘတော ဘရိတော ဇဂ္ဂိတော၁။ ဒီ၊၄၊ ၃။၁၃၅။

ဘရိတပ္ပ (တိ) [ဘရ+တပ္ပ] လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-အပ်သော၊သူ။ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကေ-ဟိ စ သုခေန ဘရိတပ္ပော ပေါသိတပ္ပော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၆။ (-မ၊၄၊၃။၄၁။ဇ၁၊၄၊ ၂။၃၃၄။ဇ၁၊၄၊၄။၃၀၀။)

ဘရိတဘာရ (တိ) [ဘရိတ+ဘာရ] ပြည့်သော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးရှိသော၊ သူ။ဘာရော ဘရိတ-ဘာရော ဘရိတော အတီဝ ဘာရိတော။ အပ၊၄၊၁။၂၆၂။

ဘရိတုံ (ဗျ) [ဘရ+တုံ]မွေးမြူခြင်းငှ၁။ဘရိ-တုံ ပေါသိတုံ သမတ္တာ သမာနာ။ ဇ၁၊၄၊ ၄။၁၀၆။(-မ၊၄၊၁။၁၀၆။)

ဘရိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘရ+တ္တာ] (၁) လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-၍။(၂)လုံး၍။ (၁)သော ဉာတိသံဃံ နိသဘော ဘရိတ္တာ။ သံ၊၁။၉၂။ (၂) ဘရိတ္တာ တုဝရမာဒါယာ (အပ၊၁။ ၂၅၁)တိ တုဝရအင်္ဂိ ံ မုဂ္ဂကလယသဒိသံ တုဝ-ရဉ္ဇံ ဘင်္ဂိဘ္ဘာ ပုပ္ပေတ္တာ။အပ၊၄၊ ၂။၁၁၀။

ဘရိယဂဏ (ပု) [ဘရိယာ+ဂဏ] မယား အပေါင်း။နေကာနံ ဘရိယဂဏာနံ စယော။ မ၊၂။၁၁၅။

ဘရိယတ္ထ (ပု) [ဘရိယာ+အတ္ထ] မယား အကျိုး၊မယားပြုလုပ်ရန်အကျိုး။ ဓီတရံ ဝါ တေ ဒေမိ ဘရိယတ္ထာယ။ဝိ၊၃။၂၀၈။ (-အပ၊၂။၂၇၅။မိလိန္ဒ။၂၆၉။)

ဘရိယပရိစ္ဆဒ (ပု) [ဘရိယာ+ပရိစ္ဆဒ] မယားကိုစွန့်လွှတ်ခြင်း။ ဓနပရိစ္ဆဒံ အင်္ဂပရိ-စ္ဆဒံ ပုတ္တပရိစ္ဆဒံ ဘရိယပရိစ္ဆဒံ ဇီဝိတ-ပရိစ္ဆဒံ။ ဇာ၊၄၊၃။၃၃၃။

ဘရိယပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘရိယာ+ပရိစ္ဆေဒ] မယားအပိုင်းအခြား၊ မယားအမည် ဖော်ပြ ချက်၊ မယားအမည်ကို ပိုင်းခြားချသိခြင်း။ အယံ ဘရိယစ္ဆေဒေါ။ ဒီ၊၄၊၂။၁၆။ ဘရိ-ယာပရိစ္ဆေဒ-လည်းကြည့်။

ဘရိယဘာဝ (ပု) [ဘရိယာ+ဘာဝ] မယား၏ အဖြစ်။ ဘရိယာဘာဝကြည့်။

ဘရိယသညာ (ထီ) [ဘရိယာ+သညာ] မယား ဟူသောအမှတ်။ ဘရိယသညာယ ကိလေ-သဝသေန ဟတ္ထေ ဂဏှေယျ။ ဇာ၊၄၊၅။၂၀။

ဘရိယာ (ထီ) [ဘရ+ယ+အာ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၃၃။] မယား။ အဏ္ဏဘူတာ ဘတာ ဘရိ-ယာ။ ဇာ၊၁။၁၅။ (-ဝိ၊၅။၂၄၀။ ဒီ၊၂။ ၁၉၃။ သံ၊၁။၇။)ဘရိယံ ပဇာပတိ ပါဒပရိ-စာရိကာ။ သာ ဟိ ဘတ္တာ ဝတ္ထာဒီဟိ ဘရိတပ္ပ-တာယ, ဘိန္နသံဝရတာယ, လောကဓမ္မေဟိ ဘရိတတာယ ဝါ "ဘရိယာ" တိ ဝုစ္စတိ။

ဘရိယာဓမ္မ (ပု) [ဘရိ ယာ+ဓမ္မ] မယားကျင့်ဝတ်။ (မယားကျင့်ဝတ် ၅-ပါး – အမှုကြီးအမှုငယ်ကို ကောင်းစွာစီရင်တတ်ခြင်း၊ အခြေအရံပရိ ယတ်ကိုချီးမြှောက်ခြင်း၊ ယောကျ်ားတပါးတို့၌လွန်ကျူးချဖက်ခြင်း၊ စုဆောင်းရရှိလာသောပစ္စည်းဥစ္စာကို အလေအလွင့်မရှိအောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ အလုံးစုံသောကိစ္စတို့၌ လိမ်မာကျွမ်းကျင် မပျင်းရိခြင်း။ ဒီ၊၃။၁၅၄ ၅။ ဒီ၊၁၀။၁၃၀။ အဂံ-တို့ရ် ဘဋ္ဌကနိပါတ် ပဌမ ဣန္ဒလောကိကသုတ် (အံ၊၃။၉၇) ၌ ယင်းမယား ကျင့်ဝတ် ငါးပါးကို မိန်းမချွေးအတွက် ပစ္စုပ္ပန် လောကကို အောင်မြင်ကြောင်း ကျင့်ဝတ် တရားများအဖြစ် ဟောခဲ့တော် မူသည်၊ ယင်းသုတ်၌ ကျင့်ဝတ်တရား ၄ ပါးဟု ဟော်တော်မူသော်လည်း ယင်းလေးပါးကို ခွဲလိုက်လျှင် မယားကျင့်ဝတ် ၅ ပါးနှင့် ထပ်တူပင် ဖြစ်သည်။ အဂံတို့ရ်ပဉ္စကနိပါတ် ဥဂ္ဂဟသုတ် (အံ၊၂။ ၃၀) ၌-(၁) လင်ယောကျ်ား၏ ရွေးဦးစွာ အိပ်ယာမှ ထလေ့ရှိခြင်း, နောက်မှ အိပ်ဆုဝင်လေ့ ရှိခြင်း, လင်ယောကျ်း၏ အမိန့်ကိုနာခံတတ်ခြင်း, လင်ယောကျ်း နှစ်ခြိုက်ဖွယ် ပြုလုပ်လေ့ရှိခြင်း, ချစ်ဖွယ်စကားကို ဆိုလေ့ရှိခြင်း။ (၂) မိမိလင်ယောကျ်းက ရှိသေလေးစားသည့် မိဖဆရာ သမား ရဟန်း ပုဏ္ဏားများကို မိမိ (မယားဖြစ်သူ) ကလည်း ရှိသေလေးစားပူဇော် ရခြင်း။ (၃) လင်ယောကျ်း၏ စီးပွါးရေးလုပ်ငန်းများကို မိမိကိုယ်တိုင် ကျွမ်းကျင် နားလည်ရမည့်အပြင် ကိုယ်တိုင် ဦးစီးဦးဆောင် ပြုလုပ်၍ စီမံနိုင်ခြင်း။ (၄) ကျွန် အစေခံအလုပ်သမားစသော အိမ်တွင်းသားများသည် မိမိ၏ တာဝန်ဖြစ်သည့် လုပ်ငန်းများကို ပုံမှန်လုပ်, မလုပ် သိရှိရခြင်း, မကျွန်းမာသူတို့၏အတွက် ဆေးဝါးကုသပေးရခြင်း, ခဲတွယ်ဘောဇဉ်ကို မျှမျှတတ ခွဲဝေပေးတတ်ရခြင်း။ (၅) လင်

ဇာ၊၄၊၁၊၃၁၁-၂။(မယား ၇-မျိုး—သူသတ်နှင့်တူသောမယား၊ ခိုးသူနှင့် တူသောမယား၊ အရှင်နှင့်တူသော မယား၊ အမိနှင့်တူသော မယား၊ နှမနှင့်တူသောမယား၊ အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသော မယား၊ ကျွန်မနှင့်တူသော မယား။ ၌မယား (၃) ယောက်ဘို့သည် သိပ မရှိကုန်။ ကြွမ်းကြုတ်သော သဘော ရှိကုန်၏။ လင်ကို ရွံသေခြင်း မရှိကုန်။ ထို မယားတို့သည် သေသော် ငရဲလား ကုန်၏။ နောက် (၄) ယောက်ဘို့သည် သိသမှိကုန်၏၊ ကြာမြင့်စွာသော်ကာလပတ်လုံး စောင့်စည်းကုန်၏၊ ထိုမယားတို့ သေသော် နတ်ရွာသုဂတိသို့ လားရောက်ရကုန်၏။ အံ၊၂။၄၆၇-၈။ ဝိနည်းလာ မယား ၁၀ မျိုး— ဥစ္စာဖြင့်ဝယ်အပ်သောမယား၊ အလိုတူနေသော မယား၊ စည်းစိမ်ပေး၍နေသော မယား၊ ထမီဘဘက်ခပေး၍ နေသောမယား၊ ရေခွက်၌လက်စုံချ၍ နေသောမယား၊ ထင်းခွေရေခပ်သော ခေါင်းခုကိုချစေ၍ နေသော မယား၊ ကျွန်လည်းဟုတ် မယားလည်းဟုတ် သောမယား၊ အလုပ်သူမလည်းဟုတ်၊မယားလည်း ဟုတ်သော မယား။ စစ်မြေအရပ်မှ ဆောင်အပ်သော သုံ့ရ မယား၊ တခဏမျှ ပေါင်းဖော်အပ်သော မယား၊ ဝိ၊၁။၂၀၂။) (ခုဒ္ဒက၊၌၊၁၁၆။ သုဘွနိ၊၌၊၂။၂၁ တို့၌ ဒါရာကို ဝိယတိယာ ဘရိယာနံ ယာကာစိ ဘရိယာဟု ဖွင့်ထားသည်။ ယင်းတို့အလို သဒ္ဒရိဿသိက္ခာပုဒ်လာ မာတုရက္ခိတ စသော မိန်းမ ၁၀ ယောက်၊ ဓနက္ကိတာ စသော မယား ၁၀-ယောက်ကိုပေါင်း၍ မယား ၂၀ ဟု ဆိုဟန်တူသည်။)

ဘရိယာဓိန (န) [ဘရိယာ+ဓိန] မယားကို ပေးလှူခြင်း။ (မဟာဓိန ၇-မျိုး အနက် တမျိုး အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဓိနကြည့်။) ရဏဓိနံ, ပုတ္တဓိနံ ဘရိယာဓိနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

ယောကျ်ား ရှာဖွေစုဆောင်းသည့် ပစ္စည်း ဥစ္စာမျာ်းကို အခြေအလွှင့်မရှိအောင် ထိန်း သိမ်း စောင့်ရှောက်တတ်ရခြင်း ဟု ၅-ပါး ဟောတော်မူသည်။)

ဘရိယာပရိစ္ဆဒ (ပု) [ဘရိယာ+ပရိစ္ဆဒ] မယား အပိုင်းအခြား၊ မယား အမည် ဖော်ပြ ချက်၊ မယား အမည်ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း (ပုဒ်မှနိဝါသ အဘိညာဉ် အခိုက်အတန့်ကို ရည်ရွယ်သည်။) ပုတ္တပရိဒ္ဓဒေါ ဘရိယာ-ပရိစ္ဆဒေါ ပါသာဒပရိဒ္ဓဒေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၌။၁၇၅။

ဘရိယာ(ယ)ဘာဝ (ပု) [ဘရိယာ + ဘာဝ] မယား၏အဖြစ်။ ဥဒုက္ခလမုသလာ-ဒိဃဋ္ဌပကရဏံ လဘိတွာ ဘရိယာဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိယာ ဇနပဒိဿိယာ တေ အခိဒစနံ။ ဝိ ၌၊၂။၁၄၂။ (–ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၃၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၃၁။) မမ ဇေဋ္ဌကဒါ ယသာ ဘရိယာဘာဝံ နာ ဇာနာသိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃၊၄၂၅။

ဘရိယာဘာဝနိမိတ္တ (န) [ဘရိယာဘာဝ+ နိမိတ္တ] မယား ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဘရိ-ယာဘာဝနိမိတ္တံ ဘတိဘာဝနိမိတ္တံ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်။၂၃၄။

ဘရိယာဘာဝပစ္စယ (ပု) [ဘရိယာဘာဝ+ ပစ္စယ] မယား ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဘရိ-ယာဘာဝပစ္စယာ ပတိဘာဝပစ္စယာ။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၃၄။

ဘရိယာဘာဝဟေတု (ပု) [ဘရိယာဘာဝ+ ဟေတု] မယား ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဘရိ-ယာဘာဝဟေတု ပတိဘာဝဟေတု။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၃၄။

ဘရိယာသတ (န) [ဘရိယာ+သဘ] တရား သောမယား၊ မယား တရား။ ဒမ္မိ ဘရိယာ-သတဉ္စ တေ။ ဇာ၊၂။၂၁၉။

ဘရိသံ (ကြိ) [ဘရ+သံ] လုပ်ကျွေး–မွေးမြူ –လတ္တံ့။ ဘရတိ (၁) ကြည့်။

ဘရိဿတိ (ကြိ) [ဘ၃+ဿတိ] လုပ်ကျွေး– မွေးမြူ–လတ်ံ့။ ဘရတိ (၁) ကြည့်။

ဘရိဿထ (ကြိ) [ဘရ+ဿထ] လုပ်ကျွေး– မွေး မြူ–ကုန်လတ်ံ့။ ဘရတိ (၁) ကြည့်။

ဘရိဿန္တိ (ကြိ) [ဘရ+ဿန္တိ] လုပ်ကျွေး– မွေး မြူ–ကုန်လတ်ံ့။ ဘရတိ (၁) ကြည့်။

ဘရိဿာမိ (ကြိ) [ဘ်ရ+ဿာမိ] လုပ်ကျွေး– မွေး၊မြူ–လတ်ံ့။ ဘရတိ (၁) ကြည့်။

ဘရိယတိ (ကြိ) [ဘရ+ယ+တေ] လုပ်ကျွေး –မွေး၊မြူ–အပ်၏။ သုခေန ဘရိယတိတိ သု-ဘရော။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ၊၂၅၅။ သုတ္တနိ်ဋ္ဌာ။၁၀၂။

ဘရို (ပု) [ဘရ+ဥ] အရှင်၊ လင်။ ဘရတ-တိ ဘရု၊ ဘဿာ။ မောဂ်၊၇။၂။

ဘရု၂ (န) [ဘရု+ရဋ္ဌ] ဘရုတိုင်း။ ဘရုရာဇ-ကြည့်။

ဘရုဇာတက (န) [ဘရု+ဇာ၁က] ဘရုဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၂ နိပါတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၁။၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅-၅၈။ ဘရုဇာ-တကေန ဒီပေဘဗ္ဘေဒာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၄။

ဘရုနဂရ (ထီ၊န) [ဘရု+နဂရ] ဘရုတိုင်း၏ မြို့တော်၊ ဘရုမြို့။ အနုပုဗ္ဗေန ဘရုနဂရံ ပတ္တော တတ္ထ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၆။

ဘရုရဋ္ဌ (န) [ဘရု+ရဋ္ဌ] ဘရုကိုင်း။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဘရုရာဇ (ပု) [ဘရု+ရာဇ] ဘရုတိုင်း၌ ဖြစ် သောမင်း၊ ဘရုမင်း။ ဘရုရာဇာ(ဇာ၊၁။ ၅၇)တိ ဘရုရဋ္ဌေ ရာဇာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။

ဘရော် (ကြိ) [ဘရ+ယျ] လုပ်ကျွေး– မွေးမြူ–ရာ၏။ ဘရတိ (၁) ကြည့်။

ဘဓရှ် (ကြံ) [ဘရ+ယော်] လုပ်ကျွေး-မွေး မြူ-ရာ၏။ ဘရတိ (ဒ) ကြည့်။

ဘရေယော် (ကြံ) [ဘရ+ယော်] လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-ရာ၏။ ဘရတိ (ဒ) ကြည့်။

ဘရေယှ (ကြံ) [ဘရ+ေယှ] လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-ရာ၏။ ဘရတိ (ဒ) ကြည့်။

ဘရေယှာသိ (ကြံ) [ဘရ+ယှောသိ] လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-ရာ၏။ ဘရတိ (ဒ) ကြည့်။

ဘလွက (န) ဘလွကမည်သော သံခဲ။ သံ၊ မောရာ့တံ ပုထုက် မလိန်က် စပလက် သေလက် အာဠက် ဘလွက် ဒုသိလောဟန္တိ အဋ္ဌပိသာစလောဟာနိ နာမ။ အဘိ၊၃၊၂၊၆၀။ မောရာဒွာဒိနိ ဇဝံနာမာနေဝေတာန်။ မူလ-ဋီ၊၂။၃၃။ (-မ၊ဋီ၊၁၆၉၊၇၁)ယင်း မ၊ဋီ၊၁။ ၇၀ ၌ ဘတ္တက်-ဟု ရှိသည်။

ဘလွာဋ္ဌိ (တိ)ယဇာတက (န) [ဘလွာတိယ+ဇာတက။ဘလွာဋ္ဌိ ယကား ပါဋ္ဌပျက်] ဘလွာတိယဇာတ်။ မဟာဇာဇ ဘဂဝတာ ဘလွာဋ္ဌိယ ဇာဘဒက ဒ္ဒိနွံ ကိန္နုဆုနံ။ မိလိန္ဒ။၃၉၁။ (ဇ၊၁။၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၉-တို့ဋ္ဌ-ဘလွာတိယ ဇာဘက-ဘုရှိ၏။)

ဘလွာတက (တိ) [ဘလ=ဘလွ+တ။က—လာ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၁။] (ဒ) ချွေးပင်။(ဓာန်သျှနှင့်ဓာန်၊ဋီ၊သျှဘို့၌ ချွေးပင်။ သစ်ခေါင်းပင်ကို အဘူထား၍ ပြန်ဆိုကြ၏။) (၂)ချွေးသီး (ဒ) ကောလာ ဘလွာတကာ ဗိလွာ။ အပ၊၁။၁၀။ဒွယံ ဝိဒရွက္ခေ၊ ယဿနိယျာသေန ပေဋ္ဌာဒယော လိမ္ပန္တိ။ဓာန်၊ဋီ။၂၆၁။ (၂) ကောလံ ဘလွာတကံ ဗိလွံ။ အပ၊၁။၁၅၉။ (-အပ၊၂။၂၆။ ဇာ၊၂။၃၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၆။)

ဘလွာတဒါယက (ပု) [ဘလွာတ+ဒါယက] ဘလွတဒါယကမဆော်၊ချွေးသီးကိုလှူသော မခထရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဘလွာတဒါယကော ထေရော၊အပ၊၂။၂၆။

ဘလွာတိယ (ပု) ဘလွာတိသမင်း။ ဘလွာတိယနာမ အဇဟာသိ ဆဇာ၊ဇာ၊၁။၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၉။

ဘလွာတိယဆဇ (ပု) [ဘလွာတိယ+ဆဇ] ဘလွာတိယမင်း။ ဘလွာတိသဆဇာ အဟမေဝ အဇဟာသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၆။

ဘလွိက (ပု) [ဘလွ+က] ဘလွိကမည်သူ။ ဆဟိ ဘိက္ခဝေ ဓဒမ္မဟိ သမန္နာဂတော ဘလွိကော ဂဟပတိ။ အံ၊၂။၃၉၂။အောက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဘလွိယ (ပု) [ဘလွ+က] ဘလွိယမည်သူ။ (ဘလွိယ ကုန်သည်သည်ပင် ရဟန်းဝတ် သောအခါ၌ ဘလွိယဆော်ဟု အမည်တွင်၏။ ပေါက္ခရဝတီမြို့နေ ကုန်သည် တဦး၌ တဖုဿ၊ ဘလွိယဟု သား၂ ယောက်ရှိသည်။ ယင်းတို့ သည် လှည်း (၅၀၀)-ငါးရာဖြင့် ဥက္ကလာမြို့မှ ကုန်ဆောင်း ကုန်ခယ် သွားကြရာ ဘုရားရှင် အဋ္ဌမသတ္တာဟ၌ သီတင်းသုံးသည့် လင်းလွန်းပင် အနီးသို့ ရောက်လာကြ၏၊ ထို နေရာ၌ မြေညီ၍ ချိုညှင်မရှိဒသာ လှည်းလမ်း ဖြစ်စေကာမူ လှည်းဘီးတို့သည် မလည်ကြ ကုန်၊ မြေ၌ ငြိကပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခဲနကုန်၏၊ အကြောင်းကိုဆင်ခြင်နေစဉ် ဆွေမျိုးတော်ခဲ့ ဘူးသော နတ်သားဟယောက်က ကိုယ်ထင် ရှားပြ၍ "အချင်းတို့-ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက် တော်မူပြီးစဘုရားရှင်သည်ဂု-ရက် ဂု-လီ အစာ အာဟာရ ဘုဉ်းပေးတော်မမူပဲ အရဟတ္တ ဖိုလ် ချမ်းသာကို ခံစား၍ နေတော်မူခဲ့၏။ယခု အဋ္ဌမသတ္တာဘ၌ လင်းလွန်းပင်ရင်း၌ သီတင်း သုံးနေတော်မူ၏၊ သင်တို့၏ ရှည်မြင့်စွာသော အကျိုးစီးပွါးအတွက် ထို ဘုရားရှင်အား အာဟာရဖြင့် ဆက်ကပ် လုပ်ကျွေးကြကုန်" ဟု

ပြောဆိုသော်၏။ နတ်ပြာသော စကားကို ကြား၍ တဖုဿ,ဘလ္လိ ညီနောင်တို့သည် ဆန်မုန့်ညက်နှင့် မုန့်ချိုတို့ကို ဘုရားရှင်အား ဆက်ကပ် လှူဒါန်းကြပြီးလျှင် ထို အခါ၌ သံဃာရတနာ မပေါ်သေးသဖြင့် ဘုရား, တရား ဟူသော ဒွေဝါစိက သရဏဂုံကိုဆောက် တည်ကြ၏။ သာသနာတွင် ဘုရားရှင်အား အစစ္စာ အစာအာဟာရလှူဒါန်းရသူ ဥပါ သကာများအဖြစ်ငင်း၊ အစစ္စာ ဒွေဝါစိက သရဏဂုံ ဆောက်တည်သူများ အဖြစ် ငင်း မှတ်ဘမ်းအတင်ခံရ၏။ ထို့နောက် ကိုးကွယ် ရန် ဆံတော်ဓာတ်တော်ငင်း၍ မိမိနေရင်းမြို့သို့ ပြန်သွားကြ၏။ ဓမ္မစကြာဘုရားဟောကြား ပြီးနောက် ဘုရားရှင် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ သီတင်း သုံးနေထိုင်တော်မူစဉ် တဖုဿ,ဘလ္လိ ဟ တို့ သည် ဘုရားရှင်ထံချဉ်းကပ်ဘုရားနာ ယူကြ၏။ တဖုဿသည်သောတာပန်ဘည်၍ ဥပါသကာ အဖြစ်နှင့်ပင် နေထိုင်သည်၊ ဘလ္လိဟကား ရဟန်းပြု၍ ဆဋ္ဌာဘိည ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ဘလ္လိယသည် ဥဒ-ကမ္ဘာထက်၌ သုမနပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား သစ်သီးကြီးငယ် ပေး လှူခဲ့ဘူး၍ သုဂတိဘဝ၌သာလျှင် ကျင်လည် ခဲ့ရပြီးလျှင် သိခီဘုရားရှင်လက်ထက်၌ဥဇိတ, ဩဇိတဟူသော ကုန်သည်နှစ်ယောက် ဘုရား ရှင်အား အစစ္စာ အစာအာဟာရ လှူဒါန်း ကြသည်ဟု ကြားရသဖြင့် မိမိသူငယ်ချင်း (တဖုဿအလောင်းလျာ)နှင့် ဘိုင်ပင်၍ဘုရား ရှင်ထံ ချဉ်းကပ်ခဲ့၏၊ဘုရားရှင်အား လှူဒါန်း ဘွယ်ဆာများ လှူဒါန်းပြီးနောက် "အရှင် ဘုရားတို့ ကဲ့သို့သော ဘုရား တဆူဆူအား ရှေးဦးစွာ အစာအာဟာရလှူဒါန်းရသူများ ဖြစ်ရပါလို၏"ဟု ဆုတောင်းခဲ့ကြဘူးသည်။ တဖုဿ,ဘလ္လိယတို့သည် ကဿပဘုရားလက် ထက်၌ ဂေါပါလကသူဌေး၏သား ညီနောင် ဖြစ်ခဲ့ကြ၍ နှစ်ပေါင်းများစွာ ရဟန်းသံဃာ အား နို့ရည်ဘောဇဉ်ဖြင့် လုပ်ကျွေး လှူ ဒါန်းခဲ့ကြ၏။ တဖုဿ ဟူသော အမည်၌ တပုဿဟုငင်း, တပဿဟုငင်း, တပဿပုဂ္ဂလ အမည်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားလျက်ရှိ၏။ ဘုရား ရှင်၌ မတုန်မလှုပ်သက်ဝင်ယုံကြည်မှု စသော တရား ၆-ပါးနှင့်ပြည့်စုံသူ ဘလ္လိယသည် နိဗ္ဗာန် ကို မျက်မှောက်ပြု၍နေ၏စသည်ဖြင့် (အံ၊ ၂။ ၃၉၂-၌) ဟောတော်မူ၏။ တပုဿဘလ္လိယ, တပုဿသုတ္တန်လည်း ကြည့်။ဝိ ၃။၄-၅၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၁။ ထေရ။၂၂။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉-၆၀။) ဤတွင် သုဒ် အာယသ္မာ ဘလ္လိယော ထေရော ဂါထံ အဘာသိတ္ထ။ ထေရ။၂၂၁။ တသု ဇေဋ္ဌော တဖုဿော နာမ၊ ကနိဋ္ဌော ဘလ္လိ-ယော နာမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၁။၅၉။(–၆၀။)

ဘလ္လိယတ္ထေရ (ပု) [ဘလ္လိယ+ထေရ]ဘလ္လိယ မထေရ်။ အာယသ္မာတော ဘလ္လိယတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။(–၆၀။)

ဘလ္လီ (ထီ) [ဘလ္လ+အ+ဣ] ချေးပင်။ ဘလ္လီ-ဘလ္လာတကော တိသု။ ဓာန်၊၅၆၁။ ဘလ္လာ-တက-ကြည့်။

ဘဝ (တိ) [ဘဝန္တ+သိ။ ရူ၊နှာ။၃၉၈။ မောဂ်၊၂။ ၁၄၆။] (က) အရှင်သည်။ (ခ) ကြီးပွါး-တိုးတက်-သော ဘူသည်။ (ဂ) အရသရူပေါ ဘဝံ ဂေါတမော။ ဝိ၊၁။၂။ တ.ဒပိ တေသံ ဘဝတံ သမဏပြာဟ္မဏာနံ။ ဒီ၊၁။၃၆။ တဒပိ တေသံ ဘဝန္တာနံ သမဏပြာဟ္မဏာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၃။ (ခ) သုဝိဇာနော ဘဝံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ။၂၉၅။ ယ္ဝာယံ ဘဝံ ဝစ္ဆော အပ-ရိဟာယန္တော ပုရိသော၊ သော သုဝိဇာနော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဘဝန္တ-လည်း ကြည့်။

ဘဝ[၁] (ပု) [ဘူ+ဏ။ p.s.e.d. ၌ "ဘဝ"ပုဒ်ကို အပါဒါနသာဓနဟု ဆိုသည်။ ဋ္ဌ၊ဋီ-တို့၌ကား သမ္ပဒါနသာဓနမှတပါး အဓာရဿ အား လျော်စွာ သာဓနအမျိုးမျိုး ပြဆိုထားသည်

"ဘဝတိ ဇေတသ္မာ ဥပပတ္တိဘဝေါ"တိ ဘာဝနဒ္ဝေန ဘဝေါ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၃၃၀။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅။) (၃) ကမ္မဘဝ ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရား၊ ဥပပတ္တိဘဝ။ ဥပပတ္တိဘဝေါနာမ တေန ကမ္မေန နိဗ္ဗတ္တံ ဥပါဒိန္နခန္ဓပဥ္စကံ။ တဥ္စိ တတ္ထ ဘဝတ်တိ ကတ္တာ ဘဝေါတိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅။) (၄) အနာရောဂါ ပျောက်ကင်းမှုဖြစ်ကြောင်း ဆေးပစ္စည်း။ ဣတိဘဝါဘဝဟေတုဝါ အာဒုသော ဘိက္ခုနော တဏှာ ဥပဂ္ဂမာနာ ဥပဂ္ဂတိ။ ဒီ၊၃။၁၉၁။ (–အံ၊၁။ ၃၁၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၈။) ဘဝါဘဝေါစေတ္ထ ပဏီတ ပဏီတတရာနိ တေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ အဓိပ္ပေတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၈၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၁၇။) ဘဝတိ ဧတေန အာရောဂျန္တိ ဘဝေါ၊ ဂိလာနပစ္စယော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၃၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၂၂၈။ မူသဋ္ဌိ၊၂။၂၂၄။ (၅) (က) (သက်ရှိသက်မဲ့ သတ္တဝါသင်္ခါရတို့)ဖြစ်ရာဘုံ။ ဩကာသော ပန ဘဝန္တိ ဇာယန္တိ တ္ထေ သတ္တာ နာမရူပမ္မာစာတိ အတ္ထေန ဘဝေါတိပိ။ သူစိ။ (ခ) ဗိမာန်။ ဒိဗ္ဗာနံ ဘဝါနံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ (ဒီ၊၁။၂၁၈) တိ ဒိဗ္ဗာ ဘဝါနာမ ဒေဝါနံ ဝိမာနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ ဘဝန္တိ တ္ထေ ယထာရူစိသုခသမပ္ပိတာတိ ဘဝါ၊ ဝိမာနာနိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄၂၂။ (၆)အမြဲတည်၏ဟူသော အယူမှား၊ သဿတဒိဋ္ဌိ။ ဘဝဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။ (၇) ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ ဘူ သတ္တာယံ၊ ဘဝနံ ဘဝေါ။ မောဂ်၊၅။၄၄။ (၈) ပြည့်စုံခြင်း။ (၉) ကြီးပွါးတိုးတက်ခြင်း၊ ကြီးပွါးတိုးတက်ကြောင်း။ (၁၀) ကောင်းမှုကုသိုလ်။ ဘဝေါတိသမ္ဘတ္တေ။....ဘဝေါတိ ဝုစ္စိ .. ဘဝေါတိ ပုညံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ (သူစိ-ဋ္ဌ ပြည့်စုံခြင်း = သမ္ပတ္တိ)။ ကောင်းမှုကုသိုလ်= ပုညဟူသော အနက်များအတွက် "ဘဝ"

ကို တွေ့ရသည်။] (၁) ဘဝ၊ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ် နေသော ရုပ်နာမ်တရားစု၊ သံသရာ။ (၂) အကျိုးဖြစ်ကြောင်း ကံ၊ ကမ္မဘဝ။(၃) ကမ္မဘဝကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရား၊ ဥပပတ္တိဘဝ။ (၄) အနာရောဂါ ပျောက်ကင်းမှု ဖြစ်ကြောင်း ဆေးပစ္စည်း။ (၅)(က) (သက်ရှိသက်မဲ့ သတ္တဝါသင်္ခါရတို့) ဖြစ်ရာဘုံ။ (ခ) ဗိမာန်။ (၆) အမြဲတည်၏ ဟူသော အယူမှား၊ သဿတဒိဋ္ဌိ။ (၇) ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ (၈) ပြည့်စုံခြင်း။ (၉) ကြီးပွါး တိုးတက်ခြင်း၊ ကြီးပွါး တိုးတက်ကြောင်း။ (၁၀) ကောင်းမှုကုသိုလ်။ (၁၁) ကာမချမ်းသာ။ (၁၂)ဖြစ်ခြင်း၊ ဥပါဒါခြင်း။ (၁၃) ရောက်ခြင်း။ (တိ) (၁၄) ဖြစ်သော။ (၁၅) ဖြစ်ထိုက်–ဖြစ်လတ္တံ့–သော။ (၁၆) ထင်ရှားရှိသော၊သူ။ (၁)ဘဝ၊ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ် နေသော ရုပ်နာမ်တရားစု၊ သံသရာ။ ဘဝေ သာတံ နာ ဝိန္ဒ–မိ။ အပ၊–။၎၄။ ဘဝေ သာတံ သံသာရေ မမုရံ သုခံ။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ ဘဝေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၉)တိ အာဒါန နိက္ခေပပရိစ္ဆိန္နော ဓမ္မပဗန္ဓော ဘဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၉၆။ ကေနဋ္ဌေန သံသာရော ဘဝေါတိ ကထိယတိ ဘဝတိ တ္ထေ သတ္တာသမ္မုတိခန္ဓာဒိ-ပဉ္စဝါဠိသင်္ခါတေ ဓမ္မပုဉ္ဇသ္မိန္တိအတ္ထေန။ သူစိ။ (၂) အကျိုးဖြစ်ကြောင်း ကံ၊ ကမ္မဘဝ။ (အကျိုးတရား၏ ဘဝဟူသော အမည်ကို အကြောင်းကံ၌ တင်စား၍ အကြောင်းကံကို ဖလူပစာရတ္ထအားဖြင့် "ကမ္မဘဝ"ဟု ဆိုဆား သည်။ ဘဝပုဒ်ကို အပါဒါနသာခန ပြုရာ၌ ကမ္မဘဝကို မုချရသောကြောင့် ဥပစာ ကြံဖွယ်မလို။)တတ္ထ ကမ္မဘဝေါ နာမ ကာမ-ဘဝူပဂံ ကမ္မမေဝ။ တံ ဟိ ဥပပတ္တိဘဝဿ ကာရဏတ္တာ"သုခေါ ဗုဒ္ဓါနမုပ္ပါဒေါ၊ ဒုက္ခော ပါပဿ ဥစ္စယော"တိ အာဒီနိ ဝိယ ဖလဝေါ-ဟာရေန ဘဝေါတိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၆။) တတ္ထ ကမ္မဘဝေါ

များကိုလည်း ဘဝအရသွင်းယူရသည်။) ထို ဥပပတ္တိဘဝသည် ကာမဘဝ, ရူပဘဝ, အရူပဘဝ, သညာဘဝ, အသညာဘဝ, နေဝသညာနာသညာဘဝ, ကေဝါကာရဘဝ, စတုဝေါကာရဘဝ, ပဉ္စဝေါကာရဘဝဟု ၉-မျိုးခွဲပြန်သည်။ ထိုဘုံ၌ ကာမဝိပါက်တေဝိသဝိရတီအပ္ပမညာကြဉ် စေတသိက်တေတ္တိ ံသ ကမ္မဇရုပ်ဒသသည် ကာမဘဝမည်၏။ ရူပဝိပါက် ၅-ခု၊ စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေ သောတဝိညာဉ်ဒွေ သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေ သန္တီရဏ ၃-ခု၊ ဝိရတိကြဉ်စေတသိက်ပဉ္စတိ ံသ၊ ဣတ္ထိဘော ပုမ္ဘာဿာန ဇီဝိ ကာယ ကြဉ် ကမ္မဇရုပ် ပန္နရသသည် ရူပဘဝမည်၏။ အရူပဝိပါက် ၄-ခု၊ စေတသိက်တိ ံသ သည် အရူပဘဝမည်၏။ နေဝသညာ နာသညာယတန ဝိပါက်ကြဉ် လောကီဝိပါက် ကေတိ ံသ၊ စေတသိက်ပဉ္စတိ ံသ သည် သညာဘဝမည်၏။ ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ်သည် အသညာဘဝမည်၏။ နေဝသညာနာသညာယတနဝိပါက်တခု စေတသိက်ဘိ ံသ သည် နေဝသညာနာသညာဘဝမည်၏။ (ဤဘဝ ၃-ခုကို အချို့ ဥ-ဦ-တို့ဦ၌ သညီဘဝ၊ အသညီဘဝ၊ နေဝသညီနာသညီဘဝဟု သုံးနှုန်းသည်။)

ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ်သည် ကေဝါကာရဘဝမည်၏။ အရူပဝိပါက်လေးခု၊ စေတသိက်ဘိ ံသ သည် စတုဝေါကာရဘဝမည်၏။ ကာမဝိပါက်တေဝိသ ရူပဝိပါက်၅-ခု၊ စေတသိက်ပဉ္စတိ ံသ ကမ္မဇရုပ်ဝိသသည် ပဉ္စဝေါကာရဘဝမည်၏။ အဘိ၊ဝိ။၁၄၃။ အဘိ၊ပု။၁၃။ မဟာနီ။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၆-၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၉-၇၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၀၄။ ဓာတုကထာ အရဒကာက်။ ၄၅၇-၉။ သတ္တလောက = သတ္တဝါဟူသည်လည်း သီးခြားဒြဗ်တခုမဟုတ်၊ ကမ္မဘဝ (=ကံ) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပ-

ပုဒ်ကို ဘဝန္တိ ဝစ္စန္တိ သတ္တာ ဇေတနာတိ ဘဝေါ''ဟု ကရဏသာဓနပြုသည်။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၅-၌ ဝုစ္စိအနက်အတွက် "ဘဝ" ပုဒ်ကို ဘာဝသာဓ်၊ ကရဏသာဓ် ၂-မျိုး ပြုထားသည်။) (၁၁) ကာမဓျမ်းသာ။ ဘဝေါတိ ဝါ ကာမသုခံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၈။ (၁၂) ဖြစ်ခြင်း၊ ဥပါဒ်ခြင်း။ ရူပေသု ဒိသွာ ဝိဘဝံ ဘဝဋ္ဌ။ သုဘူနီ။၄၁၃။ မဟာနီ။၂၀၄-၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၇။) ရူပေသု ဒိသွာ ဝိဘဝံ ဘဝဋ္ဌာတိ ရူပေသု ဝယဋ္ဌ ဥပ္ပါဒဋ္ဌ ဒိသွာ။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၂၆၇။မဟာနိ်၊၌။၃၁၀။(-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၌။၉၁။) (၁၃) ရောက်ခြင်း။ ဝုဒ္ဓိယံ ဇနနေ ကာမ၊ ဓာတ္ဝာဒိမှိစ ပတ္တိယံ သဘ္ဘာယဥ္စေဝ သံသာရေ၊ ဘဝေါ သဿတဒိဋ္ဌိယ်။ ဓာန်။ ဂ၂၉။ (တိ) (၁၄) ဖြစ်သော။ ဗောဓိဿ ပက္ခေ ဘဝါနံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၉၄။ (၁၅) ဖြစ်ထိုက်-ဖြစ်လတ္တံ့-သော။ သွာတနာယာတိ ယေ ဘဝေါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၅။ ဘဝေါတိ ဘဝိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၅။ ဝိမတိ၊ဋ။၂၀၁။ (၁၆) ထင်ရှားရှိသော၊သူ။ ဝေရဉ္ဇာယံ ဘဝေါ။ ဝ်၊ဌ၊၁။၀၃။ ဘဝေါ ဝိဇ္ဇမာနော။ ဝဇိရ။၃၀။ (ပဒိသန္ဓေမှစ၍ စုတိဘိုင်အောင် အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ် နာမ် တရားစုကို ဘဝဟု ခေါ်သည်။ ဝ်သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။ ဖြစ်ပေါ်တတ် ကြီးပွါးတတ်၊ ချမ်းသာမှုဆင်းရဲမှုအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ကြီးပွါးကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဘဝမည်၏။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၇၆။ ယင်းဘဝသည် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ကမ္မဘဝ,ဥပပတ္တိဘဝဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ၂၉-ခု၊ ယင်းစေတနာနှင့်ယှဉ်သော အဘိဇ္ဈာ အနဘိဇ္ဈာစသော တရားများသည် ကမ္မဘဝမည်၏၊ ကမ္မဘဝကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လောကီဝိပါက် နာမကွန္ဓာ ကဋတ္တာ ရုပ်သည် ဥပပတ္တိဘဝမည်၏။ (အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာခန္ဓာ

ပတ္တိဘဝကိုပင် သတ္တလောက = သတ္တဝါဟု သမုတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ မ၊၁။၄၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၈။

ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝ ၂၄-မျိုးဖြစ်ပုံ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်၊ ဘဝကြောင့် ဇာတိဖြစ်သည်ဟု အကြောင်းအကျိုး ဆက်သွယ်၍ ဟောကြားထား၏-လူနတ်ချမ်းသာကို တမ်းတမ်းစဲ့ ခံစားလို ရှာလိုသော ကာမုပါဒါန်ကြောင့် လူဘုံနတ်ဘုံ ရောက်စေနိုင်သော ကုသိုလ်ကံကို ပြုလုပ်၏၊ ယင်းကုသိုလ်ကံသည် ကာမကမ္မဘဝတည်း၊ ယင်းကုသိုလ်ကံကြောင့် လူ့ဘုံ နတ်ဘုံတို်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိသန္ဓေ-ခန္ဓာစသည်တို့ကား ကာမဥပပတ္တိဘဝတည်း၊ ဤသို့လျှင် ကာမုပါဒါန် အစွမ်းကြောင့် ကာမကမ္မဘဝ၊ ကာမဥပပတ္တိဘဝ၂ မျိုးစလုံး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်၊ ထို့အတူ ရူပ-ဗြဟ္မာ့ချမ်းသာကို တမ်းဘမ်းစဲ့ ခံစားလို ရယူလိုသော ကာမုပါဒါန်အစွမ်းကြောင့် ရူပကမ္မဘဝ၊ ရူပဥပပတ္တိဘဝမျှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အရူပဗြဟ္မာ့ ချမ်းသာကို တမ်းတမ်းစဲ့ ခံစားလို ရယူလိုသော ကာမုပါဒါန် အစွမ်းကြောင့် အရူပကမ္မဘဝ၊ အရူပဥပပတ္တိဘဝမျှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

သို့ဖြစ်ရကား ကာမုပါဒါန် တခုတည်းကြောင့် ဘဝ ၆-မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။ ဒိဋ္ဌုပါဒါန်, သီလဗ္ဗတုပါဒါန်, အတ္တ-ဝါဒုပါဒါန်တို့ကြောင့်လည်း ဘဝ ၆-မျိုးစီ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရကား ဥပါဒါန် ၄-မျိုးကြောင့် ဘဝ ၂၄-မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။

ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝ ၁၂-မျိုးဖြစ်ပုံ

ကာမကမ္မဘဝ, ကာမဥပပတ္တိဘဝ ၂-မျိုးကို ပေါင်း၍ ကာမဘဝ။ ရူပကမ္မဘဝ, ရူပဥပပတ္တိဘဝ ၂-မျိုးကိုပေါင်း၍ ရူပဘဝ။ အရူပကမ္မဘဝ, အရူပဥပပတ္တိ ဘဝ ၂-မျိုးကို ပေါင်း၍ အရူပဘဝဟု သာမညသုံးသပ်ခဲ့မူ ကာမုပါဒါန်အစွမ်းကြောင့် ကာမဘဝ, ရူပဘဝ, အရူပဘဝဟူသော ဘဝ ၃-မျိုး။ ထို့အတူ ကျန်ဥပါဒါန် ၃ မျိုးကြောင့် ဘဝ ၃-မျိုးစီ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရကား ဥပါဒါန် ၄-မျိုးကြောင့် ၁၂ ဘဝ မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၃၂။

ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝ ၆-မျိုးစသည်ဖြစ်ပုံ

ဖြစ်ကြောင်း ဥပါဒါန်ကို ၄-မျိုး မခွဲခြားတော့ပဲ ဥပါဒါန်ဟု သာမညသုံးသပ်ခဲ့မူ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကာမ ကမ္မဘဝ ကာမဥပ-ပတ္တိဘဝ။ ရူပကမ္မဘဝ, ရူပဥပပတ္တိဘဝ။ အရူပကမ္မဘဝ, အရူပဥပပတ္တိဘဝမျှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရကား ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝ ၆-မျိုး ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုရပြန်လေသည်။

ကာမ ကမ္မဘဝ, ကာမဥပပတ္တိဘဝဟု မခွဲခြားတော့ပဲ သာမည ကာမဘဝဟုငင်း။ ရူပကမ္မဘဝ, ရူပဥပပတ္တိဘဝဟု မခွဲခြားတော့ပဲ သာမည ရူပဘဝဟုငင်း။ အရူပကမ္မဘဝ, အရူပဥပပတ္တိဘဝဟု မခွဲခြားတော့ပဲ သာမည အရူပဘဝဟုငင်း သုံးသပ်ခဲ့မူ ဥပဒါန်ကြောင့် ကာမ, ရူပ, အရူပ ဘဝ ၃-မျိုး ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပြန်သည်။

ကာမ, ရူပ, အရူပဟု မခွဲခြားတော့ပဲ ကမ္မဘဝ,ဥပပတ္တိဘဝဟု သာမည သုံးသပ်ခဲ့မူ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မ, ဥပပတ္တိ ဘဝ ၂-မျိုး ဖြစ်သည် ဟု ဆိုရပြန်သည်။ ကမ္မဘဝ,ဥပပတ္တိဘဝဟု မခွဲခြားပါမူ ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝ ၁-မျိုးသာဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပြန်လေသည်။

အခြို့က သီလဗ္ဗတုပါဒါန်ကြောင့် ရူပဘဝ, အရူပဘဝမဖြစ်နိုင်ဟု ဆိုကြသေး၏၊

သည် သုစရိုက် ကုသိုလ်ကံနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် စုတေပြီးနောက် မိမိတို့မြေမှန်းထားသည့်အတိုင်း လူပြည် နတ်ပြည်၌ဖြစ်၍ လူ့ချမ်းသာ နတ်ချမ်းသာများကို ခံစားကြရ၏။ ကာမုပါဒါန် အစဲအလမ်းကြောင့် ပြုလုပ်မိသော ဒါနသီလစသော ကုသိုလ်ကံများသည် ကမ္မဘဝတည်း။ ထို ကမ္မဘဝကြောင့် လူ့ပြည်နတ်ပြည်၌ လူ့ခန္ဓာနတ်ခန္ဓာဖြစ်ရခြင်းကား ဥပပတ္တိဘဝပေတည်း။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များကမူ "ရှုပဗြဟ္မာတို့၏ ချမ်းသာသည် လူ့ချမ်းသာ နတ်ချမ်းသာထက် သာလွန်ကောင်းမြတ်၏" ဟု ကြားဘူးရုံဖြစ်စေ ကြုံဆုံဖြစ်စေ ထိုဆို ဗြဟ္မာ့ချမ်းသာကို ခံစားရလိုမှု ကာမုပါဒါန် အစဲအလမ်းကြောင့် ရှုပအရှုပ သမာပတ်များကို ဖြစ်စေကြ၏၊ ရှုပအရှုပဈာန်ရအောင် အားထုတ်ကြ၏။ ယင်း သမာပတ်တို့၏ အားအစွမ်းကြောင့် စုတေပြီးနောက် မိမိမြော်လင့်သည့်အတိုင်း ရှုပဘုံ အရှုပဘုံ၌ဖြစ်ကြ၍ ဗြဟ္မာ့ချမ်းသာကို ခံစားကြရ၏။ ကာမုပါဒါန် အစဲအလမ်းကြောင့် ပြုလုပ်မိသော ရှုပအရှုပဈာန် သမာပတ်များကား ရှုပ အရှုပ ကမ္မဘဝတည်း။ ထိုကမ္မဘဝကြောင့် ရှုပအရှုပဘုံ၌ ဗြဟ္မာ့ခန္ဓာ ဖြစ်ကြရခြင်းကား ဥပပတ္တိဘဝပေတည်း။ ဤသို့လျှင် ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ဘဝအားလုံး ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ အယူရှိသူသည် "ဤအတ္တ" သည် ကာမသုဂတိဘုံ၌ဖြစ်စေ၊ ရှုပအရှုပဘုံ၌ဖြစ်စေ တခုခုသော သုဂတိဘုံဘဝ၌ ပြတ်စဲရလျှင် ကောင်းသော ပြတ်စဲခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်ဟု မှားယွင်းသော ဒိဋ္ဌုပါဒါန် အစဲအလမ်းကြောင့် ထိုဆို သုဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရှိနိုင်ရန် ကာမ ရှုပအရှုပ ကုသိုလ်ကံတမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်၏။ ထိုသူပြုလုပ်သော ကုသိုလ်ကံများသည် ကမ္မဘဝတည်း၊ ယင်း ကမ္မဘဝကြောင့် ထိုထိုကံနှင့် သင့်လျော်ရာ

ထိုအဆိုကို လက်မခံသင့်၊ အလုံးစုံသော ဥပါဒါန်ကြောင့် အလုံးစုံသော ဘဝဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း။ ချဲ့ဦးအံ့ – ပုထုဇဉ်နော ဥမ္မတ္တကောဆိုသည့် အကိုင်း ပုထုဇဉ်တို့၏ စိတ်သည် အရူးပမာ ထင်မိထင်ရာ စွဲလမ်းလေ့ရှိ၏၊ အကြောင်းအကျိုးသင့် မသင့်ကိုမစိစစ်မဝေဖန်မူ၍ ပစုံတခုသော ဥပါဒါန်၏အစွမ်းဖြင့် ဘဝတမျိုးမျိုးကို စောင့်တလျက် မိမိစောင့်တသည့်ဘဝကိုရရှိရန် သင့်လျော်သည့်ကံတမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်မိတော့၏။ ယင်းသို့ပြုလုပ်မိကြရာ၌ မသူဇောဘ် ဆရာအမှားတို့ဟောကြားသည့်တရားကို ယုံကြည်မိပါက မြော်လင့်သည့်အတိုင်း ဖြစ်မလာတတ်ပေ။ မှန်၏၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် လူနတ်ချမ်းသာကို ခံစားရရှိလိုမှု ကာမုပါဒါန် အစွမ်းအားဖြင့် ထိုထိုကံကို စီမံပြုလုပ်ကြရာဝယ် ဆရာမှားတို့ဟောကြားသောဘရားကို ယုံကြည်မိသဖြင့် သားကောင်ကိုသတ်၍ ယဇ်နတ်ပူဇော်ခြင်းစသော ဒုစရိုက်အကုသိုလ်ကံများကို ပြုလုပ်မိကြလေ၏။ ယခုဘဝ၌ပင် ကာမဂုဏ် ချမ်းသာကို ခံစားရရှိလိုမှု ကာမုပါဒါန် အစွမ်းဖြင့် တယောက်နှင့်တယောက် သတ်ဖြတ်ညှဉ်းဆဲခြင်းစသော ဒုစရိုက်အကုသိုလ်ကံအမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်မိကြ၏။ ထိုဒုစရိုက်ကံများကြောင့် အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်ကြရ၏။ ထိုသူတို့ ပြုလုပ်မိကြသော ဒုစရိုက် အကုသိုလ်ကံများသည် ကမ္မဘဝတည်း။ ထိုကမ္မဘဝကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော အပါယ်ခန္ဓာများကား ဥပပတ္တိဘဝပေတည်း။

အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် လူနတ်ချမ်းသာကို ခံစားရရှိလိုမှု ကာမုပါဒါန် အစဲအလမ်းရှိရကား စုတေပြီးနောက် မိမိမြော်လင့်သည့် လူနတ်ချမ်းသာကိုခံစားရမှုအတွက် သူတော်ကောင်း ဆရာသမားတို့ နည်းညွှန်လမ်းပြဆည်ကြားအတိုင်း ဒါနသီလစသော ကာမကုသိုလ်ကံများကို စီမံပြုလုပ်ကြ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များ

သုဂတိဘုံဌဉ်ဖြစ်ခဲ့, ရူပအရူပဘုံဌဉ်ဖြစ်စေ တခု ခုသော သုဂတိဘုံဘဝဌဉ် ဖြည့်ကျင့်သူအား ချမ်းသာလွယ်ကူစွာ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက် ပေလိမ့်မည်။" ဟု အာဇာနမ်ားလျက် ယင်း သီလဗဟုပါဒါနိ် အစွဲအလမ်းကြောင့် ထိုထို သုဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရှိနိုင်ရန် ကာမ ရူပ အရူပကုသိုလ်ကံ တမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်မိလေ ၏။ ထိုသူ ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်ကံမျာ်းသည် ကမ္မဘဝဘည်း။ ယင်း ကမ္မဘဝကြောင့် ထို ဘို ကံနှင့် သင့်လျော်ရာ ကာမ ရူပ အရူပဘုံဌဉ် သက် ဆိုင်ရာ ခန္ဓာဖြစ်ရခြင်းကား ဥပပတ္တိ ဘဝပေတည်း။ ဤသို့လျှင် သီလဗဟုပါဒါနိ် အစွဲအလမ်းကြောင့် ဘဝအားလုံး ဖြစ်နိုင် ပေသည်။ ဂေါသီလ ဂေါဝတစသော အကျင့် မှာ်းကို အကျင့်မှန်ဟု ယူဆ၍ ကျင့်မိလျှင် ကား အပါယ်ဘုံဌဉ် အပါယ်ခန္ဓာ ဟူ၊သော ဥပပတ္တိဘဝ ဖြစ်ရပေလိမ့်မည်။

သစ်ပင်တို့ျ၊ည်သည် မျိုး၊စေ့အဆက်ဆက် အား၊ဖြင့် တကမ္ဘာပတ်လုံး ဆက်လက် ဖြစ် ထွန်း၊နေကြကုန်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အနမတဂ္ဂ သံသရာ၌ သတ္တဝါ အေါင်းတို့ သည်လည်း ဘာ၊အဆင့်ဆင့် အဆက်ဆက်အား၊ဖြင့် တသံ သရာလုံး ဆက်လက်ဖြစ်ပွါး၍ နေကြကုန်၏။ ဘဝဆက်သက်ပုံကား—ရှေ့၊နေသော ဥပပတ္တိ ဘဝခန္ဓာသည် သစ်ပင်နှင့် တူ၏။ ထို ဘဝဌဉ် ပြုပြုသမျ၊သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကမ္မဘဝ တို့သည် သစ်ပင်၏ အသီးမျိုး၊စေ့တို့နှင့် တူ ကုန်၏။ မျိုး၊စေ့မှ တဆင့် ပေါက်ပြန်သော သစ်ပင်တို့ကဲ့သို့ ထိုဘို ကမ္မဘဝတို့မှ ဥပပတ္တိ ဘဝတဆင့် တိုး၍ ပေါက်ပွါးလာပြန်၏။ ဤ သို့လျှင် မျိုး၊စေ့ အစဉ်အဆက်အား၊ဖြင့် တ ကမ္ဘာလုံး ဆက်လက် ဖြစ်ပွါး၍ နေသော သစ်ပင်မျာ်းကဲ့သို့သတ္တဝါတို့သည်လည်း ကမ္မ-ဘဝအဆင့်ဆင့် ဥပပတ္တိဘဝ အဆက်ဆက် အား၊ဖြင့် ဝဋ်မြစ် မူလမပြတ်နိုင်ပဲ တသံသရာ လုံး ဆက်သက်ဖြစ်ပွါး၍သာ နေကြရကုန်၏။

ကာမရူပ အရူပဘုံဌဉ် သက်ဆိုင်ရာခန္ဓာဖြစ်ရ ခြင်းကား ဥပပတ္တိဘဝပေတည်း။ ဥစ္ဆေဒ ဒိဋ္ဌိအယူရှိ သူသည် သုဂတိဘုံဘဝဌဉ်ဖြစ်ရခြင်း ကို ဝဋ်ဒုက္ခ အား၊လုံး ပြတ်စဲ၊သည်, တဖန်ဘဝ သစ်ဌဉ် ပြစ်ဖွယ်မလိုဟု ထင်မှတ်ယူဆနေ၏။ ဤသို့လျှင် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိတည်း၊ဟူသော ဒိဋ္ဌ ပါဒါနိ်အစွဲအလမ်းကြောင့် ဘဝအား၊လုံး၊ဖြစ် နိုင်ပေသည်။

ရူပ်နာမ် တရား၊တို့ဟူသည် အနတ္တသာ တည်း၊ အတ္တဟူ၍မရှိနိုင်ဲ၊ ရူပ်နာမ်တရား၊ဖြစ် နေသမျ၊ ဒုက္ခနှင့်ရင်ဆိုင်ရမည်သာတည်း။တစုံ တခုသော ဘုံဌဉ်ဖြစ်သော ရူပ်နာမ်တရား၊ကို သုခဟူ၍ ဉ၊င်း၊ ပူပန်ခြင်း ကင်း၏ ဟူ၍ဉ၊င်း မဆိုနိုင်ချေ။ အတ္တဝါဒုပါဒါနိ် အရင်းခံရှိသူ သည် "ဤအတ္တသည်ကာမသုဂတိဘုံဌဉ်ဖြစ်စေ ရူပအရူပဘုံဌဉ်ဖြစ်စေ တခုခုသော သုဂတိဘုံ ဘဝဌဉ်ဖြစ်ရသျင် ချမ်းသာပေလိမ့်မည်၊ ပူပန် ခြင်း၊ကင်း၊ပေလိမ့်မည်" ဟု အာဇာနမ်ား၊လျက် ယင်း အတ္တဝါဒုပါဒါနိ်အစွဲအလမ်း၊ကြောင့် ထို ထို သုဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်နိုင်ရန် ကာမ, ရူပအရူပ ကုသိုလ်ကံတမျိုး၊မျိုး၊ကို ပြုလုပ်၏။ ထိုသူပြုလုပ်သော ကုသိုလ်ကံမျာ်းသည် ကမ္မ ဘဝဘည်း။ ယင်း၊ကမ္မဘဝကြောင့်ထိုဘို ကံ နှင့် သင့်လျော်ရာ ကာမ ရူပ အရူပဘုံဌဉ် သက် ဆိုင်ရာ ခန္ဓာမျာ်းဖြစ်ရခြင်းကား ဥပပတ္တိ ဘဝပေတည်း။ အတ္တဝါဒုပါဒါနိ် ရှိသူဆည် ရူပ်နာမ်တရား၊တို့၏ အနတ္တဒုက္ခဖြစ်မှုကို လက် မခံနိုင်, အတ္တ သုခဟုသာ လက်ခံသိုသည်။ ဤသို့လျှင် အတ္တဝါဒုပါဒါနိ် အစွဲအလမ်း ကြောင့် ဘဝအား၊လုံး ဖြစ်နိုင်မပသည်။

သီလဗ္ဗတုပါဒါနိ်ကြောင့် ဘာဖြစ်သည်ဟု ဆိုဘုဉ် စင်ကြယ်သော လမ်းရိုးလမ်းမှန်ကို မှာ်းသောအား၊ဖြင့် သုံး၊သပ်ခြင်း၏အစွမ်း၊ဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော လောကီသီလနှင့် ဈာန်တို့ ကိုသာ သီလဗ္ဗတဟု ဆိုရလေသည်။ အဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်သည် "ဤ သီလဗ္ဗတ မည်သည် ကာမ

ယင်း ဘဝသည် ကာလ၏အစွမ်းအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ, အတိတ်ဘဝ, အနာဂတ်ဘဝ ဟု ၃-မျိုးရှိ၏။ အတိတ်ဘဝတုန်းက ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောကို ဖြစ်စေဘတ်သောကံ မဖြစ်ခဲ့အံ့၊ ကံကို မပြုလုပ်ခဲ့အံ့ လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော မဖြစ်ပေါ်နိုင်ရာ။ ယခု ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အနာဂတ် အတ္တဘောကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံကို မပြုလုပ်မူ အနာဂတ်ဘဝ၊ အနာဂတ်အတ္တဘောလည်း ဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ အံ၊ ၂။၄၅၀။အံ၊၆၊ ၃။၁၃၂။ ဌာန၏အစွမ်းဖြင့် ဒုဂ္ဂတိဘဝ, သုဂတိဘဝဟု ၂-မျိုးပြားပြန်၏။ အပါယ်လေးဘုံဘဝသည် ဒုဂ္ဂတိဘဝ။ ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ ရှုပ ၁၆-ဘုံ၊ အရှုပလေးဘုံဘဝသည် သုဂတိဘဝမည်၏။ ဒုဂ္ဂတိဘဝကို ဘဝငယ်၊ သုဂတိဘဝကို ဘဝကြီးဟုလည်းခွဲခြားသေး၏။ ကံ, ကိလေသ, ဝိပါကဟု ဆိုအပ်သော ဝဋ် ၃-ပါးတရားစုကိုလည်း (နေတ္တိ၊၀။ ၁၃၂၌) ဘဝဟုပင် သုံးစွဲထားပေသည်။ ပဋိသန္ဓေကိုလည်း ဥပပတ္တိဘဝ၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်၍ ဘဝဟုပင် (အံ၊၂။၃၀၂။အံ၊၆၊ ၃။၁၄၀) သုံးစွဲသည်။ ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း ဥပါဒါန်သည် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ တဆင့်ခံ အကြောင်းသာဖြစ်သည်။ လက်ရှိ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ပင်ရင်းအကြောင်းကား အတိတ်က်ပေတည်း။ ယင်းအတိတ်က် ကွဲပြားမှုကြောင့် ဘဝ အဆင့်အတန်း ကွာဟနေခြင်းဖြစ်သည်။ ကွာဟနေသည့် ဘဝ အဆင့်အတန်းကို ညှိပေးရန်ကား ခဲယဉ်းလှ၏။

ဘဝ၂ (ပု) [ဘဝ+ဒိဋ္ဌိ] အမြဲတည်၏ ဟူသော အယူမှား။ အထ ဝါ ဘဝေနာ (ဥဒါန။၁၁) တိ ဘဝဒိဋ္ဌိယာ။ ဘဝဘိ သဿတံ တိဋ္ဌတီတိ ပဝတ္တနတော သဿတဒိဋ္ဌိ ဘဝဒိဋ္ဌိတိ ဝုစ္စတိ ဤသို့ ဘဝနှစ်ပါး၏ ဆက်လက် ဖြစ်ပွါးနေမှု သည်လည်း အပြင်းအထန် စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန် ကြောင့်သာတည်း။ သို့ဖြစ်ရကား ဥပါဒါန် ကြောင့် ဘဝဖြစ်သည်ဟု ဆိုရလေသည်။

ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်ရာ၌ ပဌာန်းပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ကာမုပါဒါန်သည် လောဘမူ အကုသိုလ် ကမ္မဘဝအား ဟေတု, သဟဇာတ, အညမည, နိဿယ, သမ္မယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတ ဤခုနစ် ပစ္စယသတ္တိဟိုဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ကာမုပါဒါန် မှတပါး ဥပါဒါန်သုံးပါးသည် လောဘမူဒိဋ္ဌိ-ဂတသမ္မယုတ် အကုသိုလ်ကမ္မဘဝအား သဟ-ဇာတ, အညမည, နိဿယ, မဂ္ဂ, သမ္မယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတ ဤခုနစ် ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ဥပါဒါန် လေးပါး တို့သည် အခြားမဲ့ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကမ္မဘဝအား အနန္တရ, သမနန္တရ, အနန္တရူပနိဿယ, အာသေဝန, နတ္ထိ, ဝိဂတ ဤ ခြောက်ပစ္စယ သတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ (လောဘမူ ကမ္မ-ဘဝပထမဇော်က ဒုတိယဇော်အား စသည် ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ကို ဆိုလိုသည်။) ဥပါဒါန် လေးပါးတို့သည် သမ္မယုတ် မဟုတ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကမ္မဘဝ, ကာမ ရူပ အရူပ ဥပပတ္တိဘဝတို့အား ပကတူပနိဿယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူး ပြု၏။ သာမညအာရုံ ပြုအပ်သော ဥပါဒါန်လေးပါးသည် ကမ္မဘဝအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ လေးလေး စားစား အာရုံပြုအပ်သော ဥပါဒါန်လေးပါး ဖြစ်လျှင် လောဘမူ အကုသိုလ်ကမ္မဘဝအား အာရမ္မဏ, အာရမ္မဏာဓိပတိ, အာရမ္မဏူ-ပနိဿယ ဤသုံးပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ အဘိ၊၁၊ ၂။၁၇၄-၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၅-၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃၊ ၂။၃၃၀-၄။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၃၇၈-၉။ ပရမတ္ထသံခိပ်၊၃၊ ၂။၃၈၁-၅။

ဘဝဒိဋ္ဌိ ဧဝေတ္ထ ဥတ္တရပဒလောပေန ဘဝ-တဏှာတိ အာဒီသု ဝယ ဘဝေါတိ ဝုတ္တော။ ဥဒါန၊၄၉။ ၁၉၁။ (–နေတ္တိ၊၄၉။ ၂၄၇။ ဒီ၊၃၊ ၂။ ၉၉။ သံ၊၄၊ ၂။ ၁၆။ နေတ္တိ၊၄၊ ၁၃၀။)

ဘဝ[၃] (ကြိ) [ဘူ+အ+ဟိ] ဖြစ်လော။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝကန္တာရ (ပုံ၊နှ) [ဘဝ[၁]+ကန္တာရ] ဘဝ-ခရီး၌-ခရီးခက်။ ဘဝကန္တာရာ ဥတ္တာရ-ဏေန အဿာသဒါနေန စ ဓမ္မော။ ဒီ၊၄၊ ၁။ ၂၀၆။ မ၊၄၊ ၁။ ၁၃၆။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၆။ (–အံ၊၄။ ၂။ ၁၇။ ဣတိဝု၀တ်၊၄။ ၂၁၃။ ဒီ၊၄၊ ၁။ ၂၇၇။ မ၊၄၊ ၁။ ၂၃၄။)

ဘဝကန္တာရနိတ္ထရဏ (နှ) [ဘဝကန္တာရ+နိတ္ထရဏ] (၁) ဘာခရီး၌ခဲမှ ကူးမြောက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဘဝခရီး၌ခဲမှ ထုတ်ဆောင်သော၊ ဘဝခရီး၌ခဲကို ကူးမြောက်စေသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဘဝကန္တာရ-နိတ္ထရဏတော သတ္ထဝါဟော၊ ဘဂဝါ။ ဣတိ-ဝု၀တ်၊၄။ ၂၅၃။

ဘဝကန္တာရနိတ္ထရဏတ္ထိက (တိ) [ဘဝကန္တာရ နိတ္ထရဏ+အတ္ထိက] ဘာခရီး၌ခဲမှ ကူးမြောက်လိုသော၊ သူ။ ဧဝမယမ္ပိ ကေဝလံ ဘဝကန္တာ-ရနိတ္ထရဏတ္ထိကော...ပဋိသေဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊ ၁။ ၅၉။

ဘဝကရဏ (နှ) [ဘဝ[၁]+ကရဏ] ဘဝကို ပြု-ခြင်း။ ပုနပ္ပုနံ ဘဝကရဏံ ပုနဘဝေါ။ ပဋိသံ၊၄၊ ၂။ ၂၀၇။

ဘဝကာဒရ (နှ) [ဘဝ[၁]+ကာရဏ] (ဥပ-ပတ္တိ)ဘာ၏အကြောင်း။ ဧဝံ ဘဝကာရ-ဏတ္တာ ဖလ ဝေါဟာရေန ဘဝေါတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ။ အဘိ၊၄၊ ၂။ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၆။

ဘဝကာရဏစေတနာ (ထီ) [ဘဝကာရဏ+စေတနာ] (ဥပပတ္တိ) ဘဝ၏အကြောင်းဖြစ်သော စေတနာ။ နာယူဟတ်တိ ဘဝကာရ-ဏစေတနာဝသေန ဗျာပါရံ နှ သမ္ပဟေတိ နှ သမ္ပယ္ဇေတိ။ မ၊၄၊ ၃။ ၄၀၀။

ဘဝက္ခယ (ပုံ) [ဘဝ[၁]+ခယ] ဘဝ၏ကုန်ခြင်း၊ ဘဝ၏ကုန်ရာ။ ဘဝက္ခယံ သံသာရက္ခယံ ဝန္ဒ-ကွယ် ပဿ။ စူဠနိ။ ၁၀၄။ (–ထေရ၊၄၊ ၂။ ၅၁။ အပ၊၄၊ ၁။ ၂၀၆။)

ဘဝက္ခယကရ (တိ) [ဘဝက္ခယ+ကရ+အ] ဘဝ၏ကုန်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဘဝက္ခယ-ကရာယံ ဝိဇ္ဇာယံ....အမို့။ ထေရ၊၄၊ ၁။ ၄၃၆။

ဘဝဂတ (တိ) [ဘဝ[၁]+ဂတ] (၁) ဘဝ၊ သံသရာ။ (၂) ဘဝ၌အကျုံးဝင်သော။ (၁) ဒေဝေသုပိ ဥပပတ္တိ၊ အသဿတာ ဘဝဂတေ အနိစ္စမို့။ ထေရီ။ ၄၂၉။ ဘဝဂတေ အနိစ္စမို့-တိ သဗ္ဗသ္မိံ ဘဝေ အနိစ္စေ ဒေဝေသု ဥပပတ္တိ နှ သဿတာ။ ထေရီ၊၄။ ၂၀၇။ (၂) နိဗ္ဗာ-နာဘိရတာဟံ၊ အသဿတံ ဘဂဝတံ ယဒိပိ ဒိဗ္ဗံ။ ထေရီ။ ၄၂၉။ ယဒိပိ ဒိဗ္ဗန္တိ ဒေဝလော-ကပရိယာပန္နမို့ ဘဂဝတံ နာမ သဗ္ဗမို့ အသ-ဿတံ။ ထေရီ ၄။ ၂၀၇။

ဘဝဂမန (တိ) [ဘဝ[၁]+ဂမန] ဘဝတခု–ဘဝ-သစ်—သို့သွားကြောင်းဖြစ်သော၊ ဘဝ၌ဖြစ်စေတတ်သော။ ဘဝနေတ္တိ–ကြည့်။

ဘဝဂါမိကမ္မ—(ဝိသုဒ္ဓိ၊၄၊ ၁၊ ၄၆၀) ပုဒ်သည် ဘဝ-ဂါမိကမ္မပုဒ်မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘဝဂေသနာဂ (ပုံ) [ဘဝဂေသန+ဂာဂ] ဘဝကိုရှာမှီးကြောင်းဖြစ်သောဂာဂ။ ဘဝဂေ-သနဂာဂေါ ဘဝေသနာ နာမ။ ဒီ၊၄၊ ၃။ ၁၂၂။ (–အဘိ၊၄၊ ၂။ ၄၇၇။)

ဘဝဂါမိက (တိ) [ဘဝဂါမိ+က] ဘဝသို့ဆောက်-စေဘတ်သော။ ဘဝသင်္ခါရ-ကြည့်။

ဘဝဂါမိကမ္မ (နှ) [ဘဝဂါမိ+ကမ္မ] ဘဝသို့ဆောက်တတ်သော ကံ(ဥပစာရတ္ထ)၊ ဘဝသို့ဆောက်စေတတ်သော ကံ(မုချတ္ထ)။ သဗ္ဗမ္ပိ

ဘဝဂါမိကမ္မံ ကမ္မဘဝေါ။ အဘိဝိ။ဝဒဥ။ (–ပဋိသံ။၉၃။ မ၊၃၊၂။၀၅။ အံ၊၃၊၁။၀၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၆။) ဘဝံ ဂစ္ဆတိ ဂမေတိ စာတိ ဘဝဂါမီ.... ကရိယတီတိ ကမ္မံ၊ အဘိ၊၃၊၂။ ၁၇၄။ ဝိပါကဝေနေန ဘဝံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဘဝဂါမိနော၊ ဘဝဂါမိနောဂမ္မာ ဘဝဂါမိကမ္မာ။ ပဋိသံ၃၊၁။၂၉၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၌၊၂။၃၃၀။)

ဘဝဂါမိနိပဋိပဒါ (ထီ) [ဘဝဂါမိနီ+ပဋိပဒါ] ဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သော အကျင့်။ ဣတရံ ပန သစ္စဒ္ဒယံ သိယာ မဂ္ဂေါ ဘဝဂါမိနိပဋိပဒါဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၌၊၂။၂၂၁။

ဘဝဂါမီ (တိ) [ဘဝ+ဂမု+ဏိ။ ထိ–၌ ဘဝဂါမိနီ] ဘဝသို့ရောက်တတ်သော (ဥပစာရထ္ထ)၊ဘဝသို့ရောက်စေတတ်သော(မုချတ္ထ)။ ဘဝဂါမိကမ္မ–ကြည့်။

ဘဝဂ္ဂ (န) [ဘဝ+အဂ္ဂ] (၁) အမြတ်ဆုံးဘဝ။ (၂) ဘုံဆုံး၊ ဘဝဂ်။ (ဝေဟပ္ဖလ်ဘုံ, အကနိဋ္ဌဘုံ, နေဝသညာနာသညာဘုံ ဤသုံးဘုံကို ဘဝဂ်သုံးဘုံဟုဆိုသည်။ ယင်းသုံးဘုံ၌ ဖြစ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များသည် တပါးဘုံသို့ မပြောင်းပြီ၊ မိမိဖြစ်နေရင်း ဘုံ၌သာ အထက်ဓ်ံုလ်ျ၍ ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံကြသည်။ ထိုသုံးဘုံအနက် အကနိဋ္ဌာဘုံ၌ အရိယာ (အနာဂါမ်) သည် မိခိုအကနိဋ္ဌာဘုံ၌လည်း ထင်၍ ပဋိသန္ဓေ မနေ၊ တပါးဘုံ၌လည်း မဖြစ်တော့၊ ဖြစ်ရင်း အကနိဋ္ဌာဘုံ၌ပင် ဘဝကူးပြောင်းတော့ပဲ အဟေတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ် ရအောင် အားထုတ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရသည်။ ဝေဟပ္ဖလ်ဘုံ, နေဝသညာနာသညာဘုံရှိ အောက်အောက်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များကားမိမိဖြစ်နေရင်းဘုံ၌ထပ်၍ ပဋိသန္ဓေနေကောင်း၏။ယမိုက် အရကောက်၊ ၂၅၊ ၂၈။ ဝေဟပ္ဖလ်ဘုံသည် ပုထုဇဉ်၏ ဘဝဂ္ဂ၊ အကနိဋ္ဌဘုံသည် အရိယာ၏ဘဝဂ္ဂ၊ နေဝသညာ နာသညာဘုံသည် သဗ္ဗဘဝဂ္ဂ ဟု (အနုဋီ၊၂။၂၂၀-၌) ဆိုသေး၏။ (၁) ဘဝဂ္ဂ (အံ၊၁။၃၉၁)ဆိုတွင် ပန ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဌိတော အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ တေ ဘဝဂ္ဂံ နာမ။ အံ၊၁၊၂။၃၁၀။ (၂)ဘဝါနံ သတ္တဘဝါသာနံ အဂ္ဂေါ (အဂ္ဂ?) ကောဋိအန္တော ဘဝဂ္ဂေါ (ဘဝဂ္ဂ?) စတုတ္ထာရုပ္ပဘူမိ။ မဏိမ၌။၊၂။၂၂၀။ (ဓာန်။၀၄၃-၌ နုပုံလိင်အဂ္ဂသဒ္ဒါဖြစ်မှ ကောဋိအနက် ဟောကြောင်းဆိုသည်။) ဘာသိသာနိ (မူလ၊၌၊၂။၂၃၄) တိဘာဂါနိ၊ပုထုဇ္ဇန ဘဝဂ္ဂ အရိယဘဝဂ္ဂံ သဗ္ဗဘဝဂ္ဂန်တိ ဝေဟပ္ဖလာဒီနံ သမညာ။ အနုဋီ၊၂။ ၂၂၀။

ဘဝဂ္ဂဂ(ဂ္ဂ)ဟဏ (န) [ဘဝဂ္ဂ+ဂဟဏ] ဘဝဂ်ကို လှမ်းကိုင်ယူခြင်း။ ဘဝဂ္ဂဂဟဏာယ ဟတ္ထံ ပသာရေန္တော ဝိယ။ သံ၊၌၊၂။၁၁၀။ ယဿ ဘဝဂ္ဂဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဟတ္ထံ ပသာရေတ္ဝာ ဂဟေတုံ န သက္ကာ ဒုရဘာဝတော။ သံ၊၌၊၂။၉၉၊ (–ဒီ၊၌၊၂။၇၊၃၉။ ဒီ။၌၊၃။၁၀။ သံ၊၌၊၃။ ၁၆၁။ ဒီ၊၌၊၂၊၀၂၊၃၄၅။ သံ၊၌၊၂။၄၀၀။)

ဘဝဂ္ဂဓမ္မ (ပု) [ဘဝဂ္ဂ+ဓမ္မ] ဘဝဂ်၌ဖြစ်သောတရား။ "ဌပေတ္ဝာ နေဝသညာနာသညာယတန" ဆိုတဲ့ ဤဘဝဂ္ဂဓမ္မာနံ အာဒီနဝမ်ားကဿ ဒုပ္ပရိဂ္ဂဟတာယ ဝုတ္တံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၌၊၂။ ၃၅၀။

ဘဝဂ္ဂပ(ပ္ပ) တ္တ (တိ) [ဘဝဂ္ဂ+ပတ္တ] ဘဝဂ်သို့ရောက်သော။ ဘဝဂ္ဂပတ္တမဿာ မာနံ ပါတေသာမိ။ မ၊၌၊၃။"၅၂။ ဥပရိဘ ဝဂ္ဂပတ္တံ ဝိယ အဟောသိ။ အပ၊၌၊၁။၀၄။ ဇာ၊၌၊၁။၀၂။

ဘဝဂ္ဂပရမ (တိ) [ဘဝဂ္ဂ+ပရမ] ဘဝဂ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဝေမော ဘဝဂ္ဂပရမာပိ သမာပတ္တိ နာ အနုရွပဿ သမုဂ္ဂါတာယ သံဝတ္တတိ။ ပေ၌ကော။၂၄၂။

ဘဝဂ္ဂပရိယန္တ (တိ) [ဘဝဂ္ဂ+ပရိယန္တ] ဘဝဂ်အဆုံးရှိသော။ အပိ စ ခေါ အဝီစိမုပါဒါယ

ဘဝဂ္ဂပရိယန္တေ လောကေ....ပယုဇ္ဇတိ။ခုဒ္ဒ၊ဘ၊ ၆။၁၅၀။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂၇၉။

ဘဝဂ္ဂပရိယာပန္န (တိ) [ဘဝဂ္ဂ+ပရိယာပန္န] ဘဝင်၌ ဒေါကြုံးဝင်သော။ နေဝသညိနာသညိနော နာမ ဘဝဂ္ဂပရိယာပန္နာ။ ဣတိဝု၊၆။ ၂၇၀။

ဘဝဂ္ဂသမာပတ္တိ (ထီ) [ဘဝဂ္ဂ+သမာပတ္တိ] ဘဝင်၌ဖြစ်သောသမာပတ်၊ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်။ တေသံ ဟိ ဝသေန ယထာနုပုဗ္ဗံ ဥပသန္တူပသန္တသြဠာရိကဘာဝါယ ဘဝဂ္ဂသမာပတ္တိယာ သခါဇာဝသေသသုခုမတံ ပတ္တာ စိတ္တစေတသိကာ ယထာပရိစ္ဆိန္နံ ကာလံ နိရုဇ္ဈန္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၇၁။

ဘဝဂ္ဂဟဏ (န) [ဘဝ+ဂဟဏ] ဘဝသဒ္ဒါ။ ဘဝဂ္ဂဟဏေန ဥပပတ္တိဘဝသခါတော ရူပကွန္ဓော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁၊၄၇၉။)

ဘဝင် (န) [ဘဝ+အင်](၁) ဘဝဟူသောအစိတ်အပိုင်း၊ ဘဝဌာည့်သွင်း ရေတွက်အပ်သော အစိတ်အပိုင်းတရားစု။ (ဤဌ် ကမ္မဝဋ် ဝိပါကဝဋ် ၂-မျိုးကို ဘဝဌ် ထည့်သွင်းရေတွက်အပ်သော်, ဘဝဌ် တစိတ်တပိုင်းပါဝင်နေသော တရားစုဖြစ်သောကြောင့် "ဘဝင်" ဟု ခေါ်သည်။) (၂) ဘဝ၏အကြောင်း၊ ဘဝမပြတ်အောင် ဆက်စပ်ပေးသောစိတ်၊ ဘဝင်။ (ကိလေသဝဋ်ကိုလည်း ဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် (နေတ္တိ။၂၆။ ခုနတ္တာ၊ဋ္ဌ။၉၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၂ တို့ဌ်) ဘဝင်ဟုပင် ဆိုသည်။ ဝိထိစိတ်ပြတ်သည့်အခါ ဘဝင်စိတ်များ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လျှင် စုတေရပေလိမ့်မည်။ ဝိထိစိတ်များ ပြတ်သည့်အခါတိုင်း ဘဝင်စိတ်များ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်လာ၍သာ ဘဝဆက်လျက် အသက်မသေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဘဝင်စိတ်များကို ဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်သောစိတ်, ဘဝမပြတ်အောင် ဆက်စပ်ပေးသောစိတ်ဟု ဆိုရသည်။ ယင်း ဘဝင်စိတ်များသည်အကြိမ်ပေါင်းများစွာ မြစ်ရေအလျဉ် စီးသကဲ့သို့ဖြစ်နေကြသည်။ သင်္ဂဟ၊၅။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၀။ အရေအတွက်အားဖြင့် ကာမဘဝင် ၁၀, ရူပဘဝင် ၅-ခု, အရူပဘဝင် ၄-ခု ပေါင်း ၁၉-ပါး ရှိသည်။ သင်္ဂဟ၊၃၊၂၀။ ကာမဘဝင် ၁၀-သည် ကာမပစ္စုပ္ပန်ဘဝကို အဆက်မပြတ်အောင် ဆက်စပ်ပေးသည်။ ရူပဘဝင် ၅-ခုသည် ရူပပစ္စုပ္ပန်ဘဝကို အဆက်မပြတ်အောင် ဆက်စပ်ပေးသည်။ အရူပဘဝင် ၄-ခုသည် အရူပပစ္စုပ္ပန်ဘဝကို အဆက်မပြတ်အောင် ဆက်စပ်ပေးသည်။ အသညသတ်ဘုံ၌ကား ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ်သည်ပင် ဘဝင်ကိစ္စတပ်သည်။ ယင်း ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ်ဘဝင်က အသညသတ်ပစ္စုပ္ပန်ဘဝကို အဆက်မပြတ်အောင် ဆက်စပ်ပေးသည်။ သင်္ဂဟ၊၅။၂၀။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၇။ သတ္တဝါများ နှစ်နှစ် ခြိုက်ခြိုက် အိပ်ပျော်နေသည့်အခါ ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်နေကြသည်။ အိပ်မက်, မက်သည့်အခါ၌ကား ဘဝင်စိတ်များဖြင့် အိပ်မက်, မက်သည်မဟုတ်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၀။ ဝိထိစိတ်များ မဖြစ်သည့်အခါ၌ ဘဝင်စိတ်များချည်း ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ဖြစ်နေသောကြောင့် ဘဝင်စိတ်များကို ပကတိစိတ်=ပင်ကိုယ်စိတ်ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည်။ အဘိ၊က။၄၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ ဘဝသစ်ဖြစ်ပေါ်ဆဲ၌ အစဆုံး ဖြစ်ရသည့် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အရေးအကြီးဆုံး ဖြစ်သည်၊ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်ဘဝ ကုန်ဆုံးသည်အထိ အသက်ရှင်သန် တိုးတက်ရပ်တည်နေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် ဘဝင်စိတ်များသည် မရှိမဖြစ် အရေးကြီးဆုံးအင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်ကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဘဝင်စိတ်များကို ဥပပတ္တိဘဝ၏ သရီရ=ခန္ဓာကိုယ်ဟုလည်း ဆိုရသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊

ပုဂ္ဂိုလ်များအား မဖြစ်နိုင်။ အနန္တရပစ္စည်းဟူသည်လည်း ရှေနောက်ဆက်နေမှုသာ ကျေးဇူးပြု၏။ နာမ်တချို့တခု နှစ်ခုစသည် ခြားရာ၌ ကျေးဇူးမပြု။ ပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်ကဲ့ပြားရာ၌ အနန္တရပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးမပြုသည်မှာကား ဆိုဖွယ်ရာမရှိပြီ။ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌ တဒါရုံကိုပင် "သဟိတ် ဘဝင်, အဟိတ်ဘဝင်" အမည်တပ်၍ ဟောထားသည်ဟု မှတ်ရမည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ မူလဋီ၊၁။၁၁၀။ အနုဋီ၊၁။၁၃၉။ အာဂန္တုက အဟိတ်ဘဝင်က မူလသဟိတ်ဘဝင်အား အနန္တရပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည့် နေရာလည်း ရှိ၏။ သင်္ဂဟ။၄။၂၀။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၅၃။ ဘဝင်ကျရာဌာန ဖ-မျိုးကို ဘဝင်္ဂဌာန-ကြည့်။

(၁)တတ္ထ ဘဝဿ အင်္ဂါနိ ဘဝင်္ဂါနိ၊ ဘဝဘဝသဒ္ဒါတာနိ စ အင်္ဂါနိ ဘဝင်္ဂါနိ။ တေသု ကိလေသော ဘဝဿ အင်္ဂါနိ၊ ကမ္မဝိပါကင္စ သဒ္ဒါတာနိ အင်္ဂါနိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၃။ တတ္ထ ဘဝင်္ဂါနိ ကိလေသော ဘဝဿ အင်္ဂံ ကာရဏံ ကမ္မဝိပါကဝဋ္ဋာနိ ဘဝသဒ္ဒါတာနိ အင်္ဂါနိ အဝယဝါနိ။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၁၃၂။(-အဘိ၊ဝတာရဋီ၊ သစ်။၂၅၅။) (၂) ယော သမဿဝိပဿနံ ဘာဝေတိ တဿ ဒ္ဝေ ဘဝင်္ဂါနိ ဘာဇနံ ဂစ္ဆန္တိ။ နေတ္တိ။၇၆။ဘဝင်္ဂါနိတိ ဥပတ္တိဘဝဿ အင်္ဂါနိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၂။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၂၃၆။ (၁) အကိုးလည်း-ကြည့်။

ဘဝင်္ဂသြတိဏ္ဏစိတ္တာဓာရ (ပု) [ဘဝင်္ဂ+သြတိဏ္ဏ+စိတ္တာဓာရ] ဘဝင်သို့ သက်သေစိတ်၏ဖြစ်ခြင်း၊ ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ ဥပနီတမန-သင်္ဂဟ်ပဋ္ဌာန် ဘဝင်္ဂသြတိဏ္ဏစိတ္တာဓာရံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၁၅။

ဘဝင်္ကာလ (ပု) [ဘဝင်္ဂ+ကာလ] ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ရာအခါ၊ ဘဝင်အခါ။ တတော ပရံ ဘဝ-

၂။၉၄။ တဘဘဝတည်း၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်, ဘဝင်စိတ်, စုတိစိတ်ဟူသည် စိတ်တခုတည်းသာ ဖြစ်သည်၊ သီးခြားတခုစီမဟုတ်။ တိရစ္ဆာန်၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏဖြစ်သည်၊ ယင်း စိတ်သည် ပင် ပဝတ္တိအခါ၌ ဘဝင်ကိစ္စဘပ်၍ ဖြစ်သည်၊ သေလွန်သောအခါ၌ စုတိကိစ္စတပ်၍ ဖြစ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဘဝင်စိတ်ဖြင့် စုတေသေလွန်သည်ဟု သုံးစွဲရာ၌ သဒိသုပစာရအားဖြင့် ဘဝင်စိတ်ကို စုတိစိတ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်၊ မုချစကားမဟုတ်။ မူလဋီ၊ ၃။၁၁၄။ အနုဋီ၊၃။၁၅၄။

သုဝဏ္ဏသျှမ်းမြားမှန်၍ ထွက်သက်ဝင်သက် ပြတ် အသက်ရှူရပ်နေသည့်အခါ၌ ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်နေကြသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၁။ ဘဝင်စိတ်ကို ပြို ပြိုးပြက်ပြက် အဆောင်ထွက်သော (ပဘဿရ)စိတ်ဟူ၍(အံ၊၁။၉-၌)ဟောတော်မူသည်။ညစ်ညမ်းစေနိုင်သောဥပက္ကိလေသမရှိသည့်အတွက် ဘဝင်စိတ်ဟူသမျှ ပဘဿရမည်ဟုကြောင်း(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆-၌)ဖွင့်ပြသည်။ ဈာန်မှ ထသည့်အခါ ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်ကြသည်၊ ဘဝင်စိတ်ဖြင့် ဈာန်အားလုံးမှ ထရသောကြောင့် ဘဝင်စိတ်ကို "ဝုဋ္ဌာန"ဟုလည်း ဟောတော်မူသည်၊ အဘိ၊ဝိ။၃၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၄။ ပဋ္ဌာန်း (အဘိ၊၁၀။ ၄၂-၃ ၌)'သဟေတုကံ ဘဝင်ံ အဟေတုကဿ ဘဝင်ဿ အနန္တရ ပစ္စယေန ပစ္စယော။ အဟေတုကံ ဘဝင်ံ သဟေတုကဿ ဘဝင်ဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော" စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူထား၏။ သဟိတ်ဘဝင်စိတ် အစစ်သည် သဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်များအားသာ ဖြစ်နိုင်၏၊ အဟိတ်တိရစ္ဆာန်များအား မဖြစ်နိုင်။ (သဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အဟိတ်ဘဝင်ဖြစ်လျှင် အာဂန္တုကဘဝင်ကိစ္စတပ်၍သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိ၏။) အဟိတ်ဘဝင်အစစ်သည် အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်များအားသာ ဖြစ်နိုင်၏၊ သဟိတ်

ဂ်ကာလေ စ ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏာ။ အဘိ၊၄၊၁။ ၄၅၃။ (–အနုဋ္ဌိ၊၃။ ၂၂၆။)

ဘဝင်ကိစ္စ (န) [ဘဝင်+ကိစ္စ] ဘဝင်ကိစ္စ။ အတ္တနာ ဒိန္နပဋိသန္ဓိတော ဥဒ္ဓံ အာသဘိ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒကေ စိတ္တုပ္ပါဒေ ဘဝင်ကိစ္စံ။ အဘိ၊၄၊ ၂။ ၁၄၆။ (–အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၄၀။)

ဝင်္ကဏ (ပု) [ဘဝင်+ခဏ] ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ရာအခါ၊ ဘဝင်ခဏ။ အပိ စ မနော-တိ ဘဝင်္ကဏေ ဝိပါက မနောဓာတု။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၉။

ဘဝင်ဂတ (တိ) [ဘဝင်+ဂတ] ဘဝင်သို့ရောက်သော၊ ဘဝင်ကျခံသော။ မိဒ္ဓသမာရုဠ္ဟဿ မဟာရာဇ စိတ္တံ ဘဝင်ဂတံ ဟောတိ။မိလိန္ဒ။ ၂၀၈။

ဘဝင်စလန (န) [ဘဝင်+စလန] ဘဝင်လှုပ်ခြင်း၊ လှုပ်ရှားဘဝင်၊ (ဘဝင်စလန=ဘဝင်လှုပ်ဟူသည် လေတိုက်ခိုက်၍ သစ်ရွက် သစ်ခက် လှုပ်ရှားခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း, ကိုယ်ခန္ဓာ ဆာဆာ တုန်လှုပ်ခြင်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း လှုပ်ရှားခြင်းမျိုးမဟုတ်၊ ဘဝင်စိတ်များသည် ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် ၃-မျိုးတွင် တမျိုးမျိုးကို အာရုံပြုနေကြရာ အာရုံသစ်ဆင်လာမှုကြောင့် ပြုမြဲတိုင်းသော ကံစသော အာရုံကိုလွှတ်၍ (တဟယ်လွှတ်နိုင်သည်မဟုတ်) ဆင်လာသော အာရုံသစ်ကို ယူရန် အားထုတ်ခြင်း ကဲ့သို့ (အာရုံသစ်ကို ယူရတော့မလိုလိုဖြစ်နေခြင်း၊ သို့ရာတွင် အာရုံသစ်ကိုလည်း တကယ်ယူသည်မဟုတ်။) ဘဝင်အာဝဇ္ဇန်၏ တမျိုးတဖုံ အားထုတ်ခြင်းလာသော အခြင်းအနာကို "ဘဝင်လှုပ်" သည်ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည်။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၁၅၆။ တနည်းအားဖြင့် ဘဝင်လှုပ်ဟူသည် ဖြစ်မြဲနေရာမှ ခဏ ရှားသွားခြင်းမျိုးမဟုတ်။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၄၅၀။ ဘဝင်စိတ်များ အစဉ်မပြတ် ဖြစ်နေရာမှ အာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော (ဘဝင်စိတ်နှင့်) မတူသော ဝီထိစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ရန် အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်လှုပ်သကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်းကို "ဘဝင်လှုပ်" သည်ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ ၂။၁၃၂၊ ဝိဘာဝိနီ။၁၄၁။ ထိုထို ဒွါရဠဲ့ သက်ဆိုင်ရာအာရုံများ မထိခိုက် မထင်လာခဲ့ ဘင်စိတ်များသည် ဆီးမီးအလုံမြစ်ရေအလျဉ်ကဲ့သို့ အစဉ်မပြတ် အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေကြ၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၁။ သင်္ဂဟ၊ ၅။၉၉။ ပဋ္ဌဒ္ဒါရဠဲ့ ပဋ္ဌာရုံ, မနောဒ္ဒါရဠဲ့အာရုံ ၆ ပါး ထင်ခိုက်လာ ထင်လာသည့်အခါ ယင်းထင်လာသော အာရုံသစ်ကြောင့် အာရုံသစ်မထင်လာမီကဖြုံးနှင့်သော ဘဝ အစဉ်သည် အာရုံသစ်ထင်ပေါ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ရုတ်တရက် ပြတ်စဲမသွားပဲ ဘင်ငံ နှစ်ကြိမ်တိုင်အောင် လှုပ်ပြီးမှပြတ်စဲရလေသည်။ ဥပမာ–အရိုန်အဟုန်ပြင်းစွာ ပြေးလာသူဆီသည် ရပ်လိုသည့် ပန်းတိုင်ရောက်၍ ချက်ချင်း ရပ်လိုသော်လည်း ရုတ်ဘရက် မရပ်နိုင် သေးပဲ တသုမ်းနှစ်လှုမ်းလောက် လှုန်ပြီးမှ ရပ်ဘကဲ့သို့တည်း ထိုတွင် ပထမစိတ်ကို ဘဝင်အလျဉ် လှုပ်ရှားသကဲ့သို့ ဖြစ်သောကြောင့် "ဘဝင်စလန" ဟု လည်းမကောင်း။ ဒုတိယစိတ်ကို ဘဝင်အလျဉ် ပြတ်စဲသောအခြင်း အရာအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် "ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ" ဟု လည်းကောင်း နာမည်ပေး ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ သင်္ဂဟဆရာနှင့်အဋ္ဌကထာတို့၌ကား ၂-ကြိမ်စလုံးကို "ဘဝင်စလန" ဟု သမုတ်သာ အမည်ပေးကြသည်။ အဘိ၊ဝတာရ။ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၀။ ဝိဘာဝိနီ။၁၄၁။

အာရုံနှင့် ပဿာဒဒွါရထိခိုက်ရာ၌ သက်ဆိုင်ရာ ပဿာဒကို မှီသော ဝိညာဉ်ကသာ လှုပ်ဖို့ကောင်း၏၊ ဟဒယဝတ္ထုကို မှီသော ဘဝင်က အဘယ်ကြောင့် လှုပ်ရပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား—ပဿာဒဒွါရ၌ အာရုံထိခိုက်သည့်အခါ မနောဒွါရဟုသော ဘဝင်၌လည်း တပြိုင်နက်ထင်လျက်ရှိ၏။ ဥပမာ—

ဌက်တကောင် သစ်ပင်ဖျား နားသည့်အခါ သစ်ခက်ကိုလည်း ထိခိုက်မိ၏၊ တပြိုင်နက် အောက်မြေပြင်မှာလည်း ဌက်ရိပ်ထင်လာ၏၊ ထို့အတူ မနောဒွါရဟူသောဘဝင်၌ တပြိုင်နက် ထင်လာခြင်းကြောင့် ဘဝင်လှုပ်ရလေသည်။ ဤဥပမာ၌ ဌက်နှင့် အာရုံတူသည်၊ သစ်ခက်နှင့် ပသာဒဒွါရတူသည်။ အောက်မြေပြင်၌ ဌက်ရိပ်ထင်လာခြင်းနှင့် မနောဒွါရဟူသော ဘဝင်၌ ထင်လာခြင်းတူသည်၊ ဌက်၏ သစ်ခက်ကို ထိခိုက်ခြင်းနှင့် အာရုံ၏ ပသာဒဒွါရ၌ ထိခိုက်ခြင်းတူသည်။ ယင်းသို့ ထိခိုက်ရာ၌ အောက်မြေပြင်မှာ တပြိုင်နက် ဌက်ရိပ်ထင်လာခြင်းနှင့် မနောဒွါရဟူသော ဘဝင်၌ တပြိုင်နက် ဆင်လာခြင်းတူသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၄။ ဥပမာတနည်းအားဖြင့်–စည်မျက်နှာပြင်တဖက်၌ သကာခဲနှစ်ခုရှိနေရာ သကာခဲတခု၌ ယင်ကောင်နားနေ၏၊ ယင်မနားသော သကာခဲကို ကိုင်လှုပ်လိုက်သည့်အခါ တပြင်တည်း စပ်နေသောကြောင့် ယင်ကောင်သည် လှုပ်ရှား၍ ပြန်သွားရာသကဲ့သို့တည်း။ ဤဥပမာ၌ ယင်မနားသော သကာခဲကိုကိုင်လှုပ်ခြင်းနှင့် အာရုံနှင့် ပသာဒဒွါရထိခိုက်ခြင်းတူသည်၊ မသက်ဆိုင်သော သကာခဲ၌ နားနေသော ယင်ကောင်၏ လှုပ်ရှားပြန်သွားခြင်းနှင့် ဘင်လှုပ်ခြင်းတူသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃၂။ ဝိဘာဝိနီ (၁၄၁-၂) ၌ စည်မျက်နှာပြင်တဖက်ဝယ် တည်ရှိသော သကာခဲ၌ ယင်ကောင်နားနေ၏၊ ယင်မနားသည့် စည်မျက်နှာပြင် အခြားတဖက်ကို ဒုတ်စသည်ဖြင့် တီးခတ်လိုက်သည့်အခါ စည်ကျက်သောသားရေကြိုးစသည်တို့၏ လှုပ်ခြင်းကြောင့် သကာခဲလှုပ်ရကား ယင်ကောင်လည်း လှုပ်ရှား၍ ပြန်သွားခြင်းကဲ့သို့တည်းဟု ဥပမာပေးသည်။ ဋီကာကြီးများနှင့်မတူတတ်။ ဘဝင်္စလနပုဒ်ကို ဘဝင်္သန္တတိ စာလေတီတို ဘဝင်္စလနံ ဟု လည်းကောင်း၊ ဘဝင်္သ စလနံ ဘဝင်္စလနံဟုလည်းကောင်း၊ ဘဝင်္မေဝ စလနံ ဘဝင်္စလနံဟုလည်းကောင်း ဝစနတ္ထပြုကြသည်။ ပရမတ္ထသရူပဘေဒနိနှင့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်ဂဏ္ဌိသစ်တို့ကြည့်။) ရှုပါရုမ္မဏဥ စက္ခု-ပသာဒံ ဃဋ္ဋေတွာ ဝ.ခ်ဏည်ဝ မနောဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိ၊ ဘဝင်္စလနဿ ပစ္စယော ဟောတိတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၄။(–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။)

ဘဝင်္စလနသမတ္ထ (တိ) [ဘဝင်္စလန + သမတ္ထ] ဘဝင်လှုပ်ရှားအောင် ၎မ်းနိုင်သော။ ဘဝင်္စလနသမတ္ထတာယ မနောဒွါရေ အာပါထဂမနဉ္စ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ကောဿကယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။

ဘဝင်္စလနာနန္တရံ (ဗျ) [ဘဝင်္စလန + အနန္တရံ] ဘဝင်္စလန၏ အခြားမဲ့၌။ ဘဝင်္စလနာနန္တရံ ဘဝင်္ ဝိစ္ဆိန္နမာနာဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၈။ (–မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၈။)

ဘဝင်္စိတ္တ(န) [ဘဝင် + စိတ္တ] ဘဝင်စိတ်။ ဘဝင်္စိတ္တေန ဟိ သုပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၅။ ဝင်္ဂီ၊။၅၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၁။ မူလဋ္ဌီ၊ ၃။၉၃။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃၂။) ဘဝင်္လည်းကြည့်။

ဘဝင်္စိတ္တဒွယာနန္တရံ (ဗျ) [ဘဝင်္စိတ္တဒွယ + အနန္တရံ] ဘဝင်စိတ်နှစ်ပါး၏ အခြားမဲ့၌။ ဘဝင်္စိတ္တဒွယာနန္တရံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတော။ ဃ၀ိ၊။၂၀။

ဘဝင်္စိတ္တပဗန္ဓော (ထီ) [ဘဝင်္စိတ္တ + ပဗန္ဓော] ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ တတ္ထ သမ္မဟုလာနံ ဒါရကာနံ အန္တရဓာယိယံ နိသိန္နကာလော၁ိယ ဘဝင်္စိတ္တပဗန္ဓော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၀။(–သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၃၃။)

ဘဝင်္စိတ္တာဒါရဝသ (ပု) [ဘဝင်္စိတ္တာဒါရ + ဝသ] ဘဝင်စိတ်(ဖြစ်သော)အကြိမ်များစွာတို့။ တတ္ထ ယထာ ဘာတ္တာနံ နိဒ္ဒုပဂမနလက္ခဏာ

သေယျာ ဘဝင်္စိတ္တဝါရဝသေန ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဘဝင်္ဂဝီထိတ္တဝိရောဓ (ပု) [ဘဝင်္စိတ္တ+ဝီထိရောဓ] ဘဝင်္စိတ်နှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း။ (ဘဝင်္စိတ်နှင့် ဆန့်ကျင်ဟန်ကား တပါးသော စိတ်တို့ကို မဖြစ်စေမှု၌ သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်သည်သ ဘလျင် အာရုံ ၆-ပါးကို အာရုံပြု၍ သဗ္ဗညုတဉာဏ်သာ အလျဉ်မပြတ်ဖြစ်၍ "သဘတသဗ္ဗညု" ဟူခေါ်သော် ပဝတ္တိအခါ၌လည်း ပဋိသန္ဓေဖြင့် မှတ်အပ်သော ဘဝင်္စိတ်အဖို့လည်း ဖြစ်ကောင်းသေးရကား သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်သာ အလျဉ်မပြတ်ဖြစ်၍ "သဘတသဗ္ဗညု" ဟူခေါ်သော် ဘဝင်္စိတ်နှင့် ဆန့်ကျင်သတည်း။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ။ ပေ။ သျ။ ပ–ထုပ်၊ ဋီ၊ ဝမ်း။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို သတတသဗ္ဗညု(အမြဲမပြတ်ဖြစ်နေသော သဗ္ဗညု)ဟုယူဆခဲ့သော်သဗ္ဗညုတဉာဏ်ချည်း အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေရကား ဘဝင်္စိတ်ဖြစ်ခွင့် မရှိတော့။ ယင်းသို့ဘဝင်္စိတ်ဖြစ်ခွင့်မရှိခြင်းကိုပင် ဘဝင်္စိတ်နှင့် ဆန့်ကျင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။)ဘဝင်္စိတ္တဝီထိရောဓတော ယုတ္တိအဘာဝတော စ သတတသဗ္ဗညုတာ နဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၅၄။ မဟာနီ၊ ဋ္ဌ။ ခုဒ္ဒ၀။

ဘဝင်္ဂဝိတ္တသန္တတိ (ထီ) [ဘဝင်္စိတ္တ+သန္တတိ] ဘဝင်္စိတ် အစဉ်အဆက်၊ ဘဝင်္စိတ်အလျဉ်။ ဘဝင်္စိတ္တသန္တတိ ဟဒယဌပံ နိဿာယ ပဝတ္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၀၁။

ဘဝင်္စိတ္တုပ္ပတ္တိ(ထီ)[ဘဝင်္စိတ္တ+ဥပ္ပတ္တိ] ဘဝင်္စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ ဘဝင်္စိတ္တုပ္ပတ္တိယေဝ ဟေတ္ထ စျာနတော ဝုဋ္ဌာနံ နာမ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၈၀။

ဘဝင်္ဂစျာန(န)[ဘဝင်္ဂ+စျာန] ဘဝင်္ဂဖြစ်သော စျာန်။ ရူပါရူပဘဝေသု ဘဝင်္ဂစျာနေန။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၅၂။

ဘဝင်္ဂဒါန(န)[ဘဝင်္ဂ+ဒါန] ဘဝင်္ဂကျရာဒါန။ (ဘဝင်္ဂဒါန ၆-မျိုး–ငဋ္ဌသန္ဓေနှင့် အာဝဇ္ဇန်းအကြောဘဒါန၊ ဇောနှင့် အာဝဇ္ဇန်းအကြောဘဒါန၊ တဒါရုံနှင့် အာဝဇ္ဇန်းအကြောဘဒါန၊ ဝုဋ္ဌောနှင့် အာဝဇ္ဇန်းအကြောဘဒါန၊ ရံဖါဇောနှင့် စုတိအကြောဘဒါန၊ တဒါရုံနှင့် စုတိအကြောဘဒါန။) ကဒါရမ္မဏစုတိနဋ္ဌ အန္တရာ ဘဝင်္ဂဒါန်။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၂၆။

ဘဝင်္ဂဃန္တရိတ (တိ) [ဘဝင်္ဂဒ္ဃ+အန္တရိတ] ဘဝင်နှင်ခုခြားသော။အယံ ပန ဘဝင်္ဂဃန္တရိတာ မတ္ထကပ္ပတ္တာ ဝသီဘာဝတော ယမကပါဋိဟာရိယေ လဒ္ဓတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၂။

ဘဝင်္ဂနိဿန္ဒ(ပု)[ဘဝင်္ဂ+နိဿန္ဒ]ဘဝင်္ဂ၏အကျိုးဆက်။ အာကုသလံ ဘဝင်္ဂနိဿန္ဒေန "ပဏ္ဍရ"-န္တိ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၂။

ဘဝင်္ဂန္တရိက (တိ) [ဘဝင်္ဂ+အန္တရိက] ဘဝင်္ဂခြားသော။ နာမာဝစရေ ဘဝင်္ဂန္တရိကဘဋ္ဌာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၆။

ဘဝင်္ဂန္တရိတ (တိ) [ဘဝင်္ဂ+အန္တရိတ] ဘဝင်္ဂခြားသော။ ဣဏ္ဍေဝံ ဆဒ္ဒါရိကစိတ္တုပ္ပတ္တိယဏာသမ္ဘဝံ ဘဝင်္ဂန္တရိတာ ယာဝတာယုကမဗ္ဘောစ္ဆိန္နာ ပဝတ္တတိ။ သင်္ဂဟ။ ၄။၅၅။ (–ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၉။)

ဘဝင်္ပညာ (တိ) [ဘဝင်္+ပညာ] ဘဝင်နှင့် ယှဉ်သော–ဉာဏ်-ပညာ၊ ဘဝင်ပညာ။ ဒုပ္ပညာတိ ဘဝင်္ပညာယ ပရိဟီနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။ (–အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၆။)

ဘဝင်္ပညာရဟိတ (တိ) [ဘဝင်္ပညာ+ရဟိတ] ဘဝင်ပညာမှ ကင်းသော၊ သူ။ ဒုပ္ပညာတိ ဘဝင်္ပညာရဟိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆။

ဘဝင်္ပညာဝိရဟိတ(တိ)[ဘဝင်္ပညာ+ဝိရဟိတ] ဘဝင်ပညာမှ ကင်းသော၊ သူ။ ဘဝင်္ပညာဝိရဟိတာ "ဝိပါကာဝရဏေန သမန္နာဂတာ"-တိ ဣမိနာ ဂဟိတာ။ မူလ၊ဋီ၊၃။၃၃။

ဘဝင််ပတန(န) [ဘဝင််+ပတန] ဘဝင်ကျခြင်း။ ဘဝင််ပရိဝါသ-ကြည့်။

ဘဝင််ပရိစ္ဆေဒ(ပု)[ဘဝင််+ပရိစ္ဆေဒ]ဘဝင်အပိုင်းအခြား။ အညေသံ ပန ဘဝင််ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။

ဘဝင််ပရိဿာယက (တိ) [ဘဝင််ပရိယာယ+က] ဘဝင်အလှည့် အကြိမ်၌ဖြစ်သော၊ ဘဝင်ကိစ္စ တပ်သော။ တေ စ ယေဘုယ္ယေန ဘဝင််-ပရိဿာယကာတိ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ "ဥပ-ပတ္တေသိယန္တိ သခ်ံ ဂတဿ ဘဝင််စိတ္တဿာ"-တိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၂၉။ (တေ စ၊ ထုံဝိပါက် ခန္ဓာတို့သည်လည်း။ယေဘု ယျေန၊များသော အားဖြင့်။ ဘဝင််ပရိဿာယကာ၊ ဘဝင်အလှည့် အကြိမ်၌ဖြစ်ကုန်၏၊ ဝါ-ဘဝင်ကိစ္စတပ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ အဋ္ဌကထာယံ၊ ၌။ ဥပ-ပတ္တေသိယန္တိသခ်ံ ဂဘဿ ဘဝင််စိတ္တဿာတိ၊ ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ အပ်၏။)

ဘဝင််ပရိယောသာန (တိ) [ဘဝင််+ပရိယောသာန] ဘဝင်၏အဆုံး၌ ဖြစ်သော။ သဗ္ဗေ ဟိ သညိနော သတ္တာ ဘဝင််စိတ္တေ ဌတ္ဝာ ဘဝင််ပရိယောသာနေန စုတိစိတ္တေန ကာလံ-ကရောန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။

ဘဝင််ပရိဝါသ (ပု) [ဘဝင််+ပရိဝါသ] ဘဝင်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထုံခြင်း၊ ဘဝင်ဟုဆိုအပ် သောထုံခြင်း၊ ဘဝင်ကျခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန ဘဂဝန္တာနံ ဘဝင််ပရိဝါသဿ လဟုကတာယ ပဋ္ဌာကာရေဟိ အာစိဏ္ဏဝသိတာယ စ တာ ကေက္ခဏေ ဝိယ ပဝတ္တန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။ (– အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊၄၈။) ဘဝင််ပရိဝါသဿာတိ ဘဝင််-ဝသေန ပရိဝသနဿ ဘဝင််သခ်ါတဿ ပရိဝ-သနဿ ဝါ၊ ဘဝင််ပတနဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃၇။

ဘဝင််ပ(ပွ)ဝါဟ (ပု) [ဘဝင််+ပဝါဟ] ဘဝင်အလျှင်။ ဘဝင််သောတ-ကြည့်။

ဘဝင််ပါတ (ပု) [ဘဝင််+ပါတ]ဘဝင်ကျခြင်း၊ (ဝီထိစိတ်မဖြစ်ပဲ) ဘဝင်စိတ် ဖြစ်နေခြင်း။ တတော ပရံ ဘဝင််ပါတောဿသင််ဟာ။၄၊ ၁၀။ ဘဝင််ပါတောတိ ဝီထိစိတ္တဝသေန အပ္ပဝတ္တိ-တ္တာ စိတ္တဿ ဘဝင််ပါတော ဝိယ၊ ဘဝင််-ဝသေန ဥပ္ပတ္တိတော် ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၄၃။ဘဝင််ပါတောတိ ဘဝင််, ဘဝင်ေ ဝါ ပါတော။ မဏိမ၌။၊၁။၄၅၈။

ဘဝင််ပုတ္တိ (ထီ) [ဘဝင််+ပုတ္တိ]ဘဝင်သို့ဆောက် ခြင်း။ ယော တတော ဒုဝိဓေဝေကတော ဝုဋ္ဌိတော ဘဝင််ပုတ္တိယာ သဒ္ဒဟစာရိဟိ သမာဂမေန စ အပေတော၊ သော ပဋိ-သလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော နာမ ဟောတိ။အံ၊၌၊ ၂။၁၆၃။

ဘဝင််ပုဗန္ဓ (ပု) [ဘဝင််+ပဗန္ဓ] ဘဝင်အစဉ်။ ဇီဝိတိန္ဒြိယပ(ပု)ဗန္ဓ—ကြည့်။

ဘဝင််ပုဝတ္တိ (ထီ) [ဘဝင််+ပဝတ္တိ] ဘဝင်ဖြစ်ခြင်း။ စလနဝသေန ဘဝင််ပုဝတ္တိယာ သတိ ဧဝ အာဝဇ္ဇနုပ္ပတ္တိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌။ ၂။၁၇၃။

ဘဝင််ပုဝါဟ (ပု) [ဘဝင််+ပဝါဟ]ဘဝင်အလျှင်။ ဘဝင််သောတ-ကြည့်။

ဘဝင််ပုဝေသနမဂ္ဂ (ပု) [ဘဝင််+ပဝေသနမဂ္ဂ] ဘဝင်သို့ သက်ဝင်ရာလမ်းကြောင်း။ ဘဝင််ပု-ဝေသနမဂ္ဂဘူတေ တဒါရမ္မဏေ အနုပုန္နေ မဂ္ဂေန ဝိနာ ဘဝင်ေါတရဏန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၉။နဒိပဝေသနမဂ္ဂ-လည်းကြည့်။

ဘဝင််ဗဟုလ (တိ) [ဘဝင််+ဗဟုလ]များသော ဘဝင်ရှိသော၊ ဘဝင်များသော။ ဒဟရဿ စိတ္တပုဝတ္တိ ဘဝင််ဗဟုလာ ယေဘုယ္ယေန ဘဝ-ဇ္ဈာရဇနကကမ္မာယူဟနသမတ္ထာ နု ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၉။

ဘဝင််ဘာဝီ (တိ) [ဘဝင််+ဘာဝီ] ဘဝင်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်လေ့ရှိသော (ကာမာဝစရ ဝိပါက်)။ ဘဝင််ဘာဝိနော ပန ဂဟဏံ ကာ-

တဗွဲ နှ ဝါ ကာတဗွဲ။ မူလဋီ၊၃။၁၈ ။တဒါ-ရမ္မဏာဘာဝီ-လည်းကြည့်။

ဘဝင််မဋ္ဌ (ပုဒ်နှ) [ဘဝင်် + မဋ္ဌ] ဘဝင်အလယ်။ ဣတော ပရံ ဘဝင််မဋ္ဌေ သမာပတ္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၇၅။

ဘဝင််မန (ပုဒ်နှ) [ဘဝင်် + မန] ဘဝင်စိတ်။ ဘဝင််မနံ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၀) ဒွိက္ခတ္တုံ စလိတံ ဘဝင််စိဘ္ဘံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ·ဋီ၊ ၂။၁၈၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၂၀။

ဘဝင််မနောသမ္မယုတ္တ (တ်) [ဘဝင််မန + သမ္မယုတ္တ။ နိဂ္ဂဟ်၊နှာ။၂၇၄။] ဘဝင်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ မမ္မာတိစေတ္တ ဘဝင််မနောသမ္မယုတ္တာ တယော အဂ္ဂပိနော ခန္ဓာ။ ပဋိသ်၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄။

ဘဝင််မနောသမ္မဿ (ပု) [ဘဝင််မန + သမ္မဿ] ဘဝင်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿ၊ ဘဝင််မနော-သမ္မဿ။ နှ ဘဝင််မနောသမ္မဿော အသမ္ဘ-ဝတော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၆၅။ (–မူလဋီ၊ ၂။၃၂၂)

ဘဝင််လက္ခဏ(တိ)[ဘဝင်် + လက္ခဏ]ဘဝင်အမှတ်အသား၊ရှိသော၊ ဘဝင်ဟု မှတ်သားအပ်သော။ တသ္မာ အဘိနိပါတပုစ္ဆယပဋိဃဋ္ဋနာ-နိဃံသဗလေန ဘဝင််လက္ခဏံ စိတ္တံ စလနာ-ဝဿံ ဟုတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၂။

ဘဝင််ဝါရ (ပု) [ဘဝင်် + ဝါရ] ဘဝင်အလှည့်အကြိမ်။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ နိဒ္ဒိ သြက္ကမန္တာနံ အဿကတော ဘဝင််ဝါရော ပဝတ္တတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၂၁။)

ဘဝင််ဝါရနိရန္တရ (ဟိ) [ဘဝင််ဝါရ + နိရန္တရ] ဘဝင်အလှည့်အကြိမ်အကြား မရှိသော၊ ဘဝင်အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေသော၊သူ။ ယသ္မာ ဘဝင််ဝါရနိရန္တရတာယ အစ္ဆန္နသုတ္တာ နာမ-ဟောတိ။၁ဇီရ။၁၇၉။

ဘဝင််ဝိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘဝင်် + ဝိစ္ဆေဒ] ဘဝင်ပြတ်ခြင်း။ ဘဝင််ဝိစ္ဆေဒေ သတိ်ပိ အမရဏံ ဝိယ။ ဝဇီရ။၁၄၄။ ကခ်၊ဋီ၊ ၂၃။

ဘဝင််ဝိစ္ဆေဒပဒဋ္ဌာန (တိ) [ဘဝင််ဝိစ္ဆေဒ + ပဒဋ္ဌာန] ဘဝင် (အစဉ်) ပြတ်ခြင်းလျင် နီးသောအကြောင်းရှိသော။ ဘဝင််ဝိစ္ဆေဒ-ပဒဋ္ဌာနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၆၆) တိ ဘဝင််သန္တာန ဝိစ္ဆေဒပဒဋ္ဌာနာ။ ဝ်သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၉။

ဘဝင််ဝိညာဏ (နှ) [ဘဝင်် + ဝိညာဏ] ဘဝင်စိတ်။ တဿ တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကဘူတံ တသ္မိညေဝ အာရမ္မဏေ တဒဿိသမေဝ ဘဝင််-ဝိညာဏံ နာမ ပဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။ ၂။၁၀၁။

ဘဝင််ဝိညာဏူပနိဗန္ဓ (တိ) [ဘဝင််ဝိညာဏ + ဥပနိဗန္ဓ] ဘဝင်စိတ်နှင့်စပ်သော။ ဝိညာ-ဏူပနိဗန္ဓန်တိ ဘဝင်် ဝိညာဏူပနိဗန္ဓံ။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၃၁။မဟာဘူတူပနိဗန္ဓ-လည်းကြည့်။

ဘဝင််ဝိသယ (ပု) [ဘဝင်် + ဝိသယ] ဘဝင်၏အာရုံ။ တံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာယ တဒါမုမ္မဏ ပရိယောသာနာယ သုဒ္ဓါယ ဝါ ဇဝနဝီထိယာ အနန္တရံ ဘဝင််ဝိသယံ အာရမ္မဏံ ကတ္ဝာ စုတိစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၉။ ဘဝင်် ဝိသယန်တိ ဘဝင််သာ အာရမ္မဏာဘူတံ။သမ္မော၊ ယော။ ၉၉။

ဘဝင််ဝိထိ (ထီ) [ဘဝင်် + ဝိထိ] ဘဝင်အစဉ်။ ယေဘုယ်ျန လောဘသမ္မယုတ္တဇဝနာ-ဝသာနေ ဘဝင််ဝိထိ ပစ္ဆိန္နိတ္ဝာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၉။

ဘဝင််ဝိထိပဝတ္တနကာလ (ပု) [ဘဝင််ဝိထိ + ပဝတ္တနကာလ] ဘဝင်အစဉ်ဖြစ်ရာအခါ။ ဇတ္တ ဟိ နဒီယံ ဥဒကပ္ပဝတ္တနကာလော ဝိယ ဘဝင််ဝိထိပ္ပဝတ္တနကာလော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၀။

ဘဝင််ဝုဋ္ဌာန (နှ) [ဘဝင်် + ဝုဋ္ဌာန] ဘဝင်ဟူသောထခြင်း၊ ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ခြင်း။(အဘိ၊

ဌ၊ ၂။၄၄၄–၌ ဓုဋ္ဌာနသရုပ်ထုတ်ရာ ဖြစ်သော ကြောင့် "ဘဝင််၊ ဘဝင်ကို။ ဥဋ္ဌာန် နာမ၊ ဝုဋ္ဌာနမည်၏ ဟူ၍။ ကထိတ်၊ ဆိုအပ်၏" ဤသို့ဝါကျဂို့မှ သင့်လျော်မည်။) ဘဝင်္ဂုဋ္ဌာန် (နေတ္တိ၊ဌ။၁၆၇။) ဘဝင်္ဂုပ္ပတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၉၆။

ဘဝင််ဝေလာ (ထီ) [ဘဝင််+ဝေလာ] ဘဝင်ဖြစ်သောအခါ။ ဌပေတွာ ဟိ သမာပတ္တိဝေလံ့ ဘဝင််ဝေလဉ္စ ခီဏာသဝါ ဣဒ္ဓိနာဝ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဝိဟာရေန သဗ္ဗကာလံ ဝိဟရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၅၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၆၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၈၁။

ဘဝင််သညာ (ထီ) [ဘဝင််+သညာ] ဘဝင်နှင့်ယှဉ်သော သညာ။ အညာ စ သြဠာရိကာ တိ အညာ စ သြဠာရိကာ ဘဝင််သညာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၃၈၀။)

ဘဝင််သန္တတိ (ထီ) [ဘဝင််+သန္တတိ] ဘဝင် အစဉ်။ ဘဝင််သန္တတိ အဂိစ္ဆန်္ဒတွာ သုပန်္တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ ဝိမံသိတပ္ပံ။ ဝင်ရ။၁၇၉။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၂၅၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၁၃။မူလဋ္ဌီ၊ ၁၊၁၇၃။)

ဘဝင််သန္တာန (ပု) [ဘဝင််+သန္တာန] ဘဝင် အစဉ်။ ဘဝင််သန္တာနတော အပနေတွာ ရူပါ-ရမ္မဏော စိတ္တ သန္တာနံ အာဝဇ္ဇေတိ နာမေ-တီတိ အာဝဇ္ဇန်။ ပဋ္ဌာ်း၊ဌ၊၁။ ၂၆၅။ (–ဝိ-သုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၈။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃၂။)

ဘဝင််သန္တာနဝီစ္စေဒပဒဌာန (တိ) [ဘဝင််သ-န္တာနဝိစ္ဆေဒ+ပဒဌာန] ဘဝင်အစဉ်ပြတ်ခြင်း လျင်နီးသောအကြောင်းရှိသော။ ဘဝင််ဝိစ္ဆေ-ဒပဒဌာန–ကြည့်။

ဘဝင််သမင်ီကာလ (ပု) [ဘဝင််သမင်ီ+ကာလ] ဘဝင်နှင့် ပြည့်စုံသော ကာလ။ နိဒ္ဒါယန-ကာလော ဝိယ ဘဝင််သမင်ီကာလော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၁၁။

ဘဝင််သမယ (ပု) [ဘဝင််+သမယ] ဘဝင် ဖြစ်သော အခါ၊ ဘဝင်ကျဆဲ အခါ။ နေဝ-တာဝ တဇ္ဇာသာတိ ဣဒံ ဘဝင််သမယေနေဝ ကထိတံ။ မ၊ဌ၊၂။၁၃၃။ (–သံ၊ဌ၊၃။၁၃၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၉၂။)ဘဝင််သမယေနေဝါတိ ဘဝင််ဆော ပဝတ္တနသမယေန။ မ၊ဋ္ဌီ၂။၁၇၆။

ဘဝင််သမ္မယုတ္တ (တိ) [ဘဝင််+သမ္မယုတ္တ] ဘဝင်နှင့်ယှဉ်သော။ ဘဝသမ္မယုတ္တာယ ပန ဝတ္ထုမ္မေဝ နတ္ထိ။ သံ၊ဌ၊၃။၅။ (–သာရတ္ထ၊ ဌ။၂၁၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၆။)

ဘဝင််သဟဇာတ (တိ) [ဘဝင််+သဟဇာ-တ] ဘဝင်နှင့် တကွဖြစ်သော။ ဘဝင််သ-ဟဇာတော သမ္မဃော။ သံ၊ဌ၊၃။၅။

ဘဝင််သာမည (တိ) [ဘဝင််+သာမည] ဘဝင်ချင်းတူသော။ အာဝေဇ္ဇေတ္ဝာတိ ဘဝင််သာမညဝသေန ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၉၄။

ဘဝင််သောတ (ပု၊န) [ဘဝင််+သောတ] ဘဝင်အလျှင်။ ဧဝံ ဥပါဒိန္နကဿ ကာယဿ ဒရထောယေဝ ဒရထဝသေန ဘဝင််-သောတဉ္စ ဣဓ နိဒ္ဒါတိ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဌ၊၂။ ၁၉၄။ ကိရိယာမယစိတ္တေဟိ အဝေါမိဿော ဘဝင််သောတော အဗျာကတနိဒ္ဒါ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၇၉။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၁၆။) ဘဝင််သောတ (သင််ဟ၊၄။၁၀) န္တိ ဘဝင််ပုဝါဟံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၄၂။ဘဝင််သောတံ ဝေါစ္ဆိန္ဒိတွာ(သင််ဟ၊၄။ ၁၀။)တိ ဘဝင် ပဝါဟံ သဗ္ဗသော အဝစ္ဆိန္ဒ်-ကတွာ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၁၅၈။

ဘဝင််နန္တရံ (ဗျ) [ဘဝင််+အနန္တရံ] ဘဝင် စိတ်၏အခြားမဲ့၌။ ဘဝင််နန္တရံ သခ်ါရ ပေက္ခာယ ကတနယေနေဝ..... ကုဗ္ဗ-မာနံ ဥပဇ္ဇတိ မနောဒ္ဓါဝဇ္ဇနံ။ ပဋ္ဌာ်း၊ဌ၊၁။ ၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၀၈။

ဘဝင်္ဂါနန္တရ (တိ) [ဘဝင်္ဂ+အနန္တရ] ဘဝင်္ဂ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော။ တသ္မာ ဇဝနာနန္တရာ ဇဝနသ္မိ ဝိ ၊ ဘဝင်္ဂါနန္တရာ ဘဝင်္ဂသ္မိ ဝိယ စ နိရုဇ္ဈရတာ သုဋ္ဌု စ အနန္တရတာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၄။ (–အနုဋီ၊၃။ ၂၂၉။)

ဘဝင်္ဂါရမ္မဏ (နာ) [ဘဝင်္ဂ+အာရမ္မဏ] ဘဝင်၏အာရုံ။ ဘဝင်္ဂါရမ္မဏတော ဇဟိ နိက္ခ-မိဘုကာမံ။ အဘိ၊၄။ ၂။၁၄၆။ (–အဘိ၊၄။ ၂၄၁။ ပဋိသံ၊၄။၁။၉၂။)

ဘဝင်္ဂါဝဇ္ဇန (နာ) [ဘဝင်္ဂ+အာဝဇ္ဇန] ဘဝင်ကို လည်မေခြင်း။ တေန ပသာဒေ ဃဋ္ဋိတေ ကိရိယမနောဓာတုယာ ဘဝင်္ဂါပဇ္ဇနမေဝ။ အဘိ၊၄။၁။၃၁၂။ (–မ၊၃။ ၂။၁၇၅။ မူလဋီ၊ ၁။၁၃၃။)

ဘဝင်္ဂါဝဇ္ဇနစိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ (နာ) [ဘဝင်္ဂါ-ဝဇ္ဇနစိတ္တ + သမုဋ္ဌာနရူပ] ဘဝင်ကို လည်စေဟတ်သောစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်။ (ဘဝင်ကိုလည်စေတတ်သော စိတ်ဟူသည် အာဝဇ္ဇန်း ဒွေတည်း၊ အဘိ၊၄။၁။၃၁၂။) ဣဒဉ္စ သတိပိ တဒါ ဘဝင်္ဂါဝဇ္ဇနစိတ္တသမုဋ္ဌာန ရူပေ.....ဝုတ္တံ။ မ၊၃။ ၂။၁၇၅။

ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ (ပု) [ဘဝင်္ဂ+ဥပစ္ဆေဒ] ဘဝင် ပြတ်စဲခြင်း၊ ပြတ်စဲဘဝင်။ ဒုတိယံ တဿ သြစ္ဆိဇ္ဇနာကာရေန ဥပဇ္ဇနတော ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေ-ဒေါတိ ဝေါဟရန္တိ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၄၁။ (–မဏိ မဉ္ဇူ။၁၀..၄၅၂၊)

ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒက (တိ) [ဘဝင်္ဂ+ဥပစ္ဆေဒက] ဘဝင်အလျဉ်ကို ဖြတ်ဘတ်သော (အာဝဇ္ဇန်း စိတ်)။ အာဝဇ္ဇနဉ္စ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒကဉ္စ ဘဝင် နှင့်ကြိမ်လျှပ်သည့် (ဘဝင်္ဂစလန-ကြည့်) အနက်ပဌမဘဝင်ကို “ဘဝင်္ဂစလန” ဟု လည်းကောင်း၊ ဒုတိယဘဝင်ကို “ဘဝင်္ဂု-ပစ္ဆေဒ” ဟုလည်းကောင်း နာမည်ပေးကြ၏။ ဒွိက္ခတ္တုံ ဘဝင်္ဂေ စလိတေ (သင်္ဂ။၄။၁၀) ဟုဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒွေ ဘဝင်္ဂ စလနာနိ (သင်္ဂ။၄။၁၁) ဟုဆိုသောကြောင့် လည်းကောင်း အဋ္ဌကထာဆရာတို့အလိုမူ လုပ်ရှားတတ်သော ဘဝင်နှစ်ကြိမ်လုံးကိုပင် “ဘဝင်္ဂစလန” ဟုချည်း နာမည်ပေးလိုကြ၍ အာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကိုသာ “ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ=ဘဝင်္ဂု-ပစ္ဆေဒက” ဟု နာမည်ပေးလိုကြသည်။) အတ္ထနာ ဒိန္နပဋိသန္ဓိတော ဥဒ္ဓံ အာသတိ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒကေ စိတ္တုပ္ပါဒေ ဘဝင်္ဂံ စွဲ အဇ္ဈော ဧတိကိစ္စဉ္စာတိ။ အဘိ၊၄။ ၂။၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၀။ ဘဝင် ဥပစ္ဆိန္နတိတိ ဘဝင်္ဂု-ပစ္ဆေဒကော။ သမ္မော၊ ယော။ ၉၆။

ဘဝင်္ဂုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘဝင်္ဂ+ဥပ္ပတ္တိ] ဘဝင်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဘဝင်္ဂုဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဘဝင်္ဂုပ္ပတ္တိကာလ (ပု) [ဘဝင်္ဂုပ္ပတ္တိ+ကာလ] ဘဝင်ဖြစ်သော-အခါ-ကာလ၊ ဘဝင်ဖြစ်ချိန်။ နနု ဘဝင်္ဂုပ္ပတ္တိကာလမ္ပိ ငိတက္ကိစ္စာဇု ဥပ္ပဇ္ဇန္တေဝါတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၇၅။

ဘဝင်္ဂုပ္ပါဒ (ပု) [ဘဝင်္ဂ+ဥပ္ပါဒ] ဘဝင် ဖြစ်ခြင်း။ တထာ ဘဝင်္ဂုပ္ပါဒဝသေန ဟိ တေသံ ဘိဇ္ဇတ္ထာ ပတနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၉၅။

ဘဝင်္ဂေါတ (တ္တ) ရဏ (နာ) [ဘဝင်္ဂ+သြတ-ရဏ] ဘဝင်သို့သက်ခြင်း၊ ဘဝင်ကျခြင်း။ တတော ဘဝင်္ဂေါတရဏံ။ အဘိ၊၄။ ၁။ ၂၇၅။ (–မူလဋီ၊၁။၁၂၉။) ဣတော ဘဝင်္ဂေါတ္တရ-ဏတော။ အနုဋီ၊ ၂။၁၈၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၆၆။)

ဘဝင်္ဂေါတရဏာကာရဝိသေသ (ပု) [ဘဝင်္ဂေါ-တရဏ+အာကာရဝိသေသ] ဘဝင်သို့သက် သော အခြင်းအရာအထူး။ သာ စိတ္တဿ ဘဝင်္ဂေါတရဏာကာရဝိသေသေန ဟောတိ။ ဝင်္ဂီ၊၁။၁၇၀။

ဘဝင်္ဂါတိဏ္ဍကာလ (ပု) [ဘဝင်္ဂ်+သြတိဏ္ဍ·ကာလ] ဘဝင်သို့ သက်ဝင်သောအခါ၊ ဘဝင်ဖြစ်ခါန်။ ဘဝင်္ဂါတိဏ္ဍကာလေ ပန ကုတော သတိသမ္မဇညံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၀။

ဘဝစက္က (န) [ဘဝ+စက္က] ဘဝ–သံသရာ–စက်။ (အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရစသည်ဖြစ်၍ ဇရာမရဏကြောင့် အာသဝ,အာသဝကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်၏ စသည်ဖြင့် အစမထင်အောင် ပတ်ပတ်လည်နေသည်ကို "ဘဝစက်"ဟု ဆိုသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ သင်္ဂဟ၊၈။၁၃။) အင်္ဂါနဉ္စဝဝတ္ထာနာတိ သောကာဒယောစေ·တ္ထ ဘဝစက္ကဿ အဝိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၆။)

ဘဝစက္ကဒဿန (န) [ဘဝစက္က+ဒဿန] ဘဝစက်ကိုပြခြင်း။ န ဘဝစက္ကဒဿနတ္ထန္တိ အယ·မေတ္ထ အတ္တနောမတိ။ ဝိမတိ၊၁။၄၇။

ဘဝစက္ကာဝယာဝ (ပု) [ဘဝစက္က+အဝယဝ] ဘဝစက်၏– တစိတ်ဟဒေသ – အစိတ်အပိုင်း။ ဘဝစက္ကာဝယဝေသု အဝိဇ္ဇာဒီသု ပစ္စယပစ္စ·ယုပ္ပန္နတ္တာ ပရိဂ္ဂဟဝသေန ပဝတ္တိ အာကာရံ ဒဿေတ္ဝာ။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။

ဘဝစက္ကေကဒေသ (ပု) [ဘဝစက္က+ကေဒေသ] ဘဝစက်၏တစိတ်တဒေသ။ ဘဝစက္ကေကဒေ·သောပိ ဟိ ဘဝစက္ကန္တိ ဝုစ္စတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၂။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၆။

ဘဝဒရိမ (ပု) [၁။ ဘဝ+စရိမ။ ၂။ ဘဝစရိမ+က] (၁) ယုတ်ညံ့သောဘဝ (ကာမဘဝ)။ (တိ) (၂) ယုတ်ညံ့သောဘဝ–ကာမဘဝ–၌ဖြစ်သော (ထုက်သက်ဝင်သက်)။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဘဝေသု ဟိ ကာမဘဝေ အဿာသပဿာသာ ပဝတ္တန္တိ၊ ရူပါရူပဘဝေသု နပ္ပဝတ္တန္တိ။ တသ္မာ သော ဘဝစရိမော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆။

ဘဝစရိမက (တိ) [ဘဝစရိမ+က] ယုတ်ညံ့သောဘဝ– ကာမဘဝ–၌ဖြစ်သော (ထုက်သက်ဝင်သက်)။ (ဘဝ၏အနှမ်းဖြင့်အဆုံးစွန်၌ဖြစ်သော။သျှ။) ဘဝေသု ဟိ ကာမဘဝေ အဿာသပဿာသာ ပဝတ္တန္တိ၊ ရူပါရူပဘဝေသု နပ္ပဝတ္တန္တိ၊ တသ္မာ တေ ဘဝစရိမကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၄၀။ ဘဝစရိ·မကာတိ ဘဝဝသေန စရိမကာ နိဟီနဘဝ·ပဝတ္တိနော....တသ္မာတိ တ်သု ဘဝေသု နိဟီ·နေ ကာမဘဝေ ပဝတ္တနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၄၆။

ဘဝစာရက (ပု) [ဘဝ+စာရက] ဘဝ–နှောင်အိမ်–ထောင်။ ကိလေသဗန္ဓနဿ ဌာနဘူ·တေ ဘဝစာရကေ ဗဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၀။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၄။) စာရက–လည်းကြည့်။

ဘဝဆ (စ္ဆ) နှ (ပု) [ဘဝ+ဆန္ဒ] (ရူပအရူပ) ဘဝကို တောင့်တမှု၊ ဘဝကိုတောင့်တသည်၏အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်သော ဆန္ဒရာဂ၊ ဘဝတဏှာ။ ယော ဘဝေသု ဘဝဆန္ဒော။ အဘိ ၈။၂၂၂။ ယော ဘဝေသု ဘဝစ္ဆန္ဒော။ အဘိ၊ဝိ။၃၀၁။ (–အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၃၅။) ဘဝေသု ဘဝဆန္ဒောတိ ရူပါရူပဘဝေသု ဘဝပတ္ထနာ ဝသေနေဝ ပဝတ္တော ဆန္ဒော ဘဝဆန္ဒော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂။

ဘဝစ္ဆန္ဒဇဟသီ (တိ) [ဘဝစ္ဆန္ဒ + ဇဟသီ (ဇဟန္တ+သေ+ဏီ)] ဘဝတဏှာကို ပယ်လိုသော၊ သူ။ ဘဝစ္ဆန္ဒဇဟသိန (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၀) န္တိ ဘဝတဏှာပဟာယိနံ၊ ဘဝတဏှံ ပဇဟိတု·ကာမာနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၅။

ဘဝစ္ဆန္ဒဗလ (န) [ဘဝစ္ဆန္ဒ+ဗလ] ဘဝတဏှာ၏အစွမ်းသတ္တိ။ ဘဝစ္ဆန္ဒဗလေန ဒေဝါနံ ဗလ·ဝသောကော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၅။

ဘဝဇာတိက (တိ) [ဘဝ^{3}+ဇာတိ+က]ဘဝလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ ဘဝလျှင် ဇာစ်မြစ်ရှိသော။ ဇာတိ ခေါ် အာဝုသော ဘဝန်ဒါနာ ဘဝသမုဒယာ ဘဝဇာတိကာ ဘဝပွဘဝါ။ သံ၊၁။၂၇၃။ (–ပဋိသံ။၂၉၉။)

ဘဝဇ္ဈောသာန (န) [ဘဝ^{3}+အဇ္ဈောသာန] ဘဝကို အလွန်လိုချင် စွဲလမ်းတပ်မက်မှု။ ဘဝမုစ္ဆာ ဘဝဇ္ဈောသာနံ။ အဘိ၊ဓ။၂၂၂။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၇၂။ (—အံ၊၁ ၃၁၇။)

ဘဝဇ္ဈောသိတ (တိ) [ဘဝ^{3}+အဇ္ဈောသိတ]ဘဝကို အလွန် လိုချင်စွဲလမ်းတပ်မက်သော၊ သူ။ ဘဝူပနီတ–ကြည့်။

ဘဝဏ္ဌာ (ပု) [ဘဝ^{3}+အဏ္ဌာ] ဘဝသံသရာဟူသော သမုဒ္ဒရာ၊ ဘဝသမုဒ္ဒရာ၊ အပြောကျယ်သောဘဝ။ ဘဝဏ္ဌံ တရိတ္ဝာန၊ဗုဒ္ဓေါ အာသိ သဒေဝကေ။ အပ၊၂။၁၅၀။ (—ထေရီ၊၄ ၁၅၁။)

ဘဝတံ^{3} (ပု) [ဘဝန္တ+နံ] အရှင်တို့အား၊ **အရှင်**တို့၏။ ဘဝံ (က) ကြည့်။

ဘဝတံ^{4} (ကြို) [ဘူ+အ+တံ] ဖြစ်စေသတည်း၊ ဖြစ်လော။ သော ဘဝတံ။ နိရုတ္တိ၊နှ၁။ ၃၆၅။

ဘဝတဏှာ (တိ) [ဘဝ^{3}+တဏှာ] ဘဝသည် ခြိမ်းခြောက်အပ်သော၊ ဘဝအ-ခြိမ်းခြောက်ခံရသော၊ ဘဝမှကြောက်သော၊ သူ။ ဘဝ-တဏှာ (မဟာနိ။၂၁၉) တိ ဘဝတော ဘီတာ။ မဟာနိ၊၄။၃၁၅။

ဘဝတဏှာ (ထီ) [ဘဝ+တဏှာ] (၁) ဘဝကို တောင့်တမှု၊ ဘဝ၌တပ်မက်စွဲလမ်းမှု၊ ဘဝကို ချည်နှောင်တတ်သောတဏှာ။ (၂) သဿတ ဒိဋ္ဌိနှင့်တကွ ဖြစ်သောတဏှာ။ (ဘဝ^{3} (၆) နှင့် ဘဝ^{4}–တို့ကြည့်။) (၁) အဝိဇ္ဇာ စ ဘဝတဏှာ စ။ ဒီ၊၃။၁၇၀။ အဘိ၊ဓ။၁၄။ ပဋိသံ။၂၆။ (–သံ၊၂။၂၂။ အံ၊၃။၃၄၀။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၂။ ဣတိ တ်။၂၂၉။ ဒီ၊၃၊၁။ ၁၁၆။ ဒီ၊၃၊၂။၉၇။) ဘဝတဏှာတို့ ဘဝပတ္ထနာ။ ဒီ၊၃၊၃။၁၆၀။ အဘိ၊၆၊၁။၉၄။ ဘဝတဏှာတို့ ကာမဘဝါဒီသု ဘဝေသု ပတ္ထနာ။ ပဋိသံ၊၃၊၁။၁၀၉။ (–အံ၊၃၊၃။၃၁၇။ အဘိ၊၃။၂။၁၀၄။ ဣတိ၊၂။၁၀၄။ ဣတိဝု တ်၊၃။၁၀၉။) ဘဝပတ္ထနာနာ၌ ကာမဘဝါဒီနံ ပတ္ထနာဝသေန ပဝတ္တတဏှာ။ ဒီ၊၃၊၃။၁၇၃။ (–ဒီ၊၃။၁၀၅။ ဒီ၊၃၊၂။၁၁၂။) (၂)တတ္ထ ကတမာ ဘဝတဏှာ၊ ဘဝဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ သာရာဂေါ စိတ္တဿ သာရာဂေါ၊ အယံ ဒုစ္စတိ ဘဝတဏှာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၃။ (–ဒီ၊၂။၅၂။ ပဋိသံ။၃၉။) ဘဝတဏှာတိ သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ။ ဒီ၊၃၊၂။၉၀။ (—ပဋိသံ၊၃၊၁။၁၄၆။) ဘဝတိအတ္ထိ သဗ္ဗကာလံ တိဋ္ဌတီတိ ပဝတ္တာ ဘဝဒိဋ္ဌိ ဥတ္တရပဒလောပေန ဘဝေါ၊ တံ သဟဂတာ တဏှာ ဘဝတဏှာ။ ဒီ၊၃၊၂။ ၉၉။ (ဝေဒနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ရူပတဏှာ, သဒ္ဒတဏှာ, ဂန္ဓတဏှာ, ရသတဏှာ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ, ဓမ္မတဏှာ ဟူသော တဏှာ ၆-မျိုးတွင် တမျိုး တမျိုးသော တဏှာသည် ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာအားဖြင့် ကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာဟု ၃-မျိုးစီ ကွဲပြားသည်။ ရူပါဝ်ရုံစသော အာရုံ ၆-ပါးကို သာယာသည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော တဏှာသည် ကာမတဏှာမည်၏။ အာရုံ ၆-ပါးကို အမြဲတည်၏ဟူသော အမြင်မှား အယူမှားနှင့်တကွ သာယာတပ်မက်သော တဏှာသည် ဘဝတဏှာမည်၏။ ထိုထိုအာရုံ ၆-ပါးကို ပြတ်စဲ၏ဟူသော အမြင်မှား အယူမှားနှင့်တကွ သာယာတပ်မက်သော တဏှာသည် ဝိဘဝတဏှာ မည်၏။ အဘိ၊ဓ၊၂။၁၇၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၂။ အမြဲတန်း မွတ်သိပ်ဆာလောင်သည်၏အစွမ်းဖြင့် အာရုံဟူသော အကြောင်းကြောင့် အမြဲမပြတ် တုန်လှုပ်တတ်, စွဲမက်ဖွယ် အာရုံတမျိုးမျိုးကို အမြဲမပြတ် တောင့်တတတ်သော သဘောတရားသည် တဏှာမည်၏။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၇၆။ ဘဝ တမျိုးမျိုးကို

ကောင့်တမှသည် ဘဝတဏှာမည်၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၄။ ငါးဝအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌ တပ်မက်မှုသည် ကာမတဏှာ၊ ရူပ အရူပဘဝ၌ တပ်မက်မှုသည် ဘဝတဏှာ၊ ဘဝပြတ်စဲမှုဟူသော ဝိဘဝ၌ တပ်မက်မှုသည် ဝိဘဝတဏှာမည်၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ ဘဝကို တောင့်တသည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော တဏှာ, သဿတဒိဋ္ဌိနှင့် တကွ ဖြစ်သောဘဏှာ, ရူပ အရူပဘဝကို တပ်မက်သော ဝ.ဏှာ, စျာန်ဟူသော ကမ္မဘဝကို တပ်မက်သော စျာနနိကန္တိတို့ကိုလည်း ဘဝတဏှာဟု ခေါ်သည်။ ဒီ၊၂။၂၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ လ္လတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၉။

ဘဝကို တောင့်တသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော တဏှာဟူရာ၌ ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ တပ်မက်သော ရာဂကို (ရူပါဠူပရာဂဿပုဒ် ဖြင့်) သီးခြားဆိုလတ္တံ့ ဖြစ်၍ ကာမဘဝကို တောင့်ဘမှ တဏှာကိုသာ ယူရမည်၊ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၄၀။ ရရှိပြီး ရူပ အရူပဘဝတို့၌ တပ်မက်မှု ဘဝတဏှာ ဖြစ်နိုင်၏၊ မရရှိသေးသော ရူပ အရူပဘဝတို့၌ တပ်မက်မှု ဘဝတဏှာ မဖြစ်နိုင်၊ မရရှိသေးသော ရူပ အရူပဘဝကို လိုချင်တောင့်တမှု ဘဝတဏှာသာ ဖြစ်နိုင်၏။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၈။

အဆိုပါ တဏှာ ၃-မျိုးသည် တဖန် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်၊ ယင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် မည်သည့် အခိုက်အတန့် မည်သည့် အသွင်အပြင်မျိုးဖြင့် ဖြစ်ဖြစ်နှစ်သက်တပ်မက်ခြင်း (နန္ဒိဆုဂ) သဘောကို မစ္စန့်လွတ်ပဲ ဖြစ်တတ်ကြသည်၊ တွေ့တိုင်း ကြုံတိုင်းသော ထိုထိုအတ္ထဘော ထိုဆိုအာရုံကို နှစ်သက်လက်ခံတတ်သည်၊ ထိုထိုတဏှာမျိုး၏ ဖြစ်ရာဌာနကား ချစ်ခင်ဖွယ် သာယာဖွယ် သဘောပိယရူပ် သာတရူပ်တို့တည်း။ ပိယရူပ် သာတရူပ်ကို အာရုံပြု၍ အဆိုပါ တဏှာများ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ (ပိယရူပ, သာတရူပကြည့်။) ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သော ကံ၏ ထူးသော အကြောင်းကား အဝိဇ္ဇာ၊ သုဂတိဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သော ကံ၏ ထူးသောအကြောင်းကား ဘဝတဏှာတည်း။ ဘဝတဏှာ နှိပ်စက်ခံရသူသည် ကိလေသာပူပန်ခြင်း ကင်းသဖြင့် သာယာဖွယ်ရှိသော, သုဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သဖြင့် မိဓိ၏ ဒုဂ္ဂတိဆင်းရဲ ပင်ပန်းမှုကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော သူအသက်ကို သတ်ခြင်းစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်မှုစသော သုဂတ်ဂါမိကံ ကုသိုလ်အမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်တော့၏၊ ယင်းသို့ ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့် သုဂတိဘဝသို့ လားရောက်ရတော့၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၆—၇။ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာ ၃-မျိုးဖြစ်၍ ဝေဒနာမဖြစ်လျှင် ယင်းတဏှာလည်းမဖြစ်တော့။ ဒီ၊၂။၄၉—၅၀။ အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဘဝတဏှာဖြစ်သည်။ နေတ္တိ။၃၇။ တဏှာ ၃-မျိုးကို ပယ်သတ်ရန် မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများရမည်။ သံ၊၃။ ၅၃။ သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိလျှင် ဘဝတဏှာပြတ်စဲသည်။ သံ၊၃။၃၇၀။ မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလ, သမာဓိ, ပညာ, ဖိုလ်ဝိ ဤ ၄-မျိုးကိုသိလျှင် ဘဝတဏှာပြတ်စဲသည်။ ဒီ၊၂။၁၀၂။ အံ၊၁၊၃၀၇။ ဘဝတို့၏ဖြစ်ခြင်း သမုဒယ၊ ချုပ်ခြင်း=အတ္ထင်္ဂမ၊ သာယာခြင်း=အဿာဒ၊ အပြစ်=အာဒီနဝ၊ လွတ်မြောက်ခြင်း=နိဿရဏာများကို အမှန်အတိုင်းမသိလျှင် ဘဝတဏှာဖြစ်၍ သိလျှင် ယင်းတဏှာပြတ်စဲ၏။ အံ၊၁။၃၁၇-၈။

ဝိပဿနာဖြင့်လည်း ဘဝတဏှာ ပြတ်စဲနိုင်သည်။ ဥဒါန။၁၁၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ ရေသည်. ခရီးပန်း နေပူမိုက်သော လူနှင့် တိရစ္ဆာန်တို့၏ မွတ်သိပ် ဆာလောင်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်နိုင်သကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်သည်လည်း ကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာ ဟူသော ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်နိုင်သည်။ မိလိန္ဒ။၃၀၅။ တဏှာကို အရင်းခံ၍

စစ်ပွဲကြီးမျှားအထိ ဆိုးကျိုး အမျိုးမျိုးဖြစ်တတ်ပုံ ဖြစ်နိုင်ပုံကို ဤအဘိဓာန်နှာ ၄၉-၅၀-ကြည့်။)

ဘဝတဏှာဆေဒ (ပု) [ဘဝတဏှာ+ဆေဒ] ဘဝတဏှာ၏ ပြတ်ခြင်း။ လူဓ ပန ယေသံ စတုန္နံ အနုဗောဓပ္ပဋိဝေဓတော ဘဝတဏှာဆေဒေါ ဟောတိ။ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၆၇။

ဘဝတဏှာပရိက္ခယ (ပု) [ဘဝတဏှာ+ပရိက္ခယ] ဘဝတဏှာ၏ အကြွင်းမဲ့ကုန်ခြင်း။ဘဝတဏှာပရိက္ခယာ။ ပဋိသံ။၁၅၉။ လူတိဝုတ်။၂၂၅။ ဘဝတဏှာပရိက္ခယာတိ ဘဝတဏှာယ သဗ္ဗသော ခေပနာ သမုစ္ဆိန္နနတော၊ ဇတေန သမုဒယပ္ပဟာနံ ဒဿေတိ။ လူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇၁။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။)

ဘဝတဏှာပဟာယီ (တိ) [ဘဝတဏှာ +ပ+ဟာ+ဏီ] ဘဝတဏှာကို ပယ်လိုသော၊သူ။ ဘဝစ္ဆန္ဒဇဟေသီ-ကြည့်။

ဘဝတဏှာဘိဘူတ (တိ) [ဘဝတဏှာ+အဘိဘူတ] ဘဝတဏှာသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဘဝတဏှာနှိပ်စက်ခံရသော၊သူ။ ဘဝတဏှာဘိဘူတော ပုထုဇ္ဇနော....အာရဇာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၃။

ဘဝတဏှာသံယုတ္တ (တိ) [ဘဝတဏှာ+သံယုတ္တ] ဘဝတဏှာနှင့်ယှဉ်သော။ အဝိဇ္ဇာယ နီဝုတဿ ဘဝတဏှာသံယုတ္တဿ သဝိညာဏကော ကာယော။ ပေဋကောပ။၁၀၂။

ဘဝတဏှာသန္နိဿယ (တိ) [ဘဝတဏှာ+သန္နိဿယ] ဘဝတဏှာလျှင် မှီရာရှိသော။ ဘဝနေတ္တိပ္ပဘာဝိတ-ကြည့်။

ဘဝတဏှာသမုဒ္ဓိတ (တိ) [ဘဝတဏှာ+သမုဒ္ဓိတ] ဘဝတဏှာကြောင့် ဖြစ်သော။ ဘဝနေတ္တိပ္ပဘာဝိတ-ကြည့်။

ဘဝတနုက (တိ) [ဘဝ^{2}+တနုက] အနည်းငယ်သောဘဝ၊ ဘဝအနည်းငယ်။ လူဒ် ပန ဘဝတနုကဝသေန ကထိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ ဘဝတနုကဝသေနာတိ အပ္ပကဘဝဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၀။

ဘဝတလာကာ (ထီ) [ဘဝ+တလာကာ] တဖက်ဆည်းကန်နှင့် တူသောဘဝ၊ ဘဝတဖက်ဆည်းကန်။ ကာယဘာဝနံ ဥပကစ္ဆာလံ ပုရိသမေတကံ ဘဝတလာကာသုစိတ္တာဘာဝနံ။ ပေဋကော။၂၉၅။(ဓာန်မျှားဌ် တလာက သဒ္ဒါကို ပုံ၊န ဟုဆိုသည်။ ဤဌ် သာဓကပါဠိအတိုင်း "ထီ" လိင်ထားသည်။)

ဘဝတသိနာ (ထီ) [ဘဝ^{2}+တသိနာ] ဘဝကို တပ်မက်စဲ့လမ်းခြင်း။ ကာမတသိနာ, ဘဝတသိနာ, ဝိဘဝတသိနာ။ သံ၊၃။၅၄။

ဘဝတီ (ကြို) [ဘူ+အ+တိ] (၁)ဖြစ်၏။(၂) ကြီးပွား၏။ (၃) အခါခပ်သိမ်းဌ်၏၊ အမြဲတည်၏။ (၁) တတြာယမာဒိ ဘဝတိ။ဓမ္မ။ ၆၇။ (—အပ၊၁။ဌ၊၅။ ဇာ၊၁။ဘဇ်၊၂၇၃။ ဇာ၊၂။၂၀၄။)တတြာယမာဒိ ဘဝတိတိ တတြ အယံ အာဒိ လူဒ် ပဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၆။(—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။) ဘဝန္တိ — ဝိ၊၂။၇၄။ ဒီ၊၁။ဌ၂။ မ၊၁။၁၁၄။ သံ၊၁၊၂၂။အံ၊၁။၁၀၅။ အဘိ၊က။၉၁။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဌ။ ၁၁၀။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဘဝသိ—မ၊၁။၁၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁ဘ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀ဘ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။ ဘဝါသိ—သံ၊၁။၁၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ဘဌ။ ဘဝထ—ဓမ္မ။ဋ္ဌ၊၂။၅၄-၅။ ဘဝါထ—ဓမ္မ။၃၅။ ဘဝါမိ—အပ၊၁၊၅။ ဇာ၊၁။၁၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ ဘဝါမ—ဇာ၊၁။၇၅၊၂၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ဘဝတော—အပ၊ ၂။၇၇၊၂၃။ ဘဝတု—ဇာ၊၁။၂၀ဘ။ မိလိန္ဒ။၁၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဘ၅။ ဘဝန္တု—မ၊၂။၃၅၁။ ခုဒ္ဒက။ ၁၁။ သုတ္တနိ။၃၁၂။ဇာ၊၁။၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀၉။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၊၃။၃၀—သုတ္တနိ။၃၂၉။ဇာ၊၁။၃ဘ၀။ ဇာ၊ ၂။၁၀၃။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၊၂။၇ဘ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉။ဇာ၊

ဘဝတု (ကြိ) [ဘူ+အ+တု] ဖြစ်စေသတည်း။ ဘဝတ် (၁) ကြည့်။

ဘဝတေ (ကြိ) [ဘူ+အ+တေ] ဖြစ်၏။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝတ္တယ (နာ) [ဘဝ+တယ] ဘဝသုံးပါး အပေါင်း၊ ဘဝသုံးပါး။ ယံ ဟိ ကိဉ္စိ ဘဝတ္တယသခ်ိတံ ဝဋ္ဋံ ပတ္ထေတ္ဝာ ပဝတ္တိတာ။ သံဒ္ဓ၊ ၂။ ၁၈။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၅၄။)

ဘဝတ္တယပရိယာပန္န (တိ) [ဘဝတ္တယ+ပရိယာပန္န] ဘဝသုံးပါး၌ အကျုံးဝင်သော။ ဘဝတ္တယပရိယာပန္နတော.....တိဝိဓံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ မိသုဒ္ဒိ၊ ၂။ ၁၆၀။ (—ဝိသုဒ္ဒိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၅၅။)

ဘဝတ္တယပါက (ပု) [ဘဝတ္တယ+ပါက] ဘဝသုံးပါးဟူသော အိုးဖုတ်ရာဌာန၊ အိုးဖုတ်ရာဌာနနှင့်တူသော ဘဝသုံးပါး။ နိဟရဏ ဒဏ္ဍကော ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ ဘဝတ္တယပါကဘော နိဟရဏကတော။ သံဒ္ဓီ၊ ၂။ ၉၅။

ဘဝတ္တယဝိသယ (တိ) [ဘဝတ္တယ+ဝိသယ] ဘဝသုံးပါးလျှင်–အရာ-အာရုံ–ရှိသော။ တိသု ဘဝေသု ကိလေသာနန္တိ ဘဝတ္တယဝိသယာနံ ကိလေသာနန္တိ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၄၀။

ဘဝတ္တယဝိသယကိလေသ (ပု) [ဘဝတ္တယ-ဝိသယ+ကိလေသ] ဘဝသုံးပါးလျှင် အာရုံရှိသော-ဘဝသုံးပါးကိုအာရုံပြုသော–ကိလေသ၊ ဘဝသုံးပါး၌ဖြစ်လော ကိလေသ။ တိသု ဘဝေသု ကိလေသေတိ ဘဝတ္တယ-ဝိသယကိလေသေ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။ ဖဒု။

ဘဝတ္တယဝုံပသမ (ပု) [ဘဝတ္တယ+ဥပသမ] ဘဝသုံးပါး၏–ငြိမ်းအေးခြင်း–ငြိမ်းအေးခြင်း။ တိဝိဓော ဘဝတ္တယဝူပသမောဘော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဒိ၊ ၂။ ၁၄၂။

ဘဝတို—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ ဘဝဿု—ဇာ၊ ၁။ ၂၇၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၅။ အပ၊ ၂။ ၂၁ ၂၊ ၂၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။ ဘဝါမသေ—သုတ္တနိ။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ၂။ ၃၆၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၅၅။ ဘဝေ—ပေတ။ ၂၁၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၅။ ဘဝေယျ—ဝိ၊၄။ ၂၅၁၊ အပ၊၁။ ၃၃။ ဇာ၊၁။ ၅၆။ မိလိန္ဒ။ ၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈။ ဘဝေယျုံ—မ၊၁။ ၁၅။ ဘုတ္တန်၊၄၃၉၊ထေရီ။ ၄၀၄။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဘဝေယျာသိ—ဒီလိန္ဒ။ ဖြ၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။ အံ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၂။ ဘဝေယျာဝ—မ၊ ၁။ ၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ ဘဝေယျာမ—ဒီ၊ ၂။ ၂၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉။ ဘဝေထ—ဒီ၊ ၂။ ၁၈၈။ ဝိမာန။ ၁၂ ၂။ ပေတ။ ၁၉၉။ ဘဝေယျ—ဝိ၊၁။ ၁၀၉။ ဝိမာန။ ၈၈။ နေတ္တိ။ ၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀။ ဘဝိ—ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၉။ ဘဝိ ံသု—ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၅၈။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၄။ ဘဝိ ံ—အပ၊ ၂။ ၂၆၉။ ဘဝိဿတိ—ဝိ၊၁။ ၁၀၇။ ဒီ၊၁။ ၁၀၀။ သံ၊၁။ ၁၅။ အံ၊၁။ ၁၉၃။ ဘဝိဿန္တိ—ဒီ၊ ၂။ ၃၂။ မ၊၁။ ၅၀။ သံ၊၁။ "၂၅၅" အံ၊၁။ ၂၉၀။ ဘဝိဿရေ—ထေရ။ ၃၄၁။ အပ ၁။ ဖြ၉။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၉။ ဘဝိဿသိ—အပ၊ ၂။ ၃။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၀၊ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဘဝိဿထ—ဝိ၊ ၂။ ၃၃၅။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၃။ ဘဝိဿာမိ—ဝိ၊ ၂။ ၃၃၇။ မ၊၁။ ၅၀။ သံ၊၃။ ၃၀၀။ အံ၊ ၂။ ၆၁။ ဘဝိဿာမ—ဝိ၊၃။ ၂၆၂။ မ၊၁။ ၅၀။ သံ၊၁။ ၃၀၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဘဝိဿတ—ဇာ၊ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊၁။ ၅၀။ ဘဝိဿ—သံ၊ ၂။ ၃၀၊ ၃၀၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၀။ ဘဝိဿ—သံ၊ ၂။ ၃၀၊ ၃၀၆။ အံ၊၁။ ၅၀။ ဘဝိဿ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀။ မဟာနိ။ ၁၀၆။ အဘဝိဿ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀။ (၂) ဘဝိသာန္တိ ဝဋ္ဋီ(အံ၊ ၂။ ၆၂) တိ ဝဓိသာန္တိ ဝဒ်ိဏာဇာနေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉။ (၃) ဘဝဒ်ိဋ္ဌိ—ကြည့်။

ဘဝတ္တယသမ္မတ္တိနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဘဝတ္တယ-သမ္မတ္တိ+နိဗ္ဗတ္တက] ဘဝသုံးပါး၏ ပြည့်စုံခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ဘဝသုံးပါးဌ်စည်းစိမ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဧဝံ ဘဝတ္တယသမ္မတ္တိ-နိဗ္ဗတ္တကံ ကုဃလံ ဒဿေတွာ။ အဘိ၊ဌ၊၁း ၂၅၈၊

ဘဝတ္တယာနုဂတ (တိ) [ဘဝတ္တယ+အနုဂတ] ဘဝသုံးပါးသို့ အစဉ်လိုက်တတ်သော။ တိဝိ-ဓာနုပဿနာသမ္မာဒနေန ဘဝတ္တယာနုဂတ နိကန္တိသိနေဟပရိယာဒါနံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁ခဝ။ သံ၊ဌ၊ ၂။၃၀၀။ အံ၊ဌ၊၃။ ၂၀၄။

ဘဝတ္ထ (ပု) [ဘဝ+အတ္ထ] ဘဝအကျိုး၊ ဘဝသစ်အကျိုး၊ နောင်ဘဝအကျိုး။ အသတိတိ ဘဝတ္ထာယ အာလယနိကန္တိ ပရိယုဋ္ဌာနေ အသတိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၉။ (-မ၊ဌ၊၃။ ၂၃ ၂။) ဘဝတ္ထာယ ပုန ဘဝတ္ထာယ။ သံ၊ဌိ၊ ၂။ ၂၉၆။

ဘဝထ (ကြိ) [ဘူ+အ+ထ] ဖြစ်ကြကုန်လော။ ဘဝတိ (ဒ)ကြည့်။

ဘဝဒဿ (ပု) [ဘဝ+ဒဿ] ဘဝဘေးဒဏ်။ တထေဝါဟံ မဟာဝီရ၊ဘဝဒဿေနတဇ္ဇိတော။ အပ၊၁။၄၄။ ဘဝဒဿေန ဇာတိဒဿေန။ အပ၊ဌ၊၁။၃၁၃။

ဘဝဒဿပတ္တ (တိ) [ဘဝဒဿ+ပတ္တ] ဘဝဘေးဒဏ်သို့ရောက်သော၊ သူ။ တဆ္ဆ အဟံ ဘဝဒဿပတ္တော ပရိမုတ္တိ ဂဝေသာမိတိ သမ္မန္ဒေ၁။ အပ၊ဌ၊၁။၃၁၃။

ဘဝဒါယဇ္ဇ (နာ) [ဘဝ+ဒါယဇ္ဇ] ဘဝဟူသော အမွေ။ တထာ ဟိ စတုန္နံ သစ္စာနံ သမ္မသော အဒိဋ္ဌတ္တာ ဘဝဒါယဇ္ဇဿ တဏှာဒါသဗျဿ အာဘတော.....နာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဌိ၊၁။ ၂၄၁။

ဘဝဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဘဝ+ဒိဋ္ဌိ] မြဲသည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော—အမြင်မှား – အယူမှား၊ အမြဲတည်၏ဟူသော အယူမှား။ ဘဝဒိဋ္ဌိ စ၊ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ စ။ ဒီ၊၃။၁၇၀။ မ၊၁။၉၄။ အံ၊၁။ ဂ၂။ အဘိ၊ခ။၁၄။ (—ပဋိသံ။၁၃၃။) ဘဝဒိဋ္ဌိတိ ဘဝေါ ဝုစ္စတိ သဿတံ၊ သဿတ-ဝသေန ဥပဂဇ္ဇနကဒိဋ္ဌိ။ သာ တတ္ထ ကတမာ ဘဝဒိဋ္ဌိ "ဘဝိဿတိ အတ္တာ စ လောကော စာတိ ယာ ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌဂတ" န္တိ အာဒိနာ နယေန အဘိဓမ္မေ ဝိတ္ထာရိတာ။ ဒီ၊၃။ ၃။၁၆၀။ (—မ၊၃၊၁။၃၁၇။ အံ၊၃၊ ၂။"၅၅"။အဘိ-ဓ၊၁။၉၄။ ပဋိသံ၊၃၊ ၂။၄၆၆။) ဘဝဒိဋ္ဌိတိ ခန္ဓ-ပဉ္စကံ "အတ္တာ စ လောကော စာ"တိ ဂါ-ဟေတွာ တံ "ဘဝိဿတိ" တိ ဂဏှန္တဝသေန နိဝိဋ္ဌာ သဿတဒိဋ္ဌိကာ အတ္ထော။ တေနာဟ-ဘဝေါ ဝုစ္စတိတိ အာဒိ၊ ဘဝိဿတိတိ ဘဝေါ၊ တိဋ္ဌတိသဒ္ဒကာလံ အတ္ထိတိ အတ္ထော။သဿတ-ဒိဋ္ဌိ သဿတဘာဝေါ။ ဒီ၊ဌိ၊၃။၁၇၃။ (စက္ခု၊စ သောအပေါ် ယံရှပ်ကိုယ်ကြမ်းသာ ပျက်စီး သည်၊ အတ္တဟု ခေါ် ဆိုထားသော စိတ်ဝိ-ညာဏ်လိပ်ပြာကောင် အသက်ကောင် အမြဲ တကား ဤဘဝ၌သော်လည်းကောင်း တမ လွန်ဘဝများ၌ သော်လည်းကောင်း မပျက် မစီး အမြဲတည်ရှိနေသည်။ သစ်တပင်မှတပင် သို့ ကူးပြောင်းခိုနားနေသော ငှက်ပမာ ယင်းအမြဲတေသည် ဘဝတခုမှတခုသို့ ပြောင်း ရွှေ့ခိုနား ပြေးသွားနေသည်ဟူသော အမြင် မှား အယူမှားမျိုးသည် ဒိဋ္ဌိဖြစ်၏။ ဒီ၊၁။၂၀။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀၅။ ပဋိသံ၊၃၊ ၂။၄။ လေအတုသာ တိုက်ခတ်သည်၊ မြစ်ထည်းရှိ ရေအတုသာ စီး ဆင်းသည်၊ ကိုယ်ဝန်အတုသာ မွေးဖွားသည် လ, နေ, အတုတို့သာ ထွက်ကုန်ဝင်ကုန်သည်၊ လေအစစ်, ရေအစစ်, ကိုယ်ဝန်အစစ်, လ နေ အစစ်တို့ကား ခိုင်မြဲသော တံခါးတိုင်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း တောင်ထွတ်ကဲ့သို့ လည်း-ကောင်း အမြဲတည်ကုန်သည်ဟူသော အမြင် မှား အယူမှားမျိုးသည်လည်းဒိဋ္ဌိပင်ဖြစ်သည်၊ သံ၊ ၂။၁၆၆။ သံ၊ဌ၊ ၂။၃၁၀။ သံ၊ဌိ၊ ၂။ ၂၆၄။ ယင်းဒိဋ္ဌိဖြစ်ကြောင်းတရား ဂ-မျိုးကား ဥပါ

ဒါနကုန်နှာ,အဝိဇ္ဇာ, ဖဿ, သညာ,ဝိတက်,အ-
ပေါနိသောမနသိ,ကာရ=မသင့်မတင့် နှလုံး
သွင်းမှု, ပါပမိတ္တ=ယုတ်မာသော အဆွေ
ခင်ပွန်း, ပရတောဃောသ=သူတပါးအသံ
တို့တည်း။ပဋ္ဌာန်း။၁၃၂။ ပဋ္ဌာန်း၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၀။
ဒိဋ္ဌိဟယူရှိသူသည် ခန္ဓာငါးပါးကို "အတ္တ"ဟု
လည်းကောင်း "လောက"ဟု လည်းကောင်း
ယူဆထား၏၊ယင်းခန္ဓာငါးပါးဟူသော "အတ္တ
လောက" သည် ဖြစ်လတ္တံ့ဟု လည်းကောင်း
အမြဲတည်၏ဟု လည်းကောင်း ယူဆသော
အယူမှားမျိုးသည် ဘဝဒိဋ္ဌိမည်၏။သဿတဒိဋ္ဌိ
ကိုပင် "ဘဝဒိဋ္ဌိ" ဟု အမည်တမျိုးဖြင့် သုံး
နှုန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ အဘိ၊ဓ။၂၅၇။
အဘိ၊ဝိ၊၃၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂၊၄၂၂။ အဘိ-
ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀၊ နိဗ္ဗာန်မှ တစ်နှစ်ဆုတ်သော အား
ဖြင့် အမှား နှလုံးသွင်းလျက် ဘဝဖြစ်၏ဟု
ယူခြင်းသည် "ဘဝဒိဋ္ဌိ"မည်၏ဟု ပဋ္ဌိသ-
မ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော် (ပဋ္ဌိသ်။၁၅၇)၌ ဆို
ထားသည်။ နိဗ္ဗာန်မှ တစ်နှစ်ဆုတ် ဟူသည်
နိဗ္ဗာန်ကို မသိုချင်ခြင်း, နိဗ္ဗာန်ရရန် အဟန့်
အတား ဖြစ်နေခြင်းပင်ဟုဆိုသည်။ မှန်၏၊
ဘဝဒိဋ္ဌိရှိသူတို့သည် ဘဝချုပ်ဆုံး၍ နိဗ္ဗာန်
ရရှိနိုင်ရန် ဘုရားရှင်က တရားဟောတော်
တရားတော်၌ စိတ်မဝင်စားကြ၊ အတ္တ
လောက· အမြဲတည်သည်ဟု အယူအဆဝင်၍
ဘဝချုပ်ဆုံးမှုန် ဟောသော ဘုရားရှင်၏
တရားတော်ကို နာယူနေရန်မလို ဟူ၍ပင်
ပြောဆိုတတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသူတို့ယူ
ဆ လက်ခံထားသော "ဘဝဒိဋ္ဌိ" အယူသည်
ထိုသူတို့အဖို့ နိဗ္ဗာန်ရရန် အဟန့်အတားဖြစ်
နေတော့၏။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄။ ပဋ္ဌိသ်၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၉—၁၇၀။

အလုံးစုံသောဒိဋ္ဌိအယူဟူသမျှကို သဿတ
ဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် သိမ်းကျုံးယူအပ်သော
ကြောင့် ဒိဋ္ဌိအယူရှိသူဟူသမျှ ဘဝဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝ-
ဒိဋ္ဌိ နှစ်မျိုးအနက် တမျိုးမျိုး၌ မှီတွယ်နေ
ကြသည်။

ဒိဋ္ဌိအယူ ရှိသူမှန်လျှင် ဘဝဒိဋ္ဌိအယူရှိသူ
သော်လည်း ဖြစ်ရပေမည်၊ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ အယူ
ရှိသူသော်လည်း ဖြစ်ရပေမည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၄၀။ ဘဝဒိဋ္ဌိ, ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ နှစ်မျိုးအနက်
တမျိုးမျိုးကို မှီတွယ်နေသောကြောင့်ပင် ဒိဋ္ဌိ
အယူရှိသူသည် သန္တိသုခဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို
"ဒုက္ခ" ဟု ဖောက်ပြန် မှားယွင်းစွာ ယူဆ
တတ်သည်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ချုပ်ဆုံးရာနိဗ္ဗာန်၌
ဉာဏ်မသက်ဝင်တတ်။ ပဋ္ဌိသ်။၁၅၉။ ပဋ္ဌိသ်၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ အဿာဒဒိဋ္ဌိစသော ဒိဋ္ဌိ ၁၆-မျိုး
သည် ဘဝဒိဋ္ဌိ,ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ ၂-မျိုးဋ္ဌ ထိုက်သည်
အားလျော်စွာ အကျုံးဝင်ကြ၏။ ပဋ္ဌိသ်။
၁၁၊၁၃၄

နေရကား ဓာတ် ၁၈-ပါး ပျက်စီးချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း "အတ္တ" အမြဲတည်သည်ဟု ယူဆထားသောကြောင့် ဘဝဒိဋ္ဌိပင် အကျုံးဝင်၏။ ပဋိ သံ။ ၁၅၅။ ပဋိ သံ၊ ၁၉၊ ၂။ ၆၂။

ဘဝဒိဋ္ဌိ တယူသန်သမားများကား ခန္ဓာပဉ္စက (=ခန္ဓာငါးပါး) ဟူသော အတ္တလောကကို မြဲသည်ဟု ယူဆထားကြ၏၊ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိတယူသန်သမားများကမူ အတ္တလောကကို ပြတ်စဲသည်ဟု ယူဆကြသည်၊ ထို့ကြောင့် အဆိုပါဒိဋ္ဌိအ ယူရှိသူနှစ်ဦးတို့သည် အမြဲတန်း ပဋိပက္ခဖြစ်နေကြရတော့၏။

ဘဝဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးဘို့၏ ခဏိက အကျေကွဲးကား ယင်းဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးတို့၏ ဥပါဒ်တည်း၊ ပစ္စယအကြောင်းကား ဥပါဒါနကန္ဓာစသော ဒိဋ္ဌိဖြစ်ရာဌာန ၇-မျိုးတည်း။ ဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးတို့၏ ခဏိကအတ္ထင်္မကား ဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးတို့၏ ဘင်ခဏတည်း၊ ဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးတို့၏ဘင်ခဏအား ဖြင့် ချုပ်ပျောက်ခြင်းဟူသည် ပရမတ္ထ သဘာဝအလျောက် ချုပ်ပျောက်ခြင်းသာတည်း။ ဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးတို့၏ ပစ္စယအတ္ထင်္မကား သောတာပတ္တိမဂ်တည်း၊ သောတာပတ္တိမဂ်ရမှ ယင်းဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုး အပြီးသတ်ချုပ်ပျောက်သည်။ ဒိဋ္ဌိအယူသျှင် အရင်းခံရှိသော ပစ္စည်း လာဘ်လာဘပေါမျှားမှုသည် ဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုး၏ သာယာဖွယ်အာသာဒဖြစ်၏။ လင်းနို့ကဲ့သို့ဇောက်ထိုးတဲ့ရ ရွဲဆဲ့ရွဲ ကျင့်ခြင်းစသည်သည် ဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးတို့၏ အပြစ်ဘေးရန်အာဒီနဝတို့ပင်တည်း။ ဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးတို့၏ ထွက်ခြောက်ရာ နိဿရဏကား နိဗ္ဗာန်တည်း။ အဆိုပါ ဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးတို့၏ သမုဒယဇသည်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိသူသည် ရာဂ, ဒေါသ, မောဟစသော ကိလေသာနှင့်တကွဖြစ်သူပင်တည်း၊ သံသရာခဲ့ကွင်ခြင်း၌ မွေ့လျော် ပျော်ပိုက်နေသူပင်တည်း၊ ထိုသူများသည် ဇာတိ ဇရာ မရဏ သောက ပရိဒေဝ, ဒုက္ခ, ဒေါမနဿ, ဥပါယာသ စသော မီးတို့မှ မလွတ်မြောက်နိုင်ကြပေ။ ဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယစသည်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိသူတို့သာ ရာဂ စသော ကိလေသာ ကင်းသူများ ဖြစ်ကြ၍ ဇာတိစသောမီးတို့မှ လွတ်မြောက်နိုင်ကြကုန်၏။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၇-၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀-၁။ ဤဘဝဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုးသည် မဂ်ကိုသာတားမြစ်နိုင်၏၊ မဂ္ဂင်္ဂရုယ်သာ ဖြစ်နိုင်၏။ နတ်ပြည်ရောက်ဖို့ရန်ကား မတားမြစ်နိုင်၊ သဂ္ဂင်္ဂရုယ်ကား မဖြစ်။ ဘဝဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ အယူရှိစေကာမူ နတ်ပြည်ရောက်နိုင်သည်သာတည်း။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၈။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၅။ သခ်ါရလောက၏ ဖြစ်မှုကို ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် အမှန်အတိုင်း သိမြင်သူအား သခ်ါရလောကဌ္ဌ အမှန်ဖြစ်နေသော တရားများ ထင်ရှားတွေ့မြင်နေရသောကြောင့် "လောကမရှိ၊ ပြတ်စဲ၏" ဟူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ=ဝိဘဝဒိဋ္ဌိမဖြစ်နိုင် သခ်ါရလောက၏ ပျက်မှုကို ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် အမှန်အတိုင်း သိမြင်သူအား သခ်ါရလောကဌ္ဌ အမှန်ပျက်နေသော တရားများ ထင်ရှားတွေ့မြင်နေရသောကြောင့် "လောက အခ၊ ခပ်သိမ်းရှိ၏၊ အမြဲတည်၏" ဟူသော သဿတဒိဋ္ဌိ=ဘဝဒိဋ္ဌိမဖြစ်နိုင်တော့။ ထို့ကြောင့် ဘဝဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ ပြတ်စဲချုပ်ပျောက်အောင် သခ်ါရလောက၏ အဖြစ်အပျက်ကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရာ၏။ သံ၊ ၂။ ၂၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။

ဘဝဒိဋ္ဌိပဟာန (န) [ဘဝဒိဋ္ဌိ+ပဟာန] ဘဝဒိဋ္ဌိကို ပယ်စွန့်နိုင်ခြင်း။ တတြိမေ အဋ္ဌာနိသံသာ ဘဝဒိဋ္ဌိပဟာနံ.... အရတိရတိသဟန တာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။

ဘဝဒိဋ္ဌိဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဘဝဒိဋ္ဌိ+ဝိနိမုတ္တ] ဘဝဒိဋ္ဌိမှ လွတ်သော။ ဘဝဒိဋ္ဌိဝိနိမုတ္တာသ ဒိဋ္ဌိဂတာသ အဘာဝတော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၄၅။

ဘဝဒိဋ္ဌသန္နိဿိတ (တိ) [ဘဝဒိဋ္ဌ+သန္နိဿိတ] ဘဝဒိဋ္ဌကို မှီသော၊ သူ။ ဣတိ ဘဝဒိဋ္ဌသန္နိဿိတာ ဝါ သတ္တာ ဟောန္တိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌသန္နိဿိတာ ဝါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၃။ ပဋိသံ။၁၁၈။ ဣတိ ဘဝဒိဋ္ဌသန္နိဿိတာဝါတိ ဧတေ သဿတဒိဋ္ဌိံ ဝါ သန္နိဿိတာ။ ဗာဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ (–ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆။) ဘဝဒိဋ္ဌိ–ကြည့်။

ဘဝဒိဋ္ဌသမ္မယုတ္တ (တိ) [ဘဝဒိဋ္ဌ+သမ္မယုတ္တ]ဘဝဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်သော။ သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတာ ရာဂေါ ဘဝဒိဋ္ဌိသမ္မယုတ္တတ္တာ ဘဝေါဃောတိ အဋ္ဌကထာသုဝုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၅။ (–မူလ-ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၀။)

ဘဝဒိဋ္ဌိသဟဂတ (တိ) [ဘဝဒိဋ္ဌိ+သဟဂတ]ဘဝဒိဋ္ဌိနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဘဝဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ သာရာဂေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၈။)

ဘဝဒုက္ခ (န) [ဘဝ+ဒုက္ခ] ဘဝဆင်းရဲ။ **အဘိ-သခါရပိ ဘဝဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော**။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ **အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။** ၂၆။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၇။ **အံ၊** ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၊)

ဘဝဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တန (တိ)[ဘဝဒုက္ခ+နိဗ္ဗတ္တန] ဘဝဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ပုနပ္ပုနံ ဘဝ-ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တနတော ပေါနောဘဝိကံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၄၆။

ဘဝဒုက္ခနိဿရဏ (န)[ဘဝဒုက္ခ+နိဿရဏ] ဘဝဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်း။ ဘဝဒုက္ခနိဿရ-ဏာယ သံဝတ္တတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃။)

ဘဝဒုက္ခပဋိပီဠိတ (တိ) [ဘဝဒုက္ခ+ပဋိပီဠိတ] ဘဝဆင်းရဲ ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။ ဘဝဒုက္ခပဋိပီဠိတာ သတ္တာ....ပဋိလဘန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၆။

ဘဝဒ္ဓယ (န) [ဘဝ+ဒ္ဓယ] ဘဝနှစ်ပါးအပေါင်း ဘဝနှစ်ပါး။ ဘဝဒ္ဓယေပိ ရူပကာယသင်္ခါ-တသ္မာ ကဒ္ဒဝရသ္မာ သဒ္ဓါဝတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။

ဘဝန (န) [ဘူ+ယု] (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (၂) တိုး ပွားခြင်း၊ ကြီးပွားခြင်း။ (၃) စောင့်ရှောက်ရာ၊ ကိုးကွယ်–လည်းလျော်ငင်း–ပုန်းအောင်း-မှီခို–အားထား-ရာ။ (၄) အိမ်၊ နန်းတော်။ (က) ဗိမာန်။(ခ)ပြာသာဒ်။ (၁) ဖြစ်ခြင်း။ ဘဝနံ ဘာဝေါ၊ ကိရိယာ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၁။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၄၆။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၅၄။) (၂) ကြီးပွားခြင်း။ ဘဝနံ ဝဏ်နံ ဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၅။ (၃) စောင့်ရှောက်ရာ၊ ကိုး ကွယ်–လည်းလျော်ငင်း– ပုန်းအောင်း—မှီခို-အား‌ထား-ရာ။ဣစ္ဆံ ဘဝန မတ္တနော‌တိ အတ္တ-နော ဘဝနံ တာဏံ လေဏံ သရဏံ ဂတိ ပရာယနံ ဣစ္ဆန္တော။မဟာနိ။၃၂၃။ ဣစ္ဆံဘဝ-နမတ္တနော‌တိ အတ္တနော တာဏံ ဣစ္ဆန္တော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၇။ (၄) အိမ်၊ နန်းတော်။ ဘဝနာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။) တိ ရမ္မသုရမ္မ-သုဘသင်္ခါတာ နိကေတနာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၉။ (–ဓာန်။ ၁၁၀၈။) (က) ဗိမာန်။ (ခ) ပြာသာဒ်။ ဘဝနံ မေ သုနိမ္မိတံ။ အပ၊၂။ ၁၆၉။ (–ဥဒါန။ ၈၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။) ဘဝနံ မေ သုမာပိတန္တိ ဣတ္ထေ ဘဝန္တိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ နိဝသန္တိ စတူဟိ ဣရိယာပထေဟိ ဝါသံ က-ပ္ပေန္တိ ဣတ္ထာတိ ဘဝနံ၊ မယံ့ တံ ဘဝနံ တံဒိ-မာနံ တံပါသာဒံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅၈။)

ဘဝနကိရိယာ (ထိ) [ဘဝန+ကိရိယာ] ဖြစ်ခြင်း ကိရိယာ။ ဖဿာဒီနံ ဘဝနကိရိယာ စ လက္ခ်-ယတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၂။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၅။

ဘဝနဒ္ဒာန (န) [ဘဝန+ဒ္ဒာန] ဗိမာန်တည်ရှိရာအရပ်။ အာနန္ဒစေတိယေတိ အာနန္ဒယက္ခ-သဿ ဘဝနဒ္ဒာနေ ပတိဋ္ဌိတဝိဟာရေ။ ဒံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၆။

ဘဝနဒ္ဒါရ (န) [ဘဝန+ဒ္ဒါရ] ဗိမာန်တံခါး။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ ဘဝနဒ္ဒါရေ အဋ္ဌာသိ။ သံ။ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၀။)

ဘဝနဒ္ဒီ (ထီ) [ဘဝ+နဒ္ဒီ] ဘဝ၌ နှစ်သက်မှု။ ယော ဘဝေသု ဘဝရာဂေါ ဘဝနဒ္ဒီ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၇။ (–အဘိ၊ ၈။ ၂၂၂။ အဘိ၊ ဝိ။၃၇၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။) ဘဝစ္ဆန္ဒ–လည်းကြည့်။

ဘဝနပဝိသန (န) [ဘဝန+ပဝိသန] ဗိမာန်သို့ဝင်ခြင်း။ တဿ ဒေါဝါရိကံ ဘဝနပဝိသ-နတ္ထာယ ယာစိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၅၀။

ဘဝနပုစ္ဆန (န) [ဘဝန+ပုစ္ဆန] ဖြစ်ခြင်းကို မေးခြင်း။ ဘဝန ပုစ္ဆန (မူလဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၉၉) နှိ ဟေတုပစ္စယာ ဘဝနပုစ္ဆနံ နု ယုတ္တန္တိ သမ္ဘန္ဒေါ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၆၉။

ဘဝနဘာဝနရသ (တိ) [ဘဝနဘာဝန+ရသ] ဖြစ်ခြင်း, ဖြစ်စေခြင်းလျှင် ကိစ္စရှိသော (ဘဝ)။ ကမ္မကမ္မဖလလက္ခဏော ဘဝေါ၊ ဘဝနဘာဝနရသော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၉။

ဘဝနမတ္ထက (ပု)[ဘဝန+မတ္ထက] ဗိမာန်ထက်။ အာဠဝကဿ ဘဝနမတ္ထကေန ယက္ခသမာဂမံ ဂစ္ဆန္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။ (–ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၅၉။)

ဘဝနဝိနာသဘယ (န) [ဘဝနဝိနာသ+ဘယ] ဗိမာန်ပျက်အံ့သည်မှ ကြောက်ခြင်း။ ဣတိ သော ဘဝနဝိနာသဘယာ သန္တာသံ အာပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။ (–မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၉၂။)

ဘဝနသမီပ(န) [ဘဝန+သမီပ] ဗိမာန်အနီး။ ဝေဿဝဏမဟာရာဇဿ ဘဝနသမီပေ ယက္ခ-သဿ ဘဝနံ ကတ္တာ။ သံ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။ (–ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၉။)

ဘဝနသာမညှ(န) [ဘဝန+သာမညှ] ဘဝန အဖြစ်ဖြင့် တူခြင်း။ အနုဘဝနဘဝနာနိ ဟိ ဘဝနသာမညေန ဘုတ္တာ သဒ္ဒေန ဝုတ္တာနိ။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၄၀။

ဘဝနသီလ(တိ) [ဘဝန+သီလ] ဖြစ်ခြင်းအလေ့သဘောရှိသော၊ ဖြစ်လေ့ရှိသော။ တဿာ မညိတမ္ဘဿ အာသီသိတမ္ဘဿ အညထာ ဘဝနသီလတ္တာ ရောဒံ ရောဒန္တော ဝဒတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၂။

ဘဝနိကန္တိ(ထီ) [ဘဝ+နိကန္တိ] ဘဝ၌-နှစ်သက်-တပ်မက်-စွဲလမ်း-ခြင်း။ (မိမိတို့ ရရှိထားသည့် ဘဝ၌ နှစ်သက်ခြင်း လောဘသည် "ဘဝ-နိကန္တိ" မည်၏။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၅။ ယင်း ဘဝနိကန္တိ လောဘသည် အသညသတ် ဗြဟ္မာမှတပါး သတ္တဝါတိုင်းအား ဘဝသစ်၌ ဖြစ်စ ၁၉-ခုမြောက် စိတ်မှစ၍ အခွင့်သင့်တိုင်း ဖြစ်ပေါ် လာတတ်သည်။ အသ-ညသတ် ဗြဟ္မာမှတပါး သုဒ္ဓါဝါသအနာဂါမ် ဗြဟ္မာများ အပါအဝင် သတ္တဝါအားလုံး ဘဝသစ်၌ဖြစ်သော အခါ ရှေးဦးစွာ ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ထို့နောင်ဘဝင် ၁၆-ချက်၊ ထို့နောင် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ထို့နောင် ဘဝနိကန္တိက လောဘဇော ၇-ကြိမ် ဖြစ်သည်။ ယမိုက် အရှကောက် ၂၂၂-ခု။ မစိုးရိမ်၊ ပဋ္ဌာန်းအရ ကောက်။၉၁။ အထက်ပါ စိတ်ဖြစ်စဉ်အရ ဘဝနိကန္တိက လောဘဇောသည် ပဋိသန္ဓေ နောင် အနည်းဆုံး ၁၇-ခုမြောက် စိတ်မှစ၍ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ပဋိသန္ဓေပါ ထည့်သွင်းမေတ္တက်လျှင် ဘဝနိကန္တိက လောဘဇောသည် ၁၈-ခုမြောက် စိတ်မှစ၍ ဖြစ်သည်

ဘဝနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘဝ+နိဒ္ဒေသ] ဘဝကို အကျယ်ပြရာ၊ ဘဝနိဒ္ဒေသ။ ဘဝနိဒ္ဒေသေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၊ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၀၇။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၁၄၇။)

ဘဝနိပ္ပါဒိတ (တိ) [ဘဝ+နိပ္ပါဒိတ] ဘဝကို–ပြီးစေတတ်-ဖြစ်စေတတ်–သော။ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ လောကိကာ ဘဝနိပ္ပါဒိတာဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ခ၆၉။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၂၆။)

ဘဝနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဘဝ+နိဗ္ဗတ္တက] ဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သော (ကံ)။ ဘဝနိဗ္ဗတ္တကံ ကမ္မံ ကတ္ဝာ ဥပပန္နော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃၃။

ဘဝနိဗ္ဗတ္တကကုသလာကုသလာယူဟန (န) [ဘဝနိဗ္ဗတ္တက + ကုသလာကုသလာယူဟန] ဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို အားထုတ်ခြင်း။ ဒုတိယနယေ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဘဝနိဗ္ဗတ္တကကုသလာကုသလာယူဟနံ.... ဝုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၈၃။

ဘဝနိဗ္ဗတ္တကသီလ (န) [ဘဝနိဗ္ဗတ္တက+သီလ] ဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သောသီလ။ ဘဝနိဗ္ဗတ္တကသီလဿ ပညာနံ ...ဝုတ္တံ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂"၂၀၃။

ဘဝနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဘဝ+နိဗ္ဗတ္တိ] ဘဝ၌ဖြဉ်ခြင်း။ ဝိနာ ရူပါဝစရာဒိကုသလေဟိ ဘဝနိဗ္ဗတ္တိယာ ဝိသေသပ္ပစ္စယော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၇။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ခ၂၄။)

ဘဝနိဗ္ဗတ္တိပစ္စယ (ပု) [ဘဝနိဗ္ဗတ္တိ+ပစ္စယ] ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်း၏ – ဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သော — အကြောင်း။ နနု စ အညေပိ ကိလေသာဒယော ဘဝနိဗ္ဗတ္တိပစ္စယာတိ ?။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၀။

ဘဝနိဗ္ဗိန္ဒ (တိ) [ဘဝ+နိဗ္ဗိန္ဒ] ဘဝ၌ ငြီးငွေ့သော၊ သူ။ အဋ္ဌာသိ ဘဝနိဗ္ဗိန္ဒာ၊ တဒါ မံ အာဟ နာယကော။ အပ၊၂။၂၉၁။

ဘဝနိကန္တိစိတ္တ (နှ) [ဘဝနိကန္တိ+စိတ္တ] ဘဝ၌နှစ်သက်-တပ်မက်-စွဲလမ်း–သောစိတ်၊ ဘဝနိကန္တိစိတ်။ တတော ပရမ္ပိ ဝါ ဘဝနိကန္တိစိတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၅၆။

ဘဝနိဒါန (တိ) [ဘဝ+နိဒါန] ဘဝလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဘဝဇာတိက-ကြည့်။

ဟု ဆိုရမည်။ ယင်းအလို ဘဝသစ်ဖြစ်စဉ် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်၁၅-ချက်, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဘဝနိကန္တိကလောဘဇော ၇-ကြိမ် ဖြစ်သည်။ အထက်ပါ စိတ်ဖြစ်စဉ်အရ ဘဝနိကန္တိက လောဘဇော ၇-ကြိမ်အနက် ပဌမဇောသည် ပဋိသန္ဓေကို ချန်လှပ်ထားပါက ၁၇-ကြိမ် (=သတ္တရသမ)မြောက်၌ ဖြစ်သည်၊ ပဋိသန္ဓေပါ ထည့်သွင်းရေတွက်ပါက ၁၈-ကြိမ်မြောက်၌ ဖြစ်သည်။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၆။ မူလဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၅၆။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၁၃။ မဏိမဉ္ဇူ။၊ ၁။ ၁၅၂။ ဝိထိပိုင်း၌ကား ဘဝသစ်ဖြစ်စဉ် ပဋိသန္ဓေနောင် ဘဝင် ၁၃-ကြိမ်သော် လည်းကောင်း, ၁၄-ကြိမ်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်၍ ထို့နောင် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဆွဲနောင် ဘဝနိကန္တိက လောဘဇော ဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားပြန်သည်။ အထက်ပါ စိတ်ဖြစ်စဉ်အရ ဆိုပါက ဘဝနိကန္တိက ပဌမဇောသည် ပဋိသန္ဓေနောင် ၁၅-ကြိမ်မြောက် စိတ်မှသော် လည်းကောင်း ၁၆-ကြိမ်မြောက် စိတ်မှသော် လည်းကောင်းစ၍ဖြစ်သည်ဟု ယူရပေတော့မည်။ မဏိမဉ္ဇူ။၊ ၁။ ၅၁၁။) ဘဝနိကန္တိ-ဝသေန လောဘော ဥပပဇ္ဇတိ။မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၅။ (–ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၀။) သတ္တာနံ ဟိ ယထာဓိဂတံ စျာနာဒိဂိသေသံ အာရဗ္ဘ ပစ္စဝက္ခဏာ ဝိယ ယထာလဒ္ဓံ ဥပပတ္တိဘဝံ အာရဗ္ဘ နိကန္တိ ဝေ။မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၇၃။ ဥပပတ္တိသခ်ိတေ ဘဝေ နိကန္တိ ဘဝနိကန္တိ။ မဏိမဉ္ဇူ။၊၁။၅၁၁။

ဘဝနိကန္တိစိတ္တ (နှ) [ဘဝနိကန္တိ+စိတ္တ] ဘဝ၌နှစ်သက်-တပ်မက်-စွဲလမ်း–သောစိတ်၊ ဘဝနိကန္တိစိတ်။ တတော ပရမ္ပိ ဝါ ဘဝနိကန္တိစိတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၅၆။

ဘဝနိယမ (ပု) [ဘဝ+နိယမ] ဘဝ၏မြဲခြင်း၊ တစုံတခုသော ဘဝ၌ဖြစ်ရန် သေချာခြင်း။ (သံယောဇဉ် မပြတ်သေးသူအဖို့ ယင်း သံယောဇဉ်များကြောင့် တစုံတခုသောဘဝ၌ ဖြစ်ရန် သေချာနေခြင်းကို "ဘဝနိယမ" ဟု ဆိုလိုသည်။) တံတံဘဝနိဗ္ဗတ္တကကမ္မနိယမော ဘဝနိယမော စ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ မူလဋ္ဌ၊၁။၅၃။

ဘဝနိယာမ (ပု) [ဘဝ+နိယာမ] ဘဝကို—မှတ်တတ်—မှတ်ကြောင်းဖြစ်—သော တရား၊ ဘဝ၏ မြဲကြောင်းဖြစ်သောတရား။ ဘဝနိယာမော ဩရမ္ဘာဂိယုဒ္ဓမ္ဘာဂိယသင်္ခါတော။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ (—မူလဋ္ဌ၊၃။၉၀။ အနုဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။)

ဘဝနိရောဓ (ပု) [ဘဝ+နိရောဓ] ဘဝ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ဘဝ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ (နိဗ္ဗာန်)။ ဥပါဒါနနိရောဓော ဘဝနိရောဓော။ ဝိ၊၃။၁။ ဒီ၊၂။၂၀။ မ၊၁။၆၂။ သံ၊၁။၂၄၄။ အံ၊၁။ ၁၇၀။ (—သံ၊၁။၃၃၇။ ပဋိသံ၊၁၅၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၉။) ဘဝနိရောဓော နိဗ္ဗာနန္တိ ပဋ္ဌက္ခန္ဓနိရောဓော နိဗ္ဗာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၃။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။)

ဘဝနိရောဓဂါမိ (တိ) [ဘဝနိရောဓ+ဂမု+ဏိ။ ထိ—ဋ္ဌ—ဂါမိန်] ဘဝ၏ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေ တတ်သော။ ဘဝနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ ဒေဒ ပဒါနိ သီလံ သမာဓိ စ။နေတ္တိ။ ၇၆။ (—နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၃၆။)

ဘဝနိရောဓပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဘဝနိရောဓ+ပဋိပတ္တိ] ဘဝ၏ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်။ ဘဝနိရောဓပဋိပတ္တိယာ ပဋိက္ခေပမမှတံ အဘိဓာဝန္တိ အတိက္ကမန္တိ။ ကုဂိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၉။

ဘဝနိဿဋ္ဌ (တိ) [ဘဝ+နိဿဋ္ဌ] ဘဝကိုစွန့်လွှတ်ပြီးသော၊သူ။ တေသု ဘဝယောနိဂတိအာဒီသု မယုံ ဂတမဂ်ဂ် နဝဿိဿသီ ဘဝနိဿဋ္ဌတ္တာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

ဘဝနိဿရဏ (န) [ဘဝ+နိဿရဏ] ဘဝမှ ထွက်မြောက်ပြင်း၊ ဘဝမှ ထွက်မြောက်ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ သာပိ ယသ္မာ ဝန္တမောကဋ္ဌေ ဘဝနိဿရဏံ နု သမ္မာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊ ၁၊၃၄၊၁၀၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၄၁၃၊၄၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။)

ဘဝနိဿရဏနိဝါရဏ (န) [ဘဝနိဿရဏ+နိဝါရဏ] ဘဝမှ ထွက်မြောက်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ ဘဝနိဿရဏနိဝါရဏံ ပလိဗောဓော။ မူလဋ္ဌ၊၂။၅၂။

ဘဝနိဿရဏပစ္စယ (ပု) [ဘဝနိဿရဏ+ပစ္စယ] ဘဝမှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်၏အကြောင်း၊ အာယတံ ဘဝနိဿရဏပစ္စယံ ကာတုံ သက္ခိဿတိ။ မ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

ဘဝနိဿရဏာဝဟ (တိ) [ဘဝနိဿရဏ+အာဝဟ] ဘဝမှ ထွက်မြောက်ရာသို့—ရွက်ဆောင်—ပို့ဆောင်—တတ်သော။ လောကုတ္တရံ ဘဝနိဿရဏာဝဟံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃။

ဘဝနိဿိတ (တိ) [ဘဝ+နိဿိတ] ဘဝ—ကို—၌—မှီသော။ ယဒေဝ တေ ဘဝနိဿိတာ၊စိတ္တနိ။ ၅၄။(—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။)

ဘဝနုဒ (တိ) [ဘဝ+နုဒ] ဘဝကို—ပယ်နုတ်—ပယ်ဖျောက်—တတ်သော။ ဘဃနုဒ-ကြည့်။

ဘဝနေတ္တိ (ထီ) [ဘဝ+နေတ္တိ] ဘဝသို့-ဆောင်တတ်—ရောက်စေတတ်—သော တဏှာနေဒ္ဓါ ကြိုး၊ ဘဝတဏှာ။ တာနိ တေဒါနိ ဒိဋ္ဌာနိ၊ ဘဝနေတ္တိ သမူဟတာ။ဝိ၊၃။၃၂၆။ ဒီ၊၂။၇၇။ (—သံ၊၂။၁၅၅။ အဘိ၊ဓ။၂၁၅။) ဘဝနေတ္တိ သမူဟတာတိ ဘဝတော ဘဝဂမနာ သန္ဓာဝနာ တဏှာရဇ္ဇု သင်္ခါ ဟတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။ သာ ဟိ မဟာဇနံ ဂီဝါယ ဗန္ဓိတ္တာ တံတံ ဘဝံ နေတိ ဥပနေတိ တိ ဘဝနေတ္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။

(–ဒီးဥ၊၂။၁၃၃။ အဘိးဥး။၃၉၆။ ထေရ၊ ဥး။၃၂၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၈၈။ ဒီးဥ်ီ၊၂။၁၄၀။ အံးဥ်ီ၊၂။၂၂၁။)

ဘဝနေတတ်ခဲ့ကာ (တ်) [ဘဝနေတတ်+ခဲ့ကာ]ဘဝသို့ ဆောင်တတ်သော တဏှာကုန်နေးပြီးသော၊ သူ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဘဝနေတတ်ခဲ့ကာ။ မ၊၃။ ၁၁၄၊၁၀၆။

ဘဝနေတဲ့ဆေ (စ္ဆေ) ဒ (ပု) [ဘဝနေတတ်+ဆေဒ] ဘဝသို့ဆောင်တတ်သော တဏှာ၏ ပြတ်ခြင်း။ ဘဝနေတတ်ဇာသဒေ တဒနုပဋိဗန္ဓဉာန် ရူပက္ခန္ဓာဒီန် သန္တာနတော ဝိစ္ဆေဒေါ။ ဒီး ဥ်ီ၊၁။၁၀၆။ ဘဝနေတတ်စ္ဆေဒေ တဒုပနိဗန္ဓဉာန် ခန္ဓာဒီန် သန္တာနတော ဝိစ္ဆေဒေါ။သီး၁ဥ်ီ၊သစ်၊ ၁။၄၇၁။

ဘဝနေတတ်နိဏောဓ (ပု) [ဘာနေတတ်+နိဏောဓ] ဘဝသို့ဆောင်တတ်သော တဏှာ၏–ချုပ်ငြိမ်းခြင်း–ချုပ်ငြိမ်းရာ။ တေသံ နိဏောဓော ဘဝနေတတ်နိဏောဓော။ သံ၊၂။၁၅၅။

ဘဝနေတတ်ပဘာဝိတ (တိ) [ဘာနေတတ်+ပဘာဝိတ] ဘဝသို့ဆောင်တတ်သောတဏှာ—သည်ဖြစ်စေအပ် — ကြောင့်ဖြစ်– သော၊ ဘဝတဏှာဠ်မှိသော။ ဘဝနေတတ်ပဘာဝိတ (ထေရ။ ၃၂၅)ဠ်ဿ် ဘဝတဏှာသမုဒ်ဒတံ ဘဝတဏှာသန်ဿယံ။ ထေရ၊ဥ။၂။၂၀၈။

ဘဝနေတတ်သန်ယ (ပု) [ဘဝနေတတ်+သန်ယ] ဘဝသို့ဆောင်တတ်သော တဏှာ၏ကုန်ခန်းခြင်း။ ဘဝနေတတ်သန်ယာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၂၁) တိ ဘဝနေတတ်ယာ တဏှာယ ပဓိက္ခယာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဥ။၁၅၆။

ဘဝနေတတ်သညိတ (တိ) [ဘဝနေတတ်+သညိတ] ဘဝသို့ဆောင်တတ်သော တဏှာဟု–မှတ်အပ် –သိအပ်—သော။ ဘဝနေတတ်သညိတာ တဏှာ သမုဒ်ဒါဠိတာ။ ထေရ၊ဥ။၃။၃၂၄။

ဘဝနေတတ်သမုဒ်ဆေဒ (ပု) [ဘဝနေတတ်+သမုဒ်ဆေဒ] ဘဝသို့ဆောင်တတ်သော တဏှာကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ ဘဂဝတော ဘဝနေတတ်သမုဒ်ဆေဒါ သဗ္ဗညုတာယ ပဒဋ္ဌာနံ။ ဒီး ဥ်ီ၊၁။ ၁၃။ သီး၁ဥ်ီ၊သစ်၊၁။၄၄၄။ (—၄၉၂၊၄၉၆။)

ဘဝန်ဘ် (တိ) [ဘူ+အန်ဘ] အရှင်ဖြစ်သော၊ သူ။ ဘဝန်ဘံ ဂေါတမံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ဝိ၁။၇။ မ၊၁။၂၀။ (—ဒီ၊၁။၁၀၅။ သံ၊၁။၁၁၉။)

ဘဝန်ဘ၂ (ပု၊နှ) [ဘဝ+အန်ဘ] ဘဝအဆုံး။ ဘဝန်ဘဂ-ကြည့်။

ဘဝန်ဘကရဏ (တိ) [ဘဝန်ဘ+ကရဏ] ဘဝအဆုံးကိုပြုတတ်သော၊ သူ။ ဘဝန်ဘကရဏော မုနိ။ အပ၊၁။၃၇၃။ ထေရ၊ဥ၊၂။၃၁၅။ (–အပ၊၂။၇၉။ ထေရ၊ဥ၊၁။၃၂၇။)

ဘဝန်ဘဂ (တ်) [ဘဝန်ဘ+ဂမု+ကို] ဘဝ၏အဆုံး (နိဗ္ဗာန်) သို့သွား၊ရောက်တတ်သော၊သူ။ ဘဝန်ဘဂေါ သော ဘဂဝါတိ ဝုစ္စတိ။ဝိ၊ဥ၊၁။ ၉၅။ ခုဒ္ဒကာဥ။၉၁။ ဥဒါန၊ဥ။၂၂။ ဘဝါနံ အန်ဘံ နိဗ္ဗာနံ ဂတောတိ ဘဂဝန်ဘဂေါ။သာရတ္ထ၊ ၁။၂၉၈။ ဝိမတိ၊၁။၅၉။ (–ဝင်ရ။၄၀။)

ဘဝန်ဘဂမန (နှ) [ဘဝန်ဘ+ဂမန] ဘဝ၏အဆုံး (နိဗ္ဗာန်) သို့သွားရောက်ခြင်း။ ဒေဝတာနံ အပ္ပေါဠ္ဍနာဒီဟိ ကိဠနံ ပမောဒုပ္ပတ္တိ ဘဂဝန်ဘဂမနေန။ ဒီး ဥ်ီ၊၂။၃၂။

ဘဝန်ဘဒဿီ (တိ) [ဘဝန်ဘ+ဒိသ+ဏီ] ဘဝ၏အဆုံး (နိဗ္ဗာန်)ကို–သိ–မြင်–သော၊ သူ။ နှ စတ္ထံ နာထဿ ဘဝန်ဘဒဿိနော။ ဥဒါန၊ဥ။ ၁၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဥ။၁၃၄။

ဘဝန်ဘရ (နှ) [ဘဝ+အန်ဘရ] တပါးသော ဘဝ၊ ဘဝတပါး။ ဘဝန်ဘရေပိ ဟိ ဇာရိယသာဝကော အညံ သတ္ထာရံ နှ ဥဒ္ဒိသတိ။ ဒီး ဥ၊၁။၂၀၉။ မ၊ဥ၊၁။၁၃၉။ အံး ဥ၊၂။၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ဥ။၂၁၆။ ဘဝန်ဘရေပီတိ အညသ္မိမ္ပိ ဘဝေ။ သီး၁ဥ်ီ၊သစ်၊၂။၁၈၇။

မာနသံ ဥပပဇ္ဇမာနမေဝ ပတိဋ္ဌာတိ ဘဝန္တရေ။ သင်္ဂဟ။၅၊၉၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇၊၂၂၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၃။) ဘဝန္တရပဋိသန္ဓာနဝသေနာတိ ပုရိမဘဝန္တရဿ, ပစ္ဆိမဘဝန္တရဿ စ အညမညံ ကောဗဒ္ဓံ ဝိယ ပဋိသန္ဓဟနဝသေန ဥပပဇ္ဇမာနမေဝ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၉၀။ ဘဝန္တရပဋိသန္ဓာနဝသေနာတိ ကေသို့ ဘဝေ နိဂူဒ္ဓေ တေန သဟ နိဒ္ဓန္တရံ ကတ္ဝာ ဘဝန္တရဿ ပဋိသန္ဓဟနဝသေန။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၂၆၂။

ဘဝန္တရပရိစိတ (တိ) [ဘဝန္တရ+ပရိစိတ] ဘဝတပါး၌ကုသိုလ်ကို အတူဆည်းပူးခဲ့ဘူးသော၊ သူ။ ပေသုညနိဂတ္တိယာ .. ဒဋ္ဌမိဒ္ဓတ္ထာ ဘဝန္တရပရိစိတာနံ ဝိယ သတ္တာနံ ကေန္တပိယော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။

ဘဝန္တရပရိယာပန္န (တိ) [ဘဝန္တရ+ပရိယာပန္န] ဘဝတပါး၌ အကျုံးဝင်သော။ တတ္ထေဝ ဘဝန္တရပရိယာပန္နစိတ္တုပ္ပတ္တိ။ အနုဋီ၊၂။၁၁၅။

ဘဝန္တရပါတုဘာဝ (ပု) [ဘဝန္တရ+ပါတုဘာဝ] ဘဝတပါး၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေသစ်ဖြစ်ခြင်း။ ပစ္စယော စ ဟောတိ ဘဝန္တရပါတုဘာဝါယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၇။ (–မူလဋီ၊၂။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ခုဒ္ဒ၁။)

ဘဝန္တရသံသရဏ (နာ) [ဘဝန္တရ+သံသရဏ] ဘဝတပါး၌ ကျင်လည်ခြင်း။ စတုဒ္ဒသ ဘဝန္တရသံသရဏာနိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။

ဘဝန္တရသက်မန (နာ) [ဘဝန္တရ+သက်မန] ဘဝတပါးသို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။ ဘဝန္တရသက်မနဝသေန သံသရဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၂။)

ဘဝန္တရဂတ (တိ) [ဘဝန္တရ+ဂတ] ဘဝတပါးသို့ ရောက်–ဘဝတပါး၌ဖြစ်–သော၊ သူ။ တာနိ ဟိ ဘဝန္တရဂတောပိ အရိယသာဝကော..... .....နံ ဝိတိက္ကမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၆။)

ဘဝန္တရဇနကကမ္မာယူဟန (နာ) [ဘဝန္တရဇနကကမ္မ+အာယူဟန] ဘဝတပ်ံး၌ ဖြစ်စေတတ်သော ကံကိုအားထုတ်ခြင်း။ ဒဟရဿ ဟိ စိတ္တပ္ပဝတ္တိ ဘဝင်္ဂဟုလာ ယေဘုယ္ယေန ဘဝန္တရဇနကကမ္မာယူဟနသမတ္ထာ နဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁၊၁၁၄။ မူလဋီ၊၂။၁၂၇။

ဘဝန္တရတ္တဘာဝဝိနိဗန္ဓ (တိ) [ဘဝန္တရတ္တဘာဝ+ဝိနိဗန္ဓ] ဘဝတပါး၌ဖြစ်သော အတ္တဘောနှင့် ဖွဲ့စပ်သော။ ဧဝမိဒမ္မိ ဘဝန္တရတ္တဘာဝဝိနိဗန္ဓံ ဟဒယဝတ္ထုနိဿိတံ..... ....ပဝတ္တတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၁။

ဘဝန္တရာနိန္နပေါဏပဿဒ္ဓာဒိ (တိ) [ဘဝန္တရ+နိန္နပေါဏပဿဒ္ဓာဒိ] ဘဝတပါး၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော။ တဒ္ဆာဝုဿ စိတ္တသန္တာနဿ ဘဝန္တရာနိန္နပေါဏပဿဒ္ဓာဒိဘာဝတော ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။ ၁၀၅။

ဘဝန္တရပဋိဆန္ဓန (တိ) [ဘဝန္တရ+ပဋိဆန္ဓန] ဘဝတပါးဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဘဝန္တရပဋိဆန္ဓနံ ဥဋ္ဌာရတမံ ပုညဝိပါကံ ဥဒါဟရိတ္ဝာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၂။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။)

ဘဝန္တရပဋိဆန္ဓနကာရဏ (နာ) [ဘဝန္တရပဋိဆန္ဓန+ကာရဏ] ဘဝတပါးဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အကြောင်း။ ဝလာဟကဂဗ္ဘတော စဿနိဟရဏူပမာယ ဘဝန္တရပဋိဆန္ဓနကာရဏဘာဝေါ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။

ဘဝန္တရပဋိသန္ဓာန (နာ) [ဘဝန္တရ+ပဋိသန္ဓာန] (ရွှေနောက်ဖြစ်သော) ဘဝအထူးကိုစပ်ခြင်း။ ဘဝန္တရပဋိသန္ဓာနဝသေန ပဋိသန္ဓိသဒ်ါတံ

ဘဝန်ဆရသခေါ်ပဂတ (တိ) [ဘဝန်ဆရသခေါ်ပ+ဂတ] ဘဝတပါးဟူသော အရေအတွက်သို့ ရောက်သော။ "ပရလောကော" တိ ဘဝန်ဆရသခေါ်ပဂတော သတ္တသန်ဘာနော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၀၂။

ဘဝန်ဆရသန်ဘာန (န) [ဘဝန်ဆရ+သန်ဘာန] ဘဝတပါး၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်အစဉ်။ ဘဝန်ဆရသန်ဘာနံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နံ သက္ကောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။

ဘဝန်ဆရသမယ (ပု) [ဘဝန်ဆရ+သမယ] တပါးသောဘဝနှင့်စပ်သောအယူ၊ ထိုထိုဘဝတို့၌ ထခြင်းဟူသောအယူ။ဘဂဝတော ပဋိဘာဂကိရိယံ ကထော်ဆော ကော် ဘဝန်ဆရသမယံ ကထေန်တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ ဘဝန်ဆရသမယန်တိ တတြ တတြ ဝုဋ္ဌာနသမယံ....ကထေန်တိ။သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။၃၇၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆၄။)

ဘဝန်ဆရာဒိပဋိသန္ဓာန (န) [ဘဝန်ဆရာဒိ+ပဋိသန္ဓာန] ဘဝတပါး– ဘဝသစ်– ၏အစကို (တစပ်တညီးကဲ့သို့) စပ်ခြင်း၊ ဘဝသစ်စသည်ကို(တစပ်ထညီးကဲ့သို့) စပ်ခြင်း။ပစ္ဆိမံ ဘဝန်ဆရာဒိပဋိသန္ဓာနတော ပဋိသန္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၆။ ဘဝန်ဆရာဒိပဋိသန္ဓာနတောတိ ဘဝန်ဆရဿ အာဒိသမ္မန်နတော၊ ဘဝန်ဆရာဒယော ဝါ ဘဝယောနိဂတိဝိညာဏဋ္ဌိတိသတ္တာဝါသန်ဆရာ၊ တေသံ ပဋိသန္ဓာနတောတိ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၁၁၂။ ဘဝန်ဆရာဒိပဋိသန္ဓာနတောတိ ဘဝန်ဆရဿ အညဘဝဿ အာဒိပဋိသန္ဓာနဘာဝတော။ ဘဝန်ဆရာဒယော ဝါ ဘဝယောနိ ဂတိဝိညာဏဋ္ဌိတိသတ္တာဝါသန်ဆရာနိ၊ တေသံ ပဋိသန္ဓာနတောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၁၃။ (–သမ္မော၊ ယော၊၁၀၃။)

ဘဝန်ဆရာနုပဂမန (မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၉၄) သည် ဘဝန်ဆရာနုပဂမနမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘဝန်ဆရူပပတ္တိ—(မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၃၀) သည် ဘဝန်ဆရူပပတ္တိ (အနုဋ္ဌီ၊ ၂၊၄၂) မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘဝန်ဆရူပ (တိ) [ဘဝန်ဆ+ရူပ] အရှင်တို့ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော သဘောရှိသော၊ အရှင်တို့ကဲ့သို့ သဘောရှိသော၊ သူ။ တဋ္ဌ ခေါ် ဘဝန်ဆရူပါနံ ဝါ အဒဿနာ။ မ၊ ၂။၃၆၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁၊၁၃၇။) အဒဿနာတိ တုမှာဒိသာနံ ဝါ ပဏ္ဍိတာနံ အဒဿနေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၁-၂။ အရသရူပ-လည်းကြည့်။

ဘဝန်ဆရူ (ရှ) ပဂမန (န) [ဘဝန်ဆရ+ဥပဂမန] ဘဝတပါးသို့ ကပ်ရောက်ခြင်း၊ ဘဝတပါး၌ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိက္ခိဏ္ဍဘဝတိသဒ်သာရတ္တာ ဘဝန်ဆရူပဂမနာဘာဝတော စ ဝိုင်တတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၃။ (–ဝိမတိ၊ ၂။၂၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၄၀။) ဘဝတော ဘဝန်ဆရူပဂမနေန သန္ဓာဝိတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၀။

ဘဝန်ဆရူပစိတ (တိ) [ဘဝန်ဆရ+ဥပစိတ] ဘဝတပါး၌ ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော။ ဘဝန်ဆရူပစိတာနိပိ အန်ဆရာယိကကမ္မာနိ ပစ္စယဝေကလ္လတော။ ကင်၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၂၀။

ဘဝန်ဆရူပပတ္တိ (ထီ) [ဘဝန်ဆရ+ဥပပတ္တိ] ဘဝတပါး၌ဖြစ်ခြင်း။ အမှာကံ ပန ဣဒံပုညကမ္မံ ဘဝန်ဆရူပပတ္တိယာ ဝိနာ ဣမသ္မိံ ယေဝ အတ္တဘာဝေ ဝိပါကံ ဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၅၃။

ဘဝန်ဒီ (ကြို) [ဘူ+အ+အန်ဒီ] ဖြစ်ကုန်၏။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝန်ဓု (ကြို) [ဘူ+အ+အန်ဓု] ဖြစ်စေကုန်သတည်း။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝပက် (ပုံ၊န) [ဘဝ+ပက်] ဘဝဟူသော ရုံ့.ညွှန်။ ယေနာဟံ ဘဝပက်တော ဥဒ္ဓရိတ္ဘာနိဗ္ဗာနထလေ ပတိဋ္ဌာပိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၃။

ဘဝပစ္စယ (ပု) [ဘဝ+ပစ္စယ] ကမ္မဘဝဟူသော အကြောင်း။ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ။ ဝိ၊၃။၁။ ဒီ၊၁။၄၁။ မ၊၁။၃၂၀။ သံ၊၁။၂၄၃။ အဘိ၊၀။ ၁၄၄။ မဟာနိ။၇၂။ ဘဝပစ္စယာဇာတိတိ ကမ္မ-ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ ပဋိသန္ဓိ ခန္ဓာနံ ပါတုဘာ-ဝေါ။ မဟာနိ၊၄၊၁၉၀။ (—အဘိ၊၄၊၂။၁၇၀။)

ဘဝပဋ္ဌ (ပု) [ဘဝ+ပဋ္ဌ] ဘဝလျောင်ချိုင့်။ မုနိကုဋ္ဌော ဘဝပဋ္ဌံ ဝိနာသေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၉၀။

ဘဝပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ဘဝ+ပဋိစ္ဆန္န] ဘဝဖြင့် ဖုံး-လွှမ်းသော၊ ဘဝတပါးဖြင့်ဖုံးလွှမ်းသော။ ဘဝ-ပဋိစ္ဆန်နံ နာမ ဇေဝံ သုခုမံ။ မ၊၄၊၁၇။ ၁၇၆။(-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။၂၃။ သာ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၄၉။ သီ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၀၄။) ဘဝပဋိစ္ဆန္နန္တိ ဘဝန္တရဘာဝေန ပဋိစ္ဆန်နံ။ မ ဋီ၊၃။၃၇။

ဘဝပဋိစ္ဆန္နကာရဏ (န) [ဘဝပဋိစ္ဆန္န+ကာရဏ] ဘဝဖြင့်—ဘဝဘပါးဖြင့်— ဖုံးလွှမ်းသော အကြောင်း။ ဘဝပဋိစ္ဆန္နကာရဏံ အ ဟ-ရိတ္ဝာ ဒယော်ဇ္ဇော ဘူတပုဗ္ဗံ ဘောတိ အာဒိ-မာဟ။ဒီ၊၄၊၂။၂၅၃။

ဘဝပဋိလာဘိယ (တိ) [ဘဝပဋိလာဘ+ဣယ] ဘဝကိုရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော၊ ဘဝ-ရခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဘဝပဋိလာဘိ-ယာနိ (အံ၊ ၁။ ၄၅၀) တိ ဥပပတ္တိဘဝသာ ပဋိလာဘာယ ပစ္စယာနိ။ အံ၊၄၊ ၂။၃၃၆။ ဥပပဇ္ဇိပ္ပဋိလာဘံ သံဝတ္တနိကာနီတိ ဥပ၊ဇ္ဇိ-ပဋိလာဘိယာနိ။ ဘဝပဋိလာဘိယာနီတိ ဘဏ္ဍာပိ ဧသေဝ နယော။ အံ၊ ၄။ ၂။၃၃၃။

ဘဝပဋ္ဌနကိလေသ(ပု)[ဘဝပဋ္ဌနာ+ကိလေသ] ဘဝကို တောင့်တခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော ကိလေသော။ ဇေဝံ သတ္တာ ဘဝပဋ္ဌန-ကိလေသေဟိ သုဟတတရာ ဟောန္တိ။ သံ၊၄၊ ၃။ ၁၁၃။ ဘဝပဋ္ဌနကိလေသာဘိ စ ဘဝ-ပဋ္ဌနာမူလကံ ကိလေသံ။ သံ၊ ၄။ ၂၅၀။

ဘဝပဋ္ဌနာ (ထီ) [ဘဝ+ပဋ္ဌနာ] ဘဝကို့တောင့်-တမှု၊ ဘဝကို တောင့်တသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော တဏှာ။ ဘဝတဏှာ (၁) ကြည့်။

ဘဝပဋ္ဌနာကိလေသ (ပု) [ဘဝပဋ္ဌနာ+ကိလေ-သ] ဘဝကို တောင့်တမှုနှင့် အကြောင်း ကိ-လေသာ။ (အဋ္ဌကထာ၌ "ဘဝပဋ္ဌနာ, ကိ-လေသာဟု ဝါကျရှိ၏။။ ဘဝပဋ္ဌနာ၊ ဘဝကို တောင့်တခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိကုန်သော၊ ကိလေသာ၊ ကိလေသာတို့သည်ဟု အနက်ပေး။ ဋီကာ၌ ဒုန်သမာသ်ကြဲ၍တနည်း ဖွင့်သည်။ ယင်းဋီကာ ဒုတိယအဖွင့်အတိုင်း တည်ပုဒ်ပြုသည်။ ဘဝပဋ္ဌနကိလေသနှင့် ယှဉ်ကြည့်။) သတ္တမာ ဗျာသင်္ဂီ ဝိယ ဘဝ-ပဋ္ဌနာကိလေသာ။ သံ၊ ၄။ ၃။၁၃။ ဘဝ-ပဋ္ဌနာ စ တဿ ပစ္စယဘူတာ ကိလေသာ စာတိ ဇေဝံ ဝါ တ္ထေ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၅၀။

ဘဝပဋ္ဌနာမူလ (န) [ဘဝပဋ္ဌနာ+မူလ] ဘဝကို တောင့်တမှုလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော၊ ဘဝတဏှာ ပြဋ္ဌာန်းသော။ ဘဝပဋ္ဌနာယ အဿာဒယတောတိ ဘဝပဋ္ဌနာမူလေန ဘာ-ဝိတံ အာရမ္မဏံ အဿာဒေန္တဿ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ အံ့၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။

ဘဝပဋ္ဌနာမူလက (တိ) [ဘဝပဋ္ဌနာ+မူလ+က] ဘဝကို တောင့်တခြင်းလျှင် အကြောင်း-ရင်း ရှိသော။ ဘဝပဋ္ဌနကိလေသ–ကြည့်။

ဘဝပဋ္ဌနုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘဝပဋ္ဌနာ+ဥပ္ပတ္တိ] ဘဝ-ကို တောင့်တမှု–ဘဝတဏှာ–၏ ဖြစ်ခြင်း။ ရူပါရူပဘဝဏာဿ ဝိသုံ ဝုစ္စမာနတ္တာ ကာမ-ဘဝေ ဇေဝ ဘဝပဋ္ဌနုပ္ပတ္တိ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၀။

ဘဝပဒ (န)[ဘဝ+ပဒ] ဘဝဟူသောပုဒ်။ ဘဝေ-တိ ဘဝပဒေ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၄၄။

ဘဝပဒလောပ (ပု) [ဘဝပဒ+လောပ] ဘဝပုဒ်-ကျေခြင်း။ ရူပဘဝေါ ရူပံ ဘဝပဒလောပေန၊ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၁။

ဘဝပ(ပ္မ)ဗန္ဓ (ပုံ) [ဘဝ+ပဗန္ဓ] ဘဝ အစဉ် အဆက်။ ဘဝပဗန္ဓဿ ပုဗ္ဗာကောဋ္ဌိ နု ပညာ-ယတိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၃။ (—သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၆၂။)အသမုစ္ဆိန္နဘဝနေတ္တိယာ အနာ-ဂတေ ဘဝပဗန္ဓော ပရိဝတ္တတိယေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ (–သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၉၃။)

ဘဝပရမ္မရာ (ထီ) [ဘဝ+ပရမ္မရာ] ဘဝ အဆက် ဆက်။ ကပ္ပကောဋိသတသဟဿမို ဒေဝ-ဒတ္တော ဘဝပရမ္မရာယ နံခုယေ ပစ္စေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၈။

ဘဝပရိစ္ဆေဒ (ပုံ) [ဘဝ+ပရိစ္ဆေဒ] ဘဝအပိုင်း အခြား။ ဌပေတွာ မဂ္ဂေန ဘဝပရိစ္ဆေဒံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၄၇။

ဘဝပရိစ္ဆေဒကထာ (ထီ) [ဘဝပရိစ္ဆေဒ + ကထာ] ဘဝ–ဘုံ–အပိုင်းအခြားကို ဆိုရာ စကား။ တေ စ တတြူပပန္နာယေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ ဘဝပရိစ္ဆေဒကထာ အယန္တိ ကတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈။

ဘဝပရိညာ (ထီ) [ဘဝ+ပရိညာ] ဘဝကို ပိုင်း ခြားရှု သိခြင်း။ ဘဝပရိညာယ ပရိဗန္ဓက-ကိလေသာနံ.....ပဟာနာယ သံဝတ္တတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

ဘဝပရိယန္တ (ပုံ) [ဘဝ+ပရိယန္တ] ဘဝအဆုံး။ ဘဝပရိယန္တေ ဌိတော။ မဟာနိ။ ၁၇၊၃၆၆။ စူဠနိ။ ၃၀၁။ (–၃၄။ ၎၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၄၀။) ဘဝပရိယန္တေတိ ကေဝေါကာရ စတု-ပဉ္စ သညာ အ သညဲ့ နေဝသညာနာသညာ ကာမဓာတုပအဓာပဘဝါနံ.....ပရိယန္တေ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၀။

ဘဝပရိယာပန္န (တိ) [ဘဝ+ပရိယာပန္န] ဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော။ ဘဝပရိယာပန္နော ဓမ္မော အဇ်ဈာယ ပစ္စယော နု ဝုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ (—မ၊ ဋ္ဌီ။ ၃။ ၂၅၀။)

ဘဝပရိယာပန္နဖလ (နာ) [ဘဝပရိယာပန္န+ဖလ] ဘဝ၌ အကျုံးဝင်သောအကျိုး။ ဝါဏိဇူပမာ ဝိယာတိ ဘဝပရိယာပန္နဖလဝိသေသာ-ပေက္ခာယ ပဋိပဇ္ဇနတော။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၂၇။

ဘဝပရိယာယ (ပုံ) [ဘဝ+ပရိယာယ] ဘဝ၏—ပရိယာယ်—စကားလုံ—ဝေါဟာရ။ တာ ဧဝ ဓာတုယော ပုန ဘဝပရိယာယေန ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇။ (—ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၉။)

ဘဝပရိယောသာန (တိ) [ဘဝ+ပရိယောသာန] ဘဝ အဆုံးရှိသော။ ဘဝပရိယောသာန-ဿေဝ နယဿ ဝစနေန စ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။

ဘဝပရိဋ္ဌာဟ (ပုံ) [ဘဝ+ပရိဋ္ဌာဟ] ဘဝ၌ ပူလောင်မှု၊ ဘဝကို အစဉ်ပြု၍ ဖြစ်သော ပူလောင်မှု။သော ဘဝေသု ဘဝစ္ဆန္ဒော ဘဝ-ရာဂေါ ဘဝနန္ဒီ ဘဝတဏှာ ဘဝသိနေဟော ဘဝပရိဋ္ဌာဟော ဘဝမစ္ဆာ ဘဝဇ္ဈောသာနံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၂၂။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၇၂။ ဗုဒ္ဓနိ။ ၅၇၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။ (–အ၊ ၁။ ၃၁၇။) ဘဝဆ(စ္ဆ)န္န – လည်းကြည့်။

ဘဝပရေတ (တိ) [ဘဝ+ပရေတ] ဘဝသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဘဝအနှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။ ဘဝပရေတော ဘဝမေဝါဘိနန္ဒတိ။ ဥဒါန။ ၁၁၅။ နေတ္တိ။ ၁၃၅။ ပေဋကော။ ၁၀၆။

ဘဝပဝတ္တိ (ထီ) [ဘဝ+ပဝတ္တိ] ဘဝဖြစ်ခြင်း။ အနုသယော ဟိ ဘဝပဝတ္တိယာ မူလံ။ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၀။

ဘဝပိဋ္ဌ (နာ) [ဘဝ+ပိဋ္ဌ] ဘဝအပြင်၊ ဘဝအဆုံး။ ဘဝပိဋ္ဌေ ဌတွာ အဘိတနာဒသဓိတံ သီဟ-နာဒံ နဒန္တိ ဧကာသဝါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ (—သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃၂။)

ဘဝပိပါသာ (ထိ) [ဘဝ+ပိပါသာ] ဘဝ၌ မွတ်သိပ်ခြင်း။ ယော ဘဝေသု ဘဝရာဂေါ....ဘဝမုစ္ဆာ ဘဝပိပါသာ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၇။

ဘဝပွဋိသန္ဓိ (ထိ) [ဘဝ+ပဋိသန္ဓိ] ဘဝအစပ်၊ ဘဝပဋိသန္ဓေ။ ဘဝပွဋိသန္ဓိံ ဥဂ္ဃါဠ္ဍေတိ။ မိလိန္ဒ။၁၄၂။

ဘဝပွဘဝ (တိ) [ဘဝ+ပဘဝ] ဘဝလျှင်အမွန်အစရှိသော။ ဘဝဇာတိက-ကြည့်။

ဘဝပွဘေဒ (ပု) [ဘဝ+ပဘေဒ] ဘဝအထူးအပြား။ ကာမဓာတုအာဒီနိ ဒုါဒသ ဝိဿဇ္ဇနာနိ ဘဝပွဘေဒဝသေန နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၁၆။ (–မဟာ၊နိ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။)

ဘဝဗန္ဓန (န) [ဘဝ+ဗန္ဓန] ဘဝအနှောင်အဖွဲ့၊ ဘဝနှောင်အိမ်။ တံ တေ ဓမ္မံ ဣဓညာယ၊ အစ္ဆိဒ္ဒံ ဘဝဗန္ဓနံ။သံ၊၁။၃၂။(–အပ၊၁။၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၃။)

ဘဝဗန္ဓနုစ္ဆဒ (တိ) [ဘဝဗန္ဓန+ဆိဒ်+အ] ဖြတ်ပြီးသော ဘဝအနှောင်အဖွဲ့ရှိသော၊ ဘဝအနှောင်အဖွဲ့ကို ဖြတ်ပြီးသော၊ သူ။ (သူဟောင်း၌ ဘဝဗန္ဓနစ္ဆိဒမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဟု ဆိုသည်။) တိဿပတ်ထေရ ဘဝဗန္ဓနုစ္ဆိဒါ။ မ၊၃။၁၁၅။

ဘဝဗန္ဓနဝိမုတ္တိ (ထိ) [ဘဝဗန္ဓန+ဝိမုတ္တိ] ဘဝအနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ဘဝတော ပရိမုတ္တိယာတိ ဘဝဗန္ဓနဝိမုတ္တိယာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၁။

ဘဝဗိဇ (န) [ဘဝ+ဗိဇ] ဘဝမျိုးစေ့။ (အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၉၇-အလို အနုသယကို ဘဝဗိဇ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။၁၄၆ - ဒေလို ပဋိသန္ဓိဝိညာဏ်ကို ဘဝဗိဇဟု အရာအားလျော်စွာ အသီးအသီး မိန့်ဆိုကြသည်။) ယတော တေ ဘဝဗိဇံ ဘဝမူလန္တိ စ ဝုစ္စန္တိ။အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၉၇။(–နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ၊၁၄၆။)

ဘဝဘာရ (ပု) [ဘဝ+ဘာရ] ဘဝသံသရာ၌ ဖြစ်ခြင်းဟူသော၁န်၊ဘဝဝန်။ ဘဝဘာရေန (အပ၊၁။၃၂) ဘဝသံသာရမူပတ္တိဘာရေန။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။

ဘဝဘောဂသမ္ပဒါ (ထိ) [ဘဝဘောဂ+သမ္ပဒါ] ဘဝ၏ပြည့်စုံခြင်း စည်းစိမ်ချမ်းသာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ လောကိယဿ ဘဝဘောဂသမ္ပဒါ။ ဝင်္ဂီ။၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀-လည်းကြည့်။

ဘဝဘေဒ (ပု) [ဘဝ+ဘေဒ] ဘဝအထူး။ ကာမဋ္ဌာယံ ဂတိသဒ္ဒေါ "ပဋ္ဌ ခေါ ဣမာ သာရိပုတ္တဂတိယော"တိအာဒီသု ဘဝဘေဒေ ဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀-၁။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ။၃၀၇။) ဘဝဘေဒေတိ ဘဝဝိသေသေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၂။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၂၉။)

ဘဝဘောဂတဏှာ (ထိ) [ဘဝဘောဂ+တဏှာ] ဘဝ၌တပ်မက်မှု စည်းစိမ်၌တပ်မက်မှု၊ ကာမဘဝသည်ကို ခံစားလိုသော တဏှာ။လောဘန္တိ ဝိသမလောဘော်။ ဘဝန္တိ ကာမဘဝါဒိဘဝံ။ ဧဝံ ဒ္ဝီဟိ ပဒေဟိ ဘဝဘောဂတဏှာ ဝုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ (–၇၂။)

ဘဝဘောဂတ္ထ (ပု) [ဘဝဘောဂ+အတ္ထ] ဘဝ၏ပြည့်စုံခြင်းအကျိုး စည်းစိမ်၏ ပြည့်စုံခြင်းအကျိုး။ ဘဝဘောဂတ္ထာယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၃)တိ ဘဝသမ္ပတ္တိအတ္ထဥ္စေဝ ဘောဂသမ္ပတ္တိအတ္ထဥ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄။

ဘဝဘောဂသမ္ပတ္တိပတ္ထနာ (ထိ) [ဘဝဘောဂသမ္ပတ္တိ+ပတ္ထနာ] ဘဝ၏ပြည့်စုံခြင်း စည်းစိမ်၏ပြည့်စုံခြင်းကို တောင့်တခြင်း။ သဒ္ဓါဒိသမ္ပဒံ ဥပနိဿာယ ဘဝဘောဂသမ္ပတ္တိပတ္ထနာယ ဥပနိဿယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၄၃။

ဘဝဘောဂဟေတု (ပု) [ဘဝဘောဂ+ဟေတု] ဘဝ၏ ပြည့်စုံခြင်းအကြောင်း စည်းစိမ်၏ ပြည့်စုံခြင်း အကြောင်း။ ပသန္နစိတ္တော ဘဝဘောဂဟေတုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၁၊၂၆။

ဘဝဘောဂါမိသတ္ထ (ပု) [ဘဝဘောဂ+အာမိသတ္ထ] ဘဝ၌ စည်းစိမ်ဥစ္စာဟူသော အာမိသအကျိုး၊ဘဝဟူသောအာမိသအကျိုးစည်းစိမ်ဟူသော အာမိသအကျိုး။ နု ဘဝဘောဂါမိသတ္ထံ။ အဘိ၁၊၂။၃၁။ ပဋိသံ၁၊၂။၁၀၄။ မဟာနိ၁။၁၂၇။ ဘဝဘောဂါမိသတ္ထန္တိ ဘဝေဘောဂသခ်ါတအာမိသတ္ထံ။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၉၄။ ဘဝဘောဂတ္ထ-လည်းကြည့်။

ဘဝမတ္ထက (ပု) [ဘဝ+မတ္ထက] ဘဝအထွတ်အထိပ်။ နိဒ္ဒံ ဂန္ဓာ ပန....ဘဝမတ္ထကေ ဌိတာ မဟာခီဏာသဝါ။မ၁၊၂။၂၅၉။ သဗ္ဗသော နိဝုတ္ထပြဟ္မစရိယတာယ တိဏ္ဏံ ဘဝါနမ်ိ အပရဘာဂေ နိဗ္ဗာနေ နိဝုတ္ထဝတိတိ ဘဝမတ္ထကေ ဌိတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။

ဘဝမာန (တိ) [ဘူ+အ+မာန] ဖြစ်သော။ ကိံ သော ဘဝမာနော သစ္စကော။ မ၊၁။ ၂၉၁။မ၊ဋ၊၂။၁၇၄။ သမာနာတိ ဟောန္တာ၊ ဘဝမာနာတိ အတ္ထော။ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၉။(-သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။၂၅၂။မ၊ဋီ၊၂။၂၀၃။နေတ္တိ၊၀။၁၆၀။)

ဘဝမာရ (ပု) [ဘဝ+မာရ] ဘဝမာရ်။ တေနေဝ မာရော အန္ဓေတိ ဇန္တုန္တိ....ဘဝမာရော သံသာရမာရော ဝန္ဒမာရော အန္ဓေတိ။ စူဠနိ။၁၅၂။

ဘဝမုစ္ဆာ (ထီ) [ဘဝ+မုစ္ဆာ] ဘဝ၌ တွေဝေမိန်းမောမှု။ ဘဝသ္မေဟော ဘဝမုစ္ဆာ ဘဝပိပါသာ။ အံ။၁။၃၁၇။ (-အဘိ၊ဓ။၂၂၂။ အဘိ၊၀။၃၂၇။ စူဠနိ။၅၇။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၅၇။)

ဘဝမူလ (န) [ဘဝ+မူလ] (၁)ဘဝ၏အမြစ်၊ ဘဝ၏အကြောင်းရင်း၊ ဘဝဝဋ်မြစ်။(အဝိဇ္ဇာနှင့် ဘဝတဏှာကို ဘဝမူလ။ ထေရ၊၌၊၂။ ၂၀၁။ အနုသယကို ဘဝမူလ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။၁၉၇။ ဘဝ၏ မူလအစ ပဓာနဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေကို ဘဝမူလဟု ဆိုသည်။ မဏိမ၂။၊ ၂။၂၆၉။) (၂) ဘဝဟူသော အကြောင်း၊ ဘဝလျှင်အကြောင်း။ (၃)ဘဝပုဒ်လျှင်မူလ၊ ဘဝမူ။ (၁)ဘဝမူလံ ဝမိတွာန၊ ပဝိနိုဗ္ဗိ-ဿန္တိ နာသဝါ။ထေရ။၃၀၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၂၉။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၅။မ၊ဋီ၊၂။၂၀၄။ မူလဋီ၊ ၁။၁၃၃။) တေ ဘဝမူလံ အဝိဇ္ဇံ ဘဝတဏှဉ္စ ဝမိတွာ။ ထေရ၊၌၊၂။၂၀၁။ (၂)အောက်ပုဒ် (၁)ကြည့်။ (၃) အောက်ပုဒ်(၂)ကြည့်။

ဘဝမူလက (တိ) [ဘဝ+မူလ+က] (၁) ဘဝလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ (၂) ဘဝပုဒ်လျှင် မူလရှိသော၊ ဘဝမူရှိသော။ (၁)ဘဝမူလကံ ဒုက္ခံ အနုဘဝမာနာ။ သံ၊၌၊၃။ ၁၁၃။ (၂)ကသ္မာ ပန ဘဝမူလကာ ဇာတိ-ဇရာမရဏမူလကာ ဝါနယာ နု ဝုတ္တာ။အဘိ၊ ၌၊၂။၁၉၇။

ဘဝမူလကနယ (ပု) [ဘဝမူလက+နယ] ဘဝပုဒ်လျှင်မူလရှိသောနည်း၊ဘဝမူရှိသောနည်း။ တေန ဘဝမူလကနယော နု ဝုတ္တော်တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။မူလဋီ၊၂။၁၃၀။

ဘဝမူလနိပ္ပါဒန (န) [ဘဝမူလ+နိပ္ပါဒန] ဘဝဝဋ်မြစ်ကို ပြီးစေခြင်း၊ ဘဝ၏မူလအစ ပဓာနဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေကို ပြီးစေခြင်း။ ဘဝမူလနိပ္ပါဒနတော သတ္တာနံ ဌိတိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဝိဘာ၀ိနိ။၂၂၄။ ဘဝ။ ပ။နတောတိ ကုသလာကုသလစေတနာယ ပဋိသန္ဓိနကဘာဝေန သတ္တာနံ တီသု ဘဝေသု ပတိဋ္ဌာနဿ နိပ္ပါဒနတော, ဥပ-ပတ္တိဘဝဿ ဝါ မူလဘူတာယ အာဒိဘူတာယ, ပဓာနဘူတာယ ဝါ ပဋိသန္ဓိယာ သာဓန-တော။ မဏိမ၂။၊ ၂။ ၂၆၉။ (-မ၊ဋ၊၁။၂၁၄။ သံ၊ဋ၊၂။၂၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉။)

ဘဝမူလေဝပဂါမိ (တိ) [ဘဝမူလ+ဥပ+ဂမု+ဏိ] ဘဝသံသရာ၏အကြောင်း အဖြစ်သို့ ကပ်ဆောက်တတ်သော။ ဘဝမူလေဝပဂါမိနော (သေရ။ ၂၄၁) တိ ဘဝဿ သံသာရဿ မူလဘာဝံ ကာရဏဘာဝံ ဥပဂမနသဘာဝါ။ ထေရ၊ ၁၊ ၁၅၆။

ဘဝယောဂ (ပု) [ဘဝ+ယောဂ] (ဝဋ်ဆင်းရဲစသည်၌) ယှဉ်စေတတ်သော ဘဝရာဂ၊ ဘဝ၌– ယှဉ်စေတတ်–သာယာ တပ်မက်–သောတရား၊ ဘဝယောဂ။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌လည်း ကောင်း ဘဝစက်ယန္တရား၌ လည်းကောင်း သတ္တဝါတို့ကို ယှဉ်စေတတ်သော သဘော တရားမျိုးကို ယောဂဟုခေါ်သည်။ ထမ်းပိုး ခွင်၌ မြင်းနွားတို့ကို တပ်၍ ကျ၍ ထားကုန်ဘိသကဲ့သို့ ယောဂလေးပါးတို့သည် သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဒုက္ခဘဝစက်ယန္တရားကြီး၌ တင်၍ ကျ၍ထားတတ်ကုန်၏။ ဘာယောဂဟူရာ၌ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်တည်း ဟူသော ကမ္မဘဝ, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်တည်းဟူသော ဥပပတ္တိဘဝကို ဘဝဟုဆိုလို၍ ယင်းဘဝ၌ သာယာတပ်မက်သော တဏှာသည် ဘဝယောဂမည်၏။ သဿတဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော ရာဂကိုလည်း ဘဝယောဂ၌ သွင်းယူသေး၏။ အာသုံး၏တရားကိုယ်မှာ လောဘစေတသိက်ပင် ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၁၊ ၂၅၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဝိဘ၊ ဝိနီ။ ၂၁၀-၉။ မ၊ အဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁-၄။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၃၃၆)ကာမယောဂေါ ဘဝယောဂေါ။ သံ၊ ၃။ ၅၄။အံ၊ ၁။ ၃၁၆။ ရူပါရူပဘဝေသု ဆန္ဒရာဂေါ ဘဝယောဂေါ၊ တထာ ဘျာနနိကန္တိ, သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတော စ ရာဂေါ။ အံ၊ ၁၊ ၂။ ၂၅၆။ ဘဝယောဂေါ နာမ ဘဝရာဂေါတိ ဒဿေတုံ "ရူပါရူပဘဝေသူ" တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ပဌမော ဥပပတ္တိဘဝေသု ရာဂေါ၊ ဒုတိယော ကမ္မဘဝေသု၊ တတိယော ဘဝဒိဋ္ဌိသဟဂတော ယထာ ရဇ္ဇနဒ္ဒေန ရာဂေါ၊ ဧဝံ ယုဇ္ဇနဒ္ဒေန ယောဂေါတိ ဝုတ္တော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၉-၃၀။ ဘဝါသဝနှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ဘဝယောဂယုတ္တ (တိ) [ဘဝယောဂ+ယုတ္တ] ဘဝယောဂနှင့် ယှဉ်သော၊ ဘဝရာဂကို မပယ်ရသေးသော၊ သူ။ ကာမယောဂဝိသံယုတ္တော ဘိက္ခဝေ ဘဝယောဂယုတ္တော အနာဂါမိဟောတိ အနာဂန္ဒာ ဣတ္ထတ္တံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၉။ ရူပါရူပဘဝေသု.....တေန ယုတ္တော ဘဝယောဂယုတ္တော၊ အပ္ပဟီနဘဝရာဂေါတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၆။

ဘဝယောဂဝိသံယုတ္တ (တိ) [ဘဝယောဂ+ဝိသံယုတ္တ] ဘာယောဂနှင့်မယှဉ်သော၊ ဘဝရာဂကို ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ ကာမယောဂဝိသံယုတ္တော ဘိက္ခဝေ ဘဝယောဂဝိသံယုတ္တော အရဟာဟောတိ ခီဏာသဝေါ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၉။

ဘဝယောဂ (ဝိသံယောဂ) **ဝိသညောဂ** (ပု) [ဘဝ+ယောဂ+ဝိသံယောဂ] ဘဝယောဂမှ ကင်းကြောင်း။ ဘဝယောဂဝိသံယောဂေါ ဒိဋ္ဌိယောဂဝိသံယောဂေါ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၈။ ဘဝယောဂဝိသညောဂေါ ဒိဋ္ဌိယောဂဝိသညောဂေါ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၂။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၆။) ကာမယောဂဝိသံ ယောဂေါတိ ကာမယောဂတော ဝိသံယောဇနကာရဏံ။ .....အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ဘာယောဂဝိသံယောဂေါ နာမ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဝိသံယောဇေန္တီ ပဋိပန္နံ ပဂ္ဂလံ ကာမယောဂါဒိတော ဝိယောဇေန္တီတိ ဝိသံယောဂါ၊ အသုဘဘျာနာဒီနိ ဝိသံယောဇနကာရဏာနိ။ တေနာဟ "ဝိသံယောဂါတိ ဝိသံယောဇနကာရဏာနိ" တိအာဒိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဘဝရဇ္ဇု (ထီ) [ဘဝ+ရဇ္ဇု] ဘဝနှောင်ကြိုး။ ဘဝနေတ္တိကံ ဘဝရဇ္ဇု၊ တဏှာယေတံ နာမံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။ (–သံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၃၀၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃။)

ဘဝရတ (တိ) [ဘဝ+ရတ]ဘဝ၌–နှစ်ခြိုက်–မွေ့လျော်–သော၊သူ။ ဘဝါရာမာ ဘိက္ခဝေ ဒေဝမနုဿာ ဘဝရတာ။ ပဋိသံ။၁၅၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၂၉။ ဘဝရတာတိ ဘဝေ အဘိရတာ။ ပဋိသံ၊၌၊ ၂။၆၄။ (–ဣတိဝုတ်၊၌။၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၌၊ ၂။၃၆၃။)

ဘဝရာဂ (ပု) [ဘဝ+ရာဂ] ဘဝ၌တပ်မက်ခြင်း၊ ဘဝကိုတပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း၊ ဘဝရာဂ။ ယော ဘဝေသု ဘာဿန္နော ဘဝရာဂေါ။ အဘိ၊၈။ ၂၂၂။(–သံ၊ ၂။၁၂၆။ အံ၊၁။၃၁၇။) ဘဝေသု ရာဂေါ ဘဝရာဂေါ။ ပဋိသံ၊၌၊၁။ ၁၁၁။

ဘဝရာဂက္ခယ (ပု) [ဘဝရာဂ+ခယ]ဘဝရာဂ၏–ကုန်–ပျက်–ခြင်း။ ဘဝရာဂက္ခယတ္ထာယ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိပဿနာ ကထိတာ ဟောတိ။ အံ၊၌၊ ၂။၃၀။

ဘဝရာဇဝနဝိထိ (ထီ) [ဘဝရာဂ+ဇဝနဝိထိ] ဘဝ၌တပ်မက်သော ဇောစိတ်အစဉ်၊ဘဝနိကန္တိကဇောဝီထိ။ ယဒိပိ ဘဝရာဇဝနဝီထိ သဗ္ဗပဌမံ ပဝတ္တတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၂၂။

ဘဝရာဂရတ္တ (တိ) [ဘဝရာဂ+ရတ္တ] ဘဝရာဂဖြင့် တပ်မက်သော၊ သူ။ တေ ယာဇယော-ဂါ ဘဝရာဂရတ္တာ။ သုတ္တနိ။၄၃၆။ စူဠနိ။ ဂ၊၅၅။ ဘဝရာဂရတ္တာတံ ဘဝရာဂေါ ဝုစ္စတိ.... ဘဝဇ္ဈောသာနံ၊ ဘဝရာဂေန ဘဝေသု ရတ္တာ ဂိဒ္ဓါ ဂထိတာ။ စူဠနိ၊၅၆–၇။ဘဝရာဂ ရတ္တာတိ ဧဝမိမေဟိ အာသဝိသနာဒီဟိ ဘဝရာဂေနေဝ ရတ္တာ။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။၃၀၄။ စူဠနိ၊ ၌။၁၂။ (–မ၊၌၊ ၂။၁၃၃။ သံ၊၌၊ ၁။၂၃၂။)

ဘဝရာဂပရိယုဋ္ဌာန (နာ) [ဘဝရာဂ+ပရိယုဋ္ဌာန] ဘဝရာဂ၏ ထကြွသောင်းကျန်းမှု။ ဘဝရာဂေါ ဘဝရာဂပရိယုဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊က။ ၃၂၄။

ဘဝရာဂပရေတ (တိ) [ဘဝရာဂ+ပရေတ] ဘဝရာဂသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဘဝရာဂနှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။ဘဝရာဂပရေတေဘိ၊ ဘဝရာဂါနုသာဂရီဘိ။ သံ၊၂။၃၄၂။(–သုတ္တနိ။ ၃၉၇။ ပဋိသံ၊၌၊ ၂ ၆၄။)

ဘဝရာဂပဟာန (နာ) [ဘဝရာဂ+ပဟာန]ဘဝရာဂကိုပယ်ခြင်း။ ဘဝရာဂပဟာနာယာ-(ထေရ။ ၂၂၀၊၃၆၃) တိ ဘဝရာဂဿ ရူပရာ-ဂဿ အရူပရာဂဿ စ ပဇဟနတ္ထာယ။ထေရ၊ ၌၊၁။၁၃၃။

ဘဝရာဂပဟာနသီသ (နာ) [ဘဝရာဂပဟာန+သီသ] ဘဝရာဂပယ်မှုကို– အဦးမူ– ပဓာန ထား–ခြင်း။ ဘဝါ ဘဝရာဂပဟာနသီ-သေန သဗ္ဗဿာပိ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇန-ဿ ပဟာနမာဟ။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၁၃၃။

ဘဝရာဂမလ (နာ) [ဘဝရာဂ+မလ] ဘဝရာဂ အညစ်အကြေး။ ဘဝရာဂမလံ ဝိသော-ဓေတွာ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ။ ဒီ၊၌၊၃။၂၄၀။

ဘဝရာဂမူလိက (တိ) [ဘဝရာဂမူလ+ဏ္ဍက] ဘဝရာဂပုဒ်လျှင် မူလရှိသော။ ဘဝရာ-မူလ်ကာ စ နံ သိယာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။

ဘဝရာဂဝစန (နာ) [ဘဝရာဂ+ဝစန] ဘဝရာဂ ဟူသောစကား၊ ဘဝရာဂသဒ္ဒါ။ ဘဝရာဂ-ဝစနေနေဝ စေတ္ထ တဒေကဋ္ဌတာယ မာနာ-ဒီနမ်ိဳ.အဘာဝေါ ဝုတ္တော။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၃၀၉။

ဘဝရာဂဇ္ဇ (တိ) [ဘဝရာဂ+ဇ္ဇ] ဘဝရာဂသည် ကြဉ်အပ်သော၊ ဘဝရာဂမှ တပါးသော။ ဇ္ဈေ စ အာရမ္မဏေ အနုသယဋ္ဌာနေ သတိ ဘဝရာဂဇ္ဇော သဗ္ဗော လောဘော ကာမ-ရာဂါနုသယောတိ နံ သင်္ကာ ဝတ္တုံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။

ဘဝဏ္ဍသံယောဇနာ (သညောဇန) (နာ) [ဘဝ-ဏ္ဍ+သံယောဇနာ] ဘဝဏ္ဍသံယောဇဉ်၊ ဘဝဏ္ဍအနှောင်အဖွဲ့။ ဘဝဏ္ဍသံယောဇနံ အဝိဇ္ဇာသံယောဇနံ။ အံ၊ ၂။ ၄၀၀။ ဘဝ-ဏ္ဍသညောဇနံ ဣဿာသညောဇနံ။ ပဋိသံ။ ၁၃၅။

ဘဝဏ္ဍသမ္ဘတ္တိ (ထီ)[ဘဝဏ္ဍ+သမ္ဘတ္တိ]ဘဝဏ္ဍနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဘဝေသု နိစ္စဂ္ဂါဟာနုသာရ-တော ယေဘုယျတော ဘဝဏ္ဍသမ္ဘတ္တိတော ဘဝါသဝဿ အနိမိတ္တ ဝိမောက္ခပဋိပက္ခတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၄။

ဘဝဏ္ဍဟတ (တိ) [ဘဝဏ္ဍ+ဟတ] ဘဝဏ္ဍသည်-သတ်အပ်-နှိပ်စက်အပ် – သော၊ သူ။ (အရဟတ္တမဂ်မရမီ သံသရာဘဝအဆက်ဆက် ဘဝဏ္ဍ နှိပ်စက်ခံရသော အခိုက်အတန့်ကို ရည်ရွယ်သည်။) သတ်အပ်ပြီးသော ဘဝဏ္ဍ ရှိသော၊ ဘဝဏ္ဍကို သတ်ပြီးသော၊ သူ။ (အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ဘဝဏ္ဍကို ပယ်သတ်ပြီး ရကား အရဟတ္တမဂ်ရပြီး နောက်ကာလကို ရည်ရွယ်သည်။) ဘဝဏ္ဍဟတာသာ မေ သတော (ထေရ။ ၂၅၅) တိ ဘဝဏ္ဍေန ဘဝတဏှာယ အနာဒီမတိသံသာရေ ဟတာသာ ဥပဒ္ဒုတာသာ မမ သတော သမာနာသာ၊ အဂ္ဂ-မဂ္ဂေန ဝါ ဟတာဘဝဏ္ဍာသာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၉။

ဘဝဏ္ဍာနုသယ (ပု) [ဘဝဏ္ဍ+အနုသယ] (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌)အစဉ်မပြတ်-ကိန်း-ဝပ်တည်နေ-တတ်သော-ဘဝ၌ တပ်မက်မှု၊ ဘဝဏ္ဍာနုသယ။ (မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌ အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်တည်နေသော ထာမဂတ (=အစွမ်းထက်မြက်သည့်) ကိလေသာမျာ-းကို အနုသယဟု ခေါ်သည်။ အကြောင်း-အခွင့် သင့်ဟင့်ညီညွတ်သောအခါ ဖြစ်ထိုက်သော စိတ်အစဉ်၌ အမြဲမပြတ် ကိန်းဝပ်တည်နေသော ကိလေသာတို့ပင်တည်း။ အနုသယ-ကိလေသာဟူသည် ဇောနှင့် သဟဇာတ်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်ဥပါဒ်ခြင်းသို့ မရောက်၊ ဝါသနာ ဓာတ်တို့ကဲ့သို့စိတ်အစဉ်၌အမြဲမပြတ် ကိန်းဝပ်နေကြ၏၊ ပရိယုဋ္ဌာနကိစ္စဖြင့် ထကြွဖြစ်ပေါ်ရန် မျိုးစေ့ဓာတ်တို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ မဟဂ္ဂတ် ကုသိုလ်ဝိပါက်တို့၌ တပ်မက်သော တဏှာမျိုးဓာတ်သည် ဘဝဏ္ဍာနုသယ မည်၏။ တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌဂတဝိပ္ပယုတ် လေးခုဉ္ဇ ရှိသော လောဘတည်း။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၀။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၃၃၉-၃၄၁။ ပရမတ္ထ သံခ်ပ်ဋီ၊ ၂။ ၂၀၇-၂၀၈။ ယင်း ဘဝဏ္ဍာနုသယဘာသည် ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ပုထုဇဉ်,သောတာပန်,သက-ဒါဂါမ်, အနာဂါမ်၌ ဖြစ်၏၊ ရဟန္တာ၌ မဖြစ်။ ပယ် မပယ်အားဖြင့် သောတာပတ္တိ မဂ္ဂဉာန်, သကဒါဂါမိ မဂ္ဂဉာန်, အနာဂါမိ မဂ္ဂဉာန်၌ ဖြစ်၏၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာန်၌ မဖြစ်။ အောက်မဂ် ၃-ခုသည် ဘဝဏ္ဍာနုသယကို မပယ်နိုင်၊ အရဟတ္တမဂ်ကသာ ဘဝဏ္ဍာနုသယကို ပယ်နိုင်သည်။ ဌာနဟူသော ဘုံအားဖြင့်ရှုပဓာတ်, အရှုပဓာတ်၌ အာရုံပြုသော အားဖြင့်သာ ဖြစ်၏။ ဒိဋ္ဌဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်တို့၌ သဟဇာတ်အားဖြင့် ဖြစ်၏။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၆-၇။ ယမိုက်အရကောက်။ ၃၉၂၊ ၄၂၀။) ကတ္ထ ဘဝဏ္ဍာနုသယော အနုသေတိ၊ ရူပ-ဓာတုယာ အရူပဓာတုယာ တတ္ထ ဘဝ-ဏ္ဍာနုသယော အနုသေတိ။ ယမက၊ ၂။ ၅၅။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၆-၇။)

ဘဝဏ္ဍာနုသယမူလက (တိ) [ဘဝဏ္ဍာနုသယ+မူလ+က] ဘဝဏ္ဍာနုသယ မူရှိသော၊ ဘဝ-ဏ္ဍာနုသယကို မူအဖြစ် ထားသော။ ဘဝ-ဏ္ဍာနုသယမူလကံ ကေန္တိ ဧဝံ သဗ္ဗာနိပိ ကေမူလကာနိ ကေဝိသတ်။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။

ဘဝဏ္ဍာနုသာရီ (တိ) [ဘဝဏ္ဍ+ အနု+သရ+ဏီ] ဘဝဏ္ဍသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ သူ။ ဘဝဏ္ဍပရေတ-ကြည့်။

ဘဝရာဂေကင္ခ(တိ) [ဘဝရာဂ+ကေင္ခ] ဘဝရာဂနှင့် တူသော တည်ရာရှိသော၊ ဘဝရာဂနှင့် အတူတကွတည်သော (ကံ)။ ဘဝရာဂေကင္ခံ ပန မဟာဗြဟ္မာနံ။ အဘိ၊ ၌၊ ၄၇၇။

ဘဝလက္ခဏ (န) [ဘဝ+လက္ခဏ] ဘဝပုဒ်၏—လက္ခဏာ—အမှတ်အသား။ ဘဝသခ်ၤပကြည့်။

ဘဝလောက (ပု) [ဘဝ+လောက] ပျက်စီးတတ်သောဘဝ။ (တေဘူမက ဝိပါက်သည် ဘဝလောက။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၉။ ရှုပါဝစရသတ္တဝါသည် ဘဝလောက။ သုဂတိသတ္တဝါသည် ဘဝလောက။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၃။)လောကောတိ ဧကော လောဒကာ၊ ဘဝလောကော။ စူဠနိ။ ၂၀၆။ (—နေတ္တိ။ ၁၁၊ ၁၈။) ဧကော လောကော ဘဝလောကောတိ တေဘူမကဝိပါကော။ သော ဟိ ဘဝတိတိ ဘဝေါ၊ ဘဝေါ ဧဝ လောကော ဘဝလောကော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၉။ စျာနာဘိညာ ပရိဗုဒ္ဓိယာ ရှုပါဝစရသတ္တာ ဘဝလောကော တဒညေ သတ္တာ သမ္ဘတ္တိဘဝဘာဝတော ဘဝလောကော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၃။ ဘဝတိ စျာနာဘိညာဟိ ဗုဒ္ဓိဟိတိ ဘဝေါ၊ ဘဝေါ စ သော လောကောစာတိ ဘဝလောကော၊ ရှုပါဝစရသတ္တော။ သော ဟိ စျာနာဒိဗုဒ္ဓိဟိ ဘဝတိ၊ တိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ဂ၆။ မဟဂ္ဂတ ဓမ္မဒ္ဒေါ ဘဝနဒ္ဒေန ဘဝေါ, ဝုတ္တနယေန လောကော စာတိ ဘဝလောကော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၁၁။

ဘဝလောဘ (ပု) [ဘဝ+လောဘ] ဘဝ၌ တပ်မက်ခြင်း၊ ဘဝတဏှာ။ အဟောသုခံ အဟောသုခန္တိ တေသံ ကိရ ဘဝလောဘော မဟာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။ (—ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၉။)

ဘဝလောဘက္ခယ (ပု) [ဘဝလောဘ+ခယ] ဘဝ၌ တပ်မက်မှုကုန်ခြင်း၊ ဘဝတဏှာ ကုန်ခြင်း။ သော လောဘက္ခယာယာတိ လှုမိနာပိ အနာဂါမိနော ဘဝလောဘက္ခယတ္ထာယ အရဟတ္တ မဂ္ဂဝိပဿနာဝ ကထိတာ။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉။

ဘဝလောဘခီဏ (တိ) [ဘဝလောဘ+ခီဏ] ကုန်ပြီးသော ဘဝတဏှာရှိသော၊ ဘဝတဏှာ ကုန်ပြီးသော၊ သူ။ဘဝလောဘခ်ီဏော (ဇာ၊ ၁။ ၂၀၄)တိ ခီဏဘဝရဂေါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၀၂။

ဘဝလောဘဇပ္ပ (ပု) [ဘဝလောဘ+ဇပ္ပ]ဘဝ၌ အလွန် တပ်မက်မှု၊ ဘဝလောဘ ဟူသော တဏှာ။ ဘဝလောဘဇပ္ပ (သံ၊၁။၁၂၄)နှစ်ဆို ဘဝလောဘသခ်ါတံ တဏှံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၀။

ဘဝဝဇ္ဇ (တိ) [ဘဝ+ဝဇ္ဇ] ဘဝသည် ကြဉ်အပ်သော။ ဘဝဝဇ္ဇဿ ကမ္မဝိညာဏဿ ပတိဋ္ဌိတတာ ဟောတိ ဒဿနတ္ထဉ္စ ဝုတ္တော။သံ၊ ဋီ၊ ၂။၀၃။

ဘဝဝစ္ဆဂမန (န) [ဘဝ+ဝစ္ဆဂမန] ဘဝ၌ သွားတတ်သော တဏှာကို ပျို့အန်ခြင်း။ ဒေဝတာနံ အပ္ပေါဒ္ဓနာဒီဟိ ကိဉ္စနံ ပမောဒနုပ္ပတ္တိဉဒါနဿ ဘဝဝစ္ဆဂမနေန ဓမ္မသဘာဝဗောဓနေန စ ပမောဒဝိဘာဝနဿ ပဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၃၄၂။

ဘဝဝိရ (ပု) [ဘဝ+ဝိရ] ဘဝပုဒ်၊ ဘဝပါဋိ၊ ဘဝဝိရ။ ဘဝဝိရေ ကာမဘဝေါတိ ကမ္မဘဝေါ စ ဥပပတ္တိ ဘဝေါ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၃။ ပဋ္ဌာဝါဏတိ ပုစ္ဆနဝိဿဇ္ဇနဝါဏ ပါဋိပဒေသာ ဥတ္တရပဒလောပဝသေန။မရု၊ ၁။၄၉။

ဘဝဝိဂမ (ပု) [ဘဝ+ဝိဂမ] ဘဝမှကင်းပြတ်ခြင်း။ ဝိဘဝန္တိ ဘဝဝိဂမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁။

ဘဝဝိနိဗန္ဓ (ပု)[ဘဝ+ဝိနိဗန္ဓ] ဘဝ၌ မြဲစွာ ဖွဲ့ခြင်း။ ဝိနိဗန္ဓာယ ဘဝါယာတိ ဘဝဝိနိဗန္ဓာယ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၁။၂၂။

ဘဝဝိပွမောက္ခ (ပု) [ဘဝ+ဝိပွမောက္ခ] (က) ဘဝမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ (ခ) ဘဝမှ လွတ်မြောက်ရာ။ (က) ဘဝဂါမိကမ္မေန ပန ရူပါ-ရူပဘျာနေန, တံ နိဗ္ဗတ္တေန စ ဥပပတ္တိဘဝေန ဘဝဝိသုဒ္ဓိ ဝဒန္တာ ဘဝေန ဘဝဝိပွ-မောက္ခံ ဝဒန္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၆-၇။ (–၈၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၃။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၀။) (ခ) အာသညဘဝံ ဘဝဝိပွမောက္ခံ မညမာနာ။မ၊ဋီ၊ ၂။၂၅၃။

ဘဝဝိပွမောက္ခာဝဟ (တိ) [ဘဝဝိပွမောက္ခ+အာဝဟ] ဘဝမှလွတ်မြောက်ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ နဟောတိ ပရံမရဏာတိ အာဘိနိဝိသန္တော ဘဝဝိပွမောက္ခာဝဟာယ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ အပ္ပဋိပဇ္ဇနေန တံ အတိ-ဝတ္တတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၎၀။

ဘဝဝိပွမောက္ခေသီ(တိ)[ဘဝဝိပွမောက္ခ+ဧသ+ဏီ] ဘဝမှ လွတ်မြောက်ရာကို ရှာမှီးသော၊ သူ။ ဘဝဝိပွမောက္ခေသိနော ဝေနေယျာ ဣမိဿာ ဒေသနာယ ဘာဇနံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၃။

ဘဝဝိပွဟာန (န) [ဘဝ+ဝိပွဟာန] ဘဝကို ပယ်စွန့်ခြင်း။ ဘဝဝိပွဟာနာယ ဧဝါ ပနိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ။ ဥဒါန။ ၁၁၅။ နေတ္တိ။ ၁၃၅။ ပေဋကော။ ၁၀၆။ ဘဝဝိပွဟာနာ-ယာတိ ကာမာဒိဘဝဿ ပဇဟနတ္ထာယ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၀။ (–နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၆။)

ဘဝဝိဘဝဂဏ္ဟာဝိရဟိတ (တ) [ဘဝဝိဘဝ-တဏ္ဟာ+ဝိရဟိတ] ဘဝတဏ္ဟာဝိဘဝတဏ္ဟာမှ ကင်းသော၊ သူ။ တီသု ဘဝေသု ဒုဒ္ဒိဿသု ဝါ၊ အာယတနေသု ဘဝဝိဘဝတဏ္ဟာဝိရဟိ-တော ဟုတ္ဝာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၆။

ဘဝဝိဘဝဒိဋ္ဌိဘာဂ (ပု) [ဘဝဝိဘဝဒိဋ္ဌိ+ဝိဘာ-ဂ] ဘဝဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိတို့ကို—ခဲ့ခြမ်း—ဝေဖန်ခြင်း။ ဘဝဝိဘဝဒိဋ္ဌိဝိဘာဂေါ....ဒဿိတာနိ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။ (–သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၀။)

ဘဝဝိဘဝသမ္ဘတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဘဝဝိဘဝ-သမ္ဘတ္တိ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဘဝ၏ ပြည့်စုံခြင်း စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူသော အကျိုး ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဘဝဝိဘဝသမ္ဘတ္တိပစ္စု-ပဋ္ဌာနာ ဝါ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၃။ (–ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၂။)

ဘဝဝိမောက္ခ (ပု) [ဘဝ+ဝိမောက္ခ] (က) ဘဝမှလွတ်မြောက်ခြင်း။ (ခ) ဘဝမှလွတ် မြောက်ရာ။ (က) ဘဝဝိမောက္ခာယ ဝိဿဇ္ဇ-စိတ္တဿ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ နိရပေ-က္ခာယ။ မ၊ ဋီ၊၂။၆၀။ (ခ) ဘဝဝိသေ-သံယေဝဘဝဝိမောက္ခံ မညန္တိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၁။

ဘဝဝိမောက္ခသညီ (တိ) [ဘဝဝိမောက္ခသညာ+ဣ] ဘဝမှလွတ်မြောက်ရာဟုအမှတ်ရှိသော၊ သူ။ ယေ ပန ဣတော ဗဟိဂတာ တတ္ထ နိစ္စသညိနော ဘဝဝိမောက္ခသညိနော စ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၂။

ဘဝဝိမောက္ခေသီ (တိ) [ဘဝဝိမောက္ခ+ဧသ+ဏီ] ဘဝမှလွတ်မြောက်ရာကိုရှာမှီးသော၊သူ။ ဘဝဝိမောက္ခေသိနော ဝိနေယျာ ဣမိဿာ ဒေသနာယ ဘာဇနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၂။

ဘဝဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဘဝ+ဝိသုဒ္ဓိ] ဘဝ၏စင်ကြယ်ခြင်း။ ဘဝဝိပွမောက္ခ (က)ကြည့်။

ဘဝဝိသေသ (ပု) [ဘဝ+ဝိသေသ] ဘဝအထူး၊ သုဂတိဘဝ။ ဘဝဝိမောက္ခ(ခ)ကြည့်။

ဘဝဝိသေသစောဒနာ (ထီ)[ဘဝဝိသေသ+စော-ဒနာ] ဘဝအထူးကို–မေး–စိစစ်—ခြင်း။ ဘဝဝိသေသစောဒနာယ သဘာဝတော ဝေ ဝိညာဏေန ဝိနာ ရူပဿပိ ပဝတ္တိ နတ္ထိတိ ဒီပိတံ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၅–၆။

ဘဝဝိဒ္ဒသသနိယာမက (တိ) [ဘဝဝိဒ္ဒသ+နိယာမက] ဘဝအထူးကိုသတ်မှတ်တတ်သော။ သညာဝိရာဂါဒိဟိ ပန မနသိကာရော စ ဘဝဝိဒ္ဒသသနိယာမကော ပုဗ္ဗဘာဂေါ ဝဋ္ဋတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၃။

ဘဝဝိဒ္ဒသပတ္ထနာ (ထီ) [ဘဝဝိဒ္ဒသ+ပတ္ထနာ] ဘဝအထူးကို တောင့်တခြင်း။ ဘဝဝိဒ္ဒသပတ္ထနာဝသေန ပဝတ္တော လောကဝိမိသံ။ အန၊ ၂။ ၁၇၁။

ဘဝဝိဒ္ဒသဝိသယ (တိ) [ဘဝဝိဒ္ဒသ+ဝိသယ] ဘဝအထူးလျှင် အာရုံရှိသော။ န ဘဝဝိဒ္ဒသဝိသယာ။ ဝိဘာန၊ ၁။ ၁၅၇။

ဘဝဝိဒ္ဒသာဝဟ (တိ) [ဘဝဝိဒ္ဒသ+အာဝဟ] ဘဝအထူးကို ဆောင်တတ်သော။ တတ္ထ လောကိယံ ဘဝဝိဒ္ဒသာဝဟံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃။ (-ဒုဖ၉။)

ဘဝသံယောဇန (န) [ဘဝ+သံယောဇန] ဘဝ၌ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ဘဝတခုကို ဘဝတခုဖြင့်နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ဘဝအနှောင်အဖွဲ့၊ ဘဝသံယောဇဉ်။ (အတိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး အတိ၊ ဝိ။ ၄၀၅။ကို ဘဝသံယောဇဉ်ဟု ဆိုသည်။ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၅။) ပရိက္ခီဏဘဝသံယောဇနော သမ္မဒညာ ငိမုတ္တော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၀။ မ၊ ၁။ ၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၁။ (-မ၊ ၃။ ၂၇၅။) ဣမာနိ ဟိ သတ္တေ ဘဝေသု သံယောဇေန္တိ ဉပနိဗန္ဓန္တိ, ဘဝံ ဝါ ဘဝေန သံယောဇေန္တိဿ၊ တသ္မာ " ဘဝသံယောဇနာနိ " တိ ဝုစ္စန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၅။)

ဘဝသံယောဇနက္ခယ (ပု) [ဘဝသံယောဇန+ခယ] ဘဝသံယောဇဉ်၏ ကုန်ရာ(နိဗ္ဗာန်)။ အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တိတိ ဘဝသံယောဇနက္ခယေ။ အံ၊ ၁။ ၂၃၂။ အံ၊ ၂။ ၃၁၁။ (-ဣတိဝုတ်။ ၂၃၂။) ဘဝသံယောဇနက္ခယေတိ ဘဝသံယောဇနက္ခယသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနေ ဘဝသံယောဇနာနဉ္စ ခယန္တေ ဥပ္ပန္နာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။

ဘဝသံယောဇနဋ္ဌ (ပု) [ဘဝသံယောဇန+အတ္ထ] ဘဝ၌ နှောင်ဖွဲ့ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ ကာမံ ဒိဋ္ဌိအာဒယောပိ သံယောဇနာနိ ဧဝ၊ တထာပိ တဏှာယ ဘဝသံယောဇနဋ္ဌော သာတိသယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉။

ဘဝသံဝရ (တိ) [ဘဝ+သံဝရ] ဘဝမှစောင့်ရှောက်တတ်သော။ နမာမိ ဓမ္မံ ဘဝသံဝရံ ဝရံ။ ဇာဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁။

ဘဝသံသာရမောစန (တိ) [ဘဝသံသာရ+မောစန] (က) ဘဝ၌ ကျင်လည်မှုခြင်းမှ လွတ်မြောက်စေတတ်သော။ (ခ) ဘဝ၌ ကျင်လည်ရခြင်းမှ လွတ်မြောက်သော၊ သူ။ (က) ဝိမုတ္တိပုပ္ဖံ သေန္တေ၊ ဘဝသံသာရမောစနံ။ အပ၊ ၁။ ၂၉။ ထေရ၊ ၁၊ ၂။ ၃၀၈။ တဥ္စ ခေါ ဘဝသံသာရမောစနံ ကာမဘဝါဒိဘဝေသု သံသရဏံ ဂမနံ ဘဝသံသာရံ၊ တမတော မောစနံ ဘဝသံသာရမောစနံ။ အပ၊ ၁။ ၁၊ ၂၅၈။ (ခ) တထာ ဗုဒ္ဓံ သောကနုဒံ....ဘဝသံသာရမောစနံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၈။

ဘဝသင်္ကန္တိ (ထီ) [ဘဝ+သင်္ကန္တိ] ဘဝပြောင်းခြင်း။ အတိဇာတိသင်္ကန္တိမတ္တေန ဘဝသင်္ကန္တိမတ္တေန စ သံသာရသုဒ္ဓိ ပဋိဇာနန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၈။

ဘဝသင်္ကန္တိဥပဂမနသဘာဝ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၄) သည် ဘာဝသင်္ကန္တိဥပဂမနသဘာဝမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဘဝသင်္ကန္တိဂမန-ကြည့်။

ဘဝသင်္ကန္တိဂမန (အတိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၀၈) သည် ဘာဝသင်္ကန္တိဂမန (အနုဋီ၊ ၂။ ၄၂) မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘဝသစ်ရဏကမ္မ (န) [ဘဝသစ်ရဏ+ကမ္မ] ဘဝကို ပြုပြင်တတ်သောကံ၊ ဘဝဖြစ်ရန်ပြုပြင်တတ်သောကံ။ ဘဝသစ်ဟောတိ ဘဝသစ်ရဏကမ္မံ။ အဘိ၊ ၆-၃၁၅။

ဘဝသစ်ရ (ပု) [ဘဝ+သစ်ရ] ဘဝကို ပြုပြင်တတ်သော ကံ၊ ဘဝဖြစ်ရန် ပြုပြင်တတ်သောကံ။ ဘဝသစ်ရမဝဿဇိ မုနိ။ ဒီ၊ ၂-၉၀။ သံ၊ ၁-၂၃၀။ အံ၊ ၃-၃၀။ ဥဒါန။ ၁၅၅။ နေတ္တိ။ ၅၂။ (-ဒီ၊ ၁-၂၅၅) ဘဝသစ်ရန္တိ ပုနဗ္ဘဝ-သစ်ရဏကံ.....ဘဝါဘဝါဘိသင်္ခရဏဌေန ဘဝသစ်ရန္တိ စ လဒ္ဓနာမံ တုလာတုလသစ်ါတံ လောကိယကမ္မဇ္ဇ ဩဿဇ္ဇိ....ဘဝသစ်ရန္တိ ဘဝဂါမိကံ ကမ္မံ။ ဥဒါန၊ ၈၉။ (-ဒီ၊ ၂-၁၄၇။ သံ၊ ၁-၂၀။ အံ၊ ၃-၂၅၀။ ဥဒါန၊ ၁၀၅။ နေဘ္ဘိ၊ ၈-၂၁။)

ဘဝသစ်ါရကမ္မ (န) [ဘဝသစ်ါရ+ကမ္မ] ဘဝကို ပြုပြင်ဟတ်သောကံ၊ ဘဝဖြစ်ရန် ပြုပြင်တတ်သော ကံ။ တံ ခန္ဓာနံ မူလဘူတံ ဘဝသစ်ါရကမ္မံ ...အဝဿဇိ။ ဥဒါန၊ ၈၉။

ဘဝသင်္ခေပ (ပု) [ဘဝ+သင်္ခေပ] (၁) ဘဝအဖြစ်ဖြင့်- ချုံးခြင်း- သိမ်းယူခြင်း။ (၂) ဘဝသို့ပစ်ချအပ်သည်၏အဖြစ်၊ ဘဝသို့ ပစ်ချခံရခြင်း၊ ဘဝဖုံးလွှမ်းခြင်း။ (၁) ဘဝသင်္ခေပေနာ(သံ၊ ၁-၁၀၉)တိ ဘဝဘာဝေနသင်္ဂဟိပိတတ္တာဟာယ၊ ဘဝလက္ခဏေန ကေလက္ခဏတ္တာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၂-၉၄။ (၂)အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘဝသင်္ခေပဂတ (တိ) [ဘဝသင်္ခေပ+ဂတ] ဘဝဖုံးလွှမ်းခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ ဘဝသင်္ခေပဂတတ္တာ ပန နာ သလ္လက္ခယိတ္ထ။ ဇာ၊ ၁-၁၀၁။

ဘဝသင်္ခေပဂတကာလ (ပု) [ဘဝသင်္ခေပဂတ+ကာလ] ဘဝဖုံးလွှမ်းခြင်းသို့ ရောက်သော အခါ။ ဣဒါနိ ပန မေ ဘဝသင်္ခေပဂတ-ကာလတော ပဋ္ဌာယ သော ကိ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၁-၁၀၃။

ဘဝသင်္ဂဟ (ထီ) [ဘဝ+သင်္ဂဟ] ဘဝ၌-ငြိကပ်-တွယ်တာ-စွဲလမ်း-ခြင်း။ တဏှာ အဝိဇ္ဇာ ဘဝသင်္ဂဟ စ။ ထေရ၊ ၁-၁၀၃။

ဘဝသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဘဝ+သင်္ဂဟိတ] ဘဝပြင့် ရေတွက်အပ်သော။ ဘဝသင်္ဂဟိတာနိပိ ဇာတိအာဒဲနိ ဇာတိယာ အပုစ္ဆယတ္တာ ဧဝ "ဌပေတ္ဝာ"တိ န ဝုတ္တာနိ။ အနုဋီ၊ ၂-၁၄၅။

ဘဝသဉ္ဉယကရ (တိ) [ဘဝသဉ္ဉယ+ကရ+အ] ဘဝတိုးပွားမှုကိုပြုတတ်သော။ လ္ဟတော ပုဗ္ဗေ ဘဝသဉ္ဉယကရာနံ တိဿန္နံ ဝေဒသစ်ါ-တာနံ ဝိဇ္ဇာနံ....တေဝိဇ္ဇော စ အမှိ။ တေရ၊ ၁-၁၀၄။ (သျ-၌ ဘဝပစယကရာနံဟု ရှိသည်။ ဘဝကို ဆည်းပူးခြင်းကို ပြုတတ်ကုန်သောဟု အနက်ပေး၏။)

ဘဝသညီဟ (တိ) [ဘဝ+သညီတ] ဘဝဟု-မှတ်အပ်-သိအပ်-သော။ တံတံ ဘဝသညီတံ ဒုက္ခံ အာဂတာ ဝေ။ထေရ၊ ၁-၁၀၂။

ဘဝသတ (န) [ဘဝ+သတ] ဘဝ-တရာ-အရာ။ ဘဝသတော်ပိ ဝုတ္တော အယမေဝ အတ္ထော။ မ၊ ၁-၄၊၂၃။

ဘဝသတ္တ (တိ) [ဘဝ+သတ္တ] ဘဝ၌-ငြိကပ်-တွယ်တာ-သော၊သူ။ အညထာဘာဝီ ဘဝသတ္တော လောကော ဘဝမေဝါဘိနန္ဒတိ။ သံ၊ ၂-၂၅၄။ (-ဥဒါန။ ၁၁၅။ နေတ္တိ။ ၁၃၅။ ပေဋ္ဌကော။ ၁၀၆။) အညထာဘာဝီ ဘဝ-သတ္တော လောကော ဘဝမေဝါဘိနန္ဒတိ အညထာဘာဝံ ဝိပရိဏာမံ ဥပဂမနေန အညထာဘာဝီ ဟုတ္ဝာပိ ဘဝေသု သတ္တော လင်္ဂါလဂိတော ပလိဝုဋ္ဌေါ အယံ လောကော ဘဝံယေဝ အဘိနန္ဒတိ။ သံ၊ ၁-၁၁၀။ (-ဥဒါန၊ ၈၀။ နေတ္တိ၊ ၈-၂၄။ နေတ္တိ၊ ၀။ ၃၁၂။)

ဘဝသဒ္ဒ (ပုံ) [ဘဝ+သဒ္ဒ] ဘဝသဒ္ဒါ။ ဘဝသဒ္ဒတော ဘကာရံ..... "ဘဂဝါ" တိ ပုစ္ဆတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၃၀။

ဘဝသန္ဓာန (တိ) [ဘဝ+သန္ဓာန] ဘဝကိုစပ်တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘဝသန္ဓာဘိညာ (ထီ) [ဘဝသန္ဓ+အာဘိညာ] ဘဝကိုစပ်တတ်သော အာဘိညာဉဲ။(သျ–နှာ။ ၂၃၆။) အသုဘသညာဘာဝနာ ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ ဘဝသန္ဓာဘိညာ ဘဝသန္ဓာနံ ပေဋကော။ ၂၆၇။

ဘဝသဘာဝ (တိ) [ဘဝ+သဘာဝ] ဘဝသဘောရှိသော။ တဗ္ဘဲသေသောတိ ကာမာသဝဝိသေသာ ဘဝသဘာဝကွာတိ အဓိပ္ပါယော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၂။

ဘဝသမညာ (ထီ) [ဘဝ+သမညာ] ဘဝဟူသောအမည် ပညတ်။ ပစ္စယေဟိ သခ်ံတတ္တာ ..... ဘဝသမညာယ သခ်ါရာဝဟုတ္တာ သမ္ဘူတာ ဇရာမရဏေန စ ဝိပရိဏာမန္တီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။

ဘဝသမုစ္ဆေဒ (ပုံ) [ဘဝ+သမုစ္ဆေဒ] ဘဝပြတ်စဲခြင်း။ နိရောဓတဏှာတိ ဘဝနိရောဓေ ဘဝသမုစ္ဆေဒေ တဏှာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၉။

ဘဝသမုဒယ (ပုံ) [ဘဝ+သမုဒယ] (၁) ဘဝဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဘဝလျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ (၁) ဘဝသမုဒယာ ဇာတိသမုဒယော။ဘဝသမုဒယဉ္စ ပဇာနာတိ။မ၊၁။၆၁၊ ၆၂။ ဘဝသမုဒယာတိ ဇာတိ ပန ဇာတိယာ ပစ္စယဘူတော ကမ္မဘဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ (တိ) (၂) ဇာတိခေါ အာဝုသော ဘဝနိဒါနာ ဘဝသမုဒယာ။ သံ၊၁။ ၂၃၃။

ဘဝသမုဒိတ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၉) သည် ဘဝသမုဒိတ (ဣတိဝုတ်။၂၂၄)မှပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘဝသမုဒ္ဒ (ပုံ) [ဘဝ+သမုဒ္ဒ] ဘဝ–သံသရာ–သမုဒ္ဒရာ၊ အပြောကျယ်သော–ဘဝ–သံသရာ။ အဟော ဘဝသမုဒ္ဒါမို့၊ နိမုဂ္ဂေ ဥဒ္ဓရိ ဇိနော။ အပ၊၂"၁၅၃။

ဘဝသမ္ဘတ္တ (တိ) [ဘဝ+သမ္ဘတ္တ] ဘဝသို့ရောက်သော၊သူ။ ပစ္ဆိမေ ဘဝသမ္ဘတ္တေ၊ မနုဿတ္တံ ဂမိဿတိ။ အပ၊ ၁။၂၄။ (–၂၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၊၂၂၃။) တတ္ထ ပစ္ဆိမေ ပရိယောသာနဘူတေ ဘဝေ သမ္ဘတ္တေ သတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

ဘဝသမ္ဘတ္တိ (ထီ) [ဘဝ+သမ္ဘတ္တိ] (က) ဘဝ၏ပြည့်စုံခြင်း (သုဂတိဘဝ)။ (ခ) ဘဝစည်းစိမ်။ (က) သဗ္ဗေဟေဝ စ သဂ္ဂေဟိ ဘဝသမ္ဘတ္တိယာ စ ဇေဋ္ဌာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ (— အာဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၁၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။) (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဘဝသမ္ဘဒါ-လည်းကြည့်။

ဘဝသမ္ဘတ္တိဒါယကကမ္မ (နံ) [ဘဝသမ္ဘတ္တိဒါယက+ကမ္မ] ဘဝစည်းစိမ်ကို ပေးတတ်သောကံ။ ဘဝသမ္ဘတ္တိဒါယကကမ္မတော သေသေန ယံ တတ္ထ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယဘူတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

ဘဝသမ္ဘတ္တိပဋိလာဘ (ပုံ) [ဘဝသမ္ဘတ္တိ+ပဋိလာဘ] ဘဝစည်းစိမ်ကိုရခြင်း။ ယသပဋိလာဘော (အံ.ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃) တိစ ဘဝသမ္ဘတ္တိပဋိလာဘော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၉။

ဘဝသမ္ဘတ္တိဘဝနိဗ္ဗာန (နံ) [ဘဝသမ္ဘတ္တိ+ဘဝ+နိဗ္ဗာန]နှတ်ဖြဟ္မာဘဝ လူ့ဘဝ နိဗ္ဗာန်။ ဘဝသမ္ဘတ္တိဘဝနိဗ္ဗာနာနံ အပ္ပဒါနဘာဝတော ဥမ္မင်္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၅။ ဥမ္မင်္ဂေါတိ ဒေဝလောကံ ဝါ မနုဿလောကံ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ဝါ ဂစ္ဆန္တာဿ အမင်္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။

ဘဝသမ္ပတ္တိလောဘ (ပု) [ဘဝသမ္ပတ္တိ+လောဘ] သုဂတိဘဝကိုတပ်မက်ခြင်း၊ ဘဝစည်းစိမ်ကို တပ်မက်ခြင်း။ ဘဝသမ္ပတ္တိလောဘေန ဝါ ပဝတ္တိတံ ဟိနံ။ အနုဋ္ဌိ၁။၁၁၇။

ဘဝသမ္ပတ္တိဟေတုဝစန (နာ) [ဘဝသမ္ပတ္တိ-ဟေတု+ဝစန] ဘဝပြည့်စုံခြင်းအကြောင်းကိုဆိုခြင်း။ ဘောဂသမ္ပတ္တိဟေတုံ ဝတ္ထာ ဘဝသမ္ပတ္တိဟေတုဝစနတော စ.....သီလံ ပုတ္တံ။ စရိယာ၊၌။ ၂၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။၁၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၁။)

ဘဝသမ္ပတ္တုပဂ (ပု) [ဘဝသမ္ပတ္တိ+ဥပ+ဂမု+ကို] ဘဝ၏ပြည့်စုံခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သော၊ ပြည့်စုံသောဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော။ပုညုပဂန္တိ ဘဝသမ္ပတ္တုပဂံ။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။၉၄။

ဘဝသမ္ဘဒါ (ထီ) [ဘဝ+သမ္ဘဒါ] ဘဝ–နှင့်–၏–ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်ဝသော သုဂတိဘဝ။ လောကိယဿ ပန သရဏဂမနဿ ဘဝသမ္ဘဒါပိဘောဂသမ္ပဒါပိ ဖလမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၁၆။ဘဝသမ္ဘဒါ ဟိ သုဂတိဘဝေန သမ္ဘဒါ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၁၀၅။

ဘဝဘမ္ဗုဒိတ (တိ) [ဘဝ+သမ္ဗုဒိတ] ဘဝ၌–နှစ်သက်–လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်– သော၊သူ။ ဘဝါရာမာ ဘိက္ခဝေ ဒေဝမနုဿာ ဘဝရတာ ဘဝသမ္ဗုဒိတာ။ ပဋိသံ။၁၅၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၂၉။ (–မ၊၁၊၄၀၆။ သံ၊ ၂။ ၅၅၆။) ဘဝသမ္ဗုဒိတာတိ ဘဝေန သန္တုဋ္ဌာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၄။ ဘဝေသု သုဋ္ဌု မုဒိတာတိ ဘဝသမ္ဗုဒိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၀။ ဘဝေသမ္မောဒံ အာပန္နာတိ ဘဝသမ္ဗုဒိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၆၃။

ဘဝသလ္လ (ပု၊ နာ) [ဘဝ+သလ္လ]ဘဝသို့–ရောက်စေပေါက်–ရောက်ကြောင်းဖြစ်–သော (ရာဂစသော) ငြောင့်တံသင်း။ အစ္ဆိန္ဒိ ဘဝသလ္လာနိ၊ အန္တိမောယံ သမုဿယော။ ဓမ္မ။ ၆၄။ အစ္ဆိန္ဒိ ဘဝသလ္လာနိတိ သဗ္ဗာနိပိ ဘဝဂါမိနိသလ္လာနိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၉။

ဘဝသဟဂတ (တိ) [ဘဝ+သဟဂတ]ဘဝဒိဋ္ဌိ–သဿတဒိဋ္ဌိ–နှင့်တကွဖြစ်သော။ ဘဝသဟဂတာ တဏှာ ဘဝတဏှာ။သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၆။

ဘဝသဟဿ (နာ) [ဘဝ+သဟဿ] တထောင်သော– အထောင်သော– ဘဝ၊ ဘဝ–တထောင်– အထောင်။ ဘဝသဟဿောနပိ ဝဋ္ဋတော သီသံ ဥက္ခိပိတုံ နာ သက္ကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၄။

ဘဝသာဂရ (ပု)[ဘဝ+သာဂရ]ဘဝ–သံသရာ-သမုဒ္ဒရာ၊ အပြောကျယ်သော–ဘဝ–သံသရာ။ နိမုဂ္ဂါ တံ တယာ ပုတ္တ၊ ဘာရိတာ ဘဝသာဂရာ။ အပ၊၂။၂၀၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ (–ဇာ၊ ၂။၃၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။"၃၂၅")

ဘဝသာတ (တိ) [ဘဝ+သာတ] ဘဝ၌သာယာခြင်း၊ ဘဝတဏှာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘဝသာတဗဒ္ဓ (တိ) [ဘဝသာတ+ဗဒ္ဓ] ဘဝ၌သာယာခြင်းဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ ဘဝတဏှာဖြင့်နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊သူ။ ဣစ္ဆာနိဒါနာဘဝယာတဗဒ္ဓါ။သုတ္တနိ။၄၀၀၊မဟာနိ။ ၂၂။ (–၂၃။) ဘဝသာတဗဒ္ဓါတိ သုခဝေဒန ဒိမိ ဘဝသာတေန ဗဒ္ဓါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊၀၉။ ဘဝေသာတံ ဘဝသာတံ၊ တေန ဘဝသာတေန သုခဿာဒေန ဗဒ္ဓါ ဟုတ္ဝာ ဋ္ဌိတာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊၉၀။

ဘဝသာတဝတ္ထု (နာ) [ဘဝ+သာတဝတ္ထု] ဘဝ၌ သာယာဖွယ်ဝတ္ထု။ တေ ဝါ ဘဝသာတဝတ္ထု ဒုပ္ပမ္ဇာ (မဟာနိ။၂၃) တိ ဘဝေ သုခဿာဒဝတ္ထုဘူတာ ဓမ္မာ တေ မုဉ္ဇိတုံ ဒုက္ကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၀။

ဆဝသိ (ကြိ) [ဘူ+အ+သိ] ဖြစ်၏။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝသိနေဟ (သေ့ဟ) (ပု) [ဘဝ+သိနေဟ (သေ့ဟ)] ဘဝ၌–ချစ်ခင်–နှစ်သက်–ခြင်း၊ ဘဝ၌တပ်မက်မှုအစေး။ ယော ဘဝေသု.... ဘဝသိနေဟော ဘဝပရိဋ္ဌာဟော။ အဘိ၊၈။ ၂၂၂။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၂။ စူဠနိ။၅၇။ ပဋိသံ၊၁၊ ၁။၁၀၉။ ယော ဘဝေသု....ဘဝသေ့ဟော။ အံ၊၁။၃၁၇။

ဘဝသုခ (နာ) [ဘဝ+သုခ] ဘဝချမ်းသာ။ ဘဝသုခဘဝိသုဒ္ဓိအတ္ထ (မ၊၃၊၁။၇၄) နှင့် ဘဝသုခတ္ထဉ္စ ဘဝိသုဒ္ဓိအတ္ထဉ္စ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။

ဘဝသုခါဝဟ (တိ) [ဘဝသုခ+အာဝဟ] ဘဝချမ်းသာကိုဆောင်တတ်သော။ တထာ ဘဝသုခါဝဟော ပုညဉ္စာသမ္ဘာရော ပါဌမိ။ စရိယာ၊၃။၃၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၉၀။

ဘဝသုဒ္ဓ (ပု) [ဘဝ+သုဒ္ဓ] ဘဝ၏စင်ကြယ်ခြင်း။ အပ္ပဟီနကာမဏာဂါဒိကော ဟိ ကဝမသုခတ္ထံ ဝါ ဘဝသုဒ္ဓတ္ထံ ဝါ ဝေံ ဘဝိသုဒ္ဓိ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။

ဘဝသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဘဝ+သုဒ္ဓိ] ဘဝ၏စင်ကြယ်ခြင်း။ ကိလေသသုဒ္ဓိယာ ဝါ ဘဝသုဒ္ဓိယာ ဝါ အဝိတိဏ္ဏဝိမ်ာ်ဆံ့ မစ္ဆံ နာ သောဓေန္တီ။ သုတ္တနိ၊ ၁၊၁။၃၀၇။ (—နေတ္တိ၊၁။၁၄၀။)

ဘဝသောတ (ပု၊နာ) [ဘဝ+သောတ] ဘဝအာလျှင်၊ ဘဝတဏှာဟူသော အလျှင်။ ဘဝသောတံ သစေ ဗုဒ္ဓေါ၊ တိဏ္ဏော လောကန္တဂူ-ဝိဒူ။အပ၊ ၂။၁၂၀။ ထေရ၊၁၊ ၂။၁၈၂။ အောက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဘဝသောတာနုသာရီ (တိ) [ဘဝသောတ+အနုသာရီ] ဘဝအလျှင်သို့ အစဉ်လိုက်သော၊ ဘဝတဏှာဟူသော အလျှင်သို့ အစဉ်လိုက်သော၊ သူ။ တေသု ဥဿုက္ကဇာတေသု၊ ဘဝသောတာနုသာရိသု။ သံ၊၁။၁၅။ (—သုတ္တနိ။၃၉၃။ ပဋိသံ၊၁၊ ၂။၆၄။) ဘဝသောတာနုသာရိသူတိ ဝဋ္ဋသောတံ အနုသရန္တေသု။ သံ၊၁၊၁။၅၁။ ဘဝသောတာနုသာရိနန္တိ တဏှာနုသာရိနံ။ သုတ္တနိ၊၁၊ ၂။၂၃၃။

ဘဝေဿဟ (ပု) [ဘဝ+သ့ေဟ] ဘဝ၌–ချစ်ခင်–နှစ်သက်–ခြင်း၊ ဘဝ၌တပ်မက်မှုအစေး။ ဘဝသိနေဟ-ကြည့်။

ဘဝဿာဒ (ပု) [ဘဝ+အဿာဒ] ဘဝ၌သာယာခြင်း။ ဘဝဿာဒေါ (ဒီ၊၁၊၁။၃၀၁) နာမ ကာမဏဂါဒိ သဟဂတော ဘဝေသု အဿာဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၁။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆။ မူလဋီ၊၂။၁၄၆။)

ဘဝဿာဒဂဓိတ (တိ) [ဘဝဿာဒ+ဂဓိတ] ဘဝ၌သာယာကပ်ငြိသော။ တထာ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဘဝဿာဒဂဓိတာယ နှာတကဝတနိပ္ပတ္တိ-ယာ....နှာတကော စမှိ။ ထေရ၊၁၊၁။၄၃၆။

ဘဝဿာဒဂဓိတမာနသ (တိ) [ဘဝဿာဒဂ-ဓိတ+မာနသ] ဘဝ၌ သာယာကပ်ငြိသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဘဝဿာဒဂဓိတမာနသ-တာယ စ ထေရဿ ဝေဒနာ ဝသေန နိဗ္ဗတ္တေ-တ္ဝာ ဒသောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃၊၁။၁၇၉။

ဘဝဿာဒတဏှာ (ထီ) [ဘဝဿာဒ+တဏှာ] ဘဝ၌ သာယာတပ်မက်သောတဏှာ။ တဏှာ-ယ ကာမတဏှာဒိဝသေန ဗဟုဝိဓတ္တာ ဘဝ-တဏှာယ အနုသယောတိ ဝိဿဇ္ဇေတိ ဘဝ-ဿာဒတဏှာဘာဝတော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၂။

ဘဝဿု (ကြိ) [ဘူ+အ+ဿု] ဖြစ်လော။ ဘဝတိ၊ (၁) ကြည့်။

ဘဝဟာရိတ (တိ) [ဘဝ+ဟာရိတ] ဘဝကို ဆောင်တတ်သော (သျှ)။ ဣဒံ ပနဿာတိ ဘဝဟာရိတာ စ အာရမ္မဏာ နိမိတ္တဂ္ဂါဟော အနုဘိနီဟာရဇလံ။ ပေဋကော။ ၂၆၉။

ဘဝဟေတု (ပု) [ဘဝ+ဟေတု] ဘဝဟူသော အကြောင်း၊ ဘဝရရှိရန်အကြောင်း။ န ဥပ-ပတ္တိဟေတု န ပဋိသန္ဓိဟေတု န ဘဝဟေတု။ မဟာနိ။၃၃၄။

ဘဝါကဃုနက (တိ) [ဘဝ+အာကဃုနက]ဘဝကို ဆဲငင်တတ်သော။ ဧဝမေဝ မဟန္တမဟန္တာ ဘဝါကဃုနကာ ကိလေသာ ဝနံ နာမ။ ဓမ္မ၊ ၌။ ၂၆၅။

ဘဝါထ (ကြီ) [ဘူ+အ+ထ။ ဆန်းကြောင့် ဒီဃ။] ဖြစ်ကုန်လော။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝါဒါန (န) [ဘဝ+အာဒါန]ဘဝသစ်ကို ယူခြင်း။ သတိ ဟိ ဘဝါဒါနေ သိလေန ဝိယော-ဂေါ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌။ ၇၇။

ဘဝါဒိနဝပုဋ္ဌိစ္ဆာဒက (တိ) [ဘဝါဒိနဝ+ပဋိစ္ဆာ-ဒက။ ထီ—ဋ္ဌ ပဋိစ္ဆာဒိကာ] ဘဝ၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော။ အဝိဇ္ဇာသမ္ဖုဋ္ဌတ္တာတိ ဘဝါဒိနဝပုဋ္ဌိစ္ဆာဒိကာယ အဝိဇ္ဇာယ သမ္ဖု-ဋ္ဌတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌။ ၂။ ၂၀၉။

ဘဝါဒိနဝပုဋ္ဌိစ္ဆာဒနကိစ္စ (တိ) [ဘဝါဒိနဝပဋိစ္ဆာ-ဒန+ကိစ္စ] ဘဝ၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း ကိစ္စ ရှိသော။ ဘဝါဒိနဝပုဋ္ဌိစ္ဆာဒနကိစ္စာ အဝိဇ္ဇာ တဏှာယ ကာရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၌။ ၂။ ၂၉၁။

ဘဝါဓိဋ္ဌာန (နေဘ္တိ။ ၁၀၁) သည် စာဂါဓိဋ္ဌာနမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်ဟန် ရှိသည်။ (နေတ္တိ။ ပေ၊ သျှ။ ဒု—ဝမ်းကြည့်။) ဒီ၊ ၃။ ၁၉၁—၌ စတ္တာရိ အဓိဋ္ဌ နာနိ ပညာဓိဋ္ဌာနံ သစ္စာဓိဋ္ဌာနံ စာဂါဓိဋ္ဌာနံ ဥပသမာဓိဋ္ဌာန-ဟု လာ၏။ နေတ္တိ၊ ၁၀၁—၌ပင် "သစ္စာဓိဋ္ဌာန စာဂါဓိဋ္ဌာန ပညာဓိဋ္ဌာန ဥပသမာဓိဋ္ဌာန ဟု အဓိဋ္ဌာနလေးမျိုး စဉ်ချပြထား၏။ နေတ္တိ၊ ၁၀၂—၌ စာဂါဓိဋ္ဌာနံ ဝီရိယသမာဓိ....ဘော-သင်္ခ-ဟု လ ရှိ၏။ ယင်းပါဠိတော်မျှဉ်းကို ဤနောက် ထောက်ဆလျှင် "စာဂါဓိဋ္ဌာန" သာ ပ၌မှန် ဖြစ်သင့်သည်။

ဘဝါဓိမုတ္တ (တိ) [ဘဝ+အဓိမုတ္တ]ဘဝ၌—ညွတ်—ကိုင်း—ရှိုင်း—နှလုံးသွင်း— ကပ်ငြိ—သော၊ သူ။ ဘဝူပနိတ—ကြည့်။

ဘဝါနုသယဝိသေသ (တိ) [ဘဝ+အနုသယ-ဝိသေသ] (ကာမဘဝ အစရှိသော) ဘဝဖြင့် အထူးပြုအပ်သော အနုသယအထူး။ ဘဝါနု-သယဝိသေသေန ပါ (မူလဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၇) တိ ကာမဘဝါဒိ ဘဝဝိသိဋ္ဌာနုသယဝိသေသေန ဝါ။ အနုဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။

ဘဝါပေတိ (ကာ၊ ကြို) [ဘူ+ဏာပေ+တိ] ဖြစ်စေ၏။ သမံ သမာနံ ဘဝါပေတီတိ(ဘာ-ဝေတီတိ?) သဘာဝေါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၀၈။

ဘဝ်ဘဝ (ပု) [ဘဝ+အဘဝ] (၁) ပြည့်စုံခြင်း ပျက်စီးခြင်း။ (၂) ကြီးပွားခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ (၃) သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ (၄) ကောင်းမှု မကောင်းမှု။ (၅) သုဂတိဘဝ ဒုဂ္ဂတိဘဝ။ (၆) ဘဝငယ် ဘဝကြီး။ (၇) ယုတ်သောဘဝ မြတ်သောဘဝ။ (၈) မြတ်သော ဆေးပစ္စည်း, အထူးသဖြင့် မြတ်သော ဆေးပစ္စည်း။ (၉) ဖြိုခြင်း ပျက်ခြင်း။ (၁၀) ဘဝ၌ မဖြစ်ခြင်း၊ အဘာဝပညတ်။ (၁၁) အဆက်ဆက် ဖြစ်လတ္တံ့သော ဘဝ၊ ဘဝအဆက်ဆက်။ (၁) ပြည့်စုံခြင်း ပျက်စီး ခြင်း။ (၂) ကြီးပွားခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ (၃) သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။(၄) ကောင်းမှု မကောင်းမှု။ (၅) သုဂတိဘဝ ဒုဂ္ဂတိဘဝ။ (၆) ဘဝငယ်ဘဝကြီး။ လ္ဟုတိဘဝါဘဝတဉ္စ-ဝိတိဝတ္တော (ဥဒါန။ ၁၀၀) တိ ယသ္မာ ဘဝေါတိ သမ္ဘတ္တိ၊ အဘာဝေါတိ ဝိပတ္တိ။ တထာ ဘဝေါတိ ဝုဋ္ဌိ၊ အဘာဝေါတိ ဟာနိ။ ဘဝေါတိ ဝါ သဿတံ။ အဘာဝေါတိ ဥစ္ဆေ-ဒေါ။ ဘဝေါတိ ဝါ ပုညံ။ အဘာဝေါတိ ပါပံ။ ဘဝေါတိ ဝါ သုဂတိ၊ အဘာဝေါတိ ဒုဂ္ဂတိ။ ဘဝေါတိ ဝါ ခုဒ္ဒကော၊ အဘာဝေါတိ မဟ-န္တော။ ဥဒါန၊ ၌။ ၁၄၆။ (၇) ယုတ်သော

ဘဝ မြတ်သော ဘဝ။အထ ဝါ ဘဝါဘဝန္တိ.... ဟိနပဏီတဝသေန စ ခုဒ္ဒကံ မဟန္တဉ္စ ဘဝန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁။ (၇) မြတ်သော ဆေးပစ္စည်း အထူးသဖြင့် မြတ်သော ဆေးပစ္စည်း။ ဘဝ[၁](၄) ကြည့်။ (၉) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း။ (၁၁) ဘာဝ်ဒွ် မဖြစ်ခြင်း။ အဘာဝပညတ်။ ဘာဝယတီတိ ဘဝေါ၊ ဇာတိ။ ဘဝတီတိ ဝါ ဘဝေါ။ သဝိကာရာ ဗဟုဝိဓခန္ဓုပ္ပတ္တိ ဒီပိတာ။ အဘာဝေါတိ ဝိနာသော၊ ဇာတိဘာဝံ မရဏဘာဝဉ္စ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ....ဘဝေသု အဘာဝေါ ဘဝါဘဝေါ၊ တံ ဘဝါဘင်။ ဘဝေသု အဘာဝပညတ္တိ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၁၁။ (၁၁) အဆက်ဆက် ဖြစ်လတ္တံ့သောဘဝ၊ ဘဝအဆက်ဆက်။ ဆ်န္ဒ-ကုက္ကုစ္စံ ဘဝါဘဝေ ဝိတတက္ခံ၊ မ၊၁။ ၁၅၅။ (-အံ၊ ၂။၆၁။ မဟာနိ။ ၈၄၊၂၁၉။) ဘဝါဘဝေတိ ပုနပ္ပုနဗ္ဘဝေ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၃၇၈။ (-အံ၊ ၌၊ ၃။ ၂၈။ မဟာနိ၊ ၌။ ၂၁၀၊ ၃၁၅။) အပရာပရံ ဥပပဇ္ဇနကဘဝေါ "ဘဝါဘဝေါ" တိ ဣဓာဓိပ္ပေတောတိ အာဟ "ပုနပ္ပုနဗ္ဘဝေ" တိ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၅၉။

ဘဝါဘဝကရ (တိ) [ဘဝါဘဝ+ကရ+အ] ဘဝ၌ မဖြစ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဘဝါဘဝကရံ သုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မံ သမ္မဒ္ဓပူဇိတံ။ အပ၊ ၌၊ ၁။ ၁။

ဘဝါဘဝဂမနာသမ္ဘဝ (ပု) [ဘဝါဘဝဂမန+အသမ္ဘဝ] ဘဝငယ် ဘဝကြီးသို့ သွားခြင်း၏ မဖြစ်သင့်ခြင်း။ သခါရလောက သြကာသလောကာနံ ဘဝါဘဝဂမနာသမ္ဘဝကော သတ္တလောကံ ဇီဝလောကောတိ ဝိသေသေတိ။ ဝဇိရ။ ၁၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁။)

ဘဝါဘဝဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဘဝါဘဝ+ဒိဋ္ဌိ] သဿတအယူ ဥစ္ဆေဒအယူ။ ဘဝါဘဝဒိဋ္ဌိနံ ဝသေန ဣမေသံ သတ္တာနံ သံသာရတော သီသုက္ခိပနံ နတ္ထိ၊ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၀၀၊

ဘဝါဘဝသဒ္ဒ (ပု) [ဘဝါဘဝ+သဒ္ဒ] ဘဝါဘဝသဒ္ဒါ။ ဒုတိယသ္မိံ ပက္ခေ ဘဝါဘဝသဒ္ဒေန သမ္ပတ္တိဝိပတ္တိယော, ဝုဒ္ဓိဟာနိယော ဝါ ပတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၂၂။

ဘဝါဘဝဟေတု (ပု) [ဘဝါဘဝ+ဟေတု] ဘဝငယ် ဘဝကြီး၏ အကြောင်း။ ဣတိဘဝါဘာဟေတု ဝါ သမဏော ဂေါတမော ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ မ၊၃။၂၇။ တသ္မာ ဘဝါဘဝဟေတူတိ ခုဒ္ဒကဿ မဟန္တဿ ဝါ ဘဝဿ ဟေတူ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၈။

ဘဝါဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဘဝါဘဝ+အဘိနိဗ္ဗတ္တိ] ဘဝငယ် ဘဝကြီးဌာပြုခြင်း၊ ထိုထိုဘဝဌာပြုခြင်း။ ဘဝါဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယံ မေ သတိ ပရိတဿနဇီဝိတံ နာမ မာ ဟောတု။ အံ၊၌၊ ၄။ ၁၃။

ဘဝါဘဝါဘိသင်္ခရဏဋ္ဌ (ပု) [ဘဝါဘဝါဘိသင်္ခရဏ+အတ္ထ] ဘဝငယ် ဘဝကြီးကို-ပြုပြင်-စီရင်-တတ်သောအနက်။ ဘဝသင်္ခါရ-ကြည့်။

ဘဝါဘဝုပါယာနိသံသကထာ (ထီ) [ဘဝါဘဝ+ဥပါယာနိသံသ+ကထာ] ဘဝငယ် ဘဝကြီးဌာပြုခြင်း၏အကြောင်း ဟကျိုးစကား။ (ပေ၊ သျ၊ ဇ၊ ကျော။) ကိမတ္ထံ ဘဂဝါ ဘဝါဘဝုပါယာနိသံသကထံ ပဌမမေဝ ကထေသီတိ။ ဝဇိရ။ ၄၀၉။

ဘဝါဘာဝကရ (တိ) [ဘဝါဘာဝ+ကရ+အ] ဘဝ၌မဖြစ်ခြင်း-ဘဝ၏မရှိခြင်း -ကိ်ပြုတတ်သော။ ဘဝါဘာဝကရံ ဓမ္မံ ဂဏ္ဌာဝေါ နိဂဂ်ဏ်ဏာ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ။ ၁။ ဘဝေသု, ဘဝဿ ဝါ

အဘာဝံ ကရောတီတိ ဘဝါဘာဝကရော။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆။ ဘဝါဘဝကရကြည့်။

ဘဝါဘိနန္ဒန (န) [ဘဝ+အဘိနန္ဒန] ဘဝကို အလွန် နှစ်သက်ခြင်း။ အထ ဝါ ယဿ ဘာယတီတိ ဘဝါဘိနန္ဒနေန ယဿ ဝိဘဝဿ ဘာယတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၉၀။

ဘဝါဘိနန္ဒီ (တိ) [ဘဝ+အဘိနန္ဒီ] ဘဝကို အလွန် နှစ်သက်တတ်သော၊ သူ။ ဘဝါဘိနန္ဒီ တဝ စိတ္တ သာဝကာ။ ထေရ။ ၃၆၁။ ဘဝါဘိနန္ဒီ ကာမာဒိဘဝမေဝ အဘိနန္ဒနတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၉။

ဘဝါဘိနိမ္မတ္တိ (ထီ) [ဘဝ+အဘိနိမ္မတ္တိ] ဘဝသစ်ကို ပြီးစေခြင်း။အာယတိ ဘဝါဘိနိမ္မတ္တိယာ နိဝတ္တနေန ဇရာယ မစ္စုနော စ ပဋိသေဓကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၅။

ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဘဝ+အဘိနိဗ္ဗတ္တိ] ဘဝခ်ဋ္ဌ ဖြစ်ခြင်း၊ ဘဝကို ဖြစ်စေခြင်း။ နနု စ အညေပိ ကိလေသာဒယော ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ ပစ္စယာဝ?။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၅၆။

ဘဝါဘိနိဝေသပညတ္တိ (ထီ) [ဘဝါဘိနိဝေသ+ပညတ္တိ] (သတ္တ,ခလာက) မြဲသည်၏ အဖြစ်ကို မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို သိစေခြင်း၊ သဿတ အယူကို မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို သိစေခြင်း။ ဘဝဒိဋ္ဌိယာ ဘဝါဘိနိဝေသပညတ္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။၅၇။

ဘဝါဘိမုခ (တိ) [ဘဝ+အဘိမုခ] ဘဝသို့ရှေးရှု။ ဘဝံ ဂစ္ဆတီတိ နိပ္ပါဒနဖလဝသေန အတ္တနော ပဝတ္တိကာလေ ဘဝါဘိမုခံ ဟုတ္ဝာ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ မူလ ဋီ၊ ၂။၁၂၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၃၃၀။)

ဘဝါဘိရတ (တိ) [ဘဝ+အဘိရတ] ဘဝ၌–နှစ်ခြိုက်–မွေ့လျော်–သော၊ သူ။ သြလ်ယတိနာမာတိ "သဿတော အတ္တာ" တိ အဘိနိဝေသေန ဘဝါဘိရတော ဟုတ္ဝာ ဘဝနိရောဓတော သကော်ဓနံ အာဟင်္သော ဘဝေယေဝ နိလီယတိ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၂။

ဘဝါဘိရတိ (ထီ) [ဘဝ+အဘိရတိ] ဘဝ၌–နှစ်ခြိုက်–မွေ့လျော်–ခြင်း။ အတ္ထနော ဘဝါဘိရတိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ (–ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၁၉၀။)

ဘဝါဘိရတိနိမိတ္တ (န) [ဘဝါဘိရတိ+နိမိတ္တ] ဘဝ၌–နှစ်ခြိုက်–မွေ့လျော်–ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ဧဝံ တာယ ဒေဝတာယ ဘဝါဘိရတိနိမိတ္တေ ဥပ္ပန္နဝိပ္ပဋိသာရေ ပဝေဒိတေ ထေရော... ဂါထမာဟ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၀၅။

ဘဝါဘိလာသ (ပုံ) [ဘဝ+အဘိလာသ] ဘဝကို-လိုချင်-တောင့်တ-ခြင်း၊ ဘဝ၌ တပ်မက်ခြင်း၊ ဘဝတဏှာ။ တသ္မိံ ရူပဆာဂေ ဝိကွမ္ဘိတေ ပုန ဘဝါဘ်လာသော နာ ဘဝိဿတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၄။ အနိဝတ္တိတဘဝါဘိလာသောတိ ဥပရိ အရူပဘဝေ အဝိဿဋ္ဌဘဝပတ္ထနော။ အနုဋီ၊ ၂။၂၂၈။

ဘဝါဘိသင်္ခဋ (သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅) သည် ဘဝါဘိသင်္ခရဏဋ္ဌ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂၅၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃)မှ ဗျက်ယင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။

ဘဝါဘိသင်္ခရဏ (န) [ဘဝ+အဘိသင်္ခရဏ] ဘဝကို–ပြုပြင်–စီရင်–ခြင်း။ ဗဟိမုခပုဝတ္တာပိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ ဘဝါဘိသင်္ခရဏံ နာတိဝတ္တတိတိ ဝုတ္တံ "ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ အာယူဟနာ"တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၀။ (–၂၂၀။)

ဘဝါဘိသင်္ခရဏကိစ္စ (န) [ဘဝါဘိသင်္ခရဏ+ကိစ္စ] ဘဝကို- ပြုပြင်– စီရင်—ခြင်းအမှု။

ဘဝါဘိသခ်ၤဏကိစ္စံ စေတနာဟာ သာတိ-သယံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၈။

ဘဝါဘိသခ်ၤဏဒ္ဓ (ပု) [ဘဝါသိသခ်ၤဏ+အတ္ထ] ဘဝကို-ပြုပြင်-စီရင်- တတ်သောအနက်။ ဘဝါဘိသခ်ၤဏဒ္ဓေန ဘဝသခ်ၤါရန္တိ စ လဒ္ဓ-နာမံ....ဩဿဇီ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃။

ဘဝါဘိသခ်ၤါရဒ္ဓ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇) သည် ဘဝါဘိ သခ်ၤဏဒ္ဓ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃) မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘဝါမ (ကြိ) [ဘူ+ အ+မ] ဖြစ်ကုန်၏။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝါမသေ (ကြိ) [ဘူ+အ+အာမသေ။သေ-ကို နိပါတ်မျှကြံ၍ "ဘူ+အ+မ" ဟူ၍လည်း ပုဒ်ခဲ့နိုင်၏။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။] ဖြစ်ကုန်၏။ ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝါမိ (ကြိ) [ဘူ+အ+မိ] ဖြစ်၏၊ ဖြစ်ရလို၏။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝါရာမ (တိ) [ဘဝ+အာရာမ] (က) ဘဝ-ဖြင့်-ဌ်-နှစ်ခြိုက်-မွေ့လျော်- သော၊ သူ။ (ခ) ဘဝလျင်- နှစ်ခြိုက်- မွေ့လျော်-ရာရှိသော၊ နှစ်ခြိုက်- မွေ့လျော် - အပ်သော ဘဝရှိသော၊ သူ။ ဘဝါရာမာ ဘိက္ခဝေ ဒေဝ-မနုဿာ။ ပဋိသံ။ ၁၅၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၉။ (-သံ၊ ၂။ ၅၅၆။) (က) တတ္ထ ဘဝါ တယော ဘဝါ သညီဘဝေါ အသညီဘဝေါ နေဝသညီနာသညီဘဝေါ အပရေပိ တယော ဘဝါ ကေဝေါကာရ-ဘဝေါ စတုဝေါကာရဘဝေါ ပဉ္စဝေါကာရ-ဘဝေါတိ။ ဧတေဟိ ဘဝေဟိ အာရမန္တိ အဘိနန္ဒန္တိတိ ဘဝါရာမာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၉—၇၀။ (ခ) ဘဝါရာမာတိ ဘဝေါ အာရာမော အဘိရမဋ္ဌာနံ ဧတေသန္တိ ဘဝါ-ရာမာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄။ ကာမဘဝါဒိ-ဘေဒေါ ဘဝေါ အာရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန အာရာမော ဧတေသန္တိ ဘဝါရာမာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၃။

ဘဝါလယ (ပု)[ဘဝ+အာလယ]ဘဝ်-ကပ်ငြိ-တွယ်တာ-ခြင်း၊ ဘဝတဏှာ။ ဘဝါလယဿာ ဘဝပတ္ထနာယ အဘာဝတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁၄။

ဘဝါဝသာန (တိ) [ဘဝ+အဝသာန] ဘဝပုဒ် အဆုံးရှိသော။ ဝိညာဏာဒီနိ ဘဝါဝသာနာနိ အဋ္ဌ ပစ္စုပ္ပန္နကာလာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၃။

ဘဝါသဝ (ပု) [ဘဝ + အာသဝ] ဘဝ်-ယိုစီးတတ်- ဖြစ်တတ်- သော သဘော။ (ကာမဂုဏ်ငါးပါးလျင် အာဝဇ္ဇီသော ဆုက သည် ကာမာသဝမည်၏။ ရူပအရူပ ဥပဇ္ဈတ် ဘဝ်၌ တပ်မက်သောဆုက, ရူပ အရူပစျာန် ဟူသော ကမ္မဘဝ်၌ တပ်မက်ခသာ ဆုက, သဿတ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနှင့် တကွဖြစ်သောတဏှာ သည် ဘဝါသဝမည်၏။ ဘဝါသဝေါ စတူ-သု ဒိဋ္ဌဂတဝိပ္ပယုတ္တလောဘသဟဂတေသု ဥပဇ္ဈတိ-ဟု(အဘိ၊ဓ။ ၂၇၈ ဌ်) ဆိုထားရကား ဘဝါသဝဟူသည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လေးခု ဌ်သာ ဖြစ်သင့်သည်၊ထို့ကြောင့် "သဿတဒိဋ္ဌိ နှင့် တကွဖြစ်သော ဆုကသည်းလည်း ဘဝါ-သဝမည်၏" ဟူသော အဆိုကို မူလဋီကာ ဆရာက မနှစ်သက်၊ သဿတဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ် သော ဆုကကို ကာမာသဝဟုသာ မူလဋီကာ ဆရာက ယူလိုသည်။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၀။ သို့ဆုတွင် ဘဝါသဝအရကောက်ကို ပြသော အဋ္ဌကထာတိုင်းက သဿတဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ် သော ဆုကကိုဆည့်သွင်း၍ ကောက်ပြကြ သည်။ ဒိဋ္ဌိဟူသမျှသည် ဒိဋ္ဌာသဝမည်၏။

ဝိမောက္ခ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ကာမာသဝ, ဘဝါသဝ, အဝိဇ္ဇာသဝ သုံးပါးသာ ဟောတော်မူသည်။ ကာမာသဝသည် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တည်း။ ဘဝါသဝသည် အနိမိတ္တဝိမောက္ခ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တည်း။ အဝိဇ္ဇာသဝသည် သုညတဝိမောက္ခ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တည်း။ အခြားသုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာ၌ကား အာသဝလေးပါးပင် ဟောတော်မူသည်။မဇ္ဈ၊၁။၂၀။)

အနုပ္ပန္နော ဝါ ဘဝါသဝေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နော ဝါ ဘဝါသဝေါ ပဝဍ္ဎတိ။ ဓ၊၁။၉။ (–ဝိ ၁၊၆။ ဒီ၊၁။၇၉။ သံ၊၂။၄၅၀။ အံ၊၁။ ၁၆၅။) စတ္တာရော အာသဝါ ကာမာသဝေါ ဘဝါသဝေါ ဒိဋ္ဌာသဝေါ အဝိဇ္ဇာသဝေါ။ အဘိ၊၈။၂၂၁။(–ပဋိသံ။၉၃။)ဘဝါသဝေါတိ ရူပါရူပဘဝေ ဆန္ဒရာဂေါ, ဘဝနန္ဒိကန္တိ စ, သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတာ။ မဇ္ဈ ၁။၇၀။ ရူပါရူပဘဝေသု ဆန္ဒရာဂေါ ဘဝနန္ဒိကန္တိ သဿတဒိဋ္ဌိ သဟဇာတော ရာဂေါ ဘဝေသေန ပတ္ထနာ ဘဝါသဝေါ နာမ။ အဘိဓ္ဓ၊ ၁။၄၀၁။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၀၉။) ရူပါရူပဘဝေတိ....ဘဝေ အာသဝေါတိ ဘဝါသဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ ၁၊၁၅၃။ ကာမဘဝနာမေန တဗ္ဗတ္ထုကာ တဏှာ အဓိပ္ပေတာ။ သင်္ဂ။၂။၁၃။ ဘဝေါ ဧဝ အာသဝေါ ဘဝါသဝေါ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ နှာ။ ၃၃၅။

ဘဝါသဝဂ္ဂဟဏ (န) [ဘဝါသဝ+ဂဟဏ]ဘဝါသဝကိုယူခြင်း၊ ဘဝါသဝဒဿနကိုယူခြင်း။ ဘဝါသဝဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ ဘဝရာဂဿ ဝိယ ဘဝဒိဋ္ဌိယာပိ သမဝရောဓေါတိ ဒိဋ္ဌာသဝဿာပိ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၇၀-၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၅၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၀။မဇ္ဈိ၊ ၁။၂၂၇။)

သစ္စာလေးပါး၌ မသိမှု မောဟသည် အဝိဇ္ဇာသဝမည်၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၁-၂။ ကာမဂုဏ်ကို သာယာသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းသူအား မဖြစ်သေးသော ကာမာသဝသည် ဖြစ်၏၊ ဖြစ်ပြီးကာမာသဝသည် တိုးပွား၏။ မဟဂ္ဂတ်တရားကို သာယာသော အားဖြင့် နှလုံးသွင်းသူအား မဖြစ်သေးသော ဘဝါသဝသည် ဖြစ်၏၊ ဖြစ်ပြီးသော ဘဝါသဝသည် တိုးပွား၏။ ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သောတရားတို့ကို ဝိပလ္လာသလေးပါး အရင်းခံ၍ နှလုံးသွင်းသူအား မဖြစ်သေးသော အဝိဇ္ဇာသဝသည် ဖြစ်၏၊ ဖြစ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာသဝသည် တိုးပွား၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၀၊ စက္ခုဒ္ဒါရ၌ ဣဋ္ဌာရုံထင်မြင်လာသည့်အခါ ကာမဂုဏ်ကို သာယာခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် သာယာနှစ်သက်သူအား ကာမာသဝ ဖြစ်၏။ ဤကဲ့သို့ ကောင်းသော အာရုံမျိုးသည် တခုခုသော သုဂတိဘဝ၌ ရနိုင်အုံ့ဟု ဘဝကို တောင့်တခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် သာယာနှစ်သက်သူအား ဘဝါသဝဖြစ်၏။

သတ္တဝါဟုလည်းကောင်း သတ္တဝါ၏ ဥစ္စာဟုလည်းကောင်း အယူမှားသူအား ဒိဋ္ဌာသဝဖြစ်၏။ ကာမာသဝစသော အာသဝသုံးပါး ဖြစ်တိုင်း မောဟပါဝင်သောကြောင့် ကာမာသဝစသည် ဖြစ်တိုင်း အဝိဇ္ဇာသဝဖြစ်သည်ဟု မှတ်ရမည်။ မရရှိသေးသော ပစ္စည်းကို တောင့်တသူ, ရရှိပြီးသောပစ္စည်းကို သာယာနှစ်သက် တပ်မက်သူအား ကာမာသဝဖြစ်၏။ ဤသို့သော ပုဒ်ချုံးမျိုးသည် သုဂတိဘဝတမျိုးမျိုး၌ ရရှိနိုင်အုံ့ဟု ဘဝကို တောင့်တသည်၏ အစွမ်းဖြင့် သာယာသူအား ဘဝါသဝဖြစ်၏။ ငါ၏, ငါမရ, ငါဉစ္စာစသည်ဖြင့် အတ္တသညာ မစွန့်သူအား ဒိဋ္ဌာသဝဖြစ်၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ သဗ္ဗာသဝသုတ် (မ၊၁။၇-၁၅) အာသဝပဉ္စသုတ် (သံ၊၂။၄၅၁-၁) တို့၌

ဘဝါသုဝဓိနိမုတ္တလောဘ (ပု) [ဘဝါသဝဓိနိမုတ္တ+လောဘ] ဘဝါသဝမှ လွတ်သော လောဘ။ ဣဓ ပါဠိယာပိ ဘဝါသဝဓိနိမုတ္တလောဘဿ ကာမာသဝဘာဝေါ နာ သက္ကာ ယောဇေတုံ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၄။

ဘဝါသဝသမုဒယ (ပု) [ဘဝါသဝ+သမုဒယ] ဘဝါသဝဖြစ်ပွားခြင်း။ ယထာ စ ဘဝါသဝသမုဒယာ၊ ဧဝံ အဝိဇ္ဇာသဝသမုဒယာပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၂။

ဘဝါသိ (သံ၊၁။၁၉၉)သည် ဘဝါသီတိဘဝ(သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃) အဖွဲ့ကိုထောက်လျှင် ဘဝ'ဟိမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။ ဘဝတိ(၁)ကြည့်။

ဘဝါဟိ (ကြို) [ဘူ+အ+ဟိ] ဖြစ်လော။ ဘဝတိ(၁)ကြည့်။

ဘဝိ (ကြို) [ဘူ+ဏ္ဍ]ဖြစ်ပြီ။ ဘဝတိ(၁)ကြည့်။

ဘဝိသု (ကြို) [ဘူ+ဥ]ဖြစ်ကုန်ပြီ။ ဘဝတိ(၁)ကြည့်။

ဘဝိ (ကြို) [ဘူ+ဏျိ] ဖြစ်ပြီ။ဘဝတိ(၁)ကြည့်။

ဘဝိတဗ္ဗ (နာ) [ဘူ+တဗ္ဗ (ဘဝိတဝျ-သံ)] (၁)ဖြစ်ခြင်း၊ဖြစ်ရာ၏။ (ဘဝိတဗ္ဗန္တိဒံ နိစ္စံ၊ ဝေဒေ ပါဝစနေပိ စ။ ပဌမေကဝစနဉ္စ၊ဘ ဝေ နပုံသကံ ဘဝေ။ နတ္ထိ နာမိကမာလာပိ၊ ဧဝံ သဒါဒိကေဟိ စ။ ဘဝိတဗ္ဗပဒံ ယောဇေ၊ တတိယန္တပဒေဟိ စ။ ။ဘဝိတဗ္ဗန္တိ၊ ဘဝိတဗ္ဗံဟူသော။ ဣဒံ ပဒံ၊ ဏျိပုဒ်သည်။ ဝေဒေ၊ဗေဒင်ကျမ်း၌လည်းကောင်း။ ပါဝစနေပိ စ၊ဘုရားမြတ်စကားတော်၌လည်းကောင်း။ နိစ္စံ၊ အမြဲ။ ဘာဝေ၊ ဘောအနက်၌။ ပဌမေကဝစနဉ္စ၊ ပဌမာ ကေဝုစ် သည်လည်း ကောင်း။ နပုံသကဉ္စ၊ နပုံလ္လိင်၊ သည်လည်း ကောင်း။ ဘဝေ၊ ဖြစ်၏။ နာမိကမာလာပိ၊ နာမ်ပုဒ်အစဉ်သည်လည်း။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဘဝိတဗ္ဗပဒံ၊ ဘဝိတဗ္ဗပုဒ်ကို။ ဧဝံသဒါဒိကေဟိ စ၊ ဧဝံပုဒ်, သဒါပုဒ် အစရှိသည်တို့နှင့်လည်းကောင်း။ တတိယန္တပဒေဟိ စ၊ ပုရိသေနစသော တတိယန္တပုဒ်တို့ နှင့်လည်းကောင်း။ ယောဇေ၊ ယှဉ်ရ၏။ ကစ္စာယနသာရသင်္ဂဟပတ္ထဒီပနီ။ နှ၊၁၀၃-လာ ပြည်ဆရာတော်၏ အမှာပြစ်သည်။ ယင်းအမှာ၌ "ဖြစ်ခြင်း၊ဖြစ်ရာ၏" ဟူသော အနက်အတွက် ပဒမာလာမရှိဟု ဆိုလိုသည်။ နီတိ၊ပဒ၊နှ၁။ ၃၃၉-၄၀ လည်းကြည့်။) (တိ) (၂) ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်-ဖြစ်လတ္တံ့-သော။ (၁) သဒ္ဓမ္မဂရုကေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ နော အာမိသဂရုကေန။ ဝိ၊၅။၂၀၇။ (တိ) (၂) ဘဝ်(၁၅) ကြည့်။

ဘဝိတဗ္ဗပဒ (နာ) [ဘဝိတဗ္ဗ+ပဒ] ဘဝိတဗ္ဗပုဒ်။ အပိ စ ဝိနာ ပါဌသေသံ ဘဝိတဗ္ဗပဒေနေဝ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၃၃။

ဘဝိတဗ္ဗသတ္တ (ပု) [ဘဝိတဗ္ဗ+သတ္တ] ဖြစ်လတ္တံ့သော သတ္တဝါ။ ဘူတဘဗျာနန္တိ ဘူတာနဉ္စ ဘဝိတဗ္ဗသတ္တာနဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉။

ဘဝိတဗ္ဗာပတ္တိဒဿန(နာ)[ဘဝိတဗ္ဗာပတ္တိ+ဒဿန] ဖြစ်သင့်-ဖြစ်ထိုက်-သောအာပတ်ကိုပြခြင်း။ ဣဓ "ယော ကရေယျ၊ အာပတ္တိဒုက္ကဋဿာ" တိ တတ္ထ ဘဝိတဗ္ဗာပတ္တိဒဿနတ္ထံ ဣဒံ အာရဒ္ဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ၊ ၅၁၅။

ဘဝိတုံ(ဗျ)[ဘူ+တုံ]ဖြစ်ခြင်းငှါ။ သော တတော စုတော မနုဿရာဇာ ဘဝိတုံ ပဟောမိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၇။ (-မ၊ ၂၊ ၃၅၁။ သုတ္တနိ။ ၃၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၉၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၊)

ဘဝိတုကာမ(တိ)[ဘဝိတုံ+ကမု+ဏ]ဖြစ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ ဘဝ်တုကာမော တံ ပစ္ဆာသမဏံ ကတ္တာ။ ထေရ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၁။ (-ဝဇိရ။ ၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၆။)

ဘဝိတ္တ(နှ) [ဘူ+ကိတ္တ။ ကစ္စာယန ဝိဗောဓက။ ၂၀၅။] ကြီးပွားထူအရပ်။ ဇနိတ္တံ မေ ဘဝိတ္တံ မေ (ဇာ၊ ၁။ ၄၅)တိ လ္ဟဒံ မမ ဇာတဌာနံ၊ လ္ဟဒံ မမ ဝဍ္ဎိတဌာနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ ဘဝိတ္တန္တိ ဝဍ္ဎိတဌာနံ။ တဥ္ဥိ ဘာဒန္တိ ဝဍ္ဎန္တိ ထ္ထောတိ ဘဝိတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ နိတိ၊ပဒ၊၁၁၅။

ဘဝိတ္ထာ(ကြိ၊ ဝိ)[ဘူ+တ္ထာ]ဖြစ်၍။ နိဏ္ဍသယော သမ္မလောကေ ဘဝိတ္ထာ။ သုတ္တနိ။ ၂၀၈။ (–ဇာ၊၁။၂၇၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ ၁။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၇၅။)

ဘဝိတ္ထာန(ကြိ၊ ဝိ)[ဘူ+တ္ထာန]ဖြစ်၍။ စတုက္ကဏ္ဏိကော ဘဝိတ္ထာန၊ ထေရဿ ဒဿယိ တုမ်။ ပေတ။ ၁၆၉။ (–အဋ၊ ၁။ ၃၁၉။ အဋ၊ ၂။ ၆၉။) စတုက္ကဏ္ဏိကော ဘဝိတ္ထာနာတိ....ဧဝံ ဘူတော ဟုတ္ထာတိ အတ္ထော။ပေတ ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၇။

ဘဝိဿံ(ကြိ) [ဘူ+သံ] ဖြစ်အံ့။ ဘဝတိ(၁) ကြည့်။

ဘဝိဿတိ၁(တိ)[ဘူ+သန္တု (=ဘဝိဿန္တု) + သ္မိံ။ သေသေဿန္တု မာနုဿာ။ ကစ္စည်း။ ၆၅၅-၌ သံနှင့်နွှဲကို ပစ္စည်း ၂-မျိုး မခွဲပဲ “သန္တု”ဟု ပစ္စည်းဘမျိုးတည်း သက်လျှင် သ္မိံ ဝိဘတ်နှင့် ဘဝိဿဘိဟု ရှပ်ပြီးသည်။ ရှု။ ၄၀၂-၃-ကြည့်။ ရှပ်ထူးများဖြစ်၍ ဘဝိဿန္တုဟု မဘည်ပဲ ရှပ်ပြီးအတိုင်း တည်ထားသည်။] အနာဂတ်ကာလ၌။ (နိရုတ္တိ၊ နံကျဉ်းနက်။) ဘဝိဿတိ ဿတိ ဿန္တိ။ သာဓေတုမနာရဒ္ဓေါ ဘာဝေါ ဘဝိဿန္တောတိ ဝုစ္စတေ။ မောဂ်။ မောဂ်၊ ပဋ္ဌိကာ။ ၆။ ၂။ဘဝိဿတိတိ ဘဝိဿန္တော၊ အနာဂတကာလော၊ တသ္မိံ-ဘဝိဿတိကာလေ။ နိရုတ္တိ ၃၇၉။(–ကစ္စည်း ၆၅၅။)

ဘဝိဿတိ၂(ကြို)[ဘူ+ဿတိ]ဖြစ်လတ္တံ့။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝိဿတေ (ကြို) [ဘူ+ဿတေ] ဖြစ်လတ္တံ့။ ဘဝတိ(၁)ကြည့်။

ဘဝိဿထ (ကြို) [ဘူ+ဿထ] ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့။ ဘဝတိ(၁)ကြည့်။

ဘဝိဿန္တ(တိ)[ဘူ+ဿန္တ။ မောဂ်၊ ၅။ ၆၇။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၅၂၄။] ဖြစ်လတ္တံ့သော၊ သူ။ ဘဝိဿတိတိ ဘဝိဿန္တော။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၅၂၄။

ဘဝိဿန္တီ(ကြ်)[ဘူ+ဿန္တီ]ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့။ (ဂဗ္ဘသေယျကပုဂ္ဂိုလ်များဒေဖို့ မီးမဖွားမီ့သံသေဒဇ ဥပပတ်ပုဂ္ဂိုလ်များအဖို့ ပဋိသန္ဓေမတည်မီ့, ရဟန္တာမှတပါး အားလုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်များအဖို့ နောင်ဘဝသစ် မဖြစ်မီ “ဘဝိဿန္တီ”မည်၏။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၂-၃။) ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝိဿန္တီ (ထီ) [(၁) ဘဝိဿန္တ+ဣ။ (၂) ဘဝိဿန္တီ+ဣ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၅၉။] (၁) အနာဂတ်ကာလ။ (တိ) (၂) အနာဂတ်ကာလ၌ဖြစ်သော (ဝိဘတ်)။ (၁) (၂) အနာဂတေ ဘဝိဿန္တီ။ အနာဂတေ ကာလေ ဘဝိဿန္တီ ဝိဘတ္တိ ဟောတိ။ ရှု။နှာ။၂၈၁။ (–ကစ္စည်း။၄၂၁။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၈၉၂။) (၁) (၂) ဘဝိဿန္တီမှိ ဘဝါ ဘဝိဿန္တီ။ဂဠ္ဟန်ပံ့။၃၇၀။ဘဝိဿန္တီမှိ=အနာဂတ်ကာလ၌—ဟုပေး။

ဘဝိဿန္တီသညာ (ထီ) [ဘဝိဿန္တီ+သညာ] ဘဝိဿန္တီဟူသောအမည်။ ဿတျာဒီနံ ဒ္ဝါဒသန္နံ ဝစနာနံ ဘဝိဿန္တီ သညာ ဟောတိ။ ရှု။နှာ။၂၈၁။(–ကစ္စည်း။၄၂၉။)

ဘဝိဿန္တု (တိ) [ဘူ+ဿန္တု] ဖြစ်လတ္တံ့သော။ (အနာဂါတ်ကာလစသည်။) ဘဝိဿန္တီ-ကြည့်။

ဘဝိဿမာန (တိ) [ဘူ+ဿမာန။ မောဂ်၊၅။ ၆၇။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၂၄။] ဖြစ်လတ္တံ့သော။ ထေရော စိန္တေသိ.....ပါကဋဘာဝေန

ဘဝိဿမာနတ္တာ။ သီ၊ဠီ၊သစ်၊၁။ ၇၀။ (–သီ၊ဠီ၊သစ်၊၂။ ၁၉၆။)

ဘဝိဿမာနဿာရ (တိ) [ဘဝိဿမာန+သာရ] ဖြစ်လတ္တံ့သောအနှစ်ရှိသော၊ အနှစ်ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော။ အန္တေဝါသာရာနန္တိ ဟသ္မိံ ခဏေ တရာဘာယ သာရေအဝိဇ္ဇမာနေပိ ပရိဏာမေန ဘဝိဿမာနဿာရေပိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၁။

ဘဝိဿမာနာနုတက္ကန (န) [ဘဝိဿမာန+အနုဘာဟန] ဖြစ်လတ္တံ့သည်ကို အစဉ်လျော်က်၍ကြံခြင်း။ အနာဂတေပိ ဧဝံ ဘဝိဿကိတိ ဒဿနေန ဘဝိဿမာနာနုတက္ကနံ။ သီ၊ဠီ၊သစ်၊၁။၄၀၁။

ဘဝိဿရေ (ကြိ) [ဘူ+ဿန္တိ] ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝိဿသိ (ကြိ) [ဘူ+ဿသိ] ဖြစ်လတ္တံ့။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝိဿာဿ (တိ) [ဘူ+ဿံ=ဘဝိဿံ+သ] အနာဂတ်–ဖြစ်လတ္တံ့–ဖြစ်သော (အနက်အား၊ အနက်၏)။ တတ္ထ ဘဝိဿာဿာတ္ထာသာ- (နေတ္တိ။ ၄၅) တီ အနာဂတဿ ဏ္ဍန္ဆိတဗ္ဗဿ အတ္ထဿ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။

ဘဝိဿာမ (ကြိ) [ဘူ+ဿာမ] ဖြစ်ကုန်အံ့။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝိဿာမိ (ကြိ) [ဘူ+ဿာမိ] ဖြစ်အံ့။ ဘဝတိ (၁) ကြည့်။

ဘဝု(ဥ)ပါဒါန (န) [ဘဝ+ဥပါဒါန] ဘဝကို–မြဲမြံစွာ–ပြင်းထန်စွာ–စွဲလမ်းယူခြင်း။ ဒုတိယော ဝိပလ္လာသော ဌိတော အနာဂတံ ဘဝံ ဥပါဒိယတိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဘဝုပါဒါနံ။ နေတ္တိ။၉၆။ (–ပေဋကော။ ၂၃၃။) သီလဗ္ဗတုပါဒါနသခ်ါတေန ဘဝုပါဒါနေန။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၀။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၂) ဘဝူပါဒါနေန စ အနုပါဒါနော ဘဝတိ။ နေတ္တိ။၇၀။

ဘဝူပပတ္တိ (ထီ) [ဘဝ+ဥပပတ္တိ] ဘဝ၏ဖြစ်ခြင်း။ ယာဝတာ ပန ဘဝူပပတ္တိ နာမ အတ္ထိ။ ဓမ္မသင်္ဂ၊ ၂။၁၀၀။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၀၆။ မဇ္ဈိ၊ ၂။၁၀။)

ဘဝူပပတ္တိနိမိတ္တ (န) [ဘဝူပပတ္တိ+နိမိတ္တ] ဘဝဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ သဗ္ဗံ ဘဝဂ္ဂံ သဗ္ဗံ နဝဝိဓံ ဘဝံ၊ ဘဝူပပတ္တိ နိမိတ္တံ ကမ္မန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၀။

ဘဝူပဂ (တိ) [ဘဝ+ဥပ+ဂမု+ကို] ဘဝသို့ကပ်ရောက်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘဝူပဂကမ္မန္တ (ပု) [ဘဝူပဂ+ကမ္မန္တ] ဘဝသို့ကပ်ရောက်သောကမ္မန္တာန (မဇ္ဈိ၊ ၄။၁၀၄)ဿ သုဂတိဘဝူပဂါနံ ဥပါဒါနကမ္မန္တာနံ။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၁၇။

ဘဝူပဂတ (တိ) [ဘဝ+ဥပဂတ] ဘဝသို့ကပ်ရောက်သော၊သူ။ ဘဝူပနိတ-ကြည့်။

ဘဝူပစ္ဆေဒ (ပု) [ဘဝ+ဥပစ္ဆေဒ] ဘဝပြတ်စဲခြင်း။ တေဟိ....ဘဝူပစ္ဆေဒေန နိဿရဏံ ပဋိဇာနိံသု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၁။

ဘဝူပနိဿ (တိ) [ဘဝ+ဥပနိဿ] ဘဝလျှင်အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဘဝူပနိဿာ ဇာတိ။ သံ၊၁။ ၂၆၉။

ဘဝူပနိတ (တိ) [ဘဝ+ဥပနိတ] ဘဝသို့ဆောင်သော၊သူ။ ဘဝူပနိတာကုသလာဝဒါနာ။ သုတ္တနိ။၄၁၈။ မဟာနိ။၂၄၀။ ဘဝူပနိတာတိ ဘဝူပနိတာ ဘဝူပဂတာ ဘဝပ္ပါသိတာ ဘဝါဓိမုတ္တာတိ ဘဝူပနိတာ။ မဟာနိ။၂၄၁။ ဘဝူပနိဟာ ဘဝပ္ပါသိတာသမာနာ ဝဒန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၁။

ဘဝူပပတ္တိ (ထီ) [ဘဝ+ဥပပတ္တိ] ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်း။ စတဿော ခေါ ဣမာ ဂဟပတိ ဘဝူပပတ္တိယော။ မဇ္ဈိ။၁၀၆။ (–သုတ္တနိ။၄၀၉။ မဟာနိ။၁၄၁။ မဇ္ဈိ၊၄။၁၄၄။)

ဘဝူပပတ္တိကာဝရဏ (န) [ဘဝူပပတ္တိ+ကာဝရဏ] ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဣဒါနိ မဟာဂ္ဂဟသမာပတ္တိတော နိဟရိတ္ဝာ ဘဝူပပတ္တိကာဝရဏံ ဒဿေန္တော။ မ၊၃၊၄။ဘဂ္ဂ။(–ဝ၊၄။ မ၊၆၊၃။ဒုဂ၈။)

ဘဝူပပတ္တိပဟာနတ္ထ (တိ) [ဘဝူပပတ္တိပဟာန+အတ္ထ] ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်းကို ပယ်ခြင်း အကျိုးရှိသော။ ဘဝူပပတ္တိပဟာနတ္ထော ဟိ ဝိသေသတော စတုတ္ထော အရိယဝံသော။ ဒီ၊၃၊၃။ ၂၃၈။

ဘဝူပပတ္တိဟေတု (ပု) [ဘဝူပပတ္တိ+ဟေတု] ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဘဝူပပတ္တိဟေတုဘူတော သြကပ္ပနိယသဒ္ဓါ။ မ၊၃၊၃။ဥဒါ။

ဘဝူပပတ္တိဟေတုက (တိ) [ဘဝူပပတ္တိ+ဟေတု+က] ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ သော ဘဝူပပတ္တိဟေတုကာနံ သဗ္ဗေသံ အနတ္တာနံ မူလကာဝရဏဘာဘာ "ဘယ" နွဲ့ ဝုတ္တော။ မ၊၃၊၁။ဥဒါ။

ဘဝူပသမ (ပု) [ဘဝ+ဥပသမ] ဘဝ၏ငြိမ်းခြင်း။ ဘဝူပသမော ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော ဥပသမာဓိဒ္ဓာနံ ပရိပူရေတိ။ နေတ္တိ။ ၁၀၁။ (–နေတ္တိ၊၃၊။ဃဖ၊ဃဒ၉။ နေတ္တိ၊ဝ၈။ ၂ဖဖ။)

ဘဝေ (ကြို) [ဘူ+အ+ဧယျ] ဖြစ်ရာ၏။ ဘဝတိ (ဝ) ကြည့်။

ဘဝေကဒေသ (ပု) [ဘဝ+ကေဒေသ] ဘဝတစိတ်။တတ္ထ တတ္ထ တိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဘဝေကဒေသေ။ သီ၊၃၊သစ်၊ ၂။ဘ၅၃။ (—မူလ၃၊ ၂။ဘ ၂၃၊ဘဒ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃၊ ၂။၃၃ ၂။ အနု၃၊ ၂။ ဘဂ၈။)

ဘဝေထ (ကြို) [ဘူ+အ+ထေ] ဖြစ်ရာ၏။ ဘဝတိ (ဝ) ကြည့်။

ဘဝေပး (ပြို) [ဘူ+အ+ယေျ] ဖြစ်လို၏။ ဘဝတိ (ဝ) ကြည့်။

ဘဝေယျ[၁] (ကြို) [ဘူ+အ+ယျ] ဖြစ်ရာ၏။ ဘဝတိ (ဝ) ကြည့်။

ဘဝေယျ[၂] (ပု) [ဘူ+ဏျ] ရှည်သောအသီးရှိသော ဒှက်ပျော၀င်။ပါရေဝတာ ဘဝေယျာ စ၊ မုဒ္ဒိကာ စ မတ္ထိကာ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၉။ ဘဝေယျာတိ ဒီဃဖလာ ကဒလိယော။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၀၅။ ဒီဃဖလာကဒလိယောတိ ဒီဃဖလာသုဂန္ဓာ ကဒလိယော၊ တေ ဟိ ဘဝန်တိ ဂစ္ဆန်တိ ရူဟန်တိ ဘဝေယျာတိ ဝုစ္စန်တိ။ ဇ၊ ၌၊သစ်၊ ဓား။ ကျော။ (၎င်းပေမူ၌ အဝန်တိ ဂစ္ဆန်တိ အဝေဆာတိ ဝုစ္စန်တိဟုရှိသည်။ ဘဝေယျသံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိနှင့် ညီအောင်ပြင်သည်။)

ဘဝေယျာဏ (ကြို) [ဘူ+အ+ယျာဏ] ဖြစ်ကုန်ရာ၏ ဘဝတိ (ဝ) ကြည့်။

ဘဝေယျာမ (ကြို) [ဘူ+အ+ယျာမ] ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဘဝတိ (ဝ) ကြည့်။

ဘဝေယျာသိ (ကြို) [ဘူ+အ+ယျာသိ] ဖြစ်လော။ ဘဘတိ (ဝ) ကြည့်။

ဘဝေယျုံ (ကြို) [ဘူ+အ+ယျုံ] ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဘဝတိ (ဝ) ကြည့်။

ဘဝေသနာ (ထီ) [ဘဝ+ဧသနာ] ဘဝကို ရှာမှီးခြင်း။ ကာမေသနာ ဘဝေသနာ ဗြဟ္မစရိယေသနာ။ ဒီ၊၃။ဘဂ၁။ သံ၊၃။၅၀။ အံ၊၀။၃၅၀။ အဘိ၊၀။၃၀၁။ ဣတိဝု၀တ်။ ၂၂၀။ ဘဝေသနာတိ ဘဝါနံ ဧသနာ။ သံ၊၄၊၃။ဘ၇၄။ (–ဒီ၊ ၄၊၃။ဘ၇ဘ-၂။ အဘိ၊၄၊ ၂။၄၇၇။ ဣတိဝု၀တ်၊ ၄။ ဘဂဖ-၇။ ဒီ၊၌၊၃။ဘ၉၀။ အံ၊၌၊ ၂။ ၂၉၅။)

ဘဝေါက္ကမန (န) [ဘဝ+သြက္ကမန] (ဝ) ဘဝသို့သက်ရောက်ခြင်း၊ ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဘဝသို့ သက်ရောက်ခြင်း၊ ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်း။ (ဘ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝန္ဒပါဒကာနိ ဘဝေါက္ကမနာနိ စ ဟောန္တိ။ မ၊၄၊၃။ဘဂ၃။

ဥပပဇ္ဇနဝသေနေဝ တံ တံ ဘဝံ ဩက်ကမတိ ဇောဟိတိ ဘဝေါက်ကမနာနိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၇။

ဘဝေါက်ကမနတ္ထ (တိ) [ဘဝေါက်ကမန+အတ္ထ] ဘဝသို့ သက်ရောက်ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော၊ ဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော။ ကောသဉ္ဇိ ဘဝေါက်ကမနတ္ထာနိ။ ဝိ၊၆။၁။၁၂၆။ (–မ၊၆။၁။၁၂၉။) ဘဝေါက်ကမနတ္ထာနိတိ ဘဝေသု နိဗ္ဗတ္တိ အတ္ထာနိ။ သာ၊ရတ္ထ၊၁။၃၀၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၃။

ဘဝေါက်ကမနပဋ္ဌ (တိ) [ဘဝေါက်ကမန+ပဋ္ဌ] ဘဝသို့ သက်ရောက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော–အမေးပစ္ဆာ–ပြဿနာ။ လောကနိဿရဏာ ဘဝေါက်ကန္တိပဉ္ဉဲ့ လောကတော နိဿဋ္ဌ-ဘာဝပဋ္ဌဥ္ဉေပ အာဒိတော ဘဝေါက်ကမနပဋ္ဌဉ္ဉ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။

ဘဝေါက်ကမန ၊ ဘာဂ (တိ) [ဘဝေါက်ကမန+သဘာဂ]ဘဝသို့ သက်ရောက်ခြင်း သဘောရှိသော၊ဘဝသို့ သက်ရောက်ခြင်း သဘောတူသော။ကုသလာနံ ဘဝေါက်ကမနသဘာဂတ္တာ (ဘဝေါက်ကမနသဘာဝတ္တာ?) “ကောသဉ္ဇိ ဘဝေါက်ကမနတ္ထာနိ”တိ။ ဝ၀ိ၊၊၄၀။

ဘဝေါဿ (ပု) [ဘဝ+ဩဿ] (ဝဋ်ဆင်းရဲခြင်း) နစ်မြုပ်စေတတ်–နှစ်မြုပ်တတ်–သော– လိုချင်တပ်မက် နှစ်သက်မှု၊ ဘဝ၌-နစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်မြုပ်ကတ်–သော သဘော၊ ဘဝေါဿ။ (တရားကိုယ်မှာ ဘဝါသဝနှင့် အတူပင်ဖြစ်၏၊ ဘဝါသဝကြည့်။) ကာမောဿော ဘဝေါဿော။ ဒီ၊၃။၁၉၂။ သံ၊၃။၅၄။ ရူပါရူပသခ်ါတေ ကမ့်တော စ ဥပပတ္တိတော စ ဒုဝိဓေပိ ဘဝေ ဩဿော ဘဝေါဿော၊ ဘဝတဏှာယေတံ နာမံ။ ပဋိသံ၊၂။၁၁၀။

ဘဝေါဿတရဏ (တိ) [ဘဝေါဿ+တရဏ] ဘဝေါဿကို ကူးမြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော။ တသ္မာ အပွမာဒေန အဏ္ဍဝဋ္ဌိ ဂ္ဂမိနာ ပဒေန ဘဝေါဿတရဏံ သကဒါဂါမိမဂ္ဂံ သကဒါဂါမိဖလံ ပကာသေတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၀၂၊ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၂၂၇။

ဘဝေါဿဝတ္ထု (တိ) [ဘဝေါဿ+ဝတ္ထု] ဘဝေါဿလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ ဘဝေါဿဝတ္ထုံ သံသာရဿဝံ တရတိ။ သံ၊၂။၁။၃၀၂။သုတ္တနိ၊ ၂။ ၂၂၇။

ဘသက (ပု) [ဘသ+ကဋု] ခွေး။ ဘသတိ ဗုက္ကတီတိ ဘသကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၁၉။

ဘသတိ (ကြိ) [ဘသ+အ+တိ] ဟောင်တတ်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘသိယတိ (ကြိ) [ဘသ+ယ+တေ] စွန့်ပစ်ထိုက်၏။ ဘသိယတိ နိရတ္ထကဘာဝေန ခိပိယတီတိ ဟိ ဘဿံ၊ ဆာရိကာ။ သီ၊ ဋီ၊ သဒ်၊ ၂။ ၂၆၄။

ဘဿ (ထီ၊ န) [ဘသ+တ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၂၆။ (ဘဿ-သံ)] (၁) သားရေအိတ်။ (၂) ဖားဖို။ (၁) သဝနဂန္ဓံ ဘယာနကံ ကုဏပံ။ အဘိသံဒေယျ ဘဿံ။ ထေရီ။ ၄၃၀။ (–ဇာ၊ ၁။ ၁၆၀။ ဝိ၊ ၆။ ၄။ ဂဒ္ဒ၊) ကုဏပံ အဘိသံဝိသေယျ ဘဿန္တိ ကုဏပ-ဘရိတံ စမ္မပသိဗ္ဗကံ။ ထေရီ၊ ၆။ ၂၀၉။ (၂) ယဿ ဟိ ကမ္မာရဂဂရိယာ ဓမမာနာယ ဘဿဉ္ဉ ပုရိသဿ စ ဇာဠ် ဝါယာမံ ပဋိစ္စ ဝါတော သဉ္ဇရတိ။ ဝိ၊ ၆။ ၂။ ၃၂။ (–ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၁၉၄။ မ၊ ၆။ ၁။ ၂၅၄။ အံ၊ ၆။ ၃။ ၉။ ပဋိသံ၊ ၆။ ၁။ ၂၁၀။)

ဘဿဝါတ (ပု) [ဘဿ+ဝါတ] ဖားဖိုလေ။ ဓမမာနာယာတိ ဘဿဝါတေန ပူရိယမာနာယ။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၁၅၉။ (–သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။)

ဘဿာ (တိ) [ဘသ+တြဏ်+အာ] သားရေအိတ်။ တြဏ်မိုဘဿာ ။၇၂။။ဋီ ။ဓန် ၊၂၆၅

ဘသ္မ (ပု၊ န) [ဘသ+မ။ ဘာ+သိ+မ။ (ဘသ္မာန်–သံ) ဤပုဒ်ကို ရူ၊ နှာ–၄၀၆။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၃၇-၌ ဗြဟ္မာဒိဂိုဏ်း–(ပု)ဟု

ဆို၍ သက္ကတနှင့် ဓာန်။ ၃၅။ များစွာသော ပါဠိ–ဋ္ဌ–ဋ္ဌီ–တို့၌(နာ)ဟုဆိုသည်။]ဝ)ပြာ။ (တိ) (၂) ပြာနှင့်တူသော၊ ပြာသဖွယ်ဖြစ်သော (မုသာဝါဒ)။ (၁) အဟံ ကျမ်းနာဋ္ဌနှံ ဇတေန မနောပဒေါသေန ဘသွံ ကရိဿာမိ။ မ၊၂။၄၁။ (– ဇာ၊၁။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၇။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၃၅၄။)ဘသွံ ကရိဿာမိတိ ဆာရိကံ ကရိဿာမိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁။(တိ)(၂) ကောဓောဓုမော ဘသွနိမောသဝဇ္ဇံ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဗျဋ္ဌနိ။ ၆၀။ ဘသွနိမောသဝဇ္ဇန္တိ နိဏ္ဍေဋ္ဌေန မုသာဝါဒေါ ဆာရိကာ နာမ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၇။စူဋ္ဌနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄။ ဘသွပုဋ္ဌ—လည်းကြည့်။

ဘသွကရဏ (နာ)[ဘသွံ+ကရဏ] ပြာဖြစ်အောင် ပြုခြင်း။ ယထာ အာသိဝိသော ဒိဋ္ဌမတ္တေန ဘသွကရဏတော (ဘသွိကရဏတော?) ဒိဋ္ဌ-ဝိသော သပ္ပေါ အတ္တနာ ဒဋ္ဌံ နရံ စျာပေတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၀။

ဘသွစ္ဆ (ဆ) နာ (တိ) [ဘသွ+ဆန္ဒ] ပြာဖြင့်ဖုံး လွှမ်းအပ်သော။ ဘသွစ္ဆန္နော၁ ပါ၀ကော။ ဓမ္မ။ ၂၃။ နေတ္တိ။ ၁၄၀။ ယထာ ဟိ ဆာရိ-ကာယ ပဋိစ္ဆန္နော ဝိတစ္ဆိတာ်ရောော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။ (–နေတ္တိ ဝိ။ ၃၁၈။) ဘသွဆန္နော ဝိယ အင်္ဂါရောော။မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၀၀။

ဘသွနိဟိတ (တိ) [ဘသွ+နိဟိတ] ပြာ၌မြုပ်ထားအပ်သော (ဥစ္စာ)။ ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာ-ဂေါ ဘသွနိဟိတံ ဝိယ နိပ္ပလော ဇ၀။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၄။

ဘသွန္တ (တိ) [ဘသွ+အန္တ] ပြာအဆုံးရှိသော။ ဘဿန္တ –ကြည့်။

ဘသွပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ဘသွ+ပဋိစ္ဆန္န] ပြာဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ယာယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ဘသွပဋိစ္ဆန္နော ဝိယ အင်္ဂါရော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၉။

ဘသွပရိယာယ (ပု) [ဘသွ+ပရိယာယ] ဘသွသဒ္ဒါ၏– ဝေါစ်– ပရိယာယ်– စကား လှယ်။ ဘဿသဒ္ဒါ ဘသွပရိယာယော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၄။

ဘသွပုဋ္ဌ (ပု၊ နာ) [ဘသွ+ပုဋ္ဌ] ပြာထုပ်။ ဘသွပုဋ္ဌံ ခန္ဓေ အာရောပေတွာ။ အံ၊ ၁။ ၅၆၄။ ဘသွပုဋ္ဌန္တိ ဆာရိကာဘဏ္ဍိကံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၄။ ဘဿတိ နိရတ္ထကဘာ၀ေန ခိပီယတီတိ ဘသွံ၊ ဆာရိကာ၊ တဿ ပုဋ္ဌံ ဘဏ္ဍိကာ ဘသွပုဋ္ဌံ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၉၃။

ဘသွပုဋ္ဌဝေါဆန (နာ) [ဘသွပုဋ္ဌ+ဝေါသန] ပြာထုပ်ဖြင့် ပုတ်ခတ်ခြင်း။ အာဒိသဒ္ဒေန ခုရမုဏ္ဍံ ကရိတွာ ဘသွပုဋ္ဌပေါဆနာဒိံ သင်္ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၂၄။

ဘသွပုဋ္ဌဝဓန (နာ) [ဘသွပုဋ္ဌ+ဝဓန] ပြာထုပ် ဖြင့် ညှဉ်းဆဲခြင်း။ အာဒိသဒ္ဒေန ခုရမုဏ္ဍံ ကရိတွာ ဘသွပုဋ္ဌဝဓနာဒိနံ သင်္ဂဟော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၄။

ဘသွဘာ၀ါဝဟန (နာ) [ဘသွဘာ၀+အာ၀ဟန] ပြာ၏အဖြစ်ကို ဆောင်ခြင်း။ ဂတမဂ္ဂေ ဣန္ဒ-နဿ ဘသွဘာ၀ါဝဟနတော ကဖ္ဘ၀တ္တနံ-တိ စ လဒ္ဓနာမော အဂ္ဂိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၅။

ဘသွမုဋ္ဌိ (ထီ) [ဘသွ+မုဋ္ဌိ] ပြာဆုပ်။အဂ္ဂိမုနေ ဒဋ္ဌဿ သကလသရီရံ စျာယိတွာ ဘသွံမုဋ္ဌိ ဝိယ ထုသမုဋ္ဌိ ဝိယ စ ဝိပ္ပကိရိယတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၃။ (—ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ စရိယ ၁၊ဋ္ဌ။ ၁၅၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၄၅၉၊ ၄၆၂။)

ဘသွရာသိ (ပု) [ဘသွ+ရာသိ] ပြာစု၊ ပြာပုံ။ မညေ တံ ဘသွရာသိ ဝ၊ ခိပ္ပမေသော ကရိ-ဿတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၉။

ဘသမာဆန္ဒ—(မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၆)သည် ဘသမ္ဘဆန္ဒမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘသမာပဋိစ္ဆန္ဒ--(အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၇။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၆၁)သည် ဘသမ္ဘပဋိစ္ဆန္ဒမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။

ဘသမာမုဋ္ဌ—(ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၄)သည် ဘသမ္ဘမုဋ္ဌမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘသ္မီကရဏ (န) [ဘသ္မ+က.ရဏ။ ဗဟုလိက* ဏော်တိ-ကြည့်။] ပြာပြုခြင်း။ ဒဟသဒ္ဒဉ္စဲ ဘသ္မီကရဏေ, ဓာရဏေ စ ဣစ္ဆန္တိ သဒ္ဒဝိဒူ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၅။

ဘဿ၁ (န) [ဘသ္မ+အ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၀၉။ဘာသ+ဏ္ဍ။ ဘာသိတဗ္ဗန္တိ ဘဿံ။ နိရုတ္တိ။နာ။ ၂၉။ (ဘာဂျ–သံ)] (၁) စကား။ (၂) ပြောဆိုခြင်း။ (တိ) (၃) စကားများသော၊ သူ။ (နိုင်ငံတော်မီးနှင်း အဆောတလျင်ပြောဆိုသောသူ။ကေစိ။ ချုပ်ချယ်သောသူ။ အပရေ။)(၁)အနန္တာနိ စေဝ ဘဿာနိ ဇာယန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၃။ (–ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၂၂၂") အနန္တာနိ စေဝ ဘဿာနိ ဇာယန္တိ တိ အပရိမာဏာနိ ဣတော စိတော စ ဝစနာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဘာသာနိတိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၂။ (—ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၄၁၅၊ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၇၊ ၄၀၅။) (၂) ဘဿာရာမ-ကြည့်။ (တိ) (၃) ဘဿာဘော ဂေါတမ သကျဇာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၀၅။ ဘဿာတိ ဗဟုဘာဏိနော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ ဘဿာတိ သာဟသိကာတိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ သာရမ္ဘကာတိ အပရေ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၉။ သီ။ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၂။

ဘဿ၂ (န) [ဘသ+ဏ္ဍ] ပြာ။ ဘဿတိ နိဇ္ဇရကဘာဝေန ခီဝိယတီတိ ဘဿံ။ ဆာရံကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၅။ ဘသီယတိ-လည်း ကြည့်။

ဘဿကာရက (တိ) [ဘဿ+ကရ+ဏ္ဍု။ ထီ-ဌ် ဘဿကာရိကာ] စကားများသော၊ စကား ခြင်းခုံခြင်းကို ပြုသော၊ သူ။ ဥဘော ဘဿကာရကာ မေဆုနကာတိ ဝုစ္စန္တိ။ မဟာနိ။ ၁၀၈။ (–ဝိ၊ ၂။ ၆၅။ ဝိ၊ ၄။ ၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄ ၂၈။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၄၀၉။) ဝိဝါဒကာရိကံ ဘဿကာရိကံ သံဃေ အဓိကရဏကာရိကံ နိက္ကစ္ဆတိ ပါ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၀၅။ဘဿကာမကာတိ ဝါစာကလဟံ ကရောန္တော။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၂၇။

ဘဿတိ၁ (ကြိ) [ဘသ+ယ+တိ။ ဓာတ္ထတ္ထ။ ဘဿ+အ+တိ။ နိရုတ္တိ၊ နာ။ ၄၉၂။ (ဘြဂုတိ-သံ)] လျောကျ၏။ တံ သိသေ ပဋိမုက္ကံ ယာဝ ပါဒပိဋ္ဌိယာ ဘဿတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၇။ (—ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဒီ၊ ဌ ၊၂။ ၁၄၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၂။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၀။) ဘဿတိတိ ဩတရတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၆ ။ ဘဿန္တိ — ဇာ၊ ၂။ ၃၄၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၈၂။ ဘဿဟေ — သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၆။ ဘဿေထ — အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။ဘဿိ — ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃၉။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၁၃။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၀၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။ ဘဿိ သု — စရိယာ၊ ဌ။ ၂၄၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၁၇။ ဘဿိတ္ထ — ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။ အဘဿထ — သံ၊ ၁။ ၁၂၃။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဘဿိဿန္တိ — သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၀။

ဘဿတိ၂ (ကြိ) [ဘဿ+အ+တိ။ဘဿ+ယ+တိ။] ပြောဆို၏။ ဘဿ ဘဿနေ၊ ဘဿတိ၊ ဘဿံ၊ ဘဿကာမကော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၃၉။ (—၁၇၄၊ ၁၀၉။)

ဘဿတိ၃ (ကြိ) [ဘသ+ယ+တေ] စွန့်ပစ်ထိုက်၏။ ဘဿ၂- ကြည့်။

ဘဿတေ (ကြိ) [ဘသ+ယ+တေ] လျောကျ၏။ ဘဿတိ၁- ကြည့်။

ဘဿန္တ[၁] (တ်) [ဘဿ၂+အန္တ] ပြာအဆုံးရှိသော။ ဘဿန္တော အာဟုတိယော။ ဒီ၊ ၁။ ၅၂။ မ၊ ၂။ ၁၀၃။ သံ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဘဿန္တာတိ ဘသုန္တာ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဠိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။

ဘဿန္တ[၂] (တိ) [ဘသု+ယ+အန္တ] လျော်ကျသော။ ဘဿန္တေ ဥဒကေ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။ (–၁၄၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၀။ မွေ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၉။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၆၉။)

ဘဿန္တီ (ကြိ) [ဘသု+ယ+အန္တီ] လျော်ကျကုန်၏။ ဘဿတိ - ကြည့်။

ဘဿပရိယန္တ (ပုံ၊ န) [ဘဿ+ပရိယန္တ] စကားပြောမှု အပိုင်းအခြား။ ဣတိ ဘဿပရိယန္တေ သမာဒပေတ္ဝာ။ အံ၊ ၂။ ၁၂၂။

ဘဿပုဋ္ဌ (ပုံ၊ န) [ဘဿ၂+ပုဋ္ဌ] ပြာထုပ်။ ဘဿပုဋ္ဌေနာ (ဒီ၊ ၁။ ၉၂)တံ ဘသ္မပုဋ္ဌေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဘဿပွဝါဒ (တိ) [ဘဿ+ပ+ဝဒ+ဏ] စကားပြိုင်ဆိုင် ပြောဆိုတတ်သော၊ ဝါဒလမ်းစဉ်ကို ပြိုင်ဆိုင်ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ ဘဿပွဝါဒေါ ဝေဝ ဏ္ဍီ။မိလိန္ဒ။၉၇။

ဘဿပွဝါဒက (တိ) [ဘဿ+ပ+ဝဒ+ကဏ္ဍ] စကား– ငြင်းခုံ– ပြိုင်ဆိုင်– ပြောဆိုတတ်သော၊ ဝါဒလမ်းစဉ်ကို ပြိုင်ဆိုင် ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ (သဒ္ဒ်-စကားအစဉ်ကို အသူးထူး အပြားပြား ပြောဆိုတတ်သောသူဟုပေး၏။) ဝေသာလိယံ ပဋိဝသတိ ဘဿပွဝါဒကော ပဏ္ဍိတဝါဒေါ။ မ၊၁။၂၀၉။ (–မိလိန္ဒ။၄) ဘဿပွဝါဒကော်တိ ဘဿံ ဝုစ္စတိ ကထာ-မဂ္ဂေါ၊ တံ ပဝဒတိ ကထေတီတိ ဘဿပွဝါ-ဒကော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၂။ ကထာမဂ္ဂေါတိ ဝါဒ-မဂ္ဂေါ။ ကသ္မာ တေဟိ တေဟိပရပ္ပဝါဒီဟိ ဘဿံ ဝါဒမဂ္ဂံ ပကာရေဟိ ဝဒေတီတိ ဘဿပွဝါဒကော။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဘဿပွဝေဒီ (တိ) [ဘဿ+ပ+ဝိဒ+ဏီ] စကားအချေအတင် ပြောဆိုခြင်း၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော၊ သူ။ ဘဿပွဝေဒီ (သီ၊ ဣ၊ ဣ) ဝေတဏ္ဍီ။ မိလိန္ဒ။၉၇။

ဘဿဗဟုလ (တိ) [ဘဿ+ဗဟုလ] စကားများသော၊ စကားပေါသော၊ သူ။ ဝိတက္က-စရိတဿ ဘဿဗဟုလတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၃။

ဘဿမာန (တိ) [ဘသု+ယ+မာန] လျော်ကျသော။ ပုန ပေ ဋ္ဌာ ဘဿမာနာ ဘူမိ ဂဏ္ဍေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ (—မိလိန္ဒ။၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၈၂။) ဘဿမာနာတိ ပလိဝေဌန-ဝသေနေဝ သြတရမာနာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၉၂။

ဘဿမာနဥဒက (န) [ဘဿမာန+ဥဒက] လျော်ကျသော ရေ။ အောကာသဂဟဏီတော ဘဿမာနဥဒကံ ဝိယ နိမ္မန္တရကထံ ပဝတ္တေ-တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂။

ဘဿယန္တ (တိ) [ဘဿ+ဏယ+အန္တ။ဘဿ ကထနေ စဝနေ စ။နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၉၂။] လျော်ကျသော။ ပုရာဏော၁ဒကံ ဘဿယန္တံ ဟောဋ္ဌာ ဝုဋ္ဌံ ဟုတ္ဝာ နိ ဘ္ဝမတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၉။

ဘဿရ (တိ) [ဘာ+သရ။ ဘာသာ+ရတိ။ ဘာသာ+ရမု+ကိ်။ ဘာသ+အရ။ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ ၇၃၃။ ဘာသ+သရ။ မောဂ်၊၁။၃၃။ မောဂ်၊ ၅။၅၄။ (ဘာသ္ဓရ-သံ)] (၁)တောက်ပခြင်း-အရောင်အဆင်း-ရှိသော၊သူ။ (၂) စကား များသော၊သူ။ (၁) ဘဿရာ သုရှစိရာ ယဆာမဏီ။ ထေရီ။၄၀၈။ အထာယံ ဘဿ-ရော ပက်္ခီ။ ဇာ၊ ၂။၉၄။(–၃၄၆။)ဘဿရာတိ ဘာသုရာ။ ထေရီ၊၁ဋ္ဌ၊၂၁၈။ ဘဿရောတိ-ပရိသုဒ္ဓေါ ပဘာသဿ၄ေန္ဒော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၆။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၆။) (၂) ဘဿရော ဘာသု-ရော ဘဝေ။ဓာန်။၇၃၃။

ဘဿရတ (တိ) [ဘဿ°+ရတ] စကားပြော ခြင်း၌ မွေ့လျော်သော၊သူ။ ဘဿာရာမ ကြည့်။

ဘဿရဝဏ္ဏီ (တိ) [ဘဿရဝဏ္ဏ+ဣ]တောက်ပ သော အာရောင်ရှိသော၊သူ။ တေ ပဉ္စရဝ-တေ ပဏ္ဍီ၊ ဥက္ကော ဘဿရဝဏ္ဏီနေ။ ဇာ၊၂။ ၉၂။ ဘဿရဝဏ္ဏီနေတိ ပဘာသမုန္နဝဏ္ဏေ။ ဇာ၊၆၅။ဥဂဂ။ (ဘဿရဝဏ္ဏီနေ၌ ဒု-ယော ဝိဘတ်ကို"နေ"ပြု။ မောဂ်၊၂။၇၅။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၁၀၇။ ယောဝိဘတ်ကြောင့် ပုဗ္ဗအစ်တ် ကို"ဣန"ပြု၊ယောကိုဧပြု။နိတိ၊သုတ္တ။၄၅၃။)

ဘဿရသန္နိကာသ (တိ) [ဘဿရ+သန္နိကာသ] တောက်ပခြင်းရှိသောအားဖြင့် ရှုမြင်ရာဖြစ် သော(ဇာ၊၆၊သစ်။) ပြိုးပြိုးပြက်ထွက်သော အရောင်အဆင်း ရှိသော (ဇာတ်ဝတ္ထု)။ တေသံ ဝနာနံ နဂုဒေဝ မဇ္ဈေ၊ နိဝေသနံ ဘဿရသန္နိကာသံ။ ဇာ၊၂။၁၉။ ဘဿရ-သန္နိကာသန္တိ ပဘဿရဒဿနံ။ ဇာ၊၆၊၅။ ၁ဂ၁။ ပဘဿရသန္နိကာသန္တိ ဧတ္ထ သန္နိကာ-သသဒ္ဒေါ ဒဿနတ္ထော၊ သံနိပုဗ္ဗောကာသ-ဒီတ္တိယန္တိမာတု။ ဟေ နာဟ "ပဘဿရဒ-ဿန"န္တိ။ ပဘဿရတော ဒဿနံ ဧတ္ထာတိ ပဘဿရဒဿနံ။ ဇာ၊၆၊သစ်၊၃။၈-ကျော။

ဘဿသဒ္ဒ (ပု) [ဘဿ၂+သဒ္ဒ] ဘဿသဒ္ဒါ။ ဘသ္မပရိယာယ-ကြည့်။

ဘဿသမာစာရ (ပု) [ဘဿ°+သမာစာရ] စကားပြောဟောမှု အကျင့်၊ နှုတ်အကျင့်။ ဘဿသမာစာရေ (ဒီ၊၃။ဂဂ။ ဒီ"၌၊၃။၇၅။) တိ ဝစီသမာစာရေ။ ဒီ၊၆၊၃။၇၅။

ဘဿသမုဿယ (ပု) [ဘဿ°+သမုဿယ] ဝါကြွားပလွှားပြောဆိုခြင်း။ ဘဿသမုဿ-ယော (သုတ္တနိ"၃၊၆)တိ သမုဿိတံ ဘဿံ၊ အတ္တုက္ကံသနတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊၁။၃၀၄။

ဘဿာရာမ (တိ) [ဘဿ°+အာရာမ] စကား ပြောခြင်း၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ဘဿာ-ရာမော ဟောတိ ဘဿရတော။ အံ၊၂"၂၅၉။ ဣတိဝုတ်။၂၄၃။ (–ဒီ၊၂။၄၆။) ဘဿန္တိ အာလာပသလ္လာပေါ။ အံ၊၌၊၃။၉၆။(–ဒီ၊၌၊ ၂။၁၁၈။ဣတိဝုတ်၊၌။၂၃၅။)ကမ္မာရာမ-လည်း ကြည့်။

ဘဿာရာမတာ (ထီ) [ဘဿာရာမ+တာ]စကား ပြောခြင်း၌ မွေ့လျော်သောသူ၏ အဖြစ်၊ စကားပြောမှု၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ကမ္မာရာမတာ ဘဿာရာမတာ။ အံ၊၂။၁၀၂။ အံ၊၃။၁၄၇။ ဘဿာရာမတာတိ အာလာပသလ္လာပေ ရမနကဘာဝေါ။ အံ၊၌၊၃။၃၉။

ဘဿိ°သု (ကြိ) [ဘသု+ယ+၃ံ] လျှောကျ ကုန်ပြီ။ ဘဿတိ°-ကြည့်။

ဘဿိ (ကြိ) [ဘသု+ယ+ဣ] လျှောကျပြီ။ ဘဿတိ°-ကြည့်။

ဘဿိတ္ထ (ကြိ) [ဘသု+ယ+အာ] လျှောကျပြီ။ ဘဿတိ°-ကြည့်။

ဘဿိတ္ဝာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဘသု+ယ+တ္ဝာ] လျှော ကျ၍။ ဣာကာသပဗ္ဗတရုက္ခဂတာ သကုဏာ ဘဿိတ္ဝာ ပထဝိဂတာ အဟေသုံ။ ဒီ၊၌၊၂။ ၃၂။ (—မ၊၌၊၄။၁၃၃။ ဧရိယာ၊၌။၂၃၀။ ဣတိဝုတ်၊၌။၃၂၇။)

ဘဿိဿန္တိ (ကြိ)[ဘသု+ယ+ဿန္တိ] လျှောကျ ကုန်လတ္တံ့။ ဘဿတိ°-ကြည့်။

ဘဿေထ (ကြိ) [ဘသု+ယ+ထေ] လျှောကျ ရာ၏။ ဘဿတိ°-ကြည့်။

ဘာ (ထီ) [ဘာ+ကို] အရောင်။ ရူစိ ဘာ ဇုတိ-ဒီဓိတိ။ ဓာန်။၆၄။

ဘာကရ (ပု) [ဘာ+ကရ+ဏ။ ဘာ+အာကရ။ ဘံအာဘံ ကရောတိ, တာသံ ဝါ အာကရော ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ ဘာကရော။ ဓာန်၊ ဋီ။၆၂။ ဘာယော ပဘာယော ကရောတီတိ ဘာကရော။ သူစိ။] နေ၊ နေမင်း။ ဥပေတ္စာ ဇိနမဒ္ဒက္ခံ၊ ဥဒယန္တံဝ ဘာကရံ။ အပ၊၂။ ၂၂၆။ ထေရီ၊၁။၁၃၆။

ဘာကုဋ္ဌ (ထီ) [ဘူ+ကုဋ္ဌ] (၁) မျက်မှောင်ကြုတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) မျက်မှောင်ကြုတ်သော၊သူ။ (၁)ကုပိတာ အနုတ္တမနာ ဘာကုဋ္ဌိ အကာသိ။မ၊၁။၁၇၆။မ၊၁၊၂။၅။ (–ဝိ-သုဒ္ဓိ၊၁၊၁၀၂။) (တိ) (၂) နေဝဿ မဒ္ဒဒီ ဘာကုဋ္ဌိ၊ နံ သန္ဓိယတိ နံ ရောဒတိ၊ ဇာ၊၂။ ၃၆၂။ဇာ၊၁၊၇။၃၅၆။

ဘာကုဋ္ဌိက (တိ) [ဘာကုဋ္ဌိ+ဣက] မျက်မှောင်ကြုတ်မှု ပြုလေ့ရှိသော၊ မျက်မှောင် ကြုတ်သော၊သူ။ ဘာကုဋ္ဌိယ-ကြည့်။

ဘာကုဋ္ဌိကဘာကုဋ္ဌိက (တိ) [ဘာကုဋ္ဌိက+ဘာကုဋ္ဌိက] မျက်မှောင် ကြုတ် သည်ထက် ကြုတ်သော၊ အလွန်မျက်မှောင်ကြုတ်သော၊ သူ။ ကွာယံ အဗလဗလော ဝိယ မန္ဒမဇ္ဈာ ဝိယ ဘာကုဋ္ဌိကဘာကုဋ္ဌိကော ဝိယ။ ဝိ၊၁။ ၂၇၅။(–မဟာနိ။၁၇၊။ မ၊၁။ ၂။၅၄၊)ဘာကုဋ္ဌိကဘာကုဋ္ဌိကော၀ိယ၊တိ သြက္ခိပ္ပကစက္ခု-တာယ၊ ဘကုဋ္ဌိ ကတ္တာ သင်္ကုဋိတမုခါ ကုပိတော၀ိယ ဝိ၊ရတိတိ မညမာနာ ၀ဒန္တိ။ ဝိ၊၁၊ ၂။ ၂၁၆။ (–မဟာနိ၊၁။ ၂၉၄။မ၊၃။ ၂။ ၁၅၅။)

ဘာကုဋ္ဌိကမုခ (တိ) [ဘာကုဋ္ဌိက+မုခ] မျက်မှောင်ကြုတ်သော၊မျက်နှာရှိသော၊သူ။ တေန သာရဒ္ဓစိတ္တာ ဟောတိ ဘာကုဋ္ဌိကမုခါ။ မ၊၁၊၁၁၁။ (–မဟာနိ၊၁။၅၄၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၂၇၃။)

ဘာကုဋ္ဌိကရဏ (နာ) [ဘာကုဋ္ဌိ+ကရဏ] မျက်မှောင်ကြုတ်မှုပြုခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာကုဋ္ဌိကာ (ထီ) [ဘာကုဋ္ဌိ+က+အာ] မျက်မှောင်ကြုတ်မှုပြုခြင်း၊ မျက်မှောင်ကြုတ်ခြင်း။ ဘာကုဋ္ဌိကာ ဘာကုဋ္ဌိယံ ကုဟနာ။ မဟာနိ။ ၁၇၃။ ဘာကုဋ္ဌိကာတိ ပဓာနပုရိမဋ္ဌိတဘာဝ-ဒဿနေန ဘာကုဋ္ဌိကရဏံ၊ မုခသင်္ကော-စောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ မဟာနိ၊၁။" ၂၉၃။ (အဘိ၊ဝိ။ ခုဒ္ဒ-ဋ္ဌဘာကုဋ္ဌိတာ ရှိ၏။)

ဘာကုဋ္ဌိတာ (ထီ) [ဘာကုဋ္ဌိ+တာ] မျက်မှောင်ကြုတ်သောသူ၏အဖြစ်၊ မျက်မှောင်ကြုတ်ခြင်း။ ဘာကုဋ္ဌိတာ ဘာကုဋ္ဌိယံ ကုဟနာ။ အဘိ၊ဝိ။ခုဒ္ဒ။

ဘာကုဋ္ဌိမုခ (တိ) [ဘာကုဋ္ဌိ+မုခ] မျက်မှောင်ကြုတ်သောမျက်နှာရှိသော၊သူ။ နံ ပိ ဖဂ္ဂုသ-ဝါစော ဘာကုဋ္ဌိမုခေါ ဒါနံ ဒေတိ။ ဇာရိယာ၊ ၁၉။ ၂၉၆။

ဘာကုဋ္ဌိယ (နာ) [ဘာကုဋ္ဌိက+ဏ] မျက်မှောင်ကြုတ်တတ်သူ၏အဖြစ်၊ မျက်မှောင်ကြုတ်ခြင်း။ ဘာကုဋ္ဌိယံ ကုဟနာ ကုဟာယနာ။ အဘိ၊ဝိ၊ခုဒ္ဒ။မဟာနိ။၁၇၃။ ဘာကုဋ္ဌိယရဏံ သီသမဿာတိ ဘာကုဋ္ဌိကော၊ ဘာကုဋ္ဌိကဿ ဘာ၀ော ဘာကုဋ္ဌိယံ။ အဘိ၊ ၁၊ ၂။ ၄၆၄။ မဟာနိ၊၁။ ၂၉၃။

ဘာဂ (ပု) [ဘဇ+ဏ။ဘဇီယတေ သေ၀ီယတေ-တိ ဘာဂေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၈၅။] (၁) အဖို့အစု၊ အစိတ်အပိုင်း။ (၂)ရွေးကောက်ကြမ်း၊ အတိတ်ကံ။ (၁) ဒွေ ဘာဂါ သုဒ္ဓကာဋ္ဌကာနံ ဇဋ္ဌက-လောမာနံ အာဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၁။၃၂၂။(–မ၊၁။ ၁၆၂။အံ၊၁။၃၈၁။)ဒွေဘာ ဂါတိဒွေကော်ဋ္ဌာ-သာ၊ဝိ၊၁၊ ၂။ ၂၆၃။(–မ၊၁၊၁။၃၁၃ အံ၊၁၊ ၂။ ၃၁၄။မ၊၆၊ ၂။၆၇။) (၂) ဘာဂိုံ နိယတိ ဘာ-ဂေါ စ။ သုဘာသုဘဖလံ ဘာဇေတီတိ ဘာ-ဂေါ။ ဓာန်။ ဓာန်၊၆၀။

ဘာဂဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဘာဂ+ဂဟဏ] အဖို့အစု ကိုယူခြင်း။ ဝိသုံ ပဂ္ဂလဿပိ ဘာဂဂ္ဂဟဏေ ကာရဏံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဘာဂဓုဘာဂ (ပု) [ဘာဂ+အဓုဘာဂ] (မိမိရအပ်သော) အဖို့အစုမှ ထက်ဝက်သော အဖို့အစု။ ဘာဂဓုဘာဂံ ဒတ္တွာန၊ မောဒါမိ နန္ဒနေ ဝနေ။ဝိမာန။၁၅။ (—ပေတ။၁၃၅။) ဘာဂဓုဘာဂန္တိ အတ္တနာ လဒ္ဓပဋိဝိသတော ဥပဓုဘာဂံ။ဝိမာန။၆၅။(—ပေတ၊၆။၅၃။)

ဘာဂဋ္ဌ (တိ) [ဘာဂ+အဋ္ဌ] ဘာဂသဒ္ဒါ၏ အနက်– အဖို့အစုအနက်– ရှိသော၊ ဘာဂသဒ္ဒါ၏အနက်– အဖို့အစုအနက်– ကိုဟော သော။ ဘာဂဋ္ဌာ ဟိ ဣမ ယာမသဒ္ဒါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။

ဘာဂဒါန (နာ) [ဘာဂ+ဒါန] အဖို့အစုကိုပေး ခြင်း။ ဇတေန " ဘိက္ခူ ဂဏ္ဟာဟိ " တိ ဆဋ္ဌေ ဇေ ဇဝ အကာမာ ဘာဂဒါနံ ဝိဟိတံ။ဝိမတိ၊ ၂။၁၉၇။

ဘာဂဒ္ဌယ (နာ) [ဘာဂ+ဒ္ဌယ] အဖို့အစုနှစ်ခု။ တသ္မာ ကာဋ္ဌကာနံ ဘာဂဒ္ဌယတော အဓိကံ နာ ဝဋ္ဋတိ။ သဉ္ဇာတ္ထ၊ ၂။၄၁၃။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၃။ မ၊ဋီ၊ ၂။၆၇။)

ဘာဂဓေယျ (ပု၊နာ) [(၁) ဘာဂ+ဓာ+ဏျ။ ဓာန်၊ဋီ။၉၀။ (၂) ဘာဂ+ဓေယျ။ ဘာဂ+ဌာ+ဏျ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၅၅။] (ပု) (၁) ရွေး ကံကြမ္မာ၊ အတိတ်ကံ။ (နာ) (၂) အခွန် အတုတ်။ (ပု) (၁) ဘာဂဓေယ်ဖြ ငဲမိ-ရိတော။ ဓာန်။၉၀။ (နာ)(၂)ဘာဂဓေယျော-ပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ၊၃၅၅။

ဘာဂဒ္ဓ (နာ) [ဘာဂ+အဒ္ဓ] အဖို့အစုဖြစ်သော ထမင်း။ ဘာဂဒ္ဓံ တဿ ဒတ္တွာန၊ အာဂတေ တမှိ ပါဝဒိ"။ အပ၊၂။ ၂၆၂။

ဘာဂပဋိလာဘ (ပု) [ဘာဂ+ပဋိလာဘ] အဖို့ အစုကို ရခြင်း။ ဝေဠုပံ စီဝရံ အတ္တနော ဘာဂပဋိလာဘဝသေန။ ကခ်ဴ။၁၅၉။

ဘာဂပရိယာယ (ပု) [ဘာဂ+ပရိယာယ] ဘာဂသဒ္ဒါ၏ — ဝေါဟာရ — ပရိယာယ်-စကား လုယ်။ အန္တသဒ္ဒေါ " ပုဗ္ဗန္ဟေ ဉာဏံ အပရ-ဏ္ဟေ ဉာဏ"န္တိအာဒီသု ဝိယ ဘာဂပရိယာ-ယော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၄၀။

ဘာဂဘတ္တ (နာ) [ဘာဂ+ဘတ္တ]အဖို့အစုဖြစ် သောထမင်း။ မယံ့ ဘာဂဘတ္တံ ဣမသ္မိံ ပတ္တေ ပက္ခိပါဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ (—ထေရဂါ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၆။)

ဘာဂမတ္တ (နာ) [ဘာဂ+မတ္တ] အဖို့အစုမျှ။ ဝေတနေန ရက္ခန္တဿ အတ္တနော ဘာဂမတ္တံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၁။

ဘာဂဝစန (တ) [ဘာဂ+ဝစန] အဖို့အစု ဟူသော အနက်ကို ဟောသော။ ဘာဂဝစ-နော ဟေတ္ထ အန္တသဒ္ဒေါ။သာရတ္ထ၊၃။၁၆၈။

ဘာဂဝန္တ (တိ) [ဘာဂ+ဝန္တ။။ ထိ.၌ ဘာဂ-ဝတိ။] အဖို့အစုရှိသော။ အာရကာ ဟောတိ-နိဗ္ဗာနာ၊ ဝိဿာတဿေဝ ဘာဂဝါ။ အံ၊ ၁။ ၂၀၄။ (-ဓမ္မ။ ၁၆။) ဝိဿာတဿေဝ ဘာဂဝါတိ ဒုက္ခဿေဝ ဘာဂီ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။(-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။) ဘာဂိနိတိ ဘာဂ-ဝတိ လဒ္ဓါ ဘုဉ္ဇာ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၉။

ဘာဂါဓိက (တိ) [ဘာဂ+ဝါဓိက] အဖို့အစု ဟူသော အနက်ကို ဟောသော။ အန္တသဒ္ဒေါ စ ဘာဂဝါဓိကော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၁။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၁၀။

ဘာဂသော (ပု) [ဘာဂ+နာ။ နိ၍တ္တိ၊နာ။၈၁။ ဘာဂ+သော။ ဝိစ္ဆာအနက်၌ "သော" ပစ္စည်း။ ဤအလို တဒ္ဓိတ်အဗျယ။ မောဂ်။ ၄။ ၁၁၈။] အဖို့အစုအားဖြင့်၊ အဖို့အစု အဖို့

အစု–ပြု၍–ထား၍။ အသိတံ ဘာဂသော-ပဝိဘင်္။ သံ၊၁။၁၉၄။ (–အံ၊၁။၁၄၀။သုတ္တနိ။ ၃၂၄။ ဇာ၊ ၂။၆၀၊၁၆၁။) ဘာဂသောပဝိ-ဘင်္ဂန္တိ သတိပဋ္ဌာနာဒိကောဋ္ဌာသဝသေန ဓမ္မံ ဝိဘင်္ဂန္တံ။ သံ၊၄၊၁။ ၂၅၅။ ဘာဂသော မိတေ-တိ .. .... ကောဋ္ဌာသံ ကောဋ္ဌာသံ ကတ္ဝာ မိတာနိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။၅၄။ (–အံ၊၄၊၂။ ၁၂၁။ ဇာ၊ ၄၊၅။ ၂၀၉။ ဇာ၊၄၊၆။၆၄။)

ဘာဂီနီ (ထီ) [ဘာဂီ+ဣနီ] အဖို့အစုံရှိသော။ ဘာဂီ-ကြည့်။

ဘာဂီနေယျ (တိ) [ဘဂိနီ+ဏေယျ။ ဘဂိနိယာ အပစ္စံ ဘာဂိနေယျော။ ခန်၊၎။ ၂၄၍။]နှမ–အမ–၏သား၊ တူ။ သော ဘာဂိနေယျံ သယံ အနုကမ္မမာနော။ သုတ္တနိ။ ၃၀၀။ (–ဒီ၊၄၊ ၂။၁၁။ သံ၊၄၊၁။၅၄။ ဓမ္မ၊၄၊ ၂။၃၀၀၊) သော ဘာဂိနေယျံသယန္တိ သကံ ဘာဂိနေယျံ အတ္တနော ဘဂိနိယာပုတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။ ၂၀၀။

ဘာဂိနေယျတ္ထေရ (ပု) [ဘာဂိနေယျ+ထေရ] တူဖြစ်သော ထေရ်။ အတ္တနော ဝါ စုန္ဒံ နာမ ဘာဂိနေယျတ္ထေရံ ဥပါဒါယ။ မ၊၎၊ ၁။ ၂၀၃။

ဘာဂိနေယျဒဟရဘိက္ခု (ပု) [ဘာဂိနေယျ+ဒဟရဘိက္ခု] တူဖြစ်သော ရဟန်းငယ်။ ကောမဏ္ဍကဝိဟာရဝါသိတ္ထေရဿ ဘာဂိ-နေယျဒဟရဘိက္ခုနော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၉။

ဘာဂိနေယျဒီဃနခပရိဗ္ဗာဇက (ပု) [ဘာဂိနေယျ+ဒီဃနခပရိဗ္ဗာဇက] တူဖြစ်သော ဒီဃနခ-ပရိဗိုင်္။ သူကရခတလေးဏ ဘာဂိနေယျဒီ-ဃနခပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟ သုတ္တန္တ-ကထနဒိဝသေ ဥပသင်္ကမန်္တော။ ဒီ၊၄၊၃။၆၅။

ဘာဂိနေယျမိဂ (ပု) [ဘာဂိနေယျ+မိဂ] တူဖြစ်သော သမင်။ မိဂန္တိ ဘာဂိနေယျမိဂံ။ ဇာ၊၄၊၁။၁၇၉။

ဘာဂိနေယျမိဂပေါတက (ပု) [ဘာဂိနေယျ+မိဂပေါတက] တူဖြစ်သော သမင်ငယ်။ တဒါ ဘာဂိနေယျမိဂပေါတကော ဆာဟုလော အဟောသိ။ ဇာ၊၄၊၁။၁၈၁။

ဘာဂိနေယျသံဃရက္ခိတသာမဏေရ (ပု) [ဘာဂိနေယျ+သံဃရက္ခိတသာမဏေရ] တူဖြစ်သော သံဃရက္ခိတသာမဏေ။ ဘာဂိ-နေယျသံဃရက္ခိတသာမဏေရဿ ဝတ္ထု က-ထေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၄၃။

ဘာဂိမန္တု (တိ) [ဘာဂ+ဣမန္တု] အဖို့–ဘာဂ–ရှိသော၊သူ။ မာ ပုတ္တက ပုနပ္ပုနံ ၊အဟု ဒုဿဿ ဘာဂိမာ (ထေရီ။၄၀၂) တိ..... ....ဇာတိအာဒိဒုက္ခဿ ဘာဂီ မာ အဟောသိ။ ထေရီ၊၄။၁၇၇။

ဘာဂီ (တိ) [ဘာဂ+ဣ၊ထီ၌ဘာဂိနီ။] အဖို့–ဘာဂ– ရှိသော၊သူ။ ကတံ ပုညဖလံ မယ့်၊ သဗ္ဗေ ဘာဂီ ဘဝန္တု တော။အပ၊၁။၅။ (–မ၊၁။၁၇၉။ ပေတ။၁၀၀။ မဟာနိ။၁၁၁။) အာယုံ ခေါ ပန ဒတ္တာ အာယုဿ ဘာဂိနီ ဟောတိ။ အံ၊၄၊၁။၃၄၀။(–ဝိမာန၊၄။၅၇။) ဘာဂီ ဘဝန္တု၊ပုညဝန္တော ဟောန္တု၊တိ အတ္ထော။ အပ၊၄၊၁။၁၂၃။ ဘာဂိနီတိ ဘာဂဝတိ် လဒ္ဓံ ဘဗ္ဗာ။ အံ၊၎၊၁။၂၀၉။

ဘာဂီရထ (တိ) [ဘာဂီရထ+ဏ] ဘာဂီရထ အနွယ်၌ဖြစ်သော၊သူ။ (သာကိဝင်မျိုး)။ ဘာဂီရထာနန္တိ ပန ပါဠေ ဘဂီရထော နာမ အာဒိဇာ။ဝ၊ဗ္ဗံသဇာတဇာယ သာကိယာ ဘာဂီရထာ၊ တေသံ ဘာဂီရထာနံ ဥပကာ-ရတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊၄၊ ၂။၁၆၉။

ဘာဂီရထိ (ထီ) [ဘဂီရထ+ဏ+ဣ။ ဘဂီ-ရထေန ရညာ နိဗ္ဗတ္တိတာ ဘာဂီရတိတိ လောကိယာ၊အသ္မာကန္တု၊ မတေန နာမမတ္တ-မေဝေတံ ဝုဿာတိ် သန္နိဋ္ဌာနံ။ ခန်၊၎။ ၆၁၁။ အပ၊၄၊။၃၄၃-လည်းကြည့်။] ဘာဂီရထီမြစ်၊

မဟာဂင်္ဂါမြစ်။ အယံ ဘာဂီရတီ ဂင်္ဂါ၊ ဟိမဝန္တာ ပဘာဝိတာ။ အဗၤ၁။၂၅။ (–၅၅။ ဇာ၁၁။ခု၉၅။) အယံ ဘာဂီရထီ နာမ ပဌမမဟာဂင်္ဂါ။ အဗၤ၌၁။၂၅၃။ (–ဇာ၁၌၅။ ၉၇။)

ဘာဂီရထီဂင်္ဂါ (ထီ) [ဘာဂီရထီ+ဂင်္ဂါ] ဘာဂီရထီမည်သော ဂင်္ဂါမြစ်။ ပဆော စ လောကော ဘာဂီရထီဂင်္ဂါ စ။ ဇာ၁၌၇။၅၂။(–အဗၤ၌၂။၂၀၆။)

ဘာဂီရထီနဒီတီရ (န) [ဘာဂီရထီနဒီ+တီရ] မဟာဂင်္ဂါမြစ်ကမ်း။ ဘာဂီရထီနဒီတီရေ၊ အဟောသိ အဿမော တဒါ။ အဗၤ၁။၂၀၄။ (–၄၁၇။)

ဘာဂီရထောဒက (န) [ဘာဂီရထီ+ဥဒက] မဟာဂင်္ဂါမြစ်ရေ ခါဒိ နာဂဿ မံသာနိ ပိဝံ ဘာဂီရထောဒကံ။ ဇာ၊၂။၅၅။ ဇာ၊ ၅။ ၂၇၀။

ဘာဂျ (န) [ဘာဂ+ဏ္ဍ။ လ္ဟဒွာနိဋ္ဌဝိပါက ဘာဂေါယတ္ထ အတ္ထိတိ ဘာဂိ္ယ။ ဓာန်၊၌။၉၀။] ရွေးကံကြမ္မာ၊ အတိတ်ကံ။ ဘာဂိ္ယနိယတိ ဘာဂေါ စ။ ဓာန်။၉၀။

ဘာဂျဝန္တ၊ (ပု) [ဘာဂျ+ဝန္တ၊] (လောကီ လောကုတ္တရာချမ်းသာကိုပြီး စေတတ်သော) ကုသိုလ်ရှိတော်မူသော ဘုရား။ ယသ္မာ လောကိယ လောကုတ္တရ သုခါဘိနိဗ္ဗတ္တကံ ဒါနသီလာဒိပါရပ္ပတ္တံ ဘာဂျမဿအတ္ထိ၊တသ္မာ ဘာဂျဝါတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဘဂဝ်တိ ဝုစ္စတိတိ ဉာတဗ္ဗံ။ ခုဒ္ဒကာ၌။၉၂။ မဟာ နိ၊၌။၂၂၉။ (–ဥဒါန၊၌။၂၄၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၇၆။) ဘဂဝန္တ၊-လည်းကြည့်။

ဘာဂျသမ္ဘတ္တိ (ထီ) [ဘာဂျ+သမ္ဘတ္တိ] ဘုန်းကံ–ကုသိုလ်ကံ–နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ တတ္ထ စီဝရာဒယော ဘာဂျသမ္ဘတ္တိဝသေန ဝုတ္တာ။ မဟာနိ၊၌။၂၃၂။

ဘာဂျသမ္ဘန္န (တိ) [ဘာဂျ+သမ္ဘန္န] ဘုန်းကံ–ကုသိုလ်ကံ – နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဘဂဝတောတိ ဘာဂျသမ္ပန္နဿ။ သံ၊၌၊၂။၁၉။ (–အဗ၊၌၊၁။၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။)

ဘာဇက (တိ) [ဘာဇ+ဏ္ဍ။ နီတိ၊၈၁။၂၉ ။] ခွဲခြမ်း– စိတ်ဖြာ– ဝေဖန်– တတ်သော၊သူ။ ဘာဇကိတိ ဘာဇကော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၄၀။ ဖလဘာဇက-လည်းကြည့်။

ဘာဇန (န) [ဘာဇ+ယု] (၁) ခွက်။ (က) အိုး။ (ခ) သပိတ်။(ဂ) ဗူး။ (.) ခွဲခြမ်း–စိတ်ဖြာ–ဝေဖန်– ရာ။ (၃) ဥစ္စာ၊ ပစ္စည်း၊ ဘဏ္ဍာ။ (၄) တည်ရာ။ (၁) ခွက်။ အတ္တနော ဘာဇနံ ပဝေသေတ္ဝာ။ ဝိ၊၁။၅၀။ (–မ၊၌၊ ၂။၄၉။ သံ၊၌၊၂။၁၅၁။ အံ၊၌၊၁။၆၁။) (က) အိုး။ တဿ ဟတ္ထတော ဘာဇနေ ပတိတံ။ ဝိ၊၌၊၃။ ၁၁၄။ (–သံ၊၌၊၃။ ၅၆။ အံ၊၌၊၁။ ၃၁၆။ အဘိ၊၌၊၁။ ၁၅၀။) ဘာဇနေတိ ယာဂုပနကာ ဘာဇနေ။ ပါစိတ်၊ ယော။၉၁။ (ခ) သပိတ်။ ဘာဇနံ ပန နိမုဇ္ဇာပေတ္ဝာ ဂဏ္ဟန္တဿ ယာဝ ဇကော ဗဒ္ဓံ ဟောတိ။ ဝိ၊၌၊ ၁။၂၇၆။ (–အဘိ၊၌၊၃။၀၀။ ထေရီ၊၌။ ၂၂၉။) ဘာဇနန္တိ စ ပတ္တာဒိဘာဇနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၆။ (ဂ)ဗူး။ တုမ္ဗ (ခ) ကြည့်။ (၂) ခွဲခြမ်း—စိတ်ဖြာ—ဝေဖန်—ရာ။ “သံဃိကံလာဘံ ပရိဏာတ”န္တိ အာဒိပဒါနံ ဘာဇနေ ပန သာ ပါကဋာ။ ဝင်ရ။၃၆၅။ (၃) ဥစ္စာ၊ ပစ္စည်း၊ ဘဏ္ဍာ။ အာဒိတ္တသ္မိံ အဂါရသ္မိံ၊ ယံ နီဟရတိ ဘာဇနံ။ သံ၊၁။၂၉။ အံ၊ ၁။၁၅၅။ ဘာဇနန္တိ ယံကိဉ္စိ ဘဏ္ဍကံ။ အံ၊၌၊ ၂။၁၄၁။ ဘဇိတမ္ဘဋ္ဌေန ပရေသံ ဘာဇိတမ္ဘဋ္ဌေန ဘာဇနံ။ ဘဏ္ဍကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ (၄) တည်ရာ။ ဝန္ဒိတ္ဝာ ဝန္ဒနာမာနံ၊ ပူဇာသက္ကာရဘာဇနံ။ ကခ်၊၈၃၊ (–သုတ္တနိ၊၌၊ ၁။၂၂၁။ မဟာနိ၊၌၊၂၅၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။

၄၇၆။) ဘာဇနန္တိ အာဓာရော အဓိကရဏံ-ဝါ။ ကခ်ါ၊ဋီ။၁။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၄။)

ဘာဇနကပါလ (နှ) [ဘာဇန+ကပါလ] အိုးအုံ၊ အိုးကင်း။ ဃဋိကဋ္ဌာဟ-ကြည့်။

ဘာဇနကာလ (ပု) [ဘာဇန+ကာလ] ဝေဖန်ရာအခါ။ သမ္မတေန ပုပ္ဖဘာဇကေန ဘာဇနကာလေ....ဝန္ဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။

ဘာဇနကိတ္တနာပဒေသ(ပု) [ဘာဇန+ကိတ္တနာပဒေသ] ခွက်ကိုပြောကြားရည်ညွှန်းခြင်း၊ ခွက်ကိုပြောကြားမှုကို အကိုးအကားပြုခြင်း။ ဘာဇနကိတ္တနာပဒေသေန ရဇ္ဇပရိစ္စာဂံ ပဗ္ဗဇ္ဇုပဂမနဉ္စ အနုမောဒန္တော ဝဒတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။

ဘာဇနဂဏနာ (ထီ) [ဘာဇန+ဂဏနာ] ခွက်အရေအတွက်၊ ယာဂုဘတ္တေသု ဘာဇနဂဏနာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ (—ကခ်ါ။၃၃၂။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၄။)

ဘာဇနဂတ (တိ) [ဘာဇန+ဂတ] ခွက်၌—ရောက်—ဖြစ်—တည်—သော။ အညတရံ ဘာဇနဂတံ ဝါ ရာသိကတံ ဝါ။ ကခ်ါ။ ၉၀။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၊၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄။) ဘာဇနဂတန္တိ သရူပဝိဒိဘာဇန-ဂတံ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၀။

ဘာဇနဂတကရဏ (နှ) [ဘာဇနဂတ+ကရဏ] ခွက်၌ ရောက်သည်ကိုပြုခြင်း။ အန္တောကုမ္ဘိယံ ဘာဇနဂတကရဏမုဋ္ဌိစ္ဆောဒနဝိနိစ္ဆယေန ဝိနိစ္ဆိ-နိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၀၀။

ဘာဇနဂတိက (တိ) [ဘာဇန+ဂတိက] ခွက်အ-လားရှိသော၊ ခွက်နှင့်တူသော။ တံ ဝိဇ္ဈတိ နဝန္ဒတိတိ "ရဇ္ဇုအာဒိနံ ဘာဇနဂတိကတ္တာ"-တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂။

ဘာဇနဋ္ဌာန (နှ) [ဘာဇန+ဋ္ဌာန] ခဲ့ခြမ်းဝေဖန်ရာအရပ်။ ယာဂုဘတ္တာနံ ဘာဇနဋ္ဌာနာနိ ယာဂုဂ္ဂဘတ္တဂ္ဂါနိ နာမ။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၇။

ဘာဇနဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဘာဇနဋ္ဌာန+ဣယ] ခွက်အလားရှိသော၊ ခွက်အရာ၌တည်သော။ ပဋ္ဌ-လဿ ဘာဇနဋ္ဌာနိယတ္တာ မဓုနော ဝသေန သတ္တာဟာတိက္ကမေ နိဿဂ္ဂိယံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၂။

ဘာဇနတ္တ (နှ) [ဘာဇန+တ္တ] (၁) အိုး၏အဖြစ်။ (၂) တည်ရာ၏အဖြစ်။ (၁) အတ္တနော ဘာ-ဇနတ္တာ ပန "နဂိဝါ" တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၃၇။ (—ဝိမတိ၊၁။၁၇၈။) (၂) တေသံ မဟာပဉလဘာဝကရဏေန ဘာဇနတ္တာ အာဓာ-ရတ္တာ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၁။ (—၄၄၁။)

ဘာဇနတ္ထ (တိ) [ဘာဇန+အတ္ထ] တည်ရာအနက်ရှိသော။ ဘာဇနတ္ထောပိ ဟိ ပိဋ္ဌကသဒ္ဒေါ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ စရိယာ၊၃။၂။

ဘာဇနဓောဝနဥဒက (နှ) [ဘာဇနဓောဝန+ဥဒက] ခွက်ကိုဆေးကြောင်းဖြစ်သောရေ၊ ခွက်ဆေးရေ။ မာတုဂါမော ဘာဇနဓောဝန-ဥဒကံ ဆဒ္ဓေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ကခ်ါ။၁၁၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၀။

ဘာဇနန္တရ (နှ) [ဘာဇန+အန္တရ] (၁) အိုး ခွက်–အကြား–အလယ်။ (၂) တပါးသော ခွက်၊ ခွက်တခု။ (၁) ဘာဇနန္တရေ ဌပေတွာ အာဝါပံ အာလိမွေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ (—အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၆။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၇၇။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဇနန္တရပရိဝတ္တန (နှ) [ဘာဇနန္တရ+ပရိဝတ္တန] တပါးသောခွက်သို့ လဲလှယ်ခြင်း။ သပ္ပိ-တေလာဒီနံ ဘာဇနန္တရပရိဝတ္တနေနာပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဝိ၊သင်္ဃ။၃၁၆။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၀၈။

ဘာဇနန္တရိကာ (ထီ) [ဘာဇန+အန္တရိကာ] အိုးကြား။ တဿ ကုလဿ ဒါသီ ဃရံ သမ္မဇ္ဇန္တီ တံ အာသနံ ဘာဇနန္တရိကာယ ပက္ခိပိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၇။ အန္တရိကာ-လည်းကြည့်။

ဘာဇနပစနဒွာန (န) [ဘာဇနပစန+ဌာန] အိုးဖုတ်ရာအရပ်ဌာန။ ကုမ္ဘကာရပါက-ကြည့်။

ဘာဇနပစ္စယ (ပု) [ဘာဇန+ပစ္စယ] ဝေဖန်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဘာဇနပစ္စယာ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာပတ္တိ နာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၃၆၃။

ဘာဇနပရိဘောဂ (ပု) [ဘာဇန+ပရိဘောဂ] အိုးခွက်အဖြစ်ဖြင့် သုံးဆောင်ခြင်း။ တသ္မာ ဧတေ ဘာဇနပရိဘောဂေန ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၃၇။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌ။ ဂ၇။ ဘာဇနပရိဘောဂေနာတိ ဥဒကာဟရဏာဒိနာ ဘာဇနပရိဘောဂေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၀။

ဘာဇနပါလက (ပု)[ဘာဇန+ပါလ+ဏွု] သပိတ်ကို စောင့်ရှောက်ခဲ့ဘူးသောထေရ်။ ဘာဇနပါလကထေရ်။ အာယသ္မာ ဘာဇနပါလကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၁။ ၂၄၅။

ဘာဇနပိဓာန (န) [ဘာဇန+ပိဓာန] အိုးဖုံး၊ စလောင်းဖုံး။ မဟာနသံ ပဝိသိတ္တာ ဘာဇနပိဓာနံ ပါတေတ္တာ မံသံ ခါဒိ။ ဇာ၊၆၊၆။ ၁၀၉။

ဘာဇနပူရ (တိ) [ဘာဇန+ပူရ] သပိတ်–ခွက်–အပြည့်။ တာတ သာမဏေရ ရာဇကုလာနံ ဒါနေ ဘာဇနပူရမေဝ ပမာဏံ။ သံ၊ ၆၊ ၃။ ဂ၆။

ဘာဇနဘဏ္ဍက (န) [ဘာဇန+ဘဏ္ဍက] ခွက်ဘဏ္ဍာ။ အန္တမသော ဘာဇနဘဏ္ဍကမ်ိဳ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂။ ဂ၂။

ဘာဇနဘာဏ္ဍပဂမန (န) [ဘာဇနဘာဝ+ဥပဂမန] တည်ရာ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ (အဆင့်မြင့် တရားတော်များကို နာယူရန် လက်ခံနိုင်သော အခြေအနေသို့ ရောက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။) ဥပရိ ဒေသနာယ ဘာဇနဘာဝူပဂမနေန ကမ္မနိယစိတ္တံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၅၂။ (–ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀။)

ဘာဇနမတ္တက (ပု) [ဘာဇန+မတ္တက] အိုးအထက်၊ အိုးထိပ်။ ဘာဇနမတ္တကေ ဌပေတ္ဝာ ဗဟိ နိက္ခမိတ္ဝာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၁။

ဘာဇနမုခဝဋ္ဋိ (ထီ) [ဘာဇန+မုခဝဋ္ဋိ] အိုးခွက်မျက်နှာဝ—အရစ်—အရေးအကြောင်း။ ဧဝံ ကတ္ဝာတိ ဘာဇနမုခဝဋ္ဋိယာ ကုမ္ဘိဇာတနာဘာဇနဂတဿ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဘာဇနလောက (ပု) [ဘာဇန+လောက] ဇာည်ရာ–သြကာသ—လောက။ ဘာဇနလောကဘူတေ သကလသ္မိံ ဇမ္မ ဒီပတလေ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၇၅။ (–သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။)

ဘာဇနလောကသောဘာ (ထီ) [ဘာဇနလောက+သောဘာ] သြကာသလောက၏ တင့်တယ်ခြင်း။ သိနေရုယုဂန္ဓရာဒိဂတာ ဘာဇနလောကသောဘာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၇။

ဘာဇနဝတ္ထု (န) [ဘာဇန+ဝတ္ထု] ခွဲခြမ်း–ဝေဖန်– ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အဇ်ဈတ္တိကဘာ ဘာဇနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်ီ၊ ၃၀၈။

ဘာဇနဝိကတိ (ထီ) [ဘာဇန+ဝိကတိ]အိုးခွက်အထူး။ ယံ ယဒေဝ ဘာဇနဝိကတိံ အာကခ်ေယျ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄၊ ၁၉၉၊ မ၊ ၂။ ၂၁၀။ (–ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၉။)

ဘာဇနဝိသေသ (ပု) [ဘာဇန+ဝိသေသ](၁) ခွက်ဖာထူး၊ ခြင်းတောင်း။ (က) အိုးအထူး။ (၂) တည်ရာအထူး။ (၁) တာလပဏ္ဍဝေတ္တ-လတာဒီဟိ ကတော ဘာဇနဝိသေသော ပိဋ္ဌကံ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၇။ (—သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၀။ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၃။) (က) မဏိကမေခလာယ ဧဝံ လဒ္ဓနာမော ဘာဇနဝိသေသော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၂။ (၂) ဧဝံ သီလဒ ဃနာဒီသမ္ပတ္တိ-ယာ ဘာဇနဝိသေသဘူတာယ ကုရုရဋ္ဌဝါသိ-ပရိသာယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၀။

ဘာဇနသခ်္ဂါ (ထိ) [ဘာဇန+သခ်္ဂါ] အိုး ဟူသောအရေအတွက်၊ တေလဿ နိက္ခမိတွာ ဂတဂတဋ္ဌာနံ ဘာဇနသခ်္ဂါမေဝ ဂစ္ဆတိ။ သာ-ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၀။

ဘာဇနသဒ္ဒ (ပု) [ဘာဇန+သဒ္ဒ] (၁) အိုးခွက်သံ။ (စလောင်းသုံးကျသံ။) (၂) ဘာဇန-သဒ္ဒါ၊ (၁) အဆ ဘတ္တကာရကော ဘာဇန-သဒ္ဒေန ပဝိသိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၁၉။ (၂) ဘာဇနသဒ္ဒေါ သပ္ပိတေလဂုဋ္ဌသဒ္ဒေဟိ ယော-ဇေတဗ္ဗော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၀။

ဘာဇနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဘာဇန+သမ္ပတ္တိ]တည်ရာ နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ မဏိမုတ္တာဒီသတ္တရတနာနိ စ ယထာ ဘာဇနသမ္ပတ္တိယာ သဝိသေသံ သောဘန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဘာဇနသိက္ခာပဒ (န) [ဘာဇန+သိက္ခာပဒ] ဝေဖန်မှုကို ပြသောသိက္ခာပုဒ်၊ ဘာဇန-သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယာဒိဋ္ဌိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်း၊ ၃-ကဏ္ဍ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၂-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။၃၂၀-၂။ အကာလစီဝရံ ကာလစီဝရန္တိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဘာဇနသိက္ခာပဒဉ္စ (ဘာဇာပနသိက္ခာ-ပဒဉ္စ?)။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၄။

ဘာဇနဟတ္ထ (တိ) [ဘာဇန+ဟတ္ထ] ခွက်လက်၌ ရှိသော၊ ခွက်လက်စွဲသော၊ သူ။ ဘာဇန-ဟတ္ထော နဂရံ ပဝိသတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၉။ (—မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။)

ဘာဇနာကာရ (တိ)[ဘာဇန+အာကာရ]အိုး-အသွင်-သဏ္ဌာန်- ရှိသော၊ အိုးနှင့်တူသော။ တာဒိသဿ ဘာဇနာကာရဿ အာဓာရ-ဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဘာဇနိယ (တိ) [ဘာဇ+အနိယ] (၁) ဝေ-ဖန်—ပိုင်းခြား—စိစစ်— အပ်သော။(၂)ဝေ ဖန်ရာ။ (၃) ဝေဖန်ကြောင်း။ (၁) စတုန္နမ္မိ ပစ္စယာနံ ဥပ္ပတ္တိဉ္စ ဘာဇနိယဉ္စ နိဟရိတွာ-ဒဿေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၃။ (—ကခ်ိ။ ၂၆၁။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။ မူလဋီ၊ ၁။၁၇၁။) ဘာဇနိယာနိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၉) တိ ဘာဇေ-တဗ္ဗာနိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၉၂။ (၂) ဘာ-ဇနိယဋ္ဌာန- ကြည့်။ (၃) ဝိတ္ထာရဘာဇနိ-ယန္တိ ယထာဥဒ္ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဝိဇ္ဇာရတော ဘာ-ဇေတိ ဝိဘဇတိ ဇေတနာတိ ကတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၆။

ဘာဇနိယကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဘာဇနိယ+ကော-ဋ္ဌာသ] ဝေဖန်အပ်သော အဖို့အစု။ ဘာ-ဇနိယကောဋ္ဌာသမေဝ ဘဇတိ (ကခ်ိ။ ၂၆၅။) တိ ဘာဇနိယပက္ခမေဝ သေဝတိ။ ကခ်ိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၇။

ဘာဇနိယစီဝရ (န) [ဘာဇနိယ+စီဝရ] ဝေဖန်အပ်သော သင်္ကန်း။ သစေ သတိသမ္မောသာ ဘာဇနိယစီဝရံ န ဘာဇိတံ။ ဝဇိရ။ ၂၁၆။

ဘာဇနိယဌာန (န) [ဘာဇနိယ+ဌာန] ဝေ-ဖန်ရာ အရပ်ဌာန။ သမ္မန္နိတွာ ဌပိတယာဂု-ဘာဇကာဒီဟိ ဘာဇနီယဌာနံ အာဂတ-မနုဿာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၉၆။

ဘာဇနီယပက္ခ (ပု) [ဘာဇနီယ+ပက္ခ] ဝေဖန်အပ်သော အဖို့အစု။ ဘာဇနီယကောဋ္ဌာသကြည့်။

ဘာဇနီယဘဏ္ဍ (န) [ဘာဇနီယ+ဘဏ္ဍ]ဝေဖန်အပ်သော ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ ဘာဇနီယဘဏ္ဍံ ဟိနာမေဘံ သမ္ပတ္တသော ပါပုဏာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊ ၉၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၂၆၆။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၂၀၂။)

ဘာဇနီယဘဏ္ဍဋ္ဌာန (န) [ဘာဇနီယဘဏ္ဍ+ဋ္ဌာန] ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ဝေဖန်ရာ။ ဘာဇနီယဘဏ္ဍဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဘဏ္ဍံ လဘတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၁။

ဘာဇနီယဝတ္ထု (န) [ဘာဇနီယ+ဝတ္ထု]ခဲ့ခြမ်း–ဝေဖန်–အပ်သော–ပစ္စည်း–ဥစ္စာ—ဘဏ္ဍာ။ ဘဏ္ဍေသု ဘာဇနီယဝတ္ထုဒ္ဓဠဋိတ်ကဋ္ဌ အဇာနန္တော မောဟာဂတိ ဂစ္ဆတိ နာမ။သာရတ္ထ၊ ဋီ၊၄၉၁။

ဘာဇယ (ကြိ) [ဘာဇ+ဏယ+ဟိ] ဝေဖန်ပေးသနား–ပါ၊လော။ ဘာဇေတိ-ကြည့်။

ဘာဇယမာန (တိ) [ဘာဇ+ဏယ+မာန]ဝေဖန်– ပေးလှူ–သော၊သူ။ သုဏိသာယ ကေဝိဟိတုမ္ဘဲ ဂဟေတ္ဝာ သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသိကာနမ်ိဳ ဘာဇယမာနာယ ဓညံ နံ ခီယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၂။

ဘာဇယိ ံသု (ကြိ) [ဘာဇ+ဏယ+ဥ်ုံ]ဝေဖန်–ပိုင်းခြား–ကုန်ပြီ။ ဘာဇေတိ-ကြည့်။

ဘာဇယိ (ကြိ) [ဘာဇ+ဏယ+ဣ]ဝေဖန်ပြီ။ ဘာဇေတိ-ကြည့်။

ဘာဇယုံ (ကြိ) [ဘာဇ+ဏယ+ဥုံ] ဝေဖန်–ကုန်ပြီ။ ဘာဇေတိ-ကြည့်။

ဘာဇယေ (ကြိ) [ဘာဇ+ဏယ+ယေျ]ဝေဖန်ရာ၏။ ဘာဇေတိ-ကြည့်။

ဘာဇာပန (န) [ဘာဇ+ဏာပေ+ယု] ဝေဖန်စေခြင်း။ ကာလစီဝရဏ္ဍံ အဓိဋ္ဌာယ လေသေန ဘာဇာပနံ။ ကခ်ီ။၃၀၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၁။ (–ဝိမတိ၊၂။၇၅။)

ဘာဇာပိတ (တိ) [ဘာဇ+ဏာပေ+တ။ ရှု၊နှာ။၃၀၇။] ဝေဖန်စေအပ်သော။ ကာလစီဝရဏ္ဍံ အဓိဋ္ဌေဟိတ္ဝာ ဘာဇာပိတံ နိဿဋ္ဌိယံ။ ဝိ၊၂။၃၂၁။ (–ဝိ၊၅။၁၂၉။၀ဇိရ။၃ဖဋု။သာရတ္ထ၊၃။၁၂၁။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄ဖဋု။)

ဘာဇာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဘာဇ+ဏာပေ+တိ] ဝေဖန်စေ၏။ အဓိဋ္ဌဟ်တ္ဝာ ဘာဇာပေတိ။ ဝိ၊၂၊ ၃၂၁။(–ဝိ၊၅။၁၂၉။)ဘာဇာပေယျ–ဝိ၊၂။၃၂၁။ ဘာဇာပေသ်—ဝိ၊၂။၃၂၁၊၃၇၃။ဝိ၊၅။၁၀၃၊ဘာဇာပေဿတိ – ဝိ၊၂။၃၂၀၊၃၂၁။

ဘာဇာပေတ္ဝာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဘာဇ+ဏာပေ+တ္ဝာ] ဝေဖန်စေ၍။ ဃာစ်ံ ပဟရိတ္ဝာ ဘာဇာပေတ္ဝာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။)

ဘာဇာပေန္တ (တိ) [ဘာဇ+ဏာပေ + အန္တ။ ထီ-၌ ဘာဇာပေန္တီ။] ဝေဖန်စေသော၊သူ။ အဓိဋ္ဌေဟိတ္ဝာ ဘာဇာပေန္တိဂဟာ နိဿဋ္ဌိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၅။၁၀၃။ (–၁၂၉။ ကခ်ီ။ ၃၀၈။)

ဘာဇာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဘာဇ+ဏာပေ+ယျ] ဝေဖန်စေရာ၏။ ဘာဇာပေတိ-ကြည့်။

ဘာဇာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဘာဇ+ဏာပေ+ဏ်ိ] ဝေဖန်စေပြီ။ ဘာဇာပေဘိ-ကြည့်။

ဘာဇာပေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဘာဇ+ဏာပေ+ဿတိ] ဝေဖန်စေလတ္တံ့။ ဘာဇာပေတိ-ကြည့်။

ဘာဇိတ (တိ) [ဘာဇ+တ] (၁) ဝေဖန်–ပိုင်းခြား–အပ်–သင့်—သော။ (၂) ဝေဖန်ရာ။ (၁) သဗ္ဗံ အမေ့ဟိ ဘာဇိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃၂၃။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၊။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၀။ ၀ဇိရ။၂၁၆။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဇီတဋ္ဌာန (န) [ဘာဇီက+ဋ္ဌာန] ဝေဖန်ရာအရပ်ဌာန။ စောရေဟိ ဘဿာသ ဘာဇီတဋ္ဌာနံ ဒိသွာ။ ဓမ္မဒဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။

ဘာဇီဘနယ (ပု) [ဘာဇီဘ+နယ] ဝေဖန်အပ်သောနည်း။ ဟေဋ္ဌာ စိဏ္ဏပ္ပါဒကဿ ဘာဇီတနယေနေဝ ဘာဇီတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၄။

ဘာဇီဘဗ္ဗ (တိ) [ဘာဇ+တဗ္ဗ] (၁) ဝေဖန်အပ်သော။ (၂) ဝေဖန်စေအပ်သော။ (၁) သမ္မုခီဘူတေဟိ ဘာဇီတဗ္ဗံ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်။၃၀၀။ (၂) ဘာဇန (၃) ကြည့်။

ဘာဇီတဗ္ဗစီဝရ (န) [ဘာဇီတဗ္ဗ+စီဝရ] ဝေဖန်အပ်သော သင်္ကန်း။ သံဃိကံ ဘာဇီတဗ္ဗစီဝရံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်။၆၇။

ဘာဇီဘဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [ဘာဇီဘဗ္ဗ+အတ္ထ] ဝေဖန်ခံစအပ်သော အနက်သဘော။ ဘာဇန (၃) ကြည့်။

ဘာဇီတသိက္ခာပဒ (န) [ဘာဇီတ+သိက္ခာပဒ] ဝေဖန်—ပညတ်— အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ အခိဋ္ဌဟိဘ္ဘာ ဘာဇီတသိက္ခာပဒေန စ ပရိဝတ္တေတွာ အစ္ဆိန္နစီဝရေန စ ပဋမဇာဂေါ ပူရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။

ဘာဇီတာဘိရိတ္တ (တိ) [ဘာဇီဘ+အတိရိတ္တ] ဝေဖန်ပြီးသည်မှ – ပို့လွန် – ကြွင်းကျန် – သော။ သစေ ပန သံဃော ဘာဇီတာတိရိတ္တာနိ ဝတ္ထာနိ ဆိန္ဒိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂ။၂၅၃။

ဘာဇီတာဘာဇီတ (တိ) [ဘာဇီတ+အဘာဇီတ] ဝေဖန်သင့်, မဝေဖန်သင့်သော၊ ဝေဖန်ထိုက်, မဝေဖန်ထိုက်သော။ ဘာဇီတာဘာဇီတ (ဒီ၊၃။၃၉၇။ ဝိ၊၄။၃၃၁)ဿိ တွေကာနိ ဝတ္ထာနိ ဘာဇီတာနိ၊ တွေကာနိ အဘာဇီတာနိတိ ဇာနန္တော "ဘာဇီတာဘာဇီတဉ္ဉေဝနေယျော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၅။

ဘာဇီယ (တိ) [ဘာဇ+ဏျ] (၁) ဝေဖန်ရာ။ (၂) ဝေဖန်အပ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) ဘာဇေတဗ္ဗဿိ ဘာဇီယံ ဘာဇေယျံ။ နိရဂ္ဂိ၊နှာ။၅၃၅။

ဘာဇီယဋ္ဌာန (န) [ဘာဇီယ+ဋ္ဌာန] ဝေဖန်ရာအရပ်ဌာန။ ယော ဘါ ပန ဘာဇီယဋ္ဌာနေ ကိဉ္စိ ဘာဇေန္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၄၀၃။

ဘာဇီ (ဇီ)ယဘိ(ကြိ)[ဘာဇ+ယ+တေ]ဝေဖန်အပ်၏။ တတ္ထ စ ဝတ္ထုဘေသဇ္ဇာဒီ အပ္ပကမ္မိ သုခေန ဘာဇီယတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၁။တေန ခေါ-ပန သမယေန သံဃဿ စီဝရံ ဘာဇီယတိ။ ဝိ၊၂။၈၃။ (–ဥဒါန။ ၁၃၄။ဝိ၊သင်္ဂ။၂၅၁။) ဘာဇီယိဿတိ–ဝိ၊၂။၃၇၃။

ဘာဇီ (ဇီ)ယမာန (တိ) [ဘာဇ+ယ+မာန] ဝေဖန်အပ်သော။ သံဃဿ စီဝရေ ဘာဇီ-ယမာနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ (–ကခ်ီ။၁၆၁။ ဝိ၊သင်္ဂ။၂၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။) သံဃဿ စီဝရေ ဘာဇီယမာနေ။ဝိ၊၁။၇၃။ (–ဝိ၊၂။ ၂၀၈။ကခ်ီ။၁၁၉။)

ဘာဇီယိဿတိ (ကြိ) [ဘာဇ+ယ+သ္သတေ] ဝေဖန်အပ်လတ္တံ့။ ဘာဇီယဘိ-ကြည့်။

ဘာဇေတဗ္ဗ (တိ) [ဘာဇ+တဗ္ဗ] ဝေဖန်အပ်သော။ တံ် တတ္ထဝ ဂန္ဒွာ အပလောကေတွာ ဘာဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၃။ဝိမတိ၊၁။၃၂၁။မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၃၉။)

ဘာဇေတိ (ကြိ) [ဘာဇ+ဏေ+တိ။နိတိ၊ဓာ။ ၂၉၅။] (က) ဝေဖန်၏။ (ခ) ပေးလှူ၏။ (က) သမဂ္ဂေါ ဘိက္ခုနိသံဃော သန္နိပတိတွာ ဘာဇေတိ။ဝိ၊၂။၃၇၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၂။မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၆၆။) ဘာဇေမ—ဝိ၊၂။ ၂၀၈။ဝိ၊၄။၃၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ဘာဇေန္တ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ ကခ်ီ။၃၀၈။ ဝဇိရ။၂၃၅။ ဘာဇေဟိ—မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၈။ ဘာဇယ—ဇာ၊၂။၁၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၅။ ဘာဇေယျ — သုတ္တနိ၊

ဂုဏ် ဘာဇောန္တော ပဋိဂ္ဂဟေတုံ၁ ကောဋ္ဌာ-ဒေသ ကရောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ဘဂ။ (–ဒီ၊ဌ၊၃။ ၁၂၇။ မ၊ဌ၊၄။၁၄။ မ၊ဋီ၊၂။ ဇာ၊၁။) အဓိဋ္ဌ-ဟိတုံ၁ ဘာဇောန္တိယာ နိဿဂ္ဂိယံ။ဝဇိရ။၂၃၅။

ဘာဇောန္တ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+အန္တ] ဝေဖန်ကြကုန်လော။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဇေမ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+မ] ဝေဖန်ကြကုန်အံ့။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဇေယျ[၁] (တိ) [ဘာဇ+ကျ] ဝေဖန်အပ်သော။ ဘာဇိယ (၂) ကြည့်။

ဘာဇေယျ[၂] (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+ယျ] ဝေဖန်ရာ၏။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဇေယ္ယုံ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+ယ္ယုံ] ဝေဖန်ကုန်ရာ၏။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဇေသိ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+ဏ္ဍိ] ဝေဖန်ပြီ။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဇေသုံ (ကြိ)] ဘာဇ+ကော+ဥုံ] ဝေဖန်ကုန်ပြီ။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဇေသတိ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+သ တိ] ဝေဖန်လတ္တံ့။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဇေဿန္တိ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+သ္သန္တိ] ဝေဖန်ကုန်လတ္တံ့။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်၊

ဘာဇေဿာမ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+သ္သာမ] ဝေဖန်ကုန်လတ္တံ့။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဇေဿာမိ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+သ္သာမိ] ဝေဖန်အံ့။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဇေဟိ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+ဟိ] ဝေဖန်လော။ ဘာဇောတိ (က) ကြည့်။

ဘာဒါး (တိ) [ဘာ+ဏ+ဏ] ရွှတ်ဆိုအပ်သော။ ဘာဏဝါရကြည့်။

ဘာဒေတုံ (ဗျ) [ဘာဇ+ကော+တုံ] ဝေဖန်ခြင်းငှ ။အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သမ္မုခီဘူတေန သံဃေန ဘာဒေတုံ။ ဝိ၊၃။၃၉၇။(–ဝိ၊ဌ၊၃။ ၄၀၅။ သံ၊ဌ၊၃။၂၁၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၀၉။ဇာ၊ဌ၊ ၁။၂၀၂။)

ဘာဒေတုကာမ (ဘိ) [ဘာဒေတုံ+ကမု+ဏ] ဝေဖန်ခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ ဝေဖန်လိုသော၊ သူ။ အဃ ခေါ ဘိက္ခုနိသံဃော တံ စီဝရံ ဘာဒေတုကာမော သန္နိပတိ။ဝိ၊၂။၃၇၃။ (–၃၇၄။)

ဘာဒေတွာ (ကြိ၀ိ) [ဘာဇ+ကော+တွာ] ဝေဖန်၍။ ဇဂ္ဂိတွာ ဂေါပေတွာ ဖလဝါရေန ဘာဒေတွာ ခါဒန္တီ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၁၃။ (—အံ၊ဌ၊၂။၃၇။ စရိယာ၊ဌ။၁၁၇။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၇၃။ ဝဇိရ။၂၄၉။)

ဘာဒေဆ (ကြိ) [ဘာဇ+ကော+ထ] ဝေဖန်ကြကုန်လော။ ဘာဒေတိ (က) ကြည့်။

ဘာဒေန္တ (ကိ) [ဘာဇ+ကော+အန္တ။ ထီ—ဒ္ဓါ ဘာဒေန္တီ။] ဝေဖန်တတ်သော၊ သူ။ဘိက္ခု

ဘာဏက (ပုံန) [ဘဏ+ကွ။ ဓေန်၊ဦး၄၅၆။ ထဲ—၌ဘာဏိကာ] (၁) အိုးစရည်းကြီး။ (တိ) (၂)ရွတ်ဆို–ဟောကြား–တွန်းကျူး–ဟတ်သော၊ သူ။ (၁) လောဟကုမ္ဘီ၊ လောဟဘာဏက်၊လောဟဝါရကော။ ဝိ၊၄။၃၂၂၊ ကခ်ီ။၂၆၁။ ဘာဏကန္တီ အဋ္ဌရော ဝတ္ထုတိ။ဝိ၊၄။၇၇။ ကခ်ီ၊ဦး၊သစ်။၄၂၂။ (တိ) (၂) ဘာဏကော (မ၊၄။ ၂။၂၀။)တိ သရဘာဏကော။ မ၊ဦး၊ ၂။၁၀၁။ ထုလ္လနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ ဗဟုဿုတာ ဟောတိ ဘာဏိကာ ဝိသာရဒါ။ ဝိ၊၂။၃၃။ (—၃၀၃၊၃၉၇။) မဋ္ဌဘာဏက ကြည့်။

ဘာဏကပုဂ္ဂလ (ပု) [ဘာဏက+ပုဂ္ဂလ] ရွတ်ဆို—ဟောကြား—တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ပုရိမယာမံ ကထေန္တော ရတ္တိကတိကော ဘာဏကပုဂ္ဂလော။ သံ၊ဦး၊ ၂။၃၃၃။

ဘာဏ္ဍယေ (ကြိ) [ဘဏ+ဏ္ဍယ+ယေ့] ပြောဆိုစေရာ၏။ ဘဏာပေတိ·ကြည့်။

ဘာဏဝါရ (ပု) [ဘာဏ+ဝါရ] ရွတ်ဆို အပ်သော အသုည်အကြိမ်ရှိသော ပါဠိ၊ တကြိမ် ရွတ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော ပါဠို၊ ဘာဏဝါရ။ (တစ်ဘာဏဝါရ မပြီးဆုံးမီ ကြားကာလ၌ အပန်းဖြေ နားနေမှုမရှိပဲ တောက်လျှောက် တဆက်တည်း ရွတ်ဆိုရသော အတိုင်းအရှည် ရှိသော ပါဠိအုပ်စုတခုကို "ဘာဏဝါရ" ဟု ခေါ်သည်။ ၃၂-လုံးဖွဲ့ ဂါထာ ၂၅၀-သည် လည်းကောင်း၊ အက္ခရာလုံးရေ ရွှစ်ထောင် ရှိသော စုဏ္ဏိယသုတ် ဟည်းကောင်း "တစ် ဘာဏဝါရ" မည်၏။ဒီဃနိကာယ်၌ ဘာဏဝါရ ၆၄။ မဇ္ဈိမနိကာယ်၌ ဘာဏဝါရ ၈၀။ (၈၀၌ ဘာဏဝါရ နှင့် ၂၃-ပုဒ်။ အက္ခရာလုံးရေ သုံးသိန်းလေးသောင်းငါးဆယ်။ မ၊ ၌၊၁။၃။ မ၊ဦး၊ ၁။၂၀။) သံယုတ္တနိကာယ်၌ ဘာဏဝါရ ၁၀၀။အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၌ ဘာဏဝါရ ၁၂၀။ ဒီ၊၌၊ ၁။၁၃-၅။ သာရတ္ထ၊၁။၆၃။

ဥဘတောဝိဘင်း (ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီ ဝိဘင်း)၌ ဘာဏဝါရ ၆၄။မဟာဝဂ်စူဠဝါဠန္ဓကၡန်၌ ဘာဏဝါရ ၈၀။ ပရိဝါဠ်၌ ဘာဏဝါရ ၂၅။ ဝိ၊၌၊ ၁။ ၁၃။ ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယဝယင် ကျမ်းများ၌ ဘာဏဝါရ အရေအတွက် မတွေ့ရ၊ အထက်၌ ပြခဲ့သည့် နည်းအတိုင်း တွက်ယူရန်ဖြစ်သည်။ သုတ္တန်ဂိဠကဉ် သုတ်များစွာ အနက်တသုတ် ချင်း အနေအားဖြင့် မဟာပဒါနသုတ်(ဒီ၊၂။ ၁-၄၂)သည် ဘာဏဝါရ အများဆုံး ဖြစ်၏၊ ယင်းသုတ်၌ ဘာဏဝါရပေါင်း ၁၂၆ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မဟာပဒါနသုတ်ကို "သုတ္တန္တရာဇာ=သုဘ္ဘန်မင်း" ဟု အမည်ပေးကြသည်။ ဒီ၊၌၊၂။၇၁။ အဋ္ဌကထာမှာ အနက် ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ ၃-ကျမ်း၌ ဘာဏဝါရ ၈၁။ ဒီ၊၌၊ ၃။ ၂၅၀။ ပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ ၄-ကျမ်း၌ ဘာဏဝါရ ၁၀၇။ မ၊ ၌၊၄။၂၅၃။ သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ ၃-ကျမ်း၌ ဘာဏဝါရ ၇၈။ သံ၊ ၌၊ ၃။၃၄၀။ အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ ၃-ကျမ်း၌ ဘာဏဝါရ ၃၄။ အံ၊၌၊ ၃။၃၅၆။ အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၌ ဘာဏဝါရ ၃၉။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။၃၅၃။ သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌကထာ ၂-ကျမ်း၌ ဘာဏဝါရ ၄၄။သုတ္တန်၊ ၌၊ ၂။၃၂၃။ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ ၂-ကျမ်း၌ ဘာဏဝါရ ၇၂။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၂။ ၄၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ ၂-ကျမ်း၌ ဘာဏဝါရ ၅၉။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၅၆-၌ကား ၅၀-ဟု လာသည်။ ဒီ၊ ၌၊ ၃။၂၅၀။ အသီးသီးရှိကြသည်။)အယ်ဥဘတော ဝိဘင်္ဂေါ နာမ စတုသဋ္ဌိ ဘာဏဝါရောတိ ဌပေသုံ။ဒီ၊၌၊ ၁။၁၃။ (—မ၊၌၊ ၁။ ၃။ ဓမ္မ၊ ၌၊၂။၄၅၅။) ထွေ စ ဘာဏဝါရောတိ— "အဋ္ဌကထာ ကေပဒိ၊ ကေဂါထာ စတုပ္ပဒိ၊ ဂါထာစေတာ မတော ဂန္ဆာ၊ ဂန္တော ဗာဘိ သတ္တရော၊ ဗာဘိ သတ္တရဂန္ဆာနံ၊ ပညာသဒ္ဓိသတံ ပန။ ဘာဏဝါရော မတော ဧကော၊ သဋ္ဌိဘာဏဝါရသဟဿာကော" တိ။ဝေ အဋ္ဌကထာသဟဿမရိမာဏော ဟိ၌ဌာ

ဝုစ္စတိ။ ဘဏိတမ္ဘော ဝါရော ယဿာတိ ဟိ ဘာဏဝါရော၊ ဧကေန သဒ္ဒဿယနမဂ္ဂေန ကထေတဗ္ဗဝါရောတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ဂ၁။ (–သီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀။)

ဘာဏဝါရဂဏနာ (ထီ) [ဘာဏဝါရ+ဂဏနာ] ဘာဏဝါရ အရေအတွက်။ တဿာ တေန သဟာယံ အဒ္ဓကထာ ဘာဏဝါရဂဏနာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ဥ၄၀။ (–မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၀။)

ဘာဏဝါရပုမာဏ (ပု) [ဘာဏဝါရ+ပမာဏ] (၁) ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်။ (တိ) (၂) ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ (၁) ပဏ္ဏာသာယ သာမိကာယ၊ ဘာဏ-ဝါရပုမာဏတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ဂ၃၆။ (တိ) (၂) ဘာဏဝါရပုမာဏေန ဂန္ထေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၆။

ဘာဏဝါရသတ (န) [ဘာဏဝါရ+သတ] ဘာဏဝါရတရာ။ ဘာဏဝါရတော ဘာဏဝါ-ရသတံ ပေါတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃။

ဘာဏဝါရသတပရိမာဏ (တိ) [ဘာဏဝါရသတ+ပရိမာဏ] ဘာဏဝါရတရာ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တဒနန္တရံ ဘာဏဝါရ သတပရိမာဏံ သံယုတ္တနိကာယံ သင်္ဂါယိတ္ထ၊ သာရတ္ထ၊ ၁။ဖ၃။

ဘာဏဝါရသုတ္တန္တ (န) [ဘာဏဝါရ+သုတ္တန္တ] ဘာဏဝါရသုတ္တန်။ ဒ္ဝေ တိဏိ ဘာဏဝါရ-သုတ္တန္တာနိ စ ပဂုဏံ ကတ္တ၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၃။

ဘာဏိ (တိ) [ဘဏ+ဏိ] ပြောဆိုတတ်သော၊ စကားများသော၊ သူ။ ပရိမုဋ္ဌာ ပဏ္ဍိတာ ဘာဏိ၊ ဝါစာ ဂေါစရဘာဏိနော။ ဝိ၊၃။ ၄၉၇။ မ၊၃။၁၉၂။ ဇာ၊၁။၁၀၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ-၃။၄၆၅။) ဝါစာ ဂေါစရဘာဏိနောတိ ရုကာရဿ ရဿာဒေသော ကတော၊..... ....ဘာဏိနော စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၃။မ၊ဋ္ဌ ၄။၁၄၆။

ဘာဏု (နှုံ) (ပု) [ဘာ+နှု။ဘာတိ ဒိဗ္ဗတိတိ ဘာနု။ သူရိယော။ မောဂ်၊၇။၁၁၀။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၃။ ဃ္ဘ။၆၀၁။] (၁) နေ။ (ထီ၊ပု) (၂) အရောင်။ (တိ) (၃) အာရောင်ရှိသော။ (၁) ရံသိမာ ဘာဏဟော ဘာနု။ ဓာန်။၆၃။ (ထီ-ပု)(၂) မရီစိ ဒ္ဒီသု ဘာနှံသု။ ဓာန်။၆၃။၊ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်၊ (တိ) (၃)ဘာဏု-သူ (ဇာ၊၁။၁၀၂) တိ ရတ္တဝဏ္ဏာနံ ပဗ္ဘါနံ ပဘာယ သမ္ပန္နေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။

ဘာဏု (နှုံ) **မန္တ၊** (ပု) [ဘာဏု+မန္တ၊။ ဘာနု ယဿ အတ္ထိတိ ဘာနုမာ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၃။] (၁) နေ။ (၂) မီး။ (၁) ဝိရောစတိ ဝိဂတမလော၁ ဘာနုမာ။ သံ၁။၁၉၃။ (–အပ၊၁။၁၄၃။ ဝိမာန၊၉၃။၁၀၅။ ၆၀၅။ ဇာ၊၁။၃၃၀။) ဝိဂတမလော၁ဘာဏု-မာတိ ဝိဂတ မလော အာဒိစ္စော ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၀။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၇-၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၀။ ၂၀၅။ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅၊ ၃၆။) ဘာဏု ဝုစ္စတိ ပဘာ၊ သာတိသဃော ဘာဏု တေဿ အတ္ထိတိ ဘာဏုမာ၊ သူရိယော၊ အာဟ အာဒိစ္စော၁ိယာတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၅။ (၂) ဋီတော ဘာဏုမထာမိ ဝါ (ဇာ၊၁။ ၁၀၃) တိ ဘာဏုမာ ဝုစ္စတိ အင်္ဂိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၄၅။

ဘာဏုရံသိ (ထီ) [ဘာဏု+ရံသိ] နေရောင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဏုရံသိဇာလ (န) [ဘာဏုရံသိ+ဇာလ] နေရောင်အပေါင်း။ ဘာဏုရံသိဇာလဿ ဝိယ အသေသကပုဗ္ဗုဏ္ဏမဿ တဒါ ဥပဋ္ဌိတတ် သန္ဓာယာဟ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၀။

ဘာတရဂါမ (ပု) [ဘာတ+ရ+ဂါမ]ဘာတရဂ္ဂ၁။ ထေရိ ဒီသ္မာ ဂမိဿာမိတိ ဘာတရဂါမံ

အာဂတော။ ဒီ။ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၉၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄ဖ၃။

ဘာတရဂါမဝါသီ (တိ) [ဘာတရဂါမ+ဝသ+ဏီ] ဘာတရရွာ၌နေသော၊သူ။ မြဟ္မဏတိဿဘာယေ ပန ဘာတရဂါမဝါသိနော နာဂတ္ထေရိယာ အနာရောစေတွာဝ ပလာယိ သူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၅။ အံ ဋ္ဌ၊၃၊၉၃။ (–သာရတ္ထ၊၃။ ၄ဖ၃။)

ဘာတိ (ကြိ) [ဘာ+အ+တိ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၀၉။] ထွန်း၊လင်း-တောက်ပ-၏။ ဘာတိ စ ဒဿဒိသာနဘော၀ သူရိယော။ ဝိမာန။၅၁။ (–၀၉။ ဒီ၊ ၂။၁ဖ၆။ ဥဒါန။၀ဖ။) ဘာတိဘိ ဇောတတိ ဥဇ္ဇလတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄ဖ။ (–၂၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၀၇။) ဘာန္တိ—မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃ဖ။ ဘန္တိ—မ၊၁။၄၀၄။ ဘန္တု—ဇာ၊၂။၃၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃ဖ၉။

ဘာတိက (ပု) [ဘာတု+က။ ဘာဘာယေ၀ ဘာတိကော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၇ဖ။] ညီ၊အကို၊ မောင်၊ ညီနောင်။ တေန ခေါ ပန သမယေန ယမေဋ္ဌကေကုဋ္ဌာ နာမ ဘိက္ခူ။ ဒေ ဘာတိကာ ဟောန္တိ။ဝိ၊၄။ ၂၀၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ဖ၀၊၉၃။)

ဘာတိကဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဘာတိကဂဏ+ပရိဝုတ] ညီနောင်အပေါင်း ခြံရံအပ်သော၊သူ။ တသ္မိံ ခဏေ ဓမ္မပါလကုမာရော ဘာတိကဂဏပရိဝုတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၀၅။

ဘာတိကဇဋိလ (ပု) [ဘာတိက+ဇဋိလ] ညီနောင်ရသေ့၊ရသေ့ ညီနောင်။ ဥရုဝေလာယံ တယော ဘာတိကဇဋိလေ ဒမေတုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။

ဘာတိကဋ္ဌာန (န) [ဘာတိက+ဋ္ဌာန] အကို ကြီးအရာ၊ နောင်တော်အရာ။ အတ္တနော ဘာတိကဋ္ဌာနေ ဘာတရံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၃။

ဘာတိကတ္ထေရ (ပု) [ဘာတိက+ထေရ] အကို ဖြစ်သော မထေရ်။ အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ ဒဿဗလံ ဝါ ဘာတိကတ္ထေရံ ဝါ နာ ပဿိဿာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁ဖ၂။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၈။)

ဘာတိကဏ္ဍ (ပု) [ဘာတိက+ဏ္ဍ] (၁) ညီနောင်မင်း။ (၂) ဘာတိကမင်း။ (၁) အတီတေ ဒ္ဝါရ၀တီနဂရေ ဒဿ ဘာတိက ဏ္ဍာနော အဟေသုံ။ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၈။(–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၀။) (၂) ဘာတိကဏ္ဍာ ကိရ ကေ ပူဇံ ကာရေတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၆။

ဘာတိကဏ္ဍကာလ (ပု) [ဘာတိကဏ္ဍ+ကာလ] ဘာတိကမင်း ဖြစ်ရာအခါ။ ဘာတိကဏ္ဍကာလေ ကိရ ဂေါမံသခါဒကေ ဗဟုဇနေ ဂဟေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၁။

ဘာတိကသတ (န) [ဘာတိက+သတ]နောင် တော်တရာ။ ဂါမဏိကုမာရော ဗောဓိသတ္တဿ ဩဂါဒေ ဌဘွာ ဘာတိကသတဿ ကနိဋ္ဌော ပိဟုတွာ ဘာတိကသတပရိဝါရိတော သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ ဝရပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၊။၁၅၃။ (–၄၉၅။)

ဘာတိကသတပရိဝါရိတ (တိ)[ဘာတိကသတ+ပရိဝါရိတ] နောင်တော်တရာ ခြံရံအပ်သော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာတိကသိန္ဓဝ (ပု) [ဘာတိက + သိန္ဓဝ] ညီနောင် သိန္ဓောမြင်း။ အထေကောရထိကယော့ခေါ ဒေ ဘာတိကသိန္ဓဝေ ရထေ ယောဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

ဘာတိဋ္ဌာန (န) [ဘာတု+ဋ္ဌာန။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၄၂၇။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၇ဖ။] အကိုကြီးအရာ၊ နောင်တော်အရာ။ အတ္တနော ဘာတိကဋ္ဌာနေ ဘာတရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၉။)

ဘာတိမတ္ထ (တိ) [ဘာတု+မတ္ထ] အကို–ညီ–မောင် – အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အကို လောက်–ညီလောက်–မောင်လောက်–ရှိသော၊သူ။ ဘာတိမတ္ထံ ဘာတာတိ ဝဒန္တိ။ အံ၊ဌ။ ၂။၉၆။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂၆။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၆၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁။

ဘာတိယ (ပု) [ဘာတု+က၊က–ကို ယ ပြု။] ညီ၊ အကို၊ မောင်၊ ညီနှောင်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘာဘိယတ္ထေရ (ပု) [ဘာတိယ+ထေရ] ညီနှောင်ထေရ်။စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရဝါသိနော ဒ္ဝေ ဘာတိယတ္ထေရာ ဝိယ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၄။

ဘာတိယမဟာရာဇ (ပု) [ဘာတိယ+မဟာရာဇ] ဘာတိယမင်းကြီး။ ဣဒံ ကိရ သုတ္တံ သုတ္ဝာ ဘာဝိယမဟာရာဇာ ဝိမံသိတုကာမတာယ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၉၀။

ဘာတိယရာဇ (ပု) [ဘာတိယ+ရာဇ] ဘာတိယမင်း။ တေန စ သမယေန ဘာတိယရာဇာ ပိ စေတိယဝန္ဒနတ္ထံ နဂရတော နိက္ခန္တော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၆၆။ ဝိ၊သင်္ဃ။၃၁၅။

ဘာတိယရာဇကာလ (ပု) [ဘာတိယရာဇ+ကာလ] ဘာတိယမင်းဖြစ်စဉ်အခါ၊ ဘာတိယမင်းလက်ထက်။ ဘာတိယရာဇကာလေ ကိရ မဟာဒေတိယပူဇာယ ဒက္ခိဏဒိသတော ဇကော ဘိက္ခု။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၆၅။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၃၁၃။

ဘာတု (ပု) [ဘဇ+ရာတု။ ဘာသ+ရာတု။ ဘဇတီတိ ဘာတာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၄၅။ ပုဗ္ဗေ ဘာသတီတိ ဘာတာ။ ကစ္စည်း။၅၆၈။] ညီ၊ အကို၊ မောင်၊ ညီနှောင်။ (အခြို့နေရာ၌ ဝိရူပေကသိတ်ပြုလုပ်၍ "ဘာတု" ပုဒ်ကပင် "မောင်,နှမ ဟူသော အနက်ကိုဟောနိုင်သည်။ ဓာန်။ဓာန်၊ဌ၊ ၂၅၀-ကြည့်) သကျကုလပွသုတော စာယသ္မာ တထာဂတဿ ဘာတာ စူဠပိတုပုတ္တော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅။ (— ပဋိသံ။၃၁။ ဝိ၊ဌ၊၁။၆၆။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂၀၂။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၆။) ဘာတာတိဧတ္ထ ကနိဋ္ဌဘာတာ စူဠပိတုပုတ္တဘာဝေန၊ နှ ပန ဝယသာ သဟဇာတဘာဝတော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၆၁။ (– ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၄၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၀။ နီတိ၊ ဓာ။၁၈၀-လည်းကြည့်)

ဘာတုက (ပု) [ဘာတု+က] အကို၊နှောင်တော်။ တသ္မာ တုံ အတ္တနော ဘာတုကေန ဂေါတမ-ဗုဒ္ဓေန စောဒိတော။ အပ၊ဌ၊၂။၇။

ဘာတုကရာဇ (ပု) [ဘာတုက+ရာဇ] ညီနှောင်မင်း။ အသောကဿ ပုတ္တကာ ဘာတုကရာ-ဇာနော ဒ္ဝေ ဝိသတိဝဿာနိ ရဇ္ဇံ ကာရေသုံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၅၄။

ဘာတုဇာယာ (ထီ) [ဘာတု+ဇာယာ] အကို၏ မယား။ သစေ ဘာတုဇာယာ ဘဂိနိ သာမိ-ကော ဝါ ဂိလာနော ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၆၅။ (—သံ၊ဌ၊၁။၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၃။- ဇာ၊ဌ၊၅။ ၃၀၆။)

ဘာတုဏေရ (ပု) [ဘာတု+ထေရ] အကိုဖြစ်သော မထေရ်။ ထေရော ကိရ အတ္တနော ဘာတုထေရဿ သန္တိကေ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၆၀။

ဘာတုပဗ္ဗဇိတ (န)[ဘာတု+ပဗ္ဗဇိတ]အကိုရဟန်းပြုခြင်း။ တေနေဝါတိ ဘာတုပဗ္ဗဇိတေနေဝ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၂၅၆။

ဘာတုပရိယေသန (ထီ၊န) [ဘာတု+ပရိယေသ-န]အကို– နှောင်တော်–ကို ရှာမှီးခြင်း။ ဒိ-သော ဒိသံ ဂမိဿာမိ၊ဘာတုပရိယေသနံ စရံ။ ဇာ၊ ၂။၂၂၀။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၅။

ဘာတုဘာရဒ္ဒါဇ (ပု) [ဘာတု+ဘာရဒ္ဒါဇ]နှောင်တော် ဘာရဒ္ဒါဇ။ တဿ ဟိ ဘာတုဘာရဒ္ဒါ-ဇဿ မနုဇ္ဇာနိ နာမ ဗြာဟ္မဏီ သောတပန္နာ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၀၇။

ဘာတုမရဏ (န) [ဘာတု+မရဏ]နောင်တော်–ညီတော်–သေဆုံးခြင်း။ ဘာတုမ္မဏံ ဒုက္ခံ။ မဟာနိ။၁၄။ စူဠနိ။၂၀။ (–မ်လိန္ဒ။၁၉၄။) ဘာတုမရဏန္တိ ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌဘာတူနံ မရဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၆။

ဘာတုရက္ခိဟ (တိ) [ဘာဂု+ရက္ခိတ] အကို–မောင်–စောင့်ရှောက်အပ်သော၊ သူ။ မာတာပိတုရက္ခိတာ ဘာတုရက္ခိတာ ဘဂိနိရက္ခိတာ။ ဝိ၊၁။ ၂၀၂။ မ၊ ၁။ ၃၅၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၁။ မာတုရက္ခိဘ-လည်းကြည့်။

ဘာတုရဋ္ဌာဝရ (ပု) [ဘာတု+အဋ္ဌာဝရ]နောင်တော်–အခြံအရံ–ပရိသတ်။ ဘာတုရဋ္ဌာဝရာ (ဇာ၊ ၂။ ၇၉)တိ မမ ဘာတုပရိသာ ဟုတ္ဝာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၄၆။

ဘာတုသောက (ပု) [ဘာတု+သောက] အကို့ကြောင့် ဖြစ်သော စိုးရိမ်မှု၊ နှေ–ငတော်အတွက် စိုးရိမ်ပူပန်မှု။ တရမာနရူပေါ ဥဋ္ဌာသိ၊ ဘာတုသောကေန အဋ္ဌိတော။ ပေတ။ ၁၄၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၅။

ဘာထ (ကြိ) [ဘိ+အ+ထ။ ဆန်းကြောင့် အလယ် ယ–ကျေ။] ကြောက်လန့် ကုန်၏။ ဘာယတိ–ကြည့်။

ဘာန္တိ (ကြိ) [ဘာ+အ+အန္တိ] ထွန်းလင်း–တောက်ပ–ကုန်၏။ ဘာတိ–ကြည့်။

ဘာယတိ (ကြိ) [ဘိ+အ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၂၅။] ကြောက်ခြင်း–ထိတ်လန့်–၏။ ဘာယတိ သန္တာသံ အာပဇ္ဇတိ။ မဟာနိ။ ၁၆၆။ (–ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၈၇။) ဘာယတိတိ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၁။ **ဘာယေ** – ဇာ၊ ၁။ ၂၃၂၊ ၂၃၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၁၊ ၁၁၂။ **ဘာယန္တိ**—သံ၊၁၊ ၄၆၇။ ဓမ္မ။ ၃၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။ **ဘာယသိ**—သံ၊ ၁။ ၂၀၉။ သုတ္တနိ။ ၃၂၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။ **ဘာထ**—အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၅၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၆၂။ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ဥပမ္ဗ–ဦ့ ဘေဇ–ရှိသည်။) **ဘာယထ**—ဥဒါန။ ၁၃၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ **ဘေဆ**—အပ၊ ၂။ ၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၄။ **ဘာယာမိ**—ဝိ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၁။ သံ၊ ၁။ ၁၃၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၅။ **ဘေမိ**—သံ၊ ၁။ ၁၁၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၂။ **ဘာယာမ**—ဥဒါန။ ၁၃၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၃။ **ဘာယတု**—မိလိန္ဒ။ ၂၀၊ ကခ်ိ။ ၂၄၀။ **ဘာယေယျ**—ဝိ၊ ၂။ ၁၅၁။ မဟာနိ။ ၂၀၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၉၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၉။ **ဘာယေ**—သံ၊ ၁၊ ၃၉၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၃၄၃။ **ဘာယေယျုံ**—မိလိန္ဒ။ ၂၀၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ **ဘာယေယ္ယုံ**—သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ **အာပ**၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ **ဘာယိ**—မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၂။ **ဘာယိ**—ဝိ၊ ၁၊ ၁၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၄၇။ မ၊ ၁။ ၃၀၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ **ဘာယိတ္ထ**—အံ၊ ၂။ ၄၆၅။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉။ **ဘာယိ**–မဟ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ **ဘာယိဿတိ**—မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၃၀။ **ဘာယိဿာမိ**—သံ၊ ၃။ ၃၃၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄။ **ဘာယိဿံ**—ဇာ၊ ၂။ ၂၉၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၁၀။

ဘာယတု (ကြိ) [ဘိ+အ+တု] ကြောက်လန့်စေသတည်း။ ဘာယတိ–ကြည့်။

ဘာယထ (ကြိ) [ဘိ+အ+ထ] ကြောက်လန့်ကုန်၏။ ဘာယတိ–ကြည့်။

ဘာယန (န) [ဘိ+ယု]ကြောက်ခြင်း–ထိတ်လန့်–ခြင်း။တဿ ဘာယနံ ဝိယ ဌာမဿ ဘယတုပဋ္ဌာနဉ္စ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၁၇။မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၂၇။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၉။)

ဘာယနကသိလ (တိ) [ဘာယနက+သိလ] ကြောက်တတ်သော–သဘော–အလေ့–ရှိသော၊ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်တတ်သော၊ သူ။ ဘီရုကဇာတိက- ကြည့်။

ဘာယနဋ္ဌ (ပု) [ဘာယန+အတ္ထ] ကြောက်တတ်သောအနက်သဘော။ ဘာယနဋ္ဌေန ဘယံ။ ဒီ၊၆၊၁၁။ ၂၁၆။ မ၊၆၊၁၁။ ၂၁၁။ (—သီ၊၆၊သစ်၊ ၂၊၂၄။)

ဘာယနဋ္ဌာန (န) [ဘာယန+ဌာန] ကြောက်ခြင်း၏–တည်ရာ–အကြောင်း၊ကြောက်ဖွယ်အာရုံ။ ဘာယနဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာရမ္မဏံ ဘယံ။ သီ၊၆၊သစ်၊ ၂၊ ၂၄။

ဘာယနလက္ခဏ (တိ) [ဘာယန+လက္ခဏ] ကြောက်လန့်ခြင်းလျင် မှတ်ကြောင်းရှိသော၊ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဘာယနလက္ခဏံ သြတ္တပ္ပံ။ အံ၊၃၊ ၂။ ၇။ အံ၊ ၆၊ ၂။၆။

ဘာယနသဘာဝဌာယိ (တိ) [ဘာယနသဘာဝ+ဌာယိ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်သော သဘောအားဖြင့်တည်သော။ ဘယသဘာဝ-သဏ္ဌိတ- ကြည့်။

ဘာယနသီလ (တိ) [ဘာယန+သီလ] ကြောက်တတ်သော–သဘော– အလေ့– ရှိသော၊ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်တတ်သော၊သူ။ ပရိတ္တာသီတိ သမန္တတော ဘာယနသီလော။မဟာနိ၊ ၃၊၂၀၁။ (–အံ့၊ ၆၊ ၂။ ၃၇။ ၂၃၆။)

ဘာယနဟေတု (ပု) [ဘာယန+ဟေတု] ကြောက်လန့်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဘာယန-ဟေတုဋ္ဌေန သြတ္တပ္ပံ။ သီ၊၆၊သစ်၊ ၂။၂၄။

ဘာယနာကာရ (ပု) [ဘာယန+အာကာရ] ကြောက်လန့်သောအခြင်းအရာ။ ဘယာနက (၁)ကြည့်။

ဘာယနာကာရမတ္တက (န) [ဘာယနာကာရ+မတ္တက] ကြောက်လန့်သော အခြင်းအရာမျှ။ သြဟ္ဟပ္ပံ နတ္ထိတိ ဘာယနာကာရမတ္တကမ်ပိ နတ္ထိ။ အံ၊ ၃၊ ၃။၁၅။

ဘာယနာကာရသဏ္ဌိတ (တိ) [ဘာယနာကာရ+သဏ္ဌိတ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်သော။ ဘာယနာကာရသဏ္ဌိတ (သံ၊၃၊၃။၅၄)ဇိတ္တိ ဥတ္တသနာကာရသဏ္ဌိတံ။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၉၄။

ဘာယန္တိ (ဘိ) [ဘီ+အ+အန္တိ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–သော၊သူ။ သော မရဏသ္မာ ဘာ-ယန္တေ၁ ကဏ္ဌသပ္ပဿ ဘာယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၁။(–ဝိ၊၃၊ ၂။၉၂။ ဣတိဝုတ်။၃၊ ၁၅၃။ စရိယာ၊ ၃။ ၂၆၀။)

ဘာယန္တီ (ကြိ) [ဘီ+အ+အန္တီ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ကုန်၏။ ဘာယတ်-ကြည့်။

ဘာယမာန (တိ) [ဘီ+အ+မာန]ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–သော၊သူ။ သစေ ဘာယမာန၁ ပုတ္တသ္မ သဟသ၁ ခန္ဓေ၀ါ အဘိရုဟတိ။ ဝိ၊၃၊ ၂။၁ ၂၉။ (—သံ၊၃၊ ၂။ ၂၇၆။ ဇာ၊၃၊၃။ ၃၃။ သ၁ရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၁။)

ဘာယိယတေ (ကာ၊ကြို) [ဘီ+ဏယ+တေ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–စေ၏၊ ခြောက်လှုန့်၏။ ဘာယေတိ-ကြည့်။

ဘာယိသိ (ကြို) [ဘီ+အ+သိ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–၏။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယာပေတိ (ကာကြို) [ဘီ+ဏာပေ+တိ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–စေ၏၊ ခြောက်လှုန့်၏။ ဘာယေတိ-ကြည့်။

ဘာယာပေတ္ဝာ (ကာ၊ကြို၀ိ) [ဘီ+ဏာပေ+တ္ဝာ]ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–စေ၍၊ခြောက်လှုန့်၍။ ဘာယာပေတ္ဝာ ပသာပေသိ။ ဇာ၊ ၃၊၃။၃၂။

ဘာယာပေသိ ။(ကာ၊ကြိ) [ဘီ+ဏာပေ+သိ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–စေ၏၊ ခြောက်လှန့်၏။ ဘာယေတိ-ကြည့်။

ဘာယာမ (ကြိ) [ဘီ+အ+မ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ကုန်၏။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယာမိ (ကြိ)[ဘီ+အ+မိ]ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–၏။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယိ˙ (ကြိ) [ဘီ+လ္ဂါ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–၏။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယိ˙ (ကြိ) [ဘီ+ဥ္ဇ်။ဣ.ရဿပ္ပြု]ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ပြီ။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယိ၂ (ကြိ) [ဘီ+ဩ၊ဩကို ဣပ္ပြု]ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ပြီ။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယိတဗ္ဗ (တိ) [ဘီ+တဗ္ဗ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–အပ်သော၊ ကြောက်ဖွယ် ဖြစ်သော။ ဘာယိတဗ္ဗံ ဇတဿ သုခဿာတိ ဝဒါမိ။ မ၊၂။၁၁၇။ (–ဇာ၊၂။၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။)

ဘာယိတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [ဘာယိတဗ္ဗ+အတ္ထ]ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–အပ်သော အနက်သဘော၊ ကြောက်ဖွယ် ဖြစ်သော အနက်သဘော။ တေသု ဘာယိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဒုဂ္ဂတိ ယေဝ ဘယံ ဒုဂ္ဂတိဘယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။)

ဘာယိတဗ္ဗနိမိတ္တ (န) [ဘာယိတဗ္ဗ+နိမိတ္တ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ဖွယ်အာရုံ။ဘယတော ဘာယိတဗ္ဗနိမိတ္တံ ဇာတိ ဇရာ မရဏာဒိနာ ဟေတုနာ နာဟံ ဘာယာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၅။

ဘာယိတဗ္ဗဝတ္ထု (န) [ဘာယိတဗ္ဗ+ဝတ္ထု] ကြောက်မက်ဖွယ် အရာဝတ္ထု။ အထ ခေါ ဘာယိတဗ္ဗဝတ္ထုံ အဝေက္ခိတွာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၁။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၀။)

ဘာယိတဗ္ဗဝတ္ထုနိမိတ္တ (န) [ဘာယိတဗ္ဗဝတ္ထု+နိမိတ္တ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ဖွယ်အရာဝတ္ထုဟူသော အာရုံ။ ဘာယိတဗ္ဗဝတ္ထုနိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနမ္ပိ ဘယံ အတ္တဘိနေမဟေတုကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၉။

ဘာယိတဗ္ဗာကာရ (ပု)[ဘာယိတဗ္ဗ+အာကာရ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–သော အခြင်းအရာ။ ဘာယိတဗ္ဗာကာရေန တီရဏတော ဥဏ္ဏံ ဘယံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၄။

ဘာယိတ္ထ (ကြိ) [ဘီ+တ္ထ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ကြကုန်ပြီ။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယိတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘီ+တ္ထာ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်-၍။ တာသ ပန တုံ ဘာယိတ္ထာ မုသာဝါဒံ ဘာသတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၂။ အံ ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၇။)

ဘာယိဿံ (ကြိ) [ဘီ+ဿံ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-အံ့။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယိဿတိ (ကြိ) [ဘီ+ဿတိ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်—လတ္တံ့။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယိဿာမိ (ကြိ) [ဘီ+ဿာမိ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–အံ့။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယေ˙ (ကြိ) [ဘီ+တိ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–၏။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယေ၂ (ကြိ) [ဘီ+ယျေ] ကြောက်ရွံ့—ထိတ်လန့်—ရာ၏။ ဘာယတ်-ကြည့်။

ဘာယေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဘီ+ဏော+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။၁၂၅။] ကြောက်ရွံ့—ထိတ်လန့်—စေ၏၊ ခြောက်လှန့်၏။ လ္ဟဒါနိ ခေါ မံ ဘာယေတိ။ မဟာနေရု နိဒ္ဒဿနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ ဘာယယတော—ဇာ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ဘာယာပေတ်—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ ဘာယာပေသိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၁။

ဘာယေယျံ (ကြိ) [ဘီ+ဧယျံ] ကြောက်ရွံ—ထိတ်လန့်—ရာ၏။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယေယျ (ကြိ) [ဘီ+ယေျ] ကြောက်ရွံ—ထိတ်လန့်—ရာ၏။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာယေယျုံ (ကြိ) [ဘီ+ဧယျုံ] ကြောက်ရွံ—ထိတ်လန့်—ကုန်ရာ၏။ ဘာယတိ-ကြည့်။

ဘာရ[1] (ပု) [ဘရ+ဏ။ ဘရ ဓာရဏ ပေါသနေသု ဏော။ ဓာန်၊ဠီ၊၄၀၁။] (၁) ဝန်၊ ဝန်ထုပ်၊ တာဝန်။ (၂) အချိန်နှစ်ဆယ်၊ ပိုလဲနှစ်ထောင်၊ ၁-ဘာရ။ (ပိုလ်တရာသည်ဲ ၁-တုလာ။ တုလာ ၂၀-သည် ၁-ဘာရ။ ပလ-လည်းကြည့်။) (တိ) (၃) ဝန်လေးသော။ (၄) ဝန်ကို—ဆောင်တတ်သော — ဆောင်ကြောင်း—ဆောင်ရာ (ဦးခေါင်းစသည်)။ (၁) ယော စ အနာဂတံ ဘာရံ ဝဟတိ။ ဝိ၊၅၊၂၁၅။ အံ၊၁။၈၂။ (—ကခ်ါ။၁၁၆။ သံ၊ ၄။၂။၂၀၇။) အနာဂတံ ဘာရံ ဝဟတီတိ အထေရော၀ သမာနော ထေရေဟိ ဝဟိတဗ္ဗံ ဗီဇနဂါဟမမ္မေသနာဒိဘာရံ ဝဟတိ။ ဝိ၊ ၄။၁၆။၂။ (—အံ၊၄။၂။၅၅။ ကခ်ါ၊ဠီ၊သစ်။ ၁၉၈။ သံ၊ဠီ၊၂။၁၀၉။ အံ့၊ဠီ၊၂။၅၁။) (၂) တုလာပလသတ္ထာထ၊ ဘာရော ဝီသတိ တာ တုလာ။ ဓာန်။၄၀၁။ ဘာရော တု ခန္ဓဘာရာဒေါဒ္ဓိသဟဿာလေပိ စ။ ဓာန်။၉၃၃။ (တိ) (၃) အာသနပရိယေသနံ နာမ ဘာရော။ ဒီ၊၄။၁။၄၉။ (—၃၂၇။) ဘာရောတိ တခ်ဏေယေ၀ ဘဂ၀တော အနုစ္ဆ၀ိကာသနဿ ဒုလ္လဘတ္တာ ဂရုကမ်ံ။ သီ၊ဠီ၊သစ်၊၁။ ၂၁၂။ (—သီ၊ဠီ၊သစ်၊၂။၄၂၀။) (၄) ဘာရဒ္ဓ-ကြည့်။

ဘာရ[2] (တိ) [ဘာရ+အ] ဝန်ထုပ် ဝန်ပိုးနှင့်တူသော။ (ကိလေသာ,ခန္ဓာ)။ ကိလေသဘာရော စ ခန္ဓဘာရော စ ဩဟိတော တဿာတိ ဩဟိတဘာရော။ ဒီ၊၄၊၃။၄၇။ (—မဟာနိ။၂၆၆။စူဠနိ။၇၇။) ဩသဓိပန-ဌေန ဘာရာ၀ိယာတိ ဘာရာ၊ကိလေသာခန္ဓာ စ။ ဒီ၊ဠီ၊၃။၃၉။ (—မဟာနိ၊၄။၃၂၈။စူဠနိ၊ ၄။၂၃။)

ဘာရဩဇပန (န) [ဘာရ+ဩဇပန] ဝန်—ကိုယ်ဝန်—ချခြင်း၊ ဖွားမြင်ခြင်း။ ဘာရ-မောရောပန-ကြည့်။

ဘာရကရဏ (န) [ဘာရ+ကရဏ] တာဝန်ကို ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ခြင်း။တဿ ဘာရကရဏ-တော ပဋ္ဌာယ တေသံ အနာပတ္တိ။၀ိ၊၄၊၃။ ၂၆၄။ ဝိ၊သင်္ဃ။၂၃၀။

ဘာရဂဟဏ (န) [ဘာရ+ဂဟဏ] ဝန်—တာဝန်—ခန္ဓာဝန်—ကိုယူခြင်း။ ဘာရဒါန-ကြည့်။

ဘာရဒ္ဓ (န) [ဘာရ+ဌာ+အ] ဦးခေါင်းစသည်၌ တည်သောဝန်၊ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး။ (ဝန်အား-ဖြင့် တည်သော ဥစ္စာ။ပါ၊သျ။) ယာနဒ္ဓ ဘာရဒ္ဓံ အာရောပေဒ္ဓ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၈။ ဘာရော-ယေ၀ ဘာရဒ္ဓံ၊ သော သိသဘာရာဒိ၀သေန-စတုဓာ ဒဿိတော။၀ိ၊၄၊၁။ ၂၉၂။(—၀ိမတိ၊ ၁။၁၈၁။)ဘရတီတိ ဘာရော၊ဘရတိ ဧတေန, တေသို့ နိန္တိ ဝါ ဘာရော၊လ္ဟတိ ယထာဝုတ္တသိ-သာဒယော အ၀ယ၀ါ ၀ုစ္စန္တိ။ဘာရေ တိဋ္ဌတီတိ ဘာရဋ္ဌံ။လ္ဟတိ သီဃာဒီသု ဌိတ်ဘဏ္ဍံ ဝုစ္စ-တိ။“ဘာရောယေ၀ ဘာရဒ္ဓ” နွိ အဋ္ဌကထာ-စနတော ဘရိယတီတိ ဘာရော၊ ကမ္မနိ-သိဒ္ဓေန ဘာရသဒ္ဒေန ဘဏ္ဍမေ၀ ဝုစ္စတိ။ ၀ိ၊၀ိနိစ္ဆယ၊ဌီ၊၁။၉၆။ (ဘာရ ၄-မျိုးကို ဝိ၊၄၊ ၁။၂၉၂-၃-နှင့် ဝိ၊၀ိနိစ္ဆယ။ ၁၄၆-ကြည့်။)

ဘာရဒ္ဓကထာ (ထီ) [ဘာရဒ္ဓ+ကထာ] ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကိုဆိုကြောင်း စကား။ ဘာရဒ္ဓကထာ-ယံ ပုရိမဂဇလာလ၀ါဠကောတိ ပုရိမဂလေ ဥပရိမဂလ၀ါဠကော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၂။ (—၀ိမတိ၊၁။၁၈၁။)

ဘာရတ (ပု) ဘာရုက မည်သူ (မင်း, ရဟေး)။ ဘာရတာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀)တိ ရာဇာနံ အာလပတိ။ဇာ၊ဌ၊၅။ဃဂ၊

ဘာရတနာမက (တိ) [ဘာရတ+နာမ+က] ဘာရုတအမည်ရှိသော၊ သူ။ ဘာရတနာမကာနံ ဒွေ ဘာတုကရာဇူနံ ယုဒ္ဓကထာ။သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ခုဂ၂။သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၃၃။

ဘာရတပုရာဏ (န)[ဘာရတ+ပုရာဏ]ဘာရတပူရာဏ်ကျမ်း။ ဘာရတပုရာဏရာမပုရာဏနရသီဟပုရာဏာဒိ ဂန္ထော ဣတိဟာသော နာမ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၂၄။

ဘာရတပုရာဏကထာ (ထီ) [ဘာရတပုရာဏ+ကထာ] ဘာရတပူရာဏ်ကျမ်း။အပိ စ အာဂမသမွတေဟိ ဗာဟိုကပဝေဒိတေဟိ ဘာရတပုရာဏကထာ နရသီဟပုရာဏကထာဒီဟိ ဝရောတိပိ အာဂမဝရော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၇။

ဘာရတယုဒ္ဓ (န) [ဘာရတ+ယုဒ္ဓ] ဘာရတညီနောင် စစ်ထိုးခြင်း။ ယုဒ္ဓေပိ ဘာရတယုဒ္ဓါဒိသု "အသုကေန အသုကော ဧဝံမာရိတော ဧဝံ ဝိဒ္ဓေါ"တိ ကာမဿာဒဝသေနေဝ ကထာ....တိရစ္ဆာနကထာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ဂ၅။ မ၊ဌ၊ ခု။ဃ၅၅။သံ၊ဌ၊ခု။ခု၂၅။မဟာနီ၊ဌ။ခုင၆။

ဘာရဘရ (တိ) [ဘာရ+တရ] လေးသည်ထက် လေးသော၊ အလွန်လေးသော။ တေန ဟိ ရုက္ခဿ မူလတောပိ အဂ္ဂံ ဘာရတရံ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၆။

ဘာရတီ (ထီ) [ဘရတ+ဏ+ဣ] စကား။ ဘာရကီကထိတာ ဝစီ။ ဘာရတော နာမ သတ္ထကာရော ဣသိ၊ တဿေသာ ဘာရတီ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၀၅။ မနဝဇ္ဇာ စ ဘာရတီ။ ဘာရထိ စ ဝါဏီ။ အလင်္ကာ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ။ ၁၀။

ဘာရဒ္ဒါဇ(တိ)[ဘာရဒ္ဒါဇ+ဏ။ ထဲ-ဌ် ဘာရဒ္ဒါဇီ။ ကစ္စည်း။ ခုင၄။] ဘာရဒ္ဒါဇ အနွယ်၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ (ဘာရဒ္ဒါဇမည်သုမျှား—ကဿပဘုရားရှင်၏ အဂ္ဂသာဝက ဘာရဒ္ဒါဇထေရ်။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ခု၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ခု၁၂။ ဘာရဒ္ဒါဇပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ မ၊ ခု။ ၁၁၅။ ဇလ္လိကာရဖလဒါယကထေရ် (အပ၊ ၂။ ၅၁။) အမည်တွင်သော ဘာရဒ္ဒါဇထေရ်။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ခုဂ၅။ဂေါတမဘုရား၏ မဟာသာဝက ပိဏ္ဍောလဘာရဒ္ဒါဇထေရ်။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၂ဂ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၄၂။ ဘာရဒ္ဒါဇနတ်ဘီလူး။ ဒီ၊ ခု။ ၁၅၆၊ ၁၇ခု။ မနဋ္ဌာနီပုဏ္ဏေးမ၏လင် ယောကျ်ား ဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ ဘုရားရှင်အား ဂါထာ ၅၀၀-ဖြင့် ဆဲရေးသော အက္ကောသ ဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ အက္ကောသဘာရဒ္ဒါဇ၏ ညီ အသုရိန္ဒကဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ ဆန်ပုန်းရည် ရောင်းသူ ဗိလိင်္ဂိကဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ အဟိ-သကပြဿနာကို မေးမြန်းသော အဟိ-သက ဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ တဏှာနှင့်ပတ်သက်သော ပြဿနာကို မေးမြန်းသော ဧဋ္ဌာဘာရဒ္ဒါဇ ပုဏ္ဏား။ သုဒ္ဓိကပြဿနာကို မေးမြန်းသော သုဒ္ဓိကဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။မီးကိုလုပ်ကျွေးသော အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ သုန္ဒရိကမြစ်ကမ်း၌ နေသော သုန္ဒရိကဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ သမီးမျှားစွာရှိသော ဗဟုဇံတိကဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ လယ်ပိုင်ရှင် ကသိဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ သံ၊ ၁။ ၁၆၃-၁၇၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၉-၂၃၅။ ကမ္မာသမ္မေနိဂုံးသား ဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား။ မ၊ ၂။ ၁၆၉။ တာရကမ္ဘပုဏ္ဏား၏တပည့် ဘာရဒ္ဒါဇ လုလင်။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ခုခု၁။ ယင်းလုလင်သည် နောင်အခါ၌ သာမဏေ ပြုသည်။ ဒီ၊ ဌ၊ ခု။ ၄၄။ ဓနဋ္ဌာနီပုဏ္ဏေးမ၏ လင်ယောကျ်ား ဘာရ - ဒ္ဒါဇ၏ညီများ—အက္ကောသဘာရဒ္ဒါဇ။ သုန္ဒ-ရိကဘာရဒ္ဒါဇ။ (သံ၊ ဌ-၌ အသုရိန္ဒကဘာရဒ္ဒါဇဟုဆို၏။) ပိဂ်လဘာရဒ္ဒါဇ (သံ၊ဌ-၌ ဗိလိင်္ဂိကဘာရ

ဒ္ဒါဇဟု ဆိုး၏၊) သင်္ဂါရဝဘာရဒ္ဒါဇ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၃၀၇။ ဘာရဒ္ဒါဇအန္ဓယ်ဝင်မှန်သမျှဘာရဒ္ဒါဇအမည်တွင် သည်ချည်းဖြစ်သည်။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၁။ (မယ့်မို့ ဝစနံ အတ္ထိ၊ ဘာရဒ္ဒါဇ သုဏောဟိ မေ။ ဇာ၊၁။ ၅၂၉၊ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၀။)

ဘာရဒ္ဒါဇဂေါတ္တ (န) [ဘာရဒ္ဒါဇ+ဂေါတ္တ] (၁) ဘာရဒ္ဒါဇအန္ဓယ်။ (တိ) (၂) ဘာရဒ္ဒါဇအန္ဓယ်—ရှိသော–၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ (၁) ကောသိယဂေါဟ္ဘံ ဘာရဒ္ဒါဇဂေါတ္တံ။ ဝိ၊ ၂။ ဂ။ (တိ) (၂) ဘာရဒ္ဒါဇဂေါတ္တသာ မြာဟ္မဏသံ။ မ၊ ၂။ ၁၆၉။သံ၊ ၁။ ၁၆၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၇။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၆၀။)

ဘာရဒ္ဒါဇတ္ထေရ (ပု) [ဘာရဒ္ဒါဇ+ထေရ] ဘာရဒ္ဒါဇထေရ်။ အာယသ္မတော ဘာရဒ္ဒါဇတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။

ဘာရဓ (ပု)[ဘာရ+ဓရ+ကို။ရဒ္ဒဘာရံ ဓာရေန္တိ အတ္ထနိ အာဏောပေန္တီ ဝဟန္တီတိ ဘာရဓာ။ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၆။] တိုင်းပြည်၁န်ကို ဆောင်တတ်သော မင်း၊ ဝန်ဆောင်မင်း၊ ဘာရဓမင်း။ မနုဿဘူတော ဂ္ဂဒ္ဒိမာ၊ဧဝံ ဇာနာဟိ ဘာရဓ၊ ဇာ၊ ၂။ ၃၄။ (—ဒီ၊ ၂။ ၁၉၀။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။) ဘာရဓာတိ ရဋ္ဌဘာရဓာရိဟာဃ နံ ဧဝံ အာလပတ်။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၃၆။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၃၇။)

ဘာရဓာရ (တိ) [ဘာရ+ဓရ+ဏ] တာဝန်–တိုင်းပြည်တာဝန်–ကိုဆောင်တတ်သော၊ သူ။ ဂ္ဂမေဝ သတ္ထ ဘာရဓာရာ မဟာဏာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၉။

ဘာရံနိုဏ္ဍေပ (ပု) [ဘာရ+နိက္ခေပ] ဝန်ကို ချထားခြင်း။ ဘာရံဝဟတော ဘာရနိက္ခေပေ။ စဝေ ဝူပသမေ စ။ ဂ္ဂတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၇၀။

ဘာရနိက္ခေပန (န) [ဘာရ+နိက္ခေပန] ဝန်ကို–ခန္ဓာဝန်ကို–ချထားခြင်း။ ဘာဏဒါနံ ဒုခံ လောကေ၊ ဘာရနိက္ခေပနံ သုခံ။သံ၊ ၂။ ၂၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၀။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၆၆။

ဘာရနိက္ခေပနုပါယ (ပု) [ဘာရနိက္ခေပန+ဥပါယ] ၎ကို ချထားခြင်း၏ အကြောင်း။ ဘာရနိက္ခေပနုပါယော ဝိယ မဂ္ဂသစ္စံ။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ဂဉ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၄၃။

ဘာရနိဿ္ဍရဏက (တိ) [ဘာရ+နိဿ္ဍရဏက] တာဝန်ကို ဆောင်ရွက်တတ်သော၊ သူ (ဝန်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်, အတွင်းရေးမှူး) ကမ္မံကရောန္တော ဝါ သဒ္ဒါ ကာလမေဝ ဧကော ဝါ ဘာရနိဿ္ဍရဏကော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၂။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌီ၊သင်္။ ၁၅၅။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၅၁။

ဘာရနိဿာရက (တိ) [ဘာရ + နိဿာရက] တာဝန်ကို ဆောင်ရွက်တတ်သော၊ သူ (ဝန်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်, အတွင်းရေးမှူး)။ ဘာရနိဿာရကဿ ဖာသုကံ အာဝါသံ အနုဋ္ဌာပနိယံ ကတ္တာ ဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။

ဘာရပါဒ (တိ)[ဘာရ+ပါဒ။ဘာရံ ပါဒံ ယဿာတိ ဘာရပါဒေါ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၇၀။] လေးလံသော ခြေရှိသော၊ ခြေဒဏ္ဍတ် ဆဲ့သော၊ သူ။ သီပဒီတိ ဘာရပါဒေါ ဝုစ္စတိ၊ ယဿ ပါဒေါ ထူလော ဟောတိ၊ သန္နတပီဋကော ခရော၊ သော နု ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၁။

ဘာရပ္ပမာဏ (တိ) [ဘာရ+ပမာဏ] တာဝန်–တယမ်း–အတိုင်းအရှည်–ပမာဏ။ မင်္ဂီမပုရိသဿ ဘာရပ္ပမာဏေန ဝုတ္တန္တိ ဧကော။ ဝင်္ဂီရ။ ၄၅၅။

ရောပနန္တိ အတ္ထော။မကာရောပဒသန္ဓိကရော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃။၁၂၀။

ဘာရလဂ္ဂိတဒဏ္ဍက (ပုံ) [ဘာရုလဂ္ဂိတ+ဒဏ္ဍက] ဝန်—ဝန်ထုပ်–ဆွဲချိတ်စရာတုတ်။ ကာဇဒဏ္ဍက-ကြည့်။

ဘာရဝဟ (တိ) [ဘာရ+ဝဟ] ဝန်ကိုရွက်ဆောင်တတ်သော၊သူ။ ဧသော ဟိ ဥတ္တရိတ္တရော၊ ဘာရဝဟော မုရဒ္ဓရော။ ဇာ၊၁။၉၉။ (— ၁၅၅။ အပ၊၃၊၂။၂၄။) ဧသော ဧဝ၌ပေါ မေတ္တာဝိဟာရီ ဥတ္တရိတ္ရာ မိတ္တဘာရဿ မိတ္တမုရဿ ဝဟနတော ဘာရဝတော တိ "မုရဒ္ဓရော"တိ စ သန်္ဓ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊၃၊ ၃။၃၆။ (–၂၉၉။)

ဘာရဝဟန (န) [ဘာရ+ဝဟန] ဝန်ကိုရွက်ဆောင်ခြင်း။ ဘာရဝဟနေန ဆိန္နက္ခန္ဓောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅။

ဘာရဝါဟီ (တိ) [ဘာရ+ဝဟ+ဏီ] (သံဃ့) ဝန်ကိုရွက်ဆောင်တတ်သော၊ သူ။ သန္တိ ခေါ ပန သံဃေ ထေရာ ရတ္တညူ စိရပဗ္ဗဇိတာ ဘာရဝါဟိနော။ အံ၊၂။၄၁၅။ ဥပ္ပန္နာနံ သံဃကိစ္စာနံ နိတ္ထရဏေန ဘာရံ ဝဟန္တီတိ ဘာရဝါဟိနော။ အံ၊၃၊၃။၁၆၁။

ဘာရသဟ (တိ) [ဘာရ+သဟ+အ] ဝန်ကိုဆောင်ရွက်နိုင်သော၊ သူ။ ဘတ္တာ ဘာရသဟော တုဝံ ဝဒေတံ။ ဇာ၊၁။၃၄၇။ ဥပ္ပန္နဿ စ ဘာရဿ သဟော။ ဇာ၊၃၊၆။ ၂၂၃။

ဘာရသုတ္တ (န) [ဘာရ+သုတ္တ] ဘာရသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၂။၂၁-၂။ ဘာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ ဘာရတော။ အဘိ၊၃၊၂။၃၀။

ဘာရဟာရ (တိ) [ဘာရ+ဟရ+ဏ] ဝန်—ခန္ဓဝန်–ကိုဆောင်သော၊သူ။ ဘာရာ ဟတော ပဥ္စက္ခန္ဓာ၊ဘာရဟာရော စ ပုဂ္ဂလော။ သံ၊၂။ ၂၂။ နေတ္တိ၊၃။၄၀။ နေတ္တိ၊၀။၆၆။

ဘာရဗဒ္ဓ (တိ) [ဘာရ+ဗဒ္ဓ] တဝန်–တထာ်း–ဟနိုင်–ဖွဲ့စည်းအပ်သော၊ တရွက်စာ–တထမ်းစာ-စည်းထားသော။ ဘာရဗဒ္ဓါနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၃၊ ၁။၂၀၅။ (–ကခ်ါ၊ ဋီ၊သစ်။ ၂၀၀။) မဟန္တံ ကလာပံ ကတ္ဝာ ဗဒ္ဓံ ဘာရဗဒ္ဓံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၄၀။ ဘာရဗဒ္ဓံ နာမ သီသ-ဘာရာဒိဝသေန ဗဒ္ဓံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၉။

ဘာရဗဒ္ဓပုဗ္ဗ (န) [ဘာရဗဒ္ဓ+ပုဗ္ဗ] တရွက်စာ—တထမ်းစာ-စည်းဆားသော ပန်း။ ဗဟိ ဌပိတေ ရာသီကတကလာပဗဒ္ဓဘာရဗဒ္ဓပုပ္ပေပိ သေဝ နယော။ ဝိ၊၃၊၁။၂၇၂။

ဘာရဗန္ဓန (တိ)[ဘာရ+ဗန္ဓန] လေးသော ဝန်အဖွဲ့အထုပ်ရှိသော။ အညေန ဘာရဗန္ဓနေန ဘဏ္ဍကေန၊ ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၁။

ဘာရဘဏ္ဍ (န) [ဘာရ+ဘဏ္ဍ] လေးလံသော ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ ဘာရိက°-ကြည့်။

ဘာရဘရိတ (တိ) [ဘာရ+ဘရိတ။ထိ၌ ဘာရ-ဘရိတာ။] (ရသေ့ ပရိက္ခရာ) ဝန်ဖြင့်ပြည့်–ဝန်ကိုဆောင်–သော၊သူ။တေ ဇဋာ ဘာရ–ဘရိတာ၊ နိက္ခမုံ ဝိပိနာ တဒါ။ အပ၊၂။၅၆။ (–ဒီ၊၃၊၁။၄၂။) ကုဏ္ဍိကာဒိအနေကပရိက္ခာ-ရသခ်ါတံ ဘာရံ ဘရတိ ဝဟတီတိ.....
....ဘာရဘရိတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၅။

ဘာရမတ (တိ) [ဘာရ+မတ] ဝန်ဟုအမှတ်ရှိသော၊ ဝန်ဟုမှတ်အပ်သော။ နာဃံ ဘာရော ဘာရမတော၊ အဟု မယှံ ကုဒါစနံ။ ဇာ၊၂။ ၇၉။ ဇာ၊၃၊၅။၃၄၀။

ဘာရမောရောပန (န) [ဘာရ+ဩရောပန။ သန္ဓိစပ်။] ဝန်–ကိုယ်ဝန်–ချခြင်း၊ ဖွားမြင်ခြင်း။ ယထာ အာယန္တသတ္တာနံ၊ ဘာရဩော-ရောပနံ ဓုဝံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၅။ အဘိ၊၃၊၁။၄၀။ အပ၊၃၊၁။၂၅။ ဇာ၊၃၊၁။၂၄။ ဘာရမော-ရောပနန္တိ ဘာရဩရောပနံ။ ဂတ္ဘဿ ဩ–

ဘာရဟာရဘိက္ခု (ပု) [ဘာရဟာရ+ဘိက္ခု] ဝန်ကိုချက်ဆောင်သော ရဟန်း၊ ဝန်ဆောင် ရဟန်း။ အထဿ ဘာရဟာရဘိက္ခု တံ ပဝတ္တိ သုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၈၀။

ဘာရာတိဘာရ (ပု) [ဘာရ+အတိဘာရ] ဝန်ထက်လွန်ကဲသောဝန်။ အယံ ဘာရာတိ ဘာရော ဝိယ ပုရိမံ သဒိသမာနံ ဥပါဒါယ မာနာတိမာနောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၂။

ဘာရာဒါန (န) [ဘာရ+အာဒါန] ဝန်—ခန္ဓာဝန်—ကိုယူခြင်း။ ဘာရာဒါနံ ဒုခံ လောကေ၊ ဘာရနိက္ခေပနံ သုခံ။ သံ၊ ၂။၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၈။ ဘာရာဒါနန္တိ ဘာရ-ဂဟဏံ။ တဏှာယ ဟိ သေ ဘာရံ အာဒိ-ယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၃။

ဘာရာဝဟဒဿက (ပု) [ဘာရာဝဟ+ဒဿက] ဝန်ကိုဆောင်တတ်သောတုတ်၊ ဝန်ဆောင် ထမ်းပိုး။ ကာဇဒဿက ကြည့်။

ဘာရိက၁ (တိ) [ဘာရ+ဣက] (က) လေးလံ သော ဥစ္စာဘဏ္ဍာရိသော၊လေးလံသောဥစ္စာ ဘဏ္ဍာထားရာဖြစ်သော။(ခ)လေး၍သော။ (က) ယထာဂရုကံ နာဝံ ဘာရိကံ ဥဒကံ သိတ္တာ။ မဟာနိ။၁၅။(–မိလိန္ဒ။၂၅၃။)ဘာ-ရဘဏ္ဍံ ထွေ ဌပယိန္တိ ဘာရိကံ။မဟာနိ။၆၉။ (ခ)ဣမိနာ စတုမဟာဘူတမယေန ဧဝံ ဘာ-ရိကေန ဂရုကေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၆၂။)

ဘာရိက၂ (တိ) [ဘာရ+ဏျ။ယ–ကို–ကပြု။] အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော၊ ရိုသေလေးစား အပ်သော၊သူ။ ဘာရိကော အကာမာ အနု-ဝတ္တိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ (–မိလိန္ဒ။ ၂၃၄။) ဘာရိကော ပါသာဏစ္ဆတ္တသဒိ-သော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၇။

ဘာရိယ (န) [ဘာရ+ဏျ] (၁) ရိုသေလေးစား ခြင်း။ (တိ) (၂) လေးလံသော၊သူ။ (၃) အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော၊ ရိုသေလေးစား အပ်သော။ (၄) ဝန်လေးသော၊ ခဲယဉ်း သော၊ ပြုနိုင်ခဲသော။ (၅) ရှုန့်ရင်းကြမ်း တမ်းသော။ (၆)လုပ်ကျွေးမွေးမြူအပ်သော။ (၁) ရိုသေလေးစာ ခြင်း။ ဂရုံကရေယ္ယန္တိ ဘာရိယံ ကရေယ္ယုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ တိ) (၂) လေးလံသော၊သူ။ ပါသာဏေ ဂိလိတ္ဘာ ဘာရိယာ ဟုတ္ဘာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၉။ ကေတော ဘာရိယံ အကတ္ဘာဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၆။ (–၂၄၂။) ကေတောဘာရိယန္တိ ပိဋ္ဌပဿတော ဩနတံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၅၀။ (–၂၁၃။) (၃) အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော၊ ရိုသေလေးစား အပ်သော။ ဓမ္မော မဟ ရာဇ ဂရုကော ဘာရိယော။ မိလိန္ဒ။၁၀၉။ (၄) ဝန်လေး သော၊ခဲယဉ်းသော၊ပြုနိုင်ခဲသော။ ဘာရိယံ မေ မဟာရာဇ ဘာတု ဝစနံ။၀ိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။(–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၊၂၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၃။) ဘာရိယန္တိ ဂရုဘံ၊ အနတိက္ကမနီယန္တိ-အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၃၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၆၊၃၂၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၇၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၃။) (၅) ရှုန့်ရင်းကြမ်း တမ်းသော။ ဘာရိယ၊ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀) ဓမ္မံ ဒုက္ခဟုလတာယ ဒါရုဏံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၀၇။ (၆) လုပ်ကျွေး မွေးမြူအပ်သော။ ဘာရိ-ဟဗ္ဗန္တိ ဘာရိယံ။ နိဒါနဋ္ဌ၊နှ၊။၅၃၅။ ဘာရ-လည်းကြည့်။

ဘာရိယကမ္မ (န) [ဘာရိယ+ကမ္မ] ဝန်လေး သော – အပြစ် ကြီးလေးသော — အမှု။ ကသ္မာ ဧဝံ ဘာရိယကမ္မမကာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁။ ၅၁။

ဘာရိယကရဏ (န) [ဘာရိယ+ကရဏ] လေးစားမှုပြုခြင်း၊ အလေးအမြတ် ပြုခြင်း။ ဂရုကာရ (၁) ကြည့်။

ဘာရိယဒ္ဓ (ပု) [ဘာရိယ+အတ္ထ] အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောအနက်သဘော။ ဘာရိ-ယဒ္ဓေန "ဂရု" တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀။ (–၁၇၅ ၁၇၆။)

ဘာရိယဒ္ဓာန (နာ) [ဘာရိယ+ဒ္ဓာန] ဝန်လေးသော– လေးလံသော—အရာ။ ကုဟိံ ဣမ-ဿ ဘာရိယဒ္ဓာနံ ။ဒီ၊၁၊၂။၇၄။ သံ၊၁၊၂။၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

ဘာရိယဘာရိယ (တိ) [ဘာရိယ+ဘာရိယ] ဝန်လေးသည်ထက် ဝန်လေးသော၊ အလွန်ဝန်လေးသော။(ဒုက္ကရစရိယာအကျင့်။) ဘာရိယံ ဘာရိယာ (မ၊၁၊၁။၃၅၅)တိ ဂရုတရာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၇။

ဘာရိယမံသ (တိ) [ဘာရိယ+မံသ] လေးလံသော အသားရှိသော၊ သူ။ အတိထူလော ဝါ ဘာရိယမံသော။ ဝိ၊၁၊၃။၃၁၀။ ဝိ၊သင်္-ဟ။၁၆၂။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၁။)

ဘာရိယဝါစက (တိ) [ဘာရိယ+ဝါစက] ရှိသေလေးစားအပ်သော အနက်ကိုဟောသော။ ကေစိ ပန "ဂရုဂုဏ" တိ စ ဒ္ဒိဓာ ဂဟေတ္ဝာ ဘာရိယဝါစကတ္ထေ ဂရုသဒ္ဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁။

ဘာရိကရဏ (နာ) [ဘာရ+ကရဏ] ဝန်လေးသည်ကိုပြုခြင်း။ ဘာရိကရဏဝသေန ဩရိ-မင်္ဂံ နိဿာယ နိသိန္နော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။

ဘာရွကစ္ဆ (နာ) [ဘာရ+ကစ္ဆ] ဘာရွကစ္ဆမြို့။ တတော ဟံ ဗာဟိယော ဇာတော၊ဘာရွကစ္ဆေ ပုရတ္ထိမေ။ အပ၊၂။၁၂၈။

ဘာရွကစ္ဆ၂ (တိ) [ဘာရွကစ္ဆ+က] ဘာရွကစ္ဆမြို့၌နေသော၊ သူ။ (ဘာရွကစ္ဆမြို့သား။) ဘာရွကစ္ဆဝတ္ထု·ကြည့်။

ဘာရွကစ္ဆက (နာ) [ဘာရွကစ္ဆ+က] (၁) ဘာရွကစ္ဆမြို့။ (တိ) (၂) ဘာရွကစ္ဆမြို့၌နေသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) အညတရော ဘာရွကစ္ဆကော ဘိက္ခု။ ဝိ၊၁။ ၄၉။ (–မိလိန္ဒ။၃၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊၁။၄၃။)

ဘာရွကစ္ဆကနဂရ (နာ) [ဘာရွကစ္ဆက+နဂရ] ဘာရွကစ္ဆမြို့။ ဣမသ္မိံ ပုဒ္ဓပ္ပါဒေ ဘာရွကစ္ဆ-က နဂရ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတ္ထာ။ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

ဘာရွကစ္ဆကဝတ္ထု (နာ) [ဘာရွကစ္ဆက+ဝတ္ထု] ဘာရွကစ္ဆမြို့သားအကြောင်း၊ ဘာရွကစ္ဆက ဝတ္ထု။ ဘာရွကစ္ဆကဝတ္ထုမှိ အနာဝတ္တိ သုပိ-နန္တေနာတိ ယသ္မာ သုပိနန္တေ အဝ်ဿယတ္တာ ဧဝံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁၊၁။ ၂၄၆။(–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။)

ဘာရွကစ္ဆဒေသဝါသီ (တိ) [ဘာရွကစ္ဆဒေသ+ဝသ+ဏီ] ဘာရွကစ္ဆအရပ်၌နေသော၊ သူ။ အညတရော ကိရ ဘာရွကစ္ဆဒေသဝါသီ ဘိက္ခု။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။

ဘာရွကစ္ဆနဂရ (နာ) [ဘာရွကစ္ဆ+နဂရ] ဘာရွကစ္ဆမြို့။ တေ ကိရ ဘာရွကစ္ဆနဂရေ ဒါရက-ကာလေ ဂန္ဓဝါဟ်ဇ္ဇဝံယ ဇိဝိကံ ကပ္ပေန္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၉။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၇။

ဘာရွကစ္ဆနဂရဝါသီ (တိ) [ဘာရွကစ္ဆနဂရ+ဝသ+ဏီ] ဘာရွကစ္ဆမြို့၌နေသော၊ သူ။ အဟံ ပုပ္ဖေ ဘာရွကစ္ဆနဂရဝါသီ ကူဋဝါဏိ-ဇော ဟုတ္ဝာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၉။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၆။

ဘာရွကစ္ဆဝတ္ထု (နာ) [ဘာရွကစ္ဆ+ဝတ္ထု] ဘာရွကစ္ဆမြို့သားအကြောင်း။ သော အပရဘာ-ဂေ ဘာရွကစ္ဆဝတ္ထုံ အဇ္ဈကဝတ္ထုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁၉။

ဘာရွက်ိပန (နာ) [ဘာရ+ဥက်ိပန] ဝန်ကိုမြှောက်ချီခြင်း။ သမ္မယုတ္တမဂ္ဂဿံ ဝါ ဥက်ိပနံ

သမုဋ္ဌာပနံ ကာယိကကိရိယာယ ဘာရုက္ခိပနံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁၊၁၀၄၊၁၉၇။

ဘာရောဟရဏ (နာ) [ဘာရ+ဩဟရဏ]ဝန်–ခန္ဓာဒေန်–ကိုချခြင်း။ကုဟိ˚ ဘာရောဟရဏံ။ အဘိ၊က။၈၄။ (–ဂဖ။)

ဘာဝ(ပု)[ဘူ+ဏ။ တထေဝ ဘဝတီတိ ဘာဝေါ။ ဘူ–သတ္တာယံ ဏော။ ဘဝတိ စိတ္တေတိ ဘာဝေါ။ ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။ ၁၇၈။ သူစီ။] (၁) (က) ဖြစ်ခြင်း၊ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ (ခ) (သွားခြင်း ချက်ခြင်းစသော) ကြိယာ၊ ဘော။ (၂) အလို၊ အလိုဆန္ဒ၊ အဇ္ဈာသယ၊ အဓိပ္ပါယ်။ (၃) သဘော၊ သဘာဝ၊ ဓမ္မတာ။ (၄) ချစ်ခြင်း။ (၅) ဘာဝရုပ်။ (၆) အသိဉာဏ်နှင့် သဒ္ဒါဖြစ်ပေါ် ကြောင်း၊ ဘော အနက်။ (သဒ္ဒပဝတ္တနိမိတ်။) ၂) (က)စိတ်။ (ခ) စိတ်ဖြင့်ပုံအထူး။ (ဂ) ကိုယ်၊ ခန္ဓာကိုယ်။ (ဃ) ရှိခြင်း။ (မာဂဓအဘိဓာန်။ ဂဝဂ္ဂ-၌ (၁) ပုဒ်အနက်။ (၂) ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ (၃) အလို။ (၄) ကြိယာ။ (၅) သဘော။ (၆) စမ္ဘာခြင်း။ (၇) ဣတ္ထိန္ဒြေ ပုရိသိန္ဒြေ –အားဖြင့် ၇– နက်လာသည်။) (၁) (က) ဖြစ်ခြင်း၊ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ဘာဝေါ (ဝိဘာဝိနီ။၂၃၄) ကို ဥပ္ပဇ္ဇနံ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၃၃၂။ (ခ) (သွားခြင်း ချက်ခြင်း စသော) ကြိယာ၊ ဘော။ ဘာဝေန ဘာဝ လက္ခဏတ္ထ–ကြည့်။ (၂) အလို၊ အလိုဆန္ဒ၊ အဇ္ဈာသယ၊ အဓိပ္ပါယ်။ ဝိနိဓာယ ရုစိ˚၊ ဝိနိဓာယဘာဝံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂၀။ ဝိ၊ ၂။ ၃။ (–ဇာ၊ ၂။ ၁၂၀၊ ၂၉၀။)ဘာဝန္တီ ဝိဿာသဝေသေန အဓိပ္ပါယ်။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၉၇။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၈၉။) (၃) သဘော၊ သဘာဝ၊ ဓမ္မတာ။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂ သို့) "သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ်တရား" ဟု နေရာဌာနအားလျော်စွာ အနက်ပေးသည်။) နိယတိသဒ်တိ ဘာဝပရိဏာမော ဆသွေဝါဘိဇာတီသု။ သံ၊ ၂။ ၁၇၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။) ဘာဝေါတိ သဘာဝေါယေဝ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။သဘာဝေါယေဝါတိ ယထာ ကဏ္ဏကဿ တိက္ခတာ, ကပိတ္ထဖလာနံ ပရိမဏ္ဍလတာ, မိဂဇင်္ဃီနံ ဝိစိတ္တာကာရတာ။ သံ˚ဋ္ဌီ၊ ၂၊ ၂၆၈။ (–မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၈၂။ မူလဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၄။)ဘာဝသက်န္တိဂမန–လည်းကြည့်။ (၄) ချစ်ခြင်း။ ဘာဝ (ဇာ၊ ၂။ ၁၂၆) နွဲ့ ဝေရူပါသု သိနေဟ မာဂဓရော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၀၆။ (၅) ဘာဝရုပ်။ဇီဝိတံ ဘာဝေါ စက္ခုပသာဒေါ ကာယပသာဒေါတိ ဣမေ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၅။)(၆) အသိဉာဏ်နှင့် သဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ် ကြောင်း၊ ဘော အနက်။ (သဒ္ဒပဝတ္တနိမိတ်။)ဏျတ္တတာ ဘာဝေတု။ ကစ္စာ၊ ၃၁၇။ ဘာဝန္တီ တေသွာ ဗုဒ္ဓိ သဒ္ဒါ ဣတိ ဘာဝေါ၊ သဒ္ဒပဝတ္တနိမိတ္တံ ဝုစ္စတိ။ ရူ၊ နာ။ ၂၃၆။ (နိရုတ္တိ၊ နာ။ ၃၁၃။ ရူ၊ ဋ္ဌီ၊ နာ။ ၁၇၀။) (၇)(က) စိတ်။ ဘာဝဒေါသ–ကြည့်၊ (ခ) စိတ်ဖြစ်ပုံအထူး။ (စိတ်ဖြစ်ပုံ အထူးတို့သည် သိဂ်ါရ ရသ စသော ရသတို့ကို ဖြစ်ပေါ် စေတတ်သော ကြောင့် "ဘာဝ" မည်၏။ ထိုဘာဝသည် ဌာယီဘာဝ, ဗျဘိစာရီ ဘာဝ, သာတ္တိကာဘာဝ ဟု ၃-မျိုးရှိ၏။ ထို -မျိုးတို့တွင် —— ဆန့်ကျင်ဘက် ဘာဝတပါ-မဖုံးလွှမ်း မပိတ်ပင် အပ်သည်ဖြစ်၍ အမြဲတည်သောဘာဝသည် " ဌာယီဘာဝ"မည်၏။ ထိုဌာယီဘာဝသည်— ချစ်ခင်စုံမက် နှစ်သက်ခြင်း မွေ့လျော် ပျော်ပါးခြင်း=ရတိ၊ နှင်လန်း ဝမ်းမြောက်ခြင်း=ဟာသ၊ စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း=သောက၊ စိတ်ဆိုးခြင်း, အမျက်ထွက်ခြင်း=ကောဓ၊ အားကုတ်ခြင်း=ဥဿာဟ၊ ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့ခြင်း=ဘယ၊ စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်း=ဇိဂုစ္ဆ၊ အံ့သြခြင်း=ဝိမှယ၊ ငြိမ်သက်

ခြင်း=သမ—ဟူ၍ စိတ်ဖြစ်ပုံ ကွဲပြားခြားနားချက် အလိုက် ဓ-မျိုး ရှိသည်။ ငုပ်ချိပေါ် ခဲ့ချိ အမြဲ မတည်ပဲ ရုံခါဖြစ်၍ ရုံခါ ပျောက်ကွယ်တတ်သော ဘာဝသည် "ဗျဘိစာရီဘာဝ" မည်၏။ ထို ဗျဘိစာရီဘာဝသည်—ငြီးငွေ့ခြင်း= နိဗ္ဗေဓ၊ ကြံစည်စဉ်းစားခြင်း=တက္က စသောအားဖြင့် ၃၃-ပါး ရှိသည်။ တည်ကြည်သော စိတ်(ဇောဂုတာ)ကြောင့် ဖြစ်သော သဘောသည် ဖြစ်စေအပ်သော ကိုယ်လက်တောင့်တင်း ခိုင်မာခြင်း=ထမ္ဘ၊ အိပ်မောကျခြင်း, မိန်းမော တွေဝေခြင်း= ပလယ၊ ကြောက်သီးမွေးညှင်း ထခြင်း=ရောမဥ္စ၊ ချွေးထွက်ခြင်း=သေဒ၊ မျက်ရည်ယိုခြင်း=အဿု တုန်လှုပ်ခြင်း=ဝေပထု၊ အဆင်းဖောက်ပြန် ပျက်ယွင်းခြင်း=ဝေဝဏ္ဏိယ၊ အသံ ဖောက်ပြန် ပျက်ယွင်းခြင်း = ဝိသရတာ တို့သည် သာတ္တိကာဘာဝ" မည်၏။ ဤသ တ္တိကာဘာဝ ဂ-ပါးသည် စိတ်ဖြစ်ပုံ အလိုက် ပေါ်ပေါက် လာသော အကျိုးတရား မျှားသာ ဖြစ်သော်သည်း ဥပစာအားဖြင့် ယင်းကို ဘာဝဟုဆိုသည်။ အလင်္ကာ။ ၃၄-၃၄ဖ။) ဌာယီသမ္မန္ဓိနေ ဘာဝ၊ ဝိဘာဝါသာနု ဘာဝကာဝ။ အလင်္ကာ။ ၃၃၉။ (ဂ) ကိုယ်၊ ခန္ဓ ကိုယ်။ ဘာဝသဒ္ဒါပိ အတ္တာပရိယာယောတိ အာဟ "ဘာဝေါသ ပုဂ္ဂလာဒိသခ်ါတနာ" (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂၊ (ဓ) ရှိခြင်း။ အဘာဝ°—ကြည့်။

ဘာဝက (တိ) [ဘူ+ဏွု] ပွားများတတ်သော၊ သူ။ ဘာဝကော။ကစ္စည်း။ဖ၊ ၂၁။ ရူ။နှာ။၃၅၃။

ဘာဝကလာပ (ပု) [ဘာဝ+ကလာပ] ဘာဝရုပ်ကလာပ်။ (ကွတ္ထိဘာဝမျိုပ်၊ ပုမ္ဘာဝရုပ်ပြခန်းသော ရုပ်အစုသည် ဘာဝကလာပ် မည်၏။) တတိယပကတိယံ ဟိ ပဋ္ဌာကဿိကာကာလေ စ ဘာဝကလာပေါ နတ္ထိ။အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄၃။ (—အနုဋီ၊ ၂။ ၂၈၈။)

ဘာဝကလာပကတဇီဝိတိန္ဒြိယ (နှ) [ဘာဝကလာပကတ+ဇီဝိတိန္ဒြိယ] ဘာဝရုပ်ကလာပ်၌—တည်—ဖြစ်—ပါဝင်—သော ဇီဝိတိန္ဒြေ။ နှစေတ္ထ ဘာဝကလာပကတဇီဝိတိန္ဒြိယဿ ဝသေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၈။

ဘာဝကလာပဇီဝိတိန္ဒြိယ (နှ) [ဘာဝကလာပ+ဇီဝိတိန္ဒြိယ] ဘာဝရုပ်ကလာပ်၌ ပါဝင်သော ဇီဝိတိန္ဒြေ။ နှ စေတ္ထ ဘာဝကလာပဇီဝိတိန္ဒြိယဿ ဝသေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဘာဝကာရဏ (နှ) [ဘာဝ+ကာရဏ] ရှိခြင်း၏အကြောင်း။ ဇထဿ ဝဏ္ဏ သမ္မတ္တိယာ အဘာဝကာရဏံ အတ္တနော စ ဘာဝကာရဏံ ကထေန္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉၇။

ဘာဝဇောတက (တိ) [ဘာဝ+ဇောတက] ဘော—ကြိယာ—ကို ထွန်းပြတတ်သော။ ဘာဝနပုံသက—ကြည့်။

ဘာဝဇောတန (တိ) [ဘာဝ+ဇောဘန] ဘော အနက်ကိုထွန်းပြတတ်သော။ ဝိနာပိ ဟိ ဘာဝဇောတနံ သဒ္ဒံ ဘာဝတ္ထော ဝိညာယတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၁။

ဘာဝဇောတနပစ္စယ (ပု) [ဘာဝဇောတန+ပစ္စယ] ဘော အနက်ကို ထွန်းပြတတ်သော ပစ္စည်း၊ ဝိနာပိ ဟိ ဘာဝဇောတနပစ္စယံ ဘာဝတ္ထော ဝိညာယတိ ယထာပဋ္ဌဿသုက္ကန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဘာဝဇောတနသဒ္ဒ (ပု) [ဘာဝဇောတန+သဒ္ဒ] ဘောအနက်ကို ထွန်းပြတတ်သော သဒ္ဒ၊ ဝိနာပိ ဟိ ဘာဝဇောတနသဒ္ဒံ ဘာဝတ္ထော ဝိညာယတိ ယဆာ ပဋ္ဌဿ သုက္ကန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၅။

ဘာဝညထတ္ထ (နှ) [ဘာဝ+အညထတ္ထ] (၁) သဘောတရား၏—ဖောက်ပြန်—ပြောင်းလဲ—သည်၏အဖြစ်၊ သဘာဝ ပြောင်းလဲခြင်း

(ကြမ်းတမ်း ခက်မာခြင်း သဘောရှိသော ပထဝီဓာတ် လုန်ကဲသော ဘုတ်အပေါင်း၏ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့်အရည်(=အာပေါ) လွန်ကဲသော ဘုတ်အပေါင်းအဖြစ် ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သွားခြင်း။ မူလ၌၊ ၁။ ၁၅၅။ အနု၌၊ ၁။ ၁၆၈။ ပထဝီဓာတ် သဘောမှ အာပေါဓာတ်သဘောသို့ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်သွားခြင်း။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၁၆။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၇၂။ သို့သော် မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် ဓာတ်သဘာဝ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန် သွားစေကာမူ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ လက္ခဏာကား မပြောင်းလဲပေ။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၁၆။) (၂) အလိုဆန္ဒ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်း၊ အယူဝါဒ ပြောင်းလဲခြင်း။ (၁) စတုန့်၊ ဟိ မဟာဘူတာနံ ဘာဝညထတ္တမေဝ ဟောတိ၊ လက္ခဏညထတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ အဘ်၊ ၌၊ ၁။ ၃၇၂။ (—သံ၊ ၌၊ ၃။ ၃၁၆။အံ့၊ ၌၊ ၂။ ၂၀၄။) ဘာဝညထတ္တန္တိ သဘာဝဿ အညထတ္တံ။ အံ၊၌၊ ၂။၁၀၂။ အညထတ္တလည်း-ကြည့်။ (၂) သလိင်္ဂနေဝ တိတ္ထာယတနံ ပက္ကမန္တာနံ ဘာဝညထတ္တမေဝ။ သံ၊၌၊ ၂။ ၂၇၅။

ဘာဝညထတ္တူပနယန (န) [ဘာဝညထတ္တ+ဥပနယန] သဘာဝ ပြောင်းလဲခြင်းသို့ကပ်၍ ဆောင်ခြင်း၊ သဘာဝ ပြောင်းလဲစေခြင်း။ ဟိတူပသံဟာရာဒိနာ စ သတ္တော၊ ဘာဝညထတ္တူပနယနဝသေန သခ်ါရေ.... ဝသံ ဝတ္တတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၃၅၁။ (သီ—မူ၌ ဘာဝတ္တယူပနယနဝသေန-ဟု ရှိသည်။ ဘာဝသုံးပါးသို့ ရှေးရှုဆောင်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟု ပြန်ဆိုရမည်။)

ဘာဝင်္ဂ (ပု) [ဘာဝ+အင်္ဂ] (၁) ဖြစ်ခြင်း—ကြိယာ—အနက်။ (၂) သဘော—အဓိပ္ပါယ်-အနက်။ (၃) သောအနက် (၁) သင်္ကော ဟုတ္တာ နိပ္ပတ္တိတိ....ဒ်ိန္ဒုပဒါနံ ဘာဝတ္ထမပေက္ခိ-တ္တာ။ သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၂ ၉။ (၂) ဘာဝတ္ထ-တော ပန...ဒုဝိဓံ စက္ခု မံသစက္ခု စ ပညာ စက္ခု စ။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၉၄။ ၁(—ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၂၂၀။ မ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၃။) (၃) ဘာဝဇော-တုန-ကြည့်။

ဘာဝတ္တဝိဘာဝန (န) [ဘာဝတ္တ+ဝိဘာဝန] အဓိပ္ပါယ်နက်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဣဒါနိ ပုတ္တ-မေဝတ္ထံ ဘာဝတ္တဝိဘာဝနဝသေန ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၀၀။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၃၆၅။

ဘာဝဒသက (န) [ဘာဝ+ဒသက]ဘာဝရွယ်—ဖြင့် မှတ်အပ်— ပြဋ္ဌာန်း—သော ရွယ်ဆယ်ခု အပေါင်း၊ ဘာဝဒသကကလာပ်။ (ပ,အာ, တေ, ဝါ—ဟူသော ဘုတ်ကြီးငါး၊ အဆင်း, အနံ့, အရသာ, သြဇာ, ဇီဝိတရွယ်, ဘာဝ ရွယ်အားဖြင့် ရွယ်ပေါင်း ၁၀—ခုကို ဘာဝရွယ် ပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် "ဘာဝဒသက" ဟု ခေါ်သည်။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၁။) ဣတ္ထိယာ ဣတ္ထိဘာဝေါ ပုရိသဿ ပုရိသဘာဝေါ တဿ နိဿယာနိ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ တံ နိဿိ-တာ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသောဇာ ဇီဝိတန္တိ ဣဒံ ဘာဝဒသကံ နာမ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၁။ (—ပဋိသံ၊ ၌၊ ၁။ ၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၂။ မဟာနိ၊ ၌။ ၁၉၇) စက္ခုဒသက-လည်း ကြည့်။

ဘာဝဒဿနမုခ (ပု) [ဘာဝဒဿန+အင်္ဂ] ဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်း.အင်္ဂါ။ ပုန ကလျာဏ-မိတ္တတာတိ အာဒိနိ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီနံ အညေ-နပိ အာကာရေန ဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၆၃-၁၇၀။

ဘာဝဒေါသ (ပု) [ဘာဝ+ဒေါသ] စိတ်၌ ဖြစ်သော အပြစ်၊ စိတ်၏အပြစ်။ ဘာဝဒေါသ-မနညာယ၊ အသ္မာကာယံ ဝိဟင်္ဂမော။ ဇာ၊ ၂။ ၉၀။ ဘာဝဒေါသန္တိ စိတ္တဒေါသံ၊ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၄၀၃။

ဘာဝဒ္ဓယ (နာ) [ဘာဝ+ဒ္ဓယ] ဘာဝရှိပ်နှစ်ခု အပေါင်း၊ ဘာဝရှိပ်နှစ်ခု။ သုဂတိယံ ဘာဝဒ္ဓယသ္သ ကုသလကမ္မဇတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၅။ (—အနုဋီ၊ ၁။၁၉။ အနုဋီ၊ ၂။ ဂ၅။)

ဘာဝဓမ္မ (ပု) [ဘာဝ+ဓမ္မ] သဘော–ပရမတ္ထ အားဖြင့် ထင်ရှားဒိဿော–တရား၊ သဘာဝဓမ္မ။ ယဒိ စ အဘာဝေါ ဘာဝဿ သိယာတိ တသ္မာ ဘာဝဓမ္မတာ ဣစ္ဆိတာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၉။

ဘာဝန (နာ) [ဘူ+ဏော+ယု] ဖြစ်စေခြင်း။ ဣဓ ပန ဝါသနံ ဝိယ ဝါသနံ၊ ဘာဝနန္တိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၃။၂၃၂။

ဘာဝနကဝိရိယ (နာ) [ဘာဝနက+ဝီရိယ] ပွား စေတတ်– ပွားများကြောင်းဖြစ် – သောလုံ့လ။ တဿေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ သတိပဋ္ဌာနဿ ဘာဝနကဝိရိယေန ဝီရိယ ဝါ။အံ၊၃။၃၊၃၀၂။

ဘာဝနဋ္ဌ (ပု) [(၁) ဘာဝနာ+အတ္ထ။ (၂) ဘာဝန+အတ္ထ။] (၁) ပွားစေအပ်သော သဘော။ (၂) ဖြစ်စေခြင်းသဘော။ (၁) ဘာဝနဋ္ဌေ ပညာ မဂ္ဂေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၄။(–၁၀၂။ ပဋိသံ၊ ၃၊ ၂။၁၉၀။) ဘာဝနဋ္ဌေတိ မဂ္ဂဿ နိယျာနဋ္ဌာဒိကေ စတုဗ္ဗိဓေ ဘာဝေတဗ္ဗသဘာဝေ။ ပဋိသံ၊ ၃၊၁။၅၀။ (—၉၃–၄) (၂)တတ္ထ ကမ္မဘာဝေါ“ဘာဝတိ တေသ္မာ ဥပဟတ္တိဘာဝေါ” တိ ဘာဝနဋ္ဌေန ဘာဝေါ။မ၊ ၃။၁၃၀။

ဘာဝနတ္ထ (ပု) [ဘာဝနာ+အတ္ထ] (၁) ပွားစေ အပ်သော ဘာဝေ။ (၂) ဘာဝနာ သဒ္ဒါ၏ အနက်။ (တိ) (၃) ပွားစေအပ်သော အနက် ရှိသော။ (၁) ဘာဝနတ္ထော ယတတ္ထော။ ပဋိသံ။၁၇၂။(–ဒီ၊၃၊ ၃။၉၇။) (၂) တသ္မာ တယော ဘာဝနတ္ထာ ဣဓာပိ-ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ၃၊၂။၀၂။ (တိ) (၃) ဘာ-ဝနာပရိညာ (က) ကြည့်။

ဘာဝနပုံသက (ပု၊ နာ) [ဘာဝ + နပုံသက။ ဘာဝသခ်ါတေ ကြိယာဝိသေသနေ နပုံသကံ ဘာဝနပုံသကံ။ ဘာဝါနုဂတော နပုံသကော ဘာဝနပုံသကော။ ဘောဒစ်ဆ္ဒာ၊ ၌။ဒီပနီ။ ၃၂၁။] ကြိယာကို အထူးပြုတတ်သော နပုံ လိင်သဒ္ဒါ၊ ဘာဝနပုံ။ ပရမနိပစ္စကာရန္တိ ဘာဝနပုံသကံ။ သံ၊၃၊၃။၂၀၁။ (–မ၊၃၊၁။ ၃၆၂။ အဘိ၊ ၃၊၂။၄၉၅။ ပဋိသံ၊၃၊၁။၁၁၂။) ဘာဝနပုံသကန္တိ ဘာဝဇောတကံ နပုံသက-ဝစနံ ဃ ထာ“ဝိသမံ ဝါတာ ဝါယန္တိ ကေ-မန္တံ နိသီဒီ”တိ။ သံ၊၌၊၂။၅၀၂။

ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘာဝနပုံသက+ နိဒ္ဒေသ] ဘာဝနပုံကို ညွှန်ပြကြောင်းသဒ္ဒါ။ ကေမန္တန္တိ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော “ဝိသမံ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဝတ္တန္တိ” တိအာဒီသု ဝိယ။ ဝိ၊၃၊၁။၁၀၁။ သံ၊၃၊ ၁။၁၅။ အံ၊၃၊ ၂။၁၃။ ဘာဝေါတိ ကိရိယာ၊ တသ္မိံ ဝတ္တမာနော နပုံသကသဒ္ဒေါ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော နာမ။ကိရိယာဝိသေသန သဒ္ဒါတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ဖ၇။ (—သီ၊၌၊သစ်၊ ၁။၁၁၉။) ဘဝနံ ဘာဝေါ။ဘာဝဿ ဝိသေသနံ နပုံသကံ ဘာဝနပုံသကံ။ ဘာဝနပုံသကဿ နိဒ္ဒေ-သော ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော။ ပါရာ၊ ယော။ ဂ၆။

ဘာဝနပုံသကပဒ (နာ) [ဘာဝနပုံသက + ပဒ] ဘာဝနပုံပုဒ်။ အယဉ္စိ ဘာဝနပုံသကပဒဿ-ပကတိ၊ ယဒိဒံ နပုံသကလိင်္ဂံ နိဒ္ဒိသိ-တဗ္ဗတာ။ သီ၊၌၊သန်၊ ၁။၁၁၉။ (–သီ၊ ၌၊ သစ်၊ ၂။၂၁။)

ဘာဝနပုံသကဝစန (နာ) [ဘာဝနပုံသက+ဝစန] ဘာဝနပုံကိုဟောကြောင်း ဖြစ်သော–သဒ္ဒါ-စကား၊ ဘာဝနပုံသဒ္ဒါ။ ဆက္ခတ္တုပရမန္တိ ဘာဝနပုံသကဝစနမေတံ။ ဝိ၊၃၊ ၂။၂၅၃။ ကခ်ါ။ ၁၇၁။ (–ပဋိသံ၊ ၃၊ ၁။၁၁၄။ သီ၊၌၊ သစ်၊ ၁။၃၅၀။) ဣဒံ ဟိ ဌာတဗ္ဗန္တိ ဣမိဿာ

"သမာဓိ" ကို ပွားများခြင်းသည် သမထ ဘာဝနာမည်၏။ ကိလေသာအားလုံးကိုလည်း ကောင်း အခြား ရုန့်ရင်းသော ဝိတက်စသော တရားများကိုလည်းကောင်း ငြိမ်းစေတတ် သော "သမာဓိ" ကို ပွားများခြင်းသည် သမထဘာဝနာမည်၏။ ဇောတူမက ရုပ်နာမ် ဓမ္မ သခါရတရားတို့ကို "အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ" ဟု အဖန်ဖန်ရှုဖတ် ရှုကြောင်း ဖြစ်သော ပညာသည် "ဝိပဿနာဘာဝနာ" မည်၏။ သင်္ဂဟ။၉။၁။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၆။ မဏိမဉ္ဇူ။၂။ ၄၇၃။ ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဘာဝနာ။ ဘာဝေ-တဗ္ဗာ၊ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေအပ် တိုးပွားစေ အပ်ကုန်၏။ ကွတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဘာဝနာ၊ ဘာ-ဝနာမည်၏။ ဘာဝေန္တိ ဝါ စိတ္တသန္တာနံ တောဟိတိ ဘာဝနာ။ တောဟိ၊ ထိုသမာဓိပညာ တို့ဖြင့်။ စိတ္တသန္တာန်၊ စိတ်အစဉ်ကို။ ဘာ-ဝေန္တိ၊ တိုးပွားစေတတ်ကုန်၏။ ကွတိ၊ ထိုသို့ တိုးပွားစေကြောင်းဖြစ်သော သတ္တိကြောင့်။ ဘာဝနာ၊ ဘာဝနာမည်၏၊ ပရမတ္ထဒီပနီ။၄၀၅။

လောကီဘာဝနာ လောကုတ္တရာဘာဝ နာအားဖြင့် ၂-မျိုး။ ထိုတွင် လောကီ သီလ, သမာဓိ, ပညာကို ဖြစ်စေခြင်း, မိမိသန္တာန်ကို ထိုသီလ, သမာဓိ, ပညာတို့ဖြင့် ဆုံခြင်းသည် လောကီဘာဝနာ မည်၏။ လောကုတ္တရာ သီလ, သမာဓိ, ပညာကို ဖြစ်စေခြင်း, မိမိ သန္တာန်ကို ထိုသီလ, သမာဓိ, ပညာတို့ဖြင့် ဆုံခြင်းသည် လောကုတ္တရာ ဘာဝနာမည်၏။ ပရမတ္ထသရူပဒီပနီ။ ကာယဘာဝနာ, စိတ္တ-ဘာဝနာအားဖြင့် ၂-မျိုး။ ထိုတွင် ဝိပဿနာ သည် "ကာယဘာဝနာ" မည်၏။ သဇထသည် စိတ္တဘာဝနာ" မည်၏။ နိဂဏ္ဌတို့ကား ပဥ္စာ-တပ စသောအကျင့်, အတ္တကိလမထာနု-ယောဂ အကျင့်ကို "ကာယဘာဝနာ" ဟု ဆိုကြသည်။ မ၊၁။၃၀၀။ မ၊၌၊၂။၁၀၆။ ပဋိသံ။၂၀။ ပရိကမ္မဘာဝနာ, ဥပစာရဘာဝ နာ, အပ္ပနာဘာဝနာ အားဖြင့် ၃-မျိုး။

ကိရိယာယ ဝိသေသနံ၊ ဆက္ခဏုပရမံ ဌာနံ ကာတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော တေနာဟ "ဘာဝနုပံ-သကပစန မေတ"န္တိ၊ တေံ ဘာဝေ ဌာတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တဓာတုတ္ထမတ္တေ သာမေတ္ထေ နုပုံသက-လိင် ဝစနန္တိ အတ္ထော။ ကင်၊ ဋီ၊ သစ်။၃၁၂။ (—ကခ်၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၃။၁၃၅။)

ဘာဝနဘဝနရသ (တိ) [ဘာဝနဘဝန+ရသ] ဖြစ်စေခြင်း, ဖြစ်ခြင်းကိစ္စ ရှိသော။ ကမ္မကမ္မ-ဖလက္ခဏော ဘဝေါ၊ ဘာဝနဘဝနရသော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၆၀။

ဘာဝနာ (ထီ) [ဘူ+ဏော+ယု+အာ] (၁) ဖြစ်စေခြင်း၊ စီးဖြန်းပွားများခြင်း၊ ဘာဝနာ။ (၂) ပွားစေခြင်း။ (၃) ပွားများအားထုတ် ကြောင်း စေတနာ။ (၄) ကြိယာ၊ ဘာဝေတိ ကြိယာ။ (တိ) (၅) ပွားစေ-ပွားများ-အပ် သော။ (၆) ပွားစေတတ်သော။ (အထက် မက် ၃-ပါး။) (၁) ဖြစ်စေခြင်း၊ စီးဖြန်းပွား များခြင်း၊ ဘာဝနာ။ (၂) ပွားစေခြင်း။ ဘာဝနာပဋိဝေဓ (၁)-ကြည့်။ (၃) ပွား များ အားထုတ်ကြောင်း စေတနာ။ ဘာဝေတိ ကုသလေ ဓမ္မေ အာသေဝတိ ဝဍ္ဎေတိ စောဇယာတိ ဘာဝနာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၇၆။ ဘာဝနာမယ (၂)လည်းကြည့်။ (၄) ကြိယာ။ ဘာဝေတိ ကြိယာ။ အယံ တာဝ ဣဓ ဘာဝနာယ အာဒတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၇။ (တိ) (၅) ပွားစေ- ပွားများ- အပ်သော။ ဘာဝိယတိ ဝဍ္ဎိယတီတိ ဘာဝနာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆။ တေ ဧဝံ ဟိ ဓမ္မာ ဘာဝိယမာနာ ဘာဝနာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ (—ပရ-မတ္ထ ဒီပနီ။၄၁၅။) (၆) ပွားစေတတ်သော။ (အထက်မက် ၃-ပါး။) ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဘာဝေတိ ဝဍ္ဎေတိတိ ဘာဝနာ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။၆။(ဘာဝနာသည်—သမထဘာဝနာ, ဝိပဿနာဘာဝနာ အားဖြင့် ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် နိဝဏဏတ္ထိကို ငြိမ်းစေတတ်သော

မည်၏။ ခုဒ္ဒက၊၈၄။၆၂။ ကာယဘာဝနာ,စိတ္တ-ဘာဝနာ, ပညာဘာဝနာအားဖြင့် ၃-မျိုး။ ထိုတွင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ငါးဒွါရ၌ဖြစ်သော ဖဿစသော တရားအပေါင်းသည် "ကာ-ယဘာဝနာ" မည်၏။ ထိုဖဿစသောတရား အပေါင်းကို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ကောန်မုချ ပွားစေအပ်ပြီးဖြစ်၏။ သမာပတ်ရှစ်ပါးသည် "စိတ္တဘာဝနာ" မည်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်၌ ရှိသောပညာသည် "ပညာဘာဝနာ" မည်၏။ ဒီ၊၃။ ၁၈၃။ ဒီ၊၂၊၃။ ၂၁၂။ ရူပါဝစရကုသလဘာဝနာ, အရူပါဝစရကုသလဘာဝနာ, အပရိယာပန္နကုသလဘာ-ဝနာအားဖြင့် ၃-မျိုး။ ထိုတွင် ရှေးနှစ်ပါး၌ ဟိန်, မဇ္ဈိမ, ပဏီတ-ဟု သုံးမျိုးစီထပ်မံ ကွဲပြားပြန်၏။ အပရိယာပန္နကုသလဘာဝနာ၌မူ ပဏီတဘာဝနာတမျိုးသာရှိ၏။ သေနာ, ပဋိလာဘ, ကေရသ, အာသေဝနာဟူသော ဘာဝနာ ၄-မျိုး။ ထိုဘုံ၌ အပွနာကိုရှာမှီးကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် အပွနာ၏ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သောဘာဝနာသည် သေနာဘာဝနာမည်၏။ ရှာမှီးခြင်းကြောင့် ရလာသော အပွနာ ဘာဝနာသည် ပဋိလာဘဘာဝနာမည်၏။ ရရှိပြီးနောက် ဝသီဘော်သို့ ရောက်လို သောသူ၏အားထုတ်ရာအခါ၌ဖြစ်သောဘာဝနာသည် ကေရသဘာဝနာမည်၏။ (ထိုဘုံ ပဟာန်ဖြင့်ထိုထိုကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ရကား ဝိမုတ္တိရသဖြင့် တခုသောကိစ္စရှိသော ကြောင့်ကေရသဘာဝနာဟုခေါ်သည်၊) ရရှိပြီး နောက် ဝသီဘော်သို့ရောက်ပြီးသော သူ၏ အလိုရှိတိုင်း သုံးဆောင်ရာအခါ၌ ဖြစ်သော ဘာဝနာသည် အာသေဝနာ ဘာဝနာမည်၏။ (ပြင်းထန်စွာ မှီဝဲအပ် ထုံအပ်သောကြောင့် အာသေဝနာဘာဝနာဟုခေါ်သည်။) ပဋိသံ။ ၂၈။ ဃဋိသံ၊၄၊၁။ ၁၂၂။

ကာယဘာဝနာ, သီလဘာဝနာ, စိတ္တဘာ-ဝနာ, ပညာဘာဝနာအားဖြင့် ၄-မျိုး။ ထိုတွင်

ထိုတွင် သက်ဆိုင်ရာ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံတခုခုကို အာရုံပြု၍ ပထဝီ-ပထဝီ စသည်ဖြင့် နှုတ်မြွက်၍လည်းကောင်း၊ စိတ်ထည့်က မှန်း၍လည်းကောင်း၊ ရှေးဦးစွာ စီးဖြန်းပွားများမှသည် ပရိကမ္မဘာဝနာမည်၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်း လေးဆယ်စလုံး (ကမ္မဋ္ဌာန်း-ကြည့်) မည်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်းမဆို ပရိကမ္မဘာ-ဝနာနှင့် ကင်းကွာမဖြစ်နိုင်၊ ပရိကမ္မဘာဝနာကို စတည်ရှိသော အထက်အထက်ဘာဝနာသို့ တက်ကြရသည်။ အပွနာ(စျာန်)၏ ရှေ့အဖို့ဖြစ်သော ကာမာဝစရ ဘာဝနာအားလုံးကို ပရိကမ္မဘာဝနာ ဟုချည်း ခေါ်ဆိုနိုင်၏။ သို့ရာတွင် အပွနာ၏ အနီးဖြစ်သော ဘာဝနာကို ဥပစာရဘာဝနာဟု နာမည် ပေး၍ အပွနာ၏ အဝေးဖြစ်သော ဘာဝနာကို ပရိကမ္မဘာဝနာဟု နာမည်ပေးထားကြောင်း ပရမတ္ထဒီပနီ(၄၁၆)၌ ဆိုထားသည်။ နိဝရဏ တရားတို့ကို တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ပယ်ခွာသည်မှစ၍ ဂေါတြဘု အဆုံး တိုင်အောင်သော ကာမာဝစရဘာဝနာသည် "ဥပစာရဘာဝ-နာ" မည်၏။ မဟဂ္ဂုတ်အဖြစ်သို့ ရောက်သော ဘာဝနာသည် "အပွနာဘာဝနာ" မည်၏။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသော အနုဿတိ ဂ-ပါး, အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ, စတုဓာတု-ဝဝတ္ထာန် ဤကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးကို အားထုတ်ရာ၌ ဥပစာရဘာဝနာတိုင်အောင်သာ ပြည့်စုံနိုင်ရနိုင်၏၊ အပွနာဘာဝနာခေါ်သောစျာန်ကို မရနိုင်။ သင်္ဂဟ၊၉၄။၁၉။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၇-၂၆၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၄၇၅-၄၉၁။

စိတ္တဘာဝနာ, သီလဘာဝနာ, ကာယဘာ-ဝနာအားဖြင့် ၃-မျိုး။ ထိုတွင် ရတနာသုံးပါး၏ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်းဖြင့် စိတ်ကိုပွားများခြင်းသည် "စိတ္တဘာဝနာ" မည်၏ သီလကိုပွားများ အားထုတ်ခြင်းသည် "သီလ ဘာဝနာ" မည်၏။ ၃၂-ကောဋ္ဌာသဟူသော ကိုယ်ကိုပွားများခြင်းသည် "ကာယဘာဝနာ"

သမ္မာကမ္မန္တ်သမ္မာအာဇီဝမဂ္ဂင်္ဂန့စ်ပါးဖြင့်ကိုယ်ကိုပွားများခြင်းသည်ကာယဘာဝနာ”မည်၏ သမ္မာဝါစာ သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်္ဂန့စ်ပါးဖြင့် သီလကိုပွားများခြင်းသည်“သီလဘာဝနာ” မည်၏။သမ္မာသင်္ကပ္ပ သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင်္ဂန့စ်ပါးဖြင့်စိတ်ကိုပွားများခြင်းသည်“စိတ္တဘာဝနာ” မည်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိသမ္မာသတိမဂ္ဂင်္ဂန့စ်ပါးဖြင့် ပညာကိုပွားများခြင်းသည်“ပညာဘာဝနာ” မည်၏။ ပေဋကော။၂၉၁။ သီလဘာဝနာသည် ပဋိပတ်၏အစတည်း၊ စိတ္တဘာဝနာသည် ပဋိပတ်၏အလယ်တည်း၊ပညာဘာဝနာသည် ပဋိပတ်၏အဆုံးတည်း။ ထေရဂ္ဂ၊၁။ ၁၄-၅။ သမထဝိပဿနာဘာဝနာ ၂-မျိုးစီးဖြန်းသည့်အခါ အပွနာသို့မရောက်မီ ရှေးအဖို၌ဖြစ်သော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စေတနာအားလုံးကို ဘာဝနာဟုခေါ်သည်။ ဓမ္မသင်္ဂ၊ ဓမ္မဒေသနာ, ဒိဋ္ဌိကမ္မစေတနာ, အပြစ်မရှိသော အတတ်ပညာနှင့် စာပေပရိယတ်သင်အံ့ပို့ချမှု စဉ်းစားကြံစည်မှုမျှားကိုလည်း ဘာဝနာဟုဆိုရသည်။အာဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။ဝိဘာ-ဝိနီ။၁၇၆-၈။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၃၆။ အချုပ်အားဖြင့် ဗောဓိညာဏ်သို့ရောက်ကြောင်းအကျင့်ဟူသမျှကို “ ဘာဝနာ ” ဟုဆိုလို၏။ သေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ဗောဓိညာဏလည်း ကြည့်။

ဘာဝနာကထာဗာဟုလ္လ (တိ) [ဘာဝနာကထာ+ဗာဟုလ္လ] ဘာဝနာ–နှင့်–စပ်–သက်ဆိုင်–သောစကားများစွာ ပါရှိသော။ ဧဝံ ဘာဝနာကထာဗာဟုလ္လံ သုတ္တန္တံ ပိဋကံ။ ၎င်း ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၂၃၁။

ဘာဝနာကမ္မ (န) [ဘာဝနာ+ကမ္မ] စီးဖြန်းပွားများမှု၊ဘာဝနာကံ။ဥပရိမဿစ ဥပရိမဿ ဘာဝနာ ကမ္မဿ ပဒဋ္ဌာနတ္တာ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၄။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ ဝဇိရ။၁၄၉။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၄၂။)

ဘာဝနာကမ္မက္ခမ (တိ) [ဘာဝနာကမ္မ+ခမ] စီးဖြန်းပွားများမှုအားခံ့သော၊ ဘာဝနာကံအား သင့်လျော်သော။ ကမ္မနိယံ ဘာဝနာကမ္မက္ခမံ ဘာဝနာကမ္မယောဂ္ဂံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၅။

ဘာဝနာကမ္မယောဂ္ဂ (တိ) [ဘာဝနာကမ္မ+ယောဂ္ဂ] ဘာဝနာကံအား – လျော်–လျောက်ပတ်–သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝနာကာရ (ပု) [ဘာဝနာ+အာကာရ] စီးဖြန်းပွားများပုံအခြင်းအရာ။ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂါနံ ပဌမမဂ္ဂဉပါယဿ ဘာဝနာကာရေန ပဝတ္တနတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။ (–အနုဋ္ဌ၊၁။၉၉။)

ဘာဝနာကာလ (ပု) [ဘာဝနာ+ကာလ] စီးဖြန်းပွားများချိန်၊ စီးဖြန်းပွားများရာအခါ။ အဋ္ဌန်ံ သမာပတ္တီနံ ဘာဝနာကာလေ သမထဗလံ အဓိကံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၂။

ဘာဝနာကိစ္စ (န) [ဘာဝနာ+ကိစ္စ] စီးဖြန်းပွားများမှုကိစ္စ။ဖလေ ဥပ္ပန္နေ ကိလေသပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ ပရိယောသာနံ ဘာဝနာကိစ္စံ နိပ္ဖန်ံ နာမ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၇။ (–အနုဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၉။)

ဘာဝနာကိစ္စပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဘာဝနာကိစ္စ+ပရိဂ္ဂါဟက။ ထီ–ဋ္ဌ ပရိဂ္ဂါဟိကာ] ပွားများခြင်းကိစ္စကိုသိမ်းဆည်းတတ်သော (သတိ)။ သဗ္ဗကိစ္စပရိဂ္ဂါဟိကာယာတိ စတုန်ံ သတိပဋ္ဌာနာနံ ဘာဝနာကိစ္စပရိဂ္ဂါဟိကာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။

ဘာဝနာကိရိယ (ထီ၊န) [ဘာဝနာ+ကိရိယ] စီးဖြန်း ပွားများမှုကို ပြုခြင်း။ အတိတဿ မဂ္ဂဿ ဘာဝနာကိရိယံ ဒဿယတိ။ နေတ္တိ။ ၃၀။ (–သီ၊ဋ္ဌ၊ဋီ၊၁။၂၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၂။)

ဘာဝနာကောသလ္လ (နံ) [ဘာဝနာ+ကောသလ္လ] (၁) ဘာဝနာဋ္ဌ–လိမ္မာသည်၏အဖြစ်–လိမ္မာသောဉာဏ်။ (၂) အထက်မဂ် ၃-ပါးဋ္ဌ

စိတ္တုပ္ပါဒ်။ စိတ္တုပ္ပါဒေါတိ ဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၃။

ဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန္န (တိ) [ဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒ+ပရိယာပန္န] ဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒ်၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်—သော။ ကေရသာ ဟုတ္ဘာ ပဝတ္တန္တိတိ ဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန္နံ သခ်ါရဂတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၃။

ဘာဝနာဘာဏ (န) [ဘာဝနာ+ဘာဏ] ဘာဝနာဘာဏ်။ဂမ္ဘီရေနေဝ စ ဘာဝနာဘာဏေန။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၄။ (—သံ၊ဋ္ဌီ၊၁၊၈၂၊၃၃၀။)

ဘာဝနာဘာဏနိမ္မိတာကာရ(ပု)[ဘာဝနာဘာဏ+နိမ္မိတာကာရ] ဘာဝနာဘာဏ်ဖြင့် ဖန်ဆင်းအပ်သော အခြင်းအရာ။ ယဒိပိ ဘာဝနာဘာဏနိမ္မိတာကာရမတ္တောသု သဘာဝတော အဝိဇ္ဇမာနေသု။ အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁၆။

ဘာဝနာတိသယပဝတ္တ (တိ)[ဘာဝနာတိသယ+ပဝတ္တ] ပွားများမှု—ဘာဝနာ—လွန်ကဲခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ သမ္မယောဂသောဒတော ဘာဝနာတိသယပဝတ္တာနံ စတုန္နံ စျာနာနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၇။

ဘာဝနာတိသယသမ္ဘာဝိတ (တိ)[ဘာဝနာတိသယ+သမ္ဘာဝိတ] ဘာဝနာလွန်ကဲခြင်းသည်ကောင်းစွာ ဖြစ်စေအပ်သော။ ယဒဂ္ဂေန ဟိ တေသံ ဘာဝနာဘိသယသမ္ဘာဝိတသဏ္ဌာသုခုမပွကာဇာနိ အာရမ္မဏာနိ သန္တာနိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၂၄။ ဘာဝနာဘိသမယသမ္ဘာဝိတ-လည်းကြည့်။

ဘာဝနာဒုက္ကရ (နှ) [ဘာဝနာ+ဒုက္ကရ] ပွားများမှု၏ ခဲယဉ်းခြင်း၊ ပွားများရန်ခဲယဉ်းခြင်း။ ဂရုကတာ စ ဘာဝနာဒုက္ကရတာယ ဘာဝနာဂရုကဘာဝနန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၀။

ဘာဝနာဒ္ဓဿသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝနာဒ္ဓဿ+သိဒ္ဓိ] ဘာဝနာနှစ်ပါး၏—ပြီးစီးခြင်း — ထမြောက်အောင်မြင်ခြင်း။သီလဝိရယဒ္ဓယေန ဘာဝနာ-

-လိမ္မာသည်၏အဖြစ် - လိမ္မာသောဉာဏ်။ (၁) ကတဿ စ ဘာဝနာ ကောသလ္လံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၂၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၄။) (၂)ဒဿန-ကောသလ္လဥ္စ ဘာဝနာကောသလ္လဥ္စ။ နေတ္တိ။ ၁၈။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၇၇။) ဘာဝနာကောသလ္လံ သကဒါဂါမိမဂ္ဂါဒိကဉ္စ သန္တာနေ ပဝတ္တာပန-ဝသေန ဂဒ္ဓန္တိ။ နေတ္တိ၊ဝ။၁၁၂။

ဘာဝနာဂ(ဂ္ဂ) ဟဏ (န) [ဘာဝနာ+ဂဟ-ဏ] (၁) ဘာဝနာသဒ္ဒါ။ (၂) စီးဖြန်းပွားများမှုကိုယူခြင်း။ (၁) ဘာဝနာဂဟဏဥ္စေတ္ထ သက္ကာ အဝတ္တုံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ဂ၃။ (၂) ဂဟိ-တေသုတိ ဘာဝနာဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတေသု။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၆၃။

ဘာဝနာဂုဏ (ပု) [ဘာဝနာ+ဂုဏ] စီးဖြန်းပွားများခြင်း၏ ဒဂ္ဂါးကျေးဇူး။ ဘာဝနာဂုဇေန ဟိ သော ဒေါသာနံ သမုဂ္ဃါတကော ဟောတိတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂။ (-သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ် ၁။၂၀။)

ဘာဝနာဂေဟပွကာ့ရ (တိ) [ဘာဝနာဂေဟ+ပကာရ] ဘာဝနာ ပွားများရာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းနှင့်တူသော။ ပဓာနဃရသခ်ေပေတိ ဘာဝနာဂေဟပွကာ့ရေ၊ ယောဂီနံ ဂေဟေတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၉။

ဘာဝနာစိတ္တ (နှ) [ဘာဝနာ+စိတ္တ] စီးဖြန်းပွားများသောစိတ်၊ ဘာဝနာစိတ်။ ဘာဝနာစိတ္တဿ နိမိတ္တဂ္ဂဟဏေ ကုသလော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၇။)

ဘာဝနာစိတ္တသဟဂတ (တိ) [ဘာဝနာစိတ္တ+သဟဂတ] ဘာဝနာစိတ်နှင့် တကွဖြစ်သော။ ဘာဝနာစိတ္တသဟဂတော ပမောဒေါ။ သာ-ရတ္ထ၊ ၂။၁၉၀။

ဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ဘာဝနာ+စိတ္တုပ္ပါဒ] စီးဖြန်းပွားများသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဘာဝနာ

ဒုယသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ဌ၊၃၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၉၁။

ဘာဝနာမမ္မ(ပု) [ဘာဝနာ+ဓမ္မ]ပွားများအပ်—ပွားစေအပ်—ဧသောတရား။။တဿ တဿ ဘာဝနာ ဓမ္မဿ ဝသေန စိတ္တံ ပတိဋ္ဌာပေတ္ဝာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၄။ (—ပဋိသံ၊ဌ။ ၂။ ၂၂၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၅။)

ဘာဝနာဓိကာရ (ပု) [ဘာဝနာ+အဓိကာရ] အထက်မင် ၃-ပါး၏အရာ။ ဘာဝနာဓိကာရတော ဒုတိယမဂ္ဂါဒိပရိယာပန္နာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။

ဘာဝနာဓိဋ္ဌာန (တိ) [ဘာဝနာ+အဓိဋ္ဌာန] ပွားများအားထုတ်မှု — ဘာဝနာ—လျင်တည်ရာရှိသော၊ ဘာဝနာလျင် အကြောင်းရှိသော။ ယထာဝုတ္တာယ ဘာဝနာဓိဋ္ဌာနာယ သီလမရိယာဒါယ ဒဋ္ဌဘာဝါပါဒနတော။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၉-လည်းကြည့်။

ဘာဝနာနယ (ပု) [ဘာဝနာ+နယ] (၁) (သမထဝိပဿနာ)စီးဖြန်း—ပွားများ—အားထုတ်—နည်း၊စီးဖြန်း —ပွားများ— အားထုတ်—ပုံအစီအစဉ်။ (ဘာဝနာ၏ ပြည့်စုံကြောင်းဖြစ်သော အစီအရင်။ သ၊။) အယံ ဘောဒေါ စ ကမော စ ဘာဝနာနယော စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ၊၁။၁၁၂။ (–၁၁၃၊၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၆။)ဘာဝနာနယော တိ ဘာဝနာဝိဓိ။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။(–၂၀၄။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၁။) (ဘာဝနာစီးဖြန်းပွားများနည်းသည် သမထယာနိကနည်း၊ ဝိပဿနာယာနိကနည်းဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် အချိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပစာရသမာဓိကိုဖြင့်စေ, အပ္ပနာသမာဓိကို ဖြစ်စေ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်စေ၏၊ ယင်းသမာဓိ ၂-မျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းသည် သမထတည်း၊ ထို့နောက် ယင်းသမာဓိ ၂-မျိုးကိုလည်းကောင်း၊ ထိုသမာဓိ ၂-မျိုးနှင့်ယှဉ်ဘက် သမ္မယုတ္တဓမ္မများကိုလည်းကောင်း အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟုရှုဆင်ခြင်၏။ယင်းသို့ရှုဆင်ခြင်ခြင်းသည် ဝိပဿနာတည်း၊ ဤသို့ ရှေးဦးစွာ သမထအလုပ်စခန်းကို ပွားများအားထုတ်၍ နောက်မှ ဝိပဿနာစခန်းသို့ တက်လှမ်းခြင်းသည် သမထယာနိကနည်းမည်၏၊ သမထ ရှေ့သွားရှိသော ဝိပဿနာ ပွားများအားထုတ်နည်းဟု ဆိုလိုသည်၊ သမထယာနိကနည်းဖြင့် ပွားများအားထုတ်သူအား လောကီမင် (ပွားများအားထုတ်သည့်အခါဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်သောသမ္မာဒိဋ္ဌိ စသော မင်္ဂတရားများ) ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ယင်းမင်္ဂတရားများကို နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်၊ သို့မဟုတ် ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် အဖန်ဖန် ထုံစေလျှင် မဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် အဖန်ဖန်ပွားများလျှင်၊ ပဋိသင်္ခါနုဉာဏ် သို့မဟုတ် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလျှင် လောကုတ္တရာမင်္ဂအဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် သံယောဇဉ် အနုသယတို့သည် ကင်းပြတ် ချုပ်ပျောက်ကုန်၏။ (သံယောဇဉ်အနုသယ ကင်းပြတ် ချုပ်ပျောက်ပုံကို မဂ္ဂ-ကြည့်။)

အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တရှုဆင်ခြင်၏၊ ယင်းသို့ ရှုဆင်ခြင်ခြင်းကား ဝိပဿနာတည်း၊ ထိုသို့ ရှုဆင်ခြင်နေသူအား ဓိပဿနာ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆင့်သို့ ရောက်ခြင်းကြောင့်) အရိယာမင် ခဏ၌ ဖြစ်ကုန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော တရားတို့တွင် စိတ်တည်ကြည်မှု (=မဂ္ဂသမာဓိ) သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောအ ားဖြင့် ဖြစ်၏၊ ယင်း မဂ္ဂသမာဓိကား သမထတည်း။ ဤသို့ ရှေးဦးစွာ ဝိပဿနာကို ရှုပွား၍ နောက်မှ သမထကို ဖြစ်စေခြင်းသည် ဝိပဿနာယာနိကနည်း မည်၏၊ ဝိပဿနာ ဓ၍သွားရှိသော

သမထ ပွားများအားထုတ်နည်းဟု ဆိုလို သည်။ ဝိပဿနာယာနိကနည်းဖြင့် အထက် မဂ်ရရန် ပွားများအားထုတ်သူအား လောကီ မဂ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ယင်းလောကီမဂ် များကို နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် သို့မဟုတ် ဘယ-တုပဋ္ဌာနဉာဏ်၏အစွမ်းဖြင့် အဖန်ဖန် ထုံစေ လျှင် ဇဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်၏အစွမ်းဖြင့် အဖန် ဖန် ပွားများလျှင်၊ ပဋိသန္ဓိနဉာဏ် သို့မဟုတ် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ကြိမ် ဖန်များစွာပြုလျှင် အထက်ထက်သောလော-ကုတ္တရာ မဂ်အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ကြောင့် သံယောဇဉ်, အနုသယတို့သည် ကင်းပြတ် ချုပ်ပျောက်ကုန်၏။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂-၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၄-၅။ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၆-၇-၌ မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတိအရ သော-တာပတ္တိမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဖွင့်၏။ လောကုတ္တရာ မဂ်တရားသည် အရှခံတရား မဟုတ်၍ ဤ၌ ယင်းအင်္ဂါတို့ရ အဋ္ဌကထာ နည်းကို မရေးပါ။ အင်္ဂါတို့ရ်ဋီကာ (၂။ ၃၄၄-၅)၌ကား ပုဗ္ဗဘာဂ လောကီမဂ်ကို လည်း မဂ္ဂေါသဉ္ဇာယတိ အရယူ သင့်သည်ဟု ဖွင့်ပြ၏။ အင်္ဂုတ္တိရ်ဋီကာနည်းကားအထက်၌ ရေးခဲ့သည့်နည်းနှင့် ထပ်တူပင် ဖြစ်သည်။) အထက်ပါ နှစ်နည်းတွင် မည်သည့်နည်းဖြင့် ပွားများအားထုတ်သည်ဖြစ်စေ မဂ်ဓာတ်မှ သမာဓိနှင့်ပညာတို့သည် ညီမျှသောအလုပ်ကို ပြုလုပ်ကြတော့၏၊ အဘယ်တရားက ပိုလွန် သည်ဟု မဆိုရတော့ပေ။မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂ ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၄-၅။)

ဘာဝနာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘာဝနာ+နိဒ္ဒေသ] စီး ဖြန်း-ပွားများ-ပုံကိုအကျယ်ပြရာ။ မရဏ-သတိယာ ဘာဝနာ နိဒ္ဒေသော အနုပုဗ္ဗတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၂။ (-၂၃၂၊ ၃၃၆။)

ဘာဝနာနိပ္ဖဒေသ (ပု) [ဘာဝနာ+နိပ္ဖဒေသ] ပွားများခြင်း၏ အကြွင်းအကျန် မရှိခြင်း၊ အကြွင်းအကျန် မရှိဟောင် ပွားများခြင်း။ အသေသံ နိဿေသံ ဘာဝနာနိပ္ဖဒေသ-ဝေန။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁။

ဘာဝနာနိပ္ဖတ္တိ (ထီ) [ဘာဝနာ+နိပ္ဖတ္တိ] ဘာ-ဝနာ ပြီးစီးခြင်း။ တေ ဟိ ယာဝ ဘာဝနာ နိပ္ဖတ္တိ တာဝ ကေရသေန သရဏာတော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၈။

ဘာဝနာနိပ္ဖာဒက (တိ) [ဘာဝနာ+နိပ္ဖာဒက] စီးဖြန်း ပွားများမှု-ဘာဝနာ-ကို ပြီးစေ တတ်သော်။ ပဓာနန္တိ ဘာဝနာနိပ္ဖာဒကံ ဝီရိယံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၇။ (-အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၅၂။)

ဘာဝနာနိမိတ္တ (နပုံ) [ဘာဝနာ+နိမိတ္တ] ဘာဝနာ၏-အာရုံ-နိမိတ်။ ဘာဝနာယ နိမိတ္တံ ဘာ-ဝနာ နိဿိတ္တံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၁၂။

ဘာဝနာန်သံသ (ပု) [ဘာဝနာ+အာနိသံသ] ပွားများအားထုတ်မှု၏ အကျိုးဆက်၊ ဘာ-ဝနာ အာနိသင်။ တဿာပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါယ ဘာဝနာဝိသေသာနံ ဘာဝနာနိသံသာနဉ္စ-ဝိဘဇနဝသေန။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅။ နေတ္တိ၊ ၀။ ၂၃၇။

ဘာဝနာနုကူလ (တိ) [ဘာဝနာ+အနုကူလ] ပွားများအားထုတ်မှု-ဘာဝနာ-အား သင့် လျော် လျောက်ပတ်သော။ တေဟိ သဒ္ဒိ ဘာဝနာနုကူလံ ဝသနဋ္ဌာနံ ပရိယေ-သန္တေဿ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၄။)

ဘာဝနာနုက္ကမ (ပု) [ဘာဝနာ+အနုက္ကမ] ပွား များပုံ အာဥ်၊ ဘာဝနာအစဉ်။ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဝုတ္တေန ဘာဝနာနုက္ကမေန ဘာဝေ-ယျ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄။)

ဘာဝနာနုပစ္ဆေဒ (ပု) [ဘာဝနာ+အနုပစ္ဆေဒ (=အနု+ဥပစ္ဆေဒ)] ဘာဝနာကို-အဖန်ဖန် -ပွားစီးခြင်း-ဆည်းပူးခြင်း။ သုပရိစိတာတိ

သုဋ္ဌု သမ္ဘာဝေန ဘာဝနာနုပစယံ ဂမိတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၄။

ဘာဝနာနုဘာဝ (ပု) [ဘာဝနာ+အာနုဘာဝ] ဘာဝနာ၏— အစွမ်းသတ္တိ— အာနုဘော်။ ယသ္မာ ဘာဝနာနုဘာဝေန စျာနာဒီဂမော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၅။ (—မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၄၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၅။)

ဘာဝနာနုဘာဝသိဒ္ဓ (တိ) [ဘာဝနာနုဘာဝ+သိဒ္ဓ] ဘာဝနာ၏ အာနုဘော်ဖြင့် ပြီးသော။ ဣမိနာ သမ္မယုတ္တဓမ္မာနံ ဘာဝနာနုဘာဝသိဒ္ဓါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇၁။

ဘာဝနာနုယုဉ္ဇန (နာ) [ဘာဝနာ+အနုယုဉ္ဇန] (၁) ဘာဝနာကို အဖန်ဖန်အားထုတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဘာဝနာကို အားထုတ်ခြင်းရှိသော၊ ဘာဝနာကို အားထုတ်တတ်သော၊ သူ။ (၁) ပဓာနန္တိ ဘာဝနာယုဉ္ဇနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၆။ (တိ) (၂) ကာရကဘာဝန္တိ ဘာဝနာနုယုဉ္ဇနဘာဝံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၂။

ဘာဝနာနုယုတ္တ (တိ) [ဘာဝနာ+အနုယုတ္တ] ဘာဝနာ ပွားများအားထုတ်တတ်သော၊ သူ။ အရညာယတနံ ပဝိသိတ္ဝာ ဘာဝနာနုယုတ္တော စျာနံ နိဗ္ဗတ္တေတ္ဝာ။ ထေရဂါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၆။ (—ထေရဂါ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။)

ဘာဝနာနုယောဂ (ပု) [ဘာဝနာ+အနုယောဂ] ဘာဝနာအားထုတ်မှု၊ ပွားများအားထုတ်မှု။ (ပွားများ အားထုတ်အပ်သော ဘာဝနာ၊ ဘာဝနာစီးဖြန်းခြင်းလုံ့လ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ သျှ။) ဗောဓိပက္ခိယာနံ မဂ္ဂါနံ ဘာဝနာနုယောဂံ အနုယုတ္တာသ ဝိဟရတော၊ အံ၊ ၂။ ၆၁။ (—ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။)

ဘာဝနာနုယောဂကမ္မ (နာ) [ဘာဝနာနုယောဂ+ကမ္မ] ပွားများအားထုတ်ခြင်းအမှု၊ ဘာဝနာအားထုတ်မှု။ ကမ္မံ ကထေန္တသ္သာတိ ဘာဝနာနုယောဂကမ္မံ ကထေန္တသ္သ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉။

ဘာဝနာနုယောဂကမ္မ (ပု) [ဘာဝနာနုယောဂ+ခဏ] ပွားများအားထုတ်ချိန်၊ ဘာဝနာအားထုတ်ရာအခါ။ ပဓာနက္ခဏကာလေတိ ဘာဝနာနုယောဂကမ္မက္ခဏော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၀။

ဘာဝနာနုယောဂယုတ္တစိတ္တ (တိ) [ဘာဝနာနုယောဂယုတ္တ+စိတ္တ] ဘာဝနာ အားထုတ်ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဘာဝနာနုယောဂ ယုတ္တစိတ္တတာယ ယတတ္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၅၀။

ဘာဝနာနုယောဂဝိသေသ (ပု) [ဘာဝနာနုယောဂ+ဝိသေသ] ပွားများအားထုတ်ပုံအထူး၊ ဘာဝနာအားထုတ်ပုံအထူး၊ ပဓာနနာနုတ္တန္တိ ပဒဟနနာနုတ္တံ၊ ဘာဝနာနုယောဂဝိသေသန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၄။

ဘာဝနာနုယောဂဝိရိယ (နာ) [ဘာဝနာနုယောဂ+ဝိရိယ] ဘာဝနာ အားထုတ်မှုလုံ့လ။ ပယောဂဝိရိယန္တိ ဘာဝနာနုယောဂဝိရိယံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၉။

ဘာဝနာနုယောဂသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘာဝနာနုယောဂ+သမ္ပတ္တိ] ပွားများအားထုတ်မှု၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ဘာဝနာအားထုတ်မှု၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဘာဝနာနုယောဂသမ္ပတ္တိယာ... နိမိတ္တံ အတ္တနော ဟဒယေ ဌပေတ္ဝာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၆။

ဘာဝနာနုယောဂသဟိတ (တိ) [ဘာဝနာနုယောဂ+သဟိတ] ပွားများအားထုတ်မှုနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဘာဝနာအားထုတ်မှုနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဂတပစ္စာဂတိက- ကြည့်။

ဘာဝနာနုရူပ (တိ) [ဘာဝနာ+အနုရူပ] ပွားများခြင်း- ဘာဝနာ- အား လျောက်ပတ်သော။ ဝေမဿေတံ သေနာသနံ ဘာဝနာနု-

ရှုပံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၂။ ဒီ၊ဌ၊၂၊၃၇၄။မ၊ဌ၊၁၊၂၅၂။

ဘာဝနာနုဂ္ဂဟသေနာသန (န) [ဘာဝနာနုဂ္ဂဟ+သေနာသန] ပွားများအားထုတ်မှု– ဘာဝနာ– အား လျောက် ပတ် သော ကျောင်း။ အရညာဒိကဿေဝ ဘာဝနာနုဂ္ဂဟသေနာသနတံ ဒဿေဘုံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၀။

ဘာဝနာဗက္ခ (ပု) [ဘာဝနာ+ပက္ခ] အထက် မဂ် ၃-ပါး၏–အဖို့–အသင်းအပင်း–ဘက်။ ဘာဝနာပက္ခေ ပဝတ္တံ လောကုတ္တရံ သုတ္တံ။ နေတ္တိ။ ဝိ။ ၃၄၇။

ဘာဝနာပညတ္တိ (ထီ) [ဘာဝနာ+ပညတ္တိ] ပွား-စေခြင်းကို အပြားအားဖြင့် သိစေတတ် သောပညတ်၊ ဘာဝနာပညတ်။ အယံ ဘာဝနာပညတ္တိ မဂ္ဂဿ။ နေတ္တိ။၅၁။ (—ဒီ၊ ဋီ၊ ၈။ ၂၀၁။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၃၊ မ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။) အယံဘာဝနာ ညတ္တိတိ အယံဒုဂ္ဂါရုမမ္မကေဟိ ဆဒ္ဒါရုပ္ပဝတ္တဓမ္မာနံ အနိစ္စာနုပဿနာဃ မဂ္ဂဿ ဘာဝနာပညတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၂။ “သမ္မာခိ” ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ။ ။ပ။ ယထာဘူတံ ပဇာနာတီ” တိ အယံ ပညတ္တိ မဂ္ဂဿ ဘာဝနာယ စ ပညာပနတော ဘာဝနာ ပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၀၉။ (–၂၅၁။)

ဘာဝနာပညာ (ထီ) [ဘာဝနာ+ပညာ] ပွား စေတတ်သော ပညာ၊ ဘာဝနာပညာ။ ဘာဝနာပညာ ဇကေရသဋ္ဌေန ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၂။ (—ယေ၊ရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆။ မ၊ဋီ၊ ၃။၀၃။ အနုဋီ၊ ၂။၁၅၅။) ဘာဝနာပညာတိ ဝစ္စနုပညာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃။

ဘာဝနာပဋိပတ္တိ (ဃ်) [ဘာဝနာပညာ + ဥပ္ပတ္တိ] ဘာဝနာ ပညာ၏ဖြစ်ခြင်း။ ဝိပါက-ပညာပိ ဟိ သန္တာနဝိသေသေန ဘာဝနာ-ပညုပ္ပတ္တိယာ ဥပနိဿယပစ္စယော ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၄။

ဘာဝနာပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဘာဝနာ+ပဋိပတ္တိ] ပွား စေခြင်း– ပွားများအားထုတ်မှု– အကျင့်၊ ဘာဝနာအကျင့်။ သမ္မဒေဝ ဘာဝနာ ပဋိ-ပတ္တိ အာဂမ္မ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၄။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၄၀။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၆၂။

ဘာဝနာပဋိဝေဓ (ပု) [ဘာဝနာ+ပဋိဝေဓ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ခြင်းဟူဆိုအပ်သော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၊ ပွားစေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၊ ဘာဝနာဉာဏ်။ ဘာဝနာပဋိဝေဓော မဂ္ဂသစ္စံ။ ပဋိသံ။ ၂၃၉။ (–ဒီ။ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။ ၂၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။) ဘာဝနာပဋိဝေဓောတိ အယံ မဂ္ဂ-ဘာဝနာသခ်ါတော မဂ္ဂသစ္စပ္ပဋိဝေဓော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဘာဝနာပဋိဝေဓောတိ ဘာဝနာဝသေန ပဋိဝေဓော။ အာရမ္မဏ-ကရဏမတ္တေန။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၄၃။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၁–၂။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၅၀။ သမ္မော၊ ယော။ ၂၄။)

ဘာဝနာပဋိသခ်ါန (န) [ဘာဝနာ+ပဋိသခ်ါန] ဘာဝနာဖြင့် ပြီးသော ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဘာ-ဝနာဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း။ အယံ ပန ဘိက္ခု အတ္တနော ဘာဝနာပဋိသခ်ါနေ ဋ္ဌိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။ ဘာဝနာပဋိသခ်ါနေတိ ဘာဝနာသိဒ္ဓေ ပဋိသခ်ါနေ၊ ဘာဝနာ-ယ ပဋိသခ်ါနေဝါတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၃၂။

ဘာဝနာပတ္တဇာနန(တိ)[ဘာဝနာပတ္တ+ဇာနန] ဘာဝနာသို့ ရောက်သည်ကို သိသော၊ သူ။ ကမ္မဋ္ဌာနဗြူဟနာယ ဟိ ဘာဝနာပတ္တ-ဇာနနတာ ဇာယတီတိ ပတ္တညုတာ။နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၃၃။

ဘာဝနာပ(ပ္ပ) ဓာန (န) [ဘာဝနာ+ပဓာန] ပွားစေတတ်သောလုံ့လ၊ ပွားစေခြင်းဌာ

ဖြစ်သော လုံ့လ၊ ပွားစေသော ပဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်သော လုံ့လ။ ကတမဉ္စာဝုသော ဘာဝနာပဓာနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၉။ ဘာဝနာပွဓာနံ။ အံ၊ ၁။ ၃၂၇၊ ၃၀၅။ ဘာဝနာပဓာနန္တိ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဘာဝေန္တသ္သ ဥပ္ပန္နဝိရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။ (–အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။) ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဗြူဟနတ္ထာယ ဝဓုနတ္ထာယ ပဓာနံ ဘာဝနပွဓာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၇။

ဘာဝနာပဘာဝ (တိ) [ဘာဝနာ + ပဘာဝ] ဘာဝနာ၏ အစွမ်းသတ္တိ။ စေတနာယ အဝတ္ထုကာယ ဘာဝနာပဘာဝါယာတိဧကဗလသဒ္ဓာဝတော။ ဇာ၀ိ။ ၁၇၀။ (ကခ်ဳိ၊ ဋ္ဌီ။ ၄၀-၌ ဘာဝနာ ပဘာဝါယ-ဟု ရှိသည်။)

ဘာဝနာပဘေဒ (ပု) [ဘာဝနာ + ပဘေဒ] ဘာဝနာအပြား။ ဣဒါနိ ဘာဝနာပဘေဒံ-ဒဿေန္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၀။

ဘာဝနာပယောဂ (ပု) [ဘာဝနာ+ပယောဂ] ဘာဝနာ အားထုတ်ခြင်း။ ပယောဂန္တိ ဘာဝနာပယောဂံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၅၂။

ဘာဝနာပရိညာ (ထီ) [ဘာဝနာ+ပရိညာ] အထက်မဂ်ဉာဏ် ၃-ပါးဟူသော အကျိုးရှိသော ပိုင်းခြားသိမြင်မှု၊ အထက်မဂ်ပညာကို ဖြစ်စေတတ်သော ပိုင်းခြား သိမြင်မှု။ (ပရိညာ)။ (ဆန့်ကျင်ဘက် တဆုံးမျှားကို မှုတ်လှင့် ပယ်ဖျောက်ခြင်းနှင့်တကွ လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို ထင်စွာပြတတ်သောကြောင့် တီရဏပရိညာ, ပဟာနပရိညာ နှစ်ပါးကို "ဘာဝနာ-ရိညာ"ဟု ခေါ်သည်။ တီရဏ, ပဟာနပရိညာ နှစ်ပါးသည် အထက်မဂ် ၃-ပါးတည်းဟူသော ပညာကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်၏။) ဒဿနပရိညာယ စ ဘာဝနာပရိညာယ စ။နေတ္တိ။ ၁၀။ ဘာဝနာပရိညာတိ တီရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာ စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၇၇။ ပဋိပက္ခဝိဓမနေန သဒ္ဓိံ လက္ခဏတ္တယ-ဝိဘာဝနာ ဣဓ "ဘာဝနာပရိညာ" တိ အဓိပ္ပေတာ အာဟ ဘာဝနာ။ပ။ပရိညာ-စာတိ။ .... ဘာဝနာတ္ထာပရိညာ ဘာဝနာ-ပရိညာတိ ဧဝံ ဝါ တ္ထေ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။ ၅၄-၅။ ဘာဝနာပရိညာယာတိ ဘာဝနာမဂ္ဂပညာဇနိကာယ တီရဏပရိညာယ သဒ္ဓိံ ပဟာနပရိညာယာတိ အတ္ထော။နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၁၂။

ဘာဝနာပရိယာယ (ပု) [ဘာဝနာ+ပရိယာယ] ဘာဝနာဟူသော–ဒေသနာ–အမည်။ တယိဒံ ဥပရိမဂ္ဂေသု ဘာဝနာပရိယာယဿ နိရုဇ္ဈတ္တာ ပဌမမဂ္ဂဿ ပဌမံ နိဗ္ဗာနဒဿနတော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၄၂။

ဘာဝနာပရိယောသာန (န) [ဘာဝနာ+ပရိ-ယောသာန] ပွားများအားထုတ်မှုကိစ္စပြီးဆုံးခြင်း၊ ဘာဝနာ၏အဆုံး။ သစေ တတ္ထဝ ဘာဝနာပရိယောသာနံ ပတ္တုံ န သက္ကောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၀။ (–ဝင်္ဂ။၅၀၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၄၀။)

ဘာဝနာပရိဟာန (န) [ဘာဝနာ+ပရိဟာန] ဘာဝနာ၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ ပုရိမာတယော ဘာဝနာပရိဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၃။

ဘာဝနာပဓာတ္ဝိဋ္ဌာန (န) [ဘာဝနာ+ပဓာတ္ဝိဋ္ဌာန] ဘာဝနာဖြစ်ရာ အရပ်။ ဘာဝနာပဓာတ္ဝိဋ္ဌာနတ္တာ (ဂေါစရဋ္ဌာနတ္တာ စ) ဂေါစရဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၉။

ဘာဝနာပဒေသ (ပု) [ဘာဝနာ+ပဒေသ] ဘာဝနာကိုသွင်းခြင်း။ (ဈာနာဘိနိဝေသကို ဈာနေဟိ ဒေသနာပဒေသော ဘာဝနာပ-ဒေသော ဝါ ဈာနာဘိနိဝေသော(မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၇၆) ဟု ဖွင့်ဆိုရာ၌ ဈာန်ကို အဓိကထား၍ ဟောကြားခြင်းသည်လည်းကောင်း ဈာန်ကို အဓိကထား၍ ပွားများခြင်း သည်လည်းကောင်း ဈာနာဘိနိဝေသမည်၏။ အနုဋ္ဌီ၊

လောက်=ခြင်း။ ယံ ဝေပုလ္လံ၊ သာ ဘာဝနာ ပါရိပူရီတိ။ မ၊၃၊၃၆၈။ (–မ၊၃။၁၂၁။ သံ၊၃။၂၈။ အံ၊၁။၄၅။) ဘာဝနာပါရိပူရီတိ ဘာဝနာယ ပရိပူရိတာ။ မ၊၎၊၃။၁၆၆။

ဘာဝနာပုဗ္ဗင်္ဂမိသခ်ီရ (ပု) [ဘာဝနာ+ပုဗ္ဗင်္ဂမိသခ်ီရ] ဘာဝနာကို (မဂ်၏) ရှေ့အဖို့၌ ပြုပြင်စီရင်ခြင်း။ ပဝတ္တိဝိသေသော ဟိ ပုရိမ-ပုရိမာနံ စိတ္တစေတသိကာနံ ဥတ္တရုတ္တရေသု ဝိသေသာဓာနံ ဘာဝနာပုဗ္ဗင်္ဂမိသခ်ါရော။ အနုဋီ၊၁။၄၉။

ဘာဝနာပဓာန (န) [ဘာဝနာ+ပဓာန] ပွားစေတတ်သော လုံ့လ၊ ပွားစေခြင်းငှါ ဖြစ်သော လုံ့လ၊ ပွားစေသော ပဂ္ဂါလ်အား ဖြစ်သော လုံ့လ။ ဘာဝနာပ (ပ) ဓာန-ကြည့်။

ဘာဝနာဖရဏဝုဋ္ဌိ (ထီ) [ဘာဝနာဖရဏာ+ဝုဋ္ဌိ] ပွားစေခြင်း နှံ့ခြင်းဟူဆိုအပ်သော ကြီးပွား-ခြင်း၊ ဘာဝနာဝစုန, ဖရဏဝစုန။ (စျာန်-စိတ်ကိုပွားများစေခြင်းသည် ဘာဝနာဝစုန= ဘာဝနာဝုဋ္ဌိ၊ ယင်းကိုပင် စိတ္တဝစုန စျာနဝစုန ဟုလည်းခေါ်၏။ သတ္တဝါများ အပေါ်၌ မေတ္တာစိတ်ပျံ့နှံ့နေခြင်းသည် ဖရဏဝစုန= ဖရဏာဝုဋ္ဌိ၊ ယင်းကိုပင် အာရမ္မဏဝစုနဟုလည်း ခေါ်၏။ ပါရာ၊ ဂံ၊သစ်၊၁။၁၅၃။) ဝုဋ္ဌိ-မန္တောတိ ဘာဝနာဖရဏဝုဋ္ဌိဟိ ဝုဋ္ဌိမန္တောပိ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၃။ (–ဒီ၊၌၊၁။ ၂၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၅။ မူလဋီ၊၁။၂၀။)

ဘာဝနာဖလ (န) [ဘာဝနာ+ဖလ] ဘာဝနာ-ပွားများအားထုတ်မှု-၏အကျိုး။ ဘာဝနာ-ဖလံ နိဝါကောတိ။ အဘိ၊က။၂၆၆။ (–အဘိ၊၌၊၂။၂၅၀။ ပဋိသံ၊၌၊၂။၁၁၀။)

ဘာဝနာဖလယောဂျ (န) [ဘာဝနာဖလ+ယောဂျ] ဘာဝနာအကျိုးအား လျော်ကပ်သော။ ပဋ္ဌမေန ဝါ ဘာဝနာဖလယောဂျတာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀။

၂။၈၁။) ဘာဝနာ ဧဝ ပဓေသော ဘာဝနာ-ပဓေသော။ သမ္မော၊ယော၊၂၆။ စျာနာဘိ-နိဝေသ-ကြည့်။

ဘာဝနာပဟာတဗ္ဗ (တိ) [ဘာဝနာ+ပဟာတဗ္ဗ] အထက်မဂ် ၃-ခုသည် ပယ်အပ်သော။(ကိလေသာ)။ ဘာဝနာပဟာတဗ္ဗဿ သောတာန္နာ-ဒယော ဘူမိ။နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄။

ဘာဝနာပါရ (န) [ဘာဝနာ+ပါရ] ဘာဝနာ-ပွားများအားထုတ်မှု–၏ တဖက်ကမ်း–၏ အပြီးအဆုံး။ ပဟာနပါရံ ဘာဝနာပါရံ သစ္ဆိကိရိယာပါရံ .... ဂတတ္တာ ပါရဂူ။ အံ၊၌၊၂။၁၄၃။ အဘိညာပါရ-လည်းကြည့်။

ဘာဝနာပါရဂူ (တိ) [ဘာဝနာပါရ+ဂမု+ဏ္ဍု] ဘာဝနာ – ပွားများအားထုတ်မှု – ၏တဖက်-ကမ်း– အပြီးအဆုံး – သို့ရောက်သော၊ သူ။ ပဟာနပါရဂူ ဘာဝနာပါရဂူ သစ္ဆိကိရိယာ-ပါရဂူ။ မဟာနိ။၁၆။အံ၊၌၊၂။၂၆၈။ အံ၊၌၊၃။ ၁၁၁။ ဘာဝနာပါရဂူတိ ဘာဝနာယကောဋိ-ပတ္တာမဂ္ဂဝသေန နိဗ္ဗာနပါရံ ဂတောဝ။ မဟာနိ၊ ၌။၇၁။ ဘာဝနာပါရဂူတိ စတုန္နံမဂ္ဂါနံ ဘာဝနာယ ပါရံ ဂတောဝ၊ စတ္တာရောမဂ္ဂေ ဘာဝေတ္တာ ဌိတောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၈။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။)

ဘာဝနာပါရိပူရိကထန (န) [ဘာဝနာပါရိပူရီ+ကထန] ဘာဝနာ–ပွားများအားထုတ်မှု–၏ပြည့်စုံခြင်းကိုပြဆိုခြင်း။ ပရိယာယန္တရဝိ-ဘာဝနာမုခေန ဘာဝနာပါရိပူရိကထနံ။ နေတ္တိ၊၌။၂၉။

ဘာဝနာပါရိပူရိဂတ (တိ) [ဘာဝနာပါရိပူရီ+ဂတ]ဘာဝနာ–ပွားများအားထုတ်မှု-၏ပြည့်စုံ-ခြင်းသို့ရောက်ဖသာ့။ တဋ္ဌိ ဒဋ္ဌဋ္ဌ ဘာဝနာ-ပါရိပူရိဂတတ္တာ။ စူဠနိ၊၌။၁၃၄။

ဘာဝနာပါရိပူရီ (ထီ) [ဘာဝနာ+ပါရိပူရီ]ဘာဝနာ–ပွားများ အားထုတ်မှု–၏ပြည့်စုံ–လုံ

ဘာဝနာဗလ (န) [ဘာဝနာ+ဗလ] ပွားစေသောသူအား ဖြစ်သော အားအစွမ်း၊ ပွားများမှုအား အစွမ်း၊ ဘာဝနာဗလ။ ပဋိသန္ဓိနဗလဥ ဘာဝနာဗလဥ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၅။ (–အံ၊ ၁။ ၅၄။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၉။ နေတ္တိ၊ ၁၅။) ဘာဝနာဗလန္တိ ပြုဟနဗလံ ဝဓုနဗလံ။ အံ၊ ဋ္ဌ ၂။ ၉။ ဝိရိယသီသေန သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဘာဝေန္တသာ ဥပ္ပန္နံ ဗလံ ဘာဝနာဗလံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ နေတ္တိ၊ ဝ။ ၁၀၀။)

ဘာဝနာဗလနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘဝနာဗလ+နိဒ္ဒေသ] ဘာဝနာဗလကို အကျယ်ပြရာ။ ဘာဝနာဗလနိဒ္ဒေသေ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၃။

ဘာဝနာဗလသမပ္ပိတ (တိ) [ဘာဝနာဗလ+သမပ္ပိတ] ဘာဝနာ — ပွားများမှု — အားအစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဘာဝနာဗလသမပ္ပိတဥ် စိတ္တံ အရူပမ်ပိ။ ဝဇိရ။ ၁၇၈။ (–ကခ်ါ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၈။)

ဘာဝနာဗဟုလီကာရ (ပု) [ဘာဝနာ+ဗဟုလီကာရ] စီးဖြန်းပွားများမှုကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုခြင်း။ ပုနပ္ပုနံ အကာဘန္တိ ဘာဝနာဗဟုလီကာရာသေန ပုနပ္ပုနံ နကတံ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၈၉။

ဘာဝနာဘာဂိယ (တိ) [ဘာဝနာဘာဂ+ဏ္ဍယ] အာဇက်မက် ဥပါး အဖို့ရှိသော (သုတ်, ဒေသနာ) ဘာဝနာဘာဂိယံ သုတ္တံ ဒဿနဘာဂိယဿ သုတ္တဿ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ။ နေတ္တိ။ ၁၆၄။ (–နေတ္တိ၊ ဒီ။ ဥ၄၇။) သံကိလေသဘာဂိယ (နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၉။) လည်းကြည့်။

ဘာဝနာဘိနီဝေသ (ပု) [ဘာဝနာ+အဘိနီဝေသ] ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာနှလုံးသွင်းခြင်း။ ကာရဏာဗလာနုရူပမေဝ ပဌမံ ဘာဝနာဘိနီဝေသံ ဒဿေတိ။ မ၊ ဋ္ဌီ ၃။ ၂၅။

ဘာဝနာဘိနီဟာရ (ပု) [ဘာဝနာ+အဘိနီဟာရ] ဘာဝနာသို့ ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ ပဋ္ဌဒ္ဓါရိကသညာပဝတ္တိသမေန ဘာဝနာဘိနီဟာရေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၂၆။

ဘာဝနာဘိယောဂ (ပု)[ဘာဝနာ+အဘိယောဂ] ဘာဝနာ အားထုတ်မှု။ အရည် ဂန္ထော ဘာဝနာဘိယောဂံ ကတ္တုကာမဿ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၇၆။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ ၃။ ၂၀၇။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃၊ ၃။)

ဘာဝနာဘိယောဂသိဒ္ဓ (ပု) [ဘာဝနာဘိယောဂ+သိဒ္ဓ] ဘာဝနာအားထုတ်မှုဖြင့် ပြီးစီးသော။ စတုပစ္စယသန္တောသ—ကြည့်။

ဘာဝနာဘိရတ (တိ) [ဘာဝနာ+အဘိရတ] ပွါးများမှု—ဘာဝနာ—၌ အလွန် မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ဘာဝနာဘိရတာတိ....ဒိသုဘာဝနာသု အဘိရတာ ဟောန္တု။ ပရိတ္တ၊ ဋ္ဌီ။ ၁၁၀။

ဘာဝနာဘိရတာရမ္မဏ (ပု) [ဘာဝနာဘိရတ+အာလယ] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ၌ မွေ့လျော်သူတို့၏နေရာ။ တသ္မာ ဟိ ဗုဒ္ဓဇ်ါယင်္ဂဲ၊ ဘာဝနာဘိရတာလယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၂။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၆။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၇၀။)

ဘာဝနာဘိရတိ (ထီ) [ဘာဝနာ+အဘိရတိ] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ၌ အလွန် မွေ့လျော်ခြင်း။ ဧဝံ စတူဟိ ဂါထာဟိ စတုပစ္စယသန္တောသံ ဘာဝနာဘိရတိဉ္စ ဒဿေန္တေန။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၁။

ဘာဝနာဘိဝုဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝနာ+အဘိဝုဒ္ဓိ]ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ အလွန်တိုးပွားခြင်း။ ဆန္ဒော ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဘာဝနာဘိဝုဒ္ဓိယာ ဘိယျောဘာဝါယ ဆန္ဒော ဇာယတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဘာဝနာဘိသမယ (ပု) [ဘာဝနာ+အဘိသမယ] (မိမိသန္တာန်၌) ဖြစ်စေခြင်း—ပွားစေခြင်း—တည်းဟူသော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ မဂ္ဂသ ဘာဝနာဘိသမယေန။ နေတ္တိ။ ၁၉။

တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၂၅၉။ (–ဝဇိရ။၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။ အနုဋီ၊၃။၈၅။)

ဘာဝနာမဂ္ဂဉာဏ (န) [ဘာဝနာမဂ္ဂ+ဉာဏ] အထက်မင်္ဂ ၃-ပါး နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်။ ဘာဝနာမဂ္ဂဉာဏ် ကဆေတိတိ ဉာဏကရဏီ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။

ဘာဝနာမဂ္ဂပညာဇနိကာ (ထီ) [ဘာဝနာမဂ္ဂပညာ+ဇနိကာ] အထက်မင်္ဂပညာကို ဖြစ်စေတတ်သော (တီရဏပရိညာ)။ ဘာဝနာပရိညာ–ကြည့်။

ဘာဝနာမဂ္ဂပုဋ္ဌပါဠို (ထီ) [ဘာဝနာမဂ္ဂ+ပုဋ္ဌပါဠို] အာထက်မင်္ဂ ၃-ပါးအစဉ်။ အနုပုဗ္ဗဇနဘာဝနာမဂ္ဂပုဋ္ဌပါဠိယာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၈၉၊

ဘာဝနာမဂ္ဂဗောဇ္ဈင်္ဂ (ပု) [ဘာဝနာမဂ္ဂ + ဗောဇ္ဈင်္ဂ] အထက်မင်္ဂ ၃-ပါးနှင့်ယှဉ်သော ဗောဇ္ဈင်္ဂ။ ဘာဝနာမဂ္ဂ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ ပဋိပုဇ္ဇနဋ္ဌော၊ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၉၄။

ဘာဝနာမဂ္ဂသမ္မယုတ္တ (တိ) [ဘာဝနာမဂ္ဂ + သမ္မယုတ္တ] အာထက်မင်္ဂ ၃-ပါးနှင့်ယှဉ်သော။ ဘာဝနာမဂ္ဂသမ္မယုတ္တံ အညိန္ဒြိယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။၈၀။

ဘာဝနာမဇ္ဈိမဝီထိ (ထီ) [ဘာဝနာ+မဇ္ဈိမဝီထိ] ဘာဝနာ၏ အလယ်အလတ်–ခရီး–အဆင့်အကန်း။ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ အနုပဝတ္တနေန ဘာဝနာမဇ္ဈိမဝီထိ ပါပေတွာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဘာဝနာမနသိကာရ (ပု) [ဘာဝနာ+မနသိကာရ] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာကိုနှလုံးသွင်းခြင်း။ အတ္ထိ တေ ကောစိ ဘာဝနာ မနသိကာရော-တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၅။ (–သာရတ္ထ၊၁။၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၁။)

(–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၁။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃၁။)ဘာဝနာဘိသမယေနာတိ ... အရိယမဂ္ဂဘာဝနာသခ်ါတေန ပဋိဝိဇ္ဈနေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၀၄။

ဘာဝနာဘိသမယနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဘာဝနာဘိသမယ+နိဗ္ဗတ္တိ] (မိမိသန္တာန်၌) ဖြစ်စေခြင်း–ပွားစေခြင်း– တည်းဟူသော ထိုးထွင်းချသိမှု၏ပြီးဆုံးခြင်း။ စတုန္နံ အရိယမဂ္ဂါနံ ဝသေန ဘာဝနာဘိသမယနိဗ္ဗတ္တိယာ။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၂။

ဘာဝနာဘိသမယသမ္ဘာဝိတ (တိ) [ဘာဝနာဘိသမယ+သမ္ဘာဝိတ] (မိမိသန္တာန်၌) ဖြစ်စေခြင်း–ပွားစေခြင်း–တည်းဟူသော ထိုးထွင်းချ သိခြင်းကြောင့် ချီးမွမ်းအပ်သော။ ယဒဂ္ဂေန ဟိနေသံ ဘာဝနာဘိသမယသမ္ဘာဝိတတာဇာသုခုမာကာဆာနိ အာရမ္ဘဏာနိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၄။ ဘာဝနာတိသယသမ္ဘာဝိတ–လည်းကြည့်။

ဘာဝနာဘူမိ (ထီ) [ဘာဝနာ+ဘူမိ] (က) အထက်မင်္ဂ ၃-ပါးဟူသော– ဘုံ– အဆင့်အတန်း၊ အထက်မင်္ဂ ၃-ပါး၌ဖြစ်သောပညာ။ (ခ) အထက်မင်္ဂ ၃-ပါး အထက်ဖိုလ် ၃-ပါး ဟူသော–ဘုံ–အဆင့်အတန်း။ယံ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒဿနဘူမိယံ ဝါ ဘာဝနာဘူမိယံ ဝါ၊ အယံ ဘာဝနာမယီပညာ။ နေတ္တိ။၈။ (က) ပဌမဒုကေ ပဌမမဂ္ဂပညာ ဒဿနဘူမိ။ အဝသေသာ မဂ္ဂတ္တယပညာ ဘာဝနာဘူမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆၉။ သေသမဂ္ဂတ္တယံ ပန ...တသ္မာ ဘာဝနာ စ ယထာဝုတ္တတ္ထေန ဘူမိစာဘိ ဘာဝနာဘူမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၇၇။ (ခ) ဒဿနဘူမိ ပဌမမဂ္ဂဖလခဏော။ ဘာဝနာဘူမိ အဝသိဋ္ဌမဂ္ဂဖလခဏော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၉။ (–၅၅။)

ဘာဝနာမဂ္ဂ (ပု) [ဘာဝနာ+မဂ္ဂ] အထက်မင်္ဂ ၃-ပါး၊ ဘာဝနာမည်သောမင်္ဂ။ အရဟတ္တမဂ္ဂလာဘိနော ပန ဘာဝနာမဂ္ဂဿ ပရိနိဋ္ဌိ-

ဘာဝနာမနသိကာရလက္ခဏ (တိ) [ဘာဝနာ-မနသိကာရ+လက္ခဏ] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာကို နှလုံးသွင်းခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ တပ်ကဆော်တိတ် ဘာဝနာမနသိကာရလက္ခဏံ တပ် စရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၉။

ဘာဝနာမယ (တိ) [ဘာဝနာ+မယ။ ထိဋ္ဌ် ဘာဝနာမယာ, ဘာဝနာမယီ။ ရူ၊နာ၊၂၃၅။](၁) ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသော။ (ပညာ, တန်ခိုးစသည်။) (၂) ပွားများကြောင်းဖြစ်သော (စေတနာ)။(၁) စိန္တာမယာ ပညာ သုတာမယာ ပညာ ဘာဝနာမယာ ပညာ။ ဒီ၊၃။ ၁၀၃။ (–မိလိန္ဒ။၁၂၆။) သမ္ဘာပိ သမာပန္နဿ ပညာ ဘာဝနာမယာ ပညာတိ။ ဒီ၊၁၉၊၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၉။) သမာပန္နဿာတိ သမာပတ္တိသမင်္ဂိဿ၊ နိဒဿနမတ္တမေတံ။ ဝိပဿနာမဂ္ဂပညာ ဟိ ဣမ “ဘာဝနာပညာ” တိ ဝိသေသတော ဣစ္ဆိတာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ (–မူလဋ္ဌ၊၁။၇၀။) (၂) ဘာဝနာမယံ ပုညကိရိယာဝတ္ထု။ ဒီ၊၃။၁၀၂။ ဣတိဝုတ်။၂၃၀။ နေတ္တိ။၄၃။ အနိစ္စတော....ပဝတ္တာ စေတနာ၊ သဗ္ဘာ ဘာဝေတိ တောယာတိ ဘာဝနာမယံ ဝုတ္တနယေန ပုညကိရိယာဝတ္ထုစာတိ။ ဣတိဝုတ်၊၌။၁၉၄။ (–နေတ္တိ၊၌၊၁၁၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၅။) ဘာဝနာ-လည်းကြည့်။

ဘာဝနာမယဣဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝနာမယာ+ဣဒ္ဓိ] ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသော တန်ခိုး။ ဣဒ္ဓိတိ ဘာဝနာမယဣဒ္ဓိတိ ဝဒန္တိ။ ထေရာ၌၊ ၂။၈၄။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၁။)

ဘာဝနာမယစိတ္တ (နှ)[ဘာဝနာမယ+စိတ္တ]ဘာဝနာဖြင့် ပြီးသောစိတ်၊ ဘာဝနာစိတ်။ စိတ္တန္တိ ဘာဝနာမယစိတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၆။

ဘာဝနာမယဉာဏ (နှ) [ဘာဝနာမယ+ဉာဏ] ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသောဉာဏ်။ (ဘုရားရှင်ထံမှ ဖြစ်စေ လေးစားလောက်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်ထံမှ ဖြစ်စေ တရားတော်ကို ကြားနာပြီးနောက် စူးစမ်းဆင်ခြင်မှု ဉာဏ်ပညာသည် သုတမယဉာဏ်မည်၏။ သုတမယဉာဏ်ကို အမှီပြု၍ ဆင်ခြင်တွေးတောမှု ဉာဏ်ပညာသည် စိန္တာမယဉာဏ်မည်၏။ ယင်းဉာဏ်နှစ်ပါးဖြင့် နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်သူအား ဒဿနဘူမို, ဘာဝနာဘူမိ (ယင်းပုဒ်များကြည့်)၌ ဉာဏ်ပညာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ဘာဝနာမယဉာဏ် မည်၏။ နေတ္တိ။၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၃-၅၅။

တွေးတောကြံဆ ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောဉာဏ်ကို စိန္တာမယဉာဏ်။ သူတပါးထံမှ နာခံမှတ်သားခြင်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ကို သုတမယဉာဏ်။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ဉာဏ်ကို ဘာဝနာမယဉာဏ်ဟုခေါ်သည်။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၇။ နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်, ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်, သမ္မသနဉာဏ်, မဂ္ဂါမဂ္ဂဝဝတ္ထာနဉာဏ် ၄-ပါးကို တရုဏဝိပဿနာဉာဏ် (တရုဏဝိပဿနာ-ကြည့်)ဟုခေါ်သည်။ ယင်း တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်များလည်း ဘာဝနာမယဉာဏ်ပင်ဖြစ်၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ အခြုပ်အားဖြင့် ပွားများ,မူဖြင့် ပြီးစီးသော ဉာဏ်ဟူသမျှသည် ဘာဝနာမယဉာဏ်မည်၏။) တရုဏဝိပဿနာသမင်္ဂီပိ ဘာဝနာမယဉာဏေ ဌိတတ္တာ ကော်သတော ပညဝါ ဧေ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။

ဘာဝနာမယဉာဏဂေါစရ (နှ) [ဘာဝနာမယ-ဉာဏ+ဂေါစရ] ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသောဉာဏ်၏ အာရုံ။ ဝိပဿနာဉာဏာဒိ သဟဂတော ဘာဝနာမယဉာဏဂေါစရော စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀။

ဘာဝနာမယဉာဏပုပ္ဗင်္ဂီ (ထီ) [ဘာဝနာမယ-ဉာဏ+ဥပ္ပင်္ဂီ] ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသော ဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ တေန သာဝကာနံ ဘာဝနာမယဉာဏုပ္ပင်္ဂီ သင်္ဂီတာ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊ ၄၆။

ယံ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသခ်ၤါတံ အရိယမဂ္ဂဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ အယံ၊ ဘာဝနာမယီ ပညာတိ သမ္မဒန္နာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၅၅။ ဘာဝနာ၎သေန ပန ပ၎တ္တာနတော "ဘာဝနာမယီ ပညာ"တိ ၎ဒိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၇၃။

ဘာဝနာမုခ (န) [ဘာဝနာ+မုခ] ဘာဝနာ၏ အကြောင်း။ အဋ္ဌကထာသု ပန အနာဂတဘာ အဒ္ဓါ တံ ဘာဝနာမုခံ နု ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄။

ဘာဝနာယုတ္တမာနသ (တိ) [ဘာဝနာယုတ္တ+မာနသ] ဘာဝနာ—ပွားများမှု—နှင့် ယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ သီလဝန္တော ကာရဏ်ကာ၊ ဘာဝနာယုတ္တမာနသာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ဂ၁။

ဘာဝနာယောဂ (ပု) [ဘာဝနာ+ယောဂ] ဘာဝနာ အားထုတ်ခြင်း။ သာဓိကာ ဘာဝနာယောဂဿ အနုယုတ္တတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၅၄။

ဘာဝနာယောဂကိရိယ (ထီ၊ န) [ဘာဝနာယောဂ+ကိရိယ] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာအား—ခံ့—သင့်လျော်—လျောက်ပတ်—သောကိရိယာ။ ယောဂပဿန္ဓိ ဘာဝနာယောဂကိရိယာယ ပဝတ္တနမဂ်ံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၀၄။ (ယောဂပထံ ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗကိုထောက်လျှင် "ဘာဝနာယောဂ ကိရိယာ"ရှိသော ပါဠိသာ သင့်သည်။ သမ္မော၊ ယော။ ၂၀၉-၌လည်း ဘာဝနာယောဂကြိယာယ ပဝတ္တနမဂ်ဟု ဖွင့်သည်။ ဘာဝနာယောဂကိရိယာပုဒ်ကို ဘာဝနာ အားထုတ်ခြင်းအမှုဟု အနက်ပေး။)

ဘာဝနာယောဂျ (တိ) [ဘာဝနာ+ယောဂျ] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာအား—ခံ့—သင့်လျော်—လျောက်ပတ်—သော။ စိတ္တဿ ကမ္မညတံ ဘာဝနာယောဂျတံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။ (—ဥဝဒ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။)

ဘာဝနာမယပညာ (ထီ) [ဘာဝနာမယ+ပညာ] ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသော ပညာ။ သမာပတ္တိလာဘိနော ဟိ ဘာဝနာမယပညာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။ ၄၃၂။

ဘာဝနာမယပုည (န) [ဘာဝနာမယ+ပုည] ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသောကောင်းမှု။ ဥပစာရသမာဓိ ဝိပဿနာသမာဓိနံ ဘာဝနာမယပုညတာ သင်္ခါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၂။

ဘာဝနာမယိဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝနာမယ+ဣဒ္ဓိ] ဘာဝနာဖြင့် ပြီးသောတန်ခိုး။ ဘာဝနာမယိဒ္ဓိယာပိ ပရ္ဖပဿတော် ကမ္မံ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ (—အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ ဣဘိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၇။) ဘာဝနာမယိဒ္ဓိယာတိ အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဘာဝနာမယိပညာ (ထီ) [ဘာဝနာမယိ+ပညာ] ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသော ပညာ။ ယထာ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ မနသိကရောတိ တဒါ ဘာဝနာမယိပညံ ပဋိလဘတိ။ ပေဋ္ဌကော။ ၃၂။ (—နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၅။)

ဘာဝနာမယိပညာသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘာဝနာမယိပညာ+သမ္ပတ္တိ] ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသော ပညာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ စိန္တာမယိဿ ပညာ ပရိပုဏ္ဏာ ဘာဝနာမယိ ၂ညာသမ္ပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဝင်္ဂ။ ၄၀၄။

ဘာဝနာမယိ (တိ) [ဘာဝနာမယ+ဣ] ဘာဝနာဖြင့် ပြီးသော။ ယံ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒဿနဘူမိယံ ၎။ ဘာဝနာဘူမိယံ ဝါ။ အယံ ဘာဝနာမယီ ပညာ။ နေတ္တိ။ ဂ။ (—ပေဋ္ဌကော။ ၃၂။) ယံ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဝုတ္တနယေန မနသိကာရပ္ပယောဇနာ ဒိဋ္ဌဝိသုဒ္ဓိ ကခ်ါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနံ သမ္ဘာဒနေန ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကန္တဿ

ဘာဝနာရတ (တိ) [ဘာဝနာ+ရတ] ဘာဝနာ၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ဘာဝနာရာမော-မဟာတိ ဘာဝနာရတောဝ။ ဒီ၊ ၃။၁၀၈။အံ၊ ၁။၃၃၆။ ဘာဝနာယ ရတောတိ ဘာဝနာ-မုတ္တောဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

ဘာဝနာရတိ (ထီ) [ဘာဝနာ+ရတိ] ဘာဝနာ၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဘာဝနာရာမတာယ ဘာဝနာရတိယာ နေဝတ္တာနုက္ကံသေတိ နပရံ ဝမ္မေတိ။ ဒီ၊၃။၁၀၈။ အံ၊ ၁။ ၃၃၇။ (—ထေရဂါ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။သံ၊၎၊ ၁။၇၉။)

ဘာဝနာရဒ္ဓ (ပု) [ဘာဝနာ+အာရဒ္ဓ] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာအား ထုတ်ခြင်း။ "ဒိဝသံ-စက်မေန နိသဇ္ဇာယာ" တိအာဒိနာ ဘာ-ဝနာရဒ္ဓဝသေန အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ။ ဒီ၊၎၊ ၃။ ၃၃၁။

ဘာဝနာရမ္ဘ (ပု) [ဘာဝနာ+အာရမ္ဘ] (က) ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ စီးဖြန်း စ။ (ခ) ကမ္မ-ဋ္ဌာန်း ဘာဝနာ အား ထုတ်ခြင်း။ (က) ဘာဝနာရမ္ဘေ ပဝတ္တိက္ကမသော ဇ္ဈာန်တတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၉။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝနာရမ္ဘဉာဏ (န) [ဘာဝနာရမ္ဘ+ဉာဏ] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ အား ထုတ်သည်၏ အစွမ်း ဖြင့်ဖြစ်သောဉာဏ်။ ဇာနာတီတိ သုတာနုံ သာရေန ဘာဝနာရမ္ဘဉာဏေန ဇာနာတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၆။

ဘာဝနာရမ္ဘသင်္ဘာဝ (ပု) [ဘာဝနာရမ္ဘ+သင်္ဘာဝ] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ အား ထုတ်မှု၏ ထင်ရှား ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဣဓ ပန နိသိန္နဿ ဘာဝနာရမ္ဘသင်္ဘာဝတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဘာဝနာရမ္ဘသမယ (ပု) [ဘာဝနာရမ္ဘ+သမ-ယ] (အဿာသ ပဿာသ) ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာ-ဝနာ စီးဖြန်းစအခါ။ သုတ္တန္တဋ္ဌကထာယံ ပန ပဝတ္တိယံ ဘာဝနာရမ္ဘသမယေ ပဌမံ နာသိ-ကာဝါတဿ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၈။

ဘာဝနာရသဝိရဟိတ (တိ) [ဘာဝနာရသ+ဝိရဟိတ] ဘာဝနာ၏ အရသာမှကင်းသော။ နိရဿာဒန္တိ ပုဗ္ဗေ နာပရံ ဝိသောသာလာဘေန ဘာဝနာရသဝိရဟိတံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၁၅၅။

ဘာဝနာရဟိတ (တိ) [ဘာဝနာ+ရဟိတ] ဘာဝနာမှ ကင်းသော။ အဘာဝိတံ ဘာ-ဝနာရဟိတံ အပါတုဘူတမေဝ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၈၉။

ဘာဝနာရာမ (ပု) [ဘာဝနာ+အာရာမ] (၁) ဘာဝနာ၌မွေ့လျော်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဘာဝနာ— ဗွားများမှ— ၌— အလွန် မွေ့လျော်ခြင်း ရှိ-အလွန်မွေ့လျော်တတ်-သော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဘာဝနာရာမော ဟောတိ ဘာဝနာရတောဝ။ ဒီ၊၃။၁၀၈။ အံ၊၁။၃၃၆။ (—အံ၊၂။၃၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၃။ ထေရဂါ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၈။) ဘာဝနာယ အာရာမော အဿာတိ ဘာဝနာရာမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၄။ ဘာဝနာယ ရမတိ, ဘာဝေန္တော ဝါ ရမတီတိ ဘာဝနာရာမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

ဘာဝနာရာမအရိယဝံသ (ပု) [ဘာဝနာရာမ+အရိယဝံသ] ဘာဝနာ၌ မွေ့လျော်ခြင်းဟု ဆို အပ်သော အရိယဝံသတရား။ နေသင်္ဂိကံ ဘာဝနာရာမအရိယဝံသံ ဘဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။

ဘာဝနာရာမအရိယဝံသကထာ (ထီ) [ဘာဝနာ-ရာမ+ အရိယဝံသကထာ] ဘာဝနာ၌မွေ့ လျော်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အရိယဝံသတရား စကား။ အယဉ္စ ဘာဝနာရာမအရိယဝံသ-ကထာ အရိယမဂ္ဂါဓိဂမာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၀။

ဘာဝနာဂုဏအရိယဝံသပဋိပတ္တိ (သီ) [ဘာဝနာဂုဏ+အရိယဝံသပဋိပတ္တိ] ဘာဝနာဘွဲ့ မွေ့လျော်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အရိယဝံသအကျင့်။ စတုပစ္စယသန္တောသ, ဘာဝနာဂုဏ-အရိယဝံသပဋိပတ္တိယံ ကာယသက္ခိနော-ဟုတ္ထာ။မဒ၊၃၊၄။

ဘာဝနာဂေါပန (နာ) [ဘာဝနာ+အာဂေါပန] ဘာဝနာသို့ တင်ခြင်း။ ဘာဝနာယ ကတ-မေသာနံ အဒေသိတာနံ ဘာဝနာဂေါပနာ ကတမာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၅။

ဘာဝနာလက္ခဏ (တိ) [ဘာဝနာ+လက္ခဏ] ဘာဝနာလျှင် မှတ်ကြောင်းရှိသော။ ကသ္မာ ပနေတ္ထ ဘာဝနာလက္ခဏာယ ဓမ္မစရိယာယ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။

ဘာဝနာဝဏ္ဏ (တိ) [ဘာဝနာ+ဝဏ္ဏ]ဘာဝနာကို တိုးပွားစေတတ်သော။ (သတိ ပညာ နှစ်ပါးတို့သည် သဘောမှန်အတိုင်း ထိုး ထွင်း၍ သိနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဘာဝ-နာကို တိုးပွားစေတတ်သည်။ အနုဋီ၊၁။ ၁၀၀။) ဤမေ ဒွေ ဓမ္မာ ပါရိပန္ထကဟာရဏ-တော ဘာဝနာဝဏ္ဏတော စ။မူလဋီ၊၁။၄၂။

ဘာဝနာဝါဒ (ပု)[ဘာဝနာ+ဝါဒ] ဘာဝနာနှင့် ပြည့်စုံ၏ဟူသော စကား၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ ပွားများအားထုတ်သူ ဟူသောစကား။ဘာဝ-နာဝါဒံ အာဝုသော ဘိက္ခု ဝဒမာနော။ အံ၊၃။၂၉၀။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။)

ဘာဝနာဝါဂ (ပု) [ဘာဝနာ+ဝါဂ] ဘာဝနာ-ဝါဂ။ (ခန္ဓယမိုက်စသော အောက်အောက် ယမိုက်များ၌ "ယော ရူပက္ခန္ဓံ ပရိဇာနာတိ၊ သော ဝေဒနာက္ခန္ဓံ ပရိဇာနာတီတိ" စသည် ဖြင့် "ပရိဇာနာတိ" သဒ္ဒါဖြင့် မှတ်၍ ဟော ကြားအပ်သော "ပရိညာဝါရ" ကိုပင် ဤဓမ္မ ယမိုက်၌ "ယော ကုသလံ ဓမ္မံ ဘာဝေတိ" စသည်ဖြင့် "ဘာဝေတိ" သဒ္ဒါဖြင့် မှတ်၍ ဟောကြားအပ်သောကြောင့် ဘာဝနာဝါရ ဟု ခေါ်သည်။)ယော ကုသလံ ဓမ္မံ ဘာဝေ-တိ သော အကုသလံ ဓမ္မံ ပဇဟတိတိ အာဂ-တတ္တာ ပနေတ္ထ ပရိညာဝါရော ဘာဝနာဝါ-ရော နာမဘာတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၅။ (– မူလဋီ၊၃။၁၅၅။)

ဘာဝနာဝိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘာဝနာ+ဝိစ္ဆေဒ] (ဒုတိ) သဘာဝ) ဘာဝနာကိုဖြတ်တောက်ခြင်း။ ဒုတိ သဘာဝဘာဝနာသမ္ပဒံ အပါ-ပုဏန္တော ဘာဝနာဝိစ္ဆေဒေန အန္တရာယော ကာမဝိတက္ကာဒီဟိ အနယဗျသနံ ပါပုဏာတိ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၅၇။

ဘာဝနာဝိဓာန (နာ) [ဘာဝနာ+ဝိဓာန]စီးဖြန်း ပွားများ အားထုတ်ပုံ အစီအစဉ်။ ဘာဝနာ-ဝိဓာနံ ပုစ္ဆိတုကာမော ဘာဝတော သန္တိကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဒီ၂။ အံ၊ဋ္ဌ။၁။ ၄၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။)

ဘာဝနာဝိဓိ (ပု) [ဘာဝနာ+ဝိဓိ] စီးဖြန်းပွား များ အားထုတ်ပုံအစီအစဉ်။ ဘာဝနာနယ-ကြည့်။

ဘာဝနာဝိဓိဒဿန (နာ) [ဘာဝနာဝိဓိ+ဒဿန] စီးဖြန်းပွားများ အားထုတ်ပုံ အစီအစဉ်ကို ပြခြင်း။ ဤဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု.....အာဒိနာ ဘာဝနာဝိဓိဒဿနတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၅။

ဘာဝနာဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝနာ+ဝိသုဒ္ဓိ] ဘာဝနာ–စီးဖြန်းပွားများမှု–၏အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း။ ဘာဝနာဝိသုဒ္ဓိယာ ကာယ-သခ်ါရေ ပဿမ္ဘမာနေပိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

ဘာဝနာဝိသေသ (ပု)[ဘာဝနာ+ဝိသေသ]ဘာ-ဝနာအထူး။ အထ ခေါ ဘာဝနာဝိသေသေန တေသံ အင်္ဂါနံ ပဏီတပဏီတတရဘာဝေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၂။)

ဘာဝနာဝိသေသပွဝတ္တိ (ထီ) [ဘာဝနာဝိသေသ+ပဝတ္တိ] ဘာဝနာအထူးသို့ရောက်ခြင်း။ သာပန ယသ္မာ ဘာဝနာဝိသေသပွတ္တိယာ ဟေဋ္ဌာမေဟိ ဝိပဿနာဝါရေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၉။

ဘာဝနာဝိသေသပွဝတ္တ (တိ) [ဘာဝနာဝိသေသ+ပဝတ္တ] ဘာဝနာအထူးကြောင့် ဖြစ်သော။ စတုတ္ထဈာနမေဝ ဟိ ဘာဝနာဝိသေသပွဝတ္တံ အသညဘူမိ အာရုပ္ပဘူမိ စ နိပ္ပါဒေတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၂၇။

ဘာဝနာဝိသေသဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဘာဝနာဝိသေသ+ဝိသိဋ္ဌ] ဘာဝနာအထူးဖြင့် – ထူးသော၊ အထူးပြုအပ်သော။ ပဏီတဋ္ဌေနာတိ ဘာဝနာ ဝိသေသဝိသိဋ္ဌေန အတပ္ပကဘာဝေနေဝ သေဋ္ဌဘာဝေန စ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၁။

ဘာဝနာဝိသေသာဓိဂတ (တိ) [ဘာဝနာဝိသေသ+အဓိဂတ] ဘာဝနာအထူးကြောင့် ရရှိသော။ ဘာဝနာဝိသေသာဓိဂတာယ သြဒဂျလက္ခဏာယ ပီတိယာ။ ထေရ၊၁၊ ၂။ ၂၇၁။

ဘာဝနာဝိဟာရ (ပု) [ဘာဝနာ+ဝိဟာရ] ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာပွားများ အားထုတ်၍ နေခြင်း။ သာ ပန ပဝတ္တိ ဘာဝနာဝိဟာရေန ယုတ္တာတိ အာဟ ဝိဟရေယျာတိ။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၉၀။

ဘာဝနာဝိထိ (ထီ) [ဘာဝနာ+ဝိထိ] ဘာဝနာလမ်းခရီး။ ဘာဝနာဝိထိံ အနဇ္ဈောဂါဟေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၅။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၂၃။)

ဘာဝနာဝိထိပဋ္ဌိပန္န (တိ) [ဘာဝနာဝိထိ+ပဋ္ဌိပန္န] ဘာဝနာလမ်းခရီးသို့ သွားသော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ အားထုတ်သော၊ သူ။ မင်္ဂိမံ ဘာဝနာဝိထိပဋ္ဌိပန္နံ ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၈၁။

ဘာဝနာဝေပုလ္လ (နာ) [ဘာဝနာ+ဝေပုလ္လ] ဘာဝနာပြန့်ပွားခြင်း။ အပွမာဏံ မေတ္တံ စိတ္တံ ဘာဝေန္တော ပုန ဘာဝနာဝေပုလ္လတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။

ဘာဝနာသညာ (ထီ) [ဘာဝနာ+သညာ] ပွားများခြင်း၌ ဖြစ်သောအမှတ်သညာ၊ ဘာဝနာသညာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝနာသညာဇနိတ (တိ) [ဘာဝနာသညာ+ဇနိတ] ဘာဝနာသညာသည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဘာဝနာသညာကြောင့် ဖြစ်သော။ သညဇန္တိ ဘာဝနာသညာဇနိတံ ဘာဝနာသညာယ သဥ္ဇာနနမတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၉။

ဘာဝနာသဒ္ဒ (ပု) [ဘာဝနာ+သဒ္ဒ] ဘာဝနာသဒ္ဒါ။ ဘာဝနာသဒ္ဒဿ ဥပ္ပါဒနဇနံ နတ္ထိတာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တာ ဧဝ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၉။

ဘာဝနာသန္နဟကာလ (ပု)[ဘာဝနာ+သန္နဟကာလ]ဘာဝနာတည်းဟူသော ချုပ်တတ်ကိုဝတ်ဆင်သောအခါ။သန္နဟကာလေ ကိလေသမာရေ ယုဇ္ဈိတုံ ဘာဝနာသန္နဟကာလနာတိ ဝတ္တွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၀။

ဘာဝနာသဘာဝ (တိ) [ဘာဝနာ+သဘာဝ] ဘာဝနာသဘော ရှိသော။ အညာနိ စ စျာနာနိ ဘာဝနာသဘာဝါနေဝါတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။ ၁၁၀။

ဘာဝနာသမာရောပန (နာ) [ဘာဝနာ+သမာရောပန] ဘာဝနာဖြင့် (သုတ်၌မဟောအပ်သော တရားတို့ကို ဟောအပ်သောတရားသို့) ကောင်းစွာတင်ခြင်း။သိလာဒိဓမ္မက္ခန္ဓေဟိ သမထဘာဝနာ ပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ ပဟာနတ္တယသိဒ္ဓိတောတိ အယံ ဘာဝနာသမာရောပနာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၉၆။ (—နေတ္တိ၊ဝိ။၄၁၊ ၂၁၃။)

ဘာဝနာသမုဋ္ဌာပန (နာ) [ဘာဝနာ+သမုဋ္ဌာပန] ပွားများအားထုတ်မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂါဒီနံ ဘာဝနာသမုဋ္ဌာပနာတို့

ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၈။ (—၄၃၉။)

ဘာဝနာသမ္မတ္တိ (ထီ) [ဘာဝနာ+သမ္မတ္တိ] ဘာဝနာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝေမေဝဘာဝနာသမ္မတ္တိဝသေန အဓိဂန္တဗ္ဗဿ အဿာဒဿ အနဓိဂမာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၆။ (—ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၅၇။)

ဘာဝနာသမ္မဒါ (ထီ) [ဘာဝနာ+သမ္မဒါ] ဘာဝနာပြည့်စုံခြင်း။ သမာဟိတစေတောဝိမုတ္တော ဘာဝနာသမ္မဒံ ပါပုဏာတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၅၇။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။)

ဘာဝနာသမ္မန္န(ကိ) [ဘာဝနာ+သမ္မန္န]ဘာဝနာနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ကာမစ္ဆန္ဒံ ပဇဟန္တော နေက္ခမ္မံ ဘာဝေတီတိ ဘာဝနာသမ္မန္နော။ ပဋိသံ။၄၁၀။

ဘာဝနာသမ္မာဒန (န) [ဘာဝနာ+သမ္မာဒန] ဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေခြင်း၊ ဘာဝနာပြည့်စုံအောင်လုပ်ခြင်း။ သပရသန္တာနေ ဘာဝနာသမ္မာဒနာ သစ္ဆိကိရိယာ သမ္မာဒနာစ အတ္ထိ၊ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၆၈။

ဘာဝနာသဟိတ (တိ) [ဘာဝနာ+သဟိတ] ဘာဝနာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဂတပစ္စာဂတိကဝတ္တ-ကြည့်။

ဘာဝနာသိဒ္ဓ (တိ) [ဘာဝနာ+သိဒ္ဓ] ဘာဝနာဖြင့် ပြီးစီးသော။ စျာနတံသမ္မယုတ္တဓမ္မာနံ ဘာဝနာသိဒ္ဓါ သဏှသုခုမတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၃။)

ဘာဝနာသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝနာ+သိဒ္ဓိ]ဘာဝနာကွယ်ပျောက်အောင်လုပ်မှု–၏ပြီးစီးခြင်း။ ယသ္မာ ပန ပဟာတဗ္ဗာနံ ပဟာနေန ဘာဝနာသိဒ္ဓိ၊ ဘာဝနာသိဒ္ဓိယာစ ပဟာတဗ္ဗာနံ ပဟာနသိဒ္ဓိ ယောတိ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၂။ (—နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၃။)

ဘာဝနာသံဒ္ဓိသာဓက (တိ) [ဘာဝနာသိဒ္ဓိ+သာဓက] ဘာဝနာပြီးစီးခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော၊ ဘာဝနာပြီးမြောက် ခရီးရောက်အောင်မြင်သော၊သူ။ ဣဒါနိ တံ ဘာဝနာသိဒ္ဓိသာဓကံ ယောဂါဝစရံ ထုနန္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

ဘာဝနာသုတ္တ (န) [ဘာဝနာ+သုတ္တ] ဘာဝနာသုတ်၊ ဘာဝနာတရားကို ဟောကြားရာသုတ်၊ ဘာဝနာ ပွားသူနှင့် မပွားသူတို့ ထူးခြားပုံကို ဟောကြားသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ သတ္တကနိပါတ်၊၇-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊၂။၄၉၂။ (ဤသုတ်၌ ဘာဝနာဘရား ပွားများအားထုတ်ရန် ဥပမာအမျိုးမျိုးဖြင့် တိုက်တွန်း ဟောကြားထားသည်။ ကြက်မသည် မိမိ ဥထားသော "ကြက်ဥ" များအပေါ်၌ "ဝပ်မှု" ကိစ္စ မပြုလုပ်ဘဲ ကြက်ငယ်များ ပေါက်ဖွားလာရန် စိတ်အားထုတ်မှု တောင့်တနေပါက အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ကြက်ငယ်များကား ပေါက်ဖွား လာမည် မဟုတ်။ ထို့အတူ ဗောဓိပက္ခိယ (ယင်းပုဒ် ကြည့်) တရားများကို လက်တွေ့ ပွားများ အားထုတ်မှု မပြုပဲ အာသဝေါ ကုန်ခန်းရန် စိတ်ထည်းမှ တောင့်တ (ဆုတောင်း) သူ ယောဂီအဖို့လည်း အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်၊ အာသဝေါတရားများကား ကုန်ခန်းလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ အာသဝေါ တရားများ ကုန်ခန်းစေလိုလျှင် ဘာဝနာတရားကို လက်တွေ့ အားထုတ်ရပေမည်၊ ဆုတောင်း နေရုံမျှနှင့် ကိစ္စမပြီးနိုင်။

ကြက်မသည် မိမိဥထားသည့် "ကြက်ဥ" များ အပေါ်၌ "ဝပ်မှု"ကိစ္စ ပြုလုပ်လျှင် ကြက်ငယ်များ ပေါက်ဖွားဖို့အတွက် တောင့်တနေရန် မလို၊ အချိန်တန်လျှင် ပေါက်ဖွား လာမည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ဗောဓိပက္ခိယ တရားကို လက်တွေ့အားထုတ်နေသူ ယောဂီ အဖို့လည်း " အာသဝေါ ကုန်ခန်းလျှင်

ကောင်းလေစ”ဟု ဆုတောင်းနေဖွယ် **မလို**၊ တရားအားထုတ်နေလျှင် အာသဝေါ ကုန်ခန်း မည်သာ ဖြစ်သည်။ လက်သမားတို့ကိုင်သည့် ပဲကွပ်ရိုးသည် ကိုင်ဖန်များသဖြင့် တဖြည်း ဖြည်းပွန်းလာ၏၊ လက်ချောင်း လက်ရာထင်၍ အရိုးချိုင့်လာ၏။ အရိုး သိမ်လာ၏။ သို့ရာတွင် ယနေ့ ပဲကွပ်ရိုးကျိုးမပွန်း၏၊ ကျိုးမှု ချိုင့်လာ၏၊ နက်ဖြန် ကျိုးမှုပွန်းလိမ့်မည်၊ ကျိုးမှု လုံးဝထင်၍ ချိုင့်ခွက်ဖြစ်လိမ့်မည်” ဟု မပြောနိုင် မသိနိုင်ပေ။ တဖြည်းဖြည်း ပွန်းလာသည်၊ ကုန်ခန်း လာသည်၊လက်ရာထင်၍ ချိုင့်လာသည် ဟူ၍သာ ပြောဆိုနိုင်၏။

ထို့အတူ **သာသနာ့ဝန်ထမ်း** ရဟန်းများ အဖို့ ပ‌ဋိ အဋ္ဌကထာ သင်အံ့ ပို့ချခြင်း, အသင့်နှလုံးသွင်း၍ ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ် ပြုလုပ်ခြင်း, ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာ စီးဖြန်း ပွားများခြင်း စသည်ကို အမြဲမပြတ် ပြုလုပ် **အားထုတ်**နေလျှင် **အာသဝေါ** တရားများ တဖြည်းဖြည်း ကုန်ခန်း (**အဖြစ်**နည်း **အဖြစ်**ကဲ့ လုံးဝချုပ်) **မည်သာ ဖြစ်၏၊ ယနေ့** ကျိုးမှု ကုန်ခန်းသည်၊ နက်ဖြန် ကျိုးကျိုးမှု ကုန်ခန်းလိမ့်မည် ဟူ၍ကား မသိနိုင်ပေ။ ကျိုးသုတ်ဖြင့် ရဟန်းအလုပ်(ဂန္ထဓုရ,ဝိပဿနာ-ဓုရ, သေနာသနဝတ် စသည်) တမျိုးမျိုး အမြဲမပြတ် ပြုလုပ်နေရန် တိုက်တွန်းခြင်း လည်း ဖြစ်၏။ အံ၊၂။၄၉၃-၄။ အံ၊၆၊ ၃။ ၁၀၆-၇။ အကျယ်ကို **အာ**ဂုတ္တိရ် မြန်မာပြန်၊ ဒုတိယဘဲ့၊ နာ။ ၆၁၄-၆-ကြည့်။) ဘာဝနာသုတ္တော ယထာနိဒ္ဒိဋ္ဌံ၊ တထာ ဥပဓာရယိဘ္ဘာ လဒ္ဓမာနတော နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊၆။၃၅၂။

ဘာဝနာသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝနာ+သုဒ္ဓိ] (ယောကျ်ား) အဖြစ်စင်ကြယ်ခြင်း၊ ယောကျ်း၏ အဖြစ်ဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း (သျှ)။ ယံ ပန နာနသုဂ္ဂိယာ ဘာဝနာ သုဒ္ဓိယာပိ ဗြာဟ္မဏာဝ သုဇ္ဈန္တိတိ ဝဒါမ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၈။ ဘာဝနာသုဒ္ဓိယာတိ ပရမ-ဇောတိဘူတာယ ပုရိသဘာဝနာသင်္ခါတာယ သုဒ္ဓိယာ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၀၅။ (အမျိုးလေးပါး ရှိရာ၌ ပုဏ္ဏား (ဗြာဟ္မဏ) များက နာနသုဒ္ဓိ, ဘာဝနာသုဒ္ဓိ အကြောင်း ၂ မျိုးကြောင့် ပုဏ္ဏားမျိုးကိုသာ အစင်ကြယ်ဆုံးဟု ယူဆကြသည်။ ပါထိကဝဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅)ဝယ် ဗြာဟ္မဏာဝ သုဇ္ဈန္တိ ကို ဖွင့်ဆိုရာ၌ ဇာတိဂေါတ္တာဒီနံ ပညာပနဋ္ဌာနေ သုဇ္ဈန္တိ ဟု ဖွင့်ပြ၏။ နာနသုဒ္ဓိ ကို မန္တန် ရွတ်ဖတ်ခြင်းလျှင် ရွေ့သွားရှိသော တနေ့ ရေ သုံးကြိမ် ချိုးခြင်းကြောင့် စင်ကြယ်မှုဟု ယူ၍ ဘာဝနာသုဒ္ဓိကို ဗြာဟ္မဏဓမ္မ ပွားများခြင်းကြောင့် စင်ကြယ်မှုဟု အဓိပ္ပာယ် ယူက သဘာဝကျမည် ထင်သည်။)

ဘာဝနာသေဝနာ (ထီ၊နာ) [ဘာဝနာ+အာ-သေဝနာ] ပွားများသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် မှီဝဲခြင်း။ **ဂေါစရာသေဝန – ကြည့်**။

ဘာဝနာဟေတု (ပု) [ဘာဝနာ+ဟေတု] ဘာဝနာ၏ အကြောင်း။ အလောဘော-စေတ္ထ ဒါနဟေတု၊အဒေါသော သီလဟေတု၊ အမောဟော ဘာဝနာဟေတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၁။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၀။)

ဘာဝနာဟေတုဒဿန (နာ) [ဘာဝနာဟေတု+ဒဿန] ဘာဝနာ၏ အကြောင်းကို ပြခြင်း။ ဘာဝနာဟေတုဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၅။

ဘာဝနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘာဝ+နိဒ္ဒေသ] (၁) ဘော-ဖြင့်ညွှန်ပြခြင်း၊ ဘာဝတဒ္ဓိတ်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ (၂) သဘောတရားကို ညွှန်ပြခြင်း။ (၃) ဩဟိဋ္ဌိတတ္တန္တိ တဿေဝ ဘာဝနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၆၇။ (– စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၆။

ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၉။) (၂) ဝေန္တိ ဘာဝနိဒ္ဒေသော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၇။

ဘာဝနီယ (တိ) [ဘူ+အနီယ] (၁) ချီးမွမ်းအပ်သော၊ မေတ္တာဖြင့်ပွားစေအပ်သော၊သူ။ (၂)ပွားစေတတ်သော၊သူ။ (၁) ဂရု စ ဘာဝနီယော စ။ ဝိ၊၅။၂၈၈။ မ၊၁။၃၉။ အံ၊၃။ ၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀။ (–အံ၊၂။၄၂၂။) ဘာဝနီယောတိ အဒ္ဓါ အယ မာယသ္မာ ဇာနံ ဇာနာတိ ပဿံ ပဿတိ'' တိ ဧဝံ သမ္ဘာဝနီယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀။ အဘာဝနီယ – လည်းကြည့်။(၂)မနောဘာဝနီယာနန္တိ မနောဓာတုကာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ မနောဘာဝနီယ – လည်းကြည့်။

ဘာဝနီယသဒ္ဒ (ပုံ) [ဘာဝနီယ+သဒ္ဒ] ဘာဝနီယသဒ္ဒါ။ ကမ္မသာဓနော သမ္ဘာဝနတ္ထော ဘာဝနီယသဒ္ဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၉။

ဘာဝနုပက္ကိလေသ (ပုံ) [ဘာဝနာ + ဥပက္ကိလေသ] ဘာဝနာ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်။ အာဒိကမ္မိကဿ ကဒါစိ ဘာဝနုပက္ကိလေသော ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယုံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၃။

ဘာဝနုပစယ (ပုံ) [ဘာဝနာ+ဥပစယ] ဘာဝနာဆည်းပူးခြင်း။ သမန္တကောဓိတာတိ သဗ္ဗတောဘာဂေန ဘာဝနုပစယံ ဂမိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၉။ (—သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၈၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၆။)

ဘာဝနုဿာဟဇ (ပုံ) [ဘာဝနုဿာဟ+ဇ၁] ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ အားထုတ်မှုအရှိန်အဟုန်။ ပရက္ကမဇဝယောဂ္ဂ ဘူမိန္တိ ဘာဝနုဿာဟဇဝဿ ယောဂ္ဂကရဏဘူမိဘူတံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၉။

ဘာဝနုပနိဿယ (တိ) [ဘာဝနာ+ဥပနိဿယ] ဘာဝနာဟူသော –အားကြီးသော– မှီရာ– အကြောင်း။ ဒါနုပနိဿယ—လည်းကြည့်။

ဘာဝနုပနိဿယသဟာယလာဘ (ပုံ) [ဘာဝနုပနိဿယသဟာယ+လာဘ] ဘာဝနာဟူသော အားကြီးသော မှီရာအဖော်သဟဲကို ရခြင်း။သော်ပိ ဘာဝနုပနိဿယသဟာယလာဘေနေဝ နကောလံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၄။

ဘာဝန္တရ (န) [ဘာဝ+အန္တရ] (၁) သဘာဝတမျိုး။ (သျှ-၌ ဘဝန္တရဿ၊ ဘဝတမျိုး၏ဟု အနက်ပေးသည်။) (၂) အဖြစ်အထူး။ (၁) ဌပေတမ္ပဿ ဘာဝန္တရဿ အဘာဝတော ဝေဌပနံ နာတမ္ပန္တိ ယုတ္တံ။ မူလဋ္ဌီ၊၂။ ၁၃၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝန္တရာဒါန (န) [ဘာဝန္တရ+အာဒါန] အဖြစ်ထူးကို ယူခြင်း။ (ဂီဟိ,ဥပါသက,အာရာမိက, သာမဏေရ, တိတ္ထိယ, တိတ္ထိယသာဝက, အဿမဏ, အသက္ကပုတ္တိယ ဟူသော သိက္ခာချရာ ခေတ်ရှစ်ပါးကား– ဥပသကာအဖြစ်=ဥပါသကာအသင့် ဥပါသကာဘာဝစသော အဖြစ်ထူး အဖြစ်တမျိုးဖြစ်သည်၊ ယင်း ဥပသကာစသည်အဖြစ် ခံယူခြင်းကို "ဘာဝန္တရာဒါန" ဟုဆိုသည်။) ပစ္ဆိမေဟိ အဋ္ဌဟိ ဘာဝန္တရာဒါနဋ္ဌ ဒဿိတံ ဟောတိ။ ဝင်္ဂီရ။၉၀။

ဘာဝန္တရာနုပဂမန (န) [ဘာဝန္တရ+အနုပဂမန] အဖြစ်အထူးသို့ မကပ်ရောက်ခြင်း ဖြစ်စဉ်တမျိုးသို့ မကပ်ရောက်ခြင်း၊ သဘောအထူးသို့ မကပ်ရောက်ခြင်း။ဘာဝန္တရာနုပဂမနသဒ်ါတေန သက်မာဘာဝေန ဝိပရိဏာမမေတံ ပါကဋံ ကာတုံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၄။

ဘာဝန္တရုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘာဝန္တရ+ဥပ္ပတ္တိ] အဖြစ်အထူးသို့ ရောက်ခြင်း၊ သဘောအထူးအဖြစ် ဖြစ်ခြင်း၊ ရှေးနှင့်မတူသော အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ဘာဝသင်္ခါဂမန—ကြည့်။

ဘာဝပက္ခ (ပုံ) [ဘာဝ+ပက္ခ] ဖြစ်သောအဖို့။ ပစ္ဆိမစိတ္တာသ ဥပ္ပတ္တိတော ဘာဝပက္ခေ ဗလ-

ဝတ္တရော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၀၊ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂၆။ (–အနုဋ္ဌီ၊၁။၆၆။)

ဘာဝပရာမသန (န) [ဘာဝ + ပရာမသန] ဖြစ်၏—တည်ရှိ၏—ဟု မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်း။ အတ္တနော သဗ္ဗဒါ ဘာဝ-ပရာမသနဝသေန ဝတ္ထုမေသံ ဝါဒါနံ ပဝတ္တ-နတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂၉။

ဘာဝပွစ္ဆယ (ပု) [ဘာဝ+ပစ္ဆယ]ဘောအနက်၌ သက်ဆိုင်သောပစ္စည်း၊ ဘောပစ္စည်း။ ပတ္တကာ-လမေဝ ပတ္တကလ္လန္တိ ဣမိနာ သကတ္ထေ ဘာ-ဝပွစ္ဆယောတိ ဒဿေတိ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၃၆။

ဘာဝပွဋ္ဌာန (တိ) [ဘာဝ+ပဋ္ဌာန] ဘော (ကြီယာ) ပြဋ္ဌာန်းခြင်းရှိသော (ပုဒ်)။ ယဒိ-ဒံ နပုံသကလိင်္ဂေန နိဒ္ဒိသိတမ္ဘတ္တာ ဘာဝပွ-ဋ္ဌာနတာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၁၉။ ဘာဝပွဓာန –လည်းကြည့်။

ဘာဝပွတ္တိ (ထီ) [ဘာဝ+ပတ္တိ] မိမိသဘောသို့ ရောက်ခြင်း။ ဇာတာ ဧဝ ဟိ ဘာဝပွတ္တိယာ ဘူတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ (သီ၊သျာ–မူဋ္ဌ ဘာဝုပွတ္တိယာ ဟုရှိသည်။ ယောဇနာဆရာက ဌင်းပါဋ္ဌကို ဘာဝဿ အတ္တနော သဘာဝဿ ဥပွတ္တိယာတိ အတ္ထော –ဟု ဖွင့်ထားသည်။ အင်္ဂသာ၊ယော။ ၂၀၈·၉။)

ဘာဝပွဓာန (တိ) [ဘာဝ+ပဓာန] "ဘော" အနက်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းရှိသော (ပုဒ်)၊ ဘာဝပွ-ဓာန်ပုဒ်။ (ဘောအနက်၌သက်သည့် ဏျ,တ္တ, တာစသော ပစ္စည်းများ မပါမရှိပဲလျက် သို့မဟုတ် ဘာဝသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက် မပါ မရှိပဲ လျက် "ဘော" အနက်ထွက်အောင် ယောဇ နာရသည့်ပုဒ်မျိုးကို "ဘာဝပွဓာန=ဘ ဝပွ ဓာန် ပုဒ်ဟုခေါ် သည်၊ ဘာဝပွဓာန်ကြံရခြင်း သည် – အရကဲ့ရမည့်နေရာ၌ အရမကဲ့ပြား၍ အရကောက် ကဲ့ပြားသွားအောင် ဘာဝပွ-ဓာန်ကြံရခြင်း။ အရတူရမည့်နေရာ၌ အရ မတူညီ၍ အရကောက် တူညီလာအောင် ဘာဝပွဓာန်ကြံရခြင်းဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ တဝါကျ တည်း၌ကတ္တားပုဒ်အရနှင့် ကံပုဒ်အရသည်ကဲ့ ပြားရမြဲဓမ္မတာဖြစ်၏၊ သို့ရာတွင် စတ္တာရော ပါရုဇိကာ ဓမ္မာ ဥဒ္ဒေသံ အာဂစ္ဆန္တိ (ဘိက္ခု-ပါတိမောက်။နှာ-၃)၌ "စတ္တာရောပါရုဇိကာ ဓမ္မာ" ဟူသောကတ္တားပုဒ်အရနှင့် "ဥဒ္ဒေသံ" ဟူသောကံပုဒ်အရတူနေ၍ အရကောက်ကဲ့ ပြားသွားအောင် "ဥဒ္ဒေသံ" ကို ဘာဝပွ-ဓာန်ကြံရသည်၊ ကြံ၍ ဖွင့်ပြကြသည်။ (ကခ်ီ။၂၀၄။ ကခ်ီ၊ဓဇာ၊မဟာဋ္ဌီ၊၁။၂၄၈။) အနိစ္စလက္ခဏံပုံစံ၌ ကမ္မဓာရယ် သမာသ်ပြု လုပ်သည့် အခါအနိစ္စပုဒ်အရနှင့် လက္ခဏပုဒ် အရတူညီရမည်ဖြစ်၏၊ သို့ရာတွင် "အနိစ္စ"ပုဒ် အရခန္ဓာငါးပါး, 'လက္ခဏ'ပုဒ်အရ ယင်းခန္ဓာ ငါးပါး၏ မမြဲသောအခြင်းအရာ, ဖောက်ပြန် ပျက်စီးဆွေးမြေ့သော အခြင်းအရာကို ရနေ သဖြင့် အရကောက် မတူညီရကား အရ ကောက်ညီလာစေရန် "အနိစ္စ"ဟူသောရှေပုဒ် ကို "ဘာဝပွဓာန်, သို့မဟုတ် "ဘာဝလောပ" ကြံရသည်၊ ကြံ၍ဖွင့်ပြကြသည်၊ ယင်းသို့ ဘာဝပွဓာန် ဘာဝလောပ ကြံလိုက်သဖြင့် "အနိစ္စ"ဟူသော ရှေပုဒ်နှင့် "လက္ခဏ" ဟူ သော နောက်ပုဒ်အရကောက် တူလာရကား "အနိစ္စတာ ဧဝ လက္ခဏံ အနိစ္စလက္ခဏံ" ဟု ကမ္မဓာရယသမာသ် တွဲစပ် နိုင်တော့သည်၊ မဏိမဉ္ဇူ။၊ ၂၊၅၃၁။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၄၃၂-၃။) လဒ္ဓိနာနာသံဝါသကေနာတိ ဘာဝပွဓာနေန-ယံ နိဒ္ဒေသော၊ လဒ္ဓိနာနာသံဝါသကဘာဝေ-နာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၀။ ဝိနာပိ-ဘာဝါဘိဓာယိနာ သဒ္ဒေန ဘာဝပွဓာနေန နိဒ္ဒေသော ဟောတိတိ ဝုတ္တံ "အနဝဇ္ဇဝစနေန အနဝဇ္ဇတ္တံ အာဟာ" တိ၊ အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၀။ (–ဝိမတိ၊၂။၉၁။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၆၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၇၈။)

ဘာဝပွဓာနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘာဝပွဓာန + နိဒ္ဒေသ] ဘာဝပွဓာန်ဖြင့်ညွှန်ပြခြင်း။ ဝိနယန-တောဘဲ ဝိနယဘာဝမော၊ ဘာဝပွဓာန-နိဒ္ဒေသောယဲ၊ ဘာဝလောပေါ ဝါ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်။၁။၈၉။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၁၆၊၁၀၂၊၈)

ဘာဝဘူတ (တိ) [ဘာဝ+ဘူတ] သဘောဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ သီးသန့် သဘောတရားဖြစ်သော။ ခီဏာသဝဿ ဘာဝဘူတော (မူလဋ္ဌီ၊၂။၇၈) တိ ဆဋ္ဌဂုံပေ.ဖွာ ဝိယ ခီဏာ-သဝဿော ဓမ္မဘူတောဒးအနုဋ္ဌီ၊၂။၈၂။

ဘာဝဘေဒ(ပု) [ဘာဝ+ဘေဒ] ဘာဝချပ်ရှိ, မရှိ အပြား၊ သဘာဝ အဘာဝအပြား။ မိဿဒ္ဒိဓာ ဘာဝဘေဒါသဘာဝံ တတ္ထ စ ဒ္ဒိဓာ။ ... သဘာဝံ အဘာဝန္တိ ဒုဝိဓံ ဟောတိ။ အဘိ၊၆၊ ၂။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၄။

ဘာဝယ (ကာ၊ကြိ) [ဘူ+ဏ္ဍယ+ဟိ] ဖြစ်စေလော၊ ပွားများလော၊ အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

ဘာဝယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဘူ+ဏ္ဍယ+တိ၊ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၃၅၉။ ရူ၊နှာ။၃၃၀။] (၁) ဖြစ်စေ ဘတ်၏၊ ပွားများတတ်၏၊ ပွားစေတတ်၏။ (ဤ၌ ပွားစေတတ်၏ဟူသည် မိမိသန္တာန်၌ အဖန်ဖန်ဖြစ်စေခြင်း ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်း၊ သူတပါးကို ပွားများခိုင်းခြင်းမျိုးမဟုတ်။) (၂) ပြုတတ်၏။ (၁) ဘဝဘိ ဘာဝယတိစာတိ ဘဒေါ။အဘိ၊၄။၁၂၀။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၆။ (—ဝင်္ဂီ၊၁၁။) ဘာဝယတိတိ ကမ္မဘဝံ။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၉၀။ (—မဟာနိ၊၄။၁၃၇။) **ဘာဝယတေ**—ဓမ္မ။၆၄။ ဝိသိန္ဒ။၃၇၅။ **ဘာဝယ** —အဘိ၊၄၊၁။၅၂။ ဇာ၊၄၊၁။၃၀။ **ဘာဝယေ**—ခုဒ္ဒက။၁၁။ ဣတိဝုတ်၊၂၃၁။ သုတ္တနိ။၃၀၁။ ထေရ။၂၂၃။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၂၁၂။ ဣတိဝုတ်၊၄။၇၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၁။၁၈၈။ ထေရ၊၄၊၁။၈၂။ **ဘာဝယိ**—အပ၊၁။၇၁။ ထေရ၊၄၊၂။၁၃၇၊၁၃၈။ အပ၊ ၄၊၂။၂၇။ **ဘာဝယိ သု**—ဝိ၊၄၊၃။၂၄၇။ အဘိ၊၄၊၁။၄၄၀။ အဘိ၊၄၊၂။၃၄၇။ (၂) အထ ဝါ ဘဂဝတော အဓိပ္ပါယံ အနုဂန္ဆာ တံ တံ ပါဒေ အတ္ထံ ဘာဝယတိ ဝိဘာဝယတိ။ ဝင်္ဂီ၊၁၇။

ဘာဝယတိ၂ (ကြိ) [ဘူ+ဏ္ဍယ+တိ။ စုရာဒိ။နိတိ၊ ၁၁။၃၂၀။] (၁) ရောက်၏။ (၂) သနား၏။ ဘာဝေတိ၂–ကြည့်။

ဘာဝယတေ (ကာ၊ကြိ) [ဘူ+ဏ္ဍယ+တေ] ဖြစ်စေ၏၊ ပွားများ၏။ ဘာဝယတိ၁ (၁) ကြည့်။

ဘာဝယန္တ (တိ) [ဘူ+ဏ္ဍယ+အန္တ] ဖြစ်စေသော၊ ပွားများသော၊ သူ။ သိလ သမာဓိ ပညဉ္စ၊ မဂ္ဂံ ဗောဓာယ ဘာဝယံ။ သံ၊၁။၁၀၄။ (–၁၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁။) မဂ္ဂံ ဗောဓာယ ဘာဝယန္တိ ဣမံ အဋ္ဌင်္ဂိကမေဝ အရိယမဂ္ဂံ ဗောဓတ္ထာယ ဘာဝယန္တော။ သံ၊၄၊၁။၁၅၆။(—၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄၊၁။၁၅။)

ဘာဝယမာန (တိ) [ဘူ+ဏ္ဍယ+မာန] ဖြစ်စေသော၊ ပွားများသော၊ ပွားစေသော၊ သူ။ သော သမထဝိပဿနံ ဘာဝယမာနော။နေတ္တိ။ ၇၅။(—သံ၊၄၊၁။၄၀။အဘိ၊၄၊ ၂။၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃။) **သော သမထဝိပဿနံ ဘာဝယမာ-နော**.... ကာလေန ဝိပဿနံ ဝဓုယမာနော။ နေတ္တိ၊၄။၁၅၃။ ဘာဝယတိ၁–လည်းကြည့်။

ဘာဝယိ (ကာ၊ကြိ) [ဘူ+ဏ္ဍယ+က္တ] ဖြစ်စေပြီ၊ ပွားများပြီ၊ ပွားစေပြီ။ ဘာဝယတိ၁ (၁) ကြည့်။

ဘာဝယိ သု (ကာ၊ကြိ) [ဘူ+ဏ္ဍယ+ဥံ] ဖြစ်စေကုန်ပြီ၊ ပွားများကုန်ပြီ၊ ပွားစေကုန်ပြီ။ ဘာဝယုံ၁ (၁) ကြည့်။

ဘာဝယိတပ္ပ (တိ) [ဘူ+ဏ္ဍယ+တပ္ပ] ဖြစ်စေအပ်သော၊ ပွားများအပ်သော၊ ပွားစေအပ်သော။ ဘာဝယိတပ္ပာ ကာမာ ဗဟုလီဂ၁-တပ္ပာ ကာမာ။ နေတ္တိ။၄၅။ ဘာဝယိတပ္ပာ

ကာမာ ဗဟုလီကာတမ္မာ ကာမာတိ ဇ္ဈေ.... ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပါဒနဝသေန ဘာဝယိတမ္မာ ဝစ္ဆာ-ပေတမ္မာ ပဝတ္တေတမ္မာ ကိလေသကာမ ၁တိ။ နေတ္တိ၀ိ။၁၀၂။

ဘာဝယိတ္တာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဘူ+ဏယ+တ္တာ] ဖြစ်စေ၍၊ ပွားများ၍၊ ပွားစေ၍။ ဧတေ ဓမ္မေ ဘာဝယိတ္တာ၊ တယော သုခသ မုဒ္ဒယေ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၆၊၂၃၁။ (အပ၊၁။၇၆။ နေတ္တိ။၇၀။ မိလိန္ဒ။၃၁၉။)

ဘာဝယိတ္တာန (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဘူ+ဏယ တ္တာန] ဖြစ်စေ၍၊ ပွားများ၍၊ ပွားစေ၍။ ဘာဝယိ-တ္တာန ဗောဇ္ဈင်္ဂေ၊ နိဗ္ဗာယိဿံ အနာသဝေါ။ ထေရ။၂၅၃။ (—အပ။၁။၇ပ။)

ဘာဝမယ (ကာ၊ကြို) [ဘူ+ဏယ+ယျ] ဖြစ်စေရာ၏၊ ပွားများရာ၏၊ ပွားစေရာ၏။ ဘာဝယတိ (၁) ကြည့်။

ဘာဝဓယာဂ (ပု) [ဘာဝ+ယောဂ] (၁) သဘောတရား၏- ယှဉ်ကြောင်း—တပေါင်း တည်းဖြစ်ကြောင်း (ရူပနလက္ခဏာစသည်။) (၂) ဘာဝသဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်သောပုဒ်၊ ဘာဝ-ယုဉ်။ (၁) ဘာဝေါသ တဘတာတိ ဝဒတိ၊ န ဘာဝယောဂန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၁၀။ တတ္ထ ဘာဝန္တိ ပေမတ္တံ၊ပကတိတိ အတ္ထော "ဇာတိ-ဓမ္မ" န္တိ အာဒီသု ဝိယ။...ယေန ဟိ ဘာဝေါ သဘာဝဓမ္မော ယုဇ္ဇတိ ကော်ဘာဝမေဝ ဂစ္ဆတိ၊ တံ ရူပနာဒိလက္ခဏံ ဘာဝယောဂေါ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၄၆။ (၂) "ဝိတိက္ကမော" တိ အယံ "ပဋိ-ပက္ခ" န္တိ ဘာဝယောဂေ သမ္ဘန္နော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၀၁။

ဘာဝလက္ခဏ (နာ) [ဘာဝ+လက္ခဏ] ကြိယာကို မှတ်သားခြင်း၊ ကြိယာတပါးကို မှတ်သား ကြောင်းကြိယာ၊ လက္ခဏကြိယာကိုမှတ်သား ကြောင်း လက္ခဏကြိယာ။ တသ္မိံ ကာလ-ဇ္ဈေ ဘာဝလက္ခဏေ ဘာဝဇ္ဈေ လိင်္ဂမ္ပာ သဇ္ဈမိဝိဘတ္တိ ဟောတိ။ ရူ၊နှာ၊၁၇၄။(—သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂၊၁၀၁၊၄၄၉။) ဘာဝနံ ဘာဝေါတိ ကတ္ဘာ ဇ္ဈေ ဘာဝေါ နာမ ကြိယာ။ သာ စ ကြိယာ ကြိယန္တရဿ ဥပ-လက္ခဏာဝေ .. ဘာဝလက္ခဏေ ကြိယန္တရောပ-လက္ခဏေ ဘာဝတ္တေ စ။ရူ၊ဋီ၊နှာ။၁၂၆။ ဂေါ-သု ဒုယ္ဟမာနာသု ဂတောတိဇ္ဈေ ဒုယ္ဟမာနာသု-တိဇ္ဈေဒ် ဘာဝလက္ခဏံ၊ တံ ဟိ ဘာဝေါ စ ဂတောဇိလက္ခဏကြိယာယ လက္ခဏဉ္စ ဟော-တိ။ သောဒစိန္တာ၊ဒီပနီ။၆၅၂။

ဘာဝလက္ခဏဝစန (မ၊ဋီ၊၃။၁၀၄) သည် လက္ခဏ ဝစန၌ ပြောင်းလဲသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘာဝလောပ (ပု) [ဘာဝ+လောပ] ဘာဝသဒ္ဒါ ကင်းခြင်း။ ဘာဝပ္ပဓာနနိဒ္ဒေသ-ကြည့်။

ဘာဝလောပနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘာဝလောပ+နိဒ္ဒေ-သ] ဘာဝသဒ္ဒါကျေသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဘာဝလောပနိဒ္ဒေသော၀ါတိ ဒဿေတိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၆။ (—၁၀၂။)

ဘာဝဝစန (နာ) [ဘာဝ+ဝစန] ဘော-ကြိယာ-ကိုဟောကြောင်းသဒ္ဒါ။စဝနံတာတိ ဘာဝဝစ-နေန ဘာဝကြိယာနိဒ္ဒေသေန။ သံဒ္ဒ၊၂။၁၂။ မဒ္ဒ၊ ၁။၂၂၁။ အဘိဒ္ဒ၊၂။၉၄။ မဟာနိဒ္ဒ။၂၁၀။ (—ပဋိသံဒ္ဒ၊၂။၂၅၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။) စဝန မေဝစဝနတာ တိအာဟ "ဘာဝစနေနာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၆။ ဘာဝဿ ဝစနံ၊ ဘာဝဝစနံ။ သမ္မော၊ယော။၆၄။

ဘာဝဝန္တု (တိ) [ဘာဝ+ဝန္တု] (တဒ္ဓိတ်) ဘော ပစ္စည်းဂို့သော၊ (တဒ္ဓိတ်) ဘောပစ္စည်းသက် ထား သော (တဒါရမ္မဏတာပုဒ်)။ (တဒါရမ္မ တာဒ္ဓိ တဒါရမ္မဏနှင့် တာပစ္စည်းတို့ အရတူသ ဖြင့် တဒါရမ္မဏတာပုဒ်သည် "ဝိပါဓကော" ၏ ဂိသေသနဖြစ်သည်။ ဝိပါကော တဒါရမ္မဏ-တာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တဒါရမ္မဏတာ၊ တဒါရုံဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဝိပါကေ၊ ဝိပါက်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇ-

တိ၊ ဖြစ်၏။ ပဋ္ဌာန၊၁။၃၉။ မူလဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ အဋ္ဌကထာဌ် တဒါရမ္မဏတာတိ တဒါရမ္မဏတာယဟု ဖွင့်ပြသဖြင့် "တဒါရုံအဖြစ်ဖြင့်"ဟု အနက်ပေး။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။) ဘာဝင်္ဂ-ကော ဝါ အညော ဘာဝေါ နတ္ထိတိ ဘာဝေ-နေဝ ဝိပါကံ ဝိသေသေတိ၊ ဝိပါကော တဒါ-ရမ္မဏဘာဝဘူတောတိအတ္ထော။ မူလဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။ တဒါရမ္မဏတာတိ ဧတ္ထ တာသဒ္ဒါဘာ-ဝေယျော အတ္ထော ဘာဝေါ နာမ၊ သော ပန တဒါရမ္မဏသဒ္ဒါဘိယျောတော အညော နတ္ထိတိ ဒဿနေ္တော အာဟ "ဘာဝင်္ဂမတော ဝါ အညော ဘာဝေါ နာမနတ္ထိ"တိ။ ဧတေန သကတ္ထေ အယံ တာသဒ္ဒေါတိ ဒဿေတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၂၉၄။ (–သဒ္ဒါကျမ်းများ၌ လက္ခဏ ဝင်္ဂပုဒ်ကိုပင် "ဘာဝင်္ဂ" ဟု အမည်တမျိုး ဖြင့် သုံးနှုန်းသေး၏။ သုတ္တနိဒ္ဒေသ "ကာလ-ဘာဝေသု စ" သုတ်အဖွင့်ကြည့်။)

ဘာဝဝါစက (တိ) [ဘာဝ+ဝါစက] (တဒ္ဓိတ်) ဘောကိုဟောသော (ကွာ-ပစ္စည်း)။ သာ-ယေဝ ဥဗ္ဗိလာဝိတတ္တံ ဘာဝဝါစကဿ နိမိတ္တေ ပဝတ္တနတော။ သီ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၂။

ဘာဝဝါစီ (တိ)[ဘာဝ+ဝစ+ဏီ] ဘောကိုဟော လေ့ရှိသော။ အန္တရေနာပိ ဟိ ဘာဝဝါစိနံ သဒ္ဒါ ဘာဝတ္ထော ဝိညာယတိ။ ဒီ ဋီ၊၂။၃၀၇။

ဘာဝဝိကပ္ပါကာရ (ပု) [ဘာဝ+ဝိကပ္ပါကာရ] (လူအဖြစ်စသော)အဖြစ်ကို အထူးကြံသော အခြင်းအရာ၊ ရဟန်းဘဝမှ အခြားသော ဘဝကို အထူးကြံစည်သော အခြင်းအရာ။ ဤမာနံ အဋ္ဌပဒါနိ "အဿ" န္တိ ဤမိနာ ဘာ-ဝဝိကပ္ပါကာရေန ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဘာဝဝိကပ္ပါကာရေနာတိ "အဿံ အဿ"-န္တိ အာကတတ္တာ ယံ ယံ ဘဝိတုကာမော၊ တဿ တဿ ဘာဂဿ ဝိကပ္ပါကာရေန၊ ဘိက္ခုဘာဝတော အညဘာဝဝိကပ္ပါကာရေ-နာတိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊၂။၆၆။ ဘာဝ-ဝိကပ္ပါကာရေနာတိ ဘိက္ခုဘာဝတော စဝိ-တ္ဝာ ယံ ယံ ဂိဟိအာဒိဘာဝံ ပတ္ထုကာမော "အဟံအဿ" န္တိ အတ္တနော ဘဝနံ ဝိကပ္ပေ-တိ၊ တေန တေန ဂိဟိအာဒိ အာကာရေန၊ အတ္တနော ဘဝနဿ ဝိကပ္ပနာကာရေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၃။

ဘာဝဝိဂမ (ပု) [ဘာဝ+ဝိဂမ] သဘောမှ ကင်း-ခြင်း။ ဝိဘာဝန္တိ ဘာဝဝိဂမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၈၆။ဘာဝဝိဂမန္တိ သဘာဝါပဂမံ။ ယထာဓမ္မံ ဘဝနံ ဘာဝေါတိ ဟိ အတ္ထေန ဣဓ ဘာဝသဒ္ဒေါ သဘာဝဝါစကော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၄၆။ (—ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။)

ဘာဝဝိဘာဝန (ထီ၊ န) [ဘာဝ+ဝိဘာဝန] သဘောကို ထင်စွာပြခြင်း။ ပဌမဇ္ဈာနာဃ စိရကာလာဝဋ္ဌာနဋီကာယ အာဒရတ္တာ ဘာဝ ဝိဘာဝနတောတိ အဓိပ္ပာယော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၅။

ဘာဝဝိရဟိတ (တိ) [ဘာဝ+ဝိရဟိတ] ဘာဝ ရှုပ်မှကင်းသော။ ဒုတိယ ဗျဉ္ဇနံ ပန ကမ္မသ-ဟာယေန အကုသလစိတ္တေနေဝ ဘာဝဝိရ-ဟိတံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဘာဝဝိလာသသမ္ပန္န (တိ) [ဘာဝဝိလာသ+သမ္ပန္န] အလွန်တင့်တယ်ခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော၊ တင့်တယ်သောအမူအရာနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဥတ္တမရူပဓရာ ဘာဝဝိလာသသမ္ပန္နာ ဒေဝစ္ဆရ-ပဋိဘာဂါ ဣတ္ထိယော ဥပဋ္ဌပေသုံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၃။

ဘာဝဝိဝရဏကမ္မ (နှ) [ဘာဝဝိဝရဏ+ကမ္မ] သဘောထား—လိုအင်ဆန္ဒ–ဖွင့်ဟခြင်းအမှု။ ပိယာလာပဘာဝါဒိကေဟိ ဘာဝဝိဝရဏကမ္မံ နာမ ကာတုံ အာရဒ္ဓါ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၇။

ဘာဝဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝ+ဝိသုဒ္ဓိ] ပင်ကိုယ် သဘောထား စင်ကြယ်ခြင်း။ဣဒါနိ "သ္ဓဿာ အာစာရော ဘာဝဝိသုဒ္ဓိယာဝ နု သာဒ္ဒေ-

ဖယျနာ” တိ ဒသ္သေတုံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၁၉။ ဘာဝသုဒ္ဓိ—လည်းကြည့်။

ဘာဝသင်္ခန်္ဓိ (ထီ) [ဘာဝ+သင်္ခန်္ဓိ] အဖြစ်ပြောင်းခြင်း၊ ဖြစ်စဉ်ပြောင်းခြင်း၊ သဘောအထူးသို့ ပြောင်းခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝသင်္ခန်္ဓိဂမန (နာ) [ဘာဝသင်္ခန်္ဓိ+ဂမန] အဖြစ် ပြောင်းလွှဲခြင်းသို့ရောက်ခြင်း၊ ဖြစ်စဉ်ပြောင်းလွှဲခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း၊ သဘောအထူးပြောင်းခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ (ဥပါဒ်မှဋ္ဌိ၊ ဋ္ဌိမှဘင်္ဂသို့ ပြောင်းလွှဲခြင်းကို ဆိုလိုသည်။) ဝိဘဝဂတိကတော၊ ပုဗ္ဗာပရဝဝေသန ဘာဝသင်္ခန်္ဓိဂမနတော၊ ပကတိဘာဝဝိဇဟနတော စ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။ သဿတ္ကာနေ မြောနံ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ ဣဓ ဘာဝသင်္ခန်္ဓိဂမနံ နာမာတိ အာဟ “သန္တတိယံ ဘာဝန္တရုပ္ပတ္တိယေဝါ” တိ။ ....ဘဝတီတိ ဝါ ဘာဝေါ၊ အဝတ္ထာဝိသေသေသော၊ တဿ သင်္ခန်္ဓိဂမနံ ဘာဝသင်္ခန်္ဓိ။ သဘာဝဓမ္မော ဟိ ဥပ္ပါဒက္ခဏံ၊ ဌိတိက္ခဏဉ္စ ပတ္ဝာ ဘိဇ္ဇတိတိ ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာယ ဇရာဝတ္ထုံ၊ တတော ဘင်္ဂါဝတ္ထုံ သင်္ခတိတိ ဝုစ္စတိ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၂။

ဘာဝသတ္တမီ (ထီ) [ဘာဝ+သတ္တမီ။ဘာဝ ဝသေန လဒ္ဓါ သတ္တမီ ဘာဝသတ္တမီ] ကြိယာ၏အစ္စမ်ိုးဖြင့် ရအပ်သော သတ္တမီ၊ ဘာဝသတ္တမီ။ (လက္ခဏကြိယာသည် “ဘာဝ”မည်၏။ ယင်းလက္ခဏကြိယာသို့ သွား၍ စာစပ်ရသဖြင့် သင်္ခရသော သတ္တမီကို “ဘာဝသတ္တမီ”ဟု ခေါ်သည်။ အထ ခေါ မာဆော ပါပိမာ အစိရပက္ကန္တေ အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ (ဒီ၊ ၂။ ၇၇။ သံ၊ ၃။ ၂၂၀။ ဥဒါန။ ၁၅၃) ပုံစံ၌ “အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ” ပုဒ်ကို အစိရပက္ကန္တေ ဟူသော လက္ခဏကြိယာသို့ သွား၍စာစပ်ရ၏။ ယင်းသို့ စာစပ်ရသဖြင့် အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ” ပုဒ်၌ ကာလဘာဝေသုစ (ကစ္စည်း။ ၃၁၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၆၄၄) သုတ်ဖြင့် သတ္တမီဝိ ဘတ်သင်္ခရ၏။

အစိရပက္ကန္တေ စသော လက္ခဏကြိယာကိုကား ဘာဝသတ္တမီနှင့် အရဘူ၍ “တုလျာဓိကရဏသတ္တမီ”ဟု ခေါ်၏။ ယင်းတုလျာဓိကရဏသတ္တမီ၌လည်း ကာလဘာဝေသုစသုတ်ဖြင့်ပင် ဝိဘက်သင်္ခရ၏။ သဒ္ဒနီတိကျမ်းဆရာမှတပါး အခြားသော သဒ္ဒါကျမ်းဆရာတို့ကား “အစိရပက္ကန္တေ” စသောလက္ခဏကြိယာ၌ ကာလဘာဝေသုစသုတ်ဖြင့် ဝိဘက်တိုက်ရိုက်သင်္ခရ၍ “အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ” စသော လက္ခဏဝန်တပုဒ်၌ တုလျာဓိကရဏဖြစ်သောကြောင့် သတ္တမီ ဝိဘတ်သင်္ခရသည်ဟု ဆိုကြ၏။

ဤဘာဝသတ္တမီသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ကြိယာကို ဟောတတ်သောပုဒ် (=လက္ခဏကြိယာပုဒ်) ရှိမှသာ ရအပ်၏။ ဆရာတို့ကား လက္ခဏကြိယာ တိုက်ရိုက်မရှိဏာ၌ “သတိ, ဂမ္မမာနေ, ဝတ္တမ္ဗေ” စသည်ဖြင့် လက္ခဏကြိယာ ထည့်စပ်၍ ဘာဝသတ္တမီ ဝိဘတ်သင်္ခရကြသေး၏။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၆၄၄။ ဘာဝသတ္တမီ၌ ဝိဘတ်နက်ကို “၌” မပေးရ၊ လက္ခဏကြိယာက ကတ္တားဟောသည့်အခါ “သည်”ဟု လည်းကောင်း၊ လက္ခဏကြိယာက ကံကိုဟောသည့်အခါ “ကို”ဟုလည်းကောင်း ပေးရသည်။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝသတ္တမီအတ္ထ (ပု) [ဘာဝသတ္တမီ+အတ္ထ] ဘာဝသတ္တမီဘနက်။ ဥဘိန္နံ သဇောတိဘူတာနန္တိ အနာဒၢတ္ထေ သာမိဝစနံ၊ ဘာဝသတ္တမီအတ္ထေ ဝါ။ ဝဇိရ။ ၄၁၃။

ဘာဝသဒ္ဒ (ပု) [ဘာဝ+သဒ္ဒ] ဘာဝ–သဒ္ဒါ။ ဘာဝဝိဂမ—ကြည့်။

ဘာဝဿဟိတ (တိ) [ဘာဝ+ သဟိတ] ဘာဝရုပ်နှင့်တကွဖြစ်သော။ ကေဝလံ ဘာဝဿဟိ

တာနံယေဝ ဗျဥ္ဇနလိင်္ဂါနံ ပဝတ္တိဒဿနတ္ထံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဘာဝသာဓန (ပုံနှ) [ဘာဝ+ သာဓန] ဘာဝသာဓ၊ ဘာဝသောဓန။ ("ခြင်း"ဟု မြန်မာနက် ပြန်ဆိုရသော 'ယု'စသော ပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ကိတ်နာမ်ပုဒ်များသည် "ဘာဝသာဓ"မည်၏။) ဥဒါ ဘာဝသာဓနော အဒ္ဓျာဟရဏတ္ထဂါစကော ဂဟေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၂။ (–ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၆။ ကခ်ိ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၂၃၇။ သီ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၆။)

ဘာဝသာဓနတ္ထ (ပု) [ဘာဝသာဓန+အတ္ထ] ဘာဝသာဓ်အနက်။ ဝိဿဇ္ဇိယော ဝိဿဇ္ဇိတ္ထိ ဘာဝသာဓနတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၊

ဘာဝသာဓနပက္ခ (ပု) [ဘာဝသာဓန+ပက္ခ] ဘာဝသာဓ်–အဖို့–ဖက်။ ဝိဝေကသဒ္ဒဿ ဘာဝသာဓနပက္ခေ "တသ္မာ ဝိဝေကာ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၂။

ဘာဝသာဓနဘာဝီ (တိ) [ဘာဝသာဓန+ဘာဝိ] ဘာဝသာဓနဉ်ဒ ဖြစ်လေ့ရှိသော။ ဘိဒ်သနကတသ္မိန္တိ ဘာဝသာဓနဘာဝီ ဣဒံ ပဒန္တိ အာဟ "ဘိဒ်သနကတသ္မိ" ဘိဒ်သနကိရိယာယ" တိ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၇၂။

ဘာဝသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝ+သုဒ္ဓိ] ပင်ကိုယ်သဘောထား စင်ကြယ်ခြင်း။ ဣဒါနိသ္မာသာ အာစာရော ဘာဝသုဒ္ဓိယာ ဒဝ နသာဒ္ဓယျေနာတိ ဒဿေတုံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၂။

ဘာဝဿဒ္ဓိ (ထီ) [ဘာဝ+ဿဒ္ဓိ] ပင်ကိုယ်သဘောထား စင်ကြယ်ခြင်း။ ဣဒါနိသ္မာသာ အာစာရော ဘာဝသုဒ္ဓိယာ ဒဝ နသာဒ္ဓယျေနာတိ ဒဿေတုံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၂။

ဘာဝသေဒ္ဓိ (ပု) [ဘာဝ+သေဒ္ဓိ] ဘာဝအမည်ရှိသော သဒ္ဒေး၊ ဘာဝသဒ္ဒေး။ ဘာဝသေဒ္ဓိ (ဇာ၊ ၂။ ၂၆၁။)တိ ဧဝံ နာမကော အသီတိကောဋိဘဝေါ သေဒ္ဓိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။၁၁၆။

ဘာဝဟာနိ (ထီ) [ဘာဝ+ဟာနိ] ဘာဝရှုပ်မှယုတ်လျော့ခြင်း။ နပုံသကသာ ပန ဘာဝဟာနိ ဝုတ္တာ ဧဝ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃။

ဘာဝါနုက္ကမ (ပု) [ဘာဝ+အနုက္ကမ] အလို–အဇ္ဈာသယ–၏ အစွမ်းဖြင့် ဆိုအပ်သော ပုဒ်အစဉ်။ (ဇာပါးသောသတ္တဝါတို့၏ အလို အဇ္ဈာသယ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဆိုအပ်သော သဒ္ဒေဝကံ အစရှိသောပုဒ်တို့၏အစဉ်။) အယမေတ္ထ ဘာဝါနုက္ကမော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။ ဘာဝါနုက္ကမောတိ ဘာဝဝသေန ပရေသံ အဇ္ဈာသယဝသေန "သဒ္ဒေဝက"န္တိအာဒီနံ ပဒါနံ အနုက္ကမော။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၃၆။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၄၉။

ဘာဝါနုပဂမ (ပု) [ဘာဝ+အနုပဂမ] ဖြစ်ခြင်းသို့ မကပ်ရောက်ခြင်း။ တဗ္ဘာဝဝိဂမတောတိ ပစ္ဆာပ္ပန္နဘာဝဘေဒာ ဟုတ္ဝာ ဟောတိ ဘာဝါနုပဂမတော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၉၁။ အနုပဂမန–လည်းကြည့်။

ဘာဝါနုပရမ (ပု) [ဘာဝ+အနုပရမ] အဖြစ်၏ မပြတ်စဲခြင်း။ တဗ္ဘာဝါဝိ မတော ဟုတ္ဝာ ဟောတိ ဘာဝါနုပရမံ အနုပစ္ဆေဒံ စိတ္တံတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋ္ဌီ၊ ၃။ ၆၈။ အနုပရမ–လည်းကြည့်။(နိသျဉ်ဟုတ္ဝာဟောတိ ဘာဝါနုပရမံ–ကို ဖြုံ၍ဖြစ်သည်၏ အဖြုံ၏မပြတ်မကင်းခြင်းဟု တဆက်တည်းပြန်သည်။ သျာ၊ ၅။ နှာ။ ၂၃၁။)

ဘာဝါနုပါလ (ပု) [ဘာဝ+အနုပါလ] ဘာဝရှုပ်ကို အစဉ်ဆောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဣတရမ္ပိ ဝါ ဘာဝါနုပါလတာ သာမညေနာတိ အနော ကာသာဝ စောဒနာ။ သာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။

ဘာဝါနုပါလန (န) [ဘာဝ+အနုပါလန] ဘာဝရှုပ်ကို အစဉ်ဆောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဣတရမ္ပိ ဝါ ဘာဝါနုပါလနတာ သာမညေနာတိ အနော ကာသာဝ စောဒနာ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဘာဝါဘာဝ (ပု) [ဘာဝ+အဘာဝ] (၁) ရှိခြင်း မရှိခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဖြစ်မှု၏ မရှိခြင်း။(၁) စိတ္တသ ဘာဝါဘာဝေသု အာ·

ဒီနဝါနိုသံသေ ဒသောကံ။ ဒီ၊ ဠီ၊ ဥ။ ၁၆၉။ (၂)အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝါဘာဝဒဿန (န) [ဘာဝါဘာဝ+ဒဿန] ဖြစ်မှု၏ မရှိခြင်းကို ပြခြင်း။ ပဋိသေဓေတွာတို့ ကဏာ ဘာဝါဘာဝဒဿနေန ပဋိက်ပိတ္တာ။ သီ၊ ဠီ၊ သစ်၊ ၂။ဥ၆၄။

ဘာဝါဘာဝနိမိတ္တ (န) [ဘာဝါဘာဝ+နိမိတ္တ] ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ နဟိ ပဝါရဏာပွဟောနကဿ အပွဗဟုဘာဝေါ ပဝါရဏာဿ ဘာဝါဘာဝနိမိတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ဥ။ ၆၂။

ဘာဝါဘိဝဿီ (တိ) [ဘာဝ+အဘိဝဿီ] ဘောကို ဟော—လေ့ဿီ—ဝတ်—သော။ ဘာဝပွဓာန—ကြည့်။

ဘာဝါဘိရတ (ပု) [ဘာဝ+အဘိရတ]တင့်တယ်စံပယ်ခြင်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဒွယံဒွယာရာမောတိ ဒိန္နံ ဒိန္နံ ဘာဝါဘိရတောဝ။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၀၉။

ဘာဝိအဝဏ္ဏဝိဘာဝန (ထိ၊ န)[ဘာဝိ+အဝဏ္ဏ+ဝိဘာဝန] နောင်၌ ကောန်ဖြစ်လတ္တံ့သော ကဲ့ရဲ့စကားကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဧဝံ သတိ "သတ္တာ"တိ ဝတ္တုဗ္ဗံ တဿ ဘာဝိအဝဏ္ဏဝိဘာဝနာယ သဒ္ဒိ်။ ဒီ၊ ဠီ၊ ဥ။၆။

ဘာဝိတ (တိ) [ဘူ+တ။ ဘူ-သတ္တာယံ၊ ကမ္မနိတော ဝုဒ္ဓါဒိ။ ဓာန်၊ ဠီ။၃၀၇။ ဘူ+ဏော+တ။ အဘာဝိယိတ္ထာတိ ဘာဝိတော၊....ကာရိတေ ဘာဝိယိတ္ထာတိ ဘာဝိတော။နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၄၇၃။ ရူ။နှာ။၃၀၇။ ဘာဝ+ဏ္တ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၂။ သံ၊ဠီ၊ ၂။၃၀၁။] (၁) ဖြစ်စေအပ်–ပွားများအပ်–ပွားစေအပ်-ဖြစ်သော။(၂)ထုံအပ်သော။ (၃) ချီးမွမ်းအပ်သော။ (၄) (မင်္ဂလာနှင့် စသည်ကို) ပွားများ—ပွား—စေ—ပြီးသော၊ သူ။ (၁) ယဿ ကဿစိ အာနုန္ဒ စတ္တာဆော ဏ္ဍဒ္ဓိပါဒါ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ။ ဒီ၊ ၂။၀၆။ သံ၊၃။ ၂၂၇။ မိလိန္ဒ။၁၄၂။ (–ဝိ၊၁။ ၀၈။ အံ၊၁။၆၂။ အံ၊ ၂။၂၇၇။ အံ၊ ၃။၁။ စူဠနိ။၆၇။)ဘ..ဝိတောတိ ဥပ္ပါဒိတော, ဝဍ်ဎိတော စ။ဝိ၊၁၉၊ ၂။၉။ ဘာဝိတ..တိ ဝဍ်ဎိတာ။ ဒီ၊၁၊၁၀၄။ သံ၊၁၊၃။ ၂၀၂။ အံ၊၁၉။ ၃။၉၅။ ၁၉၃။ (–အံ၊၁၉၊ ၂။၂၆။ စူဠနိ၊ ၁၉။၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၂။) (၂) သမ္မာ ပရိသေဒိတာနိ သမ္မာပရိဘာဝိတာနိ။ ဝိ၊ ၁။၄။ သံ၊၂။၁၂၅။ သမ္မာပရိဘာဝိတာနိတိ ..... သုဠု သမန္တတော ဘာဝိတာနိ။ ဝိ၊၁၊ ၁။ ၁၀၀။ သံ၊၁၊ ၂။၃၀၀။ သမ္မာပရိဘာဝိတာနိတိ သမ္မဒေဝ သဗ္ဗသော ကုက္ကုဠ္စဝါသနာယ-ဝါသိတာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၅၀။ (–သံ၊ ဠီ၊ ၂။၂၅၄။) (၃) ဘာဝိတတ္တ (၂)ကြည့်။ (၄)ကာလံ ကဒ်တိ ဘာဝိတော သဒ္ဒန္တော။ သုတ္တနိ။ ၃၅၀။ မဟာနိ။ ၁၀၀။ စူဠနိ။ ၆၇။ နေတ္တိ။ ၁၄၇။ ဘာဝိတော သဒ္ဒန္တောတိ ဧဝံ ဘာဝိတ်ဒိန္နိယော သော ဒန္တော။ သုတ္တနိ၊ ၁၊ ၂။၁၅၁။ မဟာနိ၊ ၁။၃၀၆။ (–စူဠနိ၊ ၁။ ၁၉။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၂၅။)

ဘာဝိတကာယ (တိ) [ဘာဝိတ+ကာယ] ပွားများအပ်ပြီးသော ကာယဘာဝနာ ရှိသော၊ သူ။ (က) ပွားများအပ်ပြီးသော ကာယာနုပဿနာ ရှိသော၊ ကာယာနုပဿနာကို ပွားများပြီးသော၊ သူ။ (ခ) ပဉ္စဒ္ဓါရဘာဝနာဖြင့် ပွားများအပ်ပြီးသော ကိုယ် ရှိသော၊ ပွားများအပ်ပြီးသော ကာယသံဝရ ရှိသော၊ သူ။ (ဂ) ပွားများအပ်ပြီးသော ကိုယ်ဖြင့် ပြုအပ်သော မြတ်သော ကျင့်ဝတ်ရှိသော၊ ကာယအာဘိသမာစာရိကကျင့်ဝတ်ကို ပွားများပြီးသော၊ သူ။ (က) (ခ) ကေစ္ဆော ပုဂ္ဂလော ဘာဝိတကာယော ဟောတို့။ အံ၊ ၁။၂၅၁။ (–မ၊ ၁။ ၃၀၂။ သံ၊ ၂။၃၂၉။ မဟာနိ။ ၁၁၀။ နေတ္တိ။ ၇၆။) ဘာဝိတကာယောတိအာဒိဟိ ခီဏာသဝေါ ဒဿိတော။ သော ဟိ ကာယာနုပဿနာသခ်ီတာယ-

ကာယဘာဝနာယ ဘာဝိတကာယော နာမ။ ကာယဿ ဝါ ဝစီတတ္တာ ဘာဝိတကာယော.... ပဋ္ဌဒ္ဓါရဘာဝနာယ ဝါ ဘာဝိတကာယော တေန ဣန္ဒြိယသံဝရသီလံ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၂၆။ (—မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၁။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅။) (ဂ) သော ဟောတိ ဘိက္ခု ဘာဝိတကာယော။ နေတ္တိ။ ၇၆။ ဘာဝိတကာယောတိ ဒဿဘိသမာစာရိကသီလဿ ပါရိပူရိယာ ဘာဝိတကာယော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၅၅။ ဘာဝိတော ကာဒယော ကာယအာဘိသမာစာရိကော,ကာယသံဝရော ဝါ ယေန ဘိက္ခုနာတိ ဘာဝိတကာယော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၃၆။ ကာယာနုပဿနာ,ကာယဘာဝနာ-တိကြည့်။

ဘာဝိတကာယဂတာသတိ (တိ) [ဘာဝိတ + ကာယဂတာသတိ] ပွားများအပ် ပြီးသော ကာယဂတာသတိရှိသော၊ ကာယဂတာသတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများပြီးသော၊ သူ။ ဣဒါနိ ဘာဝိတကာယဂတာသတိ သာရဖလကာဒီဟိ ဥပမေဘံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၃။ ကာယဂတာသတိ-ကြည့်။

ဘာဝိတကာလ (ပု) [ဘာဝိတ+ကာလ]ပွားများအပ်ပြီးသော အချိန်အခါ။ အဘာဝိတကာလေန သဒ္ဓိ အပရံ ဘာဝိတကာလေ ဝိသေသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၆၇။

ဘာဝိတစိတ္တ (တိ) [ဘာဝိတ+စိတ္တ] ပွားများအပ်ပြီးသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဘာဝိတပည—ကြည့်။

ဘာဝိတတ္တ[၁](န) [ဘာဝိတ+တ္တ] ပွားစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်၊ ပွားများအားထုတ်ပြီးခြင်း။ သမ္ဗေ တေ ဣမေသံယေဝ စတုန္နံ ဣဒ္ဓိပါဒါနံ ဘာဝိတတ္တာ ဗဟုလီကတတ္တာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၂။ (—သံ၊၃။၁၄၉။ အံ၊၂။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။)

ဘာဝိတတ္တ[၂](တိ) [ဘာဝိတ+အတ္တ] (၁) (က) ပွားများအပ်ပြီးသော ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောရှိသော၊ သူ။ (ယင်းအနက်ဖြင့် ကာယ, သီလ, စိတ္တ, ပညာဘာဝနာ ၄-မျိုး ပြည့်စုံသည်ကို ပြ၏။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၈။) (ခ) ပွားများအပ်ပြီးသော စိတ်နှလုံးရှိသော၊ သူ။ (ဂ) ပွားများအပ်ပြီးသော သဘောတရားရှိသော၊သူ။ (၂) ချီးမွမ်းအပ်သော သဘောရှိသော၊သူ။ (၁) (က)(ခ)(ဂ) သုဏာထ ဘာဝိတတ္တာနံ၊ ဂါထာ အတ္ထုပနာယိကာ။ ထေရ။ ၂၁၉။ (—ဝိ၊ ၄၊၃၆၆။ ဓမ္မ။ ၂၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၂၊ ၂၅၃၊ ၂၆၈။ သုတ္တနိ။ ၃၂၆။ ပေတ။ ၁၅၀၊၁၆၀။ ထေရ။ ၃၄၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၃။) ဘာဝိတတ္တာနန္တိ ဘာဝိတ စိတ္တာနံ.....အဇ ဝါ ဘာဝိတတ္တာနန္တိ ဘာဝိတသဘာဝါနံ၊ သဘာဝဘူတသီလာဒိဘာဝိတာနန္တိ အတ္ထော။ .....အဃ ဝါ ဘာဝိတတ္တာနန္တိ ဘာဝိတတ္တဘာဝါနံ၊ ....တေန တေသံကာယဘာဝနာ သီလဘာဝနာ စိတ္တဘာဝနာ ပညာဘာဝနာတို့ စတုန္နမ္မို ဘာဝနာနံ ပရိပုဏ္ဏဘာဝံ ဒဿေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၂၊ ၂၆၆၊ ၃၁၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၆၄။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၉၃၊၁၃၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၅၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။) (၂) ဘာဝိတတ္တော (ဇာ၊ ၁။၃၀၉)တိ သမ္ဘာဝိတဘာဝေါ စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။၀၃။

ဘာဝိတတ္တညတရ(တိ) [ဘာဝိတတ္တ+အညတရ] ပွားအပ်ပြီးသော ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောရှိသော သူတို့တွင် တယောက် အပါအဝင် ဖြစ်သော၊သူ။ တံ ဘာဝိတတ္တညတရံ၊ ဗြဟ္မဘူတံ တဿဂတံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၄။ တံ ဘာဝိတကာယသီလစိတ္တပညတာယ ဘာဝိတတ္တေသု အရဟန္တေသု အညတရံ အဗ္ဘဉ္ဇနရံ ဧကံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၀၆။ ဘာဝိတတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဘာဝိတတ္တဘာဝ (တိ) [ဘာဝိတ+အတ္တဘာဝ] ပွားများအပ်ပြီးသော ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောရှိမှသာ၊သူ။ အဘိသမယသခ်ါတာယ မဂ္ဂ-ဘာဝနာယ စ ဘာဝိတတ္တဘာဝါ ဗုဒ္ဓပစ္စေက-ဗုဒ္ဓ ဗုဒ္ဓသာဝကာ ဘာဝိတတ္တာ နာမ။ထေရ၊ ဥ၊ ၁။ ၁၃။

ဘာဝိတဓမ္မ (ပု) [ဘာဝိတ+ဓမ္မ] ပွားများအားထုတ်အပ်သော တရား။ သော ဟိ မနု-ဿာနံ စိတ္တာဓိဋ္ဌာနမတ္တေန ဣဇ္ဈနတော တေသံ သော ဘာဝိတဓမ္မော ဝိယ ဒ္ဒိတော။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၁၉။

ဘာဝိတပဥ္စဒ္ဒါရကာယ (တိ) [ဘာဝိတ+ပဥ္စ-ဒ္ဒါရကာယ] ပွားများအပ်ပြီးသော ငါးဒွါရ အပေါင်းရှိသော၊ ငါးဒွါရ၌ ဖြစ်သော တရား အပေါင်းကို ပွားများပြီးသော၊ သူ။ အထ ဝါ ဘာဝိတကာယောတိ ဣန္ဒြိယသံဝရေန ဘာဝိတ ပဥ္စဒ္ဒါရကာယော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၅၅။

ဘာဝိတပညာ(တိ) [ဘာဝိတ+ပညာ] ပွားများ အပ်ပြီးသော ပညာရှိသော၊သူ။ ယေ တေ ဘော ဘာရဒွါဇ ဘိက္ခူ ဘာဝိတကာယာ ဘာဝိတသီလာ ဘာဝိတစိတ္တာ ဘာဝိတ-ပညာ။ သံ၊ ၂။၃၂၉။ (–အံ၊ ၁။ ၂၅၁။ မဟာနိ။ ၁၁၀။ နေတ္တိ။၇၆။)

ဘာဝိတဗောဇ္ဈင်္ဂ (တိ) [ဘာဝိတ+ဗောဇ္ဈင်္ဂ] ပွားများ အပ်ပြီးသော ဗောဇ္ဈင်ရှိသော၊ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး ပွားများအပ်ပြီးသော၊ သူ။ ဘာဝိတဗောဇ္ဈင်္ဂာ ဟိ ယေ သန္တိကာတမ္ပာ ဖလဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ တေသံ ကိစ္စံ ပဋိပဿဒ္ဓိဝိဝေ-ကော။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၇၇။ (–အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၀။) ဗောဇ္ဈင်္ဂ—ကြည့်။

ဘာဝိတဗြဟ္မဝိဟာရ (တိ) [ဘာဝိတ+ဗြဟ္မ-ဝိဟာရ] ပွားများအပ်ပြီးသော ဗြဟ္မဝိဟာရ ရှိသော၊ ဗြဟ္မစိုရ်ပွားများပြီးသော၊သူ။သော အနာဂါမိ ဝေံ ဘာဝိတဗြဟ္မဝိဟာရော တေသံ ဗြဟ္မဝိဟာရာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ ဗြဟ္မဝိဟာရ-ကြည့်။

ဘာဝိတဘာဝန (တိ) [ဘာဝိတ+ဘာဝနာ] ပွားများအပ်ပြီးသော ဘာဝနာရှိသော၊သူ။ သစေ ဟိ သော ပုဗ္ဗေ မဒ္ဒိတသခ်ါရော ဟောတိ ဘာဝိတဘာဝနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၈၁။) ဘာဝိတဘာဝနော တိ ကလာပသမ္မ-သနာဒိနာ သဗ္ဗသော ကုသလဘာဝနာယ ပူရဏေန ဘာဝိတဘာဝနော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၂။(–ဝိမတိ၊၂။၉၅။)

ဘာဝိတဘာဝိတ (တိ) [ဘာဝိတ+ဘာဝိတ] ပွားများအပ် ပွားများအပ်ပြီးသော၊ အလွန် ပွားများအပ်ပြီးသော။ သုဋ္ဌုဘာဝိတော တိ သုဋ္ဌုဘာဝံ သုဘာဝနံ ဂတော ဘာဝိတ-ဘာဝိတော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၁။

ဘာဝိတမဂ္ဂ (ပု) [ဘာဝိတ+မဂ္ဂ] (၁)ပွား များအပ်ပြီးသော မဂ်။ (တိ)(၂)ပွားများ အပ်ပြီးသော မဂ်ရှိသော၊သူ။ (၃) ပွားများ အပ်ပြီးသောအကြောင်းစျာန်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဘာဝိတမဂ္ဂမေဝ အနုဿရဏကာလေ မဂ္ဂါရမ္မဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၃။ (တိ) (၂) ဥတ္တမ-ဒိဋ္ဌပုတ္တော ဘာဝိတမဂ္ဂေါ ပဟီနကိလေသော။ မဟာနိ။၁၆။စူဠနိ။၈၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄။) (၃)ဗြဟ္မလောကူပပတ္တိယာ ဘာဝိတမဂ္ဂံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဘာဝိတမဂ္ဂန္တိ ဥပ္ပါဒိတဇ္ဈာနံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၆။

ဘာဝိတရူပပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဘာဝိတရူပ+ပဋိသံယုတ္တ] ပွားများအပ်ပြီးသော ရုပ်နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ရူပပဋိသံယုတ္တောတိ ဘာဝိတ-ရူပပဋိသံယုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၆၂။

ဘာဝိတလောကုတ္တရမဂ္ဂ (တိ) [ဘာဝိတ+လောကုတ္တရမဂ္ဂ] ပွားများအပ်ပြီးသော လောကုတ္တရာမဂ်ရှိသော၊သူ။ တသ္မာ ဘာဝိတ-

လောကုတ္တရမဂ္ဂါ သစ္ဆိကတသာမညဖလာ စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀။ (—မနတ္ထိ၊ဝိ။၁၄။)

ဘာဝိတသတိပဋ္ဌာန (နဲ) [ဘာဝိတ+သတိပဋ္ဌာန] (၁)ပွားများအပ် –ပွားများထိုက်–သော သတိပဋ္ဌာန်။ (တိ)(၂)ပွားများအပ်ပြီးသော သတိပဋ္ဌာန်ရှိသော၊သူ။ (၁) နဝကတိ ဘွူ-ဟိ စေဝ ခီဏာသဝေဟိ စ ဘာဝိတသတိ-ပဋ္ဌာနာ ပုဗ္ဗဘာဂါ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၄။(—သံ၊ဋ္ဌီ။ ၂။၄၆၉။)သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၀-နှင့်ယှဉ်ကြည့်။ (တိ)(၂)ဘာဝိတပဓာနော ဘာဝိတသတိပဋ္ဌာနော ဘာဝိတသမ္မပ္ပဓာနော။ စူဠနိ။၆၄။

ဘာဝိတသန္တာန (တိ) [ဘာဝိတ+သန္တာန] ပွားများအပ်ပြီးသော ခန္ဓာအစဉ်ရှိသော၊သူ။ ဘာဝိတတ္တာနန္တိ ဘာဝိတသဘာဝါနံ၊ကာယ-ဘာဝနာဒီဟိ ဘာဝိတသန္တာနာနန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၆။

ဘာဝိတသဘာဝ (တိ) [ဘာဝိတ+သဘာဝ] ပွားများအပ်ပြီးသော သဘောရှိသော၊သူ။ အဃက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝိတသမ္မပ္ပဓာန (တိ) [ဘာဝိတ+သမ္မပ္ပ-ဓာန] ပွားများအပ်ပြီးသော သမ္မပ္ပဓာန် ရှိသော၊သူ။ ဘာဝိတသတိပဋ္ဌာန (တိ)(၂) ကြည့်။

ဘာဝိတသီလ (ဟိ) [ဘာဝိတ+သီလ] ပွားများအပ်ပြီးသော သီလရှိသော၊သူ။ ဘာဝိတ-သီလော ဘာဝိတစိတ္တော။ အံ၊၁။၂၅၁။ (—မဟာနိ။၁၁၀။ နေတ္တိ။၇၆။ မိလိန္ဒ။၉၂။) ဘာဝိတသီလောတိ ဝစီတသီလော။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၆။(—နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။)

ဘာဝိတိဒ္ဓိပါဒ (တိ) [ဘာဝိတ+ဣဒ္ဓိပါဒ] ပွား-များအပ်ပြီးသော ဣဒ္ဓိပါဒ်ရှိသော၊သူ။ဘာဝိ-တိဒ္ဓိပါဒဿ ဟိ သစ္ဆိကာတမ္ပာ ဖလပရိယာ-ပန္နာ ဣဒ္ဓိပါဒါတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၅၃။

ဘာဝိတိန္ဒြိယ (ဟိ) [ဘာဝိတ+ဣန္ဒြိယ] ပွားများအပ်ပြီးသော ဣန္ဒြေရှိသော၊ သူ။ သမဏော ဘာဝိတိန္ဒြိယော။ ပေတ။ ၁၆၈။(—၂၁၇။ တေရီ။၃၇၈၊၃၉၉။) ဘာဝိ-တိန္ဒြိယောတိ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာယ ဘာဝိ-တသဒ္ဓါဒိဣန္ဒြိယော၊ အရဟာတိ အတ္ထော၊ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ (–၂၆၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၊ ၁၇၀။)

ဘာဝိဒုက္ခနိမိတ္တ (နဲ) [ဘာဝိ+ဒုက္ခနိမိတ္တ] လာလတ္တံ့ –ဖြစ်လတ္တံ့ —သော ဆင်းရဲ၏ အကြောင်း၊ အနာဂတ်ဆင်းရဲ၏ အကြောင်း။ ဘာဝိဒုက္ခနိမိတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၀၄။

ဘာဝိဓမ္မ (ပု) [ဘာဝိ+ဓမ္မ] ဖြစ်လတ္တံ့ —အနာဂက်–တရား။ ဒေါက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝိဓမ္မနိယာမ (တိ) [ဘာဝိဓမ္မ+နိယာမ] အနာဂတ်တရားဖြင့် – မြဲ – မှတ်အပ်–သော။ ဘာဝိဘဓမ္မနိယာမာ ယေ၊ တေဝ အနိယတာ ဣဓ။ ဝဇိရ။၁၅၂၊

ဘာဝိနီ (ထီ) [ဘာဝိ+ဏိနီ] (၁)သိဂ်ါလရသ ဟူသော ဘဝရှိသော မိန်းမ။ (တိ) (၂) နောက်၌ ကောန်ဖြစ်လတ္တံ့သော၊ လာလတ္တံ့သော၊(၁) ဝါမလောစနာ ဘာဝိနီ နံတမ္ဗိနီ-ရာမာဣစ္စာဒီနိပိ ဝိသိဋ္ဌနာရီနာမာနိ။ ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။၂၃၁။ (တိ)(၂) ဘာဝိ(၁)-ကြည့်။

ဘာဝိပုရိမကာလဘဝါကာရ (တိ) [ဘာဝိပုရိမ-ကာလဘဝ+ အာကာရ] အနာဂတ်ဘဝ၏ ရှေးကာလ၌ ဖြစ်သော အခြင်းအရာရှိသော (အန္တရာဘဝ)။ တတော ဧဝ ဘာဝိပုရိမ-ကာလဘဝါကာရော သဇာတိ သုဒ္ဓဒိဗ္ဗစက္ခု-ဂေါစရော။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၂၄။ အန္တရာဘဝလည်း ကြည့်။

ဘာဝိဖလ (နဲ) [ဘာဝိ+ဖလ] အနာဂတ်အကျိုး။ တေန ကာဟပဏံ ပုညာနံ အဝဏ္ဏံ ဘာဝိဖလံ သုတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၂။

ဘာဝိဘဝ (ပု) [ဘာဝိ+ဘဝ] အနာဂတ်ဘဝ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာဝိဘဝနိဗ္ဗတ္တကကမ္မ (န) [ဘာဝိဘဝ+နိဗ္ဗတ္တကကမ္မ] အနာဂတ်ဘဝကို ဖြစ်စေဘာ်သောက်။ သော ဟိ တဿ ဘာဝိဘဝနိဗ္ဗတ္တကကမ္မတော ဝေ ပဝတ္တိ ဣစ္ဆတိ၊ အနုဋ္ဌဲ၊၃၂၁။ (–၁၂၄။)

ဘာဝိယန္တီ (ကြိ) [ဘူ + ဏော+ယ+အန္တီ] ပွားစေ–ပွားများ–အပ်ကုန်၏။ဘာဝိယတီ-ကြည့်။

ဘာဝိယမာန (တိ) [ဘူ+ဏော+ယ+မာန]ပွားစေ–ပွားများ– အပ်သော။ စတ္တာဇရောမေ ဘိက္ခဝေ ကာလာ သမ္မာဘာဝိယမာနာ သမ္မာ အနုပရိဝတ္တိယမာနာ။ အံ၊၁။၄၅၇။ (–အံ၊၌၊၂၆။ ပဋိသံ၊၌၊၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၄။)

ဘာဝီ (တိ) [ဘူ+ဏိ။အာယတိ အဝဿံ ဘာဝိဿတီတိ ဘာဝီ။ နိဂ္ဂတ္တိ၊နှာ။၅၅၁။ကစ္စည်း။ ၆၃၆။ ထိ–၌ဘာဝိနီ။] (၁)နောက်၌ ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သေး၊လာလတ္တံ့သော၊ အနာဂတ်ကာလ။ (နောက်၌ ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့ဟူသည် ဤ၌ သဿတဝါဒဖြစ်၍ မပျက်စီးလတ္တံ့ဟု ဆိုလိုသည်။) (၂) ဖြစ်လေ့ရှိသော။ (၁) တတ္ထ ဘာဝိ ဝါ သော ဆုပိ ပရိတ္တံ အတ္တာနံ ပညပေန္တော ပညပေတိ။ ဒီ၊၂။၅၄။(–ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၉။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၁၃။) တတ္ထ ဘာဝိ ဝါတိ တတ္ထ ဝါ ပရလောကေ ဘာဝိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ဘာဝိန္တိ သဒ္ဒံ သဒါ ဘာဝိ အဝိနာသနကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၈။ဘာဝိနိယာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ ဝသေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ (၂) ပဌမေ စျာနေ စျာနင်္ဂါနိ ဘာဝီ။ ပေဋကော။၂၆၅။(–၃၀၄။)

ဘာဝိယတိ (ကာ၊ကြို) [ဘူ+ဏော+ယ+တေ။ နိဂ္ဂဟီ၊နှာ။၃၆၀။ ရွှ၊နှာ။၃၃၀။]ပွားစေ–ပွားများ-အပ်၏။ ဝိပဿနာ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ ကမတ္ထမနုဘောတိ? ပညာ ဘာဝိယတိ။ အံ၊၁။၆၂။ (–ပဋိသံ။၃၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၁၆။) ပညာ ဘာဝိယတိတိ မဂ္ဂ-ပညာ ဘာဝိယတိ ဗြူဟိယတိ ဝုဋ္ဌိယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။) ဘာဝိယန္တီ–ပဋိသံ။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။

ဘာဝိသံဝဋ္ဋနုပဋ္ဌဲ (တိ) [ဘာဝိ+သံဝဋ္ဋာနုပဋ္ဌိ] နောင်ပျက်လတ္တံ့သော အစဉ်။ ဘာဝိသံဝဋ္ဋာနုပဋ္ဌိယာတိ ဘာဝရေ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂၊၃၃၇။

ဘာဝေတပ္ပ(တိ)[ဘူ+ဏော+တပ္ပ။ရွှ၊နှာ။၃၄၇။] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ – အပ်သော။ ကောဓမေဝ ဘာဝေတပ္ပော။ ဒီ၊၃။၂၂၇။ (–ပဋ္ဌ၊သံ၊၅။မဟာနိ။၇၃။)ဘာဝေတပ္ပော တိဝေဒေတပ္ပော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။(–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၉။) ဝဏ္ဏေန ဝုတ္တော နာနက္ခရိယတာယ ဥပ္ပါဒနံ ဝုတ္တမေဝ ဟောတီတိ "ဘာဝေတပ္ပောတိ ဝဏ္ဏေတဗ္ဗော"တိ ဝုဒ္ဓတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၆။

ဘာဝေတပ္ပကိစ္စ (န) [ဘာဝေတပ္ပ+ကိစ္စ] ပွားများအပ်သောကိစ္စ။တေန တေန ဘာဝေတပ္ပကိစ္စ ဗဟုတာဒသေန စ "ဓမ္မေသူ"တိပုဒ်ဝစနေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၃။

ဘာဝေတပ္ပဂ္ဂဟဏ (န) [ဘာဝေတပ္ပ+ဂဟဏ] ပွားများအပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုယူခြင်း။ ကုသလာတိ ပရိညေယျဂ္ဂဟဏဉ္စေဝ ဘာဝေတပ္ပဂ္ဂဟဏဉ္စ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၀။

ဘာဝေတပ္ပဋ္ဌ (ပု) [ဘာဝေတပ္ပ+အတ္ထ]ပွားများအပ်သော–အနက်–သဘော။ ဘာဝေတပ္ပဋ္ဌေန ကေပရိဝေခဋ္ဌေန။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ နေက္ခ်ံ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၃၃၃။)

ဘာဝေတပ္ပနိဋ္ဌ (တိ) [ဘာဝေတပ္ပ+နိဋ္ဌာ] ပွားများအပ်သောတဲ့အဆုံးဖြတ်အပ်

ဘာဝေတို့ (ဗျ) [ဘူ+ဏော+တုံ] ပွားများခြင်းငှာ။ သက္ကာ ဘိက္ခဝေ ကုသလံ ဘာဝေတုံ၊ အံ၊၁။ ၆၀။ (–သံ၊၂။၇၇။ သံ၊၆၊၂။၂၀၇။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၈၈၊)

၂။၁၁၀။ ဘာဝေမ — သုတ္တန်၊၆၊၁။၇၇။ အပၸဋိ၆၊၁။၁၈၇။ ဇာ၊၆၊၁။၂၆။ ဘာဝေဟိ — မ၊၂။၈၄။ သံ၊၁။၁၉၀။ အံ၊၆၊၁။၁၆၉။ အဘိ၊၆၊၁။၂၆၇။ ဘာဝေထ — သံ၊၂။၁၂။ အံ၊၁။၆၃၄။ မွေ။၂၆။ အပ၊၁။၇။ အံ၊၆၊၃၊ ၉၈။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၃၂၇။ ခုဒ္ဒက၊၆။၁၀၁။ ဘာဝေယျ — သံ၊၁။၄၅၅။ အံ၊၃။၁၉၇။ ထေရ။၃၀၆။ ဒီ၊၆၊၂။၃၃၇။ မ၊၆၊၁။၂၃၅။ သံ၊၆၊၁။၂၃။ အံ၊၆၊၃၊။၆။ ဘာဝေယျာသိ — သံ၊၃။၁၂၄။ အံ၊ ၂။၄၆၆။ အံ၊၃။၅၅၃။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၃၀၈။ ဘာဝေယျာထ — အပ၊၆၊၂။၂၆။ ဇာ၊၆၊၂။၁၃၅။ ဘာဝေယျံ — အံ၊၂။ ၄၇၇။ အဘာဝေသိ — ၁၀တ၊၆၊၁။၁၅၅။ ဘာဝေသိ — အံ၊၂။၄၇၇။ ထေရ၊၆၊၁။၈၇။ ဇာ၊၆၊၂။၁၃၅။ ဒီ၊၆၊၂။၂၉၃။ မ၊၆၊၃၊။၃၅၂။ ဘာဝေသုံ — ပေတ၊၆၊၁။၁၅၅။ ဘာဝေသိံ — မ၊၃။၂၀၁။ အံ၊၂။၇၂၊၄၆၅။ ဘာဝေသတိ — သံ၊၃။၂။ ပေဋကော။၃၁၅။ အဘိ၊၆၊၁။၄၄၁။ ဇာတိဝုတ်၊၆၊၁။၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၄။ ဘာဝေဿန္တိ — ဒီ၊၂။၆၇။ အံ၊၂။၄၁၅။ ပဋိသံ။၂၅၁။ ပေဋကော။၃၂၅။ အဘိ၊၆၊၂။ ၃၅၇။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၁၆၄။ မူလဋီ၊၂။၁၀၆။ ဘာဝေဿာမိ — အဘိ၊၆၊၁။၂၀၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၁၄။ ဘာဝယတိ-လည်းကြည့်။

ဘာဝေတိ၂ (ကြိ) [ဘူ+ဏော+တိ။ စုရာဒိ။ နိတိ၊၆၊၁။၃၂၈-၃၀။] (၁) ရောက်၏။ (၂) သနား၏ (၁) ဘာဝေတိတိ..... ....ပါပုဏာတိတိ အတ္ထော။ နိတိ၊၆၊၁။၃၂၉။ (၂)ဘာဝေဘိတိ အနုကမ္ပတိ။ နိတိ၊၆၊၁။ ၃၃၀။

ဘာဝေတုံ (ဗျ) [ဘူ+ဏော+တုံ] ပွားများခြင်းငှာ။ သက္ကာ ဘိက္ခဝေ ကုသလံ ဘာဝေတုံ၊ အံ၊၁။၆၀။ (–သံ၊၂။၇၇။ သံ၊၆၊၂။၂၀၇။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၈၈၊)

သော။ အညိန္ဒြိယံ ဘာဝေတမ္ဘနိဒ္ဒံ၊ နုပန သစ္ဆိကာတမ္ဘနိဒ္ဒန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၃။

ဘာဝေတမ္ဘနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘာဝေတမ္ဘ+နိဒ္ဒေသ] ပွားများအပ်သောတရားကို အကျယ်ပြရာအပိုင်းအခန်း။ ဘာဝေတမ္ဘနိဒ္ဒေသေ ကာယဂတာသတိတိ ကာယဂတာသတိ သုတ္တန္တေ။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၁၆၃။

ဘာဝေတမ္ဘပဒ (န) [ဘာဝေတမ္ဘ+ပဒ] ဘာဝေတမ္ဘဟူသောပုဒ်။ ဣဓ ဘာဝေတမ္ဘပဒေ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၅။

ဘာဝေဘမ္ဘဘာဝ (တိ) [ဘာဝေတမ္ဘ+ဘာဝ] ပွားများအပ်သော အဖို့အစုရှိသော။ အနေကဘေဒါ ဘာဝေတမ္ဘဘာဝါ စ ဓမ္မာ။ ဣတိဝုတ်၊၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၆။

ဘာဝေတမ္ဘဘာဝနာဓမ္မ (ပု) [ဘာဝေတမ္ဘ+ဘာဝနာဓမ္မ] ပွားများအပ်သော ဘာဝနာတရား။ ပုထုဇ္ဇနာ သေက္ခာ စ တေ တေ ဘာဝေတမ္ဘဘာဝနာဓမ္မေ အဓိပတိ ဇေဋ္ဌကေ ကာတွာ။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၄၄။

ဘာဝေတိ၁ (ကာ၊ကြိ) [ဘူ+ဏော+တိ။ နိတိ၊၆၊၁။၃၂၉။ နိဂ္ဃဏ္ဋိ၊ဋီ၊၃။၃၅၉။ ရူ၊ဋီ၊၃။၃၃၀။] ဖြစ်စေ–ပွားစေ-ပွားများ-၏။အစ္ဆရာသင်္ခါတမတ္တမ္ပိ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ မေတ္တာစိတ္တံ ဘာဝေတိ။ အံ၊၁။၁၀။ (–၄၂၊၄၃၊ အံ၊၂။ ၂၅၂။ ဣတိဝုတ်။၂၀၂။ ပဋိသံ။၂၃၄၊၃၅၂။ ဒီ၊၆၊၃၊။၁၈၄။)ဘာဝေတိတိ ဥပ္ပါဒေတိ ဝဍ္ဎေတိ။ အံ၊၆၊၁။၅၅။ (–၃၉၀။ အံ၊၆၊၃၊။၈၉။ ဣတိဝုတ်၊၆၊၁။၆၂။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၂။၁၅၂၊၂၂၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။)ဘာဝေန္တိ — မ၊၂။၂၀၄။ အဘိ၊၈။၁၅၆။ ဒီ၊၆၊၂။၁၇၃။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၁၆၄။ ထေရ၊၆၊၁။၁၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၈။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၁။ ဘာဝေသိ — အံ၊၃။၁၃၅။ ထေရ၊၆၊ ၁။၈၇။ ဘာဝေမိ — သံ၊၃။၂၇၄။ အံ၊၃။ ၁၃၅။ ထေရ၊၃၁၄။ သံ၊၆၊၃၊။၁၆၁။ အဘိ၊၆၊

ဘာဝေတုကာမ (တိ) [ဘာဝေတုံ+ကမု+ဏ] ပွားများခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ ပွားများလိုသော၊ သူ။ ယသ္မာ ပန စတသ္သော ပေတာ ဘာဝေတုကာမေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၉။)

ဘာဝေတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘူ+ဏော+တ္ဝာ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–၍။သတ္တဝဿာနိ မေတ္တာစိတ္တံ ဘာဝေတ္ဝာ။ ဣတိဝုတ်၊။၂၀၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀၊၁၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၊၈၀။) ဘာဝေတ္ဝာတိ .... မေတ္တာဗြဟ္မဝိဟာရံ ဥပ္ပါဒေတ္ဝာ စေဝ ဝစေ-တ္ဝာ စ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၆၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၈၊၃၀၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၊၁၂၇။)

ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏ (န) [ဘာဝေန+ ဘာဝလက္ခဏ] ကြီယာတပါးဖြင့် ကြီယာတပါးကို မှတ်သားခြင်း။ အောက်ပုဒ်နှင့် ဘာဝလက္ခဏ-ကြည့်။

ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏတ္ထ (ပု) [ဘာဝေန ဘာဝလက္ခဏ+အတ္ထ] ကြီယာတပါးဖြင့် ကြီယာတပါးကို မှတ်ကြောင်း ဖြစ်သော အနက်၊ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏအနက်။ အဘိ-ဓမ္မေ စ အဓိကရဏတ္ထော ဘာဝေနဘာဝ-လက္ခဏတ္ထော စ သမ္ဘဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။) ဘာဝေါ နာမ ကိရိယာ၊ ကိရိယာယ ကိရိယန္တရလက္ခဏံ ဘာဝေနဘာ-ဝလက္ခဏံ၊ သောယေဝတ္ထော ဘာဝေန ဘာ-ဝလက္ခဏတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၉။ (–ဝိမတိ၊ ၁။၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၇၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၅။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၆၃။)

ဘာဝေန္တ (တိ) [ဘူ+ဏော+အန္တ။ ထီ-၌ ဘာဝေန္တီ။] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ-သော၊သူ။(ကြိ၊ဝိ)ဖြစ်စေ-ပွားစေ-ပွားများ–လျက်။ ဘာဝေန္တော သဘိပဋ္ဌာနေ၊ဣန္ဒြိယာ-နိ ဗလာနိ စ။ ထေရ။၂၇၀။(–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။) ဘာဝေန္တော သတိပဋ္ဌာနေတိ မဂ္ဂပရိယာ-ပန္နေ ကာယာနုပဿနာဒိကေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဥပ္ပါဒေန္တော ဝစီဘေဒေါ စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ ဘာဝေန္တော ဥပ္ပါဒေန္တော ဝိပစ္စေန္တော ဝဍ္ဎေန္တော စ။ သံ၊ ၁။၆၈။ ဘာဝေန္တီ မဂ္ဂမဉ္ဇသံ။ ထေရီ။၃၉၁။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။) ဘာဝေန္တီ မဂ္ဂမဉ္ဇသန္တီ .... ဥပ္ပါဒေန္တီ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၇။

ဘာဝေန္တ် (က၊ကြိ) [ဘူ+ဏော+အန္တိ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–ကုန်၏။ ဘာဝေ-တိ-ကြည့်။

ဘာဝေမ (က၊ကြိ) [ဘူ+ဏော+မ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–ကုန်၏။ -ဘာဝေတိ-ကြည့်။

ဘာဝေမိ (က၊ကြိ) [ဘူ+ဏော+မိ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ—၏။ ဘာဝေတိ-ကြည့်။

ဘာဝယျုံ (က၊ကြိ) [ဘူ+ဏော+ယျုံ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ—ရာ၏။ ဘာဝေတိ-ကြည့်။

ဘာဝေယျ (က၊ကြိ) [ဘူ+ဏော+ယျ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–ရာ၏။ ဘာဝေတိ-ကြည့်။

ဘာဝေယျာထ (က၊ကြိ) [ဘူ+ဏော+ယျာ-ထ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–ကုန်ရာ၏။ ဘာဝေတိ-ကြည့်။

ဘာဝေယျာသိ (က၊ကြိ)[ဘူ+ဏော+ယျာသ်] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ—ရာ၏။ ဘာဝေ-တိ-ကြည့်။

ဘာဝေသိ (က၊ကြိ) [ဘူ+ဏော+သ်] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–ပြီ။ ဘာဝေတိ-ကြည့်။

ဘာဝေသီ ၁ (ကာ၊ကြီ) [ဘူ+ဏော+သီ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–၏။ ဝေတိ်ံ-ကြည့်။

ဘာဝေသီ၂ (ကာ၊ကြီ) [ဘူ+ဏော+ဣ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–ပြီ။ ဘာဝေတိ်ံ ကြည့်။

ဘာဝေသုံ (ကာ၊ကြီ) [ဘူ+ဏော+ဥ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–ကုန်ပြီ။ ဘာဝေ-တိ်ံ-ကြည့်။

ဘာဝေဿတိ (ကာ၊ကြီ) [ဘူ+ဏော+ဿတိ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–သတ္တံ့။ ဘာဝေ-တိ်ံ-ကြည့်။

ဘာဝေဿန္တိ (ကာ၊ကြီ) [ဘူ+ဏော+ဿန္တိ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–ကုန်လတ္တံ့။ ဘာ-ဝေတိ်ံ-ကြည့်။

ဘာဝေဿာမိ (ကာ၊ကြီ) [ဘူ+ဏော+ဿာမိ] ဖြစ်စေ–ပွားစေ–ပွားများ–အံ့။ ဘာဝေတိ် -ကြည့်။

ဘာဝေဟိ (ကာ၊ကြီ) [ဘူ+ဏော+ဟိ] ဖြစ်စေ-ပွားစေ–ပွားများ–လော။ ဘာဝေတိ်ံ ကြည့်။

ဘာသ (ကြီ)[ဘာသ+အ+ဟိ]ပြောဆိုလော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာသတိ်ံ (ကြီ) [ဘာသ+အ+တိ။ ဘာသ ဗျတ္တာယံ ဝါစာယံ၊ နီတိ၊ဓာ။၁၇၉။]ပြောဆို-ဟောကြား–ခွဲတ်ဖတ်–သရဇ္ဈာယ်–၏။ဟာ-သံ ဘိက္ခုနိုနံ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ မ၊ဒ။၁၇၃။ (–ဇာ၊ဘ။၃၂၀။) အဝဏ္ဏံ ဘာသတိတိ..... အဂုဏံ ကထေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၀။ ၄၃၃။) ပစ္စုသသမယံ ပစ္စုဋ္ဌာယ ပါရုယနံ သရေန ဘာသတိ။ အံ၊၂။၄၄၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၂၇။) တတြ စေ ရုဇာ စက္ကဝတ္တိ ဘဝသတိ၊ ဘာသိ-ကေနပိ သာ အတ္တမနာ ဟောတိ။ဒီ၊၂။၁၀၀။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ ဣတိဝုတ္တံ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၂။ ဆေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ဘာသိ ကုဋုမ္ဗိကသုတ္တံ–ဝိ၊၂။၃၆။ ဒီ၊၂။၁၀၉။ ဘာသတိ်ံ—ဝိ၊၂။၁။ ဒီ၊၂။၁၀၉။ သံ၁။ဋ္ဌ၂။ ဆေရ၊ဋ္ဌ၊၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၁။ ၈၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၅၃။ ဘာသထ်ံ— ဆေရ၊၃၃၀။ ဆေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ဘာသဘေ—သံ၁။၁၉၀။ ဆေရ။၃၇၀။ ဘာသသေ—ဝ်မာန။၄၀။ ဇာ၁။၁၀၁၊၂၉၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၃။ ၄၃၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။ ဘာသတု—သံ၊ဇ။၁၁၊ ၃၄၄။ သုတ္တနိ၊၃၂၂။ ဘာသန္တု—သံ၊ဇ။၃၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၆။ ၂၇၇။ ဘာသ – သံ၊ ဇ။၀၂။သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၂။၀၂။ ဘာသထ်ံ—ဝိ၊ဋ္ဌ၂။၂၅၃၊ ကခ်ိ၊ဋ္ဌ၊ သခဲ။၃၁၂။ ဘာသဿု— ဝိ၃။၅၃။ ဒီ၊ဇ။ ၄၀။ ဒီ၊၂။၂၂၆။ မ၊၂ ၄၁၅။ သံ၊ဇ ၁၇၀၊ တာသယေ—သံ၊ဇ ၄၆၀။ အံ၊ဇ။၃၆၆။ ဇာ၊ ၂။ဇ၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၂။၃၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၅။၅၅၁၊ ဘာသေ—ခမ္မ၊၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဇ၀၀။ ခမ္မ၊ဋ္ဌ ဇ။၄၁၃။ဘာသေယျ—ဝိ၊ဇ။၁၉၄။ ဒီ၊၃။ဇ၀။ မ၊၂။၅၅။ သံ၊ဇ ၁၉၀။ အံ၊ဇ။၂၂၀။ ဘာသေ-ယျံ၂— ဒီ၊ဇ။၃။မိလိန္ဒ။ဘ၊၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ဘ။၅၀။ ဘာသေသိ—(ယျောသိမ့ ယျော ကိုချေ။) ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၀။ ဘာသေယျာသိ – သံ၊၃။ဘ၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၀၄၀ ဘာသေယျာမ–ဒီ၊၂။၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၅၉၀။ ဘာသေမ—(ယျောမ—မှ ယျာ—ကိုချေ) ဇာ၊၂။၉၅။ ဘာသေယ်ျ—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ ဘာသတိ်ံ၂—ဇာ၊ဘ။၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၉။ ဘာသတိ်ံ—ဝိ၊၂။ဘ။ ဒီ၊၂။ဘ၉၃။ သံ၊ဘ။၃၃၀။ ဆေရ၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ၆၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ဘ၅၅။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ဘ၅၅။ ဘာသထ်ံ— ဆေရ၊၃၃၀။ ဆေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ဘာသဘေ—သံ၊ဘ။၁၉၀။ ဆေရ။၃၇၀။ ဘာသသေ—ဝ်မာန။၄၀။ ဇာ၊ ဘ။ဘဂ၊၂၉၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ဘ၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၃။ ၄၃၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။ ဘာသတု—သံ၊ဇ။ဘဘ၊ ၃၄၄။ သုတ္တနိ၊၃၂၂။ ဘာသန္တု—သံ၊ဘ။၃၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၆။ ၂၇၇။ ဘာသ – သံ၊ ဇ။၀၂။သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၂။၀၂။ ဘာသထ်ံ—ဝိ၊ဋ္ဌ၂။၂၅၃၊ ကခ်ိ၊ဋ္ဌ၊ သခဲ။၃၁၂။ ဘာသဿု— ဝိ၃။၅၃။ ဒီ၊ဇ။ ၄၀။ ဒီ၊၂။၂၂၆။ မ၊၂ ၄၁၅။ သံ၊ဇ ၁၇၀၊ တာသယေ—သံ၊ဇ ၄၆၀။ အံ၊ဇ။၃၆၆။ ဇာ၊ ၂။ဇ၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၂။၃၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၅။၅၅၁၊ ဘာသေ—ခမ္မ၊၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဇ၀၀။ ခမ္မ၊ဋ္ဌ ဇ။၄၁၃။ဘာသေယျ—ဝိ၊ဇ။၁၉၄။ ဒီ၊၃။ဇ၀။ မ၊၂။၅၅။ သံ၊ဇ ၁၉၀။ အံ၊ဇ။၂၂၀။ ဘာသေ-ယျံ၂— ဒီ၊ဇ။၃။မိလိန္ဒ။ဘ၊၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ဘ။၅၀။ ဘာသေသိ—(ယျောသိမ့ ယျော ကိုချေ။) ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၀။ ဘာသေယျာသိ – သံ၊၃။ဘ၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၀၄၀ ဘာသေယျာမ–ဒီ၊၂။၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၅၉၀။ ဘာသေမ—(ယျောမ—မှ ယျာ—ကိုချေ) ဇာ၊၂။၉၅။ ဘာသေယ်ျ—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ ဘာသတိ်ံ၂—ဇာ၊ဘ။၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၉။ ဘာသတိ်ံ—ဝိ၊၂။ဘ။ ဒီ၊၂။ဘ၉၃။ သံ၊ဘ။၃၃၀။ ဆေရ၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ၆၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ဘ၅၅။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ဘ၅၅။

ဘာသာနပစ္စယ (ပု) [ဘာသာန+ပစ္စယ]ဒြပ်ာဆို ဖြင်းဟူသော အကြောင်း။ အတ္တကာမပါရိစ

ဘာသာတိသဒ္ဒ (ပု) [ဘာသာတိ+သဒ္ဒ] ဘာသာတိသဒ္ဒါ။ အတီတကာလတ္တာ ပန ဘာသာတိသဒ္ဒဿ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီဒ္ဓိ၊သစ်၊ ၁။၁၀၆။

ဘာသာတု (ကြို) [ဘာသ+အ+တု]ဟောကြား တော်မူပါလော။ ဘာသတိ၁-ကြည့်။

ဘာသာတေ၁ (ကြို) [ဘာသ+အ+တေ]ပြောဆို၏။ ဘာသတိ၁—ကြည့်။

ဘာသာတေ၂ (ကြို) [ဘာသု+အ+တေ]ထွန်းလင်း—တောက်ပ—၏။ ဘာသဲတို့၂—ကြည့်။

ဘာသာထ၁(ကြို) [ဘာသ+အ+ထ]ပြောဆို ကုန်၏။ ဘာသတိ၁—ကြည့်။

ဘာသာထ၂ (ကြို) [ဘာသ+အ+ထ] ဟော ကြားတော်မူကုန်လော။ ဘာသတိ၁-ကြည့်။

ဘာသာန၁ (န)[ဘာသ+ယု] (၁) ပြောဆို—ဟောကြား—ရွတ်ဖတ်—သရဇ္ဈာယ်—ခြင်း။ (တို) (၂) ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ (၁)ယဒိဒံ ဓမ္မဿေဝ ဘာသနံ, ဓမ္မဝိတက္ကဿေဝ စ ဝိတက္ကနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၎။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၄၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၈၃။) (တို) (၂) ဘာသိတုံ သီလမဿ၁တိ ဝါ ဘာသနသီလော, ဘာသနဓမ္မော, ဘာသနေ သာဓုကာရိတိ ဝါ ဘာသနော။ဍ္ဍ။နော။ခုဖြ၅။

ဆာသန၂ (န) [ဘာသု+ယု] ထွန်းလင်း—တောက်ပ—တင့်တယ်—ခြင်း။ ပကာဇေန ဘာသနံ ဇောတနံ ပဘာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၄၁၈။ (—မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၀၀။)

ဘာသနကာလ (ပု) [ဘာသန+ကာလ]ပြောဆိုရာ အချိန်အခါ။ နနု သင်္ဂီတိကာလံ့တော သော အဝဏ္ဏဝဏ္ဏနံ ဘာသနကာလော အတ်ကောတို့။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၃၆။

ဘာသတိသဒ္ဒ (ပု) [ဘာသတို့+သဒ္ဒ] ဘာသတို့သဒ္ဒါ။ အတီတကာလတ္တာ ပန ဘာသတို့သဒ္ဒဿ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၁၀၆။

ဘာသတု (ကြို) [ဘာသ+အ+တု]ဟောကြား တော်မူပါလော။ ဘာသတိ၁-ကြည့်။

ဘာသတေ၁ (ကြို) [ဘာသ+အ+တေ]ပြောဆို၏။ ဘာသတိ၁—ကြည့်။

ဘာသတေ၂ (ကြို) [ဘာသု+အ+တေ]ထွန်းလင်း—တောက်ပ—၏။ ဘာသဲတို့၂—ကြည့်။

ဘာသထ၁(ကြို) [ဘာသ+အ+ထ]ပြောဆို ကုန်၏။ ဘာသတိ၁—ကြည့်။

ဘာသထ၂ (ကြို) [ဘာသ+အ+ထ] ဟော ကြားတော်မူကုန်လော။ ဘာသတိ၁-ကြည့်။

ဘာသန၁ (န)[ဘာသ+ယု] (၁) ပြောဆို—ဟောကြား—ရွတ်ဖတ်—သရဇ္ဈာယ်—ခြင်း။ (တို) (၂) ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ (၁)ယဒိဒံ ဓမ္မဿေဝ ဘာသနံ, ဓမ္မဝိတက္ကဿေဝ စ ဝိတက္ကနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၅၆။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၎။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၄၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၈၃။) (တို) (၂) ဘာသိတုံ သီလမဿ၁တိ ဝါ ဘာသနသီလော, ဘာသနဓမ္မော, ဘာသနေ သာဓုကာရိတိ ဝါ ဘာသနော။ဍ္ဍ။နော။ခုဖြ၅။

ဘာသတိ၂ (ကြို) [ဘာသု+အ+တိ။ ကာသု, ဘာသု ဒိတ္တိယံ။ ဒိတ္တိတိ ပါကဋဘာ, ဝိရာဇန်-တာ ဝါ။နီ၁၊ ဓာ။၁၀၁။ ဘာသဓာတ်လည်း ခဲ့နိုင်၏။ ဓာတ္ဒဏ္ဍ။ ၂၆၉-ကြည့်။] ထွန်းလင်း-တောက်ပ—တင့်တယ်-ထင်ရှား—၏။ ပဏ္ဍိတော သီလသမ္ပန္နော၊ ဇလံ အဂ္ဂိဝ ဘာသတိ။ ဒီ၊ဝ။၁၅၃။ (—ဝိမာန။၇၇။ ဇာ၊၁။ ၃၂၇။ ဇာ၊၂။၁၃၀။) ဇလံ အဂ္ဂိဝ ဘာသတီတိ ရတ္တိံ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဇလမာနော အဂ္ဂိ ဝိယ ဝိရောစတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၇။) ဘာဘာတေ — မ၊၁။၃၉၁။ မ၊၂။၂၂၄။ သံ၊၁။ ၆၄။ သံ၊၂။၁၂၇။ သံ၊၃။၄၁။ အံ၊၃။၂၇၄။ ပဋိသံ။၁၇၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၉၇။ **ဘာသိဿသိ**—သုဘ္ဘနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ **ဘာဟိသိ**—သုတ္တနိ။ ၃၉၀။ သုဘ္ဘနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

ဘာသိ— (ဂါထာအဆုံးဖြစ်၍ ဣတိဝုတ်မှ မိန္ဒုကို ချေထားသည်) ဇာ၊၁။၂၆၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၄၈။ **ဘာသိ**—ဝိ၁၊၁၀၀။ ဒီ၊၂။၁၄၊ မ၊၁။၂၂၆။ သံ၊၁။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ **ဘာသိ**—ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၆၂။ **ဘာသိ**—ဒီ၊၂။၁၉၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ **ဘာသိတ္ထ၂**—(“ အ ”ဝိဘတ်ကို“ထ”ပြု) ဒီ၊၂။၁၇၂။ **ဘာသိဿတိ**—ဝိ၁။၁၃၉။ ဝိ၊ ၂။၁။ သံ၊၁။၁၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ **ဘာသိဿတိ**—ဝိ၊ ၁။၁၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၆။ **ဘာသိဿထ**—ဝိ၊၂။၃၇။ **ဘာသိဿာမိ**—ဒီ၊၁။၁၂၇။ မ၊၁။ ၅၇။ သံ၊၁။၂၄၃။ အံ၊၁။၂၁၀။ **ဘာသိဿာမ**—ဝ်၊ ၂။၃၆၆။ သံ၊၁။၃၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀၊ **ဘာသိဿံ**—ဇာ၊၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။ ဓမ္မ။ ဋ္ဌ၊၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၂၃။ **ဘာသိသံ**—ပေတ။၁၆၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၆၊ ၁၄၃။

ရိယာယဝဏ္ဏံ ဘာသုပစ္စယာ တိုဏော အာ-ပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၉၀။

ဘာသနသိလ (တိ) [ဘာသန+သိလ]ပြောဆို လေ့ရှိသော၊သူ။ အတ္ထသဉ္ဇိတမေဝ ပါစံ ဘာ-သနသိလောဝ် အတ္ထော။ ဇာတ၊၁။၁။၄၂၅။ (—သံ၊ဋီ၊၁။၃၄၂။)

ဘာသနဟေတု (ပု) [ဘာသန+ဟေတု]ပြော ဆိုခြင်းဟူသော အကြောင်း။အဇ္ဈံ ဘာသ-မာနော်တိ အဝဏ္ဏံ ဘာသနဟေတု။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၀၇။

ဘာသန္တိ (တိ) [ဘာသ+အန္တ။ ထိ—၌ဘာ-သန္တိ။] ပြောဆို—ဟောကြား—ရွတ်ဖတ်—သရဇ္ဈာယ်—သော၊ သူ။ ကာမာဒိကရဏံ သမ္မဇနမုသာ ဘာသန္တော။ သံ၊၁။၇၄၊(—စူ-ဋနီ။ ၁၆၄။ ဇာ၊၂။၉၁။ ဝိ၊၌၊၂။၇၃။) နန္ဒ-မာတာယ ဥပါသိကာယ ပါဆုယန် သရေန ဘာသန္တိယာ။ အံ၊၂။၄၄၅။ (—ဇာ၊၁။၁၂၆)

ဘာသန္တ၂ (တိ) [ဘာသု+အန္တ]ဘုန်းလင်း-တောက်ပ—တင့်တယ်—သော။ ယသ္မာ ပန ဝန္ဒေယျပိ သယံ ဘာသန္တော တပနန္တာ ဝိယော-စန္တော။ ပဋိသံ၊၂။၈၇။

ဘာသန္တရ (နာ) [ဘာသာ+အန္တရ]ဘာသာ—စကား—တမျိုး၊ ဘာသန္တရ။ (ပါဆု၊ မအှ၊ သျှ။၁။၄၃၁—ကြည့်။) ဣဒံ ပန ဘာသန္တရံ သန္ဓာယ ဝုတ်ထံ။ ဒီ၌၊၂။၁၅၀။ အံ၊၌၊၃။ ၂၄၆။ (—ဝိ၊၌၊၃။၇၉။)ဘာသန္တရန္တိ တေ-သံ သတ္တာနံ ဘာသတော အညံ ဘာသံ၊ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၅၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၀။ (—သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃။ ဝိမတိ၊၁။၇။ ကခ်ာ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၀။ ပါစိတ်၊ယော၊၊၆၄။)

ဘာသန္တရကုသလ (ဝိ) [ဘာသန္တရ+ကုသလ] ဘာသန္တရ၌ လိမ်မာသော၊ သူ။အဇေစ္စာ ကိရ ပဏ္ဍိတော ဘာသန္တရကုသလော။ ဝိ၊၌၊၂။ ၁၁၀။

ဘာသန္တရပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘာသန္တရ+ပရိစ္ဆေဒ] ဘာသာတမျိုးကိုစွန့်ခြင်း၊ ဘာသာပြန်ခြင်း။ (သိဟ်၌ဘာသာမှ ပါဠိဘာသာသို့ ပြန်ဆို ခြင်းကိုဤ၌ “ဘာသန္တရပရိစ္ဆေဒ”ဟု ခေါ် သည်။) ယသ္မာ စ အယံ သံဝဏ္ဏနာပိ ဘာ-သန္တရပရိစ္ဆေဒါဒိမတ္တဝိသိဋ္ဌာ၊ အတ္ထတော ပန အဘိန္နာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃။ (—ဝိမတိ၊ ၁။၇။)

ဘာသန္တရဝေါဟာရ (ပု) [ဘာသန္တရ+ဝေါ-ဟာရ] ဘာသာအထူးကို ပြောဆိုခြင်း၊ဘာ-သန္တရအခေါ်အဝေါ်။ နာနိဂဏ္ဌကုသလော် ဘာသန္တရဝေါဟာရေန ကုသလော။ ဝိ၊၌၊ ၄။၂၂၄။

ဘာသန္တိ (ကြိ) [ဘာသ+အ+အန္တိ] ပြောဆို ကုန်၏။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသန္တီ (ထီ)[ဘာသန္တ+ဣ] ပြောဆို-ဟော ကြော- -သောမိန်းမ။ ဘာသန္တ-ကြည့်။

ဘာသန္တု (ကြို) [ဘာသ+အ+အန္တု] ပြော ဆို-ဟောကြား-တော်မူကုန်လော။ ဘာ-သတိ-ကြည့်။

ဘာသပရိယန္တ (ပု) [ဘာသာ+ပရိယန္တ] ပြောဆိုအပ်သော စကား၏အပိုင်းအခြား။ အတ္ထနော ဘာသပရိယန္တံ နာဒဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ ၅။၂၃၁၊၄၄၅။ (—၂၄၆။ ဝိ၊၌၊၃။၃၇၆။) ဘာသပရိယန္တန္တိ ဝစနပရိစ္ဆေဒံ။ ပါစိတ်၊ ယော။၅၇၉။

ဘာသမဂ္ဂ (ပု) [ဘာသ+မဂ္ဂ] ဟောပြော ကြောင်း ဖြစ်သောအတတ်။ ဝေယျာကရဏံ ဘာသမဂ္ဂံ ဥပဂါသံ။ မိလိန္ဒ။၁၇၇။

ဘာသမာန (ပု) [ဘာသ+အ+မာန] (၁) ပြော-ဆိုခြင်း-ကြောင့်။ (တိ)(၂) ပြောဆို-ဟောကြား – ရွတ်ဖတ် – သရဇ္ဈာယ် – တတ်သော၊သူ။ (၁) ရတနတ္တယဿာ်အဝဏ္ဏံ ဘာသ

မာနော အနယဗျသနံ ပါပုဏိဿတိ။ ဒီ၊၄၊၁။ ၃၀။ အဝဏ္ဏံ ဘာသမာနောတိ အဝဏ္ဏံ ဘာသနဟေတု ဟေတုအတ္ထော ဟိ အယံ မာနသဒ္ဒေါ။ ဒီ၊၆၊၁။၅၀။ သီ၊၆၊သစ်၊၁။၁၈၁။ (တိ) (၂) သုကဿ ဘာသမာနဿ၊ နံ နိသာမေဿ ပဏ္ဍိတာ။ ဇာ၊၁။၁၅၂။(–မ၊ ၄၊၁။၅၀။ အဘိ၊၄၊၂။၁၆၄။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၁၃၀။ ကေရ၊၄၊၁။၃၂၀။) ဘာသမာနဿာဘိ မာနုသိကာယ ဝါစာယ ဘဏန္တဿ။ ဇာ၊၄၊၃၊ ၂၉၂။

ဘာသယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဘာသု+ဏယ+တိ] ထွန်းလင်းစေ၏။ တေ ဇောတယန္တိ သဒ္ဓမ္မံ၊ ဘာသယန္တိ ပဘင်္ကရာ။ ဣတိဝုတ်၊၂၆၀။ ဘာသယန္တီတိ သဒ္ဓမ္မောဘာသေန လောကံ ပဘာသယန္တီ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၃၁၇။ **ဘာသသိ** —ဝိမာန။၅၃။ ဝိမာန၊၄။၁၅၃။ **ဘာသယသိ**—ဝိမာန၊၄။၁၅၃။

ဘာသယန္တီ (ကာ၊ကြိ) [ဘာသု+ဏယ+အန္တီ] ထွန်းလင်းစေကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘာသယသိ (ကာ၊ကြိ) [ဘာသု+ဏယ+သိ] ထွန်းလင်းစေ၏။ ဘာသယတိ-ကြည့်။

ဘာသရေ (ကြိ) [ဘာသ+အ+အန္တီ] ပြောဆိုကုန်၏။ ဘာသတိ၁-ကြည့်။

ဘာသသိ၁ (ကြိ) [ဘာသ+အ+သိ] ပြောဆို၏။ ဘာသတိ၁-ကြည့်။

ဘာသသိ၂ (ကြိ) [ဘာသ+အ+ဣ] ပြောဆိုပြီ။ ဘာသတိ၁-ကြည့်။

ဘာသသိ၃ (ကာ၊ကြိ) [ဘာသု+ဏော+သိ] ထွန်းလင်းတောက်ပစေ၏။ ဘာသယတိ-ကြည့်။

ဘာသသေ (ကြိ) [ဘာသ+အ+သေ] ပြောဆို၏။ ဘာသတိ၁-ကြည့်။

ဘာသဿု (ကြိ) [ဘာသ+အ+ဿု] ပြောဆိုလော။ ဘာသတိ၁-ကြည့်။

ဘာသာ (ထီ) [ဘာသ+အ+အာ။ ဘာသဗျတ္တာယံ ဝါစာယံ။ ဘာသတိ။ ဘာသာ။ ....တတြ ဘာသန္တီ အတ္ထံ တောယာဟိ ဘာသာ၊ မာဂဓဘာသာဒိ။ နီတိ၊၀၁။ ၁၇၉-၁၈၀။ ဘာသိယတေတိ ဘာသာ။ ဓာန်၊၄။ ၁၀၅။ ဘာသန္တီ ဇောယာတိ ဘာသာ၊နီရုတ္တိ၊ နာ။၅၅၇။] ဘာသာ၊ စကား။ (အနုက် အဓိပ္ပာယ်ကို ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော ကြောင့် လည်းကောင်း, ပြောဆိုအပ်သော ကြောင့်လည်းဇကာင်း စကားကို "ဘာသာ" ဟုခေါ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူမျိုးအသီးသီး သည် ဘာသာစကားအမျိုးမျိုးကို ပြောဆို ကြ၏။ယင်းတို့အနက် မိမိုးဖလာ ဘာသာ စကားကိုတမင်သက်သက် သင်ယူနေရသည် မဟုတ်၊သင်ပေးနေရန်မလို၊ ကလေးသူငယ် များ ပုခက်,ညောင်းစောင်းအဉီးပျဉ် စသည် တနေရာရာ၌ နေအိုင်လျက်ရှိစဉ် လူကြီးသူမ များသည် ထိုဆိုဘျ်ဘျ် ရောက်တတ်ရာရာ စကား ပြောဆိုကြလျက် ထိုဆိုကိစ္စကို ပြုလုပ် ကြ၏။ လူကြီးတို့၏ စကားပြောသံကို ကြား ရဖန်များလာသည့်အခါ ကလေးငယ်များ သည် မိမိုးဖလာဘာသာစကားကို အလို အလျောက် ပြောဆိုတတ်လာကြသည်။ မိဖ နှစ်ပါးလူမျိုးချင်းမတူ၍ ဘာသာစကား ၂-မျိုးရှိနေရာဝယ် ကလေးငယ်၏နားဉာဏ် ရှေးဦး စွာကြားရသော ဘာသာစကားကို ပြောသို့ လာတတ်စမြဲဖြစ်သည်။ ဥပမာ အမိဖြစ်သူက ဒမိဠတိုင်းသူ, ဖခင်က အန္ဓကတိုင်းသား ဖြစ်၍ မိခင်ပြောစကားကို ဦးစွာကြားရပါမူ ကလေးငယ်သည် မိခင်ဘက်လိုက်၍ ဒမိဠ ဘာသာစကားကို ပြောဆိုတတ်လာ၏။ ဖခင် စကားကို ဦးစွာကြားရလျှင် ဖခင်ဘက်သို့ လိုက်၍ အန္ဓက ဘာသာစကားကို ပြောဆို

တတ်လာပေမည်။ အကယ်၍ မိဘ စသူတို့၏ စကားကိုမကြားရလျှင် မဘဂဘာသာစကားကို ပြောဆိုပေလိမ့်မည်။ လူသူမနီး တောကြီးမျက်မဲ၌ မွေးဖွားသော ကလေးငယ်သည် မည်သည့်စကားကိုမျှ မကြားရလျှင် အလိုအလျောက် မဘဂဘာသာစကားကို ပြောဆိုသူ ဖြစ်လာပေလိမ့်မည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ မျိုးရိုးစဉ်ဆက် ဆင်းသက်သုံးစွဲလာသော မိရိုးဖလာ ဘာသာစကားမှတပါး အခြားဘာသာ စကားမျိုးကိုမူ တမင်သက်သက် သင်ယူလေ့ကျက်မှသာ တတ်မြောက်သည်၊ပြောဆိုနိုင်သည်။ ဘာသာအရာဝယ် အာဇုတ်အထိပ်သို့ ရောက်ပြီးသူ "နိဒ္ဒုတ္တိ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ" ပုဂ္ဂိုလ်သည်ပင် မဘဂဘာသာမှတပါး အခြားဘာသာ စကားမျိုးကို တမင်သက်သက် သင်ယူလေ့လာမှ တတ်ကျွမ်းနားလည်နိုင်သည်ဟု ဘေဒစိန္တာဠီကာ (၅-နံပါတ် ဂါထာအဖွင့်) ၌ဆိုထား၏။ သို့ရာတွင် မဘိန္နတေရ်သည် ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာ ဖြစ်ပြီးမှ ပါဠိ, အဋ္ဌကထာများကို သင်ယူသည်ဟု (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉)၌ ဆိုထားပြန်သဖြင့် ဘေဒစိန္တာဠီကာစကားကိုလည်း မုချမမှတ်ထိုက်။ တိဿဒတ္တမထေရ်သည် ဘာသာစကား ၁၈-မျိုး တတ်ကျွမ်းနားလည်ကြောင်း အဋ္ဌကထာမျာ၌ လာရှိ၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။) ဣဒဥ္စိ ဝစနံ ဝတ္တုမ္ဖဲ့, အသ ဂါ အတ္ထော ယာယ ကာယစိ ဘာသာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ ကခ်ီ။ ၁၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဝင်ရ။၉၈။ သာရတ္ထ၊ဋ၊၂။)

ဘာသာကောသလ္လ (န) [ဘာသာ+ကောသလ္လ] ဘာသာစကား၌ လိမ်မာကျွမ်းကျင်ခြင်း။ အယံ သာသနံ ဇဟိတုကာမော တိဿာဖိနာ ဘာသာကောသလ္လာဘာဝေန သဗ္ဗသော ပဒတ္ထာဝဗောဓာဘာဝေပိ။ ဝိမတိ၊ဋ၊၁၃၄။

ဘာသာဇာနနကိန္နရ (ပု) [ဘာသာဇာနန+ကိန္နရ] ဘာသာစကားကို သိနားလည်သော ကိန္နရာ။ မနုဿဝိဂ္ဂဟနာဂါဒိနံ နာဂရူပါဒိနံ ဝါ သန္တိကေ ဘာသာဇာနနကိန္နရာဒိနံ ဝါ။ဇာဋ၊၂။ ၉၉။

ဘာသာနုသန္ဓိကုသလ (တိ) [ဘာသာနုသန္ဓိ+ကုသလ] စကားအဆက်အစပ်၌ လိမ်မာကျွမ်းကျင်သော၊ သူ။ (သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်မူ-ပါဠိတော်၊ သျှ။ ၃၄၉-၌ ဘာသာနုသန္ဓိကုသလောစ- ကထာနုသန္ဓေစကား ဝိနိစ္ဆယာနုသန္ဓေစကား၌ စိတ်ပြားလိမ္မာသည်လည်း-ဟု အနက်ပြန်ဆို၏။ ရွှေဥမင်နိသျှင်ကား ဘာသာနုသန္ဓိကုသလော= ဆိုအပ်သောစကား ဆုံးဖြတ်အပ်သောစကား၏ အနုသန္ဓေစေ့စပ်ခြင်း၌ လိမ္မာသည်လည်းဟု သမ္မန်သည်၊ ရွှေဥမင်အနက်ကို အဋ္ဌကထာဒုံ့နှင့် မကိုက်ညီသဖြင့် ဆင်ခြင်သင့်ကြောင်း သစ်ဆိမ့်မူ၌ မှာထား၏။) နစ ဘာသာနုသန္ဓိကုသလော (ဝိ၊၅။၃၁၉) တိ ကထာနုသန္ဓိဝစနေ စ ဝိနိစ္ဆယာနုသန္ဓိဝစနေ စ အကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၆။

ဘာသိ (ကြို) [ဘာသ+ဣ] ဟောကြားပြီ။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိသု (ကြို) [ဘာသ+ဥံ] ပြောဆိုကြကုန်ပြီ။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိ (ကြို) [ဘာသ+ဣ။ ဂါထာအရာဖြစ်၍ ဣ ဝိဘတ်မှဗိန္ဒုကို ချေထားသည်။] ပြောဆိုပြီ။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိတ (န) [ဘာသ+တ။ ရူ၊နာ။၃၀၁။] (၁) ပြောဆို-ဟောကြား-ခြင်း။ (၂) ဘာသာ၊ စကား။ (တိ) (၃) ပြောဆို-ဟောကြား – ရွတ်ဖတ် – သရဇ္ဈာယ် – အပ်သော။ (၁) ဇာဂရိတေ ဘာသိတေ တုဏှီ-ဘာဝေ သမ္မဇာနကာရိ ဟောတိ။ ဒီ၊ဝ။၆၇၊

၁၉၂။ မ၊၁။၇၂။ သံ၊၃။၁၂၄။ အာဘိ၊၀။ ၂၅၈ ။ ဘာသိ တေတ်ကထနေ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၈၁။ မ၊၆၊၁။၂၇၃။ သံ၊၆၊၃။၂၃၃။ အာဘိ၊၆၊၂။၃၃၄။ (၂) ဘာသိတံ လပိတံ ဘာသာ။ ဓာန်။ ၁၀၅။ (တိ) (၃) ဘာသိတ မနုဘာသန္တိ။၀၊ ၃။၃၄၃။ ဒီ၊၁။၉၇။ မ၊၂။ ၃၈၁။ (–၀၊၁။ ၅၄။၀၊၃။ ၂၅၃။ ဒီ၊၁။၄၃။) ဘာသိတမနု-ဘာသန္တိတိ တေဟိ ဘာသိတံ သဗ္ဗာယိတံ အနုသဗ္ဗာယန္တိ။ ဒီ၊၆၊၁။ ၂၄၄။မ၊၆၊၃။ ၂၉၀။ (–ဒီ၊၆၊၁။၁၁၉။ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၂၂။)

ဘာသိတကာလ (ပု) [ဘာသိတ+ကာလ] စကားပြောဆိုသောအခါ၊ ပြောဆိုရာအခါ။ ဘာသိတကာလေ ဥပ္ပန္နာ ရူပါရူပဓမ္မာ ဧတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈန္တိ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၈၂။ မ၊ ၆။ ၁။၂၂၄။ သံ၊ ၆၊၃။ ၂၃၃။

ဘာသိတကောဝိဒ (တိ) [ဘာသိတ+ကောဝိဒ] ဘာသာစကား၌ လိမ်မာကျွမ်းကျင်သော၊ သူ။ ယော ဘာသိတော ဘာသိတကောဝိ-ဒေန။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၂။

ဘာသိတဂါထာ (ထီ) [ဘာသိတာ+ဂါထာ] ဟောကြားအပ်သော ဂါထာ။ ဘဂဝတာ ဘာသိတ ဂါထာယ သဝနသမနန္တရမေဝ။ ဥဒါန၊၆၊၂၃၃။

ဘာသိတညူ (တိ) [ဘာသိတ+ညာ+ရူ] ဘာသာစကားကို နားလည်သော၊သူ။ (အသံထုတ်၍ ပြောဆိုသော ဘာသာစကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် နားလည်သူကိုသာ"ဘာသိ-တညူ" ဟု ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ ရဟန်းကော် မျာ း ဆွမ်းလာရပ်ဆုံ၌ နှုတ်မြွက်တောင်းဆို အလှူခံမှု လုံးဝမရှိသော်လည်း လှူဒါန်းမည့် ဒါယကာ ဒါယိကာမျာ းက ဤရဟန်းတော် မျာ းသည် အရိယာတို့၏ တောင်ခံနည်း အတိုင်း "ဆွမ်းလောင်းလှူပါ" ဟ ပြောဆို ခြင်းပင် ဖြစ်ကြောင်း နားလည်ကြသည်။ ယင်းသို့ နားလည်ခြင်းကိုလည်း "ဘာသိ-တညူ"ဟုပင် ဆိုလိုပေသည်။ အံ၊၌၊၃။၁၇။) ဘာသိတညူ (အံ၊၆၊၃။၂၁) တိ....ဒေယျဓမ္မံ သံဝိဘဇန္တိ၊ ဧတေ ဘာသိတညူနာမ ဥတ္တာ ကတ္တုဗ္ဗဿ ကရဏတော။ အံ၊၌၊၃။၁၇။

ဘာသိတတ္ထ (ပု) [ဘာသိတ+အတ္ထ]ဟောကြား အပ်သော ပါဠိ၏အနက်၊ ပြောဆိုအပ်သော စကား၏အနက်၊ ဟောကြား— ပြောဆို— အပ်သောအနက်။ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ ပါကဋံ ကတ္တာ ဘာသိတတ္ထဿ ဝိညာပန-သမတ္ထာယ။ မ၊၆၊ ၃။ ၂၈၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၂။အံ၊ ၌။၃၂၁။ (—အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၃၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၀။ဥဒါန၊၆၊၁၀။မူလ၌၊၁။ ၁၆၀။) ဘာသိတဗ္ဗံ ဘာသိတံ၊ တဒေဝ-အတ္ထောတိ ဘာသိတတ္ထော အဘိဓေယျ-တ္ထော။ အနုဋီ၊၁။၁၇၅။

ဘာသိတတ္ထပရိယာယ (ပု) [ဘာသိတတ္ထ+ ပရိယာယ] ဟောအပ်သောအနက်၏ ပရိ-ယာယ်။ ဘာသိတတ္ထပရိယာယ်။ (အတ္ထ သဒ္ဒါသည် အစီးအပွားဟော ဟိတသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်မဟုတ်၊ သဒ္ဒါဘ်ဓေယျ ဖြစ်သည် ဟု ဆိုလိုသည်။) ဤမသို့ဉ အတ္ထဝိကပ္ပေ အတ္ထသဒ္ဒေါ်ယံ ဘာသိတတ္ထပရိယားယာပိ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၇၀။ဒီ၊၌၊၁။ ၂၆။ သီ၊ ၌၊သစ်၊၁။၉၁။ (—၃၄၄။)

ဘာသိတတ္ထပဗေဒ (ပု)[ဘာသိတတ္ထ+ပဗေဒ] ဟောအပ်သော အနက်အပြား၊ ဘာသိတတ္ထ အပြား။ (အတ္တတ္ထ, ပရတ္ထ,ဥဘယတ္ထ, ဒိဋ္ဌ-ဓမ္မိကအတ္ထ, သမ္ပရာယိကအတ္ထ ဤ ၅-ပုဒ်၌ အတ္ထသဒ္ဒါကား "ဟိတပရိယာယ်"။ ဥတ္တာန-အတ္ထ, ဂမ္ဘီရအတ္ထ, ဂူဠှအတ္ထ, ပဋိစ္ဆန္နအတ္ထ, နေယျအတ္ထ, နီတအတ္ထ— ဤ ၆-ပုဒ်သည် ဘာသိတတ္ထပဘေဒမည်၏၊ ယင်း ၆-ပုဒ်၌ အတ္ထသဒ္ဒါကား "ဘာသိတတ္ထပရိယာယ်"။ အနဝဇ္ဇအတ္ထ, နိက္ကိလေသအတ္ထ,ဝေါဒါနအတ္ထ,

ပရမတ္ထ- ဣ၌ ၄-ပုဒ်၌ အတ္ထသဒ္ဒါကား "ဟိတ, ဘာသိတတ္ထ ၂-မျိုး၏ ပရိယာယ်" ဖြစ်သည်။ သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၆၉-၇၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၉၁။) တတော ပရေ ဆ ဘာသိတတ္ထပွဘေဒါ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၉၁။ အနုဋီ၊၁။၂၁။

ဘာသိတတ္ထဘေဒ (ပု) [ဘာသိတတ္ထ+ဘေဒ] ဟောအပ်သော အနက်အပြား၊ ဘာသိတတ္ထ အပြား။ တတော ပရေ ဆ ဘာသိတတ္ထဘေဒါ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၀။ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၆။

ဘာသိတတ္ထဝစန (တိ) [ဘာသိတတ္ထ+ဝစန] ဟောအပ်သော အနက်ကို ဟောတတ်သော၊ ဘာသိတတ္ထကို ဟောတတ်သော။ အတ္ထသဒ္ဒါစာယံ ဟိဘာပရိယာယဝစနော၊ နဘာသိတတ္ထဝစနော။ သာရတ္ထ၊၁။၆၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၉၀။ (—ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆။)

ဘာသိတတ္ထဝိဘာဝန (ထီ၊န) [ဘာသိတတ္ထ+ဝိဘာဝန] ဟောအပ်သော အနက်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဘာသိတတ္ထဝိဘာဝနေန အတ္ထတော စ။မူလဋီ၊၁။၁၆၀။ ဘာသိတတ္ထ-လည်းကြည့်။

ဘာသိတတ္ထဝိမံသာ (ထီ) [ဘာသိတတ္ထ+ဝိမံသာ] ဟောအပ်သောအနက်ကို စူးစမ်းခြင်း။ ဝိမံသာ စ နာမေသာ ဘာသိတတ္ထဝိမံသာ, ပယောဇနဘူတဝိမံသာ စာတိ ဣဓ ဒုဗ္ဗိဓော အဓိပ္ပေတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၁၂။

ဘာသိတနိသာမန (န) [ဘာသိက+နိသာမန] ဟောကြား– ရွတ်ဖတ်— အပ်သော ပရိတ်တော်ကို နာယူခြင်း။ အတ္တနော ဘာသိကနိသာမနေ နိယောဇေတွာ။ ခုဒ္ဒကာ၌၁၄၁။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၂၇၀။

ဘာသိတပစ္စယ (ပု) [ဘာသိတ+ပစ္စယ] ဟောကြားခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဘာသိတပစ္စယေန အတ္ထံ ပဿန္တော ဘာသေယျ။ မ၊ ၌၊၃၂။

ဘာသိတပရိက္ကန္တ (တိ) [ဘာသိတ+ပရိက္ကန္တ] ပြောဆိုအပ်, ကျူးလွန်အပ်သော။ (မ၊၃။ ဆဋ္ဌမ္ပသျဉ္ဉ-ဘာသိတပရိက္ကန္တံ= ပြောဆိုအားထုတ်အပ်ပြီ-ဟု ပြန်ဆိုသည်။ ၎င်းမြန်မာပြန်၌ နှုတ်ဖြင့်ပြောမိ၏ဟူ၍လည်းကောင်း, ကိုယ်ဖြင့်ကျော်နင်းပြုမိ၏ဟူ၍လည်းကောင်း ပြန်ဆိုသည်။)ဗဟုံ အဿမဏကံ အဇ္ဈာစိဏ္ဏံ ဟောတိ ဘာသိတပရိက္ကန္တံ။ဝိ၊၄။၁၉၉။ (—၂၃၀။ မ၊၃။၃၆။ အံ၊၌၊ ၂။၇၂။) ဘာသိတပရိက္ကန္တန္တိ ဝါစာယ ဘာသိတံ ကာယေန ပရိက္ကန္တံ၊ပရိက္ကမိတ္ဝာ ကတန္တိ အတ္ထော။ဝိ၊၌၊၄၊၃၇။မ၊၌၊ ၄။၃၃။ ပရိက္ကမေတ္ဝာ ကတန္တိ ဣမိနာ ပရိကမတီတိ ပရိကန္တံ၊ ပရိကန္တံ ဟုတ္ဝာ ကတံ ပရိကန္တန္တိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပရိက္ကမေတ္ဝာတိ အတိက္ကမိတ္ဝာ။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၃၉။

ဘာသိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဘာသိဘ+ပုဗ္ဗ] ရှေးကပြောဆိုခဲ့ဘူးသော။ မုသာ နဘာသိတပုဗ္ဗာ၊ တိဏ္ဏဂ္ဂေနာပိ မဇ္ဇံ နပိဝိတပုဗ္ဗန္တိ။ ဇာ၊၌၊၄။၁၄၅။

ဘာသိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဘာသိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးကပြောဆိုခဲ့ဘူးသော။ မုသာ နဘာသိတပုဗ္ဗာ၊ တိဏ္ဏဂ္ဂေနာပိ မဇ္ဇံ နပိဝိတပုဗ္ဗန္တိ။ ဇာ၊၌၊၄။၁၄၅။

ဘာသိတပုမ (တိ) [ဘာသိတ+ပုမ] ဟောဘူးသော ပုလ္လိင်ရှိသော၊ ပုလ္လိင်ကို ဟောဘူးသော။ ဣတ္ထိယံ ဘာသိတပုမိတ္ထိ ပုမာဝ စေ။ ကစ္စည်း။၃၃၁။ ပုဗ္ဗေ ဘာသိတပုမာ။ ရူ၊နှာ။ ၂၀၂။ ဘာသိတော ပုမာ ဧတေနာတိ ဘာသိတပုမာ။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။ ၁၃၉။၁၅၄။

ဘာသိတမ္ဘ (တိ) [ဘာသ+တမ္ဘ]ဟောကြား— ရွတ်ဖတ်— သရဇ္ဈာယ်— အပ်သော။ နမ္ဘေ ဘာသိတမ္ဘော။ ဝိ၊၁။၃၂၇။ (—ဝိ၊၄။ ၃၀၉။သံ၊၁။၄၁၆။ အံ၊၁။၄၉၂။ အံ၊၂။၄၀၄။)

ဘာသိတမ္ဘအတ္ထ (ပု) [ဘာသိတမ္ဘ+အတ္ထ]ပြောဆိုအပ်သောစကား၏—အနက်—အဓိပ္ပာယ်။ ဂုဏပရိပုဏ္ဏဘာဝေန တဿ ဗြာဟ္မဏဿ, တေနဝါ ဘာသိတမ္ဘအတ္ထဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၁။

ဘာသိတမ္ဘကာလ (ပု) [ဘာသိတမ္ဘ+ကာလ] ပြောဆို—အပ်—သင့်— သော အချိန်အခါ။ တတိယမေဝ. ပန ဘာသိတမ္ဘကာလံ အနုတိက္ကမိတ္ဝာ ဘာသတိ။ မ၊၉၊၃။ (—မ၊ ဋီ၊၃။၄၉။)

ဘာသိတမ္ဘဋ္ဌ (ပု)[ဘာသိတမ္ဘ+အတ္ထ]ရွတ်ဖတ်—သရဇ္ဈာယ်— အပ်သော အနက်သဘော။ သုဒ္ဒေ ဗဟိကတ္ဝာ ရဟော ဘာသိတမ္ဘဋ္ဌေန မန္တာ ဧဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၂။ (—သာရတ္ထ၊ ၃။၃၂၉။)

ဘာသိတမ္ဘယုတ္တ (တိ) [ဘာသိတမ္ဘ+ယုတ္တ] ဟောကြား—အပ်—သင့်—ထိုက်—သည်နှင့် ယှဉ်သော။ ဘာသိတမ္ဘယုတ္တော ဝါ မေသကာလေ ဒီပေတိ။ မ၊၉၊၁။၁၄။ သံ၊၄၊၂။၁။ အံ၊၄၊၁။၁၃။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၃၀။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၁၂၂။

ဘာသိတမ္ဘဝစနလက္ခဏ (နာ) [ဘာသိတမ္ဘ-ဝစန+လက္ခဏ] ပြောဆိုအပ်သော စကား၏ သဘောလက္ခဏာ။ သုဘာသိတန္တိ ဣမိနာ ပဟိနမိစ္ဆာဝါစေန ဘာသိတမ္ဘဝစနလက္ခဏံ။ သံ၊၄၊၁။၂၅၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။၁၂၃။ ဘာသိတမ္ဘဝစနလက္ခဏန္တိ ဘာသိဘမ္ဘဿ ဝစနဿ သဘာဝလက္ခဏံ ဒီပေတိတိ အာနေတ္ဝာ သမ္မန္နေ၁။ သံ၊၄၊၁။၂၀၆။

ဘာသိတဘာသိတတ္ထကာမ (ပု) [ဘာသိတ+ဘာသိတတ္ထ+ကာမ] ပါဠိတော်အစဉ်, ဟော အပ်သော ပါဠိတော်၏ အနက်အစဉ်။ တသ္မာ ဘာသိတ ဘာသိတတ္ထကာမေန ဥပ္ပဋိပါဠိယာ ပဌမံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ အဘိ၊၄၊ ၃၇၄။

ဘာသိတဝစန (နာ) [ဘာသိတ+ဝစန] ဟောကြားအပ်သော ပါဠိ၊ ပြောဆိုအပ်သော စကား။နာနု ဘဂဝတာ ဘာသိတဝစနဿေဝ သင်္ဂဟော ကာတမ္ဗောတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၅။ ဣတိဝုတ်၊၄။၃၀။ မ၊၉၊၁။၅၂။ သံ၊၄၊၂။၅။

ဘာသိတဝဏ္ဏ (ပု) [ဘာသိတ+ဝဏ္ဏ] ပြောဆို အပ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ဗြဟ္မဒတ္တော နာသိတဝဏ္ဏဿ အနုသန္ဓိဒဿနဝသေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၇။)

ဘာသိတဝဏ္ဏာနုသန္ဓိ (ထီ)[ဘာသိတဝဏ္ဏ+အနုသန္ဓိ] ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် ဆက်စပ်သော။ ဗြဟ္မဒတ္တော နာသိတဝဏ္ဏာနုသန္ဓိယာ ဣမိဿာ ဒေသနာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၆။

ဘာသိတာကာရ (ပု) [ဘာသ်တ+အာကာရ] ပြောဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာ။ ဧဝမေဝါတေ စ အဓုနာ ဘာသိတာကာရေနေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၃။

ဘာသိတာနုရူပ (တိ) [ဘာသိတ+အနုရူပ] ဟောကြား—ဖွင့်ဆို—အပ်သည် အားလျော်သော။ အပိ စ သံဝဏ္ဏကေဟိ သံဝဏ္ဏနာဝသေန ယံယံ ဘာသိဘံ၊ ဘာသိတာနုရူပန္တိပိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃။

ဘာသိတာရော (တိ) [ဘာတိတု+ယော] ပြောဆိုတတ်သော သူတို့သည်။ ပရေသံ အတ္ထဘဉ္ဉကံ တုစ္ဆံ အလ်ကံ ဝါစံ ဘာသိတာရောတိ အတ္ထော၊ သံ၊၄၊ ၂။ ၁၃၃။မ၊၉၊၁။၁၉၂။ ဘာသိတု—လည်းကြည့်။

ဘာသိတုံ (ဗျ) [ဘာသ+တုံ။ ကတ္တု—လည်းကြည့်။] ပြောဆို–ဟောကြား–ရွတ်ဖတ်–သရဇ္ဈာယ်–ခြင်းငှာ။အဘဗ္ဗော ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု သမ္မဇာနမုသာ ဘာသိတုံ။ ဒီ၊၃။၁၁၀။ မ၊၂။၁၉၂။ (—ဝိ၊၄၊၃၊၁၁၃၊၃၃၉။ မ၊၄၊ ၄၄။ ထေရ၊၄၊ ၂။၈၂။)

ဘာသိတု (တိ) [ဘာသ+တု] ပြောဆို–ဟောကြား—ရွတ်ဖတ်–သရဇ္ဈာယ်– တတ်သော၊ သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ကေစ္ဆော ပဂ္ဂလော ဘာ-

သိတာ ဟောတိ နော ကတ္တာ။ အံ၊၁၊၄၁၆။ အဘိ၊ပု။၁၄၉။ ဘာသိတာ ဟောတိနော-ကတ္တာတိ "ဣဒဉ္စိဒဉ္စကရိဿာမိ"တိ ကေဝလံ ဘာသတိယေဝ နကရောတိ။ အံ၊၃၊၂။၃၂၇။ (-အဘိ၊၃၊၃။၇၅။)

ဘာသိတုကာမ (တိ) [ဘာသိတုံ+ကမု+ဏ] ပြောဆို— ဟောကြား— ရွတ်ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-လိုသော၊သူ။သော အဟံ တုမှာ-ကံ ဂါထာ ဘာသိတုကာမော။ သံ၊၃၊၁။ ၂၄၀။ (-ဇာ၊၃၊၅။၄၃၁။)

ဘာသိတ္ထ (ကြို) [ဘာသ+တ္ထ] ပြောဆိုကုန်ပြီ။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိတ္ထာ (ကြို၊မိ) [ဘာသ+အာ။ "အာ"ဝိဘတ်ကို "ထ" ပို့။] ပြောဆိုပြီ။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိတ္ထာ (ကြို၊မိ) [ဘာသ+တ္ထာ] ပြောဆို— ဟောကြား— ရွတ်ဖတ်— သရဇ္ဈာယ်—၍။ မိစ္ဆာဝါဒဉ္စ ဘာသိယာတိ မိစ္ဆာ မုသာဝါဒါ-ဒိဝသေန ဝါစံ ဘာသိတ္ထာ။ ဣတိဝုတ်၊၃၊ ၂၀၈။ (—ဝိ၊၈။၂၄။ ဝိ၊၂။၂၇၅။ မ၊၃၊၃။ ၂၀၉။)

ဘာသိပှ (ကြို) [ဘာသ+မှာ] ပြောဆို—ဟော-ကြား—ကုန်ပြီ။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိယ (ကြို၊ဝိ) [ဘာသ+တ္ဝာ] ပြောဆို-ဟောကြား—၍ ဘာသိတ္ဝာ—ကြည့်။

ဘာသိယမာန (တိ) [ဘာသ+ယ+မာန] ပြော-ဆို—ဟောကြား-အပ်သော။ အဝဏ္ဏေ ဝါ ဘာသိယမာနေ တံ ခိပ္ပညေဝ အခိမုစ္စိတာ ဟောတိ။ အံ၊၂။၁၄၆။ အဘိ၊ပု။၁၇၅။

ဘာသိသံ (ကြို) [ဘာသ+သံ] ပြောဆိုပြီ။ မုသာဝါဒဉ္စ ဘာသိသံ။ ပေတ၊၁၆၄။ ဘာသိ-သန္တိ အဘာသိ"။ ပေတ၊၃၊၁၁၄။(ပေတပါဠိ-၌ ဂါထာဖြစ်၍ သံ မှ သ—တလုံးကိုချေထား သည်။)

ဘာသိသံ (ကြို) [ဘာသ+သံ] ဟောကြားပေ-အုံ။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိဿတိ (ကြို) [ဘာသ+ဿတိ] ပြောဆို—ဟောကြား—လတ္တံ့။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိဿထ (ကြို) [ဘာသ+ဿထ] ပြောဆို ကုန်လတ္တံ့။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိဿသိ (ကြို) [ဘာသ+ဿသိ] ပြောဆို— ဟောကြား—လတ္တံ့။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိဿာမ (ကြို) [ဘာသ+ဿာမ] ပြောဆို ကုန်အုံ့။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသိဿာမိ (ကြို) [ဘာသ+ဿာမိ] ပြောဆို— ဟောကြား—အုံ့။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသီ (တိ) [ဘာသ+ဏီ] ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ မုသာဝါဒါဒိ" ဘာ-သီ စ ဟောတိ။ နေက္ခ၊ဝိ။၃၂၆။

ဘာသီယတိ (ကြို) [ဘာယ+ယ+တေ] ပြောဆို အပ်၏။ အထဝါ ယသ္မိ" ကာလေ ဟေဟိ ဝဏ္ဏော အဝဏ္ဏော စ ဘာသီယတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၀၆။

ဘာသု (ပု) [ဘာ+ဥ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၅၃။ ဘာ-သု+ဥ] ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်း၊ အရောင်။ အောက်ပုဒ် (၂) (တိ) (၃) ကြည့်။

ဘာသုရ (ပု) [ဘာ+သရ။ ဘာသ+ဥရ။ ဘာ ဒိတ္တိမှိ၊ သရပစ္စယော။....သဿ ဒိတ္တာဘာဝေ ဘာသုရော၊ "ဘဿု" ဘာသ ဒိတ္တိယံ ဝါ ဥရော၊ အထ ဝါ ဒုံယံ ဗဟုကထာယုတ္တေ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၇၃၃။] (၁) ပန်း၃။ (၂) ကောသရခြင်္သေ့။ (တိ) (၃) ပြိုးပြိုးပြက် တောက်ပသော အရောင်အဆင်းရှိသော။ (၄) စကားများ သော၊ သူ။ (၁) တထာ စ "ကောဝေရံ

ဘာသုရံ ကုဋ္ဌံ၊ ပါရိဘာဗျံ ဂဒါဟတ္ထယ” ဋ္ဌီ ရဘာသော။ ဓာန်း၌။၅၉၂။ (၂)ဘာသုရောတိ ဝါ ကေသရသီဟော....ဘာသု ဝိရာဇနတာ တေဿ အတ္ထိတိ ဘာသုရောတိ နိဗ္ဗစနံ ဥေ-ယျံ။ နီတိ၊ဓာ။၁၀၂။ (တိ) (၃) ပဘဿရဿ-အတိ ဝိယ ဘာသုရံ။ ဝိမာန၊၌။၅၃။ (—ဥဒါ-နး၌။၀၇။ ထေရီး၌၊၂၁၀။ သံး၌၊၁။၂၆၂။ အနုဋီ၊၂။၅၄။) တဒ္ဓိတေ ဘာသု တေဿ အတ္ထိတိ ဘာသုရော ပဘဿရော ယော ကောစိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၀၂။ (၄) ဘဿရော ဘာသုရော ဘဝေ။ ဓာန်။၇၃၃။

ဘာသုရကေသရဘာရ (တိ) [ဘာသုရ+ကေသ-ရဘာရ] တောက်ပသော လည်ဆံဟူသော ဝန်ရှိသော၊ သူ။ ယထာ သုရတ္တဟတ္ထပါဒေါ ဘာသုရကေသရဘာရော သီဟော မိဂရာဇာ။ အံး၌၊၂။၃၉၂။ ကေသရဘာရ—လည်းကြည့်။

ဘာသုရဂုဏ်သီ (တိ) [ဘာသုရ+ဂုဏ်သီ] တောက်ပြောင်သော ဂုဏ်ရောင်ရှိသော၊ သူ။ သူရိယော ဝိယ ဘာသုရဂုဏ်သီတာယ မော-ဟန္ဓကာမဝိဓမနတော။ မ၊၌၊၂။၁၀၆။

ဘာသုရရူပ (နာ) [ဘာသုရ+ရူပ] တောက်ပ သောအဆင်း။ စက္ခုနာ ဘာသုရရူပသုခုမ-ရဇဒဿနေန ဝိဘာဝေတမ္ဘော။မ၊၌၊၂။၂၇၅။

ဘာသုရဝိလမ္ဗကေသရ (ပု) [ဘာသုရ+ဝိလမ္ဗ+ကေသရ] တောက်ပ၍ တွဲရွဲဆွဲသောလည်ဆံ။ ဘာသုရဝိလမ္ဗကေသရ ဥပသောဘိ-တက္ခန္ဓဿ မိဂရညော သမိပေ ဇရသိင်္ဂါ-လောဝိယ။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၂၁၇။

ဘာသုရဝိးမ္မိတကေသရ (ပု) [ဘာသုရ+ဝိလမ္ဗိတ+ကေသရ] တောက်ပ၍ တွဲရွဲဆွဲသော လည်ဆံ။ ဘာသုရဝိလမ္ဗိတကေသရသော ဘီတက္ခန္ဓဿ မိဂရညော သမိပေ ဇရသိင်္ဂါ-လော ဝိယ။ သံး၌၊၁။၂၉၄။

ဘာသေ (ကြို) [ဘာသ+ဃျ] ပြောဆိုရာ၏။ ဘာသတိ ကြည့်။

ဘာသေတိ (ကာ၊ကြို) [ဘာသု+ဏော+တိ] ထွန်းလင်းတောက်ပစေ၏။သော ဣမံ လော-ကံ ဩဘာသေတိ ဘာသေတိ ပဘာသေတိ။ ပဋိသံ။၁၇၃။ ဘာသေတိတိ ရူပါဝစရဘူတံ လောကံ။ ပဋိသံး၌၊၂။၄၇။ (—မ၊၌၊၂။ ၁၅၃။)

ဘာသေတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [ဘာသ+တ္ဝာ] ပြောဆို၍၊ မန္တေတ္ဝာတိ ဘာသေတ္ဝာ။ သံး၌၊၁။၁၀၀။

ဘာသေမ (ကြို) [ဘာသ+ဃျောမ။ ယျာ- ချေ။ နိရုတ္တိ၊နာ။၃၆၉။] ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ ဘာသ-တိ—ကြည့်။

ဘာသေယ်ျ (ကြို) [ဘာသ+ဃျ်] ပြောဆိုအံ့။ ဘာသတိ—ကြည့်။

ဘာသေယျ (ကြို) [ဘာသေ+ယျ] ပြောဆို ရာ၏။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသေယျာမ (ကြို) [ဘာသ+ယျောမ] ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသေယျာသိ(ကြို) [ဘာသ+ယျောသိ]ပြော ဆိုရာ၏။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသေယျုံ (ကြို)[ဘာသ+ဃျုံ]ပြောဆိုကုန် ရာ၏။ ဘာသတိ-ကြည့်။

ဘာသေသမာန (တိ) [ဘာသာ+သေမာန] စကားပြောဆိုခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ စကား ပြောဆိုလိုသော၊ သူ။ ဘာသေသမာနာဝါ (ဇာ၊၂။၁၀၈)တိ မယာ သဒ္ဒိ ဘာသိတု-ကာမာ ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊၌၊၅။၄၃၀။

ဘာသေသိ (ကြို) [ဘာသ+ဃျောသိ။ ယျာ-ချေ။နိရုတ္တိ၊ နာ။၃၆၉။] ရွတ်ဆိုရာ၏။ဘာ-သတိ-ကြည့်။

ဘာသေဟိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၌။၂၃၀)သည် ဘာသေတိ မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘာဟိသိ (ကြိ) [ဘာသု+ဆာသိ] ထွန်းလင်း တောက်ပလတ္တံ့၊ ထင်ရှားလတ္တံ့။ ဘာဟိသိ (သုတ္တနိ။ ၃၉၀) တိ ဘာသိဿာသိ ပကာသေဿာသိ၊ ဣမံ ပဋိပဒံ ဘာဝေန္တော သဗ္ဗဒိသာသု ကိတ္တိယာ ပါကဋော ဘဝိဿသိ တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁၂။၂၁၇။ ဘာသတိ၂-လည်းကြည့်။

ဘိ်သ (တိ) [ဘီ+သ] ကြောက်မက်ဖွယ်-သော၊ အားကြီး–အားဓကာင်း – ဓသော။ ဘိ်သဗ္ဗပ-ကြည့်။

ဘိ်သန(န) [ဘိသိ+ယု။နီတိ၊ဓော၊ဘဂု။ဘီ+သ +ယု။ ဗိန္ဓုလော။ ဓောန်၊ဋ္ဌီ။ဘဖြ၇။ဘီ+ရိ်သန။ သူစီ။] (၁)ကြောက်ရွံ–ထိတ်လန့်–ခြင်း။(၂) ကြောက်မက်ဖွယ်-အာရုံ–အဆုဝတ္ထု။ (တိ) (၃) ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်–ထိတ်လန့်ဖွယ်–ဖြစ်သော။ (၁) အတိ ဝိယ မဟန္တံ ဘိ်သနံ သံဝေဂံ အာပဇ္ဇိ်။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ဘဂဝ။(၂) ဘေရဝံ ဘိ်သနံ ဘီမံ။ ဘာယတိ ဇေသ္ဌဘာတိ ဘိ်သနံ၊ သော၊ယု၊ ဗိန္ဒုဘမော။ ဓောန်၊ဋ္ဌ၊ဘဖြ၇။ (တိ) (၃) ဘိ်သန (ပေတ။၂၀၂) ဘိန္ဒိ်ဘာယ-ဇနနံ။ ပေတ။ဋ္ဌ။၂၃၄။ အောက်ပုဒ်လည်း—ကြည့်။

ဘိ်သနက (တိ) [ဘိ်သန+က။ ဘိ်သယ-တီတိ ဘိ်သနော၊သော၁ ဘိ်သနကော။ဝိမ-တိ၊ဘ။၉၄။] ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကြောက်ဇစတတ်သော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်–ထိတ်လန့်ဖွယ်–ဖြစ်သော။ မဟာ-ဘူမိ စာလော အဟောသိ ဘိ်သနကော သလောမဟံသော။ ဒီ၊၂။ဂ၉။ သံ၊၃။၂၃၀။ အံ၊၃။၁၃၁။ (—မ၊ဘ။၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၂၀၆။) ဘိ်သနကောတိဘယဇနကော။ဒီ၊ဋ္ဌ ၂။ဘ၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ဂ၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ (—မ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ဘ၂၃။) ဥဒကပရိယန္တံ ကတ္ဝာ ဆပ္ပကာရ-ပဝေဒနန အဝိတရာဂေဘိ်သေတီတိ ဘိ်-သနော၊ သော ဝေ ဘိ်သနကောတိ အာဟ ဘယဇနကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ဘ၅၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၄၀၈။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၅၇။ (—မ၊ဋ္ဌီ၊ဘ။၂ဘဂ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ဘ။၂၅၃။)

ဘိ်သနကဇာတိက (တိ) [ဘိ်သနက+ဇာတိ+က] ကြောက်မက်ဖွယ်သော သဘောရှိသော။ သဋ္ဌ။ ဘိ်သနကဇာတိကံ သေနံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၀၂။

ဘိ်သနကတ္ဘ (န) [ဘိ်သန+ကတ။ ဘိ်သန-ဿ ကံ့ဏ္ဍံ ဘိ်သနကတံ။ ဝဇိရ။ ၅၇။] ကြောက်လှုံ့ခြင်း— ကြောက်မက် ဖွယ်—ကိုပြု ခြင်း၊ ကြောက်အောင် ပြုလုပ်ခြင်း။ တဿ ဘိ်သနကဿ ဇနသဏ္ဌဿ ဘိ်သနကတသ္မိ် ဟောတိ၊ ဘိ်သနကိရိယာယ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၃၅၂။ ဘိ်သနဿ ဘယဿ ကတံ ကရဏံ ကိရိ-ယာ ဘိ်သနကတံ၊ တသ္မိ် ဘိ်သနကိရိယာ-ယာတိ အတ္ထံဒဿေန္တော အာဟ ဘိ်သန-ကိရိယာတိ။ ဝိမတိ၊ဘ။၉၄။ (—သဝရတ္ထ၊ဘ။ ၄၄၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅၂။)

ဘိ်သနကတ၂ (န) [ဘိ်သနက+တ္တ]ကြောက်-စေတတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ကြောက်မက်ဖွယ်။ ဘိ်သနက-တ္တ-ကြည့်။

ဘိသနကတာ (ထီ) [ဘိ်သနက+တာ]ကြောက်-စေတတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ကြောက်မက်ဖွယ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိ်သနကတ္တ (နု) [ဘိ်သနက+တ္တ။ ဘိ်သယ-တီတိ ဘိ်သနော၊ သော၁ ဘိ်သနကော တဿ ဘာဝေါ ဘိ်သနကတ္တန်္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ တ-ကာရဿ လောပံ ကတ္ဝာ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ဘ။ ၉၄။ သဝရတ္ထ၊ဘ၊၄၄၀။] ကြောက်စေတတ် သည်၏ အဖြစ်၊ ကြောက်မက်ဖွယ်။ တတြ သုဒ် သာရိပုတ္တ ဘိ်သနကဿ ဝနသဏ္ဌဿ ဘိ်သနကတသ္မိ် ဟောတိ။ ဝိ၊ဘ။၉၄။ ဘိ်သ-

သနကတသို့ နို့ ဘိ်သနကဘာဝေတိ အတ္ထော ကေဿ တကာရဿ လောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဘိ်သနကတ္တသို့နို့ယေဝ ဝါ ပါဒဋ္ဌော၊ ဘိ်သနက တာယ ဣတိ ဝါ ဝတ္တဗ္ဗေ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော-ကတော၊ နိမိတ္တတ္ထေ စေတံ ဘုမ္မဝစနံ။ တသ္မာ ဧဝံ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဘိ်သနကဘာဝေ ဣဒံသု ဟောတိ၊ ဘိ်သနကဘာဝနိမိတ္တံ ဘိ်သနကဘာဝဟေတု ဘိ်သနကဘာဝပစ္စယာ ဣဒံသု ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၇။

ဘိ်သနကဘာဝနိမိတ္တ (န) [ဘိ်သနကဘာဝ+နိမိတ္တ] ကြောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသောအကြောင်း။ အဃက်ပုဒဲကြည့်။

ဘိ်သနကဘာဝပစ္စယ (ပု) [ဘိ်သနကဘာဝ+ပစ္စယ] ကြောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအကြောင်း။ ဘိ်သနကတ္တ-ကြည့်။

ဘိ်သနကဘာဝဟေတု (ပု) [ဘိ်သနကဘာဝ+ဟေတု] ကြောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအကြောင်း။ ဘိ်သနကတ္တ-ကြည့်။

ဘိ်သနကမဟာသရီရ (တ) [ဘိ်သနက+မဟာသရီရ] ကြောက်မက်ဖွယ် ကြီးမားသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ မဟာဘိသ္မာတိ ဘိ်သနကမဟာသရီရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

ဘိ်သနကရူပဒဿန (န) [ဘိ်သနကရူပ+ဒဿန] ကြောက်မက်ဖွယ် ရုပ်အဆင်းကိုပြခြင်း။ အမနုဿာ ဟိ ဘိ်သနကရူပဒဿနေန ဝါ ဟဒယဝတ္ထုပရိမဒ္ဒနေန ဝါတိ ...ဣဒ္ဓိမန္တော ဘိ်သနကရူပဒဿနေန နု တသ္မိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။

ဘိ်သနကဝနသဏ္ဍ (ပု) [ဘိ်သနက+ဝနသဏ္ဍ] ကြောက်မက်ဖွယ် တောအုပ်။ ယာ စ ဥပနိဿယသမ္ပန္နာနံ ဝေနေယျာနံ စေတသော စေတော ပရိစ္စ ။ ဘိ်သနကဝနသဏ္ဍေပိ ဂန္ဓာ၊ ဝိမတိ၊၁။၉၅။

ဘိ်သနကသဒ္ဒ (ပု)[ဘိ်သနက+သဒ္ဒ] ကြောက်မက်ဖွယ်အသံ။ အဇ္ဇာဟံ ဝေရူပေ စတ္တာရော ဘိ်သနကသဒ္ဒေ သုဏိ်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။

ဘိ်သနကိရိယ (ထီ၊န) [ဘိ်သန+ကိရိယ] ကြောက်ခြင်းကိုပြုခြင်း၊ ကြောက်အောင်ပြုလုပ်ခြင်း။ ဘိ်သနကတ၁-ကြည့်။

ဘိ်သရူပ (တိ) [ဘိ်သ+ရူပ] ကြောက်မက်ဖွယ်— အားကြီး—အားကောင်း — သောသဘောရှိသော။ ကာမေသုပဲ ဗြာဟ္မဏ ဘိ်သရူပံ။ ဇာ၊၁။၁၃၉။ (—၁၆၁၊၂၂၇၊၂၇၃။) ဘိ်သရူပန္တိ ဗလဝရူပံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၇။ (—၃၂၀။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၀၊၂၇၁။)ပါဠိယံ ဘိ်သရူပေါတိ ဘယာနကရူပေါ၊ဆောရသဘာဝေါတိ အတ္ထော ဣမ မေဝတ္ထံ သန္ဓာယ ဗလဝရူပန္တိ ဝုတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ဥော်၊၀မ်း။

ဘိ်သာပန (န) [ဘိသိ+ဏာပေ+ယု] (၁) ကြောက်လန့်စေခြင်း၊ခြောက်လှန့်ခြင်း။(တိ) (၂) ကြောက်လန့်စေသော၊ ကြောက်စရာကောင်းသော။ (၁) ဘိ်သာပနတ္ထံ ရူပါဒိနိ ဥပသံဟရေယျ။ ကခ်ါ။ ၂၄၀။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။) (တိ) (၂) ဘေသ္မာတိ ဝိပုလ ဘာဝေန ဂမ္ဘီ ရဘာဝေန စ ဘိ်သာပနော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉။

ဘိ်သာပနဝတ္ထု (န) [ဘိ်သာပန+ဝတ္ထု] ကြောက်လန့်စေ — ခြောက်လှန့် — ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ဘိ်သာပနဝတ္ထုသ္မိ်ံ ပညတ္တံ။ ကခ်ါ၊ ၂၄၀။

ဘိ်သာပနိသိက္ခာပဒ (န) [ဘိ်သာပန+သိက္ခာပဒ] ကြောက်လန့်စေခြင်း— ခြောက်လှန့်ခြင်း—ကြောင့်ပညတ် အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ ဘိ်သာပနသိက္ခာပဒံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ဝဇိရ။ ၃၂၉။

ဘိ်သာပိတ (တိ) [ဘိသိ+ဏာပေ+တ] ကြောက်လန့်စေအပ်သော၊ ခြောက်လှန့်ခံရ

သော၊သူ။ ဝုဋ္ဌိဘယေန နိဗ္ဗိဇ္ဇိတာ ဘိ ံသာပိ-တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။

ဘိ ံသာပ်ိယမ ာန (တ်) [ဘိသိ+ဏာပေ+ ယ+မာန] ကြောက်လန့် စေအပ်သော၊ ခြောက်လှန့်ခံရသော၊သူ။ တေ ဘိ ံသာပိယ-မာနာ ရောဒန္တိ။ ဝိ၊၂။၁၅၁။

ဘိ ံသာပေတဗ္ဗက (တိ) [ဘိ ံသ ားပေတဗ္ဗ+က] ကြောက်လန့်စေအပ်သော၊ ခြောက်လှန့်ခံ ရသော၊သူ။ သော ဟိ ဘိ ံသာပေတဗ္ဗကေ သတ္တေ သုစိဟိ ဝိဋ္ဌန္တော ဝိယ ဘိ ံသာ-ပေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။

ဘိ ံသာပေတိ (ကာ၊ကြို) [ဘိသိ+ဏာပေ+တိ] ကြောက်လန့်စေ၏၊ ခြောက်လှန့်၏။ ဥပသ-မွန္နေ ဥပသမွန္နသည့် ဘိ ံသာပေတိ။ ဝိ၊၂။ ၁၅၁။ (—ဝိ၊၅။၆၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။) ဘိ ံသေတိ—ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၀၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅၇။ ဘိ ံသာပေန္တိ— ဝိ၊၂။၁၅၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၀၆။ ဘိ ံသာပေဟိ—သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀။ ဘိ ံသာပေယျ —ဝိ၊၂။၁၅၁။ ကင်္ခ။၂၄၀။ ဘိ ံသာပေသိ— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဘိ ံသာပေသုံ——ဝိ၊၅။၃၃။ ဘိ ံသာပေ-သန္တိ——ဝိ၊၂။၁၅၁။ ဘိ ံသာပေသေ——ဝိ၊၂။၁၅၁။

ဘိ ံသာပေတုကာမ (တိ) [ဘိ ံသာပေတုံ+ကမု +ဏ] ကြောက်လန့်စေခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ ခြောက်လှန့်လိုသော၊သူ။ ဥပသမွန္နော ဥပ-သမွန္နံ ဘိ ံသာပေတုကာမော ရူပံ ဝါ.... ဥပသံဟရတိ။ ဝိ၊၂။၁၅၁။ (—ကင်္ခ။၂၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၈၀။)

ဘိ ံသာပေတွာ (ကာ၊ကြို၊ဝိ) [ဘိသိ+ဏာပေ +တွာ] ကြောက်လန့်စေ၍၊ ခြောက်လှန့်၍။ သိဒ္ဓတ္ထံ ဘိ ံသာပေတွာ ပလာပေဿာမိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၀။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၆။)

ဘိ ံသာပေန္တ (တိ) [ဘိသိ+ဏာပေ+အန္တ] ကြောက်လန့်စေသော၊ ခြောက်လှန့်သော၊ သူ။ ဘိက္ခုံ ဘိ ံသာပေန္တဿ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၅။၃၃၊ (—ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၅၁၉။)

ဘိ ံသာပေန္တိ (ကာ၊ကြို) [ဘိသိ+ဏာပေ+ အန္တိ] ကြောက်လန့်စေကုန်၏၊ ခြောက်လှန့် ကုန်၏။ ဘိ ံသာပေဘိ-ကြည့်။

ဘိ ံသာပေယျ (ကာ၊ကြို) [ဘိသိ+ဏာပေ+ ယျ] ကြောက်လန့်စေရာ၏။ ခြောက်လှန့် ရာ၏။ ဘိ ံသာပေတိ—ကြည့်။

ဘိ ံသာပေသိ (ကာ၊ကြို) [ဘိသိ+ဏာပေ+ သ်ိ] ကြောက်လန့်စေပြီ၊ ခြောက်လှန့်ပြီ၊ ဘိ ံသာပေတိ—ကြည့်။

ဘိ ံသာပေသုံ (ကာ၊ကြို) [ဘိသိ+ဏာပေ+ဥုံ] ကြောက်လန့်စေကုန်ပြီ၊ ခြောက်လှန့်ကုန်ပြီ။ ဘိ ံသာပေတိ—ကြည့်။

ဘိ ံသာပေဿထ (ကာ၊ကြို) [ဘိသိ+ဏာပေ+ ဿထ] ကြောက်လန့်စေ—ခြောက်လှန့်—ကုန် လတ္တံ့။ ဘိ ံသာပေတိ—ကြည့်။

ဘိ ံသာပေဿန္တိ (ကာ၊ကြို) [ဘိသိ+ဏာပေ+ ဿန္တိ] ကြောက်လန့်စေ— ခြောက်လှန့်— ကုန်လတ္တံ့။ ဘိ ံသာပေဘိ—ကြည့်။

ဘိ ံသာပေဟိ (ကာ၊ကြို) [ဘိသိ+ဏာပေ+ ဟိ] ကြောက်လန့်စေလော၊ ခြောက်လှန့် လော။ ဘိ ံသာပေတိ—ကြည့်။

ဘိ ံသေတိ (ကာ၊ကြို) [ဘိသိ+ဏေ+တိ] ကြောက်လန့်စေ၏၊ ခြောက်လှန့်၏။ ဘိ ံ-သာပေတိ—ကြည့်။

ဘိ ံသေတွာ (ကာ၊ကြို၊ဝိ) [ဘိသိ+ဏေ+တွာ] ကြောက်လန့်စေ၍၊ ခြောက်လှန့်၍။ ဘိ ံ-သေတွာ သမဏံ ပလာပေဿာမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ (—အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။)

ဘိက္ခက (ပု) [ဘိက္ခ+ကွ] (၁) ဘိက္ခက-ပုဏ္ဏား။ (တိ) (၂) တောင်းတတ်သော၊ ဆွမ်း— ထမင်း— ကိုရှာမှီးတတ်သော၊ သူ။ (၁) အထ ခေါ် ဘိက္ခကော ပြောဟ့ကော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ သံ၁။၁၀၄။ (တိ) (၂) အယံ နဒ္ဓော်သို့ ဘဒ္ဒန္တေ၊ ဘိက္ခကော သို့ ဣမာဂတောဝ။ ဇာ၁၁။၅၇။ (–ဝိ၁၌၁။၂၀၄။ ဇာ၁၌၆။၇၅။) ဘိက္ခကော သို့ ဣမာဂတောတိ သုဘဟံ ဣဒံ ဌာနံ ဘိက္ခကော ဘိက္ခံ ပရိယေသမာနော အာဂတောသို့။ ဇာ၁၌၂။၁၅၄။

ဘိက္ခဂ္ဂ (နာ) [ဘိက္ခု+အဂ္ဂ။ ဘိက္ခု+ဂဏ+ကို] ရဟန်းအဖို့အစု အပိုင်းအခြား၊ ရဟန်းအရေအတွက်။ ဝဇ္ဇီပုတ္တကာ ဘိက္ခူ တဿာ ရတ္တိယာ အစ္စယေန တံ ဟိရညံ ဘိက္ခဂ္ဂေန ပဋိဝိသံ ဌပေတွာ ဘာဇေသုံ။ ဝိ၄။၄၉၁။ ဘိက္ခဂ္ဂေနာတိ ဘိက္ခု အဂ္ဂေန၊ ဘိက္ခူ ဂဏေတွာ တတ္ထကေ ပဋိဝိသေ ဌပေသုန္တိ အတ္ထော။ဝိ၁၌၄။၁၃၄။ဘိက္ခဂ္ဂေနာတိ ဘိက္ခု-ဂဏနာယ။ ဝဇီရ။၅၄၁။ သာရတ္ထ၁၃။၄၅၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဗလက္ခ (ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၀၀) လည်းကြည့်။

ဘိက္ခတိ [ဘိက္ခ+အ+တိ။ နီတိ၊၈၁။၂၄။ ရူ၊ နှာ။၃၆၆။] တောင်းတတ်၏။ ဘိ ့ခတိတိ ဘိက္ခု။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄။ (—ဝိ၁၌၁။၂၀၄။) ဘိက္ခတိတိ ယာစတိ။ အဘိ၊၌၊၂။၃၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၅၁။ ဘိက္ခတေ—သံ၁။၁၀၄။ ဓမ္မ။ ၅၁။ ဘိက္ခန်ီ—နေတ္တိ၊ဝိ။၅၃။ ဘိက္ခသိ—သံ၁။၉၊၁၀။ ဇာ၁။၄၂။ သံ၌ီ၁။၈၃။ ဘိက္ခာမိ—သံ၁။၉၊၁၀။ ဇာ၁။၄၂။ သံ၌၁။၄၀။ သံ၌ီ၁။၈၄။ ဘိက္ခဏ္ဍု—သံ၁။၉၊၁၀။ ထေရ။၃၅၇။ ဇာ၌၊၂။၅၁။

ဘိက္ခတေ (ကြိ) [ဘိက္ခ+အ+တေ] တောင်းတတ်၏။ ဘိက္ခတိ–ကြည့်။

ဘိက္ခတ္ထ (ပု) [ဘိက္ခာ+အတ္ထ] ဆွမ်းဟူသော အကျိုး။ ဘိက္ခတ္ထာယ တသ္မိံ နဂရေ စရိ။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၁၁၁။ (–ဝိမာန၊၌။၁၆၉။ မ၊ ၌၊၁။၃၆၂။)

ဘိက္ခဒါန (နာ) [ဘိက္ခာ+ဒါန] ဆွမ်းအလှူ။ ကဋ္ဌစ္ဆုမတ္တံ ဘိက္ခဒါနံ ဝါ အညံ ဝါ ကိဉ္စိ ပုညံ-နာမ နာဟောတ်။ ဓမ္မ၌၊၁။၀။

ဘိက္ခဒါယက (ပု) [ဘိက္ခာ+ဒါယက] ဆွမ်း–ထမင်း– ကိုပေးလှူသူ။ ဤ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဘိက္ခဒါယကော ထေရော ဣမာ-ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၁။၁၅၄။

ဘိက္ခန (နာ) [ဘိက္ခ+ယု] တောင်းခြင်း။ ဘိက္ခ-နေ သာဓု ကာရိ်ဟာ ဂုဏယုတ္တောပိ ဟိ သဒ္ဒ-ဝိဒူ မညန္တိ။ မ၊၌၊၁။၁၅။ သံ၊၌၊၂။၂။ အံ၊ ၌၊၁။၁၃။

ဘိက္ခနဝမ္မ (တိ) [ဘိက္ခန+ဓမ္မ] တောင်းခြင်း သဘောရှိသော၊သူ။ဘိက္ခနဓမ္မတာယ ဘိက္ခု-တိ အတ္ထော။ မ၊၌၊၁။၄၉။ (—သံ၊၌၊၂။၂။)

ဘိက္ခနမတ္တ (နာ) [ဘိက္ခန+မတ္တ] တောင်းရုံမျှ။ နာယံ ပြောဟ့ဏ ဘိက္ခနမတ္တန ဘိက္ခူတိ-ဝဒါမိ။ ဓမ္မ၌၊၂။၂၄၁။

ဘိက္ခနသီလ (တိ) [ဘိက္ခန+သီလ]တောင်းခြင်း အလေ့ရှိသော၊သူ။ ဘိက္ခနသီလော ယာစန-သီလော ဘိက္ခု။ အပ၁၌၊၂။၁၀၉။ (– သံ၌ီ၊ ၂။၂။)

ဘိက္ခန္တ (တိ) [ဘိက္ခ+အန္တ] တောင်းသော၊ ဆွမ်းခံသွားဓသော၊သူ။ ယထာ ဟိ ဘိက္ခု ဘိက္ခန္တော၊ ဟိနမုက္ကဋ္ဌမဏ္ဍိမေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၇။ အဘိ၌၁။၅၀။ (–အပ၁။၁၇၇။ ထေရ၌၁။ ၂၁၀။) ဘိက္ခန္တောတိ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော၊ ဗုဒ္ဓဝံ၌။၁၃၃။

ဘိက္ခန်ီ (ကြိ) [ဘိက္ခ+အ+အန်ီ] တောင်းကုန်၏။ ဘိက္ခတိ—ကြည့်။

ဘိကွပဋိဂ္ဂဏှန (န) [ဘိကွာ+ပဋိဂ္ဂဏှန] ဆွမ်း-ခံယူခြင်း။ ဘိကွပဋိဂ္ဂဏှနေန တေသံ မဟာ-တော ပုညာဘိသန္ဒဿဇနနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။

ဘိကွပ္ပဒါန (န) [ဘိကွာ+ပဒါန] ဆွမ်းပေးလှူ-ခြင်း။ အညေသံ အတ္ထကာမာနံ ဘိကွပ္ပဒါ-နေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

ဘိကွဘာဇန (န) [ဘိကွာ+ဘာဇန] ဆွမ်း—ကမင်း–ခွက်။ ဘိကွဘာဇနံ ဂဟေတွာ ဒဏ္ဍမာဒါယ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။

ဘိကွမာန (တိ) [ဘိကွ+အ+မာန] တောင်း-သော၊သူ။ ဘိကွမာနော မဟာရာဇ၊ အာ-စရိယဿ ဓနတ္ထိကော။ ဇာ၊၁။၂၆၄။ (—ထေရီ။၃၉၃။ အပ၊၁။၁၂၇။) ဘိကွမာ-နောတိ ဧတေ ဂဟပတိအာဒယော ယာစမာ-နော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၀။

ဘိကွယန္တ (တိ) [ဘိကွ+အန္တ။ ယ—လာ။ ရှု၊ နှာ။၃၉၄။] တောင်းသော၊သူ။ ဥပဂစ္ဆန္တိ တေ နိစ္စံ၊ ဘိကွယန္တာ မမံ ဃရံ။ အပ၊၁။ ၄၂၀။

ဘိကွလဘနဒိဝသ (ပု) [ဘိကွလဘန+ဒိဝသ] ဆွမ်းရသော နေ့။ ဘိကွလဘနဒိဝသေဟိ ပနဿဲ အလဘနဒိဝသာ ဗဟူ အဟေသုံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။၀၀။

ဘိကွသိ (ကြိ) [ဘိကွ+အ+သိ] တောင်း၏။ ဘိကွတိ-ကြည့်။

ဘိကွဿု (ကြိ) [ဘိကွ+အ+ဿု] တောင်း-လော။ ဘိကွတိ-ကြည့်။

ဘိကွာ (ထီ) [ဘိကွာ+အ+အာ။ အဘိ+ခါဒ+ကို+အာ။ ဘိကွိယတိ အာယာစိယ-တီတိ ဘိကွာ၊ အဘိဝိသေသေန ခါဒိတဗ္ဗာ ဘက္ခိတဗ္ဗာတိ ဝါ ဘိကွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၁။ ဘိကွု+ဏ။ဘိကွိ တဗ္ဗာ ယာစိတဗ္ဗာ,ဘိကွုနံ-အယန္တိ ဝါ ဘိကွာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၂၇၀။ ဘက္ခ+အ+အာ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ။ ၄၆၅။] ဆွမ်း၊ ထမင်း။ ဂစ္ဆ ဘဂိနိ အမုကသ္မိံ သြကာ-သေ ဘိကွာ ဒိယျတိ။ ဝိ၊ ၂။၈၃။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၀။)

ဘိကွာကပါလ (ပု၊န) [ဘိကွာ+ကပါလ] ထမင်း-ခွက်။ တယာ ပရိဒဟိတံ ပိလောတိကာ-ခဏ္ဍဉ္စ ဘိကွာကပါလဉ္စ ဆဒ္ဒေဟိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၄။

ဘိကွာကာလ (ပု) [ဘိကွာ+ကာလ] ဆွမ်း-ချိန်၊ ဆွမ်းခံချိန်၊ ဆွမ်းစားချိန်။ အယျဿ စ ဘိကွာကာလော သမ္မတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။

ဘိကွာဂဟဏ (န) [ဘိကွာ+ဂဟဏ] ဆွမ်းခံ-ယူခြင်း။ ဘိကွာဂဟဏတ္ထံ ဟေ ဘဒ္ဒန္တေတိ-ဝုတ္တော နံ တေတိ နံ ဟေ ဘဒ္ဒန္တိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၈၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၉။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၂။)

ဘိကွာစရ (တိ) [ဘိကွာ+စရ] ဆွမ်းခံ သွား-သော၊ သူ။ တတ္ထ စ ကေခတ္တိယောပိ ဘိကွာ-စရော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၅။ ဘိကွာ-စာရ (တိ) (၄)လည်းကြည့်။

ဘိကွာစရက (တိ) [ဘိကွာ+စရက] ဆွမ်းခံ သွားသော၊သူ။ တတ္ထ စ ကေခတ္တိယောပိ ဘိကွာစရကော နာမ နတ္ထိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၅။ ဘိကွာစာရ (တိ) (၄)လည်းကြည့်။

ဘိကွာစရဏ (န) [ဘိကွာ+စရဏ] (၁)ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ခြင်း။ (၂) ဆွမ်းခံလှည့်လည်ရာ။ (၁) သကလံ ကာယံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဘိကွာ-စရဏေန။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၃။ (—မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၆။) (၂) အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဘိကွာစရဏဋ္ဌာန (န) [ဘိကွာ+စရဏ+ဋ္ဌာန] ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ရာအရပ်။ ဂေါစရော ဝိယ ဂေါစရော၊ ဘိကွာစရဏဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃။

ဘိကွာစရိယဝံသ (ပု) [ဘိကွာစရိယ + ဝံသ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်ဝတ်သော သူတို့၏ အနွယ်။ ယော ဘိက္ခာစရိယဝံသံ ဟရိတွာ သတ္တဇိဂ-ကသိကမ္မဝဏ္ဏာဒီဟိ ဇိဂိကံ ကပ္ပေတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၄၅၅။

ဘိက္ခာစရိယာဘတ္တ (နာ) [ဘိက္ခာစရိယ+ဘတ္တ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်သော ကျွင်ဝတ်၊ ဆွမ်းခံဝတ်။ ဓမ္မေန သာမေန ဘိက္ခာစရိယာဘတ္တေန ဥပ္ပန္နာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၉၀။ သာ၊ ဂဏ္ဌိ၊ ၃။ ၄၅၉။

ဘိက္ခာစာရ (ပု) [ဘိက္ခာ+စာရ။ ဘိက္ခာယ စာရော စရဏံ ဇေယျောတိ ဘိက္ခာစာရော၊ ခတ္တိယော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၃။ ဘိက္ခာ+စရ+ဏ။ ဘိက္ခာယ စရတီတိ ဘိက္ခာစာရော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၄၇။ ဘိက္ခာ စရိယတိ ဇော်ာတိ-ဘိက္ခာစာ(ဟော။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀၁။] (၁) ဆွမ်းခံလှည့်လည်ရာ အရပ်၊ ဆွမ်းခံမျှ။ (ဆွမ်းခံချိန်လည်း ရသည်။) (၂) ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ခြင်း၊ ဆွမ်းခံသွားခြင်း။ (၃) လှည့်လည်၍ ရသော ဆွမ်း။ (ဥပစာ မနက်။) (တိ) (၄) ဆွမ်းခံသွားသော၊ သူ။ (၁) ဘိက္ခာစာရံ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၇။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၁၀၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၅၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇၇။) ဘိက္ခာစာရန္တိ ဘိက္ခတ္တံ စရိတဗ္ဗဘာနံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၇။ ဘိက္ခာစရန္တိ ဘိက္ခာယ စရဏဋ္ဌာနံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၃၃။ ဘိက္ခာယ စရန္တိ ထွောတိ ဘိက္ခာစာရော။ ဂေါစရဂါမေ၁။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၂၅။ (၂)ဥဉ္ဆေန ဘိက္ခာ-စာရေန လဒ္ဓေ ပတ္တဂတေ ပတ္တပရိယာပန္နေ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၁။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၅။) (၃) ဘိက္ခာ-စာရေ အသမ္ပတ္တမာနေ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆) တိ ဂေါစရဂါမေ ဘိက္ခာယ စရိတွာ လဘိ-တ္ဗပိဏ္ဍပါဘော အသမ္ပတ္တေန္တေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၁။ (တိ) (၄) တတ္ထ စ ဂေါစရတ္တိ-

ဘိက္ခာစရဏဝေလာ (ထီ) [ဘိက္ခာစရဏ + ဝေလာ] ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ချိန်။ နာ တာဝ ဘိက္ခာစရဏဝေလာ သမ္ပတ္တာဘိ ဒဿနက္ခံ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။၃၇၀။ (–သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။၆၈။)

ဘိက္ခာစရိယ (ထီ၊နာ) [ဘိက္ခာ+စရိယ] (၁) ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဆွမ်းခံ လှည့်လည်သော၊ သူ။ (၁) ဘိက္ခာစရိယံ အဇ္ဈုပဂတောတိ ဘိက္ခု။ ဝိ၊ ၁။၂၀။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၊။ (–မ၊ ၂။၃၉၁။) ဘိက္ခာစရိယန္တိ ဥဉ္ဆာစရိယံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၅၁။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၂။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။၄၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၄၃၃။) (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘိက္ခာစရိယဓမ္မ (ပု) [ဘိက္ခာစရိယ+ဓမ္မ] ဆွမ်းခံ လှည့်လည်သော အကျင့်။ တမေဝ ဘိက္ခာ-စရိယဓမ္မံ သုစရိတံ စရေ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၃။

ဘိက္ခာစရိယ(ယာ)နိယာမ (ပု) [ဘိက္ခာစရိယ+နိယာမ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်သည့် – အသွင် အပြင်–ဟန်။ဒီဟိမုဂ္ဂတိလမ္ဘသာဒီနိ ဘိက္ခာ-စရိယ (ယာ) နိယာမေန သက်စိုတ္ဘာ ဥဉ္ဆနံဥဉ္ဆာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၃၀၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၆၉။

ဘိက္ခာစရိယာပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဘိက္ခာစရိယာ + ပဗ္ဗဇ္ဇာ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်သော ရဟန်းအဖြစ်။ ကိံ နု ခေါ အာရမ္မဏံ ဒိသွာ တုမှေ ဣမံ ဘိက္ခာစရိယပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၈။

ဘိက္ခာစရိယာပဗ္ဗသုတ (တိ) [ဘိက္ခာစရိယာ + ပသုတ] ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ခြင်း၌ လေ့ကျက်သော၊ ဆွမ်းခံလှည့်လည်လေ့ ရှိသော၊ သူ။ ယောဂါဝစရဿ ဘိက္ခာစရိယာပသုတဿ ပရ-ပိဏ္ဍမုပဂတဿ။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၂။

ယောပိ ဘိက္ခာစာရော နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၅-၌ ဘိက္ခာစရော နာမ နတ္ထိ ဟုဂင်း၊ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅-၌ ဘိက္ခာ စရကော နာမ နတ္ထိ-ဟုဂင်း ရှိသည်။)

ဘိက္ခာစာရကာလ (ပု) [ဘိက္ခာစာရ+ကာလ] ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ရာအခါ၊ ဆွမ်းခံချိန်။ ဗောဓိသတ္တော ဘိက္ခာစာရကာလံ အာဂမ-ယမာနော ပါတောဝ ဂန္ဓာ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ မ၊၌၊ ၂။ ဂဂ။ အံ၊၌၊၁။၃၁၀။

ဘိက္ခာစာရကိစ္စ (န) [ဘိက္ခာစာရ + ကိစ္စ] ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ခြင်း ကိစ္စ၊ ဆွမ်းခံကိစ္စ။ ဘိက္ခာစာရကိစ္စံ မမာယတ္တံ ဟောတု။ အံ၊၌၊ ၁။ ၂၁၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၄၄။

ဘိက္ခာစာရဂမန (န) [ဘိက္ခာစာရ + ဂမန] ဆွမ်းခံရှာသို့ သွားခြင်း၊ ဆွမ်းခံသွားခြင်း။ ဘိက္ခာစာရဂမနတ္ထံ နံ ဝိတက္ကမာဋ္ဌကံ အာ-မာသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၇၁။

ဘိက္ခာစာရဂမနဝေလာ (ထီ) [ဘိက္ခာစာရဂ-မန+ဝေလာ] ဆွမ်းခံရှာသည့် သွားချိန်၊ ဆွမ်းခံသွားချိန်။ ကာယဝေလာယာတိ ဘိက္ခာစာရဂမနဝေလာယာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။

ဘိက္ခာစာရဂမနသဇ္ဇ (တိ) [ဘိက္ခာစာရဂမန+သဇ္ဇ] ဆွမ်းခံရှာသို့ သွားမှန် စီစဉ်သော၊သူ။ ဘိက္ခာစာရဂမနသဇ္ဇာ ဘဝန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။

ဘိက္ခာစာရဂါမ (ပု) [ဘိက္ခာစာရ+ဂါမ] ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ရာရွာ၊ ဆွမ်းခံရွာ၊ သမန္တာ-ဘိက္ခာစာရဂါမေဟိ မနုဿာ အာဂန္တွာ ပုစ္ဆန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၆။

ဘိက္ခာစာရဂေါစရ (ပု) [ဘိက္ခာစာရ+ဂေါစရ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်ရာ ဟူသော ကျက်စားရာ အရပ်၊ ဆွမ်းခံရွာ။ အဘိက္ကမာဒီသု ပန ဘိက္ခာစာရဂေါစရေ အညတ္ထာပိ စ ပဝတ္တေ-သု .....ဂေါစရသမ္မဇ္ဇံ။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၀။ (—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။) ဘိက္ခာစရိယတိ ဘွာတိ ဘိက္ခာစာရော ဘိက္ခာယစရဏဋ္ဌာနံ၊ သော ဂေါစရော, ဘိက္ခာယစရဏမေဝ ဝါ၊ သမ္မဇ္ဇဿ ဝိသယဘာဝတော ဂေါစရော တသ္မိံ ဘိက္ခာစာရဂေါစရေ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀၁။ (–သီ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။၀၄။)

ဘိက္ခာစာရဋ္ဌာန (န) [ဘိက္ခာစာရ+ဋ္ဌာန] ဆွမ်းခံလှည့်လည်ရာ အရပ်၊ ဆွမ်းခံရွာ။ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဘိက္ခာစာရဋ္ဌာနံ ဩလောကေ-နွေ၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၅။

ဘိက္ခာစာရဒ္ဓာ (ပု) [ဘိက္ခာစာရ+အဒ္ဓာ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်ခြင်းအကျိုး။ သော စ ဘိက္ခာ-စာရဒ္ဓာယ ဂါမံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ (—ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၀၉။)

ဘိက္ခာစာရနိဿိတ (တိ) [ဘိက္ခာစာရ+နိဿိ-တ] ဆွမ်းခံရွာကို မှီသော၊သူ။ ပရေသံ ဘိက္ခာစာရနိဿိတာနံ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ အန္တရာယံ ကာတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။

ဘိက္ခာစာရပရိတ္တာသ (ပု) [ဘိက္ခာစာရ+ပရိတ္တာသ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်ရခြင်းကြောင့် ပင်ပန်းခြင်း။ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပန ဝေါ ဘိက္ခာစာရပရိတ္တာသော နာမ နတ္ထိ တာဒိသာတိ တာဒိသာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၇။

ဘိက္ခာစာရပလိဗောဓ (ပု) [ဘိက္ခာစာရ+ပလိ ဗောဓ] ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ခြင်း ဟူသော ကြောင့်ကြပျာပါရ။ ပုန ဒိဝသဓေတာ ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခာစာရပလိဗောဓံ ဆိန္ဒိတ္ထာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၇။

ဘိက္ခာစာရပဝိသနကာလ (ပု) [ဘိက္ခာစာရ+ပဝိသနကာလ] ဆွမ်းခံရွာသို့ ဝင်ချိန်။အညေ-သဉ္ဇီ ဘိက္ခူနံ ဘိက္ခာစာရပဝိသနကာလော နိက္ခမနကာလော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၉။

ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂ (ပု) [ဘိက္ခာစာရ+မဂ္ဂ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်ရာလမ်းခရီး၊ ဆွမ်းခံလမ်း။ ယော ပန ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂံ သမ္မဇ္ဇန္တော၀ ဂန္တုကာ-မော ဟောတိ။ ဝိ၊၆၊၃၉။ ဝိ၊သင်္ဃာ။၉၁။ (—ဓမ္မ၊၆၊၂။၃၀။)

ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂသဘာဂ (ပု) [ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂ+သဘာဂ] ဆွမ်းရခြင်းအဖို့ရှိသော ဆွမ်းခံလမ်းခရီး၊ ဆွမ်းရမည့် လမ်းခရီး။ ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂသဘာဂ (ဒီ၊၆၊၂။၁၂၄။ အံ၊၆၊၃။၉၂)နှင့် သဘာဂံ တဇ္ဇာဂိယံ ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂံ ဇာနန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။

ဘိက္ခာစာရ၀တ္တ (နှ) [ဘိက္ခာစာရ+ ဝတ္တ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်သော ကျင့်၀တ်၊ ဆွမ်းခံ၀တ်။ ပရေသံ နိဋ္ဌိတံ ပရဃရေ ပက္ကံ ဘိက္ခာ-စာရ၀တ္တေန သေမာနာ။ သံ၊၆၊၁။၃၂၃။ (—၁၅၂။ အံ၊၆၊၃။၁၅၇။ ဇာ၊၆၊၁။၃၄၃။) ဘိက္ခာစာရ၀တ္တေနာတိ ပိဏ္ဍာစရိယာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။(—၁၉၀။)

ဘိက္ခာစာရ၀တ္တသမ္မုန္နေ (တိ) [ဘိက္ခာစာရ၀တ္တ+သမ္မုန္နေ] ဆွမ်းခံ၀တ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဧ၀ံ ဘိက္ခာစာရ၀တ္တသမ္မုန္နော ဟုတ္ဝာပိ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၂၁၅။

ဘိက္ခာစာရဝိဓာန (နှ) [ဘိက္ခာစာရ+ဝိဓာန] ဆွမ်းခံရန်အစီရင်။ သဗ္ဗံ ဘိက္ခာစာရဝိဓာနံ ပိဏ္ဍစာရိကဝတ္တေ ဝုတ္တနယေနေ၀ ဧ၀ဒီတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဃာ။၂၃၀။

ဘိက္ခာစာရဝီထိ (ထီ) [ဘိက္ခာစာရ+ဝီထိ]ဆွမ်းခံလှည့်သည်ရာ လမ်းခရီး၊ ဆွမ်းခံလမ်း။ ထေရဿ ဘိက္ခာစာရဝီထိယံ နိ၀ါသံ ဂဟေ-တွာ။ ဇာ၊၆၊၁။၁၇၃။

ဘိက္ခာစာရဧလာ (ထီ) [ဘိက္ခာစာရ+ဧလာ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်ရာအချိန်၊ ဆွမ်းခံချိန်။ ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုဉ္ဇိတွာ ဘိက္ခာစာရဧလာယ ဥဋ္ဌဟိတွာ။ မ၊၆၊၁။၂၆၀။ (—သံ၊၆၊၂။၅၂။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၈။ အပ၊၆၊၂။၁၉၃။)

ဘိက္ခာစာရသဇ္ဇ (တိ) [ဘိက္ခာစာရ+သဇ္ဇ] ဆွမ်းခံရန် အစီအရင်ရှိသော၊ ဆွမ်းခံလှည့်လည်ရန် ပြင်ဆင်သော၊သူ။ တုမ္ဟေ ဘိက္ခာ-စာရသဇ္ဇာ ဟောထ။ မ၊၆၊၂။၇၀။

ဘိက္ခာစာရသဘာဂ (ပု)[ဘိက္ခာစာရ+သဘာဂ] သပ္ပါယ ဖြစ်သော – သင့်တင့် လျောက်ပတ်သော–ဆွမ်းခံရွာ။ ဘိက္ခာစာရသဘာဂဉ္စ သလ္လက္ခေတွာ အရညေ ဝသန္တိ။ အံ၊၆၊၁။ ၁၇၅။ ဝနသဘာဂ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂) လည်းကြည့်။

ဘိက္ခာစာရသမ္မဒါ (ထီ) [ဘိက္ခာစာရ+သမ္မဒါ] ဆွမ်းခံလှည့်လည်သဖြင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ ဆွမ်းပြည့်စုံခြင်း။ ဒုတိယဒိ၀သေ ဂါမေ ဘိက္ခာစာ-ရသမ္မဒံ အပဿန္တော။ ဝိ၊၆၊၃။၅၉။

ဘိက္ခာစာရာဘိမုခ (တိ) [ဘိက္ခာစာရ+ အာဘိမုခ] ဆွမ်းခံရွာသို့ ရှေ့ရှုသော၊သူ။ ဘိက္ခာ-စာရာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၁။

ဘိက္ခာဒါန (နှ) [ဘိက္ခာ+ဒါန] ဆွမ်းပေးလှူခြင်း၊ ဆွမ်းအလှူ။ ဒုဂ္ဂတ် နာဘိဇာနာမိ၊ ဘိက္ခာဒါနဆိဒ်ဖလံ။ အပ၊၁။၈၇၊၁၅၄။ ထေရီ၊၆။၄၁၊၂၃၈။

ဘိက္ခာဒါနဘာဇန (နှ) [ဘိက္ခာဒါန+ဘာ:ဇန] ဆွမ်းလှူရန်ခွက်။ ဒုတ္တိအာဒေလ ပမတ္တဂါဟိ ခုဒ္ဒကံ ဘိက္ခာဒါနဘာဇနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၅၅။

ဘိက္ခာဒါနသမယ (ပု) [ဘိက္ခာဒါန+သမယ] ဆွမ်းလှူချိန်။ ဘိက္ခာဒါနသမယော မုခံ နဥလ္လောကေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၆၊၄။၁၂၁။(—ဝိ၊သင်္ဃာ။ ၂၃၇။)

ဘိက္ခာဒါနာနုရူပ (တိ) [ဘိက္ခာဒါန+အနုရူပ] ဆွမ်းအလှူအားလျော်သော။ (ကြိ၊ဝိ)ဆွမ်းအလှူအားလျော်စွာ။ ထာနုရူပန္တိ ဘိက္ခာဒါနာနုရူပံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၂။၈၈။

ဘိက္ခာဒါယက (တိ) [ဘိက္ခာ+ဒါယက။ထိ—ဘိက္ခာဒါယိကာ။] ဆွမ်းလှူသောသူ။ ဧဝံ ဘိက္ခာဒါယကာနံ မဟပ္ဖလံ ဘဝိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ နစ ဘိက္ခာဒါယိကာယ မုခံ ဩလောကေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၀၄။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၃။)

ဘိက္ခာဒါယကတ္တေရ (ပု) [ဘိက္ခာဒါယက+ထေရ]ဆွမ်းလှူသောထေရ်၊ ဘိက္ခာဒါယကထေရ်။ အာယသ္မာတော ဘိက္ခာဒါယကတ္တေရဿာပဒါနံ။ အပ၊၂။ ၂။၁၂၀။

ဘိက္ခာဒါယကဝိမာန (ပု၊န) [ဘိက္ခာဒါယက+ဝိမာန] ဆွမ်းလှူသူ၏ဗိမာန်၊ ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနန္တိ ဘိက္ခာဒါယကဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၇၂။

ဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာန (ပု၊န) [ဘိက္ခာဒါယိကာ+ဝိမာန] ဆွမ်းလှူသူတကာမ၏ ဗိမာန်။ အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

ဘိက္ခာပက္ခိတ္တပိဋ္ဌက (န) [ဘိက္ခာပက္ခိတ္တ+ပိဋ္ဌက] ထမင်းထည့်စရာ ဟောင်း။ ပစ္ဆိတိ ဘိက္ခာပက္ခိတ္တပိဋ္ဌကံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၂။၃၅၅။

ဘိက္ခာပနကုမ္ဘ (ပု) [ဘိက္ခာပစန+ကုမ္ဘ] ထမင်းချက်စရာအိုး။ ဥက္ခလိတိ ဘိက္ခာပစနကုမ္ဘော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၂။၃၅၅။

ဘိက္ခာပညတ္တိ (ကာ)(ထီ) [ဘိက္ခာ+ပညတ္တိ] အမြဲအွမ်းဝတ် တည်ထားအပ်ပုံ ကျေငှံးတိုက်။ ဘိက္ခာပညတ္တိယာ ဒေကိ။ ဝိ၊၃။၃၃၇၊ ဘိက္ခာပညတ္တိယာဟ် အတ္တနော ပရိစ္စာဂပညာပနဋ္ဌာနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ (—ဝိသင်္ခ။ ၂၅၁။) ဘိက္ခာ ပညပိယတိ နိစ္စဝေသေန ဌပိယတိ တေဿာတိ ဘိက္ခာပညတ္တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၉၀။ ဘိက္ခာပညတ္တိကာယ ဒေဟိ။ ကင်္ခ၊ ၁၅၉။

ဘိက္ခာပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ဘိက္ခာ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] ဆွမ်းခံယူခြင်း။ ပတ္တဿ ဘိက္ခာပဋိဂ္ဂဟဏာဒိဝေးသန ပရိဘောဂေါ ဓာရဏံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၉။ (—မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၁၇။)

ဘိက္ခာပရိယာယ (ပု) [ဘိက္ခာ+ပရိယာယ] ဘိက္ခာဟူသော-ဝေဝုစ်-စကားလှယ် – ပရိယာယ်၊ ဘိက္ခာသဒ္ဒါ။ (ဘန္တေ ရာဇဂဟေ ဘိက္ခုသံဃဿ ဘတ္တံ ဂဏှထဟု လျှောက်ထားလျှင် ပိဏ္ဍပါတ်ခုတင် ဆောက်တည်သူများသည် အတိဂရကဘတ်ကို ပယ်ထားသောကြောင့် မအပ်၊ "ဘိက္ခံ ဂဏှထ"ဟု စကားလှယ်ဖြင့် လျှောက်ထားသောကြောင့် ပိဏ္ဍပါတ်ခုတင် ဆောက်တည်သူများလည်း အပ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၉၆။) ပိဏ္ဍပါတိကာနမ္ပိ ဝဋ္ဋတိတိ ဘိက္ခာပရိယာယေန ဝုတ္တတ္တာ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၇။

ဘိက္ခာပရိယေဋ္ဌိ (ထီ) [ဘိက္ခာ+ပရိယေဋ္ဌိ] ဆွမ်းရှာမှီး ရဟြင်း။ ဘိက္ခာပရိယေဋ္ဌိနာမဒုက္ခာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂)တိ ပရေသံ ဂေဟတော ဂေဟံ ဂန္ဒွာ ဘိက္ခာယ ပရိယေသနာ နာမ ဒိနဝုတ္တိဘာဒဝန ဒုက္ခာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၂။၂၇၀။

ဘိက္ခာပရိယေသနာ (ထီ) [ဘိက္ခာ+ပရိယေသနာ] ဆွမ်းရှာမှီးခြင်း။ သေနံ ဘိက္ခာ ပရိယေသနံ ကရောမီတိ အဓိတ္ထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၂။

ဘိက္ခာပိဏ္ဍ (ပု) [ဘိက္ခာ+ပိဏ္ဍ] ဆွမ်းခဲ။ ကေဝလံ ပန ဘိက္ခာပိဏ္ဍဿ ပိလောတိကာ ဧဿဿ စ ဘဿန ဃာသစ္ဆာဒနမတ္တမေဝ အလတ္ထန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။

ဘိက္ခာဘာဇန (နာ) [ဘိက္ခာ+ဘာဇန] ဆွမ်း-ထမင်း-ခွက်။ "သေ ပပဉ္စော" တိ မည်-မာနော ဘိက္ခာဘာဇနမ္ပိ နာ ပရိဟရတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃၊၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၄။)

ဘိက္ခာဘာဇနဌပန (နာ) [ဘိက္ခာဘာဇန+ဌပန] ထမင်းခွက်ထား‌ရာ။ အမှာကံ ဘိက္ခာဘာ-ဇနဌပနံ ပတ္တာဓာရသဒိသံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၁၆။

ဘိက္ခာမိ (ကြိ) [ဘိက္ခ+အ+မိ] တောင်း၏။ ဘိက္ခတိ-ကြည့်။

ဘိက္ခာလာဘ (ပု) [ဘိက္ခာ+လာဘ] ဆွမ်း ရခြင်း။ သတိ ဘိက္ခာလာဘေ တဒုတ္တရိ နာ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၃၅၅။

ဘိက္ခာဝစန (နာ) [ဘိက္ခာ+ဝစန] ဘိက္ခာ သဒ္ဒါ။ တမ္မိ ဘိက္ခာဝစနေန ဒိန္နံ ပိဏ္ဍပါတိ-ကာနံ ဝန္ဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၀၁။ ဘိက္ခာပရိယာယ-လည်းကြည့်။

ဘိက္ခာသမ္မုန္ဒ (တိ) [ဘိက္ခာ+သမ္မုန္ဒ] ဆွမ်းပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဘိက္ခသမ္မုန္ဒာတိ? အာမ ဧဝ ရူပါ နာမ မနုဿာနံ သဒ္ဒါ ဟောတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၅။

ဘိက္ခာဟာရ (ပု) [ဘိက္ခာ+အာဟာရ] (၁) ဆွမ်း-ထမင်း-အာဟာရ။(တိ)(၂)ဆွမ်း-ထမင်း-အာဟာရရှိသော၊ သူ။ (၁) သော ဘိက္ခာဟာရေန မာ ကိလမိတ္ထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၉၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၃။) (တိ) (၂) ယဿာ တုံ သဿံဒ္ဓိပါရုတော မုဏ္ဍော ဘိက္ခာဟာရော ဇီဝတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

ဘိက္ခာဟာရနိဿိတ (တိ) [ဘိက္ခာဟာရ+နိဿိတ] ဆွမ်းအာဟာရကိုမှီသော၊ သူ။ စိတ္တာဘာဝေပိ ဘိက္ခာဟာရ နိဿိတပဗ္ဗဇ္ဇာ လိင်္ဂံ သမ္ပဋိစ္ဆနေန။ ဝိမတိ၊၁။၁၂။

ဘိက္ခာဟာရဘောဇီ (တိ) [ဘိက္ခာဟာရ+ဘောဇီ] ဆွမ်းအာဟာရကိုစားသော၊ သူ။ သဿံဒ္ဓိမာရိ ခုရေန ကတသိရမုဏ္ဍော ဘိက္ခာ-ဟာရဘောဇီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

ဘိက္ခိတမ္ဗ (တိ) [ဘိက္ခ+တမ္ဗ] တောင်းအပ် သော၊ ဘိက္ခာထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဘိက္ခိယတိ (ကြိ) [ဘိက္ခ+ယ+တေ] တောင်း အပ်၏။ ဘိက္ခာထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဘိက္ခု (ပု) [ဘိက္ခ+ရု။ ကစ္စည်း။၅၃၅။ ဘိဒိ+ရု။ ဘီ+ကွ+ရု။ ကိလေသေ ဘိန္ဒတီတိ ဘိက္ခု။ ဆိန္နဘိန္နပဋဓရောတိပိ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခန-သီလောတိပိ ဘိက္ခု။ သံသာရေ ဘယံ ကွက္ခ-တိ, ကွက္ခနသီလောတိ ဝါ ဘိက္ခု။ နီတိ၊၁၁။ ၃၆၉။ အဘိ၊၀။ ၂၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၄၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၂။ ထီ-ဋ္ဌဘိက္ခုနီ (ဘိက္ခု-သံ)] ရဟန်း။ (သံသရာဘေး ရှုလေ့ ရှိသူ မှန်သမျှကို ဘိက္ခုဟု ခေါ်သည်။) ယော ပန ဘိက္ခု ဘိက္ခူနံ သိက္ခာသာဇီဝ သမာပန္နော။ ဝိ၊၁။ ၂၀။

ဘိက္ခုအနုသာသန (နာ) [ဘိက္ခု+အနုသာ-သန] ရဟန်းကိုသွန်သင်ဆုံးမခြင်း။ ဧဝရူပံ ပန ဘိက္ခု ဩဝါဒံ ဘိက္ခု အနုသာသနံ နာ အဿောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။

ဘိက္ခုဥပဋ္ဌာက (ပု) [ဘိက္ခု+ဥပဋ္ဌာက] အလုပ်အကျွေးရဟန်း။ သစဿ သဒ္ဓိံ စရာ ဘိက္ခု ဥပဋ္ဌာကာ အတ္ထိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ ဝင်ရ။ ၄၆၃။

ဘိက္ခုဥပသမ္ပဒါ (ထီ) [ဘိက္ခု+ဥပသမ္ပဒါ] ရဟန်းပဋ္ဌင်းအဖြစ်။ ဘိက္ခုဥပသမ္ပဒတော ပဘုတိ ယာဝ ဝဿဂဏနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၇၉။

ဘိက္ခုဥပေါသထ (ပု) [ဘိက္ခု+ဥပေါသထ] ရဟန်း၏ဥပုသ်။ ဘိက္ခုဥပေါသထော, ဘိက္ခု

နီဥပေါသထော, ဘိက္ခုပဝါရဏာ, ဘိက္ခုနီပဝါရဏာတိ ဣမာ ပိ ဟိ စတဿော ဝိဘတ္တိယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၀။

ဘိက္ခုဩဝါဒ (ပု) [ဘိက္ခု+ဩဝါဒ] ရဟန်းကို သွန်သင်ဆုံးမခြင်း၊ ရဟန်းအဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သောအဆုံးအမ။ (ဋီကာအာလို။) ဘိက္ခုဩဝါဒ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆) နှင့် ဘိက္ခုဘာဝါဝဟံ ဩဝါဒံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။

ဘိက္ခုဩဝါဒက (တိ) [ဘိက္ခု+ဩဝါဒက] ရဟန်းကိုဆုံးမတတ်သော၊ သူ။ ဘိက္ခုဩဝါဒကာန (အံ၊၁။၂၆) နှင့် ဘိက္ခု ဩဝဒန္တောနံ မဟာကပ္ပိနတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ။၁။၂၄၆။

ဘိက္ခုကရဏ (န) [ဘိက္ခု+ကရဏ] (၁) ရဟန်းပြုခြင်း။ (တိ) (၂) ရဟန်းဖြစ်အောင်ပြုတတ်သော။ (၁) ဝုတ္တမိဿ တဿ သံဝရံ ဘိက္ခုကရဏတ္ထာယ အနုညာတတ္တာ။ ဝဇိရ။၄၂၃။ (တိ) (၂) ဣမဿ ဘိက္ခုကရဏာ ကုသလာ ဓမ္မာ သံဝိဇ္ဇန္တိ။ ဝဇိရ။၉၁။

ဘိက္ခုကာလ (ပု) [ဘိက္ခု+ကာလ] ရဟန်းဖြစ်စဉ်အခါ။ အမှာကံ ဂိဟိကာလေပိ ဘိက္ခုကာလေပိ ဧတေ ဒါတုံ ယုတ္တရူပါဝ။ ဧ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။)

ဘိက္ခုကိစ္စ (န) [ဘိက္ခု+ကိစ္စ]ရဟန်း—ကိစ္စ–အလုပ်။ န တ္ထော၁တာ ဘိက္ခုကိစ္စံ ပရိယေသိတံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၈။

ဘိက္ခုကိရိယ (ထီ၊န) [ဘိက္ခု+ကိရိယ] ရဟန်းတို့၏—အပြုအမူ—အမူအရာ။ (သျှ၊သစ်။) ရဟန်းတို့အမူအရာရှိသော၊ ရဟန်းအမူအရာရှိသော၊ သူ။ (သျှ၊ဟောင်း။) အထ ဝါ ဒုဋ္ဌကတံ, ဝိဂ္ဂဟပါ သာ ကိရိယာ ဘိက္ခုကိရိယာနံ မဏ္ဍေ နု သောဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။

ဘိက္ခုကောဋ္ဌိ (ထီ) [ဘိက္ခု+ကောဋ္ဌိ] ရဟန်းကုဋေ။ ဧတေန ဒဿန္ဒံ ဝါ ဘိက္ခုကောဋ္ဌိနံ ဒဿန္ဒံ ဝါ ကဟာပဏာ ကောဋ္ဌိနံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၂။)

ဘိက္ခုဂဏ (ပု) [ဘိက္ခု+ဂဏ] ရဟန်းအပေါင်း။ ပုရက္ခတော ဘိက္ခုဂဏဿ မဇ္ဈေ။ ဒီ၊၂။၁၁၂။ ဥဒါန။၁၀၂။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၁၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၆၇။)

ဘိက္ခုဂဏန (ထီ၊န) [ဘိက္ခု+ဂဏန] ရဟန်းတို့ကို ရေတွက်ခြင်း။ ဘိက္ခုဂဏနာ စ ဩဝါဒေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃–၃၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဘိက္ခုဂဏနာတိ "တ္တေကာ ဘိက္ခူ ဥပေါသထဂ္ဂေ သန္နိပတိတာ" တိ ဘိက္ခုနံ ဂဏနာ။ ကင်္ခါ။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂။ ဘိက္ခုဂဏနာတိ ဘိက္ခူ ဂဏေတ္ဝာ အက္ခာနံ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၁၀။

ဘိက္ခုဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဘိက္ခုဂဏ+ပရိဝုတ] ရဟန်းအပေါင်း ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဘိက္ခုဂဏပရိဝုတော မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဧ၁၊ဋ္ဌ၁။၂၂၁။

ဘိက္ခုဂဏမဇ္ဈ (န) [ဘိက္ခုဂဏ+မဇ္ဈ] ရဟန်းအပေါင်း၏အလယ်။ ဘိက္ခုဂဏမဇ္ဈေ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၄) တိ ဘိက္ခုဂဏဿ မဇ္ဈေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။

ဘိက္ခုဂတိက (တိ) [ဘိက္ခု+ဂတိ+က]ရဟန်းကို မှီခိုနေရသော၊ သူ။ ဘိက္ခုဂတိကော (ဝိ၊၃။ ၂၀၆)တိ ဧကသ္မိံ ဝိဟာရေ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဒိံ ဝသနကပုဂ္ဂိလော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။ ဘိက္ခုဂတိကောတိ ဘိက္ခုနိဿိတကော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၂။ ဘိက္ခူ ဧဝံ ဂတိ ပတိဋ္ဌာ ဧတဿာတိ ဘိက္ခုဂတိကော။ပါစိတ်၊ယော။၃၁၀။ ဘိက္ခုဘတ္တိက-လည်းကြည့်။

ဘိက္ခုဂ (ဂ္ဂ) ဟဏ (န) [ဘိက္ခု+ဂဟဏ] ဘိက္ခုသဒ္ဒါ၊ ဘိက္ခုသဒ္ဒါကိုယူခြင်း။ ဣမေ ဘိက္ခုဂဟဏန္တိ ဒဿေတ္ဝာ။မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၉။(–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၃။) ဣမေ ဘိက္ခုဂ္ဂဟဏန္တိ ဒဿေတ္ဝာ။

အံ၊ဌီ၊၁။၄၃။ (—ဒီ၊ဌီ၊၂။၃၄၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၉၃။) မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄ နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ဘိကၡုဂုဏယောဂ (ပု) [ဘိကၡုဂုဏ+ယောဂ] ရဟန်းဂုဏ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဝိရဇ် ဘိကၡုဂုဏ-ယောဂတော၊ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅။

ဘိက္ခုဂေါစရ (ပု) [ဘိက္ခု+ဂေါစရ] ရဟန်း၏ ကျက်စားရာ။ ဘိက္ခုဂေါစရာ ဟိ ဧတေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ (—ဒီ၊ဌီ၊၂။ ၂၉၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၄၁။)

ဘိက္ခုဇန (ပု) [ဘိက္ခု+ဇန] ရဟန်းအပေါင်း။ ဒီပန္တရေ ဘိက္ခုဇနဿ သီဟဋ္ဌဒီပတော အညဒီပဝါသိနော ဘိက္ခုဂဏဿ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၉။ (—၀ဇိရ။၁။)

ဘိက္ခုဒက္ခိယ (တိ) [ဘိက္ခု+ဒိန္န။နိတိ၊သုတ္တ။ ၇၄၉။] ရဟန်းသည် ပေးလှူအပ်သော။ ယံ ပန ဘိက္ခု အတ္တနော သန္တကံ ဒေတိ၊ တံ ဘိက္ခုဒတ္တိယံ နာမ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၂။ ဝိ၊သင်္ခ။၂၅၃။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။ ဝိ၊သင်္ခ။ ၂၆၉။) ဘိက္ခုဒတ္တိယံ နာမာတိ ဘိက္ခုနာ ဒတ္တိယံ (ဒိန္နံ?) နာမ။ပါစိတ်၊ယော။ ၅၀၆။

ဘိက္ခုဒဿန (န) [ဘိက္ခု+ဒဿန] ရဟန်း သံဃာကို ကြည့်ရှုဖူးမြင်ခြင်း။ ဘိက္ခုဒဿနံ ဟ:ပေတိ။ အံ၊၂။၄၁၆။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၀။) ဘိက္ခုဒဿနံ ဟာပေတိတိ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒဿနတ္ထာယ ဂမနံ ဟာပေ-တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။

ဘိက္ခုဒါယိကာ (ထီ) [ဘိက္ခု+ဒါယိကာ] ဘိက္ခု ဒါယိကာမည်သော မိန်းမ။ သမဏဿ သမဏ-ဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနိ ဘိက္ခုဒါယိကာ။ အပ၊၂။ ၂၂၄။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၉၊၁၀၇။

ဘိက္ခုဒူတ (ပု) [ဘိက္ခု+ဒူတ] ရဟန်းဖြစ်သော တမန်၊ တမန် ရဟန်း။ ဘိက္ခုဒူတေန ဥပသမ္ပာဒေန္တီ။ ဝိ၊၄။၄၇၁။ ဘိက္ခုယေဝ-ဒူတော ဘိက္ခုဒူတော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၅။ (—ဝိ၊တေ၊ ၂။၂၆၅။)

ဘိက္ခုဒေဿနာကမ္မ (ပု) [ဘိက္ခု+ဒေဿနာကမ္မ] ရဟန်း ယောကျ်ားတို့အား ဟောကြားအပ် သောအစဉ်၊ ဘိက္ခု ဝိဘင်း၌ ဟောကြား ပညတ်အပ်သောအစဉ်။ဒေသနာ ဝိလာသေန ပန ဘိက္ခုဒေဿနာကမ္မမေနေဝ ဘိက္ခုနိနိဒ္ဒေ-သော ဝုတ္တော။ ဝင်ိဂ။၃၅၂။

ဘိက္ခုဓမ္မ (ပု) [ဘိက္ခု+ဓမ္မ] ရဟန်းတရား၊ ရဟန်းကျင့်ဝတ်။ဖဿေတုံ ယော ကေဝလော ဘိက္ခုဓမ္မော။ သုတ္တနိ။၃၃၇။ (—သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။)

ဘိက္ခုနမဿန (န) [ဘိက္ခု+နမဿန] ရဟန်း အား ရှိခိုးခြင်း။ တံ သုတ္တာ ရာဇာ တတိယ-ဂါထာယ ဘိက္ခုနမဿနေ အာနိသံသံ ပဋိဗ္ဗိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။

ဘိက္ခုနာမက (တိ) [ဘိက္ခု+နာမ+က]ရဟန်း အမည်ရှိသော၊သူ။ နဟိ သဗ္ဗောပိ ဘိက္ခုနာ-မကော။၀ဇိရ။ ဂဃ။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌီ။၂၀။

ဘိက္ခုနီ (နီ) ဥပသမ္ပဒါ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဥပသမ္ပ-ဒါ] ဘိက္ခုနီမကျောင်း။ ဘိက္ခုနိသံဃော ပိ မမ္မကထံ သုတ္တာ ဘိက္ခုနိဥပသမ္ပဒါံ ဂစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ:ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ (—ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၇။)ဘိက္ခု-နီ ဥပသမ္ပဒါ နေတ္ဝာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၁။ (—၃၅၈။)

ဘိက္ခုနိဥပေါသထ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဥပေါသထ] ဘိက္ခုနီဥပုသ်။ ဘိက္ခုဥပေါသထ-ကြည့်။

ဘိက္ခုနီ (နီ) ကာလ(ပု) [ဘိက္ခုနီ+ကာလ] ဘိက္ခုနီမ ဖြစ်စဉ်အခါ။ သစေပိ ဘိက္ခုနီ ဂ.ဘ-လေ အာပန္နာ သံဃ္ဃရိတ္တာပတ္တိ ပဋိစ္ဆန္နာဟော-တိ။ဝိ.ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ဝိ၊သင်္ဃ။၃၀၁။(—ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၁၄။သာရတ္ထ၊ ၂။၃၅၆။) ဘိက္ခုကာလေ စိဏ္ဏမာနတ္တတာယ ဘိက္ခုနီကာလေပိ စိဏ္ဏ-မာနတ္တာ ဂ္ဂဏှေ၀ သခ်္ဃံ ဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၅။

ဘိက္ခုနီ (နီ) ဒူသက (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဒူသက] ဘိက္ခုနီမကို– ဖျက်ဆီး– ဗလက္ကာရပြု– သူ။ ဘိက္ခုနီဒူသကော ဘိက္ခဝေ အနုပသမ္မန္ဒေါ နု ဥပသမ္မာဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂၃။ ဝဇိရ။ ၄၂၉။ ဘိက္ခုနီဒူသကော ဘိက္ခဝေတိ ဘြော ယော ပကတတ္တော် ဘိက္ခုနီ် တိဏ္ဏံမဂ္ဂါနံ အညတရသ္မိ် ဒူသေတိ။ အယံ ဘိက္ခုနီဒူသကော နာမ။ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၅။ (—ကင်္ခါ။၁၀၆။)ဘိက္ခုနီဒူသကော အာယတိ် သံဝရေ ဌာတုကာမောပိ ပဗ္ဗဇ္ဇမ္ပိ နု လဘတိ။ဝိ၊သင်္ဃ။ ၁၆၂။ (–ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၉၉။)

ဘိက္ခုနီဒူသကကထာ (ထီ) [ဘိက္ခုနီဒူသက+ကထာ] ဘိက္ခုနီမကို ဖျက်ဆီးသူနှင့် စပ်လျဉ်းသော စကား။ ဘိက္ခုနီဒူသကကထာ ဝိပ္ပကထာ ဟောတိ။ အံ၊၃။၃၁၂။

ဘိက္ခုနီဒူသကစတုတ္ထ (တိ) [ဘိက္ခုနီဒူသက+စတုတ္ထ] ဘိက္ခုနီမကို ဖျက်ဆီးသော ရဟန်းလျင် လေးယောက်မြောက်ရှိသော(သံဃာ)။ ဘိက္ခုနီဒူသကစတုတ္ထော ကမ္မံ ကရေယျ။ ဝိ၊၃။၄၄၀။

ဘိက္ခုနီဒူသကာပဒေသ (ပု) [ဘိက္ခုနီဒူသက+အပဒေသ] ဘိက္ခုနီမ ဖျက်ဆီးသူကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဘိက္ခုနီဒူသကာပဒေသေန ဘဗ္ဗာဘဗ္ဗေ သင်္ကာတီတိ ပေါရာဏာ။ဝဇိရ။၄၂၀။

ဘိက္ခုနီဒူသနကကမ္မ(န)[ဘိက္ခုနီဒူသနက+ကမ္မ] ဘိက္ခုနီမကိုဖျက်ဆီးသောကံ။ "နု သဂ္ဂဿာတိ ဣဒံ ဘိက္ခုနီဒူသနကမ္မဿ အာနန္တရိယတ္တာဘာဝတော ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၀။

ဘိက္ခုနီဒ္ဒေသ (ပု) [ဘိက္ခု+နီဒ္ဒေသ] ဘိက္ခုသဒ္ဒါကို– ဘိက္ခုသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို– အကျယ်ပြရာ။ ဧဝံ ဘိက္ခုနီဒ္ဒေသံ ကထိယမာနံ အသောသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၉၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။) ဘိက္ခုနီဒ္ဒေသန္တိ ဘိက္ခုသဒ္ဒဿ နိဒ္ဒေသံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။

ဘိက္ခုနီဓ(က္ခ)နွက (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဓနွက] ရဟန်းမိန်းမတို့၏ ပဗ္ဗဇ္ဇာစရောကံ့, သိက္ခာပုဒ်ဟူသော ပညတ်ကိုပြုရာပါ၌၊ ဘိက္ခုနီဓနွက။ စူဠဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁၀-ဓနွက။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၂-၄၇၉။ ဘိက္ခုနီဓနွကေ ဝုတ္တနယနေဝ စေတ္ထ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော..ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၄။ယံ တံ ဘဂဝတာ ဘိက္ခုနီဓနွကေ.... သာရတ္ထဋီကာယံ။ ဝိ၊သင်္ဃ။၄၀၂။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၆။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၆၄။)

ဘိက္ခုနီဂဏနာ (ထီ) [ဘိက္ခုနီ+ဂဏနာ] ဘိက္ခုနီမ အရေအတွက်။ ဘိက္ခုနီဂဏနာယ ပါစိတ္တိယာဂဏနာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၇၉။

ဘိက္ခုနီ (နီ) ဂေါစရ (တိ) [ဘိက္ခုနီ+ဂေါစရ] ဘိက္ခုနီမကျောင်းဟူသော ဆွမ်းခံရာရှိသော၊ ဘိက္ခုနီမကျောင်း၌ ဆွမ်းခံသော၊သူ။ ဘိက္ခုနီဂေါစရော ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၉၉။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၀။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။) ဘိက္ခုနီ ဂေါစရေ ဝါ ဟောတိ။အံ၊ ၂။၁၁၂။

ဘိက္ခုနီဂုဟဏ (န) [ဘိက္ခုနီ+ဂဟဏ] ဘိက္ခုနီသဒ္ဒါ။ ဘိက္ခုနီဂုဟဏေန ပန မာတုဂါမော တိရိယံ ဟရဏသိက္ခာပဒေ သင်္ဂဟိတော။ ဝဇိရ။၃၀၄။

ဘိက္ခုနီ (နီ) စတုတ္ထ (တိ) [ဘိက္ခုနီ+စတုတ္ထ] ဘိက္ခုနီမလျင် လေးယောက်မြောက်ရှိသော (သံဃာ)။ စတုဝဂ္ဂကရဏဉ္စေ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ဘိက္ခုနီစတုတ္ထော ကမ္မံ ကရေယျ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၄၀။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။) ဘိက္ခုနီ စတုဋ္ဌီ တေဿာတိ ဘိက္ခုနီစတုတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၉၆။

ဘိက္ခုနီဒသမ (တိ) [ဘိက္ခုနီ+ဒသမီ] ဘိက္ခုနီမလျင် ဆယ်ယောက်မြောက်ပို့သော(သံဃာ)။ ဒသဝဂ္ဂကရဏဉ္စေ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ဘိက္ခုနီဒသမော ကမ္မံ ကရေယျ။ ဝိ၊၃။၄၄၀။

ဘိက္ခုနိဓမ္မ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဓမ္မ] ဘိက္ခုနီမတရား၊ ရဟန်းမကျင့်ဝတ်။ ဘိက္ခုနီယော ဘိက္ခုနိဓမ္မံ ဥပါသကာ ဥပါသကဓမ္မံ။ ဇာ၊၄၊၄။ ၁၀၂။

ဘိက္ခုနိပက္ခ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ပက္ခ] ဘိက္ခုနီမဘက်။ ယသ္မာ ဘိက္ခုနိပက္ခေ သံဃသ္မ ပစ္စေကံ အပရာမဋ္ဌတ္တာ ဘိက္ခုနီနံ ဂဏနာယ ဘာဂေါ ဒါတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဘိက္ခုနိပဋိမ (တိ) [ဘိက္ခုနီ+ပဋိမိ] ဘိက္ခုနီမလျင် ငါးယောက်မြောက်ရှိသော (သံဃာ)။ ပဋိဝဂ္ဂခာရဏ္ဍေ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ဘိက္ခုနိပဋိမော ကမ္မံ ကရေယျ။ ဝိ၊၃။ ၄၄၀။ ဝဇိရ။ ၄၃၃။

ဘိက္ခုနိပရိပါစိတ (ဟိ) [ဘိက္ခုနီ+ပရိပါစိတ] ဘိက္ခုနီမသည်– ထက်ဝန်းကျင်မှ ချက်စေအပ်– စီရင်အပ်သော၊ ဘိက္ခုနီမသည်– လှူဒါန်းစေအပ်သော— ဆွယ်အပ်သော။ ယော ပန ဘိက္ခု ဇာနံ ဘိက္ခုနိပရိပါစိတံ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇေယျ။ဝိ၊၂။၉၂။ (—ဝိ၊၄၊၄။ ၁၀၁။) ဘိက္ခုနိပရိပါစိတန္တိ ဘိက္ခုနိယာ ပရိပါစိတံ၊ ဂဏပဂသဉနေန နိပ္ဖါဒိတံ လဒ္ဓဗ္ဗံ ကတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊၄၊၃။၇၅။ (—ကခ်ဳိ။ ၂၁၄။ ကခ်ဳိ၊ယော၊မဟာဋ္ဌီ၊၄။ ၂၀။) ပရိပါစိတန္တိ ပရိပါကမာပါဒိတံ။ကခ်ဳိ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၃၇၇။

ဘိက္ခုနိပရိပါစိတပိဏ္ဍပါတ (ပု) [ဘိက္ခုနိပရိပါစိတ+ပိဏ္ဍပါတ] ဘိက္ခုနီမသည် လှူဒါန်းစေအပ်သောဆွမ်း။ ဆဇဂဟေ ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ဘိက္ခုနိပရိပါစိတ ပိဏ္ဍပါတဘုဉ္ဇန-ဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်ဳိ။ ၂၁၄။ (—ဝိ၊၄၊၁၄၂။)

ဘိက္ခုနိပရိသာ (ထီ)[ဘိက္ခုနီ+ပရိသာ] ဘိက္ခုနီမပရိသတ်။ သစေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနိပရိသာ။ အံ၊၁။၄၄၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၃၂။ (—အံ၊၄၊၂။၃၁။)

ဘိက္ခုနိပဝါရဏာ (ထီ) [ဘိက္ခုနီ+ပဝါရဏာ] ဘိက္ခုနီမတို့၏—ဖိတ်ကြားခြင်းကံ–ပဝါရဏာကံ။ ဘိက္ခုပေါသထ—ကြည့်။

ဘိက္ခုနီ(နီ) ပါတိမောက္ခ (န) [ဘိက္ခုနီ+ပါတိမောက္ခ] ဘိက္ခုနီပါတိမောက်။ (ယင်း၌ နိဒါနုဒ္ဒေသ, ပါရာဇိကုဒ္ဒေသ, သံဃာဒိသေသုဒ္ဒေသ, ဝိတ္ထာရဂုဒ္ဒေသ—ဟု ဥဒ္ဒေသ ၄-မျိုး၊ သိက္ခာပုဒ်အားဖြင့် ၃၁၁-ပါးရှိသည်။ ဘိက္ခု-ပါတိမောက္ခလည်းကြည့်။) တံ ပနေတံ ဂန္ထ-ပါတိမောက္ခံ ဘိက္ခုပါတိမောက္ခံ ဘိက္ခုနိပါတိ ောက္ခန္တိ ဒုဝိဓံ ဟောတိ။ ကခ်ဳိ။၈၄။(—အံ၊ ၄၊၂။၆၅။)ဘိက္ခုနီပါတိမောက္ခံ ပစ္စက္ခာမိတိ။ ဝိ၊၄၊၁။ ၂၁၆။ (—ဝဇိရ။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၇၇။)

ဘိက္ခုနိဗ္ဘစန (န) [ဘိက္ခု+နိဗ္ဘစန] ဘိက္ခုသဒ္ဒါ၏ ဝိဂြိဟ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိက္ခုနိဗ္ဘစနတ္ထ (ပု) [ဘိက္ခု+နိဗ္ဘစနတ္ထ] ဘိက္ခု သဒ္ဒါ၏ဝိဂြိဟ်နက်။ ဘိက္ခုနိဗ္ဘစနတ္ထေ အနိ-ကိဒ္ဓိတ္တဓုရတ္တာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၉၀။

ဘိက္ခုနိဗ္ဘစနပဒ (န) [ဘိက္ခု+နိဗ္ဘစနပဒ] ဘိက္ခု-သဒ္ဒါ၏ ဝိဂြိဟ်ပုဒ်။ ဘိက္ခုနိဗ္ဘစနပဒါနိ တီဏိ ကံ်ဥ္စာပိ သဘိက္ခုဘာဝဿ။ ဝဇိရ။၉၀။

ဘိက္ခုနိဘတ္တ (န) [ဘိက္ခုနီ+ဘတ္တ] ဘိက္ခုနီမ ဆွမ်း၊ဘိက္ခုနီမလှူသောဆွမ်း။ သော ပိဏ္ဍ-ပါတိကဘိက္ခုနိဘတ္တံ ဘုဉ်္ဇတ္တာ ဝီတိနာမ-ယိတ္ထ။ ဒီ၊၄၊၂။၁၂၆။

ဘိက္ခုနိမူလက (တိ) [ဘိက္ခုနီ+မူလ+က] ဘိက္ခု နီမလျင် အကြောင်းရှိသော၊ ဘိက္ခုနီမကို အကြောင်းပြုသော။ လ္ဟဒ္ဓ ကမ္မလက္ခဏံ နာမ ဘိက္ခုနိမူလကံ ပညတ္တံ။ ကခ်ဳိ။ ၂၅၆။ ကမ္မ-လက္ခဏ—လည်းကြည့်။

ဘိက္ခုနီ (နီ) ဝဂ္ဂ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဝဂ္ဂ] ဘိက္ခုနီမ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ် အစု၊ ဘိက္ခုနောဝါဒဝဂ်။ ဘိက္ခုနီဝဂ္ဂဿ

ပဌမသိက္ခာပဒေ ကထာနုသာရေနာတိ။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၃၄။ (—ဝဇိရ။၃၂၅။) သကလော-ဘိက္ခုနီဝဂ္ဂါ ပရမ္မုခ၌အောင်နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၈၉။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ ဝဇိရ။၂၁၂။)

ဘိက္ခုနီ(နီ)ဝိဘင်္ဂ (ပုံ၊န) [ဘိက္ခုနီ+ဝိဘင်္ဂ] ဘိက္ခုနီမတို့အား ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို အကျယ်ပြရာစကား။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်း။ ဝိ၊၂။ ၂၇၃-၄၇၀။ တဿလက္ခဏံ ဘိက္ခုနိဝိဘင်္ဂေ ပါရိဝါသိယဆန္ဒဒါန-ဝဏ္ဏနတော ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ (—ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။) ဘိက္ခုနိဝိဘင်္ဂေ အဋ္ဌသိက္ခာပဒါနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ (—ဝဇိရ။၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၄၂။)

ဘိက္ခုနိဝိဘင်္ဂဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဘိက္ခုနိဝိဘင်္ဂ+ဝဏ္ဏနာ] ဘိက္ခုနီဝိဘင်းကို ဖွင့်ပြရာ အဋ္ဌကထာ။ နု ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနိယာ သြဝါဒေါ နု ဂန္ဓ-ဗ္ဗောတိအာဒိ ဘိက္ခုနိဝိဘင်္ဂဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တ-မေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။

ဘိက္ခုနီ (နီ) ဝိဟာရ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဝိဟာရ] ဘိက္ခုနီမကျောင်း။ ဘိက္ခု ဟိ ဘိက္ခုနိဝိဟာ-ရေ ကာလံ ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။ တတ္ထာ-တိ ဘိက္ခုနိဝိဟာရေ။ ဝဇိရ။၃၀၅။

ဘိက္ခုနီ (နီ) ဝိဟာရဘူမိ (ထီ) [ဘိက္ခုနီဝိဟာ-ရ+ဘူမိ] ဘိက္ခုနီမ၏ကျောင်းမြေ။ သစေ-ပန ခဏ္ဍုပါကာရေန ဝါ ဝတိ်ဆဲဒ္ဒေန ဝါ ဘိက္ခု-နိဝိဟာရဘူမိယေဝ သက္ကာ ဟောတိ ပဝိသိ-တုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ကခ်ိ။၃၀၀။ ဘိက္ခုနီဝိဟာ-ရဘူမိ “ဂါမန္တရ” န္တိ နု ဝုစ္စတိ။ ဝဇိရ။၃၅၉။

ဘိက္ခုနိဝိသ (တိ) [ဘိက္ခုနီ+ဝိသ] ဘိက္ခုနီမလျှင် နှစ်ဆယ်ရှိသော (သံဃာ)။ ဝိသတိဝဂ္ဂကရဏ-ဋ္ဌေ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ဘိက္ခုနိဝိသော ကမ္မံ ကရေ-ယျ။ ဝိ၊၃။၄၄၁။

ဘိက္ခုနီ (နီ) သံဃ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+သံဃ] ဘိက္ခု-နီမအပေါင်း၊ ဘိက္ခုနီသံဃာ။ အဓမ္မကမ္မေ အဓမ္မကမ္မသညီ ဝဂ္ဂံ ဘိက္ခုနီသံဃံ ဝဂ္ဂသညီ ဩဝဒတိ။ ဝိ၊၂။၇၅။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။) ဘိက္ခုနီသံဃ-ဿပိ ဥပါသကာနမ်ိဳ ဥပါသိကာနမ်ိဳ·အာရော-စာပေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။

ဘိက္ခုနီသံဃမူလက (တိ) [ဘိက္ခုနီသံဃ+မူလ+က] ဘိက္ခုနီသံဃာလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ ဘိက္ခုနီသံဃာကို အကြောင်းပြုသော။ ဣဒဉ္ဉိ ကမ္မလက္ခဏံ နာမ ဘိက္ခုနီသံဃမူလကံ ပညတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။ ဝိ၊သာ၊ဋီ။၄၀၃။

ဘိက္ခုနီသံဃသန္တက (န) [ဘိက္ခုနီသံဃ+သန္တက] ဘိက္ခုနီသံဃာ၏ဥစ္စာ။ တာသမ်ိ ဘိက္ခုနီ-သံဃသန္တကေ ဝုတ္တနယေန ဝန္ဒတိ။ ဝဇိရ။ ၃၇၁။

ဘိက္ခုနီသတ (န) [ဘိက္ခုနီ+သတ] ဘိက္ခုနီမတ-ရာ။ ဧဝံတဿာ ပရိဝါရဘူဿာနံ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခု-နီသတာနံ ပရိဝိတက္ကော အဟောသိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၄၇။

ဘိက္ခုနီသန္တက (န) [ဘိက္ခုနီ+သန္တက] ဘိက္ခုနီ-မဥစ္စာ။ ပံသုကူလံ ဂဏှိဿာမီတိ ဌပိတံ ကာမံ ဘိက္ခုနိသန္တကမ်ိ အဝိကပ္ပေဘွာ....ဝန္ဒိတိ။ ဝဇိရ။၂၃၉။

ဘိက္ခုနီသိက္ခာပဒ (န) [ဘိက္ခုနီ+သိက္ခာပဒ] ဘိက္ခုနီမ ကျင့်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ ဘိက္ခုနီ သိက္ခာပဒံ သမာဒါယ ဝိဟရန္တီ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၄။

ဘိက္ခုနီသိမာ (ထီ) [ဘိက္ခုနီ+သိမာ] ဘိက္ခုနီမ-သိမ်။ ဘိက္ခုနမ်ိ ဘိက္ခုနီသိမာယ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁။

ဘိက္ခုနီသီလ (န) [ဘိက္ခုနီ+သီလ] ဘိက္ခုနီမ၏သီလ။ ပရိသုဒ္ဓေန ဘိက္ခုနိသီလေန သမန္နာ ဂတာ ပရိပုဏ္ဏာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။

ဘိက္ခုနီဩဝါဒက (တိ) [ဘိက္ခု+နီဩဝါဒက] ရဟန်း-ကို မှီခိုနေရသော၊ သူ။ ဘိက္ခုဂတိက-ကြည့်။

ဘိက္ခုနီ (ထီ) [ဘိက္ခု+ဣနီ] (၁) ဘိက္ခုနီမ၊ ရဟန်းမ။ (၂) ဘိက္ခုနီမည်သူ။ (၁) အဉ်-တရာ ဘိက္ခုနီ"မာ ယိဒံ စိဝရံ နဿီ" တိ ပဋိ-သာမေသိ။ ဝိ၊၁။၇၂။ (—သံ၊၁။၁၂၉။ အံ၊ ၁။၂၆။ ဥဒါန။၁၂၅။) (၂) ဘိက္ခုဒါယိကာ-ကြည့်။

ဘိက္ခုနီအဂေါစရ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+အဂေါစရ] ဘိက္ခုနီမကျေဘင်းဟူသော — မသင့်လျော်— မအပ်—သော—ကျက်စားရာ — ဆွမ်းခံအိမ်။ ဆအဂေါစရာ ဝေသိယာဂေါစရော....ဘိက္ခုနီ အဂေါစရောတိ။ မူလဋီ၊၁။၉၇။ အဂေါစရ—လည်းကြည့်။

ဘိက္ခုနီဥပသမ္ပဒါ (ထီ) [ဘိက္ခုနီ+ဥပသမ္ပဒါ] ဘိက္ခုနီမပဉ္စင်းအဖြစ်။ ဘိက္ခုဥပသမ္ပဒါ—ကြည့်။

ဘိက္ခုနီဥပဿယဂမန (န) [ဘိက္ခုနီဥပဿယ+ဂမန] ဘိက္ခုနီမကျေဘင်းသို့သွားခြင်း။ ကသ္မာ ဘိက္ခုနီဥပဿယဂမနံ ယာစတိ။ သံ၊၄၊၂။ ၁၆၃။

ဘိက္ခုနီဂဏ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဂဏ] ဘိက္ခုနီမ အပေါင်း။ ကေကာ အဘိနိမ္မိတ္ထာ၊ အပ္ပမေ-ယျံ ဘိက္ခုနီဂဏံ။ အပ၊၂။၂၁၃။ ထေရီ၊၄။ ၁၅၅။

ဘိက္ခုနီဇန (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဇန] ဘိက္ခုနီမ အပေါင်း။ ဝိဟာရဂတံ ဘိက္ခုနီဇနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ အံ၊၃၊၁။၁၉၈။

ဘိက္ခုနီဒူသကကမ္မ (န) [ဘိက္ခုနီဒူသက+ကမ္မ] ဘိက္ခုနီမကို ဖျက်ဆီးသောကံ၊ ဘိက္ခုနီဒူသ-ကကံ။ ဂဟဋ္ဌဿာပိ ဘိက္ခုနီဒူသကကမ္မံ မောက္ခန္တရာယိကမေဝ။ ဝဇီရ။၃၃၄။

ဘိက္ခုနီနိလယ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+နိလယ] ဘိက္ခုနီမ ကျောင်း။ သဟ သမ္မာဟိ နိဂ္ဂဠ္ဆိ၊ ဘိက္ခုနီနိ-လယာ တဒါ။ အပ၊၂။၂၀၇။ ထေရီ၊၄။၁၄၉။

ဘိက္ခုနီပဥ္ဉ (တိ) [ဘိက္ခုနီ+ပဥ္ဉ] ဘိက္ခုနီမ၏ အမေးပုစ္ဆာ။ ဘိက္ခုပဥ္ဉာနံ။ ဘိက္ခုနီပဥ္ဉာနံ။ စူဠနိ။၂၂၆။

ဘိက္ခုနီပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ (ပု) [ဘိက္ခုနီပါတိ မောက္ခ+ဥဒ္ဒေသ] ဘိက္ခုနီပါတိမောက်ကို—ပြခြင်း—ရွတ်ဆိုခြင်း။ ဘိက္ခုပါတိမောက္ခု-ဒ္ဒေသံ။ ဘိက္ခုနီပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသံ။ ဝိ၊၄၊၁။ ၂၁၆။

ဘိက္ခုနီ(နိ)ပုဗ္ဗက (တိ) [ဘိက္ခုနီ+ပုဗ္ဗက] ဘိက္ခုနီမ—ရှေးသွားရှိသော— ပြဋ္ဌာန်းသော။ "ဂစ္ဆာမ။ အယျ။ ဂစ္ဆာမ ဘဂိနီ" တိ ဘိက္ခုနီ ပုဗ္ဗကံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၅၀။ ဣတရံ ဘိက္ခုနီ ပုဗ္ဗကံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄။

ဘိက္ခုနီမာတိကာ (ထီ) [ဘိက္ခုနီ+မာတိကာ] ဘိက္ခုနီဝိဘင်း၏ခေါင်းစဉ်၊ဘိက္ခုနီမာတိကာ။ ဒ္ဝေမာတိကာတိ ဘိက္ခုမာတိကာ ဘိက္ခုနီမာ-တိကာ စ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉။

ဘိက္ခုနီဝါရ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဝါရ] ဘိက္ခုနီမနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဟောကြားအပ်သော—ပါဋိစ္စ-ဝါရ။ ဣတော ပရေသု ဘိက္ခုနီဝါရာဒီသု ဝါရေသု။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ ဝါရ၂ (၁)ကြည့်။

ဘိက္ခုနီဝိနယ (ပု) [ဘိက္ခုနီ+ဝိနယ] ဘိက္ခုနီမ ကို ဆုံးမကြောင်း သိက္ခာပုဒ်၊ ဘိက္ခုနီဝိနည်း။ ဘိက္ခုဝိနယံ ပစ္စက္ခာမိ၊ ဘိက္ခုနီဝိနယံ။ ဝိ၊၄၊ ၁။၂၁၆။

ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ (ပု၊န) [ဘိက္ခုနီ+ဝိဘင်္ဂ]ဘိက္ခု နီဝိဘင်း၊ဘိက္ခုနီသိက္ခာပုဒ်ကို အကျယ်ပြရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂကထာ (ထီ) [ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ+ အဋ္ဌကထာ] ဘိက္ခုနီဝိဘင်းကို ဖွင့်ပြရာ အဋ္ဌ-ကထာ။ တထာဟိ ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂကထာယံ ဝိနာပိ စိတ္တေန အာပဇ္ဇိတဗ္ဗတ္တာ အစိတ္တကာနိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၀။

ဘိက္ခုနိဝိဟာရူပစာရာတိက္ကမ (ပု) [ဘိက္ခုနိဝိဟာရူပစာရ+အတိက္ကမ]ဘိက္ခုနိမကျောင်းဥပစာကို လွန်မြောက်ခြင်း။ ဂါမူပစာရာတိက္ကမေနေဝ ဘိက္ခုနိဝိဟာရူပစာရာတိက္ကမ-ဿ သိဒ္ဓတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၃။

ဘိက္ခုနိသံယုတ္တ (န) [ဘိက္ခုနိ+သံယုတ္တ] ဘိက္ခုနိသံယုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၅-သံယုတ်။သံ၊၁။၁၂၉-၁၃၇။ ဘိက္ခုနိသံယုတ္တ-ဿ ပဌမေ အာဠဝိကာတိ အာဠဝကဿံ ဇာ-တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

ဘိက္ခုနိသဂ်ဟ (ပု) [ဘိက္ခုနိ+သဂ်ဟ]ဘိက္ခုနိမဟုရေတ္တက်ခြင်း၊ဘိက္ခုနိမကိုယူခြင်း။မာတု-ဂါမဂ္ဂဟဏေန သဗ္ဗတ္ထ ဘိက္ခုနိသဂ်ဟံ ဂစ္ဆတိ-တိ သိဒ္ဓံ။ ဝဇိရ။၃၀၄။

ဘိက္ခုနိသမ္ဗယောဇန (န) [ဘိက္ခုနိ+သမ္ဗယော-ဇန]ဘိက္ခုနိမဥ္ဆ–ယှဉ်စေခြင်း—မေထုံမှီဝဲစေခြင်း။ ဘိက္ခုနိသမ္ဗယောဇနာဒီသု တေလိစ္ဆဝိ-ကုမာရကာ ခိဋ္ဌာ ဟသုတာ အတ္တနော အနာ-စာရေန ဇေဝံ အကံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၆။

ဘိက္ခုနီ (နီ) သိက္ခာ (ထီ) [ဘိက္ခုနီ+သိက္ခာ] ဘိက္ခုနီမတို့ ကျင့်အပ်သော—အကျင့် — သိက္ခာ။ ဘိက္ခုနီနံ ဘိက္ခုနီသိက္ခာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။၇၉။)ဘိက္ခုနီသိက္ခာတိ ဘိက္ခုနီဟိ သိက္ခိတဗ္ဗသိက္ခာ၊ သာပိ ဘိက္ခူဟိ သာ-ဓေတုရဏာပိ အသာဓာရဏာပိ ဘိက္ခုနီသိက္ခာ ဧဝ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။

ဘိက္ခုနိသိက္ခာပစ္စက္ခာတကာ (ပု) [ဘိက္ခုနိ+သိက္ခာပစ္စက္ခာတက] ဘိက္ခုနိမ၏ သိက္ခာ ချခြင်း။ တတ္ထ တတိယော ဘိက္ခုနိသိက္ခာ ပစ္စက္ခာတကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝဇိရ။၁၁၀။

ဘိက္ခုနု (နု) ပဿယ(ပု) [ဘိက္ခုနိ+ဥပဿယ] ဘိက္ခုနိမကျောင်း။ ယော ပန ဘိက္ခု ဘိက္ခု-နုပဿယံ ဥပက်မိတ္ဝာ ဘိက္ခုနိယော သြဝ-ဒေယျ။ ဝိ၊၂။၇၉။ (—မ၊၃၊၁၆၇။ အပ၊၂။ ၁၂၆။ ဘိက္ခုနုပဿယန္တိ ဘိက္ခုန်ယာ ကေရတ္တံ ဝသနဋ္ဌာနမ်ိဳ။ကင်္ခါ။၂၁၁။ (—မ၊၁၄၊၁၃၇။ ၁၃၉။) ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္ဆာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၃။

ဘိက္ခုနုပဿယဂမန(န) [ဘိက္ခုနုပဿယ+ဂမန] ဘိက္ခုနိမကျောင်းသို့ သွား၊ခြင်း။ အယံ ပန ထေရော နဂရာဘသက္ကာရဟေတု ဘိက္ခုနုပ-ဿယဂမနံ ယာစတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။

ဘိက္ခုနုပဿယဒွါရ (န) [ဘိက္ခုနုပဿယ+ဒွါရ] ဘိက္ခုနိမကျောင်းတံခါး။သစေ ပန အန္တေ-ဂါမေ ဘိက္ခုနုပဿယဒွါရေ ရထိကာယ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၃။

ဘိက္ခုနုပဿယသမီပ (န) [ဘိက္ခုနုပဿယ+သ-မီပ] ဘိက္ခုနိမ ကျောင်းအနီး။ အထေကဒိ-ဝသံ ရာဇာ ဘိက္ခုနုပဿယသမီပေန ဂစ္ဆန္တော ဒါရကသဒ္ဒံ သုတ္ဝာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၅။

ဘိက္ခုနောဝါဒ (ပု) [ဘိက္ခုနိ+ဩဝါဒ] ဘိက္ခုနိမတို့ကို (ဂရုဓမ်ရှစ်ပါး၊ဖြင့်)ဆုံးမခြင်း။ဩဝါ-ဒေါတိ ဘိက္ခုနော ဝါဒေါ။ ကင်္ခါ။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၂။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။) ဘိက္ခုနီနံ အဋ္ဌဂ-ရုဓမ္မေဟိ ဩဝဒနံ ဘိက္ခုနောဝါဒေါ။ ကင်္ခါ။ ဋ္ဌ၊သစ်။၁၅၇။

ဘိက္ခုနောဝါဒက (ပု) [ဘိက္ခုနိ+ဩဝါဒက] (၁) ဘိက္ခုနိမကို ဆုံးမခြင်း။ (တိ) (၂) ဘိက္ခုနိမဘို့ကို ဆုံးမတတ်သော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဘိက္ခုနော-ဝါဒကာနံ ယဒိဒံ နန္ဒကော။ အံ၊၁။၂၆။ (—ဝိ၊၂။၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။) ဘိက္ခုနိယော ဩဝဒတိတိ ဘိက္ခုနောဝါဒ-ကော။ ပါစိတ်၊၈၁၊ ၄၁။

ဘိက္ခုနောဝါဒက်ဘိက် (တိ) [ဘိက္ခုနောဝါ-ဒက+အဘိက] ဘိက္ခုနိမကို—ဆုံးမခြင်းငှာ အလိုရှိသော — ဆုံးမလိုသော၊သူ။ ယော

ဘိက္ခုနောဝါဒကတ္ထိကော ကိံသီလော ကိံသမာစာရော။ ဝဇိရ။၃၀၄။

ဘိက္ခုနောဝါဒကလက္ခဏ (န) [ဘိက္ခုနောဝါဒက +လက္ခဏ] ဘိက္ခုနီမကို ဆုံးမတတ်သော ရဟန်း၏—အင်္ဂါ—လက္ခဏာ၊ ဘိက္ခုနောဝါဒကလက္ခဏာ။ အောဉ်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိက္ခုနောဝါဒကလက္ခဏပတ္တ (တိ) [ဘိက္ခုနောဝါဒကလက္ခဏ+ပတ္တ] ဘိက္ခုနောဝါဒကလက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ယေ ဘိက္ခုနောဝါဒကလက္ခဏပတ္တာ။ တေ သန္ဓာဉယ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၅။

ဘိက္ခုနောဝါဒကဝဂ္ဂ (ပု) [ဘိက္ခုနောဝါဒက+ဝဂ္ဂ] ဘိက္ခုနောဝါဒကဝဂ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၃—ဝဂ်။ ဝိ၊၂။၇၁၊၉၅။ ဘိက္ခုနောဝါဒကဝဂ္ဂသို့ ပါစိတ္တိယေန ဒုက္ကဋ်။ဝိ၊၅။၃၃၆။

ဘိက္ခုနောဝါဒကဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဘိက္ခုနောဝါဒက+ဝဏ္ဏနာ] ဘိက္ခုနောဝါဒကသိက္ခာပုဒ် အဖွင့်။ ဗျဓတ္တာ ပုဗ္ဗေ ဘိက္ခုနောဝါဒကဝဏ္ဏနာ ဃံ ဝုတ္တလက္ခဏောယေဝ။ ဝိ၊၃၊၃၊၂၆၆။ (—၂၀၅။)

ဘိက္ခုနောဝါဒကသမ္မုတိ (ထီ) [ဘိက္ခုနောဝါဒက+သမ္မုတိ] ဘိက္ခုနောဝါဒကရဟန်းဟု သမုတ်ခြင်း။(ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလရှိခြင်း, ဗဟုဿုတရှိခြင်း, ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီပါတိမောက် ၂-ပါး နှုတ်တက်အာဂုံရခြင်း, ချိုသာသော စကားရှိခြင်း, ဘိက္ခုနီမတို့ ကြည့်ညို်ခံရခြင်း, ဘိက္ခုနီမတို့ကို ဆုံးမနိုင်စွမ်းရှိခြင်း, လူဖြစ်စဉ် အခါက ဘိက္ခုနီမဋ္ဌကာယသံသဂ္ဂသို့ သိက္ခာမာန် သာမဏေတို့၌ မေထုန်မှီဝဲခြင်းသို့ မရောက်ဘူးခြင်း, ဝါ-၂၀, ဝါ ၂၀-ဓကျော် ရှိခြင်း ဤအင်္ဂါ၀-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောရဟန်းကို ဘိက္ခုနောဝါဒကသမ္မုတိပေးရသည်။ ဝိ၊ ၂။၇၃-၄။ ဝိ၊၆၊၃။၅၃-၇။)ဘိက္ခုနောဝါဒကသမ္မုတိ။ ဝိ၊၄။၂၀။ (—ဝိ၊၆၊ ၄။၈။ ကင်္ခါ။၂၀၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၃။)

ဘိက္ခုနောဝါဒကသမ္မုတိကမ္မ (န) [ဘိက္ခုနောဝါဒကသမ္မုတိ+ကမ္မ]ဘိက္ခုနောဝါဒကရဟန်းဟု သမုတ်ခြင်းကံ။ အမမ္မကမ္မတိဒေဝဒီသု ဘိက္ခုနောဝါဒကသမ္မုတိကမ္မံ "ကမ္မ"န္တိ-ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၆၊၃။၆၆။ (—ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။ ၃၇၅။)

ဘိက္ခုနောဝါဒကသိက္ခာပဒဏ္ဏနာ (ထီ) [ဘိက္ခုနောဝါဒကသိက္ခာပဒ+ဝဏ္ဏနာ] ဘိက္ခုနောဝါဒကသိက္ခာပုဒ် အဖွင့်။ ဝိတ္ထာရော ပန ဘိက္ခုနောဝါဒကသိက္ခာပဒဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တောယေဝ။ဝိ၊၆၊၃။၂၁။

ဘိက္ခုပကရဏ (န) [ဘိက္ခု+ဥပကရဏ] ရဟန်း၏ အသုံးအဆောင်။ ဣမာနိ ပန ဘာဇနီယာနိ ဘိက္ခုပကရဏတ္တာတိအဓိ-ပ္ပါယော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၄၂၅။

ဘိက္ခုပက္ခ (ပု) [ဘိက္ခု+ပက္ခ] ရဟန်းဘက်။ ဘိက္ခုပက္ခေ ဂဟဏဝသေနာတိ ပစ္စယလာ-ဘာယ သင်္ဂဏှနဝသေနာတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၃။

ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိက (ပု) [ဘိက္ခု + ပစ္စတ္ထိက] (၁) ရဟန်းဖြစ်သော ရန်သူ၊ ရန်သူရဟန်း။ (၂) ရဟန်း၏ရန်သူ။ (၁) ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကာ မနုဿိတ္ထိ ဘိက္ခုဿ ဟန္တိကေ အာနေတွာ ဝိ၊၁။၃၅။ (—ဝိ၊၃။၁၆၅။ ဝိ၊၆၊၁။၂၃၂။) ဘိက္ခုဧဝ ပစ္စတ္ထိကာ ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကာ၊ ဝိသ-ဘာဂါနံ ဝေါဘိက္ခူနမေတံ အဓိဝစနံ။ဝိ၊၆၊ ၂၂၆။ (၂) အညတ္ထ ပန ဘိက္ခုဿ ပစ္စတ္ထိကာ ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကာတိ အယ မတ္ထော လဗ္ဘ-တေ၊ "သာသနပစ္စတ္ထိကာ" တိ ယထာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀။

ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကဝါရ (ပု) [ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိက+ဝါရ] ရန်သူရဟန်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဝေဖန်အပ်သော ဝါရ၊ ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကဝါရ။ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကဝါရေ ဝုတ္တနယေနေဝ စ ဣမေသု စတူသု ပိ ဝါရေသု စတုက္ကာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊၄၊၁။ ၂၃၂။

ဘိက္ခုပဋ္ဌ (ဟိ) [ဘိက္ခု+ပဋ္ဌ] ရဟန်း၏ အမေး ပုစ္ဆာ။ ဘိက္ခုနိပဋ္ဌ–ကြည့်။

ဘိက္ခုပဋိညာ (ထိ) [ဘိက္ခု+ပဋိညာ](၁)ရဟန်းဟု ပန်ခံထားခြင်း။ (တိ) (၂) ရဟန်းဟု ဝန်ခံခြင်းရှိသော၊ ဃူ။ (၁) (တိ)(၂)အညေ ပန "ပါဆုဇိကံ အာပန္နဿ ဘိက္ခုပဋိညံ ပဟာယ ဂိဟိလိင်္ဂဘာဉ္စုပဂမနမ္ပိ ဟိနာယာ-ဝတ္တန" နွိ ဝဒန္တိ၊ တံ ယုတ္တမေဝ။ ပါဆုဇိကံ အာပန္နော ဟိ တံ ပဋိစ္စာဒေတွာ ယာဝဘိက္ခု ပဋိညော ဟောတိ။တာဝ ဘိက္ခုဧဝ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၆။

ဘိက္ခုပဋိပါဋိ (ထိ) [ဘိက္ခု+ပဋိပါဋိ] ရဟန်းအစဉ်၊ ရဟန်းတို့၏ ဝါစဉ်၊ ဘိက္ခု ဘိက္ခုပဋိပါဋိယာ ကူဋဝဿာနိ ဂဏေတွာ။ ဝိ၊ ဋ၊၃။ ၃၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၅၀။ (–ကခ်ိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၉။)

ဘိက္ခုပဒ (န) [ဘိက္ခု+ပဒ] ဘိက္ခုပုဒ်။ဘိက္ခုကော ဘိက္ခုတိ အာဒိနာ ဘိက္ခုပဒဿ။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၇၉။

ဘိက္ခုပဒါဘာဝ (ပု) [ဘိက္ခုပဒ+အဘာဝ]ဘိက္ခုပုဒ်၏မရှိခြင်း။ မာတိကာယံ ဘိက္ခုပဒါဘာဝ-တောယေဝ "ဘဏတိ ဥပသံဟရတီ"တိ ပဒါနံ ကာရကနိဒ္ဒေသာဘာဝေ အသမ္ဘဝတော ဧဝ တံအာဒိကံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ဝဇိရ။ ၂၉၀။

ဘိက္ခုပန္တိ (ထိ) [ဘိက္ခု+ပန္တိ] ရဟန်းအစဉ်။ ဘိက္ခုပန္တိံ အပီဋ္ဌေန္တော ပဏဝိယံ နိမုဇ္ဇိတ္ဝာ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၇၀။

ဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဘိက္ခု+ပဗ္ဗဇ္ဇာ]ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်။ နဂရေ နိက္ခမ္မ ဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၅၃။

ဘိက္ခုပရိက္ခာရ (ပု)[ဘိက္ခု+ပရိက္ခာရ]ရဟန်း–ပရိက္ခရာ–အသုံးအဆောင်။ တေ တာဝဒေဝ ဘဏ္ဍုကာသာယဝသနာ အဋ္ဌဟိ ဘိက္ခု-ပရိက္ခာရေဟိ သရီရပရိမုက္ကေဟေဝ။ ဒီ၊ဋ၊၂။ ၆၄။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၇။)

ဘိက္ခုပရိစ္ဆေဒဇာနန (န) [ဘိက္ခုပရိစ္ဆေဒ+ဇာနန] ရဟန်းအပိုင်းအခြား– အရေအတွက်–ကိုသိခြင်း။ ဘိက္ခုပရိစ္ဆေဒဇာနနတ္ထံ ဂုဋ္ဌကေ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ၊၄။ ၁၀၇။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၂၀၁။

ဘိက္ခုပရိပါစိတ (တိ) [ဘိက္ခု+ပရိပါစိတ]ရဟန်းသည်–ထက်ဝန်းကျင်မှ– ချက်စေအပ်–စီရင်အပ်–သော၊ ရဟန်းသည်–လှူဒါန်းစေအပ်သော–ဆွယ်အပ်သော။ထေရာ ဘိက္ခုပရိပါ-စိတတ္တာ တတော ကိဉ္စိ နေဝ အတ္တနော ဂဏှိ သု။ဇာ၊ ဋ၊၄။ ၂၄၄။

ဘိက္ခုပရိသာ (ထီ) [ဘိက္ခု+ပရိသာ] ရဟန်းပရိသတ်။ သစေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုပရိသာ အာနန္ဒံ ဒဿနာယ ဥပသင်္ကမတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၉။ အံ၊၁။ ၄၄၀။

ဘိက္ခုပဝါရဏာ (ထီ)[ဘိက္ခု+ပဝါရဏာ]ရဟန်းတို့၏– ဖိတ်ကြားခြင်းကံ– ပဝါရဏာကံ။ ဘိက္ခုဥပေါသထ–ကြည့်။

ဘိက္ခုပါတိမောက္ခ (န) [ဘိက္ခု+ပါတိမောက္ခ] (၁)ဘိက္ခုပါတိမောက်။(ယင်း၌ နိဒါနုဒ္ဒေသ, ပါဆုဇိကုဒ္ဒေသ, သံဃာဒိသေသုဒ္ဒေသ, အနိ-ယတုဒ္ဒေသ, ဝိတ္ထာရမုဒ္ဒေသ-ဟု ဥဒ္ဒေသ ၅-မျိုး သိက္ခာပုဒ်အားဖြင့် ၂၂၇-ပါး ရှိသည်။ရေစကြို ကခ်ိသျ (ဒု။ ၆၁၄)၌ အဓိကရဏသမထ ၇-ပါးကို မထည့်ပဲ သိက္ခာပုဒ် ၂၂၀-ဟု ဆို သည်။)

(၂) ဘိက္ခုပါတိမောက် မည်သော သုတ်။ (မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-၀၈၊ ၅-ခုမြောက် အနုမာနသုတ်ကို သူတော်သူမြတ်တို့၏ ကျင့်စဉ်ကို ပြရာဖြစ်သောကြောင့် "ဘိက္ခုပါတိမောက္ခသုတ်"ဟု ရွေးဆရာမျာ်းက အမည်ပေးကြသည်။ မ၊၁။ ၁၃၃-၁၄၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၅၁။) (၁) ဘိက္ခုနီပါတိမောက္ခ—ကြည့်။ (၂) ဣဒံ ဟိ သုတ္တံ ဘိက္ခုပါတိမောက္ခံ နာမာဘိ ပေါဆာ၁ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ ဘိက္ခုပါဘိမောက္ခန္တိ "သော သမဏော, သ ဘိက္ခု"တိ ဧဝံ ဝုတ္တဘိက္ခုနံ ပါတိမောက္ခံ နာ ဥပသမ္မနာနံ ဧဝ နာ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဧဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၅၁။

ဘိက္ခုပါတိမောက္ခ ဒ္ဒေသ (ပု) [ဘိက္ခုပါတိမောက္ခ+ဥဒ္ဒေသ] ဘိက္ခုပါတိမောက်ကို—ပြခြင်း—ရွက်ဆိုခြင်း။ ဘိက္ခုနီပါတိမောက္ခဒ္ဒေသ—ကြည့်။

ဘိက္ခုပုဗ္ဗက (တိ) [ဘိက္ခု+ပုဗ္ဗက] ရဟန်း—ရှေသွားရှိသော—ပြဋ္ဌာန်းသော။ ပါဋိယံ "ဂစ္ဆာမ ဘဂိနီ၊ ဂစ္ဆာမ အယျာ"တိ ဘိက္ခုပုဗ္ဗကံ သံဒိဓာနံ ဝုတ္တံ။ သာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၀။ (—ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄။)

ဘိက္ခုပေသုဉ္ဉ (နာ) [ဘိက္ခု+ပေသုဉ္ဉ] ရဟန်းတို့ကို ခေါ်ပစ်ကုန်းတိုက်ခြင်း။ ဘိက္ခုပေသုဉ္ဉေ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀။ ဝိ၊၅။ ၂၂။ ဘိက္ခုပေသုဉ္ဉေတိ ဘိက္ခုနံ ပေသုဉ္ဉေ၊ ဘိက္ခုတော သုဘ္ဘာ ဘိက္ခုနာ ဘိက္ခုဿ ဥပသံဟရဏပေသုဉ္ဉေတိ အာဒတ္တာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၇။ (—ကင်္ခါ ၁၉၁။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌိ၊သစ်။ ၃၄၈။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆။)

ဘိက္ခုဖုသန (နာ) [ဘိက္ခု+ဖုသန] ရဟန်း၏ထိခြင်း။ ဘိက္ခုဖုသနမေဝ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ။ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၉။

ဘိက္ခုဘတ္တိက (တိ) [ဘိက္ခု+ဘတ္တိ+က] ရဟန်းကို—ခစား—ဆည်းကပ်—သော၊ ရဟန်းကို မှီခိုနေရသော၊ သူ။ သဓေ ကေသို ဝိဟာရေ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဝသန္တော ဘိက္ခုဘတ္တိကော ဂိလာနော ဟောတိ။ဂိ၊၁၈၊ဂ်ဟ။ ၂၁၇။ ဘိက္ခုဘတ္တိကောတိ ဘိက္ခုနိဿိတကော။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၀၇။ ဘိက္ခုဂတိက—လည်းကြည့်။

ဘိက္ခုဘိံသာပနက (နာ)[ဘိက္ခု+ဘိံသာပနက] ရဟန်းကို—ကြောက်စေ—ခြောက်လှုန့်—ခြင်းကြောင့် ပညက်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဟောဝုသော ဂါမံဝါတိ သိက္ခာပဒဉ္စ, အနာဒရိယဉ္စ ဘိက္ခုဘိံသာပနကဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၃။

ဘိက္ခုဘူမိ (ထိ)[ဘိက္ခု+ဘူမိ] ရဟန်းဘုံ၊ရဟန်းဘဝ၊ ရဟန်းအဖြစ်၊ ရဟန်းအဆင့်အတန်း။ ဘိက္ခုဘူမိယာ ဂရုကတ္တာ ပိဟိတော။မိလိန္ဒ။ ၁၈၉။ (—၁၉၀။)

ဘိက္ခုမဋ္ဌ (နာ) [ဘိက္ခု+မဋ္ဌ] ရဟန်းအလယ်။ ဘိက္ခုမဇ္ဈေ နိသိဒီတ္ဝာ၊ ဣမံ ဂါထံ အဘာသထ။ အပ၊၁။ ၂၄။ (—မိလိန္ဒ။ ၁၈၉။)

ဘိက္ခုမာတိကာ (ဇ) [ဘိက္ခု+မာတိကာ]ဘိက္ခု ဝိဘင်း၏ ခေါင် စဉ်၊ ဘိက္ခုမာတိကာ။ဘိက္ခုနီမာတိကာ—ကြည့်။

ဘိက္ခုမာနတ္တ (နာ) [ဘိက္ခု+မာနတ္တ။ ဘိက္ခုမာန+တ္တ။] ရဟန်းတို့၏ မြတ်နိုးနှစ်သက်ခြင်း၊ ဘိက္ခုမာနတ်။ ရဟန်းတို့သည် မြတ်နိုးနစ်သက်အပ်သည်၏အဖြစ် (ဝဒန္တိဝါဒ)။ ဘိက္ခုမာနတ္တာယာ (ဝိ၊၁။ ၂၀၃)တိ ဘိက္ခူနံ မာနနာဘာဝါယ၊ အာရာဓနတ္ထာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၂" ကင်္ခါ။ ၁၄၀။ မာနုနံ မာနံ၊ မာနသ ဘာဝေါ မာနတ္တံ၊ ဘိက္ခူနံ မာနတ္တံ ဘိက္ခုမာနတ္တံ။ ဝိနယကမ္မံ။တေနာဟ "ဘိက္ခူနံ မာနနာဘာဝါယာ"တိ။မာနိတဗ္ဗောတိ မာနေါ၊ဘိက္ခူဟိ မာနေါ ဘိက္ခုမာနေါ၊ ဘိက္ခုမာနသ ဘာဝေါ ဘိက္ခုမာနတ္တန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ကင်္ခါ၊ယော၊ မဟာဋ္ဌိ၊ ၂။၃၃၀။

ဘိက္ခုမာနတ္တကထာ (ထီ) [ဘိက္ခုမာနတ္တ+ကထာ] ဘိက္ခုမာနတ်နှင့် စပ်လျဉ်းသော စကား။ ဘိက္ခုမာနတ္တကထာယ ဝုတ္တနယေနေဝ သံဃသာ အာရောစေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၉။

ဘိက္ခုရက္ခဏ (န) [ဘိက္ခု+ရက္ခဏ] ရဟန်းကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဘိက္ခုရက္ခဏတ္ထံ အညာသာ ဘိက္ခုသာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိမ။ ၁၆၉။

ဘိက္ခုလက္ခဏ (န)[ဘိက္ခု+လက္ခဏ](၁)ရဟန်းဟု မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ၊ရဟန်းဟုအသိအမှတ်ပြုကြောင်း လက္ခဏာ။ (တိ)(၂) ရဟန်းဟု မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ (၁)ကသ္မာ သေက္ခာသေက္ခ ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခူနံ သာမညမိဒံ ဘိက္ခုလက္ခဏန္တိ ကတ္တာ။ ဝဇိရ။ ဂဉ။ ကခ်ီ၊ ဋ္ဌီ။ ၂၂။ (တိ) (၂) သဗ္ဗဿပိ ဝိနယပိဋကသာဓာရဏံ ဘိက္ခုလက္ခဏံ ဝတ္ထုံ ဟိ ဘဂဝါ အာရဘိ။ ဝဇိရ။ ၉၀။

ဘိက္ခုလက္ခဏယောဂ (ပု) [ဘိက္ခုလက္ခဏ+ယောဂ] ရဟန်းဟု မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာနှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ ဘိက္ခုဒယဝ ဘိက္ခုလက္ခဏယောဂဘောဝ။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၀၀။

ဘိက္ခုလိင် (န) [ဘိက္ခု+လိင်] ရဟန်းအသွင်အပြင်။ ဇတ္ထ ပန "ဘိက္ခဝေ" တိ ဝုတ္တတ္တာ ကေစိ ဘိက္ခုလိင်ေ ဋ္ဌိတာ။ ဝဇိရ။ ၇၀။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၄။ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။ ၂၀၃။)

ဘိက္ခဝဂ္ဂ (ပု) [ဘိက္ခု+ဝဂ္ဂ] ဘိက္ခုဝဂ်။(ဘိက္ခုဝဂ် နှစ်မျိုးရှိသည်။ ထိတွင်—ဓမ္မပဒလာ ဘိက္ခုဝဂ်၌ ဝတ္ထု ၁၂-ပုဒ် ပါဝင်သည်။ ဓမ္မ။ ၆၅—၆၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၀—၃၉၂။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ပါဠိလာ ဘိက္ခုဝဂ်၌ သုတ်ပေါင်း ၁၀-သုတ် ပါဝင်သည်။ မ၊ ၂။၃၃—၁၄၃။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၀၀—၁၃၅။)ဘိက္ခုဝဂ္ဂေ ဒုဒိဒသာ။ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၅။

ဘိက္ခုဝစန (န) [ဘိက္ခု+ဝစန] ရဟန်းစကား။ ဇေဝံ တယာပိ နေဝ ဘိက္ခုဝစနံ, နကိဟိဝစနံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ (–ဝိမတိ၊၂။ ၂၁၄။)

ဘိက္ခုဝတ္ထု (န) [ဘိက္ခု+ဝတ္ထု] ရဟန်းအကြောင်း၊ဘိက္ခုဝတ္ထု။ ဘိက္ခုဝတ္ထုသ္မိံ ပါပဘိက္ခုတိ လာမကဘိက္ခု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

ဘိက္ခုဝဿ (န)[ဘိက္ခု+ဝဿ]ရဟန်းဝါ။ယော သယံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိဟာရံ ဂန္ဓွာ နှ ဘိက္ခုဝဿာနိ ဂဏှေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၈။ ဝိ၊သင်္ခ။ ၁၄၆။ (–ကခ်ီ။၁၈၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၀။)

ဘိက္ခုဝဿဂဏနာ (ထီ) [ဘိက္ခုဝဿ+ဂဏနာ] ရဟန်းဝါတို့ကို ရေတွက်ခြင်း။ ဘိက္ခုဝဿဂဏနာဒိကော ဟိ သဗ္ဗောပိ ကိရိယာဘေဒေါ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ "သံဝါသော" တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၈။ ကခ်ီ။၁၀၅။ ဝိ၊သင်္ခ။ ၁၄၆။ (–ဝဇိရ၊၄၃၀။)

ဘိက္ခုဝါရ (ပု) [ဘိက္ခု+ဝါရ] ရဟန်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဟောကြားအပ်သော–ပါဠိစု–ဝါရ။ဘိက္ခုဝါရေ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နောတိ ဂုဏဝဏ္ဏေန သမန္နာဂတောဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၀။) ဝါရ၂ (၁) ကြည့်။

ဘိက္ခုဝိနယ (ပု) [ဘိက္ခု+ဝိနယ] ရဟန်းကို ဆုံးမကြောင်း သိက္ခာပုဒ်၊ ရဟန်းဝိနည်း။ ဘိက္ခူနံဝိနယ-ကြည့်။

ဘိက္ခုဝိဘင် (ပု၊န) [ဘိက္ခု+ဝိဘင်] ဘိက္ခုဝိဘင်း၊ ရဟန်းသိက္ခာပုဒ် ကို အကျယ်ပြရာ။ ဆဋ္ဌေ ဘိက္ခုဝိဘင်ေ အစေလကသိက္ခာပဒေန ဧကပရိစ္ဆေဒံ။ ဝဇိရ။ ၃၀၁။ (–ဝိမတိ၊၁။၁၀၊။ ဝိမတိ၊၂။၆၀၊။)

ဘိက္ခုဝိဟာရ (ပု) [ဘိက္ခု+ဝိဟာရ] ရဟန်းကျောင်း။ ဘိက္ခုဝိဟာရေ ပန ယံကိဉ္စိဿာသန္တကံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဝါ အပ္ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဝါ ဌပိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉-၂၄၀။ ဝိ၊သင်္ခ။ ၃၀၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ။၁၁၂။)

ဘိက္ခုဝေသ (ပု) [ဘိက္ခု+ဝေသ] (၁) ရဟန်းအသွင်။ (တိ) (၂) ရဟန်းအသွင်ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဘိက္ခုဝေသတာယ, ဘိက္ခာဟာရေန ဇီဝနတော စ ဘိက္ခု။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၅။သံ၊၌၊ ၂။၁၀၆။

ဘိက္ခုဝေသရေ (တိ) [ဘိက္ခုဝေသ+ဧရ+အ] ရဟန်းအသွင်ကိုဧးငင်သော၊ သူ။ သဟဝါစာယ သဒ္ဓေပိ၊ဘိက္ခုဝေသရော မယံ။ အပ၊ ၂။၁၂၁။ ထေရ၊၌၊ ၂။၁၀၃။

ဘိက္ခုဝေါဟာရနိမိတ္တ (နာ) [ဘိက္ခုဝေါဟာရ+နိမိတ္တ] မုဟန်းဟု ခေါ် ဝေါ်ခြင်းအကြောင်း။ ဘိက္ခုဝေါဟာရနိမိတ္တဿ လိင်္ဂဿ ဂဟဏေန စေဝ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၇။ (–၁၃၀။)

ဘိက္ခုသံဃ (ပု) [ဘိက္ခု+သံဃ] ရဟန်းအပေါင်း၊ ရဟန်းသံဃာ။ မဟတော ဘိက္ခုသံဃဿ သဒ္ဓိ ပဋ္ဌမတ္ထေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ။ ဝိ၊၁။၁။ ဒီ၊၁။၁။ မ၊ ၂။၃၃၄။ဘိက္ခုနံ သံဃဿ ဘိက္ခုသံဃဿ၊ ဒိဋ္ဌသီလသာမညေ သံဃာတသခ်ိတေန သမဏ ဂဏေနာတိ အမတ္ထာ။ ဝိ၊၌၊၁။၈၃။ မ၊၌၊၃။ ၂၄၉။ (–ဒီ၊၌၊၁။၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂။)

ဘိက္ခုသံဃဂုဏ (ပု) [ဘိက္ခုသံဃ+ဂုဏ] ရဟန်းသံဃာ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ဝေမေဝိဓေပိ ဘိက္ခုသံဃဂုဏော န ဒေသိတော။ သီ၊၌၊ သစ်၊၁။၃၂၃။

ဘိက္ခုသံဃဂ္ဃဏ (နာ) [ဘိက္ခုသံဃ+ဂဏန] ဘိက္ခုသံဃသဒ္ဒါ။ ကသ္မာ? ဘိက္ခုသံဃဂ္ဃဏေန ဂဟိတတ္တာ။ ဝိ၊၌၊၃။၄၂။ ဝိ၊သင်္ဃ။ ၂၅၄။

ဘိက္ခုသံဃဒဿန (နာ) [ဘိက္ခုသံဃ+ဒဿန] ရဟန်းသံဃာကို ကြည့်ရှုဖူးမြော်ခြင်း။ ဘိက္ခုသံဃဒဿနံ ဗဟုပကာရံ။ သံ၊၌၊၁။၃၀။

ဘိက္ခုသံဃနိသီဒန (နာ) [ဘိက္ခုသံဃ+နိသီဒန] ရဟန်းအပေါင်း ထိုင်နေခြင်း။ နိသဇ္ဇနတ္ထာယာတိ ဘိက္ခုသံဃနိသီဒနတ္ထာယ။ ဒီ၊၌၊ ၁။ ၂၁၀။

ဘိက္ခုသံဃနိသေဝိတ (တိ) [ဘိက္ခုသံဃ+နိသေဝိတ] ရဟန်းအပေါင်းသည် မှီဝဲအပ်သော။ လ္လသိသံဃနိသေဝိတန္တိ ဘိက္ခုသံဃနိသေဝိတံ။ မ၊၌၊၄။ ၂၃၁။ သံ၊၌၊၁။၈၄။ နေတ္တိ၊၌။ ၂၃၉။

ဘိက္ခုသံဃပရိဗ္ဗာဇ (တိ)[ဘိက္ခုသံဃ+ပရိဗ္ဗာဇ] ရဟန်းအပေါင်းခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ဘိက္ခုသံဃ ပရိဗ္ဗာဇော၊ ရထိယံ ပဋိပဇ္ဇထ။ အပ၊၁။ ၉၆။ (–၁၀၇။ ထေရ၊၌၊ ၂။၁၃၃။)

ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရ (တိ) [ဘိက္ခုသံဃ+ပရိဝါရ] ရဟန်းအပေါင်းခြံရံသော၊ သူ။ တဒါ ဟိ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော ပဌမံ ဘိက္ခာစာရံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊၌၊၃။၉၅။ (–သံ၊၌၊၁။၁၂၉။ အံ၊၌၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊၌၊ ၂။၄၃၀။)

ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတ (တိ) [ဘိက္ခုသံဃ+ပရိဝုတ] ရဟန်းအပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော အဇ္ဈောကာသေ နိသိန္နော ဟောတိ။ သုတ္တနိ။၃၉၁။ (–ဝိ၊၌၊ ၁။၇။ သံ၊၌၊၁။၂၂၄။ ဝိမာန၊၌။၄၀။ ဇာ၊၌၊ ၂။၃၀၀။) ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတောတိ ဘိက္ခုသံဃေန ပရိဝုတော။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။ ၂၁၆။

ဘိက္ခုသံဃပုရက္ခတ (တိ) [ဘိက္ခုသံဃ+ပုရက္ခတ] ရဟန်းအပေါင်းသည် ရှေ့သွားပြုအပ်သော၊ ရဟန်းအပေါင်း၏ ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်ဖြစ်သော၊သူ။ သောဘတိ ဝတ သမ္မုဒ္ဓါ၊ ဘိက္ခုသံဃပုရက္ခတော။ သံ၊၁။၁၉၄။ (–အပ၊၁။၉၂။ ထေရ၊၌၊ ၂။၁၀၇။)

ဘိက္ခုသံဃမဏ္ဍ (နာ) [ဘိက္ခုသံဃ+မဏ္ဍ] ရဟန်းသံဃာအလယ်။ သောပိ အာယဿ္မာ ဘိက္ခုသံဃမဇ္ဈေ တမေဝ သိဟနာဒံ နဒီ။ မ၊၌၊၃။၉၄။ (–အံ၊၌၊၁။၁၁၅။ ထေရ၊၌၊၁။ ၄၇။)

ဘိက္ခုသံဃဝဏ္ဏ (ပု) [ဘိက္ခုသံဃ+ဝဏ္ဏ] ရဟန်းသံဃာ၏ဂုဏ်ကျေးဇူး။ တေန စ ဘိက္ခု-သံဃဝဏ္ဏဿာပိ ဘာသိတတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၃၂၆။

ဘိက္ခုသံဃဝိသယ (တိ) [ဘိက္ခုသံဃ+ဝိသယ] ရဟန်းသံဃာလျှင် အာဆရှိသော၊ ရဟန်းသံဃာနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော။ ဘိက္ခုသံဃ-ဝိသယတ္တာ ပဝါရဏာယ တဿ ဘိက္ခုသံဃေန ဝတ္တဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၉၀။

ဘိက္ခုသံဃသညာ (ထီ) [ဘိက္ခုသံဃ+သညာ] ရဟန်းသံဃာ ဂုသော အမှတ်သညာ။ တေ-သဉ္စ ဘိက္ခုသံဃသညာယ ဒိန္နံ သံဃေ ဒိန္နံ-နာမ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၀။

ဘိက္ခုသံဃသဒ္ဒ (ပု) [ဘိက္ခုသံဃ+သဒ္ဒ] ဘိက္ခုသံဃသဒ္ဒါ။ ဘိက္ခုသံဃသဒ္ဒေန ဘိက္ခု-နညော ဂဟိတတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၃။

ဘိက္ခုသံဃသန္တက (နာ) [ဘိက္ခုသံဃ+သန္တ-က] ရဟန်းသံဃာ၏ဥစ္စာ။ ဘိက္ခုနိုနပ္မိ ဘိက္ခု သံဃာသန္တကေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝန္ဒတိ။ ကမ်၊ဋ္ဌီ။၁၁၄။

ဘိက္ခုသံဃသမိတိ (တိ) [ဘိက္ခုသံဃ+သမိတိ] ရဟန်းသံဃာ၏စည်းဝေးရာ။ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌစိတ္တာ ဘိက္ခုသံဃသမိတိ ံ ဂ္ဂဝံနံ အာဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၁။ဘိက္ခုသံဃော သမိတော သန္နိပတိ-တော ဇတ္ထာတိ ဘိက္ခုသံဃသမိတိ။ ဂ္ဂမံဝနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၄၁။

ဘိက္ခုသံဃာဧိနဝစန (နာ) [ဘိက္ခုသံဃ+အဓိ-နဝစန] ရဟန်းသံဃာနှင့် စပ်သောစကား။ ဂ္ဂဒံ ပန ဘိက္ခုသံဃာဧိနဝစနံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၃၂၀။

ဘိက္ခုသံဃုတ္တ (နာ) [ဘိက္ခု+သံဃုတ္တ] ဘိက္ခု သံဃုတ်။ (ယင်းသံဃုတ်၌ သုတ်ပေါင်း ၇-သုတ်ပါဝင်သည်။) နိဒါန၀ဂ္ဂသံဃုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံဃုတ်။ သံ၊၁။၄၆၂-၄၇၂။ ဘိက္ခုသံ-ဃုတ္တဿ ပဌမေ အာဝုသောတိသာဝကာနံ အာလာပေါ။ သံ၊၄၊၂။၂၁၄။

ဘိက္ခုသတ (နာ) [ဘိက္ခု+သတ] ရဟန်းတရာ၊ ရဟန်းအရာ။ တိပိ၌ကေ စ ဓမ္မကထိကေ စ ဘိက္ခုသတေနပိ သဒ္ဓိံ နိမန္တေန္တိ။ ဝိ၊၄၊၄။ ၉၇။ (-မ၊၄၊၄။၂၂၀။)

ဘိက္ခုသတသဟဿ (နာ) [ဘိက္ခု+သတသဟဿ] ရဟန်းတသိန်း။ ဧကော သာဝကာနံ သန္နိ-ပါတော အဟောသိ ဘိက္ခုသတသဟဿံ။ ဒီ၊၂။၄။ (—ဝိ၊၄၊၃။၃၉၀။ ဒီ၊၄၊၂။၈၁။ မ၊ ၄၊၄။၂၂၀။)

ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရ (တိ) [ဘိက္ခုသတ-သဟဿ+ပရိဝါရ] ရဟန်းတသိန်း—ခြံရံခြင်း ရှိသော—ခြံရံသော၊သူ။ ပဒုမုတ္တရော ဘဂဝါ ပိတုသင်္ဂဟံ ကုရုမာနော ဘိက္ခုသတသဟ-ဿပရိဝါရော ဟံသဝတိယာ ရာဇဓာနိယာ ဝသတိ။ ဒီ၊၄၊၂။၇၉။ သံ၊၄၊၂။၈၃။ အံ၊၄၊၁။ ၂၂၄။ (—မ၊၄၊၃။၂၀၀။ ထေရ၊၄၊၁။၃၄။)

ဘိက္ခုသတသဟဿသဒ္ဒ (ပု) [ဘိက္ခုသတသ-ဟဿ+ သဒ္ဒ] ဘိက္ခုသတသဟဿသဒ္ဒါ၊ နိစ္စသာပေက္ခတာ စေတ္ထ သံဃသဒ္ဒဿ ဘိက္ခု-သတသဟဿသဒ္ဒံ သာပေက္ခတ္တေပိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၃၉။

ဘိက္ခုသတသဟဿသဒ္ဒသာပေက္ခ (တိ) [ဘိက္ခု-သတသဟဿသဒ္ဒ+သာပေက္ခ] ဘိက္ခုသတ-သဟဿသဒ္ဒါကို —ငဲ့ခြင်းရှိသော— ငဲ့သော။ သံဃသဒ္ဒဿ ဘိက္ခုသတသဟဿသဒ္ဒဿာ-ပေက္ခတ္တေပိ ဂမကတ္တာ ထေရသံဒ္ဒေန သမာ-သော။ ဝိမတိ၊၁။၁၁။

ဘိက္ခုသဒ္ဒ (ပု) [ဘိက္ခု+သဒ္ဒ] ဘိက္ခုသဒ္ဒါ။ ဘိက္ခုသဒ္ဒဿ ဝစနတ္ထံ အဝတ္ဝာ ဂ္ဂဓာဓိပ္ပေ-တဘိက္ခုယေဝ ဒဿိတော။ မဟာနိ၊၄။၂၂၂။ (—သာရတ္ထ၊၂။၅၁။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၇၇။)

ဘိကၡုသဒ္ဒသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဘိကၡုသဒ္ဒ+သိဒ္ဓိ] ဘိကၡုသဒ္ဒါ၏ရွပ်ပြီးခြင်း။ ဘိန္နကိလေသတ္တာတိ နိဂ္ဂတ္တိနယေန ဘိက္ခုသဒ္ဒသိဒ္ဓိမာဟ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၀။

ဘိကၡုသန္တက (နာ) [ဘိကၡု+သန္တက] ရဟန်းဥစ္စာ။ သံဃသန္တကမေဝ ဟိ ဘိက္ခုသန္တကံ ဝါ ဂေဟံ ဂဟပတိကုဋ္ဌိကာ နု ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၁၉။) ဘိက္ခုသန္တကန္တိ ဝါသတ္ထာယ ဧဝကတံ ဘိက္ခုဿ ပဂ္ဂလိကသေနာသနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၂၀။

ဘိကၡုသန္တိက (နာ) [ဘိကၡု+သန္တိက] ရဟန်းအထံ။ ဘိက္ခုသန္တိကေ သမာဒိန္နာနေဝ သမာဒိန္နာနိ ဟောန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၊။

ဘိကၡုသန္နိပါတ (ပု) [ဘိက္ခု+သန္နိပါတ]ရဟန်းအစည်းအဝေး၊ ရဟန်းအစည်းအဝေးပွဲ။ ဘိက္ခုသန္နိပါတေပိ ဝုတ္တပ္ပကာရေသု ဌာနေသု နေဝ ပေသလေ ဘိက္ခူ ဂရုကာတမ္မေ မညိဿန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၀။

ဘိကၡုသဘာဂ (တိ) [ဘိကၡု+သဘာဂ]ရဟန်းတို့နှင့် (သီလစသောဂုဏ်အားဖြင့်) တူသော အဖို့အစုရှိသော၊သူ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ စတူဟပဉ္စာဟံ အာဂမေတုံ ယာဝ ဘိက္ခုသဘာဂတံ ဇာနာမိ။ ဝိ၊၃။၁၂၇။ ဝိ၊သဂ်ဟ။ ၁၆၉။ ယာဝ ဘိက္ခုသဘာဂတံ ဇာနာမီတိ ....ဘိက္ခူဟိ သဘာဂတံ လဒ္ဓိဘာဝံ ယာဝ ဇာနာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ နိဿယပဋိသံယုတ္တဝတ္ထူသု ဘိက္ခူဟိ သမာနော သီလာဒိဂုဏသာဂေါ အဿာတိ ဘိက္ခုသဘာဂေါ။ သာရတ္ထ။ ၃။၂၆၅။ (—ပါစိတ်၊ယော။၂၇၄။)

ဘိကၡုသမိတိ (ထီ) [ဘိကၡု+သမိတိ] ရဟန်းအပေါင်း၊ ရဟန်းအစည်းအဝေး။ သောပိ ကုမ္ဘိဏော သပရိဝါရော ဣမံ ဝနံ ဘိက္ခုသမိတိံ ဒဿနတ္ထာယ အာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၉။

ဘိကၡုသမီပ (နာ) [ဘိကၡု+သမီပ] ရဟန်းအနီး။ ရထိကာဒီသု ဘိက္ခုသမီပေ ဂန္ဆာ။ ဝင်ရ။ ၃၁၃။

ဘိကၡုသမုဒါဃ (ပု) [ဘိကၡု+သမုဒါဃ] ရဟန်းအပေါင်း။ တဒါ ကိရ ဇမ္ဗုဒီပေ အတိမဟာ ဘိက္ခုသမုဒါယော အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅။ ဘိက္ခူနံ သမုဒါယော သမူဟော ဘိက္ခုသမုဒါယော။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄။

ဘိကၡုသမူဟ (ပု) [ဘိကၡု+သမူဟ] ရဟန်းအပေါင်း။ ကေမေကံ ဘိက္ခုသမူဟံ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ (—ကခ်ဳိ။၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၉။)

ဘိကၡုသမ္မုတိ (ထီ) [ဘိကၡု+သမ္မုတိ] ရဟန်းအား သံဃာသည် ပေးအပ်သော သမ္မုတိ။ (ဝိနည်းအရာ၌ ပြုလုပ်ခွင့် ကင်းလွတ်ခွင့်မရရန် သံဃာကပေးထားသော အခွင့်အာဏာမျိုးကို "ဘိက္ခုသမ္မုတိ" ဟုခေါ်သည်။ စတဿော ဘိက္ခုသမ္မုတိယော (ဝိ၊၅။၂၂၀) ၌ ဘိက္ခုသမ္မုတိ ၄-မျိုး အဓိပ္ပာယ်ကို ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၂-ကြည့်။) အညတြ ဘိက္ခုသမ္မုတိယာ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။၄၇။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ကခ်ဳိ။၁၅၀။ ဝိမတိ၊၂။၉။) အညတြဘိက္ခုသမ္မုတိယာတိ ဘိက္ခုနော သံဃေန ဒိန္နသမ္မုတိ ဘိက္ခုသမ္မုတိ။ ကခ်ဳိ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၉၂။

ဘိကၡုသမ္မုတိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘိကၡုသမ္မုတိ+ပရိစ္ဆေဒ] ရဟန်းအား သံဃာသည် ပေးအပ်သော သမ္မုတိအပိုင်းအခြား။ ဘိက္ခုသမ္မုတိပရိစ္ဆေဒံ အနတိက္ကမိတ္ဝာ အာရောဧန္တေဿာ။ ကခ်ဳိ။၁၉၆။

ဘိကၡုသဟာယ (နာ) [ဘိကၡု+သဟာယ] ရဟန်းတထောင်။ ပရံ ဘိက္ခုသဟာယံ ဂဏှန္တိပိ ဝန္ဒ-

တီ။ ဝိ၊၆၊၃၂၂။ ကခ်ီ ဋီ၊သစ်။၎၄၃။ (–မ၊၆၊၃။၂၂၀။ ဆေရီ၊၆။ဖ၁။)

ဘိက္ခုသဟဿပရိဝုတ (တိ) [ဘိက္ခုသဟဿ+ပရိဝုတ] ရဟန်းတထောင်ခြံရံအပ်သော၊သူ။ သတ္ထာ သင်္ကေန ကတောကာသံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတ္ထာ ဘိက္ခုသဟဿပရိဝုတော ဆုဇဂဟံ ပါပိသိ။ အပ၊၆၊၁၀၀။ ဇာ၊၆၊၁။၉၀။

ဘိက္ခုသဟဿမဏ္ဍ (န) [ဘိက္ခုသဟဿ+မဏ္ဍ] ရဟန်းတထောင်၏အလယ်။ မောဂ္ဂလိပုတ္တတ်-ဿထွေရော နာမ ဘိက္ခု ဘိက္ခုသဟဿမဏ္ဍေ နိသိန္နော။ အဘိ၊၆၊၁၅။

ဘိက္ခုသာမည (န) [ဘိက္ခု+သာမည] ရဟန်းနှင့်–တူသည်၏အဖြစ်—တူခြင်း။ ဘိက္ခုသာ-မညံ ဥပဂတော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၉။

ဘိက္ခုသာမန္တာ (ဗျ) [ဘိက္ခု+သာမန္တာ] ရဟန်းအနီး။ နဘိက္ခုသာမန္တာ သေနာသနံ ပပ္ပေါဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၀၀။ ဝိ၊ဃဋ်ဟ။၂၃၉။

ဘိက္ခုသာရုပ္ပ (တိ) [ဘိက္ခု+သာရုပ္ပ] ရဟန်းအား သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော။အနဝဇ္ဇ-တာယ အဝရုဟိတမ္ဗတာယ ဘိက္ခုသာဒုပ္ပ-ဘာဝေါ ဒဿိတော ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊၌။ ၃၀၈။ အံ၊၌ဒီ၊၂။၂၆၂။ (–မ၊၌ဒီ၊၃။၈၃။ အနုဋီ၊ ၂။၁၇၇။)

ဘိက္ခုသံကာ (ထီ) [ဘိက္ခု+သံကာ] ရဟန်းတို့ကျင့်အပ်သော—အကျင့်—သိက္ခာ။ ဘိက္ခု-သိက္ခာယ သိက္ခိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၅၂၊၆၃။ (—ဝိ၊၌၊၁။၂၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉။)

ဘိက္ခုသီလ (န) [ဘိက္ခု+သီလ] (၁) ရဟန်းတို့ စောင့်ထိန်းအပ်သောသီလ၊ ရဟန်းသီလ။ (တိ) (၂) ရဟန်းသီလရှိသော၊သူ။ (မူလဋီ၊ သျ။၄။၁၈၂–အလို “နနု ပဋိညာယ ဘိက္ခု-ဒုဿီလော ဝုတ္တော ရှိ၍ ဒုဿီလော၀ိ၊ ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း။ ပဋိညာယ ဘိက္ခု၊ ဝန်ခံသောအားဖြင့် ဖြစ်သော ဘိက္ခုဟူ၍။ ဝုတ္တောနနု၊ ဆိုအပ်သည် မဟုတ်လော—ဟု အနက်ပြန်သည်။ ယင်း ပါဠိသည်သာ သင့်သည်။) (၃) ဘိက္ခု၏ အာရုဗ္ဘ ပညတ္တသိက္ခာ-ပဒါနိ, ယာနိ စ နေသံ ဘိက္ခူနံနံ ပညတ္တိတော ရက္ခိတဗ္ဗာနိ၊ ဣဒံ ဘိက္ခု သီလံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅။ (တိ) (၂) နနုပဋိညာယ ဘိက္ခုသီလော၀ိ ဝုတ္တောတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၇၀။

ဘိက္ခူပသမ္ဘဒါ (ထီ) [ဘိက္ခု + ဥပသမ္ဘဒါ] ရဟန်းပဥ္စင်းအဖြစ်။ဘိက္ခူပသမ္ဘဒါယ ဘိက္ခု-နိဥပသမ္ဘဒတောပိ ဥက္ကဋ္ဌတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၅၄။ ဥပသမ္ဘဒါ—လည်းကြည့်။

ဘိက္ခူပဃာတ (ပု) [ဘိက္ခု+ဥပဃာတ] ရဟန်းကိုဖျက်ဆီးခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိက္ခူပဃာတိကာ (ထီ) [ဘိက္ခု+ဥပဃာတိ-ကာ] ရဟန်းကိုဖျက်ဆီးခြင်း။ ဘိက္ခူပဃာ-တိကာ (ဝိ၅။၂၄၁)နာမ ဘိက္ခူပဃာတော။ ဝိ၊၌၊၆။၁၆၁။

ဘိက် (ပု) [ဘရ+အ။ မာတာပိတူဟိ ဘရိတဗ္ဗ-တ္တာ ဘိက်ော်၊ ဘရတိဿ ဘိက်ော်။ ဓာန် ဋီ။ ၃၆၂။] ဆင်ငယ်။ (P-T-S ၌ တိရစ္ဆာန် အငယ်၊အထူးအားဖြင့် ဆင်ငယ်ဟုဆိုသည်။) ဘိက်ော၀ ပက် အဘိဘက္ခယိတ္တာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၄။ (—အပ၊ ၌၊ ၂။ ၂၆၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၄။)ဘိက်ော၀ါတိ ဟတ္ထိပေါတကော ဝိယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၆။ ကလဘ—လည်းကြည့်။

ဘိက်ခ္ခာပ (ပု) [ဘိက်+ဆာပ] ဆင်ငယ်။ အနု-သိက္ခမာနာ တရုဏာဘိက်ခ္ခာပါ တံ သရသိံ ဩဂါဟေတ္ဝာ။ သံ၊ ၁။ ၄၅၉။(—ဝိ၊၄။၃၆၄။ ဝိ၊၌၊၁။၃၁၀။)ဘိက်ခ္ခာပါတိ ဟတ္ထိပေါတကာ တေ ကိရ အဘိဇာ် ဘိက်ာရသဒ္ဒံ ကရောန္တိ တသ္မာ ဘိက်ခ္ခာပါတိ ဝုစ္စန္တိ။ သံ၊၌၊ ၂။ ၂၁၂။ ဘိက်ခ္ခာပန္တိ ဘိက်ဘိက်ာတိ သဒ္ဒါယနတော်၀ံ လဒ္ဓနာမံ ဟတ္ထိပေါတကံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၅၄။ဝိမတိ၊၁။၁၉၄။

ဘိတ္ထိ (ထဲ)[ဘိဒ်+တိ။ဘိဇ္ဇတီတိ ဘိတ္တိ။ကစ္စည်း။ ၅၇၂။ ဓာန်၊ဠိ။၂၀၄။] နံရံအကာ။ သစေ ဂေဂျကပရိကမ္မကတာ ဘိတ္တိ ကဏ္ဏကိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၆၀။ (—သံ၊၁။၁၉၂။အံ၊၁။ ၂၆၄။ မဟာနိ။ ၃၁၇။)

ဘိတ္တိအတ္ထ (ပု) [ဘိတ္တိ+အတ္ထ] နံရံအကျိုး၊ နံရံအတွက်။ ဣဋ္ဌကာဒီဟိ ကတာ စ ယဿ ဥပရိ ဘိတ္တိအတ္ထာယ ဌပိတံ ဣဋ္ဌကံ ဝါ။ ဝိ၊ သင်္ခ။ ၁၁၁။

ဘိတ္တိအနုသာရ (ပု) [ဘိတ္တိ+အနုသာရ] နံရံသို့ အစဉ်လျောက်ခြင်း။ တေသံ တေသံ ဂေဟာနံ ဘိတ္တိအနုသာရေနေဝ ဝိစရတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၆၀။

ဘိတ္တိအန္တရ (န) [ဘိတ္တိ+အန္တရ] နံရံအကြား။ ပုန တေနေဝ သုသိရေန နိက္ခမိတ္ဝာ ဘိတ္တိ-အန္တရေန ဟေဋ္ဌိမတလံ ပဝိသိတ္ဝံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇။

ဘိတ္တိအန္တရိက (တိ) [ဘိတ္တိအန္တရ+ဣက] နံရံခြားခြင်းရှိသော၊သူ။တတ္ထုပ္ပန္နော ဥဒ္ဒေသ-လာဘော ဘိတ္တိအန္တရိကဿ နု ပါပုဏာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၉၀။ဝိ၊ သင်္ခ။ ၂၆၅။

ဘိတ္တိအဘိမုခ (တိ) [ဘိတ္တိ+အဘိမုခ] နံရံသို့ ရှေ့ရှုသော၊ သူ။ ဘိတ္တိအဘိမုခေါ ဌတ္ဝာ မဇ္ဈေ ဂဟေတ္ဝာ အာကဏ္ဌတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။

ဘိတ္တိကတ (တိ) [ဘိတ္တိ+ကတ] နံရံအဖြစ်ဖြင့် ပြုအပ်သော၊ နံရံလို ဖြစ်နေသော (ရေ)။ တသ္မိံ အဇ္ဈောဂါဟန္တေ ဥဒကံ ယောဇနပ္ပ-မာဏံ အပဂန္ဓွာ ဘိတ္တိကတံ ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

ဘိတ္တိကမ္မ (န) [ဘိတ္တိ+ကမ္မ] နံရံဆေးရေးအမှု။ (ပန်းချီမှုကို "ဘိတ္တိကမ္မ"ဟု ဆိုသည်။) ပတ္တမဏ္ဍလေ ဘိတ္တိကမ္မံ နု ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။

ဘိတ္တိကမ္မကတ (တိ) [ဘိတ္တိကမ္မ+ကတ] နံရံဆေးရေးအမှု—ပန်းချီမှု—ဖြင့် ပြုအပ်သော။ ဘိက္ခူ စိတြာနိ ပတ္တမဏ္ဍလာနိ ဓာရေန္တိ ရူပ-ကာကဏ္ဏာနိ ဘိတ္တိကမ္မကတာနိ။ ဝိ၊၄။၂၄၀။

ဘိတ္တိခီလ(ပု) [ဘိတ္တိ+ခီလ] နံရံ၌—နှက်ထား—စိုက်ထား—သော—သစ်ငုတ်—တံသင်း။ယထာ ဘိတ္တိံ၎လေ ဝါ နာဂဒန္တေ ဝါ ဘဏ္ဍံ သတ္တံ ဝိ ဃတ္တံ။ မဟာနိ။၁၀၊၇၁။ စူဠနိ။ ၁၅၃။ (—ဝိ၊၁။၅၉။ဝိ၊၄။ ၂၅၀။) ဘိတ္တိခီလေတိ ဘိတ္တိယံ အာကောဋိတခါဏုကေ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၁။(—ဝိ၊၄၊၁။ ၂၀၄။)

ဘိတ္တိစ္ဆာယာ (ဇ) [ဘိတ္တိ+ဆာယာ]နံရံအရိပ်။ တေသု ဃာတိတာဝသေသာ အဂ်ိ နိဗ္ဗာပေ-တ္ဝာ ကောဋ္ဌကစ္ဆာယာ ဘိတ္တိစ္ဆာယာဒီသု တတ္ထ တတ္ထ လဂ်ိတ္ဝာ နိသီဒန္တိ။အံ၊၄၊၂။ ၆၉။

ဘိတ္တိစ္ဆိဒ္ဒ (ဆိဒ္ဒ)(န) [ဘိတ္တိ+ဆိဒ္ဒ] နံရံပေါက်။ ကဉ္စာပိ ဘိတ္တိစ္ဆိဒ္ဒေန ဘိက္ခူ ဒိဿန္တိ။ဝိ၊၄၊ ၉၀။ ဝိ၊ သင်္ခ။ ၂၆၅။ (—ဇာတိ၊ ၄၊၁။ ၂၃၁။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၅၃။) ဘိတ္တိဆိဒ္ဒေန ဝါ ပဝိ-သိတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၇။ (—ဝိမာန၊၄။၉၀။)

ဘိတ္တိနိယူ (ယျူ)ဟ(ပု) [ဘိတ္တိ+နိယူဟ] နံရံပေါက်။ (သျဉ် နံရံထုတ်စွန်းဟု ပြန်သည်။) ဘိတ္တိနိယူဟာနိ (ဒီ၊၄၊၂။၄၅။မ၊၄၊၃။ ၁၄၉) တိ ဒက္ခိဏပဿေ ဘိတ္တိသု နိယူဟာနိ။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၄၄။ (—မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၀၅။) ဥဏ္ဟပ္ပဝေသနတ္ထာ-ယ ဘိတ္တိနိယျူဟာနိ ဟရိယန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၉၁။)ဤဉ်နိယျူဟသဒ္ဒါ အပေါက်ကို ဟော သည်။ ဓာန်။၀၆၃။

ဘိတ္တိနိဿိတ (တိ) [ဘိတ္တိ+နိဿိတ] နံရံ—၌—ကို-မှီသော။ (နံရံကိုထောက်ကန်ထားသော။ ကေအလို။) ဘိတ္တိနိဿိတာ ဟောတိ။ဝိ၊၄၊၁။ ၂၀၃။ ဘိတ္တိနိဿိတန္တိ ဘိတ္တိယာ ဥပတ္ထမ္ဘိတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ ကေ။ ဝ၀ရ။၁၂၉။

ဘိတ်ထိနိဿိတက (တိ) [ဘိတ်ထိ+နိဿိတက]နံရံ၌—ကပ်—မှီ—နေသော။ ဘိတ်ထိလဂ္ဂ—ကြည့်။

ဘိတ်ထိပရိကမ္မ (န) [ဘိတ်ထိ+ပရိကမ္မ] နံရံကိုအပြေအပြစ် ပြုခြင်း။ စိတ္တကာဆော ဘိတ်ထိပရိကမ္မံ ဝိယ။သံဒ္ဓ၊၁။၈၂။ (—သံဒ္ဓ၊၂။၄။ မဟာနိ၊ ဒ္ဓ၊၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆။)

ဘိတ်ထိပရိကမ္မဗျာပါရ(ပု)[ဘိတ်ထိပရိကမ္မ+ဗျာပါရ] နံရံကို အပြေအပြစ်ပြုခြင်း လုံ့လဗျာပါရ။ ကတပရိကမ္မံ ပန ဘိတ်ထိလဘိတ္ဝာ ဘိတ်ထိပရိကမ္မဗျာပါရံ အကတ္ဝာ။ သံဒ္ဓ၊၂။၅။

ဘိတ်ထိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘိတ်ထိ+ပရိစ္ဆေဒ] နံရံအပိုင်းအခြား။ ဘဂဝတော နိသိန္နဋ္ဌာနဿ သမန္တတော ဘိတ်ထိပရိစ္ဆေဒံ ကတ္ဝာ ပဗ္ဗပူဇမကာသိ။ အပ၊၁၊၂။၁၁၉။

ဘိတ်ထိပရိယန္တ(ပု)[ဘိတ်ထိ+ပရိယန္တ] နံရံအပေါက်။ (သ္ယ)နံရံအစွန်း။ (ဋီသ္ယ။) ဣမ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ သဒ္ဓိံ ဘိတ်ထိပရိယန္တာဒီဟိ ဆိဒ္ဒသဒိသမေဝ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၉။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၉၇။)

ဘိတ်ထိပဿ (နှ) [ဘိတ်ထိ+ပဿ] နံရံနံပါး။ ကာဇံ ဘိတ်ထိပဿေ ဌပေတ္ဝာ။ ထေရ၊၃၊၂။ ၂၂၄။ (—မ၊ဋီ၊၃။၃၂၁။)

ဘိတ်ထိပါဒ (ပု) [ဘိတ်ထိ+ပါဒ] နံရံခြေ။ တံ အာဟရိမံ ဘိတ်ထိပါဒံ ဇိဏ္ဏကုဋ္ဌပါဒဿ ဥပတ္ထမ္ဘနတ္ထံ။ ဝိ၊၃၊၄။၆၁။ (—သာရတ္ထ၊၃။ ၃၉၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၃။ မ၊ဋီ၊၃။၇၆။)

ဘိတ်ထိပဒေသ (ပု) [ဘိတ်ထိ+ပဒေသ] နံရံအရပ်။ ယေပိ ဝိဝရဏကာလေ ဝိဒတ္တိမတ္တမ္ပိ အတိရေကမ္ပိ ဘိတ်ထိပဒေသံ ပဟရန္တိ။ ဝိ၊၃၊၃။၅၀။ ကခ်ဳိ။ ၂၁၇။

ဘိတ်ထိပမာဏ (ပု) [ဘိတ်ထိ+ပမာဏ]နံရံ—အတိုင်းအရှည်—ပမာဏ။ သမန္တာ ဘိတ်ထိပမာဏေန ဩတရတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၂။

ဘိတ်ထိဘူမိသန္နိဿိတ (တိ)[ဘိတ်ထိဘူမိ+သန္နိဿိတ] နံရံမြေကို မှီသော။ဘိတ်ထိဘူမိသန္နိဿိတဝေသနာ စေတ္တ ဌာနဘေဒေါပိ ဝေဒိဟဗ္ဗော။ ဝိ၊၃၊ ၁။ ၂၈၄။

ဘိတ်ထိမတ္တိကာ (ထီ) [ဘိတ်ထိ+မတ္တိကာ] နံရံမြေညက်၊ နံရံ၌ လိမ်းကျံထားသော မြေညက်။ ဘိတ်ထိမတ္တိကံ ဂဏှန္တသ္သ ပန အာပတ္တိ။ ဝိ၊ သဂ်ဟ။၂၆။ (—ဓမ္မ၊၃၊၂။၂၃၄။)

ဘိတ်ထိမုခ (နှ) [ဘိတ်ထိ+မုခ] နံရံသွင်ပေါက်ရှု။ ဃဋ္ဋေ ဆိဒ္ဒံ ကတ္ဝာ ဘိတ်ထိမုခံ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဘိတ်ထိယုဒ္ဓ (နှ) [ဘိတ်ထိ+ယုဒ္ဓ](ထုတ်ပေါက်ရရန်) နံရံကို—ထိုးကြိတ်ခြင်း—ပုတ်ခတ်ခြင်း။ဘိတ်ထိယုဒ္ဓမကာသိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၈) တိ....ဘိတ်ထိဘိန္ဒိတ္ဝာပိ နိက္ခမိတုကာမတာယ ဘိတ်ထိပဟရိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၁။ (—အံ၊ဋီ၊၂။၃၀။)

ဘိတ်ထိလဂ္ဂ (တိ) [ဘိတ်ထိ+လဂ္ဂ] နံရံ၌—ကပ်—မှီ—နေသော။ဘိတ်ထိလဂ္ဂ (ဝိ၊၃၊၃။၃၂၅)တိ ဘိတ်ထိနိဿိတကော။ ဝဇိရ။၄၄၄။

ဘိတ်ထိလေပ (ပု) [ဘိတ်ထိ+လေပ] နံရံကို လိမ်းကျံခြင်း။ တဿ ဘိတ်ထိလေပေန သဒ္ဓိံ လေပေ ဃဋ္ဋိတေ အာပတ္တိ။ ဝိ၊၃၊၂။၁၅၉။ (—ဝဇိရ။ ၁၉၄။ဝိမတိ ၁။ ၂၀၃။)

ဘိတ်ထိလေပန (နှ) [ဘိတ်ထိ+လေပန] နံရံကိုလိမ်းကျံခြင်း။ မဟာမတ္တိကန္တိ ဘိတ်ထိလေပနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။

ဘိတ်ထိဝိစိဘ္ဘ (တိ) [ဘိတ်ထိ+ဝိစိဘ္ဘ] နံရံနံဘေး၌ဆန်းကြယ်မှု ရှိသော။ ဘိတ်ထိဝိစိတ္တတာယ စ အနေကရူပဆာဇိစိတ္တတာယ စ အနေကလေခါယုတ္တံ။ ထေရ၊၃၊၁။ ၂၅၄။

ဘိတ်ထိဝိသေသ (ပု) [ဘိတ်ထိ+ဝိသေသ] နံရံအထူး၊ အဆန်းတကြယ် ပြုလုပ်ထားသည့်နံရံ။အနေကေတိ ဘိတ်ထိဝိသေသဒီဟိ စိတ်ံ။ ဝိမာန၊၃။ ၅၁။ (—မ၊ဋီ၊၃။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၅။)

ဘိတ္ထိသတ (နာ) [ဘိတ္ထိ+သတ] နံရံ တရား။ မဟာနိရယဿ မဟန္တတ္တာ တတ္ထာပိ ဘိတ္ထိသတံ ယောဇနသဟဿံ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃ဖြင့်။

ဘိတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘိဒိ+တ္ထာ] ခွဲ၍၊ ထိုး၍၊ ဖျက်ဆီး၍။ ကူပံ့ ဘိတ္ထာဝ မုတ္ထကော။ဇာ၊၁။၀၈။ (—ဇာ၊၆၊၅။ ၂၀။)

ဘိဒါ (ကြိ၊ဝိ) [ဘိဒ+တ္ထာ။တ္ထ-ကိုဒျေ၊ မောဂ်-၅။၁၆၉။သျ။] ထိုး၍။ ပသယ္ဟ ခါဒေ ဘိဒါ ရုက္ခဿူလေ။ဇာ၊၁။၃ဖြင့်။ ဘိဒါ ဘိတ္ထာ။ဇာ၊ ၆၊၅။ ၂၀။

ဘိဒုရ (တိ) [ဘိဒ+ကုရ။ ဘိဇ္ဇတေ သယမေဝ ဘိန္နတိ ဝါ အတ္ထာနန္တိ ဘိဒုရော။ မောဂ်၊ ၅။ ၅၄။] ပျက်စီးတတ်သော၊ ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိသော။ အဘယေ ဘိဒုရော ကာယော၊ ယတ္ထ သတ္တာ ပုထုဇ္ဇနာ။ ထေရီ။ ၃၀၃။ (—ဣတိဝုတ်။ ၂၄၂။မ၊၆၊၁။၆၁။) ဘိဒုရောတိ ဘိဇ္ဇနသဘာဝေါ။ထေရီ၊၆။၆၄။(—ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၂၃၁။မ၊ဋီ၊၁။၉၀။)

ဘိန္နာ (ကြိ) [ဘိဒိ+ဟိ] ဖောက်ခဲ့လော။ဘိန္နတိ (၁)(ခ) ကြည့်။

ဘိန္နာ (ကြိ) [ဘိဒိ+အ] ခွဲ— ဖျက်ဆီး —အပ်သော။ ဘိန္နန္တိဝါ (မဟာနိ။၆၇) တိ သီသာဒိ-ဘိန္နန္တိဝါ။ မဟာနိ၊၆။၁၀၀။ (—ထေရ၊၆၊ ၂။ ၁၀၅။)

ဘိန္နတိ (ကြိ) [ဘိဒိ+အ+တိ] (၁) (က) ဖျက်ဆီး၏။ (ခ) ခွဲ— သင်းခွဲ— ဖောက်ခွဲ— ၏။ (ဂ) ဖောက်ထွင်း၏။ (ဃ) စူးဝင်၏။ (င) ပြောဆို—မြွက်ကြား—၏။ (၂) ဝေဖန်၏။ (၃) ရောနှောသ၏။ (၄) ဖြ(ဖြည်)၏။ (၅) ထည့်၏။ (၁) (က) ဖျက်ဆီး၏။ ဘိန္နဘိဝါ ဘေဒါပေတိ ငါ။ ဝ်၊ ၂။ ၅၀။ (—သံ၊၃။၄ဖြ။ အံ၊၆၊။၃၂ဖြ။) ဘိန္နန္တိ— မိလိန္ဒ။ ၁၃၉။ဂိ။ ၆၊။၃၀၀။ မ၊၆၊၃။ ၁ဖြ။ ဘိန္နထ— ဝိ၊ ၁။ ၅၅။ ဒီ၊၆၊ ၂။ ၂၂၃။ ဇာ၊၆၊ဖြ။ ၃၀၀။ ဘိန္ဒတု— အံ၊၆၊၁။၃၄၅။ဇာ၊၆၊၅။ ၂၉၀။ ဘိန္နာဟိ— ဇာ၊ ၆၊ ၅။ ၂၀၄။ဘိန္ဒေ-ယျ— ပေတ။၁၅၅။ မ၊၆၊ ၂။၁၄၀။ပေတာ၊၆။ ၁၀၈။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၁။ဘိန္ဒေ (ဘိဒိ+ယျ) ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅။ဘိန္ဒေယျ— မိလိန္ဒ။ ၃၂၅။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၃၉။ စရိယာ၊ ၆၊။ ၁၂၂။ ဘိန္ဒေ— (ဘိဒိ+ယျ)— စရိယာ။၄၀၅။ စရိယာ၊၆၊ ၁၆၁။ ဘိန္ဒိ (ဘိဒိ+ကျ)— ငိ၊ ၄။ ၃၂၀။ ဘိန္ဒိ သု— ဝိ၊၁။ ၅၂။ဝိ၊၄။ ၃၂၀။ ဝိ၊ ၆၊၁။ ၂၅၁။ဘိန္ဒိ (ဘိဒိ+သြ)— ဝိမာန၊ ၆၊။ ၅၉။ ဘိန္ဒိတ္ထ— ဝိ၊၆၊၁။ ၂၅၄။ဝိသဂ်္ဂ၊၈။ဘိန္ဒိ— စရိယာ။၄၁၃။ ဘိန္ဒိဿတိ— သံ၊ ၃။ ၉၊ ၄၅။ သံ၊၆၊၃။၁၆၄။ ဘေစ္ဆတိ— ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၁၇၀။ ဘိန္ဒိဿာမိ— မဟာနိ။၅၁။၃၀၀။ဘေစ္ဆာမိ— သုတ္တနိ။၃၄၃။ဘိန္ဒိဿာမ— ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၂၂၇။ (ခ)ခွဲ–သင်းခွဲ–ဖောက်ခွဲ–၍။ နာ သာမဏေ-ရော သံဃံ ဘိန္ဒတိ။ဝိ၊ ၄။ ၃၆၀။ (—မိလိန္ဒ။ ၁၁၄။) ဘိန္ဒိဿတိတိ ဒ္ဝိဓာ ကရိဿတိ။သာ-ရတ္ထ၊၃။၄၁၅။ ဘိန္ဒန္တိ— ပေဝ။ ၂၁၇။မွေ၆၊ ၁။၁၆၀။ပေတာ၊၆၊ ၂၆၇။ဘိန္ဒသိ (ဘိဒိ+အ+သိ)— သံ၊၆၊၁။ ၂၀၇။ဘိန္ဒေယျ— ဝိ၊၆၊၃။ ၁၇၀။ မ၊၆၊ ၂။၁၂၃။ ဘိန္ဒိ— သံ၊၁။ ၄၃၅။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၆။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၁၆၅။ ဘိန္ဒိ သု— ဥဒါန။ ၁၀၉ ။အံ၊၆၊၁။ ၂၂၀။ ဘိန္ဒသိ (ဘိဒိ+သြ)—-ဇာ၊၆၊၇။၃၄၉။ဘိန္ဒိ— ပေတာ၊၆။ ၂၆၀။ ဘိန္ဒိဿံ— ပေတ။ ၂၁၇။ ပေတ၊ ၆။ ၂၆၀။ဘိန္ဒေယျ— မ၊၃။၁၁၁။သံ၊ ၂။၃၇၀။ အဘိ၊က။၃၄၊ ၂။ဘိန္ဒေယျုံ— ဝိ၊၄။၃၅၀။သံ၊ ၁။၄၁၀။သံ၊၆၊ ၂။၁၆၅။သံ၊၆၊ ၂။၁၆၄။ဘိန္ဒေ-ယျာမ— မ၊၆၊၃။ ၂၂၇။ဘိန္ဒေယျံ— သံ၊၃။ ၃၀၉။ဘိန္ဒိဿတိ— ဝိ၊၄။ ၃၆၁။ဥဒါန။၁၄၉။ မိလိန္ဒ။၁၁၄။ဝိ၊၆၊၁။ ၂၇၀။သာရတ္ထ၊၃။၄၁၅။ ဘိန္ဒိဿာမိ— ဝိ၊၆၊၁။ ၁၀၂။ ဝ်၊သင်္ဂဟ။၇၆၊ ၄၁၀။ဘိန္ဒိဿာမ— မ၊၆၊၃။ ၂၂၇။ (ဂ) ဖောက်ထွင်း၏။ တသ္မိံ ခဏေ ဥမင်္ဂစောရော

ဒ်ိန်ံ ဂေဟာနံ် အန္တရေ ဥမင်ံ ဘိ်န္ဒန်ဒီ။ မွေ၊ ဌ၊ ၁။ ၁ဖ၀။ (ဃ) စူး၀င်ဇ်။ သုကံ်နာမ ဥဒ္ဒဂ်ံ ကတ္ဘာ ဌပ်တံ ဟတ္ထံ ၀ါ ပါဒံ ၀ါ ဘိ်ဒ်ံတ်။ သံ၊ ဌ၊ ခု။ ၁ဖ၄။ (—သံ၊ဠီ၊ ၂။၄၀၂။)ဘိ်ဒ်ံ-ဿတံ — သံ၊ခု။၉။ ဘေစ္ဆတိ — အံ၊ ၁။၇။ အံ၊ဌ၊၁။၄၂။ ခုဒ္ဒက။ဌ။၇၂။ (၈) ပြောဆို— မြွက်ကြား—၏။ ၀ိတက္ကေတ္ဘာ ၀ိစာရေတ္ဘာ ပစ္ဆာ ၀ါစံ ဘိန္ဒတိ။ မ၊ ၁။ ၃၇ဖ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၈၁။ (— ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၁၅၁)။ ဘိန္ဒတိတိ နိစ္ဆာရေတိ။ သီ၊ ဠီ၊ သစ်၊ ၂။၃၃၀။ (—မ၊ဠီ၊ ၂။၂၇၄။) ဘိန္ဒန်ဒီ—သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။ ၃၀၄၊ဘိန္ဒာမ— မ၊ ၁။ ၂၆၈။ မ၊ ခု။ ၃၉၅။ ဘိန္ဒယျ— ၀ိ၊ခု။ ၂၂၀။ ဘိန္ဒိ်ာ— မိလိန္ဒ။ ၂၂၅။ (၂) ဝေဖန်၏။ (၃) ရောနှော၏။ သန်္ဓိကဘာ ၀ကရဏေန နု ဘိန္ဒတိ နု ၀ိနာ-သေတိ၊ နု စ ဩကာသဒ္ဒရတောလက္ခဏ-တော ဒ္ဒုရံ ၀ိသုံ ကရဏေန ဘိန္ဒတိ ၀ိဘာဂံ ကရောတ်၊ နာပိဩကာသဒ္ဒရေန လက္ခဏ-တော ဒ္ဒုရံ ဝေါမိဿကရဏေန ဘိန္ဒဟိ သမ္ဖိန္ဒ-တိတိ ယောဇနာ။ အနုဋီ၊ ၂။၁ဖ။ (—အံ၊ဠီ၊ ၂။၁၃၁။ မူလ ဋီ၊ခု။၁၀၀။) (၄) ဖြေ (ဖြည်) ၏။ဘဏ္ဍုပုဋ္ဌေ ဘိန္ဒန်္တိမောစေန်္တိ ထွောတ် ပဋ္ဌ-ဘေဒနံ။ဒီ၊ဠီ၊ ၂။၁၃၅။ဘိန္ဒိ်ဿတိ—သာရတ္ထ၊ ခု။၃၁၀။ဘိန်္တိန်္ဒိဿ—ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ (၅) ထည့်၏။ နာသာယ ပိတ္တံ ဘိန္ဒေယျ (၀ိ၊၄။ ၃၄ဖ)နှိ အစ္ဆပိတ္တံ ၁ါ မစ္ဆပိတ္တံ ၀ါ နာသာ-ပုဋ္ဌေ ပက္ခိပေယျုံ။သာရတ္ထ၊ခု။၄၁၄ ၀ိမတိ၊ ၂။ ၂၅၃၊ဘိန္ဒေယျ— သံ၊ဌ၊၁။ ၂၉၇။ ဥဒါန၊ဌ။ ၅၉။သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၂၀။ ဘိန္ဒေယျုံ— ၀ိ၊၄။ ၃၄ဖ။

ဘိန္ဒကု (ကြို) [ဘိဒိ+အ+တု] ဖျက်ဆီးစေ သတည်း။ ဘိန္ဒတိ (၁) (က) ကြွေ့။

ဘိန္ဒထ (ကြို) [ဘိဒိ+အ+ထ] ဖျက်ဆီးကြကုန်လော။ ဘိန္ဒတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘိန္ဒန (န) [ဘိဒိ+ယု] (၁) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (တိ) (၂) ပျက်စီးတတ်သော၊ ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိသော။ (၁) ကမ္မဿရိကွက် နာမ ပိသုဏဝါစဿ ကိရ သမဂ္ဂဘာဝံ ဘိန္ဒနတော ဒန္ဓာ အဝရိပုဏာဧေဝဟောန္တိ ပ်ရဋ္ဌာစ။ဒီ၊ဌ၊ ခု။၁၂၁။ (တိ) (၂) ဣမိနာ ပုတ်ကဘေန ဘိန္ဒနေန ပဘင်္ဂုနာ။သံ၊၁။၁၃၂။ဘိန္ဒနေနာတိ ဘိဇ္ဇနသဘာဝေန။သံ၊ ဌ၊၁။၁၇ဖ။

ဘိန္ဒနတ္ထ (ပု) [ဘိန္ဒန+အတ္ထ] ဖျက်ဆီးခြင်း အကျိုး။ ကသ္မာ "သဗ္ဗေ တေ" တိ ၀ါဒဿ ဘိန္ဒနတ္ထံ ဗာလပုထုဇ္ဇနာတိ အာဒိမာဟ။ အာဘိဌ၊ခု။၁ဖခု။ (—ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၁၃။)

ဘိန္ဒနဘယ (နွ) [ဘိန္ဒန+ဘယ] ပျက်စီးအံ့သည်မှကြောက်ခြင်း။၀ါလံ ရက္ခမာနာ ကဏ္ဍ-ကေသု ၀ါလေ လဂ္ဂန္တေ ဘိန္ဒနဘယေန အနာကစိုတ္ထာ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၇။

ဘိန္ဒနာကာရ (ပု) [ဘိန္ဒန+အာကာရ] ဖျက်ဆီးသော အခြင်းအရာ။ "ဘိန္ဒနာကာရံ ဒဿေထာ"တိ မနုဿေ အာဏာပေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၇၆။

ဘိန္ဒိန္တ (တိ) [ဘိဒိ+အန္တ။ထိဋ်—ဘိန္ဒန္တိ] (က) ဖျက်ဆီးသော။ (၁) ခဲ့—သင်းခဲ့—ဖောက်ခဲ့—သော။ (ဂ) ပြောဆို— မြွက်ကြား—သော။ (က) ပဋိသောမေန္တော ဟိ ဂမ္ဘန္တရံ ဘိန္ဒန္တော ဓမ္မတဉ္ဉ ဝိလောမေတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ဂခု။ (—၀ိ၊ဌ၊ခု။၁၃၃။) (ခ) သံ်ဃံဘိန္ဒ-န္တော၀ိ အနန္တရိယံ နု ဖုသတိ။၀ိမတိ၊ ၂။၁ ၂၄။ (—မိလိန္ဒ။ ၂၀၄။အနုဋီ၊ ၂။ ၉၀။ ကူဋံ့ ဘိန္ဒန္တိ ဝိယ။ ဇာ၊ဌ၊ခု။ ၂၀၁။ (ဂ) ၀ါစံ ဘိန္ဒန္တော နု ပရိဝိညာပေတိ။၀ိ၊၅။၃၀၇။

ဘိန္ဒိန္တိ (ကြို) [ဘိဒိ+အ+အန္တိ] (၁) (က) ဖျက်ဆီးကုန်၏။ ဘိန္ဒတိ (၁) (က) ကြည့်။ (ခ) ခဲ့ကုန်၏။ ဘိန္ဒတိ(၁) (ခ)ကြည့်။ (ဂ) ဖောက်ထွင်းကုန်၏။ ဘိန္ဒတိ(၁) (ဂ)ကြည့်။ (ဃ) ပြောဆိုမြွက်ကြားကုန်၏။ ဘိန္ဒတိ (၁)

(၈) ကြည့်။ (၂) ဖြေ (ဖြည်) ကုန်၏။ ဆိန္ဒတိ(၄) ကြည့်။

ဆိန္ဒမာန (တိ) [ဆိဒိ+အ+မာန] (၁) ထောနှောသော။ (၂) ဝေဖန်ပိုင်းခြား— သီးခြားပြု— သော။ (၃) ပျက်စီးစေသော၊ ဖျက်ဆီးသော။ ဟေဋ္ဌာ ဟိ ဘိန္ဒမာနော ဂတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ဘိန္ဒမာနော မိဿကံ ကထောန္တော ဂတောတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ဘိန္ဒမာနောတိ....ဝိသုံ ကထောန္တော ဂတောတိ အတ္ထော။အထ ဝါ.... ဒုရဘာဝံ စ ဘိန္ဒိတ္ဝာ သန္ဓိကဘာဝံ ကထောန္တော။ မူလဋီ၊၂။၁၁။ ဘိန္ဒမာနောတိ သမ္မိန္ဒမာနောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိတိ အာဟ မိဿကံ ကထောန္တောတိ၊ ယသ္မာ ပန ဘေဒနံ ဝိဘာဂကရဏမ္ပိ ဟောတိ။ တသ္မာ ဒုတိယဝိကပ္ပေ ဘိန္ဒမာနောတိ ပဒဿ "ဝိသုံ ကထောန္တော" တိ အတ္ထမာဟ၊ တတိယဝိကပ္ပေ ပန ဘိန္ဒမာနောတိ ဝိနာသေန္တောတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။၁၆။

ဆိန္ဒသိ (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+သိ] ခွဲ–သင်းခွဲ–၏။ ဆိန္ဒတိ (၁) (ခ) ကြည့်။

ဆိန္ဒသိ၂ (ကြိ) [ဆိဒိ+ဩ] ခွဲပြီ။ ဆိန္ဒတိ(၁) (ခ) ကြည့်။

ဆိန္ဒာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+တိ] (၁) ပျက်စီးစေ၏၊ ဖျက်ဆီး၏။ (၂) (က) ဖျက်ဆီးစေ၏၊ အဖျက်ဆီးခိုင်း၏။ (ခ) ခွဲဝေစေ၏၊ ခွဲဝေခိုင်း၏။ (၁) သတ္ထာဝိဂါထာယ အဝိဇ္ဇကောသံ ပဟရတိ ဘိန္ဒာပေတိ။ သံဒီ၊၂။၂၅၅။ (၂) (က) ဘိန္ဒတိ ဝါ ဘိန္ဒာပေတိ ဝါ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။) ဘိန္ဒာပေယျ—— ဝဇီရ။၁၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၆။ ဘိန္ဒာပေသိ—— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၁။ ဘိန္ဒာပေဿာမိ—— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၂။ (ခ) ကုဋုမ္ဗံ မတ္ထေ ဘိန္ဒာပေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။

ဘိန္ဒာပေတ္ဝာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဘိဒိ+ဏာပေ+တ္ဝာ] (က) ခွဲစေ၍၊ အခွဲခိုင်း၍။ (ခ) ဖြေ (ဖြည်) စေ၍။ (က) ဘိန္ဒာပေတ္ဝာ ကပ္ပိယံကာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၃။ (ခ) သခံလိကဗန္ဓနံ ဘိန္ဒာပေတ္ဝာ.... ....အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၉။

ဘိန္ဒာပေန္တ (တိ) [ဘိဒိ+ဏာပေ+အန္တ] ခွဲစေသော၊ အခွဲခိုင်းသော၊ သူ။ ဥပရိဋ္ဌတာနိ သီသာနိ ဘိန္ဒာပေန္တော မဟန္တေဟိ အယနင်္ဂလေဟိ ကသာပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။

ဘိန္ဒာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဘိဒိ+ဏာပေ+ယျ] (က) ဖျက်ဆီးစေရာ၏၊ အဖျက်ဆီးခိုင်းရာ၏။ ဘိန္ဒာပေတိ (၂) (က) ကြည့်။ (ခ) ခွဲစေရာ၏။ ဘိန္ဒာပေတိ (၂) (ခ) ကြည့်။

ဘိန္ဒာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဘိဒိ+ဏာပေ+ဣ] ဖျက်ဆီးစေပြီ၊ အဖျက်ဆီးခိုင်းပြီ။ ဘိန္ဒာပေတိ (၂) (က) ကြည့်။

ဘိန္ဒာပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဘိဒိ+ဏာပေ+ဿာမိ] ဖျက်ဆီးစေအံ့၊ အဖျက်ဆီးခိုင်းအံ့။ ဘိန္ဒာပေတိ (၂) (က) ကြည့်။

ဘိန္ဒာမ (ကြိ) [ဘိဒိ+အ+မ] ပြောဆို–မြွက်ကြား–ကုန်အံ့။ ဘိန္ဒတိ (၁) (၈) ကြည့်။

ဘိန္ဒာဟိ (ကြိ) [ဘိဒိ+အ+ဟိ] ဖျက်ဆီးလော။ ဘိန္ဒတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘိန္ဒိ (ကြိ) [ဘိဒိ+ဣ] (က) ဖျက်ဆီးပြီ။ ဘိန္ဒတိ (၁) (က) ကြည့်။ (ခ) ခွဲပြီ။ ဘိန္ဒတိ (၁) (ခ) ကြည့်။

ဘိန္ဒိ သု (ကြိ) [ဘိဒိ+ဥ] (က) ဖျက်ဆီးကုန်ပြီ။ ဘိန္ဒတိ (၁) (က) ကြည့်။ (ခ) ခွဲကုန်ပြီ။ ဘိန္ဒတိ (၁) (ခ) ကြည့်။

ဘိန္ဒိ (ကြိ) [ဘိဒိ+ဤ] (က) ဖျက်ဆီးပြီ။ ဘိန္ဒတိ (၁) (က) ကြည့်။(ခ) ခွဲ–သင်းခွဲ–ပြီ။ ဘိန္ဒတိ (၁) (ခ) ကြည့်။ (၈) ပြော

ဆို–မြွက်ကြား–ပြီ။ ဘိန္ဒတိ (၁) (၎) ကြည့်။

ဘိန္ဒို၂ (ကြိ) [ဘိဒိ+သြ] ဖျက်ဆီးပြီ။ ဘိန္ဒဘိ- (၁) (က) ကြည့်။

ဘိန္ဒိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဘိန္ဒိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးဦးခဲ့အပ်သော၊ ခဲ့ဖူးသော။ ဗြာဟ္မဏ မယာ တွေ့ကံ ကာလံ တဝ ဂေဟေ ဝသန္တေန အတ္ထိ ကိဉ္စိ ဘာဇနံ ဝါ ဘိန္ဒိတပုဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၈။

ဘိန္ဒိတမ္ဗ (တိ) [ဘိဒိ+တမ္ဗ] (၁) ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ (၂) ပြောဆို–မြွက်ကြား–အပ်သော။ (၁) ဌပေတွာ ဗောဓိဠ္ဆ စေတိယဠ္ဆ အဝသေသသေနာသနာနိ ဘိန္ဒိတမ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၆။) (၂)ကျမ်း သံယာဒ္ဒိ အဓိဋ္ဌာမိတိ ဝါစာ ဘိန္ဒိ ဘမ္ဗာ။ ကင်္ခါ။၁၅၄။ (–ဝိ၊၄။၃၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၆။) ဝါစာ ဘိန္ဒိတမ္ဗာတိ ဝစနံ နိစ္ဆာရေတဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။ ၂၀၁။

ဘိန္ဒိတမ္ဗပရိသ (တိ) [ဘိန္ဒိတမ္ဗာ+ပရိသာ] ဖျက်ဆီးအပ်သော ပရိသတ်ရှိသော၊ သူ။ အဘိန္ဒိတမ္ဗပရိသ-ကြည့်။

ဘိန္ဒိတုံ (ဗျ) [ဘိဒိ+တုံ] (က) ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ။ (ခ)ခဲ့–သင်းခဲ့–ခြင်းငှာ။ (က) အာမိသတ္ထံ မာဆုဝဋ္ဋနံ ဘိန္ဒိတုံ အနနုစ္ဆဝိကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ဘိန္ဒိဘုန္တိ ဝိဓမိတုံ။သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၂၁၂။ (ခ) အဘဗ္ဗော ဒိဋ္ဌသမ္မဒန္နော ပုဂ္ဂလော သံ·ဃံ ဘိန္ဒိတုံ။ အံ၊၂။၃၀၃။

ဘိန္ဒိတုကာမ (တိ) [ဘိန္ဒိတုံ+ကမု+ဏ] (က) ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ သူ။ (ခ) ခဲ့–သင်းခဲ့–ခြင်းငှာ အလိုရှိသော။ သူ။(က) အထ ပန တေန အပဒေသေန ပဒဝိ· ဘိန္ဒိတုကာမာ ယေဝ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၄။) (ခ) သံဃံ ဝါ ဘိန္ဒိတုကာမာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၅။၂၂၇။

ဘိန္ဒိထ (ကြိ) [ဘိဒိ+ထ] ဖျက်ဆီးကုန်ပြီ။ ဘိ·န္ဒတိ (၁) (က) ကြည့်။

ဘိန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘိဒိ+တွာ] (၁) (က) ဖျက်ဆီး၍။ (ခ) ခဲ့၍။ (ဂ) ပြောဆို–မြွက်ကြား–၍။ (ဃ)ခုန်လွှား–ဓကျော်လွှား–၍။ (၂) ဝေဖန်၍။ (၁) (က) ဗြာဟ္မဏသာမာနံ ဘိန္ဒိဘ္ဘာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ ၄။၁၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။) ဘိန္ဒိတွာတိ ဝိဓမေတွာ၊ ဇဟာပေတွာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၂။ ၄၂၂။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၂၆၃။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၇၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၄၀။)(ခ) ကော ဝါလံ သတ္တဓာ ဘိန္ဒိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ သတ္တဓာ ဘိန္ဒိတွာတိ သတ္တက္ခတ္တုံ၊ ဝိဖာလေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၄၅။ (ဂ)ဝါစံ ဘိန္ဒိတွာ ဥပေါသထဂ်ါနံ သမာဒါတဗ္ဗာနံ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၀) တိ..... ....ဝစီဘေဒံ ကတွာ ယထာပဋိဇ္ဇိ သမာဒါတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၉။ (ဃ) ဥဒ္ဒေသာနုက္ကမံ ဘိန္ဒိဘ္ဘာ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅)တိ ဥဒ္ဒေသာနုပုဗ္ဗိ· လဟိတွာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅၆။ (၂)ပဋ္ဌဟိ ခန္ဓေဟိ ဘိန္ဒိဘ္ဘာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။) ဘိန္ဒိတွာတိ ဝိဘဇိတွာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၁၄၀။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၀၉။)

ဘိန္ဒိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဘိဒိ+တွာန] ချိုး၍။ တိန္ဒုကံ ဒဖလံ ဒိသွာ၊ ဘိန္ဒိတွာန သကော သကံ။ အပ၊၁။၃၂၄။

ဘိန္ဒိယိဿတိ (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+သ္သတေ။ ကမ္မကတ္တား။]ပျက်စီးလတ္တံ့။ ဥန္ဒြိယိဿတိတိ ဘိန္ဒိ·ယိဿတိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၂။ ၂၆၃။

ဘိန္ဒိဝါလ (ဋ္ဌ) (ပု) [ဘိဒိ+ဝါလ။ ဘိန္ဒနသီလတာယ ဘိန္ဒိ၊ဝါတိဂစ္ဆတိ နေနာတိ ဝါလော၊ အလော၊ဘိန္ဒိ စ သော ဝါ လော စာတိ ဘိန္ဒိ ဝါ·လော၊ ဋ္ဌတ္တေ ဘိန္ဒိဝါ၊ဋ္ဌော၊ ရဿော။ ဓာန်၊ ဋ္ဌိ၊၃၉၄။] ခက်ရင်း (ခရင်း)။ (တောင်ပေါက်သျှဉ် ဘိဏ္ဍိဝါလ=ကျောက်ခဲပစ်သော

ယန္တရားလက်နက်ဟု ပြန်ဆိုသည်။ ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။ အမှာလည်းကြည့်။) ဌပိတ် ကုန်တဲ့ ဝါ ဘိန္ဒိဝါလံ ဝါ အဂ္ဂေ ဝါ ဗုန္နေ ဝါ ဂဟေတွာ။ ဝိ၊၄၊၁။ ၂၀၄။

ဘိန္ဒိဝါလက (ပု) [ဘိန္ဒိဝါလ+က] ခက်ရင်း။ ကတ္တရယဋ္ဌိဝေဓကော ဘိန္ဒိဝါလကော။ ကခ်ါ။ ၂၆၁။

ဘိန္ဒိဝါလပုပ္ဖမာဏ (တိ) [ဘိန္ဒိဝါလ+ပုပ္ဖမာဏ] ခက်ရင်း–ပုပ္ဖမာဏ–အတိုင်းအရွယ်–ရှိသော။ သာ ဥပရိ ဘိန္ဒိဝါလပုပ္ဖမာဏာဟိ သကဏ္ဍကာဟိ ဝေတ္တလတာဟိ သဉ္ဆန္နာ။ ဇ၊၁၄၊၆။၁၃း။

ဘိန္ဒိ ဃံ (ကြို)[ဘိဒိ+ဣ ဣကို ဣဃံ ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၁၀၃ ။ဘိဒိ+ဃံ။ ဘဝိဃန္ဓိဝိဘတ် အတိတ်၌သက်။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၉၄။] ခဲ့ပြီ။ ဘိန္နတိ (၁) (ခ)ကြည့်။

ဘိန္ဒိဃတိ (ကြို) [ဘိဒိ+ဃတိ] (က) ဖျက်ဆီးလတ္တံ့။ ဘိန္နတိ (၁) (က) ကြည့်။ (ခ) ခဲ့–သင်းခဲ့–လတ္တံ့။ ဘိန္နတိ (၁) (ခ) ကြည့်။ (ဂ) ဖြေ (ဖြည်) လတ္တံ့။ ဘိန္နတိ (၄)ကြည့်။

ဘိန္ဒိဃန္တိ (ကြို) [ဘိဒိ+ဃန္တိ] ဖြေ(ဖြည်)ကုန်လတ္တံ့။ ဘိန္နတိ(၄)ကြည့်။

ဘိန္ဒိဃာမ (ကြို) [ဘိဒိ+ဃာမ] (က)ဖျက်ဆီးကုန်အံ့။ ဘိန္နတိ (၁) (က)ကြည့်။ (ခ) ခဲ့–သင်းခဲ့–ဖောက်ခဲ့–ကုန်အံ့။ ဘိန္နတိ (၁) (ခ) ကြည့်။

ဘိန္ဒိဃာမိ (ကြို) [ဘိဒိ+ဃာမိ] (က)ဖျက်ဆီးအံ့။ ဘိန္နတိ (၁) (က)ကြည့်။ (ခ)ခဲ့–သင်းခဲ့–ဖေါက်ခဲ့–အံ့။ ဘိန္နတိ (၁) (ခ) ကြည့်။

ဘိန္ဒေ (ကြို) [ဘိဒိ+ယျ] ဖျက်ဆီးရာ၏၊ လွန်ကျူးရာ၏။ ဘိန္နတိ (၁) (က)ကြည့်။

ဘိန္ဒေတိ (ကာ၊ကြို) [ဘိဒိ+ဏော+တိ]ကွဲစေ၏၊ ခွဲ၏။ သတိသမ္မောသာ နိသီဒန္တာ သြတ္ထရိတွာ ပတ္တံ ဘိန္ဒေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၅၀။

ဘိန္ဒေန္တိ (ကြို) [ဘိဒိ+ဏော+အန္တိ]ကွဲစေကုန်၏၊ ခွဲကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိန္ဒေယျ (ကြို) [ဘိဒိ+ယျ] ဖျက်ဆီးအံ့။ ဘိန္နတိ(၁)(က)ကြည့်။

ဘိန္ဒေယျ (ကြို) [ဘိဒိ+ယျ] (၁)(က) ဖျက်ဆီးရာ၏။ ချေချရာ၏။ ဘိန္နဘိ (၁)(က)ကြည့်။ (ခ) ခွဲ–သင်းခွဲ–ရာ၏၊ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရာ၏။ ဘိန္နတိ(၁)(ခ)ကြည့်။ (ဂ)ပြောဆို–ပြက်ကြား–ရာ၏။ ဘိန္နတိ (၁)(၄)ကြည့်။ (၂)ထည့်ရာ၏။ ဘိန္နတိ(၅)ကြည့်။

ဘိန္ဒေယျာမ (ကြို) [ဘိဒိ+ယျာမ]ခွဲ–သင်းခွဲ–ကုန်ရာ၏။ ဘိန္နဘိ(၁)(ခ)ကြည့်။

ဘိန္ဒေယ္ယုံ (ကြို) [ဘိဒိ+ယျုံ](၁) ခွဲ–သင်းခွဲ–ကုန်ရာ၏။ ဘိန္နကိ (၁) (ခ) ကြည့်။ (၂) ထည့်ကုန်ရာ၏။ ဘိန္နတိ(၅)ကြည့်။

ဘိန္ဒ (ပု) [ဘိဒိ+တ။ အဘိဒ္ဒိတ္တာတိ ဘိန္နော ဃဋ္ဋော ဘဝတ။ ရူ၊နာ။၃၇၅။] (၁)မုန်။ (တိ)(၂) (က)ကွဲ–ပျက်–ပျက်စီး–သော။ (ခ)ပြတ်သော၊ ပြတ်နေသော။ (ဂ)ကွဲပြား–မသင့်မြတ်–သော၊သူ။(ဃ)ကွဲပြား–ထူးခြား–သော။ (င)ဖောက်ခွဲ–ဖျက်ဆီး–ပြီးသော။ (၃)(က)ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော။(ခ)ခွဲ–သင်းခွဲ—အပ်ပြီးသော၊သူ။ (ဂ) ပြောဆို —မြွက်ကြား—အပ်ပြီးသော။ (၄) ကွဲလတ္တံ့ သော၊ သူ။ (၁) မုန်။ ဘိန္နဂဒ္ဒ-ကြည့်။ (တိ) (၂) (က)ကွဲ–ပျက်–ပျက်စီး–သော။ အပုမတ္တကေနပိ ဘိန္နေန။ ဝိ၊၄၊၁။၃၅၆။(–အံ၊၄၊၃။ ၃၂၀။) ဘိန္နေနာတိ ဇုတ္ထဉ္ဘကလက္ခဏော၊ ဘေဒေနာတိ အတ္ထော။ဝဇိရ။၂၆၈။(ခ) ပြတ်သော၊ ပြတ်နေသော။ ဘိန္နဥပ္ပလဒလဂ္ဂ-သဏ္ဌာန-ကြည့်။ (ဂ)ကွဲပြား–မသင့်မြတ်–

သော၊သူ။ ဘိန္နော ဘိက္ခုသံဃော။ ဝိ၊၄။ ၄၈၂။ ဣတိဘိန္နာနံဝါ သန္တာတာ။ ဒီ၊၁။၄။ (—ဒီ၊၆၊၁။၇၁။) (ဃ) ကဲ့ပြား–ထူးခြား–သော။ ဘိန္နက-ကြည့်။ (၄) ဖောက်ခဲ့–ဖျက်ဆီး–ပြီးသော။ ဘိန္နတ္တာ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘိက္ခု။ အဘိ၊၀။ ၂၅၄။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃။ (၃)(က) ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော။ ဣမာယ ဂါမဝတ္တံ ဘိန္နံ။ ဝိမာန၊၆။၄၁။ (—အဘိ၊၆၊ ၂။၁၄။ ဇာ၊၆၊၄။ ၂၂၁။) (ခ) ခဲ့–သင်းခဲ့–အပ်ပြီးသော၊သူ။ဘိန္နာနိ ကဋာနိ ဟုတော၁ အဂ္ဂိ။ ဇာ၊ ၂။၃၄။ဝံ အယမ်မိ ရာဇာ ဒေဝဒတ္တေန ဘိန္နော။ မ၊၆၊၁။၃၇၇။ (၄) ကဲ့လတ္တံ့ သော၊သူ။ ဘိဇ္ဇိဿတိ ဘိန္နော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၉၉။ (—ဝိ၊၆၊၃။၄၃၁။)

ဘိန္နဉဒကပုဗ္ဗဒ္ဌ (ပု) [ဘိန္န+ဉဒကပုဗ္ဗဒ္ဌ] ပျက်စီးသော ရေပေါက်။ အထ ခေါ အနုပုန္နာဝ ဟောန္တိ ဘိန္နဉဒကပုဗ္ဗဒ္ဌာဝိယ စ အန္တရဟိတာဝါ၊ မ၊၆၊၃။၁၄၅။

ဘိန္နဉပုလဒလဂ္ဂသဏ္ဌာန (တိ) [ဘိန္နဉပလဒလဂ္ဂ+သဏ္ဌာန] ပြတ်နေသော ကြာရွက်ဖျားသဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဉပရိမတလမဇ္ဈေ ဘိန္နဉပုလဒလဂ္ဂသဏ္ဌာနေ ပဒေသေ။ ပဋိသံ၊၆၊၁။ ၇၄။ မဟာနိ၊၆။၁၄၄။ စူဠနိ၊၆။၆၆။ (အဘိ၊၆၊၁။၃၄။ အဘိ၊၀တာ၁။၆၅၇။ အဘိ၊၀တာ၁၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁ ၂၂။ ဝိဘာ၀ိနီ။၁၉၆။ မဏိမဉ္ဇူ။၂၊၂။၁၂၁-တို့နှင့်ယှဉ်ကြည့်။)

ဘိန္နဉရ (တိ) [ဘိန္န+ဉရ] ကဲ့ပြားသော ရင်ဘတ်ရှိသော၊ ရင်ချိုင့်သော၊သူ။ (ရင်ပဲ့သော၊သူ။ အလွန်ရင်လယ် နိမ့်ချိုင့်သဖြင့် နှစ်မြှောက်သော ရင်လယ်ရှိသော၊သူ။ မဟာဝါ၊ဂံ၊သစ်။၁၄၃။) အတိဒီဃဟတ္ထော ဝါ ဘိန္နဉရော ဝါ ဘိန္နပိဋ္ဌိ ဝါ။ ဝိ၊၆၊၃။၃၁၂။ ဝိ၊သဂံဟ။၁၄၃။ ဘိန္နဉရောတိ အတိနိန္နဉရမဇ္ဈော ဧဝံ ဘိန္နပိဋ္ဌိပိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၈။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊၁။၂၃၆။

ဘိန္နက (တိ) [ဘိန္န+က] ကဲ့ပြားသော၊ မတူထူးခြားသော ဒုဗ္ဗြစ်သို့ရောက်သော။ ဧတေသု ပန သတ္တရသဝါဒါ ဘိန္နကာ။ အဘိ၊၆၊၃။ ၁၀၇။ ဘိန္နကာတိ မူလသဂီတိတော မူလနိကာယတော ဝါ ဘိန္နာ လဒ္ဓိယာ သုတ္တန္တေဟိ လိင်္ဂါကပ္ပေဟိ စ ဝိသဒိသဘာဝံ ဂတာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၃။၄၄။

ဘိန္နကလာပပရိယာပန္န (ပု) [ဘိန္နကလာပ+ပရိယာပန္န] ကဲ့ပြားသောကလာပ်၌ အကျုံးဝင်ခြင်း။ ဘိန္နကလာပပရိယာပန္နတော သင်္ခရမောစနတ္ထံ။ အနုဋီ၊၃။၃၀၃။

ဘိန္နကာရ (တိ) [ဘိန္န+ကရ+ဏ] ကဲ့ပျက်မှုကို ပြုတတ်သော။ ခရဖရုသကက္ကသာဒိဝသေန သဒ္ဒါ ဘိဇ္ဇတိ ဘိန္နကာရော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၂၃။

ဘိန္နကာလ (ပု) [ဘိန္န+ကာလ] (၁) (က) ကျိုးပဲ့ပျက်စီးသောအခါ။ (ခ) (လူစု) ကဲ့ပြားသော့အခါ။ (ဂ) ကဲ့ပြား–မသင့်မြတ်–သောအခါ။ (တိ) (၂) ကဲ့ပြားသော ကာလရှိသော။ (၁)(က) ဘိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဗီဇံ ဗီဇတ္ထာယ နဉပကပ္ပတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။ (—အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၀။) (ခ) နိသိန္နပရိသာ သမဂမဿ ဘိန္နကာလေ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္ဆာ။ ဇာ၊၆၊ ၂။၉၇။ (ဂ)သင်္ဃ ဘိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ပုန နသက္ကာ ဟောန္တိ ဃဋ္ဋေတုံ။ ဇာ၊၆၊၃။၃၅။(တိ)(၂)ဘိန္နကာလသမုဒါယ-ကြည့်။

ဘိန္နကာလဝိသယ (တိ) [ဘိန္နကာလ+ဝိသယ] ကဲ့ပြားသော ကာလလျင်အရာရှိသော။ ဘိန္နကာလဝိသယတ္တာ အညမညဿ အင်္ဂံ နဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၅၆။

ဘိန္နကာလသမုဒါယ (ပု) [ဘိန္နကာလ+သမုဒါယ] ကဲ့ပြားသော ကာလရှိသောအစိတ်တို့၏ အပေါင်း။ ဆိန္နကာလသမုဒါယာ ဧဝ ပန

ဝေဒနာသညာဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဝတ္တမာနာ စ ကေကမဓမ္မာ ဇေ။ မူလဋီ၊၃။၁၀။ ဘိန္နကာလာနံ သမုဒါယီနံ သမုဒါယော ဘိန္နကာလသမုဒါယော။ အနုဋီ၊၃။၂၄။

ဘိန္နကာလိက (တိ) [ဘိန္နကာလ+ဣက]ကွဲပြားသော ကာလရှိသော။ ဘိန္နကာလိကတ္တာ အညမညဿ အင်္ဂံ နဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၉၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၂။)

ဘိန္နကိလေသ (တိ) [ဘိန္န+ကိလေသ]ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော၊သူ။ ဝန္တ-ထုဂါ ဘိန္နကိလေသာ ဝိဇ္ဇိတဇဋ္ဌာ ဆိန္နဗန္ဓ-နာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။(–ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။)

ဘိန္နကိလေသမူလ (တိ) [ဘိန္န+ကိလေသမူလ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ကိလေသာ ဝဋ်မြစ်ရှိသော၊ ကိလေသာဝဋ်မြစ်ကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊သူ။ ဘိန္နကိလေသမူလေနာ (မဟာနိ။ ၂၀၄)တိ ကိလေသမူလာနိ ဘိန္ဒိတ္ဘာ ဋ္ဌိတေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။

ဘိန္နကုက္ကုဋ္ဇဏ္ဍပူတိ (ထီ) [ဘိန္န+ကုက္ကုဋ္ဇဏ္ဍ-ပူတိ] ကွဲသောကြက်ဥပုပ်။ မုခံ ဘိန္နကုက္ကုဋ္ဇဏ္ဍပူတိ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။

ဘိန္နကုလ (န) [ဘိန္န+ကုလ] ကွဲပြားသော အမျိုး။ ဝိဿဋ္ဌာနိ ဘိန္နကုလာနိ ဃဋ္ဌနတ္ထာယ ဥပသေဝတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။

ဘိန္နကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဘိန္န+ကောဋ္ဌာသ] ကွဲပြားသော အဖို့တစု၊ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာထားသော အဖို့အစု။ ပဋ္ဌာဒာ ဘိန္နကောဋ္ဌာသေသု ဣတဇရာဒိ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၆၅။

ဘိန္နက္ကမ (ပု) [ဘိန္န+ကမ] ကွဲပြားသောအစဉ်။ (ဝေဋ္ဌ ပန ဘိက္ခဝေ ဣမံ သိက္ခာပဒံ ဥဒ္ဒိ-သေယျာထ (ဝိ၊၁။၂၄)ဋ္ဌ စသဒ္ဒါဥဒ္ဒိသေယျ နောင်ယှဉ်၍ အနက်ယောဇနာ ရမည်ကို ဘိန္နက္ကမ ဟုဆိုသည်။ စသဒ္ဒါ အဋ္ဌာနပယုဂ်ဟု ဆိုလိုသည်။) စသဒ္ဒေါ ဘိန္နက္ကမေန ယော-ဇေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀။

ဘိန္နက္ခဏ (တိ) [ဘိန္န+ခဏ] ကွဲပြားသော ခဏရှိသော၊ အခါကာလမတ္တသော(တရား)။ ဘိန္နက္ခဏာနမ္ပိ နိရန္တရုပ္ပတ္တိယာ "တဒေဓဝဒ"-န္တိ ဂဟေတဗ္ဗတံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၄၅။

ဘိန္နဂဏ္ဌပိဋကာ (ထီ) [ဘိန္နာ+ဂဏ္ဌပိဋကာ] ပေါက်ကွဲသော အိုင်းအမာ, ထုတ်မြင်းနာ။ ဟတ္ထပါဒါဒိသု ဝါ ဘိန္နေသု ဘိန္နဂဏ္ဌပိဋကာ-ဒိနံဝါ မုခတောဝ ပဋ္ဌဂဏာလေ လဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၀၅။

ဘိန္နဂတိက (တိ)[ဘိန္န+ဂတိက] ပျက်စီးသော အလားရှိသော၊ ပျက်စီးသော။ ဝတ္ထာရမ္မဏ-ဒုကာ ဘိန္နဂတိကာ သိယုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၂၇။

ဘိန္နဂလ (တိ) [ဘိန္န+ဂလ] ပျက်စီးသော–ညွတ်ကိုင်းသော–လည်ရှိသော၊သူ။ (ညွတ်ကိုင်းသဖြင့် ပျက်စီးသော လည်ပင်းရှိသော၊သူ။ မဟာဝါ၊ဂံ၊သစ်။၁၄၃။) ဘိန္နဂလော ဝါ ဘဋ္ဌအံသကူဋော ဝါ အဟတ္ထော ဝါ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၃။ ဘိန္နဂလောတိ အဝနတဂလော။ဝိမတိ၊၂။၁၂၀။

ဘိန္နဂဋ္ဌ (တိ) [ဘိန္န+ဂဋ္ဌ] ယိုင်းသော မုန်ရှိသော၊ မုန်ယိုင်းသော၊သူ။ ဘိန္နဂဋ္ဌာ ပဘိန္နာ (ဇာ၊၁။၁၅၄)တိ တီသု ဌာနေသု ပဘိန္နာ ဟုတ္တာ မဒ္ဒံ ဂဋ္ဌန္တာ၊ပဋ္ဌရိတမဇ္ဈတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၂။

ဘိန္နဋ္ဌ (တိ) [ဘိန္န+အဋ္ဌ] ပျက်စီးသော အဖိုးရှိသော၊ တန်ဖိုးလျော့သွားသော။ ခဏ္ဍာ-ခဏ္ဍိကံ ဆိန္နော ဘိန္နဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဘိန္နဃရ (န) [ဘိန္န+ဃရ] ကွဲပြားသောအိမ်။ သန္မိတိ ဘိန္နဃရာနံ သန္နိ။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။

ဘိန္နစ္ဆဝိ (တိ) [ဘိန္န+ဆဝိ] ပျက်စီးသော အရေပြားရှိသော၊ သူ။ ဒဒ္ဒုကစ္ဆုပိဋ္ဌကာတိ ဘိန္နစ္ဆဝိဘာဝတော ဟိနစ္ဆဝိက ဒုဋ္ဌစ္ဆဝိက။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၂။

ဘိန္နဆ္ဆိ (ဆိ) နွသဒီရ(တိ) [ဘိန္နစ္ဆိန္န+သရီရ] ကွဲပြတ်သောကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ တတ္ထ ဟိ သတ္တာ သိတေန ဘိန္နစ္ဆိ(ဆိ)နွသရီရာ ဇီဝိတက္ခယမ္ပိ ပါပုဏန္တိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁။

ဘိန္နဇဿ် (တိ) [ဘိန္န+ဇဿ်] (ပင်ကိုယ်အခြေအနေမှ) ပျက်စီးချိုယွင်းသော ခြေသလုံးမြင်းခေါင်းရှိသော၊ ခြေသလုံး ခွင်ကောက်သော၊သူ။ ခဇ္ဇောတိ နတဇာဏုကော ဝါ ဘိန္နဇဿော ဝါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၂။ ဝိ၊ သဒ်ဟ။ ၁၄၄။

ဘိန္နဇာဏု (တိ) [ဘိန္န+ဇာဏု] (ပင်ကိုယ်အခြေအနေမှ) ပျက်စီးချိုယွင်းသော ပုဆစ်ဒူးရှိသော၊ ခွင်ကောက်–ညွတ်ကိုင်း—သော ပုဆစ်ဒူးရှိသော၊ သူ။ ဘိန္နဇာဏုတိ ယဿ ကေဿ ဝါ ဒ္ဝေ ဝါ ဇာဏူ ဘိန္နာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၅၉။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂-၌ နတဇာဏုကောဟု ရှိသည်၊ ယင်းပုဒ်နှင့် ဘိန္နဇာဏုပုဒ် သဘောတူပင် ဖြစ်သည်။)

ဘိန္နဇာတိက (တိ) [ဘိန္နဇာတိ+ကွက] ကွဲပြားသော ဇာတ်ရှိသော။ ဘိန္နဇာတိကာ ဟိ ဘိန္နဇာတိကာနံ အရူပဓမ္မာနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၃။

ဘိန္နဇာတိယ (တိ) [ဘိန္နဇာတိ + ကွယ] ကွဲပြားသော ဇာတ်ရှိသော။ ဘိန္နဇာတိယော-နာ အဝေါမိဿကာ နိဂန္ထရတာ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀၇။ (—အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၃၁။)

ဘိန္နဇာတိယတ္ထဝဏ္ဏနာယ (တိ)[ဘိန္နဇာတိယတ္ထ+ဝဏ္ဏနာယ] ကွဲပြားသောဇာတ်ရှိသော အနက်ကို ဟောတတ်သော။ ဘိန္နဇာတိယတ္ထဝဏ္ဏနာယတာယ ဟိ တဇ္ဇဿဝတ္ထဘောဒေါတိ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၂။

ဘိန္နဇိဝှ (တိ) [ဘိန္နာ+ဇိဝှာ] နှစ်မြှောက်သော လျာရှိသော၊ လျာကွဲသော၊ သူ။ ဒုဇ္ဇိဇ္ဇိဝှာတိ ဒ္ဝိဓာ ဘိန္နဇိဇ္ဇိဝှာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ဂ၃။

ဘိန္နဋ္ဌာန (န) [ဘိန္န+ဋ္ဌာန] (၁) ကွဲရာအရပ်။ (၂) ခွဲရာအရပ်။ (၃) ကျိုးပဲ့ပျက်စီးနာအရပ်။ (၁) ဒ္ဝေဓာ ဘိန္နဋ္ဌာနေ ဝါ သမ္မန္နဋ္ဌာနေ ဝါ သကိံ ကိဉ္စောက္ကာ ပုန န ကိဉ္စောတမ္ပာ။ ဝိ၊ သင်္ခ။ ၁၀၂။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၇၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၇။) (၂) နင်္ဂလဟိ ဘိန္နဋ္ဌာနတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။ (၃)ခဏ္ဍိုလ္လန္တိ ပတိဘဋ္ဌာနဋ္ဌ ဘိန္နဋ္ဌာနဋ္ဌ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၃။

ဘိန္နတဏ္ဍုလ (ပု၊ န) [ဘိန္န+တဏ္ဍုလ] ကျိုးသောဆန်၊ ဆန်ကျိုး၊ ဆန်ကွဲ။ သကလ တဏ္ဍုလေ ဌပေတွာ ဘိန္နတဏ္ဍုလေ စ ဥဒ္ဓနကမဿလွာနိ စ အာဒါယ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၇။

ဘိန္နတဏ္ဍုလမတ္တ (တိ) [ဘိန္နတဏ္ဍုလ+မတ္တ] ဆန်ကျိုးအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ မဟာဓာတုမတ္တော ဘိန္နာဏ္ဍုလမတ္တာ ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဘိန္နတတ္တ (န) [ဘိန္န+တတ္တ] ကွဲပြားသော သရုပ်သဘာ။ ဣဒါနိ တမေဝ နေသံ ဘိန္နတတ္တံ "အယဉ္စိ"တိ အာဒိနာ ဝိဝရတိ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၉။

ဘိန္နတ္ထ (တိ) [ဘိန္န+အတ္ထ] ကွဲပြားသော အနက်ရှိသော။ဧဏလယမုဟုတ္တသဒ္ဒါ အညတ္ထ ဘိန္နတ္ထာပိ ဟောန္တိ။ သဒ္ဒတ္ထ၊ ၂။၂၀၃။

ဘိန္ဒထူပ (တိ) [ဘိန္ဒ+ထူပ] ပျက်စီးသော မှိုခိုအားထားရာရှိသော၊ မှိုခိုအားထားရာမဲ့သော၊ သူ။ အသမ္မာသမ္မုဒ္ဒပ္ပဝေဒိတေ ဘိန္ဒထူပေ အပ္ပဋိသရဏေ။ ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ မ၊ ၃။ ၃၂။ ဘိန္ဒထူပေတိ ဘိန္ဒပတိဒဋ္ဌ။ ဧတ္ထ ဟိ နာဒ္ဒပုတ္တောဒ နေသံ ပတိဋ္ဌဋ္ဌေန ထူပေါ၊ သော ပန ဘိန္ဒော မတောဒ။ တေန ဝုတ္တံ "ဘိန္ဒထူပေ" တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂။ (—ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၇။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၄၁။) ထူပ (၂) ကြည့်။

ဘိန္ဒဒန္တ (တိ) [ဘိန္ဒ+ဒန္တ] ကျိုးသောသွားရှိသော၊ သွားကျိုးသော၊ သူ။ ဘိန္ဒဒန္တာ သေတသိရာ၊ သလလာဝဒနာသုစီ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၁၃ ဇေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၃၇။

ဘိန္ဒဒေါသ (ပု) [ဘိန္ဒ+ဒေါသ] (၁) ပျက်ကွက်သောအပြစ်။ (ဘိ) (၂) ပျက်စီးပြီးသောအပြစ် ဒေါသရှိသော၊ သူ။ (၁) သေနာပတိနော အမှာကံ အန္တိရေ ဘိန္ဒဒေါသော အတ္ထိ နတ္ထိတိ ပုစ္ဆိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၀-၁။ (သီ-မူဋ္ဌ စိတ္တဒဒ်သောဟု ဋီ၏။ ယင်းပဒ်၌ ပို၍ သင့်ဖွယ်ရှိသည်။) (တိ) (၂) ဘိန္ဒဒေါသတ္တာ ပနဿ ဘိက္ခုဘာဝေါ ဝေဒိယတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၇။ (—ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၉၃။)

ဘိန္ဒနာဝါ (ထီ) [ဘိန္ဒ+နာဝါ] (၁) ပျက်စီး-ကွဲ-သောလှေ။ (တိ) (၂) ပျက်စီး-ကွဲ-သော-လှေရှိသော၊ လှေပျက်သော၊ သူ။ (၁) သမုဒ္ဒေ ဘိန္နနာဝံ ဥဒကံ ဝိယ အန္ဓေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၄။ (တိ) (၂) နာဝံ အာရုယှ ဘိန္နနာဝေါ ဒါနုစိဏ္ဏာနိ နိဝါသေတုံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၆။ (—ဘုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၅၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၀၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၄၄။)

ဘိန္ဒနိဿယ (တိ) [ဘိန္ဒ+နိဿယ] ကွဲပြားသော-မှီရာအကြောင်းရှိသော။ နနု ဣမေ သာဝက-ဧဝံဝိဓစ္စကဗောဓိဥပနိဿယာ ဘိန္ဒနိဿယာ ဒွိန္နံ ဗောဓိနံ အသာဓာရဏာဘာဝတော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၀။ (-အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၂၂။)

ဘိန္ဒနွကာရ (တိ) [ဘိန္ဒ+အနုကာရ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော အမိုက်တိုက်ရှိသော၊ သူ။ အဗ္ဘာသယဝိတ်ဝတ္ထော ဘိန္ဒနွကာရော စက္ခုမာ။ နေတ္တိ။ ဋ္ဌ။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃။)

ဘိန္ဒပစ္ဆယ (ပု) [ဘိန္ဒ+ပစ္စယ] ကွဲခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သပ္ပိစာဋ္ဌိယာ ဘိန္ဒပစ္စယာ နစိန္တေတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။

ဘိန္ဒပဋ္ဌစေတောခိလ (တိ) [ဘိန္ဒ+ပဋ္ဌစေတော-ခိလ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ၅-ပါးသော စေတောခိလရှိသော။ စေတောခိလ ၅-ပါးကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ သူ။ ပဘိန္ဒခိလဿာတိ ဘိန္ဒပဋ္ဌစေတောခိလဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၈။ စေတောခိလသုတ္တ-လည်းကြည့်။

ဘိန္ဒပဋ္ဌဓရ (တိ) [ဘိန္ဒ+ပဋ္ဌ+ဓရ+အ] (တန်ဖိုး, အတွေ့, အဆင်းအားဖြင့်) ပျက်စီးသော-အဝတ်ပုဆိုး သင်္ကန်းကို ဆောင်သော၊ သူ။ ဘိန္ဒပဋ္ဌဓရောတိ ဘိက္ခု။ ဝိ၁။ ၂၀။ အဘိ၁ဝိ။ ၂၅၄။အဋ္ဌဖဿဝဏ္ဏဘေဒေန ဘိန္ဒံ ပဋ္ဌံ ဓာရေတီတိ ဘိန္ဒပဋ္ဌဓရော။ ဝိ၁ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ အဘိ၁ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဘိန္ဒပဋ္ဌဓာရဏ (န) [ဘိန္ဒပဋ္ဌ+ဓာရဏ] (တန်ဖိုး, အတွေ့, အဆင်းအားဖြင့်) ပျက်စီးသောအဝတ်ပုဆိုးကို ဆောင်ခြင်း။ ဧဝံ တီဟာကာရေဟိ ဘိန္ဒပဋ္ဌဓာရဏာတော ဘိန္ဒပဋ္ဌဓရောတိ ဘိက္ခု။ ဝိ၁ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀ ။ အဘိ၁ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဘိန္ဒပဋ္ဌန္ဓရ (တိ) [ဘိန္ဒပဋ္ဌ+ဓရ+အ] (တန်ဖိုး, အတွေ့, အဆင်းအားဖြင့်) ပျက်စီးသောအဝတ်ပုဆိုးသင်္ကန်းကို ဆောင်သော၊ သူ။ ဘိန္ဒပဋ္ဌန္ဓရော(ဇဏရာဒ္ဓ၇)တိ ဘိန္ဒဝတ္ထရော၊ ဂါထာသုခတ္ထံ နကာရာဂမံ ကတ္တာ ပတ္တံ။ ဧ တ္တကစ္ဆိန္ဒ-အဋ္ဌဖဿဝဏ္ဏာဘိန္ဒံ ပဋ္ဌစီ ရံ ဓာရေန္တောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၆။

ဘိန္နပဋိဘာန(တိ) [ဘိန္န+ပဋိဘာန] ပျက်စီးသော ထိုးထွင်းဉာဏ်ရှိသော၊ ပဋိဘာန်ဉာဏ်မရှိသော၊သူ။ ကိုဋ္ဌိ ပဋိဘာနံ အပဿန္တော ဘိန္နပဋိဘာနော ဇဝရူ၊ မြို နာမ နိယျာနိကသာသနံ လဘိတ္ထာ။မ၊၁၊၂။၁၁။

ဘိန္နပတ္တ (တိ) [ဘိန္န+ ပတ္တ] ကွဲသောသပိတ်ရှိသော၊ သပိတ်ကွဲသော၊ သူ။ နဒ္ဒပတ္တဿ၊ ဘိန္နပတ္တဿ၊ အတ္တနော ဉာတကပွဝါရိတော။ ကခ်ဴ။၁၀၀။

ဘိန္နပတ်ဌ(တိ) [ဘိန္နာ+ပတိဋ္ဌာ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီး–ပျက်စီးပြီး—သောတည်ရာရှိသော၊တည်ရာပျက်စီးပြီးသော၊သူ။အယံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ ခတော ဥပဟတော ဘိန္နပတိဋ္ဌော ဇာတော။ ဒီ၊၁၊၁။၂၁၂။ ပတိဋ္ဌာတိ သတ္တနိယာမောက္ကမနံ တောယာတိ ပတိဋ္ဌာ၊တဿ ဥပနိဿယသမ္ပဒါ၊သာ ကိရိယာပရာဓေန ဘိန္နာ ဝိနာသိတာ ဇတေနာတိ ဘိန္နပတိဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၄- ၅။ (-သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၉၅။)

ဘိန္နပဒရ (ကိ) [ဘိန္န+ပဒရ] ကျိုးပျက်သော ပျဉ်ချပ် ရှိသော။သော ပလာယန္တော ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဘိန္နပဒရာယ ဝစ္စကုဋိယာ ပတိတ္ထာ။ ဇာ၊၁၊၂။၉။

ဘိန္နပရိဿ (တိ) [ဘိန္နာ+ပရိဿာ] ပျက်စီးသော ပရိသတ်ရှိသော၊ ပရိသတ် လျော့နည်းသော၊သူ။ ဒေဝဒတ္တဿ သံဃော ဘေဒါဝသာနေ ဘိန္နပရိဿဿ ရောဂေ ဥပ္ပန္နေ။ ဇာ၊၁၊၅။၂၇၀။

ဘိန္နပါသာဏမုဋ္ဌိ (တိ) [ဘိန္နပါသာဏ+မုဋ္ဌိ] လက်နှင့် ဆုပ်ကိုင်ထားနိုင်လောက်သော ကျောက်ခဲကျိုး၊ လက်တဆုပ်စာကျောက်ခဲကျိုး။ သက္ခရာသီသေန တတ္ထကံ ဘိန္နပါသာဏမုဋ္ဌိန္တိ အာဟ “အဒန္တာ မုဋ္ဌိယံ တိဋ္ဌနပမာဏံ ပါသာဏ” န္တိ။ မ၊၎၊၂။၃၂၂။

ဘိန္နပိဋ္ဌ (တိ) [ဘိန္နာ+ပိဋ္ဌ] နှစ်မြွာကွဲသော ကျောက်ကုန်း ရှိသော၊သူ။ ဘိန္နဥရ-ကြည့်။ (မဟာဝါ၊ ဂံ၊သစ်။ ၁၃၄-လည်းကြည့်။)

ဘိန္နပ္ပဝ (တိ) [ဘိန္န+ပ္ပဝ] ပျက်စီးသောလှေ ဖောင်ရှိသော၊သူ။ ဘိန္နပ္ပဝေါ သာဂရဿေဝ မဇ္ဈေ။ ဇာ၊၁။၁၂၁။ ဘိန္နပ္ပဝေါ ဘိန္နနာဝေါ။ ဇာ၊၁၊၃၊၁။၁၄၀။

ဘိန္နဖလကန္တရ (နာ) [ဘိန္နဖလက+အန္တရ] ကွဲသော ပျဉ်ချပ်ကြား။ယထာ ခေါ ပန အနေကာ ရတနပုရာ မဟာနာဝါ ဘိန္နဖလကန္တရေန ဥဒကံ အာဒိယမာနာ မုဟုတ္တမ္ပိ နာ အဋ္ဌံသု၊ ကိံ တဿ ဟောတိ။မ၊၁၊၃။၉၃။အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၇၃။

ဘိန္နဖဿ(တိ)[ဘိန္န+ဖဿ]ပျက်စီး–ကြမ်းတမ်း–သော အတွေ့မရှိသော၊ အတွေ့မကောင်းသော (အဘိဓာန်ပုဆိုး)။ သုခသမ္ဖဿောပိ ဟိ ပဋ္ဌော သုတ္တေဟိ သံသိဋ္ဌတော ဘိန္နဖဿော ဟောတိ။ ဝိ၊၁၊၁။၂၀၄။ အဘိ၊၁၊၂။၃၁၄။

ဘိန္နဘဂ (တိ) [ဘိန္န+ဘဂ] ပျက်စီးသော ကြက်သရေရှိသော၊ ကြက်သရေမရှိသော၊သူ။ ဒုဗ္ဘဂေါ ဝုစ္စတိ နိဿိရိကော ဘိန္နဘဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၇။

ဘိန္နဘာဇန (နာ) [ဘိန္န+ဘာဇန] ကွဲသော အိုး၊ အိုးကွဲ။ ဘိန္နဘာဇနတိဏပလာသကုက္ကုဋ္ဌသူကရဝစ္ဆာဒိသင်္ကိလိဋ္ဌာယ သင်္ဃရဋ္ဌာနသဒိသာယ။ မ၊၁၊၄။၂၀၅။

ဘိန္နဘူမိက (တိ) [ဘိန္နာ+ဘူမိ+က] ကွဲပြားသောဘုံရှိသော။ ဘိန္နဘူမိကာပိ ဟိ ပဋိဃသံယောဇနာဒယော တတိယမဂ္ဂဝဇ္ဈာ ကိလေသာ။ဣတိဝုတ်၊၁၊၃၇။

ဘိန္နမဒ (တိ) [ဘိန္န+မဒ]ပေါက်ကွဲ–ယိုစီး–သော မုန်ရှိသော၊မုန်ယိုသော၊သူ။ အက္ခိကဏ္ဏကေဝ့သသခ်ါတေဟိ တိဟိ ဌာနေဟိ ဘိန္နမဒါ။ အပ၊၁၊၁။၃၅၂။

ဘိန္နမဒမတ္တဟတ္ထိ (ပု) [ဘိန္နမဒမတ္တ+ဟတ္ထိ] ပေါက်ကွဲ–ယိုစီး–သောမုန်ဖြင့်ယစ်သောဆင်၊ မုန်ယိုသောဆင်။ တံ အဇ္ဇပါဟံ ဘိန္နမဒမတ္တ-

ဟတ္ထိ ဟတ္ထာစရိယသခ်ါတော ဆေကော။ ထေရ၊၁၄။၁။၂၁၅။

ဘိန္နမန္တ (တိ) [ဘိန္န+မန္တ] ပျက်စီးသော တိုင်းပင်မူ ရှိသော၊တိုင်ပင်မူ ပျက်စီးပြီးသော၊ သူ။ ဘိန္နမန္တော (ဇာ၊ ၁။ ၂၀၉) တိ မန္တနာ တိက္ကန္ဘာယေဝ ဘိန္နမန္တော၊ ယော ဝါ တေ သေနကာဒီဟိ သဒ္ဓိံ မန္တော ဂဟိတော၊ ဧ-သော ဘိန္နော်တိပိ ဘိန္နမန္တောသိ ဇာတော။ ဇာ၊၁၄၊၆။ ၂၀၅။

ဘိန္နမရိယာဒ (တိ) [ဘိန္န+မရိယာဒ]ပျက်စီးသော အပိုင်းအခြားရှိသော၊ စည်းကမ်းပျက်သော၊သူ။ မာတာဒိသည် အကတ္တာ ဘိန္နမ-ရိယာဒါ သဗ္ဗတ္ထ သမ္ဘေဒေန ဝတ္တန္တိ။ဣတိဝုတ်။ ၁၄။၁၅၃။(–သံ၊၁၄၊ ၂။၁၃၁။ သံ၊၆၊ ၂။၁၄၀။)

ဘိန္နမုခ (တိ) [ဘိန္န+မုခ] (၁) ကွဲသော–နှုတ်ခမ်း–ပါးစပ်ပေါက်–ရှိသော၊ ခံတွင်းပွင့်သော၊သူ။ (၂) ကောက်သော မျက်နှာရှိသော၊သူ။ (၁)ဘိန္နမုခေါ (ဝိ၊၄၊၃။၃၁၁) တိ ဥပက္ကမုခပရိယောသာနော၊သဗ္ဗဒါ ဝိဝဋ-မုခေါ ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၂၀။(မဟာဝါ၊ ဂံ၊ သစ်။ (၁၄၂)၌ ကျက်ချိန်စပ်သဖြင့် ပျက်စီးသော ခံတွင်းရှိသည်လည်းဟု ပေးလေသည်၊ ဥပက္က-မုခပရိယောသာနောသည် ဘိန္နမုခေါ ပုဒ်၏ အဖွင့်မဟုတ်၊ ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ(၄၃၉)၌ ဥပက္က မုခပုဒ် ဖွင့်ထားသည်ကိုလည်း ထောက်။ မဟာဝါအဋ္ဌကထာ (၃၁၁)၌ ဘိန္နမုခပုဒ်အစ ဥပက္ကမုခပုဒ် အဆုံးရှိသော သဒ္ဒါမျှားသည် ပင်ကိုယ်အခြေအနေမှ ပျက်စီးချို့ယွင်းသော ပါးစပ်ပေါက်ရှိသူမျှားကို ပြဆိုနေသောသဒ္ဒါ မျှားချည်းဖြစ်သည်။ ဘိန္နမုခေါတိ ဥပက္ကမုခ-ပရိယောသာနော=ဘိန္နမုခပုဒ်အစ ဥပက္ကမု-ခပုဒ်အဆုံးရှိသော သဒ္ဒါမျှားသည်ဟု ဝိမတိ ဋီကာပါဠိကို အနက်ပေး။) (၂) ဘိန္နမုခေါ ဝါ (ဝိ၊ဝိနိ၀ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၀)တိ မက္ကဋသော ဘိန္နမုခေါ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဋ္ဌ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၇။

ဘိန္နမုဂ္ဂမတ္တ (တိ) [ဘိန္နမုဂ္ဂ+မတ္တ] ကွဲသောပဲနောက်စေ့အဘိုင်းအရွယ်ရှိသော၊ ပဲနောက်စေ့ခြမ်းလောက်ရှိသော။ အတိမဟတီ မဇ္ဈေ ဘိန္နမုဂ္ဂမတ္တာတိ။ ဒီ၊၁၄၊ ၂။၁၉၆။

ဘိန္နမုသလ (ပုဲန) [ဘိန္န+မုသလ] ကျိုးသော ကျည်ပွေ့ ။တထာ နာနာဝိဓာ ဂစ္ဆာ ဝုယ္ဈမာ-နာ ဘိန္နမုသလ ဘိန္နသုပ္ပအဟိကုက္ကုရဟတ္ထိအ-ဿကုဏပါဒိနိုပိ တတ္ထေဝ လဂ္ဂန္တိ။သံ၊၁၄၊၃၊၂၅။

ဘိန္နရသဒေသနာ (ထိ) [ဘိန္နရသာ+ဒေသနာ] ကွဲပြားသော (ဓမ္မ) ရသရှိသော ဒေသနာ။ သြသက္ကနာယ စ ဣဓာဧပေ့တတ္တာ ဘိန္နရသ-ဒေသနာ ဟောတိ။ မ ဋီ၊၃၊ ၂၅၈။

ဘိန္နရုစိ (တိ) [ဘိန္နာ+ရုစိ] အလိုဆန္ဒ– အ-ဇ္ဈာသယ–ကွဲပြားခဲသာ၊ အလိုဆန္ဒမတူသော၊ သူ။ သတ္တာနံ ဘိန္နရုစိဘာဝတော နာနာန-ယေဟိ ဝိပဿနာဘူမိ ကောသလ္လတ္ထံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၀၁။

ဘိန္နလက္ခဏ (တိ) [ဘိန္န + လက္ခဏ] ကွဲပြားသောမှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဣဓ နလဗ္ဘတိတိ ဘိန္နလက္ခဏ တ္တာ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၉၁။

ဘိန္နလဒ္ဓိက(တိ)[ဘိန္နာ+လဒ္ဓိ+က]ကွဲပြားသော အယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ ဘိန္နလဒ္ဓိကာနံ အာဘ-ယဂိရိကာဒီနံ မတဥ္ဉေတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၁၄။ (–၁၂၃။ ကင်၊ဋီ၊သစ်။၁၂၂။)

ဘိန္နလဒ္ဓိကမတ (န) [ဘိန္နလဒ္ဓိက+မတ]ကွဲပြား သောအယူဝါဒ ရှိသူတို့၏အလို။ တဋ္ဆ ကဗ္ဗံ နိဿာယ ဣမံ ဘိန္နလဒ္ဓိကမတံ ဣဓ ဝိဘင်္ဂဝါ-ဒီမတေ သမ္မိဿံ စိရံ ပဝတ္တိတ္ထ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၁၇-၁။

ဘိန္နလိင်္ဂ (တိ) [ဘိန္န + လိင်္ဂ] ကွဲပြား သောလိင်ရှိသော၊ လိင်ကွဲသော။ ဘိန္နလိင်္ဂမိ-ဟိ တုလျတ္ထပဒံ ဒိဿတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၆။ (–၈၃။)

ဘိန္ဓဝဏ္ဏ (တိ) [ဘိန္ဓ+ဝဏ္ဏ] ပျက်သောအဆင်းရှိသော၊ အဆင်းပျက်သော။ ရဇနကပ္ပကရဏေဟိ စ ဘိန္ဓဝဏ္ဏော ဟောတိ။ ဝိ၊၄၁။ ၂၀၄။ အဘိ၊၄၊ ၂၊ ၃၁၄။ (–ဒီ၊၃၊ ၂။ ၂၂၁။)

ဘိန္ဓဝတ္တ (တိ) [ဘိန္ဓ+ဝတ္တ] ပျက်စီးသောဝတ်အကျင့်ရှိသော၊ ကျင့်ဝတ်ပျက်စီးသော၊ သူ။ အပရဘာဂေ ပနဿ ဝတ္တံ ဘိဿေဇ္ဇေတ္ဝာ ဘိန္ဓဝတ္တဿ စ ရတော။ အံ၊၄၊၁။ ၂၃။ (–အဘိ၊၄။ ၂။ ၂၀၃။)

ဘိန္ဓဝတ္ထဓရ (တိ) [ဘိန္ဓဝတ္ထ+ဓရ+အ] ပျက်စီးသော—အာတ်ပုဆိုး–သင်္ကန်း– ကိုဆောင်သော၊ ပျက်စီးသော သင်္ကန်းကိုဝတ်သော၊ သူ။ ဘိန္ဓပဋန္ဓရ-ကြည့်။

ဘိန္ဓဝတ္ထုက (တိ) [ဘိန္ဓ+ဝတ္ထု+က] ကွဲပြားသော မှီဆဝတ္ထုရုပ်ရှိသော။ ကေသို့ အာရမ္မဏော ဥပပဇ္ဇမာနာနံ ဘိန္ဓဝတ္ထုကာနံ သမ္ဘယုတ္တတာ အာပဇ္ဇေယျ။ မူလဋီ၊၁။၃၇။

ဘိန္ဓဝတ္ထုဝိသယ (တိ) [ဘိန္ဓ+ဝတ္ထုဝိသယ] ကွဲပြားသောတည်ရာအာရုံရှိသော။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါနုပဿနာ ဝိယ ဘိန္ဓဝတ္ထုဝိသယတာယ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿနာပိ ကေကာလေန လဗ္ဘတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၀။

ဘိန္ဓဝါက္ယ(တိ)[ဘိန္ဓ+ဝါက္ယ]ဝါက္ယကွဲပြားသော။ ပစ္စတ္တဗဟ္ဝဝစနနိဒ္ဒေသောပိ အဝိရုဒ္ဓေါ ဟောတိ ဘိန္ဓဝါက္ယတ္တာ။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၄။

ဘိန္ဓဝါဒ (ပု) [ဘိန္ဓ+ဝါဒ] (၁) ကွဲပြားသော အယူဝါဒ။(တိ)(၊) ကွဲပြားသော အယူဝါဒရှိသော၊သူ။ (၁)(တိ)(၂) သဗ္ဗေဝ အဋ္ဌာရသ ဟောန္တိ၊ ဘိန္ဓဝါဒေန တေ သဟ။အဘိ.ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ဘိန္ဓာဝါဒေနာတိ ဘိန္ဓာဝါဒါ ဧတေသွိန္တိ ဘိန္ဓဝါဒေါ၊တေန အဘိန္ဓေနထေရဝါဒေန သဟ အဋ္ဌာရသ ဟောန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဘိန္ဓဝါဒေနာတိ ဝါ ဘိန္ဓာယ လဒ္ဓိယာ အဋ္ဌာရသ ဟောန္တိ၊တေ သဗ္ဗေ ပိ သဟာတိ အတ္ထော။မူလဋီ၊၃။၄၈–၉။

ဘိန္ဓဝါလ (ပု) [ဘိန္ဓ+ဝါလ] ခဲ့အပ်ပြီးသောသားမြီး။ သတဓာ ဘိန္ဓဝါလဿ ကောဋ္ဌိယာ ကောဋ္ဌိံ ပဋိပါဒနံ ဝိယ စ ဟောတိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဘိန္ဓဝါဟနိကာ(ထီ)[ဘိန္ဓာ+ဝါဟနိကာ] ပျက်စီးသော လှေဖောင်။ဦပိဓေဂဗ္ဘာဟတာပိ မဟာသမုဒ္ဒေ ကတ္ထစိလဒ္ဓပတိဋ္ဌာ ဘိန္ဓဝါဟနိကာ ဝိယ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၄။

ဘိန္ဓဝိသယ (တိ) [ဘိန္ဓ+ဝိသယ] (၁) ကွဲပြားသော အာရုံရှိသော။ (၂) ကွဲပြားသော အရာရှိသော။ (၁) န ဟိ ဒေသနာကာလေ ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မဝိသယဿ ဒေသနာဉာဏဿ သတ္တဝိသယာယ မဟာကရုဏာယ သဟုပ္ပတ္တိ သမ္ဘဝတိ ဘိန္ဓဝိသယတ္တာ။သာရတ္ထ၊၁။၁၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၇၅။ (၂) ပဋိညာပဋိက္ခေပါနံ ဘိန္ဓဝိသယတ္တာ “အဝိရောဓတ္တာ”တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၃။၇၂။(–၉၃။)

ဘိန္ဓဝိသာကူသဘသမ (တိ)[ဘိန္ဓဝိသာကူသဘ+သမ] ချိုကျိုးသော နွားလားဥသဘနှင့် တူသော၊သူ။ ဘိန္ဓဝိသာကူသဘသမော ဥဒ္ဓဋ်ဒဒ်ဒဋ္ဌသပ္ပသမော စ ဟုတ္ဝာ သဏ္ဌော။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၃။

ဘိန္ဓသံဝရ (တိ) [ဘိန္ဓ+သံဝရ] ပျက်စီးသော စောင့်စည်းမှုရှိသော၊မစောင့်စည်းသော၊သူ။ သီလဝိပန္နော တိ ဝိပန္နသီလော ဘိန္ဓသံဝရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။(—မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။) ဘိန္ဓသံဝရော-တိ ဇဋ္ဌ ယော သမာဒိန္နသီလော ကေနစိ ကာရဏေန သီလဘေဒံ ပတ္တော၊သော တာဝ-ဘိန္ဓသံဝရော ဟောတိ....ဝိဿဋ္ဌသံဝရော သံဝရဟိတော တိ ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၇။ (—မ၊ဋီ၊၁။၆၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။)

ဘိန္နသည္ (တိ) [ဘိန္နာ+သည္ဘာ] (ခ) ကဲ့ပြားသော အမည်သည္ဘာရှိသော၊ အမည်သည္ဘာကဲ့ပြားသော။ (၂) ကဲ့၏ဟုအမှတ်ရှိသော၊ ကဲ့၏ဟုမှတ်ထင်သော၊သူ။ (ခ) တေသံ ဥဘိန္နပို့ တတ္ထ ဘိန္နသည္တတ္ထာတိ တက္ကော အာစရိယဿ။ ဝင်ရ။၃၃၈။ (၂) အဘိန္နေ ဘိန္နသည္ဘာ။ ဝိ၊၂။၃၂၀။

ဘိန္နသဏ္ဌာနင်္ဂပစ္စင်္ဂန္တု (တိ) [ဘိန္နသဏ္ဌာနင်္ဂပစ္စင်္ဂ+ဝန္တု] ကဲ့ပြားသောအသွင်သဏ္ဌာန်အင်္ဂါကြီးငယ်ရှိသော၊သူ။ ဘိန္နသဏ္ဌာနင်္ဂပစ္စင်္ဂဝတော သရီရဿ ဝါ နာနတ္တံ။မူလဋီ၊ ၁။၆၅။

ဘိန္နသတ္တိ (တိ) [ဘိန္နာ+သတ္တိ] ကဲ့ပြားသော အစွမ်းသတ္တိရှိသော။ ဧတံ သမိဟိတကမ္မံ ပတ္ထနာဒီဟိ စ ဘိန္နသတ္တိတံ ဝိသိဋ္ဌသာမတ္ထိယံ ဝါ အာပဇ္ဇိတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၉။

ဘိန္နသန္တတိပတိတ (တိ) [ဘိန္နသန္တတိ+ပတိတ] ကဲ့ပြားသော အစဉ်သန္တာန်၌ ကျရောက်သော။ သတိပိ ကေသန္တာနပရိယာပန္နာနံ ဘိန္နသန္တတိပတိတေ ဟိ ဝိသေသေ ဟေတုဖလဘူတာနံ ပရမတ္ထတော ဘိန္နသဘာဝတ္တာ ဘိန္နသန္တာနပတိတာနံ ဝိယ အစ္စန္တဘေဒသန္နိဋ္ဌာနေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၄၄၅။

ဘိန္နသန္တာန (ပု) [ဘိန္နာ+သန္တာန] (ခ) ကဲ့ပြားသော အစဉ်သန္တာန်။ (တိ) (၂) ကဲ့ပြားသော အစဉ်သန္တာန်ရှိသော။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) မိစ္ဆာပဿန္တော ကေသန္တာနပတိတဿ ဘိန္နသန္တာနဿေဝ နာနတ္တဂုဟဏတော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၀။ (–မူလဋီ၊ ၂။၁၃၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၄၇-၈။)

ဘိန္နသန္တာနဂတ (တိ) [ဘိန္နသန္တာန+ဂတ] ကဲ့ပြားသော အစဉ်သန္တာန်၌ဖြစ်သော။ တေန ဘိန္နသန္တာနဂတာယပိ နာမဇ္ဇရိယာယ လောကေ ဂါရယှတာ ဒိဿတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။၁၀၀။ (–အနုဋီ၊ ၂။၅၊၆။)

ဘိန္နသန္တာနပတိတ (တိ) [ဘိန္နသန္တာန+ပတိတ] ကဲ့ပြားသော အစဉ်သန္တာန်၌ ကျရောက်သော။ ဘိန္နသန္တတိပတိတ-ကြည့်။

ဘိန္နသန္တာနိက (တိ) [ဘိန္နသန္တာန+ဣက] ကဲ့ပြားသောအစဉ်သန္တာန်ရှိသော။ ဘိန္နသန္တာနိကာနိ နာနာကွဏိကာနိ စ အရုပ်နိပိ ဓမ္မဇာတာနိ။ အနုဋီ၊၃။၂၃။

ဘိန္နသဗ္ဘကိလေသ (တိ) [ဘိန္နာ+သဗ္ဘကိလေသ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာအားလုံးကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊သူ။ ဝေဏုပါ ဒေဿာ ဘိန္နသဗ္ဘကိလေသာ ဘိက္ခူ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၆။

ဘိန္နသဘာဝ (ပု) [ဘိန္နာ+သဘာဝ] ထူးခြားကဲ့ပြား-သော သဘောရှိသော။ ပရမတ္ထတော ဘိန္နသဘာဝါနမ်ပိ သဘာဝမမ္မာနံ ယာဃံ ဟေတုဖလဘာဝေန သမ္မန္နော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၆၉။ (—ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၂၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၈၉။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၂၅။)

ဘိန္နသရီရ (တိ) [ဘိန္နာ+သရီရ] ကဲ့အက်သော ကိုယ်ကာယ ရှိသော၊ ခန္ဓာကိုယ် ကဲ့အက်သော၊သူ။ တတ္ထ ဟိ သတ္တာ သိတေန ဘိန္နသရီရာ ဇီဝိတက္ခယမ္ပိ ပါပုဏန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၇။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၂။)

ဘိန္နသာလိဘတ္တစာဋီ (ထီ) [ဘိန္နာ+သာလိဘတ္တစာဋီ] ကဲ့အက်သော သလေးထမင်းအိုး။ သကလသရီရံ ဘိန္နသာလိဘတ္တစာဋီဝိယ အဟောသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၉။

ဘိန္နသိက္ခ (တိ) [ဘိန္နာ+သိက္ခာ] ပျက်စီးသော အကျင့်သိက္ခာရှိသော၊ အကျင့်သိက္ခာပျက်သော၊သူ။ ယထာ ပန ဘိန္နသိက္ခာယ သိက္ခ-

မာနာယ ပုန သိက္ခာပဒါနိ စ သိက္ခာသမ္မုတိ စ ဒိယျတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၅။

ဘိန္နသိတ္ထကယာဂု (ထိ) [ဘိန္နသိတ္ထက+ယာဂု] ကြေကွဲသော–ကျိုးသော–ထမင်းလုံးရှိသော ယာဂု၊ ထမင်းလုံးကွဲသော ယာဂု။ အာဟာရော်ပိ ဥဋ္ဌကံပိဋ္ဌေန ဃဋ္ဋိတာ ဘိန္နသိတ္ထကယာဂု ဝါ ပူတိသုက္ခဇက် ဝါ စျာမသုက္ခကုဆော ဝါ ပ်ံပုဏာတိ။ ဇ၁၊ ဋ္ဌ၊ ၃ ။၄၃၀။

ဘိန္နသိရ (တိ) [ဘိန္န+သိရ] ကွဲသောဦးခေါင်း ရှိသော၊ ဦးခေါင်းကွဲသော၊ သူ၊ သဗ္ဗေတေ ဘိန္နသိရာ သယိ ံသု။ ဇ၁၊ ၁။ ၂၆၉။ သဗ္ဗေဝ ဘေတိ တေပိ စတ္တာရော ဇနာအဘ္ဘနာ ကတေ နေဝ ဘိန္နသိသာ သယိ ံသု။ ဇ၁၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၁။

ဘိန္နသိမဋ္ဌ (တိ) [ဘိန္နသမာ+ဋ္ဌာ+အ]ကွဲပြားသော သိမ်ဋ္ဌတည်သော၊သူ။ အညထာ ဘိန္နသိမဋ္ဌတာယ ဟတြဋ္ဌဿ ဂဏ္ဌပူရကတ္တာတာ ဝါ ကမ္မကောပေါဝ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၂။(–၁၇၀။)

ဘိန္နသိမာ (ထိ) [ဘိန္နာ+သိမာ] (၁) ကွဲပြားသော–သိမ်–အပိုင်းအခြား။(တိ)(၂) ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြား ရှိသော၊ အပိုင်းအခြားကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ သူ။ (မေတ္တာပွားများရာ၌ မိမိ, ချစ်သူ, လျစ်လျူ။။ ပြုအပ်သူ, ရန်သူ ဤလေးဦးတို့၌ မေတ္တာစိတ် တသမတ်တည်းထား၍ ပွားများနိုင်လျှင် "ဘိန္နသိမ, သိမာသမ္ဘေဒ" အပိုင်းအခြားကို ဖျက်ဆီးပြီး သူမည်၏။ အဃတ်ပါပုဂ္ဂိုလ် လေးဦးတို့၌ မေတ္တာစိတ် တသမတ်ထည်း မထားနိုင်သေးလျှင် "ဘိန္နသိမ, သိမာသမ္ဘေဒ" မဖြစ်ခဲသး။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၀၀။ သူ၌ကွဲပြားသော အပိုင်းအခြားရှိသောဟု ပြန်ဆို၏။) (၁) အထက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ)(၂) ဘိန္နသိမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သိမာနာမပစ္စယ္ဟိ-ကော ဝုစ္စတိ။ တသ္မိမ္ပိ ပဝတ္တန္တိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၉။

ဘိန္နသိလ (တိ) [ဘိန္န+သိလ] ပျက်စီးသော သီလရှိသော၊ သီလပျက်သော၊ သူ။ သုခံ ကုတော ဘိန္နသိလဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၅၄။ (–ဝဇိရ။၄၀၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၉၆။)

ဘိန္နသိသ (တိ) [ဘိန္န+သိသ] ကွဲသောဦးခေါင်း ရှိသော၊ ဦးခေါင်းကွဲသော၊သူ။ ဘိန္နသိရ ကြည့်။

ဘိန္နသုဝဏ္ဏ (န) [ဘိန္န+သုဝဏ္ဏ] ကွဲ–ပြတ်–ကျိုး–နေသောရွှေ။ မဇ္ဈေ ဘိန္နသုဝဏ္ဏံ ဝိယ ဇောသဒိသမေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၄။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂။)

ဘိန္နသုဝဏ္ဏနိက္ခ (နေက္ခ) (ပုံန) {ဘိန္န+သုဝဏ္ဏ-နိက္ခ] ကွဲ–ပြတ်–ကျိုး–နေသော ရွှေစင်။ မဇ္ဈေဘိန္နသုဝဏ္ဏနိက္ခံ(နေက္ခံ)ဝိယ နိဗ္ဗိသိ-ဋ္ဌာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၀၉။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၃။)

ဘိန္နသုဝဏ္ဏရဇတ (န) [ဘိန္န+သုဝဏ္ဏရဇတ] ကွဲ–ပြတ်–ကျိုး–နေသော ရွှေငွေ။ မဇ္ဈေ ဘိန္နသုဝဏ္ဏရဇတာနံ ဝိယ နာနတ္တာဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။

ဘိန္နဿရ (ပု) [ဘိန္န+သရ] (၁)ကွဲသောအသံ။ (တိ)(၂) ကွဲသောအသံရှိသော။ (၁) အပိ စ ဘိန္နဿရအမနာပသဒ္ဒံ နဒတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၆၅။) (တိ) (၂) ဇာတ စ ဘိန္နဿရာပိ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၇။) ဘိန္နဿရတိ ဒ္ဝိဓာ ဘူတ-ဿ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၀။

ဘိန္နဟနုက (တိ) [ဘိန္နာ+ဟနု+က] ပျက်စီးသော မေးရှိသော၊ မေးပဲ့သော၊သူ။ ဘိန္န-ဟနုကော ဝါ ဝက်ဟနုကော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၁။

ဘိန္နဟိရောတ္ထပ္ပ (တိ) [ဘိန္န+ဟိရောတ္တပ္ပ] ပျက်စီးသော အရှက်အကြောက်ရှိသော၊ အရှက်အကြောက်ကင်းသော၊ သူ။ နာသာ ဘိန္နဟိရောတ္တပ္ပသာ မမ ဓီတရံ ဒဿာမိ။ ဇာ၊၄၆၊ ၁။၂၂၃။

ဘိန္နာကာရ(ပု)[ဘိန္န+အာကာရ] (၁) ကွဲပြားသော အခြင်းအရာ။ (တိ) (၂) ကွဲပြားသော အခြင်းအရာရှိသော။ (၁) ဘေဒန္တိ-ဉက္ကဌာဒိဘေဒဥ္စေဝ ဘိန္နာကာရဉ္စ။ သံ၊၃၊၂။ ၁၃၀။ (တိ) (၂) ဘိန္နာကာရော ဟုတ္ဘာ ဝိသိဋ္ဌဖလဘာဝံ အာပဇ္ဇတိ၊ အနုဋီ၊၃။၄၄။

ဘိန္နာဂတ (ပု) ဘိန္နာဂတတိုင်း။ ဘိန္နာဂတေ (ဇာ၊၂။၂၆၆) တိ ဘိန္နာဂတေ နာမ ရဋ္ဌေ။ ဇာ၊၄၇၊၁၂၁။

ဘိန္နာဇီဝ (တိ) [ဘိန္န+အာဇီဝ] ပျက်စီးသော အသက်မွေးမှုရှိသော၊ အသက်မွေးမှုပျက်စီးသော၊ သူ။ ဘိန္နာဇီဝေါတေ့ဝ သခ်ံ ဂစ္ဆတိ။ မိလိန္ဒ။၂၂၃။ (–ဝိ၊၄၊၂။၁၀၀။ သံ၊၄၊၂။ ၂၀၅။)

ဘိန္နာဇီဝပုဂ္ဂလ (ပု) [ဘိန္နာဇီဝ+ပုဂ္ဂလ] အသက်မွေးမှု ပျက်စီးသောပုဂ္ဂိုလ်။ သံယသန္တကံ နိဿာယ ဇီဝမာနော ဘိန္နာဇီဝပုဂ္ဂလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊၄၊၃။၇၇။

ဘိန္နာဓာရ (တိ) [ဘိန္န+အာဓာရ] ကွဲပြားသော— တည်ရာ—အာဓာရ–ရှိသော။ဘိန္နာ-ဓာရဿ စ ဥပမာနတ္ထဿ ဣဓ အသမ္ဘဝတော ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၅။

ဘိန္နာဓိကရဏ (န) [ဘိန္န+အဓိကရဏ] (၁) ကွဲပြားသောအနက်။ (တိ) (၂) ကွဲပြားသော တည်ရာရှိသော၊ တည်ရာအနက် ကွဲပြားသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဘိန္နာဓိကရဏဘာဝေန ပယုတ္တော ဓမ္မသဒ္ဒေါ။ ဝိမတိ၊၁။၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၈၅။(—သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။) တုလျာဓိကရဏ—လည်းကြည့်။

ဘိန္နာဓိကရဏဝိသယ (တိ) [ဘိန္နာဓိကရဏ+ဝိသယ] ကွဲပြားသောအနက်လျှင် အရာရှိသော။ ဘိန္နာဓိကရဏဝိသယော တိပဒေါ ဗာဟိရတ္ထသမာသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၉။

ဘိန္နာဓိကရဏဝိသေသန (န) [ဘိန္နာဓိကရဏ+ဝိသေသန] ကွဲပြားသော — တည်ရာ — အနက်—ရှိသောဝိသေသန။ဥဿာဟဇနနသာကာလဝသေန ဘိန္နာဓိကရဏဝိသေသနဘာဝတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၃၉။

ဘိန္နာနုသန္ဓိဇနန (တိ) [ဘိန္နာနုသန္ဓိ+ဇနန။ ထိဋ္ဌဇနနီ] ကွဲပြားသူတို့ကို စေ့စပ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကွဲပြားသူတို့ကို ညီညွတ်စေတတ်သော။ အဝိ၀ါဒဝဓုနကရဏီ သုဂ်ရံ၊ ဘိန္နာနုသန္ဓိဇနနီ အဘဏိ။ ဒီ၊၃။၁၄၀။

ဘိန္နာရမ္မဏ (တိ) [ဘိန္န+အာရမ္မဏ] ကွဲပြားသော အ ရုံရှိသော၊ အာရုံကွဲပြားသော။ သာ ယထာသကံ. ပစ္စယသမုဒါဂမသိဒ္ဓိတော ဘိန္နာရမ္မဏာနံ ဝိယ ဝိသေသာဓိဂမာနံ ကေစ္စ် အနုပ္ပတ္တိယာ အသံကိဏ္ဏာ ဧဝ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၂၈။(—အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။ အနုဋီ၊၁။၂၀၈။)

ဘိန္နာဝါသ (တိ) [ဘိန္န+အာဝါသ] ပျက်စီးသော နေရာရှိသော၊ သူ။ အထ တေ ဘိန္နာ-ဝါသာ ဥပဒ္ဒုတာ စရမာနာ စိတ္တေကဂ္ဂတံ နလဘိဿန္တိ။ ဇာ၊၄၊၂။၃၅၄။

ဘိန္နောကာသ (ပု) [ဘိန္န+ဩကာသ] ကျိုးရာပြတ်ရာအရပ်။ ခဏ္ဍ (၅) ကြည့်။

ဘိန္နောဋ္ဌ (တိ) [ဘိန္န+ဩဋ္ဌ] ကွဲသောနှုတ်ခမ်းရှိသော၊ နှုတ်ခမ်းမဲ့သော (အိုး)။ မုဏ္ဍဃဋ္ဌန္တိ ဘိန္နောဋ္ဌံ ဃဋံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။

ဘိမ္မ (တိ) [ဘိ+မ] ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော။ မဟာဃောရ -ကြည့်။

ဘိယျ (တိ) [ဘိ+ယ။ ဘီဘယော၊ ဘာယတီ-ယသ္မာတိ ဘိယျော။ ဒွိတ္တံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၀၃။

သောပုမာဟု ဓ နှ်၊ ဋ္ဌီ။ ၉၅၀-၌ ဖွင့်သည်။ ဝိသေသျ ဓိန ဝ်ဖြစ်၍ တ်လိင်္ဂထ းသည်။] (၁) အမျ း၊ မျာ.သော။ (၂) အလွန်အကဲ၊ လွန်ကဲသော။ (၃) ဘိယျော.ပဟူတရ.တွ-သော။ ဓာန်။၉၅၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိယျတရ (တ်) [ဘိယျ+တရ] အထူးသဖြင့် လွန်ကဲသောဘော။ ဘိယျာဏော ဝါ (ဇာ၊ ၁။ ၂၃၂)တိ အတိ.ရေကတရော ဝါ တေသံ ဒိ.ဗ္ဗာ စ ဝဏ္ဏော ဝိပုလာ စ ဘောဂါ ဟော.ဒန္တိ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။

ဘိယျတရာဘိညာ (တိ) [ဘိယျတရ+အဘိညာ] အထူးသဖြင့် လွန်မြတ်သော ဉာဏ်ပညာ ရှိသော၊သူ။ ဘိယျောဘိညာတရ(၂) ကြည့်။

ဘိယျော (ဗျ) [ဘိယျော်တိ အတိရေကတ္ထေ နိပါတော်။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ လ္ကဓ ဟိ ဘိယျော်တိ အတိရေက.တ္ထာနိပါတော၊နေ ယေဘုယျပုနာ-ဒိ အ.ဿော။ မဏိမ၌။၂။၂၀၅။ ရူ၊နှာ။၁၃၃။ နီတိ၊ပဒ။၃၉၀။] (၁) အထူး၊ အလွန်အကဲ၊ လွန်ကဲသော၊ လွန်စွာ။ (၂) မြတ်သော၊ ထူးကဲလွန်မြ က်သော။(၃) အ ဆင့်ဆင့်၊အဖန်တလဲလဲ၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်။ (၄) တဖန်။ (၅) အမျာ၊ များသောအ ာဖြင့်၊ များစွာ။ (၁) ခန္ဓာဘိယျော နဝိဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၁။၂၂၇။ (—ဒီ၊၂။၃။ ဒီ၊၃။၁၅၁။ မ၊၁။၂၁။ ဓမ္မ။၁၅၊ ၅၀။ ဝိမာန။ ၆၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၂။ ၃၁၀။ ဇာ၊ ၂။ ၄၇၊ ၁၀၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂။) ခန္ဓာဘိယျောတိ နိပ္ပန္နသောဘနေသု အ-တ္ထေသု ခန္ဓိတော ဥတ္တရိတရော အတ္ထော နာမ နဒတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ ဘိယျောပီတိ အတိရေ-ကမ်ိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၂၀။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၅၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၄၅။ ဇာ၊ဟ၊၆။၁၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၄၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၂။) ဘိယျောကမျာဘာ (၂) လည်း ကြည့်။ (၃) အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျော (ဒီ၊၁။၁၆၃) တိ အဟမေဝ တသ္မိ-သမယေ ဥတ္တမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ဘိယျော-ဘိညတရ-လည်း ကြည့်။(၃) သုခါဘိယျော သောမနဿံ။ ဒီ၊၂။၁၇၃။ (—ဇာ၊၁။၈၂။) သုခါဘိယျော သောမနဿန္တိ သမာပတ္တိ-တော ဝုဋ္ဌိတဿ စျာနသုခ.စ္စယာ အပရာ-ပရံ သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဘိယျောဗာလာတိ....ဗာလာအညာဏာသင်္ခာ ပုနပ္ပုနံ ကုဗ္ဗေယျုံ။။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၆။ (၄) ဧတေ ဘိယျော (ဇာ၊၁။၉၉) တိ ဧတေ ဒွေ ဇနာ ဘဉ္ဇာပိ ပုန သမာဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၆။ (၅) ဘိယျောရူပန္တရာသာဟ၊ စရိ-ယေန စ ကာ္ဘစိ။ ဘိယျော ဗာဟုလ္လေန။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။ စ။ (နှာ-၄)

ဘိယျောကမျတာ (ထီ) [ဘိယျောကမျ+တာ] (၁) အများကို အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အများကို အလိုရှိခြင်း။ (၂) အထူးကို-လွန်စွာ-အလိုရှိ ာည်၏ အဖြစ်၊ အထူးကို-လွန်စွာ-အလိုရှိခြင်း။ (၁) ပရိက္ခာရာနံဘိ-ယျောကမျတံ ဥပါဒါယ စီဝရံ ပစ္စက္ခာတိ။ မဟာနိ။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄။ ဘိယျောကမျ-တန္တိ ဗဟုကာမတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၂၂။ (၂) ဘိယျောကမျတာ (အဘ်၊၈။၂၆၄။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၆၄) တိ ဝိသေသကာမတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။ ဘိယျောကမျတာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆)တိ ဘိယျော ဘိယျော ဥပ္ပါ-ဒနိစ္ဆာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၀၃။

ဘိယျောဓိမတ္တ (တိ) [ဘိယျော+အဓိမတ္တ] အလွန်ပြင်းထန်သော။ (ဘိယျော၊သောက ဒုက္ခ၏ အထက်၌။ အဓိမတ္တံ၊ လွန်ကဲသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊သျ။ ၃။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၀၀-ကြည့်။) ဘိယျော်မိ-မတ္တ မဓိဂစ္ဆတိယေဝ ဒုက္ခံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၉၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၄။

ဘိယျောပဝစုန (န) [ဘိယျော+ပဝစုန] အလွန်-များစွာ—တိုးပွားခြင်း။ သော ဟိ အာဘုဇ္ဈန္တသ ဘိယျော ပဝစုနဝသေန ဥပပဇ္ဇ-တိ။ အံ၊၆၊၃၊၁၁၇။

ဘိယျောဘာဝ (ပု) [ဘိယျော+ဘာဝ] အဖန်ဖန်ဖြစ်ခြင်း၊ အတိုင်းထက်အလွန် တိုးပွားစေခြင်း။ အပ္ပသန္နာနံ ပသာဒါယ ပသန္နာနံ ဘိယျောဘာဝါယ။ ဝိ၊၁။၂၄။ အံ၊၁။၉၇။ အံ၊၃။၃၁။ (–ဒီ၊၂။၂၅၀။ သံ၊၃။၉၁။ အံ၊၁။၄၁။ ပဋိသံ။၄၀၊၁၀၀။ ဒီ၊၆၊၂။၃၇၆။ မ၊၆၊၁၊၂၉၄။ အံ၊၆၊၁။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၈။) ပသန္နာနံ ဘိယျောဘာဝါယာတိ....ဘိယျော-ဘိယျော ပသီဒန္တိ။ ဝိ၊၆၊၁။၁၉၀။ အံ၊၆၊၃။ ၃၀၉။ ဘိယျောဘာဝါတိ ဥပရိဘာဝါယ။ ဒီ၊၆၊၂။၃၉၃။ ဘိယျောဘာဝါယာတိ ပုနပ္ပုနံ ဘာဝါယ။ အံ၊၆၊၁။၃၀၃။ မ၊၆၊၁။၃၀၁။ (–အံ ၆၊၂။၉၅။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၁၅၅။ ဒီ၊၆၊၂။ ၃၂၄။ အံ၊၆၊ ၁။၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ ၆၊၁။၁၅၅။) ဘိယျောဘာဝေါ ပုနပ္ပုနံ ဘဝနံ၊ သော ပန ဥပရုပရိဥပ္ပတ္တိတိ အာဟ ဥပရိဘာဝါယာတိ။ ဒီ ၆၊၂။၃၄၆။

ဘိယျောဘိည (တိ) [ဘိယျော+အဘိည](၁) အလွန်ဆင်ရှာသော၊သူ။ (၂) လွန်မြတ်သော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊သူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘိယျောဘိညတရ (တိ) [ဘိယျောဘိည+တရ] (၁) အထူးဆဖြင့် အလွန်ထင်ရှားသော။ အတိုင်းထက်အလွန် ထင်ရှားသော၊သူ။ (၂) အထူးသဖြင့် လွန်မြတ်သော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ အတိုင်းထက်အလွန် ဉာဏ်ပညာရှိသော၊သူ။ (၁)(၂) အညော သမဏော ဝါ ဗြဟ္မဏော ဝါ ဘဂဝတာ ဘိယျော ဘိညတရော ယဒိဒံ သမ္မောဓိယံ။ ဒီ၊၃။၀၂။ သံ၊၃။၁၃၀။ ဘိယျောဘိညတရောတိ ဘိယျတရော အဘိညာတော, ဘိယျတရာဘိညော ဝါ၊ ဥတ္တရိတရဉာဏော်တိ အတ္ထော။ ဒီ၊၆၊ ၃။၆၂။ သံ၊၆၊၃။၂၄၁။ (–သံ၊၆၊၂။၂၄၁။) အဘိညာယတိတိ အဘိညော၊ အဓိကော အဘိညော ဘိယျောဘိညော၊ သော ဧဝ အတိသယဝစနိစ္ဆာဝသေန "ဘိယျောဘိည-တရော"တိဝုတ္တော်တိ အာဟ "ဘိယျတရော အဘိညာတော" တိ။ ဒုတိယဝိကပ္ပေ ပန အဘိဇာနာတီတိ အဘိညာ၊ အဘိဇ်သင်္ခာ-ပညာ၊ ဘိယျောအဘိညာ တေဿာတိ ဘိယျောဘိညော၊ သော ဧဝ အတိသယဝစ-နိစ္ဆာဝသေန ဘိယျောဘိညတရော၊ သွာယ-မဿ အတိသယော အဘိညာယ ဘိယျော-ဘာဝကတောတိ အာဟ "ဘိယျတရာ-ဘိညောဝါ"တိ။ ဒီ၊၆၊၂။၅၀–၉။ (ပုဒ်အဆုံး အဖြာဖြာကို ဒီ၊၆၊၃–သျ၊၁။၂၃၀-၁-ကြည့်။)

ဘိယျောဘိယျော (ဗျ) [ဘိယျော - တပုဒ်ကို နှစ်ပုဒ်ပြု။] အဖန်ဖန်။ ဘိယျောဘိယျော နိမန္တေန္တိ (မဟာနိ။၁၇၃)တိ ဥပရုပရိ နိမန္တေန္တိ။ မဟာနိ၊၆၊၂၉၃။

ဘိယျောဝုတ္တိ (ထီ) [ဘိယျော+ဝုတ္တိ] လွန်စွာ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာတိ ဘိယျောဝုတ္တိ-ဝသေန ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၅။

ဘိယျောသ (ပု) ဘိယျောသဒ်ဆေရ်။ ဘိယျော-သုတ္တရ (ဒီ၊၂။၄။ သံ၊၁။၃၉၇ ၏ နိဿိ ဘိယျော သော စ ဥတ္တရော စ၊ တေသု ဘိယျောသော ပညာယ ဥတ္တရော၊ ဥတ္တရော သမာဓိနာ အဂ္ဂေါ အဟောသိ။ ဒီ၊၆၊၂။၁၀။ (အဘိ၊၆၊ ၁။၇၀။ ဇာ၊၆၊၁။၅၁။ အပ၊၆၊၁။၅၃-တိုဋ္ဌ ဘိယျသ–ဟူ မူကွဲရှိသည်။)

ဘိယျောသော (ဗျ) [ဘိယျောသောတိ ဣဒံ ဘိယျောသဒ္ဒေန သမာနတ္ထံ နေပါတိကံ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၄၇။နီတိ၊ သုတ္တ။နှာ။၁၂၅၊၁၇၅။] လွန်စွာ၊အလွန်အကဲ၊ လွန်လွန် မင်းမင်း။ (ဤပုဒ်သည် မတ္တာယနှင့် အမြဲတွဲ၍ပ်လျက် နေသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။ "ဘိယျောသော-

သက္ကော သလ္လကတ္တောတိ ခေါ သုနက္ခတ္တ ဇာတကဝတ္ထုသ္မေတံ အဓိဝစနံ။ မဟာဝ။၄၇။ (–အံ၊၂။ ၂၀၇။ ဝိဒ္ဓ၊၂။ ၁၃၇။ မဒ္ဓ၊၄။ ၂၁၁။) (နာ) (၂) ဘိသက္ကမေဝဘေသဇ္ဇံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၄။ဘိသဂ္ဂ-နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ဘိသက္ကမ္မ(နာ) [ဘိသက္က+ကမ္မ] ဆေးသမား သည် စီရင်ဖော်စပ်ပြုလုပ်အပ်သည့်ဆေး။ ယံ ကဉ္စိ ဂိလာနဿ သပ္ပါယံ ဘိသက္ကမ္မံ တေလမဓုဖာဏိတာဒီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃။မဟာနိ၊၆။၄၁၁။

ဘိသက္ကရဟိတ(တိ)[ဘိသက္က+ရဟိတ]ဆေးဆရာ –ဆေးသမား-ကင်းသော၊ သူ။ ယထာ နာမ ကေဋ္ဌိသ်လာ ရက္ခသာ ဘိသက္ကရဟိတေ ဥမ္မတ္တေ အာဝိသိတ္ထာ။ထေရ၊၆။ ၂။၃၅၃။

ဘိသက္ကာနုညာတ (တိ) [ဘိသက္က+အနုညာတ] ဆေးဆရာခွင့်ပြုအပ်သော၊ ဆေးဆရာသည် စီရင်ဖော်စပ်ခွင့်ပြုအပ်သော။ ဂိလာနဿ ယံ ကိဉ္စိ သပ္ပါယံ ဘိသက္ကာနုညာတံ တေလမဓုဖာဏိတာဒီဇီဝိတပရိက္ခာရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃။ မဟာနိ၊၆။၄၁၁။

ဘိသခနန(နာ)[ဘိသ+ခနန]ကြာစွယ်ကိုတူးခြင်း။ ကောဓာပသော သြတရိတ္ထာ ဘိသခနနာဒီနိ ကာတုံ အာရဒ္ဓေါ။ သံ၊၆၊၁။ ၂၇၂။

ဘိသဂဏ္ဍိ(ပု) [ဘိသ+ဂဏ္ဍိ] ကြာစွယ်–ကြာရင်း—အဖု။ ဘိသဂဏ္ဍိမှိ ပန ကဏ္ဍကော ဟောတိ။ ဝိ ၆။၁။ ၂၀၆။

ဘိသဂ္ဂ (နာ) [ဘိသဇ+အ] ဆေး။ ယထာဘိသဂ္ဂမေဝ ဘေသဇ္ဇံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၅။

ဘိသတိ (ကြိ) [ဘိသ+အ+တိ] ညှဉ်းဆဲတတ်၏။ ဘိသ-ဩဘာင့်ကွင်းကြည့်။

ဘိသဒါန (နာ) [ဘိသ+ဒါန] ကြာစွယ်–ကြာရင်း–ကိုပေးလှူခြင်း၊ကြာစွယ်—ကြာရင်း–

မတ္တာယ = အတိုင်းအရှည်ထက် လွန်စွာ၊ အတိုင်းကက် အလွန်"ပဟု မြန်မာပြန်ရမည်။ မောဂ်၊ပဋ္ဌိကာ၊နှာ။၁၀၀-၌ ဘိယ္ယောသောမတ္တာယကို ဝိဘတ္တိနှင့်ပဒပဋိရူပကနိပါတပဒဟု ဆိုသည်။မောဂ်၊သျာ၁။နှာ။၂၁၉လည်း(ကြည့်၊) ဘိယ္ယောသောမတ္တာယ အနေကပရိယာယေန ဓမ္မိယာ ကထာ သန္ဒဿေတိ။ဥဒါန်။ ၁၇၀။(–ဝိ၊၄။ဥဂ၆။ ဒီ၊၁။ ၂၀၅။သံ၊၁။ ၂၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၀၇၊၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ .၂၁၀။ဝိဘာဝိနီ။ ၂၆၀။)ဘိယ္ယောသောမတ္တာယာတိ ပမာဏာတော ဥတ္တရိ၊ ပမာဏံ အတိက္ကမိတ္ထာ အဓိကာတရန္တိ အတ္ထော၊ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂။(—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၄။ မဏိမဉ္ဇူ။၂။၄၀၇။)

ဘိသ(ပု၊နာ)[ဘိသ+အ။ဒ္ဓိပဒစတုပ္ပဒါနံ ဆာတကံ ဘိသတိ ဟိံသတိ ဝိနာသေတီတိ ဘိသံ၊ကောသော? ပဒုမကန္ဒော။ အပါဋ္ဌ၊၂။၉၂။ ဝိသ+အ။ဘာသ+အ။ ဝိသပေရဏော၊ ပဿဘော၊ ဘိသံ။ဘာသဒိတ္တိယံ ဝါ အာကာရဿိ။ဓာန်၊ ဋ္ဌီ၊၆၀၇။] (၁) ကြာစွယ်၊ကြာရင်း၊ကြာဥ၊ ကြာဖု။(၂)သစ်ဥ၊သစ်ဖု။ (မြန်မာဝေါဟာရ မတူသော်လည်း ပါဠိ၌ ဘိသတပုဒ်ထည်းက အထက်ပါအနက်အားလုံးကိုဟောနိုင်သည်။) (၁)(၂)သာကံ ဘိသံ မဓုံ မံသံ သုဒ္ဓံ သာလိနမောဒနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၁။(–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။) ဘိသန္တိ သမ္ဘလံ ယံကိဉ္စိ ကန္ဒဇာတံ ဝါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၂၀၆။(-သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၃)

ဘိသကောဋ္ဌာသ(ပု) [ဘိသ+ကောဋ္ဌာသ]ကြာစွယ်အဖို့အစု။ ဧတော ဘိသကောဋ္ဌာသေ တုမ္ဗေ "ကရိမှာ"တိ ဝဒထ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၆။

ဘိသက္က(ပု၊နာ)[ဘိသဇ+အ။ ဘိသဇ္ဇတိ စိကိစ္ဆတီတိ ဘိသက္ကော၊ကာဇဿကော။ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၂၉။ အဘိ+သဇ+အ။အာရောဂျံ အဘိသဇ္ဇတီတိ ဘိသက္ကော၊နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၁။] (ပု) (၁) ဆေးဆရာ။ (နာ) (၂) ဆေး။ (ပု) (၁) ဘိ-

အလှူ။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ဘိသဒါန-ဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၁၇၊၃၃၁။ (–အပ၊ ၂။၅၇။)

ဘိသဒါယက (ပု) [ဘိသ+ဒါယက] ကြာစွယ်လှူသူ၊ ဘိသဒါယကထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဘိသဒါယကော ထေရော ဣမာဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၇။ အပ၊၂။၅၈။

ဘိသပဗ္ဗ (န) [ဘိသ+ပဗ္ဗ] ကြာစွယ်၏အဆစ်။ ဘိသပဗ္ဗေ ဇာတံ ပတ္တံ ဝါ ပုပ္ဖံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊၌၊၁။ ၂၀၆။

ဘိသပုပ္ဖ (န) [ဘိသ+ပုပ္ဖ။ ဘိသတောပိဥ္ဇန္တာ ပုပ္ဖတိတိ ဘိသပုပ္ဖံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၈၅။] ကြာပန်း။ ဘိသပုပ္ဖံ သရောရှ ဘ(သုတ္တနိ။ ၂၇၉)နွှဲ့ သရေ ဝိရုဠှံ ပဒုမပုပ္ဖံ ဝိယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

ဘိသမူလ (န) [ဘိသ+မူလ] ကြာစွယ် ကြာရင်း။ ဘိသမူလာနံ ဓဝလတာယ ဝုတ္တံ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၊၂၀၆။)

ဘိသမူလခါဒန (န) [ဘိသမူလ+ခါဒန] ကြာစွယ်ကြာရင်းတို့ကိုစားခြင်း။ ဘိသမူလခါဒနနဒစဝ မဓုဇောဇကပါနေန စ ခုပ္ပိပါသာနံ ပိနိတတာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။

ဘိသသမ္မတခတ္တိယ (ပု) [ဘိသသမ္မတ+ခတ္တိယ] ဘိသဟုသမုဟ်အပ်သောမင်း၊ဘိသမင်း။ ဣတော တတိယကေ ကပ္ပေ၊ ဘိသသမ္မတ ခတ္တိယော။ အပ၊၁။၁၃၃။

ဘိသာလုဝ (ပု) [ဘိသ+အာလုဝ] ကြာစွယ်ပိန်း။ ဘိသာလုဝဠ္ဍ ပါဒါသိ၊ ဥဒက် ဟတ္ထ ဓောဝနံ။ အပ၊၁။၁၃၃။အာလုဝ-ကြည့်။

ဘိသာလုဝဒါယက (ပု) [ဘိသာလုဝ+ဒါယက] ကြာစွယ်ပိန်းဥလှူ။ဘူးသူ။ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဘိသလုဝဒါယကော ထေရော ဣမာဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၃၃။

ဘိသိ (ထိ) [ဗြူ+သဒ+ဣ] ဗြူဝန္တော ဧတီဿိသဒန္တီတိ ဘိသိ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၃၄၂။ ဂ.ခါ၊ ယော၊၃။၃၅၅။] (၁) ဘုံလျှို။ (ဘုံလျှို ၂-မျိုး——မဠကဘိသိ၊ ပဒုမကဘိသိ၊ ဝိ၊၂။၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၀။အဲ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၂။ဘုံလျှို ၅-မျိုး –ဥဇ္ဈာဘိသိ၊ စောဋ္ဌဘိသိ၊ ဝါကဘိသိ၊ တိ၊ဃဘိသိ၊ ပဒ္မ ဘိသိ။ ဝိ၊၂။၅၉။ ဝိ၊၄။ ၂၉၆။ မဟာနိ။၁၀၁။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၊၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၂။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၆၃၊၄၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၂၀။) (၂)ခရိုး။ (၁) ဝိဋ္ဌံ ဝါ ဘိသိ ဝါ ကောစ္ဆံ ဝါ။ ဝ်၊၂·၅၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၄။) (၂) ကုလ္လော စ ဘိသိသက်မော။ စူဠနိ၊၂၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၉၃။ နေတ္တံ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၀။

ဘိသ်ဥပဓာန (န) [ဘိသိ+ဥပဓာန] ဘုံလျှိုအုံး။ မသာရကာဒိ မဠုပီဌံ တတ္ထ အတ္တနိုဂဗ္ဘံ ဘိသိဥပဓာနဠ္ဆ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၁။

ဘိသိစ္ဆဝိ (ဆဝိ) (ထိ) [ဘိသိ+ဆဝိ] ဘုံလျှိအရေ၊ ဘုံလျှိအလွှမ်း၊ ဘုံလျှိစွပ်။ ဥတ္တရတ္ထရဏံ ဝါ ဘူမတ္ထရဏံ ဝါ ဘိသိစ္ဆဝိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၄။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၀။ ဝဇိရ။ ၅၄၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၀။) ဘိသိစ္ဆဝိတိ မဠ္ဍဘိသိယာ ဝါ ပီဌဘိသိယာ ဝါ ဆဝိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။ အဓိဋ္ဌာနုပဂေသု ဝါ တေသံ ပရိက္ခာရဘ္ဘာ ဘိသိဆဝိယာ ဝိယ အနာပတ္တိ။ ဝဇိရ။ ၂၄၀။

ဘိသိစ္ဆဝိပရိယန္တ (တိ) [ဘိသိစ္ဆဝိ+ပရိယန္တ] ဘုံလျှိရေ–ဘုံလျှိအလွှမ်း–အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော။ ဂိဟိဝတ္ထာဒီနံ ဘိသိစ္ဆဝိပရိ၊ နန္တေန ကိစ္စံ နု လဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၄။

ဘိသိတ္ထဝိကာ (ထိ) [ဘိသိ+ထဝိကာ] ဘုံလျှိထည့်စရာ အိပ်၊ ဘုံလျှိ စွပ်။ဘိသိစ္ဆဝိ ဟိ

ဘိသိတ္ထဝိဂ္ဂဟတိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။ ၅၄၀။ (–ဝိမတိ၂။ ၂၄၈။)

ဘိသိဒါန် (န) [ဘိသိ+ဒါန] ဘုံလျှိုကိုပေးလှူခြင်း၊ ဘုံလျှိုအလှူ။ လဘာမိ ဥဘဏ္ဍပရိပါကံ၊ ဘိသိဒါနဿိဒံဖလံ။ အပ၊ ၁။ ၃၆၇။

ဘိသိန် (ထိ) [ဝိသ+ဣန+ဣ။ ဝ-ကိုဘ-ပြု။ သူစိ။] ကြွေတော။ ဘိသိနုမ္မုဇိနိ ဘပေ။ ဓာန်။ ၆၈၉။

ဘိသိသခ်ေပ (ပု) [ဘိသိ+သခ်ေပ] ဘုံလျှိုအသုင်သဏ္ဌာန်။ ဒ္ဒေ တိဏိ ဧကေတော ကတ္တာ ဘိသိသခ်ေပေန သံဟရိတဗ်ဝဏ္ဏနိ ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၀၉။

ဘိသ္မ (တိ) [ဘီ+သ္မ။ ဘေသ္မ-ကြည့်။] (၁) ကြောက်မက်ဖွယ်။ (အာချုံစသည်။) (၂) ကြီးမားသော။ (၁) ဘိသ္မာ အစ္ဆဋ္ဌတော သဒ္ဒေါ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၂။ (–မဟာနိ။ ၃၁၇။) ဘိသ္မာတိ ဘယာနကော၊။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၇၅။ (– မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၇၅။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိသ္မာကာယ (ပု) [ဘိသ္မ+ကာယ။ မဇ္ဈေဒီ-ဃ] ကြီးမားသော ကိုယ်ကာယရှိသော၊ သူ။ ဘိသ္မာကာယော (ဒီ၊၂။ ၂၀၉)တိ မ-ဟာကာယော၊ ဒ္ဒိဟိ တီဟိ မဂဓိကေဟိ ဂါမက္ခေတ္တေဟိ သမပ္ပမာဏအတ္တဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၆။

ဘိတ (တိ) [ဘီ+တ] ကြောက်ရွံ့သော၊ သူ။ ဂေါပိတော သန္တော ဘီတော ဥဗ္ဗိဂ္ဂေါ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၀။ ဥဒါန။ ၉၉။ (–စရိယာ။ ၄၀၃။) ဘီတောတိ ပရဏ္ဍဘီ ဘာယမာနော။ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၁။ ဓနိကေ-ဟိ ဘီတောတိ လူဟာယိကေဟိ ဥဗ္ဗိဂ္ဂေါ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၇၊

ဘီတကာလ (ပု) [ဘီတ+ကာလ] ကြောက်ရွံ့သောအခါ။ ဘီတကာလေ ဒုက္ခဝေဒနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၆။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၀၊ ၃၀၃။)

ဘီဘစိတ္တ (တိ) [ဘီတ+စိတ္တ] ကြောက်ရွံ့သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဂမနပထမေသန္တိဿ ဘီတစိတ္တာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။ (–အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၃၅။)

ဘီတတသိတ (တိ) [ဘီဘ+တသိတ] ကြောက်ရွံ့ဆိတ်သန့်သော၊ သူ။ ဘီတတသိတသာ ဂဏှတော ဒုက္ခဝေဒနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၈။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊၂။၂၆၃။)

ဘီတတ္တ (န) [ဘီတ+တ္တ] ကြောက်ရွံ့သည်၏အဖြစ်၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ ဘီတတ္တ (ထေရ။ ၃၂၀) နှိ ဘီဘဘာဝေါ။ ဘယနှိ့ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

ဘီ ာဗ္ဘဝတ္ထု (န) [ဘီတ္ဗ္ဘ+ဝတ္ထု] ကြောက်မက်ဖွယ်ဝတ္ထု၊ ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံ။ ဘာယိ-တဗ္ဗဋ္ဌေန ဘယံ၊ ဘီမဘာဝေန ဘေရဝန်္တိ ဘယဘေရဝံ၊ ဘီတဗ္ဗဝတ္ထု။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၂၁၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၄။

ဘီဘဘီတ (တိ) [ဘီဘ+ဘီတ] အလွန်ကြောက်ရွံ့သော၊ သူ။ တတ္ထ ယော ဟိ ဘီတဘီတော မရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။

ဘီတမာနသ (တိ) [ဘီတ+မာနသ] ကြောက်ရွံ့သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ တထေဝ တိတ္ထိယေ ဒိသ္ဝာ၊ ဝိတ္တတေ ဘီတမာနသေ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၁။

ဘီတရဝ (ပု) [ဘီဘ+ရဝ] ကြောက်ရွံ့သော ကြောင့် အော်မြည်သောအသံ။ သစာဟံ ဘီတရဝံ ရဝိဿာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ (–ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။)

ဘီတိ (ထိ) [ဘီ+တိ] ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ ဘယံ-နာမ ဘီတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၇။

ဘိမိ° (ပု)[ဘိ+မ။ဘာယန္တိ တေသွာတိ ဘိမေဝာ။ ကစ္စည်း။ ၆၂၈။] (၁) ဘိမမည်သောတူရိယာ။ (တိ) (၂) ကြောက်ရွံ့သော၊ သူ။ (၃) ကြောက်မက်ဖွယ်သော၊ ကြောက်စရာကောင်းသော၊ သူ။ (၁) အာလမ္ဗော ဂဂ္ဂရော ဘိမော။ ဝိမာန။၂၂။ (တိ) (၂) ဘိတပ္ပ ဝတ္ထု၊–ကြည့်။ (၃) တထာဂတော လ္ဟသိ ဘိမော၊ ပဋ္ဌာဘိညော မဟိဒ္ဓိကော။ အပ၊ ဥ၊၁။၁၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။

ဘိမ၂ (တိ) [ဘိမာ+သေနာ] ကြောက်မက်ဖွယ်စစ်သည်ရှိသော၊ သူ။ ရူပဘဝေါ ရူပံ ဘိမသေနောဘိမော။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၂၁၆။

ဘိမကာယ (တိ) [ဘိမ+ကာယ] ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ကြောက်မက်ဖွယ် –ကြောက်စရာကောင်း – သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဘိမကာယော (ဇာ၊၂။ ၁၇) တိ ဘယဇနကကာယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၇၀။

ဘိမတပ (တိ) [ဘိမ+တပ] ကြောက်မက်ဖွယ်–ပြင်းထန်–သောအကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ဃောရတပေါတိ ဒုက္ကရတာယ ဘိမတပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၃၆၄။

ဘိမဒဿန (တိ) [ဘိမ+ဒဿန] ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော အဆင်းရှိသော၊ မြင်လျှင် ကြောက်စရာကောင်းသော၊ သူ။ ပဝစုကာယော ဗလဝါ၊ မဟန္တော ဘိမဒဿနော။ စရိယာ။၄၀၂။ (–ဇာ၊၁။၃၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၇၁။) ဘိမဒဿနောတိ မဟာသရိရတာယ ဝနမဟိ°သဇာတိတာယ စ သိလံ အဇာနန္တာနံ ဘယဇနနတော ဘယာနကဒဿနော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။

ဘိမဘယဇနကနိနာဒ (ပု) [ဘိမဘယဇနက+နိနာဒ] အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အော်ဟစ်သံ။ ဘိမဘယဇနကနိနာဒမဟာသဒ္ဒါ သံသိဒ္ဓိတဆဋ္ဌိဓဇာသဝါ မာလာကုလာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၀။

ဘိမဘိမ (တိ) [ဘိမ+ဘိမ] အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်သော။ (ကြိ၊ဝိ) ကြောက်ကြောက်လန့်လန့်၊ ယံ တဿ ရုဇ္ဇရုဇ္ဇဿ ဘိမဘိမဿနိတေ ဒါရကေ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၈။

ဘိမရထ (ပု) ဘိမရထမင်း။အဟမဋ္ဌကော ဘိမရထော ပနာသံ။ကာလိင်္ဂရာဇာ ပန ဥဂ္ဂတော-ယံ။ ဇာ၊ ၂။၅။ (—အပ၊၁။ ၂၂၈။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၅၉။)

ဘိမရထနဂရ(ထိ၊နဲ) [ဘိမရထ+နဂရ] ဘိမရထမင်း၏မြို့၊ ဘိမရထမြို့။ ပုန ဘိမရထနဂရေ ဘိမရထေန နာမ ရညာ နိမန္တိတော။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၄။

ဘိမရူပ (တိ) [ဘိမ+ရူပ] ကြောက်မက်ဖွယ်သဘောရှိသော။ ဥပသဂ္ဂေါ ဘိမရူပေါ (ထေရီ။၄၁၁) တိ အတိဘိ°သနကသဘာဝေါ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။

ဘိမဝေဂါနုပတိတ(တိ) [ဘိမဝေဂ+အနုပတိတ] ကြောက်မက်ဖွယ်အဟုန်ဖြင့် လျင်စွာကျသော။ ဘိမဝေဂါနုပတိတာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၀)တိ သကလံ လောကံ ဘိန္ဒန္တေန ဝိယ ဘိမေနဘယာနကေန ဝေဂေန သဟသာ ပတိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၅၁၃။

ဘိမသေန° (တိ) [ဘိမာ+သေနာ] ကြောက်မက်ဖွယ် (ကိလေသာ) စစ်သည်နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ သဘိမသေနော (ဇာ၊၁။ ၂၀၈) တိ သော ကောဓော ဘိမာယ ဘယဇနနိယာ မဟတိယာ ကိလေသသေနာယ သမန္နာဂတော။ဇာ၊ဋ္ဌ။၄။၂၇။ (—စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။)

ဘိမသေန၂ (ပု) ဘိမသေနမည်သူ။ (ဘိမသေနမည်သူ ၂-ယောက်— ဘိမသေနမင်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၂၆။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၅။ ဘိမသေနစစ်သူကြီး။

ဇာ၊ ၁။ ၁၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၀။)ဝါသုဒေဝါဗလ-ဒေဝါ၊ ဘီမသေနော ယုဓိဋ္ဌိလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၆။ (—ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၅၅။)

ဘိယတေ (ကြို) [ဘီ+ယ+တေ] ကြောက်ခြင်း။ ဘိယတေ ဘယံ။ အဘိဒ္ဓါ၊ ၃။ ၂၉၄။

ဘီရု (ကိ) [ဘီ+ရု။ ဘာယတီတိ ဘီရု။ ဘီ ဘယေ၊ ရု။ ဓာန်၊ ဋ္ဌိ။ ၇၃၁။] (၁) မိန်းမ။ (၂) ကြံ့ကြုတ် (ရှဉ့်မတက်)။ (၃) ကြောက်ခြင်း။ (ကိ) (၄) ကြောက်ရွံ့တတ်သော၊ သူ။ (၁) ဘီရုယာ နုနေ မေ ကာမော၊ အဝိဒူရေ ဝသန္တီယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၃။ (–၃၂၄။) ဘီရုယာ တိ ဣတ္တီ စ နာမ အပ္ပမတ္တကေနာပိ ဘာယတိ၊ တသ္မာ "ဘီရု" တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၉၇။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၁၆။ ဓေန်။ ဓေန်၊ ဋ္ဌိ။ ၂၃၊ ။) (၂) သတမ္ပိ ဗဟုသုတာဘီရု ဣန္ဒိစရိဝရိ။ ဓာန်၊ ဋ္ဌိ၊ ၅၈၅။ (၃) သေနာသနေ သု ဝိဟ-ရတံ ဥတြာသသညိတာ ဘီရု ဇာယတိ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၀၂။ (တိ) (၄) ဘီရုံ ပသံသန္တီ နာ တတ္ထ သူရံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၃။ (–ဇာ၊ ၂။ ၉၃၊ ၁၇၅။) ဘီရုန္တီ ဥပဝါဒဘီရုကံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၄၉။ (–ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၉၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၉၇။)

ဘီရုက (တိ) [ဘီ+ရုက။ ဘီ ဘယေ၊ ရု၊ ရုကပစ္စယော ဘီရုကော။ ဓာန်၊ ဋ္ဌိ။ ၇၃၁။] ကြောက်တတ်သော သဘောရှိသော၊ ကြောက်ရွံ့တတ်သော၊ သူ။ အပိ ဘီရုကော အပိ ဇီဝိတုကာမိကော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၈။ (–မိလိန္ဒ ၉၉။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၄၈။) အပိ ဘီရုကေတိ ဘီရု-ဇာတိကေ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၈၅။

ဘီရုကဇန (ပု) [ဘီရုက+ဇန] ကြောက်ရွံ့တတ်သောလူ၊ ကြောက်ရွံ့တတ်သူ။ ပူရံ မဟာနဒိံ အာဂမ္မ ဘီရုကဇနော ဥဘောသု တီရေသု တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဘီရုကဇာတိက (တိ) [ဘီရုကာ+ဇာတိ+က] ကြောက်ရွံ့တတ်သော သဘောရှိသော၊ ကြောက်လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဆမ္ဘိ ဘီရုကဇာတိကာ အရညပနပတ္ထာနိ ပန္ထာနိ သေနာသနာနိ ပဋိသေဝန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂၃။ (–ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၈၂။) ဘီရုကဇာတိကာတိ ဘီရုကပကတိကာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ ဘီရုကဇာတိကာတိ ဘာယနကသီလာ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၁၅။

ဘီရုကပကတိက (တိ) [ဘီရုကာ+ပကတိ+က] ကြောက်ရွံ့တတ်သော သဘောရှိသော၊ သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘီရုကပုရိသ (ပု) [ဘီရုက+ပုရိသ] ကြောက်ရွံ့တတ်သော ယောကျ်ား။ သုခေန ဇီဝိတုကာ-မဿ ဘီရုကပုရိသဿ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဘီရုဇာတိက (တိ) [ဘီရု+ဇာတိ+က] ကြောက်တတ်သော သဘောရှိသော၊ ကြောက်ရွံ့တတ်သော၊ သူ။ ဘီရုက-ကြည့်။

ဘီရုတာဝဟဌ (ပု) [ဘီရုတာဝဟ+အတ္ထ] ကြောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်– ကြောက်ခြင်း–ကို ဆောင်တတ်သော အနက်သဘော။ ဘီရုတာဝဟဌေန ဘေရဝံ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၁၁။

ဘီရုတ္တာဏ= ဘီရုတ္တာန (တိ) [ဘီရု+တာဏ] ကြောက်မက်ဖွယ်မှ-စောင့်ရှောက်- ကာကွယ်တတ်သော၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော။ ကတံ ကလ္လာဏံ, ကတံ ကုသလံ, ကတံ ဘီရုတ္တာဏံ။ အံ၊ ၁။ ၄၉၅။ (–မ၊ ၃။ ၂၁၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၄။) ဘီတာသ ပရိတ္တာယ ကတ္တာ ဘီရုတ္တာဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၉။ ဘီရုတ္တာနကတ- ကြည့်။

ဘီရုတ္တာဏသမ (တိ) [ဘီရုတ္တာဏ+သမ] ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးရန်မှ စောင့်ရှောက်ရာ– ပုန်းအောင်းရာ–နှင့်တူသော။ ဘီရုတ္တာ-ဏသမံ မဟာဆုဇ ဓုတင်္ဂဂုဏံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၅။

ဘိရုဘ္ဘာနဂတ (တိ) [ဘိရုတ္တာန+ဂတ]ကြောက်ရွံခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော ဌာနသို့ရောက်သော၊ ဘေးရန်လုံခြုံရာသို့ ဆောက်သော၊သူ။ ဘိရုတ္တာနဂတေနာ (အံ၊၃။၂၂၉)တိ ဘိရုတ္တာနံ ဘယနိဝါရဏံ ပတိဋ္ဌာနံ ဂတေန။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀၁။

ဘိရုဒဿန (တိ) [ဘိရု+ဒဿန] ကြောက်မက်ဖွယ် အဆင်းရှိသော၊ မြင်လျှင်ကြောက်စရာကောင်းသော၊သူ။ ဘိရုဒဿနာ (ပေတ။ ၁၄၄။၁၆၁) တိ ဘယာနကဒဿနာ သပ္ပဋိဘယာကာရာ။ ပေဝ၊ဋ္ဌ။၈၄၊၁၃၂၂။

ဘိရုပုရိသ (ပု) [ဘိရု+ပုရိသ] ကြောက်ရွံဘတ်သော ယောကျ်ား။ ယထာ စ ယုဒ္ဓေ အပ္ပကာပိ ဝိရပုရိသာ ဗဟုကေ ဘိရုပုရိသေ ဇိနန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

ဘိသ (တိ) [ဘိ+သ] ကြောက်မက်ဖွယ်။ဘိသရွပ-ကြည့်။

ဘိသနက (တိ) [ဘိသန+က] ကြောက်မက်ဖွယ်သော။ တဒါ ဘိသနကေ ဃောရေ၊ ပတိတော မကရာကရေ။ အပ၊၂။၁၂၀။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၅၂။)

ဘိသနကဇာတိက (တိ) [ဘိသနကာ+ဇာတိ+က] ကြောက်မက်ဖွယ်သဘောရှိသော။ ဃောရရူပေါတိ ဘိသနကဇာတိကော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၄၀။

ဘိသနကသေနာသန (န)[ဘိသနက+သေနာသန] ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ကျောင်း။ ယတ္ထ ပဝိဋ္ဌာ လောမဟံသာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝရူပါနံ ဘိသနကသေနာသနာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁။

ဘိသရူပ (တိ) [ဘိသ+ရူပ] ကြောက်မက်ဖွယ်သဘောရှိသော။ စတုရဂိနီ ဘိသရူပါ။ ကိ နုမညသိ ပဏ္ဍိတ။ ဇာ၊၂။၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၃၁၅။

ဘိသာပေတုကာမ (တိ) [ဘိသာပေတုံ+ကမု+ဏ] ကြောက်ရွံစေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ကြောက်ရွံစေလိုသော၊သူ။ တဒါ ဘဂဝန္တံ ဘိသာပေတုကာမေန ကတံ ယက္ခဂဇ္ဇိတံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၃၅။

ဘုက္ကရဏ (န) [ဘု+ကရ+ယု] ဘုတ်ဘုတ်-ဝုတ်ဝုတ်-ဟု အသံပြုခြင်း၊ ခွေးဟောင်ခြင်း။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ပေမေန ဘုက္ကရဏာဒီနိ သန္ဓေဒွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ (—၁၁၁။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၃၀၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၄၂၊၄၀၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၇၂။)

ဘုက္ကရိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘု+ကရ+တ္ဝာ] ဘုတ်ဘုတ်-ဝုတ်ဝုတ်-ဟု အသံပြု၍၊ ဟောင်၍။ သုနခဿ တံ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဘုက္ကရိတ္ဝာ ဌိတာဿ....ဖလိတ္ဝာ မတော။ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။

ဘုက္ကာရ (န) [ဘု+ကရ+ဏ] ဘုတ်ဘုတ်ဟု ပြုအပ်သော အသံ၊ ခွေးဟောင်သံ။ သုနခါ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ဘုက္ကာရံ ကရောန္တော ဘဂဝတော သမီပံ ဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ ၁။၃၁၇။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။) ဘုက္ကာရန္တိ "ဘုဘူ" တိ သုနခသဒ္ဒကရဏံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂၊၄၁၃။

ဘုက္ခိဿတိ (ကြိ) [ဘုဇ+ဿတိ] စားလတ္တံ့။ ဝါတိကိ? ဘုက္ခိဿတိ ဘောက္ခိဿတိ။နီတိ၊ သုတ္တ။၁၀၆၀။

ဘုဇ (ထီ၊ပု) [ဘုဇ+အ။ဘုဉ္ဇတေ အနေနာတိ ဘုဇော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၂၆၅။] (၁) လက်။ (၂) လက်မောင်း၊လက်ရုံး။(၃)အကောက်၊ အကွေ့၊ အတွန့်၊အလိမ်။ (၄) ဘဇပတ်ပင်။ (တိ) (၅)ကောင်းသော၊ တင့်တယ်သော။ (၁)သံဃဿယန္တာနိ ဒုဝေ ဘုဇသ္မိန္တိ ဘုဇော ဝုစ္စတိ ဟတ္ထော။ စူဠနိ။၂၅၉။(—ဇာ၊၁။၃၉၄။ ဇာ၊၂။၁၇၃။) ဘုဇပတ္တ-လည်းကြည့်။ (၂) ဘုဇာနိပေါထေန္တိ စ နစ္စယန္တိ စ။ အပ၊၂။ ၃၀၂။ (—ဇာ၊၁။၃၆၇။ ဇာ၊၂။၇၂။ ၁၉၃။)

ကုမ္ဘံ, ဝဏ္ဏဟဒါဠံ, ဘုဇင်္ဂသီသံ, ဝလာဟကံ, ဝေဠု, မစ္ဆသိဒ္ဓာ, သခေါ်, သိပ္ပီတိ အဋ္ဌမုတ္တာ ယောနိယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ဥဒါ၉။ ကခံ၊ ဋီ၊ သစ်။ဥဒါ၀။(-မ၊ဋီ၊၁။၇၀။အနုဋီ၊၂။၅၂။)

ဘုဇင်္ဂသီသဇာ(ထီ) [ဘုဇင်္ဂသီသ+ဇန+ကို] မြွေဦးခေါင်းမှ ဖြစ်သောပုလဲ။ ဘုဇင်္ဂသီသဇာနီလာဒိဝဏ္ဏာ သုဝိသုဒ္ဓါ ဝဋ္ဋလာ။သာရတ္ထ၊၂။ ဥ၂၇။မ၊ဋီ၊၁။၇၀။အနုဋီ၊၂။၅၃။

ဘုဇတစ (ပု) [ဘုဇ + တစ။ (ဘုဇ်ာတစ-သံ)] ဘုဇပတ်ခေါက်။ ဘုဇတစာဒိမယံရုက္ခဒုဿံ၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၄။

ဘုဇတိ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+တိ] ခွေတတ်၏။ ဘုဇတိတိ ဘောဂေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅၄။(-နီတိ၊ ဓာ။၄၇။)

ဘုဇဒဿန(တိ) [ဘုဇ+ဒဿန] ကောင်းသော အဆင်းရှိသော။ ဘုဇဒဿန(ဇာ၊၂။၁၇၉)နှင့် ကလျာဏဒဿနံ အဘိရူပံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၉။

ဘုဇနက(တိ)[ဘုဇ+ဏ္ဏု။ အနက-ပြု။ဓာန်၊ ဋီ။ ဒ၆၇။ ဏ္ဏု-ကိုအာ ပြု၊ န-လာ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ ၅၄၆။]စားတတ်သော၊သူ။သမ္မာပဋိပတ္တိမာဂမ္မ အင်္ဂဘူတရေ အတ္ထာ နာမ ကောစိ ဘုဇနကော နတ္ထိ။မူလဋီ၊၂။၁၀၂။

ဘုဇန္တ(တိ) [ဘုဇ+အန္တ] ကောက်သော၊ ကွေး သော။ ဘုဇန္တော(မဟာနိ။၆)တိ ဝင်္ကံဝင်္ကော ဟုဘွာ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁။

ဘုဇပတ္တ (ပု) [ဘုဇ+ပတ္တ။ (ဘုဇ်ပတြ-သံ)] ဘုဇပတ်ပင်။ (လက်နှင့်တူသော အရွက်ရှိသောကြောင့် ဘုဇပတ်ပင်ဟု ခေါ်သည်။ တောင်ပေါက်သူဋ္ဌီးလူပင်ဟုပြန်သည်။ဓာန်၊ သူ၊သစ်၊အမှာလည်းကြည့်။)တိရီဋီဘုဇပတ္တ-လောဒ္ဓစန္ဒနောဃဝနေ။ ဇာ၊၂။၁၅၅။(-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၄၃၃။) ဘုဇော ပါဏိ၊ တံသဒိသပတ္တ-တာယ ဘုဇပတ္တော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၅။

ဘုဇာနိဝါဟေန္တိတိ ဘုဇေ အပ္ပေါဒ္ဓေန္တိ။ လိင်္ဂဝိပရိယာယော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၉။ (-ဓာန်။ဓာန်၊ဋီ။၂၆၅။) (၃)ဘုဇဂ-ကြည့်။ (၄)ဘုဇတစ-ကြည့်။ (တိ)(၅) ဘုဇဒဿန-ကြည့်။

ဘုဇက(ပု)[ဘုဇ+ဏ္ဍု] ဘုဇကပင်၊ သစ်မွှေးပင်။ သဋ္ဌလလဗုဇဘုဇကသံယုတ္တာ။ ဝိမာန။ ၅၁။ ဘုဇကော နာမ ကောဝ သုဂန္ဓရုက္ခော ဒေဝလောကေ စ ဂန္ဓမာဒနေ စ အတ္ထိ၊ အညတ္ထနတ္ထိတိ ဝဒန္တိ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

ဘုဇကရုက္ခ(ပု) [ဘုဇက+ရုက္ခ]ဘုဇကပင်၊ သစ်မွှေးပင် ။လဗုဇေဟိ ဘုဇကရုက္ခေဟိ စ သဟိတာ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

ဘုဇဂ (ပု) [ဘုဇ+ဂမု+ကို] မြွေ။ ဘုဇန္တော ဂစ္ဆတီတိ ဘုဇဂေါ။ မဟာနိ။ ၆။ နီတိ၊ ဓာ။၂၀၈။ ကုဋိလာယမာနော ဂစ္ဆတီတိ ဘုဇဂေါ၊ဘုဇေန ဂစ္ဆတီတိ ဝါ။သူစိ။

ဘုဇဂိန္ဒ(ပု)[ဘုဇဂ+ဣန္ဒ] မြွေမင်း၊ နဂါး။နိဟတမာနဟတ္ထမ္ဟော ဥဒ္ဒဟဒါဠ္ဟော ဝိယ ဘုဇဂိန္ဒော ဧဝမာဒီ။မိလိန္ဒ၊၃၀၂။

ဘုဇင်္ဂ(ပု)[ဘုဇ+ဂမု+ကို]မြွေ။ ကုဋိလာယမာနော ဂစ္ဆတီတိ ဘုဇင်္ဂေါ။ဓာန်။ဓာန်၊ဋီ။၆၅၃။ ဘုဇေန ဂစ္ဆတီတိ ဝါ ဘုဇင်္ဂေါ။ကွဲ။ နိပ္ပဟိတာ ဂမော။သူဋီ။

ဘုဇင်္ဂဇာ(ထီ)[ဘုဇင်္ဂ+ဇန+ကို]မြွေမှဖြစ်သော ပုလဲ။ ဘုဇင်္ဂသိက ံစိ သာမုဒ္ဒိကာဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၂၀။မ၊ဋီ၊၁။၇၀။ (-ကခံ ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ဥဒါ၀။အနုဋီ၊ ၂။၅၃။)

ဘုဇင်္မ(ပု)[ဘဇ+ဂမု+အ။သူစိ]ခြွေ။ ဘုဇင်္မံ ကက္ကဋကော ဂဟေသိ။ဇာ၊၁။၁၄၉။ (-သံ၊၁။၆၄။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။)

ဘုဇင်္သီသ (န) [ဘုဇင်္+သီသ] (၁) မြွေဦးခေါင်း၊ (၂) မြွေဦးခေါင်းမှ ဖြစ်သောပုလဲ။ (၁) ဏောက်ပုဒ်ကြည့်။(၂) တထာဟိ ဟတ္ထိ-

ဘုဇပတ္ထတစ (ပု) [ဘုဇပတ္ထ+တစ] ဘုဇပတ်ခေါက်။ ဘုဇပတ္ထတစာဒိမယံ ရုက္ခဒုဿံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။

ဘုဇပတ္ထဝနပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဘုဇပတ္ထဝန+ပရိက္ခိတ္တ] ဘုဇပတ်ပင်တို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ အာဘုဇိပရိဝါရိတောတိ ဘုဇပတ္ထဝနပရိက္ခိတ္တောဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၅။

ဘုဇယတိ (နိ်တိ၊ဓာ။၎၈)သည် ဘုဇိယတိမ့ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်၊ ဘုဇိယတိကြည့်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၁-ကြည့်။

ဘုဇလဋ္ဌိ (ထီ) [ဘုဇ+လဋ္ဌိ] ဘုဇလတာနွယ်။ (သျှဋ္ဌ-တုန်လှုပ်သော နွယ်ဟု ပြန်သည်။)သုဇာဘာ ဘုဇ်လဋ္ဌိ ဝါ(ဇာ၊၂။၂၁၈)တိ ဝိဇမ္ဘနကာလေ ဝါတေရိတရတ္တပလ္လဝဝိလာသိနီ သုဇာတာ ဘုဇလတာ ဝိယ ဝိရောစတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၈။ ဘုဇလတာဝိယာတိ ဝေနာမကာလတာ ဝိယ။ ယာ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတေ စေဝ တာဝတိံသဘဝနေ စ ဇာယတိ၊ နည်ထွာတိ အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တံ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊ဏီ၊၀မ်း။ ဘုဇကန္ဒင်္ယဉ်ကြည့်။

ဘုဇလတာ (ထီ) [ဘုဇ+လတာ] ဘုဇလတာနွယ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘုဇသိရ (ပု) [ဘုဇ+သိရ] ပခုံး။ အံသောနိတ္ထီ ဘုဇသိရော။ ဘုဇာနံ သိရော မတ္ထကံ ဘုဇသိရော။ ဓာန်။ဓာန်၊ဋီ။၂၆၄။

ဘုဇဟတ္ထသယ်ဋ္ဌနသဒ္ဒ (ပု) [ဘုဇဟတ္ထ+သယ်ဋ္ဌနသဒ္ဒ] လက်ချင်းခတ်သံ၊ လက်ပမ်းပေါက်ခတ်သံ၊ လက်ခမောင်း ခတ်သံ။ အပ္ပေါဋ္ဌန-ကြည့်။

ဘုဇာဘရဏ (နာ) [ဘုဇ+အာဘရဏ] လက်ကြပ်၊ လက်မောင်းဝတ်တန်ဆာ။ ကေယူရံ နာ နာ ဝိဓ ရ တနမယိသိဒ္ဓိတသုဝဏ္ဏဇာလဝိနဒ္ဓံ ဘုဇာဘရဏံ။ .မ၊ဋီ၊၂။၂၀။

ဘုဇာလင်္ကာရဝိသေသ (ပု) [ဘုဇာလင်္ကာရ+ဝိသေသ] လက်ကြပ်၊ လက်မောင်းဝတ် တန်ဆာအထူး။ ကာယူရန္တိဘုဇာလင်္ကာရ ဝိသေသော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၁။

ဘုဇိဿ[၁] (တိ) [ဘုဇ+ဣသ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၁၆။ ဘုဇ+ဣသု+ဏ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၉။ ဘုဇ+ဣဿ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။] ကျွန်မ ဟုတ်သော၊ တော်လှန်ပြီးသော၊ မိမိအလို့အတိုင်း စိုးပိုင်သော၊ လွတ်လပ်သော၊ သူ။ အပရာဓိနော ဘုဇိဿော ယေန ကာမံ ဂမော။ ဒီ၊၁။၆၉။ မ၊၁။ ၃၄၄။ (–ဝိ၊၃။၁၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။) ဘုဇိဿောတိ အတ္တနော သန္တကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ဘုဇိဿောတိအဒါသော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၃။ အပရာဓိနတာယ ဘုဇော ဝိယ အတ္တနော ကိစ္စေ သေတမ္ဗောတိ ဘုဇိဿော။ သဝသောတိ အာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၉။) ဘုဇော အတ္တနော ယထာသုခဝိနိယောဂေါ ဣဿော ဣစ္ဆိတမ္ဗော ထောတိ ဘုဇိဿော၊ သာမိကော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။ ပါစိတ်၊ယော။၂၄၂။

ဘုဇိဿ[၂](တိ)[ဘုဇိဿ+ကရ]ကျွန်မဲဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကိုပြုတတ်သော၊ ကျွန်မ ခံလိုသော၊သူ။ ဘုဇိဿကရ-ကြည့်။

ဘုဇိဿ[၃] (ပု) [ဘုဇိဿ+ဘာဝ] ကျွန်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ယထာ ဒါသာ ဘုဇိဿ(မဟာနိ။၁၄)န္တိ ဟသ္မာ ဘုဇိဿာပုရိသာ ယံ ဣစ္ဆန္တိ .....တသ္မာ ဒါသာ ဘုဇိဿဘာဝံ ပတ္ထေန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

ဘုဇိဿကရ (တိ) [ဘုဇိဿ+ကရ+အ] ကျွန်မဟုတ်သည်အဖြစ်ကိုပြုတတ်သော၊သူ။ဘုဇိဿဘာဝကရဏတောတိ စ ဣမိနာ ဘုဇိဿကဆုနိ ဘုဇိဿာနိတိ ဥတ္တရပဒလောပေနာယံနိဒ္ဒေသောတိ ဒဿေတိ။ ယသ္မာ စ တံ သမ်ဂီပုဂ္ဂလော သေရီ သဒ်ဝသီ ဘုဇိဿော နာမ

၂၉၈။ သံ၊ဌ၊၃။ ၃၀၈။အံ၊ဌ၊၃။၉၄။) ဘုဇိဿ ဘာဝကရဏတောတိ တဏှာဒါသဗျတော မောစေတ္တာ ဘုဇိဿဘာဝကရဏတော။သာ-ရတ္ထ၊၃။၄ဖြင့်။ (–ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၃၄။မဇ္ဈိ၊ ၂။၃၀၈။အံ၊ဌ၊၃။၉၄။)

ဘုဇိဿဘာဝါကရဏ (တိ) [ဘုဇိဿဘာဝ+အာကရဏ] ကျွန်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်–လွတ်လပ်သူ၏ အဖြစ်–ကို မပြုတတ်သော။ တာနိယေဝ တဏှာဒါသဗျတော မောစေတ္တာ ဘုဇိဿဘာဝါကရဏေန န ဘုဇိဿာနိ။ ပင္ဒံသံ၊ဌ၊၈။ ၂၀၁။

ဘုဇိဿမာနုသက (နာ) [ဘုဇိဿ+ မာနုသက] ကျွန်မဟုတ်သော– တော်လှန်သော– ကိုယ့်ကိုယ်ကို ပိုင်ဆိုင်သော– မိမိအလိုအတိုင်း စိုးပိုင်ခွင့်ရှိသော–သူ။ တိရောရဋ္ဌတော ဘုဇိဿ-မာနုသကာနိ အာဟရန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၀၂။ဝိ၊ သင်္ဃ။၁၃၀။ မနုဿာ ဧဝ မာနုဿကာနိ။ ဣတ္ထိပုရိသာနံ သာဓာရဏဘာဝေန သာ-မညဘာဝတော နပုံသကလိင်္ဂဝေန ဝုတ္တံ။ ပါစိတ်၊ဃော။ ၂၄၄။

ဘုဇိဿိတ္ထီ (ထီ) [ဘုဇိဿ+ဣတ္ထီ] ကျွန်မဟုတ်သောမိန်းမ၊ တော်လှန်သော မိန်းမ။ ဘုဇိ-ဿိတ္ထိယော အသံယတာ ဝဏ္ဏဒါသီဟိ သဒ္ဒိံ ဂိဇ္ဈန္တိ၊ ဝံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၁၃၀။ (–သာရတ္ထ၊၃။ ၂၄၃။ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၁။ပါစိတ်၊ ဃော။ ၂၄၄။)

ဘုဇိယတိ (ကြိ) [ဘုဇ+ယ+တေ] ခွေအပ်၏၊ ကောက်သည်ကိုပြုအပ်၏။ ဘုဇိယတိ ကုဋိလံ ကရီယတီတိ ဘောဂေါ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၁၁။

ဘုဇ္ဈ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+တိ] စား၊လေ၊ ခံစား၊ လေ။ ဘုဇ္ဈတိ-ကြည့်။

ဘုဇ္ဈက (တိ) [ဘုဇ+ဏ္ဍု]စား၊တတ်သော၊ခံစား၊ တတ်သော၊ သူ။ အတ္တာန္တရေ အတ္တာ နာမ ကောစိ ဘုဇ္ဈကော နတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၁။ ၂၇၁။ သံ၊ ဌ၊၃။ ၂၃၁။

ဟောတိ၊ တသ္မာပိ ဘုဇိဿာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄ဖြင့်။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၄။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၀၈။)

ဘုဇိဿကရဏ (နာ) [ဘုဇိဿ+ကရဏ] ကျွန်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း၊ တော်လှန်ခြင်း။ အတ္တာနော မိတု အပဝါဒမောစနတ္ထံ တဿ ဘုဇိဿကရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၈။

ဘုဇိဿတာ (ထီ) [ဘုဇိဿ+တာ] ကျွန် မဟုတ်သည်၏အဖြစ်၊ လွတ်လပ်သူ၏အဖြစ်။ တသ္မာ ယဒိ ဘုဇိဿတာယ တုဋ္ဌေန။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။၃၅။

ဘုဇိဿတာဒါန (နာ) [ဘုဇိဿတာ+ဒါန] ကျွန်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်– လွတ်လပ်ခွင့်– ကို ပေးလှူခြင်း။ ကိလေသဒါသဗျဝိမောစနတ္ထံ ဒါသာနံ ဘုဇိဿတာ ဒါနံ ဒေတိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ဂဖ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၇ဖ။

ဘုဇိဿနိဒါန (နာ) [ဘုဇိဿ+နိဒါန] (၁) ကျွန်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော အကြောင်း။ (တိ) (၂) ကျွန်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော။(ဒီ၊ဌ၊၁။သျသစ်၊ ၂၂၇- လည်း ကြည့်။) တတောနိဒါနန္တိ-ဘုဇိဿနိဒါနံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၀။ တတောနိဒါနံ နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဘုဇိဿဘာဝ (ပုံ) [ဘုဇိဿ+ဘာဝ] ကျွန်မဟုတ်သောသူ၏ အဖြစ်၊ လွတ်လပ်သူ၏ အဖြစ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘုဇိဿဘာဝကရ (တိ) [ဘုဇိဿဘာဝ+ကရ+အ] ကျွန်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်–လွတ်လပ်သူ၏အဖြစ်–ကို ပြုတတ်သော။ ဘုဇိဿော-ဟိတိ ဘုဇိဿဘာဝကရော။ သံ၊ဌ၊၃။၃၀၈။

ဘုဇိဿဘာဝကရဏ (တိ) [ဘုဇိဿဘာဝ+ကရဏ] ကျွန်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်–လွတ်လပ်သူ၏အဖြစ်–ကို ပြုခြင်း။ တာနိ ပနေ-တာနိ ဘုဇိဿဘာဝကရဏတော ဘုဇိဿာနိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။ ၁၅၄။ (–ဒီ၊ဌ၊၂။ ၁၂၆။ မ၊ဌ၊၂။

ဘုဥ်ကသမ္မုတိ (ထီ) [ဘုဥ်က+သမ္မုတိ] သုံး ဆောင်ခံစားတတ်သော သူဟုသမုတ်ခြင်း။ ဖလဿုပဗ္ဗတ္တိယာ ဧဝ၊ သိဒ္ဓါ ဘုဥ်ကသမ္မုတိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၁၅၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၀။ မဟာနိ၊ဌ။၁၉၆။ (–မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၁၃။)

ဘုဥ်တံ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+တံ] ခံစားလော။ ဘုဥ်တိ-ကြည့်။

ဘုဥ်တဲ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+တိ] စား၏၊ ဘုဉ်း ပေး၏၊ သုံးဆောင်၏၊ ခံစား၏။ ဧသော အာဝုသော အာယသ္မာ ဥပနန္ဒေါ သက္ယ-ပုတ္တော တုမှာကံ သမ္ဘာဝိတော ကုလူပကော ယေနေန ဟတ္ထေန သဒ္ဓါဒေယျံ ဘုဥ်တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၆။(–ဝိ၊၄။၃၅၀။ ဒီ၊၃။၄။ မ၊၁။၄၆။ သံ၊၁။ ၂၀၀။ အံ၊၁။၄၄။ အံ၊ ၂။၅၁။ ဇ၊၁။၂၀၂။ မိလိန္ဒ။၀၁။) ဇာတော ကာမာနိ ဘုဥ်တိ (ထေရီ။၄၀၀) ဣမ.....ကာမသုခံ ပရိ-ဘုဥ်တိ။ ထေရီ၊ဌ။၁၇၂။ ဘုဥ်ဘိ ကာမရ-တိယော (ထေရီ။၄၀၀) ကာမခိဍ္ဍာရတိယော အနုဘဝ။ ထေရီ၊ဌ။၁၇၂။ ဘုဥ်ဇန္တိ — ဝိ၁။ ၁၉၀။ ဝိ၊ ၂။၃၆၊၉၅။ ဝိ၁။၅၆။ ဇ၁၁။ ၂၇၆။ ဘုဥ်ရေ——ပေတ။၁၃၆။ ဇ၁၁။၃၀၉။ ဇ၁ ၂။၆၄၊၃၃၉။ ပေတ၊ဌ။၅၅။ ဇ၁၊ဌ၊၂။၂၀၁။ ဇ၁၊ဌ၊၅။၂၀၁။ ဇ၁၊ဌ၊၅။၂၀၁။ ဘုဥ်သိ — ဝိ၊ ၂။၉၂။ သံ၊ ၂။၁၁၉။ စရိယာ။၄၁၁။ ဇ၁ ၁။၂၁၉။ စရိယာဌ။၁၉၅။ ဇ၁၊ဌ၊၃။၁၃၃။ ဇ၁၊ဌ၊၄။၇၀။ ဘုဥ်ဧ — (သိ·ဝိဘတ်ဧပြု။) ဇ၁၊၁။၁၁၆။ ဇ၁၊ဌ၊၃။၁၃၃။ ဘုဥ်ဳမိ — ဒီ၊ ၂။၁၆၁။ သံ၊ ၂။၁၁၉။ ပေတ။ ၁၆၂၊၂၀၅။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ပေတ၊ဌ။ ၁၃၃။ အပ၊ဌ၊၂။၂၀၀။ ဘုဥ်ဳ (မိ ဝိဘတ်ကိုဧပြု) — ဇ၁၊၁။၃၀၇။ ဇ၁၊ ၂။၃၇။ ဇ၁၊ဌ၊၃။၃၇၂။ ဘုဥ်ဳမ — မ၊ ၂။၁၂၄။ အံ၊ ၁။၄၃၉။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၁၂၅။ ဘုဥ်ဳသေ — ဇ၁ ၁။၁၅၉။ ဇ၁၊ ၂။၁၇၂။ ဘုဥ်တု — သံ၁။ ၁။၁၅၅။ အံ၁၊ဌ၊၂။၂၆၇။ ဘုဥ်မှ — မ၊ဌ၊ ၁။၂၇။ အံ၊ဌ၊၃။၂၆၇။ ဘုဥ်မှာ——ဝိ၊ ၂။၁၀၃။ သံ၊ ဌ၊၁။၂၀၃။ ထေရီ။၉၀။ ထေရီ၊ဌ။၉၉။ ဘုဥ်ဳမှာ — ဝိ၊ ၂။၁၀၃။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၃။ ထေရီ။၉၀။ ထေရီ၊ဌ။၉၉။ ဘုဥ်ဳ — သံ၁။ ၄၂၀။ ပေတ။၁၅၃။ ဝ၁၃။ ဘုဥ်ဳမှ — ဝိ၊ ၂။၁၀၃။ ထေရီ။၃၉။ ထေရီ၊ဌ။၉၉။ သံ၊ဌ၊ ၂။၁၀၃။ ပေတ၊ဌ။၉၇။ ဇ၁၊ဌ၊၂။၂၀၃။ ဘုဥ်ဳမှာ

၃။၁၅၅။ သံးဥ္ဆး၃။၁၂၅။ အံးဥ္ဆး၃။၃၁၈။ မဟာနိးဥ္ဆ။၁၀၆။ ဘုဥ္ဆိတ္ထ—ဝိး၁။၁၉၈။ ဘုဥ္ဆိဿတ်— ဝိး၂။၉၂။ ဝိး၄။၃၅၈။ ဒီးဥ္ဆး၂။ ၃၈၀။ မးဥ္ဆး၃။၁၁၈။ ဓမ္မးဥ္ဆး၁။၃၀။ ဘုဥ္ဆိဿန်—ဝိး၁။၂၄၇။ ဝိး၄။၂၇။ မးဥ္ဆး၃။ ၂၇၄။ ဘုဥ္ဆိဿသီ—ဝိး၂။၉၂။ သံးဥ္ဆး၃။ ၁၉၆။ အံးဥ္ဆး၁။၃၉၃။ ဘုဥ္ဆိဿထ—ဝိး၂။၉၆။ မး၁။၁၆။ ဝိးဥ္ဆး၁။၅၈။ ဘုဥ္ဆိဿမီ—ဝိး၂။ ၉၃။ အံး၁။ ၂၀၆။ မိလိန္ဒ။၆၈။ အံးဥ္ဆး၁။၁၈၅။ ဘုဥ္ဆိဿမ—မး၁။၁၆။ အံး၂။၅၅။ မဟာနိ။ ၁၇၇။ ဘုဥ္ဆိဿံ—ဇား၁။၃၄၅။ (ဘောက္ခ-တိ၊ ဘောက္ခာမ၊ ဘောက္ခံ–တို့ကို ဘောက္ခ-တိ–ကြည့်။)

ဘုဥ္ဆတု (ကြိ) [ဘုဇ+အ+တု] စားလော၊ခံစား လော။ ဘုဥ္ဆတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဆထ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+ထ] စားကုန်လော၊ ခံစားကုန်လော။ ဘုဥ္ဆတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဆန (န) [ဘုဇ+ယု] (၁) စားခြင်း၊ သုံး ဆောင်ခြင်း၊ ခံစားခြင်း။ (၂) စားရာ၊အစာ ထည့်စရာ (ခွက်)။ (၃) စားအပ်သော (ထ-မင်းစသည်)။ (၁) ဒါသီနံ ကိရ သာမိကဿ သန္တိကေ နိသီဒိတ္ဝာ ဘုဥ္ဆနံ နာမ အပ္ပိယံ။ ဇား၁ဥ္ဆ။၃၁၀။ (–ဝိမတိ၊ ၂။၂၀၊၅၀။) စတုန္နံ ပစ္စယာနံ ဘုဥ္ဆနံ အာမိသဘောဂေါ၊ ဓမ္မဿ ဘုဥ္ဆနံ ဓမ္မဘောဂေါ။ အံးဥ္ဆ၊၂။ဖြ၀။ (၂) ဘုဥ္ဆနကဒ္ဓာဟ–ကြည့်။ (၃) ဘုဥ္ဆန-ပတ္တ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဆနဥပါယ (ပု) [ဘုဥ္ဆန+ဥပါယ] ခံစားခြင်း၏ အကြောင်း။ ကောနု ခေါ တွေ ဇေတဿ ကာမာနံ ဘုဥ္ဆနဥပါယော။ ဇားဥ္ဆး၄။၄၇၃။

ဘုဥ္ဆနက (န) [ဘုဇ+ဏ္ဍု။ အနက–ပြု။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၆၇။ ဏ္ဍုကို အကပြု၊ န–လာ။ နိရုတ္တိ၊ ၌။၅၆၄။] (၁) စားရာ၊ အစာထည့်စရာ (ခွက်)။ (တိ) (၂) စားတတ်သော၊ ခံစား တတ်သော၊ သူ။ (၃) စားအပ်သော။ (၁)

ဘုဥ္ဆနသုဝဏ္ဏထာလ—ကြည့်။ (တိ) (၂) ကေသို့ ဒိဝသေ ကေဝါရမေဝ ဘုဥ္ဆနကော။ ဒီးဋီ၊၁။၁၂၃။ (–အံးဋီ၊ ၂။၁၇၇။) ဘုဥ္ဆန-သတ္တ–လည်းကြည့်။ (၃) ဘုဥ္ဆနကဘတ္တ—ကြည့်။

ဘုဥ္ဆနကဒ္ဓာဟ (ပု၊န) [ဘုဥ္ဆန+ကဒ္ဓာဟ] အစာ တည့်စရာ ခွက်၊စားကျင်း။ ဘုဥ္ဆနကဒ္ဓာဟံ သတသဟဿံ။ စရိယာဝ၌။၀၃။ ဇား၌၇။ ၂၅၂။

ဘုဥ္ဆနကဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဘုဥ္ဆနက+ဗြာဟ္မဏ]စား တတ်သောပုဏ္ဏား၊ ထမင်းစားရန်လာသော ပုဏ္ဏား။ သလ္လကို့တော မေ ပဏ္ဍိတ နိဗဒ္ဓံ ဘုဥ္ဆနကဗြာဟ္မဏော။ ဇား၌၃။၃၃၀။

ဘုဥ္ဆနကဘတ္တ (န) [ဘုဥ္ဆနက+ဘတ္တ] စားအပ် သော ထမင်း၊ စားတော်ပဲ့ထမင်း။အတ္တနော ဘုဥ္ဆနကဘတ္တံ ယေဝ ဘောဇေတိ။ ဒီး၌၁။ ၃၁၇။ မး၌၄။၁၇၅။(—ဇား၌၃။၃၀၇။)

ဘုဥ္ဆနကသတ္တ (ပု)]ဘုဥ္ဆနက+သတ္တ] ခံစားတတ် သော သတ္တဝါ။ကာမဘောဂိနောတိ ကာမေ ဘုဥ္ဆနကသတ္တဿ။ အံး၌၃။၁၅၅။

ဘုဥ္ဆနကသမဏ (ပု) [ဘုဥ္ဆနက+သမဏ] စား တတ်သော ရဟန်း။ တယာ ဒိန္နံ ဘောဇနံ ဘုဥ္ဆနကသမဏာနံ မုခတော ကာဠလော-ဟိတံ ပဿရတု။သာရတ္ထ၊၃။၂၉၇။

ဘုဥ္ဆနကသုဝဏ္ဏထာလ (န) [ဘုဥ္ဆနက+သုဝဏ္ဏ-ထာလ] စားရာ—အစာထည့်စရာ—ရွှေခွက်၊ စားတော်ရွှေခွက်။ တုမှာကံ ဘုဥ္ဆနကသုဝဏ္ဏ-ထာလေ....တုမှာကံ ပိဝနကရသော။ မး၌၃။ ၁၁၃။

ဘုဥ္ဆနကာရဏ (န) [ဘုဥ္ဆန+ကာရဏ] စားခြင်း၏ အကြောင်း။ ကိံ ဣမဿ ကဋ္ဌိ အနုပဒ္ဓိ-တ္တာဝ ဘုဥ္ဆနကာရဏံ။ ဇား၌၄။၃၇၁။

ဘုဥ္ဆနကာလ (ပု) [ဘုဥ္ဆန+ကာလ] စားရာ– ခံစားရာ—အခါ။ ဘတ္တံ ပန ဘုဥ္ဆနကာလော

ဝိဟာရဂမနကာလော။ အာဘိ၊ ဌ၊ ၃။၃၀။ (–ဇာ၊ဌ၊ ၂။၅၂။)

ဘုဥ္ဇနက္ခဏ (ပု) [ဘုဥ္ဇန+ခဏ] စားရာအခါ။ သဉ္ဇိစ္စ ဘုဥ္ဇနက္ခဏေ သယဉ္ဇ အညေ စ မိစ္ဆာ-ဇီဝတော န မုစ္စန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၆၃။

ဘုဥ္ဇနဌာန (န) [ဘုဥ္ဇန+ဌာန] စားရာအရပ်။ အသိတိဗြဟ္မဏသဟဿာနံ ဘုဥ္ဇနဌာနေ အာ-ကာသင်္ကေ ဩတရိ။ မ၊ဌ၊၃။၅၅။ (—သံ၊ဌ၊ ၁။၁၄၀။ အပ၊ဌ၊၁။၇၉။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၂၀၅။)

ဘုဥ္ဇနဏ္ဍ (ပု) [ဘုဥ္ဇန+အဏ္ဍ] စားခြင်းအကျိုး။ မုခံ နာမ ဘုဥ္ဇနဏ္ဍာယ စ ကဏနဏ္ဍာယ စ ကတံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၂၉။ (–ဝိ၊သင်္ဃ။၄၂၁၊ ၄၂၄။ အံ၊ဌ၊၁။၃၇၄။).

ဘုဥ္ဇနဒါနပဋိက္ခေပ (မ၊ဋီ၊၃။၅၅)သည် ဘုဥ္ဇနန-ဟာနပဋိက္ခေပမှပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။

ဘုဥ္ဇနဒိဝသ (ပု) [ဘုဥ္ဇန+ဒိဝသ] စားသောနေ့။ တံ ဘတ္တံ ဘုဥ္ဇနဒိဝသေ သတသဟဿံ ဝိဿ-ဇ္ဇေတ္ဝာ နဂရံ အလင်္ကရိတ္ဝာ ဘေရိံ စရာပေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၅၆။

ဘုဥ္ဇနနဟာနပ (ပ္ပ) ဋိက္ခေပ (ပု) [ဘုဥ္ဇနနဟာ-န+ပဋိက္ခေပ] စားခြင်း, ရေချိုးခြင်း ကိုပယ်မြစ်ခြင်း။ ဌတ္ဝာ ဘုဥ္ဇနနဟာနပ (ပ္ပ)ဋိက္ခေ-ပါဒိဝတသမာယောဂေန ပဏ္ဍရတရာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၂၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၄၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။)

ဘုဥ္ဇနနိမိတ္တ (န) [ဘုဥ္ဇန+နိမိတ္တ] စားခြင်း၏ အကြောင်း။ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂကာရဏေ—ကြည့်။

ဘုဥ္ဇနနိယာမ (ပု) [ဘုဥ္ဇန+နိယာမ] စားသော-ထုံးစံ—အစဉ်အလာ။ အတ္ထနာ အတ္ထနာ ဘုဥ္ဇနနိယာမေနေဝ သူပဗျဉ္ဇနေဟိ သန္နဟိ-တ္ဝာ ကေမေကံ ပိဏ္ဍံ အဒံသု။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၄၂၀။ (—ဇာ၊ဌ၊၄။၆၀။)

ဘုဥ္ဇနပတ္တ (ပု) [ဘုဥ္ဇန+ပတ္တ] အစာခွက်၊ ထမင်းခွက်။ ကံသော ဘုဥ္ဇနပတ္တောထာ။ ဘုဥ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ဘုဥ္ဇနံ၊ အန္နာဒိ၊ တဿ ပတ္တော ဘာဇနံ။မောန်။ခ၁န်၊ဋီ။၄၅၇။

ဘုဥ္ဇနဘတ္တ (န) [ဘုဥ္ဇန+ဘတ္တ] စားအပ်သော ထမင်း။ တုမှာကံ မေ ဘုဥ္ဇနဘတ္တံ ပဟိဏထ ဒေဝ။မ၊ဌ၊၄။၅။ (—ဇာ၊ဌ၊၄။၆၀။)

ဘုဥ္ဇနဘာဇန (န) [ဘုဥ္ဇန+ဘာဇန] အစာခွက်၊ ထမင်းခွက်။ ဘတ္တဝဏ်ိကတ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇနဘောဇန (န) [ဘုဥ္ဇန+ဘောဇန] စား အပ်သောအစာ၊ စားဖွယ်ဘောဇဉ်။ ဣဒံ တုမှာကံ ဘုဥ္ဇနဘောဇနံ မယှံ န ရုစ္စတိ။ ဇာ၊ ဌ၊၃။၄၉၆။

ဘုဥ္ဇနလိဋ္ဌ (ထိ) [ဘုဥ္ဇန+လိဋ္ဌ] စားခြင်း၏-တင့်တယ်- စံပယ်—ခြင်း၊ စားရာ၌— တင့်တယ်—စံပယ်—ခြင်း။ ကျက်သရေရှိရှိ စား-သောက်ခြင်း။ ဂန္ဓသေဋ္ဌနော ဘုဥ္ဇနလိဋ္ဌံ သြလောကေန္တု။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ ၅၆။

ဘုဥ္ဇနဝတ္ထု (န) [ဘုဥ္ဇန+ဝတ္ထု] စားခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ ရာဇဂဟေ ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ'ဝိညာပေတ္ဝာ'ဘုဥ္ဇနဝတ္ထုသ္မိံ' ပညတ္တံ။ **ကခ်ီ**။ ၂၁၃။ (—သာရတ္ထ၊ ၃။၅၄။ ကခ်ီ၊ဋီ၊ **သစ်**။၃၀၂။)

ဘုဥ္ဇနဝေလာ (ထိ) [ဘုဥ္ဇန+ဝေလာ] စားရာ အချိန်။ အမှာကံ မာတုကုလူပကတ္ထေရော ဘုဥ္ဇနဝေလာယမေဝ အာဂမိဿတိ။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၅၃။

ဘုဥ္ဇနသမ္ဗတ္တိ (ထိ) [ဘုဥ္ဇန+သမ္ဗတ္တိ] စားခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ စားခြင်း၌ပြည့်စုံခြင်း။ တဿ-ဘုဥ္ဇနသမ္ဗတ္တိံ သြလောကေန္တု။ မွေ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၇။

ဘုဥ္ဇနသီလ (တိ) [ဘုဥ္ဇန+သီလ] စားလေ့-သုံးဆောင်လေ့- ရှိသော၊သူ။ အစ္ဆရှယဂဟိတမ္မိ နုခေန လာလေတ္ထာ ပရဿ ဒတ္တုဝ ဘုဥ္ဇနသီလော။ သံ၊ဌ၊၁။၉၃။ နေတ္တိ၊ဌ။ ၂၆၅။

ဘုဥ္ဇနဟတ္ထ (ပု) [ဘုဥ္ဇန+ဟတ္ထ] စားသောလက်။ အဒုဿကံ အတ္တနော ဘုဥ္ဇနဟတ္ထမေဝ ဒဟန္တော 'ဟိ မိတ္တ ဒုဿိ နာမ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊၇။ ၂၁၉။

ဘုဥ္ဇနာကာရ(ပု) [ဘုဥ္ဇန+အာကာရ]စားသောအခြင်းအရာ၊ စားသောအဟန်။ တာယ သဒ္ဓိံ ကေကော ဘုဥ္ဇနာကာရံ ဒဿေတ္ထာ ဒုတာနံ နိယျာဒေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ (–ဝိမာန၊ဌ။၉၁။)

ဘုဥ္ဇနာရဟ (တိ) [ဘုဥ္ဇန+အရဟ]စားခြင်းငှါ-သင့်-ထိုက်-သော၊ စားသင့်- စားထိုက်-သော။ အဘောဇနေဟျန္တိ ဘုဥ္ဇနာရဟံ နဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။၁၃၆။

ဘုဥ္ဇန္တ(တိ)[ဘုဇ+အန္တ။ထိ-၌ ဘုဥ္ဇန္တိ]စားသော၊ခံစားသော၊သူ။ ဘုဥ္ဇန္တဿာတိ ပဥ္စန္နံ ဘောဇနာနံ အညတရံ ဘောဇနံ ဘုဥ္ဇန္တဿ။ဝိ၊၂။ ၃၄၅။ (—ဒီ၊ ၁။ ၁၅။ မ၊ ၂။ ၂၄၇။ ထေရ။ ၂၇၁။ ဝိ၊ဌ၊၁၊၁၇၂။) အာမကဓညံ ဝိညာပေတ္ထာ ဘုဥ္ဇန္တိယာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၃၀။ (—ဝိ၊ ဌ၊၃။ ၂၁၆၊ ၂၃၀။)

ဘုဥ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+အန္တိ] စားကုန်၏၊ ခံစားကုန်၏။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇန္တိ (ထိ) [ဘုဇ+အန္တ+ဤ] စားသော-ခံစားသော—မိန်းမ။ ဘုဥ္ဇန္တ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇန္တု (ကြိ) [ဘုဇ+အ+အန္တု] စားကုန်လော၊ ခံစားကုန်လော။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇမာန (တ်) [ဘုဇ+အ+မာန] စားသော၊ခံစားသော၊သူ။ ယဒတ္ထိယံ ဘောဇနံ ဘုဥ္ဇမာနော။ ထေရ။ ၂၂၂။ (–ဝိ၊၃။၅၆။ ဒီ၊၁။ ၁၅၇။ မ၊၁။၁၁၁။ခုဒ္ဒက။၅။ သုတ္တနိ။၃၁၃။) ဘုဥ္ဇမာနာတိ အနုဘဝမာနာ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။ ၁၅၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၈၃။ (–ပရိတ္တ၊ဋ္ဌ။၄၉။)

ဘုဥ္ဇရေ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+အန္တိ] စားကုန်၏၊ ခံစားကုန်၏။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇသိ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+သိ] စား၏၊ခံစား၏။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇသေ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+သေ] စား၏၊ဘုဉ်းပေး၏၊ သုံးဆောင်၏။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇဿု (ကြိ) [ဘုဇ+အ+ဿု] စားလော၊ ခံစားလော။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဘုဇ+ဏာပေ+တိ] စားစေ၏။ ဘုဥ္ဇတိ ဘုဥ္ဇာပေတိ။ ဇာ၊၂။ ၁၂၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။ဋ၆၇။

ဘုဥ္ဇာပေတုံ (ဗျ) [ဘုဇ+ဏာပေ+တုံ]စားစေခြင်းငှါ။ တိရစ္ဆာနဂတဿ ပရိစ္စဇိတ္ထာ ဒိန္နေ ပန တံ ပလာပေတ္ထာ အညံ ဘုဥ္ဇာပေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၂။ဋ၄၀။

ဘုဥ္ဇာပေန္တ (တိ) [ဘုဇ+ဏာပေ+အန္တ] စားစေသော၊သူ။ ခီဏာသဝေါ ဆိန္နမူလကေ ပဥ္စက္ခန္ဓေ နာပေန္တော်ပိ ခါဒါပေန္တော်ပိ ဘုဥ္ဇာပေန္တော်ပိ....သုဒ္ဓံ နိမ္မလံ အတ္တာနံ ပရိဟရတိ ပဋိဂဂ္ဟတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဌ။ ၂။၃။

ဘုဥ္ဇာမ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+မ] စားကုန်၏၊ ခံစားကုန်၏။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇာမိ (ကြိ) [ဘုဇ+အ+မိ] စား၏၊ခံစား၏။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥ္ဇာဟိ (တိ) [ဘုဇ+အ+ဟိ] စားလော၊ ခံစားလော။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥိ် (ကြိ) [ဘုဇ+ဣ်]စားပြီ။ ဘုဥ္ဇတိ-ကြည့်။

ဘုဥ်ံသု (ကြိ) [ဘုဇ+ဥု] စား၊ကုန်ပြီ။ ဘုဥ်တိ-ကြည့်။

ဘုဥ် (ကြိ) [ဘုဇ+ဣ] စား၊ပြီး၊ခံစား၊ပြီး။ ဘုဥ်တိ-ကြည့်။

ဘုဥ်တ (တိ) [ဘုဇ+တ] စား၊အပ်သော။ ဘုဥ်တာဝသေသ-ကြည့်။

ဘုဥ်တမ္ဗ (တိ) [ဘုဇ+တမ္ဗ] စား၊အပ်-စား၊ဆင့်-စား၊ထိုက်-သော၊ ဘုဥ်းပေး--သုံး၊ဆောင်-အပ်သော၊ ခံစား၊အပ်-ခံစား၊သင့်-ခံစား၊ထိုက်-သော။ ကောဿာဝသထ ပိဏ္ဍော ဘုဥ်တမ္ဗော။ ဝိ၊၂။၉၆။ ဘုဥ်တမ္ဗာ ကာမာ၊ ပရိဘုဥ်တမ္ဗာ ကာမာ။ နေတ္တိ။၄၅။ (-မ၊၂။၁၂၃။ အံ၊၁။၄၃၉။ ဝိ၊၄၊၂။၂၅၂။ မ၊၄၊၃။၂၀၃ ။အံ၊၄၊၂။၃၁၂။)

ဘုဥ်တမ္ဗက(တိ) [ဘုဥ်တမ္ဗ+က] စား၊အပ်သော (ထမင်း၊စသည်)။အတ္တနော အတ္တနော ဂေဟံ နေတ္ဗာ မနုဿေဟိ ဘုဥ်တမ္ဗကံ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၁။

ဘုဥ်တမ္ဗဋ္ဌ(ပု) [ဘုဥ်တမ္ဗ+အတ္ထ]စား-ခံစား-အပ်သောအနက်။ ဘုဥ်တမ္ဗဋ္ဌေန ဘောဇနံ။ သာ-ရတ္ထ၊၃။ ၂၅၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဘုဥ်တမ္ဗဋ္ဌေန ဝိသေသတော ကာမာ ဣဓ ဘောဂါ နာမ။ သီ၊၎၊သခ်၊ ၂။၃၀၁။ (-ဒီ၊၎၊၃။၃၆။အံ၊၎၊၃။ ၂၂၂။)

ဘုဥ်တမ္ဗတ္ထ(ပု)[ဘုဥ်တမ္ဗ+အတ္ထ] စား၊အပ်သော အနက်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဘုဥ်တမ္ဗတ္ထဝါစက(တိ)[ဘုဥ်တမ္ဗတ္ထ+ဝါစက]စား၊အပ်၏ ဟူသောအနက်ကိုဟောသော။နဿ ထွေ ကမ္မသာဓနော ဘုဥ်တမ္ဗတ္ထဝါစကော ဘော-ဇနသဒ္ဒေါ....ဂဟေတဗ္ဗော။သာရတ္ထ၊၃။ ၂၅၂။

ဘုဥ်တမ္ဗဘတ္တ(နာ) [ဘုဥ်တမ္ဗ+ဘတ္တ] စား၊အပ်-သုံး၊ဆောင်အပ် – ဘုဥ်းပေး၊အပ် – သောထ မင်း။ဒကသ္မိံ ပုရေဘတ္တေ အသနဘောဇနံ။ ဘုဥ်တမ္ဗဘတ္တန္တိ အတ္ထော။ မ၊၄၊၃။၁၀၄။ (-ဒီ၊၎၊ ၂။၁၆၁။အံ၊၎၊၃။ ၂၄၇။)

ဘုဥ်တမ္ဗဘာဂ(ပု) [ဘုဥ်တမ္ဗ+ဘာဂ] စား၊အပ်-သုံး၊ဆောင်အပ်—သောအဖို့အစု။ ပုရိသဘာ-ဂေါ သောတိ မဇ္ဈိမေန ပုရိသေန ဘုဥ်တမ္ဗ-ဘာဂေါ သေသော။သံ၊၎၊၁။၁၀၅။

ဘုဥ်တမ္ဗဘောဇန (န) [ဘုဥ်တမ္ဗ+ဘောဇန]စား၊အပ်-သုံး၊ဆောင်အပ်-သောဘောဇဉ်။ တိက-ဘောဇန(၁)ကြည့်။

ဘုဥ်တမ္ဗယုတ္တက(တိ) [ဘုဥ်တမ္ဗ+ယုတ္တက] စား၊အပ်-သုံး၊ဆောင်အပ်-သည်နှင့် ယှဉ်သော။ ။ န ဒတ္ဗာ ဘုဥ္ဇေယျန္တိ ယံ ဘုဥ်တမ္ဗယုတ္တကံ အတ္တနော အတ္ထိ။ကုတိဝုတ်၊၎ ။၀၃။(-၂၂၇။)

ဘုဥ်တာဝသေသ(တိ) [ဘုဥ်တ+အဝသေသ]စား၊အပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော။ (စား-ကြွင်း စား-ကျန်။) ဂိလာနေန ဘုဥ်တာဝသေသ-မေဝ နု ကေဝလံ ဂိလာနာတိရိတ္တံ နာမ။ ပါစိတ်၊ယော။၇၆။ (-ကခ်၊ယော၊မဟာဋ္ဌီ။ ၄။၇၀။)

ဘုဥ်တုံ(ဗျ)[ဘုဇ+တုံ]စား-သုံး၊ဆောင်-ဘုဥ်းပေး ခံစား-ခြင်းငှာ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ ဂိဟိသမာရမ္ဘေ ဇာနံ ဘိက္ခုနိပရိပါစိတံ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဥ်တုံ။ဝိ၊၂။၉၂။သက္ကာ ဘောဂေ စ ဘုဥ်တုံ။ပညာနိ စ ကာတုံ။ ဝိ၊၃။၂၆၀။ (-ဒီ၊ ၂။၂၀၁။ မ၊၂။၁၀၁ ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၇၆။ မ၊၄၊၃။ ၂၀၇။)

ဘုဥ်တု(တိ)[ဘုဇ+တု]စား၊သော၊စား၊ဘုံး၊သော၊ သူ။နာဘိဇာနာမိ အန္တရဃရေ ဘုဥ်တာ။မ၊ ၃။၁၆၇။ဥဘယေနာပိ သုန္ဒရဥ္စ မဓုရဥ္စ ဘော-ဇနံ လဘိတ္ဝာ အတ္ထိကာနံ ကိဉ္စိ အဒတ္ဝာ သယမေဝ ဘုဥ်ဘာရောတိ ဒဿေတိ။ ပေတ၊ ၄၊၁၆၁-၂။

ဘုဥ်းတုကမျ္ဘာ(ထီ)[ဘုဥ်းတုကမျ္ဘ+တာ]စားခြင်းဌာအလိုရှိသူ၏အဖြစ်၊စားလိုသောဆန္ဒ။ ပုရေပဋိဂ္ဂဟိတောပိ အာဟာရော ဘုဥ်းတုကမျ္ဘာယ ဥပ္ပန္နာယ ပဋိဂ္ဂဟကာပတ္တိ ဝိဿဇ္ဇေတွာ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၅၇။ ကတ္တုကမျ္ဘာလည်းကြည့်။

ဘုဥ်းဘုကာမ (တိ) [ဘုဥ်းတုံ+ကမု+ဏ] စားခြင်းဌာ အလိုရှိသော၊ စားလိုသော၊သူ။ အာစရိယော စ ဘုဥ်းတုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၇၇။ ဝိ၊၄။၄၀၂။ (–ဝိ၊၆၊၃။ ၂၆၀။ သံ၊၆၊၃။၅၅။ အဘိ၊၆၊၂။၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၄၈။)

ဘုဥ်းတုကာမကာလ (ပု) [ဘုဥ်းတုကာမ+ကာလ]စားခြင်းဌာ အလိုရှိသော အခါ၊စားလိုသောအခါ။ သော ဘုဥ်းတုကာမကာလေ "ဘတ္တံ ပါတိယံ ဥဋ္ဌဟတီ"တိ သညမကာသိ။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၈၈။

ဘုဥ်းတုကာမတာ (ထီ) [ဘုဥ်းတုကာမ+တာ] စားခြင်းဌာ အလိုရှိသောသူ၏အဖြစ်၊ စားလိုသောဆန္ဒ။ နဘောဘုတ္တုကမျ္ဘာအဿာတိ ဘုဥ်းတုကာမတာ နဘဝေယျ။ မ၊၆၊၁။ ၁၅၅။

ဘုဥ်းဘုကာမတာစိတ္တ (နာ) [ဘုဥ်းတုကာမတာ+စိတ္တ] စားခြင်းဌာ အလိုရှိသောသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသောစိတ်၊ စားလိုသောစိတ်။နာ ပဋိဘာတိတိ ဝါ ဘုဥ်းတုကာမတာစိတ္တံ နဥပဋ္ဌိတန္တိ အတ္ထော၊ မ၊၆၊၃။၁၆၀။

ဘုဥ်းဘုကာမတာပေက္ခာ (ထီ) [ဘုဥ်းတုကာမတာ+အပေက္ခာ]စားခြင်းဌာ အလိုရှိသော သူ၏အဖြစ်ကိုငဲ့ခြင်း။ ဘိက္ခုဿ ပတ္တေ ပုန ဘုဥ်းတုကာမဘာပေက္ခာယ ဝိဇ္ဇာမာနတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၅၇-၈။

ဘုဥ်းထ (ကြို) [ဘုဇ+အာ။ ရူ၊နာ၊၂၇၈] သုံးဆောင်ပြီး၊ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ)[ဘုဇ+တ္ဝာ] စား၍။ ဣမေ ခေါ သမဏာ သက္ကပုတ္တိယာ သုခသီလာ သုခသမာစာရာ သုဘောဇနာနိ ဘုဥ်းတ္ဝာ နိဝါတေသု သယနေသု သယန္တိ။ ဝိ၊၂။၁၆၉။ (–ဝိ၊၃၊၁၀၂။ ဒီ၊၂။၁၀၆။ မ၊၁။၁၆။)

ဘုဥ်းမှ (ကြို) [ဘုဇ+မှာ။ ရူ၊နာ။၂၇၅။] စားကုန်ပြီ။ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းမှာ (ကြို) [ဘုဇ+မှာ]စားကုန်ပြီ။ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [ဘုဇ+ယ+တေ] စားအပ်၏၊ သုံးဆောင်ခံစားအပ်၏။ ဘုဥ်းယတိ-ပရိဘုဥ်းယတီတိ ဝါ ဘောဇနံ၊စတ္တာရော ပစ္စယာ။ ထေရ၊၆၊၁။၇၁။

ဘုဥ်းဆံ (ကြို) [ဘုဇ+ဆံ] စားအုံ၊ ခံစားအုံ။ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းဆတိ (ကြို) [ဘုဇ+ဆတိ] စားလတ္တံ့၊ သုံးဆောင်ခံစားလတ္တံ့။ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းဆထ (ကြို) [ဘုဇ+ဆထ] စားကုန်လတ္တံ့။ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းဆန္တိ (ကြို) [ဘုဇ+ဆန္တိ] စားကုန်လတ္တံ့။ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းဆသိ (ကြို) [ဘုဇ+ဆသိ] စားလတ္တံ့။ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းဆာမ (ကြို) [ဘုဇ+ဆာမ] စားကုန်အုံ။ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းဆာမိ (ကြို) [ဘုဇ+ဆာမိ] စားအုံ၊ သုံးဆောင်ခံစားအုံ။ ဘုဥ်းတိ–ကြည့်။

ဘုဥ်းယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [ဘုဇ+ယ+တေ] သုံးဆောင်ခံစားအပ်၏။ တမ္ပိ ဟိ နိစ္စပရိဘုယဝေန ဘုဥ်းယတီတိ "ဘောဂေါ" တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၆၊၁။၉၇။ ဘုဥ်းယန္တိ—ဇာ၊၆၊၂။၃၂၀။

ဘုဥ္ဇယန္တီ (ကမ္မ၊ကြို) [ဘုဇ+ယ+အန္တေ] သုံး ဆောင်ခံစားအပ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေ (ကြို) [ဘုဇ+အ+သိ] စား၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေ (ကြို) [ဘုဇ+အ+မိ] စား၏၊ ခံစား၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေ (ကြို) [ဘုဇ+ယျ] စားရာ၏၊ ခံစားရာ၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေ (ကြို) [ဘုဇ+ယျာသိ] စားလော။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေဘ (ကြို) [ဘုဇ+ထေ] စားရာ၏၊ သုံးဆောင်ရာ၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေယ်ျ (ကြို) [ဘုဇ+ယျ] စားရာ၏၊ ခံစားရာ၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေယျ (ကြို) [ဘုဇ+ယျ] စားရာ၏၊ ခံစားရာ၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေယျ (ကြို) [ဘုဇ+ယျာသိ] ခံစားရာ၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေယျာထ (ကြို) [ဘုဇ+ယျာထ] စားကုန်ရာ၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေယျာမ (ကြို) [ဘုဇ+ယျာမ] စားကုန်ရာ၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေယျာသိ (ကြို) [ဘုဇ+ယျာသိ] စားရာ၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေယျုံ (ကြို) [ဘုဇ+ယျုံ] စားကုန်ရာ၏။ ဘုဥ္ဇတိ–ကြည့်။

ဘုဥ္ဇေယျု (ကြို) [ဘုဇ+ယျုံ၊ ဆန်းကြောင့်-နိဂ္ဂဟိတ်ကျေ] စားကုန်ရာ၏။ယေ တေ ဘုဥ္ဇေယျု ဘောဇနံ။ ဇာ၊၁။၃၀၂၊၃၀၃။ ဘုဥ္ဇတိ–လည်းကြည့်။

ဘုတ္တ (နာ) [ဘုဇ+တ] (၁) စားခြင်း၊ သုံးဆောင်–ခံစား–ခြင်း။ (တိ) (၂) စားသော၊ စားပြီးသော၊ သူ။ (၃) စား–သုံးဆောင်–ခံစား–အပ်သော။ (၁) ဘုတ္တ (ထေရ။၃၃၀) နွံ့ စတုပစ္စယပရိဘောဂေါ။ ထေရ၊၄၊၂။၃၅၂။ ဘုတ္တကာရဏ–လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) ဘုတ္တသ္မိံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။၁၁၃။ (–ဝိ၊၄၊၃။၂၆၀။ ကခ်ဲ။၂၂၄။) ဘုဥ္ဇိတ္ထာတိ ဘုတ္တော။ ပါစိတ်၊ယော။၂၂၀။ ကခ်ဲ၊ယော၊မဟာဋီ၊၄။၇၄။ (၃) ထေယျာ-ယ ခေါ ဘိက္ခဝေ ရဇ္ဇပိဏ္ဍော ဘုတ္တော။ ဝိ၊၁။ ၁၁၅။ (–ဒီ၊၃၊၄၉၊၅၃။ သံ၊၁။၂၂။ အံ၊၃။ ၁၃၀။ ဇာ၊၁။၂၉။)

ဘုတ္တအာဟာရ (ပု) [ဘုတ္တ+အာဟာရ] စားအပ်ပြီးသောအစာ။ ဘုတ္တအာဟာရဿ သမ္မာပရိဏာမံ ဂတတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။

ဘုတ္တကာရဏ (နာ) [ဘုတ္တ+ကာရဏ] စားခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဥပဋ္ဌာက.ကုလေ ဘတ္တ-မုဋ္ဌိယာ ဘုတ္တကာရဏာ မံ "ဝိညတ္တိံ ကတ္ဝာ ဘုဥ္ဇိတုံ နဝဋ္ဋတီ" တိ ဝဒတိ။ ဓမ္မ၊၁၊၁။၂၉၄။

ဘုတ္တကာလ (ပု) [ဘုတ္တ+ကာလ] စားပြီးသောအခါ။ ဘုတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ ယထာ တထာ ဝါ ဘုဥ္ဇန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၁၊၃။၁၄။ (–မ၊ ၁၊ ၃။ ၂၁၁။ အဘိ၊ ၁၊၃။ ၃၆၆။)

ဘုတ္တက္ခဏ (နာ) [ဘုတ္တ+ခဏ] စားသောခဏ၊ စားဆဲခဏ။ နာနာသနဘောဇနံ ဘုတ္တက္ခဏေ ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၇။ (–အပ၊ ၁၊ ၁။၁၄၁။)

ဘုတ္တဂေဟ (နာ) [ဘုတ္တ+ဂေဟ] (ထမင်း) စားရာအိမ်။ သာယံ ဘုတ္တဂေဟေ ယေဝ ပါတရာသံ ဘုဥ္ဇိတ္ဝာ။ ဇာ၊၁၊၅။ ၃၀၈။

ဘုတ္တဌာန (နာ) [ဘုတ္တ+ဌာန] စားရာအရပ်။ တေ ကိရ ဘုတ္တဌာနေသု မနုဿာနံ....

ကလလံ အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။ (–ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၁၆။)

ဘုတ္တဒိဝသ (ပုံ) [ဘုတ္တ+ဒိဝသ] စားသောနေ့။ ဘုတ္တဒိဝသဿ ဒုတိယဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၉။

ဘုတ္တပစ္စယ (ပုံ) [ဘုတ္တ+ပစ္စယ] စားခြင်း– ဘဉ်းပေးခြင်း– သုံးဆောင်ခြင်း– ဟူသော အကြောင်း။ ဘုတ္တဿ စ သုကရမဒ္ဒဝေနာတိ ဘုတ္တဿ ဥဒပါဒိ၊ နံ ပန ဘုတ္တပစ္စယာ။ ဒီဌ၊ ၂။၁၅၉။ဥဒါန၊ဌ။၃၆၂။(–အဘိ၊ဌ၊၁။၄၃၁။ မဟာနိ၊ဌ။၃၀၁။)

ဘုတ္တပါတရာသ (တိ) [ဘုတ္တ+ပါတရာသ] စားအပ်ပြီးသော နံနက်စာ ထမင်းရှိသော၊နံနက်စာစားပြီးသော၊ သူ။ပသေနဒိကောသလော ပစ္ဆာဘတ္တံ ဘုတ္တပါတရာသော ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ ဥပသင်္ကမိဿတိ။ မ၊ ၂။၃၂၇။ (–သံ၊ ၃။ ၆၆။ ဒီဌ၊၁။ ၄၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။) ပါတော အသိတမ္ဘောတိ ပါတရာသော၊ သော ဘုတ္တော ယေနာတိ ဘုတ္တပါတရာသော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၂။ (–အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၇။)

ဘုတ္တပါတရာသကာလ (ပုံ) [ဘုတ္တပါတရာသ+ကာလ] နံနက်စာ စားပြီးသောအချိန်အခါ၊ တထာ ဟိ နံ ဘုတ္တပါတရာသကာလေ သတ္ထု သန္တိကမာဂန္ဆာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂။ ၂၁၃။

ဘုတ္တပုဗ္ဗ (တိ) [ဘုတ္တ+ပုဗ္ဗ] ရှေးဦးစားအပ် ဘူးသော၊ စားဘူးသော၊ သူ။ ဗဟူသု နော ဥရဂါ ဘုတ္တပုဗ္ဗာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၇၃။ဇာ၊ဌ၊၅။၁၆၆။

ဘုတ္တဘတ္တ (နာ) [ဘုတ္တ+ဘတ္တ] (၁) စားအပ်သော–ထမင်း–အစာ။ (တိ) (၂) စားအပ်ပြီးသော ထမင်းရှိသော၊ ထမင်းစားပြီးသော၊သူ။ (၁) ဥဋ္ဌာယ ဝါ တထာ ဘုတ္တဘတ္တဿ အနုစ္ဆဝိကံ ကမ္မံ ကရောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊၁။ ၄၀၉။ (–ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၆။) (တိ) (၂) သော ဘုတ္တဘတ္တော မုခံ ဝိက္ခာလေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၁၇၀။

ဘုတ္တဘုတ္တ (တိ) [ဘုတ္တ+ဘုတ္တ] စားပြီးတိုင်း စားပြီးတိုင်းသော။ ဘုတ္တဘုတ္တော အဟာရော ဇီရတိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။

ဘုတ္တဘောဂ (ပုံ) [ဘုတ္တ+ဘောဂ] ခံစားအပ်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ ရာဇာ ပိတရိ **ကာလင်္ကတေ** ပိတရာ ဘုတ္တဘောဂံ ဒတ္ဝာ **သမ္မာသတေန** သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ (–ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၂၉၃။)

ဘုတ္တဘောဇန (နာ) [ဘုတ္တ+ဘောဇန] (၁) စားအပ်– သုံးဆောင်အပ်– ပြီးသော ဘောဇဉ်။ (တိ) (၂) စားအပ်– သုံးဆောင်အပ်ပြီးသော ဘောဇဉ်ရှိသော၊ ဘောဇဉ်ကို သုံးဆောင်ပြီးသော၊သူ။ (၁) သူရိယုဂ္ဂမန-တော ဟိ ယာဝမဇ္ဈန္ဟိကာ သတ္တက္ခတ္တုံ ဘုတ္တ-ဘောဇနမ္ပိ လဒ္ဓ ကောသနဘောဇနန္တေဝ-အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃။ (–မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။ ထေရ၊ဌ။ ၂။ ၂၉၃။) (တိ) (၂) ဘုတ္တဘော-ဇနဿ ပန တဿ ပရိစာရကေဟိ သယနာ-ရောပနံ ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၂၆။ (–ဇာ၊ဌ၊ ၄။၅၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၂၄၃။ဇာ၊ဌ၊၇။ ၂၁၃။)

ဘုတ္တဝန္တ (တိ) [ဘုဇ+တဝန္တ] စားပြီးသော၊ ပြုအပ်ပြီးသော စားခြင်းကိစ္စရှိသော၊ သူ။ တုရိယေဟိ မံ ဘာရတ ဘုတ္တဝန္တံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀။ (–ဝိ၊ဌ၊၁။၁၆၇။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၅၄။ ကခ်ီ။ ၂၁၉။) ဘုတ္တဝန္တဿိဿ ဘုတ္တာဝိ ကတဘတ္တကိစ္စံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၁၀၁။ ဘုတ္တဝါတိ ကတဘတ္တကိစ္စော။ ကခ်ီ၊ဋီ။သစ်။၁၀၃။

ဘုတ္တဝမိတက (တိ) [ဘုတ္တ+ဝမိတက] စားပြီးအစာကို အန်အောင်စားသော၊ သူ။ ဘုတ္တဝမိတကော နာမမုနေ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကော နော တတ္ထော ဝမတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၃၂။ မဟာနိ၊ဌ။ ၂၀၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၉။)

ဘုတ္တဝေလာ (ထီ) [ဘုတ္တာ+ဝေလာ] စားသောအချိန်အခါ၊(အစာ,ဆွမ်း)စားချိန်။ ယတြ ဟိ ပိဏ္ဍာယ စရိတ္ဝာ ဘုတ္တဝေလာယမေဝ ပုန ဝိဟာရံ သက္ကာ အာဂန္တုံ။ ကခ်ိ။ ၁၈၈။

ဘုတ္တသာယမာသ (တိ) [ဘုံတ္တ+သာယမာသ] စားအပ်ပြီးသော ညစာထမင်းရှိသော၊ ညစာစားပြီးသော၊ သူ။ တာနိ အာသနမဇ္ဈေ ဌပေတ္ဝာ ဘုတ္တသာယမာသာ ဥဘောပိ "သယနံ အာရုဟိဿာမာ"တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၃။)

ဘုတ္တသေသ (တိ) [ဘုတ္တ+သေသ] စားပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော။ (စားကြွင်းစားကျန်။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘုတ္တသေသက (တိ) [ဘုတ္တသေသ+က] စားပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော။ (စားကြွင်းစားကျန်။) ဝိယာသော ဘုတ္တသေသကော။ ဘုတ္တကော သေသော ဘုတ္တသေသော။ သော၀ ဘုတ္တသေသကော၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၄၆၇။

ဘုတ္တာကာရ (ပု) [ဘုတ္တ+အာကာရ]စားအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာ၊ စားထားသည့်အတိုင်း။ ဘုတ္တာကာရေနေ၀ တိဋ္ဌတိ ဂဟဏိယာ မန္ဒဘာ၀တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၄။

ဘုတ္တာတိရိတ္တ (တိ) [ဘုတ္တ+အတိရိတ္တ] စားပြီးသည်မှ-ကြွင်းကျန်သော-ပိုလျှံသော။ ဗြာဟ္မဏော‌ဟိ ဘုတ္တာတိရိတ္တံ ခီရံ ဒဓိ ကိ ကာတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၁။

ဘုတ္တာတိရေက (တိ) [ဘုတ္တ+အတိရေက] စားပြီးသည်မှ— ကြွင်းကျန်သော— ပိုလျှံသော။ဘုတ္တာတိရေကံ ဘုဥ္ဇန္တေ သန္ဓာယာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။

ဘုတ္တာဓိက (တိ) [ဘုတ္တ+အဓိက] စားပြီးသည်မှ ပိုလျှံသော။ ဣမိနာ အညေသ ဘုတ္တာဓိကေန ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၃။

ဘုတ္တာနန္တရံ (ဗျ) [ဘုတ္တ+အနန္တရံ] စားပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌။ပါနီယံ အပိဝိတ္ဝာ ဟတ္ထဓောဝနာဒီနိ အကတ္ဝာ ဘုတ္တာနန္တရမေဝ သယတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၈။

ဘုတ္တာနုဘုတ္တ (နာ) [ဘုတ္တ+အနုဘုတ္တ] သုံးဆောင်ခံစားပြီးသော စည်းစိမ်ချမ်းသာကို ဆက်ခံ သုံးဆောင် ခံစားခြင်း။ ယော ပိတရာ ဘုတ္တာနုဘုတ္တံ ဘုဥ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။

ဘုတ္တာဝသာန (နာ) [ဘုတ္တ+အဝသာန] စားပြီးသည်၏အဆုံး။ဘုတ္တာဝသာနေ သမ္ဗေပိ ဒါဠ္ဟနိဒ္ဒေရိတ္ဝာ တံ စိတကံ အာဒေ‌ပေတ္ဝာ ဂန္ဓပုပ္ဖေဟိ ပူဇေတ္ဝာ စျာပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။

ဘုတ္တာဝသိဋ္ဌ (တိ) [ဘုတ္တ+အဝသိဋ္ဌ] စားပြီးသည့်မှ ကြွင်းကျန်သော။ ဣတရေန ဘုတ္တာဝသိဋ္ဌဿ သီတဘတ္တဿ ဥပရိ ဥဏှဘတ္တံ ဝဓေ့တ္ဝာ ဗြာဟ္မဏဿ အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဘုတ္တာဝသေသ (တိ) [ဘုတ္တ+အဝသေသ] စားပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော (စားကြွင်းစားကျန်)။ သဗ္ဗဿ ဘုတ္တာဝသေသော။ ဝိ၊ ၃။ ၂၂၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၆။)

ဘုတ္တာဝသေသက (တိ) [ဘုတ္တ+အဝသေသက] စားပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော (စားကြွင်းစားကျန်)။ အဝက္ကာရပါတိယံ ဘုတ္တာဝသေသကံ ဘတ္တံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။

ဘုတ္တာဝီ (တိ) [ဘုဇ+တာဝီ။ ရူ၊နာ၊၃၇၆။] (က) စားနေစဉ်၊ စားနေဆဲ။ (ခ) စားပြီးသော၊ ပြုအပ်ပြီးသောဆွမ်း စားခြင်းကိစ္စရှိသော၊ သူ။ (က) ဘုတ္တာဝီ နာမ ပဋ္ဌန်ဘောဇနာနံ အညတရံ ဘောဇနံ အန္တမသော

ကုသလ္ဂေနပီ ဘုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၁၁။ ဘုတ္တာဝီတိ ဘုတ္တဝါ။ တတ္ထ စ ယသ္မာ ယေန ကေမိ သိတ္ထံ သခ်ီဒိတ္ထာ ဝါ အသခ်ီဒိတ္ထာ ဝါ အတ္ထောဟရိတံ ဟောတိ၊ သော ဘုတ္တာဝီတိ သခ်ံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၉၊၃၈။ (ခ) ဣစ္ဆာဟံ ဘိက္ခဝေ ဘုတ္တာဝီ အဿံ။ မ၊၁။၁၆။ (–ဒီ၊၁။၁၀၂။ ဥဒါန။၁၂၂။ သုတ္တနိ။၃၇၁။) ဘုတ္တာဝီတိ ဘုတ္တဝါ၊ ကတဘတ္တကိစ္စောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊၄၁။၉၇။(–ဒီ၊၄၁။၂၄၈။ ဥဒါန၊၄။ ၂၂၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။၂။၁၇၇။)

ဘုတ္ထာဟာရ (ပု) [ဘုတ္တ+အာဟာရ]စား**အပ်**ပြီးသော–အစာ–အာဟာရ။ တံ ရတ္တိံ ဘုတ္ထာဟာရံ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော ကာလံ ကတ္ဝာ။ ဓမ္မ၊၄၊ ၂။ ၂၁၉။ (–**အပ**၊၄၊။၁၆၀။ **မ**၊၉၊၊ ၂။ ၂၀၄။)

ဘုတ္ထာဟာရပရိဟိစန (တိ) [ဘုတ္ထာဟာရ+ပရိဟိစန] စား**အပ်**ပြီးသော **အစာ**ကို ကြေကျက်စေတတ်သော။ဘုတ္ထာဟာရပရိဟိစနေန ဂဟဏိသခ်ီကေန **ကမ္မဇတေဇသော** အပရိပါကတော။ သီ၊၉၊သစ်၊ ၂။၁၀၅။

ဘုတ္တံ၊ (ဗျ) [ဘုဇ+တုံ] စား**ခြင်း**၄၁။ ဘုတ္တံ၊ (ပေတ။၁၅၃)နှီ ဘုဥ်ိတုံ။ ပေတ၊၄။၁၀၁။ (ပါဠိတော်၌ ဘောတ္တုံ၊ ဂို၏။)

ဘုတ္ထောကာသ (ပု) [ဘုတ္တ+ဩကာသ]စားရာအရပ်။ ဘုဇ္ဇာကာသော ဒိဿတိ၊ ဒ္ဝိတော·ကာသော ဒိဿတိ။ ဝိ၊၁။၃၇၇။ ဝိ၊၂။၈၊ ၂၃၆၊၃၀၉။

ဘုတ္တာ (ကြိ၊ဝိ)[ဘုဇ+တ္တာ]စား၍၊သုံး**ဆောင်–ခံစား–**၍။ဣဒံ ဗြာဟ္မဏ မေ အတ္ထိ၊ တေံ ဘုတ္တာ ဝနေ ဝသ။ ဇာ၊၁။၁၀၁၊ ကာမံ ဘုတ္တာ ယထာသုခံ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၅။ (–ဇာ၊၁။၁၄၄။ ဇာ၊ ၂။၁၃၃၊ ၂၃၈။) တေံ ဘုတ္တာတိ တေံ **မမ** သန္တကံ မစ္ဆာဟာရံ ပစိတ္ဝာ ဘုဥ်ိတ္ဝာ။ဇာ၊၄၊ ၃။၄၉။ (–၂၅၄။ ဇာ၊၄၊၅။၅၀၃။ ဇာ၊၄၊၇။ ၆၄။)

ဘုတ္ဝာန (ကြိ၊ဝိ) [ဘုဇ+တ္ဝာန] စား၍၊ သုံး**ဆောင်–ခံစား–**၍။အဟံ ခေါ ဝေဠုဂုမ္ဗသ္မိံ၊ ဘုတ္ဝာန မဓုပါယာသံ။ ထေရ။ ၂၂၅။(–ဒီ၊၃။ ၂၁။ သံ၊၁။၉၊၁၀။ သုတ္တနိ။ ၂၉၉။ ဇာ၊၁။၄၂။ ဘုတ္ဝာန မဓုပါယာသန္တိ မဓုသိတ္ထပါဟာသံ ဘုဥ်ိတ္ဝာ။ ထေရ၊၄၊။၉၀။ (–ဒီ၊၄၊။၃၃။ ဇာ၊၄၊ ၂။၅၂။)

ဘုတ္ဝာပဂတ (တိ) [ဘုတ္ဝာ+**အပဂတ**] (က) ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော။ (ခ) အစဉ် **အား**ဖြင့် ရောက်ပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသော။ အဖလော ဟိ ဘုတ္ဝာပဂတော ဝါယာမော ဝါယာမန္တရေနာပိ တဿ နိရုဒ္ဓတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၇။ အောက်ပုဒ် လည်းကြည့်။

ဘုတ္ဝာပဂတုပ္ပန္န (တိ) [ဘုတ္ဝာပဂတ+ဥပ္ပန္န] (က) ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္န။ (ခ) အစဉ်**အား**ဖြင့် ရောက်ပြီး၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္န။ အာရမ္မဏရသမနုဘဝိတ္ဝာ နိရုဒ္ဓံ **အနုဘုတ္ဝာပဂတသခ်ီတံ** ကုသလာ, **ကုသလံ** ဥပ္ပါဒါဒိတ္တယ **မနုပ္ပတ္ဝာ** နိရုဒ္ဓံ ဘုတ္ဝာပဂတသခ်ီတံ သေသသခ်ိတဥ္စ ဘုတ္ဝာပဂတုပ္ပန္နံ နာမ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၁။၄။

ဘုတ္ဝာဝိဂတ (တိ) [ဘုတ္ဝာ+ဝိဂတ] (က) ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော (ဝိပါက်)။ (ခ) ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော (ကံ)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘုတ္ဝာဝိဂတုပ္ပန္န (တိ) [ဘုတ္ဝာဝိဂတ+ဥပ္ပန္န] (က) ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္န။ (ခ) ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္န။ ကမ္မေ ပန ဇဝိတေ အာရမ္မဏရသံ အနုဘဝိတ္ဝာ နိရုဒ္ဓဝိပါကော ဘုတ္ဝာဝိဂတံ

နာမ၊ ကမ္မံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ နိရုဒ္ဓံ ဘုတ္ဝာဝိဂတံ နာမ၊ တဒုဘယမ္မိ ဘုတ္ဝာဝိဂတုပ္ပန္နန္တိ သခ်ံ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။ (—မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၃။)

ဘုနာတိ (ကြို) [ဘူ+နာ+တိ] (၁) လွန်မြောက်တတ်၏။ (၂) လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်တတ်၏။ (၁) (၂) ဝေဿဘူတိ ဝေဿံ ဘုနာတိ အာတိက္ကမတိတိ ဝေဿဘူ။အဏဝါဝေဿေ.... ဘုနာတိ အာတိဘဝတီတိ ဝေဿဘူ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။၉၂။(—၁၇၃။)

ဘုဘုက္ကရဏ (န) [ဘုဘု+ကရဏ] ဘုဘု (ဘုတ်ဘုတ်, ဝုတ်ဝုတ်,)ဟု အသံပြုခြင်း၊ ဟောင်ခြင်း။သုဝါနဒေါဏိယံ ကဠိယံ ပိဝနကသုနခဿ အညံ သုနခံ ဒိသွာ ဘုဘုက္ကရဏံ ဝိယ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၉။

ဘုဘုတိသဒ္ဒကရဏံသုနခ (ပု) [ဘုဘူတိသဒ္ဒကရဏ+သုနခ] ဘုဘု (ဘုတ်ဘုတ်, ဝုတ်ဝုတ်) ဟု—အသံပြုသော–ဟောင်သော–ခွေး။ ဗုဘုက္ကာ–ကြည့်။

ဘုမ္မ (န) [ဘူမိ+ဏျ] (၁) သတ္တမီအနက်။ (၂) သတ္တမီဝိဘတ်။ (တိ) (၃) (က) မြေ၌–ဖြစ်–တည်–သော၊ မြေနှင့် စပ်သော နေရာရှိသော ၊ သူ (ဘုမ္မစိုးနတ်)။ (ခ) မြေ၌တည်သော (ရေ)။ (၁) ဘုမ္မဝစန–ကြည့်။ (၂) နိဿက္ကံ သာမိဝစနံ၊ ဘုမ္မာလ–ပနမဋ္ဌမံ။ ရူ၊ နှာ။ ၁၇၆။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၀၈။) ဘူမိယံ ဘဝံ ဘုမ္မန္တိ ကတ္တုကမ္မာနံ ဩကာသပရိဒီပကံ ဘုမ္မဝစနံ၊ သတ္တမီ။ ရူ၊ ဋ္ဌီ။ ၁၂၀။ (တိ) (၃) (က) ဘုမ္မာ ဒေဝါ သဒ္ဒ မနုဿာဝေသုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၇။ သံ၊ ၃။ ၁၇၁။ ပဋိသံ။ ၃၃၂။ (–ဒီ၊ ၂။ ၂၀၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ သုတ္တံနိ။ ၃၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၀။) ဘုမ္မာဒေဝါတိ ဘူမဋ္ဌကဒေဝတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၁၊ ဘုမ္မာနီတိ ဘူမိယံ နိဗ္ဗတ္တာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။ (—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၃။) ဘုမ္မာတိ ဘူမိပဋိဗဒ္ဓနိဝါသာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဘုမ္မာနီတိ ဘူမိယံ ဘဝါနိ။ ပရိတ္တ၊ ဋ္ဌီ၊ ၄၆။ (–၂၆။) (ခ) ဘုမ္မာနီ (အာတိ၊ ဝိ။၈၅)တိ အာဝါဋ္ဌာဒီသု ဌိတဥဒကာနိ။ အာတိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၅။

ဘုမ္မဇက (ပု) ဘုမ္မဇကရဟန်း။ ပဏ္ဍုကော လောဟိတကော မေတ္တိယော ဘုမ္မဇကော အဿဇိပုနဗ္ဗသုကောတိ ဣမေ ဆ ဇနာ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ နာမ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၀။

ဘုမ္မဇာလ (တိ) [ဘုမ္မ+ဇလ+ဏ] ဘုမ္မဇာလ အမည်ရှိသော၊ မြေ၌ရှိသော အကျိုးအပြစ်ကို – ထန်းလင်းတောက်ပစေတတ် – သိကြောင်းဖြစ်–သော၊ မြေ၏အကျိုးအပြစ်ကိုသိသော။ သော ကိရ ဘုမ္မဇာလံနာမ ဝိဇ္ဇံ ဇာနာတိ၂ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၁။ ဘူမိယာ ပဝတ္တံ ဘုမ္မံ၊ တံ ဂုဏဒေါသံ ဇာလေတိ ဇောတေတိ တံ ဝါ ဇလတိ ဇောတတိပါကဋ္ဌံ ဘဝတိ ဇ–တာယာတိ ဘုမ္မဇာလာ။သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၅၀။

ဘုမ္မဋ္ဌ (တိ) [ဘုမ္မ+ဌာ+အ] မြေ၌တည်သော။ ဘုမ္မာတိ ဘုမ္မဋ္ဌာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၄၃။ (ဘူမဋ္ဌာဟု ရှိမှ သဒ္ဒါရေးသင့်သည်။ နိရုတ္တိ၊နှာ၊၅၃၆–ကြည့်။)

ဘုမ္မဋ္ဌဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဘုမ္မဋ္ဌက+ဒေဝပုတ္တ] မြေ၌တည်သောနတ်သား။ သိခိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဘုမ္မဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော (ဘူမဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော?) ဟုတ္ဝာ နိဗ္ဗတ္တော။ အပ၊ ဌ၊ ၂။၁၆၄၊၁၆၅။

ဘုမ္မဋ္ဌကနာဂ (ပု) [ဘုမ္မဋ္ဌက+နာဂ] မြေ၌တည်သောနဂါး။ ဝေဿာရဗဗုတဿ ကိရ ဟောဋ္ဌာ ဘုမ္မဋ္ဌကနာဂါနံ (ဘူမဋ္ဌကနာဂါနံ?) ပဋ္ဌယော ဇနသတိကံ နာဂဘဝနံ ဒေဝလောကသဒိသံ။ သံ၊ဌ၊၁။၃၇။

ဘုမ္မဋ္ဌကဝိမာန (ပုံ၊န) [ဘုမ္မဋ္ဌက+ဝိမာန] မြေ၌တည်သောဗိမာန်။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန ဘုမ္မဋ္ဌကဝိမာနာနိ (ဘူမဋ္ဌကဝိမာနာနိ?) စ အာကာသဋ္ဌကဝိမာနာနိ စ ဝိနာသေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၅၁။

ဘုမ္မဋ္ဌဒေဝတာ (ထီ) [ဘုမ္မဋ္ဌ+ဒေဝတာ] မြေ၌တည်သောနတ်၊ ဘုမ္မစိုးနတ်။ တတောအာရက္ခဒေဝတာနံ မိတ္တာ ဘုမ္မဋ္ဌဒေဝတာ (ဘူမဋ္ဌဒေဝတာ?) ဘိဇ္ဇန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။

ဘုမ္မတ္ထ (ပုံ)[ဘုမ္မ+အတ္ထ]သတ္တမီအနက်။ အစ္ဆန္တသံယောဂဝသေန ဘုမ္မတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၎။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။)

ဘုမ္မတ္ထရဏ (နာ) [ဘုမ္မ+အတ္ထရဏ] မြေ၌တည်သောအခင်း၊ မြေအခင်း။ ကိလိဋ္ဌဂုတ္တောဝ ဥပေါသထာဂါရံ ပဝိသိတ္တာ မဟဂ္ဃေ ဘုမ္မတ္ထရဏေ အနာဒရေန နိပဇ္ဇိတ္တာသုပိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။)

ဘုမ္မတ္ထဝိသယ (တိ) [ဘုမ္မတ္ထ+ဝိသယ] သတ္တမီအနက်လျှင် ဖြာရှိသော။ ပုန အကာလဝိသေသော အုပါဠိယေက္ကော ဘုမ္မတ္ထဝိသယောဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

ဘုမ္မတ္ထာသမ္ဘဝ (ပုံ) [ဘုမ္မတ္ထ+အသမ္ဘဝ] သတ္တမီအနက်၏ မဖြစ်သင့်ခြင်း။ ကေစိ ပန "မာနုသိကံ ပဇ" န္တိ ပဋ္ဌန်၊ တံ ဘုမ္မတ္ထာသမ္ဘဝါ နယုဇ္ဇတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

ဘုမ္မဒေဝ(ပုံ) [ဘုမ္မ+ဒေဝ]မြေ၌တည်သောနတ်၊ ဘုမ္မစိုးနတ်။ မနုဿေသု ဟိ ဘုမ္မဒေဝေသု စ ဣမာ စတဿော ပိ ယောနိယော လဗ္ဘန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။)

ဘုမ္မဒေဝတာ (ထီ) [ဘုမ္မာ+ဒေဝတာ] မြေ၌တည်သောနတ်၊ ဘုမ္မစိုးနတ်။ ဘုမ္မဒေဝတံ အာဒိံကတ္တာ ယာဝ အကနိဋ္ဌဒေဝတာယ သန္တိကေ ပစ္စက္ခာတာပိ အပစ္စက္ခာတာဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။)

ဘုမ္မဒေဝတာပရိဟာရ (ပုံ) [ဘုမ္မဒေဝတာ+ပရိဟာရ] ဘုမ္မစိုးနတ်၏ ခန္ဓာကိုယ်။ ဘုမ္မဒေဝတာပရိဟာရ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉) န္တိ ဘုမ္မဒေဝတ္တဘာဝန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁၁။

ဘုမ္မဒေဝတ္တဘာဝ (ပုံ) [ဘုမ္မဒေဝ+အတ္တဘာဝ] ဘုမ္မစိုးနတ်၏ခန္ဓာကိုယ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘုမ္မနိဒ္ဒေသ (ပုံ) [ဘုမ္မ+နိဒ္ဒေသ] သတ္တမီအနက်ကို ညွှန်ပြကြောင်း ဖြစ်သောသဒ္ဒါ။ ယသ္မိန္တိ အနိယမတော ဘုမ္မနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၃။)

ဘုမ္မနိဒ္ဒေသာနုရူပ (တိ) [ဘုမ္မနိဒ္ဒေသ+အနုရူပ] သတ္တမီအနက်ကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သောသဒ္ဒါအားလျော်သော။ "ယသ္မိံ ပဒေသေ"-တိ ပန ဘုမ္မနိဒ္ဒေသာနုရူပံ "တံ ဝါ အဝသရီ"-တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၀၇။

ဘုမ္မနိဿက္ကနိဒ္ဒေသ (ပုံ) [ဘုမ္မနိဿက္က+နိဒ္ဒေသ] သတ္တမီအနက် ပဉ္စမီအနက်ကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သောသဒ္ဒါ။ တသ္မာ တဒတ္ထဒီပနတ္ထံ "ဣမသ္မိံ သတိ ဣမဿ ဥပ္ပါဒါ"တိ ဟေတုအတ္ထေ ဘုမ္မနိဿက္ကနိဒ္ဒေသော ကတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀။

ဘုမ္မနိဿက္ကဝစန(နာ) [ဘုမ္မနိဿက္က+ဝစန]သတ္တမီဝိဘတ် ပဉ္စမီဝိဘတ်။ "သတိ နာသတိ၊ ဥပ္ပါဒါ နာနိရောဓာ"တိ ပန ဟေတုအတ္ထေတိ ဘုမ္မနိဿက္ကဝစနေဟိ သမတ္ထိတံ....ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇။

ဘုမ္မန္တရ (နာ) [ဘုမ္မ+အန္တရ] တရားတို့၏ဖြစ်ရာအခိုက်အတန့်အထူး၊ ဘုံ–အရပ်–အထူး။ ဗုဒ္ဓါနဉ္စိ ဝိနယပညတ္တိ,ဘုမ္မန္တရံ(ဘူမန္တရံ)ပစ္စယာကာရံ, သမယန္တရန္တိ ဣမာနိ စတ္တာရိဋ္ဌာနာနိ ပတ္တာ ဂဇ္ဇိတံ မဟန္တံ ဟောတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။

၂၅။ (—အံ၊ဌ၊ ၂။၈၀။ အံ၊ဠီ၊ ၂။၉၀။)ဘူမန္တရ–ကြည့်။

ဘုမ္မန္တရပဂုဏ(တိ) [ဘုမ္မန္တရ+ပဂုဏ] ဘုံအထူး–ဘုံတမျိုး — ကို — လေ့လာ — လေ့ကျက်— သော။ အာဒိသဒ္ဒေန ဘုမ္မန္တရပဂုဏဘာဝါဒိ (ဘူမန္တရပဂုဏဘာဝါဒိ) ဂယှတိ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀၀။

ဘုမ္မန္တလိက္ခ (န) [ဘုမ္မ+အန္တလိက္ခ] မြေကြီးတိုက် (ဘူမိကိတ်) ကောင်းကင်ကြိုတ် (အန္တလိက္ခကိတ်) ဟောအတတ်၊ မြေ၏ အကျိုးအပြစ်, ကောင်းကင်၏ အကျိုးအပြစ်ကို သိသော အတတ်ပညာ။ ဘူမိကမ္မံ ဒိဋ္ဌာဒါဟံ ဘုမ္မန္တလိက္ခံ ဇောတိသံလောကာယတိကံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၀။ ဘူမန္တလိက္ခ–ကြည့်။

ဘုမ္မပတ္တိ (ထီ) [ဘုမ္မ+ပတ္တိ] သတ္တမီဝိဘတ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဘုမ္မပတ္တိယာ (ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၇၀) တိ ဘုမ်ိဝစနေ သမ္ပတ္တေ၊ ဘုမ္မတ္ထေ ဣဒံ ဥပယောဂဝစနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၃။

ဘုမ္မဝစန (န) [ဘုမ္မ+ဝစန] (၁) သတ္တမီဝိဘတ်။ (တိ) (၂) သတ္တမီဝိဘတ်—ရှိသော–နှင့်ယှဉ်သော။ (၁) ဘုမ္မဝစနနိဒ္ဒေသ–ကြည့်။ (တိ) (၂) သမီပတ္ထေ ဟေတံ ဘုမ္မဝစနံ၊ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၂၂။ (—ကခ်ိ။၁၇၁၊၁၉၀။)ဘုမ္မဝစနန္တိ အာဓေရဝစနံ၊ ဘဝန္တိ ဇတ္ထာတိ ဟိ ဘုမ်ိ အဝဲခာရော၊ တဒေဝ ဝစနံ တထာ၊ ဘုမ္မေ ပဝတ္တံ ဝါ ဝစနံ ဝိဘတ္တိ ဘုမ္မဝစနံ၊ တေန ယုတ္တံ တထာ။သတ္တမီဝိဘတ္တိယုတ္တပဒန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဠီ၊သစ်၊ ၂။၅။

ဘုမ္မဝစနတ္ထ (ပု) [ဘုမ္မဝစန+အတ္ထ] သတ္တမီဝိဘတ်၏အနက်။ ဘာဝေန ဘာဝလက္ခဏေ ဘုမ္မဝစနတ္ထေ ကရဏဝစနန္တိ။ သီ၊ဠီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၄၀။

ဘုမ္မဝစနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဘုမ္မဝစန+နိဒ္ဒေသ] သတ္တမီဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။ ဘုမ္မဝစနနိဒ္ဒေသော ကတော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၂။ သံ၊ဌ၊၁။ ၁၀။ဘဝန္တိ ဇတ္ထာတိ ဘုမ်ိ၊သြကာသော၊တတ္ထ ပဝတ္တံ ဝစနံ ဝိဘတ္တိ ဘုမ္မဝစနံ။ သီ၊ဠီ၊ သစ်၊ ၁။၁၇၀။

ဘုမ္မဝေစနိကဝတ္တနကကာရဏ (န) [ဘုမ္မဝစနိကဝတ္တနက+ကာရဏ] သတ္တမီဝိဘတ်ကို တား မြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝုတ္တကာရဏံ ဝိယ ဝိသေသကာရဏံ ဘုမ္မဝစနိကဝတ္တနကကာရဏံ။ ဝိမတ်၊ ၂။ ၈၃။

ဘုမ္မဝစနပဿဂ် (ပု) [ဘုမ္မဝစန+ပသဂ်]သတ္တမီဝိဘတ်၌– ကပ်ငြိခြင်း– လျှဉ်းပါးခြင်း၊ သတ္တမီဝိဘတ်လားဟု သံသယ ဖြစ်ခြင်း။ သတိပိ ဘုမ္မဝစနပဿဂေ် ဓာတ္ထတ္ထာနုဝတ္တကဝိသေသကဘူတေဟိ ဒုဝိဓေဟိပိ ဥပသဂ္ဂေဟိ ယုတ္တတ္တာ ဥပယောဂဝစနမေဝေတ္ထ ဝိဟိတံ။ သီ၊ဠီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၁၀။

ဘုမ္မဝစနာဘာဝ (ပု) [ဘုမ္မဝစန+အဘာဝ] သတ္တမီဝိဘတ် မဟုတ်ခြင်း။ တတ္ထ နိမိတ္တတ္ထေ ဘုမ္မဝစနာဘာဝတော ဟေတ္ထတ္ထနိယမော န ကတော ဟောတိ။ ကခ်၊ဠီ၊၄၉။

ဘုမ္မဝဋ္ဋ (တိ) [ဘုမ္မ+ဝဋ္ဋ] ဘုမ္မစိုးနတ်သည် ကြဉ်အပ်သော။ နိရယေ ဘုမ္မဝဋ္ဋေသု၊ ဒေဝေသုံစ နယောနိယော။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၅။ ဘုမ္မဝဋ္ဋေသူတိ ဘုမ္မဒေဝါနံ ဝဋ္ဋနံ ယောနိဝိဘာဂံ ပတိ တေသံ မနုဿသဒိသတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၃၀၄။

ဘုမ္မေကဝစန (န) [ဘုမ္မ+ဧကဝစန] သတ္တမီ-ဧကဝုစ် ဝိဘတ်။ ကာလေတိ ဣမိနာ သမ္မန္ဓေန ဘုမ္မေကဝစနဿာတိ ဝိညာယတ်။ မူလဋီ၊ ၃။၁၀၄။

ဘုမျံ (ထီ) [ဘူမိ+သ္မိံ] မြေ၌။ ဘုမျ (ဇ၊ ၁။၃၉၁)န္တိ သော သယမ္ပိ ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌာယ။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၅။၀၈။

ဘုမျာ (ထီ) [ဘူမိ+သို့] မြေ၌။ နာဂေါ်တတ္ထော ပတိ ဘုမျာ။ ဇာ၊၁။၂၆၅။ တသ္မိ့ ခဏေ မတဟတ္ထိ ဘူမိယံ ဟောတိ။ ဇာ၊၆၊၄။၂၃၅။

ဘုဝန (န) [ဘူ+ယု] (၁) လောက။ (၂)မြေ။ (၁) လောကော စ ဘုဝနံ ဝုတ္တံ။ ဘဝန္တိ ဇေတ္ထာတိ ဘုဝနံ။ ယု။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဠီ။ ၁၀၆။ (၂) အဓရံ ဘုဝနံ အဓောဘုဝနံ။ ဓာန်၊ ဠီ။ ၆၄၉။

ဘုဝိ (ထီ) [ဘူ+သို့] မြေ– မြေအပြင် – ၌။ အာကာန်မာနော ဘုဝိ သေရီစာရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၆၆။

ဘုသ (န) [ဘာသ+အ။ဘသ+အ။ ဓာန်၊ဠီ။ ၄၁၊ ၄၅၃။ ဘူ+သက်။ မောဂ်၊ ၇။ ၂၁၅။] (၁) အလွန်အကဲ၊ အပြင်းအထန်။ (၂) စပါးဖျင်း။ (တောင်ပေါက်သျှ။) ဖဲ့အဖျင်း၊ အနုပ်အဖဲ့။ (ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။) အဖျင်း။ (ဓာန်၊သျှ။) (၃) ကောက်ရိုး။ (တိ) (၄) အားကြီးသော၊ လွန်ကဲသော၊ ပြင်းထန်သော၊ ကြမ်းတမ်းသော။ (ကြိ၊ဝိ) အားကြီး– လွန်ကဲ– ပြင်းထန်–စွာ။ (၁) ဘုသမတိသယော စ ဒဋ္ဌံ။ ဓာန်။၄၁။(၂) ဘုသာနိ ကော သာလိ့ ပုနာပရော။ ပေတ။၁၇၂။ (–ဇာ၊ ၂။ ၁၉၀။) ဘုသာနိတိ ပလာပါနိ။ ပေတ၊၆။၁၇၇။ ဘုသံဟောတီတိ ဝိဟိဘုသံ သမ္မဇ္ဇတိ။ ဇာ၊၆၊ ၆။ ၁၃၇။ ဘုသမ္မိ တဏ္ဍုလတ္တစေ။ ဓာန်၊ ဠီ။၁၁၂၄။ (၃) ဘုသိကာကြည်။ (တိ) (၄) ဘန္တေ ဘိက္ခုနော ဘုသာစေပိ စက္ခုဝိညေယျာ၆ရူပါ။ဝိ၊၃။ ၂၇၁။ အံ၊ ၂။ ၃၃၂။ (–သံ၊၃။၃၀၉။ ဝိမာန။ ၆။ ပေတ။ ၂၁၂။ ဇာထရီ။ ၄၀၆။ အပ၊ ၂။ ၂၉၄။ နေတ္တိ။ ၁၄၉။ ဇာ၊၁။ ၃၅။ ဇာ၊ ၂။၉၁။) ဘုသာတိ ဗလဝန္တော။ ဝိ၊၆၊၃။၃၆၆။ အံ၊၆၊ ၃။၁၂၅။ (–သံ၊၆၊၃။၃၃၁။) ဘုသသော-ဘမာနန္တိ ဘုသံ အတိဝိယ ဝိဇော်စမာနံ ဝိမာန-သေဋ္ဌံ လဘန္တိ။ ဝိမာန၊၆၊။၃၃။ (–ပေတ၊၆။ ၂၄၈။ ထေရီ၊၆။၂၁၁။)ဘုသေနာတိ ဒဋ္ဌေန။ နေတ္တိ၊၆။ ၂၅၆။ (–ဇာ၊၆၊၅။၃၈၄။ သံ၊ဠီ၊၁။ ၁၁၄။) ဘုသေ စဏ္ဍသောတေ။ ဇာ၊၆၊၅။၆။

ဘုသတ္ထ (ပု) [ဘုသ+အတ္ထ] (၁) လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–သောအနက်။ (တိ)(၂) လွန်ကဲသော အနက်ရှိသော။ (၁) ဘုသတ္ထေ ပဝုဒ္ဓကာယော။ ရူ၊နှာ။၁၂၆။ (တိ) (၂) ဘုသတ္ထော နိသဒ္ဒေါ။ ပဋိသံ၊၆၊၁၁။ ၂၄၅။ (–သီ၊ဠီ၊သစ်၊ ၂။၃၀၆။ မူလဋီ၊ ၂။၁၄၅။ အနုဋီ၊ ၂။၁၅၀။)

ဘုသတ္ထဝိသိဒ္ဓ (တိ) [ဘုသတ္ထ+ဝိသိဒ္ဓ] လွန်ကဲသောအနက်ဖြင့် အထူး ပြုအပ်သော။ ပဋ္ဌာ-တိတိ တွေ့ ပသဒ္ဓေါ ဘုသတ္ထဝိသိဒ္ဓံ ပက္ခန္ဒနံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဠီ၊ ၂။ ၂၈၇။ မ၊ဠီ၊၁။၃၃၇။(–သံ၊ ဠီ၊ ၂။၄၅၂။)

ဘုသဒဿနေယျ (တိ) [ဘုသ+ဒဿနေယျ] အလွန်ရှုကြည့်ချင်ဖွယ် ကောင်းသော။ ဘုသ-ဒဿနေယျ(ဇာ၊ ၂။၃၄)နှင့် အတိဝိယ ဒဿနီ-ယံ။ ဇာ၊၆၊၅။ ၂၁၆။

ဘုသပလာပ (န) [ဘုသ+ပလာပ]စပါးဖျင်း။ တတ္ထ အဝသိဋ္ဌံ အတ္ထိ ဘုသပလာ၊မတ္တမ္ပိ။ သံ၊၆၊၃။၁၁၃။

ဘုသပလာသ (ပု) [ဘုသ+ပလာသ]စပါးဖျင်း ဖဲ့ပြာ (သျှ)။ ပါနီယံ့ ဘုသပလာသဘာဝံ အာပဇ္ဇိတ္ဝာ ပဇ္ဇလတိ..... တံ ဇလိတံ ဘုသ-ပလာသံ ခါဒန္တိ။ ဇာ၊၆၊၆။၁၃၇။

ဘုသမယ (တိ) [ဘုသ+မယ] ကောက်ရိုးဖြင့် ပြီးသော။ ဘုသာဂါရ-ကြည့်။

ဘုသမုဒ္ဒိ (ထီ) [ဘုသ+မုဒ္ဒိ] ဖဲ့ဆုပ်။ ပုရာယံ ကာယော ဣမေဝ ဝိဂိရတိ သေယျထာပိ ဘုသမုဒ္ဒိ။ သံ၊ ၂။၂၆၇။ (–ဇာ၊ ၂။၂၂၉။ အံ၊ ၆၊။၁၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၃၄၀။)

ဘုသဝါတ (ပု) [ဘုသ+ဝါတ]အားကြီး-အားကောင်း-သော့လေ။ နာကမွတိ ဘုသဝါတေဟီ၊ သကဋာနေဝ တိဋ္ဌတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဘုသဝါတေဟီတိ ဗလဝဝါတေဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

ဘုသသောဘမာန (တိ) [ဘုသ+သောဘမာန] အလွန်-လွန်စွာ-တင့်တယ်သော။ ဘုသ (တိ) (၄) ကြည့်။

ဘုသာဂါရ (န) [ဘုသ+အဂါရ]ကောက်ရိုး-အိမ်-ကျောင်း-တဲ-အုံ။ဘဂဝါ အာတုမာယံ ဝိဟရတိ ဘုသာဂါရေ။ ဝိ၊၃။၃၄၀။ (-ဒီ၊၂။ ၁၀၉။ အံ၊၁။၂၄၃။) ဘုသာဂါရေတိ ခလသာလာယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။) ဘုသာဂါရေတိ ဘုသမယေ အဂါရကေ။ တတ္ထ ကိရ မဟန္တံ ပလာလပုဉ္ဇံ အဗ္ဘန္တရတော ပလာလံ နိက္ကဓိတ္တာ သာလာသဒိသံ ပဗ္ဗတိတာနံ ဝသနယောဂ္ဂဋ္ဌာနသဒိသံ ကတံ၊ တဒါ ဘဂဝါ တတ္ထ ဝသိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၂။ (-ဝိမတိ၊၂။ ၁၉၁။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဘုသာဂါရက (န) [ဘူသာဂါရ+က။ဘုသ+အဂါရက။]ကောက်ရိုး-အိမ်-ကျောင်း-တဲ-အုံ။ ဗာထ ဘဂဝတိ အာတုမံ အာဂန္ဆာ ဘုသာဂါရကံ ပဝိဋ္ဌေ။သာရတ္ထ၊၁။၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၁။ ဘုသာဂါရကေတိ ဘုသမယေ အဂါရကေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။

ဘုသာလယာဝုတ္ထ (တိ) [ဘုသာလယ+ အာဝုတ္ထ] ကြမ်းသော- ပြင်းထန်သော- ရေ-အလျဉ်၌ တည်ရှိသော ဗိမာန်ကို စိုးအုပ်နေသော၊ သူ။ ဘုသာလယာဝုတ္ထာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၅၉)တိ ဘုသေ စဏ္ဍသောတေ အာလယော ယဿ ဝိမာနဿ၊ တသ္မိံ အဓိဝတ္ထာ။ ဂင်္ဂကဝိမာနဝါသိနိတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။

ဘုသိက (ပု) [ဘုသ+က္လက]စပါးဖျင်း။(သျ)။ ကောက်ရိုးမှော်။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ပလာလာနိ ဥဒ္ဓရုပေတ္ဝာ ဘုသိကာ ဥဒ္ဓရုပေတမ္ပဇာ။ ဝိ၊ ၄။၃၃၆။(-အံ၊၁။၂၄၄။) ဘုသိကာဉ္ဇရုပေတမ္ပဇာတိ သုခုမပလာလမိဿဓညာ ပလာလိကာ ပလာပေတမ္ပဇာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။) ဘုသိကာ ဥဒ္ဓရုပေတမ္ပဇာတိ ဂုန္နံ ခုရဂ္ဂေဟိ သဉ္ဆိန္နာ ဘုသသဒိသာ နာဋ္ဌဒဏ္ဍာ အပနေတမ္ပဇာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၀။ ဘုသာတိ သဿနာဋ္ဌဒဏ္ဍာ၊ တေဟိ မိဿာ ပလာလာ ဘုသိကာ။ ပါစိတ်၊ယော၊ ၅၁၆။

ဘုဿတိ (ကြို) [ဘာသ+ယ+တိ] ဟောင်၏။ ကာလာရောစနတ္ထံ ပဏ္ဏာသာလဒ္ဓါရေ ဘုဿတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၉။(-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၃။) ဘုဿတိတိ နဒတိ၊ "ဘုဘု" ဣတိ သုနခသဒ္ဒံ ကရောတိတိ အတ္ထော။သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၄၁။ ဘုဿိ---ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။

ဘုဿန္တ (တိ) [ဘာသ +ယ+အန္တ]ဟောင်သော (ခွေး)။ ဘုဿန္တ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀) တိ နိဒ္ဒုဿနဝသန ရဝန္တာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။

ဘုဿိ (ကြို) [ဘာသ+ယ+ဣ] ဟောင်ပြီ။ ဘုဿတိ-ကြည့်။

ဘုဿိတ (နာ) [ဘာသ+တ] ဟောင်ခြင်း၊ ဟောင်သံ။ မဟာဘုဿိတ-ကြည့်။

ဘုဿိတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [ဘာသ+ယ+တ္ဝာ] ဟောင်၍။ ပဏ္ဏာသာလဒ္ဓါရေ တိက္ခတ္တုံ ဘုဿိတ္ဝာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၃၉။)

ဘူ (ထိ) [ဘူ+ကို။ ဘမ+ဥိ။ ဓာန်၊ ဋ္ဌိ။ ၁၈၁၊ ၂၅၉။] (၁) မြေ။ (၂) မျက်မှောင်၊မျက်ခုံး။ (၃) ဘူဓာတ်။ (၄) ထောက်ခြင်း။ (၅) ထင်ရှားရှိခြင်း။ (၆) ပွားခြင်း။ (၇) ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်း။ (၈) ပြီးခြင်း။ (၉) နှိပ်နင်းခြင်း။ (၁၀) ခံစားခြင်း။ (၁)

သော။ (၁၀) ရောက်သော။ (၁၁) တူသော။ (၁၂) ဟုတ်မှန်သော၊ မချွတ်ယွင်းသော၊ မဖောက်ပြန်သော့။ (၁၃) ဘူတမည်သော၊သူ။ (၁) သစ်ပင်။ ဘူတဂါမပါတဗျာတာယဲာ (ဝိ၊၂။၅၂) တိ ဇော္ဍ ဘဝန်တိ အဟုဝုဉ္စာတိ ဘူဘာ၊ ဇာယန်တိ ဝစ္ဆန်တိ ဇာတာ ဝစ္ဆိတာစာတိ အတ္ထော။.... ငတိဋ်ဌတဟရိတတိဏာရုက္ခာဒီနမေဘံ အခိဝစနံ။ဝိ၊၄။၂၄။(—ခုဒ္ဒကာ၄။ ၁၃၉။ သုတ္တနိ၊၄။၁။ ၂၆၈။) (၂) ရဟန္တော။ ယော စ ကာသဃသော ဘူတော။ ဇာ၊၁။၆၈။ ခုဒ္ဒကာ၄။၁၃၉။ သုတ္တနိ၊၄။၁။ ၂၆၈။ (—နေတ္တိ။၁၄၂။)ယော စ ကာလဃသော ဘူတောတိ ခီဏာသဝဩတံ အခိဝစနံ။ ဇာ၊၄။၂။၂၃၈။ (—နေတ္တိ၊၄။၂၅၀။ ပရိတ္တ၊၌။၅၆။) (က) အရိယာ။ မောဒန်တိ သဟဘူတေဟိ (ဒီ၊၂။၂၁၀) တိ ဒသဗလဿ သာသနေ ဘူတေဟိ သဉ္ဇာတေဟိ အရိယေဟိ သဒ္ဓိ မောဒန်တိ ပမောဒန်တိ။ဒီ၊၄၊ ၂။၂၈၇။ (၃) ခန္ဓာဝါးပါးအပေါင်း။ ဘူတမိဒန်တိ ဘိက္ခဝေ ပဿထ။မ၊၁။၃၂၆။ (—မ၊၃။ ၅၁။သံ၊၁။၂၈၁။ ဥဒါန၊၁၁၅။ နေတ္တိ။၁၃၆။ ခုဒ္ဒကာ၄။၁၃၉။ သုတ္တနိ၊၄။၁။ ၂၆၇။) ဘူတမိဒန်တိ ဣဒံ ခန္ဓပဉ္စကံ ဇာတံ ဘူတံ နိဗ္ဗတ္တံ။မ၊၄။ ၂။၂၀၇။ ယဒတ္ထိ ယံ ဘူတံ တံ ပဇဟာမိတိ ယံ အတ္ထိ ယံ ဘူတံ တေရဟိ ခန္ဓပဉ္စကံ၊ တံ ပဇဟာမိ။ မ၊၄၊၄။၄၄။ (—သံ၊၄။ ၂။၅၆။ ဥဒါန၊၄။၁၉၃။ နေတ္တိ၊၄။ ၂၄၇။) (၄) သတ္တဝါ။ ဘူတာနံ ဝါ ဘူတတ္ထာယ။ဒီ၊ ၂။၄၀။ (—၁၂၉။ သံ၊၁။၁၆၀။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ ။ ၃၀၁။ ဇာ၊၁။၆၈။ စူဠနိ။ ၂၂၉။) ဘူတာတိ ယေကေစိ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာ။ ဒီ၊၄၊ ၂။၈၀။ (—၁၈၆။သံ၊၄၊၁။ ၂၀၆။ ခုဒ္ဒက၊၄၊ ၂၀၉။ သုဘ္ဘနိ၊၄၊၁။၁၈၆။ ဇာ၊၄၊ ၂။ ၂၃၇။ စူဠနိ၊၄။ ၈၀။ ပရိတ္တ၊၄။၅၅။)

(၅) မဟာဘူတ်၊ ဘူဘရုပ်။ တတ္ထ ဘူတေ ဥပါဒါယ။ အဘိ၊ ဝတာရ။၂၉၃။ ဘူမြေ။ ဘူ စ ဘူတခဏ္ဍနီ။ ခေန်။ ၁၈၁။ (၂) မျက်မှောင်၊ မျက်ခုံး။ ဘူတ္ထတ္ထိ ဘမုကောဘမု။ ခေန်။ ၂၅၉။ (၃) ဘူခေတ်။ ဘူတု ခေတုမှိ ပတ္တော ဘူသတ္တဝဓုနေ။ ပါတုဘာဝေ နိပ္ပန္နေစာ၊ ဘိမဒ္ဒေနုဘာဝေရပိ။ ကေကွရကောသ။၈၁။ ဘူသဒ္ဒေါ ပန ဘူသဘ္ဘာဃန်္ဓိအာဒီသု ဘူခေတုယံ။ ကေ၊ဋီ။ ၄၀၄။ (၄) ရောက်ခြင်း။ ဣဿံဘူတာချာနေတိအာဒီသု ဘူခေတု ပတ္တော၊ တတ္ထ ဟိ ဣတ္ထံ ဣမံပကာရံ ဘူတော ပဒတ္တာ အာပန္နော ဣတ္ထတ္တမ္ဘူတောတိ အတ္ထော။ ကေ၊ဋီ။၄၀၄။ (၅) ထင်ရှားရှိခြင်း။ ဘဝေါ ဘဝတိတိအာဒီသု သတ္တာယံ။ ကေ၊ ဋီ။ ၄၀၄။ (၆) ပွားခြင်း။ သုဝိဇာနော ဘဝံဟောတိ။ ဒုဗ္ဗိဇာနော ပရုဘဝေါတိအာဒီသု ဘူခေတုဝဓုနေ။ ကေ၊ဋီ။၄၀၄။ (၇) ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ ပါတုဘူတံတိအာဒီသု ပါတုဘာဝေ။ ကေ၊ဋီ။၄၀၄။ (၈) ပြီးခြင်း။ အတ္ထံ အာဘိသမ္ဘောန္တောတိအာဒီသု နိပ္ပန္နေ။ ကေ၊ ဋီ။ ၄၀၄။ (၉) နှိပ်နင်းခြင်း။ အာဘိဘဝနေတိအာဒီသု အာဘိမဒ္ဒနေ။ ကေ၊ ဋီ။ ၄၀၄။ (၁၀) ခံစားခြင်း။ အနုဘဝတိတိအာဒီသု အနုဘဝနေ ဟောတိ။ကေ၊ဋီ၊ ၄၀၄။ သူစီ။

ဘူဘရီ (ပု) [ဘူ+အရိ] (စိတ်အစဉ်၌) ဖြစ်သော ကိလေသာ ရန်သူ။ ဘူရိ၂-ကြည့်။

ဘူဇတိ (ထီ)ဘူဇတိနာ်သမီး။ ဘူဇတိ စ နာမဝေဿဝဏ်ဿ မဟာရာဇဿ ပရိစာရိကာ ဘဂဝန္တံ ပစ္စုပဋ္ဌိဘာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၅။

ဘူတ (ပု၊န) [ဘူ+တ။ နီတိ၊ပဒ။၁၁၅။ ခေန်၊ ဋီ။၇၀၈-၉။] (၁) သစ်ပင်။ (၂) ရဟန္တာ။ (က) အရိယာ။ (၃) ခန္ဓာဝါးပါးအပေါင်း။ (၄) သတ္တဝါ။ (၅) မဟာဘူတ်၊ဘူတရုပ်။ (၆) (က) နတ်။ (ခ) ဖုတ်၊ တစ္ဆေ၊ဘီလူး။ (၇) သဘော။ (တိ) (၈) ဖြစ်ပြီးသော၊သူ။ (၉) ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော၊ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ

တေတိ စတ္တာရော မဟာဘူတေ။ အဘိ-ဝတာရ၊ဒ္ဒီ၊၂။၁။ (၆) (က) နတ်။ သဗ္ဗေဝ ဘူတာ သုမနာ ဘဝန္တု။ ခုဒ္ဒက။၎။ သုတ္တ-နိ။၃၁၂။ ဘူတာတိ အမနုဿာ။ ခုဒ္ဒက၊၆၆။ ၁၄၀။ သုတ္တနိ၊၆၁။၂၆၉။ (–ပရိတ္တ၊ဒ္ဒီ။၎၆။) (ခ) ဖုတ်၊ တစ္ဆေ၊ဘီလူး။ (ထီ–၆၆ ဘူတီ)။ ဘူတဂ္ဂါဟ၊ ဘူတဝိဂ္ဂဟိက၊ ဘူတဝိဇ္ဇ-တို့ ကြည့်။ (၇) သဘော။ ဂေဓဘူတော လော-ဘော (မ၊၆၁။၂၇) တိ ဂိဇ္ဈနသဘာဝေါ လောဘော။ မ၊ဒ္ဒီ၊၃။၂၁။ (တိ) (ဂ) ဖြစ်ပြီး သော၊သူ။ ဘူတာနံ ဝါ သတ္တာနံ ဌိတိယာ။ သံ၊၁။၂၅၃၊၂၅၄။ (–ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၁။ မ၊၆၊၂။၃၀၃။) ဘူတာတိ ဇာတာ အဘိနိဗ္ဗတ္တာ။ သံ၊၆၊၂။၂။ ခုဒ္ဒက၊၆၆။၂၁၀။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၁၀၇။ (–မ၊ဒ္ဒီ၊၂။၃၁၂။)(၉) ဖြစ်ဆဲသော၊ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသော။ ယံ ခေါ ပန ကိဉ္စိ ဘူတံ သခ်ံတံ။ ပဋိသံ။၂၆။ ဣတိဝုတ်။၂၃၇။ ဘူတန္တိ ဇာတံ။ ပဋိသံ၊၆၊၁။ ၁၁၃။ ဣတိဝုတ်၊၆၊၂၁၀။ (၁၀) ဆောက်သော။ တံ ဘူတော ပတ္တောတိ ကောဒိဘူ-တော။ စရိယာ၊၆၊၅၀။ (–သီ၊ဒ္ဒီ၊သစ်၊၂။ ၁၉။ ရူ၊ဒ္ဒီ၊နှာ။၉၇။) (၁၁) တူသော။ ဘူ-တော သတ္တမဟာဘူတာ....သမေ မတော။ သမေ တုလျတ္ထေ။ ဓာန်။ဓာန်၊ဒ္ဒီ။၇၀၉။ (၁၂) ဟုတ်မှန်သော၊ မချွတ်ယွင်းသော၊ မဖောက်ပြန်သော။ဘူတေန ဝက္ခာမိ နော အဘူတေ-န။ ဒီ၊၃။၁၉၇။ အံ၊၂။၁၇၂။ (–စူဠနိ။၁၆၀။ နေတ္တိ။၄။) ဘူတေနာတိ တစ္ဆေန သဘာ-ဝေန။ ဒီ၊၆၊၃။၂၁၀။ အံ၊ ၆၊ ၃။ ၅၉။ (—နေတ္တိ၊၆။ ၂၉။) (၁၃) ဘူတမည်သော၊ သူ။ ဘူတော တိဿ နာမံ အဟောသိ။ ပေတ၊၆။၇၆။

ဘူတက (တိ) [ဘူတ+က] ဖုတ်–တစ္ဆေ–ဘီလူး–ဖမ်းစား၌ရသော၊သူ။ (မြန်မာပြန်၌ ဖမ်းစားသောဘီလူးဟု ပြန်၏။) ဘူတဝေ-ဇ္ဇော ဘူတကံ။ အပ၊၁။၄၅။ ဘူတဝေဇ္ဇော-ဝ ဘူဟကံ ယက္ခဂ္ဂဟိတံ ဣဝ။ အပ၊၆၊၁။ ၃၁၅။

ဘူတကထန (ထီ၊နှ) [ဘူတ+ကထန] (၁) ဟုတ်မှန်ဝံ့ဝံ့ဆိုခြင်း။ (၂) ဝိသေသနကိုဆုံးခြင်း။ (တိ) (၃) ဟုတ်မှန်တိုင်းဆိုသော။ (၁) တံ ပန ဘူတကထနမတ္တံ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊၆၊ ၁၀။ (–မ၊ဒ္ဒီ၊၃။၁၄၂။ သံ၊ဒ္ဒီ၊၂။၄၀၇။ အံ၊ ဒ္ဒီ၊၁။၂၄၀။) (၂) အတ္တဝဓဘာဝမော ဒိဿာ-တိ ဣဒံ ဘူတကထနံ နာဝ ဘိက္ခာစာရ-ဝေလာ သမ္ပတ္တာတိ ဒဿနတ္ထံ။ သီ၊ဒ္ဒီ၊သစ်၊၂။ ၃၇၄။ (တိ) (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘူတကထနဝိသေသန(နှ) [ဘူတကထန+ဝိသေ-သန] ဟုတ်မှန်တိုင်းဆိုသော ဝိသေသန။ (နှစ်စေအပ်သော အနက်မရှိပဲ ဟုတ်မှန်သည့်အ-တိုင်းဆိုသော ဝိသေသနသည် “ဘူတကထန ဝိသေသန” မည်၏။) ဝန္ဒမ္မလကမဟာ-အဝိဇ္ဇာတိ တဿာ အာဒီနဝဿနတ္ထံ ဘူတ-ကထနဝိသေသနံ။ သံ၊ဒ္ဒီ၊၁။၁၃၇။ (–ပရ-မတ္ထဒီပနီ။၄၀။) ဘူတကထနဝိသေသနံ တေ-န နိဝတ္တေတဗ္ဗဿ အတ္ထဿ အဘာဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဒီပနီ။၅၉။

ဘူတကမ္မ (နှ) [ဘူတ+ကမ္မ] (၁) ဖုတ်ထွက်အ-တတ်ကို သင်ခြင်း၊ ဖုတ်တစ္ဆေထွက်အတတ်ကို လေ့ကျင့်ခြင်း။ (၂) ဖြစ်သောကံ၊ ဆည်း-ပူးလေ့ကျက်အပ်ပြီးသောကံ။ (၁) သန္တိကမ္မံ ပဏိဓိကမ္မံ ဘူတကမ္မံ။ ဒီ၊၁။၁၁။ (၂) ဘူတ-ကမ္မတော (မ၊၆၊၃။၂၃) တိ နိဗ္ဗတ္တကမ္မတော အတ္တနော ကဘူပစိတကမ္မတော။ မ၊ဒ္ဒီ၊၃။၄၅။

ဘူတသိဏ (နှ) [ဘူတ+ကသိဏ] ဘုတ်–မ-ဟာဘုတ်–ကသိဏ်း။ စတုတ္ထံ ပန ဘူတကသိ-ဏံ ဘူတပဉ္စိန္ဒြိယမေဝ စ၊ဒန္ဓသ ဂေါစရဘာ-ဝံ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ။၁၆၂။ (—သီ၊ဒ္ဒီ၊သစ်၊၁။ ၄၃၃။)

ဘူတကသိဏာဝရမ္မဏ (တိ) [ဘူတကသိဏ+အာဝရမ္မဏ] မဟာဘုတ်ကသိုဏ်းလျှင် အာဝဇ္ဇိရှိသော။ ဇော စ ပုရိမာနိ စတ္တာရိ အဘိဘာယတနာနိ ဘူတကသိဏာဝရမ္မဏာနိ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၁၂။

ဘူတကာယ (ပု) [ဘူတ+ကာယ] ဘုတ်လေးပါးလျှင် မှီရာရှိသောခန္ဓာကိုယ်။ ဘူတကာယံ သြဝဒန္တော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိ။ ဓမ္မ။၁၊၁။၇။

ဘူတကာရဏ (နှ) [ဘူတ+ကာရဏ] ဟုတ်မှန်သောအကြောင်း။ မွေဒနံ ဘူတကာရဏာ။ မ၊၁၊၁၄၃။ အံ၊၁၊၁။၇၄။ ဣဘိဝုတ်၊၁။ ၇၉။ ဘူဘကာရဏာတိ ယထာဘူတကာရဏာ ယထာဘူဘံ နိဿာယ ပဝတ္တနတော။ အံ၊၌၊၁။၁၁။ (—မ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၃။)

ဘူတကာလ (ပု) [ဘူတ+ကာလ] (၁) ဟုတ်မှန်သည်ကိုသာ ဆိုရမည့်အခါ။ (၂) အတိတ်ကာလ။ (၁) ဘူတကာလော (ဝိ၊၃။၁၃၁) တိ ဝဋ္ဋနာယ အဘာဝေပိ မနုဿတ္တာဒိဝတ္ထုနော ဘူတတာယ အဝဿံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗကာလော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၂။ (၂) ဝိဟိတေသုတိ တော္ထ ဒုဒ္ဒါဒိသု ဝိယ ဘူတကာလတာ နာဓိပ္ပေတာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၂။

ဘူတဂဏ (ပု) [ဘူတ+ဂဏ] (၁) နတ်ဘီလူးအပေါင်း။ (၂) ဘူတဂဏတောင်၊ နတ်ဘီလူးအပေါင်း နေရာတောင်။ (၁) တေ ဘူတဂဏာ အနေကပ္ပကာရေ ဝိကာရေ ကတ္တာ။ သံ၊၌၊၁။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။ ၂၁၉။ (—ဥဒါန၊ ၌။၅၉။) (၂) ဘူဘဂဏော နာမ ပဗ္ဗတော (အပ၊၁။၁၉၇) တိ ဘူတဂဏာနံ ဒေဝယက္ခသမူဟာနံ အာဝါသဘူတတ္တာ ...ဘူဘဂဏော နာမ ပဗ္ဗတော။ အပ၊၌၊ ၂။၁၆၆။

ဘူတဂဟက (တိ) [ဘူတ+ဂဟက] နတ်—စာဘုမဟာရာဇ်နတ်—ကို ကဲ့ရဲ့သော၊သူ။ ဘူတဂရဟကာ ဘူတဇိဂုစ္ဆကာ ဒေဝဂရဟကာ ဒေဝဇိဂုစ္ဆကာ။ မ၊၁။၄၀၂။ ဘူတဂ္ဂဟဏေန စာတုမဟာရာဇိကေ .... ဂဏ္ဟာ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၃။

ဘူတဂါမ (ပု) [ဘူတ+ဂါမ] ကြီးပွားဆဲ ကြီးပွားပြီးသော မြက်သစ်ပင်အပေါင်း၊ ဘူတဂါမ်။ ဘူတဂါမော နာမ ပဗ္ဗဇိတောတာနိ။ဝိ၊ ၂။၅၂။ (—မ၊၁။ ၂၃၇။ အံ၊ ၂။၄၇၄။ မ၊၌၊ ၂။၁၁၂။) ဘူတဂါမပါတဗျတာယာတိ တော္ထ ဘဝန်္တိ အဟုဝုဋ္ဌာတိ ဘူတာ၊ဇာယန်္တိ ဝဓုန်္တိ ဇာတာ ဝဓိုတာစာတိ အတ္ထော။ ဂါမောတိ ရာသိ။ ဘူတာနံ ဂါမောတိ ဘူတဂါမော၊ဘူတာ ဧဝ ဝါ ဂါမော ဘူတဂါမော။ ပတိဋ္ဌိတဟရိတတိဏရုက္ခာဒီနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊၌၊၃။ ၂၆။ (—ကင်္ခါ။ ၁၉၇။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၀၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၅၇။)

ဘူတဂါမပရိမောစန (နှ) [ဘူတဂါမ+ပရိမောစန] ဘူတဂါမ်မှ လွတ်စေခြင်း။ ဘူတဂါမပရိမောစနံ ကတ္တာ (ဝိ၊၌၊၃။ ၂၀) တိ ဘူတဂါမတော မောစေတ္တာ ဝိယောဇေတ္တာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀။

ဘူတဂါမပရိမောစိတ (တိ) [ဘူတဂါမ+ပရိမောစိတ] ဘူတဂါမ်မှလွတ်ပြီးသော၊ ဘူတဂါမ်မှ လွတ်စေအပ်ပြီးသော။ ဘူတဂါမ ပရိမောစိဘံ ပဗ္ဗဝိဓမ္မိ ဗီဇဂါမံ ဝိကောပေန္တသာ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊၌၊၃။ ၂၀။ဝိ၊သင်္ဃ။၇၀။

ဘူတဂါမပါတဗျတာ (ထီ) [ဘူတဂါမပါတဗျ+တာ] ကြီးပွားဆဲ ကြီးပွားပြီးသော မြက်သစ်ပင်အပေါင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဘူတဂါမ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဘူဘဂါမပါတဗျတာယ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။၅၂။ ဝိ၊၅။ ၂၄။ (—ဝိ၊၌၊၃။ ၂၆၊)

ဘူတဂါမပါတဗျတာဟေတု (ပု) [ဘူတဂါမပါတဗျတာ+ဟေတု] ဘူတဂါမ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဘူဘဂါမပါတ-

ဗျတာ ဟေတု ဘူတဂါမဿဆေဒနာဒိပစ္စယာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၆။ ကခ်ိ။၁၉၇။

ဘူတဂါမဗီဇ (န) [ဘူတဂါမ+ဗီဇ] ဘူတဂါမ် မျိုးစေ့။ယဲ့ ဗီဇံ ဘူတဂါမော နာမ ဟောတိ၊ တသ္မိံ ဗီဇေ ဘူတဂါမဗီဇေတိ ယောဇေ-တ္ဗာ။ ဝဇိရ။၂၉၇။

ဘူတဂါမဗီဇဂါမဘေဒ (ပု) [ဘူတဂါမဗီဇဂါမ+ဘေဒ] ဘူတဂါမ် ဗီဇဂါမ်အပြားး။ ဘူတဂါမ-ဗီဇဂါမဘေဒတော ပနေသ ဘေဒေါ။ ဝဇိရ။ ၂၀၇။

ဘူတဂါမမူလ (န) [ဘူတဂါမ+မူလ] (၁)ဘူတ-ဂါမ်၏အကြောင်း။ (တိ) (၂) ဘူတဂါမ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ (၁) ဘူတ-ဂါမဿ ဝါ မူလံ ကာရဏန္တိ ဘူတဂါမမူလံ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၁။ (တိ) (၂) ဘူဘဂါမော-မူလံ ကာရဏံ တေဿာတိ ဘူတဂါမမူလော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁။

ဘူတဂါမမူလက (တိ) [ဘူတဂါမ+မူလ+က] ဘူတဂါမ်လျှင်အကြောင်းရှိသော။ အဝစုမာ-နေပိ ဘူတဂါမမူလကတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁။

ဘူတဂါမဝဂ္ဂ (ပု) [ဘူတဂါမ+ဝဂ္ဂ] ဘူတဂါမ-ဝဂ်။ ဘူတဂါမဝဂ္ဂေ ဝုတ္တသိက္ခာပဒဒ္ဒယံ။ ဝိ၊ ဌ၊၄။၁၄၇။ (—ကခ်ိ။၁၉၇။)

ဘူတဂါမဝိကောပန (န) [ဘူတဂါမ+ဝိကော-ပန] ဘူတဂါမ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဘူဘဂါမ-ဝိကောပနံ မဟာဆုဇ လောကဿ အနဝဇ္ဇံ၊ တံ ဇိနသာသနေ ဝဇ္ဇံ။ မိလိန္ဒ။၂၅၁။(—ဝိမ-တိ၊ ၁။ ၃၂၅။)

ဘူတဂါမဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဘူတဂါမ+ဝိနိမုတ္တ] ဘူတဂါမ်မှလွတ်သော။ ယဿာရဂတံ ပန ဂဟေဝဋ္ဌာ ဘူတဂါမဝိနိမုတ္တဿ ဗီဇဿ ဆိန္ဒ-နာဒိဘေဒါယ ပါတဗျတာယ ပါစိတ္တိယံ နု ဝဋ္ဌတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၁။

ဘူတဂါမသဒ်ါ (ခ်၂၁) (ထီ) [ဘူတဂါမ+သဒ်ါ] ဘူတဂါမ်ဖြင့်ရေတွက်ခြင်း၊ဘူတဂါမ်ဟူသော-ရေတွက်ခြင်း– အရေအတွက်။ နိဗ္ဗတ္တပဏ္ဏ-မူလာနိ ဗီဇာနိ ဘူတဂါမသဒ်မေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀။ (–ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၇)။ မူဇလသု စေဝ ပဏ္ဏေသု စ နိဂ္ဂတေသု ပုန ဘူတဂါမသဒ်ံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊သဒ်ဟ။၇၉။

ဘူတဂါမသဒ်္ဓုပဂတ (တိ) [ဘူတဂါမသဒ်ါ+ဥပဂတ] ဘူတဂါမ်ဟူသော ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်သော။တထာပိ ဘူတဂါမသဒ်္ဓုပဂတ-နိဗ္ဗတ္တပဏ္ဏမူလဗီဇတော သမ္ဘူတတ္တာ။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၂၁။

ဘူဟဂါမသဒ်ဟ (ပု) [ဘူတဂါမ+သဒ်ဟ] ဘူတ-ဂါမ်၌သွင်းယူအပ် သည်၏အဖြစ်၊ ဘူတဂါမ်-ဟူသော ရေတွက်ခြင်း။ မူဂ္ဂါဒီနံ ပန..... ဘူတဂါမသဒ်ဟံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၉။ (–ဝိ၊ သဒ်ဟ။၇၉။)

ဘူတဂါမသညီ (တိ) [ဘူတဂါမသညာ+ဣ] ဘူတဂါမ်ဟုအမှတ်ရှိသော၊သူ။ ဘူတဂါမော ဘူတဂါမသညိတာ ဝိကောပနံ ဝါ ဝိကောပါ-ပနံ ဝါ တိ ဣမာနေတ္ထ တီဏိ အင်္ဂါနိ။ ကခ်ိ။ ၁၉၉။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၂။ (–ဝိ၊သဒ်ဟ။၇၀။)

ဘူတဂါမသိက္ခာပဒ (န) [ဘူတဂါမ+သိက္ခာ-ပဒ] ဘူတဂါမသိက္ခာပုဒ်။ ဗုဒ္ဓါ စ ဘူတဂါမ-သိက္ခာပဒံ နု ဝိတိဏ္ဏမန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၆။(–ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၁၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၇။ ဝိမတိ၊ ၂။၉၊)

ဘူတဂုဏ (ပု) [ဘူတ+ဂုဏ] (၁) ဟုတ်မှန်-သော ဂုဏ်ကျေးဇူး။ (၂) ဘူတရုပ်တို့၏ ဂုဏ်သတ္တိ။ (၁) ဓမ္မဂုဏာတိ သဘာဝဂုဏာ ဘူတဂုဏာ။ ဇ၊ဌ၊၄။၃၂။ (၂) ရူပါဒယော ဝိယ ဝိဘဂျိဿ ဘူတဂုဇောာ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၉။

ဘူတဂ္ဂဟဏ (နှ) [ဘူတ+ဂဟဏ] ဘူတသဒ္ဒါ။ ဘူတဂရဟဂ-ကြည့်။

ဘူတဂ္ဂါဟ (ပု) [ဘူတ+ဂါဟ] (၁) ဖုတ်ဘီလူး ဖမ်းစားခြင်း။ (တိ) (၂) ဖုတ်ဘီလူးသည်-သိမ်းဆည်း-သိမ်းပိုက်-အပ်သော။ (ဖုတ်ဘီလူးများ နေရာအဖြစ် သိမ်းဆည်းသည်ကို ဆိုလို၏။) (၁) ဘူတဂ္ဂါဟေန (အပ၊၁။၎၄) ယက္ခဂ္ဂါဟေန။ အပ၊၉၁၊၁၃၄။ (တိ) (၂) ဣမ ဘူတဂ္ဂါဟော ပါသာဏော ဝါ အတ္ထိ။ ဒီ၊၉၂။၁၄၀။

ဘူတစက္ခုက (တိ) [ဘူတ+စက္ခု+က] ဖြစ်သော-စက္ခုရှိသော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရသော၊သူ။ ဘူတစက္ခုကာ ဥပ္ပန္နစက္ခုကာ စက္ခုံ ဥပ္ပါ-ဒေတွာ ဝိဟရန္တိတိ ဟတ္ထော။ သံ၊၉၂။၂၀၁။

ဘူတဇိဂုစ္ဆက (တိ) [ဘူတ+ဇိဂုစ္ဆက]နတ်-စတုမဟာရာဇ်နတ်- တို့ကို စက်ဆုပ်သော၊သူ။ ဘူတဂဟရဟာ-ကြည့်။

ဘူတဒိုတ (တိ) [ဘူတ+အဒ္ဓိတ] ဖုတ်ဘီလူး နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ ဘုတဒ္ဓိတော(အပ၊၁။ ၄၄) ဘူတေန ယက္ခေန အဒ္ဓိတော ပီဠိတော ပေါသော ပုရိသော။ အပ၊၉၁။၁၃၄။

ဘူတဒ္ဒ (ပု) [ဘူတ+အတ္ထ] ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘော၊ ထင်ရှားရှိသော အနက်သဘော။ မာယာမရီစိအာဒယော ဂိယ အဘူတာကာရေန အဂ္ဂဟေတမ္ပေါ ဘူတ-ဒ္ဒေါ။ အဘိ၊၉၁။၁၁၂။ တဆဒ္ဒေနာတိ ဘူတ-ဒ္ဒေန၊ အဘ္ဘနော အတ္ထနော သဘာဝ ဝသေန ပိဒ္ဓမာနတ္ထေနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊၉၁။ ၂၃၆။

ဘူတဒ္ဓဇန (နှ) [ဘူတ+ဒ္ဓဇန] မြေဖုတ်ဘီလူး ရှိဆာအရပ်။ နကောစိ ပုပ္ပဖလဒီနိ ဂဟေတွာ ယက္ခဒ္ဓဇံ ဝါ ဘူတဒ္ဓဇံ ဝါ ဂစ္ဆတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၉။၁၄၃။ သုတ္တနိ၊၉၁။ ၂၇၂။

ဘူတဓဝဂမ (ပု) [ဘူတဓာဝ+အဝဂမ] လွန်ပြီးသည်၏အဖြစ်ကို သိနိုင်ခြင်း။ ကိရိယာ-ကာလဝစနိစ္ဆာယ ဝါ၊ ဝတ္ထမာနပွယော ဂေါ သဒ္ဒန္တရသန္နိဓာနေန ဘူတတာဝဂမော သိယာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃။

ဘူတတာသာမည (နှ) [ဘူတတာ+သာမည] ဘူတအဖြစ်အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်၊ ဘူတ-သဒ္ဒါ၏ အနက်အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ အနုဘူတဘူတာ ဟိ ဘူတတာသာမညေန ဘူတသဒ္ဒေန ဝုတ္တာ။ မ၊၌၊၃။၁၁၇။ မူလ၌၊ ၁။၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၌၊ ၂။ ၀၀။

ဘူတတ္တယ (နှ) [ဘူတ+တယ] ဘူတရုပ်သုံးခု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘူတတ္တယနိဿိတ (တိ) [ဘူတတ္တယ+နိဿိတ] ဘူတရုပ်သုံးခုကိုမှီသော။ ဘူတတ္တယနိဿိ-တာနိ စ မဟာဘူတာနိ စတုမဟာဘူတနိ-ဿိတံ ဥပါဒါရူပံ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၁။

ဘူတတ္ထ (ပု) [ဘူတ+အတ္ထ] (၁) ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘော၊ မြတ်သော အနက်သဘော။ (တိ) (၂) ဟုတ်မှန်သောအနက်သဘော ရှိသော။ (၁) ဘူတတောတိ ဘူ-တတ္တတော။ မ၊၌၊၂၊၉၃။ (-မ၊၌၊၃။၄၉။) အံ၊၌၊၂။၁၆၅။ (တိ) (၂) ကိံ ဘူတတ္ထာ အဘူတတ္ထာ။ မ၊၃၊၄။၃။ (-အံ၊၌၊၁။၁၀၀။)

ဘူတတ္ထကထန (နှ) [ဘူတတ္ထ+ကထန] ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘောကို ပြောဆိုခြင်း။ ဘူတတ္ထကထနေနာတိ အတ္ထနာ ဒိဋ္ဌံ ဘုတ်-ပဋိစ္စာဒေတွာ နှ ကထေယျုံ။ ဥဒါန၊၃။ ၃၀၁။(-အနုဋီ၊၁။၂၀၂။)

ဘူတတ္ထနာထ (ပု) [ဘူတတ္ထ+နာထ]ဟုတ်မှန်သော အနက်ကို ဟောကြားတတ်သော ဘုရား၊ ဟုတ်မှန်သော အနက်အားဖြင့် နာထမည်သူ။ ဘူတတ္ထနာထံ သိရသာနမိ-တွာ။ ပဋိသံ၊၃၊၁။

ဘူတတ္ထနာမ (တိ) [ဘူတတ္ထ+နာမ] ဟုတ်မှန်သော အနက်အားဖြင့် ရအပ်သောအမည်ရှိ

သော၊သူ။ သစ္စနာမန္တိ ဘဂဝါ.... အဝိတထနာမံ ဘူတတ္ထနာမံ။ ဝိမာန၊၄။ ၂၂၄။

ဘူတတ္ထနိဋ္ဌာယက (တိ) [ဘူတတ္ထ+နိဋ္ဌာယက] ဟုတ်မှန်သော– အလိုရှိအပ်သော– အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော။ ဘူတဝိပါက–ကြည့်၊

ဘူတတ္ထမန (တိ) [ဘူတတ္ထ+မန] အနက်သဘောအားဖြင့် ဟုတ်မှန်သော စိတ်ရှိသော၊ သဘောထား မှန်ကန်သော၊သူ။ ဘူဘာမန–ကြည့်။

ဘူတတ္ထဝိရဟိတ (တိ) [ဘူတတ္ထ+ဝိရဟိတ] ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘောမှကင်းသော။ အဘူဘ (၂) (က) (ခ) ကြည့်။

ဘူတတ္ထဝိသယ (တိ) [ဘူတတ္ထ+ဝိသယ] ဟုတ်မှန်သောအနက်လျှင် အရာရှိသော။ မာဏဝကာဒီသု ဥပစာရဝုတ္တိနာ ဝတ္တမာနော မိဂရာဇေ ဘူတတ္ထဝိသယေ ဒိဋ္ဌော။ နေတ္တိ'ဠီ။ ၂၉။

ဘူတတ္ထဝေဒီ (တိ) [ဘူတတ္ထ+ဝိဒ+ဏီ] ဟုတ်မှန်သောအနက်ကိုသိသော၊သူ။ ဘူတတ္ထဝေဒိတ္တမုပါဂတေန။ ပဋိသံ၊၄၊၁။ ၂။

ဘူတတ္ထသန္တီရဏ (န) [ဘူတတ္ထ+သန္တီရဏ] ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘောကို စူးစမ်းခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘူတတ္ထသန္တီရဏာပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ)[ဘူတတ္ထသန္တီရဏ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘောကို စူးစမ်းခြင်းလျှင် ရှေးရှုထင်သော အခြင်း အရာ ရှိသော။ ပဇာနနလက္ခဏာ ပညာ၊ ဘူတတ္ထသန္တီရဏာပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ပေဋကော။ ၂၅၄။ (ဘူတတ္ထသန္တီရဏ ပစ္စုပဋ္ဌာနာ- ရှိမှသင့်မည်။)

ဘူတဒတ္ထရ (ပု) [ဘူဟ+ထေရ] ဘူတမထေရ်။ (ဤဘဝတွင် ရဟန္တာ ဖြစ်မည့်သူ (ပစ္ဆိမဘဝိက) ဖြစ်၍ ဘီလူးမစားအောင် နတ်များ စောင့်ရှောက်အပ်သောကြောင့် ဘူတမထေရ်ဟု ခေါ်သည်။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၄။) အာယသ္မတော ဘူတတ္ထေရဿ ဂါထာ၊ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၄။

ဘူတဒေါသ (ပု) [ဘူတ+ဒေါသ] ဟုတ်မှန်သော အပြစ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘူတဒေါသပဋိစ္ဆာဒန (န) [ဘူတဒေါသ+ပဋိစ္ဆာဒန] ဟုတ်မှန်သော အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ ဧဝံ ဘဂဝါ အဘူတဗ္ဘက္ခာနဝသေန ဘူတဒေါသပဋိစ္ဆာဒန ဝသေန စ ပဝတ္တာသု မုသာဝါဒဿ ဝိပါကံ ဒဿေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၆၈။

ဘူတဓမ္မ (ပု) [ဘူတ+ဓမ္မ] (၁) ဘူတရုပ်–မဟာဘုတ်–**တရား**။ (၂) အတိတ်ဖြစ်သော တရား။ (၃) ဟုတ်မှန်**သော** တရား။ (၁) နဉ ဥပါဒါန ဘူတဓမ္မောတိ တမတ္ထံ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဘူတဓမ္မသညာပနာ-ကြည့်။

ဘူတဓမ္မနိယာမ (တိ) [ဘူတဓမ္မ+ နိယာမ] အတိတ်ဖြစ်သော တရားဖြင့်–မြဲ–မှတ်အပ်–သော။ ဘူတဓမ္မနိယာမာ ယေ၊ တေ ဓမ္မာ နိယကာ မတာ။ ဝဇိရ။ ၁၅၇။

ဘူတဓမ္မသညာပနာ (ထီ) [ဘူတမ္မေ+သညာပနာ] ဟုတ်မှန်သောတရားကို သိစေခြင်း။ သဒ္ဓမ္မသညတ္တိတိ ဘူတဓမ္မသညာပနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ဂ၂။

ဘူတဓရာ (ထီ) [ဘူတ+ဓရ+အ+အာ၊ ဓာန်၊ ဋီ။၁၀၁။] မြေကြီး။ သစေ အယံ ဘူတဓရံ နသက္ကာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၄။ (–၃၄၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၆။) သစေ အယံ ဧကော မနုဿော ဣမံ ဘူတဓရံ ပထဝိ'သမံ ကာတုံ နသက္ကာ နသမဇ္ဈာ။ ဇာ၊၄၊၃။ ၁၆၀။ (–ဇာ၊၄၊၄။ ၄၆၅။)

ဘူတနက (ပု) [ဘူ+တိဏ+က] ပင်စိမ်းရိုင်း၊ တောပင်စိမ်း။ ဖဏိဇ္ဇက-ကြည့်။ (ဘူတိန-ကောတိ သုဂန္ဓတိဏဝိသေသော။သော ဖဏိ-ဇ္ဇကောတိပိ ဝုစ္စတိ၊ တေနာဟ ဖဏိဇ္ဇကောတိ ဘူတိနကောတိ။ ဇာ၊ ဋီ၊ သစ်၊ နီ၊ ကျော။ ဤအလို ဘူတိနကရှိ၍ မြက်နှံသာ၊ မြက်မွေးဟု ပြန်သင့်၏။)

ဘူတနာမ (တိ) [ဘူတ+နာမ] ဟုတ်မှန်သော အမည်ရှိသော၊ သူ။ တစ္ဆနားမာ ဘူတနာ-မော အာဂုံ အကရဏ္ဏေနဝ နာဂေါတိ ဧဝံ အဝိတထနာမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၁၂။

ဘူတနာမက (တိ) [ဘူတ+နာမ+က] ဘူတ အမည်ရှိသော၊ သူ။ ဧဝိတိဿိယသမဂိတာယ ပါဏသခါဒတ တံတံ ကမ္မာနုရူပံ ပဝတ္တနတော ဘူတနာမကေ သတ္တေတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၀။

ဘူတနိဝါသရူပ (တိ) [ဘူတနိဝါသ+ရူပ] နတ်တို့၏နေရာ သဘောရှိသော။ ဘူတနိဝါသ-ရူပေါ (ဇာ၊၁။၉၆) တိ ဒေဝတာနိဝါသသ-ဘာဝေါ, အဒ္ဓါ တတ္ထ မဟေသက္ခာ ဒေဝတာ နိဝုတ္ထာ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃။

ဘူတနိဿိတ (တိ) [ဘူတ+နိဿိတ] မဟာဘူတ်-ကို-၌-မှီသော။ ဣဒံ ရူပံ ကဗ္ဗ နိဿိ-တန္တိ။ တတော နံ ဘူတနိဿိတန္တိ ဥတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၉။)

ဘူတန္တရ (န) [ဘူတ+အန္တရ] ဘုတ်တမျိုး။ သိတုဏ္ဍာနဉ္စ .... ဥဏ္ဏေန သဟ နဒီတံ ဟုတန္တရံ ပဝတ္တတီဘိ ယဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၄၅။

ဘူတပစနီ (ထီ) [ဘူတ+ပစ+ယု+ဤ]သတ္တဝါတို့ကို – ချက်တတ်—ကျက်စေတတ်– သော တဏှာ။ သ ဘူတပစနီ ပဓိ(ဇာ၊၁။၆၈)တိ သော ယာ ယံတဏှာ အာဓိယေသု ဘူတေ ပစတိ၊ တံ ဉာဏဂ္ဂိနာ ပစီ ဒဟီ ဘသ္မမကာ-သိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ (ခဏ်၊ဋီ၊နှာ။၅၀၆–၌ သဘူတပစိနိ ဟု ရှိ၏။ အနက်အာဇပင်။)

ဘူတပညတ္တိ (ထီ) [ဘူတ+ပညတ္တိ] သတ္တဝါဟု ပညတ်ခြင်း။ ယော ဘူတပညတ္တိယာ ဥပါဒါနဘူဒတ ခန္ဓေ ပရိဇာနာတိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၈၃။

ဘူတပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဘူတ+ပဋိဗဒ္ဓ] ဘူတရုပ်နှင့်စပ်သော၊ ဘူတပဋိဗဒ္ဓဘာဝဿ အဝိနိဝတ္တ-နတော။ မူလဋီ၊၁။၁၅၇။ (–အနုဋီ၊၁။၁၇၁။)

ဘူတပဋိဗဒ္ဓဘာဝါဝိနိဝတ္တိ (ထီ) [ဘူဘ,ပဋိဗဒ္ဓ-ဘာဝ+အဝိနိဝတ္တိ] မဟာဘုတ်နှင့်စပ်သည်၏ အဖြစ်ကို မနစ်စေခြင်း။ ဝိကာရပရိခ္ခဒါပိ.... ဘူတပဋိဗဒ္ဓဘာဝါဝိနိဝတ္တိတော ကေသို့ ကလာပေ ဇေကာဘာဝ ဝိကာရာဒယော တိ။ အနုဋီ၊၁။၁၇၁။

ဘူတပတိ (ပု) [ဘူတ+ပတိ] သတ္တဝါတို့၏အရှင် (က) လူတို့၏အရှင်၊ လူမင်း။ (ခ) နတ်တို့၏ အရှင်၊ သိကြားမင်း။ (က) ဘူတပတိ (ဇာ၊ ၂။၂)တိ ရာဇာနံ အာလပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၂၀။ (ခ) နမဿတိ ဘူတပတိ။ဆဏီ။ ၃၁၉။ (–ဝိမာန။၁၁၂။ ဇာ၊၂။၆။) တတ္ထ တိသ္သ ကာမဘဝေသု ဘူတာနံ သတ္တာနံ ပတိ ဣဿရောတိ ကတ္ဝာ ဘူတပတီတိ လဒ္ဓနာမော သက္ကော ဒေဝရာဇာ။ ဆဏီ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၂။ (–ပိမ နု၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၆။)

ဘူတပရက္ကမ (တိ) [ဘူတ+ပရက္ကမ] မဖောက်မပြန်–မှန်ကန်–သော လုံ့လရှိသော။ သစ္စ-ပရက္ကမောတိ ထိရပရက္ကမော ဘူတပရက္က-မော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

ဘူတပရမ္မရသံဃန္ဓေန္တ (တိ) [ဘူတပရမ္မရာ+သံဃန္ဓေန္တ] ဘုတ်အဆက်ဆက်ထိခိုက်သော။ ဓာတုပရမ္မရာဃန္ဓေန္တောတိ ဘူတပရမ္မရ-သံဃန္ဓေန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၀။

ဘူတပရမ္မရာ (ထီ) [ဘူတ+ပရမ္မရာ] ဘုတ် အဆက်ဆက်။ဝိပုလဘာဝေန ဘူတပရမ္မရာယ သဗ္ဗဒိသာသု ပတ္ထရဏဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၆၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၇၁။

ဘူတပရိညာ (တိ) [ဘူတ+ပရိညာ] ခန္ဓာငါးပါးကို ပိုင်းခြားရှု သိသော၊သူ။ သဝေ ဘူတပရိညော သော၊ ဝီတတဏှော ဘဝါဘဝေ။ ဣတိဝုတ်။၂၂၅။ သော ဘူတပရိညော.... ပရိညာတက္ခန္ဓော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၁။

ဘူတပရိညာတ (တိ) [ဘူတ+ပရိညာတ] ခန္ဓာငါးပါး–ဒုက္ခသစ္စာ–ကို ပိုင်းခြားရှုသိပြီး သော၊သူ။ ဘူတပရိညာတော (ပဋိသံ။၁၅၉) တိ ဒုက္ခံ ပရိညာတဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

ဘူတပရိဏာမဓာရဏ (ပု) [ဘူတ+ပရိဏာမဓာရဏ] မဟာဘူတ်တို့၏ ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာ။ ဘူတပရိဏာမဓာရဏမုပါဒါယာ (သင်္ဂဟ။၈။၄၀) တိ ပထဝါဒိကာနံ မဟာဘူတာနံ ပဂုဏတဘာဝသင်္ခါတံ အာကာရံ ဥပါဒါယ နိဿယံ ကတွာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၅၃။

ဘူဘပသံသက (တိ) [ဘူတ+ပသံသက]နတ်စဘုမဟာဆုင်နတ် – ကိုချီးမွမ်းသော၊ သူ။ ဘူတပသံသကာ ဘူတာဘိနန္ဒိနော ဒေဝပသံသကာ။ မ၊၁။၄၀၂။ ဘူတဂရဟကလည်း ကြည့်။

ဘူတပါလ (ပု) [ဘူဘ+ပါလ] ဘူဘပါလ ထေရ်။ အာယသ္မတော ဘူတပါလဿ ဉာဏဝိပ္ပါရာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ။၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇။

ဘူတပါလဒါရက (ပု) [ဘူတပါလ+ဒါရက] ဘူတပါလသူငယ်။ ဘူတပါလဒါရကဿ ပန ပိတာ ဆဇဂဟေ ဒလိဒ္ဓမနုဿော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄။

ဘူတပါလသေဋ္ဌိကုလ (နာ) [ဘူတပါလသေဋ္ဌိ+ကုလ] ဘူတပါလ သဋ္ဌေးမျိုး။ ဘိက္ခု ဘိက္ခုနိဟိ နိဝတ္တပါရုတာနံ..... ဧကောဘာသာနိ ဘူတပါလသေဋ္ဌိကုလသဒ်သာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။

ဘူတပိတု (ပု) [ဘူတ+ပိတု] ဘူတဇ်းဖခင်၊ ဘူတအမည်ရှိသော သူဇ်းဖခင်။ မာ မံ ဘူတပိတာ အဒ္ဒသာ (ပေတ။၁၄၃)တိ တသ္မာ ဘူတဿ ပိတာ ကုဋုမ္ဗိကော မာ မံ အဒ္ဒက္ခိတိ လဇ္ဇမာနာ ဝဒတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၂။ (–၇၆။)

ဘူတပီဋ္ဌကာ (ထီ) [ဘူတ+ပီဋ္ဌကာ] နတ်ပူဇော်ရာအင်းပျဉ်။ဘူဘပီဋ္ဌကာ ဒေဝကုလပီဋ္ဌကာတိ ဇ္ဈေ ဒေဇတာနံ ဗလိကရဏဋ္ဌာနဘူတံ ပီဋ္ဌံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၈။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။)

ဘူဘပုဗ္ဗ (တိ) [ဘူတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးဦးဖြစ်ဖူးသော။ ဘူတပုဗ္ဗံ ပြဟ္မဏာ ရာဇာ မဟာဝိဇိတော နာမ အဟောသိ။ဒီ၊၁။၁၂၇။(–ဥဒါန။ ၁၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။) ဘူတပုဗ္ဗန္တိ ဇာတပုဗ္ဗံ အတီတကာလေ နိဗ္ဗတ္တံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၃။ ပုဗ္ဗ ဘူတံ ဘူတပုဗ္ဗံ ယထာ "ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ" န္တိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၀၁။

ဘူဘပုဗ္ဗဂတိ (တိ) [ဘူတပုဗ္ဗ+ဂတိ] ဘူတပုဗ္ဗဂတိကနည်း၊ရှေးဦးရခဲ့ဖူးသည့် အမည်အတိုင်း ခေါ်ဝေါ်သောနည်း။ တထေဝ သမုဒါစရိံသု ဘူတပုဗ္ဗဂတိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၈။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၅၀။) နည်းစစ်။ ၁၂၄-လည်းကြည့်။

ဘူတပုဗ္ဗဘရိယာ (ထီ) [ဘူတပုဗ္ဗ+ဘရိယာ] ရှေးဦးဖြစ်ဖူးခဲ့သောမယား၊ မယားဟောင်း။ ဂေဟသိဘသုခုမ္ဘောဂသဟာယိကံ ဘူတပုဗ္ဗဘရိယန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။

ဘူတပုဗ္ဗဝေါဟာရ (ပု) [ဘူတပုဗ္ဗ+ဝေါဟာရ] ရှေးဦးဖြစ်ဖူးသော – ခေါ်ဝေါ်ခြင်း– အမည်။ တဿာ ဘိက္ခုနိကာလံ ဂဟေတွာ ဘူတပုဗ္ဗဝေါဟာရေန ဝေါဟရန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၆။ (–ဝိမတိ၊ ၁။၂၉၃။)

ဘူကပုဗ္ဗသာမိက (ပု) [ဘူတပုဗ္ဗ+သာမိက]ရှေး၌ဖြစ်ဖူးသော – အရှင်–လင်၊ လင်ဟောင်း။ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ ဘူတပုဗ္ဗသာမိကေ တသ္မိံ ပုဗ္ဗပထေနေဝ အနုဂတေန။ ဇာ၁ဋ္ဌ၊ ၇။၁၆၄။

ဘူတပုဗ္ဗီစ္ဆာယာ (ထီ) [ဘူတ+ပဋိစ္ဆာယာ] မဟာဘုတ်၏ – အရိပ်– အရောင်– အတု။ စတုတ္ထံ ပန ဘူတကသိဏံ ဘူတပုဗ္ဗီစ္ဆာယမေဝ စျဉ်နဿ ဂေါစရဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၁ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၇။(–သီ၁ဋ္ဌ၊သစ်၁။၄၃၇။)

ဘူတပုဗ္ဗသဒ္ဒ (တိ) [ဘူတ+ပသာဒ] ဘူတရုပ်ကို ကြည်စေတတ်သော။ ဧဝံ ဝိဓော ဝါ ဘူတပုဗ္ဗသာဒေါ။ မူလဋ္ဌီ၁။၁၄၇။

ဘူတဗလိ (ပု) [ဘူတ+ဗလိ] နတ်အားပူဇော်ပသမှု၊ ဗလိနတ်စာကျေးမှု။ ဓမမာနာ ဝိယ ဘူတဗလိ ံ ကုရုမာနာ အာဟိဏ္ဍတိ။ သံ၁ဋ္ဌ၁။၁၀၉။ (–အံ၁ဋ္ဌ၊၂။၇၃။)

ဘူတဗလိကမ္မ (နာ) [ဘူတ+ဗလိကမ္မ] နတ်အားပူဇော်ပသမှု၊ ဗလိနတ်စာကျေးမှု။ ဘူတဗလိကမ္မ (သံ၁ဋ္ဌ၁။၁၀၀)န္တိ တထာ ပကိဝိတ္ဝာ ဗလိကမ္မကရဏံ။ သံ၁ဋ္ဌီ၁။၂၄၀။

ဘူတဗလိကရဏ (နာ) [ဘူတဗလိ+ကရဏ] နတ်အားပူဇော်ပသမှုကို ပြုခြင်း။ တတ္ထ ကိရ ဘူတဗလိကရဏတ္ထံ ဗလိ ံ ဟရန္တိ။ အံ၁ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၆။

ဘူတဘဗ္ဗ (ပု) [ဘူတ+ဘဗ္ဗ] ဖြစ်ပြီးသော သတ္တဝါ, ဖြစ်ဆဲ–ဖြစ်လတ္တံ့–ဖြစ်ထိုက်–သော သတ္တဝါ။ ဘဗ္ဗ-ကြည့်။

ဘူတဘာဝဒီပန (ထီ၊နာ) [ဘူတဘာဝ+ဒီပန] ဟုတ်မှန်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ယထာ တံ စရိတံ သမ္မာသမ္မောဓိ ံ ပါစေတိ ဧဝံ ဘူတဘာဝဒီပနတော။ စရိယာ၁ဋ္ဌ။၁၉။

ဘူတဘာဝဝိတနိဗ္ဗတ္တန (တိ) [ဘူတဘာဝဝိတ+နိဗ္ဗတ္တန] ဖြစ်ပြီးဖြစ်ခြင်း, ဖြစ်ဆဲဖြစ်ခြင်း။ အဿာသပဿာသပဝတ္တနသခ်ါတေန ပါဏန-ဝသေန ပါဏာ ဘူတဘာဝဝိတနိဗ္ဗတ္တနဝသေန ဘူတာတိ ဧဝံ ဝစနမတ္တဝိသေသော ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ဇာ၁ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။

ဘူတမန (တိ) [ဘူတ+မန] ဟုတ်မှန်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဘူတမနာ (မဟာနီ။၄၇) တိ ဘူတတ္ထမနာ။ မဟာနီ၁ဋ္ဌ။၁၆၅။

ဘူတယက္ခ (ပု) [ဘူတ+ယက္ခ] ဖုတ်ဘီလူး။ ဘူတဝေဇ္ဇာ ဘူတယက္ခာဒီဟိ အမနုဿေဟိ .....တိကိစ္ဆံ ကရောန္တိ။ ဇာ၁ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။

ဘူတရတ (တိ) [ဘူတ+ရတ] သတ္တဝါ–ခန္ဓာငါးပါး–တို၌ (တဏှာဖြင့်) မွေ့လျော်သော၊သူ။ ပုထု အဝိဇ္ဇာယ ပရေတာ ဘူတာ ဘူတ-ရတာ အပရိမုတ္တာ။ ဥဒါန။၁၁၅။ နေတ္တိ။၁၃၆။ ပေဋကော။၁၀၆။ ဘူတရတာတိ ဘူတေသု မာတာပိတု ပုတ္တဒါရာဒိ သညာယ အည-သတ္တေသု တဏှာယ ရတာ, ဘူတေ ဝါ ခန္ဓ-ပဥ္စကေ အနိစ္စာသုဘဒုက္ခာနတ္တသဘာဝေ တံသဘာဝါနဝဗောဓတော ဣတ္ထိပုရိသာဒိ-ပရိကပ္ပဝသေန နိစ္စာဒိဝသေန အတ္တတ္တနိယ-ဂါဟဝသေန စ အဘိရတာ။ ဥဒါန၁ဋ္ဌ။၁၉၃။ (–နေတ္တိ၁ဋ္ဌ။၂၄၇။ နေတ္တိ၁ဝိ။၃၁၃။)

ဘူတရတိ (ထီ) [ဘူတ+ရတိ] သတ္တဝါ–ခန္ဓာငါးပါး–တို၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ တတော ဧဝါ-တိ ဘူတရတိယာ ဧဝ။ နေတ္တိ၁ဋ္ဌီ။၁၃၀။

ဘူတရူပ (နာ) [ဘူတ+ရူပ] ဘူတရုပ်၊ မဟာဘုတ်။ တတော သေသံ ဥပါဒါယရူပံ ဘူတ-ရူပံ နာမရူပန္တိ ပဋ္ဌသု ခန္ဓေသု ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေ-တ္ဝာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သံ၁ဋ္ဌ၁။ ၂၇၀။ (–အဘိ၁ဋ္ဌ၁။၃၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၇၃။ သင်္ဂဟ၁ဋ္ဌ။ ၃၉။)

ဘူတရူပပမုခ (န) [ဘူတရူပ+ပမုခ] ဘူတရုပ်ကို—အဦး–ပမာန– ပြုခြင်း။ ဥပါဒါရူပံ ဘူတရူပပမုခေနဝ မန္ဒနံ ပီနနဉ္စ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၂။

ဘူတရူပဝတ္ထုက (တိ) [ဘူတရူပ+ဝတ္ထု+က] ဘူတရုပ်လျှင် မှီရာတည်ရာရှိသော။ ယသ္မာ ဝါ ဒီဃာဒိသမညာ နာ ရူပါယတနဝတ္ထုကာဝ၊ အထ ခေါ် ဘူတရူပဝတ္ထုကာပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၄၁၀။

ဘူတရူပါရမ္မဏ (တိ) [ဘူတရူပ+အာရမ္မဏ] ဘူတရုပ်လျှင်အာရုံရှိသော၊ ဘူတရုပ်ကိုအာရုံပြုသော။တတော ဘူတရူပါရမ္မဏံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၀။

ဘူတရောစနာပတ္တိ (ဒီ၊ ၂။၁၄၃) သည် ဘူတာရောစနာပတ္တိမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။

ဘူတလက္ခဏ (န) [ဘူတ+လက္ခဏ] ထင်ရှားရှိသော သဘောကို– မှတ်ကြောင်း– သိစေကြောင်း– လက္ခဏာ။ ပရမတ္ထဝစနံ သစ္ဆံ၊ ဓမ္မာနံ ဘူတလက္ခဏံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၂။ ဓမ္မာနံ ဘူတလက္ခဏန္တိ စ ပရမတ္ထဝစနဿ သစ္စဘာဝေ ကာရဏဒဿနံ။သဘာဝဓမ္မာနံ ယော ဘူတော အဝိပရီတော သဘာဝေါ၊တဿ လက္ခဏံ အင်္ဂံ ဥပနေတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၄၀၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။)

ဘူတဝစန (န) [ဘူတ+ဝစန] ဟုတ်မှန်သောစကား။ နိပ္ပရိယာယဝစနံ ဘူတဝစနံ တစ္ဆဝစနံ ယာထာဝဝစနံ။ မိလိန္ဒ။၂၀၉။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။)

ဘူတဝတ္ထု (န) [ဘူတ+ဝတ္ထု] ဟုတ်မှန်သော–အကြောင်း–ဝတ္ထု။ ဘူတဝတ္ထုဝသေန ဓမ္မကမ္မဋ္ဌ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၉။

ဘူတဝသိကရဏမန္တ (ပု) [ဘူတ+ဝသီကရဏ-မန္တ] ဖုတ်ဘဋ္ဌကို မိမိအလိုသို့ပါအောင် ပြုနိုင်သောမန္တန်၊ ဖုတ်ထွက်အတတ်ဟုဆိုအပ်သောမန္တန်။ ဘူတဝေဇ္ဇမန္တ–ကြည့်။

ဘူတဝါဒီ (တိ) [ဘူတ+ဝဒ+ဏီ] ဟုတ်မှန်သည်ကို–ဟုတ်မှန်သောသဘောကို–ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ ကာလဝါဒီ ဘူတဝါဒီ အတ္ထဝါဒီ ဓမ္မဝါဒီ ဝိနယဝါဒီ။ ဒီ၊၁။၄။ အံ၊၁။ ၅၃၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၇။ မဟာနိ။၁၆၉၊၃၇၆။ စူဠနိ။၁၆၀။ ဘူတံ တထံ တစ္ဆံ သဘာဝမေဝ ဝဒတီတိ ဘူတဝါဒီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၀၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၄-၅။(–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၉၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၀။)

ဘူတဝါရ (ပု) [ဘူတ+ဝါရ] သတ္တဝါကို ပြဆိုရာဝါရ၊ ဘူတဝါရ။ တတ္ထ သဗ္ဗအတ္ထဝဏ္ဏနာ ဘူတဝါရေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၀၃။)

ဘူတဝိကတိ (ထီ) [ဘူတ+ဝိကတိ] ဘုတ်–မဟာဘုတ်–တို့၏ဖောက်ပြန်ခြင်း။ (ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။၄၀၁-အလို "ဟုတ်မှန်သောဝတ္ထု၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း" –ဟုပေး။)သုဘာသုဘသ္ဆဋ်ကာ ဘူတဝိကတိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၇၀။ (–ဓာန်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၄၀၁။)

ဘူတဝိကာရ (ပု) [ဘူတ+ဝိကာရ] ဘုတ်–မဟာဘုတ်–တို့၏ဖောက်ပြန်ခြင်း။ ဂန္ဓိမ်-ယာဂုံ ဥဒကကုမ္ဘိယာ အာလောလေတ္ဘာယေသံ ဘူတဝိကာရော အတ္ထိ၊တေသံ အင်္ဂ-မုခကဏ္ဏနာသာဗိလေသု အာသိဠ္ဍ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။

ဘူတဝိဂတ (တ်) [ဘူတ+ဝိဂတ] ခံစားပြီးဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသော။ အနုဘဝိတ္ဘာ ဘဝိတ္ဘာ စ ဝိဂတံ ဘူတဝိဂတံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၇။

ဘူတဝိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဘူဘ+ဝိဂ္ဂဟိတ] ဖုတ်–တစ္ဆေ– ဘီလူး– ပူးဝင်–ဖမ်းစား– အပ်သော၊သူ။ ဘူတဝိဇ္ဇာ၊ ဘူတဝေဇ္ဇော၊ ဘူတ-ဝိဂ္ဂဟိတောဝ။ နိတိ၊ပဒ။၈၇။

ဘူတဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဘူတ+ဝိဇ္ဇာ] (၁) ဖုတ်ထွက်အတတ်၊ ဖုတ်တစ္ဆေကို ထွက်စေတတ်သော အတတ်၊ ဖုတ်မန္တရားအဘတ်။ (တိ) (၂) ဖုတ်သွက် အတတ်ကိုတတ်သော၊သူ။(ပယော ဂ ဆရာ၊ မှော်ဆရာ။) (၁) သိဝဝိဇ္ဇာ, ဘူတဝိဇ္ဇာ,ဘူရိဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊၁။၉၊၆၄။ (–အပ၊၁။၄၅။ ဇာ၊၄၊၃။၃၆၆။ သံ၊၄ီ၊ ၂။၂၃၃၊) ဘူတဝိဇ္ဇာတိ ဘူတဝေဇ္ဇမန္တော၁။ ဒီ၊၄၊၁။၈၈။ (တိ) (၂) အတိယက္ခ–ကြည့်။

ဘူတဝိဇ္ဇာပါဠိက (တိ) [ဘူတဝိဇ္ဇာ+ပါဠိက] ဖုတ်ထွက်အတတ်ကို ရွတ်သော၊သူ။ ဘူတဝေဇ္ဇကဝတ္ထုသို့ ယက္ခ်မာရေသိတိ ဘူတဝိဇ္ဇာပါဠိကာ ယက္ခဂဟိတံ မောစေတုကာမာ ယက္ခ်ံ အာဝါဟေတွာ ''မုဠ္ဟာ''တိ ဝဒန္တီ။ ဝိ၊၄၊ ၂။၆၉။

ဘူတဝိဒ္ဓ (တိ) [ဘူတ+ဝိဒ္ဓ] ဖုတ်–တစ္ဆေ–ဘီလူး–ပူးဝင်အပ်—ဖမ်းစားအပ်–သော၊ ဖုတ်ဝင်သော၊ သူ။ ဘူတဝိဒ္ဓော ပန သဒ္ဒဟေယျ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၀၂။

ဘူတဝိပါက (တိ) [ဘူတ+ဝိပါက] ဟုတ်မှန်သော အကျိုးရှိသော၊ ဟုတ်မှန်သောအကျိုးကိုပြုစေတတ်သော။ ဒေဓာဝိပါကာတိ ဘူတဝိပါကာ ဝါ အဘူတဝိပါကာ ဝါ။ မ၊၄၊၃။ ၂၉၁။ (–မ၊၄၊၄။၃။) ဘူတဝိပါကာတိ ဘူတတ္ထာနိဒ္ဒဿကာ အဓိပ္ပေတဘ္ဆသာဓကာ။ မ၊၄ီ၊၃။ ၁၉၃။

ဘူတဝိရဟိတ (တိ) [ဘူတ+ဝိရဟိတ] ကြီးပွားကြောင်းမှကင်းသော၊ ကြီးပွားကြောင်းမဟုတ်သော (အကုသိလ်)။ အဘဗ္ဗန္တိ ဘူတဝိရဟိတံ အကုသလံ။ မ၊၄၊၄။၁၀၄။ (—မ၊၄ီ၊ ၃။၁၀၀။) အဘဗ္ဗ (စျ) လည်းကြည့်။

ဘူတဝိဝိတ္တ (တိ) [ဘူတ+ဝိဝိတ္တ] မဟာဘုတ်တို့မှကင်းဆိတ်သော။ ကံတံဘူတဝိဝိတ္တတာ ရူပပရိယန္တော အာကာသောတိ။ မ၊၄ီ၊၁။၁၀၄။ အံ၊၄ီ၊၁။၁၃၁။ (တံတံဘူတဝိဝိတ္တတာ၊ ထိုထိုမဟာဘုတ်တို့မှ ကင်းဆိတ်သည်၏အဖြစ်။)

ဘူတဝိသေသ (ပု) [ဘူတ+ဝိသေသ] ဘုတ်—မဟာဘုတ်–အထူး။ ဘူတဝိသေသေ ဟိ သတိ ပသာဒေါ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊၄၊၁။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၅။ (—မ၊၄ီ၊၃။၃၆၂။)

ဘူတ.ဝေဇ္ဇ (ပု) [ဘူတ+ဝေဇ္ဇ] ဖုတ်–တစ္ဆေ–ကိုထွက်စေတတ်သောဆေးသမား၊ ပယောဂဆရာ၊ မှော်ဆရာ။ ဘူတဝေဇ္ဇံ ဂဝေသေယျ။ အပ၊၁။၄၄၄။ (—၄၅။အပ၊၄၊၁။၃၁၄-၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။)

ဘူတဝေဇ္ဇက (ပု) [ဘူတဝေဇ္ဇ+က] ဖုတ်–တစ္ဆေ—ကို ထွက်စေတတ်သောဆေးသမား၊ ပယောဂဆရာ၊ မှော်ဆရာ။ အညတရော ဘူတဝေဇ္ဇကော ဘိက္ခု ယက္ခံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ ဝိ၊၁။၁၀၉။

ဘူတဝေဇ္ဇကမ္မ (နွ) [ဘူတဝေဇ္ဇ+ကမ္မ] ဖုတ်—တစ္ဆေ—ကိုထွက်စေတတ်သော ဆေးသမား၏ ဆေးကုသမှု၊ ပယောဂဆရာ၏ ဆေးကုသမှု။ ဘူတိယ–ကြည့်။

ဘူတ.ဝေဇ္ဇမန္တ (ပု) [ဘူဘဝေဇ္ဇ+မန္တ] ဖုတ်—တစ္ဆေ—ကို ထွက်စေတတ်သော ဆေးသမား၏မန္တန်၊ ပယောဂဆရာ၏မန္တန်။ ဘူတဝေဇ္ဇမန္တော (ဒီ၊၄၊၁။၈၈။) တိ ဘူတဝသီကရဏမန္တော။ သီ၊၄ီ၊သစ်၊၁။၃၇၁။

ဘူတဝေဇ္ဇသမာဂတ (တိ) [ဘူတဝေဇ္ဇ+သမာဂတ] ဖုတ်—တစ္ဆေ—ကို ထွက်စေတတ်သော ဆေးသမားထံသို့ ရောက်လာသော၊ သူ။ ဘူတဝေဇ္ဇသမာဂတော ဝိယ ပိသာ့စော။ မိလိန္ဒ။၂၂။

ဘူတသဃ်ာတ (ပု) [ဘူတ+သဃ်ာတ] ဘုတ်—မဟာဘုတ်—အပေါင်း။ ခရတာဒိ သဘာဝါဓိကဿ ဘူတသဃ်ာတဿ ဒဝတာဒိသဘာ-

ပါခိကတာပတ္တိ ဘာဝညထတ္ထံ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၁၆၈။ (—အနုဋ္ဌီ၊၂။၅၃။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၆၇။)

ဘူတသညီ (တိ) [ဘူတသညာ+ဣ] ဟုတ်မှန်သော အမှတ်သညာရှိသော၊ သူ။ ဘူတမနာ ဘူတသညိနော။ မဟာနိ။၄၇။ မဟာနိ၊၄၅။ ၁၆၅။

ဘူတသဒ္ဒ (ပု) [ဘူတ+သဒ္ဒ] ဘူတသဒ္ဒါ။ ဧတ္ထ ဘူတေသူတိ ကိဋ္ဌာပိ ဘူတသဒ္ဒေါ "ဘူတသ္မိံ ပါစိတ္တိယ" နွိ ဝေမာဒီသု ဝိဇ္ဇမာနေ။ စူဠနိ၊ ၄။ ဂဂ။ (—ဝဇိရ။ ၂၉၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ဂ၁။)

ဘူတသဘာဂ (ပု) [ဘူတ+သဘာဂ] ဟုတ်မှန်သောသဘော။အမုသာသဘာဝါတိ ဗာဓနာဒီဘာဝေန ဘူတသဘာဝါ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၆၀။

ဘူတသဘာဝဒ္ဓ (ပု) [ဘူတသဘာဝ+ အတ္ထ] ဟုတ်မှန်သော သဘောဟူသော အနက်။ ပဂ္ဂလော အတ္ထနော ဘူတသဘာဝဒ္ဓေန ဥပလဗ္ဘတေဝ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၆၁။

ဘူတသဘာဝတ္ထ (ပု) [ဘူတသဘာဝ+အတ္ထ] ဟုတ်မှန်သော သဘောဟူသောအနက်။ ဣမေ ပန ဘူတသဘာဝတ္ထေန ဥပလဗ္ဘမာနော သော ဓမ္မပဘေဒေါ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၅၀(—အနုဋ္ဌီ၊ ၃။၇၁။)

ဘူတသမညာ (ထီ) [ဘူတ+သမညာ] ဘူတဟူသောအမည်။ တတ္ထာယံ ဘူတသမညာ အဏ္ဏာဒီဝသေန ဘဝနတော။ မ၊ဋီ၊၁။၈၁။

ဘူတသမုဒါယ (ပု) [ဘူတ+သမုဒါယ] ဘုတ်–မဟာဘုတ်– အပေါင်း။ ဒီဃာဒိသန္နိဝေသံ ဘူတသမုဒါယံ နိဿာယ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၅၀။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၅၄။

ဘူတသမ္ဘဝေသိဒုက (နာ) [ဘူတ+သမ္ဘာဝေသိ+ဒုက] ဘူတသမ္ဘဝေသိ နှစ်ခု၊ ဘူတသမ္ဘဝေသိဒုက်။ ဧတ္ထ ဟိ တသဏာဝရဒုကံ ဒိဋ္ဌာဒိဋ္ဌဒုကံ ဒုရုသန်ဿကဒုကံ ဘူတသမ္ဘဝေသိဒုကန်ဿိ စတ္တာရော ဒုကေ။ ခုဒ္ဒကာ၊၄။ ၂၀၉။ ဘူတသမ္ဘဝေသိကြည့်။

ဘူတသမ္ဘဝေသိဝိဘာဂ (ပု) [ဘူတသမ္ဘဝေသိ+ဝိဘာဂ] ဘူတသမ္ဘဝေသိကို ဝေဖန်ခြင်း။ သေ တာဝ ဂဇ္ဈသေယျကေသု ဘူတသမ္ဘဝေသိဝိဘာဂေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၈။သံ၊ဋီ၊၂။၂၅။

ဘူတသမ္ဘဝေသိ (ပု) [ဘူတ+သမ္ဘဝေသိ] ဖြစ်ပြီးသတ္တဝါ, ဖြစ်ဆဲသတ္တဝါ။ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘူတ။ သေက္ခပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သမ္ဘဝေသိ။ ဥမ္ဗံတွင်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေသော အဏ္ဍဇသတ္တဝါ, သားအိမ်ဟင်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေသော ဇလာဗုဇ သတ္တဝါများအဖို့ ဥဒ္ဓံတွင်း သားအိမ်တွင်း၌ တည်ရှိနေခိုက် "သမ္ဘဝေသိ"၊ဥဒ္ဓံတွင်း သားအိမ်တွင်းမှ ပေါက်ဖွားပြီးသောအခါ "ဘူတ"။ အညိုကို စွဲ၍ဖြစ်သော သံသေဒဇ သတ္တဝါများအဖို့ ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ဆဲ ခဏသည် 'သမ္ဘဝေသိ"၊ ပထမဘဝင် (ဒုတိယစိတ္တက္ခဏ)**မှစ၍** နောက်ကာလသည်"ဘူတ"။ ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်သော ဥပပါတ် ပုဂ္ဂိုလ်များအဖို့ ပဌမဇ္ဈာနိယာပုတ် အခိုက်အတန့်သည် "သမ္ဘဝေသိ"။ နောက်နောက်သော ဇ္ဈာနိယာပုတ် အခိုက်အတန့်သည်"ဘူတ"။ ဘူတာဝါသမ္ဘဝေသိဝါ ဇ္ဈာမေပိ သဗ္ဗေ သတ္တာ ဘဝန္တု သုခိတတ္တာ-ဟု မေတ္တာပို့ခြင်းကို ဘူတသမ္ဘဝေသိဒုကဟု ဆိုသည်။ ခုဒ္ဒကာ၊၄။ ၂၀၉-၁၁။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၀၆-၈။) ဘူတသမ္ဘဝေသိဒုကနှင့် ဘူတသမ္ဘဝေသိဝိဘာဂ-ကြည့်။

ဘူတသမ္မတ (တိ) [ဘူတ+သမ္မတ] မှန်ကန်၏ဟု သမုတ်အပ်သော။ သစ္စသမ္မတန္တိ ဘူဟသမ္မတံ။ သံ၊၄၊၃။၁၂။

ဘူတာဓိပ (ပု) [ဘူတ+အဓိပ] နတ်တို့၏အရှင်၊ သိကြားမင်း။ဂန္ဓာန ဘူတာဓိပမေဝ ပစ္စထ။

ဇာ၊၂၊ ၁၀၂။ ဘူတာဓိပံ သက္ကမေဝ ပစ္ဆာ။ ဇာ၊၆၊၅။ဂ၁၉။

ဘူတာဓိပတိ (ပု) [ဘူတ+အဓိပတိ] နတ်တို့၏ အရှင်။ (က) သိကြားမင်း။ (ခ) နဘ်မင်း။ (က) ကာမေသု ဘူတာဓိပတီ ပမတ္တာ။ဇာ၊ ၁။၂၀၇။ (ဘူတာဓိပတိဉ် ဆန်းကြောင့်ဒီဃ) ဘူတာဓိပတိဘိ သက္ကံ အာလပတိ။ ဇာ၊၆၊၄။ ၃၁၂။ (ခ) မဘ္ဘာရာဇာ နာမ ဧကော ဘုမ္မ-ဒေဝေါ ဘူတာဓိပတိ သုရာပေါတာလရက္ခ-နိဒါသိ။ သံ၊၆၊၂။၃၃၇။

ဘူတာနုကမ္ပာ (ထီ) [ဘူတ+အနုကမ္ပာ] သတ္တဝါတို့ကို အစဉ်သနားခြင်း။ ပဗ္ဗဇိတော နာမ သာဓု ဓမ္မစရိယာ...သာဓု ဘူတာနု-ကမ္ပာ။ ဒီ၊၂။၂၄။

ဘူတာပဂတ (တိ) [ဘူတ+အာပဂတ] (က) ခံစားပြီး ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသော။ (ခ)အစဉ်အားဖြင့်ရောက်၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီး သော။ (က) (ခ) အာရမ္မဏရသံ အနု-ဘဝိတ္ဘာ နိရုဒ္ဓံ အနုဘူတာပဂတသင်္ခါတံ ကုသလာကုသလံ, ဥပ္ပါဒါဒိတ္တာသံ အနုပဂတ္ဘာ နိရုဒ္ဓံ ဘူတာပဂတသင်္ခါတံ သေသသင်္ခတဉ္စ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ နာမ။ အဘိ၊၆၊၁။၁၀၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၈။ (-မူလဋီ၊၁။၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၅၀၀။ အနုဋီ၊၁။၇၂-၃။)

ဘူတာပဂတုပ္ပန္န (တိ) [ဘူတာပဂတ+ဥပ္ပန္န] (က) ခံစားပြီး ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီး သော ဥပ္ပန္န။ (ခ) အစဉ်အားဖြင့်ရောက်၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္န။ အဃက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဘူတာဘိနန္ဒီ (တိ) [ဘူတ+အဘိနန္ဒီ] နတ်-စဘုမဟာရာဇ်နတ်-တို့ကို နှစ်သက်သော၊သူ။ ဘူတပသံသက-ကြည့်။

ဘူတာရောစန (န) [ဘူတ+အာရောစန]ဟုတ်မှန်သည်ကို - ဟုတ်မှန်သော စျာန်မဂ်ဖိုလ်စသည်ကို—ပြောကြားခြင်း။ (က) ဘူတာ-ရောစနအာပတ်။ (ခ) ဘူတာရောစနသိက္ခာပုဒ်။ (ဂ) ဘူတာရောစနသမုဋ္ဌာန်။ (မိမိ၌ထင်ရှားရှိသော စျာန်မဂ်ဖိုလ်တရားကို လူသာမဏေအား ပြောကြားခြင်းကြောင့် သင့်သော အာပတ်သည် ဘူတာရောစန-အာပတ်၊ ယင်းအာပတ်သင့်စေ ဟု ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်သည် ဘူတာရောစန-သိက္ခာပုဒ်မည်၏။ ဝိ၊၂။၃၅-၄၆။ ဘူတာရော-စနအာပတ်သည် ကိုယ်ကြောင့်လည်းကောင်း နှုတ်ကြောင့်လည်းကောင်း ကိုယ်နှုတ်နှစ်ပါး ကြောင့်လည်းကောင်း သင့်၏၊ ဤအာပတ် သင့်ခြင်းအကြောင်းသုံးမျိုးကို ဘူတာရောနစ-သမုဋ္ဌာန်ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းအကြောင်း သုံးမျိုးရှိသော သိက္ခာပုဒ်မှန်သမျှကို ဘူတာ-ရောစနသမုဋ္ဌာန်ရှိသော သိက္ခာပုဒ်ဟု ခေါ်သည်။ ဝိ၊၅။၁၆၃။ ကင်္ခါ။၁၁၀-၁။) ဘူတာ-ရောစနေ သစ္စံ ဘာသတော လဟုကာပတ္တိ ဟောတိ။ ဝိ၊၆၊၄။၂၄၀။ (-ဝိ၊၆၊၃။၁၀။) (က)သဉ္ဇရိတ္တံ .... ဘူတာရောစနန္တိ ဧဝမ္မပါ ဝစီဒ္ဒါရေ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၆၊ ၃။၁၇၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၂၆) (ခ) ဘူတန္တိ ဘူတာရောစနံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၂။ (ဂ) ဘူတံ သံဝိဓာနနစာတိ ဘူတာရောစန္တ သံဝိဓ-ဟိတ္ဘာ အတ္ထါနပဋိပဇ္ဇနဉ္စ။ ဝိ၊၆၊၄။၁၄၂။

ဘူတာရောစနကာ (ထီ) [ဘူတာရောစန+က+အာ] ဘူတာရောစနသိက္ခာပုဒ်။ ဘူတာ-ရောစနကာနာမ တီဟိ ဌာနေဟိ ဇာယတိ။ ဝိ၊၅။၁၆၃။

ဘူတာရောစနပစ္စယ (ပု) [ဘူတာရောစန+ပစ္စယ]ဟုတ်မှန်သည်ကို-ဟုတ်မှန်သောစျာန်-မဂ်ဖိုလ်စသည်ကို— ပြောကြားခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တဿပိ ဘူတာရောစနပစ္စယာ အနာပတ္တိ နဝတ္တဗ္ဗာ။ ဝိ၊၆၊၃။၁၀။ (-သာ-ရတ္ထ၊၃။၁၂။)

ဘူတာရောစနဝတ္ထု (န) [ဘူတာရောစန+ဝတ္ထု] ဟုတ်မှန်သည်ကို–ဟုတ်မှန်သော် စျာန်မဂ်ဖိုလ်စသည်ကို–ပြောကြားခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ တေသံ ဘူတာရောစနဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကခ်ီ။၁၉၅။

ဘူတာရောစနသမုဋ္ဌာန (ထီ၊နှ) [ဘူတာရော-စန+သမုဋ္ဌာန] (၁)ဘူတာရောစနသမုဋ္ဌာန်။ (တိ) (၂) ဘူတာရောစနသမုဋ္ဌာန် ရှိသော။ (၁)ယာ အစိတ္တကေဟိ တီဟိ သမုဋ္ဌာနေဟိ သမုဋ္ဌာတိ၊ **အယံ** ဘူတာရောစနသမုဋ္ဌာနာ-နာမ။ ကခ်ီ။၁၁၁။ (–ဝဇီရ။၁၀၆။သာရတ္ထ၊ ၂။၉၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၀။) (တိ)(၂) ဘူတာ-ရောစနသမုဋ္ဌာန်၊ ကိရိယံ၊ နောသညာ-ဝိမောက္ခံ။ ကခ်ီ။၁၉၅။ ဘူတာရောစန-လည်း ကြည့်။

ဘူတာရောစနာပတ္တိ (ထီ) [ဘူတာရောစန+အာပတ္တိ] ဟုတ်မှန်သည်ကို–ဟုတ်မှန်သော စျာန်မဂ်ဖိုလ် စသည်ကို – ပြောကြားခြင်း ကြောင့် သင့်သောအာပတ်။ လဒ္ဓသမာပတ္တိ-ကဿ အာပတ္တိနာမ ဘူတာရောစနာပတ္တိ။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။ (–ဝဇီရ။၅၅၆။)

ဘူတာဝဋ္ဋ (ပု) [ဘူတ+အာဝဋ္ဋ]ဖုတ်တစ္ဆ-လှည့်ပတ်–ဖမ်းစား–ခြင်း။ တုမှာကံ အ ညောယက္ခာဝဋ္ဋော ဝါ ဘူတာဝဋ္ဋော ဝါ နာ-ဂါဝဋ္ဋော ဝါ နုတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၁။)

ဘူတာဝါသ (ပု) [ဘူတ+အာဝါသ]သစ်ဆိမ့်။ ဘူတာဝါသောကလိဒ္ဓုမောပိ။ခန်၊ဋ္ဌီ။၅၆၉။

ဘူတာဝိဂတ (တိ) [ဘူဘ+ဝိဂတ] **ခံစားပြီး** ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော၊ အစဉ်အား ဖြင့်ရောက်၍ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသော။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဘူတာဝိဂတုပ္ပန္န (တိ) [ဘူတာဝိဂတ+ဥပ္ပန္န] ခံစားပြီးဖြစ်ပြီး၍ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသောဥပ္ပန္န၊ အစဉ်အားဖြင့် ရောက်၍ကင်းပြီး ချုပ်သော ဥပ္ပန္န။ အဋ္ဌသာလိနီယံ ဟိ ဘူတာဝိဂတုပ္ပန္နံ သြကာသကတုပ္ပန္နဥ္စ အညထာ ဒဿိတံ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၄၀။

ဘူတာဝိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဘူတ+ဝိဂ္ဂါဟက] နတ်တို့ကိုဖမ်းယူသော၊သူ။ယက္ခ ဒါသကေဟိ ဥပဟာရာဒိဝိမိနာ ဒေဝတာ ဝေသနကေ ဘူ-တာဝိဂ္ဂါဟကေ (ဘူတဝိဂ္ဂါဟကေ?)။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၉၂။

ဘူတာပိဋ္ဌ (တ်) [ဘူတ+အာဝိဋ္ဌ] ဖုတ်တစ္ဆေ-ပူးဝင်–ဖမ်းစားအင်သော၊ ဖုတ်ဝင်သော၊ သူ။ သက်္ခရက္ခဋ္ဌေ ပတိတော၊ ဘူတာဝိဋ္ဌာယ ဂါဝိယာ။အပ၊ ၂။၁၃၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀၈။)

ဘူတာဝိသနမန္တ (ပု) [ဘူတာဝိသန+မန္တ] ဖုတ်တစ္ဆေကို ပူးဝင်စေတတ်သော မန္တရား၊ ဖုတ်သင်းမန္တန်။ မန္တေနာတိ (ဘူတာဝိသန မန္တေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၅၉။

ဘူတိ (ထီ၊ပု) [ဘူ+တိ] (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဇင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ဇင်ရှားရှိခြင်း။ (၃) ပြည့်စုံခြင်း။ (၄) ကြီးပွားခြင်း။ (ပု) (၅) ဘူတိမထေရ်၊ တိဿဘူတိမထေရ်၊ (၁) ဖြစ်ခြင်း။ ဘူတိတိ ဘဝနံဘူတိ။ နိတ်၊ ပဒ။ ၁၁၀။ (၂) ဇင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်၊ဇင်ရှား ရှိခြင်း။ ဘူတိ သတ္တာ သမိဒ္ဓိသု။ ဓာန်။ ၁၀၅၄။ (၃) ပြည့်စုံခြင်း။ သော မဟတိ ဘူတိ ဝိဘူတိပုညဉာဏဒိသမ္ပဒါ အဿ ဘဂဝတိ မဟာဘူတိ။အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၁။ (၄) ကြီးပွားခြင်း။ သမ္မဒေဝ ဘူတိံ ဝဏိ်ံ ပတ္တာနိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၈၃။ (ပု) (၅) ဘူတိမထေရ်၊ တိဿဘူတိ မထေရ်။ ဘူတိတိ နာမေကဒေသေန တိဿ-ဘူတိတ္ထေရံ အာလပတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၁။

ဘူတိကာမ (တိ) [ဘူတိ +ကမ+ဏ]ကြီး ပွားခြင်းကိုအလိုရှိသော၊သူ။ဇာရကာ ပရိဝ-ဇ္ဇေယျ။ ဘူတိကာမော ဝိစက္ခဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။

၁၅၀။ မ၊၌၊၃။၈၅။ဘူတိကာမောတိ ဒိဋ္ဌမိုက်-သမုဒ္ဒယိကပရမတ္ထာနံ ဝသေန အတ္တနော ဂုဏဟိ ဝစိကာမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သဒ်၊ ၂။၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။

ဘူတိဏ (န) [ဘူ+တိဏ] မြက်မွေး၊ မြက်နံသာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘူတိဏက (န) [ဘူတိဏ+က]မြက်မွေး၊ မြက်နံ့သာ။ ဘူတိဏကဿာ (မူလဋ္ဌ၊၂။၁၀၀) တိ ဘူတိဏကနာမကဿ ဩသဓိ ဝိသေသဿ။အနုဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

ဘူတိန (န) [ဘူ+တိဏ]မြက်မွေး၊ မြက်နံ့သာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘူတိနက (န) [ဘူတိဏ+က] မြက်မွေး၊ မြက်နံ့သာ။ ဘူတိနကံ တု ဘူတိနံ။ ဓာန်၊၆၀၂။ ဘူမိယံ လဂ္ဂံ တိဏံ ဘူတိနကံ၊ နတ္ထံ၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၆၀၂။

ဘူတိယ (န) [ဘူတ+ဣယ] ပုတ် - တဒ္ဓစ္ဆ - ကို ထုက်စေတတ်သော ဆေးသမား၏ဆေးကုသမှု၊ ပယောဂဆရာ၏ဆေးကုသမှု။ ဘူတိယ (မဟာနီ။၂၉၇)န္တိ ဘူတဝေဇ္ဇကမ္မံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၇။

ဘူတိဟနက (တိ) [ဘူတိ+ဟန+ဏ္ဍု] ကြီးပွားမှုကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊သူ။ ဘူနဟု-ကြည့်။

ဘူတီ (ထီ) [ဘူတ+ဣ] မြေဖုတ်ဘီလူး၏ မယား၊ မြေဖုတ်ဘီလူးမ။ ဘူတီတိ ဘူတဿ ဘရိယာ ယထာ ဟိ ပေတဿ ဘရိယာ "ပေတီ"တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမေဝ ဘူတဿ ဘရိယာ "ဘူတီ" တိဝုစ္စတိ။ နိတိ၊ပဒ။၁၁၂။

ဘူတုပါဒါဓမ္မ (ပု)* [ဘူတုပါဒါ+ဓမ္မ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တရား။ ကေသာဒီနဉ္စ ဓမ္မာနဉ္စ ကေသာဒိသညိတာနံ ဘူတုပါဒါဓမ္မာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၉၁။

ဘူတုပါဒါယဂဟဏ (န) [ဘူတုပါဒါယ+ဂဟဏ] ဘူတရုပ်ဥပါဒါရုပ်ကိုယူခြင်း။ ပကာရန္တရနိဝတ္တနတ္ထတာ စ ဘူတုပါဒါယဂဟဏဿ နတ္ထိတိ ဒဿေတိ။ ဒး နုဋ္ဌီ၊ ၂။၁၁။

ဘူတုပါဒါယဓမ္မ (ပု) [ဘူတုပါဒါယ+ဓမ္မ]ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ် တရား။ အတ္ထတော ပန စတုသန္ထတိဝသေန ပဝတ္တမာနာနံ ဘူတုပါဒါယဓမ္မာနံ ပဥ္စေဝ။ ဣတိဒုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၁။ (-အနုဋ္ဌီ၊ ၃။၁၇၃။)

ဘူတုပါဒါယပဝတ္တိ (ထီ) [ဘူတုပါဒါယ+ပဝတ္တိ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ အဓော ဘာဂေ စရန္တိ အဝီစိနိရယဿ ဟေဋ္ဌာ ဘူတုပါဒါယပဝတ္တိဘာဝေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။

ဘူတုပါဒါယပ (ပဗ) ဘေဒ (တိ) [ဘူတုပါဒါယ+ပဘေဒ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အားဖြင့် ပြားသော။ သဗ္ဗော ဘူတုပါဒါယပဘေဒေါ စတုသန္ထတိရူပကာယော ဘိဇ္ဇီ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၉၀။ (-မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၂၄။) တဿ ဘူတုပါဒါယပဗဘေဒဿ သဘာဝဓမ္မဿ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၁၀။

ဘူတုပါဒါယပဗကာရ (တိ) [ဘူတုပါဒါယ+ပကာရ]ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အပြားရှိသော။ သီတာဒိဂ္ဂဟဏေန ဟိ လိင်္ဂေန ဘူတုပါဒါယပဗကာရဿေဝ ဓမ္မဿ ရူပဘာဝေါ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။၄၀။

ဘူတုပါဒါယဘေဒ (ပု) [ဘူတုပါဒါယ+ဘေဒ] (၁) ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့၏အပြား။ (တိ) (၂) ဘူတရုပ်ဥပါဒါရုပ်အားဖြင့် ပြားသော၊ ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အပြားရှိသော။(၁) ဒွေပဉ္စဝိညာဏဓာတုယော ဘူတုပါဒါယဘေဒဉ္စ အာဒိကတ္ဝာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၄။(တိ)(၂) ကေဂ္ဂစိတ္တာ တတ္ထ ဘူတုပါဒါယဘေဒေ ရူပဓမ္မေ တပ္ပဋိဗဒ္ဓေါ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၂။(-သာရတ္ထ၊ ၂။၂၀။ ဝိမတိ၊ ၂။၈၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဝိဘာဝိနီ။၂၄၆။) ဥပါဒိယတိ ဘူတာနိ ... ...ယဿာတိ ဘူတုပါဒါယဘေဒံ။ မဏိမဉ္ဇူ။၊ ၂။၄၁၀။

ဘူတုပါဒါယဘေဒဘိန္ဒ (တိ) [ဘူတုပါဒါယ-ဘေဒ+ဘိန္ဒ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့၏ အပြားအားဖြင့်ပြားသော။ ရူပံ ဘူတုပါဒါယဘေဒဘိန္နော ရူပက္ခန္ဓော။ ဝိဘာဝိနီ။၇၄။

ဘူတုပါဒါယဘေဒရူပ (န) [ဘူတုပါဒါယဘေဒ+ရူပ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အားဖြင့် ပြားသောရုပ်။ "ဣဒံ ရူပ"န္တိ ဟိ ဣမိနာ ဘူတုပါဒါယဘေဒရူပံ သန္ဓုပတော ဒဿိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၂၄၄။

ဘူတုပါဒါယရူပ (န) [ဘူတုပါဒါယ+ရူပ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်။ (ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော ၄-ပါးကို ဘူတရုပ်၊ ကျန် ၂၄-ပါးကို ဥပါဒါရုပ်ဟု ဒေါ်သည်။) သမ္မမို့ ဘူတုပါဒါယရူပံ. ရူပက္ခန္ဓော။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၆၃။ (–အဘိ၊ဋ၊၃။၃၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၃။ စူဠနိ၊ ဋ။၉၃။)

ဘူတုပါဒါယရူပပဗ္ဗကာရ (ပု) [ဘူတုပါဒါယရူပ+ပကာရ] ဘူကရုပ် ဥပါဒါရုပ်အပြား။ တံ ဒဿနေ ပန သတိ ဘူတုပါဒါယ ရူပပ္ပကာရေန အဘိတံသေ ဂဏှိတံ တံသဘာဝတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၂။၆၆။

ဘူတုပါဒါယရူပဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဘူတုပါဒါယ-ရူပ+ဝိနိမုတ္တ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်မှ လွတ်သော။ တဿ ဘေဒဿ ပစ္စက္ခသိဒ္ဓတ္တာ ဘူဘုပါဒါယရူပဝိနိမုတ္တဿ စ သရိရဿ အဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄၅။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။၃၄၄။

ဘူတုပါဒါယရူပဝိသေသ (တိ) [ဘူတုပါဒါယရူပ+ဝိသေသ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ် အထူးရှိသော။ "ဣဒံ ခီရံ၊ ဣဒံ ဒဓိ"တိ အာဒိနာ တာဒိသေ ဘူတုပါဒါယရူပဝိသေသေ လောကေ ပရမ္မုခာဘာတံ ပညတ္တိ အပ္ပဋိက္ခိပိတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊ ၃၀၁။

ဘူတုပါဒါယရူပသဏ်ဌာတ (ပု) [ဘူတုပါဒါယရူပ+သဏ်ဌာတ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အပေါင်း။ ပစ္စုပ္ပန္နဿေဝ ဘူတုပါဒါယရူပသဏ်ဌာတဿ လဟုပရိဝတ္တိဘာဝါပါဒံ။ အနုဋီ၊၁။ ၂၁၃။

ဘူတုပါဒါယဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဘူတုပါဒါယ+ဝိနိမုတ္တ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်မှ လွတ်သော။ တတ္ထာပိ နု ဘူတုပါဒါယဝိနိမုတ္တကေဓမ္မာနုပဿိ။ ဒီ၊ဋ၊ ၂၃၄၇။ မ၊ဋ၊၁။ ၂၄၆။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၇။

ဘူတုပါဒါယဝိဘာဂဒဿန (န) [ဘူတုပါဒါယဝိဘာဂ+ဒဿန] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်ကို ဝေဖန်၍ပြခြင်း။ ဘူတုပါဒါယဝိဘာဂ ဒဿနမုခေန ဝိသေသံ နိဒဿေတိ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၁။

ဘူတုပါဒါယဒါညတ (တိ) [ဘူတုပါဒါယ+သညတ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်ဟူ၍ မှတ်အပ်သော။ ယသ္မိံ ကာလေ ဘူတုပါဒါယသညတံ ဥပါဒါနိဂ္ဂဟိသေသံ ဥပါဒါယ ဧဝ-ပညတ္တိ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၉၇၊

ဘူတုပါဒါယသဘာဝ (ပု) [ဘူတုပါဒါယ+သဘာဝ] (၁) ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့၏ သဘော။ (တိ) (၂) ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့၏ သဘောရှိသော။ (၁) ဘူတုပါဒါယသဘာဝေါ အတီတံသဂဏှိတတာယ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၁။ (တိ) (၂) တံ သဘာဝတ္တာတိ ဘူတုပါဒါယသဘာဝတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၁။

ဘူတုပါဒါဟသမူဟ (ပု) [ဘူတုပါဒါယ+သမူဟ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့၏အပေါင်း။ ယောပိ စေတ္ထ ကေသလောမာဒိကော ဘူတုပါဒါယသမူဟသခ်ါတော ကာယော။ ဒီ၊ဋ။ ၂။၃၄၇။ မ၊ဋ၊၁။ ၂၄၆။ အဘိ၊ဋ၊ ၂။ ၂၀၇၊

ဘူတုပါဒါယသမူဟာနုပဿနာ (ထီ) [ဘူတုပါဒါယသမူဟ+အနုပဿနာ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ် အပေါင်းကို အဖန်တလဲလဲရှုခြင်း။ ရိတ္တ-

မုဋ္ဌိဝိနိဝေဌကဿ ဝိယ စ ဘူတုပါဒါယသမူဟာနုပဿနာယေဝ။ မဟာနိ၊၄။၃၈။

ဘူတုပါဒါယသမူဟာနုပဿီ (တိ) [ဘူတုပါဒါယသမူဟ+အနုပဿီ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ် အပေါင်းကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ ရိတ္တမုဋ္ဌိဝိနိဝေဌကော ဝိယ စ ဘူတုပါဒါယသမူဟာနုပဿီယေဝ။ ဒီ၊၂။ ၂၄၇။ မ၊၁၁။ ၂၄၆။ အဘိ၊၄။ ၂။ ၂၀၇။

ဘူတုပါဒါရူပ (န) [ဘူတုပါဒါ+ရူပ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်။ အာကာသဓာတုနိဿိတပဒေ ပန အဝိနိဗ္ဘောဂဝဿေန သဗ္ဗမ္မိ ဘူတုပါဒါရူပံ အာကာသဓာတုနိဿိတံ နာမ။ မ၊၁၃။ဖ၃။ (–အဘိ၊၄။ ၂၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၃။)

ဘူတုပါဒါရူပသန္တာန (န) [ဘူတုပါဒါရူပ+သန္တာန] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အစဉ်။ တတ္ထာတိ အကုံဆာဒိပဗ္ဗန္ဓသဒိါတေ ဘူတုပါဒါရူပသန္တာနေ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၂ဖ။

ဘူတူပစာရ (ပု) [ဘူတ+ဥပစာရ] အတိတ်ကို တင်စားခြင်း။ ဘာဝိနိ ဘူတူပစာရော ဟိ လောကဝေါဟာရော။ အံ၊၃။ ၂။ ၂၀၃။

ဘူတေသ (ပု) [ဘူတ+ကျ်သ။ ဘူတာနံ ကျိသော အဓိပတိ ဘူတေသော။ ဓာန်၊၃။ သျ၊ ၁။နှာ။၇၀။] ပရမိသ္ဝရနတ်။ ဘူတေသော ခဏ္ဍုပရသုဂိရိသော။ ဓာန်၊၃။၁၆-၇။

ဘူတောပစာရ (ပု) [ဘူတ+ဥပစာရ] အတိတ်ကို တင်စားခြင်း။ ဘာဝိနိ ဘူတောပစာရော ဟိ လောကဝေါဟာရော။ သံ၊၃။ ၂။ ၂၄၃။

ဘူတောပါဒါယဘေဒ (ပု) [ဘူတောပါဒါယ+ဘေဒ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အပြား။ ရူပန္တိ ဘူတောပါဒါယ ဘေဒတော အဋ္ဌဝီသတိဝိဓံ ရူပံ။ ပဋိသံ၊၁၊၁။ ၂၇၃။

ဘူတောပါဒါရူပ (န) [ဘူတောပါဒါ+ရူပ] ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်။ ယဉ္စ ဘူတောပါဒါရူပံ၊ သော ရူပက္ခန္ဓော။ မ၊၁၁။၃၂၂။

ဘူဒါရ (ပု) [ဘူ+ဒရ+ဏ၊ ဓာန်၊၃။ သျ။ ၂။–နှာ။၃၁ ၂။] ဝက်။ ကောလော, ထမ္ဘလောမော, ဘူဒါရောပိ။ ဓာန်၊၃။ဖ၁၇။

ဘူန (ပုံ၊န) [ဘူ+ဏ္ဍ။ နိရုတ္တိ။ နှာ။၅၀၁။] ကြီးပွားခြင်း၊ အစီးအပွား။ (တိ) (၂) ကြီးပွားသော။ (၁)ဘူနန္တိ ဘဝနံ ဘူနံ ဝဍ္ဎိ။ နိတိ၊၁၄။၁၁၅။ ဘူနဟစ္စ,ဘူနဟု –တို့လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) ဘူဝုဇိုယ်၊ ဘဝတိ ဝဍ္ဎတီတိ ဘူနော၊ ဟိတရာသိ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၀၁။

ဘူနဟစ္စ(နှ)[ဘူန+ဟစ္စ(=ဟန+ဏျ။)] (၁) ကြီးပွားခြင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ (တိ) (၂) ကြီးပွားခြင်းကို– ဖျက်ဆီးတတ်– ဖျက်ဆီးခြင်းရှိ–သော။ (၁) ဘူနဟစ္စ (ဇာ၊၂။ ၃၆၉) ကို ဝုစ္စိဃာဘကမ္မံ။ ဇာ၊၆၊၇။ဖ၆၇။ (တိ) (၂) ဘူနဟစ္စာနိ (အံ၊၂။၄၇၂) တိဟတဝုဋ္ဌိနိ။ အံ၊၆၊၃။ ၁၇၉။ ဘူနံ ဝုစ္စတိ ဝုဋ္ဌိ၊ တဿ ဟနနံ ဃာတော ဇတေသန္တိ ဘူနဟစ္စာနိ။ အံ၊၆၊၃။ ၁၀၆။

ဘူနဟတ (တိ) [ဘူန+ဟတ] (၁) ကြီးပွားခြင်း–အစီးအပွား–ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ (၂) ဖျက်ဆီးအပ်သော အစီးအပွားရှိသော၊ စီးပွားပျက်စီးသော၊သူ။ (၁) အဟဃဝ ဒုသိယာ ဘူနဟတာ။ ဇာ၊၁၊၁ ၂၅။ ဘူနဟတာတိ ဟတဘူနာ၊ ဟတဝုဋ္ဌိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၆၊၃။ဒဖ။ (၂) ဘူနဟတာ (ဇာ၊၂။ ၂၅၁) တိ ဟတဝုဋ္ဌိ။ ဇာ၊၆၊၇၊၉၃။

ဘူနဟု (တိ) [ဘူန+ဟန+ကို]ကြီးပွားခြင်း–အစီးအပွား–ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ ယေ မယံ တဿ တောတော ဂေါတမဿ ဘူနဟုနော အဒ္ဓသာမ။ မ၊ ၂။ ၁၆၉။ (–၁၇၀။ သုတ္တနိ။ ၄၀၂။ ဇာ၊ ၂။ဖ၀၊၂၃၃၊

နေတ္တိ။ ၁၁၂။) ဘူနဟုနောတိ ဟတဝဓိုနော မရိယာဒကာရကဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၇။ ဘူန-ဟူတိ ဘူတိဟနက အတ္တနော ဗုဒ္ဓိဝိနာသက။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၇။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။ ၂။၁၉၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။ ၂၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ။ ၇။၅၇)ဘူနံ ဝုစ္စတိ ဝဓိုတံ၊ တံ ဟန္တိတိ ဘူနဟုနော။ တေနာဟ "ဟတ-ဝဓိုနော" တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၀၃။

ဘူနာထ (ပု) [ဘူ+နာထ။ ဘူယာ ပထဝိယာ နာထော သာမီ။ ဘူနာထော။ သုစီ။] မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ ဘူနာထော ဇဂတိပါလော။ ဓာန်။ ၃၃၄။

ဘူပ (ပု) [ဘူ+ပါ+အ] မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ ဘူပါညော မဏ္ဍလိဿရော။ ဓာန်။၃၃၅။

ဘူပတိ (ပု) [ဘူ+ပတိ။ ဘူ+ပါ+တိ။ ဘူယာ ဘူမိယာ ပတိ ဘူပတိ၊ ဘုံ ပါလေဘီတိ ဝါ ဘူ-ပတိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၃၃။] မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ ဧဝံ ကိရဟနတ္တာတော၊ ဒုဋ္ဌဂါမဏိ ဘူပတိ။သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။၉၆။

ဘူပါလ (ပု) [ဘူ+ပါလ+ဏ။ ဘုံ ဘူမိ ပါလေ-တီတိ ဘူပါလော။ သုစီ။] မင်း၊ ရှင်ဘုရင်၊ ရာဇာ ဘူပတိ ဘူပါလော။ ဓာန်။ ၃၃၃။

ဘူဘုဇ (ပု)[ဘူ+ဘုဇ+ဏ။ ဘုံ ဘူမိ ဘုဉ္ဇတိတိ ဘူဘုဇော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၃၄။]မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ ဘူမိပေါ ဘူဘုဇောပျထ။ ဓာန်။ ၃၃၄။

ဘူဘေဒ (ပု) [ဘူ+ဘေဒ] လယ်ယာ၊ မြေအထူး။ ဘူဘေဒေ ဘူဘေဒေါဝတ္ထာဒိ။ဓာန်။ ဓာန်။ဋ္ဌီ။ ၉၇၀။

ဘူမဇက (ပု) ဘူမဇကရဟန်း။ မေတ္တိယဘူမ-ဇကာတိ မေတ္တိယော စ ဘူမဇကော စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၈။)

ဘူမဋ္ဌ (နှ) [ဘူ+မဋ္ဌ] မျက်ခုံးအလယ်။ဘူမဋ္ဌေ ရောမဓာတုယံ။ ဓာန်။ ၈၇၆။

ဘူမဋ္ဌ (တ်) [ဘူမ+ဋ္ဌာ+အ] မြေ၌တည်သော၊ မြေအပြင်၌တည်သော။ ပဗ္ဗတဋ္ဌော ဘူမဋ္ဌေ၊ မိဏော ဗာလေ အဝေက္ခတိ။မေမ။ ၁၇။(–အပ၊ ၁။ ၂။) ပဗ္ဗတဋ္ဌော ဘူမဋ္ဌေတိ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ဌိတော ဘူမိယံ ဌိတေ။ မမ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဘူမဋ္ဌာ ဘူမိတလဂတာ ဝေဠုရိယာဒယော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

ဘူမဋ္ဌ (ပု) [ဘူမိ+အတ္ထ] ဖြစ်ရာဘုံသဘော။ ဘူမဋ္ဌော (ပဋိသံ။၁၈) တိ စိတ္တဿ ဥပ္ပတ္တိဒေ-သဝသေန ကာမာဝစရာဒိဘူမိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၉၃။

ဘူမဋ္ဌက (တိ) [ဘူမ+ဋ္ဌာ+ကွ] မြေအပြင်၌ တည်သော၊သူ။ ကာစိ ဘူမဋ္ဌကာ ဒေဝတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၀၄။) ရုက္ခပဗ္ဗတနိဿိတာ ဘူမဋ္ဌကာ။သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၁၀။ ဘူမဋ္ဌကန္တိ ဘူမိတ-လေယေဝ ဥဋ္ဌာပိတံ ဥပရိမတလရဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၉။

ဘူမဋ္ဌကဒေဝ (ပု) [ဘူမဋ္ဌက+ဒေဝ] မြေ၌ တည်သောနတ်၊ ဘုမ္မစိုးနတ်။ ဘူမဋ္ဌကဒေဝေ အာဒိ ကတ္ဝာ ယာဝ ပြဟ္မကာယိကာ ဒေဝါ, တာဝ သာဓုကာရံ ပဝတ္တယိ'သု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆၊၃၇၀။)

ဘူမဋ္ဌကဒေဝတာ (ထီ) [ဘူမဋ္ဌကာ+ဒေဝတာ] မြေ၌တည်သောနတ်၊ဘုမ္မစိုးနတ်။ သော ဘူ-မဋ္ဌကဒေဝတာ အာဒိ ကတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ သာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။)

ဘူမဋ္ဌကဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဘူမဋ္ဌက+ဒေဝပုတ္တ] မြေ၌တည်သောနတ်သား၊ ဘုမ္မစိုးနတ်သား။ ဝိဿဿိ ဘဂဝတော ကာလေ ကေသို ဌာနေ ဘူမဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၂။

၂။၂၄၇။ ဘူမတ္ထရဏံ နာမ ဘူမ်ယာ အတ္ထရိ-တမ္ဗာ ကဋ္ဌသာရကာဒီဝိကတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၆၁။ (–ကခ်ိ။၂၀၃။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၂။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၉။) (တိ) (၂) ဘူမတ္ထရဏာဘိသိ-ကြည့်။

ဘူမတ္ထရဏာတ္ထ (ပု) [ဘူမတ္ထရဏ+အတ္ထ] မြေ၌ ခင်းအပ်သော အခင်းအကျိုး။ တေန သုတ္တေန နိသီဒနတ္ထာယ ဝါ ဘူမတ္ထရဏတ္ထာယ ဝါ သာဋကံ ဝါယာပေတွာ တံ သာဋကံ မယာ ရတနတ္တယဿ ဒိန္နံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

ဘူမတ္ထရဏပရိဘောဂ (ပု) [ဘူမတ္ထရဏ+ပရိ-ဘောဂ] မြေအခင်းဟူသော သုံးဆောင်ခြင်း၊ မြေအခင်းအဖြစ်သုံးဆောင်ခြင်း။ ဂေါနကာ-ဒယော စ ဘူမတ္ထရဏပရိဘောဂေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၂။

ဘူမတ္ထရဏဘိသိ (ထီ) [ဘူမတ္ထရဏာ+ဘိသိ] မြေအခင်းအပေါ်၌ ခင်းအပ်သောဘုံလျှို။ မဥ္စဘိသိ ပီဌဘိသိ ဘူမတ္ထရဏဘိသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၆၁။ ဝိ၊သင်္ဃ၊၄၅၀။

ဘူမတ္ထရဏသခ်ေပ (ပု) [ဘူမတ္ထရဏ+သခ်ေ-ပ] မြေ၌ခင်းအပ်သော အခင်း၏အသွင်။ တေနဟိ ဘဏေ ထေရာနံ ဘူမတ္ထရဏသခ်ေ-ပေန အာသနာနိ ပညပေထ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။(–ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။) ဘူမတ္ထရဏသခ်ေပေနာတိ-ဘူမတ္ထရဏာကာရေန။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၈။ ဝိမတိ၊၁။၃၄။

ဘူမတ္ထရဏသေနာသန (နာ) [ဘူမတ္ထရဏ+ သေနာသန] မြေ၌ခင်းအပ်သော–မြေအခင်း ဖြစ်သော–အိပ်ရာနေရာ။ ဘူမတ္ထရဏသေနာ-သနံ ဝါ သံဃိကမဋ္ဌပီဌံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၀၇။

ဘူမဒေဝ (ပု) [ဘူမ+ဒေဝ] ဘုမ္မစိုးနတ်။ ဘူမဒေဝါ ပန စတုယောနိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။

ဘူမဒေဝတာ (ထီ) [ဘူမာ+ဒေဝတာ] ဘုမ္မ-စိုးနတ်။ ဘူမဒေဝတာ ပန တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။)

ဘူမဋ္ဌကနာဂ (ပု) [ဘူမဋ္ဌက+နာဂ] မြေ၌ တည်သောနဂါး။ ဝေဘာရပဗ္ဗတဿ ကိရ ဟေဋ္ဌာ ဘူမဋ္ဌကနာဂါနံ ပဋ္ဌယောဇနသတိကံ နာဂဘဝနံ ဒေဝလောကသဒိသံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၇၂၊

ဘူမဋ္ဌကပဏ္ဍသာလာ (ထီ) [ဘူမဋ္ဌကာ+ပဏ္ဍ-သာလာ] မြေ၌တည်သော သစ်ပင်မိုး ကျောင်း။ ဘူမဋ္ဌကပဏ္ဍသာလာယ ဝါ သာ-ခါမဏ္ဍပဿ ဝါ ပိ အာနိသံသော နာမ ပရိစ္စိ-န္နိတုံ န သက္ကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇။)

ဘူမဋ္ဌကဝိမာန (ပု၊န) [ဘူမဋ္ဌက+ဝိမာန] မြေ၌တည်သောဗိမာန်။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန ဘူမဋ္ဌကဝိမာနာနိ စ .....ဝိနာသေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။)

ဘူမဋ္ဌကုမ္ဘီ (ထီ) [ဘူမဋ္ဌ+ကုမ္ဘီ] မြေ၌တည် သောအိုး။ ယေန ကေနစိ အာကာရေန ဌာနာ စာဝေန္တဿ ဘူမဋ္ဌကုမ္ဘိယံ ဝုတ္တနယေန ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

ဘူမဋ္ဌဒေဝတာ (ထီ) [ဘူမဋ္ဌာ+ဒေဝတာ] မြေ၌တည်သောနတ်၊ ဘုမ္မစိုးနတ်။ တာသံ-ဒေဝတာနံ မိတ္တာ ဘူမဋ္ဌဒေဝတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။)

ဘူမဋ္ဌဘဏ္ဍ (န) [ဘူမဋ္ဌ+ဘဏ္ဍ] မြေ၌တည် သောဘဏ္ဍာ။ ဣဒံ အာဘိယောဂကရဏံ ပရေသံ ဘူမဋ္ဌဘဏ္ဍဒီသုပိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ-ယေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၀၂။

ဘူမတ္ထရဏ (န) [ဘူမိ+အတ္ထရဏ] (၁)မြေ၌ ခင်းအပ်သောအခင်း၊ မြေအခင်း။ (တိ) (၂)မြေ၌ခင်းအပ်သော။ (၁)ဥတ္တမတ္ထရဏံ ဝါ ဘူမတ္ထရဏံ ဝါ ဘိသိစ္စကိ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၁၄။ (–ဝိ၊၂။၅၃။ ဝိ၊၃။၆၀။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။) ဘူမတ္ထရဏန္တိ ပရိကမ္မကတာယ ဘူမိယာ ရက္ခဏတ္ထံ စိမိလိကာဟိ ကတအတ္ထရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊

ဘူမန္တရ (နာ) [ဘူမိ+အန္တရ] (က) (တရား တို့၏) ဖြစ်ရာအခိုက်အတန့်အထူး၊ အဆင့် အတန်း–တမျိုး–အထူး။ (ခ) အရပ်အထူး၊ ဘုံအထူး။ ကတမာနိ စတ္တာရိ? ဝိနယပညတ္တိ, ဘူမန္တရံ, ပစ္စယာကာရံ သမယန္တရန္တိ။ ဒီ၊၁၊ ၉၄။ (–သံ၊၁၊၁။၁၃၆။ အဘိ၊၁၊။၁၃၄။) ဘူမန္တရန္တိ ဓမ္မာနံ အဝတ္ထာဝိသေသဉ္စ ဌာန ဝိသေသဉ္စ။ ဘဝန္တိ ဓမ္မာ ဇတ္ထာတိ ဘူမိတိ ဟိ အဝတ္ထာဝိသေသော ဌာနဉ္စ ဝုစ္စတိ။ သီ၊၌၊ သစ်၊၁။၃၀၆။ (–ဒီ၊၌၊၁။၁၃၇။)

ဘူမန္တရပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘူမန္တရ+ပရိစ္ဆေဒ] (တရား တို့၏) ဖြစ်ရာအခိုက်အတန့်အထူး– အရပ်အထူး – အပိုင်းအခြား။ ဣတိ ဘူမန္တရ-ပရိစ္ဆေဒံ ပတ္ဝာ ဗုဒ္ဓါနံ ဂဇ်တံ မဟန္တံ ဟော-တိ။ ဒီ၊၁၊။၉၄။ (–အဘိ၊၁၊။၄။)

ဘူမန္တရပရိယာပန္နံ (တိ) [ဘူမန္တရ+ပရိယာ-ပန္နံ] ဘုံအထူး၌အကျုံး၀င်သော။ နဟိ ဘူမန္တရံ ဘူမန္တရပရိယာပန္နံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၆။

ဘူမန္တရဘေဒ (ပု) [ဘူမန္တရ+ဘေဒ] ဘူမန္တ-ရအထူး။ ဘူမန္တရဘေဒေ ဒဿေတုံ "ယမ်မိ"-တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။ မူလဋီ၊၂။၁၃။

ဘူမန္တရဝိဓသယဝေဂ (ပု) [ဘူမန္တရဝိသေ-သ+ယောဂ] ဘူမန္တရအထူးနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ စိတ္တုပ္ပါဒဝသေန ဘူမန္တရဝိသေသယော-ဂတော သဗ္ဗေသံ မာတိကာပဒါနံ။ အနုဋီ၊၁။ ၂၀၅။

ဘူမန္တရုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘူမန္တရ+ဥပ္ပတ္တိ] အဆင့် အတန်းတမျိုး၏ဖြစ်ခြင်း၊ အဆင့်အတန်း တမျိုးသို့ ရောက်ခြင်း။ န သေသအရိယာ ဘူမန္တရုပ္ပတ္တိတော။ ဒီ၊၌၊ ၂။၁၀၃။(–ဒီ၊၌၊၃။ ၆၀။)

ဘူမန္တလိက္ခ (နာ) [ဘူမိ+အန္တလိက္ခ] မြေအတတ် ကောင်းကင်အတတ်၊ တလောကလုံး၏—မြေ၏ အကျိုးအပြစ်, ကောင်းကင်၏ အကျိုးအပြစ်ကို သိသောအတတ်ပညာ။ ပဌော ဘူမန္တလိက္ခမ်ပိ, နက္ခတ္တပဒကောဝိဒေါ။ အပ၊ ၁၄၁၂။ ဇာ၊၁၊၃၀၆။ (–အပ၊၁။၁၉။) ပဌောတိ ဆေကော ပဋိဗလော၊ ဘူမိယဉ္စ အန္တလိက္ခေ စ ဒေါသဂုဏေ ဇာန်တုံ သ-မတ္ထော။ ဇာ၊၌၊၆။၃၂၉။ (–အပ၊၌၊။၂၄၃။)

ဘူမန္တလိက္ခကုသလ(တိ)[ဘူမန္တလိက္ခ+ကုသလ] မြေအတတ် ကောင်းကင် အတတ်၌ လိမ္မာသော၊ မြေ၏အကျိုးအပြစ်, ကောင်းကင်၏ အကျိုးအပြစ်ကို သိသော အတတ်ပညာ၌ လိမ္မာသော၊သူ။ ဘူမန္တလိက္ခကုသလော(ဗုဒ္ဓ-ဝံ။၃၇၆)တိ ဘူမိသိက္ခာသု စ အန္တလိက္ခေ-သု စ ဇေတိစက္ကာစာရေ ဇေတိဝိဇ္ဇာယ-စ ကုသလောတိ အတ္ထော။ဗုဒ္ဓဝံ။၌။၃၁၁။

ဘူမိ (ထီ) [ဘူ+မိ။ မောဂ်၊၇။၁၃၉။ ဓာန်၊၌။ ၁၈၈။] (၁)မြေ။ (၂)ဘုံ၊ဗဟ္မာန်။ (၃)အဖို့ အစု။(၄)အပိုင်းအခြား။ (၅)ဖြစ်ရာ။ (က) အကျိုးတရား၏ဖြစ်ရာ၊ အကြောင်း။ (ခ) ကိလေသာ၏ဖြစ်ရာ၊ အာရုံ (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး)။(ဂ)အဓိကရုဏ်းစသည်၏ဖြစ်ရာ(ဘေ ဒကရဝတ္ထု, စိတ္တုပ္ပါဒ်,စျာန်စသည်)။ (ဃ) နယ,ဟာရတို့၏ဖြစ်ရာ (သဒ္ဒါ)။ (၆)အခိုက် အတန့်,အဆင့်အတန်း။ (၁)မြေ။ဘူမိပါသာ-ဏော ပဗ္ဗတော။အဘိ၊၀။၈၄။ မ၊၌၊။၂၇။ (–သံ၊၁။၁၀၂။ ပေတ။၁၆၇။အပ၊၁။၅၀။ ဇာ၊၂။၁၅၃။ပဋိသံ၊၌၊၁။၃၁။)ဘူမိတိ ပဘဝိ။ အဘိ၊၌၊၂။၆၀။ (–သံ၊၌၊၁။၁၅၄။ပေတ၊၌။ ၁၆၁။ အပ၊၌၊။၃၂၈။ ဇာ၊၌၊၆။၂၄။မ၊၌၊ ၁။၇၁။) (၂)ဘုံ၊ဗဟ္မာန်။ပဌမာ ဝေဋ္ဌရိယော ဘူမိ။ အပ၊၁။၂။ ဝေဋ္ဌရိယမဏိမယာ နိ-လဝဏ္ဏာ ပဌမာ ဘူမိ အဓဟာသိ၊အပ၊၌၊၁။ ၁၁၇။ (၃)အဖို့အစု။ (၄)အပိုင်းအခြား။ ဘူမိ (ပဋိသံ၊၂) တိစ....ဣဓ ပန ကော-ဋ္ဌာသေ ဝတ္တတိ၊ ပရိစ္ဆေဒေတိပိ ဝဒန္တိ။ပဋိသံ၊

ဘူမိအာခာရက (ပု) [ဘူမိ+အာခာရက] မြေအပြင်-မြေပေါ်-၌ ထားအပ်သော သပိတ်ခြေ။ ဘူမိအာခာရကေ တယော....ဌပေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၆၊၎၇။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊၆၊၎) ဘူမိအာခာရကေတိ ဝလယာဟာရကေ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၇။ ဘူမိယာ ဘူမိသမ္ဘန္ဓိ အာခာရကော တသ္မိံ ဒန္တဝလ္လိဝေတ္တာဒီဟိ ကတေ ဝလယာခာရကေ စ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၀၉။ ဘူမိယာ အာသန္နေ ဒန္တာဒီဟိ ကတော ဝလယာခာရကော။ ပါစိတ်ယော။ ၎၅၄။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊၁၀၄။)

ဘူမိဥဒုက္ခလ (န) [ဘူမိ+ဥဒုက္ခလ] မြေဒွန်ဆုံယော်။ ဥဒုက္ခလံဝါ တံ ဘူမိဥဒုက္ခလံ ဝိယ ခုဒ္ဒကာဝါဠံ။ ဝဇီရ။၎၅၄။

ဘူမိကမ္မ (န) [ဘူမိ+ကမ္မ] မြေတုန်လှုပ်ခြင်း၊ မြေငလျင်လှုပ်ခြင်း။ သဟ ဒါနေန ပနဿ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဘူမိကမ္မာဒယော အဟေသုံ။ စရိယာ၊၌။၈၃။ (-ဇာ၊၌၊၇။ ၂၅၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။)

ဘူမိကမ္မ (န) [ဘူမိ+ကမ္မ] (၁) မြေအိမ်၌ နေ၍ မန္တာန်စုပ်ခြင်းအတတ်။ (၂) မြေဒွန်ပြုအပ်သောအမှု။ (၁) ဥက္ကာပါတံ ဘူမိကမ္မံ ဒိသာဒါဟံ။ မိလိန္ဒ။၁၇၈။ (၂) ဝိဟာရေ ဘူမိကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ အတ္ထိ။ ဝိ၊၌၊၁။ ၂၇၀။ (-ဒီ၊၌၊၂။၃၀၆။)

ဘူမိကာ (ထီ) [ဘူမိ+က+အာ] ဘုံအဆင့်၊ ဘုံအဆပ်။ ဘူမိကာသု ပန နာနတ္တံ အဟောသိ။ အံ၊၌၊ ၂။၁၂၇။ (-အဋ္ဌ၊၌၊ ၂။၄၂၇။)

ဘူမိကုဋ္ဌိ (ထီ) [ဘူမိ+ကုဋ္ဌိ] မြေကုဋ္ဌိ၊ မြေကျောင်း။ "ပမုခေ" တိ ဘူမိကုဋ္ဌိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ ကေ။ ဝဇီရ။၎၅၄။

ဘူမိက္ကမ (ပု) [ဘူမိ+ကမ] ဘုံအစဉ်။ ကာမာဝစရာ ရူပါဝစရာတိ ဧဝမာဒိ ဘူမိက္ကမော။ အဋ္ဌ၊၌၊ ၂။၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၇။ (-ပဋိသံ

ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ (၅)ဖြစ်ရာ။ (က) ကျိုးတရား၏ ဖြစ်ရာ၊ အကြောင်း။ ဝုဒ္ဓဘူမိတိ ယေနကာရဏေန ဝုဒ္ဓေါ နာမ ဟောတိ၊ တံ ကာရဏံ။ အံ၊၌၊ ၂။၄၃။ ဘဝတိ ဧတ္ထ ဖလံ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယာတိ ဘူမိ၊ ကာရဏံ။အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၀။ (ခ) ကိလေသာ၏ဖြစ်ရာ၊ အာရုံ (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး)။ တာသု တာသု ဘူမီသု ဘသမုဋ္ဌါတဂတာ ကိလေသာ။ အံ၊၌၊၁။ ၃၀၄။(-အဘိ၊၌၊၁။၁၀၉။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၁၅၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၂၀။) တာသု တာသု ဘူမီသူတိ....အာရမ္မဏကရဏ ဝသေန ဟိ ဘဝန္တိ ဧတ္ထ ကိလေသာတိ ဘူမိယော၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၅၀၀။ အနုဋီ၊၁။၇၃။) (ဂ) အဓိကရဏံး စသည်၏ဖြစ်ရာ (ဘောဒကရာဇာဒ္ဓါ,စိတ္တုပ္ပါဒ်, စျာန်စသည်)။ ကတိ ဘူမိယော။ ဝိ၊၅။ ၁၀၃။ (— အဘိ၊၉။၂၀၅။ ဒီ၊၌၊၁။ ၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃။)ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘူမိ။ ဝဇီရ။ ၅၄၀။ (—အဘိ၊၌၊၁။၃၀၃။ သီ။ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၁၅၀" မူလဋီ၊၁။၁၆၀။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၁၆၃။) (ဃ) နယ,ဟာရတို့၏ ဖြစ်ရာ (သဒ္ဒါ)။ ဘူမိ (နေတ္တိ။၃)တိ ဗျဉ္ဇနံ သန္ဓာယာဟ။ ဗျဉ္ဇနဥ္ဥ မူလပဒါနိ ဝိယ နယာနံ ဟာရာနံ ဘူမိ ပဝတ္တိဌာနံ။ နေတ္တိ၊ ၌"၂၄။ (၆) အခိုက်အတန့်၊ အဆင့်အတန်း။ ဗုဒ္ဓ-ဘူမိ(၁)(က)(ခ)ကြည့်။

ဘူမိ၂(ပု) [ဘူ+မိ+ပိယဘာဝေန ဘဝတီတိ ဘူမိ။ စူဠဝါ၊ ဂံ၊သစ်၊၌။ ဝမ်း။ပါစိတ်၊ ယော-အလိုရှင်မိနာမ်ပုဒ်။] ငါ့ရှင်။ ကတမေန တံ့ ဘူမိ ဝိဟာရေန ဇေရဟိ ဗဟုလံ ဝိဟာရသိ။ ဝိ၊ ၄။၅၀၃။ဘူမိတိ ပိယဝစနမေတံ ပိယံ ....ဧဝံ အာမန္တေတိ။ ဝိ၊၌၊ ၄။၁၃၄။ "ပိယဝစန" ဇ္ဈမိနာ ကတမေန တံ့ ဘူမိ ဝိဟာရေနာတိ ဧတ္ထ ဘူမိသဒ္ဒေါ ပိယဝါစကော ရူဠှိ သဒ္ဒေါတိ ဒဿေတိ။ အာဝုသော ဘူမိတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။၅၄၃။

ဋ္ဌ၊၁။၃၀။) အနုပုဗ္ဗပဏီတာ ဘူမိယော အနုပုဗ္ဗေန ဝဝတ္ထိတာတိ အယံ ဘူမိက္ကမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၎။၁၆၃။

ဘူမိက္ကမဒဿန (န) [ဘူမိက္ကမ+ဒဿန] ဘုံအစဉ်ကို ပြခြင်း။ဝေ၊ သတ္တဝသေန ဘူမိက္ကမဒဿနေ သုဒ္ဓါဝါသာနံ အဂ္ဂဟဏော ကာရဏံ နိဒ္ဒါရေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၅။

ဘူမိဂတ (တိ) [ဘူမိ+ဂတ] (၁) မြေ၌-တည်-နေ-သော၊သူ။(၂)မြေသို့သွား သော၊သူ။ (၁) အတ္ထာပတ္တိ ဘူမိဂတော အာပဇ္ဇတိ နော ဝေဟာသဂတော။ ဝိ၊၅။ ၂၁၂။(-ဒီ၊၁။ ၁၀၀။ မ၊၂။၃၇၀။ သံ၊၁။၁၀၂။) "သံဃကမ္မံ ဝဂ္ဂံ ကရိဿာမိ"တိ အန္တောသီမာယ ကေမန္တေ နိသီဒန္တော ဘူမိဂတော အာပဇ္ဇတိ နာဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၎။၁၅၉။ ဘူမိယံ ဌပိတံ ဓနံ ဘူမိဂတံ နာဝ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၊ ၂၀၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၄။) (၂)ဝေဒံ အရဉ္ဉဂတော၊ ဘူမိဂတော၊ဓမ္မနိဿိတော။ ရူ၊နှ၁။၁၉၃။

ဘူမိဂတိက (တိ) [ဘူမိ+ဂတိ+က] မြေ၏ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ မြေနှင့်အလားတူသော။ တဿ ဟေဋ္ဌာ ထမ္ဘပဋိဆ္ဆကာ ပါသာဏာ ဘူမိဂတိကာ ဇေ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၉။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၂။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၆၉။) ဘူမိယာ ဂတိ ဝိယဂတိ ဇောသန္တိ ဘူမိဂတိကာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃၅၃။

ဘူမိဂဗ္ဘ (ပု) [ဘူမိ+ဂဗ္ဘ] မြေဘိုက်ခန်း။ ဂမ္ဘီရာယ ဘူမိဂဗ္ဘသဒိသာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၀။

ဘူမိဂုဟာ (ထီ) [ဘူမိ+ဂုဟာ] ဥမင်လိုဏ်ခေါင်း၊ မြေကိုတူးသောလိုဏ်ဂူ။ ဒါရုဂုဟံ ဝါ ဘူမိဂုဟံ ဝါ မဟန္တမ္ပိ ကရောန္တသာ အနာပတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။) ဘူမိဂုဟန္တိ ဥမင်္ဂဂုဟံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၀။

ဘူမိဂေဟ (နှ) [ဘူမိ+ဂေဟ] မြေအိမ်။ အဂါရေစာတိ ဘူမိဂေဟာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။

ဘူမိဂ္ဂဟဏ (နှ) [ဘူမိ+ဂဟဏ] (၁) ဘူမိသဒ္ဒါ။ (၂) မြေကိုယူခြင်း။ (၁) နိမိတ္တုပ္ပတ္တိတော ပန ပုဗ္ဗေ ဘူမိဂ္ဂဟဏေနေဝ ဂဟိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘူမိဂ္ဂဟဏတ္ထ (ပု) [ဘူမိဂ္ဂဟဏ+အတ္ထ] မြေကိုယူခြင်းအကျိုး။အမစ္စာ ဘူမိဂ္ဂဟဏတ္ထံ အဿကရညော သတသဟဿံ အဋ္ဌကရညော သတသဟဿံ အဒံသု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။

ဘူမိဃံသန (နှ) [ဘူမိ+ဃံသန]မြေကို ခြစ်ခြင်း။ ပါဒကုက္ကုစ္စန္တိ ပါဒေန ဘူမိဃံသနာဒိ အသံယတကရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။

ဘူမိဃန (နှ) [ဘူမိ+ဃန] မြေစိုင်ခဲ။ ယထာ ဟိ ဗြာဟ္မဏာဿ ဧရောယံ ဓောရယှာကစိတံ နင်္ဂလံ ဘူမိဃနံ ဘိန္ဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။

ဘူမိဃရ (နှ) [ဘူမိ+ဃရ] မြေအိမ်၊ မြေအောက်တိုက်ခန်း။ ကုဋိဂေဟ—ကြည့်။

ဘူမိစရဏ (နှ) [ဘူမိ+စရဏ] အကြောင်းရင်းတရား၊ အခြေခံတရား။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ ဝိညာတာ ဟောန္တိတိ တဒညမူလပဒဘူတာ သဗ္ဗေ လောဘာဒယော ဝိညာတာ နယဿ ဘူမိစရဏာယောဂျတာယ ပကာသာ ပါကဋာ ဟောန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၀။

ဘူမိစာလ (ပု) [ဘူမိ+စာလ] မြေတုန်လှုပ်ခြင်း၊ မြေငလျင်လှုပ်ခြင်း။ ဇေ ဝိပါကော ဘူမိစာလော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၁။၁၀။ (—ဒီ၊၂။၉၀။ အံ၊၃။၁၃၁။ အဘိ၊က။၂၁၅။)

ဘူမိစာလကာရဏ (နှ) [ဘူမိစာလ+ကာရဏ] မြေတုန်လှုပ်ခြင်း— မြေငလျင်လှုပ်ခြင်း— ၏အကြောင်း။ သော ပရတော ဘူမိစာလကာရဏဋ္ဌ အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇနဋ္ဌ သုတ္တာမမ စိရဋ္ဌာနံ ယာစိဿတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၆။

ဘူမိစာလသဒ္ဒ (ပု) [ဘူမိစာလ+သဒ္ဒ] မြေတုန်လှုပ်သော အသံ၊ မြေငလျင် တုန်လှုပ်သံ။ "ဘူမိစာလသဒ္ဒံ အဿုတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆတိ။ အဘာ၊၁၊၂။၄၅၇။

ဘူမိစိတ္တ (တိ) [ဘူမိ+စိတ္တ] ဘုံအားဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ ဘူမိစိတ္တတာယာ (သံ၊၁၊၂။ ၃၀၀။)တိ အဓိဋ္ဌာနစိတ္တတာယ။ သံ၊၃၊၂။ ၂၅၃။

ဘူမိဇ (ပု) ဘူမိဇမထေရ်။ အထခေါ အာယသ္မာ ဘူမိဇော ပုဗ္ဗဏ္ဏသမယံ နိဝါသေတ္ဝာ။ မာ၃။ ၁၇၇။ (—သံ၊၁။၂၇၄။ အံ၊၁၊၂။၈၁။ထေရ၊ ၁၊၁။၅၆။)ဘူမိဇောတိ အယံ ထေရော ဇယသေနဆဇကုမာရဿ မာတုလော။ မ၊၁၊၄။ ၁၄၂။ (—သံ၊၁၊၂။၅၃။)

ဘူမိဇသုတ္တ (နာ) [ဘူမိဇ+သုတ္တ] ဘူမိဇသုတ်။ ဇေံ မေ သုတန္တိ ဘူမိဇသုတ္တံ။ မ၊၁၊၄။၁၄၂။

ဘူမိဋ္ဌာန (နာ) [ဘူမိ+ဋ္ဌာန]မြေအရပ်။ထဏ္ဍိလေ ဥစ္စေ ဘူမိဋ္ဌာနေ သေယျုံ။ ဒီ၊၁၊၁။ ၂၉၄။ မဟာနာ၊၁။၃၀၁။

ဘူမိတစ္ဆန (နာ) [ဘူမိ+တစ္ဆန] မြေတလင်းထိုးခြင်း၊ မြေသြခြင်း၊ မြေ–တူးခြင်း–ပေါက်ခြင်း–ထိုးဆွခြင်း။ တိဏကဋ္ဌကာနံ သမန္တာ ဘူမိတစ္ဆနံ ပရိဟရနံ ဝါ။ ဝိ၊၁၊၂။"၇၂။ ဝိ၊ သာဂ်ဟ။၄၃၀။

ဘူမိတလ (နာ) [ဘူမိ+တလ] မြေအပြင်။ ဘူမိတလေ ဝါ ပါသာဏတလပဗ္ဘတာဒီသု ဝါ။ ဝိ၊၁၊၁။၂၀၀။ (—မ၊၁၊၄။၂၀၂။ ပဋိသံ၊၁၊၂။၂၉၂။)

ဘူမိတလဂတ (တိ) [ဘူမိတလ+ဂတ] မြေအပြင်–သို့–၌–သွားသော၊သူ။ဒိသော ဒိသံ ဥက္ခိပန္တိ၊ ဘူမိတလဂတာ နဏာ။ အပ၊၂။ ၃၁၀။ အဘိ၊၁၊၁။၄၃။ ဇ၊ပ၊၁၊၁။၁၇။

ဘူမိတလာဘိမုခ (နာ) [ဘူမိတလ+အာဘိမုခ] မြေအပြင်သို့ ရှေးရှု။အဓောတိ ဟေဋ္ဌာ ဘူမိတလာဘိမုခံ။ ဒီ၊၁၊၃။၂၃၀။ မ၊၁၊၃။၁၇၉။ အံ၊၁၊၃။၃၀၀။

ဘူမိတ္ထယ (နာ) [ဘူမိ+တ္ထယ] ဘုံသုံးပါး။ သေသံ တေဘူမကန္တိ သေသံ ဘူမိတ္ထယဝသေန တေဘူမကံ။ သံ၊၃၊၂။၄၉၆။

ဘူမိတ္ထယပရိယာပန္န (တိ) [ဘူမိတ္ထယ+ပရိယာပန္န] ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးဝင်သော။ သောမနဿိန္ဒြိယံ .... ဘူမိတ္ထယပရိယာပန္နံ။ အဘိ၊၁၊၂။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၄။ (—မ၊၃၊ ၁။၁၂၀။)

ဘူမိဒရီ (ထီ) [ဘူမိ+ဒရီ] မြေချောက်၊ မြေလိုဏ်။ ဂုဟာတော် ဘူမိဒရီ ဝါ ယတ္ထ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဒီပံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ အဘိ၊၁၊၂။၄၅၀။ သံ၊၃၊ သစ်၊၂။၁၂၀။

ဘူမိဒဿန (နာ) [ဘူမိ+ဒဿန] (၁) အာရုံကို ပြခြင်း။ (၂) ဖြစ်ကြောင်း–ဖြစ်ပုံ–ဖြစ်ဟန်–ကို ပြခြင်း။ (၁) ဝိပဿနာ ဘူမိဒဿနတ္ထန်တိ-ပကိဏ္ဏကသခ်္ခါရသမ္မသနဝသေန ဝိပဿနာယ ဘူမိဒဿနတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၃။ (—ဒီ၊၃၊ ၁။၁၅၀။) (၂)နန္ဒိယာဝဋ္ဋဿ နယဿ ဘူမိဒဿနံ။နေတ္တိ၊၃။၁၉၃။ (—နေတ္တိ၊၃။၁၂၃။)

ဘူမိဒေဝ (ပု) [ဘူမိ+ဒေဝ] ဘူမိဒေဝ။ (ထို ခေတ်က ပုဏ္ဏားအားလုံးကို "ဘူမိဒေဝ= မြေပိုင်ရှင်နတ်၊ မြေစောင့်နတ်"ဟု မြောက်ပင့်ခေါ်ဝေါ်ကြ၏။) ဘူမိဒေဝါ (မ၊၁၊၃။ ၁၉၆)တိ တေသံ သမညာ၊ တဒါ ဗြာဟ္မဏာ ဂဂ္ဂရကောဝ လောကေဝ။ မ၊၃၊၃။၁၃၀။

ဘူမိဒ္ဓယဝိပါက (ပု) [ဘူမိဒ္ဓယ+ဝိပါက] (ကာမာဝစရ၊ ရူပါဝစရ) ဘုံနှစ်ပါးစုံ၌ ဖြစ်သော ဝိပါက်။ ဘူမိဒ္ဓယဝိပါကော(မူလဋီ၊၄။ ၁၀၉)တိ ကာမာဝစရ၊ ရူပါဝစရဝိပါကော အာရုပ္ပေ ရူပဿ နတ္ထိ ပစ္စယောတိ ယောဇနာ။ အနုဋီ၊၃။၂၅၃။

ဘူမိနာနတ္တ (န) [ဘူမိ+နာနတ္တ] ဘုံအထူး။ (က) အဖို့အစုအထူး။ (ခ) အပိုင်းအခြားအထူး။ (က) (ခ)စတုဓမ္မဝဝတ္ထာနေ ပညာ ဘူမိနာနတ္တေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၂။ (–ဂဒ၊)
ဘူမိတိ စ....ဣဓ ပန ကောဋ္ဌာသေ ဝတ္တတိ၊ ပရိစ္ဆေဒေပိ ဝဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ (–၂၆၈။)

ဘူမိနိဒ္ဒေသ (အနုဋ္ဌိ၊၁။၆၉)သည် ဘူမွနိဒ္ဒေသ (မူလဋ္ဌိ၊၁။၆၃) မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ် ဖြစ်သည်။

ဘူမိနိဿိတ (တိ) [ဘူမိ+နိဿိတ] မြေ–၌–ကို–မှီသော။ ယ ကဉ္စိ ဣဓ ပထဝိဂတံ ဘူမိနိဿိတံ ဝေဟာသံ ဝေဟာသင်္ဂံ။ ထေရ၊၌၊ ၂။၅၂၃။ (–နေဘ္ဘိ၊၌၊၂၅၄။)

ဘူမိန္ဓရ (တိ) [ဘူမိ+ဓရ+အ] မြေ၌တည်သော နဂါးပြည်၌ နေသော၊ သူ။ ဘူမိန္ဓရော (ဇာ၊၂။၃၁၀)တိ ဘူမိန္ဓရနာဂဘဝနဝါသိ။ ဇာ၊၌၊ ၈။၂၃၆။

ဘူမိန္ဓရနာဂဘဝနဝါသီ (တိ)[ဘူမိန္ဓရနာဂဘဝန+ဝသ+ဏီ] မြေ၌ဘည်သောနဂါး–ပြည်–ဘုံဗိမာန်–၌ နေသော၊ သူ။ အဏက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘူမိန္ဓရနာဂရာဇ (ပု) [ဘူမိန္ဓရ+နာဂရာဇ] ဘူမိန္ဓရမည်သော နဂါးမင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘူမိန္ဓရနာဂရာဇဘဝန (န) [ဘူမိန္ဓရနာဂရာဇ+ဘဝန] ဘူမိန္ဓရနဂါးမင်း –ဘုံဗိမာန်–စည်းစိမ်၊ကော ဣဏ္ဍဘဝနဿ ဝဏ္ဏော ကထေသိ ကော ဘူမိန္ဓရနာဂရာဇဘဝနဿ။ မ၊၌၊ ၃။၂၀။

ဘူမိပ (ပု) [ဘူမိ+ပါ+အ] မင်း။ ဘူမိပေါ ဘူဘုဇေဝပျထ။ ဓာန်။၃၃၄။

ဘူမိပညတ္တိ (ထီ) [ဘူမိ+ပညတ္တိ] ဘူမိပညတ်၊ ဖြစ်ရတည်ရာ၏ အစွမ်းဖြင့် သိစေအပ်သော အတ္ထပညတ်။ (ကာမာဝစရ=ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သောတရား၊ ကာမဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ကျင်လည်တတ် ဖြစ်တတ်သောတရား။ ကောသလက= ကောသလတိုင်းသား ဤသို့စသောအမည် ပညတ်များသည် ဖြစ်ရာတည်ရာဘုံ၏ အစွမ်းဖြင့် သိစေအပ်သောကြောင့် "ဘူမိပညတ်" မည်၏။ အဘိ။၌၊၃၊၂၈။) ကာမာဝစရာ.... ဘူမိဝသေန ပညာပနာ ဘူမိပညတ္တိနာမ။ အဘိ၊၌၊၃၊၂၀။ (–အနုဋ္ဌိ၊၃။၄၀။)

ဘူမိပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဘူမိ+ပဋိဗဒ္ဓ] မြေနှင့်စပ်သော။ တာနိ သဗ္ဗာနိ ဘူမိယံ ဘူမိပဋိဗဒ္ဓေသု စ ရုက္ခလတာပဗ္ဗတဒီသု နိဗ္ဗတ္တတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊၌၊၁၃၉။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၂၆၉။

ဘူမိပဋိဗဒ္ဓနိဝါသ (တိ) [ဘူမိပဋိဗဒ္ဓ+နိဝါသ] မြေနှင့်စပ်သော နေခြင်းရှိသော၊ မြေနှင့်စပ်သော–နေထုအိမ်–ဗိမာန်–ရှိသော၊ သူ။ ဘုမ္မာတိ ဘူမိပဋိဗဒ္ဓနိဝါသော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၉။

ဘူမိပဋိဗဒ္ဓဝတ္ထိ (တိ) [ဘူမိပဋိဗဒ္ဓ+ဝတ္ထိ] မြေနှင့်စပ်သော နေခြင်းရှိသော၊သူ။ ဘူမိဝါသီ–ကြည့်။

ဘူမိပတိ (တ်) [ဘူမိ+ပတိ]မြေကိုအစိုးရသော၊ သူ၊ (ရေမြေ့ ရှင်)။ အာမန္တယာမိ ဆုဇာနံ၊ ရေဏုံ ဘူမိပတိ အဟံ။ ဒီ၊၂။၁၉၅။ (–ဇာ၊၁။၁၃၇။ ဇာ၊၂။၅၂၊၁၄၃။)

ဘူမိပ(ပ္ပ)ဒေသ (ပု) [ဘူမိ + ပဒေသ] မြေအရပ်။ အယံ ဘူမိပဒေသော ဒ္ဝိဟ် အရဟန္တေဟိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေဟိ ပရိဘုတ္တော ဘဝိဿတိ။ မ၊၂။၂၃၆။ (–ဇာ၊၁။၂၀၂။ ပဋိသံ၊၌၊၂။၇၈။ ဓမ္မ၊၌၊၂။၄၃၁။) ဘူမိပ္ပဒေသော အတိဆတ္တံ ရူပေါ။ ငိမာန။ ၁၁၆။ (–မ၊၌။၃။၁၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ။၃၊၄၀။)

ဘူမိပပ္ပဋ္ဌက (ပု) [ဘူမိ+ပပ္ပဋ္ဌက] မြေလွှာ။ ရဿာယ ပထဝိယာ အန္တရဟိတာယ ဘူမိပပ္ပဋ္ဌကော ပါတုရဟောသိ။ ဒီ၊၃။၇၁။ (–ပဋိသံ၊၁၊၁။၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၈။)

ဘူမိပရိကမ္မ (နှ) [ဘူမိ+ပရိကမ္မ] (က) မြေသုတ်သင် ရှင်းလင်းခြင်း၊ မြေညှိခြင်း။ (ခ) မြေတူးဆွခြင်းကမ္မ။ (က) သေနာသနတ္ထံ ဘူမိပရိကမ္မာဒီနိ ကရောန္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၂။ (ခ) သော ဂၠဒ္ဒါလကေန ဘူမိပရိကမ္မံ ကတ္တာ ဥာဏဋ္ဌေဝ အလာဗုကုမ္ဘဏ္ဍောလုကာဒီနိ စ ဝပိတ္တာ။ ဇာ၊၁၊၁။၃၃၁။

ဘူမိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘူမိ+ပရိစ္ဆေဒ] ပိုင်းခြားအပ်သောဘုံ၊ ဘုံအပိုင်းအခြား။ ဘူမိပရိစ္ဆေဒေန ဝိရောဓံ ပဿမာနော ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊၁၊၃၀။ (–အနုဋီ၊၁။၆၁။) သုတ္တေသု "တယောမေ ဘဝါ"တိ အာဒိနာ ပရိစ္ဆန္နဘူမိယော၁ ဘူမိပရိစ္ဆေဒေါ။ မူလဋီ၊ ၃။၀၀။

ဘူမိပရိဒီပန (နှ) [ဘူမိ+ပရိဒီပန] ဖြစ်ရာ–အခြေခံ–ကိုပြကြောင်း။ ဣန္ဒြိယေသုတိ ဣန္ဒြိယမဿ ဂုတ္တဒ္ဓါရတာယ ဘူမိပရိဒီပနံ။ အဘိ၊၁၊၂၁၀။

ဘူမိပရိဘဏ္ဍ (တိ) [ဘူမိ+ပရိဘဏ္ဍ] မြေကို အပြေအပြစ်ပြုခြင်း၊ မြေညှိခြင်း။ သက္ကော စီဝရကရဏတ္ထာယ ဘူမိပရိဘဏ္ဍမကာသိ။ ဓမ္မ၊၁၊၁။၃၀၀။ ပရိဘဏ္ဍ–ကြည့်။

ဘူမိပရိယာပန္န (တိ) [ဘူမိ+ပရိယာပန္န] ဘုံ၌အကျုံးဝင်သော။ အတ္တနော အတ္တနော ဘူမိပရိယာပန္နံ ဝိပါကသခါတံ အတ္တံ ဇာပေတိ။ အဘိ၊၁၊၂။၃၉၂။

ဘူမိပါတိတ (တိ) [ဘူမိ+ပါတိတ] မြေ၌လည်းကျသော၊သူ။ ရောဒန္တာ တရုဏဲ ရဝံ၊ သော ဂန္ဓာ ဘူမိပါတိတ်တဟာ။ အပ၊၂။၂၁၇။ ဇေရီ၊ ၁။၁၅၀။

ဘူမိပါလ (ပု) [ဘူမိ+ပါလ] မြေကို စောင့်ရှောက်တတ်သူ၊ ရေမြေရှင်၊မင်း။ ဘူမိပါလော မဟာဒွနေ၁။ အပ၊၁။၄၉။ (–အပ၊၂။ ၁၅၀။ ဇာ၊၁။၃၃၄။ ဇာ၊၂။၀၉၊၁၄၃၂။) ဘူမိပါလော ပထဝိပါလကော ရက္ခကော အဟောသိ။ အပ၊၁၁၊၁။၃၂၅။

ဘူမိပုစ္ဆာ (ထီ) [ဘူမိ+ပုစ္ဆာ] အာပတ်သင့်ရာအရပ်ကိုမေးသောပုစ္ဆာ။ ဘူမိပုစ္ဆာတိ ဘူမိယာ ဝါ ပထဝိယာ ဝါ ပတ္ထတေ ဝါ ပါသာဏေ ဝါ ပါသာဒေ ဝါ။ ဝိ၊၅။၃၀၁။ ဘူမိပုစ္ဆာတိ ဘူမိ၁ပထဝီဇဂတိစာတိသဗ္ဗာနိ ပထဝီဝေ၀စနာနိ။ ဝဇိရ။၅၇၁။

ဘူမိပ္ပတ္တ (တိ) [ဘူမိ+ပတ္တ](၁)အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်သော၊သူ။(၂)မြေသို့ရောက်သော။ (၁)ကတမော ဘူမိပ္ပတ္တော သမာဓိဖလေ သစ္ဆိကတော အပ္ပဋိကူလသညီ ဝိဟရတိ။ ပေဋ္ဌကော။ ၂၉၆။ (၂) သစေ ဘူမိပ္ပတ္တော, ပဋိဂ္ဂဟေတမ္ပေါ။ ဝိ၊၆၊၃။၃၇၄။

ဘူမိပ္ပမာဏဂ္ဃိကာ (တီ) [ဘူမိပမာဏ + ဂါဟက] မြေအတိုင်းအရှည်ကိုယူသော၊မြေကိုတိုင်းထွာတတ်သော၊သူ။(မြေဘိုင်းစာရေး။) တေ စ ရဇ္ဇုဒဏ္ဍေဟိ ဘူမိပ္ပမာဏဂ္ဃိကာ သမ္ပေါဟာရေ စ။ အံ၊၆၊၃။၂၉။

ဘူမိဖုသနက (တိ) [ဘူမိ+ဖုသနက] မြေ၌ထိသော။ ဘူမိဖုသနကေဟိ ငါလမိ, ပရံ· ဟတ္ထောတိ ဣမေဟိ စ တီဟိ, စတူဟိ ပါဒေဟိစာတိ သတ္တဟိ အဝယဝေဟိ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ သတ္တပတိဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၆-၇။(–မ၊ဋီ၊၃။၂၇၇။)

ဘူမိဘာဂ (ပု) [ဘူမိ+ဘာဂ] မြေအဖို၊ မြေအရပ်။ တံ ဘူမိဘာဂေဟိ ဥပေတဗ္ဗံ။ ဝိမာန။ ၇။ (–ဒီ၊၂။၁၂၀။ မ၊၁။၁၀၈။ သံ၊၂။၈၉။ ဇာ၊၂။၁၉၇။) တံ ဘူမိဘာဂေဟိတိ တာဒိသေဟိ ဘူမိဘာဂေဟိ၊ ယထာဝုတ္တ ပေါက္ခ-

ရဏီ နဒီဥယျာနဝန္တေဟိ ဘူမိပဒေသေဟိတိ-အတ္ထော။ ဝိမာန၊၁၉။(—ဇာ၊၁၉၊၆။၁၅၀။)

ဘူမိဘာဂသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘူမိဘာဂ+သမ္ပတ္တိ] မြေအဖို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝေသာလိယာ တာဝ ဘူမိဘာဂသမ္ပတ္တိယာ ပဂ္ဂလသမ္ပတ္တိယာ သုလဘပစ္စယတာယ စ ရမဏီယဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဥဒါန၊၁၉။ ၂၉၄။ (—ထေရီ၊၁၉။၂၅၈။)

ဘူမိဘိန္ဒ (တိ) [ဘူမိ+ဘိန္ဒ] ဘုံအားဖြင့် ကွဲပြားသော။ ဘူမိဘိန္ဒဿ ကားမာဝစရဿ ရူပါဝစရာဒီနံ အာသေဝနပစ္စယဘာဝေါ ဝိယ။မူလဋီ၊ ၁။၁၃၀။ (—မူလဋီ၊၃။၁၀၃။)

ဘူမိဘေဒ (ပု) [ဘူမိ+ဘေဒ] ဘုံအထူးအပြား။ ကုသလဿ ဝိယ အကုသလဿ ဘူမိဘေဒေါ နတ္ထိ။ အဘိ၊၁၉၊၁။ ၂၀၉။ (—အဘိ၊၁၉၊၃။၃၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၀၃။ အနုဋီ၊၁။၁၇၄။)

ဘူမိမဟန္တဘာဝ (ပု) [ဘူမိ+မဟန္တဘာဝ]အဆင့်အတန်း၏ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်။ ဘူမိမဟန္တဘာဝံ ဒဿေန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၃။

ဘူမိမုခ (န) [ဘူမိ+မုခ] ဘုံကို—အဦးမူ—ပဓာနပြု—ခြင်း။ တံ ပန ဘူမိမုခေန ဒဿေတုံ "ရူပက္ခန္ဓော ကာမာဝစရော" တိ အာဒိဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၃။၄၁။

ဘူမိရဇန (ထီ၊န) [ဘူမိ+ရဇန] ဖြစ်ရာကိုစီရင်ခြင်း။ တတ္ထ၀တာ နန္ဒိယာဝဋ္ဋဿ ဘူမိရဇန-ဝသေန သံကိလေသပေက္ခော ဒဿိတော။ နေတ္တိ၊၌။၁၂၀။

ဘူမိရမဏီယက (န) [ဘူမိ+ရမဏီယက] မွေ့လျော်ဖွယ်ကောင်းသော မြေအရပ်၊ မွေ့လျော်ဖွယ်ရှိရာ မြေအရပ်။ မနုဿရမဏီယက-ကြည့်။

ဘူမိရမဏီယတာ (ထီ) [ဘူမိရမဏီယ+တာ]မြေ၏မွေ့လျော်ဖွယ်၏အဖြစ်၊ မြေ၏မွေ့လျော်ဖွယ်ကောင်းသောဂုဏ်။ ဣဒါနိ မနုဿရမဏီယကဝသေန ဘူမိရမဏီယတံ ဒဿေန္တော ဂါမေဝါတိ အာဒိမာဟ။ သံ၊၌၊၁။၃၂၀။

ဘူမိရာမဏေယျက (န) [ဘူမိ+ရာမဏေယျက။ ဘူမိ+ရာမဏေယျ+က] မွေ့လျော်ဖွယ်ကောင်းသောမြေအရပ်၊ မွေ့လျော်ဖွယ် မြေရှိရာအရပ်။ ယတ္ထ အရဟန္တော ဝိဟရန္တိ၊ တံ-ဘူမိရာမဏေယျကံ။ သံ၊၁။၂၃၄။ ဓမ္မ။၂၇။ (—ဒီ၊ ၂။၂၆၅။ မ၊၂။၂၉။ အံ၊၁။၃၇။) တံဘူမိ-ရာမဏေယျကန္တိ သော ဘူမိပဒေသော ရမ-ဏီယောဝေါတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၄၀၀။ (—အံ၊၌၊၁။၃၇၇။ အံ၊၌၊၊။၁၆၃။) တံဘူမိ-ရာမဏေယျကန္တိ ဣတ္ထေ ပန ရမိတဗ္ဗာတိ ရမဏီ-ယာ၊ ရမဏီယာ ဧဝ ရာမဏေယျာတိ အတ္ထံ ဂဟေတွာ ဘူမိ ရာမဏေယျာ ဇေတ္ထ ဌာနေ ဘူမိရာမဏေယျကန္တိ သမာသန္တေ ကဇစ္ဈ-ယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၀၂။

ဘူမိလဂ္ဂ (တိ) [ဘူမိ+လဂ္ဂ] မြေ၌-ကပ်ငြိ—ထိ—သော။ သာခါ ဝါ ဘူမိလဂ္ဂါ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၌၊၁။၁၇၁။ ကခ်ီ။၂၀၇။

ဘူမိလဒ္ဓ (တိ) [ဘူမိ+လဒ္ဓ] ဥပါဒါနက္ခန္ဓာကို ရသော၊ ရအပ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာရှိသော (ကိလေသာ)။ ဘူမိလဒ္ဓံ နာမ တေသု ခန္ဓေသု ဥပ္ပတ္တာရဟံ ကိလေသဇာတံ။ တေနဟေသာ ဘူမိလဒ္ဓါ နာမ ဟောတိ။တသ္မာ "ဘူမိလဒ္ဓ"-န္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊၌၊၁။၁၀၉။ ပဋိသံ၊၌၊၁။ ၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၂၀။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၅။ တတ္ထ-စ လဒ္ဓဘူမိကံ "ဘူမိလဒ္ဓ"န္တိ ဝုတ္တံ အဂ္ဂိအာ-ဟိတော ဝိယ။ မူလဋီ၊၁။၆၇။ ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏဘူတံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓပဉ္စကသင်္ခါတံ ဘူမိပဝတ္တိဋ္ဌာနံ လဒ္ဓဝန္တော ဘူမိလဒ္ဓါ ယထာ "အဂ္ဂိအာဟိတော" တိ၊ လဒ္ဓဘူမိကာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၌၊၂။၄၉၉။ (—အနုဋီ၊၁။ ၇၃။)

ဘူမိလဒ္ဓဝန္ဒ (န) [ဘူမိလဒ္ဓ+ဝန္ဒ] ဥပါဒါနက္ခန္ဓာကို ရသော ဝန္ဒတရား။ ဘူမိလဒ္ဓဝန္ဒ (သံ၊၌၊ ၁။၈၃)န္တိ ဘူမိလဒ္ဓသင်္ခါတံ ဝန္ဒံ။ တတ္ထ..... ကိလေသဇာတံ ဘူမိလဒ္ဓဝန္ဒံ။ သံ၊၌၊၁။၁၂၃။

ဘူမိလဒ္ဓဝန္ဒသေတု (တိ) [ဘူမိလဒ္ဓ+ဝန္ဒသေတု] ဥပါဒါနက္ခန္ဓာကို ရသောဝန္ဒကို ဖျဲ့တတ်သော။

(ဥပါဒါနက္ခန္ဓာကိုလည်း အာရုံပြုသော အား ဖြင့် ရတတ်, ဝဋ်ကိုလည်း နှောင်ဖွဲ့တတ်သော ကံလေသာဟုဆိုလိုသည်။)ဘူမိလဒ္ဓဝဋ္ဋသေတု သမုဋ္ဌါဘ ကရဏန္တိ ပိ တေဒေဝ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။ အပ္ပဟီနဘာဝေန ပဋ္ဌသ္ဓု ဥပါဒါနက္ခ-န္ဓေသု အနုသယိတာ ကိလေသာ သာ ဘူမိ တေဟိ လဒ္ဓါတိ ကတ္တာ ဘူမိလဒ္ဓါ။ဝဋ္ဋံ သိ-နောန္တိ ဗန္ဓန္တိတိ ကတ္တာ ဝဋ္ဋသေတု စ။မူလဋ္ဌိ၊ ၁။၁၁၇။

ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္န (တိ) [ဘူမိလဒ္ဓ+ဥပ္ပန္န]ဥပါဒါနက္ခ-န္ဓာကို ရသော–ရအပ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာရှိ သော–ဥပ္ပန္န၊ ရအပ်သော ဖြစ်ရာဘုံ၌သော ဥပ္ပန္န။အတိကာခန္ဓေသု အနုသယိတာပိဟိ အပ္ပ-ဟီနာဝ ဟောန္တိ....ဣဒံ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နံ နာမ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃၇၃–၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၂၀။) ဣဒံ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပုန္နံ နာမ ဟိ ဣဒံ တေသု ခန္ဓေသု ဥပ္ပ ဘ္ဂိရဟကိ-လေသဇာတံ တာယ ဧဝ ဥပ္ပတ္တိရဟတာယ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နံ နာမ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊၃။ ၁၁၈။ (–အံ၊ ဋ္ဌိ၊၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၅၀၀။)

ဘူမိလေပန (န) [ဘူမိ+လေပန] မြေကို လိမ်း ကျံခြင်း။ စတုဇာတိဂန္ဓေဟိ ဘူမိလေပနံ အကံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၅။

ဘူမိဝိဘာဂကထန (န) [ဘူမိဝိဘာဂ+ကထန] ဘုံဝေဖန်မှုကို ပြဆိုခြင်း။ တေနာတိ "ဧဝံ သန္တေပိ" တိ အာဒိနာ ဘူမိဝိဘာဂ ကထ-နေန။ အံနုဋ္ဌိ၊ ၂။၁၆။

ဘူမိဝိဝရ (န) [ဘူမိ+ဝိဝရ] မြေ၏–အပေါက်–အခေါင်း။ ဟေဋ္ဌာ ပထဝီတလေတိ အန္တရာ ဘူမိဝိဝရေ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၀။

ဘူမိဝိသေသ (ပု) [ဘူမိ+ဝိသေသ] ဘုံ အထူး။ ဘူမိဝိသေသာဒိနာ ဘေဒေနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅) တိ ဘူမိဝိသေသ ဥပပတ္တိဝိသေသာဒိ ဝိဘာ-ဂေန။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၀၃။

ဘူမိဝိသေသာဓိဂမုပါယဒီပန (ထီ၊န)[ဘူမိဝိသေ-သာဓိဂမုပါယ+ဒီပန] ဘုံအထူးကို ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြခြင်း။ဟေဋ္ဌာ ဘူမိသမတိက္က-မနမုခေန ဘူမိဝိသေသာဓိဂမုပါယ ဒီပန-တော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၁၀၆။

ဘူမိသဏ္ဌိတ (တိ) [ဘူမိ+သဏ္ဌိတ] မြေ၌တည် သော၊သူ။ သာစဿ ဖုသနာကာရပ္ပဝတ္တိ သာခဂ္ဂေ ဌိတံ ဒိသ္ဝာ ဘူမိသဏ္ဌိတဿ အဝ-ရကပုရိသဿ ဇဿ်စလနံ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၉၃။

ဘူမိသဏ္ဌာကရဏီယ (န) [ဘူမိ+သဏ္ဌာကရဏီယ] သစ်မျှောက်လက်၊ (ပန်းရန်ကိုင်) သံလက်၊ သစ်လက်။ (မြေ့ အင်္ဂတေကို နူးညံ့သိမ်မွေ့ ပြေပြစ် ချောညက်အောင် ပြုလုပ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် သံလက်သစ်လက်ကို "ဘူမိ သဏ္ဌာကရဏီယ" ဟု ခေါ်သည်။) ဘူမိသဏ္ဌာ-ကရဏီယာဒီသု ပါဏိဝေါဟာရဿ လဇ္ဇမာ-နတ္တာ ဟတ္ထသဒ္ဒေန ပါဏိ ဧဝ ဝိသေသိတော်။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၃။

ဘူမိသမ (တိ) [ဘူမိ+သမ] မြေနှင့်–ညီညွတ်–ညီမျှ– သော။ (ကြိ၊ ဝိ) မြေနှင့်– အညီ အညွတ်– ညီမျှစွာ။ သခေ်ပတော ဘူမိသမံ ကတ္တာ ဝိနာသိတာ ဘိန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၀။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ ဝိ၊ သင်္ဃာ။ ၁၀၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀။) ဘူမိသမံကတ္တာတိ ကုဋ္ဌံဝတ္ထုံ သမံ ကတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၃၆။ (—ဝိမတိ၊ ၁။၂၇၀။) (ကြိ၊ဝိ) အထ ဝတ္ထုနိစံ ဘူမိသမ-မေဝ သေနာသနဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ တိဋ္ဌတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆။ (—၂၄၃။)

ဘူမိသမကရဏ (န) [ဘူမိသမ+ကရဏ] မြေနှင့် ညီအောင် ပြုခြင်း။ ပါကာရဝိဒ္ဓံသနေနေဝ ပရိက္ခာယ ဘူမိသမကရဏံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။၉၇။

ဘူမိသမပတ္ထဒ္ဓ (တိ) [ဘူမိသမ+ပတ္ထဒ္ဓ] မြေနှင့် အညီ ကျယ်ပြန့်သော။ ဆမာဂိရိတိ ဘူမိသမ-ပတ္ထဒ္ဓာ ပိဋ္ဌိပါသာဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၄။

ဘူမိသမ္မန္ဒ (တိ) [ဘူမိ+သမ္မန္ဒ] မြေကြီးနှင့် ဆက်စပ်နေသော။ သစေ ပန ဟေဋ္ဌိမတလေန ဘူမိသမ္မန္ဒော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊၃၊ ၂၂။ ဝိ၊ သင်္ဃ။ ၇၅။ (—ကခ်ဂ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်။ ၃၅၇။)

ဘူမိသယ (ဘိ) [ဘူမိ+သိ+အ] မြေဌ်အိပ်တတ်သော၊ သူ။ ဝနံ ပဗ္ဗဝိဒေဟာနံ၊ယေ စ ဘူမိသယာ နရာ။ မ၊ ၁။ ၄၁၄။ ထေရ။ ၃၆၆။ ယေ စ ဘူမိသယာနရာတိ ဘူမိသယာနရာ နာမ အပရဂေါယာနကာ စ ဥတ္တရကုရုကာ စ မနုဿာ။တေ ဟိ ဂေဟာဘာဝတော"ဘူမိသယာ" တိ ဝုတ္တာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၀၁။ အပ၊ ဌ၊၁။၂၇၇။ (—မ၊ဌ၊၂။၃၂၀။)

ဘူမိသယာန (တိ) [ဘူမိ+သိ+ယု] မြေဌ်ဒိန်ပ်တတ်သော၊သူ။"ဘူမိယံသယတိ" တိ သုတ္တာ ဘူမိသယာနာဝ ဇာတာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄၊ ၂၀၂။ (—မွေ၊ဌ၊၂။၄၉၉။)

ဘူမိသာမိက (ပု) [ဘူမိ+သာမိက] မြေရှင်၊ မြေပိုင်ရှင်။ တံ ဘူမိ ကာရဏံ ကတ္တာ ဘူမိသာမိကော နာမ ဟောတိ။မိလိန္ဒ။၂၁၄။ (—ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၄။ ဝိ၊သင်္ဃ။၄၆၂။)

ဘူမိသိက္ခာ (ထီ)[ဘူမိ+သိက္ခာ]မြေကြန်အတတ်၊ မြေ အကောင်း အဆိုး အကျိုး အပြစ်ကို သိသော အတတ်ပညာ။ဘူမန္တလိက္ခကုသလကြည့်။

ဘူမိသိသ (နာ) [ဘူမိ+သိသ] မြေတို့၏အထွတ်အထိပ်၊ မြတ်သောမြေအရပ်၊ အောင်မြေ။ ဘူဒိသိသံ ပန တေန ဂဟိတံ။ သံ၊ဌ၊၃။၃၁၃၊ (—ဇာ၊ဌ၊၂။၁၅၅၊၃၆၄။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၅။) ဘူမိသိသံ သေဋ္ဌပုဗ္ဗဒေသော၊ ယတ္ထ ဝသန္တော လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တော ဟောတိတိ ဘေသံ အဓိပ္ပါယော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၃၂။ (ယမိုက်ဋ္ဌ ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၊ အကနိဋ္ဌဘုံ၊ နေဝသညာနာသညာဘုံ၊ ဤသုံးဘုံကို ဘူမိသိသဟုသုံးန္နန်း၏။ ယမိုက်ကောက်၊ ၇၇-ဂ။)

ဘူမိသေနာပတိ (ပု) [ဘူမိ+သေနာပတိ] ရေမြေနှင့် စစ်တပ်အရှင်။ (မင်း ရှင်ဘုရင်။) ဘူမိသေနာပတိ အဟ (ဒီ၊၂။၁၉၅)န္တိ အဏဝါ အဟံ ပထဝိယာ သာမိ၊သွဟံ ဤမံ ရဇ္ဇံ တုမှေယေဝ ပဋိစ္ဆာပေဿာမိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂၆၀။

ဘူမိသောဓန (နာ) [ဘူမိ+သောဓန] မြေကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းခြင်း။ ဝတ္ထဓောဝနေ ဝါ ကေသစ္ဆေဒနေ ဝါ ဘူမိသောဓနာဒိနဝကမ္မေ ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၀။ ဝိ၊သင်္ဃ။၅၃။ (—ကခ်ဂ၊ ၁၇၇။)

ဘူမိဿရ (တိ) [ဘူမိ+ဿရ] မြေကို အစိုးရသော၊သူ။ (မင်း၊ရှင်ဘုရင်။) တဒါ ဘူမိဿရော မဟာဓမ္မရာဇာ မဟိဒ္ဓိကော၊ နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၅၆။

ဘူမောကာသ (ပု) [ဘူမိ+ဩကာသ] ဘုံဟူသော ဖြစ်ဆုအရပ်၊ ဘုံ၊ ဘုမ္မောကာသ။ (အခြား ယမိုက်များ၌ ဥ၁-ဘုံကို "ဩကာသ" ဟုသာသုံးန္ရန်းသည်၊ သခ်ါရယမိုက်၌ကား ဥ၁-ဘုံကို "ဘူမောကာသ=ဘုမ္မောကာသ"စျာန်တဆားကို "စျာနောကာသ"ဟုသုံးန္ရန်းသည်။) ကာမာဝစရာနန္တိ ဘူမောကာသဝသေန။ မူသဋ္ဌီ၊၃။၁၄၀။

ဘူမ္မံ (ထီ) [ဘူမိ+သ္မိံ] မြေ၌။ ဘူမ္မံသော ပတိတံ ပါသံ၊ ဂီဝါယံ ပဋိမုဉ္စတိ။ ဇာ၊၁။ ၃၁၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၀၆။

ဘူမျာ[၁] (ထီ) [ဘူမိ+သ္မာ] မြေမှ။ နာ ဘူမျာ စတုရင်္ဂုလော (ဇာ၊ဝ။၃၄)တိ ဘူမိတော စတုရင်္ဂုလမတ္တမ္မိ နဝစိဘော။ဇာ၊ဌ၊၁။၅၃၃။

ဘူမျာ[၂] (ထီ) [ဘူမိ+သ္မိံ] မြေ၌။ သေတိ ဘူမျာ အနုတ္ထုနံ။ ဇာ၊၁။၁၁၁။ (—၁၆၈။) အနုတ္ထုနန္တော ဘူမိယံ သေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၁၀၄။

ဘူရိ (တိ) [ဘူ+ရိ။ဓာန်၊ဠီ။၇၀၃။ မောဂ်၊၇။ ၁၇၆။ အရိ+ဘူ။ အံ၊၆၊၁။၄၁၄။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၃။] (၁) များသော။ (၂) နှိပ်စက်တတ်သော။ (ပညာ)။ (၃) သံမဏိနှင့်– ကြီးကျယ်–ပြန့်ပြော–သော။ (ပညာ)။ (၁) ဘူရိ ပဟုတံ ပစုရံ။ ဓာန်။ဓာန်၊ဠီ။၇၀၃။ (၂) ဘဝတိ အဘိဘဝတီတိ ဘူရိ။ ကိ? ရာဂါဒိ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၃။ (၃) ဘူရိပည-ကြည့်။

ဘူရိ၂ (ပု) [ဘူ+အရိ] (စိတ်အစဉ်၌)ဖြစ်သော (ကိလေသာ)ရန်သူ။ ရာဂါဒိကော ကိလေသော စိတ္တသန္တာနေ ဘူတော အရိတိ ဘူအရိ၊ ပဒသန္ဓိဝသေန အကာရလောပံ ကတ္ဝာ ဘူရိတိ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၀။

ဘူရိ၃ (နာ) [ဘူရိ+ဃရ] မြေအိမ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘူရိကမ္မ (နာ) [ဘူရိ+ကမ္မ] မြေအိမ်၌နေ၍ သင်ဒေပ်သော မန္တန်အတတ်ကို လုံ့လပြုခြင်း။ ဘူရိကမ္မ (ဒီ၊၁။၁၀) ဿိ ဘူရိဃရေ ဝသိတ္ဝာ ဂဟိတမန္တဿ ပယောဂကမ္မဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ ၁။၉၁။

ဘူရိဃရ (နာ) [ဘူရိ+ဃရ] (က) မြေအုတ်ဂူင်း၌ ပြုဒေပ်သောအိမ်။ (ခ) မြေညက်ဖြင့်ပြီးသော အိမ်။ ဘူရိဃရေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁)တိ အန္တော-ပထဝိယံ ကတဃရေ။ မတ္တိကာမယဃရေ ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၁။

ဘူရိဒတ္တ (ပု)[ဘူရိ+ဒတ္တ။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၄၈။] ဘူရိဒတ်နဂါးမင်း။ (ဒတ္တ–ကား မိဘမှည့်သော အမည်ရင်းဖြစ်သည်၊ မြေကြီးနှင့်တူသော ပညာရှိသောကြောင့် "ဘူရိဒတ္တ"ဟု ခေါ်သည်။) ပုနာပရံ ယဒါ ဟောမိ၊ ဘူရိဒတ္တော မဟိဒ္ဓိကော။ စရိယာ။၄၀၀။ (–ဇာ၊၂။၂၂၃၊ ၂၂၆။ ဂိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၉၆။) ဘူရိဒတ္တောတိ ဘူရိသမဒတ္တော။ ဒတ္တောတိ ဟိ တဒါ ဗောဓိသတ္တဿ မာတာပိတူဟိ ကတံ နာမံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။

ဘူရိဒတ္တကာလ (ပု) [ဘူရိဒတ္တ+ကာလ] ဘူရိဒတ်နဂါးမင်းဖြစ်စဉ်အခါ။ ဘူရိဒတ္တကာလေ ပန ဥဂ္ဂပုမာဏံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။

ဘူရိဒတ္တဇာတက (နာ) [ဘူရိဒတ္တ+ဇာတက] ဘူရိဒတ်နဂါးမင်းဇာတ်။ ဘူရိဒတ္တဇာတကေ သုဒဿနနာဂရညော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။

ဘူရိဒတ္တနာဂရာဇကာလ (ပု) [ဘူရိဒတ္တနာဂရာဇ+ကာလ] ဘူရိဒတ်နဂါးမင်း ဖြစ်စဉ်အခါ။ ဘူရိဒတ္တနာဂရာဇကာလေ စမွေယျနာဂရာဇကာလေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၀။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။)

ဘူရိဒတ္တနိဝေသန (နာ) [ဘူရိဒတ္တ+နိဝေသန]ဘူရိဒတ်နဂါးမင်း၏–နေအိမ်–နန်းတော်။ ဣဒံ သုတ္ဝာန နိဂ္ဂါသံ၊ဘူရိဒတ္တနိဝေသနေ။ ဇာ၊၂။၂၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅။

ဘူရိပည (တိ) [ဘူရိ+ပညာ။ ဓာန်၌ ပုလ္လိင်သာရှိသော်လည်း ဣတ္ထိလိင်အမျှားနှင့်ဆိုင်သောနေရာဖြစ်၍ တိလိင် ထားသည်။] မြေကြီးအထု–နှင့်တူသော–ကဲ့သို့သော–ပညာရှိသော၊ သိမ်မွေ့နူးညံ့–ကြီးကျယ်–ပြန့်ပြော–များပြား–သောပညာရှိသော၊သူ(ဘုရားစသည်)။သန္တဿ ဘူရိပညဿ။ မ၊၂။၄၉၉။(–သံ၊၁။၃၉၉။ သံ၊၂။၁၁၆။ ထေရ။၃၀၁။ အပ၊၂။၆၀။ မဟာနိ။ ၇၃။ ဇာ၊၁။၁၄၂။ ဇာ၊၂။၂၀၄။ နေတ္တိ။ ၁၆၁။)ဘူရိပညဿာတိ ဘူရိ ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တာယ ပထဝိသမာယ ပညာယ ဝိပုလာယ မဟန္တာယ ဝိတ္ထတာယ သမန္နာဂတဿာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉၉။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၊ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၄၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၄။)ဘူရိပညောနာတိ သဏှပညေန စေဝ ဝိပုလဝိတ္ထတပညေန စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၁။)

ဘူရိပညောတက (နာ) [ဘူရိပည+ဇာတက]ဘူရိပညဇာတ်။ သစ္စံကိရာတိ ဣဒံ ဘူရိပညော-

တကံ မဟာဥမင်္ဂဘတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊၆၊၄။၇၂။

ဘူရိပညပညာ (ထီ) [ဘူရိပညာ+ပညာ] မြေကြီး အထုနှင့်တူသော ပညာရှိသူ၏ ဉာဏ်ပညာ။ ဘူရိပညာ၇–ကြည့်။

ဘူရိပညဝန္တု (တိ) [ဘူရိပည+ဝန္တု] မြေကြီးအထုနှင့်တူသော ပညာရှိသော၊သူ။ ဘူရိပည ဘူရိပညဝန္တဂေါတမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၃။

ဘူရိပညာ၁ (ထီ) [ဘူရိ+ပညာ] (က) ရာဂစသော ရန်သူကို–နှိပ်စက်–နှိပ်နင်း– တတ်သောပညာ။ (ခ) မြေကြီး အထုနှင့်တူသော ပညာ။ (က) ဘူရိပညတာယ သံဝတ္တန္တိတိကတမာ ဘူရိပညာ၊ ရာဂံ အဘိဘုယျတီတိ-ဘူရိပညာ။ အဘိဘဝိတာတိ ဘူရိပညာ.... သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မာအရှိ၊ တံ အရိ မဒ္ဒနီ ပညာတိ ဘူရိပညာ။ ပဋိသံ။၃၇၇။ အံ၊၄၊၁။ ၄၁၄။ရာဂံ အဘိဘုယျတီတိ ဘူရိပညာတိသာ သာ မဂ္ဂပညာ အတ္တနာ ၁ဇ္ဈံ ရာဂံ အဘိ-ဘုယျတိ အဘိဘဝတ်မဒ္ဒတီတိ ဘူရိပညာ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။ ၂၅၉။ (–အံ၊၆၊၁။ ၂၀၃။) (ခ) ဘူရိသမာပညာတိ ဝါ ဘူရိပညာ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။ ၂၆၀။ ဘူရိဝိယာတိ ဘူရိပညာ။ အံ၊၆၊၁။ ၂၀၃။

ဘူရိပညာ၂ (ထီ) [ဘူရိ+မဒ္ဒနီပညာ] (စိတ်အစဉ်၌) ဖြစ်သော ကိလေသာရန်သူကို နှိပ်နင်းတတ်သော ပညာ။ ရာဂေါ အရိ၊ တံ အရိ မဒ္ဒနီပညာတိ ဘူရိပညာ။ ပဋိသံ။၄၇၇။ တဿ ဘူရိဿ မဒ္ဒနီပညာ ဘူရိမဒ္ဒနီပညာ-တိ ဝတ္တဗ္ဗေ မဒ္ဒနီသဒ္ဒလောပံ ကတ္ဝာ ''ဘူရိ-ပညာ'' တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။ ၂၆၀။ ဘူရိ၂–လည်းကြည့်။

ဘူရိပညာ၃ (ထီ) [ဘူရိပည+ပညာ] မြေကြီး အထုနှင့်တူသော ပညာရှိသောသူ၏ ဉာဏ်ပညာ။ ဣမိနာ ကာရဏေန ပဂ္ဂလဿ ဘူရိ-ပညာယ သမန္နာဂတတ္တာ တဿ ပညာ ဘူရိ-ပညာနာမာတိ ဘူတေ အတ္ထေ ရမတီတိ-အတ္ထော။ ဘူရိပညဿ ပညာ ဘူရိပညပညာ-တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဧကဿ ပညာသဒ္ဒဿ လောပံ ကတ္ဝာ ''ဘူရိပညာ''တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။ ၂၆၀။ (–အံ၊၆၊၁။ ၂၀၃။) ဘူရိပည–ကြည့်။

ဘူရိပညာဏ (တိ) [ဘူရိ+ပညာဏ] ပညာတံခွန်ရှိသော၊သူ။ ဘူရိပညာဏောဂေါ။ (သုတ္တနိ။ ၄၅၀။ စူဠနိ။၂၁၃) တိ ဉာဏဓ (ဒ္ဓ) ဇော။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၃၂၁။ စူဠနိ၊၄။၈၃။

ဘူရိပဥ (တိ) [ဘူရိ+ပဥ] သိမ်မွေ့-နက်နဲ–သော အမေးပုစ္ဆာ။ ဘူရိပဉော ကထေတဗ္ဗော။ ဇာ၊၄၊၅။၁၅၆။

ဘူရိမဒ္ဒနီပညာ (ထီ) [ဘူရိ+မဒ္ဒနီပညာ] (စိတ်အစဉ်၌) ဖြစ်သော ကိလေသာရန်သူကို နှိပ်နင်းတတ်သော ပညာ။ ဘူရိပညာ၂–ကြည့်။

ဘူရိမေဓသ (တိ) [ဘူရိမေဓာ+သ။ နိတိ၊ သုတ္တ။၇၀၈။ ဘူရိ+မေဓာ။ သ–အာဂုံ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၈၁။ ဘူရိမေဓသော-ကို ရူ။၃၉၀–၌ သောပစ္စယန္တပုဒ်ဟုဆိုသည်။] များသော–ကြီးသော–ပညာရှိသော၊ မြေကြီးအထုနှင့်တူသော ပညာရှိသော၊သူ။အဝိဒ္ဒါ ဘူရိမေဓသော။ အံ၊၃။ ၂၄၂။ (–သံ၊၁။၄၆။ သုတ္တနိ။ ၄၅၀။ စူဠနိ။၂၁၃။) ဘူရိမေဓသောတိ မဟာပညော၊ အံ၊၄၊၃။ ၂၀၃။ (–သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၃၂၁။ စူဠနိ၊၄။၈၃။ သံ၊၄။၁။၁၄၇။)

ဘူရိဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဘူရိ+ဝိဇ္ဇာ] မြေအိမ်၌နေ၍ သင်အပ်သောမန္တာန်အတတ်။ ဘူရိဝိဇ္ဇာ (ဒီ၊ ၁။၉)တိ ဘူရိဃရေ ဝသန္တေန ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗ-မန္တော။ ဒီ၊၄၊၁။၈၈။

ဘူရိသခ်ယ (ပု) [ဘူရိ+သခ်ယ] ပညာ၏ ပျက်စီးကုန်မြေးခြင်း။ ယောဂါ ဝေ ဇာယတိ ဘူရိ၊ အယောဂါ ဘူရိသခ်ယော။ ဓမ္မ။၅၃။ အဘိ၊

ဌ။ ၁၁၀။ ဘူရိတိ ပထဝီသမာယ ဝိတ္ထတာယ ပညာယေတံ နာမံ။ သခ်ံယောတိ ဝိနာသေသော။ ဓမ္မ။ဌ။ ၂။ ၂၆၄။

ဘူရိသုမေဓသ (တိ) [ဘူရိသုမေဓာ+သ] မြေကြီးအထုနှင့် တူသော ကောင်းသော ပညာရှိသော၊ သူ။ သော မံ ပုန ဘူရိသုမေဓသော။ ပေတ။ ၁၇၇၊၁၇၀။ ဘူရိမေဓသ·ကြည့်။

ဘူရိ (ထီ) [ဘူ+ရိ+က္တိ။ ဘူ+ရမု+ကို့+က္တိ။ ဓာန်။ဋ္ဌီ။၁၅၂၊၁၀၁။ နီတိ၊ပဒ။၁၁၀။ ဘူ+ရိက်+က္တိ။ မောဂ်၊၇။၁၇၆။ အရိ+ဘူ+ကို့။ ပဋိသံ။ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ အံ ဋီ၊၁။ ၂၀၃။ နီတိ၊ပဒ။ ၁၁၁။ ဘူရီ+က္တိ။] (၁) မြေကြီး။ (၂) ပညာ၊ မြေကြီးအဆုနှင့်တူးသာပညာ။ (၁) (၂) ဘူရီ မေဓာ ပရိဏာယိကာ။ အဘိ၊ဓ။ ၁၉၊ ၂၀။ အဘိ၊ပု။၁၂၁။ ပဋိသံ။၃၇၇။ မဟာနိ။ ၃၄။ စူဠနိ။ ၃၂။ နေတ္တိ။၆၄။ဘူရိတီ ပထဝိယာ နာမံ၊ အယမ္မိ သဏ္ဌဌေန ဝိတ္ထဋေဌေန စ ဘူရိဝိယာတိ ဘူရိ။ တေန ဝုတ္တံ ဘူရိ ဝုစ္စတိပထဝီ....အပိ စ ပညာယ ဧတံ အဓိဝစနံ ဘူရိတိ၊ ဘူတေ အတ္ထေ ရမတီတိပိ ဘူရိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၁၉၁၊ ၂။ (—ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၄၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ မဟာနိ၊ဌ။၁၉၉။) ဉာဏော ဘူဝိ စ ဘူရိတ္ထီ။ ဓာန်။၁၁၃၁။

ဘူသတိ (ကြိ) [ဘူသ+အ+တိ] တန်းဆာဆင်၏။ ဘူသတိ။ ဝိဘူသတိ။ နီတိ၊ဓ၁။၁၇၃။

ဘူသန (ထီ၊န) [ဘူသ+ယု] (၁) တန်းဆာ။ (၂) တန်းဆာဆင်ခြင်း။ (၁) ဘူသနာနံ အလင်္ကာရံ၊ သီရိသယ်ာဋ္ဌသန္နိဘံ။ အပ၊ ၂။ ၂၅၄။ ထေရီ၊ဌ။၀၆။ (၂) ဘူသနေဝါရဏော စာလံ။ဓာန်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၁၁၉၀။ ဘူသနာရဘ·လည်းကြည့်။

ဘူသနဋ္ဌ (ပု) [ဘူသန+အတ္ထ] တန်းဆာဆင်ခြင်းအနက်သဘော။ ပရိက္ခာရဋ္ဌော သခ်ါရဋ္ဌော ဝိယ ဘူသနဋ္ဌော ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀၆။

ဘူသနလောဘ (ပု) [ဘူသန+လောဘ] တန်းဆာ၌ တပ်မက်ခြင်း။ သော မေ ဘူသနလောဘေန၊ ဗလိမဗ္ဗာသယော ဒိသော။ အပ၊ ၂။ ၂၄၁။ ထေရီ၊ဌ။၁၀၇။

ဘူသနာရတ (တိ) [ဘူသနာ+ရတ] တန်းဆာဆင်ခြင်း၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ဘူသနာရတော (ထေရ။၂၂၆) တိ အတ္ထဘာဝဝိဘူသနာယ ရတော အဘိရတော။ ထေရ၊ဌ၊၁။ ၁၀၈။

ဘူသာပေတ္ဝာ (ကာ၊ကြိ၀ိ) [ဘူသ+ဏာပေ+တ္ဝာ] တန်းဆာဆင်စေ၍။ ပဋ္ဌဏ္ဏတ္တိသတာနိ သဗ္ဗာလင်္ကာရံ ဘူသာပေတ္ဝာ သြမုဋ္ဌာပေတ္ဝာ။ ဝိ၊၁။၃၀၃။

ဘူသိတ (တိ) [ဘူသ+တ] တန်းဆာဆင်အပ်သော။ ရာဇပုညေန နိမ္မတ္တံ၊ ဗုဒ္ဓပုညေန ဘူသိတံ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၅။ (—ဇာ၊ ၂။၃၄၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။ အပ၊ဌ၊၁။၁၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၂၉။)

ဘေက (ပု) [ဘီ+ဏ္ဍက။ ဘီ ဘယေ၊ သပ္ပတော ဘာယတီတိ ဘေကော၊ ဏ္ဍကော၊ ဏ္ဍိဿော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၆၇၅။] ဘား(ဖား)။ ဘုတ္တာန ဘေကေ ခလမုသိကာယော။ဒီ၊၃။ ၂၁။ (—ထေရ။ ၂၇၃။ ဇာ၊၁။၁၇၆။) ဘုတ္တာန ဘေကေတိ အာဝါဋ္ဌမဏ္ဍူကေ ခါဒိတ္ဝာ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ ၁၃။ (—ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၃၂။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၀၉။)

ဘေကဝဏ္ဏ (ထီ) [ဘေက+ဝဏ္ဏ] ဖားကျောက်ကုန်းအဆင်းရှိသော (သရက်သီး)။ ဘေကဝဏ္ဏာဘဒုဘယ (ဇာ၊ ၂။၃၄၀) နွဲ့ တေ ဥဘောပိ အာမာ စ ပက္ကာ စ မဏ္ဍူကပိဋ္ဌိဝဏ္ဏာယေ၀။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၀၅။ ဘေကဝဏ္ဏာတိ တေ ဘေကောတိ မဏ္ဍူကော၊ တဿ ပိဋ္ဌိဘာဂေန သဒိသဝဏ္ဏတ္တာ ဘေကဝဏ္ဏာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊ ဋီ၊သစ်၊နိ၊၀မ်း။

ဘေကဝိသေသ (ပု) [ဘေက+ဝိသေသ] ဖာ:အာ:ထူး။ ဝိသဝန္တသ ဘေကဝိသေသသာ ကဏ္ဍကေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၁။

ဘေစ္ဆတိ (ကြိ) [ဘိဒိ+ဆတိ။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၁၀၉၇။ မောဂ်၊၆။ ၂၆။] (က) ဖောက်ခဲ့-ဖျက်ဆီး-အုံး။ (ခ) စူး၀င်လတ္တံ့။ (က) တံတေ ပညာယ ဘေစ္ဆာမိ။ သုတ္တန်။ ၃၄၃။ ဘိန္ဒတိ (၁)(က)လည်းကြည့်။ (ခ) ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ ဘေစ္ဆတိ။ အံ၊၁။၇။ခုဒ္ဒက၊၆။ ၂၂။ ဘေစ္ဆတိ-တိ ဘိန္ဒိဿတိ။ ဆဝိံ ဆိန္ဒိဿတိတိ အတ္ထော။ အံ၊၆။၁။ ၅၂။ ဘိန္ဒတိ (၁)(ဃ)လည်းကြည့်။

ဘေဇ္ဇ (တိ) [ဘိဒိ+ဏျ] ဖောက်ခဲ့-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ ယထာ ဝဇိရသင်္ဃာတော နာမန အညေန မဏိနာ ဝါ ပါသာဏေန ဝါ ဘေဇ္ဇော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၉။

ဘေဇ္ဇ၂ (ကြိ၊ဝိ) [ဘိဒိ+တုံ၁] ဖောက်ခဲ့-ဖျက်ဆီး-၍။ ဘေဇ္ဇ၊ဘိဇ္ဇ၊သံဘိဇ္ဇ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၅၀၈။

ဘေဇ္ဇပရိသ (တိ) [ဘေဇ္ဇ၁+ပရိသာ] ခွဲဖျက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော ပရိသတ်ရှိသော၊သူ။ နေသော ပဏ္ဍိတာနံ ဆန္ဒော "တထာဂတော ဘေဇ္ဇပရိသော" တိ။ မိလိန္ဒ။၁၆၂။

ဘေဏ္ဍ (ထီ) [ဘိဒိ+ဏိ] ခက်ရင်း။ အာသိ ဝါ သတ္တိ ဝါ ဘေဏ္ဍံ ဝါ လဂုဠံ ဝါ။ဝိ၊၁။၉၂။ ဘိန္ဒံ၀ါလ (ဋ)လည်းကြည့်။

ဘေတ္တပ္ပ (တိ) [ဘိဒိ+တပ္ပ။ မောဂ်၊၅။၉၅။] ဖျက်ဆီးထိုက်သော၊သူ။ သော ဒဏ္ဍာဒရဟော ဝမိတပ္ပော ဆေတ္တပ္ပော ဘေတ္တပ္ပော ဟန္တပ္ပော။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၃။

ဘေတ္တု (တိ) [ဘိဒိ+တု။ ဘိန္ဒတီတိ ဘေတ္တာ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၄၀၇။]ခွဲ-သင်း ခွဲ-တတ်သော၊ကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သော၊ သူ။ ဤတိသမဂ္ဂါနံ ဝါ ဘေတ္တာဘိန္နာနံ ဝါ အနုပ္ပဒါတာ။

မ၊၁။၃၅၆။ မ၊၃။၉၅။ အံ၊၃။ ၄၇၄။ (-အပ၊၂။၁၀၉။)

ဘေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘိဒိ+တ္တာ] ခွဲ-ဖျက်ဆီး-ချိုးဖဲ့-၍။ဥဒကံ ဒ္ဓိဓာ ဘေတ္တာ ဥဒ္ဒဟန္တိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။သတ္ထိဠ္ဟ ဘေတ္တာ အပရဠ္ဟ သတ္ထိံ။ ထေရ။ ၂၅၁။ (-ပုဒ္ဓ၀ံ။ ၃၇၁။ ဇာ၊၁။၅၆။) သတ္ထိဠ္ဟ ဘေတ္တာတိ မတသရီရဿ သတ္ထိံ ဇဏ္ဍုဘေဒနေန ဘဠ္ဍတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။

ဘေတ္တာန (ကြိ၊ဝိ) [ဘိဒိ+တ္တာန] ခွဲ-သင်းခွဲ-ဖျက်ဆီး-၍။ သံဃံ သမဂ္ဂံ ဘေတ္တာန၊ ကပ္ပံ နိရယမ္ဟိ ပစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၃။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၁။(-ဇာ၊၂။ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၇။) ဘေတ္တာနာတိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တလက္ခဏေန သံဃဘေဒေန ဘိန္ဒိတ္တာန။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၆။

ဘေထ (ကြိ) [ဘီ+အ+ထ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၃၉၄။] ကြောက်လန့်ကုန်၏။မာ ဘေထ ကိံ သောစထ မောဒထဝေါ။ ဇာ၊၁။၂၄၄။ (-အပ၊၂။ ၄၄။ ပုဒ္ဓ၀ံ။၃၁၉။) မာဘေထာတိ မာဘာယိတ္ထ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၄။ဘာယတိ-လည်းကြည့်။

ဘေဒ (ပု) [ဘိဒိ+ဏ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၆၉။] (၁) အထူးအပြား၊ အထူးထူးအပြားပြား။ (၂) ကွဲပြားခြင်း၊သင်းကွဲခြင်း။ (၃)ပျက်စီးခြင်း။ (၄) ဘေဒဥပါယ်၊ ရန်အောင်မြင်ကြောင်းနည်းလမ်း။ (ထိုဘေဒဥပါယ်သည် ချစ်ခင်မှုကို ပယ်ခြင်း, ရယ်ရှင်မှုကို ဖြစ်စေခြင်း, ခြိမ်းခြောက် ကြောက်လန့်စေခြင်း ဟု၃-မျိုးရှိသည်။ ဓာန်၊ဋီ။၃၄၈။ ၎င်းသျှ၊ နှာ။၄၉၀။) (၅) စူး၀င်မှု၊စူးရှမှု။ (၁)တေဒဂ္ဂံ အာဏောပိတေ တေဝိဇ္ဇာဒိဘေဒေ ခီဏာသဝဘိက္ခူ-ယေ၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။) တေ ဘေဒါ အနေကပ္ပ-ကာရာ ယေသန္တိ တေဝိဇ္ဇာဒိဘေဒါ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၅၇။ ဘေဒေါတိ ဝိသေသော။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၄။ (-ဝိမတိ၊ ၁။၁၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၊။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၀။) (၂) ဘေဒါယ ပရက္ကမေ-

ယျာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၆၅) တိ"ကထံ နာမာယံ ဘိ-ဇ္ဇေယျာ"တိ ဘေဒနတ္ထာယ ဝါယာမေယျ။ ကခ်ီ။ ၁၄၁။ (၃) စုတိစဝနတာ ဘေဒေါ အန္တရဓာနံ။ မ၊ ၁။ ၆၁။ သံ၊၁။ ၂၄၄။ ပဋိသံ၊ ၃၇။ (—အဘိ၊ဓ။၁၆၉။ သံ၊၂၊ ၂။ ၂၀၉။ သံ၊ ၂၊၃။ ၁၀၉။) ဘေဒေါတိ စုတိက္ခန္ဓာနံ ဘင်္ဂပ္ပ-တ္တိပရိဒီပနံ။ မ၊၂၊၁။ ၂၂၁။ သံ၊၂၊ ၂။၁၂။ ပဋိသံ၊ ၂၊ ၁။၁၄၁။ (—အဘိ၊၂၊ ၁။ ၃၅၆။) ဘေဒေါတိ ဘင်္ဂေါ။ သံ၊၃ို၊ ၂။၁၉၀။ (—မ၊ ၃ို၊၁။၃၁၇။ သံ။၃ို၊ ၂။၃၄၇။) (၄) ဘေဒေါ ဒဏ္ဍော သာမဒါနာ၊ ချုပါယာ စတုရော ဣမေ၊ ဥပဇာပေါ တု ဘေဒေါ စ။ ဓာန်။ ၃၄၀-၉။ (၅) ဘေဒဝန္တ္ဟ-ကြည့်။

ဘေဒက (ပု) [ဘေဒ+ကရ+ကို။ ဘိဒိ+ဏွု။ မဏိမဇ္ဈ။၊ ၁။၃၆၉။] (၁) ကွဲပြား–သင်းကွဲ–အောင်ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) ထူးခြားအောင် ပြုတတ်သော၊ ထူးခြားကွဲပြားသော (ဝိသေ-သန)။ (၁) ဘေဒကေ သတိ (အံ၊၃၊၁။ ၂၀၄) တိ ဘေဒကရဏေ သတိ။ အံ၊၃ို၊၁။ ၁၇၆။(တိ)(၂) ပကာရောတိ စ သာမညဿ-ဘေဒကော ဝိသေသော ဝုစ္စတိ။ ကခ်ီ၊ ၃ို၊ သစ်။ ၃၂၇။ (—အနုဋီ၊၁။၃၂။)

ဘေဒကထာ (ထီ) [ဘေဒ+ကထာ] လိင်္ဂဓာတ် စသည် ခွဲခြားပြဆိုကြောင်း ဧကား။ ဘေဒ-ကထာ တတ္ထကထာ၊ ပရိယာယကထာပိ စ။ ဣတိအတ္ထက္ကမေ ဝိဒ္ဓါ၊ တိဓာ သံဝဏ္ဏနံ ဝဒေ။ တတ္ထ ပကတိအာဒိ ဝိစာရဏာ ဘေဒကထာ ယထာ "ဗုဇ္ဈတီတိ ဗုဒ္ဓေါ"တိ အာဒိ။ သီ၊၃ို၊ သစ်၊၁။၁၄၀။ (—နေတ္တိ၊၃။၃၇။)

ဘေဒကပ္ပနာ (ထီ) [ဘေဒ+ကပ္ပနာ] အပြားကို ကြံဆခြင်း၊ ကွဲပြားအောင် ကြံဆခြင်း။ အဘေဒေပိ ဘေဒကပ္ပနာယ ပဝတ္တလောက-ဝေါဟာရဝသေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၅၇။

ဘေဒကရ (တိ) [ဘေဒ+ကရ+အ။ ထီ ဘေဒကရီ] (၁) ပျက်စီးအောင် ပြုတတ်သော။ (၂) ကွဲပြား– သင်းကွဲ– အောင် ပြုတတ်သော။ (၃) သမာဒိန္နဿ သီလဿ ဘေဒကရော ဝိတိက္ကမော။ အံ၊ ၃ို၊ ၂။ ၆၂။ (–သုတ္တနိ၊၃၊ ၂။၁၀၇။ ဒီ၊၃ို၊၃။ ၁၈၁။) (၂) သဗ္ဗာပိ ဝါ မိစ္ဆာဝါစာ ဝိသံဝါဒနာဒိဝသေန ဘေဒကရီ။ အနုဋီ၊ ၂။၇၅။ ဘေဒကရဝတ္ထု-လည်း ကြည့်။

ဘေဒကရဏ (န) [ဘေဒ+ကရဏ] (က) ကွဲပြား– သင်းကွဲ– အောင် ပြုခြင်း။ (ခ) ကွဲပြား– သင်းကွဲ– အောင် ပြုကြောင်း။ (က) ဘေဒက (၁) ကြည့်။ (ခ) ကမ္မက္ခန္ဓ-ကေ ဝုတ္တာနံ အင်္ဂါရသန္နံ ဘေဒကရဏာနံ ဝသေန အင်္ဂါရသဝိဓံ။ ကခ်ီ၊ ၃ို၊သစ်။ ၂၅၁။

ဘေဒကရမိစ္ဆာဝါစာ (ထီ) [ဘေဒကရီ+မိစ္ဆာ-ဝါစာ] ကွဲပြား– သင်းကွဲ–အောင် ပြုတတ်သော မိစ္ဆာဝါစာ။ ဘေဒကရမိစ္ဆာဝါစာ ပိသုဏဝါစာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၅။

ဘေဒကရမိစ္ဆာဝါစာပဟာန (န) [ဘေဒကရ မိစ္ဆာဝါစာ+ပဟာန] ကွဲပြား– သင်းကွဲ– အောင် ပြုတတ်သော မိစ္ဆာဝါစာကိုပယ်ခြင်း။ သမ္မာဝါစာ ဘေဒကရမိစ္ဆာဝါစာ ပဟာနေန ဇနေ သမ္မယုတ္တေ ပရိဂ္ဂဏှနကိစ္စဝတီ ဟောတိ။ ဒီ၊၃ို၊၁။၃၄၁။ သီ၊၃ို၊သစ်၊ ၂။ ၃၃၆။ မူလဋီ၊ ၂။၇၁။

ဘေဒကရဝတ္ထု (န)[ဘေဒကရ+ဝတ္ထု]ကွဲပြား– သင်းကွဲ– အောင် ပြုတတ်သောအကြောင်း၊ ကွဲပြားကြောင်း ဝတ္ထု။ တတ္ထ ကတမာနိ အင်္ဂါရသ ဘေဒကရဝတ္ထူနိ။ ဝိ၊၅။၁၆၈။ (–မ၊၃၊၄။၇၅။ ဥဒါန၊၃။ ၂၈၈။ ဝဇိရ။၄၇၅။ အံ၊၃ို၊ ၂။၁၂။)

ဘေဒကရဝတ္ထုဒီပန (ထီ၊န) [ဘေဒကရဝတ္ထု+ဒီပန]ကွဲပြား–သင်းကွဲ–အောင်ပြုတတ်သော အကြောင်းကို ပြခြင်း။ "အဓမ္မံ ဓမ္မော" တိ "ဓမ္မံ အဓမ္မော" တိအာဒိ ဘေဒကရဝတ္ထုဒီ-

ပနဝသေန ဝိဝါဒပွသုတာ ပရေနာမ။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။၈။

ဘေဒကရဝါစာ (ထီ) [ဘေဒကရီ+ဝါစာ] ကွဲပြား–သင်းကွဲ–အောင် ပြုတတ်သော စကား။ ဟဿ သမာစာရေ ဌိတောပိ ဘေဒကရဝါစံ နာဘာသတိ။ ဒီ၊၌၊၃။၇၅။

ဘေဒကသမုဒါစာရ (ပု) [ဘေဒက+သမုဒါစာရ] ပြားသကဲ့သို့ တင်စားခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဘဝတိ ဟိ အဘိန္နေပိ ဝတ္ထုသ္မိံ ယထာဓိပ္ပေတဝိသေသာဝဗောဓနတော ဘေဒက သမုဒါစာရော ယထာ "သိလာပုတ္တကဿ သရီရ"န္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅။

ဘေဒကာနုဝတ္တက (တိ) [ဘေဒက+အနုဝတ္တက။ထိ၌ ဘေဒကာနုဝတ္တိကာ။]ကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သူ–ချောပစ် ကုန်းတိုက်သူ–သို့အစဉ် လိုက်တတ်သော၊သူ။ ဘေဒကာနုဝတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ယာဝတတိယံ သမနုဘာသနာယ။ ဝိ၊၅။၈၇။ (–ဧ၁။ ဝိ၊၌၊၄။၁၅၆။) ဘေဒကာနုဝတ္တိကာ ဘိက္ခုနီ ယာဝတတိယံ သမနုဘာသနာယ။ ဝိ၊၅။၁၅၀။

ဘေဒကာရက (တိ) [ဘေဒ+ကာရက]ကွဲပြားအောင်ပြုတတ်သော၊သူ။ ဘေဒကာရကာနံ သဗ္ဗေသံ ဒေဝဒတ္တေန သဒ္ဓိံ တတ္တာ။သာရတ္ထ၊ ၃။၄၁၅။

ဘေဒကာရက (န) [ဘေဒ+ကာရက]ကွဲပြား–သင်းကွဲ-ခြင်း၏အကြောင်း၊ကွဲပြားကြောင်း။ ဣမေသု ဟိ ပဉ္စသု သံဃေသု ဘေဒကာရကေသု ကမ္မံ ဝါ ဥဒ္ဒေသော ဝါ ပမာဏံ။ ဣတိဝုတ်၊၌။၆၅။ (–အနုဋီ၊၁။၃၂၂။)

ဘေဒကွဏ (ပု) [ဘေဒ+ခဏ]ပျက်စီးဆဲခဏ။ ဘေဒကွဏော ဝယော။ အံ၊၌၊၂။၁၃၇။

ဘေဒဂတိ (ထီ) [ဘေဒ+ဂတိ] (ရွပ်,နာမ်တရားတို့၏) ပျက်စီးခြင်း။ ယော ပနဿ ဘေဒေါ၊ အယံ ဘေဒဂတိ နာမ။ သံ၊၌။၃။ ၁၀၉။ ဂတိလည်းကြည့်။

ဘေဒဂ္ဂက (တိ) [ဘေဒ+ဂဂ္ဂ+က] ကွဲပြားမှု၌ အလေးပြုခြင်းရှိသော၊ ကွဲပြားမှု–သင်းကွဲမှု–ကို အလေးထား–ဂရုစိုက်–သော၊သူ။ ဘေဒဂရုကေဟိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူဟိ နသော ဘိက္ခု အာပတ္တိယာ အဒဿနေ ဥက္ခိပိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၇။

ဘေဒဏ္ဍ (အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၅)သည် ဘေရဏ္ဍမှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘေဒဏ္ဍသကုဏိ (အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၅)သည် ဘေရဏ္ဍသကုဏိမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘေဒတ္ထဂ်မ (ပု) [ဘေဒ+အတ္ထဂ်မ] ပျက်စီးချုပ်ပျောက်ခြင်း (ခဏိကဘင်)။ ဘေဒတ္ထဂ်မော ခဏိကနိရောဓော။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၀။

ဘေဒဒဿန (န) [ဘေဒ+ဒဿန] (၁) ပျက်စီးမှုကို မြင်ရခြင်း။ (၂)အထူးအပြားကို ပြခြင်း။(၁)တေန ဇီဝသရီရာနံ အနုညတ္တာနုဇာနနတော, သရီရဿ စ ဘေဒဒဿနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၅။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၄။ (၂)လက္ခဏ် နသခ်တံ၊ သခ်တံ နလက္ခဏန္တိ နေသံ ဘေဒဒဿနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၆။အနုဋီ၊၃။၁၆၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၆၉။)

ဘေဒဒီပက (တိ) [ဘေဒ+ဒီပက] အထူးကို ပြတတ်သော။ ဘေဒဒီပကေဟိ (မူလဋီ၊၃။ ၇) တိ ဝိသေသဒီပကေဟိ သမာဓိဗလာဒိဝစနေဟိ ဝတ္တဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၃။၉။

ဘေဒန (န) [ဘိဒ+ယု] (၁) ပျက်စီးခြင်း။ (၂) ခွဲခြင်း။ (၃) ကွဲပြားခြင်း၊ သင်းကွဲခြင်း (၄) ရောနှောခြင်း။ (၅) ခွဲခြားဝေဖန်ခြင်း။(၁)ဒုက္ခော ပုန ဗ္ဘဝေါ နာမ။သရီရဿ စ ဘေဒနံ။အဘ၊၁၁။၁။၄။(–ဇာ၊၁၁၊၄။၂၄၀။ အနုဋီ၊၂။၁၆။(၂) ဆေဒနံ ဝါဘေဒနံ ဝါ သခ်မုံ-

ဏ္ဍကံ ဝါ။ ဝိ၊၃၊ ၂။၎၅။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၁၄။

ဘေဒနန္တိ မဂ္ဂရာဒီဟိ သီသာဒိဘေဒနံ ဒုဒ္ဓာ-ကရဏံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၂၆။ (၃) ဘေဒ (၂) ကြည့်။ (၄) (၅) ဘိန္နမာနောတိ ဇတ္ထ စ အညထာ ဘေဒနံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၁။ဝေါ-မိဿကကရဏဝိဘာဂကရဏတ္ထတံ သန္ဓာယာ-ဟ "ဘိန္နမာနောတိ ဇတ္ထ စ အညထာ ဘေဒ-နံ ဝုတ္တ" န္တိ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၆။

ဘေဒနက (နာ)[၁။ဘေဒန+က။ ၂။ ဘေဒန-က+ဏ] (၁) ခွဲခြင်း။ (တိ) (၂) ခွဲခြင်းရှိသော။ သုစိဃရံ ကာရာပေယျ ဘေဒနကံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ။၂။၂၁၇။ဘေဒနမေဝ ဘေဒန-ကံ၊ တံ အဿ အတ္ထိတိ ဘေဒနကမေဝ။ ဝိ၊ ၆၊၃။၁၅၄။ ကခ်ီ။၂၆၉။ (–သာရတ္ထ၊၃။ ၁၀၀။ ကခ်ီ၊ဋီ။၁၀၅။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၀။)

ဘေဒနကသိက္ခာပဒ (နာ) [ဘေဒနက+သိက္ခာ-ပဒ] ဘေဒနကသိက္ခာပုဒ်၊ အပ်ကျည်—အပ်ဗူး–ကို ခွဲခြင်းရှိသော သိက္ခာပုဒ်။ပါစိတ္တိယ-ပါဠိ၊၅-ကဏ္ဍ၊၉-ဝဂ်၊ ၄-သိက္ခာပုဒ်။ တတော ဧဝ ဟိ ဘေဒနကသိက္ခာပဒါဒီသု ဝိယ "အညေန ကတံ ပဋိလဘိတ္ဝာ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ အာပတ္တိဒုက္ကဋဿာ"တိ နု ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၁၂၁။

ဘေဒနဒုက္ခ(နာ) [ဘေဒန+ဒုက္ခ] ခွဲအပ်သော ဆင်းရဲ၊ အခွဲခံရသော ဆင်းရဲ၊ခွဲ–ထိုး–ခြင်း ကြောင့် ဖြစ်သောဆင်းရဲ။ တထာ သုစိဟိ ဘေဒနဒုက္ခံ ပစ္စနုဘောတုံ ကမ္မမေဝ နိမိတ္တံ ကတ္ဝာ။ ဝိ၊၆၊ ၂။၉၉။

ဘေဒနဓမ္မ (တိ) [ဘေဒန+ဓမ္မ]ကွဲပျက်–ပျက်စီး–ခြင်းသဘောရှိသော။ သင္ခါနိ တာနိ ဘေဒနဓမ္မာနိ ဘေဒနပရိယောသာနာနိ ဘေဒနံ အနတိတာနိ။ သံ။၁။၉၀။ (–မ၊၆၊ ၂။၃၅။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၂၂၄။ ဇ၁၊၆၊၁။၄၁၆။ မ၊၌၊ ၃။၆၅။) ခဏေခဏေ ဘိဇ္ဇနသဘာဝတာယ ဘေဒနဓမ္မဿ။မ၊၌၊ ၂။၁၀၅။

ဘေဒနပရိဏ္ဍဒဿန (န) [ဘေဒနပရိဏ္ဍဒ+ဒဿန] ပျက်စီးခြင်း၏ အပိုင်းအခြားကိုပြခြင်း။ တတ္ထ ဆိန္နိတ္ဝာ ပုန ကာတဗ္ဗာတိ ကုဋ္ဌိ-ယာ ဘေဒနပရိဏ္ဍဒဿနတ္ထံ ကတံ။ သာရတ္ထ။၂။၃၃၅။

ဘေဒနပရိယန္တ (တိ) [ဘေဒန+ပရိယန္တ]ကွဲပျက်–ပျက်စီး–ခြင်း အဆုံးရှိသော။ သင္ခေ ဘေဒနပရိယန္တာ၊ဧဝံ မစ္စာ နဇီဝိတံ။မဟာနိ။ ၉၃။ သုတ္တနိ။၃၇၁။(–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၄။) သင္ခံ ဘေဒနပရိယန္တန္တိ ပက္ကာပက္ကံ သင္ခံ ဘေဒနံ ဘိဇ္ဇပရိယန္တံ အဝသာနံ အဿာတိ ဘေဒန-ပရိယန္တံ။မဟာနိ၊၌။ ၂၁၆။

ဘေဒနပရိယာယ (ပု) [ဘေဒန+ပရိယာယ] ဘေဒနသဒ္ဒါ၏ပရိယာယ်။ ပဟာနာတိ ဣဒဉ္စ-နိဗ္ဗစနံ ဘေဒနပရိယာယ ဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၇၇။

ဘေဒနပရိယောသာန (တိ) [ဘေဒန+ပရိယော-သာန]ကွဲပျက်–ပျက်စီး–ခြင်းအဆုံးရှိသော။ ဘေဒနဓမ္မ-ကြည့်။

ဘေဒနလက္ခဏ (တိ) [ဘေဒန+လက္ခဏ] ပျက်စီးခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ဘေဒနလက္ခဏံ မရဏဉ္စ အတ္ထိ။ နေတ္တိ၊၆။၁၂၂။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၀၉။)

ဘေဒနသံဝတ္တနိက (တိ) [ဘေဒန+သံဝတ္တနိက] ကွဲပြားမှုကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဘေဒနသံ-ဝတ္တနိကံ ဝါ အဓိကရဏံ သမာဒါယ ပဂ္ဂယှ တိဋ္ဌေယျ။ ဝိ၊၁။၂၆၅။ (–အံ၊၃။၇၀။ ဝိ၊၆၊၄။ ၁၅၁။) ဘေဒနသံဝတ္တနိကံ ဝါ အဓိကရဏန္တိ ဘေဒနဿ သံဃဘေဒဿ အတ္ထာယ သံဝတ္တ-နိကံ ကာရဏံ။ ဝိ၊၆၊ ၂။၁၉၂။ (–အံ၊၆၊၃။ ၂၃၂။)

ဘေဒနသဘာဝ (တိ) [ဘေဒန+သဘာဝ] ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ ရူပကာယော ဘိဒုရော ဘေဒနသိလော ဘေဒနသဘာဝေါ

ခဏေခဏေ ဝိဒ္ဒံသနသဘာဝေါတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၃၁။

ဘေဒနသီလ (တိ) [ဘေဒန+သီလ] ပျက်စီးလေ့ရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘေဒနာဒိ့ပါယ (တိ) [ဘေဒန+အဓိပ္ပါယ] ကွဲပြားခြင်း၌ အလိုရှိသော၊ ကွဲပြားစေလိုသော၊သူ။ နာ စ ပရေသံ ဝဉ္ဆနာဓိပ္ပါယော ဘေဒနာဓိပ္ပါယော ဝါ ဒါနံ ဒေတိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၆။

ဘေဒနာဓိပ္ပါယပုရေက္ခာရ (တိ) [ဘေဒနာဓိပ္ပါယ+ပုရေက္ခာရ] ကွဲပြားစေလိုမှုကို ရှေ့သွားပြုသော၊သူ။ နာ သတ္ထု တေန ဘိက္ခုနာ ဘေဒနာဓိပ္ပါယပုရေက္ခာရတာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁။

ဘေဒနိဒ္ဓါရဏ (နာ) [ဘေဒ+နိဒ္ဓါရဏ] အထူးကို ထုတ်ခြင်း၊ တရားအထူးကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ဧဝံ ပစ္စေကံ ဘေဒနိဒ္ဓါရဏဝသေန ပုစ္ဆနာကာရံ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၂။

ဘေဒနိဗန္ဓန (နာ) [ဘေဒ+နိဗန္ဓန] ကွဲပြားခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ (ပေ-သျ-၌အပြားအားဖြင့်စပ်ဖွဲ့သော ဟု ပြန်ဆို၏။) ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ဘေဒနိဗန္ဓနံ နာနတ္တနယံ အနုပဓာရေတ္ဝာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။၃၀၉။

ဘေဒနိမိတ္တ (နာ) [ဘေဒ+နိမိတ္တ]ကွဲပြားခြင်း၏ အကြောင်း။ ယံ ယဿ ဘေဒနိမိတ္တံ၊ နာ တံ တဿ အနုပါဒါနံ။ အနုဋ္ဌ၊၃။၆၄။

ဘေဒနိဿိတ (တိ) [ဘေဒ+နိဿိတ] အထူးကို မှီသော။ ခန္ဓာဒိသင်္ဂဟသာမညာနံ နိစ္စံ ဝိသေသာပေက္ခတ္တာ ဘေဒနိဿိတတ္တာ စ ပုစ္ဆာ ဝိဿဇ္ဇနာနံ။ မူလဋ္ဌ၊၃။၁၀။(–အနုဋ္ဌ၊၃။၁၂။)

ဘေဒန္တရ (နာ) [ဘေဒ+အန္တရ] အထူးတမျိုး၊ ဝိသေသန တမျိုး။ တဿ ဘေဒန္တရံ အနာမသိတ္တာ ၊ရိစ္ဆေဒကဘာဝေန ဂဟဏံ ကတံ။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။၁၂။(–အနုဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။)

ဘေဒပရိယာဒါန (နာ) [ဘေဒ+ပရိယာဒါန] အထူး–ဝိသသ– ကို သိမ်းကြုံးယူငင်ခြင်း။ သုခဝေဒနာ ဧဝ ဟောတိ သာမညဿ ဘေဒပရိယာဒါနတော။ အနုဋ္ဌ၊၁။၃၉။

ဘေဒပဝတ္တိ (ထီ)[ဘေဒ+ပဝတ္တိ]ပျက်စီးခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။ အတ္ထတော စုတိက္ခန္ဓာနံ ဘေဒပဝတ္တိယေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄။

ဘေဒပုရေက္ခာရ (တိ) [ဘေဒ+ပုရေက္ခာရ] ကွဲပြားမှုကို ရှေ့သွားပြုသော၊သူ။ ဘေဒပုရေက္ခာရာ ဥပေါသထံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၀၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၆။)

ဘေဒပ္ပတ္တိ (တိ) [ဘေဒ+ပတ္တိ] ပျက်စီးခြင်း သို့ ရောက်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။ အတ္ထတော စုတိခန္ဓာနံ ဘေဒပ္ပတ္တိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။ ၂။၃၃၀။

ဘေဒပ္ပဝတ္တန (တိ) [ဘေဒ+ပဝတ္တန] ကွဲပြားမှုကို တိုးပွားစေတတ်သော။ ဘေဒပ္ပဝတ္တနဝိဝါဒကာရီ၊ ကလဟပ္ပဝတ္တနအကိစ္စကာရီ။ ဒီ၊ ၃။၁၄၀။

ဘေဒယုတ္တ (တိ) [ဘေဒ+ယုတ္တ] အပြားနှင့် ယှဉ်သော။ ယံ ပနေတ္ထ ဘေဒယုတ္တတ္တာ အဝိဘတ္တတ္တာ စ ဝိဘဇိတဗ္ဗံ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။

ဘေဒရတ (တိ) [ဘေဒ+ရတ] အုပ်စုကွဲပြားမှု၌ မွေ့လျော်သော၊သင်းခွဲမှု၌ မွေ့လျော်သော၊သူ။ ဝဂ္ဂရတောတိ ဘေဒရတော။ အံ၊ ဌ၊၃။၃၁၀။

ဘေဒရဟိတ (တိ) [ဘေဒ+ရဟိတ] ကွဲပြားခြင်းကင်းသော။ (ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်စသော ၁၁-ပါးသော အပြားမရှိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။) ဘေဒရဟိတဿ နိဗ္ဗာနဿ ကောဋ္ဌာသဋ္ဌေန စ ခန္ဓဘာဝေါ နဝုတ္တော။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။၄။

ဘေဒဝစန (န) [ဘေဒ+ဝစန] (၁) ကဲ့ပြားအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော စကား၊ ကုန်းတိုက်စကား။ (၂) ကဲ့ပြားသကဲ့သို့ဆိုခြင်း၊ ကဲ့ပြားသကဲ့သို့ တင်စား၍ ဆိုထားသော စကား။ (၃) (သိက္ခာပုဒ်) ပျက်စီးမှုကို ဆိုကြောင်းစကား။ (၁) တေန ဘိက္ခုနာ ဝုတ္တံ ဘေဒဝစနံ အညမညဿ အာရောစေတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃။ (–ဝိမတိ၊၂။၂၆၈။) (၂) ယဒတ္ထန္တိ ယေသံ အတ္ထာယ၊ အဘေဒေပိ-ဘေဒဝစနဓမတံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၃၄။ (–အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၀။) (၃) တေနေဝ "တေသုဘိ-နွေသူတိ" ဘေဒစနံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၇။

ဘေဒဝစနိစ္ဆာ (ထီ) [ဘေဒဝစန+ဣစ္ဆာ] အထူးအပြားကို ဆိုလိုခြင်း။ သာမညနိဒ္ဒေသံ အကတွာ ဘေဒဝစနိစ္ဆာဝသေန ဗဟုဝစနနိ-ဒ္ဒေသော ကတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၂၂။(–မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၄။)

ဘေဒဝစနောပပတ္တိ (ထီ) [ဘေဒဝစန+ဥပပ-တ္တိ] ကဲ့ပြားသကဲ့သို့ ဆိုခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဧဝမေတ္ထ ဘေဒဝစနောပပတ္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၃။

ဘေဒဝန္တု (တိ) [ဘေဒ+ဝန္တု] (၁) အပြားရှိသော။ (၂) ပျက်စီးခြင်းရှိသော၊ ပျက်စီးတတ်သော။ (၃) စူးရှမှုရှိသော၊ စူးရှတတ်သော သတ္တိရှိသော။ (၁) ဝိဘင်္ဂတဗ္ဗေတိ ဘေဒဝန္တာယ ဝိဘင်္ဂနာရဟော။ အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၁၄၇။ (၂) နဟေတ္ထ ယထာ ဘေဒဝတာ သရီရတော အနညတ္တာ အဒိဋ္ဌောပိ ဇီဝဿ ဘေဒေါ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၅။ (၃) သုက-ဿ တနုကဘာဝတော ဘေဒဝတော ဘေဒေါ နာတိမဟာ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၆။

ဘေဒဝိပရိဏာမဋ္ဌ(ပု) [ဘေဒဝိပရိဏာမ+အတ္ထ] ပျက်စီးတတ်ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘော။ သမ္မုတိခဏိကဝသေန မရဏဿ ဘေဒဝိပရိ-ဏာမဋ္ဌာ (ဘေဒပရိဏာမတာ?) ယောဇေ-တဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၇။

ဘေဒဝိပရိဏာမတာ (ထီ) [ဘေဒဝိပရိဏာမ+တာ] ပျက်စီးတတ်, ဖောက်ပြန်တတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ပျက်စီးတတ်, ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘော။ သမ္မုတိခဏိကဝသေန မရဏဿ ဘေဒဝိပရိဏာမတာ ယောဇေတဗ္ဗာ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃၁။

ဘေဒဝိဘာဝန(ထီ၊န) [ဘေဒ+ဝိဘာဝန] အထူးအပြားကို ထင်ဗွာပြခြင်း။ ဝိတက္ကမူလဿ တမ္မူလဿ စ ဘေဒဝိဘာဝနံ ဝိတက္ကမူလ-ဘေဒံ ပဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၆။

ဘေဒဝိသမစ္ဆိန္နဝိကာရဒေါသ (တိ) [ဘေဒဝိသ-မစ္ဆိန္န+ဝိကာရဒေါသ] ပျက်စီးခြင်း မညီမညွတ်ခြင်း, ကျိုးပေါက်ခြင်းဟူသော ဖောက်ပြန်သော အပြစ်ရှိသော။ ဂုဏသရီရဿ ခဏ္ဍ-ဆိန္နသီလာဒီဟိ ဟေဋ္ဌာ မဏ္ဍေ ဥပရိဘာဂေ စ ဘေဒဝိသမစ္ဆိန္နဝိကာရဒေါသတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၄၇။

ဘေဒဝိသေသ (ပု) [ဘေဒ+ဝိသေသ] ပြားသောအထူး။ ဘေဒဝိသေသော ဧဝ စ ဧဝံ-ဝိတ္ထာရေန ဒဿိတော။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၁၀။ (–အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၂၄။)

ဘေဒဝေါဟာရ (ပု) [ဘေဒ+ဝေါဟာရ]ပြားသကဲ့သို့ တင်စားခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ အဘေဒေပိ ဘေဒဝေါဟာရော ဧသော ယထာ "ပဋိမာယ သရီရ" န္တိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၁၃။ (—သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၂၀၃။)

ဘေဒသံဝတ္တနိက (တိ) [ဘေဒ+သံဝတ္တနိက] ကဲ့ပြား–သင်းကဲ့–မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဘေဒသံဝတ္တနိကေသု ဘဏ္ဍနာဒီသု သံဃေ ဥပ္ပန္နေသုပိ။ ဣတိဝု၊ဋ္ဌ။၆၅။

ဘေဒသင်္ကီ (တိ) [ဘေဒ+သင်္ကီ] ပျက်စီး–ကျိုး-ပဲ့–အံ့လောဟု ယုံမှားသံသယရှိသော၊ သူ

ရုက္ခပဗ္ဗတာဒီဟိ ပတိတ္ဝာ ဟတ္ထပါဒါဒီနံ ဘေဒဝသေန ဘိန္နေသုပိ ဘိဇ္ဇန္တေသုပိ ဘေဒသင်္ခ်ံပိ **ဟုတ္ဝာ** သော**စ**တိ။ သံ၊ဌ၊၁။၃၁။

ဘေဒသညာ (ထီ) [ဘေဒ+သညာ] ကဲ့လတ္တံ့သော – ကဲ့မည်စိုးသော — အမှ**တ်**သညာ။ ယဒိ ဟတ္ထေန ဂဟိတပတ္တေ ဘေဒသညာ၊ ပဂေဝ အညေန သရီရာဝယဝေန။ ဝင်ရ။ ၅၂၃။

ဘေဒသဒ္ဒ (ပု) [ဘေဒ+**သဒ္ဒ**]ဘေဒသဒ္ဒါ။ဘေဒသဒ္ဒေါ ပစ္စေကံ ယောဇေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၁။ ၁၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄။)

ဘေဒသန်ဒဿန (န) [ဘေဒ+သန်ဒဿန] ကဲ့ပြားခြင်းဟု ဆိုးဖြတ်ခြင်း။အစ္စန္တံ ဘေဒသန်ဒဿနေန နာနတ္တနယဿ မိစ္ဆာဂဟဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၄၅။

ဘေဒသဗ္ဘာဝ (ပု) [ဘေဒ+သဗ္ဘာဝ] (၁) အထူးအပြား၏ ထင်ရှားရှိခြင်း။(၂)ပျက်စီးမှု ထင်ရှားရှိခြင်း။ (၁) ဧဝံ ဘေဒသဗ္ဘာဝတော ပုစ္ဆာပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပဒဘာဇနံ ဒဿေန္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ (–မူလဋီ၊၁။၁၅၆။) (၂) တတ္ထ တတ္ထ ဘိဇ္ဇတီတိ ဘေဒသဗ္ဘာဝတော အနိစ္စာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၀၆။

ဘေဒသမင်္ဂီ (တိ) [ဘေဒ+သမင်္ဂီ] ပျက်စီးမှုနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပျက်စီးတတ်သော။ တေန "ဘေဒေါ" တိ ဣမိနာ ခန္ဓာနံ ဘိဇ္ဇမာနတာ ဘေဒသမင်္ဂီတာ ဝုတ္တာတိ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋီ၊

ဘေဒသမ္ဘဝ (ပု) [ဘေဒ+သမ္ဘဝ]အထူးအပြား၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ကိဉ္စ ဘေဒသမ္ဘဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၆။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၆-အဓိပ္ပာယ်တူ ဝါကျ၌ "ကိဉ္စ ဘိယျော—ဘေဒသဗ္ဘာဝတောပိ အဘိဗျတ္တိဝါဒေါ ဟာယတိ"ဟုရှိ၏။)

ဘေဒဟေတု (ပု) [ဘေဒ+ဟေတု] ကဲ့ပြား–သင်းကဲ့– အုပ်စုကဲ့– ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ဘိန္နေတိ နိမိတ္တတ္ထေ ဘုမ္မံ ယထာ"အဓနာနံ ဓနေ အနနုပ္ပဒိယမာနေ-တိ၊ ဘေဒဟေတူတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။

ဘေဒါဓိဂမ (ပု) [ဘေဒ+အဓိဂမ] (ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ၄-ပါး)အထူးအပြားကို ရခြင်း။သုပဋ္ဌနသမ္ပာပုဏနံ အတ္ထာဒိ အနုရူပံ အတ္ထာဒိသုဉာဏဿ ဘေဒါဓိဂမဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၁။

ဘေဒါဓိပ္ပါယ (တိ) [ဘေဒ+အဓိပ္ပါယ] ကဲ့ပြား–သင်းကဲ့–အုပ်စုကဲ့—မှုကို အလိုရှိသော၊ကဲ့ပြားစေလိုသော၊သူ။ ဒဋ္ဌာကာရေဟိ ပေသုညံ ဟောတိ ပိယကမျာဿ ဝါ ဘေဒါဓိပ္ပါယဿ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀။ (–ကခ်ီ။ ၁၉၁။) ဘေဒါဓိပ္ပါယဿ ဝါတိ"ဧဝမယံ တေန ဘိဇ္ဇိဿတီ"တိ ပရဿ ပရေန ဘေဒံ ဣစ္ဆန္တဿ ဝါ။ ဝိ၊၌၊ ၃။ ၇။ (–ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၈။)

ဘေဒါနုပရိဝတ္တိ (ထီ) [ဘေဒ+အနုပရိဝတ္တိ] ပျက်စီးခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ကမ္မဝိညာဏံ ရူပဿ **ဘေ**ဒါနုပရိဝတ္တိ ဟောတိ။ မ၊၌၊၄။ ၁၉၁။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။ (–မ၊ဋီ။၃။၃၀၉။)

ဘေဒါနုရူပ (တိ) [ဘေဒ+အနုရူပ] ကဲ့ပြား–သင်းကဲ့–အုပ်စုကဲ့–ခြင်းအား လျော်ကန်တတ်သော။ ဘေဒါနုရူပဿ သဘဝနံ အနုဿဝဝနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၃။ (–အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။)

ဘေဒါနုဝတ္တက (တိ) [ဘေဒ+အနုဝတ္တက] ကဲ့ပြား – သင်းကဲ့–အောင် ပြုတတ်သူသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ သံဃာသင်းခွဲသော ရဟန်းသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ သူ။ ဘေဒါနုဝတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ယာဝတတိယံ သမနုဘာသနာယ။ ဝိ၊၅။၁၀။ (–ကခ်ီ၊ဋီ။၁၅။)

ဘေဒါနုဝတ္တကထုလ္လင်္ဂယ(ပု၊န)[ဘေဒါနုဝတ္တက+ထုလ္လင်္ဂယ] သံဃာသင်းခွဲသော ရဟန်းသို့

(၁) ဘိန္နထာဝုသော သစေ ဓမ္မဿာမိ ဘေဒါ-ပေတိတိ။ ဝိ၊၁။၅၂။ ဘေဒါပေသိ—ဝိ၊၄၊၁။ ၂၅၁။ (၂) အနာပတ္တိ အပလောဧေတွာ ဘေဒါပေတိ ဝါဖာလာပေတိ ဝါ။ဝိ၊ ၂။၎၁၆၊ (—ဝိ၊၅။၁၃၆။)ဘေဒါပေယျ — ဝိ၊ ၂။၎၁၅။ ကခ်ီ။ ၃၎၁။ ဘေဒါပေသိ— ဝိ၊ ၂။၎၁၅။ ဝိ၊၅။၁၁၆။ ဘေဒါပေဿသိ — ဝိ၊ ၂။၎၁၅။

ဘေဒါပေတွာ (ကာ၊ကြို၊ဝိ) [ဘိဒိ+ဏာပေ+တွာ] ရိုက်ခဲ့စေ၍။ တံ ပတ္တံ အာဟရာပေတွာ ဘေဒါပေတွာ။ အပ၊၄၊ ၁။၁၃၀။ (—ဓမ္မ၊၄၊ ၂။၁၃၂။)

ဘေဒါပေန္တ (တိ) [ဘိဒိ+ဏာပေ+အန္တ။ ထိ၌ ဘေဒါပေန္တီ။] ဖောက်ခဲ့စေသော၊ ဖောက်ခဲ့ခိုင်းသော၊ သူ။ ပုရိသေန သဒ္ဒိ ဧကေနေ-ကာယ ဘေဒါပေန္တိယာပါစိတ္တိယံ။ဝိ၊၅၊၁၁၆။ (—၁၃၆။)

ဘေဒါပေယျ (ကာ၊ကြို) [ဘိဒိ+ဏာပေ+ယျ] ဖောက်ခဲ့စေရာ၏။ ဘေဒါပေတိ (၂) ကြည့်။

ဘေဒါပေသိ (ကာ၊ကြို) [ဘိဒိ+ဏာပေ+ဘို] (၁) ဖျက်ဆီးစေပြီ၊ အဖျက်ဆီးခိုင်းပြီ။ ဘေဒါပေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဖောက်ခဲ့စေပြီ၊ အဖောက်ခဲ့ခိုင်းပြီ။ ဘေဒါပေတိ (၂) ကြည့်။

ဘေဒါပေဿတိ (ကာ၊ကြို) [ဘိဒိ+ဏာပေ+သ္သတိ] ဖောက်ခဲ့စေအံ့၊ အဖောက်ခဲ့ခိုင်းအံ့။ ဘေဒါပေတိ (၂) ကြည့်။

ဘေဒါဘာဝ (ပု) [ဘေဒ+အဘာဝ] (၁) အထူး– အပြား– မရှိခြင်း။ (၂) ပျက်စီးမှု မရှိခြင်း။ (၃) သင်းကဲ့– အုပ်စုကဲ့ပြား–မှု မရှိခြင်း။ (၁) ပစ္ဆိမဘဒ္ဒသ ဘေဒါဘာဝေန အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ပုစ္ဆံ အကတ္ဘာဝေ။ အဘိ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၃။ (—မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။) (၂) လောကုတ္တရသရဏဂမနဿ ဘေဒါဘာဝတော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၁၇၀။

အစဉ် လိုက်သော ရဟန်း၏ ထုလ္လစ္စည်း အာပတ်။ အဒဿိတဝတ္ထုကတ္တာ ဘေဒါနု-ဝတ္တကထုလ္လစ္စယဿ။ ဝင်ရ။၇၀။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ။ ၁၆။ ထုလ္လစ္စယ-ကြည့်။

ဘေဒါပန (န) [ဘိဒိ+ဏာပေ+ယု] (၁) ဖျက်ဆီးစေခြင်း၊ အဖျက်ခိုင်းခြင်း။ (၂) ဖောက်ခဲ့စေခြင်း၊ဖောက်ခဲ့ခိုင်းခြင်း။ (၃) သင်းကဲ့စေခြင်း၊ သင်းခဲ့ခြင်း။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂)ဘေဒါပနဝတ္ထု-ကြည့်။ (၃)ဘေ-ဒါပနံ ဘေဒေါ....တေသံမတေန ဘေဒါပနဿ အတ္ထာယာတိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကခ်ီ။ ယော၊ မဟာဋ္ဌီ၊ ၂။၂၇၉။

ဘေဒါပနဝစန (န) [ဘေဒါပန+ဝစန] ဖျက်ဆီးစေသောစကား၊ အဖျက်ဆီးခိုင်းသော စကား။ ဘဂဝတာ ကုဋ္ဌိယာ ဘေဒါပနဝစ-နေန သိဒ္ဓံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၅။

ဘေဒါပနဝတ္ထု(န)[ဘေဒါပန+ဝတ္ထု] အဖောက်ခဲ့ခိုင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ပသာခေ-ဇာတံ ဂဏ္ဍံ ပုရိသေန ဘေဒါပနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်ီ။ ၃၄၁။

ဘေဒါပိတ (တိ) [ဘိဒိ+ဏာပေ+တ] ဖျက်ဆီးစေအပ်သော၊ အဖျက်ဆီးခိုင်းအပ်သော (ကုဋ္ဌိ)။ သာပိ ဘဂဝတာ ဘေဒါပိတာ။ ဝိ၊၁။၅၂။

ဘေဒါပေက္ခ (တိ) [ဘေဒ+အပေက္ခ] (၁) (နှစ်ဖြာ) ကဲ့ပြားမှုကို ငဲ့သော။ (၂)အထူး-ဝိသေသန–ကို ငဲ့သော။ (၁) ဘေဒါ-ပေက္ခာယ တေသံ ဒီပေါတိ ကထာ။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။၂၁။ (၂) န စေတ္ထ သာမညဉ္စ ကေ-ရဠပမေဝါတိ စောဒနာ ကာတဗ္ဗာ ဘေဒါ-ပေက္ခတ္တာ တဿ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၆။

ဘေဒါပေဘိ (ကာ၊ကြို) [ဘိဒိ+ဏာပေ+တိ] (၁) ဖျက်ဆီးစေ၏၊ အဖျက်ဆီးခိုင်း၏။ (၂) ဖောက်ခဲ့စေ၏၊ အဖောက်ခဲ့ခိုင်း၏။

(၃)တေသံ ဝသေန သဗြဟ္မစာရိနံ သမဂ္ဂ-ဘာဝေါ ဘေဒါဘာဝေါ သိဒ္ဓေါယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။

ဘေဒါဘာဝဒဿန (န) [ဘေဒါဘာဝ+ဒဿန] အထူးမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း၊ အထူးမရှိခြင်းကို ပြခြင်း။ အတ္ထတော ဘေဒါဘာဝ-ဒဿနန္တိ ဝေဒိတမ္ဘော။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၂၉၁။

ဘေဒါဘာဝဒီပန (ထီ၊န) [ဘေဒါဘာဝ+ဒီပန] အပြားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း၊ အပြားမရှိခြင်းကို ပြခြင်း။အသခ််တာ ဓာတုက္ကစ္ဆေဝ ကတော ပရမတ္ထတော ဘေဒါဘာဝဒီပနတ္ထံ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၀၃။

ဘေဒါဘေဒ (ပု) [ဘေဒ+အဘေဒ] (က) ဝိသေသန, ဝိသေသျ၊ ဝိသေသ, သာမည။ (ခ)ပြားမှု မပြားမှု။ (က) သမာနာခိကရ-ဏဘာဝေါ တေသံ ဘေဒါဘေဒါနံ ကေ-ဝတ္ထုသန္နိဿယတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၇၀။ (-၁၆၉။) (ခ) ဘေဒါဘေဒဝိသေသ-ကြည့်။

ဘေဒါဘေဒနိဗန္ဓန (တိ) [ဘေဒါဘေဒ+နိဗန္ဓန] ဝိသေသ သာမညလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဘေဒါဘေဒနိဗန္ဓနတ္တာ ဝိသေ-သနဝိသေသိတမ္ဘဘာဝဿ သော အစ္စန္တ-မဘိန္နသု နိယမေန နတ္ထိ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၃။

ဘေဒါဘေဒယုတ္တ (တိ) [ဘေဒါဘေဒ+ယုတ္တ] (က) ဝိသေသန, ဝိသေသျအဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော။ (ခ) ပြားမပြားနှင့်ယှဉ်သော။ (က) သမာနေ အတ္ထေ ဘေဒါဘေဒယုတ္တေ ပဝတ္တိ အနုမတာ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၃၅-၆။ (-အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၅။) (ခ)န ဟိ သမုဒါယာဝယဝါနံ သာမည-ဝိသေသာနံ ဝိယ အစ္စန္တဘေဒေါ အတ္ထိ ဘေ-ဒါဘေဒယုတ္တတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၂၃။

ဘေဒါဘေဝန္တု (တိ) [ဘေဒါဘေဒ+ဝန္တု] ဝိသေသ သာမညရှိသော။ ဘေဒါဘေဒ-ဝန္တော်သူ(မူလဋ္ဌီ၊၁။၃၅)တိ ဝိသေသသာမည-ဝန္တော်သူ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၃။

ဘေဒါဘေဒဝိသေသ (ပု) [ဘေဒါဘေဒ+ဝိသေသ]ပြား မပြားသောအထူး၊ ကဲ့ပြား, မကဲ့ပြားသော အထူး။ ဘေဒါဘေဒဝိသေ-သော၊ စုတိပဋိသန္ဓိနံ ပရိညေယျော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၆။ စုတိပဋိသန္ဓိနံ ခန္ဓာဒီဟိ အညမညသမာနတာ အဘေဒေါ။ အသမာနတာ ဘေဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။

ဘေဒါမသန (န) [ဘေဒ+အာမသန] အထူး-ဝိသေသ—ကို သုံးသပ်ခြင်း။ "သမ္ဘေသု ပဒေ-သေသု"တိ ပစ္စေကံ ဘေဒါမသနဝသေန-စာယံ ပဋ္ဌော ပဝတ္တော။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၅။

ဘေဒါသင်္ကီ (တိ) [ဘေဒ+အာသင်္ကီ] ကဲ့ပြား-သင်းကဲ့-အုံ့လောဟု ယုံမှားတတဲ့သော၊သူ။ ဘေဒါသင်္ကီ (သုတ္တနိ။၃၁၀။ ဇာ၊၁။၁၂၀) တိ အဇ္ဇ ဘိဇ္ဇိဿာတိ၊ သွေ ဘိဇ္ဇိဿတီတိ ဇေဝံ မိတ္တဿ ဘေဒမေဝ အာသင်္ကတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၀။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။)

ဘေဒိတ (တိ) [ဘိဒိ+တ] (၁) ခွဲခြမ်း-စိတ်ဖြာ—အင်္သော။ (၂) ဖျက်ဆီးအပ်သော။ (၁) သမူဟဿနေ ကိစ္စာရမ္ဘဿနေ စ ဘေ-ဒိဟေ အနုတ္တလက္ခဏံ ယာ ဿာဝသရသတော ဥပဋ္ဌာတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၂။ (-အနုဋ္ဌီ၊၂။၄၆။) (၂) ဒဿာပိ သာမုသမာစာရဿ ပရိဟရဏီ-ယဿ ဘေဒိတတ္တာ ဘိန္နသံဝရော ဇဝ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၇။)

ဘေဒူပစာရ (ပု) [ဘေဒ+ဥပစာရ] ကဲ့ပြား သကဲ့သို့ တင်စားခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ အဘေဒေ ပိ ဝါ ဘေဒူပစာရေနာယံ ဝေါဟာရော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၇။

ဘေဒေတမ္ဘ (တိ) [ဘိဒိ+တမ္ဘ။ ဟ္ရ၊-အာဂုမ်ကို " ဧ " ပြု။ ရူ၊နှာ။၃၄၄။] သင်းခွဲအပ်သော၊ သင်းခွဲခံရသော၊သူ။ န ဘိက္ခု ဘိက္ခု။

ဟိ ဘေဒေတမ္ဘော။ ဝိ၊၄။၅၂။ (—အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၁၆၃။) နှ ဘိုက္ခု၊ ဘိုက္ခူဟိဟိ အညော ဘိုက္ခု အညေဟိ ဘိုက္ခူဟိ နှ ဘိန္နဲတမ္ဘော။ ဝိ၊၌၊၄။

ဘေဒေတိ (ကာ၊ကြို) [ဘိဒိ+ဏော+တိ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၄၃၇။] ကွဲပြားစေ၏၊ ကွဲပြားအောင် ကုန်းတိုက်၏၊ သင်းခွဲ၏။ ဘိုက္ခု ဘိုက္ခူဟိ ဘေဒေတိ။ ဝိ။၃။၁၁၇။ (—ဝိ၊၄။၄၂၊ ၂၆၄၊ ဝိ၊၅။၃၃၉။)ဘေဒေတိတိ ပေသုညံ ဥပသံဟ-ရိတ္ဘာ ဘေဒေတိ။ ဝိ၊၌၊၃။ ၂၉၄။

ဘေဒေါပစာရဒဿန (န) [ဘေဒေါပစာရ+ဒဿန] ကွဲပြားသကဲ့သို့ တင်စားခေါ်ဝေါ်မှုကို—ဘေဒုပစာကို—တွေ့မြင်ရခြင်း။ ဘေ-ဒေါပစာရဒဿနတော ဘေဒဝစနံ ယုတ္တံ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၄။

ဘေဒျ (တိ) [ဘိဒိ+ဏျ] အထူးပြုအပ်သော၊ အထူးပြုခံရသော (ဝိသေသျ)။ ဧကာက်ပုဒ် ကြည့်။

ဘေဒျဘေဒက (တိ) [ဘေဒျ+ဘေဒက] အထူး ပြုအပ် အထူးပြုတတ်သော၊ဝိသေသျ ဝိသေ-သန။ ဘေဒျဘေဒကံ ဝါ ဧတံ ယထာ"ကထိ-နဿတ္ထာယ အာဘတ"န္တိ။ သီဋီ၊သစ်၊၁၁၃။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၄။)

ဘေမိ (ကြို) [ဘီ+အ+မိ] ကြောက်ခြင်း-ထိတ်လန့်-၏။နပိ ဘေမိ သောတ္တာ(သံ၊၁။ ၁၁၂။)ဆိုခဲ့.....အဟံ သုပိတုမ္ပိ နှ ဘာယာ-မိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဘာယတိ—ကြည့်။

ဘေရဏ္ဍ (ပု) [ဘီ+ရဏ္ဍ(ဘေရဏ္ဍ—သံ)](၁) မြေခွေး။ (၂) ငှက်တမျိုး၊ ငှက်ဆိုး။အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဘေရဏ္ဍက (ပု) [ဘေရဏ္ဍ+က (ဘေရဏ္ဍက -သံ)] (၁) မြေခွေး။ (၂) ငှက်တမျိုး၊ ငှက်ဆိုး။ (၃) မနုစ်သက်ဖွယ်-ကြောက်ဖွယ်ကောင်း—သောအသံ။(၁) ဘေရဏ္ဍကာ (ဇာ၊၂။၆၄) တိ သိင်္ဂါလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၅။ ဘေရဏ္ဍကာတိ ဘာယတိ ဧတေဟီတိ ဘေရ-ဏ္ဍာ၊ဘေရဏ္ဍာ ဧဝ ဘေရဏ္ဍကာ၊ သိင်္ဂါလာ-တိ အာဟ ဘေရဏ္ဍကာတိ သိင်္ဂါလာတိ။ဇာ၊ ဋ္ဌ၊သစ်၊စဉ်၊ဝမ်း။ (၂) (၃) ဘေရဏ္ဍကံယေဝါ (ဒီ၊၃။၂၀) တိ အပ္ပိယအမနာပသဒ္ဒမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ဘေရဏ္ဍကံယေဝါ တိ ဘေရဏ္ဍသ-ကုဏ္ဍဝေသဒိသံယေဝ ဘေရဏ္ဍော နာမ ဧကော ပက္ခီ ဒ္ဒိမုခေါ၊ တဿ ကိရ သဒ္ဒေါ အတိ ဝိယ ဝိရူပေါ အ မနာပေါ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။

ဘေရဏ္ဍသကုဏ္ဍရဝ (ပု) [ဘေရဏ္ဍသကုဏ္ဍ+ရဝ] ငှက်ဆိုးသံ။ အဏက်ပုဒ် (၂)(၃)ကြည့်။

ဘေရဝ[၁] (နှ)[ဘီရု+ဏ။ဘီရုနော ဣဒံ ဘေရဝံ၊ ဏော။ ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။၁၆၇။] (၁) ကြောက်ခြင်း-ထိတ်လန့်-ခြင်း။ (တိ) (၂)ကြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကြောက်ဖွယ်ကောင်း သော (အဆင်းအသံစသည်)။ (၁) ဘေရဝံ တု မဟဋ္ဌယံ။ ဓာန်။ ၁၆၆။ (တိ) (၂) စရ-ကဲ့ ဗဟု ဘေရဝါ ဗဟူ။ သံ၊၁။၁၀၈။(—သုတ္တနိ။ ၄၂၆။၄၂၉။ စရိယာ။ ၃၉၃၊၄၁၂။သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။) ဘေရဝါတိ သဝိညာဏကအဝိ-ညာဏကဘေရဝါ။ တတ္ထ သဝိညာဏကာ-သီဟဗျဂ္ဃဒယော၊ အဝိညာဏကာ ရတ္တိ-ဘာဂေ ခါဏုဝမ္မိကာဒယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၉။ ဘေရဝါတိ အဝီတရာဂါနံ ဘယ-ဇနကာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၆။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၇၊၂၉၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈၆၊၂၁၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၀၉။)

ဘေရဝ[၂] (ပု) [ဘေရဝ+ဏ။ ဘေ+ရု+ဏ။ ဘေရဝယုတ္တတာယ ဘေရဝေါ "ဘေ" ဣတိ ရဝတီတိ ဝါ ဘေရဝေါ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၆၁၅။](၁) မြေခွေး။ (၂) ဝက်ဝံနက်။ (၁) သိင်္ဂါလော ဇမ္ဗုကော ကောတ္ထု၊ ဘေရဝေါ စ သိဝါဗျုဆ။ ဓာန်။၆၁၅။ (၂) ဘေရဝဿ (မ၊၂။၉၃)တိ

ကာဠသီဟဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၀၀။ ကာဠသီဟ-ကြည့်။

ဘေရဝဒဿန (န) [ဘေရဝ+ဒဿန] ကြောက်မက်ဖွယ် အမြင်ရှိသောအာရုံ၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ရှုပါရုံ။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဝိရူပံ ဗီဘစ္ဆံ ဘေရဝဒဿနံ ဟုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၃။

ဘေရဝနာဂနိဿာသ (ပု) [ဘေရဝနာဂ+နိဿာသ] ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော နဂါး၏ နှာမှုတ်သံ။သုသုကာရန္တိ သုသူတိ ပဝတ္တံ ဘေရဝနာဂနိဿာသံ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။

ဘေရဝယက္ခရူပ (န) [ဘေရဝယက္ခ+ရူပ] ကြောက်မက်ဖွယ် ဘီလူး၏ရူပါရုံ၊ ကြောက်စရာဘီလူးရုပ်။သော ဘေရဝယက္ခရူပံ နိမ္မိနိတ္တာ မဟာသတ္တံ တဇ္ဇေန္တော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၂။

ဘေရဝရဝ (ပု) [ဘေရဝ+ရဝ] ကြောက်မက်ဖွယ်အသံ။ သန္တာသပ္ပတ္တာ ဘေရဝရဝံ ရဝန္တာ ကာလံ ကရောန္တိ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၇၈။)

ဘေရဝရာဝ (ပု) [ဘေရဝ+ရာဝ] ကြောက်မက်ဖွယ်အသံ။ တသတိ ရဝတိ ဘေရဝရာဝမဘိရဝတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၆။

ဘေရဝရူတ (တိ) [ဘေရဝ+ရူက] ကြောက်မက်ဖွယ်တွန်သံရှိသော၊ သူ။ သန္တိ ခေါ ပန အမနုဿာ ဝိရူပါ ဒုဒ္ဒသိကာ ဘေရဝရူတာ ပက္ခိနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၈။

ဘေရဝရူပ (န) [ဘေရဝ+ရူပ] (၁) ကြောက်မက်ဖွယ်အဆင်း၊ ကြောက်စရာရုပ်။ (တိ) (၂) ကြောက်မက်ဖွယ် အဆင်းရှုပါရုံ ရှိသော၊သူ။ (၁) ဘေရဝရူပံ ပဿတော ဘယသန္တာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။(–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။)၅၂၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၂၆။)(တိ) (၂) သန္တိ ခေါ ပန အမနုဿာ ဝိရူပါ ဒုဒ္ဒသိကာ ဘေရဝရူပါ မိဂပက္ခိနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။)

ဘေရဝရူပဒဿန (န) [ဘေရဝရူပ+ဒဿန] ကြောက်မက်ဖွယ် အဆင်းကို ပြခြင်း၊ ကြောက်စရာရုပ်ကို ပြခြင်း။ ယန္နူနာဟံ ဣမံ သဟတ္ထေန အမာရေတ္တာ ဘေရဝရူပဒဿနေန ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေယျံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၂။(–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၁။)

ဘေရဝရူပါရမ္မဏ (န) [ဘေရဝ+ရူပါရမ္မဏ] ကြောက်စရာရူပါရုံ။ ကေဒိဝသံ ဘေရဝမ္မပါရမ္မဏံ ဒဿေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။(–၃၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။)

ဘေရဝသဒ္ဒ (ပု) [ဘေရဝ+သဒ္ဒ](၁)ကြောက်မက်ဖွယ်–ကြောက်စရာ–အသံ။ (တိ) (၂) ကြောက်စရာ အသံရှိသော၊သူ။ (၁)ဒီဗွာယသောတမာတုယာ ဘေရဝသဒ္ဒံ သုဏာတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။) (တိ) (၂) ဘေရဝသဒ္ဒေ မိဂပက္ခီ ဒုဒ္ဒသိကေ အမနုဿေ စ ပဋိက္ကမာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၃။(–စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၉၀။)

ဘေရဝသုသာနဝန (န) [ဘေရဝ+သုသာနဝန] ကြောက်မက်ဖွယ်–သုသာန်အသရဲကြိုင်း–တော။ ဘီဘဝန္တိ ဧဝံ နာမကံ ရာဇဂဟသမီပေ မဟန္တံ ဘေရဝသုသာနဝနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။

ဘေရဝါကာရ (ပု) [ဘေရဝ+အာကာရ](၁) ကြောက်မက်ဖွယ်– အခြင်းအရာ– အသွင်။ (တိ) (၂) ကြောက်မက်ဖွယ် အခြင်းအရာရှိသော၊သူ။ (၁) တထာ ဒါဝဂ္ဂိမှိ တထာ ဘေရဝါကာရေန အဝတ္ထရိတ္ဝာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၀။ (တိ) (၂) ဘေရဝါကာရာ နရကပါလာတိ သမညံ လဘန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၄။ အနုဋီ၊၃။၁၅၀။

ဘေရဝါရမ္မဏ (နာ) [ဘေရဝ + အာရမ္မဏ] ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံ။ ဗဟူဟိ ဘေရဝါရမ္မဏေဟိ သမန္နာဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ (

ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။ ၂၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၄။)ဘေရဝါရမ္ဘဏေဟိတိ သဝိညာဏကာ ဝိညာဏကေဟိ ဘေရဝါရမ္ဘဏေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၆။

ဘေရဝါဝဟ (တိ)[ဘေရဝ+အာဝဟ]ကြောက်မက်ဖွယ်ကို ဆောင်တတ်သော။ တဒေဝ ယဿ ကဿစိ ဘေရဝါဝဟတ္တာ ဘေရဝံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁၁။

ဘေရိစမ္မ (နာ) [ဘေရီ+စမ္မ] စည်ကြက်သော သားရေ။ မဟာပထဝိ ဘေရိစမ္မံ ကတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ခ။ ၁၆၃။)

ဘေရိစရဏမဂ္ဂ (ပု) [ဘေရီ+စရဏမဂ္ဂ] စည်လှည့်လည်ရာလမ်း၊ စည်တီးရာလမ်း။ တိဂါဝုတပ္ပမာဏေ နဂရေ ဘေရိစရဏမဂ္ဂေနေဝ-အာစရိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇-၈။

ဘေရိစရဏဝီထိ (ထီ) [ဘေရီ+စရဏဝီထိ] စည်လှည့်ယည်ရာလမ်း၊ စည်တီးရာလမ်း။ သတ္ထာ ရညော စိတ္တပ္ပသာဒံ ဉတ္တာ ဘေရိစရဏဝီထိ-ယာ နဂရံ စရိတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။

ဘေရိစာရိက (တိ) [ဘေရီ+စာရိက] စည်လည်သော၊ စည်တီးသော၊သူ။ (စည်တီးသမား။) ဧဝံ သန္တေ တမေဝ ဘေရိစာရိကံ ပက္ကောသာပေတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။

ဘေရိ (ရီ) တလ (နာ) [ဘေရီ+တလ] စည်အပြင်၊ စည်မျက်နှာပြင်။ သက်သတေန ဝိဟတံ ဘေရိတလံ ဝိယ နိဗ္ဗလိကံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၄။) သမံ ဘေရိတလသဒိသံ ကတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၁။

ဘေရိပရိဗ္ဗာဇိကာ (ထီ) [ဘေရီ+ပရိဗ္ဗာဇိကာ] ဘေရီမည်သော ပရိဗိုဇ်မ။ ဒေဝ မဟော သဓော ဘေရိပရိဗ္ဗာဇိကာယ သဒ္ဒိံ ကေ-တော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၉။

ဘေရိ (ရီ) ပေါက္ခရ (နာ) [ဘေရီ+ပေါက္ခရ]စည်ခွက်။ နနု မဟာရာဇ ဘေရိပေါက္ခရံ သုက္ခံ သုက္ခေန ဂေါစမ္မေန ဩနဒ္ဓန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၅၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၃။) မဟန္တာနံ ဘေရိပေါက္ခရာဒီနံ လိခနကာလေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၅။

ဘေရိဝါဒက(တိ)[ဘေရီ+ဝါဒက] စည်တီးသော၊ သူ။ (စည်တီးသမား။)တေန ဟိ ဘေရိဝါဒကံ ပက္ကောသာပေတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။

ဘေရိဝါဒကကုလ (နာ) [ဘေရိဝါဒက+ကုလ] စည်းတီးသမားအမျိုး။ ဗောဓိသတ္တော ဘေ-ရိဝါဒကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတ္တာ ဂါမကေ ဝသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။

ဘေရိဝါဒန (နာ) [ဘေရီ+ဝါဒန] စည်တီးခြင်း။ နဂရေ ဓမန္တေန ဘေရိဝါဒနေန ကဟာပဏ-သတံ လဒ္ဓံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။

ဘေရိဝါဒိဟသညာ (ထီ) [ဘေရိဝါဒိတ+သညာ] စည်တီးသံအမှတ်။ တံ ဘေရိဝါဒိတသညာယ ဘတ္တေ ဒီယမာနေ လောလော ဟုတ္တာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဘေရိဝီဏာသဃ်ာဋ္ဌ (ပု)[ဘေရိဝီဏာ+သဃ်ာဋ္ဌ] စည်, စောင်းကြက်စရာသားရေ။ ဘေရိအာ-ဒီနံ ဝိနဒ္ဓနော ပကရဏသမူဟော ဘေရိဝီ-ဏာသဃ်ာဋ္ဌောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သဃ်ဋ္ဌိတဗ္ဗော-တိ သဃ်ာဋ္ဌောတိ ကတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၃။

ဘေရိဝေလာ (ထီ) [ဘေရီ+ဝေလာ] စည်တီးခြိန်။ ယဒါ ဘေရိဝေလာယ နဂရံ အာကုလံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၀။

ဘေရိသဃ်ာဋ္ဌ (ပု) [ဘေရီ+သဃ်ာဋ္ဌ] ကြက်အပ်သော သားရေရှိသောစည်၊ သားရေကြက်ထားသောစည်။ ဘေရိသဃ်ာဋ္ဌော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။

ဘုဝ၊ဝိ၊သင်္ဂဟ။ဂုဘ။)တိ သဃ်ဒ်ိတစမ္မဘေရီ။ သာရတ္ထ၊၂။ဂုဂဘ။ ဝိမတိ၊ဘ။၂၆ဂု။ ဒီနယာ-လင်္ကာရ၊ဋီ၊ဘ။ဂဖ။

ဘေရီသညာ (ထိ) [ဘေရီ+သညာ] စည်သံအမှတ်။ ဘေရိသည် ဝါ သခ်ိသည် ဝါ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဂု။ဂု၂ဂု။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ဘဂ၇။

ဘေရီ (ရီ) သဒ္ဒ (ပု)[ဘေရီ+သဒ္ဒ]စည်သံ။သော သုဏောယျ ဘောရိသဒ္ဒမိ့ မုဒိင်္ဂသဒ္ဒမိ့။ ဒီ၊ဘ။ ၇၅။ (—အံ၊ဘ။၅၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ဖ၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ဂုဝဘ။) ရူပါရမ္မဏံ ဝါ ဘေရီသဒ္ဒါဒိ-ဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။

ဘေရီ (ထိ) [ဘိ+ရက်။ ဘာယန်္တိ တောယာတိ ဘေရီ=ဒုန္နုဘိ။ မောဂ်၊၇။ဘင်ဖ။] (၁) စည်။ (၂) ဘေရိပရိဗိုင်္ဂမ။ (၁) ယတ္ထဿု ဘေရီ နဒတိ၊ ကုဋ္ဌရော စ နိကူဇတိ။ ဇာ၊၂။၇ဝ။ (—မိလိန္ဒ။၁ဝ၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ဥ။ဘင္ဂ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ဘဘဖ။) (၂) တဒါ ဘေရီ နာမ ပရိဗ္ဗာဇိကာ ဆုဇဂေဟေ ဘုဉ္ဇတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။ဥဘဂ။

ဘေသ (ပု) ဘေသမည်သော ဘီလူး။ ဘေသကဋ္ဌဝန (၁) ကြည့်။

ဘေသက (ဂ) ဋ္ဌာ (တိ)] [ဘေသ+က(ဂ) ဋ္ဌာ] ဘေသကဋ္ဌာမည်သော၊ သူ။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဘေသက (ဂ) ဋ္ဌာဝန (န) [ဘေသကဋ္ဌာ+ဝန] ဘေသကဋ္ဌာမည်သောတော။ (ပဓဉ်း ခုံတော။ ပါစိတ်သျှန့်ဉ် 'မူလပဏ္ဏာသသျှ။ ဃမ္မဏ္ဍမည်သောတော။ သစ်ဖြူပင်တော။ ကေစိ။ ဘေသဘီလူး လျောကျဆုဖြစ်သော တော။ သာရတ္ထ၊ ဥ။ ဂဘ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ဂ၉၉။ ဘေသကဋ္ဌာဘီလူးမ စိုးအုပ်သောတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၉။ ဤတောဋ္ဌ ဘုရားရှင် ရှစ်ဝါမြောက် ဝါဆိုတော်မူသည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဥဝ။ နာလန္ဒာ ဝိသာလ သဒ္ဓသာဂရ သင်္ကတအဘိဓံန်၌ "ဘီမဂ္ဂရ" ဟု ပုဒ်ဇာခု တွေ့ရ၏၊ ယင်းပုဒ်ကား ရှစ်ရှားပင် ဟူသော အနက်ကို ဟောလေသည်။) သုသုမာရဂိရေ ဘေသကဋ္ဌာဝနေ မိဂဒါယေ။ ဝိ၊၂။ဘဂ၂။မဘ။ဘဥ၂။ သံ၊၂။ဘ။ (•ထေရ။ဥဖ၇။)ဘေသကဋ္ဌာဝနေတိ ဘေသ-ကဋ္ဌာနာမကော ဝနေ။ ဘေသကဋ္ဌာဝနေတိပိ ပါဌော။ မ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ဥ၇ဝ။ ဘေသကဋ္ဌာဝနေ-တိ ဘေသကဋ္ဌာယ နာမ ယက္ခိနိယာ အဓိ-ဝုတ္ထတ္တာ ဇဝံ လဒ္ဓနာမေ ဝနေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၉။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅ဝ၄။) ဘေသကဋ္ဌာ-တိ ဃမ္မဏ္ဍနာမကော ဂစ္ဆဝိသေသော။ ကေစိ "သေတရုက္ခော"တိ ပိ ဝဒန္တိ။တေသံ ဗဟုလ-တာယ ပန တံ ဝနံ ဘေသကဋ္ဌာဝနန္တေဝ ပညာယိတ္ထ။ ဘေသဂဋ္ဌာဝနေတိပိ ပါဌော။ ဘေသော နာမ ကောယက္ခော အယုတ္တကာရီ တဿ တံတော ဂဋ္ဌိတဋ္ဌာနတာယ တံ ဝနံ ဘေသဂဋ္ဌာဝနံ နာမ ဇာတန္တိ ဟိ ကေစိ။ သာရတ္ထ။ဥ။ဂဘ။(—မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ဂ၉၉။)

ဘေသကဋ္ဌာဝနမဟာဝိဟာရ (ပု) [ဘေသက-ဋ္ဌာဝန+မဟာဝိဟာရ] ဘေသကဋ္ဌာတော ကျောင်းကြီး။ ပုန ဘေသကဋ္ဌာဝနမဟာ-ဝိဟာရေ နိသီဒိသ္မာ ဘိက္ခူ သံဃဿ ဝိတ္ထာ-ရေန ကထေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဥ။၂၂ဂ။

ဘေသဇ္ဇ (န) [ဘိသက္က+ဏျ၊ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ဥဥဝ။ နီတိ၊သုတ္တ။ဘဝဂ။ ဘိသဂ္ဂ+ဏျ။ရူ၊နှာ။၂၃ဝ] ဆေး။ ယာနိ ခေါ ပန တာနိ ဂိလာနာနံ ဘိက္ခူနံ ပဋိသာယနီယာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ။ ဝိ၊ ဘ။ဥဖ၃။ (—မ၊ဘ။ဘဥ။အံ၊၂။ဥဂ၂။ မဟာနိ။ ဥ၉၇။) ဘေသဇ္ဇာနိတိ ဘေသဇ္ဇကိစ္စံ ကရော-န္တော ဝါ မာ ဝါ၊ ဇဝံ လဒ္ဓဝေါဟာရာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၉။ ကခ်ီ။ ဘဂဘ။ဘိသက္ကဿ ဣမာ-နိ တေန အနုညာတတ္တာတိ ဘေသဇ္ဇာနိ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။ဥ၂ဂ။ (—မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ဂ၁ဘ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ဘ။ဘဖ၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ဥ။ဘ၂ဂ။)

ဘေသင်္ဇကပါလ (ပုဂ္ဂ) [ဘေသင်္ဇ+ကပါလ] ဆေးခွက်၊ ဘေသင်္ဇကပါလာနိ ပိ ကေသဉ္စိ သုသဏ္ဌာနာနိ ကေသဉ္စိ ဒုဿဏ္ဌာနာနိ ပါပုဏာတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀-၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၇။)

ဘေသင်္ဇကပါလက (ပုဂ္ဂ) [ဘေသင်္ဇ+ကပါလက] ဆေးခွက်ငယ်။ ဘေသင်္ဇကပါလကာနိ ပိ ကေသဉ္စိ သုသဏ္ဌာနာနိ ကေသဉ္စိ ဒုဿဏ္ဌာနာနိ ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁-၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။

ဘေသင်္ဇကမ္မ (နာ) [ဘေသင်္ဇ+ကမ္မ] ဆေးကုသမှု။ အယံ ရောဂေါ နာ သက္ကာ ယေန ကေနစိ ဥဒ္ဓံဝိရေစနာဒီနာ ဘေသင်္ဇကမ္မေန ဝိနေတုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။

ဘေသင်္ဇကရဏ (နာ) [ဘေသင်္ဇ+ကရဏ] ဆေးအမှုပြုခြင်း။ (ဆေးကုသခြင်း၊ ဆေးဖော်စပ်ခြင်း၊)တသ္မာ ဘေသင်္ဇကရဏေန ဥပစ္ဆိန္နံ တဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၁။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။)

ဘေသင်္ဇကရဏကာလ (ပု) [ဘေသင်္ဇကရဏ+ကာလ] ဆေးကုသရာအခါခိန်အခါ။ "ဘေသင်္ဇကရဏကာလော နာမ ဧဝံ ဟောတိ" တိ သလ္လက္ခေတွာ ဘေသင်္ဇကရဏကာလော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ဂ-၉။

ဘေသင်္ဇကရဏယောဂျတာ (ထီ) [ဘေသင်္ဇကရဏယောဂျ+တာ] ဆေးကုသခြင်းဌာ–သင့်လျော်– လျောက်ပတ်– သည်၏ အဖြစ်။ ပိတ္တသေမှ၀ါတ၀သေန ဟိ တိဿောဓာတုယော ဣဓ ဘေသင်္ဇကရဏယောဂျတာယ အဓိပ္ပေတာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၇၀။

ဘေသင်္ဇကရဏီယ (နာ) [ဘေသင်္ဇ+ကရဏီယ] ဆေးကိစ္စ။ နာ ဘေသင်္ဇကရဏီယေန ဝါ ဘေသဇ္ဇံ။ ကခ်ီ။ ၂၃၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆၉။) နာ ဘေသင်္ဇကရဏီယေနာတိ နာ ဘေသဇ္ဇေန ကိစ္စေန။ကခ်ီ၊ယော၊၄။၁၃၂။

ဘေသင်္ဇကာရိတကာလ(ပု) [ဘေသင်္ဇကာရိတ+ကာလ] ဆေးကုသစေသော အခါ။ ဇီ၀ကံ-ပေသေတွာ ဘေသင်္ဇကာရိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ပန ဒဋ္ဌာမိတ္တော၁၀ ဇာတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၄၇။

ဘေသင်္ဇကိစ္စ (နာ) [ဘေသင်္ဇ+ကိစ္စ] ဆေးကိစ္စ၊ ဆေးကုသခြင်းကိစ္စ။ပုန တေဟိ ပဥ္စမူလဘေသင်္ဇေဟိ ဘေသင်္ဇကိစ္စံ ကရိဿာမိ။ မိလိန္ဒ။ ၄၃။

ဘေသင်္ဇကိရိယ (ထီ၊နာ) [ဘေသင်္ဇ+ကိရိယ] ဆေးကုသခြင်း။ ပိတ္တာဒိရောဂါတုရော ဘေသင်္ဇကိရိယာယ တံ ရောဂပူပသမနတ္ထံ အာရောဂျံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

ဘေသင်္ဇကိရိယာကရဏ(နာ) [ဘေသင်္ဇကိရိယာ+ကရဏ] ဆေးကုသမှုပြုခြင်း၊ ဆေးကုသခြင်း။ ယာ ပနဿ ဘေသင်္ဇကိရိယာကရဏေန ဥပ္ပန္နာ ဒုက္ခဝေဒနာ။ မိလိန္ဒ။၁၁၇။

ဘေသင်္ဇကွန္ဓက (ပု) [ဘေသင်္ဇ+ခန္ဓက] ဘေသင်္ဇကွန္ဓက၊ ဆေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍– ဟောကြား– ပညတ်–တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်အပေါင်း။ ဝိနယပိဋကဂ၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ဖ-ခန္ဓက။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၀-၃၅၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၂-၃၈၆။ ဘေသင်္ဇကွန္ဓကေ သာရဒိကေန အာဗာဓေနာတိ သရဒကာလေ ဥပ္ပန္နေန ပိတ္တာဗာဓေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။)

ဘေသင်္ဇဃဋ္ဋ (ထီ၊ပု)[ဘေသင်္ဇ+ဃဋ္ဋ]ဆေးအိုး။ အက်ံသကေ လဂ္ဂေတွာ ဌပိတာဘဏ္ဍံ ပန ဘေသင်္ဇဃဋ္ဋော ဝါ ဘေသင်္ဇတ္ထဝိကာ ဝါ သစေ ဘိတ္တိ ဝါ ဘူမိ ဝါ အဖုသိတွာ ဌပိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။

ဘေသင်္ဇစကော်ဠက (ပု) [ဘေသင်္ဇ+စကော်ဠက] ဆေးထည့်စရာ ပန်းတောင်း၊ ဆေးပန်းတောင်း။ (ဆေးဗူး၊ ဆေးကြူတ်၊ ဆေး

ပုလင်း၊ ဆေးသောက္ကာ စသည်သည်း ဟော၏။) တိဟိ စ ကဟာပဏသဘေဟိ သဒ္ဒိ ဘေသင့်စကော်ဒ္ဓကံ ပူရေတ္ဝာ။ ဝိ၊၄၊၂။ဖဖ။ ဝိ၊သာဂ်ဟ။၁၁။

ဘေသင့်စုဏ္ဏ (နှ) [ဘေသင့်+စုဏ္ဏ] ဆေးမှုန့်။ ဘေသင့်ဒါနိ ဃံသေတ္ဝာ ဘေသင့်စုဏ္ဏေန နီလုပ္ပလံ ပရိဘာဝေတ္ဝာ။ စရိယာ၊၄။ ၇၀။ ဇာ၊၄၊၄။၄၀၇။

ဘေသင့်ဇာနနက (တိ) [ဘေသင့်+ဇာနနက] ဆေးအတတ်ကို သိသော၊ ဆေးကုသတတ်သော၊သူ။ (ဆေးဆရာ။) အမ္မ အာဘံ ဘေသင့်ဇံ နဇာနာမိ၊ ဘေသင့်ဇာနနကံ ပန ဇာနာမိ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၄၄၄။

ဘေသင့်ဟုမ္မ (ပု) [ဘေသင့်+တုမ္ဗ] ဆေးပူး၊ ဆေးကျည်တောက်။ ဘေသင့်နာဠိကာကြည့်။

ဘေသင့်တေလ (နှ) [ဘေသင့်+တေလ] ဆေးဆီ၊ ဆေးဖြစ်အောင် ချက်ထားသော ဆီ။ သတပါကသဟဿပါကာနဉ္စ ဘေသင့်တေလာနံ တုမ္ဟာနိ ပူရေတ္ဝာ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၆၇။ ဘေသင့်တေလဿနှစ်ကို ဘေသင့်သမ္ဘာကေန သာဓိတတေလာနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၈။

ဘေသင့်တေလပါက (ပု) [ဘေသင့်တေလ+ပါက] ဆေးဖြစ်သောဆီချက်ချိန်။ (မ။ဋ္ဌိ၊၃။ ၃၂၆–၌ တေလပါက်ကိုသာ ဖွင့်ဘည်။ ဆီချက်သူသည် အချိန်ကိုမလွန်ရ၊ အချိန်ကို မှတ်သား၍ ချက်ရ၏၊ ဘုရားရှင်သည်လည်း သတ္တဝါများကို တရားဟောချင်၌ ဉာဏ်ရင့်ချိန်နှုချိန်ကို မှတ်သား၍ တရားဟောတော်မူသည်။) ဓမ္မံ ဒေသေတ္ဝာ ဘေသင့်တေလပါကံ ဂဏှန္တော ဝိယ ကာလံ အနတိက္ကမိတ္ဝာ။ မ၊၄၊၁။၁၁၄။

ဘေသင့်ထဝိကာ (ထီ) [ဘေသင့်+ထဝိကာ] ဆေးအိတ်။ ဘေသင့်ဃရ-ကြည့်။

ဘေသင့်ဒါန (နှ) [ဘေသင့်+ဒါန] (က) ဆေးပေးလှူခြင်း၊ ဆေးလှူခြင်း။(ခ)ဆေးအလှူ။ ဆေးပစ္စည်းအလှူ။ (က) ပုန အဝိနာသာယ ဘေသင့်ဒါနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊၄၊၁။ ၉၁။ (–အဗ၊၂။၂၁။ ဝိ၊၄၊၂။၅၇။ ပေတ၊ ၄။၁၇၁။) ဘေသင့်ဒါနန္တိ ဂဗ္ဘသဏ္ဌာပန ဘေသင့်ဃ ဒါနံ။ သံ၊၎၊သစ်၊၁။၃၇၅။ (ခ) အဇ္ဈောမရဏဘာဝါယ ဘေသင့်ဒါနံ ဒေတိ။ စရိယာ၊၄။ ၂၉၈။ ဒီ၊၎၊၁။ဂဖ။ သီ၊၎၊သစ်၊၁။ ၂၇၆။

ဘေသင့်နာမ (နှ) [ဘေသင့်+နာမ] ဆေးအမည်၊ ဆေးနာမည်။ ဘေသင့်ဇေဒ်ဃကြည့်။

ဘေသင့်နာဠိကာ (ထီ) [ဘေသင့်+နာဠိကာ] ဆေးပူး၊ ဆေးကျည်တောက်။ ဘေသင့်နာဠိက (ဒီ၊၄၊၁။ဂ၅)နှင့် ဘေသင့်တုမ္ဗံ။ သီ၊၎၊သစ်၊၁။၃၆၆။

ဘေသင့်ပက္ခိတ္တ (တိ) [ဘေသင့်+ပက္ခိတ္တ] ဆေးထည့်ထားသော၊ ဆေးခတ်ထားသော။ ယံကိဉ္စိ ဘေသင့်ပက္ခိတ္တံ ဘဗ္ဗံ အနုညာတမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊၄၊၃။၃၇၃။

ဘေသင့်ပစ္စယ (ပု) [ဘေသင့်+ပစ္စယ] ဆေးပစ္စည်း။ ဘေသင့်ပစ္စယေဟိ ဂိလာနဿ ဝိညတ္တိပိ ဝဋ္ဋတိ။ သီ၊၎၊သစ်၊၁။၃၅၈။

ဘေသင့်ပဋိဂဟဏ (နှ) [ဘေသင့်+ပဋိဂဟဏ] ဆေးခံယူခြင်း၊ ဆေးခံလောက်ရုံ။ ဘေသင့်ပဋိဂဟဏမတ္တေနေဝ စ ကပါလကေန တေသံ အတ္ထော။ ဒီ၊၄၊၁။၁၇၉။ မ၊၄၊၁။၂၇၁။ သံ၊၄၊၃၊၃၃၁။

ဘေသင့်ပဋိဇဂ္ဂန (နှ) [ဘေသင့်+ပဋိဇဂ္ဂန] ဆေးကုသခြင်း, ကျေးမွေးသုတ်သင်ခြင်း။ သာမဏေရဿ ဝိယ သဗ္ဗံ ဘေသင့်ပဋိဇဂ္ဂနမ္မိ-တဿ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄၊၂။၂၆၂။

ဘေသင့္ပယေျာဂ (ပု) [ဘေသင့္+ပယေျာဂ] (၁) ဆေးဖော်စရာပစ္စည်း၊ ဆေးဘက်ဝင်ပစ္စည်း၊ ပရဆေးပစ္စည်း။ (၂) ဆေးကုသခြင်းလုံ့လပယောဂ။ (၁) အတိဝ ဝိသတိဘေသင့္ပယေျာဂေဘေတိ အတ်ဝိသံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁၊၃၅၅။ (၂) ဘေသင့္ကတ္တာ တိဘေသင့္ပယေျာဂံ ကတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၂။

ဘေသင့္ပရိက္ခာရ (ပု) [ဘေသင့္+ပရိက္ခာရ] ဆေးပစ္စည်းအသုံးအဆောင်။ ကပ္ပိုရဘဏ္ဍော-လာဒိကံ ဘေသင့္ပရိက္ခာရဠ္ဆ အံဒါသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။

ဘေသင့္ပရိဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဘေသင့္+ပရိဂ္ဂဟဏ] ဆေးခံယူခြင်း၊ ဆေးခံလောက်ရုံ။ ဘေသင့္ပရိဂ္ဂဟဏမတ္တေနေဝ ဗ ကပါလဓနေန တေသံ အတ္ထော။ အာကိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။

ဘေသင့္ပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဘေသင့္+ပရိစ္ဆေဒ] ဆေးအပိုင်းအခြား။ ကာလပရိစ္ဆေဒံ ဘေသင့္ပရိစ္ဆေဒံ ဝါ ကတ္ဝာ သံဃဝေသေန ပဝါရိတဋ္ဌာနတော တဒုတ္တရိ ဝိညာပေန္တေန။ ဝိမတိ၊၂။၃၄။

ဘေသင့္ပရိဘောဂ (ပု) [ဘေသင့္+ပရိဘောဂ] ဆေးကို–မှီဝဲ–သုံးဆောင်–ခြင်း။ သတိပစ္စယတာ ပစ္စယေ သတိ ဘေသင့္ပရိဘောဂသာ ကာရဏေ သတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၇။

ဘေသင့္ပရိယန္တ (ပု) [ဘေသင့္+ပရိယန္တ] ဆေးအပိုင်းအခြား။ ဘေသင့္ပရိယန္တေ ယေ-ဟိ ဘေသင့္ဇေဟိ ပဝါရိဘော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၃၃၈။ (–ကခ်ီ။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၆၉။)

ဘေသင့္ပါန (နာ) [ဘေသင့္+ပါန] ဆေးသောက်ခြင်း။ ယံ သန္ဓာယာတိ ယံ ဘေသင့္ပါနံ သန္ဓာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၇၀။

ဘေသင့္ပါနာနုလေပ (ပု) [ဘေသင့္+ပါနာနုလေပ] ဆေးသောက်ခြင်း, ဆေးလိမ်းခြင်း။ ဒိဿန္တိ ဘန္တေ နာဂသေန ဝေဇ္ဇာနံ ဥပက္ကမာ ဘေသင့္ပါနာနုလေပါ။ မိလိန္ဒ။၁၅၃။

ဘေသင့္ပပ္ပဓာပဝါရဏာ (ထီ) [ဘေသင့္ပပ္ပစ္ဆဲ+ပဝါရဏာ] ဆေးပစ္စည်းဖြင့်ဖိတ်ကြားခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ စာတုမာသံ ဘေသင့္ပပ္ပစ္ဆဲ-ဓပဝါရဏံ သာဒိတုံ။ ဝိ၊၂။၁၃၆။

ဘေသင့္ဗလ (နာ) [ဘေသင့္+ဗလ] ဆေး၏အစွမ်း။ ဘေသင့္ဗလေန ပန သုခေန ဒယျေ ဃျ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၄၀။

ဘေသင့္မက္ခိတ (တိ) [ဘေသင့္+မက္ခိတ]ဆေးသုတ်လိမ်းအပ်သော။ ဝစ္စမဂ္ဂေ ဘေသင့္မက္ခိကာ အာဒါနဝဋ္ဋိ ဝါ ဝေဋ္ဌနာဋ္ဌိကာ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။ဝိ၊သဂ်ဟ။၄၆၁။(နိဿယ များ၌ “ဘေသင့္မက္ခိတံ”ဟု နပုလ္လိင်ရှိ၏။ ဆေးသုတ်လိမ်းခြင်း၊လိမ်းကျံအပ်သောဆေး —ဟု အနက်ပြန်သည်။ ဆဋ္ဌမူအလို“ဘေသင့္မက္ခိကာ”သည် အာဒါနဝဋ္ဋိ ဝေဋ္ဌနာဋ္ဌိကာတို့၏ ဝိသေသနဖြစ်သည်။)

ဘေသင့္မဇ္ဇ (ပု) [ဘေသင့္+မဇ္ဇ] ကြည်လင်သောဆေး၊ ဆေးရည်ကြည်။ ဗာဟိရကံ ဟိ ဘေသင့္မဇ္ဇံ ဝေဇ္ဇာ အာသမ္ဘဓာ ပိဝန္တာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၂။)

ဘေသင့္မတ္တာ (ထီ) [ဘေသင့္+မတ္တာ]အနည်းငယ်သောဆေး၊ ဆေးအနည်းငယ်။ အတ္ထိ မေ အင္ဂ ဘေသင့္မတ္တာပိတာ။ ဒီ၊၁။၁၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၈၀။ ဘေသင့္မတ္တာတိ အပ္ပမတ္တကံ ဘေသင့္ံ “အပ္ပကော ဟိ အယံ မတ္တာသဒ္ဒေါ” မတ္တာသုခပရိစ္စာဂါ” တိ အာဒီသု ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၇၁။)

ဘေသင့္မူလ (နာ) [ဘေသင့္+မူလ] ဆေးဖိုးဝါးခ။ ကေဝလံ ဘေသင့္မူလမတ္တံ ဒေတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။

ဘေသင်္ခယောဂ (ပု) [ဘေသင်္ခ + ယောဂ] ဆေးနှင့်ယှဉ်ခြင်း၊ဆေးပေးခြင်း။ ကေဇနဝ ဘေသင်္ခယော်ဂေန တိကိစ္ဆိတုံ သက္ကော်တိ။ ဝိ၊၄၊၃။၃၉၇။ (ကေဇနေဝ ဘေသင်္ခယော်ဂေန = ဆေးတကြိမ် ပေးသဖြင့်သာလျှင်။ သျှ။)

ဘေသင်္ခယောဇန (နာ) [ဘေသင်္ခ+ယောဇန] ဆေးနှင့် ရောဂါကို ယှဉ်စေခြင်း အတတ်၊ အနာနှင့်ဆေး တည့်အောင် ပေးတတ်သော အတတ်ပညာ၊ ဆေးကုသမှု အတတ်ပညာ။ တဆာ နံ ဘေသင်္ခယောဇနံ သိက္ခာ-ပေသိ။ ဝိ၊၄၊၃။၃၉၇။ ဘေသင်္ခယောဇနန္တိ ဘေသဇ္ဇေန ရောဂဿ ယောဇနံ။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၇၀။

ဘေသင်္ခရုက္ခ (ပု) [ဘေသင်္ခ+ရုက္ခ] ဆေးပင်။ သေယျထာပိ နာမ မဟာတော ဘေသင်္ခ-ရုက္ခဿ တိဋ္ဌတော မူလံ မူလတ္ထိကာ ဟရန္တိ။ စရိယာ၊၄။ ၂၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ သီ၊ဋ္ဌသစ်၊၁။ ၂၆၂။

ဘေသင်္ခဝတ္ထ (နာ) [ဘေသင်္ခ+ဝတ္ထ] ဆေးဝတ်၊ ဆေးအလှူဝတ်။ ဘိက္ခုသံဃဿ ဘေသင်္ခ-ဝတ္ထံ နိဗ္ဗဒ်။ မ၊၁၄။၁၃၉။ (–အဘိ၊၁၊ ၂။ ၃၂၇။)

ဘေသင်္ခဝတ္ထု (နာ) [ဘေသင်္ခ+ဝတ္ထု] ဆေးပေး သော ဝတ္ထု။ ဘေသင်္ခဝတ္ထုသ္မိံ ဝိယာ(ကခ်ိ။ ၁၂၃)တိ....အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿာတိ လှမသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ ဝိယ။ ကခ်ိ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၁၈။

ဘေသင်္ခဝိညတ္တိ (ထီ) [ဘေသင်္ခ + ဝိညတ္တိ] ဆေးကို သိစေခြင်း၊ ဆေးတောင်းခြင်း။ ဆေးအလှူခံခြင်း။ တတော ဘေသင်္ခဝိညတ္တိ အဂိလာနတာ ပရိယန္တာတိက္ကမော။ ကခ်ိ။ ၂၃၆။ (–ဝိမတိ၊ ၂။၄၁။)

ဘေသင်္ခဝိညာပနဝတ္ထု (နာ) [ဘေသင်္ခဝိညာပန +ဝတ္ထု] ဆေး–တောင်းခြင်း – အလှူခံခြင်း –ဟူသောအကြောင်း။ သက္ကေသု ဆဗ္ဗဂ္ဂိ-ယေ အာရဗ္ဘ ဘေသင်္ခဝိညာပနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ကခ်ိ။ ၂၃၆။

ဘေသင်္ခဝိဓိ (ပု) [ဘေသင်္ခ+ဝိဓိ] ဆေးအစီ အရင်၊ ဆေးကုသနည်း။ အထ နံ ဉာတကာ ဝေဇ္ဇပရိဒ္ဓေန ဘေသင်္ခဝိဓိနာ ဥပဋ္ဌဟိတ္ဝာ အရောဂမကံသု။ ထေရ၊၁၊၁။၄၅၅။

ဘေသင်္ခသံဝိဓာန (နာ) [ဘေသင်္ခ+သံဝိဓာန] ဆေးစီရင်ခြင်း။ မာရေတုကာမဿ သြပါတ-အပဿေန ဥပနိက္ခိပနံ ဘေသင်္ခသံဝိဓာနံ။ ဝိ၊၁၊၂။၃၉။ (–သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၂၄။)

ဘေသင်္ခသဂ်ဟိတ (တိ) [ဘေသင်္ခ+သဂ်ဟိတ] ဆေး၌ သွင်းယူအပ်သော၊ ဆေးအဖြစ် သတ်မှတ်ထားအပ်သော။ တဋ္ဌိ ဘေသင်္ခသဂ်ဟိ-တမ္ပိ အကာလိကမေဝ၊ ပဋိဂ္ဂဟိတ်သောင ကာလိကတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၅။

ဘေသင်္ခသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဘေသင်္ခ+သမုဋ္ဌိတ] ဆေးကြောင့်ဖြစ်သော၊ (ဆေးထိုး—ဆေး စား—မှားသော)။ ဘေသင်္ခသမုဋ္ဌိတော ဝိယ ရောဂေါ အတေကိစ္ဆော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၁။

ဘေသင်္ခသမ္ဘဒါန (နာ) [ဘေသင်္ခ+သမ္ဘဒါန]ဆေး ပေးခြင်း။ ဘေသင်္ခသမ္ဘဒါနေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၈။ ကခ်ိ။၁၂၁) တိ ဂဗ္ဘပါတနဘေသင်္ခဒါ-နေန။ ကခ်ိ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၁၁။

ဘေသင်္ခသမ္ဘဂ (ပု) [ဘေသင်္ခ+သမ္ဘဂ]ဆေး ဖြစ်အောင် ချက်ထားခြင်း။ ဘေသင်္ခတေလ-ကြည့်။

ဘေသင်္ခသမ္ဘရဏ (နာ) [ဘေသင်္ခ+သမ္ဘရဏ] ဆေးစုဆောင်းခြင်း။ ဘေသင်္ခသမ္ဘရဏတ္ထ-ဥ္စေဝ တဒတ္ထံ အာမိသကိဉ္စက္ခသမ္ဘရဏတ္ထဉ္စ ပါဏံ ဟနတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။

ဘေသင်္ခသမ္မတ (တိ) [ဘေသင်္ခ+သမ္မတ] ဆေးဟု – သမုတ် – ခေါ်ဝေါ် – ပညတ်–အပ်သော။ ယံ ဘေသင်္ခဠေဝ အဃာ ဘေသင်္ခသမ္မတဉ္စ လောကဿ။ဝိ၊၃။ ၂၉၀။ ဝဇိရ။ ၂၇၁။

ဘေသင်္ခသိက္ခာပဒ (နှ) [ဘေသင်္ခ+သိက္ခာပဒ] ဘေသင်္ခသိက္ခာပုဒ်၊ 'ထောပတ် ဆီ ပျားစသော ဆေးပစ္စည်းမျှားကို အကပ်ခံပြီးနောက် ၇-ရက်သာ ဘုဉ်းပေးကောင်းသည်၊ ၇-ရက် ဇကျော်လျှင် ပါစိတ်အာပတ်သင့်စေ'ဟု ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋကး၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၃-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၁။၃၆၀-၄။ တေန သမယေနာတိ ဘေသင်္ခသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊၄။ ၂၈၀။ (—ဝဇိရ။၃၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။)

ဘေသင်္ခသေဝနာ (ထီ) [ဘေသင်္ခ+သေဝနာ] ဆေးကို—မှီဝဲ—သုံးဆောင်—ခြင်း။ ပိတ္တာဒိဒေါသေ ပန ဘေသင်္ခသေဝနာယ နိဝတ္တေန္တော၊ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၇။

ဘေသင်္ခဟာရ (တိ) [ဘေသင်္ခ+ဟရ+ဏ။ ထိ–၌ ဟာရိ,ဟာရိနီ။] ဆေးကို ဆောင်ယူသော၊ သူ။ ဘေသင်္ခဟာရီ (ပေတ။၁၄၂) တိ ဘေသင်္ခဟာရိနိယော ဩသဟောရိကာယော။ ပေတ၊၀၀။၈၁။

ဘေသင်္ခာဓိကဏ္ဏ (နှ) [ဘေသင်္ခ+အာဓိကဏ္ဏ] ဆေးကို—ညွှန်ပြ—ပြောကြား—ခြင်း။ ဝိနယာစာရံ အကောပေတွာ ဘေသင်္ခာဓိကဏ္ဏေန ဝေဇ္ဇာစရိယဘာဂေါတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၃၆။

ဘေသင်္ခောဒဿ (တိ)[ဘေသင်္ခ+ဩဒဿ]ဆေးနာမည်ဖြင့် ခွင့်ပြုအပ်သော (ထောပတ်, ဆီဦး, ဆီ, ပျား, တင်လဲ)။ ဘေသင်္ခောဒဿံ နာမ "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဘေသင်္ခာနီ"-တိ ဇဝံ ဘေသင်္ခနာမေန အနုညာတာနိ အာဟာရဇ္ဇာ ဟင်္ဂုံတုံ သမတ္ထာနိ သပ္ပိနဝနီတ-တေလမဓုဖာဏိတာနိ။ ဝိ၊၄။ ၂၉၆။(–သာ-ရတ္ထ၊ ၂။၄၃၃။) (ဝဇိရ။ ၂၇၁-၌ ဘေသင်္ခော-ဒိသ–ဟုရိ၏။)

ဘေသ္မ (တိ) [ဘီ+သ္မ။ ဘာယတိ ယသ္မာတိ ဘေသ္မံ၊ သ္မပစ္စယော။ ဓာန်၊ဠီ။၁၆၇။] ကြောက်မက်ဖွယ်သော။ ဘေသ္မာ အဂ္ဂိသမာ ဇာလာ၊ ကောသာ ဥယ္ယန္တိ ဘာဂသော။ ဇာ၊ ၂။၁၆၉။ (—၆၀၊ ၂၂၂။ စရိယာ။၄၁၅။) ဘေသ္မာတိ ဘယာနကာ။ ဇာ၊၌၊၆၊၆၀။ (—ဇာ၊၌၊၅။ ၂၀၉။ ဇာ၊၌၊၇။၁၆။ စရိယာ၊၌။ ၁၅၉။)

ဘော (ဗျ) [အာလုပ်အနက်၌ ဖြစ်သောနိပါတ်၊ ကေဝုစ် ဗဟုဝုစ် နှစ်မျိုးလုံး, လိင် ၃-မျိုးလုံး၌ "ဘော်" ဟု ပင် သုံးနိုင်၏။မောဂ်၊ ပဠိ-ကာ၊ ၂။၃၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၇၄။ ဓာန်။၁၁၃၉။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၈၇။ ယင်းနိပါတ်ပုဒ်နောင် ပဌ-မာဝိဘတ်သာ သက်သည်။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၅၅။ ဘဝန္တ—သိ ဟု ပုဒ်ခဲ့လျှင် (တိ)။ ပုလ္လိင်, နပုလ္လိင်၌ "ဘော" ဣတ္ထိလိင်၌ "ဘောတိ" ဟု ရှပ်ပြီးသည်။ ကစ္စည်း၊ ၂၄၂၊၂၄၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၇၂၊၄၇၃။ နီတိ၊ပဒ။၁၂၀–၁။ ၂၂၆–၉။] အိုအချင်း၊ အိုအရှင်၊ အိုအ-ချင်းတို့၊ အိုအရှင်တို့။ (အို, ဟယ်, အချင်း အမင်း, အမောင်၊ အနက်ဆောင်၊ နား ထောင် အာလပန။ စာစပ်နိယံ။) သမဏော ဓလု ဘော ဂေါတမော။ ဝိ၊၁။၁။ (–ဒီ၊၁။ ဂ၂။မ၊၃။၅၃။ သံ၊၁။၂၃၃။ အံ၊၂။၂၅။) ဘောတိ ဗြာဟ္မဏဘောတိကာနံ ဇာတိသမုဒါ-ဂတံ ဆာလပနမတ္တံ။ ဝိ၊၄၊၁။ဂ၄။ (–ဒီ၊၄၊ ၁။ ၂၁၉။) အာလပနမတ္တန္တိ ပိယာလာပဝစန-မတ္တံ ပိယသမုဒါဟာရာ ဟေတေ ဘောတိ ဝါ အာဝုသောတိ ဝါ ဒေဝါနမ်ိယာတိ ဝါ။ သာ-ရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁၃။ (–သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၁၆။) မယံ ဧါ ဘောတိ ဧဝံ ကလျာဏော ကိတ္တိ-သဒ္ဒါ အဗ္ဘုဂ္ဂတော။ ဒီ၊ ၂။၁၉၂။ (–အပ၊ ၂။ ၂၉၄။)

ဘောက္ခံ (ကြိ) [ဘုဥ+ဃံ။ဘောဇ္ဇာဟ-ကြည့်။] ခံစားအံ့။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘောက္ခတိ (ကြိ) [ဘုဥ+ဃတိ။ ရူ၊ နှာ။ ၃၀၈။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၀၆၀။]စားလတ္တံ့၊ခံစားလတ္တံ့။ ဧဘောက္ခတိ ဘောက္ခန္တိ။ ရူ၊နှာ။၃၀၈။ မောဂ်၊ ၆။ ၂၇။ ဘောက္ခာဟ——ဇာ၊ ၂။၁၇။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၁၇၆။ ဘောက္ခံ——ဇာ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဇာ၊ဌ၊ ၄။ ၁၃၂။

ဘောက္ခာဟ (ကြိ) [ဘုဥ+ဃာဟ။ ရူ၊ နှာ။ ၃၀၈။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၀၆၀။ နိရုဇ္ဈိ၊နှာ။၄၃၈။] စားကုန်အံ့။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘောဂ (ပု) [ဘုဥ+ဃ။ ဓာန်၊ဌိ။၆၅၄။] (၁) (က) စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ (ခ) အခြံအရံ။ (၂) (က) မြေ၏ကိုယ်၊ အခွေ။ (ခ) (သင်္ကန်းစသည်တို့၏) အခေါက်။ (၃) သုံးဆောင်–ခံစား–ခြင်း။ (၄) မြေ၏ပါးပျဉ်း။ (၅) ကောက်တာကျစ်၊ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း။ (၆) ဘောဂဗျူဟာ၊ စစ်သည်တို့ကို အစုအစု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ထားခြင်း။(၁) (က) စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ ဘောဂါမေဥပပ္ပန္နန္တု သဟမမ္မေနဘတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၇၇။ (–ဝိမာန။ ၁။ ပေတ။ ၁၃၉၊ ၂၁၆။ ဇာ၊ ၁။၇၄။ မဟာနိ။ ၁၂၀။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၇၁။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၂၅၂။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၆၂။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၂၇။ မ၊ဌ၊ ၃။၆၄။သံ၊ဌ၊ ၂။ ၈၃။ အံ၊ဌ၊၃။၂၁၃။)ဘောဂါတိ ဘုဉ်တဗ္ဗာ-ရူပါဒယော ဝိသယာ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃၁၂။ ဘော-ဂန္တိ ဝိဘဝံ။ သံ၊ဌိ၊ ၂။ ၁၀၀။ (–ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၄။ ပေတ၊ဌ။၆၆၊ ၂၆၁။ မဟာနိ၊ဌ။ ၂၄၂။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၂၊၅၄၀၆။ ဒီ၊ဌိ၊ ၂။၆၇။ ဒီ၊ဌိ၊၃။၁၁၁၊၁၃၆။ မ၊ဌိ၊၃။၃၆။ သံ၊ဌိ၊၁။၄၇။ အံ၊ဌိ၊ ၂။၃၀၈။ အံ၊ဌိ၊၃။ ၂၂၂။) (ခ) အခြံအရံ။ နာ ဟိ စိန္တာမယာ ဘောဂါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၃။ အံ၊ ဌ၊၁။ ၁၁၂။ ဘောဂါတိ-ယသပရိဝါရာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၇၀။ အံ၊ဌိ။၁။ ၁၄၃။

(၂) (က) မြေ၏ကိုယ်၊ အခွေ။ တဗေနံ ဘောဂေ ဝါနဂုံဌေ ဝါ ဂဏ္ဍေယျ။ မ၊၁။၁၀၆။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၂။ (–ဥဒါန။ ဂ၇။ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄၀။) ဘောဂေတိ သရီရေ။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၁၃။ ဘော-ဂေတိ သရီရေ၊ "ဘောဂေါတု ဖဏိနောတန္တ"-တိ ဝုတ္တံ၊ ဘုဇိယတိ ကုဋိလံ ကရီယတီတိ ဘောဂေါ။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊ ၁။၁၁၁။ (–ဥဒါန၊ ဌ၊၀၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၀။) (ခ) (သင်္ကန်းစသည်တို့၏) အခေါက်။ ပါရတော အန္တံ ဩရတော ဘောဂံ ကတ္တာ။ ဝိ၊၃။၅၉။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၀၂။ (–ဒီ၊ဌိ၊၁။၆၂။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊ ၁။၂၃၂။) (၃) သုံးဆောင်– ခံစား–ခြင်း။ ဘယေန ဘောဂတော (မ၊ဌ၊ ၂။၆၆) တိ ဘယေန သဟ သဘယံ နိဝါပပရိဘောဂ-တော။ မ၊ဌိ၊ ၂။၁၂၂။(၄) မြေ၏ပါးပျဉ်း။ (၅) ကောက်တာကျစ်၊ ကောက်ကျစ်စဉ်း-လဲခြင်း။ ဘောဂေါ သပ္ပဖဏဂေါသု၊ ကောဋိလ္လေ ဘုဥ္ဇနေ ဓနေ။ ဓာန်။ ဂ၅၉။ (၆) ဘောဂဗျူဟာ၊ စစ်သည်တို့ကို အစု အစု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ထားခြင်း။ သမတ္တာန-မနီကာနမန္နာဝုတ္တိ အညောညတော ဝုတ္တိ ဘောဂေါ။ ဓာန်၊ ဌိ။ ၃၀၁။ ဗျူဟ-ကြည့်။

ဘောဂကာမ (တိ) [ဘောဂ+ကမု+ဏ] စည်းစိမ်ဥစ္စာကို–အလိုရှိသော–လိုချင်သော၊ သူ။ ဘောဂကာမေန ကသိယာဒီသု ဝိယ အရဟတ္တကာမေန စ ဣမသ္မိံ မနသိကာရေ ကမ္မံ ကတ္တဗ္ဗန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၃။

ဘောဂကွန္ဓ (ပု) [ဘောဂ+ခန္ဓ] ဥစ္စာအစု အပုံ။ မဟန္တံ ဝါ ဘောဂက္ခန္ဓံ ပဟာယ။ ဒီ၊ ၁။၅၇။ (–ဝိ၃။၃၂၂။ ဥဒါန။၁၀၅၊ ဒီ၊ဌ၊ ၁။၁၆၃။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၉။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇၅။) ဘောဂက္ခန္ဓဿ ဘောဂရာသိ*။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁၅၄။ ဥဒါန၊ဌ။၃၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၄။ (–သီ၊ဌိ၊သစ်၊ ၂။၇၆။ မ၊ဌိ၊ ၂။၁၅၂။ အံ၊ဌိ၊ ၂။၃၇၁။)

ဘောဂကွယ (ပု) [ဘောဂ+ခယ] ဥစ္စာကုန်ခန်းခြင်း။ ရာဇစောရာဒီ ဝသေန ဘောဂကွယော ဘောဂဝိနာသောတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၆။(–အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၄။)

ဘောဂဂါမ (ပု)[ဘောဂ+ဂါမ] ဥစ္စာထွက်သောရွာ၊ အခွန်အတုတ် ထွက်သောရွာ၊ အပိုင်စားရွာ။ (ရှင်ဘုရင်က တစုံတယောက်အား အပိုင်စားပေးထားသောရွာကို ဆိုလိုသည်။) မိဂပထကန္တိ ဝေံ နာမကံ အတ္တနော ဘောဂ-ဂါမံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၁။) ဘောဂ-ဂါမန္တိ ဘောဂုပ္ပတ္တိဂါမံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇၁။

ဘောဂဂါမက (ပု) [ဘောဂဂါမ+က] ဥစ္စာတွက်သောရွာ၊ အခွန်အတုတ်ထွက်သောရွာ၊ အပိုင်စားရွာ။ သာကေတောတိ "သာကေ-တော"တိ လဒ္ဓနာမေ အတ္တနော ဘောဂ-ဂါမကေ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။

ဘောဂဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဘောဂ+ဂဟဏ]ဘောဂ-သဒ္ဒါ။ ကသ္မာ ဒါသဝါရေ ဘောဂဂ္ဂဟဏံ န ကတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၅၇။

ဘောဂဇာတ (နာ) [ဘောဂ+ဇာတ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ (ဇာတသဒ္ဒါတဇ္ဇော)။ စည်းစိမ်ဥစ္စာ အပေါင်း (ဇာတသဒ္ဒါသမ္မဟအနက်။) ကာရဏေနေဝ ပရိဘုတ္တံ ဘောဂဇာတံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၇။)

ဘောဂဇာနီ (ထီ) [ဘောဂ+ဇာနီ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ–ဆုံးရှုံး–ပျက်စီး-ခြင်း။ ပမာဒါဓိကရဏံ မဟာတိ ဘောဂဇာနိံ နိဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊၂။၇၂။ အံ၊၂။၂၂၁။ ဥဒါန။၁၀၄။

ဘောဂတဏှာ (ထီ) [ဘောဂ+တဏှာ]စည်းစိမ်ဥစ္စာဌ်–မက်မော–တွယ်တာ–ခြင်း။ ဘောဂ-တဏှာယ ဒုမ္မေဓော၊ ဟန္တိ အညေဝ အတ္တာနံ။ ခ၂၀၆၃။

ဘောဂနဂရ (ထိ၊န) [ဘောဂ+နဂရ] ဘောဂမြို့။ ယေန ဘောဂနဂရံ တေနုပသင်္ကမိ သ္သာမ။ ဒီ၊၂။၁၀၂။ (–အံ၊၁။၄၀၆။ သုတ္တနိ။၄၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။)

ဘောဂနိဒါန (နာ) [ဘောဂ+နိဒါန] စည်းစိမ်ဥစ္စာဟူသော အကြောင်း။ အပိနု သော ပုရိသော ဘောဂဟေတု ဘောဂနိဒါနံ ဘောဂါဓိကရဏံ....ဝိဟရေယျ။ အံ၊၃။၃၂၂။

ဘောဂနိမိတ္တ (နာ) [ဘောဂ+နိမိတ္တ] စည်းစိမ်ဥစ္စာဟူသော အကြောင်း။ ဒုဂ္ဂါ ပုထုဒ္ဓိသာ ဘောဂနိမိတ္တံ ဂစ္ဆထ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။)

ဘောဂန္တရ (နာ) [ဘောဂ+အန္တရ] (မြေ၏) အခွေကြား။ ဘောဂန္တရေ သိသံ ပက္ခိပိတွာ နိစ္စလော ဟုတွာ နိပဇ္ဇိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၄။)

ဘောဂန္တရာယ (ပု) [ဘောဂ+အန္တရာယ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ အန္တရာယ်။ ရဇ္ဇန္တရာယော ဇီဝိတန္တရာယော ဘောဂန္တရာယောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၄။

ဘောဂပဋိလာဘ (ပု) [ဘောဂ+ပဋိလာဘ] စည်းစိမ်ဥစ္စာရခြင်း။ အလုဒ္ဓဿ ဟိ စာဂေန ဘောဂပဋိလာဘော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။

ဘောဂပရိက္ခယ (ပု) [ဘောဂ+ပရိက္ခယ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ကုန်ခမ်းခြင်း။ ပဏ္ဍိတာ နာမ အတ္တနော သဟာယံ ဘောဂပရိက္ခယေန ခိဏမိ အခိဏမိ နု ဇဟန္တိ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၆။

ဘောဂပရိက္ခေပ (ပု) [ဘောဂ+ပရိက္ခေပ] (မြေ၏) အခွေဖြင့် ရစ်ပတ်ခြင်း။ ဥဏ္ဏာဘာဏံ ဘောဂပရိက္ခေပဿ ဝိပုလဘာဝကရဏော ကာရဏာကိတ္တနံ။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၀။ သာရတ္ထ-ဒီ။၁၄၉။

ဘောဂပရိဂ္ဂဟဏာနုသာသနီ (ထီ) [ဘောဂပရိဂ္ဂဟဏ+အနုသာသနီ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ–သိမ်းဆည်း–စီမံခန့်ခွဲ–ပုံ အဆုံးအမ။ ပေသကာရနှာပိတကာဒီနမိ့ ဓေတနံ ဒါတဗ္ဗန္တိ အယံ ဘောဂပရိဂ္ဂဟဏာနုသာသနီ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ဘဂ၂။

ဘောဂပရိဗျူဠှ (တိ) [ဘောဂ+ပရိဗျူဠှ]စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့သည်–ရောက်စေအပ်သော—ဘင်ပို့အပ်သော။ ဘောဂပရိဗျူဠှေါ(အံ။ ၂။ ၂၉) တိ ဥဒကောဃေန ဝိယ ဒါနဝသေန ဒီယမာနေဟိ ဘောဂေဟိ ပရိဗျူဠှေါ၊ဒေဝလောကံ သမ္မာပိတောတိ အတ္ထော။ ကံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဘဂ။

ဘောဂပရိယေသန (ထီ၊န) [ဘောဂ+ပရိယေသန] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ရှာမှီးခြင်း။ ယာစနာဟိ ဗြာဟ္မဏာနံ ဘောဂပရိယေသနေ ဓမ္မော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဘ၄၀။

ဘောဂပရိယေသနရက္ခန (နာ) [ဘောဂ+ပရိယေသနရက္ခန] စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို ရှာမှီးခြင်း, စောင့်ရှောက်ခြင်း။ဒုက္ခမနုဘောန္တော ဘောဂပရိယေသနရက္ခနာနိ စ ကရောန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။

ဘောဂပရိဝဋ္ဋ (ပု) [ဘောဂ+ပရိဝဋ္ဋ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ အဆက်ဆက်၊ ဆွေစဉ်မျိုးဆက် (မှလ္ဟာသော) စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ မဟတာ စ ဘောဂပရိဝဋ္ဋေန သဟ ဃရာဝါသပရိစ္စာဂေါ အဘိနိက္ခမနံ။ မ၊ဋီ၊၂။ဘဂ၆။

ဘောဂပရိဟာန (ပု) [ဘောဂ+ပရိဟာန] စည်းစိမ်ဥစ္စာဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ဝိပတ္တိတိ ဘောဂပရိဟာနာဒိဝိနာသော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၁။

ဘောဂပရိဟာနိ (ထီ) [ဘောဂ+ပရိဟာနိ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ အပ္ပမတ္တိကာ ဃော ဘိက္ခဝေ ပရိဟာနိ ယဒိဒံ ဘောဂပရိဟာနိ။ အံ၊၁။၁၃။

ဘောဂပါရိဇုည (နာ) [ဘောဂ+ပါရိဇုည] စည်းစိမ်ဥစ္စာ-ဆုတ်ယုတ်ခြင်း–ပျက်စီးခြင်း။ ဇရာပါရိဇုညံ ဗျာဓိပါရိဇုညံ ဘောဂပါရိဇုညံ ဉာတိပါရိဇုညံ။ မ၊၂။၂၄၄။ (–ဒုဋ္ဌကထာ။ ၁၁၉။ သုဘူတိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၉၁။)

ဘောဂပါရိဇုညရဟိတ (တိ) [ဘောဂပါရိဇုည+ရဟိတ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းမှကင်းသော၊ဥစ္စာပစ္စည်းမပျက်စီးသော၊ သူ။တံ ဒိသွာ ဘောဂပါရိဇုညရဟိတာပိ ဝိညူ ပဗ္ဗဇန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။

ဘောဂပါရိဇုညသံဝတ္တနိက (တိ) [ဘောဂပါရိဇုည+သံဝတ္တနိက] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဘောဂပါရိဇုညသံဝတ္တနိကမပုညမောကာသံ ကတ္ဝာ ဌိတံ ဟောတိ။ ဒုဋ္ဌကထာ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

ဘောဂပွမာဏ (ပု) [ဘောဂ+ပမာဏ]စည်းစိမ်ဥစ္စာ–အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ။ မဟတိယာဝါ ဘောဂမတ္တာယ ဘောဂပွမာဏေန သမန္နာဂတာဿ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဘောဂဗလ (နာ) [ဘောဂ+ဗလ] စည်းစိမ်ဥစ္စာစွမ်းအား။ဘောဂဗလဉ္စ ဒီဃာဝုဒုတိယံ ဝုစ္စတေ ဗလံ။ဇာ၊၂။၃။(–သံ၊၂။၄၄၃။)ဘောဂဗလန္တိ ဥပတ္ထမ္ဘနဝသေန သဗ္ဗံ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိဥပဘောဂဇာတံ ဘောဂဗလံ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ဒ၂၀။

ဘောဂဗလဟေတု (ပု) [ဘောဂဗလ+ဟေတု] ဥစ္စာပစ္စည်း စွမ်းအားဟူသော အကြောင်း။ နာ ဘိက္ခဝေ မာတုဂါမော ရူပဗလဟေတု ဝါ ဘောဂဗလဟေတု ဝါ ဉာတိဗလဟေတု ဝါ။ သံ၊၂။၄၄၅။

ဘောဂဗျသန (နာ) [ဘောဂ+ဗျသန] စည်းစိမ်ဥစ္စာပျက်စီးခြင်း။ ဉာတိဗျသနံ ဘောဂဗျသနံ ရောဂဗျသနံ သီလဗျသနံ ဒိဋ္ဌိဗျသနံ။ ဝိ၅။ ၂၃၀။ ဒီ၊၃။၁၉၆။ (–ဝိ၁။၂၇။ သံ၊၁။၃၀၀။

ဘောဂမတ္ထက (ပု) [ဘောဂ+မတ္ထက]အခွေ၏အထက်။ နဂ်ံဍံ ဟေဋ္ဌာ ကတ္တာ ဘောဂမတ္ထကေ ဖဏဲ မာဒုယမာနော နိပဇ္ဇိတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။ဂဂ။

ဘောဂမဒ (ပု) [ဘောဂ+မဒ] စည်းစိမ်ဥစ္စာဖြင့် ယစ်မူးခြင်း၊ စည်းစိမ်မာန်၊ ဓနမာန်။ ဘောဂေါပန .... မဇ္ဇနဝသေန ဥပ္ပန္နော မာနော ဘောဂမဒေါ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၉။ (–ထေရဂါဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၂၂။)

ဘောဂမဒမတ္တ (တိ) [ဘောဂမဒ+မတ္တ] စည်းစိမ်မာန်–ဓနမာန်–ယစ်မူးသော၊သူ။ စတူဟိသေဋ္ဌိပုတ္တေဟိ ဘောဂမဒမတ္တေဟိ ယောဗ္ဗနကာလေ ပါရဒါရိကကမ္မဝသေန ဗဟုံ အပုညံ ပသဝေတ္တာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။

ဘောဂမဟန္တ (တိ) [ဘောဂ+မဟန္တ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ များသော၊သူ။ ပုဗ္ဗေ ပန မံ နိဿာယ ဘောဂေသုပိ ဘောဂမဟန္တတံ ပါပုဏိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆၊၁၃၉။

ဘောဂရက္ခ (ပု) [ဘောဂ+ရက္ခ] စည်းစိမ်ဥစ္စာကို စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ဥပကာရဝဿနာတိ ဘောဂရက္ခာဒိဥပကာရဝသေန။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃၊ ၄၀၉။

ဘောဂရတ (တိ) [ဘောဂ+ရတ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ၌မွေ့လျော်သော၊သူ။ ကန္တာ သိရီဘောဂရတာ မနုဿာ။ ဇာ၊၁။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၀၃။

ဘောဂရတ္တ (တိ) [ဘောဂ+ရတ္တ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ၌ တပ်မက်မောသော၊သူ။ ဘောဂလုဒ္ဓကြည့်။

ဘောဂရဟိတ (တိ) [ဘောဂ+ရဟိတ] (၁) စည်းစိမ်ဥစ္စာမှ ကင်းသော၊ သူ။ (၂) သုံးဆောင် ခံစားခြင်းမှ ကင်းသော၊ သူ။ (၁) ပရိဇ္ဇကစ္ဆနခလောမာ ဘောဂရဟိတာ ပရမ အံ၊၁။၅၀၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၄။ ပဋိသံ။၃၇။ မဟာနိ။၃၀၉။ ဘောဂါနံ ဗျသနံ ဘောဂဗျသနံ၊ ရာဇစောရာဒိဝသေန ဘောဂဝိနာသော တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၁။ သာရတ္ထ၊ ဋီ၊၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၆၆၊ ၂၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၃။)

ဘောဂဗျသနသံဝတ္တနိက (တိ) [ဘောဂဗျသန+သံဝတ္တနိက] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဘောဂဗျသနသံဝတ္တနိကော (အံ၊၃။၇၇။ အဘိ၊က။၄၄၇) တိယဿ ကာကဏိကာမတ္တမ္ပိ ဟတ္ထေ န တိဋ္ဌတိ။ ဇဝံ ဘောဂဗျသနံ သံဝတ္တေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၂။

ဘောဂဗျသနဟေတု (ပု) [ဘောဂဗျသန+ဟေတု] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်း။နဘိက္ခဝေ သတ္တာ ဉာတိဗျသနဟေတု ဝါ ဘောဂဗျသန ဟေတု ဝါ ရောဂဗျသနဟေတု ဝါ .....နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၁၂၉-၃၀။

ဘောဂဘောဂီ (တိ) [ဘောဂ+ဘုဇ+ဏီ] စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ခံစားရသော၊သူ။ မစ္ဆိကော မစ္ဆဗန္ဓော မစ္ဆေ ဝဓိတ္တာ .....ဘောဂဘောဂီ ဝါ မဟန္တံ ဝါ ဘောဂက္ခန္ဓံ အဇ္ဈာဘဝန္တော။ အံ၊ ၂။ ၂၆၆။

ဘောဂမဏ္ဍလ (နာ) [ဘောဂ+မဏ္ဍလ] စည်းစိမ်အဖဲပါင်း။ မဏ္ဍလဿာတိ ဘောဂမဏ္ဍလေန သမန္နာဂတဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၈။ ဘောဂမဏ္ဍလဿာတိ ဂဠမဏ္ဍလဿ။ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၃။ထေး၊ ဓာတ္ဌ၊။

ဘောဂမတ္တာ (ထီ) [ဘောဂ+မတ္တာ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ-အာဘိုင်းအရှည်-ပမာဏ။ ဘောဂပမာဏကြည့်။

ကာရုညတံ ပတ္တာ ဝိဟရာမ။ သုတ္တနိ၊၆။ ၅၅။(၂)နိဿောဒကတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ အဘာဝေန ဘောဂရဟိတေ။ ဇာ၊၆။၁၅၂။

ဘောဂရာသိ (ပု) [ဘောဂ+ရာသိ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ အစုအပုံ။ ဘောဂက္ခန္ဓ–ကြည့်။

ဘောဂလာဘ (ပု) [ဘောဂ+လာဘ] စည်းစိမ်ဥစ္စာဟူသော လာဘ်၊ ရထိုက်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ သရီရေ ဟိ ရောဂါတုရေနေဝ အလဒ္ဓံ ဘောဂလာဘံ ဥပ္ပါဒေတုံ သက္ကောတိ။ ဇာ၊၆။၁။၃၀၈။

ဘောဂလုဒ္ဓ (တိ)[ဘောဂ+လုဒ္ဓ]စည်းစိမ်ဥစ္စာ၌ တပ်မက်မောသော၊ သူ။ ဘောဂလုဒ္ဓေါ (ဇာ၊ ၂။၃၃၇) တိ ဘောဂရတ္တော။ ဇာ၊၆။၇။ ၂၉၈။

ဘောဂဝုမာန (ပု) [ဘောဂ+ဝုမာန] ဘောဂဝုမာနရွာ၊ ဥစ္စာကို တိုးပွားစေတတ်သောရွာ။ တေသံ ဘောဂဝုမာနံ နာမ ဘောဂဂါမံ အဒံသု။ဇာ၊၆၊၄၁။

ဘောဂဝုမာနဂါမ (ပု) [ဘောဂဝုမာန+ဂါမ] ဘောဂဝုမာနရွာ။ ဥပသာဂရော ဒေဝဂဇ္ဇံ ဂဟေတ္ဝာ ဘောဂဝုမာနဂါမေ ဝသိ။ ဇာ၊၆၊၈၁။

ဘောဂဝုံ (ထီ) [ဘောဂ+ဝုံ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ တိုးပွားခြင်း။ဇဝံ တေ ဘောဂဝုံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊၆၊၃။၂၁၆။

ဘောဂဝတီ (ထီ) [ဘောဂဝန္တု+ဣ] စည်းစိမ်ဥစ္စာပြည့်စုံသောပြည်၊ ဘောဂဝတီပြည်၊နဂါးပြည်။ဘောဂဝတီ နာမ မန္ဒိရော ဝါသော ဟိရညဝတီတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊၂။၂၇၈။ ဘောဂဝတီ နာမာတိ သမ္ပန္နဘောဂတာယ ဧဝံလဒ္ဓနာမံ။ဇာ၊၆၊၈၆။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဘောဂဝန္တု (တိ) [ဘောဂ+ဝန္တု။ဘိ–၌ဘောဂဝတီ။] စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိသော၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ န စ ဘောဂဝါ ဟောတိ။ သံ၊၂။၄၃၆။ (–အံ၊၃။၂၉၂။ ဇာ၊ ၂။၁၀၅။)ရူပဝတီ ဘောဂဝတီ၊ ယသသိလဝတီ တတော။ အပ၊၂။၂၆၉။ န စ ဘောဂဝါတိ နု ဘောဂသမ္ပန္နော နိဒ္ဒေနော။ သံ၊၆၊ ၃။၁၂၅။

ဘောဂဝါဝါဒ (ပု) [ဘောဂဝန္တု+ဝါဒ] စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိ၏ ဟူသောစကား၊ ကြွယ်ဝ၏ ဟူသောစကား။ အဘောဂေါဝ သမာနော ဘောဂဝါဝါဒံ ဝဒေယျ။ အံ၊၃။၂၉၁။

ဘောဂဝါသိနီ (ထီ) [ဘောဂဝါသိ+ဣနီ] စည်းစိမ်ပေး၍ နေစေသော မယား၊ စည်းစိမ်ကြောင့် နေသောမယား။ ဘောဂဝါသိနီနာမ ဘောဂံ ဒတ္ဝာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ (–ဒီ၊၆၊၃။၂၃၁။ မ။၆၊၁။၂၀၃။)ဘောဂေန ဝသတီတိ ဘောဂဝါသိနီ။ ဂိ၊၆၊၂။၁၄၂။ ဘောဂေနာတိ ဘောဂဟေတု။ ဘောဂတ္ထဥ်ဝသန္တီ“ဓဘောဂဝါသိနီ”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၂၈။ (–ဒီ၊၆ီ၊၃။၂၆၁။ မ၊၆ီ၊၁။၃၀၁။)

ဘောဂဝိကလ (တိ) [ဘောဂ+ဝိကလ]စည်းစိမ်ဥစ္စာ ချို့တဲ့သော၊သူ။ ဇီဝန္တမ္ပိ ဘောဂဝိကလံ ပုရိသံ ဝိဒိတ္ဝာ။ ပေတ၊၆။၂၀၄။

ဘောဂဝိနာသ (ပု) [ဘောဂ+ဝိနာသ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်း။ ဘောဂဗျသန–ကြည့်။

ဘောဂဝိပတ္တိ (သီ) [ဘောဂ+ဝိပတ္တိ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်း။ တသ္မာဿ ဘောဂဝိပတ္တိ ဒဿေတုံ ဒလိဒ္ဒေဘိအာဒိမာဟ။ အံ၊၆၊၂။ ၇၆။

ဘောဂဝိရဟိတ (တိ) [ဘောဂ+ဝိရဟိတ] သုံးဆောင်ခံစားခြင်းမှ ကင်းသော၊သူ။ ဧဝံ-ဘောဂဝိရဟိတေ နိရုတ္ထကေ ဇာဒေတ။ပေတ၊ ၆။၅၀။ ဘောဂရဟိတ(၂) လည်းကြည့်၊

ဘောဂဝုဒ္ဓိ (ထိ) [ဘောဂ+ဝုဒ္ဓိ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ တိုးပွားခြင်း။ အပွမတ္တိကာ သော ဘိက္ခဝေ ဝုဒ္ဓိ ယဒိဒံ ဘောဂဝုဒ္ဓိ။ အံ၊၁။၁၄။

ဘောဂသံဟရဏ (န)[ဘောဂ+သံဟရဏ]စည်းစိမ်ဥစ္စာ စုဆောင်းခြင်း။ "ဘမရသ္သေဝဏ္ဏရိ-ယကော"တိ တေနေဝဿ ဘောဂသံဟရဏံ ဓမ္မိကံ ဉာယောပေတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၃၇။

ဘောဂသမဂီ (တိ) [ဘောဂ+သမဂီ] စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ကတပုညာ ဟိ မောဒန္တိ၊ သဂ္ဂေ ဘောဂသမဂီနော။ ဝိမာန။ ၇၁။ ပေတ။၁၆၈။ ဘောဂသမဂီနောတိ ဘောဂေဟိ သမန္နာဂတာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

ဘောဂသမပ္ပိတ (တိ) [ဘောဂ+သမပ္ပိတ]စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။သဒ္ဓေါ သီလေန သမ္ပဒန္နော၊ ယသော ဘောဂသမပ္ပိတော။ ဓမ္မ။၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ ယသော ဘောဂသမပ္ပိ-တောတိ....ဓနဓညာဒိကော စေဝ သတ္တဝိဓ-အရိယဓနသခ်ါတောစာတိ ဒုဝိဓော ဘော-ဂေါ၊ တေန သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော"ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။

ဘောဂသမိဒ္ဓိ (ထိ) [ဘောဂ+သမိဒ္ဓိ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဒတ္တာ ဒါနံ ယာတိ နရော သော၊ ဘောဂသမိဒ္ဓိံ ဒီဃဋ္ဌာယု။ ပဋ္ဌဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၅။

ဘောဂသမုဒါယ (ပု) [ဘောဂ+သမုဒါယ] ဥစ္စာ အစုအပုံ။ ဘောဂက္ခန္ဓောတိ ဘောဂ-ရာသိ ဘောဂသမုဒါယော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇၁။

ဘောဂသမ္ဘတ္တိ (ထိ) [ဘောဂ+သမ္ဘတ္တိ] စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဇာယတိ ဘောဂ-သမ္ဘတ္တိ၊ ဘဝေ သံသရတော မမ။ အပ၊၁။ ၃၆၅။ (-မိလိန္ဒ။၃၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။)

ဘောဂသမ္ဘတ္တိနိပ္ပါဒက (တ) [ဘောဂသမ္ဘတ္တိ+ နိပ္ပါဒက] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပြည့်စုံခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ယသ္မိံ သမယေ ဇဘောဂသမ္ဘတ္တိ နိပ္ပါဒကာဿ ပုညဿ ဇယော ဟောတိ။ ဒုဋ္ဌ၊၁၄၇။

ဘောဂသမ္ဘတ္တိဟေတု (ပု) [ဘောဂသမ္ဘတ္တိ+ ဟေတု]စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပြည့်စုံခြင်း အကြောင်း။ ဘဝသမ္ဘတ္တိဟေတုဝစန-ကြည့်။

ဘောဂသမ္ဘဒါ (ထိ) [ဘောဂ+သမ္ဘဒါ] စည်း-စိမ်ဥစ္စာ-နှင့်-၏-ပြည့်စုံခြင်း။ ဉာတိသမ္ဘဒါ ဘောဂသမ္ဘဒါ အရောဂသမ္ဘဒါ။ ဝိ၅။၁၃၀။ (-အပ၊၂။၁၀၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၇။)

ဘောဂသမ္ဘဒါဟေတု (ပု) [ဘောဂသမ္ဘဒါ+ဟေ-တု] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပြည့်စုံခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဉာတိသမ္ဘဒါဟေတု ဝါ ဘောဂ သမ္ဘဒါဟေတု ဝါ အာရောဂျ သမ္ဘဒါဟေတု ဝါ။ အံ၊၂။၁၃၀။

ဘောဂသမ္ဘန္န (တိ) [ဘောဂ+သမ္ဘန္န] စည်း-စိမ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဘောဂဝန္တ၊-ကြည့်။

ဘောဂသာရ (ပု) [ဘောဂ+သာရ] စည်း-စိမ်ဥစ္စာနှစ်။ ဒါနေန ဘောဂသာရံ ဓမ္မစရိ-ယာယ ဇီဝိတသာရဉ္စ ဂဟေတ္ဘာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၃၁။

ဘောဂသာရဒါနဒဿန (န) [ဘောဂသာရဒါ-န+ဒဿန] စည်းစိမ်ဥစ္စာနှစ် အလှူကို ပြခြင်း။ "အာသနကံ အဒါသိ ယထာနု-ဘာဝဉ္စဇဒါသိ ဒါန "န္တိ ဣဒံ ဘောဂသာရ ဒါနဒဿနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁။

ဘောဂသုခ (န)[ဘောဂ+သုခ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ကြောင့် ရသော ချမ်းသာ။ စည်းစိမ်သုံး ဆောင်ခံစားမှု ချမ်းသာ။ အတ္ထိသု ခံ ဘော

ဂသုခံ အာနဏျသုခံ အနဝဇ္ဇသုခံ။ အံ၊၁။ ၃ဂဝ။ ဘောဂေပရိဘုဥ္ဇန္တာဿ ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခံ ဘောဂသုခံ နာမ။ အံ၊၆၊၂။၃၁၄။

ဘောဂဟာနီ (ထီ) [ဘောဂ+ဟာနီ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးခြင်း။ န ဟိ တဿ ဂါ၁မ စရဏပစ္စယာ ကုလာနံ သဒ္ဓါဘာနီ ဝါ ဘောဂဟာနီ ဝါ ဟောန္တိ။ ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၂၃၇။ (–နေတ္ထိ၊၆၊ ၂၆၂၊ ဒီ၊၃၊၁။ ၁၉၉။ နေတ္ထိ၊၃၊ ၁၄၄။)

ဘောဂဟာရက (တိ) [ဘောဂ+ဟာရက] စည်းစိမ်ဥစ္စာကို– ဆောင်တတ်– ခိုးတတ်– သော၊သူ။နှုန တေ ပုဗ္ဗေ ပရေသံ ဘောဂဟာရကာ စောရာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉။

ဘောဂဟေတု (ပု) [ဘောဂ+ဟေတု] (က) စည်းစိမ်ဥစ္စာဟူသော အကြောင်း။ (ခ) စည်းစိမ်ဥစ္စာကို သုံးဆောင်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ (က) တေ မံ တတ္ထ ဝမိံသု ဘောဂဟေတု။ ဝိမာန။ ၇၀။ (–အံ၊၃။၃၂၂။ ပေတ။၁၉၅။)ဘောဂဟေတူတိ အာမိသကိဉ္စိက္ခနိမိတ္တံ။ ဝိမာန၊၆၊၂၃။ (ခ) ယံ ဘောဂဟေတူ (ဇာ၊၁။၁၁၉။) ဘိ ယဿ ဓနဿ ပရိဘုဥ္ဇနဟေတု မယံ ဒါနဿဒ္ဓံ ဝိဇဟေမု ပရိစ္စဇေယျာမ။ ဇာ၊၆၊၃။၁၂၀။

ဘောဂါဓိကရဏ (နာ) [ဘောဂ+အဓိကရဏ] စည်းစိမ်ဥစ္စာဟူသောအကြောင်း။ ဘောဂနိဒါန–ကြည့်။

ဘောဂါဓိဂမ (ပု) [ဘောဂ+အဓိဂမ] စည်းစိမ်ဥစ္စာကိုရခြင်း။ အပါယာဒိကော လောကော အယံ ဇန္တု၊ ဘောဂါဓိဂမတ္ထံ တဏှာဝိနိစ္ဆယံ.... ကုရုတော။ မဟာနိ၊၆။၃၁၀။

ဘောဂါဓိဂမန (နာ) [ဘောဂ+အဓိဂမန]စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ရခြင်း။ အယံ ဇန္တု၊ ဘောဂါဓိဂမနတ္ထံ တဏှာဝိနိစ္ဆယံ.... ကုရုတော။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။၂၆၇။

ဘောဂါဓိပ္ပါယ (တိ) [ဘောဂ+အဓိပ္ပါယ] စည်းစိမ်ဥစ္စာကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ဘောဂါဓိပ္ပါယာ (အံ၊ ၂။ ၃၁၀) တိ ဘောဂသံဟရဏတ္ထံ ဌပိတာဓိပ္ပါယာ ပဝတ္တအဏ္ဏာသယာ။ အံ၊၆၊၃။၁၀၉။ ဘောဂေ အဓိပ္ပါယော ဧတေသန္တိ ဘောဂါဓိပ္ပါယော။ အံ၊၆၊၃။၁၁၇။

ဘောဂါပါယမုခ (နာ) [ဘောဂ+အပါယမုခ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်းအကြောင်း။ သုရာပါနဿ ဘောဂါပါယမုခဘာဝေန ဝတ္တုကာမတာယ "စတ္တာရော" တေ့ဝ အဝေါစ။ ဒီ၊၆၊၃။၁၂၀။

ဘောဂါဘာဝ (ပု) [ဘောဂ+အဘာဝ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ မရှိခြင်း။ ဘောဂါဘာဝေန ဟိ နိဒ္ဓနဿ ယသော ဟာယတိ။ဇာ၊၆၊ ၅။၁၀၅။

ဘောဂါသာ (ထီ) [ဘောဂ+အာသာ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ– ၌– ကို– တပ်မက် တွယ်တာခြင်း။ သယနဂဒ္ဓေယေဝ ဝါ တိတ္တံ ဘောဂါသာယ အကာပဏံ။ ဇာ၊၆၊၃။၁၀၅။

ဘောဂိက (တိ) [ဘောဂ+ဣက] စည်းစိမ်ခံစားခြင်းရှိသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘောဂိယ (တိ) [ဘောဂ+ဣက] စည်းစိမ်ခံစားခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဘောဂိယာ (ဒီ၊၃။ ၁၂၁) တိ ဘောဇကာ။ ဒီ၊၆၊၃။၁၀၇။ ရာဇတော ယထာလဒ္ဓဂါမနိဂမာဒိံ ဣဿရဝတာယ ဘုဥ္ဇန်္တိတိ ဘောဇကာ၊ တာဒိသော ဘောဂေါ ဧတေသံ အတ္ထိ, တတ္ထ ဝါ နိယုတ္တာတိ ဘောဂိကာ၊ တေ ဧဝ "ဘောဂိယာ"တိ ဝုစ္စာ။ ဒီ၊၆၊၃။၁၀၇-၈။

ဘောဂီ (ပု) [ဘောဂ+ဣ။ခေန်၊ဋီ။ဖ်၅၃။] (၁) အခွေရှိသူ။ (မြေ့, နဂါး။) (တိ) (၂) စည်းစိမ်ရှိသော၊ စည်းစိမ် ခံစားသော၊ သူ။ (၁) ဒေဝမနုဿာ စတုပ္ပဒါ၊ ပက္ခိဂဏာ ဥရဂါ စ ဘောဂိနော။ ဇာ၊၁။၁၁၁။(–ဇာ၊၂။၂၂၅၊ ၃၀၄။) ဘောဂိနောတိ မဟန္တေန သရီရ

ဘောဂေန သမန္နာဂတာ။ဇာ၊၁၊၇၃။ (–ဇာ၊၁၊၇။ ၂၇၊ ၂၂၉။) (တိ) (၂) ဘောဂီ (ထေရ။၃၃၀)တိ ဘောဂိယာ။ ထေရ၊၁၊ ၂။ ၃၀၈။

ဘောဂုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဘောဂ+ဥပ္ပတ္တိ] (က) စည်းစိမ်ဥစ္စာ – ဖြစ်ခြင်း – ရခြင်း။ (ခ) စည်းစိမ်ဥစ္စာ – ဖြစ်ပေါ်ရာ – ထွက်ရာ။ (က) ဝိတ္တလာဘ်ဿိ ဓနလာဘံ၊ ဘောဂုပ္ပတ္တိန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊၁။ ၂၂၉။ (ခ) ဘောဂဂါမ-ကြည့်။

ဘောဂုပ္ပတ္တိဂါမ (ပု) [ဘောဂုပ္ပတ္တိ+ဂါမ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ထွက်ရာရွာ၊ အခွန်အတုတ်ထွက်ရာရွာ။ ဘောဂဂါမ-ကြည့်။

ဘောဂုပ္ပတ္တိဋ္ဌာန (နှ) [ဘောဂုပ္ပတ္တိ+ဋ္ဌာန]စည်းစိမ်ဥစ္စာဆွက်ရာအရပ်၊ အခွန်အတုတ်ထွက်ရာအရပ်။ အာယန္တိ ဘောဂုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၉။

ဘောဂုပ္ပါဒ (ပု) [ဘောဂ+ဥပ္ပါဒ] (က) စည်းစိမ်ဥစ္စာ – ဖြစ်ခြင်း – ထွက်ခြင်း၊ အခွန်အတုတ် ထွက်ခြင်း။ (ခ) စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်း။ (က) သမုဒယသဒ္ဒာတိတိ သမုဒယသဒ္ဒာတိ ဘောဂုပ္ပါဒေါ၊ ဒီ၊၁၊၁။ ၃၂၀။သမုဒယသဒ္ဒာတိတိ အာယုပ္ပါဒေါတိတိ အာဟ'ဘောဂုပ္ပါဒေါ'တိ။သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၂၁။ (ခ) ဥဋ္ဌာနန္တိ ဘောဂုပ္ပါဒေယုဋ္ဌာပယုတ္တတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။

ဘောဂုပ္ပါဒန (နှ) [ဘောဂ+ဥပ္ပါဒန] စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်း။ဃရာဝါသံ ဝသန္တောနံဂဟပတိနံ ဘောဂုပ္ပါဒနတ္ထာယ အနလသ္သဆေက ကုသလဘာဝသခ်ိတ် ဒက္ခံ နာမ သာခု။ဇာ၊ ၁၊၃၄၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။)

ဘောဂုပ္ပါဒနကောသလ္လ (နှ) [ဘောဂုပ္ပါဒန+ကောသလ္လ] စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်း–လိမ္မာ – ကျွမ်းကျင် – ခြင်း။ ဒက္ခေယျန္တိ နာနုပ္ပကာရေန ဘောဂုပ္ပါဒနကောသလ္လံ။ဇာ၊ ၁၊၃၄၂။၄၄၄။

ဘောဂုပ္ပါဒနစက္ခု (နှ) [ဘောဂုပ္ပါဒန + စက္ခု] စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်း၌ သိမြင်သော ပညာမျက်စိ၊ စီးပွားရေးအမြင်။ တတ္ထာဝတာ ဘောဂုပ္ပါဒနစက္ခုနော စ ပုညကရဏ စက္ခုနော စ အဘာဝေါ ဝုတ္တော။ အံ၊ ၁၊ ၂။၉၆။

ဘောဂူပကရဏ (နှ) [ဘောဂ + ဥပကရဏ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ အဆောက်အဦ။ ဂေဟော ဌတွာ ဃရာဝါသံ ဝသန္တော ဘောဂူပကရဏာနိ-စေဝ ဂဟဋ္ဌသီလာဒီနိ စ သေနသီလာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။၃၂၄။

ဘောဂူပဃာတိကာ(ထီ) [ဘောဂ +ဥပဃာတိကာ] စည်းစိမ်ဥစ္စာကို (မကောင်းသော သုံးဆောင်မှုဖြင့်)ဖျက်စီးခြင်း။ ဘောဂူပဃာတိကာ(ဝိ၊၅။ ၂၁၄) နာမ ပရိဘောဂူပဃာတော သံဃိကံ ဝါ ပုဂ္ဂလိကံဝါ ဒုပ္ပရိဘောဂံ ဘုဉ္ဇတော "ဘောဂူပဃာတိကာ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၁၊၄။၁၆၁။

ဘောဂ္ဂ (တိ) [(ခ) ဘန္ဇ+ဏျ။ (၂) ဘုဇ + ဏျ။ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ဘောဂ္ဂံ။ နိရုတ္တိ၊နှ၁၊၂၀။ ၅၃၃။] (ခ) ကောက်ကွေးသော၊ ခါးကုန်းသော၊ သူး။ (၂) သုံးဆောင်ခံစားအပ်သော (စည်းစိမ်ဥစ္စာ)။ (ခ)ဂေါပါနသိဝင်္ကံ ဘောဂ္ဂံ ဒဏ္ဍပရိယန်။ ဒီ၊ ၂။၁၀။ မ၊၁။၁၂၊။ အံ၊ ၁။၁၃၇။ (–မဟာနိ။၉၃။) ဘောဂ္ဂန္တိ ခန္ဓေ, ကဋိယံ့ဇာဏူသုတိ တီသု ဌာနေသု ဘောဂ္ဂ-ဝင်္ကံ။ ဒီ၊ ၁၊ ၂။ ၄၆။ ဘောဂ္ဂန္တိ ဘဂ္ဂံ၊ ကုမိနာပိဿ ဝင်္ကဘာဝမေဝ ဒီပေတိ။မ၊၁၊ ၁။၃၆၅။(-အံ၊၁၊ ၂။၁၁၀။မဟာနိ၊ ၁။၂၁၆။) ဘောဂ္ဂန္တိ အတိဝိယ ဝင်္ကတာယ ဘောဂ္ဂံ။ တာဒိသံ ပန သရိရံ ဘဂ္ဂံ ဝိယ ဟောတီတိ အာဟ'ဘဂ္ဂ'န္တိ။မ၊၁၊ ၂။၄၅။ (၂) ရာဇတော ဘောဂ္ဂံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ အဿတ္ထီတိ ရာဇဘောဂ္ဂေါ၊

ဝိ၊ဌ၊ ၂။၂၅ ၂။ကခံ၀ါ။၁၆၉။ (-မ၊ဌ၊၃။၂ဂ၃။ ကခံ၀ါ၊ယော၁၊ မဟာဋီ။၃။၁ ၂၅။)

ဘောဂဝကံ(တိ)[ဘောဂ+ဝကံ]အလွန်ကောက်ကွေးသော၊ ခါးကုန်းသော၊သူ။ ဘောဂ(၁)ကြည့်။

ဘောဂသရီရ (ကို) [ဘောဂ+သရီရ] ကောက်ကွေးသော ကိုယ်ရှိသော၊ခါးကုန်းသော၊ သူ။ အစေလကဝတာဒိနာ ဘောဂသရီရတာယ ဘောဂ္ဂါ။သံ။ဋီ၊၁။၁ဂ၁။

ဘောဇ် (တိ) [ဘောဇေန္တ+သိ] စားစေသော သူသည်။ ဘောဇေန္တ-ကြည့်။

ဘောဇ (ပု) [ဘုဇ+အ] (၁) ရွာစား၊ ရွာစားမင်း၊ မြို့စားမင်း။ (၂) မုဆိုး။ (၃) ဘောဇမည်သူ၊ ဘောဇဆေးဆရာ။ (၁) ဘောဇာတိဘောဂိယာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၄။(ပါဠိတော်၌ 'ဘောဂိ'ရှိ၏။) (၂) ဘောဇပုတ္တ-ကြည့်။ (၃) ဓမ္မန္တရိဝေတ္တရဏ်ီ စ ဘောဇာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၅၀)တိ ဇေတ ဧဝံနာမကာ ဝေဇ္ဇာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၅၀၃။

ဘောဇက (ပု) [ဘုဇ+ဏ္ဍု]ရွာစား၊ရွာစားမင်း၊ မြို့စားမင်း။ ကေဿ ရညော ဝါ ဘောဇကဿ ဝါဂါမေ၁၊ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ ဘောဂိယ-လည်းကြည့်။

ဘောဇကဂိရိဝိဟာရ (ပု) [ဘောဇက+ဂိရိဝိဟာရ]ဘောဇကဂိရိကျောင်း၊ မြို့စားမင်းဆောက်လုပ်သော တောင်ကြားကျောင်း။ ရာဇာ ကောဋိနပရိစ္စာဂေန ဘောဇကဂိရိဝိဟာရံ-နာမ ကာရေတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၀။

ဘောဇကဝါစက (တိ) [ဘောဇက+ဝါစက] ရွာစားမင်းအနက်ကို ဟောသော(သဒ္ဒါ)။"ခတ္တိ-ယာ ဧဘောဇရာဇာနော၊ အနုယုတ္တာ ဘဝန္တု-တေ"တိ အာဒိသုဝိယ ဟိ ဋီကာယံ ဝုတ္တော ဘောဇသဒ္ဒေါ ဘောဇကာဝါစကောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၃။

ဘောဇန[၁] (န) [ဘုဇ+ယု။ ဘုဉ်ယတိ ပရိဘုဉ်-ယတီတိ ဝါ ဘောဇန်။ စတ္တာရောပစ္စယာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ ဘုဉ်ခုနံ ဘောဇနံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၇၀။] (၁)(က)စားအပ်သော အာဟာရ၊ စားဘွယ်၊ ဘောဇဉ်။ (ဘောဇဉ် ၅-ပါးကို ဘောဇနီယပုဒ်ကြည့်။) (ခ) သုံးဆောင်အပ်သော (ပစ္စည်းလေးပါး)။ (၂) စားခြင်း။ (၁)(က) လဒ္ဓါနု သံဝိဘာဇေဟိ၊ အနုံပါနဉ္စ ဘောဇနံ၊ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၁။ (-အပ၊ ၁။၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။) အနုံပါနဉ္စ ဘောဇနဿ်ဿ..... အညံ ဝါ ဘုဉ်တဗ္ဗယုတ္တကံ ဘောဇနံ။ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။၂၂၇။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၅၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။) (ခ)ယဒတ္ထိယံ ဘောဇနံ ဘုဉ်မာနော။ ထေရ။ ၂၂၂။ ဘုဉ်ယတိ ပရိဘုဉ်ယတီတိ ဝါ ဘော-ဇနံ။ စတ္တာရော ပစ္စယာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ (၂) အတိက္ကန္တေ မဇ္ဈန္ဟိကေ ယာဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမနာ ဘောဇနံ ဝိကာလဘောဇန်-နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၁။ ဘာဝ-သာဓနော စေတ္ထ ဘောဇနသဒ္ဒေါ အဇ္ဈော-ဟရဏတ္ထဝါစကောတိ ဒီပေတိ 'ယာဝသူရိ-ယတ္ထင်္ဂမနာ ဘောဇန'န္တိ ဣမိနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၄၆။ (-သာရတ္ထ၊၃။ ၂၅၂-၃။)

ဘောဇန[၂](န)[ဘောဇန+ဘောဇန။ဘောဇန+အဇ္ဈောဟရဏ] ဘောဇဉ်-စားဘွယ်--ကို စားခြင်း။ ယထာ စ ရတ္တ။ပရတောတိတ္ထေ ရတ္တိဘောဇနံ ရတ္တိသဒ္ဒေန ဝုစ္စတိ ဧဝမေတ္ထ ဘောဇနဇ္ဈောဟရဏံ ဘောဇနသဒ္ဒေန၊ဝိကာ-လေ ဘောဇနံ ဝိကာလဘောဇနံ၊ တတော ဝိကာလဘောဇနာ။ ဝိကာလေ ယာဝကာလိ-ကဝတ္ထုဿ အဇ္ဈောဟရဏာတိ အတ္ထောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၄၆။ (—သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၂။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၅။)

ဘောဇနကာလ (ပု) [ဘောဇန + ကာလ] ဘောဇဉ်-စားဖွယ်-စားချိန်။ ဘောဇနကာ-

လေ ကေကဲ့ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဒေန္တိ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၅၅။ (– အပ၊ဌ၊၂။၂၁၄။ဇာ၊ဌ၊၅။၂၄၁။)

ဘောဇနကိစ္စ (န) [ဘောဇန+ကိစ္စ] ဆွမ်းဘုဉ်းပေး–ထမင်းစား–မှုကိစ္စ။တတော ဘောဇနကိစ္စံ နိဋ္ဌာဓပတ္တာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၁။ တေရ၊ဌ။၂။၃၇၁။ အပ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ (–သာ၀တ္ထု၊၃။ ၅၅။)

ဘောဇနကိစ္စကရဏ (န) [ဘောဇနကိစ္စ+ကရဏ] ဆွမ်းဘုဉ်းပေး–ထမင်းစား–မှုကိစ္စကို ပြုခြင်း။ ဝတ်နာမ ဘောဇနကိစ္စကရဏာဒိ။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၃၂၀။

ဘောဇနကိစ္စဝေလာ (ထီ) [ဘောဇနကိစ္စ+ဝေလာ] ဆွမ်းဘုဉ်းပေး–ထမင်းစား–မှု ပြုချိန်။ အာဟာရကရဏဝေလန္တိ ဘောဇနကိစ္စဝေလံ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၀။

ဘောဇနကိရိယ (ထီ၊န) [ဘောဇန+ကိရိယ] စားခြင်းအမှု၊ စားမှုကိစ္စ။ အ၀သိတာ မေ ဘောဇနကိရိယာတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၁။၉၇။ (–မ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။)

ဘောဇနဂိဒ္ဓ (တိ) [ဘောဇန+ဂိဒ္ဓ] စားဖွယ်–ဘောဇဉ်–၌ တပ်မက်မောသော၊ သူ။ လ္ဟမာယ ဂါထာယ ဘောဇနဂိဒ္ဓတာယ ဘောဇနမစ္ဆရိယံ ကော်ဃေ၀ ပရာဂ၀မုခံ ဝုတ္တံ။သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၅၄။

ဘောဇနဂ္ဂ (န) [ဘောဇန+အဂ္ဂ] ဘောဇဉ်ဦး၊ စားဦး စားဖျား။သော နိပ္ပဇ္ဇမာနသု သဿသု ခေတ္တဂ္ဂံ ရာသဂ္ဂံ ကောဋ္ဌဂ္ဂံ ကုမ္ဘိအဂ္ဂံ ဘောဇနဂ္ဂန္တိ လ္ဟမာနိ ပဋ္ဌ အဂ္ဂါနိ ဒေတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၅၆။

ဘောဇနဂ္ဂဒါန (န) [ဘောဇနဂ္ဂ+ဒါန] ဘောဇဉ်ဦး အလှူ။ စားဦးစားဖျား အလှူ။ လ္ဟဒမဿဘောဇနဂ္ဂဒါနံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၅၇။

ဘောဇနဇ္ဈောဟရဏ (န) [ဘောဇန+အဇ္ဈောဟရဏ] စားဖွယ်ဘောဇဉ်ကို – စားခြင်း– မျိုခြင်း။ ဘောဇန၂–ကြည့်။

ဘောဇနဇ္ဈောဟာရ (ပု) [ဘောဇန+အဇ္ဈောဟာရ] စားဖွယ် ဘောဇဉ်ကို– စားခြင်း– မျိုခြင်း။ အနိ၀ါရေတ္၀ာ ဘောဇနဇ္ဈောဟာရော။ ဝိမတိ၊၂။၅၀။

ဘောဇနတဏှာ (ထီ) [ဘောဇန + တဏှာ] စားဖွယ် ဘောဇဉ်၌ တပ်မက်မောခြင်း။ ဘောဇနတဏှာယ အာကဆိယမာနဟဒယော တံ ကုစ္ဆိပုရံ ဘုဉ်္ဇတ္၀ာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅။

ဘောဇနတ္ထ (ပု) [ဘောဇန+အတ္ထ] (၁) စားဖွယ် ဘောဇဉ်ကို စားခြင်းအကျိုး။ (၂) စားဖွယ်ဘောဇဉ်–ဖြင့်— ကို– အလိုရှိခြင်း။ (၁) နာဂါ အယံ နီယတိ ဘောဇနတ္ထာ။ဇာ၊၂။၇၀။ (—အပ၊ဌ၊၂။၀၂။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၂။) ဘောဇနတ္ထာတိ ဘောဇနတ္ထာယ။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၁၇၀။ (၂) နှ တဝ ဘောဇနတ္ထော (ဇာ၊၁။ ၂၉၁)တိ ကိံ အဇ္ဇ တဝ ဘောဇနေန အတ္ထော နတ္ထိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၂၉။

ဘောဇနတ္ထိက (တိ) [ဘောဇန + အတ္ထိက] ဘောဇဉ်—ဖြင့် —ကို — အလိုရှိသော၊ သူ။ တတ္ထ ယာစနကေ ဒိသ္၀ာ၊ အာဂတေ ဘောဇနတ္ထိကေ။ပေတ။၁၅၇၊ပေတ၊ဌ၊၁၁၆။

ဘောဇနတ္ထိ(တိ)[ဘောဇနတ္ထ+ဣ] ဘောဇဉ်–ဖြင့်–ကို–အလိုရှိသော၊ သူ။ ဘောဇနံ ဘောဇနတ္ထိနံ သမ္မဒေ၀ ပ၀ေစ္ဆထ။ ဇာ၊၂။၃၂၂။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၄၉။

ဘောဇနဒါန (န) [ဘောဇန+ဒါန] စားဖွယ် ဘောဇဉ်ကို လှူဒါန်းခြင်း။စဘုရာသီတိ ထာလိပါကသဟဿာနိ ဘောဇနဒါနဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ စရိယာ၊ ဌ။၄၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၁၊၁၇၃။)

ဘောဇနဒါယက (ပု) [ဘောဇန+ဒါယက] စားဖွယ်ဘောဇဉ်ကို လှူသူ၊ ဘောဇနဒါယက ဆေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဘောဇနဒါ-ယကော ထေရော ဣမာဂါထာယော အဘာ-သိတ္ထ။ အပ၊၁။ ၂၈၈။ (–မိလိန္ဒ။၁၆၈။)

ဘောဇနနိမိတ္တ (တိ) [ဘောဇန+နိမိတ္တ] စားဖွယ် ဘောဇဉ်လျှင် အကြောင်းရှိသော၊ စားဖွယ် ဘောဇဉ်စားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ ဘတ္တသမ္မဒ-ကြည့်။

ဘောဇနနိယာမ (ပု) [ဘောဇန+နိယာမ] သုံးဆောင် စားသောက်နည်း ထုံးတမ်း စဉ်လာ။ ဘတ္တန္တိ မနုဿာနံ ဘောဇနနိယာ-မေန ပဋိယာဒိတဘတ္တံ။ ဇာ၊၄၊၃။ ၂၉၄။

ဘောဇနနိဿိတ (တိ) [ဘောဇန+နိဿိတ] စားဖွယ် ဘောဇဉ်ကို မှီသော။ ဘောဇနနိဿိ-တံ ပန အာဟာရေ ပဋိကူလသညံ။ မ၊၃။ ၃၇၄။ အံ၊၃။ ၈၃။

ဘောဇနန္တရာယ (ပု) [ဘောဇန+အန္တရာယ] ဘောဇဉ်၏ အန္တရာယ်။ ဘောဇနပဋိဗန္ဓ-ကြည့်။

ဘောဇနပစ္စယ (ပု) [ဘောဇန+ပစ္စယ] (၁) စားခြင်းဟူသောအကြောင်း။ (၂) သုံး-ဆောင် စားသောက်ဖွယ်ပစ္စည်း။ (တိ) (၃) စားခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ (၁) ဣမာ ပဋိ အာပတ္တိယော ဘောဇနပစ္စယာ အာပဇ္ဇ-တိ။ ဝိ၊၃။ ၂၃၂။ (၂) တသ္မာ အနုပါဒါ ပရိနိဗ္ဗာနတ္ထံ ဘောဇနပစ္စယေ ဘုဥ္ဇမာနော။ ထေရ၊၃။ ၇၁။ (တိ) (၃) ကောသနဘော-ဇနေ ရတ်၊ နယတိ ဘောဇနပစ္စယာ ရူဇာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၆၄။

ဘောဇနပဋိက္ခေပ (ပု) [ဘောဇန+ပဋိက္ခေပ] စားဖွယ်ဘောဇဉ်ကို ပယ်မြစ်ခြင်း။ ဝိပက္ခ-တ ဘောဇနတာဒိ ဧတသ္မိံ သတိ ဘောဇ-နပဋိက္ခေပေါ။ မ၊၃။ ၁၈၅။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။၅၉။)

ဘောဇနပဋိဗန္ဓ (ပရိဗန္ဓ) (ပု) [ဘောဇန+ပဋိ-ဗန္ဓ] စားခြင်း၏ အနှောင့်အယှက်၊ စားခြင်း၏ အန္တရာယ်။ ပဋိဗန္ဓန္တိ ဘောဇနပဋိဗန္ဓံ၊ ဘောဇနန္တရာယန္တိဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၂။ ပဋိဗန္ဓန္တိ ဘောဇနပရိဗန္ဓံ ဘောဇ-နန္တရာယန္တိဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၁-၌ 'ပဋိဗဒ္ဓံ' ဟု ရှိသည်၊ သာ-ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၂-၌လည်း 'ဘောဇနပဋိဗဒ္ဓံ' ဟူ၍ ရှိ၏၊ ဤနေရာ၌ 'ပဋိဗန္ဓ=ပရိဗန္ဓ' ရှိသော ပါဠိသာသင့်လျော်သဖြင့် 'ပဋိဗန္ဓ=ပရိဗန္ဓတို့' ကို မူမှန်ထား၍ ရေးသည်။)

ဘောဇနပ (ပ္ပ) ဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဘောဇန+ပဋိသံယုတ္တ] ဘောဇဉ်နှင့်-ယှဉ်စပ်-စပ်လျဉ်း-သော။ ပတ္တဓောဝနောဒကံ ဘောဇနပဋိသံ-ယုတ္တံ။ ဝဇိရ။၃၄၈။ (–ဝိမတိ၊၂။ ၂၈၇။) ဘောဇနပ္ပဋိသံယုတ္တေသု ပဌမေ သက္ကစ္စန္တိ သတိ ဥပဋ္ဌပေတ္ဝာ။ ကခ်။ ၂၈၁။

ဘောဇနပဋ္ဌ (ပု) [ဘောဇန+ပဋ္ဌ] ဘောဇဉ် ကိစ္စအတွက်–ကြာမြင့်ခြင်း–အချိန်-ကုန်ခြင်း။ ဘောဇနပဋ္ဌမတ္တ (အံ၊၃။ ၁၄၁) နှစ် ဂေါစရဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာဟာရ ပရိဘောဂသညိတံ ဘောဇနပဋ္ဌမတ္တံ။ အံ၊၃။ ၁။၁၅၅။

ဘောဇနပရိစ္ဆေဒဒဿန (န) [ဘောဇနပရိစ္ဆေ-ဒ+ဒဿန] သုံးဆောင်မှု အပိုင်းအခြားကို ပြခြင်း။ ကာရဏာဝစနံ သုန္ဒရံ ဘောဇနပရိစ္ဆေ-ဒဒဿနတော။ ဝဇိရ။၅၇၈။

ဘောဇနပရိဏာမ (ပု) [ဘောဇန+ပရိဏာမ] စားဘုယ် – ဘောဇဉ်-အစာ–ကျေညက်ခြင်း။ တတ္ထပရိဏာမဿာတိ ဘောဇနပရိဏာမဿ နိဿန္ဒဘိကဿ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။ ၁၅၉။ (–မူလဋ္ဌီ၊ ၁။၃၀။)

ဘောဇနပရိယန္တိက (တိ) [ဘောဇနပရိယန္တ+ဣက] ဘောဇဉ်ကုန်ခြင်း အဆုံးရှိသော၊ သူ။

ဘောဇနဖလက (နာ) [ဘောဇန+ဖလက] ထမင်းစားရာ ပျဉ်ချပ်၊ စားပွဲ။ ဒါရှာင်္ကာသဉာပရိ ပါဒေ ဌပေတ္ဝာ ဘောဇနဖလကံ ပိယကတပိဋ္ဌံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၅။

ဘောဇနဘဏ္ဍ (နာ) [ဘောဇန+ဘဏ္ဍ] ဘောဇဉ် ထည့်သော ဘဏ်ဟာ၊ ပဲ့ဘော်အုပ်။ ရာဇကုလတော စောရေဟိ ဘောဇနဘဏ္ဍံ အဝဟရိံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၅။

ဘောဇနမစ္ဆရိယ (နာ) [ဘောဇန + မစ္ဆရိယ] စားဖွယ်–ဘောဇဉ်–၌ ဝန်တိုခြင်း။ ဘောဇနဂ်ဒ္ဓ-ကြည့်။

ဘောဇနမတ္တညူ (တိ) [ဘောဇနမတ္တ+ညူ] ဘောဇဉ်(ကို သုံးဆောင်ခြင်း)၌ အတိုင်းအရှည်ကို သိသော၊ သူ။ (ဘောဇဉ်ကို ရှာမှီးခြင်း, ခံယူခြင်း, သုံးဆောင်ခြင်း, ဆင်ခြင်ခြင်း, စွန့်လွှတ်ခြင်းတို့၌ အတိုင်းအရှည်သိသူကို 'ဘောဇနမတ္တညူ'ဟု ခေါ်သည်။ မွေ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၇။) ဘောဇနမတ္တညူ ဟိ သုခဝိဟာရော ဟောတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၉)။

ဘောဇနမတ္တဝန္တု (တိ) [ဘောဇနမတ္တာ+ဝန္တု] သုံးဆောင်–စားသောက်–မှု၌အတိုင်းအရှည် –ရှိသော–နှင့် ယှဉ်သော။ မတ္တာ တေဿ အတ္ထီတိ မတ္တံ၊ ဘောဇနမတ္တဝန္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။

ဘောဇနယောဂ္ဂ (တိ) [ဘောဇန + ယောဂ္ဂ] စားဖွယ် – ဘောဇဉ် – အား ထင့်လျော်လျောက်ပတ်သော။ ဝိဓာတိ ဝိဓာကဗ္ဘာနိ ဘောဇနယောဂ္ဂါနိကဋ္ဌကဘဏ္ဍာနိ။ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၆။

ဘောဇနရသ (ပု) [ဘောဇန+ရသ] စားဖွယ်–ဘောဇဉ် – အရသာ။ ဘောဇနရသေသု ပါယာသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။)

ဘောဇနပရိယောသာန (နာ) [ဘောဇန+ပရိယောသာန](၁)ဘုဉ်းပေး–သုံးဆောင်–စားသောက်–ပြီးသည်၏အဆုံး။(တ၀်) (၂) ဘုဉ်းပေး–သုံးဆောင်–စားသောက်–ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။(၁)ဘောဇနပရိယောသာနေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၁၄၊။(–ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။) (တိ) (၂)ပိဏ္ဍာယစရဏဿ ဘောဇနပရိယောသာနတ္တာ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁။

ဘောဇနပါတိ (ထီ) [ဘောဇန+ပါတိ]စားဖွယ်–ဘောဇဉ်–ခွက်။ သပ၀သဟဿံ ဒတ္ဝာ ဘောဇနပါတိံ။ မွေ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ (–၂၀၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။)

ဘောဇနပါတိဒဿန (နာ) [ဘောဇနပါတိ+ဒဿန]စားဖွယ်–ဘောဇဉ်–ထမင်း-ခွက်ကို မြင်ရာအခါ။ ဘောဇနပါတိဒဿနသ္မိဉ္ဉိ တဿ အတ္ထမနကာလော၀ိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

ဘောဇနပါနပတ္တ (ပု) [ဘောဇနပါန+ပတ္တ] ဘောဇဉ်ခွက်, သောက်ရေခွက်။ သုဝဏ္ဏဘာဇတာဒိမယာ ဘောဇနပါနပတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၁။၃၅၂။

ဘောဇနပါရိပူရီ (တိ) [ဘောဇန+ပါရိပူရီ] စားသောက်မှုကိစ္စ ပြီးပြည့်စုံပြီးသော၊သူ။ "ဘုက္ကာဝီ"တိ ဝစနတော ဘောဇနပါရိပူရိတာ ဇာ္ဇာခေဓိပ္ပေတာ။ မာဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

ဘောဇနပိဏ္ဍ (ပု) [ဘောဇန+ပိဏ္ဍ] ဘောဇဉ်-ဆွမ်း-ထမင်း-ခဲ။ အာလောပမတ္တဿပိ ဘောဇနပိဏ္ဍဿ ဒါယကာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၂။

ဘောဇနဖလ (နာ) [ဘောဇန+ဖလ] ဘောဇဉ်-အစာ-၏အကျိုး။ဒိဋ္ဌ မေ ဘာတိက မုနိကဿ ဘောဇနဖလံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

အယဉ္ဂို ဘောဇနပရိယန္တိဇော နာမ ဟောတိ။ ပိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၆။

ဘောဇနပရိဝေသန (နာ) [ဘောဇန+ပရိဝေသန](၁)ဘုဉ်းပေး–သုံးဆောင်–စားသောက်–ပြီးသည်၏အဆုံး။(တ၀်) (၂) ဘုဉ်းပေး–သုံးဆောင်–စားသောက်–ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။(၁)ဘောဇနပရိယောသာနေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၁၄၊။(–ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။) (တိ) (၂)ပိဏ္ဍာယစရဏဿ ဘောဇနပရိယောသာနတ္တာ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁။

ဘောဇနလာဘ(ပု)[ဘောဇန+လာဘ]စားဖွယ်–ဘောဇဉ်–ကိုရခြင်း။ တေန ဘောဇနလာဘေန တာဝဒေဝ ရှုပသမ္မန္နေ၁။ ပေတ၁၌၊ ၁၇၀။

ဘောဇနဝဂ္ဂ (ပု) [ဘောဇန+ဝဂ္ဂ] ဘောဇဉ်နှင့် စပ်လျဉ်းသော သိက္ခာပုဒ် အစုအပေါင်း၊ ဘောဇနဝဂ်။ ဝိနယပိဋကဲ၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်။ ဝိ၂။၁၁၄-၁၂၂။ ဘောဇနဝဂ္ဂသပဒမသိက္ခာပဒေ အာဝသထပ်ဏ္ဍောတိ အာဝသထေ ပိဏ္ဍော။ဝိ၊၌၊၃၊၇၄။(–ဝိ၊၌၊၄။၅၃။ ကခ်ီ။၂၁၅။သာရတ္ထ၊၃။၅၃။)

ဘောဇနဝိကတိ (ထီ) [ဘောဇန+ဝိကတိ] စားဖွယ်–ဘောဇဉ်–အထူး။ ပရိဘောဂေ ဝါ ဘောဇနဝိကတိသု ဝါ န နိမိတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၈။ (–ဇာ၊၌၊ ၂။၃၉၁။ ဇာ၊၌၊၅။ ၃၁၀။)

ဘောဇနဝိဓာန (နာ) [ဘောဇန+ဝိဓာန] အထူး စီရင်ထားသော – စားဖွယ် – ဘောဇဉ်။ အတ္တနော ဘောဇနဝိဓာနံ ဩလောဒကန္တံ မဟာဇနံ။ ဇာ၊၌၊ ၂။ ၂၀၈။(– ၂၀၉။)

ဘောဇနဝိဓိ (ပု) [ဘောဇန+ဝိဓိ] ဘောဇဉ် အစီအရင်၊ စားသောက်ဖွယ် အပြင်အဆင်။ တတ္ထ ဧဝရူပေါ စ ဧဝရူပေါ စ ဘောဇနဝိဓိ အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။၇၀။

ဘောဇနဝိသေသ (ပု) [ဘောဇန+ဝိသေသ] စားဖွယ်–ဘောဇဉ်–အထူး။ ရသံ ကတ္တာ ပိဝိတုံ အာလောပံ ကတ္တာ စ ဘုဉ္ဇိတုံ ယုတ္တော ဘောဇနဝိသေသော။ ဃီ၊၌၊သစ်၊၁။ ၂၃၉။

ဘောဇနဝေကလ္လ (နာ) [ဘောဇန+ဝေကလ္လ] စားဖွယ်–ဘောဇဉ်–ချို့တဲ့ခြင်း။ စက္ကဝတ္တိ ရညော ဃရေပိ ဘန္တေ အကာလေ ဘောဇနဝေကလ္လံ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၁၃။

ဘောဇနဝေလာ (ထီ) [ဘောဇန+ဝေလာ] ဆွမ်း–ထမင်း–အစာ–စားချိန်။ မနုဿာ ပသီဒိတ္ဝာ ဘောဇနဝေလာယံ ပဏီတဘောဇနံ အဒံသု။ သံ၊၌၊၁။ ၂၆၅။

ဘောဇနသင်္ကိတ (တိ) [ဘောဇန+သင်္ကိတ] ဘောဇဉ်၌–သင်္ကြိတ်–ရောတွက်–အပ်သော။ ဃနဘာဝဂမနတော ပဋ္ဌာယ ဘောဇနသင်္ကိတတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ ကခ်ီ၊၌၊ သစ်။၃၀၄။

ဘောဇနသဒ္ဒ (ပု) [ဘောဇန + သဒ္ဒ] ဘောဇနသဒ္ဒါ။ ဘောဇန၌–ကြည့်။

ဘောဇနသဒ္ဒမုခ (နာ) [ဘောဇနသဒ္ဒ + မုခ] ဘောဇနသဒ္ဒါကို – အဦးမူခြင်း — ပဓာန ပြုခြင်း။ ပရိဘုဉ္ဇနဋ္ဌေန ပန ဘောဇနသဒ္ဒမုခေနာတိ ဝုတ္တေ အဓိပ္ပေတတ္ထော လဗ္ဘတေဝ။ သံ၊၌၊၁။၂၇၂။

ဘောဇနသန္နိကာသ (တိ) [ဘောဇန + သန္နိကာသ] စားဖွယ်—ဘောဇဉ်—နှင့် တူသော အဆင်းရှိသော၊သူ။ (ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်အဖို့ ထိုသူစားသော အစာနှင့်တူသော အဆင်း ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ထင်မြင်သူက သုံးစွဲထားသော ပါဠိဖြစ်သည်။ ဖြူသောအစာကို စားလျှင် အသားဖြူ၏၊ မဲသောအစာကို စားလျှင် အသားမဲ၏ဟု ထင်မြင်ရာ၌ သုံးစွဲထားသော ပါဠိဖြစ်သည်။) အသ္မိံ ဘဝေ ဘောဇနသန္နိကာသော (ဇာ၊၁။၁၉၄)တိ ဣမသ္မိံ ဘဝေ ဘောဇနသန္နိကာသော ယံ ဣမသ္မိံ စက္ကဝါကဘဝေ ဘောဇနံ၊ တံ့ တေန သန္နိကာသော တံသဒိသော တဒနုရူပေါ အဟောသိ။ ဇာ၊၌၊၃။၄၉၆။

ဘောဇနသပ္ပါယ (တိ) [ဘောဇန+သပ္ပါယ] ဘောဇဉ်၏ လျော်ကပ်ပတ်ခြင်း၊ သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော ဘောဇဉ်။ ဘောဇန သပ္ပါယံ မမ္မသဝနသပ္ပါယံ ဝါ လဘိတ္ဝာ။ ဒီ၊

ဠ၊ ၂။၃၁၅။ (–မ၊ဠ၊၁။၃၇၅။ သံ၊ဠ၊၁။၂၆၆။ အံ၊ဠ၊၁။၂၀၇။ အဘိ၊ဠ၊၁။၃၆၃။)

ဘောဇနသပ္ပါယလာဘ (ပု) [ဘောဇနသပ္ပါယ+လာဘ] သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော ဘောဇဉ်ကို ရခြင်း။ ဘောဇနသပ္ပါယလာဘေန ကာယစိတ္တာနံ ကလ္လတာယ၊ ထေရ၊ဠ၊၁။ ၉၀။

ဘောဇနသပ္ပါယသံသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဘောဇနသပ္ပါယ+သံသိဒ္ဓိ] သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော ဘောဇဉ်၏ ပြီးပြည့်စုံခြင်း။ ဘောဇနသပ္ပါယသံသိဒ္ဓိယာ ဇဝံ သုခေနေဝ ခန္ဓေ ပရိစ္စဇိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၃။

ဘောဇနသပ္ပါယာလာဘ (ပု) [ဘောဇနသပ္ပါယ+အလာဘ] သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော ဘောဇဉ်ကို မရခြင်း။ ဘောဇနသပ္ပါယာလာဘေန အဓိကုသလေသု မမ္မေသု ဥက္ကဏ္ဌာ။ ထေရ၊ဠ၊၁။ ၂၆၈။

ဘောဇနသမနန္တရံ (ဗျ) [ဘောဇန+သမနန္တရံ] စားပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌။ အဪာတိ အနန္တရံ မမ ဘောဇနသမနန္တရမေဝါတိ အတ္ထော။မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၅။

ဘောဇနသမ္ပဒါ (ထီ) [ဘောဇန+သမ္ပဒါ] ပြည့်စုံသော–စားဖွယ်–ဘောဇဉ်။ ဘောဇနသမ္ပဒါ(အံ၊၃။၇၁)တိ သမ္ပန္နံ ဝိဝိဓ ဘောဇနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၀။

ဘောဇနသာလဂ်ဏ (န) [ဘောဇနသာလာ+အဂ်ဏ] ဆွမ်းစားကျောင်း ယင်ပြင်။ စေတိယင်္ဂဏေ သမ္မဇ္ဇနိ ဂဟေတ္ဝာ ဘောဇနသာလဂ်ဏံ ဝါ ဥပေါသထာဂါရဂ်ဏံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂ်ဟ။၉၀။

ဘောဇနသာလာ (ထီ) [ဘောဇန+သာလာ] ဆွမ်းညှန်ချရာဇရပ်၊ ဆွမ်းစားကျောင်း။ တာဝ ယာ ဘောဇနသာလာယ ပကတိဒ္ဓိတိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။) ဘောဇနသာလာယာတိ ဘတ္တုဒ္ဒေသဋ္ဌာနဘူတာယ ဘောဇနသာလာယ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၆။ (–ဝဇိရ။၅၂၉။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၄၉။)

ဘောဇနသုဒ္ဓိက (တိ) [ဘောဇနသုဒ္ဓ+ကွက] စင်ကြယ်သော ဘောဇဉ်ရှိသော၊ သူ။ (စားဖွယ်ဘောဇဉ်ကို ခမ်းခမ်းနားနား ပြုလုပ်စားသူဖြစ်သည်၊ ထမင်းတပဲ့ တသိန်းတန်စားသည်ဟူ၏။) ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ဘောဇနသုဒ္ဓိကော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၈။

ဘောဇနသုဒ္ဓိကဏ္ဍ (ပု) [ဘောဇနသုဒ္ဓိက+ဏ္ဍ] ဘောဇနသုဒ္ဓိကမင်း။ တေနဿ ဘောဇနသုဒ္ဓိကဏ္ဍော တ္ဝေဝ နာမံ ဇာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၈။ (–၂၉၀။)

ဘောဇနာကာရ (ပု) [ဘောဇန+အာကာရ] ဆွမ်းကျွေးပုံ အခြင်းအရာ။ အတ္တနော ဘဝနံ ပဝိဋ္ဌံ ဘဂဝန္တံ ဘောဇနာကာရံ ဒဿေန္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၈။

ဘောဇနာနန္တရံ (ဗျ) [ဘောဇန + ဟနန္တရံ] ဘုဉ်းပေး–စား – ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌၊ ဆွမ်းကျွေးပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌။ တဒနန္တရန္တိ ဘိက္ခူနံ ဘောဇနာနန္တရံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၉။

ဘောဇနာနုမောဒန (ထီ၊န) [ဘောဇန+အနုမောဒန] ဆွမ်းအနုမောဒနာ၊ ဆွမ်းကျွေးထောင် – ဝမ်းမြောက်စေသော – ဝမ်းမြောက်အောင်ဟောသော – တရားစကား။ သောပိ နံ သတ္ထာ ဘောဇနာနုမောဒနံ ကရောန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၇။

ဘောဇနာပဒေသ (ပုံ) [ဘောဇန+အပဒေသ] ဆွမ်း–ထမင်း–ကို ညွှန်ပြခြင်း၊ဆွမ်း–ထမင်း–ကို မှတ်သား၍ ပြဆိုခြင်း။ ဘောဇနာပဒေသေန စတ္တာရောပိ ပစ္စယေ ဝဒတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၄။

ဘောဇနာပေက္ခ (တိ) [ဘောဇန + အပေက္ခ] စားဖွယ်–ဘောဇဉ်– ကို ငဲ့ကွက်သော။ နိမန္တနတော ပသဝနတော ဘောဇနာပေက္ခံ ပါစိတ္တိယန္တိ. ကေ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌ။၈၉။

ဘောဇနာဝသာန (န) [ဘောဇန + အဝသာန] ဆွမ်း–ထမင်း–စားပြီးသည်၏အဆုံး။ ဘောဇနာဝသာနေ ဘဂဝါ မဟာဂဂ်ံ ဩတာရေန္တော ဝိယ အနုမောဒနမကာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၂။

ဘောဇနီယ (န) [ဘုဉ်+အနီယ။ ဘုဉ်ဆိတဗ္ဗန္တိ ဘုဉ်နီယံ၊ ဘောဇနီယံ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၅၂၃။] စားဖွယ်၊ ဘောဇဉ်။ ဓဘောဇနီယံ နာမ ပဉ္စ-ဘောဇနာနိ ဩဒနော ကုမ္မာသော သတ္တု မဇ္ဈော မံသံ။ ဝိ၊ ၂။၁၄၄။(–ဒီ၊၁။၁၀၀။ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၉၇။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၊။ကခ်ီ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၃၈၈။)

ဘောဇနီယဏ္ဍ (ပု) [ဘောဇနီယ+အတ္ထ] စားဖွယ်သည် ပြုအပ်သော – အကျိုး – ကိစ္စ၊ အာဟာရကိစ္စ။ နှ ဘောဇနီယေ ဘောဇနီယ-တ္ထံ ဖရန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၂၉၂၊၂၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။ (–ပါစိတ်၊ယော။၇၉။) ခါဒနီယတ္ထ–လည်း ကြည့်။

ဘောဇနုတ္တရကာလ (ပု) [ဘောဇန + ဥတ္တရ-ကာလ] စားပြီးနောက်ကာလ။ တံ ဘော ဇနုတ္တရကာလံ ဥပဋ္ဌန္တာ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

ဘောဇနုပဋ္ဌာနဇာနန (န) [ဘောဇနုပဋ္ဌာန+ဇာနန] စားဖွယ်–ဘောဇဉ် – ၏ ဖြစ်ထွန်းအရပ်ကို သိခြင်း။ ဘောဇနုပဋ္ဌာနဇာန-နံ မာ ဟောတု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။

ဘောဇပုတ္တ (ပု) [ဘောဇ+ပုတ္တ] မုဆိုးသား။ အဒ္ဒသံသု ဘောဇပုတ္တာ၊ ခဏုလုဒ္ဒါ အကာရ-ဏာ။ စရိယာ။ ၄၀၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၉၇။) ဘောဇပုတ္တာတိ လုဒ္ဒပုတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၇၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။)

ဘောဇယန္တီ (ကာ၊ကြို) [ဘုဉ+ဏယ+အန္တီန] စားစေကုန်၏၊ ကျွေးမွေးကုန်၏။ ဘောဇေတိ –ကြည့်။

ဘောဇယမာန (တိ) [ဘုဉ+ဏယ+မာန။ ထိဋ္ဌ ဘောဇယမာနာ] စားစေသော၊ ကျွေးမွေး သော၊ သူ။ သာဒုရသဘောဇနံ ဘောဇယ-မာနော (ဘောဇိယမာနော?) သုခေန ပရိ-ဟရ္တော၊ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၂။(–၁၉၇။) ဘောဇိ-ယမာန-နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ဘောဇယိ (ကာ၊ကြို) [ဘုဉ + ဏယ + တ္ထိ] စားစေပြီ၊ ကျွေးမွေးပြီ။ ဘောဇေတိ – ကြည့်။

ဘောဇယိ (ကာ၊ကြို) [ဘုဉ + ဏယ + ဤ] စားစေပြီ၊ ကျွေးမွေးပြီ။ ဘောဇေတိ– ကြည့်။

ဘောဇယိတ္ဝာ (ကာ၊ကြို၊ဝိ) [ဘုဉ + ဏယ+ တ္ဝာ] စားစေ၍၊ ကျွေးမွေး၍။ ပဒီပံ တတ္ထ ဇာလေတ္ဝာ၊ ဘောဇယိတ္ဝာ ဂဏ္ဌတ္တမံ။ ဝိမာန။ ၆၅။ (–အပ၊၁။၃၅၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၉။)

ဘောဇယိတ္ဝာန (ကာ၊ကြို၊ဝိ) [ဘုဉ+ဏယ+ တ္ဝာန] စားစေ၍၊ ကျွေးမွေး၍။ ဘောဇယိ-တ္ဝာန သတ္တာဟံ၊ နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ။ အပ၊ ၂။၁၂၅။ (–ဇာ၊၂။၃၆၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၅။)

ဘောဇယ်ဆာမိ (ကာ၊ကြို) [ဘုဉ+ဏ+ယ-ဆာမိ] စားစေအံ့၊ ကျွေးမွေးအံ့။ ဘောဇေ-တိ –ကြည့်။

ဘောဇေဒ္ဓ (ပု) [ဘောဇ+သဒ္ဓ] ဘောဇ–သဒ္ဓါ။ ဘောဇကဝါစက–ကြည့်။

ဘောဇာဇနီယ (ပု) [ဘောဇ + အာဇနီယ] ဘောဇမည်သော အာဇာနည်မြင်း။ ဆဋ္ဌဿ ရညော ဂဟိတကာလေ ဘောဇာဇနီယော ပဟာရံ လဘတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။

ဘောဇာဇနီယသိန္ဓဝ (ပု) [ဘောဇာဇနီယ+သိန္ဓဝ] ဘောဇမည်သော အာဇာနည် သိန္ဓော

မြင်း။ ဒေဝ သစေ ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝံ လဘာမိ။ ဇာ၊၆၊၁။၁၉၄။

ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝကုလ (န) [ဘောဇာဇာနီယ သိန္ဓဝ+ကုလ] ဘောဇမည်သော အာဇာနည် သိန္ဓော်မြင်းမျိုး။ ဗောဓိသတ္တော ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဇာ၊၆၊၁။ ၁၉၄။

ဘောဇာပေတုကာမ (တိ) [ဘောဇာပေတုံ+ကာမု+ဏ] စားစေခြင်းငှာ အလိုရှိသော၊ စားစေပို့သော၊သူ။ န ဟိ တုံ ကုဏ္ဍကံ ဘောဇာပေတုကာမတာယ ဆသဟဿာနိ ဒတ္တာ မံ ဂဏှိ။ ဇာ၊၆၊ ၂။ ၂၆၄။

ဘောဇာပေတွာ (ကာ၊ကြို၊ဝိ) [ဘုဇ+ဏာပေ+တွာ] စားစေ၍၊ ကျွေးမွေး၍။ ဒဟရေ ကုမာရေ လဟုံ လဟုံ ဘောဇာပေတွာ သယာပေထ။ ပေဋကော။ ၃၂၆။ (–သုတ္တနိ၊၆၊ ၁။ ၂၅။ အပ၊၆၊ ၂။ ၂၃၉။ ဇာ၊၆၊၃။၁၀။)

ဘောဇိတ (တိ) [ဘုဇ+ဏော+တ] စားစေအပ်သော၊ ကျွေးမွေးအပ်သော၊ သူ။ သဗ္ဗေ-ဘိဂူ။ ဘောဇိတာ ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၄၀၇။

ဘောဇိမှ (ကာ၊ကြို) [ဘုဇ+ဏော + မှာ] စားစေကုန်ပြီ၊ ကျွေးမွေးခဲ့ပါကုန်ပြီ။ ဘောဇေ-တိ–ကြည့်။

ဘောဇိယမာန (တိ) [ဘုဇ+ဏော+ယ+မာန] စားစေအပ်သော၊ သူ။ သာဒုရသဘောဇနံ ဘောဇိယမာနော သုခေန ပရိဟတော။ ဝိ၊ ၆၊၁။၁၇၀။ (–သံ၊၆၊၃။ ဖ၀။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။ ၁၃။)

ဘောဇိဿိယ (န) [ဘုဇိဿ+ဏျ] တော်လှန်သူ၏အဖြစ်၊ ကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ ဘောဇိဿိယ (သံ၊၁။၄၂) နှင့် အဒါသဘာ-ဝေါ။ သံ၊၆၊၁။၉၅။ ဘောဇိဿိယန္တိ ဘုဇိဿ-ဘာဝေါ၊ တေနာဟ "အဒါသဘာဝေါ" တိ။ သံ၊၎၊၁။၁၄၁။၄

ဘောဇေတဗ္ဗ (တိ) [ဘုဇ+ဏော+တဗ္ဗ] စားစေအပ်–စားစေထိုက်–သော။ ကာလေနကာ-လံ ဘောဇေတဗ္ဗာ။ သံ၊၂။၃၀၁။

ဘောဇေတိ(ကာ၊ကြို) [ဘုဇ+ဏော+ တိ။ နီတိ၊ ၈၁။ ၂၁၃။ နိရုတ္တိ။ နှာ။ ၄၃၀။] စားစေ၏။ ကျွေးမွေး၏။ ယော ပြာဟုဏာသဟဿာနိ၊ သဒါ ဘောဇေတိ ဝိသတိ ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၁။ ဇာ၊၆၊ ၅။ ၃၂၅။ (–ဝိ၊၆၊ ၃။ ၄၁၉။ သံ၊၆၊ ၁။ ၁၀၉။ ၂၀၀။) ဘောဇေန္တိ—ဝိ၊၁။ ၂၀၅။ ဝိ၊၆၊ ၂။ ၂၁၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၅။ ဘောဇယန္တိ—ပေတ၊၆၊၁၀၁။ ဘောဇေဟိ—ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၁၃၃။ ဘောဇေထ—ဇာ၊၆၊ ၂။၃၉၁။ ဓမ္မ၊၆၊ ၁။ ၆၄။ ဘောဇေမိ—သံ၊၆၊၁။ ၂၁ ၂။ ဘော-ဇေယျ— အံ၊၃။၁၉၆။ ဒီ၊၎ီ၊၁။ ၂၀၁။ သီ၎ီ၊ သစ်၊ ၂။၁၀၆။ အံ၊၎ီ၊ ၂။ ၂၃။ ဘောဇေယျုံ— ဒီ၊၁။၉၁။ မ၊ ၂။၃၆။ အံ၊၃။၃၉၀။ ဘောဇေ-ယျာသိ—ဝိ၊ ၂။၁၀၁။ မ၊၆၊၃။ ၅၉။ ဘောဇေ-ယျံ—ဝိ၊၆၊၁။၁၄၉။ ဒီ၊၆၊ ၂။ ၆၇။ အံ၊၆၊၃။ ၁၃။ ဘောဇေသိ—ဝိ၊ ၂။၁၀၉။ သံ၊၆၊၁။ ၅၄။ ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၁ ၂။ အပ၊၆၊ ၂။ ၉၂။ ဇာ၊၆၊ ၇။ ၄၉။ ဘောဇယိ— ဇာ၊ ၂။ ၂၃၁။ ဘောဇေသုံ— ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၁၅။ သံ၊၆၊၁။ ၂၄၁။ ဘောဇေသိ ·-အပ၊၁၊၉၈။ ဝိမာန၊၆၊၁၀ ၂။ ဘောဇယိ ·-—အပ၊၁။ ၆၈။ အပ၊ ၂။၁ ၂၅။ ထေရ၊၆၊၁။ ၃၆။ ဘောဇိမှ—မ၊ ၂။၃၁။ ဘောဇေဿာမိ—သံ၊၆၊၁။ ၁၈၉။ ဇာ၊၆၊ ၂၊ ၂၆၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၁။ ဘောဇယိဿာမိ—အပ၊၁။ ၃၅၄။ ထေရီ၊၆၊ ၃၆။ ဘောဇေဿာမ—မ၊ ၂၊၃၁။ ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၃၆၁။ ထေရီ၊၆၊၁၉၆။

ဘောဇေတုံ (ဗျ) [ဘုဇ+ဏော+တုံ] စားစေခြင်းငှာ၊ ကျွေးမွေးခြင်းငှာ၊ ရောင့်ရဲစေခြင်းငှာ။ ယော သပ္ပိနာ အသက္ခိ ဘောဇေတု-မဂ္ဂံ ။ ဇာ ၂။ ၂၁ ၂။ (–ဝိ၊၆၊၄။၁၃၁။ သံ၊၆၊

၃။ ၂၅၂။ ပေတ၊ ၄။၃၃။) ဘောဇေတုန်တိ သန္တပ္ပေတုံ။ ဇာ၊ ၄။၇။ ၄၉။

ဘောဇေတုကာမ (တိ) [ဘောဇေတုံ+ကမု+ဏ] စားစေခြင်း-ကျေးမွေးခြင်း-ဌာအလိုရှိသော၊ စားစေလို-ကျေးမွေးလို-သော၊ သူ။ သတ္ထာ-ရံ ဘောဇေတုကာမောမှိ။ ဓမ္မ၊ ၄။၁၁၃။

ဘောဇေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဘုဇ+ဏော+တွာ] စားစေ၍၊ ကျေးမွေး၍။ အထ ခေါ သော ဥပါသကော တံ ဘိက္ခုံ ဃရံ နေတွာ ဘောဇေတွာ တေဒဂေါ စ၊ ဝိ၊ ၄။၁။ ၂၇၅။ (–ဒီ၊ ၄။၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။၁၊ ၃၅။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ဂဂ။အဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၂။)

ဘောဇေထ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ထ] စားစေ– ကျေးမွေး– ကုန်လော။ ဘောဇေတိ–ကြည့်။

ဘောဇေန္တ (တိ) [ဘုဇ+ဏော+အန္တ။ ထိ–၌ ဘောဇေန္တိ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၅၂၉။] စားစေသော၊ ကျေးမွေးသော၊ သူ။ တေသု ပတ္တာနိ ဂဟေတ္ဝာ နိသီဒါပေတ္ဝာ ဘောဇေန္တေသု ဘုဉ္ဇိတမ္ဘံ။ ဝိ၊သင်္ဃာ။ ၄၁၅။ (–သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၀။) အတ္တာနော မာတရိ-ခီဏာသဝေ နိမန္တေတ္ဝာ ဘောဇေန္တိယာ ဂေဟံ ဂန္ဒာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၇။ ဘောဇ (ဇာ၊ ၂၊ ၂၃၄) န္တိ ဘောဇေန္တော။ ဇာ၊ ၄။၇။ ၅၇။

ဘောဇေန္တီ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+အန္တီ] စားစေ– ကျေးမွေး– ကုန်၏။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+မိ] စားစေအံ့၊ ကျေးမွေးအံ့။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေယျံ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ယျံ] စားစေအံ့၊ ကျေးမွေးအံ့။ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေယျ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ယျ] စားစေ– ကျေးမွေး-ရာ၏။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေယျာသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ယျာသိ] စားစေ– ကျေးမွေး –ရာ၏။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေယျုံ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ယျုံ] စားစေ–ကျေးမွေး – ကုန်ရာ၏။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+သ္ဟိ] စားစေပြီ၊ ကျေးမွေးပြီ။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ဏ္ဟိ] စားစေပြီ၊ ကျေးမွေးပြီ။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေသုံ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ဥုံ] စားစေကုန်ပြီ၊ ကျေးမွေးကုန်ပြီ။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေဿာမ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ဿာမ] စားစေကုန်အံ့၊ ကျေးမွေးကုန်အံ့။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ဿာမိ] စားစေအံ့၊ ကျေးမွေးအံ့။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ဘုဇ+ဏော+ဟိ] စားစေလော၊ ကျေးမွေးလော။ ဘောဇေတိ-ကြည့်။

ဘောဇ္ဈ[၁] (န) [ဘုဇ+ဏျ။ ဘုဉ္ဇိတမ္ဘန္တိ ဘောဇ္ဈံ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၅၃၄။] စားဖွယ် ဘောဇဉ်၊ အစာ အာဟာရ။ ခဇ္ဇံ ဘောဇ္ဈံ သာယနီယံ၊ သမ္မန္နံ-ပါန ဘောဇနံ။ အပ၊ ၁။၃။ (—ထေရီ။၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၄၃။ မဟာနိ၊ ၄၊၃၄၅။) ဘောဇ္ဈံ ဘုဉ္ဇိတမ္ဘံ။ အပ၊ ၄၊ ၁။၁၂၀။ (—ထေရီ။ ၄။ ၁၄၂။)

သိ မုခေ ခေဠံ ဥပ္ပါဒေန္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၉၅။ (—၁၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၇။)

ဘောတ္ဘာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘုဇ+တ္ဘာ] သုံးဆောင်—စားသောက်—ပြီး၍။ ရသံ ဘောတ္ဘာ သတိမုဋ္ဌာ။ သံ၊ ၂။ ၂၉၆။ ထေရ။ ၃၂၀။ ဘောတ္ဘာတိ ဘုတ္ဘာ သာယိတ္ဘာ လေဟိတ္ဘာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃-၃၀။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၀၃။)

ဘောတ္ဘာန (ကြိ၊ဝိ) [ဘုဇ+တ္ဘာန]သုံးဆောင်—စားသောက်— ပြီး၍။ ရသဉ္စ ဘောတ္ဘာန အသာဒိတဉ္စ သာဒုံ။ သံ၊ ၂။ ၂၉၄။

ဘောဇ္ဇော (ပု) [ဘဝန္တ+ယော။ ဩဘာဝေါကွစိ ယောသု ဝကာရဿ။ ဘဝန္တက္ကစ္စေတဿ ဝကာရဿ ဩဘာဝေါ ယောတိ ကွစိ ယောက္ကစ္စေတေသု။ တေ ဘောဇ္ဇော ဘဝန္တော ဘဝန္တာ။ ရူ၊ နှာ။ ၅၇။] အရှင်ကောင်းတို့၊ အရှင်ကောင်းတို့သည်။ ဣမေ ဝတ ဘောဇ္ဇော သတ္တာ ကာယဒုစ္စရိတေန သမန္နာဂတာ။ မဟာနိ။ ၂၃၆။ နေတ္တိ။၈၅။ (—ဇာ၊၁။ ၁၉၆။မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄။) ဘောဇ္ဇော တိ ဘဝန္တော။ မဟာနိ။ဋ္ဌ။၃၃၃။

ဘောဝါဒိက (ပု) [ဘောဝါဒီ+က] ပုဏ္ဏား၊ ဘောဘောဟု ဆိုလေ့ရှိသူ။ ဗြာဟ္မဏာတိ ယေကေစိ ဘောဝါဒိကာ။ မဟာနိ။ ၁၉၂။ (—စူဠနိ။ ၁၁၅။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။၁၃၆။) အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဘောဝါဒီ (ပု) [ဘော+ဝဒ+ဏီ။ သုဘာသုဘကထနတ္ထံ "ဘောဘော" တိ ဝစနံ ဝဒတိသီလေန၊ ဏီ။ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၄၀၈။] ပုဏ္ဏား၊ ဘောဘောဟု ဆိုလေ့ရှိသူ။ ဘောဝါဒီ ဘောဝါဒိန မာရယေယျုံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၆။ (—မ၊ ၂။၄၁၀။ ဓမ္မ။၇၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။) ဘောဝါဒီတိ ဗြာဟ္မဏာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၆၃။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၈။)

ဘောဒ္ဓ (ပု) ဘောဇ္ဈာဇာနီယ သိန္ဓောမြင်း။ ဘောဇ္ဈောတိ(သီ၊ မူ) ဘောဇ္ဈာဇာနီယသိန္ဓဝေါ။ ဇာ။ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ (ဆဋ္ဌမူ၊ ဋ္ဌ၌ "ဘောဇ္ဈော" ရှိ၏။ ဆဋ္ဌမူ၊ ပါဠိတော် (ဇာ၊၁။၆။) ၌ "ဂေါဇော" ဟု ရှိ၏။)

ဘောတိ (ထိ) [ဘဝန္တ+ဣ+သိ] ရှင်မ၊ အို အရှင်မ။ ဘော-ကြည့်။

ဧဘောတိ (ကြိ) [ဘူ+အ+တိ] ဖြစ်၏။ ဘဝတိ၊ ဘေ၊တိ၊ အဇ္ဈဃတိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၂၀၆။ (—၂၉၁။)

ဘောတ္တမ္မ (တိ) [ဘုဇ+တမ္မ] စားအပ်သော။ အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍော ဘောတ္တမ္မော (ဇာ၊၂။၅၄) တိ....အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍော ဘောတ္တမ္မော ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၇။

ဘောဘ္ဘုံ [ဘုဇ+တုံ] စားခြင်း၌။ ဗုဘုက္ခိတော နော ဝိတရုမိ ဘောတ္တု (ဇာ၊၁။၃၇) န္တိတံ နာဂံ ဝဏ္ဏလန္တရံ ပဝိဋ္ဌံ ဆာတောပိသမာနော ဘက္ခိတုံ နု သက္ကောမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃။

ဘောဘ္ဘုကမျတာ (တိ) [ဘောတ္တုကမျ+တာ] စားခြင်း၌ အလိုရှိခြင်း၊ စားလိုခြင်း။ နဘောတ္တုကမျတာ အဿ။ မ၊၁။၃၆။ (—မ၊၃။၄၃။)နဘောတ္တုကမျတာ အဿာတိ ဘုဉ်းတုကာမတာ နဘဝေယျ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၅။ ကတ္တုကမျတာ-ကြည့်။

ဘောတ္တုကမျတာဝိရဟိတ (တိ) [ဘောတ္တုကမျတာ+ဝိရဟိတ]စားလိုခြင်းမှကင်းသော၊ မစားလိုသော၊ သူ။ သာဒုရသ လောဘေန ဘောတ္တုကမျတာ ဝိရဟိတောတိ အတ္ထော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၅။

ဘောတ္တုကာမ (တိ) [ဘောတ္တုံ+ကမု+ဏ] စားခြင်း၌ အလိုရှိသော၊ စားလိုသော၊ သူ။ တံ ရညော ဂန္ဓေဓနဝ ဘောတ္တုကာမတံ ဇနေ

ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုရန်

ပုဒ်	နှာ	ကော်	ကြောင်းရေ	
ဖလူပဇီဝီ	၄၁	ပ	၁	ဖလ+ဥပ+ဇီဝ+ဏီ
ဖဿေတိ	၆၂	ဒု	၂၆	ဖဿယိဿထ
ဖီတ/ဖိတ	၇၀	ပ	၁၈	သို့ဟာ-သံ
ဗန္ဓ,ပါဒါပစ္စ	၁၁၄	ပ	၂၁	ဗန္ဓ+ပါဒါပစ္စ
ဗလဝါမုခ(ဗဋ္ဌဝါမုခ)	၁၄၀	ပ	၂၀	ကြီးကျယ်သောမျက်နှာရှိသော၊ သူ
ဗလာကိနီ	၁၄၃	ပ	၃၃	ဗလာကာ+ဣနီ
ဗလိသာဓက	၁၄၇	ဒု	၁၈	အခွန်အတုတ်ကို ပြီးစေတတ်သော
ဗဟလပလာပတုမ္ဗ	၁၅၂	ပ	၂၆	ဒေဟိ
ဗဟိနိဓိ	၁၆၂	ဒု	၆	(တံခါး၌)ပြင်ဘက်၌ မြူးထားသော ရွှေအိုး
ဗဟုကတ	၁၆၈	ဒု	၂၄	များစွာမြတ်နိုးခြင်းကို ပြုသော၊ သူ
ဗဟုစိန္တီ	၁၇၁	ပ	၁၄	ဝိတက္ကဗဟုလတာယ
ဗာဇာဏသိဝါသီ	၂၀၈	ပ	၂၈	နေလေ့ရှိသော
ဗာလဇနာတိစာလီ	၂၁၃	ပ	၂၄	အထက်ပုဒ်ကြည့်
ဗာဟုဇည	၂၃၇	ဒု	၁၁	ပဋိဝိဒ္ဓံ
ဗိမ္ဗ	၂၄၅	ဒု	၁၇	"ဝိမ်ဝ"ဖြစ်၏
ဗိလ	၂၅၃	ဒု	၂၄	(၇)အချဉ်
ဗိလ	၂၅၄	ပ	၉	(၇) ဗိလင်္ကြည့်
ဗိလာဋ္ဌသခ်္ခလိကပါဓိသုဒ္ဓိ	၂၅၆	ဒု	၁၄	ဗိဋ္ဌာလသင်္ခလိကပါရိသုဒ္ဓိမှ
ဗိဋ္ဌာရမံသ	၂၅၈	ပ	၈	အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၅၆
ဗီဇုပ္ပါဋ္ဌန	၂၆၇	ဒု	၂၅	ဗီဇုပ္ပါဋ္ဌန္ဆ
ဗီဇူပမ	၂၆၇	ဒု	၂၈	မျိုးစေ့နှင့်တူသော၊
ဗုဒ္ဓသာသနပါလေတု	၃၀၅	ဒု	၃၂	ဗုဒ္ဓသာသန+ပါလေတု
ဗုဒ္ဓါနုဿတိ	၃၀၉	ဒု	၃၃	ဗုဒ္ဓါနုဿတိ
ဗုဒ္ဓိဝေါဟာရဇနက	၃၁၄	ဒု	၁၉	သိခြင်း ခေါ်ဝေါ်ခြင်း
ဗုဒ္ဓိသမ္ပဒါ	၃၁၅	ပ	၁	ဗုဒ္ဓိသမ္ပဒါယ
ဗောဇ္ဈင်္ကထာနန္တရံ	၃၁၆	ပ	၁၆	အနန္တရံ
ဗျဉ္ဇနရသ	၃၂၁	ပ	၁၈	ပနံမဂမ်ိဳရ
ဗျတိဟာရလက္ခဏ	၃၂၅	ဒု	၃၀	ကြိယာ
ဗျပဒေသာတိဒေသ	၃၈၀	ပ	၉	သပြေကန်
ဗျယရဟိတ	၃၈၃	ပ	၈	ရွှေနှာ
ဗျာပါဒနန်ဒီ	၄၀၁	ဒု	၁၂	ဗျာပါဒနန်ဒီ(ထီ)[ဗျာပါဒ+နန်ဒီ]
ဗျာမဋ္ဌစိတ္တ	၄၁၁	ပ	၅	ဗျာမဋ္ဌစိတ္တ(နှ) [ဗျာမဋ္ဌ+စိတ္တ]
ဗျာမဋ္ဌဝစန	၄၁၁	ပ	၉	ဗျာမဋ္ဌဝစန(နှ)[ဗျာမဋ္ဌ+ဝစန]

ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုရန်

ပုဒ်	နှာ	ကော်	ကြောင်းရေ	
ဖြဟ္မလောကူပမာ	၄၄၁	ဒု	၁	ဥပဂမနံ
ဖြဟ္မဝတီ	၄၄၂	ဒု	၂၀	မယ်တော်
ဖြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာ	၄၄၅	ဒု	၆	ဥဒါန
ဖြဟ္မီ(ဟ္မီ)ပတ္တ	၄၄၀	ဒု	၂၃	ဖြဟ္မီပတ္တဥ္ဆ
ဖြာဟ္မဏဝေသ	၄၅၀	ပ	၂၀	ဝေဒဝါစက ဖြာဟ္မဏလိင်္ဂနေဝ
ဘဏော်	၄၀၅	ဒု	၁၄	[ဘဏ+ယော]
ဘဏ္ဍဂန္ဓိကာ	၄၀၆	ဒု	၁၄	[ဘဏ္ဍ+ဂန္ဓိကာ]
ဘဏ္ဍဂါ(ဂ္ဂါ)ဟက	၄၀၆	ဒု	၂၃	[ဘဏ္ဍ+ဂါဟက]
ဘတ္တဘုဥ္ဇနသုခ	၅၀၃	ဒု	၁၃	အာသနသာလာယံ
ဘယဟေတုဝိဂမ	၅၄၅	ဒု	၃၂	ဣတိဘဝါဘဝသမတိက္ကမနတော
ဘယာတီတ	၅၄၆	ပ	၁၉	ယသဿိနော
	၃၁၄	။	၁၉	ဘိန္နတိ
	။	။	၂၄	ဘိန္နိဿန္တိ
ဘုဥ္ဇိ	၃၄၃	။	၃	စား၍။ ခံစား၍။
ဘောတ္တုံ	၃၄၀	။	၂၁	ဘုတ္တုံ(ပေတ။၁၅၃)ဘုန္တိ

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အက္ခရာဝလိစဉ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

ဗ-ဝဂ်			စ-ဝဂ်			သရ		
ဗ	....	ဗောဓိ	စ	....	စောရ	ပ္ပ	....	ပ္ပောဋ
ဘ	....	ဘောဇန	ဆ	....	ဆောဒသ	ဖ္ဖ	....	ဖ္ဖောဋ
မ	....	မောဒက	ဇ	....	ဇောတိ	ဗ္ဗ	....	ဗ္ဗောဓိ
ယ	....	ယောဂ	ဈ	....	ဈောသ	ဘ္ဘ	....	ဘ္ဘောဂ
ရ	....	ရောဂ	ဉ	....	ဉောတ	မ္မ	....	မ္မောဒက
လ	....	လောက	ဋ	....	ဋောပ	ယ္ယ	....	ယ္ယောဂ
ဝ	....	ဝောဟာရ	ဌ	....	ဌောန	ရ္ရ	....	ရ္ရောဂ
သ	....	သောတ	ဍ	....	ဍောမ	လ္လ	....	လ္လောက
ဟ	....	ဟောတ	ဎ	....	ဎောသ	ဝ္ဝ	....	ဝ္ဝောဟာရ
ဠ	....	ဠောက	ဏ	....	ဏောဒန	သ္သ	....	သ္သောတ
အ	....	အောဟ	တ	....	တောရ	ဟ္ဟ	....	ဟ္ဟောတ
			ထ	....	ထောမ	ဠ္ဠ	....	ဠ္ဠောက
			ဒ	....	ဒောသ	အ္အ	....	အ္အောဟ
			ဓ	....	ဓောတ			
			န	....	နောက			
			ပ	....	ပောဋ			
			ဖ	....	ဖောဂ			
			ဘ	....	ဘောဂ			
			မ	....	မောဒက			
			ယ	....	ယောဂ			
			ရ	....	ရောဂ			
			လ	....	လောက			
			ဝ	....	ဝောဟာရ			
			သ	....	သောတ			
			ဟ	....	ဟောတ			
			ဠ	....	ဠောက			
			အ	....	အောဟ			

ဋ-ဝဂ်			ဏ-ဝဂ်			ကိ-ဝဂ်		
ဋ	....	ဋောပ	ဏ	....	ဏောဒန	ကိ	....	ကိလေသ
ဌ	....	ဌောန	တ	....	တောရ	ခိ	....	ခိလေသ
ဍ	....	ဍောမ	ထ	....	ထောမ	ဂိ	....	ဂိလေသ
ဎ	....	ဎောသ	ဒ	....	ဒောသ	ဃိ	....	ဃိလေသ
ဏ	....	ဏောဒန	ဓ	....	ဓောတ	ငိ	....	ငိလေသ
			န	....	နောက	စိ	....	စိတ္တ
						ဆိ	....	ဆိန္ဒ
						ဇိ	....	ဇိဃ္ဆ
						ဈိ	....	ဈိတ
						ဉိ	....	ဉိဇ္ဈ
						ဋိ	....	ဋိတ
						ဌိ	....	ဌိတ
						ဍိ	....	ဍိမ္ဘ
						ဎိ	....	ဎိတ
						ဏိ	....	ဏိဒ္ဓ
						တိ	....	တိတ္ထ
						ထိ	....	ထိန
						ဒိ	....	ဒိဋ္ဌ
						ဓိ	....	ဓိတိ
						နိ	....	နိဒ္ဒ
						ပိ	....	ပိဋက
						ဖိ	....	ဖိယ
						ဘိ	....	ဘိက္ခု
						မိ	....	မိဂ
						ယိ	....	ယိဒ္ဓိ
						ရိ	....	ရိတ္တ
						လိ	....	လိပိ
						ဝိ	....	ဝိဇ္ဇ
						သိ	....	သိဒ္ဓိ
						ဟိ	....	ဟိတ
						ဠိ	....	ဠိဒ္ဓိ
						အိ	....	အိဒ္ဓိ

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အက္ခရာဝလိစဉ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

အ-ဝဂ်			ပ-ဝဂ်			တ-ဝဂ်		
—	....	သ္	ဇော	....	ဇ	—	....	ဒ
ယ္ဟော	....	သ္	ဇ္ဇော	—	ဇ္ဇ	ဓော	....	ဒ
ရော	....	ရ	ဇ္ဈော	....	ဇ္ဈ	—	....	ဒ္ဓ
လော	....	ဝ	ဇ္ဈော	....	ဇ္ဈ	နော	....	ဒ္ဓ
—	....	ဟ	တော	....	ဋ	ဓ္နော	....	ဒ္ဓ
ဠ္ဍော	....	ဠ	—	....	ဋ္ဋ	—	....	ဒ္ဓ
—	....	ဠ	မော	....	ဋ္ဌ	ဓ္နော	....	ဒ္ဓ
ဝေါ	....	အ	—	....	ဋ္ဌ	ဓ္နော	....	ဒ္ဓ
ဝ္ဝော	....	အ	မ္ဗော	....	ဋ္ဌ	—	....	ဒ္ဓ
သော	....	အ	မ္ဗော	....	ဋ္ဌ	ဓ္နော	....	ဒ္ဓ
—	....	အ	မ္ဘော	....	ဋ္ဌ	ဓ္နော	....	ဒ္ဓ
သ္ဝော	....	အ	မ္ဘော	....	ဋ္ဌ	—	....	ဒ္ဓ
သ္ဝော	....	အ	—	....	ဋ္ဌ	နော	....	ဒ္ဓ
—	....	အ	—	....	ဋ္ဌ	—	....	ဒ္ဓ
သော	....	အ	—	....	ဋ္ဌ	—	....	ဒ္ဓ
ဟော	....	အ	—	....	ဋ္ဌ	—	....	ဒ္ဓ
—	....	အ	—	....	ဋ္ဌ	—	....	ဒ္ဓ
ဠော	....	အ	—	....	ဋ္ဌ	—	....	ဒ္ဓ
ယော	....	အ	—	....	ဋ္ဌ	—	....	ဒ္ဓ
ဋ္ဌ

အလိမ္မာစာမှာရှိသည်
လူကောင်းလူတော်ဖြစ်အောင်
သာသနာရေးဦးစီးဌာနမှ
မြန်မာပြန် ပီဋကတ်များကို ဖတ်ပါ

ဘုရားရှင် ပီဋကတ်တော်လာ ပုဒ် ပါဠိ အက္ခရာ စသည်တို့၏
အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ဘုရားရှင် အလိုတော်ကျ
တိကျစွာ ဖော်ထုတ် ညွှန်ပြ၍
ပီဋကတ်နိကာယ် ကျမ်းပင်လယ် အလွယ်ကူးခပ်နိုင်စေမည့်

တိပိဋက ပါဠို–မြန်မာ အဘိဓာန်များကို
လေ့လာပါ

ထွက်ပြီး အဘိဓာန် အတွဲများ

အတွဲ			ဝင်သည့်ပုဒ်		ပုဒ်အရေအတွက်
၁	အ	....မှ	အနိဋ္ဌက	....အထိ	၈၃၅၆
၂	အနု	....မှ	အဇ္ဈောက္ကိရဏ	....အထိ	၇၁၀၆
၃	အဗျဂ္ဂ	....မှ	အဋ္ဌာရပမှ	....အထိ	၁၁၄၅၁
၄	အာ	....မှ	ဥတြာသေယျုံ	....အထိ	၇၃၀၇
၅	က	....မှ	ကိလေဒေတွာ	....အထိ	၇၇၅၃
၆	ကိလေသ	....မှ	ဂ-ကာရ	....အထိ	၁၁၀၅၃
၇	စ	....မှ	ဆိဒ္ဒေယျုံ	....အထိ	၆၇၇၅
၈	ဆိဒ္ဒ	....မှ	ဏျာပစ္စယတ္ထ	....အထိ	၆၄၀၄
၉	တ	....မှ	ထောမေဿာမိ	....အထိ	၆၅၃၅
၁၀	ဒ	....မှ	ဒွေဇ္ဈကပုစ္ဆာ	...အထိ	၇၉၀၆
၁၅	ဖ	....မှ	ဘောဝါဒီ	....အထိ	၉၅၇၁

ပေါင်း= ၁၁–တွဲ ထွက်ပြီ။ ပုဒ်ပေါင်း ၉၀၄၅၇

ပါဠိပဒ ပီဋက ကျမ်းညွှန်း
ထွက်ပြီး အတွဲများ

အတွဲ		ပါဝင်သည့်ပုဒ်			ပုဒ်အရေအတွက်
အ-ဝဂ်	(၁)	ယ	....မှ	ဝိဇ္ဇုဒ္ဓဝိအာဒီ	....အထိ	၂၂၁၀၀
"	(၂)	ဝိညတ္တ	....မှ	သဂါဟက	....အထိ	၁၉၀၂၅
"	(၃)	သဂါဟဏ	....မှ	[illegible]	....အထိ	၁၉၁၂၂

ပေါင်း = ၃–တွဲ ထွက်ပြီ။ ပုဒ်ပေါင်း = ၆၁၁၀၅

ပီဋကတ်သမ္မာပြန်ဆိုရေးအဖွဲ့
စာကြည့်တိုက်
၁၁၀၇